UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Homiliae Catholicae De Sacris Arcanis Deiparæ Mariæ Et Iosephi

Cum quadruplici Indice

Cartagena, Juan de

Coloniae Agrippinae, 1613

urn:nbn:de:hbz:466:1-51414

Visual Library

Th. 3004.

H. IV.
d
H 210

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

≠2794
vt.

HOMILIAE CATHOLICAE

DE SACRIS ARCANIS DEIPARÆ MARIÆ ET IOSEPHI

Liber Coll. S.J.C. Paderborn.

A P. F. IOANNE DE CARTHAGENA Hispano Ord. Minorum de Obser: uantia, Sacræ Theologiæ Lectore generali Romæ de mandato Sanctissimi, in Regali Conuentu S. Petri in Monte aureo.

Cum quadruplici Indice.

ATQVE PRIVILEGIO.

et Superiorum Facultate.

MDC XIII

COLONIÆ AGRIPPINÆ.
Sumptibus Bernardi Gualteri

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

ADMODVM REVERENDO IN CHRISTO PATRI,

DOMINO HVBERTO GERMYS,

INSIGNIS MONASTERII S. TRVDONIS
ABBATI DIGNISSIMO, &c.
Domino iugiter colendo

BERNARDVS GVALTERVS CIVIS AC BIBLIOPOLA COLONIEN. F.

QVOD proborum hominum preces ac vota continuò moliri ſolent, vt optimi quique viri periculantium Eccleſiarum gubernaculis admoueantur, nullibi terrarũ confectum eſt, Ad.un Reuer. in CHRISTO Pater, ſi factum nõ eſt in celebri Monaſterio veſtro S. TRVDONIS; vbi non ita pridem Religioſi Electores, cũ vnanimis vocibus in Te conſpirarent, Præſulem adepti ſunt, non qui dignitatem ſitierit, ſuffragatores ſollicitarit, aut oblatos ſibi titulos lætanter arrepturus videretur; ſed qui æquè à momentaneo ſplendore ac regendi priuilegio alienus, per omnem ætatem ſubiici & parere, quàm imperare maluit; adeoque præparatam ſibi Honoris cathedram non rogatus, ſed coactus aſcendit.

Iure igitur dicti imprimis Monaſterij membra inuicem

sibi gratulantur, & cum gaudio, quotquot filij pacis sunt, tàm benigni Capitis se moderationi attemperant. Cæterùm, nè optata hæc inauguratio ipsis solis solatio fuisse videatur, omnes pariter Cholinianæ familiæ palmites, vel eo nomine mirificè recreat, quod R. P. V.ª olim quidem cum MATERNO CHOLINO socero meo, viro sæculi sui clarissimo, tàm liberaliter versata fuerit, vt non minùs ipse de HVBERTI virtute, quàm hic de MATERNI in se beneuolentia gloriaretur: Nunc verò eandem consuetudinem cum amplissimo D. IOANNE CHOLINO MATERNI F. Insignis Eccles. Bonnensis Præposito & Archidiacono, fraterno hinc inde affectu redintegratam continuet. Ac singuli profectò tantam, quantam dixi, lætitiam se concepisse non obscuris indiciis probaturi sunt.

Ad me quod attinet, posteaquàm Epistolis ad ERNESTVM CHOLINVM nepotem scriptis R. P. V.ª declarauit, quàm gratæ sibi nuper acciderint cùm ipsius lucubrationes in Psalmum MISERERE, tùm farrago illa sermonum F. ADAMI SASBOVT Franciscani, ambæ typis meis, præterito anno illustratæ; præsentes Parthenicas Homilias F. IOANNIS DE CARTHAGENA, memoratæ S. FRANCISCI Familiæ Oratoris in Vrbe, ac Theologi celeberrimi, Nomini Ipsius consecro: Codicem inquam, cuius si doctrinam ponderemus, grauissimum; & si materiam, de eâ Reginâ, Magistrâ, ac Tutrice pertractantem, quâ non præsidente, nemo obtemperat; non docente, nemo instruitur; non protegente, nemo defenditur; sed omnia susque, deque, velut in cæco Inferni Barathro confunduntur.

Neque verò miretur me librum potiùs, quàm aliquod alius generis munusculum R. P. V.ª decreuisse. Hoc enim consilium, siue Ipsius adhuc viuentis fama exteris quoque promulganda esset, siue exacto demùm vitæ curriculo præclara in Rempublicam Christianam merita posteris commendanda; omnium maximè opportunum fore, multi mecum sibi persuaserunt præstantes viri; vtpotè non ignari, similia volumina, vbi imprimis patronorum suorum nomina ex vno,

vsque

vsque in alium orbem, vt ita loquar, pernicibus alata velis transuexerint; deinde etiam ab interitu Typographiæ beneficio vindicata, eorundem virtutes suâ immortalitate perpetuare.

Quocirca agnoscet spero specimen hoc voluntatis meæ, Admodum R. P. V.; & studium, quod me videt in Ipsa publicè honorandâ collocasse, si non vsque adeò gratum, certè neque ingratum erit. Interim autem locupletissimum laboris mei fructum consecutus fuero, si me in eorum numerum adscripserit, qui apud Ipsam aliquod obsequij genus subeunt. Atque hîc, nè mox in limine dignitatis prolixiore alloquio Ipsi molestus sim, quiesco, Optimum DEVM deprecans, vt tantum Patronum meum fortiter tueatur, & suauiter foueat Ad MVLTOS ANNOS. Valeat

Coloniæ Vbiorum, Prid. Non. Martij,
Anno M. DC. XIII.

PHILIPPO III.
HISPANIARVM REGI
SVMMO PRINCIPI HVMANITATE ET PRVDENTIA CONSPICVO,

Plurimorum Regnorum Duci Optimo, Noui Orbis Domitori, Dominatori Inuicto, imperij gloria super omnes euecto, Catholicæ Religionis Propugnatori acerrimo, Vindici Tutelari vnico Fidelissimo,

FR. IOANNES DE CARTHAGENA HISPANVS HVmillimus seruus æternam felicitatem precatur.

PERMVLTA cum sint, eaque augustissima, quæ in regia tua maiestate elucent ornamenta, Potentissime Rex, vt emicantium radiorum fulgoribus omnium perstringant oculos, ac veluti numen quoddam ad te obseruandum, colendumq; rapiant; tum vero pietas, qua non tantum catholicæ fidei conseruandæ, sed & propagandæ tibi insita cupiditas, maximè effulget. Vt enim ea sileam, quæ tibi cum aliis Principibus communia sunt, (licet tamen ita excellas, vt nemo inter omnes Orbis reges, tecum de dignitate iure contendere possit,) latissimam, inquam, dominij ditionem, amplissima regna, insigniores tuo regali sceptro obsequentes Prouincias, quas maiorum virtute & bellica, & ciuili partas, prudentissimo & humanissimo imperio hac florenti ætate frænas, certè vna hæc pietatis mirifica virtus, & diuini cultus promouendi incensus ardor, quo sacrũ illud tuum pectus exæstuat, non tã dignum te esse maiorũ tuorum hęreditaria gloria, ac regia maiestate, quã illam, te dignã esse testatur. Nisi parcerem angustijs breuis Epistolæ huius, tuę prærogatiuę singulares testes afferrẽ insignes actiones, & eas innumeras: recentem tãtum recolã, quæ nulla vmquam obliuione ab hominũ animis, sera etiã posteritatis memoria, obliterari possit; egregij pro tuenda religione facinoris, quod vel maximo impẽdio Mauritanos omnes ab Hispaniarũ finib. tum quòd regiæ maiestati tuæ, ac toti regno ruinã perduelles molirentur, tũ hoc ét nomine deputeris, quia de Christiana religione pessimè sentirẽt, ne quis pestilẽs morbus, quo diuinus honor dehonestaretur, p̃ pientissimas tuas prouincias serperet. Quid dicã de singulari animi tui erga Deiparã Mariã affectu, ac deuotione, qua tantã Virginẽ prosequeris, quæ neq; obscura est, neq;

vulga-

vulgarib. argumentis à te declarata. Qua in re maiorum tuorum gloriã, qui mirificis pietatis monumentis clari fuêre, præsertim vero religioso Mariæ obsequio & cultu, non solum reuocasti, sed adæquasti, Rex Potentissime; vt iure optimo prædicare possim, non tã prouinciarum, quã omnium earum virtutum, quib. regia maiestas vero gemmarum diademate enitet, fuisse te hæredem constitutum. Sed peculiaris celebranda dos illa est, qua Salomonis præcepta sequeris admonentis, sapientum consiliis adhærendum: quod vel hoc locupletissimo testimonio declarasti, qui prudentissimum virũ, verè virum, Ducẽ de Lerma, à consiliis adsciuisti, approbantibus ac laudantib. viris, quotquot bonæ mentis & clari nominis. Fauet etiã, quod tuo Diademati præclarã vnionem Deus Opt. Max. inseruerit, celeberrimã scilicet fœminã, ac Viraginem vnicã, reginã Margaritam tibi coniugio copularit: diuinum. n. oraculum est: Mulier bona, pars bona, dabitur viro pro factis bonis. Atq; vna hęc causa mihi amplissima, vt lucubrationes hasce meas Tuo nomini consecrem: cùm. n. sacri Euangelij Concionatorib de Deipara Maria Homilias elaborassem, quibus sana, ac sincera ad pietatẽ tantæ Matri debitam hominum pectorib. serendã suppeditantur argumenta, sacra Scriptura elucidatur, profundissimi sensus eruuntur, vera & germana doctrina proponitur, mecũ perpendens, an Regio nomini dicatũ opus prodiret in lucem, continuo deliberaui, ita quidem deberi; vt, qui tuas animi præclaras dotes probè norunt, vbi illud viderint regio tuo nomine decoratum, nutu tuo, qui inuiolatæ legis vim habere debet, euulgatũ iudicent; quod ad illibatæ pietatis candorem fidelium in animis conseruandum (quã rem omniũ maximè cupis) sit accommodatũ. Accedit illa magis neruosa ratio, priuatus in Regẽ meum affectus: sum & ego tua in ditione natus, in tuo regno educatus, in tuis Academiis, in literis adoleui: planè decebat, eos etiã, quos cõparaui prouentus, tibi destinare qui tui sunt, cũ clientis tui sint, & tuis prouinciis in religione conseruãdis, quæ vna, summa imperia stabilire potest, valdè inseruient. Subnectam deniq; & eã rationem mittendi ad te Mariani huius operis volumẽ primum, quod in hoc regali tuo Cœnobio, cui sacræ Theologiæ Lector generalis à summo Pontifice electus fui, elaboratũ sit; fructus planè est agelli tui, ac proinde merito tibi offerendus. Accipe igitur Rex potentissime, opus hoc, quod grauissimorũ virorum iudicio, Ecclesię Catholicæ nõ parũ profuturum iudicatur. Excipe ea animi magnitudine, qua alios soles cõplecti, eiusq; Auctorem tuæ manus vmbrã, tui sinus custodiã tuere. Interim Deum Opt. Max. quod meum est, precabor, vt omnia bona vota tua, & secundet, & fortunet, ac sinceræ tuæ religionis candorem incolumem seruet, veraque vtriusq; vitæ Te cumulet felicitate.

PIIS,

PIIS, AC BENEVOLIS LECTORIBVS AVCTOR S.

QVOD quisque pollicitus est, Candidi Lectores, id non præstare, nec officiosi, nec pudentis hominis esse, cùm mutua officiorum vicissitudo, tum sanctissimæ leges testantur. quæres me præcipuè impulit, addo etiam, calcaria quasi subdidit, vt extremam manum his Homilijs admouerem. Cùm enim superioribus mensibus Typis commisissem, quas in enodandis arcanis ad Christum Dominum spectantibus elaboraueram, Conciones (opus diuini Verbi præconibus, vt mihi ipsi persuaseram, accommodatum) ac sponsionem quasi dedissem cœptæ prosequendi, præsertim de B. Virginis Mariæ laudibus Marianum (vt ita loquar) opus me emissurum promisissem, hac conditione, si meis laboribus vestræ beneuolentiæ, & gratiæ auram arridere animaduertissem. Video pollicitationis meæ conuictum, ac voti compotem me esse factum; quod benignissimè meis elucubrationibus vestri fauoris prærogatiua singularis blandita est, & iam quod mihi proposueram, aliqua ex parte peregisse cognosco. Nolui igitur desiderium vestrum intercepta mora frustrari, sed Mariani huius operis primum volumen quamprimùm prælo committere non dubitaui. Vtinam verò vestræ expectationi respondeant elucubrationes istæ: certè vt responderent, summoperè contendi: sed non humanitati vestræ mihi diffidendum esse existimo, quin serena fronte excipiatis eorum labores, qui vobis operam aliquam pro ingenij sui modulo nauare conantur. nec est cur Aristarchi, & Criticorum valde obductas frontes, & censuras pertimescam; vt enim mihi ipsi non blandior, & meis scriptis non ita delector, quin cognoscam me aliquem in lapidem offendisse, eorum tamen me recreat comitas, qui cùm in alienа incurrunt scripta, quæ commendanda deprehendunt, debita laudatione non defraudant; quæ verò improbanda videntur, vel prudenter dissimulant, vel tacita lectione percurrunt, vel etiam benigna emendatione, (vt nos in aliorum scriptis factitamus) sine morsu dignantur. Accipite igitur, quod vobis offertur munus: si vtile, fruimini vestro commodo, & vtilitati elaborato opere; sin minus, voluntatem meam de vobis bene merendi æqui bonique consulite.

INDEX

INDEX HOMILIARVM DE SACRIS ARCANIS ÆTERNÆ PRAEDESTINATIONIS, AC IMMACVLATAE CONCEPTIONIS DEIparæ Virginis Mariæ.

LIBER PRIMVS.

Homilia Prima.

QVAM arduum, ac perdifficile sit de Marianis laudibus concinnè eloqui, aurea ex Sanctorum Patrum verbis contexta Catena palam facit. Pagina 1

Homilia Secunda.

Ostenditur, Beatissimam Virginem inter omnes puras Creaturas primum, ac principem locum tenere in divina prædestinatione, ex quo illibata eius Conceptio comprobatur, in illa verba: Dominus possedit me in initio viarum suarum, antequam quidquam faceret à principio, ab æterno ordinata sum, & ex antiquis, antequam terra fieret: Nondum erant abyssi, & ego iam concepta eram. 5

Homilia Tertia.

Prædestinatam fuisse Beatam Virginem in Matrem Christi Domini, & coadiutricem illius ad redemptionē Generis humani, priscorum Patrum monumentis ostenditur: ex quo immaculatam fuisse eius conceptionem non obscure deprehenditur. 14

Homilia Quarta.

Deum singularem curam habuisse, vt immunis esset Cōceptio B. Virginis à peccato originali, cuius natura more concionatorio explicatur; simulq, ostenditur, doctrinā hanc cœlitus esse delapsam; & rationes aperiuntur, ob quas decuit, vt adhuc sub Iudice sit. 19

Homilia Quinta.

Prosequimur idem Argumentum, duplicem aperientes viam, qua intelligi potest, Deum facile Beatam Virginem à peccati originalis macula præseruasse. 24

Homilia Sexta.

Ex Triplici figura, Ciuitate scilicet Dauidica, Arca Testamenti, & Salomonis Throno, immaculata Virginis Conceptio singulari eruditione deducitur. 29

Homilia Septima.

Permultis aliis figuris idem illibatæ Conceptionis Deiparæ argumentum locupletamus. 34

Homilia Octaua.

Varia sacræ Scripturæ loca, ad eamdem illibatam Virginis Conceptionem illustrandam, secundum mysticam intelligentiam, pulchre explicantur. 37

Homilia Nona.

Ostendimus ab instanti suæ Conceptionis B. Virginem purissimam, ac pulcherrimam fuisse, atque adeo omni peccati macula carentem; in illa verba Canticorum: Tota pulchra es, amica mea, & macula non est in te: quæ multiplici Patrum eruditione, variisque animi conceptionibus elucidantur. 48

Homilia Decima.

Variis similitudinibus, tàm ex sacris literis, quàm ex humanis monumentis depromptis, Virginis Conceptionem immaculatissimam fuisse ostendimus, in eadem verba: Tota pulchra es, amica mea, & macula non est in te. 48

Homilia Vndecima.

In honorem immaculatæ Conceptionis Deiparæ Mariæ erudite explicantur verba illa Canticorum: Quæ est ista, quæ progreditur quasi aurora consurgens: pulchra, vt luna, electa, vt sol, terribilis, vt castrorum acies ordinata. 54

Homilia Duodecima.

Sub metaphora Templi, & Domus Dei variis locis sacræ scripturæ, multisque animi conceptionibus illustrata, immaculata Virginis Conceptio magis stabilitur. 60

Homilia Decimatertia.

Sub metaphora Tabernaculi immaculatam Genitricis Conceptionem ostendimus, in illa verba Dauidica:

uidica: Sanctificauit Tabernaculum suum Altissimus. 66

Homilia Decimaquarta.

Ostenditur, Dei genitricis Conceptionem minime esse regulandam, aut metiendam eadem mensura, qua reliquorum omnium conceptio regulatur, in eadem Dauidica verba: Sanctificauit Tabernaculum suum Altissimus. 71

Homilia Decimaquinta.

Persimilem esse demonstramus beatam Virginem Paradiso voluptatis, quem Deus à principio condidit: ex qua similitudine immaculata Virginis conceptio, ac mira eius excellentia singulari eruditione illustratur, in illa verba Geneseos: Plantauerat autem Dominus Deus Paradisum voluptatis à principio: in quo posuit hominem, quem formauerat. 75

Homilia Decimasexta.

Eandem Paradisi metaphoram prosequimur: ostendentes, quàm apte beatissima Virgo in sua Conceptione se comparauerit insignioribus arboribus, quæ in illo consitæ erant, vt Cedro, Cypresso, Cinnamomo, Ficui, Malogranato, & Palmæ. 72

Homilia Decimaseptima.

Multiplici eruditione tàm sacræ Scripturæ, quàm Iuris ciuilis docetur, beatissimam Virginem propriissime dici, & fuisse redemptam per Christum, quamuis numquam sub peccati originalis seruitute iacuerit; simulque ostenditur, quantum interfit inter Christum, & Virginem, quoad carentiam culpæ originalis. 89

Homilia Decimaoctaua.

Permultis moralibus rationibus concionatorio muneri aptissimis illibatam Deiparæ Mariæ Conceptionem non parum stabilimus, 92

Homilia Decimanona.

Ad immaculatam Deiparæ Conceptionem magis stabiliendam perpulchro contexitur catena ex sacra Scriptura, ex testimoniis Pontificum, & Conciliorum; ex consensu vniuersalis Ecclesiæ; ex miraculis, & reuelationibus; ex sanctis Patribus; ex grauissimis tàm vetustis, quàm nouis, tàm mysticis, quàm Scholasticis Doctoribus, necnon ex iure Canonico, & Ciuili. 99

LIBER SECVNDVS.

De Sacris Arcanis felicissimi ortus Beatæ Virginis Mariæ.

Homiliæ Primæ.

Beatissima Virgo non solum maiorum suorum gentilitiæ nobilitatis, sed & virtutum illorum vniuersalis (vt aiunt) heres nata ostenditur; & ad mores nobilium componendos pulchra de nobilitate traduntur; & in illa abutentes inuehitur. 125

Homilia Secunda.

De variis circumstantiis tàm antecedentibus, quàm concomitantibus, & subsequentibus felicissimum Deiparæ Virginis ortum: & de vaticiniis, figuris, tempore, loco, & vniuersali gaudio, quod mundo annunciauit; & aliis similibus. 138

Homilia Tertia.

In honorem felicis ortus Deiparæ Mariæ variis animi conceptionibus elucidantur verba illa Canticorum: Quæ est ista, quæ progreditur, quasi aurora consurgens, pulchra vt luna, electa, vt sol, terribilis, vt castrorum acies ordinata? 141

Homilia Quarta.

In gratiam Mariani ortus multiplici eruditione de Deipara Virgine explicantur verba illa Isaiæ: Egredietur virga de radice Iesse, & flos de radice eius ascendet. 148

Homilia Quinta.

Beatam Virginem natam fuisse pulcherrimam omnium fœminarum, eiusque pulchritudinem libidinem eam intuentium extinxisse, Sanctorum Patrum monumentis, ac variis rationibus commonstramus, pariterque de fulgore vultus illius, capillorum colore, & corporis suauecolentia disserimus. 156

Homilia Sexta.

Sacerrimum Mariæ nomen multis retro temporibus prænunciatum, & impositum, congruentissimum illi esse, tum ex Dei imponentis sapientia, tum ex mysteriis, quæ in literis, ex quibus coalescit, delitescunt, facile deprehenditur. 165

Homilia Septima.

Excellentiam sacrosancti nominis Mariæ ex interpretatione amari maris, & maris stellæ, duplicem metaphoram, multiplici eruditione prosequimur. 172

Homilia Octaua.

Mariani nominis encomia prosequimur, iuxta alias eius significationes à Patribus probatas, nimirum, quod interpretetur, Domina, Illuminata, Illuminatrix, vbi multa de eius Sapientia: necnon, Spes, Imitatrix Dei, Deus ex genere meo, & similia; pariterque increpantur, qui nomen Mariæ, à primordiis

mordiis Ecclesiæ receptum, in aliud mutare gestiunt. 178

Homilia Nona.

In honorem Natalis Deiparæ Mariæ, de eius excellentia sub metaphora libri disseritur in illa verba: Liber generationis Iesu Christi, quæ variis animi conceptionibus exornantur. 188

Homilia Decima.

Genealogia B. Virginis variis similitudinibus mystice illustratur in illa verba: Liber generationis Iesu Christi. 192

Homilia Vndecima.

Prosequimur idem argumentum, permultis aliis egregijs similitudinibus ad concionandum aptissimis; eandem Virginis genealogiam mystice elucidantes. 198

Homilia Duodecima.

Alia allegorica, & mystica intelligentia totius genealogiæ Deiparæ Mariæ, & interpretatio Nominum, quæ in illa referuntur, pulchre describitur, in illa verba. Liber generationis Iesu Christi filij Dauid, filij Abraham. 204

Homilia Decimatertia.

In idem argumentum traduntur perplures rationes literales, ac permultæ aliæ mysticæ ad humanos mores componendos, ob quas in hac genealogia Christi, & Matris eius præfertur Dauid Abrahæ; necnon aliæ scitu dignissimæ apponuntur, propter quas tres Reges Christi progenitores ab eius genealogia fuerint explosi, vbi de tyrannide Principum eruditè disseritur in illa verba: Filij Dauid, filij Abraham. 211

Homilia Decimaquarta.

Prosequimur idem argumentum, literalem, ac mysticam aliâ intelligentiam totius Marianæ genealogiæ tradentes, à priorib illis verbis inchoantes: Liber generationis Iesu Christi: & in illa alia desinentes: Ioseph, virum Mariæ, de qua natus est Iesus. 218

LIBER TERTIVS.

De Sacris Arcanis Præsentationis Beatæ Virginis in Templo.

Homilia Prima.

Historiam Marianæ Præsentationis in Templo, variaq; prodigia illam concomitantia, priscorum Patrum monumentis, ac multiplici probatissimorum Doctorum testimonio stabilimus. 244

Homilia Secunda.

De solemni comitatu, quo Beata Virgo in Templo à parentibus suis fuit præsentata, ac Deo oblata: vbi de recta filiorum educatione pulchra multa disseruntur, acriterque reprehenduntur parentes filios, seu filiabus suis cælibatum, aut vitam religiosam prohibentes. 250

Homilia Tertia.

Prosequimur B. Virginis Præsentationem, oblationē ab eius parentib. in Templo factam, dum illā Deo, tamquā aureum vas preciosissimis gemmis ornatum, in diuinum eius obsequium obtulerunt. 259

Homilia Quarta.

Agitur de oblatione, quam sui ipsius fecit triennis B. Virgo in templo Ierosolymitano, & de facili ascensu quindecim graduum, cuius occasione non pauca de profectu spirituali vtilia traduntur, 260

Homilia Quinta.

Ostenditur ex Sanctorum Patrum doctrina, Beatam Virginem in Templo, in quo fuit à parentibus præsentata, virginitatem suam Deo expresso voto nuncupasse, atque adeo castitatem vouendi primam inuentricem fuisse; vbi etiam non pauca virginitatis encomia subiunguntur 265

Homilia Sexta.

Virtutes variæ, quibus B. Virgo in Templo effulsit, virginib. imitandæ proponuntur; præsertim verò clausura, verecundia, otij vitandi cura, quæ sunt velut propugnacula virginitatis, cuius custodiæ mira difficultas ex Patrum doctrina ostenditur, varizque ad illam superandam remedia traduntur. 275

LIBER QVARTVS.

De Sacris Arcanis Desponsationis Beatæ Virginis; necnon de eximijs laudibus dilectissimi eius sponsi Ioseph.

Homilia Prima Historica.

De Esponsationis Virginis cum castissimo Ioseph dulcissimam historiam antiquorum Patrum Testimonijs stabilimus, verumque matrimonium inter hos sacros sponsos extitisse apertissime comprobamus; ac tandem de ætate, in qua illi sponsalitia inierunt, disserimus. 284

Homilia Secunda Historica.

In qua difficultas illa elucidatur: num Ioseph statim post initum Ierosolymis matrimonium, Virgine remissa in Nazareth, Bethlehem redierit, tẽpus celebrandarum nuptiarum ibi expectaturus; an potius ipsemet Virginem reduxerit in Nazareth, ibique in propria secum domo eam retinuerit vsque ad nuptiales solemnitates. 290

Homilia Tertia Historica.

In qua de patria Diui Ioseph, parentibus, genere, nomine, statu, moribus, singularique martyrij genere, felici morte, gloriosa resurrectione; necnon erga pios suos cultores sollicita cura, & protectione, breui sermonis eloquio disseritur. 294

Homilia Quarta Historica.

Quænã fuerit ars fabrilis, qua vsus est sanctus Ioseph, & an illã exercuerit Christus Dominus, iuxta sanctorũ Patrum doctrinam dilucide explicatur. 305

Homilia Quinta Historica.

Sacerrimi matrimonij inter D. Mariam, & Iosephum pulchræ figuræ, variaq; encomia, quæ illud longo sanctitatis interuallo reliqua omnia matrimonia superasse apertissime indicant, in illa verba: Cum esset desponsata Mater Iesu Maria Ioseph. 310

Homilia Sexta.

Commemorantur variæ causæ ex priscorum Patrum doctrina, & aliis à nobis excogitatis, ob quas decuit B. Virginem matrimonium contrahere, & Iosepho in coniugem dari. 317

Homilia Septima.

Matrimonium felicissimum inter Mariam, & Iosephum varia eruditione, ac vberrima conceptuũ copia prosequimur; quantaque dignitas sit, Iosephum sponsum fuisse Virginis, ex similitudine, quam opus fuit habere cum illa, elucidamus. 321

Homilia Octaua.

Incæptum argumentum prosequimur; quam magna sit dignitas sponsi Deiparæ Mariæ explicantes, vbi de eximia eius sanctitate disserimus; verosimile satis esse comprobantes, D. Iosephum reliquos omnes Sanctos, (Deipara excepta) in gratia, & gloria longo interuallo excellere. 328

Homilia Nona.

Prosequimur adhuc idem argumentum, Choris omnibus Angelorum, antiquis Patriarchis, ac reliquis sanctis beatissimum Iosephum præferentes; vbi nonnullos fauores, quibus Christus Dominus eum cumulauit, recensemus; benedictiones omnes, quibus Iacob iamiam moribundus filios suos benedixit, ei accommodantes. 337

Homilia Decima.

Ostenditur ex sanctorum Patrum doctrina, & validissimis rationibus, D. Iosephum, cum beatã Virginem prægnantem dimittere voluit, vel magnum quid, vel saltem nihil sinistrum, aut turpe de ea sibi persuasisse; cuius occasione permulta valde vtilia contra temeraria iudicia traduntur. 348

Homilia Vndecima.

Ostenditur, multis nominibus beatissimo Iosepho honorificentissimam, Patris Christi, nomenclaturam deberi, & quàm magna hæc dignitas fuerit, variis animi conceptionibus perpulchre explicatur. 355

Homilia Duodecima.

Pulchra sanctissimi Iosephi Deiparæ Mariæ sponsi, cum antiquo illo Iosepho Patriarcha comparatio; quam tàm multiplici sanctorum Patrum eruditione, quàm variis animi conceptionibus locupletamus, ac Virginem fuisse comprobamus. 362

Homilia Decimatertia.

Argumentum incæptæ collationis sanctissimi Iosephi cum antiquo illo Patriarcha Iosepho varia, ac multiplici eruditione prosequimur. 368

LIBER QVINTVS.

De Sacris Arcanis Angelicæ Annunciationis, & Christi Conceptionis in vtero Virgineo.

Homilia Prima.

PEr multis rationibus ostendimus valde congruum fuisse, Angelum, non hominem ad Virginem mitti: decuisse tamen, vt sub effigie humana ei appareret. Deinde, Gabrielis nomen illustramus, ac supremum illum omnium cœlestium spiritum esse, nonnullis coniecturis, & Patrum testimoniis suademus; ac tãdem, quantum interfit ad negotia pertractanda prudentis Nuntij industria vti, edocemus, in illa verba: Missus est Angelus Gabriel à Deo. 373

Homilia Secunda.

Angelicæ legationis ad Mariam variæ circumstantiæ, loci, & temporis, multiplici eruditione exornantur, & varia, quæ in eis arcana latent, detegũtur in illa verba Lucæ: In mense autem sexto missus est Angelus Gabriel à Deo in Ciuitatem Galilææ, cui nomen Nazareth. 382

Homilia

Homilia Tertia.

Circumstantiam loci Angelicæ salutationis prosequentes, dignitatem sacerrimæ Domus Lauretanæ, in qua Verbum caro factum est expendimus; aliásq; circumstantias, Angelicam legationem concomitantes, commemoramus: nonnullaque de Virginibus necessaria Clausura tradimus. 394

Homilia Quarta.

Quæ lateant arcana in illo verbo: Aue: salutationis Angelicæ aperiuntur, vbi mira antitheſis, seu contrapositio nominum, Euæ, & Aue, ac personarum Mariæ, & Euæ, ex Patrum doctrina, & aliis à nobis excogitatis proponitur. 400

Homilia Quinta.

De plenitudine gratiæ Beatiſs. Virginis disserere incipimus, verba illa interpretantes, Gratia plena: in quorum expositionem varij nodi soluuntur, multiplexque gratiæ acceptio secundum morem sacræ Scripturæ proponitur, pariterque ostenditur, Deiparam Mariam secundum omnes illas acceptiones, plenam esse gratia. 407

Homilia Sexta.

Idem argumentum prosequentes, tàm humana, quàm sacra eruditione eadem verba: Gratia plena: iterum elucidamus, multiplicemque Gratiæ plenitudinem tradimus, & quænam illarum Virgini congruat, ex B. Thoma, & D. Bonauentura edocemus in eadem verba: Aue gratia plena. 413

Homilia Septima.

Plenitudinem Marianæ gratiæ prosequimur, ostendentes, illam adeò creuisse, vt solius Virginis gratia, omnium sanctorum tàm Angelorum, quàm hominum gratiam in aceruum vnum redactam, præcelleret, in illa verba: Aue gratia plena. 418

Homilia Octaua.

Variis interpretationibus, partim ex sanctorum Patrum fontibus hauſtis, partim à nobis inuentis, ingenti conceptuum copia, verba illa explicamus: Dominus tecum: Benedicta tu in mulieribus. 429

Homilia Nona.

Multiplex SS. Patrum expositio in illa verba: Quæ cùm audisset, turbata est in sermone eius, & cogitabat, qualis esset ista salutatio; ex quibus Virginis mira taciturnitas, ac verecundia cum eximia prudentia coniuncta colligitur; variæque, ac permultæ prædictæ turbationis causæ traduntur. 439

Homilia Decima.

Multiplici eruditione exponuntur verba illa Angelica: Ne timeas Maria, inuenisti enim gratiã apud Deum; cuius occasione offenditur, quàm ad difficultates superandas intrepidus sit, qui Deum per gratiam secum habet; è contra verò, quam pauidus, & imbecillis, qui Dei gratia caret. 448

Homilia Vndecima.

Mariana illa verba: Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco: multifariam, multisq; modis illustrantur, & ex illis aduersus oblatrantes Hæreticos, constantissima Mariæ fides, integerrima Virginitas, voto constabilita, ac rara & inaudita eius prudentia apertissimè commonstrantur; quorum occasione permulta ad informandos mores traduntur. 452

Homilia Duodecima.

Expositionibus variis, partim ex priscorum Patrum doctrina, partim à nobis excogitatis enucleamus Angelica illa verba: Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi. 461

Homilia Decimatertia.

Ingenti animi conceptionum copia, multiplicique sacræ Scripturæ eruditione elucidantur verba illa: Ecce ancilla Domini: fiat mihi secundùm verbum tuum: vbi de obedientia, humilitate, & fortitudine Virginis permulta traduntur. 467

Homilia Decimaquarta.

Agitur de Christi Domini conceptione, cuius purissimum Mariæ sanguinem in eius vtero materiam extitisse ostendimus; variaque huius sacerrimæ Conceptionis sacramenta aperimus in illa verba: Ecce concipies, & paries: quæ ad mores etiam informandos conuertimus.

Homilia Decimaquinta.

Post prolata illa verba: Ecce ancilla Domini: celebratas fuisse nuptias in virgineo Mariæ thalamo inter Verbum diuinum, & naturam humanam ostendimus, variisque modis hanc nuptiarum metaphoram illustramus. 486

Homilia Decimasexta.

Ad elucidandum incarnati Verbi mysterium in Mariæ vtero celebratum, varia, ac multiplici Sanctorum Patrum eruditione, vberrimaque animi conceptionum copia explicantur verba illa D. Ioannis: Et signum magnum apparuit in cælo: Mulier amicta sole, & luna sub pedibus eius, & in capite eius corona stellarum duodecim. 494

Homilia Decimaseptima.

Ostendimus aduersus impium hæresiarcham Nestorium, Virginem non solum Matrem Christi, sed

pium ore, Dei Genitricem, esse appellandam, in illa verba: Quod nascetur ex te sanctum, vocabitur filius Dei: pariterque deteguntur calumniæ eiusdem Nestorij, quibus Catholicam hanc veritatem labefactare tentauit. 505

Homilia Decimaoctaua.

Quam magna, ac præcellens sit dignitas matris Dei, tàm Sanctorum Patrum testimoniis, tùm variis animi conceptionibus aperitur. 513

Homilia Decimanona.

Deipara Virgo vtero suo filium Dei concipiens, speculo pulchrè comparatur: quam metaphoram variis animi conceptionibus locupletamus. 521

Homilia Vigesima.

Quæ latèt arcana in discessu Angeli à Virgine, pandantur in illa verba: Et discessit ab illa Angelus. 525

LIBER SEXTVS.

De sacris Arcanis Visitationis B. Virginis, ac de celeberrimo, quod in illa cecinit Cantico.

Homilia Prima.

Veteris testamenti Arcæ domum Obededom visitantis egregiam figuram, Marianam visitationē adumbrantem, adducimus; prius tamen difficultates, quæ circa eius historiam occurrunt, enodamus, in illa verba: Exurgens Maria abijt in montana, cum reliquis Mariæ Visitationem enarrantibus. 529

Homilia Secunda.

Recenseri incipiunt causæ, quæ B. Virginem ad visitandam cognatam suam Elisabeth impulerunt, in eadem verba: Exurgens autem Maria in diebus illis abijt in montana. 534

Homilia Tertia.

Prosequimur idem argumentum causas aliàs assignantes, ob quas tàm B. Virgo, quàm eius Filius ad visitandam Elisabeth iter arripuerint, in eandem verba: Exurgens Maria abiit in montana. 539

Homilia Quarta.

Ostenditur iterum Christus Dominus in vtero matris festinasse, vt Ioannem sanctificaret; cuius occasione SS. Patrum testimonijs palàm fit, quàm sit Deus ad miserendum procliuis & velox. De misericordia autē in hac visitatione diuinitus collata gaudent Ioannes, Elisabeth, Zacharias, Deipara Maria, Christi humanitas, imò & beatissima Trinitas. 543

Homilia Quinta.

Eadem verba: Exurgens Maria: iterum illustratur; pariterque illa alia: Abijt in montana cum festinatione: in quorum expositionem permulta ad componendos mores traduntur, vt de consulendo bono proximi, de non differendo exercitio bonorum operū, de difficultatibus in obseruantiæ diuinæ legis superandis; ac tandem de cōsortio virorum, præcipuè Virginibus fugiendo. 550

Homilia Sexta.

Vocem Deiparæ Mariæ, Elisabetham salutantis, instrumentū fuisse diuinæ virtutis ad sanctificandum Ioannē, & donum prophetiæ illi cōferendum, necnon Elisabetham, & Zachariā multis bonis replendos, ex Patrum doctrina cōmonstramus in illa verba: Intrauit in domum Zachariæ, & salutauit Elisabeth. & factum est, vt audiuit salutationem Mariæ Elisabeth, exultauit infans in vtero eius, &c. 560

Homilia Septima.

Singulari eruditione, variisq; animi conceptionibus illustrantur iterū verba illa: Vt facta est vox salutationis tuæ in auribus meis, exultauit in gaudio infans in vtero meo: vbi acceleratus vsus rationis in Ioanne, ex SS. Patribus, & ratione comprobatur, ad mores que componendos infantis exultatio conuertitur. 566

Homilia Octaua.

Exponuntur verba illa: Exclamauit voce magna, & dixit: Benedicta tu inter mulieres, & benedictus fructus ventris tui: & vnde hoc mihi, vt veniat Mater Domini mei ad me? & illa alia: Beata, quæ credidisti, quoniam perficientur ea, quæ dicta sunt tibi à Domino. 573

Homilia Nona.

Titulus multiplex celeberrimi Cantici Deiparæ Mariæ aperitur; ac mira eius super omnia Cantica dignitas, & excellentia ex multiplici capite demonstratur. 582

Homilia Decima.

Singula hæc verba: Magnificat anima mea Dominum: secundum literalem, & mysticum sensum pulchrè explicantur. 588

Homilia Vndecima.

In eadem verba: Magnificat anima mea Dominum: eximia Deiparæ Mariæ gratitudo erga Deum explicatur, pariterque docetur, relatis ex Patrum doctrina variis de gratitudine animalium exemplis, quantum oporteat, nos gratos esse Deo, &c. 596

Homi-

Homilia Duodecima.

In eadem verba: Magnificat anima mea Dominum: idem gratitudinis argumentum prosequimur, tres illius gradus ex sententia D. Thomæ multiplici, tàm humana, quàm sacra eruditione illustrantes, paucisque contra ingratitudinis vitium inuehimur, ac de diuinis laudibus in gratiarum actionem decantandis non pauca tradimus. 603

Homilia Decimatertia.

Multiplici expositione elucidantur verba illa: Exultauit spiritus meus in Deo salutari meo: insuper de magnitudine huius exultationis disserere incipimus. 609

Homilia Decimaquarta.

In eadem verba: Exultauit spiritus meus in Deo salutari meo: exultationem Virginis prosequimur, cuius exemplo docemur in Creatore, non in creaturis exultare, & delectari debere, maximè cum creata bona, caduca, breuia fallacia, & futilia sint. 615

Homilia Decimaquinta.

Variis expositionibus explicantur verba illa Deiparæ: Quia respexit humilitatem ancillæ suæ: permultaque de humilitate ex SS. Patrum doctrina traduntur, quæ ad virtutem hanc sectandam mirum in modum inuitant. 623

Homilia Decimasexta.

Erudite exponi incipiunt verba illa: Ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes. 635

Homilia Decimaseptima.

In eadem verba: Beatam me dicent omnes generationes: varia cõtexuntur B. Virginis encomia, quæ tàm Gentiles, Iudæi, Hæretici, quàm Fideles ei detulerunt: inter quæ penè innumera, eaque clarissima epitheta, quibus diuina eloquia, & Sancti Patres Virginem exornant, recensentur. 639

Homilia Decimaoctaua.

Elucidantur verba illa: Quia fecit mihi magna, qui potens est, & sanctum nomen eius: vbi duo præsertim ostenduntur: primum, quæ sint ista magna, quæ Dei omnipotentia Virgini fecit: secundum, per sanctum nomen eius, intellexisse Deiparam Verbum diuinum incarnatum. 652

Homilia Decimanona.

Explicantur verba illa: Et misericordia eius à progenie in progenies timentibus eum: vbi ostenditur B. Virginem per misericordiam, beneficium Incarnationis intellexisse, pariterque de timore seruili, & filiali pertractatur. 660

Homilia Vigesima.

In illa verba: Fecit potentiam in brachio suo: ostenditur Verbum diuinum incarnatum esse Dei brachium, in quo, & per quod Deus potentiam suam mirificè ostentauit. 666

Homilia Vigesimaprima.

Verba illa: Dispersit superbos mente cordis sui: explicantur de Iudæis, vbi hæc præcipuè ostenduntur, beneficiorum copia, quibus Deus eos cumulauit; ingratitudo illorum, filium eius occidentium; varia supplicia, quæ ob id perpessi sunt. 671

Homilia Vigesimasecunda.

Eadem verba: Dispersit superbos mente cordis sui: de Hæreticis explicantur, insignisque inuectiua aduersus illos proponitur ex variis SS. Patrum testimonijs, præcipuè tamen ex metaphora Vulpis, quàm multiplici tàm sacra, quàm humana eruditione prosequimur. 677

Homilia Vigesimatertia.

Eadem verba: Dispersit superbos mente cordis sui: iuxta quorundam Patrum sententiam de Dæmonib. explicantur, nec non de omnibus superbis indiscriminatim, variisq; modi commemorantur, quibus diuini brachij potentia illos disperdit, & dissipat. 685

Homilia Vigesimaquarta.

In eadem verba: Dispersit superbos mente cordis sui proponuntur tremendi modi, ex sacris literis depropti, quibus Deus animam impij in hoc sæculo disperdit. 690

Homilia Vigesimaquinta.

Exponuntur verba illa: Deposuit potentes de sede, & exaltauit humiles: vnde de regnorum inconstantia, & volubilitate, necnon de humilium exaltatione breuiter disseritur. 694

Homilia Vigesimasexta.

Variis expositionibus elucidantur verba illa: Esurientes impleuit bonis, & diuites dimisit inanes: quorum occasione, tremendũ illud Christi elogium explicatur: Facilius est camelum per foramen acus transire, q̃ diuitem intrare in regnum cælorum, &c. 703

Homilia Vigesimaseptima.

Variæ proferuntur expositiones in illa B. Virginis verba: Suscepit Israel puerum suum, recordatus misericordiæ suæ. 711

Homilia Vigesimaoctaua.

Interpretamur vltima illa verba Mariani Cantici: Sicut locutus est ad patres nostros, Abrahã & semini eius in sæcula: vbi cria præcipuè ostẽdimus, pri-

mum

per sex mundi ætates Deum locutum fuisse de Verbi diuini incarnatione; secundum, Deum in suis promissionibus fidelem, mundum verò infidelem, & mendacem esse; tertium, verum semen Abrahæ non Iudæos, sed Catholicos esse. 717

LIBER SEPTIMVS.

De explicatione partus Deiparæ Mariæ, ac de perpetua, & nunquam violata integerrima eius virginitate.

Homilia Prima.

Festi Expectationis partus primordia traduntur, & tria, quæ complectitur hoc Festum, varia eruditione enucleantur, explicatis illis verbis: Venter tuus sicut acervus tritici vallatus liliis. 726

Homilia Secunda.

Catholica nostra Hispania diem festū agit ardentibus desideriis, quibus B. Virgo videndi Christum natum flagrabat; vbi etiam de feruore horum desideriorum pertractamus, & in effrenata aperditorum hominum desideria inuehimur, & ad bona promouenda exhortamur. 732

Homilia Tertia.

Partim aduersus Gentiles, partim aduersus Iudæos, & Hæreticos variis, Naturæ exemplis ad concionandum aptissimis, multisque testimoniis tàm ex ipsorum Gentilium doctrina; quàm ex Sibyllarum vaticiniis; necnon ex miraculosis rerum euentibus depromptis, integerrima Deiparæ Mariæ virginitas constabilitur. 738

Homilia Quarta.

Virginitatem Deiparæ cum fœcunditate coniunctam, ex locis sacræ Scripturæ, & ex similitudine Apis aperitur. 743

Homilia Quinta.

Rationes variæ proponuntur, quibus non obscure probatur, decuisse Deiparam Mariam non aliter, quā inuiolatæ eius virginitate Christum Dominum concepisse, & peperisse. 448

Homilia Sexta.

Ex diuinis oraculis aggredimur iam probare perpetuam Deiparæ Mariæ virginitatē: Exordimur aūt à tribus valde memorandis; Primum est: Inimicitias ponam inter te, & mulierē, & inter semen tuum, & semē illius: Secundū: Mulier, si susceptō semine peperit masculū: Tertiū: Viam viri in adolescentula. 758

Homilia Septima.

Integerrimam Mariæ virginitatem apertissime probat celebre illud Isaiæ vaticinium: Ecce Virgo concipiet, & pariet filium: quod multiplici eruditione illustratur, & ab hostiū calumniis vindicatur. 758

Homilia Octaua.

Tria alia testimonia ab eodem Isaia petita, ad eandem integerrimam Deiparæ virginitatem comprobandam pulchre explicantur: Primum est: Generationem eius quis enarrabit? Secundum: Accessi ad prophetissam, & concepit, & peperit. &c. 765

Homilia Nona.

Tria grauissima Prophetarum oracula elucidātur ad Deiparæ Mariæ virginitatem magis confirmandam. Primum est Ieremiæ: Nouum creauit Dominus super terram: Fœmina circumdabit virum. &c. 768

Homilia Decima.

Variæ metaphoræ, egregiæq; similitudines, è diuinis eloquiis depromptæ eandem Deiparæ Mariæ virginitatem mirificè confirmant. 774

Homilia Vndecima.

Exquisitis quibusdā locis ex Ezechiele, ex lib. Psalmorū, necnon ex Cantico Canticorū, eandem Deiparæ Mariæ inuiolatam virginitatē magis illustramus. 781

Homilia Duodecima.

De integerrima Deiparæ Mariæ virginitate pulchra, & solida ex priscorū Patrum selectioribus monumentis contexitur Catena, quæ ob singularem eruditionem, ac vberrimā conceptionū animi copiam, nō poterit legenti non vtilis esse pariter, & iucūda. 787

Homilia Decimatertia.

Omnia, quæ tàm Gentiles, quàm Iudæi, & Hæretici aduersus integerrimam Mariæ virginitatem obiectant, inania, & futilia esse commonstrantur. 808

Homilia Decimaquinta.

Scholastica, in qua penitus enervantur, quæ ingenium humanū aduersus immaculatam Virginis Conceptionem hucusque excogitauit. 811

Homilia Decimasexta.

Pro complemento huius tractationis examinatur sententia eorum qui dicunt B. Virginem ita earuisse peccato originali, vt nec in se, nec in primo Parente contraxerit debitum incurrendi illud. 840

FINIS INDICIS HOMILIARVM.

DE SA-

DE

SACRIS ARCANIS ÆTERNÆ PRÆDESTINATIONIS, AC IMMACVLATAE CONCEPTIONIS DEIPARAE VIRGINIS MARIAE.

LIBER PRIMVS.

Homilia Prima.

QVAM ARDVVM, AC PERDIFFICILE SIT de Marianis laudibus concinnè eloqui, aurea ex Sanctorum Patrum verbis contexta Catena, palàm facit.

CVM de abditissimis sacrosanctæ Deiparæ Mariæ arcanis longum texere sermonem cogitabam, ingēs difficultatum agmen ab hac pia, & religiosa cogitatione me absterrere gestiens inuasit. Primum quidem, celsitudo, ac sublimitas Mariæ, quæ abyssus est inscrutabilis, timorem incussit vehementem; vt enim ait D. Chrysostomus in hypopanti Domini: *Quid illa sanctius? non Propheta, non Apostoli, non Martyres, non Patriarcha, non Patres, non Angeli, non Throni, non Dominationes, non Cherubin, non Seraphin, non aliud deinde quidpiam inter creatas res visibiles, aut inuisibiles vna hac maius, aut excellentius inueniri potest.* his consentiens B. Petrus Damianus non tàm suo, quàm totius Ecclesiæ nomine sequens hoc reliquit testatum elogium. *Quid mirum, si hæc ineffabilis Virgo in suis laudibus modum humanæ vocis exsuperat, quum, & ipsam humani generis naturam excellentium meritorum dignitate transcendat? non excellentissimus ille Patriarcharum chorus, non prouidus Prophetarum numerus, non iudex Apostolorum senatus, non Martyrum victor exercitus, non aliquis antiquorum, non quisquam sequentium Patrum huic Beatissimæ Virgini poterit comparari. quid enim sanctitatis, quid iustitiæ, quid religionis, quid perfectionis singulari huic Virgini deesse potuit, quæ totius diuinæ gratiæ charismate plena fuit?*

D Chrys. in hypopanti Domin.

B. Petr. Damian serm. de Mar. natiu.

Compendiosius tamen S. Germanus Archiepiscopus Constantinopolitanus, oratione de Zona virginis ait: *Omnia tua sunt admirabilia, ô Deipara, omnia supra naturam, omnia ingentia, & cunctorum vires superantia.* Id magis explicans D. Bernardus in sermone: *Signum magnum* dixit: *Profundissimam diuina sapientia penetrauit abyssum, vt quantum sine personali vnione creatura conditio patitur, luci illi inaccessibili videatur immersa.* His persimilia scripsit noster sanctus Bernardinus dicens: *Tanta fuit perfectio Mariæ, vt soli Deo cognoscenda reseruetur, iuxta illud Ecclesiastici: Ipse creauit illam in Spiritu sancto, & vidit, & dinumerauit, & mensus est.* hinc sponsus Mariæ sublimitatem probè agnoscens dixit ei: *Oculi tui Columbarum, absque eo, quod intrinsecus latet:* vbi Septuaginta transtulerunt: *Oculi tui Columbarum extra silentium,* vel *extra taciturnitatem tuam,* quibus verbis non obscurè significauit, tantam esse Virginis præstantiam, vt non tàm illam vocibus extollere, quàm religioso silentio admirantes, venerari debeamus.

S. Germ. Archiep. Const. orat. de Zona virg.

D. Bern. in serm. Signũ magnum.

D. Bernardinus serm. 51. cap. 1.

Eccles. 1.

Cant. 4.

LXX. versio.

Secundò, id me etiam vehementer deterruit, quòd non semel obseruaui, de hoc genere argumenti differere tentãtes, non solum doctrina pusillos, sed, & sapientissimos viros, ac celeberrimos Ecclesiæ Doctores, valdè pertimuisse, ingenue fatentes, ad Mariana præconia digne promenda omnino se impares esse; vnde D. Bernardus dixit: *Non est, quod me magis delectet, non est, quod magis deterreat, quàm de Virginis gloria sermonem habere,* & concione super *missus est,* inquit: *Licet de Maria loqui gestiant omnes, tamen quidquid dicitur de indicibili, eo ipso, quod dici potuit, minus gratum est, minus placet, minus acceptatur. quanam etenim poterit lingua, etiamsi angelica sit, dignis extollere laudibus Virginem Matrem, non cuiuscunq;, sed Dei?* hęc Bernardus. Audiamus nunc magnum Patrem Augustinum in hunc modum loquentem: *Quid nos tantilli? quid actione pusilli? quid in eius laudibus referemus? cum, etsi omnium nostrum membra verterentur in linguas, eam laudare, sufficeret nullus. altior Cœlo est, de qua loquimur; abysso profundior, cui Laudes dicere conamur.* Et ibidem etiam ad Virginem se conuertens, sic illam affatur: *Quid dicam pauper ingenio, cum de te quidquid dixero, minor laus est, quàm dignitas tua meretur. si Cœlam te vocem, altior es; si matrem Gentium dicam, præcedis: si formam Dei appellem, digna existis; si Dominam Angelorum vocitem, per omnia te esse probaris.*

D. Bern. serm 4. de Assumpt.

Idem Bern. super Missus.

D. Aug. ser. 2. in Assump. Virg.

Ibid.

Accedit B. Petrus Damianus, qui excellentiam Virginis admiratus, in hæc verba prorupit: *Ad eius efferenda præconia, non Rhetoricorum diserta facundia, non Dialecticorum subtilia argumenta, non acutissima Philosophorum apta reperiuntur ingenia.* Conspirat in idem D. Ambrosius lib. de Virginitate dicens: *Quid splendidius ea, quam splendor elegit? quid castius illa, quæ sine contagione generauit? tanta est huius Virginis excellentia, vt in eius narratione omnes balbutiant lingua, cæcutiant omnes intelligentia, deficiant omnes similitudines parabolica.* hanc eandem insufficientiam profitetur D. Epiphanius dum ait: *Exili voce sum, tardaq; lingua, & minimè diserta, vt verba facere possim de perelebri sancta Deipara Maria, de qua leuiter loqui non debet humana lingua.* ac tandem D. Antoninus, vt non suam solùm, vt Epiphanius, sed omnium creaturarum tàm terrestrium, quàm cęlestium, ad Mariæ Encomia proferenda, indignitatem, & insufficientiam attestaretur, hæc nobis Carmina scripta reliquit:

B. Petr Damiani ser. 3. de natiuit.

D. Amb. li. de virginit.

D. Epiph. ser. de laudib. Virg.

D. Antoninus 3. p. tit. 18. cap. 8.

Si fieri posset, quod arena puluis, & vnda,
Vndarum gutta, rosa, gemma, lilia, flamma,
Æthera, Cœlicola, nix, grando, sexus vterq;,
Ventorum penna, volucrum, & pecudum genus omne,
Syluarum rami, frondes, auium quoque penna,
Gramina, ros, stella, pisces, angues, & aristæ,

Et lapides, montes, conualles, terra, Dracones,
Lingua cuncta ferent, minime depromere possent,
Qua sit, vel quanta Virgo Regina Maria,
Qua tua sit pietas, nec litera, nec dabit ætas.

Hanc difficultatem, quam in Mariæ laudibus decantandis Sancti Patres experti fuere, multò ante Isaias prænouisse mihi videtur, cum dixit: *Erit vobis visio sicut verba libri signati, quem cũ dederint scienti litteras, dicent: lege istum: & respondebit: Non possum; signatus est enim. Et dabitur liber nescienti litteras, dicetuŕq, ei: lege: & respondebit: Nescio litteras:* per hunc librum arbitror Virginem designari, in qua purpureo virginei sui sanguinis atramento Deus Pater ineffabilem mentis suæ conceptum expressit, cum *Verbum Caro factum est*: hunc ergo librum si indoctis porrigas, continuò ignorantiam suam ad eius referanda arcana non diffitentur; si verò sapientes, ac doctrina conspicuos ad illa perscrutanda vocites, incunctanter respondent: *Obsignatus est liber sigillis septem*: quorum D. Ioannes reseratorem, & interpretem desiderans, & non inueniẽs, cœpit amarè lachrymari: *& ego flebam multum, quoniam nemo dignus inuentus est aperire librum, nec videre eum.* Igitur, cum recondita sacramenta, quæ in hoc Mariano libro delitescunt, non solum humanum, sed angelicum captum transcendant, temeritatem quandam incurrere pertimesco, dum abdita eius mysteria referare tento; maxime quod memini tùm Horatii Poetæ dicentis:

Sumite materiam vestris, qui scribitis, æquam,
Viribus, & pensate diu, quid ferre recusent.

tùm D. Hieronymi ad Vigilantium scribentis: *Prudentia hominis est nosse mensuram suam, nec zelo diaboli concitato, imperitia sua cunctum orbem testem facere.* vt enim sapienter dixit D. Ambrosius: *Vnumquemque fallunt sua scripta, & auctorem præterunt; atque vt filij etiam deformes delectant parentes, sic etiam scriptores indecoros quoque sermones suos palpant,* vnde fit, quod cum ipsis arrideant, facile eas in publicam lucem prodire sinunt; sed id inde commodi nanciscuntur, vt vnde honorem, & nominis gloriam comparaturos falso sibi blandiebantur, inde contumeliam, & dedecus non modicum sibi pariant; dum eorum insciti, quæ latebat, iam cuncto orbi fit patula. hæc omnia, rogo, quem etsi fortissimum Achillem non terreant, & stupefaciant.

Tertiò, id quod vehementius ab hac sublimi tractatione animum arcebat, & auocabat, multitudo sane erat peccatorum, quæ ad laudes tantę Virginis decantandas, nõ solum indignum, imperitum, ineptum, & insufficientem, sed & impotentem (proh dolor) effecerunt. Scio quidem D. Hieronymum in sermone de assumptione dixisse: *Timeo satis, & valde pertimesco, dum vestris cupio parere profectibus, ne forte, sicut improbus, ita & indignus laudator inueniar; profectò, cum nec sanctitas, vel facundia suppeditet, vt beatam, & gloriosam Virginem Mariam digne laudare queam,* Noui etiam D. Anselmum libr. de excellentia Virginis hæc scripsisse: *Supereminentem omni, quod post hominem Deum creatum est, excellentiam beatæ Matris Dei quomodocunque, & saltem lyppienti oculo cordis contemplari anhelans, & quod mihi inde capere cõceditur, ad communem notitiam proferre desiderãs; horreo peccatorum, quibus premor, enormitatem, & valdè timeo, ne mihi tàm alta petenti non obijciatur hoc sacræ scripturæ dictum: Tollatur impius, ne videat gloriam Dei.* Verum hæc, quæ D. Hieronymus, & Anselmus, humilitatis studio permoti de se scripsere, ego veritatis euidentia conuictus, de me dicere compellor. Atque hinc magis, ac magis excrescit timor, & tremor: nam si vera fuit Agesilai Lacedæmoniorum Regis sententia dicentis, quòd, cum quis ab aliquo laudatur, conditio,

Ioan. 1.

Apoc. 1.

Hora. Poët.

D. Hier. ad Vigilant.

D. Amb. li. 8. epist. 70.

D. Hier. ser. de Assump.

D. Anselm. lib. de excellen Virg. cap. 1.

Agesilai sententia.

ditio, & mores laudantis sunt attendendi, quia boni bonos, mali malos soliti sunt laudare, non ero execrandi sacrilegii expers, si, cum teterrimus peccator inueniar, sacrosanctam Deiparam Mariam laudare temere præsumam. vt enim dixit *Cicero.* eloquentiæ parens, *laudabile est, laudari, sed à viro laudato*; cui sententiæ consonat *Socrates.* alia Socratis, qui audiens se à multis laudari, respondit, *quid mali feci*; iudicans certe, quod cum pauci sint boni, laudatores multi, non poterant non esse mali; mali autem malum commendare consueuerunt; atque hinc Ecclesiasticus dixit: *Eccl.15.* *Non est speciosa laus in ore peccatoris*: ob quam etiam rationem inter alias, arbitror Christum Dominum immundis spiritibus illum laudantibus apud Marcum, *Marc.1.* & Lucam, silentium seuerè indixisse, *Luc.4.* quia non erat speciosa laus in ore eorum, qui patres mendacii erant: vnde Deus peccatorem illum laudantem acriter increpauit dicens: *Psal.49.* *quare tu enarras iustitias meas, & assumis testamentum meum per os tuum?* *D. Anselm.* huc etiam faciunt egregia verba D. Anselmi dicentis. *Psal.118.* *Frustra quippè conatur dicere: super omnes docentes me intellexi, qui proferre non audet: quia testimonia tua meditatio mea est: & mendaciter pronunciat: super senes intellexi, cui non est familiare quod sequitur: quia mandata tua quæsiui.* Ecce sacra dicentem, vult Anselmus sacris indui moribus, alioquin auditurum illud *2.Cor.6.* Apostoli: *Quæ enim participatio iustitiæ cum iniquitate? aut quæ societas luci ad tenebras? quæ autem conuentio Christi ad Belial? aut quæ pars fideli cum infideli? qui autem consensus Templo Dei cum idolis?* Ergo tacebo? Absit: quia Isaiam audio dicentem: *Isai.6.* *Væ mihi, quia tacui*; necnon regium Vatem obseruaui taciturnitatem sibi nocuisse affirmantem: *Psalm.38.* *Obmutui, & humiliatus sum, & silui à bonis, & dolor meus renouatus est*; quibus consonat illud quod quidam Poetarum cecinit.

Nam siluisse nocet, multosque silentia damnant.

D. Ambr. lib.1.offic. Vnde D. Ambros. acutè dixit: *Si pro ocioso verbo reddemus rationem, videamus, ne reddamus & pro ocioso silentio.* quare non dubitabo, D. Epiphanii vestigia sequens, aurea verba illius mihi vsurpare: *Desiderium me trahit, vt de Deipara verba faciam, & formido me retinet in silentio, vt quinon habeam facultatem dicendi pro dignitate. Animus hortatur, & motus deterret; ille quidem trahit me, iste vero me abstrahit; cum ergo ab vtroq; detinear, expedit mihi, vt sermonem habeã de præclebri, & sancta Virgine.* hæc Epiphan. A quibus non abhorrent verba illa D. Hier. eandem sententiam diuersis verbis proferentis: *De tali, tantaq; Virgine loqui me indignum fateor, sed, & puto, quòd nemo præsumat, nisi, qui tanta sint, quæ panduntur, penitus ignorat: tamen, etsi ad hæc nemo idoneus inuenitur, votis tamen omnibus cessare non debet quilibet etiã peccator à laudibus, quamuis explere non queat, quod sentitur.* Non dissimilia scripsit Chrisipp. presbyter homilia de S. Maria Deipara, dum ait: *Agite ergo, & nos, etsi munera digna offerre nequimus, pro viribus tamen bonam voluntatem adferamus.* Consona etiam sunt alia Anonymi apud Metaphrast. oratione in Assumptione dicentis: *Danda est opera, vt texamus Mariæ laudationem: scit enim ipsa quoque filij cedens legibus, gratum habere id, quod fit pro viribus.* Quamuis enim quidquid dixerimus, id satis non sit, si dignitatem Mariæ attendimus; satis tamen id erit, si eiusdem benignitatem aspicimus, quia quidquid ex bono affectu promitur, id ipsa satis esse ducit. quare, cum illud Iob merito pronunciare possim: *Plenus sum enim sermonibus, & coarctat me spiritus vteri mei, & venter meus, quasi mustum absq; spiraculo, quod lagũculas nouas disrumpit*: sumpta de Mariæ pietate audacia sacra eius arcana diuino spiritu afflante (vt de summa Dei benignitate afflaturum spero) toti Orbi pandere aditar; licet enim Maria mare profundissimum sit, & scopulos, syrtes, scyllam, atq; carybdim in eius nauigatione ingenii nostri cymba merito pertimescere, & possit, & de-

S. Epiphan. serm. in assumptione, Ioanne Pico Interprete.

D. Hier. ser. de Assump.

Chrisippus presb. hom. de S. M. Deipara.

Anonymus apud Metaphr. orat. in Assumpt.

Iob.32.

& debeat, ipsa tamen stella maris esse perhibetur, vnde licet, vt profundum mare me terreat, vt maris tamen stella me allicit, me dirigit, me illuminat, me irradiat, & nauigationem absq; procella fortunatissimam pollicetur. Equidem, vt Rupertus me docuit lib. 3. in Ioannem: *Qui magno feruntur pelago, pauidi nauta, placidam sibi auram imprecati, fixa cœlo sydera respiciunt, terra amissa tenent cœlum, sedentesq; ad clauum, syderibus currunt, erratica verò sydera sequi fugiunt.* Idem nobis, qui inscrutabilium arcanorum Deiparæ Mariæ vastissimum mare ingressi sumus, agendum est; primò placidus nobis ille spiritus implorandus, de quo Psalmista: *Spiritus* (inquit) *tuus bonus deducet me in terram rectam*; deinde Sancti Doctores pia mente, ac vigilantibus oculis lustrandi sunt, qui tanquam Arcturi nunquam occidentis lucida sydera stabili fide semper fixi steterunt, & lucem fidei fundentes, erroris occasum nescierunt: Hæreticorum verò stella erratica longè fugienda est; sunt enim (vt Apostolus Iudas ait) *sydera errantia, quibus procella tenebrarum in æternum seruata est.* Quod si Apostolus Ioannes cap. 11. suæ Apocalypsis narrat, cum visa fuit arca testamenti, facta fuisse fulgura, & voces in eius honorem, æquũ magis est, vt sacra illa, & animata arca inspecta (vt Damasceni verbis vtar) micantia laudum fulgura, variaq; encomiorum voces insonent, atq; vtinam in tantæ Matris præconiis, vt Pericles, qui ab Aristophane fulgurare, & tonare dictus est, nos radiantia encomiorum fulgura mittamus; quod si hæc mittere non valemus, saltem instar auicularum in voculas prorumpamus. Hoc desiderio ardens sanctus Ephræm Diaconus ecclesiæ Ediſſenę, dicebat Mariam alloquẽs: *Imple os meum gratia dulcedinis tuæ, illumina mentem, ô gratia plena, move linguam meam, & labia ad laudes tibi alacri, & læto animo canendas.* hoc eodem flagrans desiderio noster S. Bernardinus Senensis, tãm piè, quàm eleganter in hæc verba prorupit, quæ libenter mihi vsurpo. *Hic totum decurrat ingenium, & aureus sermo totus reluceat, maiestate voluntaria oris mei beneplacita faciat sibi Dei Genitrix, Domina Mundi, Regina Cœli, ipsa sensum acuat, dirigat stylum, & linguam pauperis venustiori respergat eloquio; vt de magnificentiis eius aliquid, tametsi balbutiendo, depromam.* Ad quod sane præter gloriam Dei, Virginis honorem, ac publicam Ecclesiæ Catholicæ vtilitatem (ad quæ tanquam ad præcipuum scopum Marianæ laudis præcones respicere debent) non parum etiam ad id munificentissima eius pollicitatio animũ allicit, & impellit, dum Salomon ait; *Cogitare de illa sensus est consummatus, & qui vigilauerit propter illam, citò erit securus*: & cap. 1. Prouerb. inquit: *Ne dimittas legem matris tuæ, honora illam, si vis ab ipsa honorari, & in bonis ditari.* Vt enim dixit Ecclesiast. *Sicut qui thesaurizat, ita qui honorificat matrem*; hunc autem thesaurum cœlestem esse, his verbis piissima Mater explicuit. *Qui me elucidant, vitam æternam habebunt*: quibus (arbitror) non obscure insiuuasse, eorum capita, qui laudabiliter in eius encomiis celebrandis, & elucidandis se exercent, laurea Doctoribus promissa in cœlesti Patria redimienda fore. Tandem finem dicendi facio, charissimi amici nostri Martini (quippe, amicorum omnia sunt communia) aurea carmina mihi vendicans:

Angelici Regina chori; dilecta tonantis
Filia, cui coniux, tu soror, & genitrix.
Suscipe: sed facili vultu, quo cuncta serenas,
Sint licet hæc meritis non satis ampla tuis.
Ingenio sunt apta meo, sint parua necesse est,
Grandescent gemo (inseris) illa tuo.

Rupertus li. 3. in Ioannẽ.

Psal. 142.

Iud. c. 1.

Apoc. 11.

D. Damasc. ser. 2. de Assumpt.

S. Ephræm erat. de sanctissima Dei matris laudibus.

S. Bern. ser. 61. de Virg.

benedicta ser. 4. post resurr. Domini.

Prou. 1.

Eccles. c. 3.

Eccles. 24.

Martinus del Rio in florida sua Mariana.

HOMILIA II.

Ostenditur, Beatissimam Virginem inter omnes puras Creaturas primum, ac principem locum tenere in diuina

prædestinatione, ex quo illibata eius Conceptio comprobatur in illa verba: Dominus possedit me in initio viarum suarum, antequam quidquam faceret à principio, ab æterno ordinata sum, & ex antiquis, antequam terra fieret, nondum erant abyssi, & ego iam concepta eram.

Prou.8.

INTEMERATAE Virginis Deiparæ Mariæ excellētissimam prædestinationē, tametsi reliquorum sanctorū prædestinationi in eo persimilem fateamur, quod vtraq; æterna; & in neutra propria merita desideranda sint; cum omnimodā eius causam ex solo diuinæ voluntatis beneplacito petendam esse sanior Theologorum doctrina censeat, vt pereleganti metaphora edocuit D.Paul⁹, qui de æterna illa electione sermonem iustituens, de qua ipse: *elegit nos ante mundi constitutionem*; diuino quidem spiritu afflatus, *sortē*, illam vocauit: *sorte vocati sumus*: sicut .n. in sortibus nulla habetur meritorum ratio erga illos, quibus fœlix contingit sors: ita Deus neminem sanctorum propter ei⁹ merita prædestinauit, sed ob meram eius gratiam, & munificentiam. Quod & veteres illi Ethnici præodorasse mihi videtur, dum ingeniosè satis fingebant, singulos Deos pro insigni suo singulas infructiferas arbores sibi elegisse, quarum peculiarem curam gerebant: Iupiter elegit quercum, Apollo laurum, Neptunus spinum, Venus myrhtum, Iuno iuniperum. Huius eam singularis, & inopinatæ electionis nouitatem Minerua Dea admirata valde, scisitabatur ab eis causam, ob quam arbores omnium infructuosiores sibi elegissent? cui Dii respondērunt, ea propter id factum fuisse, vt arbores illæ palam agnoscerent, non ob earum merita, sed ex gratuito Deorū munere electas fuisse. Quænam quæso Saulo infructuosior arbor excogitari potest, ad cuius vmbram Iudæi Stephanum lapidarunt? quæ nociua magis, quam Magdalena, quæ instar veneficę Taxi Ciuitatem inficiebat? quænam extirpanda magis, quàm Dimas, latro, & viatorum deprædator? has nihilominus infructiferas arbores consulto Deus sibi elegit, vt eorum prædestinatio non ipsorum meritis, sed diuinæ misericordiæ adscriberetur, vt disertis verbis dixit Apostol⁹: *Non ex operibus iustitiæ quæ fecimus nos, sed secūdum misericordiam suam saluos nos fecit.* In eo tamen beatissimæ Virginis singularis electio, cuiuscunq; puræ creaturæ prædestinationem valdè excelluit, q licet absque propriis meritis fuerit, prioritate tamen rationis, & dignitatis longo interuallo reliquas superauit. Quæ duo mirifice elucidant egregia illa Ecclesiastici verba, quibus singularem quandam excitauit quæstionem dicens; *Quare dies diē superat*, & iterum, *lux lucem, & annus annum à sole?* quasi dicat: Cum dies omnes sint velut filii, aut partus solis, vnde prouenit, quod dies hæc celebrior, & honoratior habeatur, quàm dies ferialis, cui nullus honor defertur? Certe huius disparitatis causam minime dixerim ipsum Patrem, sc. solem: subiungit enim Eccles. *Separati sunt facto sole, & præceptum custodiente*: nec etiam putauerim causam solem mouentis, & dies diuidentis imperiam: continuo enim addit: *à Domini scientia separati sunt; & per Dei sapientiam diuiduntur*; quemadmodum enim annum partitus est altissimus in quatuor illa tempora, frigidam hyemē, floridum ver, calidam æstatem, & fructiferum autumnū; sic etiam, & Ecclesiastici anni festiuitates diuisit: *& immutauit tempora, & dies festos*: hoc est, quasdam voluit stabiliri primæ Classis, alias secundæ, has celebres, illas celebriores, quasdam celeberrimas: *& ex ipsis exaltabit, & magnificabit Deus, & ex ipsis posuit in numero dierum* Nec fit satis quæstioni, si quis respondeat: Natale Domini (exempli gratia) tali die celebrari, quia palàm in eo mundo apparuit; Resurrectionis, quia tunc ad vitam reuocat⁹ est;

Ephes.1.

Ibid.

Ingeniosa fabula Antiquorum.

Tit.3.

Eccles.38.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Act.2. est; Pentecostes, quia in eo descendit Spiritus sanctus in linguis igneis; id (inquam) nihil prorsùs refert. Nam, quod Christi Natiuitas, eius Resurrectio, & Spiritus S. missio illis potius diebus contingerent, quàm aliis, certè id non merito dierum, sed diuinæ voluntatis electioni, & bene placito adscribendum est. Non dissimiliter hominibus accidit, qui licet (vt ait ibidem Ecclesiasticus) ex terra orti sint. non

Ibid. secus, quàm dies à sole: *Et omnes homines de solo, & ex terra, vnde creatus est Adam,* nihilominus tamen quos Naturæ conditio æquales effecerat, duæ illæ prædestinationis, & reprobationis sortes absque propriis meritis impares, & inæquales

Ibid. reddiderunt: *In multitudine Disciplinæ Dominus separauit eos, & immutauit vias illorum;* immutationem autem hanc subii-

Ibid. cit, dum de reprobis ait: *Ex ipsis maledixit, & humiliauit.* de Prædestinatis vero:

Ibid. *Ex ipsis benedixit, & exaltauit.* Inter hos ergo prædestinatos Christus Dominus, de

Rom.1. quo D. Paulus: *Qui prædestinatus est Filius Dei in virtute,* primum locum obtinet, vt

Psal.39. indicant verba illa: *In capite libri scriptum est de me:* Secundum verò sanctissima eius Genitrix, quos diuina omnipotentia ad eo exaltare dignata est, vt ille ad diuinæ, & increatæ filiationis celsitudinem, hæc ad Dei Matris culmen pertingeret. sicut enim decreuit Deus primum parentem

Gen.2. Adamum generis humani Caput constituere, eique sociam Euam adhibuit ex dormientis ipsius latere formatam; ita ad reparandum Genus humanum, &, vt in mundo esset caput alterius propagationis spiritualis, non ex sanguinibus, neque ex volũtate carnis, sed ex Deo, & eius diuino spiritu Christum prædestinauit:

1.Cor.15. quem ob id Paulus secundum & nouum Adamum crebro appellat: ex cuius latere dormientis in Cruce eduxit hanc secundam Euam, id est, Matrem viuentium, per gratiam. Vnde sicut Eua secunda post Adam procreata fuit; ita & Maria immediate post Christum secundo loco prædestinata fuit. Ex quo Diui Augustini doctrinam secutus, non immerito Christum Dominum, *primam sabbathi,* Virginem verò *secundam sabbathi* dicemus; maxime, quòd *primæ sabbathi* dies erat solis, secunda verò sabbathi dies lunæ, quæ Mariam designat, quam canit Ecclesia pulchram, vt Lunam: cum ergo Beatissima Virgo secunda fuerit post Christum, consequens sit primam fuisse prædestinatorum inter puras creaturas; vt præter Rupertum, & Galatinum nonnulli Patres docuerunt, præsertim D. Gregorius dicens: Mariam post Christum omnes transcendere creaturas dignitate suæ electionis: & S. Bernardinus Senensis B. Virginem alloquens, *Tu* (inquit,) *ante omnem creaturam in mente Dei prædestinata fuisti, vt Deum ipsum, hominem procreares.* Accedit Andreas Cretensis dicens: *Hæc est declaratio profundorum diuinæ incomprehensibilitatis; hic est scopus, qui excogitatus est ante sæcula.* Facit ad idem, quod refert Franciscus Venetus in Armonia Mundi; nimirum, inter reconditissima Hebræorum Arcana, illud celeberrimum haberi, vnam apud Deum esse primam omnium creaturarum, quæ reliquarum omnium perfectiones cõtineret, quam illi appellabant (Mitatròn.) Hanc autem esse Matrem Messiæ ex eo colligebant, quod nomen (*Maria*) Hebræis cõstituit numerum ducentesimum nonagesimum, quem eundem reddunt extremæ literæ illarum vocum (Mitatròn.) Ratio etiam idipsum confirmat: Nam, cũ Deus decreuit filium suum ex Beata Virgine futurum esse hominem, consequens erat, nihil immediatius prædestinare, quàm Matrem, ex cuius thalamo tãquam sponsus processurus erat: hæc enim fuit, *quam præparauit Dominus filio Domini mei,* vt in figura eius prædictum fuit de Rebecca: Deindè, quia dignitas Matris Dei adeo præcellens est, vt suo modo pertineat ad ordinem vnionis hypostaticæ naturæ humanæ cum Verbo diuino, cum Maternitas hæc ita illam intrinsece respiciat, & ab ea dependeat, vt omnino repugnet,

D. Augu. in Præfat. in Psal. 47.

Rupert. 2. in Cant.

Galatin.

D. Greg. in lib. Reg. c. 1.

D. Bernardinus Senensis serm. 51. de Virg. cap. 4.

Andr. Cretens. ser. de Assumpt.

Franciscus Venetus in Armo. Mũdi Cant. 1. to. 5. c. 6.

Genes. 24.

gnet, esse Matrem Dei vnione hypostatica deficiente: igitur, cũ Mater Dei sit, quæ magis accedit ad Christum, tàm in esse naturæ, quàm gratiæ, vt Scholasticorum Doctorum more loquar; non est, cur dubitemus, prædestinationem Virginis fuisse immediatam prædestinationi Christi: immo, cum Mater, & Filius relatiua sint, mutuo se respicientia, non poterat præordinari filius, non præordinando simul & matrem. Tandem idem proclamant non pauca sacræ Scripturæ testimonia: In persona enim illius canit Ecclesia: *Ego ex ore Altissimi prodiui, primogenita ante omnem Creaturam.* & Sponsus ait: *Adolescentularum non est numerus; vna est Columba mea, perfecta mea.* & Ecclesia inquit, *Elegit eam Deus, & præelegit eam*; quid autem est præeligere eam, nisi æternam eius electionem reliquorum omnium Sanctorum prædestinationem præcedere?

Eccles. 24. *Cant. 6.* Ecclesia Romana in officio Cõceptionis, & Natiu. B. Virg.

Sed pergo iam proposita Ecclesiastici verba, quæ idipsum mirifice illustrant, elucidare, ex quibus immaculata Virginis Conceptio nõ parum corroborabitur: ait enim illa: *Dominus possedit me in initio viarum suarum: Ab æterno ordinata sum, & ex antiquis, antequàm terra fieret.* Non me latet, hunc locum varias substinere expositiones; nam D. Basilius contra Eunomium, Origenes in Periarchon, Tertullianus contra Placentinum, Iustinus Dialogo contra Triphonem autumant, ibi loqui filium Dei, qui est sapientia Patris, vt terminat naturam diuinam, non vt terminat naturam humanam. sed D. Ambrosius lib. 1. de fide refellit hanc expositionem, eo quod verbum illud: *Dominus* aperte illam excludere videatur: cũ enim filius Dei, vt terminat naturam diuinam sub nullius possessione, & dominio fuerit, nec possit esse, nemo vnquam illũ possedit, vt Dominus. Verba Ambrosii sunt hæc: *Si filius loqueretur vt Deus non diceret, Dominus, sed, Pater.* Alii Doctores Salmanticenses arbitrantur in prædictis verbis sermonem non esse de sapientia Incarnata, sed de sapientia absolutè, prout est directiua actionum, quę quidem introducitur ibi per figuram, vt aiunt, prosopopæiam, qua solent Rhetores munus personarum rebus inanimatis accõmodare: Vnde, inquiunt, sensum germanum, illorum verborũ esse: sapientiam fuisse comitem indiuiduum Dei in productione creaturarum, iuxta illud, quod infra subditur: *Cum ipso eram cuncta componens*, atq; adeo nihil se fecisse, nisi sapienter. Sed longè isti errant; non enim legerant Epiphaniũ in Anchorato hæresi 67. asserentem, locum illum planè esse intelligendum de sapientia incarnata, & hanc expositionem esse magnorum Patrum, quod procul dubio verissimum est. Nam illam tradunt imprimis Hieronymus super Epistola ad Ephes. 2. dicens: in Hebræo non haberi: *Creauit me*, sed, *possedit me*: vtrumq; tamẽ verbum referendum esse ad Sapientiam incarnatam Cyrill. Alexandrinus 5. Thesauri c. 4. & 8. ait: *Quærendum est, quis est, qui dixit: Dominus creauit me*, & respondet: *Christus iam homo factus.* Damascenus lib. 4. cap. 19. Chrysostomus de sancta, & mirifica Trinitate, Nyssen. de fide ad Simplician. Hilarius 12. de Trinit. Ambros. 1. de fide. Augustin. serm. 58. de verbis Domini, & 1. de Trinit. cap 12. Nazianz. orat. 2. de filio. Athanas. 3. contra Arrianos D. Thomas p. p. q. 41. art. 3. ad quartum. Idem habent Patres omnes sexte Synodi actione 6. tom. 4. & vniuersi etiam Patres Concilii Hispalensis secundi c. 13. & Iustinus Imperator in edicto fidei missso ad Ioannem II. Papam, vbi adducit Basilium id docentem lib. 4 contra Eunomiũ; & ante omnes illos id docuit Clemens 1. lib. 1. Constitutionum Apostolicarum ca. 12. vbi hanc ait esse doctrinam Apostolorum; estq; valde consentanea Textui prædicta expositio, vt satis indicant verba illa: *Et delicia mea esse cum filiis hominum*, quæ de sapientia Incarnata debere intelligi tradunt communiter Expositores; & docuit Laurentius Iustinian. serm. de Eucharist. quæ ideo *ab initio, & ante secula creata*

Prou. 8. *Basil. lib. 1. cont. Eunõ.* *Origẽ. lib. 1. Periar.* *Tertull. lib. con. Placen.* *Iustin. Dial. con. Triphõ.* *Amb. de fide lib. 1. c. 7.* *Prou. 8.* *D. Epiph in Anchorato hæresi 67.* *Hieron. super epist. ad Ephes. 2.* *Cyrill. Alex.* *Damasc.* *Chrysost.* *Hilarius.* *Ambros.* *August.* *Nazianz.* *Athan.* *D. Thom.* *Prou. 8.* *Laur. Iust. ser. de Euch.*

creata dicitur, quia antequam Deus quidquam facere decreuisset, Verbi Incarnationem futuram disposuit; additurq; *creata in initio viarum Dei*, quia fuit primum initium operum Dei ad extra, non in exequutione temporali, vt cōstat, sed in æterna Dei prædefinitione. *Viarum* etiam nomine, opera Dei esse intelligenda satis indicat illud Isaiæ 55. *sicut exaltati sunt cœli à terra, ita exaltantur viæ meæ à viis vestris*, id est, opera mea ab operibus vestris; & illud Psalmi 144. *Iustus Dominus in omnibus viis suis*, quod statim magis exponens Regius Vates, subdit: *& sanctus in omnibus operibus suis.* Cum ergò sapientia Incarnata dicatur initium operū Dei, & id nequeat intelligi secundum exequutionem, necessario est intelligendum secundum prædefinitionem æternam.

Isai. 55.

Psal. 144.

Ibidem.

Verumetiam in sensu mystico proposita verba aptè satis intelligi de sanctissima Deipara Maria, Ecclesiæ Catholicæ Romanæ Authoritas nos docet, dum nō semel ei illa accommodans Virginem introducit ea loquentem, quod non parum arbitror tantæ Virginis excellentiam cōmendare. nam quis quæso non mirabitur, vt, quæ secundum sensum literalem de increata sapientia, aut Verbo incarnato intelliguntur, Beatæ Virgini in sensu mystico facilè adaptentur? Sane vestis magno Giganti apta, statura pusillis congruere minimè potest: cum ergo, quæ de infinita Dei sapientia dicuntur de Beata Virgine etiam verificentur; necesse est illam ex infinitate filii infinitam quandam dignitatem mutuasse, indeq; est, vt vtriq; (licet in diuerso sensu) verba illa planè conueniant. Et quidem in primis, vt iam nonnulla ex multis, quæ in illis delitescunt sacramenta, aperire exordiar, non absq; singulari mysterio Beatissimā Virginem dixisse reor: *Dominus possedit me*; & non, *Deus possedit me*: nam, cum in Conceptione Beatæ Virginis Creator generis humani, tanquam absolutus Dominus nullo positiuo iure adstrictus se gessisset, in vniuersali lege de contrahenda labe peccati originalis cum Beata Virgine dispensans, ideo ad id significandum non verbum, *Deus*, sed *Dominus* vsurpauit, dicens: *Dominus possedit me.* Aliud etiam sacramentum latet in hoc verbo, *Dominus*, ad quod aperiendum obseruo cum Diuo Augustino, quod Moyses quandiu locutus est de creatione Mundi; dum à supremo Opifice formarentur elementa, & corpora cœlestia, & hæc Astrorum varietate, illa vegetabilium piscium & animantiū, diuersitate locupletarentur, minimè Deū vocauit *Dominum*; sed hanc *Domini* nomenclaturam ei solū ttibuere cœpit, cum primum hominem in Paradiso collocauit: *Tulit ergo Dominus Deus hominem, & posuit eum in Paradiso voluptatis* cuius rationem eam putauerim esse, quod supremum eius dominium non in eo potissimum effulget, vt instar terrestrium dominorum, de quibus dicitur: *Reges gentium dominantur eorum*, ingentem famulorum multitudinē suo imperio subiiciat, sed in eo, q; Dominos ipse constituat, ac Regna & dominia quibus ipsi libet distribuat, iuxta illud: *Per me Reges regnant:* Vnde q; introducens Adamum in Paradiso, eum constituit Dominum illius, & animantia omnia suo dominio subiugauit; *omnia subiecisti sub pedibus eius*: ideo Moyses dixit: *Dominus possedit me.* hac enim ratione dominium illius mirum in modum commendauit. Aliter etiam idipsum explicare possumus, vt dixerit: *Dominus*, ad significandum Deum a principio suæ cōceptionis perfectum illius dominium habuisse, atque adeo per peccatum originale diabolico dominio nec per momentum subia-

Ecclesia Romana in officio Cōcept. & Natiu. B. Virg.

Prou. 8.

Ibid.

Augustin. li. 8. de Genes. ad literam c. 11.

Genes. 2.

Luca 11.

Prou. 8.

Psal. 8.

Gen. 2.

Prou. 8.

subiacuisse. Cum enim idem non possit à duobus dominis sub præcto dominio possideri; vt habetur l. si, vt certò §. si duobus vehiculum, & ibi Glossa, & DD ff. commodati, consequens est, quod cum Beata Virgo à principio suæ Conceptionis sub Dei dominio extiterit, peccati originalis labe, quæ sub Diaboli dominio animam constituit, omnino caruerit. sed & verbum *possedit* id ad amussim explicat. Porrò possessio rei à proprietate, & dominio eius longè adeò distat, vt tritum sit Iuristarum Axioma: *Possessioni cum proprietate nihil est commune.* Vnde locator domus possessionem eius habet: è contra vero in mutuo penes patronum manet dominium, non possessio: Idem accidit non dissimiliter in rebus spiritualibus: Deus enim habet dominium, & proprietatem omnium Prædestinatorum, vt non obscure indicant verba illa: *Ioan. 30.* *Nec rapiet eas quisquam de manu mea.* Cæterum quando aliquis illorũ incidit in peccatũ mortale, Diabolus est, qui possessionem eius habet, licèt Deus iure prædestinationis dominium & proprietatem. E contra verò Diabolus dominium, & proprietatem habet omnium reproborum. Cæterum, si quem eorum (vt sæpe contingit) pœnitet de peccatis, & acquirit Dei gratiam, tunc Deus habet possessionem illius, licet Diabolus dominium. Hæc igitur est mira excellentia Beatissimæ Virginis super omnes prædestinatos, quod quamuis Deus eorum omnium semper dominium habuerit, & proprietatem, non tamen semper possessionem, quia toto tempore, quo fuerunt labe peccati originalis infecti, Dæmon habuit eorum possessionem; Beatissimæ autem Virginis, quia nulla vmquã macula peccati infecta fuit, semper, & pro omni instanti Deus habuit dominium, proprietatem, & possessionem. Confirmat mirifice hanc expositionem, quod D. Hieronymus in epistola ad Cyprianum, hæc eadem verba explicans in sensu literali de increata sapientia, ait: *Possessio significat, quod semper filius in Patre, & Pater in filio fuerit:* igitur, eadem verba in sensu mystico, de Beata Virgine accepta, licebit explicare, quod dum ait se possessam à Domino, talis possessio significet, quod semper filius in Matre, & Mater in filio fuerint in diuina acceptatione: nunquam igitur, nec per momentum fuit Deo ingrata, & inuisa, quæ gratiæ, & vitæ Auctorem paritura erat. Ad hoc ergo significandum, introducit Salomon immaculatam Virginem dicentem: *Dominus possedit me in initio viarum suarum,* ac si diceret: Deus non non solum perpetuum mei dominium, & proprietatem, sed & perpetuam & nunquam interruptam possessionem habuit, ita vt nec per momentum quidem sub alterius possessione, quàm Creatoris mei iacere me permiserit. Certe Christus Dominus, licet tanquam supremus omnium Pastor, ouiũ suarum etiam ab æterno curam gesserit, singularem tamen illam adhibuit in custodiẽda ab initio suæ Conceptionis hac mitissima oue, ne inter vngues diabolicas immanissimi lupi incideret, sciens, quod paruus error in principio (vt dixit Philosophus) maximꝰ fieri solet in fine. Originale quidem peccatum, velut error in principio conceptionis humanæ fuit, vt ait Dauid; *Errauerunt ab vtero,* potestq; dici paruꝰ in comparatione peccati mortalis, quod grauius est: ille autem error ab Adam semel commissus, factus fuit magnus, dum in omnes nos late se diffudit: Nemo enim nostrum est, qui cum Dauid lachrymans dicere non possit: *Erraui sicut ouis, quæ perijt.* Quia metaphora apte vsus est Dauid, ad significandum quod quẽadmodum iter faciente grege, si ouis, quę præcedit, vetitum locum ingrediatur, alię perplures oues eam insequi solent: sic errantem Adamum, omnes nos instar ouiũ errantium secuti sumus, vt prædixit Isaias: *Omnes nos quasi oues errauimus.* Ab hoc tamen errore in principio conceptionis custodiuit Deus hanc purissimam ouem, ex qua nascitur erat *Agnus occisus ab origine mũdi:* vt sic ab originali labe eã præser-

Prouerb. 8.

Psal. 57.

Psal. 118.

Isai. 53.

Apoc. 5.

D. Hier. epist. ad Cyprianum.

seruans, aptam, & idoneam se exhiberet, vt præfinito tempore inuenta foret habēs de Spiritu sancto; vt dixit D. Matthæus. subdit deinde, *in initio viarum suarum.* Rupertus Abbas nomine viarum intelligit omnes sanctos; D. verò Hieronymus, Angelos, quia tàm illi, quàm isti precib⁹, quas pro peccatoribus fundunt, viam illis parant ad æternam fœlicitatem capessendam. Alii curiosè opinātur, nomine *viarum* denotari diuinas processiones Filii, & Spiritus Sancti; Filius enim producitur à Patre per viam intellectus, Spiritus sanctus per viam voluntatis, vt Theologi loquuntur; cum ergo (inquiunt) Beata Virgo dicit; possessam fuisse à Deo in initio viarum suarū, significare voluit, ab æternitate, in qua Filius, & Spiritus sanctus fuere producti, ipsam esse prædestinatam ad hoc, vt ab instanti suę Cōceptionis ita possideretur à Deo per gratiam, vt nullus pateret aditus diabolicæ possessioni per maculam originalem. Alii existimant, sub nomine *viarum* significari omnia opera Dei, iuxta illud Isaiæ, *Sicut exaltantur cœli à terra, sic exaltatæ sunt viæ meæ à viis vestris*, id est, opera mea ab operibus vestris; & illud Psalmi: *Iustus Dominus in omnibus viis suis*, quod magis exponens Regius Vates, continuo subiungit: *& sanctus in omnibus operibus suis*: Cum ergo Beata Virgo, initium se glorietur esse operum Dei, & id nequeat intelligi secundum exequutionem, consequens est intelligendum esse secundum prædefinitionem æternam, quod & sequentia verba aperte indicant: *ab æterno ordinata sum, & ex antiquis*, vbi Hebræum originale habet: *principatum habui in vexilliferam tuorum operū*. sicut enim vexillifer anteit omnem exercitum, sic in diuina prędestinatione Beata Virgo præiuit ante omnes sanctorum, & Angelorum exercitus. Latet etiam illud arcanum in verbo illo: *ordinata sum*: ait enim D. Augustinus lib. 19. ad Marcellinum, cap. 13. *Ordo est parium, dispariumq; rerum, sua cuiq; loca tribuens, dispositio*, proinde miseri in pace nō sunt, tranquillitatis quidem ordine carent. Cū ergo Beata Virgo ait: *ab æterno ordinata sum*: supposuit in se fuisse partes inæquales, ac dispares, animam scilicet, & corpus, rationem superiorem, & appetitum sensitiuum; has tamen partes ita bene inter se dispositas, & sibi cohærentes habuisse, vt neutra contra aliam vnquam conspirarit, nec enim corpus rebellionem tētauit aduersus animam, nec sensualis appetitus rationi vnquam restitit. Tali quidem ordine decebat Dei genitricem ordinatam fuisse, quæ regulatissimum (vt ita dicam) ipsum ordinem mundo, ad illum regulandum paritura erat. Illud autem, quod ait: *ex antiquis*, non parum Beatæ Virginis commendat excellentiam: sicut enim excellentes Pictores solent antiqua exemplaria obseruare, vt ad eorum inspectionem, quæ pulchriora sunt, seligentes, pulcherrimam ipsi imaginem efforment: ita Deus Angelos, ac veteres Patriarchas, qui antiquitate temporis reliquos homines præcellunt, ab æterno contemplans, pulchriora ex eis selegit, vt in Beatā Virginem omnia illa simul conferret, & pulcherrimam omnium imaginem illam effingeret. Vel certe, cum (sacra Scriptura id attestante) Deus trinus, & vnus vocetur, *antiquus dierum*, non incongrue dicemus, per verba illa: *ex antiquis*; significari singulas diuinas Personas ex appropriatis sibi attributis singulares quasdam nulli creaturæ in eo gradu vnquam communicandas perfectiones, Virgini liberaliter donandas prædefinitas esse: Pater virtutem, & potentiam ad generandum Deum; Filius, sapientiam, qua velut sapientissima magistra instar Deboræ, quæ Filiis Israel responsa dabat, ipsa præesset Ecclesię; Spiritus sanctus feruentem adeo amorem, vt ardentissimos quosque Seraphinos longè superaret. Cæterum non possum, nec debeo subtilem aliam D. Thomæ expositionem in verba illa: *In initio viarum suarū*, silentio præterire, vtpote, quæ mirum in modum faciat ad immaculatam Virginis Conceptionem illustrandam: ait enim

Matth. 1. *Rupert. Abb. li. 1. in Thre. ca 16.* *D. Hier. c. 4. Michea.*

Isai. 55.

Psal. 144.

Ibid.

Prou. 8.

Hebræa lectio.

D. August.

Dan. 12.

Iudic. 4.

S Thom. in c 4. Iob. Prou 8.

nomine *viarum*, apte posse intelligi viam misericordiæ, & viam iustitiæ, iuxta illud,
Psal. 24. quod cecinit Dauid, *vniuersæ viæ Domini misericordia, & veritas*; vbi obseruandum est, in primo loco posuisse misericordiã, quia hæc adeo illi placet, vt ad illam exercendam opus non habeat extrinseco aliquo excitante; iustitia verò, vt illam exequatur, indiget irritante, & impellente: quia ergo misericordia præit ante iustitiam, ideò vocat illam, initium viarum
Prou 8. suarum; vnde cum Beata Virgo ait: *Dominus possedit me in initio viarum suarum*, significauit, Deum misericordiæ suæ innitentem, non iustitiæ, ab instanti suæ Conceptionis illam possedisse; nam si iustitia, & non misericordia vti voluisset, non ab ipso, sed ab hoste peccati originalis à principio possideri incepisset. Ab hac autem pacifica possessione Beatam Virginem nunquam cecidisse, id satis perspicue ostendit, quod casus ille non poterat esse, nisi, vel quod Deus illam à se pelleret; vel quia ipsa voluntarie ab eius possessione se subtraheret; vel tandem, quia per vim, ac violentiam ab infestissimo humani generis hoste è manibus Dei raperetur. Constat autem, Deum neminem venientem ad se, vnquam expulisse, ipso dicente:
Ioan. 6. *eum, qui venit ad me, non eiiciam foras*; nec Beatam Virginem iugum diuinæ seruitutis à se vnquam abiecisse, quæ semper humilem se Ancillam esse professa fuit:
Luc. 1. *Ecce Ancilla Domini*; nec tandem in Dæmonis prædam datam fuisse: Christo dicente:
Ioan. 10. *Nec rapiet eas quisquam de manu mea.*

Denique subiungit, quod & prædicta
Prou 8. omnia confirmat: *Nondum erant Abyssi, & ego iam concepta eram.* Mirabile quidem est, quod cum Beata Virgo post quatuor millia annorum supra creationem Mundi concepta fuerit, & antequam quidquam faceret à principio, dicat de se creatam ab æterno extitisse, & antequam essent abyssi, conceptam: nam si ab æterno non erat, quomodo ab æterno cõceptam se dicit? Nec satis sit difficultati respondẽdo: fuisse conceptam ab æterno in mente diuina; id enim nullã præ se fert singularem Virginis laudem, cum creaturæ omnes, etiam infimi gradus, in diuina mente ab æterno conceptæ fuerint. Sane ad hoc elucidandum, ostendere oportet, qua speciali ratione dicatur B. Virginem præ cæteris aliis creaturis ab æterno fuisse conceptam: licet enim omnes creaturæ sint eminenter in illo, immo, & quæ carent vita, in illo vitam habeant, iuxta illud Ioann. *Quod factum est, in ipso vita erat,* *Ioan. 1.* super quæ verba D. Thomas ait: *creatura* *D. Thom.* *in Deo est creatrix essentiæ*: quia tamen in Deo sunt similitudines omnium creaturarum, quas, Idæas, Theologi vocant; quanto res repræsentata per illas excellentior est, tanto, idæa perfectior iudicatur. Vnde D. Tho. in qq. de veritate, q. vnica de idæis, art. 8. ad 2. ait: *Si autem accipia-* *D. Thom.* *mus idæam, pro similitudine, sic cum di-* *qu. de verit.* *uersa sit consideratio Socratis, vt Socrates est, & vt homo est, respondebunt ei plures idææ, vel similitudines* cum ergo Beata Virgo excellentissima sit inter omnes puras creaturas, consequens est, idæam eius in mente diuina omnium aliarum esse perfectissimam. Et, ne à doctrina D. Tho- *D. Thom. 1.* mæ discedamus, cum ipse in 1. sent. distin. *sent dist. 16.* 16. q. 2 doceat: idæam esse essentiam diui- *quæst. 2.* nam, secundum quod est exemplar imitatum à creatura, manifestum est, creaturam magis imitantem ipsum Deum nobiliorem, & excellentiorem idæam in Deo habere. Vnde, cum Beata Virgo inter omnes puras creaturas exactius omnibus Creatorem imitata fuerit, euidens est, idæam in mente diuina illam repræsentantem, omnes alias longo interuallo antecedere. Ob excessum ergo, & præcellentiam huius perfectionis, speciali ratione ait Beata Virgo, se ab æterno fuisse conceptam.

Deinde, quamuis in Deo omnia æqualia, & sine vllo discrimine durationis fuerint ab æterno, in electione autem, & coordinatione illorum ad dignitatẽ, & finẽ suum, ad quem illa Deus creauit, & in do-

nis

nis gratiarum, & prærogatiuarum, quas illis impartitus fuit, minime æqualia fuerunt. Cœlum enim, & Terra æque ab æterno per Deum fuerant disposita, sed terrena humilitas, & ruditas cum cœlesti excellentia, & pulchritudine qui conferri possunt? Angelus, & equus, Homo atque brutum sine prioris, & posterioris temporis differentia fuerunt in præcognitione, & diuino exemplari; sed quid est in bruti turpitudine, quod comparari possit cum angelica dignitate, & mentis humanæ acie? Almam igitur Virginem, & reliqua omnia pariter in mente æterna fuisse fabricata, & conflata dico; sed quid est quæso ad illorum omnium electionem cum præordinatione, & excelleti fine, ad quem Maria electa fuit, & disposita? Quare ad

ad Ephes. 1. Ephes. 1. Apostolus scribit: *operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ.* Cœlum enim, quod futurum esset locus fœlicium, & Beatorum, amplitudine quadam, & singulari elegantia illud perpoliri voluit: Terram autem hominum, & reliquorum viuentium domicilium arboribus, plantis, floribus variis, ac preciosissimis lapidibus vestiuit; hominem denique illius futurum dominum, & quem ad altiorem finem prælegerat, variis ad eum finem exornauit dotibus. Cum ergo Deus in donis, & diuinis charismatibus Matri suæ conferendis non aliorum velle, sed solam sui ipsius voluntatem, quæ sibi carissimam illam habebat, consuleret, tot eam oppignerauit muneribus, ac tantis cumulauit virtutum ornamentis, vt inter puras omnes creaturas, nihil iucundius ipse contemplaretur, quàm B. Virginem, præstantissimum omnium, quæ præconceperat, opus; ob hanc ergo præstantiam ait: Ab æterno se ordinatam, & antequam essent abyssi, conceptam. Memini S. Ioannem Damascenum, qui erga Dei Genetricem deuotionis zelo claruit, in quadam oratione de Laudibus B. Virginis, dum versaret verba illa: *Ab æterno ordinata sum*, dixisse: certissimum esse, Deum, cum aliquem sanctitate, & dignitate insignem

Ioan. Dam. orat. de laud. B. Virg.

alios præcellere decernit, valde à longe principium eius præparare, ac disponere; quod probat Sampsonis exemplo, quem non tantum ab incunabulis, sed ab vtero materno sanctum præordinauit; & Ioannis etiam Baptistæ, quem in maternis visceribus Spiritu sancto repleuit. In operibus etiam, & artificiis externis (experientia ipsa id comprobante) videmus, quanto excellentiora sunt, tanto longiore retro tempore incipi delineari, ac fabricari. De quatuor illis Pyramidibus Aegypti, quæ inter septem mundi mirabilia connumerantur, refert Plinius, earum fabricationem per nonaginta annos trecentis, & sexaginta millibus artificibus collaborantibus durasse; Et si, vt par est, D. Isidoro credimus, Arcæ Noë constructio centum consumpsit annos; Templum etiam Salomonis (vt sacra Regum narrat historia) septem annis extructum fuit, cõcurrentibus ad eius fabricam (vt ex eodem lib. Regum colligitur) quinque centum fere millibus ædificatoribus: non secus B. Virgo, quæ inter Dei præstantissima miracula merito numeratur, quæ etiam veri Noë, Christi Domini, Arca futura erat; quæ tandem tamquam Dei incarnati templum viuum à Deo corporaliter erat inhabitandum, tot retro annis in mente diuina cœpit ædificari, vel, vt verius dicam, ibi non cœpit, ipsa dicente: *Ab æterno ordinata sum, & nondum erant abyssi, & ego iam concepta eram?* Porro, in horum verborum elucidatione, restat explicare; quid nomine *Abyssi* hoc loco intelligatur: Celebris ille Archidiaconus, in cap. nonne 37. distinct. docet: Abyssum dici ab *A*, quod est sine, & *Byssus*, quod genus quoddam lini candidissimi significat: vnde ait; idem esse Abyssum, quod sine Bysso, seu, sine candore: hoc supposito, apte quidem per *Abyssum* intelligitur peccatum, quod candore diuinæ gratiæ animam priuat, & nigram reddit, iuxta illud Hieremiæ *Denigrata est super carbones facies eorum:* Ne autem cui vana videatur, nouiratem aliquam redolere hanc

Luc. 1.

Plin. lib. 35. cap. 12.

D. Isidor. in Glos. super ca. 7. Gen.

3. Reg. 6.

Prou. 8.

Archid. in c. nonne, 37. d.

Thren. 4.

expositionem, aduertat quęso, prius illam Dauidem adhibuisse dicentem: *Abyssus abyssum inuocat*; id est, (vt D. Gregor. exponit) *vnum peccatum ad aliud trahit.* Aiunt Iurisperiti, negatiuam partem in cõtrouersiis difficilis admodum esse probationis; vnde hoc potissimum superest remedium, vt accusatus probet, cum delictum sibi impositum, patratum fuit, lõge se ab eo loco tunc abfuisse: non dissimiliter in proposito, cum mors peccati originalis ex Adamo primo Parente ortũ habuerit, omnibus eius filiis per naturalem propagationem ab ipso descendentibus, mors illa imputatur, tanquam præuaricatoribus in ipso capite contentis; at B. Virgo apertissime probat, sibi non imputandam esse mortem peccati, quia antequam essent abyssi originalis culpæ, etiam in æterna permissione, permittente omnes ab Adam naturali via propagatos infici, iam ipsa in mente Dei concepta, & in diuina voluntate præordinata erat: atq; hinc est, quod licet in profundo illo abysso, ac profluuio originalis peccati submersi fuerint omnes ab Adamo progeniti, de quibus in sensu mystico intelligi possunt verba illa Exodi: *Submersi sunt in Mari rubro, Abyssi operuerunt eos, descenderunt in profundum quasi lapis*: Beatissima vero Genetrix ex speciali filii sui beneficio, in Conceptione sua submergi non potuit: ipsa dicente: *Nondum erant Abyssi* peccati originalis, *& ego iam concepta eram* in mente Dei, cui sit honor, & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

Psal. 41. *D. Greg.* *Exod. 15.* *Prouerb. 8.*

HOMILIA III.

Prædestinatam fuisse Beatam Virginem in Matrem Christi Domini, & coadiutricem illius ad redemptionem Generis humani; priscorum Patrum monumentis ostenditur: ex quo immaculatam fuisse eius Conceptionem non obscure deprehenditur.

INTER alia pleraque, quibus diuina prouidentia humanam prudentissimorum quoq; Principum superat, illud singulare est, quod isti Principes, etsi officia subditis, non tamen sufficientiam cõferunt, sed illam supponunt: cum enim eligunt aliquem in iudicem causarum ciuilium, literatum, & in Iure versatum sibi suasum habent: Et, cum quempiam in belli alicuius magni momenti generalem Ducem creant, prænoscunt illum iam in arte militari peritum: vnde, nec illi Iuris, nec isti, artis militaris peritiam confertũ. Deus autem, *cuius prouidentia in sui dispositione non fallitur*, cum quempiam eligit ad munus aliquod obeundum, non solum officium, sed, & idoneitatem, ac sufficientiam ad illo fungendum ei confert, huic maiorem, illi minorem iuxta mensuram, & exigentiam officii, & dignitatis collatæ. Vnde D. Thomas ait: *Quos Deus ad aliquid eligit, ita præparat, & disponit, vt ad illud, ad quod eliguntur, inueniantur idonei*, iuxta illud Apostoli: *Idoneos nos fecit ministros noui Testamenti*: Sapiens enim regulator ea, quæ sunt ad aliquem finem, debet regulare secundum ordinem ipsius finis. Elegit Deus Ieremiam Prophetam, vt alios doceret: *Prophetam in gentibus dedi te*: ipse autem renuit, munus hoc suscipere, dicens: *Ecce, nescio loqui, quia puer ego sum*, tamen Dominus, cui contulit officium, dedit & sufficientiam. Ais, te puerum esse, atque adeò pauidum, & timidum? *Ne timeas à facie eorum, quia ego tecum sum.* Ais, te loquendi facundia penitus carere? Ego tangam labia tua, & infundam in eis dicendi gratiam; *Et misit Dominus manum suam, & tetigit os meũ*: Hæc in veteri lege. In noua autem videmus, Christum Dominum iuxta mare Galileæ quosdam piscatores vocasse ad Apostolatum, quod piscandi animas munus erat, eis tamen ad id muneris obeundum, qua indigebant, sufficientiam largè dedit,

Eccl. orat. Dom. 7. post Pentec. *D. Thom. 3. p. q. 27. art. 4.* *1. Cor. 3.* *Ierem. 1.* *Ibidem.* *Ibid.* *Ibidem.*

Matth. 4. dedit, dicens: *Faciam vos fieri piscatores hominum.* Cum igitur Beatissima Virgo fuerit electa à Deo ad præstantissimum, & excellentissimum omnium Matris Dei officium: ipsa enim tribuit Verbo diuino carnem, & sanguinem, vt ex ea Deus homo fieret; consequens est, Deum copiosissime ei præstitisse omnem sufficientiam, & idoneitatem ad tantum munus recte gerendum. Vnde, si Ioannem Baptistam, quia Præcursorem aduentus sui in carne præelegerat, in vtero materno sanctificauit; eam, quam prædestinauit in Matrem, suæ carnis genetricem, nonne par erat, vt excellentiore sanctificationis genere (cuiusmodi est peccati originalis præseruatio) illam donaret? Sane, quemadmodum in Christo Domino supremus ille titulus; Filii Dei naturalis, principium est, vnde vniuersi Theologi colligunt excellentissima dona humanitati eius collata: ita titulus ille augustissimus (Matris Dei naturalis) principium est, & origo, ex quo prudenter inferimus, præclarissima gratiarum munera Virgini fuisse donata: Vt enim decuit, naturam, quam creator sibi hypostatice vniebat, omni diuinorum charismatum genere plenissimam esse; ita, & decebat, quam Virginem in matrem elegit, cœlestibus donis repleri; habet enim hoc, hierarchicus ordo, vt docuit magnus Dionysius de cœlesti Hierarchia, vt inferiorum perfectiones, ac virtutes sint in superioribus præstantiori modo repositæ. Vnde, cum intra latitudinem, & ambitum ordinis gratiæ, Dei Genetrix superiorem locũ teneat, super omnes puras creaturas, consequens est perfectiones tàm Angelorum, quam hominum excellentiori modo in ea reperiri. constat autem, nõ solum Angelos, sed & primos nostros parentes in gratia fuisse creatos, ita vt simul Deus in eis esset condens naturã, & largiens gratiam; satis ergo rationi cõsonum est, vt dicamus beatam Virginem ab instanti suę Conceptionis gratam Deo extitisse. Vt enim sapienter dixit D. Bernardus: *Quod vel paucis constat fuisse collatum, fas certe non est suspicari tantæ Virgini esse denegatum.* Hæc omnia confirmant egregie D. Hieronymi verba ad Eustochium: *Nulli dubium est de Matre Domini, quin talis debuerit esse, quæ non posset argui de peccato:* id enim sine dubio cederet in improperium filii: sicut enim parentum nobilitas transit in filios: *Natus enim ex ciue, ciuis est, & natus ex comitarensi, comitarensis est;* vt docet textus; è contrario vero ignominia parentum labitur in filios; Ecclesiastico dicente: *Ne glorieris in contumelia patris tui: non enim est tibi gloria eius confusio: gloria enim hominis ex honore patris sui, & dedecus filij pater sine honore:* Quia ergo si B. Virgo originalis culpę labe fuisset deturpata, adhuc sanctificata, peccati illa infamia remansisset, ob quam semper de ea posset dici, semel in peccatum fuisse prolapsam, & inimicam Dei, & odio habitã illi; ideo ad sapientissimam Dei prouidentiam spectabat, vt quam in matrem elegerat, à peccati originalis macula omnino præseruaret. si enim nullus sanæ mentis, cui fingeremus optionem dari, vt matrem sibi eligeret, minime alicuius infamiæ nota inquinatam acciperet: vt quid, increatam Dei sapientiam, matrem sibi elegisse putabimus originalis peccati litura deformatam, cum Angelis, & primis parentibus puriorem assumere facile potuerit? Adhęc legimus Abrahamum famulo suo dixisse: *Non accipias uxorem filio meo de filiabus Chananæorum*, si ergo Abraham adeo sanctitatis cultor fuit, vt specialem curam haberet, ne genti peccatrici, aut fęminæ nequam commisceretur eius filius, quis, quæso, diffitebitur æterno Patri curam nullam fuisse dandi filio matrem, quæ peccati iugo, ac sathanico dominio subdita numquam extitisset?

Luc. 1.

S. Dionys. de cœlest. hierar.

D. Bern. ad Canon. Lugdunen.

D. Hier. ad Eustoch.

L. 1. & l. assumpt. §. filius, ff. ad municipalem.

Eccles. 3.

Genes. 24.

Porro, si ex alio capite beatiss. Virginis prædestinationem contemplemur, quatenus scilicet electa, & prædestinata fuit, nõ solum vt mater Christi foret, sed vt coadiutrix eius esset, & comes indiuidua in redẽptione, & reparatione generis humani,

haud

haud difficile erit, illibatam eius Conceptionem inde deprehendere. Quod, vt altius repetamus, supponere oportet, quod sicut iuxta communem, & receptissimam Patrum sententiam, primus parēs Adam Christum Dominum præfigurauit, ita & Eua eius vxor B. Virginis typum ad viuū gessit. sicut enim in formatione Adę non aliæ causæ concurrerunt, quàm Deus, & terra: ille, vt efficiens, hæc vt materiam limi subministrans; sic in corporis Christi generatione Deus solum, & Virgo concursum suum adhibuerunt; ille effectiue viri operam ineffabili modo supplens; hæc materiam fœtus, purissimum scilicet

D. Thom. 3. p. sanguinem suppeditans, vt docuit Angelicus Doctor: sicut etiam terra illa, ex qua procreatus est Adam, virgo erat, vtpote quæ nullius cultoris semen susceperat; ita virgo erat, & virgo perpetuo mansit, quæ semen viri, & peccati corruptionem semper nesciuit: & sicut terra illa, ex qua productus fuit Adam, nulli vnquam maledictioni obnoxia fuerat; ita, & B. Virgo, ex qua secundus prodiit Adam, nulli originalis peccati maledicto subiacuerat. si enim decuit terrenum Adam ex terra non maledicta efformari, potiori ratione decebat cœlestem Adam, Christum scilicet Dominum, ex terra virginea, peccati maledictione numquam infecta, procreari. Quod eapropter in spiritu prævidens Regius Vates arbitror dixisse: *Benedixisti Domine terram tuam*, benedictione, in quam, diuinæ gratiæ animam sanctificantis. Ne autem quispiam putaret, ipsum loqui de benedictione sanctificationis post contractum peccatum originale, continuo subiunxit: benedictionem illam fuisse prę-

Psalm. 84. seruatiuam, ne in Dæmonis captiuitatem

Ibidem. veniret: *auertisti captiuitatem Iacob*; non dixit: *Abstulisti* captiuitatem, quasi iam illam incurrisset; sed *auertisti*, vt palam significaret originalis peccati seruitutem propulsasse, & beatam Virginem prohibitam, seu impeditam fuisse, ne in illam incideret. Vnde notanter loquens in eodem Psalmo de sanctificatione aliorum, non dixit: *auertisti captiuitatem*, sed, *Remisisti iniquitatem plebis tuæ, operuisti omnia peccata eorum*: quo dispari loquendi genere, non obscurè docuit Dauid, hoc fuisse discrimen inter sanctificationem Virginis, & aliorum, quod illius præseruatiua, horum sanatiua extiterit. Verùm ad rem nostram propius accedentes, in eo valde (vt ad præsens institutum spectat) opinor Euam B. Virginis typum gessisse, quod sicut illa data fuit Adæ in adiutricem, ad temporalem filiorum generationem *faciamus adiutorium simile sibi*; ita, & Christo Domino data fuit beatissima Virgo in coadiutricem ad spiritualem filiorum sobolem procreandam, & humanum genus à diabolica captiuitate redimendum. quam veritatem, tametsi nonnulli inficiari tentauerint, sacræ nihilominus scripturæ testimoniis, & veterum Patrum monumentis cōfirmare adnitar. Id enim sibi volunt (ni fallor) verba illa Prouerbiorum: *Cum eo eram cuncta componens*. sane ante conceptionem Virginis, cuncta erant incomposita, propter enormia hominum scelera, quibus diuinam iram irritauerant: B. autem Virgo in mūdum veniens, cuncta composuit, è potestate diabolica precibus suis peccatores eruens, & creatori suo illos reconcilians. Vnde D. Antoninus 4. p. suæ Theologiæ, hanc loci huius intelligentiam amplexus ait: *Cum eo eram, cuncta componens, scilicet, recreando quæ per culpam quasi destructa erant.* quibus consonant verba D. Bernardi: *Merito, ô Domina, respiciunt in Te oculi vniuersæ creaturæ, in qua, & ex qua benignissima manus Dei, quidquid creauerat, recreauit.* Idipsum magis adhuc perspicue, & distinctius indicant verba illa Genes. 1. *Inimicitias ponam inter te, & mulierem, & inter semen tuum, & semen illius; ipsa conteret caput tuum*; ex quo loco nō obscure patet opus redemptionis Virgini suo modo attribui; licet enim in Hebræo legatur: *Ipsum* scilicet, semen *conteret caput tuum*, hoc est Christus, qui redemit nos ab originali; quam lectionē amplectuntur

Ibidem. *Genes. 2.* *Prouerb. 8.* *D. Anton. 4. p. Theologiæ tit. 15. ca. 14 §. 3. in fine.* *D. Bern.* *Genes. 1.*

Iren. & Cypr. ad Quirinum. Petrus Chryſolog. Hieron. Auguſt. Ambroſ. Gregor. Bernard. Eucher. Beda in Geneſ.

plectuntur Irenæus lib. 4. cap. 78. Cyprianus libr. 2. ad Quirinum cap. 95. Petrus Chryſologus ſerm. 137. Hieron. in q. 69. Hebraicis. Aug. tamen 12. de Gen. ad literam cap. 13. Ambroſ. de fuga ſæculi cap. 7. Greg. 1. Moral. cap. 38. Bernard. ſerm. 2. in Miſſus eſt; Eucherius, & Beda in Geneſ. non *ipſe*, ſed, *ipſa* legunt; ſicut legit noſtra vulgata: ex qua verſionum diuerſitate infero, iuxta vnam interpretationem Chriſto, iuxta alteram Virgini opus redemptionis attribui; Chriſto, vt principali auctori; Virgini, vt minus principali: ſicut peccatum originale principaliter Adæ, minus principaliter Euę adſcribi ſolet. Vnde B. Brigitta lib reuelationum ca. 35. ait: *Dolor Chriſti erat dolor meus, quia cor [illegible] cor meum. ſicut enim Adam, & Eua vendiderunt mundum pro vno pomo, ſic filius meus, & ego redimimus mundum quaſi vno corde*, quod conſiderans Lanſpergius hom. 48. de Paſſione Domini dicebat: *Voluit Chriſti matrem adeſſe ſibi in doloribus, vt ex ijs, quæ oculis foris cerneret, intus animo vulneraretur, vt ſic Chriſti paſſionis, redemptionis quoque noſtræ particeps fieret, & cooperatrix.* In eandem ſententiam clariſſimi Eccleſiæ Patres

Andr. Cretenſ. de dormit. Virg.

conſpirant; celebris enim ille Andreas Cretenſis Epiſcopus Hieroſolymitanus orat. de dormitione Virginis eleganter dixit: *Sola præter naturam fuit electa ad naturam renouandam; ſola deſeruijt opifici vniuerſæ naturæ:* quibus conſonant egregia verba B. Petri Damiani, dum ait: *In*

Petr. Dam. ſerm. de annunc.

ipſa hoc totum faciendum decernitur, vt ſine illo nihil factum eſt, ita ſine illa nihil refactum ſit. Et ſerm. de Aſſumpt. ingeniosè

Idem ſer. de Aſſumpt.

aptat locum illum Dauidis: *Virga tua & baculus tuus, ipſa me conſolata ſunt;* Vocat enim Virginem, virgam, crucem vero, baculum, quibus Chriſtus Dominus noſtram redemptionem operatus eſt. Inter antiquiores etiam Patres idipſum docuit

D. Aug. ſer. de Natiu. Virginis.

D. Auguſtinus dicens: *Mater ſceleris noſtri pœnam intulit mundo, Genitrix Domini noſtri ſalutem attulit mundo: auctrix peccati Eua; auctrix meriti Maria: Eua occidendo obfuit, Maria viuificando profuit: percuſſit illa, ſanauit iſta;* hæc ille. Audiamus D. Bernardum: *Maria*, ait, *omnibus ſe debitricem fecit, omnibus miſericordiæ ſinum aperuit, plenitudinem eius accipiunt vniuerſi: Captiuus redemptionem, ager curationem, triſtis conſolationem, peccator veniam, iuſtus gratiam, Angelus lætitiam, tota Trinitas gloriam; denique Filij perſona carnis humanæ ſubſtantiam, vt non ſit, qui ſe abſcondat à calore eius.* Non diſſimilia

D. Bern. ſerm. 89.

Pſalm. 18.

tradidit S. Germanus, alloquens B. Virginem. *Nullus*, inquit, *eſt, qui ſanus fiat, niſi per te Virgo ſanctiſſima; nemo eſt, qui liberetur à malis, niſi per Te, ô puriſſima; nemo eſt, cui donũ cõcedatur, niſi per Te ô caſtiſſima.* Accedit D. Iren. *Sicut Eua inobediens facta eſt, & ſibi, & vniuerſo generi humano cauſa mortis, ſic, & Maria habens prædeſtinatum virum tamen virgo obediens & ſibi, & vniuerſo generi humano cauſa facta eſt ſalutis.* ac tandem S. Ephræm beatam Virginem vocat: *Captiuorum redemptionem, & omnium ſalutem.* Et Sergius Hieropolytanus eam compellat: *tenebrarum expultricem, reparatricem Adæ, Euæ reuocatricem, immortalitatis fontem, corruptionis interitum.* Quid plura? ſane ſi ſacroſanctı Mariæ nominis arcana ſcrutemur, haud difficile erit, inde colligere Beatam Virginem cooperatricem cum Chriſto in reparatione generis humani extitiſſe. Rabbi enim Accados exponens Antonino Vrbis Romanæ Conſuli locum illum Iſaiæ; *Multiplicabitur eius imperium, & pacis non erit finis*, colligit hinc, matrem Meſſiæ vocandam fore Mariam, cuius nomen contineri ait in dictione Hebræa לסרבה lemarbe, id eſt, *ad multiplicandum*, vt ſignificaretur Mariam ad multiplicationem humani generis iam extincti ſeruatam, & ad ſpiritualium filiorum ſobolem propagandam ab æterno vna cum Chriſto deſtinatam eſſe: itaque tàm ex ſacra Scriptura, quàm ex Patrum, & antiquorum Doctorum teſtimoniis: immo ex ipſa nominis Mariæ ſignificatione colligimus, prælectam fuiſſe à

S. Germ. ſer. de zona Domin.

Iren. li. contra Valent. cap. 33.

S. Ephram or. ad Virg. Serg. Hierop. de Natiu. Virg.

R. Accados lib. Reuelat. Iſai. 9.

Deo, in coadiutricem Christi ad opus redemptionis; non quia solus ipse non sufficeret, sed quia *consentaneum erat*, vt ait Irenæus, *vt sicut per fœminam Adamum seducentem mundus fuerat perditus, per fœminam Christo inseruientem restauraretur.* quod & D. Bernardus his dulcissimis verbis pereleganter dixit: *Ad restaurationem humani generis sufficere poterat solus Christus, sicut omnis sufficientia nostra ex ipso est, sed bonum non erat nobis, hominem esse solum: congruum magis erat, vt adesset nostræ reparationi sexus vterque, quorum corruptioni neuter defuisset.* Cum ergo Deipara Virgo suo modo nostra redemptrix fuerit, preciũ sanguinis filio suo tribuens, quo nos ipse redemit, consequens est, ab omni peccato originali alienissimã fuisse; sicut enim (vt ait Paul.) de Christo redemptore loquens: *Talis decebat nobis esset Pontifex, sanctus, Innocens, impollutus, segregatus à peccatoribus, & excelsior cœlis factus*; sic etiam, Virginem, Christi coadiutricẽ, & sociam in reparatione generis humani oportebat & cœlo ipso puriorem esse.

Lib 3. cont. Valentin.

D. Bern. de Assumpt. B. Virg. suo serm.

Ad Heb. 10.

Sed iam aliter exponamus præadducta verba Geneseos, quæ post Adæ infœlicem casum cruentissimo serpenti dicta fuere: *ipsa conteret caput tuum.* his quidem non obscure mihi persuadeo, immaculatam Virginis Conceptionem aperte comprobari. Cum enim serpens de Eua victoriam reportauerit, constat verba illa de B. Virgine caput serpentis conterente, intelligenda esse, quæ vt altera Debora Tyrannum deridens dicere potuit in instanti suę Conceptionis: *in hac vice non reputabitur tibi victoria.* per caput autem serpentis intelligit D. Augustinus: sane *originali peccato omnes sumus in vtero materno iugulati*, vt eleganter dixit D. Bernardus *omnes nascimur morituri, & tamquam absorpti nascimur mortui, quia in veteris matrum sumus à serpente strangulati*: at tanta fuit Virgini diuinitus data fortitudo in Conceptione sua, vt hoc Diaboli caput, peccatum scilicet originale, penitus contereret; quod sane si secus accidisset, potius Diabolus Virginis caput contriuisset, eius Conceptionem maculans, quę caput fuit, & principium curriculi totius eius vitæ. Hanc diabolici capitis cõtritionem egregie adumbratam contemplor in fortissima illa Iudith; postquam enim Nabuchodonosor expugnauerat Ecbatanem inclytam Vrbem, à Rege Arphaxad constructam, decreuit alias omnes imperio suo subiugare, quod, vt præstaret, misit Holofernem ad subiiciendam sibi Bethuliam; at occurrens illi mulier quędam Hebræa, nomine Iudith, caput eius mira fortitudine euaginato ense amputauit. Non secus, cum primum superauit Adam ciuitatem fortem, continuo omnes (nemine excepto) sibi subiugare Diabolus tentauit, sed mulier quædam Hebræa, nomine Maria, imperio suo minime se subiecit, quin potius caput eius cõtriuit in magnum ipsius dedecus, & confusionem, vt & verba, quæ milites Holofernis tunc protulere, aperte pręsignificarunt, dicentes; *vna mulier Hebræa fecit confusionem in domo Nabuchodonosor.* Cum enim Diabolus de integerrima Virgine victoriam reportaturus speraſſet, è contra vero illusus, & expugnatus ab ea remansisset, non potuit non turpissimam pati cõfusionem. quemadmodum etiam (id referente sacra Scriptura) Iudith donata fuere omnia Holofernis spolia, eo, quod caput illius præcidisset: ita beatissimæ Virgini, quæ caput Dęmonis, hoc est originale peccatum, quod principium, & caput est reliquorum peccatorum, contriuit; omnia gratiæ spolia, quæ Dæmon ante miserum eius casum possidebat, concessa fuerũt: inter quæ illud vnum magni momenti fuit, vt in gratia instar Angelorum oriretur nullius peccati labem nesciens. Vnde, sicut de eadem Iudith ibidem dicitur: *Nec erat, qui loqueretur verbum malum de ea*, ita oportet, vt nemo sit, qui malum aliquod in Virginis conceptionem irrepsisse ore suo audeat proferre. Tandem prædicta omnia, quæ de capite Dæmonis per Mariam contrito, in medium produximus, egregie confirmant Dauidica

Genes. 3.

Iudic. 4.

D. August. super Gen.

D. Bern. ser. de 12. gradib. humilit.

Iud. 1. & 3.

Iudith 7.

Iudith 13.

Iudith 14.

Iudith 15.

Iudith 8.

Dauidica illa verba ad Virginem relata:
Psalm.90. *Super aspidem, & basiliscum ambulabis, & conculcabis leonem, & draconem*; beata enim Virgo non solum leonem, & draconem actualium peccatorum expugnauit, sed etiam aspidem, & basiliscum, quibus originale peccatum obumbratur; quia sicut basiliscus serpentum rex, & caput est, (vt indicat ipsum nomen Græcum, ex quo Latinum deductum est) solo oculorum aspectu etiam ex distanti loco intuens homines occidit; ita peccati originalis teterrimus basiliscus ex distanti illo paradisi loco per Adami oculos, velut per cancellos nos prospiciens, pestifera fascinatione lethaliter nos omnes infecit. Modus etiam satis in Ecclesia Dei vsitatus in depingenda B. Virginis Conceptione, dum illam pede Draconem conculcante pictores describunt, satis indicat, cùm primum
Rupert.3. de Trin.c.20. concepta fuit, caput illius contriuisse. Vt enim ex naturalibus historiis refert Rupertus: tanta est inter mulierem, & serpentem, seu draconem antipatia, vt si illa pedem super caput eius imponat, continuo illum interire compellat: Verba Ruperti sunt hæc: *Si nuda mulieris planta dentem serpentis præuenerit, & vituacissimum caput eius vel leuiter præsenserit, statim totum cum capite corpus repente interit, ita vt nullus omnino motus, nullus sensus in aliqua parte residuus sit.* Non secus inter beatam Virginem, & diabolicum serpentem tam singularis extat antipatia, ac inimicitia, Deo ipso dicente: *inimicitias ponam*
Gen.3. *inter te, & mulierem*; vt cum ipse calcaneo Virginis insidiaretur, peccati originalis venenum in illam euomere tentãs, ipsa mundissimo suæ conceptionis pede illum conculcans, caput contriuerit. Narrant fabulosi Authores, antiquos finxisse Deam Palladem ex cerebro Iouis natam, galea, & lorica armatam, & fortem hastam in manu tenentem, & mundo formidabilem foras prodiisse; huius fortitudinem tantam esse asserebant, vt venesicum quemdam ingentem draconem, & omnibus infestissimum enecaret: fabulosam hanc narrationem, velut verissimam historiam Deiparæ Virgini adscribere possumus, cum ab instanti suæ Conceptionis, adeo fortis, inexpugnabilis, & omni spiritualium armorum genere præmunita prodierit: vt non solum antiquus serpens peccati veneno illam inficere non potuerit, sed nec contritionem sui capitis vlla ratione præcauere valuerit, Deo ipso illi dicente: *Ipsa conteret caput tuum.* cui sit honor & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA IV.

Deum singularem curam habuisse, vt immunis esset Conceptio beatæ Virginis à peccato originali, cuius natura more concionatorio explicatur; simulq; ostenditur, doctrinam hanc cœlitus esse delapsam; & rationes aperiuntur, ob quas decuit, vt adhuc sub Iudice sit.

SI clarissimi illius viri Gamalielis, quòdam magistri D. Pauli, ad cuius pedes multa ipse se didicisse fatetur, solidissimam doctrinam, & omni exceptione maiorem consulamus, reperiemus sententiam asserentem, immaculatam Deiparæ Conceptionem, doctrinam cœlitus esse delapsam. Gamaliel enim in publico Concilio, cum de Apostolorum doctrina acriter altercaretur, mille sophysmatũ tela in eã coniicientibus, alta voce dixit: *Smite illos, quoniã si est ex hominibus* Act.5. *cõsilium hoc, aut opus, dissoluetur: si vero ex Deo est, nõ poteritis dissoluere illud, ne forte & Deo repugnare inueniamini.* Nõ dissimiliter, si assertio immaculatæ Virginis Cõceptionẽ astruens, falsa fuisset opinio, aut humanum consilium, firmisq; fundamẽtis non inniteretur, certe, tot fortissimis oppugnatoribus acriter illam labefactare

conantibus, iam deuicta, ac superata penitus corruisset: at, cum è contra certe accidat, experientia ipsa comprobante, vt in dies noua incrementa suscipiat, ac tenacius quotidie fidelium etiam doctissimorum mentibus inhæresca t, & Ecclesia Catholica magis, ac magis in illam propendeat, non leue argumentum esse arbitror iuxta sententiam Gamalielis, legis Doctoris honorabilis (sic enim eum vocat sacer textus) doctrinam hanc ex Deo esse, & non humano solum ingenio aduenta m. Ad eam tamen magis elucidandam, præsupponere oportet, catholicam veritatem, quã docet sacrosanctum Concilium Tridentinum, post peccatum primorum parentum per traductionem naturæ traduci etiam peccatum originale vnicuique proprium, quæ (vt ibidem ait Concilium) *Mors est anima*: quod sub egregia metaphora prædixerat Ezech. *Patres comederunt vuam acerbam, & dentes filiorum obstupescunt.* quod Hispanè elegãter dicitur: *los Padres comieron el agraz, y los hyjos padecen la dentera*: sed clarius, & absque vllo tropo Hieremias: *Patres nostri peccauerunt, & non sunt, & nos iniquitates eorum portauimus.* Multi Hæretici veritatem hanc oppugnarunt, inter quos acerrimus fuit Iulianus Apostata, qui (vt refert D. Aug. ad Valer.) dicebat: *Non peccat iste, qui nascitur, non peccat ille, qui genuit, non peccat ille, qui condidit, per quas igitur rimas inter tot præsidia innocentiæ, peccatum fingis ingressum?* huic hæreticæ obiectioni respondet D. Paulus, ostendens rimas, per quas ad nos penetrauit, peccatum: *per vnum* (inquit) *hominem, peccatum in hunc mundum intrauit, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertransiit.* Modum autem, quo subintrat peccatum originale, antequam explicem, placet familiari quodam exemplo eidem Iuliano respondere: Certe, si frumentum, quod terræ mandatur, consideres, nec in eo paleas reperies, nec illæ in manu seminãtis adsunt, nec in terra, in qua seritur, præerant, neque tandem cum pluuia cœlesti, qua hæc irrigatur, decidunt; & nihilominus frumẽtum postea palea inuolutum nascitur: Nõ secus, peccatum originale nec erat in anima, quæ secundum se omni macula caret, nec erat in manu Dei creãtis, cum ipse sit fons totius puritatis, neque in vtroq; parente generante, quos suppono iustos, & sanctos esse; nihilominus tamen dum per naturalem propagationem anima tãgit carnem ex primo illo præuaricatore orrã, in quo omnes nos peccauimus, peccati turpitudinem contrahit. Atqui huc sine dubio tendunt verba August. de verb. Apost. ser. 14. dum ait: *Pone iustum baptizatum, tanquam granum purgatum, non attẽdis quia de grano purgato nascitur frumentum cum palea, sine qua seminatum fuerat?* quo autem modo id fiat, in hunc modum debet explicari, nimirum, quod Adam fuit constitutus à Deo caput suæ posteritatis tàm naturale, quàm morale: naturale quidem, quia omnes posteri ab eo erant per naturalem generationem propagandi: morale vero, quia in illius deliberatione constituit Deus tàm pro se, quàm pro filiis suis permanentiã in statu innocentiæ, vel culpabilem illius amissionem. Vnde in voluntate Adæ moraliter cõstituit Deus voluntates omnium posterorum: ex quo fit, vt ipso transgrediente diuinum præceptũ, omnes in illo trãsgressores facti sint; quoad sufficientiam quidem antequam generarentur; quoad efficaciam vero, quando actu geniti sunt: tunc enim actu contrahunt peccatum ipsum originale, quod licet non fuerit voluntarium actu proprio, & formali, vere tamẽ quasi virtualiter, & interpretatiue, in actu primi patẽtis, quatenus in eius voluntate, vt in capite morali, omnium voluntates continebantur, & omnes in illo vnum erant. Hoc duplici exẽplo Angelici Doct. magis explico. Primum est ex corpore humano sumptũ, in quo voluntas animæ, est voluntas etiam membrorum, quatenus anima est principium motiuum ipsorum, & inordinatio actꝰ externi dicitur illis aliquo modo voluntaria,

Conc. Trid. sess. 5. decreto de peccato originali.

Ezech. 18.

Thren. 7.

D. Aug. 2. ad Valer. de nuptijs, cap. 22. tom. 7.

Ad Rom. 5.

D. Tho. 1. 2. q. 80. art. 1.

luntaria, quatenus concurrunt ad eum, vt instrumentum motum ab ipsa animæ voluntate: consimili ergo ratione voluntas Adæ, voluntas dicitur posterorum, quatenus Adam est principium mouens illos motu generationis ad actum essendi; & inordinatio peccati originalis dicetur illis voluntaria nō voluntate propria, sed voluntate Adæ tanquam capitis, vtentis illis veluti instrumentis mouendo vnumquemq; motu generationis ad actualiter existendum. Secundum exemplum adducit ex Ciuilibus: omnes namque ciues pro vno corpore reputantur, & quod reipublicæ capita efficiunt, omnia illius membra fecisse dicuntur, vt non obscurè constat in voto. Certè, nihil magis voluntarium debet esse quam votum, & nihilominꝰ, vt votum ieiunii alicuiꝰ ciuitatis obliget futuros ciues, nondum natos, sufficit votū illud emisisse nō per seipsos actu proprio, sed per actum eorū, qui capita erant Reipublicæ, in quorum voluntate censebantur eorum voluntates moraliter existere. Ad eundem ergo modum, quia voluntates omniū posterorum continebantur in Adamo, velut in capite morali, originalia eorum peccata cēsentur voluntaria, quatenus membra erant illius capitis: Hac igitur suppositā catholica veritate originalis culpæ, quæ peccatum dici solet naturæ, non personale, quia per naturalem propagationem traducitur in natura, & non per actum proprium illius personæ, quam maculat, cōstanter asserimus, quod licet peccatum primi Parentis ob rationes dictas, habuerit sufficiētiam ad maculandum beatam Virginem, sicut & reliquos posteros Adæ, re tamen ipsa non habuit efficaciam inferēdi ei maculam aliquam: quia filius Dei præuidens illam ipsius matrem futuram, diuina sua gratia, ne inficeretur, illam præmuniuit. Obseruaui nō semel, cum intuitus sum hostias consecrādas fieri, quod in illis imago imprimeretur, dum ferra ipsa coniungebantur, seque osculabantur: at certe, cum frigida erant, figuram, aut imaginem Christi nō exprimebant, si verò calida, confestim sacram illam similitudinem recipiebant: non dissimiliter, culpa originalis non inficit animam, nisi quando corpori infunditur, & in coniunctione cum eo ipsum exosculatur. Illud ergo interfuit inter B. Virginem, & reliquos posteros Adæ, quōd hi tanquam frigidi sufflante, ac sibilante vento aquilonari peccati originalis: *quia ab Aquilone pandetur omne malum*, nō receperunt sacram imaginem filiorum Dei; at beatissima Virgo, quia Spiritus sanctus, qui non solum essentialiter, sed & personaliter præ omnibꝰ aliis diuinis personis ardentissimus amor est, eam in sponsam præelegerat, in dotem, & arras solitas in spōsalitiis dari, ignem sibi amoris copiosè adeo effudit, vt à principio suę Cōceptionis, velut mollis cera Dei imaginem per habitualem gratiam in se reciperet, quam postea tempore Incarnationis secundum diuinam ipsam substantiam, corporaliter erat receptura. Vnde quemadmodum fœminæ, quando aliqua maiorum suorum debita soluēda sunt, ne à creditoribꝰ opprimātur, ad iudicem confugere solent, vt eas in dote protegat, atq; defendat; quod Hispanè dici solet: *Que las ampare en su dote y arras*; ad eundem modum, certum est, plurima debita ob Adæ peccatum humanum genus contraxisse: at B. Virgo, cū acceperit gratiam in dotem, Angelo dicente: *Aue gratia plena*, in hac dote protegenda est, & liberanda à solutione debitorum, ad quam alii tenentur. Vnde si lex dicat: debitum esse, vt mulieres cum dolore pariant filios: respondere poterit, partem suæ dotis esse gratiam præseruantem illam ab eo dolore, atque adeo ad illud debitum soluendum minimè teneri. Et, si proclamet lex illa: *Puluis es, & in puluerem reuerteris*, Virginem in puluerem reuertendam; respondebit etiam, ab hac corruptione gratiā præseruantem partem suæ dotis esse, ac ideo solutionem huiuscemodi debiti non esse ab ea exigendam. Similiter, si lex dicat: oēs ex Adam originem ducentes, in peccato fore concipiendos;

Hierem. 1.

Luca 1.

Gen. 3.

dos; dotem, & arram suam dicet esse gratiæ plenitudinem, atq; adeo ab hoc communi debito reipsa soluendo, immunem esse. Præuiderat Regius Vates hanc Marianam prærogatiuam, ac singularem excellentiam, cum dixit: *Adstitit regina à dextris tuis in vestitu deaurato circumdata varietate*, statim in primo conceptionis instanti Regina nostra à dextris Dei, extitit, nunquam nec puncto quidem temporis astitit à sinistris, tunc vestitum induit gratiæ deauratum; tunc circumdedit eam omnium virtutum varietas. D. Hieronymus, vbi Septuaginta verterunt *varietate*, vertit *scutulatas vestes* dicēs: *fasciis aureis vestita est in scutulatis ducetur ad Regem.* Scutulatæ vestes dicuntur, quia orbibus, & scutulis distinctę erant. Certè beatissima Virgo aureis charitatis fasciis in ipso matris vtero vestita fuit, & scutulatis gratiæ vestibus amicta. Merito autem vestes gratiæ illius scutulatæ appellantur, quia mille scuta peccato oppositi copiosa illius gratia; Salomone dicente: *Mille clypei pendent ex ea, omnis armatura fortium*, quorum sanè fortitudinem peccati originalis arma minimè expugnare, aut infringere potuerunt. Verum silentio non prætcribo, q̄ in propositis verbis Dauid (ni fallor) alludit ad varietatem ornatus vestium quibus sponsæ olim vtebantur, qui in eo consistebat, vt eodem genere vestimenti, & coloris se ornantes, quo sponsi earum induebātur, incederent; Vnde sicut illi suorum maiorum imagines pulchre depictas portabant, similiter & ipsę, vt hoc symbolo indicaretur, sponsam hæredem esse virtutum illorum omnium maiorū, quorum imagines in veste exaratas gerebat: inde Propertius dixit: Anthetem in die desponsationis suæ ornatam veste, quæ maiorum suorum effigies continebat, in publicum prodiisse. Cum igitur B. Virgo induatur eodem genere vestimenti, quo filius, hoc est, luce; sicut enim *ipse est amictus lumine sicut vestimento*, ita, & ipsa amicta sole, vt vidit Ioannes; *Mulier amicta sole, & luna sub pedibus eius*, & sicut Christus induitur varietate, vt Isaias dixit: *his omnibus, velut ornamento vestieris*; eadem, & ipsa vestitur, vt ait Dauid: *in vestitu deaurato circumdata varietate*, manifestum inde relinquitur, turpi illa peccati originalis veste minimè fuisse indutam, sed perpulchra illa, in qua imagines progenitorum suorum descriptas ferebat; Abrahæ scilicet obedientiam, Isaaci patientiam, Iacobi amorem, Dauidis mansuetudinem, & Salomonis sapientiam ostentantes. Sed neque in his solum bonis arbitror B. Virginem suis maioribus successisse, sed etiam in singularibus beneficiis, quæ diuinitus illis collata fuere. sic enim varietas illa magis innotescit. Intueamur primum Abraham: hunc legimꝰ Deum ab Vr Caldæorum liberasse. Isaacchum videmus eodem temporis momento, quo gladius patris caput eius præcidere pergebat, diuinitus fuisse admonitum, ne quidquam mali puero inferret. Cum etiam Esau armata multorum militum acie fratrem suum Iacobum inuasit, vt totam eius domū deuastaret, Angelus Domini præsto adfuit, vt ab eo malo illum præseruaret. Dauid etiam, quando Saul adeo illum obsidione circumdedit, vt nō aliter ab eius manibus eripi posse videretur, quàm per aera volitans, ad quod alludunt verba eius, cum in hac persequutione dixit: *Transmigra in montem sicut passer*; nouimus quidem tanto Dei fauore fuisse præmunitum, vt non solum manus eius euaderet, sed eius hostem in manibus eius daret. Quod si ad Raab mentis oculos conuertamus, sacra cōmemorant eloquia, quod quando domus vniuersæ vrbis Iericho deuastatæ, & solo æquatæ fuere, sola huius fœminæ habitatio, & domicilium ex singulari priuilegio euersionem non substinuit. De Tamare deinde compertum satis est, quando iam iam ad mortis supplicium in publicum erat ducenda, neminem inuentum, qui eius sanguine manus suas inquinare auderet. Ac tandem, si per alia non pauca sacræ Scripturæ testimonia, iis persimilia, peruagari vel-

Psal. 44.

Hieron.

Cant. 4.

Propertius.

Psal 103.

Apoc. 12.

Isai. 49.

Psal. 44.

Gen. 16.

Gen. 22.

Gen. 32.

1. Reg. 26.

Psal. 10.

Iosu. 2.

Gen. 38.

vellem, dicendi materia nunquam, bene quidem tempus mihi deficeret. Si ergo Deus tam solicitam curam adhibuit, vt progenitores Virginis à corporis periculis eriperet, quis poterit inficiari eandem (vt minimum) adhibuisse, vt in periculo illo graui incurrendi spiritualem animæ mortem, Matrem suam præcustodiret; & præliberaret, quam tanto magis præ illis diligebat, quanto à piissimo filio ardentius mater, quam serui diligi solent? His ergo ornatissimis vestimentis induta B. Virgo

Isai. 61. per Isaiam dixit: *Gaudens gaudebo in Domino, exultabit anima mea in Deo meo, quia induit me Dominus vestimentis salutis, & indumento iustitiæ,* vel (vt alia versio habet.) *quia induit me Dominus vestimentis Iesu.* Vnde sicut vestimentum Christi Domini fuit iustitia, & sanctitas, hoc eodem vestimenti genere beatissima Virgo ex meritis filii sui induta semper fuit. Tãdem, dum hodierna die audio ab Ecclesia Catholica in laudem Virginis adduci verba Matthæi:

Matth. 1. *Liber generationis Iesu Christi,* non incongrue per illa puto mystice significari, beatissimam Virginem librum fuisse omnis peccati adeo expertẽ, vt nec in prima eius impressione vllus irrepserit error; alioqui omnes in conceptione, velut in prima eorum impressione, turpem illum errorem incurrunt, de quo Dauid:

Psal. 57. *Omnes errauerunt ab vtero.* Hic autem iacet liber, in quo conceptus Patris scriptus fuit: iuxta illud Isaiæ:

Isai. 8. *Sume tibi librum grandem, & scribe in illo stylo hominis,* quia in ea *Verbum Caro factum est,* peccati originalis errorem penitus nesciuit. Iob dicebat:

Iob. 28. *Sapientia vbi habitat?* in quo libro inuenitur? Multi quidem libri varia Dei attributa explicant, inter eos, quos Salomon

Sap. composuit, vnus extat, qui dicitur: *Liber Sapientiæ,* qui diuinam sapientiam mirifice ostentat. Moyses scripsit alium, quem *liber Geneseos* vocauit, in quo eximia Dei potentia in productione rerum ex nihilo enitet. librum alium in lucem edidit D.

Matth. 1. Matthæus, cui titulus est: *Liber generationis Iesu Christi,* in quo Dei bonitas præipue effulget; *sic enim Deus dilexit mundum, vt Filium suum vnigenitum daret;* & (vt ait Paulus) *factum ex muliere factum sub lege:* sed omnes hos libros longo interuallo excellit sacer hic liber beatæ Virginis; tum quod singula, de quibus illi pertractant, nimirum de potentia Patris, de Sapientia Filii, de bonitate Spiritus sancti, simul ille in vnum complectitur; nam, dum in visceribus eius velut in candidissima papyro verbum Dei abbreuiatum rubicundo virginei sanguinis atramento exaratur, omnia illa mirifice fulgent: in generationem enim Dei hominis ex Virgine, Pater potentiæ thesauros, sapientiæ Filius, bonitatis Spiritus S. copiosissime effuderunt, cuius sane effusionis particeps adeo facta fuit beatissima Virgo, vt excellentiæ illius culmen soli Deo notum, humano autem, & angelico intellectui, prius ignotum sit: Licet enim beatissima Virgo liber sit, sed non apertus, sed clausus septem sigillis, vt vidit Ioannes in sua Apocalypsi; quod tametsi in *Apoc. 5.* plerisque aliis mysteriis ad Deiparam spectantibus verum sit, verius tamen in stupendo hoc immaculatæ eius Conceptionis, vt in prima Euæ formatione egregie adumbratum reperio. Vt quid enim Deus produxit Euam dormiente Adamo, *Gen. 2.* nisi quia volebat vt productio illius non innotesceret Adamo, sed solus ipse oculatus eius esset testis? præsignificans in hoc productionem, seu conceptionem secundæ Euæ, hoc est, beatæ Virginis, ita mirabilem futuram, vt soli ipsi Deo innotesceret, & cui voluerit ipsa reuelare. Quod adeo verum est, vt quamuis Deus perplura alia obscurissima arcana Ecclesiæ suæ manifestauerit, immaculatæ tamen Conceptionis Matris suæ mysterium occultauerit, nolens hanc veritatem à Sede Apostolica tanquam catholicam fidei assertionem definiri, cuius diuinæ dispositionis, vtpote secretissimæ causas inuestigare licet difficile admodum sit, eas tamen, quæ nobis occurrũt, in medium producere non erubescam. Prima sit, quod (vt

Ioan. 3. *Gal. 4.*

(vt S. Epiphanius Hær. lib. 3. tom. 2. refert) nonnulli fuerunt, qui tantum honoris B. Virgini detulere, vt eam tanquam veram Deam colerent. & quidem Vbertinus cõmemorat S. Dionysium, cum primum illam vidit, dixisse, quod, nisi fides sibi obesset, putaret, illam Deum esse; quia ergo non pauci rudes homines, si exploratum habuissent, beatissimam Virginem non contraxisse peccatum originale, facilè deciperentur, illam Deum esse putantes, ideo noluit Deus eos certos facere de hac veritate. Si enim olim, D. Paulum ad Mileti Insulam peruenientem, intuentes incolæ illius, quod inuadente illum vipera, nihil veneni in eũ euomuit, nec momordit, aut quidquam damni ei intulit, acclamarunt omnes illum esse Deum; quanto facilius indocti homines, si certi fuissent, viperam peccati originalis, alioquin omnes filios Adæ veneno suo inficientem, beatam Virginem non tetigisse, Deam esse arbitrarentur: Disposuit ergo diuina sapientia hanc veritatem de immaculata Virginis Conceptione sub opinionum tegumento latere, ne si id certum omnino fieret, inde rudibus hominib⁹ occasio daretur pristinum illum errorem refricandi, quem D. Epiphanius præcitato loco commemorat. Secundam, eamq; certissimam causam arbitror, quod ea propter sub opinionis inuolucris latitet, vt tanto solertius, ac diligentius propugnatores immaculatæ Conceptionis ad eam ab omni labe vindicandam animum appellerent. vt enim dixit D. Augustinus: *Multa ad fidem Catholicam pertinentia, dum aduersariorum callida inquietudine agitantur, vt aduersus eos defendi possint, & considerantur diligentius, & intelliguntur clarius, & instantius prædicantur, & ab aduersario mota quæstio, discendi existit occasio.* Sane propositæ controuersiæ occasione stupenda, quæ latebant, beatæ Virginis encomia cum immortali eius gloria in lucem prodierunt. Consueuit quidem Reginis non semel fieri fericas vestes aurea tela intus subornatas, quæ data opera per varias partes scinduntur, ac lacerantur, vt per scissuras, ac foramina auri splendor intus latens effulgeat; non secus arbitror diuina prouidentia factum, vt pauci quidam immaculatam Virginis Cõceptionem lacerarent, vt (cum *omnis gloria filiæ Regis abintus sit*, vt Dauidicis verbis vtar) internus eius splendor eorum impugnatione magis effulgeret. Vnde contigisse arbitror, quod quemadmodum in rebus naturalibus per antiparistasim contraria cõtrariis augentur, ita per inuoluntariam quandam antiparistasim illibatam Virginis Conceptionem oppugnãtes magis ac magis illam elucidant, dum, vel omnia illorum tela in eos retorquentur, vel nullius roboris esse ostenduntur, vt penultimam Homiliam huius primi libri legenti facilè constabit. Dicendi ergo finem facio verbis illis Danielis. *Tu autem Daniel claude sermones, & signa librum vsque ad tempus statutum, plurimi pertransibunt, & multiplex erit scientia:* ac si diceret: Nõdum aduenit tempus præfinitum, vt veritas hæc tanquam de fide referetur; interim tamen, dum clausa est, dum sub opinionũ velamine latet, multiplex erit scientia, hoc est (vt ait ibi Glossa interlinearis) *diuersi diuersa opinabuntur.* Scio locum hunc intelligi de Ecclesia Catholica, & impugnatoribus illius: at satis constat apud Catholicos ea, quæ de Ecclesia Catholica in sensu literali intelliguntur, frequenter à Patribus, imo & ab ipsa Ecclesia beatissimæ Virgini mysticè accommodari. Cui sit honor & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

Epiph.

Vbert. lib. 4. de vita Saluator.

Act. 20.

D. Aug. lib. 16. de Ciuit. Dei c. 2.

Psal. 44.

Dan. c. 12.

Gloss. interl.

HOMILIA V.

Prosequimur idem Argumentum, duplicem aperientes viam, qua intelligi potest, Deum facilè Beatam Virginem à peccati originalis macula præseruasse.

Vt

VT duplex hæc via ad beatam Virginem ab originali labe præseruandam clarius omnibus innotescat, præmittere oportet duplicem conditionem apprime necessariam extitisse ad huius peccati maculam contrahendam: prima, vt non solum primus parens esset caput naturale suorum posterorum, sed & morale, hoc est, vt non solum esset radix totius humanæ sobolis, sed insuper etiam per speciale pactum Dei, caput omniũ eligeretur; ita, vt Deus omnium voluntates in eius voluntate hac ratione constitueret, vt si ipse iustitiam originalem vel conseruasset, vel amisisset, omnibus eam retinuisse, vel omnibus eandem perdidisse iudicaretur. Cum enim peccatum oporteat esse formaliter, virtualiter, aut interpretatiue voluntarium, ideo ad id opus fuit, vt Deus omnium voluntates in voluntate Adæ collocaret, vt sic eo peccãte, omnes eius filii per seminalem rationem ꝓpagati, peccatores censerentur, non per proprias voluntates, sed per voluntatem capitis, cuius membra sunt. Secunda conditio est, vt præceptum, seu lex imposita Adæ ad omnes eius posteros pertineat, quatenus in illo continebantur: nam, vt Apostolus dixit, *vbi non est lex, nec præuaricatio.* ad contrahendum igitur peccatum originale, oportet vtramq; hanc conditionem omninò subsistere.

Ad Rom. 4.

His præiactis fundamẽtis, cõmuni omnium consensu admissis; bifariam assertores immaculatæ Conceptionis Deiparæ Mariæ, præseruationem à peccato originali intelligi posse arbitrantur. Graues enim quidam Doctores, & partim ex Illustrissima Prædicatorum familia affirmãt, beatam Virginem non solum non cõtraxisse peccatum originale, sed nec debitum incurrendi illud: vnde aiunt, non solum non peccasse in se, sed nec in Adamo; hi sunt Galatin. lib. 7. de arcan. cathol. verit.

Galat. li. 3. de arcan. cath. verit.

& Catherin lib. de pecc. orig. & li. de Cõcep. ad syn. Trid. existimant enim, B. Virginem exceptam fuisse per merita Christi à Deo præuisa in pacto illo cum Adamo inito, quod si ipse peccaret, omnes eius posteri per naturalem propagationem traducti, contracturi essent debitum incurrendi peccatum originale: Atque hoc (inquiunt) fuisse optimũ genus redemptionis, quo B. Virgo ob eximiam Matris Dei dignitatem præ omnibus aliis redimi decebat; ad eum certè modum, quo si quis, cum ei venditur fœmina aliqua in seruam, exceperit in contractu primum filiũ, ne seruus nascatur; certè talis filius excellentiori modo esset redemptus, & liberatus, quàm si postquam captiuus extitisset, libertate donaretur: ad eum etiam modum, quo sicut dominus fundi, habẽs sibi obligatos fructus, antequam nascantur, & actu sint in re, potest tũc illos vendere, accepto pretio ꝓ illis, taliter, quod secũdum esse, quod postea actu, & formaliter habituri sunt in rerum natura, numquam sint debiti, vel obligati domino fundi, sed emptori, qui iam soluit precium pro illis: ita B. Virgo, prout erat in suis parentibus, seu in quantum indiuiduum erat naturæ humanæ, secundum rationẽ seminalem propagatum, peccare deberet quidem in Adamo, vt in sua radice, seclusso priuilegio; ab hoc tamen debito fuit exempta per beneficium, & priuilegium, excipiens eam à pacto illo cum Adamo inito, vnde factum est, vt nunquam esset debitrix peccati, sed solum Dei, & Christi filii eius. Equidem modum hunc præseruationis, possibilem fuisse Deo, nemo Catholicus negabit, cum legislator Deus, nulla necessitate coactus, sed ex mera sua, & libera volũtate pactum iniit cum Adamo, vniuersalemq; legem condidit, à qua potuit pro libito, quemcunque vellet excipere, ita vt in eo pacto minimè illa cõprehenderetur. Quod ita factum fuisse fundatur in probabili opinione grauissimorum Doctorum asserentium, ꝙ etiam Adamo non prꝫuaricante, Verbum Caro

Caterin. li. de pecc. orig. & li. de cõcep. ad Syn. Trid. par. 1. cap. 1.

Sco in 3. sen. d. 7 q 3. Alej. 3 par. q. 2. mẽb. 3.

Galatin. l. 3. de arca. cap. 4. Albe. Mag. lib. 8. de laud. virg. c. 1. a. 2. Vigor in instit. Theolog. c. 20. Cater. opus. de eximia Christi prædest. Iacob. de Valētia ser. 81 & 102. D. Anſel.

fieret; tunc certe Chriſtus Dominus, & Mater eius prędeſtinati fuere, ante præuiſionem caſus primi parentis, & ſic ex prę-uiſis meritis Chriſti Domini potuit excipi in futuro pacto cum Adamo; decuiſſe autem ita fieri, idq; reuera Deum optimum maximū effeciſſe, ſatis id perſuadet, quod Dei genitricem apprime deceat, quātum fieri poſſit, in fragili natura eſſe magis alienam, & elongatam ab omni labe peccati: nam ſi (vt dixit D. Anſelmus) oportebat, Virginem ea puritate nitere, qua ſub Deo maior intelligi nequeat, conſequens eſt, prædictum modum puritatis ſibi conuenire per prædictam elongationem; ita vt non ſolum non contraxerit peccatum, ſed nec debitrix fuerit illud contrahendi, ex meritis Chriſti; atque adeo cum modus iſte poſſibilis, & intelligibilis ſit, tribuendus eſt beatæ Virgini iuxta ſententiam D. Anſelmi. Atq; huius præclaram figuram hunc modum dicendi adumbrātem legimus, vbi Rex Aſſuerus Reginæ

Eſther c. 15.

Heſter dixit: *Noli metuere, Non moreris: non enim pro te, ſed pro omnibus hac lex cōſtituta eſt: accede igitur, & tange ſceptrum,* Non ſecus (inquiunt prædicti Doctores) lex incurrendi peccatum originale lata non fuit pro B. Virgine, immo ab ea excepta propter ſceptrum crucis Chriſti, ob cuius merita præuiſa tantum priuilegium ei donatum fuit.

Cordub. tract. de Concept. Suarez 3. p. q. 27. diſp. 3. ſer. 2. Thomiſtæ omnes communi conſenſu.

Nonnulli verò ex iiſdem aſſertoribus, ac propugnatorib⁹ immaculatæ Virginis Conceptionis, omnino dicendum autumant, beatam Virginem, licet non traxerit peccatum ipſum originale, contraxiſſe tamen debitum illud incurrendi, q a comprehenſa fuit, ſicut cæteri, in pacto inito cum Adam: ſicut enim, ſi ille non peccaſſet, iuſtitia originalis omnibus eius poſteris abſq; exceptione donaretur, ita & carentia illius, ob peccatum primi parentis, eos omnes tetigit. fuit enim peccatum originale perſimile lepræ, quam Giezi Prophetæ famulus contraxit; cum enim à Naaman Syro, quem Propheta à lepræ contagioſo morbo liberauerat, ille munera quædam accepiſſet, ira percitus Heliſæus, in hunc modum ei maledixit:

Lepra Naaman adhærebit tibi, & ſemini tuo in ſempiternum; quod quidem, ſicut prædixit Propheta, re ipſa factum eſt, quia Giezi lepra laborare cœpit, & omnes eius poſteri eam contraxere: ad eundem modum, propter præuaricationem Adami, munera illa à ſerpente ei oblata acceptantis: *Eritis ſicut Dii:* Deus ei, & omni eius poſteritati maledixit; adeo, vt non ſolum ipſe peccaret, ſed per quandam contagionem omnes eius poſteri naturali modo propagati, peccati originalis lepram ſibi contraherent. ad quod non incongrue applicari poſſunt verba illa Ieremiæ, *ad vocem loquelæ, grandis exarſit ignis in ea, & combuſta ſunt fruteta eius;* loquela namq; audita Euę tortuoſi ſerpētis ſibilo infecta primus parens peccati virus concepit, ac illud in poſteros ſuos euomuit; licet tamē B. Virgo, quia erat in Adamo, ſicut cęteri, tanquam in radice, ac principio ſuo, naturali, & morali, peccato originali inſici debebat, ob diuinæ tamen gratiæ illam præſeruantis mirabile antidotum, neutiquam infecta fuit. Quemadmodū enim, vt refert erudit⁹ auctor Ioannes Raulinus auctoritate Plinii id confirmans; apud Indos inuenitur ſerpens quidam, nomine *Attuſo*: præ omnibus aliis ſerpentibus veneno abundans, hic quandā arborem, maximo odore fragrantem, ac dulciſſimū fructum ferētem, tanto odio proſequitur, vt radicem eius virulento ſuo halitu inficiens, flores, ac fructus eius penitus perdat: nam infecta radice arboris, ex conſequenti rami ab ea infectum humorem ſugentes, inficiuntur: addit tamen, cultores arborum, ad hoc damnum præcauendum, illud præſentiſſimum inueniſſe remediū, cōfectionem quandam, ex theriaca arboris germina inungunt, per quam à radicis infectione contrahenda omnino præſeruantur: nō ſecus infeſtiſſim⁹ ſerpens antiquus pulchram illam humanæ naturæ arborem, quam ad imaginem ſuam Deus creauerat, ſuauiſſimum iuſtitiæ originalis odo-

Reg. 5.

Gen. 3.

Ierem. 11.

Ioā. Raulin. ſer. de cōcep. in princ.

odorem exhalantem, ac dulcissimos bonorum operum fructus germinantem, inuidiæ odio prosequens, iuxta illud Sapiẽtis: *Inuidia autem Diaboli, mors introiuit in orbem terrarum*; radicem eius, hoc est, primum parentẽ humani generis primordium, peccati veneno infecit, & in eo etiam consequenter ramos, ex eo oriundos maculauit; vt tamen hæc infectio ad ramum, seu germen B. Virginis non pertingeret, diuinus ille agricultor, qui filium agricolæ se esse gloriatur, *Pater meus, agricola est*; mirabili, ac salutifera illa confectione aquæ, & sanguinis ex latere eius in Cruce fluentis, velut probatissima theriaca, ab æterno præuisam futuram Matrẽ suam inunxit, atq; hac ratione illam præseruauit, non à debito contrahendi maculam originalem, sed ab actuali huius maculæ contractione. Quam veritatem, etsi non pauca persuadeant, tam à me iam producta, ac pleraq; alia mox producenda; illa tamen verba Dauidis canentis: *Gloriosa dicta sunt de te Ciuitas Dei*, non parum illam confirmãt: Si inter alia præclara, atq; gloriosa, quæ dicta sunt de Mariana hac Ciuitate, quam Deus sibi ædificauit, illa memoranda Isaiæ verba perpẽdamus: *Vrbs fortitudinis nostræ Sion. Saluator ponetur in ea, murus, & antemurale*; ecce vocat beatam Virginem: Vrbem fortitudinis, per Antonomasiam, quia Iesus Saluator Mundi, erat eius inexpugnabilis murus, & antemurale: vnde, cum infestissimus humani generis hostis solidissimũ hunc murum irrumpere nequiuerit, nec Ciuitatem hanc deuastare, aut quidquam lædere potuit. Prædixerat quidem filius Dei per Prophetam Zachariam: *Ego ero ei murus ignis in circuitu, & in gloria ero in medio eius.* ecce, non solum ait Dominus, se instar muri, propugnaculum fore in protectionem huius Ciuitatis, sed & gloriatur, se in medio illius, sanctitatis suæ splendoribus coruscare. quæ autem conuentio lucis increatæ ad tenebras peccati? aut quę societas Christi ad Beliał originalis culpæ? Scio quidem impugnantibus immaculatam Virginis Conceptionem placere sibi magis, vt prædicta tam Dauidis, quàm Isaiæ verba, de Ecclesia militãte, & non de B. Virgine intelligantur; sit vtique, prout illis placet; meminerint tamen, Sapientem dixisse: *ædificatio Ciuitatis confirmauit nomẽ, & super hac mulier immaculata cõputabitur*: Ciuitas quidem posita in quadro, quatuor sc. Euangelistis roborata, Ecclesia sancta est; hanc nomen Christi constabilit, & cõtra hæreticos acriter pugnantem, tuetur, ac protegit: super hanc autem Ciuitatem, cum Maria concipitur, mulier quidem, nulla peccati labe polluta; sed immaculata constituitur. Ne autem quispiam dicat, Virginem immaculatam quidem fuisse post Conceptionẽ, non in conceptione ipsa; reuocet quæso in memoriam verba D. Petri: *à quo enim quis superatus est, huius seruus efficitur.* ex quibus apertissime constat, quod si B. Virgo in Conceptione sua maculam contraxisset, à Diabolo quidem illam maculante superata extitisset, & consequenter seruua eius facta fuisset, quia, *à quo quisq; superatus est, huius seruus efficitur.* Vnde necessario fieret, vt prius Diabolus per peccatum, quàm Deus per gratiam. Virginis possessionem accepisset, quod piæ abhorrent aures. Nam, cum possessio, idem sit (vt Iurisperiti adnotant) quod *pedis sessio*, seu *pedis positio*, vnde dominus fundi, aut dom⁹ non aliter eius possessionem accipit, quàm illã pedibus calcando; ad quod alludisse mihi videntur verba Deuteronomii, & Iosue: *omnis locus, quem calcauerit pes, vester erit*: quis (rogo) non exhorrescat dicere, electam Virginem in Matrem Dei, in ingressu huius muadi ab infestissimo hoste possessam, ac pedibus Sathanæ impudentur calcatam? è contra certè accidit, ipsa Virgine dicente: *Dominus possedit me in initio viarum suarum.* Quod si rursus occurras, hæc, quæ pias aures horrere nobis videntur, necessario admittenda, nisi Mariam captiuam negemus, & à Christi redemptione illam excludamus; mentis aciem, obsecro, conuerte ad

Sap. 2. *Ioan. 1. 5.* *Psal. 86.* *Isai. 26.* *Zachar. 2.* *Eccles. 40.* *2. Pet. 2.* *Ibid.* *Conrad de contractib. q. 4. concl. 3.* *Sylu. ver- bo possess.* *Mol. de iust. & iur. tex. 1. tract. 2. disp. 12.* *Deut. 11.* *Iosu. 1.* *Prou. 8.* *Exod. 13.*

celebrem illam historiam exitus filiorum Israel de Aegypto, vt inde facilè conijcias, B. Virginem singulari modo à Christo fuisse redemptam, quantumuis in eius Conceptione sub Diaboli captiuitate non extiterit. Sanè in exitu illo filiorum Israel, necnon in itinere, quod in Terram promissionis confecerunt, duplicem lego redemptionem. Prima fuit à dura Aegyptiorum seruitute. Secunda à misera Pharaonis captiuitate, in quam iteratò sine dubio venirent, nisi Dominus in brachio excelso eos præliberasset, mare rubrum eis aperiens, vt sicco pede transirent; hostesq; eorum, aquarum vorticibus inuoluens, vt facile suffocarentur; primâ illam redemptionem, subleuatiuam dixerim; secundâ, præseruatiuam merito compellarim, sacris eloquiis id me docentibus: nam Exodi, de prima illa redemptione loquens Deus, ait: *Ego Dominus, qui educam vos de ergastulo Aegyptiorum, & eruam de seruitute; ac redimam in brachio excelso, & iudiciis magnis*; ecce redemptionem subleuantem eos à miseria, in qua iacebant; referēs autem gratias Deo Moyses, quod Aegyptios, & Pharaonem submersérat, ac filios Israel ab eorū persequutione eripuerat, ait: *Dux fuisti in misericordia tua populo, quem redemisti*: ecce redemptionem præseruantem à seruitute, & captiuitate, in quam denuo venirent, si à Pharaone iterum cōprehenderentur. Hoc ergo excellentiori genere redemptionis præseruatiuæ, redempta fuit B. Virgo. Illud deinde (quod & nostro argumento valde inseruit) in hac sacra historia obseruatione non minus dignum censeo, quod quamuis duplex illa redemptio subleuatiua, & præseruatiua in exitu ab Aegypto interceſſisset, Maria tamen soror Moysis tympanum non assumpsit ad diuinas laudes in gratiarum actionem decantandas, quando prima accidit redemptio subleuatiua, sed cum secunda aduenit præseruatiua: tunc enim sacer textus, ait: *Sumpsit Maria prophetissa, soror Aaron tympanum in manu sua &c. quibus præcinebat dicens: Cantemus Domino, gloriosè enim magnificatus est*; equidem Maria illa Virginem Mariam adumbrabat, quæ quia minimè redemptione subleuatiua à miseria peccati, sed præseruatiua per Christum redimenda erat; ideo ad singulare hoc mysterium adumbrandum, Maria soror Moysis non cecinit, nec retulit gratias in prima redemptione, sed in secunda, quæ Virginis redemptionem præfigurabat. Illud etiam silentio præterire non licet, quod sacer textus, postquam Maria diuinas illas laudes Deo cecinit, non amplius illam vocat: Moysis sororem, sed Aaronis summi sacerdotis, vt significaret (quia omnia *hæc in figura contingebant illis*) per sacrificium, q; Christus summus sacerdos in ara Crucis Deo Patri obtulit, singulari illo præseruatiuæ redemptionis genere Deiparam Mariam redemptam fuisse.

Exod. 14. *Exod. 6.* *Exod. 15.* *Ibid.* *1. Cor. 10.*

Ad hæc illud mihi facilè suadet, Deum optimum maximum puritatis Matris suę sollicitam curam gessisse, quod in veteri lege præcauit, ne quidquam sibi offeretur fermento admixtum: *omnis oblatio, quæ offertur Domino, absq; fermento fiet*; exquirentes autem Interpretes huius præcepti causam, cōmuni cōsensione respondent; propterea Deum à Tabernaculo suo fermentum relegasse, quia peccati figurā gerebat, iuxta illud D. Pauli: *Itaq; epulemur non in fermento veteri, neq; in fermēto malitiæ, & nequitiæ, sed in azymis sinceritatis, & veritatis*; cum .n. fermentū, nihil aliud sit, quàm massa acida, & corrupta, peccati corruptionem meritò delineat, & præsertim originalis; quia sicut *modicum fermētum totam massam corrumpit*, vt ait Apostolus, ita culpa originalis totam naturā humanam infecit: si igitur Deus fermentum, quia figura erat peccati, à tabernaculo suo longe propulsauit: quanto magis credendus est, peccatum ipsum à Matre sua propulsasse, in cuius vteri tabernaculo per nouem menses corporaliter requieſcere decreuerat, qui cum Patre, & Spiritu sancto viuit, & regnat in sæcula sæculorum. Amen.

Leuit. 2. *1. Cor. 5.* *Gal 5.*

HO-

HOMILIA VI.

Ex Triplici figura, Ciuitate, scilicet, Dauidica, Arca Testamenti, & Salomonis Throno, immaculata Virginis Conceptio singulari eruditione deducitur.

TRIPLICEM præcipue Ciuitatem reperio superni opificis sapientia, ac singulari eius industria cõstructam. Primam ædificauit in cœlo, naturam scilicet Angelicam, sed continuo magna huius ciuitatis pars cecidit superbiæ fulgure illam deuastante: *Videbam sathanam sicut fulgur de cœlo cadentem.* Secundam postea condidit ciuitatem, naturam scilicet humanam in campo Damasceno, sed flante rapido vanitatis vento: *Eritis sicut dij*; breuissimo tempore corruit. Tertiam tamdem firmiorem, ac robustiorem ciuitatem erexit, quam non super lapides impolitos, sed instar *cœlestis Hierusalem* super *preciosissimas* diuersarum gratiarum *margaritas* mirifice fundauit; & ne ab infestissimo hoste vmquam expugnari posset, fortissimis propugnaculis vndique illam circumdedit; vt non obscure adumbrauit Ciuitas illas Dauidica, de qua, cum illam deuastari tentaret Rex Assyriorum, sacer textus ait: *Non ingrediatur Vrbem hanc, nec mittet in eam sagittam, protegamq; Vrbem hanc, & saluabo eam propter me, & propter Dauid seruum meum*; non dissimiliter Deus beatam protexit Virginem, dum eam vndique adeo muniuit, vt iniquissimus Assyriorum Rex (Dæmonem intelligo) non solum in illam per peccatum actuale ingredi, sed nec in eam peccati originalis sagittam mittere potuerit: *Nec mittet in eam sagittam:* Merito sagittæ comparauit Dauid originalem culpam, quia quemadmodum sagitta à longe proiicitur, vt vehementius feriat, sic Dæmon à longe, id est, à principio mundi omnes homines ancipiti sagitta peccati originalis vulnerauit, sed illa Virginis animam configere prohibitus est; quod fecisse fatetur Deus *propter se, & propter Dauid*, id est, propter Christum filiũ suum, ad cuius dignitatem spectabat ciuitatem istam regiam custodire, quia in medio eius regnaturus erat: vnde optime Propheta cecinit: *Deus in medio eius non commouebitur*, scilicet ab ea, per actum peccati proprium, sed neq; commouebitur per actum alienum ad motum primi parentis se mouens, hoc est, non contrahet peccatum originale, quia *Deus in medio eius*, quia de medio vteri illius nascetur Iesus, quem istud maxime decebat; immo, non solum illum, sed etiam Angelos, quorum Regina futura erat. nam sicut nobiles Israel murmurabant eo, quòd Samuel in Regẽ populi Dei elegisset Saulem, qui iumenta custodiebat, ad dominandum super eos: ita etiam ipsi conqueri possent, dicentes: consentaneum non esse Diaboli ancillam Sathanico peccati originalis charactere insignitam eorum reginam constitui, qui numquam peccatum commisisset. Decebat etiam ciuitatem istam fortissimis muris circumcingi instar ciuitatis sanctæ, quæ Dei erat habitaculum, de qua refert Iosephus de Bello Iudaico, tribus muris vndique septam esse; sic beata Virgo, vt ciuitas esset perfectissime munita, tribus erat, Spiritus sancti virtute circumdata gratiarum propugnaculis contra tria peccatorum genera; veniale, mortale, & originale; vnde factũ est, vt vndequaque acerrimus humani generis hostis præclusum omnino aditum ad eam expugnandam inueniret. & ideo Dauid cecinit: *Vrbs fortitudinis nostræ Siõ, Saluator ponetur in ea, murus, & antemurale*, hoc est, Saluator, qui in Virginis vtero delitescet, erit velut murus contra peccatum originale, & antemurale contra actuale. huius singularis protectionis gratias agens Deo, beata Virgo dixit: *Confitebor*

Luc.10. *Gen.3.* *Apoc.18.* *4.Reg.19.* *Ibid.* *Psalm.46.* *Ibid.* *1.Reg 10.* *Ioseph.lib.6. de Bello Iudai.cap.6.* *Isai.26.*

Eccles. 51. *fitebor tibi Domine rex, & collaudabo te Deum Saluatorem meum: & cæt. quoniam adiutor, & protector factus es mihi, & liberasti me à rugientibus præparatis ad escam, & de manibus quærentium animam meam, & de portis tribulationum, quæ circumdederunt me:* quasi apertius diceret: Aliis, in auxilium misisti Angelum, vel strenuũ aliquem Ducem, qui ab hostium incursu eos tutaretur; mihi autem tu ipse fuisti protector, custos, & defensor. Magnos inter fauores, quos Deus optimus maximus carissimæ sibi Hierusalem promisit, ille vnus magni momenti fuit, quòd nec speculatoribus illius tutelam esset commissurus, quia illi forsitan somno correpti dormirent: nec Ducibus, quia ab inimicis debellari, & expugnari poterant, cum varius sit euentus belli, sed ipsemet pollicitus est illius tutorem, ac defensorem futurum. Ecce, inquit, *non dormitabit, neq; dormiet qui custodit Israël.* Custos domus Isboseth dormiuit, & inimici in eam inuaserunt. Id quidem præseruatissimæ ab omni culpa Mariæ nequaquam accidere poterat, cum Deus ipse sollicitus custos, & protector eius esset, qui cũ dormire neutiquam possit, ac infinita fortitudine polleat, quas ipsa *portas tribulationis* vocat facile hostes ab earum ingressu arcere potuit. Duas quicumque mortalis habet tribulationis portas: Primam in conceptione, ad introitum animæ in corpus. Secundam in morte, ad egressum illius à corpore: in introitu enim maculatur anima labe peccati originalis: in egressu vero, dolore, & anxietate premitur; quia ergo B. Virginis anima, neque ad introitum in corpus maculata, neq; ad exitum ab illo anxiata, & afflicta fuit, ideo ait: *Liberasti me Domine à portis tribulationum, quæ circumdederunt me.* Contigit quidem B. Virgini id, quod accidit ei, qui fugit ad fores Ecclesiæ, ne comprehendatur à iudice sæculari; ille quidem vellet, ne prodesset illi immunitas Ecclesiæ; Clerici autem è contra auxilium ei impendentes intromittunt illum in Ecclesiam. Tunc sæcularis iudex vociferatur, quod Hispanice dicitur: *A qui de la iustiçia.* Clerici vero feruẽtius proclamant: *A qui de la iglesia,* & hac ratione liberant illum è manibus iustitiæ. Simili ergo modo Dæmon ad introitum huius vitæ, prout fit in conceptione, insequutus fuit animam B. Virginis, illã sub maledictione peccati comprehendere tẽtans: vnde valide clamauit: *A qui de la iustiçia;* siquidem iuxta legem vniuersalem incurrere debebat peccatum originale, tamen in fauorem Virginis proclamauit filius Dei: *A qui de la gratia,* quia futura est mater Authoris gratiæ: & hæc dicens: copiosissima gratia illam præuenit, & à macula peccati prælibauit: ideoque ipsa canit: *liberasti me secundum multitudinem misericordiæ tuæ.* Placet, ad hanc misericordiam explicandã, in medium proferre singularem illam Alexandri historiam, qui volens ædificare ciuitatem, Leontopolim, cum copia calcis ad fundamenta iacienda nõ suppeteret, iussit ex imperiali aula sua farinam selectissimam, & candidissimam adduci, quæ calcis vicem ad amussim adeo suppleuit, vt solidissima omnium manerent fundamenta. Eo certe differunt fundamenta huius ciuitatis à fundamentis reliquorũ sanctorum, quod hæc calce peccati originalis, illa candidissima diuinæ gratiæ farina elaborata sunt; & quemadmodum ferunt iidem historici, tunc Augures dixisse, felicissimum illud fuisse præsagium, per illud significari autumantes, fœcundissimam, & cibo abundantissimam futuram esse illam ciuitatem; non secus fundamenta huius ciuitatis fuisse farinam diuinæ gratiæ ab omni macula illam præseruantis, præsagium quoddam fuit non obscurum, B. Virginem futuram fore fœcundissimam, adeo, vt conciperet Deum, & hominem, & cœlestem panem, quo cibantur omnes fideles, in lucem proderet.

Ibid.

Psalm. 12.

Hist. Alex.

Eccles. 51.

Porrò, vt multa de hac sacra, ac cœlesti Mariana ciuitate paucis complectar, nihil sane mihi videtur humano, aut angelico mentis acumine ad excellentiam alicuius

vrbis

vrbis commendandam excogitari posse, quod in ea cumulatissime nō reperiatur. nam, si à nomine eius exordiamur, nullū sublimius ei imponi potuit, quàm quo Propheta Ezech. illam insigniuit: *nomen ciuitatis ex illa die, Dominus ibidem:* in cuius figura legimus secundo Regum, quod *cœpit Dauid arcem Sion, & vocauit eam ciuitatem suam:* Aedificatorem habuit supremum omnium artificem, vt idem etiam Dauid cecinit: *ipse fundauit eam Altissimus:* illam inexpugnabili fortitudine præmuniuit: *Lauda Deum tuum Sion, quoniam confortauit seras portarum tuarum,* adeo quidem, vt ab hoste, nec ob impotentiam, ignorantiam, aut malitiam minime capi potuerit: non ob impotētiam, vt & ipsa testatur, *quia fecit mihi magna, qui potens est:* non ob ignorantiam, cum Deus catholicæ doctrinæ illam constituerit Magistram, & Apostolorum doctricē: *De Sion exibit lex, & verbum Domini de Hierusalem:* non ob malitiam, cum Spiritus S. bonitatis fons perennis, tamquam eius sponsus, fluenta diuinæ suæ gratiæ copiosissime in eam effuderit. quod si ciuium pax, atque concordia, monile, & ornamentum preciosissimum ciuitatis est, hoc minime desideratur in hac sancta Vrbe, Dauid dicente: *Qui posuit fines tuos pacem:* si rursus, magna populi multitudo ciuitatem illustrat, sane ad hanc Marianam Vrbē, omnes indiscriminatim confluunt, quia ciuitas refugii est: *Ecce alienigenæ, & Tyrus, & populus Æthyopum, hi fuerunt illic,* in cuius figuram Deus olim ciuitates refugii designauit, quibus rei se possent ab hoste protegere. Ac tandem si ad gloriam Vrbis pertinet à tributis, quibus aliæ opprimuntur ciuitates, ipsam omnino liberam, & exemptam esse, id etiam minime defuit huic ciuitati, cum ex regio priuilegio immunis facta fuerit à communi illo peccati originalis vectigali soluendo, ad cuius solutionem reliquæ omnes compelluntur, & forte hoc est, quod Spiritus sanctus per Isaiam dixit: *Alluuio in est terra Zabulon, & terra Nephtalim, & nouissime aggrauata est via maris.* Per hanc terram mystice intelligo B. Virginem ortam ex Tribu Iuda, & sacerdotali Nephtalim ciuitate, nullo tributo subiecta, quæ primo illo tempore, id est, primo illo instanti suæ conceptionis, alleuiata fuit, dum à pondere peccati originalis cōmuni lege supprimenda, singulari Dei gratia præseruata fuit: sequentia etiam verba: *aggrauata est via maris,* recte eidem argumento inseruiunt, si Tertulliani translationem sequamur legentis: *impedita est via maris,* id est, Deus torrentem peccati originalis in Mariam fluentem, diuinæ gratiæ suæ obice interposito, ne illam contingeret, impediuit. Hæc cum ita se habeant, nemo quæso sit, qui corde, & ore semel atque iterum non canat cum Dauide: *Gloriosa dicta sunt de te Ciuitas Dei. Magnus Dominus, & laudabilis nimis in Ciuitate Dei nostri.*

Porrò iam ad figuram Arcę testamenti properemus, quæ non minus egregie immaculatam Virginis Conceptionem nobis ob oculos ponit, sicut enim illa ex lignis incorruptibilibus affabrefacta fuit ad seruandum tabulas legis, Virgam Aaron, & cœleste manna; ita B. Virgo ex anima, & corpore, diuino munere, incorruptibilibus (illi enim impeccabilitatem, huic incorruptibilitatē impertiuit) fabricata fuit: & quidē si immunitate, ac corruptione donata fuit illa inanimata arca propter seruādas in se tabulas legis, Virgā Aaronicā, & māna cęleste, nonne multo cōuenientius erat, vt, quę in se cōtinere, ac custodire debebat, non, vt illa tabulas legis, sed legislatorem ipsum; nō manna de cœlo decidens, sed filium Dei de sinu Patris descendentem; non virgam Aaronis, sed omnipotētis Dei brachium, per quod facta sunt omnia, ex corpore, & anima conficeret nulla vnquam peccati corruptione infectis, aut inficiendis? Legimus apud Iosue, aquas Iordanis hac vrbanitate vsas fuisse erga sacrā testamēti Arcam, vt dū illa pertrāsiret, impetum sui fluxus reprimentes, retrocederet, quo non obscure arbitror

Ezech. vlt. *2. Reg. 5.* *Psalm. 86.* *Psalm. 147.* *Luc. 2.* *Isai. 2.* *Psalm. 147.* *Psalm. 86.* *Isai. 9.* *Ibidem.* *Psalm. 86.* *Psalm. 46.* *Exod. 25.* *Iosu. 3.*

arbitror significari aquas peccati originalis ab Adamo per omnes Virginis progenitores defluentes, cum ad hãc mysticam arcam peruenirẽt, minime illam fore inuasuras, sed retrocedentes, sicco (vt aiunt) pede liberum ei transitum daturas: vnde licebit nobis cum Dauide mirantes interrogare: *Psal. 113.* *Quid est tibi mare quod fugisti? & tu Iordanis, quia conuersus es retrorsum?* cuius interrogationis ea noscitur legitima responsio, quod aquæ Iordanis peccati originalis eapropter retrocesserint, quia arca Domini pertransibat, B. scilicet Virgo, quam Arcam appellat Ecclesia Catholica. *Eccl. Rom. in officio B. Virg.* *Beata Mater munere, cuius supernus artifex, mundum pugillo continens, ventris sub Arca clausus est.* Quod autem eadem testamenti Arca (vt primo Regum *1. Reg. 5.* narratur) ferre non potuit, vt Dagonis Idolum in altari, in quo ipsa aderat, simul collocaretur, sed illud longe à se expulit, & capite, pedibusq; confractis prohibuit, ne in consortio ipsius commoraretur; id apertissime præfigurauit, beatam Virginem, velut mysticam arcam diuinæ gratiæ fortitudine præmunitam, idolum peccati originalis nec per momentum sibi commorari permissuram, sed potius caput, & pedes eius ab ea fore conterendos: tandem, sicut per illam arcam, quatuor olim antiqui patres beneficia susceperũt; sic quatuor alia per hanc mysticam arcam nos recipimus. primò in periculis magnum auxilium (vt habetur Numerorum 10.) Nam cum eleuaretur arca, dice- *Num. 10.* bat Moyses: *Surge Domine, & dissipentur inimici tui, & fugiant qui oderunt te, à facie tua:* secundo, in dubiis bonum consilium, quod significatum est 1. Regum; vbi cum Saul vellet cõsulere Deum dixit: *Applica mihi arcam:* tertio, in aduersitatibus *1. Reg. 14.* magnum solatium, vt adumbratur 3. Regum, vbi Salomon dixit Abrathar sacerdoti: *3 Reg. 2.* *Equidem vir mortis es: sed hodie te non interficiam, quia portasti arcam Domini:* quarto, arca impetrauit diuinam benedictionem; vt enim secundo Regum dicitur: *2. Reg. 6.* *Ad introitum arca fœderis Domini in domum Obededom Deus ei benedixit.* Denique si arca illa, quæ omnia bona per hanc mysticam beatæ Virginis arcam obsequio eius addicti cumulatius, ac plenius obtinent, intrinsecus portabat Testamenti Tabulas; Maria Testamenti gestabat hæredem; illa terreno ornabatur auro, ista cœlesti; illa pellibus inducbatur, ista solis splendore, vt ait Ioannes, *Mulier amicta* *Apoc. 12.* *sole.*

Cæterum, ad tertiam Throni figuram iamiam accedens, tertio Regum hæc verba lego: *fecit sibi Salomon thronum de Ebore grandem.* *3. Reg. 10.* Thronus quidem fuit B. Virgo pacifici Salomonis Christi Domini; Nam in primis, vt Spiritus sanctus immaculatam eius Conceptionem in illo veteri throno præsignificaret, voluit ex ebore lacteo, nullis maculis deturpato confici. Sicut enim ebur, licet ex fœdissimo Elephante oriatur, ipsum tamen est vndique intrinsecus, & extrinsecus cãdidissimum; sic beata Virgo, licet ex parentibus peccato originali aliquando infectis concepta fuerit, illius tamen fœditatis, instar pulcherrimi eboris, expers semper fuit: & sicut in illo Throno nullus sedere permittebatur, nisi solus Rex Salomon; ita in Throno eburneo cãdidissimæ animę beatæ Virginis solus verus Salomon, Sapientia Dei Patris sedit, solus illum occupauit, solus sua Maiestate impleuit: si ergo solus, ergo, nec per momentum gloriari potest Dæmon, quod illa Thronus eius fuerit. Illud etiam quod sacra Scriptura addit, vndique auro circundatum fuisse Thronum illum Salomonis: *& vestiuit* *3. Reg. 10.* *eum auro fuluo,* non obscure adumbrauit, mysticum hũc Thronum B. Virginis vndique charitatis auro circundatum fuisse. Verùm alius isto excellentior thronus B. Virginem præfiguravit, ille, scilicet, in quo Ioannes vidit Deum sedẽtem, quem *Apoc. 21.* ait ex saphirinis lapidibus esse constructũ, quod & prædixerat Ecclesiasticus: *Quasi* *Eccl. 1.* *aspectu lapidis saphirini similitudo Throni.* Sane, si nobis scrutari licet, ob quam causam Deus ex saphiris voluerit Thronum

eius

eius confici, satis cum ratione cõiunctum arbitror, hanc præcipue fuisse, quia beatissima Virgo, quæ Thronus Dei futurus erat, per illum præfigurabatur. Saphirus namque (vt referunt diligentissimi rerum naturalium historiographi) cœlo sereno est simillimus, cæteros lapides excedit specie, & valore; castitatis ita amicissimus est, vt si illum secum deferens castitate careat, innatæ suæ virtutis mirabiles effectus non experiatur. Aiunt etiam vim habere animos discordes reconciliandi; necnon venenum expellendi, eaque virtute pollere, vt ad aspectum eius aranea continuo intereat; ac tandem, quod mirabilius est, mater Carbunculi esse dicitur, quia in venis eius generatur. Hæc ita clare in beatam Virginem cõuenire noscuntur, vt ad illam solum adumbrãdam à supremo rerum omnium conditore saphirus genitus videatur. Illa saphirini lapidis cœlesti serenitate prædita fuit, quia sicut peregrinæ impressiones cœli serenitatem turbare nõ possunt, ita, nec diabolicæ suggestiones Marianam pacem, ac tranquillam animi eius serenitatem quidquam lędere potuerunt: illa omnes creaturas, etiam angelicas, valore, & dignitate longe excedit: illa castitatis adeo amantissima, vt si quispiam etiam obsequio eius deditissimus, castitatis custos non sit, licet alioquin munificentissima, beneficiorum tamen suorum fluenta contineat, & illum longe à se abiiciat: illa instar saphiri, mater cœlestis Carbunculi extitit, quæ Deum, & hominem genuit: illa Dei, & hominum diligentissima reconciliatrix, inimicitias, ac rixas inter illos suscitatas singulari industria sedans, atq; componens: illa tandem, non secus ac saphirus tali diuinitus data contra venenum peccati originalis prædita fuit virtute, vt in puncto conceptionis illius solo eius aspectu perterrita spurcissima Aranea, humani generis hostem intelligo, continuo contabuerit, ac venenum originalis culpæ in eam cuomere minime potuerit. Hæc omnia confirmat æterna Sapientia, quæ de hoc Mariano Throno loquens dixit: *Thronus meus, in columba nubis:* Ad cuius loci intelligentiam, suppono Deum olim filios Israel per desertum itinerãtes, intra thronum cuiusdam nubeæ columnæ latitantem duxisse, quæ, sine dubio fuit egregia quædam imago, ac typus, B. Virginem recenter cõceptam adumbrans. Nam in primis sicut columna illa intuentibus Aegyptiis obscura, & caliginosa, Israelitis vero clarissima, & fulgentissima videbatur; ita negantibus immaculatam Virginis Conceptionem videtur illa, quasi nubis peccati originalis caligine obscurata, Assertoribus vero, atque propugnatoribus eiusdem illibatæ Conceptionis, clarissimis diuinæ gratiæ radiis à principio suę formationis, coruscans apparet. Deinde, sicut nubis, licet ex vaporibus terrę cõcipiatur, terrestrẽ grauitatem non contrahit, & ideo in terra non quiescit, sed superiora loca petit; non secus beatissima Virgo, licet originem ducat à maioribus suis, terrestri peccati originalis pondere grauitãtibus, eius tamen pondus, ac grauitatem minime contraxit, sed instar leuis nubis superam regionem velocius Paulo petiit, qui dicebat: *Conuersatio nostra in cœlis est.*

Vercor in reductorio moral. libr. 11. ca. 118. Gemin. lib. 2. de metal. & lapidib. c. 13. & 23.

Eccl. 24.

Exod. 13.

Philip. 3.

Verum si altius Thronum hunc Marianum contemplari desideramus, mentis aciem ad Angelos, Thronos nuncupatos, conuertamus, quibus D. Dionysius de cœlesti Hierarchia quinq; ista tribuit: magnam celsitudinem, insignem stabilitatem, munus Deum in se suscipiendi, dignitatem eum deferẽdi, familiarem cum eodem confabulationem: Quæ omnia cum excellentius, atque cumulatius multo in Virginem conueniãt; reliquum est, Throni nomenclaturam aptius ei, quàm Angelicis Thronis cõuenire. Huius equidem throni celsitudo ex eo non obscure liquet, quod à principio suæ Conceptionis dicat: *Ego in altissimis habito:* eius autem stabilitas satis innotescit, cum vacillantibus in fide discipulis, ipsa in fide stabilis semper permaneret; & fugientibus Apostolis, numquam à cruce recederet:

D. Dionys. de cœlesti hierar.

Eccles 24.

Ioan. 19. Ioanne dicente: *stabant autem iuxta Crucem Iesu mater eius*: munus Deum suscipiendi, nemo vmquam, vt illa, exercuit; alii enim non aliter recipiunt Deum, quã per essentiam, præsentiam, & potentiam; alii insuper, per gratiam iustificantem; at Maria per gratiæ plenitudinem in mente, & per præsentiam corporalem in ventre: dignitas tandem Deum deferendi, quomodo quæso Virgini non conueniet, quæ & filium Dei ex sinu Patris in terram detulit, & Deum in vtero gestans, Matris Dei dignitatem obtinuit? Hac enim ratione per ferculum Salomonis præfigurata

Cant. 3. fuit, de quo in Canticis: *ferculum fecit sibi Rex Salomon*, hoc est, vetus SALOMON Christus Dominus; cui sit honor, & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA VII.

Permultis alijs figurù idem illibatæ Conceptionis Deiparæ argumentum locupletamus.

CONSVEVIT Diuina Sapientia, quæ suauiter omnia disponit, obscura quædã arcana, quæ multis difficilia creditu futura prænouit, variis Tropis, ac figuris prædelineare, vt hac ratione humana ruditas miram rei figuratæ ad figuram consonantiam obseruans, facilius eis assentiret. Præuidens ergo Deus quorumdam fluctuantes animos, imo & negaturos fore immaculatam Matris suæ Conceptionem, voluit, ad eos in hac veritate firmandos, ac stabiliendos, varios Tropos, ac figuras præmittere, quæ illam velut digito commostrarent. Inter quas non infimum locum tenere arbitror illud, quod Deus in Genesi, dixit, dum

Genes. 2. Euam produceret: *faciamus ei adiutorium simile sibi*: Simile siquidem, non solum in natura, sed etiam in gratia iustitiæ originalis, & in carentia ab omni labe peccati. Id sane præfigurauit, secundo Adamo, Christo scilicet Domino, dandam fore in nouissimis temporibus secundam Euam, hoc est, beatissimã Virginem, adiutorium simile illi; simile, inquam, in eo, quod sicut Christus omnis peccati expers semper fuit, ita, & ipsa nullius culpæ particeps vmquam fieret; ille quidem per naturam, hæc per gratiam; ille ex vi suæ conceptionis absq; opera virili Spiritu sancto illam supplente; hæc ex diuino munere, ac cœlesti priuilegio, naturali propagationi eius minime debito. Vnde apte mihi videntur Exod. 34. præfigurati Christus, & Maria per lapides illos, in quibus Moyses legem Dei exarauit, non quidem primos, qui confracti fuere, sed secundos, qui absq; vlla ruptione, aut scissura integri permanserunt; Illi namque primi primos parentes Adam, & Euam: secundi vero secundos, Christum scilicet, & Mariam eius Matrem adumbrarunt, qui nulla peccati ruptione confracti, sed velut adamantina quadam duritie adeo præmuniti fuere, vt peccati characterem in eis imprimere nunquam diabolus potuerit. His adiũgamus celebrem, ac famosam imaginem Reginæ Esther, quæ quanto communior est, tanto diligentius curabitur à nobis singulariter expendi, atq; illustrari. in primis ergo sacra Scriptura Reginæ Esther pulchritudinem commendans, ait: *Erat formosa valde, &* Esther 2. *incredibili pulchritudine, omnium oculis gratiosa, & amabilis videbatur.* Incredibile videtur multis, quòd Maria ex peccatoribus parentibus, ac peccati originalis labe deturpatis, pulchra, & absque macula prodeat; sed sane B. Virgo incredibili hac pulchritudine minime caruit, ad quod mirifice facit, quod Caiet. Esther pulchritudinem commendans ait: *Vsque adeo de-* Caiet. super c. 2. Esther. *scribitur gratiosa apud oculos omnium, vt tanquam offerens munus eisdem haberetur, cum coram eis apparebat?* Non dissimiliter fideles illi, quibus B. Virgo pulchritudinem, quã habuit in immaculata sua Conceptione, manifestat, merito id putare debent

bent ſpeciale munus, ac beneficium ſibi ab ea impendi: Ad rem ergo propius accedens, præmittere oportet, hanc vniuerſalem legem à Rege Aſſuero impoſitam fuiſſe; vt nemo, non vocatus à Rege, ad illum accedere auderet. Eſther autem Regina, vt populo hebræo, qui ad mortem damnatus erat, libertatem, & veniam à Rege obtineret, non vocata, ingreſſa fuit ad eum: *Ingrediar* (dixit Eſther) *ad Regem contra legem.* non diſſimiliter B. Virgo in conceptione ſua ait: ingrediar ad Regem cœlorum in vtero matris meæ abſq; peccato concepta, etiamſi id ſit cõtra vniuerſalem mortis legem per peccatum primi parentis inductam. & quemadmodũ tunc Regina Eſther intrauit ad Aſſuerum Regem veniam populo petitura; ita purpureo charitatis colore decorata Maria, non metuit ad Dominum appropinquare. Aſſuerus vlnis ſuis tenuit Eſther, ne forte timore percita rueret in terram: Filius Dei Matrem ſuam Reginam noſtrã manibus ſuis in conceptione tenuit, ne luto peccati originalis fœdaretur. Nec mirum; anticipata enim ſolutione eã, quæ ſe in vlnis ſuis hominem factum delatura erat, vlnis ſuis voluit eam tenere: quapropter cantare poterit ſuaue illud melos Pſalm. 72. *Tenuiſti manum dexteram meam, & in voluntate tua deduxiſti me:* verba autem, quę Rex Aſſuerus Reginæ Eſther dixit, hæc ſunt: *Non morieris; non enim pro te, ſed pro omnibus hæc lex cõſtituta eſt:* ſic ſane; quãuis lex generalis, *omnes in Adam peccauerunt,* vniuerſos filios Adæ comprehendat, in B. tamen Virgine, quam Deus præleruauit, exceptionem patitur. Vnde Petrus Commæſtor ait: *Nolo timere, propter ſubditos lex data eſt; Tu vero mihi corregnas, non morieris, non pro te lex conſtituta eſt,* quaſi diceret: illius eſt, legem abrogare, cuius eſt eam condere: ego ipſe legem hanc ſtatui, ego ſpontaneus ab ea te liberam feci, minime mortem peccati originalis incurres. Illud etiam obſeruatione dignum arbitror, quod ſicut, cum lex illa de vniuerſis Iudæis occidendis ad petitionem Ammanis lata fuit, numquam in mentem Regis cecidit, vt Regina Eſther ſub ea comprehenderetur, atq; adeo quod morte mulctanda foret, licet alioquin, ſicut reliqui ad mortem damnati, hebræa eſſet; ita iuſtum, ac pium eſt, & rationi conſonum, vt fideles religioſe credãt, vniuerſalem legem cõtrahendi reipſa peccatum originale, Dei Genitricem non comprehendiſſe. Ad idem etiam facit celebris illa figura Arcæ Noë ab aquarum inundatione immunitas: ſicut enim illa diluvii aquis montes etiam celſiſſimos inundantibus, ſubmerſa non fuit, ſed *ferebatur ſuper aquas*; ita, licet altiſſimi illi montes, hoc eſt, Reges, Patriarchæ, & Prophetæ peccati originalis inundanti alluuione ſuffocati fuerint, Deipara vero, vt quæ Arca futura eſſet veri Noë, aquis illius minime ſubmerſa fuit. vnde in antiquo officio immaculatæ Conceptionis, quod olim in Eccleſia Romana viguit, & in eo, quo ex approbatione Sedis Apoſtolicæ nunc vtitur ſeraphica noſtra Religio, dicitur: *Factum eſt diluuium peccati ſuper omnem terram, opertiq; ſunt omnes montes excelſi ſanctorum: Arca vero deifera eleuata eſt in ſublime, & ferebatur ſuper aquas.* quod præuidens Salomon dixit: *Aquæ multæ non potuerunt extinguere charitatẽ,* ſcilicet Mariæ, *nec flumina* ſcilicet peccatorum *obruent illam.* ferunt Magiſtri Hebræi, Arcam illam cryſtallinam quãdam feneſtram habuiſſe, per quam ſolaris lux irradiabat; aquarũ tamen diluuii nec gutta vna per illam intrare poterat; ad eumdem modũ myſticæ illius Arcæ feneſtra, nempe Virginis conceptio, per quam ipſa intrauit in mundum, cryſtallo illo clarior fuit, quam ſolus diuinæ gratiæ ſplendor ita illuſtrabat, vt peccati originalis nec minima gutta illam penetraret. Refert Moyſes columbam, quam ex arca miſit Noë, tranſacto diluuio, non inueniſſe, vbi pedem ſiſteret, nec enim lutum, cadauera, aut diluuii aquas contingere voluit, ſed ſicut è manibus Patriarchę egreſſa fuerat, ſic ad eum regreſſa eſt, ramum virentis

Eſther 4. *Eſther 15.* *Gen. 7.* *Ibid.* *Pſal. 72.* *Cant. 8.* *Eſther 15.* *Hebræi Rabbini in Gen.* *Commæſt. in l. Heſt. 15.* *Gen. 8.*

oliuæ rostro deferens. Beatam Virginem in sacra Scriptura columbam appellari, satis compertum est ex libr. Canticorum: *Cant. 6.* *Veni columba mea: Vna est amica mea, vna est columba mea.* Hæc, cum per creationem exiuit ex sinu supremi artificis, in *Genes. 7.* quo velut in arca Noë omnes continentur, non solum animalium, sed & cunctarum rerum species, diuino munere factũ est, vt peccati originalis lutum, quod animam inficere solet, eam non contingeret, sed pura ipsa, ac immaculata oliuæ ramum detulit, in argumentum diuinæ vnctionis, qua Spiritus S. præ illius consortibus misericorditer eam præuenerat. *Genes. 8.*

Video etiam hoc mysterium adumbratum in Abacho illo, cuius meminit Dauid: Nam, vbi nostra vulgata inquit: *Psalm. 79.* *Perfice eam, quam plantauit dextera tua:* translatio quorumdam Hebræorum, (id referente Galatino) ait: *perfice abachum, quem plantauit dextera tua;* quę verba explicans Galatinus de Arcanis catholicæ *Galatinus de Arcanis.* veritatis cap. 3. refert, Antoninum Romanum Consulem à quodam Hebræorum doctissimo rogasse, quid sibi vellet abachus ille? Respondit hebræus, Virginem per illum significari: quemadmodum enim Reges, ac Principes ad suæ dignitatis magnitudinem, ac diuitiarum copiam ostentandum pulcherrimos, ac præstantissimos abachos habere solent, in quibus nullum vas æreum, aut luteum, sed solum vasa preciosissima aurea, & argentea, immo, & quandoque preciosis lapidibus distincta, collocare solent: ita Deus, vt ostẽtaret diuitias gloriæ suæ, nullum in Virginis abacho, ex luto peccati vas confectum collocari permisit, sed quæ ibidem deposuit, inæstimabili argentei, & auri, hoc est, insignis puritatis, & ardentissimæ charitatis splendore ornabantur, argentum enim, & aurum rubigini non cedunt.

2. Mach. 12. Figuram huic aliam singularem subiungo; arcem scilicet Ionathæ, quam ipse, vt Machabæorum historia refert, à ciuitate separatam ędificauit, & in qua emptiones, ac venditiones minime fieri permittebat; sic enim ait sacer textus: *Vt separaret eam à ciuitate, vt esset ipsa singulariter, & neque emant, neque vendant:* ita Deus inexpugnabilem Virginis arcem sibi extruxit, in qua prohibitus fuit Dæmon aliquid emere, aut vendere: nihil enim nocumenti Virgini adferre potuit fraudulenta illius in Paradiso facta emptio, vbi vili cuiusdam pomi, aut fici precio primos Parentes emit; quod si columbas in templo Christus hominibus vendi passus non fuit, multo minus Virginis columbam Diabolo vendi permittet, quam iam ipse prius inæstimabili præuisi sui sanguinis precio emerat, atque redemerat. *Genes. 3.* *Ioan. 2.*

Area itidem illa Dauid, in qua ipse victimas Deo immolare solitus erat, B. Virginis ab omni peccati cõtagione liberam Conceptionem apertissime præsignauit; sicut enim grassante peste per infectionẽ aëris in omnem populum, Dauidicam illam aream incontaminatam reliquit; nõ secus, quia beatissima Virgo futura erat area, in qua verus Dauid Christus Dominus victimam sui corporis Deo Patri oblaturus erat, vt dixit Dauid, & refert D. Paulus ad Hebræos: *Hostiam, & oblationem noluisti, corpus autem aptasti mihi: Holocaustomata pro peccato non tibi placuerunt; tunc dixi: ecce venio:* quamuis infestissima peccati originalis pestis omnes Adę filios infecit, illam nihilominus omnino intactam, & ab eius contagione immunem reliquit. Lamina deinde, quam Deus fieri præcepit ex auro purissimo absque alicuius vilioris metalli permixtione, vt in ea sanctum nomẽ eius imprimeretur, sic enim ait sacer textus: *facies & laminam de auro purissimo, in qua exsculpes opere cælatorio, sanctum Domino,* eamdem Virginis immaculatam Conceptionem præfigurauit; nam sicut lamina illa ad digne in se suscipiendum nomen Dei scriptum opere cœlatoris, oportebat ex purissima auri materia nullo vili metallo permixta confici; ita etiam potiori iure oportuit, vt quæ in suo vtero susceptura erat non nomen Domini exaratum opere cœla- *2. Reg. 24.* *ad Heb. 10.* *Exod. 28.*

cœlatoris, sed ipsum Dominum Spiritus sancti opera hominem factum, nullo vnquam adulterino peccati metallo fuisset permixta.

Gen. 47. In vastissimo etiam illo Regno Aegypti, sacra Geneseos commemorat historia, solam terram sacerdotalem fuisse ab omni tributo, ac vectigali liberam, quod perspicue satis hoc ipsum mysterium præsignauit: Nam sicut ibi propter honorem sacerdotalis muneris immunis erat à tributo terra illa sacerdotũ, potiori quidem iure propter honorem summi sacerdotis Christi Domini sacerdotalis terra B. Virginis immunis omnino esse debuit à peccati originalis tributo. Præsignauit deinde libertatem B. Virginis in sua Conceptione, libertas illa serui Iobiani, qui liber effugit ex infœlici illa calamitate, quæ ruente domo, importuno ventorum flatu concussa, vbi filii Iob aderant, omnes pariter peremit, quam ruinam peccati originalis calamitatem præfiguratam docet D. *D. Greg.* Gregorius lib. 1. super cap. 16. Iob; sicut ergo ibi effugit seruus vnus Iobi, vt mortem filiorum ei nunciaret: *Effugi ego solus, vt nunciarem tibi*; *Iob. 10.* ita toto genere humano ruente ab infestissimo peccati originalis vento concusso, sola Virgo inter puras creaturas calamitatem illam vniuersalem effugit, ac nuncium suæ immaculatæ Cõceptionis nobis attulit. Tandem, cum B. Virgo præfigurata fuerit per cœlestẽ Hierusalem, de qua Ioannes dixit: *Nihil coin-* *Apoc. 21.* *quinatum introibit in illam*, & D. Paulus: *Gal. 4.* *Quæ sursum est, Hierusalem, libera est, quæ est mater nostra*: Nec enim Christus Dominus filius est seruæ sicut Ismahel, sed liberæ, qua liberatione ipse matrem suam præmagnifice liberauit. Cum item adumbrata fuerit per Turrim Dauidicam, ex qua mille clypei pendebant; per fortem illam Iael tempora Syssaræ clauo confodientem: per insignem illam Iudith Holofernis caput proprio eius gladio viriliter amputantem: per Paradisum terrestrem à maledictione terræ immunem: per Templum Salomonis, in quo malleus non est auditus: per Thronum Saphyrinum Ezechielis, & per Eburneum Salomonis: per Rubum Moysis ardentem, sed nunquam combustum: per solem tenebras nescientem: per Cælum omnis peregrinæ impressionis expers; ac per alia permulta, quibus scatent diuina eloquia. Ex his christiana pietas rationabiliter sibi persuadeat, Deiparam Mariam præseruatam fuisse in sua Conceptione ab omni labe peccati originalis: vnde apte satis existimo huic argumento accommodari posse verba Salomonis, qui de Muliere illa forti Mariam adumbrante, loquens, dixit: *Non extingue-* *Prou. 31.* *tur in nocte lucerna eius; non timebit domus sua à frigoribus niuis: byssus, & purpura indumentum eius, fortitudo, & decor indumentum eius*: benè inquit: *Lucerna eius non extinguetur in nocte*, quia B. Virginis anima ab instanti suæ Conceptionis inextinguibilis lucerna fuit, ardens semper, & lucens, ac peccati originalis obscuram noctem omnino nescien: subiungit: *Non* *Ibid.* *timebit à frigoribus niuis: byssus, & purpura indumentũ eius*, qua candido innocentiæ byssо, & purpureo habitu charitatis aduersus peccati frigiditatem, induta erat. Ac tandem addit: *fortitudo, & decor indu-* *Ibid.* *mentum eius*, vt significaret, quòd sicut vestimentum vndique corpus circumdat, ita insignis, ac inexpugnabilis Mariæ fortitudo omne genus peccati facile superans, velut amictus B. Virginem vndique semper circumdedit. Cui sit honor & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

2. Paral 9.

Exod. 3.

HOMILIA VIII.

Varia sacræ Scripturæ loca, ad eandem illibatam Virginis Conceptionem illustrandam, secundum mysticam intelligentiam, pulchre explicantur.

VM D. Bernardus beatam Virginem, *Collum* appellat, non obscure nos docet, verba illa sponsi ad Sponsam: *D. Bern. de Assumpt. & super missus.*

Et Greg. Venetus. Cantico 1. to 8.Cāt 7. Auper. Ab.

Collum tuum, sicut Turris eburnea, secundum mysticam interpretationem de beata Virgine apte exponi posse. Scio Rupertum Abbatem in hunc modum ea explicare: *Igitur, ô dilecta, collum tuum, (quod est, humilitas tuas, turris eburnea, id est, fortissima est, atque pulcherrima, quam respiciens Altissimus, dedit tibi gemellos istos, dulces hinnulos, duo vbera hæc, virginitatem, & fœcunditatem.* Verùm aliò tendit nostra expositio; comparat enim Virginem collo, quia, sicut collum, nunquam est non coniunctum capiti; nec caput nunquam est non influens vitam in collum; ita sane beata Virgo, nec per momentum extitit non coniuncta capiti suo Christo Domino, neque per momentum caput hoc cessauit vitam gratiæ in illam influere; nunquam ergo peccatum diuisit collum hoc à capite suo. ad quod significandum comparauit ibidem eandem spōsus Turri Dauidis, quam (vt adnotauit Gregorius Nissænus) ad hostium aduentum præuidendum, simulq; ad irruētium impetum repellendum Rex Dauid opib⁹, & scientia rei militaris pollens, in monte Sion extruxerat; vnde, sicut Turrim illam adeò præmuniuit, vt Iebusæus nunquam eam dominari posset, ita sanè totChristus Dominus fortissimis diuinæ suæ gratiæ propugnaculis Matrem suam præmunuit, vt neque potentia, neque industria, aut machinamenta aliqua Diaboli illam expugnare, & à capite suo diuidere vnquam potuerint. Sed & aliter etiam explicemus hanc colli nomēclaturā, vt præsenti argumento multifariam, multisque modis inseruiat; Collum sane erat beato Virgo, sed collum Dœmonis iugo nūquam subiectum, nec ferrea illius catena, qua omnes filios Adæ, tanquam mancipia deuinxerat, oppressum; sed aurea potius diuini amoris catena, multis gratiarum gemmis, margaritisque virtutum distincta, decoratum erat, vt plane indicant verba illa eiusdem sponsi: *Collum tuum sicut monilia.* Hanc ergo auream gratiæ, & virtutum catenam nos ex isto eburneo collo suspendim⁹. Collum ēnim est Maria, & ideo indifferens ad vtramque, cum neutram opinionem dānet Ecclesia; ego tamen illud præclarissimis ornamentis induam. Audio enim Habacuc dicentem: *Denudasti fundamentum eius vsque ad collum*: quasi diceret: quamuis cetera omnia membra fuerint gratia denudata, collum tamen, sicut & caput denudatum non est; quia, nec Christus, per caput, nec Maria per collum significati, diuina gratia vnquam caruere.

Greg. Nyss. ser. 7. in Cant.

Cant. 1.

Abacuc. 3.

Locus etiam ille Canticorum, qui in ore omnium versatur; *Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias*, præsenti argumento satis conueniens est, quia, sicut lilium oritur inter spinas, ab ipsis tamē non pungitur; ita B. Virgo, etiamsi in sua Conceptione à progenitoribus peccati spinis confixis oriatur, ipsa tamen, velut cœleste lilium, peccati originalis spina, confossa, aut aliqua eius punctura lacerata minimè prodiit. Ita explicant hunc locum grauissimi Doctores. Nam Adamus de S. Victore dixit:

Cant. 2.

Adamus de sancto Vict.

Salue Christi sacra Parens,
Flos de spina, spina carens
Flos spineti gloria.
Nos spinetum, nos peccati
Spina sumus cruentati,
Sed tu spina nescia.

Similia tradit Sedulius libro 1. Paschalis Carminis dum ait:

Sedulius.

Et, velut è spinis mollis rosa surgit acutis,
Sic Aeua de stirpe sacra veniente Maria,
Nil est; quod laniet Matrem: hares seruat honore.

Plinius lilii naturam describens, affirmat, lilium virtutem habere efficacissimā contra lepram, contra vlcera, & contra ignem sacrum, ne proserpat, necnon contra serpentium morsus. Non secus beata Virgo, cum concepta fuerit sicut lilium inter spinas, ea diuinæ gratiæ virtute prædita fuit, vt nec peccati originalis lepra, nec antiqui serpentis morsus quidquam eam lædere potuerint. Quod, si quispiam mire-

Plin. lib 21 c. 19 & lib 23. cap. 4.

miretur, quomodo, si Virgo lilium est, cuius tanta esse noscitur teneritudo, vt nec minimum ferat contactum cuspidis, quin perforetur, quomodo, inquam, in sua Conceptione resistere potuit antiqui serpentis brachio aduersus eam sagittam vibranti? Certe id non virtutis humanæ beatæ Virginis fuit, sed virtutis illius, *qui potuit facere mundum de immundo conceptum semine*, vt Iobianis verbis vtar Possumus etiam non incongrue per has spinas intelligere eas, quæ capiti nostri seruatoris affixæ fuerunt, quibus suauissimum beatæ Virginis lilium præseruauit, ne illud Dæmon contrectaret, peccatorumque feræ pedibus conculcarent; vnde est illud Isaiæ: *Dabo in solitudinem cedrum, & spinam, & myrtum, & lignum oliuæ, vt videant, & sciant, & recogitent, & intelligant pariter, quia manus Domini fecit hoc*: id est: Cum in Conceptione sua Mater mea sola videatur existere, ita vt nemo ei præstet auxilium, tunc manu mea circumdabo illam cedro, spina, & myrto; quæ quidem arbores (vt inquiunt Lira, & Adamus, & alii interpretes) quia incorruptibiles sunt, significant animam Virginis nō fore peccato corrumpendam: circumdabo etiam illam oliua, quæ signum est victoriæ, vt ita Virgo victoriam de omnibus peccatis comparasse declaretur.

14.

Isai 41.

Lira. Adamus.

His adnecto egregium illum Canticorum locum: *Coma capitis tui, sicut purpura Regis iuncta canalibus*. Aristoteles dixisse fertur, hominem esse arborem inuersam, cuius radices sunt capilli: certe ad eum modum, quo radices sunt principia arboris, ad eundem principia vitæ capilli appellantur: Ait ergo sponsus: Principia vitæ Virginis, hoc est, Conceptionem fuisse velut comas purpureas, ac regias iunctas canalibus, hoc est, purpureo sanguini Christi Regis Regum, veluti ostro tinctas, quia ex Christi sanguine, & meritis Mariana Conceptio fuit immaculata, & ab infestatione antiqui serpentis omnino libera. Ob cuius beneficii largitatem ipsa debitas gratias Deo agens, vsurpare sibi poterat verba illa Dauid patris sui: *In hoc cognoui, quoniam voluisti me, quoniam non gaudebit inimicus meus super me. Me autem propter innocentiam suscepisti, & confirmasti me in conspectu tuo in æternum*. Primum opus, quo Deus manifestauit amorem feruentē erga Matrem suam fuit, illam ab originali peccato præseruare, ne Diabolus gloriaretur, sub peccati tyrannico iugo eam habuisse: idque sibi volunt verba illa: *quoniam non gaudebit inimicus meus super me*. Id autē, quod subdit: *Et confirmasti me in conspectu tuo in æternum*: indicat in Maria repertam fuisse copiosam illam gratiam, quam Adam perdiderat, non quasi mutuo, aut per aliquod temporis spatium datam, sed in æternum confirmatam: vnde ipsa omnes ad hoc singulare prodigium intuēdum inuitans, dicit: *Venite, audite, & narrabo quanta fecit Deus animæ meæ*, quæ autem hæc fuerint, reuelauit illa Deus sancto Iob. cap. 38. cum illum interrogauit; *Nunquid gyrum Arcturi poteris dissipare*? Arcturus est Currus cœlestis constans septem stellis, quarum prima est, mundi Polus, semper fixus, & immobilis; aliæ verò ita sunt dispositæ, vt illarum tres modo superiores sint, & aliæ tres inferiores, & è contra, viceuersa moueantur. Nunquid igitur (Deus ait interrogans sanctum Iob) poteris currui clauum figere, ne ipse diurnis motibus moueatur, & quod omnes eius stellæ solum Polum suum respiciant? hoc admirandum opus Deus soli sibi reseruauit, & in Maria perfecit. quod, vt recte intelligatur, notandum est: in homine septem esse stellas, & vnam earum Polum, in quem illæ respicere, & intueri debent. Polaris stella est ratio, quæ fixa, & immobilis debet esse, Deo intenta semper; in anima verò sunt tres potentiæ fulgentes, vt tres stellæ, & in corpore quatuor potentiæ: Aestimatiua, phantasia, sensus communis, & appetitus sensitiuus; quę ita mouentur, vt earum quædam aliquando subsint, & obediant, aliquando exaltentur, & dominentur; nonnunquam enim

Cant. 7.

Psal. 40.

Ibid.

Ibid.

Psal. 65.

Iob 38.

cam appetitus rationi obsecundat, & è contra, quandoque Ratio appetitui paret: at verò in Alma Virgine Maria, currui clauum Deus affixit, ne moribus contrariis volueretur; sed omnes eius tàm rationales, quàm sensitiuæ, tàm interiores, quàm exteriores potentię mira pace, ac tranquillitate fruerentur; vtpotè vnanimi consensu absque vlla discordia in Polum Rationis, semper respicientes. Vnde merito sanctissima Virgo herbæ solis assimilatur, quæ fixas terræ radices habens, solem incessanter adeò intuetur, vt neque per momentum ab eius aspectu desistat, vnde *amula solis* dici solet; at constat, quòd si peccatum contraxisset originale, nec Ratio superior tunc dominaretur, nec inferior in officio contineretur, nec potentiæ eius, Rationis Polum prospicerent, nec solem iustitiæ incessanter intuerentur. Reliquum ergò est, dicamus, conceptam fuisse beatam Virginem absque labe peccati originalis his cœlestibus donis animam exspoliante.

Sed nec locus ille alius Canticorum nobis prætermittendus est, vbi sponsus comparat Virginem equitatui suo, cùm pergebat aduersus Pharaonis currus: *Equitatui meo in curribus Pharaonis assimilaui te, amica mea:* Apta satis metaphora ad explicandam immunitatem beatæ Virginis à peccati originalis macula: sicut enim in transitu maris rubri Aegyptii omnes aquis vndique illos obruentibus, submersi sunt, equitatus tamen, seu equestris exercitus Dei Israel sicco pede pertransiit, aquis ipsis se diuidentibus, velut in duos chrystallinos muros, vt liberè à submersione transitum ei præberent: Nō dissimiliter, cum commune sit omnibus filiis Adæ in transitu de non esse ad esse aqs peccati originalis submergi, hoc tam singulari priuilegio donata fuit B. Virgo, instar equitatus Dei, vt non solum in eo transitu non submergeretur, sed nec aquę illæ eam contingere auderent; vnde merito cum Dauid canere posset: *Cadent in retiaculo eius peccatores: singulariter sum ego, donec transeam.*

Cant. 1.

Exod. 14.

Psal. 140.

Sed ne à libro Canticorum digrediamur, alium egregium locum ex cap. 2. adiungamus, vbi sponsus beatam Virginem alloquens ait: *Quam pulchri sunt gressus tui in calceamentis filia Principis?* locus hic ob id difficilis est, quod plerumque calceamenta effœminatorum animos captiuarint. Vnde Deus semper illa videtur execratus. De Holoferne narrat sacra Scriptura, quod *Sandalia* Iudith *rapuerunt animam eius:* Et Alexander ab Alexandro de quodam Rege commemorat, quod, cum aquuila quædam per aera volitans quendam perpulchrum calceum rostro suo portaret, calceus cecidit ad pedes Regis, cuius pulchritudo ita illum cępit, vt per varias sui regni prouincias perplures nuncios mitteret, qui explorarent, cuiusnam ille calceus esset, qui agnito cuiusdam fœminæ esse (nomine Rodopeæ) illam in vxorem accepit. Deus tamen è contra, mille indicia sæpe exhibuit, quib⁹ apertè calceamenta detestari commonstrauit: vnde, nec amicissimo suo Moysi calceatum ad se accedere permisit, cum aderat in Rubo, qui ardebat, & non comburebatur: *Solue* (inquit) *calceamenta de pedibus tuis.* Cum etiam vir repudiabat nubere aliquam in vxorem, quæ iure erat ei nubenda, præcepit Deus, vt ipsa calceo sui pedis posset illum percutere. Falsi etiã Dii hoc eodem genere ritus volentes ab idololatris coli, præcipiebant, neminem calceatum eorum templũ introire, vt, de Templo Dianæ, quod erat iuxta Paludem Meothidem narratur. Quod si rationem inquiramus, quare Deo sint ingrata calceamenta? Eam vnanimi consensu tradunt frequenter Patres, quod pedes in sacra Scriptura significant passim prauos animi affectus; sicut enim corpus pedibus progreditur, ita animus affectibus incedit: iuxta illud tritum D. Augustini testimonium, qui de effectu amoris loquens, ait: *illo feror, quocunque feror:* atque hinc est, in sacris eloquiis per *pedes* significari varias

Cant. 7.

Iudith 16.

Exod. 3.

D. *Aug. li de Ciuit. Dei. c. 28.*

rias peccatorum species. Isaias enim, vt ostenderet superbiam filiorum Sion, ait
Isai. 3. *Pro eo quod elevatæ sunt filiæ Sion, & ambulauerunt extento collo: & composito gradu incedebant:* & infra c. 36. auaritiã, per pedẽ significauit; Isai. 36. *Exiccauit vestigio pedis mei omnes riuos aggerum.* Et Iob, ad significandam fraudem, & hostilem traditionem, Iob. 31. eadem pedis metaphora vsus est, *si ambulauit in dolo pes meus.* Dauid eandem vsurpauit ad crudelitatem ostendendam: Psal. 13. *Veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem.* ac tandem Daniel, vt tyrannidem significaret, dixit: Dan. c. 7. *Reliqua pedibus suis conculcans.* Praui igitur affectus, & obliquæ inclinationes, manifestum est, per pedes significari: quibus sanè, quia insidias parat antiquus serpens, dicitur: Gen. 3. *Tu insidiaberis calcaneo eius:* & illud: Gen. 49. *Cerastes in semita, mordens vngulam equi:* volens igitur Deus seruos suos humiles esse, & non superbire, sed ante oculos habere, velut Pauones, affectuum suorum deformes pedes; ideo ad id significandum, nolebat eũ ad se prauis suis affectibus calceatum accedere, quia calceus operit maculas pedis. Ex his iam gradum faciamus ad verba sponsi intelligenda: Cant. 7. *Quàm pulchri sunt gressus tui, in calceamentis filia Principis:* vt enim ostenderet tantam esse puritatem ac sanctitatem affectuum Virginis per *pedes* significatorum, vt nihil in ea deforme esset, à quo deberet expoliari, nõ iubet illi soluere calceamenta de pedibus suis, sed potius calceatam ad se accedere. At, si illa peccatum originale contraxisset, ingentem deformitatem, & Deo valdè execrandam habuisset, à qua oporteret denudari, & exspoliari, ac proinde non permitteretur, sicut nec Moyses, calceata accedere, sed eius calceamenta, sicut & illa, Deo displicuissent. Exod. 3.

Accedit ad hęc, quod cum sponsus laudet sponsam eo, quod nullis prauis affectibus, & obliquis inclinationibus appetitus eius fuerit deturpatus, apertè satis indicat, peccati labe caruisse, cum hæc in eodem instanti commaculet animam, & appetitum effrænem, ad malum pronum reddat: vt eadem in pedis metaphora persistens, indicauit Iob, dicens: *Posuisti in neruo pedem meum, & vestigia pedum meorum considerasti:* Iob. 13. Cum ergo beata Virgo nullo vnquam prauo affectu, aut inclinatione ad malum, vt sponsus fatetur, fuerit affecta, consequens est, radice peccati originalis, vnde illa omnia pullulant caruisse. Aliter etiam eadem verba: *Quam pulchri sunt gressus tui*, possumus explicare, dicentes: omnes ingressus filiorum Adæ in mundum, turpes esse in oculis Dei, ex sententia Dauidis: *Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea.* Mariæ autem per Conceptionem ingressus in hunc mũdum, quia pulcher, & gratus Deo extitit, vtpote nulla peccati labe maculatus, sed diuinis charysmatibus cumulatissimus, ideo ait illi: *Quam pulchri sunt ingressus tui filia Principis.* Et quod subnectit: *in calceamentis*, idipsum magis confirmat, quia, si mysteria beatæ Virginis contemplemur, sicut Assumptio gloriosa in cœlum fuit eorum finis, & corona; ita & principia extitere immaculata eius Conceptio, ac sancta eius Natiuitas: Ait igitur hæc principia, quibus, tanquam pedibus ingressa fuit beata Virgo in mundum, calceata esse, instar pedum, diuina gratia; & quidem, si vt Paulus ait: Ad promulgandum Euangelium voluit Deus Prædicatores diuina gratia calceari, vt verbis suis vtar, *calceati pedes in præparatione Euangelii*, quanto magis id necessarium erat ad concipiendum, seu generandum Christum Dominum Auctorem ipsius Euangelii? Atq; ex his inferre licet beatam Virginem obtinuisse benedictionem illam Dauidis ei dicentis: *Dominus custodiat introitum tuum, & exitum tuum, ex hoc, nunc, & vsque in sæculum;* Lex quidem generalis imposita erat hominibus, vt ad exitum huius vitæ in puluerem redigerẽtur; iuxta illud: *Pulvis es, & in puluerem reverteris;* Gen. 3. sed ab hac lege immunis facta est Virgo, cum corpus eius, nec vermibus

corruptum, nec in puluerem fuerit redactum. Alia etiam lex lata erat, ad introitum vitæ, vt scilicet, omnes peccato originali inficerentur; desiderans ergo Dauid, vt ab hac etiam liberaretur Deipara Virgo, ita vt in introitu portæ Conceptionis, in cuius limine corruebant omnes filii Adæ, ipsa singulari Dei protectione custodiretur: ideo dixit: *Dominus custodit introitum tuum, & exitum tuum.* *Psal.120.* Cum ergo beata Virgo benedictionem hanc Patris sui Dauid, plenius, quam dici possit, receperit, merito in gratiarũ actionem ob tam singulare beneficiũ vsurpare sibi potest verba illa Iudith, quę typum eius gessit; *viuit Dominus, quoniam custodiuit me Angelus eius, & hinc euntem, & ibi commorantem, & inde huc reuertentem. Et non permisit me Dominus ancillam suam coinquinari.* *Iudith.13.* Ac si clarius diceret: Gratulor omnipotenti Deo, quòd filius eius magni consilii Angelus, diuinæ suæ gratiæ munimine ita me protexit, vt in introitu per Conceptionem, peccati originalis turpitudine non inficerer, & in discursu vitæ veniali labe non commacularer; nec in reditu ad Deum per Assumptionem, in puluerem verterer.

Huc etiam facere existimo locum illum Ieremiæ: *Virgam vigilantem ego video:* *Ierem. 1.* hæc est beata Dei genetrix, quæ nunquam somno peccati correpta fuit, sed semper vigilauit. Aduertere tamen oportet, quod vbi nostra Vulgata legit: *Virgam vigilantem:* Alia translatio vertit: *Virgam amygdalinam*, quæ rectè præsenti illibatæ Conceptionis mysterio quadrat: Tum, quia, sicut amigdalus prius inter omnes arbores germinat, & floreſcit: sic beata Virgo prius gratia, & charitate floruit, quam reliqui omnes; cum ipsa in sua Conceptione sancta, & immaculata extiterit. Alii verò post natiuitatem, vel paulo ante illam, vt sanctificati in vtero materno: Tum, quia, prout referunt Aristoteles, & Palladius de vegetabilibus; sicut ad hoc, vt amygdalus non contrahat amaritudinem, interponitur radici eius quædam virgula dulcis, & sic dulcoratur; ita sanè diuina hæc amygdalus, Maria, quæ secundum legem peccati, amaritudinem contrahere debebat, prohibita est per Spiritum sanctum; ne illam contraheret, dum radici illius, hoc est, Conceptioni, quæ radix est vitæ humanæ, dulcem virgulam gratiæ immisit ab omni peccati amaritudine illam præseruantem.

Aristot. Palladius.

Tandem ad præseruationem Virginis ab omni originali labe ostendendam spectare arbitror explicationem Andreæ Cretẽsis Hierosolymitani Episcopi super illud Iob: *expectet lucem, & non videat, nec ortum surgentis auroræ;* *Iob.3.* spectabat Dæmon, postquam stellas, id est, sanctos omnes, viderat peccato originali obscurari, spectabat, inquam, quando esset oritura lux vera Christus, quia secundũ D. Bernardũ, & alios quosdam doctores, occasio casus illius fuit reuelatio, & prænunciatio Angelis per Deum facta futuræ diuini Verbi Incarnationis: tantoque odio prosequut' est hanc solarem lucem, vt etiam Auroram illius prænunciam in principio suæ Conceptionis maculare tentaret. Diuina autem virtute factum est, vt scelestus ille nequaquam videret hanc lucem, nec ortum, & Conceptionem huius coruscantis auroræ. Vnde adeo se ostendit conspicuam, & rutilantem diuino, & angelico cõspectui, vt Angeli illius splendorem admirantes, dicerent: *Quæ est ista, quæ progreditur quasi aurora cõsurgens, pulchra vt luna, electa vt sol?* *Cant.6.* & addunt: *sicut castrorum acies ordinata?* vt significarent, nequissimos spiritus nihil magis exhorrescere, quam beatam Virginem. Vnde merito dicere possent, quod olim Holofernis milites, cum viderunt phalanges, & turmas suas dissipatas, & omnem vincendi spem penitus amissam: *Vna mulier hebræa fecit confusionem in domo Nabuchodonosor.* *Iudith.14.* Quare non immerito putauerim Diabolum post primum casum nunquam maiori confusione, & verecundia perfusum, quam cum in Conceptione B. Virgi-

D. Bern. ser. in Can.

Virginis illius fuit. Cui sit honor, & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA IX.

Ostendimus ab instanti suæ Conceptionis beatam Virginem purissimam, ac pulcherrimam fuisse, atque adeo omni peccati macula carentem; in illa verba Canticorum: Tota pulchra es, amica mea, & macula non est in te: qua multiplici Patrum eruditione, variisque animi conceptionibus elucidantur.

Cant. 4.

BEATISSIMAM Virginem ad eos, qui peccati originalis labe illam commaculant, arbitror dirigere verba illa Canticorum: *Nigra sum, sed formosa, filiæ Hierusalem, sicut tabernacula Cedar, sicut pelles Salomonis,* quasi dicat: licet nigra sim apud vos, qui me peccati originalis nigredine deturpatam fuisse putatis, sed vestra vos fallit opinio, quia formosa, & pulchra sum, sed pulchritudine instar tabernaculorum Cedar, & pellium Salomonis, quę, licet extrinsecus deformia esse videantur, intrinsecus tamen miram pulchritudinem abscondebant: non secus ego, licet per communem generis humani propagationem progenita fuerim, & hac ratione maculam contraxisse videar, intrinsecus tamen illius propagationis labe, quæ omnes inficere solet, nec per momentum temporis infecta, sed miris diuinæ gratiæ splendoribus illustrata fui: Ad idem etiam faciunt sequentia verba: *Nolite me considerare, quod fusca sim, quia decoloravit me sol;* ac si dicat: Quamuis obnoxia sim peccato originali, sicut & reliqui omnes, atque ex hac parte fusca appeream propter debitum contrahendi hoc peccati genus, veruntamen ex diuina solis iustitiæ irradiatione ab eo præseruata, & purpureo charitatis habitu colorata sum, *quia decoloravit me sol:* Hæc ita esse, non obscure indicant verba Spōsi ad beatam Virginē: *Tota pulchra es, amica mea, & macula non est in te.* Scio nonnullos Doctores hunc locum explicare de Ecclesia Catholica, sed non video sane, quomodo omnino congrua sit explicatio. Nam, vel sermo est de macula peccati mortalis, aut venialis: si de mortali, certum est Ecclesiam, quę congregationem fidelium sub vno capite visibili importat, non esse in hoc sensu immaculatam, cum multi eorum peccato lethali sint infecti: si verò sermo sit de macula peccati venialis, manifestius est, id ei non cōuenire. Immo, si per figuram Synecdochem nomine Ecclesiæ militantis, accipiam principaliorem eius partem, quæ iustos & sanctos comprehendit, duo hanc intelligētiam refellūt; primum, quia omnes illi nunquam carent macula peccati venialis, Apostolo Ioanne dicente: *Si dixerimus, quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis nō est;* Tum quia, cum expresso sermone dicat Sponsus: *Tota pulchra es;* omnem præcludit aditum ad sumendam partem pro toto. Vnde Diuus Hieronymus, & Diuus Augustinus, & Diuus Bernardus videntes non ita congrue posse aptari Ecclesiæ militanti prædicta verba, exponunt illa de Ecclesia triumphanti: quam intelligentiam secutus est Honorius in Commentario huius loci, dum ait: *Ibi conspicitur amica tota pulchra, quæ est Ecclesia regnans in omnibus suis ordinibus, gloriosa, & macula non est in ea, quia illa aula non recipit aliquam peccati maculam.* Verum alii doctores, quos secutus est Alanus, & Diuus Bernardus Senensis, intetpretantur verba hæc de beata Virgine, vt pulchra corpore, & pulchra anima fuerit, nullaque vnquam actualis, vel originalis pec-

Cant. 1.

Ibid.

Ibid.

Cant. 4.

Ioan. c. 1. in sua Canon.

Hierō. lib. 3. aduersus Pelagianos. Aug. lib. 1. tract. c. 19. Beda in Cōment. huius loci Bernar. serm. 38 in Cant. Alanus super 4 Cant. Bernar. Senens. tract. de laud. Virg.

cati macula in eam irrepserit. & quidem, si vnquam hæc macula eam infecit, id certe fuit, quando verum non erat dicere: *Tota pulchra es amica mea*: quomodo autem potuit vnquam verbum veritatis verum non esse? Consonant his præclara, quæ multi Patres nobis tradiderunt: Nam D. August. libro contra duas Hæreses, inquit: *Vnde sordes in domo, in qua nullus habitator terra accessit, solus ad eam eius fabricator, & Dominus venit.* Diuus Bernardus sermone de Assumptione; Marianam puritatem explicans, ait: *Qua, vel Angelica puritas virginis illi valeat comparari, qua digna fuit sacrarium fieri Spiritus sancti, & habitaculum filii Dei.* Sed beatus Arnaldus Abbas sermone de laudibus Virginis, Angelos supergreditur in hac comparatione, dicens: *Inter tot animas hominum, quæ saluantur, vt electa columba est vna illa sola, quæ Christum genuit, Virgo Mater, puella Maria, quæ puritate profecto Cherubim, & Seraphim antecellit.* Ac tandem Diuus Anselmus cumulatius Virginis puritatem commendans, ait: *Decens erat, vt ea puritate, qua maior sub Deo nequit intelligi, Virgo illa intret, cui Deus Pater vnicum filium suum, quem de corde suo æqualem ita dare disponebat, vt naturaliter esset vnus idemque communis Dei Patris, & Virginis filius.* Hæc ille: à quo non longè absunt verba Diui Ambrosii super capitulum quartum Canticorum, dum ait: *Pulchritudinem quis potest maiorem existimare decore eius, quæ amatur à Rege, probatur à Iudice, dedicatur Domino, consecratur Deo, semper sponsa, semper innupta; vt, nec amor finem habeat, nec damnum pudor? Pulchritudo ista interior est, non exterior, quæ non marcescit, neque defluit.* Vetus est consuetudo, vt, cùm de probanda innocentia alicuius agitur in aliquo tribunali, prius diligenter inquiratur, an culpam commiserit, postea verò promotore fiscali, illa non inuenta, declaratur à iudice liberum esse à macula, quæ ei imponebatur, atque adeo iustum, & innocentem. At contra Virgini accidisse contestantur verba proposita: Nam Spiritus sanctus, qui supremus est iudex omnis sanctitatis, & innocentiæ, prius affirmat beatam Virginem esse pulchram, & sanctam: *Pulchra es amica mea*: & deinde ait, nullam in ea inuenire maculam culpæ: *Et macula non est in te.* Illud in hoc suspicor latere mysterium, quod duo præuidit reuocanda fore in dubium. Primum, an beata Virgo ita omni ex parte pulchra fuisset, vt nec deformitate peccati venialis infecta extitisset? Secundum, an peccatum originale contraxisset? ad primum quæsitum respondet: *Tota pulchra es amica mea*: ad secundum: *Et macula non est in te.* Responsionem verò illius secundi cum primo cuniunxit, quia, ex eo, quod beata Virgo omni peccato veniali semper caruerit, quod minus commaculat animam, congruè satis infertur, etiam caruisse originali, quod deformius inficit illam: si enim dedecebat Matrem Dei leuis culpa, multò magis grauis, & mortifera, cuiusmodi est peccatum originale. Hanc Virginis spiritualem pulchritudinem egregiè adumbrauit pulchritudo corporalis Rebeccæ, Rachelis, Esther, & Iudith, quæ à principio suæ conceptionis singulari corporis pulchritudine fuerunt decoratæ, & præsertim Esther, de qua legimus. *Erat formosa valde, & incredibili pulchritudine, omniumque oculis gratiosa, & amabilis videbatur, quæ placuit Regi Assuero, & inuenit gratiam in conspectu eius; tradiditque ei septem puellas speciosissimas, atque amauit eam super omnes mulieres; posuitque diadema regni in capite eius, & fecit eam regnare in loco Vasthi*: Hæc ibi: Per Esther, quæ interpretatur *Abscondita*, seu, *eleuata in populis*; aut, *præparata in tempore*, rectè designatur Virgo Matia, tùm quia fuit abscondita sub figuris in veteri testamento; tùm quia super choros Angelorum eleuata; Tum quia

Cant. 4. — *D. Augus.* — *D. Bern.* — *B. Arnald. Abbas.* — *D. Anselm lib. de concept. Virg.* — *D. Ambros. super cap. 4. Cant.* — *Cant. 4.* — *Ibid.* — *Esther. 2.*

quia ab æterno fuit præparata, & electa, vt in tempore gratiæ esset Mater filii Dei. Hæc igitur sacra Esther tanta pulchritudine præcelluit, vt, & illam, sol, & luna miratentur. Pulchra fuit interius, pulchra exterius: interius quidem, per gratiæ nitorem; exterius vero, per carnis integritatem. Hæc itaque diuina Esther propter singularem hanc pulchritudinem summe placuit Assuero, qui interpretatur; *Beatitudo*; ac proinde recte præfigurat Dei filium; qui cum Deo Patre, & Spiritu sancto ipsa est obiectiua beatitudo, & tota merces Beatorum: ipso dicente: *Hæc est vita æterna, vt cognoscant te solum Deum, & quem misisti Iesum Christum.* Nec solum nostra Esther placuit Assuero, verum etiam inuenit gratiam in conspectu eius; Gabriele dicente: *Inuenisti gratiam apud Deum.* Septem quoque pulchræ Ancillæ illam semper concomitatæ sunt; virtutes scilicet septem, quatuor cardinales; Iustitia, Temperantia, Prudentia, & Fortitudo; tres Theologales: Fides, Spes, & Charitas, quibus pulchra adeo in sua conceptione prodiit, vt sponsus eam comparari lunæ: *Pulchra, vt Luna*; quibus verbis significasse mihi videtur, quod sicut sol lucis suæ irradiatione nullum planetarum, aut aliorum astrorum pulchrius, clarius, aut rutilantius efficit, quàm lunam; ita inter puras creaturas diuinus sol iustitiæ nullam diuinæ suæ gratiæ radiis clariorem, ac pulchriorem reddidit, quàm beatam Virginem. Atque hinc est, quod si reliquorum sanctorum gesta explorentur, maculam saltem leuem haud difficile erit inuenire, Apostolo dicente: *In multis enim offendimus omnes:* at si vniuersam B. Virginis vitam importuni etiam criminatores diligenter scrutentur, nullam nec leuissimam peccati maculam inuenient. Vnde recte ei cõgruit illud Dauidis: *Quaretur peccatum illius, & non inuenietur.* Præuidens tamen Spiritus sanctus non sufficienter explicari eximiam Virginis pulchritudinem solius lunæ decori comparatam, confulko illam contulit multiplici rerum pulchritudini, vt ipsam, omnes illas simul in vnum complecti ostenderet. Vnde comparauit eam pulchritudini solis: *electa, vt sol*, pulchritudini stellarum: *Orietur stella ex Iacob:* pulchritudini fortissimæ, & inexpugnabilis arcis: *Collum tuum, sicut Turris Eburnea:* pulchritudini nauis onustæ prospero vento nauigantis: *facta est quasi nauis institoris de longe portans panem suum:* pulchritudini vasis summo artificio elaborati: *Vmbilicus tuus sicut crater tornatilis:* pulchritudini fontis, & putei clarissimam aquam scaturientium: *fons Hortorum, Puteus aquarum viuentium:* pulchritudini amœnissimi Horti: *Hortus conclusus, soror mea sponsa:* pulchritudini Paradisi voluptatis: *Emissiones tuæ sicut Paradisus:* pulchritudini sublimiorum arborum, vt Palmæ, Cypressi, & Cedri: *Quasi Cedrus exaltata sum in Libano, & quasi Cypressus in monte Sion, quasi Palma exaltata sum in Cades:* pulchritudini vitis vberrimos fructus producentis: *Ego quasi vitis fructificaui suauitatem odoris:* pulchritudini Nardi: *Nardus mea dedit odorem suum:* pulchritudini lilii: *Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias:* pulchritudini rosæ: *Quasi plantatio rosæ in Iericho:* pulchritudini magni acerui frumenti: *Venter tuus sicut aceruus tritici:* pulchritudini margaritarum, & lapidum precioforum: *Tamquam vas auri solidum, ornatum omni lapide precioso:* pulchritudini flauescentis vini: *pulchriora sunt vbera tua vino:* pulchritudini vnguentorum aromaticorum: *odor vnguentorum tuorum super omnia aromata:* pulchritudini dulcissimi faui mel distillantis: *fauus distillans labia sponsa, mel, & lac sub lingua tua:* pulchritudini regalis purpuræ: *Coma capitis tui sicut purpura regis iuncta canalibus:* pulchritudini auium; vt Turturis, & Columbæ: *Oculi tui Columbarum: pulchra sunt gena tua sicut Turturis:* pulchritudini Piscium: *Murenulas aureas faciemus tibi:* pulchritudini gregis vberrimis pascuis enutriti: *Capilli tui sicut grex caprarum: Dentes tui, sicut greges*

Ioan. 17.
Luc. 1.
Cant. 6.
Iacob. 3.
Psalm. 9.
Cant. 5.
Num. 24.
Cant. 7.
Prouerb. 31.
Cant. 7.
Cant. 4.
Ibid.
Ibid.
Ecclı. 24.
Ibid.
Cant. 1.
Cant. 1.
Eccl. 24.
Cant. 7.
Eccl. 50.
Cant. 1.
Cant. 6.
Cant. 4.
Cant. 7.
Cant. 1.
Cant. 1.
Cant. 6.

Cant. 6. *ouium :* pulchritudini inuincibilis exercitus : *Terribilis, vt castrorum acies ordinata :* cuius pulchritudinem nullus inferorum hostium labefactare potest, sed potius deterritus, recedere compellitur. Hinc fit pulchritudinem internam beatæ Virginis cumulatissimam fuisse, cum omnes illas simul in vnum complectatur; vt etiam testatur D. Bernardus in Sermone super Salue Regina : *Nihil est virtutis, quod in te non resplendeat, & quidquid singuli habuere sancti, tu sola possedisti.* Et quidem, si verum est illud, quod D. Augustinus docet, vt reuera est, *quantum in te crescit amor, tantum crescit pulchritudo, quia ipsa Charitas est anima pulchritudo.* Vnde D. Dionysius dixit: *Deus mittit vniuersis iustis pulchrificas fontani radij sui traditiones;* facile inde colligitur, tantum internam pulchritudinem Mariæ aliorum pulchritudinem superasse, quantum amor eius amorem eorumdem excessit. Memini etiam D. Augustinum dixisse : *Sicut animus facit decus in corpore, ita Deus in animo. Decus corporis, animus: decus animi, Deus.* Vnde, cum in nulla pura creatura intimius vmquam exiterit Deus, cum non solum in mente, sed in ventre hanc Virginem ab eo inhabitandam præelegisset, manifestum inde fit, (iuxta doctrinam D. Augustini) internam Virginis pulchritudinem, omnem, etiam Angelicum decorem, longe superasse. Ceterum, vt id clarius innotescat, altius (si placet) argumentum hoc repetamus ad illustrandam Virginis Conceptionem. Nemo sanæ mentis inficiabitur, hanc summi opificis mundialem fabricam pulchram valde esse; hac enim ratione Græci Mundum Κόσμον vocitarunt; quod *ornatum, ac pulchritudinem* significet : Pulchri sane sunt cœlestes orbes, stellarum, lunæ, & solis ornamento decorati : pulchra tellus, florum, ac plantarum varietate distincta : pulchrum mare, fluxibus, & refluxibus, ac fluctuantibus vndis cunctis mirabile : pulcher aër, omne crystallinum corpus sua diaphaneitate

D. Bern. ser. 4. super Salue Regina.

D. Aug. to. 3. tract. 9.

Diony. 4. de diuin. nom.

Aug. tr. 32. in Ioan.

superans : pulcher ignis, aureis flammis coruscans : pulchræ aues, diuersis pennarum coloribus, purpureo, candido, rubicundo, pallido, & cæruleo rutilantes: pulchri Pisces, in quibus non solum faciem hominis, sed figuram Episcopalis mytræ, ac perfectam imaginem Crucis, ac plurium aliatum rerum ipse in exemplaribus fide dignissimis viderim: pulchra tandem animalia, quorum pulchritudine pellium potentissimorum etiam Principum vestimenta non parum exornari solent; Inter ipsa etiam animantia pulcherrimus homo, sed, & pulchriores illo spiritus angelici; nihilo secius tamen vniuersa hæc mundi structura non tanta pulchritudine pollet, vt omni defectu, ac deformitate prorsus careat. Nam si terram contempleris, tametsi optimos fructus ferat, pessimos etiam vepretes, & spinas producit: Mare non semper tranquillum inuenies, sed frequenter aquarum vertices superbe adeo exaltat, vt munitissimas quasque naues submergat: Aër, tametsi clarus, & serenus, grassante peste, facile inficitur: Ignis quot Ciuitates voracibus suis flammis deglutierit, & in fauillas conuerterit, nullus ignorat: Cœlum nociuo suo influxu nonnunquam inferiora hæc mirum in modum lædere, experientia ipsa quotidiana non semel docuit: De stellis Iob dixit: *Cœli non sunt mundi in conspectu eius.* Homo deniq; quem Deus pulchrum ad imaginem suam formauit, per peccatum tantam turpitudinem contraxit, vt brutorum animantium similitudinem induerit, Dauide dicente: *Comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis.* Angeli etiam, non pauci turpiores adhuc ipso homine facti sunt; de quibus Iob: *Qui seruiunt ei, non sunt stabiles, & in Angelis suis reperit prauitatem.* Itaque quamuis elementa cuncta, Terra, Aqua, Aër, ignis, Cœlum, Homo, & Angeli singulari pulchritudine fuerint ab Auctore naturæ donati, supra enarratis tamen imperfectionibus minime carent; sola beatissima Virgo

Iob. 15.

Psalm. 48.

Iob. 4.

omnes

omnes puras creaturas in eo valde præcellit, quod pulchritudo eius adeo est omnibus numeris absoluta, vt minimæ etiam moralis imperfectionis maculæ pœnitus sit expers. Idque sibi volunt præ-
Cant. 4. adducta Sponsi verba: *Tota pulchra es, amica mea, & macula non est in te.* Pictores quidem (quantumuis peritissimi) nunquam adeo pulchram formarunt imaginem, vt omni prorsus defectu careret; ad quod significandum, subscriptionem illam apponere consueuere: *Apelles faciebat, Prothogenes faciebat:* vt huius imperfecti temporis nota, sui operis imperfectionem ingenue faterentur; tamen pulcherrima hæc imago beatæ Virginis (sic
Cant. 1. enim illam vocitat Sponsus: *Si ignoras te ô pulcherrima inter mulieres*) perfecta adeo ex manibus supremi pictoris prodiuit, vt hanc ei subscriptionem apposuerit:
Cant. 4. *Tota pulchra es, amica mea*; ac si diceret: nihil perfectionis Genitrici Dei debitæ in te desideratur. Atque ad eum modum, quo in rebus naturalibus philosophati sumus, ad eumdem etiam philosophari nobis licebit, in rebus supernaturalibus: Quemadmodum enim licet, cum dignitates Ecclesiasticæ conferuntur, certo pensionis onere affici soleant; si tamen contingat filio alicuius magni Principis conferri, donantur quidem absque vllo pensionis onere: non dissimiliter, licet beneficia supernaturalia, quæ Deus hominibus in hac vita præstat, semper ab eo donentur aliqua pensione affecta, confert namque quibusdam preciosam virginitatis margaritam, sed cum onere carendi fœcunditate filiorum: confert aliis fœcunditatem, sed cum onere amittendi virginitatis florem; confert prægnantibus fœlices partus, sed nullum vmquam
Gen. 3. absque dolore: *In dolore paries filios:* confert corpus bene complexionatum, sed non absque onere futuræ corruptionis:
Ibid. *Puluis es, & in pulueres reuerteris:* confert aliis pulchritudinem, ac miram venustatem, sed cum eo onere, vt possint concupiscere, & concupisci: confert aliis diuersitatem scientiarum, sed cum onere, vt superbia possint intumescere, Apostolo dicente: *Scientia inflat:* 1. Cor. 8. confert aliis orationis donum, sed cum onere non semel mentis vagationem, ac distractionem patiendi: confert aliis iustificantem gratiam, sed cum onere incertitudinis conseruandi illam: confert aliis, quod excellentius est, beneficium Confirmationis in gratia, vt Apostolis; immo, & sanctificationis in vtero materno, vt Ieremiæ, & Ioanni Zachariæ filio, sed cum onere incidendi pro humana fragilitate in aliqua peccata venialia. Contulit aliis insignem fortitudinem ad vincendas omnes carnis illecebras, sed cum onere experiendi rebellionem sensus aduersus rationem insurgentis, Apostolo dicente:
Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captiuantem me in lege peccati. Rom. 7. Ac tandem, vt silentio non præteream, quod præsenti argumento magis inseruit, & cuius gratia reliqua diximus; confert Deus omnibus filiis Adæ per naturalem propagationem genitis, beneficium creationis immortalis animæ, & æternæ fœlicitatis capacis, sed cum eo graui onere, vt, cum primum illa corpus ingreditur, peccati originalis macula coinquinetur: hæc, inquam, licet ita se habeant, tamen Deus Optimus Maximus præuidens beatam Virginem futuram esse eius Genetricem, conferens ei commemorata omnia beneficia, ac cœlestia charysmata, absque vlla quidem pensione, aut onere contulit illa, quia filia Principis erat: sic enim illam vocat Sponsus: *Quam* Cant. 7. *pulchri sunt gressus tui in calceamentis, filia Principis*; contulit ei insignem Virginitatem, sed cum fœcunditate coniunctam: contulit maternitatem, sed absque violatione virgineæ integritatis; contulit fœlicem partum, sed absque dolore: contulit præclaram corporis complexionem, egregiamq; eiusdem compaginem, sed absque futuræ corruptionis onere:

onere : contulit inauditam pulchritudinem, ac venustatem, sed absque periculo, vt concupisceret, vel esset concupita: contulit scientiarum varietatem, nullis tamen erroribus expositam aut permixtam: contulit beneficium confirmationis in gratia, sed absque vllo onere prolabendi in aliqua venialia, vt sacrum Concilium Tridentinum docet : contulit insignem fortitudinem aduersus carnales motus, & concupiscentiam, sed sine molesta illa pensione, ac fastidioso onere rebellionis partis sensitiuæ contra rationalem, vt quę omni fomitis igne penitus careret. Ac tandem, si eodem genere philosophandi vtamur, conferens Deus beatæ Virgini beneficium creationis immortalis eius animę, illud certe contulit absque illa pensione, & vniuersali onere contrahendi reipsa peccatum originale. Quæ omnia spiritu prophetico præuidens Regius Vates, in illa verba prorupit: *Posuit fines tuos pacem, & adipe frumenti satiat te:* sane nihil aliud excogitari potest, esse adipem frumenti, quàm selectiorem, ac puriorem farinam, & ab omni furfure purgatissimã: significat ergo Dauid, in eo beatissimam Virginem, reliquos omnes sanctos longo interuallo antecellere, quod illi in hac vita adipem frumenti minime receperunt, hoc est, cęlestium munerum farinam absque admixtis imperfectionum furfuribus, quas humana fragilitas secum fert: Beatissima autem Virgo frumenti adipe fuit satiata, diuina munera absque onere, & pensione alicuius imperfectionis in se susciptens, vt sic digna esset Mater Dei. Cui sit honor, & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

Conc. Trid. sess 6. can. 23.

Psalm. 147.

HOMILIA X.

Varijs similitudinibus, tàm ex sacris literis, quàm ex humanis monumentis depromptis, Virginis Conceptionem immaculatissimam fuisse ostendimus,

in eadem verba: Tota pulchra es amica mea; & macula non est in te. *Cant. 4.*

ARGVMENTVM propositum altius repetẽs, admirandam illam operum sex dierũ creationem ad viuum immaculatæ Virginis miram excellentiam exprimere, ex eo mihi facile suadeo, quia præterquam ipsa apud Ecclesiast. ait: *Memoria mea in generatione sæculorum:* certe *Eccl. 24.*
sicut prima die creauit Deus cœlum, & *Gen. 1.*
terram, quæ pariter ad fructus, quibus vtimur, producendos, concursum suum exhibuerunt; sic etiam creauit Ioachim, & Annam, qui maritali affectu ex diuina ordinatione coniuncti (vt docet D. Gregorius Nissænus) fructum benedictum B. Virginis in lucem ediderunt : quorum quidem nomina futuræ prolis præcellentiam non obscure indicabant; nam Ioachim, *eleuationem Dei*, Anna vero *gratiam* significat: quasi dicerent: Deus gratia sua eorum prolem eleuabit. Eleuauit quidem adeo, vt ad dignitatis Matris Dei fastigium illam erigeret. In eo tamen inter alia Ioachim, & Anna valde cęlum, & terram excelluerunt, quòd hæc fœcunditate pollebant, cum fructus suos produxerunt; at Ioachim, & Anna infœcundi erant, & steriles: *Erat enim*, vt habetur, *terra inanis, & vacua*, & subdit: *& tenebræ erant super faciem abyssi.* Erant quidem ob sterilitatem tenebræ afflictionis, & confusionis super faciem Ioachim, & Annæ; quia, vt dixit Iuuenalis. *D. Greg. Niss. orat. de B. Virg.* *Gen. 1.* *Ibid.*

Præterea tormentum ingens nubentibus haret. *Iuue. saty. 3.*

In eo tamen persimiles fuere cœlo, & terræ, quod absque vlla libidine etiam licita (prout inter coniuges contigit) beatam Virginem generarunt; vt tradit Galatin. lib. de Arcan. cath. veritatis, dum ait: illos conueniisse instar primorum parentum in statu innocentiæ, hoc est absq; perturbatione rationis, & sine libidinis ardore, ac extra *Galat. li. 7. cap. 2.*

extra omnem fœlitatem. Et D. Epiphanius, & Damasc. affirmãt, generationem illam fuisse valde miraculosam, vtpote, ex parentibus senili ætate prouectis.

Epipha. hæ-re. 78.
Damasc. lib. 4. cap. 15.
Genes. 1.

Secunda die dixit Deus: *fiat lux*, per quam egregiè B. Virgo adumbratur: tum quia, sicut ibi sacer textus ait, Deus separauit lucem à caligine tenebrarum; *& diuisit lucem à tenebris*, ita B. Virginem longè adeo separauit à peccatorum tenebris, vt caligine peccati originalis, qua omnes filii Adæ in puncto conceptionis suæ obscurantur, ipsam nec per momentum inuolui permitteret, vt non immeritò de ea dicere liceat; *& tenebræ eam non comprehenderunt*: tùm quia, sicut ex luce formatus fuit sol, vt nõ pauci Doctores docuerunt, cum Magistro sententiarum, ita sol iustitiæ Christus Dominus ex Virgine, tanquam ex splendidissima luce processit, ipsa dicente: *Ego feci, vt oriretur lumen indeficiens*. Videbatur certe cõuenientius prius produci solem, qui fons est totius luminis, deinde lucem; at, cum è contra factum fuerit in prima rerum creatione, id mysterio vacare minimè potest. Ego sanè illud latere puto, quod in illa creatione adumbrabat creator recreationẽ, & reparationem eiusdem; vnde quia futurum erat, vt sol iustitiæ Christus ex matre nasceretur immaculata, ideo ad id delineandum, voluit Deus, vt sol ex luce splendidissima, quasi ex matre nasceretur: tùm tandem, quia, sicut lux, etiamsi per immunda loca transeat, nihil prorsus inquinatur; ita B. Virgo, etsi naturali propagatione per progenitores suos peccatorum maculis infectos transierit, ipsa tamen instar lucis, omnis inquinamenti expers semper fuit. Tandem quia D. Augustinus super Gen. ad lit. lucem, quam tunc Deus creauit, describens, dixit: *Lux est simplex, summe multiplex, summe mobilis, penetrationis magnæ, minimæ resistentiæ, summe disparia generans, & concilians, summe conuertibilis, omnis naturalis motionis principiũ, summe perfectibilis, summe iucunda, summe communicabilis*: vnde *luce in corporibus nihil est vtilius, nihil cõmunius, nihil pulchrius, nihil velocius, nihil subtilius, nihil impassibilius, nihilque virtuosius inuenitur*. Sanè mirabiles isthæc lucis proprietates inaudita, ac ineffabilia beatæ Virginis præconia nos edocent. Illa enim fuit summè simplex, ea columbina simplicitate, de qua Christus Dominus: *Estote simplices sicut columbæ*: fuit multiplex in filiorum spiritualium procreatione, Iob dicente: *multiplex erit semen tuum*, de quo semine multi intelligunt verba illa Geneseos: *Inimicitias ponam inter te, & mulierem, & semen tuum, ac semen illius*, hoc est, inter aduersarios Virginis, qui sunt semen Diaboli, & inter fideles, & obsequentes Mariæ seruos, qui sunt semen illius. Est etiam non solum multiplex, sed mobilis, ita vt ad solum nutũ Dei in omni sua actione moueretur, vnde Sapi. 7 dixit: *Est enim in illa spiritus intelligentiæ, sanctus, vnicus, certus, suauis, multiplex, subtilis, disertus, mobilis, incoinquinatus*: hæc ibi: est etiam summæ penetrationis respectu electorum, quorum corda penetrans profundissimas in eis suæ deuotionis mittit radices, iuxta illud: *In Israël hæreditare, & in electis meis mitte radices*: quod autem subdit: *& minimæ resistentiæ*, eximiam eius clementiam, ac maternum Virginis amorem significat, quæ instar piæ matris filiorum precibus ad eam confugientium nescit resistere: Ipsa item disparia conciliauit, dum Deum, & hominem generãs distantissima extrema vnitate personæ cõiunxit, & inimicitias inter Deũ, & genus humanũ composuit.

Ibid.
Ioan. 1.
Magist. sent. & alij, in 2. dist. 13.
Eccles. 24.
D. August.
Matt. 10.
Iob. 5.
Genes. 3.
Sapien. 7.
Eccles. 24.
Genes. 1.

Secunda die posuit firmamentum in medio aquarum superiorum, & inferiorum: non dissimiliter Deus, vt est auctor gratiæ, posuit beatam Virginem, tanquã cœleste firmamentum, inter aquas superiores firmas, & immobiles, qui sunt Beati, & aquas labiles, ac fluxui, & mutabilitati obnoxias, eiusmodi sunt viatores: vnde sicut medium participat conditionem extremorum, ita beata Virgo cum Beatis fruebatur securitate diuinæ gratiæ, cum Viatoribus merendi virtute, & pote-

ſtate pollebat: cum Beatis exultatione, & amoris feruore flagrabat, cũ Viatoribus, cordis cõpaſſionem exercebat: cum beatis clarius Moyſe, & D. Paulo diuinam eſſentiam non ſemel vidit, cum Viatoribus vero in dies maiora fidei incrementa ſuſcipiebat.

Geneſ.1. Tertia die dixit Deus: *Congregentur aquæ in locum vnũ*, quarum congregationẽ vocauit: Maria: ad eundem modum B. Virgini diuinitus hoc nomen MARIA, impoſitum fuit, quia gratiarum fluenta in ea erant ſimul in vnum congreganda: vt enim dixit D. Hieronym. *cæteris per partes, Maria autem tota ſe infudit gratiæ plenitudo.*

D. Hieron. ſerm. de Aſſumpt.

Geneſ.1. Quarta die produxit Deus ſolem, & lunam; illum *luminare maius*, hanc, *luminare minus*, appellauit; & merito; quia luna totam ſuam lucem à ſole mutuat. Hoc etiam mirabile opus auctoris naturæ præterquam illud ſtupendum diuinæ incarnationis in vtero Mariæ factum præſignificauit. Sol enim iuſtitiæ, Verbum ſcilicet diuinum, & humanitas per lunam ſignificata Spiritu ſancto cooperante coniuncta fuere. Verbum diuinum eſt luminare maius, humanitas, luminare minus, quod ab ipſo Verbo omnem ſuam lucem, ac ſplendorem accepit: præter hoc inquam, luminare illud maius, & luminare minus Chriſtum, & Mariam prænotarunt, hæc enim velut luna à ſole iuſtitiæ Chriſto totam ſuam lucem mutuauit: in eo tamen valde diſſimilis fuit lunæ (quod & Marianam excellentiam non parum commendat) quod illa non ſemel eclypſim patitur, ex interpoſitione terræ inter ſolem, & ipſam: Beata autem Virgo, in qua nullus terreſtris affectus vnquam dominari permiſſus eſt, eclypſim nunquam agnouit.

Ibid. Quinta die fecit Deus volucres, & piſces: illa incredibili velocitate, hos tali conditione præditos, vt vaſtiſſimi aquarum gurgites eos, ſuffocare nequeant. Non diſſimiliter Deus beatam Virginem condidit tam ſingulari velocitate præſtantem, vt infeſtiſſimi etiam accipitres (Dæmones intelligo) in puncto conceptionis peccati originalis vnguibus illam dilaniare tentantes, non ſolum non comprehenderint, ſed nec ad illam appropinquare potuerint. Altiſſimus namque tanto ſuæ gratiæ fauore eam præmuniuit, vt inter medias propagationis humanæ aquas, quibus omnes filii Adæ, cum primum concipiuntur, ſuffocantur, ipſa inſtar piſcium ſuffocari non potuerit. Et ſicut ſexta die, hominem, quem creauit, conſtituit dominum reliquorum omnium, ſic certè beatam Virginem in Angelorum Dominam, & Cœlorum Reginam, & vniuerſi Imperatricem elegit, Eccleſia Catholica canente: *Aue Regina Cœlorum, Aue Domina Angelorum.* *Ibid.* *Eccleſia in offic. diuino.*

Septima, & poſtrema die requieuit Deus ab omni opere, quod patrarat; ita factus homo in poſtrema mundi ætate in vtero Virginis requieuit, vt, & ipſa teſtatur: *Qui creauit me, requieuit in tabernaculo meo.* Sanctus Ioannes Damaſcenus ſerm. de Aſſumptione non longè ab hoc laudationis genere diſcedens, Virginem vocauit *animatum cœlum*; & merito, quia quemadmodum cœlum incorruptibile eſt, & ideo non patitur peregrinam aliquam impreſſionẽ, ſic Virgo nullam peccati infectionem paſſa eſt: erat namque cœlum, ex quo ſol iuſtitiæ egreſſurus erat ſuxta illud Pauli: *Secundus homo de cœlo cœleſtis*, id eſt de Virgine cœleſti, incontaminata, puriſſima, ac libera ab omni peregrina peccati impreſſione: vnde ſicut in materia cœli priuatio cœleſtis formæ nunquam extitit, ita in Mariam diuinæ gratiæ priuatio, quæ per culpam originalem inducitur, nunquam irrepſit; cuius ſanè non leue indicium eſſe arbitror, quod totam vitam abſque leui etiam macula traduxerit, nullaque eius cogitatio, aut actio à rationis regula deflexerit. Experientia docet, quod ſi rami ſunt optimi, *Eccleſ. 24.* *D. Damaſc.* *1. Cor. 15.*

radicem

radicem oportet optimam esse : sicut enim quando talpa, vel vermis radicem arboris corrodit, rami siccari solent, sic infecta radice per peccatum, non potest non aliquis ramus infectus nasci. E contra verò, si radix sancta est, & ramos sanctos esse oportet, quare cum rami sancti fuerint, etiam radix, & principium debuit esse in Virgine sanctum: Radix enim fuit ab instanti suæ conceptionis de terra sitienti, rore diuinæ gratiæ fœcundata, atque adeo ab omni macula tunc præseruata; alioquin filius Dei minime illam corporaliter postea inhabitaret. Etenim si Arminius (vt vnanimi consensu referunt Aristoteles, & Plinius de histor. animalium agentes) adeo mundus est, vt si in limine speluncæ suæ lutum apponatur, canibus illum insectantibus, à venatoribus potius se capi patiatur, quàm quod domum suam ingrediens illam inquinatam inueniat: vnde insigne illud Arminii Epitaphium in ore omnium versatur: *malo mori, quàm fœdari*; si animal, inquam, hoc rationis expers munditiam ardenter adeo amat, quis auctorem munditiæ sibi persuadeat in ventrem illum fuisse ingressum, si speluncæ portam, hoc est conceptionem, quæ velut vitæ humanæ porta est, peccati originalis luto fœdatam præuidisset? Absit: Qui enim corpus eius virginitatis pudore integrum esse voluit, quia in illo per nouem menses habitare decreuerat, animam, in qua semper habitaturus erat, peccati corruptione deflorari permisisse arbitrabimur? Absit: Huc etiam facit, quod Magist. sentent. acutè dixit in 2. distinct 21. indignum fuisse, vt Diabolus appareret primis parentibus sub forma columbæ, cum postea sub ea Spiritus sanctus foret apparitурus; *Si permitteretur*, inquit, *in columbæ specie venire, maluisset, sed non erat dignum, vt spiritus malignus illam formam homini odiosam faceret, in qua Spiritus S. apparitурus erat*: Si ergo Spiritus sanctus minimè sumpturus carnem ex columba, noluit illâ à spiritu immundo inhabitari, quia ipse decreuerat sub colúbina forma mundo aliquãdo apparere, quomodo, quæso, quispiam credat, filium Dei ex Virgine carnẽ sumpturũ, permisisse eam ab immundo spiritu peccato originali illã maculante, prius inhabitari? Deinde, si indecens quidem esset corpus virginis alicuius denudari, quod adeò verũ est, vt, cum ciuitatis cuiusdam virgines nescio quo furore correptæ se occiderent, (vt refert Aulus Gelli. lib. 15. noct. Att.) hoc remediũ ad eas reprimendas gubernator adhibuit, vt quæ se occiderent, nudæ in plateis suspenderentur; at ipsæ, quia honestissimæ erant, nuditatẽ sui pudoris exhorrescẽtes, à tanto furore se coẽruerunt, & ab eo die, quo lex illa promulgata fuit, nulla deinceps mortem sibi intulit: Si ergo corpus cuiuscunq; virginis denudari, inhonestum est, quantò erit magis indecorum virginum Virginem, quæ Dei Genitrix futura erat, gratiæ veste denudatam in suã conceptionem mundum ingredi? non sic, non sic, sed præclarissimis gratiæ ornamentis induta, velut Reginã Angelorũ, & Dei Matrẽ decebat, ingredi. Ferũt Protogenem arte pingendi peritissimũ imaginem quandam inter ceteras ab illo depictas primum tenentem locum ingenti pulchritudine præditã, miroq; ornatam artificio, septem annorũ spatio depinxisse, & illis septem annis in cibo, & potu parsimoniam secuasse, vt ita ingeniũ eius aptius esset ad illam effingendã, ferunt-que eam viuis coloribus quater exornasse, ne temporum iniuria colorẽ, & splendorem amitteret; adeoque ea cura, ac diligentia opus illud euasit insigne, vt eius causa rex Demetrius Rhodos Insulam oppugnare noluerit, quia si ingredi voluisset Insulam, ea parte necessario bellũ erat incundum, in qua imago illa collocata erat: vnde maluit Ciuitatem illam inexpugnatam relinquere, quàm illud precioſum, ac eximium opus destruere. Postea imago hæc in Romanorum

Aristot. & Plin. & hist. Animal.

Arminij Epitaph.

Magist. sent. 2. dist. 21.

Aulus Gell.

Protog.

potestatem venit, & Pacis Templo consecrata est, quam videns insignis Apelles raptus in admirationem exclamauit dicens: *O eximium opus, mirares, summus labor, artificium maximum, sed deest illi gratia, quam si habuisset, proculdubio foret immortalis.* Gloriabatur Appelles, quod nescio quid gratiæ imaginibus tribueret, quod alii præstare non valebant; eximium certe opus Dei, imagoq; omnium præstantissima fuit Virgo sanctissima, in qua depingenda non per septem annos, sed per quadraginta duas generationes ipse moratus est, eam effingēs in Patriarchis, Regibus, & aliis eius maioribus, ac postea virtutum, ac donorum Spiritus sancti coloribus, eam illustrans. Hanc pulcherrimam imaginem Deus in die Conceptionis in theatrum mundi producit, vt ab omnibus inspiciatur. Absit ergo, vt quispiam defectum aliquem ipsi attribuat, aut illi gratiam, vel vno tantum tēporis momēto defuisse affirmet. Maximè cum artifex omnium peritissimus, laudet illā dicens: *Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te:* eamq; præ omnibus aliis tanti faciat, vt licet cetera omnes imagines obscurentur peccati litura, hanc tamen omninò incolumem esse voluerit. refert Plutarchus: Romanam quandam matronā à Zeuxi postulasse, vt sibi imaginem aliquam ex multis ab eo depictis donaret: ille optionem dedit, vt quam mallet, acciperet: at ipsa respondit, melius esse, vt ipse, qui pingēdi arte peritior erat, illam eligeret; Zeuxi verò renuente, illa hoc vsa est artificio, vt exploraret quamnam illarum imaginum pluris ille æstimaret: vocauit quendam illius seruum; qui Zeuxi mendaciter diceret; omnes eius imagines igne repente suborto, accendi; detulit nuncium seruus, & confestim illo audito, exclamauit Zeuxis: *Seruate mihi Adonidem; seruate mihi Adonidē:* quibus verbis demonstrauit, Adonidis imaginē maximè omniū ab illo æstimari, cum eam saltē voluisset in eo incēdio incolumē manere, etiāsi aliæ igne absumerentur: sic etiā Deus optimus maximus, solam hāc Virginis imaginem, licet alias omnes incendio generali peccati originalis concremari permiserit, liberam, & incolumē esse esse voluit, quasi dicens: *Seruate mihi Mariam;* sicut Zeuxis; *seruate mihi Adonidem.* nec id sanè mirum videri debet. Nam si (teste eodem Plutarcho) noluit Cæsar Augustus Alexandriam æquari solo eò, quòd ab Alexandro ædificata fuerat, quomodo Deus Virginem, quàm fundauit ipse, iuxta illud: *Et ipse fundauit eam Altissimus,* à Dœmone oppugnari, ac destrui pateretur? Quòd, si etiam ipse Alexander Magnus (vt asserit idem Plutarchus) templum Dianæ Ephesinæ inter septem orbis miracula numeratum euertere noluit, quia erat templum dicatum Deæ Puritatis, cum tamen cetera tēpla euertisset; qui fieri poterat, vt templū Virginis, quæ Dea (si fas est poëtico more loqui) puritatis est, ac sanctitatis, euerteretur per peccatū originale, aut in templo Dei sacrificium aliquod Dæmoni offeretur? posset enim, si Virginis templū aliquo peccato fuisset pollutum, gloriari quidem ipse in Virgine sibi oblatū fuisse sacrificium. Memoria dignum est illud, quod refertur 1. Machabæorum, fecisse Iudas: *Cogitauit,* ait sacer textus, *de altari holocaustorum, quod prophanatum erat, quid de eo faceret, & incidit illis consilium bonum, vt destruerent illud, ne forte illis esset in opprobrium, quia contaminauerunt illud gentes, & demoliti sunt illud.* si ergo opprobrium erat Iudæ offerri holocausta Deo in altari à gentibus polluto; quantò maius esset Domino, si altare Virginis ipsi consecratum, à Dœmone aliquādo peccati originalis macula pollutum fuisset? Quod etiā alio eiusdē sacræ Scripturæ simili exēplo sic declaro: Nam si Deus ex auro Idoli, quod fecerūt Israëlitæ, noluit fieri vasa ad templi honorem, ac splendorem, vel ad tēpli ministeria necessaria, non quia aurum Idoli optimum nō esset, sed quia erat aurum Idoli; quantò minus ex Virgine, si Dœmonis per peccatum fuisset Idolum, voluisset

Apelles.

Cant. 4.

Plutarch. in suis Apoph.

Psalm. 86.

Plutarch. de Alexand.

1 Macha. 4.

Deut. 7.

voluisset Deus vas pretiosissimum fieri, vbi manna diuinitatis reconderetur? & si indecens est, vt ex linteo, quod in coquina ad abiectissima deseruit munia, sacra fierent corporalia ad Missæ sacrificium in illis offerendum; indecens etiam esset, ex Virgine, si Dæmoni deseruisset, corporalia sacra fieri, vbi Christus sacerdos summus offerret oblationem Patri, quare, cùm ipse posset eam mundam eligere, nulla ratione immundam elegisse credam: potuisse autem quis negat? habebat enim Christus maiorem potentiam ad defendendam Virginem, quàm Dæmon ad illam offendendam. quemadmodum enim, si adamas inter duos magnetes ponetetur, qui maiorem haberet virtutem, & proximior esset, adamãtem ad se traheret, sic in Virgine contigit, quæ in conceptione sua fuit velut adamas inter duos magnetes positus, Christum, scilicet, & Dæmonem: à Christo tamen, quia & magnes maioris virtutis, & quia erat Virgini proximior, iuxta illud: *De qua natus est Iesus*, vehementius attracta fuit: maiorem ergo vim habuit gratia Christi ad Virginem ad se alliciendam, quàm peccatum ad illam inficiendam. Verum quia humana ruditas in eo semper hæret: qui fieri possit, vt, cùm B. Virgo ex progenitoribus peccati labe infectis descendat, nullam ex eis infectionem participaret? his, quæ sequuntur, exemplis edoceri, & manuduci poteſt. Obseruarunt non semel Nautæ, flumina quædam tàm veloci, ac rapido impetu mare ipsum ingredi, vt amaritudinem maris nullam contrahentia, dulces aquas secum ferant: ad eundem modum diuina virtute factum est, vt pertransiens B. Virgo per salsum illud mare suorum progenitorum amaritudine peccati infectorum, nihil huiusce modi amaritudinis contraxerit. Tradit etiam Philosophus in Metheoris, si vas ex cera virginea confectum, & vndique clausum in profundum maris immittatur, aqua repleri dulcissima, longeque à se marinæ aquæ amaritudinem, aut salsedinem propulsare. Non dissimiliter vas virgineum Mariæ, vndique Diabolo clausum, in mare huius sæculi per naturalem propagationem immissum, omnem peccati amaritudinem longè à se repellens, dulci solum diuinæ gratiæ aqua repletum fuit; vt postea Angelus ei dixit: *Aue gratia plena*. Item, sicut (non paucis rerum naturalium Hystoriographis id atteſtantibus) salamandra in medio ignis posita non comburitur; ita Virgo sanctissima inter parentes peccati originalis igne adustos, posita, nec minima illius scintilla offenditur; & sicut herba, quam Græci vocant Adyantum, vt iidem naturales docent, quamuis in medio puteorum, nascatur, ac truncus & radices inter aquas sint, rami tamen illius neutiquam aquas contingunt puteorum aqua quantumcunque magis, ac magis crescente: ita, quamuis progenitorum Beatæ Virginis truncus, & radices, vnde ipsa oritur, peccati originalis aquis fuerint submersi, illam velut adyanti ramum infectæ huiusce modi aquæ numquã tetigerunt; Quod, si ad rerum artificialium structuram mentis aciem conuertamus, reperiemus, quod licet aurifices, puluere, fumo, immò, & carbonis nigredine fœdati sint, ex deturpatis tamen eorum manibus, ac turpibus, & impolitis instrumentis vas aureum, aut argenteum miro artificio elaboratum, ac purissimum prodit, vt D. Ambros. notauit: Non secus, licet B. Virginis progenitores, qui fuerunt velut aurifices, qui aurcum hoc vas B. Virginis elaboratunt, peccati originalis nigredine deformati fuissent, ipsa tamen è manibus eorum prodiens, nec minimam illius nigredinis labem secum tulit: cùm enim esset vas, in quo cœleste manna diuini verbi incarnati collocandum erat, oportebat certè nullo antea turpi, ac mortifero liquore fuisse coinquinatum, ac tandem eidem difficultati aptè respondere poteſt per verba illa Dauidica: *Vox Domini intercidentis flam-*

Matth. 1.

Luc. 1.

D. Ambros. super 1. Mat.

Arist. 2. Metheor.

Psalm. 28.

flammam ignis: sicut enim Deus nouit, & potuit flammam ab igne diuidere, & calorem à luce, & è contra lucem à calore separare: in camino nam que illo babylonico ignis illuminabat pueros, sed non calefaciebat; ecce diuisionem lucis, à calore: in Inferno autem diuidit calorem ignis à luce, cum ignis ibi comburat, sed non luceat; sic sanè omnipotentia sua nouit Deus diuidere naturam humanam Virginis per naturalem propagationem ab Adam traductam ab infectione, & macula peccati orginalis, diuina spiritus sancti gratia illam præueniens. Cui sit honor, & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

Dan. 3.

HOMILIA XI.

In honorem immaculatæ Conceptionis Deiparæ Mariæ eruditè explicantur verba illa Canticorum: Quæ est ista quæ progreditur quasi aurora consurgens; pulchra, vt luna, electa, vt sol, terribilis, vt castrorum acies ordinata.

Cant. 6.

CONSVEVERE Astrologi fœlicem sortem alicuius ex puncto Conceptionis, seu natiuitatis augurari volentes eam ex beneuolo aspectu astrorum venari, vnde Suetonius in vita Cæsaris scribit illum in stemmata, & insignia sua accepisse figuram, quam magnus Astrologus Diogenes in natiuitatē eius ediderat, in qua animal quoddam descripserat semicapram, & semipiscem, significans in hoc duo hęc astra capricorneum, & piscem, in eam natiuitatem cōcurrisse. Depinxit etiam inter pedes huius animalis globum, & gubernaculum nauis, necnon & cornucopiam, globo mundum, gubernaculo sceptrum regiū, cornucopia diuitiarū abundantiam significaret, quibus fœliciter Cæsari fruendum erat. Vt tamen hanc fatalem fœlicitatem ostenderet Cæsar à principio sui natalis secum cæpisse, & ineuitabilē esse, vt falso ipse putabat, voluit pro stemmatibus prædictam figurā accipere. Certè si nos tanquam Catholici astrologi explorare cupimus punctū Conceptionis Virginis, reperiemus fauorabilem adeò ei fuisse, solis aspectum, vt nulla peccati nebula eam obscurari pateretur: ingressus est enim tunc sol in signum Virginis, dicente Ioan. *Signum magnum apparuit in cœlo; mulier amicta sole, & luna sub pedibus eius, & in capite eius corona stellarū duodecim.* Ecce describit Virginem à capite vsque ad pedes vndique perlucidam, ac fulgentem, vt significet, à principio vsq; ad finem gratiæ splendore semper coruscasse; Cuius tam singularis excellentiæ admiratione rapti Angeli dixerunt: *Quæ est ista, quæ progreditur, quasi aurora consurgens, pulchra, vt luna, electa, vt sol, terribilis, vt castrorum acies ordinata?* In primis comparant illam auroræ, quia sicut hæc lucens incipit esse, & in luce crescit, quoadusq; fulgenti soli coniungitur, sic immaculata Virgo in puncto, vt concepta fuit, cępit diuinæ gratiæ luce clarere, & in hac claritate indies succrescens, tandēm cum sole iustitiæ Christo Domino in cœlesti beatitudine miris gloriæ decorata fulgoribus fuit coniuncta. Atque huc faciunt verba illa Dauidica:

Apoc. 12.

Cant. 6.

Adiuuabit eam Deus mane diluculo. Psalm. 45.

Sanè quosdam sanctos adiuuit Deus ad occasum solis, vt bonum latronem; alios tardiùs, vt Magdalenam, & alios in meridie, vt martyres, in qui feruore persecutionum fideles inuenti sunt: alios adiuuit hora tertia, vt Apostolos, qui primitias spiritus habuerunt: aliis opitulatus est mane, vt Ieremiæ, & Baptistæ ab vtero materno eos sanctificans; hucusque progressa fuerat diuina gratia in subleuanda hominum miseria; tamen, vt adiuuaret Virginem, non solum mane surre-

Suet. in vita Cæsaris.

surrexit, sed *mane diluculo* eam prælibe-
rãs, & perseruans in puncto Conceptio-
nis suæ à macula culpæ originalis. Ob-
seruare etiam oportet circa eumdem lo-
cum, quod vbi nostra vulgata legit:
Ibid. *Adiuuabit eam Deus mane diluculo*, alia
versio habet: *Adiuuabit eam ab aurora*
matutina: hoc est, cùm primum illud
mirabile factum est, vt in principio au-
roræ Conceptionis Deiparæ Mariæ præ-
ter communem ordinem humanæ Con-
ceptionis, diuinæ gratiæ noua lux oriri
Esther 8. visa sit, vt habetur Esther 8. Noua (in-
quam) secundum intensionem, quia co-
piosior gratia fuit illi collata in princi-
pio suæ formationis, quàm reliquis san-
ctis in fine vitæ illorum: noua etiã, quia
nemini vnquam contigit in media cali-
gine Conceptionis humanæ, diuinæ gra-
tiæ luce perfundi, nisi soli beatæ Virgi-
ni; vnde rectè ei congruit illud Ioannis
Ioan. 1. 1. *Et lux in tenebris lucet, & tenebræ eam*
non comprehenderunt, hoc est, in medio te-
nebrarum Conceptionis, vbi nemo vn-
quam vidit lucem, noua hæc diuinæ
gratiæ lux emicuit; hincque factum est,
vt tenebræ caliginosæ noctis peccati ori-
ginalis eam comprehendere non po-
tuerint. Quare, sicut in constructione
mundi quod primo effecit Deus, fuit
Gen. 1. lux, dicens: *Fiat lux, & facta est lux*, in
eaque adeo sibi complacuit, vt dicat
Ibid. Sacer textus: *& vidit Deus lucem, quod*
esset bona, & diuisit lucem à tenebris: sic
Deus in constructione beatissimæ Vir-
ginis, hoc est, in eius Conceptione, pri-
mum quod effecit, fuit lux diuinæ gra-
tiæ, quam Virgini inesse tantoperè Deus
sibi complacuit, vt illam à tenebris pec-
cati diuisam semper permanere voluerit
Etenim, quamuis ita sit, quod in aliis
iustis lux gratiæ diuisa sit à caligine pec-
cati mortiferi, cum quo habet intrinse-
cam incompossibilitatem, non tamen
diuisa est, & maximè per longum tem-
pus à tenebris peccatorum venialium,
Iacob. 3. à quibus nemo immunis vixit, iuxta il-
lud Iacob: *In multis offendimus omnes:*
& illud Ioannis: *si dixerimus, quoniam*
peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, &
veritas in nobis non est: tamen in beata
Virgine illud mirabile fuit, ob præser-
uationem à peccato originali, quod sic
Deus diuisit lucem à tenebris, vt nec mi-
nima vnquam peccati venialis obscuri-
tate obnubilata aliquando fuerit. Vnde
de B. Virgine altiùs verificatur illud Ge-
neseos: *Vidit Deus lucem, quod esset bona,* *Gen. 1.*
& diuisit lucem à tenebris.

Addit etiam Regius Vates: *Deus in* *Psalm. 45.*
medio eius non commouebitur. Nullum
beneficium maius excogitari potest,
quàm quod Deus nunquam ab anima
recedat; sicut è contra, nullum maius
execrandum malum ei accidere potest,
quàm, quod Deus ab illa absens fiat:
hinc per Prophetam ait: *Væ eis, cùm re-* *Osæa 9. iuxta*
cessero ab eis. Non ignorabant gentiles *vulg.*
illi Tyrii, de quibus narrat Curtius for- *Curtius.*
tissimis vinculis Dei sui Apollinis sta-
tuam imagini Herculis, qui eorum ad-
uocatus erat, obligasse, vt si quandoque
contigeret Apollinem velle ab eis rece-
dere, Herculis fortitudo eum persistere
compelleret: opinabantur enim illi
Deos facile se conferre ad absentes,
qui eos multis precibus vocitassent, vt
eorum prouincias protegerent. Vnde
Romani, vt auctor est Chartarius li- *Chartar. de*
bro de Imaginibus, maximam adhibue- *lib. de Imag.*
runt curam; vt nomen Dei tutelaris,
cuius patrocinio specialiter Romana
ciuitas commendata erat, omninò ig-
noraretur, ne incolæ aliarum prouincia-
rum possent illum euocare. si ergo sum-
ma infœlicitas est, recessus Dei ab ani-
ma, fœliciissima sors beatæ Virgini con-
tigit, in qua semper Deus inhabitauit,
& in qua permanenter adeò pedem fixit,
vt non solùm non recederet ab ea per
peccatum originale, aut mortale, sed
neque commoueretur leui aliquo ve-
niali, Dauide dicente: *Deus in medio* *Psalm. 45.*
eius non commouebitur: Vel aliter eadem
verba explicemus, dicentes, quod ali-
quando Deus ab anima discedit, ali-
quando

quando non discedens, in illa mouetur. Discedit quidem per peccatum mortale; mouetur, quasi qui ad discessum appropinquat, per peccata venialia, quæ ad mortalia disponunt. De Virgine igitur ait Dauid: *Deus in medio eius non commouebitur*, hoc est, non solùm per peccatum mortale ab illa non discedet, sed neque per veniale commouebitur.

Ibid.

Cant. 6. Subiungunt deinde Angeli: *Pulchra vt luna*; quia sicut luna in primo instanti suæ creationis fulgentissimis solis radijs cœpit irradiari; ita sacratissima Virgo in puncto suæ Conceptionis solis iustitiæ clarissimo lumine illam irradiante, cœpit diuinis fulgoribus coruscare. Vnde, sicut luna in sui creatione tenebras nesciuit; ita & Virgo in sua Conceptione peccati originalis caliginem ignorauit. Obseruaui non semel, quod cum pulchra aliqua imago depingitur, si fortè tabula fœlicis ac bonæ lunæ tempore ab arbore præcisa non fuit, fissuras patitur, quod Hispanè dicitur: *quiebra Haze vizio*. Si tamen è contra præciditur, vigente (vt aiunt) bona luna, solida manet semper absque rimula vel fissura; ita certè philosophari nobis licebit in hunc modum: Beata Virgo fuit cœlestis quædam imago supremi pictoris arte confecta, catholicaque fides nos docet, nullam vnquam nec leuis peccati venialis fissuram substinuisse; fuit ergo præcisa vigente bona, ac fœlici luna, quod Hispanè dicitur: *fuè cortada en buena luna, ò que el corte de su Conception fuè en dichosa luna*: constat autem, quod si peccati originalis macula in sua Conceptione deturpata fuisset, infœlici potius, & aduersa luna influente concepta extitisset. Idque sanè est, quod valdè Angeli admirantur, vt præter communem omnium Conceptionem maculam ipsa nullam contraxerit, & ideò aiunt.

Ibid. *Quæ est ista, quæ progreditur, pulchra, vt luna.* obseruaui rursus, (idque ingenti admiratione dignum esse reor,) quod tempore noctis, quantò luna clariorem, ac lucidiorem se ostentat, tanto canes altiori voce, & rumore contra illam oculorum aciem intendentes, oblatrant: cuius rei rationem inuestigans, inueni Alciatum in quodam suorum Emblematum illam reddere: Ait enim, canem inspicientem lunam videre in illa, quasi in splendenti speculo suam propriam imaginem, ac figuram, indeque imaginatur adesse ibi alium canem similem sibi, & ideo oblatrat, vt frequenter consueuerunt canes, cùm alios vident. Verba Alciati hæc sunt.

Alciat. in Emblem.

Seq; videns, alium credit inesse canem.

Tamen luna intrepidè nihil omninò eius oblatratione præpedita progreditur vlterius, velocem suum motum peragēs: non dissimiliter accidit Virgini: clamant quidem nonnulli aduersus pulchritudinem, & claritatem immaculatæ eius vitæ, peccatum etiam actuale ei obiicientes, quam pulchram, vt lunam compellat diuinus sponsus, quia videntes illam similem sibi in natura, & in ratione habēdi illam per naturalem propagationem, imaginantur conspicere in ea, atque in seipsis rabidum canem peccati originalis & actualis.

Seq; videns, alium credit inesse canem.

At B. Virgo nihil pendens hanc falsam calumniam, progreditur vlterius profundiores in dies huius veritatis radices in fidelium animos mittens. Sed iam ad lunarem velocitatem accedamus, quę candam immaculatam Virginis Conceptionem non parum illustrabit. Ferunt Astrologi (nemine dissentiente) lunam omnium Astrorum velocissimā, ac celerrimam esse, & ideo breuiori tempore, quàm reliqua, cursum suum peragere. Mercurius 355. diebus, & totidem Venus illum perficiunt; sol 365. & reliqui Planetæ quanto altiores, plus temporis in cursu suo consumunt; Luna verò ita velox est; vt viginti octo diebus totum suum spatium percurrat. Lunæ ergo comparant Virginem, vt miram eius velo-

velocitatem & inauditam celeritatem in progressu spirituali designet; qua reliquos sanctos adeò excelluit, vt, cùm quidam paulò pòst natiuitatem, vt Innocentes Martyres, & infantes baptizati, alii paulò ante in vtero materno sanctificati fuerunt, vt Ieremias, & Ioannes Baptista; ipsa tamen diuina virtute ad eò cursum accelerauit, vt in primo instanti suæ Conceptionis diuina gratia, perfusa, ardentibusque diuini amoris flammis inardescere cœperit. sed quid non filius sanctus accelerasset sanctificationem Matris, qui & nomen accelerationis habebat: Isaia dicente: *Voca nomen eius Accelera, festina, prædare*, & opera sua ita festinanter exercuit, vt cùm primùm conceptus, properare fecerit Matrem: *Abijt in montana cum festinatione*. Et mox Ioannis sanctificationem accelerauit, non expectans eius ortum, sed illum potiùs præueniens: Et cùm deinde primum natus est, in Bethleem confestim absque vlla mora Pastores vocat, & Reges magos accersit hanc celeritatem præuidens Dauid dixit: *Exultauit, vt gigas ad currendam viam*. Si ergo filius Dei ita festinauit, vt seruis suis benefaceret, quanto amplius festinasse credendus est, vt Matri suæ in euidenti periculo in Sathanicam seruitutem incidendi constitutæ, præsentissimo remedio opitularetur? Igitur, cùm in illa conceptione hoc periculum subierit, dicendum est, filium celerrimo cursu festinasse, vt peccato originali aditum prorsus præcluderet, & Sathanæ tyrannicam seruitutem, quæ per illud incurritur, longè à Maria propulsaret. Nec sufficit sanè dicere, satis vtique Christum festinasse, cùm immediatè post instans Conceptionis, & contractionem peccati originalis, illam sanctificaret, & ab inflicto vulnere sanaret. Arbitror namque (neque vllus sanæ mentis in hoc dissentire potest) satis illū opem suam differre, qui cùm posset re facile à præcipitio præseruare, solum tamen occurrit, & auxilium præstat post casum & lapsum, vt illatum vulnus sanet. Addo, quod ad infamiæ notam incurrendam parum refert, parùo, vel multo tempore ea labe, quæ illam parit, aliquem infectum fuisse. Crimen enim læsæ maiestatis humanæ, vel diuinæ, vt hæresis, aut proditionis breui tempore committi potest, & tamen infamia inde pullulans in mille generationes labitur, &, vt cancer, per omnes filios serpit. Ne ergo dicamus beatam Virginem ancillam vnquam fuisse Diaboli, & sub potestate eius iacuisse, quod in infamiam Matris Dei cederet, opus est fateri, nec per momentum peccati originalis labe maculatam extitisse; alioquin illa infamiæ nota semper durasset, vt cecinit Ouidius de Ponto *culpa perennis erit*, scilicet infamiæ quæ ex ea manet, licet ipsa pereat.

Isai. 8.

Luc. 1.

Psalm. 18.

Cæterùm; non contenti Angeli auroræ, & lunæ comparatione beatam Virginem cohonestare, cum sole lucidissimo omnium planetarum illam comparant. in quo ea occurrit meritò enodanda difficultas, cur Angeli comparaturi Virginem huic solari planetæ, prius auroræ, & lunæ, quæ multò minori claritate, quàm ille, fulgent; eam comparârunt? Respondeo primò, solis comparationem addidisse, vt significarent in hac immaculatæ Conceptionis prærogatiua per auroram, & lunam præsignificata, solam & vnicam instar solis inter omnes puras creaturas beatam Virginem extitisse. Vt enim docet D. Isidorus libr. Ethymolog. sol dicitur, quia solus est, & vnicus. Secundò respondeo, id consulto effecisse, ne, si tantum Virginem soli comparassent, quæ supremam habet lucem, & cuius nullum decrementum aut augmentum esse nescitur, Deus esse crederetur. Vnde, vt puram creaturam esse fatentur, comparârunt illam primo auroræ, quæ minus lucida, deinde lunæ, quæ lucidior est, ac tandem soli, qui reliqua omnia

D. Isid. libr. Ethymolog.

claritate superat. Hæc enim mutabilitas per incrementum lucis, & per verbum illud, *Progreditur*, significata, quæ Deo minimè competere potest, ipso dicente: *Ego Deus, & non mutor*, manifestè relinquit beatam Virginem non Creatorem, sed creaturam esse. Tanta certè fuit beatæ Virginis sanctitatis excellentia, tanta dignitas, atque maiestas, vt oporteret Spiritum sanctum illo dicendi artifi. io vti, ne mundus deciperetur, putans illam esse Deum, vt facilè se deceptura iri ingenuè fassus sit D. Dionysius, nisi fides Catholica sibi obstitisset. Denique Soli aptè Virginem cõparari ex eo non obscurè liquet, quod, quia medius est inter planetas, ita vt super se habeat tres, & infra totidem alios, sic beata Virgo in excellentia, & puritate ita medium locum tenet inter Deum, & Angelos, vt, si de Personis loquamur, super se solùm habeat tres diuinas Personas, quæ sunt præcipuæ planetæ, ex quorum influentia tota mundi machina pendet; infra se verò habet tres alios planetas, triplicem scilicet Hierarchiam Angelicam, omnes Angelos in se comprehendentem. si ergo in puritate medium locum tenet Beata Virgo inter Deum, & Angelos, apertè efficitur, non æquare eximiam Dei puritatem, excedere tamen Angelicam, & consequenter caruisse omni labe peccati tàm actualis, quàm originalis, cùm etiam Angeli ea pœnitus caruerint; alias puriores fuissent illi, quod neutiquam ipsi concederent, qui Reginæ suæ in omnibus diuinæ gratiæ charysmatibus primas facilè deferunt.

Cant. 6.

Malachiæ 3.

In vita B. Diony. Areo pag.

Porrò sequentia verba iã exponamus, quæ non parum immaculatæ Conceptionis argumento deseruient: *Terribilis, vt castrorum acies ordinata*; vel, vt vertunt Septuaginta Interpretes: *pauor, vt ordinatæ acies*. siue, vt legit Vatablus, *formidabilis, vt acies instructæ*; vel, vt transfert Pagninus, *Terribilis, vt astra cum vexillis*, vel, vt placet Gregorio Nissæno, *super tãquam instructa acies*; vel, vt vertit Ambrosius lib. 7. de Isaac cap. 7. *Terribilis, sicut admiratio ordinata*: vel tandem, vt alii advim vocabuli Hebræi attendentes: *Terribilis, vt rotunditas*, alludentes ad corporũ rotundorum naturam, quæ in omnem partem absque sui læsione sunt apta moueri.

Cant. 6.

LXX. Interpret. Vatablus. Pagninus.

Greg. Niss. D. Ambros.

Hebræa lectio.

Meritò quispiam mirari posset, cur sponsus postquam vocauerit beatam Virginem solem, & lunam, eandem compellet, *aciem Castrorum*? hæc enim, vt omninò dissimilia, inter se coniungenda minimè videbantur, cùm nihil cum astro lunari, & solari commune habeat castrorum acies. Illa namque morantur in Cœlo, hæc in terra; illa sunt inanimata, hæc animata; illa infatigabilia, hæc fatigabilis; illa inuincibilia, hæc vincibilis, & expugnabilis? At arbitror multum per omnem modum prædicta Epitheta inter se conuenire: tum quia sicut nihil est pulchrius in die, quàm Sol, nec pulchrius in nocte, quàm luna, ita in bello pulchrius nihil, quàm castrorum acies bene ordinata: tum quia puto Angelos alludere ad solem, & lunam, qui tempore Gedeonis cursum suum cohibentes steterunt, vt milites Gedeonis hostes suos expugnare possent. Vnde gloriosa illa victoria non tam fuit Gedeonis, quàm solis, & lunæ, cum eorum auxilio illam tulerit. Cùm ergo fideles continuum bellum gerant aduersus Principes tenebrarum, iuxta illud Diui Pauli: *Non est nobis colluctatio aduersus carnem, & sanguinem, sed aduersus Principes, & Potestates tenebrarum harum*, sitque etiam per quam manifestum, nihil magis opponi tenebris, quàm lucem solis, & lunæ, rectè beata Virgo, quæ ad pugnam illam eos vehementer adiuuat, soli, & lunæ meritò comparatur. cùm instar terribilis exercitus Principes tenebrarum profligat, vnde hac eadem metaphora vtens Diuus Paulus dixit:

ad Ephes. 6.

Abijcia

ad Rom. 13. *Abijciamus ergo opera tenebrarum, & induamur arma lucis*; si igitur Beata Virgo in defensionem fidelium est velut terribilis exercitus, quantò magis credendum est in defensionem sui terribilem Dœmoni se ostentasse, cùm in principio suæ Conceptionis illam expugnare, & in seruitutem suam redigere tentauit? Maximè, quod sponsus non componit illam cum quacunque castrorum acie, sed cum benè ordinata. Ordo autem Exercitus in eo præcipuè attenditur, vt principium, & finis illius, quod vulgari sermone Italicè dicitur: *L'antiguardia, & retroguardia*, vndique clausi sint, vt hostis nulla ratione possit illum irrumpere, alioquin confundet ordinem, & facilè tota militum acies vincetur. Beatissima igitur Virgo fuit velut acies castrorum rectè ordinata, quia nec in fine, nec in principio suæ Conceptionis, quæ fuit velut *antiguardia*, nec in fine suæ mortis, quæ se habuit velut *retroguardia*, aditus vllus vnquam Dœmoni patuit, & ideo nec animæ eius in Conceptione corruptionem peccati originalis, nec corpus in morte conuersionem in puluerem sustinuit. Ad quæ Num. 23. huc mirificè facit, quod de Balaam Propheta sacra narrat historia. Postulauit ab eo Rex Balàc, vt malediceret exercitui populi Dei, falso existimans facilè ab eo fore deuincendum; at renuente Propheta id facere, compulit eum in locum sublimem ascendere, vnde tòtus exercitus patebat, vt si fortè videret illum quidquam mali facere, ad maledicendum ille commoueretur; At contrà Regis opinionem res accidit: nam postquam ascendit in montem: Ibid. *cumque dixisset eum in locum sublimem super verticem montis Phaga*, intuens exercitum populi Dei, & obseruans nullum in eo erectum Idolum, nec quidquam flagitii ab eo committi, non solum non ei maledixit, sed benedixit, & multis laudibus eum cumulauit dicens: *Non est idolum in Iacob, nec videtur simulachrum in Israel, Dominus Deus eius cum eo est, & clangor victoriæ Regis in illo*: sic, sic, noui ego non paucos, qui quibusdam apparentibus, sed reipsa infirmis rationibus conuicti, idolum peccati originalis in beatissima Virgine extitisse autumarunt sed ascendentes in montem contemplationis huius sinceræ veritatis, quod B. Virgo vera Mater, & Genitrix Dei originalis peccati expers fuerit, continuò exclamarunt: *Non est Idolum in Iacob, nec videtur simulachrum in Israel, Dominus Deus eius cum eo est, & clangor victoriæ Regis in illo*: ac si clarius dicerent; nunquam fuit Idolum peccati originalis in Maria; nunquam alicuius actualis culpæ simulachrum extitit. Ibid.

Tandem, vt iam finem dicendi faciam, existimo addidisse Spiritum sanctũ quartam aciei terribilis comparationem, vt si humanus intellectus adeò proteruus fuisset in assentiendo huic veritati immaculatæ Conceptionis, vt neque comparatione auroræ, lunæ, & solis conuincatur, saltem audiens Angelos dicentes in die Conceptionis eius; *Terribilis est, vt castrorum acies ordinata*, persuadeat sibi ab omni peccato immunem fuisse: nam si, velut exercitus armatus, & Diabolo terribilis, ac formidabilis ingreditur mundum, manifestum est, non ingredi velut captiuam Dœmonis. Hanc enim captiuitatẽ peccatũ originale inducit Et quidem B. Virgo adeo semper Dœmoni terribilis extitit, vt non defuerit, qui dixerit, Christum Dominum voluisse tentari à Dœmone in deserto, & non in domo B. Virginis, cum qua permultos annos habitauit, quia sciebat beatissimã Matrem suam adeò terribilem esse Dœmoni, illumque eius præsentiam adeò exhorrescere, vt minimè in propria eius domo filium suum tentare auderet. Nec refert, si quis obiiciat, ad hoc inficiandum, Christum Dominum Diabolo terribiliorem Matre sua extitisse; Cant. 6.

potuit enim,(& maxime ad tempus)non tam innotescere illi terribilitas Filii,quã Matris; diuino namque consilio multa, quæ ad Christum Dominum pertinebant,occulta fuisse Dæmoni communi consensu frequenter docent Sancti Patres.

HOMILIA XII.

Sub metaphora Templi, & Domus Dei variis locis sacræ scripturæ, multisque animi conceptionibus illustrata, immaculata Virginis Conceptio magis stabilitur.

2 Paralip. 5. & 3 Reg. 8.

QVEMADMODVM (sacra narrante Historia,) postquam Salomon ædificauit templũ Domini, festum instituit ædificationis illius; ita sancta mater Ecclesia, diuino spiritu afflata, celeberrimo hoc templo B. Virg per manus superni artificis ædificato, solemne festum celebrat ædificationis illius,quæ fuit immaculata eius Conceptio. Obseruatione autem ante omnia duo præcipuè digna arbitror, quibus proposito argumento, pergratum, ni fallor, dabimus exordiũ. Sacer Exodi textus ait; Moysem non potuisse intrare tectum fœderis. *nec poterat*, inquit, *Moyses ingredi tectum fœderis nube operiente omnia; & maiestate Domini coruscante.* Certè Moyses incredulus voci Domini dicentis: quod ex dura petra aqua suauissima educenda erat,impeditur à nebula ingredi sanctum illud fœderis tectum;nõ secus, qui dubius est,B. Virg. ex turbido parentum fonte, qui peccato infecti fuerant,velut purissimam aquam profluxisse,non admittitur ad celeberrimam huius templi ædificationem, prodignitate celebrandam: vnde si omnes ingredi volumus, omnes pariter credamus immaculatam Virginis Conceptionem: Nulla sit inter nos sententiarum diuisio:id enim gratum Deo fore, non obscurè ipse præsignificauit; subiungit namque idem textus: *Nec adhuc in illo tempore vices, & ministeriorum ordo inter eos diuisus erat*: quæ verba explicans Glosa, & Caiet. aiunt, quod quamuis Dauid statuerat diuisionem inter Sacerdotes,& Leuitas:in hac tamen ædificationis templi solemnitate non fuerunt seruatæ diuisiones sacerdotum; sic sanè in Conceptione B. Virginis per ædificationem illius templi adumbrata, oportet non esse sententiarum diuisiones,sed omnes vnanimes, & concordes immaculatam, illam perclamemus. Addit etiam sacer textus verba alia,quæ singulari mysterio non vacant: nam loquens de nebula, & caligine operiente templum, molestam fuisse sacerdotum oculis illorum,-quorum officium erat clangere tubis: itaque maiestate Dei ingredientis illud templũ, sacerdotum oculos nebula prohibebat videre gloriam eius ibi corruscantem, non tamen impediebat ore tuba canere ad celebrandam solemnitatem illam;nõ secus in celebri hoc immaculatæ Conceptionis festo vult quidem Dominus oculos humani intellectus non curiosè illud aspicere,aut humano discursu illud scrutaris; vnde noluit infallibilis definitionis Ecclesiæ lumine illud clarere, sed q̃ sub opinionũ nebula velut velamine lateret;cupit tamen,eiq; gratissimum est vt omnes sacerdotes tubis clangant, hoc est, vnanimes ore & opere celebrent ædificationẽ mystici huius templi Dei; quæ est immaculata Virginis Conceptio: sic enim implebitur, quod ibidem dicitur: nam vbi vulgata nostra loquens de templo illo, legit: *compleuerat gloria Domini domum Dei*: originale Hebræum ait:vt egregiè adnotauit Card. Caietan. *Implenit honor Domini domum Dei intus, & extra.* Sanè cùm Deus diuinis charismatibus sacrosanctum hoc templum B. Virg interius, & exterius locupletauerit,ad nos spectat diuinis laudibus,& encomiis.

Exod. vlt.

Num. 20.

2. Paral. 5.

Ibid.

Ibid.

Caiet. in c. 5. lib. 2. Paral.

comiis iam interius, quàm exterius immaculatam eius Conceptionem plaudẽtes celebrate. Quod, vt præstemus, celeberrimi illius templi Salomonis, quod B. Virginem præfigurauit, singularem fabricam contemplemur. & quidem (vt à temporis circumstantia exordiamur) sicut templum illud ædificatum fuit à pacifico Salomone tempore pacis, cum nullum bellum imminebat, & quando, vt
3. Reg. 5. dicitur lib. Regum, *non erat Sathan, neq; occursus malus*; ita sacrosanctum Virginis templum ædificari cœpit in eius Conceptione, cum Dœmonis occursus non adfuit, quia Dominus ligauerat illum, & os eius concluserat, ne in Virginem, quæ futura eius Mater erat, peccati originalis virus euomeret. In isto ergo fœlicissimo tempore pacificus Salomon, filius Dei ædificauit hoc sacratissimum B. Virginis templum, cuius adeo firma, ac solida aperuit fundamenta, vt Regius Vates non
Psalm. 86. dubitauerit dicere: *Fundamenta eius in montibus sanctis*. scio receptissimam esse multorum intelligentiam, per hos montes intelligi sanctos Dei, quorum sanctitatis verticẽ prima gratia, & reliqua charismata, quæ velut fundamenta Virgini collata fuêre, longo interuallo superarũt; ita vt in maiori perfectione illa acceperit, quàm alii per totum vitæ curriculum acquisierint: benè quidem, haud inficior hanc intelligentiam, sed altius tendit explicatio
Iacob. Episc. Ianuen. super Psal. 86. Iacobi Episcopi Ianuensis, qui ingeniosè, ac piè per montes illos intelligit potentiam Patris, sapientiam Filii, bonitatẽ Spiritus sancti; cùm ergo Conceptio Virginis, in qua iacta fuerunt eius fundamenta, nitatur super potentiam Patris, nemo sanè oppugnabit, possibile esse immunem fuisse à peccato: cum etiã nitatur super sapientiam Filii, quis non verebitur dicere, defuisse menti diuinæ, & infinitæ eius scientiæ modum, quo virtute sanguinis Christi, & intuitu meritorum eius, ab originali labe Genitricem suam præseruaret? ac tandem, cum conceptio huius gloriosæ Virginis nitatur super bonitatẽ Spiritus sancti; reliquum est, vt omni peccati malitia caruerit, arguatur adeo ab originali labe præseruata fuerit, ipsa dicente per Ecclesiasticum: *In me gratia omnis viæ, & veritatis*; si ergo, *omnis*, gratia præseruationis ab originali ei non defuit. Si, *viæ*: ergo loquitur de gratia accepta in via, non de ea, quam habet in patria; si tandem, *veritatis*, ergo Virginem in sua conceptione præseruatam fuisse verissimum est. Denique prædicta verba pariter etiam probant iuxta propositam intelligentiam, B. Virginem omni prorsus peccato actuali perpetuo caruisse; sanè peccata actualia ad hæc tria capita reuocantur; aut enim sunt ex infirmitate, vel ignorantia, aut ex malitia. Peccatum Petri negantis Christum ex timoris infirmitate processit, quia tunc non erat firmiter fundatus super potentiam Patris: peccatum Pauli Ecclesiam Dei persequẽtis ex ignorantia ortum habuit, vt ipse testatur, *Ignorãs feci*. Nondum enim fundatus erat in sapientia Filii: peccatum Iudæ ex pura malitia fuit, vt clarè indicãt verba Dauidis: *Dilexit maledictionem, & veniet ei*. fundatus quippè minimè erat super bonitatem Spiritus sancti: at beatiss. Virgo nulla vnquam huius triplicis peccati macula inquinata fuit; nam qua parte fundabatur in Patre, per potentiam Patris roborabatur, nisi ex infirmitate conditionis humanæ in peccatum etiam leuissimum laberetur; quatenus verò super Filii infinitam sapientiam nitebatur, ab hac ne per ignorantiã à recto deflecteret, mutuabat; vt verò super bonitatẽ Spiritus sancti, à peccato per malitiã committendo, longè semper aberat.

Ecclus. 24. Matth. 26. Actor. 9. 1. Timot. 1. Psal. 108.

Porrò iactis iam fundamentis erexit supremus huius templi opifex varias columnas cum basibus suis firmissimis. *Excidit columnas septem, miscuit vinum, & posuit mensam*. Per has columnas communiter Patres docent, intelligi septem virtutes, tres theologales, & quatuor cardinales; vel septem dona Spiritus sancti: his enim columnis nitebatur fabrica huius

Proverb. 9.

miraculosi templi: sed addit, quod nostro instituto mirificè facit, *Miscuit vinū, & posuit mensam*, quia verè vterus virginalis fuit velut sacra quædam officina, in qua factus est panis cœlestis corporis Christi, & vinum sanguinis eius *germinans virgines*: ex quo inferre licet, quod si Deus vult panem consecrandum in altari absque fermento esse, quia fermentum ad corruptionem tendit, sub quo tamen tamdiu solum delitescit, quamdiu durant species panis, quod modicū temporis est; coniunctum valde cum ratione arbitror, vt ad sumendam carnem ex B. Virgine, quę secum indissolubili vnionis hypostaticæ vinculo vnita in æternum perseueratura erat, non desumeret illam ex materia, quæ alicuius peccati fermento corrupta vnquam fuisset.

Ibid. *Zach. 9.*

Deinde inter alia memoranda, quæ de templo illo sacra narrat Scriptura, illud vnum mirabile refert, quod, vt habetur libr. 3. Regum, in eius ædificatione, nec malleus, nec serra vnquam audita fuêre: quod, qua ratione sit intelligendum, non est vna omnium sententia: Quidam arbitrantur, quod vel murmur, vel strepitus nullus esset in templo ædificando, si cum ingenti artificum multitudine ibi operantium conferatur. Aliis placet, quod nullus prorsus sonus audiretur, quia lapides ita artificum opera iam elaborati, ac dolati in templum deferebantur, vt absque vllo strepitu inuicem copulari possent; sed S. Theodoretus hanc difficultatem mouens, respondet his verbis: *ipsum quidem templum ædificauit ex lapidibus minime cæsis securibus, cum diuina voluisset prouidentia, vt inuenirentur huiusmodi sua sponte nati lapides, adeo, vt ad eos compingendos nullo ferro opus fuerit, sed absque vlla arte ædificandi, aptè coniungerentur.* hæc ille: sed quidquid tamen sit de hac opinionum varietate, certè in magna huius Mariani tẽpli fabrica erigenda audeo dicere, nec malleū, nec serram fuisse auditam; non malleum peccati, caput Virginis cõterentem, quæ Diaboli caput contriuit; nec serram serream culpæ originalis, quę illam à Deo, vel per momentum separaret: sed quid dico: separaret? quin etiam nec leuissima venialis peccati scissura, aut rimula seruorẽ eius quoquo modo minueret, aut interrũperet, quod singulare priuilegium nulli etiam Apostolorum collatum, ab eius conceptione vsque ad extremum vitæ halitum in ea perduravisse docet Sacrosanctum Concilium Tridentinum; nec obscurè in sensu mystico id indicant verba illa Dauidis: *Venite, & videte opera Domini, quæ posuit prodigia super terram, auferens bella vsq; ad finẽ terræ*, quasi dicat: Venite, & videte magnalia Dei, non terram, quam arboribus, animalibus, & metallis, ac gemmis ornatam creauit, non vastissimum mare piscibus plenum, & aërem volucrum domicilium, non splendentem, & flammigerum ignis orbem, non denique cœlos, aut Angelos mira virtutum varietate distinctos; sed hoc mentis acie perspicite mirabile, quod abstulit bella à terra B. Virginis & eius fines in finem vitæ in pace posuit. Certè si lasciuientes oculos nostros à videndis, quæ non decent, vsque in finem vitæ compescueremus, si labilem linguam, ne ad illicita profluere incessabili, & nunquam interrupta cura coërceremus, ingens id prodigium, & admirandum portentum esset. Venite igitur, & videte id in Maria, quæ nec immodestè vnquam respexit, aut leue aliquod verbum ocioſum per totum vitę suæ curriculum protulit erat namque inter portionem superiorem, & inferiorem illius mira consensio, & inaudita pax: pax, inquam, illa, de qua Isaias: *Ecce ego declinabo super eam quasi fluuium pacis, & quasi torrentem inundantem gloriam gentium*; illa procul dubio erat, semperque fuit gloria Diaboli, vt pacẽ ab humano pectore deturbasset, & cruentum bellum in terram mitteret, vt enim ait Ioannes. *Data illi erat potestas super quatuor partes terræ interficere gladio, fame, & morte.* At Deo Sathanicũ hoc bellum longè à Maria pro-

3. Reg. 6.

Theod. 4. 21.

Concil. Trid. Sess. 6. can. 22.

Psalm. 45.

Isai. 66.

Apoc. 6.

pul-

pulsante, Regius Vates dixit: *Auferens bella vsq; ad finem terræ*, vbi obseruatione dignum est, quod Galatinus vbi nostra vulgata legit: *Posuit prodigia super terram*: ipse vertit: *Posuit benedictionem super terrã*, instructus, & edoctus hanc versionem ab insigni illo R. Accadòs, ab Hebræis inter sanctos reputato, qui præfato modo prædicta verba transferebat. Certè Deus in principio creationis mundi, terram maledixit: *Maledicta terra in opere tuo, spinas, & tribulos germinabit tibi*, quæ maledictio totam terram adeò infecit, vt nec minima eius portio (vt nonnulli opinantur) inuenirì posset, quę maledictioni non subiaceret; quia ergo Deus è contra à principio creationis huius sacrosanctæ terræ B. Virginis illam benedixerat, vt clarè verba illa Ecclesiastici indicant: *Ipse creauit illam in Spiritu sancto*, ideo ad hoc prodigium respiciens Dauid, dicebat: *Venite, & videte, quæ posuit prodigia super terram*: intueamini rem nunquã visam, & attendite rem inauditam: terrã à principio suæ creationis, benedictam, & in hac benedictione perpetuo perseuerantẽ. vnde Riccard. de S. Victore ait: *In cæteris sanctis magnificũ habetur à vitiis nõ posse expugnari, in illa mirificũ videtur, & à vitiis non potest ipsa vel in modico impugnari.* vnde egregiè idẽ Riccard. lib. 2. de Emman. c. 29. & 30. versans illa verba: *Venite, & videte opera Domini*, ait: *quæ est ista, obsecro, terra, de qua bella omnia sine tenus auferuntur, nisi illa, de qua idem Propheta alibi poterat, Veritas de terra orta est, & iustitia de cælo prospexit: De hac itaq; terra omnis pugna tollitur, in hac tota, pax plena reparatur.*

Psalm. 45. Genes. 3. Eccles. 1. Psalm. 45. Riccard. lib. de Emman. cap. vlt. Riccard. Psalm. 84.

Denique de hoc sacrosancto tẽplo Virginis existimo intelligi debere verba illa: *Magna est gloria domus istius nouissimæ, plusquam primæ*; non enim tàm apte verificari possunt de templo illo secundo Hierosolymitano, cum hoc fuerit minus gloriosum, quàm primũ, vt testatur Esdras; aptiùs ergo intelligenda veniũt de B. Virgine, animato tẽplo, & regia domo Dei, cuius gloriam ex triplici capite deprehẽdere possumus, primo ex sanctitatis splẽdore: iuxta illud Dauidis: *Domum tuam Domine decet sanctitudo, in longitudine dierum.* In domibus Regum, ac Principum splendore solent lapides ex iaspide, columnæ marmoreæ, cubicula præstantissimè ornata, contignationes aureæ, pretiosissimæ supellectiles; at huius sacrosanctæ domus vniuersa supellex est charitas, gratia, & sanctitas; vnde Hebræũ originale (vt refert Caiet.) legit: *Domus tuæ pulchritudo, sanctitas*, quasi diceret: præclarissimum omnium huius domus ornamentum, esse sanctitatem, qua vndique circũdabatur, vt olim præuidit Ezechiel dicens: *Ista est lex domus in summitate montis: omnes fines eius, in circuitu, sanctum sanctorum est.* Hæc verba solum huic sacrosancto virginis templo, in quo Deus corporaliter inhabitare decreuerat, possunt adaptari; illi enim Ezechielis templo nõ videntur apte conuenire posse; nam hoc in tres partes diuidebatur. Prima in atriũ exterius, quod indiscriminatim Iudæi, & Gentiles, immò, & pecora, quæ mactanda erãt, ingrediebantur: Secunda in atriũ interius, in quod soli sacerdotes introibant, ibique erat altare, panes propositionis, odoramentorum, & candelabri: Tertia pars erat, sancta sanctorum, ad quod nemo, nisi summus Sacerdos semel in anno ingrediebatur, ibi solum aderat Deus assistens Arcæ, vnde oracula dabãtur. Cùm igitur Ezechiel ait: in circuitu Templi esse sancta sanctorum, apte satis arbitramur de beata Virgine intelligi, cuius verum templum, sanctitas vndequaq; circuit, & circumdat. Immò Deus ipse, qui est sanctus sanctorum per solem significatus, omni ex parte velut vestimẽtum illã ambit, vt testatur Ioannes, cùm vidit beatã Virginem indutam sole: *Mulier amicta sole.* Ad hæc, si hoc sacrosanctum templum contemplemur, in eo reperiemus nihil, quod non sit sancta sanctorum; ostium oris eius, sancta sanctorum erat, cum nunquam nisi sancta proferret:

Psalm. 92. Ezech. 43. Caietan. Apoc. 12. 2. Esdr. c. 3. Aggæ. 2.

ferret: oculi eius, sancta sanctorum erant, cum eorum intuitu nonnisi modestiæ, & sanctitatis indicia darent: Manus eius, sancta sanctorum erant, cum sacrosanctũ Christi corpus millies cõtrectarent: Virgineum tandem eius vẽtrem, sancta sanctorum dixerim, cum Ecclesia Catholica canat: *Templum Dei, factus est venter nesciens virum.* Quod si miram inhabitantis hanc domum sanctitatem intueamur, ex hoc etiam valde innotesceret, quam magna sit gloria domus illius. Multi sapientes interrogati, in quo putarent præcipuè sitam esse gloriam, atque splendorem alicuius domus, in varias abierunt sententias; Cœlius enim Rhodiginus refert ex aliorum sententia, fœlicitatem cuiuscunque domus in eo solo cõsistere, quod plurimis diuitiis bene partis affluaret, & earum custodes fideles essent. Philosophus Bias dixit: eam potius fœlicem putandam esse, cuius patronus nullis legibus adstringeretur. Thales Milesius illam affirmabat fœliciorem, in qua domino eius suauissimis cibis pinguescere, variisque deliciis animũ laxare licebat. Chleogolus aliam viam ingressus; eam bene fortunatam domum autumabat, in qua eius dominus magis amaretur, quàm timeretur. Pitagus autẽ omnes istos asserteres ab scopo longè aberrare demonstrans iudicauit, eam pulcherrimam, & felicissimam domum, in qua non solum necessaria non desiderabantur, sed tanta rerum copia suppeteret, vt dominus ex eis multa posset aliis liberaliter impertiri. Verum, neque iste, vt mea fert opinio, veritatis scopum attigit: Nam præcipua alicuius domus fœlicitas in eo reuera sita est, vt dominus eam inhabitans, multis virtutibus effulgeat: præcipuum enim ornamentum domus, virtus domini est. Cum ergo beata Virgo ab æterno electa fuerit in habitaculum Verbi diuini Incarnati, & in ea per nouem menses sanctus sanctorum, & perennis totius sanctitatis fons corporaliter habitauerit, inde tantum splendorem, & honorem sacra hæc domus mutuauit, vt nulla alia, etiam Empirea, valeat ei vllo modo comparari. Scio Ouidium in sua Metamorphosi, solis domum in hunc modum eleganter descripsisse:

Regia solis erat sublimibus alta columnis
Clara micante auro, flammasq; imitente pyropo
Cuius ebur nitidum fastigia summa tegebat.

At domo illa, quam inhabitauit sol iustitiæ, longè hæc inferior extitit: excellentiora namque erant illius ornamenta, aureæ quidem columnæ, Spiritus sancti dona: pyropus, qui velut ardens pruna effulget, ardentissima eius charitas, candidum ebur, inuiolata Virginitas erant. Vnde cum beatissima Maria Spiritus sancti donis cumulatior, charitate ardentior, & virginea puritate cœlestibus spiritibus nitidior esset; certè hãc sacram domum firmiores aureæ columnæ, preciosior pyropus, ac præstantius ebur, quã Ouidianum illud solis domicilium exornarunt. Quid plura? quamuis magna fuerit gloria antiquissimi templi illius Salomonis, illum tamen defectum nemo negabit, quod Dei magnitudinem capere non poterat, ipso Salomone dicente: *Si cœlum, & cœli cœlorum te capere non possunt, quanto magis domus hæc, quam ædificaui:* at beatæ Virginis viuum templum cœlis ipsis capacius existens, magnitudinem Dei vndique circumdedit, vt dixit Ieremias: *fœmina circumdabit virum;* & Ecclesia Catholica canit: *Quem cœli capere non poterant, tuo gremio contulisti.* Cæterum, silentio non præteribo, quod si inter alia, quę domus, aut Templi alicuius gloriam commendant, non infimum locum tenent à peritissimo artifice delineatam, fabrefactam, & ad finem vsque perductam esse: sane ex hoc capite non parum ostentabitur gloria huius domus, cum DEVS ipse supremus omnium opifex eam ab æterno sua mente prælinearit: *Ab æterno ordinata sum,* & in tempore; *ipse fundauit eam Altissimus;* & alibi: *Ædificauit sicut vnicornium sanctificium suum;* vbi non absque

Ecclesia.

Cœlius Rhodiginus lib. 6. cap. 26.

Philosoph. Bias.

Thales Milesius.

Chleogol.

Pitagus.

Præcipuum est Auctoris huius operis.

3. Reg. 8.

Ierem. 31.

Eccles.

Prou. 8.

Psalm. 86.

Psalm. 77.

absque singulari mysterio Dauid comparasse arbitror Christũ vnicornio, quia sicut animal istud singulare, ea virtute præditum esse noscitur, quod cornu suo contingens aquam mortifero veneno infectam, omnem venesicam, ac morbidam qualitatem ab ea expellit; ita quidem Christus Dominus cornu potentiæ suæ maculam peccati originalis instar virus, fontem prosapiæ naturæ humanæ inficientem, medio sanguine suo abstergit; sed longè aliter id præstitit beatæ Virgini, quam reliquis, illam enim à culpæ originalis veneno, ne inficeretur, præseruauit, alios verò post actualem infectionem spirituali regenerationis lauacro sanat.

Cùm Templi ergo huius, ac sacrosanctæ domus tanta maiestas, atq; gloria sit, vt ex prædictis copiosè liquet, quis, quæso, audebit, peccati originalis macula illud contaminare? Legimus olim Templi contaminationem factam fuisse per Antiochum, qui posuit Idolum in Templo Dei. Antiochus interpretatur: *contra currum impugnantes*, ergo immaculatam Conceptionem beatæ Virginis, quæ vehiculum fuit, & currus filii Dei, apertè nituntur ponere in hoc sacrosancto Dei templo, idolum peccati originalis, quod an mundissimo Dei templo congruat, ipsi viderint. Simile etiam quidpiam facere tentauit quondam Nicanor, *sed Iudas Machabæus linguam impij Nicanoris præcisam, iussit particulatim auibus dari*; additque sacer textus: *omnes igitur cœli benedixerunt Dominum, dicentes: Benedictus, qui locum suum incontaminatum seruauit*: Quæ verba meritò nobis vsurpare licebit; Gratias agentes Deo, & Patri Domini nostri Iesu Christi, quod sacratissimum Virginis templum à principio suæ ædificationis, vsque in æternum, & vltra impollutum, & incontaminatum semper esse voluerit. Cui sit honor, & gloria in sæcula sæculorum.

Amen.

1. Mach. 1.

1. Mach. 14. & 15.

HOMILIA XIII.

Sub metaphora Tabernaculi immaculatam Deigenitricis Conceptionem ostendimus in illa verba Dauidica: sanctificauit Tabernaculum suum Altissimus. Psalm. 45.

CVm antiquis illis *Patribus omnia in figura cõtingerent*, vt docuit Apostolus, non immeritò putauerim vetus illud, ac solemne Tabernaculorum festum vmbram, ac typum extitisse celeberrimi hui⁹ festi, quod in lege gratiæ sancta Romana colit Ecclesia in honorem sanctificationis illius tabernaculi, quod Altissimus corporaliter inhabitare dignatus est per nouem menses in eo delitescens. Refert sacra scriptura, Moysen feciisse olim antiquum illud Tabernaculum ex diuino præcepto, *secundum exemplar*, quod sibi *in monte monstratum est*: sanè Deus fabricauit hoc celebre tabernaculum Virginis secundùm pulcherrimũ exemplar, quod non in monte, sed in mente ab æterno præhabebat, vt & ipsa prædixit: *Ab initio, & ante secula creata sum.* Tria Tabernacula olim Deum sibi elegisse sacra commemorant eloquia; primum in deserto; secundum, quod Salomon extruxit; tertiũ, quod Propheta Ezechiel vidit; quæ omnia multis priuilegiis, & muneribus cumulauit. De deserti Tabernaculo ait sacer textus: *& gloria Domini impleuit illud.* LXX. verò vertunt: *gloria Domini repleuit tabernaculum.* Caldaica Paraphrasis: *gloria Domini impleuerat tabernaculum.* Pagninus: *Et repleuit illud spiritus Dei.* Hęc sanè multo congruentiùs in beatam Virginem conuenire, nemo Catholicus negabit; Nam præterquã spiritus Dei, tanquam in eius propriũ tabernaculum descenderit, cœlesti Paranympho dicente:

1. Cor. 10.

Exod. 25.

Eccles. 24.

Exod. 25. 37.

Exod. 40.

Pagninus.

Luc. 1. Psalm. 109. *Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi*: æternus Pater filium suum naturalem, quem ex proprio vtero generat, vt ipse prædixit: *ex vtero, ante Luciferum genui te*; in Virgineũ Mariæ vterum transmisit, vt fortem illũ armatum, humani generis hostẽ, expugnaturus, armis nostræ humanitatis muniretur. Memini D. Isidorum, dum explicaret, quid esset tabernaculum, dixisse: *Tabernacula tentoria sunt militum*: Vnde, cum manifestũ sit, corpus, & sanguinem Christi, quem ex Genitrice sua sumpsit, arma fuisse illi, quibus hostes suos profligauit: ipse enim proximus passioni iam corpus suum, & sanguinẽ in oblationem cruentam Patri offerens, dixit: *Nunc princeps huius mundi eijcietur foras*: aptè quidem hac ratione beatam Virginem tabernaculum appellauit Dauid. vt enim ait Hugo Cardinal. *Tabernaculum fuit beata Virgo, in qua ipse armauit se armis nostræ mortalitatis, quibus contra Diabolum militauit.* De secundo autem tabernaculo legimus libr. Paralypomenon 2: *Elegi enim, & sanctificaui locum istum, vt sit nomen meum ibi in sempiternum, & permaneant oculi mei, & cor meum ibi cunctis diebus.* Tabernaculum illud Salomonem habuit ædificatorem per manus artificum, quos peritissimos quæsiuit ad eius fabricam; at tabernaculum hoc Deiparæ Virginis Mariæ æterna Dei sapientia sibi in proprium domicilium, ac regiam aulam extruxit; & ideò maximam adhibuit curam, vt in fundamento illius, quod fuit eius conceptio, primus lapis, qui iaceretur, esset gratia, ne alioquin, si fundamentũ defectuosum esset, ædificium ruinam pateretur, aut illius periculo maneret expositum, id enim (vt solet) prohiberet, Dominum in eo habitare: Nam, vt tàm piè, quàm eleganter dixit S. Cyrillus Homilia habita in Concilio Ephesino: *Quis vnquam de architecto audiuit, quod sibi ipsi templum construxerit, & in eo habitare prohibitus sit propter inimicum?* quasi dicat: quis vnquam artifex domum sibi ædificauit, quam præcognouisset cõtinuò deuastãdam esse ab inimico? Cùm ergò vnigenitus Dei filius, Patris sapientia ædificarit sibi inhabitandum hoc sacrosanctum tabernaculum, quis quæso sibi persuadebit, cum primum illud construxit, confestim prohibitum illi fuisse in eo habitare? Narrat sacra Scriptura de illo Salomonis tabernaculo, ac celeberrimo tẽplo, ædificatum fuisse ex lapidibus iam dolatis, perfectissimeque elaboratis; quod non hominum arte, sed ex speciali Dei miraculo, absque artificum industria factum docuit S. Theodoretus q. 21. vt suprà adnotauimus: Id procul dubio egregiè mihi delineat immaculatam Virginis Conceptionẽ, qua præ omnibus aliis sanctis donata fuit. Hoc enim manifestum interest discrimen inter statuam ex ligno, vel lapide cõfectam, & imaginem, pennicillo depictam, quod illa non aliter elaboratur, quàm extrahendo, & artificiosè ab ea demendo superflua; ista verò addendo colorem colori, & splendorem pulchritudini; Non secus accidit beatæ Virgini, si cum reliquis sanctis conferatur; Illos enim diuina gratia dolauit, & elaborauit, extrahẽs ab eis peccatum originale, ac demens antiqui serpentis infectionem: at beatam Virginem tanquam excellentissimam imaginem, ac diuinum tabernaculum singulari suæ omnipotentiæ industria non maculam, quàm nunquam contraxerat, auferens, aut quidquã imperfectionis, cuius expers semper fuit, adimens, sed gratiam gratiæ superaddens, variis charismatum fulcimentis extruxit, ac virtutum splendoribus mirificè perpoliuit, & exornauit; adeò vt meritò ei dici possit, quòd olim de Apelle dicebatur: *manum de tabula nescit tollere.* Refert deinde sacer Exodi textus; singulos, pro facultate vniuscuiusque ad tabernaculum illud ædificandum obtulisse varia munera; aurum, argentum, purpuram, & similia. Qui autem paupertate premebantur, caprarum pilos offerebant; itaque singulorum temporalia bona in tabernaculi ædificationem confluebant:

D. Isidor. li. 15. orig. c. 10. *Ioan. 12. Isid. vbi sup.* *Hugo Card. in eum locũ Dauidis.* *2. Paral. 7. & 3. Reg. 9.* *S. Cyrill. homil. 6.* *3. Reg. 6.* *S. Theodor. quæst. 21.* *Exod. 35.*

Non

Non dissimiliter factum intueor in ædificatione huius sacrosancti Tabernaculi: singulæ enim virtutes, ac cœlestia dona, quæ in variis sanctis emicuerunt, in ornamentum huius sacrosancti tabernaculi beatæ Virginis simul confluxêre; In eam namque fides Sarę à D. Paulo laudata cumulatissimè descendit: in eam liberalitas Rebeccæ, quæ non tantũ seruis Abrahæ, sed etiam camelis potum dedit: in eam fortitudo Iudith, quæ Holofernem occidit & caput eius amputauit: prudentia Abigail, quæ veniam à Dauide pro Nabale Carmèlo viro suo impetrauit: in eam misericordia Raab, quæ exploratores hospitio excepit: in eam pietas, & deuotio Annæ, quæ in Templo feruentissimè orabat: in ea profunda humilitas Ruth, quæ messores pascebat, & spicas colligebat: in eam gratitudo Esther, quæ meruit sponsa esse Regis Assueri. Quid plura? vno verbo multa dicam. Eam puritas Virginum, Confessorum perseuerantia, Martyrum fortitudo, Anachorętarum abstinentia, ardens Apostolorum zelus, ac feruentissima Seraphinorum charitas copiosè locupletarunt. Tot hæc, ac tanta in Virginem collata cœlestia charismata attentè contemplanti, memoriæ occurrit pergrata illa de Ioue fictio, cuius meminêre Plutarchus, & Hesiodus: finxêre Poëtæ ilium Vulcano præcepisse, vt fœminam quandam pulchram efformaret, quæ reliquas omnes pulchritudine, ac venustate longè antecelleret; postquam autem manum operi admouit, & quoad potuit, perfecit, Iouem, & reliquos Deos deprecatus fuit, vt singuli singulas perfectiones fœminæ illi liberaliter impertirent; Pallas cõtulit fortitudinem, Minerua sapientiam, Venus pulchritudinem, Iupiter potẽtiam, Mercurius eloquentiam, Apollo Musicam, atq; hanc fœminam Pandorem vocitabant; hoc est, *aggregationem donorum*. fabulosa quidem enarratio, sed quę re vera altiùs, & excellentiùs in Deiparam Mariam historicè conuenit; quam tres diuinę personę adeo locupletarũt, vt nulla vnquam virtus in sanctis omnibus præfulserit, quam in Virginem copiosiùs non effuderint, quod, & nomen ipsum (*Mariæ*) nõ obscurè præsefert, quod *Mare* interpretatur, quia sicut (& habetur in Genesi) congregationes aquarum Dominus vocauit Maria, ita, quia Virgo erat, in quam congregationes gratiarum cœlitùs confluebant, consulto eam vocauit, Mariam, quod Mare significat.

Ad Hebr. 11.

Genes. 24.

Iudith. 13.
1. Reg. 15.
Iosue 2.
1. Reg. 1.
Ruth. 2.
Esther 2.

Hesiod. to. 1.
Plutarch. li. de fortuna, & lib. de cõsolatio. ad Apoll.

Genes. 1.

Inter alia, quæ commemorat sacra Scriptura ad Tabernaculum illud, quod Salomon ædificauit, spectantia, lucernam, & ignem coram Tabernaculo, semper extitisse, ait; quod in hoc sacrosancto Virginis tabernaculo excellentiori modo factum reperio; nam cùm primum Altissimus illud extruxit, continuò in eo lucernam posuit altissimæ contemplationis, quam nec per momentum fuisse extinctam per totum vitæ illius tempus, etiam, dum somno vacaret, multa mihi suadent. Primum quod de ea aptè intelligendum venit illud Sapientiæ: *Inextinguibile est lumen ipsius*; & illud Cantici: *Ego dormio, & cor meum vigilat*; quod non de Sponso, sed de Sponsa beata Virgine egregiè exponit Rupertus super caput 5. Cantico. sicut de ad eadẽ idem explicat Sanctus Bernardus serm. 51. verba illa: *Virgam vigilantem ego video*: instar Iacobi, qui dormiens contemplabatur scalam, & serm. 4. expresè, ait: Cùm dormiebat, fuisse Virginem in altiori contemplatione, quàm fuerit quicunque alius, cum vigilaret. Secundum, quod in eandem sententiam conspirant grauissimi Theologi, Albertus Magnus, Richelius, Bernardinus Bustensis, & Canisius cum aliis modernioribus, qui lib. 1. *Cuius cogitatio, cura, & voluntas omnis in lege Domini noctes, ac dies versabatur, vt etiam dormiente illa, sicut meminit Ambrosius, Mariæ vigilaret animus, qui frequenter in somno, aut lecta repeteret, aut somno interrupta continuaret*, quæ vltima verba desumpsit ex D. Ambr. 2. de Virginibus. Tertium, quod rationes etiã

3. Reg. 7.

Sapien. 7.
Cant. 5.
Rupert. sup. cap. 5. Cant.
D. Bernard. serm. 51. art. 1. cap. 2.
Albert. de B. Virg. c. 176. & 177. & 197.
Richel. in illud Cant. ego dormio.
Bernardinus Bustens. in marial. 3. p. serm. 1.
Pineda lib. 3. de reb. Salõ. c. 8.
Suarez tom. 2. 3. p. q. 37 d. 8. sect. 1
D. Ambros. l. 2. de Virg.

non parum vrgentes eidem sentētiæ adstipulantur, quarum primam desumo ex auctoritate D. Augustini lib 5 contra Iulianum cap 9. vbi de hominibus in statu innocentiæ sermonem faciens, ait: *Tàm fœlicia erant somnia dormientium, quàm vita vigilantium*; potiori ergo ratione de beata Virgine dici potest, somnum eius tàm fœlicem fuisse dormiendo, quàm vigilando: illud enim, quod perfectionis gratiæ in illo statu communicatum est, quis negabit verisimile esse beatæ Virgini non fuisse cōcessum? Deinde quia valde probabile est, idq; docent grauissimi Doctores, beatam Virginem habuisse scientiam infusam diuinorum mysteriorum, vt asserunt D. Bernardinus practica de beata Virgine sermo. 4 artic. 1 cap 4. & Albertus Magnus lib. de beata Virgine cap. 71. & cap. 96. & D. Antoninus 4. part. tit. 15. cap. 17. §. 1. & capit 18. §. 2. approbat in hoc Alberti Magni doctrinam. Idem, & Dionysius Richelius super caput 5 Cantici: at est manifestissimum in Theologia scientiam infusam esse indepeudentem in sua operatione à conuersione ad phantasmata, & ab operatione sensuum; poterat ergo beata Virgo dormiens vti illa scientia, & per actus illius dormiens vigilare.

D. Augustin. 5. cont. Iulian. lib. 9.

S. Bernardin.

Albert. Magnus.

D. Antonin.

Dionys. Ric.

Ad hæc, quia, vt communis fert Doctorum sententia cum D Bernardo, sermone ad Canonicos Lugdunenses, *quod alijs, licet paucissimis, est concessum, beatæ Virgini minimè creditur fuisse denegatum*: sed Salomoni concessum fuit, vt dormiens corpore, mente vigilaret, vt docent Nicolaus de Lyra, & Dionysius super 3 Regum, & colligitur ex prædicto loco Regum, quia ibi narratur, quod Salomon in somno petiit à Domino sapientiam, postulatio autem actus est mentis, & arbitrii: Multi etiam viri sancti, & præcipuè Prophetæ ex speciali dono Dei diuina mysteria dormientes intellexerunt, vt constat ex verbis Iob. 33. dum ait: *quando irruit sopor super homines, & dormiunt in lectulo: tunc aperit aures virorum, & erudiēs eos, instruit disciplina.* Vnde D. Thomas prima secundæ quæst. 113. articul. 3. ad secundum ad dueens illud Numeror. 12 *Si quis fuerit inter vos Propheta Domini per somnium, aut in visione, loquar ad eum*, ait, in tali casu conseruari vlum liberi arbitrii: Ac tandem, quia in somnis contingere potest, vt quis mente vigilet, docuerūt Abulensis lib. 1. Paralyp. c. 1. q. 18. Petrus Thireus de Apparatu Imaginum cap 5 Pererius lib. 2. de obseruatione somniorū qu 4. & Pineda super Iob. ad c. 33. v. 15. adductis ad id testimoniis ex Platone, & Cicerone, quibus addo Hippocratē lib de Insomniis: quāto ergo verisimilius est id supernaturali Dei virtute Virgini accidisse, vt nō solum vigilans, sed & dormiens à contemplatione nunquā cessaret? Immò D. Gregor Nissenus super cap. 4. Cantic. vbi beata Virgo cinnamomo comparatur, ait, hac speciali virtute præditam esse hanc arborem, *vt si dormientis ori imponatur, nullatenus impediri dormientem, quo minus interrogantibus respondeat.* Sed iam veniamus ad ignem ante tabernaculum non deficientem. Aderat in hoc sacro beatæ Virginis tabernaculo ardētissimus, & nunquam deficiens charitatis ignis non solum in habitu, vt loquuntur Theologi, sed in actu, vtpotè quæ flammigeris amoris actibus etiam dormiens absq; vlla intermissione æstuaret, vt præcitati Doctores vnanimi consensu docent: Quemadmodum enim antiquitus (prout testantur D. Augustinus, & D. Isidorus) in tēplo Veneris erat candelabrum continens mirabilem illum labidem nomine Abestion, qui in modū prunæ ardentis inextinguibile lumen, & calorem continebat; sic in sacrosancto Virginis templo ab instanti suæ Conceptionis ardentem, atq; inextinguibilem amoris ignem constituit, in cuius figura Deus præcepit, ne ignis vnquam deficeret de altari suo. Quod si de Seraphinorum charitate loquens, D. Dionysius de cœlesti Hierarchia, cap. septimo: vocat illam acutam, incessabilem, calidā semper, immobilem, ac semper feruidā, haud difficul-

D. Bernard. epist. 174. ad Cano. Lugd.

3. Reg. 3.

Nicolaus de Lyra.

Diony. Cart.

Iob. 33.

D. Thom.

Num. 12.

Abulens.

Petrus Thir.

Pererius.

Pineda.

Hippocrat.

D. Aug. lib. 21. de Ciuit. Dei.

D. Isidor. lib. 16. Ethimol.

Leuit. 6.

D. Dionys.

difficulter mihi persuadeo amorem Marianum nunquam intermissum, qui plusquam Seraphicus erat, & feruentiorem fuisse illo, adeò vt cœlestium spirituum amor in comparatione amoris illius, frigus, & glacies esset, quod mihi videntur significasse duo illi Cherubini, qui iuxta Mosaycam Arcam, Mariam adumbrantem, faciem, & pedes suos contegebant, quia pudebundi verecundabantur amorem suum ardore Virginis tepidiorem. Vnde eleganter D. Hieronymus, sermone de Assumptione Virginis, dixit: *Totam incanduerat eam diuinus amor, vt nihil esset in ea, quod mundanus violaret affectus, sed ardor continuus, ebrietas perfusi amoris.* & D. Anselmus libr. de excellentia B. Virginis cap. 4. altitudinem huius amoris contemplans, dixit: *Superat omnes omnium rerum creatarum amores, & dulcedines magnitudo amoris Virginis in filium suum, & dulcedinis immensitas, qua exultabat, & liquefiebat anima eius in Dominum Deum suum:* sed melius omnibus sponsus ardentibus lampadibus Virginis amorem comparauit: *Lampades eius, lampades ignis, atque flammarum.* originale hebræum legit: *flamma Dei*, id est, maxima; consueuit enim Scriptura, quæ maxima sunt, *Dei* appellare; vt Psalm. 35. *Montes Dei*; id est, maximi, Symmachus vertit: *Impetus eius, Impetus ignei*, quia sicut ignis subiectus turribus, ac fortissimis hostium arcibus, solo eas æquat; ita charitatis ignis, quo beatissima Virgo ab instanti suæ Conceptionis exarsit, Dæmones deterruit, ac omnes peccati originalis insidias longè à se propulsauit.

Exod. 25. 37. *D. Hieron.* *D. Anselm.* *Cant. 8.* *Psalm. 35.* *Symmachus.*

Porrò, quia si singula quæque illius Templi, ac Tabernaculi Salomonis stylo prosequi tentassem, in infinitum abiret oratio; diuisionem illius solum attingam; fuisse typicum illud Tabernaculum in tres partes diuisum, sacra referunt eloquia. Prima Atrium vocabatur, quæ pars erat externa. Secunda, Sancta. Tertia, Sancta sanctorum nominabatur. Totidem quidem partibus constare hoc sacrosanctum Virginis templum, haud difficile erit ostendere. Prima, erat externa corporis species, quæ Atrio respondebat. Secunda, illa, in qua appetitus sensitiuus sedem habebat, quæ per locũ, qui *Sancta* dicitur, præfigurabatur. Tertia erat pars superior, vbi ratio, & lex diuina dominabatur, quæ inferiorem semper in officio continebat. in prima ergo parte, mira effulgebant interioris sanctitatis indicia, de qua Dauid: *Omnis gloria eius filiæ Regis ab intus*: lux tamen, quæ interius latebat, foris quidem radiabat, vt eleganter describit D. Ambrosius his verbis: *Nihil torum in oculis Virginis, nihil in verbis procax, nihil in actu inuerecundum, non gestus fractior, non incessus solutior, non vox petulantior, in qua corporis species simulacrum fuerit mentis, figura probitatis.* His consonant, quæ D Damascenus tàm piè, quàm eruditè, dixit: *Quonam modo honestissimum tuum, ô Virgo, incessum exprimam; quonam modo amictum? quonam modo oris tui venustatem? senilem in iuuenili corpore prudentiam? honestus vestitus, mollitiem omnem, ac luxum fugiens, gressus honestus, ac sedatus, mores seueri, atque hilaritate temperati, sermo iucundus ex leni animo progrediens.* Hæc clarissimi hi duo Patres, ex quibus haud obscurè colligitur, quale fuerit huius tabernaculi Atrium, & vestibulum, vt enim dixit D. Ambrosius libr. 1. offic. cap. 14. *Bona domus in ipso Vestibulo debet agnosci, lux intus posita foris luceat.* Secunda Mosayci Tabernaculi pars, quæ, sancta, dicebatur, secundam quoque Virginis partem rectè adumbrabat, portionem scilicet inferiorem, seu concupiscibilem, nam licèt concupiscentiam, quæ in nobis regnat, Diuus Paulus ad Romanos, vocauerit peccatum, quia stimulat ad illud. in Virgine tamen, quæ omni peccati fomite caruit, minimè peccati, sed sanctitatis nomenclaturam meretur. Tria quidem fuerunt valdè preciosa in secunda illa parte Tabernaculi Mosayci: Candelabrum, Mensa, Altare Thimyamatis,

Psalm. 44. *D. Ambros. orat. 1. de Natiuit.* *D. Damasc.* *Ad Rom. 7.*

3. Reg. 6. *ad Hebr. 9.*

quibus opponuntur tria, quæ in nostro appetitu reperiuntur; caliginosæ tenebræ, Esuries importuna, pestiferi halitus. Aduersus tenebras, Candelabrum; aduersus esuriem mensa; aduersus pestiferum halitum Altare Thimyamatis suauissimũ odorem exhalans: at in appetitu Virginis minimè hæc tria mala nostra, sed tria preciosa per tria ille adumbrata, bona reperiuntur; Erat enim in ea aureum rationis, fulgentissimumque fidei Candelabrum, & quidem cùm esset *Mulier amicta sole*, tenebræ eam comprehendere
2.Cor.6. non poterant; *quæ enim societas lucis ad tenebras?* Appetitus deinde Virginis terrena hæc nunquam esuriuit: vnde
D. Bernard. Bernardus lib. 7. de Beneficiis cap. 26. *Accipe, quemadmodum in mente hominum cupiditates hient semper, & poscant? Virginis appetitus non esuriebat, nihil præter Deum poscebat, nihil expetebat terrenum: Dei mensa, Dei dulcissimus epulis satiebatur; quidni satiata Virgo viueret, quæ propositum semper ante oculos habebat Panem propositionis, qui è cælo descendit?* Tandem quamuis humanus noster appetitus pestiferos emittat cogitationum halitus, Auerno Lacui similes, de quo Maro lib. 6.

Maro lib. 6. *Spelunca alta fuit, vastoque immanis hiatu*
Scrupea, tuta lacu nigro, nemorumque tenebris,
Quam super haud vllæ poterant impunè volantes
Tendere iter pennis; talis sese halitus atris
Faucibus eructans supera ad conuexa ferebat;
Vnde locum Graij dixerunt nomine, Auernum.

Virginis tamen affectus, Altare fuit cœlestis Thymiamatis suauissimum semper odorem emittens; vt satis clarè indicauit sponsus, componens illam cum
Cant.3. *Virgula fumi ex aromatibus myrrhæ, & thuris, & vniuersi pulueris pigmentarij.* Apta quidem comparatio Virginis, & virgulæ fumi in eius Conceptione, nam quẽadmodum illa pastillo igni admoto, recta, & semper odorifera ascendit, & nec minimam ignis scintillam secum fert; non secus beatissima Virgo, quamuis ex progenitoribus igne peccati originalis adustis, processerit, nullam tamen illius scintillam secum tulit, sed instar virgulæ fumi aromatici nunquam non recta, aut non odorifera extitit. Tertiam deinde Tabernaculi partem, sanctam sanctorum, diximus esse, per quam egregiè adumbrari autumo superiorem portionem animæ Virginis, qua cùm prius mente, quàm ventre conceperit sanctum sanctorum, ac totius sanctitatis fontem, potiori iure, quàm locus ille veteris Tabernaculi, sancta sanctorum nominari meretur. In eo tamen elucet mira proportio, huius spiritualis Tabernaculi ad illud corporale, & inanimatum, quod sicut in interiori parte illius duo erant Cherubini, in quibus Deus sedere dicebatur, veloquitur Dauid: *Qui sedes super Cherubin*, eratque ibi Psalm.98. Arca Testamenti foris, atque intus auro contexta; non dissimiliter in superiori Virginis parte, duo Cherubini erant; intellectus scilicet, ac voluntas, qui velocissimis alis præditi in Deum incessanter intendebant; & sicut Cherubini versos semper habebant vultus in Propitiatorium; ita intellectus, & voluntas Deiparæ Deum ipsum propitiationis fontem incessanter adeò respiciebant, vt ab eius cognitione, & amore, ipsa etiam dormiente, nec per momentum se auerterent, vt supra latè ostendimus.

Tandem id, quod de tertio Tabernaculo dicere à principio, pollicitus sum, omnia de mira Virginis sanctitate dicta egregiè confirmat.

Hoc ergo tertium Tabernaculum fuit illud, quod vidit Ezechiel, de quo sacra Scriptura ait: *omnes fines eius in circuitu* Ezech.43. *sanctum sanctorum est.* Caldaica Paraphrasis: *omnis terminus eius per circuitum, sanctum sanctorum est.* Vatablus vertit: *& circumposita quoque versus sacra, sancta sunt.* Si ergo Deus ita solicitus fuit, vt ea, quæ circuirent Tabernaculum, sancta essent, Vatablus.

nonne

nonne illa, quæ circulo sui veteri circumdedit Deum: Ieremia dicente: *fœmina circumdabit virum*, oportebat, vt sancta semper, & immaculata fuisset? Si enim Deus inanimati Tabernaculi puritatis tàm solicitam curam gessit, quanto illa sollicitiorem credendum est gessisse erga custodiam animati tabernaculi Matris suæ? Concludo igitur, quod cùm sanctũ idem sit, quod mundum, atque purum, seu absque terra, certè cùm beata Virgo, sancta sanctorum fuerit, non solùm peccati malitia, sed, & fomitis turpitudine ad peccatum instigantis omninò caruerit. Etenim, cùm experientia compertum sit, quod quantumuis pecus herbam depascas, itetum illa viresci, & ramusculos mittit, quia radix intacta manſit: certè si in beata Virgine mansisset radix peccati, quæ est fomes ad illud instigans, neutiquam totam suam vitam absque peccato veniali traducere potuisset, vt verè traduxisset sanctum Concilium Tridentinum docet, quia manente radice, semper herba repullulat, germinat, & iterum, atque iterum viresci; Vnde eleganter D. Bernardus excellentiam sanctificationis huius sacri Tabernaculi B. Virginis contemplans, dixit: *Ego puto, quod copiosior gratia sanctificationis in ea descenderit, quàm in alijs in vtero sanctificatis, quæ totam vitam eius immunem ab omni peccato efficeret; quod nemini in natis mulierum credimus esse donatum.* Hæc ille. & D. Ioannes Damascenus, postquam Virginem appellarat Dei Tabernaculum, ac templum animatum, subdit: *Cedant Moysis, & Salomonis Tabernaculum, vino, & ratione prædito*; sed & nos insuper addimus: cedant huic Tabernaculo præstantissima Romanorum ædificia; cedant antiquorum Mausolæa, cedant regales Principum aulæ, cedant superba palatia Mausayco, aut Corynthio opere afabrefacta; cedat tandem huic stupendo Tabernaculo cœlestium orbium, & vniuersæ mundialis machinæ celeberrima structura; quia, si ad illius ædificationem supremus opifex digitos admouit, iuxta illud Dauidis: *opera digitorum tuorum, quæ tu fundasti*, in huius constructionem brachii sui omnipotentiam exhibuit, Virgine ipsa, dicente: *fecit mihi magna, qui potens est. & sanctum nomen eius.* Cui sit honor, & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

Ieremi.31.

Conc. Trid. sess. 6. Can. 23.

D. Bernard. in ser. de natiuit. Virg.

D. Io. Dam. orat. 1 de nat. Mariæ.

Psalm. 8.

Luc. 1. Ibid.

HOMILIA XIV.

Ostenditur Dei Genitricis Conceptionem minimè esse regulandam, aut metiendam eadem mensura, qua reliquorum omnium Conceptio regulatur, in eadem Dauidica verba: Sanctificauit Tabernaculum suum Altissimus. *psalm. 45.*

DEvs Optimus Maximus omnipotentiæ sud magnitudinem, ac supremum omomnium dominium mundo ostentandi gratia, consultò permulta operari voluit supra totum ordinem naturæ, & communem legem gratiæ, vt non obscurè inde omnibus innotesceret, tanquam supremum legislatorem, ac naturæ & gratiæ Conditorem eius leges, ac iura, prout sibi libuisset, soluere, ac impunè irrumpere posse. Soli quidem, & Lunæ à principio creationis mundi hæc eis nosci tur imposita, & promulgata lex, vt incessanter circulari tramite mouerentur, in quo valdè discriminabantur ab aliis planetis stationariis, & retrogradis, vt Astrologorum more loquar; Dei tamen mandato sol, & luna steterunt; iosue 10 *Et sol decem lineis retrocessit*, in signum longioris vitæ, quã Deus Ezechiæ concedebat. Contra naturæ cursum est, animalia articulatam

Ios 12. 4. Reg. 20.

vocem.

vocem emittere, vt Philosophi testantur; Nam vox, *est sonus ab ore animalis prolatus, certis quibusdam naturæ instrumentis efformatus, cum imaginatione aliquid significandi*, quod soli homini competere potest, nihilò secius tamen asinam Balaam verba
Num. 22. illa protulisse legimus: *Quid feci tibi, cur percutis me?* Deinde quis vnquam vidit ex serpente fieri virgam, & ex virga serpentem, prout contigit Moysi; qui & aquas in sanguinis naturam conuertit,
Exod. 4. & fluenta Maris, velut in duos muros
Exod. 14. diuisit, dum filii Israel in terram promissionis proficiscerentur. Quis quæso vnq̃
Exod. 14. audiuit aquas Maràth amaras, immisso ligno, alioquin amaro, vt multi putant,
Exod. 15. dulces factas fuisse? ex lapide erupisse maximam aquarum copiam inauditum sanè est, sed dum Moyses virga percussit bis silicem, ex eo largissimæ fluxerunt
Num. 20. aquæ. Quis hominem, vt fœminam in salem conuerti viditᵘ neque enim natura hominis ea dispositione pollet, vt tàm facilè in salis substantiam conuerti posset; sacra autem scriptura refert vxorem
Gen. 19. Loth in salem repentè conuersam eò, quod contra Dei mandatum Sodomam aspexisset. quid, rogo, debilius, & infirmius sono, & tamen clangentibus tubis, & militibus vociferantib. muri fortissimi
Iosue 6. Iericho corruerunt. Et quid magis contra ignis naturam, quàm proximam materiam rectè dispositam non comburere? & tamen, in ardentem fornacem missis Sidrach, Misàch, & Abdenachò,
Dan. c. 3. *factus est veluti ventus roris flans, neque eos tetigit ignis, neque quidquam molestiæ intulit.* Leonum natura vorax, & superba est;
Dan. 6. dum autem Daniel in lacum leonum detrusus fuit, propriam voracitatem, ac feritatem deponentes quasi agni mites erga illum se habuerunt. His alia non minus prodigiosa subiungo. Paulus ait: *statutum est hominibus semel mori*, & tamen
Heb. 9. Lazarus, & alii suscitati, bis mortui sunt. Dauid vitæ nostræ periodum breuem adeò esse testatur, vt dicat: *Dies annorum nostrorum, in ipsis septuaginta anni; si autem*
Ioan. 11. *Psalm. 89.* *in potentatibus octoginta, & amplius eorum labor, & dolor.* Videmus tamen Enòch, & Eliam, qui cùm multo ante Christum fuerint, adhuc superstites sunt, immò, & erunt vsque ad tempus Antichristi, vt constat ex Malachia, Ecclesiastico, & *Malach. 4.*
multis aliis locis: Quid plura? Nonne *Eccl. 44. 45.*
à Deo lex illa condita fuit, vt dum homo vitam hanc mortalem ageret, videre ipsum minimè posset? *non videbit me homo: & viuet:* Et illud: *Deum nemo vidit vnq̃.* Ab hac aũt regula generali excipiuntur Moyses, & Paulus, quos ad tem- *Matth. 17. Apoc. 11.*
pus mortalitate indutos, diuinam vidisse essentiam grauissimi docent Doctores cum D. Thoma. Ad eundem ergo *Ioan. 1.*
modum non obstante vniuersali illa lege, qua statutum est, vt omnes filii Adæ per naturalem propagationem generati, peccatum originale contrahant, vt verba D. Pauli indicant: *Omnes in Adam peccauerunt:* ab hac tamen communi lege omnipotentia Dei Matrem suam excipere dignata est: in instanti enim Conceptionis, in quo, iuxta legem latam originalis macula inesse debebat, impedita fuit per infusionem gratiæ, quæ peccatũ nullum abstulit, sed vetuit, ne inesset. Sicut ergo Deus dispensauit cũ Virgine in lege illa vniuersali: *In dolore paries filios* vt clarè docet Isaias, dicens: *Antequam parturiret, peperit,* id est, absque dolore, vt communi consensu explicant ibi patres; & sicut dispensauit cum ea, lege illa; *Pulueris es, & in puluerem reuerteris*; integrum seruans eius corpus absque vlla corruptione; Et sicut etiam, impugnatoribus immaculatæ Conceptionis non dissentientibus, ab ea lege, Deus eam exemit, de qua Paulus ad Gal. *Caro enim concupiscit aduersus spiritum, spiritus autem aduersus carnem:* Nam, vt docet D. Thomas: Rabidus canis fomitis peccati ligatus fuit à principio suæ sanctificationis, vel, vt aliis placet, penitus extinctus; Et sicut, non obstante regula illa vniuersali sacræ Scripturæ: *Non est homo qui non peccet: & in multis offendimus q̃s*, ab hac lege excepit

D. Tho p. 3. Ad Rom. 3. Gen. 3. Isai. 66. Gen. 3. Ad Gal. 5. D. Thom. 3 p. q. 27. art. 2. Paral. 6. Iacob. 3.

Deus

Deus B. Virginem, vt docet Concilium Claromontanum sub Vrbano II. celebratum; & Tridentinum sess. 6. Canon, 23. ita Christus Dominus eadem ratione, immò potiori iure dispensauit cum eadem, ne graue illud peccati originalis iugum substineret. Nam, cùm illud magis coinquinet animam, quàm veniale, vt fides Catholica docet: illud enim mors animæ est, hoc non; illud in odium, & inimicitiam Dei inducit, hoc verò non; consequens est, Christum Dominum, qui Genitricem suam à macula veniali præseruauit, etiam, & ab originali eandem præliberasse, & præseruasse. Vnde Conceptionem Deiparæ Mariæ minimè regulandam esse reor per ea, quæ secundum communem legem in omni filiorum Adæ Conceptione contingunt. Nam, sicut olim, alia erat vulgaris mensura, alia sanctuarii, vt constat ex Leuitico; ita quoque diuersa debet esse mensura, qua sanctissimæ Virginis, id est diuini sanctuarii, & animati tabernaculi Dei res metimur à mensura illa, quam reliquis omnibus filiis Adæ adhibemus: Ibi enim dicitur: *Omnis æstimatio, siclo sanctuarij ponderabitur.* Rectè reliquorum omnium mensura est pondus illud Dauidicum: *Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea.* Et illud Iobianum: *Nemo mundus à sorde, neque infans vnius diei:* sanctuarii tamen Dei, id est Deiparæ Mariæ, non est hæc mensura, non est hoc pondus, sed illud: *sanctificauit tabernaculum suum Altissimus: Ipse creauit eam in Spiritu sancto.* Necnon illud Canticorum: *Quæ est ista; quæ ascendit per desertum sicut virgula fumi, ex aromatibus myrrhæ, & thuris, & vniuersi pulueris pigmentarij?* quem locum ita Pagninus legit: *Quasi columna fumi.* Complutensis lectio, *quasi truncus fumi*; Vatablus, & nonnulli alii; *quasi palmæ fumigantes.* Certè Angeli cùm præuiderant primos Parentes in amœnissimo Paradiso iustitia originali præmunitos, & Angelos in cœlo empireo gratiæ decore exornatos, miserè, ac turpiter fuisse coinquinatos, meritò nunc mirantur, quod ex impuro, ac fœtente deserto mundi huius, ascendat B. Virgo omni virtutum odoramento flagrans, & ideo exclamant: *Quæ est ista, quæ ascendit per desertum sicut virgula fumi ex aromatibus myrrhæ, & Thuris?* quem locum, vt exponamus, obseruandum est, quod teste Cicerone lib. 1. de officiis, virgula appellari solebat Deorum fatalis, quæ omnia bona, fortunæ, opes, honores, pulchritudinem, & salutem cõferebat: Mercurio autem Antiqui virgam tribuebant soporiferam, qua animos mortalium, in quam partem vellet, flectebat. Homerus tamen Palladi dedit auream virgam, qua Vlysses ex sene deformi in pulchrum conuertit iuuenem. Hæc quidem omnia Antiquorum sunt somnia, & figmenta; at Spiritus sanctus non fictè, sed veracissimè vocat B. Virginem, virgulam: est enim ipsa Virgula illa, quæ, vt libro Numerorum legimus, in tabernaculo testimonii sola subitò germinauit, & gemmas cepit turgescere, è quibus confestim frondes erupere, & flores, qui mox dulcissimos fructus produxerunt: Quod autem ait: virgulam hanc fuisse fumi ex variis aromatibus, & speciebus compositam, virtutum, ac donorum varietatem mirum odorem exhalantium, quibus exornata in sua Conceptione prodiit, Deipara Maria, significat. Nec mysterio vacat, quod inter illas species aromaticas primo loco enumerat myrrham, quia, cùm illa sit à corruptione præseruata, ideo ad significandum primum donum Virgini collatum in sua Conceptione, fuisse gratiam præseruantem à corruptione peccati originalis; primo loco myrrham commemorauit.

Solent peritissimi Agricultores, vt arbor fructum odoriferum producat, perforata eius radice suauissimum odoris muschium, aut similem aliam speciem aromaticam ei immittere. Nemo sanè est mortalium, qui infœlix planta non

Conc. Clara. Conc. Trid. sess. 6. Can. 23.

Leuit. 27.

Psalm. 50.

Iob. 25.

Psalm. 45. Eccles. 1. Cant. 3.

Pagninus. Complut. Vatab.

Cant. 3.

Cic. lib. 1. de offic.

Num. 17.

fueris propter peccati originalis vermē, qui illum corrosit. Adam enim omnes suos fructus amaros, & fœtentes protulit: ad quod Dauid respiciens: *Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum*. Verum cœlestis ille Agricultor, de quo Christus Dominus dixit: *Pater meus Agricola est*, ad radicem huius arboris, hoc est, ad Conceptionem B. Virg. apposuit præseruantis diuinæ gratiæ muschium, vt postmodū produceret preciosum illum, ac odoriferum fructum, Christum Dominum, cuius odorem participantes fideles eum D. Paulo dicunt: *Christi bonus odor sumus*.

Psalm. 50. *Ioan. 11.* *2. Cor. 2.*

Ad hæc Fabritius Dateranus in aureo illo suo libello cuiusdam Iacynthi meminit, qui ex vna parte effigiem Cæsaris Laurea redimiti, ex alia verò Virginem sub vmbra palmæ continebat, quæ manu dextera Scorpionem tenens, & turribus coronata super Leonem, sedebat. ferunt veteres illos hac imagine describere voluisse Africam, quàm magnam matrem vocabant; sed reuera subscriptio illa, *Tu ne cede malis*, non aptè ei congruebat, quę multis malis cessit. Aptius tamen in B. Virginem conuenit. Nam si respicias Mariam prægnantem, videbis splendidissimum Iacyntbum non effigiem Cæsaris, sed æterni Patris expressam figuram in se continentem, vt loquitur Paulus: *figura substantiæ eius*: intueberis etiam castissimam virginem, cuius statura, vt ait Salomon, assimilata est palmæ: Insedit etiam super leonem, dominans Diabolum, immò, & pedibus eum conculcans, iuxta illud: *Conculcabis leonem, & draconē*. Quod si illa Scorpionem manu tenebat, B. Virgo serpentem manu potentiæ suæ, ita compescuit, vt voce Domini id attestante, caput eius contunderet: *Ipsa conteret caput tuum*. Inter sanctos quidem nonnulli Dœmonis pedes, alii corpus, alii faciem percusserunt: pedes percutiūt, qui in calce vitæ, velut bonus latro, conuertuntur: corpus verberant, & acriter pungunt, qui, quod excellētius est, à pueritia, velut D. Thomas, Deo consecrati, absque peccato mortali vitæ curriculum peragunt: faciem percutiunt, grauiterq; lacerant (quod rarius euenit) qui in visceribus maternis, velut Ioannes Baptista, latentes, prius sunt sancti, quàm in lucem editi. At beatissima Virgo potentius omnibus ob gratiam præseruantem à peccato originali iaculum suum contra antiquum serpentem pronicens, non manus, non corpus, non faciem leuiter percussit, sed caput eius gloriosè comminuit, peccatum originale, quod reliquorum peccatorum caput esse nosci tur, fortiter à primordiis suæ Conceptionis cōterens: Hāc enim victoriam soli illi reseruauerat, qui prædixit: *Ipsa conteret caput tuum*.

Hebr. 1. *Psalm. 90.* *Gen. 3.* *Luc. 1.* *Gen. 3.*

Quod tandem Virgo illa turribus laureata, ac redimita describeretur, non incongruè B. Virgini adaptari posse video, cuius immaculatam Conceptionem tot Vrbes, tot prouinciæ, ac tot Regna vnanimi consensu, & alacri animo probant, colunt, atque suspiciunt. Quæ, cum ita se habeant, iudicent quæso, quàm longè (ni fallor) à veritate absint, qui B. Virginem originali, aut veniali labe aliquando maculatam dicere audent; meminerintque id, quod olim contigit in ædificatione illius celeberrimi Templi, in quo Deus inhabitare elegit. Narrat enim sacra Exodi historia, omnes filios Israel quasi certatim ex bonis suis preciosiora quæque habebant, ad Templi fabricam ei obtulisse; structo tamē iam, & fabricato Templo iussit Dauid ab oblationibus cessare, quia nihil amplius iam desiderabatur, vt Templū esset omnibus numeris absolutum. Non secus accidit huic sacrosancto templo B. Virginis, de quo Dauid: *Sanctum est Templum tuum, mirabile in æquitate*. Quod, cùm grauissimi Ecclesiæ Patres, Augustinus, Hieronymus, Athanasius, Cyrillus, Cyprianus, & plerique alii, quos suo loco referemus, adeo magna illi obtulerint munera, vt solus S. Germanus Archiepiscopus Constantinopolitanus oratione de Zona Virginis, dixerit:

Exod. 25. & 27. *Psalm. 64.* *S. Germanus Archiepisc.*

dixerit: *Omnia tua sunt admirabilia (ô Dei para) omnia supra naturam, omnia ingentia, & cunctorum vires superantia.* Hæretici tamen huic sacro Templo, id est, beatæ Virgini impolluto Dei tabernaculo pœnitentiam à peccatis venialibus tribuũt. Catholici etiam nonnulli offerunt eidem Templo gratiam sanctificantem, & emundantem à præexistenti macula originali: at hæretici prohibentur munus illud pœnitentiæ offerre, nam præter D. Bernardum dicentem: *Ab innocentissimo eius corde pœnitentia longè fuit*, sacrosanctũ Conci. Tridentinum, dum veniale peccatum commississe negat, pœnitentiam ab illa manifestè excludit; Catholici verò quidam etsi gratiæ mundantis, & sanantis donum offerre huic templo non prohibeantur, eorum tamen oblationem necessariam non iudicamus, cunctis ferè iam fidelibus singulari cultu, ac religione ac summo applausu immaculatã Virginis Conceptionem venerantibus. Cui sit honor, & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

D. Bern. ser. de assump.

Conc. Trid. sess. 7. c. 23.

HOMILIA XV.

Persimilem esse demonstramus beatam Virginem Paradiso voluptatis, quem Deus à principio condidit: ex qua similitudine immaculata Virginis Conceptio, ac mira eius excellentia singulari eruditione illustratur in illa verba Geneseos: Plantauerat autem Dominus Deus Paradisum voluptatis à principio: in quo posuit hominem, quem formauerat.

Genes. 2.

QVM pergratum sit hoc argumentum, cuius tractationem nũc aggredi tento, mira illa deinde est consonantia, ac proportio inter terrestrem Paradisum voluptatis à Deo conditum, & beatissimam Virginem, hortũ deliciarum Dei, oportet prius stabilire veritatem Catholicam circa terrestrem illum Paradisum, à grauissimis quibusdam, Doctoribus acriter laceratam: vt enim docuerunt Diuus Augustinus & Diuus Anastasius, prius est statuendus literalis sensus, deinde spiritualis. Vnde Angelicus Doctor dixit: *In omnibus, quæ sic scriptura tradit, est pro fundamento tenenda veritas historiæ, & desuper spirituales expositiones fabricandæ.* Origenes quidam, & Philo Iudæus ausi fuere contra totam Patrum antiquitatẽ falso effutire, Paradisi narrationem Mosaicam non historicam, sed mysticam esse: ita vt nullus vnquam fuerit in terra corporeus Paradisus, sed allegoricus tantum, & intellectualis. verba Origenis sunt hæc: *Quis verò ita idiotes inuenitur, vt putet velut hominem quendam Agricolam Deum plantasse arbores in Paradiso, in Eden contra Orientem, & arborem vitæ plantasse in eo; id est, lignum visibile, & palpabile, ita vt corporalibus dentibus manducans quis ex ea arbore, vitam percipiat, & rursus ex alia manducans arbore, boni, & mali scientiam capiat: sed, & illud, quod Deus post meridiem deambulare dicitur, in Paradiso, & Adam latere sub arbore boni, & mali, equidem nullum arbitror dubitare, quod figurali tropo hæc à scriptura proferantur, quo per hæc, quædam mystica indicentur.* Hæc Origenes. Quibus persimilia sunt, quæ Philo Iudæus scribit; vbi recitata vniuersa Mosis de Paradiso sententia, hæc subdit: *Hæc potius symbolicè, quàm reuera, & propriè videtur mihi Moses philosophatus. siquidem arborem vitæ, & arborem cognoscendi bonum, nunquam, vel antea vel post è terra pullulasse, sed videtur Paradisum quidem innuere animi principatum, qui quasi infinitarum arborum, variarum opinionum est plenus. Per arborem autem vitæ, innuere pietatem, quæ maxima est omnium virtutum, per quam anima efficitur immortalis.*

D. Aug. l. 13. de ciu. Dei c. 21.

D. Anast. lib. 7. in exam.

S. Tho. p. p. q. 102. art. 1.

Origenes, & Philo Iud. Orig. in cap. 1. Gen.

Philo de potior. pis. mundi. & 1. lib. Allegor.

Arbor autem dignoscendorum bonorum & malorum, designat illi prudentiam in medio positam, qua naturæ contraria dijudicantur. Positis igitur his terminis in animo, tanquam iudex contemplabatur, in quam se rapi partem permitteret. Vt verò aspexit, in scelus quidem inclinantem, pietatem, & sanctitatem, ex quibus immortalis efficitur vita, contemnentem proiecit, vt par erat, & fugauit è Paradiso. vt ne spem quidem redeundi reliquam ei faceret. immedicabilia, & irreparabilia dans præuaricanti animæ. Ea enim deceptionis occasio, vel excusatio, fuit, non mediocriter detestabilis. Verùm hanc sententiam tanquam fidei Catholicæ dissonam acriter impugnant omnes Antiqui Patres: Epiphanius, Hieronymus, Augustinus, Theodoretus, Ambrosius, S. Methodius, S. Thomas, necnon, & D Chrisostomus, qui ad eius impugnationem, egregiam his verbis indicauit rationem: *Ideo Moyses describens Paradisum, & nomen loci, in quo erat, scilicet Eden, & plagam orientalem, quam spectabat, & nomina fluminum è Paradiso egredientium, ferè omnibus tàm subtiliter, & accuratè enarrauit, vt non liceret nugari volentibus decipere simpliciores, dicēdo: nullum fuisse in terra Paradisum, sed in cœlo, & alias fabulas, suaque somnia iactando. Nam si cùm Moses tantam in describendo Paradiso diligentiam posuerit, nihilominus tamen fuēre nonnulli fabulantes, non fuisse super terram Paradisum, multaq; alia à doctrina Mosis alienissima, inducentes, & verba eius aliorsum, quàm dicta sunt, detorquentes; quid futurum fuisset, si non tàm minutim, tàm dilucidè, denique tam enucleatè Paradisum descripsisset?* Hæc ille. Quo iam præiacto fundamento, narrationem illam Mosaycam: *Plantauerat autem Dominus Deus Paradisum voluptatis à principio*, historicam esse, & non mysticam, exordiamur quæso allegoricum sensum ex illa eruere, & quidem in primis, Paradisum illum, locum fuisse in Orientis partibus constitutum, auctor est Diuus Isidorus, necnon & Diuus Damascenus. Vnde Tertullianus canit:

Est locus Eois Domino dilectus in oris,
Lux vbi clara nitens, spiratque salubrior aura,
Æternusq; dies, atq; immutabile tempus.
Nox ibi nulla, suos defendunt astra tenebras.

Hoc certè interest inter B. Virginem, & reliquos homines naturali propagatione ortos, quod illi concipiuntur ad occidentem caliginosum peccati originalis tenebris suis animam offuscantem: beatissima autem Virgo instar Paradisi, cōcepta, ac nata fuit ad orientem solis iustitiæ, diuinæ gratiæ splendore eam irradiantis, qui à culpæ originalis tenebris illam præseruauit: sicut enim Paradisus à principio suæ præductionis luce clarissima illustratus fuit, & in ea vsque in hodiernum diem perseuerat, eaque fruitur Enoch, Ecclesiastico dicente: *Enoch placuit Deo, & translatus est in Paradisum*, sic, & B. Virgo primam, quam in sua Conceptione diuinæ gratiæ lucem accepit, eamdem magis, ac magis auctam perpetuò conseruauit. Vnde Dauid ad id significandum, comparat B Virginis lucem orbium cœlestium luci: *Ponam*, inquit, *thronum eius sicut dies cœli*. Alii quidem sancti, licet Dei throni fuerint, erant tamen sicut dies terræ, quos atra nox antecedit, & subsequitur, at immaculata Virgo fuit thronus sicut dies cæli, noctis expers, nullam culpæ originalis obscuritatem admittens; vnde de illa melius, quàm de throno Salomonis verificantur verba illa. *Non est factum tale opus in vniuersa terra*; Deinde, si verum est, vt verissimum esse arbitror, quod eruditissimus Philoxenus in eleganti illa oratione, quam de arbore vitæ scriptam reliquit, tradit super portionem illam terræ stris Paradisi, illam Dei maledictionem: *Maledicta terra in opere tuo, spinas, & tribulos germinabit tibi*, minimè cecidisse: sic enim ait de Paradiso & eius plantis verba faciens: *Nequaquam subiectæ sunt execrationi, atque damnationi, hæc enim in eam modo terrā pronunciatæ sunt, quæ extra Paradi-*

Epiph. in Anchorat. *S. Hier. in c. 10. Daniel.* *Aug. l. 12. de ciu. Dei c. 11.* *Theodor. q. 25. in Gen.* *D. Ambros. lib. de Paradiso cap. 1.* *S. Methodius apud S. Epiphan. hær. 64.* *S. Thom. q. 102. art. 1.*

Gen. 2.

D. Isid. lib. 14. Ethym. c. 13. *D. Damasc. l. 2. orthod. fidei. c. 11.*

Tertull. lib de Iud. Domin. c. 8.

Eccli. 44.

Psalm. 88.

Iosue. 3.

Philoxe. orat. de arb. vitæ.

Gen. 3.

Paradisum est, post violatam ab Adamo legem, ita vt ab ipsis Paradisus maneret immunis; sicut in hanc vsque diem quoque immunis, liberque est, eoque delicatissimæ, & speciosissimæ arbores in ipso etiam extant. Id sanè non obscurè præfigurauit cōmunem illam peccati originalis maledictionem vniuersam terram inficientem, beatam Virginem Paradisum voluptatis Dei minimè comprehensuram, sicut de facto sacrosanctum Concilium Tridentinum in decreto vniuersali de peccato originali minimè voluit illam comprehēdi. *Declarat*, inquit, *sancta Synodus, non esse suæ intentionis comprehendere in hoc decreto (vbi de peccato originali agitur) beatam, & immaculatam Virginem Mariam Dei Genitricem.* vnde Abdias lib. 4 historiæ refert D. Andream Apostolum dixisse, quòd sicut terra non maledicta fuit, ex qua primus Adam formatus est; ita B. Virgo terra fuit nunquam maledicta, ex qua secundus Adam conditus fuit. Atque hinc est, quod sicut, id attestante Tertulliano, in Paradiso nunquam ab arboribus frondes defluebant, vt nostris accidit arboribus, è quibus tanquam superflua decidere solent non pauca folia; sic enim ait:

Virentesq; grauant vberrima germina ramos,
Nulla cadunt folia, & nullo flos tēpore desit.

Quod & Ezechiel non obscurè pronunciasse videtur, dum ait: *Orietur in ripis eius ex vtraque parte omne lignum pomiferum, non defluet folium ex eo*, cui persimile est quod Dauid dixit: *Et folium eius non defluet*: sic tanta fuit Virginis excellentia, vt nec ab eius ore ociosum verbum defluereret, haud ab interiori homine superfluum quidquam, aut superuacaneum in exteriorem hominem redundaret. Narrant etiam grauissimi auctores, Paradisum illum conditum fuisse in eminentissimo omnium totius Orbis monte: Hi sunt: S. Thomas, Magister sententiarum, Alexander Alensis, Beda, Rabbanus, Strabo, Abulensis, immò Albertus Magnus 2. part. suæ Theologiæ ait: *Hoc tamen dicosine præiudicio melioris sententiæ, quia in quibusdam libris antiquissimis reperi, quod illius sententiæ, quæ attribuitur Bedæ, & Strabo, primus auctor fuit Thomas Apostolus, quod scilicet Paradisus tantæ altitudinis sit, vt vsq; ad lunarem globum ascendat.* Hæc ille: sed quidquid sit de hac tanta illius loci sublimitate, illud tanquam certum pronunciat D. Basilius, quod ob celsitudinem illius, nulla erat in Paradiso, immodica ventorum vis, nulla tempestatum procella, nullus hyemis horror, nō veris nimia humiditas, non torrens æstatis ardor, non molesta autumni siccitas, sed temperata, & pacifica omniū temporum inter se consonantia gauderet. superabat namq; Paradisus mediam aëris regionē, vnde præfata incommoda oriri solent. Illud etiam tanquam rem indubitatam tradidit Lactantius Firmianus in Carmine de Phœnice aquarū alluuionem vniuersam terram inundantem, Paradisum ob nimiam eius altitudinem minimè attigisse.

Et cum diluuium mersisset fluctibus orbem
Deucalioneas exuperauit aquas.

simile quidpiam de Olympo Thessaliæ monte Soccinus describit cap. 14. *Olympus*, inquit, *primum excellenti vertice tantus attollitur, vt summa eius cœlum accolæ vocēt. Ara est in cacumine Ioui dicata, cuius altaribus, si qua de esca inferuntur, nec difflantur ventis, & spiritibus, sed volente altero anno, cuiusmodi relicta fuerint, eiusmodi reperiuntur, & literæ in cinere scriptæ ad alteram anni ceremoniam permanent.* Quæ omnia huic nostro argumento mirum in modum congruunt: nam sicut inundatio illa vniuersalis sublimem illum Paradisi locum contingere non valuit; ita peccati originalis copiosissimus imber in omnes filios Adæ grassanti fluctu decidens, sacrum hunc beatissimæ Virginis Paradisum ob gratiæ eius celsitudinem, ac dignitatis Matris Dei eminentiam, nō solum inundare, sed nec pertingere potuit; adeò, vt non immeritò Dauidis verba ei accommodare nobis liceat: *Verumtamen in diluuio aquarum multarum ad eum non*

Concil. Trid. Sess. 5. decr. de peccat. original.
Abdias li. 4.
Genes. 1.
Tertull. de Ind. Dom. cap. 8.
Ezech. 47.
Psalm. 1.
S. Thom. p. p. q. 102. art. 1.
Magist. sent. 2. dist. 17. c. 3
Alex. Alens. 2. p. q. 38. membro 1.
Beda de stat. tempor.
Rabban. & Strabo in 2. Gen.
Abulens. ibid. q. 9.
Albert. Mag. p. 2. Theolo. tract. 13. q. 79.
D. Basil. in huius loci comment.
Lactan. Firmian.
Soccinus.
Psalm. 31.

non approximabant. Et quemadmodum ob altitudinem Paradisus ille immunis erat à fulgure, & grandine, & omni alia aëris inclementia; ita quia super verticem sanctitatis omnium Angelorum hic sacer Paradisus Mariæ conditus fuerat, ob hanc certè celsitudinem, peccatorum actualium grandines, fulmina, & peregrinę impressiones quidquam nocumẽti ei afferre minimè potuerunt. Ac tandem ad eum modum, quo ob eminentiam situs, cinis in cacumine montis Olympi semel relictus à nullo vento dissipari poterat, ad eundem etiam ob eminentiam sanctitatis Mariæ, puluerem humilitatis, quem Spiritus sanctus in ea infudit, vanitatis, aut superbiæ ventus dissipare, ac perdere nunquam valuit.

Consonat his sententia D. Damasceni dicentis: In Paradiso animalia rationis expertia minimè fuisse, sic enim ait: *Diuinus profectò locus Paradisus, ac dignus eius, qui ad imaginem Dei creatus fuerat, incolatus, in quo nullum irrationalium habitabat;* Id quæso quid aliud aptius adumbrare potuit, quam quod in hoc sacro immaculatæ Mariæ paradiso peccata vlla per animalia rationis expertia significata, cum peccatum sit à regula rationis deuiatio, nunquam admittenda forent? sicut etiam Paradisus in eo valde excelluit, omnes alios etiam regios hortos, quod, isti priusquam horti pulchritudinem obtinerent, rudis, inculta, & impolita terra fuerant, ille autem nunquam non fuit Paradisus, nunquam pulchritudine sua caruit, nunquam rudis, & agrestis terra extitit; non secus, quãuis reliqui omnes sancti horti sint, & Paradisi voluptatis Dei, prius tamen fuerunt in principio suæ formationis, & conceptionis agrestis, & rudis terra, vtpotè peccati originalis ruditate deturpati; at beata Virgo à principio suæ conceptionis fuit Paradisus, atque adeò nunquam, nec per momentum pulchritudine Paradisi caruit, nunquam agrestis terra spinas, & tribulos germinans, quod, & in Paradiso illo terrestri nõ obscurè adumbratum reperio, dum ait sacer textus: *Plantauerat Deus Paradisum à principio*; arbitror enim cùm D. Hieronymo de qq. Hebraicis, per hæc verba, non solùm significari *à principio* constitutionis mundi Deum plantasse Paradisum, sed illum à principio, sub forma Paradisi condidisse. Ita sanè accidit B. Virgini, quæ à principio suæ conceptionis sub forma Paradisi voluptatis Dei condita fuit, atque adeò absque rusticitate peccati originalis. Sed perge iam reliqua, quæ de paradiso illo terrestri sacrà commemorant eloquia; sanctique Patres tradunt, Virgini adaptare. Doctores non pauci quærunt, quanto tempore primus Adamus in paradiso illo commoratus fuerit? Quidam (eruditissimo, ac diligentissimo scriptore Barcephà referente) existimarunt, triginta tres annos inibi fuisse, & ea propter Christum Dominum per totidem annos transcurrisse, pro expiando illius scelere; Alii, quadraginta tantum diebus paradisum incoluisse putant, ideoque Christum dies totidem in deserto ieiunasse, nimirum, vt eius ieiunium aduersus illam primi parentis ingluuiem, antidotum esset. Alii tradunt, per integram hebdomadam in paradiso extitisse Adamum, ita vt feria sexta intrauerit, & feria sexta sequenti ab eo profligatus fuerit, cui consentitipse Barcephà. Alii (vt refert Abulensis) docuerunt solùm per vnicum diem perstitisse: Alii plus vno die, quorum verba refert Maluenda de Paradiso capit 46. Perrerius autem eodem die, quo peccauit, expulsum putat primum parentem, à paradiso, tanquam indignum diutiùs ibi commorari; id quod verba Geneseos, si attentè perpendantur, non obscurè indicant, dum id factum aiunt *ad auram post meridiem*, hoc est paulò ante solis occasum, in quam sententiam conspirant Cyrillus, Epiphanius, Diodorus, Tharsensis, & alii, quos refert, & sequitur Feuardentius. Cæterum, per quot horas permanserit in paradiso, Episcopus Abulensis

D. Tom. Damasc. lib. 2. de fid. Ortho. cap. 11.

Genes. 2.

D. Hieron.

Barcephà de paradis. terrest.

Abulensis.

Maluenda.

Perrerius.

Genes. 3.

Cyrill. Epiphan. Diod. relati à Feuarden. in notis ad c. 15. lib. 5.

sensis ex aliorum sententia refert, per septem solum; at Geruasius lib. de ociis imperialibus, per nouem horas tradit in paradiso commemoratum fuisse primum parentem, quod præsenti argumento mirificè quadrat; nam totidem mensibus secundus Adam de cœlo cœlestis in paradiso materni vteri delituit Vt tamen amplius mira vtriusque huius paradisi similitudo, atque conformitas innoteseat, certè, sicut terrenus Adam formatus fuit ex terra desumpta ex quatuor mundi partibus, Oriente, Occidente, Septentrione, & Meridie, vt docuerunt S. Cyprianus, & S. Augustinus, qui ab antiquioribus Patribus id accepisse fatetur; ita cœlestis Adam ex carne Virginis, quæ ex quadriuplici virorum genere, Regum, Sacerdotum, Prophetarũ, & Ducum originem ducebat (prout D. Matthęus refert in eius genealogia) carnem sumpsit: & sicut terra illa, ex qua primus homo factus est, terra erat rubea, vt docuit Eusebius de præparatione Euãgelica, & Theodoretus quæst. 36. vnde sumpsit nomen Adam, quod *Terra rubea* interpretatur, vt iidem Patres adnotant; ita secundus Adam, Christus Dominus humanum corpus assumpsit ex terra rubea, hoc est, ex rubeo, & purissimo Mariæ sanguine: & quemadmodum (Tertulliano id affirmante) terra illa humana industria nunquam culta fuerat, sed virgo adhuc erat, nondum aratro compressa, nondum sementi subacta; ita secundus Adam huius secundi paradisi incola ex terra virginea viri operam nesciente efformatus fuit, ad quod respiciens D. Irenæus eleganter dixit: *Quemadmodum Protoplastus ille Adam de rudi terra, & adhuc virgine (nondum enim pluerat Deus, & homo non erat operatus terram) habuit substantiam, & plasmatus est manu Dei (omnia enim per ipsum facta sunt:) & sumpsit Dominus limum à terra, & plasmauit hominem; ita recapitulans in se Adam, ipse Verbum existens ex Maria, quæ adhuc erat Virgo, rectè accipiebat generationem Adæ recapitulationis.*

S. Iren. Abulens. sup. cap. 1. Gen. Geruas. lib. de ociis imperialib. de ciu. 1. q. 608.

Cypr. tract. de montib. Syna, & Sion. S. August.

Matth. 1.

Euseb. de præpar. Euang. l. 11. c. 4. Theod. q. 36. in Numeros.

Tertullian.

D. Iren.

Quòd si Moyses commemorat in paradiso illo primo, matrimonium factum fuisse inter Adam, & Euam; id sanè præsignificauit nuptias, quæ celebrandæ erãt in paradiso vteri virginei inter humanitatem Christi, & Verbum diuinum: & quemadmodum ibi dictum est propter illud matrimoniũ: *Erunt duo in carne vna*, id est, in prole, quæ vnitas valde extrinseca est; sanè hic, (quòd mirabilius est) fatemur duo in persona vna, naturam scilicet diuinam, & humanam in vnitate intrinseca suppositi diuini. quod si etiam vinculum matrimonii illius indissolubile erat: *Quos Deus coniunxit, homo non separet*; profecto vinculum vnionis hypostaticæ, humanitatis Christi cum Verbo multum per omnem modum illo strictius, & indissolubilius esse fide Catholica docemur, cùm illud morte alterius coniugum dissolutum fuerit; vt de omni matrimonio generaliter docet D Paulus; hoc verò etiã morte ipsa per corpus grassante, & animam ab eo diuidente, Verbi vnionem eum illo nulla ratione dissoluere potuit; Mansit Verbum vnitum corpori in sepulchro, mansit vnitum animæ in limbo. Vt tamen multa paucis comprehendamus, si sexta die creatus est primus Adam, eadem cruciatus est secundus; hora illius diei tertia inductus est Adam in Paradisum, & seruator noster tertia hora extractus est ab vrbe Hierusalem humeris crucem suam baiulans; Et quo tempore Adam manus protendit ad decerpendos fructus veritos, eodẽ Christus suas distendit super lignum, vt qui in ligno vincebat, in ligno quoque vinceretur: Rursus à sexta ad Nonam horam exutus est Adam sua gloria; & etiã Christus sol iustitiæ nudus in cruce existens à sexta ad nonam vsque horam amisso vitę splendore obscuratus est, atque vniuersa creatura luctu cooperta, quasi refricata prisstini Adæ casus memoria: Elapsa deinde nona hora, dissipatæ, atque abactæ sunt tenebræ; qua re significabatur, soluta iam tunc esse ea mala, quæ genus

Moyses.

Genes. 2.

Matth. 19.

1. Cor. 7.

Genes. 1.

Matth. 29.

genus humanum circumdederant. Insuper quo tempore cõfossus Dominus noster lancea, eodem à Cherub. custode Paradisi, & arboris vitæ, vibrata est lancea, sed cum hoc discrimine, quod illa ingressu terrestris paradisi interdicebat, hæc aditum ad cœlestem parat. Denique qua hora pulsus est è paradiso Adamus, à Deo eadem prorsus à Christo missa est in Paradisum anima latronis. Moyses rursus de paradiso agens, dixit continere *omne lignum pulchrum visu, & ad vescendum suaue, & lignum vitæ in medio paradisi*: non secus Deus in amœno hoc Virginis paradiso, cunctarum produxit germina gratiarum, & exemplaria virtutũ; ipsum quoque lignum vitæ, Christum Dominum posuit in medio veri eius, cuius foliis sanantur infirmi, cuius odor viuificat mortuos, cuius sapor dulcorat amaros, cuius vmbra refrigerat miseros, cuius aspectus lætificat Angelos. Verior hic ortus, quia si ortus inde nominatur, quia aliquid semper ibi oriatur, & cum alia terra semel in anno aliquid proferat, ortus nũquam sine fructu est; certè ex Maria natum est, q̃ nunquam deficit, fructus, qui nunquã marcescit, fructus salubertimus, de quo dictum est: *Qui manducat me, ipse viuet propter me*, fructus tandem vnus, & vnicus, sed multiplex virtute, in quo cùm humanitas, & diuinitas eidem personæ insint, duplex in ipso est refectio, Ciuibus, & Peregrinis. Ciuis beatus, & comprehensor ipso vescitur ad iucunditatem; Peregrinus, & viator homo ipso vescitur ad sanitatem: extra ipsum sanitas non est, nisi falsa; iucunditas, non nisi mortifera. De veteri, & terreno paradiso fluuius egrediebatur ad illum locum voluptatis irrigandum, qui post in quatuor capita diuidebatur; de isto nouo, & cœlesti paradiso flumen illud egressum est, de quo legitur: *Fluminis impetus lætificat ciuitatẽ Dei*, quod inde diuiditur in quatuor Euangelia: flumen hoc Christus est, paradisus verò verus virgineus, quem Spiritus sanctus tanta gratiarum abundantia perfudit, vt filio Dei fieret *Hortus voluptatis*, vnde exiuit fluuius Dorix, rapido charitatis suæ cursu, totum mundum sapientiæ suæ fluentis perfundens. Quid plura de hoc sacro proferam paradiso? magna pauperculus proferre non valeo, exigua dicere animus abhorret. suppleat ergo inopiam nostram fœcundissimi illius Alani copia, qui in illa verba: *Hortus conclusus, fons signatus*, tàm piè, quàm sapienter dixit: *Maria hortus est, in quo non rosæ patientiæ, nec lilia virginitatis desunt, in quo rosa dominici corporis, & sanguinis, in quo lilium castitatis conclusus, quia virobique clausus, studio bonæ intentionis, & considerationis rationis. Hortus conclusus, Soror mea sponsa, quia vallo charitatis signatus, ne irrumpere possit malignus: conclusus, quia Angelorum custodia circumseptus. Soror mea per dilectionem, sponsa, per naturæ vnionem. Hortus conclusus, hic ideo repetitur, vt perfectio Virginis in actione, & contemplatione notetur, vel in duplici Virginitatis specie. Conuenit horto, vt sit æqualis, septus, satus, distinctus, rectus, & vber. Æqualis, vt rigetur; septus, vt seruetur; satus, vt fructificet; distinctus, vt delectet; rectus, vt capiat aërem; vber, vt præbeat copiam. Et tu Virgo Dei Genitrix, fuisti vber hortus, copia plenitudinis, fons, in quo ineffabile misericordiæ flumen, in quo gratiarum omnium irriguum, fons, quem in sinu suæ pietatis recipit lachrymarum nostrarum profluuium; signatus fidei sigillo, Euangelicæ veritatis signaculo, & virginitatis pessulo; ita, vt nec Hæretici, nec Dæmones, in te fidem, vel Euangelij veritatem possint infirmare*: Hæc ille.

Sed iam tempus est, vt flammea illa sera, qua clausus fuit olim primus ille paradisus, nostra claudatur oratio: *Collocauit*, inquit Moyses, *ante Paradisum voluptatis Cherubin, & flammeum gladium, atque versatilem ad custodiendẽ viam ligni vitæ*: Hæc verba historicè esse accipienda, vt cætera omnia antecedentia, cum eodem verborum tenore enarrentur, communi consensu Patres docent, quos à principio retulimus: vnde non possum non mirari, cum

Genes. 2.

Ioan. 6.

Psalm. 45.

Ioel. 2.

Alanus super 4. Cant.

Genes. 3.

eum tutum non sit aliter sentire, vitos alioquin perdoctos, Cornelium, Iansenium, Honcalam, & Pinedam hoc loco allegoriam tantum, ac metaphoram validæ, ac perpetuę occlusionis Paradisi agnouisse. hoc suppositio, quamuis Procopius, Gazeus, & Theodoretus Heraclæ Episcopus, nec non & Theodoritus q. 40. existimarint Cherubinum illum nō fuisse verè spiritum aliquem Angelicum, sed simulachrum quoddam aspectu terribile ad incutiendum terrorem primis parentibus more agricolarum, qui in satis, & hortis ligneos palos defigunt laceris humanarum vestium pannis indutos, vt eo terriculamenti genere à seminum, atque frugum pastu deterreāt. Verùm D. Chrysostomus custodem Paradisi verum Angelum fuisse docet. Idem S. Gennadius, S. Eucherius, Beda, Abulensis, Vatablus, & alii permulti, tàm antiqui, quàm recentiores scriptores in tertium caput Geneseos, secuti D. Augustinū, in Comment. eiusdem Geneseos hæc dicentem: *Ordinauit Cherubim, & flāmeam romphæam, quæ vertitur, custodire viam ligni vitæ, hoc per cælestes vtique potestates etiam in Paradiso visibili factum esse credendum est, vt per angelicum ministerium esset illic ignea quædam custodia.* an verò custodia illa angelica, esset ex Cherubinis, an verò ex inferiori alia Hierarchia, non est concors omniū sententia. nam D. Chrysostomus, D. Augustinus, & S. Gennadius supra relati cum aliis, quos refert Moyses Barcephà c. 28. apertè volunt, custodiam illam fuisse ex Cherubinica Hierarchia, licet enim ordinariè non mittantur Cherubini, aut alii superiorum ordinum in ministerium horum inferiorū, extraordinariè tamen aliquando, licet rarò, supremos Angelos mitti docuit Magister sententiarū, quem secuti sunt Scotus, Durandus, & perplures alii famosi Theologi. At S. Thomas secutus D. Dionysium, & magnum Gregorium docet superiores Angelos minimè mitti ad hæc externa ministeria, atq; adeò multo minus, ad humile illud ministerium custodiendi terrestrem paradisum. Quare autem (si ita res se habet) dictus fuerit custos ille Cherubim, respondet idem D. Thom. p. p minores Angelos interdum mutuare nomina supremorum propter aliquam ministerii analogiam, quomodò Isaias dixit vnum de Seraphinis igne purgasse labia illius, quia *Seraph, incendens* interpretatur: simili ergo ratione custos ille angelicus vocatur Cherubim, ex ministerio assumpto, quoniam Paradisus fuit occlusus homini eò, quod extendit manum ad fructum arboris scientiæ: *Cherubim* autem interpretatur *scientiæ plenitudo.* In explicatione autem flammei gladii, atque versatilis, Doctores in varias abiere sententias. nam Sanctes Pagninus vult illū fuisse ferrum lanceæ linguæ flammeæ speciem præseferentem. LXX. Interpretes exponunt, laminam gladii tersam, politam, ac fulgentem fuisse, quæ vt flamma splenderet. S. verò Cyprianus, Gulielmus Hamerus, Tertullianus, & S. Thomas flammeum illum gladium interpretātur esse, torridam Zonam. Lactantius verò Firmianus lib. diuinarum Institu. Rupertus, Hugo Vict. Lyranus, Abulensis existimat flammeum illum gladium esse murum quendam ignis ex terra ibi erumpentis, vt in Ethna Siciliæ, Vesuuio Monte, & noui Orbis Vulcanis; vel certè à Deo ibidem de nouo creati, quo Paradisus veluti impenetrabili septo toto ambitu, esset ex omni parte circumuallatus. In tanta opinionum varietate, illa procul dubio magis mihi arridet, quæ docet aciem gladii versatilis, seu ex vtraque parte acuti, fuisse figuram quandam igneæ lanceæ, quam Cherub. manutenens, atque coruscans prohibebat primos parentes à Paradiso, & ab arbore vitæ arcebat. qua præmissa literali intelligentia, mysticam, & allegoricam ingrediamur. In eo certè facilè detegemus, quàm rectè paradisus ille beatam Virginem adumbrarit in sua cōceptione; sicut enim Paradisus ille admisit in se Adamum innocentem, minimè

Tanson. in ca. 143. Concor. Honcala in 3. Gen. Pineda lib. 1. monarch. c. 11. §. 2.

Chrysost. homil. 18. in Genes. S. Gennad. in græca Catena Gen. 3. S. Eucherius Beda, Abul. Vatab. Hugo de S. Victor. Perer. super c. 3. Gen.

Magist. sent. in 2. dist. 10. Scot. Durād. ibid. S. Dionys. de cæles. hierarch. lib. 9. cap. 13.

S. Greg. hom. 34. in Euāg. D. Thom p. p. q. 112. art. 2. ad secundum. Isaiæ 6.

Sanctes Pagninus in thesauro. LXX. in c. 3. Genes. S. Cypria. lib. de Gen. c. 2. Guliel. Hamer. ibid. Tertull. Apologe. c. 47. S. Thom. 2. 2. q. 164. ar. 2. ad quintū. Lactan. Firmian. lib. 2. diuin. Instit. c. 13. Rupert. Hugo de S. Victore, Lyranus, Abulen.

verò recepit Adamum peccatorem, sed longè à se propulsauit; ita beatissima Virgo in puncto suæ Conceptionis non admisit Adamum primùm peccati originalis labe illam inficientem, sed clausit illi ostium, vt idonea esset ad recipiendum in se secundum Adamum ex præuisis eius meritis illam ab omni macula præseruãtem Angelum enim custodientem Paradisi ostium apparuisse sub specie humana, vt tradit S. Gennadius super tertium caput Geneseos, non obscurè significasse mihi persuadeo, filium Dei custodem, ab instanti Conceptionis beatæ Virginis, futurum esse, magni consilii Angelũ sub specie veri hominis, sicut & ipse sub eadẽ custos fuit portæ virginei clausti, Ezechiele dicente: *Porta hæc clausa erit Principi, Princeps ipse sedebit in ea.* Vnde meritò ipsa verba illa Iudith contra Holofernem triumphantis sibi vsurpans, intonare potest: *Viuit autem ipse Dominus, quoniam custodiuit me Angelus eius, & hinc euntem, & ibi commorantem, & inde huc reuertentem*, hoc est, aduersus omne genus peccati, in Conceptione, in totius vitæ decursu, & in fine illius, diuina gratia me præmuniuit. Sicut enim ob illam custodiam Angelicam bestiæ agri in Paradisum ingredi prohibebantur, ne quoquo modo illum deturparent; ita bestiæ, ac feræ peccatorum in hunc sacrum Paradisum Virginis intrare prohibitæ sunt; vnde sponsus ait illi: *Hortus conclusus, soror mea sponsa, hortus conclusus, fons signatus*, ecce triplicem clausuram indicat; vt ostẽdat clausum fuisse hunc cœlestẽ Paradisum triplici peccatorũ generi, originali, mortali, & veniali. Vel aliter eadem verba exponere possumus: Primò, vt dicamus singularem Virginis excellẽtiam in eo denotari, quod facta fuerit soror, sapientiæ genitæ Patris: sicut enim hæc ait: *Primogenita sum ante omnem creaturam*; ita & B. Virgo, velut soror eius gemella per gratiam gloriatur, dicens: *Ante omnes colles ego parturiebar*. vnde Hugo de Sancto Victore lib. 2. Instit. monast. serm. 60. ait: *Soror* vocatur, cœlestis hæreditatis participatione: sponsam verò illam vocat, quia cum Deo coniuncta diuinam prolem humana carne indutam procreauit. Vocat deinde illam: *Hortum conclusum*, vt significaret, animam eius nulli peccato fores aperuisse; fontem verò signatum dicit eam, vt sigillum virginitatis eius designaret. Vel dicamus aliter cum Ioanne Pico super Cantic. libr. 2. cap. 24. vocari Virginem *hortum* propter fœcunditatem, & *conclusum* propter clausuræ virginitatem ante partum, propter eandem verò post partum vocari fontem signatum. Hunc ergo tàm amœnum, tàm florentem; atque sibi delicioſum Paradisum contemplans idem sponsus, in illa dulcia verba prorupit: *Emissiones tuæ, sicut Paradisus*; quæ sequenti homilia elucidabimus, ne hanc longiorem, quàm par est, habeamus.

S. Gennad. super cap. 3. Geneſ.

Ezech. 44.

Iudith. 13.

Cant. 4.

Eccleſ. 24.

Prou. 8.

Hugo de S. Victore.

Ioan. Pic. ſuper Cant. lib. 2. cap. 14.

Cant. 4.

HOMILIA XVI.

Eandem Paradisi metaphoram prosequimur: ostendentes, quàm aptè beatissima Virgo in sua Conceptione se comparauerit insignioribus arboribus, quæ in illo consitæ erant, vt Cedro, Cypresso, Cinnamomo, Ficui, Malogranato, & Palmæ.

INTER alia pleraque externa indicia, quibus Deus optimus maximus à principio constitutionis mũdi amorem, quo hominem prosequebatur, exhibuit, non infimum locum tenet, quod, vt honorifice illum hospitio reciperet, *Paradisum voluptatis*, & (vt vertit Simmachus) *Paradisum florentem*, sicut & Angelis cœlestem, tanquam proprium domicilium ei præparauit. Cuius quidem plantationis tàm sollicitam curam gessit, vt D. Hieronymus affirmet, primum fuisse opus eorũ, quæ Deus effecit; nam

Genes. 2. Simmach. Theod.

cit; nam vbi vulgata lectio habet: *Plantauit autem Deus Paradisum voluptatis à principio*; Simmachus, & Theodotius vertunt: *Paradisum voluptatis principium*; ex quo infert sanctus Doctor manifestè comprobari, quod priusquam cœlum, & terram Deus faceret, Paradisum condiderat: quod neutiquam intelligendum est, vt prius Deus produxerit Paradisum terrestrem, quàm cœlum: id enim pugnat cum sacra Scriptura, vt ex Mosaica Geneseos narratione clarè constat; sed quod prius, quàm reliquas terræ partes, locum Paradisi excoluit, magnaque florum, ac arborum varietate adeò exornauit, vt reliqua alia respectu illius quasi viderentur, vltimam sui factoris manum non suscepisse. Dæmon tamen inuidiæ, & odii igne aduersus Deum, & hominem exardescens, duo portentosa scelera tentauit, & perfecit; nam in primis Paradisum illum terrestrem, sicut quondam & cœlestem cum tertia parte stellarum ad se pertraxit, suæ diabolicæ suasionis, & instigationis veneno, sub specie immanissimi colubri se ostendens spurcissimè polluit, vetito à Deo arboris fructu vesci Adamo persuadens; deinde plantare cœpit ipse non vnum, aut alterum, sed & plures voluptatis paradisos, ac amœnissimos deliciarum hortos, in quibus variæ victimæ ei offerebantur. Vnde Dominus per Isaiam conqueritur aduersus eos, qui in huiusmodi hortis Dis sacrificia offerebant.

Apoc. 12.

Genes. 3.

Isaiæ 65.

Populus, qui prouocat me ad iracundiam, ante faciem meam semper, qui immolant in hortis, & sacrificant super lateres, eosdemque igne, & gladio, sicut olim terrestris Paradisi ingressores Deum puniturum minatur idem Isaias: in igne suo Dominus iudicabit, & in gladio suo ad omnem carnem, quia sanctificabantur, & mundos se putabant in hortis; at ne antiquus serpens gloriari posset, quod omnes Dei paradisos tàm cœlestes, quàm terrestres contaminarat partim pestifera superbiæ aura in eos perflans, partim sulphureo veneris calore exurens, decreuit excellentiorem, atque amœniorem alium Paradisum secundo Adam præparare. Vt enim dixit Damascenus, *oportebat prius palatium præparari, & ita regem adesse*: ad hanc autem præparationem meritò putauerim pertinere, quòd beata Virgo à principio suæ Conceptionis Paradisus voluptatis Verbi extiterit; ne autem inimicus homo posset in eo peccati originalis zizaniam seminare, aut quidpiam nocumenti ei inferre, clausit vndique illum ignea sera diuini amoris, quo animus eius à principio suæ formationis æstuare cœpit, variisque virtutibus tàm Theologicis, quàm moralibus velut claustris obseruauit. Quòd, vt clariùs innotescat, parumper contemplemur arbores in illo primo Paradiso consitas, quibus non semel in sacra Scriptura, & Patribus comparata inuenitur beatissima Virgo, quæ, vt dixit D. Hieronymus, *Hortus est deliciarum, in quo consita sunt vniuersa florum genera, & odoramenta virtutum*. Sed ingenuè fateor, quoties vagor oculis animi, non per Mydæ, Tantali, vel Hesperidum hortos, quos fabulosis carminibus Poetæ plantarunt, sed per diuinum hortum Marianum, hortum voluptatis Dei, in quem de cœlo sponsus crebrò solitus erat descendere, & ad quem nunc spirituales apiculas ascendere vult, vt ex floscvlis virtutum illius, mentis ore delibatis, deuotionis fauum sibi conficiant; quoties, inquam, in hunc hortum cogitatione rapior, tanta me rapit admiratio, vt illa, velut clauo defigar immotus, & quo me vertam, nesciam. Procerita namque Cypressi me inuitat, odor cinnamomi sua fragrantia me allicit, Cypressi incorruptibilitas me vocat; cedri maiestas imperat, & impellit, ficus dulcedo me trahit, malogranati pulchritudo sermonem à me extorquet; palma denique, quę victoriæ symbolum semper extitit, reliquis arboribus in hac nostra tractatione præferri quasi iure suo sibi vendicat. Verùm quia sermo est de Regina

D. Damasc. orat. 3. de Natuit.

D. Hier. ser. de Assumpt.

Maria, non possum non primas dare Cedro arborum reginæ. Ipsa quidem ait: *Quasi Cedrus exaltata sum in Libano.* Eccles. 24. Diuus Isidorus lib 17 originum refert, proloquium Persii, *Cedro digna locutus*, satis vulgatum fuisse, quod duplicem potest subsistinere sensum. Primus, vt sicut cedrus incorruptibilis est, ac perpetuò permanens, ita verba Sapientis è memoria hominum digna sunt, vt nunquam excidant. Secundus est, vt orator in eo genere argumenti, cuius tractationem assumit, subiecti excellentiam tàm oratione excellat, quã sublimitate cedrus reliquas arbores superat: iuxta quam intelligentiam de hoc spirituali cedro B. Virginis veracius dicemus: *Cedro digna locutus nemo*, id enim soli Deo reseruatur: *ipse enim solus mensus est eam*; quod tamen ipse indignabitur nobis donare, sine inuidia communicabimus. Plinius, & reliqui naturales historiographi duplex Cedri genus distinguũt; maritimum vnum, aliud non maritimum. De hoc secundo ferũt naturalium rerum historici, omnium arborum altissimam esse, quod in Mariam rectè conuenire quis non videat, cum altior sit cœlis, excelsior Angelis, & omni pura creatura magnitudine gratiæ sublimior? Cedrus *candidatio* interpretatur, & meritò propter innatam virtutem, qua viget ad turpissimos serpẽtes, ac spurcissimos vermes longè à se fugandos, quod non obscurè immaculatam Virginis conceptionem adumbrat, quæ ea diuinæ gratiæ virtute prædita fuit, vt in prima sui formatione peccati originalis serpentem, ac infesti fomitis vermem longè à se propulsaret. Aliud tradunt cedri genus maritimum, quæ parua est, & fructifera, paruitate quidem, humilitatem Mariæ, quæ parua erat in oculis suis, virtute verò sua fructifera, miram eiusdem fœcunditatem figurat. sicut enim fructus illius, triplici compactus est substantia, vt iidem Naturales tradunt, prima calida, secunda temperata, vltima frigida; non secus fructus benedictus Mariæ, de qua natus est IESVS, ex triplici constat substantia; Diuinitate, anima, & carne, vt in symbolo Athanasii fides Catholica docet: quarum prima, nempè Diuinitas, calida adeò esse perhibetur, vt D. Paulus dicat: *Deus noster, ignis cõsumens est*: Secunda, scilicet anima, non poterat non esse temperatissima, cùm virtutes omnes in ea perpetuò medium tenuerint; nullaque vnquam illarum ad aliquod deflexerit extremũ: vltima tandem, scilicet caro, ea castitatis frigiditate viguit, quæ illam ab omni venereo calore penitùs alienam reddidit. Ecclesi. 24. D. Isido lib. 17. originũ. Exech. 41. Plin. de natur. hist. Ad Heb. 12.

Cypresso etiam se comparauit beata Virgo: *Quasi Cypressus in monte Sion.* Confingunt Poetarum fabulæ, puerum quendam nomine *Cyparissum* in sui nominis arborem conuersum fuisse, cuius meminit Ouidius lib. 3. Metamorph. & de ea loquitur Virgil. in 3. AEneidos, dicens: Eccl. 24. Ouid. 3. Metamorph. Virgil. 3. Æneid.

Aëreæ quercus, & coniferæ Cyparissi.

Et Martialis ait: Martialis.

Daphneas platanos, & aëreas Cyparissos.

Hanc tamen arborem Latini communiter vocant *Cypressum*, licet alii appellent eam *Cupressum*, iuxta illud Virgilii in 1. Georg. Virgil. 1. Georg.

Et tenerã à radice ferens syluane, cupressũ.

Vulgatus noster Interpres vocat eam Cypressum; D. Isidorus 17. Ethymolog. ait: Cypressum odoriferam adeò esse, vt serpentes eius suauitatem ferre non valentes, longè aufugiant, adeoque solidam contestatur, vt nec putrefieri, nec aliquo pondere flecti, suæque rectitudinis iacturam aliquã subsistinere possit. Id ad amussim describit beatam Virginem in sua immaculata Cõceptione, quæ adeò odorifera tunc prodiit, vt sanctitatis eius miram suauitatẽ subodorans antiquus serpens, ad illam inficiendam accedere ausus non fuerit: adeò etiam solida, vt nullo peccati pondere incuruata, cœlitus datam rectitudinem vnquam amiserit, immò nec amittere potuerit. sed quid non solida extitisset beatissima Virgo, quæ septem columnis, hoc est, septiformis Spiritus sancti donis stabilita, & fundata. Eccles. 24. D. Isidor.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

data erat: Salomone dicente: *Sapientia* Prouer. 9. *ædificauit sibi domum, & excidit columnas septem?* Plinius lib. 55. cap de Cupresso, & Plin. lib. 55. c. de Cupress. Pierius lib. 12 tradũt, ex hac arbore olim apud Antiquos fieri simulacrum Deæ Iunonis, eo, quòd tinea, aut simili alio verme nunquam corroditur: si ergò Gentiles illi tantũ honoris Iunoni deferebant, vt imaginem eius ex arbore tinea corrosa afabrefieri omninò prohiberent, quomodo Deum, filium suum humani corporis imaginem sumpturum, ex fœmina peccati originalis tinea corrosa illam sumere voluisse credemus? Immò certè sicut Iunonem diuitiarum Deam existimabant, & ideò Pauonem illi adhærentem depingebant, quia diuitiæ sunt instar Pauonis caudæ deauratæ, & oculis plenæ: quia mortalium oculos ad se pertrahunt; ita beata Virgo in sua Conceptione cœpit adeò cœlestibus charismatibus locupletari, vt Spiritus sanctus Prou. 31. ei diceret: *Multæ filiæ congregauerunt sibi diuitias, tu verò supergressa es vniuersas:* vnde, sicut ibi depingebant Pauonem, qui diuitiarum symbolum erat, Iunoni proximum, sic Ecclesia Catholica Christum Dominum diuitiarum fontem proximũ Virgini in manibus eius depingit. Vt autem symbolica Pauonis similitudo apta esse constet, silentio nõ præteribo lectionem quorundam, qui vbi nostra vulgata Cantic. 5. ait de Christo Domino: *Manus eius tornatiles aureæ plenæ Hyacinthis:* ipsi vertunt iuxta Hebraicum originale: *Manus eius cauda Pauonis*, quod perinde fuit, ac dicere: In eo esse reconditas omnes diuitias, liberaliterque eas erogare; alludentes in hoc ad id, quod nuper dicebam de Pauonis cauda, quæ symbolum erat diuitiarũ. Ac tandem si cupressus mortis argumentum fuit, vnde in sepulchris poni consuetuit:

Funesta est arbor Procerum monumenta cupressus.

Id etiam rectè Virgini in conceptione sua conuenit, in qua mortem Diabolo intulit, vt ei prædixerat Dominus: *Ipsa conteret caput tuum.* Sed iam de variis sacramentis in cinnamomo arbore latentibus sermonem instituamus, *sicut cinnamomum,* ait Virgo, *& balsamum aromatizans odorem dedi.* Plinius de naturali historia refert, Phœnicem auem, quæ vnica est, & in arbore hac nidificare solet, nulla ratione pati aliam in eodem nido secum commorari: Tradit etiã, quòd Imperator Vespasianus contexi iussit coronam auream cinnamomo plenam, qua Deæ Paris tempora redimiuit: scribit deinde, non posse euelli ramos ex hac arbore, nisi à summo Sacerdote sacris vestibus induto, & præcedentibus variis ceremoniis, inter quas hæc specialis erat, ut non cæderentur ante solis ortum, nec post occasum, sed die claro, & fulgenti, & iam facto sacrificio: ac tandem subiungit, ramos illos in tres partes diuidi consueuisse: Primam offerebant Diis, qui in argumentum, quod sibi placeret, ardentem flammam super illos desuper emittebant; secundam sacerdoti; tertiam populo adiudicabant. Hæc omnia quàm aptè Virgini congruant, paulatim elucidemus. Imprimis auis illa Phœnix, quæ vnica est, Christum Dominũ refert, tùm quia vnicus tàm Patri, quàm Matri suæ; tum quia sicut Phœnix ex igne nascitur, & in igne moritur; ita & Christus igne amoris incensus inter homines nasci voluit, & eiusdem amoris flamma æstuans in cruce obiit. Hæc sacra Phœnix in beata Virgine, velut illa in cinnamomo, nidificauit; & sicut illa nullam aliam auem in eodem nido commorari patitur, sic Christus Dominus, rapacem illam auem, Dœmonem intelligo, minimè inibi vnquam inhabitare permisit. Sicut etiam arbor illa non aliis, quàm sacris summi sacerdotis manibus contrectari fas erat, nec id ante ortum, vel occasum solis, sed clara eius luce vigente; non dissimiliter sacram hanc cinnamomum beatæ Virginis, non Dœmonis manus filiorũ Adę conceptionem maculantes, sed solius Dei, & summi sacerdotis Christi manus, Genes. 3. Eccles. 24. Plin. lib. 12. cap. 19.

cœlesti diuinæ gratiæ lumine coruscantæ contigerunt. Atque hinc est, quod sicut prima pars ramorum illius arboris, quæ in tres diuidi solebat, Deo reseruabatur; non secus prima pars totius vitæ beatæ virginis, quam constat, Conceptionem eius fuisse, non Dæmoni reseruata, sed Deo sacrata, & oblata fuit. Adhæc Honorius super caput 4. Canticorum addit, cinnamomi arborem tres habere cortices, quibus ab inclementia temporum valdè protegitur: hoc quid aliud significat, quàm beatam Virginem triplici spiritali cortice præmunitam fuisse aduersus triplex peccati genus, originale, mortale, & veniale? Addit etiam D. Gregorius Nissænus in Commentario eiusdem loci, hanc arborem tali præditam esse natura, vt perimat genita ex quacumque corruptione, quod & incorruptionem immaculatæ Conceptionis astruit; ea enim singulari instar cinnamomi, præstitit virtute, vt peccatum originale, quod ex primi hominis corruptione ortum habuit, penitus interimeret. Sed his maiora subiicio; Commentator Dioscoritis super librum primum cap. 21. refert cinnamomum olim in tanto precio habitam, & adeò desideratam fuisse, vt & augustissimi Imperatores fragmentum aliquod illius ad manus habere difficillime possent. & Plinius libr. 12. cap. 20. refert. Augustum Vespasianum aureas quasdam coronas, quas confecerat, cinnamomi particulis ornasse, ac perpolisse, quasi pluris habeas cinnamomum, quàm aurum: Tanti profectò hoc arboris genus habebatur propter abditam virtutem, quam continet. hoc, quid aliud indicat, nisi excellentiã beatæ virgis tanti apud vniuersas gentes habendam esse, vt ab omnibus generationibus beata dicenda foret, & ipsa prædixit: *Ecce enim ex hoc beatam me dicẽt omnes generationes.* Aiunt præterea cinnamomum, licet in planis gignatur, sed inter asperrimos vepres, & spinosos rubos: non dissimiliter B. Virgo, licet concepta à progenitoribus, qui spinosi vepres fuerant, peccati originalis aculeo puncti, ipsa tamen ex his originem duxit instar cinnamomi absque vlla peccati pungente spina. Cinnamomi arbor adeo olim sacra erat, vt Plinius dicat; *Sarmenta hasta diuidit sacerdos, Deo partem ponit, reliquum mercator condit:* Non secus B. Virgo adeò sacra fuit, vt partem substantiæ eius, hoc est purissimi sanguinis illius, Deus ipse sibi acceperit, ac materiam eius hypostatico vinculo sibi vnierit; reliquum verò tanquam spiritualium, ac cœlestiũ diuitiarum mercatoribus ad nostram vtilitatem nobis reliquit. Beata enim Virgo tota animo, & corpore intenta nostris commodis semper prospicit, & filiorum suorum emolumentis incessanter cõsulit. Subdit deinde Plinius, quod radicibus cinnamomi proximum est, vile esse, quod verò in medio, & in vertice preciosissimum: non secus, vilius, & humilius, quod in B. Virgine reperitur, illud est, quod ex radice & stirpe regia originem traxerit; excellentius tamen, quod intacta permanẽs, in medio ventris sui Christum portauerit: præstantissimũ tamen, quod à sublimiori parte animæ illius altissima contemplatio, & ardentissimus amor, nec per momentum deficerent. Marcellæ namque dicenti: *Beatus venter qui te portauit*, Christus Dominus dixit: *quinimmò beati, qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud.* Refert præterea Plinius lib. 12. inauditum quoddam naturæ prodigium visum fuisse in templo, quod in honorem Cæsaris Augusti Augusta eius vxor erexerat: radicem cinnamomi magni ponderis commemorat visam aureæ pateræ impositam, ex qua guttæ editæ in grana ducebantur, donec id delubrum incendio consumptum est. Certè, quod radix, cum vigorem conseruat, aliculus liquoris guttas emittat, non semel accidit; quod autem radix sicca, & humore destituta eas producat, inauditũ est, At voluit Deus hoc prodigium præmittere, vt & res etiam naturales beatissimam

Honor. super cap. 4. Cant.

Greg. Niss. in Comment. huius loci.

Dios. Com. lib. 1. cap. 21.

Plin. lib. 12. c. 20.

Luc. 1.

Luc. 11.

Plin. lib. 12. c. 19.

Plin.

mam Virginem adumbrarent. Ipsa quidem est radix illa magni ponderis, quam sancta mater Ecclesia salutat dicens:
Mater Eccl. *Salue radix sancta, ex qua mundo lux est orta.* Eua radix fuit generis humani, B. verò Virgo radix, vnde ortus est Christus, vnde sicut qui arborem fouet, specialem radicis curam habet, & illam colit, illam irrigat, proximam illi terram fodit, vt cœlesti pluuia copiosius perfundatur; ita Deus sollicitam curam gessit Cõceptionis B. Virginis, quæ eius radix futura erat, & Mater, atque illam tot diuinæ gratiæ imbribus irrigauit, ac tot cœlestibus donis præmuniuit, vt peccati originalis vermis ad eam corrodendam minimè accedere ausus fuerit: Radix hæc in patera inuenta fuit, dum aderat in visceribus sacrosanctæ Annæ matris eius, quę auro charitatis ditissima erat. Quod si radix illa sicca absque illo humore, cuiusdam liquoris guttas emittebat; etiam B. Virgo absque humore virilis seminis Christũ parturiuit *fontem aquæ viuæ*; imò, & copiosum fluuium vniuersam Ecclesiã
Eccles. 24. irrigantem, vt ipse testatur: *Ego quasi trames aquæ immensæ de fluuio, ego quasi fluuius Dorix, & sicut aquæductus exiui de Paradiso.* Vt tamẽ B. Virgo mirabile suę Cõceptionis arcanum amplius explicaret, addidit:
Ibid. *Quasi cinnamomum, & balsamum aromatizans odorem dedi.* Reliqui omnes, tã viri, quàm fœminæ, cùm in peccato concipiantur, nullum Deo suauem odorem, sed execrandum fœtorem mittunt; vnde cum B. Virgo dicat in Conceptione sua se odoris suauitatem emisisse, consequẽs est, peccati originalis fœtore minimè infectam fuisse, quare in figura illius Moy-
Gen. 8. ses prædixit: *Odoratus est Dominus odorem suauitatis*; vel (vt legit Hebræum origi-nale) *odorem quietis.* Benè quidam ait, *odorẽ quietis*, quia sicut, quando quis desiderans aliquid, & illud non obtinet, inquietum est cor eius, si tamen voti compos euadat, continuò eius animus quiescit: non dissimiliter, cùm Deus summoperè desideraſſet mundam aliquam, ac immaculatam Conceptionem (omnes enim eiãt immundæ, & infectæ) cum primum sacram Virginem absque omni labe peccati conceptam vidit, confestim, velut, qui rem desideratam obtinuisset, animus eius quieuit, & ideo ait sacer textus; odoratum fuisse Dominum *odorem quietis.*

Porrò, cùm in Paradiso fuerit ficus *Gen. 3.* arbor insignis adeò, vt illam grauissimi Doctores putauerint esse, ex qua Adam fructum prohibitum decerpsit; nimirum D. Athanasius, Isidorus, Theodoretus, *S. Athan. q.* S. Alcinus, S. Genarius, S. Anastasius, *49. ad An-* Nicæphorus, Procopius, Lyranus; quo- *tiochum.* rum sententia (vt id obiter dicam) ra- *S. Isid. li. 1.* tioni videtur consona, quia credibile est, *in epist. 31.* simul atque primi parentes de arbore *ad Theopro-* prohibita comederãt, pudore correptos, *pum.* ex ea qua proximè ad manum erat, vela- *S. Alcinus* mina sibi aptasse, quibus nuditatem suã *l. 3. in Gen.* contegerent; sacra autem Scriptura ex- *c. 1.* presse ait, *consuerunt sibi folia ficus*; vnde *S. Anast. Si-* perdoctè Theodoretus præcitato loco *naita lib. 8.* ait: *Dum adhuc consuerent folia, audierunt in Exame-* vocem Dei deambulantis, & sub arbore la- *ron.* titarunt; non alia videlicet, quam vnde folia *Niceph. lib.* decerpebant. Hæc autem erat, de qua præce- *1. hist. Eccle* ptum acceperant, vt Propheta inquit, *in me-* *siast. c. 27.* dio ligni Paradisi. De eo autem cùm man- *Procop. in 2.* ducassent, etiam folia texebant, propterea *Gen.* quod suæ nuditatis eos puderet. Vniuersa au- *Lyran. ibid.* tem erant folia ficus. Certè, sine controuersia, *Gen. 3.* arbor illa erat ficus, de qua præceptum accepe rant, sed non assentiuntur quidam præ nimia, vt mihi videtur, simplicitate, qui putant, oportere nouum quoddam esse lignum, non attendentes, quod non ligni qualitate, neque nouitate cibi peccata censentur, sed ex præcepto dato, cuius transgressio quantulacumque, pari reprehensione digna est; Cùm autem varia sint ficus genera, incertum est, ex quo genere fuerit illa, ex qua primus Parens comedit: Illud tamen certum mihi *Ibid.* est, persimilem fuisse beatam Virginem ficui, cuius meminit Plinius, vt refert *Rup. Eleod.* Rupertus in libr. Sapientiæ. hæc habet *super lib.* ramos longissimos, & quia ficis est *Sap. sect. 40*

onusta

onusta præ grauitatis pondere, vsque ad terram illos demittit: folia eius sunt instar scuti protegentis corpus pugnantis, sub vmbra eius, non solum homines, sed & animalia requiescunt: fructus eius adeò dulcis est, vt in admirationem comedentem rapiat. Commentator Dioscor. super lib. 1. & D. Isidorus lib. 17. Originum, aiunt: Taurum ferocissimum ad fici arborem colligatum, mansuescere. Hanc etiam arborem tradunt immunem omninò esse à percussione fulguris: Ait ergò Rupertus: ista ficus est parabola Virginis benedictæ, & meritò rami eius, potentiæ animi illius erant variis, ac heroicis Theologicarum virtutum fructibus onustæ, adeò, vt in terram summa humilitate illam demitterent, ipsa dicente: *Ecce ancilla Domini*: & sicut folia fici, vt adnotauit Hugo Cardinalis super Lucam capit. 21. ad similitudinem manus humanæ formata sunt, ita interni actus beatæ Virginis non interius sistebant, sed ipsa operi manus admouens, bonorum operum partus incessanter edebat: folia deinde huius mysticæ ficus, patrocinium sunt, protectio, & cõtinua pro peccatoribus intercessio, quib⁹ velut inexpugnabili scuto à diuinæ iræ iaculis nos defendit: in cuius figura sacra Genesis historia (vt suprà dixi) refert, nuditatem suam primos Parentes operuisse foliis ficus, quibus se à frigore protegerent, vnde sub vmbra eius non solum iusti, & sancti, sed & qui bestiarum more vixerant, cum spe veniæ requiescunt: & sicut alligatus ad ficum ferocissimus taurus mansuescit, ita alligatus Deus carni per vinculum vnionis hypostaticæ in vtero Virginis factæ, cùm antea esset velut taurus mugiens: *Deus vltionum Dominus, Deus vltionum liberè egit*, tantam postmodum induit mansuetudinem, vt iam *Deus misericordiarum, & Deus totius consolationis* à D. Paulo vocitetur. Ac tandem (quod præsertim huic argumento conuenit) sicut arbor illa ficus ab omni fulgure immunis erat; ita beatissima Virgo à peccati originalis fulgure, à quo nemo non percutitur, immunis ipsa fuit. His omnibus addamus, quod, cum ficus ita egregiè beatam Virginem adumbret, mysterio vacare non potest, inter omnes arbores de sola ficu Christum dixisse, vt ab ea discederemus propè esse æstatem: id arbitror consultò dixisse, quia Conceptione beatæ Virginis per ficũ adumbratæ monemur aduentum Christi, qui ex ea nasciturus erat, propè iam adesse. Quod si Christus Dominus ficum maledixit, id certè fuit, quia fructu carebat; ab hac tamen maledictione longè aberat Maria, quæ fructum edidit Christum *Dominum Patri consubstantialem, per quem facta sunt omnia*. Ex quo infero in eo esse dissimilem Virginem ficui (quamuis id Marianam etiam excellentiam commendet) quòd fructus illius nociuus erat ad mortem: *In quacunque die ex eo comederis, morte morieris*; fructus tamen Virginis, antidotum fuit, & salus ad vitam; vnde ille prohibitus fuit, comedi, iste sub præcepto iussus est manducari: *Nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis*.

Verum, vt ad insigniorem, ac celebriorem arborem me conuertam, sponsum video maligranati arbori Virginem comparasse: *Emissiones tuæ Paradisus malorum punicorum pomorum fructibus*: vel, vt alii legunt: *malogranatorum*. Obseruatione dignum est, florem maligranati propterea rubicundum, & diademate coronatum oriri, quia fructus eius rubicundus est futurus, & inter omnes alios primatum habiturus: quemadmodum ergo natura habito respectu ad fructum maligranati, florem rubicundum, & coronatum produxit; sic diuina Sapientia, quæ non minus sollicita fuit in ordine supernaturali habito respectu ad Christum futurum fructum huius Mariani floris, à principio suæ Conceptionis, ardentissimo amore beatam Virginem accendit, ac diademate charitatis, conceptionem, quæ caput vitæ illius fuit, redemit. Vnde, cum

Dioscor. lib. 1. cap. 45. *D. Isidor. li. 17. orig. c. 7.* *Luc. 1.* *Hugo Card. sup. Lucam c. 21.* *Genes. 3.* *Psalm. 93.* *2. Cor. 1.* *Luc. 21.* *Marc. 11.* *Genes. 2.* *Ioan. 6.* *Cant. 4.*

um in hac sua Conceptione, velut regina diuinæ gratiæ coronata, instar maligranati prodierit, manifestū est, sub misera Dæmonis seruitute minimè tunc iacuisse, nec enim in vna sede morantur seruitus, & libertas; vilia mancipii insignia, & coronæ regia maiestas.

Tandem, vt iam coronidem meæ orationi imponam, silentio minimè prætermittere possum, beatam Virginem cum Palma se composuisse: *Sicut Palma exaltata sum in Cades*. Plinius de naturali historia ait: *phœnix* græcè, idem est, quod latinè Palma; quod beatæ Virgini absque macula conceptæ rectè conuenit: est enim in hoc inter puras creaturas instar phœnicis, inter omnes aues, vt ob id etiam meritò de ea dici possit, quòd canit Ecclesia: *Nec primam similem visa est, nec habere sequētem.* Nam, cum omnes filii Adæ naturali propagatione concepti, ab infestissimo hoste peccati originalis miserè vinciātur, ac Diaboli seruituti subiiciantur; Virgo tamen, tanquam victrix horum hostium, prodiit in sua conceptione triumphalem Palmam in signum victoriæ manu portans; eius arma, folia eiusdem Palmæ representant, cum hæc formam, ac figuram ensis præseferant; necnon & spinæ ex ligno eius erumpentes, quæ Diabolum grauiter punxerūt. Quod si contemplemur in Palma id, quod idē Plinius ex Aristotele prælitato loco commemorat, Conceptionis Marianæ, quæ diximus, facilè quisque vera esse cognoscet: ait enim à principio sui ortus, pulcherrimam esse arborem, ita vt, nec per momentum insignis eius pulchritudo ei deficiat; id, quæso, quid aliud aptiùs præsignificare potuit, quàm beatam Virginem à principio suæ conceptionis pulcherrimam extitisse, ita vt, nec per momentum diuinæ gratiæ pulchritudo ei defuerit. Atque ad hæc omnia arborum genera beatam Virginem in sua Conceptione adumbratam respiciens sponsus, præcitata verba dicebat: *Emissiones tuæ sicut Paradisus*, cùm enim emissiones significent propagines plantarum, perinde fuit, ac si diceret: Propagines virtutum tuarum, non secus me recreant, ac salubberrimus, & amœnissimus voluptatis paradisus, qui mortalium animos reficere solet.

Eccles. 24.
Plin. lib. 13. cap. 4.
Plinius.
Cant. 4.

HOMILIA XVII.

Multiplici eruditione tàm sacræ Scripturæ, quàm Iurisciuilis docetur, beatissimam Virginem proprissimè dici, & fuisse redemptam per Christum, quamuis nunquam sub peccati originalis seruitute iacuerit; simulq́, ostenditur, quantum interfit inter Christum, & Virginem, quoad carentiam culpæ originalis.

IMPVGNANTES immaculatam Virginis Conceptionem arbitrantur, quod si absque peccato originali conciperetur, non fuisset à Christo redempta; quia vbi non est captiuitas, non habet locū redemptio. Sed hāc rationem subtiliter dissoluit noster Scot. 3. dist. 3 q. 1. dicens: excellentiorē redemptionis modum esse, præseruare aliquē ne cadat, quā ipsum postquàm cecidit, eleuare; sicut melius est, aliquē à vulnere defendere, & præseruare, quàm, post vulnerationem, remedium ei adhibere, vt constat ex lib. 1. C. quando licet vnicuique sine Iudice vindicta. Vnde Diuus Augustinus super Genesim ad literam ait: *maiorem gratiam impendi illi, cui conseruatur innocentia, quàm cui remittitur culpa*: primò ergo modo Christus Matrem suam redemit, quod optimè ostendit Ieremias Threno 1. dicens: *Torcular calcauit Dominus Virgini filiæ Iudæ*: Nunquid calcauit Crucis torcular soli Virgini? minimè, quia etiam

Scotus.
D. August. super Genes.
Thren. 1.

etiam alios torcularis sanguine redemit, sed quia supradicto redemptionis modo solam Virginē liberauit: inde rectè dicit Ieremias, quod *calcauit Dominus torcular Virginis filiæ Iudæ*: Qui enim putant non esse alium redemptionis modum, nisi, cùm quis alium iam captiuum redimit, scribunt, illud, quod Hercules in suis Columnis in fine Terræ positis scripsit: *Non plus vltra*. Non enim deerit, qui eam inscriptionem deleat, proclamans in honorem Virginis: *Plus vltra*: quia alius est redemptionis modus, videlicet, qui à nobis assignatur, quo qui gauisi fuerint, verè liberi, ac redempti erunt. Nam, vt docet Bartolus in l. decem ff. de verborum obligationibus, & in l. non vtique ff. de exceptionibus. Miles ab alio milite liberatus, ne in hostium potestatem veniret, etiamsi nunquam seruus eorum extitisset, manumissus censetur, quod Hispanè dicitur, *libertado*: sic etiam Virgo manumissa, & liberata fuit à Christo, licèt nunquam fuerit Dœmonis ancilla, quæ Dei ancilla semper extitit; fauet etiam nobis D. Bernardus sermone 21. super Cantica, vbi ait: Angelos fuisse redemptos sanguine Christi, non à peccato, quod commisissent, sed ab eo, quod possent committere, iuxta illud Apoc. 12. *Ipsi vicerunt eum propter sanguinem agni*, qui, vt dicitur in eadem Apoc. cap 13. *Occisus est ab origine mundi*; Ecce Angelos, etiamsi captiui non fuerint, nihilominus Christi sanguine redemptos vocat D. Bernardus: cur non ergo virginem dicemus redemptā, etiamsi peccatum non contraxerit: redimere enim non præsupponit captiuitatem, iuxta illud Pauli: *Redimentes tempus, quia dies mali sunt*. Certum quidem est, tempus præteritum semel amissum redimi, aut reparari non posse, quare redimere tempus, iuxta Paulum, nihil aliud est, quàm cauere ne tempus amittatur: ita ergo redimere Virginem, non est eā à peccato, vel seruitute, in qua esset constituta, liberare, sed tantum cauere, ne in talem seruitutem deueniret; Et Psal. 43. dixit regius Vates: *Qui redemisti Dauid seruum tuum de gladio maligno*; ibi enim est punctus in Hebræo: Ecce Dauid fatetur se redemptum, & liberatum à gladio gigantis, vel Saulis, non in quem incidisset, vel in quem incideret, nisi à Deo liberaretur, & præseruaretur: & Psalm 85. ait Dauid: *Eruisti animam meam ex inferno inferiori*, non quidem, in quem venisset, sed in quem veniret, nisi à Deo specialiter custodiretur. Pari ergo ratione licebit philosophari in præsenti, Virginem verè redemptam fuisse, non à captiuitate, in quem incurrisset, sed ab ea, quam incurreret, si per merita diuinæ gratiæ nō preueniretur. D. item Dionysius cap. 2. de Ecclesiast. Hierarchia ait: *Angeli purgantur ab ignorantia*. Vbi Linconiensis ait: *Illis primis subsit antijs diuina scientia est velut purgans non à sorde, quæ inficit, quæ apud nos dicitur vera purgatio, sed, nè insit obstans; quod genus purgationis est secundum veritatem optimum*. Ad idem facit illud Malachiæ, vbi loquens de glorificatione sanctorum ait: *Purgabit filios Leui, & colabit eos quasi aurum*: & Lucæ 2 *Impletum est tempus purgationis Mariæ*: Et tamen sancti in gloria, & beata Virgo, quæ susceptione seminis non conceperat, omni macula purganda carebant Exod. etiam 13. habetur: *Omne autem primogenitum hominis de filijs tuis, pretio redimes. Cumq; interrogauerit te filius tuus cras, dicens; quid est hoc? respondebis ei: In manu forti eduxit nos Dominus de terra Aegypti de domo seruitutis*, ecce, quilibet post mille annos ab egressu Aegypti debebat profiteri se esse redemptum, vel eductum de domo seruitutis Aegyptiacę, non quia ibi vsquā fuisset, sed quia, nisi redemptus fuerat tempore patrum suorum, ipse fuisset subiectus seruituti: Prouerb. 23. notanda sunt illa verba: *tu virgā percuties eum, & animam eius de inferno liberabis*. Alia etiam pene infinita loca sūt in sacra Scriptura, ex quibus apertè constat, quod redemptio extendit se ad præseruationem. Deinde vrgenti ratione, idē ostendo. Nam Magister in 3. dist. 19. ait:

Christum.

Ibid. — *Hercules.* — *Bartolus in l. decem ff. de verb. oblig.* — *D. Bernard.* — *Apoc. 17.* — *Apoc. 13.* — *Ephes. 5.* — *Psalm. 43.* — *Psalm. 85.* — *D. Dionys.* — *Linconien.* — *Malach. 3.* — *Luc. 2.* — *Exod. 13.* — *Prou. 23.*

Mag. sent. 3. d. 19. Christum Dominum redemisse mundũ à morte æterna; constat autem nullum redimi hoc modo, nisi præseruando illũ, non verò eruendo eum à morte æterna, in quam actu incurrisset; si enim necessarium esset, incurrisse in pœnam, à qua quis redimitur, & liberatur, nullus fidelium posset dici à pœna æterna redemptus per Christum: item D. Paulus ad Gal. 3 ait: *Christus redemit nos de maledicto legis*, sed constat, nos nunquam fuisse sub maledictione legis, hoc est, sub graui illo onere, & seruitute veteris legis, *quod neque patres nostri, neque nos portare potuimus*, vt dixit D. Petrus; & nihilominus dicimur à D. Paulo redempti, & liberati ab illo: ergo non est necessarium actualiter iacuisse sub seruitute, & captiuitate, ad saluandam veram rationem redemptionis. Modus etiam loquendi Ecclesiæ idem confirmat: nam sæpè illa postulat liberari à peccatis, à *pœnis inferni*, à *porta inferi*, & tamen non supponit hæc mala futura esse, & quod postea velit ab eis liberari, sed postulat, ne eueniant, & id vocat ab eis liberari. Ac tãdẽ vniuersaliter verissimum est propriam redemptionem, & liberationem esse, quando quis liberatur à malo imminenti, in quod necessario inciperet, nisi præueniretur. Et hinc est, quod benè fortunatus dicitur, qui à quodam malo imminenti liberatur; sicut è contra infœlix, quia bono aliquo iamiam obtinendo aduersa fortuna fraudatur. Nemo igitur negabit, eum, qui liberatur à malo aliquo imminenti, antequam in illud incidat, non solum verè liberari, sed & multò perfectiùs, quàm si in illud incidisset: fateamur ergo necesse est, Deiparam Virginem non solum redemptam à Christo Domino, sed excellentiorem redemptionis modum obtinuisse, quàm reliqui omnes, cũ ab eo præseruata fuerit ab omni macula tã peccati originalis, quàm actualis. Vnde melius, quam Dauid dicere potuit illud Psalmi 58. *Deus susceptor meus es: Deus meus, misericordia eius præueniet me*. Hinc rei veritate compulsi Durandus, & Caietanus, licet contrariam sententiam amplexati sint, huic tamen veritati subscripsêre: ille enim in 3. distinct. 3. quæst. 1. ait: *Puto, quod si beata Virgo peccatum originale non contraxisset, posset tamen verè dici redempta à Deo, pro eo, quod in radice sua ex natura sua Concetionis obligata erat ad incurrendum peccatum, nisi fuisset à Deo præseruata.* Caietanus verò 3. part. quæst. 23. artic. 2. *Si teneatur* (inquit) *beatam Virginem non ex vi Conceptionis, sed ex gratia singularissima in ipso instanti infusionis animæ præseruatam fuisse ab originali peccato, quod tunc incurrisset, nisi illa gratia adfuisset, nihil contra fidem tenetur; sed specialis modus redimendi, ac saluandi à peccato originali Christo attribuitur respectu suæ Matris.* Hæc insignes isti duo Doctores, & Cardinales ex familia Diui Thomæ.

Galat. 3.

Act. 15.

Psalm. 58.

Duran. in. 3. d. 39.

Caiet.

Sed perge iam explicare, quid interfit inter Christum, & Virginem, quantum ad carentiam peccati originalis

Certè si Theologico, & Scholastico more loquamur, vno verbo explicare possumus discrimen inter carentiam peccati originalis in Christo, & in Virgine. In illo enim carentia habebat rationem puræ negationis, quia non erat subiectum capax peccati, cùm per naturam, in quantum Deus, & per gratiam vnionis hypostaticæ, in quantum homo, esset impeccabilis. Carentia verò peccati originalis in Virgine habuit rationem priuationis, quia priuatio, vt Philosophi testantur; est negatio formæ in subiecto apto nato: Virgo autem secundum se, subiectum erat aptum ad recipiendum peccatum, illudque de facto reciperet, nisi gratia per Christũ illi collata præueniretur. Si autem prædictum discrimen concionatorio more explicare velimus, id pulchrè satis deprehẽdemus ex verbis illis D. Pauli: *Alia est claritas solis, alia est claritas lunæ*; sicut enim soli debetur lux, tanquam proprietas illi cõnaturalis; luna tamen habet illam emendi-

1. Cor. 25.

catam à sole; sic gratia in Conceptione fuit debita Christo iure naturæ; Mariæ verò gratis deriuata, & mutuata à Christo. Et sicut in Repub. quibusdam competit nobilitas iure naturæ, & sanguinis; aliis verò ex priuilegio Principis; sic carentia peccati originalis competebat Christo Domino iure naturæ, quia filius Dei erat; Mariæ verò ex priuilegio, & gratia Christi, quia Mater eius futura erat. Cum D. Paulus dixit: *Gratia Dei sum id, quod sum*: D. Augustinus lib. 2. Confessionum cap. 7. addidit: *& id, quod non sum*. Vnde quod beata Virgo non contraxerit originale peccatum, ex speciali Christi gratia habuit; ipse verò iure suo id sibi vindicabat. Declarat etiam pulchre satis hoc discrimen Mulier, quam vidit Ioannes in Apocalypsi, quæ cum parere, vellet, Draco erat iuxta illam, vt matrem ac filium deuoraret, sed statim ac peperit, certè filius (Christum significans) fugit propriis viribus; at mulieri (in qua Virgo denotatur) quia ipsa per se fugere non poterat, datæ sunt ex speciali priuilegio alæ, quibus à conspectu Draconis euolare posset. Draco quidem fœdissimis peccati originalis, nec deuorauit filium, nec matrem; sed alia, & alia ratione id omisit, quia Christum inuadere non potuit, Matrem verò, etsi potuisset, non est permissum. Vterque procul dubio fugit, sed Christus alis propriæ virtutis, Mater verò pennis mutuatis ab illo: hoc enim sibi volunt verba illa: *Et datæ sunt mulieri alæ duæ*. Insigne sanè priuilegium, sed consonum satis dignitati Matris Dei. Quod si qui illud inficientur, audiant à nobis, quod Dauid respondet eis, quibus non placebat tot, ac tantas diuitias ad Templum Domini construendum congregari: *Opus namque grande est, neque enim homini præparatur habitatio, sed Deo*. Magnum quidem, ac stupendum priuilegium extitit præseruatio à peccato originali, sed nemo mirabitur concessum fuisse sanctissimæ Virgini, si animaduertat futuram fore habitaculum viuum omnipotentis Dei, in quo verbum diuinum corporaliter inhabitare decreuerat. Cui sit honor, & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

Ibid. D. Aug.

Apoc. 12.

Dauid.

2. Paral. 29.

HOMILIA XVIII.

Permultis moralibus rationibus concionatorio muneri aptissimis illibatam Deiparæ Mariæ Conceptionem non parum stabilimus.

Ex moralibus Rationibus.

§. I.

VT D. Augustinus in sermone de Assumptione Virginis affirmet, quod *vbi Scriptura diuina nihil de illa commemorat; inquirendum est, quid conueniat rationi; fiatque ipsa ratio, auctoritas, sine qua nec est, nec valet auctoritas*: cumque libr. 3. de libero arbitrio dicat: *quicquid tibi vera ratione faciendum occurrerit, scias, Deum feciſſe bonorum omnium conditorem*; operæpretium duxi varias cõgerere rationes, ab ipso solo rationis lumine petitas, vt inde facile coniiciamus conditorem ipsius rationis talem, ac tàm immaculatam condidisse Matrem suam, qualem ratio ipsa postulabat, qualemque tantum filium decebat: ea enim, quæ veniunt ex bona coniectura, vera esse dicuntur; vt docet textus in l. fin. de probationibus. In primis ergò à sufficiẽti partium enumeratione videtur facilè persuaderi immaculata Virginis Conceptio. Nam, vel Deus non potuit Matrem suam à labe peccati originalis præseruare, vel non voluit; vel tandem potuit, & voluit; at dici nequit, quod non potuerit, tum quia Iob. 14. dicitur: *Quis poterit facere mundum de immundo conceptum semine? nonne tu, qui solus es?* tum etiam quia, sicut Angelos, & primos parentes creauit in gratia, etiam potuis-

D. Aug.

Ibid.

Text in l. fin. de probatio.

Iob. 14.

potuisset in eadem Matrem suam creasse, & sic nunquam fuisset labe peccati infecta. Nec iuuat respondere, ipsam descendere per naturalem propagationem ex primo parente, atque adeò supposito pacto Dei, quòd si Adam perseuerasset in iustitia originali, omnes eius filii illam haberent; sin minus, illa carerent, & peccatum originale contraherent, non poterat Virgo non illud contrahere: hoc, inquam, non obstat, quia potuit Deus, præuidens, quod futura erat Mater sua, in eo puncto excipere beatam Virginem; vel si non excepit, saltem potuit infundere gratiam in eius animam, antequam contingeret carnem infectam; vel alio modo illam præseruare: ergò tunc non contraheret peccatum originale. Non etiam potest dici, quod Deus noluit tametsi potuit, Matrem suam præseruare à prædicto peccato; Nam, si ipse dixit: Mat. 5. *Nō veni soluere legē, sed adimplere*, & constat legem esse naturalem, & diuinam de honorandis parentibus: Exod. 20. Deut. 5. & Matth 25. euidens est, Christum Dominum illam obseruasse; quod tamen secus esset, si in originali peccato Matrem labi permitteret; à quo facilè eam præseruare potuisset: hoc enim fuisset, valdè illam inhonorare. Et quidem, si prout docet textus in lege, si quis à liberis §. si impubes. ff. de lib. agno. iniquissimum est, patrem, vel matrem egere, cuius filius sit in facultatibus; quis credet, opulentissimum Dominum passum fuisse Matrem suam in miseriam, & egestatem peccati originalis venire? Restat ergo dicamus, & potuisse, & voluisse illam ab omni originali macula præseruare; ac tandem, cùm alienum sit à pietate debita parentibus, non liberare eos, cùm aliqua necessitate graui vrgentur; cumque etiam Christus Dominus magis obligatus sit suæ Genitrici, quàm alii filii suis matribus, quia illi substantiam suam acceperunt ab vtroque parente, Christus verò à sola Virgine, Spiritu S. operante absque humano patre, quis crederet, Christum Dominum non occurrisse Matri suæ, quando vrgebat periculum incurrendi peccatum originale, cui tantum se debiturum fore præuidebat?

Matth. 5.

Exod. 20. Deut. 5. Matth. 25.

Text. in l. si quis à liberis

Secunda Ratio; quia si beata Virgo originali vitio fuisset deturpata, id cederet in magnam ignominiam, & dedecus Christi Domini, prout docet Diuus Cyrillus contra Nestorium, & Diuus Hieronymus ad Eustochium, vbi ait: *Nulli dubium est de Matre Domini, quin talis debuerit esse, quæ non posset argui de peccato.* Nam sicut parentum nobilitas transit in filios, ita è contra parentum ignominia deriuatur in illos: Vnde Eccles 3. dicitur: *Ne glorieris in contumelia patris tui, non enim est tibi gloria eius confusio; gloria enim hominis, ex honore patris sui; & dedecus filij, pater sine honore*: igitur, si beata Virgo ignominia peccati originalis aliquando maculata fuisset, id cederet in ignomiam Christi Domini, eique Dœmon veraciter dicere posset: Mater tua prius fuit ancilla mea; & prius ego illam inquinaui, quàm tu illam mundares. Accedit ad hæc, quia vt docet Panor. mit. in cap. cum Ecclesia sanctæ Mariæ de Constit. Papa non potest se subiicere iurisdictioni Imperatoris, quia cederet in præiudicium summi Apostolatus: ergò eadem ratione, quia cederet in ignominiam Christi Domini, si Mater eius prius fuisset subdita Dæmoni per peccatum originale, longè id ab ea relegandum est; vnde videor mihi audire Christum Dominum dicentem illud 1. Machabæorum cap. 9. *Absit istaam rem facere, & non inferamus crimen gloriæ nostræ.*

D. Cyrillus. D. Hieron.

L. liberos. l. 1. l. Assump. l. legit.

Panormit.

1. Mach. 9.

Tertia Ratio; Quia quicunque nascitur in originali peccato, verè est à Deo maledictus: sed non decebat, beatam Virginem esse sub maledictione filii sui: Nam Exod. 21. & Leuit. 20. & Matth. 7. habetur: *qui maledixerit patri suo, & matri, morte moriatur*; cumque Dominus

Exod. 21. Leuit. 20. Matth. 7.

dederit hanc legem omnibus obseruandam, non decebat, ipsum maledicere matrem suam. Nec refert respondere, quod tunc, quando concepta fuit, adhuc non erat Mater: quia ad prædictam indecentiam, sufficit, quod futura esset Mater Dei: & sicut indecens esset, si calix, & corporalia, quæ continere debent corpus, & sanguinem Christi, turpissimo alicui ministerio inseruissent, sic indecens valde esset, eã, quæ futura erat Mater Dei, prius maledictam, & exosam fuisse filio. Adde, quia Ecclesia proclamat, Virginem esse omni laude dignissimam: sed nunquam peccasse, est magna laus, & aliquãdo peccasse, vituperium, quod tamen cum perfectissima laude stare non potest: ergò dicendum est, beatam Virginem immunẽ fuisse ab omni peccato habetq; hæc ratio fundamentum in D. Hieronymo asserente: *quicquid humanis dici potest verbis, minus est laude eius, quia diuinis est, & angelicis laudata præconijs.*

Ecclesia Catholica.

D. Hieron. serm. de Assumpt. Virg.

Quarta Ratio: Peccatum originale est omnibus filiis Adæ ex sentẽtia diuini decreti quoddam debitum, quod ab ipsis pro peccato primi parentis exigitur: sed Christus Dominus dixit: Matth. 17 quod tributum non exigitur à filiis propriis, sed ab alienis: ergò multò minus exigitur à Matre propria: igitur Christus nunquam exegit à Matre sua debitum hoc, imputãdo ei peccatum originale: hoc enim ad amorem filii tantæ Matri debitum pertinebat. si enim Ouidius dixit.

Matth. 17.

Ouidius. *Felix, qui quod amat, defendere fortiter audet.*

minimè dicam, Christum Dominum caruisse hac fœlicitate: igitur, cum ipse tanto amore prosequutus fuerit suam Matrem, vt de illis meritò dici possit illud eiusdem Ouidii:

Ouid. *Hi duo corporibus, mentibus vnus erant.*

quis sibi persuadeat, non acerrimè defendisse suam dilectissimam Matrem, ab omni macula originalis peccati?

Ad Rom. 9. Quinta Ratio: Nam D. Paulus ad Romanos 9. distinguit inter vasa iræ, & vasa gratiæ, & misericordiæ, tanquam in opposita vasa: communis autem Philosophorum regula docet, quod si vnum oppositorum est in natura, etiam, & reliquum, maximè si excellentius sit: sed inter puras creaturas humanas sunt aliqui, qui semper, & pro omni instanti fuerunt vasa iræ, vt, qui perierunt in peccato originali, & cum multis actualibus: ergo inter easdem creaturas debet dari aliqua, quæ nunquam, nec pro vno instanti, extiterit vas iræ. Præsertim, quod, cum pronior sit Deus ad misericordiam, certè, si ad ostentationem suæ iustitiæ, vt inquit D. Paulus, permisit vasa, quæ nunquam caruerunt ira, valde rationi cõsentaneum erat, ad ostentationem suæ misericordiæ efficere aliquod vas, quod nunquam gratia, & misericordia ipsius careret. Huic rationi persimilis est alia, quam ex doctrina Aristot. 8. Physicorum, & 7. metaphy. placet desumere, vbi docet, quod inter extrema, necessatio debet inueniri medium, quod etiam docet Textus in l. Imperium ff. de iurisd. omnium iudicum: sed inter procreatos naturali propagatione ex vito, & fœmina, quidam inueniuntur concepti, & nati in peccato originali, vt cõmuniter sunt omnes; quidam verò cõcepti, sed non nati, vt D. Ioan. Baptista, & Ieremias; ergò debet dari persona nec concepta, nec nata in peccato originali: sic enim dabitur vtrunq; extremum, & medium inter illa.

Ad Rom. 9.

Aristot. 8. phys. & 7. Metaphy.

Text. in l. Imperium

Vltimam rationem placet contexere ex doctrina D. Augustini, qui cupiens ostendere in sermone de Assumptione: corpus Virginis putredini traditum non fuisse, varias rationes congessit, quæ si Conceptioni eius applicentur, maiorem vim habent ad comprobandam immunitatẽ à peccato, quàm à putredine; quod vt clarius pateat, ipsa D. Augustini verba subiiciam; eaque sic vrgebo, vt præsenti argumento non parum deseruiant; in primis ergo sic ait præcitato loco: *si dicimus, eam mortis vinculo teneri, resolutam in communem putredinem, vermem, & itinerem,*

terem, deliberandum est, si tantæ sanctitati conueniat, & tantæ aulæ Dei prærogatiuæ; similiter ergo in proposito deliberandum est, an contrahere peccatum originale conueniat sanctitati, & dignitati Matris
D. August. Dei: Nam si D. Augustinus iudicat, non decere putredinem corporis beatam Virginem, consequenter dicam non decere illam contraxisse in anima putredinem originalis peccati. Deinde ait: *Maria ergo, etsi communicat æruminis Euæ, non communicat parturiendo cum dolore: promeruit enim hoc singularis sanctitas eius, & singularis gratia, qua susceptione Dei singulariter æstimanda est digna, non ergo immeritò excipitur à quibusdam gradibus vera æstimatione, quam tanta seruat gratia, & attollit dignitatis prærogatiua*: hæc Augustinus. Ecce propter prærogatiuam dignitatis, quam habet B. Virgo, excipit illa D. August. à malo pœnæ parturientium: ergo à fortiori debemus illam excipere à malo culpæ originalis, cũ hoc magis repugnet prærogatiuæ, & dignitati Matris Dei. Prætereà sic loquitur D. August. *Numquid non*
D. August. *pertinet ad dignitatẽ Domini, Matris suæ seruare honorem, qui legem soluere non venerat, sed adimplere? etenim sicut honorem Matris præcipit, ita inhonorationẽ damnat; qui in vita præ cæteris illam gratia conceptus sui honorauit: pium est credere, singulari saluatione, etiã & in morte, & speciali gratia honorasse; poterat enim à putredine, & à puluere alienã facere, qui ex ea nascens, potuit eam Virginem relinquere; putredo enim, & vermis opprobrium est humanæ conditionis, à quo opprobrio cum Iesus sit alienus, natura Mariæ excipitur, quam de ea suscepisse probatur; Caro enim Iesu, est caro Mariæ, & multo specialius, quàm*
Genes. 37. *Ioseph, Iudæ, cæterorumq; fratrũ eius, quibus dicebat: frater enim, & caro nostra est*: hæc D. August. Ex quibus apertè cõstat, quod si ad maternũ honorem pertinet præseruatio corporis à putrefactione; multò magis spectabit ad eundẽ honorem præseruatio animæ à corruptiõe peccati origi-
D. Augst. nalis, cum anima preciosior sit corpore. Item eodẽ loco ait: *Illud sanctissimũ corpus, de quo Christus carnem assumpsit, & diuinam naturam humanæ vnuit, non amittens, quod erat, sed assumens, quod non erat, vt Verbum Caro, hoc est, Deus, homo fieret, escã vermibus traditũ sentire non valeo, dicere pertimesco: si igitur animus horret, & pertimescit, quod corpus Virginis putredine inquinetur, quantò magis horrere debet, q originalis peccati putredine eius anima inficiatur*: Item ait D. Augst.
D. August. *In cuius potestate est, sanctorum de capite capillum non perire, est & illam animam à corpore integram posse seruare: de cuius potestate, si nullus dubitet Ecclesiasticorũ, quin possit Mariam sine corruptione seruare, cur dubitandum est, noluisse, quod pertinet ad tantæ benignitatis gratiã, si elegit diuina voluntas, sola gratia inter crepitantes vehementiũ ignium flammas, non solum puerorũ corpora seruare illæsa, verum etiã ipsa vestimenta seruare inusta, cur abnuet in Matre propria, quod elegit in veste aliena? Ionam seruare in ventre Cæti præter naturalem vsum,*
Ionæ 2. *nonne seruauit gratia? seruatus est Daniel*
Matth. 12. *ab intemperatissima fame Leonum; non seruanda est Maria ab incineratione tantis dotata meritis dignitatum? In Mariæ integritate plus potuisse gratiam, quàm naturam non dubitamus*: Ecce non dubitat Augustinus Virgini concedere, quidquid per gratiam à filio potuit ei donari: sed constat, potuisse illam præseruare: ergo dubitandum non est id voluisse.

Ex aliis subtilioribus Rationibus. §. 2.

PRima ratio sit, quia cum Christus Dominus esset humani generis Redẽptor perfectissimus: *Dei enim perfecta sunt opera.*
Deut. 32. ad eundem pertinebat, vt aliquod, vt minimum indiuiduũ naturæ præseruaret à peccato originali; tùm quia ille est perfectissimus redemptor, cui non defuit præstantissimus modus redimẽdi, sicut & medicandi; at præstantissimus modus est per præseruationem, vt docuit D. Augustinus
D. August. de doctrina, ergo redemit aliquod indiuiduum, præseruando illud à peccato originali. Tùm etiam, quia ad perfectionem redem-

redemptionis spectat, vt in ea reluceat præseruatio quorundam à peccato mortali, vt de facto contingit in infantibus baptizatis, & in aliis adultis, qui rapti sunt, antequam malitia immutaret intellectum eorum, & aliorum etiã à peccatis venialibus, vt patet in eisdem infantibus, & in B. Virgine, vt docet Tridentinum, & in Ioanne Bapt. vt multis placet: ergo etiam congruebat in Christi redemptione elucere præseruationem à peccato originali, vt sic copiosa eius redemptio omnem modum redimendi, etiam per præseruationem comprehenderet.

Concil. Trid. Sess. 7. can. 23.

Secunda Ratio; quia, si qua ratione dicendum esset, B. Virginem contraxisse peccatũ originale; maximè propter quasdam sacræ Scripturæ locutiones generales, vt: *Omnes in Adam peccauerunt*, & alias similes, quibus denotatur, omnes posteros Adæ mortem incurrere, de quibus ad Rom 3 & 1 Corint. cap. 15. & 2. ad Corin. 5. & ad Ephes. 2. constat ex Tridentino Sess 5. Virginem non comprehendi sub definitione sua generali, qua decernit, omnes concipi cum peccato originali; igitur, sicut illa generalis definitio Concilii patitur exceptionem, ita etiam generales illæ sacræ Scripturæ locutiones. Idque ita rationaliter esse dicẽdum, euidenter probant sacræ Scripturæ loca, in quibus ponuntur vniuersales locutiones de peccato actuali: *Non est homo; qui non peccet: & In multis offendimus omnes*, & similes aliæ; & tamen constat B. Virginem excipiendam esse ab his regulis generalibus; cùm Concil. Trident. Sess. 7. can. 23. dicat: caruisse omni peccato veniali. Certum etiam apud Catholicos est, & sine controuersia, B. Virginem natam fuisse sine peccato originali, & sine dolore peperisse, & post mortem, non fuisse eius corpus incineratum, & tamen in contrarium omnium istorum est lex communis: *omnes nascimur filij iræ: In dolore paries filios: pulus es, & in puluerem reuerteris*: igitur pari ratione excipi potest B. Virgo à lege communi peccati originalis, non obstantibus

Ad Rom. 3. 1. Cor. 15. & 2. Cor. 5. & ad Ephes. 2. Concil. Trid. Sess. 5.

Trid. Concil. Sess. 7.

Ephes. 2. Genes. 3.

locutionibus generalibus sacræ Scripturæ: Et similiter D. Thom. 2. 2. q. 175. art. 3. concedit, quod Moyses, & Paulus, dum fuerunt in hac vita mortali, viderunt clarè diuinam essentiam, & tamen de oppositum est lex communis in sacra Scriptura: Exodi 33. *non videbit me homo, & viuet*; & Ioan. 4. *Deum nemo vidit vnquam*: mouetur que D. Thomas ad eam exceptionem faciendam in Moyse, & Paulo, quia sic docuerat D. August. ergò licet nobis facere similem exceptionem à peccato originali in B. Virgine, non obstantibus generalibus sacræ Scripturæ locutionibus in contrarium, cùm id doceant grauissimi Patres à nobis latè infrà relati.

D. Thom. in fine

Exod. 33. Ioan. 4.

Tertia Ratio, ex doctrina D Thomæ 3. p. q. 27 art 4. quia ipse probat, B. Virginem nõ habuisse peccatum veniale, quia hoc redundaret in ignominiam filii; & quia indecens erat, vt quæ singularem affinitatem habitura erat cum Christo, aliquod commercium haberet cum Dæmone: & quia æterni Patris sapientia, scilicet Christus, non debuit habitare in malcuola anima. Sed tres rationes istæ, si quam vim habent, efficaciùs concludunt, Virginem caruisse originali, quia originale, cum grauius peccatũ sit, quàm veniale, magis dedecet dignitatem Matris Dei, & consequenter maior ignominia redundaret in filium: ergò, si B. Virgo, quia futura erat Mater Christi, præseruata fuit ab omni veniali; à fortiori, ab originali. Dices cum oppositum opinantibus: Magis dedecere B. Virginem veniale, quàm originale, quia respectu illius haberet magis de voluntario, quia esset actus proprius. Sed contra: quia illud magis dedecet Virginem, quod Deo magis detestabile est, & quod magis maculat animam, & quod ipsa Virgo, si eius electioni relinqueretur, minus eligeret; sed originale sine controuersia est Deo magis detestabile, quàm veniale, & magis maculat animam, & si electioni Virginis relinqueretur, magis vellet carere originali, quàm veniali; ergò, si non est

D. Thom.

conce-

concedendum, B Virginem commisisse veniale, nec etiam contraxisse originale. Quæ consequētia euidens visa est D. Augustino contra Iulianū c. 9. Deinde, quia D. Aug. D. Thom. D. Thom. 3. p. q. 27. art. 1. ait: *rationabiliter creditur, quod ea, quæ genuit vnigenitum à Patre plenum gratiæ, & veritatis, præ omnibus alijs maiora dona gratiarum, & priuilegia accepit*: hæc ille; sed Angeli, & primi parentes hoc beneficium acceperunt, vt in sua creatione gratiā obtinerēt; & spiritus angelici, qui prædestinati erant, omni labe peccati semper carerent: ergo etiam B. Virgo caruit; sed de hac ratione latiùs infrà capite sequenti. Ac tandem, nam D. Thom. 3. p. q. 27. ar. 4. ait: *quos Deus ad aliquid eligit, ita præparat, & disponit, vt ad illud, ad quod eliguntur, inueniantur idonei*, iuxta illud Apostoli: 2. ad Corint 3. *Idoneos nos fecit ministros noui testamenti*: cui cōsonat illud, quod habetur in l. quidā consulebat. ff. de re iudicata; vbi habetur, quod Princeps assumendo aliquem ad speciale officium, visus est dispensare cum eo meliori modo, quo potest, vt habilis sit ad illud: sed sic est, quod B. Virgo nō fuisset idonea mater Christi, si fuisset concepta in originali peccato; nam si non fuisset idonea, sine perpetua integritate, & puritate corporis, multò minus sine perpetua integritate, & puritate mentis, cum illa sit hac inferior, & Deo minus grata, quàm ista, ergò.

D. Thom. 2. Cor. 3. L. quidam consulebat.

Quarta Ratio: Nam, vel ad præseruandam Virginem à peccato originali valebant Christi merita, vel non: hoc secundum impiū est; esset enim præferre Adæ peccatum Christi merito: ergo primum: at decuit maximè, vt in Matre merita haberent tale præmium, cum præsertim ipsa ex suo sanguine quasi dederit pretium redemptionis; propter q̄, quāuis Christus omnium sit salus, singulari tamē modo, vocat illū Virgo *salutare suū* ad quod etiā potest accōmodari illud: *Gaudens gaudebo in Domino, & exultabit anima mea in Deo meo*. & Abac. 3. *Et exultabo in Deo Iesu meo*: Vnde S. Bernard. serm. 51. dicit Christum potius pro Virgine redimenda venisse quàm omnibus aliis simul hominibus; citans glossam in id. Cant. 4. *Vulnerasti cor meum soror mea sponsa*; & ideò vocat Virginem, primogenitam Redemptoris.

Luc. 1. Isaiæ 61. Abac. 3. D. Bernard. Gloss. in Cantic. 4.

Quinta Ratio à simili: quia non propter maiorem decentiam, nec propter efficaciores rationes docent Patres de Virgine, alia priuilegia, q̄ iam certa sūt apud fideles, vt immunitas ab omni peccato actuali; corporis post mortem incorruptio, & resurrectio, cum tamen illud, de quo agimus, sit magis necessariū, vt esset idonea Mater Dei. Nam si Virgini daretur optio, quid magis vellet, vel, vt nunquam à primo instāti careret gratia Dei; vel, vt corpus eius post mortem seruaretur incorruptū; sine dubio illud primum esset electura. Et confirmo, quia negando Virgini hoc priuilegiū, eneruaretur omnis ratio affirmandi alia permulta, quæ passim illi tribuunt sancti Patres. Dices: Alia priuilegia semper inniti maiori auctoritati Sed contrà. Nam tempore Hieronymi, & Augustini, assumptio B. Virginis in corpore, & anima non habebat maius fundamentum auctoritatis, quàm nunc habeat hæc sentētia de peccato originali; & tamen Augustinus propter vim harum rationum ait, se non posse aliter sentire. Nec hic etiam deest auctoritas multo etiam maior, quàm pro parte contraria, vt visum est. Dicetur secundò: In aliis priuilegiis semper esse aliqua exempla, ex quibus à fortiori similia dicantur de Virgine. Sed contrà: Nam loquendo de puris hominibus, maior assumpta est falsa, quia nullus purus homo adultus præter Virginem fuit immunis ab omni peccato actuali. Item: nullus statim post mortem resurrexit ad æternam gloriam corporis, & animæ Immò, & vniuersaliter intellecta, falsa est illa maior; nam esse creatum in gratia, est donum concessum primis parentibus: ergò prudenter creditur non negatum Virgini. Dices: nullum fuisse præseruatum hoc modo à peccato ex necessitate contrahendi. Sed contrà:

D. Aug.

Nam quid hoc refert? solùm enim ostendit Virginem indiguisse magis hac gratia Dei, & ideò maiori misericordia fuisse præuentam, & aliquid magis concedendum esse Matri, quam seruis.

Sexta Ratio: Nam B. Virgo electa est ab æterno, vt esset Mater Christi, atque adeo in ordine ad hunc finem omnia, quæ ad ipsam pertinebant, etiam eius parentes, & alia, quæ eius Conceptionem præcesserunt, mysteriosè sunt præordinata; ita, vt, quæ circa Virginem gesta sunt, non sint ōmuni lege naturæ, aut gratiæ metienda, sed secundum extraordinariam, & supernaturalem Dei potentiam, vt ipsa Virgo significauit: *quia fecit mihi magna, qui potens est*, Vnde est illud August. Epist. 3. ad Volusianum: *In talibus tota ratio facti potentiæ facientis*; quod etiam subindicauit Angelus illis verbis: *Dominus tecum*, vt ponderat Diuus Bonauentura in Speculo Mariæ cap 8. *Nam omnia quæcunque voluit, Dominus fecit, & quia Dominus potentissimus potentissimè secum est.* Regula ergò, & lex in ordine ad Virginem seruata, decētia fuit, & congruentia respectu talis finis: vt hic potissimè verum sit illud Augustini in serm. de Assumptione: *quicquid tibi vera ratione melius occurrit, id scias fecisse Deum*; sed ex natura rei, & secundùm veram rationem magis decet Matrem Dei sine originali concipi, quod nemo negabit; nam magis consentaneum est, vt futura Mater Dei, nunquam fuerit Deo inimica, &, vt Mater gratiæ non caruerit vnquam gratia, & vt Diabolū superatura, nō fuisset prius ab ipso superata: ergò consentaneū magis fuit cōcipi absq; labe originali. Dices: id ex obiecto cōuenientius videri, nisi obstaret lex vniuersalis, qua ex sacra Scriptura constat, omnes contrahere originale. Sed contra: nam hoc est, quod propositæ rationes conuincunt, nimirum, quod sicut B. Virgo ab aliis vniuersalibus legibus excipitur, quia id videtur congruentius Matri Dei fuisse concessum; etiam ab hac lege eximi debet; quia magis decet dignitatem, & puritatem Matris Dei non subdi huic legi, quàm alios, propter quas omnes in puluerem reuertuntur, nec post triduum resurgunt, &c. Dices: In cæteris id posse colligi ex sacra Scriptura, sine cuius auctoritate non licet propter congruentias ab vniuersali lege aliquem excipere. Sed cōtrà: Cùm iam concedas, id esse conuenientius, & ex sanctis habeas Deum, semper operari id, quod est conuenientius; vt quid expressa testimonia sacræ Scripturæ requiris? cum neque illa habeas ad excipiendam Virginem ab aliis vniuersalibus legibus, vt, à corruptione corporis, à peccato actuali veniali, & similibus: si ergò hæc (licet præter communem legem sint) concedis Virgini, quia id videtur conuenientius; cur id, quod multò conuenientius est, negas; maximè, cum non dissimilia testimonia sacræ Scripturæ ad hoc asserendū habeas? Si dicas: Ecclesiam, tanquam certa illa admisisse, nō verò istud. Certè illa nō est amplexa, nisi quia videbātur decere Virginem, hoc autem constat de se magis eam decere, cum ab illa omne genus peccati remoueat: non ergò id ei est denegandum. Præterea: nam ipsa Ecclesia iudicat, id non esse contra sacram Scripturam: ergò, cum de se conuenientius sit, & Ecclesia ad idem sentiendum indulgentiis inuitet, rationi consonum est, vt ei acquiescamus, ac tandem cum eadem nobis concedat, vt possimus ita sentire de Virgine, & recta ratio, & pietas postulat, vt quoad fieri possit, optimam existimationem de illa habeamus; & vniuscuiusq; voluntas ita debet ad illam esse affecta, vt, si in eius esset potestate, & arbitrio, illi concederet hoc priuilegium, non video cur ei debeat denegari.

D. August. Lucæ 1.
D. Bonauen. Psalm. 113.
D. August.

Vltima Ratio: Nam Deus non permittit malum, & culpam, nisi vt inde eruat excellentius aliquod bonum, vt docent D. Dionysius de diuinis nominibus; & Augustin in Enchirid permittere autem in Virgine hunc lapsum, non solum non afficeret magis aliquod bonum, sed etiam impe-

D. Dionys. de diuin. nom. D. August. in Enchirid. c. 25. 26. 27.

impediret multa ac præclarissima bona, in præadductis rationibus explicata: consonum ergo est rationi, vt dicamus Deũ id non permisisse. Scio aliquos auctores contrarium opinantes dicere, Deum in matre sua permisisse lapsum in peccatum originale, vt, quæ humillima futura erat, maioris humilitatis materiam haberet, & vrgentius motiuum, magis, ac magis se demittendi, dum cogitaret se in instanti Conceptionis sub diaboli seruitute extitisse. Verùm hoc à ratione longè alienũ esse multiplex ratio mihi suadet: Prima, quia etiam peccata actualia, & maximè lætalia, sunt vberior materia, & fortius motiuum propriæ humiliationis, & abiectionis, quàm originale, in quę tamen nõ est prolabi permissa. Secunda: quia in Virgine poterat insignis oriri humilitas absque lapsu in peccatum, ex perfecto lumine supernaturali, & ex limpidiori cognitione Dei, & propriæ conditionis, quod genus humilitatis perfectius est, & ideò fuit in Christo Domino. Tertia: quia licet peccatum materiam subministret humiliationis, tamen humilitatis perfectioni multum derogat, nam quãtò cuipiam propter peccata commissa maiora humiliandi suppetunt motiua, tantò eius humilitas mirabilis minus esse perhibetur, vt eleganter edocuit D Bernard dum ait: *in eo qui grauiter peccauit, etsi amanda, non tamen admiranda humilitas: at si quis innocentiam retinet, & nihilominùs humilitatem iungit, nonne sibi videtur geminũ animæ possidere decorem?* similia verba lego apud nostrum D Bonauent. de profectu Relig li. 2. vbi inquit, *si humiliatur, & despicit se, qui non habet vnde glorietur, sed multa, vnde cõfundatur licet bona sit ista humilitas, tamen non admiranda:* vt igitur perfectior esset humilitas Mariæ, oportuit caruisse omni materiâ, & motiuo peccati originalis. Quarta: quia non erat necessarium ad incremẽtum humilitatis B. Virginem peccato originali fuisse infectam, non enim habebat rebellionẽ carnis, velut Paulus, qui ne magnitudo reuelationũ extolleret illum, opus habuit stimulo carnis, qui eũ colaphizaret. Tandem: quia finis Conceptionis Virginis fuit cõceptio Christi: ergò cum in eius conceptione Deus hunc respexerit finem, non debuit in Virgine permittere labem tali fini minimè consentaneam; maximè quia statim post cõceptionem erat ipse emundaturus Virginem à peccati labe, vt immaculatum Dei templum esset, conuenientius erat, maculam non permittere, quàm ab illa post casum liberare: cùm ergo alterutro modo dispensandum esset in lege communi, & primum sit in se conuenientius, illud certè factum fuisse prudenter credemus.

D. Bernard. serm. 45. in Cant.

D. Bonauen. de perfectu Religiosorũ lib. 2. c. 33.

HOMILIA XIX.

Ad immaculatam Deiparæ Conceptionem magis stabiliendam perpulchra contexitur catena ex sacra Scriptura, ex testimonijs Pontificum, & Conciliorum; ex consensu vniuersalis Ecclesiæ; ex miraculis, & reuelationibus; ex sanctis Patribus; ex grauissimis, tàm vetustis, quàm nouis, tàm mysticis, quàm Scholasticis Doctoribus, necnon ex iure Canonico, & Ciuili.

Ex sacra Scriptura. §. 1.

QVAMVIS ex mystico sensu nõ possit efficax argumentũ desumi ad res fidei confirmandas, quando non constat illũ esse intentum ab Spiritu sancto, vt cũ D. Hieronymo, Augustino vnanimi consensu docent Theologi in primam partẽ D. Thom. q. 1. ar. 10. supposita tamen grauissimorũ Doctorum expositione, & præcipuè Ecclesiæ Catholicę applicatione, magni ponderis est mystica intelligentia; maximè, cum de singularibus priuilegiis beatæ Virginis agitur,

D. Hieron. in Matth. 12. D. Augustin. epist. 48 cõt. Vincent. D. Thom. q. 1. art. 10. & Quodlib. 7. a. 14. ad 4.

quorum per multa acceptat Ecclesia Romana, quæ magistra est omniũ Ecclesiarum, absque loco aliquo expresso sacræ Scripturæ, illa docente, vt, quod non peccauerit vaquam venialiter, quod corpus eius putredinẽ nescierit, quod in corpore & anima assumpta fuerit in cœlum; hoc

Genes 3. suppositio, verba illa Genes. *Inimicitias ponam inter te, & mulierem*, quæ de B. Virgine fore intelligenda docent grauissimi

Ambr. de fuga sæcul. c. 7. Grego. . mor. lib. 19. alias 31. August. 12. Gen. ad lite. c. 19. & l. 12. de gen. cont. Manich. c. 18 Bern ser. 2. in missus est, & ser. signũ magnum. Beda, Eucher. super Genes. 3. S. Brun. ser. de nat. Mar. Iob. 40. D. Epiphan. ser. de laud. Virg. Num. 29. Cant 2. Cant 4. Valentia in Psalm. 45. Cant. 6.

Ecclesiæ Patres, Ambrosius, Gregorius, Augustinus, Bernardus, Beda, & alii permulti prænotarunt futuras inimicitias perpetuas inter Dæmonem, & Virginem, nunquam ergo per peccatum originale amicitias iniecũt, alioquin prius Dæmon cõtriuisset caput virginis, quàm ipsa contereret caput illius; vade S. Brunus serm. de Natiuit. Mariæ versans locum illũ Iob: *Nunquid illudes ei quasi aui, aut alligabis eã ancillis tuis?* dicit Virginẽ esse Ancillam, cui Dominus alligauit semper Leuiathã; & D. Epiphanius sermone de Virginis laudibus, ingeniosè dixit: Immaculatam Virginem significatam fuisse per iuuencam illam libri Numeror. nunquam iugum expertam, quia peccati iugo nunquam subiacuit. Canticorum item varia sunt loca: *sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias: Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te*, quæ de Ecclesia non possunt verificari, cum multi in ea sint maculati, nisi ratione principalioris membri illius, quod est beata Virgo, vt perdoctè adnotauit Iacobus Episcopus Christopolitanus super Psalmum quadragesimum quintum. Simile est illud. *Vna est columba mea, perfecta mea*: non autem esset vnica, si solum fuisset sanctificata, & non præseruata, cum & alii fuerint sanctificati in vtero materno.

Cant. 4. Ibidem etiam dicitur: *Hortus conclusus, fons signatus*: si autem aditus ad eam Dæmoni patuisset, non fuisset hortus vndique, & semper conclusus, sed potius in Cõceptione apertus, ac violatus. Ac tandem vocatur à Sponso: *Immaculata mea*:

Cant. 5. si autem maculam peccati originalis cõtraxisset, maculata fuisset, non immaculata. Sponsus etiã *soli*, qui tenebras nũquam nouit, illam comparat: *electa, vt sol*, & illud Psalm. 88. *Thronus eius, sicut sol*, quod de B. Virgine intelligit S. Ioan. Damascen. lib 4. c 15 Ecclesia deinde Catholica in die Conceptionis, & alibi sæpè verba, quæ secundùm sensum literalem intelliguntur de æterna Sapientia, applicat, & cõmodat B. Virgini; inter quę, hęc, quæ sequuntur, illibatam Conceptionẽ astruunt. Prouerb. 8 *Dominus possedit me in initio viarum suarum, antequam quidquam faceret, à principio*: Si ergo ab æterno B. Virgo fuit possessa à Deo, ergo non à Dæmone, per peccatum originale, alioquin antiquior fuisset possessio Dæmonis, quàm Dei: A Eterno autem nihil est antiquius. & libro Sapientiæ Salomon ait: *Emanatio quædam est claritatis, omnipotentis Dei sincera: & ideò nihil inquinatum in eam incurrit.* & paulò inferius vocat illam: *Speculum sine macula.* Ac tandem Ecclesiast. 24. dicitur: *In me omnis gratia viæ, & veritatis*: ergo gratia præseruationis à peccato originali ei non defuit. Iob item agens de peccato originali, sub metaphora caliginosæ noctis dixit: *Expectet lucem* (scilicet Christum) *& non videat, neque ortum surgentis auroræ*: per quam B. Virgo significatur, sic enim exponit hunc locum D. Thomas, applicans illum ad ortum extra vterum; sed æquè benè applicari potest ad conceptionem, quæ est ortus in vtero. Facit ad idem totus Psalmus 84. *Benedixisti Domine terram tuam*, vt ibi exponit Arnobius, & Isidorus ad sororem Florẽtinam. Ac tandem verba illa angelica, quæ ex diuino præcepto Angelus Virgini dixit: *Aue gratia plena*: habenas laxant ad ea omnia priuilegia Virgini tribuenda, quæ Matrem Dei decent, cum ad hunc finem, & scopum illa plenitudo ei fuerit collata: at decet maximè, vt q̃ Dei Genitrix futura erat, nunquam maculata, aut diaboli ancilla prius extitisset: sufficienter ergo ex sacris libris Christiana pietas immaculatam Virginis

Cant. 6. *Psalm. 88.* *Ioan. Dam.* *Prou. 8.* *Sapien. 7.* *Eccles. 24.* *Iob. 3.* *D. Thom.* *Psalm. 84.* *Arnob. super Psalm. 85.* *Isidor. ad sororem Florent.*

Con-

Conceptionem elicit; maximè, cùm vt supra adnotaui, ad incorruptionem corporis, & assumptionem Virginis; quam vniuersali consensu docet Ecclesia; nulla his clariora testimonia, quibus immaculatam comprobamus Conceptionem in sacris eloquiis reperiantur. Accedunt ad hæc variæ figuræ, quibus Patres passim vtuntur ad B. Virginis commendationem, vt Eua, quæ in gratia fuit creata; Paradisus, super quem non cecidit maledictio Dei; Arca Noe, quam diluuii aquæ non inundauerunt; pulcher Thronus Salomonis eburneus, & absque macula; Area Dauidica, ad quam pestifera contagio non appropinquauit; Terra Sacerdotalis quæ ab omni tributo immunis erat; Sara, quam non tetigit Abimelech, & aliæ permultæ, quas in superioribus Homiliis latè explicuimus, & multiplici Patrum eruditione illustrauimus.

Gen. 2.
Gen. 7.
2. Paral. 9.
2. Reg. 14.
Gen. 47.
Gen. 20.

Ex sacris Pontificibus, & Conciliis. §. 2.

QVamuis adhuc Romani Pontifices, apud quos solum residet potestas definiendi ea, quæ sunt inconcussa fide tenenda, non definierint tanquam certam secundum fidem veritatem hanc immaculatæ Conceptionis B. Virginis, tamen illi vehementer fauent, & in eam summoperè propendent, sicut & nonnulla Concilia, quorum verba referemus, vt id omnibus manifestius pateat. Et quidem in primis hanc sententiam tanquam probabiliorem, & ab omnibus amplectendam approbauit Alexander Quintus in 3. dist. 3. sub nomine Petri de Candia: verùm tamen est, quod hæc scripserit antequam esset Pontifex, asserit tamen Varro in eodem 3 dist. 3. *Sanctissimus Dominus Papa Alexander V. approbauit opinionem Minorum*, Referunt quidam recentiores hanc approbationem & confirmationem fecisse in Ciuitate Pisarum, anno. 1411. Deinde tres Pontifices, Iulius II. Alexãder VI. & Sixtus IV. approbarunt, & confirmarunt Religionem instituta in honorem eiusdem immaculatæ Conceptionis B. Virginis, in cuius Regula c. 3. dicitur: Animam Virginis à primo instanti creationis fuisse sanctam, eique varias Indulgentias in honorem eiusdem immaculatæ Conceptionis cõcessisse, vt constat ex compendio Mẽ dicantium, verbo: Communicatio §. 18. & Conceptio § 10. 12. & 13 at non est dicendum à Pontificibus fuisse confirmatam, & ab Ecclesia retineri Religionem consecratam in honorem alicuius falsæ sanctitatis: censebant ergo sancti illi Põtifices B. Virginis valdè probabilem Conceptionem immaculatam fuisse. Adde singulis annis Romæ in præsentia summi Pontificis, in eius Capella adstante purpureo Cardinalium senatu Missam Conceptionis B Virginis solemniter decantari. Extat deinde celebris Decretalis Sixti IV. ad obstruenda ora impugnantium sanctitatem Marianæ Conceptionis, in qua, non solùm Virginem, sed & ipsam eius Conceptionem expressis verbis vocat immaculatam; eius verba, etsi multa, non grauabor referre. *Graue nimis gerimus, & molestum; cum siniſtra nobis de quibusdam Ecclesiasticis personis referuntur, sed in eorum, qui ad Euangelizandum Verbum Dei sunt deputati, excessibus prædicando commissis eò grauiùs prouocamur, quo illi periculosiùs remanent incorrecti, cùm facilè deleri nequeant, qui multorum cordibus sic fusiùs prædicando, diffusiùs, & damnabiliùs imprimuntur errores. Sanè, cùm sancta Romana Ecclesia de intemeratæ, semperq; Virginis Mariæ Conceptione publicè festum celebret & speciale, ac proprium super hoc officium ordinauerit; nonnullos, tamen accepimus Prædicatores in suis sermonibus ad populum publicè per diuersas ciuitates, & terras affirmare hactenus non erubuerunt, & quotidie prædicare non cessant, omnes illos, qui tenent, aut asserunt eandem gloriosam, & immaculatam Dei Genitricem absque originalis peccati macula fuisse conceptam, mortaliter peccare, vel esse hæreticos, eiusdemque immaculatæ*

Alexand. V. sub nomine Petri de Candia.

Alexand. V.

Cõpend. Mẽdicantium.

Decretalis Sixti IV.

Sixtus IV. vocat Concept. Virg. immac.

Conceptionis officium celebranter, & audientes sermones illorum, qui eam sine huiusmodi macula conceptam esse affirmant, peccare grauiter: sed, & præfatis prædicationibus non contenti, confectis super his suis assertionibus, libros in publicum ediderunt, ex quorum prædicationibus, & assertionibus huiusmodi, non leuia scandula in mentibus fidelium exorta sunt, & maiora meritò exoriri formidantur in dies. Nos igitur huiusmodi temerarijs ausis, & peruersis assertionibus, & scandalis, quæ exinde in Dei Ecclesia exoriri possent, quam tàm nobis ex alto conceditur, obuiare volentes, motu proprio, non ad alicuius nobis super hoc oblata petitionis instantiam, sed de nostra mera deliberatione, & certa scientia huiusmodi assertiones Prædicatorum eorundem, & aliorum quorumcunque, qui affirmare præsumerent, eos, qui crediderent, & tenerent eandem Dei Genitricem ab originalis peccati macula in sua Conceptione præseruatam fuisse, propterea alicuius hæresis labe pollutos fore, vel mortaliter peccare; aut eiusdem Conceptionis officium celebrates, seu, huiusmodi sermones audientes, alicuius peccati reatum incurrere vtpotè falsas, & erroneas, & à veritate penitus alienas, editosque insuper libros prædictos id continentes, quoad hoc auctoritate Apostolica præsentium tenore reprobamus, & damnamus, ac moti scientia, & auctoritate prædictis statuimus, & ordinamus, quod Prædicatores verbi Dei & quicunque alij cuiuscunq; status, ordinis, & conditionis existant, qui de cetero ausu temerario præsumpserint in eorum sermonibus ad populum, seu alias quomodolibet affirmare huiusmodi sic per nos reprobatas, & damnatas assertiones, veras esse, ac dictos libros pro veris legere, tenere, vel habere, postquam de præsentibus scientiam habuerint, excommunicationis sententiam eo ipso incurrant, à qua ab alio, quàm à Romano Pontifice, nisi in mortis articulo, nequeant absolutionis beneficium obtinere. hæc summus Pontifex. quibus quantum immaculatæ Virginis Conceptioni faueat, nemo sanè mentis est, qui non videat.

Præterea in sexta Synodo Constantinopolitana, Sophronius in sua Catholica confessione expresè dicit: *Mariam fuisse liberam ab omni contagione peccati*; ibi autem loqui de præseruatione etiam à peccato originali, tradit ipse Marginator, dicens: nota de puritate Conceptionis beatæ Mariæ. Ita habetur tom. 3. Conciliorum in 6. Synodo Constantinop Actione 11. sub Agathione id epistola Sophronii Patriarchæ. Extat deinde Decretum Concilii Basilienſis in huius rei confirmationem, cuius Romæ perseuerat Bulla plúbata & authenticata, nũquamque reuocata, quod quidem Decretum, licet non habeat vim definitionis, quia Acta illius Concilii non fuerunt à Sede Apostolica confirmata, non tamen parum roboris habet ad confirmandam hanc sententiam, cùm in eo Concilio interfuerint innumeri Episcopi, & Doctores grauissimi, qui huic sententiæ vnanimi consensu subscripsêre. Verba illius Decreti sunt: *Hactenus verò difficilis quæstio in diuersis mundi partibus, & coram hac sancta Synodo super Conceptione ipsius gloriosæ Virginis Matris Dei, & exordio sanctificationis eius facta est, quibusdam dicentibus: à principio creationis suæ Deum, ipsam diligendo, gratiam eidem contulisse, per quam ab originali maculam illam beatissimam personam liberans, & præseruans, sublimioris sanctificationis genere redemit, cùm fundaret eam ipse Altissimus, & ipsam fabricaret filius Dei Patris, vt esset eius Mater in terris. Nos autem diligenter aspectis auctoritatibus, & rationibus, quæ iam à pluribus annis in publicis relationibus ex parte vtriusque doctrinæ coram sancta Synodo allegatæ sunt, aliisque plurimis in hac parte visis, & matura consideratione pensatis, doctrinam illam asserentem gloriosã Virginem Mariam, præuenienti, & operante diuini muneris gratia singulari, nunquam actualiter subiecisse originali peccato, sed immunem semper ab omni originali, & actuali ruga, sanctamque & immaculatam semper fuisse, tanquam viam consonam*

Sophro. in sua Cathol. confes.

Marginator.

Conc. Basil. impress. sacra sub Sixto V. Venetijs 1585.

Conc. Sess. 5.

gulsus

cultui Ecclesiastico, fidei Catholicæ, rectæque rationi & sanctæ Scripturæ, ab omnibus Catholicis approbandam, fore tenendã, & amplectendam, definimus, & declaramus nulli de cetero licitum esse in contrarium prædicare, vel docere. Renouantes præterea Institutionem de celebranda eius Conceptione quæ tam per Romanam, quàm per alias Ecclesias V. Idus Decembris, antiqua, & laudabili consuetudine celebratur; statuimus, & ordinamus, eandem celebritatem præfata die, in omnibus Ecclesijs, Monasterijs, & Conuentibus, Christianæ Religionis sub nomine Conceptionis festiuis laudibus colendam esse, cunctisque fidelibus verè pœnitentibus, & confessis, ea die Missarum solemnijs interessentibus, centum dies primis, ac secundis Vesperis totidem; sermoni verò verbi Domini de ea, festiuitate, quadraginta dies de iniunctis sibi pœnitentijs concessione perpetuis temporibus duratura, hæc sancta Synodus elargitur. Datum Basileæ in nostra sessione publica in Ecclesia maiori Basiliensi solemniter celebrata X. Lo. Kalendas Octobris, anno à Natiuitate Domini millesimo, quadringentesimo, quadragesimo nono. Hæc ibi.

Accidit adhæc illustrissimum, & nouissimum sacri Concilii Tridentini Decretum sessione V. vbi postquam generaliter definierat, omnes, etiam ex parentibus fidelibus natos contrahere peccatum originale, statim excipit beatam Virginem, quam dicit se non velle comprehendere in prædicto vniuersali Decreto. Verba sacri Concilii sunt hæc: *Declarat tamen hæc ipsa sancta Synodus, non esse suæ intentionis comprehendere in hoc Decreto, vbi de peccato originali agitur, beatam & immaculatam Virginem Mariam Dei Genitricem, sed obseruandas esse Constitutiones (felicis recordationis) Sixti Papæ IV. sub pœnis in eius Constitutionibus contentis, quas innouat.* hæc ibi: Si ergo sacrum Concilium non obstantibus generalibus loquutionibus sacræ Scripturæ, vult non comprehendere in prædicto generali Decreto immaculatam Virginem, certè fideles tenentur idipsum velle. Est igitur conforme mentis sacri Concilii Tridentini asserere immaculatam Virginem non comprehendi sub generalibus clausulis sacræ Scripturæ, asserentibus omnes contrahere peccatum originale.

Conc. Trid. sess. 5.

Ex vniuersali consensu Ecclesiæ Catholicæ. §. 3.

VNiuersalis Ecclesiæ cultus, quæ celeberrimum festum Conceptionis celebrat, non obscurè ostendit Ecclesiam Catholicam hanc sententiam tanquam veram, licet non certam de fide, approbare: Cœpit enim celebrari hoc festum in Ecclesia Græca ante mille annos, vt refert ex Gregorio Nazianzeno Galatinus lib. 7. cap. 4. & in Ecclesia Latina in cœpit ante quingentos annos, & tandem à Romana Ecclesia approbatum est, & receptum, vt refert S. Anselmus in epist. ad Episcopos Angliæ, dicens, non esse verum amatorem Virginis, qui non celebrat Festum Conceptionis; quibus accedunt, quæ tradit Illustris. Card. Baronius pietate ac doctrina insignis: scribit enim in suo Martyrologio: in Anglia primum hoc festum celebrari cœptum fuisse, eique S. Anselmum, qui de Conceptu Virginali, & peccato originali pulchrum scripsit opusculum, fauisse; & deinde ab Ecclesia Lugdunensi, licet cum magna controuersia receptum, ac postremo ante ducento annos ab Ecclesia Romana amplexum, & Indulgentiis auctum. Temerarium autem esset asserere, Ecclesiam in celebratione festi errare, & Indulgentias concedere assertoribus alicuius erroris: vnde, si Ecclesia id celebrat, videtur id omninò esse verũ, quia ipsa non celebrat, nec Indulgentias concedit sub conditione: si est verum, Virginem ab originali præseruatam, sed id absolutè celebrat; ergo omninò verum est; alias Ecclesia illud non celebraret, ne se vili errori, etiam speculatiuo exponeret. Sicut Ecclesia non celebraret festum illius diei, quo Moyses, Paulus, aut beatæ

Galatinus.

S. Anselm.

Card. Baron. in Martyr.

Virgo-

Virgo viderunt in via diuinam essentiã, quia licet id sit probabile, est tamen fallibile.

Sed respondent primum contrarium opinantes, celebrati Conceptionem, nõ quia sancta fuerit, sed quia fuit Dei magnum beneficium. Sed contra, quia vniuersi Doctores cum B. Bernardo epist. 174. Ildephonso lib. de virginitate Mariæ, & cum D. Thoma sufficienter colligunt Natiuitatem Mariæ sanctam fuisse, quia Ecclesia illam celebrat: ergò si celebrat Conceptionem, rectè colligitur sanctam fuisse Præterea, id videtur esse contra sensum Ecclesiæ, quæ celebrat illud festum non solum in laudem Dei, sed etiam Virginis: non autem digna esset tali honore, si tunc non fuisset sancta: ergo. Alii respondent; minimè Conceptionem, sed sanctificationem celebrari, non quia in primo instanti, sed quia intra illum diem sanctificata fuit: sed hoc aduersari videtur menti Ecclesiæ, quæ semper à prima institutione huius festi intendit celebrare immunitatem Virginis à peccato originali: quod patet primo ex D. Bernardo epist ad Canonicos Lugdunenses, qui planè docet, hunc fuisse sensum Ecclesiarum, quæ incœperunt celebrare hoc festum; nec enim ipse reprehenderet Lugdunenses, quod colerẽt sanctificationem Virginis in vtero, hoc enim reprehendere, alienum erat à pio viro. Præterea in Concilio Basilienſi sess. 34. à cœtu illorum omnium Patrum digitur, hoc festum antiqua, & laudabili consuetudine celebrari ab Ecclesia Romana propter honorem immaculatæ Virginis ab omni macula præseruatæ: est ergo obiectum huius festiui cultus, præseruatio à macula originali Secundo: nã antiquo officio huius festi, sæpè repetebatur, Virginẽ immunem fuisse ab originali; quod Officium institutum est auctoritate Papæ vt docet Sixtus IV. in extrauaganti; *Graue nimis*, & in extrauaganti; *Cum præexcelsa*: de Reliquiis, & veneratione Sanctorum, vbi approbat officium, in quo id expressè continetur; nec est credibile, Deum permisisse tot annis Ecclesiam decipi instituendo, & retinendo officium, in quo tàm notabilis error pertinens ad substantiam officii contineretur, & licet Pius V. prædictum officium abstulerit, non tamen, quia aliquid falsum contineret, sed quia voluit ad antiquum morem reuocare officia, sicut etiam abstulit ex ordine officii sanctum Rochum, & sanctam Annam, & Præsentationem Virginis, nihil derogando eorum sanctitati. Immò, & festum Conceptionis retinendum esse decreuit, & solemniter celebrandum cum officio Natiuitatis Virginis, mutato nomine *Natiuitatis*, in *Conceptionis*, ad significandum Conceptionem Virginis sanctam esse, & absque peccato, sicut & eius Natiuitatem. Tertiò, quia Sixtus IV. statuit non esse damnandos eos, qui celebrant festum Conceptionis, & reddit rationem quia hoc festum ab Ecclesia Romana celebratur. ergo intendit ab Ecclesia Romana celebrari illud festum, cuius celebrationem illi damnabant; sed hoc non est sanctificationis post lapsum, sed præseruationis ab eo: ergo verè celebrat Ecclesia Conceptionem Virginis ab originali præseruatæ: Et addit non esse damnandos eos, qui tenent contrarium, scilicet. Virginem in originali fuisse conceptam, sic enim ipse explicat, ergo, cùm Papa dicat, hoc esse contrarium illi, quod Ecclesia celebrat, manifestum est, Ecclesiam celebrare Conceptionem ab originali immunem; nam si solum celebraret sanctificationem in vtero, falsò dixisset Papa, non peccare mortaliter eos, qui contrarium tenent, cùm id sit error cõtra fidem, atque adeò peccatum mortale, asserere Virginem non fuisse in vtero sanctificatam. Tandem, quia Ecclesia probè nouit Conceptionem immaculatã condistinguere ab emundatione maculæ, quæ est, sanctificatio; nam licet credat, Ieremiam, & Baptistam in vtero sanctificatos, nunquam tamen dicit eorum

Epist. 174. D. Ildephon. ser. de Nat. Mariæ. D. Thom. 3. p. q. 27.

Epist. ad Canon. Lugd.

Conc. Basil.

Con-

D. Bern. ep. ad Canon. Lugdun.

conceptionem, immaculatam, vt optimè obseruauit D. Bernardus epist. ad Canonicos Lugdunenses. Præterea sub eodem officio celebrat Ecclesia, vt supra dicebam, Conceptionem Virginis, & eius Natiuitatem, mutato solum nomine Natiuitatis, in nomen Conceptionis: putat ergo sanctam fuisse vtranque; alioquin erraret Ecclesia celebrando Conceptionem Virginis, si sancta non esset: sicut erraret, si celebrarit Natiuitatem, si Natiuitas sancta nō esset. Atque hic est sensus omnium fidelium, qui alioquin decepti essent ab Ecclesia, quæ Indulgentiis, & fauoribus ad festum immaculatæ Conceptionis celebrandum eos iuuat, vt inquit Sixtus IV. supra relatus; at si in primo instanti habuit maculam: ergo absolutè & propriè loquendo eius Conceptio non est immaculata: ergò absolutè Sixti Pontificis Maximi verba essent falsa, dum ibi vocat *Conceptionem immaculatam*. Vnde eruditissimus Canisius, & de B. Virgine, ob præclara eius scripta, valdè bene meritus li. 1. de Maria Deipara cap. 7. tàm veraciter, quam eleganter dixit: *Quamuis liberum relinquatur, hanc, illam ve sequi opinionem, tamen prior sententia, veluti pia magis, ac probabilior palmam obtinuit passim; nec solum in Romana Ecclesia, sed in alijs etiam longè dissitis nationibus, mirabili populorū cōsensu corroboratur, huc omnium animis maximè prodeuntibus, vt sanctam sanctæ Virgini Conceptionem tàm libenter, quam reuerenter admittant, sedulòque complectantur.* Et rursus: *De scholis Catholicis nihil attinet dicere, quæ, vt iam pridem suspiciunt, sic libenter etiam imitantur Theologos Gymnasij Parisiensis, quos quidem in Europa tot iam sæculis maximè spectabiles, & Doctorum vbique sermone prædicatos, commendatosque videmus. extat autem Decretum scholæ Parisiensis, quò planissimè fatetur, quod Mater Dei Maria per nullum instans: vel momentum originali culpæ subiecta, sed speciali priuilegio ab omnium peccatorum macula immunis fuerit præseruata. Cuius decreti obseruandi, Parisienses tanto studio, tantaque religione tenentur, vt in ordinē Theologorum cooptari neminem sinant, nisi sanctè iurantem, se in asserenda Virginis Matris Conceptione illibata constanter perseueraturum: nec solum apud Gallos, sed etiam in Hispania, & vtraque Germania.* Hæc ille: Tantum autem valet, tantique ponderis, & auctoritatis est Ecclesiæ consuetudo, vt D. Thomas 2.2.q.10.art.12. hæc verba proferat: *Dicendum est, quod maximam habet auctoritatem Ecclesiæ consuetudo quæ est in omnibus æmulanda, quia, & ipsa doctrina Catholicorum Doctorum ab Ecclesiæ auctoritatem habet; vnde magis standum est auctoritati Ecclesiæ, quàm Augustini, vel Hieronymi, vel cuiuscumque Doctoris:* quod idem repetit quodlibeto 2. art. 7. Quare concludo, cùm Ecclesia Catholica adeò propendeat in immaculatam Virginis Conceptionem, veraque sit regula illa monastica, & à sanctis Patribus approbata: De ratione perfectæ obedientiæ esse, non solum obedire Prælato in rebus præceptis, sed in illis etiam, quas insinuat, & in quas magis propendere noscitur, rem sanè Ecclesiæ Catholicæ valdè gratam, & perfectæ obedientiæ conformē, fideles facturos, si immaculatæ Conceptioni, quam illa adeò insinuat, & in quā tantoperè propendet, ipsi firmiter adhæreant, licet alias oppositum tenere permittat, nec eos damnet, sicut nec nos hac tempestate damnamus, aut alicuius leuis peccati reos esse dicimus.

Sixtus IV.

Canis. li. 1. de Deip. cap. 7.

D. Thom. Aquin. 2. 2. q. 110. art. 12.

Ex miraculis, & Reuelationibus valdè authenticis. §. 4.

D. Greg. hō. super Luc.

REddens rationē D. Gregorius in homil. quadam super Lucam, quare Christus Dominus ad fidem suam stabiliendam, miracula induxerit, inquit: *Quia carnales adhuc Discipuli, nullo modo valebant capere verba mysterij; venitur ad miracula:* sic in proposito, quia multi vacillāt, alii increduli sunt circa immaculatam Virginis Conceptionem, oportet ad miracula venire, quæ cumà Deo fieri non

possint in testimoniũ falsitatis, reliquum est fateamur, veram esse sententiam asserentem beatæ Virginis Conceptionem sanctam, & immaculatam fuisse, cum in eius attestationem innumera patrata sint miracula. Imprimis ergo possem in medium producere omnia illa, quæ refert D. Anselmus in epist. ad Episcopos Angliæ de celebranda Conceptione B. Virginis, breuitatis tamen causa solum referam duo; alterum de Hælsino Abbate Rhemesinensi, qui cum in mediis Oceani fluctibus valde anxiaretur, apparuit ei Angelus de cœlo, iubens illi celebrare Conceptionem B. Virginis, quod cum facere polliceretur, sedata tempestate, saluus factus est, cum omnibus secum nauigantibus. Alterum vero miraculum refert idem D. Anselmus ibidem de quodam Læuita Regis Vngariæ germano, quem de nuptiis immaculata Virgo reuocans, admonuit, celerbare, celebrandamque prædicare suam immaculatam Conceptionem.

Epist. ad Episcopos Angliæ.

Hælsinus Abbas.

Idem Anselm.

Insignis etiam Doctor Ioannes Americius in serm. Conceptionis, quem coram sacro Concil. Trident. habuit, refert plures Concionatores in graues morbos incidisse, alios mortem obiisse, propterea, quod contra immaculatam Virginis Conceptionem concionati fuerant. Illuminatus Doctor Franciscus de Mayronis in serm. de Concept. Virginis, refert, quod cuidam magistro, volenti publicam concionem habere contra immaculatam Virginis Conceptionem, ipsa Virgo apparuit, dicens: *O magister, quid ego vnquam tibi feci, quia hoc manè vis contra meum honorem prædicare?* quo audito ille reuocans sententiam, immaculatam Virginis Conceptionem Parisiensi Ciuitati prædicauit. Pelbartus in Stellario lib. 4. part. 2 attic 3. refert, quod quidam frater ex nostro Ordine, cum, postquàm concionem habuerat ad populum Tholosę contra immaculatam Virginis Conceptionem, accederet ad celebrandam Missam in altari S. Michaelis, vbi pulchra erat imago beatę Virginis, in lapide sculpta marmoreo, illa velut ira percita vultum suum retro conuertit, in cuius rei memoriam vsque in hodiernum diem, in nostro Conuentu Tholosano facie retrò conuersa perseuerat illa imago, quo miraculo stupefactus frater ille, & cœcus factus, continuò votum emisit reuocandi quæ dixerat, & ex Virginis clementia sanatus est. Eruditissimus etiam Doctor Bernardinus de Busto sermo. septimo, de Conception. refert B. Thomam Aquinatem, admiranti Episcopo Fantino Patauii Præsuli, quod ille docuisset, Beatam Virginem conceptam in originali, ei apparuisse in hunc modũ loquentem: *Scias Episcope, quòd quando talem opinionem posui, solum habui respectum ad diuinum statutum, quo B. Virgo peccatum originale contrahere debuerat, nisi per filium suum fuisset præseruata, sed Dei filius matrem suam ab originali macula præseruauit.* hæc Sanctus Thomas, & ibidem subdit: *hæc omnia Vicarius ipsius Episcopi fidelissimè exposuit, asserens se à prænominato D. Episcopo hanc visionem proprijs auribus audiuisse.* Irrefragabilis etiam noster Doctor Alexander de Ales in libro, quem de B. Virginis Conceptione edidit, qui modo extat catenis alligatus Tholosæ, in choro Ecclesiæ Cathedralis, narrat miraculum, quod sibi ipsi contigit, per quod primò inductus fuit ad defendendã immaculatam Virginis Conceptionem; nam cùm secularis existens, illam acriter impugnasset, grauiq; morbo correptus esset, votum emisit, de ea deinceps defendenda, & subitò ad pristinam sanitatem restitutus fuit, exindeque acerrimus immaculatæ Conceptionis propugnator factus fuit. Orosius item in epist. ad Heliodorum ait: *Coram Deo noui, & in veritate comperi, quod nulla mulier in partu periclitatur, super quam deuotè Mariæ gratia imploratur, & dies eius Conceptionis celebratur.* Hæc ille. Nouit etiam vniuersa nostra Hispania, quòd cum Serenissimus Rex Catholicus per multos annos elaborasset pro capienda inclyta, & inex-

Franciscus de Mayron.

Pelbartus.

Bernard. de Busto.

Alexan. de Ales tract. de Concep.

Oros. epist. ad Helio.

& inexpugnabili vrbe Granatensi, tandem, ad purissimæ Virginis adiutorium confugiens, deuote vouit cum sereniſſima consorte sua Regina, si eis de prædicta vrbe victoriam præstaret, primum illius Ciuitatis Templum in honorem suæ immaculatæ Conceptionis consecrandum, quo emisso voto, glorioſam ab inimicis victoriam reportarunt. Tandem, tam innumera, eaque præclara in huius veritatis confirmatione miracula extant, vt iure optimo mihi vsurpare possim illud Ouidii:

Votum Regis Hispaniæ.

De remed. amor. 2.

Quid moror exēplis, quorū me turba fatigat.

Quare, ne & ego legenti fastidium ingeram, & quia apud D. Anſelmum, & alios probatos auctores, facilè ea videri poſſunt, omnibus supersedeo, ad reuelationes diuinitus factas me conuertens. Sanè, præter tres reuelationes, quas insignis Theologus Marsilius refert, easque miraculis confirmatus asseuerat, extat celebris reuelatio beatæ Brigittæ, quæ reperitur in libro Reuelationum illius à Sede Apostolica approbato; ibi enim lib. 6. c. 49. Deipara Virgo B Brigittā alloquens, hæc protulit verba: *Veritas est, quod ego concepta fui sine peccato originali*, & subdit: *Scito, quod conceptio mea non omnibus nota fuit, quia voluit Deus, quòd sicut ante legem scriptam præcesſit lex naturalis, & electio voluntaria boni, & mali, & postea veniret lex scripta, quæ cohiberet omnes inordinatos motus; sic placuit Deo, quod amici sui piè dubitarent de conceptione mea; & quilibet ostenderet zelum suum, donec veritas clareſceret in tempore præordinato.*

Marsil. in 2. q. 30. & in 3. q. 1.

Ex sanctis Patribus, & grauissimis Ecclesiæ Doctoribus, tàm antiquioribus, quàm recentioribus, tàm mysticis, quàm scholasticis. §. 5.

NE quispiam mihi dicat, neminem ex sanctis Patribus docuisse, Virginis conceptionem immaculatam, grauissima eorū testimonia stabit, magnā partem SS. Patrum huic sententiæ subscripsisse, vnde existimo id procul dubiò, quod olim filiis Israel contra AEgyptios accidit, nobis contra oppugnatores illibatæ Mariæ Cōceptionis euenisse: nam sicut ex eodē flumine, ex quo Israelitæ aquam purā, & claram deducebant, ex eodē sanguinolentā, & impuram AEgyptii hauriebant; ita ex doctrina sanctorū Patrum, ex qua nos B. Virginis Cōceptionem, puram, claram, & immaculatam colligimus, ipsi impurā, tenebrosam, & maculatā colligunt. Verum S. Iob subaudiens, dum ait: *Interroga enim generationem priſtinā, & diligenter inueſtiga patrum memoriā: heſterni quippè ſumus, & ignoramus, quoniā ſicut vmbra dies noſtri ſunt: Ipſi docebūt te, loquentur tibi, & de corde ſuo proferēt eloquia*: placet antiquiores Patres, ac celebriores Ecclesiæ Doctores, tanquā testes omni exceptione maiores interrogare, quid de Cōceptione B. Virginis sentiāt? inter hos primum locū teneat S. Andreas Apostolus, quem Abdias Babylonicus lib. 4. suæ historiæ refert dixisse, *ſicut de immaculata terra, & nunquam maledicta factus fuerat primus homo, ita ex ſemper immaculata Virgine formatus fuit ſecundus Adam*: quę verba Proconsuli Egeæ dixisse narrant Presbyteri Achaiæ in lib. de Passione S. Andreæ, vt refert Card. Bellarminus lib. 4. de statu peccati cap. 15. & tradit Canisius libr. 1. de Deipara cap. 7. qui, & similia adducit ex D. Dominico Prædicatorum Ordinis Patriarcha in libro de corpore Christi, vbi ait: *Sicut primus Adam fuit ex terra virgine, & nunquam maledicta formatus, ita decuit in ſecundo Adam fieri.* Testis huius veritatis est D. Augustinus, acerrimus Marianæ puritatis propugnator, qui nō vno, sed plurib. in locis immaculatā eius Cōceptionem docuit: nā in primis, vt ab eo testimonio, q. in ore omniū versatur, exordiar lib. 1. de nat. & gratia c. 36. dixit: *Excepta ſancta Virgine Maria, de qua propter honorem Domini, nullam prorſus, cū de peccatis agitur, volo habere quæſtionem.*

Exod. 7.

Iob. 18.

S. Andreas Apoſt.

Abdias Babylon.

Card. Bella. libr. 4. de ſtatu peccati.

Caniſ. lib. 1. de Deipara.

D. Auguſt. lib. 1. de nat. & grat. c. 36

Nec valet euasio dicentium, D. Augustinum in prædictis verbis solum loqui de peccato actuali, non de originali, nam certè, si de solo actuali loqueretur, non solùm Virgo, sed & innocentes excipiēdi essent, & paruuli baptizati: nec dici vlla ratione potest ibi solum agere de adultis, cùm certè ibi de omni peccato agat, & præcipuè originali, vt contra Pelagiū probaret neminem esse sine peccato, et iam infantes: & ibidem subiungit; omnes sanctos, quotquot sunt in cœlo, interrogatos, si aliquando fuissent peccato inquinati: responsuros, habuisse peccatū, sed infantes innocētes non habuerunt nisi originale: ergo manifestum est, ibi non loqui solum de actualibus peccatis.

D. Aug. Deinde, quia D. Augustinus ait: se propter honorem Domini de sancta Virgine quæstionem habere nolle, cùm de peccatis agitur: honor autem Domini, non minus certè postulat, vt eius Mater caruerit originali peccato, quàm actuali, & veniali; ac tandem illa vniuersalia Augustini verba: *nullam volo habere quæstionē*, non solùm excludunt quæstionem de peccato veniali, quod leuius est, sed præcipuè quæstionem de originali, quod deterius esse sacrum Concilium Tridentinum docuit, vocans illud: mortem animæ: hāc autem esse mentem D. Augustini, est expressa sententia D. Bernardi verba illa D. Augustini interpretantis, serm. 4. super *Salue Regina* de originali & actuali peccato, eodemque modo intelligenda esse docent: Illuminatus Doctor in 3. dist. 3 q 2 art 3. & Card. Bellarminus lib. 4. de statu peccati, vbi id multis rationibus eruditè confirmat, sed copiosius ante illum Episcopus Christopolitanus in Psalm. 43 cuius egregia verba, licet non pauca hic adscribenda censui: *Virginem* (ait) *Mariam fuisse præseruatam per gratiam ab omni peccato non solùm actuali, & veniali, sed etiam originali, fuit de mente B. Augustini; pro cuius probatione est aduertendum, quod cùm Pelagiani negarent peccatum Adæ, cùm suis damnis: & onere fuisse in omnes posteros suos trāslatum, & negarent, nos oēs traxisse originale peccatum ex carne, & natura corrupta ipsius Adam, & assererent, quemlibet hominem ex viribus propriæ naturæ per solum liberum arbitrium absque speciali gratia Dei posse omne peccatū vitare, & diuina præcepta adimplere: tunc B. Augustinus zelo Catholicæ fidei compulsus inter ceteros tractatus, fecit libros de Baptismo paruulorū contra Pelagianos; in quibus probat neminē esse liberū ab omni peccato, scilicet actuali, aut veniali, aut originali præter vnū solum Christū mediatorem, eo, quod solus inter mortuos liber, non ex opere Adā conceptus, nec natus. Sed. cū postea Pelagius arguisset contra Augst. adducens, & memorans complures in Vet. Test. & nouo, quos sacra Scriptura iustos appellet, sicut fuit Abèl, Enòch, Noè, Mechisedèch, Abrahàm, Isaac, Iacòb: Moyses, Iob, Iosuè, ad hoc respondet Augst. in libro de natura, & gratia, quod licet omnes illos appellet iustos sacra Scriptura ob ingētes virtutes, tamen aliquando fuerunt sub aliquo peccato actuali, aut veniali, aut originali; & si quando vitarunt peccata actualia, hoc non fuit ex proprijs viribus, sed ex speciali gratia præueniente, & præseruante. Sed, cùm rursus Pelagius memorat Zachariam, & Simeonem, & Annam Prophetissā, & Ioseph sponsum Virginis, & Ioannem Baptistam in vtero sanctificatum, quos omnes Euangelica iustos commendat auctoritas, & sine peccato, & innocētes, de quibus dicitur in Apoc. quod hi sunt, qui cum mulieribus non sunt coinquinati, & sine macula sunt ante thronum Dei: ad hoc respondet Aug. quod omnes illi licet per gratiam fuerint præseruati à peccato actuali, tamen nō fuerunt absq; omni peccato, saltem originali sed cùm tandem Pelagius memoraret Virginem Mariam matrem Christi, cui dictum est per Angelum: Gratia plena &c. ad hoc respōdet Augustinus in eodem libro de natura, & gratia, quod hac Virgine excepta, si omnes suprædicti, & omnes Sancti, & Sanctæ congregari possent, & quæreretur ab eis; an peccatum haberent? quid possent respondere, nisi quod Ioannes ait: si dixerimus, quoniā peccatū non habemus; ipsi nos seducimus, & veritas in nobis*

Concil Trid. decr. de pec. orig.

Illuminatus Doctor. Card. Bellar.

Episc Christopolit.

vobis non est. Ex quibus patet, quod Augustinus asserit, Virginem Mariam non solum ab actuali, sed ab originali fuisse immunem; nam ipse comparat ipsam Ioanni Baptistæ, qui nunquam peccauit actualiter, & innocentibus, qui non solum non peccauerunt actualiter, sed nec venialiter. Comparat etiam eam omnibus sanctis, quorum quidam fuerunt similes innocentibus, & non habentibus nisi originale, & dicit nullum illorum fuisse sine peccato præter Virginem Mariam: ergo asserit ipsam immunem ab originali. sed modum, per quem Maria fuit præseruata, exprimit Augustinus, cum subdit: Propter honorem Domini, cum de peccatis agitur, de Virgine Maria nullam prorsus intendo mentionem agere. Scimus enim tantum gratiæ ad vincendum ex omni parte peccatum illi fuisse collatum, quod illum meruit parere, quem constat nullum habuisse peccatū. quibus verbis asserit Augustinus, quòd Christus volens honorare Matrem, voluit ipsi conferre gratiam præseruantem ad vincendum ex omni parte peccatum, scilicet, tàm à parte antè originale, quàm à parte post actuale, & à dextris, & sinistris veniale, & per consequens fuit præseruata non per naturam, sed per gratiam ab omni peccato, quia omne peccatum vicit. sed hoc magis confirmat Augustinus, & exprimit in 2. serm. de Natiuitate eiusdem Virginis, vbi allegando illud verbum Angelic Gratia plena, &c. dicit: Quid iustitiæ, quid sanctitatis hæc Virgo indigere potuit, quæ efficacis ad omnia gratiæ plenitudinem accepit? aut quis vnquam in eius anima, vel corpore locus potuit inueniri peccati, quæ ad instar cæli continentis omnia, Templum Domini est effecta? hæc est domus, de qua per Salomonem dicitur: Sapientia ædificauit sibi domum. hanc profectò domum diuina sapientia ædificauit, de qua carnem assumeret, cui nullus Patriarcharum, nullus Prophetarum est conferendus. Nec mirum, si hæc Virgo puritate cunctorum celsitudinem transcēdit mortalium, cum partu omnes excedat. Hæc tàm piè, quàm eruditè Episcopus Christopolitanus.

August. ser. 2. de Natiu. Virg.

Extat etiam aliud insigne eiusdem D. Augustini testimonium lib. 5. contra Iulianum cap. 5. vbi rectè inferri putat, eum qui caruit omni actuali culpa in adulta ætate, caruisse etiam originali infantili. sic enim ait: *profectò peccatum etiam natus fuisset, si parnulus habuisset: nam propterea nullus est hominum, qui peccatum non fecerit grandioris ætatis accessu, quia nullus est hominum, qui peccatum non habuerit infantilis ætatis exordio*: igitur, cùm B. Virgo caruerit omni peccato actuali, vt palàm docet D. August. in præcitato loco, & omnes ex Tridētino ingenuè fatentur, aperte efficitur, illum amplexum fuisse sententiam de immaculatæ Virginis Conceptione, nisi sibi ipsi apertissimè contradiceret. Item lib. cont. quinque Hæreses; aliud reperio celebre testimonium eiusdem, vbi in persona Christi loquens, ait: *Si potuit inquinari Manichæe, cùm ipsam facerem, potui & ego inquinari, cum ex ea nascerer*: Deindè idem August. in serm. de Natiuit. Virginis ait: *Magnifica illum (ô Virgo beatissima) qui te ab omni peccato super omnes homines præseruauit; quis enim dicere poterit: sine peccato sum natus? aut mundus sum ab omni iniquitate, dicere audebit? nisi Virgo illa prudentissima, animatum templū Dei excelsi, quam Deus sic elegit, & præelegit ante mundi constitutionem, vt sancta, & immaculata mater Dei esset, & filia ab æterno præseruata incorrupta ab omni labe peccati?* hæc ille. Nec potest dici, non loqui D. Augustinum de Conceptione, sed de Natiuitate Virginis, nam certè in Natiuitate etiam quilibet sanctificatus in vtero materno dicere potuisset: sine peccato sum natus: ergò cum negat D. Augustinus, id nullum dicere posse præter Virginem, apertissimè constat loqui de Conceptione, quæ est prima Natiuitas iuxta illud: *quod enim in ea natū est, de Spiritu sancto est*. Deinde super Genesim explicans verba illa: *Inimicitias ponam inter te, & mulierem, ipsa conteret caput tuum*. sic ait: *subiectio originalis peccati, caput est Diaboli*, at millies D. Augustinus in sermonib. de B. Virgine repetit illam contriuisse caput Diaboli: ergo sensit caruisse peccato originali. In testem eiusdem veritatis produco D. Anselmum,

D. Aug. li. 5. cont. Iulian.

Concil. Trid. Sess. 7. can. 23.

D. Aug. li. 5. cont. quinq; hæreses.

D. Aug. ser. de Natiuit. B. Virg.

D. August.

Matth. 2.

Genes. 3.

D. August. sup. c. 3. Gen.

qui lib 1. de Conceptu virginali cap. 5. dixit: *Ille assertor puræ veritatis, & à filio tuo iam cœlo præsidente vas electionis cognominatus, omnes homines in Adam peccasse fatetur: vera vtique sententia, & cui contradicere nefas esse pronuncio, sed cum eminentiam gratiæ Dei in te considero, sicut te non intra omnia, quæ facta sunt, inæstimabili modo contueor, sic nec lege aliorum in tua conceptione demerita fuisse opinor, singulari', & humano intellectui impenetrabili diuinitatis virtute, & operatione ab omni peccati adiunctione liberrima.* Idem etiam Anselmus capite sexto ait: *Adhuc propono tibi palatium, quod specialiter suis vsibus aptum exisat construere volentem, in quo & ipse frequentiori, & festiuiori cursu conuersetur, patereturne quæso in principio palatij fundamentum inualidum, & structuræ; quæ foret ædificanda, incongruum, & non cohærens? Non, puto, si saperet, & propositum suum ad effectum producere vellet: ergò sapientiam ante omnia sæcula proposuisse sibi habitaculum, quod specialiter inhabitaret, construere similiter indubitata fide tenemus. Quod autem habitaculum istud fuerit, iamdudum innotuit; hoc enim habitaculum, illud sacrarium Spiritus sancti esse fatemur, in quo, & per quod eadem sapientia humanæ naturæ coniungi voluit, & incorporari, & omnibus se pura mente confitentibus parcere, & misereri. quod sacrarium, aula videlicet vniuersalis propitiationis, cum operante Spiritu sancto construeretur, si fundamentum illius, scilicet initium, siue primordium Conceptionis beatæ Mariæ corruptum fuit, ipsi certè structuræ non congruebat, nec cohærebat:* hæc Anselmus. Et in eodem etiam capite ait: *Insciáne fuit, & impotens sapientia Dei, & virtus, mundum sibi habitaculum condere, remota omni labe conditionis humanæ? Angelis alijs peccantibus, bonos à peccato seruauit, & fœminam Matrem suam mox futuram, & ab aliorum peccatis exortem seruare non valuit? In æternitate consilij sui fixum stauit eam Dominatricem, & Reginam fore Angelorum, & nunc inferiorem Angelis natam, in consortium acceptam esse credamus omnium peccatorum? existimet hoc, & argumentis suis probet qui vult.* Deinde capite nono ait: *De Domina nostra, quam in tantum culmen prædestinauit, & extulit diuina potentia; quam tot prærogatiuis dotauit, cuncta disponens Dei sapientia, quam sibi Matrem elegit ad mundo subueniendum, ipsam omnium saluandorum ineffabilis Dei misericordia, dicere morte peccati, quæ per inuidiam Diaboli occupauit orbem terrarum, in suo conceptu prægrauari, vt taceam interim ipsas, quas commemorauí rationes, animus euitat, intentio adhorret, lingua fateri non audet: Qui aliter sapiunt, & melius approbant, credant. Ego, pijssima Domina, qualiscumque seruulus credo, & fateor, quod tu ex radice Iesse pulcherrima, ac per hoc ab omni, quod te decoloret, peccati vulnere aliena, integerrima permanens, florem precoisistimum protulisti, non qualemcumque, sed super quem septiformis spiritus requieuit.* hæc ille. Ac tandem cap. decimo octauo, ait: *Decuit Virginem ea puritate nitere, qua maior sub Deo nequeat intelligi:* posset autem intelligi maior, si fuisset concepta in originali. Et in Epistola ad Episcopos Galliæ: *non puto, inquit, verum esse amatorem Virginis, qui celebrare respuit festum suæ Conceptionis.* His non prætermittam aliud eiusdem Anselmi egregium testimonium adiungere; In Commentario enim super 2 Corinth. cap. 5. ait: *Omnes mortui sunt peccatis, nemine prorsus excepto, dempta Matre Dei, siue originalibus, siue voluntate additis, vel ignorando, vel sciendo.* sed nec silentio præteribo aliud præclarum eiusdem Diui Anselmi testimonium libro 6. de Conceptione beatæ Mariæ capite primo, quod & adducit Glossa ordinaria nuper Lugduni edita super capit. quinto Epistolæ ad Romanos, verba Anselmi sunt: *Qui diem B. Mariæ Conceptionis tollit Ecclesiæ Dei, aut non attendit bene, aut attendere negligit, vel nescit bonum, quod inde procedit creaturæ Dei. & primò, quia tanti meriti apud Deum creatura es, vt mater eius dignissima fieri meruisses, sicut & ipse, non tantum super castus, & mun-*

Idem Anselm.

D. Anselm.

Idem.

Idem.

Idem.

& mundus, sed & ipsa castitas, ipsaque munditia est; ita tu quoque illam ipsam munditiam de tua carne verum hominem paritura eras, & munda præ omnibus esse debueras; Primordia itaque creationis tuæ merito filij Sanctæ Ecclesiæ debent venerari, si castam, si sanctam, si à peccati ruga illam credunt esse discretam: quod, cum aliter credere nulli fas sit, erubescant insensati, qui tantum diem, tantaque mysteria, & sacramenta tenebris ignorantiæ excæcati respuunt celebrare, &c. His adiunge eundem Anselmum in epistol. ad Coanglicanos Episcopos, in qua ait: *Quisquis Præsul, aut Abbas es, recole diligenter festum Conceptionis Mariæ, & à cunctis iube eam diligenter coli, quia si toto corde eam amaueris, nunquam de tuo gradu cum confusione deponeris.* His adnectamus breuiora alia, clarissima tamen priscorum Patrum testimonia. Sanctus Basilius Seleucensis Archiepiscopus ser. de annunciatione postquam dixerat: *quid dulcius fratres charissimi, quid iucundius, quid salubrius, quid fœlicius, quàm de beata Virgine loqui, de Virgine cogitare?* subdit hæc verba: *hæc est, quæ fuit in vtero matris absque originali peccato concepta, & generata, ab omni maritali vitio segregata, omni etiã veniali peccato priuata, & in cunctis actibus, & moribus Spiritus sancti gratia plena, & fœcunda.* Sanctus Athanasius epistola ad Epictetum: *Idcircò*, inquit, *gratia plena cognominata est, eò, quòd adimpletione Spiritus sancti omnibus gratijs abundaret, & virtute Altissimi obumbraretur, quam virtutem per omnia tempora conceptus etiam habuisse confido, neque enim id temporarium in Virgine accidisse opinor, sed per omnia tempora hoc illi datum fuisse.* Diuus Ildephonsus Archiepiscopus Toletanus libr. de perpetua virginitate Marię paulò post principium ait: *Quia Natiuitas Mariæ tam solemniter colitur, constat ex auctoritate Ecclesiæ, quod nullis, quando nata est, subiacuit delictis, nec contraxit in vtero sanctificata originale peccatum.* Idem de partu, & purificatione serm. 2. inquit. *In qua clausum pudoris integrum permansit, nulla discerptio interuenit, nulla vexatia carnis, nulla fœditas diræ conditionis, in qua vexilla virtutum micârunt, nullum peccatum primæ originis viguit.* Cyrillus libr. 6. in Ioannem capit. decimoquinto, ait: *Omnes homines, excepto illo, qui de Virgine natus est, & sacratissima etiam Virgine, ex qua Deus homo prodijt in mundum, excepta, cùm peccato originali nascimur.* Nec potest dici Diuum Cyrillum hic loqui de Natiuitate Virginis, non de Conceptione; nam si non sumeret verbum illud: *nascimur*, pro eo, quod est: *concipimur*, falsa, & erronea redderetur eius assertio, cum alii, præter Christum, & Virginem nati fuerint sine peccato originali, vt Ieremias, & Ioannes baptista, qui fuerunt sanctificati in vtero materno. Idiota libro contemplationum de Virgine capit. secundo. *Tota pulchra es in anima per virtutum, & charismatum omnium perfectam pulchritudinem: tota pulchra es in tua conceptione, ad hoc solum effecta, vt templum esses Dei altissimi.* Origenes homil. 1. in diuersos *Audite, quid dicit, omnes filij Euæ, audite omnes vos qui hæreditatem doloris, & tristitiæ post illam, & ex illius condemnatione sumpsistis, audite quod Virgo in vtero accipiet, non ex desiderio partum concipiens, quæ neque persuasione serpentis decepta est, nec eius affatibus venenosis infecta.* Germanus Constantinopolitanus de adoratione venerandæ Zonę Deiparæ cap. 1. vocat *Mariam nulli penitus culpæ affinem.* S. Dominicus, Prædicatorum Ordinis celebertimus Patriarcha, tract. de corpore Christi, vt refertur in thesauro Catholico Coloniæ edito 1599. ait: *sicut primus Adam fuit ex terra Virgine, & nunquam maledicta formatus, ita decuit in secundo Adam fieri, scilic. Christo, cuius terra, id est, mater virgo, nunquam fuit maledicta.* S. Fulbertus Carnotensis Episcopus ante quingentos annos Mariã salutauit in hũc modum: *Aue Maria, electa, & insignis inter filias, quæ immaculata semper extitisti ab exordio tuæ creationis, quia paritura eras creatorẽ totius sanctitatis.*

Idem epist. ad Coanglican. Episc.

S. Basil.

S. Athan.

D. Ildeph. Archiepis. Toleta. lib. de perpet. V. Mariæ.

Cyrillus.

S. Fulb. Episc.

D. Da-

D. Damasc. orat. 1. de Natiu. Virg.

D. Damascen. orat. 1. de Natiuit. Virginis hæc egregia verba habet: *Natura gratiam antenertere ausa non est, sed tantisper expectauit, dum gratia fructum suum produxisset. O beatos loculi lumbos, ex quibus immaculatum semen effluxit. O sanctissima, quæ Principatus, & Potestates fefellisti, immaculata conseruata in Dei sponsam.* benè quidem ait: *fefellisti principatus & potestates*, quia putabant illi dominari, & principari mediante originali macula; at ipsa immaculata procedente, decepti, & confusi remanserunt. extat etiam eiusdem Damasceni Martyrologiũ, in quo dies Conceptionis Mariæ notatur, hoc expresse addito, quòd illa ante Conceptionem pura dicatur, vt Canisius tradit, & ante illum noster Galatin. libr. 7. de Arcanis.

Lib. 5. de Dei para. c. 7.

Libr. 7. de Arcan. c. 5.

D. Cyprian.

D. Cyprianus similiter serm. de Natiuitate ait: *Non substinebat iustitia, vt illud vas electionis communibus laxaretur iniurijs; quoniam plurimum à cæteris differens, natura cõmunicabat, non culpa.* Accedit ad hæc illustrissimum D. Cyrilli Alexandrini Patriarchæ testimonium lib. contra Nestoriũ, vbi ait: *Propter filium temerarium est in Maria Virgine ponere culpam aliquam, vel peccatum; ea propter ipsa gloriosa Dei Genitrix, sicut ego scripsi in epistola ad summum Pontificem Sixtum IV.*

Cyrill. Alex. lib. cont. Nestorium.

Laudatur patrio nunquam fædata cruore,
Cerbereo nunquam subiacuisse iugo.

S. Bernard. Senens.

Nostet S. Bernardinus Senẽsis beatæ Virginis familiarissimus tom. 1. serm. 53. disertis verbis immaculatam Virginis Cõceptionem docet: *Virgo*, inquit, *Maria sine tyranno concupiscentiæ peccati originalis fuit, quia sine eo concepta est.* & serm. 48. tomo 4. *magis pium est credere, quòd non fuerit in peccato concepta, quàm credere, quod sit.* D. Hierony. serm. ad Eustochium. *Nulli debium est de matre Domini, quin talis debuerit esse, quæ non posset argui de peccato.* & in illud Psalm. 77. *Eduxit eos in nube diei*; per nubem intelligit Virginem, quam dicit vocari diei nubem, quia nunquam fuit in tenebris, sed semper in luce. & D. Maximus serm. Assumptionis sanctæ Mariæ, qui incipit: Cùm aliquid dilectissimi: sic ait: *Auctor mortis Diabolus, per cuius inuidiam mors introiuit in orbem terrarum, omne humanum genus in primo parente veneno nequitiæ suæ potauit, quasi arborem in radice, antequam proles propagines prodiret, vitiauit. Inde est, quod radix vitiata quotidie frondet, frondesque eius indesinenter per mortem marcescunt, & sæpè contingit, quod aurum fulgens reperiatur in luto, & ex pungente spina pulchrè rubens oriatur rosa. Hoc enim operante prouidentia diuina, ex radice vitiata sine vitio prodijt virga; quæ intelligitur beatissima Virgo Maria, attestante Isaia, qui dicit: Egredietur virga de radice Iesse, & flos de radice eius ascendet.* Adde D. Bernardum, qui eidem sententiæ consentit: nam præterquam Epist. 174. de beata Virgine loquens ait: *Absit, vt proprij quidquam inquinamenti hæc habuisse aliquando dicatur*; constat autem, non solum peccatum actuale, sed & originale esse proprium cuiusque inquinamentum, sicut & vnicuique suum proprium peccatum inest, vt Concil. Trident definiuit; præter hæc (inquam) est alius insignis locus eiusdem D. Bernardi serm. 4. in Cantic. *Salue Regina*, vbi ait: *Tu nasus Ecclesiæ, similis turri celsæ, videlicet dignitate, firma grauitate turris Libani. Libanus mons quidem dicitur dealbatio, altam præ omnibus signat innocentiam tuam: innocens fuisti ab originalibus & actualibus peccatis; nemo ita præter te:* & ibidem referens, D. Augustin. dixisse, B. Virgini collatam fuisse virtutem ad vincendum ex omni parte peccatum, ipse hanc interpretationem mox adiunxit: *ex omni*, inquit, *parte, hoc est, ex parte originalis, & ex parte actualis peccati*; quid quæso clarius dicere potuisset? Quòd si Lugdunenses Canonicos reprehendit, quod Conceptionem Virginis celebrarẽt, eo certè nomine id fecit, quòd inconsulta sede Apostolica nouum festiuitatis cultum introducerent, quid tamen quæso illum dicturum, & facturum putamus, si tot Ecclesias cum Romana nunc coniunctas in celebranda Virginis Conceptione vno

Isaiæ 11.

D. Bernard.

Concil. Trid. decr. de pec. orig.

D. Bernard.

D. Bernard. epist. ad Canonic. Lugdunens.

con-

consensu conspirasse videret, cum, & ibi dem, ob egregiam sui animi indolem, ac singularem modestiam, hæc verba subiungat: *quæ autem dixi, absque præiudicio dicta sunt, sanius sapientis, Romanæ præsertim Ecclesiæ auctoritati, atque examini, sicut, & cætera, quæ huiusmodi sunt, vniuersa reseruo, ipsius, si quid aliter sapio, paratus iudicio emendare.* Adstipulatur deinde eidem sententiæ S. Vincentius Ferrer. celebris Hispaniæ prædicator, vbi aptans beatæ Virgini verba illa Geneſis: *fiat lux*, vt ostenderet, Virginem nunquam fuisse in tenebris, subdit: *Non credatis, quia fuerit, sicut in nobis, qui in peccatis concipimur, sed statim ac anima fuit creata, fuit sanctificata, & statim Angeli in cælo celebrauerunt festū Conceptionis.* B. Petrus Damian. *Caro*, inquit, *Virginis ex Adam sumpta, maculas Adæ non admisit*; nec minus luculenter idipsum non semel docuit Præsul ille insignis, B. Laurentius Iustin. dum ait: *Ab ipsa sui conceptione in benedictionibus est præuenta dulcedinis, atque à damnationis aliena chyrographo.* Nec multò post: *Erat planè à carnis colluuione immunis; ita, & ab omni peccati labe extranea.* Tum libr. de casto Connubio verbi, & animæ. *Hæc est originalis pœna delicti, à qua nemo, quamuis eximia polleat sanctitate, liber existit. Quotquot enim ex ipsa nati sunt propagine (excepto dumtaxat mediatore Dei, & hominum, homine Christo Iesu, & ipsius Matre) sub hac peccati lege sunt conditi.* vnde Propheta vice omnium gemēs, ait: *Ecce in iniquitatibus conceptus sum*, ac rursus Psalm. 50. in fascic. amo. c. 7. *Nemo ab ipso mundi initio vsque ad temporis plenitudinem (dumtaxat Mediatore, eiusque Genitrice exceptis) ingum damnationis euasit.* Demùm in opere, quod ante mortem postremum scripsit: *Ab hoc quippe originali peccato, inquit, nullus excipitur, præter illam, quæ genuit mundi Saluatorem*: tàm apertè, tàm constanter suam ille sentētiam profitetur, vt nesciam, quid pro Mariæ immaculata Conceptione dici oportunius, ac vehementius queat. Iuo Carnotensis, vir sua ætate insignis, serm. de natiu. Domini, eandem illibatam Virginis Conceptionem amplectitur, dum ait: *Quomodo Matrem carnis suæ Dominus sanctificauerit, audiamus, vt inde lætetur Catholicus, immundus cōfutetur hæreticus: omne quippè næuum tàm originalis, quàm actualis culpæ in ea delenit, sicq; carnem de carne eius sumens, in eandem munditiam diuinam transformauit:* hæc ille: nec potest dici, q̄ verbum illud. *Delenit*, præsupponat potius in Virgine præfuisse peccatum, quod deleretur; hoc (inquam) stare non potest, cum idipsum dicat de actuali, scilicet, quod deleuit illud, quod tamen constat non infuisse Virgini. idem ergò valet ibi: *Deleuit*, ac propulsauit, cauens, ne B. Virgo in illud incurreret. His consonant, quę lego apud Cardinalem Cusanum doctrina, & sapientia sui sæculi summum, sic enim ait: *Etsi ipsa concepta fuit ex virili semine via propagationis ab Adam, & quantum ad suum initium indiguit liberatore; quia in Adam (nisi liberentur, aut præseruentur) omnes moriuntur; & vt in Christo omnes, qui viuificantur, viuificentur; tamen, sicut anima eius rationalis nullo tempore fuit, antequā esset corpori vnita, ita ipsa dū crearetur, ita sancta creata fuit; sic etiam, quod nulla duratione fuit verum dicere: Virginem fuisse sub peccato.* Et lib. 3. *hoc cedit*: inquit, *ad laudem Dei, & Virginis Mariæ matris, quod ipsa sub principatu auctoris mortis nullo vnquam tempore fuit, in qua vita debuit incarnari.* Et infrà subdit: *nec indiget liberatore à seruitute, in qua nunquā fuit: Præliberatorem enim Virgo sancta habuit, cæteri liberatorem, & postliberatorem; Christus enim sic omnium liberator, quod, & Virginis liberator, & præliberator, cæterorum verò liberator, & postliberator. Ipsa sola post Adæ lapsum non indiga, sed plena originali iustitia, vt Eua, & multo magis: sola ipsa electissima Dei Mater hoc habet, quòd in initio essendi sub nequitia maligni deficere nequiuit, puta, quod in creatione rationalis animæ in corpore, & separatione à corpore in potestate maligni nunquam fuit. Sola igitur gloriosissima Virgo non reperitur tempore vllo peccato originali subiacuisse.* hęc illa

tum

Vincent. Ferr. ser. 2. de Natiu. Genes. 1.

B. Petrus Damian. serm. de assumpt. Virg.

Laurent. Iustin. de Animæ.

Psalm. 50.

Laur. Iust.

Iuo Carnotens. ser. de natiu. Dom.

Card. Cusan.

Cant. 2.

tàm piè, quàm eruditè. Sed, & verba Gersonis Cancellarii Parisiēsis tract. 4 super Magnificat, huic argumento valde inseruiunt, dum ait: *In Maria fuit necessitas originale peccatum contrahendi secundum causas inferiores, secundùm legem propagationis ex coniunctione viri cum femina. lex autem superior præiudicauit huic necessitati, præueniendo casum per sanctificationē, & gratiam:* Orsos.

sicut etiam dicit in alio casu S. Thomas de occurrentibus tempore iudicij abuliam Christo in aëra; Quod si non moriantur, hoc non est secundum causas inferiores, quibus habebant necessitatem moriendi; nec est contra Apostolum dicentem: statutum est hominibus semel mori, deinde iudicium; quia priuilegium superioris hoc suspendit: non secus est in proposito de Maria à necessitate contrahendi originale peccatum præuenta, & priuilegiata; S. Thomas.

hæc ille, quibus consonant carmina illa clarissimi Poetæ Baptistæ Mantuani, quæ adiungere non pigebit: hic B. Virginis Conceptioni immaculatę fauens ait: Baptista Mantuan.

Sunt tamen audentes contra sentire; nec illos
Incusamus: habent quo se tueantur; & olim
Ista hominē communis erat sententia: verum
Iam senio exangui frigens sua robora sensim
Perdit, & amissa iam maiestate recedit
Sponte sua, creditq; nouo Latonia Phœbo.

Quam autem sententiam ipse amplecteretur, his, quæ sequuntur eruditissimis, atque elegantissimis carminibus non obscurè prodidit:

Sed prior (vt vobis æquum sentire videtur)
Dignior est, & grata magis nato, atque parenti:
Nam legi assurgens, Mariæ decus addit, opusque
Materna dignum attribuit pietate Tonanti.
Adde, quòd & multis fert adiumenta, fidemque
Roborat infirmam: nam nec veniisse sub aluum
Sorde laborantem tali sublimia cœli
Numina nonnulli ingenio præstante putarunt.
Religio maior, pietas animosior ista.
Consummata fides, legumque peritia fecit,
Altera verborum textum, & fastigia tantum.
Sūma videns, abstrusa Dei mysteria nescit,
Quod si cerneret tanto splendore decore
Fulget, vt æterno qui temperat ordine mundum
Gestauit gremio, lactauerit vbere dulci,
Strinxerit amplexu, summoque vocarit Olympo:
Quare illam in nostra opus est detrudere sordes,
Et turpi infestare luto, mortalibus æquam,
Cui Pater æthereas mentem subiecit, & Astra?

Subscribit ille nomine tenus Idiota, re tamen (nullo dissentiente) sapientissimus libr. Contemplationum capit. 2. *Tota pulchra es Virgo gloriosissima, non in parte, sed in toto, & macula peccati, siue mortalis, siue originalis non est in Te, ne vnquam fuit, nec erit, sed adest Tibi omnis gratia naturalium bonorum, spiritualium charismatum & cœlestium donorum.* Sedulius etiam consentit, canens:

Et velut è spinis mollis rosa surgit acutis,
Nil, quod lædat habens, matrisque obscurat honorem. Sedul. lib. 1. mirabilium diuinorum.

Adiungi potest etiam Aratus libr. 1. in Acta Apostolorum dicens:

Anato formata suo; mala criminis Euæ
Virgo secunda fugat. Aratus lib. 1. in Acta Apostol.

Et Glossa ordinaria Lugduni edita anno 1559. super epist. ad Rom. cap. 5. ait: *Beatissima Virgo Deipara Maria præseruata fuit à peccato originali.* Silentio prætereo vulgatam illam sententiam, quæ D. Ambrosio tribui solet: *In qua nec nodus originalis, nec cortex venialis peccati fuit;* quia neque in serm de Gabaonitis, nec in illud Isaiæ 11. quibus citari solet, verba hæc reperio; testimonia tamen duorum grauissimorum Theologorum, quorum tractatus de immaculata Virginis conceptione multis retro annis excusi, nūc ad manus nostras venerunt, tametsi non pauca his adnectere non grauabor. Gloss. Ordin. D. Amb. lib. serm. 22. in Psalm. 118.

Celebris ille Ioannes Taulerus serm. in festo Purificationis gloriosissimę Marię, *culpæ originalis perpetuæ expers fuit, à qua præseruata illa filius eius, ita vt ne momento quidem* Ioan. Taul.

quidem temporis, vel iræ filia, vel vas immundum, vel Diabolico (sicut nos alij omnes) subiecta dominio fuerit, præuenit; hoc enim sapientia æterna volens electissimum templum suum aliqua labe aspergi.

Ambrosius Catherinus Episcopus Politianus ex Ordine Prædicatorum assumptus ad cap 5 epist. ad Rom. sic loquitur. *Sermonem suum ita temperauit Apostolus, vt nihil prorsus adferat præiudicij aduersus veritatem illam, quam de immaculata Virginis Conceptione vnà cum Ecclesia sancta teuemus, nec verbis eius (si rectè intelligantur) valeamus argui: dicit enim B. Paulus peccatum intrasse in mundum, nos autem dicimus, hac mundi appellatione non comprehendi illã B. Virginem iuxta intellectum scripturarum, in quibus frequentissimè vox ista (mundus) significat, gratia Dei vacuos, vnde Dominus de Discipulis ait: mũdus odio eos habuit, quia non sunt de mundo, sicut & ego non sum de mundo: quod ergo dedit discipulis, ex tempore vt eos de mundo subduceret, hoc non dederit dilectissimæ matri suæ ac spõsæ, vt nunquã cum his ab initio creationis illius qui essent de mundo, computaretur? nec illud obstat quod addunt, peccatum, & mors pari passu incedũt, nam nõ est huiusmodi ordo in Apostolo, in quẽ mors intrauit, in eum quoque intrauisse peccatum, sed è conuerso, in quem peccatum, in eum & mors, alioquin & Christus mortuus est, & tamen non intrauit in eum peccatum.*

Iacobus Genuensis serm. 3. de Assumpt. *non habuit admixtionem originalis, quia fuit in vtero à Spiritu sancto sanctificata; nec etiã habuit admixtionem mortalis, quia fuit à Patris potentia confirmata; nec etiam habuit admixtionem venialis, quia fuit à puritate filij impregnata.*

Petrus Commestor lib. de immac. Virg. cõcept. Insignis ac vetustus Auctor Petrus Commestor, quem mirificè commendat Tritemius de Ecclesiast. scriptor. in pererudito libello de immacul. Virginis conceptione Antuerpiæ excuso in hunc modũ loquitur. *Quid est: Gloriosa dicta sunt de te Ciuitas Dei, si nostræ infirmitati similia dicuntur, quæ magis pudenda, quæ gloriosa dici potuerunt? Oportuit ergo eam ab ipso fundamenti primordio præ cæteris aliquod dignitatis sortiri priuilegium, quæ secretorum Dei, mysteriorumque cœlestium in se susceptura erat arcanum. Hanc namque domum fundauit altissimus, & ædificauit sapientia, de qua, quia aliter sentire non audeo, aliud dicere non præsumo. Scio in Mariam plus viguisse gratiã, quàm naturam. Audio ab Angelo, plenam gratia, non inuenio plenam natura. Certè plus est gratia, quàm natura. Malè conseruat naturam, qui offendit gratiam. Imprudenter defendit naturã, qui impugnat naturæ cõditorem. Nunquid infrà terminos nostros coarctanda est Dei sapientia? In omnibus quæsiuit requiem Dei mater, & inuenit; in conceptione quærit, & nõ inueniet? Potuit certe, quisquis es, potuit Creator naturæ, cui deseruit omnis creatura, de luto naturæ nostræ auream vrnam producere, quæ haberet in se conditum manna cœlestis gratiæ. Nunquid aurum, minus est aurum, quia in luto iacuit, aut quia à terra defossum, per minutissima grana eruitur, idcirco minus habet splendoris, aut minori æstimatur pretio.* Et nonnullis interiectis inquit: *Attende & obaudi, quod testimonium huic fundamento dederit Propheta-*

Lucæ 1.

Eccles. 24.

rum eximius: Homo natus est in ea, & ipse fundauit eam altissimus. Intellige quod ait: Ipse fundauit eam, ipse, non alius, non vetus Adam, sed nouus, nouum iacuit fundamẽtum, super quod tàm præclarum, tàm insigne surgeret ædificium. Alioquin si veteris ruinæ manserè vestigia, si veteri superædificatum est, vetus Adam & nõ ipse fundauit eam Altissimus. Quod enim fundatur, non ab alio, sed à se ipso materialiter inchoat. Certè si recens, si non esset insolitum, Propheta tantæ nouitatis miraculum obstupescens nõ exclamaret dicens. Nũquid Sion dicet, homo! & homo natus, &c. Ac tandem concludit hæc verba subiiciens. *Dicat ergò, dicat Ecclesia: salue festa dies, salue dies veneranda conceptionis, in qua initiatum est sacramentum nostræ redemptionis, per quam extincta est framea versatilis, & aperta ianua nostræ salutis. Gaudeat, oro, omnis terra in conceptione tantæ Virginis, in cuius media, salutem operari dignatus est Deus.*

Psalm. 86.

Eruditissimus Ludouicus Caruajalus in

Ludouic. Carnatal. in declarat. pro immaculata Conception.

præcelebri illa exclamatione pro immaculata Conceptione Parisiis edita anno 1541. B. Virginem in hunc modum loquentem per prosopopeiam introducit: *Num frustra dictum est, vbi abundauit delictum, superabundauit & gratia? Abundauit sanè delictum primi hominis in filios ab eo, eiusque posteris propagandos, sed secundi hominis, hoc est, filij mei gratia superabundauit: dum me alioqui casuram, ab illius crimine fecit immunem. Qui fieri potest, vt gratia superabundet, si tempore necessitatis non subueniat?*

Genes 3.

Nonne delictum præuaricatoris in me superabundaret, si medicina redemptoris non præueniret? Quid si huiusmodi gratia non extenditur ad reliquos mortalium fœtus, ne lata lex de morte Adam, & filiorum eius abrogaretur, hoc est, de peccati originalis mundatione, saltem hoc mihi concedatur, quæ sola sum mater Dei, vt in me sola filij mei gratia præseruans superabundet: cui, vt Hieronymus rectè dixit, tota se infudit gratiæ plenitudo.

Hieron. ad Paul. & Euſ. Gen. 7.

Quasi cunctis rebus aquarum voraginibus obuolutis, arca Noë non fuerit sola super aquas eleuata. Arca illa, in qua erant animalia munda, & immunda, sic fuit sublimata, vt eam aquarum fluctus non læderent: & ego, quæ sum receptaculum Spiritus sancti, & veterus pudoris, ac innocentiæ, eram cataclismo peccati absorbenda? Nonne lata lege de capitis discrimine in eos, qui aulam Assueri intrarent non vocati, fuit Esther sola, pro qua hæc lex constituta non est? Rex ille prophanus sceptrum aureum super caput mulierculæ in signum clementiæ tetendit, & pater misericordiarum in me reginam cælorum, quam ipse in suam aulam, vt essem mater, ac sponsa, ab æterno vocauerat, non potuit misericordiæ suæ sceptrum extendere? Quid audio? Num potentiam Dei attenuatis? an clementiam? an vtrumque?

Idem in ca. 21. D. Auguſt. lib. 5. in Iulian. c. 9.

Idem in Cap. 21. *Si qui Virginem in originali conceptam opinantur, videant illud Augustini in Iulianum. Si Christus, inquit, paruulus existens peccatum habuisset, postea adultus actuali crimine non carnisset. Vos ergo cōcepta, qui illam contenditis fuisse conceptam. Num mihi actuale peccatum datis? An ipsa (quæ & sponsa Christi, domicilium Spiritus sancti, & arca Sethin intus, & foris deaurata) fuit alteri locata, Deo inimica, & spurcitijs peccati contaminata? hoc nemo eorum, qui de filij mei honore benè sentiunt, dicere audebit. Illud satis mirandum, quum isti non audeant in ea ponere peccatum veniale, quod à Christo non separat, ne in ea sit conuentio Christi ad Belial; imponunt tamen capitale crimen originis, quod suapte natura à Christo diuellit, & Diaboli mancipium facit. si peccatum veniale esset causa, vt conueniret Christo cū Belial, nonne si illa habuisset peccatū originale, quod est capitale, esset fortior causa in ea, vt Christo conueniret cum Belial? Non fert Christus in ea peccatum personæ, quā non assumpsit, & feret peccatum naturæ, quam in ea assumpsit? ergo si vultis, vt inter ad alterū non sit conuentio, necesse vobis est, vt ab ea originalem culpam explodatis. Vnde Augustinus tanti Virginis incorruptionem æstimauit, vt de corpore hoc, quod aliquando mortale fuit, dicat: Illud sanctissimum corpus, de quo Christus carnem assumpsit, in quo diuinam naturam humanæ vniuit, escam vermibus traditam, quia sentire non valeo, dicere pertimesco. Videtis quàm religiosè de parte illa, quæ in ea abiectior, Augustinus loquitur? Et tamen sancita est lex in omnia corpora mortalium, in qua dicitur: Puluis es, & in pulueremreuerteris. Si contra legem ab ore altissimi prolatam, Augustinus meum corpus præseruat, nec audet id dare escam vermibus, cur vos animam meam, quæ tanto est nobilior, datis escam Diabolo? si zelatis legis obseruantiam, nonne Augustinus Zelotipus erat legis non violandæ? Et tamen in mei corporis honorem id loquitur, quod vos pusillanimitate exordis, ne aliud dicam, de animæ meæ salute non modo non dicitis, sed benè dicentibus obstrepitis.*

Thom. p. 3. q. 26. art. 4.

D. Auguſt. in ſerm. de Aſſumpt.

Geneſ. 3.

Idem cap 26. *Proser tu Augustinum, quem facis chorifeum eorū, qui in me scripserūt, & videbis quàm sit verus, & super Psal. Dices, inquit, Adam mortuus est propter peccatum: Maria mortua est propter peccatum: Christus mortuus est propter delenda peccata.*

D. Auguſt. Pſalm. 31.

quid

quid colligis ex hac sententia? Augustinus non ait, me propter peccatum meū mortuam fuisse, sed propter peccatum, vt intelligas, primi hominis. Vnde Paulus: Propter peccatum vnius hominis intrauit mors in orbem terrarū: & vursùm: Stipendia peccati mors: vt non solā intelligas animæ; sed etiam corporis mortem ob peccatum primi hominis euenisse in omnes, qui ab Adam erant naturaliter propagandi. Quasi Christus, qui nullum peccatum habuit, nec ab Adam fuit naturaliter descendens, si suæ naturæ dimitteretur, non fuisset etiam moriturus, aut senio conficiendus, nisi per nouū miraculum fieret immortalis. Vnde idē Augustinus Caro Christi mortalitatem de mortalitate materni corporis traxit, rectè ergo Aug. me mortuam dicit propter primi hominis peccatum, propter quod Ianuum est omnibus hominibus semel mori.

Rom. 5. & 6.

Tho. 3. p. c. 14 art. 1.

Scot. in 3. dist. 16. q. 2. & Thom. 3. p. q. 14. art. 2.

Idem in cap. 32. *Vnde & Spiritus S. per quēdam sapientem dicit: Ædificatio ciuitatis cōfirmabit nomen, & super hanc mulier immaculata computabitur. Hæc ciuitas quid aliud, quam Ecclesia, quæ (vt alibi scribitur) posita est in quadro virtutum, & supra fidem Euangelicam per quatuor viros illos Apostolicos traditam? Quæ ciuitas nomen Christi confirmat, dum aduersus hæreticos fidem Christianam multiplici ratione stabilit. Super hanc ciuitatem constituitur mulier immaculata, vt intelligas me nunquam sordibus fuisse pollutā. Vel profer tu aliam mulierem immaculatam, quæ super Ecclesiam sit constituta. Itaq; filius meus non est ancillæ filius, sed liberæ à potestate inimici, qua libertate Christus me liberauit. An absque causa terra sacerdotalis in Ægypto libera erat à tributo Pharaonis? Nōne filius meus est sacerdos in æternum, secundum ordinem Melchisedech: Qui ex me tanquā ex terra sacerdotali natus est, Terra, inquam, libera, non tributaria.*

Eccles. 40.

Gen. 47.

Psalm. 109.

Gen. 17.

Leuit. 12.

Eccles. 7.

Psalm. 10.

Psal. 130.

Isaiæ. 53.

Ad Rom. 2. & 2. 1. Cor. 15. & 2. Cor. 5.

Accedit adhæc, quod quædam testimonia sacræ Scripturæ, ex Genesi, ex Leuitico, Ecclesiastico, ex Psalmis, Isaia, & D. Paulo, quæ immaculatæ Conceptioni refragari videbantur, haud difficilè explicari possunt obseruando, quod vniuersitas est duplex, Logica, & Politica. Illam vna sola particularis interimit, hanc nec vna, nec plures particulares: communiter enim dicimus, quod tota ciuitas concurrit ad spectaculum, cùm tamen multi domi maneant, & in hoc sensu D. Matth. c 3. dixit: *quod exibat ad Ioannem Ierosolyma, & omnis Iudæa, & omnis regio circa Iordanem.* Vnde D. Hieronym. epist. ad Damasum Papam de filio prodigo, exponēs illud Luc 15. *fili, tu semper mecum es, & omnia mea, tua sunt:* ait, particulam illam vniuersalem *omnia*, non semper referendam esse ad totum, sed ad maiorem partem, & adhibet exemplum: *Omnes declinauerunt, simul inutiles facti sunt: Omnes, qui venerunt ante me fures sunt; Omnes, quæ sua sunt; quærunt.* Secunda, quod propositiones vniuersales de peccato originali, loquantur de lege ordinaria, & secundū communem cursum, cum quo tamē stat specialiter & extraordinariè priuilegiare aliquam personam, cuiusmodi fuit beata Virgo ob dignitatem Matris Dei, sicut olim Regina Esther non fuit comprehēsa sub vniuersali lege ob regiam eius dignitatem: quam doctrinam necessariò debere admitti ab aduersariis; ex eo euidenter constat, quod tenentur quidpiam simile dicere ad locum Ecclesiast. cap. 40 *Omnia, quæ de terra sunt, in terram conuertentur;* & ad illud 1 Cor 15. vbi loquens de die Iudicii. *omnes* (inquit D. Paulus) *resurgemus*: constat autem in his vniuersalibus propositionibus, & in aliis similibus nō comprehendi sanctissimam Virginem, cùm neq; in terram conuersa fuerit, nec in die Iudicii resurrectura sit, cùm iam resurrexerit. Similia sunt verba illa Ierem. 50. *Omnes auaritiæ student,* & cap 8 *Omnes auaritiam infectantur,* à quibus tamen necesse est excipere B. Virginem. In iure etiam Canonico extant similia exempla; nam in capite. Omnis vtriusque sexus, de pœnitentiis, & remissionibus, prædicta vniuersalia verba verificantur, etiamsi aliquis particularis sit exemptus, quia Papa non ligatur per illud caput, vt docent plures Iurisæ cum Antonio de Butrio.

Matth. 3. D. Hieron. Luc. 15. Psalm. 13. Ioan. 10. Phil. 2. Esther. 15. Eccles. 40. 1. Cor. 15. Ier. 50. Ius Canon. Antonius de Butrio.

Apud ipsos etiam est receptissimũ, quod terminus vniuersalis non distribuit vniuersaliter quoad illos, ex quorum distributione resultaret dissonus intellectus; vt habetur ex capite solitæ, in principio de Maioritate, & obedientia, at si vniuersales propositiones, asserentes, omnes contrahere peccatum originale, comprehenderent beatam Virginem, resultaret meo iudicio dissonus intellectus; nam quid magis dissonum, quàm, vt, quæ futura erat Mater Dei, prius fuisset ancilla Diaboli, & odio habita à Deo, & ad æternam pœnam destinata secundum præsentem iustitiam? Quæ omnia confirmare possumus ex doctrina D. Thomæ 3. p. q. 28. ad. 2. vbi arguens, quod B Virgo nõ fuisset sanctificata, antequam nata, per Augustinum ad Dardanum ita dicentem: *Sanctificatio, qua efficimur templum Dei, nonnisi renatorum est; igitur B. Virgo non fuit sanctificata, antequam nata, quia renasci præsupponit nasci*, & respondet D. Tho. quod Augustinus loquitur secundum legem communem, secũdum quam non regenerantur aliqui per Sacramenta, ni prius nata, ceui legi Deus potentiam suam non alligauit, quin aliquibus ex speciali priuilegio gratiam suam concederet, antequam nascantur. Tertio dico, quod sicut Theologi distinguere solent de duplici voluntate Dei, antecedenti scilicet, & cõsequenti; ita potest distingui de duplici peccatore, & de duplici morte; scilicet antecedenter, & consequenter: ille dicitur peccator, & mortem incurrisse antecedenter, qui in suis proximis causis habuit omnia sufficientia, & requisita ad peccandum, siue ad incurrendum mortem peccati: ille verò dicitur consequenter peccator, & mortuus, qui de facto peccatum contraxit: primo ergo modo concedi potest, quod B. Virgo peccauit antecedenter, quia, quatenus fuit propagata ex commixtione maris, & fœminæ, habuit sufficientem causam ad contrahendum peccatum originale, & hoc est fuisse peccatricem, & mortuam antecedenter; sed inde non licet inferre: Virgo Maria antecedenter contraxit originale peccatum; ergo de facto contraxit; sicut non sequitur; Deus vult antecedenter Antichristum saluari, ergo saluabitur.

S. Thomas.

D. Aug.

Addo his omnibus, quod quia B. Virgo concipienda erat absque peccato originali, voluit Deus ne parentes ex libidinis appetitu in vsu matrimonii conuenirent, vt constat, tùm ex verbis Angeli, quando apparuit patri B. Virginis dicentis: *Deus clausit ad tempus vterum vxoris tuæ Annæ, vt non libidinis foret, quod nasceretur, sed diuini esse muneris nosceretur*. Tũ ex reuelatione facta B Brigittæ; quod parentes Virginis conuenerant non ex voluptate carnis, sed ex Dei obedientia, & præcepto.

Hist. B. Annæ apud Surium, & alios auct. B. Brigitta in lib. suar. reuelation. vt supra. Conc. Flor. in decr. de vnio. Arm. Conc. Mil. 2. in epist. Leonis pp. Innocen. epist. ad Concil. Numidia factum. Zosimus pa epist. ad Conc. Af. Bonifac. I. Conc. Mil. Innoc. II. ser. Assum. Innoc. II. ser. Purif. Luc 18. Psalm. 18. Apoc. 19. 1. Tim. 2. Deut. 6. Matth. 4. Timoth. 6. Deut. 6. Matth. 4. 1. Timoth.

Testimonia etiam quædam, quæ solũ excipiunt Christum Dominum à peccato originali, in hunc modum explicari debẽt, quod solus Christus fuerit immunis à peccato, iure, & debito naturæ: & ex vi suæ conceptionis absque virili semine; beata autem Virgo non sic fuit immunis à peccato, sed per gratiam, & ex speciali priuilegio filii sui; & non per naturam. Ad hunc enim modũ veniunt intelligenda multa loca sacræ Scripturæ, vt: *Nemo bonus, nisi solus Deus: Exaltatum est nomen eius solius*: &: *Tu solus pius es*. &: *Soli Deo honor & gloria*. 1. Timoth. 2. Præterea explicari possunt, vt illud, cui adiungitur exceptio, debeat accipi principaliter, alia verò minus principaliter, sicut Deuter. 6. & Matth. 4. dicitur: *Soli Deo seruies* & tamẽ D. Paulus ad Timot. 6. ait: *qui fideles habẽt Dominos, non contemnant, sed magis seruiant*; ne autem inter hæc sit contradictio, omnes communiter explicant, quod seruiẽdum sit soli Deo principaliter, aliis verò minus principaliter: ad eundem ergo modum intelligere debemus, quod solus Christus immunis fuit à peccato originali principaliter, sed beatissima Virgo minus principaliter; Christus de iure, B. autem Virgo de facto, non de iure. Tertiò explicari possunt, si aliorum sen-

tentias

tentiæ adhæremus, quod in exceptione Christi à peccato originali, intelligatur etiam B. Virgo excepta. Nam, vt inquit D. Augustinus in sermone de Assumptione: *Caro filij est caro Virginis Matris*; ergo excepta carne Christi filii ab omni macula, etiam debet intelligi excepta caro Virginis matris; & præterea, quia hoc ipso, quod eximitur aliquis Rex, vel Princeps à iurisdictione Imperatoris, quantumcunque exemptio restringatur ad solum Regem, intelligitur consequenter exempta etiam Regina: sed beata Virgo est Regina cœli, & terræ, & Angelorum: ergo exempt o Christo Rege à seruitute peccati, etiam intelligitur exempta beata Virgo.

Tandem ad penetrandam mentem D. Augustini, & aliorum Patrum, apud quos nonnulla inueniuntur, quibus immaculatam Virginis conceptionem negare videntur, obseruandum est, quod illis temporibus maximè vigebat hæresis Pelagiana, denegans in infantibus originale peccatum; ad cuius erroris extirpationem sæpè Patres vtebantur propositionibus vniuersalibus, asserentes, omnes contraxisse peccatum originale: nec oportebat tunc excipere B. Virginem, ne ex hoc hæretici ansam sumerent, qui obiiciebant Augustino, plurimos fuisse sanctos in vita, ex quo videbatur sibi sufficienter colligi, quod non contraxissent peccatum originale, in quo errore magis firmarentur, si eis tunc concederetur, Virginem non contraxisse peccatum originale; vnde, sicut tempore Pelagij plus æquo tribuentis viribus liberi arbitrii, non absq; ingenti incommodo, & iniuria diuinæ gratiæ, tunc August. & alii SS. Patres, ita exaggerabant necessitatem diuinæ gratiæ, vt nonnihil derogare viderentur libertati liberi arbitrii; è contra verò tempore Lutheri negantis libertatē liberi arbitrii, & totam efficientiam actuū supernaturalium soli gratiæ tribuentis, multi Catholici scriptores ita in fauorē libertatis propenderunt, vt necessitatem diuinæ gratiæ de medio tollere viderentur: licet re vera nec illi libertatem, nec isti prædictam gratiæ necessitatem abnegare præsumāt: Sic in proposito, cùm vigeret hæresis Pelagiana, peccatum originale negans, certè D. Augustinus, & alii Patres, ita contrariam sententiam astruere conati sunt, vt sine vlla exceptione dicerent; omnes contraxisse peccatum originale, cum quo tamen stat quod B. Virgo non contraxerit illud, quia ipsi loquebantur secundum legem communem, illud autem fuit ex speciali priuilegio. Et hanc expositionem necessariò esse admittendam, ex eo euidenter constat; quia aduersarij coguntur similem adhibere ad alia loca eiusdem D. Augustini, in quibus neminem excipit à peccato actuali, nisi Christum Dominum, nam in lib. de fide ad Petrum ait: *Firmissimè tene, & nullatenus dubites, exceptis illis, qui pro Christi nomine sanguine suo baptizantur, nullum hominem accepturum vitam æternam, qui non hic à malis suis fuerit per pœnitentiam fidemque conuersus.* Et idem cap. 38. iterum ait: *Firmissimè tene, & nullatenus dubites, iustos atque sanctos homines, exceptis his, qui baptizati paruuli sunt, sine peccato hic minimè viuere posse.* Idem in simili dicit contra Iulianum cap. 9. Ecce in his omnibus locis, oportet excipere beatam Virginem, quam constat, ex Doctrina D. Augustini, & aliorū Patrum, nec non ex decreto Concilii Tridentini, nunquam commisisse aliquod peccatum actuale, & veniale. Diuus autem Bernardus, qui oppositam videtur amplecti sententiam, si rem benè perpendamus, immaculatæ Virginis Conceptioni opitulatur. Nam ille reprehendit Canonicos Lugdunenses, quod sine exemplo, vel præcepto Romanæ Ecclesiæ nouum festum instituissent; si ergo nunc D. Bernardus (& idem est de aliis Patribus) videret ex auctoritate Romanæ Ecclesiæ festum Conceptionis celebrari, & Indulgentias à Pontificibus concedi audientibus horas canonicas illius diei; etiam ipse id ipsum

D. Aug. lib. de Hæres. Pela. D. Aug. c. 10 super Gen. ad litteram, & lib. 1. & 2. de bapt. paruul. lib. 3. & 6. contra Iulian. & de 2. blasphem. contra Pelag. & 2. de Ciu. Dei ca. 6. & super Psal. 34. Psal. 141. & in Enchirid. c. 16. D. Cyrillus in tractatu contra Manich. D. Remigius epist. ad Rom. D. Ambros. super Psalm. B. immacul. D. Hieron. in illud Psalm. 21. Erue à framea animā meam, & epist. ad Theophil. de libero arbit. & lib. 2. contra Pelag. D. Greg. 11. moral. & lib. 18. cap. 35 S. Ireneus lib. contra Hæres.

D. Cyprian. in epist. de baptiz. paruulis. D. Hilarius libro de Trinit. S. Maximus serm. de Assumpt. D. Anselm. lib. 2. cur Deus homo cap. 15. & lib. de Conceptu Virg. cap. 10. 13. D. August. D. Bernard. epist. ad Lugdun. Leo Papa serm. Nat. Dom. Orig. hom. 7. super Leuit. D. August. D. August. Idem D. Aug.

id ipsum libentissimè celebraret, immaculatam Virginis Conceptionē credens, vt egregiè adnotauit illustr. Card Bellar. de cultu sanctorum l. 2. c. 16.

Deinde obseruandum est, quod inter SS Patres sæpè contingit, in contrarias abire sententias; nam D Greg & Hieron. in eam propendent, quæ asserit, Salomonē damnatum fuisse, vt constat ex capite Salomon 32. quæst 4 & c si enim vers. Salomon; Ambros. autem; & Augustin, in ep. ad Hieron tenent, quod Paulus rationabiliter Petrum reprehēdit, vt ipse ad Gal. 2. Hieron. autem super epist. ad Gal. dicit, quod peccauit, ipsum, qui erat caput Apostolorum reprehendendo. Item inter D Augustin, & D Hieron. fuit magna cōtrouersia de cessatione legaliū, ac diuersitas opinionum, vno tenente, quod cessauerunt tali tempore, alio verò id negante, de qui tractat Scotus, in 4. dist. 3. q. 4. & Alexander de Ales, in 3. p. Summæ in tractatu de cessatione legalium Quando autem varietas viget probabilium opinionum inter Patres, vnicuique licet amplecti (per se loquendo) quam maluerit, vt cum multis Theologis docet Henricus de Gandauo in 4. quolibeto q. 33. Vnde D. Augustin. in cap. Negare 9. dist. loquens de suis propriis scriptis ait: *Neque quorumlibet disputationes, quamuis Catholicorum, & laudatorum hominum, velut scripturas Canonicas habere debemus, vt nobis nō liceat salua honorificētia, quæ illis debetur hominibus, aliquid in eorum scriptis probare, aut respuere, si fortè inuenerimus, quod aliter senserint, quàm veritas habet; diuino adiutorio, vel ab alijs intellecta, vel à nobis: talis ergo sum in scripturis aliorum, quales volo esse intellectores meorum:* hæc ille; & in epistola ad Vincentium de scripturis Sanctorum doctorum ait: *Tale genus scripturarum à scripturis diuinis distinguendum est; non enim ita in eis testimonia proferuntur, vt contrariū sentire non liceat.* idem in cap. ego. dist. 9. *Ego alios ita lego, vt quantalibet sanctitate, quantaue doctrina polleant, non ideo verum putem, quia ita senserunt, sed quia mihi per alios auctores, vel probabiles rationes, quod à vero non abhorreant: persuadere potuerunt:* hæc ille. Cum igitur quodquot oppositū opinantur, non adducant rationes efficaciores, quam illas, quibus in hanc sententiam trahimur, meritò iuxta traditā D. Augustin. doctrinam ab eorum opinione, in hac materia discedimus; maximè, quod, vt fatetur Caiet. 3, p. q. 74 art. 3. cōsuetudo Ecclesiarum particularium tantæ est auctoritatis, quod aliquando eam præferre licet sententiæ grauissimorum Doctorum: quanto ergo quæso magis id licebit in subiecta materia; vbi consuetudo totius Ecclesiæ Romanæ, quæ fidei columna, & veritatis magistra est, iam obtinuit festū immaculatæ Conceptionis celebrari. Constat autem quod interrogatus populus Christianus, quid celebret in festo Conceptionis B. Virginis, vnanimi consensu, non solùm vulgares homines, sed & literatissimi respondent, præseruationem à macula peccati originalis: ergo signum est moraliter euidens, hoc esse obiectum præcipuum huius celebrationis in cultum tanti priuilegii, & in honorem Virginis institutæ, quæ cum Filio suo viuit, & regnat in sæcula sæculorum,

D. Greg. D. Hieron. Cap. Salom. D. Amb. D. Aug. Gal 2. D. Hieron. D. Aug. Scot. in 4. D. Thom. Henricus de Gandauo. D. Aug. D. Aug. Caiet.

Ex Theologis Scholasticis. §. 6.

D. Thom.

IN primis refero præclara testimonia D. Thomæ: Nam in 1 sentent. dist 44. art. 3. ad 3 sic ait: *Puritas intenditur per recessum à cōtrario, & ideo potest aliquod creatum inueniri, quò nihil purius esse possit in rebus creatis sine vlla contagione peccati: & talis fuit puritas B. Virginis, quæ à peccato originali, & actuali fuit immunis.* Et in expositione salutationis B. Virginis: *Ipsa* (inquit) *puissima fuit quantum ad omnem culpam, quia nec originale, nec mortale, nec veniale peccatum incurrit.* Nec refert, quod quispiam dicat in 3. par. mutasse sententiam Nam, vt refert Magister Ioannes Vitalis, insignis Theologus in tractatu de Conceptione Virginis: ipse testatur, se vidisse specialem quandam lib. Retracta-

Magister Io. Vital.

ctationum D. Thomę, in quo retractabat opinionem, quàm docuerat contra immaculatam Virginis Conceptionem, sicut Augustinus multa retractauit, quæ antea docuerat. Maximus item Theologus

Varro Scoti Magister.

ille Varro, Scoti Magister, in 3. sententiarum dist. 3. hanc etiam sentẽtiam docuit, addens, *quod si debet errare, vult potius errare in abundantia laudis Virginis Mariæ,*

Scotus.

quam in diminutione: & Scot. in 3 distin. 3. & clariùs, & sine formidine distinct. 18. quæst. vnica §. hoc viso, vbi ait: *B. Virgo Mater Dei nunquam fuit inimica actualiter ratione peccati actualis, nec ratione originalis, fuisset tamen, nisi fuisset præseruata.*

Alexander de Ales.

Irrefragabilis noster Alexander de Ales in lib quẽ de B. Virgine edidit, qui Tholosæ incatenatus extat in Choro Ecclesię Cathedralis, probat, ipsam Genitricem ab originali peccati macula præseruatã: vbi etiam retractat, quicquid in contrarium dixerat in tertio sententiarum di

Nicolaus de Lyra.

stinct. 3. Nicolaus de Lyra sup. cap. 1. Lucæ: *Primus* (inquit) *spiritum venerat super Virginem adhuc in vtero matris existentem, eam à peccato originali præseruando.* Aureo

Aureolus.

lus Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis in 3 distinct. 3. multis rationibus, & testimoniis sacræ Scripturæ firmiter eandem veritatem docet. Riccardus de S. Victore

Riccardus.

in sermone, qui incipit: Nondum erant abyssi, ait: *Non decuit, vt caro Mariæ obnoxia foret qualicumq; culpæ; nam Dei sapientia indignum credimus, vt quam in lucem gentiũ prædestinauit, prauitatis tenebris sineret inuolui; non erit ingratus propriæ Matri, qui patri, matrique honorem præcepit exhiberi.*

Illuminatus Doctor Mayron.

Illuminatus Doctor Mayron. in 3. dist. 3. quæst. 2. per vndecim Articulos probat eandem sententiã, specialiter tamen art. 2 ait: *Si Christus Matrem suam permisisset incurrere peccatũ originale, peius sibi fecisset, quàm si eam perpetuo pœna sensus puniuisset: vnde B. Virgo in puris naturalibus constituta prius pœnam æternam elegisset, quàm peccatum originale, quia magis quis debet fugere odium Dei, quàm pœnam æternam.* Magister

Mag. Henri.

Henricus in quodã sermone, qui incipit: *Consurget virga*, ait, *sacratissimam Virginem, quam Deus ab æterno præordinauit, vt esset Mater Dei, sub potestate Diaboli fuisse, & peccati sorde infectam, sentire non audeo, dicere pertimesco.* Insignis noster Angelus de

Angelus de Pas.

Pas in expositione symboli lib. 5. c. 2. his verbis probandam aggreditur immaculatam Virginis Conceptionem: *Omni argumentorum genere Mariæ integram, plenamque à Conceptione sanctitatem aggredior ostẽdere; hoc enim Scriptura, Concilia, Ratio, Auctoritas, & si quid ab exteris argumentatio petita potest, idipsum persuadent.* Famosus

Petrus Hisp.

Petrus Hispanus in tractatu de Cõceptione Virginis, ait: *Honestior disputatio esset, excellentiam aliquam sacratæ Virginis Conceptioni supra primorum parentum creationem concedere, quàm ipsam illis inferiorem appellare præsumere.* Riccardus item de Me-

Riccard. de mediavilla.

diauilla, & Dominus Armacanus, qui

D. Armacã.

contrariam sententiam tenuerant, postea palinodiam decantarunt; ille quidem in expositione salutationis angelicæ, hic verò in sermone super illa verba: *sapientia ædificauit sibi domum.* Et Gilbertus Epi-

Prouer. 9. Gilbert. Episcop.

scopus in insigni quadam Concione de laudibus Virginis, ait: *Ipsa quoque benedicta Virgo à filio suo præseruata potest dicere illud* Iudith 13. *Non permisit Dominus me Ancillam suam coinquinari.* Incognitus super

Iudith 13.

Psalm. 29. in illa verba: *In voluntate tua præstitisti decori meo virtutem*, sic ait: *Peccatum originale duobus modis cõtrahitur, scilicet, causaliter, & formaliter. Causaliter, quando seminaliter quis concipitur, & tunc in re concepta est quædam fœditas, & pronitas ad malum, quæ est causa, quare anima creata, & illi corpori vnita peccatum contrahit formaliter; ita, quod peccatum originale causaliter contrahitur in propagatione seminis, sed formaliter in conceptione hominis: Modo ad propositum, Christus non contraxit formaliter, neque causaliter, qui a non descendit ab Adam per naturalem propagationem, sed habuit omnimodam innocentiam; Virgo autem Maria cõtraxit causaliter, quia per seminalem propagationem concepta, sed nõ contraxit formaliter, quia, antequã anima eius esset creata,*

Psalm. 29.

Bellarmin. lib. 4. de statu peccati.

illud semen fuit purificatum, & sanctificatum; sic anima illi venta non fuit maculata. Cardinalis Bellarm. lib. 4. de statu peccati, postquam variis testimonis immaculatam Virginis Conceptionem coprobauerat, hæc egregia verba subiunxit: *Sed, nec rationes desunt ad hanc ipsam sententiam confirmandam; nam certum est, Deum potuisse beatam Virginem à peccati originalis contagione præseruare; probabile autem est, etiam voluisse; igitur probabile est, eam ab huius modi contagione fuisse præseruatam. Potuisse Deum hoc facere, negari non potest: nam neque ex parte Dei, neq; ex parte creaturæ vlla repugnantia cernitur: Non quidem ex parte Dei, quia est omnipotens, &, non est impossibile apud Deum omne verbum: Non item ex parte creaturæ: nam nihil obstat, quo minus eodem temporis puncto anima rationalis creetur à Deo, & gratia repleatur, quod factum esse credimus in creatione Angelorum, & animarum primorum parentum, & multo certius in creatione animæ Christi. Deindè, si potest anima iustificari, posteaquam peccatum habere cœpit, acper hoc de iniusta fieri iusta, vt in nobis fieri non dubitamus, cur non poterit anima in ipsa creatione sanctificari, antequam incipiat esse peccatrix? Dices: non repugnat absolutè diuinæ potentiæ, aut voluntati præseruare aliquem à peccato, repugnat tamen posito decreto illo diuino, & immutabili, quo statuit Deus, vt si Adam non peccaret, omnes homines conciperentur iustitia originali præditi; sin autem peccaret, conciperentur in iniquitate, & essent natura filij iræ. Respondeo: Decretum illud diuinum ita esse intelligendum, vt si Adam peccaret, omnes homines, qui ex ipso originem traherent, ex vi conceptionis, obnoxij essent peccato, neque vllum ius haberent ad iustitiam illam, quam in primo parente acceperant: non tamen eo decreto potestatem Deo esse ablatam, quo minus ex misericordia, & priuilegio singulari posset aliquem à peccato, reipsa præseruare. Nam ex Adamo non solum peccatum, sed etiam mortem in totum genus humanum redundasse credimus; idque ob decretum Dei, quo dictum est: Quacumque die comederis, morte morieris.* Vnde Apostolus 1. Corint. 15. *In Adam (inquit) omnes moriuntur; Et tamen quis ambigit, posse Deum efficere, vt aliquis re ipsa non moriatur? Decreto enim satisfieri videtur, si omnes Adæ posteri morti obnoxij sint.* Item Iacobus Episcopus Christopolitanus super Psalm. 45. hæc singularia prę cæteris verba habet: *Christus debuit, & tenebatur Virginem Mariam ab originali præseruare, in quantum filius. Probatur: Nam omnis filius debet, & tenetur honorare matrem quantum potest, & decens est: sed Christus hoc potuit facere inquantum Deus, & inquantum creator, vt probatum est per primam conclusionem, & hoc fuit decens, in quantum ipsa erat Mater Dei futura, vt patet per secundam conclusionem; & debet, & tenetur facere in quantum filius: ergo sequitur, quod ipsam ab originali præseruauit. Item: Christus hoc tenebatur facere, in quantum legislator, nam legislator prius debet facere, quam docere, vt exemplo sui ceteri seruent leges ab eo latas: sed Christus legislator vtriusque legis dedit præceptum de veneratione parentum: ergo seruauit illud, quia non venit legem soluere, sed adimplere,* Matth. 5. *& ideo hanc legem de facto seruauit, quia erat subditus illis.* Lucæ 2. *Item: Christus in omnibus cœpit facere, & docere,* vt patet Actor. 1. *ergo inter cætera hoc præceptum adimpleuit, præseruando Matrem suam ab omni peccato non solum actuali, sed etiam veniali & originali.* Rutilius Episcopus Lauretanus super Magnificat lib. 1. ca. 23. *quod enim festum Conceptionis Deiparæ piè, ac sanctè celebretur, ex illo Cantici versiculo confirmandum est, quo dicitur: Beatam me dicent oēs generationes: Nec enim solum fuit beata in Natiuitate, in actionibus, in vita, in morte, in Assumptione, in Resurrectione, sed etiam in ipsa Conceptione, prout consensus fere vniuersalis Ecclesiæ, & summorum Pontificū, & multorum Theologorum pia docet assertio.* Thomas Bozius de signis Ecclesiæ lib. 9. c. 18. ait: *Conceptionis porrò festum Scoti acutissimi Theologi doctrina maximè confirmatū, Sixti IV. legibus sancitum, & à cunctis Catholicis in mores publicos est receptum.* Pelbartus.

1. Cor. 15.

Episc. Christ.

Matth. 5.

Luc. 2.

Actor. 1.

Rutil. Epis. Lauretan.

Luc. 1.

Thomas Bozius.

Bellarm. bartus in suo stellario libr. 4. postquam variis mediis immaculatã Virginis Conceptionem confirmauerat, ait: *Piè sentire debemus de Virgine, quod sit immunis, quoniã scriptum est* Eccles. 3. *Maledictio matris eradicat fundamenta. Maledicit Matrem Virginem, qui eam peccatricem temerariè astruit, & hæc maledictio eradicat fundamẽta gratiæ Dei. Cauendum est etiam, ne si non celebremus festum Conceptionis Virginis, illam vltionem subeamus, quæ scripta est* Zach. vlt. *Percutiet Dominus omnes gentes, quæ non ascenderint ad celebrandam festiuitatem Tabernaculorum, quia Tabernaculum Dei, in quo habitauit, est B. Virgo.* Fridericus Nausea, quẽ percelebrem Episcopũ vocat Cauisius in Virginis illibatæ Conceptionis laudem, hæc scripsit: *Sicut liliũ inter spinas, sic amica mea inter filias, id est, etsi ex lege naturæ, oẽs filiæ humanæ spinosæ, idest, in peccato conceptæ sint, Maria tamen sanctissima Virgo per legem gratiæ immaculata mansit, haud secus atq; liliũ inter spinas, quæ, etsi sint quamlibet horridæ, asperæ, rigidæ, atque tumidæ, crescit tamẽ subter ipsas sine macula liliũ ipsũ speciosissimum, nihil suæ virtutis amittens.* Ioãnes Viguerius Dominicanus, lib. Institutionum cap. 18. §. 6. *Virgo non habuit peccatum originale, licet processerit ab Adam secundùm rationem seminalem. Amplius dicendum est, quod ipsa sola speciali priuilegio præseruata fuit, & præuenta, ne, quod fuit præuisa esse Mater, & domus Dei.* & Suarez 3. p. qu. 27. disp 3 sect. 5. post multa alia sic ait: *Prudentem, & quasi practicam rationem ita conficio: nam Ecclesia sua auctoritate nobis concedit facultatem, ita interpretandi scripturas, vt Virginem sub peccato reipsa contracto non comprehendant: & non solum dat nobis licentiam benè, & dignè sentiendi de puritate, & sanctitate Virginis, sed etiã nos inuitat, & concessis indulgẽtijs, quis ergo potest rectã ratione aliter de Virgine sentire: cum præsertim rectã ratio, & pietas postulet, vt quã possimus optimam existimationẽ de illa habeamus; & vnusquisq; ita esse debeat erga illam animatus, & affectus, vt si in eius arbitrio, & potestate situm esset, hanc gratiam, & priuilegium illi concedere non dubitaret: ergo saltem in iudicio ferendo, quod nobis concessum est, euidenti ratione conuincimur, vt in illius fauorem inclinemur.* Ne tamen in referendis verbis Doctorum plus æquo immorari videar, solum nomina, & loca indicabo, vbi hanc sententiã acerrimè defendunt. Honorius Augustodunensis vetus scriptor super cap 5 Canticorum. Abulensis Paradoxo 1. c. 21. & Exodi 34. Driedo libr. de Dogmatib. c. 4. p. p circa finem. Roffensis disput. 2. cont. Lutherum. Clistoueus opusculo de Puritate Virginis cap. 5. & 8. Lippomanus in Catena super Genes. c. 15. circa principium. Pigius contra Erasmum: Episcopus Catherinus Ord. Prædic. latè opusculo de Conceptione, & super epistol. ad Roman. c. 5. Vega super Trid. lib. 2 cap. 6. Corduba lib. 1. Quæstionarii q. 44. Castro lib. 12. contra hæreses, verbo peccatum, hæresi 4. Suarez in 3. p. q. 23 Petrus de Aquila dictus Scotellus, Ocham, Rupertus; Holcot, Ioannes de Basilea, Thomas de Argentina, Gerardus, Odo Patriarcha Antiochenus, Illuminatus, Almayn, Tartaretus, Salmeron, Gabriel, & penè innumeri alii Doctores Scotistæ idem firmiter docent in 4. dist. 3. Addo perplures Iurisperitos, quos refert, & sequitur Couarruu. in cap. Alma mater. p. 2. § 9. & Nauarrus prælud. 8. nu 9. & idem tenuisse antiquos Rabinos tradit Galatinus lib. 7. cap 3. & nouissimè Cardinalis Toletus in cap. 3. Ioannis.

Ecclesi. 3.

Zach. vlt.

Frid. Nauss. hom. 81. p. Centuriæ.

Cantic. 2.

Canis. lib. 1. de Deip. c. 7.

Ioannes Viguerius.

Suarez.

Honor. Augustodunens. Abulensis. Driedo. Roffens. cõt. Lutherus. Clistoueus. Lippoman. Pigius. Erasmus. Catherinus. Vega. Cord. Castro. Suar. Petrus de Aquila dict. Scotellus. Ocham Rup. Holcot. Ioannes de Basilea. Salmeron. to. 3. tract. 12. in illud fecit mihi magna. Thomas de Argentina. Gerardus. Odonis Patr. Antiochen. Almayn. Tartaret. Gabriel. Couarruu. Nauarrus. Galatinus.

Ex Iure Canonico, & Ciuili §. 7.

IVra etiam Ciuilia, Iurisconsultorumq; oracula immaculatæ Virginis Conceptioni adstipulantur, & fauent. Nam, vt habetur in l. in sacris la 3. C. de proximis sacrorum scriniorum lib. 12. Mater gaudet priuilegio filii, & vt habetur in l. benè à Zenone. C. de Quadrip. Præ. Augusta gaudet priuilegio Principis. Vnde in l. Princeps. ff. de legibus habetur: *Imperator eadem priuilegia tribuit Augustæ,*

l. in sacris.

l. benè.

Glossa. *quæ ipse habet.* Et Gloss. ibi ait: *habet eadem priuilegia, quæ fiscus, vt sic ad vectigalia non teneatur.* Vnde sicut Imperator Christus non pendit, nec soluit vectigal peccati originalis, ita B. Virgo, licet diuersimodè id vtrique conuenerit, Christo per naturam, & ex modo suæ conceptionis; Virgini ex priuilegio, & ex gratia: quomodo *D. Hierony.* D Hieronymus serm. de Assumpt. dixit: *In Maria totius gratiæ, quæ est in Christo, plenitudo venit, sed aliter.* Aliter quidem dixit, quia Christo ex debito, Virgini ex gratia; illi, vt capiti, Virgini, vt collo; illi, vt fonti Virgini vt aquæductui, id competebat: Item *l. 2. C. de crimine sacrilegij* habetur. Crimen sacrilegij cõmittere eos *l. 2. C. de cri. sacrilegij.* qui dubitant, an aptus sit ad dignitatem is, qui ab Imperatore ad eam est electus: si autẽ Virgo Maria peccato fuisset infecta, non videretur idonea ad dignitatem Matris Dei; nam si commisisse peccatum veniale, dedecet illã, vnde Trident. Con- *Concil. Trid. Sess. 23.* cil. docuit, nunquam illud commisisse, quantò magis incurrisse originale, quod grauius est, vt non semel diximus? Item, quia, vt habetur *l. sicut* § vehiculum, ff. *l. sicut.* commodati, non potest eadem res insolidum simul à duobus dominis possideri: sed B. Virgo fuit in primo instãti sui esse possessa à Deo, iuxta illud: *Dominus possedit me in initio viarum suarum*: ergo non *Eccles. 24.* fuit possessa à Dæmone. Quod si hæc nostra assertio dubia, & adhuc sub iudice est, cùm neutram partem Ecclesia determinauerit, id etiam nobis prodest, vt in fauorem Virginis sententiam feramus; vt enim dicitur l quoties. dub. ff. de re iudicata, cùm de alicuius libertate dubitatur, semper in libertatis fauorem sententia ferenda est: ergò, cum dubitetur, an beata Virgo Maria libera, & immunis fuerit à peccato originali, sententia debet ferri in eius fauorem, vt scilicet, nunquam sub peccati, aut Diaboli captiuitate iacuerit, Ambigua etiã interpretanda sunt in meliorem, & humaniorem partem, & habetur cap. estote, & ibi Gloss. de verb. signif. cui consonat illud, *quod, cum iura partium sint obscura, reo potius est fauendum, quàm actori*, vt constat ex l. fauorabiliores ff. de Regul. Iur. Fauet deinde, quod secũdùm leges, & iura, conditor legis non tenetur ad leges à se conditas, 25. quæst. 5. c. Ideo & ea confidimus, & 15. qu. 1. consideraui. Vnde, & Aristoteles de Regimine Prin- *Aristotel.* cipum dicit; quod nullus Princeps obligatur suis legibus, sed potest dispensare in illis, & aliquos excipere ab eis; vt docent Iustinianus C. de leg. l digna vox; & Vul- *l. digna vox. Vulpian. de legibus.* pianus ff. de legib. l. Princeps: cur ergo dicemus, Deum, qui potuit, non dispensasse cum dilectissima Matre sua? Fauet etiam *l. Princeps. c. vbi periculum. c. quiescamus.* Ius Canonicum: nam, vt constat ex c. vbi periculum de electione libr. 6. & c. qui escamus 42. d. maioribus damnis, & periculis cautius, & citius obuiandũ, & prouidendum est: sed Deus prouidit, ne beatæ Virginis corpus in putredinem veniret, quod minus malum est: ergo etiam prouidit, ne anima eius peccati originalis detestabiliorem putredinem incurreret. id enim non solum ad tantæ matris, sed ad ipsius filii honorem spectabat, qui cum Patre, & Spiritu sancto viuit, & regnat in sæcula sæculorum. Amen.

Finis Libri Primi.

DE SA-

DE SACRIS ARCANIS FELICISSIMI ORTVS B. VIRGINIS MARIAE

LIBER SECVNDVS.

HOMILIA PRIMA.

BEATISSIMA VIRGO NON SOLVM MAIORUM suorum gentilitiæ nobilitatis, sed & virtutum illorum vniuersalis (vt aiunt) hæres nata ostenditur; & ad mores nobilium componendos pulchra de nobilitate traduntur; & in illa abutentes inuehitur.

VNANIMIS est sanctorum Patrum sententia in Commentario cap. 1. super Matthæum, descripta generatione Ioseph, descriptam fuisse genealogiam Mariæ, cùm nullus posset ducere vxorem, nisi ex sua Tribu, familia, & cognatione, iuxta illud Numerorum vltimo: *Omnes viri ducent vxores de tribu, & cognatione sua, & cunctæ fœminæ de eadem tribu maritos accipiant*: quam legem intelligendam esse de fœminis succedentibus in hæreditate paterna, perdoctè adnotauit Burgensis: nam Dauid duxit Michol ex tribu Beniamin; & vt legimus in libro iudicum: *Decem Tribus iurarunt, se non daturas filias suas in vxores viris ex tribu Beniamin*; quod non obscurum argumentum est, id fieri solitum fuisse. Vnde, vbi nos legimus in prælaudato loco: *Cunctæ fœminæ*, in Hebræo est: *Omnis filia hæreditatem hæreditans*, quam lectionem sequuti sunt LXX. Interpretes, & Paraphrastes Caldæus. quare, cùm B. Virgo fuerit vnica hæres parentum suorum, vt docent D. Damascenus, & Epiphanius, dum aiunt, parentes eius ob nimiam eorum sterilitatem solam Virginem, quam precibus à Deo obtinuerunt, genuisse; consequens est, virum accepisse eiusdem Tribus, eiusdem familiæ, & cognationis. Hoc Catholico fundamento præiacto, haud difficile erit comprobare Mariani generis splendorem, omnē cuiuscunque prosapiæ nobilitatē longo interuallo superare; quod, vt altius repetamus, explicemus, si placet, verbo

Num. vlt. *Burgens. in tit. & Can. 2. de loc. c. 4.* *Iudic. 21.* *Hebræa lect.* *D. Damasc. 4. fide c. 15.* *D. Epiphan. hæres. 79.*

verba illa Iobi: *Habet argentum venarum suarum principia, & auro locus est, in quo conflatur.* Argenti nomine B Virginem intelligo; nam sicut post aurum, cūctis metallis argentum præstat, ita pòst Christū B. Virgo omnib. creaturis preciosior, atque excellentior est. de hoc argento aptè intelligi possunt verba Dauidis: *Argentū igne examinatum, probatum terræ, purgatum septuplum.* argentum (inquam) igne examinatum, quia igne tribulationis in passione, & morte filii, patientia Virginis satis explorata fuit; & non est inuenta minus habens; & subdit: *probatum terræ*, vel, vt Hieronymus legit: *separatum à terra*, quia ab ortu suo, immò & à cōceptu sancta fuit: sanctum enim idem est, quod sine terra, aut mundum ab omni sorde, vt explicat D. Thomas: ac tandem addit: *purgatum septuplum*, vt nobis innotescat, septiformi Spiritus sancti gratia cumulatā ex vtero matris prodisse: de hoc igitur purissimo argento Mariæ, ait Iob: *Habet argentum venarum suarum principia*: habuit enim Deipara Maria altissima principia, ac ditissimas venas natiuitatis suæ, seriem videlicet Patriarcharum, Regum, ac Principum. Vnde D. Bernard. ait: *In generatione Mariæ planè resplendet, quod ex Regibus orta, quod ex semine Abrahæ, quod generosa ex stirpe Dauid*; idque valde decebat B. Virginem, quia futura erat locus, in quo virtute ex alto conflari, & efformari debebat preciosissimum aurum corporis Christi Verùm oportet has venas, per quas in Virginem summa omnium nobilitas defluxit, diligenter, & accuratè effodere: vnde, vt eas aperiamus, quamuis apud famosissimas omniū nationes, & gentes, scilicet Hebræam, Græcam, & Latinam varia symbola vsurpata fuerint ad significandam genetis nobilitatem, præcipuè tamen sub lucis metaphora illam descripsere. Vnde ortum habuit, nobiles, claros, & nobilissimos, clarissimos; ignobiles vero, & plebeos, obscuros nuncupari. Hebræi quidem stellas symbolum nobilitatis acceperunt; quia Deus reuelauerat patri Abrahæ filios eius, velut stellas cœli multiplicandos: Græci vero coruscantibus solis radiis, nobilitatis splendorem significarunt; atque hinc est, apud Aegyptios viguisse morem in sepulchris Principum depingere Piramides, quas radiorum solis figuræ exornabant, significantes hoc hieroglyphico, deficientibus nobilibus Reipublicę, radios illam illustrantes deficere. Romani tandem in symbolum ingenuitatis, & nobilitatis lunas in calceis depictas vsurparūt; vel quia se ex Arcadiis originem ducere gloriabantur, qui se filios lunæ venditabant; vel, vt alij autumant, vt nobiles in virtutis progressu non segnes, sed veloces esse debere, instar lunæ, quæ inter omnes planetas velocissimè cursum suum peragit, commonstrarent. Atque hinc colligo, quod cùm D. Ioannes testatur, se vidisse beatam Virginem amictam sole, coronatam stellis, calceatam luna, apertissimè significauit, vndequaque nobilissimam esse, & ex clarissima omnium nationum stirpe ortam, vt & ipsa subindicat, dum ait: *Et in omni populo, in omni gente primatum habui*, primatum (inquam) non solum potestatis, sed & nobilitatis. quod, vt clarius pateat, obseruandum est, quod, vt sacer Euangelista Matthæus cōmemorat, habet beata Virgo in suo stemmate duodecim antiquissimos Patriarchas, quorum præcipuus noscitur esse Abraham, cui à populo Dei electo dictum fuit: *Princeps Dei es tu apud nos*; & cui facta fuit repromissio de Christo ab eius genere oriundo: *In semine tuo benedicentur omnes gentes*: vnde non desunt, qui dicant; hebræos denominari sic ab Abraham: atque hic inclytus, & magnus Pater, primus fuit, qui confessus est fidem vnius Dei inter Idololatras Caldæos, diuinum cultum igni deferentes, in quem immissus ab eis, vt illatam sibi iniuriam vindicarent, illæsus prodiit ex fornace, vt meminit Neæmias. Quia ergo Deipara Maria ex hoc Principe descendit, propterea sponsus filiam principis eam vocauit:

Iob. 28. — Psalm. 11. — D. Hieronym. — D. Thom. 2. 2. q. 81. ar. 1. — Iob. 28. — D. Bern. de verb. Apoc. cap. 21. — Iob vbi sup. — Genes. 23. — Eccles. 24. — D. Matth. — Genes. 12. — Genes. 22. — Neem. 13.

Cant. 7. cauit: *Quam pulchri sunt gressus tui in calceamentis, filia Principis?* Continet quoque in suo stemmate quatuordecim potentissimos Reges, & totidem fortissimos Duces, à quibus originem trahit: vnde Eccle. Cath. Ecclesia canit: *Regali ex progenie Maria exorta refulget*, inter quos præcipuus fuit Dauid, vir secundùm cor Dei, qui millies de fortissimis hostibus victoriam reportauit, & populum Dei à Gigantis 1. Reg. 17. Goliath molestissima infestatione liberauit. Ac tandem Deipara Maria descendit per lineam fœmininam ex summis Pontificibus, vt nec hic splendor ei decesset: sic enim id tradunt Gregorius Grego. Naz. orat. de nati. Domini. Nazianzenus, Ambrosius, Epiphanius, Ambr. lib. 3. in Luc. & lib. de benedict. Patriarch. c. 3. & 4. Hilarius, Augustinus, Diuus Thomas, & D. Bonauentura, venerabilis Beda, Eukerius, Cedrinus, Honorius, & Theophilactus, dùm vnanimi consensu docent, descendere de Tribu Leui, seu Sacerdotali: decebat enim, vt, quia Christus futurus erat simul Rex, & sacerdos, ex regali, ac sacerdotali Tribu Mater eius originem duceret. Nec potest negari, quandoq; Tribus illas inter se misceri, vt constat ex Exodo, & libr Paralipomenon 2. Vnde, cùm D. Paulus neget Christum esse de Tribu Leui, solum intendit, non esse de Tribu Leui per lineā masculinam, ita vt posset esse sacerdos Leui; *In quo enim hæc dicuntur, de alia tribu est, de qua nullus altari, &c.* quod necessariò debet intelligi de sola linea masculina, cùm constet permultos descēdentes ex Tribu Iuda per fœmininam lineam sacerdotes fuisse, quare non possum non valde mirari Cornelium Iansenium, alioquin virum pium, ac perdoctum oppositam sententiam amplectentem in sua concordia, maluisse Osiandri hæretici opinioni adhærere, cuius verba transcripsit, quàm tot sanctorum Patrum sententiis acquiescere. Sed, vt huius Marianæ nobilitatis multa capita paucis comprehēdam, doctissimi Bartholomæi Pisani verba in medium producam: *Beata* (inquit) *Virgo orta est primò de multis Patribus veteris testamenti, maximè à decimonono, incipiendo ab Adam vsque ad Thare: secundò de Patriarchis, tertiò de Principibus, quartò de Iudicibus, quintò de Regibus, sextò de Ducibus, septimò de Prophetis, octauo de Doctoribus, nono de viris strenuis, & fortibus, decimo de Sacerdotibus, & summis Pontificibus, vndecimo de populi Rectoribus, duodecimo de cultoribus Dei, & iustis parentibus.* hæc ille, ob quæ meritò licebit nobis Virginem alloquentibus verba illa Virgilii vsurpare: Bartol. Pisan. in marial. cap. 4. Virgil. in 3. Æneid.

Quæ te tam læta tulerunt
Sæcula, quæ tanti talem genuere Parentes.

Sed & hæc leuia sunt, nihil sunt; aliunde quidem maiorem incomparabiliter nobilitatis splendorem Virgo contraxit. Compertum satis est, in humano genere illum nobilem dici, qui claris Maiorum titulis insignitur: Beata verò Maria, licet ex generosa sit parentum stirpe progenita, ab illo tamen trahit excellentissimæ nobilitatis genus, qui de illa est nouo nascendi genere procreatus, & per clarissimam sobolem omnē humani stemmatis excedit nobilitatem. Clara Proauorum titulis, sed longè clarior generositate prolis; filia siquidem Regum, sed Mater regis regum: vnde meritò de illa prædixit Sapiens: *Generositatem eius glorificat contubernium Dei*; ex quo infero, quod sicut Mater à filio præcipuam nobilitatem accepit; ita parētes Virginis ab hac filia potissimam suam ingenuitatem, ac nobilitatem mutuarunt, quæ sine dubio magis eos illustrauit, quàm ab eis ipsa fuerit illustrata: maximè, quod si illi potentissimi Reges, sapientissimi Prophetæ, fortissimi Duces, ac summi sacerdotes extitēre, id certè obtinuerūt propter filiam hanc, quam genuerunt, vt, quæ futura erat Mater Dei, nō solum animi dotibus, sed & sanguinis nobilitate omnibus modis inclyta esset, atque conspicua, quod vt Ecclesiæ Catholicæ innotesceret, voluit Spiritus sanctus Mariæ genealogiam ad amussim per Euangelistam Matthæum Matth. 1. describi. Sed hinc statim exoritur difficultas, quia videtur non decuisse id ita fieri,

fieri, cùm & Christus Dominus dixerit:
Ioan.5. *claritatem ab hominibus non accipio*: quibus verbis sanguinis nobilitatem apertè despexisse videtur: vide & Apost epist.1.
1.Corint.1. ad Corinth.c.1 dixit: *non multi sapientes, non multi nobiles, sed ignobilia mundi, & contemptibilia elegit Deus*: imo idem Apost. ab huiusmodi genealogijs nos abstterret,
1.Timot.1. dum ait: *Rogaui te, vt remaneres Epheſi, cum irem in Macedoniam, vt denunciares quibusdam, ne aliter docerent, neque intenderent fabulis, & genealogijs interminatis, quæ quæstiones præstant magis, quàm ædificationem*
Ad Tit.3. *Dei.* & ad Titum *stultas autem quæstiones, & genealogias, & contentiones, & pugnas*
Ad Coloss.3. *legis deuita.* Et ad Colossenses 3. ait: *In Christo enim Iesu non est Gentilis, & Iudæus, circumcisio, & præputium, Barbarus, & Scytha, seruus, & liber*, quasi diceret: post aduentum Christi non est habenda ratio sanguinis, aut prosapiæ, sed omnes, quotquot Christo coniuncti nomen ei dederunt, verè sunt filii Dei, verè sunt filii Abrahæ. vnde fœmur Iacob, obtinentis in
Genes.32. luctu cum Angelo benedictionem, hoc est, Christi aduentum, vt explicant Patres, emarcuisse legitur ad significandum, postquam ille venit in mundum, non iam amplius habendam fore rationem sanguinis, vel genealogiæ, quod hęc omnia iam aruerint, atque emarcuerint. Ab hac Paulina doctrina minimè dissidet ea, quã antiqui tradidere Philosophi Ait
Sen. ad Luc. enim Seneca ad Lucillum: *non facit nobilitatem atrium plenum fumosis imaginibus, quia, quod ante nos est, nostrum non est; non enim ad nostram vixerũt gloriam.* & ad eundem Lucillum scribens, ait: *cùm volueris veram hominis æstimationem videre, & scire qualis sit; nudum inspice, deponat patrimonium, deponat honores, & alia fortunæ mendacia, corpus ipsum exuat, & animũ intuere qualis quantusq; sit, alieno, an suo magnus.* &
Idem in lib. Traged. idem in libro Tragœdiarum inquit:
Genus qui laudat suum, aliena laudat.
Ouid.13.metamorph. Et Ouidius 13. metamorph. canit:
Nam genus, & proauos, & quæ non fecimus ipsi,
Vix ea nostra voco.

quæ fuerunt verba Vlyssis in oratione contra Aiacẽ pro habendis armis Achillis. Idem quoque Ouidius in primo de Ponto ait: *Vlyss.ora. cont. Aiac. Ouid.1.de Ponto.*

Non census nobilem, nec clarum nomen auorum;
Sed probitas magnum, ingenuumq; facit.

Accedit Cicero cõtra Sallustium dicens: *sanctius est me meis fulgere moribus, quàm maiorum opinione niti, vt sim meis posteris nobilitatis initium.* Et Iuuenal. lib 3 Satyra 2. vbi stylum acuens cõtra quendam, qui cum prauis moribus esset obscurus, clarum genere se gloriabatur, hæc elegantissima cecinit carmina. *Cicer.ora. cont.Sallust. Iuuenal.lib 5.Sat.2.*

Stemmata quid faciunt? quid prodest Pontice longo
Sanguine censeri, pictos ostendere vultus
Maiorum, stantes in curribus Æmilianis:
Tota licet veteres exornent vndique cerę
Atria, nobilitas sola est, atque vnica virtus.
Vsque adeo miserum est alienæ incumbere famæ.
Malo pater tibi sit Thersites, dummodo tu sis
Æacidæ similis, Vulcaniique arma capessas;
Quàm te Thersitæ similem producat Achilles.

His adiungamus verba illa Boëtii libro de Consolatione dicentis: *Boet.3.de consol. c.u.*

Omne hominum genus in terris
Simili surgit ab ortu.
Quid genus, & proauos strepitis,
Si primordia vestra,
Auctoremque Deum spectes,
Nullus degener extat:
Ni vitijs peiora fouens
Proprium deserat ortum.

Consonant etiam his egregia, quæ scripsit carmina Stroza Pater Eroticon: *Stroza Pat. Eroticon lib. 1. & refertur in Polit. verbo nobilitas.*

Non ebore, & gemmis, non auro vera paratur
Nobilitas: aliquid maius habere decet.
Nam virtutis opes, tantum ornamenta putantur,
Quæ fortuna sua data, rapitq; manu.
Hæc igitur nequeunt generosum reddere quenquam

Causam

Causam in se virtus nobilitatis habet.

Ouid. lib. de Tristia. Non dissimilia sunt quæ Ouid. lib. de Vetula eleganti cecinit carmine dicens,

Nobilitas hominis, mōs, & Deitatis imago,
Nobilitas hominis, virtutum clara propago,
Nobilitas hominis, humilem relevare iacentem,
Nobilitas hominis, mentem refrenare furentem,
Nobilitas hominis naturæ iura tenere,
Nobilitas hominis nisi turpia nulla timere,
Nobilitas hominis terrenas temnere dotes,
Nobilitas hominis cælestia carpere regna.

D. Hieron. ad Celantiā. Quæ omnia paucis comprehendens D. Hieronymus, scribens ad Celantiam dixit: *Sola apud Deum nobilitas est, clarum esse virtutibus: quid enim apud Deum in viris nobilius Petro, qui tamē piscator, & pauper fuit? quid B. Maria illustrius, quæ tamen sponsa fabri describitur; sed illi piscatori, & pauperi à Christo claues regni cælestis traduntur, & sponsa fabri meruit esse mater illius, à quo ipsi claues traditæ sunt.* hæc D. Hieronymus, à

Matth. 4.

D. Chrysost. sup. Matth. quo minimè dissentiens D. Chrysostom. hæc super Matthæū eleganter dixit: *Quid prodest ei, quem sordidant mores, generatio clara? aut quid nocet illi generatio vilis, quem mores adornant, & nobilitant? ipse se vacuum ab omnibus bonis actibus ostendit, qui gloriatur in patribus. quid profuit Cham, qui Noë fuit filius, nonnè fuit separatus de medio filiorum, qui secūdum carnem frater fuerat natus, secundùm animum factus est seruus, nec familia eius potuit defendere impios eius mores?*

Genes. 9.

Genes. 11. *Aut quid nocuit Abrahæ, qui patrem habuit Tharam, Deorum cultorem, nonnè separatus est à genere suo, & positus in caput fidelium:* hactenus D. Chrysostomus, cui etiam adstipulatur S. Basilius libr. de Paradiso c. 4.

S. Basil. lib. de Paradiso. dicens: *Illud aduerte, quia extra Paradisum vir factus est, & mulier intra Paradisum, vt scias, quod non loci, non generis nobilitate, sed virtute vnusquisque gratiam sibi comparat. Deniq; extra paradisum factus, hoc est, in inferiore loco vir, melior inuentus, & illa, quæ in meliori loco, hoc est, in paradiso facta est, inferior reperitur; mulier enim prius decepta est, & virum ipsa decepit.*

Hæc tamen, licet vera esse compertum sit, dubitandum non est, non parum decuisse, beatam Virginem ex clarissima familia sanguinis splendore valde conspicua oriri. Primò, quia experientia cōstat, nobiliores nisi à maiorum suorum ingenuitate degenerent, ciuiliores, vrbaniores, liberaliores, & ad res magni momēti tentandas procliuiores, & in Catholicæ fidei veritate tenacius retinendā firmiores, & constantiores esse; vnde Plato in Alcibiade prudenter dixit: *Consentaneum est meliores esse natūras nobiles in genere, quā ignobili, ac necesse est, vt bene nati, si benè educentur, demum ad virtutem perueniant:* hæc quàm laude digna sint, nemo ignorat; est ergo commendabilis nobilitas, vnde illa proficiscuntur. Secundò quia, quemadmodum fulgens, ac preciosa gemma, quæ annulo aureo inseritur, magis ac magis eum decorat, & illustrat, sic sanguinis nobilitas cum viutute animi coniuncta admirabiliorem, & gratiosiorem illam facit. Tum quia generis nobilitas commendabiliora reddit opera Principum: maiori enim laude dignus erat Ludouicus Galliarū Rex, quod mendicos ad mensam suam assidere compelleret: & quod Imperatoris Theodosii vxor pauperum Xenodochia inuiseret, & illis ministraret, quàm si vulgares, & ignobiles homines idipsum præstitissent. Tum quia iuuat viros iustos sanguinis nobilitas, ad humilitatis augmentum; quia quantò clariores sunt, & altiori gradu constituti, tantò plus possunt descendere per humilitatem, illud Salomonis consilium amplectentes, *Quantò maior es, tantò magis te humilia*; ea propter conuentissimum fuit, beatam Virginem regia sanguinis claritate fulgere. Fateor quidem generis splendorem apud Deum nullius momenti esse, nisi cum virtute animi coniungatur; habet enim se generis nobilitas veluti in abaco (zero, vt dicitur Italicè) quod seorsim, & solitariè sumptum, nullius valoris est; at si illi adiungatur nota aliqua abaci, reddit nu-

Plato in Alcibiad.

Eccles. 3.

reddit numerum copiosum: nō secus nobilitas sanguinis se sola, nihil apud Deum præstat; at si illam concomitetur diuinæ legis obseruantia, apud Deum, & homines commendabilem, & preciosam illam reddit. Ob hanc ergo rationem diuina sapientia prouidit, vt Virgini, quàm in Matrem elegerat, nobilitatis circumstantia, quæ cōmendabiliorem illam, & opera eius clariora reddere posset, minimè deesset. vnde, cùm D. Paulus docet, nullam genealogiæ habendam esse rationē, diuersimode illum Sancti Patres exponunt: nam in primis S. Augustinus respondet, D. Paulus solum reprehendere ibi genealogias quasdam quorundam librorum, quos, deuteroſos vocabant, vbi fingebant Adam duas habuisse vxores, ex quo colligebant perplures genealogias prorsus inutiles, & contentiosas. S. Chrysostomus docet, D. Paulum loqui de genealogiis Gentilium, quia iungebant illas cum fabulis, quæ apud Gentiles valde vigebant. Gentiles autem ad Deos suos, & maximè ad Iouem reducebant genus suum, vt Theogonia Hesiodi, & Aiacis, & Vlyssis contentio apud Ouidium lib. metamorph. necnon & Boccatii liber de genealogia Deorum ostendant. Verum si sequamur intelligentiam D. Augustini, qui de Iudæorum genealogiis D. Paulum interpretatur, ex eo, quod ad Titum 3. postquàm dixit: *genealogias*, continuò adiecit: *& pugnas legis*: germana expositio videtur esse, damnare D. Paulum genealogias, de quibus Iudæi vana gloriabantur, filios Abrahæ se venditantes, cùm nihil minùs, quàm Abrahæ opera imitarentur. Vel dicamus etiam, quod fortè nō displicebit, quod licèt studium genealogiarum, dum vigeret lex Moysis, vtile, & necessarium extitisset, tùm, vt Tribus distinguerentur; tùm propter officia sacerdotum, quibus tantum in templo ministrare fas erat; tùm ob coniugia, quæ cum suis Contribulibus inire licebat, ne hæreditates in alienas Tribus deuoluerentur, vt habetur lib. Numerorum; tum ob primogenitorum dignitatem, quibus dūplex portio obueniebat, vt in Deuteronomio legimus; tùm denique, vt certa notitia haberi posset de familia, ex qua Messias erat oriundus, & si mul agnosceretur fidelis, ac verax Deus in promissis suis, qui quod Abrahæ primum, deinde Dauidi pollicitus erat, tandem impleuit. Verum abrogata iam lege Mosaica, & exhibito iam Messia, genealogiæ inutiles erant, & interminatæ, nimirum sine fine, atque adeò necesse erat cessare hæreditates Tribuum, necnon leges primogenitorum, & coniugiorum euacuari, cum reuera omnia illa instituta fuissent, vt agnosceretur familia, ac domus venturi Messiæ.

D. Paulus vbi suprà.

D. Aug. lib. 2. in aduersarium legū, & Prophetarum cap. 1. tom 6.

D. Chrysost. hom. 2. de verb. Isaiæ tom. 2.

Theog. Hesiod.

Ouid. lib. 13. metamorph.

Boccat. de geneal. Deorum.

D. Augustin. vbi suprà.

Tit. 3.

Ioan. 8.

Numer. 36. Deuter. 12.

Cæterùm, vt propositum argumentum absoluamus, oportet ostendamus, quod à principio pollicitii sumus, beatam Virgine ex vtero materno non solum gentilitiæ nobilitatis suorum parētum, sed & insignium virtutum illorum legitimam hæredem ex vtero materno prodiisse. Certè sicut aqua per auri mineralia defluens, salutiferas valde qualitates ab auro mutuata; ita B. Virgo per venas illas auri potentissimorū Regum, ac mineralia SS. Patrum pertransiens, diuina virtuto factum est, vt non solùm generis nobilitatem, sed & præclaras eorum dotes cumulatius, quàm omnes illi, participaret. Hæres fuit B. Virgo patris sui Dauidis in mansuetudine, Salomonis in sapiētia, Abrahę in confidentia, Asæ in fortitudine, Iosaphàt in obseruatione legis diuinæ, Ezechiæ in cura, ac diligētia quærendi diuinam voluntatē, Iosiæ in innocentia, quæ à pueritia cœpit quærere Dominum, ac si de reliquis animi dotibus, ac cœlestibus charismatibus, quibus tàm viri, quàm fœminæ, & maiores illius cōspicui, ac insignes fuēre; in omnibus illis successit tanquam legitima hæres beatissima Virgo. Narrat Pierius Valerianus, apud Romanos annulum nobilitatis insigne fuisse, vt hoc symbolo admonerent nobiles, quod sicut in annulo finis con-

2. Paralip.

3. Reg. 23.

Pierl. Valer. lib. 4. verbo annulus.

iungi-

fungitur cum principio, & per omnia ei persimilis esse perhibetur, ita ipsi, qui nouissimi sunt in eorum prosapia, persimiles esse deberent primis suis progenitoribus, qui principium suæ nobilitati dedêre. Annulus certè aureus est, genealogia Christi Domini, cuius finis, scilicet Maria, *de qua natus est Iesus*, persimilis fuit principio, hoc est, suis progenitoribus, ab eorum ingenuitate, ac sanctitate non solum non degenerans, sed longè intercapedine excedens. Atq; hinc non possum nõ ansam sumere, vt in eos stylum acuã, qui quo generis nobilitate splendidiores, eo viræ consuetudine sordidiores, & obscuriores se exhibent, diuina, & humana præcepta licentiosius, ac liberius omnibus transilientes, vt apertè indicant verba ipsius Dei ad ipsos dicentis: *Me non timebitis, qui posui arenam terminum maris?* Mirabile tanè est, quod suadere volens Deus nobilibus timorem sui, solum eis ob oculos ponat, quod circuierit mare arena; videbatur enim consultius fuisse, reuocare illis in memoriam, quòd inundanti diluuio habitatores terræ submersissent; quod Ciuitates Sodomæ, & Ghomorræ igne, & suphure concremassent; quod totam Aegyptum, culicum, ranarum, sanguineæ aquæ fluuiorum, ac tandem vniuersum exercitum Pharaonis submersionis in mari rubro acerbissimis suppliciis affecisset; hæc sanè ad metum incutiendum apta videntur; at dicere, quod arenam mari tãquam terminum posuisset, quid quæso conducere posset ad reprimendam illorum petulantiam? multum quidem per omnem modũ, si id altius perpendatur: ad quod meminisse oportebit, Salomonem dixisse: *& legem ponebat aquis, ne transirent fines suos*; ac si diceret: portentosum illud matris monstrum, quod videtur vniuersam terram velle deuorare, sola Dei lex, & præceptum compescit, vt extra præfixos sibi terminos ne latum quidem vnguem pertranseat; & vt magis diuini præcepti virtus, & potentia se ostentaret, non circumdedit maare montibus, aut instar murorum fortissimis rupibus, sed solum minutissima arena, quæ vento, aut flatu dispergi solet; cùm ergo Deus Principibus ait: *Me non timebitis, qui posui arenam, terminum maris?* perinde fuit, ac si diceret: si horribile illud, ac indomitum maris monstrum, cùm accedit ad arenam, tanquàm terminum sibi præfixum, quasi timens illum transilire, terrocedit, & aufugit, vosne, qui ratione prædi estis, non timebitis legum mearum limites, & terminos licentiosè, & petulanter transgredi? sed heù calamitosa tempora nostra Principibus plena, quorum singulis Deus clamat: *A sæculo confregisti iugum meum, rupisti vincula mea*, hi diabolicam libertatem sectãtes, diuinæ legis iugum, tametsi alioquin suaue, *Iugum meum suaue est, & onus meum leue*, confringunt, & diuinorũ mandatorum compedibus, & vinculis irretiti renuunt, dicentes: *Dirumpamus vincula eorum*: sed paulò inferiùs ait Dauid, diuinam vltionem experturos; *Qui habitat in cælis, irridebit eos, & Dominus subsannabit eos*: benè quidem ait: *irridebit eos*: nam quemadmodum fabulosi auctores cõfinxerunt; aues cuiusdam Vrbis videntes se vndique retibus à ciuibus illius circumdari, vt illas caperent, Nictycoracem consuluerunt, tanquam auem nocturnam, studio deditam, & quæ multũ olei in eo consumit, vt viam aliquam eis aperiret, qua insidiantium venatorum retes effugere possent. Illa respondit, hoc esse optimum remedium, vt omnes quercus, ex quibus fluctiuum fit, radicitus extirparent, & cum primum semen lini, & Canapis in agris seminaretur, continuo illud rapientes, vescerentur, vt sic retes fieri non possent; at consilio hoc audito nõ solùm difficili, sed impossibili reliquæ aues irriserunt consultorem: ita Reges terræ, & Principes, qui diuinarum legum vincula, & retes perfugere posse sal o sibi blandiuntur, tanquam insanos, & amentes irridebit Dominus: *Qui habitat in cælis, irridebit eos, & Dominus subsannabit eos.*

Matth. 1.
Ieremi. 5.
Genes. 7.
Genes. 19.
Exod. 8.
Ibid.
Exod. 14.
Iudic. 24.
Ieremi. 5.
Ieremi. 2.
Matth. 11.
Psalm. 2.
Ibidem.
Psalm. 2.

eos. Putabat quidem Sedechias Rex à diuinæ legis retibus se posse eripere, & licentiò è viuere, tamen Deus irridens illum dixit: *Extendam rete meum super eum,* Ezech. 12. *& capietur in sagena mea*: ad cuius loci intelligentiam oportet singulare, quod in eo latet, arcanum propalare: refert enim Nicolaus de Lyra ex antiquissimis Nicolaus de Lyra in c. 12. Ezech. hebræis modum comprehensionis Regis Sedechiæ, cum ab hostibus suis fugere tentaret, in hunc modum fuisse: Erat subtus via quædam abscondita, quæ incipiebat ab aula Regis, & perueniebat vsq; ad desertum: hanc ingressus Sedechias, vt fugeret hostium manus, contigit, quod quidam milites Babylonici in planitie quadam Iericho venationi vacantes, quandam ceruam, seu capram sectantes, ingrediente illa eandem viam, qua Rex Sedechias veniebat, milites pariter illuc introeuntes, Regem fugientem præter opinionem inuenerunt, & comprehendentes illum, captiuum duxerunt; vnde factum est, vt eadem via, qua vincula fugeret, in vincula incideret; cùm ergo ait illi Deus: *Extendam rete meum super eum,* Ezech. 12. *& capietur in sagena mea*, alludit ad capram illam, quæ velut sagena se habuit, qua ab hostibus captus fuit. Ex quo sanè vellē Principes, ac nobiles addiscere, Deo seruire, Deum timere, iudicia eius vereri, memores illius sententiæ: *Potentes po-* Sapien. 6. *tenter tormenta patientur*, & illius alterius: Galat. 6. *Deus non irridetur*. velim etiam sibi persuadeant, idque alta mente reponant, iustitiam, & sanctitatem, veram, & germanam esse nobilitatis matrē. Certè Moysis nobilitas, & generis illius splendor non cepit ab eo tempore, quo filia Regis Pharaonis in filium suum adoptiuum eum destinauit, sed ab eo, quo hebræum quendam ab iniuria, & vi, quam AEgyptius ei inferebat, viriliter vindicauit. Dauidis etiam insignis nobilitas exordium habuit ab eo temporis momento, quo caput Goliath præcidens, à tyrannica eius oppressione populum suum liberauit, Inde enim cœpit tota eius progenies à tributorum onere immunis esse: *Et* 1. Reg. 17. *domūs patris eius faciet absq; tributo*. Iob tandē in iustitia, & sanctitate fundata habuit suæ nobilitatis primordia: *Iustitia indu* Iob. 29. *tus sum, & vestiui me sicut vestimento, & diademate, iudicio meo. Oculus fui cæco, & pes claudo. Conterebam molas iniqui, & de dentibus illius auferebam prædam.* Hæc sanè sunt exercitia nobilium, & illustrium, & potentum digna opera: non virgines insectari, non pauperem opprimere, non sacra templa profanare, non iocis, & lautis conuiuiis, prout de more habent (proh dolor) vacare. Vnde verbi diuini præconibus valde incumbere arbitror, nobiles, præcipuè publicè peccantes, publicè arguere, iuxta illud D. Pauli: *Peccantem,* 2. Timot. 5. *coram omnibus argue*: Huc facit quod Sanctus noster Antonius de Padua de Cycada scripsit: ait enim, Cycadam oleo vnctam, quasi mortuam immotam manere, aceto verò aspersam continuò reuiuiscere; cuius eam arbitror esse naturalem rationem, quod oleum Cycadæ poros obstruens, spiramen aereum haurire non sinat, & ideò continuò quasi mortua iacet; acetum verò eius poros aperiēs aëri aditum præbet, vt respirare valeat: non dissimiliter, dum nobiles adulationis oleo vnguntur, peiores euadunt, at si acrimonia, & aceto reprehensionis afficiuntur, à morte, quam per peccatum incurrerant, per concionatorem reuocantur. D. Anton. de Padua.

Vnde nos, qui à Principum adulatione longè calamum nostrum abesse desideramus, quin potius eos à vitiis acerbissimis, Dei suppliciis eis propositis, auocare ardentissimè cupimus, exploratissimas in sceleratos Principes diuinæ vindictæ pœnas non ex anicularum fabellis, Poëtarum figmentis, aut apochryphis narrationibus, sed ex sacris eloquiis, probatissimisque traditionibus depromptas in mediū producemus, quibus Deum acerbissimum pariter, & iustissimum illorum iudicem, ac vltorem semper extitisse liquido constabit, huius rei testis est

Pharao,

Exod.14. *Pharao Ægypti Rex*, qui Dei populum fugientem persequens, vna cum vniuerso exercitu maris fluctibus obrutus est.

Testis est *Nabuchodonosor* à regali sede, summaque potentia ad ferarum pastum, & conuictum deiectus, qui pristinæ dignitati tandem restitutus, diuinum, quod in se senserat, iudicium agnoscens, *Glorifico*, inquit, *Regem cœli, quia omnia opera eius vera, & viæ eius iudicia, & gradientes in superbia potest humiliare.*

Dan. 4.

2.Paral.26. Testes *Ozias, & Ioràm Reges Iudæ*: ille fœdissima lepra, hic insanabili alui languore à Domino percussus; è quibus hic visceribus paulatim effusis, *mortuus est*, inquit historia sacra, *in firmitate pessima.*

4.Reg.9.

2.Mach.9. Testis *Antiochus Tyrannus*, qui inuisibili plaga à Deo accepta, & scaturientibus è corpore suo vermibus, cùm carnis suæ vndique diffluentis fœtorem ferre non posset, confessus est, *Iustum esse Deo subijci, & mortalem, paria Deo non sentire.*

Act. 12. Testis *Herodes Agrippa*, de quo ait Scriptura: *confestim percussit eum Angelus Domini*, eò, quod non dedisset honorem Deo, *& consumptus vermibus exspirauit.*

Socr. hist. li. 3.c.17. Theod. lib. 5. 20. Paul. Diac. lib. 23. Zonar. Annal. tom. 4. Ignat. in Epirome. Baron. ex Theophane an. 780. Testis *Iulianus Imperator* nequissimus Apostata, qui transfixus telo, vel ab Angelo, vel, vt alii sentiunt, à sancto *Mercurio*, diuinam in se vindictam agnouit, exclamans: *vicisti Galilæe*: ita enim Christum Saluatorem nostrum appellare solebat.

Testis *Leo IV. Imperator Iconomachus*, qui cùm coronam auream preciosissimo carbunculo ornatam ex sanctæ *Sophiæ* altari abstulisset, eamque per totam *Constantinopolim*, triumphantis more capite gessisset, dignas sacrilegii pœnas dedit, nascente subito in capite eius vlcere tetertimo *carbunculo* dicto, cuius vehementi dolore in febrem primum, & deinde in furorem coniectus, post paucos dies sacrilegam animam exhalauit.

Testis *Poplicus Poloniæ Rex*, dilaniatus à muribus vnà cum vxore sua sceleris cõsorte, qui mures prodierunt è sepulchris fratrum, nepotumque eius, quos nefariè occiderat. *Hist prodigios. p. 1. c. 3.*

Testis *Boleslaus* etiam *Poloniæ Rex*, qui sanctum Stanislaum Episcopum propria manu interfecit: hic enim à suis subditis regno eiectus, & paulò post furore correptus, dum per syluas vagus erraret, à canibus discerptus est. *Dubranius hist. Bohem.*

Testis *Drahomira Vratislai Bohemiæ Ducis* vxor, quæ *Ludimillæ*, sanctissimæ fœminæ, plurimorumque sacerdotum sanguine contaminata, dehiscente terra, vnà cum curru, quo vehebatur, absorpta est; cuius rei apud Bohemos iuxta ciuitatem Pragensem visenda adhuc extant monumenta. Ad extremum accedunt egregia illa Iuuenalis carmina; *Idem Ibid.*

Ad generum Cereris sine cæde, & sanguine pauci,
Discedunt Reges, & sicca morte Tyranni, *Iuuen. Sat. 10.*

Ex quibus omnibus liquidò constat, quã execrabilis sit Deo, nobilium effrœnata viuendi licentia; & superbia, ac Principũ Tyrannis, cui sit honor, & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA II.

De variis Circumstantijs tàm antecedentibus, quàm concomitantibus, & subsequentibus felicissimum Deiparæ Virginis ortum; & de vaticinijs, & figuris, tempore, loco, & vniuersali gaudio, quod mundo annunciauit; & alijs similibus.

MIRANTVR non pauci, Euangelistas omnes beatissimæ Virginis ortum, mortem, & in cœlum Assumptionẽ, & alia similia silentio praeterisse, cum tamen multa egregia, atque

atque præclara de Ioanne Baptista commemorarint. Verùm id diuino consilio factum, non est ambigendum, quia hujasmodi silentium plenius & cumulatius quàm quæcunque fœcundissima dicendi facultas B. Virginis stupendam excellentiam commendat. Vt enim in scientiis præsupponuntur quædam principia, quæ non probantur, sed supponuntur tanquam omninò nota, ita in mystica hac sacræ Scripturæ scientia præsupponuntur aliqua prima principia, de quibus, vt notissimis non oportet sermonem instituere: Inter quæ, vnum est, beatam Virginem, sicut Matris Dei dignitate, ita vitæ sanctitate, omnem putà creaturam longo interuallo superare; & ideo specialia Virginis præconia Euangelistæ siluêre, contenti dixisse, quod ex ea natus fuerit Iesus, quod infinita in se claudit præconia. Quod si vrgeas, debuisse sacros Euangelistas, vel aliquem illorum Virginis parentes recensuisse: cùm & Ioannis Baptistæ, Andreæ, Ioannis, & aliorum parentes tres Euangelistæ commemorent, Lucas, Matthæus, & Ioannes.

Luc. 1. & 6. Matt. 4. & 20. Ioan. 1.

Arbitror quidem tacitos fuisse Virginis parentes, ad maiorem eius honorem, ac decus; qui enim asserunt, Virginem Mariam sub originali peccato conceptam, eò maximè nituntur argumento, quòd ex viri semine, vt ceteri homines, processit; qui verò sentiunt ab illo delicto præseruatam, illud maximè argumentum vrgent, quod fuerit Mater Saluatoris Christi, vt eminentiori genere sanctificationis, scilicet præseruatione à peccato gaudere promereretur. Vt ergo Spiritus sanctus indicaret illam alicuam ab hoc crimine, eius parentes subticuit, innuens eam non fuisse à Deo respectam, vel à nobis respiciendam tanquam filiam Adæ sub peccato eius cõprehensam, sed vt Matrem Iesu Christi clamoso quodam silentio personans: Noli prudens scripturarum scrutator, & lector, patrem, vel matrem Virginis quærere, ne fortè vnicam, quam ego immaculatam asserui, tu, tanquam reipsum, datam peccato putes. Considera partum, & fructum eius, id est Iesum, propter quem illam ab omni prorsus peccati macula immunem agnoscas: sic enim Melchisedech, *sine patre, & matre, & sine genealogia*, introducitur, vt Christum, qui absque genealogia est, secundum patrem significaret: ob id ergo taciti sunt Mariæ parentes, vt immaculatæ Virginis puritas magis astrueretur. Verùm licet sacri Euangelistæ nihil de parentibus Virginis, aut quidquam de circumstantiis ortus illius commemorarint, ea tamen, quæ Patres, & graues Auctores de his edixêre, inutili silentio minimè prætermittam. Et quidem imprimis, si de circumstantiis antecedentibus sit sermo, certè Amos dicente: *Non facit Dominus Deus verbum, nisi reuelauerit secretum suum ad seruos suos Prophetas*: manifestè relinquitur, Virginis ortum antiquis Patribus fuisse prænunciatum, vt disertis verbis docuit D. Bernardus dicens: *Longè antè Patribus est cælitus repromissa, mysticis prænunciata miraculis, & oraculis Propheticis*: Vnde Rupertus ait: magnam partem libri Canticorum de B. Virgine loqui, & doctissimus Apponius addit, infelicem esse, qui hoc non credit. Deinde: præclaræ fœminæ, quas commemorat sacra Scriptura, vt Sara, Rebecca, Rachel, Abigail, Sunamitis, Debbora, Iudith, Iahel, beatam Virginem adumbrarunt; specialiterque Maria soror Moysis, & Aaronis, typum eius gessit. Virgo enim dicta est Maria, sicut illa, fuit soror, ac mater summi sacerdotis, ac legislatoris Christi in Moyse, & Aarone præsignati: & sicut illa pueriles tunc annos excessit, cùm populus ab Aegyptiaca seruitute liberatus est, ita hæc ad quintumdecimũ annum peruenit, quando nato Christo à Dæmonis captiuitate mundus fuit liberatus; fuit illa Maria prima Prophetissa in veteri lege, & insignis sapientiæ, vt inquit Clemens Alexandrinus 4. super Matth. at nostra Maria prima Prophetissa

Ad Heb. 7.

Amos 4.

D. Bern. Ser. super signum magnum.

Ruper. l. 7. de proces. Spiritus Sa. 13.

Apponius.

Exod. 6. & 15.

D. Amb. Lu. ep. 1.

Clem. Alex.

D. Augst. phetissa in lege Euangelica fuit, & magistra magistrorum, vt docet August 7. de Ciu, cap. vlt. Fuit antesignana, & tympanistria sicut illa, ad laudes omninò pro reportata victoria decantandas, quam sequuntur omnes Virgines in tympano, & choro (& ideo diuinam tympanistriam, eam Augustinus appellat serm. 17. de Natiuit. Domini, nam Luc. 1. habetur: quod cecinit, *Magnificat anima mea Dominum*: Ac tandem ista nostra Maria fuit Virgo, fuit etiam & illa, quod mirum est, in veteri lege, & non sine mysterio, ita docet Ambros. in exhortat. ad Virgines: & Apponius libr. 6. in Cant. dicens, has esse duas primas Virgines, alteram veteris Testamēti, alteram Noui. Quod si Deus per Angelos nunciauit parentibus ortum Ismaelis, Isaachi, Samsonis, Iosiæ, Iacobi, Esau, & Ioannis Baptistæ, vt sacra testantur eloquia, facilè inde constat, hunc honorem Natiuitati Virginis fuisse delatum, quæ Ismaele fœcundior, Sāsone fortior, Isaac obedientior, Isaia obseruantior, Iacob à peccato immunior, Ioanne longo interuallo sanctior esse noscitur. Vnde D. Anselmus lib. de Conceptu Virginali cap. 2. ait: *Debuit prænunciari per Angelum, sicut & factum fuit.* Quis autem fuerit hic Angelus, Gabrielem putant nonnulli Doctores, qui & ortum Baptistæ prænunciauit, vt sanctus Lucas commemorat, precibus parentes Mariam à Deo obtinuisse, cùm steriles essent; his verbis tradit Cyprianus de laudibus beatæ Mariæ, Ioanne Pico interprete: *De radice Iesse ortus est rex Dauid, & de Tribu Regis Dauidis sancta Virgo; sancta (inquam) & sanctorum sita, cuius parentes fuerunt Ioachim, & Anna, qui quidem in vita sua Deo placuerunt, atque etiam fructum huius modi germinauerunt, sanctam Virginem Mariam templum simul & Matrem Dei. Ioachim porrò, Anna, & Maria, hi tres Trinitati palam sacrificium laudis offerebant: Ioachim enim interpretatur: Præparatio Domini, eò, quod ex illo præparatum sit templum Domini, nempè Virgo: Anna rursum similiter gratia, interpretatur; propterea quod Ioachim, & Anna gratiam acceperunt, vt accedentibus precibus talem sanctum germinarent, sanctam Virginem adepti: Ioachim siquidem precabatur in monte, & Anna in horto suo. Anna verò grauida effecta, cœlum, & thronum cherubicum peperit, sanctum puellam Mariam.*

D. Aug. Gen. 15. Gen. 18. Iud. 13. & 14 3. Reg. 13. Gen. 25. Luc. 1. D. Ambr. Appon. D. Anselm. D. Cypr. de laud. Virg. in Assumpt.

Atque hæc dicta sufficiant de circumstantiis antecedentibus: iam de concomitantibus dicamus, quæ tempus, & locum ortus concernunt. Nata fuit beatissima Virgo (si credimus Abulensi) anno ab orbe condito ter millesimo nongentesimo quadragesimo septimo, & à transmigratione Israelitarum in Babyloniam, quingentesimo septingentesimo sexto, & ab Vrbe condita, septingentesimo trigesimo octauo, qui vigesimus secundus fuit Augusti Romæ regnantis, Herode Idumæo Iudæorum tyranno; Marco Dtuso, & Liuio Pisone Romæ Consulibus, vt tradit D. Damascenus oratione 1. de Natiuit. Scio Cardinalem Baronium opinatum fuisse, natalem Dei Genitricis Mariæ incidisse sub Consulatu Furnii nepotis, & Iunii Syllani. anno ab Vrbe condita septingentesimo trigesimo septimo, Augusti Imperatoris ad Triumuiratum 26. olympiade centesima nonagesima, anno tertio, sed allatam computationem docent etiam grauissimi Doctores. Perlepidè dixit sanctus Damascenus orat. de Natiuit. Virginis. *Certabant sæcula, quodnam ortu Virginis gloriaretur;* Quām autem illud tempus, cui hæc felix contigit sors, ad hunc ortum congruerit, eleganter docuit Doctor Canisius lib. 1. de Deipara cap. 11. in hæc verba: *Quām verò pulchrè, quàm commode tunc Maria nascitur, quo furibundus simul, & stolidus diuini consilij impugnator Herodes, regium Dauidis genus extinguere, ne quisquam Messias procreetur, vi summa conatur? vnde in communi ferè omnium desperatione, & cùm Sathan diuinum pertarbare decretū maximè nititur, Ioachim, & Anna,*

Abulens. in c. 2. Matth. q. 91.

D. Damasc. orat. 1. de Natiuit.

Bano tom. 1. annal. cap. 1. fol. 25.

Abulen. in c. 2. Matth.

Aliam computationem vide infra lib. 5. hom. 1.

D. Damasc. orat. de Nat. Virg.

Canis. lib. de Deip. cap. 11.

& Anna, ex Dauidis stirpe superstites coniuges diuinitus eliguntur, qui Messiæ matrem lectissimam, vel inuitis Herodianis in lucem proferunt.

Mensem autem Mariani ortus, Septembrem fuisse, præter auctoritatem Ecclesiæ, quæ hoc mense, solemni ritu illum celebrat, docent communi consensu historiographi de ortu Virginis agentes; quod non singulari mysterio catere putandum est, quia (vt Doctores Hebræi adnotarunt, id referente eruditissimo Canisio (eodem mense, & orbibus conditus fuit, & Eua formata, quæ typum gerebat Mariæ: vnde sicut mense Septembri Deus habitaculum confecit primo Adæ, & adiutorium ei dedit simile sibi, vt ait Moyses, ita eodem mense beatam Virginem condidit, futurum habitaculū Christi, & adiutorium persimile illi. Congruum fuit etiam, vt mense Septembri nasceretur, quæ semper Virgo futura erat, quia mense Septembri sol recedens à signo Leonis, ingreditur in signum Virginis, quod non obscurè præsignificabat, Deum, qui alioquin, vt Leo rugiebat: *Mihi vindictam, & ego retribuam*, velut agnum ex mansueta oue Maria nasciturum, & instar vnicornis in gremio Virginis, ferocitatem depositurum. Ac tandem, illud etiam non profundi causa mysterii contigisse creditur, vt Deipara Maria sub ipso ferè vindemiarum tempore nasceretur: tunc quippè viniarum palmites fructuum multiplici copia onusti ad ima defluunt, tunc vuarum botri grauida maturitate turgescunt, tūc Agricolarum spes, quæ toto anni curriculo suspensa fuerat, vberes transacti laboris se carpere fructus exultat; tunc arbores saporifera fructuum suauitate redolent, & poma, quæ acerbitate sua hominum gustus exasperabant, grata maturitate demulcent: sed per hæc, quæ exterius cernimus, reflectere oculos ad interiora debemus. Certè populus Dei, vinea appellatur ab Isaia: *Vinea Domini exercituum domus Israel est*: & *Vineam Sabaoth Domini gentium exciderunt*. sicut ergo vinearum fructus toto anno expectatur, in solo verò autumno colligitur; sic Redemptor noster, quem lex vetus præsignauerat, Prophetæ prædixerant, Sancti Patres vsque ad quintam ætatem ardentissimè desiderauerant, in solo Mariæ tempore venit. Vel dicamus aliter, si placet, Mariam esse hanc vineam, quæ protulit ferendam illam vitem, Christum scilicet Dominum, dicentem: *Ego sum vitis vera, & vos palmites*; protulit etiam *vinum germinans Virgines*, vt dixit Zacharias, quod expressum fuit in torculari Crucis, vt Saluator dixit per Isaiam Prophetam: *Torcular calcaui solus*.

Sed pergeiam diem signare felicis huius Mariani ortus, Ad eius intelligentiam opus est, supponamus, quod cùm mensium computatio apud Hebræos à Maria inciperet, consequenter Septembrem septimū fuisse: noluit tamen Deus in quocunque alio illius mensis die natalem Virginis contingere, quàm octauo, qui sabbathus fuit, si illius temporis computatio rectè inspiciatur. Dies quidem festiua inter Hebræos, cui Dominica dies in Christi Domini Resurrectionis honorem successit: nota igitur fuit beata Virgo in mēse Septembri, die octauo, & die sabbathi, non absque mysterio, quia septenarius, & octonarius numerus celebres sunt; ille in lege scripta, hic in lege gratiæ: *In die namque septima requieuit Dominus ab omni opere, quod patrarat*, cùm machinam mundi condidit; in octaua verò requieuit gloriosus à mortuis resurgens, quando humani generis iacturam restaurauit. Volens ergo Deus, matrem eius nasci septimo mense, & octauo die non obscurè mihi ostendit, in ea, pretiosa quæque vetera, & noua vtriusq; legis coniungenda fore; vnde ipsa dixit: *Omnia poma vetera, & noua seruaui tibi dilecte mi*. Quod autem, ad Mariæ natalem sabbathum diem congruentissimè elegerit, multiplex ratio probat; prima, quia cū

Deus

Canis. vbi supra.

Gen. 2.

Heb. 10.
Deuter. 32.

Psalm 28.

Isai. 5.
Isai. 16.

Ioan. 15.

Zach. 9.

Isai. 63.

Genes. 2.

Cant. 7.

Gen. 1.

Deus benedixisset hunc diem; iuxta illud Geneſis: *benedixit Deus diei ſeptimo, & ſanctificauit illum*, congruum erat, vt quæ ſancta, concepta, & ſancta nata, & quæ ſanctitatis auctorem paritura erat, in die quoque ſancto, ſeu ſanctificato naſceretur. Secunda, quia ſicut in hac die quieſcere cœpit Dominus in creatione mundi, vt ait Moyſes, *requieuit Deus die ſeptimo*, ita ipſe in vtero Virginis, humana carne indutus, requieſcere decreuerat: *qui creauit me, requieuit in tabernaculo meo*: vt enim eleganter dixit B. Petrus Damianus; *non eſt locus voluptatis, niſi vterus Mariæ, in quo cumulauit omnes delicias Dominus, de cuius delicijs Spiritus ſanctus admiratorio ſermone in amoris cantico ſic eructat: quæ eſt iſta, quæ aſcendit per deſertum delicijs affluens?* Ac tandem, licet cœleſtia aſtra in humanam voluntatem, ad eam flectendum, vel huc, aut illuc ducendum, nullam vim habeant, vt habere falsò ſibi blandiuntur, qui iuxta diuerſam conſtellationem Iouis, Martis, aut Saturni, ſub qua quiſque natus eſt, hominum mores futuros eſſe contendunt, contra illud Hieremiæ; *à ſignis cæli nolite metuere, quæ timent gentes, quia leges populorum vanæ ſunt*; quia tamen in corpus humanum influunt, iuuantque ad malam vel bonã eius complexionem, facilè mihi perſuadeo, diuina prouidentia factũ eſſe, vt nata fuerit B. Virgo ſub benenolo valdè aſtrorum aſpectu, ac fauorabili conſtellatione, vt ſic omni ex parte, feliciſſimus eſſet eius ortus.

Exod. 20. Gen. 1. Eccleſ. 24.

D. Pet. Damian. ſerm. de annunc. Virg. cant. 8.

Ierem. 10.

Portò de circumſtantia loci hæc apud Probatos Auctores reperio. D. Hiero. vel quicumque eſt auctor lib. de ortu Virg. ait: natam in ciuitate Nazareth Abulenſis Matth. 2. q. 91. autumat; natam probabiliter in Sepphero, quod eſt oppidum diſtans à Nazareth per tres leucas, cõtra Aquilonem; de hoc enim loco ait fuiſſe Ioachim patrem Virginis, & ibidem etiam B. Annam ortam. Adricomius autẽ ait, D. Annam habuiſſe Hieroſolymis domum, & in ea B. Virginem conceptã, & natam fuiſſe. In cuius teſtimonium ait: in eo loco extructum eſſe templum quod D. Annæ appellatur: quod olim Cœnobium fuit Virginum; & modò non longè eſt à Probatica Piſcina: cui ſententiæ adſtipulatur D. Damaſc. dicens: *In lucem editur Virgo in domo Probaticæ Ioachim*, id eſt, in domo Ioachim, quæ iuxta Probaticam Piſcinam ſita erat, & orat. 1. de nat. Virg. ait: *fauſta tibi ſint omnia ô Probatica Reginæ domicilium, fauſta tibi ſint omnia, ô Probatica feminum Ioachim, vetus fanum, nunc autem ouilis ratione præditi Eccleſia cœlum imitans, atque olim ſemel, quotannis Angelum Dei excipiens aquam turbantem, & vnum valetudini reſtituentem.*

D. Hieron. Abul. ſuper Matt. 2. q. 91

Adricomius.

D. Damaſc. orat. de nat. Virg. & q. orthod. fid. c. 15.

Tandem iam ad circumſtantias ortũ B. Virg. ſubſequentes orationem conuertamus, inter quas felicitas, & gaudium vniuerſi non vltimum locum tenet. Certè tempus illud, quo Maria ſoror Moyſis nata eſt, infelix fuit: & amarum: nam à tempore ortus illius, vt Doctores Hebræi commemorant, & tradit Genebrardus l. 1. Cronographiæ, cœperuut Aegyptii Hebræos affligere, vnde ab amaritudine illa nata puella, Maria appellata eſt: at ſæculum illud, quo Maria noſtra nata eſt feliciſſimum fuit; tunc enim ortu ſurgẽtis auroræ genus humanum aduerſus ſolis iuſtitiæ, hoc eſt, Verbi diuini in carne venturi certum ſignum accepit, humani generis hoſtes debilitari, ac diuina chari, ſmata cœlitus mitti cœperunt; vnde non immeritò verba illa Poetæ natali Mariæ congruere poſſunt.

Genebr. lib. 1. Cronogr.

Magnus ab integro ſæclorum naſcitur ordo,
Iam redit & Virgo, redeunt ſaturnia regna.

Virgil.

Quod, vt clarius innoteſcat, percurramus (ſi placet) ſex mundi ætates, quibus mundus conditus, aptè eſt adumbratus, in quas vniuerſa tempora D. Aug. diuiſit lib. 1. de Geneſi. cont. Manichæos cap. 23. Prima ætas quæ fuit ab Adam vſque ad Noè, ſimilis eſt primæ mundi diei, in qua Deus lucem creauit: in illa enim prima

D. Aug. lib. 1 de Gen. cont. Manich. c. 23

ætate facta est lux originalis iustitiæ, & gratiæ, sed dies hæc habuit obscurissimam noctem per peccatum Adæ, quæ vniuersam naturam deturpauit: secunda ætas à diluuio vsque ad Abrahã similitudinem gessit diei secundæ, nam secũda die factum est firmamentũ in medio aquarum, diuisitq; Deus aquas ab aquis. Diuus Augustinus lib. 1. de Genesi cont. Manichæos cap. 23. Noë, & Arcam diluuii aquis innatantem considerans, cernere sibi videbatur firmamentum in medio aquarum; hac ergo ætate factum fuit firmamentum hoc, in medio aquarum. Nec minus aptè impletum videtur illud, quod ait: *diuisitque Deus aquas ab aquis*; nam Diuo Ioanne dicente: *aquæ enim populi sunt*, certè diuidens tunc populos à populis, aquas ab aquis diuisit; diuidens enim linguas, consequenter diuisit populos, ex aquarum diuisione eorum diuisio orta est. Tertia ætas ab Abrahamo vsque ad Dauidem, tertiam protendit diem, in qua terram ab aquis Deus segregauit; herbisque, floribus, & arborum amænitate exornauit; in hac quidem tertia ætate Deus Israeliticum populum, dilectam suam hæreditatem, à reliquis nationibus discreuit; vt adnotauit Diuus Augustinus præcitato loco. quarta ætas à Dauide vsque ad Babylonicam captiuitatem, quartæ diei habet imaginem, in quarta namque die solem astraque condidit, & quarta quidem ætate similiter Dauidem, & Salomonem, velut populi illius solem, ac lunam, ceteroſque Reges velut astra produxit, vt eleganter prosequitur idem Augustinus: Diiuculum huius diei fuit Dauidis imperium; sed atra nox, Babylonica captiuitas. quinta ætas ab hac Babylonica seruitute vsque ad Messiam, diem quintum, ad amussim refert; quinta enim die ex aquis volucres aduolarunt, in aquis pisces permanserunt: & persimili quidem modo quinta ætate Israelitæ ex populis gentium in Iudæam ad colendum verum Deum, Cyro facultatem dante, veluti volucres euolarunt; gentes verò, vt pisces in suis regionibus, & idolorum cultu perstiterunt. sexta ætas à Messia vsque ad mundi finem quæ perfectissima omnium est, sextæ diei similis esse perhibetur: sicut enim sexta die primum Adamum, & primam Euam Deus condidit, ita in sexta mundi ætate secundum Adamum, Christum Dominum, & secundam Euam, Virginem immaculatam, mundo exhibuit; huius sextæ diei aurora Virgo mater fuit, tunc enim mundo tenebris circumfuso illuxerunt Christi ætas sexta cœpit: hæc enim aurora & cœlestis roris, & solis iustitiæ mater fuit. Quare autem ortus illius octauo die fuerit, non parum illum commendat, cum teste Diuo Ambrosio libro quinto in Lucam, octaua summa virtutum sit, & Diuus Hilarius, *Octonarium omnium conuenientium in se vndique partium æqualitate perfectum esse asserat*. & Macrobius libro primo de somno Scipionis capite quinto tradat, Pythagoricos hunc numerum iustitiam vocasse, quia primus omnium ita soluitur in numeros pariter pares, hoc est in bis quaterna, vt nihilominus in numeros æquè pariter pares, diuisio quoque ipsa soluatur, in bis bina. Est autem obseruatione dignum, quod olim hoc mense septembri, secundum Latinorum computationem festum tabernaculorum celebrabatur, cuius loco in lege gratiæ Catholici celebramus festum tabernaculi, quod sanctificauit Altissimus. Quam autem hæc celebritas antiqua sit, non est vna omnium sententia. Vincentius in specul. historiarum, refert incœpisse ab Innocentio quarto, anno 1250. dissidentibus Cardinalibus in electione Pontificis, cum conclaue perduraſſet plusquam per annum, & dimidium; vouit beatæ Virgini celebraturum se ortum Virginis, si electionem Pontificis.

D. Aug. vbi supra. — *Gen. 1.* — *Apoc. 17.* — *D. Aug. vbi supra.* — *Aug. vbi supra.* — *Gen. 2.* — *D. Amb. l. 5. in Luc.* — *D. Hyl. lib.* — *Macrob. l. 1. de som. 1. cap. 1.* — *Vincent. in spec. hist. li. 7. c. 119.*

cis ad finem vsque breuiter perduceret; quo obtento, natiuitatis celebre festum instituit. Ioannes Belleth (id referente eruditissimo nostro Bernardino in suo Mariali) docet, festum hoc initium habuisse à reuelatione facta cuidam pio viro, qui singulis annis octaua die Septembris audiebat iucundissimam Angelorum armoniam, atque dulcem concentum, cuius à Deo interrogans causam, responsum accepit, ortum Virginis Mariæ in illa die in cœlo celebrari, sed quo tempore id contigerit, non commemorat. Cardinalis verò Baronius putat tempore Diui Augustini hoc festum non celebratum fuisse, eo ductus argumento, quod Diuus Augustinus sermone vigesimo primo de sanctis dicat: *Solius Domini, & Beati Ioannis dies Natiuitatis in vniuerso mundo celebratur, & colitur*; Verùm, qui dixerit, Diuum Augustinum per particulam illam, *Solius*, solum excludere viros, prius enim dixerat; quod nulli vnquam sanctorum legimus fuisse concessum, facilè hoc testimonium eludet: forsan tamen tempore D. Augustini (dicunt alii) hoc festum vniuersè non consueuerat agi, sed in particularibus Ecclesiis tantum in Romana tamen Ecclesia persolemne extitisse à tempore Diui Gregorii, vt antiphonarium eius declarat; adduntque apud Ecclesiam Græcam antiquiorem fuisse hanc solemnitatem, cùm in antiquioribus eorum Kalendariis inserta, & in nonnullarum Bibliothecarum membranis à Diuo Chrysostomo, Proclo, Andrea Cretensi variis orationibus collaudata iuueniatur: at his omnibus se opponens Beatus Petrus Damianus tomo primo, sermone secundo de Natiuitate, non dubitauit dicere; *quæ cunctis solemnitatibus est antiquior tempore, nequaquam debet esse infirmior dignitate.* Et quidem mihi difficile persuadeo, in Ecclesia Christi antiquiorem esse celebritatem ortus sui præcursoris, quàm suæ Matris, cum in ea nunquam dubitatum fuerit, sanctiorem natam fuisse Mariam ex vtero matris suæ, quàm Ioannem.

Bernard. de Bibo.

Card. Baron. to. 1. c. 1.

D. Aug. ser. 23. de sanctis, & Ioã. Bap. q. 26.

S. Pet. Dam.

Cæterùm ad gaudium ob natalem Virginis vniuersum orbem exhilarans reuerentes, Ecclesia canente: *Natiuitas tua, Dei Genitrix Virgo, gaudium annunciauit vniuerso mundo*; sanè Dauid fœlicem hunc ortum Deiparæ Matiæ aliquando contemplans, ad festiua exultatione illum celebrandum nos inuitauit dicens: *Exultate Deo adiutori nostro, iubilate Deo Iacob: sumite psalmum, & date tympanum, psalterium iucundum cum cithara: buccinate in neomenia tuba, in insigni die solemnitatis vestræ*; Sanctus Thomas docet per neomeniam tubam, aut nouam lunam, quod idem est, significari illuminationem nouæ Ecclesiæ per Christum: & addit inferius: *festo neomeniæ succedit in Ecclesia festum Beatæ Virginis, in qua primum apparuit illuminatio solis, id est Christi, per copiosam gratiam*: hæc ille. Ecclesiast. dixit: *à luna signum diei festi*; quia ergo ab hac noua luna recenter exorta, exordium sumpsit redemptio, & gaudium generis humani, id præuidens Regius Vates dixit: *Buccinate in Neomenia tuba, in insigni die solemnitatis vestræ*, & quidem si Abrahã gauisus est in ortu Isaac, & Anna in natiuitate Samuelis, & tota domus Zachariæ in natali Baptistæ, multò magis lætari licebit in ortu Mariæ, quæ totius extitit humanæ salutis exordium. Scio Augustinum libro de visitatione infirmorum dixisse: *Audenter pronuncio, quia principium vitæ hominis initium dolorum est, fuère Philosophi hoc non ignorantes, qui in ortu pueros lugebant, in morte autem gaudebant, hoc significãtes, quia homo ad laborem nascitur, ad quietẽ autem moritur: Sanctus ille Dauid & de ortu, & de vita filij, quem de Bersabea susceperat, in tantum est contristatus, vt, dũ puer adhuc viueret, lugens, & incœnatus maneret; mortuo autem paruulo, & gauderet, & cœnaret*; Item ad idem propositũ loquens Ambrosius lib. de fide Resurrect. cap. 2. dicit

Ecclesiast. Cath.

Psal. 80.

D. Thom. 1. 2. q. 102. art. 4. ad. 10 Idem 1. 2. q. 103. art. 3. ad. 4.

Eccles. 43.

Psalm. 80.

Gen. 20.

1. Reg. 2. Luc. 1.

D. Aug. lib. visit. Infir.

Iob. 5.

2. Reg. 12.

D. Ambr. l. de fide resurrect. c. 2. dicit sic: *Feruntur fuisse populi, qui ortum hominum lugerent, obitus que celebrarent: nec quidem imprudenter; eos enim, qui in hoc vitæ solum veniissent, mœrendos putabant; eos verò, qui ex istius mundi procellis, & fluctibus emersissent, non iniusto gaudio perfunctos arbitrabantur: Nos quoque natales dies defunctorum obliuiscimur, & eum, quo obierunt, diem celebri solemnitate renouamus.* Hæc ille. benè ergo scriptum est Ecclesiastici 7. *Melior est dies mortis die natiuitatis.* tum quia dies natiuitatis est ingressus ad miserias, tàm culpæ, quàm pœnæ vitæ huius secundum illud Iob 13 *Homo natus de muliere, breui viuens tempore, repletur multis miseriis;* sed dies mortis iusto est egressus, & liberatio ab omni pœna, & miseria, vt ait Ioannes: *Amodo iam dicit Spiritus, vt requiescant à laboribus suis;* secus autem fuit in Virgine, quæ sicut omnis peccati expers nata est, ita, & absque vlla peccati labe totum vitæ suæ curriculum peregit: nullius ergo spiritalis miseriæ, sicut in nobis, natiuitas eius præsaga fuit, & prænuncia. Vnde beatus Petrus Damianus tàm piè, quàm eruditè dixit: *Exultemus, inquam, & sicut gaudere solemus in Natiuitate Christi, ita etiam gaudeamus in Natiuitate Matris Christi: hodie nata est Regina mundi, fenestra cœli, ianua Paradisi, tabernaculum Dei, stella maris, scala cœlestis, per quam supernus Rex humiliatus ad ima descendit, & homo, qui prostratus iacebat, ad superna exaltatus ascendit: hodie apparuit stella mundo, per quam sol iustitiæ illuxit mundo, illa videlicet, de qua per Prophetam dicitur: Orietur stella ex Iacob, & exurget homo de Israel: hodiè nata est splendidissima illa Virgo, ex qua processit speciosus forma præ filijs hominum, tanquam sponsus procedens de thalamo suo: hodiè prodijt ex vtero Matris, quæ Templum fieri meruit diuinitatis:* Hæc ille. Vetus fuit consuetudo in lege scripta apud antiquos patres, vt dies ille, quo singulare aliquod beneficium à Deo obtinuerat, ipse sacratus, & solemnis esset: vnde Exod. 12 dicitur: *habebitis autem hunc diem in monimentum, & celebrabitis eum solemnem Domino in generationibus vestris cultu sempiterno.* Cum etiam Regis sententia de delendis Iudæis reuocata fuit ex Reginæ intercessione, dies ille festiuus, & celeberrimus cœpit haberi: *Isti sunt dies, quos nulla vnquam obliuio delebit, & per singulas generationes cunctæ in toto Orbe prouinciæ celebrabunt:* Ac tandem 1. Machabæorum 4. vt templi dedicationem solemni ritu colerent, diem festum cum octaua instituerunt: sic sanè sancta Mater Ecclesia, cùm ex natali huius sacratissimæ Virginis penè innumera beneficia recipiat, in eorum gratitudinem festum hoc solemne celebrat. Quod si quispiam quærat, quæ sint hæc beneficia? commemorat illa D. Bernardus serm. 2 Pentecostes, dicens: *in te Angeli lætitiam, iusti gratiam, peccatores veniam inueniunt in æternum: meritò respiciunt oculi totius creaturæ, quia in te, & per te, & de te benigna manus Omnipotentis, quidquid creauerat, recreauit.*

Exod. 12. Rsther. 9. 1. Machab. 4. D. Bernard. serm. 2. Pentecost.

Tandè si quondam Principum, & aliorum insigniù virorum ortus magna animi iucunditate celebrabatur, vt constat in l finali. C de feriis; vbi natalitia Regum, feriæ solemnes nuncupabantur, & in illis omne ius prætorium cessabat, vt adnotat Glossa ibidem: vnde D. Marco id referente, Herodes Rex in die natalis sui cœnam fecit Principibus, & Tribunis, in quorum conspectu & filia eius saltauit: &, vt tradit Plato, Persæ variis lætitiæ signis, ac celebri pompa ortum Principis regni hæredis celebrabant: &, vt scribit Porphyrius in vita Platonis; Discipuli illius natalia sui magistri singulis annis magna solemnitate colebant: ac tandem (vt testatur D. Augustinus) Plato ipse, die ortus sui ad lautum conuiuium omnes amicos suos inuitabat: si ergo natalitia eorum, qui in peccatis nascebantur, & de quorum natiuitate magis plangendum, quã lætandum foret, eo quod aditus,

l. fin. C. de ferijs. Glossa. D. Marc. 6. Plato. Porphyr. in vita Plat. D. Aug.

aditum, & viam aperit ad peccata, à quibus nemo immunis est, quoniam *in multis offendimus omnes*; vnde Tertium Concilium Toletanum docet; Christum lachrymatum fuisse in resurrectione Lazari, quia redibat ad vitam peccatis obnoxiam; si (inquam) horum natiuitas cum ingenti gaudio celebrabatur, potiori quidem iure felicem ortum beatæ Virginis celebrare debemus; cùm præterquā quod sanctus fuit, omnis futuræ sāctitatis principium extitit: quare melius, quàm quilibet mortalium, beata Virgo dicere potuisset: non mihi solum nata sum, sed parentibus, & patriæ, & fratribus, & vniuersis, qui meam opem implorauerint; & quod magis est, & mihi soli reseruatum, nata sum Deo meo, vt ex meo sanguine carnem assumat, ex meo vtero nascatur, ex meō lacte nutriatur, calore meo foueatur, & inter vbera mea commoretur.

Addo, quod si Salomon cum Israelitico populo in Dedicatione Templi ex lapidibus facti, copiosum, & magnificum sacrificium ingenti alacritate solemniter celebrauit: maiori certè gaudio Natiuitas Virginis celebrari debet, in cuius vtero, velut sacratissimum Templum, Deus ipse descendens, & humanam naturam ex ea suscipiens, cum hominibus voluit habitare, qui cum Patre, & Spiritu sancto viuit, & regnat in sæcula sæculorum. Amen.

Iacob. 3. Concil. Trid. Ioan. 11.

Cant. 3.

3. Reg. 7.

HOMILIA III.

In honorem felicis ortus Deiparæ Mariæ variis animi conceptionibus elucidantur verba illa Canticorum: Quæ est ista quæ progreditur, quasi aurora cōsurgens, pulchra vt luna, electa, vt sol, terribilis, vt castrorum acies ordinata?

Cant. 6.

PVLCHRAM hanc Angelorum interrogationē, tametsi non desint, qui ex ignorantia processisse arbitrati sint, ea tamen satis perspicua ratio mihi suader, non ignorantiæ, sed admirationi potius adscribi debere, quòd eisdē verbis, quibus quæstionem proponunt, eandem & soluunt; continent enim mirō ac singulari artificio quoddam Echo, respōdens interrogationi: si enim percontantur: *Quæ est ista, quæ progreditur quasi aurora?* Aurora, respondet Echo: cum etiam interrogant: *Quæ est ista, quæ progreditur pulchra vt luna?* luna, similiter occurrit Echo: deindè cum quærunt: *Quæ est ista, quæ progreditur electa vt sol?* sol, refert Echo: ac tandem, cum perquirunt: *Quæ est ista, quæ progreditur terribilis, vt castrorum acies ordinata?* nata respondet Echo, quasi diceret: nata est fortis, vt exercitus, & vt Minerua, quam armatam natā Gentiles fingebāt. Quadruplex hæc responsio quàm aptè in beatam Virginem conueniat, paulatim elucidemus. est enim in primis Aurora, quia præterquam sicut sol est partus auroræ; ita Christus sol iustitiæ partus fuit Virginis, vt ait Euangelista: *de qua natus est Iesus.* Certè sicut aurora prima est, quæ noctis tenebras expellere incipit, ita B. Virgo infidelitatis, & ignorantiæ obscuram noctem, quę vniuersum Orbem occupabat, Apostolo dicente: *cōclusérat omnia scriptura sub peccato*, suo clarissimo ortu concluſit. Singuli Patriarchæ, quos facer Euangelista commemorat, singulæ fuerunt horæ illius caliginosæ noctis. vnde antiqui Patres, ardentissimè agnoscere desiderātes, quot fuissent iam tranſactæ illius horæ, clamabant, vt refert Isaias, *Custos, quid de nocte?* cui interrogationi respondit Custos, iam aduentasse auroram, & dixit Custos: *venit mane.* exponit ad hoc propositum D. Augustin. præsens vaticinium dicens: Mundum interrogate Deum, qui humanæ præcipuè

Ibidem.

Matth. 1.

Galat. 3.

Isaiæ 21.

D. Aug. sup. c. 8. Ioan.

creaturæ custos est, Iob dicente: *O custos hominum*. quantum temporis deficeret ad solis ortum, hoc est, ad Christi aduẽtum, tunc ait: Deum custodem respondisse: *venit manè*. quasi diceret: non longè abest sol, cùm iam adsit aurora futura eius mater; iam infelices illę tenebrosæ horæ noctis pertransierunt, venit iam clara, aurea, & iucunda hora: id enim sibi vult: *aurora*, scilicet, aurea hora, vt periti latinæ linguæ docent, aduentus solis prænuncia. vnde Mauritius libr. de Coro Virginis ser. 32. ait: *In libro de proprietatibus rerum dicitur: Oritur lucifer in aurora, & Orientis solis præsentia nunciatur esse proxima, & vicina: præcedit enim aurora solis ortum, & eius visione omnes lætantur, & similiter Lucifer gratiæ diuinæ ortus est ab hac aurora, id est à Virgine Maria, & ipsa gemmis omnium virtutum adornata Christum solem iustitiæ non solum præmonstrauit, quinimmò in suum vterum traxit, & nobis peperit, ex quo lætata est omnis creatura.* & D. Bernardus: *Certè ô Maria, officium auroræ impleuisti: ipse enim sol iustitiæ de te processurus ortum suum quadam matutinali irradiatione præueniens, in te lucis suæ radios copiosissimè prona fudit*. hæc ille: Congruit etiam Virgini auroram vocari in suo ortu: nam sicut infirmi febricitantes adueniente aurora meliùs se habent, quia tunc febris feruor lãguescit, & minoratur; ad eundẽ modũ infirm' mũdus graui peccati morbo febricitans tẽpore ortus huius auroræ melius, quàm vnquam se habere cępit, vt non obscurè indicauit lucta illa Iacobi cum Angelo; fortiter enim pugnans cum illo, audiuit ab eo: *Dimitte me, iam enim ascendit aurora*. Certè antequam oriretur beata Virgo, Deus & homines ad inuicem sibi indixerant immane bellum; homines quidem peccatorum tela in Deum eoniiciebant, Deus autem iustitiæ suæ iaculis eos feriens, contra eosdem luctabatur; at aurora Maria adueniente, Deus ait: *Dimitte me, iam enim ascendit aurora*, quasi dicat: ortu Mariæ, ortæ iam inter nos rixæ cessent, lites pereant, controuersiæ nec nominentur inter nos. Sed & illud silentio non prætermittam, quod sicut ibi Iacob noluit dimittere Angelum, donec in illa aurora duo præcipuè beneficia acciperet, illuminationẽ intellectus, imposuit enim ei nomen Israel, quod interpretatur: *Vir videns Deum*; & carnis purificationem: *emarcuit nervus femoris eius*; non secus in ortu huius auroræ mundus cœpit illuminari, & purgari, quæ duo opera Christus postea oriens ex hac aurora mirifi. è perfecit, & consummauit. De primo enim Ioannes ait: *Illuminat omnẽ hominem venientem in hunc mundum*. De secundo D. Paulus: *Filius Dei, purgationem peccatorum faciens*. Ad hæc, quemadmodum aurora genitrix est roris, vnde D. Isidorus libr. Etymologiarum docuit, idem esse, aurora, quod *aura rorans*, sic beata Virgo, velut diuina aurora cœlestem illum rorem genuit, vt ait Euangelista, *de qua natus est Iesus*, quem Patres desiderantes clamabant: *Rorate cœli desuper, & nubes pluant iustum*, & de quo arbitror spiritu prophetico locutum fuisse Isaach eidẽ Iacob, cum benedictionem illam ei impertiuit: *Det tibi Dominus de rore cœli, & de pinguedine terræ*: per rorem enim intelligebat Christum, & per pinguedinem terræ, fœcunditatem Mariæ: ipsa enim est terra illa, de qua Dauid dixit: *Veritas de terra orta est*. Sicut item ex rore in conchilium cœlitus decidente, tùm virtute caloris solis, tùm virtute temperamenti, & dispositionum eiusdem conchilii preciosa gignitur margarita; nõ dissimiliter verbum diuinum instar roris ex christallino cœlo paterni pectoris in conchilium vteri virginei decidentis, humanam carnem induens, Spiritus sancti calore fouẽte, & generatiua Virginis potentia concurrente, inæstimabilis illa margarita confecta fuit, pro qua possidenda Saluator ipse dixit, quòd sapiens negotiator *abit, & vendit omnia, quæ habuit, & emit eam*. Et quemadmodum in aurora olim colligebatur manna; sic ex hac aurora duplex manna colligit quotidie Ecclesia Catho-

Ioh. 3.

Mauric. lib. de Cor. Virg.

D. Bernard.

Ibidem.

Hebr. 1.

D. Isido. lib. Ethymol.

Matth. 1.

Isaiæ 45.

Psalm. 84.

Matth. 13.

Catholica, & manna cõsolationis, quam instar piæ matris exhibet; & manna Corporis Christi in Eucharistia ad cibationẽ fidelium, vt in figura illius dixit Dauid:

Psalm. 77. *Pluit illis manna ad manducandum.* Tandem sicut aurora medium est inter noctem, & diem, & nonnihil ab vtroque extremo participat; ita beata Virgo particeps fuit veteris legis per noctem significatæ, & nouę, per diem designatę, vt Paulo verba clarè indicant: *Nox præcessit, dies autem appropinquauit.* Addit enim Rupertus libr. 6. in Cantic. quod *sicut aurora quotidiana finis præteritæ noctis est, & initium diei sequentis, sic Natiuitas Virginis finis dolorum, & consolationis fuit initium, finis tristitiæ, & lætitiæ nobis extitit principiũ.*

Ad Rom. 13. Rupert. lib. 6. in Cant.

Porrò iam ad celebre illud Lunæ epithetum, quo Angeli B. Virginem in ortu suo cohonestarũt, nostram dirigamus orationem. mirificè quidem ei conuenit, *lunam* appellari: sicut enim lunæ inter omnes planetas, noscitur esse velocior, ita beata Virgo velociter adeò cucurrit, vt non solum in ortu, sed ante ortum ab instanti suæ immaculatę conceptionis, vel, vt aliis placet, à puncto suæ sanctificationis, vsum rationis, & actum, quo se disposuit ad gratiam, exercuerit, vt docent D. Bernardinus Senensis, & Card. Caietanus. Cucurrit etiam adeo celeri cursu, vt post triduum mortis suæ continuo resurrexerit, & in corpore, & anima, ad superos euolarit, cum tamen reliquis, & vsus rationis amplius differatur, & corporum resurrectio in postremum iudicii diem reiecturtur: ecce miram huius mysticæ lunæ velocitatem. Sicut etiam luna, vsque in decimum quartum diem, parumve plus, semper crescit, deinceps tamen, cum plena est, maior apparere minimè potest; quinimmò exinde magis, ac magis decrescit; ita beata Virgo instar lunę, vsque ad quartum decimum annum paulò pluśve in prærogatiuis, & fauoribus cœlitùs sibi impensis semper creuit; post quam tamen plenitudinem diuinitatis per Incarnationem Verbi in vtero eius factam mira splendoris claritate corporaliter susceperit, vt meritò ei conueniat illud Ecclesiast. *qui ut luna plena, in diebus suis lucet*, non potuit ad Dei Genitricis culmen iam eleuata amplius dignitate crescere, & sublimari, quin potius exinde magis ac magis se humilians, in propria opinione apud seipsam decrescebat, & se omnibus inferiorem reputabat. Sicut itidem luna quandoque respectu solis superior, quandoq; inferior; nunc in oppositione, nunc ad latus eius adest; ita in Virgine tota hæc varietas effulsit: superior extitit soli iustitiæ, Luca attestante de Christo: *subditus erat illis*, subditus autem relationẽ dicit ad superiorem: inferior extitit, quando Christus exaltatus in Cruce, ipsa secus pedes eius adorat; deinde in oppositione fuit, cum Angelo vocante illam Dei nomine: *gratia plena*; ipsa pro singulari sua humilitate oppositit se illi, humilem, atque abiectam ancillam se compellans. Cœpit tandem à dextris eius esse in die Assumptionis, Dauide dicente: *Astitit Regina à dextris tuis in vestitu deaurato.* Quemadmodum etiam apud Romanos luna nobilitatis exemplar extitit, ita Virgo tot Regibus, ac Principibus illius originem decorantibus maximum nobilitatis plendorem secum fert. illud etiam, quod luna præ cæteris corporibus cœlestibus singulare habet, vt cum illa diaphana, & transparentia sint, ipsa corpore opaco prædita, secundum profundiores partes videri non possit, Virgines excellentiam super omnes sanctos non parum commendat. Ipsa enim instar lunæ pulcherrimæ, non corpore diaphano, vt alii sancti, quorum sanctitatis lux penetrari potest, sed opaco prædita fuit, quod intus perlustrari nequit: quia teste Dauide: *omnis gloria eius filiæ regis ab intus*: vnde sicut corporis opaci sola superficies illustratur, & videtur; ita beatæ Virginis sanctitatis solam superficiem, non profunditatem intuemur, vtpotè; quam sola diuinæ mentis acies perlustrare, ac penetrare possit.

D. Bernard. Senens. ser. de B. Virg. c. cap. 1. Card. Caiet. 3. p. q. 27. ar. 3.

Luc. 2.

Luc. 17.

Psalm. 44.

Ibidem.

possit. Deindè sicut luna in ortu suo, vt Astrologi docent, & Nautæ frequenter obseruarũt, mare, quod est in parte Orietali crescere facit, decrescere verò, quod est in parte Occidentali, sic mystica hæc luna Maria in ortu suo causa fuit incrementi sanctitatis in regionibus Orientalibus, decrementi verò idolatriæ in partibus Occidentalibus, vbi idolorum cultus maximè vigebat. Verùm licet ex omnibus his lunæ proprietatibus apta videatur comparatio Mariæ cum luna, ex multis tamen nominibus videtur illam valde dedecère, nam luna mutabilitatis symbolum est: vnde Ecclesiasticus ait: *stultus, vt luna mutatur*: luna præterea non semel maculis deturpata comparet, nec semel in fluxu suo rationis iudicium lædere solet, vnde lunaticus dicitur, qui certis temporibus iudicio caret; quandoque etiam exuberantem lætitiam parit, & cum quis modestiæ limites transiliens exhilaratur, Hispanum prouerbium ait: *la luna está sobre el ormo*: ac tandem omnes cauent, vigente luce lunę, discoperto capite incidere, ne à malefico eius influxu quidquam lædantur. Cùm prauis ergo his, & aliis perpluribus detestãdis proprietatibus scateat luna, minimè videbatur Virgo sanctissima ei comparanda. Non ignorabat certè hanc obiectionem Spiritus sanctus, & ideò quatenus luna præclaris naturæ dotibus ornata est, Virginem ei comparauit, quatenus verò nociuis proprietatibus abundat, & inconstantiæ, ac mutabilitatis symboli est, sub pedibus B. Virginis illam calcantibus eandem appositi, vt vidit dilectus Discipulus: *& luna sub pedibus eius*: in quo non pauca beatæ Virginis encomia nobis propalanda latent. In rebus quidem humanis nihil stabile, ac firmum videmus, omnia mutabilitati sunt obnoxia, Apostolo dicente: *Vanitati subiecta est omnis creatura*. Descripsit egregiè hanc rerum mutabilitatem Ouidius:

Ecclesi. 27.

Prou. Hispa.

Apoc. 12.

Rom. 8.

15. Metamor.

Cuncta fluunt, omnisque vagans formatio imago,
Ipsa quoq; assiduo labuntur tempora motu,
Non secus ac flumen; neque enim consistere flumen,
Nec leuis hora potest, sicut vnda impellitur vnda,
Vrgeturque eadem veniens, vrgetque priorem;
Tempora sic fugiunt, pariter, pariterque sequuntur.
Transit in æstatẽ post ver, robustior annus
Fitque valens iuuenis, neque enim robustior ætas
Vlla, nec vberior, nec quæ magis audeat, vlla est.
Nec sapiens sua cuique manet, rerumque voratrix,
Et alijs alias reparat Natura figuras.
Nil equidẽ durare diu sub imagine eadem
Crediderim, sic ad ferrum venistis ab auro
Tempora, sic toties versa est fortuna locorum.

Immò, non solum in rebus humanis, sed in ipsis Angelis instabilitas, & mutabilitas viguit, Iobo dicente: *Ecce, qui seruiunt ei, non sunt stabiles, & in Angelis suis reperit prauitatem.* Omnem quidem nociuam mutabilitatem ad triplex genus reuocare possumus, prima est omnium detestabilissima, à gratia ad culpam, seu à iustitia ad iniustitiã, de qua Dauid: *filij Ephrem, &c. conuersi sunt in die belli*; secunda est mutabilitas corporis in puluerem, de qua Genesis: *puluis es, & in puluerem reuerteris*; tertia mutabilitas est, quam vocant fortunæ, de qua Ecclesiasticus: *Vanitas vanitatum, & omnia vanitas, & nihil stabile sub sole.* Vt ergo Spiritus sanctus significaret omnia hæc mutabilitatis genera à Virgine supplãtari, ideò lunam, quæ mutabilitatis symbolum est, sub pedibus eius calcandam appositi; nec enim vnquam obnoxia fuit mutationi gratiæ ad peccatum, quæ mater gratiæ erat, & ab instanti suæ conceptionis impeccabilis facta fuerat; nec etiam mutationis sui corporis in puluerem particeps vnquam fuit, quæ incorruptionis singulari priuilegio donata extitit, instar corporis Christi, de

Iob. 3.

Psalm. 77.

Genes. 3.

Eccles. 1.

quo

quo Dauid: *Non dabis sanctum tuum videre corruptionem.* Non tãdem subiecta fortunæ (vt aiunt) mutabilitati, quæ in distribuendis diuitiis, & honoribus summa pollet difformitate, & instabilitate, cuius animus melius, quàm Paulus dicere potuisset: *omnia, vt stercora arbitratus sum, vt Christum lucrifaciam.* Sed proh dolor, cum diuitiæ, cum dignitates, & mundani honores vmbra ipsa instabiliores, & fugaciores sint, cultores huius sæculi nihil quam illos auidius expetunt, nihil diligentius quærũt; quam hominum amentiam contemplans noster Sanctus Antonius Paduanus, illam ad eam manifestandam, lupi fabellam adhibuit (inquit) videns lunã in aqua putei, velut in speculo representari, putans illam recentem caseum esse, ex falsa hac existimatione in puteum descendit, postea verò, cum nihil inueniret, nisi meram imaginem lunæ, & volens redire, non posset ascendere, à pastoribus confestim lapidibus obrutus fuit: Ita sanè, ait Sanctus Antonius, multis contingit, qui existimantes voluptatem, & requiem in deliciis, & diuitiis, in honore, & dignitate inuenturos fore, postea verò nihil inuenientes, præter solam imaginem, Apostolo dicente: *præterit figura huius mundi*, oleum & operam perdunt, ac misera morte intereũt; quod sanè inde ortum habuit (vt dixit ibidem Sanctus Antonius) quod *credit stultus consilio vulpis*; id est, concupiscentiæ carnalis transitorium, mutabile, & fictum bonum, verum, permanẽs, & stabile esse. Non sic B. Virgo, sed lunam pedibus calcat, vt omnia hæc caduca, & sublunaria se despexisse commonstret. E contrà quidem faciunt profani huius sæculi sectatores, lunam, hoc est, diuitiarum, & honoris caduca, & mutabilia bona super caput suum constituunt, solem verò Christũ sordidissimis peccatorum pedibus calcant, ac vilipendunt. Hanc exsecrandam impudentiam Ieremias deplorans dixit: *Conculcauerunt partem tuam:* alii *sanctificationem*, quasi diceret: nihil pendo-

Psalm. 15. *Philip. 3.* *D. Anton. Paduan. ser. 15. post Trinit.* *2. Corint. 7.* *Anton. vbi supra.* *Ierem. 12.*

runt legem tuam; quæ obseruata, sanctificatio est animarum, *facti sunt hostes eius in capite*, ac si clarius dixisset: eò peruenit amentia, ac inuerecundia cultorum huius sæculi, vt diuitias, honores, & dignitates, quæ sunt capitales hominis hostes, super caput suum, velut diadema, posuerint. Vt enim adnotauit D. Ambrosius homil. 6. in Exameron: Illi dicuntur bona caduca super caput suum gerere, qui tanti illa faciunt, vt in eminentissimo omnium loco digna illa collocari falsò arbitrentur. At cum contemplor, pedem Virginis lunæ superpositum, videtur mihi, quasi clauum infigere rotæ fortunæ, ne sua mutabilitate super illam dominari posset. nisi etiam velis dicere, (quod non ineptè dices) beatam Virginem pedibus suis lunam calcantem, nõ obscurè significare, quod si luna, quæ non semel cornuta apparet, alicuius maleuoli influxus cornibus filios suos ferire cõtendat, præsto beatissimam Virginem adesse pedibus suis illam coërcentem, ne quidquam eos lædere possit.

Thren. 1. *D. Ambros. homil. 6. in Exam.*

Cæterùm, quia parum videbatur Angelis B. Virginem in ortu suo auroræ, & lunæ contulisse, soli persimilem esse dicunt, *electa vt sol*, & meritò quidem, quia sicut sol oritur ex alto, singulari splendore rutilans, sic B. Virgo orta fuit ex alta Regum progenie: & sicut sol reliquis planetis naturæ suæ nobilitate præcellit, ita B. Virgo generis nobilitate, & splendore mortales omnes excellens, variis sanctitatis fulgoribus coruscat; & sicut sol præstantissimum est omnium mundi ornamentum, ita inter puras creaturas B. Virgo est Ecclesiæ Catholicæ præstantissimũ omnium decus, & ornamentum: ad quod alludere videntur verba illa Salomonis: *Sicut sol oriens mundo in altissimis Dei, sic mulieris bonæ species in ornamento domus eius.* & sicut sol per medias fœces pertransiens, nec minimam labem contrahit, non secus beata Virgo per fœces progenitorum suorũ, velut per aquæductum originem suã ducens, nullam maculam

Cant. 6. *Eccles. 26.*

ab eis contrahens instar solis in suo ortu purissima, ac fulgentissima prodiit; & sicut sol claritate suæ lucis cuncta astra longo interuallo superat, ita Deipara Maria diuinæ gratiæ magnitudine, ac diuinorum charismatum copia reliquorum omnium sanctitatem longè adeo excellit, vt D. Anselmus lib. de exordio humanæ vitæ cap 2. dicat: *Nihil tibi, Domina, æquale, nihil comparabile est; omne enim, quod est, aut supra te est, aut sub te est, quod supra te est, solus Deus est; quod infrà te est, omne id est, quod Deus non est*, ex quibus verbis apertissimè colliges, quam apta sit Virginis cum sole comparatio; quia cum sol quartum locum teneat inter septem planetas, necesse est, tres supra illum, & totidem sub eo esse, ita beata Virgo, instar solis supra se nihil aliud habet, quàm tres diuinas Personas; sub se vero tres Angelorum Hierarchias, quæ reliquis creaturis superiores existunt; quare beata Virgo medium quoddam est inter Deum, & Angelos, minor Deo, sed maior Angelis, ac omni alia pura creatura; & sicut sol in communicando lumen suum, ac in influendo in hæc inferiora, liberalem adeo se exhibet, vt ad eius liberalitatem, & munificentiam significandam, Antiqui (vt refert Homerus) virum quendam centimanum, hoc est, centum manus habentem, depingerent, quibus munera porrigeret; ita beata Virgo liberalis adeo extitit vt nemo sit, qui à calore misericordiæ illius se abscondat, aut materna pietatis illius viscera non sit in se expertus. Ad hæc, (vt alia non pauca præteream) quemadmodum sol est naturale illud horologium, quod summus opifex, & artifex in hac mundi Republica affabrefecit, vt vniformi, ac regulari suo cursu actiones humanas regularet, ne præter debitū tēpus fierent, ita B. Virginem, instar regulatissimi horologii, cuius nec vana vlla cogitatio in eam irrepsit, aut superflua vna vocula ex ore eius cius decidit, Deus ipse in spirituali hac Ecclesiæ Rep. constituit, vt cuiuscumque statu, & cōditionis homines per irreprehensibilem eius vitam regulari, & praui eorum mores componi possent. Vnde D. Ambros. tàm piè, quàm eleganter dixit: *Sit vobis, tanquam in imagine, descripta virginitas, vitaq; B. Mariæ, de qua, velut speculo, resulget species castitatis, & forma virtutis. Hinc sumatis licet exempla viuendi, vbi tanquam in exemplari, magisteria probitatis, quid corrigere, quid effugere, quid tenere debeatis, ostenditur.* hæc ille. Ex quibus libeat mihi ansam sumere, vt dicam, quod cum singulis hominibus bonum exemplum proximo suo exhibere incumbat, quia *vnicuiq; mandauit Deus de proximo suo*, præcipuè tamen id ad Prælatos, & Principes spectat: nam cum ipsi sint in Republica constituti velut horologium ad regulandas, & cōponendas subditorū actiones, oportet quidē instar horologii in se regulatissimos esse. hoc sanè discrimen interest tintinabulum horologii, & alia cymbala, quod hęc siue tardius, siue velocius, siue pluribus, vel paucioribus pulsationibus sonent, nemo est, qui animaduertat, aut pulsationes enumeret: at, si horologium sonet velocius, aut tardius, quàm debeat, cuncti in illud mentis aciem intendūt; & si pluribus, quàm par erat, pulsationibus sonet; omnes aduertunt, easq; enumerant, vt excessus eius clariùs innotescat, solentque tunc vulgares homines dicere: *Ebrium est horologium.* Non dissimiliter hoc interest inter Prælatos, seu Principes, & plebeios, ac reliquos subditos, & defectus, aut excessus istorum non ita facilè oculis omnium obiiciuntur, at Prælatorum, & Principum corrupti mores, & irregulares actiones omnium oculis sunt patulæ, omniumque animos grauiter offendunt, quia cum sint horologium, per quorum regularem motum subditorum actiones regulari debent, non potest vitæ illorum irregularitas, ac licentiosa vitæ consuetudo non esse omnibus infensa, molesta, ac nociua valde.

Tandem Angeli addiderunt, in Virginis commendationem: *Terribilis, vt castrorum*

D. Anselm. lib. de exord. humanæ vitæ. cap. 7.

Centum.

D. Ambros. lib. 2. de Virgin. in initio.

Cantic. 6.

ſtrorum acies ordinata: quod ſingulare epithetum, vt melius explicem, oportebit, ab incœpta metaphora Solis, minimè deſcedere. Certè D. Ambroſius in libr Exameron tradit: *quod Leo gallum, & maximè album mirum in modum pertimeſcit*, quod idē ſcripſit Plinius lib 8. naturalis hiſtoriæ, dicens: *Leonem etiam à Galli cantu terreri*, cuius rationem naturalem tradit Pierius Valerianus lib 1. quia Gallus vim ſolaris virtutis magis participat, quam Leo; ſol enim in illo adeo prædominatur, tamque ſingulari influentia in eum intendit, vt media nocte, cùm ex Antipodis ad nos deflectitur, tunc Gallus velut applaudens, eius aduentum, cantus ſui hymnis celebret, & non ſemel, ſed iterum, atque iterum canit; ex hoc ergo facilè deducemus explicationem horum verborum: *Terribilis, vt caſtrorum acies ordinata*. Dœmon enim, quamuis Leo fortiſſimus ſit, non ſolùm beatæ Virginis aſpectum formidat, ſed & eius vocem, aut ſolum nomen vehementer exhorret; cuius quidem tremoris cauſa ea præcipua eſt, quod radii ſolares diuinæ gratiæ in Maria, velut in ſole clariùs effulgent, quibus diaboliſus intuitus valde offenditur. Vel dicamus aliter, comparaſſe eam aciei benè ordinatæ, quia tàm pulchritudo, quàm fortitudo exercitus non tàm ex multitudine armorum dependet, quàm ex eo, quòd ſinguli milites illius, ita benè ſe gerant, vt nullus ab ordine ſuo recedat, & nemo proprium locum deſerat. Cùm ergò in beata Virgine omnes eius potentiæ tàm interiores, quàm exteriores perfectè adeò ordinatæ, & compoſitę eſſent, vt nulla nec latum vnguem excederet, aut à regula rationis quidquam deflecteret, quod ſanè vltra quàm dici poteſt, mirabile, ac ſtupendum fuit; cùm nullus adeò iuſtus Loth inueniri queat, cuius vxor (hoc eſt caro) aliquando caput retro non conuertat; ideò formidabilis adeo Dœmoni exſtitit, vt propterea Spiritus ſanctus eam aciei benè ordinatæ cōparauerit, aciei inquam Iſraeliticæ, vt ego arbitror: quia ſicut illa de Pharaone, & de eius exercitu victoriam tulit, ita beata Virgo de Lucifero, & omnibus eius ſequacibus victoriæ palmam abortu etiam, & incunabulis reportauit; Cùm enim aliorum ortus à Dœmone maculari ſint, vno, vel altero excepto, ex ſingulari priuilegio, Mariæ tamen ortus, & in hanc lucem ingreſſus ſanctus magis, & immaculatus fuit, quàm fuerit aliorum ſanctorum exitus. quæ omnia paucis comprehendens Beatus Petrus Damianus eleganter dixit: *Quamtumlibet aliæ ſtellæ reluceant, luna tamen, & magnitudine præeminet, & ſplendore, ſic virumque naturam Virgo ſingularis exuperat, & immenſitate gratiæ, & fulgore virtutum. Virga Ieſſe veri præuia luminis, in illa inacceſsibili luce perlucent, ſic vtrorumq; ſpirituum hebetat dignitatem, vt in cōparatione Virginis, nec poſsint, nec debeant apparere; ſicut ſol ſolus Orbem illuminat, ſic hæc ſola ſolidiori lumine & Angelos, & homines illuſtrat: Terribilis, vt Caſtrorum acies ordinata. Terribilis Dæmonibus, ordinata virtutibus, ſingularis timor malignorum ſpirituum, ſpecialis amor Ciuium beatorum.*

Ad extremum, illud non prætermittam obſeruatione dignū, quid eſt, quod ſponſus poſtquam beatā Virginem ſuaui illa auroræ, lunæ, & ſolis nomenclatura cohoneſtauerat, tandem terribilem illam appellet, cum armata, ac terribili Caſtrorum acie tremorem, ac pauorem inferente illam conferens? arbitror quidem ſponſum, vt ſignificaret vniuerſale gaudium, quod Marianus ortus vniuerſo attulit Orbi, comparaſſe illam auroræ, lunæ, & ſoli, quia aurora infirmis, luna noctu itinerantibus, ſol in tenebris iacentibus, lætitiam, & gaudium magnum ingeritiad hoc ergo ipſum cōfirmandum comparauit illam cum terribili caſtrorum acie benè ordinata, quia his, qui in captiuitate, hoſtilique obſidione preſſi iacent, nihil gratius, aut iucundius accidere poteſt, quàm ſi ingens militum exercitus in eorū ſubuentionē, & liberationem

D. Amb. lib. 5. Examer. *Plin. lib 8. natur. hiſto. Pier. Valer. lib. 1.* *Exod. 14.* *B. Petrus Damian.* *Cantic. 6.* *Cantic. 6.*

tionem adueniat. Vnde licet exercitus hostibus terribilis sit, captiuis tamen alacer valde, ac pergratus existit; cum igitur vniuersus Orbis sub misera Sathanæ seruitute iaceret, non potuit non vehementer gaudere fœlici ortu beatæ Virginis, quæ Dæmonibus terribilior esse perhibetur, quam omnia Angelorum agmina in vnum congregata. Nam præterquam à principio Dominus dixerat: illâ Dæmonis caput contriturum: *ipsa conteret caput tuum*; propheticum illud Balaam vaticinium satis idipsum cõmonstrauit: *Orietur stella ex Iacob, & consurget virga de Israel, & percutiet duces Moab, & vastabit omnes filios Seth, & erit Idumæa possessio eius.* Per hanc stellam Mariam intelligo, quæ maris stella interpretatur, filiam quidem Iacob, quia ex eius genere orta; & quia sicut Iacob luctator fuit, & supplantator Esau, ita Maria, tanquam legitima eius heres, fortissimã luctatricem aduersus Dæmones semper se exhibuit, adeò, vt illi deuicti, ac in seruitutem redacti, velut vilia mancipia virgis ab ea vapulauerint: *consurget virga de Israel, & percutiet Duces Moab.* Nec abhorret ab hac intelligentia vocasse illã, stellam; cùm nullum armorum genus ad profligendas tenebras luce fortius, & potentius excogitari possit, iuxta illud D. Pauli: *Abijciamus opera tenebrarum, & induamur arma lucis.* Deinde aliter: Sponsus volens spiritualem Virginis pulchritudinem describere, comparauit illam auroræ, lunæ, & soli, quia hæc singulari decore, ac mira pulchritudine sunt conspicua; prosequens autem idipsum, cum castrorum acie benè ordinata illam componit, quia reuera nihil aspectu pulchrius, quã militum exercitus rectè dispositus, ac fortissimis, & fulgentissimis armis præmunitus, & distertis verbis clamauit Prophera Balaham, cum videns populum Israel in varias Tribus ordinatè diuisum, & in tentoriis commorantem, in hæc verba prorupit: *quàm pulchra tabernacula tua Iacob, & tentoria tua Israel.* Atq; hinc fœminas admonitas esse velim, vt instar castrorum aciei benè ordinatæ cum pulchritudine terribilitatem coniungant, ita, vt quantò pulchriores, tantò viris earum castitatem oppugnantibus terribiliores se exhibeant, sponsam in hoc imitantes, de qua sponsus dixit: *quid videbis in Sunamite, nisi choros castrorum?* ecce laudat illam, quod non demulceret, sed terreret infectantes illam, ac seueritate sua in fugam eos conuerteret, ne quidquam diuinam maiestatem offenderet; cui sit honor, & gloria in sæcula sæculorum: Amen.

Genes. 3.

Numer. 24.

Genes. 32.

Num. 24.

Ad Rom. 13.

Num. 24.

HOMILIA IV.

In gratiam Mariani ortus multiplici eruditione de Deipara Virgine explicantur verba illa Isaiæ: Egredietur virga de radice Iesse, & flos de radice eius ascendet.

Isaiæ 11. Hilarius in Psalm. 2. Clem. Alex. lib. 1. Pedag. cap. 7. Cyrill. super Isaiæ 11. Basil. ibid. Hieron. sup. c. 11. Isaiæ. August. lib. 2. de symb. ad Catech. c. 4. & serm. de temp. Ambros. lib. de bened. Patri. c. 4. & lib. 2. de Spiritu S. c. 5 Leo ser. 4. de Natiuit. Bernard. ser. 2. super Missus est. Rupert. lib. 1. in Isai. c. 6. & lib. 11. de vict. verb. cap. 28. Tertul. lib. 5 facer.

SVAMVIS grauissimi quidam Ecclesiæ Patres, Hilarius, Clemens Alexandrinus, Cyrillus, & Basilius, omnia hæc Isaiæ verba de solo Christo *in* terpretentur; at aliorum priscorum Patrum expositionem, & intelligentiam secutus, Hieronymi, Augustini, Ambrosii, Leonis, Ruperti, Bernardi, & Tertulliani illa aptè satis expono de Matre simul, & filio, aut, vt sub metaphora virgæ, Mater, sub nomine vero floris, filius intelligatur; sic enim loquitur Diuus Ambrosius: *Radix, familia Iudæorum, virga Maria, flos Mariæ, Christus*; eisdemque verbis vtuntur præcitati Patres, quorum expositionem probat Ecclesia Catholica, dum canit: *virga Iesse floruit, virgo Deum, & hominem genuit.* Et quidem in sacra Scriptura perplures virgas reperio, quæ dum B. Virginem adumbrant, intelligentiam hanc mirificè astruunt: inter has insignis fuit virga Aaronica, de qua sacra narrat Numerorum historia, quod cum disceptatio orta esset de dignitate

Marcion. c. 1. & lib. cõtra Iudæos cap. 9. Eccles. Cathol. Num. 17.

sacerdotali obtinenda, quibusdam vsurpare volentibus, iussit Deus singulos afferre virgas, & cui' virga germinasset, ille in sacerdotalem dignitatem diuinitus electus haberetur. Contigit, vt Aaronis virga germinaret, & turgentibus gemmis emitteret flores, qui foliis dilatatus in amygdalas tandem sunt deformati. Ex duplici capite virga hæc beatam Virginem præfigurabat, tùm, quia sicut virga florem suum producit absque aliqua sua diuisione, aut scissione, ita B. Virgo absque Virgineæ suæ integritatis violatione suauissimum illum florem Christum Dominum germinauit; D Bernardo dicente serm. 2. super Missus: *nec virgæ virorem floris lædit emissio, nec Virginis pudorem sacri partus editio*: tùm quia teste Pierio Valeriano, arbor amygdalina symbolum fuit castitatis, & cõtinentiæ apud antiquos, & inter omnes arbores hoc habet peculiare, quod prima omnium emittit flores; quod non obscurè prænotauit Mariam omnium castissimam primam inter omnes emisisse votum virginitatis, vt ex D. Bartholomæo Apostolo, refert Abdias, in vita illius. Sed & aliud singulare arcanum latet in eo, quod virga illa amygdalina esset. Fuit olim oppidum quoddam nomine Luza, quod secundum D. Hieronymũ lib. de nominibus hebraicis: *amygdalum*, significat; hoc tamen nomen Iacob Patriarcha mutauit, nuncupans illud *bethel*, quod *domus Dei* interpretatur; viderat enim ibi scalam stantem super terram, & cacumine suo cœlum tangentem, & Dominum innixum scalæ; nec illic esse aliud, nisi domum Dei, & portam cœli; Ecce ergo hodie nascitur amygdalus, existit Luza, post paucos annos futura Bethel, hoc est, domus Dei, in qua plenitudo diuinitatis corporaliter habitabit. Scio de illa Bethel dictum esse: Ieroboam vitulum in eam immittentem, Idololatriæ sedem fecisse, ob idque nuncupatam fuisse; *Bathauẽ*: at hæc est mira excellentia huius sacræ, & mysticæ Bethel, quod nunquam in Bethauen migratura sit; semper erit ab omni peccato aliena, nullus vnquam in ea erit locus vituli Ieroboami: Tum deinde, quod sicut amygdalus, quasi quoddam Euangelico munere fungens, bonæ spei nos plenos facit; etenim constat ex eius prouentu, totius anni copiam præsumi, Poeta canente:

Contemplator item, cùm se nux plurima siluis
Induet in florem, & ramos curuabit olentes;
Si superant fœtus, pariter frumenta sequentur.
Magnaque cum magno veniet tritura calore.

Ita mistica hæc virga amygdalina recens orta spiritualium frugum largitatem, ac diuinorum charismatum copiam pollicetur, cum ex ea producendus sit Christus Dominus, bonorum omnium scaturigo, qui amygdali fructui persimilis est, vt eleganter prosequitur D. Augustinus: cùm enim comparasset Deiparam Mariam virgæ Aaronicæ, dixit: *Virga ecce protulit, quod ante non habuit, non defossa sarculo, non animata succo, non fecundata seminario, & tamen, cum illic deessent vniuersa iura naturæ, protulit virga, quod nec semine suggeri potuit, nec radice. Virga illæ Aaron, Virgo Maria fuit*; post hæc continuò subiungit: *Quod ergo virga illa nuces nobis produxerit, imago Dominici corporis fuit; nux enim tria habet in suo corpore, substantiæ vnionem, corium, testam, & nucleum. In corio, caro, in testa ossa, in nucleo interior anima comparatur*; hæc ille. Itaque sicut olim quædam arbores infelices habebantur, vt tradit Plinius; tales, salix, Betulla, & vlmus infortunatæ erant (serui enim dominorum sæuientium iussu virgis vlmeis corripiebantur) Magistratuum virgas Betulla suppeditabat; si tales deerant, vicem illarum salignæ virgæ supplebant, vt ex Prudentio de Romano martyre ostendit hymnus: salix autem symbolum erat sterilitatis, eò, quod à se semen infe-

D. Bernard. ser. 2. super missus.

Pier. Valer. lib. 51.

S. Barth. Ap. Abdias.

D. Hieron. lib. de nom. hebr.

Gen 28.

Bas. 12.

D. Aug. loc. præcit.

Num. 17.

Plin. lib. 6. natur. hist. c. 16. & lib. 24. c. 9.

cundum est; vel, quod vt Porphyrius in Homerum asseruit) salicis semen vino propinatum sterilitatem inducat. Aliæ arbores apud eosdem antiquos, felices, & fortunatæ natæ censebantur, vt Platanus, Cedrus, Cypariſſus, Laurus, Oliua, Palma, Vitis, vnde ex frondibus quarundam illarum coronas texebant ad redimenda triumphantium capita. ad hunc fœlicium arborum numerum aggregãda venit Amygdalus, cùm reuera reliquas omnes multis nominibus præcellat. nam si fructum quæras: gignit vtiliſſimum, atque ſuauiſſimum; ſi celeritatem amas, non differt, ſtatim ante omnes efflorescit; ſi diuturnitatem deſideras, durat nucleus in plures etiam annos; ſi delectat arboris veneſtas, & gratia, profert pulchros flores aſpectu valdè gratos; ſi conſtantiam beneficentiæ laudas, poſtrema certè inter omnes arbores foliis ſpoliatur; ætatem ferè diutiſſimè, ſaluo frondium virore. Quæ omnia cùm apiè ſatis beatæ Virgini conuenire compertum ſit; ipſa enim præclarum adeò fructum produxit, vt æterni Patris fœcũditas præclatiorem non produxerit; pulchrum etiam adeò, vt ſolus eius intuitus beatos intuentes reddat: ipſa tamen celeritate florem virginitatis emiſit, vt Dauid diceret: *adducentur virgines poſt eam;* *Pſalm. 44.* ipſa adeò conſtans, vt velut immobilis columna à patibulo Crucis non diuerterit, Ioanne dicente: *ſtabat iuxta Crucem* *Ioan. 19.* *Ieſu Mater eius.* Ac tandem, cum ipſa ortu ſuo, vberratis cœleſtium bonorum, qua Eccleſia vniuerſa ſecundata erat, certum prognoſticum eſſet, meritò per amygdalinam virgam deſignatur.

Multa præclara commemorat ſacra Scriptura lib. Exodi, operatũ fuiſſe Moyſen per virgam hanc Aaronicam, inter quæ illud valdè memorabile fuit, quod Pharaonem, & Aegyptios eius in mari rubro ſubmerſit, glorioſam Iſraelitis de hoſtibus ſuis victoriam conferens; vnde intelligetis difficilem locum Canticorũ præſenti argumento, in quo virgæ Virginem comparamus, accommodatiſſimum: *Equitatui meo in curribus Pharaonis* *Cant. 1.* *aſſimilaui te amica mea.* ad huius loci germanam intelligentiam, præſupponere oportet, quod cum Pharao, multis Aegyptiis illum ſtipantibus, perſequeretur filios Iſrael, proximis illis ad mare rubrum, Moyſes aquas illius virga tangens, viam aperuit, per quam ſicco pede filii Iſrael pertranſire poſſent, ac hoſtiũ vanam ſpem illos occidendi deluderent. Immò, ſi credimus Origeni, qui ex antiquiſſima traditione illud accepiſſe affirmat, duodecim vias per mare rubrum aperuit, vt ſingulæ tribus, quæ duodecim erant, per duodecim vias commodiùs, ac breuius peruaderent, quod quidem non obſcurè mihi videtur dixiſſe Dauid em, dum cecinit: *Qui diuiſit mare rubrum* *Pſalm. 135.* *in diuiſiones,* non ait, diuiſionem, ſed diuiſiones, vt ſignificaret, non vnam, ſed, plures vias apertas tunc fuiſſe: & quod mirabile etiam eſt, & obſeruatione digniſſimum, quod viæ illæ floribus conſitæ inſtar amœniſſimi prati repentè cõparuerunt, vt non ſolũ ad fugiendos hoſtes, ſed ad voluptatem capeſſendam inſeruirent non eſt hoc commentum noſtrum, cùm id non obſcurè nobis teſtentur verba illa libri Sapientiæ, vbi Salomon varios fauores commemorãs, quibus Deus populum Iſraeliticum proſequutus fuerat, ait: *In mari rubro via ſine* *Sap. 19.* *impedimento, & campus germinans de profundo ximio, per quem omnis natio tranſiuit, quæ tegebatur tua manu, videntes tua mirabilia & monſtra.* Poſtea autem Aegyptii ira perciti, eaſdem maris rubri vias ingredientes, aquis, quæ diuiſæ fuerant, in vnum confluentibus, fluctibus earum ſubmerſi, repentina morte mulctati fuerunt. ad hanc ergo hiſtoriam alludens, comparat beatam Virginem equitatui ſuo, victoriam reportanti contra currus Pharaonis ſed hinc emergit difficultas huius loci: nam Iſraelitæ, pedites egreſſi ſunt *Exod. 13.* de Aegypto, ſuppellectilem ſuam ſupra dorſa portantes, non erant equorum mul-

Exod. à c. 4. vſq; ad c. 17.

Orig. hom. 5. in Exod.

multitudine, atque armorum copia præmuniti, quis ergo erat equitatus iste ex parte populi Israelitici? Respondet ingeniosè satis Rupertus super caput primum Canticorum; equitatum hunc fuisse potentissimam illam Moysis virgam, cuius mirabili virtute populus Dei instar fortissimi, ac munitissimi equestris exercitus, hostes profligauit, atque interemit, gloriosāq; de illis reportauit victoriam. verba Ruperti, hæc sunt: *Quisnam fuit ille meus equitatus in curribus Pharaonis, vel quomodo in curribus Pharaonis? magnum, & mirum spectaculum respicienti inde currus Pharaonis, hinc equitatum meum. Currus nāq; Pharaonis valdè multi ferro armati plerique etiam auro, vel argento insigniti fuerunt; equitatus autem meus, virga mea fuit, virga Moysi, & Aaron.* hæc ille. Sed quomodo (inquit) virga inanimata equitabat, quomodo contra superbos Pharaonis currus militabat? Respondeo hoc modo equitasse, & militasse, quia versa in colubrum, deuorauit virgas Magorum; percutiens aquas fluminis, illas vertit in sanguinem; extensa super riuos ad paludes, eduxit pœnè infinitas ranas; quatiens puluerem, fecit cyniphes, homines, & iumenta pungentes, perire; muscas insuper, quibus domos, & rura impleuit: fecit deinde, vt morerentur omnia animantia Aegyptiorum, & in hominibus exorta sunt vulnera vesicarum turgentium. quid plura? equitauit, atque viriliter pugnauit, virga illa, cùm extensa in cœlum, tonitrua eduxit, & grandinem mixtum igni, ac fulgura super terram Aegypti cadentia; deinde extensa super terram, ascendere fecit locustam, & deuorauit omnem herbam, quæ residua fuerat grandini; fecit rursus, vt tenebræ densissimæ vniuersam Aegypti terram occuparent, ac nouissimè eleuata super mare diuisit aquas, & viam floribus stratam aperuit, vt filii Israel securi, ac lætabundi eam pertuderent; iterumque reducta super mare, operuit aquis currus, & equites Aegyptiorum. Rectè ergo (inquit Rupertus) virga talis dicitur equitatus Domini, quæ contra tot currus, & equites Pharaonis sola sufficit, & victoriam peregit. In hoc ergo sponsus assimilat Virginem equitatui suo, quod sicut virga illa virgas maleficorum, & incantatorum deuorauit, & omnem superbiam Aegyptiacam contriuit; necnon etiam germinauit, fronduit, floruit, non plantata, non succo terræ humectata, sed virtute cœlesti super vsum naturæ prouecta; sic Beata Virgo cunctam prauitatem hæreticam interemit, superbiam Diaboli deiecit ortu suo sancta, conceptu florida, partu fructifera, ac Virgo semper incorrupta manens; quibus Deiparam Mariam de tribus infestissimis hostibus, Diabolo, Mundo, & Carne celebrem victoriæ palmam reportasse, nemo est, qui non videat. Timeat ergo hanc virgam caro, expauescat mundus, contremiscat Lucifer; sed, & paueāt, atque metu tabescant scelerati homines diuinæ legis præuaricatores, præcipuè tamen turpissimis libidinis laqueis irretiti; hos enim castissima Virgo, instar Mosaycæ illius virgæ, quæ Magorum virgas deuorauit, perdet, atque cōsumet. Mater quidem dilectionis est, non diffiteor, sed nonne simul & timoris? dilectionis bonis, timoris malis; non virga tantum consolationis est: *Virga tua, & baculus tuus, ipsa me consolata sunt*, verum etiam est virga iræ, & virga furoris improbis, qui dilectione repudiata Deum per pœnitentiam placare non student: his mater est iustissimi timoris, & supplicii: *Reges eos in virga ferrea*; in cuius figura olim Ieremias vidit *virgam vigilantem*, quæ beatam Virginem adumbrabat, & post illam vidit, & extimuit, *ollam succensam*, &, vt hæc præcedentibus consonent, LXX Interpretes, & Theodotion, dicunt illam fuisse *amygdalinam*, seu *nuceam* instar Aaronicæ virgæ. cur autē primo nuceam, cur vigilantem, cur ollam postea vidit succensam? non meam, sed D. Augustini responsionem audiamus, sermo-

Rupert. in c. 1. Cant.

Exod. 4. 7. & 7. 14. 10. 14.

D. Rupert.

Psalm. 22.

Psalm. 2. Ierem.

LXX. Interp. Theodot.

D. Aug. sermone 98. de tempore, vbi ait: *Vita, & mors ponitur ante faciem nostram; & vita quidem Christus in sacramento mortis, mors autem Diabolus in figuram ollæ succensæ; si ergo peccaueris, possionem tuam pones tanquam ollam succensam; si autem iustè egeris, efficietur portio tua in virgam naceam.* hæc D. Augustinus. Sed, & respondeat D. Ambrosius

D. Amb. in Psal. 19. in Psalmum 19. dicens: *quoniam qui baculo non corrigitur, mittitur in ollam, vt ardeat, & tabescat, ideo ad Prophetam Ezechielem dicitur, accipite tibi fuscinem, & accipies iniquitates domus Israel & consummabis, & tabescent in suis iniquitatibus.* itaque beata Virgo per omnia Christum imitans. sicut ipse mors est malis, vita bonis, ita, & ipsa probis, & pœnitentibus est pia Mater; impiis verò, & impœnitentibus, crudelis nouerca. Atque hinc est, antiquum serpentem, nihil præter Christum, magis expauescere, quam mysticam hãc virgam, quæ caput eius contriuit, Isaia attestante: *pauescit Assur virga percussus;* à quibus verbis non dissonant illa alia Iobi: *In oculis eius, quasi hamo capiet eum;*

Isai. 30.

Iob. 40.

fuit enim beata Virgo virga, ex qua pependit esca carnis Christi, sub qua latebat hamus diuinitatis, quo captus fuit antiquus ille Leuiathan, humani generis infestissimus hostis, vt eleganter his verbis prosequitur Petrus Damianus: *Cum in eo serpens iste per manus persequentium, escam corporis momordit, diuinitatis illum aculeus perforauit. Prius verò eum in miraculis Deũ cognouerat, se ded cognitione ad dubitationem cecidit, quando hunc passibilem vidit. quasi hamus ergo fauces diglutientis tenuit, dum in illo esca carnis apparuit, quam deuorator appeteret, & diuinitas passionis tempore latuit, quæ necarot. In hamo eius Incarnationis captus est: quia dum in illo appetijt escam corporis, transfixus est iaculo diuinitatis. Ibi quippè inerat humanitas, quæ ad se deuoratorẽ duceret; ibidi iuinitas, quæ perforaret; ibi aperta infirmitas, quæ prouocaret; ibi occulta virtus, quæ raptoris fauces transfigeret; in hamo igitur captus est, quia inde interijt, vnde momordit, & quos iure tenebat, mortales perdidit, quia eum, in quo ius non habuit mortis, appetere in morte præsumpsit.* Sed, & aliter etiam video Dœmonem captum ab hac mistica virga, Iobo dicẽte: *Nonne illudes ei, quasi auí;* solent quidem aues hoc artificio capi: inungitur virga visco, cui, si auis insideat, tenaci visci virtute comprehensa manet; non dissimiliter Dœmon, quem sub metaphora auis, aptè intelligi docuit Christus Dominus, in parabola seminis, volucrem cœli illum appellans, captus fuit ab hac mistica virga, quæ per desponsationis vinculum, velut visco coniuncta Iosepho, Diabolum fefellit, ne eius virginitatem aduertere; vt docuit his verbis Ambrosius: *Vt virginitas Mariæ falleret Principem mundi, qui, eã desponsatam cerneret viro, partum non potuit habere suspectum.*

Iob. 40.

Luc. 8.

D. Ambr. in Nat. Dom.

Cæterum; iam virgas alias beatam Virginem adumbrantes, breuiter percurramus, & ad florem ex hac virga sacra exortum accedamus. Arbitror, virgam illam, quam Iacob iam iam moribundus in modum sceptri adorauit, cuius meminit D. Paulus Epistola ad Hebræos, dicens: *fide Iacob moriens, singulos filiorum Ioseph benedixit, & adorauit fastigium virgæ eius;* sic enim legit nostra Vulgata, sic etiam verterũt Septuagiata Interpretes, sic etiam transtulêre ex græcis Patribus, Chrysostomus, Theodoretus, Theophylactus, Oecumenius, Photius, Geghentius; ex latinis verò, Anselmus, Primasius Aymon, Eucherius, & Hugo Victorinus: quodque caput est in hanc sententiam, laudauit Synodus generalis lectionem hanc in Epistola Pontificis Adriani. Cõueniunt omnes patres, virgam illam, cuius fastigium adorauit Iacob, virgam esse Iosephi filii sui, quam, tanquam pro-Rex Aegypti, velut regium sceptrum in manu ferebat; quæ propterea aptè Virginem præfigurabat, quæ virga erat Iosephi, cui in coniugem fuerat data, fastigium huius virgæ, Christus Dominus erat, Iacob ergo præuidens in spiritu Iesum florem Iesseum ex virga Maria nasci-

Ad Hebr. 11.

D. Chrysost. Theodoret. Theophil. Oecumenic. Photius. Geghentius. D. Anselm. Primasius. Aymon. Eucherius. Hug. Vict.

Esther. 5. nascituram, honorauit virgam cum fastigio. Præfigurauit etiam eandem Virginem virga aurea Assueri, quam extendebat in signum clementiæ; & per virgam Ionathæ, quæ melle respersa, principis famem mitigauit, ac robustiorem reddidit; necnon per virgam illam, quam vidit Ioannes, *qua mensurabantur Templum Dei, & altare, & adorantes in eo*, ac tandem per virgam Zachariæ, quam, *decorem* vocauit; est enim B. Virgo, velut virga Assueri, quæ dum ad nos per pietatem suam extendit, ad Asserum, beatitudinem significantem, nos introducit; in cuius figura legimus, Bersabæam impetrasse apud Regem filio suo Salomoni regnum: & sicut olim prætores solebant virga leuiter percutere seruos super capita, quando volebant eos libertate donare, iuxta modum, quem refert Gloss in §. multi, & in verbo: Vindicta, Instit de libertinis: sic, cum Christus cor nostrum suauiter percutit virga deuotionis Mariæ, liberos nos facit à seruitute Diaboli, ac speciali amoris vinculo nos secum coniungit: fuit etiam velut virga Ionatę, dulcissimum fauum carnis Christi nobis porrigens, quo alimur, & nutrimur, & ad pugnam fortiores, & robustiores reddimur. Est insuper, velut virga mensurans omnes fideles; ad triplicem enim classem omnes ills reducuntur; ad virgines, ad continentes post naufragium virginitatis amissæ, & ad vxoratos. Hi omnes, si velint, ad normam, & mensuram Marianam se aptare, & per eius actiones vitam suam regulare, maximum in dies virtutis incrementum suscipient: vnde D. Ambros. ait: *Sit vobis, tanquam in imagine descripta virginitas, vitaque beatæ Mariæ, de qua, velut è speculo refulget species castitatis, & forma virtutis; hinc sumatis, licet, exempla virtutis, vbi, tanquam in exemplari, magisteria expressa probitatis, quid corrigere, quid effugere, quid tenere debeatis, ostendit.* hæc ille. Denique per virgam Zachariæ aptè Virgo præfiguratur; sic enim ille ait: *Assumpsi mihi duas virgas, & vnam vocaui,*

Gloss. §. mul.

1. Reg. 14.

D. Ambros. lib. 2. de Virgin. in init.

Zach. 11.

decorem, aliam, funiculum; virga, quæ funiculus nuncupabatur, Euam prænotabat, quæ funibus peccatorum nos constrinxit; virga verò quam appellauit, decorem, B. Virginem significabat; decorã quidem in sua conceptione, decoram in ortu; sed & magis decoram in germinatione floris, & fructus: sicut enim virga tunc pulchrior, & omnium oculis gratior apparet, cum floribus, & fructibus ornatur, ita tunc venusta magis, ac decora mistica hæc virga extitit, cùm flos de radice eius ascendit, & velut ab arboris virga Iesus benedictus, fructus ventris eius ab illa pendebat.

His adnectamus varias conditiones virgæ, variosque virgarum vsus, & munera, ex quibus nuper exortæ Virginis excellentia non parum illustrabitur. Inter virgas quædam rectæ, aliæ abliquæ, & extortę nascũtur; Omnes quidem sumus virgæ ex illa prima arbore, quam Deus à principio creauit, primo scilicet parente pullulantes, sed nos peccati originalis obliquitate extorti concipimur, & nascimur, at B. Virgo absque vlla peccati obliquitate virga recta nata est. Philosophi dicunt, rectum illud esse, cuius medium non dissentit ab extremis: Duo extrema vitæ B. Virginis fuisse natiuitatem, & mortem, nemo ambigit; cùm ergo vita eius sancta, & recta semper fuerit, consequens est, extrema illa, natiuitatem, & mortem, sancta, & recta fuisse, & quidem si Deus fecit hominem rectum (vt ait Ecclesiastes) nemo dubitare debet, matrem creasse rectam, non enim par erat, in hoc seruum præferri Matri. & sicut virga absque susceptione seminis, cœlesti influentia adiuta, innata sua virtute concurrente, florem germinat, & fructum producit, sic mistica hæc sacra virgo absque humano semine, Spiritu S. illam obũbrãte, ac fecunda eiusdem Virginis generatiua potentia concurrente, Christum florem & fructum omnium pulcherrimum peperit: & sicut virga vento flante cõtremiscere solet, ita Virgo ad flatum salutationis

Eccles. 7.

tionis Angelicæ tota contremuit: *Turbata est in sermone eius*; vnde ad tremorẽ illum expellendũ, continuò Angelus dixit: *Ne timeas Maria, inuenisti enim gratiã apud Deum*: & sicut tenera virga valde flexibilis est, sic, & B. Virgo facilius, quàm oẽs sancti, ad preces nostras flectitur, ac iustis fidelium petitionibus annuit; vnde Bern. ait: *Quid ad Mariam accedere trepidet humana fragilitas? nihil austerum in ea, nihil terribile, tota suauis est, omnibus offerens lac, & lanam.* Deniq; persimiles adeo sunt: *Virga, & Virgo*; vt per solam vltimã literam inter se differãt; virga enim finitur in, A, quæ prima litera esse nescitur alphabeti latini, Virgo verò finitur in, o, quæ est vltima litera Alphabeti Græci: Ioannes autem in sua Apocalypsi, filium, ait, Mariæ vocari vtramq; hanc literam, a, & o; *Ego sum Alpha, & Omega, principium, & finis*; sicut ergo duæ istæ literæ; a, & o; finiunt, ac perficiunt duplicem hãc vocem: *Virga, & Virgo*; ita Christus Dominus ex Virgine carnem assumẽs, & fecit Mariam virgam, florem, & fructum germinantem, & constituit illam præclarissimam omnium Virginẽ, virginitatis eius integritatem non solùm non violans, sed augens, & exornans, Ecclesia Catholica canente; Christum Dominum ortu suo virginitatem Matris nõ minuisse, sed sacrasse. Vnde, sicut, si teneram virgam assumas, & extremitatem extremitati coniungas, inde litera, o, resultabit, ita, si ex hac mystica virga duas illas extremitates secundùm naturam valde inter se dissidentes, Virginitatem, scilicet, & fecunditatem cõiungas, inde *Virgo* prodibit per literam o, quæ vndique clausa est, satis aptè significata, cum, secundùm Catholicam fidem virgo in conceptu, & virgo post partum semper remanserit. Ad extremum, sicut pastor virga vti solet, vt in itinere regat, & dirigat gregem, ne in vetita ingrediatur; ita Christus Dominus, supremus omnium Pastor, Ecclesiæ Catholicę gregem, media hac mystica virga, scilicet B. Virgine, gubernat, ac dirigit. vnde ci aptè congruunt illa verba Dauidis: *virga directionis, virga regni tui*, cum errantes oues dirigat, vt ad ouile, & pastorem suũ reuertantur. Virga etiam vti solent viatores, cuius vsum non interdixit Christus Dominus Apostolis, Marco dicente: *& præcepit eis, ne quid tollerent in via, nisi virgam tantum.* Deseruit quidem virga viatoribus, ad hæc præsertim duo, & ad leuamen laboris, & ad percutiendos canes, si quos ad mordendum viatorem inuadere contingat; non secus nos viatores, atq; peregrini, vt vocat nos Apostolus, hac mystica virga valde indigemus, quã si corde per deuotionem, ore per inuocationem, manu per imitationem gestauerimus, interius mirificè recreati, à Dæmonum incursibus, qui velut immanissimi canes nos dilacerare contendunt, liberabimur, atq; protegemur. vnde D. Bernardus tàm piè, quàm elegãter ad id nos exhortans, ait: *Si criminum immanitate turbatus, conscientiæ fœditate confusus, iudicij horrore perterritus, barathro incipias absorberi tristitiæ, & desperationis abysso, cogita Mariam in periculis, in angustijs, in rebus dubijs Mariam inuoca, non recedat ab ore, non recedat à corde, & vt impetres eius orationis suffragiũ, non deseras conuersationis exemplum.*

Ysaiæ 1. Ibid. — Psalm. 44. — Marc. 6. — 1. Petr. 2. — D. Bernard. hom. 2. super Missus est. — Apoc. 1. — Ecclesia Catholica.

Porrò, iam reliquum est, vt cætera, quæ in verbis illis latent arcana, referemus. *& flos*, ait Isaias, *de radice eius ascendet*; equidẽ hunc florem esse Christum, qui de seipso dixit: *ego sum flos campi*, præterquàm communis est Patrum intelligentia, clarè liquet ex Paraphraste Chaldæo, qui eum locum vertit in hunc modum; *egredietur Rex de filijs Iesse, & Christus de filijs filiorum eius vngetur*. Vnde Diuus Hieronymus ex hoc loco explicat verba illa Matthæi: *vt adimpleretur, quod dictum est per Prophetas: Quoniam Nazaræus vocabitur*, quæ verba nullibi reperiuntur; ipse autem dicit, hæc esse, quia legit, *& Nazaræus de radice eius consurget*; Nazaræus enim idem est, quod, floridus. alij ex Hebræo vertunt: *ex radice eius consurget separatus*, aut *Custos*; quæ rectè Christo congruunt, cum ipse

Isaiæ 11. — Cant. 2. — Paraphrast. Chald. in. 11. Isaiæ. — D. Hieron. Matth. 2.

ipse sit separatus, & segregatus à peccatoribus, vt loquitur D. Paulus: insuper, & vigilantissimus Custos omnium, vt vocat illum Iob. Scio Burgensem velle, Christum Nazaræum vocari ab illo Psal. 131. *Super ipsum autem efflorebit sanctificatio mea*, quod idem est, vt explicat ipse, ac si diceret: *super ipsum efflorebit Nazareitas sua*, seu, *consecratio sua*: hic ergò flos, Christus Dominus floruit quidem in natiuitate, languit & emarcuit in flagellatione, aruit in morte, & refloruit in Resurrectione, vt in persona eius dixit Dauid: *& refloruit caro mea*. Si flores ad multa vtiles sunt, vt ad flagrantiã, & suaueolentiam, ad pastum, & ad medicinam propter liquores varios, qui ex illis exprimuntur, ac tandem ad contexendam coronam; hæc omnia Christo excellentiori modo conuenire nemo diffitebitur, qui considerauerit odorem sanctitatis eius per totum mundum diffusum; vnde illum præodorans Iacob dixit: *Ecce odor filij mei, sicut odor agri pleni*; agrum plenum, vocat beatam Virginem gratia plenam, ex qua flagrans hic flos prodiit, cuius odorem participans Apostolus dicebat: *Christi bonus odor sumus*; ex hoc flore expressus fuit salutifer ille purpurei sanguinis liquor, in medicinam spiritualium vulnerum animarum. ad pastum etiam hunc florem prodesse nemo negabit, qui Christum audierit dicentem: *Ego panis viuus, qui de cœlo descendi*; ex hoc tandem flore contexendam esse coronam ad redimenda sanctorum capita, disertis verbis edixit Isaias Propheta: *In die illa erit Dominus exercituum corona gloriæ, & sertum exultationis, residuo populi sui*. Hugo de sancto Victore miscellanea 2. septem floris proprietates describit; ait enim esse subtilem, tenerum, mollem, leuem, odoriferum, pulchrum, & vtilem. Ecce Christum subtilem, per corporis extenuationem, tenerum per amorem, mollem per mansuetudinem, leuem per paupertatem, odoriferum per vitę sanctimoniam, pulchrum, per vultus venustatem cum singulari modestia coniunctam, vtilem, per doctrinam, carnem, & sanguinem, quibus animam fidelium variis modis cibat, & potat.

Ad extremum, illud silentio minimè prætermittam, quid sibi velit Isaias propheta, dum postquàm dixerat: *Egredietur virga de radice Iesse*, continuò subnectit: *& flos de radice eius ascendet*: cum alioquin sufficere videbatur dicere: *& flos de virga eius ascendet*: at consultò Prophetam verba illa: *de radice eius*: addidisse existimo, vt Christum Dominum, & Mariam ex eadem Dauidica radice oriundos fore, atque adeo corpus Christi, quod intra Virginis vterum erat efformandum, non fictum, aut phantasticum, instar corporum, quæ Angeli solent assumere, futurum esse, sed verum & humanum, quale habuit ipsa radix Dauidica, apertè commonstraret. Accedit, quod & idipsum confirmat, si vim faciamus in verbo illo, *flos*, nam sicut flos producitur ex subtiliori substantia, & puriori succo ipsius plantæ; sic Christus Dominus instar floris secundum carnem, formatus fuit, ex subtiliori substantia, & puriori sanguine immaculatæ Virginis, vnde D. Bernardus libr. 8. de consideratione dixit: ex verbis istis Isaiæ: *& flos de radice eius ascendet*, conuinci falsitatem erroris quorundam hæreticorum dicentium; corpus Christi fuisse desumptum ex materia cœlesti. Cui sit honor, & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

Ad Hebr. 7. *Iob. 7. Burgensis.* *Psalm. 131.* *Psalm. 27.* *Genes. 27.* *2. Corint. 2.* *Ioan. 6.* *Isaiæ 28.* *Hugo de S. Victore miscel. 2. lib. 4. tit. 27.* *Isaiæ 11.* *D. Bernard. lib. 5. de cõsideratione.*

HOMILIA V.

Beatam Virginem natam fuisse pulcherrimam omnium fœminarum, eiusq; pulchritudinem libidinem eam intuetium extinxisse, Sanctorũ Patrum monumentis, ac variis rationibus commonstramus; pariterq; de fulgore vultus illius, capillorum colore, & corporis suaueolentia disserimus.

VIDEBITVR fortasse alicui superuacaneum esse, commendationẽ B. Virginis à pulchritudine corporis petere, cum hanc diuina eloquia detestentur. Sancti Patres fugiendam admoneant, ac Philosophi antiqui non pauci contra illam præclara multa scripserint. Certè, si diuina eloquia consulimus, Ecclesiasticus dixit: *Vestigium cordis boni, & faciem bonã difficile, & cum labore inuenies*; & alibi: *Ne circumspicias speciem alienam: propter speciem mulieris multi perierunt.* & ibidem: *Virginem ne circumspicias, ne forte scandalizeris in decore illius.* Et prouerb. vltimò: *Fallax gratia, & vana est pulchritudo*, vel, vt Hebræus codex habet: *Mendacium est gratia, & vanitas est pulchritudo.* Isaias etiã dixit: *Exortum est fœnum, & cecidit flos, & decor vultus eius deperijt.* & Iob: *Deuoret pulchritudinem cutis eius, consumat brachia illius primogenita mors*; imò Deus execrari videtur pulchritudinem corporis, cum Threnorum 2. dicatur: *Occidit omne, quod pulchrum erat visis in tabernaculo filiæ Sion.* His consonant, quæ patres dicunt: D. Chrysostomus ait: *Externa corporis pulchritudo plena est multæ superbiæ, & arrogantiæ.* D. Augustinus libro 15. de Ciuitate Dei, vocat pulchritudinem, *bonum minimum*: exponens enim verba illa: *Videntes filij Dei filias hominum, quod essent pulchræ, ait: deserto magno bono lapsus factus est ad bonum minimum.* D. Hieronymus mulierem pulchram vocat *malorum omnium caput*: D. Chrysologus, *sepulchri titulum*; nam sicut titulus lapidi insculptus solet indicare sub illo adesse sepulchrum, ita muliebris pulchritudo quasi quidam titulus est, qui instar Epitaphii indicat illam sepulchrum esse multorum, qui solo eius aspectu interierunt. Tertullianus tandem pulchram mulierẽ vocat, Diaboli ianuam; Mira etiam veteres illi gentiles in pulchritudinis vituperium scripsêre; Iuuenalis dixit:

Rara est concordia formæ,
atque pudicitiæ.

& Ouidius:

Fastus ineſt pulchris, sequitur superbia formã.
cupit formosa videri:
Et si quæ est illic formosa, inuidet illi:

simile est illud libri 1. de arte amandi:

Delectant etiam castas præconia formæ.

ex quo factum est, vt Pallas, & Iuno, vt refert Virgilius, ægrè tulerint iudicium Paridis, iudicantis Deam Venerem pulchritudine Iunonem, & Palladem præcellere.

Manet alta mente repostum
Iudicium Paridis.

Et Paulus Manutius in suis Adagiis refert, celebre fuisse apud antiquos prouerbium illud: *Ignis, Mare, Mulier, tria mala*; ignis comburit, mare submergit, & suffocat, at pulchra mulier maius malum est: nam si ignem, & mare non contingas, non te lædunt; at fœmina pulchra solo aspectu, velut basiliscus, inficit, atq; contaminat. De fragilitate etiam, atque instabilitate muliebris pulchritudinis, non pauca tàm iidem, quàm alii Philosophi verissimè edixêre Cic. ait: *Formæ dignitas, aut morbo deflorescit, aut vetustate extinguitur.* Ouidius,

Formam depopulabitur ætas,
Et placidus rugis vultus ingratus erit.

& alibi:

Genu. 6. D. Hier. ſup. Eccleſ. 7. S. Pet. Chryſologus ſer. 77. Tertull. l. de habitu mulie. Iuuen. lib. Ouid. in l. Faſtu. Ouid. lib. 2. arte amãd. Virg. Paul. Manu. in l. Adag. Cã. Lib. de medicamin. faciei.

Eccleſ. 13. Eccleſ. 9. Ibid. Prouerb. 31. Iſai. 40. Iob 18. Threu. 2. D. Chryſ. ho. 20. ad Ephe. D. Aug.

Fergus.

Formæ bonum fragile est, quotcunq; accedit ad annos,
Fit minor, & spatio carpitur ipsa suo.

Ouid. lib. 2. de arte amandi.

Et lib. 2 de arte amandi.

Nulla non dies formosi corporis spolium non abstulit.

Nemes. Egl. 4.

Et Nemesius Egloga 4. similia dicit:

Bonum forma breue est, nec te sibi commodat omnis.

Calphurn. in Bucol.

Calphurnius in Bucolicis ait:

Non hæc semper erunt, perdunt & gramina flores.

Boëtius: *formæ*, inquit, *uitor rapidus est, & velox, & vernalium florum mutabilitate fugacior*; & ibidem: *æstimate hoc, quicunque miramini, triduanæ febris igniculo posse dissolui*; ac tandem ait: *Si, vt Aristoteles dicit, lynceis oculis homines uterentur, vt eorum uisus obstantia penetraret, nonne introspectis uisceribus illud Alcibiadis superficie pulcherrimum corpus, turpissimum videretur? igitur te pulchrum videri, non tua natura, sed oculorum spectantium reddit infirmitas.* Petrarcha etiam eleganter dixit: *Cunctis ex qualitatibus, quæ mortali cum corpore fugiunt, nulla velocior, quàm forma, quæ mox, vt amœnum flosculum ostenderit, ipsos inter oculos mirantium, atq; laudantium euanescit, & cum breuis hunc pruina percusserit, leuis hunc aurora decusserit, subitò, vel manus ungue decerpitur, vel prætereuntis morbi calce deprimitur.* hæc ille: quod si innumera mala, quæ fœminarum pulchritudo peperit, commemoranda forent, tempus potius, quàm materia mihi deficeret. quemadmodum enim piscator pisces, auceps aues esca, sic Diabolus homines fœminarum pulchritudine decipit. vnde D. Ambrosius dixit: *Carnes, etiã volantes aquilas deponũt. Aquila quidem erat Dauid, aquila Salomon, aquila Samson, aquilæ multi alii mira sanctitate pollentes, quos tamen muliebris pulchritudo fefellit, ac in grauissimorum peccatorum barathrum detrusit.* Nouerat quidem Rex Balach hanc pulchritudinis vim, & fortitudinẽ ad emolliendos, & vincendos animos, cum debellaturus Israelitarum exercitum non

Boëtius prosa. 8. lib. 3. de consolat.

Aristot.

Petrarch. de remed. vtriusq; fortis.

D. Ambros. lib. de Virg.

Numer. 25.

strenuos, ac fortes milites, sed pulchras fœminas instrui præcepit ex consilio Balaham, Origenes in hunc modum loquẽtem egregiè introducit: *Non uirtute*, inquit, *militum, sed mulierum decore pugnandum est; nec armatorum uigore, sed mollitie fœminarum; procul amoue armatorum manũ, & electam congrega speciem puellarum, forma uincit armatos, ferrum pulchritudo captiuat, uincentur specie, qui non uincuntur prælio.* hæc ille: vnde Publius Syrus dixit: *formosa species, muta commendatio*: & Carneades: *Regnum absque satellitio*: cui consonat illud, quod Quintilianus, & Pausanias commemorant de Athenienſi quadam matrona, mira pulchritudine insignita, quæ in publico iudicio prodiens id, quod eloquentissimus orator Isperide sermonis sui venustate, & elegantia ei obtinere non potuerat, illa vultus sui pulchritudine, ac miro decore à iudicibus extorsit: vnde extat dictum Aristotelicũ, Laërtio id referente: *Pulchritudo quauis epistola efficacior ad cõmendationẽ*; & Theophrastus Aristotelis discipulus vocabat pulchritudinem, *silentem fraudem*. ad quæ verba videntur allusisse alia Imperatoris in l. 1. ff de restitut. in integ. vbi ait: *vtilitas huius tituli non eget commendatione: ipsa enim se ostendit*. Socrates denique *crudelem tyrannum* illam vocabat.

Orige. hom. 20. in Num.

Publ. Syr. id referente.

Laurẽ. Misseli in vita B. Virg. lib. 7. cap. 3.

Quintil. lib. 2. c. 16.

Pausan. li. 1.

Laërt. lib 5. de vitis Philosoph.

Apud Laur. Masselli vbi supra.

Socrates.

Verum tametsi pulchritudo humani corporis fugax, ac labile quoddam bonũ sit, Dei tamen donum est, vt docuit D. Chrysost. in Psalm 50. necnon & D. Augustinus his verbis: *Pulchritudo Dei donum est, sed propterea id largitur etiam malis, ne magnum bonum uideatur bonis.* Hinc Plato inter bona corporalia quandoque vult primum locum tenere sanitatem, quandoque pulchritudinem, illamque vocabat: *maximè omnium amabilem, & naturæ priuilegium*, quia paucis conceditur, vt refert Andræas Eborensis. & Stobæus refstatur Dyonem pythagoricum dixisse: pulchritudinem ad reuerentiam cum admiratione coniunctam, animum excitare; verba Pythagoræ sunt hæc: *pulchritudo re-*

D. Chrysost. in Psalm 50. D. Aug. l. 15. de Ciuit. Dei cap. 22. Plato lib. 2. & 6. de Rep. And. Ebor. c. de pulchr. Stobæus serm. 63. Pytagor. in fine docum.

de reuera nihi videtur quid reuerendum & admiratione dignum. De Aristotele etiam fertur, quod interrogatus, quid causæ esset, quod facilius, & libentius cum illis confabulamur, qui pulchriores sunt? respondit, interrogationem hanc hominis cæci esse, quem pulchritudo non allicit. Illud tamen super omnia pulchritudinis excellentiam commendat, quòd D. Ambrosius dixit: *species corporis, simulachrum est mentis, figuraque probitatis.* Hinc Euripides apud Porphyrium dixit: *Priami species digna est imperio.* hinc Ius ciuile vult, teste Baldo & Tiraquello, quod si duo æqualibus suffragiis ad dignitatem Rectoris sint electi, dignitas illa non deformi, sed pulchro; quòd si vterque pulcher, pulchriori detur: id non alia ratione iura determinant, nisi quia externa pulchritudo bonæ indolis indicium esse solet. atque huc facit illud, quòd Laërtius adducit de Diogene, qui videns decorum adolescentem indecorè loquentem, dixit ei: *Non erubescis ex eburnea vagina plumbeum educere gladium?* reuera quemadmodum præclarum ensem præclara vagina, ita pulchrum animum pulchrum corpus decet; est enim corpus, iuxta phrasim sacræ Scripturæ, vagina animæ, vbi enim Vulgata nostra in Genesi legit: *Non permanebit spiritus meus in homine*, Pagninus vertit: *non erit vt in vagina spiritus meus.* E contrà verò D. Gregorius, & Hieronymus, quod & habetur distinct. 49. cap. hinc enim, dicunt corporis maculas esse symbolum vitiorum, cui consonat illud Galeni: *Natura membra componit, prout moribus animæ conuenit.* ille etiam alter famosus medicus Rasis, *cuius facies*, inquit, *est deformis, vix potest habere bonos mores.* quæ omnia his carminibus acutè, & eleganter concluſit Martialis;

Crine ruber, niger ore, brevis pede, lumine læsus.
Rem magnam præstas Zoile, si bonus es.

Vnde, vt narrat Plutarchus in vita Lycurgi, cautum erat apud Lacedæmonios, vt filij, qui deformes, ac fœdi nascerentur, vilibus officiis obeundis addicerentur: immò, & in lege veteri Deus prohibuit, Leuit. 21. & Deutero. 15. ne corpore deformes sacrificia sibi offerrent; & in lege noua, cum deformitas est notabilis, irregularitatem inducit, vt constat ex titulo de irregularitate. Plutarchus etiam vbi suprà, rem mirabilem narrat, huic argumento valde consentaneam, quod cum Philomenon, fortissimus Rex, facie tamen valde deformis, domum ingrederetur cuiusdam amici, qui illum ad prandium inuitauerat, vxor inuitantis conditionem illius nesciens, iudicans ob nimiam eius deformitatem, hominem vilem esse, præcepit, vt interim ligna cæderet, dum maritus aduentaret, cui ille obediens, dum ligna scinderet, dicebat: *meæ deformitatis pœnas exsolno.* ex quib. omnibus non obscurè colligitur, deformitatem, detestabile malum; pulchritudinem verò, amabile bonum, & inter præclaras naturæ dotes connumerandum esse: alioquin sacra Scriptura minimè insignes fœminas à pulchritudine laudasset. laudat autem Rebeccam, *erat enim puella decora nimis, virgoque pulcherrima, & incognita viro.* De Rachele ait: *erat decora facie, & venusta aspectu.* De Esther: *pulchra valde, & incredibili pulchritudine; gratiosa omnium oculis, & amabilis videbatur.* Et de Iudith: *Considerabant faciem eius, & erat stupor in oculis eorum, quoniam eius pulchritudinem mirabantur nimis*: ac tandem de filiabus Iob, inquit: *non sunt inuentæ mulieres speciosæ, sicut filiæ Iob in vniuersa terra.* Atque hinc primam rationem desumo ad suadendam eximiam Virginis pulchritudinem, quia præterquàm prædictæ fœminæ beatam Virginem adumbrarunt, tàm in dotibus naturalibus, quàm supranaturalibus, quibus insignitę fuêre, certè id, quod in aliis fœminis sacra eloquia laudant, nemo sanæ mentis dicet, Virgini defuisse. quæ fœminarum omnium in omnibus, & per omnia prestantissima fuit. Secunda ratio

D. Amb. lib. 2. de Virgin. *Euripid. apud Porphy. Bald. prom. decr. col. 11. Bart. l. 2. in prine. ff. de iustis.* *Laërt. de Diog.* *Genes. 6. Pagnin. in Genes.* *D. Gregor. & Hieron. sup. Leuit. c. 22.* *Cap. hinc enim dist. 49.* *Galen. li. 2. de temper. c. 6. & lib. 1. & 2. de vsu partium.* *Rasis lib. 2. c. 32. ad Almansorem.* *Martial.* *Plutarch. in vita Lyc.* *Leuit. 21.* *Deut. 15.* *Plutarch. vbi supra.* *Genes. 24.* *Genes. 29.* *Esther. 1.* *Iudith. 8.* *Iob 42.*

Aristot. lib. 2. physic.

ste: nam Aristot 2. lib. physic. dixit: *Natura est vis insita rebus, similia ex similibus procreans*: vnde nisi natura impediatur, filius prodit similis patri, vel matri: at Christus Dominus fuit pulcherrimus inter omnes,

Psalm. 44.

iuxta illud Dauidis: *Speciosus forma præ filijs hominum*, & in eius conceptione non potuit impedimentum aliquod obesse, cum de matre absque patre, cooperante Spiritu sancto, cuius perfectissima sunt opera, conciperetur. vnde Nicephorus Calixtus lib. 1. hist. cap. vlt. postquam pulchritudinem Christi descripserat, cõcludit: *Persimilis denique per omnia fuit diuinæ, & immaculatæ suæ Genitrici*: & D. Ambr. lib. 3. de Virginibus ait: Christus matrem corpore, virtute referebat patrem; relinquitur ergo, quod si pulcher fuit filius, pulchra & mater. Tertia ratio, quia corporis pulchritudo ex optima complexione, ex optimo temperamento, & ex apta membrorum proportione nascitur: at corpus Virginis fuit adeo benè temperatum, vt nunquam in vermem, ac proprium morbum incideret, vt testantur Galatinus lib. 7. c. 10. Card Caietanus opusculo de spasmo Virginis, & fauet sexta Synodus actio. 11. dicens: corpus Virginis ab omni contagione fuisse liberum; consequens ergo est, fuisse etiam pulcherrimũ. quod & ex descriptione pulchritudinis non obscurè probatur, quæ tria sibi vendicat, debitam corporis quantitatem, elegantem membrorum proportionem, & coloris venustatem, quæ omnia in Virgine coisse, & nuper dicta, & confestim dicenda abundè probant. Quarta ratio, quia castitas beatissimæ Virginis est in eo genere omni commendatione dignissima; at castitas commendabilior est in Virgine pulchra, quàm in deformi, Poeta canente:

Nicephor. Calix. lib. 1. hist. c. vlt. D. Ambr. li. 3. de Virg.

Galatin. Card. Caiet. opusc. de Spas. Virg.

Gratior est pulchro veniens in corpore virtus.

Sapien. 14.

à quibus verbis non dissident verba illa Sapientis: *O quàm pulchra est casta generatio cum claritate* (hoc est, cum pulchritudine), *immortalis est memoria illius, quoniam apud Deum nota est, & apud homines*; etenim sicut incontinentia in deformibus est vituperabilior, sic continentia in pulchris laudabilior, maximè, quod rarò est pudicitia pulchritudinis comes; Ouidio dicente:

Est his cum forma magna pudicitia. Ouid in epi. Paridis.

quantò ergo rarior, tantò in Virgine fuit illustrior mira pudicitiæ, & formæ concordia. Atque hinc est, quod Sancti Patres vnanimi consensu docent, beatissimam Virginem singulari, ac honestissima corporis pulchritudine viguisse. Gregorius Nazianzen. homil. de Christo patiente: reliquas, ait, fœminas pulchritudine superasse. Andreas Hierosolymit. vocat illam, statuam à Deo sculptam, rectè descriptam, ac eximiæ pulchritudinis. Riccardus Victorinus appellat eam vultu angelico tàm corpore, quàm mente fuisse decoratam; & addit Albertus Magnus, tantam pulchritudinem habuisse, quantam secundùm naturam corpori poterat inesse. Sed excellentius omnibus hoc argumentum prosequitur D. Ioannes Damascen orat. 1. de natiuit. Mariæ, vbi appellat Mariam Virginem, naturæ venustatem: aurea eius verba sunt hæc, quæ sequuntur: *O Deo digna filia, humanæ naturæ venustas, primigeniæ mavis Euæ correctio, mulierum ornamentum. certabant inter se sæcula, quodnam ortu suo gloriaretur; sicut enim templum Salomonis decuit etiam materialiter, & externè aureis ornamentis, ac superbissimis cælaturis adornari; ita quoq; templum viuum filij Dei, in quo carnem assumpsit, decuit etiam corporeis, & carneis ornamentis, ac proportionatis partib. sapienter delineari, ac decorari. quòd si hæc gloria Esther, & Iudith communibus mulieribus collata fuit, de illa enim legitur in eius lib. c. 2. erat Esther formosa valde, & incredibili pulchritudine omnium oculis amabilis, & gratiosa videbatur.* Atque iterum: *Non est talis mulier super terrã in aspectu, in pulchritudine, & in sensu verborum: quanam iustã ratione id Matri Dei denegari poterit? Mulier* (inquit sapiens Prouer. 11.) *gratiosa inueniet gloriam, vniquid-*

D. Greger. Nazianz. orat. de Christo patient. Andr. Hieros. de assumpt. Riccard. Vict. c. 26. in Cant. Alber. Mag. apud Dionys. lib. de laudi. Virg. art 34. D. Ioan. Damasc. 3. Reg. 6.

Esther 2.

numquid Mariæ quæ ab Angelo gratiosa nuncupata est, gloria, hoc est pulchritudo corporis, deerit? Habuit Assuerus Rex puellas speciosissimas, & Ancilla Domini inuenusta eligetur? est pulchritudo Deiparæ ornamentum Ecclesiæ Dei; sicut Sol, inquit Ecclesiast. c. 26. Oriens mundo in altissimis, sic mulieris bonæ species in ornamentum domus eius, lucerna splendens super candelabrum sanctum, & species faciei super ætatem stabilem. Consonant his, quæ eruditus Bernardinus in epist. ad Sixtum IV. scripsit.

Esther. 2.
Eccles. 26.

Nulla fuit tanto mulier redimita decore,
Quæ speciem superet Virgo Maria tuam.
Candidior niveo nitidas regina colore,
Et radijs cedit clara Diana tuis.
Luna suum perdit tecum sociata nitorem,
Atque comes nullũ sol tibi lumen habet.

Accedunt ad hæc loca omnia Cantic. in quibus *pulchra*, & *pulcherrima* passim à sponso vocitatur: *cuius pulchritudinem sol, & luna mirantur*, necnon & alia Ecclesiæ Catholicæ: *Vale, ô valde decora; specie tua, & pulchritudine tua, intende prospere, procede, & regna*; & similia.

Cantic. 7.
Eccles. 24.
Cant. 2. 3. 6. & 7. & 9.
Ecclesia Cathol.
Psalm. 44.

Iam quæ in speciali antiqui Patres de corporali Virginis pulchritudine, & præcipuis christiferi illius corporis partibus testata nobis reliquerũt, in medium proferamus. S. Epiphan. adamussim corpus Virginis describit, id referente Nicephoro, cuius hæc sunt verba: *Morum, formæque, & staturæ eius modus talis, vt inquit Epiphanius, fuit: erat in rebus omnibus honestia, & grauis, pauca admodum, eaque necessaria loquens, ad audiendum facilis, & per quã affabilis, honorem suum, & veritatem omnibus exhibens, statura mediocri, quamuis sint, qui eam aliquantulum mediocrem longitudinem excessisse dicant: decemi dicendi libertate aduersus homines omnes vsa est; sine risu, sine perturbatione, & sine iracundia maximè. Colore fuit triticum referente, capillo flauo, oculis acribus, subflauas, & tanquam oleæ colore pupillas in eis habens, supercilia ei erant inflexa, & decenter nigra; nasus longior, labia florida, & verborum suauitate plena, facies non rotunda, & acuta, sed aliquantò longior, manus simul, & digiti longiores; erat denique fastus omnis expers, simplex, minimeq; vultum fingens, nihil mollitiei secum trahens, sed humilitatem præcellentem colens. Vestimentis, quæ ipsa gestauit, coloris natiui contenta fuit, id, quod etiam nunc sanctum capitis eius velamen ostendit; & vt paucis dicam, in rebus eius omnibus multa diuinitus inerat gratia.* hæc ille. At quia Christifidelibus pergratum est singula, quæ ad Deiparam Mariam spectant, agnoscere, ego molestè nõ feram, quæ magnus Dionysius Arcopagita tradit de pulchritudine, & grauitate Mariani vultus, quem oculis suis inspexit, hic inserere. Scripsit ille epistolam quãdam ad D. Paulum, vt ex multis Auctoribus illam probantibus commemorat Ferreolus de Maria Augusta: Titulus epistolæ hic est:

D. Epiphan. apud Nicep. lib. 2. c. 23.

S. Dionys. apud Ferreol. lib. 5. de Maria Augustæ c. 6.

Ferreolus de Maria Aug. l. 5. c.

Seruus, & nouissimus vinctus Dionysius, Electissimo vasi cœlico Paulo præceptori, & Principi salutem.

Confiteor coram Deo, Princeps mi, ab hominibus non posse percipi, quàm ego oculis non tantum mentis, sed corporis vidi, perspexi, atque proprijs oculis intuitus sum Dei formem, atque supra omnes cœlicos Spiritus sanctissimam Matrem Christi IESV Domini nostri, quam mihi benignitas Dei, & clementia Saluatoris, & gloriæ maiestatis Deiformis Virginis matris eius ostendere dignata est: quoniam cum à Ioanne vertice Euãgelij, & Prophetarum, qui corpore habitans, quasi sol fulget in cœlo, ductus fui ad Deiformem præsentiam altissimæ Virginis, tantus me immensus diuinus splendor circumfulsit exterius, & plenius irradiauit interius, tanta etiam in me omnium odoramentorum superabundauit fragrantia, vt nec corpus infelix, nec spiritus posset totius, ac tantæ felicitatis insignia substinere. Defecit cor meum, defecit spiritus meus, tantæ gloriæ maiestate oppressius: Testor, qui aderat in Virgine, Deum, si tua diuina doctrina non me docuisset, hanc verum Deum esse credidissem, quoniam nulla videri possit ma-

Referunt idem Dion. Richel. in elucid. 3. de diuin. & Vbert. lib. de vera Salutat.

tor gloria beatorum, quàm felicitas illa, quàm ego infelix nunc, tunc verò felicissimus degustani. Gratias ago summo, atque optimo Deo, diuinæque Virgini, & eminentissimo Apostolo Ioanni, & Tibi Ecclesiæ vertici, atq; Principi, qui triumphanti mihi talia clarissimè, & & clementissimè præstitistis. Vale. hæc S. Dionysius Areopagita. Ex quibus maximè fulcitur grauissimorum Doctorum sententia asserentium, quod sicut olim propter consortium Dei, è facie Moysis splendentes adeo radii prodibant, vt filii Israel in faciem eius intendere non possent; ita in facie Virginis diuinus fulgor emicabat; testatur id ille alter extaticus Dionysius dicens: *eo interior illa, ac diuina sinceritas luminosa euidentius in eius facie apparebat, atque (vt quidam etiam magni Doctores dicunt) visibiliter radiabat*: vnde etiam D. Hilarius, & Nicolaus de Lyra super cap. 1 Matthæi explicantes verba illa: *Ioseph non cognoscebat eam, donec peperit filiũ suum primogenitum*: asserunt Iosephũ præ nimio Mariani vultus fulgore in facie eius relucente non potuisse oculorum aciem in illam figere; quòd idem disertis verbis docuit Origenes, dum dixit: *Quamdiu Virgo beata habuit in suo vtero solem iustitiæ, tantus fulgor exibat de eius facie, quod Ioseph eam cognoscere, & discernere non valebat, nec in eius faciem intendere poterat, donec eius vterus fuit euacuatus.* Sed perge iam aliam insignem, atque excellentiorem Marianæ pulchritudinis circũstantiam commemorare, quàm multi Patres, & grauissimi Doctores docent: nimirum pulchritudinẽ Virginis ea diuinitus sibi infusa virtute viguisse, vt in intuentibus illã, non solum libidinẽ, si quæ erat in illis, extingueret, sed ad castitatẽ sectãdam incitaret. huius veritatis primum testem produco D. Ambros. de instit. Virg. cap. 7. vbi ait: *Tanta erat eius gratia, vt non solum in se virginitatem seruaret, sed etiam, si quos inuiseret, integritatis insigne ipsis conferret*: sequuti sunt D. Ambrosium grauissimi alii Patres, & Doctores; siquidem Angelicus Doctor D. Thomas in 3. sententiarum ait: *Gratia sanctificationis non solum repressit in Virgine motus illicitos, sed etiam in aliis efficaciam habuit, ita, vt quemuis esset pulchræ corpore, à nullo concupiscì potuerit.* Conteſtatur idem D Bonauentura dicens: *quidam Iudæi asserunt; hoc mirum fuisse in Virgine, quod, cùm esset pulcherrima, tamen à nullo vnquam viro fuerit concupita, nec vilipendendum est hoc infidelium testimonium.* hæcille. Approbat etiam & Cancellarius Parisiensis Gerson: *Dico*, inquit, *quod phisionomia Virginis mouebat aspicientes ad omnem castitatem, & luxuriosas extinguebat, mortificabatque cogitationes.* Similia scripsit celebris ille sua ætate Maior. dicens. *Illam dotem omnipotens Deiparæ superaditauit, vt mortalium nemo illam concupisceret. Porrò ea visa, infrænis libido (vt firmiter teneo) prorsus extinguebatur.* Similia tandem tradunt Alexãder Alensis, Dionysius Carthusianus, & Gabriel. Atque hinc intelligetis, ea propter beatam Virginem Cedro se comparasse: *Quasi cedrus exaltata sum in Libano*, quia sicut cedrus hanc insitam virtutem habet, vt vermes extinguat, ita singularis Virginis pulchritudo ea diuina prædita erat virtute, vt in aspicientibus illam, libidinis vermes, animæ decorem deuorantes, penitus extingueret. simili etiam ratione se contulit myrrhæ: *Quasi myrrha electa dedi suauitatem odoris*: nam sicut myrrha à corruptione præseruat, ita pulchritudo Virginis intuentium animos à libidinis contagione præseruabat. Hinc etiam intelligetis locum illum Canticorum: *Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias*, perinde enim est, ac si dixisset: hoc interest discrimen inter Mariam, & reliquas virgines etiam castissimas, vt Agnetem, Luciam, Catharinam, Agatham, & Margaritam, & similes alias, quod illæ sua pulchritudine, vt spinæ intuentium animos pungebant, Maria verò, velut lilium, neminem sua pulchritudine læsit, aut inordinati alicuius motus occasio extitit, itaque licet quædam aliæ Virgines nunquam concupierint, fuerunt tamen concupitæ;

Isai. 34.

Dionys. Carthus. lib. 1. de virg. ar. 36.

D. Hilar. & Nicol. de Lyra super Matth. 1.

Orig. super Matth. 1.

D. Ambr. de instit. virg. cap. 7.

D. Thom. in 3. d. q. 1. art. 2. ad 4.

D. Bonauen. in 3. d. 3. q. 3.

Gerson. ser. de Concept. Virg.

Maior. super c. 1. Luc.

Alex. Alens. 3. p. summæ.

Dionys. Carthus. super c. 2. Cant.

Gabriel. 3. d. 2. q. 2.

Eccles. 24.

Ibidem.

Cant. 2.

Virgo tamen, nec concupiuit, nec fuit vnquam concupita. Mirabile sanè Virginis priuilegium. Sancta quidē erat, Sara, sancta Rebecca, & quia fuerunt concupitæ, vtriusque pulchritudo magno discrimini exposuit earum maritos, dum Rex Gherar, & Rex Palæstinorum Abimelech in eorum amorem exarserunt, at Deipara Maria nulli vnquam extitit sua pulchritudine libidinis occasio, sed multis fuit aduersus libidinis illecebras præsentissimum remedium. Antiqui sanè agnoscētes, quàm dirè mortalium animos infestet libido, multis conuiciis illam prosequuti sunt, malam bestiam vocitantes, perniciosam pestem, indomitam furiarū facem, essęnem hydram, cui si caput vnū præcideris, continuò pullulant alia, ac proindè multis, ac variis remediis illi occurrere gestierunt. Aristot. sess. 4. Problematum ait: *frigiditate pedū, libidinis calida incentiua domari; frigentesque pedibus ægrè concumbere posse*. Plinius etiam libr. 20. naturalis histor. docet; lactucæ semina in vino pota, libidinum imaginationes in somno compescere. libr. 24. tradit: Salicis folia contrita, & in potum missa libidinis intemperantiam cohibere, immò frequentem eius vsum in totum eam tollere. Malonius vir eruditissimus scribit: *Viticis folia substrata cubilibus, eorumque fumigia venereæ rei impetus sedare*: & ideò ait, Athenienses Matronas castitatem seruaturas viticis folia sibi substernere solitas, vt testatur Plinius præcitato loco. Alij etiam inquiunt; lilia alba thoro strata suo odore libidinis furorem sedare, turpesq; somniorū imaginationes comprimere, de quibus quidam Poëtarum cecinit:

Castos dant lilia somnos.

ac tandem subdit: alii plumbeas laminas lūmbis superpositas libidinum faces sua frigiditate lenire tradiderunt. Andreas etiam Bachius, Balneorum vsum libidinem sedare docuit. De planta etiam, quæ Agnus castus, vocatur, in puluerem redacta, & in potum missa naturales histo-

Genes. 20. Genes. 26. Aristot. sess. 4. Proble. 5. Plin. lib. 20. cap. 7. Plin lib. 24. cap. 9. Malonium. Plin. loco præcitato. And. Bachi lib. 1. de Thermis c. 2

riographi tradunt libidinis vim, atq; furorem reprimendi virtutem habere, & propterea, Agnum castum, vocari. Remedia deinde spiritualia aduersus libidinem frequenter Sancti Patres tradunt: vt consideratione nouissimorum, ieiunium, & abstinentiam, quia *sine Cerere, & Baccho friget Venus*: corporis flagellationem, & similia. At cùm intuitu pulchritudinis B. Virginis nullum remediū valet comparari, cùm illa non solum aduersus luxuriæ tela firmissimum præsidium, sed ad castitatem amandam singulare esset incentiuum. Erat præterea eximia Virginis pulchritudo cum tàm rara modestia coniuncta, vt Galatinus antiquarum rerum diligentissimus inuestigator, lib 7. de Arcan. dixerit: omnia Virginis membra, à vertice capitis ad vngues vsque pedum, omnesque sensus eius, & cogitationes animę imperio absque omni repugnantia obtemperasse, vsque adeò quidem, vt oculi eius nihil inhonesti, nihil illiciti vnquam aspexerint; immò, vt oculos nunquam eleuarit, sicut cæteri homines facere solent, sed semper, nisi Deum oraret, humi defixos tenuerit. atq; inter cæteras perfectiones eo spiritu prophetiæ donatam fuisse ait, vt si forte aliquid inconcessum, seu illicitum, vel auditura, vel visura esset, illicò eius aures, & oculi claderentur, ita vt eius membra & sensus omnes nisi voluntati diuinę deseruire viderentur. Ex his omnibus facilè mihi persuadeo, beatissimam Virginem pulcherrimam omnium fœminarum extitisse; sicut enim olim (id referente Cicerone lib. 2 de Inuentione) insignis ille Pictor Zeuxis, volens in gratiam Crotoniensium depingere Helenam, cuius eximiæ pulchritudinis fama erat vulgatissima, quinque pulcherrimas inter omnes virgines tanquam spectandum exemplar sibi ante oculos proposuit, vt ex singulis elegantiora seligens, in Helenæ imaginē illa transferret; sic sanè Deus supremus omnium Pictor non quinque formosarum virginum dotes, sed quidquid in cunctis

Galatinus de arcan. cath. veri. Cicer. lib. 2 de Inuent. in pr.

anctis creaturis pulchritudinis, & gratiæ fuit, totum illud in Genitricem suã Mariam cõgessit. laudent ergo sacra eloquia eximiam pulchritudinem Ioseph, Moysis, Saulis, Ionathæ, Dauidis, & Absolonis: magnificent etiam insignem venustatem Saræ, Rachelis, Dinæ, Thamaris, Noëmi, Esther, Iudith, Abigail, Bersabeæ, Abisag, & Susannæ: laudent Poetæ pulchritudinem Polidori, Hyppoliti, Deiphæbi, Paridis, & Narcyssi; multis encomiis extollant pulchritudinem Athlantes, cuius meminit Ouidius:

Gen. 39. Exod. 2. 1. Reg. 9. 1. Reg. 16. 1. Reg. 17.

Ouid. 8. Metamorph.

Venit Atlantæ Schœnei pulcherrima virgo.

Laudibus efferant suam Ariadnæ filiam regis Minois, quam in vxorem duxisse Bacchum commentantur, extollant Argiam Adrastri regis Argiuorum natam, vt refert Statius lib. 1. de Thebayda:

Stat. lib. 1. de Thebayd.

Egregiam Argiam, nec formæ laude secundam.

Extollant Cinthiam, de qua Propertius dixit:

Et quascumq; tulit formosi temporis ætas
Cinthia, non illas nomen habere sinat.

extollant Arginam, necnon & Danaen, quarum Iouem amore captum dicebant, vt refert Ouidius; extollant Reginam Semiramidem, ob cuius singularem, ac raram venustatem, defuncto eius viro, Persæ illã, sicut antea, imperare permiserũt; extollant pulchram illam Aomphellam, quæ in sui amorem fortissimum Herculem, captiuum duxit; efferant Helenam Græcam, ob cuius raram pulchritudinem originem habuit bellum Troianum; extollant Europam, in cuius pulchritudinis gratiã, & honorem dicebant, tertiam partem mũdi Europam nominari; extollant Diamiram, propter quam bella gesserũt Archelaus, & Hercules; extollant Polyssenam; quæ inuincibilem Achillem suæ pulchritudinis lucidissimis armis facilè superauit; extollant Lauiniam filiã Regis Latini, cuius amore captus rex Turnus permulta bella gessit cũ Troiano Ænea; extollant Medusam, quæ se intuentes, vt eorum fabulæ mentiuntur, immobiles, & extaticos sua pulchritudine reddebat; extollant Pantasilcã, in cuius vultu splendenti, velut in quodam fulgẽtissimo speculo integrum exercitum se intueri confingebant, efferant tandem ad cœlum vsque prophani Auctores, Romanam Lucretiam, Cleopatram, Cassandram, Penelopem, Cybalem Vestalem, Thetim, Roxanam, Virginaim, Polyssenam, Pantheam, Deilamiam, Licasten, Lesbiam, Lauiniam, & Laodamiam: harum enim omnium pulchritudinem virginis decor atque venustas longo interuallo superauit. vnde quæ mendaciter Ouidius, Galathææ pulchritudinem commẽdans, egregia cecinit carmina, non ementitè, sed veracissimè Deiparæ Mariæ pulchritudini omninò congruunt.

Candidior folio nitet Galathæa ligustri,
Floridior prato, longa procerior vimo;
Splendidior vitreo, tenero lasciuior hædo;
Leuior assiduo detritis æquore Conchis,
Solibus hybernis æstiua gratior vmbra.
Nobilior pomis, platano conspectior alta,
Lucidior glacie, matura dulcior vua,
Mollior & Cygni plumis, & lacte coacto,
Et si non fugias, rigno formosior horto.

Hæc quàm aptè in Virginem conueniant, insigne illud, ac potentosum miraculum apertè satis indicat, quod Siluanus Razzius commemorat ex lib. 3. miraculorum beatæ Virginis, cuius etiã meminit Malonius. Clericus quidam Virginis Mariæ eximiam pulchritudinem intuendi ardentissimo desiderio flagrabat, in diesq; singulos, vbi sibi beneficiũ istud concederet, instanter deprecabatur: Virgo eius petitioni annuens Angelum ei mittit, qui moneret, placere sibi suam illi pulchritudinem aperire, simulq; ei obtestaretur, quibus oculis pulchritudinis suæ elegantiam conspexerit, nihil vnquam aspicere aliud poterit, sed visu orbatus cæcutiet. Accepit Clericus conditionem; constituta autem die, & adueniente beata Virgine, Clericus suis oculis nimis, aut callidè, aut timidè prospiciens, oculum vnum occludens, altero solum intuetur

Siluan. Razzius ex l. 3. miraculor. B. Virg. Malon. super stigma. c. 14

cœlestem, & pœne diuinam Virginis maiestatem, & pulchritudinem, in cuius cõspectu moratur, rapitur, hæret, gloriatur, ac deficit; at cùm Virginis decorem longè splendidiorem agnosceret, quàm vt vno oculo conspici posset, alterum quoque oculum aperit, vtroque paratus orbari oculo, modò tantæ Virginis decorem intensius semel cerneret: sed frustra, nam statim atque alterum oculum aperuit, Virgo euanuit: tum is, oculo, quo beatam Virginem viderat, orbatus, maximè dolens, non quod oculum, quo beatæ Virginis decus viderat, amiserat, sed, quòd altero quoque oculo tantæ Matris eminentem pulchritudinem non cõspexisset; rursus tristari, dolere, supplex rogare, instare, ac precibus vrgere Virginem cœpit, vt iterum se alteri quoque oculo videndam concederet, paratum se altero quoque priuari oculo: non incassum fudit preces, denuò se Deipara suã gloriam videndam pollicetur: gratias agit Clericus, diem cunctatur, quãtocyus fieri rem postulat, destinata tandem die adest cœlestis Regina, decus, gloriam, & pulchritudinem suam aperit, fruitur interea Clericus; sed subtrahit se Virgo, & pro sua bonitate alterum quoque oculum, quo primò priuatus erat, restituit. Ecce quàm admirãda Virginis pulchritudo, pro qua semel aspicienda non dubitaret ille charissima oculorum lumina perdere. Porrò, vt illis, quæ de naturali Mariani corporis pulchritudine mihi dicenda sunt, vltimã manum imponam, obseruandum censui primo Albertum Magnum asserere, colorem Virginei vultus Deiparæ Mariæ mixtum fuisse ex candido, & rubicundo, quod sanè mihi valdè verisimile est; tùm quia si, velut docuit Card. Caietanus, Virgo Maria fuit similis per omnia (quãtum fas est) filio suo, certè cum ipse illo colore præditus fuerit, vt & ipsa testatur: *Dilectus meus candidus, & rubicundus*, consequens est, Virginis vultum rubore pariter, & candore perfusum: tùm quia, vt testatur Galenus, corpus eucratticum ex albo, & rubeo mixtum est, corpus autem Virginis eucratticum erat, hoc est, benè complexationatum, atque optimo temperamento affectum. corpus enim album nimiam frigiditatem, nigrum nimium calorem portendit, mixtum verò ex albo, & rubicundo temperatum est. Nec pugnare arbitror cum hac sententia, quòd Nicephorus ex Epiphan. tradat, colorem Virginis fuisse triticeum; nam triticũ perfectum, quale in Palæstina inueniebatur, mixtionem habet candidi, & rubei.

Albert. Magnus ib. de laud. Virg.

Card. Caiet.

Cantic. 5.

Galen. in tegni.

Nicephor. lib. 2. cap. 23.

De colore autem capillorum eius non est vna omnium sententia: quidam enim putarunt, beatam Virginem habuisse capillos aurei coloris, iuxta illud poeticum:

Fœmineum caput si vis formare decorum,
Crinibus irrutilet, nitet aureum.

Alii docent, capillos eius fuisse rubeos, similes illis, de quibus Cantic. *Comæ capitis tui, sicut purpura regis iuncta canalibus*; fauetque Galenus, dum ait: cerebrum eucratticum, id est, benè dispositum, rubeos capillos sibi vendicare. fauet & Nicephorus præcitato loco, affirmans, capillos eius flaui fuisse coloris. Alii tãdem affirmant, capillos Virginis nigros fuisse, sicut & capilli filii sui, de quib⁹ ipsa ait *Comæ eius, sicut elatæ palmarũ, nigræ quasi corui*: & Veronica Imago nigram barbã, & nigros capillos refert; idque sanè ad pulchritudinem Virginis valde spectare videtur, iuxta illud Horatii:

Cantic. 7.

Galen. in tegni.

Nicephor. loco præcitato.

Cantic. 5.

Spectandum nigris oculis, nigroq; capillo.

Horat. in poët.

Facilè quidem esset in hac controuersia ferre sententiam, si capilli beatæ Virginis in colore persimiles fuissent capillis Christi Domini; cùm & Lentulus Romanus, Iudaici populi Præses, in descriptione vultus Dominici asserat, *capillos habuisse coloris nucis auellanæ præmaturæ*, & beata Brigitta lib. 4. suarum Reuelationum dicat: *capilli eius, supercilia, & barba crocea brunea erant*; tamen quia ex diuersitate complexionis virilis, & fœminilis poterat diuersus color oriri; non enim ad pulchritudinem viri pertinet idem color capillo-

Lentulus, vt refert Metaphr. super stigm. Syndoni impress. c. 3. B. Brigitta lib. 4. rev.

pillorum, qui in fœmina desideratur. Quare in re dubia, vnicuiq; prout libuerit, licebit opinari, dummodò non dicat, quod quidã inepiè effutiuerunt, habuisse capillos albi coloris, quia de Christo Domino, cui persimilis erat Virgo, dicitur in Apocal. capillos eius candidos esse tanquam lunam albam, & tanquam niuem. hoc enim stultum est dicere: cùm capillorum candor pugnet cum pulchritudine fœminea, & quia capilli illi albi, quos in visione testatur se vidisse Ioãnes, non referebant naturales capillos Christi Domini, sed innocentiam, & animi illius candorem. Tandem illud inter alia egregiam Virginis complexionem diuinitus ei datam non parum ostentat, odorifero scilicet corpore præditam fuisse, vt tradit D. Dionysius doctor extaticus, nec mihi est creditu difficile: nam Plutarchus dixit: *In Aristoxenis Commentarijs legimus, Alexandri Magni membra, atque os tam suauem odorem exhalasse, vt, & interiores tunicæ mirabili flagrantia complerentur; cuius rei causa fortasse fuit quædam corporis temperies innato calore feruentis.* Quod si Pierius Valerianus loquens de AEgyptiis, inquit: *Minimè mirum est, in tanto victus parsimonia, eorum corpora (quod plerique Auctores tradunt) vel nullis odoribus delibuta, sponte auram suaueolentem emisisse, odoratasque transeuntium vmbras miram inspirasse fragrantiã.* quod si, inquam, id aliis humanis corporibus fuit concessum, minimè credam Mariano corpori, quòd Dei futurum erat habitaculum, fuisse denegatum; immo si id fieri non posset (vt multi autumant) nisi supernaturali Dei virtute, non video, cur huiusmodi odoris fragrantiam, atque suaueolentiam, quam mortuis corporibus seruorum Dei concessam experimur, viuo corpori Matris Dei denegatam dicamus. scio non defuisse, qui dixerint, nõ decuisse beatam Virginem odorem spirare, ne delicias, & odores amare videretur; at certè cum odor ille non esset instar odorum, quibus prophani homines vruntur, qui libidinis incentiua esse solent, sed supernaturalis, & ab illis valde diuersus, potius ad commendationem, & bonam opinionem Virginis iuuisset. Cui sit honor, & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

Apoc. 1.

D. Dionys. lib. 1. de Virgin. art. 36.

Plutarch.

Pier. Valer. lib. 57.

HOMILIA VI.

Sacerrimum MARIAE *nomen multis retro temporibus pronunciatum, & impositum, congruentissimum illi esse, tum ex Dei imponentis sapientia, tum ex mysterijs, quæ in literis, ex quibus coalescit, delitescunt, facilè deprehenditur.*

QVAMVIS nominum significatio ex libera imponentis, & instituentis illa ad significandum voluntate dependeat, semper tamen debet, vt docet Angelicus Doctor, proprietatibus, aut muneribus ipsarum rerum correspondere: quod & prius docuerat Plato in Sophista, & Cratilo; vnde abiit in prouerbium: *Nomina debent consona rebus esse:* idque sibi volunt verba illa Geneseos; *omne, quod vocauit Adam, ipsum est nomen eius:* ac si diceret Moyses: ita sapienter Adam nomina imposuit rebus, vt earum naturis omnia essent congrua, atque consentanea. Hinc Adam vxorem suam appellauit Euam, quia futura erat Mater viuentium, quod est Euæ significatum; ipsa etiam Eua, vt habetur Gen. 4. primum filium suum vocauit *Chain*, cuius & rationem ipsa assignauit; *quia possedi*, inquit, *hominem per Deum*: secundum *Abel*, eò, quod citò euanescere deberet, & luctum parere parentibus: tertium vocauit *Seth*: dicens: *Posuit mihi Deus semen aliud pro Abel.* Lamech vocauit filium suũ *Noë*, *quia iste*, ait, *consolabitur nos ab operibus, & laboribus manuum nostrarum in terra, cui maledixit Dominus.* Abraham nuncupauit filium suũ *Isac*, quia Sara dixerat:

D. Thom. 3. p. q. 37. ar. 2.

Plato in Sophista, & Cratilo.

Genes. 2.

Genes. 3.

Genes. 4.

Ibid.

Genes. 5.

Genes. 21. Genes. 29. *Risum mihi fecit Dominus.* Iacob sic vocatus fuit, quia fratrem suum supplantauerat in vtero; & Esau nomen hoc accepit, quia rufus erat. Phares hoc nomine fuit donatus, quia maceriem vteri diuiserat.

Exod. 2. Moyses filium primum vocauit *Gersòn*, quia aduena fuit in terra aliena. Ioseph primogenitum vocauit *Manassem*, quia obliuisci fecit illum Deus omnium laborum suorum, alterum nomen imposuit *Ephraim, quia* ait, *crescere me fecit Deus in terra paupertatis meæ.* Ac tandem Anna vocauit filium suum *Samuel*, quoniam à Deo illum postulauerat. Quid quod etiam apud Gentiles nomina propria, arcanam quandam significationem continebant. Hector enim lingua Phrygia, *possessorem* significat, vt indicaretur, illum possessionem patriæ tutaturum esse. Tantalum, *infelicissimum* Plato in Cratilo interpretatur, cui nimirum multa aduersa euentura essent: Priamus, *redemptum*, sonat, vt qui adhuc infans in Troiæ euersione captus, redimendus esset. si ergò nomina ab hominibus prudenter imposita consona sunt rebus nominatis, nomen *Mariæ*, quod os Domini nominauit, vtpotè quod *de cælo delapsum*, vt testantur D. Ambrosius, Bernardus, & Anselmus, cõsequens est Deiparæ Virgini cõgruentissimum esse. Cepit autem Deus primus omnium à principio creationis mundi nomen Mariæ ore suo nominare, pro quo obseruandum est, Moysem dixisse, quod Deus congregationem aquarũ vocauit *Maria*. S Thomas quærens p.p. suæ Summæ, quare Deus congregationes aquarum non vocauit mare, sed, *Maria* respondet, congregationes ipsas, quia erant plures, vocauit maria, & non mare. sed non videtur conueniens ratio, quia licet in eodem flumine plures congregẽtur aquæ diuersorum fontium, vnum nihilominùs dicitur flumen, non flumina: ergò eadem ratione, licet tunc plures ad eundem locum congregarentur aquæ, vnum esset mare, non maria. Vnde liceat mihi piè cogitare Deum nomen Mariæ adeò dilexisse, vt leuem etiam occasionem oblatam ad illud nominandum, præterire noluerit, & ideò congregationes aquarum voluit vocare maria, vt sic primus omnium *MARIAM* pronunciaret. in cuius etiam pronunciatione illud latet arcanum, obseruatione dignum, quod productio nominis, Mariæ, sit in litera, I, quæ, vt Pierius adnotauit lib 47. habet formam columnæ, vnde eius pronunciatio videtur instar interpositæ columnæ oris labia substinere, quod maximam huius sacri nominis virtutem non obscurè præsefert, quæ tanta esse noscitur, vt eius inuocatio inuocãtis animum velut æneam columnam ab hoste immobilem, & inuincibilem reddere soleat. *Pier. lib. 47. de lit. sepũ.*

Genes. 17. Quando Deus in Genesi voluit sobolem dare sterili Saræ, hãc literã, I, eius nomini ademit, vocabatur enim Sarai; vt periti autem linguę hebrææ tradunt, litera hæc, I. in nomine Sarai, idem significabat, quod *meæ*, mysterio ergo sanè vacare nõ potest, quod litera, I, quam Deus abstulit nomini Saræ, voluerit in nomine Mariæ præ omnibus aliis eius literis in pronunciatione produci, illud ego subodoro mysterium, quod Sara addita I, significat *Domina mea*, absque, I, verò Domina tantum: quia verò solam Virginem Dominus constituit Reginam cęli, & terræ, tàm Angelorum, quàm hominum, eique dedit potestatem dominandi à mari vsque ad mare, & vsque ad extremos fines orbis terræ, immò & super cardines cęli, ipsa sola est, q̃ per antonomasiam, Domina, ab omnibus vocari meretur; ad significandam ergo amplissimam dilatationem huius Mariani dominii literam, I, quam Deus Saræ nomini ademit, voluit in pronunciatione nominis Mariæ produci, non breuiari.

Fuit præterea sacrum hoc nomen Mariæ à Gentilibus præcognitum, & prædictum: nam (vt constat ex 8. lib. oracul.) sibylla Heritręa multa de Christo Domino prædicens ait:

Plato in Cratil.

Ambr. serm. de natiuit. Virgin. Bernar. sup. Missus est. Anselm. lib. de concept. Virg. cap. 2. Barth. Pisa. de B. Virg. fruct. 8. Genes. 1. D. Thom. 1. p. q. 69. art. 1. ℰ 2.

Et breuis egressus Mariæ de Virginis aluo, Exorta est noua lux.

Lib. 8. orac. Sibyll. Ruffi. Scacciatus in Corona B. Virg. lect. 23. Plin. lib. 36. cap. 5.

Argonautæ, vt refert Ruffinus, postquam cum Tassone, & Orphæo ciuitatem Cyzico suo imperio subiugassent, famosum illud templum, cuius meminit Plin lib. 36. tanto splendore, atque artificio construxerunt, vt omnes iuncturæ lapidum solidissimis auri filis decorarentur Consulentes autem Apollinis oraculum, cuinam illud templum consecrari deberet? responsum ab eo acceperunt, Mariæ sacrandum fore, quod vaticinium postea tempore Zenonis Imperatoris, prædictũ templum ab Idolorum spurcitia purgantis, impletum fuit. Refert etiam Surius tomo 4. mense Iulio in vita Procopii martyris: Inter Argonautas quendã gentilem (quo spiritu afflatum, Deus nouit) hæc in modum Epitaphii in valuis templi scripsisse: *Ego tres cupio: Deum vnum regnantem apud superos, eius verbum ab interitu alienum, conceptum in simplici Virgine, qui tanquam ignitus arcus percurrens mundi medium, omnes capiens, eos adducet domum Patri; huius erit hæc ædes: Maria autem erit nomen eius.* Eiusdem historiæ meminit Cedrinus antiquissimus historiographus in hæc carmina ex Græco in Latinum translata.

Caniſ. refert lib. 1. de B. Virg. c. 1.

Surius. Procop. martyr. referente Ruffino vbi supra.

Cedrinus in Sabbati.

Illius æternum verbum, anteque sæcula verbum,
Nescia Virgo viri quodam partu tenera edet,
Qui velut igniferis impulsa sagitta procellis,
Edomitum reddet pro munere mundum.
Huius, quam Mariæ nomen manet, Alma
Agnoscet templum proprium sibi vitè dicatum.

R. Accadós. Deindè Rabbi Accadós, Doctor grauissimus apud Hebræos, quem & sanctũ Magistrum vocitabant, respõdens petitioni Antonini Cõsulis Romani, multò rectò tẽpore ante natale Christi Domini, postquam dixerat, Matrem Messiæ nasciturã esse ex stirpe Dauidica, & ex patre Ioachimo, futuramque esse orbis dominam, ac Prophetarum magistram, concludit, nomine Mariæ fore insigniendam. Ac tandem silentio non præteribo inter reconditissima Hebræorum arcana, illud celeberrimum fuisse, vnam apud Deum esse primam, ac perfectissimam omniũ creaturarum, quam *Mitatròn*, idest, Principem facierum, vocabant, qua voce Mariæ nomen intelligi non obscurè constat, tùm ex supputatione numerorum, quam mysteriis plenã hebræi fatentur; Maria enim apud eos constituit numerum 209. vel. vt alii dicũt 999. quem eundem reddunt vltimæ litteræ nominis *Matatron*: tum quia propterea *Matatron*, id est, *Principem facierum* illam vocabãt, quia ante faciem Imperatoris semper astaret, & ius haberet introducendi alios ad præsentiam illius: quod proprium Mariæ munus esse satis aperte fatetur Ecclesia Catholica, deprecans illam in celebri illo Cantico: *Salue Regina: Et* IESVM *benedictum fructum ventris tui nobis post hoc exilium ostende.* nisi enim B. Virgo ius haberet diuinitus ei datum introducendi fideles ad filii sui præsentiam, minimè eam deprecaretur Ecclesia, vt filium suum nobis ostenderet.

R. [illegible] Canis. lib. 1. de Deip. Caniſ. de Deip. l. 1. c. 1. Eccleſ. Cath. in Cant. Salue Regina.

Porrò antequam varia, quæ in sacratiss. nomine *Mariæ* sacramenta delitescunt aperire aggrediar, mira quædã, quæ in laudem illius sancti Patres edixere, in medium proferam. D. Petrus Chrisolog. serm 146. ait: *nomen hoc propheticæ germanũ est, hoc renascentibus salutare, hoc virginitatis insigne, hoc pudicitiæ decus, hoc iudiciũ castitatis, hoc Dei sacrificium, hoc hostiæ alitatis virtus, hoc collegium sanctitatis.* D. Bonauent. in spec. Virg. cap 8. *Tu benè signata es per illã Ruth, de quæ legitur sic: Sit exemplum virtutis in Ephrãta, & habet celebre nomen in Bethlehẽ, id est in Ecclesia. O celeberrimum nomen Maria, quomodo posset nomen tuũ non esse celebre, quod etiã deuotè nominari nõ potest sine nominantis vtilitate? testatur tuus Bernard. dicens: O magna, ô pia, ô multũ laudabilis Maria, Tu, nec nominari potes, quin accẽdas, nec cogitari quidẽ, quin recrees affectum diligen-*

D. Chriſolo. serm. 146. D. Bonau. in ſpec. Virg. cap. 8.

diligentium te: *Tu nunquam sine dulcedine diuinitus insita piæ memoriæ portas ingredevis.* Sapientissimus idiota, ob eximiã eius humilitatem sic vocatus, vt refertur tomo 3. biblioth. SS. Patrum, ait: *Dedit Tibi, Maria, tota Trinitas nomen, vt in nomine tuo omne genu flectatur, hoc nomen super omnia sanctorum nomina, reficit lassos, sanat languidos, illuminat cæcos, penetrat duros, vngit agonistas, iugum Diaboli excutit; tantæ virtutis est, & excellentiæ, vt cælum rideat, terra lætetur, Angeli congaudeant.* D. Bernard. serm. super Salue Regina hæc in laudem Mariani nominis carmina scripsit.

Idiota, vt refertur to. 3. biblioth. SS. Patrum cap. 5.

In freta dum fluuij current, dum montibus vmbræ
Lustrabunt, conuexa poli dum sydera pascet,
Semper honos, nomenque tuum, laudesque manebunt
Spes mea, Virgo pia, Virgo sacra, Virgo Maria.

His adnecto alia non dissimilia, quæ in Mariani nominis laudem eleganter scripsit super primum caput Cantic. sapientissimus Alanus, vbi ait: *Cuius nomen præconizatur mundus, nisi Virginis huius? Cuius laus celebratur in ore populi fidelis, nisi Virginis Mariæ? Cuius virginitas nobis datur in speculum, nisi Virginis incorruptæ? & eleganter fama, & gloria nominis eius oleo effuso comparatur: oleum esurientem reficit, ægrotantem sanat, membra defatigata mitigat, odorem parit, flammam nutrit: Sic, & in laude Virginis reficimur, exemplo eius ad virtutum medicamina inuitamur, aduersitatibus fessi, eius patientia recreamur: vitæ eius forma illustramur, nominis fama diffunditur; & non solum oleo, sed & oleo effuso nomen eius comparatur, quia sicut oleum effusum magis redolet, sic quanto magis nomen Virginis dilatatur, tanto magis gloria augetur.* sed audiamus D. Bonauenturam, qui in speculo Virginis adnotat, in sacra Scriptura septies præcipuè nominari beatam Virginem ad septem virtutes significãdas, quæ in illa valde claruerunt, septem vitiis capitalibus è diametro oppositas: primo ostendit humilitatem contra superbiam: *dixit anũ Maria: Ecce ancilla Domini.* paupertatem contra auaritiam: *Inuenietis Mariam, & Ioseph, & Infantem positum in præsepio;* contra luxuriam, virginitatem; *& nomen Virginis Mariæ:* contra inuidiam, charitatem, quam erga cognatam Elisabeth exercuit: *Exurgens Maria abijt in montana:* contra gulam, temperantiam: nam si Apostolus dixit: *optimum est gratia stabilire cor, non escis,* non potuit hæc virtus non mirificè in Virgine splendere, cui Angelus dixit: *Ne timeas Maria, inuenisti enim gratiam apud Deum.* cõtra iram, mansuetudinem, & patientiam in laboribus; *stabat autem iuxta crucem Iesu Mater eius,* ac tandem contra accidiam, sedulam diligentiam, & perseuerantem famulatum: *Hi omnes erant perseuerantes vnanimiter in oratione cum mulieribus, & Maria matre Iesu.* sed neque B. Iordani singularem deuotionem erga hoc sacratissimum nomen Mariæ, cuius meminit Laurentius Mafelli, silentio præteribo. Recitabat ille singulis diebus in honorem sacerrimi huius nominis quinq; Psalmos, quorum primæ literæ nomen Mariæ componebant. *Magnificat anima mea Dominum. Ad Dominum cum tribularer. Retribue seruo tuo. In conuertendo Dominus. Ad te leuaui animam meam:* & vt refert Speculum exemplorum, euidentissimo miraculo demonstrauit B. Virgo hoc deuotionis genus sibi gratissimum esse, nam mortuo quodam alio, qui Psalmos illos recitauerat in honorem Mariani nominis, ex oculis, ex duabus nasi fenestris, & ex ore inuentæ fuerunt rosæ quinque pullulantes, ad cuius stupendi portenti memoriã vna ex illis rosis vsque in hodiernũ diem conseruatur in Cistello, vt idem Auctor, & alij commemorant. Hæc sanè, si verè Virginis amatores sumus, suadere deberent, sacratissimum Mariæ nomen frequenter in corde versare per meditationem, in ore per inuocationem, in opere per imitationem. Aquilæ quidem montis Tauri, vt auctor est Plinius, Gruibus

Alanus super 1. c. Cant.

D. Bonauent. in Specul. Virg. c. 4.

Lucæ 1. Luc. 2. Lucæ 1. Ibidem. Hebr. 11. Lucæ 1. Ioan. 19. Actor. 1. B. Iordan. Laur. Mafelli de vita Virg. lib. 2. cap. 11. Lucæ 1. Psalm. 119. Psalm. 129. Psalm. 24. Liber, cuius titulus: Speculum exempl. Plin. lib. 10. cap. 2.

iter

iter facientibus insidiantur, vt deuorent eas, quarum proximus aduētus ex earum clamore illis innotescit, at Grues, vt silere compellantur, ne ab Aquilis earum clamor audiatur, singulę singulos lapides in ore deferunt: Eædem etiam Grues vnguibus pedum lapidem apprehendunt, vt vigiles sint: Apes deinde lapillos secum portant, ne propter nimiam earum leuitatem, cum volant, à vento huc, illucque circumferantur. De Ricio etiam marino ferunt naturales, in medio corpore lapidem superponere, ne à superbientibus fluctibus aquarum infestetur: Non dissimiliter, si cupimus nos à rapacium aquilarum (Dœmones intelligo) sæuissima infestatione liberari, si desideramus à vento superbiæ non cōcuti, si volumus maris huius sæculi fluctuantibus vndis non submergi, oportet lapidem nominis Mariæ instar Ricij marini in medio cordis, instar Gruum in ore, instar Apum in opere cōtinuo gerere. vnde sicut olim Dauid cum virga, & quinque lapidibus gigantem Goliath expugnauit, sic fideles adhibētes sibi per inuocationem beatam Virginem, virgam de radice Iesse. & quinque lapides, hoc est sacrosanctum nomen Mariæ, quod ex quinque literis constat, ipsis quidem, velut quinq; limpidissimis lapidibus, hostes profligabunt. 1. Reg. 13.

Cæterùm iam tempus est, vt mysteria, quæ in singulis literis, ex quibus nomen Mariæ cōflatur, aperiamus, & quæ in variis earū significationibus inuoluta sunt, diligenter euoluamus. ne autem hoc genus argumenti ex literis Mariani nominis, & multiplici eius significatione desumptū quispiam impudenter despicere audeat, attendat quæso verba D. Chrysostomi homilia 15. super epistolam ad Romanos, vbi ait: *magnum thesaurum in nudis nominibus multarum rerum historias, non modicam denique philosophiam contineri*: Et ibidem super illa verba: *Salutant vos Aquila, & Priscilla*, docet, nomina & cognomina in sacris Scripturis diligenter excuti debere: & Eusebius Cæsarienſis de præparatione Euāgelica docet, Hebræos exquisitam, & diuinam quandam sapientiam in huiusmodi nominum expositione inuenisse. Consonant his, quæ docent Iurisconsulti; nam in l. 1. ff. de Iustitia, & Iure, legislator inquit: Iuri operam daturos prius nosse oportet, vnde nomen iuris descendat, & in l. 1. §. appellata ff. si certum petatur, dicitur, non leue argumentum esse desumptum ab Ethymologia, & allusione vocabuli. vnde videmus sanctos Patres diligentes fuisse in eorum interpretatione: Diuus namque Hieronymus librum conscripsit de nominibus Hebraicis, & plures Diuus Isidorus de nominum Ethymologia. Immò, & Deus ipse, dum in veteri testamento nomina Abrahæ, & Saræ mutauit, illi vnam litteram addens, huic vnam adimens, non modicam nominum rationem habuisse monstrauit. Et Christus Dominus in lege gratiæ, ad nomen Petri attendens dixit: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam.* Hoc posito fundamento, mysteria, quæ in literis, Mariæ nomen componentibus, latent, referare aggredior, referaturus postea, quę in variis eius significationibus delitescunt.

Euseb. Cæsa. libr. 11. de præparat. Euang. c. 3.

D. Hieron.

D. Isidor. de nomin. ethymolog. Genes. 17.

Matth. 16.

Diuus Antoninus 4. p. tit. 15. cap. 22. in fine §. 9. præ eximia eius deuotione, qua erga beatam Virginem affectus erat, singulas literas nominis Mariæ contemplatur, iuxta Hebræum alphabetum, ex quibus hoc nomen coalet. Prima littera est M; quæ apud Hebræos dicitur, Mem, quæ littera, quia ex parte inferiori clausa est, nunquam inuenitur apposita in principio dictionis, nisi in nomine Maria, vt clausurā virginitatis eius, quæ sola Mater virgo fuit, significaret. Diuus Ambrosius super Psalm. 118. ait: Mem significare *ex intimo*, vel, vt alij adnotāt, *ignis ex intimis*; quod beatæ Virgini aptè conuenit, cum ex intimis eius visceribus increatus ignis carnis materiam assumens visibili specie humano generi apparuerit. Secunda littera est, A, quæ Hebræorum nomine *Aleph* dicitur, & iuxta Diui Ambrosij sententiam

D. Antonin.

D. Chrysost. ad Rom. cap. 16. homil. 15.

D. Ambros. in Psal. 118.

tiam super Psalmum 118. significat doctrinam, quod non obscurè significat, beatam Virginem opere, & sermone non solum fuisse veritatis doctricem, sed totius sanctitatis magisterium. Tertia litera est, *R*, quam Hebræi vocant: *Res*, & significat caput, vel primatum, quod & Virgini aptè satis congruit, cum, & Virginum caput sit, & virginitatis primatum inter omnes habere noscatur; aliæ Virgines fœcundæ non fuerunt, sed steriles, at Maria fecundissima fuit, & virgo simul integerrima, gaudia Matris habens cum virginitatis pudore. Quarta littera est, *I*, quæ apud Hebræos minor est in figura, & dicitur *Iod*, & significat confessionem: litteram hanc quis non videat, dum minorem habet figuram, & confessionem significat, humilem confessionem B. Virginis indicare; dum minimam se Dei ancillam esse faretur, cum Matris Dei dignitas ei offerebatur dicens: *Ecce Ancilla Domini*? Et

Lucæ 1.

D. Ambros.

Diuus Ambrosius super illud: *Manus tuæ fecerunt me?* ait: litteram *Iod* significare mœstitiam, & dolorem, quod & beatæ Virgini satis comperit, cum *Maria* amaritudinem significet, quam animæ Virginis intulit amarus passionis Christi calix,

Lucæ 2.

iuxta illud Simeonis: *Tuam ipsius animam pertransibit gladius*. Tandem vltima littera *A*, nempè *Aleph*; quam *doctrinam* diximus significare, ideò certè repetitur in nomine Mariæ, quia cum ipsa non solum hominum, sed Angelorum magistra fuerit, non solùm homines, sed & Angelos salutari sua doctrina imbuit. Si enim inferiores Angeli ab aliis illustrantur, immò, & ab Apostolis (Paulo id attestante) *vt innotescat Principatibus, & Potestatibus*, in cœlestibus nihil mirum, quod superiores à beata Virgine illuminentur.

Ad Ephes. 3.

Leonardus de Vtino.

Ad hæc Leonardus de Vtino sermone de natiuitate, per quinque litteras huius sacri nominis, *Maria*, quinque preciosos lapides intelligit, quibus Marianum diadema exornatur. *M. Margaritam* designat, quia sicut illa vim habet confortandi cor, sic nomen Mariæ in omnibus periculis constabilit, & trementi animæ firmissimum refugium est, Ecclesia canente: *Sub tuum præsidium confugimus, sancta Dei Genitrix*. litteram *A*, *adamantem* ait designare, quia sicut virtutem habet reconciliandi rixantes, & discordes; ita & beata Virgo reconciliauit genus humanum Deo; *facta sum coram eo pacem reperiens*. Et sicut furor viri solet per mulierem mitigari, & temperari, sic ira Dei per beatissimã Virginem mitigata fuit, ne in homines furor eius excandesceret. Per literã *R*, intelligit *Rubinum*, qui cum sit valde splendens, rectè nomen Mariæ refert, quæ, illuminatrix, interpretatur, *& cuius vita* (vt in officio natiuitatis legimus) *cunctas illustrat Ecclesias*. Vel dicamus, significare Mariam rubinũ genuisse, qui nascitur in visceribus saphiri, hoc est, Christum genuisse in suo cœlesti, ac saphirino vtero. Litera *I*, *Iaspidem* denotat, quia sicut iste se gestantem impauidum reddit, ac intrepidum, sic Mariæ patrocinium fideles munit, & aduersus Diabolum, cui ipsa est terribilis, vt castrorum acies ordinata, fortes, ac intrepidos facit; Vltimam verò litteram, *A*, *Alectorium* referre ait, qui hominem reddit benè fortunatum: quæ autem excogitari potest felicior fortuna (si ita fas est loqui) quàm vitam æternam obtinere? quam tamen beata Mater à filio suo nobis dandam pollicetur dicens: *qui elucidant, ad me, vitam æternam habebunt*. vel dicamus *A. Amethistum* designare, cuius meminit Ioannes in Apocalypsi, & de quo referunt naturales inueniri terreo quodam velamine inuolutum, mirabilem eius splendorem cooperientem, in quo egregiè beatam Virginem obumbrat dicentem: *Nigra sum, sed formosa*: nigra quidem exterius secundùm vulgarem existimationem, quia dum homines filium habere me videbãt, minimè Virginem esse putabant; at sub hac nigredine integritatem meam velante, virginitatis venustas, ac pulchritudo latebat,

Eccles. 24.

Discordes de adamante.

Cant. 8.

Eccles. 24.

Apocal. 21.

Cantic. 1.

Adhæc

Ad hæc, per quinque has litteras sacrosancti huius nominis Mariæ, quinque denotantur celeberrimæ fœminæ, quæ typũ eius gessere: Per *M*, *Michol* designatur per *A*, *Abigail*, per *R*, *Ruth*, aut *Rebecca*, per *I*, *Iabel*, vel *Iudith*, & per vltimam *A*, *Anna*, vel *Abisag*; hæ autem omnes fœminæ non solùm Deiparam in se, sed eius virtutes mirificè adumbrarunt. fuit Michol pietate referta, quam Dauid adeo adamauit, vt amicitiã cum Abner principe militiæ populi Israel omninò recusauerit, nisi prius eam sibi præsentasset, vt 2. Regum legimus; non dissimiliter Mariam pietate insignem filius Dei tanto amore est prosequutus, vt amicitiam cum humano genere per Incarnationis vinculum inire noluerit, quousque Virgo hæc nasceretur, & consensum suum tanto mysterio præstaret. Fuit deinde Abigail, quæ multis oblatis muneribus, necnon verbis humilibus ardentem Dauidis iracundiam mitigauit, ac temperauit, vt 1. Regum sacra narrat historia: sic Deipara Maria, pro humani generis venia obtinenda, in quod Deus ira efferebat, obuiã se illi fecit, variis virtutũ monilib⁹ ornata, necnon humilibus illis verbis: *fiat mihi secundùm verbum tuum*, quibus Altissimo mirum in modum placẽs, furorem eius pœnitus exstinxit. Deindè Rachel pulcherrima, quæ Ioseph genuit, qui à Pharaone Ægyptiaca lingua vocatus fuit; Saluator mundi: necnon Rebecca, quæ Iacobum instruxit, eiusque manus pilosis pellibus obuoluit, odoriferamq; vestem ei aptauit, vt patris benedictionem obtineret, Deiparam Mariam egregiè adumbrarunt, quæ & Saluatorem mundi genuit, & nos velut amantissima, & sapientissima Mater frequenter instruit, qua ratione benedictionem, & adoptionem filiorum Dei consequamur. Prætereà, quemadmodum Iudith summa castitate pollebat, eiusque mira virtute Holofernem capiens, caput eius præcidit: sic Deipara meritò suæ virginitatis cum humilitate coniunctæ, tortuosi serpentis potentiam confregit, & caput contriuit. Ac postremò sicut Abisag Sunamitem tanquam omnium pulcherrimam, & elegantissimam super omnes filias Israel ad calefaciendum Regem Dauid in senectute sua nimia frigiditate algentem destinatam legimus: non secus beata Virgo cunctas inter mundi fœminas pulcherrima electa fuit ad ministrandum Regi Christo cœlesti: *Et in habitatione sancta coram ipso ministraui*; & ad calefaciendum illum in infantia sua; vnde ipsa cecinit: *Dilectus meus inter vbera mea commorabitur*, quasi diceret: Dilectum meum amplexabor, pectori meo admouebo, ibiq; vitali cordis mei calore eum fouere, & vberum meorum lacte nutrire non desinam.

1.Reg.18. 1.Reg.25. Ruth 1. Genes.22. Iudith 8. 1.Reg. 1. 3.Reg.1. 2.Reg.3. 1.Reg.25. Luce 1. Genes 41. Genes.25. Iudit.8. 13. 3.Reg.1. Eccles.24. Cantic.1.

Ad extremum, ne Mariani nominis apicem vllum præterire videar, quem in honorem tantæ Virginis non referam, obseruandum censui, consultò diuinam Sapientiam ex illis litteris nomen Matris suæ constari voluisse, quibus olim maior honor delatus fuerat, & quas antiqui maiore cultu celebrarunt. Pierius refert, illustrissimos Missænos solitos fuisse in scutis suis litteram hanc *M* sculpere, significare volentes, quod sicut partes huius litteræ desuper vniuntur, & copulantur in vna, ita corpus Reipublicæ vnitum esse debet cum suo capite: nec desunt, qui propter eandem rationem, eandem mysterium Trinitatis adumbrare dicant; sicut enim in hac littera tres lineę per vnam superiorem vniuntur, quæ communis est illis, ita & tres diuinæ Personæ in vnitate essentiæ illis communis cõueniunt. quamuis autem, vt tradit idem Auctor, littera *M*, stultitiæ symbolum quondam fuit, cum inter sortes, quæ iaciebantur, alicui illa cõtingebat, postea tamen, cum in sortem cecidisset magno Imperatori Dionysio, ipseq; dixisset, futura eius opera mendacem illam sortem fore attestanda, quod & postea euentus probauit, cœpit inde in maiorem honorem haberi littera *M*, De secunda, & tertia litera *A*; & *R*;

Pierius lib. 42.

Petrus Crinit lib.6. de honesta disciplina. cap.3. Petrus Crinitus refert lib. de honesta disciplina, quod si quis à iudicibus damnatus erat, littera *R* denotabatur, si erat absolutus, *A*, apponebatur. Insuper etiam de littera, *R*. D. Hieronymus epistol. ad Ruffinum, ait: quod Demosthenes, quâ-

D. Hieronymus, epistol. ad Ruffi. tom.2. uis adeò studio deditus fuerit, vt plus olei in lucerna consumpserit, quàm vini in vase biberit, difficillimè tamen litteram *R* pronunciauit; testaturque idem Hieronymus illam à canibus pronunciare didicisse, qui cum inter se latrantes rixantur, illam rectè pronunciant. De litera deinde quarta *I*, cuius meminit idem

D. Hieron. in epist. ad Lætam. tō. 1. Scholiastes. Diuus Hieronymus epistola ad Lætam tomo 1. & quæ à Virgilio magnoperè celebratur, symbolum fuit adultæ ætatis, vt Scholiastes adnotat super prædictam D. Hieronymi epistolam, quia ætas illa est velut biuium, in quo positus viator dexteram tenere, vel ad sinistram deuiare potest, sed oportet, vt rectam viam eligat per rectitudinem huius litteræ *I* significatam. Vltima tandem est *A*, quæ

Apoc. 1. Christum Dominum significat, qui de seipso dixit: *Ego sum Alpha*: vnde iuxta hæc sacrosanctum Mariæ Virginis nomen clauditur duabus litteris, quarum prima, scilicet *M* symbolum sanctissimæ Trinitatis, vltima verò Christi typus est. Cui sit honor, & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA VII.

Excellētiam sacrosancti nominis MARIAE *ex interpretatione amari maris, & maris stellæ, duplicem metaphoram, multiplici eruditione prosequimur.*

Genes. 1. VEMADMODVM Deus, vt auctor naturæ, id commemorante Moyse, congregationem aquarū vocauit *Maria*; non secus, vt auctor gratiæ, virtutum, & cœlestium charismatum aggregationem, quæ in beata Virgine emicuerunt, sapienter appellauit: *Maria*, vt interpretatur D. Hieronymus, sanctus Bonauentura, & alij permulti in illa verba: *Et nomen Virginis Maria*: vnde eleganter S. Petrus Chrysologus serm. 146. vocauit Mariæ nomen: *Collegium sanctitatis*, eo quod vniuersæ sanctitatis dotes ad Mariam, instar aquarum ad mare, confluxissent. Verba Petri Chrysologi sunt: *Congregationes aquarum appellauit Maria: nomen hoc renascentibus salutare, hoc virginitatis insigne, hoc pudicitiæ decus, hoc collegium sanctitatis.* Persimilem dicendi phrasim vsurpans Petrus Damianus sermone de Assumptione Virginis: omnium virtutum conuentum in Virgine sibi thalamum consecrasse docet: *Vniuersus*, ait, *Orbis pigmentarius in Virgine proiectus est, quando in ea virtutum conuentus reuerendum sibi thalamum consecrauit*: atq; ob hanc causam crederem beatam Virginem appellatam fuisse à Ioanne Damasceno oratione prima de Assumptione: Abyssum gratiæ: quibus omnibus consonant, quæ seraphicus noster Bonauentura in speculo Virginis dixit: *Scriptū est: omnia flumina intrant in Mare, flumina sunt charismata Spiritus sancti; vnde Ioannes dixit cap. 7. Qui credit in me, flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ: hoc autem dixit de spiritu, quem accepturi erant credentes in eum; omnia ergo flumina intrant in Mare, dum omnia charismata sanctorum intrant in Mariam; flumen gratiæ Angelorum intrat in Mariam, & flumen gratiæ Patriarcharum, & Prophetarum, & flumen gratiæ Apostolorum intrat in Mariam, & flumen gratiæ Martyrum intrat in Mariam, & flumen gratiæ Confessorum intrat in Mariam, & flumen gratiæ Virginum intrat in Mariam; omnia flumina intrant in Mare, idest, omnes gratiæ intrant in Mariam.* Vnde ipsa optimè dicere potest illud Ecclesiastici: *In me gratia omnis viæ, & veritatis, & in me omnis spes vitæ, & virtutis*: quod si hęc luculentius, ac distinctius desideres, cuncta, quæ diuina largitas munera tàm spiritibus angelicis, quàm homini-

D. Hieron. de nom. Hebraic. *D. Bonau. in speculo B. Virg.* *S. Petrus Chrysolog. serm. 146. Genes. 1.* *D. Petr. Damian. serm. de Assumpt.* *Ioanne Damasc. ser. de Assumpt.* *D. Bonau. in speculo Virg. cap. 1.* *Ioan. 7.* *Eccles. 24.*

minibus impertiuit, in hoc Marianum mare coïerunt, iuxta illud Ecclesiastici: *Eccles. 40.* *Et omnes aquæ in mare reuertentur*, in hoc enim mysticum mare intrat ardentissimus Seraphinorum amor, intrat Cherubinorum sapientia profundissima, intrat firmissima Thronorum stabilitas, intrat mirabilis Principatuum auctoritas, intrat latissimum Dominationum dominium, intrat præeminens Potestatuum potentia, intrat portentosa miracula faciendi Virtutum stupenda facultas, intrat variis prouinciis præsidendi Archangelorum dignitas excelsa: ac tandem intrat in protegendis fidelibus sollicita Angelorum custodia: quid de his, quæ in hominibus effulgent, commemorabo? in Mariam intrat fides Patriarcharum, limpida Prophetarum cognitio, Apostolorum magisterium, patientia Martyrum, integritas Virginum, fecunditas cõiugatorum, tolerantia Confessorum: ac tandem, sicut in supremo ordine Hierarchico, & in Ecclesiasticis ordinibus, quæ sunt diuisa in inferioribus, eminentius coniuncta reperiuntur in superioribus, ita diuina munera, quæ tàm Angelis, quàm hominibus Dei liberalitas donauit, eiusdem magnificentia omnia simul, & alia multò excellentiora, vt Matrem Dei decebat, Virgini contulit. Quod si adhuc profundius contemplemur Maris nomenclaturam, per omnia Virgini cõgruere reperiemus; sicut enim maris guttæ à solo Deo numerari possunt, Ecclesiastico dicente: *Eccles. 1.* *Arenam maris, & guttas pluuiæ quis dinumerabit?* quasi dicat; nemo, nisi solus Deus, ita præclaras dotes, ac diuinorum charismatum multitudinem, quæ in Mariam confluxêre, sola Dei arithmetica enumerare valet: & sicut mare adeo amarum est, vt neque vna eius gutta dulcedine non careat, ita beata Virgo propter Christi Domini passionem, doloris amaritudine repleta fuit: vnde Ieremias. *Magna est velut mare contritio tua*: & Ruth, quæ Virginis typum gessit: *ne vocetis me* (inquit) *Noëmi, id est, pulchram, sed vocate* *Thren. 2.* *Ruth. 1.* *me Marà, id est amaram, quia amaritudine valde replenit me omnipotens.* Hanc amaritudinem experta, nouit, vt pia Mater nobis compati, vt non immeritò possit sibi vsurpare illud Mantuani Poëtæ:

Non ignara mali, miseris succurrere disco. *Virg. 1. Æn.*

Et sicut Mare est origo omniũ fontium, & fluuiorum, sic diuina charismata, quæ Christus Dominus flumina aquæ viuæ vocauit, ex Maria deriuãtur; quia, vt Bernardus dixit: *nihil voluit nos habere Deus, quod per manus Mariæ non transiret.* Est etiam Virgo Mare, sed velut Mare rubrum, cuius aquæ filiis Israel murus protegens fuêre, Pharaonem verò, & exercitum eius submerserunt, & suffocauerunt; non secus beata Virgo obsequiosis eius famulis velut murus est ad eorum defensionem, Diabolum verò, & exercitum eius fideles infestantem, acriter persequitur, eneruat, profligat, atque interimit, iuxta illud: *tu contribulasti draconum aquis:* *Bern. ser. de nat. Mariæ.* *Exod. 14.* *Psalm. 73.* quæ omnia D. Bonauentura in speculo Virginis cap. 1. partim illa desumens ex D. Bernardo, his verbis complexus est: *Maria mare est, gratia affluendo, & amara filio compatiendo, & amarum mare est, Diabolum submergendo, quemadmodum mare rubrum amarum fuit Ægyptijs in ipso submersis; O quàm amarum, & timendum est hoc Mare Ægyptijs, ô quàm amara, & timenda est Maria Dæmonibus. Non sic timent hostes visibiles quasi castrorum multitudinem copiosam, sicut aëreæ potestates, Mariæ vocabulum, patrocinium, exemplum; fluunt, & pereunt sicut cera à facie ignis, vbicunque inuenient crebram huius nominis recordationem, deuotam inuocationem, sollicitam imitationem.* hæc D. Bonauentura. His, quæ alij non pauci edixere, nos alia Deo auspice, dicenda excogitauimus, quę non ingrata futura speramus. Piè enim imprimis existimauerim, Deum hunc honorem huic sanctissimo nomini Mariæ à principio creationis mundi detulisse, vt quia sacrosanctum hoc Mariæ nomen *mare* significabat, nec aquis eius, nec piscibus aquarum incolis vnquam malediceret: cũ *D. Bonau. in spec. Virg.* *Psalm. 67.*

tamen alioquin terræ, & animantibus quibusdam maledixisse sacra Scriptura
Genes.3. commemoret; atque ob eandē rationem crediderim, Deum minimè permisisse, vt
Luc.Apul. Gentiles aqua marina ad suas superstitiones abuterentur; vt auctor est Lucius Apuleius. Sed quàm aptè Mare, Virginis imago exsistat, attentius contemplemur: quemadmodum mare præter alios innumeros pisces, quos nutrit, & fouet, quendam nomine *stellæ*, gignit, vt auctor est
Plin.lib.9. cap.60. Plinius libr.9. qui in aqua ipsa ardet, & quicquid sibi appropinquat, ardere facit: sic B.Virgo, præter plures alios filios adoptiuos, quos tanquam Mater viuētium fouet, ac nutrit, sacrosanctum illum piscem Christum Dominum genuit à Prophetа Balahām, stellam vocatum: *Orietur stella ex Iacob*, & per piscem illum Tobiæ egregiè adumbratum; nam sicut felle illius illuminati fuerunt oculi Tobiæ senis, ita amaritudine fellis suæ acerbissimæ passionis mundus, peccatis inueteratus & ignorantiæ tenebris obcæcatus, illuminatus est, vt prophetauerat Zacharias: *Visitauit nos oriens ex alto, illuminare his, qui in tenebris, & in vmbra mortis sedent.*
Num.24. Tob.11.
Lucæ 1.
Vnde, cùm Dominus passioni iam proximus ascenderet Ierusalem, facer Euāgelista occurrentem sibi cœcum illuminasse narrat, quasi dicēs: opportunè satis accessisti, cùm eo tēpore oculorū lumen à me requiras, quo mundū peccatorum cœcitate caligantem illuminare venio. Atque hinc non obscurè colligitur, quàm benè huic nomini (Mariæ) vtraq; illa interpretatio conueniat, vt *mare*, & *illuminatricem* significet; nam cùm ipsa mare fuerit, quę sacrum hunc piscem, mundi lucem, genuerit, aptè satis ei congruit & mare, & illuminatricem cognominari. Vocatur deinde congruè Deipara Maria, amarum mare, quia sicut mare corpora mortua non admittit, sed longè à se illa propulsat: nec semel, tempestate vrgente infremere solet, ita B.Virgo, & mortua opera nesciuit, cum omnes eius operationes vitificante Spiritus sancti gratia, vt Theologi loquuntur, informarentur, necnon aduersus omnia vitiorum genera instar procellosi maris semper infremuerit.
Lucæ 18.
Nonne fremitus fuit contra libidinem professio illa castitatis: *quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco?* nonne fremitus fuit aduersus superbiæ elationem, humillima illa oblatio: *Ecce Ancilla Domini:* cùm tamen cœlestis Paranymphus Dei Genitricis dignitatem ei obtulisset? nonne fremitus fuit aduersus sui iactantiam, & inanem gloriam, cum propria audiens encomia, Elisabeth ea decantante, omnia illa in Deum retulit, ad diuinas laudes se conuertens: *Magnificat*, ait, *anima mea Dominum?* nonne fremitus fuit aduersus humanam diffidentiam, cùm in nuptiis in Cana Galileæ deficiente vino famulos admonuit: *quodcunque dixerit vobis, facite*, cùm tamen audisset Christum Dominum sibi vinum ab eo poscenti, respondisse: *quid mihi, & tibi est mulier?* quibus verbis videbatur precibus eius non annuisse? Huius Mariani maris fremitus contemplabatur sine dubio seraphicus Ecclesiæ doctor D Bonauentura, cùm in speculo Marię Virg. cap.7. ait: *Plenum mare audiamus contra vitia tonare: tonet ergo Mare, & plenitudo eius, tonet plenum Mare, tonet plena Maria, tonet contra luxuriam, castitatem proponendo: quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco? tonet etiam contra superbiam, humilitatem sentiendo: Ecce Ancilla Domini: tonet item contra ingratitudinem; Magnificat anima mea Dominum.*
Lucæ 1. *Ibidem.* *Ioan.2.* *Ibidem.* *D.Bonau. in speculo Virg. cap.7.* *Lucæ 1.* *Ibidem.* *Ibidem.*
Hinc etiam patet, quàm rectè Mariæ congruat, amarum mare vocitari, quia cuncta vitiorum genera adeo amara, & acerba ei semper exstiterunt, vt nec semel quidquam eorum deliberauerit, aut degustauerit: vnde sicut Diuus Paulus dicebat: *Mundus crucifixus est mihi, & ego mundo*; quasi diceret: mihi inuisus est mundus, & mundo itidem ego; ita B.Virgini vitia omnia erant amarissimum absynthiū, & ipsa eisdē amarissimū fel. Ad hæc, sicut per mare ab India Orientali, & Occidentali, vbi magna auri, argenti, & marga-
Galat.6.

margaritarum copia viget, naues diuitiis onustæ singulis annis ad Hispaniæ portum appellunt, quibus non parum ipsa locupletatur, non secus B. Maria mare quidē est, per quod ex cœlesti India charitatis aurum, castitatis argentum, virtutum margaritæ, ac permulta alia Spiritus sancti munera, quibus non parū Ecclesia Catholica ditatur, ad mēbra eius deferūtur: & quamuis verum sit, non defuisse Ecclesiæ Catholicæ ante ortum Virginis cœlestia hæc Spiritus S. charismata, tamē sicut per mare, & maior rerum copia, & breuiori tempore deportatur, quàm per terram, sic post ortam B. Virginem, & copiosiora Spiritus sancti dona, & breuiori tempore per hoc mysticum mare Mariæ Ecclesiæ Catholicę communicata esse ipsa experientia comprobat.

Philo de Marie nomine.

Sed iam ad secundam Mariani nominis interpretationem nostra pergat oratio: Philo, Hæbraicarum quidem litterarum peritissimus, Mariam interpretatur, vt idem sit quod *stella Maris*: cui interpretationi subscribunt Beda in caput primum Lucæ, & sanctus Doctor Bonauentura in speculo B Virginis, immò & ipsa Ecclesia Catholica, dum canit: *Aue maris stella*: Et rursus: *stella maris succurre cadenti*: & quidem imprimis B. Virginem aptè stellā nominari ex naturalibus stellæ proprietatibus haud difficilè erit comprehendere. Si *stella* à stando dicitur propter eius stabilitatem, & immobilitatem, stella fuit certè Maria, cuius tanta esse noscitur in bono stabilitas, ac firmitas, vt à Dei voluntate nec latum quidem vnguem vnquam deflexerit, quod nulli adultorum creditur fuisse concessum, Iacobo dicente: *In multis offendimus omnes*. Sicut etiam stella lucem summa cum pulchritudine, nulla cum læsione, ex se effundit, ita B. Virgo lucem mūdi Christum, summo cum decore, nulla cum virginitatis iniuria, ex castissimis visceribus protulit: vnde D. Bernardus homilia secunda super *missus*, ait: *Stella Virgo est, quia sicut sine corruptione sydus emittit radium, sic absque læsione sui parturijt filium; nec syderi radius suā minuit claritatem, nec Virgini filius suam virginitatem*. Sicut item per stellas varia distinguuntur tempora, iuxta illud Eccles. 43. *vt sint in signa, & tempora, & dies, & annos*, ita B. Virginis ortus, signum fuit aduentus plenitudinis temporis, & appropinquationis legis gratiæ. Quod si stellæ sunt in eadem altitudine firmamenti, quomodo hanc celsitudinē ei negabimus, quæ veracissimè ait: *ego in altissima habito, & thronus meus in columna nubis*? quod si Philosophus dixit: *In stellis non est corruptio, casus, nec error*, sanè in Virgine integritatis corruptio nulla fuit, & ab ea casus in peccatum longè abfuit, & quæ sapientissima erat, omnis erroris expers fuit: & sicut stellæ illuminant tenebras noctis, sic Mariana hæc stella caliginosum hunc mundū, ac obscurissimis peccatorū tenebris inuolutum cœlestis illius radij, quem inuiolata manens emisit, clarissimis fulgoribus illuminauit: vnde Ecclesiasticus de ea dixit: *quasi stella matutina in medio nebulæ*. Astrologi huic stellæ nomina quatuor imposuēre; vocāt *Venerem*, quia amorem influit; *Hesperum*, quia in principio noctis innotescit; *Lucifer*ā, eo, quod maiorem secum ferat lucem, quàm reliquæ stellæ; ac tandem *stellam matutinam*, quia velut aurora, appropinquantis solis & diei est prænuncia. Hæc omnia, quàm germana sint B Virgini, perspicuè ipsa prædixit: *Ego Mater pulchræ dilectionis*, ecce amorem castum, quem hæc mystica stella influit: & *timoris*, ecce initium conuersionis peccatoris, Salomone dicente: *Initium sapientiæ, timor Domini*: & *agnitionis*, ecce cœlestem doctrinam, qua verbo & exemplo fidelium mentes illuminauit: & *sanctæ spei*, ecce stellā matutinā, quæ appropinquantis diei gratiæ, & aduentus solis iustitiæ, certissimā spem suo ortu mortalib. dedit. Sed iam videamus, quare stella maris vocata fuerit? id enim non casu, sed summo cōsilio factum credimus; vnde S. Doctor Bonauentura in speculo

Beda in Luc. cap. 1.

D. Bonau. in speculo B. Virg.

Eccl. Cathol. in offic. B V.

Iacob. 3.

D. Bern. homil. 2. super Missus.

Eccles. 43.

Eccles. 24.

Aristot. lib. de cælo.

Eccles. 50.

Eccles. 24.

Eccles. 1.

D. Bonau. in speculo B. M. Virg.

speculo B. Virginis, ait: *Hoc optimè conuenit Mariæ, quæ gerit officium stellæ marinæ: Legitur enim, & verum est, quod Nautarum mos est, vt cum in aliquam terram nauigare disponunt, vnum sidus eligant, cuius signo luce radiante in eam, quam desiderant partem, possint sine errore adduci. Tale certè officium est stellæ nostræ Mariæ, quæ nauigantes per mare mundi in naui innocentiæ, vel pœnitentiæ, dirigit ad litus cœlestis patriæ.* Non dissimilia scripsit Innocentius Papa, id referente eodem Bonauentura in speculo B. Virginis cap 3. sic enim ille loquitur: *Quibus auxilijs possunt naues inter tot pericula pertransire vsque ad litus patriæ? certè per duo, scilicet per lignum, & stellam, id est, per fidem crucis, & per virtutem lucis, quam peperit nobis Maria, maris stella.* sicut erga stella maris nauigantes ad portum dirigit, sic beata Virgo *stella* procellosi huius mũdi meritò appellatur, cum in mediis huius vitæ procellis in cœlum nauigantibus lucem præferat, ac suo exemplo, & patrocinio ad cœlestis patriæ portum eos continuò dirigat, ipsa dicente: *vsque ad futurum seculum non desinam*, id est, quousque serui mei æternam consequantur felicitatem, non desinam eis auxiliari, non desinam fouere, atque protegere, nõ desinam continuis precibus ad Deum pro eis exorare. Nouerat quidem probè S. Bernardus singularem huius Marianæ stellæ virtutem, cum dixit: *Ista est præclara, & eximia stella super hoc mare magnum, & spatiosum necessario subleuata, micans meritis, & illustrans exemplis. si insurgunt venti tentationum, si incurras scopulos tribulationum, si vndis superbiæ iactaris, si fluctibus ambitionis eleuaris, respice stellam, voca Mariam; non recedat à corde, non recedat ab ore.* Et ibidem ait: *Ipsam sequens, non deuias, ipsam rogans non desperas, ipsam cogitans, non erras, ipsa protegente non metuas, ipsa duce non fatigaris, ipsa propitia, ad portum peruenis, & sic in temetipso experieris, quod meritò dictum sit: & nomen Virginis Maria*: hæc ille. Compertum satis est, Matris nauigationem multis obnoxiam esse periculis, atque procellis: nam præter aëris inæqualitatem, quę mille naufragia parere solet, quatuor enumerantur à Nautis illius pericula: primum est *Scylla*, quod eminens est saxum, in quo colliduntur magno impetu fluctus: secundum vocant *Carybdim*, quæ pars quædam maris adeo voraginosa est, vt integram nauem absorbeat, ac deuoret. Tertium est *Syrtis*, quæ inæqualitas fundi est ex multitudine arenæ in varios cumulos congregata, qui nauem transnatare non sinunt. Quartum appellant, *Bithalassum*, terram scilicet bituminosam, & glutinosam adeo, vt illi adhærentem nauem, nec validissimi ventorum impulsus in illam irruẽtes, mouere valeant: hæc, & grauiora pericula subeũda aggrediuntur, qui ad cœlestem patriam nauigare contendunt: ne tamen in medio itineris, tentationum Scyllæ, peccatorum Carybdes, passionum animi Syrtes, ac concupiscentiæ Bythalassus nauigantes præpediant, ac in sulphurei maris baratrum detrudant, diuina munificentia prouidit eis Mariam, maris stellam, cuius munus est, nauigantes docere, & dirigere, vt ad æternæ felicitatis portum securè, & feliciter perueniant.

Eccles. 24.

D. Bernard. serm. 20.

D. Bernard. vbi suprà.

Ad extremum, Maria stella maris interpretatur, at non quæcunque, sed stella poli. Pro cuius intelligentia præmitto, duplicem esse polum; vnus nobis absconditus, & inuisibilis, scilicet meridionalis, alter visibilis, scilicet Aquilonaris; vterque hic polus immobilis est, & super eorum immobilitatem vertitur Orbis cœlestis: Christus Dominus per vtrumq; hunc polum egregiè designatur, cum ipse sit principium omnium, & finis, propter quem omnia condita sunt; vnde ipse dixit: *Ego sum Alpha, & Omega*: ipse quidem in meridie diuinitatis suæ, nobis omninò inuisibilis est, sed in Aquilone nostræ humanitatis visibilem se præbuit: de illo polo meridiano loquebatur sponsa cum dicebat: *Indica mihi, vbi pascas, vbi cubes in meridie.* Iob autem de Aquilonari, cum aiebat: *Ab Aquilone aurũ venit*; caro enim, & san-

Apocal. 1.

Cant. 1.

Iob. 37.

& sanguis Christi aurum fuit, quo empti
1 Pet. 6. fuimus, vt ait Apostolus: *empti enim estis precio magno.* Ipse etiam immobilis polus est, super cuius immobilitatem cuncta
Ad Hebr. 1. nituntur, iuxta illud Pauli: *qui portat omnia verbo virtutis suæ:* cui consonat illud Boetij:

Boetius libro de consolat. *Immobilisque manens, dat cuncta moueri:*

Sicut ergo poli stella ipsi est vicinissima, ita huic sacro polo vicinissima fuit fulgentissima stella, Maria; primo in incarnatione, quia sanguis B. Virginis factus
Galat. 4. est caro Dei, iuxta illud Apostoli: *Misit Deus filium suum factum ex muliere*, id est, ex materia sanguinis submini strata in
Iurisperit. vtero mulieris. Vnde iurisperiti aiunt: *partum esse partem viscerum maternorum*, vt habetur l. prima in principio. ff. de ventris inspectione, vt tamen vicinitas hæc magis innotescat, contemplemur quæso Dominum esse velut centrum nostrum, circa quem varij circuli inueniuntur, inter se ita ordinati, ac dispositi, vt quanto quisque illorum breuior, tanto centro vicinior inueniatur; vnde oportet, vt maximi omnium circuli sint corpora inanimata, minores viuentia, & minimi intellectualia tàm angelica, quàm humana; inter hæc autem breuissimus omnium
Ierem. 31. circulus fuit beata Virgo, Ieremia dicente: *Mulier circundabit virum*: ipsa per maternitatis propinquitatem arctius eũ constrinxit, & intra breuem sui vteri ambitum concluſit. Secundo fuit Christo vicina valde, lac ex vbere de cœlo pleno
Ruth. 4. illi propinans, cuius figuram gessit Noëmi, de qua dicitur, quod natum puerum suscepit, & posuit in sinu suo, & nutricis fungebatur officio. Tertio vicina fuisse
Ioann. 19. perhibetur in passione, vt ait Ioannes: *Stabat iuxta crucem Iesu mater eius*; cuius
Luc. 2. dolor velut sagitta animam eius transfixit, vt Simeon prædixerat: *Et tuam ipsius animam pertransibit gladius.* Quarto tandem vicinissima adest in cœlum assumpta cum omnibus cœlicolis applaudentibus ad æthereum talamum euecta, ad dexteram filij sedens, vt præuidit Dauid:

Astitit Regina à dextris tuis in vestitu deaurato. Congruit deinde beatæ Virgini, stellam poli appellari, quia sicut hæc stellarum omnium primaria esse noscitur, ita ipsa inter omnes puras creaturas principem adeo locum tenet, vt palàm dicat: *In omni gente, & in omni populo primatum tenui:* & sicut hanc stellam concomitantur septem aliæ, sic & beatam Virginem septem dona Spiritus sancti semper associabant, & sicut stella maris virtutem habet attrahendi ferrum, & adamantem, vt ex Alcabitio refert Pelbartus, ita beata Virgo singularium donorum virtute, quibus spiritus sanctus eam locupletauit: ferrea, ac adamantina obstinatorum peccatorum corda ad se trahit, vt ad Deum illa conuertat.

Psal. 44. Eccles. 24. Pelbartus in stellario lib. 5. par. 3. art. 3

Hinc collige, Christiane lector, quàm inuerecundè Erasmus aduersus hoc Marianum stellæ maris nomen oblatrauerit, dicens: *Ibi vidisses miseram rerum faciem; Nautæ canentes: Salue Regina, implorabant Matrem, Virginem appellantes eam stellam maris: Reginam cœli, Dominam mundi, portum salutis, aliisque multis titulis illi blandientes, quos numquam illi tribuunt sacræ litteræ. quid illi cum mari, quæ numquam (opinor) nauigauit? olim Venus curam agebat Nautarum, quia nata credebatur ex mari ea quoniam desiit curare. suffecta est huic matri non Virgini, virgo mater.* Ecce impudentissimum Erasmum, quem quidam semichristianum dicunt, sed ego, nihil Christianum, immo integrum hæreticum nominauerim; non exhorruit intemeratæ Virgini illudere, & cum portentoso Veneris scorto illam conferre; sed ipse (vt assolet) in hoc, sicut in alijs permultis, Lutherum adeo imitatur, vt, sicut olim Prouerbium increbuit: *aut Plato phylonizat, aut Phylo platonizat*, non incongruè nunc dixerim; aut Lutherus Erasmizat, at Erasmus Lutherizat. Sed adest in cælo, qui vlciscatur. cui sit honor, & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

Erasmus in colloquio de nauig. an. 1524. ad ita.

HOMILIA VIII.

Mariani nominis enconia prosequimur, iuxta alias eius significationes à Patribus probatas, nimirum, quod interpretetur Domina, Illuminata, Illuminatrix, vbi multa de eius Sapientia: necnon, Spes, Imitatrix Dei, Deus ex genere meo, & similia; pariterque increpantur, qui nomen Mariæ, à primordiis Ecclesiæ receptum, in aliud mutare gestiunt.

VEHEMENTER gauderem, si sancti nostri patris Bernardini melliflua illa verba nunc mihi veraciter surpare potuissem: *Testis* (inquit) *con-*
D. Bern. ser. 6. de nom. V. *scientiæ est Dominus, quod si quando cœlesti gratia largiente exterioribus curis exemptus, laudibus Virginis valeo totus, vel per horam occupari, tanta mentis lætitia saucior, tantaq; interius suauitate perfundor, vt cunctis mundi vanitatibus, & concupiscentiis conculcatis, nil aliud appetam, quàm cum ipso lætitiæ spiritu, si daretur, statim exsilire ad Dominum, antequàm illud gaudij spiritalis, curis iterum redeuntibus, auferatur, & stimulante memoria delictorum, cythara conuertatur in luctum, & iubilus (proh dolor) in lamentum. Vide igitur quantæ sit felicitatis, & gloriæ, in illa patria Dei Genitricem Virginem benedictam stipatam ordinibus Angelorum, chorus Virginum comitatam, vultu plenissimo gratiarum in suo dignitatis solio præsidentem, reuelata iam facie contemplari; quandoquidem in sordibus carnis adhuc, & mundi luto degentibus tàm læta contingit in eius nominis contemplatione sentire. Ad ipsum itaque Mariæ nomen iterum contemplandum, iterum, atque iterum descendere libet:* hæc ille. Verum, tametsi ea tàm exuberanti in versandis laudibus nominis Mariæ lætitiæ, qua D. Bernardinus fruebatur, non ego perfundar, ea tamen est huic sacrosancto nomini diuinitus insita dulcedo, vt non molestè feram, reliqua, quæ de illo sedula meditatione ruminaui, in lucem edere. Inter alias significationes Mariani nominis, celebris est illa, quod lingua Syriaca Maria, *Domina*, seu *dominans* interpretatur: ita docuere grauissimi Patres; Epiphanius, Hieronymus, Chrisologus, *D. Epiph. ser. de laud. Virg:* Eucherius, Anselmus, Diuus Bonauentura, & Diuus Damascenus, qui libro quarto de Fide, dixit: *Gratia (nam hoc sonat Annæ vocabulum) Dominam parit (id enim Mariæ nomine significatur) vere enim verum omnium domina facta est, cum creatoris Mater exstitit:* hæc ille; & ante omnes hos Patres, immo & ante natũ Christum Rabbenu Haccadòs in responsione ad petitiones Antonini Romani Consulis scripsit, Matrem Messiæ absolute Dominam vocitandam fore. Idem etiam (vt refert Galatinus libro septimo capitulo decimo tertio) obseruauit, quod in illis verbis Isaiæ 9. nimirum, *ad multiplicandum imperium*, quæ in hebræo respondent illis, quę sunt in nostra Vulgata: *& multiplicabitur eius imperium*: contineri hæc duo nomina: Mariam, Dominam, vt indicaretur, Mariam matrem Messiæ futuram dominam vniuersi, & principatum eius simul cum Christi principatu, de quo ibi est sermo, fore multiplicandum.

D. Hieron. lib. de nom. hebr. *D. Chrisolog. serm. 146.* *D. Eucher. lib. 2. Instruct.* *D. Anselm. de excell. Virg.* *c. 7.* *D. Bonau. in speculo Virg. c. 3.* *D. Damasc. lib. 4. fidei Orthod. c. 15.* *Rabb. Haccad. Galatin. lib. 7. c. 13.* *Isai. 9.*

Certe illud interest inter nomina imposita à Deo, & ab hominibus, quod hi præclara nomina egregiaque epitheta tribuere solent; quibus tamen bona nominibus correspondentia conferre non valent: Deus autem, cum nomen imponit, dignitatem iuxta eius excellentiam debito tempore confert. frequenter quidem summi Pontifices, & Imperatores honorifica nomina absque opibus tribuunt, Titulares, Episcopos, Palatinos, Comitatus, & Marchionatus: illustres sane Tituli, sed vani, & inanes: at Dei magnificentia non inania, & fucata, se soli-

solida, & vera nomina cum dignitatis collatione imponit: Adam quidem, principium generationis, & Euam, matrem viuentium cognominauit, & reipsa effecit: Abraham, & Euam: multarum gentium parentes; Iacobum Israelem Deo præualentem; Ioanni gratiam significanti, simul nomen, & gratiam præcursoris contulit: Ecclesiæ suæ Principem, qui Simon antea vocabatur, *Cephas* Syriaca lingua, latina vero *Petrum*, vel *Petram* appellauit, quia illum re, & nomine solidum Ecclesiæ fundamentum constituere decreuerat. Cum ergo diuinitus fuerit impositum nomen Mariæ, quæ *Domina* interpretatur, reliquum est beatæ Virgini mirum in modum congruere. Vnde Ecclesia Catholica vno ore *Dominam* illam confitetur, dicens:

Gen. 2.
Gen. 17.
Gen. 32.
Luc. 1.
Ioann. 1.
Matth. 16.
Eccl. Catho. in off. B.V.

O gloriosa Domina,
Excelsa super sydera.

Marianum hoc dominium adeo latè patet, vt cœlestes orbes, terrenum hemisphærium, & tartareas regiones comprehendat, vt difertis verbis ipsa Virgo nos edocuit, dicens: *Gyrum cæli circuiui sola, & profundum abyssi penetraui, & in fluctibus maris ambulaui, & in omni terra steti, & in omni populo, & in omni gente primatum habui, & omnium excellentium, & humilium corda virtute calcaui:* Ecce fatetur se dominari in cœlo: *Gyrum cæli circuiui* in Inferno: *abyssum penetraui:* in Purgatorio: *in fluctibus maris ambulaui:* pœnæ enim Purgatorij fluctus sunt transeuntes, non semper permanentes: addit tandem se dominari in terra: *& in omni terra steti, & in omni populo, & in omni gente primatum habui,* iura disponunt, vt filij non emancipati, qui sub parentum tutela degunt, quidquid acquirunt, in parentum dominium transferatur: vnde aiunt Iuristæ: quicquid acquirit filius, acquirit patri: cum ergo Christus Dominus singulis operationibus suis meruerit dominium omnium rerum, vnde & ipse dixit: *Data est mihi omnis potestas in cœlo, & in terra;* quod, & Dauid prædixerat: *Dominabitur*

Eccles. 24.
Eccles. 24.
Psal. 71.

à mari vsque ad mare: consequens est, totũ id in Matris ius cessisse: nec enim eo iure obseruãtissimum filium dilectissimam Matrem priuasse credendum est: si ergo ipse Dominus, ipsa etiam Domina, si ipse Rex, ipsa & Regina. Vnde Diuus Damascenus, ius dominij beatæ Virginis in iure dominij quo partus eius gaudebat, cõstituit, dicens: *Merito creaturarum omnium declarata est domina, quæ illum enixa est, per quem cõdita sunt omnia:* & Rupertus nostro argumento accommodatius dixit super Cantica: *Prædicabitur de te, quod sis Mater Christi, ac proinde Regina cælorum, totum iure possidens filij regnum.* Iure, quidem ait; quia iure maternitatis id sibi debebatur; ius enim Matris est, vt quidquid acquirit filius patre carens, acquirat matri, vt adnotauit Anselmus libro de excellentia Virginis, vbi illam curiæ cœlestis dominam vocat: & materno iure cœlorum regnum, suum effeciſſe ait, & Christum alloquens subdit: *Tota tua est, totaque per te eadem cœlestis curia sua*, id est, Virginis Matris tuæ. Quibus consonant verba Arnaldi Abbatis, vt habetur in bibliotheca sanctorum Patrum, dicentis: *filij gloriam non tàm communem iudico, quàm eandem.* Consonant & alia Petri Damiani in sermone de Natiui tate Deipatæ: *Fecit in te magna, qui potens est, & data est tibi omnis potestas in cœlo, & in terra* Sed ante illos omnes hæc præclara scripsit Athanasius homilia de Deipara: *quandoquidem Christus Rex est, qui natus est ex Virgine, idemque Dominus, & Deus, ea propter & Mater, quæ eum genuit, Regina, & Domina, & Deipara proprie appellari debere censetur.* Figurauit adamussim hoc vniuersale Virginis domininm Esther regina, de qua diuina referunt eloquia, quod assumpsit duas famulas, & super vnam innitebatur, altera vero famularum sequebatur dominam; defluentia in humum indumenta sustentans: Duæ famulæ (inquit Diuus Bonauentura) quarum domina est regi-

D. Damasc.
Rupert super Cant. c. 4.
D Anſel lib. de excell. V. cap. 7.
Arnald to 6. bibliot. orat. de laud. Vir.
Petr. Damin. ser de nat. Mariæ.
Athanas. ho. de Deipara.
Esther 15.
D. Bonauent. vbi supra.

na Maria, sunt angelica, & humana natura: intelligentia angelica est famula, super quam domina innititur in cœlo, anima autem humana est famula, quæ dominam suam sequitur in mundo, colligens vestimenta Dominæ, scilicet, colligens virtutes, & exempla Mariæ. Adnotat autem magnus ille Cancellarius Parisiensis, quod quia regnum Dei diuisum est in duas partes, cuius altera misericordia, altera iustitia est, vt cecinit Regius Vates: *duo hæc audiui, quia potestas Dei est, & tibi Domine misericordia*: dimidium huius regni filius matri contulit, iustitiam verò sibi reseruauit, iuxta illud: *Pater non iudicat quemquam, sed omne iudicium dedit filio*: ipse enim solus in forma visibili iudicaturus est viuos, & mortuos. Extat etiam alius insignis titulus Mariani dominij super omnes creaturas, quod vt refert Diuus Lucas, Christus Dominus, sub cuius dominio, & imperio omnia iacent, subditus erat Virgini: vnde Diuus Bernardus dixit: *Deus, cui seruiunt Potestates, & Principatus obediunt, subditus erat Mariæ.* Si ergo Rex ille Græciæ pater, vt probaret Diophanto filio suo omnia sua regna subesse, & ad nutum obedire, hoc argumentandi genere vtebatur: Diophanti obedit vxor mea, & vxori meæ obedio ego, mihi autem obediunt omnia mea regna: ergo omnia illa subsunt, & obediunt Diophanti filio meo; licebit quidem simili modo ratiocinari: Christus Dominus subditus erat Mariæ, & Christo Domino subdita erant omnia regna mundi tàm cœlestia, quàm terrestria: ergo beatæ Mariæ subditæ sunt omnes creaturæ tàm terrestres, quàm cœlestes: est igitur omnium creaturarum Domina. Addo his, quod inter titulos dominij ille magni momenti est, qui per emptionem soluto precio acquiritur, vt constat ex l. Procuratores. § penultimo. ff. de tributo, & § vendite institutæ de rerum diuisio. cum ergo Christus Dominus emerit genus humanum: *empti enim estis precio magno*, vt ait Apostolus, & beata Virgo precium hoc illi subministrauerit, nõ enim aliunde, quàm ex Maria carnem, & sanguinem sumpsit, quem in precium redemptionis Deo Patri obtulit: consequens est, titulo, & iure huius emptionis beatam Virginem dominam esse generis humani: Ad Dæmones etiam dominium eius extendi, illud non obscurè indicat, quod tàm in sacris, quàm in prophanis literis Serpens, & Draco, potentiæ, & regni symbolum fuerunt: vnde Ezechiel Regem Pharaonem vocat Draconem, & cõtrouersiam inter Amman principem, & Mardochæum Spiritus sanctus per duos Dracones designauit in somno ipsi Mardochæo: cum ergo de B. Virgine Deus à principio creationis mundi prædixisset, antiquum serpentem ab ea fore interimendum: *ipsa conteret caput tuum*: certe sicut Dæmon acquirit dominium eorum, quos potentia diabolicæ suæ suasionis vincit, ita B. Virgo dominium acquisiuit super Dæmonem, quem mirabili suæ potentiæ virtute conterens pœnitus deuicit, ac suo imperio subiugauit. Hinc S. Gerardus Episcopus, & Martyr dicebat: *Inuitus quoque infernus, beata Maria, vlulat, & procacissimi Dæmones clamant.* secundum enim Papiam, *Domina*, interpretatur, *dans minas*: vnde ipsa inimicis humani generis dominans, minas infert: à qua ethymologia non longè abest alia Catholici, dum interpretatur, *domina*, id est, *domans manus*; ipsa quidem super Dæmones dominans, tanquam indomitas bestias illos domat, manus ligat, ferocitatem comprimit, ac superbam petulantiam coërcet. Vnde D. Bernardus super, missus, ait: Dæmones non solum Virginem pertimescere, sed audita hac voce, *Maria*, contremiscere, instar Cenelopis de Hectore dicentis illud Poëtæ:

Nomine in hectoreo pallida semper eram.

Atqui hoc latissimum, ac amplissimum Marianum dominium super Angelos, ac Dæmones contemplans magnus ille Mariæ laudum præco, sanctus Pater Bernardinus, ea, qua solet pietate, dixit:

Ioan. Gerson tract. 4. in Magn. exer. §

Psal. 61.

Ioan. 5.

Luc. 2.

D. Bern. sup. missi. hom. 2.

1. Cor. 6.

Ezech. 29.

Gen. 3.

S. Gerard. Episcop. & martyr. se. de laudib. Virg.

D. Bernard. sup. missi. cit.

Ouid. in epi.

S. Bern. se. 2. de nom. Virg.

dixit: *Mater Domini effecta est domina omnis creaturæ, quomodo enim subijcerentur creaturæ, quæ Mater effecta est Creatoris? ideo merito dici potest ad quamlibet creaturam illud Genes. Reuertere ad Dominam tuam, & humiliare sub manu ipsius: quæ verba dicta fuerunt Aghar de Sara: quippe ipsa Virgo verè est Sara, quæ Princeps interpretatur, quæ verum genuit Isaac, scilicet, filium Dei, in cuius semine benedictæ sunt omnes gentes: per quem omnis creatura principatum habuit*: hæc ille. Ex quibus omnibus facile deprehenditur, quantum deliret, spariterq; blasphemet Caluinus, dum beatam Virginem è solio suæ maiestatis deturbare contendens dixit: *Ipsa se ancillam vocat: ergo Papistæ perperam Dominam, & reginam nominant.* O barbarum, ac stolidum argumentandi genus: numquid Abigail, quæ se ancillam famulorum Dauid profitebatur, vxor ipsius Dauid non fuit? numquid Esther, quæ se vocauit ancillam regni Persarum, & Medorum, sceptrum non tenuit? quid ergo obstat, impie Hæresiarcha, eandem simul esse Creatoris ancillam, & creaturarum dominam? nonne totius Orbis Reginæ velint, nolint. Dei mancipia sunt? Sed Caluiniano spreto delirio, adhuc excellentius aliud dominij genus in beata Virgine emicuit, quod omnem aliam dominandi rationem longo interuallo superat; dum perfectum sensitiui appetitus dominium habuit, iuxta illud: *Sub te erit appetitus eius, & tu dominaberis illius.* De hoc genere dominij loquens Salomon Prouerbiorum 16. dixit *Melior est patiens viro forti, & qui dominatur animo suo, expugnatore Vrbiũ*; Septuaginta interpretes legunt: *qui dominatur iræ, melior comprehendente ciuitatem.* Paraphrastes autem Caldæus: *melior*, inquit, *est lentus ira animi, quàm fortis, & qui dominatur sibi ipsi magis quàm ille, qui capit prouinciam.* Nicolaus de Lyra in Commentario huius loci refert, Diogenem philosophum dixisse Alexandro Magno, qui multas Vrbes expugnauerat, quod erat seruus serui sui, quia Diogenes per rationem dominabatur suo sensitiuo appetitui, Alexander verò magnus seruiebat appetitui suo. Ex doctrina autem D. Gregorij Glossa ordinaria reddit rationem, quare maioris fortitudinis argumentum sit seipsum, quàm Vrbes vincere. quia Vrbes sunt extra nos, appetitus verò sensitiuus intra nos est: constat verò, difficilius vinci inimicos domesticos, quàm externos. Hinc Horatius Poeta dixit:

Latium regnes, auidum domando
Spiritum, quàm si Lybiam remotis
Gadibus iungas, & vterque Pœnus
Seruiat vni.

quibus consonant alia egregia Boetij carmina in hunc modum eloquenter dicentis:

Qui volet esse potentem,
Animos domet ille feroces:
Nec victa libidine colla
Fœdis submittat habenis,
Etenim licet Indica longè
Tellus tua iura tremiscat;
Et seruiat vltima Thule,
Tamen atras pellere curas,
Miseraq; fugare querelas,
Non posse, potentia non est.

Iam ad aliam non minus celebrem Mariani nominis significationem accedamus, si placet, Sanctus Isidorus, Diuus Bernardus, & Diuus Bonauentura, Venerabilis Beda, & doctissimus Eucherius interpretantur Mariam, vt idem sit, quod *illuminata*, seu, *illuminatrix*, quæ duo cognomina, quàm perfectè Deiparæ Mariæ congruant, latius, si placet, elucidemus. Albertus magnus in Commentario super caput primum Lucæ, contemplans varia illuminationum genera, quibus beata Virgo mirificè fuit illustrata, ad decem capita illa reuocans, his, quæ sequuntur verbis, commemorat. *Illuminatio per lectionem Scripturæ collecta, illuminatio studiorationis inuenta, illuminatio contemplationis oculo percepta, illuminatio familiaribus apparitionibus Angelorum cordi Virginis innecta, illuminatio crebris Dei reuelationi-*

Gen. 16. Caluinus. 2. Reg. 25. Esther. 14. Gen. 4. Prouerb. 16. Paraph. Cal. Nicol. de Ly. in c. 16. prob.

D. Gregorius ho. 15. in Ez. *Horat. ode 2. lib. 2.* *Boet. de cons. lat. lib. 3. met. 5.* *D. Isidor. 7. ethim.* *D. Bern. ser. de nat. Mar. & sup. miss.* *D. Bonau in spec. B. V. c. 3* *Beda in Luc. cap. 1.* *D. Eucher. l. de altercat. synag. & eccl.* *Albert. mag.*

bus clara. illuminatio per haustum diuinæ dulcedinis, & gustum, & experimentum certissimum infusa, quando gustauit, & vidit, quia bona est negociatio eius; Illuminatio per salutationem, & doctrinam Gabrielis infusa, illuminatio specialiter per aduentum Spiritus sancti, & virtutis Altissimi supersplendide donata; & tandem illuminatio per inhabitationem totius diuinitatis in eam corporaliter superimpleta, vt vere amicta sit sole, & luna sub pedibus eius. Sed ex his præcipua capita, ne, si omnia velim comprehendere, in infinitum abeat oratio, sanctorum Patrum monumentis, ac doctrinis locupletemus. Et quidem imprimis beatissimam Virginem inter omnes creaturas fidei lumine perfectissime fuisse illustratam contestantur Ambrosius, Bernardus, Epiphanius, & Rupertus; vnde Abulensis dixit: *Propter excellentiam huius fidei beatam Virginem ab Augustino, & Bernardo matrem credentium vocitatam.* Sane cum plena esset gratia, id attestante Archangelo Gabriele: *non poterat non plena esse fide*, cum quantum creuerit gratia, tantum & fides. Blasphemat Lutherus, cum à fide Centurionis fidem Mariæ superari mendaciter, effutiuit, eo conuictus testimonio, quod Christus de Centurione dixit: *Non inueni tantam fidem in Israel*: sed non percalluit intelligentiam horum verborum, quia hoc loco non comparat Christus Centurionem cum omnibus, & singulis, qui ex populo in ipsum crediderunt; hoc enim modo, non solùm fides Virginis, sed etiam Simeonis, & Annæ, Ioseph, & Ioannis Baptistæ, & Magorum, atq; aliorum plurimorum fuit maior, quàm fides Centurionis; sed comparat illum cum his, quibus ipse prædicauerat, & in quorum conspectu miracula fecerat, ex quibus aliqui fidem in Christum conceperant, inter quos hunc Centurionem excelluisse affirmat; excelluisse, inquam, vel absolutè, vel solùm proportione quadam, quia ille cum esset Gentilis, & neque ex Scriptura, neque ex maiorum traditione esset instructus, facilius, constantius, atque admirabilius credidit. Tantum ergo à veritate abest, Centurionis fidem præferendam esse Marianæ fidei, vt, & Apostolorum, Principum Ecclesiæ, & qui primitias Spiritus habuerunt, longè sit anteponenda, vt his verbis edocuit Diuus Anselmus libro de excellentia Virginis: *Licet ipsi Apostoli per reuelationem Spiritus sancti edocti fuerint in omnem veritatem incomparabiliter, tamen eminentius: ac manifestius ipsa per eum spiritum veritatis illius veritatis profunditatem intelligebat, & per hoc multa eis per hanc reuelabantur, quæ non solum in se simplici scientia, sed ipso effectu, ipso experimento didicerat.* Verum obijciunt Marianæ fidei hostes, eam de Incarnationis mysterio dubitasse, dum Angelo sibi illud nuncianti, dixit: *quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco?* sed perdocte, & luculenter respondit Eusebius Emesseus in hæc verba: *Non dubitat fieri, quod Angelus fieri promittit; interrogat tantum: quomodo fiet? quoniam quamuis Virginem aliquando parituram audierat, dicit enim Isaias: Ecce Virgo concipiet, & pariet filium, quomodo tamen pariet, non dicit: quia igitur Virgo est, & virum non cognoscit, quomodo pariat, & Virgo maneat, interrogat, quia nulli adhuc reuelatum erat.* Rursus Deipara Maria non solum fidei, sed Theologicæ sapientiæ lumine diuinitus ei infuso, quo distinctius fidei arcana cognoscuntur, valde illustrata fuit: ita docent communi consensu Patres, D. Bernardus, Bonauentura, Anselmus, & D. Bernardinus, qui ait: *quantum ad rationem, & intellectum, tanta ei sapientiæ claritas à Deo superinfusa est, quod perfectè superintelligebat creaturas, & Creatorem, & omnia bona amplectenda, & mala fugienda*; & Albertus magnus lib. de B. Virg. cap. 96 ait: beatam Virginem simul cum habitu fidei habuisse actum, quo perfectius, quàm Adam in sopore, & quàm Ioannes super pectus Domini, & quàm Paulus in raptu cognouerit mysteria supernaturalia. Ac tandem D. Anselmus in hom. super euangel.

Ambros. li. 2 de Virg. & lib. 2. in Luc. S. Bern. serm. 35. in Cant. circ. fin. & li. de poss. c. 2. Epiph. ser. de laud. Virg. Rup. fere toto lib. in Cat. Abulens. par. 2. cap. 31. Matth. 8.

D. Anselm. li. de excel. Vir. cap. 7.

Luc. 1.

Euseb. Emis. ser. 4. de Dom. 2. Adu.

Isai. 7.

D. Ber. ser. 4. in missus. D. Bonau. de laud. Virg. cap. 8. D. Anselm. de excel. Virgin. c. 7. D. Bern. ser. 4. circ. fin. Albert. mag. li. de B. Virg. D. Anselm. Luc. 10.

gel. Luæ cap. 10. super illa verba: *Intrauit Iesus in quoddam castellum*, sic ait: *Christus, vt dicit Apostolus, est Dei virtus, & Dei sapientia, & in eo sunt omnes thesauri sapientiæ, & scientiæ Dei, & Christus est in Maria: ergo omnes thesauri sapiētiæ, & scientiæ Dei sunt in Maria.* Sed non solum rerum supernaturalium, sed & naturalium in quibus non quo sanctiores, eo peritiores esse solent Sancti, limpidissimam habuit cognitionem, vt testantur Iacobus Episcopus Christopolitanus, D. Antoninus, & Albertus magnus ab eo relati, idq; ex eo satis verisimile fit: nam rerum naturalium, & moraliū cognitio iuuat valde ad perfectam sacrarum Scripturarum intelligentiam, ad perfectionem ad theologicæ doctrinę, ad referanda, & suadenda obstrusa fidei arcana, & ad consumma tam in rebus agendis prudentiam: cum ergo in his omnibus præexcellens fuerit B. Virgo, consequens est, perfectissimam rerum naturaliū cognitionem ei non defuisse: sed nec etiam prophetiæ claro lumine caruisse, tota Patrum antiquitas probat. S. Cyrillus, Epiphanius, Nazianzenus, Gregorius Nissenus, Ambrosius, Augustinus, Eusebius, D. Thomas, Galatinus, specialiter tamen D. Basilius, exponens illa verba Isaiæ: *Accessi ad prophetissam, & in vtero concepit*: in hunc modum loquitur: *Quod Maria prophetissa fuerit, ad quam proximè per spiritus præuotionem accesserit Isaias, nemo contradixerit, qui sit memor verborum Mariæ, quæ prophetico afflata spiritu, eloquuta est: Magnificat anima mea Dominum: ad cuius Cātici verba si parum animum accōmodaueris, non vtiq; per dissidium negabis Virginē veram prophetissam fuisse.* D. etiā Hieronymus super Isaiam, licet aliā illius loci expositionem sequatur, ait tamen; *quidam prophetissam, sanctam Mariam interpretantur, quam prophetissam fuisse, non dubium est: ipsa enim loquitur in Euangelio: ecce enim amodo beatam me dicent omnes generationes.* Hæc Hieronymus. sed Rupertus non contentus illam Prophetissam vocasse, Archiprophetissam illam fuisse docet, dum ait; *Prophetissam esse Propheearum, quia, & Prophetas docuit, & de ipsa omnes Prophetæ prophetarunt.* Addunt etiam Patres, variis reuelationibus frequenter illustratam Virginis mentem, quotidie enim ab Angelis visitatam in infantia sua, dum in templo commoraretur, referunt id D. Bonauentura ex Hieronymo, Gregorius Nicomediensis, Cedrinus, & Andreas Cretensis, qui vocauit beatam Virginem, *fontem, diuinarum reuelationum, qui exhauriri non posit*: & B. Laurentius Instinianus ait; *nec angelica tantum, verum etiam filij iugiter visione, ac colloquio exultauit: illi enim cœlestis visio debebatur, cui incomparabilis gratiæ inerat plenitudo.* Quid plura? maiora certe & sublimiora commemorabo. Equidem licet Diuus Athanasius serm. de sanctissima Deipara, negat illam in die Incarnationis clarè vidisse verbum diuinum, non tamen desunt grauissimi Doctores (quibus assentior) constanter asserentes beatam Virginem, dum mortali corpore induta erat, clara, ac intuitiua visione diuinam essentiam conspexisse: nam præter Albertum magnum, Dionysium Richelium, Gersonem, Vbertinum, Casalium, Villanouam Archiepiscopum Valentinum, & moderniores alios Doctores, non nulli etiam illis antiquiores Patres eidem sententiæ subscripsere: Rupertus enim super Cant. in illa verba: *oculi tui columbarum*, ait: beatam Virginem raptam fuisse in tertium cœlum, & vidisse arcana mysteria, quæ non licet homini loqui, perfectius & excellentius, quàm Paulum. simili a scripsit D. Antoninus: *in ipso conceptu, vel partu illi datum est ad horam, vt videret mysteria huiusmodi, vt in patria, sicut Paulus vidit in raptu*; pro quo adducit D. Bernardum hom. 4. super missus, dum ait: *Illi solum datum esse nosse, cui datum est experiri, vt qui soli Patri notus est, sit & illi.* Ac tandem D. Augustinus, & D. Thomas concedentes id Moysi, & D. Paulo, quia ille fuit primus Doctor Iudæorum, & Paulus

1 Cor. 1.
Iacob. Episc. Christ. trac. super Magn. D. Antonin. Alber. magn.
S. Cyrill. l. 1. in Isai. orat. 5.
S. Epiph. hær. 78. sub fin.
S. Nazianz. orat. 42 quæ est 2 in Pasc.
S. Greg. Niss. l. de testim. ex vet. testa.
Cæsar. Iud. c. de vit. Christi ex Virg.
S. Ambros. Luc. 1.
S. Aug. li. 17. de Ciuit. Dei c. vlt.
S. Euseb. li 7. eidem. c. 6.
S. Tho. 3. p. q. 27. a. 5. ad 3.
Galat. lib 7. de arcan. ca. 4. 5. & 12
S. Basil super Isai. 8.
D. Hier. super Isai. 6. Rupertus.

Hieron. apud D. Bonau. li. medit. Christi c. 3.
Greg. Nicom. hom. de obla. Vir. in tēplo.
Cedrin. in cō-pend. Hist.
Andr. Cretes. ser. de assum.
Laurē Iust. D. Athan.
Alber. magn. relat. à D. Antonin. infra cit.
Richel. super Dion. de cæl. hier. c. 18
Gerson. alph. 88. tit. 9.
Vbert. Casal. li. 1. arb. vitæ Crucifixi c. 9 in fin.
Villano. Archi Valent. ser. de reiur.
Medi. 3. p. 9. 27. ar. 5. in fi.
Suarez. ...p. q. 37. disp. 19. sect. 4.
Rupert. lib. 3 in Cant.
Cant. 4.
D. Antoni. 3. p. tit. 15. c. 17.
D. Aug. 12. super Gen. ad lit. c. 27. & ep. 11. 2 ad Paul c. 12.
D. Tho 1 p. q. 12. a. 11. & 22. q 175. a. 3.

lus primus doctor gentium, minime id Virgini denegare possent, quæ fuit etiam Apostolorum Doctrix, & magistra: maxime cum gratiæ, & priuilegia seruis Dei concessa, eiusdem Genitrici non sint deneganda, vt Bernard. docuit epist. ad Canonic. Lugdunen. vnde si Moyses Dei visionem obtinuit media illa oratione, quam libro Exodi legimus: *Si inueni gratiam in oculis tuis, ostende mihi faciam tuam:* mihi dubium non est, idipsum facilius beatam Virginem impetrasse, cui Angelus dixit: *Inuenisti gratiam apud Deum*, & quæ præ amoris magnitudine ardentius, quàm Moyses sponsi faciem intueri desiderabat, vt varia Canticorum verba satis indicant. Deinde quia D. Thomas non reputat inconueniens concedere, Adam in sopore illo mysterioso vidisse diuinam essentiam: ergo si ille tunc eam vidit, quia eductio Euę ex costa illius dormientis mysterium Incarnationis præsignabat, magis cum ratione consentaneum est, Mariam illam vidisse, in qua, & ex qua Verbum diuinum carnem assumpsit: immò licet Paulo, & Moysi huiusmodi priuilegium non concedatur, non est, cur illud B. Virgini denegemus, saltem in die Incarnationis, vel Resurrectionis. Vnde Extaticus ille Dionysius constanter asserit, certum esse Virginem aliquando in hac vita mortali vidisse diuinam essentiam. Sed venio ad aliud genus cognitionis, de quo non potest esse concertatio, nec opinionum diuersitas, in quo B. Virgo omnem creatam cognitionem excelluit: nam, vt docuit D. Anselmus lib. de excell. Virg. multa non solum simplici scientia, sed ipso effectu, ipso experimento didicerat de mysterijs Domini nostri Iesu Christi: & D. Antonin. 4 p. apponit ad id optimum exemplum: *Vidit*, inquit, *& experta est, se concepisse, non opere humano, & se peperisse paruulum cum virginitatis honore.* Faciunt ad idem præcitata verba D. Bernardus, *Soli datum est nosse, cui datum est experiri.* Denique non potuit non magnum incrementum sapientia Virginis in dies suscipere ex frequenti sacrarum Scripturarum lectione, & diuinorum arcanorum meditatione. vt enim dixit Origenes homil. 6. in Lucam: *Habebat legis scientiam, & Prophetarum ratiocinia quotidiana meditatione cognouerat:* vnde D. Ambros. lib. 2. de Virgnib. inquit; *Tunc minus sola esse videbatur, cum sola esset, nam quomodo sola, cum tot libri adessent, tot Archangeli, tot Prophetæ?* D. etiam Augustin. alloquens Virginem ser. de natiu. ait: *Recole Maria, propheticam lectionem: nec enim re scientia potest diuinorũ præterire librorum, quæ ipsam plenitudinem paritura es Prophetarum.* Ac tandem D. Gregorius Nissænus, & Sophronius affirmant, Deiparam Mariam à tenera ætate perfectè didicisse sanctam linguam, & quandiu in templo vixit, lectioni sacrarum scripturarum, & meditationi vacasse.

Atque hinc est, quod cum B. Virgo tantis diuini luminis fulgoribus, tamquam multiplici naturalium, & supernaturalium rerum limpidissima cognitione potiretur, facilè aliorum illuminatrix esse potuit, vt & nomen (Mariæ) præsefert, quod *illuminatricem* significare præcitati Patres nos admonuerunt. Vnde ipsi crebro, cùm de Virginis laudibus sermonem instituunt, Ecclesiæ Catholicæ ac Apostolorum Principum illius doctricem, ac sapientissimam Magistram extitisse vno ore contestantur; præsertim tamen D. Ignatius Martyr, & Anselmus, necnõ & D. Bernardus, dum ait: Mariam Euangelistas illuminasse, iuxta sui nomi nis ethymologiam, nam Maria, *illuminatrix* interpretatur. Vnde D. Ambros. de Ioanne Euangelista ait: *Mirum non esse, præ ceteris loquutum fuisse mysteria, cum ei præsto esset aula cœlestium sacramentorum* & Rupert. lib. de gloria, & honore filij hominis, inter alia præclara dicit, Virginem habuisse tempus tacendi, & tempus loquendi, priusque tacuisse, quamdiu Christus in hoc mundo vixit, cum conseruabat, & conferebat in corde suo omnia diuina

B. Bern. ep. ad Cano. Lugdu. Exo. 3. 3. Luc. 1.

D. Tho. p. p. q. 94. art. 1. & Ricard. in 2. d. 23 q. 2. a. 1.

Dion. Carth. super Dion. de cœl. hier. 6. 18.

D. Ansel. de excell. Virg.

D. Antoni. 4. p. tit. 15. c. 17. §. 1.

D. Bernard homil. 4. in missus est.

Orig. hom. 6. in Luc.

D. Ambr. lib. 2. de Virgn.

D. Aug. ser. de natiu.

D. Greg. Nis. ser. de natiu. Sophron. ser. de Assump.

D. Ignat. martyr. ep. D. Ansel. lib. de excell. Virg. c. 7. D. Bern. in 4. super missus. D. Ambr. lib. de Inst. Virg. cap. 7. Rupert. lib. de gloria filij hominis. Luc. 2.

uina verba; & erat hortus verè conclusus, & fons signatus; postertius vero tempus, à Christi Domini ascensione, in quo erant emissiones eius paradisus, & fauus distillans labia eius, iocutam fuisse. Vnde non immeritò beatam Virginem delineatam fuisse putarim apud gentilitias scripturas per sapientissimam Mineruam, quam ex cerebro Iouis ortam esse Ethnici commentabantur; apud sacta vero volumina per Deboram, quæ filios Israel publicè edocebat, & per columnam nubis fulgentissimam, quæ eosdem per desertum dirigebat.

Cant. 4. Bed. 13.

Atque hinc est, quòd Beda, vt refert Glossa ordinaria super illud: *Maria conferebat omnia verba hæc*: dixit: *Omnia, quæ de Domino, vel à Domino dicta, vel acta cognouerat Virgo Mater, in corde diligenter retinebat, & sollicitè cuncta ad memoriam commendabat, vt, cum scribendi, vel prædicandi eius Incarnationis tempus adueniret, sufficienter vniuersa, prout essent gesta, quærentibus explicare posset.* Hinc etiam doctissimus Rupertus Abbas inter alias laudes, quas beatæ Virginis tribuit, hanc commemorat, quod cum esset Apostolorum Magistra, & in multis subobscuris eorum mentes illuminaret, primo Apostolorum Concilio Hierosolymis coacto adfuerit. Verba eius, licet non pauca, quia tamen dulcia, silentio non præteribo: *Horum*, inquit, *discernendorum vtique Magistram te esse oportebat, ô beata Virgo, & Magistram Magistrorum, id est, Apostolorum, iuxta illud: fons hortorum, puteus aquarum viuentium, quæ fluunt impetu de Libano: an quia Spiritus sanctus illos docuit, idcirco tuæ vocis magisterio non illis opus fuit? immò vox tua, vox illis fuit Spiritus sancti, quidquid supplementi opus erat, eisdem mortalibus, vel testimonij ad confirmandum singulorum sensus, quos acceperant ab eodem spiritu diuidente singulis, prout vult, ex religioso ore tuo perceperunt, instructo ad loquendum, bene composito ad tacendum, prout tempus erat opportunè. An quia loco supra cõmemorato de Actibus Apostolorum, vbi facta seditione propter ceremonias Iudaicas, conuenerunt Apostoli, & Seniores videre de verbo hoc, nullam tui mentionem scriptura fecit, idcirco tacendum est? quod conuentus ille te omiserit, & sanctum de tuo pectore, & de tuo ore spiritum non consuluerit? immò & ille, & in ceteris agendis, Tu Princeps omnem soluisti quæstionem, ita tamen, vt non clamares, neq; contenderes, nec audiretur vox tua foris: quia sicut ante nos dictum est. Tu sola es Virgo, quæ vniuersam hæreticam prauitatem interemisti.* hactenus Rupertus immò Canisius affirmat, Deiparam in prædicto Apostolorum Concilio caput extitisse, sed minimè gentium id credam, arbitror quidem interfuisse, sed non præfuisse: cum enim illud Concilium, quod primum omnium fuit, futurum esset in Ecclesia Catholica reliquorum, quę in illa celebranda erant, certa regula, & norma, oportebat quidem non aliud esse caput illius, quàm summum Pontificem Petrum: vnde non dubito, quin in publico illo Concilio ipse, tamquam caput Ecclesiæ à Christo Domino constitutum, primam sedem habuerit, & capitis munus gesserit: vnde D. Bernardus postquam adduxerat verba illa: *Hi omnes perseuerabant vnanimiter cum mulieribus, & Maria matre Iesu*, subdit: *ita ne, & mulierem sese vltimam exhibebat, vt nouissima omnium poneretur? meritò facta nouissima prima, quæ cum prima facta esset omniũ sese nouissimam faciebat.* Quibus verbis non obscurè indicat D. Bernardus, cum Apostoli essent perseuerantes vnanimiter in oratione, tunc Deiparam nouissimum elegisse locum. Sed ad rem nostram reuertentes, propter hanc eximiam B. Virginis sapientiam, Ecclesia Catholica vocat illam hæresum interemptricem: *Cunctas hæreses sola interemisti in vniuerso mundo*: quod & distertis verbis dixerunt Athanasius, Hieronymus, Bernardus, & Rupertus. Dicitur autem cunctas hæreses interemisse, quia exemplo suæ fidei, & doctrina, qua Apostolos multipliciter nominauit, singulari modo cooperata est ad extirpandos omnes errores. Quamuis inficias nõ ibo; id propter alias

Act. 15.

Glos. in c. 2. Luc. Beda.

Rup. Abbas. Gen. lib. c. 1.

Canis. lib. de B. Virg. c. 1

D. Bernar. de verb. Apoc. super signum magnum.

Actor. 1.

Eccles. Cath. D. Athanas. sur. de sanct. Deipara. D. Hier. ser. de assump. D. Bern. ser. super signum magnum, & super Salue Regina. D. Rupert. 1. in Cant.

etiam rationes verificari posse, nimirum quia genuit illum, qui cum sit sol iustitiæ, lucem intulit mundo ad interemptionem omnium hæresum sufficientem; & quia ipsa principem tenebrarum deiecit, qui est auctor omnium hæresum, & quia tandem speciali suo fauore adiuuat fidei defensores ad expugnandos hæreticos, & falsa eorum dogmata confutanda. Ad extremum accedit ad commendationem mirabilis sapientiæ beatæ Virginis, quod non ab hominibus, fuerit edocta, sed partim à Deo ipso immediatè, partim per Angelos, aut sacram Scripturam; sic enim illud obseruauit D. Bern., dum ait: *Decuit, vt ab Angelo potius, quam ab homine mysterium disceret, ne mater à consilijs filij aliena videretur, & vt ipsa rerum tempus, & ordinem melius tenens, scriptoribus, & Prædicatoribus Euangelij referaret veritatem, quæ, & plenè de omnibus à principio cœlitus fuerat instructa mysteriis.*

D. Bern. hō. 4. super missus.

Atque hinc est, scientiam Virginis nullis erroribus fuisse admixtam, immò existimauerim intellectum eius in nullo rerum genere, errore aliquo fuisse vnquam obscuratum, aut ignorantia alicuius rei ad proprium statum pertinentis, laborasse; qui enim illam præseruauit à peccati originalis labe, quæ ianua fuit omnis erroris, consequenter creditur eamdem præseruasse à pœnis, quæ Matrem Dei dedecebant; dedecet autem Matrem æternæ sapientiæ; in qua erant omnes thesauri scientiæ Dei, error prauę dispositionis, & ignorantia eorum quæ ad proprium statum pertinent; & quidem cum huiusmodi error, & ignorantia non essent in statu innocentiæ, & B. Virgo omnibus perfectionibus illius status, cum vitæ mortalitate non repugnantibus cumulatissima fuisse credatur, consequens est, omni errore, & ignorantia semper caruisse. Ac tandem; quia B. Virgo habuit plenum dominium suorum actuum: ergo potuit de rebus iudicare ea, quæ certa fide, vel scientia infusa, vel speciali, aut priuata aliqua reuelatione cognoscebat; in alijs verò, vel suspendere assensum, vel solum iudicare, quid esset vero similius. vnde eos grauiter errare arbitror, qui propter illa verba Lucæ: *Existimantes autem illum esse in comitatu requirebant*, errorem Virgini tribuunt, dum iudicauit filium suum esse, vbi re vera non erat: verba enim illa vel intelligenda sunt per synedochen, ad eum modum, quo de latronibus dicitur, quod blasphemabant Christum Dominum, cum tamen grauissimorum Doctorum sententia sit, solùm vnũ blasphemasse; ait ergo Lucas per synedochen: *Existimantes illum esse in comitatu*, quia id ita iudicabat solus Ioseph, non Maria: Vel quod mihi probabilius est; B. Virgo non iudicauit determinate esse in comitatu, sed quod attentis omnibus circumstantijs, verisimile videbatur esse in comitatu, quod sanè iudicium verum erat, & omni carens errore. illa tamen verba, quæ subsequuntur: *Et ipsi non intellexerunt*: ob quæ nonnulli putarunt, in beata Virgine fuisse manifestam ignorantiam duplicem expositionem satis congruam sustinent, prima, quod dicta sunt propter alios circumstantes, & non propter Virginem, aut Ioseph: nam cum ipsi apertissimè cognouissent Christum non habere humanum patrem, non poterant non intelligere, quod cũ ille dixit: *Nesciebatis, quia in his, quæ Patris mei sunt, oportet me esse?* loquebatur de æterno Patre. secunda expositio sit, quod esto de B. Virgine dicta sint verba illa, sensus eorum est, quod non intellexerunt rationes ob quas Christus Dominus ea protulit, & quid vellet illis significare: ita Origenes, & Theophilactus in Lucam, & Iansenius cap. vlt suæ Concordiæ.

Luc. 2. *Luc. 23.* *Luc. 2.* *Ibid.* *Ibid.*

Tandem, vt, quæ ad Marianum nomen spectant, absoluam, & quæ ex varia lectione concepi, penitus exhauriam, duo obseruanda censui: Primum, quod præter supra allatas nominis Mariæ celebriores interpretationes, quas Sanctorum Patrum communis consensus acceptat, partim ex hebraica, vt *mare*, & *matris stella*, *illumi-*

Illuminata, vel *illuminatrix*; partim ex Syriaca, vt, *domina*, vel *dominans*, alias singularissimas eiusdem significationes reperio. Prima est, quod Maria interpretatur *Dominus ex genere meo*: huius auctor est D. Ambrosius, quæ si vera interpretatio est, nemo sanè poterit inficiari, nomen hoc non esse consonum rei, cum B. Virgo Christum supremum omnium dominũ genuerit: Secunda est, Mariam significasse *spem*; hanc tradidit Epiphanius dicens: *Mariam interpretari solemus Dominam, atq; etiam spem: peperit enim Dominum, qui est spes totius mundi, vnde & ipsa dixit: Ego mater pulchræ dilectionis, & timoris, & magnitudinis, & sanctæ spei.* Tertia, vt idem polleat Maria, quod *imitatrix Dei*: hanc refert, & acceptat Episcopus Rutilius hebraici idiomatis peritissimus. In eo autem potissimum sitam esse reor hãc imitationem, quod sicut Deus Deum generat, sic Maria eumdem Deum genuit; & sicut filius Dei ab æterno fuit genitus de substantia Patris, ita idem secundum humanitatem in tempore fuit ex substantia Matris; & sicut natiuitas illa æterna absq; vlla corruptione fuisse noscitur, sic natiuitas eiusdem temporalis, Matris integritatem non minuit, sed sacrauit. Alij tandem alias interpretationes assignant, quas idem Rutilius refert, nec refellit, nimirum, vt liceat interpretari, idem valere Mariam, quod *Deus de conceptu*, siue *de partu meo*, vel, vt alijs placet, *de monte*, vel *de altitudine Dei*. Secundum, quod obseruandum duxi, duplicem apud hæreticos esse receptam Mariani nominis interpretationem, omnino à Catholicis execrandam: Impius enim Lutherus in postilla circa Euangelium in Festo Annunciationis Mariæ ait: Mariam apud hebræos idem sonare, quod apud nos: *guttula, quæ hydriæ adhæret, quæ si mari, aut magno fluuio comparetur, nihil quidquam est.* Victorinus verò hæreticus cum nouatoribus græco idiomate nomen Mariæ deducens; *miseriam* significare docuit; sed miseri ipsi, & infortunati, qui se Catholicæ Ecclesiæ Romanæ hostes profitentur: sibi ferant has sycophanticas interpretationes, ex supercilioso eorum marte mendacissimè confictas, ad extenuandum clarissimum, ac sacerrimum Mariæ nomen, nihil magnum, aut excelsum illud significare nitentes: nos priscorum Patrum expositiones, vt par est, suspicientes, ac venerantes, Mariam, *Amarum, Mare, Dominam, stellam maris, Illuminatam, & Illuminatricem* significare fatemur. Sed nec possum, nec debeo Erasmi impiam audaciam non retundere, dum in primum c. Matth. grammatica inflatione intumescens, enixè postulat à nobis, ne *Mariam* per trisyllabum, sed per dissyllabum, *Miriam*, vel *Miriã* pronunciemus: meminisse enim hunc satyrum oportebat, quòd LXX. peritissimi linguarum Interpretes, qui multis retrò annis B. Virginem antecesserunt, Mariæ nomẽ amplexi fuerant, ac veteris Testamenti libris illud inseruerant; vnde tàm Ecclesia græca quã latina, & tàm Patres illius, quàm istius, vnanimi consensu trisyllabum Mariæ semper vsurparunt; quæ igitur Erasmi impudentia est, qui mauult Ecclesiæ dare legem, quàm accipere. Meminisse etiam debebat, D. Paulum prophanas, & horridas vocum nouitates longè fore ab Ecclesia Christi propulsandas, Timotheum suum discipulum docuisse, quo ergo iure Erasmus de multiplici hæresi vehementer suspectus, sacrosancti nominis Mariæ mutationem in Ecclesiam Christi inuehere gestit? Nos Catholici, Ecclesiæ Romanæ germani alumni, Mariam cogitamus, Mariam pronunciamus, Mariam inuocamus, Mariani huius nominis singulas literas, nulla dempta, amplectimur, & veneramur, honorem nomini illius deferentes, quæ auctorem vitæ nobis genuit Dominum nostrum Iesum Christum, qui cum Patre, & Spiritu sancto viuit, & regnat in sæcula sæculorum.
Amen.

D. Ambr. de Instit. Virg. c. 5.

D. Epiphan. Ecclesiast. 24.

Rutil. Episc. lib. 2. super Magnificat. c. 22. dub. 5.

Lutherus in festo Annũc. impugnatus.

Victor. ibid.

Erasmus in 1. ca. Matth. refellitur.

HOMILIA IX.

In honorem Natalis Deiparæ Mariæ, de eius excellentia sub metaphora libri disseritur in illa verba: Liber generationis Iesu Christi, quæ variis animi conceptionibus exornantur.

METAPHORAM hanc libri prosequuturus, in medium producere compellor libros omnes, quos sacra commemorat eloquia, inter quos à quibusdam mysticus liber B. Virginis exceditur, alios vero longe excedit. In illorum numerum primum refero librum vitæ, cuius meminit Daniel dicens: *Saluabitur populus tuus, omnis qui inuentus fuerit scriptus in libro*: de hoc libro loquutus est Christus Dominus, cum dixit: *Exultate, quia nomina vestra scripta sunt in cælis*; & Angelicus Doctor de illo agens, in p. p. suæ Theologiæ in hunc modum illum describit: *Liber vitæ in Deo dicitur metaphoricè, secundum similitudinem à rebus humanis acceptam est enim consuetum apud homines, quod illi, qui ad aliquid eliguntur, conscribuntur in libro, vtpote milites, vel consiliarij, qui olim dicebantur, Patres Conscripti: patet autem, quod omnes prædestinati eliguntur à Deo ad habendam vitam æternam, ipsa ergo prædestinatorum conscriptio dicitur, liber vitæ*: hæc ille. Quidam autem scribuntur ibi, vt habituri vitam æternam, in se ipsa; alij vero, vt habituri illam in causa solum, quia gratia: cuius ad tempus participes erunt, semen esset causa vitæ æternæ, de quibus Dauid: *Deleantur de libro viuentium*. est autem clausus adeo liber iste, vt Ioannes testetur, vidisse illum septem sigillis obsignatum, & quod nemo, nisi solus Agnus poterat illum aperire, quasi diceret: librum illum adeo esse difficilem, vt solus Deus, eius auctor, sciret illum legere. Christus etiam Dominus sub libri metaphora designatur: Ieremias enim dixit: *Sume tibi librum emptionis hunc signatum, & librum hunc qui apertus est, & pone illos in vase fictili*; nomine quippe libri signati, verbum diuinum intelligit coopertum, velut membrana, fictili carne. Hic ergo liber, Christus Dominus dictatus fuit, cum semel loquutus est Deus, ex propria substantia verbum eructans; fuit ligatus in officina vteri materni, quando vinculo, & ligamine vnionis hypostaticæ coniuncta fuit caro Verbo; seu, vt ait Ioannes, quando *Verbum caro factum est*: fuit præcisus, aut rasus in circumcisione, cum minister illius ex infantili carne pelliculam detraxit, aut præcidit; fuit concussus, cum alaphis, & fustibus eum grauiter percutiebant; fuit compressus in torculari, quando, vt ipse dixit, *Torcular calcaui solus*. fuit tandem purpureo colore rubricatus, quando rubicundo suo sanguine fuit vndique respersus. Accedat ergo ad hunc librum euoluendum, legendum, ac perlegendum auarus, vt in effusione tàm pretiosi sanguinis addiscat liberalitatem; accedat inuidus, vt addiscat charitatem, cum nulla maior excogitari possit, qua quis ponit animam suam pro amicis, & inimicis; accedat iracundus, & addiscat patientiam, & mansuetudinem ab eo, qui, vt agnus coram tondente se obmutuit. Hi duo igitur libri, liber scilicet vitæ æternæ, & Christus Dominus, præstantissimi omnium sunt, & cum quibus nullus alius valet comparari; vnde oportet, eos iam commemorare, quos mysticus liber B. Virginis longo interuallo præcellit. Horum primus, & antiquior est, hæc, quam cernimus, mundi fabrica, quam metaphoram vsurpans D. Ioannes in Apocal. dixit: *Cælum recessit, sicut liber inuolutus*: huius libri lectioni qui vacant, in creatione legunt Dei omnipotentiam tot mirabilia producentem; in communicatione, Dei bonitatem copiosè adeo

Daniel. c. 12.
Luc. 10.
D. Tho. p. p. q. 24. ar. 1.
Psal. 67.
Apocal. 5.
Ieremi. 32.
Ioann. 1.
Isai. 63.
Actor. 8.
Apoc. 6.

se

se in omnia effundentem; in gubernatione & vniuersi regimine is fin tam eius sapientiam, ac prouidentiam: vt enim dixit D. Paulus: *Inuisibilia enim ipsius & creatura mundi per ea, quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur.* Rom. 1. Verum rudes peccatores, instar ignorantium puerorum, figunt tantum obtutum, & amorem in aureis literis, quibus libet hic vniuersi conscriptus est, sensum tamen, & intelligentiam earum minimè penetrantes, de quibus Isaias prædixit: *Erit vobis visio omnium quasi verba libri signati*: Isai. 29. at viri iusti, & sancti ex fabricæ huius mundialis attenta consideratione in altissimam diuinorum attributorum contemplationem rapiuntur. Secundus liber est conscieniæ, qui tametsi in præsenti vita signatus, & inuolutus sit, in futuro tamen iudicio apertus, & reseratus erit, vt his verbis testatur Daniel Propheta: *Libri aperti sunt, & iudicium sedit*; Dan. 7. ex his libris qui correctus non reperietur, sed aliquo commaculatus errore, reprobabitur, & cum alijs bibliothecæ libris minimè apponetur; in cuius figura apud Ieremiam lego, iussisse Deum, librum, in quo scriptæ erant maledictiones Babylonis, alligari, & mitti in Euphraten; quibus verbis pœnam damnatorum designari satis perspicuè omnibus constat. Tertius liber est sacræ Scripturæ, sic enim eum vocat propheta Baruch, *Hic liber mandatorum Dei, & lex, quæ est in æternum*: Baruch. 4. huius libri auctor fuit Spiritus sanctus, qui illum dictauit, scriptores illius fuerunt Canonici Auctores, expositores sacri Doctores, fideles lectores illius, quos instar venefici incantantis, sapienter mirificè incantat, ac rebelles eorum voluntates ad Deum venire compellit, vt perlepidè his verbis dixit Origines: *Velut incantatione quadam noxiarum veritatum, quæ tibi insidiantur, virus depellitur, & fugatur, si tu non efficiaris sicut aspis surda, quæ non audiat vocem incantantis sapienter.* Origen. 20. super Ioan. licet autem liber hic varijs difficultatibus inuolutus sit, nemo ab hac obscuritate deterritus, ab huius lectione se arcere debet nam vt egregia dixit D. Chrysostomus, *etiamsi non intelligas ipsa recondita, tamen ex ipsa lectione multa nascitur sanctimonia, & simul atque tetigerit aliquis Euangelium, mox componit suam ipsius mentem, & à rebus mundanis abducit, idque ex solo ipso aspectu, solo etiam auditu, licet mysteria non intelligas*: hæc ille. D. Chrys. ho. 3. de Lazar. & quidem Ambrosio dicente: *Sacræ scripturæ lectio, refectio est, quæ saginat animam, quæ impinguat viscera, ipsa est, quæ vitam æternam tribuit, & insidias à nobis diabolicæ tentationis excludit (non potest non esse animæ valde fructifera*; immò, si iusta est, dulcis, ac suauis, consulto conditionem illam addidi: *si iusta est*, nam sicut acutè dixit S. Chrysostom. *Mel natura sua dulcedinem habet, atque adeo iucundissimam, sed ægrotis amarum quid est, non propria, sed illius ægritudinis natura*: non secus diuinæ scripturæ lectio, si cuipiam minimè dulcis, sed insipida, & amara est, id non naturæ illius, sed ægrotanti suo gustui adscribat. At, ne à principali nostro instituto digrediamur, in memoriam quæso reuocate prophetica illa verba Isaiæ secundū lectionem L X X. Interpretum; *Dixit Dominus ad me: Sume tibi librum grandem, scribe in eo stylo hominis*: Hæc verba duplicem congruam satis expositionem sustinent præsenti argumento valde accommodatam; Prima est, vt illa intelligantur de libro generationis Iesu Christi, quem D. Matthæus contexuit; Nouitas enim, & magnitudo in illo satis elucent; cum, & testamentum sit nouum, necnon hactenus inaudita de filij Dei generatione in vtero Virginis enarret; esse autem hunc librum scriptum stylo hominis, ex titulo, & scopo illius, satis superque liquet, cum eò tendat, vt Deum, hominem factum, & filium Dauidis ex Virgine conceptum commonstret; sicut enim B. Matthæo Euangelistæ diuina electione, inter illa quatuor animalia, facies hominis contigit, sic illi datum fuit, humanam filij Dei generationem ex Maria, specialius, & vberius enarrare. Secunda expositio sit, qua

D. Chrys. ho. 3. de Lazar.

D. Ambr. ser 35.

S. Chrysost.

Isai. 8.

Matth. 1.

Ezech. 1.

que Marianam excellentiam non parùm commendat, vt, sub nomine libri, de quo Isaias in prædictis verbis, B. Virgo designetur, vt docuit D. Epiphan. cuius rationem assignat D. Antonin. dicens, B. Virginem Mariam librum esse, quia continuit in se diuinam sapientiam incarnatam: & ante illum D. Damasc. orat. 2. de dormitione Deip. de Virg. sepulchro loquens, ait: *Vbi nouum volumen, in quo ineffabiliter Dei verbum sine manu inscriptum fuit.* Spiritus sanctus enim (vt docuit me D. Ambr. super Luc.) scriba fuit, qui Virginem obumbrans, in ea, tamquam in mundissimo volumine carnem filij Dei scripsit, atque efformauit, non calamo, & atramento, sed sanguine purissimo Mariæ, & virtute ex alto illam fœcundante, vt loquitur D. Paulus scripta non atramento, sed spiritu Dei viui: idque sibi volunt verba illa: *Scribe in eo stylo hominis*: in mente Patris scriptus fuit filius stylo Dei, *Deum de Deo*, vt docet Symbolum Nicænum; in ventre verò Matris, stylo hominis, quod & indicauit Angelus, dicens: *quod ex te nascetur sanctum*, ecce stylo hominis, *vocabitur filius Dei*, ecce stylo Dei. Adeo autem velociter eam scripsit, iuxta illud Psalmi: *Lingua mea, calamus scribæ, velociter scribentis*, vt vnico temporis momento, totum Incarnationis mysterium peregerit, quo nihil velocius dici potest. vnde D. Damasc. dixit: *non paulatim per additamenta, sed vno momento, & eũ extu formata est perfecta caro Christi, simul caro, & Dei verbi animata caro.* Est etiam facer hic liber Mariæ nouus valde, vt prædixit Ieremias: *Creauit Dominus nouum super terram, fœmina circumdabit virum*: quid quæso, magis nouum, & inauditum, quàm quod Virgo manens, Virgo concipiat, & pariat? *quis audiuit vnquam tale? quis vidit huic simile?* vnde etiam liquet, librum hunc intus scriptum fuisse per fœcunditatem, foris verò per integritatem virginei claustri, minimè vmquam violati. Sanè Salomon dixit: *Nihil sub sole nouum, nec poterit quis dicere; hoc recens est;* at, si librum hunc nouum consuluisset, & magnum pietatis sacramentum, quod manifestatum est in carne Christi, attentè legisset, continuò admiratione correptus, absque dubio diceret: hoc nouum est sub sole, quod Deus supra solem absconderat, in tempore dignatus est nobis manifestare. Vnde D. Cyprianus eleganter dixit: *Nouum est, & inauditum, quod in materni angustia vteri circumdedit intra se fragilis caro virtutem Altissimi, quem nos, parumlum, Prophetæ nuncuparunt virum, insinuantes, ei numquam defuisse virtutem, sed semper virilis ætatis habuisse fortitudinem, quem infantilis infirmitas occultabat: ó fœmina super fœminas benedicta.* hæc ille.

Porrò hunc librum grandem esse, vt dixit Isaias, illud vnum apertè commonstrat, quod si rerum naturalium virtutes, ac mirꝫ proprietates ad vnguem describendæ forent, oporteret librorum numerum in infinitum abire, Salomone dicente: *faciendi plures libros nullus est finis*; & si cuncta opera Christi Domini adamussim fuissent commemoranda, arbitratur Ioan. *Nec ipsum mundum capere posse eos, qui scribendi sunt, libros.* nihilominus tamen grandis adeò fuit Marianus hic liber, vt quem totus non capit orbis, ipse in se clauserit, Ecclesia Catholica canente: *Sancta, & immaculata virginitas, quibus te laudibus efferam, nescio, quia, quem cœli capere non poterant, tuo gremio contulisti.* Grandis procul dubio liber, in quo fuere omnes thesauri sapientiæ, & scientiæ absconditi, & in quo tota plenitudo diuinitatis corporaliter habitauit: libro ergo, qui infinitum, & immensum capit, nullus quidem maior, aut capacior excogitari potest. Sed & arbitror, B. Virginem alio singulari nomine *Libri generationis* nomenclaturam sibi vindicare, quia nomine generationis in sacra Scriptura non solum prolis conceptio, sed, & opera ipsa, quæ sunt velut hominis partus, veniunt intelligenda. vnde apud Isaiam Rex Ezechias loquens de vita sua, dixit: *Generatio mea ablata est: præcisa est, velut à texente, vita mea;*

D. Epiph. lib. cont. hæres.
D. Antonin. 4 p. tit. 15. c. 5. §. 1.
D. Damas.
D. Ambr. 5. in Luc. c. 7. & Ps. 50. in illa verba: Domine labia mea aperies.
2. Cor. 3.
Isa. 8.
Symb. Nic.
Luc. 1.
Psal. 44.
D. Dam. li. 3. de fid. c. 2.
Ierem. 31.
Isai. 66.
Eccles. 1.
D. Cypr. ser. de Nat. dom.
Isai. 9.
Eccles. 12.
Ioann. 21.
Eccl. Cathol.
Coloss. 2.
Isa. 38.

mea; quare in hoc sensu idem erit, liber generationis Iesu Christi, ac, liber vitæ, & operum Saluatoris; liber, inquam, ex diametro oppositus lib. illi Geneſis, cui Moyses hunc titulum dedit: *Liber generationis Adæ*, id est, liber, non solum filiorũ, sed & operum Adæ, quæ liberi arbitrij proprij filij sunt; hoc est, liber inobedientiæ, prævaricationis, incredulitatis, intẽperantiæ, & similium, quę in libro Genes. de Adam commemorantur: sicut ergo veteri Adam contrapositus fuit Deus secundum, ita veteri lib generationis Adæ opposuit librum generationis Iesu Christi, hoc est, clarissimorum operum, doctrinæ, miraculorum, vitæ mortis, victoriæ, & triumphi illius. Fuit ergo eatenus beatiss. Virgo, *Liber generationis Iesu Christi*, quatenus, præterquam verbum Patris in ea scriptum fuit, Spiritus sanctus in corde eius scripsit opera Christi Domini multo profecto mirabilius, quàm in quocumque alio volumine vmquam fuerint exarata: ipsa quidem Virgo indelebiliter in corde suo, quasi in libro scripta, conseruauit, iuxta illud Lucæ; *Maria autem conseruabat omnia verba hæc, conferens in corde suo.* Ex his omnibus facilè erit deprehendere excellentiam huius libri super omnes libros hucvsque in lucem editos, & in posterum edendos: vt enim sapienter dixit D. Antonin. *Quanto facta sunt potiora verbis, vel scripturis, tanto sunt offensa maiora in Maria, quàm in Scriptura per Deum; nam Scripturæ dedit, vt Deum loquatur, Mariæ contulit, vt per eam Christus pandatur: ibi eum multiplex legis figura, hic vestit eum Mariæ caro pura: ibi pronunciatur, hic ostenditur: ibi latet in mortua charta, hic patet in carne monstrata: ibi dicta sunt magna, hic fecit, inquit, mihi magna qui potens est.*

Luc. 2.

D. Antonin. 4 p. tit. 15. c. 22. §. 9.

Luc. 1.

Ac tandem, vt paucis multa comprehendam de excellentia huius libri: in eo Deus, non solum reliquorum sanctorum eximias virtutes exarauit, vt Abelis religionem, Noe credulitatem, Abrahæ obedientiam, Isaachi patientiam, Iacobi tolerantiam, Ioſephi castitatem, Dauidis mansuetudinem, ac Salomonis sapientiam; sed, & diuinas perfectiones, quas sparsim in reliquis alijs libris Canonicis scripserat, in hoc libro B. Virginis summo artificio compilauit Si enim in Genelucet potentia in mundi creatione; clementia in Exodo in liberatione populi Israëlitici; religionis cultus in Leuitico, in oblationibus, & sacrificijs; patientia in lib. Numer. fortitudo in lib. Iosue, prouidentia in lib. Regum, longanimitas, & misericordia, in lib. Iudicium; sapientia, & consilium in libris Salomonis: ardens Dei amor in lib. Cantic. apostolica perfectio in libris Euangelistarum; abdita mysteria sacraq; arcana in libro Apocalypsis omnia hæc, in hoc vno Mariano libro manus supremi, ac peritissimi scribæ cõpendio copulauit, & in vnum coniunxit.

Gen. 1. *Exod. 14.*

Verum circa proposita verba Isaiæ; illa occurrit difficultas necessariò enodanda, quomodo Deus præcepit Isaiæ, vt sumeret librum grandem ad describendum duo breuissima verba: *festina, prædare*: quę tamen breuissima charta comprehendi poterant? è contra verò Ezechieli iussit, vt ad describendam magnam, ac populosam illam ciuitatem Ierusalem, obsidionem, & munitionem eius, paruum acciperet laterem, in quo cuncta hæc delinearet: *Fili hominis, sume tibi laterem, & pones eum coram te, & describes in eo ciuitatem Ierusalem. Et ordinabis aduersus eam obsidionem, & ædificabis munitiones*: Sanè id existimauerim fecisse Deum, vt, & maiestatem ac celsitudinem Christi Domini, & vtilitatem omnium terrestrium bonorum nobis demonstraret; illa enim tanta est, vt infinita etiam volumina paucissima de indicibili dicere potuissent; hęc verò adeò exigua, ac parui momenti sunt, vt luteo latere concludi possint, &, vt, stercora, cum D. Paulo propter Christum contemni, & calcari digna censeri debeant. Cui sit honor & gloria in sęcula sęculorum.

Isai. 8.

Ezech. 4.

Amen.

HOMI-

HOMILIA X.

Genealogia B. Virginis variis similitudinibus mysticè illustratur in illæ verba : Liber generationis Iesu Christi.

Matth. 1.

SVB metaphora libri non semel sacra Scriptura cor humanũ intelligit, in quo Deus digito suam legem scribit: vnde per Ieremiam dixit : *In corde eorum scribam eam, & ero eis in Deum* ; qua etiam phrasi Deus ipse vtens, dixit : *Dabo leges meas in mentem eorum, & in corde eorum scribam eas.* Docent Philosophi ; *Cor quod est principium vitæ, primum omnium à natura efformari, vltimum verò oculos, à quibus sanè nihil vita cordis dependet.* Hinc haud obscurè colligitur, abdita sacrosanctæ legis arcana, quæ in corde diuinus Spiritus scribit, non esse rationis oculis discutienda. sicut enim cordis vita ab oculis minimè dependet, ita, nec diuinorum arcanorum veritas ab humanæ rationis oculis dependentiam vllam habet. Est tamen obseruandum, quod, teste Plin. Ceruis, & leporib. cor maioris magnitudinis tribuit natura, quàm alijs animalibus vtpote animalibus timidioribus, & pusillanimioribus: vnde experientia constat in hominibus, qui minore corde prediti, animosiores, qui verò magno, pusillanimiores sunt : cum ergo Deus legem suam, velut in libro scribat in corde humano, sanè illud aptius erit cor, quod exiguum magis, ac paruum fuerit in oculis suis: hæc enim sibi volunt verba Christi Domini: *Confiteor tibi Pater, quia abscondisti hæc à sapientibus, & prudentibus, & reuelasti ea paruulis.* faxit Deus, vt inter hos paruulos connumeremur, sic enim diuini huius libri arcana facilè nobis aperientur. Exordiamur ergo illa reserare, per

Ieremi. 31.

Hebr. 8.

Plin. de hist. animal.

Matth. 11.

verba illa Cant. *Ferculũ fecit sibi Rex Salomon de lignis libani: columnas eius fecit argenteas, reclinatoriũ aureũ, ascensum purpureum: media charitate constrauit, propter filias Ierusalem.* Currus ille adumbrat genealogiam hanc Christi Domini, in qua velut curru ex cœlo in terram venit. ex quatuor præcipuè compositum erat ferculum illud Salomonis, ex lignis libani, columnis argenteis, gradibus purpureis, & reclinatorio aureo; in medio autem illius diuinus amor aderat, animas ad se, velut magnes ferrum, pertrahẽs: in hac Christi generatione similia reperio : incorruptibiles libani adsunt ; Patriarchæ scilicet, illi incorruptibiles fidei parentes , qui Deo fidelissimi exstiterunt , Abraham, Isaac, & Iacob: adsunt gradus purpurei, Reges scilicet regali purpura induti, per quos, tamquam per maiores suos Christus descendit : adsunt columnæ argenteæ, nimirum celebres illi Prophetæ, qui à babylonica captiuitate B. Virginem præcessere, qui velut argentum sonora voce, & clamore aduentum Christi Domini importunè afflagitabant : *Emitte agnum dominatorem terræ : Mitte quem missurus es* : adest etiam reclinatorium aureum, sacratissima scilicet Deipara Maria, in qua filius Dei per nouem menses reclinans, delituit, meritoque reclinatorij nomine nuncupatur, quia reclinatorium (vt egregiè adnotauit auctor Syluæ allegor.) locus est, in quo quis inclinando se aliquid collocat : cum ergo diuina maiestas in vtero Virginis carnem assumens adeo se inclinauerit, ac demiserit, vt Apostolus dicat: *Exinaniuit semetipsum,* congruè reclinatorium illud Mariam adumbrabat: nec tandem defuit huic mystico ferculo amor diuinus, dicente Euangelista : *De qua natus est Iesus*, qui verus amoris Deus est ; & Ecclesia Cathol. canit.

Cant. 3.

Isai. 16.

Syluæ allegor. ver. reclinare.

Philip. 2.

Matth. 1.

Iesu nostra redemptio, amor, & desideriũ: quam expositionem approbat Legionensis in Comment. huius loci dicens: *Charitas est ipse Salomon in sella sedens;* constat

Cathol. Eccl. Ludouic. Legionens. in Cant.

Sat autem Salomonem vmbram, & typum fuisse Christi. Illud tamen, & si obiter, obseruare non prætermittam, quid sit, quod sacra Scriptura, de lecto salomonis, quo dormiebat, & non de curru, quo ferebatur, dicat, multis custodibus
Cant. 3. stipatum esse: *En lectulum Salomonis sexaginta fortes ambiũt illud ex fortissimis Israel; omnes tenentes gladios, & ad bella doctissimi:* cum tamen è contra se res habere soleat: Reges enim, cum regali domo sua egrediuntur, magno custodum comitatu arma in manibus tenentium, quasi ad defensionem promptissimi, & paratissimi sint, incedere solent: dormiẽtes vero minimè hac tanta custodia muniuntur. Ego sanè malliem alios in solutione huius difficultatis audire; quàm aliquid ingratum proferre: mihi solum occurrit, Spiritum sanctum consulto meminisse militum lectum Salomonis custodientium, vt somni pericula ante oculos nobis poneret: inter arma enim, quibus Dœmon expugnare solet animas, non minoris momenti est somnus: Pygmei, alioquin infirmi, & imbecilles non audentes fortissimum Herculem aggredi, dormientem tamen facilè expugnarut, vt ad somni damna propalanda ingeniosè finxit auctor Emblematum. Mille Philisthæi (vt sacra narrat iudicum historia) fortissimum Samsonem, velut pueri gigantẽ,
Alciat. in Emblemat. 18. Iudi. 16. metuebant, nec quidquam nocumenti ei inferre poterant; dormiens tamen, ab infirma Dalila manibus, & pedibus ligatus fuit, & capillos eius tondens, vitæ, quæ ex illis pendebant, pariter abrasit. Holofernes similiter, qui à populo Dei valde timebatur, dormiens à Iudith proprio eius mucrone fuit iugulatus. quid plura? certè venti, & turbines, quæ alioquin Christum Dominum reuerebantur, & ei se subijciebant; illo tamen dormiente, naiuculam, qua vehebatur, acriter infestare,
Iudi. 13. Matth. 8. & conquassare cœperunt: *Ecce motus magnus factus est in mari, ita vt nauicula operiretur fluctibus: ipse dormiebat:* vt igitur Spiritus sanctus manifestaret, somni damna nobis valde præcauenda esse, lectulo Salomonis adhibuit custodiam, non currui, quia in illo dormiebat, in hoc vigilabat. Probè quidem agnouerat hanc doctrinã iudex ille nomine, *Turbo*, qui, vt refert *Textor*, ab Imperatore monitus, vt propriæ salutis maiorem curam haberet, & somno amplius vacaret; respondit: Cæsaris iudicem oportere stantem mori, quo significare voluit, vigilem semper debere esse, & non somno deditum. *Turbo.* *Textor.*

Sed & aliam Hugonis eorumdem verborum mysticam expositionem adnectamus: per *ferculum* intelligit B. Virginem, in qua, velut in sede gestatoria, ductus est filius Dei in mundum: fuisse autem ait hoc ferculum ex lignis Libani, quæ celsitudinem, & fragrantiam redolent, quia prædestinauit Virginem nasciturum ex parentibus ex regia prosapia oriundis, fragrante sanctitatis odore præditis: quod autem Spiritus sanctus subdit: *Media charitate constrauit propter filias Ierusalem*, id iucundissimum nobis nuncium adfert: nam cum B. Virgo mediatrix sit inter Christum, & nos, idcirco media charitate propter filias Ierusalem constrata dicitur, quatenus fidelium commodis semper incumbat, sicut, & Christus ipse, Mediator Dei, & hominum est; qui à salute nostra quærenda nec per momentum cessabat. Possumus etiam eadem verba aliter explicare, vt media charitate constrata dicatur, quatenus Deus, qui charitas est, velut Rex Salomon, in medio veteri ipsius, carnis purpura indutus sedeat: quam expositionem satis indicat alia translatio, dum vertit: *Medium eius combustum charitate ex filiabus Ierusalem*: nomine enim, *combusti*, Deus homo factus designatur, cum frequenter sancti Patres vnionem Verbi diuini cum humana carne per carbonem ignitum, vel per ferrum candentem explicent: nam sicut ferrum, & carbo realiter distinguuntur ab igne, & ignis natura minimè in ferrum, nec ferri substantia in ignem mutatur, & tamen ita inter se vniuntur, vt nulla pars *Hugo super c. 8. Cant.* *Ibid.*

ferri sit, quę non sit ignita; ita humanitas, & diuinitas in Christo, realiter distinctæ, & impermixtè manẽtes, intimè adeò inter se vnitę sunt, vt nulla sit pars humanitatis, quæ diuinitatis igne succensa nõ sit. Vt aũt magis innoteſcat, quàm apte Christus Dominus, *charitas* nũcupetur, ex antiqua illa pictura, qua Poëtæ Amorẽ descripserunt (si prophana in sacra cõmutamus) haud difficile erit demõstrare. Effigies eius paruuli erat: describebatur nud⁹, immò cęcus, non quia oculis careret, sed quia vitta illos coopertos habebat; alatus deinde, ac pharetrã sagittis plenã gestans. sanè si amor puerulus est, en Christũ Dominũ infãtulũ, qualẽ Isaias describit. *Parnulus natus est nobis:* Si nudus: ecce Iesũ dicentem: *Nudus egressus sum de vtero matris meæ:* si cœcus effingebatur, quia licet alioquin oculatissimus sit, cœcus tamẽ est, ne videat pericula, & miserias, quibus se subijcit propter delictum, certè paruulus iste, qui natus est nobis, etsi ita oculatus sit, vt interna humani cordis perlustret, ac perscrutetur, amoris tamen sui veluti vitta quadã alligatus, quasi nõ videns esset miserias omnes, & cruciatus, quos subiturus erat, pro humani generis redẽptione totum pretium vsque ad vltimum, vt aiunt, quadrantem effluere non dubitauit: quod si simulacro amoris addebantur alæ, quibus significabant mirabilem celeritatem, qua, quocumque vellet, aduolaret, certe isthæc Christo non deficiebat, Dauid dicente: *A summo cælo egressio eius*, & Malachia: *Sanitas in pennis eius*: propter velocitatem enim harum pennarum iussit Deus Isaiæ hoc illi nomen imponere; *Voca nomen eius Accelera*: & hinc est, quod recens conceptus aduolauit in montana in vtero matris inclusus: denique pharetram etiam in Christo paruulo videre licet: quandoquidem antiqui pharetra amoris effigiem accingebant; ea vero est Christi caro, de qua iuxta expositionem Cyrilli, & Procopij, verbum diuinum dixit: *In pharetra sua abscondit me*: ex hac pharetra tot sagittas emisit, vt non solum propinquos pastores, sed & remotissimos Reges, necnon & cœlestes spiritus iaculis amoris sui ferìret, vt non immeritò id præuidens Regius Vates, dixerit: *Sagittæ tuæ acutæ, populi sub te cadent:* cum ergo Amoris omnes notæ in Christum Dominum aptè conuenìant, merito illum in medio ferculi, hoc est, vteri Virginis, considere asserimus, vt propterea media charitate constratus dicatur.

Isai 9. *Iob 1.* *Psal. 18.* *Malach. 4.* *Isai. 8.* *Luc. 1.* *Cyrill. & Procopius super Isai. 42.* *Psal. 44.*

Ad hæc merito hanc Deiparæ Mariæ genealogiam facer Euangelista librum vocauit: consueuit enim, cum sumptuosum aliquod ædificium in aulam Principis fabricatur, ab Oeconomo eius, vel operum præfecto liber aptari, in quo singulos sumptus per varia capita describit, deinde in fine illius compẽdiosam quandam summam reliquas minutiores in vnum continentem apponit; non secus facer Euangelista, cum hanc prouinciam inter alias assumpsisset, vt magnificentissimos sumptus, quos Auctor diuinæ gratiæ confecerat in ædificatione Marianæ aulæ, ac regiæ domus, in qua ipse habitaturus erat, ecclesiæ catholicæ manifestaret, librum hunc generationis scripsit, in quo tot capita apposuit, quot Reges, & Prophetas numerauit. In primo enim capite ad mysticũ ornatũ huius domus refert Dauidẽ, qui de gigante Goliath gloriosam victoriã reportauit; vt inde in memoriã reuocemus Virginis fortitudinem antiqui serpentis caput conterentis: in secundo capite refert Abraham, Deo adeo obedientẽ, vt nõ dubitaret, diuino præcepto obaud ẽs propriũ filium in holocaustũ Deo offerre: quod sanè ob oculos nobis ponit insignioẽ Virginis obedientiã, quæ non dubitauit vnigenitũ filiũ suum, quẽ ardentius multò, quàm Abrahã diligebat, Deo Patri in ara Crucis offerre: In alio deinde cap. adducit Patriarcham Iacob ardẽtissimo Rachelis amore flagrantẽ, qui seraphici amoris, quo Virginis animus ęstuabat, memores nos reddit: in alio etiam cap sapientissimũ Salomonẽ proponit, vt Virginis sapientiam commẽdaret,

1. Reg. 17. *Gen. 3.* *Gen. 22.* *Gen. 29.*

ret, in qua cum æterna Dei sapientia corporaliter habitasset, non poterat sapientissimo Salomone ipsa sapientior non esse. His iam propositis capitibus, quibus varios sumptus ad mysticam hanc Virginis aulam necessarios commemorarat, tandem in calce ac fine libri, quasi omnes illos ad compendium, & summam reducens, beatissimam Virginem Mariam adscribit: *De qua natus est Iesus*: quibus sanè breuissimis verbis tot, ac tàm stupenda Virginis encomia conclusit, vt sola diuinæ sapientiæ clauis illa aperire, ac referare valeat: vt Isaiæ liber Beatam Virginem adumbrans non obscurè significauit, dum de illo ait: *Sicut verba libri signati, quem cum dederint scienti litteras, dicent: lege istum: & respondebit: non possum: signatus est enim.* & vt vidit Ioannes *signatus sigillis septem, quos nemo nisi Agnus aperire poterat*: vnde, quemadmodum beati in cœlo non valentes Dei maiestatem verbis exprimere, breuem illum concentum vsurpant: *Sanctus, sanctus, sanctus*; ita Euangelista videns impossibile sibi esse, vniuersas animi dotes, ac supernaturalia Virginis ornamenta stylo prosequi, omnia illa ad hanc summam, & compendium reduxit: *De qua natus est Iesus*: quod adeo excellens est, vt ex illo facile sit, permagnifica atque stupenda Mariæ præconia conijcere. Vnde sicut olim Iosuè, & Caleb (vt sacra Numer. narrat historia) ingressi terram promissionis, vt fœcundiorem, & opulentiorem esse, quàm verbis exprimere possent, significarent, hoc vsi fuerunt artificio: *Abscinderunt palmitem cum vna sua, quem portauerunt in vecte duo viri*, vt ex fructu illo pulchro adeo, atque copioso, eximiam terræ promissæ fœcunditatem facile venarentur: non secus sacer Euangelista Matthæus, impossibile iudicans, mirabilem Virginis fœcunditatem, ac omnium virtutum generũ opulentiã verbis exprimere posse, ante oculos nobis ponit Iesum, benedictum fructum ventris illius, vt ex eius excellentia, virgineæ ac sacrosanctæ illius terræ mira virtus deprehendatur; quasi diceret: ecce pulcherrimum ac suauissimum fructum, conijce inde fœcunditatem telluris illum germinantis.

Matth. 1. Isa. 29. Apoc. 5. Apoc. 4. Matth. 1. Num 13.

Ad hæc, inter alias difficultates, hanc enodandam proposuit Deus olim Iob; *An extrahere poteris Leuiathan hamo?* iterum cum ipse eam non soluerit, oportet solutionem eius alibi inuestigare, vnde placet locum hunc præsenti instituto accommodatum explicare. Diuus Gregorius lib. 3. moral. c. 9. Leuiathan, Dœmonem prænotare ait: quia significat *additamentum*. Dœmon autem multa addidit super diuinum præceptum, quæ à Deo primis parentibus minimè fuerant proposita: nam illo dicente: *In quacumque die comederis ex eo, morte morieris*, Dœmon addidit hæc verba: *nequaquam moriemini*: immò postea secundo addidit: *Eritis sicut Dij scientes bonum, & malum*: ecce pollicitus fuit non solum vitam immortalem, sed & deitatem, & scientiam Dei: qui ergo hæc mendaciter addidit, veraciter Leuiathan dicitur, quod interpretatur; *additamentum*: quis ergo (inquit Deus Iob) tanta arte præditus erit, vt Leuiathan hamo extrahere possit? sanè nullus alius, nisi Christus Dominus, vt non obscurè liquet ex eius genealogia. Piscator quidem in hunc modum piscari solet, tenet manu arundinem, à qua pendet linea, in cuius extremitate adest hamus, & in hamo vermis, ad quem accedens piscis, mordet faucibus, & manet suspensus. In hac genealogia arundo non desideratur, per quam peccator significatur, iuxta illud Christi Domini: *Quid existis in desertum videre? arundinem vento agitatam?* non enim vna, sed plures arundines peccatorum reperiuntur: linea, propago est illa Patrum antiquorum, ac vicissitudo generationum vsque ad Mariam Virginem; in cuius sanè lineæ extremo hamus adest Christus Dominus, qui cum in eodem supposito humanam,

Iob. 40. D. Greg. lib. 3. moral c. 9. Gen. 2. Gen. 3. Matth. 11.

& diuinam contineat naturam, ratione diuinæ, hamus est, ratione humanæ vermis, & esca: *ego sum vermis, & non homo.* Missò ergò Christo Domino in aquas huius fluentis seculi, Diabolus Leuiathan ad vermem humanitatis illius accedens, ac mordere tentans, diuinitatis hamo captus fuit, & genus humanum liberatum. quod & Ruper. & Beda disertis verbis docuerunt: nam ille ait: *veluti hamus Christus in mare huius mundi missus serpentem cecidit.* hic verò: *generatio Christi quasi longa piscantis linea est, cuius hamus subligatus carne operitur.* sed ante illos D. Isidor dixerat: *Est in Christo hamus diuinitatis, esca caro,* hanc ergo carnem, qua captus est Leuiathan, genuit B. Virgo, *de qua natus est Iesus.*

Iob 41. Ruper. in c. 1. Matth. Beda hom. de Natiu. D. Isidor. li. 1. de sum. bono. cap. 16.

Præterea quemadmodum Salomon olim in porticu ante fores templi illius, quod exstruxit, duas columnas statuit, & super capita columnarum opus in modum lilij posuit; ita etiam Matthæus, veluti in porticu genealogiæ Christi, ante portam cæli, id est Virginem Deiparam, quam felicem cœli portam appellat Ecclesia, columnas duas Abrahamum scilicet, & Dauidem, quos ob firmissimam Messiæ fidem, & stabilem spem merito columnas appello; id enim, & nomina ipsarum columnarum protendunt, cum altera: *Iachin,* quod *firmitatem,* altera *Booz,* quod *fortitudinem* sonat, nominarentur: stabilis fuit, ac firmissima Dei de Messia promissio Abrahamo, atque Dauidi facta, quæ nullis hominum sceleribus labefactari, aut infirmari vmquam potuit. Columna quidem fuit firmissima Abrahamus, dum postquam promissionem accepisset de Messia ex filio suo Isaac oriundo, iussus illum occidere, nihil de promissione dubitans, libenter obediuit. firmissima columna fuit Dauid, quam nec fortissimus Goliath commouere, neque munitissimæ hostium phalanges expugnare, aut à proprio loco diuellere potuerunt: super has columnas positum est pulchrum illud lilium, de quo in Cant. *Ego flos campi, & lilium conuallium:* & quemadmodum, qui Salomonis Templum ingrediebantur; decem mensas aureas cernebant, Altare aureum, panes propositionis, & multa aurea candelabra; sic post duas illas columnas, Abrahamum, & Dauidem, qui in hanc genealogiam Matthæi ingredimur, Isaachum, Iacob, ceteroſque Patriarchas, aureas veluti mensas cernimus, minimè quidem vacuas, cum bonorum exemplorum epulis refertissimæ sint: intuemur aurea candelabra, Salomonem, & alios reges, qui merito candelabra dicuntur, quia populo verbò, & exemplo prælucere debebant: & sicut in extremo Templi loco, qui *Sancta Sanctorum* dicebatur, aureum propitiatorium, necnon & duo Cherubim aderant, qui velo tegebantur, ita in sacræ huius genealogiæ extrema parte adest humanitas Christi per arcam illam significata, in qua non manna, non tabulæ legis, non virga Moysis, sed plenitudo diuinitatis corporaliter latebat: quod si Cherubini illi, alter sub forma fœminę, alter sub forma viri efformati erant (vt in eodem loco adnotant non pauci Doctores hebræi, & tradit Arias Montanus in suo Apparatu) hic certe adsunt Maria, & Ioseph, sacram illam arcam concomitantes, qui merito Cherubin dici possunt; nam præter limpidissimam Dei cognitionem, quam ex familiari cum æterna Dei sapientia consortio, velut ex perenni fonte hauserunt, non semel eorum brachia sedes Christi fuerunt; Dauid autem dicit: *qui sedes super Cherubim:* quod si omnia illa ibi velo tegebantur, similiter hic, quantæ dignitatis Christus esset, quantæ Virgo, quantæ Ioseph eius sponsus nos omnes latet; necnon etiam Christi hominis diuinitas; intemerata Marię virginitas, Ioseph eximia castitas multis prorsus erat ignota. At sicut ibi scissum fuit velum à summo vsque deorsum, & quæ latebant, patuerunt; ita per fidem Christi sacrosancta mysteria Orbi vniuerso per cõcionatorum voces cuulgari, & propalari cœperunt; vt

3. Reg. 7. Gen. 22. 1. Reg. 17. Cant. 2. Mensæ Templi, Panes, chæreges, candelabra, vasa aurea aliis ignota res pręgna toreis. 3. Reg. 7. 2. Paral. 3. Deuter. 10. Arias Mon. in suo Apparatu. Psal. 79.

tradidit

Apocal.11. tradidit D. Ioannes dicens: *Apertum est Templum Dei in cœlo, & visa est arca Testamenti eius in Templo, & facta sunt fulgura, & voces.*

Tandem vt aliam iam subijciamus similitudinem, contingit aliquando ei, qui iter facit, vt inueniat fontem vberrimũ, ex quo maxima aquarum copia emanat, dum vero vlterius progreditur, desideràs sitim extinguere, aqua oculis eius latet, quia tot interponuntur arbores, iunci, herbæ, salices, & similia, vt nulla ratione videri possit; tandem vero illis pertransactis, eandem aquam intuetur, qua sitim abundè explere potest; ad eundem modum, dum noster Euangelista exorditur librum generationis Iesu Christi, fontem aquæ diuinæ scilicet gratiæ, salientis in vitam æternam nobis aperit, sed continuò tot progenitorum Christi frondosæ arbores interponuntur, vt iam amplius nõ videatur aqua, quæ è fonte emanabat, omnibus tamen his generationibus trãsactis intueri possumus eundem aquæ viuæ fontem, cum Mariano ductu coniunctum, Euangelista dicente: *De qua natus* Matth.1. *est Iesus, qui vocatur Christus* Deinde sicut Pharmacopola sumptis multis herbis, & floribus, ex eis exprimit succum, quod vbi præstitit, de herbis; & floribus non curat, sed succum in vase quodam reponit, & custodit: sic videtur se gessisse noster Euangelista, proposuit ob oculos varias herbas, & multos flores sanctorum Patriarcharũ, ex quibus expressit succum virtutum, & bonorum operum, quem in vase Mariæ collocat, & custodit, dicens: Ibid. *De qua natus est Iesus, qui vocatur Christus.* Tandem mysticam aliam intelligentiam silentio non præteribo, ad hoc idem argumentum magis locupletãdum. Inuiolabilis quidem viguit lex apud omnes militares religiones, vt antequam insigne Crucis eis conferatur, de sanguinis sui puritate, ac generis nobilitate prius constet; ad quod explorandum alij equites eiusdem ordinis designantur, qui quamplures testes perquirunt eorum nobilitatem attestantes: id quod ex duplici præcipuè causa sic fieri decet; prima quia indignum est, & rationi dissonum, vt quorum progenitores ad ignominiam Christi Domini Crucem super humeros imposuere, ijdem ad honorem, & gloriam, Crucis signaculo, nobilitatis inditio, pectora sua decorent. secunda, nam cum huiusmodi equitibus credi soleant res magni momenti, certè nisi præclara indole, sanguinis nobilitate, ac animi generositate præditi sint, persæpe ac scopo aberrarunt: nostro igitur instituto hæc accommodantes, sanè si D. Paulum consulimus, audiemus nobis dicentem, veniſſe filium Dei in mundum, vt humanitatis nostrę habitum indueret, & Crucem susciperet, *in similitudinem hominum factus,* Philip.2. *& habitu inuentus, vt homo:* ecce habitum, deinde inquit: *Proposito sibi gaudio sustinuit* Heb.12. *Crucem, confusione contempta:* ecce Crucem; vt ergo mundo innotescat, quàm Christus Dominus dignus esset munere redemptoris, quo huiusmodi crucem suscipiens functurus erat, explorari præcipitur splendor generis illius. vnde quemadmodum cum de alicuius nobilitate fieri oportet inquisitionem, si ille ex parte patris oriundus sit è regione distantissima, ab ea vnde originem ducit eius mater, diuersi exploratores ad eam mitti consueuere; non dissimiliter in proposito, cum Christus Dominus ex parte Patris originem trahat à cœlo: *à summo cælo* Psal.18. *egressio eius*: ex parte vero matris à terra, iuxta illud symboli Niceni: *natus ex Maria Virgine*, certè ad generationem eius explorandam ex parte Patris, Ioannes mittitur, qui diuinitus illustratus testatur illum consubstantialem esse Deo Patri: *In principio erat Verbum, & Verbum erat* Ioan.1. *apud eum, & Deus erat Verbum;* ad explorandam vero nobilitatem eiusdem ex parte matris, Matthæus eligitur, qui postquam rem maturè cogitauerat atque exquisierat, ex regia stirpe Dauidis ortum Euangelica auctoritate contestatum nobis reliquit, dum ait: *Liber generationis Ie-*

su Christi filij Dauid. Qui cum Patre & Spiritu sancto viuit, & regnat in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XI.

Prosequimur eidem argumentum, per multis aliis egregiis similitudinibus ad concionandum aptissimis; eandem Virginis genealogiam mysticè elucidantes.

D. Bernard. ser. 3. in Cãt.

DIVI Bernardi verba serm. 3. in Cantica viam planam mihi aperiunt ad mysticam aliam huius Marianę genealogiæ intelligentiam, sic enim ait: *Historiam scripturæ ad hortum puto non immeritò deputari, quod in ea inueniantur viri virtutum tamquam ligna fructifera, in horto sponsi, & in Paradiso Dei, de quorum bonis actibus, ac moribus, quot sumis exempla, tot carpis poma. An fortè quis ambigat Dei esse plantationem bonum hominem? audi Dauid de viro bono, quid canat Psalmo 1. Eris tamquam lignum, quod plantatũ est secus decursus aquarum, quod fructum suum dabit in tempore suo; & Psalmo 91. Iustus, vt palma florebit, sicut cedrus Libani multiplicabitur: & de se ipso Psalmo 51. ait: Ego autem sicut oliua fructifera in domo Dei:* hæc Bernardus. Vt tamen vmbras relinquamus, & typos, certè ex Abraham fructum carpere licet fidei, iuxta illud Genesis: *Credidit Abraham Deo, & reputatum est illi ad iustitiam:* fructum quoque obedientię singularis, quippe, qui, vt obediret Deo, filium voluerit immolare. Ex Dauide, mansuetudinis fructum, iuxta illud Psalmi: *Memento Domine Dauid, & omnis mansuetudinis eius:* Semei enim iniurias, Saulis insectationem, Absalonis persecutionem mitissimè tulit. Fructum quoque pœnitentiæ; vbi enim Nathanis voce peccatum agnouit, protinus ingemuit: *Peccaui;* D. Ambrosius in sua Apologia: *Ille rex tantus, ac potens præmatura confessione, atque immenso dolore reddidit peccatum suum Domino: quem mihi nunc facilè reperias honoratum, ac diuitem, qui, si arguatur alicuius culpæ reus, non molestè ferat? at ille regio clarus imperio, cum corriperetur, non indignatus infremuit, sed confessus ingemuit.* hæc ille. Collige quoque ex hac pulcherrima arbore Dauidica fructum alium, vt, sicut ille, operam des, vt secundum cor Dei sis: *Inueni,* inquit Deus, *Dauid filium Iesse, virum secundum cor meum, qui faciet omnes voluntates meas:* felix, qui cor habet secundum cor Dei, cor obediẽs, cor flexibile in diuinam voluntatem, ad recipiendam quamlibet figuram molle, ac tractabile, huiusmodi enim corde gaudet Deus. Vnde D. Ireneus lib. 4 cap 96. dixit: *Præsta Deo cor tuum molle, & tractabile, & custodi figuram, qua te figurauit artifex, habens in temetipso humorem, ne induratus amittas vestigia digitorum eius.* Colli-ge ex Iacob in custodiendo grege suo vigilantiam, iuxta illud Genes. *Die, noctuque æstu vrebar, & gelu, fugiebatque somnus ab oculis meis.* Percurre arbores reliquas, fructusq; excerpe similes, quia si de singulis dicẽdum esset, in immensum abiret oratio. Nec deest in hoc paradiso decantata illa arbor scientię boni, & mali, cuius fructus omnibus interdicitur. Salomonem habes, quem propter eximiam boni, malique scientiam, congruè scientiæ boni, & mali arborem licet appellare; huius fructus est vetitus. Etenim, vt Scriptura docet lib. 3. Regum: *deprauatum est cor eius per mulieres, vt sequeretur Deos alienos.* vides quem fructum hæc arbor protulerit? vetitus est, noli decerpere: fœminarum fuge longè consortium, harum enim id est proprium, cor deprauare. hinc Daniel ad impium iudicem dixit: *Species decepit te, & concupiscentia subuertit cor tuum;* fœminæ species, hoc est, pulchritudo decipit hominem, & concupiscentiam excitat, excitata concupiscentia deprauat cor, cor

Psal. 1. *Psal. 91.* *Psal. 51.* *Gen. 15.* *Psal. 131.* *2. Reg. 12.* *Psal. 50.* *D. Ambros. in Apolog. c. 2.* *Act. 13.* *D. Iren. lib. 4. cap. 96.* *Gen. 31.* *Gen. 2.* *3. Reg. 11.* *Dan. 13.*

cor deprauatum hominē ſubuertit. Nonne Iſraelitarum cor per mulieres deprauatum eſt, cum per ſolitudinem iter facerent: *Fornicatus eſt populus cum filiabus Moab*, vt habetur lib Numerorū, *quæ vocauerunt eos ad ſacrificia ſua: at illi comederunt, & adorauerunt Deos earum.* Vide, quàm fuerit horum hominum cor vſque ad ſimulacrorum adorationem per mulieres deprauatum Eccleſ. 19 *Vinum, & mulieres apoſtatare faciunt ſapientes.* Etſi ſapiens tibi videaris, fœminas fuge, atris nubibus mentem, ni fugias, obcœcabunt quemadmodum enim terræ halitus in nubes coacti, ſolis lumen impediunt, ſic concupiſcentiæ halitus intellectui lucem eripiunt; quamobrem D. Thom. 2. 2. q. 153. art. 5. Cæcitatem mentis, primam luxuriæ filiam eſſe docet. Nomen Samſon hebræum multi aiunt ſignificare *ſolem eius*; quis huic ſoli tenebras offudit? quis Samſoni oculos eruit? nonne quam amabat, Dalila? illa Philiſthæis eum tradidit, quem cum apprehendiſſent, vt legimus libro Iudicū c. 16. *ſtatim eruerūt oculos eius.* Dalila ſolem, id eſt, Samſonem obſcurauit, illa oculos Sāſonis, libido oculos cuiuſuis hominis, ni ſibi caueat eruet. hoc autem primum conantur Philiſthæi, id eſt Dæmones, vt Samſonis oculos eruāt, id eſt hominem diuina luce priuent, qua expoliatus in ſcelere conquieſcat, Philiſthinorumque molas agat. Arboris ergo ſcientiæ boni, & mali, id eſt, Salomonis, fructum huiuſmodi noli attingere: *fœminæ* (ait Hieronymus ad Ruſticum) *nomen tuum nouerint, vultum tuum neſciant*: Et ad Nepotianum: *nec ſub eodem tecto cum muliere manſeris, nec in præterita caſtitate confidas.* Appellaſſe fertur philoſophus quidam mulierem: *viri continentis naufragium*; & meritò quidem: multi enim viri hoc naufragio miſerè perierunt. Fuge ergo hos ſcopulos, fuge hanc ſcyllam, fuge hanc charybdin, fuge hoc venenum vt enim ait Chryſoſtomus: *Pulchra mulier, caſtitate carens eſt venenum ſtolidis præparatum*; tanto autem peius eſt venenum hoc reliquis quanto facilius, celeriuſque hauritur, oculis enim dumtaxat ſæpe trahitur inſtar reguli veneni.

Num. 25. Fugiendum fœminarum conſortium. Eccleſ. 19. D. Thom. 2. 2. q. 153. art. 5. Iudic. 16. D. Hieron. ad Ruſticum. D. Hieron. ad Nepotianum. D. Chryſoſt. Pſal. 50.

Alium præterea fructum ex his arboribus exerpere licet, videlicet timorem, humanæ valde neceſſarium ſaluti. Animo tuo quæſo volue, quibus ſupplicijs Deus parentem ſuum Dauidem, quibus Salomonem, quibus denique totum Iudæorum populum in tranſmigratione Babylonis ob crimina commiſſa affecerit, atque inde intellige, ſi peccatum perpetraueris, te non impunè laturum. Hoc Paulus ad Romanos 11, ſuadet illis verbis: *Noli altum ſapere, ſed time. ſi enim Deus naturalibus ramis non pepercit, ne fortè nec tibi parcat*; vnde conſilium illud Iobianum nobis capeſſere licet: *Semper quaſi tumentes ſuper me fluctus timui Deum, & pondus eius ferre non potui*: veluti fluctus tumentes Dei iram timeamus ſemper, quæ Iſraeliticum populum veluti fluctus oppreſſit. Certe, qui fluctus tumentes timet, mutata nauigatione in tutum ſe recipit locum, vt effugiat periculum; ſic, qui Deum timet, antiqua mutata licentioſa conſuetudine in meliorem ſe recipit frugem, vt eius iram euadat. qui fluctus timet, nauis abijcit onera, ſentinamque exhaurit; qui Deum timet, pondera propulſat peccatorum, fœtidiſſimamque ſcelerum ſentinam abijcit: niſi venti ſpirent, maris fluctus non tumeſcunt: niſi peccata perpetrentur, ira Dei non commouetur: ventis fluctus inſultatur, peccatis ira Dei concitatur, cuius pondus merito ait Iob, ferre ſe non potuiſſe: ſi enim nauis fluctuum pondus ferre non poteſt, abſorptaque mergitur, multò minus homo diuini furoris pondus ferre poterit: quocirca Ieremias cap. 10. *Corripe* (ait) *me Domine, verumtamen in iudicio, & non in furore ad nihilum redigas me.*

Ad Rom. 11. *Timor Dei.* *Iob. 31.* *Iob. 31.* *Ierem. 10.*

Sed iam tandem ad Arborem vitæ, quę in hoc genealogiæ paradiſo extrema eſt, Virginem ſcilicet Deiparam, veniamus; quæ tametſi per varias, ac præſtantiſſimas

tissimas paradisi voluptatis arbores adūbrata sit, vt per Cypressum, per Libanum, per Platanum, per Palmam, immò, & per ipsum lignum vitæ, cum ipsa auctorem vitæ germinarit, vt ait Euangelista: *De qua natus est Iesus*; pulchrè tamen, & ad præsens argumentum accommodatissimè præfigurari arbitror B. Virginem per arborem suauissimum balsamum producentem; vnde ipsa ait: *quasi balsamum aromatizans, odorem dedi*: apta quidem satis similitudo. nam, quia sicut, teste Plinio, balsamum vni tereæ Iudææ concessum fuit, quod & Glossa id confirmans dicit: *balsami arbor in Iudæa tantum intra viginti iugera erat*; ita B. Virgo in Iudæa nata in duplici solum ortu inuenitur, in regio scilicet: & sacerdotali, quia ab vtroque hoc genere originem ducit: & sicut fructus huius arboris est omnium saluberrimus ad conseruationem generis humani, vt Commentator Dioscoridis tradit, ad cap. 28. ita fructus huius generosæ plātæ, de qua natus est Iesus, salutem attulit vniuerso mundo: vnde sicut olim apud Romanos tanti habita fuit hæc arbor, vt postquam de Iudæis gloriosam victoriam tulerunt, hanc arborem in signum victoriæ per publicas Vrbis vias Imperatores Vespasiani deferri mandarent, vt tradit Plinius lib. 12. c. 5. ex quo ortum habuit dictum Pompeij magni, *in triumpho arbores quoque duximus*; merito catholica Mater Ecclesia, (quod plerumque facitat) imaginem sacratissimæ Virginis fideliū humeris impositam per publicas ciuitatis vias defert, vt debitum honorem ei exhibeat, & gratiam rependat pro beneficijs in nos collatis. quod si verum est, quod tradit auctor libri de naturis rerum; quod balsami genus inuenitur non longe à Babylonia, quod septem fontes irrigant, nec alibi, quàm ibi plantari patitur; egregiè id B. Virgini competit, quæ septem donorum Spiritus sancti copiosissimis imbribus in ventre matris suæ irrigata orta est: & sicut in balsami arbore nihil insalutiferum, nihil quod suaui odore careat, ita in B. Virgine nihil non sanctum, nihil non odoriferum inuenitur; sancta, & odorifera eius conceptio, sanctum, & odoriferum eius natale, sancta eius infantia, sancta pueritia, sanctior iuuentus, sanctissima senectus.

Matth. 1. Eccles. 26. Gloss. in cap. 24. Eccles. Dios. c. 28. Plin. lib. 12. cap. 5. Auctor libri de natur. rer.

Quod si fluuium requiras illi similem, de quo Genes. 2. dicitur: *Fluuius egrediebatur de loco voluptatis ad irrigandum paradisum, qui inde diuiditur in quatuor capita*: in hac genealogia illum reperies egressum à loco summæ voluptatis, id est, Christum Dominum: quod si forsitan ambigis, ex quo voluptatis loco oriatur, id docet Euangelista, dum ait: *virum Mariæ, de qua natus est Iesus, qui vocatur Christus*: voluptatis locus omni amœnitate, omnique oblectatione plenissimus, B. Virgo est, quæ Cant. 8. delicijs affluere dicitur. est etiam infinitæ voluptatis locus, æterni Patris vterus ille, de quo Psalmo 109. scriptum extat: *Ex vtero ante Luciferum genui te*: ex his omnium voluptatum locis fluuius, id est, Christus egreditur, qui deinde diuiditur in quatuor capita; id est, in quatuor Euangelia, quibus totus Orbis irrigatur: immo, & ante sæcula ipse præuius omnes suos progenitores irrigauit.

Genes. 2. Matth. 1. Cant. 8. Psal. 109.

Quidquid enim amœnitatis, & fructus in his arboribus est, id totū ex fluuij huius irrigatione est. nam, etsi in genealogia extremus est Christus, eius tamen saluberrimus sanguis, vt præsentes irrigat, ita & præteritos quoque homines, Abrahamum, Isaacum, Dauidem, ceterosque ab æterno præcognitus irrigauit, vnde Zacharias 1 *Ergo ero ei*, id est Ecclesiæ, ait, *Dominus, murus ignis in circuitu, & gloria in medio eorum*. quo loco obseruat Montanus verbum hebræum: *Chabad*, quod gloriam significat, significare etiam *Iecur*, ex quo ad reliqua membra sanguis transmittitur: itaque verti potest: *ero iecur in medio eorum*. Christus enim, & cordi, & iecori similis est; nam quemadmodum ex iecore per reliqua mēbra, ita ex Christo in omnes homines sanguis diffunditur:

Zach. 2. Montan. in c. 2. Zach. Verso.

tur: est quidem in genealogia hac Christus omnium vltimus, at in mente, prædestinatione q; diuina fuit omnium primus, quippe, qui totius gratiæ fons est, ex quo in omnes homines gratia dimanauit: quamobrem à D. Petro Epistola prima cap. 1. *Præcognitus* dicitur *agnus ante mundi constitutionem, manifestatus autem nouissimis temporibus*: quam etiam ob causam dici potest Apocal. 1. *primus & nouissimus*, primus in prædestinatione, nouissimus, quia post legem, Prophetas, & Patriarchas nouissimis temporibus ortus: vnde D. Bernardus sermone 61. ait: *Primus Christus, quem Deus in suo populo principaliter intendebat, & nouissimus, scilicet, Patriarcha, Rex, & Dux in populo illo.* Quare autem non primis illis temporibus, sed nouissimis post tot generationes venerit, non vna Patrum est sententia. Hugo Victorinus respondet, id consulto factum esse, quia in aduentu magni regis oportet, ingentem magnatum copiam præcedere, ac magnam famulorum cateruam eum subsequi: *Verbum incarnatum, Rex noster est qui in hunc mundum venit cum Diabolo pugnaturus, & omnes sancti, qui ante eius aduentum fuerant, quasi milites sunt ante faciem regis præcedentes, & qui postea veniunt vsq; ad finem mundi, milites sunt regem subsequentes: & ipse Rex medius est in exercitu suo stipatus agminibus suis; & licet in hac tãta multitudine diuersæ armorũ species in sacramentis, & obseruationibus præcedentium, & subsequentium populorum appareant, omnes tamen vni regi militare, & vnum vexillum sequi probantur, & hostem vnum persequi, & vna victoria coronari.* hæc Hugo. D. Gregorius Nissænus rationem ait fuisse, vt aduentu Christi innumera peccatorum agmina extirparentur: *Qui vitiositatis tollendæ causa, vitæ humanæ se immixturus erat, necessario expectauit, donec omne peccatum opere inimici radicibus actis germinasset, atq; ita deinde radici securim, vt Euangelium dicit, admonuit.* His consonant verba Theophilacti: *postquam extremis temporibus ingens peccatorum copia erat, meritò manifestatus est Christus in consummatione sæculorum, vt demoliretur peccatum*; itaque voluntni Patres, expectandum fuisse scelerum incrementum, vt vbi abundauit delictum, abundaret & gratia Saluatoris, vt dixit Apostolus: vnde sicut fabricatio arcæ, in qua genus humanum saluandum erat, dilata fuit vsque ad tempus oportunum, quando ea magis opus erat, propter exuberantem diluuij inundationem, ita fabricatio mysticæ arcę humanitatis Christi Domini dilata fuit vsque ad tempus, in quo peccata vniuersum Orbem inundauerant. D. Augustinus aliam rationem adducit: *quia oportebat per multam seriem temporum, & annorum prædici Christum, tamquam stupendum diuinæ gratiæ venturum portentum; & quia, vt ipse ait, quanto maior iudex veniebat, tanto præconum longior series præcedere debebat.* D. Leo serm. 3. de natiuitate aliam egregiam adhibuit rationẽ, in hæc verba: *Sapientia, & benignitas Dei hac salutifera operis mora capaciores nos suæ vocationis effecit, vt quod multis signis, vocibus, multisque mysteriis per tot fuerat sæcula prænunciatum, in his diebus Euangelij non esset ambiguum; & natiuitas, quæ omnia miracula, omnemque intelligentiæ erat excessura mensuram, tanto constantiorem in nobis gigneret fidem, quanto prædicatio eius, & antiquior præcessisset, & crebrior.* hæc ille. Theodoretus hanc reddit rationem, quod sicut ad sacram Theologiam præcedere debet philosophia, ita oportuit prius mundum ab Ethnicis philosophia imbui, quàm summus Doctor, & Archimagistet Christus ad suam cœlestem, ac theologicam doctrinam tradendam accederet; *Cum Dei, inquit, cognitionem lex docuisset, veluti ad quendam doctum doctorem, ac magistrum duxit nos, vt perfectas disciplinas ab eo discamus, & iustitiam, quæ est per fidem, acquiramus.* Sed, & nos duplicem aliam subiungamus rationem: prima, quia oportebat terram prius coli, quàm granum illud frumenti, Christum Dominum intelligo, ei committeretur, vt illo mortuo seges surgeret copiosa, & admirabilis. Se-

1. Pet. 1.
Apoc. 1.
D. Bernard. serm. 61.
Hugo Victor. l. 1. de sacra. cap. 2.
D. Greg. Nis. or. de nat. Christi.
Theoph. super 9. epist. ad Rom.
Ad Rom. 5. Gen. 6.
D. August. tract. 31. in Ioannem.
Leo serm. 3. de natiuit.
Theodoret. in cap. 1. Matth.

tissimas paradisi voluptatis arbores adūbrata sit, vt per Cypressum, per Libanum, per Platanum, per Palmam, immò & per ipsum lignum vitæ, cum ipsa auctorem vitæ germinarit, vt ait Euangelista: *De qua natus est Iesus*; pulchrè tamen, & ad præsens argumentum accommodatissimè præfigurari arbitror B. Virginem per arborem suauissimum balsamum producentem; vnde ipsa ait: *quasi balsamum aromatizans, odorem dedi*: apta quidem satis similitudo. nam, quia sicut, teste Plinio, balsamum vni terræ Iudææ concessum fuit, quod & Glossa id confirmans dicit: *balsami arbor in Iudæa tantum intra viginti iugera erat*; ita B. Virgo in Iudæa nata in duplici solum ortu inuenitur, in regio scilicet: & sacerdotali, quia ab vtroque hoc genere originem ducit: & sicut fructus huius arboris est omnium saluberrimus ad conseruationem generis humani, vt Commentator Dioscoridis tradit, ad cap. 28. ita fructus huius generosæ plātæ, de qua natus est Iesus, salutem attulit vniuerso mundo: vnde sicut olim apud Romanos tanti habita fuit hæc arbor, vt postquam de Iudæis glorioſam victoriam tulerunt, hanc arborem in signum victoriæ per publicas Vrbis vias Imperatores Vespasiani deferri mandarent, vt tradit Plinius lib. 12. c. 5. ex quo ortum habuit dictum Pompeij magni, *in triumpho arbores quoque maximus*; merito catholica Mater Ecclesia, (quod plerumque factitat) imaginem sacratissimæ Virginis fideliū humeris impositam per publicas ciuitatis vias defert, vt debitum honorem ei exhibeat, & gratiam rependat pro beneficijs in nos collatis. quod si verum est, quod tradit auctor libri de naturis rerum; quod balsami genus inuenitur non longe à Babylonia, quod septem fontes irrigant, nec alibi, quàm ibi plantari patitur; egregiè id B. Virgini competit, quæ septem donorum Spiritus sancti copiosissimis imbribus in ventre matris suæ irrigata orta est: & sicut in balsami arbore nihil insalutiferum, nihil quod suaui odore careat, ita in B. Virgine nihil non sanctum, nihil non odoriferum inuenitur; sancta, & odorifera eius conceptio, sanctum, & odoriferum eius natale, sancta eius infantia, sancta pueritia, sanctior iuuentus, sanctissima senectus.

Matth. 1. Eccles. 26. Gloss. in cap. 24. Eccles. Dioſc. c. 28. Plin. lib. 12. cap. 5. Auctor libri de natur. rer.

Quod si fluuium requiras illi similem, de quo Genes. 2. dicitur: *Fluuius egrediebatur de loco voluptatis ad irrigandum paradisum, qui inde diuiditur in quatuor capita*: in hac genealogia illum reperies egressum à loco summæ voluptatis, id est, Christum Dominum: quod si forsitan ambigis, ex quo voluptatis loco oriatur, id docet Euangelista, dum ait: *virum Mariæ, de qua natus est Iesus, qui vocatur Christus*: voluptatis locus omni amœnitate, omnique oblectatione plenissimus, B. Virgo est, quæ Cant. 8. delicijs affluere dicitur. est etiam infinitæ voluptatis locus, æterni Patris vterus ille, de quo Psalmo 109. scriptum extat: *Ex vtero ante Luciferum genui te*: ex his omnium voluptatum locis fluuius, id est, Christus egreditur, qui deinde diuiditur in quatuor capita, id est, in quatuor Euangelia, quibus totus Orbis irrigatur: immo, & ante sæcula ipse præuius omnes suos progenitores irrigauit.

Genes. 2. Matth. 1. Cant. 8. Psal. 109.

Quidquid enim amœnitatis, & fructus in his arboribus est, id totū ex fluuij huius irrigatione est. nam, etsi in genealogia extremus est Christus, eius tamen saluberrimus sanguis, vt præsentes irrigat, ita & præteritos quoque homines, Abrahamum, Isaacum, Dauidem, ceteroſque ab æterno præcognitus irrigauit, vnde Zacharias 1 *Ergo ero ei*, id est Ecclesiæ, ait, *Dominus, murus ignis in circuitu, & gloria in medio eorum*. quo loco obseruat Montanus verbum hebræum: *Chabad*, quod gloriam significat, significare etiam *Iecur*, ex quo ad reliqua membra sanguis transmittitur: itaque verti potest: *ero iecur in medio eorum*. Christus enim, & cordi, & iecori similis est; nam quemadmodum ex iecore per reliqua mēbra, ita ex Christo in omnes homines sanguis diffunditur:

Zach. 2. Montan. in c. 2. Zach. Versio.

augetur, deinde minuitur, ac disparet; Rursus oritur, rursus ad plenilunium peruenit, rursus denique fugit aspectum: similem in modum antiqua illa prosapia, vt luna in Abrahamo, Isaac, & Iacob exorta parua fuit, paulatim in Aegypto, & Palæsthina vsque ad plenilunium, id est, vsque ad regnum, & vsque ad Dauidem, & Salomonem creuit; fuit enim plenilunium illud Dauidis, & Salomonis tempore, in quo ad summum peruenit splendorem. Post hoc pleniluniũ cœpit amittere lumen, ac decrescere; diuisum est regnum in idololatriam populus prolapsus est, decem Tribus in captiuitatem abductæ; denique tandem in transmigratione Babylonica Luna disparuit, quid? peribit omnino? nullo vmquam tempore apparebit? *Post transmigrationem Babylonis*, ait Matthæus, *Iechonias genuit Salathiel, Salathiel autem genuit Zorobabel;* deinde apparuit luna, quæ disparuerat, rursus crescere cœpit, creuitque vsque ad plenilunium, id est, vsque ad Christum, tunc enim, *cum venit plenitudo temporis*, vt loquitur Paulus, verum plenilunium fuit.

Confertur synagoga cũ luna mutab.

Matth. 1.

Gal. 4.

Tandem (vt paucis multa comprehendam) & ad id, vnde tantillum digressi sumus, reuertamur; si Apostolus Ioannes omnia, quæ sunt in mundo, ad tria capita reuocauit dicens: *Omne, quod est in mundo, concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum, & superbia vitæ;* sanè singula hęc perspicuè satis omnium oculis obiiciuntur, si singulos contentos in hac genealogia parumper contemplemur. *In Thamare, & aliis meretricibus* cõcupiscentiam carnis videbis: *in Salomone* oculorũ concupiscentiam intueberis, ipso id attestante: *omnia, quæ desiderauerunt oculi mei, non negaui eis*: Superbiam vitæ quis diffitebitur viguisse in Dauide, ex mentis elatione numerante copiosam multitudinem populi sui; & in Roboam, qui cum Salomonem habuisset patrem Regem, alioquin sapientissimum, & potentissimum, ipse arroganter putans potentiorem se illo esse, dixit: *Minimus digitus meus grossior est dorso patris mei.* Est igitur hæc genealogia speculum quoddam vitæ humanæ, quo tàm aduersa, quàm prospera fortunã opulentia, & inopia gloria, & ignominia, sceptrum, & ligo, peccatum, & gratia, ac bonorum omnium temporalium instabilitas adamussim repræsentantur.

Epist. 1. c. 2.

Eccles. 2.

2 Reg. 24.

3. Reg. 12.

Aptè etiam è contra videtur mihi comparari posse genealogiam hanc aureæ catenæ, cuius annuli sunt Patriarchæ, Reges, fortissimi Duces, & ex qua pendet agnus ille Dei, Christus Iesus. Quemadmodum item longa elementorum, & orbium cœlestium series empyreo cœlo, in quo Deus inhabitat, terminatur; sic longa hæc progenitorum series, quorum alij, nempe peccatores, corruptibilibus elementis, alij verò sanctissimi viri incorruptibilibus cœlis similes sunt, Virgine velut empyreo definitur, in quo Deus semper inhabitauit. Et quemadmodum, cum augustissimum Eucharistiæ sacramentum celebri defertur pompa, prius virorum præcedit multitudo, postea extremo loco, auro, gemmisque exornato ferculo, singulari veneratione Christus Dominus sub tegumento accidentium panis inuolutus defertur; ad eundem modum celebri veluti pompa Christus Dominus in hac genealogia exhibetur; longo enim ordine Reges, Patriarchæ, ac alij eius progenitores præcedunt, ad extremum tandem Dei filius sub tegumento humanitatis delitescens, aureo in ferculo beatissimæ Virginis omnium virtutum gemmis fulgentissimo producitur, *de qua natus est Iesus, qui vocatur Christus.* Vt enim Rex *Salomon ferculum sibi fecit de lignis Libani*, ita, velut Salomon, Christus ferculum sibi confecit, Virginem scilicet (quam propterea deiferam vocarim) ex lignis Libani, id est ex Regibus, & Patriarchis, Virginis progenitoribus, vt in ipso gestaretur, vt reipsa à Virgine gestatus

Cant. 3.

fuit per nouem menses in vtero, in brachijs frequentissimè per plures annos infantiæ, & pueritiæ, in corde vero, & animo, per totum vitæ curriculum.

Tandem, vt lepore illo linguæ Hispanicæ dicam, quod latino sermone non ita lepidè verti potest: *Es el libro de esta genealogia vn juego de ajedrez à lo diuino entablado muy en fauor nuestro, pues en el, la Dama, que es la Virgen guardada, y amparada del Rey soberano, dio mate al Demonio, como Dios se lo hauia pronosticado; Ipsa conteret caput tuum: que como es destreza grande de vn iugador de ajedrez mostrar desde el principio del juego la pieza, con que ha de dar mate en Casa sennalada: assi Dios mostrò su grande sabiduria sennalando desde el principio del mundo à la sacratissima Virgen, como pieza, con quiè hauia de dar jaque, y mate al Demonio, dessentablandole el juego, y alcanzandole de quenta en todas sus tretas:* atque ad hunc mysticum ludum non ineptè adaptantur verba Salomonis in persona æternæ sapientiæ, dicentis: *Cum eo eram cuncta componens ludens in Orbe terrarum.*

Genes. 3.

Eccles. 24.

Tandem eandem Christi genealogiam contemplanti mihi videtur planè Deus cum gente hebræa perinde se gessisse, ac iudex cum adultera prægnante: nam sicut hic à punitione se abstinet, illamque in multa patientia sustinet, quousque appropinquãte tempore partus, fœtum incolumem emittat, illo vero iam emisso, mox adulterij pœnam luit: nõ secus cum hebræa synagoga quasi prægnans esset, virtute continens Mariam, & Christũ ab illa oriũdos, non tamen considerans Deũ illã in sponsam accepisse, iuxta illud: *Sponsabo te mihi in fide:* tot aduersus illũ patrauit adulteria, tot idolatriæ crimina commisit; tot grauissimis sceleribus se conspurcauit, vt de illa grauiter conquerens, diceret: *Auferat fornicationes suas à facie sua, & adulteria sua de medio vberum suorum ne forte expoliem eam nudam, & statuam eam secundum diem natiuitatis suæ & ponam eam, quasi solitudinem:* Deus tamẽ sustinuit eam in multa patientia, quoadusque in lucem edidit Christum Dominum; illo verò iam orto, continuò cœpit illam debito supplicio mulctare, in varias Tetrarchias mysticum eius corpus trucidans, vt refert Diuus Lucas. Quod si verum est, quod non infimi nominis Doctores affirmant, Deum optimum maximum, eapropter Tribum Beniamin pœnitus non exstinxisse, licet alioquin ob ingentia eius scelera condignè id meruisset, quia prænouerat Diuum Paulum ex ea Tribu oriundum; facilè inde à simili mihi persuadeo, populum Israëliticum toties idola colentem, & à Deo suo recedentem non fuisse pœnitus ab eo exstinctum, quia ex illo oriundam prænouerat Mariam inuiolatam Virginem futuram filij sui genitricem, ex cuius purissimo sanguine verbum diuinum passibile carnem sumpturum erat, vt genus humanum à Satanica seruitute liberaret, & ad filiorum Dei libertatem transferret, cui sit honor, & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

Osee 2.

Ibid.

Luc. 3.

HOMILIA XII.

Alia allegorica, & mystica intelligentia totius genealogiæ Deiparæ Mariæ, & interpretatio Nominum, quæ in illa referuntur, pulchrè describitur, in illa verba: Liber generationis Iesu Christi filij Dauid, filij Abraham.

IN exordio expositionis cuiuscumque libri tria præcipuè quærenda esse reor, tempus, locum, & personam: locus quidem compositionis huius libri, Iudæam fuisse nemo dirimetur, vbi hebraico idiomate scriptum constat: Tempus fuit Caij Imperatoris, qui singularem monar-

monarchiam vniuersi Orbis Romæ tenebat: Auctor Matthæus diuino spiritu afflatus, qui *Leuitæ* genere, & Sacerdos extitit dignitate, cuius nomen interpretatum in nostra lingua, *Donatus* dicitur; digno vaticinio sic vocatus, quia telonij negocijs immersus, ab illis se auocans, Christo se donauit, & à Christo Ecclesiæ Catholicæ donatus ipse fuit, vt pulchram Verbi incarnati historiam contexeret. fuit autem antè multa sæcula ostensus à Prophetis sub effigie hominis, quia gesta, quæ Dominus noster in carne iuxta humanã carnẽ gessit, narraturus erat: Marcus in specie leonis apparuit, quia Euangelium ab actu leonis inchoauit, cui proprium est in deserto rugire, dixit enim: *Vox clamantis in deserto*; Lucas sub facie iuuẽci similatus apparuit, quia ab eo cœpit, qui vitulos frequentius offerre solitus erat, videlicet à Zacharia sacerdote: Ioannes verò more aquilę volantis, illum, qui super astra sedet, verbo petijt, inquiens: *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum.*

Requirendum vero, quare, cum multa Euangelia ordinata fuisse legamus, in nomine duodecim Apostolorum, & etiam aliorum Doctorum, sicut Lucas refert, nullum illorum placuerit Deo legi, vel suscipi in Ecclesia sua, nisi hæc quatuor, neque plus, neque minus? Etenim hæc quatuor Euangelia velut quatuor elementa mundi à Deo ordinata sunt, & ante multa sæcula ostensa à Prophetis: appellata autem ab Ezechiele sunt *animalia*, quoniam propter animam hominis Euangelium prædicatur: vel propter conuertendos peccatores, qui instar animalium rationis expertium vitam agunt: idcirco vero plena oculis ante, & retro, intus, & foris à Prophetis prædicata sunt, quia & præsentia Domini gesta, & futura de iudicio venturo narrauere: Crura dicuntur recta habere, quia nihil à veritatis tramite deflectens in Euangeliis inuenitur: *quasi sit rota in medio rotæ*; quia quicquid Euangelium annunciat, in veteri Testamento prædictum fuit; & vtrumbo, velut cõcordes rotæ Christi doctrinam per vniuersum Orbem vehunt: quod dicit: *vbi erat impetus spiritus, illuc gradiebantur* ostendit, nihil aliud Euangelistas narrasse, nisi quæ Spiritus sanctus in cordibus eorum profudit. Figuræ istorum animalium etiam Domino conueniunt, qui homo factus est, nascendo, vitulus moriendo, Leo resurgendo, & Aquila extitit, ascendẽdo. quia ergo sic ordinata à Deo, & ostensa sunt ista quatuor Euangelia longo ante tempore, ideo respuit Ecclesia Catholica aliorum Pseudo Doctorũ deliramenta, & suscepit hæc quatuor in similitudinem quatuor fluminum, quæ profluunt de vno fonte ex paradiso per quorum alterum, quod *Gehon* dicitur, & interpretatur, *terrenus*, significatur Matthæus, qui terrena acta de Christo narrauit. Per *Tygrim*, qui *velocitas*, interpretatur, Marcus designatur, qui cursim acta Domini exposuit: per *Euphratem*, qui *fertilitas* interpretatur, Lucas designatur, qui vberius, & latius Domini gesta decurrit; per *Phison*, qui *inflatio* potest dici, significatur Ioannes, qui excellentius afflatus Spiritu sancto, de Domini dignitate attigit. & sicut illa quatuor flumina paradisum irrigabant, sic & ista quatuor Euangelicæ doctrinæ flumina totam irrigant Ecclesiam. Non pauca sacramenta in sacra Scriptura inueniuntur, quæ hunc numerum sacratum reddunt: quatuor sunt elementa, per quæ mundus subsistit; Cœlum, Terra, Ignis, & Aqua: per aquam Marcus, qui dixit: *Vox clamantis in deserto*: per terram Matthæus, qui dixit: *Liber generationis*: per ignem Lucas, qui ait: *Nonne cor nostrum ardens erat in nobis*? per cœlum Ioannes, qui transit omnes creaturas, dicens: *In principio erat Verbum.* Homo ex quatuor elementis constat superius comprehensis: Adam ex quatuor literis compositum nomen habet, quæ præcipua sunt in quatuor climatibus mundi; In græca lingua, *A*, id est, *alpha*,

Ezech. 1.
Luc. 1.
Ioan. 1.
Luc. 1. in prin.
Ezech. 1.
Ibid.
Matth. 9.
Mar. 1.
Matth. 1.
Luc. 24.
Ioan. 1.

ἀνατολῶν, *oriens*, d, *delta*, δύσις, id est: *Occidens*. Item α, ἄρκτος, id est, *Septemtrio*; m. μεσημβρία, id est, *Meridies*. Arca testamenti quatuor circulis aureis portabatur, & per vectes quatuor auro coopertos, quatuor Euangelia significantur. Arca, Ecclesiam, vectes Doctores: sicut circundati erant annulis, ita sacerdotes de veteri, & de nouo Testamento docti, & de quatuor Euangeliis defendunt Ecclesiam ab hæresibus. Vas linteum, quod *Actor. 10.* vidit Petrus, significat Ecclesiam, quatuor lineæ, per quas dimittebatur, quatuor Euangelia significant; munda, & immunda animalia habebat, quia Ecclesia de omnibus gentibus colligitur. Sed age iam mysticam intelligentiam totius huius genealogiæ tradere ab ipsa nominum interpretatione exordiens. Ne autem cuipiam id inutile videatur, recolat *D. Chrysost. ho. 2 de ver. Isai. 10. 2.* quæso verba illa Diui Chrysostomi in eos, qui studia nominum, & genealogiarum fastidiebant, sic enim ait: *Sunt homines quidam opifices, qui posteaquam sacros libros in manus sumpserint, deinde repererint, vel annorum numerum positum, vel nominum recensitionem, illico prætercurrunt, & incusantibus respondent, nomina tantum sunt, nec quicquam habent vtilitatis, quid ais? Deus loquitur, & tu audes dicere: nullam esse dictorum vtilitatem?* Hæc Diuus Chrysostomus; Abraham, ergo *pater multarum gentium*, Isaac, *gaudium*; Iacob, *supplantator*; Iudas, *confessio* interpretatur: Phares, *diuisio*; Zara, *oriens*; Esron *sagittam videns*; Thamar, *palma* dicitur; Aram, *electus*; Aminadab, *populus spontaneus*: Naason, *augur fortis*; Salmon, *terribilis* accipitur; Booz, *in ipso fortitudo*; Rahab, *lata*; Obed, *seruiens*; Ruth, *festinans*, subauditur; Iesse, *incendium*; Dauid, *manu fortis*, vel *desiderabilis*; Salomon, *pacificus*; Vrias, *lux mea Deus*; Bethsabeæ, *filia iuramenti* subintelligitur; Roboam, *latitudo populi*; Abia, *pater Dominus*; Asa, *tollens*; Iosaphat, *Dominus iudicauit* exprimitur: Ioram, *excelsus*; Ozias, *robustus Domini*; Ioathan, *perfectus*; Achaz, *apprehendens* dicitur; Ezechias, *fortitudo Domini*; Manasses, *obliuiosus*; Amon, *fidelis*; Iosias, *salus Domini* interpretatur; Iechonias, *præparatio Domini*; Salathiel, *petitio mea Deus*; Zorobabel, *iste Magister*; Abiud, *pater meus iste*, subauditur; Eliachim, *Dei resurrectio*; Azor, *adiutus*; Sadoch, *iustus*, Achim *frater meus* subintelligitur; Eliud, *Deus meus*; Eleazar, *Deus adiutor*; Mathan, *donū*; Iacob, *supplantator* exprimitur; Ioseph, *appositus*, siue auctus Maria illuminatrix, siue *stella maris*; Iesus, *Saluator*; Christus, *vnctus* interpretatur. Igitur per hos Patriarchas Christus Dominus noster veniēs in mundū, horū omniū in se ipso allegoricè gessit officiū, & in eorum interpretatione nominū nostram salutem designauit. In Abraham: Pater est cunctorum credentium, in quo iuxta Apostolum clamamus: *Abba Pater*; *Ad Rom. 8.* in Isaac, gaudium est omnium fidelium, de quo Angelus dixit: *Ecce annuncio vobis gaudium magnum, quod erit omni populo*: *Luc. 2.* in Iacob, supplantator est, quia ipse subneruauit, & contriuit Diabolum vastatorem humani generis, & vasa eius diripuit: in Iuda confessio, quia ipse dixit: *Confiteor tibi Pater, Domine cœli, & terræ*; in *Matth. 11.* Phares, diuisio, quia segregat oues ab hædis, id est, bonos à malis, electos à reprobis: in Zara, oriēs, sicut scriptū est: *Visitauit nos oriens ex alto*; in Thamar, palma victoriæ, sicut ipse dixit: *Confidite: ego vici mundum*: in Aram, electus, de quo Pater loquitur: *Ecce puer meus, quem elegi, electus meus, dedi super eum spiritum meum*: in Aminadab, populus spontaneus, qui sponte posuit animam suam, vt nos efficeret populum sibi spontaneum, Deoque acceptabilem: in Naason, augur, id est, Propheta fortis, cum dicit: *Cum venerit* *Matth. 25.* *filius hominis in maiestate sua, tunc sedebit*, vt iudicet Orbem terræ in æquitate: in Salmone sensibilis, id est, intellectualis, de quo scriptum est: *Ipse autem, vt vidit* *Luc. 11.* *cogitationes eorum*; & iterum: *Dominus nouit cogitationes hominum*: *Psal. 93.* *& scrutans corda,* *Psal. 7.* *& renes Deus*: in Booz, fortitudo in ipso est,

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

est, quia à nemine fortitudinem accepit, de quo dictum est: *Dominus fortis,* Psal.23. *& potens, & Dominus potens in prælio*: & ipse in Euangelio ait: *omnia traham ad* Ioan.12. *me ipsum*: in Rahab latitudo potentiæ eius exprimitur, *quem totus non capit* Luc.1. *Orbis, cuius regni non erit finis*: in Obed seruiens, quia *non venit ministrari,* Matth.20. *sed ministrare, formam serui accipiens*: in Ruth, festinans ad salutem nostram, qui Philip.2. festinanter vult omnes saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire, dicens Matth.4. in Euangelio: *pœnitentiam agite: appropinquauit enim regnum cœlorum*; in Iesse in- Luc.12. cendium agnoscitur, ipse autem dixit: *Ignem veni mittere in terram, & quid vo-* Matth.3. *lo, nisi vt ardeat*; sicut Ioannes edixerat: *Ipse vos baptizabit in Spiritu sancto,* Psal.44. *& igne*: in Dauid, desiderabilis, quia *speciosus erat forma præ filiis hominum*; in eodem, manu fortis, quando flagellum de funiculis in manu tenens, immensam Ioan.2. vendentium, & ementium multitudi- Matth.4. nem eiecit de Templo; vel quando Diabolum vicit, & calumniatorem nostrum contriuit: in Salomone, pacificus, sicut Ioan.14. ipse dixit: *pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis*: & Apostolus: *Ipse est* Ephes.2. *pax nostra, qui fecit vtraque vnum*; in Bethsabæe, filius iuramenti, de quo dictum est: *Iurauit Dominus, & non pœni-* Psal.109. *tebit eum; Tu es sacerdos in æternum*; in Roboam latitudo populi est, cum dicit: Matth.8. *Multi ab Oriente, & Occidente venient, & recumbent cum Abraham, Isaac, & Iacob in regno cœlorum* in Abia, Pater Dominus, qui ait: *Nolite vobis patrem vocare* Matth.23. *in terra; vnus est enim Pater vester, qui in cœlis est*; in Asa, tollens, de quo Ioannes: *Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata* Ioan.1. *mundi*; in Iosaphat, Iudex, quia *ipse est Iudex viuorum, & mortuorum*; sicut ipse Ioan.5. ait: *Pater non iudicat quemquam, sed omne iudicium dedit filio*; in Ioram excelsus, quia ipse ascendit super omnes cœlos, vt adimpleret omnia; & Psaltes dicit: *Excel-* Psal.112. *sus super omnes gentes Dominus, & super cœlos gloria eius*; in Ozia, robustus Domini, quia ipse captiuitatem humani generis in manu robusta liberauit, & in alta cœlorum deduxit: in Ioatham, perfectus, sicut in Euangelio ait: *Nos enim decet im-* Matth.3. *plere omnem iustitiam*; in Achaz, appre- Isai.40. hendens, *qui cœlum palmo ponderauit, & terram pugillo concludit*; in Ezechia, fortitudo Domini, quia iuxta Apostolum: 1.Cor.1. Christus *est Dei virtus, & Dei sapientia*; in Manasse, obliuiosus iniquitatis sicut scriptum est: *in quacunque die conuer-* Ezech.18. *sus fuerit peccator ab iniquitate sua, omnium iniquitatum eius non recordabor*; in Amon, *fidelis*, iuxta Diuum Paulum: *vt misericors* Heb.2. *fieret, & fidelis Pontifex ad Deum*; & iuxta Ioannem: *qui est fidelis*; in Iosia, salus Domini, quia *Omnis, quicumque inuocauerit* Apoc.1. *nomen Domini, saluus erit*; in Ieconia, Act.2. præparatio Domini, qui ait: *si abiero,* Ioan.14. *& præparauero vobis locum*; in Salathiel: *petitio mea Deus*, ait enim: *Pater sancte:* Ioan.17. *serua eos in nomine tuo, quos dedisti mihi*; in Zorobabel, magister peccatorum, & publicanorum, vt eos ab errore viæ suæ Matth.23. reuocaret; & sicut ipse ait: *Nec vocemini magistri, quia magister vester vnus est Christus*; in Abiud, Pater meus, quia ipse est pater omnium credentium: in Eliachim, Domini resurrectio, ait enim: *Ego sum resurrectio, & vita, qui credit in* Ioan.11. *me, non morietur in æternum, sed ego resuscitabo eum in nouissimo die*: in Azor, adiutus, vt: *qui me misit, mecum est, &* Ioan.8. *non reliquit me solum*; & iterum: *Opera,* Ioan.14. *quæ ego facio, à meipso non facio, sed Pater, qui mecum est, ipse facit opera*: in Sadoch, iustus, sicut scriptum est: *Vt* Rom.3. *sit ipse iustus, iustificans eos, qui ex fide Abrahæ sunt*; in Achim frater meus, vt Matth.12. ait: *si quis fecerit voluntatem Patris mei, ipse meus frater, & soror, & mater est*: in Eliud, Deus meus, quia ipse est Deus, ex substantia Patris ante sæcula genitus, qui in pati- D. Athan. in symb. bulo crucis dixit: *Eli, Eli*, hoc est *Deus meus,* Matth.27. *Deus meus*: in Eleazar, Deus adiutor, *quia ipse adiutor in oportunitatibus, in tribulatione, & protector omnium sperantium in se*: in Mathan, donum, quia *ipse ascendens in*

altum,

Psal.9. *alium, captiuam duxit captiuitatem, dedit dona hominibus;* & quia per ipsum Pater Deus
Psal.17. omnia dona donauit: in Iacob, vt supra
Eph.4. diximus, supplantator est hostis antiqui, qui fidelibus dedit potestatem calcandi super serpentes, & scorpiones, & super omnem virtutem inimici: in Ioseph, auctus, cui dedit Pater gentes *in hereditatem suam & in possessionem suam terminos terræ*; vel, augmetum, vitæ æternæ est,
Luc.10. sicut ipse dixit: *Ego veni, vt vitam habeant, & abundantius habeant*: in sancta,
Psal.2. & perpetua Virgine Maria, stella maris ipse est, id est, lux mundi; sicut ipse ait:
Ioan.10. *Ego sum lux mundi*, & Ioannes: *erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum*; in proprio nomine
Ioan.8. Iesu Saluatoris, verè Saluator est, Angelo
Ioan.1. exponente, qui ait: *Ipse enim saluum faciet populum suum à peccatis eorum.* Idem vero
Matth.1. Christus, id est *vnctus* appellatus est, quem vnxit Deus in humanitate oleo lætitiæ, id est, vnctione sancti Spiritus in Sacerdotem, & Regem sempiternum, quatenus Christianos ex suo nomine vocatos
Psal.44. per id, quod Saluator est, à peccatis saluaret; per id, quod sacerdos est, Deo Patri reconciliaret; per id, quod Rex est, in regnum sempiternum collocaret.

Hæ quoque interpretationes nominum ad nostram ædificationem multis modis pertinere noscuntur: sicut enim Christus vbiq; nostræ salutis gerebat curam, ita, & ipsa Patriarcharum nomina nostrum profectum designare volunt: in Abraham, vt patres simus multarum virtutum, & hereditatis iure multiplicationem bonorum possideamus: in Isaac, vt gaudium habeamus in Domino: & non in hoc mundo, iuxta hoc, quod ipse dixit: *Gaudete, quod nomina vestra scripta sunt in cælo*: & iuxta Apostolum: *Gaudete in Domino semper*: in Iacob, supplãtatores simus
Luc.10. vitiorum nostrorum, & carnale desideriũ viuaci pede a Diaboli potestate calcemus: in Iuda, vt in Psalmo dicitur: *Præueniamus faciem Domini in confessione*, & confiteamur nomini sanctoeius: in Phares,
Phil.4. vt diuidamus nos ab impiis, & abstrahamus ab omni fratre ambulante in quiete, *Psal.94.*
& non communicemus operibus eius malis: in Zaram, vt Lucifer verus oriatur in cordibus nostris, & sol iustitiæ splendeat in nobis vbiq;, & vt luceat lux nostra corã hominibus, vt videant opera nostra bona, & glorificent Patrem no- *Matth.5.*
strum, qui in cœlis est: in Esron, vt sagittæ simus salutis Domini, vt de nobis dici possit: *Sagittæ potentis acutæ*: in Thamar, vt, cum palma victoriæ pompas Diaboli, *Psal.119.*
& concupiscentias mundi superemus propter eum, qui dilexit nos: in Aram, vt simus genus electũ, regale sacerdotium, *Rom.8.*
gens sancta, populus acquisitionis, & an- *1.Pet.2.*
nunciemus virtutes eius, qui de tenebris nos vocauit in admirabile lumen suum: in Aminadab, vt spontaneus Domini
populus simus, in ædificationem corpo- *Eph.4.*
ris Christi: in Naason, vt auguriis gentium derelictis, diuinis promissis fidem adhibeamus: in Salmon, vt sensibiles, id est, intellectuales veritatis Dei, & factores inueniamur; quia *non auditores legis, sed factores iustificabuntur*: in Booz, vt iuxta *Rom.2.*
Apostolum confortemur in Domino, &
in potentia virtutis eius, succincti lum- *Eph.6.*
bos nostros in virtute, induti lorica virtutis, & iustitiæ, sumentes scutum fidei nostræ, & galeam salutis, & gladium spiritus, quod est verbum Dei: in Rahab, vt latum mandatum Domini nimis diligentes, obseruantes, Dominum Deum
ex toto corde, tota anima, tota virtute di- *Matth.22.*
ligamus, & proximum, sicut nos ipsos amplectamur: in Obed, vt seruiamus Domino, per spiritum timoris, & dilectione sancta, quatenus rationabile sit obsequiũ
nostrum, & acceptabile fiat sacrificium *Rom.12.*
nostrum: in Ruth, vt *festinantes ingredi in illam requiem*, id est, in cœlestem Ierusa- *Gal.6.*
lem, dum tempus habemus, operemur *Heb.13.*
bonum ad omnes, quia non habemus hic permanentem ciuitatem, sed futuram inquirimus. In Iesse; vt incensum orationum nostrarum in arca cordis nostri, in spiritu contribulato, & humiliato Do-

mino

mino offeramus, cum Psalmo dicentes: *Dirigatur Domine oratio mea, sicut incensum in conspectu tuo*: in Dauid, vt manu forti, contra Goliath spiritualem pugnantes, & exhibentes corpora nostra hostiam viuentem, sanctam, Deo placentem, desirabile templum efficiamur Spiritui sancto: in Salomone, vt quantum ex nobis est, cum omnibus hominibus pacem habeamus, illud Dominicum intendentes: *Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur.* in Bethsabæe, vt iuramentum omnibus modis custodiamus, ne periurio incidamus in laqueum Diaboli: in Vria, vt lux nostra Deus sit, videlicet, vt cum sequentes, non ambulemus in tenebris mortis, sed habeamus lumen vitæ: in Roboam: vt longè, latéque per Orbem terrarum populus dispersus vnitatem Spiritus in vinculo pacis, & charitatis habeamus, vnum Dominum, vnam fidem, vnum baptisma profiteamur de corde puro, & conscientia, bona, & fide non ficta: in Abia, vt charitate fraterna inuicem diligentes, vnum patrem habeamus Dominum in cœlis, qui nos voluntariè genuit verbo veritatis, vt simus initium aliquod creaturæ eius, & benedictionem hereditate possideamus, & gloriemur in spe gloriæ filiorum Dei: in Asa, vt tollamus membra nostra de luto, & sterquilinio vitiorum, ne seruiant immunditiæ, & iniquitati ad iniquitatem, sed iustitiæ in sanctificationem; quia non vocauit nos Deus in immunditiam, sed in sanctificationem: in Iosaphat, vt rectè iudicemus omni personæ, sicut scriptum est: *Rectè iudicate filij hominum*, & quodcumque volumus, vt faciant nobis homines, faciamus & illis similiter, scientes, quia mensura, qua mensi fuerimus, remetietur nobis: in Ioram; vt excelsi, & sublimes effecti, *quæ sursum sunt, quæramus, vbi Christus est, in dextera Dei sedens, quæ sursum sunt, sapiamus, non quæ super terram; quoniam omne datum optimum, & omne donum perfectum de sursum est, descendens a Patre luminum*: in Ozia, vt robusti in domino effecti, *in omnibus persecutionibus, & tribulationibus nostris, quas sustinemus, exemplum accipiamus laboris & patientiæ Prophetas, qui loquuti sunt in nomine Domini Iesu*: in Ioathan, vt perfecti simus; *sicut & Pater noster cælestis perfectus est*: in omnibus nos ipsos exemplum præbentes, & docentes omnem hominem in omni sapientia, vt exhibeamus omnem hominem perfectum: in Achaz, vt apprehendamus disciplinam, *ne quando irascatur Dominus, & pereamus de via iusta*, quæ Christus est, qui dixit: *Ego sum via, veritas, & vita*: in Ezechia, vt fortes Domini, resistamus aduersario nostro, Diabolo, *qui tamquam Leo rugiens circuit, quærens quem deuoret*: non in nostra virtute confidentes, sed Domini fortitudinem cum Psalte collaudantes: *Fortitudo mea, & laus mea Dominus; & factus est mihi in salutem*: in Manasse, vt obliuioli simus iniuriarum nostrarum, & eis, qui contra nos agunt, propter nomen Domini ignoscamus, ne illud maledictum incurramus: *Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris*: in Ammon, vt fideles in fide radicati, & fundati, in omnibus sumamus scutum fidei, in quo possimus omnia tela nequissimi ignea extinguere: in *Iosia*, vt salutem Domini, & animarum semper deposcamus, ne obcæcemur in infidelitate, ne claudicemus in viis mandatorum eius, ne surdi ad audiendum verbum Dei efficiamur; ne moriamur in peccatis, sed vt semper saluemur ab eo, qui saluos facit sperates in se: in Ieconia, vt præparati simus in aduentu Domini secundo, vigilantes, & orantes, ne intremus in tentationem, sed cum illis intrare ad nuptias mereamur, de quibus ipse dicit: *Beati sunt serui illi, quos cum venerit Dominus, inuenerit vigilantes*: in Salathiel, quatenus petitio nostra ad Deum semper dirigatur, vt gaudium nostrum sit plenum, non huius sæculi mœrore permixtũ, sed infinita beatitudine sempiternum, & hoc in nomine Saluatoris, vt impetrare possimus, quod petimus: in Zorobabel, vt magistri simus veritatis, prohibentes

Psal. 140. Rom. 12. Matth. 5. Ioan. 12. Eph. 14. 2. Timoth. 1. Iacob 1. Rom. 6. Psal. 17. Matth. 7. Colos. 3. Iacob 1. Iacob 5. Matth. 5. Psal. 2. Ioan. 14. 1. Pet. 5. Psal. 117. Matt. 6. Eph. 6. Matth. 26. Luc. 12.

hibentes magisteria, & confusiones hereticorum, & quæ verbis docemus alios exemplis commendemus, ne de nobis dicat Deus: *quare tu enarras iustitias meas, & assumis testamentum meum per os tuum? Tu vero odisti disciplinam, & proiecisti sermones meos retrorsum.* in Abiud: vt sit nobis Deus in patrem, & nos illi in filios, habentes spiritum adoptionis, in quo clamamus: *Abba Pater: si autem filij, & heredes, heredes quidem Dei, coheredes autem Christi:* in Elnachim, vt resurgamus à tumulis vitiorum ad celsitudinem virtutũ, de terrenis ad cœlestia, de morte ad vitam, de Gaza ad Galilęam, id est, de inferno ad æternam transmigrationem, vbi sancti *ibunt de virtute ad virtutem*, donec videbitur Deus Deorũ in Sion: in Azor, vt adiuti diuina gratia, cuncta nobis aduersantia patienter supportemus, & Dominum adiutorem nostrum cum Psalm. collaudemus, dicentes: *Dominus adiutor, & protector meus, & in ipso speravit cor meũ, & adiutus sum* in Sadoch, vt iusti appareamus ante Deum, incedentes in omnibus mandatis, & iustificationibus Domini sine querela, vt cum iustis mereamur audire vocem dicentis: *Venite benedicti Patris mei, percipite regnum, quod vobis paratum est à constitutione mundi.* in Ioachim: vt fratres Iesu Christi mereamur appellari non per cognationem carnis, sed per vnctionem Spiritus sancti, quem effudit in nos abundè, vt facientes voluntatem ipsius, sobriè & iustè, & piè viuendo in hoc sæculo, ad patrem suum, & patrem nostrũ, ad Deum suum, & Deum nostrum ascendere possimus in futuro: in Eliud, vt nullum habeamus Deum, nisi Dominum Iesum Christũ, cui omne genu flectitur, & omnis lingua confiteatur; & vt ipsi soli sacrificium laudis immolemus, & vota nostra reddamus, ipsumque solum adoremus, quem oportet adorari in spiritu, & veritate: in Eleazar, vt nullum quæramus adiutorium, nisi Dominum Iesum Christum, qui potens est, omnia facere superabundanter quàm petimus, aut intelligimus, &, vt quodcumque facimus in verbo, aut in opere, omnia in nomine Domini faciamus, dicentes cum Propheta: *Adiutorium nostrum in nomine Domini, qui fecit cœlum, & terram.* in Mathan, vt donum supernæ gratiæ, spiritum scilicet sapientiæ, & intellectus, spiritum consilij, & fortitudinis, spiritum scientiæ, & pietatis, spiritumque timoris Domini retinentes, discretionem habeamus inter bonum, & malum, quæ est mater omnium virtutum: in Iacob, vt supplãtemus à nobis zizania vitiorum, & plantemus in nobis aromata virtutum, & sicut cinnamomum, & balsamum aromatizantes, & quasi myrrha electa odorem demus, & plantati in domo Domini, floreamus in æternum ante Dominum: in Ioseph, vt de die in diem, virtuti virtutem, sanctificationem apponentes, merito, & numero augeamur, & in eo crescamus in salutem: & vt per scalam in cœlum erectam, quotidie de gradu in gradum ascendamus, donec spiritaliter formetur Christus in nobis. in sancta, & perpetua Virgine Maria, quę *stella maris*, vel *Illuminatrix* interpretatur, vt illuminatores mundi, id est, Doctores sanctæ Ecclesiæ simus, & in cordibus credentium, lumen fidei, & amorem Christi per doctrinam veritatis, & exempla sanctitatis oriri faciamus, & Deo habitaculum præparemus. in *Iesu Domino nostro*, vt saluatores animarum nostrarum esse valeamus, manifestè declaratur: quisquis enim in fide, spe, & charitate, vigiliis, ieiuniis, & orationibus, castitate, sobrietate, eleemosynarum largitione, dilectioneque Dei, & proximi vsque in finem perseuerauerit, & conuerti fecerit peccatorem ab errore vitæ suæ, saluabit animam eius à morte, & operiet multitudinem peccatorum. In *Christo* autem, vt ita Christiani simus, quatenus sicut ille ambulauit, & nos ambulemus, & sicut ille pro nobis animam suam posuit, ita & nos pro fratribus nostris animas ponamus: & sicut ipse horum nominum interpretationes in se naturaliter

Psal. 49. Rom. 8. Psal. 83. Psal 27. Matth. 25. Philip. 2. Ioan. 4. Ephes 3. Coloss. 3. Psal 123. Psal. 11. Eccles. 24 Iacob 5.

geres

gerebat, ita & nos in omni actiua, & contemplatiua vita, vt dictum est, spiritualiter recolamus: ad hoc enim Christus passus est, nobis exemplum relinquens, vt sequamur vestigia eius; & abnegemus nosmetipsos, & tollamus crucem nostram, & sequamur eum perducentem nos ad gloriam sempiternam, 2 Cor. 2. *quam oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quam præparauit Deus diligentibus se.* Cui sit honor, & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XIII.

In idem argumentum traduntur perplures rationes literales, ac permultæ aliæ mysticæ ad humanos mores componẽdos, ob quas in hac genealogia Christi, & Matris eius præfertur Dauid Abrahæ, necnõ aliæ scitu dignissimæ apponũtur, propter quas tres Reges Christi progenitores ab eius genealogia fuerint explosi, vbi de tyrannide Principũ eruditè disseritur in illa verba: Filij Dauid, filij Abraham.

QVAERVNT non pauci, quare D. Matthæus ex progenitorũ Christi prosapia Dauidem, & Abrahamum priores nominauerit, cum re vera eorumdem parentes nominare potuisset, qui reipsa illis priores fuerunt. huic quæsito sufficienter respondisse arbitror Beatum Petrum Damianũ super Matthæum, Petr. Damia. super Matth. dum ait: quod quia Christus Dominus simul Rex, & sacerdos erat, oportebat de sacerdotali simul, & Regio semine carnẽ susceipere; & ad id manifestandum, voluit primos eius parentes in genealogia nominare Dauidem, & Abraham, quorum alter Rex in lege scripta, alter sacerdos in lege naturæ extitit. Existimo etiam consultò priori loco eos nominasse Euangelistam, quia illis specialiter Deus fidem suam astrinxerat, ex eorum genere carnem sumpturum. Abrahæ enim dixit: *Quia fecisti hanc rem, & nõ pepercisti filio tuo* Gen. 22. *per memetipsũ iuraui, dicit Dominus in semine tuo benedicẽtur omnes gentes.* similiter etiam Dauidi promisit, vt ipse testatur, *iurauit Dominus Dauid veritatem, & non* Psal. 131. *frustrabitur eum: de fructu ventris tui ponam super sedem tuam.* Verum communis est quæstio, & quæ in ore omnium versatur, quare, cum Abraham Dauide antiquior sit, & venerabiles eius cani omni honore, & reuerentia digni inueniantur, Spiritus sanctus præponat illi Dauidẽ, & Christi genealogiæ caput, eumdem cõstituat; augeatque non parum difficultatem, quod præter antiquitatem, qua manifestè præcellit Abraham, tanta viguit vitæ sanctitate, vt S. Ambros. li. de Patriarchis dicat: *si daretur fingendi licentia, talem vniuersa philosophia non fingeret:* quasi diceret: S. Ambr. lib. de Patriarch maiorem fuisse eius sanctitatem, quam humanum ingenium fingere potuisset. sed non opus est Ambrosiano testimonio, cum diuinum adsit eloquium, Spiritu sancto de illo dicente: *Non est inuentus* Eccles. 44. *similis illi, qui conseruaret legem excelsi;* cum ergo Abraham ex vna parte vitæ sanctitate conspicuus, & ex alia Dauide multò antiquior esset, videbatur quidem præferendus, non postponendus illi. Communis, inquam, hęc, ac satis trita quæstio est, non diffiteor: sed quãto communior, tantò cogor singularia magis ei responsa adhibere; antequam tamen id præstem, nec possum, nec debeo aliorum placita, & præcipuè Sanctorum Patrum, quos semper veneror, &, vt par est, suscipio, silentio prætermittere. D. Chrys. & aliorũ, & suã

D. Chrysost. in cap. 1. Matt. nom. 2. sententiam his verbis aperit: *Quæ verò de causa non enim ante filium Abrahæ, & postea filium Dauid nuncupauit? non sicut opinamur aliqui ab inferioribus volens ad superiora consendere, alioquin fecisset quod fecit & Lucas, nunc autem è contrario facit: cur ergo commemorauit priorem Dauid? quia ipse procul dubio in omnium versabatur ore ob insigne honoris, & gloriæ, ob ipsius quoque temporis iunctiora, non enim olim defunctus fuerat, sicut Abraham. Etsi enim vtrique promissa erat Deus, sed tamen illud quasi antiquum reticebatur, hoc vero quasi nouum, & recens ab omnibus celebrabatur: ipsi namque Iudæi dicunt: nonne ex semine Dauid, & Bethleem castello, vbi erat Dauid, venit Christus? nemo igitur illum filium Abrahæ, sed omnes filium Dauid nominabant.* hęc D. Chrysostomus. at S. Hieronymus singularem aliam viam ingressus

D. Hieron. in commentario huius loci ait: *Ordo præposterus, sed necessario commutatus: si enim primum posuisset Abraham, ac postea Dauid, rursus ei fuerat repetendus Abraham, vt generationis series texeretur;* repetendus, inquam, in hunc modum, quod Matthæus hoc obseruat in ista genealogia, vt nomen progenitoris bis coniunctim nullo

Matth. 1. alio interposito repetat, vt *Salomõ autẽ genuit Roboam, Roboã autẽ genuit Abiã, Abias autem genuit Asa,* & sic de reliquis: si ergo Matthæus Abrahamum Dauidi præposuisset, non potuisset hunc modum seruare, sic enim scripsisset: *Liber generationis Iesu Christi, filij Abraham, filij Dauid, filij Abraam, Abraam autem genuit Isaac*, quæ sanè repetitio parum fuisset venusta. S. Thom in Catena super cap. 1. Matt. hanc reddit inter alias illius antepositionis ra-

S. Thomas. tionem, *quia regni dignitas maior est, quàm naturæ:* nam etli Abraham præcedebat in

Barrad. in c. 1. Matth. dignitate. Alij (id referente Barradio) propterea aiunt, Euangelistam præposuisse Dauidem Abrahæ; nam si è contra dixisset: *Filij Abraam, filij Dauid*, sensum redderet ambiguum, quia posset intelligi Abrahamum esse filium Dauidis. Scio supradictas rationes corruere, si vera est ingeniosa Cornelij Iansenij interpretatio, assèrentis, sensum illorum verborum esse: *Liber generationis Iesu Christi, filij Dauid, qui fuit filius Abrahæ*, secundum quam intelligentiam minimè præponitur Dauid Abrahæ, sed postponitur, cum filius Abrahæ dicatur. Ceterum his iam prælibatis literalibus expositionibus, ad mysticas properemus. In primis propositæ quæstioni egregiè satisfieri posse arbitror per verba D. Iacobi cap. 2. *Superexaltat misericordia iudicium*, id est, vt explicat Card. Caietanus, *Gloriatur misericordia, & triumphat de iudicio*, hoc est, de sententia, qua iustum iudicat: sed exemplo innotescet magis hæc expositio. Iustum iudicium Salomonis fuit, celebris illa sententia, qua, litigantibus matribus, cuiusnam esset infantulus, illum diuidi iussit; sed de hoc iudicio triumphauit misericordia veræ matris infantuli dicentis, vt integer absque vlla diuisione falsæ matri traderetur. sanè hæc misericordia reuocare fecit Salomonis sententiam; infantulus enim diuisus non fuit, sed suæ matri traditus: ad rem ergo nostram, Abraham quidem iustitiæ adeo cultor fuit, vt nec propitio filio suo pepercerit; si enim *iustum* definitur esse, *dare vnicuique quod suum est*, certè Deo, tamquam vniuersali omnium Domino ab Abraham postulante, vt immolaret sibi filium suum, & illum sibi traderet, id ipse exsequens, non solum obedientiam, sed & iustitiam ostentauit: Dauid autem mansuetissimus in misericordia exercenda insignis adeò fuit, vt cum infestissimum suum inimicum Saulem non solum facilè, sed impunè interficere potuisset, liberaliter vitæ eius pepercit; immò interfectorem eius gladio confodi iussit, & postea in regno ei succedens dixit: *Putasne est aliquis, qui remanserit de domo Saul, vt faciam cum eo misericordiam Dei?* vbi obseruandum est, non dixisse: misericordiam, sed *misericordiam Dei*; sicut enim hæc in eo maximè effulget, quod offensas sibi illatas condonet, ita etiam Dauid in condonandis iniuriis, Deum ipsum imitans, insignis, & famosus.

Cornel. Ians. in Concordia cap. 6.

D. Iacob. 2.

Card. Caiet.

3. Reg. 3.

3. Reg. 9.

2. Reg. 9.

sus fuit. in historia ergo generationis Christi, quæ fuit supremum omnium opus, misericordię diuinę, congruum erat, rationique consonum, vt in capite libri ille, qui inter Christi progenitores clementia, & misericordia insignior fuisset, poneretur: ideoq; Dauid præpositus fuit Abrahæ. Atque in idem recidit, si dicamus, nominasse consultò primo loco Dauidem, quia cum hic liber contineat, præclarissima omnium facinora Christi, & inter hæc primum locum teneat, ad maioremeius gloriam ostentandam, parcere inimicis, & veniam peccatoribus impertiri, vt apertè indicant verba Isaiæ: *Exaltabitur vobis parcens: quia Deus iudicij* Isai.30. *Dominus*: hinc est, primum nominasse Dauidem, qui mansuetudine eximia in parcendo inimicis insignis fuit. Sed, ne quæso præcitata Isaiæ verba illustrare prætereamus, continent enim specialem difficultatem; nam cum dicat Isaias, exaltandum esse Deum, quia *parcens est*, reddit rationem, quia *Deus iudicij Dominus*: Ibid. vnde è contrario videretur oratio contexenda, exaltandum scilicet esse Deum punientem, quia Deus iudicij est. Certè iudices non solent magnum parere sibi nomẽ, nisi ob insignia iustitiæ opera; vnde Iuuenalis Sat. 2. alloquens iudicem exercendæ iustitiæ timidum, illum hortatur his verbis: Iuuenal.

Rumpe miser tensum iecur, vt tibi lapso
Figantur virides scabarum gloria palmæ:

quibus verbis alludit ad antiquum illum morem, quod cum quis ad scabas condemnabatur, quod perinde erat, ac si patibulo suspenderetur, multis encomiis iudicem prosequebantur, quod iniquorum hominum fœce Rempublicam expurgaret. Illud igitur mirabile est, quod Isaias ait, quod cum re vera iudices per iustitiam exercendam laudibus, ac palmis exaltentur, Deus autem supremus iudex ea præcipuè ratione exaltetur, quod misericordiam impertiatur; huius autem rationem deprehendere possumus ex loco illo Ecclesiastici, vbi postquam sapientia æterna Filij comparauerat se palmæ: *quasi* Eccles.24. *palma exaltata sum in Cades*, deinde comparat se nonæ proceri arbori, vt palmæ, sed humili, vt rosæ: *quasi plantatio rosæ in Iericho*; Ibid. postmodum verò comparationem magnarum arborum prosequitur; *quasi* Ibid. *oliua speciosa in campis*: non absque mysterio, paruam, & humilem rosæ plantam inter proceras arbores constituit, illud autem mihi detegitur, quod palma est symbolum iustitiæ, quia nullo pondere flectitur; vnde fortau ad significãdam hanc inflexibilitatem, Debora illa formosa, Iudi.5. quæ iudex fuit in populo Dei, iudicij sui tribunal, constituit sub palma, vt iudicum sacra narrat historia; è contra verò oliua, symbolum est misericordiæ, & reconciliationis, vt columba illa à Noë missa ramum oliuæ in ore deferens in signum diuinæ placationis, significauit: purpurea tandem rosa symbolum est Amoris, vnde antiqui in Veneris manu eam depingere solebant. Si quispiam ergo quęrat, quis coniunxit iustitiam significatã per palmã cum misericordia significata per oliuam? respondebo: Amor, significatus per rosam: cum enim misericors amor iustitiam mitigat, & lenit, nihil hæc suæ gloriæ, & splendoris amittit; Iacob.2. nam, vt Iacobus dixit, *superexaltat misericordia iudicium*: quia vero in iudicibus huius sæculi nec amor, neque odium præualere debent, quominus iustitię iura seruent, ideirco quod illos exaltat, & famosos reddit, est inuiolabilis iustitiæ obseruantia: in Deo autem supremo iudice aliter se res habet, quia cum ipse quempiam amore prosequitur, facilè amor ille iustitiam in misericordiam conuertit; nec iustitia huic iudicio dissentit, quia Deus absolutus dominus est, & supremum habens dominium, cui licet facere prout libuerit, non verò iudici humano. rectè ergo Isai. 30. dixit Isaias: *Exaltabitur parcens vobis Deus, quia Deus iudicij Dominus*, id est, quia Dominus iudicij est ad suspendendum, prout sibi placuerit pœnam, quam secũdum diuinam iustitiam delicta merebantur.

Sed iam aliam rationem, quæ præcedentem magis confirmet, subiiciamus. Certè, cum promissio Christi venturi facta fuisset prius Abrahæ, quàm Dauidi, & ex illo non minus, quàm ex Dauid processisset, prima facie videbatur cõgruentius, & cum ratione magis coniunctum, vt Euangelista præponeret Abraham Dauidi, at, cum aliter Spiritu sancto dictante fecerit, rationes eius diligenter inuestigemus. Dauidis quidem, & Abrahæ singula insignia opera præ alijs gratiora fuisse nouimus: Abraham enim proprio filio suo non pepercit; Dauid inimicis suis parcere non dubitauit: heroicum opus fuit illud Abrahæ, sed id fecit propter amicum Deum: *Non pepercisti filio tuo propter me*, placere autem amico dulce est placenti: Deus hoc opus compensauit cumulatissimè, quia pro filio suo vnigenito oblato, vnigenitũ suum ei dedit, vt tamquam filius ab eo secundum carnem procederet, deinde manibus inimicorum, immò & morti illum tradidit. Dauid autem inimicis suis parcens, excellentius sanè facinus patrauit, licet enim obsequentiorem animum redoleat propter mandatum Dei filium interficere, quam propter illum ipsum hostes non occidere, hoc sine dubio illo præstantius est, & Deo gratius, quia ingenium Dei non est, vt auferat vitam, sed, vt donet eam; non, vt morte mulctet, sed, vt à morte liberet; Deus non fecit mortem, nec delectatur in perditione viuorum: quia ergo opus Abrahæ eò tendebat, vt occidens filium, vitam ei auferret, Dauid vero illum scopum respiciebat, vt vitam conferret, & mortem hostibus minimè inferret, in quo Deo valde persimilem, qui mortem peccatoris non vult, se ostentauit, ideo voluit Christus auctor vitæ, & salutis nostræ, prius vocari filius Dauidis, quàm Abrahę. Quod si quispiam obiiciat, Deum morti tradidisse filium suum, atque adeo non minus similem fuisse Abrahæ, qui vnigenitum suum occidere tentauit: in promptu est responsio, Deum non abstulisse vitam filio suo, vt vitam auferret, sed, vt illam mundo in peccatis mortuo liberaliter condonaret. deinde actus Abrahæ opus fuit obedientiæ, Dauidis vero charitatis; tantum ergo hoc opus illud excessit, quantum virtus charitatis, obedientiæ virtutem superat.

Rom. 8.

Gen. 22.

His rationibus aliam non minus singularem subnectamus: certè dum præponit Spiritus sanctus in genealogia Christi Dauidem Abrahæ, arbitror (ni fallor) nos docere voluisse, quantum interfit inter amicitiam diuinam, & humanam. inita inter homines amicitia sæpesæpius proprium emolumentum intentè adeo respicit, vt illo cessante, ipsa etiam cesset, lob id atteslante, cum dicebat: *Fratres mei* Iob 6. *præterierunt me, sicut torrẽs, qui raptim transit in conuallibus*; originale hebræum habet: *Fratres mei fefellerunt fidem, vt torrens*: egregia sanè comparatio: contingit enim non semel, vt cum Viator hiberno tempore riuum aliquẽ magna aquarum copia fluentem pertransit, postea æstiuo tempore, illac sitibundus præteriens, arentem adeo riui alueum reperiat, vt neque vnica aquæ gutta linguam refrigerare possit: non secus in humana, ac fallaci hominum amicitia contingit, vt expertus fuit Iob; cum enim ille diuitiis affluereret, amici eius variis modis ei inseruiebant, &, vt hispanè dicitur, *iuan de mar*, *Hispanice.* *à mar los arroios de los donnes, y offertas*; quando tamen omnibus bonis destitutus, in sterquilinio sitibundus iacebat, nec vnicam consolatoriam aquæ guttam apud amicos inuenit: nemo enim erat, qui promissa illi in prosperitate, eadem in egestate, & aduersa eius fortuna impleret, rectè ergo dixit Iob: *Fratres mei fefellerunt fidem, vt torrens.* Iob 6. Lect. Heb.

At longè aliter diuina amicitia erga homines se habet: quanto enim illi grauioribus pressuris, ac miseriis coangustantur, & comprimuntur, tanto magis Deus illos solatur, Dauide dicente: *Cum ipso sum in tribulatione, eripiam eum, & glorifica-* Psal. 90.

rificabo eum. Expertus fuit id Daniel in lacu leonum, à quibus nec minimum nocumentum accepit: experta fuit Susanna à morte, ad quam iam damnata fuerat; diuinitus erepta: experti tandem fuere tres illi iuuenes in caminum ignis ardentis immissi, quos voraces flammæ non solum non combusserunt, sed nec tetigerunt: vt ergo nunc Deus ostenderet, amicitiæ suæ integritatem, ac fidelitatem, quam olim cum Dauide inierat, quando eius genus magis viluerat, à regia illa maiestate ad fabrilem Iosephi artē decidens, tunc ex eius genere carnem assumit, & suæ genealogiæ, ac gentilitiæ nobilitatis caput ipsum constituit, Euangelista dicente: *Liber generationis Iesu Christi filij Dauid.* Atque hoc est, quod Isaias prophetа docuit sub eleganti illa metaphora: nā vbi vulgatus noster Interpres legit: *Egredietur virga de radice eius ascendet;* Caldæus Paraphrastes vertit: *De radice egredietur rex regum* hoc est, quando Dauidis genus magis abiectum extiterit & minus decorum, velut radix arboris, quæ in imo loco iacet, & venustatem nullam præsefert, ex eo tunc orietur rex regum Christus Dominus. explicuit adhuc magis idipsum originale hebræum, vt perdoctè adnotauit Procopius in eumdem locum, dum ait: *Nascetur virga ex trunco sicco;* sicco quidē, tùm quia humano semine minimè humectato, tū quia viriditate, ac regio splēdore omnino carente, adeo, vt tunc nulla supereſſet spes antiquam maiestatem recuperandi: cum ergo magis despecta iacebat Dauidis prosapia, Deum tamquam fidelis amicus adeò illum exaltat, vt possit veraciter dicere: *In capite libri scriptum est de me:* atque ob hanc rationem in Christi genealogia facer historiographus non Abrahamum, sed Dauidem in priori, & honoratiori sede constituit.

Dan. 13. Dan. 3. Matth. 1. Isai. 9. Chald. super c. 9. Isai. Procop. super 9. Isa. Psalm. 10.

Illud etiam nonnulli in quæstionem reuocant, quare non dixit Euāgelista: *filij regis Dauid*, sed nomen regium reticuerit? maximè quod iuxta opinionem eorum, qui dicunt Euangelistam præposuisse Dauidem Abrahæ, quia licet iste antiquitate præcelleret, ille tamen regia dignitate eum superabat, congruum erat, vt diceret: filij Dauid regis. Voluit quidem Spiritus sanctus reticere nomen regis, quando ait, Christum esse filiū Dauidis, vt significaret, quod sicut regnum Dauid cœpit, cū humile pastoris munus exercebat, & despectus erat, ita regnum Christi ab eius humilitate, & despectione cœpit: De principio enim regni Dauid dicitur: *Conuenerunt ad eum omnes, qui erant in angustia constituti, & oppressi ære alieno, & mæsto animo, & factus est eorum princeps:* ita Christo adhæserunt duo hominum genera, quidam, qui variis languoribus cruciabantur, hi erant in angustia constituti; alij, qui multo ære alieno erant oppressi, de quibus dixit ipse per parabolam: *Duo debitores erant cuidam fœneratori*: vnde Magdalenæ, Matthæo, & pluribus aliis innumera debita liberaliter dimisit.

1. Reg. 22. Luc. 7.

Sed perge iam rationes adnotare, ob quas in Christi genealogia, cum reliqui eius reges annumerati sint, tres illos Euangelista preterierit, Ochoziam, Ioam, & Amasiam? Diuus Thomas. super c. 1. cap. Matth. ex Diui Hieronymi, Chrysostomi, & Augustini sententia, hanc rationem tradit, quod hi tres parentum suorum peccata continuarunt, & idololatriæ deditissimi fuere: *continuatio*, inquit, *peccati, causa, vel ratio est destructionis gentium, & ideò isti tres, qui in peccato idololatriæ permanserunt, excluduntur à genealogia Christi.* Alij putant prætermissos illos Reges, qui ministros Dei inhonorarunt, & variis iniuriis affecerunt: hos Ochozias consiliarios Dei spreuit; Ioas Zachariam percussit odiō illum habens, quia palam veritatem ei dicebat: Amasias ad prophetam

D. Tho. super 1. c. Matth. Laurē. Mal. seli lib. de B. Virg. c. 7. 2. Paral. 23. 24. 25.

alium.

alium eum increpantem magna ira percitus, hęc locutus est: *Num consiliarius Regis es? quiesce, ne interficiam te.* Alij arbitrãtur, excluso fuisse a Christi genealogia, quia hi tres Reges ex genere Achab insignis idololatræ, ac diuini nominis infestissimi hostis originem trahebant. Alijs deinde placet, prætermissos fuisse hos reges, quia Ochozias nupsit cum filia Iezabel, & sicut ad delendam memoriam impiæ Iezabelis ossa eius canibus corrodenda, ac deuoranda tradita fuêre, ita nunc ad sepeliendam in perpetuæ obliuionis sepulchro istorum Regum memoriam abolita sunt à genealogia Christi Domini. Alij tandem tradidêre, deletos fuisse ab hoc libro vitæ tres illos Reges propter lupinam tyrannidem, quam in subditos exercebant, vnde, vt Deus ostenderet, quantum hoc genus peccati execretur, noluit eos in libro generationis filij sui adscribi; ex quo conijcere licet, quàm sit formidauda Principibus regia eorum dignitas, cum ob ingentem eorum potentiam facile sit in tyrannos conuerti, nisi immoderatas animi sui passiones vehementer coërceant. Quadraginta supra vnum fuerunt cum Saule, Reges populi Israelitici, & vix decem ex illis inuenti sunt iusti: triginta, & sex Reges Gothorum in Hispania regnarunt, quorum sexdecim tyrannidis suæ pœnas debitas luentes partim gladio, partim veneno interierunt. Rationem autem, ob quam regia dignitas multiplici discrimini exposita est, tradit propheta Samuel, cum populo importunè postulanti dari sibi regem, Deus petitioni eorum annuens, præcepit ei sic respondere: *hoc erit ius Regis, qui imperaturus est vobis*, id est, vt explicat Caietanus, hoc erit ius Regis, quia ipse volet esse ius, *filios vestros tollet; & ponet in curribus suis &c. agros quoque vestros, vineas, & olineta optima tollet.* sanè mihi videtur Spiritus sanctus tyrannidem Regum multifariam multisque modis subditos opprimentium; vocasse ius per errorem existimatum, cum nihil magis iuri aduersetur, quàm potestatia tyrannica: Explicuit hoc singulari metaphora propheta Amos; cum dixit: *hæc ostendit mihi Dominus Deus: & ecce vncinus pomorum. & dixit: quid tu vides Amos? & dixi: vncinum pomorum.* certè hunc pomorum vncinum tyrannica iniquorum regum potentia præsignare apertè indicant sequẽtia verba: *Audite hoc, qui conteritis pauperem, & deficere facitis egenos terræ*: Duobus modis solet hortulanus poma ab arbore carpere; ex inferioribus ramis manu, ex sublimioribus verò vncino; sic potentes tyranni, quod manu carpere non possunt, vncino tyrannidis extorquent, importabilia tributorum onera imponunt, grauissimis legibus vexant, & pauperum sanguinem velut lupi famelici sugunt, & pelle bonorum corporalium oues suas expoliant; at certè impunes non abibunt, Salomone dicente: *Potentes potenter torquentur: patientur:* quod, & apertè significauit Deus Ieremiæ: nam, postquam ostendit illi regalem dignitatem per virgam significatam, *Virgam vigilantem ego video*; continuò interrogauit eum, *quid tu vides* Ieremia? & respondit: *ollam succensam ego video*; significans per hoc voraces, ac vindices ignis flammas, quibus Reges, & Principes tyranni miserè in æternum cruciabuntur. Illud tamen super omnia, quantum Deus tyrannidem detestetur, clarè ostendit, quod Rupertus tradit super Exod. lib. 1. cap. 1. vbi quærens, quare Deus distulit aduentum suum per quatuordecim illas generationes, quæ numerantur ab Abraham vsque ad Dauid; respondit, rationem huius fuisse, quia fratres Ioseph illum tyrannicè tradiderunt, & vendiderunt, & quia per quatuordecim annos illum seruire coëgerunt, per quatuordecim generationes voluit Deus in pœnam tanti delicti, aduentum suum in carne differre; quis, quæso, non mirabitur adeo tyrannidem, & iniustam insontis oppressionem, Deo detestabilem esse, vt quamuis ipsa sanguis Ioseph nó perfusus, sed venditus dumtaxat fuerit, & capti-

3. Reg 21.

4. Reg. 9.

1. Reg. 8.

Caiet. expli.

Amos 8.

Ibid.

Sapien. 6.

Ierem. 1.

Ibid.

Rupertus.

Gen. 37.

captiuitas eius per quatuordecim annos in honorem eius adeo redundarit, vt totius Aegypti proRex creatus fuerit, nihilosecius tamē in pœnam, & vindictam illius delicti Deus primum suum in carne aduentum humano generi valde profuturum, & diuinæ iustitiæ in integrum satisfacturum, differre non dubitauerit? Hoc, qui alta mente perpenderit, non poterit non tyrannidem, & innocentis oppressionem mirum in modum exsecrari. Sed & parabola illa Christi Domini de illis, qui erant oppressi ære alieno, docemur apertè, quantum Deus tyrannicam Principum insolentiam detestetur. Erat quidam debitor, qui debebat decem millia talenta, cui alius conciuis centum argenteos dare tenebatur, Rex decem millia illa talenta liberaliter ei donauit, & à debito immunem fecit; quia tamen hic, cui pepercerat Rex, suum debitorem centum argenteorum, grauiter opprimebat, & tenens, suffocabat eum, Rex dixit illi: *Serue nequam, omne debitum dimisi tibi, quoniam rogasti me; nonne oportuit & te misereri conserui tui, sicut & ego tui misertus sum? Iratusque Dominus eius, tradidit eum tortoribus, quoadusque redderet vniuersum debitum.* Narrat sacra Scriptura rem tyrannis Regibus vtilem valde: refert enim ex longinquis regionibus deferri solitos Salomoni dentes Elephantorum, Simias, & Pauones. mirabile sanè est, quod Spiritus sanctus non solum referat ingentem auri, & argenti quantitatem, quæ singulis trienniis Salomoni ferebatur, sed elephantorum dentium, simiarum, & pauonum mentionem faciat. D. Hieron. super 2. Isaiæ ait: per elephantis ossa mortua mortem significari, quam Deus volebat præ oculis reges habere: vnde, & ipse Salomon hac ratione sibi construxit sedem eburneam: *Fecit etiam Rex Salomon Thronum de ebore grandem*: per simias item, quarum ingenium hoc est humanas operationes imitari, monebat Regis operationes per normam rationis regulandas fore: vnde D. Hieron. ait ibidem: *& similitudo rationis, quod sentitur in simiis*: per pauones tandem edocere volebat Reges, ne à subditis laudati, velut pauones intumescerent, de quibus ait Ouidius: *Caudato pauone superbior*, sed potius instar eorūdem pauonum, quorum ex pompaticis plumis concepta superbia, deformi pedum suorum aspectu statim euanescit, ita ipsi turpitudinem affectuum suorum per pedes significatorum, vel puluerem, ex quo facti, & in quem reuertēdi sunt aspicientes, humiliarentur, & recordarentur illius petitionis: *Ne tradas Domine sceptrum tuum his, qui non sunt*: verba hæc sunt Reginæ Esther, deprecantis Deum, ne morti traderet captiuos. in quibus duo ponderanda sunt: primum, quod seruos, & captiuos vocat; *sceptrum Dei*: quo significare voluit Spiritus sanctus Dei seruos esse verum sceptrum in manu Dei, quo & ipse honoratur, & potentiam suam ostentat: secundum, quod Regem Assuerum & Principes eius, & nobiles regiæ curiæ nominat illis verbis: *iis, qui non sunt*, significans, tàm Reges, quàm Imperatores, & quoscumque alios magnates absque Dei gratia, quasi nihilum reputandos esse, iuxta Pauli sententiam dicentis: *si charitatem non habuero, nihil sum.* Oportet igitur (vt ad id vnde nonnihil digressi sumus, reuertamur) sæpe Principes, vt domini sint, seruos fieri: voluntati enim subditorum aliquando obedientes, eosdem sibi obsequentiores reddent, ac proprium dominium magis augebunt. Probè quidem id agnouerunt supremi illi Regis Salomonis consiliarij, qui filio eius tyrannicè regnare ambienti dixerunt: *Si hodie obedieris populo, & seruieris, & petitioni eorum cesseris, erunt tibi serui cunctis diebus*: quia tamen noluit prudenti eorum consilio acquiescere, certè dum semel subditis obedire renuit, ipsi quidem per totam vitam, seruitutem & obedientiam ei denegarūt. Et quidem cum Deus supremus omnium Dominus obedierit Iosuè imperanti, ne sol moueretur contra Gabaonem: *non fuit antea, nec postea tam longa dies*

Matth. 18.

Ibid.

2. Reg. 16.

D. Hier. super 2. Isai.

3. Reg. 10.

D. Hier. ibid

Ouidius.

Esther 14.

Ibid.

1. Cor. 13.

3. Reg. 12.

Iosue 10.

obediente Domino voci hominis, id sufficere deberet, vt Principes Dei vestigia sequentes, rationabili subditorum voluntati, suam propriam coercentes, non semel subaudiant: id enim præstantes, & subditorum animos gratos, & Deum sibi propitium reddent, cui sit honor & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XIV.

Prosequimur idem argumentum, literalem ac mysticam aliam intelligentiam totius Mariana genealogiæ tradentes, à prioribus illis verbis inchoantes: Liber generationis Iesu Christi, & in illa alia desinentes: Ioseph, virum Mariæ, de qua natus est Iesus.

Matth. 1. Liber generationis Iesu Christi.

§. 1.

CVM non semel obseruauerim, diuini verbi præcones; numquam seriē hanc progenitorum B. Virginis, ex quibus Diuus Matthæus matris, & filij genealogiam cōtexuit, populo Christiano elucidandam proponere, placuit, præter omnia in hoc genere argumenti à me superius dicta, literalem, & mysticam intelligentiam omnium verborum, quibus D. Matthæus illam descripsit, hoc loco adnectere. Quamuis autē rei difficultas me terreat, vtilitas tamen me allicit, dum in memoriā reuoco verba D. Chrysost. dicentis: *Iam, si non intelligas ipsa recondita, tamen ex ipsa lectione multa nascitur sanctimonia; & simul atque tetigerit aliquis euangelium, mox componit suam ipsius mentem, & à rebus mundanis abducit; idque ex solo ipso aspectu, solo etiam auditu, licet mysteria non intelligas:* hæc Chrysostomus; quibus valde consona sunt alia Origenis hom. 20. super Iosue, dum ait: *Velut incantatione quadam noxiarum virtutum, quæ tibi insidiantur, virus depellitur, & fugatur: si tu non efficiaris sicut aspis surda, quæ non audiat vocem incantantis sapienter.* Ceterum, antequam propositum argumentum aggrediar, non possum D. Paulo non obiicere, quomodo Euangelista Matthæo Christi genealogiam texente, ipse ad Hebr. 7. expressis verbis tradat, Christum Dominū similem fuisse sacerdoti Melchisedech, matre, patre, & genealogia carente? Pauli verba sunt hæc: *Melchisedech sine patre, sine matre, sine genealogia, neque initium dierum, neque finem vitæ habens, assimilatus autem filio Dei, manet Sacerdos in perpetuum.* Scio, D. Hieronymo id referente, Origenem his verbis conuictum, falsò opinatum fuisse Melchisedech angelum fuisse, non hominem, at cum ex sacra Scriptura hominem fuisse, liquido constet, communis Patrum sententia docet, propterea Melchisedech dici à Paulo sine patre, sine matre, & sine genealogia, immo, & sine certo dierum numero, quia hæc omnia cunctis erant ignota: similem autem in his omnibus Christum Dominum sacerdoti Melchisedech exstitisse tradit Apostolus, quia, cum ille duplicem sustineat naturam, diuinam, & humanam, certè tamquam Deus genitus fuit à Patre sine matre, quatenus homo verò à Matre sine patre, vt pulchrè, & religiosè dixit Diua Agnes: *Cuius mater Virgo est, cuius pater fœminam nescit:* similiter secundum naturam humanam, regiam genealogiam habet, secus verò secundum diuinam, nam cum secundum hanc progenitorum serie careat, genealogiam opus est omnino nesciat. Hac igitur soluta difficultate, exordiamur iam priora verba explicare: *Liber generationis Iesu Christi*: Liber, si primariam eius significationem consulamus, arboris corticem significat, qua antiqui quondam, tamquam pelle, aut papyro, vtebantur, vt auctor est Ambrosius iam vero inueterata consuetudo obtinuit, vt solus liber dica-

Orig. ho. 20. super Iosue.

Ad Hebr. 7.

D. Hier. ep. 126.

Surius in vita S. Agnetis, & Eccles. Romana in officio illius.

Matth. 1.

Ambros. Ca. lep. in suo Ca. etionario.

tur.

tur, qui ex multis foliis secum colligatis coalescit, iuxta quam communem acceptionem, videbatur sanè non debuisse D. Matthæus generationem Christi, quam vnica pagina absoluit, librum vocasse. Tripartiam hic nodus solui potest, primo, si ex sententia Diui Augustini contra Faustum, dicamus: inscriptionem hanc: *Liber generationis*, non apposuisse Diuum Matthæum soli Christi genealogiæ, sed toti suæ euangelicæ historiæ, quia tamen series illa generationis Christi, est prima, & præcipua pars illius, ab illa, tamquam à principaliori, totū opus denominationem desumit; ad eum certè modum, quo Moyses primum suum librum, *Genesim*, inscripsit, quia in primis capitibus mundi creationnm, & rerum generationes enarrabat. Secundò occurrere possumus cum D. Chrysost. verba illa: *Liber generationis*: non inscriptionem declarantem vnam tantum partem, sed totum libri argumentum, ita, vt sensus sit, non solum in eo agi de Christi ortu, sed de operibus eius, quæ in sacra Scriptura, generationes appellantur, iuxta illud Gen. *Noe perfectus in omnibus generationibus suis*, id est, in omnibus operationibus suis; vniuscuiusque enim opera, filij sunt & partus voluntatis, & ideo merito generationes possunt appellari. Tertio posset dici, Latinum interpretem (vt rectè obseruarunt Abulens. Iansen. & alij) non incongruè solam narrationem geneologiæ Christi, librum generationis appellasse, quia verbum hebræum, ספר *Sepher*, vt illius idiomatis periti adnotant, quo D. Matthæus vtitur in originali, non solum librum variis foliis compactum, sed, & schedulam significat, iuxta quam acceptionem charta illa, in qua vxoris repudium scribebatur, liber, in sacra Scriptura appellatur: *quis est hic liber repudij matris vestræ, quo dimisi eam*: similiaque legimus apud Ieremiam, & Isaiam. Potest quartò pulchra alia expositio adhiberi, ad quam astruendam supponendum est, triplicem esse temporalem Christi generationem; primam in vtero materno: *Ecce concipies, & paries*. Secundam allegoricam ex vtero legis, quā, vterum vocat Dauid, de perfidis Iudæis dicens: *Erraverunt ab vtero, loquuti sunt falsa*: hoc est, in ipsa lege, in qua nati, & enutriti sunt, adhuc errauerunt; sed Christus Dominus in lege, tamquam in vtero inclusus, implicitè continebatur, quoniā oportebat impleri omnia, quæ in lege, & in Psalmis erant scripta de eo. Parturiebat siquidem Christum lex, cum ipsum implicitè sub vmbris illis profitebatur, & venturum desiderabat; at, cum omnia impleta sunt, quæ de eo scripta erant, quasi ex vtero peperit eum, cum in lucem prodiit, qui sub vmbra latebat. Tertia generatio Christi est moralis ex vtero mentis per fidem, & charitatem illius; nam, vt ipse docuit, ille mater eius est, qui fecerit voluntatem Patris sui: cum ergo sacer Euangelista Matthæus pertractet hanc triplicem temporalem Christi generationem, meritò euangelicæ suæ historiæ eam inscriptionem apposuit: *Liber generationis Iesu Christi*. Tandem his omnibus expositionibus aliam no contemnendam adiungimus, nimirum, quod inscriptio illa: *Liber generationis*, titulus est toti historiæ euangelicæ appositus; nomine tamen *generationis* non solum complectitur Euangelista generationem corporeā illius ex Matre, sed spiritualem eiusdem, qua per euangelicam, quam seminauit, doctrinam, permultos filios regenerauit, & in dies regenerat, iuxta illud D. Iacobi: *voluntariè genuit nos verbo veritatis, vt simus initium aliquod creaturæ eius*: hoc est, vt in nobis exordium sumat spiritualis eius generatio, de qua Isaias dixit: *Generationem eius quis enarrabit*? Licet enim Hieron. de æterna filij generatione verba hæc intelligenda arbitretur, alij vero cum Aymone in comment. illius loci, de temporali ex matre illa intelligant; alij cum doctiss. Forer super Isai. contendant, quod cū דור *Dor*, significet nō solū generationem, sed sęculum, seu ętatē, sensus illorum verborum est, sæculum illud

D. Aug. li. 2. cont. Faustū c. 6.

Gen. 1.

D. Chrysost. homil. 2. in Matth.

Gen. 6.

Abulen. in 1. c. Matth. Maior. & Bagnet. ibid.

Deuter. 24. Ierem. 32. Isai. 50.

Isai. 7.

Psal 59.

Luc. 24.

Matth. 1.

Iacob 1.

Isai. 53.

D. Hier. in c. 1. Matth. Forer super Isai. c. 53.

adeo insipiens, & immane extitisse, vt Christum Dominum probatissimum virum abiectissima Crucis morte iniustè mulctaret, quis non mirabitur? vel aliter, vt idem Auctor exponit, vt generatio nõ sumatur ibi pro sæculo, sed pro vita, vt perinde sit, ac si diceret: vitam eius breuissimam quis enarrabit? fuit enim præreptus immatura, & violenta morte. Ego tamen has omnes interpretationes non inficians, germanam magis ac literalem eorum expositionem esse reor, vt de spirituali generatione, qua Christus in lecto Crucis iacens, nos concepit, & regenerauit, & instar parturientis grauissimis nos peperit doloribus, intelligenda sint, vt patet manifestè ex verbis eiusdem Isaiæ, & in eod. cap. tàm antecedentibus, quàm subsequentibus: *de angustia, & de iudicio sublatus est, generationem eius quis enarrabit? quia abscissus est de terra viuentium: si posuerit pro peccato animam suam, videbit semen longæuum*: ecce Isaias apertè loquitur de spirituali sobole in filios plurimos per mortem Christi propaganda, iuxta illud, quod ipsemet de se vaticinatus est: *nisi granum frumenti cadens in terra mortuum fuerit, ipsum solum manet, si autem, mortuum fuerit, multum fructum affert*. In cuius figuram nouimus, quod quia Abraham voluit immolare filiuum suum Isaac, vidit ex eo semen longæuum, quod sanè non minus vidisset, etiamsi in holocaustum igne illum cõcremasset: nam is erat Deus, cui filium offerebat, vt inquit Paulus, qui posset Isaacum à mortuis reuocare, vt filiorum procreationi operam daret: obedientia ergo Christi in morte non fuit sterilis, sed instar obedientiæ Abrahami fœcundissima, tot Deo parturiens filios, vt numerari non possint; ad quod significandum Isai. dixit: *Generationem eius quis enarrabit?* id est, multitudinem filiorum, quos moriens generabit, quis poterit cõputare? Excellentiam autem huius spiritualis regenerationis inde venari possumus, quod omnes aliæ temporales generationes in hanc vnam referuntur, & ordinantur; prima generatio fuit Adami sine viro, & fœmina, cum ex limo terræ factus fuit; secunda Euæ ex viro sine fœmina, quia ex costa Adæ educta fuit; tertia ex patre, & matre, vt Abelis, & reliquorum omnium, qui naturali propagatione à primo parente originem trahunt; quarta fuit Christi Domini ex fœmina sine viro, quæ reliquas omnes generationes per peccatum euersas instaurauit & à Diaboli dura seruitute liberauit, vt egregiè adnotauit D. Augustinus qui postquam priores tres generationes commemorauerat, continuo subiunxit: *quarta restabat sine viro de fœmina, sed ista quarta liberauit tres: prima enim, & secunda ruerunt, tertiam de ruina genuerunt, in quarta salutem inuenerunt*. hæc igitur quarta Christi generatio, quæ radix, & origo nostræ spiritualis regenerationis exstitit, salutem omnibus generationibus attulit: vnde ex sententia Card. Hugonis non incongruè ei accommodari possunt verba illa Genes. *generatione quarta reuertentur huc*. sicut enim filij Abraham generatione quarta reuersi sunt in Palæsthinam ab Aegyptiaca captiuitate liberati, ita quoque per quartam generationem Christi ex fœmina sine viro, filij Adam facti sunt filij Dei, & consortes diuinæ naturæ, vt D. Petri verbis vtar, quod sane contemplans Riccard. tàm acutè, quàm eleganter dixit: *De sexu fortiori fragilior producitur, quando de Adam Eua formatur, sic status statum sequitur: & meliore sublato deterior subintroducitur: prior fuit ante peccatum, secundus peccatum: hic autem è conuerso de infirmiori sexu fortior gignitur, quando de altera quasi Eua, quæ verè est mater omnium viuentium, secũdus Adam generatur. sic hic post vnũ statum alius exsurgit, & deteriori melior succedit: & prior quidem ante resurrectionem, secundus post resurrectionem* hæc Riccardus: quibus apertè indicat, per generationem Dei hominis ex Virgine non solum miseram Adæ conditionem; sed & hunc nostrum terrenum statum in alium meliorem, & cælestem fuisse commutatum.

Gen. 1. Gen. 2. Gen. 4. Matth. 1. D. Aug. ser. 16. de nat. Iesu Christi. Hugo Card. super cap. Gen. Gen. 15. 2. Pet. 1. Riccard. lib. de Emma.

Isai. 53. Ioan. 12. Gen. 22. Heb. 11. Gen. 22. Isai. 53.

Atque

Atque hinc colligere licet causam, ob quam Deus olim librum legis Mosaicæ in captiuitatem duci permisit. Narrat Flauius Iosephus, & Paulus Orosius, Imperatores Titum, & Vespasianum post deuastatam Vrbem Hierosolymitanam, summa pompa, & apparatu triumphantes Romam ingressos fuisse. præibant ante illos variæ militum cohortes, vexilla, quæ ab hoste extorserant, per terram trahentes; sequebantur vasorum, & candelabri aurei delatores, ac tandem vltimo loco, tamquam nobilius spolium, librum Legis aureis laminis exornatum ferebant: deinde adhibitis, vt moris erat, variis cæremoniis ad maiorem triumphantium honorem, & gloriam, vexilla illa in Capitolium fuere deportata, liber vero Legis ad sacrum palatium delatus: mysterio carere non potest, voluisse Deũ, sanctum librum Legis in infidelium captiuitatem dari, cum D. Paulus asserat: *Verbum Dei non est alligatum*, quasi apertius diceret: me quidem in carcerem detrudere, non erit vobis difficile, verbum autem Dei in captiuitatem, & seruitutem redigere minimè valebitis. Ego in hoc diuino consilio illud arcanum latere puto, quod ea propter Deus librum veterem Legem continentem in captiuitatem abire permisit, vt indicaret, interitum eius iam accessisse, ac loco illius nouam gratiæ Legem substituendam fore; cuius obseruationem permulti in filios Dei regenerarentur. Sanè in principio illius veteris Legis libri, sermo erat de terrena Adami generatione; in principio vero libri Legis gratiæ de cælesti agitur Adamo: illius libri historia ab illis verbis exordium sumpsit; *Hic est liber generationis Adam in die, qua creauit Deus hominem*; huius verò narratio ab illis cœpit: *Liber generationis Iesu Christi*: in illo agitur de principio humanæ captiuitatis, in isto de origine nostræ liberationis: in illo de eo, qui per inobedientiam sumens de ligno vetito Diaboli filios nos genuit, in hoc de Christo, qui per obedientiam in ligno Crucis moriens, in filios Dei nos regenerauit. Itaque cum D. Matthæus rectè nosset scriptum fuisse librum generationis Adæ, exorsus est suam narrationem ab illis verbis: *Liber generationis Iesu Christi*, vt opponeret librum, libro, & Adamum veterem Adamo nouo, per quem omnia sunt restaurata, quæ per illum alterum fuerant dissipata, & corrupta. vnde dum D. Matth. ait: *Liber generationis Iesu Christi*, perinde fuit, ac si clarius diceret: attendite hanc generationem non esse Adæ nos perdentis, sed Iesu nos saluantis; non Adæ bonis spiritualibus nos expoliantis: sed Iesu diuinis gratiæ charismatibus, ac virtutum margaritis nos locupletantis; non tandem Adæ à paradiso terrestri nos expellentis, sed Iesu in paradisum cælestem nos introducentis. Permultis quondam datum fuit nomen *Iesu*, sed in figura Saluatoris nostri, sicut Iesu Naue, id est Iosuè, de quo Ecclesiast. *Fortis in bello Iesu Naue, successor Moysi*; & sicut Iesu filius Iosedech, cuius meminit Zacharias, at hi, nihil aliud, quàm salutis per Christum dandæ figuram prætulerũt, vnde ne quis in nomine Iesu hallucinaretur, adiecit Euangelista nomen *Christi*, quod, vt scribit Cyrillus Alexandrinus, *nec definitionis vim obtinet, nec cuiusuis iam substantiæ, qualis sit, significat, sicut fortè homo, aut equus, aut bos, sed rei magis, quæ in aliquo agatur, habet significationem.* At dicet quispiam: non rectè secernit Matthæus Iesum ab aliis, qui hoc nomine fuerunt insigniti, vocans illum, *Christum*, id est, *vnctum*, quia olim etiam vngebantur Reges, Prophetæ, & Sacerdotes: tres enim vnctiones inter alias in veteri testamento legimus: vnctus fuit Aaron in sacerdotem, vnctus Saul à Samuele in Regem, vnctus & ab eodem Dauid in Prophetam, & Regem, verùm neutra istarum vnctionum cum Christi vnctione comparari potest, vt perspicuè cecinit Dauid, dicens: *Vnxit te Deus, Deus tuus, oleo lætitiæ præ participibus tuis.* vnde si illarum vnctionum charismata contempleris, omnia simul, & alia longè ma-

Flauius Iosephus & Paulus Orosius de Tito, & Vesp. Imp.

Matth. 1.

Ibid.

Eccles. 46.

Zach. 6.

Cyrill. Alex. li. de incarn. vnigen. c. 1.

Leuit. 3.

1. Reg. 10.

1. Reg. 16.

Psal. 44.

2. Timoth. 2.

Gen. 5.

Matth. 1.

iora in Christo confluxisse reperies: si vngebantur Prophetæ, & ille propheta est, *quem Deus suscitauit de fratribus suis*, vt dixit Moyses: si vngebantur Reges, ille, vt ait Ioan. *Rex regum, & Dominus dominantium est.* si vngebantur sacerdotes, & ipse *est sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech.* vnde D. Cyril. Christi vnctionis excellentiam perpendens dixit: *Non ex corporea successione accepit sacerdotium, neque factitio oleo vnctus est, sed tanto excellentius aliis, quanto hic cum iureiurando factus est sacerdos.* S. vero Io. Damasc. luculenter explicans, quænam fuerit hæc præstantissima Christi vnctio, omnes alias longè superans, perdoctè inquit: *Christi vocabulum personæ dicimus, vt quod non vnimodè dicatur, sed duplicem naturam significet; ipse enim seipsum vnxit, corpus videlicet diuinitate sua vngens, vt Deus, vnctus autem vt homo; quandoquidem ipse, & hoc, & illud est: vnctio porrò humanitatis est diuinitas.* hæc D. Damascenus. vbi etiam docet spiritualem hanc Christi vnctionem, communem, & non communem esse nobis: communem quidem, quia participatione Christi, ab eo dicimur Christiani; non communem autem, quia vnctio per vnionem personalem Verbi cum humanitate, inæstimabili quadam sublimitate vnctionem nostram per gratiam habitualem, vltrà quàm dici potest, excedit. In cuius figura legimus, simul vnctos fuisse Aaronem, & filios eius, sed non talia in eis, qualia in Aarone vnctio præstitit, non dissimiliter Christus, & nos Christiani vngimur, sed aliter, & aliter, ille substantiali diuinitatis vnctione, nos operatione eius gratiam nobis conferente. Tandem D Matthæus generationem Christi, & Mariæ enarrare aggrediens, eiusque genealogiam recensens, permultas simul hæreses extirpat, nam qui hanc credit, deridebit hæresiarcã Valentinianum, perfidè asserentem, Christum per Mariam, tamquam per canalem transeuntem nihil ab ea accepisse. Contemnet Apollinarem, qui corpus Christi de cœlo delatum, ementitus est, execrabitur Manichæum, phantasticam, & non veram fuisse carnem Christi mendacissimè effutientem. sola ergo hæc inscriptio: *Liber generationis Iesu Christi* omnes hos eliminat errores: cum ab humanis parentibus genitus, humanæ naturæ expers esse non possit.

Deut. 18. Apocal. 19. Cyril. Hier. cathec. 10. D Io. Dam. lib. 3. de fide orthod. c. 3. Leuit. 7. Valenti. her. Apollinaris. Manichæus. Matth. 1.

Filij Dauid, filij Abraham §. 2.

Ibid.

HOs Patres in capite libri suæ generationis congruè satis voluit Christus Dominus apponi, Dauidem quidem, quia cum populus hebræus sacris eloquiis edoctus, Christum ex Dauide oriundum certo crederet; vnde Pharisæi interrogati ab illo: *Quid vobis videtur de Christo? cuius filius est* continuò responderunt: *Dauid*: Turba etiam stupenda Christi opera admirans, dicebat: *numquid hic est filius Dauid?* Pueri etiam acclamarunt in die palmarum: *Osanna filio Dauid*: ac tandem quotquot à Christo aliquid postulabant, vt sacri Euangelistæ referunt, his verbis vtebantur; *Miserere mei, fili Dauid.* hinc est, voluisse Christum in principio suæ genealogiæ Dauidem apponi, de quo ipse dixit: *Ego sum radix, & genus Dauid*, quibus verbis duo significauit, & esse radicem Dauidis, quia creator erat illius; & pariter, genus esse Dauidis, quia de genere eius carnem sumpsit, iuxta illud Pauli ad Rom. *Factus est ei ex semine Dauid secundum carnem*: ex quo patet, nullã esse contrarietatem inter Isaiã, & D. Ioannem, dum ille cap 11. Dauidem radicem Christi vocat: è contra verò hic Apoc. 5. Christum radicem Dauidis, appellat; vtrumque enim propter geminam Christi naturam verissimum est: ratione enim diuinæ, radix Dauidis: ratione verò humanæ Dauid, radix illius erat. Abrahamum etiam in limine genealogiæ posuit Matthæus, quia Israelitici populi caput fuerat, & origo; vnde Isaias ad populum illum dixit: *Attendite ad petram,*

Matth. 22. Matth. 12. Ioann. 12. Matth. 9. & 15. Marc. 10. Luc. 18. 2. Timoth. 2. Isai. 11. Apoc. 5. Matth. 1. Gen. 17. Psal. 51.

tram, vnde excisi estis, & ad cauernam laci, de qua præcisi estis: attendite ad Abraham patrem vestrum, & ad Saram, quæ peperit vos, quia vnum vocaui eum, & benedixi ei, & multiplicaui eum: cum ergo petra esset Abraham, meritò in huius genealogiæ fundamento, veluti primus lapis collocatur, ceterique illi adnectuntur, quousque ad Christum angularem lapidem, de quo Dauid *Factus est in caput anguli*, perueniretur; meritoque Abraham ab Isaia petra nominatur, propter fidei stabilitatem, & constantiam, in qua adeò effulsit, vt à Paulo vocitetur: *Pater omnium credentium*. vnde sicut lapidem primum, quem rex in fundamento collocat, magni alicuius ædificij, quod extruere satagit, speciali aliquo signo illum exornat, ita, cum Deus optimus maximus templum humanitatis Christi ex Israelitico populo ædificandum statuisset, primum lapidem Abraham, quem in fundamento posuit, regio illo, ac purpureo signo decorauit, de quo Paulus: *Signum accepit circumcisionis, signaculum iustitiæ fidei.*

Psal. 117.
Psal. 51.
Rom. 4.
ad Rom. 4.

Abraham genuit Isaac. §. 3.

APte satis Euangelistà per generationem Isaac, Christi generationem texere exorditur; sicut enim Deus promisit Abrahæ Isaacum, antequam nasceretur, vnde D. Paulus ad Galat. 4. vocat illum natum per repromissionem, sic etiam Christum, antequam in orbē veniret, antiquis Patribus pollicitus fuerat: & quemadmodum Abrahamo cētenario Sara peperit Isaac, sic populo Israelitico Abrahæ semine centenario in ipsa eius senectute, post tot reges, & Duces Maria peperit Christum; & sicut Isaacum non naturæ facultas, sed miraculum exsterili genuit, sic Christum non naturæ vires, sed Altissimi Dei potentia ex Virgine produxit: angelo ad illam dicente: *Virtus altissimi obumbrabit tibi*: Sara quidem peperit in senectute sua, Maria vero in virginitate sua; mirabile est illud, sed multo mirabilius est hoc; itaque ille vtiq; Isaac genitus fuit extra spem naturæ, illic de anicula iam deficiente, hic de Virgine incorrupta, quia ille Isaac filios fuerat geniturus in lege corrumpenda, iste autem in lege stabili, & mansura: & sicut Sara Genesis 21. dixit: *Risum mihi fecit Deus, quicumque audierit, corridebit mihi*, sic Maria non dissimilia protulit verba, nam quid aliud est: *Exultauit spiritus meus in Deo salutari meo*, quàm, *risum fecit mihi Dominus*: & quid aliud: *Beatam me dicent omnes generationes*: quā quod illi de Christi conceptione congratulantur, & corridentes omnes: corrisit Elisabeth dicens: *Benedicta tu in mulieribus, & benedictus fructus ventris tui.* corrisit Ioannes, dum in matris vtero delitescens, *Exultauit infans in gaudio*: corrisit Marcella, dum exclamans, sacra illa protulit verba: *Beatus venter, qui te portauit, & vbera, quæ suxisti*: & sicut Sara dixit: *Quis auditurum crederet Abraham, quod Sara* (alioquin vetustissima) *lactaret filium*; ita beata Virgo subiungere potuisset: quis auditurus, absque fidei diuino lumine, credet, Virginem lac ex vbere de cœlo pleno, ipsi Deo & homini propinasse? Deinde, sicut Isaacum mater nesciuit, quando ductus fuit, vt immolaretur, sed postquam reuersus est, id agnouit; sic Iesum Synagoga, legalis eius mater, non cognouit illum filium Dei, quando ducebatur ad mortem, sed postquam per resurrectionem de illa triumphauit, tunc non pauci Iudæi nosse cœperunt pro humano genere in ara crucis eum immolatum fuisse: & sicut Isaac ligna portauit in locum, in quo erat immolandus, sic & iste lignum portauit extra portam, vbi Cruci affigendus erat: & sicut ille non restitit Abrahæ illum occidere volenti, sed dixit (vt obseruat D. Chrysostomus super 1. cap. Matthæi) Pater, liga mihi manus, & pedes, ne fortè insurgens me defendam, sic & iste non contradixit patri, vt ipse dixit per Isaiam: *Ego autem non contradico, retrorsum non abij*; sed paratus ad mortem respon-

Gen. 15. 17.
ad Gal. 4.
Gen 17.
Luc. 1.
Gen. 17.
Gen. 21.
Luc. 1.
Luc. 1.
Gen. 21.
Ibid.
Ibid.
Luc. 11.
Gen. 21.
Gen 22.
Gen. 22.
Gen. 27.
Gen. 22.
D. Chrysost. seu auct. imperfecti super 1. Matth.
Isai. 50.

Matth. 26. Gen. 22. respondit: *fiat voluntas tua*: & quemadmodum cum Abraham ex diuino præcepto, vellet Isaac occidere, prohibitus est illum mactare, & loco illius suffectus fuit aries, quem obtulit; sic toto illo sæculo, quousq; venit plenitudo temporis, in quo Deus missurus erat filium suum, in ara crucis pro nobis immolandum, arietes hirci, atque vituli non pauci Deo oblati fuere, vt per illa vmbratica sacrificia, ad illud cruentum, quo Christus offerendus erat, mundus præpararetur. Vel dicamus aliter cum S. Cyrillo Alexandrino, quod sicut ibi occisus fuit aries, non Isaac, ita oblato Christo in ara crucis, mortem subiit humanitas, non diuinitas, quæ impassibilis erat. Sed neque hoc loco prætermittam aurea verba Origenis homil. 8. super Gen. vbi ait. *Monet me satis diligens, & acuta Abrahæ responsio, nescio quid videbat in spiritu, quia non de præsenti, sed de futuro dixit, Deus prouidebit sibi ouem, futura respondit filio de præsentibus requirenti, ipse namque sibi Dominus ouem prouidebat in Christo.* Ac tandem pulchra alia Cyrilli Alexandrini verba his adnectam, quibus singulare aliud arcanum detexit in eo, quod Abraham filio suo vxorem non ex Chananæis, sed ex iis, qui idolis addicti erant, seligeret; sic enim ait: *Deus congregationem Iudæorum noluit coniungere Christo, quorum Chananæi notam gerebant, sed Ecclesia ex gentibus est, ad quam ministri Dei missi sunt.*

D. Cyril. Alexandr. in comment. huius loci.

Origen. hom. 8. in c. 22. Gen.

Cyril. Alex.

Gen. 24.

Isaac autem genuit Iacob. §. 4.

Gen. 25. OBseruandum est hoc loco, quod licet Rebecca esset sterilis, Isaac tamen noluit aliam, præter illam, vxorem, quod propterea Hebræi id fecisse opinantur, quod non liceret homini consecrato geminare vxores, Isaac autē consecratum Deo putabant, quod Dei victima extitisset, ipse vero efficacissima sua oratione fœcunditatem suæ vxori obtinuit, vt apertè indicant verba illa Genes. 25. *Deprecatus est Isaac Dominum pro vxore sua, eo, quod esset sterilis, qui exaudiuit eum*; contulit autem Deus tantam fœcunditatem Rebeccæ, vt geminos infantes vno partu ederet; Esau prior in lucem venit, rufus, & pilis toto hispidus corpore: hic venator, & agricola euasit; Iacob vero, vt habetur ibidem, *vir erat simplex*, &, vt LXX. Interpretes vertunt; *vir erat non fictus, & absque fraude.* Esau venationis causa vagabatur in agris, Iacob vero habitabat in tabernaculis, hoc est, domi se continebat, Deoque & doctrinæ, vt vult Chaldæus Paraphrastes, vacabat; vnde ipse interpretatur prædicta verba in hunc modum: *Iacob erat vir perfectus, minister domus doctrinæ.* Hi duo fratres egregiè adumbrant duo hominum genera peccatorum, & iustorum; Esau quidem venator improborum typum gerit, qui caducas res, honores, & diuitias venātur; Iacob autem proborum imaginem præsefert in tabernaculis habitantium, hoc est, vt D. Greg. explicat, se intra mentis secreta restringentium, & per vana desideria minimè se dissipātium. illi, vt Esau, qui prior egressus est à ventre, tanquam filij huius sæculi, priorem in illo locum ambiunt, iuxta illud Christi Domini; Matth. 23. *Amant primos accubitus in cœnis, & primas cathedras in synagogis*: hi vero, velut Iacob, qui fratris pedem tenuit, verbo, & exemplo sceleratos homines cohibent, ne in varia scelera se præcipitent: ac tandem impij, instar Esau, hirsuti, & asperi sunt moribus, ac superbi; probi verò, instar Iacob, leues, mites, faciles, ac humanos omnibus se præbent.

Ibid. LXX. Interp. Gen. 25. Chald. Par. D. Greg. Matth. 23.

Obseruandum etiam est, consultò Euangelistam prætermisisse alterum fratrem Iacobi, nomine Esau; tùm quia illum reiecit Dominus à se, ne in delicto populo suo connumeraretur, iuxta illud: *Iacob dilexi, Esau autem odio habui*; tùm quia Iacob surripuerat benedictionem, & ius primogenituræ fratri suo; vnde ipse solus debebat hic annumerari: quod sanè nulla ratione mysterio vacare putauerim; nā, vt auctor est Augustinus, lucta illa, quam Iacob

Matth. 4. Malach. 1. Gen. 27. Gen. 25. D. Aug. lib. 6. de Ciu. Dei cap. 31.

Iacob habuit cum Angelo, non pauca Christi arcana aperuit; Iacob quidem prævaluit contra Angelum, & accepit benedictionem ab eo, indeque claudus mansit; prævaluit autem, quoniam ipse voluit ab eo vinci, & tunc nominatus est Iacob, *Israel*, à quo omnes illius populi vocati sunt Israelitæ: non dissimiliter plebs illa duræ cervicis prævaluit, iuxta falsam eius opinionem, contra Christum turpissima crucis morte illum afficiens, tamen *Oblatus est, quia ipse voluit*, & capi, & occidi permisit, ipso dicente: *Nemo tollet à me animam meam, sed ego pono eam à meipso*; ex hac victoria factum est, quod Israel mansit benedictus in his, qui Christo crediderunt, & ab eo fideles, *Christiani*, dicti sunt, sicut ab Israel, Israelitæ: factum est etiam, vt maneret claudus, in his, qui sibi rebelles exstiterunt, iuxta illud Dauidis: *Claudicauerunt à semitis tuis.* Lucta deinde illa adamussim refert efficaciam orationis, ac precum, quas sancti ad Deũ fundunt; nam, vt dixit Oseas 12. *Iacob in fortitudine sua directus est cum Angelo, & inualuit ad Angelum, & confortatus est: fleuit, & rogauit eum:* ecce arma, quibus Iacob pugnauit, aduersus angelum, Deum repræsentantem, preces quidem fuerunt, quibus de illo palmam reportauit. Lucta deinde illa non obscurè docet, eos, qui ad Deum conuertuntur, oportere se ad pugnam accingere, iuxta illud Ecclesiastici: *fili, accedens ad seruitutem Dei, sta in iustitia, & timore, & præpara animam tuam ad tentationem*; attende, Iacobum habuisse fratrem suum infestissimum hostem ab vtero matris suæ, insuper & socerum, atque cognatos persecutores sustinuisse; immò, quando iam ceteri hostes ab eius impugnatione destiterant, Angelus Domini descendit de cœlo, vt cum eo tota nocte luctaretur, ne ignauia, ac desidia molliscerer: hanc enim continuam pugnam valde vtilem esse id, quod Iacob contigit, apertissimè commonstrat; nam sicut ille remansit vno pede claudus, sic seruis Dei accidit, vt ex assidua præliandi consuetudine aduersus hostes, maneat sinister pes, hoc est, appetitus eorum sensitiuus, debilitatus, ea, quæ carnis sunt, obliuiscens; pes autem dexter, scilicet spiritus, sanus, & fortis adeo, vt illi innitantur, illo ambulent, illo, quocumque pergunt, se moueãt, implentes illud Pauli: *Spiritu ambulate, fratres, & desideria carnis non perficietis*: rectè quidem Apostolus monet, vt pede spiritus forti, non infirmo carnis ambulemus; nam sicut, qui infirmo pede laborat, vix tangit illum, nec ei se fidit, aut innititur; sic non infirmæ carni, sed spiritui innitendum est: *Nam spiritus est, qui viuificat, caro autem non prodest quidquam*: quẽadmodũ etiam Iacob vicit alibi fratrẽ suũ Esau, non illũ aggrediendo, sed fugiendo matris suæ Rebeccę cõsiliis acquiescẽs, *fili, audi me, & fuge in Mesopotamiam; donec quiescat ira fratris tui*; sic Ecclesia filios suos docet, ex Christi doctrina edocta: *Cum autem persequentur vos in ciuitate ista, fugite in aliam.* Iacob egrediens ex vtero, fratris plantam tenuit, vt quem à primogenitura supplantaturus esset, Iacob enim *supplantator* interpretatur; id ex sententia Irenæi lib. 4. victoriã Christi præsignauit, de quo Ioannes dixit: *Exiit vincens, vt vinceret*, immò, & victoriam populi gentilis, qui primogenitum, quem populus Iudæus à se repulit: *Non habemus Regem, nisi Cæsarem*, religioso animo suscipiens, diuinæ benedictionis primogenituram nactus fuit: Iacob ex duabus sororibus plures filios habuit, Christus ex duabus legibus: Iacob multa passus est propter pulchram Rachelem, Christus mortem ipsam sustinuit propter pulchram sponsam suam, Ecclesiam Catholicam.

Gen. 32. Isai. 53. Ioan. 10. Psal. 17. Osee 12. Eccles. 2. Gen. 25. Gen. 31. Gen. 32. Ibid. Ad Galat. 5. Ioan. 6. Gen. 27. Matth. 10. Gen. 25. D. Iren. lib. 4. in Hær. cap 38. Apoc. 6. Ioan 19. Gen. 30. Gen. 29.

Iacob autem genuit Iudam, & fratres eius. §. 5.

HOc loco D. Chrysostomus ait, quod sicut Iacob duodecim filios habuit, qui duodecim fuere Patriarchæ; ita Christus duodecim Apostolos

D. Chrysost. oper. imperf. in Matt. ho. 1 Gen 35.

ſtolos in ſpiritu, & non in carne, verbo, & ſanguinis effuſione genuit, qui duodecim fuere Eccleſiæ Catholicæ Patriarchæ: & ſicut Iacob cum filiis ſuis
Gen. 46. deſcendit in Aegyptum, per quos genus eius magnum ſuſcepit incrementum; ita Chriſtus Dominus cum Apoſtolis deſcendit in mundum, vt Eccleſia Catholica in dies magis, ac magis propagaretur.

Antequam tamen vltetius progrediar, non poſſum, duplici dubitationi, quæ hic occurrit, prius non facere ſatis: Prima eſt, quomodo Euangeliſta primo loco recenſeat Iudam, cum quarto loco natus
Gen. 35. ſit: primogenitus fuit Ruben, ſecundus Simeon, tertius Leui, quartus Iudas, vt ſacra Geneſeos commemorat hiſtoria. Reſpondeo, diuino conſilio factum eſſe, vt nullus illorum trium hic annumerandus aſſumeretur, propter enormiſſima eorum peccata, ob quæ ius primogeni-
Gen. 49. turæ meritò illis fuit ablatum; etenim Iacob ad Ruben dixit: *Effuſus es, ſicut aqua, non creſcas, quia aſcendiſti cubile patris tui:* de Simeone vero, & Leui: *Vaſa iniquitatis bellantia, in conſilium eorum non veniat anima mea, & in cœtu illorum non ſit gloria mea, quia in furore ſuo occiderunt virum, & in voluntate ſua ſuffoderunt murum.* ſed obſerua quæſo hic diuino conſilio patres illos ius primogenituræ ad filios minores non tranſtuliſſe, vt per id, tamquam per typum, præſignaretur ius illud, quod per Chriſtum Deum habemus, non ex carnis ſucceſſione, ſed ex electione, vocatione, ac diuinæ gratiæ infuſione pendere. Secunda dubitatio eſt, quid ſit, quod, cum à ſolo Iuda Chriſtus Dominus originem ducat, non à fratribus eius, D. Matthæus meminerit ceterorum eius fratrum, cum tamen id minimè factitauerit, cum Abrahæ, aut Iſaac filium eſſe expreſſit;
Matth. 1. nec enim tunc ita ſcripſit: Abraham genuit Iſaac, & fratres eius, aut, Iſaac genuit
Theoph. ſuper cap. 1. Matth. Iacob, & fratres eius. Reſpondeo, ex doctrina Theophilacti, eorum ſolum mentionem feciſſe Euangeliſtam, à quibus Iudæi deſcendebant, & ex quorum propagine, tamquam ex ſemine electo, ſe oriri gloriabantur; illi autem non ex Iſmahele, aut Eſau natos ſe iactabant, ſed ex filiis Iacob, propterea ergo Matthæus ſimul cum Iuda, fratres eius, in Chriſti generatione inſeruit. His iam prælibatis accedamus opoſtet ad ea, in quibus Iuda Chriſtum Dominum ad viuum expreſſit; reperiemus illa in benedictione, quam à patre ſuo ſuſcepit, Iacob ſpiritu prophetico filios ſuos benedixiſſe, vt tradit Hieronymus, quod & facer ipſe textus apertiſſimè indicat, dum Iacob dixit: *Congregamini, vt annunciem, quæ ventura ſunt vobis in diebus nouiſſimis:* hoc eſt, in vltima ætate, quando venturus eſt Chriſtus, auctor legis gratiæ: quãdo ergo Iacob in vltima illa benedictione conuertit ſermonẽ ſuũ ad Iudam, à quo Chriſtus originem ducturus erat, varia Chriſti arcana ſub typicis, & ſymbolicis verbis nobis ſcripta reliquit; nam præterquam Iudæ dixit: *Te laudabunt fratres tui, & adorabunt filij patris tui;* quod non obſcurè adumbrabat, Chriſtum Dominum, non ſolum à Regibus adorandum, Matthæo dicente: *procidentes, adorauerunt eum;* ſed & ab Angelis, vt ait Paulus: *& adorent eum omnes Angeli eius;* poſtea ſubiunxit: *Manus tuæ in ceruicibus inimicorum tuorum;* quibus verbis apertè præſignificauit victoriam, quam Chriſtus de vniuerſo Orbe habiturus erat, iuxta illud: *Confidite, quia ego vici mundum:* vicit ſanè gloriosè, inimicum foras eiiciens; *nunc princeps huius mundi eiicietur foras;* & gentem Idolorũ cultricem, ſuaui Chriſtianæ religionis iugo ſubiecit; poſt hæc ſubdidit Iacob verba illa myſteriis plena: *Catulus Leonis Iuda, ad prædam fili mi aſcendiſti, requieſcens accubuiſti vt leo, & quaſi leæna, quis ſuſcitabit eum?* his quidem miram Chriſti fortitudinem vaticinatus eſt, quam ipſe defendens ad prædam mortis, & inferni; & eorum, qui ab eo captiui detinebantur, mirifice oſtentauit; fecit hanc prædam, aſcendens in Crucem: *ad prædam fili mi aſcendiſti.*

D. Hieron. tom. 2. ſuper Iſai. c. 2.
Gen. 49.
Gen. 49.
Matth. 2. Heb. 1.
Gen. 49.
Ioan. 16.
Ioan. 12.
Gen. 49.

Psal. 9. dissi; deinde cum requieuit corpus eius in sepulchro, iuxta illud: *Caro mea requiescet in spe*, descendit secundum animam in infernum, vt inde vinctos educeret; deinde ex morte surrexit victor, quasi leo, & quasi leæna, quæ rugitibus suis non solum filios viuificat, sed, & caueæ, in qua latitat, tremore incutit, quod & in Christi resurrectione accidisse video, cum, & terræmotus magnus insonuerit, & sepulchri custodes tremefacti, in terram ceciderint, Matthæo dicente: *Ecce terræmotus factus est magnus, & exterriti sunt custodes, & facti sunt velut mortui.* cum autem addit: *quis suscitabit eum?* perinde fuit, ac si diceret: non indiget, vt resurgat, extrinseca aliqua virtute illum suscitante: nam cum ipse sit auctor vitæ, & vita ipsa, per essentiam, facile se suscitare valebit, vt, & ipse de se testatus est: *Soluite templum hoc, & in tribus diebus reædificabo illud, ille autem*, inquit Ioannes, *dicebat de templo corporis sui.* Rursus Iacob adiecit: *Non auferetur sceptrum de Iuda, & Dux de femore eius,* Paraph. Cal. *donec veniat, qui mittendus est*; vel, vt Paraphrastes Caldæus vertit: *donec veniat, Messias*; ita sanè contigit, quoniam vsque ad aduentum Christi numquam defuit gubernator de Iuda, siue haberet titulum Regis, siue Ducis, siue Præsidis; etenim vsque ad captiuitatem Babylonicam Reges sceptra tenuerunt; in captiuitate autem ipsa, licet regnum Iuda fuerit interpellatum, non tamen pœnitus ablatum, postea vero sub Zorobabel restitutum est, qui fuit Iudæorum Princeps, cui postea in eodem principatu successere Machabæi, qui quamuis essent Leuitæ, & Sacerdotes, materno tamen genere de Iuda descendebant, cum liquido constet has Tribus commixtas inter se fuisse. & quidem licet, daremus, Machabæos non fuisse partim ex Tribu Iuda, non tamen habuerunt Ducatum, nisi in deposito, ex consensu expresso ipsius Tribus Iuda, vt sacra Machabæorum narrat historia, dicens: *Iudæi, & sacerdotes eorum consenserunt eum esse Ducem suum, &c. donec surgat propheta fidelis, &c. vt cum esset illi pro sanctio, &c.* id est Messias, vt sapienter interpretatur Hieronymus, qui super cap 3 Oseæ, non legit prædictum locum, *donec veniat, qui mittendus est*, sed, *donec veniat, cui repositum est*, id est, Christus Dominus, cui seruatum erat imperiū, & regnum Dauid, quasi in depositio ab eo tempore, quo defecerunt Reges de domo Dauid, postea vero aliquantulū ante Christi Domini ortum, ablato de Iuda regno, & ad hominem Idumæum translato, continuò Christus in mundo aduenit: quare putauerim hoc esse certissimum signū, verum Messiam aduenisse. vnde D. Hieronymus egregiè dixit: *Iamdiu apud Iudæos ex semine Iudæ Reges fuerunt, donec Christus ex Virgine nasceretur; primus enim in gente Iudæorum Rex alienigena, fuit Herodes; qui ergo negat venisse Christum, ostendat Regem de Tribu Iuda in gente Iudæorū.* Prosequens autem Iacob propheticam suam benedictionem, dixit: *Ligans ad vineam pullum suum, & ad vitem, ô fili mi, asinam suam*: quibus verbis explicuit vocationem populi gentilis ad Ecclesiam, & coniunctionem eiusdem sub eodem legislatore ad plebem Iudæam, per asinam significatam, eo, quod instar asinæ, assueta esset portare grauia illa Mosaycæ legis onera, quæ, vt dixit Diuus Petrus: *Neque patres nostri, neque nos portare potuimus*; ostendit apertè Diuus Paulus hanc coniunctionem, dum dixit de Christo: *Ipse est pax nostra, qui fecit vtraque vnum*: ad quod sanè significandum, arbitror, Christum Dominum consultò ingressum fuisse Hierosolymam asinæ, & pullo insidentem. Atque hoc modo rectè etiam cohærent metaphoræ vineæ, & vitis, quibus vtitur Iacob: per vineam enim existimo, intelligi Ecclesiam Catholicam, sic enim illam appellauit Isaias: *Vinea Domini Sabaoth, domus Israel est.* vitis autem Christum adumbrat qui de se ipso dixit: *Ego sum vitis vera:*

Matth. 28. *Exod. 19. & 20.* Gen. 49. Deut. 2. 1. Esdr. 1. & 4. Matth. 14. D. Hier. super c. 3. Oseæ. D. Hieron. in c 1. Matth. Gen. 49. Act. 15. Ephes. 2. Matth. 21. Isai 5.

illos ergo, quos Deus ad se traxit ad vineam; simul ad vitem ligat, id est, Christo, & Ecclesiæ illos copulat; sicut enim impossibile est, coniungi viti alicuius vineæ, à vinea se separando, ita impossibile est, quempiam Christo copulari, qui ab eius Ecclesia Romana se sequestrat. subdit præterea Iacob verba illa: *Lauabit in vino stolam suam, & in sanguine vuæ pallium suum*: ecce adumbratam passionem Christi, & fructum eius: nam quid aliud est: *Lauabit in vino stolam suam*: quàm id, quod Isaias in Christi persona prædixit: *Torcular*, scilicet Crucis, *calcaui solus*? in hoc certe torculari, quando claui acriter præmentes, vinum sanguinis Christi expressérunt, sacra eius corporis stola fuit lota: ecce Christi passionem adumbratam; cũ etiam per pallium eius, Ecclesiam iustorum intelligat, iuxta illud Isaiæ: *Visit Dominus, quia iis omnibus tamquam ornamento vestieris*, sane purpureo hoc sanguine intinctum fuit pallium istud, omnes eius maculas abstergẽte; ecce fructum passionis Christi. Tandem eorumdem verborum: *Iacob autem genuit Iudam, & fratres eius*: mysticam accipe intelligentiam: Iudas *confessionem* sonat quæ alia laudis est, alia peccatorum, vtramque, assumat seruus Dei: confiteatur Deo, illi gratias referendo, quod victor ex tot præliis suo opportuno adiutorio euaserit; confiteatur etiam peccata sua, cum opus fuerit: ad hoc assumat etiam fratres Iudæ, hoc est, comites veræ confessionis, nempe, quod sit integra, simplex, & lachrymosa.

Gen. 49.

Isai. 63.

Isai. 49.

Matth. 1.

Iudas autem genuit Phares, & Zaram de Thamar.

§. 6.

Gen. 38.

HI filij extra coniugium nati sunt; erat enim Thamar, nurus Iudæ: siquidem ille tres filios habuit, Her, Onan, & Sela: primogenito dedit Thamar, sed mortuus est sine semine: secundus, cum nequam esset, & nollet iuxta Domini præceptum, suscitare semen fratri suo, interfectus est à Domino; quo mortuo, dixit Iudas ad Thamar: *Esto in domo tua vidua, donec crescat filius meus Sela.* Post aliquot dies, videṡ Thamar, quod Iudas rem procrastinaret, & quod defraudaret eam prolis desiderio accensa, quia maritus non dabatur, ex socero Iuda liberos hac arte suscipit: cum Iudam audisset in Thamnas proficisci, vestes, quibus viduarum more vti solebat, exuit, meretricium ornatum induit, in biuio sedet, quid multa? Iudas illac transit, meretricem putat, ex socero nurus concipit, intumescit uterus, nuncius ad Iudam fertur, Thamarem esse grauidam, flammis, iubet, exuratur; at cum ex armilla, annulo, & baculo, quem in arrhabonem exstimatę meretrici dederat, quid actum esset, resciuisset, parcit, parit Thamar geminos; Zaram vocatur vnus, alter Phares, ex quo rex inclytus Dauid, & Christus optimus maximus genus ducunt: *Iudas* ergo, ait Matthæus, *genuit Phares, & Zaram de Thamar.*

Deuter. 25.

Matth. 1.

Hæc verba versans D. Chrysostomus, alia præclara nobis tradidit, silentio minimè prætermittenda: *Quid agis, ò homo? nobis talis recordationem infers historiæ, qua adulterium turpe continetur? quid hoc vero rei est? quia si nudi tantummodo hominis describeretur genus, meritò hæc reticuisset, quia vero de Incarnati mysterio describimus Dei, non modò non tacere ista, verum ostentare debemus: sic enim magis virtus eius, ac pietas refulgebit; venit enim, nõ vt nostra fugeret opprobria; sed, vt ea potius exstingueret: sicut enim admirabilis iudicatur, non quia mortuus tantum, verum etiam, quia crucifixus, & sepultus est, quamquam est certe res ista per se exprobratione plenissima, sed quanto magis exprobrabile illud est, tanto magis illam ostendit de misericordia gloriosum; sic etiam in generatione illius dici potest, quod nõ solum, quia suscepit carnem, & homo factus est, admiratione sit dignus, sed quia etiam natus, tales progenitores habere dignatus est; nihil de nostris vilitatibus erubescens, idque ex ipsis nascendi primor-*

D. Chrys. hom. 2. in ea.

Matth. 1.

primordiis ostendit, quàm nil eum pudeat omnino nostræ carnis assumptæ.

D. Aug. lib. 1. de Civ. Dei. c. 83. 84 & 86. Gen. 38.

D. Augustinus sublime aliud mysterium, huic loco valde consentaneum, detexit; ait enim, quod quemadmodum Iudas, cum progrederetur ad tondendas oues suas, copulatus fuit Thamari ornatum meretricium habenti, & in signum beneuolentiæ dedit illi armillas, & virgam; sic Christus Dominus, veniens ad tondendas oues greges sui, hoc est, ad spoliandos electos à vetustate peccati, tunc gentilitati, quæ ratione idololatriæ meretricio, instar Thamaris, induebatur amictu, se copulauit, & in signum beneuolentiæ dedit ei virgam spiritualis regiminis, ac cœlestium charismatum armillas.

Procop. Gaz. sup. c. 38. Ge.

Procopius Gazeus aliam viam ingressus idem aperuit arcanum, ad quod præsupponere oportet, quod, vt sacra Genes. historia refert; cum Thamar proxima esset

Gen. 38.

partui, apparuerunt gemini in vtero, atq; in ipsa egressione infantium, vnus protulit manum, in qua obstetrix ligauit coccinum, dicens: *Iste egredietur prior*; illo vero retrahente manum, egressus est alter dixitque mulier: *Quare diuisa est propter te maceria? & ob hanc causam vocauit nomen eius, Phares*: postea egressus est frater eius, in cuius manu erat coccinum, quem appellauit, Zaram: hoc suppositio, ait, hunc mirabilem partum, egregium symbolum fuisse vocationis gentium: nam per Zara coccino filo notatum, Hebræi adumbrantur, rubeo, & cruento circumcisionis signo sigillati, qui primo fuerunt vocati, atque adeo priores ad diuinæ Legis obseruationem manum extenderunt, ac primogenituram nacti sunt, instar Phares: Gentiles vero posteriores, & nouissimi Christo adhæserunt, ex quibus eius

Act. 18.

Ecclesia coalescit; vt enim dixit D. Petrus: quia Iudæi repulerunt verbum Dei, quibus ob Dei promissionem debebatur, Apostoli se conuerterũt ad gentes. His mysticis expositionibus addimus & nos aliã ad inforũ ãdos mores non incongruam.

Gen. 38.

Zaram, & Phares peccatores duos rectè adumbrant, quorum alter, instar Zaram, extendit manũ, insinuans velle ad Deum conuerti, ac denuò renasci; facilè tamen voluntatem hanc retractat, & manum quam mittere, cogitabat ad aratrum, continuò retrahit; alter verò suæ conuersionis sitientissimus, omnium difficultatum maceriem irrumpens, denuò in Christo renascitur, & instar Phares, viscera matris, hoc est, carnis voluptates relinquens, foras progreditur, vt pœnitentiam agat, ac regni cœlestis primogenituram accipiat.

Phares autem genuit Esron, Esron autem genuit Aram, Aram autem genuit Aminadab: Aminadab autem genuit Naason, Naason autem genuit Salmon, Salmon autem genuit Booz de Rahab. § 7.

PRiorum verborum, *Phares autem genuit Esron*, non aliam pulchriorem, quam D. Chrysostomi expositionem hoc loco adhibendam sensui; ille enim super Matthæum in hunc modum loquitur: *Quoniam quidem causa, & ratione, prouidentiaque Dei posita sunt hæc nomina credimus maximè, cum essent hi principes generis electorum: qua autem causa, & ratione posita sunt, verè ipsi scierunt, qui posuerunt, & Deus, cuius prouidentia ponebantur; nos vero quid intelligere possimus in nominibus ipsis, hic loquimur; maxime, quum nullam Scripturam canonicam de istis personis habeamus; Esron enim (sicut hebræorum sermonum nominum Interpretes dicunt) interpretatur: Iaculum videns; Iacula autem sunt inimici, omnes passiones carnales, quas intrinsecus Diabolus iaculatur in animam, & omnes tentationes aduersitatum; quæ prouenerint fidelibus, extrinsecus iaculante Diabolo; Omnes deinde homines iniqui, quos, vel contra Dei voluntatem, vel contra seruos eius excitat inimicus, iacula eius sunt, de quibus omnibus dicit Apostolus: ante omnia accipientes scutum fidei, in quo possitis omnia tela ne-*

D. Chrysost. seu auct. ope. imperf. super 3. cap. Matth.

quissimi ignea exstinguere: qui ergo videns est iaculum, vigilans est contra versutias inimici, & de longe prospicit iacula eius, & cauet.

Ad hæc, cum Efron interpretetur: *Sagitta:* non incongrue dicemus, quod postquam quis ad Deum toto corde se conuertit, debet esse velut sagitta ex diuini pectoris pharetra emissa ad ferienda verbo, & exemplo peccatorum hominum corda. cum autem subiicit Euangelista:

Matth. 1. *Efron autem genuit Aram*, qui *sublimis* interpretatur, præmij quidem sublimitatem, quam vir iustus id præstans, nanciscitur, non obscurè denotat. Addit: *Aram autem genuit Aminadab*: Hebræi doctores

Trad. Nicol. de Lyra. Exod. 14. referunt *de Aminadab*: quod cum esset Dux filiorum Iuda, & mare rubrum esset diuisum in exitu Israel de Aegypto, nec alij videntes aquas à dextris, & à sinistris, illud pertransire auderent, ipse primus assumpto vexillo Tribus Iuda, in quo erat insigne leonis, sub cuius metaphora Iacob filium suum Iudam benedixerat, velut fortis signifer, primus mare ingressus est, quem postea cetera Tribus ad exemplum illius intrepide subsequuta fuit; quare ex consensu totius populi ducatus ad eum translatus fuit: non dissimiliter, ad exemplum veri Aminadab Christi Domini Crucis vexillum in bello illo cruento Caluariæ in sublime leuantis, generatio filiorum Dei, fide constans, spe nutrita, charitate firmata, obedientia prompta, confessione mundata, à vitiis purgata, & à concupiscentiis separata, intrepide per mare rubrum laborum, viam inueniens pertransit, & ad terram promissam properat. Respicite quæso, non dico, viros, sed pueros, ac tenellas Virgines, pro Christo sanguinem fundendi sitientissimas, quomodo constanter ad martyrium properarint, & per rubeas proprij cruoris aquas ab hoc Aegypto ad cœlestem patriam transitum fecerint: quibus certè non contigit, quod de illis

Eccl. Rom in of. pro mart. Hebr. 11. dicitur: *Vt inuenirentur illæsi in aquis validis, terra apparuit arida, & in mari rubro via sine impedimento.* sed id accidit, quod dixit Paulus: *Alij ludibria, & verbera experti, insuper & vincula, & carceres; lapidati sunt, secti sunt, tentati sunt, in occisione gladij mortui sunt:* vnde, rogo, in carne debili fortitudo ænea ad tot inaudita tormentorum genera perferenda, nisi ab illustrissimo illo cœlestis Aminadab exemplo, qui, vt à nobis timorem expelleret, primus immensum tormentorum mare peruadere non dubitauit; adeo vt diceret: *Intrauerunt aquæ vsque ad animam meam: infixus sum in limo profundi.* Addit præterea *Aminadab autem genuit Naasson*: hic Naasson, vt legimus Num. 1. fuit princeps Tribus Iudæ in deserto, interpretatur autem: *Terra promissionis filij Dei*: quo non obscure insinuatur, eos, qui per pœnitentiæ desertum incedunt, cœlestem patriam filiis Dei promissam adepturos subdit deinde: *Naasson autem genuit Salmon*: hic Salmon natus est in deserto; fuitque dux eo tempore, quo Iosue terram promissionis ingressus est, simul cum Caleb, aliis exploratoribus mortuis in eodem deserto propter infidelitatem suam: fuit etiam vnus ex duodecim illis, qui missi fuerunt in terram Chanaam, vt explorarent fertilitatem, & aditum eius, qui & latuit cũ ceteris in domo Rahab, ne in Regis Iericho potestatem deueniret; & hic tandem, Iericho ante euersa, Rahab illam meretricem, seu cauponariam accepit in vxorẽ, ex diuina scilicet inspiratione, vnde additur: *Salmon autem genuit Booz de Rahab.* Inseritur ista generi electo propter virtutẽ, non modo suæ fidei, qua credidit Hebræis eam docentibus Dei sui maiestatem, & promissiones ab eo suæ plebi factus, vt Paulus ostendit, sed & propter hospitalitatem, qua extraneos excepit, & insidiis petitos, & in discrimine vitæ positos conseruauit, vt habetur Iosue II. Nec obest, quod à Iacob vocetur meretrix, cap. 3. & in lib. Iosue, nuncupatur Zonah, quæ meretricem, & aliquando, cauponariam sonat; quia, vt ait Nicolaus de Lyra in Matth. *quod dicitur, meretrix, non obstat, quia hoc erat tantum ipsius cognomen; & ideo*

Matth. 1. *Num. 1.* *Matth. 1.* *Num. 13. 14.* *Iosue 2.* *Matth. 1.* *Heb. 11.* *Iosue 2.* *Nic. de Lyr. in Matth.*

non

non oportuit, quod esset talis secundum rem, sicut aliquando è contrario aliquis pauper rusticus cognominatur nomine Regis, etsi Rex non sit. Hebræi etiam dicunt, hospitatricem, vbi nos habemus, meretricem? Reiecit & aliam

Sicut Lyran. quæstionem Lyranus: qui fiat, vt Salmō princeps Tribus Iuda in vxorem duxerit mulierem Chananæam, præsertim cum filiis Israel omninò prohiberetur, Deu-

Deut. 7. teron. 7. ne quam ex illo populo in coniugem acciperent; respondet, hoc eis prohibitum fuisse, ne per Chananæos à Dei veri cultu auerterentur, & ad id idola deflecterent, vt lex ipsa exprimit, quòd si ex illo populo aliquis veram fidem admitteret, & profiteretur, & quid magnum egisset, ex quo suam fidem protestatus fuisset, tunc, & ille populo Dei inseri poterat; quemadmodum, & Rahab factum est ob causas, quas diximus.

Matth. 1. Booz autem genuit Obeth ex Ruth; Obeth autem genuit Iesse: Iesse autem genuit Dauid Regem: Dauid autem Rex genuit Salomonem ex ea, quæ fuit Vriæ. §. 8.

Ruth. 4. HAec Ruth venit cum Noëmi à terra Moab in terram Iuda, quam Booz accepit in cōiugē, eo, quod esset propinquus priori marito Ruth, filio Noëmi sine prole defuncto: quamuis enim illicitum fuerat Israelitis contrahere cū Moabitis, & propter disparē cultū, contractū non esset verum matrimoniū (hac enim ratione Esdras abiecit à filiis Israel vxores earū Moabitidas, Nehe.

Nehem. 13. 13.) nihilominus tamē, vbi illæ ad Iudaismū conuersæ sunt, & vnius Dei cultrices, & in quotidiana conuersatione insignes euaserunt, tunc illas in vxores accipere permittebatur. Atqui talis erat Ruth, humilis, & obsequentissima in omnibus:

Ruth. 3. vnde, & Booz dixit ad eam: *Scit omnis populus vrbis meæ, mulierem te esse virtutis:*

Chrysost. ho. 2. oper. imp. in Matth. Chrysost. ho. 2. operis imperfecti in Matt. ait: *Idcirco vero, & Ruth, & Rahab mentio facta est, vt disceres ideo Christū venisse, vt mala nostra deleret omnia, non enim quasi iudex, sed quasi medicus aduenit:* sicut igitur hic olim meretricem, illic alienigenam, in vxorem accepit, sic etiam Christus fornicatricem hominum naturam sibi copulauit. Quod Prophetæ quoque olim Synagogæ factum esse dixerunt: sed illa quidem cohabitatori suo semper fuit ingrata; Ecclesia vero semel à malis suis liberata, in sponsi amore permansit. Sed & consideranda ea, quæ in Ruth facta sunt, nostri figuram fuisse; hæc enim erat alienigena, & in extremā delapsa pauperie, sed videns eā Booz, nec ob ipsius paupertatē despexit, nec ob impietatē gētis exhorruit; sicut etiā & Christus Ecclesiam suscipiens, & alienigenā, & magnorū oppressam egestate bonorū suo consortio copulauit: sed quēadmodum Ruth illa ex alienigenis mulier, nisi prius reliquisset parentes, nisi domum contēpsisset, & gentem, & patriā, atq; cognatos, numquam profectò tali fuisset nobilitata connubio, ita & Ecclesia etiā, non ante amabilis efficitur sponso, quā priorē cōuersationē relinquat. Quod propheta quoque ad ipsā loquens ait: *Obliuiscere populum tuum, & domum patris tui; & concupiscet Rex decorem tuum*: Prosper Aquitanicus ex gratia illa collata Rahab, colligit spem salutis dari fornicatoriæ animæ pœnitenti, sic enim Matthæo attestante: *publicani, & meretrices Pharisæos præcedent in regno Dei*: & Oseæ prophetæ iubetur mulierem accipere fornicariam, atque ex ea procreare filios, vt sit iam vxor, quæ paulò ante fuerat meretrix, habeatque filios, quæ studebat filios non habere, nec iam libidini, sed suscipiendæ seruiat proli. subdit deinde: *Obeth autem genuit Iesse*: cum certum sit, patrem Dauidis, binōnimum fuisse, cum vocaretur, *Iesse, & Isai*: vulgatiusque nomen esset, & frequentius Isai, non potest carere mysterio, quod sacer Euangelista non Isai, sed Iesse, illum nominauerit. ego quidem arbitror, Matthæum imitatum fuisse Isaiam prophetam dicentē: *Egredietur virga de radice Isai.* 11. *Iesse,*

Psal. 44.

Prosp. Aquit. lib. de promi. & prædi. p. 2. c. 15.

Matth. 21.

Oseæ c. 1.

Matth. 1.

Ieſſe, & flos de radice eius aſcendet: vt ſic exprimeret generationem Chriſti, quam enarrabat, antiquis Prophetarum vaticiniis conſonam eſſe. deinde etiam, quod cum Ieſſe ſignificet *incendium*: pariter cõmonſtrauit, humanam Chriſti generationem non aliunde, tanquam à primo principio ortum habuiſſe, quam ab ardenti diuini amoris incendio, quo *ſic* Ioan.3. *Deus dilexit mundum, vt filium ſuum vnigenitum daret*. Addit: *Ieſſe autem genuit Dauid Regem*: qui præ ceteris fratribus etiam minimus à Deo ſelectus eſt, non modo, quem populo ſuo regem conſtitueret, ſed 1.Reg.16. & à quo Chriſtus naſceretur: hic eſt, quẽ Samuel vnxit in Regem, qui tot inſidias pertulit à Saule, cui Dominus hoc teſtimoniũ perhibuit, vt diceret: *Inueni Dauid;* Act.13. *virum ſecundum, cor meum*: hic optimum ſe Regem præbuit, non aliena rapuit, non ex ſuæ voluntatis temerario decreto, ſed Dei oraculo omnia inſtituit; niſi quod, vt humanum eſt peccare, & alterius vxorem concupiuit, & virum occidi curauit, & populum ſuum numerare voluit: ſed his flagitiis, aut ipſe ſibi pœnam inflixit, aut à Deo inflictam patienter pertulit. Itaque ille propter excellentiam ſanctitatis, *Rex*, inter ceteros ſolus nuncupatur, nec enim tam faciunt Regem ſceptra, & coronæ, quàm illarum rerum ſignificationes, nimirum, vt ſit pietate, iuſtitia, & vitæ ſanctimonia inſignis. ſubdit Euang.

Matth. 1. *Dauid autem genuit Salomonem ex ea, quæ fuit Vriæ*: quamuis Euang. facilè potuiſſet dicere: Dauid autem genuit Salomonem ex Bethſabee; conſultò tamen dixit: *ex ea: quæ fuit Vriæ*, adulterium eius in memoriam noſtram reuocans, vt ſub prætextu ſecreti, nemo peccandi licentiam ſumat, quantumcumque ad magnum dignitatis culmen euectus ſit. Certè Chain exiſtimabat, fratricidium, quod in fratrem ſuum Abel commiſerat, ſecretiſſimum, & occultiſſimum eſſe, at repente præter eius opinionem inſonuit clamor de cœlo dicens: *quid feciſti? Vox ſanguinis fratris tui* Gen. 4. *clamat ad me de terra*: ac ſi diceret: quamuis non adſint oculati teſtes enormiſſimi tui delicti, quia in agri ſolitudine illud patraſti; tamen effuſus ſanguis, inſtar præconis eſt, & loquaciſſimæ linguæ homicidium tuum diuulgantis. Laſciui etiam illi Senes Babylonici, impunes ſceleris, quod contra Suſannam tentarant, abituros falsò ſibi blandiebantur, quia non alij aderant teſtes, quam fontes, & arbores illius horti, in quo Suſannam comprehenderunt; cum res tamen videbatur magis incognita, & ſub ſecreti latebris, & inuolucris abſcondita, tunc mouit Deus linguam cuiuſdam infantis, laſciuiam eorum, ac falſum teſtimonium, quod caſtæ Suſannæ impoſuerant, cuncto populo propalantis. Ac tandem Rex Dauid falsò putabat, adulteriũ, & homicidium eius nulli eſſe manifeſtum, Propheta tamen Nathan acriter eum increpauit, dicens: *Vriam percuſiſti, & vxorem illius ac-* 2.Reg.12. *cepiſti*. ed non contentus Deus hoc genere publicationis, iubet ſacro Euangeliſtæ Matthæo, vt Euangelico teſtimonio vniuerſo Orbi conteſtatum relinquat, Regis Dauidis homicidium, & adulterium, vt intelligant Principes: *Nihil occultum, quod* Matth.10. *non reueletur*: Euangeliſta dicente: *Dauid* Matth.1. *autem Rex genuit Salomonem ex ea, quæ fuit Vriæ*.

Sed iam de Salomone, quem genuit Dauid, nonnihil dicamus, vt ad præſens inſtitutum ſpectat. Salomon Rex inclytus, ac ſapiens, qui magnificatus eſt ſuper omnes reges terræ, tria (ſecundum Hieronymum in principio Eccleſiaſtici) ſortitus eſt nomina: Primo, vocatus eſt *Salomon*, id eſt, *pacificus*, & hoc fuit vulgatum nomen: Secundo vocatur: *Cobeleth*: 2.Reg.12. hebraicè, græcè autem *Eccleſiaſtes*, latinè *Concionatorem* dicimus: tertio dicitur hebraicè: *Iedidijà*, vel *Hadidià*, latinè: *Amabilis Domino*, vel, *dilectus Deo*: quod nomen non humana induſtria, ſed diuino afflatu fuit impoſitum, vnde LXX. dixe- LXX.Interp. runt: in verbo Domini ſic vocatum fuiſſe, per hoc ſignificante Spiritu ſancto, tale nomen non tàm ipſi conuenire, quàm illi,

D. Hieron. prim. Eccl.

Dan. 13.

illi, cuius gerebat imaginẽ, scilicet Christo, cui & reliqua omnia mirifice conueniunt: Nam Salomon, dicitur: pacificus; at Christus est, qui pacificauit per sanguinem crucis eius, *siue quæ in cœlis, siue quæ in terris sunt*: ipse etiam *Ecclesiastes* nostet est, *qui vocauit nos vocatione sua sancta*: ipse tandem est *filius paternæ dilectionis*, de quo Pater & in baptismate, & in transfiguratione testimonium perhibuit dicens: *Hic est filius meus dilectus*: In sollicita etiam cura ædificationis Templi, quam adhibuit, perspicuè exstitit figura Christi, qui ædificauit Ecclesiam, quæ domus Dei est; fuit etiam Christus plenus gratia, & veritate, quæ sunt sapientia, & diuitiæ spirituales illius.

Coloss. 1.
2. Timot. 1.
Matth. 3. 17.

Matth. 1. Salomon autem genuit Roboam: Roboam autem genuit Abiam: Abias autem genuit Asa: Asa autem genuit Iosaphat: Iosaphat autem genuit Ioram: Ioram autem genuit Oziam: Ozias autem genuit Ioatham: Ioatham autem genuit Achaz: Achaz autem genuit Ezechiam. §. 9.

ROboam genuit Abiam ex filia Absalonis, fratris sui, quam secundum legem habere non potuit, propter cognationis propinquitatem, & hic etiam à Domino declinauit, 3. Reg. 11. & tamen memor Dominus pacti, quod cum Dauide inierat, protexit Hierosolymam, & Tribum Iuda, ne ei hic Ieroboã Ephratæus dominaretur, qui iam sibi decem Tribus subiecerat, & regiam sedem in Samaria constituerat, vt habetur 2. Par. 13. 13 Hic vxores habuit quatuordecim, ex quibus habuit viginti duos filios, & sexdecim filias. *Abias autem genuit Asa*: & hic primum quidem Domino Deo Israël adhæsit, imitator factus Dauidis patris sui; sed trigesimo regni sui anno, cum Basa, rex Israel, contra illorum exercitum irruisset, ille, iam quasi de vnius Dei omnipotentia diffidens, non ad eum conuersus est, sed à Rege Syriæ auxilium implorauit; quo factum est, vt Anania propheta illum grauiter increparet ille vero in scelus deterius seipsum coniiciens, prophetam neruo adegit: neque, cum tandem graui morbo laboraret, ad Dominum reuersus est, sed Medicorum industriæ sese totum commisit, 2. Paral. 14. 15. & 16. quo monemur, ne ad hominũ potentiam, aut artem, etiam in quauis necessitate positi, prius & potius, quam ad Deum confugiamus: *Quærite primum regnum Dei, & iustitiam eius*: inquit Christus *& hæc omnia adiicientur vobis. Maledictus homo* (ait Ieremias) *qui confidit in homine, & ponit carnem, brachium suum* (*Asa autem genuit Iosaphat*: est hic in scriptutis celebertimus ob suam in Deum fiduciam, ad quem in necessitate positos recurrere, & clamare debere, docuit: hoc solum illi labem inussit, quod cum Achab impio, Rege Israel, fœdus contraxit: interim tamen pseudoprophetas auersatus est, & Micheam prophetam Domini plurimi fecit. Sed inter hæc pluris fecisse videtur hominum fauorem, quàm Dei legem, ad eorum instar, qui putant se pacem nãcisci, si, cum in auctoritate constituti fuerint, homines sibi amicos, etiam cum diuinæ legis dispendio faciant. Rursum enim cum Ochozia filio Achab, amicitiam iniit, & eapropter correptus est ab Eliezer propheta, filio Dodam de Maresa. *Iosaphat autem genuit Ioram*, virum impiissimum, qui Athaliam filiam Achab, & Iezabel sumpsit in coniugem, cuius consilio plurima scelera operatus est: induxit enim in Ierusalem fornicationes Iezabelis, & impietates Achab: occidit & omnes fratres suos, filios Iosaphat: vnde, & à Domino digna factis supplicia accepit, 2. Paral. 21. Ita, videmus, à probis parentibus filios degeneres effici, si cum impiis consuetudinem habeant: *Corrumpunt enim bonos mores* consortia, sicut & *colloquia prauа*. Hinc caueat quisque, cui mulieri filium, in virum collocauerit, & è

3. Reg. 11.
2. Paral. 13.

2. Paral. 14. 15. & 16.
Matth. 6.
Ierem. 17.
Matth. 1.
2. Par. 16 18.
2 Paral. 20. Matth. 20.
2. Paral. 21.
Ibid.
1. Cor. 15.
Matth. 1.

conuerso, ne forte, quod debet initi in sacramentum Christi, & Ecclesiæ, contra Christum, & Ecclesiam directè militet.

4. Reg. 8. 4. Reg. 14. *Ioram autem genuit Osiam:* omittuntur tres Reges intermedij; Ioram autem genuit Ochoziam, Ochozias autem Ioas, Ioas Amasiam, qui genuit Oziam, alio nomine vocatum, Azariam cuius tempore Isaias prophetare orsus est; itaque tres illi omittuntur, Ochozias, Ioas, & Amasias,

Hilar can. 1. *Chrys. ho.* 3. *in* 1. *Matth* *Hieron. in c.* 1. *Matth.* vt iuxta sententiam Hilarij, Chrysost. & Hieron posteritas Ioră, quæ fuit ex flagitiosissima muliere Iezabel, excluderetur; & ideo tolluntur eius filij vsq; ad quartă generationē, iuxta illam Domini sententiă: *ego Dominus Zelotes, vindicans iniquitatē patrū in filios, in tertiă, & quartă vsque generationem.* Altera scilicet ratio etiam ab

Exod. 20. *Hieronymus* Hieron. assignatur, id consultò factum ab Euāgelista fuisse, eò, quod, cum proposuisset oēs generationes ter, per quatuordecim diuidere, ita, vt à Dauide, vsque ad transmigrationē Babylonis, quatuordecim assignaret, & occurrere sibi vidisset decem, & septē generationes, ideo factū est, vt tres istos, velut indignos, & quasi superfluos reiceret, & ad Oziă deueniret,

2. *Paral.* 26. qui primū, quod rectū erat in oculis Domini fecit, nec Iezabelis impietatibus se addixit; at vero postquă fumata sibi in regno omnia vidit, superbia inflatus, Dominū contēpsit, & ingressus templū thus adolere voluit super altare Thimyamatis, ob quă præsumptionē lepra percussus

Leuit. 13. est à Domino, vt legimus 2. Par. 26. nec enim Azarię dehortāti acquieuit, quin potius minas adiecit, ni se id muneris exequi pateretur. Dionysius Areopag. in epist ad Demophilū Monachū, hoc exemplū vsurpat in eos, qui temerè sese sacris altaris ministeriis ingerunt; nec enim id licet omnibus, neq; Regibus, cum distincta sint Regis, & sacerdotis officia, vt docet Chrysost lib 3. de sacerd.

Dion. Areop. *D. Chrysost.* *4. Reg.* 8. Verum antequam vlterius progrediar, perpende, quæso, quomodo, quia Ioram miscuit sanguinem Dauid, religiosissimi Regis, cū sāguine impiissimi Achab, idolorum cultoris ideo filij eius non recensentur cū aliis Regibus, qui id nō fecerūt: ipse autē numeratur, quoniam filius fuit opt. Regis Iosaphat: ex quo infer, quantū noceat, impiis misceri; ex ipsorū quippe societate nonnisi quidpiā mali tibi continget, Salomone dicente, Eccles. 13. *Qui tetigerit picem, inquinabitur ab ea, & qui cōmunicauerit superbo, induet superbiā.* Ob hāc rationem lex vetus leprosos arcebat à societate ceterorū; ne alij sanè inficerentur ab eis. Prouerb. antiquū fuit: *Aliquid mali ex vicino malo.* quare, cum præco hereditatē quā iā publicaret, quā dominus fundi vendebat; multaque bona de ea dixisset, vtiliteresque eius proclamasset, audiens Alcibiades, dixit: *Dicimur ceteras cōmoditates, bonum etiam habere vicinum;* atque huc facit illud: *Recedite de tabernaculis impiorum, ne inuoluamini in peccatis eorum:* cui cōsonat aliud Sapientis: *Quid commu nicabit cacabis ad ollam?* quasi dicat: nihil certè, nisi quidquam nocumenti, si se colliserint; vnde in Leuit. dicitur c. 13. *Ne tangas morticinium, ne polluaris, vsque ad vesperum*, id est, vsque ad tempus mortis, per vesperum significatum; ac tandem Paulus dicebat 2. Cor. 6 *Denunciamus vobis, fratres, in nomine Domini nostri Iesu Christi, vt abstineatis vos ab omni fratre inordinatè ambulante, & non secundum traditiones, quas accepistis à nobis.* ¶ *Ozias autem genuit Ioatham*, qui rexit palatiū, patre eius propter lepram seorsum habitante. Hunc Ioathā, scribit Hieron. in Isaiam, fuisse iustissimum; correptione enim patris cautior euasit *Ioatham autem genuit Achaz*, hominem impurissimum, qui declinauit ad impietates Regum Israel, erexit statuam Baali, iis incensum obtulit, lustrauit igni filios suos; & præter antiquas Iezabelis fornicationes, è Damasco effigiem altaris idoli sibi afferri voluit, & ad instar illius aliud effingi. Hic confregit, & diripuit vasa domus Domini, Templū clausit, & in omnibus angulis Hierosolymæ alienis, & prophanis Diis Aras exstruxit ideo Deus magnis illum bellis premi permisit:

Ecclesi. 13. *Prouer.* *Alcibiad.* *Num.* 16. *Eccles.* 13. *Leuit.* 13. 2. *Cor.* 6. *Matth.* 1. 4. *Reg.* 15. *Matth.* 1. 2. *Paral.* 28.

misit: sed tamen adhuc ei misertus est, propter fœdus suum cum Dauide; propterea enim ad eũ Isaias missus est, qui auxilium à Domino polliceretur, eo præcipuè nomine, quod sibi domum conseruare vellet, & ex illa Messiam mittere, qui omnem Sathanæ virtutẽ cõprimeret. Vnde factũ est, vt Achaz ridente Deum, & Prophetam ille tamen subintulerit, in populi Iudęi consolationẽ: *Audite ergo domus Dauid: Numquid parũ vobis est, molestos esse hominibus, quia molesti estis & Deo meo? propter hoc dabit Dominus ipse vobis signum: ecce Virgo concipiet, & pariet filium*: præterea, vt Achaz domus non rescissa sit, sed adhuc ei filios nasci voluerit; ne scilicet spes futuri Messiæ sublata esse videretur. *Achaz autem genuit Ezechiam*: qui tantam apud Deum gratiam nactus est, vt de ipso in lib. Reg. legatur, quod nec ante eum, nec post eum aliquis ei æquari possit. Hic est, qui magna bona conscientiæ fiducia sic ad Deũ orare ausus est: *Memento, Domine, quomodo ambulauerim coram te in veritate, & corde perfecto, & quod bonum est in oculis tuis, feci*: In eo contemplari possumus mirabile pij Regis exemplum, vt in tribulatione, & angustiis opprimentium se constitutus, in Dominum sua vota, & omnem suam spem contulerit, & graui morbo in lecto decumbens, supplicem ad Deum orationem fuderit; ex quo factum est, vt, & eius ætati alij quindecim anni adderentur, & ipse, & vniuersa Hierosolyma diuina manu ab Assyriis eriperetur. Voluit autem Deus ita eius vitæ dies longiores reddere, vt filium haberet, & ita spem illius confirmaret de Messia ex suo semine nascituro, vt legimus 2 Paral. 29. Eapropter etiam ei in horologio signum datum est, sole decem lineis, per quas descenderat, retrocedente; Typus enim erat Christi, veri iustitiæ solis, qui decẽ lineis retrogredi visus est, cum paulò minus ab Angelis minoratus, nouem ordines ipsorum transgressus, ad hominem, qui in decima velut linea constitutus erat, venit.

Ezechias autem genuit Manassan: Manasses autem genuit Ammon Ammon autem genuit Iosiam: Iosias autem genuit Iechoniam, & fratres eius in transmigratione Babylonis, & post trãsmigrationẽ Babylonis Iechonias genuit Salathiel: Salathiel autem genuit Zorobabel: Zorobabel autem genuit Abiud: Abiud autem genuit Eliachim: Eliachim autem genuit Azor: Azor autẽ genuit Sadoch: Sadoch autẽ genuit Achim Achim autem genuit Eliud: Eliud autẽ genuit Eleazar: Eleazar autem genuit Mathan: Mathan autem genuit Iacob. §. 10. *Matth. 1.*

MAnasses à maiorũ suorum virtute valde degenerauit, & omnium superiorũ Regum, immò & gentium flagitia superauit 2. Paral. 33. hic Isaiam lignea serra dissecari iussit, vt scribit Epiphanius libro de vita, & exitu Prophetarum; Prophetas Domini persequutus est, & nihil non tentauit, quod facere putaret ad pœnitus subuertendum Dei vulus cultũ: sed quia vexatio dat intellectum, Deo vindicante eius scelera, cum à Rege Assyriorum captiuus, & cõpedibus constrictus teneretur, tunc Dei iusta iudicia cogitans, & priora scelera perpendens, pœnitentiam egit, & corde contrito, & abiecto ad Dominum clamauit, qui, vt in pœnitẽtes benignus est, Manassem eripuit, & ad regnum reduxit. In eo vides, quantum sit tribulationis bonũ, quæ hominem, alioquin diuini muneris contemptorem, & hominum oppressorẽ, superbum, & arrogantem humiliat, & ad mentem reducit; vnde fit, vt cooperante Dei gratia ex tribulatione purior emergat. *Manasses autem genuit Ammon*: qui, etsi paterna malitia imbutus, & Manasses impietates sequutus sit, non tamen sicut ille pœnitentiam egit. *Ammon autem genuit Iosiam*: in eo pietas Dauidis, & Ezechiæ refloruit, vt habemus 2. Paral. 34. hic

4. Reg. 21.
2. Paral. 33.
D. Epiphan.
2. Paral. 33.
Matth. 1.
4. Reg. 21.
2. Paral. 34.

Isai. 7.
Matth. 1.
4. Reg. 18 & 21.
Isai. 38.
2. Paral. 29.
Isai. 38.

34. hic Legem, & religionem fere collapsam restituit: huius temporibus liber diuinæ legis per Moysis manum traditus, & in templo absconditus, repertus est, quem Rex cum Dei timore accepit, & supplicem ad Deum orationem effundi iussit, ne iracundiæ suæ flagella in plebem Israheliticam suorum mandatorum preuaricatricem immitteret. Hunc etiam pridem apud Heroboam per prophetam
2. Reg. 13. suum Dominus promiserat, 3 Reg 13 stante enim Heroboam super altare Bethel, & thus iaciente, exclamauit propheta in sermone Domini: *Altare, altare, hæc dicit Dominus ecce filius nascetur domui Dauid, Iosias nomine, & immolabit super te sacerdotes excelsorum, qui nunc in te thura succendant, & ossa hominum super te incendet.* De huius
Eccles. 49. laude scriptum est Ecclesiast. 49. *Memoria Iosiæ in compositionem odoris, facta opus pigmentarij. In omni ore; quasi mel indulcabitur eius memoria, & vt musica in conuiuio vini.* Occisus est autem à sagittariis Phamonis Nechai Regis Aegyti, quem Ieremias maximè deplorauit. In eo videant Principes, quo zelo religionem tueri, pseudoprophetas persequi, Dei legem admittere, & templum Dei curare debeant. *Iosias autem genuit Iechoniam; & fratres eius in transmigratione Babylonis:* Id non ita in
2. Paral. vlt. telligendum est, quasi Iosias in ipso exilio filios genuerit, cum, nec in Babylonem abductus fuerit, nec transmigratio illa temporibus eius contigerit; sed, quod illa iam imminente filios habuerit, aut quod in Babylonem posteriras eius abducta sit. Ceterum videtur Iechonias nō
3. Reg. 13. fuisse filius Iosiæ, sed nepos ex patre, Ioachim, vt constat ex 3. Regum 13. filio Iosiæ, qui hic omittitur, satis alioquin notus ex historicis, & propheticis libris. Nā
1. Paral. 3. & 1. Paralip. 3. hæc leguntur: *Filij autem Iosiæ fuerunt primogenitus Ioanan, secundus Ioakim, tertius Sedechias, quartus Sellum. de*
Epiph. lib. 1. contra hæres. *Ioakim natus est Iechonias, & Sedechias:* erraregitur Iechonias non Iosiæ, sed Ioakim filius. Epiphanius lib. 1. contra hæres. Binonimum fuisse Ioakim putat, dictum scilicet Iechoniam esse, à quo & filius tale nomen sortitus est. porrò 3. Esdr. 1. Ioakim vocatur, Iechonias, qui tribus tantum mensibus regnauit in Ierusalem, & vt ibi dicitur 2 Paralyp. 36. *Amouit autem eum Rex Aegypti, cum venisset in Ierusalem, & condemnauit terram centum talentis argenti, & talento auri. Constituitque pro eo Regem, Eliachim, fratrem eius, super Iudam, & Ierusalem, & vertit nomen eius, Ioakim: ipsum vero Ioachaz tulit secum, & abduxit in Aegyptum. Viginti quinque annorum erat Ioakim, cum regnare cœpisset, & vndecim annis regnauit in Ierusalem, fecitque malum coram Domino Deo suo:* Contra hunc ascendit Nabuchdonosor Rex Caldæorum, & vinctum catenis duxit in Babylonem. Liber etiam Hebræorum (Seder olam Zutta) Ioakim, & Iechoniam eadem sonare ostēdit, cum filium Ioakim, vocet etiam Ioakim, seu Iechoniam. hæc enim habet Ioakim patri Iosiæ successit, tribus mensibus; Ioachim superioris Regis frater regnauit annis vndecim, & regni tertio anno captiuus factus est à Nabuchdonosor in vinculis, vt impleretur illud Ieremiæ: *Sepultura asini sepelietur:* Ierem. 22. post patrem Ioakim, regnauit Ioakim, siue Iechonias tribus mensibus, & diebus decem: traxit autem illum in exilium Nabuchdonosor cum octodecim millibus, Sedechiamque patruum eius, filium Iosiæ in locum eius suffecit: ℣ Ex his colligimus, fratres Ioakim, seu Iechoniæ omnes in exilium abductos, aut à Rege Aegypti, aut à Nabuchdonosor, Rege Babylonis; & illo quidem occiso, filius tandem eiusdem nominis, Ioakim, seu Iechonias, cum videret se denuo, & Vrbem Ierosolymam obsideri à Caldæis, consilio Ieremiæ, tradidit se Regi Nabuchdonosor, & hic quidē propriè dicitur transmigrasse in Babylonem, vt scribit S. Thomas lib. Comment. in Matthæum; & ille est, de quo dicitur: *Et post transmigrationem Babylonis, Iechonias genuit Salathiel:* Magnum populo Dei clades, magnæ principibus à Deo persecutiones imminebant,

3. Esdr. 1.
2. Paral. 36.
S. Thom. sup. Matth.
Matth. 1.

cum

cum extraneorum libidini subiicerentur. Nec interim tamen Deus passus est, semen Iuda, & domum Dauid rescindi, etiam ipsis Regibus in Babylonem abductis: *Nisi enim Dominus reliquisset nobis semen, quasi Sodoma fuissemus & quasi Gomorrha*: Quæ rerum vices, & Reipublicæ Iudaicæ, simul & regni status euersio non aliunde euenit, quam à Dei, & religionis contemptu, à principum tyrannide, à seditione populi, à ciuilibus bellis, & à contracto cum prophanis hominibus fœdere; ideo exclamat Ieremias: *Numquid vas fictile, atque contritum vir iste Iechonias?* Legimus 1. Paral. 3. Iechoniæ filios fuisse Assir, Salathiel, Melchiram, Phadaiam, Sennezer, Iecemiam, Samam, & Nadabiam: etsi autē in ipso exilio geniti sunt, posteritas tamen superfuit, eo tempore, quo liber in Palæsthinam populus egressus est. Aut sic intelligendum, quod genuerit Salathiel, vt legitur in contextu græco, id est, post deportationem in Babylonem, seu postquam ipse, & populus in Babylonem transmigrauit, non autem postquam à Babylone reductus est. Chronicon Hebræorum (Seder olam Zutta) narrat Sedechia abducto, ne vllum quidem relictum esse de familia Dauidis, præter illum Iechoniam, filium Ioakim, quem antea Nabuchidonosor in exilium duxerat, ita illum à postrema clade gentis hebraicæ, quæ diebus Sedechiæ contigit, exilium, securum reddidit. Frequenter enim accidit, vt, si quo malo primum premamur, ab imminente immunes, & cautiores efficiamur; vt enim ait Prouerbium: *In quibusdam mala profuerunt*. obseruat hoc Chronicon, tres transmigrationes in Babylonem, primam sub Ioakim, filio Iosiæ; secundam sub Iechonia eius filio, tertiam sub Sedechia, qua Nabuchdonosor abduxit Iuda è patriis sedibus; iam videbatur spes nascituri Messiæ decidisse, occisa omni familia Dauid, cum tamen existerent triginta octo cognationes, nisi Dominus Iechoniam olim captiuum, & in quem inimicorum furor deferbuerat, reseruasset. Ac, vt prosequar ex Seder olam, imperium quidem obtinuit Nabuchdonosor, vsque ad annum trigesimum septimum exilij Regis Iechoniæ: post eum mortuum, Euilmerodach, filius eius imperauit annis viginti tribus: is anno primo regni sui eduxit Iechoniam de carcere, qui postea discessit de vita, Sedechia iam mortuo: hunc Iechoniam virum fuisse sanctissimum, tradunt nonnulli, quique continuis apud Deum precibus pro populi sui liberatione egerit. Porrò Salathiel filius Iechoniæ (vt quidam narrant sapientes) in captiuitate erat, imperante tribus annis Balthassare.

Isai. 1. — Ieremi. 22. — 1 Paral. 3.

Hinc oportet deducamus illud magni momenti documentum, nimirum infallibiles esse diuinas promissiones, nec aliquo vmquam casu impediri posse: captiua fuerat Tribus Iuda, ex qua Christus secundum carnem procedere debuit, atque translata in Babyloniam, sterilis remanserat domus Dauid, ac veluti extirpata, & emortua, quibusdam captiuis, aliis extinctis; cum ergo videretur radix Iesse velut euulsa, ac emortua, quia tamen radices suas fixas habebat, in firmissimis Dei promissionibus, etiam post transmigrationem Babylonis, denuo germinare, ac florere incœpit, vt eleganter Isaias Propheta nobis insinuauit. nam, cum per aliquot capita præcedentia, hanc domus Dauid euersionem prædixisset, cum iam exstincta, ac pœnitus euulsa putāda esset, ecce subito, ac improuiso, rursus, quasi euigilans prophera dixit: *Et egredietur virga de radice Iesse, & flos de radice eius ascendet*: ac si patenter dicat: ne putetis, prorsus exstinctam radicem Iesse, etiamsi, & Tribum suam in alienigenas transmissam, Reges suos interfectos ac captiuos, absq; Regis cultu, ac nomine remansisse videatis, quoniam fidelis est Deus, seipsum negare non potest, & ideo, nec iota quidem, aut vnus apex ex omnibus, quæ promiserat, præterire poterit, vnde ex his mancipiis, ex his captiuis, ex his quasi obliuioni datis

Isai. 11. — Ibid. — 2. Cor. 1. — Matth. 5.

datis regum filiis, rursum virescet radix Iesse, erumpetque flos de trunco eius: sicut enim non semel vidimus, saliçem longe aliquando ab aquis, ac fontibus esse plantatum, tamen subterraneas, & aridas radices emittit, quæ cum ad ripas fontis appulerint, ibi virescere, & germinare incipiunt; sic arbor ista de domo Dauid, cuius radices, quæ pœne emortuæ videbantur, ac pauiatim, quasi sub arenis captiuitatis, seruitutis, & aduersæ fortunæ, tandem ad fontem peruenerunt, & præter humanam spem rursum gratissimo virore pullularunt. ibant enim omnes illi prisci Patres, velut sub terra, ac siccis arenis, per legem veterem, per deserta, per exilia, atque varia discrimina rerum properantes, tamen in dies magis radices

Cant. 4. ad fontem, hoc est, beatam Virginem, fontem signatum, ac puteum aquarum viuentium appropinquarunt: vnde factum est,

Ibid. vt cum domus Dauid obsita, ac sepulta videretur, alienigena Herode regnante, cum paupercula esset Virgo de domo Dauid, fabro cuidam pauperi de-

Matth. 1. sponsata: *Iacob autem genuit Ioseph virum Mariæ*: in ea rursus cœpit pullulare, & virescere radix hæc emortua Iesse, vt Isaias

Isai. 53. prædixerat: *Ascendet sicut virgultum coram eo, & sicut radix de terra sitienti*: hoc est radix, quæ de captiuitate venerat, rursum pullulabit, ac crescet, quousque ad fontem perueniat, ex quo nascatur Christus, qui ex illa radice promissus erat. Id

Iob 14. mihi Iob insinuasse videtur, cum dixit: *Lignum habet spem: si præcisum fuerit, rursum virescit, & rami eius pullulant: si senuerit in terra radix eius, & in pulvere emortuus fuerit truncus illius: ad odorem aquæ germinabit. & faciet comam, quasi cum primum plantatum est*: certè arbor hæc generationis Christi, licet habuerit quasi emortuas in captiuitate Babylonis eius radices, tamen quia ille diuinę promissioni fidem habebant, tandem copiosè adeo germinauit,

Ibid. *vt faciat comam, quasi cum primum plantata fuit*, hoc est, vt non minorem claritatis splendorem, sed multo maiorem per Mariam Christum germinantem obtinuerit. *Salathiel autem genuit Zorobabel*, cuius præconia in libris Esdræ narrantur: ad eius quippe petitionem, Darius Rex persarum liberum Iudæis in terram suam reditum fecit: de quo etiam in Ecclesiast. dicitur:

Quomodo amplificemus Zorobabel? ipse enim, quasi signum in manu dextera Israel: & apud Aggæum *In die illo, dicit Dominus assumam te, Zorobabel fili Salathiel, serue meus, & ponam te, quasi signaculum, quoniam te elegi*: hoc duce populus lætus ab exilio remigrauit. *Zorobabel autem genuit Abiud*: hoc recedere videtur à 1. Paral. 3. vbi legitur Zorobabel tres filios habuisse, Mossolam, Ananiam, & Salomith, Salathielis autem nulla fit mentio sed soluit Lyranus, quod Abiud vno nomine intelligi potest, vt qui ad aliorum multorum imitar, binominus fuerit; vel quod non omnes hic in Paralipomenon, Zorobabelis filij expressi sunt; aut quod Abiud rescissus fuerit ab Herode, vt regia successio rescinderetur; aut quod Matthæus diuina ratione, aut arcana traditione intellexerit, hûc etiam fuisse Salathielis filium, e quo Ioseph originem traxit. Sunt, qui Ananiam, illum esse censeant, qui post Messolam obtinuit principatum. *Abiud autem genuit Eliachim*: illum forte, quem Nehemias primo loco inter sacerdotes enumerat; aut eum, quem liber Seder Olam Zutta, Barachiam nuncupat. *Eliachim autem genuit Azor, Azor autem genuit Sadoc, Sadoc autem genuit Achim, Achim autem genuit Eliud, Eliud autem genuit Eleazar, Eleazar autem genuit Mathan, Mathan autem genuit Iacob*: De his in Canonicis scripturis nulla fit mentio, quod illæ, id est historiæ, fuerint antiquiores, & quod, si quæ tandem editæ sunt, quæ illas seu regalis, seu Leuiticæ Tribus successiones exprimerent, temporum iniuria perierunt. Narrant enim Africanus in epist. ad Aristidem, quam supra citauimus, Eusebius Cæsariensis, & post eum Nicephorus locis supradictis; Herodem id curasse, vt cathalogi successionis regalis crematentur.

Matth. 1. 1. Esdr. 4. *Ecclesi. 46.* *Aggæus 2.* *Matth. 1. 1. Paral. 3.* *Lyranus.* *Matth. 1. Nehem. 12.* *Matth. 1.* *Africanus. Euseb. Cæs. Nicephor.*

rentur. verùm nec tàm præualuit eius inquisitio, vt non interim aliquid apud quosdam scriptum, aut traditione mandatum supereſſet, ex quo Matthæus hæc, sed maximè ex diuina reuelatione, collegit.

Matth. 1. Iacob autem genuit Ioseph, virum Mariæ, de qua natus est Iesus, qui vocatus Christus. §. 11.

ANtequam verba hæc elucidare aggrediar, oportet prius reddere rationem, quare Christus Dominus voluerit non solum ex sceleratis progenitoribus, tam viris, quàm fœminis ortum ducere, sed & has in eius genealogia expresse nominari. Rationes Patrum primum proferam, deinde quas nos excogitauimus. D. Augustinus lib. 22. contra Faustum cap. 64. impugnans Manichæorum hæresim, asserentium, Christum non habuisse verum corpus humanum, originem ducens ex fœminis peccatricibus; hanc singularem rationem reddidit, in hæc verba: *Isti Hæretici ignorant veracissimum, & verissimum Saluatorem nostrum, non solum loquendo, sed nascendo magistrum extitisse; etenim fideles congregandi erant ex omnibus gentibus, & ita ex generatione Christi discere debuerant, parentum iniquitatem sibi non obesse, iuxta illud Ezechielis: Non occidentur patres pro filiis: & illud Deut. Vnusquisque onus suum portabit.* D. Hieron. & Christianus Bruthmarus in Comment. huius loci asserunt; propterea de peccatoribus Christum Dominum nasci voluisse, vt pro redimendis peccatoribus se venisse profiteretur; verba D. Hieron. hæc sunt: *Notandum est in genealogia Saluatoris nullam sanctarum assumi mulierum, sed eas, quas scriptura reprehendit, vt qui propter peccatores venerat, de peccatoribus nascens, omnium peccata deleret:* hæc ille. Quibus non dissimilia sunt, quæ tradit Christianus Bruthmarus, dum ait: *Quare peccatrices mulieres commemorentur in genealogia Domini, & non iustæ, vt Sara, Rebecca, & aliæ, quæ ibi mulieres fuere, vt mater Dauid, & Iosaphat; sed propterea illæ peccatrices mulieres ponuntur, vt ostendatur, illum cuius genealogia est, propter peccatores venisse; sicut ipse dixit: Non veni vocare iustos, sed peccatores; &, vt nullus peccator desperaret, conuerti ad Dominum.* Atque hinc est, quod, vt obseruat Diuus Augustinus lib. 22. contra Faust. cap. 63. in illo sacrificio agni paschalis, quod præcipitur Exod. 12. hædus simul, & agnus immolabantur, vt colligitur ex Matth. 25. per agnos significantur boni, & per hædos, peccatores, vt intelligeremus Christum, qui significabatur per hoc sacrificium, ex bonis, & malis originem duxisse, & pro vtrisque immolandum fuisse; nec enim peccatores horret rex, ac legifer noster Christus, sed intelligant gentes, & peccatores se ius ad Christum habere: Horrebant Isaac, & Iacob, filios suos peccatricibus iungere, ne eorum hereditas ad alienos transiret, nostet autem verus Isaac, ac Iacob etiam peccatores pœnitentes amplectitur, coheredesque cum sui populi heredibus facit, quippe qui eius hereditas etiam in plures distributa, nequaquam minor fit. Sed dicamus aliter, Christum Dominum mirabilem se voluisse ostendere, dum non solum à Regibus, & Patriarchis, sed & à peccatoribus, quod mirabilius est, nasci decreuerit, vt non obscurè insinuasse videtur Isaias, dum de illo prædixit: *Vocabitur nomen eius admirabilis, Deus fortis, Princeps pacis, pater futuri sæculi*: admirabilis quidem, quia à Regibus, qui iniuriarum acerrimi vltores esse solent, oriens, pacificus Rex nobis factus est: *Ecce Rex tuus venit tibi mansuetus.* admirabilis, quia à Patriarchis originem ducens, eorum omnium Patriarcha nascitur. Deinde illud sanè dicitur admirabile, quod non secundũ naturę cursum fit, aut, quod rarò contingit; vnde sicut Christus Domiuus admirabilis dicitur, non solum, quia totam facultatem naturæ trans-

D. Augustin.

Exod 12.

Matth. 25.

Gen 24.

Gen. 28.

Isa. 9.

Matth. 21.

Epiph. 18. Deut. 24. D. Hier. super 1. Matt. Christianus Brut. ibid.

scendens, portentosa miracula fecit, sed multo magis, quòd mortem obierit, cum insolitum sit, & raro contingens, Principem pro subditis mortem oppetere. sic etiam, & ob hanc rationem ipse admirabilis meritò nuncupari debet, non solum, quòd homo factus, sed quòd tales habens progenitores sceleratos, & facinorosos, nihilominus tamen, nec ipse, nec mater eius aliquam inde peccati labem contraxerint. Vnde D. Hieron. in Dialogo de origine animarum, respondens quibusdã, qui Deum increpabant eo, quod animæ adulterinis fœtibus infundebat: eleganter dixit: *Non est vitium sementis in tritico, quod furto dicatur esse sublatum, sed in eo qui frumenta furatus est, nec quid sit, quod terra non debuit in gremio suo semina confouere, quia sator immũda ea proiecerit manu*: quemadmodum ergo frumentum furto habitum nullam maculam contrahit à fure seminante illud, ita, Christus Dominus, & Maria, licet à progenitoribus peccato infectis processerint, nullam tamen ab eis peccati maculam contraxere. quemadmodum autem cum quis aquam ex longinquo loco ad proprium ducere satagit, licet fistulæ, per quas illa ducitur, luteæ, impolitę, atque deformes sint, fons tamen, in qua aqua recipitur, ex pulchris lapidibus, vt iaspide, marmore, porphyrete, & alabastro confici solet, & aqua, quæ inde defluit, nihil fistularum deformitatis, per quas transit, ab illis mutuat: sic certè, quamuis progenitores Christi, luteæ fistulæ, & peccati macula deformati fuerint, ex beata vero Maria, quæ fons erat variis virtutum lapidibus perpolitus, & exornatus, Christus Dominus nascẽs, nullam progenitorum, per quos pertransiit, maculam contrahens, emanauit; itaque cælestis illa aqua, de qua ipse dicebat: *Qui sitit, veniat ad me, & bibat*, ea quidem puritate, qua erat apud Patrem: *& Verbum erat apud Deum*, eadem in vterum Mariæ descendit: *De qua natus est Iesus*.

D. Hieron.

Ioan. 7.

Ioan. 1.

Matth. 1.

Tandem arbitror, Euangelistam consulto quatuor peccatrices fœminas in Christi genealogiam induxisse, quia omnes illę nouis, ac singularibus quibusdam modis fuerunt viris coniunctæ, in quibus mira arcana delitescunt coniunctionis Verbi cum humanitate Christi, & eiusdem spirituali cum Ecclesia desponsatione. Thamar enim simulans se meretricem, cum socero proprio se commiscuit, vt sine filiorum sobole non maneret. Rahab, exploratores occultans, in populum Dei translata est, atque digna habita fuit coniugio principis Tribus Iudæ. Ruth Moabitis, quoniam propter famem ortam in terra Israel, ad Moabitas profugit, Abimelech cum vxore sua Noemi, filiis suis coniuges Moabitides ibi accepit, quæ orbatæ viris, vnà remansit cum suis. Ruth adhæsit socrui suæ, atque colligens spicas post messores in agro Booz, viri potentis, ipsi in coniugem copulata est. Bethsabeæ, ex quo Dauidi visa est, cum se lauaret, eius amore captus, eam à viro rapuit, quo interfecto, in coniugem eamdem sumpsit; hæc omnia, varia mysteria Christi complectuntur, quæ non est huius loci enucleare: maximè cum in Homiliis nostris Catholicis lib. 2. de Incarnatione, latissime de eis sermonem instituerimus. His iam prælibatis ad verba illa accedamus: *Virum Mariæ, de qua natus est Iesus*; ecce, quàm sapienter Euangelista mutauit stylum narrationis suæ; nam cum antecessorem semper dixisset genuisse successorem, *vt Mathan genuit Iacob, Iacob autem genuit Ioseph*: minime tamen subiunxit: *Ioseph autem genuit Iesum*, vt significaret, Christum Dominum non à Ioseph, tamquam à patre, qui solum habet patrem in cœlis, ortum habuisse, sed à sola Maria, & ideo stylum mutans, dixit: *Iacob autem genuit Ioseph, virum Mariæ, de qua*, non, *de quibus, natus est Iesus*: quibus verbis duo magni momenti sacramenta nobis detexit: primum Christum Dominum non fuisse conceptum ex virili semine; secundum, Mariã, virginitatis integritate conseruata, filium

Gen. 38.

Iosue 2.

Ruth 1. 4.

Ruth 1. 23 4.

Ruth 4.

2. Reg. 11.

Hom. Cath. lib. 2. de Incarn.

Matth. 1.

suum

suum concepisse, cum non ex viro, sed ex diuino spiramine conceperit. Deinde id non potest vacare mysterio, quod, cum Deus olim reliquis sanctis insigne aliquod beneficium conferens, nomen eorum mutabat: Abrahæ enim dixit: *Non vocaberis Abram, sed Abraham*: quia pater eris multarum gentium; Iacòb post nocturnam luctam ait: *Nequaquam Iacob appellabitur nomen tuum, sed Israel*: quasi diceret; iam non amplius nomen tuum erit: *luctator*; sed, *videns Deum*: Sauli etiam nomen in Pauli nomenclaturam commutauit; ac tandem Simoni inquit, iam deinceps non sic appellandum, sed Petrum: *Et imposuit Simoni nomen Petrus: quia super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam*. Hæc, cum ita se habeant, non potest non aliquod in eo latere arcanum; vt, alioquin Deus ad sublimissimam Dei Genitricis dignitatem Virginem euehens, Mariæ nomen, quod ab infantia sibi collatum fuerat, minimè, vt moris erat, mutauerit. Crediderim sanè, id consultò Deum fecisse, vt significaret, alios, cum ad nouum statum mutabantur, mutare etiam debuisse licentiosam vitam, in regularem; Virgo autem tanta semper sanctitate præcelluit, vt nihil in ea vnquam de malo in in bonum, mutandum desideraretur; & ideò ad id significandum, etiam nouam, ac celsissimam Dei Genitricis dignitatem accipiens, Mariæ nomen non mutauit, sed semper illud retinuit, quod, & eius significatio non obscurè portendebat, cum *Illuminata* interpretetur: quæ autem illuminata erat, non indigebat, instar cæterorum, de tenebris ad lucem transferri, iuxta illud Pauli: *Eratis aliquando tenebræ, nunc autem lux.*

Genes. 17. Genes. 32. Marc. 3. Matth. 16. Ephes. 5.

Illud tamen silentio prætereundum non est, non absque diuino consilio factum esse, diuersam omninò genealogiam Christi narrādi rationem sortitum fuisse Matthæum à Luca; hic enim in ista mystica scala generationis Christi, ascendit vsque ad supremum gradum, nempè Deum, desinens in illa verba: *Qui fuit Dei*; primus enim genitor Christi Deus fuit, iuxta illud symboli Nicæni: *Deum de Deo, lumen de lumine: genitum non factum*: ille verò descendit ab Abraham vsque ad Mariam, à qua vltimus gradus huius scalæ CHRISTVS Dominus secundùm humanam naturam prodijt, eodem Euangelista dicente: *De qua natus est IESVS*: sic enim sacri Euangelistæ nos monuerunt, illum secundùm diuinitatē cunctis creaturis celsiorem, secundùm humanitatem vero, nouissimum omnium virorum habitum esse, vt dixit Isaias. vnde, & iusti per Angelos significati, qui ascendebant, & descēdebant per scalam quam in somnis vidit Iacob, inuitantur, vt ascendant per hanc mysticam scalam, vsque ad cœlorum cacumen, diuinitatem eius in sinu Patris adorantes, atque inde descendant vsque ad terratum infima, abiectum scilicet, & humile stabulum, humanitatem eius in gremio Mariæ: *De quanatus est Iesus*, religiosè venerantes. Sacra narrat Geneseos historia, quod, cum Abraham misit famulum suum Eliēzer, vt quæreret sponsam filio suo Isaāc, dixit ei: *Pone manum tuam subter femur meum, vt adiurem te per Dominum cæli, & terræ, vt non accipias vxorem filio meo de filiabus Chananæorum*. Inaudita sanè iuramenti cęremonia hæc fuit: antiquitus super altare fiebant iuramenta, sicut nunc super Euangelia, aut super crucem, quid ergo est, quod subter fœmur Abraham illud iuramentum factum est? Sciebat quidem ille spiritu prophetico, fœmur eius, quia ex ipso oriundus erat Christus, aquæductum esse, per quē aqua illa pluuialis Verbi diuini carnē assumpturi, quam antiqui Patres deprecabantur: *Rorate cæli desuper, & nubes pluant iustum*: transitura erat, & ideò dixit famulo suo, vt iuraret, pōnens manum subter fœmur suum, tanquam super rem quodammodo sacram. vt enim nunc in Ecclesia Dei, quando ad petitionem iudicis sacerdos compellitur

Luc. 3. In Symbol. Concilij Nicæni. Matth. 1. Isaiæ 53. Genes. 28. Luc. 1. Genes. 24. Isaiæ 45.

iurare, iurat, ponens manum super pectus suum, tanquam super rem, eo nomine sacram, quod illac frequenter transeat corpus Christi, in Eucharistiæ sacramento sumptum: ad eundem modum Abrahàm fecit, famulum suum Elièzer, iurare super fœmur suum, tanquam super rem ea ratione sacrã, quod per illud, tanquam per aquæductum pertransibat cœlestis illa aqua Verbi diuini, vsque ad Isaac & reliquos eius successores, Christi futuros progenitores. Sed dicet quispiam, & merito; qui fieri potest, vt, si Iacòb, Isaac, & reliqui Patriarchæ aquæductus erant, per quos cœlestis illa ducebatur aqua, sitibundi adeo essent, vt continuis precibus illam de cœlo decidere obnixè efflagitarent, immò, & Dauid illam
2. Reg. 23. ardentissime sitiret, quando dixit: *O si quis mihi daret potum aquæ de cisterna, quæ est in Bethlehem*: respondeo, Patriarchas illos, etsi, prophetico spiritu afflati, probe agnoscerent, se aquæductus esse, per quos cœlestis illa aqua ducebatur, necnon, & rumorem fluxus illius perciperent, & audirent, sitientes tamen erant, quia nondum peruenerant ad Marianum fontem,
Genes. 24. ex quo illa in terram defluere debebat: In cuius figuram, ne à prædicto Geneſis loco recedamus, legimus Elièzer, Abrahæ famulum, quando iuit ad quærendam sponsam Isaaco, non bibisse, quousque pulchra Rebecca aquam ex fonte hausit, & eandem ei porrexit; sic certè, nunquam sancta Dei Ecclesia hanc cœlestem aquam ex profundissima illa diuini pectoris abysso manantem ebibit, quousque ad purissimum immaculatæ Virginis fontem peruenit, ex quo illam hausit, quia ipsa est, *de qua natus est Iesus, qui vocatur Christus*: vnde D. Bernardus serm. 5. de Assumptione ait: *Propterea tanto tempore humano generi fluenta gratiæ defuerunt, quod necdum intercederet is, de quo loquimur, tàm desiderabilis aquæductus: nec mirabere diutius expectatum, si recordaris, quot annis Noë vir iustus in arcæ fabrica laborauerit, in qua pauci, id est, octo animæ salutæ factæ sunt; id-*
D. Bern. ser. 5. de Assumption.
que satis ad modicum tempus. sed quomodo noster hic aquæductus fontem illum attigit tàm sublimem? quomodo putas, nisi vehementia desiderij, nisi feruore deuotionis, nisi puritate orationis? sicut scriptum est: Oratio iusti penetrat cœlos; & quis iustius, si non Maria iusta? de qua sol iustitiæ ortus est nobis? Quomodo ergo illa inaccessam attigit maiestatem, nisi pulsando, petendo, quærendo? denique, & quod quærebat, inuenit; iuxta dictum est: Inuenisti gratiam apud Deum. hæc Diuus Luc. 1. Bernardus.

Ad hæc, de Rege Dauid quædam legimus, quibus proposita verba nonnihil illustrari possunt: *Misit manum suam in* 1. Reg. 17. *peram, tulitque vnum lapidem, & funda iecit, & circumducens, percussit Philisthæum in fronte*: Ad eundem modum æternus Pater, per Dauidem significatus, misit manum, hoc est, filium suum, iuxta illud: *Emitte manum tuam de alto*: & intromisit Psal. 143. petram angularem, vt loquitur Paulus, humanitatis Christi in peram vteri virginei; deinde autem Christo nascente, inde illam extrahens, vt in Crucis fundatempore cruenti illius belli in Monte Caluario ineundi, eandem collocans, Diaboli caput conterat, ac de vniuersis hostibus, instar Dauidis patris sui, 1. Reg. 17. de gigante gloriosam victoriam reportet.

Tandem dicamus (vt ad informandos mores nostra conuertatur oratio) quod si miraris ingentem Virginis dignitatem, dum Genitrix Dei facta est: *De qua natus* Matth. 1. *est Iesus*: sane, tu amice lector, non prohiberis, quinimmò inuitaris, vt mater Christi efficiaris, ipso dicente: *Quicumque* Matth. 12. *fecerit voluntatem Patris mei, qui in cœlis est, ipse meus frater, & soror, & mater est*: non enim Christi propinquitas secundum sanguinem, sed secundum spiritum nos sanctificat, quia, vt ait D. Ioannes, illi sunt sancti, & iusti, *qui non ex san-* Ioan. 1. *guinibus, neque ex voluntate carnis, sed ex Deo nati sunt*. Ego certè, voluntatem, velut vterum animæ contemplor, in quo omnia desiderata cõcipiuntur, iuxta illud

Isaiæ:

Isaiæ: *A facie tua Domine concepimus, & quasi parturiuimus, & peperimus spiritum.* Quando enim ex diuinæ inspirationis semine sancta proposita pullulant, tunc bona desideria concipimus; quando vero per bona opera, illa exterius in lucem prodeunt, iam partus edimus, & quasi Christum parturimus, quem antea mente solum conceptum ferebamus. Iob hunc partum considerans dicebat: *Vel parturientes ceruas obseruasti? incuruantur ad fœtum, & parunt, & rugitus emittunt.* Ceruæ istæ animas sanctas adumbrant, quæ facilè, ac proinde instar ceruarum sublimia loca salientium, cœlestia petunt, sancta suæ conuersationis desideria concipiunt, incuruantur per humilitatem, vehementes suspiriorum rugitus præ magna contritione emittunt; ac tandem varia pœnitentiæ opera instar parturientium, summo animi dolore pariunt. Verum tamen est, quod *sicut mulier, cum parit, tristitiam habet, cum autem peperit puerum, iam non meminit præsturæ propter gaudium, quia natus est homo in mundum*, ita veri pœnitentes post editos salutaris pœnitentiæ fœtus, eo gaudio gaudent, de quo CHRISTVS Dominus ibidem dixit: *Gaudebit cor vestrum, & gaudium vestrum nemo tollet à vobis:* Quod nobis dignetur præstare, qui cum Patre, & Spiritu sancto viuit, & regnat in sæcula sæculorum.

Amen.

Isa. 26.

Iob. 39.

Ioan. 16.

Ibid.

Finis Libri Secundi.

DE SACRIS ARCANIS PRÆSENTATIONIS B. VIRGINIS IN TEMPLO.

LIBER TERTIVS.

HOMILIA PRIMA.

HISTORIAM MARIANAE PRAESENTATIONIS in Templo, variaq; prodigia illam concomitantia, priscorum Patrum monumentis, ac multiplici probatissimorum Doctorum testimonio stabilimus.

NE in vanum in sublime ædificium erigere videamur, non præiacto prius sufficienti fundamento, certè cum hæreticorum impudētia Præsentationis historiam ab Ecclesia Catholica receptam, tanquam fabellam, ac ridiculam narrationem perfricata fronte irrideat, compellor veriſimam illam esse ex antiquissimis Patribus, omni exceptione maioribus testibus, prius comprobare, quàm illustrare. In primis ergo produco S. Ioannem Damascenum in hunc modum de Præsentatione loquentem: *Editur partu in domo ouilis Ioakim, & adducitur in templum; deinde in domo Domini plātata, & impinguata spiritu, velut oliua fructifera omnis virtutis habitaculum facta est, ab omni sæculari vita, & carnali concupiscentia procul mentem sequestrans, & sic Virgineam animam cum corpore conseruans, vt deceberat eam, quæ in sinu Deum susceptura esset; sanctus enim existens in sanctis requieseit; sic igitur sanctificationem omnem exercet, vt templum sanctum, & admirabile Altissimi Dei digne demonstraretur.* sic ille, sed ante illum Gregorius Nissænus sermone de sancta Christi natiuitate, ita habet: *Audiui igitur arcanam, & occultam quandam historiam tales de ea re memoriæ prodentem narrationes. Insignis quidem in illa exacta secūdum legem viuendi ratione, & nobilis propter summam virtutem pater Virginis erat, sed expers sobolis conseuescebat, propterea, quod coniux eius ad liberorum procreationē apta non esset. Habebatur autem mairi-*

Ioan. Damasc. lib. 4. de Orthod. fid. cap. 13. circa med.

Greg. Nissenus serm. de natiuitate Christi.

matribus ab lege quidam honor, cuius honoris steriles participes non erant. Imitatur igitur hæc quoque ea, quæ de matre Samuelis narrantur, & Sanctum sanctorum ingressa, supplicat Deo, ne legum beneficio priuetur, quæ nihil in legem peccasset; sed, vt mater fieret, ac Deo, quod gigneretur, consecraret. Confirmata autem nutu diuino, donum, quod petiit accepit: quæ autem nata esset puella, nomen quidem imposuit ei Mariam, vt etiam per nomen impositum, diuinitus datum munus significaretur; quum autem puella iam ita grandis euasisset, vt mammæ admoueri eam amplius opus non esset, haud cunctata est, eam ad templum adducere, ac Deo reddere, atque promissum præstare. Sacerdotes autem exemplo Samuelis in sacris interim puellam educauere. hęc D. Gregorius Nisſenus. Nec iuuat auctoritatem huius historiæ infringere velle; eo, quod S. Gregorius egregiè vocauit illam apocriphã, & mysticam, quia hoc idem est, quod apud nos tamquam occultam, & arcanam, absque scripto canonico, per nudam traditionẽ, vsque ad tempus illud peruenisse. Vnde veram illam esse existimasse, probant verba, quæ inferius subiungit, explicans verba illa: *Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco?* hæc (inquit) *Mariæ vox demonstrat esse vera, quæ per occultam illam historiam traduntur.* Sed adhuc, quod maioris ponderis, & momenti est, ad magis stabiliendam veritatem Marianæ præsentationis, B. Euodius vir Apostolicus, post D. Petrum Antiochenæ Ecclesiæ præsul, in epistola quam *Lumen* inscripsit, (vt refert Niceph.) ait: *Trimula cum esset, in templum est præsentata, & ibi in Sanctis sanctorum traduxit annos vndecim: deinde vero sacerdotum manibus Ioſepho ad custodiam est tradita:* ac tandem eandem historiam recipiunt Epiphan. Monachus, ac presbyter Constantinop, in lib. vitæ beatæ Virginis, vbi ait: Virginem triennem præsentatam templo à parentibus suis cum donis, & susceptam à sacerdote *Iodai*, qui, & *Barachias* dicitur, pater Zachariæ, & narrat, paulò post dictam præsentationem, Ioakimum annoiũ nonaginta nouem è vita decessisse. Addo Georgiũ Nicomediensem, & Gregoriũ Thessalonicensẽ ante sexaginta annos: & Photiũ ante septuaginta annos in quæstionibus ad Amphylochiũ Cyri Episcopũ, Nicæphorum lib. 1. hist. cap. 7. D. Bonaventuram in meditationibus vitæ Christi, Antoninum p. p. cap. 1. §. 8. textu 5. Simeonem Metaphrastem, Lippomanum Episcopum, & Canisium lib. 1. de Deipara cap. 13. quos communi consensu sequuntur historiographi Ecclesiastici. Nec mihi videtur ignota fuisse hæc Præsentationis historia, vt quidam putarunt, D. Gregorio Nazianzéno; non enim legeram totam Tragædiam de Christo patiente, vbi induxit B. Virginem in hunc modum loquentem:

Simulatque nata sum, patris tui, vt arbitror,
Ex mente summa, me meus nutrit pater.
Non inter illos, quos colunt homines lares,
Sed me sacratæ mater ædi destinat.

Ad hæc, quod omnem dubitandi viã præcludit; illud esse arbitror, quod Guilielmus Dux Saxoniæ pro religione sua & pietate in hoc Virginis festum, quod in Saxonia magna pietate celebrabatur, literas misit ad Pium II. Pontificẽ Maximum, quibus, vt hoc festum auctoritate Apostolica confirmaret, postulabat; sed illi immature mortuo successit Paulus II. qui fere ante centum annos, postulatis Guilielmi Ducis de benignitate assensus est Apostolica; concedens, vt non secus, atque Assumptio Virginis, eiusmodi solennitas in Ecclesia celebraretur: cuius rei extant grauissimi testes, nempe ipsæmet literæ Apostolicæ in regiſtro gestorum Pauli II. & testantur duo Martyrologia; alterum Vsuardi, alterum Molani theologi. Non est autem verisimile, hoc diploma à Sede Apostolica prodiisse, & non prius diligenter fuisse examinatum atque discussum, quibus, & quàm firmis testimoniis hæc Præsentationis historia niteretur. Quod autem tarde fuerit hoc

Luc. 1.

B. Euod. apud Niceph. lib. 2. cap. 3. hist.

Epiph. lib. de vita B. Virg.

Georg. Nicõ. homil. de præsent.
Greg. Thess. hom. de præsent.
Photius.
Niceph.
D. Bonav.
Simeon Metaph.
Lippomanus.
Canis. lib. 1. de Deip. c. 13.
Greg. Nazian.

Paulus II. Referunt id Martyrologium Vsuardi, & Martyrologium Molani.

festum institutum, singulari Dei prouidentia factum reor, vt singulæ Ecclesiæ ætates suis gaudeant reuelationibus, singularibusque obsequiis Deiparam venerentur. Quod si non miramur, tam serò institutum festum Corporis Christi per

Vrbanus IV. Vrbanum IV. tempore D. Thomæ, cuius tamen veritas plane constat ex sacris literis; quid mirum, si serius coli cœpit in Ecclesia Romana Præsentationis festum, cuius nullum est in scripturis testimonium.

Duo tamen præcipua, eaque scitu dignissima in hac Præsentationis historia difficultatem ingerunt: primum est, quod non videtur verum intra templum B. Virginem habitasse, vt prædicta testimonia tradunt: fœminæ enim illæ, quæ Deo sacrabantur, domos habebant iuxta templum, vt constat ex Rabbi Abraham, qui in commentario super illa verba Exodi:

Exod. 38. *Fecit labrum æneum cum basi sua de speculis mulierum, quæ excubabant in ostio tabernaculi*, sic ait: *Erant in Israel mulieres Deum colentes, quæ spreta mundi vanitate sua specula Domino offerebant, quia non erant illis opus, quæ per singulos dies veniebant ad ostium tabernaculi, vt orarent, & Dei audirent præcepta*: de quibus mulieribus intelligitur,

1. Reg. 2. quod legitur 1. Regum cap. 2. impios Heli sacerdotis filios, earum fœminatum, quæ obseruabant ad ostium tabernaculi, castitatem commaculasse. Vnde locum illum secundi Machabæo-

2. Macab. 3. rum: *Accinctæ mulieres ciliciis pectus, per plateas confluebant; sed & Virgines, quæ conclusæ erant, procurrebant ad Oniam*: multi

Lyran. ibid. explicant (teste Lyrano) de fœminis, quæ iuxta Templum habitabant; mihi tamen verisimilius videtur, quod præcitati Patres indicant, intra ambitum ipsius templi cellulas aliquas fuisse, quibus Virgines, & religiosæ Viduæ Deo sacratæ degebant, & templi ministeriis, quoad poterant, inseruiebant. Moueor ad hoc

4. Reg. 11. primo ex illo 4. Regum 11. *Iosaba abscondit Ioas à facie Athaliæ, vt non interficeretur, eratque cum ea sex annis clàm in domo Domini*: ecce manifestè intra templum (id enim sibi volunt verba: *in domo Domini*) erat habitatio fœminarum, cum Iosaba filia Regis Ioram, vxor Ioiadæ Pontificis, in eo sex annis habitauerit, cum magno ancillarum comitatu, vt Reginam decebat. Moueor ex testimoniis Sanctorum Patrum; nam D. Ambrosius *D. Ambros.* lib. 1. de Virginibus ait: quod in primo etiam templo Hierosolymis legimus Virgines esse deputatas; & ex Cyrillo Ale- *Cyrill. Alex.* xandrino lib. aduersus Antropomorphitas cap. 27. vbi docet, inter templum, & altare, spatium quoddam intermedium Virginibus dicatum: & ex antiquissimis Origenes Adamantius huius traditionis *Orig. Adam.* mentionem faciens tract. 26. in Matth. ait: in Hierosolymitano templo peculiarem extitisse locum Virginibus, vt commodius diuinis orationibus vacarent: ac de beata Virgine ibidem subiungit; illam etiam, postquam genuerat Saluatorem, suam stationem, ac precationem eodem in loco cum Virginibus peregisse, quod factum, cum ab aliis reprehenderetur, Zachariam patrem Ioannis Baptistæ illam defendisse, ac dixisse: *Digna est Virginum loco, quia virgo est*, & in eius defensionem violentam mortem sustinuisse; *Matth. 23.* idque significant verba illa: *Quem occidistis inter templum, & altare*: ibi enim orta fuerat illa contentio. Refert hanc eamdem traditionem Theophilactus ad cap. 23 *Theophilact. Cyrill. Alex.* Matth. & admittit illam Cyrillus Alexãdrinus lib aduersus Antropomorphitas cap. 27. & Theophilactus in enarratione 23. cap. Matth. ait: *Habet ita narratio nobis tradita, quod locus quidam in templo fuerat, in quo stabant Virgines.* Moueor tandem ex testimonio Georgij Cedrini in com- *Cedrenus.* pendio historiarum, necnon ex auctoritate insignis, nostri sæculi, poëtæ Baptistæ Mantuani, qui lib. 1. Parthæniæ ita scripsit:

Mos erat antiquus, longum seruatus in ævum; *Baptist. Mantuan.*
Aede puellares annos includere sacra,
Aetatemque Deo seueram, primâq; dicare

Virgi-

Virgineum florem vitæ, & generare pudoris
Ingenui curam, sanctosque inducere mores;
Mox, vbi vestitum prima lanugine tempus
Venerat, in thalamos ibant, hymenæaque tecta,
Coniunctæque viris proli indulgere solebant.

Gotfr. Viter. quibus consonant carmina Gothfredi Vuerbiensis 4. p. sui Cronici.

Mos erat in templo teneras seruare puellas,
Quas ibi lege sua cum religione reseruant.

de Maria porro hæc adiicit.

Nata maris Regina Maria nouella;
In templo Domini, nocte, dieque fuit.
Creuit, & à cunctis meruit vehementer amari,
Moribus, & specie dignior absque pari.

Secundum, quod prædictam Marianæ præsentationis historiam suspectam reddere videtur, illud quidem est, quod in ea asseritur, beatam Virginem habitasse in secretiori eo templi loco, quem *Sancta sanctorum* vocitabant; hoc enim putant non solum Hæretici, sed & quidam Catholici falsum, quia, vt constat ex D. Paulo epist. ad Hebræos, soli Pontifici illud ingredi fas erat, idque semel in singulos annos; sic enim ait; *In secundo tabernaculo (id est, in Sancta sanctorum) semel in anno solus Pontifex, non sine sanguine introibat:* quod & tradidit Iosephus lib. 2. contra Appionem; non ergo, inquiunt, permitteretur Virgo in eo loco habitare, ad quem soli Pontifici accedere licebat. sed obiectio hæc facile eneruatur, si dicamus, soli Pontifici licuisse ingredi Sancta sanctorum, ex lege, ex speciali tamen priuilegio id etiam concessum fuisse Virgini; immò D. Greg. Nissen. in orat. de natiu. ex arcana quadam historia refert, D. Annam ad adorandum Sancta sanctorum ingressam fuisse, & Ecclesia Romana in officio S. Iacobi ait; *Iacobo vni licebat ingredi in Sancta sanctorum*; si ergo ob insignem horum sanctitatem permissum fuit his Sancta sanctorum ingredi, non est difficile credere, idem datum fuisse Virgini. Equidem locum illum D. Pauli de ingressu solius summi Pontificis in Sancta sanctorum, non ignorabant antiqui Patres, & tamen disertis verbis Virginem Mariam in loco illo, Sancta sanctorum, vocato, commoratam fuisse contestantur: nam Sanctus Germanus Episcopus Constantinopolitanus in sermone de præsentatione Virginis ait: *Vbi non sæpe, sed semel solum in anno sacerdos ingrediens peragebat cultus mysticos, illuc Virgo, vt ibi perpetuo maneret, à suis adducitur parentibus, vt esset in sacris gratiæ adytis. Quis vidit, aut audiuit fœminam, quæ adduceretur in intima Sancta sanctorum, ad quæ vix patet adytus hominibus, vt in eis habitet, & versetur: an non est hoc euidens demonstratio noui, & alieni operis, quod in ea futurum erat postea? ostendant nobis, qui in eam linguas mouent, & vident tamquam non videntes, vbi nam talia vnquam viderunt? puellam ex professo adduci intra tertium velum, tamquam donum, in quod nulla cadit reprehensio, vt illic habitaret, assiduè.* hæc ille. & Nicephorus lib. 1. histor. cap. 7. expresse ait: Virginem in sanctiori templi loco habitasse: *Virgo, vt res diuina, intacta, & sacrosancta templi sanctiore loco, & in adytis ipsis vinebat.* constat autem sanctiorem locum fuisse Sancta sanctorum, quod, & docent fere omnes præcitati Patres, & moralem eius rationem piè, & ingeniosè tradidit Georgius Nicomediæ Archiepiscopus in oratione de præsentia Virginis: *Oportebat, inquit, Virginem non in sanctis sanctorum tabernaculis, sed in ipso cælo cæli in prima ætate educari eam, quæ his collata, sit latior, & puritate antecellat.* Quanto autem tempore in eo loco habitauerit Virgo, per vndecim annos, respondet Euodius præcitato loco dicens: *In sanctis sanctorum traduxit annos vndecim.*

S. Germanus Episc. Constantinop. serm. de præsent. Virg.

Niceph. lib. 1 hist. cap 7.

Georg. Nicom. Archi. in orat. de præsentat.

Exod. apud Niceph. vbi supra.

Sed, nec silentio præteribo, quod hæretici nonnulli obiiciunt; in more non fuisse in veteri Testamento puellares Virgines templo dedicari, & consecrari, cum virginitas tunc in precio non esset, & matrimonium honorificum haberetur, vtpote benedictionis Dei habens pro-

promissi onem: sed falsum existimo, virginitatem eo tempore in nullo precio habitam; quia præterquam pluralitas vxorum sublata erat, certè castitas non ab vno priuato aliquo culta, & recepta erat, sed etiam à publicis cœtibus Essænorum, vt testatur Iosephus lib. de bello Iud. quos admirati sunt externi, & laudibus celebrarunt, vt auctor est Plin. lib 5. cap. 17 idque ita congruisse fieri, vt templo Virgines illæ dedicarentur, constat, tùm quod Ethnicorum templis virgines Vestales Diabolo obseruabantur, ad diuinum cultum spectabat, vt verus Deus, puritatis auctor, Virginum obsequiis in templo coleretur; tùm quia aliquod congruebat extitisse monimentum, in statu illo templi mosayci, quod typum, & figuram gereret earum Virginum, quæ in lege gratiæ peculiari voto intra Monasterij septa se concludentes, Deo consecrantur, quas D. Augustinus, *sanctimoniales*, D. Ignatius, Hieronymus, & Ambrosius, *nonnas* vocant.

Ioseph. lib. de bello iudai. *Plin. l. 5. c. 17* *S. Aug. in Ps. 95. ver. 2.* *D. Ignat. ep. ad Antioch.* *Ambr. lib. 3. de Virgin. t. 1*

Sed iam alia ex Patribus subiungamus, quæ, & præsentationem Virginis, & vitam, quam agebat in templo, demonstrent. In primis S. Germanus affirmat, beatam Annam voto nuncupato partum suum tẽplo dedicasse; vouerat enim, oblaturam Deo filiam diuinitus ei datam, & ad implendum votum suum, Virginem Deo præsentauit. & Niceph lib. 1. histor. cap. 7. inquit: *Promissionem mater Anna adimplet, & in templum ascendens iuxta votum eam Deo consecrat.* & D. Gregor. Nissen. orat. de natiu. Christi, ex arcana quadam historia scribit: *Non cunctata est Anna eam ad templum adducere, & Deo reddere, ac promissum præstare*: ecce votum sub nomine promissionis expressum, ex quo sane voto meritum illius præsentationis creuisse dubium non est apud Catholicos, cum præter meritum oblationis accreuerit ei meritum impletionis voti. Deinde tradit idem S. Germanus (id referente Surio) quod sicut Simeon sacerdos adfuit in præsentatione Christi in templo, ita Zacharias, magni Baptistæ parens, beatæ Virginis præsentationi interfuit, propriisque manibus eam suscepit; magna Angelorum, & hominum astante caterua.

S. Germ. qui supra. *Surius in fest. Præsent.*

Vt tamen aliud stupendum miraculum, quod in B. Virginis præsentatione contigit, commemorem, præsupponere oportet, intra templum quindecim graduum scalam fuisse, qua ad locum præsentationis ascendebatur. Iosephus enim lib. 6. de bello Iudaico ait: *Gradus quindecim à muro, qui mulieres segregabat, ad maiorem portam ducebant*: & Arias Montanus in libro de Arcę fabrica, inquit: *Quindecim gradus, quos quidam in templo constituunt, ad quos psalmi canerentur ab Israelitis, ad sacerdotum atrium pertinuisse videntur*: Auctor ergo libri de ortu Virginis, (siue Hieronymus sit, inter cuius opera exstat, siue quisquis alius fuerit) tradit, beatam Virginem in infantili illa, ac tenera trium annorum ætate, solam absque aliquo humano iuuamine quindecim illos gradus expedite ascendisse, quod satis constat, sine speciali miraculo fieri non potuisse: verba Diui Hieronymi hæc sunt: *Erant circa Templum iuxta quindecim graduum psalmos quindecim ascensionis gradus: in horum itaque vno beatam Virginem Mariam paruulam parentes constituerunt, cumque ipsi vestimenta, quæ in itinere habuerant, exuerent, & cultioribus ex more vestibus se, & mundioribus induerent, Virgo Domini cunctos singillatim gradus sine ducentis, & leuantis manu ita ascendit, vt perfectæ ætati in hac dumtaxat causa nihil deesse putares. Iam quippe Dominus in Virginis suæ infantia magnum quid operabatur, & quanta futura esset, huius miraculi indicio præmonstrabat.* Consonant hæc aliis, quæ tradit antiquus liber de infantia Saluatoris, dum ait: *Virgo Maria tertio anno cum ablactata esset, abierunt cum ea Ioakim pater eius simul, & Anna vxor eius ad Templum Domini hostias Deo oblaturi, quindecim gradus Templi ita velociter ascendit, vt penitus retrorsum non aspiceret, nec, vt solitum est parentes requireret; vnde eius parentes pariter ambo obstupuerunt, & Tem-*

Ioseph lib 6. de bello Iud. cap. 7. *Arias Mon.* *D. Hier. siue quicunque alius auctor sit lib. de natiu Virg.* *D. Hieron.* *Antiq. lib. de infantia Saluatoris.*

pli

pli Pontifices mirati sunt. Exercitia autem, quibus in templo vacauit, ex maiorum traditione repetit Sabellius: *A prima,* inquit, *luce ad tertiam diei horam rebus diuinis peculiarem operam dabat; inde ad meridiem puellare aliquod opus obiret; sæpe & lanificio vacaret; mox autem à cibo, qui parcissimus illi erat, reliquam diei partem scripturæ sacræ lectioni sedulò impenderet; ita vt, cum rite, sanctèque cœlestia curaret, humana tamen non despiceret, virumque munus Marthæ, & Magdalenæ complexa.* His non dissimilia tradit D. Hieronymus in quadam epistola ad Heliodorum, ait enim; *Beata Virgo etiam in pueritia, & adolescentia fuit, quando in Templo morabatur cum aliis puellis suis coæuis, vitam suam valde ordinatam ducebat: nam à mane vsque ad tertiam orationibus insistebat; à tertia verò vsque ad nonam operi manuum intendebat; à nona vero adhuc orationem suam incipiebat, à qua non recedebat, quousque illi Angelus appareret, de cuius manu escam accipere solebat, & sic semper melius in Dei amore proficiebat:* Porrò beatam Virginem in Templo cœlitus angelico ministerio fuisse enutritam cibo, tradunt Cedrinus, & Georgius Nicomediensis, & indicat Ambrosius; ac propriis oculis conspexisse Angelum cibum Virgini deferentem, Zachariam Ioannis Baptistæ patrem, auctor est Pantoleon apud Metaphrastem. Quod, ne cuipiam creditu difficile sit, aut illud in dubium reuocet, meminerit in primis, idipsum non semel contigisse Abbati Apollo, qui sub Theodosio maiore vixit apud hęremitas, cum enim ille sacris precibus dies, ac noctes intentus esset, Angelus de more ei nutrimentum afferebat: nec non etiam de Abbate Nuph simile quidpiam commemorat, qui cum nullius omnino rei, præterquam Dei desiderio teneretur, nullo alio cibo, nisi cælesti ab Angelo suppeditato, vtebatur & simile aliud legimus de Elia, & de Sancto Paulo heremita, qui ministerio corui diuinitus eis panem deferentis alebantur. Deinde legat incredulus Georgium Nicomediensem, qui homilia de oblatione Virginis in templo hæc script: *Tu autem ô homo,* inquit, *admirabilem, & nouam in Templo viuendi rationem audiens Virginis, noli de eo dubitare, noli examinare ratione ea, quæ capere non potest cogitatio. Vides ipsum Dei Verbum modo ineffabili habitasse in eius vtero, & contendes, fuerine alimentum, quo nempe Maria vesceretur, materiale, an expers materiæ? vides paterno consilio spiritus in ea adumbrationem, & de ministerio Angelorum dubitas? nihil est dubium exhis, quæ sunt castissimæ Virginis, ex eius magnalibus nihil est, quod non sit conueniens; omnia à veritate ipsa sint confirmata; oportebat enim diuinum Tabernaculum augeri talibus ascensionibus; oportebat, agnam immaculatam tali excipi conuiuio, talibus cibis excitari.*

Tabell lib. 2. cap. 4. & 1. & lib 3. c. 4.

D. Hieron.

Cedrin. in cõpend. histor. Georg Nicomed. hom. de oblat. virg. in templo. D. Amb. li. 2. de Virgin. Metaphrastes de Præsentat. Virg.

Pal. in hist. Cassiorũ, & refert Caniss. li. 1. de Deip. cap. 13.

Georg. Nicomed. hom de oblat. Virg. in templo.

Tandem Cedrinus in compendio historiarũ, refertq; illud Canisius, & acceptat lib. 1. de Deip. cap. 13. quod cũ beata Virgo ad annum ætatis suæ duodecimum peruenisset, media nocte piis precationibus incumbens, quarum semper fuit studiosissima, vocem hanc diuinitus audiuit: *Paries filium meum;* quam reuelationem, ait, Virginem nemini patefecisse ante Christi Domini in cœlos ascensum. sed illud fateor, non omnino certam apud me reddit hanc reuelationem, quod Virginis turbatio, & eius cogitatio, & interrogatio in annunciatione, illius mysterij ignaram antea esse ostendant; vnde Patres ab Angelo illud didicisse communi consensu autumant. Dixi tamen, notanter, *non omnino certa,* quia hæc, quæ adduxi, non probant omnino incertam: turbatio enim, & cogitatio illa Virginis non erat de partu, sed de salutatione. Angelus enim tunc, nihil de filij conceptione edixerat, vnde Lucas ait: *Turbata est in sermone eius, & cogitabat, qualis esset ista salutatio:* interrogatio vero Virginis post filij Dei conceptionem sibi ab Angelo nunciatam, nihil etiam obest; quia ibi non interrogauit de substantia ipsius mysterij, quod iam prænouerat

Cedrin. in cõpend. histor. Caniss. li 1. de Deip. c. 13.

Patres super 1. Luc.

Luc. 1.

Ibid.

in illa esse celebrandum, sed de modo illius absque virili opera, vt clarè indicant verba illa: *Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco?* Refert autem S Bonaventura: Beatam Virginem cuidam deuotæ fœminæ reuelasse, quotidie in templo hæc septem à Deo postulasse dona; primum, vt condignaretur sibi conferre vberrimam gratiam, qua illum ex toto corde diligeret; secundum, vt amaret proximum sicut seipsam, & omnia illa, quæ à Deo amantur; tertium, vt ea omnia odio haberet, quæ Deus detestatur; quartum, vt conferret sibi humilitatem, patientiam, ac reliquas virtutes, quibus gratam magis illam redderet in oculis suis; quintum, vt liceret sibi hac felici sorte frui, vt videret, & coleret Virginem filium Dei paritu-ram; sextum, vt præstaret ei promptam obedientiam ad perfectè obediendum Pontifici, qui in templo præsidebat; septimum tandem, vt conseruare dignaretur Templum, & eius ministros, ac vniuersum populum, vt illi perpetuo inseruiret.

D. Bonau. in opusc. de vita Christi c. 3.

HOMILIA II.

De solemni comitatu, quo beata Virgo in Templo à parentibus suis fuit præsentata, ac Deo oblata: vbi de recta filiorum educatione pulchra multa differuntur, acriterque reprehenduntur parentes filiis, seu filiabus suis cœlibatum, aut vitam religiosam prohibentes.

Matth. 1.

VAMVIS prima facie hodierno Præsentationis Virginis festo, Matthæi Euangelium, quod solum nudam quamdam antiquorum Patrum nomenclaturam continet, minime congruere videatur, mihi tamen nullum illo aptius, atque conuenientius Præsentationi Virginis in Templo Ecclesiam canere potuisse videtur. Sicut enim moris inoleuit in cutiis Regum, vt, cum in palatium regale nobilis aliqua fœmina denuo introducitur, magna nobilium virorum eam stipante caterua, honorificè deducatur: vti etiam cum Regina Hispaniarum Regi nubenda ex Germania, vel Gallia proficiscitur, non pauci Principes, ac viri clarissimi, quoadusque ad Hispaniarum Regis præsentiam veniat, concomitantur: non secus quidem, cum hodierna die nobilissima fœmina Maria *ex semine Abrahæ, orta de Tribu Iuda, clara ex stirpe Dauid* in palatium cœlestis regis ingreditur, & velut Regina sponsa cœlesti sponso publico ritu nubenda sit, non incedit sola, sed illam honoris gratia concomitatur insignis Patriarcharum cœtus, quorum primum cõnumerat sacer Euangelista Abraham: comitatur potentissimorum Regum laudabilis numerus; quatuordecim enim enumerat Matthæus inter quos primum fert Dauid: comitatur Prophetarum laudabilis numerus, ac fortissimorum Ducum inuincibilis exercitus, vt non immeritò posset tunc dici, quod de mystica illa Arca B. Virginem adumbrante 1. Paralip. legimus: *Dauid cum cantoribus deducebat Arcam fœderis cum iubilo*: merito ergo sancta mater Ecclesia Euangelium prætens, viros clarissimos regiæ prosapiæ Mariæ continens, in festo Præsentationis canit, vt omnes illi mystice concomitentur regiam virginem in regale Templi palatium ingredientem. Sed præter hunc mysticum comitatum, adfuit & alia clarissima Angelorum, & hominum; Angelorum quidem, quia (vt D. Bernardus attestatur) *Adfuit Virgini Angelorum protectio; assidebant enim illi innumerabiles multitudines Angelorum in eius protectione, piè etenim credo, quod plurimas legiones habuit Angelorum ad custodiam*, cum & Eliseus, vt legitur 4. Regum 6. Angelorum multitudinem habuerit ad sui defensionem. Hominum etiam clarissimorum celeberi comitatu fuisse in Templum deductam, auctor est S. Germanus,

2. Paral. 1.

D. Bern. Ser. de Assumpt. tom. 2.

4. Reg. 6.

S. Germ. ser. de Præs. Vir.

manus, qui beatam Annam Virginis matrem in hunc modum loquentem introducit: *Vota mea reddo Domino, quæ distinxerunt labia mea, & Virginum cateruas coegi cum lampadibus, & conuocaui sacerdotes, congregaui cognatos meos, omnibus dicens: Congratulamini mihi, quod hodie mater, & productrix effecta sum non Regi terreno meam offerens filiam, sed Deo cœlesti.* hactenus sanctus Germanus. Specialiter tamen de die

Geor. Nicom. Archiep. Surius.

Præsentationis Georgius Nicomediensis Archiepiscopus, vt refert Surius tom. 1. Angelorum chorum Virginem ad Templum comitatum esse ait: vnde Gregorius Archiepiscopus Nicomediæ, oratione de exitu sanctissimæ Dominæ Dei parentis, quando fuit oblata in templo, excellentiam huius doni admirans, ad templum ipsum quasi rationis particeps esset, in hunc modum alloquitur: *Dilata atria ad excipiendam latiorem, quæ sub aspectum cadere, & non cadere conspecta est creatam naturam, in qua comprehensus, qui comprehendi non potest, vitij latitudinem redegit in angustissimum.*

Illud in hac oblatione ad humanos mores componendos primo loco expendendum occurrit, quod parentes Virginis sollicitam curam adhibuerunt, in reddendo Domino votum, quod ei polliciti fuerant; prolem videlicet suam Templo dicaturi. Nouerant enim illud Ecclesiastici:

Eccles. 5.

Si quid vouisti Deo, ne moreris reddere, displicet enim ei infidelis, & stulta promissio: vnde Salomon Prouerb. 25. vouentem infidelem in reddendo vota sua eleganter comparauit nubi pluuiam promittenti, sed numquam illam exhibenti:

Prouerb. 25.

Nubes, & ventus, & pluuiæ non sequentes, vir gloriosus, & promissa non complens: alludit ad id, quod frequenter accidit; persæpe enim apparet nubes caliginosa, à qua, dices, terram copiosè fore irrigandam; postea tamē tantā portendit siccitatē, vt nō nisi ventū, tonitruū, & fulgur reddat: ad eū modū multi feruēti animo magna vota emittentes, postea verò nihil implētes, quasi mēdaces nubes esse perhibētur, hos persimiles existimo illis, qui versus fontē ad hauriendā aquā pergentes, postquam vrnā impleuerunt, continuò fonti nullā eius rationem habentes, terga vertunt: sic ingrati homines ad diuinæ largitatis perennem fontem accedentes, postquā desiderij sui cōplementum obtinent, ab illo inexhausto fonte bona, quæ appetierant, haurientes, continuò ingratitudinis vitio torpentes, diuino huic, ac perenni fonti terga vertunt, de quorum hominum genere Deus conqueritur dicens: *verterunt ad me tergum, & non faciem:* non sic certè.

Ierem. 2.

Illud existimo interesse discrimen inter *propositum* nudum, & *votum* aliquid efficiendi in Dei honorem, quod inter glaciem, & crystallum; sicut enim glacies calore illam inuadēte in labilem aquam resoluitur, crystallus autem, etiamsi vehementer incalescat, soliditatem suam retinet, nullamque in aquam iacturam resolutionis patitur; sic propositum nudum eius naturæ est, vt velut glacies facile à proponentis voluntate dissoluatur; at voti obligatio eam sortitur conditionem, & naturam, vt instar solidissimi crystalli, vouentis voluntatem in bono firmiorem, ac solidiorem, & ad obseruantiam diuinæ legis proniorem reddat; vnde Ionas dicebat: *Ego autem quæcumque voui, reddam pro salute Domino:* idque probè etiam agnoscentes Virginis parentes, postquā ab illo diuinæ largitatis fonte desideratam prolem hauserāt, quo citius potuerunt, voti sui, velut solidissimi instar crystalli, obseruatores, illā Domino in Templo obtulerūt. Genebrardus in sua Chronographia cōmemorat, quod Antiochus Sedetes præstantem Taurum cornibus auro ductili obtectis, bdelliis, omniq; precioſorum lapidū genere cinctum, purpureo panno, & summi precij ornamentis opertum, cum vasis aureis, & argenteis aromatum plenis, in Hierosolymitanum Templum misit: præclarum sanè sacrificium, quo (vt nonnulli asseuerant) præclarius tēplum numquam viderat: at in comparatione huius, quod hodierna

Ionā. c. 2.

Genebr. lib. 2 in sua Chrō.

dierna die Anna offert in templum, longè inferius; non enim taurum purpura, auro, gemmis, & similibus ornatum, sed cunctis Seraphim puriorem, ac præstantiorem Virginem, aurea charitate, purpurea patientia, sapphirina virginitate, smaragdina humilitate, aromatica oratione, ac fulgentibus aliorum cœlestium donorum pyropis ornatam, in templo Altissimo offert.

Iudi. 11. Sacra Scriptura commemorat in lib. Iudicum, Iephte filiam suam virginem in holocaustum Domino mactasse, quod in hunc modum contigit. Cum ipse proficisceretur ad bellum contra filios Ammon, votum vouit Domino, quod si victor euasisset, primum, quod egrederetur de domo sua, & illi occurreret, illud ipsum occidẽs offerret Domino: accidit autem, quod ei victoriam reportanti, & in domum suam reuertenti occurrit vnica filia, quam obtulit Domino in holocaustum, peracto duorum mensium tempore, quo ipsa suam deplorauit virginitatem: non dissimiliter Ioakim vir beatæ Annæ post multum temporis elapsum à matrimonio inito, cum illa nullam prolem habuisset, hoc votum Deo vouit, quod si sterilitatis, & infœcunditatis difficultatem vinceret, per prolis generationem, primum, quod occurreret ei de domo sua, hoc est, primum fœtum, qui de vtero Annæ prodiret, Domino offerret, vt in Templo ei deseruiret: accidit, vt deuicta naturalis infœcunditatis difficultate, primum, quod illi occurrit, fuit beatissima Virgo, vnica patri suo, sicut filia Iephte, & illam, vt pollicitus fuerat, ætatis trium annorum in tẽplo obtulit Domino. Solũ id in hac historia inuenio discriminis, quod præterquam Iephte, vt dixit D. Hieronymus in eum locum, in vouendo fuit imprudens, & in implendo impius; Anna verò in vouendo, fuit sapiens, & in implendo religiosa; præter hoc (inquam) illud agnosco discrimen, quod & in commendatione Virginis cedit, quod filia illa Iephte suam virginitatem deplorauit, quia maledictæ erant steriles; at beatissima Virgo nõ solũ suã virginitatẽ nõ plãxit, sed summo iubilo eã semper illæsam seruauit, nec sterilitatis maledictionem sustinuit, quæ gaudia Matris habuit cum virginitatis pudore coniuncta.

D. Hieron.

Sed præter istam Iephte historiã, aliam lego Annæ matris Samuelis in principio libri primi Regum, quæ adamussim adumbrat hanc, quam beata Anna Virginis oblationem in templo fecit, cuius, & meminit sanctus Gregorius Nissænus, & Nicæphorus. Ambæ istæ fœminæ erant nuptæ, ambæ steriles, ambæ ob sterelitatem afflictæ, ambæ in tẽplo Dei frequentes, ambæ prolem suam Deo offerre promiserunt, ambæ precibus à Deo fœcunditatem efflagitarunt, ambæ illam impetrãdi firmissima fiducia, & spe non caruerunt, ambæ desiderij sui complementum obtinentes, partum suum felicitet ediderunt, ambæ tandem prolem suam Domino in Templo religiosè obtulerũt, atque sacrarunt. Quod si S. Chrysostomus de oblatione illius primæ Annæ matris Samuelis filium suum in Templo offerentis, dixit: *Suorum viscerum facta est immolatrix*, quid quæso dicendum arbitramur de hac nostra celebrioti Anna, offerente Deo vnicam filiam dilectissimam, ac Dei Matrem futuram? Ausim dicere, meritum eius Abrahæ merito inferius non fuisse: immò si oblationẽ eius ex rei oblatæ excellentia pensemus, tanto Annæ oblatio oblationẽ Abrahæ excelluit, quanto Virginis sanctitas Isaac sanctitatem superauit. Facta quidem hac oblatione contemplor Virginis parentes verba illa 1. Paralip. 29. sibi vsurpasse: *Cuncta, quæ in cœlo sunt, & in terra, tua sunt, tuũ Domine regnum, & tu es super omnes principes; tua sunt omnia, & quæ de manu tua accepimus, dedimus tibi: respice Domine de domo sanctã tua in nos, & inclina aurem tuam, & exaudi nos; aperi oculos tuos, & vide &c.*

Greg. Nyss. ser. de nativ. Christi. Niceph. lib. 1. cap. 7. *S. Chrysost. hom. de An. tom. 1.* *Gen. 22.*

Atque ex hac religiosa B. Annæ obseruantia, duo valde vtilia documenta omnes parentes elicere moneo; primum,

vt.

vt filios, ac filias suas, non profanè, sed piè, ac religiosè instituendi solicitam curam habeant; sunt enim non pauci parentes, de quibus Dauid dixit: *Quorum filij, sicut nouellæ plantationes in iuuentute sua: filiæ eorũ compositæ, circumornatæ, vt similitudo Templi*: quasi diceret; quorum filij & filiæ propter prauam parentem educationem, nihil aliud curant, quàm externum amictus splẽdorem, cui adeò vacant, vt simulacrorũ, ac imaginum Templi ornatum longo interuallo excellant: Heu, cum præcipuam curã in eorum animis rectè instituendis adhibere deberent, totam in exornandis eorum corporibus misere, ac vane impendunt. vnde illis meritò dixit Chrysostomus: *Desiderant valere illos in hoc sæculo, & curant quid passuri sunt in alio.* Antiqui certè Gentiles non ignorarunt, quantum vtilitatis bona filiorum institutio secum afferret; nam de Philippo Macedonum Rege narrat Plutarchus, non tàm gaudisum fuisse ob natale filij sui Alexandri, quàm quod eo tempore nasci cõtigisset, quo illi Aristotelem Philosophiæ Principem in Magistrum, ac pædagogum adhibere poterat. Plutarchus deinde in suis moralibus non longè ab ea Spiritus sancti sententia recedens: *Tu virga percuties eum, & animam eius de inferno liberabis:* eruditè satis dixit, quod sicut nouella arboris planta in sinistram partem deflectente, si in principio eius obliquitati non obstes, postea in dies magis in obliquitate sua inueteraſcit, & ad rectitudinem recipiendam ineptior redditur: Et quemadmodum quantumcumque tellus fœcundissima sit, si aratri ferro eam non proscindas, aut ligone effodias, nullum frumenti fructum tibi referet; & sicut ferox, & indomitus equus, nisi eius maxillas in camo constringas, & pungenti calcaris aculeo effrenem eius petulantiam compescas, ferocitatem nunquam amittit: ac tandem, sicut in cera molli facilè sigilli figura imprimitur, si tamen illa nimium induruerit, difficillimè sigillarem imaginem in se recipit; Non dissimiliter, si vos, ô parentes, filios vestros in infantia, in pueritia; immò, & iuuentute in sinistram partem deflectentes, bonæ institutionis virtute non dirigitis, si acri verborum increpatione lasciuientes eorum appetitus non proscinditis, si ferrea correctionis virga effrenatam eorum viuendi consuetudinem imperiosè nõ coërcetis; ac tandem, si id opus fuerit, variis suppliciis induratos eorum animos non emolliuis, vosmetipsos, & illos in æternæ damnationis baratrum præcipites fertis; experientia enim satis exploratum habemus illam tritam valde Horatij sententiam: *Horatius.*

Quo semel est imbuta recens, seruabit odorẽ
Testa diu:

vnde de celebri illo Lacedæmoniorum legislatore Lycurgo legimus (id referente Plutarcho) quod vehementer Lacedæmonibus suadere desiderans, quantum à pueritia ipsa, bona filiorum institutio interesset, vt deinceps in iuuentute, & senectute bonorum operum fructus producerent, duos canes catulos hac industria educauit, vnum in culina inter tripodes, cacabos, & sartagines; alterum verò in in agresti sylua in venationibus; postea verò Lacedæmoniis in vnum congregatis, propositis in medio Theatri cacabo, seu olla carne cocta plena, ac lepore hac, & illac circumcursante, canes illos in cõspectu eorum produxit; quorum in culina inter cacabos, & ollas educatus, nihili faciens leporem, continuò cacabum, seu ollam festinus inuasit; alter verò in rure, venationi vacans, enutritus, confestim leporem, spreta ollæ carne, insectari cœpit. Ecce ergò, inquit tunc Lycurgus, ô Lacedæmonij, adamussim expressum commodum bonę, & nocumentum prauæ filiorum institutionis; qualis enim illa fuerit in pueritia, tales procul dubio pariet fructus in iuuentute, & senectute. Sed, quid opus est Ethnicorum exemplis, vbi sacra, ac diuina suppetunt documẽta? Cùm enim Deus in Leuitico præcepit *Leuit. 1.*

Psalm. 145.

D. Chrysost. opere imp. hom. 35. in Matth. 2.

Plutarch. de Philip. Mac. Rege.

Plutarch. vbi suprà.

Plutarch. in suis mor. Prou. 23.

Psalm. 31.

sibi offerri agnos anniculos; & in libro Numerorum iussit, vt vitula ei in oblationem daretur, quæ nunquam portauerit iugum; quid aliud parentes docet, nisi, vt filios suos diuinis obsequiis à puritia sua mancipare satagant, antequam peccati, aut Satanæ iugo subesse assuefiãt? *Apocal. 12.* vt enim testatur D. Ioannes, ipse vidit, quod Draco mulieris partũ apertis faucibus expectabat, vt continuò illum deuoraret; quod non obscurè indicat, quàm solicita, ac diligenti cura opus sit parentibus, ne filij eorum, antiqui serpentis veneno in pueritia inficiantur. Cùm etiam in Deuteronom. hoc mandatum *Deut. 21.* Deus promulgare fecit: *Si genuerit homo filium contumacem, ac proteruum, qui non audiat patris, aut matris imperium, & coërcitus obedire contempserit, apprehendent eum, & ducent ad seniores ciuitatis illius, dicentque ad eos; filius iste noster proteruus, & contumax est, &c, comessationibus vacat &c. lapidibus eum obruet populus ciuitatis, & morietur, vt auferatis malum de medio vestri*: quid aliud hoc supplicij genus indicat, nisi quantum nocumenti peruersa pariat filiorum educatio, ac licentiosa eorum viuendi ratio? Percutite ergo parentes correctionis virga filios vestros, alioquin illi grauiore supplicij virga vos ipsos afficient? Vt enim narrant Alexander ab Alexandro, & Iouianus Pontanus; cum quadam matre filij sui domestica quædam, ac modica furta non increpante, ille externa alia grauiora commisisset, ob quæ suspendio adiudicatus fuit; dum ad supplicij locum duceretur, fingens se matri, quam in itinere offendit, secreti quidpiam dicere velle, auri eius os admouens, aurem dentibus euulsit, hæc continuò proferens: si ob minora illa, ac puerilia furta me durè increpasses, in grauiora non incidissem, nec ad hoc supplicij genus venirem. & S. Bernardinus sermon. 17 de Euangelio æterno, simile quidpiam de alio commemorans, qui dentium morsu nasum patri amputauit, subiungit, quod audiens id prudens quę-

Alexan. ab Alexandro l. 1. genial. dierum c. 1. Pontan. l. 1. de liber. c. 9.

Ierem. 7. Patres succendunt ignem, & mulieres cõspergunt adipe, vt faciant placentas.

S. Bern. ser. 17. de Euãg. æterno.

dam mater, acriter increpans filios, ac latera eorum tundens, dicebat: non mihi nasum amputabitis. longè quidẽ ab hoc periculo aberant celebertimi illi duo antiqui patres, Iob, & Tobias, quorum primus sacrificium offerebat Deo: *Ne forte peccauerint filij mei*: vt ipse aiebat: secundus verò filium suum hac pietate instruebat: *Omnibus diebus vitæ tuæ in mente habeto Deum, & caue, ne aliquando peccato consentias, & præterimittas præcepta Dei tui*... quod si hæc, & similia bona documenta præstantes (vt credibile est) sanctus Noë, & Dauid, ille à duobus filiis derisus; hic ab Absalone acri persecutione infestatus fuit, quid quæso mali peruerse educati filij aduersus parentes non molientur? Vnde Incognitus super Psalmum 143. in illa verba iam præcitata: *filij tui sicut nouellæ*: ait: *à filijs tuis caue, si filijs abundas, & non diuitijs filiorum amore, miser es, si filijs abundes, & diuitijs, insidiatores illos habes; quia quanto ditior es, quantoq; potentior, tanto amplius insidiantur vitæ tuæ, & mortem tuam quærunt.*

Iob. 50.

Tob. 4.

Genes. 9.

2. Reg. 15.

Psal. 143

Secundum documentum, quod expia, ac religiosa Annæ oblatione parentes colligere debent, illud esse arbitror, quod inurbanitatem eorum apertissimè damnat; qui Deo prolem suam oblaturi, ex filiis quidem ingenio hebetiorem, & corpore deformiorem, ex filiabus verò facie turpiorem ei offerunt; imitatores quidem facti tùm antiqui illius Chaim, qui imbecilliora, ac deteriora Deo offerebat, tùm illorum, de quibus ait Matthæus, quod obtulerunt Christo omnes malè habentes. Reuocate quæso, ò parentes, in memoriam, quod præcipiens Deus olim animantium primogenita sibi immolari, asinum excepit, dicens: *Primogenitum asinæ mutabis oue*: quid quæ liud primogentius asinæ, quod inter o nia animalia insipientissimum, & stolidissimum est, significat, nisi stolidum, & insipientem filium, quem Deus tãquam statui religionis monastico ineptum minimè sibi offerri desiderat? immò, si rem altius

Exod. 34.

Matth. 14.

alius patres cõsiderent, facilè reperient, nullam viuendi rationem magis prudentia, immò, & sapientia indigere, quàm monasticam; vbi, cum tanta sit conditionum, & ingeniorum diuersitas, difficillimum est omnibus coaptari, vt Paulinum illud documentum impleatur: *Omnibus omnia factus sum*: Quid quod ad sustinendum superbum, aut imprudentem Prælatum non solum insigni patientia, sed & singularissima opus sit prudentia, qua certè stolidi, & insipientes homines omninò carent. Sed, & parentes, qui facie, & corpore turpiorem filiam Deo cõsecrant, meminisse deberent, quod Deus olim etiam animalia, quę sibi offerebantur, volebat esse pulchra, & omnis maculæ expertia. vnde in Leuitico ait: *Si de bobus voluerit offerre, marem, siue fœminam, immaculatum offerret Domino*: & apud Ezechielem: *Offeres vitulum de armento, immaculatum*. hæc quidem omnia (vt ait Apostolus) *in figuris contingebant illis*: significare enim per illa Deus intendebat, pretiosiora, atque pulchriora, non deformiora, sibi esse offerenda, vt primus ille munerum oblator Abel nos docuit, sacra Scriptura testante, quod de adipibus gregis sui obtulit Deo, ob quod meruit id, quod statim facer textus subiunxit: *Et respexit Dominus ad Abel, & ad munera eius: ad Chaim verò, & ad munera illius non respexit*, vtpotè, quia de adipibus non erant, sed de deterioribus.

1 Cor. 9.
Leuit. 3.
Ezech. 43.
Genes. 4.

Tandem singularis hæc amborum parentum B. Virginis cura de offerenda illa in templo, clamat aduersus parentes, qui filijs, aut filiabus suis religiosam vitam, aut cælibatus statum prohibent hos, quæso, non me, sed priscos Ecclesiæ Patres audiant, quid in hoc genere argumenti edixerint; D. Ambrosius sic eos alloquitur: *Si hominem amarent filiæ vestræ, per legem possent eligere quem vellent; quibus igitur hominem eligere licet, Deum non licet? bonum est, si Virgini studia parentum, quasi* D. Hieronym. *statua, vt oris aspirent*: D. Hieronymus ad Euriam, sic aduersus parentes excandescit: *filij magis sunt Christi, cui renascuntur; non es eius, cui nata es, sed cui renata, & qui te grandi precio redemit sanguine suo*: videns etiam D. Hieronymus amorem parentũ erga filios esse absque prudentia, & scientia, subdit: *Pium parentis amorem intellige, cui, vt amorem in te tribuam, amoris scientiam non concedo*: parentes quidem illos non diffiteor eam habere, qui filios religiosæ, sanctæque vitæ mancipare sciunt; qua scientia illi sine dubio carent, qui mundi mancipia magis fieri eligunt, quàm religiosæ vitæ se tradere. Consonant his omnibus egregia, quæ cecinit carmina Gregorius Nazianzenus:

D. Ambros.
D. Hieronym.

Gregor. Nazian.

Vos ego conuerso iam nũc sermone parentes,
Alloquor, in quorũ manib. iacet, arbitrioq;
Gloria virgineæ, vel fœda infamia prolis,
Ac simul ad charos, etiam dabo dicta propinquos.
Et quibus ætatis commissa est cura tenellæ.
Haud decet, haud fas est, magni figmenta parentes,
Cogere.
Nemo igitur stolidæ vanissima gaudia carnis
Dum sequitur, Christique flagrat amore, puellam,
Inuitam ad thalamos reuocet, veneremque molestam,
Ac velut hærentem saxo affixumq; rigenti,
Polydon, aut volucrẽ tentet depellere nido.

Quod si hæc parentes non terreant, terrere, ac contremiscere faciat sacrosancti Concilij Tridentini Decretum, anathemate damnans sessione 25. cap. 18. parentes, vel consanguineos, vel quoscunque alios, tàm laicos, quàm ecclesiasticos, qui alicuius fœminæ voluntatem accipiendi habitum religiosum, vel votum castitatis emittendi, quoquo modo impedierint. Quod si neque spiritualem pœnam expauescant, temporalem saltem pertimescant, quia, vt experientia non semel comprobauit, huiusmodi parentes Deus è vita tollit, vt filijs ad capessendũ sanctius vitæ genus tollat impedimentum: vnde D. Ambrosius referens, Virginem quandam, quæ altari hærebat, cum ei à quodam diceretur: *Si pater tuus Virg.* *Concil. Trid. sess. 25. c. 18.*

D. Ambros. libr. 1. de

viueret,

viueret, innuptam te manere pateretur ? ait, continuò respondisse : *Ideo fortassè defecit, ne quis impedimentum posset afferre.* Quid plura: meminerint quæso parentes religiosæ vitæ, aut cœnobatus statum filiis

Exod. 5. suis prohibentes, persimiles exsistere tùm Pharaoni, & reliquis AEgyptiis prohibẽtibus Israelitis exitum à captiuitate AEgyptiaca, & ingressum in terram promissionis;

Matth. 2. tùm etiam impio Herodi, quia sicut ille Christum recèns natum acriter persequutus fuit, ita ipsi eundem in animis filiorũ per propositum vitæ religiosæ recèns conceptum herodiana crudelitate enecare contendunt. Meminerint

D. Hieron. deinde D. Hieronymum aduersus Heluidium tàm piè, quàm acutè dixisse : *Virgines fructus esse nuptiarum; vnde meritò sterviles se putare debent, si fructum hunc non producant, fœcundos verò, cum qui virginitatem*

D. Hieron. *colant; filios, filiasque protulerint* : immò addit D. Hieronymus pro sua insigni pietate in epistola ad Furiam, parentes non implere mensuram nominis patris, aut matris, dum filios, aut filias Deo nõ consecrant : *Pater*, inquit, *impleat nomen suum, lætetur filiam genuisse Christo, non sæculo*: Ad extremum meminerint huiusce modi parentes, ingressum religionis suis filiis interdicentes, in extremo Dei iudicio rationem reddituros non solum peccatorum, quæ propter permanentiam in sæculo commiserunt, sed, & bonorum operum, quæ religionem ingredientes, effecturi forent, vt Regis Achàb historia admodum repræsentat. Nam 4 Reg 9 cùm

4. Reg. 9. Iehù iudex à Deo creatus esset contra impietatem Regis Achàb, eo, quòd iniustè occidisset Nabòth, ait sacer textus, Regem Achàb morte plectendum esse pro sanguine Naboth, & pro sanguine filiorum eius. & tamen certum est, nullum eius filium occidisse, ait nihilominus filiorum eius sanguinem effudisse, quia præmatura, & anticipata patris morte gerendam ab eo prolem impediuit; non secus, qui filios religiosam vitam agere prohibent, omnium bonorum fortus, quos in religione edituri essent, sibi in extremo Dei iudicio fore imputandos, certò sciant. Cui sit honor, & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA III.

Prosequitur B. Virginis Præsentationem, & oblationem ab eius parentibus in Templo factam, dum illam Deo, tanquam aureum vas preciosissimis gemmis ornatum, in diuinum eius obsequium obtulerunt.

VM Beata Virgo non solùm paritura esset Templi Dominum, sed, & propriis sanguinis sui expensis ædificatura templum illud deitatis, humanũ Christi corpus, quod, Templum ipse vocauit : *Soluite templum hoc, & iterum reædificabo illud* : nullibi aptius cõmorari debuit, quàm in templo Domini; & ideo Spiritus sanctus ad id eam inuitans, nunc ei dicebat : *Veni in hortum meum, soror mea sponsa, veni electa mea, & ponam in te thronum meum*; nunc illi suggerebat : *Audi filia, & vide, & inclina aurem tuam, & obliuiscere populum tuum, & domum patris tui, & concupiscet Rex decorem tuum*. Audiuit sanè B. Virgo Dominum sibi loquentem, &, vt audiens subaudiret, ac diuinæ vocationi citius obsecundaret, parentes suos sollicitabat, vt, quæ iam triennis esset, sanctissimæ Triadi absque vlla mora illam in templo præsentarent, debitamque Deo ipsius oblationem non vltra differrent: Marianis precibus parentes Virginis annuentes, confestim dilectissimam filiam in templum adduxerũt, preciosissimũ, & inæstimabile illud munus religiosè, & liberaliter Domino donantes. Sanè, licet Deus ditissimus sit, nec nostris indigeat muneribus, vt cecinit ipse Dauid: *Deus meus es tu, quoniam bonorum meorum non eges* : placet nihilominus ei, vt in supremi dominij illius recognitionem,

Ioan. 2. *Cant. 5.* *Psalm. 44.* *Psalm. 15.*

tionem, quæ de munificentissima eius manu accepimus, liberaliter ei tribuamus, alioquin non semel repulsam patiemur, quia, vt dixit Ouidius:

Ouid.

Ipse licet venias musis comitatus Homere. Si nihil attuleris, ibis Homere foras.

Hoc Dei ingenium, cum non ignorassent sacri Mariæ parentes, Deo placendi sitientissimi, charissimam filiam suam, velut sacrum quoddam vas, diuino ministerio aptissimum, Deo consecrarunt. Diuina eloquia referunt, Regē Balthassarem sacra Templi vasa prophanasse, dum illa in lautum conuiuium adduxit, quibus conuiuæ ad inuicem sibi vinum propinabant. Eadem sacræ Scripturæ monumenta commemorant, Menelaum vasa domus Domini diuino cultui dicata sacrilego ausu sibi vsurpasse: at parentum Virginis summa erga Dominū, & Templum illius religio eò peruenit, vt à prophanandis, vel eripiendis sacris vasibus templi, tàm longè religiosus eorum animus abesset, vt potius, præter alia munera, quæ singulis annis templo offerebāt, sacrum hoc, & animatum vas immaculatæ Virginis ad eius ministerium Deo sacrarent.

Daniel. 5.

2. Mach. 4.

Olim Ieremiæ lachrymanti ob ruinam generis humani Dominus dixit: *Descende in domum figuli, & ibi audies verba mea:* continuò ille in domum figuli se contulit, ingressusque est eo tempore, quo vas iam factum cecidit in terram: *& dissipatum est vas, quod ipse faciebat è luto manibus suis:* tūc figulus ex eodem luto, apponens illud in rota, alterum vas confinxit: *Conuersusque fecit illud vas, alterum, sicut placuerat in oculis eius, vt faceret:* Visio hæc Ieremiæ adamussim ante oculos nobis ponit instabilitatem, & fragilitatē Euæ, fortitudinemque & stabilitatem Mariæ; fecit Deus Euam, quæ vas adeò fragile fuisse noscitur, vt, Diabolicæ suasionis vento in illam flante, continuò confringeretur; peccato enim cōsentiens, subordinatio illa sensus ad rationem, quā iustitia originalis ei conferebat, pœnitus corruit: *& dissipatum est vas:* Huius vasis casus grauis adeò fuit, vt, & peccati Adæ, & posterorum illius origo fuerit: quod Ieremias considerans, non poterat à lacrymis se temperare: vt tamen Deus solaretur illum, ex eadem lutea massa generis humani aliud mirabile vas confecit, nempè beatam Virginem, per quam iactura illius primi casus mirum in modum instauraretur: vnde Ecclesiasticus eam vocauit: *Vas admirabile, opus excelsi:* & meritò quidem; est enim vas illud vnicum, in quo manna humanitatis Christi positum fuit ad seruandum illud in cibū animarum; est vas nouum Deo exhibitum, in quo sal diuinæ, ac increatæ sapientiæ ad sanandas aquas humanæ generationis, ne vltra in eis mors, & sterilitas spiritualis grassaretur, depositum fuit: est vas aureum de pecunijs Templi Domini, hoc est, ex proprijs, & potissimis Christi meritis fabricatū; est vas purissimum, ex argento ab omni peccati rubigine præseruatum; est vas mundum habens operculum diuinæ protectionis, & desuper legaturam superuentionis Spiritus sancti in eam; est vas castrorum in excelsis in firmamento cœli resplendens; est vas altissime suspensum in solio gloriæ, Domus Patris sui; est vas conflatum à fabro, sufflante in igne prunas, & proferente illud in opus suum, nempè in opus Incarnationis Christi, & redemptionis humanæ: est vas à Deo fabricatum, sicut placuerat in oculis eius, vt faceret; est vas vtile in domo Dei, in quo gloriatur Deus, qui possidet illud: tādem est *quasi vas auri solidum, ornatū omni lapide precioso:* benè quidem ait *solidum*, quia in reliquis fœminis, vt concipiant, virginitatis claustra violantur, & parturientes præ nimio dolore, quasi franguntur; beata autem Virgo instar solidissimi vasis aurei, tanta fuit soliditate prædita, vt, nec conceptus, virginitatem, nec partus, integritatis eius clausuram disrumperet, sed inuiolata potius, integerrima, ac solidissima semper maneret. Fateor hæc

Ibidem.

Ecclesiast. 43.

Exod. 16.

4. Reg. 2.

4. Reg. 12.

Prouerb. 25.

Numer. 19.

Ecclesiast. 43.

Ecclesiast. 54.

Isaiæ 22.

Isaiæ 54.

Ierem. 18.

Ecclesiast. 50.

omnia huius virginei vasis excellentiam non parum ostentare; duo tamen reliquis omnibus mirabiliorem valde illam commendant.

Primum est, quod, cum, communi Philosophorum sententia id approbante, continens maius sit suo contento, vnde, si videremus vas, quod liquorem duplo, aut quadruplo se maiorem contineret, omnes nos in magnam admirationem raperet; è contrà verò omninò hic accidit: nam, dum Deus sub humana carne delitescens angusto Virginis Mariæ vtero continetur, tantò quidem contentum est maius suo continente, quanto Creator excedit creaturam; infinitum, finitum; immensum, id, quod certis terminis circumscribitur: vnde Ecclesia Catholica tanti operis admirabunda in ea verba prorumpit: *Quibus te laudibus efferam, nescio, quia quem cœli capere non poterant, tuo gremio contulisti.* Secundum, quod valde admirabile reddit hoc factum vas, illud sanè putauerim esse, quod, sicut stupendum in omnium oculis esset, intueri vas aureum, quod vndique perfectè clausum, non minus facilè suum effunderet liquorem, quàm si re vera apertum, & absque vllo operculo esset; ita summa admiratione dignum, nemo sanæ mentis inficiabitur esse, quod cum admirabile hoc vas sacratissimæ Virginis cœlestem Ambrosiam, ac diuinum nectar increatæ sapientiæ in se contineret, clausum tamen vndequaque virginitatis clausura, facilè nihilominus illud effuderit, dum absque vllo prorsus dolore, sed potius summa animi lætitia Christum Dominum parturiit. Addit præterea Ecclesiast. vas illud admirabile ornatum esse *omni lapide pretioso*: sed, quidni ornari deberet vas, in quo seruandum erat cœleste manna Verbi diuini? nam, si, vt Diuus Paulus, tanquam vas electum, portaret nomen IESV, iuxta illud: *Vas electionis est mihi iste, vt portet nomen meum coram regibus, & gentibus*: precioſis adeò virtutum margaritis diuinus aurifex illud exornauit, consequens est, longè precioſioribus Deiparam Mariam exornasse, quæ vas electionis sibi erat, non vt, instar Pauli solùm nomen IESVS, sed ipsum Iesum, Deum verum, & hominem in vtero suo per nouem menses portaret. Est etiam & aliud mirabile excellentiæ discrimen in Paulinum, & Marianum vas, quod Paulus vas erat ad propinandum fidelibus, & infidelibus potum Euangelicæ doctrinæ; at beata Virgo vas fuit ad id, speciali Dei consilio deputatum, vt Christo infanti potum lactis vbere de cœlo pleno propinaret. In cuius figuram apud Genesim lego, Ioſephum ſpecialem quendam ſcyphum habuiſſe, in quo & bibebat, & augurabatur: *ipse est, in quo bibit Dominus meus, & in quo augurari solet*: non secus verus Ioseph, Christus Dominus, beatissimam Virginem in scyphum, & precioſiſſimum vas sibi elegit, vt in eo lacteum liquorem ebiberet, vitam quidem dantem, non mortem inferentem, instar vasis illius lacte pleni, quod Iahèl Sisaræ potandum obtulit; tùm, vt in eo, velut alter Ioseph, permulta prophetico spiritu Mariano ore promens, sapientissimè augurаretur; prout ex Cantico *Magnificat* satis liquet, qui variis propheticis oraculis scatet.

Eccl. Cathol. in offic.

Genes. 44.

Iudith. 4.

Luc. 1.

Sed iam videamus, quinam fuerint hi precioſi lapides, ac inæstimabiles gemmæ, quibus sacrum hoc Marianum vas fuit exornatum: Eas planè nobis indicarunt sanctus Hieronymus, & D. Bernardus: nam ille in epistola ad Nepotianum ait: *Vis scire, quales Dominus quærat ornatus? habeto prudentiam, iustitiam, temperantiam, fortitudinem; his plagis cæli includere, hæc te quadriga in altum ferat, nihil hoc monili precioſius, nihil hac gemmarum varietate distinctius, & ornamento sunt, & tutamini.* hæc Diuus Hieronymus: quibus perſimilia sunt, quæ D. Bernardus scripsit, super Cantica: *Sic prudentia, sic temperãtia, sic fortitudo, & si quæ sunt virtutes aliæ, quid nisi margaritæ sunt quædã in sponsa?*

S. Hieron. epist. 32.

D. Bern. ser. 22. sup. Cant.

Beccarius in suo rediuiuo moriã.

Actor. 9.

in frontis ornatu splendore perpetuo coruscantes? diuersa ergo virtutum genera pretiosi lapides fuêre, quibus exornatum Marianum vas mirum in modum effulgebat. Aderat enim in eo Amethystus, qui animum vigilantem reddit: aderat Iaspis, virtutem habens contra incantationes; aderat Beryllus cærulei coloris, qui mitem & benignum reddit illius possessorem: aderat Calcædonius, pallidi coloris carnis mortificationem denotans: aderat Carbunculus, qui nocte splēdet, & instar ignis scintillat, charitatis ignem non obscurè designans: aderat Hiacynthus coloris cęlestis, virtutem habens somnum immittendi, manifestum contemplationis symbolum: aderat Chrysolitus, auri colorem redolens, virtute præditus contra nocturnos timores, fortitudinem animi apiè satis denotans: aderat Sardonix ad humilitatem inclinans: aderat Onychinus, tremulos faciens oculos, timoris illius manifesta imago, de quo Dauid: *Timete Dominum omnes sancti eius*: aderat Sardius, sanguinis fluxum restringens, & audacem reddens animum, virtutem animositatis adumbrans: aderat Adamas, inexpugnabilis animi imago: aderat Smaragdus, in quo viridis color, spei argumentum, effulget: aderat Topazius excitatæ iræ mitigandæ singularem vim habens: aderat Sapphirus, qui intensum sanguinis ardorem refrigerans, castitatem carnis incentiua exstinguentem perspicue significat: ac tandem (vt paucis multa comprehendam) *Omnis lapis pretiosus, operimentum eius*: Mariam enim operiebat fides Patriarcharum, spes Prophetarum, charitas Apostolorum, constantia Martyrum, sobrietas Confessorum, sapientia Doctorum, castitas Virginum, diligentia Angelorum, illuminatio Archāgelorum, quies Thronorum, magnitudo Dominationum, excellentia Principatuum, seueritas Potestatum, potentia Virtutum, scientia Cherubinorum, necnon amoris incendium, quo Seraphici spiritus inardescunt; ecce quàm bene Mariæ congruant præcitata Ecclesiastici verba: *Tanquam vas auri solidum ornatum omni lapide pretioso.* *Eccles. 50.*

Hesiodus in illa, sua secreta philosophia pulchram quandam Virginem describit à Diis summoperè dilectam, cui singuli amoris gratia singula monilia liberaliter condonarunt, Apollo Musicen, Mercurius eloquentiam, Mars fortitudinem, Venus gratiam, Minerua sapientiam, Iuno singularem venustatem: hanc Virginem tantis dotibus ornatam, *Pandoram*, hoc est, *Donum omnium Deorum*, vocitabant. alij verò addunt, illam confictam fuisse, omnium Deorum Matrem esse. hæc quidem prophana, si in sacra conuertamus, non fabulosa, sed in beata Virgine verissima comperiemus; cum tres diuinæ Personæ Mariam Deiparam summo amore prosequentes, tot cœlestibus donis illam cumularint, vt ipsamet ore suo promat: *In me gratia omnis viæ, & veritatis, in me omnis spes vitæ, & virtutis*: ac si diceret: in me primorum parentum iustitia originalis, in me columbina simplicitas Abelis: *Oculi tui columbarum*: in me somnus contemplationis Enòch: *Ne suscitetis, neque euigilare faciatis dilectam, quoadusque ipsa velit*: in me iustitia magni illius Patriarchæ Noë: *Indumento iustitiæ circumdedit me*: in me fides Abraham: *Beata, quæ credidisti, quoniam perficientur in te, quæ dicta sunt tibi à Domino*: in me tolerantia patientissimi Iob: *Stabat iuxta Crucem Iesu Mater eius*: in me insignis pudicitia Rebeccæ: *Turbata est in sermone eius*: in me pulchritudo Sarę: *Tota pulchra es amica mea*: in me prudentia Abygailis: *Et cogitabat, qualis esset ista salutatio*: in me humilitas Liæ: *Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum*: in me virginitas Sunamytidis, quam nō cognouit Rex, licet illam in coniugē accepisset: *Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco*: in me tandem solicita cura Marthæ, & ardēs amor Magdalenæ: *Dicite*

Hesiodus.

Eccles. 24.

Psalm. 32.

Eccles. 24.

Cant. 6.

Ibid.

Isaiæ 61.

Lucæ 1.

Eccles. 28.

Ioan. 19.

Lucæ 1.

Cant. 4.

Lucæ 1.

Ibid.

Cant. 2. *Dicite dilecto, quia amore langueo*: ecce, nullus lapis precioſus, nulla inæſtimabilis vnio, nulla fulgentiſſima gemma, nulla, quantumcumque orientalis, ac ſummi valoris margarita in hoc Mariano vaſo deſideratur, vt reuera deberat regiũ vas, in quo filius Dei ad incarnationem puriſſimum ſanguinem ebibit, & ad carnis aſſumptæ nutritionem, ſtis potum, vt ſuprà dicebam, bibiturus erat.

Cæterùm, ſermonem ad noſtram inſtitutionem conuertens, à vaſis tamen metaphora minimè diſcedens, Paulina

2. Tim. 2. verba in memoriam reuocare oportet: *In magna domo non ſolum ſunt vaſa aurea, & argentea, ſed, & lignea, & fictilia*: in hac autem magna domo Eccleſiæ Catholicæ iuſti ſunt vaſa argentea, & aurea, in quibus precioſiſſimum diuinæ gratiæ balſamum, ſuauiſſimum odorem efflans, reconditur; peccatores verò ſunt vaſa lutea, & fictilia, quæ nonniſi vitiorum fœces à longè fœtentes continent; illi ſunt vaſa in honorem, iſti in contumeliam, vt ait idem Paulus; illi ſunt vaſa

Ad Rom. 9. vitæ, iſti vaſa interitus: *Præparabit vaſa mortis, ſagittas ſuas ardentibus effecit:*

Pſalm. 5. *Eccleſ. 21.* illi ſunt vaſa ſolida, iſti fragilia: *Cor ſtulti, quaſi vas confractum, & omnem ſapientiam non tenebit*: illi ſunt vaſa miſericordiæ, iſti

Ierem. 50. vaſa iræ: *Aperuit Dominus theſaurum ſuum, & protulit vaſa iræ ſuæ*: illi ſunt vaſa plena, iſti vacua. Illud autem intereſt inter vas plenum, & vacuum, quod illud tactum non ſonat, iſtud autem ſi tangatur, tinnit, & perſonat: non ſecus iuſti, tanquam vaſa diuinæ gratiæ plena, ſi aduerſitatibus tangantur: *Non murmur reſonat, non querimonia*: vt apparet in Iobo,

Eccl. in offic. martyrum. *Iob. 19.* quem cum Deus lepra percuſſiſſet: *Manus Domini tetigit me*; ipſe tamen, vt ait ſacer

Iob. 1. textus: *nihil ſtultum loquutus eſt labijs ſuis contra Deum*: è contra verò peccatores, tamquam vaſa diuinæ gratiæ liquore vacua, quocumque dolore tangantur, continuò impatientiſſimis verbis crepitant, immò in blaſphemias ſacrilego auſu in magnam Chriſti iniuriam prorumpunt, cui, ob ſummam eius benignitatem, qui vaſa iræ in multa patientia ſuſtinet, ſit honor, & gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

HOMILIA IV.

Agitur de oblatione, quam ſui ipſius fecit triennis beata Virgo in templo Hieroſolymitano; & de facili aſcenſu quindecim graduum; cuius occaſione non pauca de profectu ſpirituali vtilia traduntur.

DE oblatione hucuſque, qua B. Virginis parentes illã in Templo Deo ſacrarunt, diſſeruimus, nunc oportet, vt de illa, qua eadẽ ſacerrima Virgo in infantili ſua ætate Creatori ſuo ſeipſam obtulit, ſermonem inſtituamus. Ecce ergo hodierna die præ omnibus aliis pulchris fœminis, pulcherrimam Eſther *Eſther. 9.* in conſpectu regis Aſſueri, adeoque illi placentẽ, vt ob eximium eius decorem in ſponſam ſuam eam aſſumeret: ecce regi *3. Reg. 10.* nam Sabba ſapientiſſimũ Salomonẽ adeuntẽ, ac regalem eius aulã ingredientẽ, vt & munera illi offerat, & maiora recipiat, & abditiſſima cœleſtiũ rerum arcana ſibi pandat: ecce tandem pulcherrimam *Iudit. 16.* Iudith templũ Hieroſolymitanum viſitantem, vt de victoria Holofernis debitas gratias Deo reddat. cùm enim B. Virgo in cõceptione ſua ſerpentis caput, hoc eſt peccatum originale, contriuiſſet, propter felicem hanc partam victoriam, oportebat, vt, non ſecus ac Iudith, pro gratiarum actione Hieroſolymæ Templum inuiſeret; at nõ ſolum inuiſit, ſed ſe in eius obſequiũ libentiſſime mancipauit. quod ſi, vt Diuus Gregorius dixit in moralibus: *Omne, quod datur, ex dantis mente penſatur*: non potuit Virginis oblatio, quæ ex ardentiſſima, ac ſuperſeraphica charitate

D. Greg. lib. 22. mor. cap. 12.

ritate procedebat, non illi gratissima esse. Multi quidem fructus varios, animalia, pecunias, agros, domus, preciosas vestes, argentum, & aurum, immò margaritas, & inæstimabiles lapides, ac similia alia munera Deo obtulerunt; se autem totos pauciſſimi cum Virgine se consecrarunt. Phylomela suauissimum tibi ex arbore amœna offeret canticum, si tamen extensa manu in tuam potestatem redigere velis, aufugiens, minimè se comprehendi patitur; ecce cantum obtulit, sed seipsam offerre omnino renuit: Virgo se totam tradidit, excepit nihil. Vnde si eam etiam conferamus cum illis, qui perfectam, & apostolicam vitæ rationem sectantes, se totos Deo obtulerunt, illud inter eos, & beatam Virginem interesse reperiemus, quod illi sacrificium, Maria sui holocaustum obtulit: alij enim, cum aliquando peccauerint: quia *nemo sine crimine vivit, &: In multis offendimus omnes*: aliquid sibi retinuerunt, illud scilicet, cui inordinatè adhæserunt; beata autem Virgo, quæ nullo terreno affectu commutabili bono vmquam adhæsit, nihil sui sibi reseruauit, sed totam, ac totaliter, vt ita loquar, in holocaustum, id est, totum cōbustum, Creatori suo se obtulit: Quod si *hilarem datorem diligit Deus*: non potuit non pergrata eidem extitisse Virginis oblatio, Germano Archiepiscopo in oratione de oblatione Deiparę dicente: *Puella autem valde lætans, & exultans ibat in templum Dei tamquam in thalamum.* Deinde, si antiquum prouerbium habet: *qui cito dat, bis dat*: quæ tàm cito in infantia sua se donauit, millies quidem dedit: Abraham centum, & viginti annos compleuerat, cum Isaac filium suum Deo obtulit; at beata Virgo triennis tantum (vt tradunt Nicephorus, sanctus Germanus, Diuus Bonauentura, & Gregorius Nissæ-nus) seipsam Deo in perpetuum consecrauit. Quam celeritatem (vt non semel alibi adnotaui) non obscurè significauit visio illa Ioannis, cum pedibus beatæ Virginis lunam subesse vidit; inter omnes namq; planetas Luna breuiori tempore cursum suum peragit: ad eundem enim, vnde moueri cœpit, punctum redit Saturnus post annos triginta, Iuppiter post duodecim, Mars post duos, Sol post trecentos sexaginta quinque dies, & aliquot horas; Venus, & Mercurius idem fere tempus insumunt; at Luna viginti septem diebus, & paucis horis totam sphæram velocissimo cursu percurrit: ad eundem modum ex hominibus, multi Saturno similes, qui quo celsiorem dignitatis locum obtinent, eo ad dignitatis cursum segniores sunt; alij religiosiores, breui, instar Iouis, tempore, cursum absoluunt; alij perfectiorem vitæ statum profitentes, instar Solis, Veneris, & Martis viam mandatorum Dei citius, ac velocius currunt; at Virgo sanctissima, velut Luna, totam illam sanctitatis sphæram, quæ futuræ Matri Dei necessaria erat, velocissimo omnium motu cucurrit; cuius non leue argumentū, nec obscurum indicium existimauerim, quod (vt præcitati Patres tradiderunt) quindecim illos scalæ Templi gradus sine alicuius iuuamine supra tam infantilis corporis facultatem, cum magna omnium astantium admiratione ascenderit; est enim exploratissimum, ipsa experientia id probante, vt quę in infantia accidunt, eorum, quæ postea futura sunt; præsagia quædam, ac pronostica signa sint. Zoroastes enim, qui ridens natus est, futuræ alacritatis, & lætitiæ, qua totam vitam duxit, signum fuit; ori Pyndari infantis, dum somnum duceret, examen apum insedit; quod Platoni, & Diuo Chrysostomo contigisse Historiographi narrant, eorum vitam describentes, idque vt euentus probauit, mellifluī eorum sermonis miram dulcedinem redādantis, pronosticum fuit. Et de Iulio Cæsare fertur, frequenter in ore eius versari verba illa: *Si ius violandum est, regnandi causa violandum est*: quod apertè præsignauit, vt postea contigit, illum suæ tyrannidis petulantia Rempublicā fore oppressurum. Sed quid prophanis egemus testi-

Iacob 3.

2. Cor. 9.

Prouerb. Gen 22. Niceph. lib. 1. cap. 7. S. German. de laud. Vir. in templo. S. Bonau. in medit. de vita Christi. S. Greg. Niss. in vit. de vir. Christi. Aguz. 62.

Marul. & Volater.

monilis, vbi multa sacra suppetunt? nam luctu illa, quæ in materno vtero fratres illi Iacob, & Esau acriter pugnabant, apertè significauit varias rixas, ac contentiones inter ipsos, & inter populos ex eis nascituros futuras, vt & sacer textus adnotauit, dicens: *Duæ gentes sunt in vtero tuo.* In historia etiam scholastica legimus, quod cum Rex Pharao in regio diademate, quo certis diebus caput suum redimibat, Amonis idolum ex auro confectum adisset, Moyses, dum à filia eius, quæ illum ad nutriendum exceperat, quandoque instar infantis iocans, diadema de capite eius tollebat, ac pedibus conculcabat, quod singulare factum id, quod postea accidit, prænotabat; nam postea grandior factus Moyses, Pharaonem, & omnem eius exercitum non solum profligauit, sed inundantibus maris rubri aquis submersit. Cum igitur hodierna die, quo tempore B. Virgo, in Templo à parentibus præsentata, gradus quindecim non sine magno prodigio triennis ascenderit; sanè id non obscurum indicium, ac pronosticum fuit celeris cursus, ac velocissimi progressus, quem in via perfectionis in dies effectura erat: *Ascensiones* enim *disposuit in corde suo*, vt dicebat Dauid. vnde D. Hieron. tract. de ortu Virginis, postquam enarrauerat ascensum illū quindecim graduum, continuò ait: *Iam quippe Dominus in Virginis suæ infantia magnum quid operabatur, & quanta futura esset, huius miraculi indicio præmonstrabat*: velox enim illa ascensio futurum eius progressum spiritualem apertè satis præfigurabat, ad quem etiam significandum, præterquàm quod sponsus comparauit Virginem auroræ, cuius lux semper procedit, & crescit vsque ad perfectum diem, illam componit cum Turre eburnea, deinde cum Turre fortissima, ex qua mille clypei pendent: consultò primo comparat illam Turri ex ebore confectæ, quæ non nisi exigua esse solet, & instar monilis ex infantili collo pendere, deinde fortissimæ arci, & inexpugnabili Turri assimilat; ex excessu quippe fortitudinis huius turris supra fortitudinem illius spirituale Virginis incremētū significabatur. Atq; hoc idem præsignare voluisse arbitror eundem sponsum, dum Virginem malogranato assimilat: *Sicut cortex malipunici*: postea verò spiritualem eius profectum admirans, acerno tritici, qui multitudine granorum longe malum granatum excedit, illum comparat. Celerrimus iste B. Virginis in via perfectionis progressus adeo Dæmonis oculos offendit, vt propterea Angeli, Mariæ per quindecim illos gradus ascendenti, dicerent subobscura illa verba: *Quæ est ista, quæ ascendit, sicut virgula fumi?* non diffiteor, inauditum genus laudis videri hoc angelicū encomium; nam, quid magis futile, & vanum, quàm fumus? certè lobus miseriam, ac caducitatem humanæ vitæ adamussim describens, dixit: *Dies mei sicut fumus euanuerunt*: cum etiam quispiam superbus esse agnoscitur, nimio fumo scatere dicitur: qui ergo fieri potest, vt Angeli laudare cupiētes B. Virginem, quindecim graduum scalam Templi ascendentem, virgulæ fumi eam comparuerint? videntur mihi in hac metaphora allusisse ad locum Numerorum, vbi sacra narrat historia, quod igne cœlitus misso super filios Chore, Eleazar ex diuino iussu incensum adoleuit, cuius fumus vehemens adeo fuit, vt ignem illum extingueret; vt ergo Angeli significarent, tenellam hāc infantulā spirituali sui profectus fragrātia Dæmonē mirū in modū infestasse, fumo illā compararunt; quia, sicut iste lacrymas ab oculis extorquere solet, & flere compellit, non secus aromaticus ille, ac suauissimus Mariani profectus fumus Dæmonis oculis adeo infestus, ac importunus fuit, vt vlulare, & amarè flere illum compelleret; etenim cum ille è celsissimo loco ad inferni baratrum descenderit, nihil molestius fert, quam capitalis suæ hostis Mariæ spiritualem ascensum, cuius vitam, & mores à principio conditionis mundi vehementer cœpit detestari, Deo ipso tunc dicente: *Inimicitias ponā inter te, & mulierē.*

Atque hic B. Virginis progressus Dæmonī

Hi St. ol. de Moyse. Exod. 2.
Exod 14.
Psal. 83. D. Hieron. tract. de ortu Virg.
Cant. 6.
Ibid. 7.
Cant. 4.
Cant. 6.
Cant. 3.
Iob 3.
Num. 16.
Gen. 3.

moni adeo terribilis, ac molestus, nos omnes edocet, spirituali nostro progressui sedula diligentia vacare, ac omnem segnitiem in via diuinæ seruitutis longè à nobis repelliere debere. quidã hanc viam perambulant, de quibus regius Vates ait: *Beati, qui ambulant in lege tua Domine*: beatos illos vocat; quia obseruatio legis diuinæ, semen est beatitudinis, ac vitæ æternæ, Christo dicente: *Si vis ad vitam ingredi, serua mandata*: quasi diceret: cum sit certum, quod quæ quis seminauerit, hæc & metet, si vis metere vitam æternam, semina diuinorum mandatorum obseruantiam. Alij proficientes magis non solum hanc viam deambulant, sed & illam percurrunt; illud eiusdem Vatis obseruantes: *Viam mandatorum tuorum cucurri, cum dilatasti cor meum*: in horum numerum videntur mihi meritò referendi Abraham, Sara, & eorum famuli; nam, vt sacra narrat Genesis, cum tres peregrini, tres diuinas personas adumbrantes, vt adnotarunt Glossa, & Lyranus, Abrahami domum ingrederentur, omnes illius familiæ ad illos benignè susceipiendos, ac leniter pertractandos festinantes occurrerunt. De Abrahamo facer textus ait; non solum, quod festinauit, sed, & quod Saræ vxori suæ dixit: *Accelera, tria sata similæ commisce, & fac subcinericios panes*: ipse etiam ad armentum cucurrit, & vitulum condiendum famulo porrexit; qui etiam festinanter abiit, deditque puero, qui & festinauit. Origenes in Comm. huius loci, sollicitudinem hanc Abrahæ, Saræ, & famulorum eorum admirans, ait: *Abrahã cucurrit, Sara accelerat, puer festinat*: quasi dicat; nullus est in hac Abrahami domo, qui otio vacet nullus qui diuinis obsequiis nõattẽdat. nullus, qui lẽto gressu incedat, omnes currunt, festinant, atque accelerant. huius rei eam putauerim rationem, quod Abraham, qui caput erat, primus omnium festinauit, & exemplo eius Sara accelerauit, & ad vtriusque imitationem famuli cucurrunt. habet enim se maiorum exemplum, instar illius columnæ nubis, filios Israel per desertum ducentis, quæ si progrediebatur, illi etiam sequebantur; si verò sistebat, ipsi quoque progredi cessabant. Alij tandem sunt, qui non contenti viam mandatorum Dei ambulare, & percurrere, pernolant etiam, cum eodem Propheta dicente: *Quis dabit mihi pennas, sicut columbæ, & volabo*: quare autem Dauid volare desiderans, non accipitris, aut aquilæ, quæ velocioribus alis præditæ sunt, sed columbæ potius à Deo postulet pennas, duplicem egregiam rationem, binamque huius loci pulchram intelligentiam his verbis tradit Incognitus: *Iustus timet in prosperis, & in aduersis: duo autem sunt remedia contra illum timorem, qui significatur in pennis columbæ. nam sicut dicunt Naturales, Accipitrum sunt duo genera; quidã sunt nobiles qui aues non caperent, nisi in altum volando, essent eleuatæ a terra, & quidam sunt degeneres, qui eas non caperent, nisi in terra. columba autẽ istos cognoscens, vt primos videt, statim descẽdit ad terrã, & quãdo secãdos, statim volat in altũ: sic, & moraliter accipiter, auis rapax, est Diabolus, qui aliquos rapit in alto, scilicet in statu prosperitatis, & aliquos in infimo, scilicet in statu aduersitatis: colũba autẽ significat iustos, & simplices, qui felle peccati carent: hæc colũba duas alas habet, scilicet, humilitatẽ, & patientiã: quãdo ergo iustus videt accipitrẽ, Diabolũ ipsũ volentẽ rapere, sursũ in in alto prosperitatis, tũc vti debet ala humilitatis, per prospera non se exaltãdo. sed ex hoc se magis Deo debitorẽ cognoscendo, quia, cum augentur dona, rationes etiam crescũt donorum. Quãdo autẽ videt Diabolum se volẽtem rapere in terra, scilicet in infimo aduersitatis, tunc volare debet in alũ per alã patientiæ, & spei, sperando, quod patientia est via ad cœlum, meditans verbũ Christi: In patientia vestra possidebitis animas vestras; istæ ergo sunt alæ colũbæ, quas iustus à Deo sibi dari petere debet; scilicet humilitas in prosperis, & patientia in aduersis. Vel aliter: per columbam, intellige Apostolos Christi; quoniam, sicut refertur, quædam sunt columbæ, quæ nunciorum sunguntur officio, literas dominorum suorum sub alis portantes;*

Psal. 118. Num. 19. Psal. 118. Gen. 18. Glos. & Lyr. in c. 18. Gen. Gen. 18. Origenes. Exod. 13. Psal 54. Incognitus Ps. 54. Luc. 21.

portantes: & modico tempore multa terrarum spacia transeuntes, quæ maximè sunt necessariæ, quando per terras hostiles alij nuncij transire non audent; vnde Plinius dicit, quod in obsidione Mutinensi Decius Brutus epistolas ligatas pedibus columbarum in castra Consulum transmisit; consimile narrat eodem libro de hirundinibus; & ex hoc Apostoli columbis assimilantur, qui verbum Dei per totum Orbem in breui tempore portauerunt. Quod in spiritu admirans Isaias de Apostolis ait; qui sunt isti, qui vt nubes volant, & quasi columbæ &c. quæ autem sunt pennæ istarum columbarum, scilicet Apostolorum, nisi virtutes, quibus eleuantur à terra ad cœlestia? quæ sunt quatuor (vt dicit Gregorius super Ezechielem) Duæ pennæ iungebantur, & duæ tegebant corpora eorum: hæc sunt quatuor virtutes, duæ respectu futurorum, scilicet amor, & spes, & duæ respectu præteritorum, scilicet timor, & pœnitentia; primæ duæ iunguntur, quia profectò electi, & amant cœlestia, quæ sperant, & sperant, quæ amant; duæ autem aliæ tegunt eorum corpora, quando eorum mala præterita à conspectu iudicis timor, & pœnitentia abscondunt: scriptum quippe est; Beati quorum remissæ sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata. Istas ergo quatuor pennas à Deo petit iustus, vt à malis sæculi euolando, requiescat in Christo, dicens: In pace in idipsum dormiam, & requiescam. hæc ille.

Plin. lib. 10.

Isai. 60.

Gregor. super Ezech. p.p. hom. 4 super illo verbo Ezech. 1.

Psal. 31.

Psal. 4.

Verùm ad profectum spiritualem re[illegible]entes, de quo præcipuè erat sermo, statua illa celebris Nabuchdonosor ad viuum satis mihi exprimere videtur virtutis illud incrementum, quod Deus optimus maximus à nobis desiderat; pedes eius erant lutei, tybiæ ferreæ, fœmora ænea, corpus argenteum, caput tamdem aureum: lutei pedes affectus terrestres, quibus recens ad Deum conuersus scatet, significant; at hic in via diuini famulatus progrediens, ad vincendos hos prauos affectus, & ad superandas difficultates, quæ in illa occurrunt, quasi ferreus efficitur; sed adhuc magis proficiens, ad æquanimiter substinendas aduersitates, ac labores perferendos, ænea fortitudine induitur: deinde ad vlteriorem perfectionis gradum ascendens, vitæ innocentiæ, ac cordis puritati per argentum significatæ, quæ symbolũ est illius, diligenter insistit: ac tandem, ad anteriora cum D. Paulo se extendens, perfectiorem viam ingressus, charitatis auro adeo locupletatur, vt non solum sibi, sed & proximis æternam felicitatem ardentissimè exoptet, & cum eodem D. Paulo pro fratribus anathema fieri ardentissimè cupiat: ecce spirituale iusti incrementum adamussim in statua illa delineatum. Sed proh dolor! quàm pauci illud suscipiunt, rari crescunt, pœne infiniti decrescunt; quorum decrementum pulchrè etiam eadem Nabuchdonosoris statua præsignauit, si eam non à pedibus in caput, sed à capite in pedes contemplari cœperimus: caput est ex nobilissimo metallorum auro, sed continuo decrescere incipit, quia corpus est argenteum; fœmora sequuntur ænea, tybiæ adhuc ex ignobili ferro, ac tandem desinit in pedes ex vilissimo luto. ecce spirituale animæ decrementum, de quo loquens Ieremias, prædixerat: Quomodo obscuratum est aurum; mutatus est color optimus, dispersi sunt lapides sanctuarij, in capite omnium platearum: filij Sion inclyti, & amicti auro primo: quomodo reputati sunt in vasa testea, opus manuum figuli; & paulo post: candidiores Nazaræi eius niuenitidiores lacte, rubicundiores ebore antiquo, sapphyrro pulchriores: Denigrata est super carbones facies eorum, & non sunt cogniti in plateis: Ecce Propheta tangit extrema illa duo statuæ Nabuchdonosor, spirituale decrementum præcipuè significantia; quorum alterum erat aureum caput, cui respondent verba Ieremiæ: quomodo obscuratum est aurum; alterum, lutei pedes, quibus consonant alia eiusdem Prophetæ: reputati sunt in vasa testea; quod perinde est, ac si diceret, quod iusti in peccatum mortale prolabentes (vt Hispanum idioma elegantèr loquitur, siendo de oro, se ponen de lodo) quos D. Paulus increpans ait: O insensati Galatæ, quis vos fascinauit

Dan. 2.

Hebr. 6.

Rom. 9.

Thren. 4.

Dan. 2.

Thren. 4.

Ibid.

Galat. 3.

uit non obedire veritati, &c. sic stulti estis, vt cum spiritu cœperitis, nunc carne consummemini? fascinatos illos vocat D. Paulus, quia sicut fascinari proprium est puerorum, qui à qualitatibus nociuis oculorum eos intuentium facile lædunturs & pristinam pulchritudinem, ac rubeum colorem repente amittunt; ita hi, cum iusti, & sancti essent, leui tentatione eos inuadente, instar puerorum facilè cedut, ac superantur, & cum spiritu charitatis animas eorum deaurantis feliciter diuinum famulatum cœpissent, tandem peccati mortiferi luto deturpati, à Dei seruitute se subtrahunt, ac miserè intereunt. quorum sanè ruinæ eam inter alias frequentiorem causam esse existimauerim, quod immemores illius sententiæ: *Fili, accedens ad seruitutem Dei, præpara animam tuam ad tentationem;* dicunt illud Dauidis in corde suo: *non mouebor in æternum*: sed continuò experiuntur, quod & Dauid: *Auertisti faciem tuam, & factus sum conturbatus.* Sanè dum Ioannes vidit mulierem, supra cuius caput erant stellæ, & luna sub pedibus eius, gementem & plorantem, ac instar parturientis vehementer dolentem, non obscurè mihi id significat animam, quæ illum perfectionis gradum attigit, vt stellas, hoc est cœlestia dona, supra caput suum collocet; mutabilem verò lunam, hoc est, bona hæc sublunaria, & mutationi obnoxia sub pedibus calcanda apponat, continuò variis tentationibus oppressa gemere incipit; at oportet tunc minimè animo cadere,

Tu ne cede malis, sed contra audentior ito.

vt quidam Poëtarum dixit: cui consonant Gregoriana illa carmina:

ad cetera magno
Tende gradu, semper scandens, spectansque priora;
Stare loco, mala res, ergo torpore remoto,
Vt capias, propera, donec virtutis ad arcem,
Supremumque gradum peruenerís, auspice Christo.

Sed melius omnibus D. Paulus his ait: *sic currite, vt comprehendatis*: quasi diceret: ea animi gigantea fortitudine properate, qua sol, de quo Dauid: *Exultauit vt gigas ad currendam viam*; sicut enim sol horrenda peragrat signa, taurum, leonem sagittarium, & scorpionem; sic viro forti, licet occurrant tentationum tauri, scorpij, & leones, nulla ratione eis cedere debet; hoc sibi persuadens, quod sicut, quæ Soli monstra occurrunt, monstra quidem nomine tenus sunt, cornua vero, vngues, dentes, sæuitia, ac venenum longè ab eis absunt; ita, quæ sibi occurrunt monstra laborum; ac tentationum, monstrorum sunt velut spectra, aut simulachra quædam inania, quæ nullam contra viriliter pugnantes vim ad lædendum habent: in cuius figuram legimus, quòd cum Moyses non apprehendebat colubrum, ille eum persequebatur, adeo, vt fugeret, Moyses, vt ait sacer textus; cū verò illum apprehenderet, continuò in virgam, seu baculum leuaminis conuertebatur: non secus, qui laborum, ac difficultatum colubrum pertimescens apprehendere illas renuit, ab eis vincitur; at, si viriliter illas aggreditur, in solaminis baculum ex Dei auxilio conuertuntur. Cui sit honor, & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

Eccles. 2.
Psal. 14.
Psal. 29.
Apoc. 12.
Virg. Aenei. 6.
D. Greg. Nazianz. in præcept. ad Virg.
1. Cor. 9.
Psal. 18.
Exod. 3.

HOMILIA V.

Ostenditur ex Sanctorum Patrum doctrina, beatam Virginem in Templo, in quo fuit à parentibus præsentata, virginitatem suam Deo expresso Voto nuncupasse, atque adeo castitatem vouendi primam inuentricem fuisse; vbi etiam non pauca virginitatis encomia subiungimus.

INTER alia permulta, quibus Sancti Patres Virginem Deiparā adumbratam autumant, non infimum locum ex D. Ambrosij sententia

D. Ambr. ser. de nat Virg. Num. 17.

tentia tenet virga Aaronica, quæ simul fuit florens, & fructus germinans, in quo apertè Mariam præfiguratsse constat, quæ virginitatis florem conseruans, Christum Dominum inæstimabilem fructum nobis peperit; in eo tamen, quod nostro argumento mirum in modum congruit, egregiè virga illa Beatæ Virginis typus exstitit, quod virga erat ex amygdalo, similis illi, cuius meminit Ieremias: *Virgam vigilantem ego video.* vbi Theodosius vertit: *Virgam amygdalinam ego video.* immò, & verba Numerorum non obscurè idipsum probant: *Inuenit germinasse virgam Aaron in domo Leui, & turgentibus gemmis, eruperant flores, qui foliis dilatatis, in amygdalas deformati sunt:* sicut enim (Pierio Valeriano id attestante) amygdalus apud antiquos castitatis, & continentiæ symbolum fuit, & inter omnes arbores hoc habet peculiare, vt prima omnium emittat flores, ita Maria inter omnes fœminas, prima emisit votum virginitatis. Quam veritatem antequam multis modis comprobare, & illustrare aggrediar, illud certè prius dixerim in Marianam commendationem, quod eo tempore illud Beata Virgo emiserit, quo fœcunditas tanto precio habebatur, vt Deus ipse, tamquam rem magni precij, atque momenti illam Hebræis polliceretur: *Non erit apud te sterilis viriusque sexus:* quæ verba non præceptum, sed promissionem liberam indicant, vnde est illud Psalmi: *Ecce hæreditas Domini, filij merces, fructus ventris:* & illa alia eiusdem Dauidis benedictio: *Vxor tua, sicut vitis abundans in lateribus domus tuæ: filij tui sicut nouellæ olivarum in circuitu mensæ tuæ:* E contra vero sterilitas magno opprobrio habebatur, vt non obscurè indicant verba illa Isaiæ: *In illa die apprehendent septem mulieres virum vnum dicentes: panem nostrum comedemus, vestimentis nostris operiemur; tantummodo inuocetur nomen tuum super nos, tolle opprobrium nostrum.*: hoc est, quando inimici victoriam de Ieruſalem, & de eius viris reportabunt, manebuntque vxores viduæ, & absque prole, tunc septem mulieres opprobrij vitandi causa, si steriles, & absque liberis manebunt, apprehendent virum vnum rogantes, vt secum velit nubere; ne tamen quotidianus cibus, & potus pro alimento familiæ sibi quærendus, quidquam eum retardaret, quominus earum voluntati annueret, dixerunt ei: *Panem nostrum comedemus, vestimentis nostris operiemur;* cuncta expensis nostris fient, solum à te postulamus, vt sterilitatis opprobrium à nobis auferas. Huius odij contra sterilitatem ea vnica causa erat, quod cum Messias ex eorum genere oriundus expectaretur, vnusquisque ex sua prosapia nasciturum eum sperabat: atque hæc (ni fallor) fuit etiam causa, ob quam Rex Ezechias molestè ferebat vltimam vitæ suæ periodum iamiã instare, nimirum, quod deinceps ex suo semine descensurum Christum minimè poterat sperare, si vitã cum morte commutaret. atque huc facit, quòd cum Iephte voti se religione putaret astringi, vt quidquid sibi post partam victoriam primum occurrisset, Deo in holocaustum deberet offerre, filia quidem eius prima sibi occurrens, ac patris voluntatem de illa mactanda agnoscens, continuo dixit: *Pater mi, si aperuisti os tuum ad Dominum; fac mihi quodcũque pollicitus es: &c. hoc solũ mihi præsta quod deprecor: Dimitte me, vt duobus mensibus circumeam montes, & plangam virginitatem meam cum sodalibus meis:* tunc ergo, cum sterilitas magno despicatui ducebatur, cum virginitatem mundus ridebat, non exigebat lex, vsus ignorabat, populus pro nihilo faciebat, & fragilis fœminarum natura vix illam sustinere posset, tunc, inquam, B. Virgo plusquam virile, & heroicum opus aggrediens, non muliebri affectu mota, non mũdi iudicium attendens, non sexus imbecillitati cedens, non carnis illecebris allecta, non denique florida iuuenture impedita, virginitatem suam perpetuò conſer-

Ieremi. 1.

Ibid.

Num. 17.

Pier. Valer. lib. 51.

4. Reg. 20.

Iudi. 11.

Ibid.

Deuter. 7.

Pſal. 126.

Pſal. 127.

Iſai. 4.

conseruādam Creatori suo dicauit. quod excellentissimum opus Bernardus admirans, non temerè Mariam scisciatur: *Vbi legeras, B. Virgo, de virginibus, quia cantant canticum nouum, quod nemo alius cantare potest, & sequuntur agnum, quocumque ierit? vbi legeras, laudatos esse, qui se castrauerunt propter regnum cœlorum? vbi legeras: In carne ambulantes, non secundum carnem militamus? &: qui matrimonio iungit virginem suam, bene facit, & qui non iungit, melius facit? vbi audieras: volo vos omnes esse sicut & meipsum, & bonum est homini, sic permanserit, secundum meum consilium: Christo ergo denoues te exhibere virginem, & nescis, quod ipsi exhiberi te oportet etiam matrem?* hæc ille:

1. Bern. ho. 1 de B. Virg. Apoc. 14. 2 Cor. 10. 1 Cor. 7.

Ad rem tamen nostram propius accedens, pleraque, eaque pulchra, Patrum testimonia repetio, quę B. Virginem tùm in seruanda, tùm in vouenda virginitate primam fuisse proclamant. In primis Abdias Babylonicus in vita S Bartholomæi hæc eius verba refert: *Hæc virgo cum exsecraretur omnem virum, prima Deo omnipotenti vouit; primam autem ideo dixi, quia ex quo Deus homo factus est, ab initio sæcul. nulla hoc votum Deo obtulit; hæc ergo prima inter fœminas constituit in corde suo, vt diceret: Domine offero tibi virginitatem meam, cum hoc à nullo homine nec verbo didicisset, nec exemplo ad imitationem, videlicet in vita constituisset; vt virgo pro amore Dei specialiter permaneret:* hactenus Diuus Bartholomæus; cuius verba refert, & acceptat Diuus Bonauenrura lib. 1. Pharetræ cap. 5. Audite nunc Diuum Bernardum in hunc modum loquentem: *Tu Virgo, non dicam præceptum virginitatis sed nec consilium, nec exemplum habebas, nisi quod Spiritus sancti vnctio docebat te de omnibus, ac sermo Dei viuus prius tibi factus est magister, quàm filius;* & in sermone super *signum magnum* apparuit ait: *Offerentur Regi virgines, sed post eam: nam primatum sola vindicat sibi Maria.* Diuus Antoninus Bernardo consentiens, inquit: *Beata Maria est mater omnium in virginitate, quia prima sine præcepto, consilio, vel exemplo virginitatis munus Deo obtulit; & per virginitatis votum opprobrium virginitatis abstulit, & eam in se consecrauit, & sic omnes virgines per imitationem sui genuit.* Verba etiam antiquissimi Origenis in cap. 13 Matthæi non obscurè idem significant, *Arbitror*, inquit, *rationi consentaneum esse, virilis quidem puritatis in castitate primitias fuisse Iesum, muliebris vero Mariam. non enim possibile est, alij præter hanc virginitatis primitias adscribere.* D. Ambrosius, frequens Origenis imitator, de Maria palam testatur, virginitatē adeo coluisse, vt virginitatis signum extulerit, & intemeratæ virginitatis pium Christo vexillum leuauerit, vt verbis eius vtar. subscribit venerabilis Beda dicens: *Prima fœminarum tantæ virtuti se mancipare curauit*: & homil. de annunciatione: *Virgini diuino munere collatum est, vt prima inter fœminas Deo virginitatis munus offerret.* ac tandem Rupertus in cap 3. Cant. inquit: *Dicunt, & verè dicunt, quia votum virginitatis Deo prima vouisti* item Arnoldus Abbas tract de laud. Virginis expressè affirmat: *Hanc Deo vouerat, & integritatem mentis & carnis consecrarat.* hos Patres sequutus Albertus Magnus, eidem adstipulatur sententiæ in hæc verba: *Beata Virgo est mater omnium in virginitate, quæ prima sine præcepto, consilio, vel exēplo virginitatis munus Deo obtulit, per quod omnes Virgines per imitationem virginitatis genuit.* accedit Abulensis, qui super lib. 4. Regum, inquit: *Sola sine exemplo placuit fœmina Christo; id est, non fuit aliqua, quæ emisisset votum virginitatis propter Deum, ante Dominam nostram.* hæc ille. vnde Apponius lib. in Cāt. accommodat Virgini ad hoc propositum illud Canticorum: *Vox turturis audita est in terra nostra; nā turtur, quia auis est castissima, typum gerit castissimæ Mariæ, cuius instar turturis vox, emittēs virginitatis votū, audita est in terra nostra, qualis à sæculo nusquā personuerat.* Atque hinc ortum habuere celeberrima illa epitheta, atq; clarissima cognomenta, quibus antiqui Patres B. Virginem

Abdias Babylon. D. Bonau. D. Bern. ho. 3. super missus. Apoc. 12. D. Anton. 4. p. sum. theo. tit. 15. c. 20. § 10.

Orig in cap. 13. Matth. D. Ambr. li. de instit. Vir. cap. 5. Beda Luc. 1. Beda hom. de Annunc. Ruper. in c. 3. Cant. Alber. Mag. super missus cap. 82. Abulens. 4. Reg. 18. q. 19 Apponius.

ginem cohonestarunt; nam D. Ambrosius vocat illam: *Virginem vexilliferam: & virginitatis magistram:* Epiphanius: *Principem Virginum.* D. Damascenus: *Virginum Reginam, matrem, & gloriam* Isidorus: *Virginum caput* D. Bernardus: *Virginitatis primiceriam* D. Augustinus: *Virginū initium.* Sophronius: *Perfectionis originalis exemplum* N. zianzenus: *Virginum lumen* Idiota nomine, re tamen sapientissimus: *Virginitatis primipilam*: ac vniuersa Ecclesia Catholica: *Virginem virginum* luculenter eam appellat. Scio quidem, quosdam grauissimos Patres plures viros commemorare, qui ante beatam Virginem virginitatem coluerunt: nam Sybillas, virgines fuisse, necnon etiam Ieremiam, & Eliæum auctor est Diuus Hieronymus contra Iouinianum, quod idem de Elia tradit Ambrosius lib. 1. de virginibus, & Ignatius ad Phyladelphienses scribit, Iosue, & Melchisedech virgines fuisse: Diuus etiam Damascenus propter virginitatem, restatur, Danielem, & tres pueros diuinitus liberatos fuisse, illum quidem à leonum dentibus, hos vero à voracitate ignis in camino Babylonis. Collegium deinde Essænorum in Iudæa fuisse, qui castam vitam agebant, communis est omnium sententia non autem est vero simile, inter tot castitatis sectatores, neminem, non virginem extitisse. virgines etiam vestales virginitatem coluisse innumeræ reminiscuntur historiæ: ac tandem D. Gregor. Nazianz. in Carmin. de virginitate concedit, à nonnullis illam fuisse custoditam: quod ita contigisse mihi facile suadeo, tum ex eo, quod, vt Diuus Ambrosius testatur lib. 1. de virginibus, permultæ virgines erant Templo deputatæ, quæ religiosè, & castè viuebant; immò D. Gregorius Nissæn, sororem Moysis virginitatis cultricem fuisse asseuerat: tum etiam, quia per Isaiàm iam Dominus virginibus prohibuerat, ne dicerent: *Ecce ego lignum aridum: quia hæc dicit Dominus Eunuchis, qui custodierint sabbatha mea, & elegerint quæ ego volui; & tenuerint fœdus meum, dabo eis in domo mea, & in muris meis locum, & nomen melius à filiis & filiabus:* hoc est, dabo eis excellentius nomen, quàm si parentes essent plurium filiorum, & filiarum: ecce ante Mariam iam virginitas erat in vsu, & in æstimatione.

D. Ambr. li. de inst. Virg. cap. 5. 6.
D. Epiphan. ser 78.
D. Damasce. ho. de Assum.
Isid. de eccl. offic. c. 17.
D. Bernard. vbi supra.
D. Aug. tract. 10. in Euang. Ioan.
Sophron. ho. de Assump.
Nazianz. in car. de Christo Idiota.
Eccles. Cath. D. Hier. li. 1. aduer. Iouin.
D. Amb. li. 1. de virgin.
Ign. in epist. ad Phyladel.
D. Ioã. Dam. Dan. 3 & 6.
Colleg. Essænorum.
D. Gre. Naz.
D. Ambros.
D. Greg. Nis.
Isa. 36.

Ceterum hæc omnia assertæ à nobis veritati ex Patrum doctrina, nihil præiudicant; nam in primis Vestales virgines non perpetuam, sed ad tempus virginitatem colebant, vt scribit Alexander ab Alexandro: vnde S. Ambros. lib. 1. de Virg. ad sororem suam Tom. 4. loquens de virg. quæ post longum tempus seruatæ virginitatis illam amittebant elegantèr dixit: *Petulantior est talis integritas, cuius corruptela seniori seruatur ætati.* Maria autem soror Moysis, vt tradit antiquissimus Iosephus, cui in hac re propter eius antiquitatem magna videtur adhibenda fides, coniux fuit Hur, quod & affirmat Abulensis super Exodum: quod si qui piam alij vsque ad mortem virginitatem seruarunt, nullus tamen eorum Voti religione illam illustrauit: quare sola Virgo est, quæ prima noscitur, virginitatem suam Deo speciali voto nuncupasse, & consecrasse: ex quo meritò virginū Dux, Chorifea, & Vexillifera (vt supra tetigi) appellari meretur, cum instar Ioab, qui tamquam strenuissimus Dux nullius præcedente exemplo primus fuit, qui vexillum leuauit super muros Hebron, sic ipsa, prima fuit, quæ super muros Ecclesiæ Catholicæ candidum virginitatis vexillum Christo leuauit: & sicut Euandri mater (vt refert Ouidius) prima fuit, quæ Vestalium virginū ritum instituit, quam imitatus postea Numa Pompilius, eumdē Romæ instaurauit, vt auctor est Titus Liuius; sic Deipara Maria prima fuit quæ religiosè, votū virginitatis emittendi cōsuetudini initiū dedit: ac prima exstitit, quæ virgines, non Vestales, ad conseruandum ignem materialem in templo dicatas, sed virgines ex voto Deo consecratas ignem diuini amoris in se conseruantes,

Alexand. ab Alex. lib. 5. genialiū dier. D. Ambros.
Abulen. in 5. Commen. per cap. 35. Exod.
Ouidius in Fastorum.
Titus Liuius

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

mantes, instituit: & sicut Maria soror Moysis, quæ typum Mariæ gerebat, prima fuit in vsu tympani ad laudes Deo decantandas, sic B. Virgo prima exstitit, in emittendo voto virginitatis, quę pulchre per tympanum adumbratur. nam sicut tympanum ex desiccata pœnitus animalis pelle, omnique prorsus sanguine, & carne euacuata conficitur; sic virginitas, corpus, & animam ab omni carnis libidine euacuat, & ad laudes Deo decantandas & se, & alios prouocat, vt his verbis rectè adnotauit Ambrosius lib. 2. de virginibus, dicens: *Tunc Maria tympanum sumens, choros virginales excitauit: Cantemus Domino, quod per mare sæculi sine sæcularibus fluctibus transierimus; ô quantus illa virginibus occurret, quantas complexa, ad Dominum trahet dicens: hæc thorum filij mei, hæc thalamos nuptiales immaculato seruauit pudore:* His consonant quæ testatur Ioannes, dum ait: *Virgines esse, quæ cantant canticum nouum, quod nemo alius cantare potest.* Certè olim Antiqui magnum honorem deferebant iis, qui primi rerum inuentores existebant: nam (vt alios omittam) Veneti (teste Blondo) plurimi quondam habiti sunt, eo, quod primi fuerint bellicorum tormentorum inuentores: Lacedæmonij laudati valde, quod ensem primi inuenerint. Anaximenes, & Anaximander mirificè commendati, eo quod ante oēs initium dederint horologiis. ac tandem Deam Arcadiæ, nomine Carmentam, Euandri matrem, multis encomiis efferebat prophana antiquitas, eo, quod Carmentorum, & Curruum artificium prima inuenisset: si ergo semper primi Reipublicæ vtilium rerum inuentores magno honore, & laude digni fuere, quibus quæ o præconiis Deipara Maria exaltanda erit, quæ voti virginitatis, Christianæ reipublicæ adeo vtilis, prima inuentrix fuit? ipsa quidem, quæ prima tormenta bellica, vt Veneti, ensem, vt Lacedæmonij, horologium, vt Anaximenes, currum vt Arcadiæ Dea, sapienter inuenit; cum reuera virginitas voto confirmata, & stabilita nihil aliud sit, quàm spirituale quoddam tormentum bellicum, Veneris arma confringens; acutissimus ensis carnis illecebras resecans, regulatissimum horologium, irregulares animi motus, & mores componens; ac tandem triumphalis quidam currus ad cœlestem patriam illam euehens, vbi (Christo id attestante) *neque nubent, neque nubentur, sed erunt, sicut Angeli Dei.* Mare. 12.

Cæterum, illud non pauci nosse desiderant, quo tempore B. Virgo virginitatis votum prima emisit. D. Thomas 3. p. suæ summæ artic. 4. censet, votum expressum suæ virginitatis emisisse post factam desponsationem, ante tamen desiderium solum illius habuisse: Antiquiores tamen Patres huic sententiæ video refragari; nam D. Hierony. de ortu Virginis, D. Gregor. Nissæn. orat. de natiuit. & antiquus Nicephor. celebris historiographus libr. 1. cap. 7. vnanimi consensu tradunt, quod cum sacerdotes vellēt B. Virginem, vt moris erat, nuptui dare, illam id respuisse, propterea, quod diceret, suam virginitatem Deo vouisse; ex quo illi magna perplexitate laborare cœperunt, cum ex vna parte inueterata consuetudo virgines nubendi, quę in Templo degebant, valde vigeret; ex alia, rem sacrilegam iudicarent, virginem Deo religioso voto nuncupatam marito alicui tradere. Ego sanè huic sententiæ facilè subscribo, nam, cum B. Virgo non ignoraret, magis gratam esse Deo virginitatem voto constabilitam, quàm illius expertem, vt Theologi omnes docent cum Angelico Doctore, & habetur cap. beata Maria 27 q. 2. non dubito illam, vtpotè Deo magis, ac magis placendi sitientissimam, virginitatem suam, vt cœlesti sponso gratior, & acceptior esset, expresso voto, dum in templo aderat, consecrasse. illud certè interest discriminis inter obseruationem virginitatis absque voto, & custodiam illius ex voti religione, quod inter simplicem donationem fructuum, & liberalem largitionem arboris simul cum fructibus;

D. Thom 3. p. q. 28. ar. 4

D. Hierony. D. Gregor. Nissæn. Nicephorus.

D. Thom. 2. 2. q. 88. ar. 6

ctibus; virgo quidem etiam, quæ est absque voto, pulchrum sanè animi, & corporis sui fructum Deo offert, arborem tamen sibi retinet, quam potest alteri donare, cum absq; peccato possit nubendo, viro se tradere; at integerrimam Virginē Mariam, quæ in holocaustum se Deo totam obtulerat, minimè gentium credam quidquā sibi reseruasse, sed perfectissimè dum in templo aderat, virginitatē sponso suo consecrasse, fructum, & arborem liberaliter ei donando.

Porrò, cum iam Deo auspice, non obscure ostenderimus, beatissimam Virginem virginitatis Deo speciali voto consecratę primam inuentricem, atque adeò inuictissimam Virginum ducem fuisse, reliquum est, virginitatis encomia ad cęlum vsque efferamus, vt ad eam sectandam puellarum animi accendantur, & sub tanta Duce Marianæ militiæ nomen suum dare non dubitent.

Inter omnia virginitatis præconia illud mirum in modū eam extollit, quod Christus Dominus regnum cœleste virginibus comparauerit: quo in virginum laudem duo potissimum indicauit; Primùm est, virginitatem, non terrestre munus, sed cœleste pignus esse: ad quod significandum, Antiqui (vt obseruauit *D. Hieronym.* D. Hieronym. lib. 1. contra Iouinianum) alterum signorum cœlestium, quæ sunt in Zodaico, *Virgo* voluerunt appellari; itaque in orbe illo cœlesti virginitatem constituerunt, nuptiis nullum locum *Matth. 13.* dantes, vbi illo non caret Scorpius, nec Cancer. Secundum, comparatione regni cœlorum Christus Dominus apertè satis innuit, virgines, Reges esse; nam præterquam seruire Deo regnare est, illi instar regum speciali corona in cœlesti patria donantur, vt Theologi omnes docent in 4. dist. 49. Atque hinc est, quod *Theologi in 4. dist. 49. Celius Rhodi.* Romani (auctore Celio Rhodigino lib. 17. lectionum, cap. 19.) regium honorem virginibus defetentes, cū inueterata apud eos vigeret consuetudo, ne quispiam inter ciuitatis mœnia sepeliri posset, solis Imperatoribus, & Vestalibus Virginibus, quod omnibus erat interdictum, benè concesserunt. Extat & aliud virginitatis celebre encomium, quod Patres, sectatores illius cum Angelis cognitionem habere, frequenter prædicant. D. Hieron. serm de Assumpt dixit: *Benè Angelus ad Mariam mittitur, quia semper est Angelis cognata virginitas:* & D. Gregor. Nazianzen. inquit: *An non planè angelicum est, eam, quæ carnis vinculis cum sit alligata, non secundum carnem viuere, sed natura ipsa excelsiorem esse?* & in præclaro etiam illo opere, quod de virginitate poeticè conscripsit, his, quę sequuntur carminibus, virginitatem, angelicam virtutem eleganter cecinit:

D. Hieron. serm. de Assumpt. *D. Greg. Nazianz. orat. in dictum Euang.*

Salue virginitas, diuino tradita dono,
Mater inoffensæ vitæ, bona maxima fundens,
Christi pars, & spiritibus sociata supernis,
Ignaris thalami, nam magnus coniugis expers
Est Deus, atque Dei rutilans chorus omnipotentis.

Non dissimilia paucis verbis dixit D. Cyprianus: *Cùm caste vixeritis Virgines, Angelis Dei estis æquales.* atque huc facit, quod titulus Psalmi 44. qui in nostra vulgata in hunc modum inscribitur: *pro his, qui commutabuntur:* Hebręum originale legit: *pro lilijs*, vbi D. Hieron. quærens, quæ lilia sint ista, quæ commutantur, respondit, Virgines esse, quæ ob puritatem vitæ in angelos commutari videntur: ex qua doctrina colligere licet solutionem illius dubij, quare olim Angeli Abraham visitantes, ab eo se adorari paterentur, angelus tamen, qui D. Ioanni Euangelistæ apparuit, non permisit, se vllo adorationis genere coli, quin potius volenti illum adorare, continuò ei occurrit dicens: *Vide, ne feceris, conseruus enim tuus sum:* existimo eam fuisse rationem, quod, cum Ioannes virgo esset, nō putauit Angelus, illum sibi esse inferiorē, sed æqualem, & conseruum, & ideo adorationem eius respuit.

D. Cyprian. *Psalm. 44.* *D. Hieron. in Psalm. 44.* *Genes. 18.* *Apoc. 22.*

Hinc

Hinc est, quod quia Virgines angelicam vitam agunt, conuersatio earum in cœlis est, & ideò Ioannes dixit, se illos vidisse in sublimi monte cœlestis patriæ comitari agnum: *Vidi, & ecce agnus stabat super montem Sion, & cum eo centum, & quadraginta quatuor millia*: quare egregiè (vt assolet) D. Gregorius Magnus dixit: *Benè in sublimi esse Virgines dicuntur, quia, quod naturam humanam supergreditur, in altissimo virtutum culmine situm est*: hæc D. Gregorius: cuius doctrinæ innitens, non ineptè dixerim, continentiam, & virginitatem, montem illum esse, de quo Angelus ad Loth clamauit: *In montem saluum te fac*: nam, & ipse D. Gregorius in suo Pastorali id non obscurè his verbis indicauit: *Sodomam fugere, est illicita carnis incendia declinare; altitudo vero montium est munditia cõtinentium*. Hæc tamen, licet vera sint, minora tamen arbitror esse, quàm Virginũ dignitas mereatur; vt enim acutè dixit D Petrus Chrysologus: *Excellentius est, virginem esse virtute, quàm natura*, verba eius hæc sunt: *virginitas hoc obtinet viribus, quod habet Angelus ex natura; Angelus, & Virgo diuinum agunt officium, non humanum; angelicam gloriam acquirere, maius est, quàm habere*: scite, & sapienter dixit: *maius*, quia Angelis virginitas naturalis est, virginib. meritoria; Angelis innata, virginibus industria sua, diuina gratia cooperãte, conseruata; Angelis vna est simplex virginitas, quia simplices spiritus sunt, virginibus vero duplicata inest virginitas & mẽtis, & corporis, ex quibus tanquam partibus integra componitur; Angelis virginitatis custodia, pugnæ, & victoriæ expers est, virginibus vero pugnantibus, & vincentibus virginitatis gloria adscribitur: vnde D. Hierony. (vt refert Glossa super 1. ad Corinth. 7.) dixit: *Maior est victoria Virginum, quàm Angelorum, Angeli enim sine carne viuunt, Virgines vero in carne triumphant*. Tandem, etsi in Angelis virginitas laudabilis, longè in virginibus laudabilior, cum illis necessaria, istis spõtanea, & libera ob sponsi amorem exiſtat. Illud tamen hæc omnia virginitatis præconia longè antecellit, quod D. Gregor. Nazianz. alta mente perpẽdens non satis pro dignitate commendari virginitatem, si regno cœlorũ, & Angelis comparetur, religiosè quadam audacia, partem Christi illam vocitare non dubitauit,

Sic quoque virginitas magni pars inclyta Christi.

Certè corpus mysticum Ecclesiæ Catholicæ, cuius caput est Christus, vt dixit Apostolus: *Ipsum dedit caput super omnem Ecclesiam*, variis partibus compactum est, quarum quædam minus dignæ reperiũtur, vt coniuges, aliæ digniores, vt viduę, & continentes; aliæ verò multo honoratiores, quæ virginitatem suam Deo sacrarunt; vnde D Hierony. epist. ad Nicolaum: Coniuges ferro, viduas argento, virgines auro comparauit; & interpretes super Matth. 13. ex tribus numeris ibi assignatis, trigesimum coniugibus, sexagesimũ viduis, cẽtesimum vero virginibus, tanquam dignioribus assignant: has ergo vocat Gregorius, inclytas partes Christi, alludens ad communem loquendi vsum latinorum, qui cognomen, *inclyti*, strenuis Ducibus, & Victoribus præcipuè accommodare solent; perpetua autem virginitatis custodia, insignis victoria est, quam qui reportant, merito *inclyti*, seu *inclytæ partes* Christi, vt loquitur D. Gregorius, appellari merentur; ex quo fit, quod cum Christus fuerit fortissimus virorum, non possunt virgines, quæ partes eius sunt, non magna fortitudine pollere. Ad id enim significandum, arbitror Salomonem præceptum à Domino habuisse, vt in Templo super columnas quædam lilia in modum coronæ apponerentur: voluit enim ostendere, debere virgines significatas per lilia, iuxta illud Canticor. 2. *Qui pascitur inter lilia*, fortitudinem, velut firmissimas columnas, induere ad ingentes superandas difficultates, quibus quidem superatis, fulgentissimis coronis eorum capita redimien-

Apoc. 14.
D. Gregor. Magnus super 3. Reg. lib. 5.
Genes. 16.
D. Greg. 3. p. Pastura. admonit. 28.
D. Petrus Chrysolog. serm. 3. de Assumt.
D. Hierony. Glos. super 1. ad Cor. 7.
D. Greg. Nazian. in carmin. de Virginit.
Ephes. 1.
D. Hierony.
Matth. 13.
3. Reg. 17.
Cant. 2.

mientur. Et quidem si rem benè perpendamus, ipsa nominis ethymologia perspicuè satis indicat, fortitudinem cum virginitate coniunctam esse: nam si credimus D. Isidoro lib. Ethymologiarum, virgo *à virago* deriuatur, quod virilem, ac fortissimam fœminam significat; vel, si malumus D. Thomæ consentire 2.2. qu. 125. art. 1. vbi vocem virginis, *à virore*, originem trahere putat; id etiam Virginum fortitudinem præsefert, quia perfecta virginitas, etiamsi permulti eius hostes eam marcescere moliantur, semper suum retinet virorem, & veluti viridis laurus à libidinis fulgoribus animum viriliter præseruat.

D. Isidor.

D. Thom.

Hæc attentè consideranti videbitur forsan non posse sublimius virginitatem extolli, quàm, quod inclyta pars corporis Christi sit; at altius illam extollit D. Basilius lib. de vera Virginitate, vbi ait: *Magnum quidem, vt vere dicam, est virginitas, incorruptibili Deo, vt ita dicam, hominem similem faciens.* similia dicit Cyprian. martyr de habitu Virginum: *Dei imago est, respondens ad sanctimoniam Domini:* id est, ad puritatem Dei, quia *sanctum*, idē est, quod purum, seu sine terra. In eo etiam præcipuè virgines diuinæ sanctitatis inueniuntur æmulatrices, quod terrenis affectibus morientes, soli Deo viuunt, ac perpetuam mentis, & corporis integritatem perpetuò conseruant. vnde D. Grego. Nazianzen. beatissimā Trinitatem, primam Virginem appellat, quam in hoc & mentis, & corporis sui integritate virgines solummodo imitantur:

D. Basil.

D. Cyprian.

D. Greg. Nazian. in carmin de Virginit.

Prima Trias Virgo est, siquidem Patre natus Anarcho
Filius est, nec enim Pater ortum traxit ab vllo,
Vtpotè principium rerum, & vitalis origo,
More nec humano generauit sanguine natum.

Ad extremum (vt paucis multa comprehendam) Sapiens dixit: *Omnis autem ponderatio non est digna continentis animæ;* ergò si virginem incorruptibile cœlum appelles, *non est digna ponderatio*: si cœlesti regno illam compares: *non est digna ponderatio*: si angelum voces, *non est digna ponderatio*: si partem inclytam Christi, *non est digna ponderatio*: si imaginem Dei, *non est digna ponderatio*: aliquid igitur amplius latentis excellentiæ virginitas continet, soli Deo perspectum, quod nos etiam religiosa admiratione suspicere, ac reuereri debemus: vnde, vbi nostra Vulg. legit: *Apprehendite disciplinam*: quædam translatio legit: *Osculamini filium*: alia vertit: *Adorate puritatem*, vel *virginitatem*: quo non obscurè indicat, virginitatem Deo consecratam, tanquam imaginem diuinæ, ac increatæ virginitatis adoratione dignam esse. Quod sanè videtur non ignorasse Imperatorem Iustinianum, qui, vt constat ex § illud in quadam eius authen. nō solum illius amator exstitit, dum ait: *Non enim castitatis sumus amatores, sed & cultores etiam*; vt ipse testatur in l. si qua, C ad Senat. Consul. offic. vbi ait: *Ipsi pudicitiæ, quam semper colendam censemus*; Atq; hinc est, quòd Gentiles hanc virginitatis excellentiam adorātes, multipliciter illam coluere, magnosque ei honores detulerunt. nam in primis, vt tradit D. Hieron. aduers. Iouinia. Gentiles, ea præcipuè ratione Dianam, & Mineruam tanquam Deas venerabantur, quia virgines illas esse certò sibi persuadebant; deinde, vt commemorat D. Hierony. lib. contra Iouinianum; Romani tanto honore virgines prosequantur, vt, si Imperatores in curribus triumphantes, & de hostibus superatis trophæa referentes, Vestalibus virginibus obuiassent, eis de via cedere soliti essent: & merito quidem, quia Virginum triumphus de indomita carne celebrior, ac dignior erat, quàm si de hostibus etiam infestissimis extitisset, Salomone dicente: *Melior est patiens viro forti, & qui dominatur animo suo, expugnatore Vrbium*: par igitur erat, vt minor Imperatorum triumphus cederet maiori virginū. Accedit ad hæc, quod Imperator Iustinianus hanc legem condidit in virginitatis

Ecclesi. 26.

Psalm. 2.

Imperator Iustinian. §. illud in authen. quibus mod. nat. liberi efficiuntur. l. si qua. C. ad Senat. Consultum Offic.

D. Hieron. lib. contra Iouin.

Prou. 16.

tatis honorem, vt, cum Virgines nuberentur, illorum viri in premium virginitatis arrhas illis donarent, vt habetur ex text. in l. res vxoris. C. de donatione inter virum & vxorem. Rosinus quoque refert, quod, si quæ virginum Vestalium per publicas ciuitatis vias egrediebatur, eadem stipantium caterua, qua Consules, ac supremi Romæ primates incedere soliti erant, ipsa magno fastu, & apparatu procedebat. Idem etiam auctor scribit, Romæ moris esse, vt, si quis ad mortem damnatus per publicas vias duceretur, si Vestalem virginem offenderet, ab omni pœna immunis manebat, tantum honoris apud Romanos virginibus exhiberi solitum erat. quod, si in hoc genere argumenti sacra eloquia consulamus, pulchra multa reperiemus, quibus apertè constabit, quantum non solùm terrestria animantia, sed & astra cœlestia, & spiritus angelici, immò, & ipsemet Deus virginitatem honorauerint. Reuocate quæso in memoriam quod D. Damascenus tradit lib. 4. de fide cap. 15. nec voraces flammas ignis tres pueros in camino Babylonis exurere, nec immanissimos leones Danieli quidquam lædere ausos fuisse, quia virgines erant. Mementote etiam illius, quod Patriarchis Ioseph, & Iacob in somnis contigit: nam ille, quia virgo tũc erat, clarissima solis, & lunæ astra visa sunt eum adorare; huic verò ostensa est mirabilis scala à terra vsque ad cœlum pertingens, in cuius summitate Deus ipse sedebat; & per eam Angeli ascendebant, & descendebant; nouit enim Iacob hunc fauorem sibi à Deo virginitatis causa impensum esse; nam, cum postea eadem illa via reuerteretur, amissa iam propter matrimonium virginitate, quanquam inuenit Angelos, non tamen pacificos, sed in modum exercitus pugnantes: & hinc est, quod antea dixerat: *Verè locus iste sanctus est, & ego nesciebam*, nunc verò in hæc verba prorumpit: *Castra Dei sunt hæc*: itaque virginitate amissa Angeli solum se ostẽdunt Iacob velut defensores, neutiquam tamen, vt sibi familiares, & ei æquales, velut antea.

Porrò iam veniamus ad honores, quibus Deus optimus maximus virginitatem semper cumulauit. D. Augustinus meminit quarundam virginum, quarum vna cribrum aqua plenum manibus continebat, absque eo, quod nec gutta vna ex eo decideret, altera verò vt tradunt Ouidius lib. 9. Fastorum, & Titus Liuius lib. 9. de bello punico, nauim, quæ ex defectu venti vlterius progredi non poterat, zona, qua cingebatur, non minus velociter traxit, quàm si à vento reperetur. Strabo etiam refert, virgines apud Persas Dianæ dicatas super ardentes prunas illæsis pedibus incessisse; quæ omnia ea ratione arbitror, Deum fieri permisisse, vt, etiam apud Gentiles, & Idolorum cultores virginitas in magno pretio haberetur; apud fideles vero in veteri lege hunc honorem contulit castitati, vt ex omnibus Tribubus, solum Tribum Leui sibi eligeret, in quo maximè castimoniam effulgere oportebat; eo, quod diuino famulatui Leuitæ essent mancipati. Quod, vt magis innotescat, obseruandum est, quod, ex duodecim lapidibus, quibus Rationale summi sacerdotis iusserat Deus exornari, tertius erat Smaragdus, in quo (vt tradunt D. Hierony. & Abulensis) sculptum erat nomen Tribus Leui, qui fuit tertius filius Iacob, vt ijdem Doctores docent, per quod sine dubio voluit Deus significare, eos, quos sibi maiori vinculo copulabat, castitate, ac animi puritate conspicuos valde esse debere. Smaragdus enim (vt refert Valerianus) castitatis symbolum propterea semper exstitit, quia, si quis illum secum deferens, veneri vacet, continuò rumpitur. Est etiam ad idem obseruatione dignum, quod Leui tria significat, ad illustrandum præsens argumentum non parum accommodata: primò, significat idem, quod *assumptus*, seu *electus*, vt notauit Diuus Gregorius super Ezechielem: sanè, si rem altius contemplemur, pretiosiora pignora,

Lex. C. de donat. inter vir. & vxo. Rosinus de virg. Vest.

Rosin. ibid.

D. Aug. lib. de ciui. Dei.

Strabo.

D. Damasc. Daniel. 3. Daniel. 6.

Exod. 28.

Genes. 37. Genes. 28.

D. Hierony. tom. 3. lib. de vest. sacerd. Abulen. sup. cap. 28. Exodi q. 12. Pier. Valer. libr. 4. de Smarag.

Ibidem. Genes. 32.

D. Gregor.

quæ sibi Deus assumpsit, & ex omnibus elegit, virginitate præcelluerunt, vt his verbis acutè adnotauit magnus Pater Hieronymus: *In omni hominum genere optimus virgo fuit, inter homines optimus Christus, hic virgo fuit; inter mulieres optima Maria, hæc virgo fuit; inter Apostolos Paulus, per excellentiam Apostolus dicitur, & virgo hic fuit: inter martyres Stephanus, & Laurentius, & hi virgines fuêre.* Secundò significat Leui: *Assistens Deo*; scilicet per cogitationem, iuxta illud Pauli: *Mulier innupta, & virgo cogitat, quæ Domini sunt*: cum enim Virgines sint similes Angelis, non cessant clamare quotidie, vna voce dicentes: *Sanctus, Sanctus, Sanctus*: cuius sanè cantus suauissimus concentus, dulcissimaque armonia angelicos spiritus adeò exhilarat, vt ad illum auscultandum cum summo gaudio accedant, iuxta illud sponsi: *quæ habitas in hortis amici auscultant te*: quis ergo non miretur, tantam virginum esse excellentiam, vt Angeli dulcissimos cœlestis patriæ hymnos, & suauissimos cantus audire assuefacti, Virginum melodiam diuinas laudes personantium attentis auribus auscultare de cœlo veniant: *quæ habitas in hortis, amici auscultant te?* Tertiò Leui, vt tradit Diuus Ambrosius, idem denotat, quod *meus*: adeò quidem Deus sibi complacet in Virginibus, vt quasi Zelotypico amore ardens, velit virgines totas esse suas, totaliterque ab eo possideri, vt verba Iosue satis indicant: *non habebit Leui partem, nec possessionem cum fratribus suis, quia ipse Dominus possessio eius*: vnde, quando iussit Deus populo suo, vt legimus in lib. Numeror quasdam ciuitates cum ciuibus suis pœnitus euertere, præcepit tamen, ne Virgines, vtpotè quæ ad possessionem eius speciali ratione pertinerent, interimerentur: *puellas tantum virgines reseruate vobis*: ecce, cum in illis ciuitatibus tanta esset statuum diuersitas, solis virginibus, tanquam rei sibi sacræ, hanc immunitatem Deus seruari voluit, vt nemo militum illas lædere, aut contingere auderet, sed sibi soli reseruarentur: *tantum virgines seruate*. Atque hinc colligo rationem, ob quam inter omnes cœlicolas, soli Virgines deferant scriptum in frontibus nomen IESVS, iuxta illud Apocalyp. *habebant nomen eius scriptum in frontibus suis*: eam (ni fallor) opinor esse, quod speciali ratione præ cæteris aliis beatis ad Christum pertineant, tanquam peculiaris eius possessio. Vnde, quemadmodum mancipiorum domini solent in eorum maxillis, vel mento, & pastores in ouium velleribus, signum aliquod imprimere, vt ad quem pertineant, dignoscantur; ita Deus Virginibus, quia specialissimo obsequij genere se ipsas ei manciparunt, specialissimo etiam sacri nominis IESV notamine frontes eorum præ omnibus aliis beatis condecorari voluit. Illud etiam adnotarim (quod ad virginitatis honorem non parum conducet) Deum olim conquestum fuisse de populo suo, quod mortuas Virgines non defleuissent, variisque encomiorum honoribus mortem earum non cohonestassent: *Virgines eorum*, inquit Dauid, *non sunt lamentatæ*: vbi Hebræi legunt: *Virgines eorum non sunt laudatæ*: ecce volebat Deus, vt Virgines, instar magnorum Principum, tam in vita, quàm post mortem non solum lachrymis, & gemitibus, sed & variis præconiis, ac laudibus eas populus prosequeretur, quæ se totas Deo consecrauerant. Cui sit honor, & gloria in sæcula sæculorum.

Amen.

D. Hieron. — 1. Corint. 7. — Isaiæ 6. — Cant. 8. — Iosue 4. — Num. 31. — Apocal. 14. — Psalm. 77.

HOMI.

HOMILIA VI.

Virtutes variæ, quibus B. Virgo in Templo effulsit, virginibus imitandæ proponuntur; præsertim verò clausura, verecundia, otij vitandi cura, quæ sunt velut propugnacula virginitatis, cuius custodiæ mira difficultas ex Patrum doctrina ostenditur: variaque ad illam superandam remedia traduntur.

QVAM sancta, quàm sincera, quàm perfecta, quàm cœlestis, quã seraphica, quàm omnib. numeris absoluta Mariana in Templo viuendi ratio fuerit, non aliunde probare adnitar, quàm ex his, quæ de illa ibidem commorante, priscorum Patrum antiquitas contestata nobis reliquit. Ioannes Chrysost. ait: *Beata Maria vltra omnem humanæ naturæ modum, modestiam, atque temperantiam excoluit; ac ob id vniuersorum Dominum in vtero gestare promeruit. Quod si qua virgo alia maiori modestia, vel ampliori puritate, aut maturitate præter hanc ornata extitisset, illam sibi Dominus præ hac ipsa omninò in habitaculum delegisset.* idem etiam Chrysost. inquit: *Maria non leuis, non iocosa, non cantatrix, non turpium verborum amatrix, sicut solent plerumque puellæ, quæ libenter talia aut loquuntur, aut audiunt; non super virum oculos suos extulit, nec infixit aspectu.* Ioan. Damascenus: *Deindè in domo Domini plantata, & impinguata spiritu, veluti oliua fructifera, omnis virtutis habitaculum facta est, ab omni sæculari vita, & carnali concupiscentia procul mentem sequestrans; & sic virginem animam cum corpore conseruans, vt decebat eam, quæ in sinu Deum susceptura esset: sancta enim existens in sanctis requiescit: sic igitur sanctificationem omnem exercet, & templum sanctum, & admirabile Altissimi Dei digne demonstratur.* Epiphanius presbyter Constantinopolitanus in vita Virg. *Erat docilis, & amans doctrinam, & non solum in sacris literis, sed etiam in lana, & lino serico, & bysso laborabat; erat præterea in sapientia, & intelligentia, super omnes illius sæculi adolescentulas, cunctis admirationi, quæ, & vere consuerit ea, quorum vsus erat in Templo sacerdotibus.* D. Anselmus opusculo de forma, & moribus beatæ Mariæ; *Mos tuus erat modicæ loquelæ, expeditæ obedientiæ, mundæ proximationis, sine audacia, sine turbatione, sine ira, benigne salutans, eloquentiam eius homines mirabantur*; & paucis interiectis, subdit: *perseuerans in orationibus, ferens paunum proprij coloris, lectioni, ieiunijs, & labori manuũ, & omni bonæ virtuosæ operationi se dederat.* Eximias has Virginis virtutes Ambrosius cõtemplans, ad Virginis imitationem nos inuitans, ait: *Sit vobis tanquam in imagine descripta virginitas Mariæ, & eius vita, in qua, velut in speculo, resulget species castitatis, atque forma virtutis. Hinc sumatis, licet exempla viuendi, vbi tanquam in exemplari magisteria sunt expressa probitatis, quæ quid corrigere, quid tenere debeatis, ostendunt.* hæc Sanctus Ambrosius: quibus non dissimilia scripsit D. Hieronymus epistola ad Paulam, & Eustochium in hæc verba: *Si placet vobis, charissimæ, talis, ac tanta Virgo placeat, & opus virtutis eius, cuius vita, omnium disciplina est, cuius mores, instituta sunt Ecclesiarum.* Et quidem Ethnici philosophi putarunt magni momenti esse, præclarum alicuius viri viuendi rationem attendere, vt ad eius normam mores quisq; suos efformaret; vnde Terentius in Adelphis dixit: *Inspicere tanquam in speculo vitam hominum iubeo, atq; ex alijs sumere tibi exemplum:* & Seneca ad Lucilium scripsit: *Elige tibi, cuius tibi placeat vita, quia opus est aliquo, ad quẽ mores nostri se erigant:* ac tandem Cato inter sua documenta, hoc postissimum reliquit:

Multorum exemplo disce, quæ facta sequaris,

Ioan. Chrysost. in Domini hypopanti.

D. Chrysost. in c. 1. Matt.

Ioan. Damasc. lib. 4. fidei cap. 15.

Epiphan.

D. Anselm.

Ambros. lib. de Virginib.

D. Hieron.

Terent. in Adelph.

Seneca ad Lucillum.

Cato in suis documentis.

Quæ fugias; nobis vita est aliena magistra.

Ex vnanimi igitur Patrum, quos retuli, doctrina, tria præcipuè virginibus imitanda proponuntur ad virginitatis earum custodiam apprimè necessaria. Primum, clausura, & à virorum consortio omnimoda sequestratio, vt enim eleganter dixit D. Hieronymus epistola ad Eustochium: *Raro cogitatur in mente, quod exteriores sensus non nutriunt; hæc enim sunt fenestræ, hæc est, quæ nisi clausa fuerit, morti patet introitus, & nil nisi funeste ingreditur; in silentio autem, clausura, ac quiete cogitationes peruersæ vitantur*: idem etiã Hierony. eidem Eustochio scribens, dicit: *Caue, ne domum exeas, & ne velis videre filias regionis alienæ, quãuis fratres habeas Patriarchas, & Israel parente læteris; nam Dina domum egressa corrumpitur; nolo igitur, te sponsum quærere per plateas, nolo te circumire angulos ciuitatis. Zelotypus est Iesus, non vult ab alijs videri faciem tuam: foris vagentur virgines stultæ, tu intrinsecus esto cum sponso*: & in epistol. 3 ad Gaudentium ait: *Nec liberius procedat ad publicum, nec semper Ecclesiarum quærat celebritatem; in cubiculo suo totas delitias habeat*. hæc ille: Ambrosius ad idē super Lucam ait: *Discite virgines sacræ non circumcursare per alienas ædes, non demorari in plateis*: & in exhortatione ad Virgines ait: *Nullus sit sine matre progressus, quæ sit anxia tui custos pudoris; ipsa quoque ad Ecclesiam progressio rarior sit adolescentulis*. sacra Scriptura insignē illam fœminam Iudith, clausuræ amantissimam proponit, dicens: *In superioribus domus suæ fecit sibi secretum cubiculũ, in quo cum puellis suis clausa morabatur*. similem clausuram obseruasse arbitror Saram, vt non obscurè colligitur ex lib. Geneseos; cùm enim tres Angeli Abrahàm inuisere venissent, non inuenerunt Saram, quia in penetralibus domus latebat, nec inde exiuit, quousque ab Angelis accersita fuit dicentibus: *Vbi est Sara vxor tua?* Verùm non solùm fideles, sed & Ethnici homines magni momenti esse putarunt fœminarum clausuram ad pudicitiam conseruandam: vt enim refert Tiraquellus in l. 1. connubiali, Plutarchus testatur, motis fuisse apud Boëtios, vt coniux ad nuptias curru duceretur, & cùm in domum reducebatur, continuò aderant, qui currum comburebant, significare volentes, iam non vltra opus sibi esse curru, cum perpetuo domi consistere deberet.

D. Hieron. *Hieronym. epist. 22. cap. 11.* *D. Ambros.* *Iudith. 8.* *Genes. 18.* *Tiraqu. in Lib. 1.*

Idem etiam Plutarchus commemorat Phydiam, celebrem sculptorem, Veneris pulchram statuam affabrefeciſſe, illamque super testitudinem quãdam posuisse, tùm, vt lento illo gressu, quo illa graditur, significaret, fœminam debere deambulatricem non esse; tùm quia, sicut testudo non aliter de vno loco ad alium mouetur, nisi intra domunculam suam clausa, & eandem super se deferens; ita fœmina, & maximè virgo, tàm ægre ferre debet domus suæ claustra egredi, & foris incedere, quàm si totam domus molem super humeros latura esset. Tandem D. Paulus hortatur, vxores clausuram domus suæ seruare; nam vbi nostra vulgata legit: vt sint *domus curam habẽtes*, originale Hebræum habet, vt sint *custodes domus*: atque huc arbitror tendere verba Salomonis, dum de muliere prudenti ait: *Considerauit semitas domus suæ, & panem otiosa non comedit*. Primò ait, illam nõ per alias vias circumcursare, nec per alias peruagari ciuitatis plateas, quàm per semitas domus suæ. Secundò ait (quod, & nostro argumento deseruit) otiositatis inimicam esse: *& panem otiosa non comedit*: hoc enim secundum est propugnaculum virginitatis: exercitium autem, quo otium vitabat, adnotauit etiam Salomon: *Et digiti eius apprehenderunt fusum*. Spiritus sanctus etiam Tobiæ vxorem laudat, quod otij inimica textrinæ arti vacaret. Hinc Hieronymus ad Demetriadem honestissimam Virginem scribens, inquit: *Habeto lanam semper in manibus, vel staminis pollice fila deducito*; & in epistola ad Lætam de institutione filiæ ait: *Discat lanam facere, ponere in gremio calathum, rotare fusum*. Quid plura? ipsi

Plutarchus. *Tit. 2.* *Prou. 31.* *Ibid.* *Tobiæ 2.* *D. Hieron. ad Demetr.* *D. Hieron. in epist. ad Lætam.*

ipsi Romani solo lumine naturæ illustrati, vt auctor est Plinius, cum sponsam ad nubendum ducerent, manu illa fusum deferebat, vt hoc symbolico ritu aduerteret, non otio languere, sed labore manuum suarum illud continuo vitare debere: Alij vero Gentiles, vt significarent, longè à virginibus relegandum esse otiũ, si castitatis thesaurum custodire vellent, virginitatem in hunc modum descripsere: perbellam quamdam, ac venustam puellam depingebant, capite cœlum tangentem, cuius dextera salicis ramum ferebat, sinistra vero examen apum continebat, salicis ramus symbolum erat castitatis (vt tradit D. Hieronymus super cap. 4. Zachariæ) quia, vt ipse ex Medicorum sententia testatur, flos eius aquæ immissus, & ebibitus, carnis petulantiam compescit, ac Veneris ardorem mitigat; ad custodiendam autem hanc castitatem per salicem significatam, duo præsentissima remedia ei exhibebant; primum, vt capite tangeret cœlum, hoc est, *quæ sursum sunt, saperet, non quæ super terram*, sed corde, & animo cœlestem auxilium semper imploraret, quasi prædoraſſent id, quo Spiritus sanctus ait: *Quoniam aliter non possem esse continens, nisi Dominus dederit.* Alterum remedium fuit, vt otiositatem diligenter vitaret; id enim sibi volebat examen apum, quas constat adeo laboriosas esse, & otij inimicas, vt longissima etiam itinera conficiant ad debitam faui materiam quærendam; qua semel habita, nulli parcunt labori, quousque & mel, & ceram in humanos vsus adeo necessariam elaborauerint. Non solum autem otiositas virginibus, sed cuicuiscumque status & conditionis viris, ac fœminis nocua, esse perhibetur, Eccles. 33. dicente: *Seruo maleuolo tortura, & compedes, mitte eam in operationem ne vacet, multam enim malitiam docuit otiositas*: equidem cum Deus creauit hominem, noluit eum esse otiosum in paradiso, vt verba Moysis testantur, sed cultorem illius eum constituit: *Tulit Deus hominem, & posuit eum in paradiso voluptatis, vt operaretur & custodiret illum*: vnde quidam Imperatores Romani quasi primum parentem imitantes, vt referunt Cicero lib. de Senectu. & Fulgosius tit. de otio honesto, hortos habebant, quos propriis manibus ad otium vitandum colebant, quod multorum scelerum origo esse solet, vt obseruauit Ouidius lib. 1. de remedio Amoris, dicens:

Quæritur Aegysthus, quare sit factus adulter, Ouidius.
In promptu causa est, desidiosus erat.
Otia si tollas, periere Cupidinis arcus.

D. autem Bernardus in vniuersale loquens dixit: *Omnium tentationum & cogitationum malarum, & inutilium semina est otium*: atque hinc est apud Athenienses hanc fuisse legem stabilitam, vt refert Laertius lib. 5 c. 2. vt otiosi hominis haberentur tamquam rei omnium scelerum, de quibus accusarentur, ita vt nulla alia desideraretur probatio ad eorum punitionem. D. Bernar. de otio vitando.

Ad hæc, inter alia non pauca, quæ sacra Virgo in Templo degens, virginibus imitanda proposuit, modestia etiam fuit, & verecundia, quibus diuino sponso summopere placuit. Memini Pamphilum poëtam ineptè satis dixisse: pudorem filium esse rusticitatis:

Nam venit à sola rusticitate pudor.

Sed falsa eum sua fefellit opinio: nam, vt, sapienter Valerius Maximus dixit *Verecundia parens est omnis honesti, magistra innocentiæ, chara proximis, accepta alienis, omni loco omni tẽpore fauorabilem proferens vultũ.* Valer. Max. de verecund.

vnde Ecclesiasticus inquit: *Gratia super gratiam, mulier sancta, & pudorata.* Eccl. 26

immò de Aristotelis filia fertur, quod interrogata, quisnam ex coloribus magis ei arrideret, respondit: *Optimus color est, quem ingenuus gignit pudor*: videturque tenetiam hanc didicisse à parente suo Aristotele in Politicis, dicente: *Plus homines, erubescentia rei amatæ, quàm alia eius perfectione capiuntur* præcipuè tamen apprime necessaria est adolescentibus, tàm viris, quàm Arist. in Pol.

Plin. lib. 8. cap. 48.

D. Hieron.

ad Coloss. 3.

Eccles. 33.

Gen. 2.

fœminis, vt eleganter docuit D. Ambro-
D. Ambros. lib. 1. de officiis sius lib. 1. de officiis in hæc verba: *In adolescentibus verecundia, velut quædam natura dos commendatur, & est prima disciplina; hæc in ipso corporis motu, gestu, & incessu tenenda est, habitus enim mentis cernitur in statu corporis, & vox quædam est animi corporis gestus, vel motus in ipso quoque corporis decore verecundia plus eminet.* Atque hinc
D. Ambros. lib. 3. de Vir. est, quod ipse D. Ambrosius lib. 3 de Virginibus scitè adnotauit, insignem verecundiam, quam præ se tulit Rebecca,
Gen. 24. quando, vt legimus Genes. 24. ducta ad nuptias, & admonita, quod vir, qui à longe videbatur, erat Isaac, futurus eius maritus, confestim nulla interposita mora velo vultum suum cooperuit; manifestum sanè suæ pudicitiæ argumentum; nam, quæ marito proximè futuro præ verecundia faciem velabat, longè aberat ab illarum leuitate, quæ videre, & ab omnibus videri desiderant. De Abimelech narrat sacra Scriptura, quod eximiam Saræ pulchritudinem admiratus, ne forsan aliis, quod ipsi contigerat, accidisset, qui amoris illius flammis exarsit, mille argenteos ei donauit, vt velum emeret, quo verecundiam suam ostendens, miram vultus sui venustatem, ac pulchritudinem contegeret: *Ecce mille argenteos dedi fratri tuo hoc erit tibi in velamen oculorum ad omnes, qui tecum sunt*: ita hunc locum
Tertul. interpretantur Tertul. lib. de velandis
Lypō. Schol. marginal. Virginibus, Lypomanus in catena super
Gen. 20. Gen. cap. 20. Marginalis Scholiastes in Biblia Sanctis Pagnini. Ceterum non solum moralis disciplina, sed & natura ipsa, si non sermone, saltem ipso opere verecūdiam virginibus libentissimè amplectendam fore non obscurè docuit:
Plin. l. 7. c. 17. nam, vt auctor est Plinius, cadauera virorum visa sunt super aquam natare facie sursum respiciente: fœminarum vero, non nisi vultu versus aquam conuerso; quo natura ipsa verecundiam fœminas valde decere apertissimè commonstrauit. Atque hinc patet imprudentium quarundam Virginum dementia, quæ virginei pudoris immemores, cum earum leuitas, & immo lestia sanctis patula reprehenditur, ipsæ insipienter respondent: nihili pendimus hominū dicta, & vt Hispane dicitur: *Digan, que de Dios dieron*: O stultam responsionē: cuius stultitiam perspicuè satis damnat illud, quod sacra Num. historia cōmemorat: cum enim Deo dicenti velle populū suum peste consumere: *Feriam igitur eos pestilētia, atq; consumā*: *Num. 14.* Moyses quidem respondit, quod si id faceret, ansam præberet Aegyptiis, vt dicerent: *Nō poterat introducere populum in Terram, pro qua iurauerat, idcirco occidit eos in solitudine*: quo audito (licet alioquin illud minimè Deus ignoraret) continuò ad exemplum nostrum pepercit populo suo, & auertit malum, quod ei minatus fuerat facere: si ergo Deus ipse cauit, ne quidquam Aegyptij contra illum dicerent, & ad id vitandum, euaginatum iræ gladiū in misericordiæ vaginam misit; quanto, quæso, maiori cura nobis, & maximè Deo dicatis virginibus, cauendum erit, ne corporis leuitatem gestus immodestiā, licentiosam loquelā, aut inordinatā viuendi rationē, detrahendi occasionem, obseruantibus illas temerè præbeamus?

His tantis admiraculis clausuræ verecundiæ, ac vitandi otij solicitudinis, aliisque similibus, quæ longum esset percensere, & prolixius pertractare, indiget fulciri virginitas, ne Virgines pudicitiæ suæ iacturam miserè patiantur: cuius eam potissimā arbitror rationem, quod vt vnanimi consensu sancti Patres contestantur, multo difficilior sit contra Venerem, quam contra Martē victoria, & ideo pluribus indiget adiumentis, & subsidiis. vade D. August lib. de agone Christiano
D. Aug. li. de Ag. Ch. ait: *Inter omnia Christianorum tormenta, duriora sunt prælia castitatis, vbi continua pugna, & rara victoria*: Idem etiam Augustinus de verbis Domini serm. 43. *Nolumus,*
D. Aug. de verbis Dom. serm. inquit, *vt nullæ sint concupiscentiæ, sed non possumus; velimus, nolimus, habemus illas, titillant, blandiuntur, stimulant, surgere volunt, premunt*: id ipse satis expertus, ingenuè fatetur

D. Aug. lib. 8 confess. c. 7.

tetur lib. 8. Confessionū cap. 7. quod quādo diuina inspiratio animum eius pulsabat, vt Christianæ militiæ nomen suum daret, nihil magis conuersionem eius retardabat, quàm quod casti viuere deberet. Sed attendamus, quid in hoc genere

D. Hieron. epi. ad matrē & filiam.

argumenti dicat D. Hieronymus. Certè epistola ad matrem, & filiam in Gallia commorantes, dixit: *Ferreas mentes libido domat*: & epistola ad Nepotianum, quæ

Hier. epi. ad Nepotianum.

incipit: *Petis à me*, hæc scribit: *Vide, ne sub eodem tecto innaseris, nec in præterita castitate confidas, nec Samsone fortior, nec Salomone sapientior esse potes: memento semper, quod paradisi colonum de possessione sua mulier eiecerit*: In epistola etiam ad Amandum de

D. Hiero. ad Amandum.

quæstionibus noui Testamenti, obseruauit acutè, facilius conteri peccatorem de aliis peccatis, vt de homicidio, periurio, & similibus, quàm de libidine, cuius reddens rationem, inquit: *Sola verò voluptas, ac libido etiam in ipso tempore pœnitendi præteritos stimulos patitur, & per hæc, quæ cupimus cogitantes, rursus fit materia delinquendi.* Sæpe enim contingit, vt dum venerea crimina in confessione aperire parati, memoria euoluimus, Veneris laqueis ite-

D. Hiero. li. quit.

rum irretiamur. Ipse etiam D. Hieronymus lib. epistolarum hanc difficultatem præsentiens, ab omni humano consortio sequestratus, & velut alter Paulus, corpus suum castigans, & in seruitutem redigens, tot carnis stimulis agitabatur, vt diceret: *Putabam me Romanorum interesse deliciis, & sicca iam carne præmortua, sola incendia carnis bulliebant*: hæc Diuus

D. Ambros. li. de Dauid.

Hieronymus. Audiamus nunc sanctum Ambrosium lib. de Dauid, dicentem: *Samson validus, & fortis leonem suffocauit, sed amorem suum suffocare non potuit; vincula soluit hostium, sed suarum non soluit nexus voluptatum; messes incendit alienas, sed vnius ipse mulieris accensus igniculo, messem suæ fortitudinis amisit.* Ipse etiam lib. 4. su-

D. Ambros. li. 4. super Luc. c. 4.

per Lucam cap. 4. ad difficultatem hanc magis ostendendam narrat, quod cum quidam infirmus à Medicis moneretur, certò visum fore amissurum, si à matrimonij vsu non se abstineret; ille rei difficultate perterritus, medicorum consilium respuens, continuò in hæc verba prorupit: *Vade amicum lumen*: eligens magis Veneri vacare, quàm visum conseruare. Sed iam ad idem accedat Diuus

D. Bernard.

Bernardus super Cantica dicens: *Quantumuis in hoc corpore manens, profeceris, eras, si vitia putas emortua, & non magis suppressa; velis, nolis, infra fines tuos habitat Iebusæus, subiugari potest, non exterminari*: Accedat etiam Diuus Cyrillus ca-

D. Cyrillus.

the. 12 dicens: *Non ignoramus castitatis gloriam, angelica enim est corona, & supra hominem est hæc perfectio*: similia dicit Cassia-

Cassian. li. 6. c. 6.

nus lib. 6. *Vltra naturam est, carne circumdatum carnis aculeos non sentire.* Ac tādem, præter quotidianam experientiam, quæ non sine ingenti animi nostri detrimento in vincendis carnis illecebris miram difficultatem palàm facit, id quod Lu-

Luc. 4.

cas Euangelista cap. 4. narrat, nimirum, inter omnes illos ad cœnam inuitatos, nullū licentiosius abea se excusasse, quàm qui vxorem duxerat, satis illam ostentat; quidam enim dixit: *Villam emi, habe me excusatum*: alter *iuga boum emi, & eo probare illa*: qui verò coniugem acceperat, liberius: *vxorem duxi, non possum venire*: ecce nullus illorum præter istum, impotentiam allegauit, quo apertissimè significauit difficultatem, quam in abstinendo à carnis deliciis præsentiebat, in gentem adeo esse, vt eam *impotentiam* vocare non dubitaret: *vxorem duxi, non possum venire.* Exstat ad idem Christi Domini testimonium, omni exceptione maius, dum per Matthæum de Virginibus loquens, dixit: *Non omnes capiunt verbum istud, sed quibus datum est; qui potest capere, capiat*; in quæ verba D. Hiero-

Matth. 19.

nymus dixit: *Nemo autem putet, sub hoc* D. Hieron. *verbo: sed quibus datum est, fatum, vel fortunam introduci, sed iis datum esse à Deo, qui petierunt, qui voluerunt, qui, vt acciperent, laborauerunt.* huc etiam facit, quod de matre fortissimi illius Ducis Achillis varij commemorant auctores, quæ cum quodam super cap. 19.

dam liquore vellet corpus eius inungere, vt illud obduraret, & contra aduersariorum tela robustius redderet, solum renes, vbi libido dominatur; absque vnctione prætermisit, significans in hoc, humanam industriam ad vincenda carnis incentiua minimè sibi sufficere posse. hæc enim sanctissimos quoque viros non semel superarunt, vt auctor est, & testis D. Bonauentura, qui in quodam suorum opusculorum, ait: *Senex rigidus, & breuis cum mulieribus est adhibendus; nec tamen, quia sanctiores, eo minus periculosiores, quo enim sanctiores sunt, eò magis alliciunt, sub prætextu blandi sermonis, & immiscent se vitijs impiissimæ libidinis. Episcopus sum, in Christo loquor, crede mihi, quia non mentior, vidi cedros Libani, id est magnæ contemplationis viros, & magnos Prælatos Ecclesiæ sub hac specie corruisse, vidi de quorum casu non magis præsumebam, quàm de Hieronymo, & Ambrosio.* Atque hoc idem putant nonnulli significare voluisse antiquos Astrologos, dum Libram, & Taurum constituunt Veneris domum, cum enim Libra iustitiæ, Taurus fortitudinis symbolum sit, non obscurè indicarunt, quandoque Venerem iustos, ac fortissimos viros superasse, & tamquam in propria domo diu in eis habitasse.

D. Bonau. in opuscul.

Quamuis autem hæc difficultas in superando infœstissimo libidinis hoste, per totum genus humanum grassetur; quia (vt inquit D. Paulus) *habemus thesaurum in vasis fictilibus*: vasa autem fictilia exiguam, ac modicam vim habent ad resistendum: illa tamen magis viget in Virginibus, tùm propter maiorem sexus imbecillitatem; tùm quia, vt D. Hieronymus lib. de vitando suspecto contubernio, tàm eleganter, quàm verè dixit: *Libido in Virginibus maiorem famem patitur, dum dulcius esse putatur, quod nescint*: vnde oportet eas viriliter contra carnis illecebras pugnare, nisi velint ab eis facilè superari; quod non obscurè indicant verba Exodi: nam vbi nostra Vulgata ait: *Virgines in ostio tabernaculi exsubasse*: Hebræum originale habet: *In ostio tabernaculi militasse*; cui lectioni consentanea sunt verba illa Canticorum: *Quid videbis in Sunamite, nisi choros castrorum?* inaudita sanè copulatio castrorum cum choris: nam in castris pugnatur, in choris cantatur; in castris sanguis hominum spargitur, in choris oratio ad Deum effunditur; in castris tubæ ad prouocandos militum animos audiuntur, in choris psalterij, & organi voces sursum corda ferèntes personant: quid igitur choris cum castris? multum per omnem modum, quia Virgo Deo dicata instar chori, diuinas laudes in ore semper gerere, & instar castrorum militaribus armis, inimiciæ carnis petulantiam continuò retundere debet. ad quod sanè alludens D. Ambrosius, pulchrè dixit: *Quid de Virginibus Bononiensibus loquar fœcundo pudoris agmine, quæ relicto parentum hospitio, tendant in tabernaculis Christi, indefessæ milites castitatis, nunc canticis spiritualibus personant, nunc victum operibus exercent:* quia vero in castris arma spiritualia, non specula necessaria sunt, idcirco fœminæ illæ militantes, quas nuper dicebam, non abs re vitrea specula abiecisse dicuntur; in hac enim Virginum miltia non splendida specula ad ornatum, sed orationis, ieiunij, ac vigiliarum fulgentissima arma ad carnis lasciuiam expugnandam desiderantur. Tandem hanc difficultatem duo mihi videntur mirum in modum augere: Primum est, quod caro, aduersus quam bellum geritur, præ nimia sua sagacitate mille stratagemata ad expugnandam animam excogitat, vt egregiè docuit fabulosa illa Ouidij narratio, fingentis, acrem fuisse exortam pugnam inter Acheloo, & Herculem supremi Deorum filium; at videas Acheloo se infirmum, ac debilem esse, implens illud Prouerbium: *Vbi non est fortitudo leonina, suppleat industria vulpina*; variis incantationibus vtens, in serpentem se conuertens Herculem inuasit; sed victus Acheloo, ferocissimam tauri naturam assumpsit, & sic iterum cum illo congrediens, accrimè

2. Cor. 4.

D. Hieron. li. de vitando suspecto contulerim.

Exod. 38.

Cant 7.

D. Ambr. l. 1. de Virg.

Ouid. Fab.

Prouer. 1.

acerrimè, vltrà quàm dici possit, cum illo pugnauit: non dissimiliter in pugna illa spirituali inter corpus, & animam, de qua D. Paulus: *Caro concupiscit aduersus spiritum*: qui meritò filius supremi Deorum vocari meretur, iuxta illud eiusdem Apostoli: *Ipsius enim, & genus sumus*: appetitus sensitiuus varias formas, instar Acheloo, induens, nunc, vt tortuosus colubet, innumeras insidias parat, nunc velut taurus excandescit, & fremit, vt spiritum expugnans, carni inseruire faciat, ecce non potest ex tanta huius hostis astutia, & sagacitate, non ardua valde, ac perdifficilis reddi eius victoria. Secundum, quod eandem difficultatem apertissimè demonstrat, illud est, quod in hoc spirituali bello non pugnat totus homo. Certè cum miles aduersus alium militem insurgit, totus miles pugnat, spiritus, caro, pectus, brachia, manus, fœmora, crura, & pedes pugnant, in hoc autem duello non totus homo, sed vna eius pars, scilicet spiritus pugnat aduersus carnem, ad cuius latus innumeræ sunt hostium legiones aduersus spiritum auxilium ei ferentes; si enim pulchram mulierem intuearis, agmina inimicorum confestim tecum pugnare incipiunt; pugnat decor frontis, venustas oculorum, pulchritudo vultus, rubicundo genarum, flauus color capillorum, caput exornatum, vbi tamquam è sublimi arce tot te hostes propugnant, quot capitis sunt capilli; quis autem non videat, vnius pugnantis aduersus pœne infinitos hostes victoriam esse difficillimam, immo, & solis naturæ viribus impossibilem?

Verùm, cum hucusque difficultatem libidinem superãdi planè ostenderimus, remedia opus est, ad illam vincendam adhibeamus: alij alia præstabunt: ego vero, quia argumẽtum hoc alibi fusius pertractandum duxi, tria laconico (vt aiunt) stylo perstringam. Primum, & à Patribus sæpe inculcatum est, fuga ab hominum consortio, præcipuè tamen D. Hieronymus illud docuit in epist. ad Eustochium, vbi Virgines alloquens, hæc aurea verba scripsit: *Viri cuiuscumque status, etsi cum sanctitas, exornet, etiamsi Ioanni Baptistæ æquaretur in meritis, quæratis effugere faciem, nec liceat secum dilectione feruenti adstringi. credatis experto; nihil omninò est periculosius viro, quam mulier, & mulieri, quàm vir; vterque palea, vterque ignis, dicam audaciter, proh dolor, Dei templa, Spiritus sancti vasa, & Deo dicata ædificia, nisi diligentissima seruentur custodia, prostibula fiunt, & auferatur tàm nobile depositum, tàm preciosus thesaurus, irrecuperabile decus castitatis. omni igitur custodia seruetur cor, super muros Ierusalem ponantur Custodes, tota die, ac nocte non dormiant, nec fur introeat, ne spolia auferat, quæ penitus recuperari non possunt.* hæc ille. Ad hanc eandem cautelam habendam exhortans D. Augustinus Rusticum, ait: *Matrem tuam ita vide, ne per illam alias videre cogaris, quorum vultus cordi tuo hæreant; ancillas, quæ ibi sunt, tibi scias esse in insidiis, quia quanto vilior earum conditio est, tanto facilior ruina est*: ecce Patres ad Virginitatem conseruandam fugam consulunt, & labendi occasiones pœnitus resecare monent. In cuius figuram lego lib. 2. Reg. cap. 5. quod cum Dauid à Deo scisciteretur, quomodo expugnaret Philisthæos, responsum accepit; ne facie ad faciem in illos inuaderet, sed à tergo exercitum illorum irrumpere moliretur. sed videtur fortasse alicui, non esse hoc honorificum genus hostem deuincendi; nam, vt refert Plutarchus in suis Apophtegmatibus, ad monitus Alexander magnus, non posse aliter Vrbem quandam, quam sibi subiugare cupiebat, debellari, nisi nocturno tempore illam ingrediendo, cum ciues somno vacarent, respondit, se minimè id facturum, quia non venerat velut latro ad furandam victoriam, sed vt fortissimus Dux ad illam de hostibus acriter pugnantibus, gloriosè reportandam: non diffiteor, id honorificentius esse in temporali pugna, at longè diuersum iudicium ferendum est in pugna spirituali aduersus carnem, & sanguinem: consu-

Eccles. 5.

Act. 17.

Lib. de sacris Arcanis sanctæ Eccles. Cathol. D. Hieron. ep. ad Eustoc.

D. Augustin.

2. Reg. 5.

Plutarch. in Apophtegm.

2. Reg. 5.

2.Reg.5. lens enim Deus Dauidem, ne Philisthæos facie ad faciem aggrederetur, sed à tergo eos expugnaret, significauit apertè carnē, & sanguinē non aliter melius vinci, quàm si eorum faciem fugiamus. arbitror etiā simul significasse, in Venereis peccatis nō esse aspiciendam faciem, hoc est, principium illorū, voluptatis dulcedinem præferens, sed aspiciendum potius tergum, hoc est, finem eorum, dolorem scilicet, & fastidium, quod ingerūt, & graue vulnus, quod animæ inferunt. Ad hæc, Christum D. Athanas. homil. 56. Dominum obseruauit D. Athanasius exemplo suo nos docuisse, fugam, & cautelam præsentissima remedia esse ad castitatem conseruandam; nam præterquàm rarus erat sermo illius cum fœminis, vt Ioan. 5. patet ex testimonio Ioānis dicētis, quod discipuli videntes eum cum Samaritana sermonem inijsse: *Mirabantur, quod cum muliere loqueretur*, quasi rem nouam, & inusitatam intuerentur; præter hoc, in- D. Athanas. homil. 56. quam, D. Athanasius versans illa Christi Domini verba ad Magdalenam: *Noli me* Ioan. 20. *tangere*: ait, propter tactū illi prohibuisse, quia solus, & sine teste aderat, vnde, cum illa postea venit cum aliis, osculum, & tactum pedum non interdixit, vt Euangelista testatur: id sanè fecit Christus, non vt in se, qui impeccabilis erat, alicuius mali periculum præcaueret, sed vt exemplo suo nos edoceret, in hac materia nisi prolabi magis placeat, & cautos esse, & fugam arripere nos oportere.

Secundum remedium ad hunc hostem vincendum, timor est supplicij, quo id genus peccati non semel Deus diuinæ iræ Genes. 8. hastam vibrans acriter punire consueuit; propter illud nam q; vniuersam terrā copioso illo aquarū diluuio inundauit; pro- Genes. 19. pter illud super quinq; Ciuitates misit de cœlo fulgura, & ignem voracissimū, bre- Gen. 49. ui tēpore illas absumētem; propter illud, Ruben maledictio patris sui grauiter torsit; propter illud insignem Ciuitatem Si- Gen. 34. chem, & ferè totam Tribum Beniamin Gen 46. deuastauit; propter illud subitanea morte 2.Reg.13. Onan interemit, Amnon interfecit, Saræ Tob. 7. maritos suffocauit, falsos Senes in Susannam lasciuientes capite mulctauit; Dauidem, & Salomonem variis plagis affecit; ac tandē propter illud eodem die viginti tria hominū millia populi Israelitici enecauit. & quidem si cuncta supplicia, qui- 1.Cor.10. bus in hoc vitij genus diuina iustitia animaduertit, recensere vellem, tempus mihi potius, quam materia deficeret; quare Veneris cultores solum cum D. Paulo interrogabo: *Quem fructum habuistis in illis, in* Rom.7. *quibus nunc erubescitis? quoniam finis illorum mors est*: nullum alium respondere poterunt se accepisse, quàm quod in hac vita inferni tormenta experiri cœperint; nam si castitas cœlum est, luxuria infernus est; consequentiam hāc, & format, & probat D. Bonauentura; quia, sicut tria in infer- D. Bonauen. in dict... de luxur. c. 3. no vehementer excruciant, ignis, vermis, & fœtor; sic in libidinis peccato hæc tria grauem molestiam inferunt; ignis ardēs concupiscentiæ, quæ exurit; vermis conscientiæ, qui mordet; fœtor infamiæ, qui honorem denigrat; hi quidem meritò sibi vsurpare poterunt verba illa Rebeccæ, dolentis se concepisse: *Si sic mihi futurum* Genes.25. *erat, quid necesse fuit concipere*: si momentanea delectatio tàm graues exsoluit pœnas, quid opus erat Veneri vacasse, & cū tàm certo animi, & corporis discrimine carnis voluptatibus indulsisse.

Tertium denique remedium ad hunc hostem vincendum non parui momenti esse putauerim, si Virgines, vt viriliter pugnent, victoriæ suę immarcescibilem coronam, ac cœlestis patriæ præmiū illud: *Vincenti dabo manna absconditum*: sibi ob Apocal. 2. oculos proponant. In cuius figuram sacra narrant eloquia, quod, vt Deus filiis Israel pugnam aduersus hostes suos suscipiendam suaderet, futurum præmiū illis proposuit in hæc verba: *Dabo vobis terram* Deuter. 6. *lacte, & melle manantem*: hoc est, terram fœcundissimam, vberrimam, & bonis omnibus temporalibus affluentem: hic est cortex, literalis sensus horum verborum; at si spiritus eorum medullā sugere cupimus, arbitror illis verbis significare voluisse,

voluisse, non aliter illos ad promissæ terræ dulcedinem peruenturos, quàm per laboris, & pugnæ amaritudinem: sicut enim candidum lac, prius est cruentus sanguis, vt Medici docent, & dulce mel ex amaris, & insipidis floribus conficitur; non secus, vsque ad sanguinem, si opus fuerit, resistere oportet Virgines, & per mortificationis amaritudinem transire, si cœlestis beatitudinis suauissimo lacte, dulcissimoque melle perfrui desiderant.

Rosin. de antiquit. lib. 3. cap. 19. Narrat Rosinus de Antiquitat. lib. 3. c. 19. quod iuxta ianuam domus Deæ Vestæ, vbi virgines Vestales suam virginitatem ei dicabant, aderat arbor, nomine *Lothos*, quam, obliuionis arborem vocabant, & ex qua illæ capillos de capite suo præcisos pendebant, vnde ortum habuit Prouerb. lat. Prouerbium illud antiquum: *Lothos capillata*: quam egregiè quidam Poetarum describit:

Vt quondã Vestæ scindebant sacra capillos;
In viridem iactans, virgo dicanda.

Erat autem arbor hæc aspera, ac sentibus Polyb. lib. 12 plena, vt auctor est Polybius, fructus verò illius dulcissimus. vnde originem sumpsit Homer. od. 9 Ouid. 9. met. Homeri, & Ouidij fabula, qui finxerunt, Vlyssis socios, cum primum illius arboris dulcem fructum degustarunt, patriam, amicos, ac reliqua omnia obliuioni tradidisse; vnde Alciatus cecinit. Alciat. emb. 14.

Sic Ithacũ præmissa manus dulcedine Lothi
Liquerat, & patriam liquerat atq; Ducem.

ecce Ethnici etiam homines solo lumine naturæ ducti, ferè omnia, quæ hucusque diximus, factitabant. Sub quibus sanè mira Virginibus traduntur documenta, imprimis ad ianuam templi Vestales virgines capillos scindebant, eosque super arborem Lothos (arborem, inquam, obliuionis) proiiciebãt, quo genere ritus docebantur, quæcunque mundi pulchra, & grata sunt, honores, diuitias, parentes, & cognatos perpetuę obliuioni cõmendare debere. hoc, quid aliud erat, nisi quod Dauid singulis Virginibus suadet: *Obliuiscere populum tuum, & domum patris tui, & concupiscet Rex decorem tuum*: Cùm etiam antiqui, Virgines illas Vestales intra domum Deæ Vestæ simul habitare præcipiebant, clausuram Virginibus omninò necessariam apertè docebant: quod verò arbor illa *Lothos* talis naturæ esset, vt spinis, ac sentibus esset plena, fructus vero gutturi dulcissimus, non obscure significabat, oportere virgines, vt lauream virginitatis suę suauissimum fructum degustent prius per difficultatũ sentes, spinas, ac vepres, quas ad virginitatis custod am superare opus est, viriliter pertranseant. Vel dicamus aliter, arborem illam *Lothos* arborem Crucis delineare, clauorum sentibus plenam, cuius fructus suauissimus est animæ esurienti, vt testatur sponsa: *Et fructus eius dulcis gutturi meo*: ab hac arbore suspendunt sacræ Virgines in templo dicatæ capillos cogitationum suarũ, in Christum solum fructum illius, cogitatum suũ iactantes, vt ab illo enutriantur, iuxta illud Dauidis: *Iacta cogitatum tuum in Domino, & ipse te enutriet*: ex hac item arbore suspendunt sacræ Virgines, velut Israelitæ in salicibus organa sua, hoc est delicias, diuitias, & honores, quibus perpetuò priuari, amore Christi, eligunt: in hoc Vlyssis sociis dissimiles valde, qui, vt narrant Homerus odyssææ 9. & Ouidius 9 Metamorph cum arbori illi *Lothos* adhærentes, ab ea separari nollent, tandem flagellis lacerari, ab ea discedere compulsi sunt; longè aliter sacræ virgines Catharina, Agnes, Agatha, Cæcilia, Lucia effecerunt, quæ virgarum flagellis cæsæ, ferreis vnguibus excarnificatæ, ac variis tormentorum generibus confectę, à Crucis arbore, & à Christo eius fructu nec per momentum dimoueri potuerunt. Cui sit honor, & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

Psalm. 44. *Cant. 2.* *Psalm. 54.* *Homer. od. 9.* *Ouid. 9. metaph.*

FINIS LIBRI TERTII.

DE SACRIS ARCANIS DESPONSATIONIS B. VIRGINIS, necnon de eximiis laudibus dilectissimi eius sponsi Ioseph.

LIBER QVARTVS.

HOMILIA PRIMA HISTORICA.

DESPONSATIONIS VIRGINIS CVM CASTISSIMO Ioſepho dulciſſimam hiſtoriam antiquorum Patrum Teſtimoniis ſtabilimus, verumq; matrimonium inter hos ſacros ſponſos extitiſſe apertiſſimè comprobamus: ac tandem de ætate, in qua illi ſponſalitia inierunt, diſſerimus.

ANTEQVAM Patrum teſtimonia de Virginis deſponſatione proferam, antiquiſſimi Nicæphori, celebris hiſtoriographi, verba in medium producam; ſic enim ait lib. 1. cap 7 *Poſtquam adoleuit Virgo, conſilium Sacerdotes agitarunt, quid de ea ſtatuerent, ne in ſacrũ eius corpus admittere quidquam viderentur; ſacrilegium namq; prorſus ſe commiſſuros putabant, ſi viro eam coniungerent, atque in ſeruitutem coniugalis legis redigerent, quæ ſemel Deo dicata eſſet: E diuerſo autem puellam eo ætatis flore in ſacratiore Templo verſari, nec permiſſum lege putabant, nec rem ſatis honeſtam, & decoram eſſe videbant. Sæpe itaque, & multum re deliberata, diuiniius eis per inſpirationẽ oſtẽditur, vt eã alicui, qui ad Tẽplũ ſedulo eſſet, ſponſæ nomine cõmitterẽt; eũ vero talẽ eſſe debere, cui rectè virginitatis cuſtodia demãdaretur, porrò non alius Ioſepho viſus eſt magis idoneus ad ſponſaliũ coniunctionẽ contrahendã, quippe qui propinquitate generis eã contingeret, eiuſdẽ enim Tribus erant; inſuper vero & ſenio, & honeſtate morũ iampridẽ bonæ fidei exiſtimationẽ conſequutus eſſet.* hæc ille. His de Mariana cũ Ioſepho deſponſatione cõſentiũt grauiſſimi Patres, D. Gr. Niſſ. in orat. de natiu. ex arcana hiſtoria *Cum creuiſſet, & adulta eſſet conſilium ſacerdotes agitarũt, ne quid de ſacro illo corpore ſtatuentes, in Deum peccarent: nam ſubiugare eã legi naturæ, & addicere quaſi ſeruã ſi quis eam in matrimonium duceret, res longè abſurdiſſima, minimeq; decora videbatur: ſacrilegiũ enim prorſus exiſtimabatur, ſi homo ius, ac poteſtatem*

Niceph. lib. 1. cap. 7.

D. Greg. orat. de

potestatem in donarium, quod Deo consecratum ac dedicatum esset, haberet; quoniam legibus sancitum est, vt vir potestatem habeat in vxorem; vt autem intra Templū vnà cum sacerdotibus mulier versaretur, & in sanctis conspiceretur, neque consuetum, nec vsitatum erat, & simul grauitas, & honestas rei non aderat. Deliberantibus igitur eis super hac re, diuinitus incidit consilium, vt darent eam cuidam viro nomine desponsationis: is autem ad custodiendam virginitatem eius idoneus esset. inuentus est igitur Ioseph talis, qualem ratio consilij requirebat, ex eadem cum Virgine familia, ac Tribu, isque de consilio sacerdotum sibi puellam desponsat: coniunctio autem non vltra sponsalia progrediebatur. hæc ille. Sed & D. Damascen. oratione 1 de dormitione Virginis ait: *Cùm Virgo ad ætatis florem iam peruenisset, atque intra Templi septa manere lege prohiberetur, sponso, hoc est, virginitatis custodi, Iosepho à sacerdotum choro traditur, qui quidem integram, & inuiolatam legem ad senectutem vsque, si cum alijs conferatur, seruauerat.* His accedit D. Germanus Archiepiscopus Constantinopolitan. de oblatione Virginis in Templo, eadem dicens. Quodnam autem fuerit hoc consilium, quæve sors ad Iosephi electionem in sponsam Virginis, his verbis enarrat D. Hieronymus, vel quicumque alius auctor fuerit libri de Ortu Virginis: *Pontifex publicè denunciabat, vt Virgines, quæ in Templo constituebantur, vt ætatis tempus implessent, domum reuerterentur, & nuptijs secundum morem gentis, & ætatis natiuitatem, operam darent. Cui mandato, cum cæteræ paruissent, sola Virgo hoc se facere non posse respondit, dicēs; se quidem, & parentes suos Domini seruitio mancipasse, & insuper seipsam Domino virginitatē vouisse. tunc Pōtifex præcepit, vt ad festiuitatem, quæ imminebat, omnes ex Hierosolymis, & vicinis locis primores adessent, quorum consilia fcire posset, quid de tàm dubia re faciendum esset. Omnibus in cōmuni placuit, Dominum consulendum, & cunctis quidem orationi incumbentibus, Pontifex ad consulendum Deum ex more accessit; nec mora, cunctis audientibus de oraculo, & Propitiatorij loco vox facta est, Isaiæ vaticinium requirendum esse, cui illa Virgo desponsari, & commendari deberet. secundum ergo Isaiæ vaticinium: Egredietur virga de radice Iesse, & flos de radice eius ascendet, & requiescet super eum spiritus Domini: cunctos de domo, & familia Dauid nuptui habiles non coniugatos, virgas suas allaturos, ad altare prædixit: & cuiuscumque virga florem germinasset, & eius cacumini spiritus Domini in specie columbæ consedisset, ipsum esse, cui Virgo desponsari deberet; erat autem Ioseph de familia Dauid grandæuus. Cunctis vero virgas suas iuxta ordinem deferentibus, ipse solus suam subtraxit. vnde cùm nihil diuinæ voci consonum apparuisset, Pontifex iterum Deum consulendum putauit, qui respondit, solum illum ex ijs, qui designati erant, virgam suam attulisse, qui Virginem desponsare deberet. Proditus est itaque Ioseph, cùm enim virgam suam attulisset, & cacumine eius columba de cœlo conueniens, consedisset, liquidò omnibus patuit, ei Virginē desponsandam fore.* hæc ille. Ne tamen tibi præter rem videatur, signo visibili electū fuisse Iosephum à Deo, animaduerte in sacra Scriptura *sortis* nomine, accipi diuinam voluntatem signo externo declaratam, qua ostenditur, eligiturque is, qui quæritur; sic Numer. 17. floribus, & amygdalis germinantibus in virga, electus est Aaron in sacerdotē: sic diuina sorte quæsitus est præuaricator Acham, Iosue 7. sic etiam 1. Reg. 10. sortibus electus est Saul; sic diuina sors cecidit super Matthiam, Actor. 1. quam sortem, appellasse scripturam testatur D. Dionysius Areopagita lib. de Eccles. hierarc. cap. 1. dicens: *Diuini quiddam, & præcipui muneris, per quod illi choro sacratissimo insinuaretur, qui esset diuina electione declaratus.* quod si huiusmodi sortes tàm frequentes erant ad ostendendum eos, qui ad maiora munera eligebātur, immò, & eos qui puniebantur; quid mirum, si ad eligendum eum, qui futurus erat Virginis sponsus, & Christi nutritius, & legalis pater, sorte diuina floreret virga & Columba in eius fastigio consideret?

Genes. 3.

D. Damasc. orat. 1. de dormit. Virg.

D. Germ. de oblat. Virg. in templo.

D. Hierony.

Isaiæ 11.

Num. 17.

Iosue 7.

1. Reg. 10.

Actor. 1.

D. Dionys. Areopag.

An autem inter B. Virginem, & Ioſephum interceſſerit verum, & propriũ matrimonium, an verò tantum ſponſalia, nonnulla videtur inter Patres diſſenſio, quos tamen adhibita diſtinctione facilè conciliabimus. Sunt aliqui Patres, qui in negantem partem iuiſſe videri poſſunt; nam D Bernard ait: *Virum nominat Euangeliſta Ioſephum, non quia maritus, ſed quod homo virtutis erat.* Et rurſus: *nec vir matris, nec filij pater, Ioſeph extitit, quamuis vtrumque ad tempus & appellatus ſit, & putatus.* S. Petrus Chryſol ſerm. 175. inquit, *Ioſeph maritus ſolo nomine, conſcientia ſponſus.* D. Cyrill. Archiepiſc. Hieroſolymitanus in illa verba Lucæ: *Vt profiteretur cum Maria deſponſata ſibi vxore*, non dixit, inquit: *cum vxore ſua*, ſed *deſponſata ſibi*: & paulò ſuperius: *Maria propter ſolam deſpõſationem vxor Ioſephi vocabatur*: ac tandem ibidem ait: *Meminimus Iacob, qui prius, quàm Rachel vxorem acciperet, dicebat ad Laban: Da mihi vxorem meam:* ſicut enim illic ante nuptiarum conſtitutionem, cum tantum promiſſio interceſſiſſet, vxor Iacob nominabatur, ſic & Maria propter ſolam deſponſationem vxor Ioſeph vocabatur. D. Hieronymus in libr. aduerſus Heluidium ait: *Ioſeph Mariæ cuſtos potius fuit, quàm maritus, & Matthæus in illa verba: Ioſeph accepit puerum, & matrem eius, non dixit*, inquit, *accepit filium ſuum, & vxorem ſuam, ſed puerum, & matrem eius, quaſi nutricius, non maritus.* Quod ſi obiicias, Virginem dici ab Euangeliſtis vxorem Ioſeph, reſpondet D Hieronymus in lib. contra Heluidium, ac probat, hanc eſſe ſcripturæ conſuetudinem, vt ſponſas appellet vxores. Hilarius: *quotieſcunque de vtroque, id eſt Virgine, & Ioſepho fit ſermo, mater potius Chriſti, virgo, quia id erat, non vxor Ioſeph eſt nuncupata, quia non erat.* Cyprianus de Paſſione Domini: *Obſequium Virginis Virgini diſcipulo tradis Domine, vt, iam non Ioſeph tanti myſterij oneretur præpoſitura, ſed Ioannes, quia iam exigebat ratio, vt coniugij remoueretur opinio, nec vltra pater Chriſti æſtimaretur, quia eatenus vicem patris, & coniugis tenuerat.* D. Ambroſ. de inſtitut. Virg. c. 6. *Deſponſata viro Virgo, coniugis nomen accepit, cum enim imitatur coniugium, tunc coniugij nomen aſciſcitur*: & epiſt. 79. & lib. 2. in Lucam in principio, & lib. de Inſtitut. Virginis c. 6. & 7. cùm Cypriano de Paſſione Domini ait: Chriſtum in Cruce ſeparaſſe matrem à Ioſeph, eamq; Ioanni tradidiſſe, vt indicaret, inter eos verũ coniugium nõ interceſſiſſe. Ac tandem eodẽ modo loquuntur Gregor. Niſſæenus homilia de natiuitate, & Gregor. magnus homil. 26 & 27. in Euangelia: at cum ex Euangelica hiſtoria apertiſſime colligatur, matrimonium ratum inter B. Virginem, & Ioſephum extitiſſe, vt conſtat ex illis verbis Matt. *Iacob genuit Ioſeph virum Mariæ, de qua natus eſt* IESVS: & ex illis quæ dixit Angelus: *Noli timere, accipere Mariam coniugem tuam*: & ex illis Lucæ: *Aſcendit Ioſeph cum Maria deſponſata ſibi vxore prægnante*: necnon ex illis: *Antequam conuenirent*: quibus apertiſſimè ſignificatur, potuiſſe quantum eſt ex parte vinculi, honeſtè conuenire; cum (inquam) ex Euangelica hiſtoria, tanquam veritas fide Catholica tenenda liqueat, verum, ac ratum matrimonium interceſſiſſe inter Mariam, & Ioſephũ, certè, cum illud negant præcitati Patres, loquuntur de matrimonio conſummato, quod cum copulam carnalem importet, vt hanc longè à Virgine relegarent, matrimonij, aut mariti nomen fugiebant. Poſſe autẽ verum, & eſſentiale matrimonium eſſe abſq; copula coniugali, vnanimis eſt Theologorum conſenſus; idq; habetur ex cap. ſuf ficiat, 27. q 2. & ex Concil. Florent. in decreto Eugenij. vbi definit, matrimonium perfici mutuo conſenſu, quem conſtat manifeſtè antecedere copulam: & ex Trident ſeſſ. 24. vbi ſupponens eſſe verum, & proprium matrimoniũ, diſtinguit ratum à conſummato. Immò conſtat ex coniugio primorum Parentũ, inter quos fuit verum matrimonium in amœno illo Paradiſo, in quo tamen à carnali copula ſe abſtinuerunt, atque huic veritati innitentes Pa-

D. Bernard. homil. 2. ſup. miſſ.

S. Petrus Chryſol.

D. Cyrill. Catech. 12. in illa verba Lucæ.

Geneſ. 29.

Geneſ. 29.

D. Hieronym.

Matth. 2.

D. Hieronym. vbi ſuprà.

D. Hilar. in Matth. 1.

Cyprianus.

D. Ambroſ.

D. Gregor. Nyſſen.

Gregor. Magnus.

Matth. 1.

Ibidem.

Lucæ 2.

Matth. 1.

Theolog. in 4. d. 30. de quo Vbald. late 2. tr. de ſacram. cap. 130.

Concil. Florent. decr. Eugen.

Concil. Triden. ſeſſ. 24.

tes Patres non pauci, inter B. Virginem, & Ioſephum non ſolum ſponſalia de futuro, ſed & verum, ac proprium matrimonium de præſenti interceſſiſſe docuerunt: D. enim Auguſt. lib. 1. de nuptiis, & concupiſcentia ait: *Non fallaciter dictum eſt ab Angelo ad Ioſeph: noli timere, accipere Mariam coniugem tuam: coniux vocatur ex prima fide deſponſationis, quam concubitu nec cognouerat, nec fuerat cogniturus; nec perierat, nec mendax manſerat coniugis appellatio, vbi nec fuerat, nec futura erat illa carnis commixtio:* Idem etiam Auguſt. lib. 2. de conſenſu Euangeliſtarũ, inquit: *Exemplo Virginis, & Ioſeph inſinuatur fidelibus cõiugatis, etiam ſeruata pari conſenſu continentia, poſſe permanere, vocariq; coniugium, non cõmixto corporis ſexu, ſed cuſtodito mentis affectu.* & lib. 1. de nuptiis & concupiſcentiis: *Cur nõ coniuges maneant, qui ex conſenſu cõcumbere deſinunt, ſi manſerunt coniuges, Ioſeph, Maria, qui concumbere nec cæperunt?* cap. 11. *Omne,* inquit, *nuptiarum bonũ impletũ eſt in illis parentib. Chriſti; proles, fides, ſacramentũ; prolẽ cognoſcimus ipſum Dominũ Ieſum; fidem, quia nullũ adulteriũ; ſacramentũ, quia nullũ diuortiũ.* Idem etiã nõ obſcurè docuit D. Ambroſ. dum l. 2. in Lucam in principio ait: *Quã nõ accepit, nemo dimittit, & ideo, qui volebat dimittere, fatebatur acceptã:* ſcil. in vxorem aut cõiugem, vt ſatis explicant prẽcitata verba Angeli: *Noli timere, accipere Mariã coniugem tuam:* Idem etiã D. Ambr. c. 1. uc. acutè dixit: *Maluit Dominus aliquos de ſuo ortu, quàm de Matris pudore dubitare:* cẽlebat ergo B. Virginem per verum matrimonium fuiſſe Ioſepho coniunctam, alioquin cum parturiret, pudoris eius famã iacturam pateretur; maximè, quod, cum in Euangelio vocetur Ioſeph pater Chriſti, aperte ſupponitur, verum matrimoniũ inter Virginem, & Ioſephũ extitiſſe, cum Chriſtus minimè illegitimus fuerit exiſtimatus. Tandem idipſum cõſtanter docet D. Thom. Quomodo autẽ verum, ac ratum matrimonium non pugnarit cum firmiſſimo Mariano propoſito de perpetua ſeruanda virginitate; vel qua ratione Virgo, quæ virginitatis votum emiſerat (vt teſtatur Auguſtinus libro de ſancta Virginitate) poterat matrimonio cõſentire, cum teſte Hieronymo ſuper primam epiſt. Pauli ad Thimot. ca. 5. *Vouentibus virginitatem non ſolum nubere, ſed etiam velle, damnabile eſt:* quidam reſpondent, quod licet emiſiſſet votum virginitatis, potuiſſet reuocari, & irritari per parentes eius, præcipientes illi nubere, vt habetur lib. Numer. c. 30. ſed minimè gentium illos id præcepiſſe credam, quia votum Virginis irritum factũ, perfectionem, & excellentiam virginitatis minueret, quæ procul dubio minor extitiſſet, quàm ſi ex voto ab ipſa nũcupato, & per parentes cõfirmato cuſtodita fuiſſet. Bifariam ergo aliter id explicari poteſt, primo dicendo: ante ſponſalia conueniſſe Ioſephum, & Mariam, vt neuter ab altero vnquam poſtularet debitum, & ita ſub hac conditione contraxiſſe; quod nihil obeſſe ſubſtantiæ matrimonij docuerunt celebris ille Cancellarius Pariſienſis, Abulenſis, Dionyſius, & alij perplures; ſicut enim dominium diſtinguitur ab vſu, & abſq; illo haberi poteſt; ita in matrimonio poteſt dari poteſtas, & dominium in corpus coniugis abſq; vſu copulę carnalis: & ſicut poteſt tale dominiũ conferri ſub conditione nunquam tali re vtendi, cum conditio hæc non ſit contraria traditioni dominij; ita potuit inter B. Virginem, & Ioſephũ vera fuiſſe corporũ traditio per matrimoniũ ratum, ſub cõditione nunquam vtendi tali re tradita. Secundò alij cum D. Thõ. 3 p. q. 29. opinantur, & verius, B. Virginẽ ex ſpeciali inſtinctu Spiritus ſancti, vel ex diuina reuelatione agnouiſſe, Ioſephũ nullũ prorſus eius virginitati nocumentum fore allaturũ, vt qui nunquam ab ea petiturus eſſet debitum; vnde rectè potuit B. Virgo conſentire in verum matrimonium, non explicitè conſentiendo in copulã carnalem, abſolute, & nõ ſub conditione, ſi Ioſeph debitũ petiiſſet: cùm enim eſſet certa ex infallibili reuelatione, non fore illum à ſe

D. Auguſt. cap. 11.
D. Auguſt.
Idem Aug.
D. Ambroſ.
Matth. 1.
D. Ambroſ.
D. Thom. 3. p. q. 1. art. 2.
D. Auguſt.
D. Hieron.
Num. 30.
Ioan. Gerſo. Canc. Pariſ. ſerm. de Nat. Mariæ. Abul. in cap. 30. nu. q. 32. Dionyſ. Car. in vita Chr. p. p. c. 3. Palud. in 4. d. 30. q. 2.
D. Thom. 3. p. q. 29. art. 1. ad 1.

à se postulaturum, non opus erat, actum illum conditionatum elicuisse: vnde cùm D. Augustinus ait (vt refertur dist. 27. qu. 2.) *B. Maria subiecit se diuinæ dispositioni, dum proposuit, se perseueraturam Virginem, nisi Deus aliter ei reuelaret; committens ergo virginitatem suam diuinæ dispositioni, consensit in carnalem copulam, non illam appetendo, sed diuinæ inspirationi in vtroque obediendo:* intelligi debet loqui de consensu non expresso, & explicito in copulam, sed in radice, quatenus diuinitus edocta vinculo matrimonij consensit, quod ex natura rei ad liberam procreationem ordinatur: talis autem consensus in radice, in nullo virginitatis perfectioni derogat, cum stare possit, suppositâ diuina reuelatione, cum formalissimo proposito, omnẽ copulam etiam coniugalem vitandi. Vnde Hugo Victorinus, qui suo sæculo, velut alter Augustinus haberi meruit, piè simul, & sapienter dixit: *De incorrupta virginitate Matris Domini hæc fides inquit piè, & pietas fideliter confitetur, quod eius perfectionem nullo modo imminuit coniugalis consensus, quemadmodum castitatem illius non violauit conceptus, nec integritatem abstulit partus. Ipsa namque eadem Virgo perpetua, & cum desponsaretur viro, non tamen deseruit, aut mutauit propositum continentiæ, & cum fœcundaretur, non à viro, concepit sine libidine, & cum filium ederet, peperit sine dolore:* ac seipsum explicans magis: *Discutiamus,* inquit, *vt postulas, quid sit coniugium, & ex eius definitione, proposita consideremus; si simul esse potuerunt in Virgine Matre, & consensus coniugalis, & propositum virginitatis. quid enim est coniugium, nisi legitima societas inter virum, & fœminam, in qua videlicet societate ex pari consensu vterque semetipsum dedit alteri? spontaneus ergo consensus inter virum, & fœminam legitime coniunctos fuit, quo vterque alteri debitorem sui se spondet, isthæc est, qui coniugium facit, & coniugium est ipsa societas tali consensu confœderata, quæ altero viuente alterum ab altero non dissoluit. est adhuc alius cõsensus, sed carnalis commercij ab inuicem exigendi, atque reddendi, similem inter virũ, & mulierem pactionem constituens, comes, non effector coniugij; officium, & non vinculum, qui & ipse tamen, quum pari ab vtroque voto suscipitur, pari etiam necesse est debito teneatur.* Adiungit: *porrò huius debiti* (de carnali commercio loquitur) *necessitas illos coniugatos sibi ad inuicem non subijcit, in quibus, dum coniugium contraheretur, vel sanciretur, huius operis consensus non præcessit; nec tamen hoc officio cessante, veritatem, seu virtutem coniugij cessare credendum est, immò potius tanto verius, ac sanctius coniugium esse, quod in solo charitatis vinculo, & non in concupiscentia carnis, libidinis ardore fundatum est.* hæc ille.

D. August.

Hugo Victo. serm. de despon. Mariæ.

Duplicem deinde cæremoniam, quàm in eo sacro sponsalitio intercessisse autumo, nõ est, cur inutili silentio præteream. Prima est, quod sanctus Ioseph annulum porrexit beatæ Virgini; annulum enim sponsalem loco arrhæ solitum dari inter Hebræos, non obscure colligitur (vt Cardinalis Baronius adnotauit) ex illo Genes. *Dixit Thamar: patiar quod vis, si dederis mihi arrhabonem, donec mittas, quod polliceris; ait Iudas, quid vis pro arrhabone dari? respondit, annulum tuum:* hic autem annulus beatæ Virgini à sancto Ioseph datus, Perusiæ Italiæ Ciuitate in Ecclesia sancti Laurentij magna veneratione asseruatur, cuius tamen materiæ sit, distinctè discerni non potest. Secunda cæremonia fuit, quod sanctus Ioseph pallium suum extendit super beatam Virginem, quo illam cooperuit, vt mos erat apud Hebræos, vt constat ex illo Ruth 3. vbi petens illa Booz sibi desponsari, dixit: *Expande pallium tuum super famulam tuam:* duplex autem hæc cæremonia, & fidelitatem ab vxore seruandam, & protectionem à marito ei exhibendam protendebat.

Card. Baron. to. 1. Annal. Christ. 37. 941. in impress. Genes. 38.

Ruth 3.

Porrò iam tempus est, vt de ætate, in qua cœlestes hi coniuges, Maria, & Ioseph, coniugium inierunt, sermonem instituamus. & quidem de ætate Virginis, Alberti Magni opinio fuit (id referente Dionysio) vigintiquinq; annos habuisse, cum

Albert. Magnus. Dion. Ex. lib. de laud. Virg. ar. 3.

cùm sponsalia contraxit: sequutus est illum Card. Caietanus, & vterque eo innititur fundamento, quod oportet in beata Virgine concedere omnem congruentem dispositionem tàm ex parte naturæ, quàm ex parte gratiæ, ad hoc, vt mater Dei fieret: ætas autem nubilis exigit completum motum augmenti, quia naturalis ordo id ex natura rei sibi vindicat, vt prius perficiatur persona, quàm detur opera ad conseruãdam speciem: huiusmodi autem augmentum, iuxta Philosophorum sententiam, requirit in viris quatuor septennia, in fœminis verò tria cum dimidio; vt ergo perfecta mater perfectum filium generaret, oportebat ex natura rei, esse viginti, vel viginti quatuor annorum; vnde Plato lib. 4. de Republica, propter ineptitudinem ad generationem, quæ in puellis plenumque viget, iubet, ne vsque ad vigesimum annum nubãt: qua etiam ratione Aristoteles à magistri sui sententia non recedens, docet viros non esse nubendos, vsque ad 18. annum. E contra verò alij, quindecim tantum annos ei tribuunt, vt tradit Dionysius Carthusianus, qui lib. de laudibus Virginis ait: *Dixerunt quamplures, etiam eruditi, quod Virgo circa quintumdecimum ætatis suæ annum conceperit Dei filium*: eidemque sententiæ subscribit Card. Baronius Tomo 1. Annalium. Alij antiquiores Patres, decimo quarto ætatis anno, Virginem nuptam fuisse autumant; hi sunt, antiquissimus Euodius apud Nicephorum lib. 2. cap. 3. D Bonauentura in suis meditationibus, Gregorius Nicomedien. oratione de oblatione Virginis, Andreas Cretensis, Gregorius Nissænus, Cedrinus, & Abulensis; hi enim omnes tradunt, Virginem tertio ætatis suæ anno in templo fuisse oblatam, & in eo per annos vndecim permansisse, & continuò à sacerdotibus fuisse Ioseph desponsatam. Omnes etiam, vt certum supponunt, Virginem, cum Christus ascendit in cælos, ætatis fuisse, quadraginta octo annorum, à quibus si demas triginta tres quibus superstes fuit Christus, remanent quindecim: igitur, cum decimoquinto anno ætatis suæ Virgo pepererit Christum, reliquum est, decimoquarto anno matrimonium contraxisse; conueniunt namq; omnes, post vnum annum ab initio matrimonij peperisse Christum. Alij denique, quos sequuti sunt Ioannes Annius recens Cronographus, & Driedo, sponsatam affirmant, anno ætatis suę decimo tertio, idque putant se ex D. Hieronymo colligere. In tanta autem opinionum varietate, mihi satius videtur, communiori Patrum sententiæ adhærere, qui quartodecimo anno ætatis suæ B. Virginem nuptam tradunt; cum enim esset optimæ complexionis, non est, cur maior ætas desideranda esset ad conceptum.

De ætate autem sponsi eius Iosephi tempore desponsationis, non minor est opinionum diuersitas; nam D. Hieronymus, vel quicunque alius auctor est, lib. de ortu Virginis ait: Iam tunc senilem ętatẽ agere: ait enim: *Erat Ioseph de familia Dauid grandæuus*. Consentit Nicæphorus, dum ait: *Ioseph senio, & honestate morum, iampridem bonæ fidei existimationem consequutus erat*. & quamuis hi non signent ætatem expressè, tamen illam signauit D. Epiphanius dicens: *Ioseph accepit Mariam agens annum fortasis octogesimum, & vltra*: & deinde subdit: *Senex octogesimum annum supergressus, non accepit Virginem in vsum, sed magis dispositus est in custodiam*. Cancellarius verò Parisiensis existimat, Ioseph tũc nactũ fuisse annos quinquaginta, à quibus incipit senectus. Abulensis non longè diuersam viam ingressus, ait: *Quamuis Ioseph esset aliqualiter senex, tamen adhuc erat potens ad gignendum; & manifestè apparebat omnibus ex habitudine corporis*. Permulti tamen cum Viguerio, tradunt *Iosephum*, tunc iuuenem fuisse; sic enim ille ait: *Virgo non euasisset notam infamiæ, si vir eius fuisset senex, & decrepitus, prout olim, non reuelata veritate pingebatur; nec fuisset Virgini solatio, aut adiutorio, sed tædio*. Consentit eidem sententiæ Maior, dum tri-

Caiet. super Luc. 1.
Plato lib. 4. de Repub.
Aristoteles.
Dion. Carth.
Baro pag. 27
Euo. ap. Ni.
D Bonau.
Greg. Nicõ.
Andr. Cretẽ. ser. de dorm. Virg.
Greg. Nis. ho. de humil.
Christi gen.
Cedrin. in cõpend. histor.
Abulen. in c. 2. Matth. q. 91.
Ioan. Annius apud Suarez. 3 p q. 29. dis. 7 sect 3.
Driod. lib. 3. de dogm tra. 3. c. 5. in fine.
D. Hiero de ortu Virg.
1. Reg. 4.
Nicephorus.
D Epiph lib. 2. hær. 31. & li. 3 hær. 38.
Ioan. Gerson. Cancell. Par. ser. de nat. V. Abulensis in Matt. 1. q. 32.
Viga in inst. c. 20. §. 9.
Maio. Mat. 1.

Salmeron. ginta annorũ ætatem, vel paulò ampliorem illi tribuit: consentit partim Salmeron, dum ait; cum ratione coniunctam videri sibi eorum sententiam, qui intra quadragesimum annum, vel saltem intra quinquagesimum Ioseph ætatem constituunt; vt ita in virenti, floridoque æuo, ac prudentia pleno, commodè Virgini in coniugem aptari posset. Doctissi-

Ekius ser. de S. Iosepho. mus vero Ekius, vt litem hanc dirimat, in antiquiorem sententiam, senem illum asserentem esse, propendens, ait: *In hac re non lubet ad alterutram partem declinare, vbi nullum nobis constat scripturæ pro quacunque parte testimonium, eo maximè, quod à recepta, & diu persuasa opinione temerè discedendum non est, facilius igitur paterer antiquiori sententiæ auctoritatẽ suam, fidemq; manere.* Sed mihi, salua eius pace, videntur non obscura sacræ scripturæ testimonia senilem ætatem ad generationem ineptam apertè refellere; nam apud Isaiã

Isai. 62. Glossa. vigu. vbi su. Lyran. ibid. legimus: *Habitabit enim iuuenis cum Virgine*: quæ verba Glossa explicat de Ioseph, & Maria, quam sequitur Viguerius, vbi supra, & Lyranus ibidem ait: *Habitabit iuuenis cum Virgine, vt Ioseph cum Maria, Valerianus cum Cæcilia, Chrysantus cum Daria*: Deinde, quod magis vrget, extant verba Lucæ: *putabatur filius Ioseph*, si ergo iu-

Luc. 1. dicabatur Christus Dominus ab Hebræis tamquam filius Ioseph, manifestum est, eum ætatis fuisse aptæ ad generationem, alioquin, nec ipse notam spurij, nec mater, adulteræ infamiam (vt præcitati auctores adnotarunt) euasissent. Et Ioseph quidem inutilis fuisset, ac debilis ad labores fabrilis artis, & ad obsequia infanti, matrique præstanda, cum esset eundum in Bethlehem, redeundum Nazareth, fugiendum in Aegyptum, atque inde remeandum, & sudore vultus sui victus illis suppeditandus. Sanè, si tàm senex fuisset (vt Epiphanius, & Nicephorus, & alij antiqui putarunt) alieno potius ministerio eguisset, quàm, vt aliis valeret ipse ministrare. Neque quidquam obstant antiquæ picturæ, quæ illum senem canescentem, & curuum exprimunt; vt enim Horatius dixit:

Horat. in Pictoribus, atque Poetis
Quidlibet audẽdi semper fuit æqua potestas.

Vel fortassis ideo pingitur canus, ac senex ad castitatem mentis, & virtutem signandam; nam, vt Salom. dixit: *cani sunt sensus hominis, & ætas senectutis, vita immaculata*: vel tandem vt ab intuentibus omnis libidinis suspitio longè exterminetur. Sed neque illa consuetudo senem illum pingendi vniuersalis est in tota Ecclesia: vt enim adnotauit sapientiss. Salmeron, in quibusdam Germaniæ prouinciis, vir fortis, & robustus depingitur; neque id quidquam dedecet honestatem Virginis; nam si in aliis non paucis plus potuit gratia, quàm natura frigida, & senectus, non est, cur id iuueni Iosepho denegetur. Deo autem & B. Mariæ, sit honor & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

Sap. 4.

Salmer. tr. 2. trall. 13.

HOMILIA II. HISTORICA.

In qua difficultas illa elucidatur, num Iosephus statim post initum Hierosolymis matrimonium, Virgine remissa in Nazareth, Bethlehem redierit, tempus celebrandarum nuptiarum ibi expectaturus; an potius ipsemet Virginem reduxerit in Nazareth, ibique in propria secum domo eam retinuerit vsque ad nuptiales solemnitates.

PLerosque video, eosque antiquissimos, & grauissimos Patres, constanter asserentes beatam Virginem statim ab inito coniugio Iosepho fuisse traditam, & mox Nazareth ab eo deductam, ibique in propria domo custoditam: hi sunt S. Ioannes Chrysostomus, homil.

Ioan. Chrys. homil. 4. super Matthæum, Euodius apud Nicephorum lib. 2. histor. cap. 3. Auctor imperfecti hom. 1. in Matthæum, Germanus Patriarcha Constantinop. in vita Virginis, Bernardus hom. 2. super *missus est*, Euthymius in 1. Matthæi, Niceph. lib. 1. hist. cap. 8. Ducti sunt hi Auctores ad hoc asserendum, primo consuetudine quadam inueterata, quam dicũt à Iudæis obseruatam; & colligit eam Chrysost. hom. 43. in Genes. ex historia Loth, qua erat in vsu, vt à die despõsationis, vsque ad tempus nuptiarum sponsis sponsæ traderentur custodiendæ, vt earum ipsi eò pudicitiam seruarent studiosius, quo sibi ipsæ fideliores exsisterent: secundo, quia, si aliud effectum fuisset, non id commodi ex hoc facto matrimonio consequeretur Deus, quod nitebatur, nempe, vt, dum concepisset Virgo in domo sponsi Ioseph, Iosephi esse existimaretur conceptus, & non ex fornicatione habitus, si non nupta cõcepisse videretur: cogimur ergo affirmare etiam ante solemnes nuptias fuisse Virginem sub custodia Iosephi. Ceterum alij, firmioribus conuicti rationibus, in ea sunt sententia, vt existiment, Iosephum post initum matrimonium rediisse Bethlehem patriam suam tempus nuptiarum expectaturum, & necessaria paraturum ex more, nec profectum Nazareth vsque ad reditum Virginis ex visitatione Elisabeth, quando inuenta est à Iosepho habens in vtero. Eorum rationes sunt huiusmodi; prima, quia Iosephus Bethlehem oppido propinquo, venerat Hierosolymam inscius de futuro matrimonio; nec vlla ratio cogebat, vt relicta omnino patria, & re sua familiari ad ignotam terram imparatus abiret Nazareth, scilicet non prope distantem. secundo, quia, si cum Virgine abiisset, non potuit cum ea cohabitare vsque ad solemnitatem nuptiarum ex veteri Iudæorum consuetudine variis ex Scriptura animaduersis exemplis comprobata vsque ad Christum, qua erat consuetum, sponsas ante multum tempus desponderi solitas, & interim permanere in parentum domibus, aut tutorum, donec per nuptiarum solemnitatem eas sponsi traditas accepissent; numquam enim vsque ad nuptias, nec custodiendæ sponsis permittebantur; & hoc est, quod vocat sacra Scriptura: *sponsam accipere sponsum*; & iura post initum verbis contractum solemniter, *rei emptæ possessionem, aut hæreditatem adire*, quod nisi per solemnem traditionem, & nuptiarum celebrationem non fiebat. Hanc consuetudinem, quoniam diuersa est ab ea, quam in vsu fuisse Iudæis dixerunt Patres, pro superiori sententia citati, multis scripturæ sanctæ testimoniis, & exemplis confirmabimus. primum ex Gen. 19. ver. 8. dixit Loth; *Habeo duas filias, quæ necdum cognouerunt virum, educam eas ad vos*: & versu 14. *Egressus itaque Loth, loquutus est ad generos suos, qui accepturi erant filias eius*: & dixit: *Surgite, egredimini de loco isto, &c. cumque esset mane, cogebant eum Angeli dicentes; Surge, tolle vxorem tuam, & duas filias quas habes, &c. apprehenderunt manum eius, & manum vxoris, & duarum filiarum eius; &c. eduxerunt que eum*: ex hoc loco constat, duas filias Loth iam desponsatas fuisse duobus illis generis, vt etiam aduertit Ambros. lib. 1. de Abraham cap. 6. maritos vocans; & Chrysost. homil. 43. in Genesim, vnde morem illum colligit, & tamen extra domum habitasse, vsq; ad acceptionẽ, siquidem egressus est de domo, vt eos moneret de fuga, & nec noctu, nec mane domi erant: insuper. & virgines erant filiæ, & generos vocat, qui accepturi erant filias suas; hoc est, solemniter per nuptias in possessionem earum venturi, vt eis iam tamquam vxoribus vterentur. Secundo: Genes. 24. Rebecca, sponsa iam facta, ducta est ad Isaach, *qui introduxit eam in tabernaculum Saræ matris suæ, & accepit eam vxorem*: hoc est solemniter nuptias celebrauit; & possessionem eius accepit vsu matrimoniali. Tertio: Genes. 29. desponsata est Rachel Iacob, pro seruitute septem annorum, quibus finitis,

Euodius. Auctor imperfecti. Germanus Patriarcha Constantinop. Bernardus. Euthymius. Niceph.

Gen. 19.

Gen. 19.

Ambros. Chrysost.

Gen. 24.

Gen. 29.

ait: *Da mihi vxorem meam, quia iam tempus impletum est, vt ingrediar ad illam;* qui (Laban) vocatis multis amicorum turbis, ad cõuiuium, fecit nuptias; & vespere Liam, filiam suam introduxit ad eum; & infra: *Imple hebdomadam dierum huius copulæ, & hanc quoque dabo tibi pro opere, quo seruiturus es mihi septem annis aliis; acquieuit placito, & hebdomada trãsacta, Rachel duxit vxorem:* en, vsq; ad nuptias nec datam sponsam à patre sponso, nec acceptam; vnde, vsque ad nuptias non fiebant extra parentum protestatem, nec sponsis permittebantur. Quod autem asserit de hebdomada copulæ, hoc est, vt ait Augustinus, & Eucherius quæstionibus in Genesim, consuetudinem fuisse Iudeis, septem diebus nuptias celebrare, vt constat ex Samsonis nuptiis, Iudic. 14. sic enim iuuenes facere consueuerant. Quarto: Genes 38. 2. *Et accepta vxore ingressus est ad eam:* ergo aliud erat accipere per solemnitatem, à congressu. Quinto: Deut. 20. 7 dicitur; *Quis est homo, qui desponsit vxorem, & non accepit eam? vadat, & reuertatur in domum suam, ne fortè moriatur in bello, & alius homo accipiat eam.* August. quæst. in Deuter. q. 31. *accepit,* duxit vxorem, declarat. & Iosephus lib. 4. antiq. cap. 8. *præter hos,* inquit, *qui desponsata vxore, nondum eam domum duxerunt, ne harum rerum desiderio, sibi parentes, seruassent se relictis voluptatibus in gratiam vxorum, parum fortiter rem gerant.* Philo lib. de fortitudine: *Edicitur enim,* ait, *vt si quis ædificauit domum, nec dum immigrauit in eam, siue plantauit nouellam vineam opera sua, necdum aduenit tempus vindemiæ; siue sponsam habeat virginem, necdum celebrauit nuptias, abstineat à militia.* Sexto: Deut. 22. & 23. *Si puellam Virginem desponderit vir, & inuenerit eam aliquis in ciuitate, & concubuerit cum ea, &c. lapidibus obruentur, &c. vir, quia humiliauit vxorem proximi sui,* & cetera. Gregorius epistola ad Mauritium Imperatorem, & refertur 23. q. 2. qui desponsatam: *Et illud ait in Deuteronomio: Si quis cuiuslibet hominis desponsatam puellam in agro, vel in quolibet loco oppresserit, vel adduxerit in domum suam, moriatur, quia vxorem proximi sui violauit, non quæ iam vxor erat, sed quæ à parentibus vxor fieri debebat:* ex quo colligitur, sponsas sub cura parentum fuisse: à quibus vxores fieri debebãt; hoc est, vsque ad nuptias, non sub cura sponsorum. Quod explanat Philo lib. de *legib. specialibus legibus: Si quis,* inquiens, *post epulum nuptiale cum puella, non maritali affectu, sed tamquam cum meretrice, libidinis causa congressus calumniosè, vertat se ad occulta crimina, dicendo, à se deprehensam non Virginem, vocetur vniuersus Senatus, & adsint etiam accusatæ parentes, communem causam acturi: in tali enim causa, seu controuersia, quando de castitate corporis quæritur, non imminet periculum soli filiæ, sed etiam eius Curatoribus, non modo, quia vsque ad suum tempus non custodierunt natæ pudicitiam, verùm, quia vitiatam ab alio, desponderunt pro virgine:* ecce, ad parentes, tutoresque spectabat, vsque ad nuptias, etiam desponsatæ puellæ virginitatem custodire, non ad sponsos. Septimo: Iudic. 14. Samson despondit sibi Philisthæam, & post aliquod tempus, venit pater eius, & fecit filio suo Samsoni conuiuium; sic enim iuuenes facere consueuerant, & omnes conuocauit ad nuptias celebrandas per septem dies, hoc est illud: *quam, quæso, vt mihi accipiatis vxorem. & hanc mihi accipite:* & vsque ad acceptionem non habitabit cum ea; prousque iratus remisso mulieri nuncio, res suas sibi habere iussit, ac ita dimisit eam; vt constat etiam ex Iosepho lib. 8. Antiquit. cap. 10. Octauo: Tob. 6. 18. dixit Angelus Tobiæ; *Tu autem, cum acceperis eam, ingressus cubiculum, per tres dies continens esto ab ea.* Tobias autem despondit sibi Saram, Tob. 7. & post desponsationem celebratis solemniter nuptiis, accepit eã, & statim secum deduxit in domum patris sui. Nono: 1. Machab. cap. 9. habetur: *Post hæc renunciatum est Ionathæ, & Simoni fratri eius, quia filij Iambri faciunt nuptias magnas, & ducunt sponsam ex Madaba filiam vnius de magnis Principibus Chanaan &c. & sus*

Ibid. — *Iudic.* 14. — *Gen.* 38. — *Deut.* 20. — *Augusti. qq. in Deut. q* 31 — *Philo. lib.* 1. *fortitud.* — *Deut.* 22. & 23. — *Greg. epist. ad Mauric.* — *Philo de sp. legib.* — *Iudic.* 14. — *Iosephlib.* 1. *Antiq.* — *Tob.* 6. — 1. *Machab.* 9

ecce tumultus, & apparatus melius, & sponsus processit, & amici eius, & fratres eius obuiam illis cum tympanis, & musicis, & armis multis: quam historiam Ioseph lib. 13. Antiquit. cap. 1. sic refert: *Eodem tempore nunciatum est Ionathæ, & Simoni fratribus, quod Amaret filij celebraturi essent nuptias, & adducturi sponsam ab oppido Gabatha filiam illustris cuiusdam inter Arabas, eamque puellam introducendam cum pompa sumptuosa, & splendida; vt vero in conspectum veniit sponsus cum Virgine, & amicorum comitatu, vt fieri solet in nuptiis, coorti ex insidiis omnes ad vnum interfecerunt*: ecce morem deducendi sponsam in domum sponsi, & exeundi illi obuiam; quem Christus in illa parabola Matth. 25. repetiuit, tamquam vsu communi frequentem; cum decem Virgines, quæ comitabantur sponsam, exierunt cum lampadibus obuiam sponso, cum quo intrauerunt ad nuptias. quæ consuetudo etiam Gentilibus frequens fuit, vt constat ex Statio in epithalamio Stellæ, & Violantilæ & multis aliis, quæ adducit Neapolitanus Alexander lib. 2. Genialium dierum c. 5. & super eum Tiraquellus. Ex quibus omnibus certo certius colligitur, eam fuisse Hebræis consuetudinem, vt ante nuptias sponsa non traderetur sponso, nec ad custodiam, hoc enim vel parentum erat munus, vel tutorum; in nuptiis vero tradi solitam, & inde deduci in sponsi domum, ex hoc significauit Angelus Matth 1. cum Iosepho dixit: *Noli timere accipere Mariam coniugem tuam.* Decimo: quoniam aliqui ex Patribus putant, Virginem quidem habitasse in domo parentum suorum, Iosephum autem in separata domo; vel cognatorum, vel conducta. sic Eusebius Emissenus serm. in vigil. Natiu. & Anselmus in 1. cap Matth. vnde frequenti sponsam visitatione vna cum parentibus custodiret; adnititur probare Castrensis, nec in vrbe Nazareth propter hanc rationem degisse, quia, inquit, pro comperto haberi debet, Iosephum nihil nouisse eorum, quæ cum Angelo tractauit Maria, nec de eius discessu in domum Zachariæ, nec de his, quæ dicta sunt ab Elisabeth, & gesta in eius domo, donec post reditum, noctu admonitus est ab Angelo de fœtu diuinitus dato. Verum, quidquid sit de efficacia huius rationis, quæ apud me nullam vim habet, vt suo loco commonstrabo, ex aliis tamen supra adductis probationibus, manifestum est, & rationi, & fidei satis consonum, non fuisse in vrbe Nazareth tunc Iosephum, sed Bethlehem, donec tempus accederet nuptiarum. Quoniam vero ad primam superioris sententiæ rationem satis responsum est, posteriori satisfaciamus, dicendo, quod, tametsi verum esset, Iosephum non fuisse concomitatum sponsam suam in itinere ad montana, satis tamen prouisum fuisse famæ, & honori Virginis, quòd Elisabeth reuelatum est mysterium, & domui eius vniuersæ declaratum, & inde ad cæteros cognatos delatum: tùm etiam postea, dum reuelatur Iosepho, apud quem iam non bene audiebat sponsa, vt multi Patres putarũt, eius enim erat deferre, si adultera putaretur. Verum hoc adhibito remedio tàm certi, & iusti innocentiæ Virginis, & cœlestis testes mysterij satis erant, vt eam omni periculo liberarent, eiusque honori consulerent, præsertim, quia cum iam virum Iosephum cum ea deinceps habitantem vidissent, nihil erat, cur suspicarentur malum, qui non tam curiosè alienam sponsam speculabantur; maximè cum non liceret sponso congredi cum sponsa, vt dicunt Tertullianus, Chrysostomus, & August. & alij. Hactenus de hoc historico argumento in laudem.

Virginis, cui sit honor, &
gloria in sæcula
sæculorum.
Amen.

Ioseph. li. 13. antiq.

Matth. 25.

Alex. lib. 2. gen. dier. c. 5.

Matth. 1.

Euseb. Emiss. Anselm.

Castrens. in vita B. Virg. l. 6. n. 8. & 10.

Matth. 2.

Libro sequẽ. hom. 10.

Tertullianus Chrysost. D. August.

HOMILIA III.

In qua de patria Diui Ioſephi, parentibus, genere, nomine, ſtatu, moribus, ſingularique martyrij genere, felici morte, gloriosa reſurrectione; necnon erga pios ſuos cultores ſollicita cura, & protectione, breui ſermonis eloquio diſſeritur.

CONSVEVERVNT non ſemel diuina eloquia vitam, & mores alicuius viri deſcriptura, ab eius patria tractationem exordiri: vnde de Tobia aiunt, fuiſſe ex ciuitate Nephthali; & de patientiſſimo Iob, ex terra Hus, ac ſimili modo de aliis innumeris. Hunc eundem nos morem ſectantes, de vita, & moribus ſanctiſſimi Ioſephi acturi, ab eius patria narrationem auſpicabimur. Scio, non paucos exiſtimaſſe, patriam illius fuiſſe Bethlehem, propter teſtimonium Iuſtini martyris, qui in eloquio cum Tryphone Iudæo de Ioſeph agens, ait: illum ad Nazareth, vbi domicilium habebat, aſcēdiſſe in Bethlehem veterem patriam, vt nomen profiteretur. Verùm hoc fundamentum futile eſt, quia Iuſtinus martyr non appellat Bethlehem, antiquam Ioſephi patriam, quia ex ea fuiſſet oriundus, ſed ſolum, quia maiores eius inde erant, quos, ibidem ait Iuſtinus, eſſe ex Tribu Iuda, cuius ſortis illud Bethlehemiticum oppidum fuiſſe teſtatur. Communem ergo Patrum ſententiam amplectentes, aſſerimus, Ioſephi patriam fuiſſe Ciuitatem Nazareth in Prouincia Galilææ, quæ eſt regio terræ Palæſthinorum, & clauditur ab ortu, Syria, ab occaſu Phœnicia, à ſeptentrione Libano monte, & Tyronum finibus, & à meridie Samaria per lineam ductam à Ptolemaydis territorio in Scythopolim. eſt autem regio fertilis & intermedio monte, ampliſſimos habet campos: vnde de illa, & de gentium in ea habitantium natura, & indole dixit Ioſeph. lib. 3. de bello iud. *Sunt pugnaces ab infantia Galilæi, & omni tempore plurimi, neque aut formido vnquam viros, aut penuria regiones illas occupauit, quoniam totæ optimæ, & fertiles ſunt.* Porro hanc Galilæam multi duplicem fuiſſe affirmant, ſuperiorem, & inferiorem; ſuperior à fontibus Iordanis in Geneſareticum lacum deſcendit, terram Zabulon, & Nephthalim cōplectens, ſicut Matthæus Euangeliſta ex Prophetæ Iſaiæ auctoritate comprobat, ſic dicens: *Receſſit* (de Chriſto loquitur) *in Galilæam, & relicta Ciuitate Nazareth venit, & habitauit in Capharnaum in finibus Zabulon, & Nephthalim, vt adimpleretur, quod dictum eſt per Iſaiam prophetam: Terra Zabulon, & terra Nephthalim via maris trans Iordanem Galilææ gentium.* Per hāc eſt via publica ab Aſſyriis in Tyrum ad mare mediterraneum. Cognominatur autem hæc à Propheta, *Galilæa gentium*, quia non modica eius pars donata fuit à Salomone Hyram Regi Tyri. Inferior reliqua Galilæa eſt, quæ Lacui, & Tyberiadi vſq; in regionis finem meridianum imminet, montem Carmelum complectens; & in hac eſt Ciuitas Nazareth, quæ fuit patria Ioſeph, in qua ipſe non ſolum natus, & nutritus fuit, ſed etiā habitauit; meritoq; S. Ioſeph debuit eſſe ex patria Nazareth, quæ inter alias interpretationes, *Cuſtodia & ſeparatio* interpretatur; cum & Chriſti infantis, & Mariæ virginitatis ſingularem cuſtodiam habiturus eſſet; & ab ſponſa, licet alioquin matrimonij vinculo cum ea coniunctiſſimus, quoad thorum tamen ſeparatiſſimus futurus ſemper foret. Hæc autem Ciuitas Nazaret deſpecta adeo erat, vt Nathanael, vir inſignis, diceret: *à Nazareth poteſt aliquid boni eſſe*: poſtquam tamen B. Virgo, & Ioſeph in ea nati, & filius Dei in eadem carnem aſſumens conceptus fuit, omnes totius orbis ſplen-

Tob. 1.

Iob. 1.

Iuſtin. Mart. Tryph. Iud.

Ioſeph lib. 3. de bel. iud. cap. 2.

Matth. 2.

Ioann. 1.

splendidissimas, ac opulentissimas ciuitates longo interuallo superat. Qui autem fuerunt D. Ioseph parentes, non est concors omnium sententia: nam licet Sanctus Matthæus disertis verbis affirmet, Ioseph filium esse Iacobi, dicens: *Iacob autem genuit Ioseph*: cui minimè refragatur Lucas, dum ait: Heli fuisse patrem Ioseph; nam ille patrem naturalem, hic legalem descripsit; quidquid singulariter senserit Ambrosius super Luc. 3. vade ille, quia de naturali filiatione loquebatur, gignendi verbo vsus est: *Iacob autem genuit Ioseph*: Lucas vero, quia de sola legali, contentus fuit dicere: *qui fuit Heli*. nihilominus tamen quisnam fuerit hic pater legalis, non parua dissensio reperitur apud Doctores: quidam enim contendunt, illum fuisse vterinum fratrem Iacob; docuit primus hanc sententiam Africanus Theologorum non solum antiquissimus, sed etiam pariter disertissimus in ea epistola, quam scripsit ad Aristidem, & refertur ab Eusebio Cæsariensi lib. 1. historiæ cap. 9. in qua Africanus ipse sic dicit: *Vterini erant fratres Heli absque prole descendente, Iacob illi semen suscitauit, & genuit Ioseph, qui natura filius eius erat, lege vero Heli*: Africanum non modo sequuntur D. Hieronymus, & D. Anselmus in 1. cap. Matthæi, Theophilactus, & D. Bonauent. in 3. cap. Lucæ, sed etiam ceteri antiquorum Patrum mira consensione illi adstipulati sunt; inter quos est Iustinus philosophus, & martyr in responsionibus quæstionum ad Orthodoxos in resp. q. 133. vbi postquam clarè dixit, Ioseph duos fratres habuisse vnum videlicet secundum legem, & alterum secundum naturam, pulchrè satis in hunc modum subiungit: *Efficit diuina gratia, vt cum audiemus Christum filium esse Ioseph, nec tamen ex eo natum secundum naturam, non admiremur; vt enim Iosephus ipse vocatus est Heli filius, nec tamen ex eo genitus, quoniam diuinæ legi sic visum est ex vxore Heli dare filium Heli; sic visum est Deo ex vxore Iosephi dare filium Iosepho, non genitum secundum naturam ex ipso*: hæc Iustinus, cui sanè simul cum aliis Patribus, qui hanc sententiam amplectuntur, magis tribuendum est, quàm recentioribus superioris opinionis assertoribus. Tamen, licet hæc opinio verior, & firmior sit; aliorum etiam placitum minimè despiciendum esse reor, qui putant, patrem legalem Iosephi fuisse naturalem patrem beatissimæ Virginis, qui binonimus fuit, hoc est, duplici nomine, *Heli*, & *Ioakim* appellatus. fauent huic sententiæ D. Aug. & Philo Iudæus qui lib. de temporibus testatur, apud Assyrios, & Aegyptios, *Heli, Helichin*, & *Ioakim* idem esse, solum que differre, vt synonima. Confirmat etiam eamdem opinionem, quod iuxta D. Hieronymi doctrinam contra Heluidium, consueuit sacra Scriptura eumdem virum diuersis nominibus vocitare, vt socerum Moysis, vocat *Raguel*, & *Iethro*, & Gedeonem appellat etiam, *Ierobaal*, & patrem Dauidis *Isai*, *Iesse*, & *Naas*; & Principem Apostolorum Petrum, *Simonem*, & *Cephas*; qui ergo huic opinioni adhærent, asserunt, quod sicut Rex Ioakim, qui fuit in transmigratione Babylonis, dictus est etiam Heliakim; ita etiam pater Virginis, *Ioakim*, alio nomine vocatus est *Eliachim*, & breuitatis causa Heli, qui propterea à S. Euangelista Luca pater Iosephi nuncupatur, quia socer eius erat. Moris enim est in sacra Scriptura, generos, filios nominare, vt apertè constat ex lib. Geneseos, vbi secundum hebraicam veritatem dicitur, quod *omnes filij, & filiæ Iacob surrexerunt ad consolandum eum* de exsistimata morte filij sui Ioseph, quod neutiquam intelligi potest de filiabus Iacob naturalibus, cum solum vnam haberet, nomine Dinam, sed de vxoribus filiorum suorum, quæ à Scriptura *filiæ* vocantur.

Matth. 1. — Ambr. super Luc. 3. — Ambr. 3 sup. Lucam. — Africanus. — Euseb. Cæsar. — D. Hieron. Anselm. Theoph. Bonau. — Iustin mart. in resp. ad quæst. ad orthod.

D. Aug. li. 2. q. euang c 5. — Philo lib. de temporibus. — D. Hieron. li. cont. Heluid. — Exod. 2. & 3 Iud. 7. — 2. Reg. 17. Matth. 16. — Gen. 37.

Porrò, quod attinet ad nobilitatem, & generis splendorem nostri Iosephi, satis constat ex sacris literis, nullum vnquam illo ex illustriori familia ortū fuisse, Angelo illum vocante, *filium Dauid*, & Matthæo in eius genealogia perplures potentissimos

Matth. 1.

tissimos Reges commemorante, à quibus eum originem ducere testatur. At licet præclatum, & illustre sit Iosepho, quod, ex Dauidica prosapia omnium nobilissima descendat; illud tamen multo illustriorem, & clariorem illum reddit quod non solum sanguinis, sed & virtutum Dauidis legitimus adeo exiterit hæres, vt D. Bernardus dicere non dubitarit. *Verè de domo Dauid, verè ex regia stirpe descendit vir iste Ioseph, nobilis genere, mente nobilior, planè filius Dauid non degenerans à Patre suo Dauid, prorsus, inquam, filius Dauid non tantum carne, sed fide, sed sanctitate, sed deuotione*: Atque hoc simul dicere voluisse Lucam Euangelistam, vocantem eum: *de domo Dauid*: his enim verbis significauit, non tantum illum esse de domo Dauid propter generis successionem, sed principalius propter virtutum imitationem, quia tales, iuxta phrasim ipsius Dauidis, dicuntur esse de vna domo, ipso dicente: *qui inhabitare facit vnius moris*, vel *vnanimes in domo*.

Bern. hom. 2. super missus

Luc. 1.

Psal. 67.

Sed iam de nomine eius dicamus, quod mirum in modũ congruit moribus eius Ioseph enim, quod *incrementum*, interpretatur, egregiè concinit vitæ illius integritati. quod, vt clarius, ac manifestius fiat, obseruare oportet ex doctrina Angelici Doctoris, nomina, vt plurimum hominibus semper imponi, aut ab aliqua proprietate subiecti, quod nomen accipit; aut à tempore, sicut imponuntur nomina aliquorum Sanctorum iis, qui in eorum festis nascuntur; aut à cognatione, sicut, cum filio imponitur nomen patris; aut alicuius de cognatione eius, sicut propinqui Ioannis Baptistæ volebant eũ vocare nomine patris sui, Zachariam, nõ autem Ioannem, quia nullus erat in cognatione eius, qui vocaretur hoc nomine, sicut patet ex Luca; aut etiam ab euentu, sicut Ioseph vocauit primogenitum suum *Manassem*, dicens: *obliuisci me fecit Deus omnium laborum meorum*: vel ex aliqua qualitate eius, cui nomen imponitur, sicut in Genesi dicitur, quod, quia ille qui primus egressus est de vtero matris, rufus erat, & totus in morem pelliß hispidus, vocatum est nomen eius *Esau* quod *rubeum* interpretatur. Nomina etiã imponuntur aliquibus diuinitus data; sicut in Genesi dictum est Abrahæ; *appellaberis Abraham; quia patrem multarum gentiũ constituite*: & apud Matthæum dictum est Petro: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam*: ex quibus facilè colligere licet Iosephi nomen cœlitus fuisse delapsum, qui futurus erat sponsus Genitricis Dei, & pater legalis Christi; nam his adeò dignitas eius creuit, vt congruè satis ei nomen *Iosephi*, quod *incrementum* significat, donaretur. Alia etiam ad idem occurrit ratio, quia, cum alij, nubentes virginitate minuantur & expolientur, ipsi tamen è contra accidit, nam Mariam in vxorem accipiens, virginitatis suæ augmentum suscepit, dum illam ad imitationem suæ sponsæ speciali voto firmauit, & constabiliuit; qui ergo præter communem mattimonij consuetudinem in matrimonio, quo non solum diminui, sed pœnitus aboleri virginitas solet, illius augmentum suscepit, meritò *Ioseph*, id est, *Adauctus*, vel *additus* appellatus est.

D. Tho. 3. p. q. 37. art. 2.

Luc. 1.

Genes. 41.

Gen. 25.

Gen. 17.

Matth. 16.

Atque hinc liceat mihi gradum facere, vt de moribus Iosephi aliquid attingam, non ex meo marte, sed ex mente insigni illius Cancellarij Parisiensis, qui rem hanc altius repetens, in hũc modum loquitur: *Sicut decuit, vt Virgo summa puritate niteret, sic decuit, vt haberet suo modo parem sponsum purissimum, qui cum perpetua virginitate virgo permaneret; vterque regali progenie illustris, vterque sanctificationem in vtero recipiens, cum Maria plena gratia fomitem reprimente mansit Ioseph repletus gratia peccatum mortale quodlibet superante.* huic etiam sententiæ de sanctificatione in vtero adstipulantur Episcopus Christopolitanus in Cant. Virginis, & doctissimus Echius in ser. de S. Ioseph; Eaque ratio illi suffragatur, quia si Ieremias ad vaticinandum, & prædicandum de Christo, &

Gers. Cant. Parisien. Virg. Iacob. Valent. Echius de S. Ioseph

Luc. 1. to. & Ioannes Baptista ad eum baptizandum, & digito commonstrandum sanctificati fuere in vtero materno, non est à ratione alienum, vt qui manibus frequēter per multos annos contrectaturus esset sacratissimum corpus Christi, sanctus esse inciperet ab vtero matris suæ. hæc ille in concione habita in Concilio Constantiensi.

Nec mirādum, quod D. Ioſephum Dei Genitricis ſponſum piè credamus in vtero ſanctificatum, cum & idem ſingulare priuilegium de aliis permultis ſanctis à grauiſſimis Auctoribus creditum fuerit. de Iacobo enim minori id exiſtimarunt Egeſippus lib. 5. comment. Euſeb. Cæſarien. Simeon Metaphraſt. in ſer. huius Apoſtoli, & Petr. Epiſcopus Aquilinus in eius vita: deinde de D. Nicolao & Dominico idipſum quidam aſſeruerunt, vt auctor eſt D. Antoninus in hæc verba; *Legimus Ieremiam ſanctificatum: aliqui hoc etiam credunt de D. Nicolao qui natus ſtetit rectus, & de B. Dominico, qui iam in cunis, egredi ens lectum, iacebat in terra*: immò, & D. Hieron. ſanctam Aſellam affirmat in vtero matris ſanctificatā, id referente Card. Baronio in ſuo Martyrologio: ac tandem idipſum tradit de S. Georgio Epiſcopo Suelleſi Frater Dimaſerpi in apodixi ſanctitatis S. Georgij de D. etiam Paulo ſanctificatum fuiſſe in vtero materno, auctores id aſſerentes referam, anſam ad id ſumentes à verbis D. Pauli: *Cum autem placuit ei, qui me ſegregauit ex vtero*: nec obſtat, aiunt, quod perſecutus fuerit Eccleſiam Dei, *quia* (ipſe ait) *ignorans feci*. Immò, vt idem S. Hieron. D. Bernard. D. Auguſt. & Anaſtaſius Nicænus rurſus non ſolum in lege gratiæ, ſed & tempore legis naturæ non ſcripte, nonnullos fuiſſe ſanctificatos referunt non infimi nominis Doctores, nam de Iacobo nobilis auctor Comextor ſuper hiſtoriam Geneſ. ait: creditur in vtero ſanctificatus fuiſſe Iacob, & in colliſione infantium præfiguratum, quod non eſſet conſenſus Chriſti ad Belial. Et Dionyſius Carthuſianus, dum verba illa cap. 28. *Ero cuſtos tuus, quacumque perrexeris*, explicat: *Magna* (inquit) *promiſſio, ex qua ſequi videtur, quod Deus in omnibus præſeruauit Iacob deinceps à culpa mortali, forſitan & ante, maxime, cum creditur ſanctificatus in vtero*. & cap. 25. Auguſtinum in hanc ſententiam ducere cōtendit. in ea fermè eſt Ambroſius lib. 4. de fide cap. 4. *Negent* (inquit) *Iacob ſanctum fuiſſe, priuſquam naſceretur, qui fratrem ſupplantauit in materni adhuc vteri poſitus arcano*. Ex opinione S. Ephræm in oratione de Transfiguratione Chriſti, Moyſes addi poteſt. *Surſum* (inquit) *diſcipulos ducit in montem, & oſtendit eis ſe non eſſe Eliā, nec Moyſem, ſed Deum Eliæ, & qui ſanctificauit Moyſem in vtero matris*: Samſonem quoque annumerandum illa verba ſuadere quidam putant: *Erit Nazuræus Dei ab infantia ſua, & ex matris vtero*. Exſtat, & aliud Ioſephi ſanctitatis teſtimonium apud ſanctam Brigittam lib. 6. Reuelationum cap 59. vbi Deipara Maria eidem dixit: *Ioſeph nullum verbum non bonum protulit, nec ocioſum, nec murmurationis; erat enim patientiſſimus, diligentiſſimus in labore, & paupertate, manſuetus iniuriantibus, obedientiſſimus obſequiis meis, conſtans contra meam virginitatem impugnatores, fideliſſimus teſtis mirabilium Dei; mortuus carni, & mundo nonniſi cæleſtia deſiderabat: dicebat; ſi velit Deus me viuere, vt eius voluntatem videam adimpletam. varò erat in hominum congregatione; ſolum deſiderabat Dei voluntati obedire, ideo eius gloria modò magna eſt*. hæc ibi.

Ceterum, quod ſpectat ad ſtatum eius, licet certa fide teneamus vxoratum fuiſſe, Euang. dicente: *Aſcēdit autem & Ioſeph, vt profiteretur cum Maria vxore ſua prægnante*: illud tamen apud pleroſque in dubium vertitur, an præter Virginem, aliam conjugem habuerit; bigamum enim fuiſſe, & filios ex prima vxore procreaſſe, conſtanter affirmarunt D. Epiphanius, Gregorius Niſſænus, D. Hilarius, Ambroſius, Origenes, Theophylactus, Euthymius, Euſebius Cæſarienſis, & Nicephorus Calixtus;

Egeſippus. Euſeb. Cæſar. Simeon Metaphraſt. apud Surium in ſer. S. Iacobi minoris. Petr. Epiſc. Aquilin. in eius vita. D. Antoni. 3. p. ſummæ tit. 18. c. 5. §. 6. F. Dimaſerpi in apodixi. ſanctitatis ſancti Georgij. Gal. 1. S. Hie. ſuper c. 1. ad Gal. D. Ber epiſt. 174. S. Aug. ep. 57 Anaſt. Nicen. in qq ſac. ſcr. qu. 6. bibli. 35. q. 39. Comext. cap. 66. hiſt. in Gen.

D. Ambr. Ephræm. in orat. de trāſ. figur. Chriſti. Iud. 13. Brig. li 6. reuel. c. 59. Luc. 2. D. Epiphan. hær. 28. Greg. Niſſen. orat. 2. de reſurrect. Hilar. cant. in Matth. D. Amb. ep. ad Gal. & de inſti. vir c. 6 Orig. 13. cap. Matth. Theoph. in c. 23 Matth. Euthym. in eundem c. 20 & 27. Euſe. Cæſar. li. 2. hiſt. c. 1. Nicep. l. etiā 2. hiſt. c. 3.

D. Hier. D. Auguſt. S. Theodor. D. Anſelm. Beda. Rupertus. Hugo Victor. Petr. Dam. D. Thomas.

alij vero Patres è contra, candidius de noſtro Ioſepho iudicantes, non modo ante coniugium cum Virgine vxoratum, aut filios habuiſſe abnegant, ſed, & integerrimum Virginem fuiſſe, ſingenuè fatentur; hi ſunt D. Hieronymus lib. contra Heluidium, D. Auguſtinus de natiu. Domini, S. Theodoretus in epiſtola ad Galathas, Diuus Anſelmus in cap. 20. Matthæi, Beda in cap. 2. Ioannis Rupertus in cap. 1. Matthæi, Hugo Victorinus in lib. de Mariæ coniugio, Petrus Damianus epiſtola 11. cap. 4. ac D. Thomas ſuper primum cap. epiſtolæ ad Galat. Atque hanc tantorum Patrum ſententiam, reliquorum omnium etſi grauiſſimorum Doctorum opinioni, vti rationi magis conſentaneam omnino præferendam ſemper duxi; valde enim decebat, cum ille, *qui paſcitur inter lilia*, frequentiſſimè paſci deberet, & inter Mariam, & Ioſephum, & ab eis paterno affectu infantile eius corpus ſæpiſſimè contrectari, vtrumque virginem eſſe, & angelicis ſpiritibus puriorem; Decebat etiam ſanctum Ioſephum maximè liberum, & expeditum eſſe à filiorum cura, & obligatione illis neceſſaria prouidendi, vt miniſterium Matri, & filio inſeruiendi ſuſciperet, & vt ad eorum protectionem propriam patriam relinqueret, & in longinquam Aegypti plagam proficiſceretur. ſicut enim dixit Apoſtolus: *qui cum vxore eſt, ſollicitus eſt, quæ ſunt Mundi, quo modo placeat vxori, & diuiſus eſt*, ita ſimiliter pater, filios habens, neceſſe eſt, vt ſollicitam eorum curam gerat, & conſequenter iuxta Paulinam ſententiam diuiſus erit; ad id ergo vitandum, omnino oportebat Ioſephum filiis carere. Scio dicere poſſe proteruos, Ioſephum filios genuiſſe, ſed illis iam orbatum eſſe, cum beatam Virginem in coniugem accepit: verùm in re incerta, & vtrinque opinabili, cum pietate magis coniunctum arbitror, non ſolum caſtimoniam, ſed & virginitatem intemeratæ Virginis ſponſo tribuere, vt nos infra latè comprobauimus.

1. Cor. 7.

Hoc lib. 4. hom. 12.

Ceterum, cum de ſingulari martyrij genere, ac felici Diui Ioſephi morte aliquid dicere polliciti fuerimus, tempus eſt, iam ad id calamum admouendi. Inter alia quidem permulta, quibus beatiſſima Virgo, ac dilectiſſimus eius ſponſus Ioſeph perſimiles fuere, illud valde ſingulare reperio, quod vterque non ſolum virgo, ſed & martyr exſtiterit, non alio carnifice illos excruciante, quàm ipſo Chriſto Domino. Mariam torſit acriter Chriſti paſſio, Ioſephum torſit Chriſti conceptio; Mariam torſit, videre Chriſtum in cruce pendentem, Ioſephum vehementer preſſit, videre illum in vtero Virginis latitantem; Maria dolet, quod intueatur Chriſtum in ligno mortuum, Ioſeph contriſtatur, quod agnoſcat illum intra ſponſæ ſuæ viſcera viuum; Maria vltra quàm dici poteſt, dolebat dilecto filio ſpoliari, Ioſeph ægre ferebat, illam filio genito gaudere Zelotypicum Amorem depingebant olim antiqui in habitu cuiuſdam venatoris, qui canibus circumdatus, prædam inſectabatur, vt hoc ſymbolo ſignificarent, cogitationes zelotypiæ phrænefi laborantis, velut rapidos canes eſſe, qui huc, & illuc vagantes, & odoratu ſuo prædam, quam non vident ingenti labore quæritant. bene quidem, ſed certè, ac diminutè veteres illi zelotypiæ furorem ac impatientiſſimam vim deſcripſere; melius quidem Spiritus ſanctus *Inferno* illam comparans, expreſſit, vnde, cum zelotypicus amor ſit, vt ait Salomon, *dura ſicut Infernus æmulatio*, non poterat non vehementer, & abſque vlla interruptione Ioſephi cor tranſuerberari, ſicut & Infernus ſummopere torquet, & nec per momentum excruciare ceſſat. Vnde Deus ipſe probè agnoſcens vim zelotypici doloris virum excruciantis, ad illum mitigandum, & alleuiandum, ſingularem ac inauditam illam zelotypiæ legem condidit, qua præcepit, quod ſi ſpiritus zelotypicus concitaret virum contra vxorem ſuam,

Cant. 8.

Num. 5.

suam, adduceret eam in templum, vbi sacerdotes certam potionem illi propinarent, qua ebibita, si vxor adultera erat, continuo vterus eius disrumpebatur; si autem fidelis, incolumis manebat. Cum ergo B. Ioseph immani zelotypiæ dolore angeretur, neque leuamen hoc, quod ei assumere licebat, quæritaret, Euangelista dicente: *Cum esset iustus, noluit eam traducere*; consequens est, cor eius grauissimo doloris vulnere fuisse exulceratũ: vnde sicut Martyres moriendo insigne suæ patientiæ testimonium exhibuere, ita Ioseph raræ, & eximiæ suæ tolerantiæ, & fortitudinis specimen edidit, cum sponsæ tumentem vterum, & indubitata concepti filij indicia cerneret, nec cum vxore verbum vllum commutaret, nec apud affines quereretur, nec in ius iret, nec ad pœnam repeteret coniugem, sed omnes suos æstus intra se, tamquam patientissimus vir, viriliter pressérit quoniam tamen dissensio est inter Patres, suspicatusne fuerit Ioseph adulterium de Virgine, compellor ostendere, etiamsi ab omni adulterij suspitione longè alienus fuerit, summo nihilominus dolore tunc fuisse confectum, atque adeo, cum de dimittenda Virgine cogitaret; Euangelista dicente: *Voluit occultè dimittere eam*: cogitationem hanc singulare martyrij genus illi fuisse. Nam in primis, si Ioseph ab sponsæ suæ consortio ob eximiam dignitatem Matris Dei, se eo indignum arbitrans, sequestrare volebat; & quia fulgor diuinitatis Christi in vtero eius latentis, foras in facie eius irradiabat, ita vt vsurpare sibi posset verba illa Esdræ: *Ad irradiantem vultum expauescentis; & factum est, cum loquebar ad eam, facies eius fulgebat subito; coruscus fiebat visus eius, vt esset pauens valde ad eam, & cogitarem, quid esset hoc*: sanè hoc idem non potuit non summo mœrore Ioseph viscera valde torquere; nam, præterquam amantem à dilecta spõsa diuelli grauiter affligere solet, certè cogitatio illa, qua se indignum putabat sponsum esse Virginis, & eius consortio frui, confusionem quandam internam pariebat, quæ velut gladius cor eius confodiebat; vt enim experiuntur viri spirituales, confusio illa, quam in Dei maiestatis præsentia se constituentes, patiuntur, ingentem dolorem eis ingerit: si autem Ioseph nec de Virgine adulterium iudicauit, neque humilitate ductus, indignum se reputans, Matrem Dei in sponsam habere, eam dimittere decreuerat. Sed (vt alij volunt) anceps, & fluctuans, variis cogitationibus agitabatur, ita vt sensus cum ratione acriter pugnaret: nam sensus virgineum vterum intumescentem videns, adulteram iudicabat, ratio autem raram eius sanctitatem perpendens, longè eius animum ab hac suspitione auocabat; profectò huiusmodi perplexitas, & plusquam ciuile bellum inter sensum, & rationem, non poterat non immaniter viscera Iosephi disrumpere, & excarnificare. ob quam cumque igitur causam ex præassignatis voluerit Ioseph vxorem suam Mariam dimittere, cogitatio illa non potuit non esse ei graue martyrij genus. Silentio prætereo ingẽtes labores, quibus per totum vitæ curriculum à tempore desponsationis, adeò excruciatus fuit, vt non immeritò tota eius vita prolongatum quoddam martyrium censeri debeat. Certè cum ex regia stirpe esset, pauper, ac humili fabri officio vsus sit, in Bethlehem profectus, infantem Iesum intuitus lacrymantem, & præ nimio frigore algentem, vili præsepio cubantem, ac aëris inclementiæ ob incommoditatem loci expositum, summo dolore fuit confectus; eumdem in tenera ætate octauo die sanguinem fundentem cernens, vehementer doluit; Simeonis verba audiuit ad Sponsam suam dicentis: *Tuam ipsius animam pertransibit gladius*: in Aegyptum fugam arripuit, vt Christum ab Herodiana sæuitia liberaret, vbi per septem annos (vt auctor est Diuus Anselmus in Matth. cap. 2.) vitam pauperem inter barbaram, ignotam, & infidelem gentem

Matth. 1.

Matth. 1.

Ibid.

Esdr. 4. c. 10.

Luc. 2.

D. Anselm.

exul egit. Cum rediit etiam ab Aegypto, audiens filium Herodis multò illo crudeliorem regnare, maximus timor inuasit eum, ne quidquam mali contra infantem ille machinaretur: ingentem deinde sustinuit dolorem, cum Iesum in itinere ad Ierusalem amisit, B. Virgine dicente: *Pater tuus, & ego dolentes quærebamus te*; ac tandem vsque ad mortem, summa egestate, sudore vultus sui, & labore manuũ suarum Virginem Matrem, & filium eius, & se aluit, quæ productum quoddam martyrium fuisse nemo sanè ambiget. *Luc.*

Denique, vt ad felicem Diui Ioſephi mortem accedamus, tria præcipuè, quæ erga illam desiderari possunt, nobis cõmemoranda sunt: primum, quo tempore obierit, secundum, cuius ætatis esset, cum è vita discesserit; tertium, an Christus Dominus, & mater eius morti eius affuerint, & quæ obsequia illi præstiterint. Circa primum licet D. Ambrosius, & Cyprianus, & Arnaldus Abbas putauerint, Ioſephum tempore mortis Christi superstitem extitisse, cui sententiæ consentit D. Augustinus, dum ait: Ioſephum, Christum adorasse in sua resurrectione, verba eius hæc sunt, *Sol, & Luna, & vndecim stellæ Christum adorauerunt, quando post resurrectionem sanctã Mariã, quasi luna, & beatus Ioseph velut sol eum vndecim stellis, ideſt, beatis Apostolis prostrati sunt ante eum*: verùm, cum aliis grauissimis Patribus arbitror Diuum Ioſephum ante tẽpus mortis Christi, obiisse: ita censent D. Epiphanius, qui post duodecimum Christi annum è vita illum discessisse opinatur, sic enim ait: *Post reditum ab Aegypto Ioseph non multis annis vixit, permansit octo annis superstes, & in duodecimo anno, ascendentibus illis Hierosolymam, quæsitus est Dominus, quando non reperiebatur in itinere; post hos annos moritur Ioseph; vbi non amplius dicit Euangelista; quod venit pater ipsius, & fratres, sed, ecce mater tua, & fratres tui foris stant; & quando in Cruce pendebat, si fuissent Mariæ vir, qua ratione tradidisset ipsam Ioanni?* hæc ille: cui consentiens Casalius lib. de arbore vitæ censet, non post multos dies, post inuentionem Iesu in Templo cum Doctoribus disputantis, vita functum fuisse Ioſephum. Sanctus autem Bernardinus serm. de S. Ioſepho probabiliter credit, illum mortuum fuisse ante Christi baptismum. Cedrinus egregius historiographus tradit, Ioſephum vsq; ad Christi baptismum vitam produxisse. D. autem Bonauentura in vita Christi, vsque ad finitum eius ieiunium illam protendit. Isidorus lib. 4. de Sancto Ioseph, refert quorundam opinionem existimantium, Ioſephum post vocationem Apostolorum obiisse. Ac tandem nobilis auctor, Commextor, quamuis sub dubio relinquat, an superstes esset Ioseph tempore nuptiarum in Cana Galilææ, expresè tamen ait: certum esse, quod in Passione Domini mortuus erat. Id, quod apud me certissimè persuadet prætacta ratio à D. Epiphanio, quam etiam acceptant præcitati Doctores; nam si sponsus Virginis superstes fuisset tempore mortis Christi, minimè alteri, quàm illi à filio commendaretur: fuit autem commendata Ioanni, vt in suam, illam acciperet, prout ipse testatur; quis enim dicat, decuisse matrem Domini alieno custodi magis, quàm legitimo marito suo curandam deputari? Accedit, quod mihi omnino incredibile sit, quòd si Ioseph tempore mortis Christi viueret, Cruci non affuisset in consortio Virginis, & Ioannis; ardentissimus enim amor, quo Christum Dominum prosequebatur, minimè ferret, tempore passionis illum dereliquere, nec potest sanè dici affuisse, cum eius non fiat mentio ab Euangelistis; nam certè, qui aliorum inferioris notæ meminerunt, nominatim eos referentes astitisse, minime silentio præteriissent sponsum Virginis, putatiuum Christi patrem.

Circa tempus autem determinatum, quo sanctus hic Patriarcha obierit, inter varia Doctorum supra relata placita, illud.

D. Amb. li. de inst. virg. c. 6. & Lucæ 25. *Cypr. de pas. Domini.* *Arnal. Abb. tract. de 7. verb. Domini circa ver. Ecce filius tuus.* *D. Aug. ser. 81.* *Hæres. 78.* *Matth. 12.* *Ioan. 19.* *D. Bern.* *Cedrin. in hist.* *D. Bonau. de vita Christi cap. 7.* *D. Isidor.* *Commestor. c. 38.* *Ioan. 2.* *D. Epiphan.*

lud mihi magis rationi cõsentaneum videtur, quod superstes fuerit vsque ad baptismum Christi, quando primùm se mundo manifestius palàm fecit; quia cũ Ioseph specialiter à Deo electus, ac deputatus esset ad alendum arte sua fabrili Matrem, & filium, vero simile est, superstitem fuisse toto tempore, quo Christus Dominus in silentio à communi hominum consuetudine se abstinens vitam egit solitariam, quam tamen constat, vsque ad annos baptismi perduraſſe. Qua vero annorum ætate S. Ioseph animam exhalarit, non est vna omnium sententia: nam D. Epiphanius hæresi 78. nonagenarium tradit obiisse; Cedrinus vero in Compendio historiarum, vsque ad centesimum decimum annum vixisse scribit. Demum, *si preciosa est mors sanctorum eius*, non potuit non preciosissima, & diuinis fulgoribus clarissima esse mors nostri Ioseph, cum Christi, & Mariæ veluti Solis, ac Lunæ irradiantibus splendoribus fuerit illustrata, vt in hæc carmina cecinit pietas magni illius Cancellarij Parisiensis:

Venerat illa dies, quæ vitam morte pararet
Perpetuam tibi, iuste Ioseph, Dauid inclyta proles,
Christus adest cum Matre pia, quibus officiosè
Seruieras vultu placido solantur euntem.
Ora licet lachrymis oppleuerit imus obortis
Naturalis amor, etenim sat credere fas est.
Quod patrem Iesu, & sponsum fleuit morientem
Virgo benigna suum.

Quamuis autem apud Patres nihil horum reperiam, quæ commemorat Gerson, lego tamẽ illa, & permulta alia apud Isidorum Insulanum lib. 1. de S. Ioseph; quem scripsit ad Papam Adrianum VI. qui ex historia quadam orientali fide digna, refert Christum Dominum Apostolis suis nonnulla enarrasse de transitu D. Ioseph, quorum hæc, quæ sequuntur, tamquam commemorabiliora hoc loco duxi recensenda. primum; Ioseph præmonitus fuit ab Angelo de morte sua; deinde Archangelum Michaelem sibi adesse postulauit, & obtinuit, necnon & angelum Custodem alacri vultu eidem comparere, quod similiter impetrauit. Præterea Ioseph alloquutus est Christum Dominum, qui morti eius adfuit, dulcissimis verbis, verum Deum, illum confitens, & Saluatorem mundi: retulit etiam Christus, se ad caput lecti Ioseph sedisse cum Maria matre sua, illum consolantes, & manus eius tenentes, & post mortẽ, oculos eius propriis manibus clausisse, ac tandem præcepit Angelis, vt corpus eius veste induerent: ipse illum benedixit, benedictionem suam pollicitus daturum eis, qui in die obitus S. Ioseph sacrificium Deo in eius honorem obtulissent; additque vigesima die Iunij obiisse; & sepulchrum eius iuxta sepulchrum Iacobi patris sui fuisse. Verum tamen est, & Bedam docere, Iosephum sepultum fuisse iuxta Virginis sponsæ suæ sepulchrum, quod constat fuisse in Valle Iosaphat, qui medius est inter Montem Sion, & Montem Oliueti; quod idem colligitur expressè ex Diuo Hieronymo, sermone de Assumptione.

Sed liceat mihi, antequàm vlterius progrediar, verba illa, quibus verosimile est in vltima illa hora Christum, & Iosephum dulcissimè inter se colloquutos fuisse, contemplari; si enim Dauid dicebat: *Si ambulauero in medio vmbræ mortis, non timebo mala, quoniam tu mecum es*: putauerim certè sanctissimum Iosephum iam iam moribundum Christo Domino dixisse: Mortem non timebo, quoniam tu mecum es, præsentia diuinitatis sub tegumento carnis humanæ. si enim Simeoni te semel in Templo vidisse, & in vlnis suis accepisse, satis fuit, vt lætus diceret, in illa verba erumpens: *Nunc dimittis seruum tuum Domine, secundum verbum tuum in pace: quia viderunt oculi mei salutare*

Iuan. 1.

D. Epiphan. Cedrinus.

Psal. 115.

Iuuen. Gerſ. Cancel. Pari. in Ioseph.

Insulanus. D. Isid. lib. 1. d. S. Ioseph. c. 14. & refert Gratian. lib. 3 de vita d. Ioseph. c. 3

Beda de locis sanctis cap. 6.

D. Hier.

Psal. 22.

Luc. 1.

lutare tuum: mihi non sufficiet, non dicam semel, non dicam centies, non millies, sed quasi sexcenties te aspexisser, in vlnas meas accepisse, in sinu meo fouisse brachiis meis constrinxisse, dulcia oscula exhibuisse, & vsque ad hanc vltimam horam indiuiduum comitem mecum colloquentem, & conuersantem semper habuisse; meritò sanè id mihi sufficiet, vt libens, & alacer moriar. Sed dic mihi (sanctissime Ioseph) si alij mori volunt, vt cum Deo viuant, quomodo tu cum Deo viuens mori cupis? Paulus quidem emori desiderauit, vt Christi præsentia frueretur *Philip. 1.* cum dixit *Cupio dissolui, & esse cum Christo*, & tu cum Christo habitans, dissolui cupis, Christi societatem amissurus? Crediderim sanè in te duplicem voluntatem inter se duello conflixisse mirando: voluntas quidem non discedendi à Christo, & voluntas diuinæ voluntati obtemperandi, at cum diuina reuelatione agnosceres præfixam à Deo tuæ vitæ periodum iam iam proximam esse diuino te conformans beneplacito, voluntas illa prima cessit secundæ, & ideo cupiebas ardentius, quàm Paulus anathema fieri à Christo, vt diuinæ voluntati perfectissimè obsecundares, dicens: *Non mea, sed tua* *Luc. 22.* *fiat voluntas.* Existimauerim etiam, Ioseph um tamquam verè humilem Christo dixisse verba illa Dauidis: *Delicta* *Psal. 18.* *quis intelligit*, propterea Domine, *ab occultis meis munda me, & ab alienis parce seruo tuo*: ne differas quæso veniam, sed *remitte mihi, vt refrigerer, priusquam* *Psal. 4.* *abeam* præsta mihi nate Dei, *vt in pace in idipsum dormiam, & requiescam.* His, quid putas quæso, Christum Dominum dilectissimi sui legalis patris verbis respondisse? Absque patre in hoc mundo natus sum, sed tu paterno affectu, & sollicita clientela, plusquam pater mihi fuisti: tu Genitricis meæ solatium, tu infantilis corporis mei nutritius, tu mihi in terris magni consilij adiutor fidelissimus adfuisti, tu laboriosam in Aegyptū profectionem, & inter idololatras inhabitationem, ac in Nazarethum regressum ardentissimo amore, & vigilantissima cura suscepisti; cum ergo tot, ac tàm innumeta obsequia mihi exhibueris, lætus discede, quia ab omni prorsus etiam leuissimi peccati macula alienus es; angelicis manibus in sinu Abrahæ certo deferendus, ac postea me ab inferis resurgente mecum gloriosus resurrecturus, vt in æternum feliciter mecum conregnes. Quod si sacra Scriptura ait: *Beati mortui, qui in Do-* *Apoc. 14.* *mino moriuntur*, non potest non beatissimus exstitisse Iosephus, qui non solum in Domino, sed cum Domino Iesu, ad caput lecti illum consolante, ac in manus eius animam exhalans, dulcissimè, ac felicissimè obiit.

His addo id, quod ex sacra Scriptura colligo; nam sicut constat ex vidua illa Euangelij, quæ filium vita functum ex Ciuitate Naym in sepulchrum sequebatur, mos erat apud Hebræos, parentes filios mortuos vsque ad sepulchrum comitandi; vero similius est, hoc genus obsequij, vxorem, & filios ega parentes exhibuisse: Christum ergo, & Deiparam Mariam Iosephi feretrum comitatos fuisse crediderim, prout prudenter adnotauit Baradius tomo 1. Euan- *Barad. Ieluita. tom. 1. annal. lib. 6. c. 8.* gelicæ historiæ, eaque, quæ noster Bernardinus contemplatur, quia rationi consentaneum est ita reipsa contigisse, hoc loco referre non dedignabor; sic enim ait lib. 20. de Desponsatione Mariæ: *Piè credo, quod dulcis Iesus, & pissima Virgo infirmo Ioseph solicitè inseruiebant, & ei fercula propinabant, atque propriis manibus, quando opus erat, eum portabant, & circa lectum stantes ipsum confortabant: dicebatque Ioseph domino Iesu: nunc lætus moriar, sperans, quod cito venies liberare nos; in transitu autem eius dixit Iesus: Vade dilecte mi, alacriter ab hac miseriarum valle; & porta hoc bonum nouum Sanctis Patribus, quod infra par-* *Luc. 7.* *Bern. Bab l. 20. de desponsat. Mariæ.*

mum

nam tempus veniam ad vos, & ad cœlestia regna perducam. Præcepit autem Angelis ipse Dominus; Subuenite sancti Dei, occurrite Angeli Domini, suscipientes animam eius; ad ipsum vero Ioseph de hac vita migrantem ait: Chorus Angelorum te suscipiat, & cum Lazaro quondam paupere habeas requiem; anima igitur ipsius magno honore in sinu Abrahæ ab Angelis delata fuit. O terque, quaterque fœlix Iosephus, qui certus, ac persuasus erat, fore, vt breui ex illo obscuro educeretur carcere, & assumptus in cœlum, ibi sempiterno æuo cum beatis omnibus immortali gloria perfrueretur. etenim spem hanc firmam, & constantem conceperat de dulci alumno suo, quem amantissimè nutrierat, & quibuscumque rebus poterat, illi præsto fuerat. Nec sua illum hæc fefellit spes; nam, vt tradunt Diuus Bernardinus, & Gerson: sanctus Ioseph resurrexit glorioſus ad vitam immortalem inter eos, qui cum Christo resurrexerunt. potuisset Christus Dominus, sicut olim Lazarum, multo ante ad vitam illum reuocasse, sed consultò opinor, Iosephi resurrectionem vsque ad propriam suam distulisse, vt, qui pariter mortales vixerant, pariter glorioſi, & immortales resurgerent: vnde Cancellarius Parisiensis egregiè dixit: *Legimus multa corpora Sanctorum resurrexisse, & venisse in sanctam Ciuitatem, & apparuisse multis; recogitet, oro, pius animus, si iustus Ioseph vnus ex illis putandus est, qui apparuerit charissimæ sponsæ, qui eam consolatus sit?* & clarius adhuc sanctus noster Bernardinus, id referente illo alio Bernardino) concionem habens Paduæ, affirmans, clamabat ad populum: *In anima, & corpore sanctus Ioseph in cœlis glorioſus est.* In cuius veritatis testimonium (vt idem auctor scribit) continuo visa fuit crux quasi aurea super caput eius. & quidem, cum Salomon dixerit: *Omnes domestici eius vestiti sunt duplicibus*; merito putauerim, cum Maria Iosum, & Ioseph fuerint domestici Christi, dum vitam mortalem agebant, duplicibus eos fuisse vestitos, veste scilicet glorioſa animæ, & altera splendida corporis.

Quàm autem sanctus noster Patriarcha Ioseph in cœlis præpotens sit ad impetrandum quæ à nobis enixè postulantur, duo potissimum mihi suadent: alterum, quod si Dauid loquens de Deo ait: *Voluntatem timentium se faciet:* multo magis voluntatem amantium illum; vnde, cum amor Iosephi erga Christum tenerrimus pariter, ac intensissimus fuerit, facilè à dilecto suo Iesu quæcumque volet obtinebit. Alterum est, quod reliqui Sancti, etiam Angeli, & Seraphini deprecatoriè postulant à Christo Domino, tamquam serui; Ioseph autem auctoritatiue quodammodo, tamquam pater, illius; cui sanè sicut Christus ipse in terris tamquam patri ad nutum obsecundauit, ita in cœlis acceptæ ab eo beneficentiæ non immemor, ad nutum eidem tamquam patri affectu filiali, quem ab infantia concepit, ac perpetuo conseruauit, ad nutum in cœlis obedit. Vt autem ad preces Diuo Iosepho effundendas, ac varia obsequia ei alacriter exhibenda fidelium animi accendantur, operæpretium duxi ex probatis Auctoribus nonnulla hoc loco commemorare, quæ ad id deseruire poterunt: S. Vincentius sermone de Natiuitate Domini; refert pium quendam mercatorem Valentiæ solitum fuisse singulis annis in die natalis Domini, in reuerentiam Iesus, Mariæ, & Ioseph ad prandium inuitare pauperculam aliquam fœminam, infantem filium in brachijs portantem, necnon etiam pauperem senem, qui matrem, & filium comitaretur; hoc sanè obsequium gratum adeò fuit Deo, vt ipsi iam moribundo Christus Dominus, Maria, & Ioseph se palàm facerent dicentes: cum hucusque nos gratanter hospitio domi tuæ singulis annis susceperis,

nos.

Bulæs in offic. Mar.

D. Bern. in ser. de S. Ios. tom. 3. Gers. in sua Iosephina.

Cancel. Paris. ser. de nat. Mariæ.

D. Bernardi. id referente Bernard. de Busto. & P. ser. de despō. Mariæ. Brouer. plt.

Psal. 144.

S. Vincen. ser. de nat.

nos in æterna tabernacula cum ingenti iubilo perpetuo regnaturum te ſuſcipimus. Narrat etiam Iſidorus Inſulanus par. 4. cap. 10. quod, cum quidam nobilis vir Venetiis, ſolitus eſſet preces fundere Diuo Ioſepho, in genua procumbens ante imaginem eius, in ſuperficie parietis depictam, accidit, vt graui graſſante morbo, adeo, vt omnino ſpiritualis ſalutis ſuæ immemor, ad corporis medicamina totus ſe conuerteret; at Diuus Ioſephus, paterna commiſeratione motus ei repente comparuit, & à ſomno ſpirituali, quo correptus in lecto iacebat, excitans illum, admonuit, vti integram ſuorum peccatorum confeſſionem nulla interpoſita mora faceret; quod continuò præſtans infirmus, accepta abſolutione in manibus D. Ioſephi animam exhalauit, qui eam ad æternam hæreditatem ſecum tulit. Vandem Ianus in hiſtoria Diui Ioſephi, refert, quod, cum duo fratres ex Seraphico Ordine noſtri Patris Sancti Franciſci nauigarent, accidit, vt graui exorta procella nauis ſubmergeretur, & triginta, quos vehebat, homines perirent: illi autem tabulam quandam arripientes, tribus integris diebus, & totidem noctibus per procelloſum illud mare perertantes, Diui Ioſephi auxilium religioſè imploraruntq; quorum preces continuò exaudiens in pulchra iuuenili forma eis apparens, & beneuolè ſalutans, corroborauit, & incolumes ad portum duxit; ipſis autem ignorantibus, quiſnam ille eſſet ab eo enixè petierunt, vt dignaretur id aperire, quibus reſpondit: *Ego ſum ſanctus Ioſeph*: & confeſtim eos commonefaciens, vt ſingulis diebus in memoriam ſeptem grauium dolorum, quos ipſe pertulit, & totidem gaudiorum, quibus exhilaratus fuit, ſepties orationem dominicam, & ſepties ſalutationem Angelicam deuote recitarent, ab oculis eorum euanuit. Vt nemo tamen ignoret, quinam fuerint ij dolores, & quæ illa gaudia, non pigebit ea hic apponere. Primus dolor fuit, cum videns ſponſam prægnantem, voluit dimittere. Secundus, cum vidit Chriſtum Dominum infantem in humili ſtabulo iacere, aeris, & frigoris inclementia oppreſſum. Tertius in Circumciſione, quando graui eius vulnere percuſſus Dominus ſanguinem fudit. Quartus, cum audiuit verba Simeonis in die Purificationis ad Mariam ſponſam ſuam dicentis: *Tuam ipſius animam pertranſibit gladius.* Quintus in fuga ad Aegyptum propter herodianam aduerſus infantem Ieſum perſecutionem. Sextus, quando in reditu ex Aegypto in Iudeam, audiuit Archelaum filium Herodis multò illo crudeliorem regnare. Septimus, cum in itinere ad Ieruſalem amiſit puerum Ieſum at hæc de doloribus. Gaudia autem ſunt iſta: primum, quando perplexus, videns grauidam Virginem, Angelus diuinitus miſſus, cõſolatus eſt eum, dicens: *Ioſeph, fili Dauid, noli timere accipere Mariam coniugem tuam, quod enim in ea natum eſt, de Spiritu ſancto eſt*: ſecundũ quando vidit Angelos Chriſtum in præſepio iacentem adorare, & diuinas laudes ei cõcinere audiuit: tertium, quando impoſuit Chriſto infanti nomen, *Ieſus*, quod ei reuelatum fuerat ab Angelo dicente: *Vocabis nomen eius Ieſum*: quartũ, cum à Simone audiuit, futurũ, vt Chriſtus Dominus auctor eſſet Reſurrectionis, & ſalutis generis humani: *in reſurrectionem, & ſalutem multorum*: quintum quando in egreſſu ab Aegypto vidit Idola, cum præ entiam Chriſti ferre non poſſent, in terram confracta concidere: ſextum, quando admonitus eſt ab Angelo, tempus iam eſſe, vt cum matre, & filio in Iudæam rediret: ſeptimum, quando inuenit Ieſum in templo, inter Doctores diſputantem. Qui pio hoc deuotionis genere vſus fuerit, addat quæſo ſequentes preces.

Isidor. Insul. p. 4 c. 10.

Ianus in historia S. Ioseph.

Matth. 1.

Luc. 2.

Ibid.

Matth. 2.

Ibid.

Luc. 2.

Matth. 1.

Luc. 2.

Ibid.

Ibid.

Matth. 2.

Ibid.

Luc. 2.

Antiphona.

Antiphona.

IOseph, fili Dauid, noli timere accipere Mariam coniugem tuam; quod enim in ea natum est, de Spiritu sancto est; pariet autem filium, & vocabis nomen eius, Iesum.

Vers. Ora pro nobis beatissime Ioseph.

Resp. Vt digni efficiamur promissionibus Christi.

Oratio.

SAnctissimæ Genitricis tuæ Sponsi, quæsumus Domine, meritis adiuuemur; vt, quod possibilitas nostra non obtinet, eius nobis intercessione donetur. Qui viuis, & regnas in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA IV. HISTORICA.

Quænam fuerit ars fabrilis, qua vsus est sanctus Ioseph, & an illam exercuerit Christus Dominus, iuxta sanctorum Patrum doctrinam dilucide explicatur.

CVm ex sacris monumentis non aliud deduci possit circa officium D. Iosephi, quã fabrilem artem exercuisse, hinc est, quod cum *Ars fabrilis* generica vox sit, Patres in varias abierint sententias, quænam species fabrilis artis illa fuerit? nam D. Hilar. S. Leander Archiepiscopus Hispalensis, S. Anselmus super Matthæũ, S. Isidorus, & Beda super Marcum, necnon & S. Petrus Chrysologus, Ioseph fuisse fabrum ferrariũ affirmant, cui sanè apte concinunt verba illa Isaiæ: *Ego creaui fabrum, suffl antem in igne prunas, & producentem vnà in opus suum*: necnon illa alia eius eiusdem: *Faber ferrarius lima operatus est: in prunis, & in malleis formauit illud, & operatus est in brachio fortitudinis suæ*: quæ D. Ioseph satis cõgruunt; lima enim laboris continuò se torquebat in prunis; fabrilia opera sua exercebat, cum amore charitatis omnia igniret; ac tandem ictibus, quibus herodianæ persecutionis malleus acriter eum concussit, ob Christi defensionem valde oppressus fuit: quod si vera est horum Patrum sententia, conuenit valde Christo Domino, coadiutorem fuisse Ioseph in ea arte; quoniam faber ferrarius tribus vtitur ad suã artem, nempè aqua, igne, ac aëre; Christus Dominus venit, vt emolliret ferrea hominum corda, ad quę emollienda vsus est aqua Baptismi, igne amoris, ac flatu, quo Spiritum sanctum communicabat. atque huc tendunt verba D. Hilarij, & Anselmi; nam ille ait: *Fabri erat hic filius, ferrum igne vincentis, omnem sæculi virtutẽ iudicio decoquentis, massamque formantis in omne opus vtilitatis humanæ.* Hic autem in hunc modum loquitur: *Paternæ artis opprobrio eum lacessiunt, qui reuera filius erat fabri, quem summus fabricator omnium genuerat, & qui homines igne decoquit, dum eos in Spiritu sancto, & igne baptizat, qui & diuersi generis vasa fabricata, in vasa iræ, Spiritus igne molliendo in misericordiæ vasa commutat.* Sed & S. Petri Chrysologi aurea verba nõ prætermittam: *Dicebant*, inquit, *hic est fabri filius, vt arte vili ars lateret auctoris, & deitatis nomen fabri nomine absconderetur: Christus erat fabri filius, sed illius, qui mundi fabricam fecit non malleo, sed præcepto, qui elementorum membra non ingenio, sed iussione compegit, qui massam sæculi nõ carbone, sed auctoritate conflauit, qui solem non terreno igne, sed supremo calore succendit.* hæc ille. D. verò Ambrosius super c. 13 Matthæi, docet Ioseph peritum fuisse in vtraque arte ferraria, & lignaria, & in aliis pluribus. at D. Augustinus de natiuitate Domini, tradit, Ioseph non absque singulari mysterio fuisse fabrum cæmentarium, vt qui secundum diuinam generationem filius eius erat, qui ex nihilo mũdum fabricauerat, idem secundum genera-

D. Hilar. cã. 14. in Matt. S. Leand. de instit. Virg. cap. 22. S. Anselm. in ca. 21. Matth. S. Isidor. in reg. monac. c. 5. Beda super c. 6. Marc. S. Petrus Chrysol. ser. 48. Isai. 44. D. Hilarius vbi suprà. D. Anselm. vbi suprà. D. Petrus Chrysolog. vbi suprà. D. Ambros. D. August.

rationem filius eius erat, qui ex nihilo mundum fabricauerat, idem secundùm generationē humanam filius putaretur, & nominaretur fabri cæmentarij; maximè, qui pulchram adeo domum, qualis est Ecclesia Catholica, ab imis fundamētis vsque ad lacunaria erat erecturus. Atque his consonant aurea verba, quæ idem sanctus Doctor scripsit infra octauā Epiphaniæ, sic enim ait: *Ioseph faber in terris pater putabatur Domini Saluatoris, nec ab hoc opere Deus, qui verè est Pater Domini nostri Iesu Christi, excluditur; nam est & ipse faber, ipse enim est artifex, qui huius mundi machinam non solum mirabili, sed etiam ineffabili potentia fabricauit; ipse artifex, qui in nostris moribus præcidit superflua, & opera vtilia quæque conseruat.* Sed D. Thomas in Matthæum, cum communiori, & receptiori sententia, quam etiam tradit historia Orientalis, id referente Gratiano lib 2. cap. 5. docet Iosephum fuisse fabrum lignarium, quod tribus præcipuè non incongruis rationibus stabiliri potest. Prima, quia ad quærendum victum sibi, & vxori in itinere ad AEgyptum, & dum in ea commoratus est, necnon in reditu in Iudæam, ars fabrilis lignaria aptior erat, & paucioribus instrumentis ad eam exercendam indigebat, quàm, si faber ferrarius, aut cæmentarius fuisset. Secunda ratio, quia antiquissima consuetudo, & cōmuni Ecclesiæ consensu recepta satis confirmat, D. Iosephum fabrum lignarium fuisse, dum frequēter manu serram tenentem eum depingit, quam constat lignariæ artis instrumentum esse. Tertia ratio, quia, si vera est sententia D. Bonauenturæ, Caietani, & aliorum, Christum Dominū in fabrili officio non semel adiuuisse, ac ministrasse legali suo patri Iosepho, cōgruentius, ac decentius erat, artem illius fuisse lignariam, nō ferrariam, aut cæmētariam, quibus manus, & facies necesse est frequētissime spurcari, & maculari. Atque huc etiam facere arbitror locum illum Zachariæ cap. 1. vbi ait: *Leuaui oculos meos, & vidi, & ecce quatuor cornua*: nosse autem desiderans, quæ illa significarent, responsum accepit: *hæc sunt cornua, quæ ventilauerunt Iudam, & Israel*: ne autem animo caderet, aut expauesceret, continuò vidit fabros lignarios: *& ostendit mihi Dominus quatuor fabros*: at confestim iterum interrogans: *quid isti veniāt facere?* diuinum oraculum audiuit dicens: *Venerunt isti deterrere ea, vt deiiciant cornua gentium*: hoc est, vt, tanquam periti fabri serræ instrumento illa per medium scindant: non secus, cum Dæmon, tanquam pestifer nissimus Draco expectaret virgineum partum, vt cornibus potentiæ industriæ suæ illum ventilaret, misit Deus fabrum quendam nomine Iosephum, qui fortitudine virili, ac singulari suæ protectionis, ab infamiæ nota Matrem liberaret, & desideratum eius partū à morte, quam Herodiana sæuitia ei inferre moliebatur, eriperet. Cur autē Dominus fabri officio fungi voluerit, mysterio nō vacat: significare n. voluit, tùm se tanquam supremum architectum missum esse à Patre ad fabricandam, & renouandam Ecclesiam Catholicam; lignum namque Crucis assumens, ferreis certe clauorū instrumentis, secundam Arcam Noë, hoc est, militantem Ecclesiam constituxit, in qua non velut in illa octo animæ (vt ait sacra Scriptura) sed innumeræ à diuino iræ inundanti diluuio saluæ factæ sunt. Vnde, sicut æterna sapientia semper ante oculos habuit Mariam in æterna prædestinatione, quæ disposuit Ecclesiæ fabricam, vt & ipsa testatur: *Cùm eo eram cuncta componens*: sic eadem sapientia Patris, CHRISTVS Dominus, à primo opere, quod fuit eius Incarnatio, cum descendit de cœlis in vterum Virginis matris, vsque ad Ascensionem ad dexteram Patris, semper illum ante oculos habuit, & reparationis fabricam illi communicabat. Ac tandem, sicut archifaber, vt opus suum perficiat, solet alios plures vocare fabros, qui ei inseruiant, & adiutorium impēdant, sic Christus Dominus, supremus Ecclesiæ Architec-

D. August. ser. 1. Dom. infra oct. Epiphania.

D. Thom. super cap. 13. Matth.

D. Bonauen. in med. vit. Christ.

Caietan. ad c. 6. Marc.

Zach. 1.

Ibid.

Eccles. 24.

chitectus, vocauit Apostolos, Euangelistas, Confessores, in ædificationem militantis Ecclesiæ, Apostolo dicente: *Dei enim sumus adiutores.* 1 Cor. 3.

Verùm, cum hoc loco de fabrili arte S. Ioseph sermo inciderit, non possum silentio præterire; num Christus Dominus illam exercuerit, manuali opere Iosepho ministrando ad lucrandam substẽtationem vitæ? Permultos video graues Doctores hanc sententiam sectantes; hi sunt S. Iustinus martyr in Dialogo cum Triphone, vbi ait: *Christus faber esse putabatur; hæc enim fabrilia opera, cum inter homines versaretur, aratra, & iuga faciebat:* atque hinc putant nonnulli Christũ Dominum ansam sumpsisse, vt, cum prædicaret, sub iugi, & aratri symbolo Euangelicam legem promulgaret: *Tollite iugum meum super vos. &: Nemo mittens manum ad aratrum, & aspiciens retro, aptus est regno Dei.* Vnde Cardin. Baron tom. 1. dixit: Christum Dominum iuxta illud: *tractant fabrilia fabri:* non semel iugi, & aratri exempla adduxisse, vt constat ex Lucæ 4. & Matth. 11. Lyranus etiam in cap 6. Marci ait: *Probabile videtur, quod Christus eandem Ioseph artem exercuerit, quia nõ fuit occupatus in doctrina, & miraculis, vsque ad trigesimum annum; nec vero simile est, quod tanto tempore fuerit otiosus.* Deinde Cardi. Caietanus versans verba illa Marci: *Nonne est hic faber:* hæc scripsit: *Habemus, vnde satisfiat curiosis, quærentibus, quid fecerit Christus vsque ad trigesimum annum; vacabat enim exercitio fabrili:* Idem repetit 3. part in principio quæst. 40. tuenturque eandem sententiam Abulensis, & Carthusianus; immò, & D Bonauentura in præcitatis meditationibus vitæ Christi: fauerque id, quod Sozomenus lib. 6. c. 3. de quodam viro Christiano refert, qui à quodam idololatra ex opprobrio interrogatus: *quid facit nunc filius fabri?* ipse perlepide respondit: *feretrum fabricat vestro Iuliano Imperatori.* Sed pace dixerim tantorum Doctorum, licet non arbitrer inconueniens admittere, vna, vel altera vice, immo, & pluribus Christum Dominum Iosepho, dum domi propriæ solus operaretur, inseruisse, eiq; ministrasse, vt qui postea dixit: *Non veni ministrari, sed ministrare:* nullum etiam incommodum putem, vt sicut Plinius, tanquam eximiũ fauorem famoso illi Pictori, Apelles, ab Alexandro exhibitum cõmemorat, quod non semel ille ad eius officinam diuerteret, vt videret eum pingentem; ita Christum Dominum non semel hoc fauore Iosephum putatiuum patrem suum prosequutum fuisse arbitror, vt illum, fabrilem artem exercentem, non solùm conspiceret, vt Alexander, sed adiuuaret, eandem cum illo artem exercens; vt clarè indicant verba D. Marci cap 6. *Nonne hic est faber filius Mariæ?* Tamen duo quæ à prædictis Doctoribus docentur, minimè gentium credam; primum est, Christum Dominum fabrilem artem exercuisse, vt assolent fabri, per alienas ædes cursitando, aut tecta conscindendo, aut simul cum aliis fabris indecore sæpissime confabulãtibus, ligna dolasse; hæc enim audire, aut his interesse, cum valde dedecerent grauitatem, ac modestiam Christi Domini, longe ab eo sunt releganda. Secundum, quod valde exsecror in sentẽtia Lyrani, & aliorum, illud sanè est, quod fabrilem Ioseph artem Christum Dominum exercuisse contendant, ne otiosus tãto tẽpore extitisset: cùm enim Christus Dominus non solũ in quantũ cõprehensor per visionẽ beatificã, sed in quantum viator per scientiam diuinitus ei infusam, altissimum contemplationis gradum semper attingeret, nullo modo dici poterat otiosus, quantumuis ab omni exteriori operatiõe cessasset; frustra ergo hi Doctores ad remouendam otiositatem à Christo Domino, fabrilem putatiui patris sui occupationem illi tribuũt. frustra etiam illam colligit Cardin. Caietanus ex verbis illis D Marci: *Nonne est hic faber?* Nam, vt D. Augustinus docuit libr. 2. de consensu Euangelistarum: *eò Iudæi fabrum credebant esse Christum, quo*

Matth. 11. Luce 9. Lyranus. Caiet. super c. 6. Marci. Abul. Matt. 13. qu. 81. Dionys. Carth. Matt. 13 D. Bonauen. Specul. lib. 4. cap. 3. Matth. 20. Plinius. Marc. 6. Marc. 6. Aug. lib. 2. de consen. Euang.

quo fabri filium : non ergo, quia fabrilem artem ex officio exerceret: vel forte Phariſæi, vt contemnerent illum, fabrum appellabant, quaſi magis ad illum, fabrilis ars, quàm ſacra legis doctrina pertineret. Atque hinc colligo (idque fabrilem artem non parum extollit) quod cùm Chriſtus Dominus priuatim illam exerceret, certè ſicut natura humana non potuit altius euehi, quàm, vt aſſumeretur à Verbo diuino, ad proprtiam hypoſtaſim; ita non potuit fabrile officium altius conſcendere, aut dignius honorari, quàm, vt *Pſalm. 73.* filius Dei, qui *fabricatus eſt auroram, & ſolem*, illud exercuerit, diuinæque ſuæ perſonæ hypoſtatica vnione mediate (vt loquũntur Theologi) illud copulauerit, quo nihil excellentius dici poteſt. Vnde, ſi eo officia, & munera Reipublicæ pluris habentur, quo digniores Primates, ac illuſtriores, & clariores Principes ea exercent, ſanè fabrile officium in Reipublica Chriſtiana omniũ honorificentius cenſeri oportebit, cum illud æterni Patris filius aſſumens, per plures annos exercuerit; licet enim illud per ſe vile ſit, & humile, poſtquam tamen Chriſtus Dominus æternus Patris filius eo functus eſt, adeò illud extuliſſe opinor, vt nullum quantumcumque honorificum officium illi valeat comparari. Illud tamen quiſpiam non immeritò percontabitur, qua ratione, ſi Ioſeph (vt ſuprà vidimus) ex regia Dauidis proſapia originem ducebat, vilem, ac humilem fabrilem artem exercebat? Reſpõdeo, id eſſe manifeſtum mundi volubilitatis argumentum, vt ex fabro fiat Rex, & ex Rege faber. De Dionyſio Rege Siciliæ potentiſſimo, quem terra, & mare pertimeſcebat, narrat Valerius *Valer. Max.* Maximus lib. 6. adeo ab ea imperiali dignitate cecidiſſe, vt magiſter puerorum factus, eos docens, victum quæreret Corinthiis; contra verò D. Antoninus 1. p. *D. Antonin.* hiſtoriali, & Plutarchus in ſuis Apoph- *Plutarch.* tegmatibus refert, Agathoclem, figuli cuiuſdam filium, regnum Siciliæ adeptũ fuiſſe, & immane bellum aduerſus Carthaginenſes geſſiſſe ecce impletum, quod Dauid cecinit: *hunc humiliat, & hunc exaltat.* vnde Salomon dixit: *quod de carcere, catenisque interdum quis ingrediatur ad regnum, & alius natus in regno inopia conſumatur*: vt contigit Ioſepho, qui ex carcere Potiphar, in quem infœliciter fuerat detruſus, eductus fuit, vt Ægypti pro-Rex eſſet: ad quod alludens ſapiens dixit: *In vinculis non dereliquit illum, donec afferret illi ſceptrum regni*: è contra verò Sedechias, qui filius Regis erat, & tanquam Rex vndecim annis in Ieruſalem regnarat, poſtea captiuus ductus eſt in Babyloniam, vbi ambo oculi ei fuerunt eruti: Ecce Reges duos, quorum primus ex captiuo Rex, alter ex Rege captiuus prodiit: ſi ergo tanta in eadem perſona ſtatus deformitas, ac conditionis inæqualitas accidit, nihil mirandum eſt, ſi ex eadem familia alter Rex, & alter faber prodeat.

Pſalm. 74. *Eccleſ. 4.* *Geneſ. 39.* *Sap. 10.* *Ierem. 52.*

Ad hæc, vt humanæ conditionis, cunctarumque rerum huius ſæculi ſumma inſtabilitas, ac mobilitas clarius nobis innoteſceret, D. Paulus abſque vlla exceptione dixit: *Mutationi ſubiecta eſt omnis creatura*: & meritò quidem, nam ſiue elementa, ſiue animantia rationis expertia, ſiue homines, ſiue cœlos, ſiue aſtra, ſiue Angelicos ſpiritus perpendamus, omnia illa mutationi obnoxia eſſe, facilè comperiemus; terra non ſemel tremit, mare frequenter variis procellis conturbatur; aër ventorum flatibus ſæpiſſimè inficitur; animantia hodie oriuntur, & cras intereunt; homines arbitrij libertate præditi, inſtar folij, quod à vento rapitur, mobiles ſe experiũtur; cœli moueri nunquam deſinunt; ſol, & luna, omniũ pulchertima aſtra, Eclypſis mutationem certis temporibus patiuntur; ſtellarũ, quaſdam cõſtat erraticas eſſe, alias verò, quas fixas vocant, ad motũ cœli moueri Aſtrologia docet; ac tandem ſpiritus Angelici, qui omnium firmiores, & ſtabiliores eſſe videbantur, mutationi adeo ſe ſubiecciſſe agnoſcimus, vt multi eorum, ex pulcherri-

Rom. 8.

mis

rimis Angelis facti fuerint fœdissimi, ac tetertimi Dæmones. Quod si ad vicissitudinem Regnorum, ac miram eorum instabilitatem oculorum aciem conuerterimus, nonnè videbimus Assyrios per mille, & quingentos annos regnantes à Medis facilè expugnatos, deinde Medos à Persis deuictos, ac postmodum Persas, vt salem in aqua, euanuisse: certè nullum Regnum Israelitico stabilius, nulla imperij Israelitici prosperitas diuturnior, ac firmior esse videbatur, cum Deus ipse illius gentis specialem curam gereret, & inter eos propriam domum ædificasset, illamque inhabitaret, & nihilo secius tamen mutationis immunis minimè fuit. Genes. 12. 20.26. Abraham enim pauper peregrinus, & à propria domo exul factus, cum ad regalem curiam Regis Abimelech accederet, tot, ac tàm fortunatis successibus frui cœpit, vt quinq; Reges acerrimè expugnãs, glorioſam de illis victoriam repostaret; hæc tamen felicitas nonnisi ad quosdam eius nepotes deuenit; nam, cum genus eius vsque ad Iesse propagaretur, qui alio nomine Isai nuncupabatur, adeo illa maiorum suorum prosperitas diminuta est, vt filius eius Dauid oues in agro custodiret, ipso id attestante: Psalm. 77. *de post fœtantes accedit eum*: fortunæ tamen rota (si ita fas est loqui) continuò se mouente, ad regiæ dignitatis culmen euectus fuit, & pastoris agrestem pileum, & humilem baculum in regiam coronam, ac splendidum sceptrum commutauit. Sed postmodum eadem rota in diuersa, & aduersa se voluente, illa eadē prosperitas tantam sustinuit iacturā, vt ad abiectū fabrile munus exercendum, in Iosepho fabro lignario ex Dauidica stirpe originem trahente, descenderet. Fabula ant. Vnde facetè quidam fabulati sunt, Iouem, quem decepta gētilitas tanquam Deum colebat, nihil aliud in cœlo factitare, quam varias in hunc mundum scalas mittere, vt hoc symbolo innuerēt, nihil in eo frequentius exerceri, quam ascensum, & descensum, quibus rerum humanarum conditio nunc incrementum, nunc decrementum suscipit. Sed id obseruatione dignius est, quod ipsum humanæ gloriæ incrementum, quoddam decrementum est, ac ascēsus ipse, descensus quidam esse noscitur, vt egregiè adnotauit Psalmographus dicens: *Deiecisti eos, dum alleuarentur*, non dixit: *deiecisti eos, post quam alleuiati sunt*, sed *dum alleuarentur*: quia permulti cum primum dignitatis fastigium ascendunt, cōtinuò descendere, & instar lunæ plenæ decrescere incipiunt, adeo, vt exaltatio ipsa, ruina quædam sit, quia dum gloria falsa subnixi sunt, à gloria vera euacuātur. Ad idem etiam alludunt verba eiusdem Dauidis, dum ait: *Deficientes, quemadmodum fumus deficient*: sicut enim fumus ascendendo deficit, ac se se dilatando pœnitus euanescit; ita felicitas conditionis humanę quo altius extollitur, infelicius decidit. quod sanè probè agnoscens D Gregorius, dixit: *Carnalis gloria, dum nitet, cadit; dum apud se extollitur, repētino intercepta fine terminatur*: & postmodum subiecit: *ad nubila fumus attollitur, sed repentè in nihilum tumescendo dissipatur*. Consueuere Iurisperiti duplicia bona distinguere, quædam, bona mobilia; alia, bona immobilia, seu radicis appellant; at, si rem altius, quàm illi perpendamus, profecto in mūdo nullum radicis bonum adest; omnia sunt mobilia, vt rectè cecinit Hidelbertus Episcopus, id referente D. Antonino:

Psalm. 72.
Psalm. 36.
D. Greg. lib. 17. moral. c. 5.
Hidelb. Episc. apud D. Antoninum 2. p hist. tit. 16. cap. 9.

Hei mihi, nulla fides, nulla est constantia rebus
Res ipsæ quid sint, mobilitate docent.
Cuncta sub ancipiti pendent mortalia casu,
Et spondent propria mobilitate fugam.

rectè ergo D. Paulus dixit: *mutationi subiecta est omnis creatura*. Tandem, illud in hac humanę conditionis inconstantia, & mobilitate silentio minimè præteribo, quod frequentior est motus à felicitate in infelicitatem, quàm è contra: nam mundus (iuxta Architriclini sententiam) *primum bonum vinum ponit, & cum inebriati fuerint, tunc, quod deterius est*: si enim ille quidpiam boni vini habet, id initio con-

Rom. 8.
Ioan. 2.

uiuij propinat, vt miseros inebriet conuiuas, in finem amarissimas reseruans fœces. Epulabatur quotidie splendide Diues
Lucæ 16. ille, cuius Lucas meminit; initio conuiuij propinauit illi mundus suauissimum vinum, in fine verò acerbissima tormenta, sitimque amarissimam reseruauit: vnde illud Abrahami responsum: *Recordare, quia recepisti bona in vita tua, nunc autem*
Lucæ 16. *cruciaris: Recepisti bona in vita tua*, hoc est,
Ioan. 2. *omnis homo primum bonum vinum ponit: nũc autem cruciaris*, hoc est *& cum inebriati fuerint, tunc id, quod deterius est*. Vide, quàm bonum vinum primum Assuerus Rex
Esther 3. posuerit Aman: *Rex exaltauit Aman, &c. & posuit solium eius super omnes principes, quos habebat; cunctique serui Regis, qui in foribus palatij versabantur, flectebant genua & adorabant Aman, &cæt.* ecce vinum suauissimum in principio epuli; finem ex-
Esther 7. pecta: *Suspensus est Aman in patibulo. quod parauerat Mardochæo*: quasnã fœces amariores patibulo potuisset miserrimus Aman post vinum suauissimũ bibere? Lætissima sunt flumina amœnissimis vndique ripis, pratisque circundata, sed, vt Eccle-
Eccles. 1. siastes ait, cap. 1. *Omnia intrant in mare*: quemadmodum fluminũ lætissimorum finis, amarissimum mare est; ita lætissimi vini, quod mundus propinat, finis, amarissimæ sunt fœces: *Ne intuearis vinũ*, ait
Prou. 23. sapientissimus Salomon, *quando flauescit, cum splenduerit in vitro color eius: ingreditur blande; sed in nouissimo mordebit, vt coluber: & sicut regulus.* id est basiliscus) *venena diffundet*. hoc est: Caue tibi à mundi vino, inani scilicet eius gloria, quæ splendet, ac flauescit, sed vase vitreo continetur, Vita, nempè, quæ vitri instar, facilè frangitur; ne manum porrigas huic vino; blandè enim ingreditur, & suaue est gut-
Ibidem. turi, at finem attende: *in nouissimo mordebit, vt coluber, & sicut basiliscus venenum toto animo, corporeque diffundet*: ita initio dulcis illa est, ac suauis, in fine verò coluber, & basiliscus. Tu ne respice initij dulcedinem; aspice, si sapis, finis amaritudinem, & inanis gloriæ, ac fallacis huius sæculi pompæ splendorem despice, ne amaro, instar absynthij, eius fine te in hoc, & in futuro sæculo excruciari contingat, claraque Dei visione priuari, cui sit honor, & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA V.

Sacerrimi matrimonij inter D. Mariam, & Ioſephum pulchræ figuræ, variáq; encomia, quæ illud longo ſanctitatis interuallo reliqua omnia matrimonia ſuperaſſe, apertiſſime indicant, in illa verba: Cùm eſſet deſponſata Mater Ieſu Maria Ioſeph.

SACROSANCTI Matrimonij inter B. Virginem, & Iosephũ tropos, ac figuras diligenter inuestigans, quatuor præcipuas diuina eloquia nobis indicare reperio: quarũ primo loco refero Arcam illam fœderis, super quam duo Cherubim sedebant, & à quibus Propitia- *Exod. 37.*
torij sustentabatur, & vnde responsa dabantur, propitiusq; dicebatur esse Deus; alterius autem illorum Cherubin effigies erat masculi, alterius verò fœminæ, vt Arias Montanus in suo apparatu obser- *Arias Montanus.*
uauit. Cherubini isti inter se coniunctissimi, Mariam, & Iosephum matrimonij vinculo coniunctos significant, per quos Deus, qui aderat in Arca sacræ humanitatis Christi Domini (sic enim illam vocat Dauid: *Exurge Domine in requiem tuã,* *Psalm. 131.*
tu, & Arca sanctificationis tuæ) misericordem, ac propitium se exhibet votis, ac precibus nostris: & sicut à Cherubinis illis Arca tenebatur, sic à sacris his coniugibus Iesus in infantia, eorum vlnis sustinebatur, & sustentabatur: & sicut illi à Propitiatorio nunquam se auertentes, mutuò se respiciebant, sic Maria, & Ioseph non solùm per peccatum aliquod actuale

actuale à Deo vnquam se auertentes, sed per multos annos Christum, *qui est propitiatio nostra*, concomitantes, mutuo amore se respexerunt, vt non immeritò dicere potuisset beata Virgo, & Ioseph pariter: *Ego dilecto meo, & ad me conuersio eius.* Cant. 7.

Adumbrat etiam eiusdem sacri matrimonij miram castitatem connubium illud inter Sunamitem, & Dauidem; nam sicut Dauid nō ad libidinem, nec ad prolis generationem accepit in vxorem, Sunamitem; vnde sacer textus ait: *& Rex nō cognouit eam*: sic Ioseph, non ex concupiscentia, nec sobolis procreandæ amore, & desiderio ductus, cum beata Virgine nupsit, vnde alter Euangelista eadē verba, quæ de Dauide dicta sunt, refert de Ioseph dicens: *Ioseph autem non cognouit eam*: & sicut illud matrimonium fuit inter Dauidem, & Sunamitem, vt illa Regem præ nimia frigiditate algentem iuuenili suo calore foueret, atque calefaceret, sic Ioseph datus est in sponsum Mariæ (vt Hieronymus adnotauit) vt eius bonum nomen, & famam foueret, non vt filios ex ea procrearet. Ac tandem olim hanc Deus condidit legem: quod si vir quispiam sine liberis obiisset, defuncti frater acciperet vxorem eius, vt suscitaret semen fratris sui; vnde (vt D. Damascenus adnotauit) partus, qui nascebatur, licet secundum naturam filius esset naturalis secundi, erat tamen filius legalis primi, qui iam obierat, lege ipsa sic illud disponente, quemadmodum contigit S. Ioseph, qui naturalis erat filius Iacob, legalis verò Heli: cum ergo ipse sponsus esset, & vir Mariæ Virginis, & propter votum perpetuæ Virginitatis ab eo emissum (vt D. Thomas docuit) mortuus esset mundo, absque liberis, ad eum modū, quo Religiosi per votum solemne moriuntur mundo, morte quadam ciuili, & legali, iuxta illud D Pauli: *Mortui estis cum Christo ab elementis huius mundi*: de qua morte intelligit D Cyrillus verba illa: *Pretiosa in conspectu Domini mors sanctorum eius*: valdeque literæ cōsentaneam eam expositionem iudico: nam verba immediatè præcedentia erant illa: *Vota mea Domino reddam coram omni populo eius*: cùm ergo continuò subiungit: *Pretiosa in conspectu Domini mors sanctorum eius*: non obscurè indicat, se loqui de morte spirituali, & ciuili, quæ votum inducit, quæ in conspectu Dei pretiosissima est. Erat ergo noster Ioseph per votū perpetuę Virginitatis mortuus mundo, pretiosaq; hac sanctorum morte obierat absque liberis, ob quod sanè meruit, vt Deus vicem fratris supplens, acciperet in sponsam Mariam quasi defuncti fratris vxorem, generaretque ex ea filiū, cuius solus ipse Deus naturalis, Ioseph verò legalis pater esset, vt his verbis ad hoc mysterium alludens, eleganter dixit D Augustinus: *Gaude Ioseph, quia per meritum Virginitatis, ita separatus es ab vxoris concubitu, vt pater dicaris Saluatoris*. atque ad hanc historiam respiciens Ieremias in persona Dei dixit: *Ecce dies veniunt, & suscitabo Dauid germen iustum*: sicut enim frater, qui vxorem defuncti ducebat, semen fratris sui suscitabat, ita Deus fratris vicem supplens, mortuo sponso Virginis per votum virginitatis, absque prole, Deus suscitat ex eius sponsa sobolem, *Dauid*, & ideo ait: *Suscitabo Dauid, germen iustum*: Atque hæc est prima huius sacri matrimonij excellentia, quod nō homo, sed Deus; non Ioseph, sed Spiritus sanctus illud cōsummauerit, vt expresè testantur verba Matthæi: *Inuenta est in vtero habens de Spiritu sancto*: neq; obscurè commōstrant verba eiusdem Virginis dicentis: *Quasi palma exaltata sum in Cades*: alia enim versio legit: *Quasi palma maritata sum in Cades*. Arbor hæc, quæ omnibus procerior, ac inflexibilis est, constantiæ, & victoriæ symbolum semper exstitit, hac singulari proprietate prædita esse noscitur (vt vnanimi consensu rerum naturalium scriptores attestantur) vt quædam illarum sit masculus, alia fœmina; vnde hæc absque alterius præsentia nullum fructū fert, ad quem

Psalm. 125. *D. Auguſt.* *Matth. 1.* *Ierem. 23.* *Ibidem.* *Matth. 1.* *Eccleſ. 24.*

quem quidem producendum non opus habent se propriis radicibus, aut ramis contingere, sed sufficit sibi inuicem præsentes esse. hoc naturæ portentosum miraculum adamussim nobis ob oculos ponit sacratissimum hoc connubium Mariæ, & Iosephi; vterque coniux palma est,
Ibidem. illa enim ait: *Ego quasi palma exaltata sum:* Ioseph etiam cum teste Euangelista esset iustus, palma etiam erat, Spiritu sancto
Psalm. 91. dicente; *Iustus, vt palma florebit:* & quidem, cum Maria (vt Catholica Ecclesia canit)
Eccl. Catho. *sine tactu pudoris, inuenta sit mater Saluatoris,* rectè per palmam adumbratur, quia, sicut illa sine præsentia alterius palmæ, absque contactu tamen eius, profert fructum suum, ita & Maria desponsata Iosepho, absque tactu eius, virtute Spiritus sancti, concepit, & peperit benedictum fructum ventris sui. Canat ergo Maria, &
D. Hierony. canora voce intonet: *Quasi palma maritata sum in Cades:* Cades enim *sanctitas* interpretatur, secundùm Hieronymum de nominibus Hebraicis, quo non obscurè indicatur, nihil in hoc sacrosancto matrimonio extitisse, quod sanctimoniam non redoleret, longeque ab illo fuisse omnem terreni affectus labem; sanctum enim idem est, quod sine terra.

Secundam eius excellentiam ex verbis D. Pauli in hūc modum deprehendo: ille
1. Cor. 7. enim ad Corinthios scribens, ait: *Volo autem vos sine solicitudine esse:* exhortatur ibi eos ad continentiam seruandam, vt hac ratione à solicitudinibus, & curis huius sæculi liberiores essent, vnde statim subiungit: *Qui cum vxore est, solicitus est, quæ*
Ibid. *sunt mundi, quomodo placeat vxori, & diuisus est:* hoc discrimen olim intererat inter sacrificium, & holocaustum, quod illud diuidebatur, partim enim pertinebat ad sacerdotem, partim ad Deum; at holocaustum non diuidebatur, sed totū combustum in honorem solius Dei cedebat. Status cœlibatus, & virginitatis holocaustum quidem est, absque diuisione sui, totus, ac integer Deo sacratur; status vero matrimonij, sacrificium est, diuisionem sustinens; maritus enim, partim incumbere debet filiorum educationi, partim attendere vxori, partim familiæ, rerumque temporalium solicitam curam gerere, ac proinde *diuisus est*, vt ait Paulus. *Ibid.* hoc ergo mirum in modum commendat excellentiam sacri huius Iosephini coniugij, quod, dum Ioseph vxori placet, & eam diligit, dum solicitam prolis illius curam gerit, dum familiæ suæ incumbit, ac victus illius curam gerit, non solum à Deo, nec minimam aliquam diuisionem sustinet, sed strictiori vinculo magis, ac magis illi coniungitur. Vnde si D. Paulus ea propter laudat mirificè continentis statum, quia nullum orationi, & confabulationi cum Deo impedimentum affert: *& quod facultatem præbeat sine impedimento Dominum obsecrandi:* eiusdem procul dubio laudis dignum est hoc Iosephi matrimonium, cum nō solum orationi obstacula non apponat, sed calcaria potius addat. Nam, dum Ioseph cum vxore, & filio eius cōfabulatur, quid aliud quæso præstat, aut agit, quàm orationi vacat? cum ille verè dicatur orare, qui debite cum Iesu, & Maria loquitur. Ex quo apertissime constat, consortium vxoris (quod aliis ad perfectionis culmen attingendum obesse solet) Iosephum ad perfectionis fastigium euexisse: nam (vt
D. Bernardinus. ait D. Bernardinus sermone de S. Ioseph) *Si nos miseri ex cohabitatione sanctorum virorum, qui respectu Virginis nihil sunt, sæpè tamen perficimus, quantum existimandum est, Iosephum cum sacra Virgine profeciſſe?* quod
D. Bernar. si D. Bernardus sermone primo de Assumptione, virtutem loquelæ Virginis exaltans, dixit: *Cuius salutationis vox, & ipsos exultare facit in gaudio, quos materna adhuc viscera claudunt; quod si paruuli, nec dum nati anima liquefacta est, vt Maria locuta est, quid putamus, quænam illa fuerit cœlestium exultatio, cum, & vocem audire, & videre faciem, & beata eius frui præsentia meruerunt?* non secus, non potuit anima Iosephi non plerumque deuotione liquefieri, dum cùm Maria loquebatur; non potuit,
Luca.

potuit, non mirificè perfici, & illustrari, cum vocem eius audiuit, faciem vidit, & beata eius non solum præsentia, sed, & coniugali familiaritate, & amicitia frui meruit.

Hinc iam tertiam huius matrimonij excellentiam deducamus, quia, cum bona, quæ durante matrimonio coniuges lucrantur, sint vtriusq; communia, quæ in iure, *bona matrimonialia* dici solent, nõ potuit Ioseph ratione huius matrimonij ditissimus omnium non esse, cum in acquirendis bonis spiritualibus nulla vnquam pura creatura feliciorem negotiationem nacta fuerit, quàm beatissima Virgo eius coniux, Spiritu sancto dicente: *Multæ filiæ congregauerunt diuitias, tu supergressa es vniuersas.* vnde D. Bernardinus serm. de laudibus Ioseph, dixit: *Cùm omnia, quæ sunt vxoris, sint viri, credo, quod beatissima Virgo totum thesaurum cordis sui, quẽ Ioseph recipere poterat, ei liberalissima exhibebat.* Accedit ad hæc si amor, & amicitia communia reddit bona, latino prouerbio dicente: *Amicorum omnia communia:* cùm B. Virgo inter puras creaturas nullam maiore dilectione prosequeretur, quam sponsum suum, consequens est, nihil non ei communicasse eorũ, quæ quoquo modo communicare licebat. Fuisse autem Mariæ amorem ardentissimũ erga Ioseph, ex eo apertè constat, quod non ignorabat id, quod postea docuit Paulus ad Ephes. 5. amorem inter coniuges debere esse instar amoris Christi erga Ecclesiam, vt, sicut Christus nihil carius habebat, quàm Ecclesiam, ita nihil carius sit viro, quã vxor, nec vxori, quàm vir: cùm ergo Maria, vtpotè quæ perfectissima omnium cõiux fuit, hoc perfectissime obseruauerit, consequens est, plus, quàm Martyres, Confessores, Virgines, Patriarchas, Prophetas, Apostolos, ac cœlestes Angelorum hierarchias, Iosephum sponsum suum dilexisse, adeò, vt non solum vnitæ vinculi connubialis, sed, & ardẽtissimi amoris vnione vnus spiritus, vnũ cor, & vna anima esset cũ eo; sicut enim carnalis copula efficit, vt coniuges sint duo in carne vna. ita, & vinculum matrimonij, & mutuus amor efficit, vt sint duo in spiritu vno.

Prouer. 31.

D. Bernard.

Latin. proverb.

Ephes. 5.

Hinc velim, vt discant coniuges, mutuò se amore prosequi, hæc enim est voluntas Dei, reciprocus coniugum amor. Vnde inter alias rationes, ob quas voluit Deus educere Euam ex latere Adę, ea potissima fuit, vt Adam, tanquam partem sui ipsius, vxorem diligeret, numquamq; illam odio haberet; vt enim ait Apostolus: *Nemo carnem suam odio habuit*: Eua autem caro erat de carne Adæ, ipso id atte stante, cùm dixit: *Hoc nunc os de ossibus meis, & caro de carne mea*. Præcipiebat olim Deus, quod si contingeret ob æs alienum, cum non esset soluendo maritus in carcerem detrusus, vxor eius venundaretur; supponens sanè, ardentem adeò debere esse amorem vxoris erga maritum, vt non dubitaret, propriæ seruitutis precio eius libertatem redimere. Eundem amorem supponunt Iurisconsulti, dum toto titulo de donat. inter virum & vxorem, mutuas donationes inter ipsos prohibent, eamque rationem adhibent, ne mutuo amore se exspolient, & Tiraquellus in legem septimam connubialem refert ex Cicerone lib. 5. Tusc. quæstionum, & ex Socino rerum memorabilium cap. 65 necnon ex Eliano de varia historia lib. 7. inter Indos adeò vigere amorem vxorum erga maritos, at si quis duas vxores habens obiret, continuò illæ iudicem adibant, varias probationes adhibẽtes, quibus vnaquæque monstrare contendebat, se ardentius, quàm alteram, maritum dilexisse, & quæ litem vincebat, hoc sibi præmium lege statutum erat, vt pariter cum marito sepeliretur; genus autem sepulturæ erat combustio. Ad hunc amorem significandum, consueuit apud omnes ferè nationes, virum vxori annulum porrigere, quod licet multa, ac varia portendat, nam (si Plinio credimus lib. 33. historiæ naturalis dicenti, annuli vsum originem ducere ex ferreo quodam annulo,

Ephes. 5.

Iurisconsult.

Tiraquel.

Plinius.

quo quidam, velut compedibus, alligatus erat) exhibitio annuli clausuram obseruandam ab vxore significat. quod si aliũde annuli conditionem perpendamus, qui iustus, & æqualis digito postulat esse, ne alioquin ab eo facilè decidat, id sanè non obscure indicat, matrimonium debere esse inter æquales; nam si inter dispares, facilè soluitur amoris vinculum. Cùm etiam annulis olim ad obsignandas epistolas antiqui vterentur, vt referunt Blondus, & Macrobius, probantque satis epistolæ, quas regio annulo cõsignatas scripsere Iezabel, & Aman, vt sacra eloquia cõmemorant, & patet etiam ex l. ornamenta. ff. de argento, & auro legato, certè ad hoc attendentes, dixerunt; annulum à marito vxori dari, vt fidelitatem ab ea seruandam commẽdaret; nam sigillum, fidelitatis symbolum est, cum adhibeatur, ne res falsitati subsit. Verum nostro proposito accommodatius, annuli exhibitio cordialem amorem vxoris ad maritum apertè significat; maritus enim ad id denotandum, locat illum in eo digito, ex quo venulæ quædam ad cordis medullam ducuntur, vt Nothomici tradunt, & habetur cap. fœminæ 30. q 3. Sed quod super omnia manifestius vnitatem amoris inter vxores mihi ob oculos proponit, illud sanè est, quod apud Iobum obseruaui; attentè enim perlustrãs, quare, cum Deus liberam facultatem impertiretur Diabolo, vt Iobum, & omnia, quę ad illum pertinerent, posset affligere, conterere, ac pœnitus destruere, excepta tamen dumtaxat vita ipsius Iobi, licet pecora interemisset, & filios occidisset, vxori tamen eius vitam non ademit eam huius facti ratione arbitratus sum, quod cum vxor, & maritus sint duo in carne vna, & velut vita vna in corpore dupli ci, eo ipso, quod Deus excepit vitam Iobi, intelligebatur etiam excepta vita vxoris: quod satis perspicuè ostendit, quàm magna vnitas inter coniuges, quamque longè animorum diuisio ab eis abesse debeat, vt non obscurè etiã indicauit Christus Dominus; nam licet alioquin diceret: *Veni separare hominem aduersus patrem suum, & filiam aduersus matrem suam; & nurum aduersus socrum suã*: minimè tamen adiecit, se venisse ad separandum vxorem à marito, innuens in hoc, amorem istorum inter se sibi placere, illorum verò sæpè sæpius odium sibi displicere. Hinc est, D. Paulum non semel monuisse viros, vt vxores suas diligant, præcipuè tamen ad Colossenses ait: *Viri, diligite vxores vestras, & nolite esse amari ad illas*: in quibus verbis non solum postulat Apostolus, internum cordis amorem, dum ait: *Diligite vxores vestras*: sed, vt externis operibus illum exhibeant, omnem displicentiam, & amaritudinem vxoris deuitantes: *Nolite esse amari ad illas*. Doctrinam hanc, tanquam naturali lumine notam, non ignorantes veteres illi Ethnici (vt referũt Plutarchus, & Eusebius) non permittebant Iunoni (quam nuptiarum Deam appellabant) animal vllum absque ablato felle ei immolari, vt hoc symbolo significarent, amaritudinem inter coniuges, longe ab eis esse relegandam.

Blond. q. de Roma triumph. Macrob. sep. natural. 3. Reg. 21. Esther 3. Tob. 2. Matth. 10. Coloss. 3. Plutarch. lib. de præc. connub. Euseb. lib. 3. de præp. Euangel. c. 1.

Quartam huius matrimonij excellentiam contemplor in eo, quod ad ineffabile Incarnationis mysterium celebrandum, vnicum nostræ reparationis remedium, mirum in modum deseruierit: sicut enim singulæ tres diuinæ Personæ, præter communem concursum sibi indiuisum, speciali ratione Incarnationis opus respexerunt; Pater enim misit Filiũ; filius assumpsit naturam humanam, Spiritus sanctus formauit eam in vtero Virginis; non dissimiliter in hoc fœcundo matrimonio adest sublimis quędam Trinitas (sic enim loquitur Cancellarius Parisiensis: *Cuperem, vt mihi verba suppeterent, ad explicandam tàm venerandam, admirandamque Trinitatem, Iesus, Maria, & Ioseph*: IESVS filius Dei incarnatur, Maria Deum incarnatum concipit; Ioseph verò eius sponsus illum celat, & vsque ad præfinitum tempus, sacratissimũ hoc arcanum tegit. Quemadmodum enim

Cant. Paris. de nat. B. V.

enim olim ante sancta sanctorum (vt legimus lib. Exodi) iussit Deus apponi velum ex iacyntho, purpura, coccoque bis tincto, & byssо retorta, opere plumarij, & pulchra varietate contexto, ita ante profundissimum illud Incarnationis mysterium, quod meritò *sanctum sanctorum* vocamus, sacrum hoc matrimonium, quasi velum, ex omnium virtutum varietate Spiritus sancti opere contextum, voluit collocari: itaque hæc Trinitas personarum nostram redemptionem operata est, Iesus, vt auctor salutis; Maria, vt Mediatrix; Ioseph, vt coadiutor; vnde sicut cum bellum initur, victoria non solum tribuitur militibus, qui cum hostibus congressi sunt, sed etiam excubiis, & exploratibus, qui per abscondita itinera, clàm milites, acarma introduxere, ita licet redemptio generis humani, & victoria communis hostis illius, soli Christo, tanquam principali causæ debeat adscribi, quia solus in Caluariæ palæstra cum hoste congressus est: *Torcular calcaui solus*: Mariæ etiam eatenus debet attribui, quatenus contulit Christo carnem, & sanguinem, pretiũ nostræ redemptionis ei subministrans; Iosepho etiam eius sponso suo modo partim debet dari, quia fortissimum ipsum ducem Diaboli debellatorem, dum infans erat & puer, abscondit, & clàm educauit, & enutriuit, vt sic grandior effectus, debito tempore fortem illum armatum, Principem tenebrarum, à suo loco deturbaret, & humanum genus à tyrannica eius seruitute liberaret. hinc licet Isaias de mysterio Incarnationis loquẽs, dixerit: *Quis adiuuit spiritum Dominiq;* ausim dicere, Iosephum, celando Christum Dominum, nutriendo, & educando, coadiutorem Dei extitisse in reparatione generis humani per mysterium Incarnationis, vnicum nostræ salutis remedium, celebranda. Est etiam in hac Trinitate Iesus, Mariæ, & Iosephi obseruãdum, quod quemadmodum de S.S. Triade Ioannes ait, in sua prima canon. cap. 5. *Tres sunt, qui testimonium dant in cælo, Pater, Verbum, & Spiritus sanctus, & hi tres vnum sunt*: ita tres in terra immensę Dei bonitatis testes sunt, omni exceptione maiores, Iesus, Maria, & Ioseph, qui vinculo charitatis vnum etiam sunt, vnum cor, & anima vna; & quemadmodum in illa cælesti Trinitate, quarta non agnoscitur persona eis consubstantialis, ita nec in hac vlla admittitur eis æqualis.

Exod. 26.

Isaiæ 63.

Isaiæ 40.

1. Ioan. 5.

His adiungo quintam excellẽtiam huius sacri cõnubij, quod nullum vnquam extitit, ex quo maiora obsequia Christo, & Virgini, humano generi potiora beneficia profluxerint, quam ex isto; propter illud enim genealogiæ Christi, & Virginis series nobis innotescit; propter illud B. Virgo grauida ab Hebræorum lapidatione liberatur; propter illud Iosephus solicitam curam gessit, ducendi Matrem, & filium in AEgyptum, vt Christus ab immatura, & crudeli impij Herodis occisione eriperetur; propter illud, fabrilis artis exercitio, & Iosephini sudore vultus, sacra illa familia alebatur; propter illud Diabolus fuit deceptus, & illusus; propter illud Virginitas Mariæ magis fuit confirmata, & stabilita; ac tandem propter illud, illustrissimum exemplum imitandum castis cõiugibus reliquit, vt coniugalem vitam ducentes, Angelicę castitatis splendore fulgeant, vt his verbis testatus est Parisiensis Cancellarius serm. de natiuitate Mariæ: *Cur pura, perfectaque Ioseph pudicitia non prædicetur, qui Virgo virginem adijt, atque seruauit, quique primus ex masculis in coniugij consortio coluit, & coli post se docuit sanctum, & integrum cælibatum.* Eorum coniugum, qui Mariam, & Iosephum, quorum meliora charismata æmulantes, in Christi Ecclesia imitati sunt, non paucos Ecclesiasticæ historiæ produnt, & commemorant. In quorum numerum refero Henricũ Imperatorem, eius nominis II. qui, & *claudus* appellatur, eiusq; coniux, Chunegũdis Augusta, iuuenes licet, & principes, cùm genere, tùm virtute illustrissimi; quare, cum idẽ Henricus morti se proximum cerneret,

Pariſ. Canc.

Henric. II. Imper.

Chuneg. Auguſt.

Chunigundem vxorem, & propinquos eius acciuit, eosque intuens: *O, recipite (inquit) quam mihi tradidistis Virginem vestram.* Præterea suum in coniugio cœlibatum purè conseruarunt Valerianus, & Cæcilia, insigne par Romanæ nobilitatis. Iulianus itidem Antiochenus & Basilissa, nõ modo religionis, sed, & martyrij gloria percelebres. Eandem virginitatis laudem Eduardus Britannorum Rex, & vxor eius Editha, non obscuræ sanctitatis coniuges, mirificè coluerunt. Tùm præter Amonem AEgyptium, Eduardus III. Anglorum Rex, sicut & Vandesillus Comes Palatinus, qui sub Dagoberto Rege floruit: ac demum Emericus Pannonius, Stephani Regis filius, non immeritò inde laudantur, quod illis tàm cara ob Christi amorem continentia fuerit, vt Veneris nescij, habuerint quidem, sed non attigerint vnquam vxores, vtpotè, cum quibus veluti sororibus, pudicitiæ integritatem (ô Eunuchos Euangelicos) intemeratè seruarunt. His adiungi meretur Alphonsus Aragoniæ Rex, *casti* cognomine honoratus, coniux & ipse nobilis, atque fidus vxori, sed qui ad se pertinere putauit Apostolicum dictum:

1. Cor. 7. *Bonum est homini mulierem non tangere; & qui habent vxorem, tanquam non habentes sint.* Neque dissimilis Theophanes fuit, qui, cum ad sponsam nocte nuptiarum ingressus esset, & animi puritatem omni corporeæ voluptati anteponeret, tàm pium, ac efficacem in thalamo, vel Doctorem, vel collocutorem se præbuit, vt sponsam continentiæ suæ sociam & fecerit, & retinuerit semper. Eadem integritas in Eghardo, & sanctissimæ Viduæ Brigittæ filia Catharina splenduit, coniugium illis tàm sanctè ineuntibus, vt perpetuam pudicitiam Christo piè oblatam, iuramento cõfirmarint, ac seorsum tota vita cubarint. quid porrò sanctus, & illustris Galliæ Comes Elzearius? qui sub Carolo II. Ierusalem, Siciliæque Rege clarus est habitus, & cui æquè nobilis, ac pia Dalphina Virgo, sponsæ loco, contigit in vrbe Massilienſi? Non sat illis visum est. Virginitatis virtutem in aliis suscipere, sed, & ipsi admirando consilio ducti, quoniam casti ad coniugium accesserant, suæ virginitatis florem nulli, præterquam Iesu Nazareno, offerre, consecrare, seruareque voluerunt: itaq; sacram ædem adiere, suas Deo preces effudere, & post sanctissimum Christi corpus reuerenter acceptum, flexis genibus, iunctis manibus, erectisque ad cœlum animis virginitatem suã Deo deuouerunt. Eiusdem generis plures alios silentio prætermitto, quos tradũt D. Hieronymus, Augustinus, Paulinus, atque Palladius, quorum castissima matrimonia, ac thori immaculati fructus fuerunt partus, ac legitimi filij Ioſephi matrimonij cum Maria. Vnde sextam huius matrimonij excellentiam elicio, quod in eo nõ solum virginitas splendeat, sed & fœcunditas liberorum variis modis effulgeat; cum, & Christum pepererit, & quotquot matrimonij vinculo copulatos, sacros hos spõsos, Mariam & Ioſephum imitantes, perpetuæ virginitatis custodes fuerunt. Atq; hinc est, Patres miram huius matrimonij excellentiam contemplantes, præclara multa in eius laudem dixisse. Augustinus enim lib. 1. de nuptijs, & concupiscentia, ait: *Omne nuptiarum bonum impletum est in illis parentibus Christi, proles, fides, sacramentum. prolem cognoscimus, ipsum Dominum Iesum; fidem, quia nullum adulterium; sacramentum, quia nullum diuortium:* prolem dicit Christum, quia, quamuis Ioſephi filius non fuerit, tamen Virginis, quæ coniux illius erat, legitimus filius fuit; ob quam rationem non solum à plebe, sed & ab ipsa Virgine filius Ioſeph vocabatur; vt non obscurè indicant verba illa: *pater tuus, & ego, dolentes, quærebamus te.* Luc. 2. Ait deinde in eo matrimonio inueniri fidem, quia Maria, & Ioſeph ad inuicem illam inuiolatam seruarunt, perpetuam virginitatem obseruantes. tandem addit; in hoc matrimonio inueniri *Sacramentum, quia nullum diuortium:* nam indiuiſio, & vnitas

D. Hieron. epist. 45. ad Armin.
D. Aug. in epist. ad Rustic.
Paulin. in epist. 3. ad Appion.
Pallad. in hist. Laus.
D. Aug.

& vnitas vinculi connubialis, quo Maria, & Ioseph verè erant copulati, vnionem Christi cum Ecclesia significabat, quod eapropter meritò Augustinus sacramentum vocauit, Apostolo dicente: *Sacramentum hoc magnum est; ego autem dico in Christo, & Ecclesia.* Rupertus item super cap. 1. Matth. egregiè dixit: *Coniugium cæleste, non terrenum, vnus spiritus, & vna fides erat in eis, sola illic carnis corruptio desinit, &c.* Congruit sanè potiori iure huic matrimonio, quod de suorum parentum coniugio, Nazianzenus oratione decimanona dixit: *Sic existimo, si quis ab vltimis terrarum finibus, atque ex vniuerso hominum genere, præstantissimum coniugium conciliare studuisset, nullum vnquam hoc præstantius, aptiusque reperiri potuisse.* hæc ille. quibus demum addo tria illa verba, quæ in officio sancti Iosephi iuxta pristinum Carmelitarum Breuiarium in Antiphona ad Magnificat, habentur: *Felix matrimonium, fide sacrum, nec prole vacuum, sed flore retento vice Pater, Virgo parens cum honore virginali, pura sibi coniugali mutuò subseruiunt, & dulcem enutriunt pari voto filiũ, quorum ministerio latens in mysterio deceptionis inimicum, verum decus, & antiquum perfecit consilium:* consilium, inquam, sanctissimæ Trinitatis, cui sit honor, & gloria in sæcula sæculorum Amen.

Ephes. 5.
Rupertus.
Nazianz.
Carm. Breu.

HOMILIA VI.

Commemorantur variæ causæ ex priscorum Patrum doctrina, & alijs à nobis excogitatis, ob quas decuit B. Virginem matrimonium contrahere, & Iosepho in coniugem dari.

PROPOSITVM argumentum, vt solita nostra perspicuitate, cuivis de semper cõsulimus, edisseramus, placuit omnes causas, ob quas beatam Virginem in matrimonium dari oportuit, ad quatuor præcipuè capita reuocare: quædam enim tenent se ex parte Virginis, quædam ex parte Christi, aliæ ex parte nostra, nonnullæ etiam ex parte communis hostis generis humani. D. Ambrosius hanc reddit ex parte Virginis causam, vt honori eius cõsuleretur. Si enim cum nupta filium haberet, certè Hebræi Virginem stupratam esse non iudicarent; verba Ambrosij hæc sunt: *Desponsata fuit Virgo, ne temeratæ virginitatis adureretur infamia, cuius grauis aluus corruptelæ videretur insigne præferre. Sciebat Dominus teneram esse Virginis verecundiam, & lubricam famam pudoris; seruatur itaque sancta Mariæ, sicut pudore integra, ita inuiolabilis opinione Virginitas, oportet enim sanctos ex aliis bonum testimonium habere, qui foris sunt. Nec decuit sinistra Virginibus opinione viuentibus velamen excusationis relinqui, quòd infamata Mater quoque Domini videretur:* hæc Ambrosius, qui eodem libro, inquit: *Maluit Dominus aliquos de suo ortu, quàm de matris pudore dubitare; sciebat enim teneram esse Virginis verecundiam, & lubricam famam pudoris; nec putauit ortus sui fidem matris iniurijs astruendam.* Ferunt Historiographi, quod cum Alexander Magnus ad matrem suam Olimpiam scribens in epistolæ subscriptione hæc verba apposuisset: *Alexander, Dei Iouis filius:* illa eum increpauit, quòd, vt se filium Iouis prædicaret, matrem suã adulteram faceret, grauique infamiæ nota illam afficeret. longè sanè aliud fuit ingenium Christi Domini quàm Alexandri, cum ille, vt se honestaret, matrem suam dehonestabat; Christus verò, ne Virginis matris suæ honor minima denigraretur infamia, maluit filium cuiusdam fabri reputari, quàm bonam Virginis famam quidquam nocumenti recipere. D Hieronymus super cap 1. Matth. aliam ex parte Virginis scripsit rationem: *Ne tanquam adultera à Iudæis lapidaretur:* eandem tradit Eusebius Emissænus his verbis: *Si virum non habuisset, & grauida videretur, nulla ei excusatio subuenire posset, vt quasi adultera non lapidaretur; quis enim ei cre-*

D. Ambros. initio lib. 2. in Lucam.
D. Ambros.
D. Hierony.
Euseb. Emis. homil. in vigil. nat. Domin.

ei crederet, sine viro concepisse? quis enim ei crederet, de Spiritu sancto eius vterum intumuisse? erat enim hoc inusitatum, & sine exemplo; melius ergo fuit, quod Virgo ad tempus non virgo putaretur, quàm quod accusata lapidaretur; non enim violatur virginitas falsa opinione, occiditur autem innocens plerumque falsa accusatione. Poterat enim Dominus, & aliter Matrem suam non solum ab iniusta damnatione, verum & à falsa opinione defendere, si vellet, qui semper in potestate habuit facere quidquid vellet: cur autem hoc magis voluerit, ipse scit; cum ergo sic ei placuit, placeat igitur & nobis. Illud tamen D. Hieronymi rationem impugnare videbatur, quòd si Virgo desponsata non esset, non posset de adulterio condemnari: quomodo ergo verũ est, quod si desponsata non esset, tamquã adultera lapidaretur? sed huic obiectioni cum Angelico Doctore 3. p. q. 29. art. 1. ad 4. respondeo, quod iudicio adulterarũ lapidabatur secundum legẽ, non solum illa, quæ iam erat desponsata, vel nupta, sed etiam illa, quę in domo patris custodiebatur vt Virgo, nuptura quãdoque: vnde dicitur Deuter. 22. *Si non esŧ in puella inuenta virginitas, lapidibus obruant eam viri Ciuitatis illius, & morietur, quia fecit nefas in Israel, vt fornicaretur in domo patris sui.* Vel potest dici secundùm quosdã, quod B. Virgo erat de stirpe Aaron, vnde erat cognata Elisabeth, vt dicitur Lucæ 1. Virgo autem de genere sacerdotali propter stuprum occidebatur; legitur enim Leuit. 21. *Sacerdotis filia si deprehensa fuerit in stupro, & violauerit nomen patris sui, flammis exuretur*: quidam referunt verbum Hieronymi ad lapidationem infamiæ. Diuus Bernardus aliam ingenio, & pietate eius dignam rationem adhibuit, vt scilicet Ioseph testis esset virginitatis Mariæ: Nemo enim in asserenda castitate tam dignus esse poterat fide, quàm qui custos illius erat, & maritus, qui maximè & scire debuit, & potuit, quemque credibilius erat, naturali maritorum zelotypia, impudicitiæ crimen, vbi non esset, suspicaturum, quàm vbi esset, defensurum fuisse: vt enim dixit Diuus Ambrosius libro secundo in Lucam, capite primo. *Locupletior testis pudoris Mariæ adhibetur, qui posset, & delere iniuriam, & vindicare opprobrium, si non agnosceret sacramentum.* Sed nec egregia D. Bernardi verba ad idem silentio præterire possum: *Dicam quod mihi, immò, quod ante me Patribus visum fuit; illa vtique fuit ratio desponsationis Mariæ, quæ & dubitationis Thomæ: sicut enim Thomas dubitando, & palpando constantissimus factus est dominicæ confessor Resurrectionis; ita, & Ioseph Mariã sibi desponsando, eiusque conuersationem tẽpore custodiæ studiosius comprobando, factus est pudicitiæ fidelissimus testis. Pulchra vtriusq; rei conuenientia Thomæ dubitatio, & desponsatio Mariæ: poterant quidem similem erroris laqueũ nobis inijcere, fidei videlicet in illo, castitatis in illa, veritatem in suspicionem adducere; sed valde prudenter, & piè factum est, per contrarium, vt vnde metuebatur suspicio, firma sit certitudo: nam, & de filij resurrectione, citius quidem ego (qui infirmus sum) crediderim Thomæ dubitanti, & palpanti, quàm Cæphæ audienti, & credenti, & de Matris continentia facilius sponso eius custodienti, & experienti, quàm ipsi quoque Virgini de sola sua conscientia se defendenti.*

Deinde ex parte Christi simul & Matris ea notissima occurrit ratio, vt Ioseph vtriq; esset adiumento, atq; custodia, & sacræ illius familiæ in temporalibus administrator; vnde ad ipsum, tanquam caput (vir enim *caput est mulieris*, vt ait Apostolus) & non ad Mariã Deus mandata sua misit: *Ecce Angelus Domini apparuit in somnis Ioseph, dicens: accipe puerum, & matrem eius, & fuge in Ægyptum*: deinde, cum reuersurus esset ex Ægypto: *Ecce Angelus Domini apparuit in somnis Ioseph, dicens: surge, & accipe puerũ, & matrẽ eius, & vade in terram Israel.* Vt tamen hãc rationem illustremus, in memoriam oportebit reuocare verba illa Isaiæ: *Egredietur virga de Iesse, & flos de radice eius ascendet*: sanè virga illa, virgo Maria est (vt in Commentario illius loci obseruauit D. Hieron.)

ex qua

D. Thom. Deut. 22. Lucæ 1. Leuit. 21. D. Bernard. Lucæ 2. D. Ambros. D. Bernar. Ioan. 20. Ephes. 5. Matth. 2. Ibid. Isaiæ 11. D. Hieron. sup. Isai.

ex qua instar floris Christus ascendit, qui de seipso dixit: *Ego flos campi, & lilium conuallium*: sicut autem nunquam flos ascēdit è virga foliis nuda, prius enim virga foliis adumbratur, & honestatur, quàm flos ascendat, ita Maria prius viri vmbra, & ornamento decorari debuit, quā Christus in ea nasceretur; vt sic & Virgini solaminis vmbram, & fructui illius instar folij à persecutionis grandine protectionem suam exhiberet. *Cant. 2.*

Est etiam alia omnium notissima ratio, cuius meminit Angelicus Doctor 3 p. q. 29 art. 1. ex parte Christi, ne, si mater eius innupta fuisset ipse tanquam spurius, & illegitimus reputaretur; ex quo aliud poterat pullulare manifestum incommodū, vt Messias esse minimè crederetur. Si enim leuiora quædam ei obiiciebant ad id negandum, quantò magis hoc ei opposuissent, cum certum esset, Messiam nō ex illicito concubito fore nasciturū: vnde D. Ambros. lib. 2. in Luc. dixit: *Quid Iudæis, quid Herodi posset adscribi, si natum viderentur ex adulterio persequuti?* desponsata ergo fuit Virgo non solum, vt Matris famæ, sed & filij honori pariter consuleretur. *D. Thom.* *D. Ambros.*

His addo aliam rationem ex parte Christi, vt matrimonium, quod tāquam vnum ex septem sacramentis Ecclesiæ Christus instituerat, ipse honoraret; id, quod præstitit, efficiens, ne careret optimo, atque excellentissimo omnium fructu, qualis erat ipse Iesus, mundi vita. Licet enim conceptus non fuerit ex vsu matrimonij, sed ex virtute Spiritus sancti, tamen quia ex Virgine coniugata Iosepho natus est, certè inter fructus illius castissimi coniugij meritò computatur, ex quo matrimonium summum honorem susceptit; vnde D. Ambrosius dixit: *Mariam simul fuisse Virginem, & nuptā, vt in eius persona virginitas simul, & matrimonium honoraretur.* *D. Ambros. in Lucam.*

Ex parte nostra multiplex occurrit ratio: Prima, ne per virginitatis electionē, nuptias damnare, aut despicere videretur; &, vt tolleretur excusatio Virginibus, quæ propter suam incautelam non vitant infamiam. Secunda, vt nōn solum Virgines, & viduæ sed & nuptæ haberent Deiparam Mariam tanquam speculū, & magisterium rectè, & sanctè viuendi, ab eaq; discerent, quomodo se gerere debeant erga viros suos, tàm fidelitate, quàm obedientia, & aliis similibus. Tùm, vt per virum ordo genealogiæ Virginis texeretur; vnde D. Ambrosius super Lucam ait: *Qui in sæculum venit, sæculi debuit more describi*: viri autem persona quęritur, quæ in senatu, & reliquis curiis Ciuitatem generis asserat dignitatem. Consuetudo etiam nos instruit scripturarum, quæ semper viri originem quærit. Tertia ratio sumitur ex Chrysostomo super Ioan. 3 quoniam fideles sumus filij Ecclesię, quę quidem sponsa est Christi, secundum illud testimonium, quod dedit Ioannes de illo dicens: *Qui habet sponsam, sponsus est*: & Oseæ 2 *Sponsabo te mihi in fidem*: & Apocalyp. *Date gloriam Deo, quia venerunt nuptiæ agni, & vxor eius præparauit se* (eadem, quæ hic dicitur *vxor*, appellatur *sponsa*) igitur, ne filij adoptiui, qui sumus nos, aliquid amplius, vel melius in nostra regeneratione, aut natiuitate haberemus, quàm filius naturalis, si nos ex sponsata nasceremur, & ille non; ideo etiam (*vt per omnia similis fratribus esset*) ex matre desponsata nasci voluit, ad cuius similitudinem nostra etiam deberet esse natiuitas. hinc D. Petrus Chrysolog ser. 146 non solum ait Virginem figurare sponsam Christi Ecclesiam, sed, & Iosephum adumbrare eius spōsum Christum, ex quibus tanquam ex patre, & matre nascimur, & educamur omnes fideles. Aurea verba illius sunt hæc: *Non apices, non literæ, non syllabæ, non verbum, non nomina, non personæ in Euāgelio diuinis vacua sunt figuris: sponsa quæritur, vt iam tunc Ecclesia Christi sponsa signetur, iuxta illud Oseæ Prophetæ cap. 2. Sponsabo te mihi iustitia, iudicio, misericordia, & miserationibus, & desponsabo te mihi in fide* hinc Ioannes ait: *Qui habet* *Ibidem.* *Chrysost. super Ioan. 3.* *Ioan. 3.* *Oseæ 2.* *Apoc. 19.* *Apoc. 21.* *D. Petrus Chrysol. ser. 146.* *Oseæ 2.*

habet sponsam, sponsus est, & vere sponsa, quæ virginali partu nouam Christi regignit infantiam; procuratur Ioseph sponsus, vt iste in illo Ioseph Christi figuram impleat passionis. Ioseph prophetalibus somnis incurrit zelū, Christus propheticis visionibus suscepit inuidiam, Ioseph missus in lacum mortis viuus emergit è lacu; Christus mortis sepulchro datus, viuus resurgit à sepulchro: Ioseph venundatus est, pretio taxatus est Christus; Ioseph traducitur ad Ægyptum; ad Ægyptum fugatur Christus: Ioseph esurientibus populis panem copiosè subministrat, Christus cœli pane manentes orbe toto saturat nationes; sic lucet, cur Ioseph iste cœlestis sponsi typum prætulerit, portauerit imaginem, ambulauerit in figuram. Denique vltimam subiungo rationem, vt doceret nos, non posse Christum nasci in anima orbata viro. Vir, & sponsus animæ Christus est, secūdum illud Pauli: *Despondi vos vni viro virginē castam exhibere Christo.* Vir autem dicitur à *virore*: Christus autem est, qui virorem, ac vigorem nostris animabus per suam gratiam cōfert: igitur anima, quæ hoc viro orbata fuerit, nec concipere, nec parere optimos bonorum operum fœtus poterit, ipso dicente: *Sine me nihil potestis facere.* Mollis, & effœminata est anima, quæ non habet hunc virum, nempè Christum in se carnisque fragilitati potius obnoxia, quàm Deo; id autem volebat Pharao, vt viri interirent, fœminæ viuerent, sic Dœmon hunc virum vult perire, & suffocari in nostris animabus, qui, & spiritui robur conferebat, & animæ tenebat imperium, vt carni fragili vsurpante sceptrum, fragilia omnia, & debilia opera nostra, ac nullius roboris sint; & adimpleatur in nobis maledictio illa contra Ægyptum: *Mulieres dominatæ sunt eis*, id est, effœminatæ operationes.

Ioan. 3. Genes. 37. Matth. 27. Gen. 37. Matth. 28. Gen. 37. Matth. 26. Gen. 37. Matth. 2. Gen. 41. Ioan. 6. 2. Cor. 11. Ioan. 15. Exod. 1. Isaiæ 3.

Ex parte tandem Dœmonis, insœstissimi hostis generis humani, hanc tradidit rationem sanctissimus ille martyr Ignatius in epist ad Ephesios: *vi scilicet, partus Virginis Diabolo celaretur*: videns enim ex muliere coniugata nasci Christum, nō exploraūt, an integra, nec violata mansisset; vnde sicut occultauit olim Dominus vnctionem Dauid, ne Sauli innotesceret, cùm enim præcepisset Samueli, vt impleret cornu oleo, & in Bethlehē pergeret ad vngendum Dauid, ipseque respondisset: *Quomodo vadam? audiet enim Saul, & interficiet me.* Dominus ei dixit: *Vitulum de armēto tolles in manu tua, & dices: ad immolandum Domino veni*: vt hoc, velut tegumento, occulta esset vnctio Dauidis in Regem: non secus cum misit Dominus Christum suum in vterū Virginis, vbi sacra eius humanitas vncta fuit oleo lætitiæ præ consortibus suis, vt Diabolo eius partus, & conceptus celaretur, voluit illam nuptam esse cum Iosepho; sic enim videns Diabolus eam cum viro simul cohabitare, Dei sacramentum non intelligebat; nulla enim tunc suspicio oriri poterat, quod matrimonio cōiuncta Virgo conciperet; & licet explorare potuisset claustra pudoris inuiolata permānisse, non tamen ad id attendit, cum in fœmina nupta superfluum appareret id perlustrare; vnde ex eius inaduertentia, Deo sic prouidente, hoc ab eius notitia fugit mysterium fuisse autem hoc modo delusum Dœmonem non obscurè docuit D. Bernardus homil. 2. super *missus*, dum ait, quod sicut Diabolus fœminam prius decepit, & per illam virū, sic oportuit, eundem hostem à Virgine occultè decipi, & illudi, & postea à Christo viro rum fortissimo palàm debellari, vt hac arte, multiformis proditoris artem falleret. Sed nihilominus hanc martyris Ignatij rationem, quam tota Patrum antiquitas, probauit, eam enim amplexi sunt Basilius, Hieronymus, Damascenus, Bernardus, Origenes, Rupertus, & Theophylactus, refellunt Scotus, Abulēsis, & Maldonatus, ea adducti ratione, quia licet Virgo nupta esset, cum integrum ei maneret, & inuiolatum claustrum virginitatis, facile à Dœmone id cognosci posset, cum id intra spheram naturalis sui fumis contineretur: nec refert (inquiunt) dicere,

1. Reg. 16. Ibidem. Psalm. 44. D. Bernard. Basil. homil. de Christi. gener. Hieron. super Matth. Damasc. lib. 4. de fid. c. 15. Bern. hom. super missus, & hom. 4. super. Nazianz. Orig. hom. 6. in Luc.

Mart. Ignat. epist. ad Ephes.

Rup. de vict. verb. lib. 11. c. 19. Theoph. super Matth. 1. Maldonat. in c. 1. Matth.

dicere, diuinitus impeditum fuisse Dæmonem, ne id agnosceret; nam etiamsi innupta non esset impediri etiam eodem modo potuisset. Minimè tamen hæc infirmant rationem martyris Ignatij, tot 88 Patrum auctoritate stabilitam; quamuis enim ad occultandum illud mysterium Diabolo, non fuisset simpliciter necessarium matrimonium, fuit tamen medium valde conueniens. Primo, vt Dæmon facilius anteuerteretur (vt nuper dicebam) à curiosa scrutatione conceptionis, & partus Virginei; vnde Chrysostomus, Theophilactus, & Euthymius super cap. 1. Matth. & Damascen. lib. 4. de fide aiunt, Dæmonem cum ex prophetia illa Isaiæ: *Ecce Virgo concipiet*: non ignoraret Christum ex Virgine nasciturum, solicite obseruasse omnes virgines; & cum Virginem desponsatam videret, ab illa cauere destitisse, nec quidquam curasse, violata, an inuiolata esset, perlustrare: ex quo D. Ambros super Lucam ait: *Non mediocris quoque causa est, vt virginitas Mariæ falleret principem mundi, qui cum desponsatam cerneret viro, parum non potuit habere suspectum; fallendi enim mundi principem fuisse consilium, ipsius Domini verba declarant, cum Apostoli iubentur tacere de Christo.* Secundo, quia si intelligeret, non esse ex matrimonio grauidam, non posset sibi persuadere fuisse ex turpi concubitu, tùm ob angelicam puritatem, quam videbat in Virgine; tum quia sciebat, ipsum non fuisse auctorem illius delicti; non fit autem communiter fornicatio, nisi ipso sciente, &, vt plurimum, suggerente. Quod si cuipiam videatur, frustrà Dæmoni id occultari, cum alia manifestissima ei signa fuerint, per quæ agnoscere poterat Christum esse Messiam; vidit enim euidentissima miracula, quæ Christus fecit in attestationem, quòd erat filius Dei; audiuit etiam vocem Patris de cœlo delapsam: *Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui*: non rectè quidem iudicabit; quia quidquid sit, an testimonia, quæ clarè ostendebant, Christum esse Messiam, fuerint Dæmoni cognita, vel occulta, de quo Theologi in 3. Sententiarum; certè post adultam ætatem non erat ita necessarium, Christi mysteria Dæmoni occultari, quia iam accesserat tempus cum illo apertius congrediendi; quod tamen in infantia non sic oportebat, diuina prouidentia, & sapientia id sic disponente; ne scilicet acrius Christum persequeretur, vt adnotauit Angelicus Doctor 3. p. q. 29. art. 1. vnde Rupertus lib. 11. de victoria Verbi ingeniosè dixit: *Desponsatio Virginis Diabolum fefellit, & cunctos satellites eius, vt nescirent sacramentum, cuius sciendi modum non erat tempus.* & Origines super Matthæum ait: *Quæ fuit causa, vt esset desponsata Maria Ioseph? nisi quatenus hoc sacramentum Diabolo celaretur, & ille malignus fraudis commenta aduersus desponsatam nulla pænitus inueniret?*

D. Chrysost. Theoph. & Euthy. super c. 1. Matth. Damasc. lib. 4. de fid. c. 15

D. Ambros. super Luc.

Matt. 3. 17.

Theologi in 3 sentent.

D. Thom.

Rupe. li. 11. de vict. ver. c. 19.

Origen. super Matth.

HOMILIA VII.

Matrimonium feliciſsimum inter Mariam, & Ioſephum varia eruditione, ac vberrima Conceptuum copia proſequimur; quantaque dignitas ſit, Ioſephum ſponſum fuiſſe Virginis; ex ſimilitudine quam opus fuit habere cum illa elucidamus.

INTER alia pleraq; quæ apprime desiderantur in matrimonio, vt felix, faustumque sit, illud persæpe tàm apud sacra, quàm prophana eloquia lego, vt inter coniuges, quoad fieri possit, æqualitas sit generis, diuitiarum, bonæ indolis, & reliquorum bonorum, tàm naturæ, quàm eorum, quæ fortunæ, vulgus vocitat. Ouidius id probè agnoscens,

scens, perlepide cecinit:

Ouid. in epi. Deianiræ ad Herculem.

Quàm male inæquales veniunt ad aratra iuenci,
Tàm premitur magno coniuge nupta minor.

Et alibi:

Si qua voles apte nubere, nube pari;

Hinc eloquentiæ parens, cuius sententiam refert Iurisconsultus, in l. Cicero, ff. de pœnis, dixit: *Iam hoc ferè sic itis omnes, quantam vim habeat ad coniungendas amicitias studiorum, ac naturæ similitudo*: Hinc Plutarchus problem 185 prohibitum fuisse testatur apud Romanos, quempiam in mense Maio nubere, quia Maius à *maioribus* dictus est; nuptias autem dicebant, non cum maioribus, sed cum æqualibus celebrandas esse. Vnde Cornelius Tacitus de moribus Germanorum, & Piexius Valerianus tradunt hunc morem apud Germanos viguisse, vt, cum vxores ad domum virorum ducerentur, duos boues sub eodem iugo vnitos eis offerebant, vt hoc symbolo significarent æqualitatem, & concordiam maximè necessariam esse inter coniuges. Romanis etiam hæc erat consuetudo, vt inter ceremonias, quibus in nuptiis vtebantur, vir ad vxorem diceret: *Vbi ego Caius, Tu Caia.* quibus verbis indicare volebant, inæqualitatem, ac disparitatem longè ab eis fore relegandam; & meritò quidem; nam, vt rectè dixit Anaxagoras (id referente Stobæo) *Si quis pauper pecuniosam vxorem duxerit, non vxorem, sed heram habet; cuius est famulus.* Vnde Lycurgus (vt tradit Plutarchus in suis apophtegmatibus) prohibuit, vxores, dotem in matrimonio adducere, ne ob nimiam pecuniam in viros suos superbirent; quibus satis consentiunt verba D. Ambrosij lib. de Abraham Patriarcha, dum ait: *Offendit virum, si se vxor nobiliorem nouerit.* Plerumque etiam accidit, deficiente hac inter coniuges æqualitate, illud Iuuenalis Satyra 6.

Cic. orat. pro Aulo Cluent. Cic. ff. de pœnis.
Plutar. prob. 185.
Corn. Tac. de morib. germ. cap. 1.
Pier. lib. 3. Hieroglif.
Rom. Consu.
Stob. de philosopho Anaxagora.
Licurg. vt ait Plutar. in suis apophtegm.
D. Ambros. lib. de Abraham Patria. cap. 2.
Iuuen. sat. 6

Semper habet lites, alternaque iurgia lectus;

& illud Horatij Sat. 1.

Oderunt hylarem tristes, tristemque iocosi. Sedatum celeres, agilem, gnauumque remissi.

Orat. lib. 2. sat. 1.

Quibus omnibus consona sunt, quæ Galenus docuit lib. de inæquali temperatura, dum ait: *Simile simili conueniens est; atque amicum, contrarium verò inimicum, atq; molestum*, & concludit: *ideo sanitatis custodia sit per similia.* licet enim verissimus sit Medicorum aphorismus: *Contraria contrariis curantur*, conseruatio tamen salutis, non rebus contrariis, sed similibus fouetur, vt egregiè adnotauit Auicenna dicens: *Aegritudo suo medicatur contrario: & conseruatur sanitas suo simili.* quod & in plantis suo modo locum habere tradidit Columella, docens id, quod experientia ipsa satis comprobauit, vnam arborem non posse inseri in aliam, nisi inter vtramque aliqua reperiatur simpathia, & similitudo. Sed quid in prophanis monumentis referendis moror, cum propositam veritatem sacra eloquia non semel nos doceant? nam in primo illo matrimonio, diuino ministerio celebrato, quo Eua data fuit in vxorem Adæ, æqualitatem, ac mutuam similitudinem obseruatam fuisse cernimus, Deo ipso dicente: *Faciamus ei adiutorium simile sibi*, quo satis aperte docentur nubendi æqualitatem, vel similitudinem, quoad fieri commodè possit, in matrimonio quæritandam esse. quod & ingeniosa illa fabula auctoritate spiritus sancti comprobata, cuius mentio fit lib. 4. Regum, ingenioso quodam symbolo mirifice edocuit; dum ait; quòd cum carduus montis Libani mitteret ad cedrum nuncium, vt daret filiam suam in vxorem filio suo, factum est, vt in pœnam huius superbiæ, ac prætensæ æqualitatis, ab animantibus illac transeuntibus, acriter conculcaretur: *Transieruntque bestiæ saltus, quæ sunt in Lybano, & conculcauerunt carduum.* huic fabulæ aliam Aesopi non indoctam (ne Diui Petri consilium respuere videar dicentis: *non fabul. doctas fabulas sequuti*) hoc loco annectere non dedignabor. Finxit ille Carbonarium

Galen. lib. de inæqual. temper.
Auicen. 4. c. 1.
Columella.
Gen. 2.
4. Reg. 14.
Ibid.
Aesop. in fab.
2. Pet. 1.

rium rogasse Fullonem, vt simul in eadem domo secum cohabitare vellet; eius tamen precibus fullo minime acquiescens, respondit: *Timeo, ne quæ ego dealbo, tu fuligine repleas:* quę sanè responsio apertè satis indicat, quantum detrimenti dissimilitudo secum afferat. Cum igitur sacerrimum hoc matrimonium inter Mariam, & Ioseph altissimo Dei consilio initum fuerit, nemo sanæ mentis ambiget, præcipuam æqualitatis coniugum conditionem minimè in eo desiderari, æqualitatis (inquam) non mathematicę, sed moralis; & cum quadā proportione: ad eum certè modum, quo in Cithara reperitur, cuius altera fidiū, quæ *prima* vulgò dicitur, acutiorem habet sonum, secunda vero, vel tertia depressiorem, & multo minus acutum, cum tali tamen proportione, vt ex vtroque concentus resultet suauissimus; non dissimiliter, licet B. Virgo prima fit in sanctitate, vt matrem Dei decebat, Ioseph quidem ea polluit, quæ talē eum redderet, qualem esse oportebat, qui in sponsam, ipsam Dei Genitricem esset habiturus; nec enim fas est cogitare, vt qui Adæ, (vt nuper dicebam) adiutorium dedit simile sibi, B. Virgini illud negauerit. Vnde S. noster Bernardinus tom. 3 ser. de S. Ioseph dixit: *Quomodo cogitare potest mens discreta, quod Spiritus sanctus tanta vnione (coniugij scilicet) vniret mentis tantæ Virginis aliquam animam, nisi & virtutem operatione simillimam? Vnde credo Ioseph fuisse mundissimum in virginitate, profundissimum in humilitate, ardentissimum in charitate, altissimum in contemplatione, vt esset adiutorium simile Virgini.* Hanc similitudinem aliter in hunc modum explicare placet. Solent coniuges in mutui amoris argumentum vestes eiusdem coloris induere, ita vt, si fœmina viridi ornetur veste, si crocea, aut purpurea, vir etiam eodem vestimenti colore incedat; illud tamen inter virumque coniugem interesse consueuit, quòd fœminæ multo pretiosiora donātur ornamenta, quàm viro; sericæ enim illius vestes plerumque intexuntur auro, manus pretiosis ornantur annulis, & collum aurea torque, fulgentibus gemmis distincta, quæ tamen minime viri gestare consueuerunt: ad eumdem modum opinor Deum optimum maximum, postquàm exornauerat B. Virginem inęstimabilibus omniū virtutum ornamentis, multisque decorauerat cœlestium charismatum margaritis, qualia nulli vmquam cōcessit, eiusdem tamen coloris vestibus voluit Ioseph dilectissimum eius sponsum indui, vt debita inter coniuges similitudo, ac morum simpathia minimè in his sacris sponsis desideraretur. Quare si rem altius contemplemur, ambo fuerunt ab æterno præ omnibus sanctis ad duplicem celsissimam omnium dignitatem electi; illa in matrem Christi naturalem, hic in eiusdem patrem legalem: ambo in vtero matris sanctificati (vt magnus ille Cancellarius Parisiensis testatur) ambo nomine cœlitus delapso insigniti, ambo variis figuris adumbrati, ambo in ministerium verbi Incarnati assumpti, Maria, vt carnis substantiam daret, Ioseph, vt eamdem aleret, & nutriret; ambo primi, qui votum virginitatis emiserunt, & in matrimonio cælibatum coluerunt; ambo, qui in terris verbum humana carne indutum videntes cœlestis mannæ dulcedinem primi degustarunt; ambo, qui angelici concentus, natale Christi celebrantis, & pastorum ac Regum felicis aduentus testes omni exceptione maiores fuere; ambo media nocte solem orientem aspexerunt, quod mirabilius sanè fuit, quàm stellas in meridie prospicere; ambo Christi parentes nuncupati, beatissima Virgine id testante: *Pater tuus, & ego, dolentes, quærebamus te*: ambo ab omni lethalis peccati labe longè alieni, vt tradit D. Augustinus; ambo propter infantem Christum ab Herodiana sæuitia custodiendum varios labores exilij, & paupertatis perpessi ambo Christi nutritij, Virgo lacte ex vbere de cœlo pleno, Ioseph labore manuum suarum, & sudore

S. Bernard. ser. de S. Ioseph.

Gerf. Cancel. Paris. ser. de nat. Virg. & infra in sua Iosephina.

Luc. 2.

Ibid.

D. August.

vultus sui. ambo in Christi infantia, pueritia, & iuuentute, indiuidui eius Comites, domestici, ac dilectissimi familiares; ambo millies Christum amplexati, & totidem exosculati; ambo suæ mortis diuina reuelatione præscij; ambo anima, & corpore glorioſi cum Christo conregnant.

Verùm, vt mira, quæ interceſſit inter hos sacros sponsos, Mariam, & Ioſephum ſimilitudo clarius innoteſcat, ea, in quibus illa splendidiſſimis fulgoribus enituit, latius, ac fusius ediſſeramus. In primis quidem, ſicut ſacri Euangeliſtæ pauca de Virgine enarrantes, plurima eius encomia vnico verbo concluſerunt, Matrem Dei illam appellantes: *De qua natus eſt Ieſus*: ita iidem perpauca de Ioſephi vita, & moribus commemorantes, permulta in eius laudem edixere, ſponſum Virginis illum vocitantes: *Ioſeph autem vir eius*, & alibi: *Iacob autem genuit Ioſeph virum Mariæ*. hunc Euangelicum morem imitatus D. Gregorius Nazianzenus orat. 11. de laud. Gorgoniæ, cum probare niteretur, qualis vir fuiſſet Gorgoniæ coniux, dixit: *Vultis vno verbo, virum deſcribam: vir erat Gergoniæ; nec enim ſcio, quid amplius dicere neceſſe ſit.* ad eundem certè modum videntur ſe nobiſcum geſſiſſe ſacri Euangeliſtæ, dum volentes miram Ioſephi ſanctitatem nobis indicare, ac innumeras eius laudes breui ſermonis eloquio comprehendere, dixerũt: *Ioſeph autem vir eius*, quaſi dicerent: vultis vno verbo Ioſephũ deſcribamus, vir erat Deiparæ Mariæ, in quo ſanè pœne infinita præconia deliteſcunt. Fuit enim vir, *qui timuit Dominum, & in mandatis eius voluit nimis*; vir *qui non abiit in conſilio impiorum, & in via peccatorum non ſtetit, & in cathedra peſtilentiæ non ſedit*; vir, *qui euacuauerat omnia, quæ parua horum ſunt*; vir, *qui viriliter egit, & confortauit cor ſuum, & Dominum ſuſtinuit*; vir *ſimplex, & rectus, ac timens Deum. & recedens à malo*; vir *pretioſior auro*; vir *ex omni plebe electus, ſapiens, & timens Deum, veritatem amans, odiens munera, & auaritiam*, qualem non dicam de mille, ſed ex vniuerſo mundi cœtu vnum reperit Deus, quem Genitricis ſuæ in chariſſimum ſponſum, & in fideliſſimum conſortem daret.

Matth. 1. Ibid. Ibid. D. Gre. Naz. Matth. 1. Pſal. 111. Pſal. 1. 1. Cor. 16. Pſal. 26. Iob. 1.

In eo etiam Mariam, & Ioſephum apud ſacros Euangeliſtas perſimiles eſſe reperio, quod quoties Mariæ meminerunt, Ioſephum obliuioni minimè tradidere; & è contra, cum Ioſephum nominant, Mariam ſilentio non prætereunt. D. Gregorius narrat (idque teſtor ab his, qui plerumque id experti ſunt, me accepiſſe) narrat (inquam) duabus citharis, eodem prorſus modo, aptatis, ac temperatis, ſi citharædus fides vnius pulſet, continuò alteram, nemine illam tangente, reſonare, tanta eſt vis ſimilitudinis, & ſimpathiæ earum. Non diſſimiliter Mariam, & Ioſephum velut duas animatas citharas contemplor, perfectè admodum temperatas, ſibique inuicem adeò bene concinnentes, vt in ſacro Euangelio ſonante voce Mariæ, continuò reſonet vox Ioſephi, & è contra: *Ioſeph, noli timere accipere Mariam. & Iacob autem genuit Ioſeph virum Mariæ.* iterum. *Cum eſſet deſponſata mater eius Maria Ioſeph*: ecce Euangeliſta vix Mariam ſine Ioſepho, aut Ioſephum ſine Maria nominat; hæc enim velut amoris correlatiua inſtar cortinarum Tabernaculi ſe inuicem trahebant. Iuſsit olim Deus fieri Tabernaculum ex perpolitis quibuſdam cortinis taliter inter ſe cohærentibus contextum, atque compactum, vt qui ad ſe traheret vnam cortinam, neceſſariò etiam alteram ſibi colligatam attraheret: non ſecus diuinæ maieſtati placuit plenitudine temporum adueniente, filio ſuo carne induto, protectionis mirabile quod dam tabernaculum ex cortinis Mariæ, & Ioſephi taliter inter ſe amoris & matrimonij vinculo inuicẽ connexis, conſtruere, vt, quo pergat vnus coniugum, pergat & alter; & cum triſtatur vnus, triſtetur & alter; & cum hilareſcit vnus, exhilareſcat & alter; immò, cum nominatur vnus, continuò nominetur, & reſonet alter.

D. Greg. lib. moral. Matth. 1. Exod. 26.

Sed iam aliam expendamus egregiam ſimi-

similitudinem inter Mariam,& Ioſephū: quemadmodum B. Virgo meruit eſſe mater Dei, vt paſſim teſtantur Patres, & ſancta tradit Eccleſia in verbis illius orationis: *Vt dignum Filio tuo habitaculum effici mereretur*: ad eumdem modum beatus Ioſeph meruit ſponſum eſſe Genitricis Dei. quod, ne meo marte confingere videar, Salomonis teſtimonio comproba bo: *Pars bona mulier bona in parte timentium Deum, dabitur viro pro factis bonis*: ecce Salomonem apertè dicentem, in præmium bonorum operum dari viro mulierem bonam; ex quo ineptè inferam, perfectiſſima omnium fuiſſe merita Ioſephi, quibus in partem præmij, optimam, ac perfectiſſimam omnium mulierum Mariam ſibi in coniugem dari promeruit. Vt tamen maior eſſet inter hos ſacros coniuges ſimilitudo, ac mira ſimpathia, iiſdem ſanè virtutum meritis, humilitatis ſcilicet, & virginitatis, quibus beatiſſima Virgo matris Dei dignitatem ſibi comparauit (vt verba ab ea in annunciatione prolata ſatis indicant: *Ecce Ancilla Domini*: vide humilitatem: *Quomodo fiet iſtud, quoniam virum non cognoſco?* ecce virginitatem) iiſdem ſanè beatus Ioſeph Deiparæ Mariæ excellentiſſimam ſponſi dignitatem obtinuit. in quo plane videtur mihi, tamquam legitimum filium Dauidis, patrem ſuum fuiſſe imitatum; nam (vt refert ſacra hiſtoria) ſub duplici conditione Dauid filiam Regis Saulis in vxorem accepit; prima, vt caput gigantis Goliath præcideret; ſecunda, vt centū Philiſthæos circumcideret: aliis duobus procul dubio ſimilibus operibus meruit Ioſeph Mariam matrem Dei ſibi in coniugem dari; primum, humilitatis, quam exhibuit, cū, eo ſponſalitio indignum ſe reputans; velut alter Dauid dixit: *Quis ego ſum, aut quæ eſt vita mea, aut cognatio patris mei in Iſrael, vt fiam gener Regis?* vt fiam (inquam) tantæ Virginis ſponſus? qua humilitate ſuperbiam, caput omnium vitiorum, viriliter præcidit. Secundum fuit caſtitatis, dum virginitatem, qua omnes carnis illecebras, ac venereos motus ſpiritua[li] circumciſione funditus reſecauit, adeò coluit, vt primus omnium virorum illam Deo voueret. In cuius figuram lib. 1. Paralip. lego, quod quando ſacerdotes locauerunt Arcam Dei in templo, miſſæ fuerunt ſortes inter Cantores, cuinam incumberet, tamquam primo Cantori, curam habere hymnorum, & cantionum, quibus colenda erat Arca; cecidit autem ſors ſuper quendam virum nomine Ioſephum: certè in cœleſti curia ingens eſt numerus Cantorum, qui coram ſacra illa Arca humanitatis Chriſti, in qua manna diuinitatis deliteſcit, inceſſanter concinunt canticum illud nouum Apocal. quod ſolum virgines canere norunt; hæc autem feliciſſima ſors ſuper Ioſephum cecidit, vt ipſe quaſi virginitatis vexillifer, primas ferret inter omnes, & virginum virorum ipſe eſſet Coriphæus; ſicut, & fœminarum ſponſa eius primiceria erat, & vexillifera. Hinc crediderim, quod ſicut zelus virginitatis Mariam in annunciatione turbauit, vt ait S. Lucas: *Turbata eſt in ſermone eius*: quia ſe concepturam, & parituram audiuit; ita idem virginitatis ardentiſſimus zelus, quam Ioſeph in ſe, & & in ſponſa ſua mirum in modum vigere auidiſſimè deſiderabat, adeo turbauit eum, vt de dimittenda vxore ſecum ipſe altercaretur. His omnibus adiiciam, Mariam, & Ioſephum inter ſe perſimiles fuiſſe in eo, quod in Chriſti infantis educatione, ac in eius cuſtodia, & protectione vigilantiſſimam curam pluſquam paterno affectu adhibuerunt quod non obſcurè ſignificaſſe arbitror Spiritum ſanctum, cum B. Virginem frequenter in lib. Cant. *Columbam* nuncupat: *Veni columba mea; Oculi tui columbarum*: Quamuis enim permultæ aliæ columba nobiliores, ac generoſiores reperiantur aues, nomine tamen columbæ B. Virginem frequenter cohoneſtat, alludens, tùm ad eximiam columbæ fœcunditatem, quæ adeo in B. Virgine viguit, vt Deum ipſum humana carne indutum, tamquam vterinum fœtum,

Eccl. Cath. — Eccl. 26. — Luc. 1. — 1. Reg. 17. — 1. Reg. 18. — Ibid. — 1. Paral. 25. — Apoc. 5. — Luc. 1. — Can. 1. 2.

ac ventris sui fructum nobis produxerit; tùm, vt pariter significaret, quod licet aquilæ accipitres, milui, pauones, & reliquæ aues filiorum curam inter se hac ratione diuidunt, vt fœminæ maneant in nidis ad eos fouendos, masculi vero cibum foris quærant, & deferant; inter columbas verò, præter hoc officium id speciale habet masculus, vt ipse etiam persæpe in nidulo instar matris pullos confoueat, & calefaciat: non dissimiliter Beatus Ioseph tamquam maritus Marianæ columbæ, & columbinæ Mariæ magnam solicitudinem, ac sedulam curã in Christi infantis educatione adhibuit; algentem calefaciebat, & in sinu suo confouebat, lacrymantem lætificabat; inter brachia dormitantem, ne quispiam à somno excitaret, diligenter curabat, & alia id genus opera in consortio Virginis in Christi infantis obsequium factitabat.

Ad hæc silentio non præteribo aliam egregiam inter hos sacros sponsos similitudinem non longè ab ea diuersam, cuius, in Canticis meminit sponsa, cum dixit: *Dilectus meus mihi, & ego illi:* adeò enim ambo se dilexerunt, vt ad inuicem ornamentum, & corona alter alterius facti fuerint. Mariam quidem aureum diadema, glorioſamq; Iosephi coronam extitisse satis vtique probant verba Prouerbiorum dicentia: *Mulier diligens, corona est viro suo*: è contra verò Iosephum, splendidam coronam, pretioſumque ornamentum Virginis fuisse, non obscurè indicant verba illa, quæ prudenter protulit vxor sapientis Philonis, quæ dum in cœtu plurium fœminarum adesset, ab eis interrogata, cur non instar reliquarum, aureis monilibus, ac pretioſis vestibus accessisset ornata, respondit sapienter: *Satis vxori magnus ornatus viri sui virtus*: ex quo sanè non parum eximia Iosephi sanctitas commendatur, quæ tanta fuit, vt ornamentum potuerit esse illius, quæ sole vestitur & amictu, corona stellarum redimitur, & luna, tamquam calceamento, vtitur, prout se illam vidisse Ioannes teſtatur: *Mulier amicta sole, & luna sub pedibus eius, & in capite eius corona stellarum duodecim.*

Cant. 2.

Prouer. 12.

Refert Ant. monach. ser. de nat. sorti.

Apoc. 12.

Ex his itaque sic iam prælibatis, haud difficile erit venari, quàm miram hi sacri coniuges Maria, & Ioseph cum debita proportione æqualitatem habuerint, sibique bene consentientes exstiterint. Vt tamẽ illud magis adhuc illustremus, placet in mediũ producere, quæ Bio Pianerius, inter celebres Græciæ Philosophos annumeratus, paucis perstrinxit, vt doceret ea, quæ vtrumque coniugum decent.

Bio Pianerius apud Auson. in sap. 228.

Quenam summa boni (mens, quæ sibi conscia recti

Quis dives? qui nihil cupit: quis pauper? auarus.

Quæ dos matronæ pulcherrima? vita pudica.

Quæ casta est? de qua mentiri fama veretur.

Quod prudentis opus? cum possit, nolle nocere.

Quod stulti proprium? non posse, & velle nocere.

Hæc, quàm mirifice fulgeant in his sacris sponsis Maria, & Iosepho, non erit difficile breui sermone demonstrare; si enim huius vitæ summa felicitas censetur animæ pax, atque tranquillitas scilicet: *mens, quæ sibi conscia recti*: ecce Virginem tanta animi pace fruentem, vt à proprio marito, à quo non conceperat, grauida inueniri non pertimesceret, nec in eius conspectu, quopiam turbationis motu fluctuaret, quia vt dixit Ecclesiasticus: *Loramentum ligneum colligatum in fundamento ædificij non dissoluetur; sic, & cor cõfirmatum in cogitatione consilij* si deinde dives est, qui nihil cupit; ecce Ioseph, tametsi ex regia prosapia ortus, *qui post aurum non abiit, nec speranit in pecuniæ thesauris*: quod si item pudicitia, ac verecundia, præcipua vxoris dos est: *Quæ dos matronæ? pulcherrima vita pudica*: procul dubio cum dote Mariæ, nulla quantumcumque copiosissima dos valet comparari, cum ab Angelo sub viri specie benecuole salu-

Eccles. 22.

Eccles. 31.

Luc. 1.

le salutata præ mirabili sua virginea pudicitia, & verecundia; continuò erubescceret, & turbaretur; si præterea illa castitate insignis iudicatur, *de qua mentiri fama veretur*, quis castissimam omnium Mariam non fateatur, quæ & virginitatem adeo coluit, vt nec dignitatem Matris Dei sibi à Deo oblatam admitteret, quousque illam ob id minimè fore violandam, angelico didicisset eloD. Io. Chrys. super Matth. quio. vnde Ioseph (id attestante Chrysostomo) tàm magnam de Mariana castitate opinionem conceperat, vt grauidam illam animaduertens & non ab ipso, nihil certè mali de ea suspicans, potius sibi persuaderet, Virginem posse parere, quàm Mariam peccare: Tandem si prudentiæ viri non leue argumentum est, *cum posit, nolle nocere*, nostri Iosephi inaudita prudentia mirum in modum se ostentauit, quippe cum posset vxorem ob intumescentem vterum molestare, prudenter tamen, ac sanctè ab accusatione se abstinuit Euangelista dicente: Matth. 10. *Cum esset iustus, noluit eam traducere.* Illud etiam prudentiam D. Iosephi mirum in modum commendat, quod memor illius Tob. 12. sententiæ Tobiæ: *Sacramentum regis abscondere bonum est*: nec non alterius ex Isa. 24. Isaia dicente: *Secretum meum mihi secretum meum mihi*: mirabile illud incarnationis Verbi Dei arcanum, quod sibi creditum erat, mira prudentia celauit. reuelatum quidem fuit hoc sacrum mysterium Apostolis, vt illud euulgarent, iuxta illud: Matth. 10. *Quod dico vobis in tenebris, dicite in lumine, & quod in aure auditis, prædicate super tecta:* Iosepho autem manifestatum fuit, non vt ipse illud manifestaret, sed vt sub silentij tegmine illud absconderet, quod maiorem præsefert difficultatem, Eccle- Eccl. 19. siastico dicente: *A facie verbi parturit fatuus, tamquam gemitus partus infantis*: quasi diceret, similem parturientis angustiæ esse dolorem fatui, qui habens creditum sibi secretum, nemini illud reuelat; at Ioseph noster, tamquam singulari prudentia conspicuus, hanc fatui difficultatem strenuè adeò superauit, vt per quamplures annos nec minimum ab ore eius decideret verbum, quo tantum sacramentum cuipiam aperiret, adeo secreti tenacissimus custos fuit. Memini quidem, Romanos tanti momenti secreti custodiam iudicasse, vt in vexillis suis depingerent Minotaurum, ad significandum secreta non detegenda, vt interpretatur Alciatus in quodam emblemate, cuius titulus est, *non vulganda consilia*: erat enim Minotaurus custos rigidissimus labyrinthi Dedali, nemini aditum præbens ad illum illustrandum: Metolus item Macedonicus interrogatus, cur ita celer & veloxesset in consiliis suis exsequendis? respondit, vt nec sinistra noscat proprium consilium dexteræ, & Quintus Curtius de gestis Alexandri tradit, Persas fidelissimos se gloriari secretorum custodes esse: vnde refert, quod obseruans Alexander, se quandam epistolam legente, eamdem à quodam eius amico retro existente lectitari, sigillari annulo ex digito suo extracto, os eius obsignauit, vt se fidelem secreti custodem exhibere debere illum moneret. Aegyptij etiam adeò secretum colebant, vt auctor est Diodorus, vt illius reuelatoribus linguas præciderent. Tandem, vt ad id vnde sum nonnihil digressus, regrediar, ac finem dicendi faciam: si, vt ait Ecclesiasticus: *Mulieris bonæ beatus vir*, non solum terque, quaterque, & millies beatus, sed, & beatissimus censeri debet noster Ioseph, cum non solum mulierem bonam, sed omnium optimam nactus fuerit. Quod si, vt Salomon testatur: *A Domino vxor prudens*: eximium profectò donum Iosepho datum fuit; cum Mariam prudentissimam omnium virginum in vxorem accepit, & quam in domum suã ducens meritò vsurpare sibi posset illud Sapientis: *Intrans in domum meam, conquiescam cum illa, non enim habet amaritudinem conuersatio illius, nec tædiũ, conuictus illius.*

Alciat. in emblem.

Quint. Curt. li. 4. de gestis Alexandri.

Prou. 26.

Prou. 19.

Sap. 8.

lius, sed lætitiam & gaudium, quod in æternum nobis præstare dignetur, qui cum Patre & Spiritu sancto viuit, & regnat in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA VIII.

Incœptum argumentum prosequimur; quam magna sit dignitas sponsi Deiparæ Mariæ explicantes, vbi de eximia eius sanctitate disserimus: vero simile satis esse comprobantes, D. Ioseph reliquos omnes Sanctos, (Deipara excepta) in gratia, & gloria longo interuallo excellere.

SI in Ecclesia Catholica dleriq; Sanctorũ eo speciali nomine coli, & honorari merentur, quod sepeculiari ratione sanctissimæ Deiparæ Mariæ deuouerunt, vt sanctus Lucas, qui religionis, ac pietatis zelo ductus, varias imagines depinxit, adamussim illam referentes, pariterque Mariana arcana copiosius, quàm reliqui Euangelistæ descripsit: Sanctus Dionysius, qui ab Athænis, vt cœlestem eius vultum intueretur, multo labore longissimum iter confecit. Sanctus Cyrillus, qui contra impios hæreticos in Matris Dei nomen debacchantes, honorificentissimam hanc *Dei Genitricis* nomenclaturam in in Concilio Ephesino acerrime defendit. Sanctus Ioannes Damascenus, qui pro singulari amore, quo Virginem prosequebatur, varia, eaque egregia eius præconia nobis scripta reliquit; in quorum beata Virgo præmium abscissam iniquè manum benenole ei restituit: Sanctus Idelphonsus, qui ab Heluidianæ hæresis Marianam virginitatem abnegantis impudentissimis calumniis sapientissime vindicauit; Sanctus Anselmus, & D. Bernardus, qui in eius laudibus decantandis assidui præcones fuerunt; ac tandem sanctus Ioannes Euangelista prius omnibus illis diuino Christi oraculo adoptiuus Virginis filius institutus, qui (eo id attestante) *accepit eam in suam*; si, inquam, hi omnes Sancti eo, quod speciali ratione se, suasq; lucubrationes Virgini consecrarunt, digni sunt, vt speciali etiam cultu fideles eos venerentur; quantus quæso honor beatissimo Ioscpho deferri debet, qui matrimonij pariter, & amoris vinculo Virgini coniunctissimus fuit? Sanè quæcumque excogitauero encomia, minora erit, quàm Deiparæ sponsi celsissima dignitas meretur; adnitar tamen (Deo auspice) ex hac tanta dignitate, velut ex principio, excellentiam sanctitatis diui Ioscphi super reliquos Sanctos, tamquam piam, ac valde probabilem conclusionem deducere, imitans in hoc D. Paulum, qui, sicut ex dignitate, & nomine filij Dei, excellentiam eius super omnes Angelos intulit: *Tanto* (inquit) *melior Angelis effectus, quanto differentius præ illis nomen hereditauit*: ad eumdem modum licebit mihi philosophari, tanto Ioscphum aliis sanctiorem, quanto differentius præ illis nomen, ac honorificentissimum *Sponsi Genitricis*, & *patris Christi* titulũ obtinuit. Diuina nãq; prouidentia non consueuit inanes titulos & rebus vacua nomina dare, sed quibus insignes titulos confert, insignẽ etiã idoneitatem impertitur. Vnde, si Imperator Valentinianus l. 2. C. de Crimine sacrilegij dixit: disputare de principali iudicio non oportet: sacrilegij enim instar est dubitare, an is dignus sit, quem elegerit Imperator; quanto magis exsecrandum sacrilegium esset suspicari, Deum optimum Maximum, qui sponsi Genitricis suæ dignitatem Ioscpho donauit, idoneitatem ad eamdem non contulisse? Hinc Diuus Thomas inquit: *Quos Deus ad aliquid eligit, ita præparat, & disponit, vt ad illud ad quod eliguntur, inueniantur idonei.* & D. Augustplenitudinem gratiæ super omnes sanctos donatã Virgini ex eo colligit, quod;

Ioan. 19.

Hebr. 1.

L. 2. C. de Crim. sacr.

D. Tho. q. 27. a. 2. ad

ad

ad dignitatẽ Matris Dei euecta fuerit: sic enim ait: *Inde nouimus, tantam gratiam illi esse collatam, quia Deum meruit concipere, ac parere.* quod si ad sacra monumenta mentis aciem parumper conuertamus, id à Deo ita factitatum fuisse, vt pro dignitate muneris, sufficientiam præstaret, facile comperiemus. Elegit Moysen, hominem agrestem in Ducem populi sui, & contulit ei sapientiam, ac potentiam tantam, vt diceret ei: *Ego te constitui Deum Pharaonis.* Dauidem *accepit, de post fœtantes:* & ex tugurio pastorum illum educens, vnxit in Regem, & caput plebis suæ fecit, deditq; *illi nomen grande iuxta nomen magnorum, qui sunt in terra.* Ioannem Baptistam, quẽ in Christi Præcursorem elegit, tanto retrò tempore, antequam id munus exerceret, eum disposuit, ac præparauit, vt in materno vtero latentem sanctificaret. Pie scatores etiam vocans, vt Apostolica dignitate eos donaret, omnem sufficientiam ad Apostolatus munus rectè obeundum illis impertiuit, Apostolo dicente: *Idoneos nos fecit ministros noui testamenti:* ac tandem sanctissimam Deiparam Mariam pro dignitate tanti muneris, magna cœlestium charismatum copia locupletauit, vt ipsa testatur: *Fecit mihi magna qui potens est, & sanctum nomen eius.* Cum ergo beatus Ioseph electus fuerit à Deo ad insignem illam sponsi Dei Genitricis, & Christi patris dignitatem, nemo sanæ mentis inficiabitur, omnem sufficientiam, & idoneitatem ad illa munia exercenda necessariam, diuinitus ei fuisse collatam; vnde, sicut Deus optimam omnium fœminarum, elegit in matrem, ita optimũ omniũ virorũ decebat eligere in eius sponsum; quare rectius Deus nostro Ioseph quam Rex Pharao Patriarchę Ioseph dicere potuisset: *Numquid sapientiorem, & consimilem tui inuenire potero?* Sanè, si ad vasa Domini deferenda, iubebantur sacerdotes mundari; *Mundamini, qui fertis vasa Domini*: dubium non est, quin Deus eam munditiem, & sanctitatem, quæ ad purissimum vas Mariæ, in quo manna diuinitatis seruandum erat, dignè possidendum, opus esset Ioseph eius sponso infudisse. si enim quando Arca Dei missa fuit in possessionem Aminadab, vt habetur 1. Reg. 7. *Eleazarum filium eius sanctificauerunt, vt custodiret arcam Domini*, vel (vt hebræi legunt) *præparauerunt*, seu *disposuerunt*, consequens est, Deum maiorem curam adhibuisse in sanctificando, præparando, ac disponendo Ioseph, cui decreuerat Marianam Arcam, in qua filius Dei claudendus erat (vt loquitur Ecclesia, *ventris sub arca clausus est*) custodiendam tradere. Et quidem, si, vt sacra Geneseos narrat historia, ad terreni paradisi custodiam præfecit Deus Cherubim, rationi consonum erat, vt ad custodiendum cælestẽ Mariæ paradisum (sic en illam vocat sponsus: *Emissiones tuæ, sicut paradisus*) præficeret non Cherubim, sed ardentissimum Seraphinum, Iosephum scilicet seraphici amoris flammis exustum. Quod, si etiam sacra commemorant eloquia, Deum, cum Septuaginta elegerat seniores, vt Moysis coadiutores essent in plebis regimine, de spiritu eius plurimum eis contulisse: *Auferam de spiritu tuo, & tradam eis*: oportebat enim, vt qui Moysis in munere consortes erant, pariter in spiritu ad rectè illud gerendum communicarent; certè, cum B. Ioseph electus fuerit in consortem, & sponsum Deiparæ Mariæ ad paternum munus obeundum erga Christi Domini personam, sub humana carne latentem, parerat rationi, vt. sicut cum B. Virgine in hoc paterno munere & officio communicabat, ita, & de spiritu, & gratia, ac singulari illius sanctimonia præ omnibus sanctis participaret.

Accedit ad hæc id, quod mirum in modum effert D. Ioseph, nimirum, quod postquam Socrates, (id referente Xenophonte) dixerat, *vxores virorum suorum moribus conformari debere*; subdit: *norma omnis coniugis est vir*: quam sententiam videntur firmare verba ipsius Dei dicentis: *Faciamus ei adiutorium simile sibi:*

D. Aug. Ecol. 7. Psal. 77. 1. Reg. 7. Luc. 1. 2. Cor. 3. Luc. 1. Gen. 41. Isai. 52. 1. Reg. 7. Ecc. Rom. Gen. 3. Cant. 4. Num. 11. Xenophon. de Socrat. Gen. 2.

non dixit, se facere velle virum similem vxori, sed è contra, vxorem similem viro. Sanè, si ita res se haberet inter hos sacros coniuges, vt Ioseph esset norma coniugis suæ, nihil excellentius de illo dici posset, quàm tantam fuisse suorum morum probitatem, vt ad eorum normam Mariani mores, ac vita adaptarentur. Verùm licet aliter sese res habeat in hoc matrimonio Mariæ cum Iosepho, quia in eo coniux fuit norma viri sui, satis vtique eximiam Iosephi sanctitatem commendat, quod probatissimos mores, ac integerrimam almæ Virginis vitam sibi imitandam proponeret, per quam, & suæ vitæ rationem, & proprios mores adamussim regulabat. Si enim Deipara Maria tanta præcelluit sanctitate, vt beatus Petr. Damia. dixerit: *Maria singulorum, & omnium titulos antecedit. Attende Seraphim, & videbis, quidquid maius est, minus Virgine est.* & Andreas Cretensis: *Excepto Deo, est omnibus altior: ô sancta, & sanctis sanctior, & omnis sanctitatis sanctissime thesaure.* Diuus Hieronymus: *Hortum deliciarum, in quo consita sunt omnia florum genera: & odoramenta virtutum:* ac tandem D. Anselmus: *Decuit, vt ea puritate niteret, qua maior sub Deo nequeat intelligi:* non potuit Diuus Ioseph, qui per suæ vxoris sanctitatem, tamquam per normam, per triginta annos, quibus in consortio eius vixit, vitam suam accuratissime regulauit, prout sponsum Dei Genitricis decebat, non (inquam) potuit præ omnibus sanctis cœlestibus charismatibus multisque virtutum meritis cumulatissimus non esse.

B Pet. Dam. ser. de assum.
Andr. Cretē. ser. de dorm. Virg.
D. Hier ser. de assumpt. Virg.
D. Anselm.

Sed iam secundam coniecturam, ex qua eximiam D. Iosephi sanctitatem super omnes sanctos deprehēdere licet, subiiciamus: hanc existimauerim esse ardentissimum amorem Deiparæ Mariæ erga ipsum. cum enim ipsa probe agnosceret, coniugis strictam obligationem, vt virum suum diligat certissimum est, illam perfectissimè impleuisse, atque adeo omnes fœminas, quæ in amore suorum virorum exarserunt, ac stupenda suæ dilectionis argumenta exhibuerunt, longo interuallo superasse. Certè dicente Apostolo: *Viri diligite vxores vestras, sicut Christus dilexit Ecclesiam:* ibidem etiā non obscurè indicauit, vxores diligere debere viros suos, sicut Ecclesia Christum; quam similitudinem in eo sitam esse reor, vt sicut Christus, excepto Deo, nihil ardentius amauit, quàm Ecclesiam: ita alter cōiux nihil præter Deum, magis diligat, quā suum consortem. amauit igitur B. Virgo, huius legis obseruantissima, B. Iosephum plusquàm Patriarchas, & Prophetas, Martyres, & Apostolos, ac vniuersos Angelos; vnde D. Bernardi. to. 3. ser. de S. Ioseph ait: *Quia reuera Virgo, quāta erat vnitas matrimonij in spirituali amore, agnoscebat & sciebat, Iosephum sibi à Spiritu sancto datum in sponsum, & in suæ virginitatis fidum custodem, & ad participandum secum in charitatis amore, & obsequiosa solicitudine diuinissimā prolem Dei, ideo credo, quod totius ex cordis affectu eā sinceriss ime diligebat. amplius, cum omnia quæ sunt vxoris, sint viri, credo quod beatissima Virgo totum thesaurum cordis sui, quem Ioseph recipere poterat, ei exhibebat.* hęc ille. Ad hæc, cum vir, & vxor per vinculū connubij, ac mutui amoris non minus fiāt vnum cor, & vna voluntas, quàm per vsum ipsius matrimonij, vnum corpus, & vna caro, iuxta illud: *Erunt duo in carne vna* non potuit spiritualis illa unitas animorū perfectissima non fuisse in B. Virgine, & Iosepho: nā si Gorgonia, D. Gregorij Nazianzeni soror, adeo vnum cum viro suo se esse fatebatur, vt eapropter ex parte tātum, se baptizatā putaret, quod eius maritus nondū esset baptizatus, quem veluti dimidiam sui partem esse censebat; sic enim loquitur D. Greg. *Porrò cum vnum hoc ad omnia accedere cuperet, vt marius quoque perficeretur, vt sic corpore consecraretur, ac non dimidia tantum ex parte initiata discederet, ipsiusque aliquid imperfectum relinqueretur. hoc quoque impetrauit:* ad eumdem certè modum Deipara Virgo adeo vnum cum viro suo Ioseph se esse putabat,

Coloss. 3.
D. Bernard.
Gen. 2.
D. Greg. Nazian. or. 1. de laud. Cyp.

bat, vt quamuis perfectissima esset, imperfectam quodammodo se existimaret, si dimidia eius pars, nempe Ioseph eius cõiux imperfectus esset. Vnde non dubitauerim, Deiparã Mariã excellẽtissimã perfectionẽ super omnes sanctos illi impetrasse: non enim amor illius erga virũ suũ sterilis fuit, sed fœcundissimus. vnde D. Bernardi. dixit: *Cum Virgo tot, & tanta peccatoribus impetret scelératis, quanta putas impetrauerit Ioſepho ſponſo?* equidem, si vnum ex efficacissimis mediis ad obtinenda à Deo varia gratiæ dona, intercessio Virginis esse creditur, vt experientia ipsa satis exploratũ est, non potuit sanctissimus Ioseph Virgini dilectissimus, illius interuẽtione non eximiã super reliquos sanctitatis perfectionem obtinuisse; maximè, cũ Deipara Maria nullius vmquam hominis in virtute progressum, ac sãctitatis incrementum ardentius, quàm viri sui, vt optimam vxorem decebat, concupisceret.

D Bernardi. tom. 3 ſer. de S. Ioſeph.

Tertiam iam addo coniecturam, vnde excellentiam sanctitatis D. Iosephi venari possimus, amicitiam scilicet, & familiaritatem, quam habuit cum Deipara Maria legitima sponsa sua. Profectò D. Paulus, ratione huius familiaritatis, & consortij dixit: *Si qua mulier fidelis habet virum infidelem, & hic consentit habitare cum illa, non dimittat virum: sanctificatus est enim vir infidelis per mulierem fidelem.* His similia sunt verba D. Petri epist. 1. c. 3. dum ait: *Mulieres subditæ sint viris suis, vt, & si qui non credunt verbo, per mulierum conuersationem sine verbo lucrifiant.* ita Romæ contigit Siginio per Theodoram, & Valeriano per Cæciliam, cuius consilio, & exemplo, & sacri baptismatis lauacrum recepit, & pro Christo sanguinem profudit. vnde tàm acutè, quàm eleganter dixit D. Thomas: *Infidelitas est culpa tenacior; virilitas, sexus robustior; sanctificare actus difficilior, & tamen cum esset mulier, emolliuit robustum, mundauit immundum, & sic sanctificauit infidelem virum.* innumeraque alia his similia extant exempla; nam Domitilla conuertit Flauium Clementem sponsum suum Theodolinda Longobardorum Regina (cui D. Gregorius inscripsit Dialogum de moribus) bis nupta Eucharium, & Algilalfum ad veram Christi religionem reuocauit, & lupinam eorum crudelitatem in agninam mansuetudinem commutauit. Theodoretus etiam (id referente Cassiodoro) sanis consiliis Eudoxiæ Imperatoris Theodosij mariti, illius sanctitatem ascribit: ac tandem textus in l. eum, qui. C. de Episcopis, & clericis, ait: *Vxores, interdum viros meliores efficiunt*, vbi Baldus subiungit: *Bona mulier facit bonum virũ.* Sed melius illo D. Chrysostomus: *Nihil potentius muliere bona ad instruendum, & informandum virum quodcumque voluerit*: si ergo tanta esse noscitur vxoris efficacitas, & energia, ad viri sui mores verbo, & exemplo componendos, euidens est, maximam omnium habuisse B. Virginis familiaritatem ad recte informandum virum suum, non quidem infidelem, vt illi, sed sanctum iam, & iustum, vt Euangelista testatur: *Cum esset iustus, noluit eam traducere.* Quod si B. Virgo tàm erat potens opere, & sermone, vt eius salutationis vox exultare, ac tripudiare fecerit in gaudio Ioannem Baptistam maternis visceribus clausum, adeò, vt infantis anima præ amoris ardore liquefacta fuerit, vt Maria locuta est; quantum quæso putamus spiritualis gaudij, & virtutis incrementum ex conuersatione Virginis susscepisse Iosephum, qui, & Deiparæ Mariæ vocem audire, & faciem videre, exemplo eius accendi, ac beata illius non solum præsentia, sed etiam coniugali familiaritate, & amicitia frui meruit? hinc Sanctus Bernardinus pie dixit: *Si nos miseri ex cohabitatione sanctorum virorum, qui respectu Virginis nihil sunt, sæpe tamen proficimus; quantum existimandum est, Iosephum cum sacra Virgine profecisse?*

1. Cor. 7.

D Petrus.

Simeon Met. in vita horũ sanctorũ Lip. to. 5. & Sur. tom. 6.

D. Tho. sup. 1. Cor. 7.

D. Gre. Dia de moribus

Cassiod. hist. trip l. 9. c. 31. Textus in l.

D. Chrysost. hom. 9.

Matth. 1.

Luc. 1.

D. Bernard. tom. ser. de S. Ioseph.

Porrò, quartam coniecturam, vnde excellẽtissima D. Iosephi sanctitas super reliquos omnes innotescere possit, adnecta-

Marcell. 13.

mus: hæc est multiplex, immò continua occasio perfectissime exercendi actiuæ, & contemplatiuæ vitæ munera, ex quorum feruentiori exercitatione maior sanctitatis perfectio dependet. Et quidem, quod attinet ad vitam actiuam, ille Christum infantem ita protexit, & enutriuit, vt quod de Deo dicitur iustum protegente:

Psal. 91. *Scapulis suis obumbrabit tibi, & sub pennis eius sperabis*: meritò de Ioseph dici possit respectu Dei, quem ipse scapulis suis infantem obumbrauit, & sub pennis suæ protectionis beneuole susceptit. Deinde, cum omnes Iosephus externas operationes, ac labores fabrilis artis ad Christi Domini infantiã, pueritiam, & iuuentutem per triginta annos nutriendam, ac sustentandam dirigeret, non potuit vita eius actiua (excepta Virgine) non omnium fuisse perfectissima. vnde si Iob dicebat:

Iob. 31. *Si comedi bucellam, & non comedit ex ea pauper*: melius sanè Ioseph dicere potuisset; si comedi bucellam, & Iesus non comedit ex ea: quare nemini (excepta Deipara) tàm proptie, quàm Ioseph potuit Christus dicere: *Esuriui, & dedisti mihi manducare; sitiui, & dedisti mihi bibere.*

Matth. 25. quod si potum aquę frigidæ pauperi porrigere, opus adeo ille sibi pergratum fatetur, vt in eius prẹmium, vitam ẹternam

Matth. 10. polliceatur: *Qui dederit calicem aquæ frigidæ, non perdet mercedem suam*: non potuerunt non gratissima esse Christo Domino opera vitę actiuæ, quæ immediatè circa eius humanitatem noster Ioseph exercuit; vnde officium D. Iosephi, quo sacra Carmelitarum Religio olim ex approbatione sedis Apostolicæ vtebatur, recensens prẹmia, quibus adhuc in hac vita superstes Ioseph cæpit à Christo ob prędicta obsequia remunerari, piè satis dicebat:

Nunc ad Ioseph tamquam patrem,
Nunc ad sanctam repsit matrem,
Per Virgineas ceruices,
Gratas alternando vices.

Offic. Carm. vbi speciali obseruatione dignam arbitror vocem illam *repsit*: quæ gressum serpentis redolet, qui pauimento adhærens, & quasi cum eo se constringens, graditur; non secus salutifer ille serpens, Christus Dominus, ab antiquo illo æneo serpente significatus, per cuius non solum tactum, sed & aspectum sanabantur infirmi, quasi manibus, & pedibus infans repebat super Iosephi dilectissimi sui nutritij ceruices, vt gratissima vitæ actiuæ opera erga ipsum exercita, etiam in hac vita, legali suo patri rependeret. Ex his externis operibus facile erit, gradum facere ad interna vitę contemplatiuæ opera, ad quorum exercitationem nemo vmquã inter mortales (beata Virgine excepta) oportuniorem occasionem nactus vmquam fuit: nam si Salomon ait: *Numquid potest homo abscondere ignem in sinu suo, vt vestimenta illius non ardeant?* certè cum Ioseph ignem id est, Christum (*Deus* enim *ignis consumens est*) sinu suo portauerit, immò millies contrectauerit, exspoliarit, vestierit, amplexatus, & exosculatus fuerit, consequens, erat flammis amoris illius vehementissime ardescere. Virgilius elegantè narrat de Didone, quod cum Cupidinem falsi amoris Deũ sub Ascanij figura amplexaretur, amoris flãmis exustus remansit; verissimè Iosepho nostro id persæpe cõtigisse arbitror, vt verum pulchri amoris Deum humana carne indutum brachiis suis amplexans, & sinu suo dulcissime confouẽs, ardentissimis amoris flammis vltra quàm dici possit, exureretur. Plerosque sacra eloquia commemorant, qui cõtemplatiuæ vitæ non segnes cultores fuerunt: hi præcipui sunt Abraham, quem Deus de Mesopotamia egredi præcepit, quia à Dei contemplatione animum eius auocabat; Iacobus, qui in mirabilem extasim raptus, vidit scalam altera extremitate terram, altera cœlum tangentem; Samuel, quem Deus dormiẽtem ad se vocabat; Dauid, qui dicebat: *Septies in die laudem dixi tibi*: diuinorumq; arcanorum assiduus scrutator fuit; diua Magdalena, quæ secus pedes Domini in genua procumbens, optimam contemplationis partem elegit; Ioannes, qui supra pectus

Num. 21. *Gen. 16.* *Gen. 12.* *Gen. 28.* *1. Reg. 3.* *Psal. 118.* *Luc. 7.* *Ioan. 13.*

pectus Domini requiescens, cœlestia contemplabatur arcana; Paulus, qui vsque ad tertium cœlum raptus, audiuit, quæ non licet homini loqui; ac tandem Apostoli, ac reliqui pij viri, qui à Christo edocti, perseuerantes erant in oratione: hos omnes sanctus Ioseph tanto contemplatiuæ vitæ præstantia antecelluit, quantò præ his ad eius exercitia ex visibili Christi, & Mariæ exemplo, & continua triginta annorum præsentia ardentius accendebatur, & ad feruentissimos amoris actus eliciendos, potentique eorumdem auxilio frequentius iuuabatur. Maximè, quod, vt refert D. Petrus Chrysologus, sermone 15. Ioseph pariter cum Maria nocturno tempore, quasi monasticam vitam agerent, consurgere consueuerunt ad preces Christo Domino effundendas, quem, medium inter se facti illi coniuges constituebant. Sicut enim nos orantes, imaginem Christi nobis adhibemus, ita illi ipsum Christum Dominum, qui figura erat substantiæ Patris, & imago bonitatis illius adorandum sibi proponebant, & tamquam in radiantem solem iustitiæ semper aspiciebant. quod si Sol, tametsi distans sit à terra, aurum in visceribus illius, & margaritas in conchilijs virtute radiorum suorum procreat, quantò putamus in Mariam, & Iosephum adeò proximum iustitiæ solem liberaliorem extitisse? Crediderim sanè cœlestium charismatum margaritas, ac diuini amoris aurum superabundantius, quam omnibus illis magnificentissime donasse. Certè, si D. Athanasius (id referente Gratiano) contemplabatur porticum Bethlehemiticum, velut sacerrimum Templum, vbi præsepe, erat altare; infans Deus humana carne indutus sanctissimum sacramentum; sacerdos Ioseph; Cantores Angeli; æternus Pater, Episcopus; Maria, Thronus, ac sedes Episcopalis; licebit mihi simili modo contemplari domicilium illud, in quo Iesus, Maria, & Ioseph habitabant, non solum velut domum orationis, sed vt cœlestem aulam: nam; si cœlum à celando dicitur, quia cœlestes opes celat, meritò domuncula illa, cœlum meretur appellari, quæ summum Incarnationis mysterium tegebat, & vtriusque coniugis virginitatem celabat. Quod si in cœlo beatissima habitat Trinitas, adest & in hac cœlesti domuncula sacrosancta illa Trinitas, Iesus, Maria, & Ioseph; sic enim loquitur magnus ille Cancellarius Parisiensis sermone de natiuitate Virginis: *Cuperem, vt mihi verba suppeterent ad explicandum tantum mysterium, tam admirandam, venerandamque Trinitatem, Iesus, Maria, & Ioseph,* Maria quidem refert Patrem, cum integra manens, eundem in tempore conceperit, ac peperit, quem ille ab æterno genuit: Iesus, ipsamet Verbi diuini persona est; Ioseph autem Spiritus sancti personam repræsentat, quia, sicut ille, amor est Patris, & Filij, sponsus animarum, ac Paracletus, & consolator, ita beatus Ioseph matrem, & prolem ardentissimè amabat, Deiparæ Virginis sponsus, ac totius illius sacræ familiæ solatiũ, & gaudium erat: ac tandem, si in cœlesti illa beatorum aula cuncti illius cælicolæ clara Dei visione fruuntur, non secus Maria, & Ioseph clara humanitatis Christi intuitione continuò lætabantur. cum ergo beatus Ioseph in consortio Virginis vitæ actiuæ, & contemplatiuæ perfectissimum gradum attigerit; nemo mihi audaciæ adscribat, si perfectissimum omnium sanctorum (vna B. Virgine excepta) illum prædicem.

1. Cor. 22. apoc. 4.

D. Pet. Chry.

Eccl. 1.

Gratia. lib. 3. cap. 4.

Cancel. Par.

Ex his omnibus aliam efficacem rationem elicio huic argumento valde consentaneam, quia ministerium Iosephi, tãm in ratione sponsi, quàm adoptiui patris Christi fuit summe coniunctum cum ipsamet Christi persona, adeò quidem, vt proximius, quàm omnis alia dignitas ad Dei Matris sublimissimã dignitatẽ accessisse videatur. Licet enim ministerium Apostolatus in ordine gratiæ gratum facientis (vt Theologorum more loquar) supremum in Ecclesia dignitatis fastigium attingat, D. Paulo dicente: *Et quos-*

1. Cor. 2.

dam quidem posuit Deus in Ecclesia, primum Apostolos: in ordine tamen gratiæ vnionis hypostaticæ, qui ex suo genere perfectior est illo, & in quo primũ locum obtinet humanitas Christi, quæ immediatæ vnita esse noscitur personæ Verbi; secundum, beata Virgo, quæ carne Verbum indutum genuit, & peperit; tertium locũ tenuit beatissimus Ioseph, cui de alendo, nutriendo, educando, & protegendo Deum hominem specialis cura, nemini vnquam data, diuinitus fuit commissa, *Matth. 1.* & fortè hoc D. Matth. Euangelista significare voluit in eo ordine, quem seruauit, quando post Iesum, & Mariam tertio loco Ioſephum nominauit, indicans in hoc, quod sicut in hac nominatione tertium locum obtinet Ioseph, eundem etiam in gratia, & sanctitate teneat. cum ergo sanctus Ioseph, in hoc excellentissimo vnionis hypostaticæ ordine infimum gradum teneat, & infimũ supremi excedat supremum infimi (vt infimus Seraphinorum excedit supremum Cherubinorum) consequens est, vt non solum ministeriũ Iosephi Apostolorum ministerium, sed & gratia tanto muneri debita illorum gratiam longe superarit. & meritò quidem, quia illorum munus, seu ministerium ordinabatur ad corpus mysticum Ecclesiæ tuendum; ministerium autem Ioseph immediate versabatur circa corpus naturale Christi nutriendum, fouendum, & protegendum. Scio, quosdam obiicere nobis *Rom. 8.* locum D. Pauli ad Roman. 8. *Nos ipsi primitias spiritus habentes*, vbi Glossa addit: *Glossa.* *tẽpore prius, & ceteris abundantius*: at præterquam Diuus Ambrosius, Chrysostomus, & Anselmus verba hæc intelligi volunt de omnibus Christianis, vt propterea dicantur obtinuisse primitias spiritus, quia limpidiorem cognitionem arcanorum Dei, ac feruentiorem eius amorem, quàm ceteri habuerint; immò Patres Græci de omnibus hominibus illa interpretantur, quos propterea, aiunt, ab Apostolo dici, primitias spiritus participasse, quia spiritu rationali gaudẽt, & ad

D. Ambros. Chrysost. & Anselm. in Comment. huius loci.

æternã hęreditatem sunt procreati. Quæ expositio, licet multis displiceat, habet tamen non infirmũ fundamentum in verbis eiusdem Pauli: cum enim antea locutus fuisset de irrationali creatura: *quæ ingemiscit, & parturit vsque adhuc*: continuò subiungit: *non solũ autem illa, sed & nos ipsi primitias spiritus habẽtes.* Præter has (inquã) Patrum expositiones, duplicẽ aliam congruam satis sustinent verba illa prima, vt intellecta de solis Apostolis iuxta communiorem Interpretum sententiam, sensus sit, vt illi dicantur habuisse primitias spiritus, quia prima dona, & quasi primos fructus spiritus, in lege gratiæ collegerũt: secunda, quod tametsi intelligantur (vt contendit Glossa) de maiori gratiæ abũdantia cõparatio illa, & excessus solũ intelligitur respectu illorum, qui tempore aduentus Spiritus sancti super Apostolos superstites erant, & aliorum, qui post illos futuri sperabantur. Scio etiam, eosdem obiectare nobis verba illa D. Pauli: *Secundum diuitias gratiæ eius, quæ superabundauit in nobis*: in cuius loci commẽtario D. Anselmus ait: *Cum enim gratia in omnibus sanctis abundasset, superabundauit tamen in Apostolis, quia ipsi copiosiorem largitatem eius acceperunt; quàm ceteri*: sed nec locus iste quidquam huic piæ sententiæ nocet; tùm quia Diuus Hieronymus in commentario huius loci, & Diuus Chrysostomus interpretantur eius verba non solum de Apostolis, sed de omni Ecclesia ex gentibus congregata; tùm etiam, quia non pauci sequẽtes eruditissimum Adamum, verba illa; *superabundauit in nobis*, perinde esse aiunt, ac si diceret, quæ copiosè in nos effudit; tum tandem, quia Apostlous non loquitur ibi de gratia quoad dona, quæ dicuntur dona gratiæ gratum facientis, sed de gratiis gratis datis, quæ ad Apostolicum munus, & officium obeundum necessariæ exstiterunt. quem sensum perspicuè satis innuunt verba subsequentia: *Quæ superabundauit in nobis in omni sapientia, & prudentia*: in quem locum ipse D. Anselmus apertè docet, Apo-

Rom.

Ibid.

Ephes. 1.

D. Anselm.

D. Hieron.

D. Chrysost.

Ephes. 1.

D. Anselm. ep. ad Eph. 1.

postolos superabundasse, sed in omni sapientia, & prudentia: *Quia Spiritus sanctus infudit eis plus, quàm ceteris, sapientiam, qua nossent Patrem, Filium, & Spiritum sanctum, æternaliter ab vtroque procedentem, & alia mysteria Incarnationis, & arcana cœlestia, necnon, & dona Ecclesiæ conferenda; & & quia prudentiam quoque superabundanter dedit eis de mysteriis Ecclesiæ, vt prouiderent ea, quæ futura, vel facienda erant in Ecclesia, & circa alia huiusmodi.* Nec tandem me latet, alios nobis opponere Angelicum Doctorem super epistola prima ad Ephesios, qui explicans præcitata verba: *Secundum diuitias gratiæ eius, quæ superabundauit in nobis*, ait: *ex quo apparet temeritas illorum, vt non dicam error, qui aliquos sanctos præsumunt comparare Apostolis in gratia, & gloria, manifeste enim patet ex verbis istis, quod Apostoli habent gratiam maiorem, quàm aliqui sancti post Christum, & Virginem matrem.* hæc tamen verba, si, vt Diui Thomæ assectæ opinantur, vniuersaliter, & absque vlla exceptione intelligenda forent, pugnarent sanè tùm cum communi Patrum sententia præferentium Apostolis Ioannem Baptistam; vt D. Gregorius Nazianzenus, Chrysostomus, Augustinus, vterque Cyrillus, Basilius, Bernardus, Petrus Chrysologus, Maximus, Isidorus, Andreas Ierosolymitanus, Theophilactus, Honorius, ac tandem Diuus Ambrosius, qui de Ioanne loquens, ait: *Præcellit cunctis, eminet vniuersis, antecedit Prophetas, supergreditur Patriarchas, & quisquis de muliere est, inferior est Ioanne*: tùm etiam pugnarent prædicta verba cum Apostolico quodam testimonio; prout habetur lib. 8. Constitutionum Apostolicarum; vbi omnes Apostoli dicunt se elegisse septem Diaconos *Ex quibus est beatus martyr Stephanus, qui non minus quàm nos, Deum dilexit*: ecce fatentur, Stephanum æqualem sibi esse in sanctitate, quæ in Dei dilectione consistit: pugnarent tandem cum doctrina eiusdem D. Thomæ; nam super caput 3. Matthæi, interrogans: *Numquid ergo maiores Apostoli Ioanne?* respondet: *non merito, sed officio noui testamenti*: ecce, anteponit Ioannes Baptistæ merita meritis Apostolorũ: necesse est ergo dicamus, prædicta verba S. Thomæ communi lege, & regulariter loquendo, intelligenda esse, atque adeò nõ excludere peculiare priuilegium alicuius sancti, quem Deo omnibus Apostolis prætulisse placuerit. vnde D. Chrysostomus, qui homilia 27. operis imperf. præposuit Apostolis Ioannem Baptistam, ipse in homil. 4. sic per Matthæum testatur, Iosephum non esse inferiorem Ioanne Baptista, sic enim ait: *Sicut Christus existens in vtero, Ioannem per matrem sanctificauit; ita per eandem, summam quandam gratiam Iosepho donauit, qui illius difficillimi negotij pondus, tàm forti; ac prudenti animo sustineret; ac propterea tantam ostendit mentis philosophiam.* Tandem nobis aduersari putant verba Christi Domini dicentis: *Inter natos mulierum non surrexit maior Ioanne Baptista.* Sed neque locus hic quicquam obest; nam illius Glossa prætermissa, qui illud explicat, quod nullus fuit maior austeritate, ab infantia sua; omissa etiam aliorum expositione, qui dicunt sensum verborum illorum esse, vt nullus Ioanne Baptista fuerit maior, in opinione hominum, cum Messias fuerit reputatus; his (inquam) interpretationibus explosis, D. Hilarius cano 11. & D. Augustinus libro quæstionũ veteris, ac noui testamenti, quæstione vigesima sexta, interpretantur illa de maioritate, & excellentia in dono prophetiæ. verba Hilarij sunt hæc: *Ex natis mulierum, nullus maior propheta surrexit.* his similia sunt alia Diui Augustini dicentis: *Nullus propheta (Dominus ait) maior Ioanne surrexit inter natos mulierum*: præfatũq; sensum germanum esse, Constat aperte ex Lucæ 7. vbi Christus dixit: *Maior, inter natos mulierum propheta, Ioanne Baptista nemo est.*

Ex his omnibus infero, magis verè (vt opinor) quàm audacter (excepta B Virgine) D. Iosephum, sicut sanctitate in Ecclesia militante, ita, & gloria in triumphanti

D. Th. in ep. 1. ad Ephes. D. Greg. Naz. in pro Athan. Chrys. ho 27 super imperf. D. Augu. de Sanct. ser. 22 & ep. Ps. 29 D. Cyril. l. 2. in Ioan c. 34 Cyril. hieros. cath. 3. D. Basil. ho. 11. ex variis locis Max. D. Bernard. ser. de excel. Ioan. Bapt. Petr. Chrys. ser. 127. 174. Maxim. ho de Ioan. Bap. Isid. l. de vit. & mor. sanct. noui testam. Andr. hieros. ser. de assump. Ioan. Bap. Theoph. sup. c. 16. Lucæ. Hilar., ser. de nat. Ioan. Bapt. D. Ambros. ser. 64 li. 8. Const. Apost. cap. 46. alias 50.

D. Chrysost.

Matth. 11.

D. Hylar. D. August.

Luc. 7.

phanti omnes sanctos præcellere. sicut enim sacri hi coniuges dignitate, & paterno munere erga Christum, & mutuo etiam amore inter se fuerunt coniunctissimi, dum vitam mortalem agerent, ita ad æternam fœlicitatem translati, beatitudine, & gloria propinquissimos esse decebat. vnde Cancellarius Parisiensis tàm pie, quàm prudenter dixit: *Quantus existimandus est iustus Ioseph in gloria, & in cœlis, qui talis, ac tantus inuentus est in miseria, & in terris? profectò, cum dicat Christus: vbi sum ego, illic & minister meus erit, ille proximior videtur collocandus in cœlis, qui in ministerio fuit vicinior, obsequentior, atque fidelior post Mariam inuentus in terris*: ibidem etiam in hunc modum cecinit:

Canc. Paris. ser. de nat. V.

Ioan. 12.

Id. eod. ser. consid. 3.

Fœlix illa dies, toto celeberrima mundo.
Sacra docens læta, quæ scandit ad æthera Virgo
Mater, & angelicos ciues superuolat omnes,
Huic tibi Virgo, Ioseph, Iesus, & tua sponsa
Propinquum (credere fas) statuunt solium.

Equidem cum Christus Dominus dixerit: *Qui recipit Prophetam in nomine Prophetæ, mercedem Prophetæ accipiet*: certè Ioseph, qui Christum Dominum supremum omnium Prophetæ millies in domum suam suscepit, non potuit non eius præmium omnium sanctorum esse supremum.

Matth. 10.

Verùm, vt rem hanc pro modulo nostro nonnihil elucidemus, placet Diuum Bernardum imitari; nam sicut ille contemplatur diuinas personas de humani generis salute solicitas, de Incarnationis remedio exsequendo inter se sermonem iniisse, ita & ego, appropinquante tempore, quo sancti Iosephi merita remuneranda erant, contemplor Patrem, & Filium instar Tobiæ iunioris, & senioris, de præmio illi conferendo inter sese collocutos fuisse. Sacra refert historia, patrem Tobiæ, post reditum filij; illum ad se accersisse, vt de mercede Angelo Raphaeli danda (quem hominem esse putabant) pro labore itineris, quod cum ipso filio confecerat, inter se confabularentur: *quid* (inquit senior Tobia) *possumus dare viro isti, qui venit tecum?* respondit filius: *Pater, quam mercedem dabimus ei, aut quid dignum poterit esse beneficiis eius? me duxit, & reduxit sanum, pecuniam à Gabelo ipse recepit, vxorem me habere fecit, & dæmonium ab ea ipse compescuit gaudium parentibus eius fecit, me ipsum à deuoratione piscis eripuit, te quoque videre fecit lumen cæli, & bonis omnibus per eum repleti sumus, quid illi ad hæc poterimus dignum dare?* Non dissimiliter, æternum Patrem Christo Domino dixisse contemplor: quid retribuemus, fili, iusto huic viro Iosepho, cui ego te, tamquam patri, in terris tradidi? Filius eius respondit: quam mercedem, Pater, dabimus ei, aut quid dignum poterit esse beneficiis ab eo per triginta annorum curriculum in me collocatis. Ipse, antequàm nascerer, me comitatus est; deinde iam natum me duxit, & reduxit Nazareth, in Bethlehem, inde in Ierusalem, à Ierusalem in Galilæam, postea ab Angelo admonitus, vt à deuoratione immanissimi illius piscis (Herodem crudelem intelligo) me eriperet; in Aegypti longinquam regionem duxit, vbi labore artis fabrilis, & sudore vultus sui, & Matrem, & prolem alebat; deinde ex Aegypto in Nazareth me reduxit; ipse peregrinationis meæ fidelissimus exstitit comes; ipse mihi esurienti, cibum, sitienti potum porrigebat; ipse cum hospes essem, me suscipiebat, cum nudus, me induebat; ac tandem, quandiu vixit, officio, & amore semper amantissimus mihi pater exstitit. his tantis obsequiis à Filio enarratis id putauerim respondisse Patrem: In cœlesti hac nostra curia duo honoratiora sunt loca, vnus dexteræ tuæ, alter sinistræ; tu nosti bene, naturali tuæ Matri, ac legali tuo patri ab æterno illa fuisse præparata; dexteram Mater, sinistram pater accipiat. Hinc, inter alias rationes

Tobiæ 12.

Matth. 2.

D Bern. sup. missus est.

ob quas

ob quas Christus Dominus Matri filiorum Zebedęi ab eo postulanti, vt sederent filij eius, vnus ad dexteram, & alter ad sinistram in regno suo, respondit: *Nescitis, quid petatis, &c. sedere autem ad dexteram, vel sinistram, non est meum dare vobis, sed quibus paratum est à Patre meo*: eam nostro argumento valde consentaneam, minimeque contemnendam putauerim; quod iam ab æterno loca illa dexteræ, & sinistræ, immutabili Dei decreto, Mariæ, & Iosepho à Deo Patre destinata erant, qui cum Filio, & Spiritu sancto viuit, & regnat in sæcula sæculorum. Amen. Matth. 20.

HOMILIA IX.

Prosequimur adhuc idem argumẽtum, Choris omnibus Angelorum, antiquis Patriarchis, ac reliquis sanctis beatissimum Iosephum præferentes: vbi nonnullos fauores, quibus Christus Dominus eum cumulauit, recensemus: benedictiones omnes, quibus Iacob iamiam moribundus filios suos benedixit, ei accommodantes.

VANTO magis cœlestia contẽplor charismata, quibus eximia Christi Domini magnificentia legitimũ Genitricis sue sponsum, legalemque suum patrem, Iosephum locupletauit, tantò in maiorem admirationem rapior, vehementiusq; in eam propendeo sententiam, vt illum (Deipara Maria excepta) cunctis cœlicolis præponendum piè & religiosè censeam. Vt rem tamen altius repetamus, in primis eum præfero primo nostro Parenti: si enim illum constituit Deus, caput omniũ gentium, Iosephum certè constituit caput illius sacræ familiæ, vbi Christum, & Mariam subditos sibi habebat: corpus capitis primi parentis, genus humanum est, cuius plurima mẽbra peccatis scatent; corpus autem mysticum, cuius caput constitutus fuit Ioseph, Iesus, & Maria erat: ex huius ergo corporis excellentia, coniice maiorem dignitatem capitis illius. Deus olim Euam multis animi dotibus decoratam, in vxorem primo parenti tribuit: *Faciamus ei adiutorium simile sibi*; at, excellentiorem aliam fœminam, immò omnium fœminarum decus, & ornamentum, Mariam scilicet, futurã sui filij matrem, Iosepho in coniugem dedit; cuius dos copiosa adeò fuit, vt longè superaret ingentem illam dotem antiqui Patriarchæ Iosephi sponsæ datam; nam si illa (vt tradit Sixtus Senensis lib. 2. Bibliothecæ) secum in dotem tulit centum millia talenta auri, quibus (iuxta veriorem computationem) respondent sex ducatorum, aut scutorũ milliones, beata tamen Virgo non caduca auri, & argenti bona, sed cœlestia gratiæ munera, & virtutum precios̃simas margaritas in dotem tulit, quarum omnium vir eius Ioseph mirum in modum particeps fuit si etiam Adamo potestatem concessit Altissimus, vt animantibus nomina imponeret, sanè auctoritas, quam Iosepho contulit imponendi nomen *Iesu* filio suo, *vocabis nomen eius Iesum*: longo interuallo potestatem illam antecellit. Quod, si ad priscos tàm legis naturæ, quàm scriptæ Patriarchas mentis aciem conuertimus, longè illis nostrum Iosephum fœliciorem iudicabimus. fateor, illos Christo cõsanguinietate fuisse coniunctos, sed Ioseph coniunctior multo, cum propinquior sanguine esset illius Genitrici. Patres illi Christum Dominum videre desiderarunt, sed solã eius vmbram aspexerunt; *Omnia in figurã contingebant eis*: vt ait Paulus; vnde cùm Christus dixit: *Abraham exultauit, vt videret diem meum; vidit, & gauisus est*: de visione prophetica locutus est, qua aduẽtum Christi à longè præodorauit. Potentissimi etiam Reges Verbum diuinum humana carne indutum propriis oculis intueri *Sixtus Senensis.* *Genes. 2.* *Lucæ 1.* *1. Cor. 10.* *Ioan. 8.*

tueri ardentissime cupientes, minimè obtinuerunt, Christo Domino dicente: *Multi Reges desiderauerunt videre, quæ vos videtis, & non viderunt*; at Ioſephus vidit eundem recens natum, vidit infantem, vidit puerum, vidit iuuenem, imò, & per triginta annos manus eius contrectauerunt Verbum vitæ (vt D. Ioannis verbis vtar) ſub humanæ carnis mole deliteſcens. Moyſes (narrat ſacra hiſtoria) quod, tametſi Deo familiariſſimus, cum ab eo poſtulauit, vt vultum ſuum ſibi manifeſtare vellet, ſolum obtinuit à tergo illum ſub quadam apparenti humana ſpecie proſpicere: *Poſteriora mea videbis, faciem autem meam videre non poteris*: at Ioſepho non à tergo ſolum illum videre, ſed, & vultum intueri, exoſculari, & alitorem omnium alere fuit conceſſum, adeò, vt illi eidem, de quo cecinit regius Vates: *Omnia à te exſpectant vt des illis eſcam in tempore*: & rurſus: *Et tu das illis eſcam in tempore opportuno, aperis tu manum tuam, & imples omne animal benedictione*: illi (inquam) eidem Ioſeph manum ſuam aperiret, vt paterno munere fungens, alimentum omnium creatori perſæpè porrigeret. Antiqui Prophetæ variis reuelationibus fuerunt illuſtrati; at ſublimiores, quàm illi vigilantes, noſter Ioſeph dormiens accepit; cum frequenter (vt ſacri Euangeliſtæ teſtantur) Angeli ei diuina ſacramenta in ſomnis referantes apparuerint. Quid plura? exceſſit (vt paucis dicam) cunctos antiquos Patres: nam, vt confinium, & orizon vtriuſque legis, veteris, & nouæ, inſtar ſponſæ, omnia poma vetera, & noua ſeruauit dilecto ſuo, matrimonium veteris, & virginitatem nouæ legis in vnum coniungens, atque copulans. Denique ſi cum Apoſtolis Ioſephum conferas, in multis eos præcelluiſſe reperies; nam ſi ipſi gentibus Chriſtum prædicarunt, Ioſeph non pauca de Chriſti infantia eis indicaſſe creditur; ſi illi nutritij fidelium fuerunt: *Quibus lacte opus erat, non ſolido cibo*, vt dicebat Apoſtolus, Ioſeph ipſius Chriſti nutritius fuit, pariterque educatur: ſi ipſi ſingularem curam adhibuere, vt Chriſtus creſceret in cordibus eorum, quibus D. Petrus dicebat: *Quaſi geniti infantes, lac concupiſcite*: certè Ioſeph magnam ſolicitudinem, ſedulamque curam adhibuit, vt Chriſtus, quem fabrili ſuo labore, ac ſudore vultus ſui alebat, in ſeipſo in dies creſceret, ſanguinemque aggregaret, quem in redemptionis noſtræ pretium in ara Crucis effunderet.

Cæterùm, cum iam mortales homines, (Deipara excepta) Ioſepho inferiores oſtenderimus, reliquum eſt, oſtendamus ab eodem angelicos ſpiritus longè præcelli. quod, vt facilius præſtemus, oportebit in memoriam reuocare Diuum Dionyſium de cœleſti hierarchia, & Diuum Gregorium homilia 34. in Euangelia, nouem cœleſtium ſpirituum Choros diſtinguere, quos illi vocant Angelos, Archangelos, Principatus, Virtutes, Poteſtates, Dominationes, Thronos, Cherubinos, & Seraphinos. Officium quidem Angelorum, hominum eſt cuſtodia, at Ioſepho excellentior alia cuſtodia demandata fuit, quàm iſtis, cum non hominis ſolum, ſed Chriſti Domini, Deipariter, & hominis, ac Matris ſuæ, fidelisſimus cuſtos fuerit Archangeli reddunt diuina oracula, & magni momenti negotia nunciant, vt Michael, & Vriel, & Raphaël, ille miſſus ad Danielem, alter ad Eſdram, hic ad Tobiam; re vera Ioſeph Archangeli munus perfectiſſimè exercuit cum tribus Regibus Magis, ne rediirent ad Herodem, ſed per aliam viam iter ſuum facerent ex diuino, quod acceperat, oraculo, eis nunciauit, vt ſatis indicant verba Matthæi: *Et reſponſo accepto in ſomnis, ne redirent ad Herodem, per aliam viam reuerſi ſunt in regionem ſuam*: Si Angelicæ deinde Virtutes miracula magna operantur, vt contigit tempore Ioſuè, vbi miniſterio cœleſtis cuiuſdam Virtutis Angelicæ, ad Ioſuè petitionem ſol curſum ſuum cohibuit; mirabilius ſanè fuit, quod Ioſeph ſolem ipſum iuſtitiæ Chri-

Luc. 10.
Exod. 33.
Pſalm. 103.
Pſalm. 144.
Matth. 2.
Cant. 7.
Hebr. 5.
2. Petr. 2.
D. Dionyſ. D. Gregor.
Daniel. 9. Eſdr. 4. 5.
Matth. 2.
Ioſue 10.

Christum Deum, & hominem, quandoque sistere, quandoque mouere fecit, illo semper ad nutum ei obediente, vt clarè satis indicant verba Lucæ: *& erat subditus illis.* Luc 2. Potestatum munus est executrices esse diuinæ omnipotentiæ, vt constat ex 4. Reg. vbi sacra narrat historia, 4. Reg. 19. vnum ex Potestatibus simul occidisse centum octuaginta millia Assyriorum; Matth. 2. id munus excellentius Ioseph exercuisse reperio, cum Christum in AEgyptum introducens, infantis virtute mirabili, omnia Idola corruere fecit, Isaia dicente: *Ingredietur Ægyptum, & commouebuntur simulacra Ægypti:* Isaie 19. Quod si Principatus, regiminis habet curam, inferiores sedula diligentia gubernant; illud proculdubio omnem tàm humanum, quàm Angelicum principatum longè superat, quod Ioseph regimen habuit Matris, & prolis, Christi scilicet, & Mariæ, quos tanquam tutor illius sacræ familiæ gubernabat, & eorum singularem prudentiam, ac solicitam curam gerebat.

Rursus, si ad Dominationes pertinet supra Principatus dominari; excellentius sanè, ac sublimius dominationis genus fuit, Ioseph tanquam virum Mariæ super eam dominari, quæ regina erat omnium principatuum, ac vera ipsis Dei mater; vnde Cancellarius Parisiensis sermo. de Natiuit. Virg. hoc dominij genus admirans in hæc verba prorumpit: *O miranda prorsus Ioseph sublimitas tua, ô dignitas incomparabilis, quod mater Dei, regina cœli, & Domina mundi appellare te Dominum non indignum putauerit.* Cancel. Parisiens. Throni Angelici id muneris habent, vt sedes sint Dei, in quibus ipse requiescit: bone Deus, nulla vnquam creatura (sola Deipara excepta) perfectius Ioseph, diuinæ maiestatis sedes & Thronus fuisse reperitur, cum Iesum infantem millies in sinu suo foouerit, millieſque ille inter eius brachia vigilans, & dormiēs requieuerit, & super eius pectus, tanquam super molle ceruical, caput suum reclinauerit; vnde aptè satis accommodari possunt Christo Domino inter Ioseph brachia requiescenti verba illa Deut. 33. *Beniamin amātissimus Domini, habitabit confidenter in eo, quasi in thalamo tota die morabitur, & inter humeros illius requiescet.* Deuter. 33. Ad hæc; si Cherubim, scientia pleni, sublimium rerum sacramēta scrutantur, Ioseph quidem altissimum Incarnationis arcanum, ipsis etiam Cherubinis non satis perspectum, singulari Dei lumine illustratus agnouit, perplures eius circumstantias percalluit, ac Mariani pectoris secreta, quod archiuium erat arcanorum Dei, limpidissima cognitione penetrauit. Tandem, si Seraphini diuinam bonitatem, cuius dilectionis flammis exardescunt, manifestant, quis mihi inficiabitur, sanctissimum Ioseph ipsi Seraphici amoris perenni fonti valde proximum, & ipsi diuino igni propinquissimum, ipsique charitati per essentiam summe coniunctum, quia *Deus charitas est*, 1. Ioan. 4. diuini amoris flammis, vltra quàm dici possit, non exarsisse? maximè, quod cum Christus dixerit: *ignem (scilicet amoris) veni mittere in terram, & quid volo, nisi vt accendatur*: Lucæ 12. sanè cum subiectam materiā Ioseph ini cordis perfectè dispositam inuenerit, non potuit nō magnus diuini amoris ignis ardenter adeò in eo accendi, vt Seraphicum amorem superasse mihi non difficilè persuaserim. Cum autem omne datum optimum de sursum sit, descendens à Patre luminū (vt Iacobi verbis vtar) non aliam tot donorum, ac cœlestium munerum causam quærendam esse reor, quàm liberalem, ac copiosam benedictionem, qua Iosephum Pater misericordiarum benedixit, cuius magnam fœcunditatem, vt clarius agnoscamus, placet Isaac Patriarchæ benedictionem, quam dedit filio suo Iacob, necnon & alias, quas ipse Iacob iam iam moribundus filiis suis impertiuit in memoriam reuocare, easque Iosepho nostro adaptare. Isaac quidem (vt sacra Geneseos narrat historia) in hunc modum filio suo Iacob benedixit: *Det tibi Deus de rore cœli, & de pinguedine terræ, abun-* Iacob. 1. Genes. 27. Genes. 49. Gen. 27.

dantiam frumenti, & vini, & seruiant tibi populi, & adorent te Tribus: huius benedictionis quis non videat altius, & sublimius participem fuisse Ioſephum, cum loco materialis roris, qui facilè euanescit, ei datus fuerit in custodiam ros ille incorruptibilis, quem antiqui Patres desiderantes, clamabant: *Rorate cœli desuper, & nubes pluant iustum*: loco autem pinguis terræ, frumentum, & vinum producentis, data fuerit ei Mariana illa terra, fœcunda quidem adeò, vt germinarit *Frumentum electorum, & vinum germinans virgines*: Venio ad benedictiones, quas ipse Iacob natis suis impertiuit. ad Iudam dixit: non esse auferendum sceptrum de Iuda, & Ducem de fœmore eius: quod sanè in domo Ioſephi impletum fuit, cum de ventre sponsæ illius Christus Dominus, Christiani populi Dux, egressus fuerit in salutem populi sui. *Lauit*, inquit deinde, *in vino stolam suam, & in sanguine vuæ pallium suum*: id etiam singulari modo contigit Ioſepho, qui infanti Iesu sanguinem in circũcisione effundenti compatiens, lacrymarum profluuio animam suam inundauit. Zabuloni insuper dixit: habitaturum in littore maris, & in statione nauium peruenturum vsque ad Sidonem; Mariam sponsam Ioſephi, *Mare* interpretari docet Diuus Hieronymus, de nominibus Hebraicis: iuxta hoc ergo mare, in quod confluxerant omnium gratiarum flumina, per triginta annos habitauit Ioſeph, & in consortio illius tandem ad mortem peruenit, per *Sidonem (insidias* significantem) aptè prænotatam; cum nusquam Dœmon maiores, quàm in hora mortis illas paret. Ad Issachar autem Iacob se conuertens: *inter medios terminos habitaturum* dixit, & humerum suum ad portandum onera suppositurum; id quoque ad vnguem, imò excellentius impletum intueor in Ioſeph, qui & inter terminos veteris, & nouæ legis vixit, & inter illos alios cœlestes totius sanctitatis terminos, ac fines (Iesum, & Mariam) vitam egit; nec enim excogitari potest perfectior filius, quàm Iesus, nec excellentior Mater, quàm Deipara Maria. humerum item ad grauia onera portanda Ioſephum suppoſuisse, nemo sanæ mentis ambiget, qui varia itinera ob Christi defensionẽ susceptа tàm profectionis in AEgyptum, quàm reditus inde in Ierusalem non ignorauerit. Post hæc filio, Dan, hanc benedictionem Iacob dedit, quæ hæc duo præcipuè continet; primùm, quod faceret hostem suum cadere retro; secundum, quod expectaret salutare Dei; nihil cerè horum desideratur in Ioſepho, cum communem humani generis hostem per matrimoniũ cum beata Virgine, celata Diabolo eius integritate, fefellerit, & quasi cadentem retrorsum irriserit: præterea expectauit salutare Israel, sed aliter, quàm ille, cum ab sponsa sua salutem, & Saluatorem mundi mox pariendum certò sciret, quod ei solum, fuit concessum, qui solus meruit in spõsum Virgini dari. Rursus ad filium suum Gad respiciens, hanc illi dedit benedictionem: *Gad accinctus, præliabitur ante eum, & ipse accingetur retrorsum*: sanè D. Ioſeph Angelico oraculo monitus, vt fugeret in AEgyptum, continuò accinxit se, & Herodem, mortem infantis Iesu machinantem, delusit; benedictio ergo Gad aptè conuenit Ioſepho. Iam ad Aser Iacob sermonem dirigens, inquit: *Aser, pinguis panis eius, & præbebit delicias regibus*: certè cum pane Ioſeph nullus quantumcunque pretiosissimus panis valet comparari, Maria fuit: *Quæ quasi nauis institoris de longe portans panem suum*: cœlestem illum panem nobis præstitit, qui dixit: *Ego sum panis viuus, qui de cœlo descendi*: hic panis datus fuit Ioſepho, vt custodiret illum filiis, non canibus, quia, vt veritas ipsa dixit: *Non est bonum sumere panem filiorum, & dare canibus*. vnde, cum rabiosus ille canis Herodes hunc panem deuorare concupisceret, Ioſeph abscondit illum ab eo, & in longinquam AEgypti regionem transportauit. Ad Nephtali deinde verba faciens, in hunc modum bene-

Isaiæ 45.
Zach. 9.
Gen. 49.
Ibidem.
Ibid.
D. Hieron.
Gen. 49.
Matth. 2.
Gen. 49.
Ibid.
Matth. 2.
Gen. 49.
Prou. 31.
Ioan. 6.
Matth. 15.

benedixit: *Nephtali, ceruus emissus, & dans eloquia pulchritudinis:* si solent parentes, & nutritij infantibus dulcia verba loqui, persæpè repetentes: mi Princeps, id non semel Iosephũ factitasse crediderim, mellifluis verbis Iesum infantem demulcendo, at non falsò, sed veracissimè ei dicebat: mi Princeps, mi Rex, cum reuera Rex esset Regum, & Dominus dominantium. Ad Iosephum verò orationem cõuertens Iacob longiorem, & cumulatiorem benedictionem ei impertiuit, quæ nostro argumento mirum in modũ congruit; cum antiquus ille Patriarcha sponsi Virginis Iosephi figuram prætulerit: in primis ait illi: *filius accrescens Ioseph:* egregiè nomen hoc, quod *incrementum* significat, nostro Iosepho conuenire perhibetur, cum tantoperè creuerit, quod (vt nuper ostendimus) & homines, & Angelos sanctitate longè antecelluerit. deinde subiungit Iacob: *Deus patris tui erit adiutor tuus, & omnipotens benedicet tibi benedictionibus cæli desuper, benedictionibus abyssi iacentis deorsum, benedictionibus vberum, & vuluæ:* hanc benedictionem noster Ioseph sublimius, quàm ille nactus fuit, dum in sponsam suam Virginem accipiens, cuius sacer venter Virginitatis liliis vallatus Iesum peperit, & cuius vbera diuino nectare de cœlo plena eundẽ infantem lactauerunt. hæ sanè nostro Iosepho fuerunt benedictiones vberum, & vuluæ, necnon & abyssi iacentis deorsum, cum abyssus latentis deitatis sub humana carne pueri in abiectissimo præsepij loco iacentis cœlestibus benedictionibus Iosephũ frequenter impleuerit. Huc etiam facit Mosayca benedictio, qua in hunc modum antiquum illum Patriarcham Iosephum cohonestatum fuisse legimus: *Benedictio illius, qui apparuit in rubo, veniat super caput Ioseph:* hæc benedictio plenius super caput nostri Iosephi cecidit, cum per multos annos cum Maria, pulcherrima omnium fœminarum, dilectissima sibi sponsa cohabitans, non solum corporis, sed & mentis virginitatem adeò custodierit, vt nec minima libidinis cogitatiuncula animum eius pulsaret. Fuit igitur Ioseph rubus ardens incombustus, de quo licebit dicere cum Moyse: *Vadam, & videbo visionem hanc magnam, quare non comburatur rubus?* cecidit quoque hæc benedictio rubi super Ioseph, dum Maria eius sponsa maternitatem ita cum virginitate copulauit, vt Ecclesia Catholica à Spiritu sancto edocta, ei canat: *Rubum, quem viderat Moyses incombustum, conseruatam agnouimus tuam laudabilem virginitatem:* Tandem vltimũ colophonem imponẽs Iacob benedictionibus suis, ad Beniamin dixit: *Beniamin, lupus rapax, mane comedit prædam, & vespere diuidet spolia:* profectò beatus Ioseph honestiorẽ, quàm Beniamin victus quæritandi rationem elegit; nam consiliis patris sui Dauid dicentis: *Quia labores manuũ tuarum manducabis, beatus es, & bene tibi erit:* innitens, fabrilis artis exercitio, summo mane surgens alimenta quærebat, & velut sui laboris spolia inter Iesum, & Mariam, ad eorum sustentationem iustè, sobriè, & sanctè diuidebat.

1. Tim. 6. Gen. 49. Ibid. Deut. 33. Exod. 3. Eccles. Catholi. Gen. 49. Psalm. 127.

Ad hæc (vt paucis multa dicam) cum sacer Euangelista Matthæus diuino spiritu afflatus, probe agnosceret, ineffabilia esse Iosephi encomia, nec plurima volumina ad ea dignè decantanda sufficere posse, volens, quasi per compendium ea describere, his duobus verbis illa complectitur: *Virum iustum* illum vocans: *Ioseph autẽ vir eius, cùm esset iustus, noluit eam traducere:* potuisset quidẽ Euangelista, coniugem, seu maritum Mariæ illum vocitasse, at consultò dixit: *vir eius*, vt maritum simul, & virum esse indicaret: non enim omnes mariti, viri sunt: nam, vt Diogenes dicebat, *homines permulti, viri perpauci.* vnde ipse in foro hominibus pleno, ardentem facem in manu dum portaret, & quasi aliquid quæritaret, hac, & illac cursitaret, à multis interrogatus, quid quæreret? respondit: *homines, tamen non inuenio, quia hi, quos video, cum more bestiarum viuant, inter bruta animantia connume-*

Matth. 1. Diogen. Phil. dict̃.

numerari merentur; idem etiã, cum agnouisset optimum Lacedæmonũ regimen, & Reipublicæ eorum præclaram institutionem dicebat: *Solæ Lacenæ viros pariunt:* quam egregiam sentẽtiam Deus ipse per Isaiam præmiserat, dicẽs: *Vidi, quia non est vir:* Ad hæc: *vir* (vt docet D. Gregorius,) *à virtute* dicitur, prout idem est, quod fortitudo, vnde apud Hebræos idem est *fortis*, quod *vir*, & ideò vbi nostra Vulgata vertit: *Confortare, & esto robustus*: Hebraicum originale legit: *Confortare, & esto vir.* vt ergo Euangelista Ioseph excellentiam commendaret, *virum* vocat illum, & non *maritum*, licet alioqui legimus cõiux eius esset. *Iustum* deinde eundem prædicat: *Cùm esset iustus*, in quo mira latent Ioseph præconia; Aristoteles 5. Ethicorum, Macrobius in somnium Scipionis, & S. Thomas secunda, secundæ: Iustitiam bifariam accipi docuere; primo pro virtute speciali Iustitiæ, cuius munus est, reddere vnicuique, quod suum est; secundò pro rectitudine animi, quæ ex omni virtutũ aggregatione coalescit, & in hoc sensu dixit beatus Matthæus: *Cùm esset iustus, noluit eam traducere*: sacra eloquia, vt in plurimum, commẽdant specialem aliquam virtutem in sanctis, quæ in eis magis effulsit; simplicitatem animi in Noë, obedientiam in Abraham, patiẽtiam in Iob, orationem in Iosue, fortitudinẽ in Samson, castitatem in Ioseph, mansuetudinẽ in Dauid, constantiam in Machabæis, fidem in Petro, amorem in Ioãne, vitam contemplatiuam in Magdalena, actiuam in Martha: ac tandem de singulis Confessoribus canit Ecclesia: *Non est inuentus similis illi, qui conseruaret legem excelsi:* quia singuli speciali aliqua virtute floruerunt: at, cum noster Ioseph omni virtutum genere præfulgeret, à iustitia, & rectitudine animi, quæ omnes illas complectitur, illum laudat Euangelista dicens: *Ioseph, vir eius, cùm esset iustus.* Certè vulgari sermone idem pollet *iustum*, quod *æquale*, quæ acceptio, Iustitiæ satis consentanea esse perhibetur, cum proprium illius sit, facere æqualitatem rei ad rem; vnde, cum illud dicatur alteri æquale, quod nec plus, nec minus illo habet, nihil aliud erit esse iustum, quàm ita regulæ rationis, ac diuinæ legi adæquari, vt nec per defectum, nec per excessum ab ea deflectat; quia igitur Diuus Ioseph diuinæ voluntati obsequentissimus semper exstitit, & diuinæ legis regulæ toto tempore vitæ suæ se adamussim conformauerit, ideò etiam meritò Euangelista illum *Iustum* vocauit. Illud discrimen interest inter eum, qui iustis calceis instar nobilium, & eum, qui amplis, & laxis instar rusticorum incedit, quod ille, si minimus scrupulus calceos subintret, anxiatur, & premitur; ille verò, cuius calcei lati sunt, etiamsi terra, aut palea ingrediatur, nec minimo dolore afficitur; non secus vir iustus, quia arctam habet cõscientiam, quicumque etiam venialis peccati scrupulus illum angit; peccator verò, qui latam illam habet, etiamsi terreni affectus, grauiaque peccata illam subintrent, nihili illa facit. Erat igitur noster Ioseph, vir iustus adeò, vt nihil terrenũ in mundissimum eius animum ingrederetur, sed indies in iustitia magis, ac magis crescebat, ne à nomine Iosephi (quod incrementum significat) degeneraret; quod si quidpiam leuissimi puluueris subintrabat, confestim illum excutiebat. Vndè adamussim ad illud Apoc. respiciens: *Qui iustus est, iustificetur adhuc*: in eo semper singularissimam curam impendebat, vt ad anteriora se extendens, continuum virtutum incrementum susciperet, quod proprium est viri perfecti, vt præclarè docuit D. Bernard. in epistola ad Abbatem Garinũ Alpensem, dum exponens gradus illius scalæ, quam vidit Iacob, pariterq; eludans, cur Angeli in ea scala semper viderentur ascendentes, vel descẽdentes, nunquam tamen quiescentes, in hunc modum piè, & eleganter loquitur: *Nunquam vir iustus arbitratur se comprehendisse, nunquam dicit: satis est, sed semper esurit, sitit; iustitiam, ita vt si semper viueret, semper, quan-*

Isaiæ 59. *D. Greg. super c. 1. Iob.* *Daniel. 10.* *Matth. 1.* *Aristot. 5. Ethic.* *S. Thom. 2. 2.* *Matth. 1.* *Eccl. offic. ex Eccle. 24* *Matth. 1.* *Matth. 1.* *Apoc. 22.* *D. Bernard.* *Cant. 28.*

quantum in se est, iustior esse contenderet, semper de bono in melius proficere conaretur; Psalm. 118. *non enim ad annum, vel ad tempus, instar mercenarij, sed in æternum, diuino se mancipat famulatui, audit denique vocem Iusti: in æternum non obliuiscar iustificationes tuas,* & rursus: Psalm. 93. *Inclinaui cor meum ad faciendas iustificationes tuas in æternum:* & post pauca, pulchra hæc subiungit: *Itaque, indefessum proficiendi studium, & iugis conatus ad profectionē perfectior reputatur; quod si studere profectioni, & velle semper proficere est, perfectum esse, profectò nolle proficere, deficere est. Vbi ergo sunt, qui dicere solent; sufficit nobis, nolumus esse meliores, quàm patres nostri? O Monache, non vis proficere? non, inquit. vis ergo deficere? nequaquam, ait: quid ergo? manere, inquit, volo in eo, in quo perseuero nec peior fieri patior, nec melior cupio. hoc vis, quod esse non potest. vidit scalam Iacob, & in scala Angelos, vbi nullus residens, nullusve subsistens apparuit, sed vel ascendere, vel descēdere videbantur vniuersi; quatenus palàm daretur intelligi, inter profectum, & defectum in hoc statu mortalis vitæ nihil medium inueniri, sed quomodo ipsum corpus nostrum continuè, aut crescere constat, aut decrescere, sic necesse sit & spiritum, aut proficere semper, aut deficere.* hactenus Diuus Bernardus. Tandem id mihi palàm facit eximiam Diui Iosephi iustitiam, & sanctitatem, quod, cum nauis aliqua preciosissimis mercibus plena, in altum tendit mare, quæri solet assecurator, immò multi, quia vnus solus id præstare non potest; ita cùm Maria esset, quasi *nauis institoris, de longe portans panem suum,* cœlestium charismatum mercibus onusta, ac variis gratiarum prærogatiuis locupletissima; solus Ioseph inuētus est, qui pretiosissimas eius honoris, & famæ merces assecuraret, quod tanquā diuinis muneribus ditissimus, perfectè adeò præstitit, vt etiam sponsam, quam nunquam tetigerat, grauidam obseruās, eius honori consulens, minimè accusaret, Matthæo dicente: Matth. 1. *Cùm esset Iustus, noluit eam traducere:* quid plura? hoc vnum eius iustitiam super omniū sanctitatem mirum in modum extollit, quod rationi consentaneum putauerim, si Christus naturalem aliquem humanum patrem, vt re vera potuisset, habiturus esset in terris, non alium elegisse, quàm Iosephū, quem in patrem legalem elegit, atque adeò eisdem diuinis charismatibus illum exornasse, quibus naturalem patrem cumulasset; maximè, cum rectè Dominus agnosceret, non minori paterno affectu Iosephum illum fore prosecuturum, quàm naturalis eius pater in terris exstitisset. *Iustum* igitur per Anthonomasiam illum fecit, qui *iustus* est per essentiam, Iesus, filius Mariæ, cui sit honor, & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA X.

Ostenditur ex sanctorum Patrum doctrina, & validissimis rationibus, D. Iosephum, cum beatam Virginē prægnantem dimittere voluit, vel magnum quid, vel saltem nihil sinistrum, aut turpe de ea sibi persuasisse: cuius occasione permulta valde vtilia contra temeraria iudicia traduntur.

SIc quidem grauissimos quosdā Patres in eam abiisse sententiam, vt putarent, Iosephum verè dubitasse de Virginis castitate, imò, & iudicasse adulterij ream esse, valdeq; excruciatū fuisse, quod illā sic intueretur grauidam, quam certissimè sciebat se, ne mente quidem attigisse; fuisse tamen magnæ iustitiæ opus patienter illatam sibi iniuriam tulisse absque reuelatione, & accusatione. hi sunt in primis, Diuus Augustinus, qui scribens ad Macædonium ait: *Ioseph, cui Virgo Maria, Domini Mater, fuerat desponsata, cum eam comperisset esse* *D. Augustin. epist. 54. tom. 2.*

esse prægnantem, cui se nouerat non esse commixtum, & ob hoc, nihil aliud, quam adulteram credidisset, puniri tamen eam noluit; nec approbator flagitij fuit. Idem de natali Domini: Nescit (inquit) interea Ioseph Mariæ sponsus, quid cũ Maria ageret Angelus, subitoq; Ioseph intuitu familiari, & licentia maritali aspicit Mariã coniugem suã; vidit eã grebibus grauari, intellexit Mariæ vterum grauidari, turbatur Ioseph, homo iustus, quod Mariam nunquam de Templo Domini acceperat, & nõdum cognouerat, & grauidam sentiebat, & quam non meruerat in coniugij honorem, iam haberet in confusionem: secumque diu æstuans disputat, dicens: vnde hoc contigit, quod euenit? non cognoui, non noui, non tetigi, non violaui, non grauidaui; heu, heu, quid contigit? &c. quid ergo faciam? quid agam? anxior, gemo, curro, consilium quæro, nec penitus inuenio; prodo adulterium, aut taceo opprobrium? si prodidero, adulterio quidem non consentio, sed næuum crudelitatis incurro; quia secundum libri Moysis sententiam, lapidandam esse cognosco; si tacuero malum, consentio, & cum adulteris portionem meam pono; quoniam ergo tacere, malum, adulterium prodere peius est, ne per me fiat homicidium, dimittam eam coniugio: hæc ille, qui similia tradit homil. 16. de verbis Domini. subscribit eidem sententiæ Iustinus martyr in Dialogo suo cum Triphone dicens: *Ioseph us etiam is, qui Mariæ sponsus erat, cum vellet sponsam suam principio eijcere, quod eam ex viro grauidatam esse existimaret, id est ex stupro, in visu, & somno ei præceptum est, ne vxorem suam repudiaret, cùm ei dixisset Angelus, qui se ei patefecerat, ex Spiritu sancto esse id, quod in vtero haberet.* Adde D Ambrosium de Institut. Virg cap. 5. dicentem: *quid præiudicat Mariæ, si cælestis consilij mysterium Ioseph non intellexit, & putauit, Virginem non esse, quia prægnantem viderat.* Ac tandem, ne in referẽdis Patrum testimoniis multus sim, eandem amplexi sunt sentẽtiam Hilarius, Chrysostomus, Euthymius, Theophylactus, & Nicæphorus, cui⁹ duo habentur magni momenti fundamenta in sacra Scriptura, quorum primum desumitur ex verbis illis: *Cùm esset vir iustus, & nollet eam traducere*, vbi in Græco, verbum, *traducere* significat *exemplificare*, vel *in exemplum ponere*: quam lectionem secutus Augustinus epistola ad Paulinũ vertit. *& nollet eam exemplare*: & epist ad Macædonium legit: *& nolle eam diuulgare*: quod latinè elegantèr transtulit vulgatus Interpres: *& nollet eam traducere*, hoc est, *in populi fabulam, aut publicum vulgi sermonem offerre*. S. Chrysostomus legit: *& nollet eam publicare, & in iudicium tradere*: Hilarius autem interpretatur, idem esse: *traducere*, quod *legis exẽplar edere in aliquem*, per quod iustè deberet condemnari, sed & Theophylactus exponit; idem esse *traducere*, quod *manifestare*, seu *punire crimen*, hancque esse vim huius verbi, non obscurè indicant verba illa Sapientis: *traducent impios ex aduerso iniquitates ipsorum*: quibus cõsonat modus loquendi D. Pauli, dum ad Colost. ait: Christum Dominum *traduxisse confidenter Principatus, & Potestates*; quæ omnia confirmantur ex sequentibus verbis: *Cum nollet eam traducere, sed occulte dimittere*: vnum enim alteri opponitur. Secundum fundamentum desumitur ex verbis Angeli dicentis Iosepho: *Noli timere, accipere Mariam coniugem tuam*: quibus verbis videtur intendisse Angelus, quietũ, ac pacatum illum reddere, ne adulterium suspicaretur; ad id enim indicauit ei, eam de Spiritu sancto cõcepisse. Deniq; duplex opitulatur huic sententiæ ratio congruentiæ; Prima, quod, quemadmodum Deus permisit dubitationem B. Thomæ Apostoli de Christi resurrectione dubitantis, dubitationisque vulnera curauit, certissimosque de tanto mysterio nos reddidit; simili ratione oportebat. Deum permittere, Iosephũ de castitate B. Virginis dubitare, vt sic omninò certos nos redderet, tùm de Matris virginitate, tùm de Christi per Spiritum sanctum facta conceptione. Secunda, vt sic exemplo suo iustus Ioseph, quomodo coniugati homines, quibus vxoris adulteræ misera sors contigit, piè, ac pruden-

Idem serm. 14. tom. 10.

Deut. 22.

Homil. 16.

Iustinus Mart. Interprete.

D. Ambros.

Hilar. Cant. 1. in Matth. Chrys. hom. 4. in Matth. tom. 2.

Euthym. in Theophyl. in c. 2. Matth. & Nicæph. lib. 2. cap. 4. ibid. cant. imperf. Augus. to. 2. ep. 19. ad Paul. D. Aug. q. 54. ad Mac. D. Chrysost. loco prælaud. Hilar. & Theophyl. vbi supra. Sapien. 4.

Coloss. 2.

Matth. 1.

Matth. 1.

Ioan. 20.

prudenter se hàbere debeant, doceret: ita sentit D. Augustin. de verb. Domini, dicens: *Si solus nosti, quia aliquis peccauit in te, & eum vis coram omnibus arguere, non es correptor, sed proditor: attende, quemadmodum vir iustus Ioseph tanto flagitio, quod de vxore fuerat suspicatus, tanta benignitate pepercit, antequam sciret, vnde illa conceperat, quia grauidam senserat, & se ad illam non accessisse nouerat: restabat itaque certa adulterij suspitio, & tamen quia ipse solus senserat, solus ipse sciebat: quid de illo ait Euangelium? Ioseph autem, cum esset vir iustus, & nollet eam diuulgare: Mariti dolor non vindictam quæsiit, voluit prodesse peccanti, non punire peccantem.* hæc ille. quibus consonant alia D. Ambrosij in hunc modum loquentis: *Pulchre docuit S. Matthæus Euangelista, quid facere debeat iustus, qui prauum coniugis deprehenderit, incruentum ab homicidio, castum ab adulterio præstare se debeat.* Verùm, quia in hac sententia illud aduersus eam vrgere videtur, quomodo iustus dicatur Ioseph, nolens traducere prægnantem vxorem, & non ex se, cum potius, quia iustus esset, deberet illam traducere, iuxta præceptum legis Leuit. 5. vnde D. Hieronymus dixit: *Præceptum est, non solum reos, sed, & conscios criminum obnoxios esse peccati?* Deinde, quia si noluit eam traducere, quia iustus erat, iustitia fuisset eam traducere, quod tamen nullus cõcedet, cum secundum legem licitum esset, eam traducere. Eapropter dicendum arbitror in veteri lege, non fuisse præceptum, vt falso putat Theophylactus, vt mariti adulteras vxores traducerent, sed permissum tantum, sicut permittebatur, & non præcipiebatur, vt mariti de vxoribus sinistre suspicãtes, ad sacerdotes eas adducerent, vt per eorum maledictionem, & potionem, quam illis porrigebant, rei veritas patefieret. quod autem dicit D Hieron. consscios criminum, si tacuerint, obnoxios esse peccati, iuxta legem Leuit. 5 intelligitur (vt patet ex contextu ipso legis) de illis, qui adiurati à iudice, vt testimonium ferant eius, cuius sunt conscij indicare renuerint, vt egregiè adnotauit Cornelius Iansenius in Concord. Euang. cap. 7. Immò crediderim, si rem altius contemplemur, non potuisse Iosephum iure accusare Virginem, vt adulteram, cum ad id probandum careret testibus; quomodo enim probare potuisset in iudicio fœtum, quem in vtero Virgo gerebat, à se non esse genitum? nisi dicas: perspecta, & explorata virginei claustri integritate, & inuiolata reperta, apertissimè comprobari, fœtum non esse à Iosepho genitum? sed neque id, arbitror, euidentem rem ipsam faceret, cum naturaliter fieri possit, Virginem concipere ex attractione seminis virilis absque violatione claustri, vt testatur D. Thomas quodlibeto 6. art. 18. & Auerroes 2. de cœlo, & Marsil. 2. qu. 13. art. 1. ad 2. Addo, quòd potius medium illud explorationis virgineæ integritatis faueret illi, quàm noceret; quare existimo, quod in eo casu solum, iure potuisset Ioseph Mariam traducere, seu diuulgare sacerdotibus, ad quos spectabat, per potum zelotypiæ, & maledictionem, quam imprecabantur, & periculum facere de eius fidelitate, aut infidelitate; quia ergo, licet hoc permissum erat Iosepho secundùm legem, noluit eo legis rigore vti, idcirco dixit Euangelista, quod, cùm esset iustus, id est, pius, & sanctus, noluit eam traducere, sed ad Deum orabat, dicens illud Dauidis: *Amputa opprobrium meum, quod suspicatus sum.* Atque tunc contemplor B. Virginem potuisse merito sibi vsurpare verba illa Canticorum: *Nigra sum, sed formosa sicut tabernacula Cedar, sicut pelles Salomonis:* Tu Ioseph suspicatis me, domum esse instar tabernaculi Cedar, sed nõ sum, nisi vt Salomonis. *Cedar* quidem filius fuit Agar, quæ ab Abrahæ domo meruit cum filio suo eijci: *Eijce ancillam, & filium eius:* tabernaculum autem Salomonis fuit sanctuarium, in quo ante ædificationẽ templi deposita erat Arca, & propitiatorium. Vnde perinde fuit, ac si diceret: Ea cogitatio (ô Ioseph) cruciat animum tuum, quod animatam hanc

D. Aug. ser. 16. de verb. Dom. cap. 7. in princip. tom. 10.

D. Ambros. lib. 2. in Luc. cap. 1. in fin. tom. 1.

Leuit. 5.

D. Hieronym.

Theophyl.

D. Hieronym.

Leuit. 5.

Cornel. Iansen. in concord. Euangel. c. 7.

D. Thom. quodlibet. 6. art. 18.

Auerr. 2. de cælo, & Marsil. 2. q. 13. ar. 1. ad 2.

Matth. 1.

Psalm. 118.

Cant. 1.

Genes. 21.

domum tuam existimas esse velut tabernaculum Cedar, in qua adulterinus filius commoretur, ac propterea de eiicienda matre cum filio cogitas; sed tua te fallit opinio, non enim sum, nisi velut tabernaculum Regis Salomonis, in quo mystica arca humanitatis Christi Domini sub clausura Virginei vteri mei delitescit, & in quo etiam continetur propitiatorium, imò, & qui est ipsa propitiatio pro peccatis nostris, Verbum Dei, caro factum.

Illud tamen, cui hæc sententia placuerit, aduertere oportet, præcitatos Patres minimè concedere (cùm id cum verbis Euangelij meo iudicio pugnet) in illa falsa existimatione, quam S Ioseph habuit de B. Virginis integritate quidquam peccasse; tùm quia, cum non agnosceret, nec agnoscere tunc teneretur mysterium Incarnationis, & videret vxorem suam prægnantem, certoque nouisset, se nunquam attigisse illam; certè à temerarij iudicij macula liber erat, & immunis prorsus eius existimatio; tùm quia forsan iudicauit illam fuisse grauidam, absque eius tamen culpa, vt si per vim fuisset violata, cui delicto specialis in veteri illa lege erat pœna statuta. Quod si defensores huius sententiæ interroges, cur Virgo Ioseph cœlestis conceptus certiorem non fecit, præcauens, ne in illam suspitionem veniret? Respondent, quia se, honoremque suum diuinæ protectionis curæ subesse sciebat: si enim de Susanna, cum ab impiis hominibus adulterij accusaretur, dicitur: *Erat cor eius, fiduciam habens in Domino*, quid de Dei parente dicendum est? equidem erat cor eius, fiduciam summam habens in Deo, qua velut anchora, sic stabiliebatur, vt ne tenuis quidem trepidationis, vel perturbationis fluctus, illud dimoueret: potuit Ioseph ipse vultus virginei serenitatem, modestiamq; illis diebus admirari, quæ recti mentem conscium satis indicabat; adultera enim fœmina virum timet, fugit, eo viso exalbescit, ventris tumorem tegit, ac premit; Virgo contra, nec virum timuit, nec fugit, nec eo viso vnquam exalbuit, nec vētris tumorem aut pressit, aut occultauit, Dei prouidentiæ se totam commisit. neque vero decepta est, adfuit cordi confidenti Deus.

Daniel.13.

Alij Patres in oppositam è diametro sententiam abeuntes, docuerunt B. Ioseph agnouisse altissimum Incarnationis mysterium, idq; significasse Euangelistā cùm dixit: *Inuenta est habens de Spiritu sancto*: inuenta, exponit D. Hieronym. *à Ioseph, qui licentia pæne maritali omnia nouerat vxoris arcana*: aiunt ergo illum, præ singulari sua modestia, ac humilitate, matris Dei consortio indignum se iudicantem, statuisse in animo suo illam dimittere, memorem illius, quod dictū est Moysi: *Ne appropies huc, solue calceamenta de pedibus tuis; locus enim, in quo stas, terra sancta est.* Certè Petrus simili humilitatis spiritu ductus, illam protulit vocem: *Exi à me, Domine, quia homo peccator sum*: quibus etiam consonant verba illa humilia D. Ioannis Baptistæ: *Non sum dignus soluere corrigiam calceamenti*: atq; in huius figuram dicitur de Dauid: *Timuit introducere arcam Dei in domum suā*: præ magna enim sua humilitate dicebat: *quomodo ingredietur ad me Arca Dei?* Amplexatus est hanc sententiam in primis Origenes, dum ait: *Iustus erat Ioseph, & illa virgo immaculata erat, sed ideo eam dimittere volebat, quoniam virtutem mysterij, & sacramentum quoddam magnificum in eadem cognoscebat, cui approximare se indignum existimabat; ergo humilians se ante tantam, & tam ineffabilem rem, quærebat se longè facere.* hęc ille. Cuius persimilia lego apud D Basilium dicentem: *Inuenta est grauida de Spiritu sancto: ambo inuenit Ioseph, & conceptionem, & causam: quod de Spiritu sancto: quapropter timens eiusmodi mulieris vir nominari, clanculum ipsam dimittere voluit: non ausus publicare, quomodo res ipsius haberent: cùm autem esset iustus, assecutus est mysteriorum reuelationem: nam, dum hæc ipsa animo versaret, angelus Domini apparuit ipsi per somnium dicēs:*

Matth. 1.
D. Hieron.
Exod. 3.
Luc. 5.
Ioan. 1.
2. Reg. 6.
Origen. Matth. 1.
D. Basil. in mil. 25. 2.

Ne

Ne timeas accipere Mariam vxorem tuam; nec illud cogita, quod suspitionibus absurdis obumbrabis peccatum: iustus enim appellatus es: non est viri iusti iniquitates silentio contegere; ne timeas, accipere Mariam coniugem tuam; ostendit, quod non molestè tulit, neque fastidiuit, sed timuit ipsam, veluti Spiritu Matth. 1. *sancto repletam:* & illa verba Angeli: *Noli timere accipere Mariam cõiugem tuam:* idem sanctus Doctor ostendit, quod Virginem Ioseph non sit abominatus, nec molestè tulerit, sed quod eam metuerit, vt Spiritu sancto plenam: hæc ille. D. Bernard. quibus non possum, egregia D. Bernardi verba, etsi permulta, non subiungere; ait enim: *Quare voluit dimittere eam? Accipe & in hoc, non meam, sed Patrum sententiam; propter hoc Ioseph voluit dimittere* Matth. 1 *eam, propter quod & Petrus Dominum à se repellebat dicens: Exi à me, Domine, quia homo peccator sum: propter quod & Centurio à* Luæ 5. *domo sua illum prohibebat, cum diceret: Domine non sum dignus, vt intres sub tectũ meũ; ita ergo, & Ioseph indignum, & peccatorem se* Matth. 8. *reputans, dicebat intra se, à tali, & à tanta nõ debere sibi vltra familiare præstari contuberuium, cuius supra se mirabilem expauescebat dignitatem: videbat, & horrebat diuinæ præsentiæ certissimum gestantem insigne, & quia mysterium penetrare non poterat, volebat dimittere eam. Expauit Petrus potentiæ magnitudinem; expauit Centurio præsentiæ maiestatem; exhorruit nimirũ & Ioseph, sicut homo, huius tanti miraculi nouitatem, mysterij profunditatem, & ideo occultè voluit dimittere eam. Miraris, quòd Ioseph prægnantis sese consortio Virginis iudicabat indignum, cum audias, & sanctam Elisabeth eius non posse ferre præsentiam, nisi cum tremore quidem, & reuerentia? ait namque; vnde hoc mihi, vt veniat mater Domini mei ad me? Ideò itaq; Ioseph voluit dimittere eam. sed quare occultè? & non palàm? ne videlicet diuortij causa inquireretur, exigeretur ratio. quid enim vir iustus responderet populo duræ ceruicis, populo non credenti, & contradicenti? si diceret, quod sentiebat, quod de illius puritate comprobauerat, nonne mox increduli, & crudeles Iudæi subsannarent illum, lapidarent illam? quando namq; veritati crederent tacenti in vtero, quã postea contempserunt clamantem in templo? quid facerent, necdum apparenti, cui postmodum impias manus iniecerunt, etiam miraculis coruscanti? meritò ergo vir iustus, ne aut mentiri, aut diffamare cogeretur innoxiam, voluit occultè dimittere eam.* hanc eandem opinionem sequutus Cancellarius Parisiens. tom. 4 in epistola, quam de institutione festi D Iosephi scripsit, ait: Dei parentem, antequàm ad Elisabetham inuisendam abiret, stupendum Incarnationis mysterium charissimo sponso aperuisse; obstupuisse vero (vt par erat) Iosephum, & de coniuge dimittẽda, quod illius conuictu esset indignus, cogitasse. Et Viguerius in Theolog. institut. cap. 20. § 9. tradit, sanctitatis splendorem effulgentem post Christi conceptionẽ in integerrimæ Virginis vultu, in admirationem Iosephum rapuisse: & paulò pòst: tanquam indignum ab eius consortio se voluisse sequestrare.

Cancel. Parisiens.

Viguerius.

Tandem horum Patrum sentẽtiæ subscribunt alij grauissimi Doctores, Theophylactus, Ricardus de S. Victore, Eckius, & Salmeron, fauetq; illi insigne testimonium ex reuelatione sanctæ Brigittæ facta, cuius verba sunt hæc: *Postquã consensi nuncio Dei, Ioseph videns vterum meum virtute Spiritus sancti intumescere, expauit vehementer, non suspicatus contra me aliquid sinistrum, sed recordatus dicta Prophetarum prænunciantium, filium Dei nasciturum de Virgine, reputabat se indignum tali seruire matri, donec Angelus in somnis præcepit sibi non timere, sed cum charitate mihi ministrare.* Cõfirmant eandem sententiam rationes meo iudicio non parui momenti: Prima desumitur ex variis verbis ipsius textus. *Inuenta est in vtero habens de Spiritu sancto:* coniunctim enim hæc legenda sunt, ne manifesta vis literę inferatur: vnde D. Basilius exponit: *Inuenta est grauida de Spiritu sancto: ambo inuenit Ioseph, & conceptionẽ, & causam, quòd de Spiritu sancto.* Eandem expositionem secutus Theophylact. dixit:

Theophy. in locum hunc Matth.
Ricard. ibid.
Eckius ibid.
Salmero. to. 2. tract. 3.
S. Brigit. lib. 7. cap. 25.
Matth. 1.
D. Basil. homil. 25. to. 1.

Theophyl. super cap. 1. Matth. *Vide, quid dicat: quoniam inuenta est in vtero habens; à quo inuenta est? à viro, hoc est, innotuit, quod ex Spiritu sancto cõcepit, vnde clàm voluit eam dimittere, & non audebat habere vxorem, quæ tantam haberet gratiam: Deinde sacer textus ait: cùm esset iustus, noluit eam traducere:* quæ autem quæso iustitia est, quæ iudicat re non comperta, & manifestè explorata, sed ex coniectura facilè expugnabili? quæ hæc iustitia, quæ, antequã exposturet, & interroget, damnat? immò etiam, quod damnat, non punit? nec puniri vult, immò impunem censet dimittendam adulteram? Secunda: quia si vera est eorum sententia, qui dicunt, Ioſephũ, paulò pòst Angeli Annunciationem, & Conceptionem Christi, voluisse dimittere Virginem, certè tunc nullus potuisset fuisse tumor ventris, vnde illam grauidam suspicaretur, nec etiam admisso, post tres menses obseruasse in illa tumorem illum, efficax argumentum id erat, esse prægnantem, cum ille ex aliis causis potuisset euenire: præcipuè, quod, cum eximia Virginis sanctitas perspecta satis esset Ioſepho; nouerat enim admirandam eius natiuitatem, præter omnium expectationem, præsentationem eius, cum triennis esset, in Templo; famam integritatis vitæ illius; votum, quo virginitatem suam Deo sacrauerat, miraculosam cum illa desponsationem, virga eius germinante, & Spiritu sancto super illam in forma columbæ comparente, vt auctor est D. Hieronymus. lib. de ortu Virginis, non facilè adulterium sibi persuadere poterat. Item, impiè, ac sine vlla misericordia ageret, dimittendo vxorem absque libello repudij contra præceptum legis, Deuter. 24. in eo autem libello, si causam exponeret, vt lege tenebatur, & coram testibus, vt mos erat, ne confictus libellus posset existimari, quomodo verũ est, ipsum non voluisse eam traducere, & publicare? E contra verò, si causam taceret, certè omnibus grauis scandali occasionem dedisset, vt qui sine causa, & temere præclaræ indolis adolescentulam, de ipso grauidam existimatam, repudiasset. Demùm non repugnabat vllo modo æquitati habitare cum vxore adultera, modo id fieret ad corrigendam errantem, eamque à scelere ad meliorem frugem reuocandã; nam id officium esset charitatis, & eminentioris perfectionis iustitiæ. nam si vt Apostolus inquit: *Sanctificatus est vir infidelis per mulierem fidelem*, è contra etiam, sanctificabitur mulier infidelis per virum fidelem: & nulla lex sacra (vt existimat D. Augustinus ser. 26. de verb. Dom. & epist. 54. ad Macedon.) cogebat virum ad deferendam coniugis impudicitiam: nec Leuit. 20. nec Deut. 22. quod autem Prou. 8. dicit Sapiens: *qui tenet adulteram, stultus est, & insipiens*: non damnat virum tenentem illam ad corrigendum, sed tenentem adulteram incorrigibilem, & quæ in adulterio manere vult. hinc facilè fuit Ioseph aliis causis tumorem illum tribuere, & non adulterio, alioquin ex leui coniectura in temerarium iudicium prosiliſſet.

Deut. 24. *1. Cor. 7.* *D. Aug.* *Leuit. 20.* *Deut. 22.* *Prou. 8.*

Tertia ratio: nam quæro, quando Ioseph inuenit tumidum ventrem, vt isti aiunt, ante salutationem ne Elisabeth, an postea? certè ante salutationem dici non potest, quia cum tunc nullus tumor vteri esset, nulla poterat subesse suspitio; constat autem ex Luca, statim post annunciationem in illis diebus ascendisse in montana cum festinatione, & visitasse Elisabeth; ergo post salutationem accidisse asserendum est: nam post exactos illos tres menses in domo Zachariæ, poterat vterus intumescere. Rursus quæro: fuit ne Virgini Mariæ Ioseph comes in illa profectione, an non? & videtur, quod omninò illam sit comitatus, vt expresiè docent D. Bonauentura, & Viguerius, quos sequuti sunt multi recentiores, cum ea potissimum ratione diuino consilio fuisset tanquam verus maritus illi assignatus, vt custodiret illam, esseteque ei perpetuus, & indiuiduus comes, ac minister, & inuiolatæ eius pudicitiæ testis; quomodo ergo potuisset nouus sponsus Virginem

Luc. 1. *Ibidem.* *D. Bonau. in meth. cap. 5. Viguer. Instit. c. 22. §. 8. Suarez. 2. q. 35. a. 3.*

ginem puellam, ac teneram ad iter agendum alteri committere, cum ipse ad eam curam esset delectus? vnde cum profecta est in Bethlehem, & fugit in AEgyptum, illam perpetuò associauit. Deinde, quia Virgo ad Elisabetham inuisendam propè tēpus paschale profecta est: Pascha enim quartadecima die mensis Nisan agebatur, qui Aprili nostro, Martioque respondet, Virgo autē vigesimaquinta die Martij cōcepit, & paulò pòst ad Elisabetham profecta est: ergò cum ratione coniunctissimum est, Ioseph illius fuisse comitem: siquidem omnes viri paschali tempore Ierosolymitanum Templum adibant: si ergo profectus cum illa est domum Zachariæ, vt est rationi, & pietati consentaneum, certè audiuit illa verba Elisabethæ exclamantis: *Benedicta tu in mulieribus, & benedictus fructus ventris tui: & vnde hoc mihi, vt veniat mater Domini mei ad me?* quomodo igitur Ioseph eiusmodi verba audiens, siniſtrum aliquid de Virgine cogitasset? vel, nunquid surdus erat, vel stupidus, aut incredulus ad hæc in spiritu dicta, vel ad Canticum sponsæ suæ, vel Zachariæ? Quod si proterue dixeris, quod is non interfuit, saltem hæc, quę erant diuulgata in omnia montana Iudææ, referentibus cæteris accepisset; & si pius esset, credidisset, vel quæsisset à Virgine, quæ certè ab illo non celasset hanc veritatem.

Luc. 1. Luc. 2. Matth. 2. Luc. 1.

Quarta ratio: quia non videtur verisimile, quòd si Ioseph ignorasset Incarnationis arcanum, Maria Virgo etiā non quæsita, ei non patefecisset; tùm quia sponsa secreta sua cum sponso communicare debet, maximè, vt vitet omnem zelotypiam, atque suspitionem; tùm quia Elisabethæ à se visitatæ mysterium omne apertis verbis explicauerat, cui tamen minus debebat, quam proprio sponso: tùm quia Virgo non putasset Ioseph fore incredulum, cum mysterium hoc à Prophetis fuisset prænunciatum, & eius complendi tempus immineret, & signum virgæ suæ reflorentis in desponsatione visum satis illum ad fidem præstandam incitasset.

Vltima ratio: quia si Christus Dominus noluit Iudæos de matris suæ pudore siniſtrum aliquid cogitare, atque ob eam causam voluit Matrem eius desponsatam, maluitq; reputari filius Ioseph, quā quod quisquam turpē de matre sua opinionem conciperet; quantò magis rationi consentaneum est, noluisse iustum Ioseph eius virum de tanta Virgine hor rendum adulterij scelus suspicari? & quidem, cum Dominus virgineæ Matris suæ pudicitiæ, & honoris illius zelantissimus fuerit, iussisset quidem Angelo, quem ad Ioseph misit, vt eum reprehenderet, sicut & Abraham de risu in Sara reprehē- sus, & Thomas de incredulitate, & Apostoli de tarditate fidei in Christi resurrectione. Hanc ergo sententiam, tot Sanctorum Patrum testimonijs corroboratam, ac neruosis rationib⁹ munitam, nō possum nō valde probabilem, ac piam iudicare; ad eius tamē maiorē probabilitatem stabiliendā, oportet, vt ea; quæ illam infirmare videtur, proponamus, & diluamus. Illud sanè contra illam valde vrgere videtur, quod causam, quam Angelus reddit, cur sit Virgo retinenda à Iosepho, eandem præcitati Patres reddunt, cur illam vir eius dimittere voluerit; ex quo videtur hæc sententia, Angeli verbis non cohærere: nam si propterea Ioseph relinquere vxorem volebat; quia diuinitus filium Dei concepisset, non dixisset Angelus: *Noli timere, accipere coniugem; quod enim in ea natum est, de Spiritu sancto est*: respondere enim posset Ioseph; ideo illam ego dimittere volo, quia ex Spiritu sancto concepit, non enim cum ea habitare audeo, quæ tantæ sanctitatis, & dignitatis est. Deinde Euangelista affirmat, Ioseph, quia vir iustus erat, noluisse Virginem traducere, id est, infamiæ nota afficere, sed voluisse tantummodo dimittere: ergo suspicabatur, conceptum illum non laude, sed ignominia dignum. Ac tandem, quia si Ioseph ex Spiritu sancto

Genes. 18. Marc. vlt. Lucæ 2. Matth. 1.

Virginem concepisse nosset, imprudentię fuisset non modicæ illā dimittere, è contra vero prudentiæ, ac pietatis, velle illi inseruire, & ab eius consortio nunquam semoueri. Respōderi potest ad hæc, Theophylactum super cap. 1. Matth. præcitata verba Angeli in hunc modum exponere:

Theophy. super cap. 1. Matth. *Tu quidem times adiungi illi, quia ex Spiritu sancto concepit, sed ne timeas accipere*: est enim vxor tua, *& à Domino dictum est: Propter hanc relinquet homo patrem, & matrem,* *Gen. 2.* *& adhærebit vxori suæ*: Græcè etiam illa particula, quam vertit Interpres (*enim*) interdum asserentis est, idemque pollet, ac

Salmeron. *sanè*, vel *certè*. Sapientissimus Salmeron eandem Theophylacti expositionem acceptans, conformem esse ait Hebraico cuidam Codici Matthæi, qui in hunc modum dicebat: *Ne timeas, vt accipias Mariam coniugem tuam, quia id, quod natum est intra eam, de Spiritu sancto est*, id est: ne timeas accipere eam in coniugem tuam ob hanc causam, quia, quod natum est de ea, de Spiritu sancto est, sed cognosce in hac re necessariam esse operam tuam, vt Dei Patris officia exhibeas: vnde continuò subiunxit Angelus: *Pariet autem filium, & vocabis nomen eius IESVM*, *Matth. 1.* id est; pater eris in omnibus, excepta copula coniugali, quam suppleuit Spiritus sanctus, per actum enim imponendi nomen, significauit Angelus integrum officiū paternum; sicut per actum pascendi: *Pasce oues meas*, *Ioan. 21.* significauit Christus plenam potestatem, & iurisdictionem, quam Petro tradebat. Quod si cui durum videatur, verba illa componere, quæ videbantur disiungenda, meminerit quæso, non minus durum esse, ea, quæ sunt coniuncta, diuidere; nam, cum dicitur: *Matth. 1.* *Inuenta est in vtero, habens de Spiritu sancto*, quidam contendunt, hæc diuidenda, & disiungenda esse, quasi tantum Ioseph inuenerit eam prægnantem, non prægnantem de Spiritu sancto: sicut ergo illi hæc diuidunt, non possunt, qui hanc sententiam sectantur, coniungere illa: *Ibidem.* *Noli timere, accipere Mariam*, ob eam causam, quod conceperit de Spiritu sancto.

Illud autem, quod de imprudentia obiicitur sancto Ioseph, nullius momenti est, quia velle eam dimittere, ex affectu humilitatis processit; vnde, sicut nemo *Luc. 1.* dicet, imprudentem fuisse D. Petrum, *Matth. 8.* aut Centurionem, quod ille societatem, hic ingressum Christi in suam domum recusarit, ita nec Ioseph imprudentiæ adscribi potest, quod vellet tunc à Virgine discedere, indignum se reputans eius consortio.

Inter extremas has sententias supra comprobatas, ego mediam viam probabiliorem existimo; nimirum, B Ioseph, cum vxorem prægnantem vidisset, non existimasse quidquam mali de B. Virgine, sed nec quidquam boni, sed summa perplexitate cruciatum viriliter suspendisse iudicium, illud Ecclesiastici in memoriam reuocās: *Deprime cor tuum,* *Eccles. 30.* *& suscipe verba intellectus, & ne festines in tempore obductionis*: non desunt grauissimi Patres, qui huic sententiæ adhæreant; nam in primis Chrysostomus, vel quicumque alius est auctor imperfecti, su- *Chrys. hom. 1. Matth.* per caput. 1. Matthæi homil. 1. ait: quod cum variæ cogitationes in Iosephino pectore, velut duello mirando, prælia rentur: nam grauiditas adulterium redolebat, sanctitas vero Virginis illud explodebat; vterus intumescens turpitudinem suadebat, at castitas Mariæ Iosepho satis perspecta, violatam eius virginitatem non patiebatur credere; sensus vrgebat, aliquid turpe ibi adesse, at ratio pugnabat, sanctitati Virginis magis fidendum, quàm vteri tumori credendum; cum (inquam) Ioseph variis his cogitationum fluctibus, huc, & illuc ageretur, *Ibidem.* *tanquam vir iustus*, inquit Chrysost. (*O inæstimabilis Mariæ laus*) *magis credebat castitati eius, quàm vtero intumescenti; plus gratiæ, quàm naturæ conceptionem manifestè videbat, & fornicationem suspicari non poterat; possibilius credidit, mulierem sine viro posse concipere, quàm Mariam posse peccare:* reddens

reddens autem rationem, quare nihil mali suspicatus fuerit Ioseph, ait: *quoniam auditio verborum Mariæ, & consideratio vitæ eius mala suspicari de ea non sinebat Ioseph; consideratio autem conceptionis eius non permittebat eum ad plenum bona æstimare de ea; & sic animus eius inter vtraque partes fluctuabat, & tenere eam timebat, & tradere eam non audebat, propter hoc necessaria fuit ei reuelatio diuina.* hæc ille.

D. Hieron. Adstipulatur eidem sententiæ D. Hieronymus, dum opinatur, Ioseph nihil mali suspicatum fuisse de B. Virgine, sed latuisse illum tunc mysterium Incarnationis, & in admirationem raptum, suspendisse iudicium. verba Hieronym. sunt hæc: *Hoc testimonium Mariæ est, quod Ioseph sciens illius castitatem, & admirans, quod viderat, celæ silentio, cuius mysterii nesciebat:* subscribit eidem Aymon, dum in vigilia Natiuitatis ait: *Cur dimittere eam voluit? ideò scilicet, quia nec totum sciuit, nec totũ ignorauit. Nouerat in vtero habentem non de carnali concubitu, sed spiritali virtute; de quo verò spiritu conceperit, ignorabat, quod ei aperitur, quasi nescienti de spiritu, dum inducit,* sancto: & Glossa ordin. in 1. cap. Matth. ait: *Sciebat illam esse inculpabilem, sed vnde, vel quid esset, ignorabat, & ideo mediam elegit viã effugiendi, vt neq; innocentẽ prodiret, neque rei incognitæ cõsentiendo, se reum faceret coram Deo. Vera virtus est, cum nec pietas sine iustitia, nec sine pietate iustitia, quæ separatæ ab inuicem dilabuntur:* Fauentq; eidem sententiæ nõ parum verba Matthæi: *Hæc eo cogitante, ecce Angelus Domini apparuit in somnis Ioseph:* ex quibus non obscurè colligitur, quod nondum deliberauerat, nec determinatè iudicauerat, Virginẽ quidpiam turpe commisisse, sed tantum apud se varis cogitationibus agitari, variasque rationes hinc, & inde emergentes attenta meditatione explorasse. In quo sanè prudenter se gerebat, dicente Ecclesiastico: *Vir in multis expertus, multa cogitabit:* non solum autem in eo prudentem, sed virum prodigiosæ iustitiæ, & bonitatis se ostentauit, cum sponsæ tumentem vterum, & ad sensum indubitata conceptus signa videns, neque expostulauit ab vxore, nec questus est apud affines, nec zelotypiæ ardore exscanduit, nec in ius sponsam vocauit, aut ad subeundam pœnam exposuit, sed æstus suos apud semetipsum pressit, tantum de diuortio cogitans, vt indicat Euangel. dicens: *occultè voluit eam dimittere:* hæsitans enim, ob quasdam rationes, adulterium metuebat; ob alias rursum, ab hac cogitatione reuocabat, quod exploratos haberet inculpatissimos vxoris mores; spiritumque diuinum vndique sese prodere in ipsius oculis, gestu, incessu, & sermone, fierique posse non dubitabat, vt ex Deo, à quo necesse est pendeat omnis fœminarum conceptus, vxor eius nouo modo concepisset; maximè, quod non ignorabat vaticinium Isaiæ: *Ecce Virgo concipiet,* & quod iam proximus erat aduẽtus Messiæ, iuxta Danielis computationem in suis hebdomadibus: metuens ergo, se diuinam maiestatem offensurum, si, aut seruaret, quam adulteram timebat; aut traduceret cum infamiæ periculo, quam ex Deo concipere potuisse autumabat, nec voluit illam traducere, nec seruare, sed occultè dimittere. Quem autem modum in dimittẽdo illam decreuisset, non est vna omnium sententia; nam Rupert. & Abulens. quos secutus est Simon de Cassia, fugam fuisse meditatum, sicut fecit Dauid, aiunt; quod & factitarunt non pauci propter diuersos rerum euentus. Cornelius verò Iansen. ait: voluisse illam dimittere, libello repudij dato, quem secreto, & non in publico dari potuisse existimat; nec infirmat hanc Cornelij sentẽtiam, quod obiicit Abulens. non potuisse libellum repudij dari, nisi consummato matrimonio; tùm quia verba legis Deuter. nullum prorsus verbũ habent de matrimonij consummatione; tùm, quia, si permissum erat eo tẽpore libellũ repudij dare vxoribus infidelibus post cõsummatum matrimoniũ, & ablatam virginitatẽ, cur non etiam ante sine tanto detrimẽto dimitte-

Aymon in vigil. nat. Dom. in pa. hom. sub initio.

Glos. ord. in 1. c. Matth.

Matth. 1.

Eccles. 34.

Matth. 1.

Rupertus. Abulensis. Simon de Cassia.

Cornel. Iansen.

Deut. 24.

dimitterentur? quia tamen existimo, libellum non potuisse dari, nisi publica auctoritate, vt sic inspicientibus fidem faceret, & ne quisq; prout suo arbitrio libuisset, libellum daret; idcirco verisimilius censeo, Ioseph voluisse dimittere Virginem per fugam, non per libellum, alioquin volens non traducere, traduceret eam.

Illud tamen minimè silentio præteribo, quid secundum hanc mediam sententiam, quam iuxta multorum Patrum auctoritatem, veriorem censemus, dicendum sit ad obiectionem illam, quod cum Ioseph comitatus fuerit Virginem vsque ad domum Zachariæ, non potuit Incarnationis mysterium ignorasse, cum palàm de illo collocutæ fuissent Maria, & Elisabeth. Quidam recentiores Interpretes, vt hanc difficultatem fugiant, fatentur Iosephum intemeratam virginem non fuisse in illo itinere comitatũ; quod planè videtur sensisse Lyranus, dum ait: *De licentia Ioseph abijt ad cognatam suam; ipsa autem redeunte, videt Ioseph vterum eius grauidum*: & Gratianus in vita S. Ioseph refert, eo tẽpore occurrisse fabrile quoddam opificium, quod recusare non potuit S. Ioseph, & ob hoc impedimentum non fuisse comitatũ Virginem: sed quia in hanc sententiam minimè gentiũ duci possum, propter rationes, quas supra cõmemoraui, facilius crediderim, diuino consilio factum esse, quod ob aliquam rationem nobis ignotam, quamuis Ioseph comitatus fuerit B. Virginem, colloquio illi inter ipsam, & Elisabeth non adfuerit; vel si adfuit, diuinitus impeditum fuisse, ne mysterium Incarnationis agnosceret; sed quod per Angelum postea ipsi innotuit, propter multiplices fructus ex perplexitate illa Iosephi postea percipiendos.

Lyran. super 1. cap. Matt.
Gratianus.

Porrò, ex hoc illustri Iosephi exemplo, vellem, nos edoceri primũ, negocia, quæ occurrunt, antequam censuram eorum feramus, diligenter discuti debere, iuxta illud Iobi: *Causam, quã nesciebam, diligenter inuestigabam*: sic Daniel diligenter examinauit illos duos senes, antequã morti adiudicaret: & Salomon sapientissimè explorauit contentionem illam duarum mulierum, & prudentissimè illam diremit: imò, & Festus noluit subito Paulum iudicare, priusquàm accusaretur, & audiretur, eiusque causa perspicua fieret: præterea, quod omnia hæc longè superat, Deus ipse (vt sacra Geneseos refert historia) tametsi infinita sapientia præditus, & quem nihil latere potuit, descendit ad exemplum nostrum, vt videret ædificatores Turris Babel, priusquam eos puniret: & similiter priusquã Sodomitas igne de cœlo cadente destrueret, dixit: *Descendam, & videbo*: & quidem, si adhuc multa perpendentes, sæpè allucinamur, & aberramus, necesse est in plures prolabi errores, si attenta meditatione varia, quæ menti occurrunt, non discussserimus.

Iob. 29.
Daniel. 13.
3. Reg. 3.
Act. 24.
Genes. 11.
Gen. 19.

Secundùm documentum, idque apprimè necessarium, quod ex facto D. Iosephi elicere debemus, est, vt sicut ille grauidã intuens sponsam, nihil temere de ea iudicauit, sed iudicium suspendit, non secus nos de proximorum gestis, etiamsi quidpiam mali præseferre videantur, temerarium iudicium non feramus, sed omnem temeritatem cohibentes, in eorum potius excusationem, quàm criminationem propendamus. Certè, si falsa, ac temeraria iudicia, quę sacra commemorant eloquia, in medium mihi proferenda essent, non possent sine tœdio legentium referri; præcipua tamen silentio prætetire non debeo, vt inde discamus temeraria coërcere iudicia. Posteaquam Assuerus infensus fuit contra Aman, cum hic iaceret supra lectum, rogans eum pro salute sua, suspicatus est statim Rex, quod Reginam vellet opprimere. Laban illicò iudicauit, quod Iacob asportaret Deos suos, cum tamen eum exploraſſet, non inuenit eos. Fratres Ioseph ad cõiuium inuitati, crediderunt, quod is vellet eos seruituti subiugare: Abraham putabat quod in Gheraris

Esther. 7.
Gen. 31.
Gen. 43.
Gen. 20.

taris occideretur pro vxore sua, & tamen
Act. 9. non fuit ita. Discipuli Domini timebant
Paulo adhærere, cum tamen esset con-
1. Reg. 9. uersus. Heli videns Annam sibi non re-
spondentem, existimauit eam ebriam es-
2. Reg. 10. se. Misit Dauid, qui consolarentur Hanõ
propter obitum patris, & tamen eiues su-
Iud. 15. spicati sunt, quod causa explorandi venis-
sent. Proficiscitur Samson ab sponsa, vt
parentes suos visitet, & putat socer eius,
quòd ex odio sponsæ fugeret, & alteri il-
Iudith 14. lam nupsit. Vaghao cubicularius Holo-
fernis facile iudicauit Holofernem cum
2. Reg. 6. Iudith dormire, re tamen ipsa aliter se ha-
bente: Michol Dauide coram Arca Dei
saltante, impudorem illum animi leuitati
tribuit, quod tamen, non nisi pietati, &
humilitati adscribẽdum erat. Amici Iob,
Iob. 4. impatientem iudicarunt Iobum, patien-
tiæ speculum, dicentes: *Defecisti, conturba-*
Ierem. 43. *tus, vbi est fortitudo tua, patientia tua?* cum
Ieremias iret per portam Beniamin, cu-
stos portæ falsò ei imposuit, quod con-
Tob. 2. fugeret ad Chaldæos: Vxor Tobiæ videns
eum cœcum dixit: *Manifeste vana est spes*
Matth. 4. *tua, & eleemosynæ tuæ modo apparuerunt.*
Matth. 7. Discipuli videntes Christum supra mare
ambulare, continuò phantasma esse iudi-
carunt. Pharisæus ille, qui Christum inui-
tauerat, videns mulierẽ peccatricẽ ad pedes
Luc. 7. illius nec illã à se expulisse, iudicauit illũ
non esse prophetam: Alius item Phari-
Ioann. 18. sæus, videns Publicanum orantem, malè
de eo suspicatus est. De Cæco nato discipuli
eius interrogarunt: *Quis peccauit, hic,*
aut parentes eius? temere iudicantes, cœci-
tatem illam ex peccato ipsius, vel paren-
tum prouenisse: & cum in cruce Christus
Matth. 2. dixit: *Eli, Eli*, temere iudicarũt, Eliam vo-
casse in auxilium suum. De Apostolis va-
riis linguis loquentibus, dixerunt Iudæi,
Act. 28. quod ebrij erant. Melitenses videntes vi-
peram pendentem de manu Pauli, homi-
cidam eum esse crediderunt; vipera vero
excussa cum nil mali haberet, eum Deum
esse promulgarunt; & in vtroque temera-
ria existimatione se præcipitarunt: sicut,
& olim pater eorum Diabolus temere iu-
dicans, quod si Deus Iobum affligeret, ac
variis laboribus vexaret, amissa patientia,
maledictione in illum insurgeret, cuius
iudicij temeritatem exitus ipse probauit;
ait enim Scriptura: *In omnibus his non pec-* Iob. 1.
cauit Iob.

Audiamus iam Patres, quid in hoc ge-
nere argumenti dicant: D. Augustinus. *Perni-* D. Augustin.
ciosum est, cum quis male senserit, forte de bo- in Psal. 147.
no nescienti, qualis sit; quid perdo, si credo, quia
bonus est: si incertum est, virum sit malus, li-
cet quidem caueas, ne fortè verum sit, non ta-
men damnes, tamquam verum sit; hoc pax iu-
bet, quare pacem, & sequere eam. D. Bern. D. Bern. su-
hanc egregiam sententiam docuit: *Caue:* per Cant.
alienæ conuersationis esse aut curiosus explo-
rator, aut temerarius iudex, etiamsi perperam
actum quid deprehendas, nec sic iudices pro-
ximum, maxime autem excusa intentionem,
si opus non potest; puta ignorantiam, puta sub-
reptionem, puta casum, quod si omnem omninò
dissimulationem rei certitudo recusat, suade
nihilominus ipse tibi, & dicito apud te: vehe-
mens fuit tentatio: quid de me illa feciſſet, si
accepisset in me similem potestatem? S. Ioan. S. Ioan. Cli-
Clim. maiora his postulat dicens: *Etiamsi* mac. grad. 10
in ipso animæ à corpore digressu, quempiam suæ scalæ.
peccare videris, nec tunc quidem illum dam-
nare audeas: incertum est enim hominibus iu-
dicium Dei. subdit: *Sicut elatio sola, absque* Ibid.
alio vitio comite, perdere se habentem potest,
ita, & iudicandi vitium, etsi solum in nobis
fuerit, perfectè nos perdere valebit; siquidem
Pharisæus ex hoc condemnatus est. Tandem
B. Laurent Iustin. lib. de spir. animæ in-
teritu, hæc, quæ sequuntur, ingenio, &
pietate eius digna scripsit: *Hinc quorum* B. Laur. Iust.
dam præsumptuosorum est redarguenda teme- lib. 1. de spi-
ritas, qui nedum proximorum opera discutiunt, rituali ani-
verùm etiam alieni cordis se faciunt iudices; mæ interitu.
volunt quippe iudicare, quales sint hominum
cogitationes, quibus ducantur affectionibus,
qua intentione operentur, quoue spiritu mo-
ueantur, quod omnino non licet, cum nemo sci-
re valeat, quid agatur in homine, nisi spiritus
hominis, qui in illo est, quamquam persæpe
contingat, quod sibi ipsi ignotus sit; diuinam in
se tales reflectunt auctoritatem, quæ interio-

rum sola est capax, dum intentionum, cogitationumque abdita penetrare posse se putant. de his Psal. 82. legitur sic: *Ambulabunt in tenebris, sicut in meridie.* Porrò quemadmodum in meridie, ita illi in tenebris ambulare dicendi sunt, qui mentium proximorum profunda consilia curiosa inuestigatione perlustrant, & ex hoc iudicia temeraria confingentes, in nocte ignorantiæ ambulantes, meridiem se aspexisse exultant. 2. Cor. 4. Tales Apostolus redarguens ait: *Nolite ante tempus iudicare, quoadusque veniat Dominus, qui, & illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium, præcauenda prorsus sunt à fidelibus ista iudicia, quæ absque peccato fieri nequeunt; cum ex quadam cordis, vt plurimum temeritate proueniant; ipsi soli cordium sunt humiliter reseruanda iudicia, qui in æquitate iudicaturus est orbem.* Hanc Patrum doctrinam confirmemus & nos tùm sacra Scriptura, tùm & ratione: Audi D. Paulum tu, qui proximum ad Rom. 2. temere iudicas, (sic enim loquitur) *Tu quis es, qui iudicas alienum seruum, in quo enim alium iudicas, teipsum condemnas.* Quod si à me scisciteris, in quo se condemnat? plane in hoc, quòd læsæ maiestatis diuinæ reum se exhibet, auctoritatem arcana cordis iudicandi (quod proprium est solius Dei) sibi petulanter vsurpans: vt enim D. Ioan. Climac. in sua scala gra. 10. dixit Diuus Ioannes Climacus: *Iudicare, est impudens direptio diuinæ dignitatis.* Præcipiebat Dominus in Leuitico, vt septem diebus leprosus clauderetur, non permi- Leuit. 13. sit Deus sacerdotem facile de lepra iudicare, sed suspendi voluit iudicium septem dierum spatio: si igitur Dominus non permisit, ita facile de lepra, quæ oculis cernebatur, iudicare, quomodo permittet te de cordis proximi tui malitia 1. Reg. 6. statim sententiam ferre? In libris Regum dicitur, quod Bethsamitæ, cum Arcam Domini nimis curiosè intuerentur, illorum percussit Dominus septuaginta viros, & quinquaginta millia de plebe; quãto (obsecro) secretius est ipsum hominis cor, quàm illa? quanto ergo maior temeritas, penetralia cordis hominis iudicare, quàm secreta loca Arcæ illius scrutari?

Causarum verò, ob quas homines adeo frequentes in temeraria iudicia incidant, primam affert S. Chrysost. dicens: *Sicut* D. Chrysost. *difficile, aliquem suspicatur malum, qui bonus super natus est; sic difficile, aliquem suspicatur bonum, qui malus est; vt enim dixit Sapiens: In via stul-* Eccles. 10. *tus ambulans, cum ipse sit insipiens, omnes stultos æstimat.* quod satis experientia ipsa comprobat, auarus de auaritia, libidinosus de libidine, ambitiosus de ambitione facile alios temerè iudicet, omnes sibi persimiles putans. quemadmodum enim in vase immundo omnis infusus liquor corrumpitur, & in languido stomacho quicumque cibus, vel pretiosus perditur, & in malos conuertitur humores; atque virga quantumcumque rectissima, in aquam immissa, apparet obliqua; ita, quãuis opera alicuius sint sancta, & mirabilia, si cadunt in animos odio, & nequitia infectos, & oculis praue affectis iudicentur, cordibusque impietate refertis expendantur, apparebunt vtique illis deformia; praua, & peruersa. Talibus animis illi Pharisæi intuebantur opera nostri Redemptoris, & sic blasphæmo corde dicebant: *Dæmoniũ habes. Samaritanus es.* Quæ- Ioann. 8. admodum etiam radius Solis per vitrum ingrediens variis coloribus pictum, vitri ipsius colores, nõ autem suũ repræsentat, vt, cum Sol sit vnus, atque idem, diuersus tamen pro colorum varietate appareat; sic homo affectu corruptus, nõ veros, ac natiuos factis colores tribuit, sed qualis est eius affectio, tali colore rem ipsam depingit: ingrediens enim iudicium per affectũ ipsius, affectus colorem ostendit; vnde videas eadem, quæ vnus laudat, ab alio vituperari. quare prudenter quidem Age- Agesilaus. silaus (vt est apud Plutarchum) quoties audiebat aliquos de aliorum laude, vel vituperio testimonium dicere, existimabat, non minus esse inquirendos, & discẽdos eorum mores, qui loquebãtur, quam eorum, de quibus verba faciebant.

Ac tandem, sicut eadem pluuia de cœlo decidens, in lilio flores, in vite vinum, in rubo vepres, in cicuta venenum pro-

duc*it*

ducit; & sicut ex eodem odorifero flosculo apis dulcissimum mel, aranea verò pestiferum virus gignit, ita quidem ex eodem opere proximi, iusti ædificationem, peccatores scandalum decerpunt, omnia in malam partem cõuertentes instar Phariseorum, qui diuina virtute in Christum Dominum ab humanis corporibus dœmonia expellentem, diabolicæ potestati temerè adscribebant: *In Beelzebub principe Dæmoniorum eiicit dæmonia*: & cum verba illa: *soluite templum hoc, & in triduo reædificabo illud*, duplicem sensum sustinerent, vt intelligi possent, vel de Templo materiali, vel de templo corporis sui, ipsi perperam de primo intellexerunt, omnia vertẽtes in deteriorem partem. Secundam causam, frequenter incidendi in varia iudicia temeraria, arbitror esse, quòd permulti magis aliorum gesta considerant, quàm propria: si enim quisque sibi attenderet, aliorum vitas non exploraret. Tetigit hanc causam S. Ioãnes Climacus in sua scala, gradu 10. his verbis: *qui celeres nimiumque diligentes proximi delictorum iudices sunt, hoc idcirco patiuntur, quia nondum suorum peccatorum fixam, atque perfectam memoriam, curamque susceperunt; nam si quis amoto proprij amoris velamine, mala sua diligenter inspiciat, nullius iam rei alterius in hac vita curam geret; id apud se reputans, tempus sibi sufficere non posse, quo seipsum lugeat.* Sunt quidem non pauci ad alienos defectus inspiciendos lynceis oculis præditi, ad proprios verò, instar Talpæ, luminibus carentes, quibus adamussim conuenit figmentum illud Aesopi dicentis: huiusmodi homines duas peras secum ferre, vnam ante se, alteram à tergo; & in anteriori aliorum peccata reponere, vt ante oculos illa habeant, in posteriori verò propria, quæ proinde conspicere nequeũt, hos persimiles ego dixerim oculis, qui cum alia prospiciant, se ipsos non intuentur. Memorandum in hac parte exemplum reliquerunt nobis Apostoli Christi Domini, qui cum audirent illum dicentem: *Vnus vestrum me traditurus est*: nemo ad alterius exploranda facta, sed propriam conscientiam discutiendam se conuertit: nemo de alio, etiam de Iuda, temere illum traditorem esse iudicauit; sed magis singuli, vnusquisque ne ille esset, de seipso timuit; dicebant enim: *Numquid ego sum Domine?* verùm, tametsi hoc illustre exemplum sit, longe illud superat, quod Sanctus Ioseph nobis exhibuit, dum grauidam videns vxorem suam, & non ex se adulteram minime iudicauit: hoc valde commendat eximiam Iosephi probitatem, ac sanctitatem. Cui, cum vxore sua, & eius filio sit honor & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

Luc. 11. Ioan. 2.

Ioan. Clim. in 20. scala gradu 10.

Aesopus.

Matth. 26. Ibid.

HOMILIA XI.

Ostenditur, multis nominibus beatissimo Iosepho honorificentissimam Patris Christi, nomenclaturam deberi, & quam magna hæc dignitas fuerit, variis animi conceptionibus perpulchre explicatur.

QVAMVIS sacra pagina nos doceat, Christum Dominum virtute Spiritus sancti, absque virili opera ex purissimis Mariæ sanguinibus conceptum fuisse, vt apertè indicauit Angelus Iosepho dicens: *Quod in ea natum est, de Spiritu sancto est*: eadem tamen Iosephum *patrem Christi* fuisse appellatum, apertissime nobis testatum reliquit, quia non solum ait, sic vocatum ab his, qui Incarnationis arcanum ignorabant, dum dicebant: *Nonne hic filius fabri est?* sed, & à sacro Euangelista Luca, qui diuino spiritu afflatus dixit: *Erant pater, & mater eius mirantes super his, quæ dicebantur*: immò & iterum: *cum inducerent puerum Iesum*

Matth. 1. Matth. 13. Luc. 2.

parentes eius: beatissimaque Virgo, ac omnium Euangelistarum sapientissima *patris* nomine, pleno ore eum cohonestauit, cum dixit: *Pater tuus, & ego, dolentes quærebamus te*, veracissimè potuisset dicere: sponsus meus, & ego: vel nutritius tuus, & ego: his tamen omissis, non dixit: nisi *Pater tuus, & ego*, vt nos omnes alliceret ad honorandum beatissimum Ioſephum, sub hoc celeberrimo titulo *Patris* Christi, qui adeò excelsus est, vt quandam præseferat auctoritatem supra Christū, quo nihil sublimius dici potest. Cum ergo nomina diuini spiritus nutu imposita consonent rebus, non potest, non patris Christi nomen Ioſepho diuinitus per os Mariæ impositum non adamussim ei congruere. Et quidem in primis *Christi Pater* apte conuenit vocitari, quia, vt docuit Diuus Augustinus, ipse Christum Dominum in filium adoptauit, & paterna omnia officia, quæ patres exhibere solent, diligentissime Iesu præstitit: verba D. Augustini hæc sunt: *Nec enim propterea non erat appellandus Ioſeph pater Christi, quia illum non genuerat; quandoquidem rectè pater illius esse potuit, quem non ex sua coniuge procreatum, aliunde adoptasset*; cui sanè adoptioni Christus cõsentiens, visus est, plane in patrem suum legalem illum elegisse. Vnde quemadmodum qui solùm per electionem, & nõ iure sanguinis ad regiam dignitatem ascendit, non minus à cunctis rex vocitatur, nec minor obedientia, & honor ei defertur, quàm si ex paterna hereditate regnum obtinuisset; ita quidem licet, vt obseruauit D. Damascenus, Ioſeph natura pater Iesu non exstiterit, tamen, quia ex Christi electione in patrem suum ipse eum assumpsit, iure quidem honorificum adoptiui patris Iesu nomen sibi vendicat, & velut patri, obedientia & honor illi debetur. Et quidem non parum Ioſephum commendat, quod ille, cuius filij adoptiui sunt Martyres, Confessores, Apostoli, & omnes Sancti, ipse Ioſephi adoptiuus filius esse voluerit, deinde Bernardus ser. de Annunc. vocat D. Ioſephum, *nutritium Christi*, nihil autem frequentius apud infantes, quàm nutritium nutricis virum, patrem suum compellare; tanto autem magis nomen hoc *patris* ei conuenit, quãto exactius, ac diligentius nutritij munus erga Iesum exercuit, ac sedulam eius curam gessit. hinc Diuus Chryſostomus eleganter dixit: *Non quia ex Spiritu sancto est, idcirco te à ministerio tantæ æstimes desponsationis extraneum; nam, & si nihil habeas in hac generatione commune, tamen quod est proprium patris quodque nihil lædit Virginis dignitatem, hoc tibi facile concedo; quamquam enim non sit filius tuus, tu tamen curam erga illũ, & sollicitudinem ostendis parentis.*

Ad hæc: si pupilli tutores suos merito *patres* vocare consueuere, plane hoc etiam nomine Ioſeph, pater Christi vocari meretur, vt auctor est Rupertus, qui versans illa verba: *Iacob autem genuit Ioſeph*: postquam totam illam generationum seriem scalæ Iacob comparauerat, ait: supremum scalæ gradum, cui Dominus innixus erat, fuisse Ioſephum. & interrogans; quomodo ergo nitebatur? respondet, *vtique tamquam tutori pupillus, quippe qui in hoc mundo sine patre natus est, ita innixus est huic beato Ioſepho infantulo pater optimus, cuius solatio paterno puer cum Virgine puerpera sustentaretur.* Vt tamen Ioſephum tutoris munus erga Christum præclare exercuisse demõstremus, placet in memoriam reuocare historiam illam Valerij Maximi, referentis, quòd cum Ptolomæus Rex Aegypti filij sui tutorem, Senatum Romanum constituisset, cõtinuò ille elegit Marcum Lepidum, Pontificem Maximum, qui bis fuerat Consul, virum adeo excellentem, qualem verba illius satis commonstrant, ad pueri tutelam gerendam: *Alexandriam misit, amplissimi, & integerrimi viri sanctitate, Reipublicæ vsibus, & sacris comparatam, quem externæ procurationi vacare voluit, ne fides Ciuitatis nostræ frustrà petita existimaretur*: additque tunc à Republica monetam fuisse excusam, in cuius altera parte *fœmina* comparebat, cum hac inscriptio-

Ibid.

D. Aug. li. 2. de consensu Euang. c. 1.

D. Damasce. orat. 13.

D. Bern. ser. 3. sup. missus.

D. Chrysost. 4. in Matth.

Rup. de Trin. of. c. 18. & li. 1. de glor. & hon. filij in Matth.

Ibid.

Valer. Max. lib. 4. c. 4.

Ibid.

Isa. 40.

Oratio vita S. Ioſeph. li. cap. 2.

inscriptione; *Alexandria*: in altera vero hic aderat titulus: *Marcus Lepidus Pontifex maximus tutor Regis*: quibus significare voluerunt, Alexandriam, & Marcum Lepidum bonæ educationis Principis curam suscepisse: si ergo ad regis terreni educationem vir quæritur ab hominibus, variis virtutum ornamentis cohonestatus, qualem (quæso) putabimus diuinam sapientiam illum delegisse, vt tutor esset, & custos cœlestis regis, Sapiente dicente:

Prou. 28. *Qui custos est Domini sui, glorificabitur; & qui seruat fructum, comedet fructus eius?* Quod si ad custodiam nostram Deus spiritus Angelicos destinauit, sanè, cum loco Angeli custodis, qui Christo nullus fuit assignatus, quia ipse potius erat custos Angelorum, eos, qui non ceciderunt à casu præseruans, cum (inquam) S. Ioseph in Christi custodem fuerit diuinitus ordinatus, non dubito, quin ipsos etiam angelicos custodes longè præcellucrit. Quod

Psal. 90. si de Angelis ait Dauid; *Angelis suis Deus mandauit de te, vt custodiant te in omnibus viis tuis.* Ioseph in via ad Aegyptum, & in via ex Aegypto ad propriam patriam Christum infantem custodiuit, & velut alter Raphael Tobiam iuniorem incolumem ad propriam domum reduxit, immò, & ab immatura morte, quam herodiana tyrannis ei inferre moliebatur, diligenter eripuit. Et si de eisdem Angelis

Ibid. ait idem Regius Vates: *In manibus portabunt te, ne forte offendas ad lapidem pedem tuum*, quis, quæso, in dubium reuocabit, hunc sacrum custodem, tamquam Christi nutritium, per fragosa illa Aegypti itinera manibus, & brachiis illum amplexantem, tamquam diuinum Atlantem

Isa. 40. non semel eum portasse, *Qui tribus digitis appendit omnem molem terræ?* vnde Gratianus vir doctissimus in vita S. Ioseph, quam Hispano idiomate in lucem edi-

Gratian. in vita S. Ioseph lib. 2. cap. 2. dit, ait: *San Ioseph como Amo de leche, tomaua el ninno en sus bracos, y le traiia cantando cantarcicos, acallauale sf̃oraba, brizabale, paraque se durmiese en la cuna gorgeabale, regalabale, y dabale diges, como à ninno, y quando salia fuera de casa, le traia el pasarito, y la manzana, y cosas semeiantes, de que suelen gustar los ninnos, haciendose ninno, porque trataba con Dios hecho ninno*: vnde D. Bernar. in Cant. dixit; *Arbitror, & Ioseph virum Mariæ super genua frequenter puero arrisisse.*

D. Bern. ser. 43. in Cant.

Hanc autem sedulam custodiam, quã beatissimus Ioseph habuit Iesu, & Mariæ, non obscurè adumbratam reperio in illo antiquo paradiso, in quo cõstituit Dominus primum hominem principem rerum omnium, cui commisit custodiam Paradisi, & maxime ligni vitæ, & fontis illius perennis, ex quo irrigatur orbis. lignum vitæ Christus est; fons perennis, & lignatus, ex quo aqua vitæ processit, sanctissima est Dei Genitrix; Ioseph præpositus est à Domino, vt custoditet Paradisum, & fabrili arte operaretur, atque labore suo Dei filium, & Matrem aleret.

Præterea alio etiam titulo noster Ioseph patris Iesu nomen meretur, quia patruus eius fuit; est autem manifestum, patruum *patrem* appellari, immò quandam spiritualis paternitatis dignitatem contrahere; Ioseph enim in Circumcisione Christi (quæ tunc instar baptismi erat) patrinum eius fuisse non obscurè constat; quia vt D. Hieronymus ait, minister fuit illius Circumcisionis; vel, si non fuit, ex diuino tamen oraculo nomen *Iesus* illi imposuit, vt docent D. Bernardum serm. 1. de Circumcisione, & Ephræm Syrus orat. de Transfigurat. Domini, ex illo: *Pariet filium, & vocabis nomen eius Iesum:* in quo (etsi obiter id dicam) magna etiã latet nostri Ioseph laus. nam si Adami grandis dignitas esse censetur, quod nomina animantibus imposuerit: *quod vocauit Adam ipsum est nomen eius*: absque vlla comparatione maior erit Ioseph dignitas, quod nomen imposuerit non creaturæ, sed creatori, tamquam proprium Dei. Refert Regius Vates, quòd Deus stellas numeret, & eis nomen imponat: *Qui numerat multitudinem stellarum, & omnibus eis nomina vocat*: aliquid tamen isto excel-

D. Hie text. 4. opusc. p. 1.

D. Bern ser. 1. de Circumcisione.

Ephræ. Syr. orat. de trãsfigur. Dom.

Gen. 2.

Psal. 146.

lentius Deus ipse Ioseph communicauit, dum non stellis, sed ei, qui numerat stellarum multitudinem; non Astris, sed
Ibid. ei, qui nomen illis imposuit, ipse nomen imponat. Quod, si deinde Naaman Syrus, vt legimus 4. Reg, vocabatur *Pater* à famulis suis, quia patronus,
4. Reg 5. & gubernator illius familiæ esset: *Pater, & si rem grandem tibi dixisset Propheta, certè facere debuisses*: hoc etiam titulo, & ratione meritò beatissimus Ioseph dignus est, *patris Iesu* nomine donari, cum Marianæ illius familiæ caput, rector, & gubernator esset, adeo, vt recte ei conuenīat Dauidica illa verba: *Constituit eum Dominus*
Psal. 164. *domus suæ, & principem omnis possessionis suæ*:
Ezech. 10. in cuius figura Ezechiel regnum Dei vidēs in curru, tria præcipue notauit: Thronum, Principem, & Cherubinum currum gubernantem: Thronus erat, Maria; Princeps, Iesus; ductor, & gubernator Ioseph.

Exstant tamen, præter hos omnes titulos, duo alij potiores, ob quos præcipue B. Ioseph um Christi *Patrem* merito vocari debere arbitror. primus est, quem nemo ignorat, nam maritus vxoris, quę ex priori matrimonio liberos procreauerat, ipse quidem (licet eos non genuerit) filios vocat, & ipsi vicissim, patrem illum compellant; si hoc ergo ita se habet (vt experientia notissimum est) potiori iure Ioseph pater Iesu nuncupari debet, & Iesus filius Iosephi dici. Nā filij vxoris ex primo matrimonio geniti, alium humanum patrē habuerunt, & cum illi nati fuere, maritus secundus cum eorum matre adhuc matrimonium non contraxerat; in præsenti tamen mysterio, nec Christus aliquem humanum naturalem patrem habuit, neque extra coniugium Mariæ cum Ioseph iam celebratum natus, nec conceptus fuit Christus. est ergo magis cum ratione cōsentaneum, Ioseph um patrem Christi appellari, quàm secundum illum maritum,
D. Epipl. 1. hæres. 78. vt eleganter adnotauit S Epiphan. hæres. 78. Secundus titulus, & omnium potissimus, ob quem beatissimus Ioseph Christi pater cognominari debet, in omnium ore versatur, scilicet, quia iure matrimonij corpus B. Virginis erat ipsius Iosephi Apostolo dicente: *Mulier sui corporis potestatem non habet, sed vir*: vnde necesse erat Ioseph um patrem Christi esse non generatione sed generatione sua Mariæ vxoris suæ, operante Spiritu sancto, qui vices Iosephi quodāmodo gessit nō virili semine, sed mystico spiramine. Vnde sicut iura disponunt (vt constat ex §. cū in suo solo, versiculo, ex diuerso) quod in alieno solo nascitur, vel ædificatur, sub illius dominium cadit, cuius est solum: ex quo apertè constat, quod si arbor, vel fons miraculose nasceretur in horto alicuius, ad Dominum horti pertineret; & in l. etiam si frumentum. §. penultimo, ff. de rei venditione, & in l. 2. C. eodem titulo: & in aliis pluribus iuribus habetur, quod id, quod seminatur, vel plantatur in fundo alicuius, statim, vt in terram radices egit, efficitur eius, cuius est fundus, aut terra illa: ac tandem in l. adeò. ff. de acquirendo rerum dominio, dicitur, quod si arbor posita in proprio fundo, radices miserit in vicinum communis vtriusq; domini fit arbor, & fructus; vnde apud Matthæum legimus, quod quidam conscius cuiusdam thesauri in fundo alieno latentis, fundum emit, vt fundi dominus factus, thesauri in eo absconditi dominium acquireret. Quare, cum terra virginea, in qua semen illud diuinum, Verbū scilicet æternum, seminatum credimus; in qua arbor illa vitæ plantata fuit, in qua sanctum illud germen, quod in Patris radicatum erat, radices egit, & ex qua tandem fons ille aquæ salientis in vitam ætetnam erupit, ad Iosephum, tamquam dominum illius spectaret, ad eundem etiam pertinet speciali iure, arbor, fructus, germē, & fons, & quid quid in ea natum est. fateamur ergo opus est, Ioseph um supremum paternitatis ius, excepta naturali generatione in Christū Dominum habuisse, tamquam in fructū, & filium natum ex vtero Virgineo Mariæ, cuius dominium iure matrimonij

1. Cor. 7.

Matth. 13.

Virgo

Virgo ipsa in eum transtulerat. Quod si (vt eadem iura disponunt) partus sequitur ventrem, manifeste inde fit, quod sub cuius dominio cadit prægnans, sub eodē cadat, & fœtus: immò iuxta doctrinam
D. August. D. Augustī (vt habetur cap. quod, dist. 33. q. 5.) bona omnia vxoris non eius, sed viri arbitrio iacent, sic enim ait: *Nihil de tua veste, nihil de tuo auro, vel argento, vel quacumque pecunia sine arbitrio eius, id est viri facere debuisti.* & in eadem epistola ad Ediciam (vnde verba relata desumpta fuere) subdit: *Coniugatæ non licet dicere: facio, quod volo de meo, cum ipsa non sit sua, sed*
Theod. Val. *capitis sui, hoc est, viri sui.* Vnde Theodosius, & Valentinianus imperatores in l. hac lege C. de pactis Conuent. & in l. 2. ff. de adoptionibus scripserunt: Bonum est, mulierem, quæ seipsam marito committit, res etiam eiusdem pari arbitrio gu-
Hesi. Iliad. bernari: quibus consonat illud Homeri lib. Iliadum fingētis Iunonem Iouis vxorem noluisse absque eius impetrata facultate ad reconciliandum Oceanum cum Thetide, vt significaret, non solum bona, sed & propriam libertatem, quæ nullo venditur auro, non tàm suam, quàm sui mariti esse; cuius fabulæ Plutarchus et ā meminit, lib. 11. de legibus, vt probaret, nec per testamentum quidpiam debere vxorem erogare inconsulto, aut inuito
Guil. Paris. viro suo. vnde Cancellarius Parisiensis hæc contemplans dixit: *cur igitur non computat ipsi Iosepho tus aliquod legale vltra ceteros homines in benedicta pueri Iesu formatione, quoniam natus est in ea: & ex ea carne eius ad animum iure matrimoniali verè transiuit in ipsum?*

Ceterum, tam excellentiam, ac miram huius dignitatis celsitudinem, vt Ioseph *Christi pater* vocaretur, explicare, variisq; modis illustrare properemus. Non solum vera Theologia, sed, & fides catholica nos docet, paternitatem, qua prima persona Pater est vnigeniti filij sui, proprietatem esse ad intra incommunicabilem, ad extra vero nulli eam communicauit, per vnionem hypostaticam, ita vt sicut ratione illius, Christus verè dicitur, filius Dei æternus, ita, & quispiam hominum pater æternus veraciter nominaretur, adeò enim nomen Patris Christi sibi soli Deus reseruarat, vt diceret: *Ego ero illi in Patrem, & ipse erit mihi in filium.* nihilosecius tamen, volens Iosephum hoc indicibili honore cohonestare, *Patris* nomen sibi soli proprium, commune illi fecit, paternam suam dignitatem (quoad decenter fieri poterat) ei communicans: immò Spiritus sanctus, quamuis viri operam in Christi generatione diuina sua virtute suppleuerit, *Patris* nomē minime sibi arrogauit, vt docet Angelicus Doctor 3. p. q. 32. art. D. Thom.
3.) sed Iosepho illud reliquit. vnde sicut Pater æternus in cœlo filio suo ait: *Sede* Psal. 109.
à dextris meis: credideris quidem non semel Iosephum, ad mensam assidenti Christo dixisse: *fili, sede à dextris meis.* quod eruditus quidam Hispanus poeta perpendens, perlepidè dixit Hispano idiomate:

Y estando à la mesa vuestra,
Pudistes decir al hyjo?
Para darle de amor muestra,
Hyjo, sientate à mi diestra.

Olim Rex Artaxerxes, in epistola, quam Esther 16.
centum viginti Prouinciis sibi subditis scripsit, vt eas certiores faceret, de magna auctoritate, & dignitate, quam ille obtinuerat, ait, eum ad illud honoris culmen ascendisse, vt *pater* noster vocaretur, & adoraretur ab omnibus, post Regem secundus: si ergo tanta dignitas erat, Artaxerxem *Patrem* vocari gentis illius, quid quæso erit Dei Patrem appellari? & si re vera magni Baptistæ excellentiam non parum commendat, quod sanctè adeò viueret, vt ab Hebræis non paucis verus Messias existimaretur, quamuis re vera non esset, non poterit non in magnum beatissimi Iosephi honorem, ac insignem commendationem cedere, quod *Christi Pater* putatus fuerit, & à Spiritu sancto, Angelico, & Mariano ore *pater* fuerit vocatus. vnde audeo dicere de sanctissimo Iosepho, nonnulla Pauli verba.

Heb. 1. li verba mihi vsurpans: *Tanto maior Angelis effectus, quanto differentius præ illis nomen hereditauit; cui enim Angelorum aliquando dixit Pater meus es tu?* Non diffiteor, quod Adamus *Pater orbis terrarum* appellatus sit à Salomone; Abraham, *Pater multarũ gentium*; Ioseph *Pater regis Pharaonis*: sed hæc quid sunt, si cum cognomine *Patris Dei* comparentur? Scio D. Lucam Dauidem vocasse patrem Christi, dum ait: *Dabit ei Dominus Deus sedem Dauid patris eius*: huius tamen nominis encomium à longe ei competebat, quatenus Christus ex prosapia eius longa generationum serie intermedia descendebat; qua etiam ratione multi scelerati homines eiusdem genealogiæ, Christi patres dici possent: at noster Ioseph, quantum secluſa naturali generatione excogitari potest, verus Christi pater, & omnium proximior exstitit, cum re vera pariter maritus, & consanguineus Mariæ esset, quæ vera Christi Genitrix erat. Sanè, si Christum Dominum non parùm Ioannem honorasse existimamus, dum in lectulo Crucis iacens, filium Mariæ illum constituit dicens Matri: *Ecce filius tuus*; ego sanè tantò maiorem arbitror præstitisse Iosepho fauorem, dum in patrem suum illum elegit, vt elegisse testantur verba Virginis: *Ecce pater tuus, & ego*: quanto paternitas propter superioritatem, quam importat, filiatione præstat, & quanto Christus Mariam præcellit, vnde non dubito, quin sicut Elisabeth exclamans, dicebat: *Vnde hoc mihi vt veniat mater Domini mei ad me?* sic, & noster Ioseph diceret: vnde hoc mihi, vt Matri Domini mei vxor mea sit? vnde tantus mihi honor, vt eius sponsus sim, cuius Deus filius est? Deinde ad dignitatem patris pertinet, subditum sibi habere filium: quid autem gloriosius, quàm, quod Ioseph mortalis homo Iesum verum Deum sibi subditum, atque ad nutum obedientem sub potestate sua habuerit, vt clare indicant verba D. Lucæ: *Et erat subditus illis?* semel docet sacra Scriptura retrocessisse horologium solis vndecim lineis ad imperium Regis Ezechiæ; semel etiam tradit Iosue Soli imperasse, vt cursum suum cohiberet, & non vltra moueretur: *Obediente Deo voci hominis*: vt ait sacer textus; semel etiam Ioannes Baptista sibi subditum habuit Christum in Iordane, dum illum, insigne humilitatis exemplum nobis præbentem, baptizauit, in quo superioris munus erga illum exercuit; at Ioseph Soli iustitiæ non semel, sed millies imperauit, puero Iesu legem statuit, quando domi consisteret, quando ab ea egressurus esset; & , vt alter Iosue ei dicebat; ne moueatis, nunc pedem fige, nunc propera: & ille patris sui Iosephi obseruantissimus, promptissime ei obediebat, & vestigia eius sequebatur, cum alioquin esset ille, de quo Ioannes dicit: *& sequuntur agnum, quocumque ierit.* Hoc sanè inauditum superioritatis genus omnem tàm humanã, quam angelicam auctoritatẽ transcendere haud difficile erit comprobare. Certè Christo Domino, tamquam supremo omnium creaturarum Monarchæ, omnia oportet esse subiecta, & voluntati eius efficaci, velint, nolint, obedire debent: Mare quidem obediuit, dum super illud tamquam super firmam, ac solidam terram deambulabat, Petrumque deambulare fecit: Terra ei obediuit, dum ad imperium eius *monumenta aperta sunt, & multa corpora sanctorum surrexerunt*? Instabiles etiam venti, & procellæ ei obediunt: *Quis est hic, quia venti, & mare obediunt ei?* Dæmones obediebant, dum ad imperium eius à corporibus, quæ obsidebant, egrediebantur: Inexpugnabilis mors ab his, quos possidebat, voci eius subaudiens, longe recedebat, quoties mortuos ad vitam reuocabat. Quid plura certè Apostolo dicente: *In nomine Iesu omne genu flectatur, cœlestium, terrestrium, & infernorum*, etiam superni cœlicolæ eius voci obsequentes, ab eius voluntate ne latum vnguem recedunt: *Omnes sunt administratorij spiritus in ministerium missi, propter eos, qui hereditatem capiunt salutis*: sed & stellæ ei promptissime obtemperant (vt ait Baruch)

Iosue 10.

Matth. 3.

Apoc. 14.

Matth. 27. *Matth.* 8.

Ad Philip. 2.

Heb. 1.

Stellæ

Baruch. 3. *Stellæ cœli vocatæ sunt, & dixerunt: Adsumus.* Et quod isthæc omnia longe antecellit, ea, quæ omni entitate, & existentia carent, quasi re vera existerent, ei obsequuntur: *Vocat ea, quæ non sunt, tamquam ea, quæ sunt.* Vocauit lucem, quæ non erat, *fiat lux, & facta est lux:* Vocauit firmamentum, quod non erat; *fiat firmamentum, & factum est firmamentum:* ecce obediunt ei etiam quæ non sunt; si igitur cuncta tam cœlestia, quàm terrestria, & quæ in infernis sunt, Christo Domino obediunt, & Christus obedit Iosepho, cõsequens est, omnia obedientiæ Iosephi subesse, & potestatem, ac auctoritatem eius omnem, non dicam terrenam solum, sed, & cœlestem potestatem longo interuallo antecellere, hoc enim argumentationis genere Themistocles Græcorum Rex (vt retulimus supra ex Plutarcho) inferabat, filio suo Diaphanto omnia Græciæ regna subesse; filius meus (aiebat) imperat vxori meæ, & vxor imperat mihi, & ego toti Græciæ, ergo etiam Dyaphantus eidem toti Græciæ præest. Rectè ergo, & eleganter dixit insignis ille Cancellarius Parisiensis: *Hæc subiectio sicut inæstimabilem notat humilitatem in Christo, ita dignitatem incomparabilem signat in Iosepho: quid enim sublimius, quàm quod ei, qui in fœmore scriptum habet: Rex Regum, & Dominus Dominantium:* ei, *cuius nomen est: Deus fortis, Pater futuri sæculi:* ei, qui *Dominus exercituum vocatur*; ac tandem ei, *qui dicit: Mihi curuabitur omne genu*, Iosephvnus patris auctoritate imperet; & ille filiali subiectione ei subsit, & obediat, ac dicat: *Pater, fiat voluntas tua*: quod nos æterno Patri orantes dicere ipse docuit in oratione dominica?

Plutarc. de Temistocle.

Cancel. Pari. serm. 4.

Apoc. 19.

Isai. 9.

Isai. 1.

Isai. 45.

Matth. 6.

Ad hæc cum officio paterno quid magis coniũctum, quàm alere filium, & maxime in infantia, & pueritia, cum filius propria industria victum sibi comparare non potest? sanè inæstimabilis est Iosephi laus, vt ei, de quo ait Dauid: *Aperis tu manum tuam, & imples omne animal benedictione*: ille manum suam aperuerit, porrigens ei potum, & cibum; & illi, de quo idem testatur, omnia alere animantia: *Tu das illis escam in tempore opportuno*; ipse per multos annos fabrilis artis labore acquisitam escam exhibuerit, & necessaria ad victum, & vestitũ subministrauerit? vnde nulli melius, quàm Iosepho, Christum dicturum arbitror in die iudicij, quod ipse pollicitus est: *Esuriui, & dedisti mihi manducare; sitiui, & dedisti mihi bibere; nudus eram, & cooperuisti me.* Immò, si rem altius contemplemur, cum Christus Dominus ex alimento, quo vtebatur, maiorem in dies sanguinis quantitatem acquisierit, sanè, cum pretiosus ille sanguis pretium fuerit inæstimabile nostræ redemptionis, opus est etiam concedamus, Iosephum auctori salutis nostræ materiam subministrasse sudore vultus sui, labore manuũ suarum acquisitam, ad conficiendum pretium pro reparatione generis humani æterno Patri in ara crucis exsoluendum. vnde eo modo, quo puræ creaturæ concedi potest, crediderim Iosephum, & Mariam Christi fuisse in redemptione generis humani præstantissimos coadiutores, & consequenter ipsis maiori obligationis vinculo, quàm reliquis omnibus sanctis, totum genus humanum deuinctum esse.

Ibid.

Matth. 25.

Ac tãdem, quod longe reliqua omnia superat, ex hoc paterno Iosephi munere erga Christum, colligitur eximius, ac ardentissimus illius erga eundem amor, cum re vera filij ex gratia non minus, quàm ex natura procreati diligantur, vt docuit D. Ambrosius dicens; *Non enim vos minus diligo, quos in Euangelio genui, quàm si in coniugio suscepissem; non enim vehementior est natura ad diligendum, quàm gratia*: hæc omnia adeò celeberrimum toti Orbi reddunt nostrum Iosephum, vt in eius laudibus decantandis impares etiam Angelicos spiritus esse putem, vt qui *Patris Christi* dignitatem omninò comprehendere non valeant. vnde quæ Christus dixit verba: *Patrem nemo nouit nisi filius, & cui voluerit*

D. Ambros. l. 1. de off. c. 8

Matth. 11.

voluerit filius reuelare: non solum de Patre æterno, sed & de Ioſepho, patre eius putatiuo, ſatis verificari autumo. Quare, ſicut olim quidam orator (vt auctor eſt Sabellicus) poſtquam multis encomiis Philippum Macædonum Regem ad cœlum vſque extuliſſet, vltimum colophonem orationi ſuæ præbens, dixit: *Hoc vnũ dixiſſe ſufficiat, filium te habuiſſe Alexandrum*: ſic ego, glorioſiſſime Ioſeph, cum laudes tuas dignè depromere non valeam, hoc vnum, quod pœnè infinita in ſe complectitur, dixiſſe ſufficiat filium te habuiſſe Deum. Quare ſi Paulus gloriabatur dicens, *Ipſius enim & genus ſumus*: ſanè Deus ipſe veraciſſime dicere poteſt de Ioſepho Patre ſuo legali, & matris ſuæ conſanguineo: *Ipſius enim & genus ſumus*. Tum vero ſi (Salomone id atteſtante) *Filius ſapiens lætificat patrem*: quanta Ioſephi lætitia, quamque ingens laus erit, filius infinitæ ſapiens, *in quo* (vt Apoſtolus inquit) *ſunt omnes theſauri ſapientiæ, & ſcientiæ Dei*. Sanè, cum filij ſapientia ſit planè infinita, non poteſt non Ioſephi patris eius gloria quãdã dignitatis infinitatẽ inde mutuare. Fateatur ergo tàm humana, quã Angelica facũdia, eius in laudibus decantandis, omninò ſe imparem eſſe, & quas verbis digne proſequi non poteſt, religioſo ſilentio veneretur, cui ſit honor, & gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

Sabellicus de Phil Maced. Rege.

Actor. 17.

Prou. 10. 13. 15.

Coloſſ. 2.

HOMI-

HOMILIA XII.

Pulchra ſanctiſſimi Ioſephi Deiparæ Mariæ ſponſi, cum antiquo illo Ioſepho Patriarcha comparatio: quam tam multiplici ſanctorum Patrum eruditione, quàm variis animi conceptionibus locupletamus, ac Virginem fuiſſe comprobamus.

NON paucos ſcriptores in eo allucinari animaduerto, quod pauciſſima de beato Ioſepho expreſsè ſacros Euangeliſtas edixiſſe autument; quod mihi è contra eos factitaſſe videtur, cum præcipua capita omnium, quæ de B. Ioſepho noſtræ cognitioni ſubeſſe iure deſiderari poſſent, diſerte tetigerint. Nam ſi nomen ignoras, Ioſephum vocatum dicunt: *Iacob autem genuit Ioſeph*: ſi genus, & proſapiam, ecce apertè inquiunt, ex regali progenie ortum *de domo Dauid*: & Angelico ore *filius Dauid* vocitatur: ſi morum eius conditionem, & vitæ rationem cupis tibi innoteſcere, minime illã ſilentio prætereunt, ſed compendioſam potius quandam de moribus, & vita illius (vt aiunt) informationem euangelica auctoritate conteſtatam tibi reliquerunt, Matthæo dicente: *Ioſeph autem, cum eſſet iuſtus, noluit eam traducere*: ſi deinde ſtatum eius noſſe deſideras, cum Maria iidem vxoratum tradunt: *Ioſeph virum Mariæ*. Quod ſi adhuc arcanas eius cogitationes tibi patefieri & reſerari poſtulas, illas etiam manifeſtant, dum aiunt: *hæc autem eo cogitante*. quid plura? non ſolum quæ in vigilia, ſed quæ ipſi dormienti, & ſomnianti acciderunt, palàm tibi aperiunt, dicentes: *Ecce Angelus Domini apparuit in ſomnis Ioſeph*. Hæc omnia adamuſſim præfigurata reperio

Matth. 1.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

reperio in Patriarcha illo Ioseph, quem beatissimi nostri Ioseph, Virginis sponsi, typum gessisse vnanimis est Patrum sen-
p. Bernard. tentia: & quamuis non ignorem D. Ber-
ser. de Ann. nardum, & alios præsentis collationis inter hos duos Iosephos egregium argumentum perlepide, & eleganter prosequutos fuisse, quæ illi tamen præterire, nostrum erit adiungere, ne actum agere videamur. Et quidem, si à nomine exordiamur, eodē vterq; gaudet, quod *augmē-tum*, seu *incremen:ū* significat, vt multi volūt: ad quod videtur alludisse Iacob, cū fi-
Gen. 49. lio suo Ioseph dixit: *filius accrescēs Ioseph, filius accrescens*: quod in nostrū Iosephū satis conuenire nosciturs tūm, quia cum alij sponsi virginitate minuantur, ipse per matrimonium cum Maria virginitatis, & aliarum virtutum singulare incrementum suscepit; tùm etiam, quia, sicut antiquus ille Patriarcha sic appellatus fuit, quia ad illud honoris augmentum per-
Gen 41. uenturus erat, vt totius Aegypti proRex, & secūdus à Rege futurus esset; sic noster Ioseph ad tanti honoris culmen ascendit, vt, & Christi pater nominaretur, & Dei Genitricis verus maritus esset, quod non solum imperialem, sed, & Apostolicam dignitatem longe antecellere arbitror, vt
Ep hom. 8. suo loco demonstraui. sed, nec silentio
Lingua hebr præteribo, quod *Ioseph* hebraice (si creditis illius idiomatis peritis) *pulchram*
professes. *arborem* significat, quod, & Iosepho mirifice congruit; cum sub protectionis eius vmbraculo melius, ac securius, quàm
Dan 4. animantia sub Danielis arboris vmbra,
Matth. 2. Iesus, & Maria requieuerint, & à rapacibus herodiani accipitris vnguibus sua protectione ipse eos liberauerit. Alij tamen ex hebræo contendunt significare *filium fructiferum*, vel *crescentem iuxta fontem*, vel *iuxta oculum*: vnde Pagninus vertit, vt *Ioseph* idem sit,
Pagninus. quod *ramus fructificans iuxta fontem*, vel *iuxta oculum*, quod & nostro Iosepho rectè consentit; nam infans ille, quem ipse amplexabatur, eius pedes sæpe osculabatur, iuxta quem iedebat dormiebat, vigilabat, ac permulta virtutum opera exercebat; omnium bonorum fons erat vberrimus. benè ergo iuxta fontem creuisse dicitur Ioseph, vel iuxta oculum; iuxta oculos enim Christi versabatur, quem ipse, vt pupillam oculorum suorum diligebat. O felicem arborem; tali irrigatam fonte, ad maximum incrementum peruenisse, quis quęso ambiget?

Quòd si Moyses antiqui Iosephi hi- *Sap. 10.*
storiam referens honorifico *Iusti* cognomine Patriarcham illum cohonestauit, idem sanè cognomen Euangelista nostro Iosepho tribuit: *Ioseph autem, cum* *Matth. 1.*
esset iustus. Immò obseruauerim quatuor insignes Iosephos diuina eloquia commemorasse; Iosephum proRegem Aegypti; Ioseph ab Arimathæa, qui Christi se- *Gen. 30.*
pulturæ operam dedit, Iosephum Barsabam, super quem ad Apostolatum missæ sunt sortes, & Iosephum Virginis sponsum, quos etiam omnes *Iustos* cognominant; nam Sapiens loquens de Patriar- *Matth. 27.*
Actor. 1.
cha Ioseph, ait: *hæc venditum iustum non de-* *Sap 10.*
reliquit. De Ioseph ab Arimathæa Lucas ait: *Vir, nomine, Ioseph, qui erat Decurio,* *Luc. 23.*
vir bonus, & iustus. De Ioseph Barsaba Lucas scribit: *Ioseph, qui cognominatus est* *Act. 1.*
iustus. Ac tandem idem Euangelista de nostro Ioseph sermonem instituens ait: *Cum esset iustus, noluit eam traducere:* At no- *Matth. 1.*
stri Ioseph iustitia tantum illorum iustitiam, quantum & dignitas antecelluit; maxime, si absque lethali crimine (vt certissime credo, & docet D. Augustinus lib. *D. August.*
6. de natura, & gratia) vitam transegit; & *D. Isidorus.*
fomitis peccati ardor in eo penitus fuit *Io Gers. Can-*
exstinctus, vt tradit Isidorus in sua Sum- *cel Pari ser.*
ma; & in ventre materno fuit sanctifica- *de nat. V &*
tus, vt docent Cancellarius Parisiensis, & *in Ioseph.*
Episcopus Christopolitanus, quibus mo- *Valent. Epis.*
derni non pauci consentiunt; immò eru- *Christop. sup.*
ditus noster Bernardinus, postquam retu- *Magnificat.*
lerat opinionem cuiusdam dicentis; di- *D Bernard.*
uinitus præseruatam fuisse ab originali *de busto in*
culpa, non audens illum damnare ait: *marial. 4 p.*
Virum autem Ioseph ab originali macula præ *ser. 12.*

seruatus fuerit, ipse Deus nouit, qui talem in patrem sibi putatiuum, & gubernatorem suæ humanitatis, & dilectissimæ Matris suæ coniugem super omnes homines elegit. si Patriarcha Ioseph nobilitate conspicuus fuit, quippe, qui ex illustrissima Abrahæ familia originem ducebat, eiusdem etiam nobilitatis non solum particeps esse nosci-
Matth. 1. tur noster Ioseph (vt testatur D Matthæus Virginis genealogiam texēs, cui alterum caput apposuit Patriarcham Abrahamū, & alterum Regem Dauid: *filij Dauid, filij Abraham*) sed in gentilitiæ claritatis genere tantò veterem illum Iosephum præcelluit, quantò Christo sanguine propinquior fuit; qui tanquam fons totius nobilitatis maiorem splendorem in genus suum effudit, quàm ab illo susceperit: ex quo apertissime constat, nullum virum generis nobilitate Iosepho clariorem
D. Bernard. vnquam extitisse. vnde Diuus Bernardus hom. 2. super *Missus est* ait *Verè de domo Dauid, verè de regia stirpe descendit vir iste, Ioseph, nobilis genere, mente nobilior, planè filius Dauid, non degenerans à patre suo Dauid, prorsus (inquam) filius Dauid, non tantum carne, sed fide, sed sanctitate, sed deuotio-*
Act. 13. *ne. quem, tanquam alterum Dauid, Dominus inuenit secundum cor suum, cui citò committeret secretissimum, atque sacratissimum sui cordis arcanum; cuique, tanquam alteri Dauid, incerta, & occulta sapientiæ suæ manifestauit* His non parum consentanea tradit D.
D. Antonin. Anton. 4. Par. Theologiæ tit. 15. c. 8. Vbi versans illa verba: *De domo Dauid* inquit: *Dicitur Ioseph de domo Dauid, nō tantū propter successionē in genere, sed principalius, propter virtutū imitationem, quia tales proprie dicuntur esse de vna domo, iuxta illud Psalmistæ,*
Psal. 67. *qui habitare facit vnius moris in domo.* Adde etiam, quod qui futurus erat nutritius Regis cœlestis, par erat, vt esset regia nobilitate cōspicuus, iuxta illud Isaiæ
Isai. 49. prophetæ: *Erunt Reges nutritij tui*; hoc est, Maria, & Ioseph, ex regia Dauidis prosapia originem ducentes. Quod si ad morum probitatem antiqui illius Ioseph mentis aciem conuertas, mi-

ram quandam simpathiam, & armoniam inter illum, & nostrum Ioseph reperies; vt enim dixit Diuus Bernardus: *Memento magni illius quondam Patriarchæ venditi in Aegypto, & scito ipsius istum non solum vocabulum fuisse fortitum; sed & castimoniam adeptum, innocentiam assecutum, & gratiam* Ille quidem & sanctitatem, & castitatem suam mirifice ostentauit, cum dominæ suæ blanditiis prouocatus, non solum non consensit, sed, vt casum præcaueret, pallium in manus illius relinquens, effugit. Sed, si hoc tibi magnum castimoniæ, & sanctitatis argumentum videtur, ecce maius præstitit noster Ioseph; nam ille compescuit se, ne accederet ad vxorem alienam, hic verò, ne propriam agnosceret, se cohibuit; ille quidem castus fuit, at noster Ioseph, quàm castus, quia Virgo? ille castitate præstitit, hic virginitate præfulsit. Licet Patres Græci Epiphanius, Euthimius, Gregorius Nyssænus, Origenes, Theophilactus, Nicæphorus, quorum sententiæ adstipulantur ex latinis, Hilarius, Ambrosius, & Platina, licet (inquam) omnes isti arbitrentur, Iosephum, antequam Mariæ desponsaretur, ex alia coniuge liberos genuisse, qui propterea in Euangelio fratres Domini frequenter vocitari solent: Patres verò latini, Hieronymus, Augustinus, Chrysostomus, Anselmus, Diuus Thomas, Vgo de sancto Victore Beatus Petrus Damianus, venerabilis Beda, Theodoretus, Chrysologus, Alcuinus, & communi consensu Scholastici Doctores docent, Iosephum perpetuam virginitatem custodisse, quorum sententiæ omninò adhærendum esse censeo: maxime, quod Beatus Petrus Damianus disertis verbis dicit: *hanc esse Ecclesiæ fidem*: quam propterea variis Doctorum testimoniis, & solidissimis rationibus confirmabo. Et quidem in primis deceptionem eorum, qui oppositæ sententiæ subscripsere, Diuus Hieronymus, sacrarum scripturarum diligentissimus, scrutator, his verbis lucu-

D. Bernard. Gen. 39. 1 Ibid. Epiph. hæ. 51. & 78. & in Anchor. 19. Euthi. Matth. 12. & 27. & Ioan. 19. Greg. Nyss. 2. de Resur. Christi. Orig. Matth. Theo. Matth. 23. & 27. & Ioan. 19. & ad Gal. 1. & 1. ad Cor. 9 Niceph. lib. c. 7. & cap. & li. 2. 13. Hilarius in Matth. D. Ambr. ad Gal. 1. & in instit. V. c. 6. Plati. in vita D. Petr. Hieron. ch. Helui. in fin. & sup. Matth. Augsb. se. 14. de nat. Chryso. Anse. Matth. D. Th. in ad Gal. lect. Vgo de S. ibid. 4. c. 8. ep. 11. 84. Petr. Dam. Beda Luca Marc. 6. & Luce 8. S. Thom. in

lenter aperit; quibus, & Ioseph filios adimit, & simul causam erroris ostendit; sic enim ait: *Quidam, fratres Domini de alia vxore Ioseph filios suspicantur, sequentes deliramenta Apochryphorum, & à quadam esca muliercula confingentes. Nos autem, sicut in libro, quem contra Heluidium scripsimus, continetur, fratres Domini, non filios Ioseph, sed consobrinos Saluatoris, Mariæ liberos intelligimus, materteræ Domini, quæ esse dicitur mater Iacobi minoris, & Ioseph, & Iudæ. quos in alio Euangelij loco fratres Domini legimus appellatos; fratres autem consobrinos dici, omnis scriptura demonstrat.* Rectè ait, sacrâ Scripturâ id demonstrare, cũ non semel speciali propinquitate coniunctos, *fratres* vocare soleat, vt constat ex Genesi 13. vbi Loth, & Abraham dicuntur *fratres*, cum tamen constet ex cap. 11. Loth fuisse nepotem Abraham, & similiter cap. 29. Iacob, & Laban dicuntur *fratres*; extantque alia pleraque exempla, quorum meminere Augustinus, & Epiphanius. Rectè etiam D. Hieronymus dixit, deliramenta apochryphorum sequi oppositum opinantes; tum quia Origenes super cap. 13. Matthei testatur, opinionem illam liberos Iosepho adscribentem, ortam fuisse ex quodam Euangelio Hebræorum Petro aut Iacobo adscripto, cuius tamen Seleucium hæreticum legitimum eius auctorem extitisse, tradit Innocentius primus, ad c. 7. & Augustinus lib. 1. de fide contra Manichæos cap. 38. tùm etiam, quia, cum in Euangelica historia assignentur expressè parentes fratrum Domini, manifestum est: Iosephũ non fuisse parentem illorum; Iacobus enim minor, qui *frater Domini* vocatur, *Iacobus Alphæi* dicitur apud Matthæum, Marcum, & Lucam, in quibus locis alter etiam Iacobus maior, qui, & *frater Domini* appellatur, dicitur *Iacobus Zebedæi*; sic autem dicuntur, quia ille erat filius Alphæi, iste Zebedæi: iuxta phrasim enim scripturæ, filius à patre cognominari solet, vt constat 1 Machabæorum, vbi dicitur; *Alexander Philippi*, quia parens eius Philippus erat. vnde venerabilis Beda hæc perpendens in cap. 6. Marci ab hæreticis autumat in Patrum scriptam sententiam de filiis Ioseph; Patres enim non ignorabant, Matthæum, nominare Iacobum filium Alphæi, vnde ergo somniare potuerunt esse filium Ioseph? Iste exstat item aliud insigne testimonium eiusdem Diui Hieronymi, Ioseph virginitatem astruentis, scribens enim contra Eluidium hæreticum ait: *Tu dicis, Mariam Virginem non permansisse? ego mihi plus vindico, etiam ipsum Ioseph virginem fuisse per Mariam, vt ex virginali coniugio virgo filius nasceretur; si enim in virum sanctum fornicatio non cadit, & aliam eum vxorem habuisse non describitur, Mariæ autem, quam puratus est habuisse, custos potius fuit, quàm maritus* (subintellige, consummans matrimonium) *relinquitur, Virginem eum mãsisse cum Maria, qui pater Domini meruit appellari.* Accedit ad hæc Diuus Augustinus serm. 15. de nat. Dom. *Habe Ioseph cum Maria coniuge tua communem virginitatem membrorum, gaude, nimiumque congaude Virginitati Mariæ, qui solus meruisti virginalem affectum possidere coniugij, quia per meritum Virginitatis ita separatus es à concubitu vxoris, vt pater dicaris Saluatoris.* Venerabilis Beda de Ioseph virginitate, tamquam de re indubitata loquens, ait: *Absque vllius scrupulo quæstionis scire, & confiteri oportet, non tantum Dei Genitricem, sed & beatissimum castitatis eius testem, atque custodem Ioseph, absque omni prorsus actione coniugali mansisse semper immunem.* Rupertus lib. 2. in Cantica versans illa verba: *Pascitur inter lilia*, ait: *quænam sunt lilia, nisi amicus dilecti, Ioseph, & ego dilecta, cui dicit: sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias? verè ambo lilia, videlicet pro virginalibus nuptiis, & cohabitatione castissima.*

Sed, quod cuncta omnia supradicta lõge superat B. Damianus in epistola ad Nicolaum Pontificem tradit his verbis veritatem hanc esse de fide: *Et ne hoc sufficere videatur, vt tantummodo Virgo sit*

Mater, Ecclesiæ fides est, vt fuerit Virgo & is, qui simulatus est pater. Si igitur redemptor noster tantoperè dilexit floridi pudoris integritatem, vt non modo de virgineo vtero nasceretur, sed etiam à nutritio Virgine tractaretur, & hoc cum adhuc paruulus vagiret in cunis, à quibus nunc obsecro, tractari vult corpus suum, cum iam immensus regnet in cælis? sed & his insuper, tàm piè, quàm sapienter superaddunt D. Augustinus, Angelicus Doctor, & Cancellarius Parisiensis, Ioſephum non solum perpetuam Virginitatem coluisse, sed eandem nuncupato voto in consortio Virginis consecrasse, quod & docuit Abdias Babylonicus, qui tempore Apostolorum vixit, in vita SS. Simonis, & Iudæ. Nec desunt rationes moraliter euidentes, eandem Ioſephi virginitatem stabilientes. nam si Christus in Cruce moriturus, Matrem suam Virginem iam in ætate prouecta nonnisi Virgini Ioanni commẽdare voluit, quomodo eam in iuuenili, ac tenera ætate Ioſeph commendasset, nisi ille Virgo esset? Vnde Cancellarius Parisiensis in sua Ioſephina dixit: *Corrupto numquid fuerat socianda puella, quæ grandæua fuit soli commissa Ioanni:* Item quia, si Christus Dominus, adeò virginitatis amatorem se exhibuit, vt non contentus virginitatem seruare, voluerit de Virgine nasci, virgineo lacte nutriri, virgineo sinu foueri, præcursorem Virginem habere, à virgine Martha ministrari, & hospitio recipi, in sepulchro virgineo, *in quo nondum quisquam positus fuerat*, sepeliri, ac tandem in cælesti patria virgineis choris septus incedere: *Qui sequuntur agnum, quocumque ierit*: quis sibi persuadeat, eum: *Qui pascitur inter lilia*: Ioſephum elegisse in patrem suum adoptiuum, & matris suę sponsum, & custodem, nisi Virgo esset? Deinde: nã si Diua Cæcilia virgo legitur Valeriano spõso donum virginitatis impetrasse à Deo, & ad illã vouendã persuasisse, indeuotæ sanè mẽtis est, nõ sibi persuadere simile quidpiam beatissimam Deiparam sanctissimo viro suo Ioſepho præstitisse,

D. August. (vt habetur 27. q. 2. tit. 15. c. 23. D. Tho. 3. p. q. 38. art. 4. D. Antonin. 4 p. Theol. Gerson Cancel Paris. in anno sup. ep. ad Gal. c. 1. & ser. de na. Mar. cõsid. 3. Canis. lib. 2. de Deip. cap. 13. Abdias Bab. Ioan. 19. Ioã. Gerson.

Item, quia Ioſeph electus fuit à Deo, vt vices patris cœlestis gereret in terris: congruebat ergo, vt sicut de illo beata Agnes dixit: *Cuius pater fœminam nescit:* ita nec Ioſeph fœminam vmquam agnouisset; maxime, quod cum ipsi incumberet immediatissime, & familiarissime Christi humanitatem contrectare, mirum in modum decebat, plusquam angelica puritate vigere. vnde melius Ioſeph, quàm sara verba illius sibi vsurpare, & adaptare potuisset: *Tu scis Domine, quod nunquam concupiui fœminam, & mundam seruaui animam meam ab omni concupiscentia: voxrem autem, cum timore tuo, non cum libidine mea consensi suscipere:* O virum castissimum, quis te docuit tantum Deo placere Virginitatem? quæ lex, quæ iustitia, quæ denique pagina veteris testamenti præcepit tibi in carne non secundum carnem viuere, & in terris Angelicam ducere vitam: Nondum legeras, ò beatissime Ioſeph, *Sapientia carnis, mors est*, &: *Curam carnis ne perfeceritis in desiderio*: nondum legeras de virginibus, qui cantant canticum nouum, quod nemo alius cantare poterat, & sequuntur agnum, quocumque ierit: nondum legeras à Christo laudatos esse, qui se castrauerunt propter regnum cœlorum; nondum legeras: *Qui matrimonio iungit Virginem suam, bene facit, & qui non iungit, melius facit*: nondum legeras: *De Virginibus præceptum Domini non habeo, consilium autem do*: nondum hæc audieras, nondum de illis acceperas, non dicam præceptum, sed neque consilium, neque exemplum; & tamen iam illa obseruabas; sed ideo te illa obseruasse puto, quia spiritus sancti vnctio, iam tunc te docebat de omnibus, ac verbum diuinum, quia sermo Dei viuus, & efficax est, ante, tibi factus est magister, quam tu illi pater, & nutritius; prius tibi instruxit mentem, quàm in vtero tuæ sponsæ sibi indueret carnem omni labe carentem, quid hoc est, ò Virgo Ioſeph, quid hoc est? Christo deouisti, te exhibere Virginem, & nescis, quod ipsi exhiberi te oportet etiam Patrem?

Eccl. in fin. S. Agnet. *Tobiæ 3.* *Rom. 8. Rom. 13.* *Apoc. 14.* *Matth. 19.* *1. Cor. 7.* *Ibid.* *Neh. 4.*

rem? Elegisti in Israel esse contemptibilis, & vt illi placeres, cui te probasti, maledictū sterilitatis incurrere non dubitasti? sed ecce, maledictio benedictione commutatur, & sterelitas paternitate compensatur; quia vbi pro Deo contemptibilis esse non refugisti, ibi patet filij eius putari, & appellari dignus fuisti.

Sed iam ad desponsationem Ioseph statum eius indicantem, in qua persimilis fuit antiquo illi Patriarchæ, pergamus. Vincentius in suo spec. historiali refert, Aseneth filiam magni sacerdotis Heliopoli pulcherrimam suæ ætatis fœminam, & castitatis amantissimam dixisse, nemini, nisi alicui Deorum illam in vxorem fore dandam; vnde in arce fortissima se concluſit, vbi cum aliis virginibus vitam honestè degebat: accidit autem, vt Iosepho Prorege Aegypti iam creato, illac eunte, Aseneth, ex fenestra quadam Arcis illum prospiciens, eius modestissimæ, ac pudicissimæ pulchritudinis amore capta, in sponsum illum acceperit. Ad eundem modum B. Virgo omnium fœminarum pulcherrima, quæ nonnisi Deum immortalem in sponsum habere proposuerat, & ideo ob virginitatis amorem in Templo, cum aliis virginibus concluſa, vitam traducebat, ex diuino instinctu, Iosephi modestia, ac virginali pudore allecta, illum in sponsum suum libenter accepit. Quod, si Aseneth (si Dictionario hebræo Complutensi credimus) significat: *ignem distillantem*: rectè id Deiparæ Mariæ congruit, quæ in sponsum suum diuiniamoris ignem distillans, minimam etiam libidinis scintillam pœnitus extinxit. Et, vt in omnibus mira effulgeat similitudo, atque proportio, sicut Ioseph ille Patriarcha (eodem auctore id commemorante) firmo proposito decreuerat, se numquam nupturum, vnde Zenobiæ, & aliarum illustrium fœminarum importunis precibus reluctanti, ac inuicto animo obstiterat, iussu tamen Regis Pharaonis vxorem duxit, sic beatus noster Ioseph, quamuis, tamquam virginitatis cultor, firmum propositum apud se statuisset, numquam nubendi, diuino tamen imperio subaudiens, Dei Genitricem Mariam in sponsam, & vxorem libens accepit.

Vincent. in spec. hist. lib. 4.

Fine ibid.

Gen. 41.

Tandem, sicut antiquus ille Patriarcha Ioseph, igne tribulationis exustus, ac probatus, in puteum proiectus, à fratribus venditus, ob falsam adulterij suspitionem perperam accusatus, & in carcerem detrusus fuit, indeque tandem liber euasit; non secus noster Ioseph, cum multis, ac variis laboribus esset oppressus, illud tamen vehementius viscera illius cō.orsit, quod apparentis adulterij in grauidę spōsæ manifesta indicia oculis suis perlustrabat. Quantò autem acriter, immò & immaniter zelotypię gladius cordis intima disrumpat, testatur Salomon, dicens: *Zelus viri, sicut infernus est inexorabilis*; vnde Deus permittebat hebræis ob ingentem dolorem viri, vxoris fidelitatem zelotypiæ remedio explorare, & experiri. quia ergo variis cogitationum aculeis præcordia nostri Iosephi pungebantur, dum grauidam cogitabat sponsam, quam nūquam tetigerat, ideò Matthæus ait: *Hæc autem eo cogitante, apparuit ei Angelus Domini*. vt enim testatur S. Brigitta (id referente doctissimo Gratiano in vita S. Ioseph) B. Virgo ex sola compassione doloris sponsum eius excruciantis, tanto angore fuit confecta, vt Deus ad illam solandam, Archangelum mitteret Gabrielem, qui certiorem illam faceret, se iam diuinitus destinatum esse, vt Incarnati Verbi arcanum Iosepho aperiret, & conceptā tristitiam in summam lętitiam ad maiorem illius gloriam conuerteret. Qui trinus, & vnus regnat in sæcula sæculorum. Amen.

Gen. 37. 39.

Prou. 6.

Matth. 1.

Gratianus.

HOMI-

HOMILIA XIII.

Argumentum inceptæ collationis sanctissimi Iosephi cum antiquo illo Patriarcha Iosepho varia, ac multiplici eruditione prosequimur.

VTRIVSQVE Iosephi ad inuicem comparationem, adeò locupletem, atque vberem venam esse comperio, vt quo diligentius cogitationis ligone eam effodio, tantò maiora D. Iosephi præconia mihi detegantur. Et quidem, vt à donis naturæ ad munera gratiæ nostra assurgat oratio, à corporea eius pulchritudine placet exordiri; sicut enim antiquus ille Patriarcha Iosepho pulcher adeò erat, vt sacra Genesis dicat: *Erat Ioseph pulchra facie, & decorus aspectu.* vnde (vt refert Nicolaus de Lyra præcit. loco) quoties fœminæ nobiles Iosephum prætetire per medias vias audiebant, confestim ad pulchritudinem eius per cancellos, & fenestras intuendam properabant: quod non parum ex eo confirmari autumo, quod Iacob cum Iosephum ad ei impertiendam vltimam benedictionem, accersiuit, postquam dixerat: *Ioseph decorus aspectu;* continuò subiunxit: *filiæ discurrerunt super murum:* vel (vt alij vertunt teste Lyrano) *filiæ discurrerunt propter aspectum* non secus noster Ioseph tanta pulchritudine effulsit, vt Christo Domino, qui speciosus erat præ filiis hominum, vultu similem fuisse, præter Gersonem, historia Otientalis tradat, vt refert Gratianus lib. 2. c. 4. adducens verba Christi in reuelatione quadã; dicentis: *Ego eram similis Ioseph in omnibus* vnde credidertim Christum non solum putatum esse filium Ioseph (vt tradunt Euangelistę) quia Maria mater eius nupta erat Iosepho, sed, & quia vultu ei persimilis erat, sic enim magis Virgineus partus celabatur diabolo, dum similitudo vultus inter Iesum, & Ioseph ansam ei præbebat ad iudicandum, illum filium eius esse. Deinde quemadmodum, vt sacer textus Gen. 37. ait, Ioseph præ cunctis fratribus à patre suo Iacob dilectum fuisse: *Israel autem diligebat Ioseph super omnes filios suos:* sic, & Iosephum arbitror, plus à Deo dilectum fuisse, quàm reliquos omnes, vt maioris huius dilectionis aperta indicia & manifesta argumenta attestantur; nimirum excellentiora gratiarum charismata præ cæteris à Deo ei collata, quorum sanè hæc, quæ sequuntur, principem locum tenere arbitror. Sicut enim Iacob in signum ardẽtioris amoris erga Ioseph, fecit ei tunicam polymitam, sic Deus nostro Iosepho polymitam tunicam aptauit, hoc est, spiritualem vestem talarem à capite vsque ad talos omnium virtutum coloribus decoratam; ibi charitas ceteris ardentior, ibi pudicitia rara, ibi tolerantia inuincibilis, ibi modestia omnibus grata, ibi comitas omnium animos concilians. Vnde sicut olim, cum summus sacerdos in sancta sanctorum introire debebat, & arcam illam testamenti concomitari, iussione diuina præcipiebatur, vt pretiosam vestem indueret, in qua Orbis, & eius perfectiones descriptæ apparebant sic sanè, quia Ioseph nõ semel in anno, vt summus sacerdos ingressurus erat ad sancta sanctorum, hoc est, ad Christum Dominũ quẽ frequentissime, cũ infans erat, manibus cõtrectabat; & quia pariter concomitari debebat mysticam illam Arcã, beatam scilicet Virginem, ideò oportebat, vt ad hæc tàm excelsa munera obeũda polymitam vestem omnium virtutum varietate ornatam indueret. Quod si Rex Pharao honoris gratia induit antiquum illum Patriarcham Iosephum veste byssina, & candida, qua per publicas vias incedebat: *Vestiuitq; eum stola byssina:* castitatem eius significans; quæ tantò in eo præcelluit, quantò ab hera sua importunius solicitatus, & instantius ad libidi-

Gen. 39. 40.

Nicol. de Ly. su. c. 49. Gr.

Gerson in sua Iosephina. Gratia. in vita S. Ioseph.

Gen. 37.

Gen. 41.

nem

nem ſtimulatus fuit. Nam ſi credimus Ioſepho l. 4 de teſtamentis duodecim Patriarcharum, primum omnium variis, ac importunis precibus eum allicere tentauit; deinde, videns preces nihil proficere, finxit ſe Iudæorum religionem velle amplecti, deſideratæque ab eo catechizari; & inſtrui, vt hac via amicitiam eius, & familiaritatem cõciliaret; ſed eum Ioſeph neq; his annueret, cepit muneribus propugnare eum, ſed non expugnauit; ac tandẽ videns prædicta omnia, vana ſibi, ac futilia fuiſſe, veneficis remediis, & incantationibus eum in ſuam ſententiã trahere conata eſt; miſit enim ad eum (vt auctor eſt Ioſeph prȩcitato loco) cõdimentũ quoddam, in quo apparebat acutiſſimus enſis, quem vir quidã vultu toruo, & horribili euaginabat, ſignificans, grauem de illo vindictam fore ſumendam, niſi deſiderio illius inſeruiret; quod ſanè nõ potuit, non vehementer animum Ioſephi excruciare, vt, & veſtis illa byſſina ſignificabat; byſſus enim, antequam candorem, ac decorem obtineat, variis tunſionibus torquetur. Ad eundem modum Deus candida, ac byſſina caſtitatis veſte Ioſephum noſtrum induit, cum multis tamen preſſuris coniunctam: hæc autem non ſolum veteris illius Ioſephi caſtitatem, ſed & angelicam longo interuallo exceſſit puritatem; Ioſeph enim ille antiquus tandem filios ex matrimonio procreauit, at noſter Ioſeph caſtius vixit nuptus, quã ante nuptias, nec filiorũ generationi vllo tempore vacauit. Ille quidem, vt caſtitatẽ ſeruaret, oportuit, vt fugam arriperet, palliũ ſuum in manu fœminæ relinquens: Ioſeph autem noſter conuerſcens, & cohabitans per multos annos cũ Maria, pulcherrima omnium fœminarum, caſtè adeò vixit, vt nec vlla vnquam libidinis cogitatio illum impeteret, prout ſpõſum Dei Genitricis decebat, quæ puritatis ſpeculũ erat. Angelicam etiam virginitatem Ioſephina virginitas multis nominibus ſuperauit; tũm, quod illa naturalis erat, hæc ex gratia; illa neceſſaria, hæc libera, & voluntaria; illa abſq; merito, hæc multiplici merito cumulata: illa tandẽ in ſolo ſpiritu, hæc verò in ſpiritu, & corpore. & ſicut de illo Ioſepho dicitur in Geneſi: *Sedit in forte arcus eius*: quaſi diceret: ita fortem, ac inuincibilem, cum variis tribulationibus premebatur, extitiſſe, vt inſtar optimi arcus, quamuis flecteretur, nõ tamen frangeretur; ad eundem certè modum noſter Ioſeph variis laboribus tàm animi, quàm corporis ob ſuſpitionem grauidæ vxoris, & longo in Ægyptum itinere ob herodianam perſecutionem confectus, & excruciatus, nunquam tamen animo aduerſis euntibus ſuccubuit, ſed oẽs has difficultates conſtanter ſuperauit. Sicut etiam in ſignum amoris, & beneuolentiæ Rex Pharao antiquo illi Patriarchæ Ioſepho torquem auream ex collo eius appendit; alia ſanè multo pretioſiori collũ noſtri Ioſephi Chriſtus Dominus cinxit, dum infans, brachiis ſuis collum eius circundans ab eo, tanquam pretioſiſſimus Agnus Dei pendebat, ſed & alia etiã torque, ac inæſtimabili catena ex variis virtutibus contexta animũ eius exornauit. *Geneſ. 44.*

Quatuor Ioſephos non ſemel dixi in ſacra commemorari hiſtoria: primum, Patriarcham Ioſephũ proRegem Ægypti: ſecundum Ioſephum ab Arimathæa: tertiũ, diſcipulum Chriſti, qui cognominabatur Barſabas: quartum, Ioſephum ſpõſum Mariæ; in quibus ſanè obſeruaui, quatuor præcipuè virtutes cardinales mirificè effulſiſſe. In Patriarcha illo prudentia adeò viguit, vt teſte Carthario lib. de Imaginibus, Ægyptij Deũ Seraphin appellarẽt; ſupra cuius caput, modium, quo frumentum menſuratur, apponebant, vt ſingularem eius prudentiam, ac prouidentiam, qua tempore ingruentis famis, quæ totam Ægypti terram occupabat, frumentum per varias partes diſtribui iubebat, ſignificarent. In Ioſeph ab Arimathæa, fortitudo valde emicuit, cum Chriſti Diſcipulis timore perterritis: *petijt audaciter corpus IESV* ſibi à Pilato donari. In Ioſepho verò Barſabas, iuſtitia adeò ſe oſten- *Matth. 27. Lucæ 23.*

ostentauit, vt cognomento, *Iustus* diceretur. Temperantia in nostro Ioseph splenduit, sed, & prudentia non defuit in seruando Christo Domino, *qui frumentum erat electorum*, & futurus panis ad cibandam Ecclesiam; imò, quasi audierit illud Christi Domini: *Non est bonũ sumere panem filiorũ, & dare canibus*: agnoscens famem venturã, panem hunc cœlestem (panem inquam, filiorum) ab illius rabidissimi canis voracissimis faucib. diligẽtissimè custodiuit. fortitudine etiam claruit, siquidẽ Herodem Regem, infantẽ Iesum occidere tentantem, vicit, & prædã quasi è manibus eius eripuit. Iustitiã tandem in eo profundas radices iecisse satis testatur Euangelica historia, dum ait: *Ioseph autem, cum esset iustus, noluit eam traducere*. ex his ergo variis virtutibus, charitatis auro velut ornamẽto micantibus, torques nostri Iosephi texebatur. Commemorat deinde sacer textus de antiquo illo Patriarcha Ioseph, portasse frequẽter virgam, de qua D Paulus loquens de Iacob dixit: *Adorauit fastigium virgæ eius*: quem locum explicat ille alius Isaiæ: *Egredietur virga de radice Iesse, & flos de radice eius ascendet*: ecce virgam, Mariam Virginem; ecce florem ex virga pullulantem, Christum Dominum; Ioseph ergo noster secum ferebat & virgam, & florem Dei matrem, dum filium cum matre in AEgyptum ducebat, & in domum reducebat. Ad hæc, si Iosepho illi datus fuit annulus à Rege, in quo regia eius imago erat sculpta, alium similiter pretiosiorem annulũ & pulchriori imagine insculptum Iosepho nostro contulit Deus, Christum scilicet Dominum per annuli symbolum egregiè significatum; nam sicut extrema circuli in annulo cõiunguntur in vna, eademq; gemma, in qua mirto artificio regium sigillum adest; sic in Christo duæ illæ naturæ, humana, & diuina copulatæ fuerunt in vna, eademq; pretiosa petra, Paulo dicente: *Petra autem erat Christus*: hoc est, in eadem persona Verbi, quæ sigillum est, & vt ait Apostolus, *Imago bonitatis illius, & figura substantiæ eius*: hunc ergo annulum posuit Deus in manu Ioseph, vt illum custodiret, & signaculo eius, quas vellet litteras, obsignaret; in quo mira effulget Iosephi auctoritas, & potentia.

Zach. 9. *Matth. 15.* *Matth. 1.* *Hebr. 31.* *Isaiæ 11.* *1. Cor. 10.* *Hebr. 48.*

Ad hæc, quemadmodum Iacob adeò liberalis extitit erga filium suum Ioseph, vt ei diceret: *Do tibi partem vnam extra fratres tuos, quam tuli de manu Amorrhæi in gladio, & arcu meo*: cuius quidem memini D Ioannes cum dixit: *Iuxta prædium, quod dedit Iacob filio suo*: addens: *Erat autem ibi fons*: supra cuius lapidem requieuit lassus Iesus: *Sedebat sic supra fontem*: non secus Deus Optimus Maximus nostrum Iosephum præ cæteris adeò locupletauit, vt sacrum illud prædium B. Virginis, terram sanctam, & immaculatam, quam in gladio & arcu Crucis à peccati, & corruptionis legibus, mortis auctore valde recalcitrante, & reluctante, immunem seruauerat, liberaliter donauit, purumque fontem eidem cõtulit, fontem (inquam) illum signatum, in quo non solum sedit, sed & requieuit; immò, & ex eo fluxit, ac per natiuitatem emanauit ad nostram omnium sitim extinguendam, vt ipse testatus est, cum dicebat: *Si quis sitit, veniat ad me, & bibat*.

Gen. 48. *Ioan. 4.* *Ioan. 7.*

Deinde de antiquo illo Iosepho sacra cõmemorat Historia, somniũ suum parentibus, & fratribus in hunc modũ enarrasse: *Putabam, nos ligare manipulos in agro, & quasi consargere manipulum meum, & stare, vestrosq; manipulos circumstantes adorare manipulum meũ*. Quid manipuli isti adumbrabant, nisi homines? quis verò dubitat, ex grano illo diuino, seminato in sanctissimo agro virginei vteri, consurgere manipulum, nempè Christum, cum quo nemo est conferendus? meritò autẽ Ioseph potest appellare hunc manipulum suum, quoniam quãuis iuxta carnem filius Dei non fuerit filius Ioseph, quia Spiritu sancto cooperante, ex illibata Virgine conceptus, & natus est; cæterum, quia manipulus ille fructũ erat sacrosanctæ illius, ac vir-

Genes. 37.

ac virgineæ terræ Marianæ, consequenter, & manipulus ille erat illius. Hic ergo solus manipulus stetit, quoniam nunquã per peccatum cecidit, & hunc vnum Iosephi manipulum omnes fideles adorãt. veracissimè ergò vsurpare sibi potest noster Ioseph antiqui illius verba: *Putabam,* Ibid. *vestros manipulos adorare manipulum meũ.* Quod si antiquus ille Patriarcha fratribus suis his verbis somnium aliud retulit: *Vidi per somnium, quasi solem, lunam, & stellas duodecim adorare me*: id sanè prænotabat, futurum esse aliquando, vt pater, mater, & fratres eius ditioni eius subiicerentur, vt reipsa postea contigit, cum in pro-Regem totius AEgypti à Pharaone creatus fuit. Id quam aptè Iosepho cõueniat, nemo est, qui non videat; nam in primis sol iustitiæ Christus (vt S. Lucas testatur) Luc. 2. *subditus erat illis*: vnde cum Christo Domino, tamquam filio Dei naturali, cũcta obediant; obediũt Angeli, facti *omnes administratorij spiritus propter eos, qui hæreditatem capiunt salutis*: obediunt astra cœlestia: *Stellæ cœli vocatæ sunt, & dixerunt: adsumus*; obedit Sol, Planetarum princeps, cum tempore Iosue celerem cursum suũ cohibens, in medio cœli stetit. obediunt ventorum turbines, vt testatur Matthæus, Matth. 8. *quis est iste, quia venti, & mare obediunt ei?* Mare non semel obediuit eidem, dum tempestate ingruente tumentes fluctus suos cõpescuit & fluxibilem aquam suã, tanquam solidum pauimẽtum exhibuit, vt super illud, velut supra firmam terram deambularet Iesus. quid plura? Mors ipsa, quæ super omnes mortales latissimum habet dominium, ei ad nutum sæpè obediuit, dum mortuos, quos deglutierat, ad vitam reuocatos ad imperiũ eius restituit; ac tandem Tartareæ potestates, velint, nolint, ei obsecundant, & (vt Philip. 2. ait D. Paulus) in nomine eius genuflectunt; immò, & ea, quæ non sunt, voci Rom. 4. eius subaudiunt: *Vocat ea, quæ non sunt, tanquam ea, quæ sunt.* Cùm (inquã) Christo Domino cuncta subiiciantur, non parum excellentiam Iosephi cõmendat, quod sol ipse iustitiæ, cui omnia obediunt, ipsi obedientiam præstiterit; sed, & luna etiam, B. scilicet Virgo, quam pulchram, vt lunam appellarunt Angeli, eidẽ promptissimè obtemperabat; si enim (id referente sacra Genesis historia) Sara Abraham virum suum, Dominũ vocabat, & tanquam Domino suo obediebat crediderim meritò B. Virginem longè obsequentiorem Sara erga Iosephum se exhibuisse, & illi tanquam capiti, ac Domino suo se subiecisse: ac tandem, si sol, & luna, Iesus, & Maria, obediebant ei, haud difficilè erit credere, stellas, hoc est, pios illos viros, qui illis adhærebant, dignitatem Ipsephi suspicientes, eidem etiam obtemperasse. Deindè, si de antiquo illo Patriarcha Ioseph sacra eloquia dicunt: *Inuenit* Gen. 39. *Ioseph gratiam coram Domino suo, & ministrabat ei, à quo præpositus omnibus, gubernabat creditam sibi domum*: hæc eadem sanè satis superque noscuntur ad nostrum Iosephum, mirificè pertinere. si enim ille antiquus Ioseph inuenit gratiam coram Pharaone Aegypti Rege, hic inuenit eam coram Christo, cœli, & terræ potentissimo Imperatore: & si gratia, quam ille sibi conciliauit, eò peruenit, vt Pharaone iubente alta præconis voce per publicas ciuitatis vias *Pater* legalis *Pharaonis*, & vniuersæ Patriæ acclamaretur, vt tradit D. Hieron. super c. 41, Gen. & fauent verba ipsius Iosephi dicentis: *Deus fecit me, quasi patrem Pharaonis*: sanè gratia, quam inuenit Ioseph coram Christo Domino, eò accessit, vt non voce vnius præconis, velut ille, sed tot, quot sunt in Ecclesia diuini verbi præconum publicis acclamationibus, ac singulari Ecclesiæ Catholicę iubilo, *Pater Christi* frequenter vocitetur, iuxta verba B. Virginis hoc honorifico nomine illum compellantis: *Pater tuus, &* Luc. 2. *ego, dolentes, quærebamus te.* Et sibi de antiquo illo Iosepho addit sacer textus, quod ministrabat Regi, & creditam sibi domum gubernabat, nemo sanæ mẽtis ambigere potest, Iosephum Regi Christo in infantia, pueritia, iuuentute millies ei

Cant. 6. *Genes. 18.* *D. Hieronym.*

ministrasse, ac de propria substantia, & sudore vultus sui illum nutrisse; & aluisse, sacramque illam familiam non ex aliis, quam ex Iesu, & Maria cõpactam summa prudentia gubernasse. Ac tandem, si Patriarcha ille Ioseph ob fraternam persecutionem in AEgyptum exulauit, etiam noster Ioseph ob Herodianam in Christũ persecutionem compulsus fuit in AEgyptum exul abire: & sicut ille arcana non pauca sibi, & aliis profutura in somniis

Genes. 37. agnouit, vnde fratres dicebant: *Ecce somniator venit*: ita, & noster Ioseph diuinitus illustratus, perplura arcana Angelico ministerio in somnis sibi reserata accepit,

Matth. 1. Euangel. dicente non semel ei apparuisse Angelum Domini in somnis, vt mysterium Incarnationis, integritatẽ Mariani thalami, ac profectionem Christi in AEgyptum, & reditum in Iudæam aperiret.

Porrò si hucusque placuit (fratres charissimi) ea quibus vterque Ioseph similes fuere, breui eloqpio percurrisse, non displicebit (ni fallor) nonnulla, in quibus eorum dissimilitudo, & antipathia nostrum Iosephum celebriorem reddunt, breuiori

Gen. 37. sermone auscultare. Moyses narrat, veterem illum Iosephũ fratres suos accusasse de crimine pessimo, vt verbis eius vtar; quodnam autem genus peccati hoc fuerit, quidam putant fuisse, contra naturam, vt refert glossa; alij melius, vt ibidẽ dicitur, opinantur; peccatum pessimum appellasse peccatum odij; quo fratres ex Rachele nati, alios ex Lia genitos prosequebantur, obijcientes illis, filios ancillæ esse, non dominæ. Verum, quidquid de hoc sit; quamuis demus, iustam fuisse illius Iosephi accusationem, Iustitia tamen nostri Iosephi in eo clarius emicuit, quod cum venter Virginis intumescens, illum ad eam tanquam adulteram accusandam impelleret, ab ea tamen accusatione penitus se abstinuit, Euangelista dicente: *Ioseph, cùm esset iustus, noluit eam traducere.* Matth. 1. Itaque, si iustus fuit ille Ioseph accusans; iustior sanè noster, non accusans; si iustus ille, fratres traducens, iustior noster, non traducens; si iustus ille patris punitioni germanos tradens, iustior hic à Iudicis punitione vxorem præliberans. Idem etiam Moyses commemorat, quod licet Dominus, cuius famulus erat Patri- Gen. 39. archa ille Ioseph, cuncta bona sua voluntati eius subdidisset, vxorem tamen sibi reseruarat, quam minimè potestati eius dederat; vnde Ioseph ipse dixit, dominæ suæ: *Ecce Dominus meus omnibus mihi tra-* Ibidem. *ditis, ignorat, quid habeat in domo sua, nec quidquam est, quod non in mea sit potestate, præter te, quæ vxor eius es*: at, cum nostro Iosepho magnificentius se gessit Deus, cum dilectam sponsam suã, beatissimam Virginem, filij sui Genitricem, sub Iosephi protectione, ac dominio tanquam veram eius vxorem constituerit sed quid mirum, si inter ea, quæ Iosephi potestati Dominus subdebat, sponsam suam etiam subderet; qui filium suũ naturalem, Christum Dominum è potria Iosephi potestate exemptum minimè esse voluit, sed illi potius obedientem, ac subditum, vt non semel ex Euangelica lectione retulimus. *Subditus erat illis*? his ergo pariter Luc. 2. cum Christo sit honor, & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

Finis Libri Quarti.

DE SA-

DE SACRIS ARCANIS ANGELICÆ ANNVNCIATIONIS, ET CHRISTI CONCEPTIONIS IN VTERO Virgineo.

LIBER QVINTVS.

HOMILIA PRIMA.

PERMVLTIS RATIONIBVS OSTENDIMVS valde congruum fuisse Angelum, non hominem ad Virginem mitti; decuisse tamen, vt sub effigie humana ei appareret. Deinde Gabrielis nomen illustramus, ac supremum illum omnium cœlestium spirituum esse, nonnullis coniecturis, & Patrum testimonijs suademus; ac tandem, quantum interfit ad negotia pertractanda prudentis Nuntij industria vti, edocemus, in illa verba: Missus est Angelus Gabriel à Deo.

Luc. 1.

D. Bern. ser. 3 super Missus.

DIVI Bernardi vestigia sequens, qui ser. 4. super *Missus*, inquit: *Lubenter vbi mihi congruere video, verba sanctorum assumo, quo vel ex vasculorum pulchritudine gratiora fiant, quæ in his lectori apposuerim*: placet perpulchram hanc, ac dulcissimã Mariançe Annunciationis tractationem, verba Sancti Patris nostri Bernardini mihi vsurpans, exordiri: *Non est facultatis humanæ (Dilectissimi fratres) quã-*

D. Bernardin. ser. 2. c. 3. de glorioso nomine Mariæ.

diu in hoc mortali corpore viuitur, plenè pertingere ad laudem gloriosæ Virginis, Matris Dei, quæ omniũ hominũ, & voces excellit, & superat intellectum. Quis enim mortalium, nisi diuino illustratus oraculo, de vnica Dei, & hominis Genitrice quidquam modicum, seu grande præsumat edicere, immò non timeat hanc polluris labijs nominare? quam Matrem misericordiarum, & ante sæcula Deus perpetuam prædestinauit in Virginem dignissimam, Filius præelegit in matrem, Spiritus sanctus nouæ gratiæ domicilium præparauit? Quibus laudibus seruitus hominum Reginam efferet

Angelorum? quæ præconia dilatet mortalis angustia, vel officia subministret, cui cœlestia parent, & famulantur obsequia? quis dignam honoribus plausus hominum acclamabit in terris, quam spirituum agmina beatorum iugiter venerantur in cœlis? sanè celsitudo ineffabilis huius argumenti, humanæ intelligentiæ altitudinem, & totius vincit eloquij facultatem; adeo, vt excellentissimis ingeniis, & facundissimis linguis longè sublimior sit. Sed gaudendum nobis potius, quàm erubescendum est, quod tanta superemur materiæ dignitate; Dei tamen auxilio freti, *à quo omnis nostra sufficientia est*, (vt Pauli verbis loquar) sacra, quæ diliteſcunt in Angelica annũciatione sacramenta, aperire aggrediar. Et quidem in primis, quanti illa momẽti, ponderis, & grauitatis fuerit, neminem latere poterit, qui mittentis maiestatem; Virginis, ad quam mittitur, sanctimoniã; nuncij missi excellentiam; rei nunciatæ altissimum arcanum, salutationis inauditum eloquium, Mariæ nominis dulcissimam appellationem, illius ad Incarnationem sapientem, ac maturum consensum, verborum prudentiam pariter, & humilitatem, quibus illum expressit, ac tandẽ temporis, ac loci scatentes mysteriis circumstantias attente perpenderit. *In mense sexto*, ait sacer Euangelista, ecce valde consentaneum tempus: *missus est Angelus Gabriel*: ecce nuncij cælitus missi excellentiam: *à Deo*: ecce maiestatem mittentis: *In ciuitatem Galileæ, cui nomen Nazareth*: ecce singularem loci, & ipsius ciuitatis nominis circumstantiã: *ad Virginem desponsatam viro*: ecce celsitudinem, & statum Mariæ cui fit nunciatio: *& ingressus Angelus ad eam, dixit; Aue, gratia plena*: ecce inauditũ salutationis eloquiũ. *Quæ, cum audisset, turbata est in sermone eius, & cogitabat, qualis esset ista salutatio*: ecce in turbatione verecundiam & in cogitatione, & deliberatione, Mariæ sapientiam: *quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco?* ecce insignem Mariæ castimoniam, & virginitatem: *Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi*: ecce ineffabile Incarnationis Matię reseratum sacramentum. *ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum*: attende hic prudentem, ac humilem Mariæ responsionem, per quam internum suum consensum luculenter expressit: *& discessit Angelus ab ea*: ecce Angeli profectum, vt redeat ad mittentem illum, postquam munere suo iam plenè functus fuerat. De his omnibus, Deo dante, disseremus, in hac tamen prima homilia sermonem tantùm texemus de Deo mittente, & Angelo misso, in illa eiusdem Luce verba: *Missus est Angelus Gabriel à Deo.*

2. Cor. 3.

Lucæ 1.

Ibidem.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Cùm opera Trinitatis ad extra sint indiuisa (vt loquuntur Theologi) certè, cum Lucas ait, missum Angelum fuisse à Deo, missum vtique intelligi debet à tota Trinitate; non tamen, quomodo alij Angeli mittuntur, qui cum aliquid nunciant, illud immediatè accipiunt à superioribus Angelis illos illuminantibus: nam, vt inquit magnus Dionysius Areopagita: *Id diuina, & æterna lege, atque ordine sancitum est, vt per prima secundis diuini fulgoris radius influat*: sed speciali priuilegio, & præter Dei consuetudinem, teste Diuo Bernardo, nullius Angeli interuentu, sed Deo ipso immediatè reuelante, arcanum Mariæ annunciandum accepit: *Non ab alio* (inquit) *aliquo fortè excellentiore se, vt assolet, spiritu, sed ab ipso Deo mitti Gabriel perhibetur; propter hoc ergo positum est: à Deo*: vnde & addit: *Vel ideo dictum est ab Euangelista, missum Gabrielem à Deo, ne cui, vel beatorum spirituum, suum Deus, antequam Virgini, reuelasse putetur consilium, excepto duntaxat Archangelo Gabriele, qui vtique tantæ inter suos inueniri potuerit excellentiæ, vt tali, & nomine dignus haberetur, & nuncio*: in qua etiam sententia video fuisse D Chrysostomũ, qui Deum introducit, hæc verba ad Angelum Gabrielem loquentem: *Placet, vt Virtutes omnes, quæ in cœlo sunt, mysterium hoc lateat, & tibi soli sit manifestum.* Addo, consultò

D. Dionys. Areopag. lib. de cœlest. hierarc. c. 8.

D. Bernar. homil. 2. in Euangel. missus.

D. Chrysost. apud Theophrast. in annunc.

Euan-

Euangeliſtam dixiſſe: *miſſus eſt à Deo*, non ſolum ad maieſtatem mittentis ſignificandam, ſed, vt oſtenderet, quòd Gabriel non ingeſſit ſe, prout familiare eſt malignis ſpiritibus: Sathanas enim ingeſſit ſe, vt acerrimè tentaret Iobū & in os Prophetarū ſe immiſit, vt mendacia prophetarent, prout legimus lib. 3. Reg. 13. ad cuius imitationē Pſeudoprophetę ſe ſe non vocati, velut lupi in ouilia, obtrudūt, vt graſſentur, iuxta illud Ieremiæ: *Currebant, & nō mittebam eos*: non ſic Angelus Gabriel, ſed, *miſſus à Deo* dicitur, *q facit Angelos ſuos ſpiritus & miniſtros ſuos ignem vrentem*: vt ait Regius Vates. Licet autem cuipiam videri poſſit, conſentaneum fuiſſe rationi, vt ad annunciandum, Deum futurum eſſe hominem, nuncius homo aſſumeretur, miſſio enim; humani nuncij ad Virginem egregiè quidem adumbraret miſſionem filij Dei ad eandem, vt ex ea humanam carnem aſſumeret, conuenientius tamen, & congruentius multò, Angelum fuiſſe Mariæ miſſum à Deo, rationes non paucæ apertè conuincunt, quarum primo loco, quas Patres tradidere, tanquam potiores apponam, deinde à nobis excogitatas ſubiungam. D. Hieronym. quem ad id citat D. Thomas ſerm. de aſſumpt. ait: *Benè Angelus ad Mariam Virginem mittitur, quia ſemper eſt Angelis cognata virginitas: profectò in carne, præter carnem viuere, non terrena vita eſt, ſed cœleſtis*: cùm ergo B. Virgo, pluſquam angelicam, ac cœleſtem ageret vitam, conueniens erat, ſpiritum angelicum, & cœleſtem ei paranymphum mitti. Secundam rationem tradit Venerabil. Beda in hæc verba: *Aptum humanæ reſtaurationis principium, vt Angelus à Deo mitteretur ad Virginem partu conſecrandam diuino, quia prima perditionis humanæ fuit cauſa, cum ſerpens à Diabolo mittebatur ad mulierem ſpiritu ſuperbiæ decipiendam*. vt enim egregiè D. Chryſolog. adnotauit: *Vt homo curſibus eiſdem, quibus delapſus fuerat ad mortem, rediret ad vitam, agit cum Maria Angelus de ſalute, quia cum Eua Angelus egerat de ruina, vt noſtræ perditionis initio, conueniens noſtræ reparationis principium reſponderet*. Tertiam rationem eamque ſubtili Chryſologi ingenio dignam, ipſe ibidem his verbis ſcripſit: *Auditis fragilem noſtræ carnis naturam ad portandam totam Deitatis gloriam angelica exhortatione roborari; ſicut enim Chriſtus interdum per Angelum confortari voluit, ſic decuit Virginem*. Itaque ſicut Chriſto ad depellendam agoniam, vt ait Euangeliſta: *& factus in agonia, prolixius orabat*. miſſus fuit Angelus confortans, ita Virgini, ad propulſandam futuram eius turbationem: *turbata eſt in ſermone eius*, miſſus fuit Angelus de cœlo, illam corroborans, & timorem ab ea fugans: *ne timeas Maria*. Quarta ratio eſt, quia licet B. Virgo ſuperior eſſet Angelis quantum ad dignitatem, ad quam diuinitus electa erat, ſed quantum ad ſtatum præſentis vitæ inferior erat Angelis, vt docet Diuus Thomas; erat enim viatrix, illi, comprehenſores: conſtat autem ſecundum doctrinam Dionyſij, decere, vt arcana à ſuperioribus inferioribus reuelentur: igitur oportebat, Mariam de diuino conceptu in vtero eius celebrando, non per hominem, ſed per Angelum inſtrui. Quinta ratio, quia cum Deus non angelicam, ſed humanam naturam aſſumere decreuiſſet, Apoſtolo dicente: *Nuſquam enim Angelos apprehendit, ſed ſemen Abrahæ apprehendit*: conueniens erat, vt ad ſupremum incarnationis ſacramentum, ſaltem Interuētorem Angelum vocaret, vt ſic tanti myſterij nunciatione angelica natura honoraretur. Sexta ratio: quia proprium eſt Angeli cuſtodis, illuminare perſonam à ſe cuſtoditam: Angelus autem Gabriel, cuſtos erat B. Virginis, vt tradunt D. Ildephonſus, B. Petrus Damianus, Abulenſis, & Vdalricus. Vltima ratio ſit: nam ſi Deus olim miſit Raphaelem ad curandam infirmitatem, Gabrielem ad liberandos captiuos, Michaelem ad expugnandos hoſtes, congruentius erat, vt mitteret Angelum ad annunciandam eius incarnationem, qui ad omnia

Ioh. 1.
3. Reg. 13.
Ierem. 22.
Pſalm. 103.
D. Hieronym.
Gloſſ. ordin. in Bed. ſup. Lucam c. 1.
D. Chryſol. in ſerm. 1.
Ibidem.
Lucæ 22.
Lucæ 1.
D. Thom. 3. p. q 30. art. 2. ad primū.
D. Dionyſ. de cœleſt. hierar. c. 4. & 7.
ad Hebr. 2.
D. Ildephōſ. ſerm. de aſſumpt.
B. Petr. Damian. orat. 1. de tract. Virg.
Abulenſ. in Matth. c. 18. qu. 60.
Vdalr. apud Dionyſ. Carthuſ. in 2. diſt. 11. q. 2.

Tobiæ 11. *Daniel. 9.* *Apoc. 12.* *Isaiæ 64.* *Ibid.*

omnia illa incomparabiliter excellentius præstanda venturus erat, vt per Esaiam ipse prædixerat: *Spiritus Domini super me, vt mederer contritis corde*: ecce infirmitatis humanæ curationem: *& prædicarem captiuis indulgentiam*: ecce captiuorum liberationem: *& diem vltionis Deo nostro*: ecce diram hostium expugnationē. Nec quidquā derogat dignitati Mariæ, quod idem Angelus Gabriel, nuncij munere functus fuerit apud alios longe illa inferiores: non diffiteor, missum fuisse Danieli, Zachariæ, Ioſepho, & Pastoribus, necnon Annæ, & Ioachino eius viro, (teste Pantaleone Diacono, vt refert Simeon Metaphrastes de Annunc. Mariæ) tamen huiusmodi appartitiones ad mysterium Incarnationis in virgineo vtero celebrandum ordinabantur, vnde Danieli reuelauit tempus Incarnationis, Zachariæ natiuitatem Ioannis, qui præcursor futurus erat Verbi incarnati; Ioſepho, vt omninò certum illum redderet, sponsam eius Mariam virtute Spiritus sancti filium Dei concepisse: *quod in ea natum est, de Spiritu sancto est*: pastoribus tandem, vt Christum ex Maria natum annunciaret: *Ecce annuncio vobis gaudium magnum, quia natus est vobis hodie Saluator mundi.*

Daniel. 9. *Lucæ 1.* *Pantaleon Diac. Simeon Metaphrast. de annunc. Mariæ.* *Daniel. 9.* *Lucæ 1.*

Licet autem nuncius salutationis Angelicæ, cœlestis spiritus esset, sub corporea tamen pulcherrimi viri specie Virgini apparuit, vt testantur D. Ambrosius, Eusebius, Petrus Chrysologus, Hieronymus, Origenes, & Augustinus, qui serm. de natali Domini dixit: *Venit ad me Gabriel Archangelus, facie rutilans, veste coruscans, incessu mirabilis.* His persimilia tradit B Laurentius Iustin. serm. de Annuncia. dicens: *Insolito fulgore vestitus Angelus in humana effigie discendit ad Virginem*: consonant eisdem alia Alberti Magni dicentis: *Angelus venire debuit in veste clara; maximus hic splendor eam decebat legationem, ex qua totius orbis splendor est ortus. fœminis fulgentes apparuerunt Angeli; si illis coruscātes visi sunt Angeli, cur non Virgini?* maximè, quod si Legati pretiosa veste induere consueuere, cum oportet, eos, regem, ad quem missi sunt, alloqui, cōueniens erat, vt cœlestis legatus sub humana effigie ex aēre assumpta, Reginam cœli alloquuturus, radianti amictu se exornaret. Eius duplicem optimam rationem docuit Angelicus Doctor, quia, cum inuisibilis Deus visibilem carnem assumere veniret, congruum erat, vt inuisibilis spiritus sub visibili carnis forma Virgini appareret: atque ita quia antiquæ Angelorum apparitiones Patribus in veteri lege factæ, ad hanc Verbi diuini in carne humana apparitionem prefigurandam, ac delineandam ordinabātur, sub humana forma ab Angelis fiebant. Deindè, quia congruum erat dignitati matris Dei, vt quia non solum in mente, sed in corporeo ventre filium Dei receptura erat, ideo non solum mens eius, sed corporeus eius sensus angelica refoueretur visione. Existimo autem cum D. Athanasio, B. Virginem, non solum corporali sensu externam Angeli effigiem vidisse, sed, & pulcherrimam illius substantiam mentis oculis conspexisse: verba eius sunt hæc: *Sola sancta Deipara Virgo nudam essentiam Gabrielis Archangeli contemplata est*. consentit eidem Albertus Magnus super *missus*, dicens: *fuit in Virginis anima species propria, quam habuit dispositiue per naturam, completiue per gratiam, & secundum hanc vidit Angelos, & animas, & Dæmones.* Scio S. Thomam huic sententiæ refragari, dum ait: *fuisset nobilior apparitio, si ipsum Angelum Virgo intellectuali visione in sua substantia vidisset: sed hoc non patiebatur status hominis viatoris, quod Angelum per essentiam videret*: sed nihil sanè incōuenit, vt quod status viatoris de lege ordinaria non patitur, id speciali Dei priuilegio illi conferatur. collatum autem fuisse Virgini hoc genus priuilegij id satis persuadet, quod in Gestis, & vita sanctorum non semel reperimus, visas fuisse illorum animas magno splendore coruscantes in cœlum ab Angelis assumptas; vnde de B. Benedicto scriptum legimus apud D. Gregorium:

Augustin. lib. de nat. tom. 10. *B. Laur. Iustin. serm. de annunc.* *Albertus Magnus. S. Thom. 3. p. q. 30. ar. 3. in corp.* *S. Athan. l. quæst. ad Antioch. q. 12.* *Albert. Magnus super missus est* *D. Thom. p. q. 30. ar. 3. ad 1.*

D. Ambro. lib. 1. de off. c. 8. & lib. 1. in Luc. *Euseb. Emis. hom. super Missus est. & Chrysol. serm. 140.* *Hieron. to. 1. ep. 7. ad Lætam de instit. filiæ, & ep. 22. ad Eustoch de custod. virg.* *Origen. hō. 4. in Luc.*

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

D. Greg. 2. Dialog.

rium: *Inter manus Discipulorum efflauit animam, quam duo Monachi euntem in cœlum viderunt.* Neque obstat, si quispiam dicat: minimè turbatam fuisse Virginem, si clarè substãtiam ipsius Angeli cognouisset, cum sanctum, eum esse agnosceret: nam nodus hic bifariam solui potest, primò, si dicamus, non statim à principio salutationis essentiam Angeli vidisse, sed post turbationem transactam, cum Angelus timorem ab ea repulit, dicens: *Ne timeas Maria.* Secundò, quia turbatio eius ortum habuit ex eo, quod, cum humillima esset, & nihil magnum de se cogitaret, admirata est, quòd *plena gratia* nuncupatetur, & mater Dei efficeretur: *turbata* enim *fuit* (ait Euangelista) *in sermone eius*: hinc autem orta turbatio, cõpossibilis erat cum clara cognitione ipsius Angeli.

Luce 1.

Ibid.

Ibid.

Porrò, iam qualitatem Angelici nuncij ad Mariam missi, diligẽter scrutemur: &, vt rem altius repetamus, ab eius nomine (si placet) exordiamur, vt enim dixit Venerab. Beda: *Ideo Angeli ex nomine aliquando signantur, vt ex ipso, quid ministraturi veniant, demonstretur. Gabriel dicitur, fortitudo Dei, quia illum nuntiabat, qui ad debellandum Diabolum veniebat.* eandem interpretationem acceptat D. Hierony. de nomin. Hebr. dicens: *Gabriel significat, confortauit me Deus, aut fortitudo mea Deus.* Theophylactus in cap. 1. Luc explicat, idem significare Gabriel, quod: *vir Dei.* Prochus autem Episcopus Cyzicinus (vt habetur in Synodo Ephesino) inquit: *Idẽ, Gabriel sonat, quod Deus & homo; quia ergo ille, quem annuntiabat, Deus erat, & homo, & homo, rei miraculum nominis notione anticipat* atque hinc est, quod cum in mysterio Incarnationis mirum in modum suã fortitudinem ostentauerit Deus, iuxta Mariana illa verba: *Fecit potentiam in brachio suo:* arbitror hãc Prochi circa Gabrielis nomen expositionem minimè ab ea dissidere, quam beda assignauit. vnde Cardinalis Toletus ait: secundum peritos Linguæ sanctæ, Gabrielem significare, idem, quoo, *Deus vir:* vtramque tamen interpretationem paucis complexus mihi videtur Dauid, dum cecinit: *Dominus virtutum nobiscum:* ecce virtutem & fortitudinem: *susceptor noster, Deus Iacob:* ecce Deum, factum hominem per susceptionem carnis humanæ iuxta illud, quod canit Ecclesia ex Ambrosio, & Augustino: *Tu, ad liberandum susceptурus hominem, non horruisti Virginis vterũ.* Sed dicet quispiã: cũ nihil infirmius, ac debilius sit carne (vt ait Isaias *omnis caro fœnum*) certè Deũ, carnem induere, nõ fortitudinẽ, sed infirmitatẽ potius redolere videtur: conueniens ergo videbatur, vt Angelus, Incarnationis mysterium annuncians, vocaretur: *infirmitas Dei*, potius, quàm *fortitudo Dei*: per humanæ enim carnis susceptionem fortis factus est infirmus, immortalis, mortalis, & impassibilis, passibilis: at si rem attente perpendamus, facilè deprehendemus, Deum infirmã carnem assumendo, fortitudinem suam valde ostentasse: nam, sicut, quanto fortissimus Dux vilioribus, & infirmioribus armis cõgrediens cum hoste, illum deuincit, tantò magis fortitudo eius effulget, & gloriosior prodit eius victoria; ita, dum filius Dei infirmæ carnis mortalitate indutus, omnes tartareas legiones profligauit, & spolia, inuitis illis, & reluctantibus, ab eisdem extorsit, tanto eius fortitudo magis innotuit. Ad eum certè modum, quo in figurã, & typum eius lib. 1. Reg legimus, in eo valde Dauidis victoriam emicuisse, quod non Saulis galea ærea, lorica ferrea, aut ancipiti gladio accinctus, certamen contra Gigantem iniret, sed funda solum quinq; lapidibus, & baculo illum facilè expugnauerit. Arbitror tamen non propterea solum, conuenienter missum fuisse Angelum Gabrielem, qui *fortitudo Dei* interpretatur, quia in mysterio Incarnationis, Deus brachium suæ potentiæ mirificè ostentabat, sed quia nuncium deferebat Virgini, de qua prædixerat Salomon: *Mulierem fortem quis inueniet? procul, & de vltimis finibus pretium eius:* vel, vt vertunt LXX. *Preciosior est lapidibus magni pretij.*

Venerab. Beda super 1. Luc.

D. Hierony. de nom. Hebr.

Theophyl. in 1. Luc.

Prochus Epis. Cyzicen. in Synodo Epist. c. 7. tom. 6.

Luce 1.

Beda vbi supra Card. Tolet.

Psalm. 45.

Ibid.

Eccles. Cahorrusti Virginis vterũ.

tho. ex hym.

DD. Ambr. & August.

Isaiæ 40.

1. Reg. 17.

Prou. 31.

Septuag. supplent per c. 31. Pro.

Pagninus. Orig. Hebr. Vatablus.

pretij. & Pagninus: *longè distat à margaritis, pretium eius.* Originale Hebræum: *longinquum ab vnionibus pretiũ eius.* & Vatablus: *mercem habet gemmis procul petitis pretiosiorem*: opus quidem fuit B. Virgini inuincibilis fortitudo, vtpotè, cui incumbebat antiqui serpentis caput conterere, grassantes hæreses interimere, libidinem nostram virginitatis suæ voto extirpare, ac tandem ingens illud difficultatum agmen superare, quæ angelicæ annunciationis tempore animam eius pulsarunt: magna enim difficultas erat, grauidam futuram esse in domo sponsi, à quo minimè fuisset agnita; magna difficultas, virginitatem, & maternitatem simul in eadem sede morari; magna difficultas, vt Verbum, caro fieret, & immortale mortalitatem indueret; magna difficultas, vt quem cœli capere non poterant, angusto Virginis vtero clauderetur; ac tandem, non modica, immò omnium acerrima difficultas, inuincibilem Deum vincere, & inflexibilem, ad parcendum humano generi flectere, adeo, vt sic diligeret mundum, vt filium suum

Ioan. 3.

ei daret. hæc autem vltima huius difficultatis victoria, præexcellens adeo fuit, vt beatissima Virgo de illa se gloriari non

Cant. 8.

dubitauerit, dicēs: *Ego quasi murus, & vbera mea, quasi Turris, ex quo facta sum, coram eo, quasi pacem reperiens*: quasi diceret: postquam difficultatem illam reconcilandi hominem cum Deo superaui, meritò genus humanum inexpugnabilis muri, ac inuincibilis Turris, & fortissimæ arcis illustri nomenclatura me honorare, & cohonestare potest; Cōsueuerunt olim Romani in olympicis ludis, & in luctatorum pugnis, varios honores victoribus deferre, vt, coronam in capite, palmam in manu, corpori splendidum vestimentum, currum etiam triumphalem, quo veheretur, vincenti exhibere: at illud honoris genus, reliquos superabat, quando ad victoris ingressum Vrbis murus rumpebatur, vt tradit Suetonius: cuius ritus

Suetonius.

rationem reddidit Commentator Persij, dum ait: non enim opus est muro Ciuitati, viros habēti, qui possint pugnare, & vincere. Vt ergo beatissima Virgo nobis manifestaret se inuincibilem, ac indefessam nostram protectricem esse, tàm ab ira diuina genus humanum defendens, quàm ab infestatione diabolica illud eripiens, fortissimo muro se comparauit; adeo quidem inexpugnabili, vt eam nec partus, qui materni vteri maceriem semper perfringere solet, minimè irruperit. Glorioſius enim fuit Christo Domino, clauso & incolumi virginei claustri muro in hanc lucē intrare, quàm Romanorum victoribus aperto, & diruto Vrbis muro, illam ingredi: rectè ergo ait Maria: *ego quasi murus*: sed non solum ob id, sed quia etiam cunctas, quæ in acceptanda dignitate Matris Dei difficultates latebant, limpidissima cognitione penetrans, ad eas oēs diuina virtute superādas se accinxit, cum consensum suū præbens, dixit: *Ecce ancilla Domini: fiat mihi secundum verbum tuum.* Cant. 8. Luc. 1.

Sed iam de excellentia cœlestis Paranymphi Gabrielis sermonem instituamus, id supponentes, quod Chrysost. monet, volitantem illū à pictoribus delineari, non quod Deus pennatum illum condiderit, sed ob sublimes, & excelsas cœlestis naturæ vires, atque vt illum à supremo domicilio ad terram nostra causa deuenisse gratis animis reputem⁹, hac enim ratione Chrysol. dixit: *ad Virginem, Deum aligerum portatorem misisse.* Est igitur hoc suppositio inter Patres controuersia, an tanta fuerit eius excellentia, vt inter beatos omnes spiritus supremum sibi locum vendicet, an solum inter Archangelos, summus eorum sit. Hoc secundum docuere multi Patres, D. Gregor. hom. 34. in Euangel dum ait: *Hi qui minima nunciant, Angeli, qui vero summa annunciant, Archangeli vocantur. hinc est enim, quod ad Mariam Virginem non quilibet Angelus, sed Gabriel Archangelus mittitur.* D. Bernard similiter inquit: *Putemus Angelis præesse Archangelos, qui nonnisi ob maximas, & præcipuas causas mit-*

D. Chrysost. hom. de incomprehens. Dei natura. D. Chrysol. serm. 142. D. Greg. hom. 34. in Euang. D. Bern. lib. 5. de consid. cap. 4.

sus mittuntur, ex quibus magnus ille Archangelus Gabriel missus legitur ad Mariam, ob causam vtique, qua maior esse non potuit. D. Thom 3 p.q.30. horum Patrum sententiã sequutus, dixit: *satis credibile est, quod sit summus in ordine Archangelorum.* eidemq; adstipulantur D. Irenæus, Ambrosius, Augustinus, Card. Caietan. & Episcopus Abulens. potestq; hæc sententia variis rationibus fulciri. Prima, quia, vt auctor est D. Dionys. de cœl. hier. Angelorum ordines, & hierarchiæ, officijs & ministeriis distinguuntur; ait enim: *neque alicui fas est operari, nisi, quod officij sui diuinæ sanxit institutio:* ex omnibus autem ordinibus duo vltimi infimæ hierarchiæ ad custodiendos homines, vel res, quæ ad illos pertinent, annunciandas, destinati sunt, ita tamen, vt infimus Angelorum ordo ad res inferioris ordinis; Archangelorum autẽ ordo ad altiora mysteria manifestanda ordinetur: Gabriel ergo, qui ad annunciandum Incarnationis mysterium missus est, ex hac hierarchia fuisse credendus est: nec enim opus erat, hunc hierarchicum ordinem peruerti, sed sufficiens erat, vt quia ad annunciandum supremum omnium mysteriorum mittebatur, supremus esset in ordine eorum, qui diuina lege ad annunciandum destinati erant. Secunda ratio, quia Michael, superior Angelus est ad Gabrielem, vt adnotarunt Diuus Hieronym. Basil. & Rupertus, & non obscurè significat Ecclesia, dum in publicis precationibus, seu Litaniis præponit illum Gabrieli. Tertia ratio, in qua D. Thomas præcitato loco magnam vim facit, est, quod Ecclesia Catholica illum Archangelum vocat, non Cherubinum, aut Seraphinum; putat igitur ad Archangelorum ordinem pertinere, qui multò inferior est illorum ordine. Quarta ratio moralis est, quia hac admissa sententia, ad componendos hominũ mores, illa egregia, ac salutaris erui potest doctrina, vnũ quemque scilicet eligi debere ad munus exercendum suo ordini deputatum: nam si alios eligas ad exercenda munera, quæ ex officio illis non incumbunt, prætermissis illis, ad quos ea præstare iure spectat, Reipublicæ ordo peruertitur, ingentesque rixæ, odia, & querimoniæ in ea excitantur. Vnde videmus, quod cum voluit Rex Ozias incensum adolere super altare thymiamatis, Azarias sacerdos, & cum eo pariter omnes sacerdotes acriter ei in faciem resistentes, dixerunt: *non est tui officij Ozia, vt adoleas incensum Domino, sed sacerdotum, qui consecrati sunt ad huiusce modi ministerium: egredere de sanctuario: ne contempseris:* cumque iratus Ozias, nollet relinquere thuribulum, & persisteret, vt adoleret incensum, & minaretur sacerdotibus, statim à Deo lepra percussus est; quo non obscurè monemur, ne alienum officium nobis arrogemus, nisi Dei vindictam subire velimus. 2. Paral. 26.

Cæterùm Gabrielem, supremum inter omnes beatos spiritus esse, nonnulli docuere, vt auctor est D. Thom dum ait: *Quidam dicunt, Gabrielem fuisse de supremo ordine Angelorum, propter quod Gregorius dicit: summum Angelum venire dignum fuerat, qui summum omnium nunciabat:* tuenturque ex professo hanc sententiam Cardin. Viguer. in suo decachordo, & Cœlestinus super *missus* serm. 4. qui ad id addu-cit D. Damasc. dicentem: *Clamemus cum Gabriele, qui primum locum obtinet inter Angelos:* indeque vero similis fit hæc sententia, cum in re dubia, & incerta coniecturis locus sit dandus: Primò, quia consonũ erat dignitati tanti mysterij, vt supremus absolutè omnium Angelorum esset, cui suprema legatio supremi absolutè omniũ mysteriorum cõmittebatur. Secũdò, quia vt docuerũt D. Chrysost. & Bernard ponderantes verba illa Lucæ 1. *missus à Deo:* celeriè Angelus Gabriel immediatè absq; interuentu superioris Angeli legationem suam accepit à Deo, quod quidem prorsũ est supremi omniũ Angelorum; nam reliqui à superioribus Angelis immediatè illuminantur, vt frequẽter docet D. Dionys. de cœlest. hier. Quod si dicas, præter ordina- D. Thom. 3. p.q.30.ar.2. D. Greg. hõ. 34. in Euãg: ante med illius. Viguer. in suo decachordo c.2. Cœlestin. super missus serm. 4. D. Damasc. D. Chrysost apud Metaphrast. ora. de annunc. D. Bernard. hom. 1. super missus. D. Dionys. de cœl. hier.

ordinariam legem, & ex speciali priuilegio, Deum immediatè per se legationem illam Angelo Gabrieli reuelasse, & vt etiam reliquos Angelos lateret, & nō quia supremus esset omnium Angelorum, fas etiam nobis erit dicere, præter legem cōmunem & ex speciali priuilegio, Deum non misisse Virgini Angelum ex destinatis ad negocia nuncianda, sed excellentissimum omnium elegisse ad excellentiam, & maiestatem mysterij significandam, ita vt propterea non supremū in officio nunciandi, sed absolute omnium maximum mitteres. Tertiò, quia Isaias ait: missum fuisse ad illum Seraphinum, *Isaiæ 6.* *& volauit ad me vnus ex Seraphim*, vt illū erudiret, & eloquentem redderet, ad verbum Dei annunciandum; conuenientius ergo multo erat, supremum Seraphinum ad Virginē mitti, vt eam instrueret, quæ Verbum diuinum, nō annunciare, vt ille, sed humana carne induere debebat. huic Isaiæ loco si adiungas verba D. Pauli: *Ad Heb. 1.* *Omnes sunt administratorij spiritus in ministerium missi*: necnon etiam illa Gregorij *D. Greg. Nazian. tract. 2. de Theol.* Nazianz. dicentis: *Quidam Græcorum apprime in scripturis eruditus, Seraphinas virtutes quasdam in cælo esse exponit, quæ ante tribunal Dei assistentes, laudant eum, & ad diuersa mysteria mittuntur*: facilè inde colliges, non esse præter communem Dei legem, vt Seraphim etiam ad extraordinaria quædam, & magni momenti negotia aliquando, licet rarò, mittantur: vt, & de *Alex. Alens. & Altisiod. de Angelis.* Angelis disputantes, expressè docuere Alexan: Alens & Altisiodorensis. Et quidem mihi mirabile non est, Deum, supremum Seraphinum ad Mariam salutandam misisse, qui filium proprium suū ad eam, ex eius visceribus incarnandum mittebat; non enim famulus maior est domino, sed è contra. Quartò, quia Gabriel missus fuit ad instruendam Virginem, quæ dignitate, & gratia omnes Angelorum ordines longè superabat: decebat ergo, non per infimæ hierarchiæ Angelum, sed per supremum omnium illam instruere. Quod autem in publicis Ecclesiæ precationibus Michael præponatur Gabrieli, firmum argumentum non est, illum ei superiorem esse; nam propterea in Ecclesia militanti præfertur Michael, quia Princeps à Deo, & vniuersalis eius protector constitutus est, sicut, & olim custos erat Synagogæ Hebræorum: in Ecclesia vero triumphanti, Gabriel primatum habet super illum. Et quidem Michaelem non esse omnium cœlestium spirituum supremum, verba ipsius Gabrielis apertissimè indicant, cùm dixit: *Michael vnus de principibus primis venit in adiutorium meum*: ecce, non ait, primum, sed, vnum de primis. Addo etiam, consulto Ecclesiam, non absque latenti mysterio, Gabrielem in secundo, & non in primo loco constituisse, ad significādum annunciationis illius arcanum, nimirū, non primam, sed secundam Trinitatis personam humanam carnem suscepisse pro reparando damno per secundam culpam illato, quæ fuit Adæ peccatum, quo secundum naturam intellectualem, nempè, hominem, infecerat, ac tandem ex eo, quod Gabriel Archangelus ab Ecclesia compellari soleat, nulla solida ratio potest deprehendi ad inferendum, non pertinere ad supremum ordinem; nam etiā Ecclesia Michaelem, nūc Angelum, nunc Archangelum, nunc Principem Angelorum vocat; sicut enim nomen Angeli & commune est omnibus cœlestibus spiritibus, & infimo ordini accommodatur: ita etiam nomen, *Archangeli*, quanquam vna significatione proprium sit secundi ordinis infimæ hierarchiæ, tamen alia ratione vniuersaliori omnis Angelus, qui primatum aliquem habet inter cœlestes spiritus, Archangelus vocari potest: manifestum autem est, non constare, sub qua significatione, Gabrieli ab Ecclesia, Archangeli nomen tribuatur. Quare piè satis à multis creditur, non minoribus exornatum fuisse dotibus, quàm illum, quem Propheta Ezechiel variis coloribus depinxit, dicens: *Tu signaculum similitudinis, plenus sapientia, & perfectus decore in delicijs* *Daniel. 10.* *Ezech. 28.*

delicijs Paradisi Dei fuisti: omnis lapis pretiosus, operimentum tuum, sardius topazius, & iaspis, chrisolythus, & onyx, & berillus, sapphirus & carbunculus, & smaragdus: aurum opus decoris tui, & foramina tua, in die, qua conditus es, præparata sunt. Tu Cherub. extentus, & protegens, & posui te in monte sancto Dei, in medio lapidum ignitorum ambulasti, perfectus in vijs tuis in die conditionis tuæ: quibus rebus apertè significat, Deum ingentem donorũ cumulum in hũc Angelum contulisse. Doctiss etiam Canis, Gabrielem commendans lib. 2. de Deipa. cap. 1. elegantèr dixit: *Ingentem profectò huius Angeli laudem esse necesse est, qui à summo Deo dilectus, ad summum conficiendum negotium in terras destinatur, quique Domini sui legantis mandato ad vnguem paret, ac iniuncto munere in tota legatione, sedulo perfungitur, vt euangelicæ gratiæ ad communem salutem hominum, prima quodammodo iaciat fundamenta. quid illo nuncio expeditius? quid tali monitore sapientius? quid hoc procuratore fidelius? qui de arcanis cœlestibus in concluai Virginem inuisit, salutauit, instruxit, remque totam à pijs omnibus, tot sæculis, vel maximè desideratam, ritè confecit.* hæc ille.

Doctiss. Canis lib. 2. de Deipar. c. 1. Gabrielis commendatio.

Quod si Deus optimus maximus, nuncium ad Mariam mittendum elegit, non quemcunque, sed sapientissimum, & disertissimum, discant inde homines, maximè aduertendum fore, quemnam ad peragẽda negotia mittant: Sapiens namque ait: *Legatus fidelis sanitas*: quia procul dubio, ægritudo, & sanitas negotij tractandi pendet ex prudentia, & fidelitate legati: si enim fuerit prudens, res procul dubio pro votis succedet; si autem fuerit prudentia destitutus, imprudentia eius rem perdet. Hinc rursus peruenusta collationum congerie significat Salomon, quantum adferat nocumenti rebus nuncius insipiens. *Dens* (inquit) *putridus, & pes lassus, qui sperat super infideli in die angustiæ, & amittit pallium in die frigoris.* Cum tribus rebus maximè obseruandis, componit nuncium imprudentem, cum dente putrido, cum pede lasso, & cum homine, qui maximo premente frigore, non habet pallium, quo se à frigiditate tueatur. Perelegantes istæ sunt comparationes. nam quemadmodum ab homine, ex cuius ore ob dentium fœtorem, faciem auertis, quòd non possis eius graueolentiam ferre, immò hæc est miseranda hominis exhalantis ex ore fœtorem, pœna, vt cũcta eius, vestes, esca, & deniq; quidquid tangit, fœtere iudicemus; ita res missa per nuncium stultum fœtere dicitur, quoniam minimè conceditur, quod per legatum insipientem petitur. Hunc etiam benè cõponit Salomon cum pede lasso; quoniam qui pede lasso iter facit, priusquam hominem adeat, cum quo res tractanda est, vel alij prẽiere, & beneficiũ, ad quod sitibundus anhelabat, amittens, illi adepti sunt, vel occasio ad illud consequendum amissa est. Demum, benè cum homine amittente pallium in die frigoris, componit nuncium stultum, & imprudentem; quia, quemadmodum is homo torporem quendã incurrit, & eum inertem reddit frigus, ita, vt nihil agere valeat, ad eundẽ modum insipiens nuncius nihil potest efficere, aut concludere. Econtrà verò prudentem, & fidelem nũcium eleganter componit cum frigore niuis, tempore messis, & æstatis, quo sitibundus maximè frigiditate recreatur: *sicut frigus, inquit, niuis in die messis, ita legatus fidelis ei, qui misit eum animam ipsius requiescere facit.* Quis non videat, nuncios esse præcipua rerum instrumenta ad eas peragendas? igitur, si instrumentum ineptum sit, qui fieri poterit, vt res benè efficiatur? si aurifex ad sculpendam imaginem ligneo vtatur malleo, aut lapide impolito, quid boni poterit efficere? ferrea, eaque benè apparata, necessaria sunt instrumenta, alioquin opus, & impensam perdet. Patriarcha Abraham daturus vxorem charissimo filio suo Isaac, misit nuncium, qui hac de re ageret in Mesopotamiam ad vrbem Nachor, nõ tamen quenquam sine discrimine, sed seruum seniorem domus suæ, quem prudentia, & fide-

Prou. 13.

Prou. 25.

Ibidem.

Ibidem.

Gen. 24.

& fidelitas euexerat ad œconomiam omnium bonorum illius: neque contentus est Abraham experimento longo cognouisse prudentiam, & fidelitatem huius famuli, sed vltra progressus, iuramento obligauit eum, vt vxorem adduceret ex regione, in qua ortus fuerat ipsemet Patriarcha. Eximia Prophetæ Nathan in adipiscendo regno Dauid Salomoni, nobis etiam est exemplo, qui ita rem perorauit apud Regem, vt eius animum alliceret ad eligendum, contempto Adonia, Salomonem in Regem. Abigail etiam ea facundia loquuta est ad Regem Dauid, vt ex iracundo, placidum, ac placatum redderet Dauidem, ne vindictam sumeret de Nabal Carmeli, huius verba non refero, ne longior texatur oratio. Cæterùm verba referam Dauidis respondentis fœminæ Abigail: *Benedictus*, inquit, *Dominus Deus Israel, qui misit hodie te in occursum meum, & benedictum eloquium tuum, & benedicta tu, quæ prohibuisti me hodie, ne irem ad sanguinem, vt vlciscerer me manu mea. Alioquin viuit Dominus Deus Israel, qui prohibuit me, ne malum facerem tibi: nisi citò veniſſes in occursum mihi, nō remansisset Nabal vsque ad lucem mattutinam mingens ad parietem.* Denique illi dixit: *Vade pacifice in domum tuam, ecce audiui vocem tuam, & honoraui faciem tuam.* O admirandam fœminæ prudentiam; huius non erat dens putridus, sed fauus distillans, labia eius ad demulcēdum Dauidis animum; pes non fuit lassus, sed maximè festinus, & velox: non pallium abstulit à viro suo Nabal, vt frigore torperet, sed eius mira prudentia, veluti pallio contegit, ne Dauid supplicium ab eo sumeret. Hanc in negotiis peragendis necessariam valde prudentiam dignetur nobis Dominus infundere, in quo sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ Dei, cui sit honor & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

3. Reg. 1.

1. Reg. 25.

Ibid.

(..)

HOMILIA II.

Angelicæ legationis ad Mariam variæ circumstantiæ, loci, & temporis, multiplici eruditione exornantur, & varia, quæ in eis arcana latent, detegunturin illa verba Lucæ: In mense autem sexto missus est Angelus Gabriel à Deo in Ciuitatem Galilææ, cui nomen Nazareth. Luc. 1.

SI, vt latinum fert Prouerbium: *Dimidium facti, qui bene cœpit, habet.* dimidium sanè huius orationis iam factum arbitror, cum à verbis D. Bernardi dicere incipiam: *Quid sibi voluit Euangelista tot propria nomina rerum in hoc loco tàm signanter exprimere? credo, quia noluit nos negligenter non audire, quod tam diligenter studuit enarrare: nominat siquidem nuncij, qui mittitur, Dominum, à quo mittitur, Virginem, ad quam mittitur, sponsum quoq; Virginis, amborumque genus, Ciuitatem, ac regionem propriis designat nominibus. vt quid hoc putas ne, aliquid horum superuacuè positū est? nequaquam: si enim, nec solitum de arbore sine causa, nec vnus ex passeribus sine Patre cœlesti cadit super terram, putem ego de ore sancti Euangelistæ superfluum defluere verbum, præsertim in sacra historia Verbi? non puto. Plena quippe sunt omnia supernis mysterijs, ac cœlesti singula dulcedine redundantia: si tamen diligentem habeant inspectorem, qui nouit sugere mel de petra, oleumq; de saxo durissimo.* D. Bernard. homil. 1. de annunc. Matth. 10. Deut. 32.

hæc ille. Ne tamen à doctrina tanti Patris recedamus, placet allegoricam interpretationē, quam ipse tradidit, exponens historiam Abrahæ mittentis nuncium ad quærendam sponsam filio suo, his, quæ mihi dicenda sunt, texere. Narrat sacra Geneseos historia, quod Eleazar famulus Abrahę ex eius præcepto perrexit ad quę- Genes. 24. D. Bern. ser. 6. in vigil. nativit. Do-

rendam

rendam sponsam Isaac filio Domini sui, qui tamen perueniens ad puteum quendam, ecce adfuit ei pulchra Rebecca, à qua ipse postulans aquam, illa liberaliter ei respondit, dicens, non solum ei, sed & famulis eius libenter daturam, indeque ipse cognouit, illam esse sponsam, quam quærebat, & idcirco dixit: *Ipsa est, quam præparasti seruo tuo Isaac.* Abraham, qui senex erat, & interpretatur *Pater Altissimus*, æternum Patrem præsignat, qui *antiquus dierum* vocatur; & ipse est pater eius, de quo Angelus dixit: *Filius Altissimi vocabitur*: Eleazar nuncius Abrahæ, Gabrielē æterni Patris nuncium in Nazareth missum ad viuum exprimit, quia sicut ille sponsam filio Domini sui quæsiuit, ita Gabriel, Matrem filio Dei, ac Domini sui diligenter inuenit, quam cumprimū vidit, & audiuit, meritò dicere potuisset illud idem, quod Eleazar: *Ipsa est, quam præparasti seruo Isaac*, id est Christo, per Isaac figurato. Rebecca, de qua sacer textus ait: *puella decora nimis, virgo pulcherrima, & incognita viro*: Mariam pulchram, vt lunam, & virginem à viro incogniram: *quoniam virum non cognosco*, egregiè adumbrat: sed non solum ob id, verum etiam, quia sicut Rebecca petitioni Eleazar continuò annuit, plus ei offerens, quàm postulauerat, ita B. Virgo Gabrieli consensum ab ea efflagitanti, vt Mater Dei vellet esse, illa consensit non solum, vt mater, sed vt humilis esset Dei serua, dicens: *Ecce Ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum.* In eo etiam suam liberalitatē ostendit, quia sicut famulo Abrahæ, à Rebecca postulanti aquam de hydria ad bibendum, illa respondit: *Bibe Domine mi, quin & camelis tuis hauriam aquam, donec cuncti bibant*: non dissimiliter B. Virgo omnibus, tàm cœlicolis, quàm terrigenis aquam salutarem de hydria sua dedit, vt biberent, & sitim extinguerent: filius Dei sitiebat carnem assumere ex castissimis eius visceribus; Angelus sitiebat consensum eius, vt fieret in ea Verbum caro; Patres in sinu Abrahę latētes *in lacu, in quo non erat aqua*, hanc aquam auidissime desiderabant; Peccatores, velut cameli, peccatorū pondere pressi, & vehementer defatigati, salutarem hanc aquam, qua abluerentur, & reficerentur, ardenter cupiebant; ipsa autem liberalius, quàm altera Rebecca, omnium istorum vota expleuit, Bernardo dicente: *De plenitudine eius accipiunt omnes, captiuus redemptionem, æger curationem, tristis consolationem, peccator veniam, iustus gratiam, Angelus lætitiam, tota Trinitas gloriam, persona filij carnis substantiam.* Ac tandem, vt nihil in hac figura consonum non sit mysterij veritati, perpendenda sunt verba illa, quæ dixit Abrahamus seruo suo Eleazari: *proficiscere ad terram meam, & ad cognationem meam.* olim quidem videbatur Deus in cœlo cum Angelis tantùm agere, humanæ carnis consortium dedignabatur: *Non permanebit spiritus meus in homine, quia caro est*: Cœlum incolebat: *Cœlum cœli Domino*: Tertiam despiciebat: *Lux vultus eius non cadebat in terram*: at vbi præfiniti temporis plenitudo, iam misericordiæ motus, clementiæ suæ oculis terram nostram benigno aspectu intuitus fuit; noluit quidem angelicam naturam cœli habitatricem, sed humanam terræ cultricem sibi in vnitatem personæ copulare, Apostolo dicente: *Nusquam Angelos apprehendit, sed semen Abrahæ apprehendit*: quod non immeritò dicam cognationē habere cum Deo, eodem Paulo attestante: *quoniam Dei genus sumus.* Possumus etiam dicere per terram hāc, quam Deus vocat suam: *proficiscere ad terram meam*: B. Virginem intelligi, quia sicut terra, infimum est omnium elementorum, & inter omnia illa firmissimum, & immobilissimū est, pariterque fœcundissima omnium frugum mater existit: ita B. Virgo, tanquam omniū humillima, atque in propria æstimatione sibi ipsi vilescens, infimum omnium locum tenebat, & tanquam omniū fidelissima, multis Apostolis in fide vacillantibus, ipsa, tanquam immobilis columna Catholicę fidei, firmissima semper per-

Matth. & 2. Lucæ, et Marcellum. D. Aug. ser. 77.
Genes. 24.
Luc. 1.
Gen. 24.
Luc. 2.
Luc. 1.
Genes. 24.
Zach. 9.
D. Bernard. ser. de verb. Apoc. 12.
Gen. 24.
Gen. 6.
Psalm. 113.
Iob. 29.
ad Hebr. 2.
Act. 17.
Gen. 24.

perstitit; ac tandem velut fœcundissima
Sapien. 7. terra, vt Sapiens dixit: *Omnium bonorum mater est*: fructumq; ie illum super omnes benedictum nobis peperit, de quo Isaias:
Isaiæ 4. *In die illa erit germen Domini in magnificentia, & gloria, & fructus terræ sublimis, & exultatio*: hunc locum refert D Gregor. ad
D. Gregor. homil. 13. mysterium Incarnationis, per quod filius Dei factus est nobis fructus terræ, sed *sublimis & eleuatus*, quia nō solum super homines, sed etiam super Angelos eleuatus est, & supra ipsos etiam regnat in cœlo;
Ad Heb. 1. *Tantò melior Angelis effectus*, (ait Paulus) *quantò differentius præ illis nomen hereditauit*. sed in eo videri duas Christi generationes, hoc loco insinuauit Propheta, vnam, qua germen Domini est, & ex substantia Patris ante sæcula genitus, plenā omni magnificentia, & gloria, per quam Pater filio omnem suam substantiam, & omnem gloriam dedit; alteram, qua germen, & fructus terræ benedictæ est, & ex substantia matris in sæculo natus; iuxta
Isaiæ 45. quod per Isaiam dicitur: *Aperiatur terra, & germinet Saluatorem*: terra enim virginea manens incorrupta, signata, & integra, soli Spiritui sancto aperta est, vt in ea, atque ex ea carnem assumeret Dei filius, & fieret fructus terræ, germen Dauid, quod per Ieremiam antea promiserat dicens: *Germinare faciam Dauid germen*
Ierem. 33. *iustum*, quod *germen iustum* adeo iustum fuit, & fructus terræ ita sublimis, vt ipse sit Redemptor, & Saluator Mundi, Angelorum Rex, cœli, & terræ Dominus, & nobis ex illo fructu terræ sublimi nō solum lætitia, & exultatio, sed & omnium bonorū copia, & abundantia proueniat:
Psalm. 64. *Visitasti terram*, inquit Dauid, de hoc Annunciationis mysterio agens, *& inebriasti eam, multiplicasti locupletare eam*: Mariæ terram Dominus visitauit, quando miss
Lucæ 1. sus est ad eam Angelus dicens ei: *Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi*: tunc enim, & illam mirabiliter, & nos misericorditer visitauit ex alto diuinitatis suæ; nec solum visitauit, *sed inebriauit hanc terram, & infudit se*
Isaiæ 66. *in eam*, quam impleuit gratia, & Spiritu sancto, vt germinare eam faceret filium Dei secundum carnem.

Porrò, iam huius cœlestis legationis varias circumstantias, sacramētis plenas, parumper contemplemur. Et quidem ab ea, quæ temporis est, exordientes, quamuis ex fide Catholica certum sit, hoc extitisse discrimen, quoad temporis circumstantiam, inter Christum, & reliquos homines, quod hi nascuntur sub dominio temporis, & eidem subiecti, Christus vero conceptus, & natus fuit Dominus vniuersorum temporum; vnde est, quod illi non fuerunt concepti, quando voluerūt, Christus vero suæ conceptionis tempus elegit, quare, cum ipse probe agnosceret, quodnam magis congruum, & opportunum tempus esset ad humanam carnem in vtero Virginis induendam, cōsequens est, nullum aliud excogitari posse congruentius, & opportunius, quàm illud, in quo reipsa conceptus fuit. Nobis tamen, quos huius facti congruentia latet, licebit varias eius rationes diligenter indagare: nam, vt egregiè obseruauit D. Gre- *D. Gregor. moral. c. 2.*
gorius II. Moralium cap. 2. quoties in factis eloquiis temporis circumstantia adnotatur, credendum est, latere ibi aliquod sacramentum; vnde inquit, quod cum Euangelista signanter dixit: *hyems* *Ioan. 10.*
erat: prænotare voluit, quod cū Hebræorum corda in festo renouationis Templi feruentiori deuotione incalescere debebant, tunc tēporis magis frigebant, quàm soleant in hyeme homines frigere similiter, cum Diuus Ioannes de negatione Petri agens, adiecit, quod tunc vigebat frigus, & quod Petrus erat *calefaciens se*, *Ioan. 18.*
significare voluit gelidū Petri cor, quod charitatis igne valde indigebat. Quando item Moyses, narrans, quomodo Abraham egressus est de domo sua ad suscipiendos in ea peregrinos, sub quorū figura tres Angeli ad eum diuerterunt, adnotat certè id accidisse *in ipso feruore diei*, vt piū, *Genes. 18.*
ac feruentem Abrahæ animum in peregrinis hospitio suscipiendis commōstraret:

ret: simili ergo ratione, dum sacer Euangelista tempus angelicæ legationis prænotauit, dicens: *Sexto autem mense*: consequens est, non absq; mysterio id fuisse. est ergo rationi consonum, vt, quæ in eo latent, aperiamus, prius tamen de anno, quàm de mense, die, & hora dicamus.

Luc. 1.

Quo anno à Creatione mundi facta fuerit Angelica legatio, & Christi conceptio, non est vna omnium opinio, quin potius, quot capita, tot video sententias: nam (vt refert Cœlestinus) quidam putarunt illam fuisse post tria millia, & septuaginta annos à mundi creatione: alij post 3963: alij post 4000: alij post 4110. alij post 4200: alij post 4300: alij, cum Francisco Suarez tomo 2. 3. p. disput. 12. sess 4. docent, Incarnationem celebratam fuisse quater millesimo fere anno à Creatione mundi, anno 2. Olympiadis 124. alij, cum Doctore Ioanne de Roa de annis mundi, tabula quarta, contendunt, Christum conceptum à creatione mundi, quater millesimo septuagesimo secundo dimidio anno ablato, idque egregio discursu comprobant. Alij cum Beda, factam autumant anno quinquies millesimo centesimo nonagesimo nono. Diuus Hieronymus putat, Angelum venisse ad Mariam in sexto millenario: quam opinionem sequutus illuminatus Doctor ait: *Sicut in sexta die formauit Deus hominem ad imaginem, & similitudinem suam; ita etiam in isto senario formauit Deus illum hominem, qui est imago Dei, & eius similitudo expressa secundum Apostolum: & sicut die illo fuit hominis lapsus, ita isto millenario fuit reparatus; & sicut in isto anno agebatur septuagesima secunda generatio ab Adam, sic iste homo septuaginta duos Discipulos habuit.* Confirmat idem Diuus Bonauentura dicens: *Quod sicut homo primus fuit conditus ad totius mundi complementum sexto die, sic secundus homo, scilicet Christus, incarnatur sexta ætate, & sexto millenario ad totius creaturæ perfectionem*: Quænam autem ex his sententiis veritatis scopum attingat, non est præsentis muneris discernere; mihi sufficit in re dubia varia Doctorum placita retulisse.

Celestin. super missus est Angelus ser. 6.

Iac. to. 2. 3. disp. 12. 4 sess.

Doct. Ioan. de Roa de annis mundi tab. 4.

Beda de ratione tempo. D. Hieron.

Illuminatus Doct. Franc. de Meyron. ser. de annũ. Beth. 1.

D. Bonau. super c. 1. Lucæ

Ceterum de mense, quo facta fuit Angelica hæc legatio, certos nos reddit sacer Euangelista, dum ait: *In mense sexto* missum fuisse Angelum Gabrielem, in quæ verba communi consensu omnes Interpretes adnotãt, non fieri ibi enumerationem mensium à primo anni mense, sed à conceptu Ioannis Baptistæ, de quo paulò ante egerat: in quo sanè (licet obiter id dicam) magnum Ioannis Baptistæ encomium detego, cum à conceptione eius mensurari incipiant dies illius, qui cum esset æternus, & immensus, caduci temporis mensura pro nobis mensurari voluit; siquidem apud omnes Nationes in magno honore habita sunt principia, à quibus gesta numerari solent. vnde Romani soliti fuere, computationem facere à primis suæ Patriæ ædificiis, *ab Vrbe condita*: Iudæi numerabant à liberatione Aegyptiacæ captiuitatis, & nos Christiani, à Christi natiuitate: insignis ergo Ioannis laus est, quod ab eius conceptione cœlestis legationis, & Christi conceptionis tempus computetur, Angelo dicente: *In mense autem sexto missus est Angelus Gabriel à Deo.* hunc autem sextum mensem, Martium fuisse, vnanimi consensu docuerunt Patres; nempe Athanasius, Chrysostomus, Augustinus, Rupertus, Beda, Aymon, Ambrosius, Irenæus, Anselmus, Lucidius, Hector Pyntus, & alij permulti, quos longum esset percensere. Congruentia autem huius mensis cum mysterio Incarnationis in eo celebrato, variæ, ac multiplices occurrũt obseruatione dignissimæ. Prima, quia cum Christus Dominus principium esset, & origo, ac perennis fons omnium nostrorum bonorum, conueniens erat ad id significandum, vt conciperetur in mense Martio, qui primus est anni sacri. Apud hebræos enim duo erant annalia principia, alterum anni vulgaris, cuius initium fuit mensis *Tisri*, Septembri respondens; al-

Luc. 1. D. Athan. q. 13. ad Antio. D Chrys. ser. de Ioan. Bap. & hom. 1. in Luc. tom. 2. D. Aug. lib. 4 de Trin. c. 5. & l. q. ex nouo test. q. 55. Ruper. l. 3. de diu. offi. c. 19 Beda su. Lu. Aymon ibid. Ambros. 1. Examer c. 4. Iren. l. 4 cõ. Valentin. Ansel. l. 2. de fide c. 7. Luci de mutat. temp. l. 1. c. 2. Hector Pyn. in 1. Ezech. Exod. 12. Hugo Card. sup. Lucam.

terum anni sacri, cuius initium *Nisan*, qui nostrum Martium attingit: *Mensis iste* (ait Dominus) *id est Nisan, vobis principium mensium, primus erit in mensibus anni*, anni, inquam, sacri. Secunda, quia oportebat, vt recreatio, & reparatio hominis respon-derent eius creationi; vt enim dixit Hugo Cardinalis, *solent eo tempore potissimum adhiberi remedia, quo vulnera sunt inflicta*; homo autem creatus fuit in mense Martio (vt præcirati Patres adnotant) & in paradiso collocatus, ac inde propter peccatum expulsus, congruebat ergo, vt secundus Adam, primi reparator, eodem Gen. 2. 3. mense conciperetur, & in amœno illo virginei vteri paradiso collocaretur, vt sic homo à terreno paradiso expulsus in cœlestem introduceretur. Tertia, quia mense Martij fuit liberatus populus Israeliticus ab Aegyptiaca captiuitate, & eductus Exod. 14. per Moysen, transiens sicco pede per mare rubrum, quæ liberatio vmbra erat, & typus redemptionis humani generis à Diabolica seruitute per Christum in carne venturum. Quarta, quia eodem mense (vt tradit D. Ambrosius lib. de Noë, & D. Ambros. arca) Diluuij aquæ cessarunt: vnde, vt significaretur per Verbi Incarnationem, diluuium inundans diuinæ iracundiæ, homines absorbens, iam cessasse, meritò mense Martij cõcipi debuit Christus Dominus. Quinta, quia, cum in mense Martij Sol sit in Ariete, aptè satis Christus Dominus in eo concipi elegit, quia ipse veniebat, vt tamquam aries in ara crucis cruento sacrificio mactaretur, & tamquam hostia pacifica Deo offerretur, instar illius arietis inter vepres hærentis, Gen. 22. quem Abraham loco filij sui Isaac Deo in monte Moria sacrificauit, qui Christum spinarum vepribus coronandum præsignificabat. Sexta, quia in hoc eodem mense Martij fit æquinoctium, vt D. Chrysost. hom. de nat. Ioan. Bapt. obseruauit Diuus Chrysostomus, in quo sunt æquales dies noctibus; in eodem deinde dies crescit, mox verò decrescit; vt ergo nobis insinuaret, Christum Dominum ad æqualitatem Deo Patri pro peccatis generis humani satisfacturum, & a iustitiæ æqualitate numquam recessurum, iuxta illud Ieremiæ: *Suscitabo Da-* Ierem. 23. *uid*, id est Christum, *germen iustum, & faciet iudicium, & iustitiam in terra*: & vt ostenderetur, fœlici eius aduentu abigẽdam esse veteris legis vmbram, fugandasque gentilium tenebras, splendidam verò Euangelicæ doctrinæ lucem maiora in dies incrementa susceperam, congruè valde in mense Martij concipi voluit Saluator mundi. Septima, quia, cum hoc mense Martij terra flores germinare incipiat, cœlum suum rorem mittere, infirmos à prauis humoribus purgari, duces, & milites ad ad bellum accingi, iuxta illud: *tempus, quo solent Reges ad bella pro-* 2. Reg. 11. *cedere*: merito quidem eodem tempore Christus noster Redemptor concipitur, Cant. 2. qui de seipso ait: *ego sum flos campi, & lilium conuallium*: & qui à Patribus antiquis, Isai. 45. *ros* vocatus est: *Rorate cœli desuper*, & qui peritissimus medicus ad purgandas animas, Apostolo dicente, ipsum *purgationem* Heb. 1. *peccatorum facere*: & qui tandem ad debellandum humani generis hostem, ac principem tenebrarum longè ab Ecclesia eiiciendum: *nunc princeps huius mundi eii-* Ioan. 12. *cietur foras*: armis nostræ mortalitatis accinctus veniebat. Octaua; nam, vt docet Diuus Isidorus lib. 5 Ethymolog. Martius D. Isidor. appellatur à Marte, Romanæ gentis auctore, & interpretatur: *mensis nouarum*, seu *nouitatum*: conuenienter igitur tali tempore concipitur redemptor mundi, Christianæ gentis auctor, cuius illa sunt verba: *ecce ego noua facio omnia*: noua quidem, quia salutatio Angeli noua; prolis conceptio, noua virginitatis cum maternitate copulatio, noua Dei cum carne vnio, noua Verbi Incarnati exinanitio, noua; Viatoris, & comprehensoris in vnum coniunctio, noua; ac tandem noua omnis creaturæ innouatio. Quoto autem mense à desponsatione sua cum beatissimo Iosepho, conceperit? quarto Driedo l. 1. quidem mense, respondet Driedo lib. 3. de dog. vet. de Dogmatibus tract. 3. cap. 5. quod l. 6.

etiam

Suar.3.p to. 2.q.29.disp. 7.sect. 3 in princ.

etiam sentiunt multi Patres, teste Doctore Suarez 3. par. tom. 2. quæst. 29. disput. 7. sect. 3. in princ.

Sed iam de die, quo facta fuit Angelica Mariæ annunciatio, & Christi conceptio, differamus. Quamuis Diuus Augustinus serm. de natiuitate, arbitratus fuerit, Christum Dominum conceptum fuisse in die Dominica, communior tamen acceptior Patrum sententia affirmat, tàm Mariæ annunciationem, quàm Christi conceptionem fuisse vigesima quinta Martij feria sexta: ita docuerunt Rupertus, Diuus Antoninus, S. Athanasius, Irenæus, Anselmus, D. Ambrosius, Chrysostomus, & moderniores communi consensu. Congruentiam autem huius, ex duplici capite deprehendere possumus; primo ex creatione primi hominis, sic ut enim terrenus Adam formatus fuit ex terra virginea sexta feria, vt sacra nos docet Geneseos historia, ita congruum erat, vt cœlestis Adam ex matre Virgine eadem sexta feria conciperetur; sicut eadem etiam mortuus est, vt mors concepti oni, finis principio responderet. vnde Rupertus dixit: *Christus feria sexta concepsus est, die, qua veterem formauit Adam de limo terræ, nouum sibi reformare cœpit hominem Deus, de pura carne Virginis Mariæ, eadem die redempturus, mortis passione.* Secundo colligere possumus aliam congruentiam, si credimus Lucidio, asserenti, illo anno nouilunium mensis primi Nisan incidisse in diem 25. Martij, certè Christus conuenientissime conceptus fuit in vtero materno, die coniunctionis lunæ cum sole, cum tunc verus Sol iustitiæ, lunæ, id est Mariæ, per carnis assumptionem intime coniunctus fuerit. Hinc coniice, longe relegandam temerariam Matthæi Beroaldi opinionem asserentis, Christum natum esse mense Septembri in æquinoctio autumnali, ac consequenter, Incarnationem filij Dei factam esse in medio mensis Decembris; ad cuius opinionis confutationem, præter venerandam tantorum Patrum sententiam, satis est sanctæ matris Ecclesiæ cõsuetudo, quę vigesimã quintam diem mensis Martii Annunciationi huic Angelicæ ad beatissimã Virginem nuncupauit; necnon, & Concilium Floreatinum in decreto Eugenii Quarti, vbi Armenis præscribit, vt illo die festum Annunciationis celebrent.

Concil. Flor.

De hora tamen, qua facta fuit diuina hęc legatio B. Virgini, nihil nobis antiqui Patres tradidere; quæ tamen grauissimi Doctores in id scripserunt, breuiter referam, & quæ sit meo iudicio verosimilior sententia, aperiam. Quidam putarunt cũ D. Antonino, & Alberto magno, & Clysobeo, Virginem salutatã matutino tempore, quod coniiciũt, tùm ex eo, quod illo tempore mẽs humana ad diuina percipienda, idonea magis, & apta inueniatur, in cuius figuram li. Exodi legimus Manna in castra matutino tempore descẽdisse; tùm quia (vt D. Hieronymus, & S. Germanus affirmant) B. Virgo solita erat illam matutinam diei partem vsque ad horam tertiam contemplationi sacrare.

D. Antonin. 4 p sum. Th. ti. 15 c. 9 § 4. Alber magn. sup. missus. Clysob. li. de annunc. c. 3. Exod. 16. assump Virg. S. Germa. de præsen. Mariæ in templo.

Al j cum illuminato doctore, putant, factam fuisse Angelicam salutationem vespertina hora Cõpletorij; tũ, quia in ea hora legimus, Rebeccã, quæ typum Virginis gessit, salutatã fuisse à nuntio Abrahę sibi misso, vt eam acciperet in sponsam filii sui; sic enim ait sacer textus *Vespere, eo tempore, quo solent egredi mulieres ad hauriẽdum aquam*: tum quia (vt illi opinantur) Sol illa hora fuit creatus, vt enim homo, tamquam excellentior reliquis animalibus factus est post omnia illa, vt legimus Genes. 1. ita, & sol luminare maius, post omnia luminaria, atque adeò hora serotina: congruebat ergo, vt eadem hora sol iustitię Christus Dominus formaretur. Addit tamen Illuminatus Doctor, in quo alii dissentiunt, quod collocutio inter B. Virginem, & Angelum cœpit vespertina hora, in qua ipsa fuit ab Angelo salutata, & durauit vsque ad horam matutinam, in qua, & consensum præstitit, & filium Dei cõcepit, & Angelus discessit, fauetq; huic sententiæ vsus Ecclesiæ, quæ hora vespertina, & matutina signum prębet ad Virginem salutandam, quem ritum, vt in vita

Gen 24.

Gen. 1.

Franc. de Mayrõ. Doct. Ill sup missus.

Beroald. l. 4. sue Cbro c. 2

Beles. alb.

D. Bonauent. sancti Bonauenturæ refertur, Seraphicus Doctor auctoritate Apostolica introduci fecit.

D. Atha. ser. de Deip. *D. Bernard.* *Suarez.* *Cœlestinus.* Alij tandem, cum D. Athanasio, & cũ Simeone Cassiano in Comm. Euang. quem secuti sunt Baradius tomo 1. lib 7. Doctor Suarez, Cœlestinus, & permulti alij, docent salutationem Mariæ, & conceptionem Christi media nocte completa celebratam fuisse; quam sententiam, quia veriorem iudico, variis coniecturis in

Exod. 14. hunc modum confirmo. Primo, quia sicut media nocte Deus populum suum à tyrannica Pharaonis captiuitate eduxit;

Iud. 7. & sicut media nocte Gedeon Madianitas deuicit, & in fugam abire compulit, & sicut media nocte Angelus Domini primogenita Aegypti interfecit; ita decuit, vt figura responderet figurato, media nocte concipi Christum, qui genus humanũ à Diaboli seruitute eruere, principem tenebrarum fugare, ac inordinatos carnis appetitus interficere venerat. Secundo, quia media nocte Verbo diuino humanam carnem suscipiente, magis diuina misericordia se ostentat, cum summum omnium Incarnationis beneficium hominibus summa obliuione captis, & in vtramque aurem dormientibus, liberaliter conferret. Tertio, quia hora illa mediæ noctis, propter eius secretum, quietem, & silentium, aptissimum tempus erat, vt in ea abditissimum hoc mysterium fieret, maxime, cum B. Virgo solita esset in secretiori domus suæ loco maiorem noctis partem in cõtemplatione transigere. vnde

Symeõ. Cass. Simeon Cassianus dixit: *Nox appendebatur ex medio, nec adhuc Virgo sua membra in quiete collegerat, vigilantem Angelus inuenit.* Quarto, quia natiuitas Christi Domini fuit media nocte, vt non obscurè mihi videtur indicare Lucas; nam post-

Lucæ 2. quam dixisset: *peperit filium suum primogenitum*: continuò subiunxit: *& pastores erãt*

Ibid. *in eadem regione vigilantes, & custodientes vigilias noctis super gregem suum.* vnde orta est Ecclesiastica traditio sacrificium offe-

Theles. Papa rendi in illa nocte ex decreto Thelesphori Papæ, quod & notauit Damasus Papa in suo Pontificali: igitur, vt Christus Dominus, per integros nouem menses, more aliorum infantium in vtero matris delitesceret, oportebat, vt media nocte concipereturi quod, & indicant verba illa Sapientiæ: *Dum nox in suo cursu medium iter perageret, omnipotens sermo tuus Domine de cœlo à regalibus sedibus venit*: proprius enim dicitur, Verbum de cœlo, & de sinu Patris descendisse per Incarnationem, & per ingressum in vterum Virginis, quàm per egressum natiuitatis ab illa in hanc lucem atque forsan ad hoc significandum antiqui Patres diuino instinctu permoti, mediæ noctis tempore Christi aduentum efflagitabant, iuxta illud Dauidis: *Media nocte surgebam, ad confitendum tibi, super iudicia iustificationis tuæ*: quem morem imitati Christiani Cœnobitæ, quasi sacram illam conceptionis, & natiuitatis Christi noctem religiosè venerantes, media nocte ad diuinas laudes canendas somni quietem interrumpere consueuere. Quod autem in Ecclesia Catholica hora serotina signum ad salutandam Virginẽ fiat, nihil huic sententiæ officit: nam cum hora media noctis homines somno vacent, conuenienter debuit anticipari tempus ad Virginem salutandam. ex eo etiã, quod matutino tempore consueuerit simile signum fieri, nullum firmum argumentum desumitur, cum etiam meridiano tempore fiat. vnde, cum omnimoda certitudo non extet circa tempus determinatum Angelicæ salutationis, ter apud fideles eius signum fit, quia vero simile est, in altero illorum salutatam fuisse Virginem. atque hæc de circumstantia temporis sufficiant.

Damas. Pa.

Sapient. 18.

Psal. 118.

Vt tamen de Loci circumstantia acturi, debitum ordinem seruemus, à Prouincia ipsa exordiamur. Hanc testatur sacer Euangelista, Galilæam fuisse, in quo non

Luc. 1. pauca sacramenta latent, quæ nos oportet diligenter deregamus. Diuus Hiero-

D. Hieron. nymus de nominibus hebraicis quadruplicem Galileæ interpretationem nobis tradi-

tradidit, Incarnationis mysterio apprime congruentem; prima est, quod *Galilæa* idem est, quod *transmeans*: quæ significatio consentanea satis esse perhibetur Verbi diuini Incarnationi, cum per illam natura humana, quæ ex conditione suâ non aliud, quam suppositum creatum sibi vindicabat, per assumptionem ad filij Dei personam, & ad increatum suppositum transmeauerit, Apostolo dicente: *nusquam Angelos apprehendit; sed semen Abrahæ.* Secundo *Galilæa*, interpretatur, *volubilis*: quod eidem mysterio rectè congruit; nã sicut in motu, quo voluitur aliquod mobile, motus finis coniungitur cum principio; ita Verbi diuini Incarnatione, natura diuina, quæ prima est in omni genere perfectionis copulata fuit cum natura humana, quæ vltima est in genere substantiæ intellectualis; vnde Christus Dominus dixit: *Ego sum Alpha, & Omega*, id est, *principium, & finis*: principium quidem, quatenus Deus; finis verò quatenus homo; quia vltimus omnium creaturarum productus fuit. Tertio interpretatur *Galilæa*, vt idem valeat, quod *Rota*: Rota sanè, vtpotè circularis figuræ, quæ principij, & finis expers est. Deum æternum, absque principio, & fine apte designat; vnde Trimegistus Philosophus (id referente Alexandro Alensi) non aliter Deum scribendum putauit, quàm dicens: *Deus est circulus, cuius centrum est vbique, & circumferentia nullibi*: Hoc etiam mirabile, ac stupendum Incarnationis sacramentum mirifice commendat; nam dum Rota diuinitatis quadrata, carnis humanæ, quæ ex quatuor humoribus cõstat, hypostaticæ vnionis vinculo copulatur, certè supra totam mathematicam facultatem circulus quadratur, cuius tamen quadraturam nesciens Virgo, quomodo ad praxim reducenda esset, Angelum interrogauit: *Quomodo fiet istud?* cui non aliam nodi illius solutionem adhibere putauit, quam ad Spiritum sanctum eam remittere: *Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi.* Quarto interpretatur *Galilæa*, vt idem polleat, quod *transmigratio*: quæ significatio multiplicem, ac mirabilem transmigrationem, & mutationem per Incarnationis mysterium in mundo causandam, egregiè nobis oculos præponit: nam præter transmigrationem filij Dei de sinu Patris ad vterum matris, iuxta verba Christi Domini: *Exiui à Patre, & veni in mundum*, sanè postquam: *Verbum caro factum est*, facta est transmigratio, & mutatio ab ignorantia ad scientiam, à culpa ad gratiam, ab vmbra ad veritatem, à seruitute ad libertatẽ, à timore ad amorem, à legis grauitate ad seruitutem, ab austeritate ad benignitatem, à synagoga ad Ecclesiam, ab Idololatria ad verum cultum, ab Ira ad Clementiam, à vindicta ad remissionem, à pœna ad præmium, ab odio ad amorem, à morte ad vitam, à seruitute ad filiationem, à bello ad pacem, à tristitia ad gaudium, à sceleratis tandem ad iustos, à filiis Diaboli ad filios Dei, Ioanne id attestante, qui postquam dixerat: *Dedit eis potestatem, filios Dei fieri*: continuò subiunxit rationem: *Et Verbum caro factum est*: illa enim copulatiua (*et*) iuxta phrasim scripturæ, plerumque est causalis, & tantundem valet, quantum, *quia*; vnde sensus est: *Dedit eis potestatem, filios Dei fieri, quia, Verbum caro factum est*: ecce magnam rerum mutationem, per quam antiqua omnia nobis nociua intuemur in bonum mutata, iuxta illud Apostoli: *Vetera transierunt; ecce facta sunt omnia noua.* his quatuor interpretationibus *Galilææ* alij quintam addunt, vt significet idem, quod *Reuelatio*, quæ si vera est, censeri non debet ab Incarnationis mysterio dissentanea, cum reverà in Angelica salutatione facta fuerit supremi omnium secretorum manifestatio. Verbo enim diuino, quod in principio erat apud Deum, & lucem habitabat inaccessibilem, quem nemo vidit vmquam, visibilem carnem assumente, *Videt omnis caro salutare Dei nostri*: salutare (inquam) quod librum obsignatum aperuit, signacula eius soluit, & omnia,

Ioan. 16.
Ioan. 1.
Ibid.
Ibid.
Ibid.
2. Cor. 5.
1. Tim. 6.
Isai. 40.
Luc. 3.

Ioan. 1.
Gen. 2.
Apoc. 1.
Trim. apud Alex. Alens. 3. part. quæst. membrat. 9. 2.
Luc. 1.
Ibid.

quæcumq; audiuit à patre, nota fecit nobis, ecce secretorum reuelationem. Latet etiam in *Galilææ* Prouinciæ nominatione aliud sacramentum: quia, cum Galilæa, Regio quædam esset, quam indifferenter incolebant tàm hebræi, quàm Gentiles; significare voluit Spiritus sanctus, Verbum carnem fieri, ad saluandum vtrumque populum, & copulandum illos in vnum, iuxta illud: *fiet vnum ouile, & vnus pastor*: habitasse autem in illa tàm Iudæos, quàm gentiles, constat clarè, partim ex verbis Euangelistæ dicentis, Mariam, & Iosephum, qui Hebræi erant, ibi commorari, partim autem ex Isaia, qui de eadem regione loquens, ait: *Aggranata est via maris trans Iordanem, Galilææ gentium*: ecce gentiles etiam ibi commorabantur; vnde Diuus Bonauentura super cap. 1. Lucæ, dixit: *Erat autem Galilæa, confinis Iudæorum, & Gentium.*

Ioan. 10.

Isai. 9.

D. Bonauent.

Diximus hucusque de Prouincia Galilæa, nunc de ciuitate, in qua facta est cœlestis hæc legatio dicamus sacer Euangelista ait, hanc fuisse Nazareth: pro cuius loci intelligentia, obseruandum est (vt adnotarunt Diuus Cyrillus Alexandrinus, & D. Hieronymus) duplicem esse Galilæam; vnam inferiorem, alteram superiorem; vnam versus Meridiem, alteram versus Septentrionem; vnam quam habitabat Tribus Zabulon, alteram, quam incolebat Nephtalim; vnam, Mari Tiberiadis proximam, alteram, Tyro, & Sidoni vicinam, à cuius finibus, refert Matthæus egressam fuisse Chananæam: vt ergo Euangelista significaret, Angelum missum fuisse non ad superiorem, sed ad inferiorem Galilæam, propterea nomen ciuitatis Nazareth expressit, quæ in illa erat Prouincia. Arbitror voluisse Christum Dominum non in suburbio, non in deserto, aut in solitudine, sed in ciuitate conci pi; Primo, quia *Ciuitas*, idem est, quod *ciuium vnitas*: Verbum autem diuinum cò carnem sibi vniuit, vt homines sibi, & inter se copularet, & ex vtrisque vnũ corpus faceret; vnde Apostolus Christum Dominum vocauit: *Lapidem angulorum, qui fecit vtraque vnum*: vocauit etiam conciues eiusdem ciuitatis: *Iam non estis hospites, & aduenæ, sed estis ciues sanctorum, & domestici Dei.* Secundo, vt significaret, *Delicias eius esse cum filiis hominum*: & cum illis conuersari, iuxta illud Baruch: *cum hominibus conuersatus est*: qui ergo cum hominibus confabulari, & infirmis peccatoribus mederi veniebat, non ad solitudinem, sed ad ciuitatem, quæ, & maiori hominum frequentia vigere, & pluribus peccatoribus scatere solet, diuertere debebat: vnde Albertus magnus super *missus* dixit: *Christus, non in mari, qui est locus piscium, non in aere, qui est locus auium, nec in campo, qui est locus agrestium animalium, sed in ciuitate, qui est locus proprius hominum, concipi debuit, qui propter nos, & propter nostram salutem de cœlo descendit.*

D. Cyril lib. 2. contra Iul. D. Hiero. de loc. hebraic.

Matth. 11.

Ephes. 2.

Ibid.

Prouerb. 8.

Baruch 3.

Alber. magn. cap. 1.

Sed iam ad Nazareth propius accedo: Diuus Hieronymus de loc. hebra. ait: *Nazareth, viculus in Galilæa iuxta montem Thabor; vnde, & Dominus noster Iesus Christus Nazarænus vocatus est, habetque Ecclesiam in loco, quo Angelus ad Beatam Mariam euangelizaturus intrauit; sed & aliam vbi Dominus est nutritus.* hæc ille. E piscopus autem Coimbricensis super Lucam, Nazaretham, quæ ad Septentrionem est, quinquaginta quatuor milliariis, hoc est tredecim Leucis cum dimidia ab Hierosolymis distantem constituit. Brochardus verò cap 7. tradit, Ierusalem distare à Nazareth Leucis viginti septem; cui, cum terram illam percurrerit, fides maior videtur adhibenda, eruditus auctor, Bernardinus de Busto quinta parte serm. 3. de Annũciatione ait: *Nazareth autem est in quadam valle, montibus vallata firmissimis, vbi abundat saluia, rutha, & arthemisia: per saluiam, sapientia, per rutham iustitia per arthemisiam bonitas designatur; quæ omnia perfectè fuerunt in filio Dei, Rege Angelorum. in illo etiam loco extant vestigia cu-*

D. Hieron.

Suarez Coimbric. in Luc. 1.

Brochard.

D. Bern.

eiusdam

ipsam Ecclesiæ, quæ fuit à primitiuis Christianis fabricata, ante cuius altare adhuc est columna quædam, quæ dicitur media esse inter Virginem, & Angelum, quæ erat constituta in medio Oratorij. hactenus ille. Quare autem Christus Dominus in Nazareth concipi voluerit, ex eius nomenclatura nonnullas congruentiæ rationes elicuit D. Bernardus, & Albertus magnus, ille enim ait: *In Nazareth annunciatur Christus nasciturus, quia in flore speratur fructus processurus; nomen igitur ciuitatis, in qua concipitur, exprimit statum temporis, & finem operis, ad quem venit; cum enim Christus in Nazareth concipitur, iam hyems transijt, tempus innouationis aduenit, fructus appropinquauit; omnibus se exhibuit medicinam, confecit sensum, refecit, coronans peccatoribus venit.* Ad hæc sanè omnia, flos ille vtilis esse perhibetur, qui de se dixit: *Ego sum flos campi, & lilium conuallium.* Albertus autem magnus aliud sacramentum in flore latens aperuit dicens: *Bene in Nazareth conceptus fuit, quia sicut flos de flore sine mixtione, de matre, salua Virginitatis decore, processit.* Illuminatus Doctor sex tradit Nazareth interpretationes, ait enim significare, *sanctitatem, consecrationem, vnctionem, mundi tiam, custodiam, & florem*: quæ omnia, quàm plene in Christum conueniant, nemo est, qui non videat: cum, & ipse sit totius auctor; in vtero matris ab instanti suæ conceptionis Deo consecratus; diuinitatis vnctione delibutus; munditiæ fons perennis; ac virgineæ integritatis matris suæ diligentissimus tandem Custos extiterit. Inter omnes autem has appellationes, interpretatio *floris* principatum obtinet, & Christo egregie congruit. Primo propter sanctitatis eius miram suaueolentiam, ac inauditam corporis pulchritudinem; tùm, quia, sicut flos campi ex solo terræ humore, & cœlesti influxu generatus, absque vlla hominis cultura, sic ille ex solo sanguineo Virginis humore diuino spiritu eam fœcundante, ac cælitus influente, absque vlla conceptus fuit opera viri. Secundò, quia sicut nihil flore suauius, ac leuius, ita Christi iugo nihil suaue magis, ac leue excogitari potest, ipso dicente: *Iugum meum suaue est, & onus meum leue.* Matth. 11. Tertio, quia sicut flores, fructus spem nobis præbent, vnde flos, spei symbolum olim exstitit, vt tradit Pierius, ex quo antiqui Romani, vt spem describerent, lilia duo depingebant cum hac subscriptione; *Augusta spes*: ita Christus Dominus, de cuius temporis aduentu prædictum fuerat: *flores apparuerunt in terra nostra:* Cant. 2. humanam carnem assumens, certam nostræ salutis spem nobis tradidit. Quarto, quia sicut ex floribus virtute ignis variis morbis medendis salutiferi valde liquores exprimuntur, ita ex sacro Christi corpore, lanceæ mucrone percusso, exiuit vterque liquor, sanguis, & aqua ad humani generis sordes abstergendas, & peccatorum vulnera sananda. Quinto, quia cum Nazareth interpretetur, *flos*, & Matia, candidus flos lilii sit, *quasi lilium inter spinas*: & tempus etiam conceptus Christi fuerit, quo flores terræ erumpere solent, congruebat quidem ipsum etiam *florem* esse, & *floridum* vocari, vt sic florem in flore, de flore inter flores carperemus. vnde Bernardus Nazareth vocat florigeram patriam; nobisque ad eorum imitationem, qui Florentiam laudantes cecinerunt:

Florida florenti floret Florentia flore,

licebit nunc dicere de Nazareth:

Florida florenti floret pulcherrima flore.

Vltimo tandem, *floris*, ac *floridi* nomen Christo Domino aptè adeò congruit, vt spinæ quoque coronæ illius, & claui, flores sint suauissimo odore fragrantes, ex quibus deuotæ mentes, velut apes argumentosæ, dulcissimos fauos mellissui amoris elaborant, florida serta contexunt, odoriferosque meditationum myrrhæ fasciculos, qui inter vbera sua commorentur, sibi conficiunt. Atque hinc colligere licet, quantum honoris, & gloriæ Nazareth, Christi in ea

1. Bernard. super missus. Albert. magn.

Cant. 2.

Ibid.

Ibid. Albert. magn. sup. missus. c. 33.

Illum. Doct. Franc. de Mayron sup. missus.

Pier. Valer.

Ioan. 19.

Cant. 2.

D. Bernard. super missus.

in ea facta conceptione, sibi comparauerit; cum enim adeò abiecta, & ab omnibus despecta esset, vt Nathanael diceret:

Ioan. 1. *Nunquid à Nazareth potest aliquid boni esse?* tantum ei Christi conceptio nominis

D. Hieron. splendorem contulit, vt Hieronymus,

Andr. Hier. florem Galilææ, illam vocet: immò, &

Episc. ser. de annunc. Andreas Hierosolymitanus Episcopus, terrestri paradiso illam conferat dicens: *Nazareth Eden hortum æmulata, ipsius Eden conditorem sinu suo complectitur.* Verùm mihi videtur Nazarethæ meritò inuidere potuisse Paradisum terrestrem, cum hic lignum vitæ, ibi auctor vitæ; hic fons

Ioan. 4. aquæ in terram decurrentis, ibi fons aquæ salientis in vitam æternam; hic terrenus Adam, ibi cœlestis; hic præuaricator, ibi reparator; hic naturam humanam inficiens, ibi genus humanum redimens formatus fuerit; hic Maria, ibi Eua; illa obediens hæc inobediens; illa, virgo prudens, hæc fatua, illa humilis, hæc superba; illa sobria; hæc intemperata; illa ab Angelo euangelizata, hæc ab Angelo decepta; illa mundi saluti consensum præbens, hæc eius perditioni consentiens affuit. quod si, vt Mantuanus poeta dixit

Virg. in Buc. in Bucolicis:

Dulcis amor Patriæ.

Ouid. lib. 1. de Ponto. & Ouid. lib. 1, de Ponto:

Nescio, qua natale solum dulcedine cunctos
Allicit, immemores nec sinit esse sui.

quis non videat magnam Nazareth laudem esse, quod Christus Dominus singulari dilectione præ omnibus aliis Vrbibus eam, tamquam propriam patriam adamauerit? Deinde, si vt Aristoteles inquit

Aristoteles. lib. 1. Politicorum cap. 1. *Videmus omnem ciuitatem, esse societatem quandam, & omnem societatem boni alicuius gratia constitutam.* facile inde inferam, Nazareth opulentissimas quasque totius Orbis ciuitates longo interuallo antecellere, cum gratia tanti mysterij, quale Incarnationis sacramentum in vtero Mariæ celebratum esse perhibetur, à Deo Optimo Maximo structa fuerit, tamquam futura filij sui chara patria. Quare, si Aristotelis patria ab Historiographis, quod tantum produxerit philosophum, multis encomiis celebratur; & si ob Alexandrum magnum in Macædonia natum, miris illa effertur laudibus; ac tandem si Roma, propter suos Cæsares, Scipiones, & Catones, quos tantopere ipsa iactabat, tantum honoris nacta est, quid quæso splendoris, quid honoris, quid immortalis gloriæ inclyta Nazareth non nanciscetur, dum Christi, humani generis Redemptoris legitimam patriam esse, & ab ea Nazaræi appellationem mutuasse meritò gloriari possit. vnde Diuus Matthæus dixit: *Habitauit in Ciuitate, quæ vocatur Nazareth; vt adimpleretur, quod dictum est per Prophetas, quoniam Nazaræus vocabitur.* In cuius loci expositionem Diuus Hieronymus ait: *Omnes Ecclesiastici quærunt, & non inueniunt, vbi id scriptum sit:* multos tamen lego, qui id se inuenisse putant: nam in primis Diuus Chrysostomus, postquam rei difficultatem ingenue fassus fuerat, immò ab eius inuestigatione nos deterruisset, dicens: *Neque in huiusmodi fueris curiosus,* tandem docet, quod tempore captiuitatis populi hebræi in terra Aegypti, nonnulla Prophetarum volumina, hebræorum negligentia, aut Aegyptiorum malitia pœnitus abolita fuere, in quibus Messias, Nazaræus nuncupabatur; atque eò respexisse Matthæum, dum ait: *Vt impleretur, quod dictum est per Prophetas, quoniam Nazaræus vocabitur.* hanc expositionem acceptant, præter Chrysostomum, Athanasius in fine sui simposij, & Euthymius. Isidorus autem longe diuersam viâ ingressus, ait; nihil aliud indicasse Euangelistam per verba illa: *Dictum est per prophetas;* quàm, per prophetarum expositores declaratur, qui horum arcana suis scholis aperiunt. Alij vim facientes in interpretatione huius nominis, *Nazaræus,* quod iuxta sententiam Diui Hieronymi, *Sanctum* significat, dicunt, quod cum omnes prophetæ vno ore, *sanctum* vocitent Christum Dominum, eiusque sanctimoniam variis modis atteste[illegible]

Matth. 2.

D. Hier. in Matth.

D. Chrys. in 9. Matth.

1. Expos.

Matth. 2.

D. Chrys. vbi supra.

2. Expos. Athanas. fine sui simp. Euthy. in Matth. Isidor. in vocat. Iesu.

3. Expos. D. Hier.

liſta quidem magis ad internum ſenſum, quàm ad externam vocem attendens, verba illa ſcripſit: *dictum eſt per Prophetas, quoniam Nazaræus vocabitur.* fundaturque hæc expoſitio in doctrina ſancti Hieronymi, qui epiſtola ad Pammachium, ait: *Non eſt fixum in ſcripturis, quantum ad verba, ſed quantum ad ſubſtantiam.* Præter has tamen expoſitiones, hæ, quæ ſequuntur, nobis magis arridēt. Quarta expoſitio ſit, quod cum Euangeliſta ait: *dictum eſt per Prophetas*, non refert vaticinium aliquod à Prophetis ſcriptum, ſed oretenus prolatum, vt ſatis indicant verba illa: *Vt adimpleretur, quod dictum eſt per Prophetas*, non dixit: quod *ſcriptum eſt*, ſed, *quod dictum eſt*: multa enim huiuſmodi habentur per traditionem: vnde ſicut, non omnia, quæ Chriſtus dixit, nobis ſcripta reliquere Euangeliſtæ, ita non omnia, quæ Prophetæ locuti ſunt, ſcripturæ demandata fuerunt. Quinta expoſitio plauſibilis valde, quam permulti amplectuntur moderni cum Angelo Cœleſtino ſuper: *Miſſus eſt Angelus*: qui ex originali hebræo huius intelligentiam venari conatur, ait: apud Iſaiam prophetam, Chriſtum Dominum: *Nazarenum* vocari; nam vbi Latinus interpres vertit: *Egredietur virga de radice Ieſſe, & flos de radice eius aſcendet*: Lectio hebræa habet: *& Nazaræus de radice eius creſcet* (Matthæus enim hebræo idiomate ſuum ſcripſit euangelium) vnde Diuus Hieronymus in Catalogo de ſcriptoribus eccleſiaſticis, de Matthæo loquens ait: *Vbicumque Euangeliſta veteris ſcripturæ teſtimonio vtitur, non Septuaginta tranſlatorum auctoritatem ſequitur, ſed hebraicam*; idq; exemplificauit opportunè ſatis ad præſens inſtitutum, in verbis illis: *quoniam Nazaræus vocabitur.* nec mirandum eſt, quod Euangeliſta affirmet, dictum eſſe à Prophetis, vocandum fore Chriſtum, Nazaræum, cum tamen ſolus Iſaias cognomine hoc illum compellarit, quia (vt obſeruauit Diuus Auguſtinus) moris eſt in ſacra Scriptura, numerum pluralem pro ſingulari, & è contra vſurpari. Sexta tandem expoſitio ſit, quod in præcitatis locis, quibus Ioſeph, & Samſon, Nazaræi vocantur, id de Chriſto intelligitur, quem ipſi, tamquam eius typi, adumbrabant: vt enim docuit D. Auguſtinus, & Leocaſtrenſis, quando in ſacra Scriptura de aliquo quidpiam dicitur, qui fuit figura Chriſti Domini, & id cum hiſtoriæ veritate minimè ei conuenit, intelligendum eſt ad literam de Chriſto: vnde, cum in Geneſi dicitur: *Fiant in capite Ioſeph, & in vertice Nazaræi inter fratres ſuos*: id de Ioſepho non tàm apte intelligi poteſt, quàm de Chriſto, qui (vt explicat ibi Diuus Ambroſius) habuit gratiam capitis, vt in omnes fratres ſuos fideles eam effunderet; & cum in Deuteronomio dicitur: *Benedictio illius, qui apparuit in rubo, veniat ſuper caput Ioſeph, & ſuper verticem Nazaræi*: huiuſmodi benedictio Ioſepho aptari minimè poteſt; quia (vt ibidem adnotarunt Diuus Ambroſius, & Procopius) quando illa prolata fuit, iam Ioſeph obierat: quare reliquum eſt, vt de Chriſto intelligenda veniat. ac tandem, cum Samſon, Nazaræus appellatur: *Nazaræus vocabitur ab vtero*: de Chriſto debet intelligi; nam, vt conſtat clare ex Numerorum 6. nemo poterat eſſe Nazarenus ab vtero Matris ſuæ; nam in Nazarenorum numero non redigebantur, niſi qui ex voto ſe conſecrabant, & à certis cibis ſe abſtinebant, & ad oſtium Tabernaculi adducebantur, ac pro eis certa holocauſtomata fiebant: id etiam, quod ſacer textus addit, ſcilicet, quod: *Samſon erit Nazaræus, vſque ad diem mortis ſuæ*: minimè ei conuenire poterat, quia re vera Nazaræi dignitatem, antequam moreretur, amiſit, cum cæſaries ei abraſa fuit, à cuius capillis fortitudo eius dependebat: ac tandem, quia Nazaræus non poterat mortuum tangere, Samſon autem quamplurimos ex illis, quos interfecit, tetigit, cum ergo Ioſeph, & Samſon nominantur *Nazaræi*, non ipſi, ſed Chriſtus hoc nomine cohoneſtatur. Ceterum, quia *Nazaræus* (vt ſu-

Matth. 2. D. Hieron. Matth. 2. Angel. Cæleſ. Iſai. 11. Lectio hebr. D. Hieron. Matth. 2. D. Aug. li. 3. de conſen. Euang. c. 16

D. Aug. Leocaſtren. ſup. 1. c. Iſai. D. Ambroſ. Deuter. 33. D. Ambroſ. Procopius. Num. 6. Ibid. Iud. 13. Iud. 14. Gen. 49. Iud. 13.

pra dixi) *florem* significat, hinc singularem quandam elicio rationem, ob quam Ioseph, & Samson Christum Dominum prefigurarunt; hi enim duo, insignes viri fuerunt; velut flores, qui vt fructus matureſcat, oportet vt decidant, & vitam, quam ab arbore mutuant, amittant: dum enim hi iuuenes floruerunt, populus eorum de inimicis victoriam non tulit, illis autem decidentibus, & vita functis, populus hebræus indies multiplicari cœpit, & Philisthæi miſere perierunt: quia ergo Christus Dominus flos erat de radice Ieſſe, oportuit, vt decideret, & vitam amitteret, vt fructus noſtræ redemptionis matureſceret, idcirco conuenientiſſime figuratus fuit per Ioſephum, & Samſonem, quos *Nazaræos*, vel *floridos*, tamquam Christi typos vocat ſacra Scriptura. Cui ſit honor, & gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

Iſai. 11.

HOMILIA III.

Circumſtantiam loci Angelicæ ſalutationis proſequentes, dignitatem ſacerrimæ Domus Lauretanæ, in qua Verbum caro factum eſt expendimus; aliaſque circumſtantias, Angelicam legationem concomitantes, commemoramus; nonnullaque de Virginibus neceſſaria Clauſura tradimus.

VT his, quæ de circumſtantia Domus, Angelicæ Annunciationis mihi dicēda ſunt, plenior fides adhibeatur, profiteor, me nihil in Homilia hac dicturū; quod ex Hiſtoriographis, auctoribusque grauiſſimis non decerpſerim: hi autem ſunt, Beda, Blondus, Baptiſta Mantuanus, Leander Albertus, eruditiſſimus Caniſius, necnon Hieronymus, Angelica, Recanatenſis Reipublicæ Secretarius. à venerabili ergo Beda exordiar; hæc ille ſcripſit lib. de locis ſanctis cap. 16. *Nazareth muros non habet, ſed magna ædificia, duasque grandes Eccleſias; vna eſt in medio ciuitatis, ſuper duos fundata cancros, vbi quondam fuerat domus, in qua Dominus nutritus eſt infans; altera vero eſt Eccleſia, vbi domus erat, in qua Angelus ad B. Mariam venit.* Apoſtoli ſacram hanc domum ob præclara ad ſalutem humani generis in ea conſummata myſteria, in orationis domum verterunt, illam ſolemni more diuinis vſibus conſecrantes, deinde à Chriſtianis in magna veneratione habita fuit, vt qui rectè agnouiſſent in ea Virginem, natam, nutritam, ab Angelo ſalutatam, & à Spiritu ſancto obumbratam, Chriſtum, naturalem Dei filium concepiſſe, & natum, magna ex parte educaſſe: poſtmodum verò anno à reconciliata diuinitate nonageſimo quarto ſuper millenum & ducentenum decima die Decembris ſub Bonifacio Octauo Pontifice maximo hoc ſacellum à Nazareth ciuitate relictis fundamentis auulſum, & eleuatum, co iubente qui ſolus facit mirabilia magna, in cuius poteſtate cuncta ſunt poſita; Angelorum miniſterio ad Dalmatiam, ſeu ad Illyricos prope opidum Terſactum, & prope opidum flumen, delatum fuit ſuo, vt olim, cæmento, lapideaque ſtructura cohærens, quatuorque adhuc parietibus conſtans; deinde illinc abreptum, miro modo ſuper æquora eodem Angelico miniſterio, primum in nemore mox in colle fratrum, & tandem in via publica collocatum eſt in agro Piceno, ſiue (vt Itali loquuntur) Recanatenſi, in media ſilua nobiliſſimæ cuiuſdam fœminæ, cui nomen erat *Laureta*, à qua Domus illa, Lauretana appellatur. Rarum ſanè, ac portentoſum miraculum; ſed minime incre-

Beda de loc. ſanct. c. 16. Blond. lib. 3. de Ital. illuſt. cap. 5. Bapt. Mant. de Laur. aed. D. Hieron. Ang. in Ep. Lauretan. Lead. lib. inſtit. Caniſ. lib. de Deip. Ma. c. 5. Beda vbi ſ.

incredibile, vt garriunt illi duo hæretici, Vergerius libro, quem impudentissime inscripsit: *contra Idolum Laureti*: & Ilyricus in Centuria mendaciorum Papistarum; cum similia portenta diuinam virtutem olim effecisse passim commemorent sacra volumina. Habacuch prophetam ex Palæsthina in Babylonem transtulit, ac eundem incolumem suis illicò restituit. rursus Angelico ministerio factum est, vt Philippus Christi discipulus, velut per aera deportatus, nobili eunucho consociaretur; eoque baptizato ad suos in Azotum confestim rediret, longe itinerum spatiis breuissimo tempore confectis, vt omnes subitam illam translationem, atque restitutionem eiusdem hominis admirarentur. Deinde, quid magis prodigiosum, Eliam Thesbiten ex hominum conspectu subitò rapi, & curru igneo excipi, & in loca remotissima deuehi: ac demum post multa sæcula in Palæsthinam reuerti, & maiestate magna fulgenti in monte Thabor conspici; postquam verò ibi cum Christo de futuro eius excessu colloquutus esset, statim rursus euanescere? Nec defuerunt, qui cum Gregorio Thaumaturgo tanta fide excelluerint, vt rupes, & montes ingentes oratione sola mouerint, atque aliunde transtulerint. Quocirca, cum diuinæ virtuti nihil queat resistere, & similibus miraculis refertæ sint veteres historiæ, quas nullus in vniuersum, nisi perfrictæ frontis homo, reiicere potest, certè non adeò incredibile videri debet, Mariæ quoque domunculam Deo sacratam, quum male neglecta iaceret, impiis ademptam esse cultoribus, & inuisibili quadam virtute ad locum honestiorem tandem demigrasse, vbi ad verum, & salutarem Christianæ gentis vsum, & fructum conuerteretur.

Verger. lib. de Ld Laur. ilyric.

Dan. 14.

Act. 8.

4 Reg 2.

Matth. 17.

Luc. 9. Act. 1.

Zosim. lib. 2. cap. 9. & 10. & seq.

Ceterùm, si sacerrimæ huius Domus miram præstantiam agnoscere cupimus, in mentem quæso reuocemus, in ea reparationis nostræ iactum esse fundamentum, pullulasse legis gratiæ exordium, reuelatum fuisse diuinæ mentis arcanum, & factum esse illud immensæ charitatis, & supernæ dignationis officium, vt Paulus inquit: *Venit plenitudo temporis*: humano generi Deus humana carne indutus apparuit. Quamobrem iudicio meo tanta est loci huius dignitas, talis gloria, tam excelsa maiestas, vt ipsum locis omnibus, quæ sub cœlo sunt, antefere non dubitem: nusquam enim alibi magis egregia opera, excellentioraque mysteria diuina clementia monstrauit in terris. In agro (vt ferunt) Damascæno, de limo terræ homo creatus, hic de purissima Virginei corporis substantia, nulli peccato obnoxia, Deus homo factus est: in terrestri paradiso mulier de viri latere sumpta, hic mulier Virgo, naturæ ordine mutato, Dei mater effecta est: in arca Noe generis humani seruatæ reliquiæ, hic toti mundo salus est orta: sub quercu Mambrè credentium pater Abraham tres Angelos vidit, & hospitio suscepit: hic Deus, Angelus, & Maria adsunt, Deus autem non in hospitio tantum, sed in vtero Virginis in carne nostræ fragilitatis, in vnitate personæ susceptus: in monte Sina lex Moysi tradita, Dei digito scripta; hic Deus fecit potentiam in brachio suo, & datus est nobis legislator, via, veritas, & vita. Templum illud Salomonis admirabile quidem fuit, & glorioſum, ac Dei præsentia sanctum, ac venerabile, sed vbi quæso Deus præsens magis vmquam fuit, quàm isto in loco, qui primus Dei præsentiam corporalem accepit? Arca fœderis Tabularum receptaculum, Legis armarium, quod prophanis manibus attrectari non licuit, præcipua seruabatur obseruantia: at in sacello isto non tabulæ lapideæ, sed ipse legis auctor, & consummator in carne Deus, qui in vento, Eliæ, in igne Moysi legitur apparuisse: fuit Bethleem ciuitas illa Iudææ, quæ quondam Ephrata dicebatur, Christi natiuitate felicissima,

Gal. 4.

Gen. 1.

Gen 2.

Gen. 7. & 8.

Gen. 18.

Exod 20. 24.

Ioan 14.

3. Reg. 8.

2 Reg. 6.

3. Reg. 8.

Exod. 3.

Matth. 5.

Matth. 2.

Luc. 2. in qua carmen illud Angelicum: *Gloria in excelsis Deo*: cœlesti voce cantatum est, sed Christus illic floruit, hic radicauit. Ille mõs excelsus, in quo Christus cum Moyse, & Elia loquens, transfiguratus, Math 17. Luc. 9. vestibus, & facie glorificata visus est ab Apostolis, ad breue tempus exultauit: hic autem locus longa, secretaque conuersatione Deo familiarissimus, hic enim conceptus, hic nutritus esse perhibetur. Prata illa trans mare Galileæ, in quibus tot hominum millia saturata leguntur, Lazari, Zachæi, & Simonis, & cetera loca, quæ dignatus est Christus sua præsentia, & miraculis illustrare, profectò sunt omni veneratione dignissima, sed vbinam Deus vmquam maius miraculum exhibuit? hic *Verbum caro factum est*: hic Deus visibilis ad vitæ nostræ palæstram descendit, vt nostris mortalibus armis communem humani generis hostem profligaret. Mõs oliuarum, vtique Christi Domini ascensione clarissimus, sed locus iste Annæ domicilio, B. Virginis natiuitate, & Christi conceptione nobilitatus est. beata quidem Zachariæ domus, duarum matrum salutatione illustrata, Christi Præcursoris decorata præsentia, sed domus huius longe maius est priuilegium. nam præter ea, quæ domui Zachariæ donant ornamenta, hoc plus habet, quod fuit ab Apostolico sacrata collegio: Iordanis vnde dominico gloriantur tactu, sed domus ista Virginis immaculatæ, tota Christi manibus contrectata, pauimentum hoc toties Christi tulit vestigia, parietes isti conscij fuere Christi Incarnationis. Hæremus, illa dominico consecrata ieiunio, non parum habet venerationis, & laudis; at in domo ista quoties abstinuisse, & ieiunasse Christus, & maiora opera virtutis exercuisse putandus est, cuius vita, erat sanctitas, doctrina, veritas, pietas, charitas, & omnium virtutum magisterium? Hortus ille, in quo Christus orare consueuerat, inter loca sanctitate præclara nequaquam postremus est habendus; at in sacello isto Christus paruulus, & adultus orauit; mãducauit, bibit, dormiuit, atque quieuit. In Cruce, licet iuxta Ieremiæ vaticinium, cuius meminit Paulus ad hebræos, nostræ salutis opus consummatum, hic verò inchoatum fuerit, ita vt illic vltima Christi, hic vero prima statio fuerit in vtero matris, morituru venit ad vitam, ibi perrexit ad mortem; hic cum gaudio celebranda conceptio, illic cum mœrore lacrymanda mors. Hæc, vel similia contemplans ille nõ minus poeta insignis, quàm orator præcellens, Marcus Antonius Mauritius in carmine ad B. Virginem, hæc præclara nobis scripta reliquit: Ieremi. 9. ad Hebr. 2. Marc. Ant. Mauritius.

Quænam igitur Regum sedes, quæ Templa per Orbem
Huic se aufint conferre loco? ter, & amplius omnes
Ante alias felix Picæni littoris ora.
Cui solymos spectare domi, cui munere diuum
Fas calcare domi est pedibus vestigia Christi.
En ego iam supplex procumbam, atque oscula figam
Parietibus sanctis, spargamque hoc puluere crines.
Adspice me superis à sedibus, adspice Virgo
Prostratum, atque imo gemitus ex corde cientem,
Et pectus tundentem, & fletibus ora rigantem,
Neu, quamquam culpis adopertum turpibus arce
Aspectu me Diua tuo: si pectore toto.
Te veneror, si te dubiis in rebus ad vnam
Confugio, teque auxilium Sanctissima posco.
Pœnitet ex animo vitæ me Diua prioris,
Pœnitet, & meritas horret mens conscia pœnas,
Quod nisi tu casto pendentem ex vbere natum
Concilias, placasque mihi, quo tendere cursum,
Quoue malis fessam tentabo aduertere puppim?
At tu (namq; soles) placida dignare querelas
Ame meas, & ades lapsis mitissima rebus.

Certè

Certè equidem tot pendentes ædè tabellas
Aspicio, quam te miseris præsto esse loquuntur.
Hic te animo spectans terrentem viscera febrim
Depulit: ille hyadas tristes, hædumque cadentem
Spectauit tutus, verrentibus æquora ventis,
Et duce te patrias enauit saluus ad oras.
Criminis ille reus falsi sub iudice duro,
Dum mortem spectat, tenebroso carcere clausus,
Munere Diua suo, detecta fraude reuisit
Vxorem, & natos, exoptatumque parentem.
O ego nunc morbis multò grauioribus æger,
Naufragiumque timens longe exitiosius illo,
Et iam pridem animum peccati compede vinctum,
Si possim morbis liber, vinclisque solutus,
Fluctibus, & ventis laceram subducere puppim,
Quas tibi lætus agam grates, dum vita manebit?
Te, cum luce noua sparget sol aureus Orbē,
Te recinam, quoties abscondet opaca polum nox,
Et tua præcipuo venerabor numina cultu.

Econtra verò (proh dolor) factitant præcitati hæretici Vergerius, & Illyricus, aliique huius tempestatis miseri illorum asseclæ, quorum Sycophanta maledicentia, ac virulentus furor tantum profecit, vt nō solum superuacaneas huius sacerrimæ Domus laudes perperam iudicarent, sed & tamquam contemnendam fabellam, multiplicem illius in varia loca translationem sacrilego ausu irrideant. quorum exsecrandam audaciam commendaciis coniunctam, non solum vetustæ historiæ, antiquæ traditiones, Pontificum, & maiorum auctoritas, communisque Catholicæ Ecclesiæ consensus, sed & tot testimonia oppugnant, quot signa, & miracula iampridem annis quadringentis toti Orbi Deus Opt. Max publice demonstrauit, ac nunc etiam Europa tota obstupescente, demonstrat. Ea quidem tàm multa sunt, vt nullo numero comprehendi, tàm aperta, & illustria, vt nonnisi ab impudentissimis hominibus negari; tàm clara, stupenda, lateque patentia, vt pro dignitate à peritissimo quidem oratore celebrari, & explicari neutiquam possint, vnde paucissima quædam referre contentus ero, Lectorem mittens ad præclarum historiographum Hieronymum Angelitam, qui multa in id genus erudite congessit. Miram sanè sacerrimæ huius Domus virtutem persensit Paulus II. Pōt. Max. qui cum Laureti sese Deiparæ commendasset, ex grauissimo morbo, & epydimiæ vlcere, quo laborabat, subitò, ac mirabiliter saluti est restitutus. Tùm celebris viri Petri Gratianopolitani vxor Antonia, nonnisi hoc ipso sacro loco septem Dœmonibus, à quibus erat obsessa, multis tunc præsentibus, potuit liberari. Multis retro annis, quū illustris Theologus, item & poēta, quem dixi, Baptista Mantuanus floreret, qui postquam in febrim ardentissimam incidisset, Lauretanæ Virgini restituendam valetudinem commendauit, eique vota fecit, sicut carmen ab illo conscriptum non obscurè declarat: sic enim inter cetera ille canit:

Hieron. Angel. de hist. domus Lauretana.

Baptist. Mant.

Erue me tantis igitur Regina periclis,
Et laceræ sparsas collige nauis opes.
Mox, vt liber ero, Lauretia Tēpla reuisam
Et tibi de nostro carmine munus erit.
Carmine persoluā grates, & carmine laudes,
Carmine diuinum testificabor opus.

Ac tandem (vt paucis multa complectar) innumeri sunt, qui grauissimis morbis superatis, optatam sanitatem recuperarunt, horrenda terræ, ignis, maris, hostiumque pericula euaserunt, in rebus aduersis, ac desperatis miram subleuationem persenserunt, & quotidie experiuntur, quia sacra illa Domus, perennis fons est miraculorum, portēta semper, ac prodigia in fidelium salutem, & Hæreticorum confusionem continuò scaturiens.

Vergerius, & Illyr. loc. pa.

Sed iam ad aliam circumstantiam scitu dignissimam accedamus; de cohabitatione Iosephi cum Maria tempore Angeli-

licæ salutationis; non enim est in hoc vna omnium sententia. nam Diuus Anselmus, Abulensis, & Caietanus affirmant, Ioſephum tunc non habitasse cum Virgine, quod ex illis verbi Angeli colligunt: *Ioseph, fili Dauid, noli timere accipere Mariam coniugem tuam*: igitur nondum illam acceperat solemnitate nuptiali, nec cum illa cohabitabat, alioquin iam eam accepisset. Multi tamen Patres secus opinantes, aiunt: Mariam, & Ioſephum iam cohabitasse in eadem domo tempore conceptionis Verbi Dei: ita sentit Chrysostomus hom. 4. in Matthæum, Gregorius Nissænus in orat. de Christi natiuitate. Epiphanius hæres. 78. ac permulti recentiores, & D Thomas 3. p. q. 29. art. 2 hanc opinionem ait esse magis consonam euangelio. Mouet autem D. Thomam ad hanc magis amplectendam sententiam locus ille Matthæi 1. *Voluit occultè dimittere eam*: quo verbo satis apertè indicatur, iam antea fuisse ad cohabitandum admissam; nā (vt D. Ambrosius ait) *quam non accepit, nemo dimittit; & ideo, qui volebat dimittere, fatebatur acceptasse*: & certè, si quando B. Virgo concepit Verbum Dei, nondum erat in domo viri sui Ioseph, non videtur satis prospectum famæ illius. nam quando sponsa concipit in domo sponsi, meritò esse putatur conceptio maritalis; si verò ante cohabitationem concipiat, semper huiusmodi conceptio habetur suspecta. quare verba illa: *Noli timere, accipere Mariam*, iuxta Chrysostomi, & Ambrosij sententiam, non sunt intelligenda, quod denuò esset in domum Ioseph traducenda; sed in hūc modum; quod moneatur Ioseph, vt sponsam, quam domi habebat, & proposito, & animo dimiserat, domi retineat, ita vt sensus sit: *noli timere accipere*: id est, tecum illam simul cohabitare; in qua etiam sententia sunt Theophilactus, & Euthymius. Alter vero locus à Caietano citatus: *& nollet eam traducere*; non est sensus (aiūt) in domū suā adducere, sed *traducere*, significabat, *infamare*, & vt adulterā accusare, vt omnes ferè expositores explanāt. Verùm licet hanc sententiam probabilē iudicemus, contrariam tamen probabiliorem latè supra lib. 4 cōmonstrauimus.

D. Ansel. su. 1. c. Matth. Abul. sup. c. 2 Matth post q. 32. Caiet. super Matth. *D. Chrysost. Gregor. Niss. Epiphanius. D. Thom.* *Matth. 1.* *D. Ambr. l. 2 in Luc. in pr.* *Matth. 3.* *Theophilact. Euthymius.*

Porrò circumstantiam occupationis, & exercitij, cui B. Virgo vacabat, cum Angelus ad eam ingressus est, Patres minimè silētio præteriere. nam D. Augu. lib. 3. de mirabil. sacræ Scripturæ ait: *Mater Domini orās, verbo Angeli annuncianti, sine vllo incredulitatis, aut inobedientiæ obiecto consensit.* & D. Bernardus super *Missus*, inquit: *quo ingressus in secreto cubiculo, vbi clauso super se ostio, orabat Patrem in abscondito*: Docet idem Albertus magnus super cap. 1 Lucę, dicens: quod cum cōceptio filij Dei, esset perfectissima operatio, nōnisi in perfectissimo statu fieri debebat; status autem vitę contemplatiuæ perfectior est statu vitę actiuæ. Et quidem si conceptio Præcursoris fuit annunciata Zachariæ eius patri in sacrificio occupato, multò congruētius erat, vt Redemptoris conceptio annunciaretur futuræ eius matri, orationi, & contemplationi vacāti. Alij dicunt, B. Mariā, inuentam ab Angelo, propheticum illud Isaiæ vaticinium legentem: *Ecce Virgo concipiet, & pariet filiū*. Addit autem Albertus magnus c. 63 *Credimus B. Virginē in aduētu Angeli inclinatis genibus, & eleuatis puræ manibus, ac erectis in cælum oculis extitisse*;

D. Augustin. *Albert. Lucæ. 1.* *Isai. 7.* *Albert. magn.*

An autem, quando Verbum caro factū est, B. Virgo clarè intuita fuerit diuinam essentiam, licet dubitāter affirmet D Antoninus dicēs: *Forte in ipso conceptu, vel partu, illi datum est ad horam, vt videret mysterium huiusmodi, vt in patria*: supposito tamen B. Virginem mortali carne indutam aliquando vidisse clare diuinam essentiā, (prout expresse docet D. Aug. tract. super *Magnificat*, dum ait: *Nam cum se Dominum magnificare perhibuit, reuerendam vniuersis, & aeterni numinis maiestatem interna visione contueri se manifestè declarauit*: quem secuti sunt Hugo Victorinus, Vbertinus, & Cancellarius Parisiensis satis vtique rationi consentaneum erat, vt in quo die Deum ventre concipiebat, eundem mentes

D. Antonin. 4. p. tit. 15. c. 17 §. 1. *D. Augustin. Hugo Victor. super Magn. Albert. Lauretan. Cruciffix. c. 9. Cancel. Paris. Gerson alphab. 88 tit. 9.*

te per claram visionem conciperet, vt sic perfectissimæ conceptioni ventris, perfectissima correspōderet conceptio mentis.

Tandem vltimam clausuræ circumstantiam minime prætermittam, vt ad componendos Virginum mores nostra conuertatur oratio. hanc nobis tradit D. Bernardus in hæc verba: *Suspicandum non est, quod apertum Angelus inuenerit Virginis ostium, cui nimirum in proposito erat fugere hominum frequentiam, vitare colloquia, ne orantis silentium perturbaretur*: id sanè mysterio congruebat, vt Angelus clausis ianuis ingrederetur oratorium, quatenus per hoc significaretur, quod Dei filius, cuius Incarnationem annunciabat, clauso virginali vtero ingressurus, & egressurus erat, iuxta illud Ezechielis: *Porta hæc clausa erit, & vir non pertransibit per eam.* Scio, Iacobum hæreticum in suo exsecrando. Protouāgelio ementitum fuisse, non domi, sed foris primum ab Angelo salutatam Mariam; finxit enim illam, velut alteram Rebeccam, accepta hydria foras ad hauriendam aquam prodiisse, atque tunc illi vocem, nescio vnde allatam, intonuisse: *Aue, gratia plena*: ipsam vero in dexteram, & sinistram partem circumpexisse, vt insolitæ vocis prolatorem agnosceret: eumque tremefacta, domum rediisset, ac hydriam deposuisset, tùm demum Angelum domi adstitisse, & cum illa longum iniisse colloquium. Hanc hæreticam fabellam satis vtique expugnari arbitror ex verbis ipsius sacri Euangelistæ: nam, vt Patres adnotant, dum ait: *Ingressus Angelus ad eam dicens: Aue gratia plena*: aperte supponit, Virginem domi suæ inclusam esse, & in ea primum ab Angelo salutatam: permultum enim B. Virgo ab aliarum fœminarum moribus aberat, quæ, vel cum Martha, domesticis curis turbantur, & distrahūtur: vel cum Dina, foris vagantur; vel cum Iephte filia, lamentis, fœmineisq; affectibus libenter indulgēt; vel cum Michol Dauidis vxore nugantur; vel cum Moysis sorore murmurant, vel cum Herodiadis filia impudice saltant; vel denique cum filiabus Sion elatæ, atque pōposæ, vt spectent simul, & spectentur luxu, & mundo immodico delectantur: nihil eiusmodi, quod frequenter fatuæ Virgines, ac vulgares mulieres factitant, in nostram Virginem cadit, quæ non in Theatris, choræis, aut publicis viis sed in loco dumtaxat secreto, piisq; contemplationibus apto ab Angelo inuenta perhibetur, vt quæ ab Spiritu S. quietis, & pacis amantissimo, velut magistro, & rectore suo gubernaretur. atque hinc est, quod D. Hieronymus monet, Virginem hanc Hebræis *Ahalma*, id est *secretam* & *absconditā* haud temere nuncupari, quæ, cum primum & vidisset, & audisset Angelum, turbata fuerit, quòd numquam, aut rarissime à viro fuerat conspecta, & salutata.

Hinc virginitatis cultrices discant oportet, Clausuræ vigilantes custodes esse, nisi inæstimabilem virginei pudoris thesaurum latronibus prædandum exponere velint, parentesque suos maculare, ingentique dolore conficere, vt contigit Dinæ, quæ quia voluit peruagari, & lustrare ciuitatis plateas, virginitatis pudore amisso, tàm ingenti dolore patrem suum Iacobum affecit, vt cum stuprum illud magnæ internecionis causa exstitisset ipse Iacob conquereretur, quod illum filia stupro, & filij internecione ab illo exorta, exsecrabilem omnibus reddidissent; nam vbi vulgata nostra ait: *odiosum me fecistis*; alia versio legit: *fœtere me fecistis*: quasi diceret: antea eram ille, de quo patet meus Isaac dixerat, *Ecce odor filij mei, sicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus*: nunc autem, quasi hoc odore sopito, infelix hic Dinæ filiæ meæ, & filiorum euentus commaculat me, & fœtere me facit. Vnde ponderatione dignum est, quod cum hæc Dina, secundum Hebræorum traditionem, postea vxor esset Iob, cum omnia bona illi eripuisset etiam filios, vxorem tamen nō abstulit, quia prauam eius indolem cognoscens, præodorauit, instrumentū eius futurum

D. Bernard. super missus.

Epiph. 44. Lamb. hæret. Cassi. l. 3. cap. 1. fol. 24.

Luc. 1.

Ibid.

Gen. 34. Iud. 11. Luc. 10. 2. Reg. 2. Exod. 14. Marc. 6.

Isai. 3.

D. Hier. in c. 7. Isai. & in epist. ad Eustoch.

Gen. 34.

Ibid.

Gen. 27.

futurum esse ad persequendum Iobum, quod adeo rei exitus probauit, vt sacra Scriptura attestante, persuaderet ei, vt
Iob. 2. Deum malediceret: *Benedic Deo, & morere.* Imitentur ergo Virgines sanctam Iudith, de qua sacer textus dicit: *Fecit cubiculum in superiore parte domus:* hęc enim clausura non parum eam iuuit, vt castitatem conseruaret. Vnde laudantes illam ob victoriam, quam de Holoferne tulerat, in
Iudith. 8. *Iudit. 15.* hunc modum canebant: *Benedicta filia tu à Domino, eo, quod castitatem amaueris, & post virum tuum, alterum nescieris.* meritò quispiam posset dicere: incongruum fuisse hoc laudationis genus, eo tempore, quo non de castitate, sed de fortitudine, quam in præcidendo capite Holofernis, & fugando eius exercitu ostentauerat, agebatur: at si id alta mente perpendadamus, excellentius fortitudinis opus erat, bullientem libidinem compescere, quàm fortissimum quemque hostem iugulare; nam (vt ait Salomon) *melior est, qui dominatur animo suo, expugnatore Vrbium:* quod si etiam aduertamus, Holofernem Iudith amore captum, illam sollicitasse, vt sibi consentiret, à quo tamen pollui minime se permisit, facile inde deprehendemus, post duplicem hanc factam victoriam de Holoferne, congrue
Prou. 16. *Simon Maiolus Episc.* satis ob castitatem laudari. Simon Maiolus Episcopus narrat, Macrinam vxorem Torquati post mortem viri sui, clausuræ adeo obseruatricem fuisse, vt præter domesticos, humanus oculus numquam eã videret, adeo, vt cum Romam duceretur quidam Cyclops, & omnes vndique properarent, tàm viri, quàm fœminæ ad videndum portentosum hoc monstrum, vnicum dumtaxat oculum in fronte habens, & quod amplius est, transeunte Cyclopide per viam, in qua domus ei erat, & à famula accersita, vt ad fenestram properaret, ad videndum eum, naturalem apperitum illum videndi adeo cohibuit, vt prę violentia, quam sibi intulerat, clausuram suam seruans animam exhalaret. hæc autem fœmina, si interrogaretur, vt quid tàm sollicitam clausuræ curam gereret, non aliam credimus exhibituram rationem, quàm vt castitatem conseruaret. Fœmina enim est, velut cerua: sic nãque eam appellauit Salomon: *Lætare cum muliere adolescentiæ tuæ, cerua charissima:* hanc quidem, dum intra specus, & antrum suum, vel intra densissimum nemus se continet, canes illam non infectantur, nec persequuntur; inde tamen egrediens, & hac, illacque errans frequenter & à canibus dilaceratur, & à venatoribus capitur, quibus ad nutum oportet se subiici; at non secus accidit fœminis, quæ dum intra clausuram se custodiunt, viri eas non facile infectantur; at si videre, & videri cupientes clausuræ secreta violent, & in publicum prodeant, in manus lasciuorum venatorum plerumque incidunt, ac per fas, vel per nefas compelluntur ie misere illis subdere, ac libidinosæ eorum voluntati acquiescere, cum magno earum dedecore, ingentique illius iniuria, qui cum Patre, & Spiritu sancto viuit, & regnat in sæcula sæculorum. Amen.
Prou. 5.

HOMILIA IV.

Quæ latent arcana in illo verbo: Aue: salutationis Angelicæ aperiuntur, vbi mira antithesis, seu contrapositio nominum, Euæ, & Aue, ac personarum Mariæ, & Euæ, ex Patrum doctrina, & aliis à nobis excogitatis proponitur.

MVLTI olim, ac varij salutandi modi viguerunt, quorum iam meminere eloquia. Ioab, Princeps militiæ, occurrens Amasæ salutauit eum dicens:

dicens: *Salue mi Frater.* Raphael Angelus Tobiam salutans dixit: *Gaudium tibi semper sit*: alius etiam Angelus Gedeonem in hunc modum salutauit: *Dominus tecum virorum fortissime.* Hebræi scribentes literas amicis suis eos in hunc modum salutabant: *salutem, & pacem bonam*, vt sacra Machabæorum narrat historia: Christus etiam Dominus discipulos suos salutauit dicens: *Pax vobis*, eoldemque hoc genere salutationis vti monuit: *Pax huic domui*: ac ac summi etiam Pontifices hac salutatione vti consueuere: *salutem, & Apostolicam benedictionem*, vt patet ex proœmio Decretalium. Præter hæc autem salutationum genera, antiquissimus mos increbuit vsurpandi hoc verbum *Aue*, ad salutem & vitam longiorem deprecandam: sicut è contra *Vale* vsurpari cõsueuit ad respuendum amicum à se, vt contigit Fuluio Cęsaris Augusti amico, qui (vt auctor est Cornelius Tacitus, & latius narrat Plutarchus) cùm detegisset secretum Imperatoris, quod valde ei displicuit, illo in aula regia Cæsarem salutante *Aue Cæsar*, ipse respondit: *Vale Fului*, vnde ortum habuit commune prouerbium: *Longum Vale* dare illis, quos à nostro cõsortio, & confabulatione longè seiungimus: immò, & *Vale* olim mortis symbolum fuit, gentiles enim defunctis igne concrematis, & in cineres redactis, *Vale* dicere solebant: Nunc autem Gabriel Angelus, diuino spiritu afflatus, reliquis omnibus salutationibus omissis, non absque singulari mysterio, elegit hoc vltimo salutationis genere Mariam salutare, dicens: *Aue*. Cuius rei quatuor præcipuè occurrunt rationes, quæ totidem arcana in verbo *Aue* abscondita nobis referabunt. Prima est: quod Angelus, tanquam sapientissimus orator, cum vellet Mariæ suadere, vt legationi suæ consensum præberet, quasi captans eius beneuolentiam, prius illam ad gaudium excitauit, & lætitiam, vt adnotauit D. Ambros. homil. de human. genet. Christi dicens: *Maria edocta, & iussa est ab Angelo gaudere*, & obseruauit etiam D. Augustinus serm. 15. de natiuit. Dom. vbi ait: hæc vox *Aue* in hoc loco, non est vox imprecantis, sed annunciantis, & exhortantis ad gaudium, & lætitiam tùm de proprio, tùm de communi bono. Vnde Euthymius in cap. 1 Lucæ inquit: *Gaude vtpotè inter omnes Virgines in Dei matrem electa.* Si enim gaudet Abraham, & Sara in natali filij sui Isaac, ideoque hoc nomine donauerunt quasi vitum illum *risum* esse censerent, quomodo non gaudeat Virgo tanto dignificata priuilegio, vt fieret Dei sui, & Saluatoris Mater? Ad intelligentiam verò secundæ, supponere oportet, veram esse vulgatem illam sententiam dicentium: quotquot nascũtur, in egressu ab vtero materno plorare, iuxta illud *primam vocem emisi plorans*, quem planctum (ait D. Augustinus) esse quandam prophetiam nostri incolatus, apertè significantem ingressum in vallem lacrymarum. est autem hoc discrimen, vt vulgaris illa fert sentẽtia, quotidiana experientia comprobata, quod masculus plorans profert, *A.* quasi dicat ab Adam multis miseriis onustus descendo; fœmina verò lugens profert, *E*, quasi dicens, Euæ similis nascor, maledictis eius obnoxia: vt ergo prænotaret Angelus Adami, & Euæ filios per eorum peccati vulnus mortificatos, viuificari per Virginem significatam per *V.* quæ media est inter *A.* & *E*, idcirco Angelus consultò Mariam salutauit sub nomine *Aue*. Secunda ratio, quia (vt in ore omnium versatur, & tradit non ignobilis auctor Aegidius Romanus in expositione salutationis Angelicæ) *Aue* deriuatur ab *A*, quod est *sine*, & *ve*, quod est interiectio dolentis propter aliquam miseriam; vt Angelus igitur significaret B. Virginem immunem omninò ab omni *veh*, tàm corporis, quã animæ, salutauit eam dicens, *Aue*. Triplex quidem reperio *veh* corporis, & triplex animæ: Corporis quidem quatuor humorum improportione, debitum eius temperamentum soluitur; bellum carnis aduersus animam quia *caro*, vt ait Paulus,

1. Reg. 20. Tob. 4. Iud. 6. 1. Mach. 1. Luc. 24. & Ioan. 20. Cornel. Tacit. Annal. 1. Plutarch. de cęs. Aug. D. Ambros. de human. Christigene. D. Aug. ser. 15. de natiu. Domini. Euthym. in c. 1. Lucæ. Sapien. 7. D. Aug. lib. de Ciuit. Ægid. Roman. super salut. Angel. ad Gal. 5.

concupiſcit aduerſus ſpiritum, ac tandem eiuſdem in puluerem conuerſio, quæ tria non obſcurè ſignificant verba illa Geneſis: *Maledicta terra in opere tuo*: ecce intemperiem: *Spinas, & tribulos germinabit tibi, & comedes herbam terræ*: ecce pugnam carnis ſpiritum pungentis, & ad comedendum vetitum cibum ſtimulantis: *In ſudore vultus tui veſceris pane tuo, donec reuertaris in terram, de qua ſumptus es*: ecce manifeſtè conuerſionem in puluerem. A triplici iſto *veh*, longe Maria aliena eſſe perhibetur, cuius corpus fuit Eucraticum, hoc eſt, benè temperatum; cuius caro, vtpotè quæ fomite carebat, nunquam concupiuit aduerſus ſpiritum; cuius corporea ſubſtantia corruptionem neſciuit, quia (vt dixit D. Auguſtin. ſerm. de Aſſumpt. Virg.) *Putredo & vermis ſunt opprobrium humanæ conditionis, à quo Mariæ natura excipitur, quam de ea Ieſus aſſumpſiſſe probatur*. Triplex enim *veh* animam vexare ſolet: *Veh* originalis, *veh* mortalis, & *veh* venialis peccati, iuxta illud Apoc. *Veh, veh, veh, habitantibus in terra*, à quibus omnibus liberam omninò intueor Mariam: ab originali quidem non obſcure mihi indicaſſe videtur ſacrum Concilium Tridentinum, dum decernens omnes per naturalem propagationem ab Adam præuaricatore originem ducentes peccatum originale incurrere, ſubiunxit, ſuæ intentionis non eſſe in hoc vniuerſali decreto, immaculatam Dei Genitricem comprehendere. *Veh* etiam caruit peccati mortalis aut capitalis, quod ſeptuplum eſſe ſacræ litteræ conteſtantur: *Væ qui conſurgitis mane ad ebrietatem ſectandam*, ecce gulam: *Væ diſſolutis corde*, hoc eſt negligentibus, vt explicant ibi Interpretes: ecce Accidiam: *Væ, qui opulenti eſtis in Sion, qui laſciuitis in ſtratis veſtris*, ecce luxuriam: *Væ qui congregant auaritiam malam domui ſuæ*, ecce auaritiæ vitium: *Væ coronæ ſuperbiæ*, ecce inflationem, & ſuperbiam: *Væ his, qui perdiderunt ſuſtinentiam*: ecce iram, & impatientiam: *Veh his qui abierunt in viam Cain, & Chore*, ecce inuidiam, quia Cain, inuidiæ furore commotus, occidit fratrem ſuum Abel, & Chore ſimiliter per inuidiam aduerſus Moyſem inſurrexit. hæc quidem, væ, & miſeriarum genera longè adeo aberant à Maria, vt Auguſtin. diceret: *Cùm de peccatis agitur, nullam prorſus de B. Virgine habere volo quæſtionem. Scimus enim, quod plus gratiæ ei donatum fuit ad vincendum ex omni parte peccatum, quæ concipere, & parere meruit, quem conſtat nullum habuiſſe peccatum*. Tertium tandem genus peccati veniale eſt, de quo Michras: *Væ vobis, qui cogitatis inutile*, inutiles enim cogitationes, quæ peccata venialia ſunt, perfectiſſimos quoſque vitos inuadere ſolent, Salomone dicente: *Septies in die cadit iuſtus*: ab hoc etiam *Væ*, tamen etſi leuiſſimo, immunem fuiſſe B. Virginem, præter Concilium Claramontanum tradit expreſsè Trident ſeſſ. 7. cap. 23. Tertiam denique rationem, ob quam Angelus Virginem ſalutauit hoc verbo *Aue* eam certiſſimam eſſe exiſtimo, quod *Aue* literis inuerſis reddit idem quod *Eua*, quo non obſcure ſignificauit, Mariam omninò contrariam extitiſſe Euæ, & mala quæ ipſa patrauit, Mariam in bona multa cõmutaſſe, vt apertiſſimè docet Eccleſia Catholica, dum Virginem alloquens, ait: *Sumens illud Aue, Gabrielis ore, mutans Euæ nomen*. hæc autem mutatio cum fuerit dexterę excelſi, nõ fuit nomine tenus, ſed re ipſa, adeo vt ſicut Eua fuit mater morientium, Maria re vera exſtiterit mater viuentium. Sicut enim populo Hebræo ad mortem adiudicato ex Aman inſidioſa, & machinanti vafritie, Regina Eſther ſententiã Regis reuocari fecit, deprecans eum, vt literæ Amanis corrigerẽtur, quibus præcipiebat omnes Hebræos perire; ita ingreſſa in orbem B. Virgo, Angelicæ annũciationi cõſentiens adeo Altiſſimo placuit, vt ſententiã damnationis contra genus humanum latam reuocarit. Vnde ſicut Eua principiũ fuit noſtræ perditionis, ita Maria radix, & origo exſtitit noſtræ ſalutis. quare egregiè D. Fulgentius

Geneſ. 3.
D. Aug. ſer. de Aſſumpt. Virg.
Apoc. 8.
Concil. Trid.
Iſaiæ 5.
Eccleſ. 2.
Amos 6.
Abach. 2.
Iſaiæ 3.
Eccleſ. 2.
Indæ. 11
D. Aug. lib. de natu. & gra.
Mich. 2.
Prou. 24.
Conci. Trid. ſeſſ. 7. 23.
Eccl. Cathol. in hym. Ave maris ſtella
Eſther 8.

ſerm.

D. Fulgen. serm. de laud. Virg. scripsit: *cùm dixit Aue, ostendit ex integro iram excluſam primæ ſententiæ, & plenæ benedictionis gratiam reſtituram.* Vt tamen hanc Mariæ & Euæ antitheſim, ac mirabilem contrapoſitionē altius repetamus, obſeruandum eſt in omnibus mundi ætatibus maſculum, & fœminam feciſſe Deum ad gloriam ſuam propalandam, & ad mundi cōmoda promouenda: vnde D. Auguſt. numerat ſex mundi ætates, quę ſimilitudinem habent illorum ſex dierum, quibus mundus eſt conditus. In prima exſtiterunt Adam, & Eua, qui, etſi peccati, ac mortis fuere principia, tamen pœnitentia ducti eorum qui per eam ſaluantur, prima exempla præbuere, vt egregiè obſeruauit D. Irenæus In ſecunda ætate Noë, & vxor eius, quàm *Bartenon* Epiphanius appellat, in Geneſ numerantur: *Egredere de arca tu, vxor tua, filij tui,* ſcilicet ad genus humanum multiplicandum, & conſeruādum. In tertia fuerunt Abraham, & Sara, ille parens Hebræi populi promiſſionem diuinitus accepit, Chriſtum ex ſemine ſuo naſciturum: pater fidei, & obedientiæ exemplar inſigne exſtitit, Sara verò Catholicæ Eccleſiæ typum geſſit, vt tradit D. Ambroſ. Trinitatis fidem, ac reuerentiam erga Patrem, Filium, & Spiritum ſanctum in tribus menſuris vnius ſimilaginis exprimens: ipſa etiam fuit prima mulier, cuius in ſcriptura ætas, mors, & ſepultura ob præſtantem eius dignitatem, excellentemque virtutem narratur, vt obſeruauit Perrerius. In quarta ætate fuit Moyſes Rex, legiſlator, Pontifex, Propheta, Dux populi Dei, & primus rerum diuinarum Canonicus ſcriptor: fuit etiam Maria prophetiſſa ſoror eius, quam ſequentes omnes mulieres cum tympanis, & choris canticum illud cecinerunt: *Cantemus Domino: gloriosè enim magnificatus eſt; equum, & aſcenſorem proiecit in mare:* hæc maximarum rerū typum geſſit; vt enim pulſauit tympanum poſt tranſitum maris rubri, figuram prætulit Eccleſiæ Catholicæ laudantis Deum pro his, qui baptizantur in mari rubro ſanguinis Chriſti per lauacrum regenerationis, vt obſeruauit Beda ſuper eundem locum Exodi; & vt miſſa fuit à Deo, ad prophetandum, deſignauit Deiparam prophetantem: *Ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes:* vt tradit D Hieronym. in quinta ætate enumerandi ſunt Dauid, & Abigail; Dauidem autē typum Chriſti exſtitiſſe nemo ignorat; de Iudæa, & domo Bethlehem, ſicut Chriſtus, ortus eſt, & deinde in regem, vt ille, vnctus; & vt Dauid Goliat occidit, ita Chriſtus Diabolum; & ſicut Dauid immutauit os ſuū coram Achis Regem Geth, ita vt inſanus iudicaretur, ita Chriſtus alba veſte indutus tanquā ſtultus illuſus fuit; & vt ille ſaluauit populum Dei, ſic Chriſtus genus humanum. Abigail, mulier prudentiſſima, & ſpecioſa vt 1. Reg. legimus, figurā geſſit B. Virginis pulcherrimæ, & prudentiſſimæ, quæ verè excellentius, quàm illa iram Dauid placauit, cum per Verbum in vtero eius incarnatum, Deum Patrem humano generi reconciliauit. Figura etiam exſtitit Eccleſiæ Catholicæ ex gentibus ad Chriſtum conuerſæ, cum poſt virum priorem Nabal, Dauid in virum ſuum acceperit, vt ingeniosè obſeruant D. Ambroſius & Rupertus In ſexta, & vltima ætate fuerunt Chriſtus & Maria eius mater, qui Chriſtianam, & nouā Eccleſiam peperterunt: ſicut autem ſexta mūdi dies, in qua Deus hominem condidit, operis excellentia cæteros quinque dies ſuperauit, in quibus alia homini inferiora creauit, ita ſexta mundi ætas, in qua Virginē, & ex Virgine Chriſtum produxit, cæteras mundi ætates longè præcellit. Fuit quidem Adam typus Chriſti Domini, & Eua Mariæ, vt communiter adnotant Patres, quia licet in eis videatur eſſe diſſimilitudo, eo quòd Eua educta eſt ex latere Adæ, è contra vero Chriſtus, ſecundus Adam, eductus eſt de vtero Virginis; ſi rem tamen altius contemplemur, etiam ſecūda hęc noſtra Eua, Virgo beatiſſima,

D. Aug. lib. 1. de gen. cont. Manich. c. 23.

Iren. lib. 1. cap. 30.

D. Ambroſ. lib. de Abraham.

Perrer. in Gen.

Exod. 15.

Beda ſuper Exodi.

Lucæ 1.

1. Reg. 21.

Lucæ 25.

1. Reg. 25.

educta fuit de latere secundi Adami, quãdo Ecclesia, cuius præcipuum membrum est ipsa, per spiritualem regenerationem ex percusso latere Christi in cruce dormientis, prodiit. Vnde Augustin. lib. 2. de Symbol. capit sexto ait: *Exulta sponsa Ecclesia, quia nisi ista in Christo facta essent, tu ab illo formata non esses; venditus redemit te, occisus dilexit te; ô magnum sacramentum huius coniugij; ô quam magnum mysterium huius sponsi, & huius sponsæ: de sponso sponsa nascitur, & vt nascitur, statim illi coniungitur, & tunc sponsa nubetur, quando sponsus moritur.*

D. Aug. lib. 2. de Symb. ad Catech. cap. 6.

Vt tamen innumera bona, quæ per Mariam accepimus, clariùs vobis innotescant, illam quæso cum Eua conferamus, quæ tot damna nobis intulit. Illud certè mirabile semper mihi visum est, diuinam sapientiam ita creaturas condidisse, vt ferè singulis singula contraria prouiderit, quorum mira antipathia magis ea illucere facit. vt enim ait Sapiens: *contra malum, bonum est, & contra mortem vita; sic & contra virum iustum peccator. & sic intuere in omnia opera Altissimi, duo, & duo, & vnum contra vnum.* haud difficile sanè erit hoc exemplis comprobare: elementa inter se sunt contraria, ignis calidus, aqua frigida; terra sicca, aër humidus: Animantia terræ tanquam hostes inter se præliantur, canis leporem insectatur, lupus agnum, felis contra murem insidias parat: inter aues miluus pullum, auceps turturem, & pernicem persequitur. aliaque similia disposuit diuina sapientia inter se pugnantia, tùm ad maiorem pulchritudinem vniuersi, Aristotele dicente: *Opposita iuxta se posita magis elucescunt*: tùm ad diuinam eius prouidentiam ostendendam, quæ damna ab vno illata, ab alio facilè reparari voluit. Si enim lupus ouem insequitur, adest canis molossus, qui eum à grege arceat; Vipera venefico morsu inficit, sed aduersus eius venenum prouidit præsentissimum theriacæ antidotum: ac tandem si infirmitates vexant, medicinæ sanat. omnia igitur Deus ita disposuit, vt singulis damnis singula remedia opponeret. Hunc ergo ordinem, quem Deus, vt auctor naturæ, in his rebus sublunaribus seruauit, eundem in supernaturalibus adhibuit; vnde subdit, *& sic intuere in omnia opera Altissimi*: quasi dicat, ipsa etiã opera gratiæ vestigia sequuntur operum naturæ; Fecit Deus masculum, & fœminã, Adam & Euam, qui peccati, & mortis principium & origo exstitere; sed quia, vt Eccles. ait: *duo contra vnum, & vnum contra duos*: nouum Adam, & nouam Euam creauit, Christum scilicet, & Mariã. Vnde sicut primus Adam fecit nos filios iræ: *omnes nascimur natura filij iræ*: ita secundus nos regenerauit in filios Dei: *Dedit eis potestatem, filios Dei fieri*: & sicut ille fuit auctor mortis, Christus vitæ, Paulo dicente: *sicut in Adam oẽs moriuntur, ita & in Christo omnes viuificabuntur*: & quemadmodum, prout idem Paulus obseruauit, *sicut per vnius inobedientiam peccatores constituti sunt multi, ita & per vnius obeditionem iusti constituentur multi*: Quid plura? certè sicut Eua coadiutrix fuit primi parentis in preuaricatione, non secus Maria coadiutrix, & cooperatrix fuit Christo in Redemptione generis humani, carnem, & sanguinem ei præbens pretium redemptionis nostræ. itaque oportebat, vt sicut per fœminam mors intrauit in orbem, ita per fœminam vita rediret in orbem: & idcò quod damnauit Eua, saluauit Maria, vt vnde mors oriebatur, vnde vita resurgeret. Eua quidem facta est de latere viri dormientis, Maria vero exiuit de corde Dei vigilantis; illa viro suo fuit occasio perditionis, hæc viro suo adiutorium ad incrementum sanctitatis; illa prima omnium virginitatem perdidit, hæc omniũ prima virginitatem Deo consecrauit; Eua fuit mater morientium, Maria mater viuentium; Eua intrepida exstitit ad aspectum serpentis cum illa confabulantis, Maria verò turbata ad intuitum Angeli sibi loquentis; Eua per Angelicum sermonem seducta est, vt effugeret Deum, Maria

Ecclesi. 33.

Aristotel. in Topicis.

Ephe. 2. 13. Ioan. 1.

1. Cor. 15.

Rom. 5.

Maria per Gabrielis loquelam euangelizata est; Eua decepta, vt præuaricaretur, Maria suasa, vt obediret; illa consensit Diabolo, & vetitum pomum comedit, secundum illud: *tulit de fructu, & comedit, deditque viro suo*, ista credidit Angelo, & filium promissum concepit, secundum illud: *Ecce concipies, & paries filium*: illa comedit pomum ad mortem, iuxta id quod fuerat illi prædictum: *Quacumque die comederis, morte morieris*, ista cœpit filium ad salutem, sicut ei fuerat prænotatum: *Vocabis nomen eius Iesum: ipse enim saluum faciet populum suum à peccatis eorum*: illa peperit in dolore, secundùm illud: *Multiplicabo ærumnas tuas, & conceptus tuos, & in dolore paries*: ista concepit, & peperit in gaudio, secundum illud: *Annuntio vobis gaudium magnum, quod erit omni populo, quia natus est vobis hodie Saluator, qui est Christus Dominus, in Ciuitate Dauid*: illa electa fuit in matrem omnium per generationem carnis, hæc prælecta vt esset omniũ mater per generationem spiritus: illa fuit plena malitia; Maria plena gratia: illa fuit maledicta in mulieribus, hæc benedicta in mulieribus; illius ventris fructus maledictus fuit Cain, sed fructus ventris Mariæ super omnia est benedictus, Iesus. Reuocate quæso in memoriam illud tritum tàm apud Philosophos, quàm Iurisc5sultos proloquium, vt habetur in cap. omnis de reg. Iuris. *omnis res per quascumque causas nascitur, per easdem dissoluitur*. Omnia quidem sublunaria tàm animata, quàm inanimata ex temperamento quatuor primarum qualitatum, caloris, frigiditatis, humiditatis, & siccitatis nascuntur, & per excessum earundem qualitatum tandem corrumpuntur: sed non solum id videre est in naturalibus, sed etiam in super naturalibus nostræ fidei mysteriis. Peccatum quidem introiuit in mundum per res sensibiles, per fructum scilicet ligni vetiti, & per res alias etiam sensibiles, cuiusmodi sunt sacramenta foras expellitur, & expiatur: peccatum corde concipitur, ore profertur, & opere exercetur; cordis tamen contritione, oris confessione, & operis satisfactione remittitur: similiter etiam per virum & fœminam cœpit generis humani ruina, & per virum & fœminam cœpit eiusdem reparatio, vt enim dixit Bernardus: *Vehementur quidem nobis vir vnus, & mulier vna nocuere, sed gratias Deo, per vnum nihilominus virum, & mulierem omnia restaurantur, nec sine magno fœnore gratiarum; neque enim sicut delictum, ita & donum, sed excedit damni æstimationem beneficij magnitudo*: sic nimirum prudentissimus, & clementissimus Artifex, quod conquassatum fuerat non confregit, sed vtilius omninò refecit, vt videlicet nobis nouum formaret Adam ex vetere, & Euam transfunderet in Mariam. specialiter tamen de sola Maria loquens August. elegãter dixit: *Per fœminam mors, per fœminã vita; per Euam interitus, per Mariam salus; illa corrupta sequuta est seductorem, hæc integra peperit Saluatorem; illa poculum à serpente propinatum libenter accepit, & viro tradidit, ex quo simul mererentur occidi; hæc gratia cœlesti desuper infusa, vitam protulit, per quam caro mortua posset resuscitari.* hactenus D. Augustinus. Curre ergo Eua ad Mariam, curre mater ad filiam, filia pro matre respondeat, ipsa matris opprobrium auferat, ipsa Patri pro matre satisfaciat, quia ecce si vir cecidit per fœminam, iam non erigitur nisi per fœminam. Quid dicebas ò Adam: *mulier, quam dedisti mihi, dedit mihi de ligno, & comedi*: verba malitiæ sunt hæc, quibus magis augeas, quàm deleas culpam: veruntamen sapientia vicit malitiam, cum occasione veniæ, quam à te Deus interrogando elicere tentauit, sed non potuit, in thesauro indeficientis suæ pietatis inuenit. Redditur nempè fœmina pro fœmina, Virgo prudens pro fatua, humilis pro superba, mulier sancta, quæ pro ligno mortis gustum tibi porrigat vitæ, & pro venenoso cibo illo amaritudinis, dulcedinẽ pariat fructus æterni. Muta ergo inique excusationis verbum in vocem gratiarum actionis, & dic: Domine, mulier, quam dedisti mi-

Genes. 3. Luce 1. Gen. 2. Matth. 3. Gen. 3. Luc. 2. c. omnis de reg. Iuris.

D. Bern. de ver. Apoc. signum mag-

S. Aug. de Symbolo ad cathec. lib. 3. ca. 4. tom. 9.

Gen. 3.

sti mihi, dedit mihi de ligno vitæ, & comedi, & dulce factum est super mel ori meo, quia in ipso viuificasti me.

Sed, quæ hucusque dixi de contrapositione Euæ & Mariæ, antiquis Patrum monumentis incipiamus iam illustrare.

D. Gregor. Niss. homil. de nat. Chri. D. Gregor. Nissæn. ad hunc modum loquitur: *Defenditur, & pugnatur mulier à muliere: prima adytum, & locum introeundi peccato dedit, hæc verò introeundi iustitiæ subseruiuit, & ancillata est: illa consilium serpentis amplexa, atque sequuta est, hæc interfectorem serpentis præbuit, & lucis auctorẽ peperit.* D. Chrysost. hom. de interdict. arboris hæc præclara scripsit: *Mors per Adam vita per Christum: Euam serpens seduxit, Maria Gabriel consensit: sed seductio Euæ attulit mortem, consensus Mariæ peperit sæculo Saluatorem: restauratur per Mariam, quod per Euam perierat; per Christum redimitur, quod per Euam fuerat captiuatum: per Gabrielem promittitur, quod per Diabolum fuerat desperatum: denique peccatum aboletur per Christũ, quod per Adam fuerat ante contractũ: redditur per Mariam vita, quæ per Euam fuerat interempta.* S. Irenæus nõ dissimilia nobis tradidit, inquit enim: *Sicut Eua inobediens facta, & sibi, & vniuerso generi humano causa facta est mortis, sic Maria habens prædestinatum virum, tamen Virgo obaudiens & sibi & vniuerso generi humano causa facta est salutis.* Et paulò pòst: *Euæ inobedientiæ nodus solutionem accepit per obedientiam Mariæ. Quod enim alligauit Virgo Eua per incredulitatem, hoc Maria soluit per fidem.* D. Augustinus in idem argumentum hæc præcipuè scripta nobis reliquit: *Eua inobediens meruit pœnam, Maria obediendo consequuta est gratiam: illa gustando prohibitum maledicta, hæc credens Angelo est benedicta: illa nobis mortem contulit, hæc Virgo nobis vitam peperit.* Idemq; rursus alibi: *Eua mater generis nostri pœnam intulit mundo, Genitrix Domini nostri salutem attulit mundo; auctrix peccati Eua, auctrix meriti Maria: illa occidendo obfuit, ista viuificando profuit: percussit illa, at ista sanauit: pro inobedientia enim obedientia commutatur, & fides pro perfidia recompensatur.* S. Iustinus martyr in colloquio cum Triphone id ipsum his verbis confirmat: *Homo natus de Virgine, vt per quam viam fraude serpentis subintrauit inobedientia, per eandem sequeretur venia. Cùm enim integra Virgo esset Eua, concepto verbo serpentis inobedientiam, mortemq; peperit: at Virgo Maria post quam concepit fidem cum gaudio, afferente sibi Gabriele lætum nuntiũ, respondit; Fiat mihi secundum verbum tuum.*

D. Chrysost. hom. de interdictione ab Adam.

S. Iren. lib. 3. cap. 33.

D. Aug. lib. de quamque hæresib. c. 6.

D. Aug. ser. 18. de Sanctis qui est secũdus de Annunciat.

S. Iustinus martyr in colloq. cum Tryphone.

D. Fulgentius serm. de duplici Natiuitate Christi nõ semel Mariam cum Eua comparans, matrem illam huic nouercę dissimilem fuisse his verbis edocuit: *Attendite fratres, inquit, medicinalis gratiæ lineas, diuina nobis benignitate monstratas: Tunc ad Euam Angelus malus accessit, vt per Euam homo, quem Deus fecerat, à Deo separaretur: nũc autem ad Mariam bonus Angelus venit, vt in ea humanæ naturæ Dei vnigenitus vniretur: venit ad Euam Diabolus, vt vitam nobis malignus auferret; venit ad Mariam Gabriel, vt vitam reddendam hominibus nunciaret.* & idem sermone de laudib. Mariæ *Facta est Maria restauratio fœminarum, quia per ipsam animæ, primæ maledictioni probantur esse subtractæ. nam Euæ dictum est: In doloribus, & & tristitia paries, & ad virum conuersio tua, & ipse dominabitur tui. Tribus ergo his malis se subiugant fœminæ, quæ Mariam non sequuntur, dolori, tristitiæ, & seruituti: Maria autem è contrario, quam præclarissimis tribus bonis sublimatur, auscultu, salutationis Angelicæ, benedictionis diuinæ, & plenitudinis gratiæ.* D. Bernardus: *Crudelis, inquit, nimis Eua, per quam serpens antiquus pestiferum etiam ipsi viro virus infudit, sed fidelis Maria, quæ salutis antidotum, & viris, & mulieribus propinauit: illa ministra fuit seductionis, hæc propitiationis: illa suggessit præuaricationem, hæc iniecit redemptionem.* Rupertus Abbas lib. 2. super Cantica, quanta sit inter Mariam & Euam dissimilitudo, eleganter ac perspicuè his verbis declarauit: *Eua quasi inimica, Eua quasi vipera, Eua quasi deformis, & mihi inimica: viro suo vipera, sibimet confusa ignominia: Inimica per superbiam, quæ intus tumuit, vipera per malitiam,*

Idem ser. de laud. Maria.

D. Bernard. serm. de laud. Virg.

Rupert. Abb. super Cant. lib. 2.

tiam, quam ex serpente concipiens foris tentata facilè cessit; Ignominiosa per pruritum libidinis, qua statim scaturire cœpit, vnde, & nudam se cognoscens, folio pudenda contexit. Tu autem amica mea per humilitatem, columba mea per charitatem, formosa mea per castitatem: Tu contra Deum non tumuisti, immò mente humili, Altissimo complacuisti, & ecce amica es: Tu serpenti aurem non præbuisti, immò inimicitias inter te, & serpentem ego posui, & ecce columba es. Tu nuditatem libidinis non incurristi, immò Spiritus sanctus obumbrabit tibi, & ecce formosa es. Veni ergo Maria, veni. Nam Eua ad latebras fugit: veni, & crede Angelo euangelizanti, nam Eua credidit serpenti susurranti; veni, & contere caput serpentis, nam Eua, & capite illecta, & ventre oblectata, & cauda est obligata serpentis. Ac tandem insignis Poëta Arator eleganti compositione hanc Euę, & Mariæ antithesim in hunc modum descripsit.

Maria Dei Genitrix intacta creantis
A natoque ornata suo, mala criminis Euæ
Virgo secunda fugat: nulla est iniuria sexus
Restituit, quod prima tulit persona, ruinam,
Non natura dedit; tunc fœminæ fœta periclum,
Nunc tumuit paritura Deum, mortalia gignens,
Et diuina ferens, per quam mediator in orbem
Prodiit, & veram portauit ad æthera carnem.

Cui sit honor & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA V.

De plenitudine gratiæ beatissimæ Virginis disserere incipimus, verba illa interpretantes, Gratia plena, in quorum expositione varij nodi soluuntur: multiplexque gratiæ acceptio secundum morem sacræ Scripturæ proponitur, pariterq; ostenditur, Deiparam Mariam secundum omnes illas acceptiones plenam esse gratia.

ANTEQVAM proposita verba elucidare aggrediar, triplex nodus mihi soluendus est. primus, quomodo cœlestis paranymphus Gabriel, cum alioquin non ignoraret illud Spiritus sancti consilium: *Ante mortem ne laudes quenquam*, ipse tamen Virginem salutans adeò eam laudauerit, vt Gratia cumulatissimam dicere non dubitarit, *Aue gratia plena*. facilè tamen hic nodus soluitur, si dicamus primò; Angelum certum omninò esse ob laudem, quam deferebat Mariæ, superbiæ inflatione ob insignem eius humilitatem minimè illam fore intumescendam, atque adeo absque præiudicio illius diuini cõsilij rectè potuisse Mariam laudasse. sed melius, ni fallor, dicam, illam laudem non esse datam Virgini ex proprio Gabrielis marte, sed missam fuisse à Deo, ipsum vero Angelum delatorem tantùm illius extitisse: vnde Ecclesiast. 15. vbi nostra vulgata legit: *Non est speciosa laus in ore peccatoris, quoniam non est à Domino missus*: Græcus interpres vertit, *quoniam non est à Domino missa illi*: sicut ergo accepta est Deo laus creatoris, cum missa est ab illo, ita non est ingrata ei laus creaturæ, quæ missa noscitur

Eccle. 11. 30.

Luc. 1.

Eccles. 15.

noscitur esse ab eodem. Secundus nodus in ore omnium versatur, quid sit, quod Angelus volens insigni aliquo encomij genere, vt ab æterno electam & mox futuram matrem Dei decebat, commendare, non singularem, sed cõmunem multis aliis Sanctis laudem detulerit, vocans illam *gratia plenam*, cum alios non paucos Spiritu sancto plenos sacra commemorent eloquia. Ioānes Baptista Lucæ 1. Elisabeth, & Zacharias ibid. Petrus, Actor. 4. Stephanus, Actor. 6. Paulus & Barnabas, Actor. 11. Apostoli omnes, Actor 2. imò, & vniuersi illi qui congregati erant Ierosolymis, Actor 4. nec non discipuli cuncti Apostolorum, vt legimus Actor. 13. Non dissitemur plures in sacra Scriptura plenos gratia fuisse, at, vt dixit D Hieronymus serm de Assumptione. *Patribus, & Prophetis gratia fuisse creditur, non tamen eatenus plena, in Mariam verò totius gratiæ, quæ in Christo est, plenitudo venit, quanquam aliter.* Appositè quidem dixit *aliter*, quia sicut plenus aqua est fons, plenus fluuius, pleni riuuli, & aqua purior in fonte, quã in fluuio, & in fluuio, quàm in riuulis; ita plenus Christus gratia tanquam perennis fons, in quo scaturit ipsa gratia, & in omnes iustos sicut ex capite in membra deriuatur: plena Christi Mater, tanquam perenni illi fonti proximus fluuius, qui etsi minus, quàm fons, aquæ habeat, pleno tamen fluit alueo; pleni tandem Stephanus, Paulus, & reliqui Apostoli, sed tanquam riuuli, qui in cõparatione fontis aut fluuij, quasi nihil aquæ continere videntur. Deinde etiam aliter occurrere possumus, quod licet secundum externam vocem magis considerantes, quàm sacræ Scripturæ vsum, plus esse videatur plenũ esse Spiritu sancto, quàm plenum esse gratia, iuxta tamen morem sacræ Scripturæ, è contra se res habet, cum permultos Spiritu sancto, paucissimos verò gratia repletos esse affirmet; quod non obscurè significat, tantò hoc maius esse, quantò rarius. licet enim Spiritus sanctus, qui auctor est gratiæ, gratiam ipsam infinitè excedat, tanquam creator creaturam, qui tamen Spiritu sancto impleri leguntur, non tàm ipso spiritu, quàm dono aliquo spiritus, quod se foris ostentat, dicuntur impleri: qui vero gratia, non tam huiusmodi dono, quàm gratia iustificante repleri intelliguntur. Ad significandam ergo singularem plenitudinem gratiæ, quam præ omnibus sanctis Deus in Mariam effudit, Angelus dixit: *Aue gratia plena*: vnde Origenes in commentario horum verborum inquit: *vbi id in scripturis alibi legerim, non recordor*: & Venerab. Beda dicit: *Benedictionis nouam formam mirabatur, quæ nusquam lecta est, nunquam ante comperta, soli Mariæ hæc salutatio seruabatur.* Quare si totam Gabrielis salutationem attentè perpendamus, facilè reperiemus adeo illam vrbanam, eloquentem, laudibus cumulatissimam, vt breui verborum compendio, quæ bona in antiquis salutationibus diuisa fuere, omnia in hanc salutationem confluxerint. olim enim in omni salutatione aut fiebat vitæ imprecatio: vt: *Rex in æternum viue*: &: *Viuat Rex Salomon*: vel salutis, vt: *salue Rex*, aut benedictionis, vt messores ad Booz: *Benedicat tibi Dominus*. aut fiebat imprecatio diuinæ præsentiæ, vt Gedeoni dixit Angelus: *Dominus tecum, virorum fortissime*, aut lætitiæ, vt: *Gaudium tibi sit semper*: hæc autem salutatio Mariæ, & benedictio ex omnibus his conflata est, & omnes has benedictiones complectitur, quia *Aue* idem est, quod *sine væ*, seu *malo*: ecce salutationem Tobiæ: *Gaudium tibi sit semper. Gratia plena*, ecce salutationem Apostolicam: sic enim Vas electionis, suos salutans: *Gratia vobis, & pax, &cæt. Dominus tecum*, ecce salutationem Angeli ad Gedeonem, & Booz ad messores: *Benedicta tu mulieribus*: ecce salutationem Booz ad Ruth: *Mulier virtutis tues*: ergo salutatio ista omnibus numeris fuit absoluta. Atque hinc est, quod D. Fulgentius perbelle ac eleganter dixit: *Tria namque mala à tribus bonis Mariæ probantur exclusa. Nam Euæ dictum est: in doloribus*

Luc. 1.
Act. 6.
Act. 11.
Act. 2.
Act. 4.
Act. 13.
D. Hieron. serm. de Assumpt.
Orig. hom. 6. in Luc.
Beda sup. c. 1. Luc.
Ruth. 2.
Gen. 27.
Iudit. 6.
Tob. 5.
ad Rom. 1.
Iudit. 6.
Ruth. 2.

ribus & in tristitia paries, & ad virum conuersio tua, & ipse dominabitur tui. Tribus ergo his malis se subingant fœminæ, dolori, tristitiæ, seruituti Maria autem è contrario, quàm præclarissimis tribus bonis sublimetur, auscultatæ salutationis Angelicæ, benedictionis diuinæ, & plenitudinis gratiæ. Cùm dixit, Aue, salutationem illi cœlestem exhibuit: cùm dixit, Gratia plena, ostendit ex integro iram exclusam primæ sententiæ, & plenam benedictionis gratiam restitutam: cum dixit: Benedicta tu in mulieribus, virginitatis eius benedictum fructum expressit.

Tertius nodus est, quare Angelus, Virginem salutans præclarum nomen reticuit. Opinatus sum id fecisse, quia ipse volebat alacrem reddere beatam Virginem, & ideo non Mariæ nomen, quod *amarẽ mare* præcipuè significat, sed, *gratia plenam*, quod miram dulcedinem præsefert, eam compellauit: Tùm quia, cum vnicuique carius & amabilius sit nomen gloriosum, quod propriis meritis comparauit, quàm quod gratis à parentibus datum obtinuit, ideò Angelus prætermisso nomine Mariæ, quod in natiuitate fuerat illi impositum, egregia ac percelebri *gratia plena* nomẽclatura eam decorauit. Tùm quia miram Virginis sanctitatem admirans Gabriel, quæ cum in terris degeret, cœlestem vitam agebat, instar cœlicolæ aut cœlestis ciuis eam pertractat: constat autem cœlestes ciues nominibus carere, quia cum nominum diuersitas ad agnoscendas personas ordinetur, & beati aliunde sint sibi inuicem notissimi, impositio nominũ superflueret. quòd si multi Angeli singularia quædam sortiti sunt nomina, vt Michaelis, Gabrielis, Raphaelis, non personarum, sed officiorum nomina illa sunt, vt per ea, illorum munera nobis innotescant. Tùm tandem Angelus forsan honorificentissimũ Mariæ nomen consultò prætermisit, vt similem honorem ei deferret, quem Hebræi nomini Dei IEHOVA, deferebãt, ineffabile & innominabile illud appellantes: non quia re vera nominari non posset, sed quia ob eximiam reuerentiam ei debitam, indignum putabant humana lingua proferri, quod Angelica parum erat nominari.

His nodis iam dissolutis, proposita verba *Gratia plena*, elucidare exordiamur. Illud ante omnia obseruantes, hæreticorum expositiones, veritatis obscuratrices, longè fore explodendas, qui vt nihil magnificum, nihil singulare, nihil superexcellens, vt Dei genitricem decet, Mariæ adscribant, ad siniſtros sensus prædicta verba intorquent, vnde Marbachius hæresiarcha impudentissimè dixit: *Latinus vester interpres, quem adeo constanter sequitur Latina Ecclesia, S. Lucæ mentem, & sermonem græcum non assequutus, perperam vertit: Gratia plena: debet enim legi, aue gratiosa*: Bucerus, *gratiam consequuta*, vt Caluinus, vel *grata dilecta*, vt Beza, vel, *gratificata*, vt Bellingerius, vel, *grata Deo passiue*, sicut Sarcerius & A Emilius, vel: *cui Deus fauet*, vt Lossius, vel *accepta*, vt Castalion, vel, *quæ in gratiam recepta sit*, vt Heringius, vel, *cuius consuetudinem omnes ambiunt*, vt Culmanus. At vniuersi Patres ex Græco rectè Lucam transferte *gratia plena*, vnanimi consensu fatentur; ex Latinis quidẽ *plenam gratia*, pleno ore vocitant D. Augustinus in Enchirid. Chrysolog. ser. 142. Ambrosius super Lucam. Hieronymus & Sophronius serm. de Assumptione, & in Epistola ad Principiam Virginem, Venerabilis Beda super caput primum Lucæ, Eusebius Emissenus super *missus est Angelus*: Rupertus in lib. 1. Canticorum, B Petrus Damianus serm. 3. de Natiuitate Mariæ, & D Bernardus persepè homil. de Natiuitate Mariæ serm. 3. de beata Virgine, & homil. 29. super Cantica, ac tandem D Thomas, Theologorum facilè princeps, 3 part. quæst. 27. art 5 necnon Albertus Magnus eius magister de laudibus Virginis cap. 69 70. 72. Ex Græcis vero Patribus, quos hæretici tanquam Græcæ linguæ ignaros inficiari nõ possunt, vnanimi consensu latino & vulgato nostro Interpreti consentiunt, Mariam *plenam*

D. Augusti.
D. Petrus Chrysolog.
D. Ambros.
D. Hieron.
Sophron.
Beda.
Euseb. Emis.
Rupertus.
B. Pet. Damian.
D Bernard.
D. Thom.
Albert. Magnus.

gratia ab Angelo vocatam, vno ore prædicantes hi sunt D. Athanasius in Euangel. de sanctissima Deipara, Epiphanius Cypri Episcopus in oratione de B. Virgine, Chrysippus Presbyter Hierosolymitanus serm. de sancta Maria Deipara, Andreas Hierosolymitan. serm. de salutatione Angelica D. Ioannes Damascenus in festo Annunciationis Mariæ, & orat. 1. de Natiuitat Mariæ. Gregorius Episcopus Neocæsarienſis homil. de Annunciatione B. Mariæ ac tandem S. Ephræm Edessenæ Ecclesiæ Diaconus, oratione de Deipara, cui Græcæ linguæ peritiam Basilius ille magnus à Deo impetrauit, vt refert Canisius lib. 3. de Deipara cap 7. his verbis Mariam compellat: *Aue Dei splendidissimum, & luculentissimum vas, aue Domina Maria, gratia plena, aue in mulieribus Virgo beatissima.* Ecce Patres tàm Latini, quã Græci, cum aliis multis, quos longissimum esset recensere, non vt hæretici garriunt, per *gratiam* fauorem extrinsecum hoc loco intelligunt, sed pulchritudinem animæ inhærentem, constanter asseuerant: *Gratia* enim *Dei* (iuxta sententiam D. Pauli) est lex illa scripta *non atramento, sed spiritu Dei viui*, non in tabulis lapideis, sed in tabulis cordis. Gratia Dei est lux illucescens in cordibus nostris ad illuminationem scientiæ charitatis Dei in facie Iesu Christi: Gratia Dei est thesaurus, quem habemus in vasis fictilibus, vt sublimitas sit virtutis Dei: Gratia Dei est pignus infusionis spiritus Dei habitantis in nobis, secundum quem si facta carnis mortificauerimus, viuemus: Gratia Dei est iustitia nostræ animæ inhærens, non quidem innata, sed à Deo liberaliter infusa. Hanc *gratiam* vocauit Christus Dominus *fontem aquæ salientis in vitam æternam*: Magnus Dionysius Areopagita vocat *Deificationem*: Gregorius Nissænus, *puritatem à Christo in nos deriuatam*. Basilius: *Spiritus sancti participationem*. Cyrillus: *sanctitatem, quæ nobis inest*. Prosper, *virtutem & Deum ipsum in nobis inhabitantem.* Ambrosius, *diuinam medelam deuotis infusam*: ac tandem Augustinus *gratiam* appellat occultam quandam communicatam interioris hominis pulchritudinem.

D. Ath. D. Epiphan. Chrysip presb. Hierosol. Andr. Hierosolym. D. Ioan. Damascen. Gregor. Episc. Neocæs. D. Basilius.

2. Cor. 3.

2. Cor. 4.

Rom. 8. 13.

Ioan. 4.

D. Diony. li. de cæl. hier. c. 1.

Greg. Nicæ. lib. de perfecta homin. forma.

Basil. lib. de S. Sancto.

Verùm cum ex vna parte plenitudo gratiæ, quæ ex Christo perenni fonte in Mariam effluxit, vberrima fuerit, & ex alia, *gratia* multifariam, multisque modis in sacra Scriptura accipi consueuerit, existimo non vltra quàm celsissima Dei matris dignitas poscat, secundum omnes eius acceptiones, diuinam largitatem exuberantem gratiarũ copiam in Mariam infudisse. Solet quidem accipi gratia, pro beneficio prædestinationis seu diuinæ electionis, quomodo D. Paulus ad Rom. dixit: *Reliquiæ secundum electionem gratiæ Dei saluæ fient*: vel, pro diuino fauore, iuxta illud Genes. *Inuenit gratiam coram Domino*: vel, pro beneficio collato, in quo sensu eodem lib. Genes. dicitur: *viuat anima mea ob gratiam tui*: vel, pro beneuolentia, iuxta illud Exodi: *daboque gratiam populo huic*: vel, pro gratia iustificante, vt cecinit Dauid: *gratiam & gloriam dabit Dominus*: vel, pro corona, qua caput redimitur, iuxta illud Prouerb. *vt addatur gratia capiti tuo*: ac tandẽ sumi solet gratia pro gratia gratis data, vt cõdistinguitur cõtra gratiam sanctificantem, ac deificantem animam, secundum quam acceptionem D. Paulus ad Corinth. scribens inquit: *Diuisiones gratiarum sunt, alij datur sermo sapientiæ, alij sermo scientiæ, alij fides, alij gratia sanitatum, alij operatio virtutum, alij prophetia, alij discretio spirituum, alij genera linguarum, & alij interpretatio sermonum.* His omnibus gratijs plenam intueor beatissimam Virginem: suscepit gratiam prædestinationis, *ab æterno ordinata sum*: gratiam iustificantem, ab instanti suæ conceptionis: *Dominus possedit me in initio viarum suarum*: gratiam beneuolentiæ: *ego dilecto meo, & conuersio eius ad me*: gratiam fauoris, adeo vt Spiritus sanctus ad Christi conceptionem illam vt cooperatricem sibi assumeret:

Orig. lib. 2. Theſ. cap. 3. & 5. Prosper. de lib. arbitr. Ambros. lib. de peccat. meritis c. 9. & 10. Aug. epist. 81. ad Oſien. Idem lib. de spirita & litera c. 33. ad Rom. 11. Genes. 6. Gen. 12. Exod. 3. Psalm. 83. Prou. 1. 1. Cor. 12. Prou. 8. Ibid. Cant. 7. 10.

Ecce

Luc 1. *Ecce concipies, & paries*: gratiam beneficij, eadem Virgine dicente: *Quia fecit mihi magna, qui potens est*: gratiam prophetiæ: *Accessi ad prophetissam, & in vtero concepit.* Isai. 8. 3. insuper etiam habuit gratiam, seu donū linguarum, vt testantur D. Anton. 4. p. tit. 15. c. 19. §. 8. absque illo enim intelligere non potuisset Regum Magorum idioma, qui Christum adoraturi venerunt: habuit deinde gratiā miraculorū, quam etsi S. Thom. ei negauerit 3 p. q. 27. art. 5, ad 3. explicandus est de publicis miraculis, imperatiuè factis, aut per contactum: nam orante ipsa celebre illud miraculum factum est in Cana Galilææ ex filij eius omnipotentia, ob tantæ matris fidem & fiduciam, qua cōstans adeo & firma fuit, vt post audita illa verba: *quid mihi & tibi mulier?* (quæ quandam repulsæ speciem præseferre videbantur) famulis confidenter diceret: *quodcumque dixerit vobis, facite.* Vnde D. Basil. Seleuc. Archiepisc. orat. de Verbi incarnat. apud tom. 2. Biblioth. Patrum expresse docet, B. Virginem minimè caruisse dono faciendi miracula, sic enim ait: *Si Christus seruis suis tantam gratiam contulit, vt solo contactu, imò vero sola corporis vmbra ægris præsidium afferre possent, nam (vt Actorum liber exponit) infirmi in plateas eiecti, vmbra tamen Petri contacti, liberati à morbis euadebant; non deerant quoque, qui linteo, quo Apostolus Paulus corporis sudorem exterserat accepto, infestos dæmones profligarent: qualem vim aduersus omne morborum genus Virgini matri collatam fuisse putandum est? an non multo maiorem, quam cæteris Christi imperio subiectis? res clara est.* Ac tandem vt vno verbo multa complectar, reliquæ omnes gratiæ gratis datæ, de quibus Apostol. vbi suprà, cumulatissimè fuerunt in Maria, Athanasio dicente: *Virginem omnibus gratijs abundasse*: quod non obscurè indicant verba eiusdem Virginis cùm dixit: *Omnia poma noua, & vetera dilecte mi seruaui tibi*: si desideratis in ea cultum & religionem Abelis, ecce hic agnum pro hostia, Virgo verò seipsam obtulit; ille pecus gregis sui, hæc agnum immaculatum fructum ventris sui, agnum qui tollit peccata mūdi obtulit Deo: vultis in ea perfectionem Noe nauigantis, ille quidem in Arca lignea se pariter cum liberis indemnē seruauit, hæc inundante mundi diluuio, in arca illa diuina, quam eleuauerunt aquæ dolorum ad montem Caluatiæ, nō octo animas vt Noë, sed vniuersum orbē terrarum naufragantem liberauit: Noë cum de sua Arca emisit columbam, misit etiam & coruum, hæc autem non horridum nigredine coruum, sed speciosum præ filijs hominum humana carne indutum edidit: desideratis in Virgine obedientiam Patriarchæ Abraham, hic obediuit voci Domini, vt mactaret illi filium, Virgo autem cognita Dei voluntate de morte filij sui, & viuum tradidit, & mortuum obtulit Deo. Abraham alium quidem filium habuit præter Isaac, Maria autem vnicum tantum genuit, cuius vices nullus in integrum supplere poterat. Vt tamen multa paucis comprehendam, si effulsit innocentia in Abel, orationis donum in Enoch, fiducia in Noë, fides in Abraham, obedientia in Isaac, longanimitas in Iacob, patientia in Iob, castitas in Ioseph, mansuetudo in Moyse, inimicorum dilectio in Dauide, prudentia in Abigail, modestia in Ruth, pulchritudo in Rachele, virginitas in Sunamitide, fœcunditas in Lia, fortitudo in Iahele, generositas & magnanimitas in Iudith, hęc omnia simul, diuina munificentia in beatam Virginem contulit, adeò vt Diuus Bernardus non dubitauerit dicere: *Nihil est virtutis, quod ex te non resplendeat, & quidquid singuli habuere sancti, tu sola possedisti.* hæc sunt poma vetera, quæ dilecto suo seruauit B. Virgo, virtutes scilicet veterum Patrum. Poma verò noua dotes clarissimæ sunt, ac cœlestia charismata, quibus noui testamenti cultores mirificè præfulserunt: angelica puritas Agnetis, fortitudo Apolloniæ, cōstantia Agathæ, sapientia Catharinæ, modestia Cæciliæ, zelus Vrsulæ, ac tandem Apostolorum

Pet. 3. 20.

D. Bern. ser. 4. super Salue Regina.

ardentissima charitas cum reliquis cœlestibus donis ac priuilegiis quibusuis aliis collatis, in B. Virginem instar fluminum aquæ in vastissimum mare confluxere.

D. Thom. 3. p. q. 27. ar. 1. Vnde Angelicus Doctor inquit: *Rationabiliter credimus, quod illa, quæ genuit vnigenitum, plenum gratiæ & veritatis, præ omnibus alijs maiora priuilegia gratiæ acceperit.* ecce poma noua, quæ Maria dilecto suo seruabat. Vtraq; tamen tàm vetera quàm noua, quæ de thesauro suo protulit, vt magis illustrentur, reuocemus quæso in memoriam historiam illam singularem,

Plutarch. in conuiuio septem Sapientum. cuius meminit Plutarch. in Sympos. refert, potentissimum, ac sapientissimum Amasium AEgypti regem, in conuiuio, quod fecit septem sapientibus, Nilosseno interrogasse, quænam rerum inter omnes esset antiquior, communior, maior, sapientior, vtilior, nociuior, fortior, tractabilior, pulchrior tandem, ac melior; ille respondit: tempus esse rem antiquiorem, mortem communiorem, mundum maiorem, veritatẽ sapientiorem, Deum vtiliorem, cuiuscunque malum genium, seu prauam inclinationem nociuiorem, fortunam fortiorem, tractabiliorẽ & suauiorem, pulchriorẽ tandem lucem Solis. Insignis verò Philosophus Bias hanc Nilosseni responsionem audiens variis modis lacerauit; nam cum tempus (inquit) constet tribus partibus, præterita, præsenti, & futura, res omnium antiquissima esse non potest: quod enim denuò præsens, aut futurum est, omni antiquitate caret. mors etiam non potest esse rebus omnibus communior, cum beatos non attingat, nec in spiritus immortales dominetur. mũdus item nequit esse maior, cum maior illo sit locus cõtinens illum. quare ipse aliter opinans asseruit rem antiquiorem esse Deum, maiorem, locum mundum continentem, sapientiorem, tempus quod latentes veritates manifestat; communiorem spem, cuius nullus status expers est; vtiliorem virtutem, nociuiorem vitium, fortiorem insuperabilem necessitatem, suauiorem cum natura conformitatem, pulchriorem mũdi machinam. Singuli etiam reliquorum sapientium, qui conuiuio astabãt, varia propositæ regis interrogationi responsa dederunt. Ego tamen aptius & rationi magis consentaneum responsum esse putarim, si interrogatus affirmarem, rem inter omnes creaturas antiquiorem, maiorem, sapientiorem, communiorem, vtiliorem, nociuiorem, fortiorem, tractabiliorem, ac pulchriorem esse Deiparam Mariam. fuit enim antiquior: *nondum erant abyssi, & ego iam concepta eram.* Prou. 8. fuit maior: *trinam regentem machinam, claustrũ Mariæ baiulat.* Hymnus Ecclesiæ. fuit sapientior: *collaudabunt multi sapientiam eius.* Eccle. 39. fuit communior: *Transite ad me omnes, qui concupiscitis me.* Eccle. 24. fuit vtilior: *venerunt mihi omnia bona pariter cum illa.* Sapien. 7. fuit nociuior antiquo serpenti: *ipsa conteret caput tuum.* Genes. 3. fuit fortior: *manum suam misit ad fortia.* Prou. 8. fuit tractabilior: *spiritus meus super mel dulcis.* Eccle. 24. fuit pulchrior: *pulchra vt luna, electa vt sol.* vnde vbi nostra vulgata legit: *fundatur exultatione vniuersæ terræ.* Card. Caietanus vertit: *pulchra sponsa lætificans totam terram.* Isidorus clarius: *elegans regio,* Vatablus, *pulcher locus, & gaudium vniuersæ terræ, ciuitas regis magni.* Pulchra sanè ciuitas Maria, quia *ipse fundauit eam Altissimus*: ac propterea potiori iure, quàm Tyrus, gloriari potest dicens, quod illa *perfecti decoris ego sum, & in corde maris sita*: in mari quidem, in quod (vt dixit D. Bonauentura) omnia gratiarum flumina intrant, flumen intrat Patriarcharum, flumen Apostolorum, flumẽ Martyrum, flumen Virginum, & Confessorum, flumen tandem omnium cœlestium spirituum: vt quemadmodum celebris pictor Zeusis (teste Plinio) Agrigentinis id postulantibus, facturus pulchram Iunonis effigiem, in celebri eius templo locandam, virgines quinque elegit, quas in exemplar, & prototypũ sibi proposuit, vt quod in singulis esset laudatissimũ, penicillo suo imitans, omnium illarum perfectiones in vnã, & eandem Deæ Iunonis imaginem.

Ezech. 27.

D. Bonau. opusc. 7.

Plinius lib. 35. c. 9.

ginem refunderet: Non dissimiliter Spiritus sanctus, peritissimus omniũ pictor, volens B. Virginem variis virtutum perfectionibus, ac diuinorum charismatum coloribus exornare, ac perpolire, non vnius, aut alterius, sed omnium hominũ, & Angelorum perfectiones in eam cumulatissimè effudit, vt non immeritò D. Hierony. serm. de Assumptione dixerit: *Ceteris per partes præstatur, Mariæ vero simul tota se infudit gratiæ plenitudo.* Iureque optimo ego putauerim, Spiritum sanctum ingentem adeò curã in hac pulchra imagine perficienda adhibuisse, vt meritò de illo dici possit, quod de Protogene insigni pictore alius illo magis peritus, ac celebris Apelles, dixit: *Manum de tabula nescit tollere.* hæc cœlestia munera D. Epiphanius attentè considerans, salutare cupiens intemeratam Virginem Deiparam Mariam in hæc tãm vera, quàm dulcia verba prorupit: *Aue gratia plena, multis virtutibus exornata Virgo, in lampade gestans lucem inextinguibilem, sole splendidiorem. Aue gratia plena, gloriæ spiritualis. Aue gratia plena, quæ es vrna aurea continens manna cœleste. Aue gratia plena, quæ sitientes perennis fontis dulcedine satias. Aue gratia plena, mare spirituale, habens gemmam cœlestem Christũ. Aue gratia plena, splendidum cœlum, quæ in cœlis incomprehensum contines Deum. Aue gratia plena, quæ Cherubicum thronum diuinitatis fulgore superas. Aue gratia plena, quæ cœli circulum habes, & Deum incomprehensum angusto potissimum loco in te ipsa contines. Aue gratia plena, nubis columnæ similis, quæ Deum habes, qui populum deduxit per desertum. Quid dico? & quid proloquar? quo pacto beatam prædicabo gloriæ radicem? solo enim Deo excepto, cunctis superior existit.* Cui sit honor & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

D. Hieronym.

D. Epiphan. ser. de laud. Mariæ.

HOMILIA VI.

Idem argumentum prosequentes, tàm humana, quàm sacra eruditione eadem verba: Gratia plena: iterum elucidamus, multiplicemque gratiæ plenitudinem tradimus, & quænam illarum Virgini congruat, ex B. Thoma, & D. Bonauent. edocemus in eadem verba: Aue gratia plena.

PIERIVS Valerianus in calce sui operis refert, Antiquos in hũc modũ humanã gratiã descripsisse. Deam quandã Iouis filiam depingebant ex tribus Virginibus compositam, quæ manus mutuò sibi dantes, ridebant. prima faciem habebat apertam, secũda opertam, tertia partim apertam, partim opertam: vocabantur autem *Gratiæ* tres, cum esset vna, quia munus gratuitò datum tripliciter considerabant; primò, vt datum; secundò, vt acceptum; tertiò, vt datum, & acceptum: quod mutuò se manus darẽt, mutuam gratiam, & beneuolẽtiam dantis, & recipientis donum significabat: tandem pari risu exultabant, quia non minus delectare debet dantem, doni elargitio, quàm recipientem eius acceptio. hę tres fœminæ, Virgines erant; tùm, quia dona debent esse incorrupta, vt nullius inhonesti finis prætextu fiant; tùm, quia donorum beneficentia non debet senescere, & marcescere in dante, nec in memoria recipientis, sed semper viuere, & iuuenescere: quod autem prima illarum Virginum vultum velamine operiret, significat donum in abscondito dandum; ita, vt iuxta consilium Saluatoris: *Nesciat sinistra tua, quid faciat dextera tua.* altera verò discooperto vultu apparebat, vt de-

Pier. Valer.

Matth. 6.

notaret, beneficium acceptum, manifestandum, non celandum esse: tertia verò partim habens vultum coopertum, partim discoopertum, id sanè portendebat, quod datur, occultandum, quod recipitur, propalandum: quod tandem ait, patrem habere louem, bona illa cœlitus elapsa esse indicabat. Hæc, quàm aptè Virgini congruant ad illustrandum verba

Eccle. 24. illa: *In me gratia omnis*; haud difficile erit demõstrare: in illa enim fuit gratia dandi, quia non solum hominibus multa bona præbuit, sed, & ipsi Deo carnem, quam assumpsit, donauit; vnà enim cum Patre

Psalm. 2. æterno dicere potuisset: *Ego hodie genui te*: ille quidem in æternitate, hæc in tempore. fuit etiam gratia accipiendi, quia nulla pura creatura, cœlestibus charismatibus cumulatior illa vnquam fuit, ipsa

Lucæ 1. dicente: *fecit mihi magna, qui potens est.* Cœlos, ait Dauid, digitis Dei creatos fuis-

Psalm. 8. se: *Cœlos, opera digitorum tuorum*: homines manu Dei conditos fuisse, affirmat Iob:

Iob. 10. *Manus tuæ fecerunt me, & plasmauerunt me*: quæ verò dona Deus B. Virgini impertitus est, non digitis, non manu, sed brachio diuinæ omnipotentiæ, quasi omnium excellentissima, ea Mariæ adscribit. In illa quoque pariter adest gratia illa simul dandi, & recipiendi, quia, sicut pœnè infinita dona diuina largitas in eam effudit, ita pœnè infinita nobis contulit, quæ, quia quotidie nos experimur, superuacaneum est illa recensere. In ea deinde huiusmodi gratia dandi, non inueterata emarcuit, sed noua conferens beneficia in dies, magis virescit, & iuuenescit. Quod si triplex illa gratia sub vultu Virginis incorruptæ ostendebatur, quid quæso incorruptius B. Virgine, quam nec conceptus, nec partus violauit? si illa præterea risu exultabat, beata Virgo, dum plura munera largitur, tantum abest, eam tristari, vt amplius hilarescat.

Ac tandem si illa, Iouis erat filia, quo cœlitus data dona significabantur, omnia, & singula bona, tam qui accipit, quã qui donat, à Patre luminum descendere non diffitetur, iuxta illud: *Omne datum optimum, & omne donum perfectum desursum est, descendens à Patre luminum.* Adde, quod (vt auctor Philosophiæ secretæ tradit) Gentiles olim magnam humanæ conditionis inopiam, infirmitatem, & indigentiam contemplantes diuersa vitæ tempora, varios Deos, quæ fætui propitiarentur, assignabant, ex quo ex ventre matris prodibat, pro partu erat Dea Lucina; ad vitam vegetatiuam conseruandã Deus Sentunus; pro tempore, quo in cunabulis iacebat, Dea Comyna; pro vberibus matris sugendis, Dea Rumina, & sic de reliquis vitę hominis actionibus, quousque infans perueniret ad nubiles annos. Nec quisquam mirabitur horum Deorum multitudinem, si legerit D. Augustin. lib 8. de Ciuitate Dei c. 12. vbi detestabiliora alia Gentilium deliramenta commemorat. Quod si tot Deos illi putabant adiutores necessarios ad vitæ corporalis augmentum, & conseruationem, plurimus quidem indigere autumarent, ad incrementum, & conseruationem vitæ spiritualis: omnia tamen hæc gratiarum genera, quæ à diuersis Diis falsò decepta gentilitas communicari existimabat, ab vno Deo collata fuere Beatæ Virgini. Ipse namque specialissimam curam habuit eius conceptionis, cauens, ne peccati originalis labe inficeretur, ipse ortum eius communi Orbis lætitia illustrauit, Ecclesia dicente: *Natiuitas tua, Dei Genitrix Virgo gaudium annunciauit vniuerso mundo*: Infantiam eius diuinis cœlestium charismatum pignoribus locupletauit, dum in Templo eam præsentari fecit, & quindecim scalæ gradus, in cuius veneratione, hodie in Ecclesia est canticum graduũ, eam triennem deuotissimè ascendere fecit; ac tandem ad nubilem ętatem perueniente, tot gratiarum fluenta in ea confluxere, vt & Angelus ei

Iacob. 1. *Auctor Philosophiæ secretæ.*

D. Thom.

D. Augustin.

Tom. 1.

2. Par. 1.

Alia.

Tom. 1.

Ibid.

D. Ambr.

dixerit: *Aue gratia plena*: & ipsa de se fa- *Luce 1.*
teatur: *In me omnis gratia via, & veritatis.* Sed aduerte quæso, dixisse, *gratiam ve-* *Eccles. 24.*

ritatis.

ritatis, ideſt, gratiam veram, ad differentiam aliarum gratiarum, quæ falſæ gratiæ ſunt, non veræ: his enim noſtris temporibus vidimus, gratiam prophetiæ nō nullos finxiſſe, alios extaſes, & raptus, alios vulnera in manibus, pedibus, & latere (*velut noſter Seraphicus Franciſcus*) accepiſſe, humano artificio ſimularunt; hæ quidem non fuerunt gratiæ veritatis, ſed falſitatis, & mendacij, vt exitus ipſe probauit.

Vt tamen hanc exuberantis gratię plenitudinem B. Virginis diſtinctius, & luculentius intelligamus, conſulamus quęſo Angelicum Doctorem, qui 3 p. qu 6. art. 6. præter gratias gratis datas, duplicem agnoſcit gratiam in Chriſto Domino; primam vocat, *gratiā vnionis*, per quā ei, vt homini, datum eſt, vt eſſet filius Dei naturalis, iuxta illud D. Pauli: *Qui prædeſtinatus eſt, filius Dei in virtute*. ſecundam vocat, *habitualem gratiam*: quæ qualitas eſt ſupernaturalis, iuſtis inhærens, per quam redduntur conſortes diuinæ naturæ, vt loquitur D. Petrus, & filij Dei, per adoptionem, & hæredes æternæ hæreditatis, iuxta illud Pauli: *Vt iuſtificati gratia ipſius hæredes ſimus ſecūdum ſpem vitæ æternæ*. hanc duplicem gratiam in Chriſto extitiſſe, non obſcure ſignificauit D. Ioannes, cum dixit: *Et Verbum caro factum eſt*: ecce gratiam vnionis, per quam Verbum diuinum carnem humanam in virtute perſonæ ſibi copulauit: deinde ſubiunxit: *Vidimus gloriam eius, gloriam quaſi vnigeniti à Patre*: ecce gratiam habitualem à gratia vnionis in Chriſto emanantem. Inter alia ergo non pauca, quibus B. Virgo reliquos omnes ſanctos, tàm homines, quàm Angelos præcellit, illud omnium ſingulariſſimum eſt, quod vtraque hac gratia Spiritus ſanctus eam repleuit: in primis quidem, dum ventrem eius impleuit Chriſto, ſatis apparet, prima illa gratia vnionis mirificè fuiſſe repletam, vt loquitur D. Ambroſius: *Benè ſola gratia plena dicitur, quæ ſolam gratiam, quam nulla alia meruerat, conſecuta eſt, vt gratiæ repleretur auctore*. Quibus verbis conſonant alia D. Bernardi homil. 3. ſuper *Miſſus*, in hunc modum loquentis: *Legimus in actis Apoſtolorum, & Stephanum plenū gratia, & Apoſtolos fuiſſe repletos ſpiritu Sācto, ſed longè diſſimiliter à Maria; nec in Stephano habitauit plenitudo diuinitatis corporaliter, quemadmodum in Maria, nec Apoſtoli conceperunt de Spiritu S. quomodo Maria*. Eiſdem etiā conſentanea ſunt verba Chryſippi Ieroſolymitani: *Gratia plena, quia tecū eſt vniuerſus gratiæ theſaurus, & totius lætitia, Rex cum ancilla, cum ſpecioſa inter mulieres ſpecioſius forma præ filijs hominum, cum puella impolluta ab iis, qui ſanctificat omnia*. ſimiliq; modo loquuntur Hieronym. ſerm. de Aſſumpt. & Gregor. Neocæſar. homil. de Annunc. Fuit deinde in B. Virgine ſecūda illa gratia habitualis animā deificans, vt docuit his verbis D. Athanaſ. ſerm. de ſanct. Deipara: *hac de cauſa factū eſt, vt gratia plena appellata ſis, vtpotè, quæ omni gratia abundares, idq; per ſuperuentum in te Spiritus ſancti, ideoq; vultum tuum deprecantur omnes diuites plebis*. atq; in hoc ſenſu intelligenda putant verba hæc: *gratia plena*, D. Auguſtinus, Sophronius, Chryſolog. Beda, & Rupertus, quos ſequitur eruditiſſimus Maldonatus dicens: *Nec enim Angelus, qualis cum Chriſtum concepiſſet, futura eſſet, ſed qualis iam eſſet, illi voluit ſignificare*. & ſubdit: *ſi propterea gratia plena diceretur, quod Chriſto in vtero concepto plena eſſet, poſtquam vero peperiſſet, gratia plena eſſe deſiiſſet. Quod meritò Athanaſius in oratione illa de Deipara, tanquam abſurdum, refellit*: loquitur igitur Angelus ibi de gratia illa, per quam idonea facta erat Virgo, vt Chriſtum mox conciperet. Quia tamen multiplex in ſacris Scripturis gratiæ plenitudo reperitur, vt facilius venari poſſimus, quænam illarum Virgini conueniat, obſeruaſſe oportebit, triplicem eſſe hanc plenitudinem. Prima, & omnium potiſſima eſt, plenitudo gratiæ *ſuperabundans*, vt verbis D. Bonauenturæ vtar, quæ propria eſt Chriſti, quia *in eo* (vt loquitur Paulus) *habitat omnis plenitudo diuini-*

D. Bernar. Act. 2. Act. 6. Chryſip. Ieroſol. ſer. de S. Mar. D. Hieronym. D. Gregor. Neocæſ. D. Athanaſ. Pſalm. 44. D. Auguſt. in Enchir. c. 36. & ſerm. 13. & 14. 15. 18. 21. Sophron. ſer. de aſſumpt. Chryſol. ſer. 142. Beda hom 3. de B. Virg. Rupert. lib. 6. in Cant. Maldonatus. D. Athanaſ. D. Bonauen. in 3. de 13. qu. 3. ad Coloſ. 2.3

diuinitatis corporaliter; & in eo sunt omnes thesauri sapientiæ, & scientiæ Dei abscõditi.

Alia est plenitudo *gratiæ sufficiens*, quæ omnibus iustis datur, vt docet D. Thomas 3.p.q.7.art.10.ad 2. vbi ait: *Est quædã gratiæ plenitudo, omnibus sanctis communis, vt scilicet gratiam habeant sufficientem ad merendum vitam æternam.* hac sufficientia dicuntur repleti Stephanus, & Apostoli, ille quidem gratia sufficienti, vt idoneus Christi testis, & protomartyr esset; illi verò, vt Apostolatus munere perfectè fungerentur. Alia tandem plenitudo, dicitur, *prærogatiuæ*, quæ soli B. Virgini cõpetit, vt auctor est D Bonauentura præcitato loco; vbi habet hæc verba: *Christus plenus fuit gratia, plenitudine superabundantiæ, quoniam de eius plenitudine nos omnes accepimus; Virgo plena fuit plenitudine prærogatiuæ, reliqui sancti pleni fuere plenitudine sufficientiæ.* Ad hanc plenitudinem prærogatiuæ, pertinere arbitror id (quod de nullo reliquorum sanctorum dici potest) in B. Virgine, fuisse iustitiam originalem, non quidem, quoad effectus immortalitatis, & impassibilitatis, & similium, quos in statu innocentiæ causabat, sed quantũ ad spirituales illos, ac mirabiles effectus cõstituendi perfectam subordinationem hominis ad Deum, & appetitus sensitiui ad rationem; hæc enim, cum ad perfectionem animæ pertineant, non est, cur dicamus, negata fuisse Dei Genitrici, quę alioquin primis parentibus cõcessa fuisse noscuntur. Ita docuerunt grauissimi Theologi, Cardinalis Cusanus, & Cardinalis Durandus, Dionysius, Canisius, & alij moderniores Doctores: Idque verò similius fit, si vera est eorum sententia, qui affirmant, donum iustitiæ originalis nihil prorsus esse præter gratiam in anima existentem, & virtutes omnes per se, & per accidens infusas in gradu heroico, quibus adiungebatur specialis Dei manutenentia, & custodia: hæc enim cum nemo Catholicus neget Virgini, & aliũ de caruerit fomite, non est, cur iustitiam originalem ei defuisse putemus. Vnde D. Bernardinus, diuina Virginis charismata contemplans, ex feruoris affectu, quo æstuabat, piè dixit: *Sicut diuinæ perfectiones omni intellectui incomprehensibiles sunt, sic perfectiones gratiarum, quas Virgo suscepit in conceptione filij Dei, soli intellectui diuino, & Christo, & sibi comprehensibiles extiterunt. & quidem, quod Deus generaret Deum, nulla requirebatur in Deo dispositio, cum ei ex natura conueniret, vt per viam naturæ intellectus produceret Verbum, per omnia sibi æquale, immò impossibile est, quod non generet Deum, propter suam fœcunditatem; sed quod fœmina conciperet Deum, est, & fuit miraculum miraculorum; oportuit enim (vt sic dicam) fœminam eleuari ad quandam quasi æqualitatem diuinam per quandam infinitatem perfectionum, & gratiarum, quam creatura nunquam experta est. Vnde (vt credo) ad illam abyssum imperscrutabilem omnium charismatum Spiritus sancti, quæ in beatam Virginem descenderunt, in hora diuinæ conceptionis, intellectus humanus, vel angelicus nunquam potuerunt attingere: quod declarans Angelus Gabriel, cum ab eo quæreret B. Virgo, & diceret; quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco? respondit Angelus, se tantum mysterium ignorare, dicens: Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi: quasi diceret: quod à me quæris, ignoro, sed æternæ sapientiæ doctor, qui tibi solum hoc altissimum mysterium reseruauit, te per illuminatissimam experientiam edocebit.* hæc ille.

Vt tamen hæc Mariana plenitudo gratiæ nobis adhuc magis innotescat, placet manifesta illius signa, & indicia in medium producere. Quatuor ego obseruaui in his rebus materialibus *plenitudinis* non obscura argumenta; primum est, non resonare, vt apparet in argenteo vase, quod si plenum vino percutias, non resonat: vnde apud Iob dicitur: *Nunquid mugiet Iob 7. bos, cum ante præsepe plenum fuerit?* Secundum, non plus appetere, vt contingit stomacho cibis pleno, tunc enim ille, non solum non appetit, sed nauseat super suauissimas quasque dapes, iuxta illud Salomonis: *Anima saturata calcabit fauum:* Prou. 27

Tertium

D. Thom. — Act. 2. & 6. — D. Bonauen. vbi suprà. — Card. Cus. l. 8. cir. illud. sicut lil. inter spin. — Cardin. Duran. in 3. d. 3. qu. 3. — Dionys. Carthus. lib. præcon. & dign. Mart. — Canis. lib. 1. de Deip. c. 9. — Cord. late li. 1. q. 46. — D. Bern. de Virg. omni benedict. — Luc. 1.

Tertium signum est, ponderosum esse, vt constat etiam in vrna, quæ liquore vacua, leuis, plena verò ponderosa redditur. quartum tandem signum est, superfluere, vt videre est in fluuio inundante, ad quod alludit illud Ecclesiast. 24. *qui implet, quasi Phison sapientiam:* Phison enim est fluuius paradisi, qui ab eo egrediens, terram Heuilath circuit, & inundat. Hæc eadem signa reperies quidem in Maria; variis siquidem tribulationibus percussa, maxime ob crudelem sui filij mortem, nullus in ea murmur resonuit: *Non murmur resonat, non querimonia, sed corde tacito, mens benè conscia, seruabat patientiam:* non appetit caduca, quæ melius, quàm Paulus, omnia tamquam stercora arbitrabatur, vt Christum lucrifaceret; non leuis deinde, sed tanti ponderis fuit, vt eius merita in lance vna, reliquorum verò omnium in lance altera locata, longe illa superarent, Spiritu sancto ei dicente: *Multæ filiæ congregauerunt sibi diuitias, tu verò supergressa es vniuersas.* ac tandem numquam per continua beneficia fluere cessauit; adeo, vt non solum in homines, sed & in Angelos, immò & in ipsum Deum ea effuderit, vt disertis verbis dixit D. Bernardus: *De plenitudine eius accipiunt vniuersi: captiuus redemptionem, cæcus illuminationem, æger curationem, tristis consolationem, peccator veniam, iustus gratiam, Angelus lætitiam, filius Dei humanæ carnis substantiam, & tota Trinitas gloriam, ita, vt non sit, qui se abscondat à calore eius.* Atq; hinc est, quod Ecclesia Catholica, diuino spiritu afflata, Deiparam Mariam, *Matrem gratiæ, matrem misericordiæ, immò, & vitam, & dulcedinem, ac spem nostram* piissime vocitare consueuit. Vnde D. Augustinus lib. de S. Virginitate dixit: *Mater est spiritu, omnium fidelium, & membrorum Christi, quia cooperata est charitate, vt illi in Ecclesia nascerentur.* Tanta autem huius Matris fœcunditas est, in spiritualium filiorum procreatione, vt ipsa proclamet: *Transite ad me omnes, qui concupiscitis me, & à generationibus meis adimplemini.* Vnam tantum generationem, sicut, & vnicum tantum filium habuisse Deiparam Mariam fides Catholica docet; vocat autem eam plurali numero, *Generationes,* quia vnica illa Virginis generatio, qua Deum, & hominem genuit, causa, & origo est omnium spiritualium generationum, quibus in filios Dei per fidem, & charitatem regeneramur, & renascimur. Vnde fit, quod *sicut à muliere initium peccati, & per illam omnes morimur,* vt ait Ecclesiasticus; ita à muliere super omnes mulieres benedicta, initium sumpsit nostra salus, & vita; quare egregie, vt assolet, Seraphicus noster D. Bonauentura, tàm ex sua, quàm ex D. Bernardi sententia, dixit: *Ipsa quoque non solum in plenitudine sanctorũ detinetur, sed etiã in plenitudine sanctos detinet, ne eorum plenitudo minuatur; detinet nimirum virtutes, ne fugiant; detinet merita, ne pereant; detinet dæmones, ne noceant; detinet filium, ne peccatores percutiat; ante Mariam non fuit, qui sic detinere Dominum auderet,* testante *Isaia: non est, qui inuocet nomen tuum, qui consurgat, & teneat te:* si ergo peccator es, & reconciliari Deo desideras; aut si iustus es, & in gratia conseruari cupis, ne quæso cesses inuocare Mariam: nam quemadmodum vas liquore valde plenum perfacili motu copiam facit sui, & quod continet, elargitur; ad eundem modum *plena gratia,* & misericordia tibi ab Angelo Maria proponitur, vt intelligas, vel leuissimo orationis contactu, fauorem suum, ac maternam clientelam piissime ip am exhibituram. Cognouit certè hanc Marianæ clementiæ affluentiam Rex ille Britanniæ Arcturus, qui cum se infestissimis hostibus circumdatum, & pœne iam regni sui imperio spoliatum cerneret, tandem ad se reuersus, hoc vnum bello illi cruento adinuenit remedium, in interiori clypei, seu scuti parte, perpulchram Deiparæ Virginis effigiem depingi fecit; & quoties congressurus erat cum hoste, eleuans brachium, in quo pendebat scutum, oculorum aciem in Mariæ imaginem conuertens, & ab ea opem implorans, acriter irruebat

Eccl. 24. ipse in.

Ecclesiast. 24.

Prou. 31.

D. Bernard. super missus.

Psal. 18.

Bede in laud. B. Virg.

D. Aug. de S.

Ioel. 2.

Eccl. 24.

D. Bonau. to. 3. opu. de gle. B. V. c. 7.

Isai. 64.

ruebat in hostem, semperque victoriam ex Mariæ auxilio reportabat. Cui sit honor, & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA VII.

Plenitudinem Marianæ gratiæ prosequimur, ostendẽtes, illam adeò creuisse, vt solius Virginis gratia, omnium sanctorum, tàm Angelorum, quàm hominũ gratiam in aceruum vnum redactam, præcelleret, in illa verba: Aue gratia plena.

INTER alia non pauca, quibus beatissima Virgo magnitudinem Dei æmulatur, illud vnum excellentiam, eius mirifice detegit, quod sicut ad cognitionem diuinæ naturæ, duplici via, affirmationis, & negationis nobis incedendum est, vt ex antiquissimo Dionysio Areopagita docuit D. Thomas, ita ad immensitatem Marianæ perfectionis, non quidem pænitus exhauriendam, id enim soli Deo reseruatur, sed ad eam pro modulo nostro penetrandam, affirmationis similiter, & negationis duplex iter nobis arripiendum est. Negatio quidem, quid diuinæ naturæ non conueniat, contemplatur, vnde, vt ad Deum per cognitionem accedat, creaturas aufugit; fatetur enim, Deum non esse cœlum, non solem, non lunam, non Angelum, non Seraphinum, aut Cherubinum, neque quidpiam aliud creatum, & hinc infert, aliquid aliud esse præstantissimum bonum, longe hæc omnia transcendens. Affirmatio verò è contra, Pauli vestigia sequens dicentis: *Inuisibilia Dei per ea, quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur*, ex creaturarum attenta consideratione innumeras perfectiones creatori tribuit, quia tamen illæ in creaturis non aliter reperiuntur, quam multis imperfectionum neuis permixtæ, hac industria vtitur, quod sicut artifex adigne fornacis fundens aurum, terra, aut plumbo permixtum, mundum inde extrahit illud, vt vas conficiat, ita mens nostra præscindens, diuidens ac separans aurum perfectionũ, quod in creaturis intuetur, à terra, & plumbo imperfectionum, quibus admiscentur, eas ab illis emundatas Deo optimo maximo tribuit. Obseruat quidem in creaturis pulchritudinem, sapientiam, prouidentiam: at videns hæc in illis esse accidẽtia; quod imperfectionem importat, hanc intelligentiæ acumine remouens ab illis, reliquum, quod perfectionis est, Deo ascribit. Equidem contemplantes Deum hac duplici negationis, & affirmationis via persimiles esse dixerim duobus accipitribus, quorum vnus volãtem per aëra ardeam, vt eam fortius insectetur, ab ea recedens, quasi eius obliuisci se simulat, quod Hispanè dicitur: *haze vna punta para cobrar buelo con mas ligereza*, vt sic securius ardeam aucupetur; alter verò suæ velocitati fidens, recto tramite volatum suum ad illam dirigens, eam apprehendere tentat, & quantò illa altius euolat, tantò ipse sublimius conscendit, vt tandem prædam rapacibus vnguibus suis capiat; non dissimiliter Dei contemplationi vacantes, alter per viam negationis, alter affirmationis diuinam naturam cognoscendam, velut ardeam sectantur, aliter tamen, & aliter: ille quidem, quasi recedens à Deo, negationis viam complectens, *haze punta como alcon*, vt illam comprehendat vnde D. Dionysius de cœlesti hierar. frequenter hanc viam negationis ingressus, dicebat; *Ad hanc lucidam caliginem accedentes oramus, vbi, & non videre, & non scire est Deum, qui est super omnia, ex omnium ablatione celebrare.* In huius quidem caliginosæ cogitationis figuram lego 24. Exodi, quod quando Moyses ex diuina visione cum Deo confabulaturus, montem ascendit, Dominus nebula verticem montis cooperuit, in cuius caliginem Moyses ingressus

D. Dion. Ar. de Ang hier. D. Th. p p. q. 3.

Rom. 1.

D. Dion.

Exod. 24.

est, vt melius Dei voluntatem agnosceret persimile quidpiam accidit Eliæ, Deo ante ipsum transeunte: ipse quidem, vt eum agnoscere posset, pallij sui velamine proprios cooperuit oculos. ecce quomodo Moyses & Elias à creaturarum intuitu se subtrahunt, vt Deum melius contemplentur: ecce quomodo nebulæ, & pallij velamine oculos operiunt, vt lucidiores, ac perspicaciores ad diuinam cognitionem illos habeant. Vt hæc tamen magni Dionysij doctrina magis innotescat, sensibili quodam exemplo illam placet elucidare. Sicut enim sapiens statuarius volēs pulchram imaginem ex lignea materia afabrefacere, non eam conficit, aliquid ei addens, sed potius, amplius, & amplius ab ea detrahens, quo fit, vt aliquid semper ab ea demēdo, pulchram faciem, congruamque membrorum compaginem confingat, ita simili artificij genere vtens D. Dionysius Areopagita, volens perfectam Dei idæam mente sua cōficere, non aliquid ei addebat, quia nihil in creaturis, quod imperfectione careret, reperiebat, cum omnes ex potētia, & actu, genere, & differentia compositas, variisq; mutationibus obnoxias intueretur; vnde non aliter Dei idæam sibi effingebat, quā omnes creaturarum perfectiones longe ab eo propulsans, ac remouens, & hoc est, vt ipse dixit: *Deum, qui est super omnia, ex omnium ablatione celebrare.* E contra verò viam affirmationis ingressus D. Augustinus dicebat: *Deum meum quæro, quæro quandam lucem, super omnem lucem, quandam sapientiam super omnem sapientiam:* sicut enim, qui amœnum hortum variis floribus consitum ingrediens, ex multiplici florum varietate fasciculum sibi conficit, maiore suauecolentia fragrantem, quàm singuli flores, ita sanctus Doctor viam affirmationis perambulans, varias creaturarum perfectiones, quibus velut odoriferis plantis consitus est amœnus huius mundi hortus, diuinæ naturæ idæam quandam, velut fasciculum sibi effingebat, ex omnibus creaturarum perfectionibus, flosculis contextum, ad quem intuens, Deum, vastissimum, ac immensam omnium perfectionum pelagus esse agnoscebat. Cum igitur B. Virgo, sit, quæ inter puras creaturas, diuinas perfectiones cumulatius, & vberius participat, oportet quidē si sanctitatis eius excellentiā, ac plenitudinem Gratiarū venari cupimus, varias illas negationes, & affirmationis vias ingredi. Cū enim filius, & mater sint relatiua; & isthæc (vt dixit Philosophus) *sint simul natura, & cognitione*: eisdem quidē itineribus, quibus ad filij cognitionem venimus, ad matris notitiā nobis appropinquare oportet; & quidem, cum B. Virgo medium sit inter Deū, & reliquas creaturas, ita, vt illū non exæquet, has verò longe præcellat, bifariā negationis viā ingredientes, Deiparę laudes in hunc modum decantabimus: Deus infinitè potens est, infinitè sapiens, infinitè bonus, infinitè misericors, infinitè diues, infixita deniq; omniū perfectionū abyssus; remoue hāc infinitā, & reliquū, si Mariæ tribueris, nō errabis. Similiter in creaturis singulas perfectiones contēplare, in terra stabilitatē, in aqua virtutē purificantē, in aere subtilitatē, in igne caloris vim penetrantem, in cœlis incorruptibilitatē, in sole irradiantē claritatē, in luna fulgētē splendorem, in Angelis tandē miram puritatem, limpidissimā Creatoris, & creaturarum intelligentiam, ac ardentem Dei amorem: has ergo omnes perfectiones cū limitatione, remissione, & imperfectione qua in relatis creaturis reperiuntur, longe à Maria semoue, si quidpiam illius excellentiæ intueri desideras; est enim stabilior terra, mundior aqua, subtilior aēre, penetrabilior igne, incorruptibilior cœlis, mobilior planetis, splendidior luna, lucidior, & rutilantior sole, purior Angelis, sapientior Cherubinis, ac amore ardētior Seraphinis. Si tamen affirmationis viam amplectamur, varias contēplemur perfectiones, & imperfectiones creaturarū, quibus admixtæ sunt, ab eis secernentes, & separantes, reliquū, quod remanserit, Deiparę

Aug. lib. confess. cap. quandam lucem, super omnem lucem, quandam sapientiam.

Arist. in prædicā. ad aliq.

adscribamus; ideirco enim ipsa, quæ maior est omni laude, dixit: *In me omnis gratia viæ, & veritatis.* In Angelis certè simul fuit Deus condens naturam, & largiens gratiam potentiam tamen ad peccandum, dum viatores erant, ab illis non abstulit, tolle tu hanc potentiam, quod imperfectionem redolet, & reliquum tribue Mariæ, quæ simul sortita fuit naturam, & gratiam, tàm excellenti confirmationis dono stabilitatem, vt peccare non posset, quæ per Dei gratiam impeccabilis facta erat. Similiter in verè pœnitentibus adest contritio, quæ dolor est de propriis peccatis propter Deum summè dilectum, remouetu imperfectionem, quam propria important peccata, & reliquum inuenies in Maria ab omni imperfectione semotum, nempe dolorem intensissimum de alicuis peccatis propter Deum summè dilectum, qui feruentissimus est charitatis actus. In Virginibus adest integritas, sed cum sterilitate coniuncta: in nuptis repetes fœcunditatem cum iactura integritatis admixtam, amoue quæso à virginitate sterilitatem, & à fœcunditate corruptionem, & quod reliquum est, in Maria constitue, & inde pullulabit virginitas cum fœcunditate copulata, vt propterea de ea dicatur: *Nec primam similem visa est, nec habere sequentem; gaudia matris habens cum virginitatis pudore.* Ac tandem antiqui Prophetæ Christum venturum expectarunt, sed non viderunt, Apostoli viderunt, sed in fide eius multi vacillarunt; quidam vitam cõtemplatiuam cum Maria Magdalena sectantes, Marthæ sororis merito carent; è contra verò actiuam vitam cum Martha complectentes, suaui Mariæ quiete, ac dulcissimis sponsi amplexibus priuantur; at in Deiparam Mariam isthæc omnia cœlestia charismata confluxisse, ab omni tamen imperfectione secreta, intuere; expectauit quidem Christum venturum, at simul etiam, & genuit, & vidit, & nutriuit, & vbere de cœlo pleno lactauit, fidem eius tenacissimè tenuit, & contemplatiuæ pariter, & actiuæ vitæ filium suum contemplando, & eidem inseruiendo, & ministrando indefessa semper æmulatrix extitit.

Eccles. 2.

In offic. Nati. Domini.

Vt hanc tamen affirmationis viam latius aperiamus, plenitudinem gratiæ, qua beata Virgo diuinitus fuit donata, diligenter scrutemur, & luculenter ostendamus, tùm priscorum Patrum monumentis, tùm solidissimis argumentis ab ipsa ratione petitis; quo duplici probationis genere ostentare adnitar, plenitudinem gratiæ beatæ Mariæ non solum singulorum sanctorum, sed & multiplicem omnium gratiam, etiamsi in vnum illæ confluerent, longè superare. Et quidem, vt à magis notis exordiamur, communis est Patrum sententia, Mariam gratia, ac sanctitate singulos sanctos tàm homines, quam Angelos valde præcellere; huius veritatis primum testem profero D. Iacobum in sua Liturgia dicentem: *Dignum est, vt te verè beatam dicamus, Deiparam honorabiliorem, quàm Cherubim, & gloriosiorem, quàm Seraphim, quæ sine corruptione Deum peperisti:* Idiota lib. 6 Tomo 3 Biblioth. Sanctæ: *Sanctorum omnium priuilegia, ô Virgo, omnia habes in te congesta, nemo æqualis est tibi, nemo maior te, nisi Deus.* Sanctus Ephræm. *Intemerata, prorsusque pura, Virgo Deipara, Regina omnium, sublimior cælicolis, purior solis radiis, & splendoribus, honoratior Cherubim, & multo oculis spiritibus, sanctior Seraphim, & nulla comparatione ceteris omnibus superis exercitibus gloriosior.* & ibidem inquit: *Nulla comparatione omnibus superis exercitibus gloriosior, præstantissimum Orbis terræ miraculum, omnium sanctorum corona, ob fulgorem inaccessa.* Diuus Anselmus: *Decens erat, vt ea puritate, qua maior sub Deo nequit intelligi, Virgo illa niteret, cui Deus Pater vnicum filium suum, quem de corde suo, æqualem sibi genitum, tamquam seipsum diligebat, ita dare disponebat, vt naturaliter esset vnus, idemque communis Dei Patris, & Virginis filius, & quam ipse filius substantialem facere sibi matrem, eligebat, & de qua Spiritus sanctus volebat*

D. Iacob.

Idiota.

S. Ephræm de laud. Virg.

D. Anselm. lib. de excel. Virg. c. 5.

lebat, & operaturus erat, vt conciperetur, & nasceretur ille, de quo procedebat &c. Cardinalis Damianus idem etiam sermone de Natiuitate Mariæ: *Quid sanctitatis, quid iustitiæ, quid religionis, quid perfectionis singulari huic Virgini deesse potuit, quæ totius diuinæ gratiæ charismate plena fuit: sic namque ab Angelo, dum salutaretur, audiuit: Aue gratia plena, Dominus tecum: quid ergo vitij in eius mente, vel corpore vendicare sibi potuit locum quæ ad instar cæli plenitudine totius diuinitatis meruit esse sacrarium? In Christo enim (sicut per Paulum dicitur) habitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter; nec mirum, si cunctorum merita transcendat mortalium, quæ & ipsam superexcedit celsitudinem Angelorum.* Idem eodem loco: *Etsi multa magna facta sunt in creaturis mundi, nihil tamen tàm excellens, tàm magnificum fecerunt opera digitorum Dei &c. excipe semper Christi humanitatem:* Laurentius Iustinianus in sermone de natiuitate Virginis. *Nullus* (inquit) *mortalium, quamuis donorum cælestium numerositate sit præditus, Virgini valet coæquari, Patriarcharum vtique Prophetarum, Apostolorum, Martyrum, omniumque sanctorum merita Beata Maria transcendit:* Diuus Epiphanius. *Solo Deo excepto, cunctis superior exstitit.* & Andreas Cretensis Archiepiscopus Ierosolymitanus in tractatu de Assumpt. Virg. *O Virgo* (ait) *Regina omnis humanæ naturæ, quæ habes non comparabilem cum aliis appellationem; quæ excepto Deo solo es omnibus altior.* Diuus Idelphonsus sermone 2. de Assumpt. *Sicut est incomparabile, quod gessit, & ineffabile, quod percepit, ita est incomprehensibile præmium gloriæ, quod meruit.* D. Athanasius sermone in Euangelium de sanctissima Deipara in hunc modum loquitur: *Spiritus sanctus in Virginem descendit cum omnibus virtutibus essentialibus, induens eam gratia, vt in omnibus gratiosa esset, atque idcirco gratia plena, cognominata est eo quod ab impletione Spiritus sancti omnibus gratijs abundaret.* D. Gregorius in cap. 1. Regum in illa verba Isaiæ *In illa die erit præparatus mons domus Dominus in vertice montium*: inquit: *mons quidem fuit, beatissima Virgo Maria, quæ omnem electæ creaturæ altitudinem electionis suæ dignitate transcendit; mons quippe fuit in vertice montium, quia altitudo Mariæ super omnes sanctos refulsit.* ac tandem doctissimus Bauxamis tomo 1. Euang. armoniæ in illa verba: *gratia plena*; pie & erudite dixit: *Non sine gratia fuit Sara, Rebecca, Rachel, Debora, Susanna, Iudith, vt illis conferretur insolita quædam beneficia, quantò magis Maria plena gratia erat, vt nobis Deum, & redemptorem nostrum pareret? Sed & Apostoli repleti sunt Spiritu sancto, & Stephanus plenus fuisse gratia, & fortitudine legitur, quàm o plenior Virgo? nec tà quidem ei plenitudini, quæ in Christo est, præiudicium facit. Nam, & in ipso omnem diuinitatis plenitudinem corporaliter inhabitasse, & non ad mensuram datum esse Spiritum, & plenitudinem omnem ipsam esse credimus; non autem pari gradu Mariam accepisse, sed quantum electa creatura, præter vnionem cum Deo hypostaticam, capax esse potest, Deo illam seligente, & perficiente, ita de Virgine dicere possumus, quod Ecclesia: elegit eam Deus, & præelegit eam: nam si omnia parari debuerunt in propitiatorio Mosaico, quantò magis sanctificauit illud suum Tabernaculum Altissimus?* hæc ille.

Ceterum, altius, ac sublimius de intemerata Virgine Deipara Maria cogitans, arbitror cum nostro Diuo Bernardino Senensi, huius opinionis vexillifero plures illam gradus gratiæ obtinuisse, quam omnes sanctos simul, ita, vt plenitudo gratiæ illius excedat cunctas sanctorum gratias, etiamsi mente concipiamus, illas omnes in vnam intensissimam gratiam redigi; sic enim loquitur S. Bernardin. tom. 1 ser. 61. *Posui diadema regni super caput eius, & volui eam esse Reginam, Esther 1. Istud est Diadema speciei, & corona gloriæ, qua Virgo super Angelos coronatur, vt intra Trinitatis gloriam ipsa sola amplius sit erecta, ac plus beatissimæ Trinitatis diligat gloriã, capiat, sentiat, & fruatur, quàm omnis aliapura creatura simul sumpta: de cuius glo-*

Peter Dam. — Luc. 1. — Coloss. 2. — D. Petr. Da. — Laur. Iustin. — D. Epiph. in laud. Virg. — Andr. Cretē. — D. Idelphon. — D. Athanas. — D. Greg. c. 10 Isai. 2. — Doct. Bauxā. — Actor. 2. — Actor. 6. — Eccl. off. B V. — S. Bernard. Senen. tom. 1 ser. 61. art. 3. cap. 30. — Esther 1.

ria post filium participant vniuersi. & latius
D. Bernardi. idem sanctus Bernardinus art. 2. de exaltatione beatæ Virginis cap. 8. *Quinta excellentia Virginis capacitas dicta est; secundum enim Dionysium, in regno cælorum, omnium inferiorum dona in superioribus in tanta præexcellentia sunt, quod quasi nulla est comparatio, nisi sicut est circumferentia ad suum centrum. Cum ergo beata Virgo super omnem ordinem sit, in tantum, quod per se faciat ordinem incommunicabilem, sequitur, quod super omnes inferiores ordines, tàm Angelorum, quàm hominum simul sumptorum, ipsa improportionabiliter, & quidquid est gloriæ in omni inferiori glorificata natura, tàm Angelica, quàm humana, multò præexcellentius est in Virgine matre Dei. Nec dubium hoc reddat omnium Beatorum aliorum multitudo numerosa, & magna, quia hoc nihil facit ad rem maioritatis gloriæ essentialis, seu substantialis: nam in spiritualibus id est maius, quod melius reputatur; vnde plus de substantiali gloria est in vnico Seraphino, quam in reliquis omnibus ei inferioribus*, quantum ergo ordo superior superat ordinem immediate sibi coniunctum, tantum gloria matris Dei, omne, quod ei inferius est. Scio, non nullos plus sapientes, quàm oportet sapere, parumq; de B. Virgine benemeritos, dicere, D. Bernardinum, aut non tàm veraciter, quàm hyperbolice locutum fuisse; aut si hanc tenuit sententiam, valde singularem in ea extitisse, quam nullus antiquorum Patrum docuit. falluntur tamen, quia si Patrum monumenta diligenter euoluissent, reperiissent sanè quamplures eidem sententiæ non obscurè adstipulari; nam præter D. Epiphanium, D. Anselmum, & D. Bonauenturam vocantes, gratiam Virginis, immensam; D. Ioan. Damascænus plenitudinem gratiæ, quam Deus Virgini communicauit, *Gratiæ abyssum* appellauit; & orat. 1. de dorm. Virg. id magis explicans, dixit: *Dei matris, & seruorum Dei, infinitum est discrimen.* & ora. 2. de assumpt. inquit: *solo Deo excepto, cunctis superior existis, cui prædicandæ nec hominum, nec Angelorum lingua sufficit.* Deinde D. Chrysostomus in serm. quem Ecclesia refert in festo natiuitatis Mariæ: *Magnum re vera miraculum, fratres dilectissimi, fuit semper Beata Virgo Maria; quid namque illa maius, aut illustrius vllo vnquam tempore inuentum est, seu aliquando inueniri poterit? hæc sola cælum, ac terram amplitudine superauit; quidnam illa sanctius? non prophetæ, non Apostoli, non Martyres, non Patriarchæ, non Angeli, non Throni, non Dominationes, non Seraphim, non Cherubim, non denique aliud quidpiam inter creatas res visibiles, aut inuisibiles, maius, aut excellentius inueniri potest.* Beatus Petrus Petr. Dam.
Damianus Cardin. serm. de natiu. Virg. *Quid grandius Virgine Maria, quæ magnitudinem summæ diuinitatis intra sui ventris concluserit arcanum? Attende Seraphia, & videbis, quidquid maius est, minus Virgine, solumque opificem opus istud supergredi; & non infra gloriam, quæ eam ex hoc mundo transeuntem excepit, principium ignorat, nescit finem, de qua nihil aliud possumus dicere, nisi, quia gloriosa dicta sunt de te ciuitas Dei.* & serm. de assumpt. inquit: *Inter animas Sanctorum, & Angelorum choros supereminens, & electa, merita singulorum, & omnium titulos antecedit*: & ibidem ita dicit: *superare Virginem altos sanctos in gratia, sicut sol in luce, & claritate stellas excedit*: ac tandem de eadem Virgine sic loquitur: *in illa inaccessibili luce perlucent, sic virorumque spirituum habebit dignitatem, vt sint, quasi non sint, & comparatione illius nec possint, nec debeant apparere.* Beatus Lau- D. Laur. Iust.
rentius Iustinia. apertius inquit: *Meritò quidquid honoris, quidquid felicitatis habebatur in singulis, totum abundat in Virgine. hinc sanctorum admiratio de Maria.* D. Bonauen- D. Bonauen.
tura opusc. de laud. Virg. c. 6. *Plena est Maria inundatione gratiæ in affectu, tanta nempe inundatio gratiæ, tanta profunditas, & magnitudo fuit in Maria, vt ipsa bene mare plenum dici possit iuxta illud: Tonet mare, & plenitudo eius; sicut in mari aquarum, sic in Maria sunt cõgregationes gratiarum: vnde scriptum est. Congregationesque aquarum* 1. Parl. 16
appellauit Maria. dicitur quoque in Eccles. omnia flumina intrant in mare: omnia flumina, Gen. 1. Eccles. 1

fluct

Epip. ora. de laud. Virg. D. Ansel. lib. de excell. Virginis c. 8. D. Bonau. in spec. V. c. 5. D. Damasc. ora. 2. de ass. D. Chrysost.

sumi omnia gratiarum dona, quæ intrauerunt in Mariam, iuxta illud sapientis. In me omnis gratia viæ, & veritatis. Quam plenum sit hoc mare, quàm plena gratia sit Maria, B. Hieronymus aperit dicens: bene plena, quia cæteris per partes præstatur, Mariæ vero simul se tota infundit plenitudo gratiæ. hæc S. Bonauentura, qui ibidem etiam afferens illud Eccles. 14. *In plenitudine sanctorum detentio mea:* ex doctrina D. Bernardi id explicat in hunc modum: *ideò in plenitudine sanctorum Mariæ detentio fuit, quia in mirifica perfectione sua, plenitudo perfectionis omnium sanctorum illi non defuit.* idem quoque S. Bonauentura in specul. Virg. ait *Immensa fuit gratia, qua Virgo fuit plena, immensum enim vas non potest esse plenum, nisi immensum sit istud, quo est plenum: Maria autem vas immensissimum fuit, ex quo illum, qui cælo maior est, continere potuit. Tu immensissima Maria, capacior es cælo, quia quem cæli capere non poterant, tuo gremio contulisti; tu capacior es mundo, quia quem totus non capit orbis, in tua se clausit viscera, factus homo. Si ergo Maria, tàm capax fuit ventre, quantò magis mente? & si capacitas tàm immensa, fuit gratia plena, oportuit vtique, quod gratia illa, quæ tantam implere potuit capacitatem, et immensa quis immensitatem Mariæ potest mensurare? ecce quod dicitur Ecclesiast. Altitudinem cæli, latitudinem terræ, & profundum abyssi quis dimensus est? cælum est Maria terra est, abyssus est; quis huius cæli altitudinē, quis huius terræ latitudinē, quis huius abyssi profunditatē, quis (inquam) Mariæ immensitatē dimensus est, nisi ille solus, qui ipsam non solū in gratia, & in gloria, sed etiam in misericordia, tàm altam, tàm latam, tàm profundā operatus est?* hæc D. Bonauentura. accedit B. Andreas Cretensis, qui beatam Virginem sermone de eius dormitione, inuocat in hæc verba: *O sancta, & sanctis sanctior, & omnis sanctitatis sanctissime thesaure.* & D. Petrus Chrysol. considerans plenitudinem gratiæ Virginis comprehendere omnes gratias in reliquo sanctos diuisas, sapienter vocauit Mariam: *collegium sanctitatis.*

Nec desunt præter Patres, moderniores Theologi, magni nominis, eidem sententiæ adscribentes; nam doctissimus Dion. lib. 1. de laud. Virg. sic scribit: *Sanctitate Virg. maior esse non potest, nō quia Deus absoluta sua potentia ampliorem, nedū Virgini, sed aliis quoque præstare possit, sed nec decet, nec vtique fiet. sanctitate ergo Mariæ maior ab creata filij eius sanctitate intelligi, esseque nequit; tum quia neque in præsenti vita, eius sanctitatis magnitudo ad plenum comprehendi valet, etiam quam in terris est. Incomprehensibilis u. (vt ait Ambrosius) incōprehensibiliter operabatur in Maire; tàm quia ampliorem alicui impertiri neque decet, neque continget.* & rursus: *quoniam Mariæ sanctitatis quodammodo iuxta præostensa, infinita est.* Dion. Carth.

hæc Dionysius. Guglielmus Parisiensis in Rosario aureo ait: *Si gratiæ omnium sanctorum, Patriarcharum, Prophetarum, Apostolorum, Martyrum, Confessorum, Virginum, & omnium electorum, etiam comprehensis nouem ordinibus Angelorum, ponerentur in vna statera, & sola gratia huius Virginis in alia, multo grauior appareret.*

Franciscus etiam Suarez vir hoc nostro sæculo pietate insignis, ac doctrina celeberrimus, postquam in Comment. 3. p. ad q 37. piè, & eruditè, auctoritate, & ratione hanc confirmasset sententiam, tandem ait: *Accedit, quod cum ante viginti annos in Academia Salmanticensi rogatus à grauibus viris quæstionem hanc disputare, atque definire, fuerim aggressus, cumque in hanc sententiam valde propenderem, rei nouitate detentus, eam proprio iudicio, ac sententia definire ausus non fui, donec Doctores sapientissimos, & in rebus theologicis valde versatos consului; quibus omnibus pia, atque probabilis hæc sententia visa est.* hæc ille. Franc. Suar.

Consentit eidem eruditissimus Barradius in concord. euang. vbi adductis nonnullis Auctoribus, hanc sententiam amplexantibus, inquit: *Cui etiam subscribo: quod pietati sit consentanea.* Barrad. lib. 6. cap. 10.

Eandem etiam defendit ante illos Henricus Henriquez lib. de fine hominis ad c. 10. necnon & Mauritius de vita Deip. Mar. vbi refert reuelat. B. V. S. Thomæ Cantuar. in hunc modū loquen- Henr. Henri. Mauritius.

tis

tis: *Maiorem gloriam habet ipsa sola, quam omnes simul Angeli, & Sancti:* & multis retrò annis, vir non parum eruditus, ac de B. Virgine benemeritus, Bernardin. de Bust. lib. de Annun. ser. 5 *In tantum fuit Maria præ maxima gratiæ plenitudine ponderosa, quod si ipsa sola in vna statera poneretur, ex vna parte, & ceteri omnes sancti, tàm noui; quàm veteris testamenti, & omnes Angeli in alia, ipsa amplius pōderaret.* Deinde eandem amplectitur insignis Concionator Angelus Cœlestinus super cap. 1. Lucæ sermone 13. in illa verba: *gratia plena:* quos secutus Honuphrius Manescal. serm. de Annunciat B Mariæ in hunc modum scribit: *In dubium verti potest, an gratia Virginis Mariæ sit maior, gratia reliquorum omnium sanctorum, etiamsi simul reliqui sancti sumantur respondendum mihi videtur, tantam communicasse Deum optimum maximum gratiam Virgini Mariæ, vt hæc maior appareat, quàm sit gratia reliquorum omnium sanctorum.* Ne tamen cuipiam hæc nostra sententia difficilis creditu videatur, in memoriam reuocet quæso egregia illa verba Andreæ Cretensis sermone de dormitione Deiparæ, quæ etiam reperio apud Euthymiū sermone de Zona Virginis, vbi aiunt: *Si quid, quod nos superat, in ea diuina operata est gratia, nemo miretur, intuens ad nouum, & ineffabile, quod in ea peractum est mysterium, ab omni infinitate infinities infinite exemptum.* Sanè cum celsitudinem animus contemplatur immensæ dignitatis Dei Genitricis, ad quam Maria fuit electa, ingenue fatetur quidquid piè in eius laudibus dicitur, minus certè esse, quàm dignitas eius mereatur.

Bernardinus — Angel. Cœl. — Honuphr. Manescal. — And. Creten. — Euthymius.

Sed perge iam hoc idem argumentum firmissimis rationibus constabilire.

PRIMA Ratio. Ad cuius intelligentiam suppono, tàm esse verum, quam tritum illud Philosophorum placitum, cuius meminit D. Thomas 3. p. q. 37 art. 1. *Quanto aliquid magis appropinquat principio in quolibet genere, tantò magis communicat effectum illius principij:* vt à Sole, qui est principium luminis, & ab igne, qui est principium caloris, quò plus quis eis accedit, tantò magis illuminatur, & calefit. vnde D. Dionysius lib. de cœlesti hierdixit: *Angeli, qui sunt Deo propinquiores, magis participant de bonitatibus diuinis:* ex quo fit, quod Angeli infimi ordinis exigua quæque nunciant, Archangeli, qui sublimiores sunt, nonnisi magna, & excelsa euangelizant; Principatus autem quia his altiores sunt principantur omnibus cœlestibus spiritibus, diuinas iussiones explentibus: his celsiores Virtutes potestatem habent super corporalem naturā inoperatione miraculorum. Istis superiores Potestates arcere possunt malos spiritus, non secus, ac terrenæ arcent à Republica malefactores. his celsiores Dominationes, præscribunt, & præcipiunt aliis ea, quæ ad diuina pertinent mysteria. his altiores Throni, Deum familiariter in seipsis recipiunt, &, diuina exercent iudicia. his celsiores Cherubini supereminent, diuina agnoscentes secreta. his superiores Seraphini, *ardentes*, Deo perfectissimæ vniti, & in eum præ amoris ardore transformati: ecce quomodo, quantò magis aliquid appropinquat primo principio in aliquo ordine, tantò magis participat effectum illius primi principij. Cum ergo B. Virgo, super omnes puras creaturas coniunctissima fuerit Christo Domino perenni gratiæ fonti, quem loan. vidit *plenum gratia, & veritatis*, & qui origo, & principium ipsius gratiæ erat, iuxta illud loan. *gratia, & veritas per Iesum Christum facta est:* reliquum est, ipsā abundātius omnibus, diuinæ gratiæ charismatibus perfusam fuisse. Ad quam quæso creaturam, præter Mariam, dictum est: *Ecce concipies, & paries filium, & vocabis nomen eius Iesum,* aut *quod ex te nascetur sanctum, vocabitur filius Dei?* Quod si hanc Virginis cum Deo coniunctionem clarius intueri cupitis, in memoriam reuocate, ab æterno, & in tempore strictissimam omnium fuisse, vltra quam dici possit; cum enim Christus *Dominus prædestinatus fuit, vt esset filius Dei* (Pauli ver-

D. Dionys. — Ioan. 1. — Ibid. — Luc. 1. — Ibid. — Rom. 1.

bis

bis loquor) etiam prædestinatus fuit, vt esset filius Virginis, & cõsequenter oportuit, Virginem cum Christo prædestinari: ecce quomodo ab æterno, nihil filio coniunctius, quam mater: vnde ipsa dixit: Prou. 8. *Nondum erant abyssi, & ego iam concepta eram*, scilicet, in diuina prædestinatione. In tempore etiam, quis non videat nullam creaturam arctiori vinculo Christo Domino copulatam fuisse, quam Mariã, ex cuius purissimo sanguine ipse carnem assumpsit, & materiam ab ea subministratam hypostaticæ vnionis nexu diuini Verbi personæ intime coniunxit? hanc miram Virginis cum Christo coniunctionem perpendens D. Thom. dixit: D. Tho. 3. p. q. 27. ar. 5. ad 1. *B. Virgo Maria tantam gratiæ obtinuit plenitudinem, vt esset propinquissima auctori gratiæ, ita, quod Deum, qui est plenus omni gratia,* D. Dionysius *in se reciperet*: & Dion. de præconio Virg. lib. 1. art. 8. inquit: *Palàm est, Christum immensura omnis gratiæ plenitudinem obtinuisse huic plenitudini, gratiæque infinitæ Maria vehementer appropinquat.*

Finxere quondam Poetæ Principẽ poeticæ artis, suaui illo montis Parnassi liquore plenum adeò esse, vt propter exuberantem eius plenitudinem, in terram præ magno illius pondere decideret; tunc reliqui Poëtæ ad illum accedentes, singuli, prout poterant, ex liquore illo vasa sua implebant; vnde apti ad varia poemata contexenda permanserunt; at Mantuanus Poeta proximius, quam reliqui Poetæ ei, se apptoximauit, & quia maius vas secum detulit, plus de Parnassi liquore participauit: non dissimiliter cum Christus Dominus diuinæ gratiæ liquore plenissimus esset, iuxta illud Ioannis: *Vidimus gloriam* Ioan. 1. *eius, gloriam quasi vnigeniti à Patre, plenum gratiæ, & veritatis*: multi ad eum accesserunt, vt fluenta gratiæ illius participarent; Ibid. vnde ipse Ioannes subiunxit: *De plenitudine eius omnes accepimus.* Apostoli ab hoc inexhausto gratiæ fonte, hauserunt euangelicam doctrinam, Martyres fortitudinem, Doctores sapientiam, Confessores constantiam, Virgines puritatem, Pontifices, Apostolicam potestatem; ac tandem sacerdotes, remittẽdi peccata auctoritatem; Maria autem, quia propinquissima omnium extitit huic perenni fonti, & per excellentiorem eius dispositionem, capacius vas secum deferebat, plus illis omnibus simul de plenitudine gratiæ illius accepit.

SECVNDA Ratio sit: quia, cum B. Virgo sit exaltata super omnes choros Angelorum, vt sancta cõfitetur Ecclesia, necesse est, vt inter omnes puras creaturas, ipsa per se supremum chorum omnium efficiat, qui inferior sit ad Christi thronum, sicut inferior est gratia illius ad Christi gratiam, superior verò ad omnes tam Angelorum, quàm hominum sedes: at notissimum est, ex sententia D. Dio nysij de cœl. hier. superiorem chorum cõtinere plus gratiæ, quàm inferiores; sunt enim Angelorum chori instar cœlestium orbium: nam, quemadmodum celsiores cœli omnium inferiorum cœlorum magnitudinem continent; ita chori Angelorum superiores, omnium inferiorũ gratiã exæquant, immo, & superant, tamquã cõtinens contentũ: igitur, cum chorus Virginis, vt Dei genitricẽ decet, sit super oẽs choros tam hominũ, quàm Angelorũ, necesse est, continere in se gratiã æquialẽtem, immò, & superãtem, tamquam continens contentũ, omnes gratias collectiuè sumptas, quibus præstãt inferiores chori. Vnde quemadmodũ in rebus naturalibus videmus, ita Deũ trinã hanc mundi machinam, elemẽtalem, cœlestem, & Angelicam in hunc modũ disposuisse, vt inter elemẽta sit vnum, quod magnitudine sit maius, quàm reliqua, cuiusmodi est ignea sphœra, & inter cœlestes orbes sit vnus, nẽpe primũ mobile, iuxta Philosophorũ sentẽtiam, iuxta Theologicam verò veritatem, cœlum empyreũ, quod reliquos cœlestes orbes simul sumptos, quãtitate molis longe superat; & inter nouem etiã choros Angelorum, supremus omniũ sapientia, charitate, & gratia, reliquos omnes antecellit: & inter Angelos illius sublimis

chori vnus adest supremus, qui intensiua perfectione naturali reliquos inferiores simul sumptos excedit; ita in ordine supernaturali condecens erat, vt Deus opt. maxim. creaturam aliquam produceret, cui tantamplenitudinem gratiæ conferret, vt illa omnium sibi inferiorum gratias non solum exæquaret, sed & superaret. ad eum certè modum, quo in Ecclesia Catholica instituit, vt cuncti gradus potestatis spiritualis, qui in subdiaconis, Diaconis, Sacerdotibus, Episcopis, Archiepiscopis, & Patriarchis reperiuntur, omnes simul in summo Pontifice existãt, adeò, vt suprema eius potestas omniũ inferiorum potestates simul acceptas longa intercapedine præcellat; quid ergo prohibet, vt Deus eundẽ ordinẽ seruãs in collatione gratiæ, Matri suæ, tãm exuberantem gratiã donarit, vt illa omniũ gratias simul sumptas præcelleret? Maximè, quòd si decet, vt solius Reginæ opes, oẽs subditorũ diuitias in vnũ aceruum cõgestas superẽt, potiori iure Reginę Marię spirituales gratiæ opes oportuit creaturarũ omniũ sibi inferiorũ, spirituales charismatũ diuitias simul sumptas longo interuallo superare, vnde est ille ad eam sermo: *Multæ filiæ congregauerunt diuitias, tu supergressa es vniuersas.* Quid aũt quæso cum ratione magis cõsentaneum, quàm vt filius Rex, matri soli vberiores diuitias, quã omnibus simul famulis elargiatur, sicut, & dignitatem matris, omnibus aliis dignitatibus præstantiorem, ei donauit?

Prouerb. 31.

TERTIAM iam rationem subiungo, quia compertissimum est, Deum maiorem gratiam illi conferre, quem maiori amore amicitiæ prosequitur: Deus autem densius, & intensius, quàm omnes simul famulos suos, Matrem suam dilexit, vt enim dixit ex Augustino, D. Bonauent. B. Virginem alloquens: *Te ipse Rex Regum, vt matrem veram, & decoram sponsam præ omnibus diligẽs, amoris amplexu astringeret* & D. Anselm. lib. de excell. Virginis: *ostendit ergo amorem erga matrem, quo nullum putemus esse posse maiorem.* & D. Bern. serm. 15. non dubitauit dicere, propter excellentiam huius amoris *Christum potius venisse pro sola Virgine redimenda, quàm pro ceteris omnibus hominibus.* Et quis quæso bonæ indolis filius non magis diligat matrem suam quàm omnes suos famulos? igitur, cum Christus Dominus plus matrem suam dilexerit, quàm reliquos omnes simul, consequens est, maiorem gratiæ cumulum ei contulisse, quàm reliquis omnibus simul.

D. Bonan. in Speculo Mariæ cap. 6.

D. Anſel. lib. de excell. Virginis c. 4.

D. Bern. ſe. de ſolen. Virg. c. 3.

QVARTAM Rationem deprehendo ex variis comparationibus tàm sacrę Scripturæ, quàm Sanctorum Patrum, quibus frequenter cohonestatur B. Virgo; comparatur enim mari propter nomen Mariæ: *Omnia flumina intrant in mare, & mare non redundat*: igitur, sicut mare plus aquarum sinu suo comprehendit, quam omnia simul flumina; fontes, & putei, ita, & Maria plus continet gratiæ, quàm reliqui simul omnes sancti. Solet etiam comparari deipara Maria flumini; *flumen Dei repletum est aquis*: flumen autem competentum est, plus aquæ continere, quàm vasa simul omnia, quæ in quantumcumque ingenti, ac populosa Ciuitate reperiuntur. Comparatur item Soli: *pulchra, vt luna, electa, vt sol*, quis autem non videat Soli splendidiorem lucem auctorem contulisse naturę, quàm reliquis omnibus astris simul sumptis? vnde B. Petrus Damianus dixit: *Sol lucidius incandescens, ita sibi syderum, & lunæ rapit possessionem, vt sint, quasi ser. de ſan. non sint, & videri non possint; similiter, & Virgo Virgo veri præuia luminis, in illa accessibili luce perlucens, sic vtrorumque spirituum habetat dignitatem, vt in comparatione Virginis nec possint, nec debeant apparere.* Deinde, sicut Christus Dominus comparatur fonti: *apud te est fons vitæ*, id est Verbum, *quod erat apud Deum*, sic B. Virgo (vt rectè obseruauit Diuus Bernard.) confertur cum aquæductu: *ego quasi aquæductus exiuide Paradiso*, & reliqui sancti riuis assimilantur: *riuos eius inebrians*: quemadmodum ergo Christus in Ecclesia, est tamquam fons perennis gratiæ, beata autem

D. Bern. ſe. de nat. Virg.

Pſal. 64.

Virgo,

Virgo, vt aquæductus, reliqui vero sancti, vt riuuli; ita in Christo, vt in fonte congregantur omnes gradus gratiæ, qui tàm ad aquæductum, quàm ad riuulos fluunt: in Virgine verò, vt in aquæductu congregantur omnes, qui ad riuulos deriuantur; vnde ipsa dixit: *In me omnis gratia vitæ, & veritatis.* sunt ergo in illa tot gradus gratiæ, quot sunt in omnibus sanctis simul. Tandem componitur B. Virgo cum cœlesti Ierusalem: *Pulchra es amica mea, suauis, & decora, sicut Ierusalem;* quasi dicat: decora es, sicut tota cœlestis Ierusalem, quia totam ex hominibus, Angelisque constantem decore gratiæ exæquas, immò, & superas. vnde fit (quod & nostrum principale argumentum non parum confirmat) quod intercessio, & oratio solius Virginis efficacior est coram Deo ad impetrandum, quàm oratio totius curiæ cœlestis, vt his verbis docuit Diuus Augustinus. serm. 3. & 4. de Natiu. *Nec dubium est, quia quæ meruit pro liberandis, offerre pretium, possit plus omnibus impendere suffragium, & sicut apud Deum est potior, ita, & omnibus sanctis est sollicitior.* vnde Gregorius Nicomædien. orat. de purific. vocauit Virginem: *omnipotentem suis orationibus*: est autem manifestum, quod ceteris paribus, nihil est, quod efficaciorem ad impetrandum reddat orationem, quàm gratia, & sanctitas personæ petentis, nec sufficeret dignitas, gratia deficiente. Similiter etiam maiorem honorem, & cultum defert Ecclesia soli Virgini, quàm reliquis sanctis simul; cum illos duliæ, Mariam vero hyperduliæ adoratione veneretur; cultus autem, & honor maior non datur, nisi propter maiorem sanctitatem.

QVINTAM deinde rationem præcedentibus adnecto: Quia rationi consentaneum est, vt quantum (sine præiudicio excellentiæ Christi Domini) B. Virgo honorari possit, tantumdem exaltetur, & honorificetur, cum inter puras creaturas, nulla, illa sanctior reperiatur, at, vt optime docuit Card. Caiet. in lib. de spasmo B. Mariæ: *Virgo debet credi similis filio per omnia, quantum fas est*, igitur, cum gratia filij omnium Angelorum, & hominum gratias superet, etiam gratia Matris eas dem superabit, licet alioquin illa multiplici nomine gratiæ Christi Domini inferior existat: quod si oportuit, gratiam aliorum omnium gratias simul collectas longè præcellere, quia gratia eius, gratia capitis erat; decuit etiam proportionali ratione plenitudinem gratiæ in Mariam effusam illas quoque superare, quia etiam ipsa capitis dignitatem mirum in modum participauit. nam, vt ait D. Irenæus: *sicut Eua inobediens, sibi, & vniuerso generi humano causa facta est mortis, sic Maria, & sibi, & vniuerso generi humano causa facta est salutis:* & Augustinus: *hæc primæ matris damna resoluit, hæc homini perdito redemptionem adduxit*: & Diuus Chrysologus: *Dedit, pacem terris, cælis gloriam, salutem perditis, vitam mortuis.* Diuus Bernardin. serm. 2. de Assumpt. *Meritò in te respicium oculi totius creaturæ, quia in te, & per te, & de te benigna manus omnipotentis, quicquid creauit, recreauit:* & Diuus Laurent. Iustin. serm. de Annunc. *Magna profectò fuit Mariæ gratia exuberans, atque completa, quæ cælis dedit gloriam, terris præbuit Deum, gaudium præstitit Angelis, sæculoque pacem refudit; fide docuit gentes, vitiisque finem imposuit; humanæ vitæ instituit ordinem, atq; spiritualem edidit moribus disciplinam*: ecce ex tantorum Patrum sententia, Maria capitis dignitatem, prout Dei genitricem oportebat, mirificè participauit, vt propterea eius sanctitas omnium Sanctorum sanctitatem superet, sicut & caput omnia simul membra supereminet.

SEXTAM tandem rationem hoc discursu conficio: B. Virgo in primo instãti suæ sanctificationis suscepit intensiorem gratiam, quàm sortitus fuerit supremus Seraphinus; erat enim illa, de qua dixit Isaias: *Præparatus mõs domus Domini in vertice montium*, iuxta explicationem D. Gregorij: erat etiam dilecta illa Sion, cuius

Psal. 86. meminit Dauid: *Diligit Dominus portas Sion super omnia tabernacula Iacob:* nec non & illa, de qua idem Regius Vates dixit: *Ibid.* *Fundamenta eius à montibus sanctis:* quasi dicat, fundamenta sanctitatis Virginis posita sunt, vbi alij sancti consummantur. Deinde B. Virgo habuit vsum liberi arbitrij à primo instanti suæ sanctificationis, qui in ea per totam vitam durauit, vt affirmat S Bernardinus Senensis, & Episcopus Chrysopolitanus super *Magnificat.* rursus B. Virgo per quemlibet actum adæquabat, & aliquando excedebat intensionem gratiæ, & charitatis, quam habebat: si enim Angeli ita cooperati sunt toti gratiæ, quam possidebant, vt docet D. Tho 1. p. q. 62. art. 6 necnon & Adam ante peccatum, vt tradit idem 1. p. q 95. art. 4. etiam B. Virgo, cui perfectiores habitus gratiæ, & virtutum inerant, quibus magis inclinabatur in bonum, quam illi, & vehementius à Spiritu sancto impellebatur, & maiori consolatione, & spirituali gustu fruebatur, & cui plura media ad hoc suppeditabantur, nec quidpiam habebat, quod illam retardaret, quominus toto conatu operaretur, & intensionem principij operatiui adæquaret: erat ergo, quoad hoc, par Angelis, & homini in statu innocentiæ, cum, & caruerit fomite, & omni motu inordinato, sicut ille, & in omnibus aliis eos excederet: igitur, cum Salomon dixerit: *Iustorum semita quasi lux splendens procedit, & crescit vsque ad perfectum diem,* continuò B. Virgo in gratia crescebat, quia toto tempore vitæ suæ continuò meruit, vt expresse docent magnus Albertus, D. Antoninus, & alij: quod facile erat, si habuit gratiam infusam independentem ab operatione sensuum, prout docuerunt Albertus magnus lib. 10. de B. Virgine cap. 81. D. Bernardinus tract. de B. Virg serm. 4. art. 1. cap. 4 & Richelius super cap. 5. Cant. nam tũc absque defatigatione, continuo poterat operari, etiam dormiens, vt de facto operatam fuisse tradunt S. Bernardin. serm. 51. & Ruper. ad cap. 5. Cantic. in illa verba:

S. Bern ser. de B Virg c 2. ar 1.
Iacob de Valentia Episc. Chrysto sup. Cit magnif.
D. Tho. p. p.
Prou. 4.
Alber. Magn. de B Virg c. 176. & 177.
197.
D. Antoni. 4 p. tit. 15 c. 20 §. 6.
Bernard. de busto 4. p. Ser 9. §. vlt.
Canis. lib. 3. c. 1,
Cant. 5.

Ego dormio, & cor meum vigilat. Licet tamẽ demus, quod scientiam illam non habuerit, ac propterea ex defatigatione corporis non totum adhiberet conatum, nec ex tota intensione habitus, semper, & cõtinuò operaretur; frequentius tamen eliciebat actum æqualem, vel intensiorem habitu, tùm ob gratiæ suæ excellentiam, tùm ob specialem Dei motionem, & diuinum auxilium præsto sibi assistens; vnde satis vtique compensaretur remissio paucorũ actuum per excessum omnium aliorum, ita, vt absolutè verum sit, cuilibet actui Virginis correspõdisse de nouo tantũ gratiæ, quantũ in ea præerat ex parte principij. His adiunge, quod actus charitatis ita perfectè intensi, quos B. Virgo elicuit in via, fuerunt ferè innumerabiles, ita, vt possint conferri cum numero Sanctorum; nam semper erat in perpetua cõtemplatione, ita, vt fere in omnibus instantibus, quæ in quolibet tempore infinita sũt, mereretur: & licet numerus actuũ fuisset minor, quàm numerus sanctorũ, hoc tamen potuit aliunde compensari; tùm ex eo, quod quilibet actus erat meritorius multò maioris gratiæ, quàm sit in maximo sancto; tùm ex gratia, quã recepit ex opere operato per sacramentum baptismi, & præcipue per frequentem Eucharistiæ receptionem, quæ cũ tanto maior sit, quanto melior dispositio adest ex parte subiecti, non potuit hæc non esse copiosissima, cum dispositio ex parte Virginis fuerit perfectissima. Quæ omnia, vt melius intelligantur, iuuare potest id, quod de calculo, seu latruncularia dici solet, nimirum, quod cum hoc ludi genus, non habeat plures, quàm sexaginta quatuor sedes, si tamen in prima sede, vnum frumenti granum colloces, in secunda duo, in tertia quatuor, & sic proportionaliter in singulis duplicata ponas, tàm ingens erit granorum numerus, vt ad illum explendum non sufficeret cuiuscumque fœcundissimæ Prouinciæ frumentum: si igitur in sexaginta quatuor tantum sedibus tantus sit numerus, quid quæso iudicandum

ibid. cundam erit de B. Virgine, quæ quotidie non sexaginta quatuor actus charitatis, sed quamplures alios pæne infinitos exercebat, si continuationem eorum spectemus per sexaginta tres annos: maxime quia, vt constat ex prædicto discursu, certè in fine vitæ per quemlibet actum charitatis, cum semper operaretur secundum totam, vel maiorem intensionem habitus, ex speciali Dei auxilio, plus merebat, quã in toto tempore vitæ præcedenti meruerat; & sic proportionabiliter, de actibus sequentibus vsque ad vltimum vitæ habitum. Qui ergo recte computauerit excessum, qui ex hac additione singulorũ actuũ resultãt, inuenies, esse fere infinitum, & facile sibi persuadebit, ingentem adeo esse graduũ gratiæ multitudinem, quã meritis suis Beata Virgo acquisiuit, vt solus Deus eius immensitatem mensurare possit, Salomone dicente: *Ipse solus mensus est eam.* vnde merito D. P. Bernardinus, tantam asseruit hãc Marianam extitisse gratiam, vt soli Deo cognoscẽda reseruetur.

Bern. ser. 1. de Assum. Virg. c. 3.

VLTIMAM tandem probationem dirigo ad labefactandas imbecilles quasdã rationes, quibus Abulensis, & quidã alij pauci, infimi nominis, qui ei adhæserunt, probare conendunt, Christum plus diligere Ecclesiam, quàm matrem suam Prima est: nam B. Virgo, pars quædam fuit Ecclesiæ, & redempta est, sicut quicumq; alius de Ecclesia: pars autem non est dignior toto, nec maior illo. secunda: quia Virgini non fuerunt priuilegia collata, nisi propter Ecclesiam, fuit enim tot, gratiæ muneribus donata, vt esset Mater Dei, non autem ad eam dignitatem eueheretur, nisi propter saluandam Ecclesiam, filius Dei carnem assumeret, vt eam proprio sanguine redimeret. Verum prima ratio in eo peccat, quod reliquum corpus Ecclesiæ absque Virgine, non est tota Ecclesia, vt ait Abulẽsis, cum inter eius mẽbra, B. Virgo sit potissimum omnium, sed est pars quædam multitudine, & numero Virgine maior, intensiuo verò valore, & pretio minor: vnde D. Bernardin. vbi supra dixit: magis fuisse intentam à Deo redemptionem Matris suæ, quàm omnium seruorum eius. Deinde, licet Deipara Maria, pars quædam Ecclesiæ fuerit, nihil tamen inconuenit, vt quemadmodum supremum cœlum, licet alioquin pars sit totius mundi, magnitudine sui ambitus reliquas omnes partes simul sumptas complectatur, ipsa etiam Virgo reliquas omnes partes, ex quibus coalescit Ecclesia, magnitudine suæ gratiæ superet. Secundam etiam Abulẽsis rationẽ, imbecilliorem iudico: B. enim Virgo non fuit dilecta Deo propter Ecclesiam magis sibi dilectam, sed cum illa esset amplius, quàm tota Ecclesia dilecta, ipse decreuit, vt remedium afferret Ecclesiæ, cõcipiens, & pariens eius Redemptorem. Cui sit honor, & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

Abulens. t. 1. in Matth. q. 19.

HOMILIA VIII.

Variis interpretationibus, partim ex sanctorum Patrum fontibus hauſtis partim à nobis inuentis, ingenti conceptuum copia, verba illa explicamus, Dominus tecum: Benedicta tu in mulieribus.

Luc. 1.

ANTEQVAM sacramenta, quæ in propositis verbis latitant, detegamus, prius explodendus est error quorundam afferentiũ per illa verba: *Dominus tecum*, significasse Angelum, Deum per carnis assumptionẽ in virgineo vtero iam tunc esse cum Maria; ad quod mouentur ex quibusdam apparentibus Patrum testimoniis, præsertim D. Petri Alexandrini, Augustini, D. Hieron. S. Thomæ Aquin. B. Pet. Dam. Nicephori, & Andreæ Cretensis, qui omnes in hunc modum verba illa explicant, vt Dominus tunc esset cum Maria, non

D. Pet. Alex. prout habetur in Conc. Eph. to. c. 7. D. Aug. ser. 2. de Assum. D. Hier epi. 140. ad Principium. D. Tho. 3. p. q 30. ar. 4. D. Pet. Dam. ser. 1. de nat. Virg. Niceph. li. 1. cap. 8. Andr. Cretẽ. orat. de Annunc.

solum in mente, sed in ventre: at luce ipsa meridiana ex Euangelica lectione patet, B. Virginem nec ante audita illa verba *Dominus tecum*, nec in prolatione illorum, nec immediatè post illa concepisse, cum vere Angelus ei postea diceret: *Ecce concipies, & paries filium*, igitur tunc nondum conceperat. Præcitati ergo Patres minimè id potuerunt ignorare. quare explicandi sunt, vt cum dicunt: *tecum in mente; tecum in ventre*: idem sit quod, *tecum est in mente, & tecum erit in ventre*; sæpe enim præsens accipitur pro futuro: quo modo etiam accepit græca lectio; nam vbi nostra vulgata veracissimè vertit: *Quod ex te nascetur sanctum, vocabitur filius Dei*: illa legit: *Quod ex te natum, vocabitur filius Dei.* deinde, cum illi Patres dicunt, ad salutationem Angelicam concepisse Virginem, non accipiunt pro *salutatione* verba illa præcisè: *Ave gratia plena, Dominus tecum*: sed colloquium inter Mariam, & Angelum. solius tamen Andreæ Cretensis verba nullam sustinent explicationem, sic enim ait: *Dominum esse tecum dixi, & tu Virgo, quomodo hoc continget, ambigis? Dominum ego anteuertisse aduentum meum, & tuum subiisse vterum tibi nuntio, & tu de viro mihi differis, & terreno quodam partu?* sed miror sane, virum alioquin sapientissimum, in re adeò clara allucinatum fuisse. Hoc supposito varias Patrum expositiones iam proferamus, deinde quas, Deo opitulante, ab illis diuersas, excogitauimus, nostrum erit annectere. Diuus Bernardus super *missus* in hunc modum loquitur: *Pater tecum, qui filium suum fecit tuum; Filius tecum, qui ad condendum in te mirabile sacramentum, miro modo sibi fecit sacrarium, & tibi seruat geniale signaculum: Spiritus sanctus tecum, qui eum Patre & Filio tuum sanctificat vterum.* Andreas verò Ierosolymitanus tract. de laudibus Mariæ inquit: *Dominus tecum, qui ante te, hodie vnà tecum est, & ex te paulò post nascetur, nam sicut prius Spiritus Besaleel impleuit, & ei Dominus adfuit, quum tabernaculi vasa fabricaret, ita prius Dominus Mariam suam sua gratia impleuit, quàm ex ea filij sui corpus efformaret.* Franco Abbas tom. 6. de gratia Dei ita scribit: *Dominus tecum est, ô Virgo, non generali tantùm benedictionis gratia, qua cum ceteris sanctis est, verùm & singularis prærogatiua gratiæ, sicut cum matre filius. Dominus tecum, vt viscera tua sanctificet, in carne tua humanam sibi naturam associet.* Deinde Diuus Augustinus in persona Angeli Virginem alloquentis, in hunc modum eam affatur: *Dominus tecum, sed magis quàm mecum, in tuo est corde, in tuo est vtero, adimplet mentem, adimplet ventrem.* Sed percontabitur, & meritò, quispiam, quomodo Angelus veraciter potuisset Virgini dicere, vt vult Augustinus, Deum magis esse cum illa, nam præterquam Christus Dominus loquens de Ioanne Baptista dixit: *qui minor est in regno cœlorum, maior est illo*: certè in Maria aderat Deus per gratiam, non per gloriam, in Angelo verò per vtrumque, cœlesti enim beatitudine fruebatur? Verissime quidem, & acutissimè loquitur Augustinus, si rem altius perpendamus: nam sicut qui habet certum ius ad hereditatem magnam absque dubio consequendam, ditior reputatur, quàm qui iam exiguam aliquam nactus (in communi enim hominum opinione multo plus valet certa magnæ hereditatis spes, quàm exiguæ secura possessio) ad eundem ergo modum, quia Deus erat cum Maria per vberiorem gratiam, quæ certum ius illi dabat ad copiosiorem gloriam, reipsa cõsequendam, quam Angelus iam possidebat, idcirco veraciter dicit Augustinus in persona Angeli: *Dominus tecum, sed magis quàm mecum.*

Ego tamen in hunc modum proposita verba *Dominus tecum* expono. Angelus quidem, vt raram ac inauditam salutandi formulam per verba illa *gratia plena*, temperaret, vulgarem & receptam illam salutationem *Dominus tecum* permiscuit; hæc enim frequens erat apud Hebræos, vnde Angelus Gedeonem salutauit dicens

Luc. 1.

B. Bernard.

Andr. Ierosol.

Franc. Abb.

D. Aug. de Nat.

Luc. 1.

D. Aug. ut sup.

Iud. 6. Ruth. 2. cens: *Dominus tecum, virorum fortissime,* & Booz messores: *Dominus vobiscum*: existimo autem verba ista, *Dominus tecum*, non salutantis tantum esse, vt exponit Card. Caiet. sed asserentis, vt vnanimi consensu explicant supra relati, & mox referendi Patres; vnde ad illa elucidanda Virginem alloquens, primo mihi vsurpo verba illa Psalmi. *Tecum principium in die virtutis tuæ: Tecum* inquam, ò Maria, in die, in quo virtutem generatiuam ac mirabilem tuã fœcunditatem in concipiendo filium Dei absque virili opera, glorioſissimè ostentasti, *Dominus* quidem *tecum*: Dominus (inquam) Deus trinus, & vnus; quia si de iusto dictum est: *ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus*: quid ni dicemus de te, iustissima Maria, altius quidem, & sublimius id prædicabimus? *Tecum* enim est potentia Patris, te fœcundans, vt eundem, quem ipse, valeas filium generare, pariterque cum illo dicere: *Ego hodie genui te*: *Tecum* est sapientia Filij, erudiens te disponens, & præparans, vt digna eius mater inuenitaris: *Tecum* est munditia Spiritus sancti, te concipientem, & parturientem inuiolatam atque purissimam Virginem conseruans. Vel aliter secundo dicamus: *Tecum* est Pater æternus, qui ante sæcula te elegit, non solum in viuẽtium, sed & ipsius vitæ matrem: *Tecum* Filius, quem carne indutum nouẽ mensibus in vtero gestabis, ac postmodum vbere de cœlo pleno, pasces, & lactabis: *Tecum* Spiritus sanctus, qui tanquam fons perennis gratiæ, cœlestium charismatum fluentis te irrigabit, & per te tanquam per aquæductum partem eorum ad nos deriuabit. Sed neque his tantum modis intueor Dominum tecum esse: est enim *Tecum*, sicut sponsus cum sponsa, quàm vnice diligit; sicut pater cum filia, quam vigilanter custodit; sicut Rex cum regina quam multum honorat; sicut Sol cum luna, quam fulgentibus suis radiis illustrat; sicut Angelus cum orbe cœlesti, quem inessanter regulatissime mouet; sicut tandem sapientissimus nauclerus cum naui, quàm à scopulis & syrtibus incolumem ad portum deducit. Atque ex his aliam eorundem verborũ expositionem elicio: cum enim Angelus prædixisset Mariæ: *Aue gratia plena*, rationem & causam illius plenitudinis subiunxit dicens: *Dominus tecum*: quasi clarius diceret, quia prædictis omnibus modis, *Dominus* adest *tecum*, exuberanti gratia inueniris repleta. hęc enim diuina præsentia fons erat plenitudinem illam scaturiens. vnde eleganter Chrysippus Ierosolym. serm. de S. Maria inquit: *Gratia plena, quia tecum est vniuersus gratiæ thesaurus, totius lætitiæ, Rex, cum ancilla; cum speciosa inter mulieres speciosus forma præ filijs hominum: cum puella impolluta is, qui sanctificat omnia*: quare si olim Samson leonem suffocauit, quia *Spiritus Domini irruit in eum*: & si Daniel puer impiam iudicum ac fraudulentam contra Susannam sententiam detexit, quia *suscitauerat Deus spiritum eius*. & si Iosue tot hostes profligauit, Dauid vrsum & leonem fugauit, & gigantem interfecit, & Iudith Holofernis caput amputauit, quia (vt sacra narrant eloquia) *Dominus* erat *cum illis*, ac tandem si de Ioanne dicitur: quod *crescebat & confortabatur quia manus Domini erat cum illo*: nihil certè mirandum, Mariam plenam esse gratia, cum Dominus auctor gratiæ inseparabiliter esset cum illa.

Luc. 1. Chrysippus. Iud. 14. Dan. 13. Iosue Iudith. 13. Luc. 1.

Aliter etiam eadem verba licebit in hunc modum explicare, vt per illa precari, immò & affirmare voluerit Angelus omnia quæ ad mysteriũ incarnationis in Mariano vtero celebrandum, necessaria erãt, prospere, ac feliciter sibi futura: nã si de Iacob sacra narrat historia, quod postquã introiuit in domũ Labã soceri sui, res eius familiaris magnũ suscepit incremẽtũ; *quia Deus erat cũ eo*: & de Patriarcha illo antiquo Ioseph eadem cõmemorat prospera multa ei successisse, *quia Deus erat cũ illo*; ac tandem de Gedeone testatur gloriosam de hostibus victoriam reportasse, *quia Dominus erat cum eo*, prout ei prædixerat Angelus: certè vt Virgini innotesceret cuncta

Gen. 39. Gen. 30. 27. Iud. 7.

cuncta pro votis fortunatissime sibi succeſſura, idcirco Gabriel ait illi: *Dominus tecum.* Vltimam iam interpretationem subiungo: ob quam suppono, Deum propter immensitatem suam vbique esse, vt ipse dixit: *Cœlum & terram ego impleo*, vnde Dauid dicebat: *Quo ibo à spiritu tuo, & quo à facie tua fugiam: si ascendero in cœlum, tu illic es, si descendero in infernum, ades; si sumpsero pennas meas diluculo, & habitauero in extremis Maris; etenim illuc manus tua deducet me, & tenebit me dextera tua.* imnò & Philosophi gentiles lumine solo naturali id agnouerunt; vnde Lucanus dixit: *Iupiter est quodcumque vides*: Virgilius, *Iouis omnia plena*: Mercurius *Mundus est vas Deo plenum*: Orpheus, *Ipse semper simul est, & totus vbique*: ac tandem Aristoteles refert, quod cum insignis ille Philosophus Heraclitus à quibusdam amicis suis in furno quodam inclusus ac latens visitaretur, eis dixit: *Ingredimini, quia nec huic loco Dij desunt*, sed melius his omnibus Philosophis, Diuus Isidorus lib. de summo bono de Deo loquens dixit: *Non est inclusus, foris non est exclusus, supra non est elatus, & infra non est depressus.* Licet ergo Deus sit vbique, diuersimode dicitur existere in creaturis; in omnibus enim sine aliqua exceptione adest per essentiam, quatenus diuina eius substantia indistans est ab illis, ac eis summe proxima, iuxta illud Ieremiæ: *Deus è vicino ego sum, & non à longe*: adest per præsentiam, quatenus omnes illas agnoscit, & intuetur, Apostolo dicente: *Omnia nuda, & aperta sunt oculis eius*: adest etiam per potentiam, eas conseruans, ne in nihilum redigantur; vt enim dixit Dauid: *Auertente te faciem tuam turbabuntur, auferes spiritum eorum, & deficient*: adest deinde in iustis, tamquam cognitum in cognoscente, per fidem, & amatum in amante, per charitatem & gratiam, in beatis verò etiam per gloriam. Vt autem explicem, qua ratione B. Virgo intra latitudinem illius communis vnionis per amorem & charitatem, qua iusti cum Deo sunt vniti, eos omnes longe præcellat, expendenda mihi sunt verba illa Cantic. *Vulnerasti cor meum, soror mea, sponsa*: sanè cum indubitatum sit, nullum verbum ex his superuacaneum esse, apertissimè liquet diuersum quid significari nomine sponsæ ab eo, quod præferet vocabulum *sororis*: iure quidem optimo Beata Virgo *soror Christi* appellatur, quatenus per gratiam qua sanctificatur, diuinæ est consors facta naturæ, vnde D. Paulus dixit: *Qui sanctificat, & qui sanctificatur, ex vno omnes*: ac nomine sponsæ non solum significat, quod ex vno illa sit, quæ sanctificata est, & ipse qui eam sanctificauit, sed insuper denotat, quod vnum sit ipse, & illa; sicut enim sponsi in duobus corporibus vna caro sunt, iuxta illud: *Erūt duo in carne vna* ita & in specialiſ hoc connubio vnum sunt B. Virgo & Christus, dilectione scilicet, & spiritu, Apostolo dicente: *Qui adhæret Deo, vnus spiritus est* hanc adhæsionem, quæ propria est perfectissimæ sponsæ, per quam ipsa perfectè vnum fit cum sponso, non omnis anima iusta habet, cū de ea quæ nupta est, Apostolus dicat, diuisā esse partim in cognitionē de Deo partim de mundo; vt significaret ergo Christus B. Virginē totā, & totaliter sibi inhærere, & sibi internam esse, addit nomen sponsæ supra nomen *sororis* Aſ-preter modos istos, aderat tunc Deus in Virgine in præparatione animi, vt mox ex ea carnē assumeret, & cum illa quandam mirabilem matris cum filio vnitatem contraheret, quatenus partem substantiæ illius, hoc est, purissimi sanguinis materiam, hypostaticæ vnionis vinculo Verbum diuinum sibi ineffabiliter copulare debebat. vnde B. Petr. Damianus serm. de Natiu. Mariæ egregie dixit: *Cum Deus in aliis rebus sit tribus modis, in Virgine fuit quarto speciali modo, scilicet per identitatem*: quam expositionem, postquam hæc elaboraueram, inueni apud D. Bernardum serm. super *Missus* his verbis expressam. *Cum Dominus sit cum omnibus sanctis, specialiter tamen est cum Maria; cum qua vtiq; tanta est consensio sui, vt illius non solū volun-*

Luc. 1.

Ierem. 23.

Psal. 138.

Lucan. Virgil. Mercur. Orphæus.

Arist. li. 1 de parti. animalium c. vlt.

D. Isidor. de sum. bono c. 2

Ierem. 32.

ad Heb. 4.

Psal. 102.

Cant. 4

Heb. 2.

1. Cor. 6.

Ibid.

D. Bern. super missus

voluntatem, sed etiam sibi carnem coniungeret, & de sua, Virginisque substantia vnum Christum efficeret, vel potius, vnus Christus fieret; qui etsi nec totus de Virgine, totus tamen Dei, & totus Virginis esset; nec duo tamen filij, sed vnus vtriusq; filius. Atq; hinc est, q cum B. Virgo tot ac tàm variis modis cõiunctissima esset Christo, ægreferebat etiam per momentum ab eius corporali præsentia sequestrari, nam (vt sacri Euangelistę commemorant) cum Christus natus inuenitur à Pastoribus, adest Maria; cum adoratur à Magis, adest Maria; cum fugit in AEgyptum, adest Maria; cum ab AEgypto redit in Iudæam, adest Maria; cum præsentatur in Templo, adest Maria; cum benedicitur à Simeone, adest Maria; cum ascendit in templum, adest Maria; cum inuenitur disputans in eo, adest Maria; cum inuitatur ad nuptias in Cana Galilææ, adest Maria; cum conuertit aquam in vinum, primum quod Christus miraculum fecit, adest Maria; cum turbis prædicabat, aderat Maria; cum acerba crucis morte occubuit, adest Maria; cum resurgit, adest Maria, cui primũ omnium se manifestauit; cum tãdem ascendit in cœlum, adfuit Maria, vt tradit S. Odilius Cluniacensis.

Luc. 2. Matth. 2. Ibid. Ibid. Luc. 2. Ibid. Ibid. Ibid. Ioan. 2. Ibid. Matth. 12. Ioan. 19. Ibid. Clun. prm. de B.

Septima expositio sit, quod verbis illis *Dominus tecum*, Angelus tacitæ cuidam Virginis obiectioni respondit: vnde perinde fuit, ac si diceret: fortè si arbitraris humillima ac pudicissima Virgo, ad recipiendum in vterο tuo æterni Patris filiũ, opus esse magnam non solum spiritualium, sed & temporalium bonorum copiam tibi suppeditari, vt illis eius diuinitati, his eius humanitati inseruias, foras expelle hunc timorem: aliquid omnibus terrenis bonis excellentius habes, quia *Dominus tecum*, qui cum sit omnium bonorum pelagus, omnia bona venerunt tibi pariter cum illo. Egregiam sanè doctrinam & omni acceptione dignam, soli Deo inniti, & solum Deum quærere: *inquirentes enim Deum* (vt ait Dauid) *non deficient omni bono.* Iacob olim, cum adhuc imperfectus esset, excitatus à somno, emisit hoc votum: *si fuerit Deus mecum, & custodierit me in via, per quam ego ambulo, & dederit mihi panem ad vescendum, & vestimentum ad vestiendum, reuersusque fuero prospere ad domum patris mei, erit mihi Dominus in Deum:* duo hic petijt, vt & sibi assisteret Deus: *si Deus fuerit mecum*, &, vt sibi bona temporalia impertiret: *si dederit mihi panem ad vescendum*, & D. Gregor. cap. 40. in 3. c. Iob ait Iacob is fiducitatem suam ostendisse in hoc, quod non solum Deo, sed & bonis temporalibus innitebatur, cum tamen soli Deo sibi innitendum esset, qui cum sit omniũ bonorum abyssus, tenens illum omnia bona possidet, vnde acutè & ingeniosè sanctus ille Doctor ait: *Hinc Iacob, qui Angelum tenuit, vno mox pede claudicauit, qui vero amore sublimia respicit, iam in hoc mundo duplicibus incedere desiderijs nescit; vno enim pede innititur, qui solo Dei amore roboratur, & necesse est, vt alius marcescat, quia mentis virtute crescente, oportet procul dubio, vt carnis fortitudo torpescat.*

Gen. 28. D. Gregor.

Octauam denique, eamque præclaram (ni fallor) interpretationem præcedentibus annecto: arbitror quidem singulari mysterio non vacare, quod Angelus Virginem salutans dixerit: *Dominus te cum:* & non *Deus tecum*; cum aliunde idem reipsa sit in Deo deitas, & potestas dominatiua. Ego sanè illud reperio, quod Deus Opt. Max. diuersimodè respicit creaturas in quantũ Deus, & vt auctor earum, & in quantũ est earundẽ Dominus absolutus; quatenꝰ. n. Deus & auctor naturæ res creauit singulis tribuẽs, quę secundũ exigentiã suæ naturæ; quasi iure iustitiæ, sibi debita erant: ad quod significandum vbi nostra vulgata vertit: dixit *Deus: fiat lux:* originale Hebraũ legit; *dixit Eloim* quod interpretatur *Iudex*: innuens quidem, Deum in rerum creatione velut Iudicem rectissimum se gessisse, singulis tribuẽdo secundùm iustitiã distributiuam ea, quæ illis iuxta merita suæ naturæ debebantur, ad quod alludens Salomon dixit, quod

Luc. 1.

Prou. 8. tunc *librabat fontes aquarum: librare* autem quod *ponderare* aut *mensurare* est, ad iustitiam pertinere, nemo ambigit: postmodum verò facta iam prima rerũ creatione, gerens se Deus tanquã absolutus Dominus, vt supremum suum dominiũ vniuerso orbi ostentaret, consultò naturę iura violauit, communes eius leges inuertit, & multa, prout sibi libuit, commutauit. Etenim tanquam Deus, ignem creauit duplici vi prędituin, altera ad comburendum, altera ad lucendum; ipse vero tanquam supremus Dominus, germanos hos effectus, per naturam inseparabiles, separat, & diuidit; ignis namque inferni comburit, & non lucet, propterea enim Iob. 10. Iob vocauit illud *terram miseriæ, & tenebrarum*; è contra verò in babylonico illo fornace, in quem missi fuêre tres innocẽtes pueri, ignis quidem lucebat, sed non Daniel. 3. comburebat *& non tetigit eos omnino ignis, neque contristauit, nec quidquam molestiæ intulit.* Deus enim tanquam absolutus Dominus, vnum ab altero secernebat, vt ecPsal. 28. cinit Dauid Propheta: *Vox Domini intercidentis flammam ignis*. similiter tanquam Deus, cœlestes orbes condidit, regularissimos motus singulis tribuens, quos tota naturæ facultas inuertere non posset, nihilo secius tamen, tempore Iosue, tanquã absolutus Dominus, solarem motũ cessare fecit, & tempore Regis Ezechiæ *retrocessit sol decem lineis*: vt ergo Angelus sig Iosue 10. Isaiæ 38. nificaret B. Virgini Deum in mysterio Incarnationis, & conceptione filij Dei ex matre Virgine, naturæ iura velle violare, & communes eius leges abrogare, quia *non est impossibile apud Deum omne verbum*: consultò ei dixit: *Dominus tecum*, in memoriam ei reuocans supremam, ac omnipotentem Dei facultatem dominatiuam, qua prout ei libuerit, facilè præstare poterat, vt intacta Virgo genitorem suũ conciperet, & pareret. S. Athanasius ahã S. Athanas. serm. contra omnes hæreses. ad idem nos edocuit rationem, inquit enim, propterea Angelum Virgini: *Dominus tecum*, dixisse, vt maiestatem mittentis illum exprimeret, qui vniuersalis est, ac supremus omnium Dominus; & vt etiam hac via Mariam alliceret, vt annunciationi sibi factæ facilius, & promptius consentiens obediret, Eli verba sibi vsurpans: *Dominus est, quod bonum est in oculis* 1. Reg. 3. *suis, faciat.*

Porrò iam ad sequentia verba: *Benedicta* Luca 1. *tu in mulieribus*, accedentes, varia, quæ in illis sacramenta teguntur, si placet, referemus. Triplici olim, (& hæc sit prima horum verborum expositio) benedictionum genere indigebant fœminæ; prima, vt in fragili, ac infirmo carnis suæ vasculo castitatem conseruarent; secunda, vt fœcunditatem obtinerent, quia sterilitas olim valde exsecrabilis erat; tertia ad victoriam de antiquo serpente (quia cum Eua prima omnium fœminarum à serpente fuisset illusa, & deuicta, videbatur sexus fœmineus vires amisisse) deinceps de illo reportandam: dicens ergo Ange lus: *Benedicta tu in mulieribus*, ad omnia hęc Ibid. benedictionis genera mihi videtur allusisse, quod explicare haud difficile erit, si singula percurramus. Primum fuit benedictio, quæ ad castitatem conseruandam ordinabatur, & hæc tripliciter fieri contingebat: quædam respiciebat castitatem coniugalem, quæ magni semper habita fuit apud omnẽ bene gubernatam Rempubli am: hanc illustris illa matrona Ruth perfectissimè obseruauit, quam propterea benedixit Booz, dicens: *Benedicta es à Domino filia, quia non es secuta iuue-* Ruth 3. *nes pauperes, siue diuites*: alia castitas est vidualis, quæ propter præhabitum libidinis experimentum, obseruatione difficilior esse perhibetur; huius fuit obseruantissima Iudith, cui propterea Ozias princeps in hunc modum benedixit: *Benedicta* Iudith. 13. *filia tu à Domino Deo excelso, eo quod castitatem amaueris, & post virum tuum alterum nescieris*: alia tandem castitas fuit inaudita quidem rara, & digna solum, vt prima eius obseruatrix esset, quæ futura erat Dei Genitrix; hæc fuit castitas Virginea, expresso voto stabilita, & nunquã violata, licet ergo prædictæ benedictio-

nes

nes vxoribus, & viduis collatæ, celebres sint, hæc tamen tertia, quæ commendabiliorem possidentem reddit, potiore iure ei debetur, eamque præcipuè arbitror intendisse Gabrielem significare, cum salutauit eam dicens: *benedicta tu in mulieribus.* Secũdum benedictionis genus, quod ad fœcunditatem ordinatur, bifariam similiter fieri contigit: quædam enim benedictio eò tendit, vt vxorati sibi bene consentientes filiorum generationi, & Christianæ educationi vacent, cuiusmodi est multiplex illa benedictio, quæ à sacerdote secundum ritum Ecclesiæ Rom. viro, & vxori, in templo dari consueuit; simili genere benedictiõis benedixit Raguel Saram vxorem Tobiæ iuuenis: alia benedictio ordinatur ad dandam fœcunditatẽ sterilibus, præ nimia senectute ad matrimonij vsum impeditis, quam quidem sterilis Anna mater Samuelis, postulauit, & obtinuit Præter has tamen benedictiões, alia inaudita fuit Virgini collata, quæ fœcunditatem matris cum gloria virginitatis ei contulit, quàm vt ei annunciaret Angelus, eam salutauit dicens: *Benedicta tu in mulieribus.* Primum deinde genus benedictionis, quod in sacris literis reperio, ad victoriam de hoste reportandam, triplex est: solet enim medio aliquo stratagemate inimicus deuinci, quomodo Iahel de Sisara victoriã obtinuit, quando lacte à se propinato, profundum somnum inducente, clauo tempora dormientis Sisaræ terebrauit, ob quod Debora cũ vniuerso populo Hebræo, multis illam benedictionibus cohonestauit: alia excellentior victoria esse solet, quãdo hoste cum exercitu suo Vrbem obsidente, & interitum vniuersorũ ciuium minante, ipse interficitur, & exercitus eius fugam arripere compellitur, hac ratione fortissima Iudith Holofernem, qui super Betuliam obsidionem posuerat, exstinxit, & exercitum eius cum magna illius ignominia fugauit; propter quam insignẽ victoriam summus sacerdos hanc ei benedictionem contulit: *Benedicta filia, tu gloria Ierusalem, tu honorificentia populi nostri.* tertia tandem victoria, & omnium potissima, maiorique commendatione digna esse censetur illa, in qua strenuissimus, ac sagacissimus, & vndequaq; munitissimus hostis pacifica bonorum suorum possessione gaudẽs, ab ea potenter deturbatur, vincitur, & subiugatur; hanc certè comparauit beatissima Virgo, cum fortis armati, atriũ suum in pace custodientis (vt verbis Christi Domini vtar) caput cõtriuit, iuxta antiquum vaticinium: *Ipsa conteret caput tuum.* atque ad hanc celebrem victoriam, quam non ignorabat, Angelus alludens benedixit Mariam dicens: *benedicta tu in mulieribus.* Secunda expositio sit, quod in sacris litteris, *benedicere*, idem est quod *benefacere*, & dona, siue munera in aliquem conferre: sic Abigail munus offerens, nempè ducentos panes, & duos vini vtres, & quinque arietes, dixit Dauid: *suscipe benedictionem hanc, quam attulit tibi ancilla tua Domino meo:* similiter Naaman Syrus Eliseum in hunc modum alloquutus est: *Obsecro, vt accipias benedictionem à seruo tuo.* sic, & apud Genesim dicitur: *Benedixit Dominus domui Ægyptij propter Ioseph, & multiplicauit tàm in ædibus quàm in agris, cunctam eius substantiã:* ecce *benedicere* apud sacra eloquia idem est quod *conferre dona*: Angelus ergo ad significandum, Deum permultis cœlestibus donis B. Virginem super omnes fœminas cumulasse, benedictam in mulieribus eam appellauit. fateor quidem Iahelem eo, quod Sisaram interfecit, Iudith, quia Holofernis caput amputauit, Abigailem, quia iratum Dauid eodem contra Nabal vitum suum sedauit, aliasq; fœminas olim à patria, sacerdotibus, vel parentibus varias benedictiones obtinuisse; benedictio tamen B. Virginis supergressa est vniuersas illas, cũ ipsa caput Dæmonis cõtriuerit, humani generis hostẽ profligauerit, & nos Deo patri reconciliauerit: vnde Ecclesia Catholica canit: *Virga Iesse floruit, virgo Deũ, & hominẽ genuit, pacem Deum reddidit, in se reconcilians*

Iudith. 5.
Iudith 13.
Esai. 19. 20.
Gen. 3.
1. Reg. 25.
4. Reg. 15.
Iudith. 5.
Iudith. 13.
1. Reg. 25.
Eccles. in of. fic. Natiu.

ima summis: Vbi impletum intueor, quod
Ionæ 2. in figura eius lego apud Ionam prophetam, vbi dicitur, quod rex Niniue descendit de solio, & indutus est sacco ad placandum iram Dei contra Niniuem. Dei quidem filius, rex regum, descendit de cęlesti sinus Patris solio, & in vtero virginali indutus est sacco nostræ mortalitatis, in quo erat thesaurus sanguinis sui, cuius pretio periturum mundum reconciliauit Patri: cum ergo B. Virgo hunc reconciliatorem nobis pepererit, meritò illam nos Deo reconciliasse prędicamus. Deinde: quia si benedictio Dei est gratiæ, donorumque collatio, cum tot cœlestiũ charismatum flumina in hoc mare magnum Mariæ confluxerint, non potuit, non eius benedictio aliorum omnium benedictionem longè præcellere: vnde meritò licebit nobis in honorem Virginis verba illa Iacob ad filium suum loGen. 49. quentis vsurpare: *Benedictiones patris tui confortatæ sunt, benedictionibus patrum eius*: quod ne gratis dicere videar, celebriores antiquorum Patrum benedictiones in medium producam. sed prius, quæso, in memoriam reuocemus benedictionem illam, quam Deus diei septimo impertiGen. 2. uit: *& benedixit diei septimo, & sanctificauit illum*: fuit autem illa benedictio consummatio operum Dei, quia vt ibidem dicitur: *requieuit die septimo, & cessauit ab vniuerso opere quod patrarat*: at cum in beatissima Virgine fuerit facta perfecta operum Dei consummatio per vnionem creaturæ cum Creatore in vnitate personæ, ipsecq; Deus requieuerit in vtero VirEccles. 24. ginis, illa dicente: *qui creauit me, requieuit in tabernaculo meo*: consequens est à benedictione Virginis longè superari sabbati benedictionem, & à sabbatismo recreationis mirum in modum creationis sabbatismum valde antecelli. Celebris est apud diuina eloquia benedictio illa, quã
Gen. 27. Isaac filio suo Iacob impertiuit: *Det tibi Deus de rore cœli, & de pinguedine terræ abundantiam frumenti, & vini, & seruiant tibi populi, & adorent te Tribus, esto Dominus fratrum tuorum, & incuruentur ante te filij matris tuæ. qui maledixerit tibi, sit ille maledictus, & qui benedixerit tibi, benedictionibus repleatur*. hanc quidem benedictionem vestigium quoddam esse benedictionis, qua omnium optima filia Iacob fuit benedicta, facilè erit commonstrare. dedit quidem Virgini de rore cœli bifariam; primò, pluit in illam ros diuinæ gratiæ; deinde misit in vterum eius cœlestem illum rorem, quem antiqui Patres obnoxè postulabant: *Rorate cœli de-* Isaiæ 45. *super, & nubes pluant iustum*: vt enim ingeniosè ait D. Chrysol *Cœlestis imber virgi-* D. Chrysol. *neum in vellus placido se fudit illapsu, & tota* ser. 3. de In- *diuinitatis vnda bibulo se nostræ carnis cela-* nunc. *uit in vellere, donec per patibulum crucis expressum, terris omnibus in pluuiam salutis se effunderet*: dedit deinde Virgini excellentiorem aliam pinguedinem terræ, cum adeo fœcundam illam redderet, vt Christum, tanquam fructum proprium, absq; vlla viri industria produxerit, qui *frumentum est electorum & vinum germinans virgines*, vt dixit Zachar. Illud autem, quod Isaac subiunxit: *seruiant tibi populi, & in-* Genes. 27. *curuentur ante te filij matris tuæ*: quis non videat præclariùs Virgini, quàm Iacob congruere? Intemeratæ enim Deiparæ Mariæ inseruiunt fidelium populi, adoratione hyperduliæ venerantur, infelices tandem hæretici, qui illam maledicere audent, maledicti sunt à Deo, & à sancta eius Ecclesia Catholica; qui verò illam Rom. 4. benedicunt Orthodoxi, benedictionibus Dei (ipsa experientia comprobante) cumulatissimè replentur. Ad hæc, insignis etiam fuit benedictio Iosephi, quæ Marianæ benedictionis vmbra & imago exGen. 49. stitit: verba illius sunt: *omnipotens benedicat tibi benedictionibus cœli desuper, benedictionibus abyssi iacentis deorsum, benedictionibus vberum, & vuluæ*: magna hæc videbuntur, sed multo sunt inferiora his, quæ in Mariam diuinitus fuere collata, cum & benedictione plenitudinis gratiæ, nec non benedictione profundissimæ humilitatis, sub nomine abyssi iacẽtis deorsum signifi-

significatæ, fuerit cumulata; ac tandem Christum concipiens & pariens, vbereq; de cœlo pleno illum lactans, benedictionibus vberum, & vuluæ fuerit mirificè locupletata.

Hinc ea oritur difficultas ex discursu iam facto, cum Mariæ benedictio benedictiones tàm mulierum quàm virorum longa intercapedine superet, quomodo Angelus, sermonem quasi constringens, solùm dixit: *benedicta tu in mulieribus*, non autem & *in viris?* duplicem huius rationem reddo. Primam, quia Christus Dominus de ea nasciturus, magis benedictus, quàm illa futurus erat inter viros, vtpotè Deus & homo, & ideo solum eam appellauit benedictam *inter mulieres*. Secundam, quia suprema dignitas Virgini conferēda, erat, Dei genitricē esse, q̄ viris cōpetere non poterat, sed solum mulieri, & ideo Angelus non dixit eā benedictā in viris, sed tantum in mulieribus. Tertia ratio, quia Angelus significare voluit singulare priuilegium Virgini collatum præcūctis mulieribus, tàm virginibus, quàm viduis & coniugatis, nimirū, quod quidquid boni erat in his tribus statibus, in ipsa nō desideraretur; quidquid verò mali, longe ab ea aberat: in virginitate namque, inuenitur bonum integritatis admixtum cum malo sterilitatis; in viduis, adest bonum libertatis animi, sed coniunctum cum malo solitudinis, & defectu
Eccle. 4. 10. consortij, vt enim ait Salomon: *væ soli, quia cum ceciderit, non habet subleuantem se*; ac tandem in coniugio inuenitur bonū prolis, admixtum tamen cum malo iacturæ virginitatis: cum ergo sola Maria præ cunctis mulieribus habuerit virginitatem sine sterilitate, animi libertatem absque defectu consortij, cum verè fuerit desponsata viro, nec non etiam fœcunditatem prolis absque violatione virginitatis, meritò Angelus benedictam præcunctis mulieribus illam prædicat. Ac tandem, ea propter hoc genus laudis ei tribuisse arbitror, quia olim triplici maledictioni mulieres erant subditæ, puta opprobrij quo ad infecundas, vnde Rachel dixit cum peperit: *Abstulit Dominus opprobrium meum*: peccati, quoad concipientes, iuxta illud Psalmi: *in peccatis concepit me mater mea*: tandem supplicij, quo ad parturientes, iuxta illud: *in dolore paries filios tuos*. sola vero Maria super omnes mulieres est benedicta, cuius virginitati additur fœcunditas, & fœcunditati in conceptu sanctitas, & sanctitati in partu iucunditas. His addo verba antiquissimi Tertulliani lib de velan. Virginibus. *Quid Angelus cum benedicit Virginem inter mulieres, non inter Virgines illam deputat, dicens, Benedicta tu inter mulieres? sciebat, & Angelus mulierem etiam Virginem dici, sed ad hæc ingeniosè quidam mihi respondisse visus est: quoniam quidem desponsata est Maria, idcirco & ab Angelo, & ab Apostolo. mulierem esse pronunciatam; Desponsata enim quodammodo nupta, sed & mulier censetur propter sexum*. Tertiam adnecto expositionem. ad cuius intelligentiam suppono: *benedicere* in sacris Scripturis non semel accipi pro eo, quod est *fœcundare* seu *prolem dare*, vt obseruauit D. Augustin. serm. 10. & 11. de Natiuit. sic enim in Genes. 1. legimus: *Benedixit illis Dominus, dicens, crescite, & multiplicamini*, & cap. 49 habetur: *Omnipotens benedicat tibi benedictionibus vberum, & vuluæ*: cum ergo Angelus vocat B. Virginem *benedictam*, significare voluit cœlitùs fore fœcundandam, & propter eius benedictam prolem ipsam etiā super omnes mulieres, esse benedictam, & ab omnibus benedicēdam, iuxta illud: *Beatam dicentes omnes generationes*. hanc expositionem amplectitur D. Bernard. serm. 3. de Annunc. cuius præclara verba, tametsi non pauca, quia tamen præclara ac pietate plena, hoc loco ascribenda censui. sic enim ait: *Verè benedictus fructus ventris tui, in quo benedictæ sunt omnes gentes: de cuius plenitudine tu quoque accepisti cum cæteris; ac propterea quidē benedicta tu, sed in mulieribus, ille verò benedictus, non in hominibus, non inter Angelos, sed quia est (vt ait Apostolus) super omnia benedictus Deus in*

Gen. 30.
Psalm. 50.
Gen. 3.
Tertull. lib. de veland. Virg.
D. August.
Gen. 1.
Gen. 49.
Luc. 1.
D. Bernard.
Rom. 9.

sæcula. Dicitur, benedictus vir, benedictus panis, benedicta mulier, benedicta terra, vel, si quid tale in creaturis benedictum esse memoratur, sed singulariter, benedictus fructus ventris tui, cum sit super omnia benedictus Deus in sæcula. Benedictus ergo fructus ventris tui. Benedictus in odore, benedictus in sapore, benedictus in specie. Huius odoriferi fructus fragrantiam sentiebat, qui dicebat: Ecce odor filij mei, sicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus? De sapore huius fructus quidam, quod gustauerat, taliter eructabat dicens: Gustate & videte quoniam suauis est Dominus, & alibi: Quàm magna multitudo dulcedinis tuæ Domine, quam abscondisti timentibus te. & alius quidam: si tamen, inquit, gustatis, quoniam dulcis est Dominus. Et ipse fructus de se, inuitans nos ad se, ait: qui edit me, adhuc esuriet: & qui bibit me, adhuc sitiet. Vtique propter saporis dulcedinem hoc dicebat, qui semel gustatus magis excitat appetitum. bonus fructus, qui animarum esurientium, & sitientium iustitiam, & esca, & potus est. Audistis de odore, audistis de sapore, audi & de specie. si enim fructus ille mortis, non solum suauis fuit ad vescendum, sed etiam (teste scriptura) delectabilis aspectu: quanto magis huius vitalis fructus viuificum decorem debemus inquirere, in quem, teste alia scriptura, desiderant etiam Angeli prospicere: cuius pulchritudinē in spiritu videbat, & in corpore videre cupiebat, qui dicebat: ex Sion species decoris eius. & ne mediocrem tibi videatur commendasse decorem, recole quod alio Psalmo legis: speciosus forma præ filijs hominum; diffusa est gratia in labijs tuis, propterea benedixit te Deus in æternum; ex cuius benedictione, benedicta etiam tu mulieribus, quia non potest mala arbor fructum facere bonum. Hactenus D. Bernardus. Ad extremum, triplex in matrimonio bonum reperitur, fides, proles, & sacramentum, vt tradit D. Augustin. lib. de Nuptiis, ob quæ meritò coniugati cœlestem Dei benedictionem accipere merentur, vnde ad eam significandam Ecclesia Romana, inter alias sacras nuptiarum cæremonias, benedictiones varias adhibere consuecuit. primum matrimonij bonum assignat D. Augustin. fidem, hoc est, fidelitatem, vt neuter coniux alieno coniugi se commiscat: hanc obseruauit adeo exactè B. Virgo, vt non solum alienum, sed nec proprium virum vnquam agnosceret, Diuo Matthæo attestante: *Ioseph autem non cognouit eam.* Secundum bonum est proles, in quo præcelluit adeò Maria, vt si aliæ fœminæ principes peperunt, aliæ Patriarchas & Prophetas, aliæ Imperatores & Monarchas ac præstantissimos viros, Maria tamen Deum & hominem, Regem regum, & Dominum dominantium (quo nihil sublimius excogitari potest) vtero suo concepit & peperit. Tertium bonum est sacramentum, quod idem est quod sacrum signum, de quo D. Paulus: *Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo, & in Ecclesia*: signat enim & repræsentat matrimonium coniunctionem Christi cum illa, immò & vnionem Verbi cum humanitate, quæ in virgineo thalamo celebrata fuit: vt ergo Angelus Mariam non solum tanquam Virginem, sed quatenus nuptam benedictam esse præ cunctis fœminis significaret, ideo illam alloquens dixit: *Benedicta tu in mulieribus.*

Gen. 27. Psalm. 33. Psal. 30. 20. 1. Pet. 2. Eccle. 24. Gen. 3. 1. Pet. 1. Psalm. 49. Psal. 44. Matth. 7. D. Augu. Matth. 1. Ephes. 5. Luc. 1.

Restat iam egregias, quas Patres expositiones nobis tradidere, in medium proferamus, ex quibus non parum excogitatas à nobis expositiones iam supra relatas corroborandas fore opinor. In primis D. Bernard. in comment. huius loci inquit: *Benedicta tu in mulieribus, quæ generalem mulierum euasisti maledictionem, vt nec sterilis maneas, nec cum dolore paries. Concipies quippe sine macula, grauida eris, sed non grauata; paries, sed non cum tristitia; nescient virum, gignes filium: illius eris mater, cuius Deus est pater. Sapientia paterni cordis erit fructus veri virginalis, Deumque paries, & de cœlo concipies.* Andreas Ierosolymitanus his verbis prædictum locum illustrat: *Benedicta tu in mulieribus*, inquit enim. *Quam Isaias Propheticis oculis conspicatur, propheiissam, & Virginem nuncupauit: laterem insuper & locum, visionemque & libri caput,*

D. Bern. in serm. de laud. Virg. In comment. huius loci.

caput, idque sigillo consignatum manifeste appellauit. Verè benedicta tu, quam Ezechiel Propheta verum solis ortum proclamauit. sola verè benedicta es, quam montem magnum, vir ille desiderabilis Daniel vidit, ac montem obumbrantem Habacuc ille admirabilis; montem præterea Dei, montem pinguem, montem quem Deo inhabitare placuit. Benedicta tu, quam Zacharias vir diuinissimus, aureum candelabrum septem vidit lychnis ornatum, nimirum septem illis Spiritus sancti donis, clarum & lucidum. Verè benedicta tu viuidi nostræ salutis ligni paradisus, quæ ipsum horti Eden colonum (Christum inquam Dominum) intra te habes, figuris adumbratum: qui ineffabili quadam potentia fluminis instar viuiparum verum tuum egressus, quatuor velut initijs per Euangelium suum, orbis faciem irrigauit. Hactenus Andreas Ierosolymitanus. ac tandem S. Petrus Chrysologus serm. 145. in eadem verba, hæc præclara scripsit: *Verè benedicta, quæ fuit maior cælo, fortior terra, orbe latior. Nam Deum, quem mundus non capit, sola cepit. Portauit eum, qui portat orbem; genuit genitorem suum, nutriuit omnium viuentium nutritorem. Fuit olim Patriarcharum benedictio in pinguedine terræ: Ecce terra nostra dedit fructum suum; terra desuper venientem recipiens imbrem, producens tamen tribulos & spinas, maledicta est: hæc nullo ab homine semine suscepto, sed tantum Spiritus sancti gratia perfusa, suum, ac eiusmodi copiosum fructum edidit, vt quisque in illa cumulatissimam gratiam agnoscat.*

Cui cum eius filio sit honor & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

Petr. Chrysolog.

HOMILIA IX.

Multiplex Sanctorum Patrum expositio in illa verba: Quæ cùm audisset, turbata est in sermone eius, & cogitabat, qualis esset ista salutatio: ex quibus Virginis mira taciturnitas, ac verecundia cum eximia prudentia coniuncta colligitur: variaque, ac permultæ prædictæ turbationis causæ traduntur.

SACER Euangelista D. Lucas, egregium suæ Euangelicæ narrationis ordinem seruans, postquam introduxerat Angelicum paranymphum Mariam Virginem salutantem, nunc eandem auscultãtem inducit, trifariamque illam commendat, ab auditu, cogitatu, & affectu: ab auditu: *Cùm audisset*: ecce laudat eius silentium, & taciturnitatem: *audi, tacens, & pro reuerentia accedet tibi bona gratia.* à cogitatu: *& cogitabat, qualis esset ista salutatio*: ecce commendat prudentiam, vt enim dixit Sapiens: *cogitare de sapientia, sensus est consummatus*: ab affectu tandem: *Turbata est in sermone eius*: ecce laudat verecundiam. quam antiquum Erithrææ Sibyllæ vaticinium lib. 8. oraculorum prædixerat:

Luc. 1.
Eccles. 32.
Sapien. 6.
Luc. 1.
Sibyl. Erithr. lib. 8. oracul.

Tum virginitatis amatrix
Perpetuæ, magno subito correpta stupore
Atque metu trepida, pressit formidine mentem
Ignotis verbis commoto corde tremiscens.

atque circa hæc tria elucidanda, & illustranda, tota hæc nostra præcipuè versabitur oratio. Ad primum igitur accedens: *quæ cùm audisset*: obseruauit admodum B. Virgo

Luc. 1.

B. Virgo cõsilium illud, quod nobis præbuit D. Iacobus: *Sit autem omnis homo velox ad audiendum, tardus autem ad loquendum.* tarditatem hanc considerans in Maria D. Bernardus, postquam ex sacris eloquiis collegisset, quater tantum narrari, locutam; postmodum tàm piè, quàm sapienter, hæc verba subiungit: *Nunquid non narratur ab initio venisse Pastores, & primam omnium Mariam inuenisse? sic, & Magi quoque, si recolis, non sine Maria matre, eius puerum inuenerũt, & inducens in Templũ Domini Templi Dominũ, multa quidẽ à Simeone audiuit. quàm de seipsa ad loquendum tarda, velox ad audiendum; & quidem Maria conseruabat omnia verba hæc, conferens in corde suo, sed in his omnibus, neque de ipso Incarnationis dominicæ mysterio quodcumque verbum fecisse reperies. Toties denique Maria filium audiuit, non modò Turbis loquentem in parabolis, sed, & Discipulis seorsum regni Dei mysteria reuelantem, vidit miracula facientem, vidit deinde in cruce pendentem, vidit spirantem, vidit resurgentem, vidit & ascẽdentem; sed in omnibus quoties verecundissimæ Virginis vox memoratur audita?* quasi dicat; quater tantum. Equidem, sicut poëta Menander dixit (referente Aristotele) *Mulierem ornat taciturnitas*: non potuit beata Virgo, cuius animus omnium virtutum margaritis ornatissimus erat, præclaro silentij ornamento, virginibus valdè consentaneo, carere. ne tamen tantæ Virgini posset obiici id, quod Theophrastus cuidam conuiuæ, nullum verbũ proferenti, dixit: *Si stultus es, rem facis sapientem; si sapiens, stultam*: ipsa quidem extremorum fugiens vitium, medium inter loquelam, & silentium elegit, memor illius Salomonis sententiæ: *Tempus tacendi, & tempus loquendi*: vt enim loquendo, ita & silendo peccari potest, iuxta illud Dauid: *Silui à bonis*, vel (vt Genebrardus vertit) *à iusta causa loquendi destiti*. vnde sicut Cantores, cum concinunt, ad duo præcipuè attendunt, ad punctum scilicet cantus, & ad pausam vt, aiunt; æqualemque curam adhibent, tàm in obseruãdo puncto ad vocis sonum emittendum, quàm in pausa, vt à vocis prolatione se abstineant, quando per breuem morulam silere debent, quia ex vtriusque obseruatione artificiosus concentus resultat, & alterutra illarum deficiente, dissonus, & ingratus redditur cantus; ad eundem modum beata Virgo, in omnibus eximiæ suæ sanctitatis specimen præbens, ad punctũ loquelę, & ad pausam silentij attendebat, nunc quæ oportebat, pauca verba promens, nunc silens, & taciturna existens, prout ratio temporis postulabat. nõ erat certè regius Vates huius salutaris doctrinæ ignarus, cum Deum alloquens, dicebat: *Pone Domine, custodiam oris meo, & ostiũ circumstantiæ labijs meis*: non postulat à Deo, muro lapideo os eius obturari, sed ostio claudi: quia sicut ostium, nec semper clausum, nec semper apertum esse debet, sed debitis temporibus modò aperiendum, modo claudendum; ita os, nec semper loquacitate apertum, nec semper perpetuo silentio clausum esse debet. vnde ipse Dauid, aduertens se id non obseruasse, dicebat: *Quoniam tacui, inueterauerunt ossa mea, dum clamarem tota die*. Mirabile certè est, quod simul dicat, & tacuisse, & clamasse; quomodo hæc duo inter se cohærent? *Quoniam tacui, dum clamarem tota die*: si enim tacebat, quomodo clamabat tota die; &, si clamabat, quomodo tacebat? hoc sanè horrendum portentum parit inordinata lingua, vt simul, & semel sileat, & loquatur: silet enim bona, cum loquitur mala; & propterea inquit Dauid: *Inueterauerunt ossa mea*: hoc est, emarcuerunt virtutes, quæ erant in me, aptè quidem per *ossa* significatæ, quia sicut ossa infirmam carnem sustinent, ita virtutes animæ à Deo infusæ illam conseruant. longè quidem à beata Virgine hæc Dauidica intemperantia abfuit, quæ meritò sibi vsurpare poterat illud Isaiæ: *Dominus dedit mihi linguam eruditam*: vel (vt LXX. Interpretes vertunt) *Dominus dedit mihi linguam disciplinæ, vt sciam, quomodo oporteat, me loqui*. Hinc opus est, vt discant Virgi-

Iacob 1.
D. Bernard.
Luc. 2.
Matth. 2.
Luc. 2.
Ibid.
Menand. apud Aristot. lib. 2. *polit. cap.* 8.
Theophrast.
Eccles. 3.
Psalm. 38. *Genebrard.*
Psal. 140.
Psalm. 31.
Ibid.
Psalm. 31.
Isaiæ 50. *LXX. Interp.*

Virgines, Mariam æmulantes, & debitam taciturnitatem, & in loquendo, maturitatem sectari; si enim nihil magis, quàm munditia Virgines decet, silentij oportet esse custodes, memores eius, quod libro Numer. dicitur: *Vas, quod non habuerit operculum (vel ligaturam) desuper, immundum erit.* Sanè garrulitatem, ac loquacitatem à fœminis, & præcipuè Virginibus, longè abesse debere, ipsa etiam natura non obscurè insinuauit, cum præbens variis animantibus masculis cantum, fœminis tamen eorum consortibus illum negauerit: vt enim tradit Plinius, Cicadæ fœminæ non cantant: & teste Tiraquelo in 12. legem connubialem, inter Pyrracos, fœminæ non sunt garrulæ. Deinde fecit tãti ille Poëta paganus silentium non solum in fœminis, sed, & in viris, vt non dubitaret dicere:

Virtutem primam esse puto compescere linguam.
Proximus ille Deo, est, qui scit ratione tacere.

Et D. Antoninus refert, Demosthenem, alioquin inter Græcos eloquentiæ Principem, adeò silentium coluisse, taciturnitatis virtutem comparandi cupidus, vt solitus esset paruum quendam lapidem in ore deferre. & S. Ambrosius de Pythagora philosopho tradit, quod per quinque annos suis discipulis loquelæ vsum prohibebat, vt silentij assiduitate aptè loqui addiscerent. atque ab hac lege non longè abest illa, quam fœminis D. Paulus præbuit 1. ad Timoth 2. *Mulier discat in silentio*: tandem illud sufficere deberet ad silentium, & taciturnitatem suadendam, quod Salomon dixit: *Qui custodit os suum, custodit animam suam*: custodit sanè à multis linguæ peccatis, quæ grauiter vlcerãt animam: *Quia in multiloquio non deerit peccatum*, vnde ad illa vitanda, silentij opus est remedio vti, instar Anserum Siciliæ, de quibus refert D. Augustinus, quod timentes, ne, si garriendo ab vno loco in alium proficiscerentur, ab Aquilis auditæ dilaniarentur, lapillum ore deferebant, quo à garrulatione præpediebantur. hoc imitati Anseres nõ est dedignatus silentij seruandi vigilantissimus ille Agaton Abbas, qui (teste D. Hieronymo) vt linguam compesceret, paruum quendam lapidem (sicut de Demosthene diximus) in ore gerere consueuit. hac tamen industria opus non habuit B. Virgo, cuius linguæ gubernaculum Spiritus sanctus peculiari ratione gerebat, adeò, vt, ne vnicum otiosum verbum per totum vitæ curriculum ab eius ore deflueret, vt docet sacrum Concilium Tridentinum.

Cæterùm, vt inauditam Virginis verecundiam cum rara humilitate, ac insigni prudentia coniunctam, intueamur, varias Virginis cogitationes, quas animo voluebat, variasque rationes, quæ turbationes eius causam præbuerunt, diligenter scrutemur. Card. Caietanus censuit, in animo Virginis fuisse turbationẽ ortam ex necessitate materiæ, seu ex infirmitate corporis, quod debilitatur, dum anima permultum temporis ad superna tendit; existimauit enim illam Virginis turbationem persimilem fuisse turbationi, quę accidit Zachariæ, de qua D. Lucas ait: *Timor irruit super eum*: & alteri, Danielis dicentis: *Non remansit in me fortitudo, sed species mea mutata est in me, & emarcui, nec habui quidquam virium*: at meo iudicio fallitur Caietanus, quia, cum turbatio oritur ex debilitate, & necessitate materiæ, præuenit humanam voluntatem, & anteuertit vsum liberi arbitrij, ita vt vix illud relinquat compos, vt applicet intellectũ ad discurrendum, quo sanè modo se habuerũt turbationes illæ Zachariæ, & Danielis; beata autem Virgo hoc imperfectæ turbationis genere minimè laborauit, vt non obscurè testatur D. Bernardus dicens: *Turbata est, & non perturbata; turbata est, & non est locuta, sed cogitabat, qualis esset ista salutatio*: quibus consonant egregia Andreę Episcopi Ierosolymitani verba, sermone de Annunc. *Sola autem quadam dispositione aliquantulum meditabunda, mentis commotionem quandam significauit, mo-*

D. Hieronym. in vitis Patrum.
Concil. Trid.
Caiet. 3 p. q. 30. art. 3.
Lucæ 1. Daniel. 10.
D. Bern. homil. 3. sup. missus.
Andr. Episc.

morum decore pro sermone vsa: fuit ergo sine dubio, turbatio illa, timor, & pauor ortus ex ponderatione cœlestium arcanorum, quæ sibi ab Angelo pandebantur, vnde continuò Angelus dixit ei: *Ne timeas Maria*: timor igitur hic erat, qui Mariam turbauerat. Quæ autem fuerit causa huius timoris, quot capita, tot video Patrum sententias. *Luc. 1.*

D. Ambrosius, Hieronymus, & Damascænus, turbationem Virginis docent ortam ex subita, & inopinata apparitione Angeli in forma viri: cui sententiæ fauet Græca lectio, quæ, vbi vulgata nostra legit: *quæ cùm audisset*: illa legit: *quæ cùm vidisset*. D. Ambrosius loquitur in hunc modum: *salutata ab Angelo tacet, & mota est ad introitum eius, quia ob virilis sexus speciem peregrinam turbatur aspectus Virginis.* & super caput primum Lucæ inquit: *Trepidare Virginum est, & ad omnes viri ingressum pauere, omnes viri affatus vereri; discant ergo mulieres propositum pudoris imitari.* & lib. 2. de Virginibus, in principio, tacitæ obiectioni; cur B. Virgo Angelicis visionibus assueta, viso Angelo turbata fuisset, respondens, ait: *Gabriel eam, vbi reuisere solebat, inuenit, & Angelum Maria, quasi viri specie mota trepidauit, quasi non incognitum audito nomine recognouit; ita peregrinata est in viro, quæ non est peregrinata in Angelo*: quibus verbis significat, solitam quidem fuisse B. Virginem habere Angelicas reuelationes, non verò externas, & sub sensibili specie viri. Idem etiam sensit Diuus Hieronymus epistol 7. ad Lætam dicens: *Ideo forsitan timore perterrita Virgo est, quia virum, quem non solebat, aspexit.* & in epistol. ad Eustoch. *quæ hominem formidabat, cum Angelo loquitur intrepida*: & D. Damascænus orat 1. de dormitione Virg. ait: *Virgo Angeli ore commota est, vt quæ cum viris colloqui minime consueuisset, si quidem Virginitatem sedulò seruare constituerat.* D. Chrysologus causam illius turbationis cēset fuisse, tàm maiestatem, & auctoritatem personæ mittentis nuntium, quam eximiū splendorem, ac fulgurantes radios, quos Angelus ex se mittebat, cui intelligentiæ fauet Ecclesia, dum canit: *& expauescit Virgo de lumine*: verba D. Chrysologi hæc sunt: *Quid est, quod personam vider, & de sermone turbatur? quia venerat Angelus blandus in specie, fortis in bello, mitis in habitu, in sermone terribilis, humana proferens, & diuina repromittens; vnde Virginem, quam leuiter visus sollicitauerat, nimium turbauit auditus; & quam missi præsentia parum mouerat, concussit toto pondere mittentis auctoritas.* Immò & D. Hieronymus ad Eustochium inquit: *Excessimus lumen, quod repentè irradiauit cubile, timorem incussit.* Accedit ad hæc, quod pauorem incutere solet angelica præsentia, si cum gloria coruscans appareat; ita enim Pastores lumine circumfusi, territi fuere, & custodes sepulchri facti sunt velut mortui; & mulieres conciderunt Angelis apparentibus, vt contestantur sacri Euangelistæ. & simile quidpiam contigit Iudicum 13. cum Angelus Samsonis conceptum matri nunciauit, quæ dixit: *Vir Dei venit ad me, habens vultum Angelicum, terribilis nimis*: in quem locum Card. Caietanus sic scribit: *Non apparuit sub viri amabilis, sed timendi specie Angelus, quia mulieri inueni apparebat, nec decebat, eam trahere ad sui amorem, sed ad reuerentiam.* Origenes putat, turbatam fuisse Virginem ex insolito genere salutandi, quia à sæculo non fuerat auditum, quod fœmina aliqua fuisset ab Angelo, *gratia plena* vocata, sic enim ait: *Soli Mariæ hæc salutatio seruabatur; si enim seuisset, ad alium quempiam similem factum esse sermonem (habebat quippe legis scientiam) nunquā quasi peregrina salutatio terruisset.* Non dissimilia dicit Ambrosius super 1. cap. Lucæ: *Salutationis nouam formam Virgo mirabatur; nusquā enim erat lecta, vel audita:* Doctissimus Petrus Rauennas arbitratur, turbatam esse Virginem propter excellentiam superni mysterij incarnationis, quod in vtero eius celebrandū audiebat; sic enim loquitur: *Quamuis motu blando, affectu pio Virginē sibi in matrem, famulamque sibi verteret*

D. Ambros. lib. 1. de offic. cap. 13. *D. Hieron.* *D. Damasc.* *D. Ambros. super Luc.* *Lib. 2. de Virg.* *D. Hieron.* *Idem epist. 22.* *D. Petrus Chrysol. ser. 140.* *Eccl. in offic. B. Virg.* *D. Hieron.* *Luc. 2.* *Matth. 28. Marc. 16.* *Iudith 13.* *Card. Cait.* *Orig. hom. 6. in Luc.* *D. Ambros.* *Dott. Pet. Rauen.*

teret in parentem, viscera tamen eius turbata sunt, ipsa quoque tremefacta humana conditio, cum eius conditor Deus, quem tota creatura non capit, totum intra pectus Virginis se recepit: nam, vt Angelum vidit, mens eius cõtremuit, cum eius ingressu, Deitatis sensit ingressum. hæc ille. Confirmant eandem expositionem verba Laurentij Iustin. in sermone de Annunc. dicentis: *Turbata est non ex angelico aspectu, quasi insolito, quippe, quæ iugiter visitabatur ab Angelis, sed ob excellentiam tanti præsagij, quod propria merita præcellere videbatur.* subscribit eidem sententiæ D. Augustinus dicens: *Post illius benedictionis præsagium, terretur Virgo de nouitate verborum.* D. Bernardus arbitratus est, Mariam prudenter turbatam fuisse, quia à principio salutationis dubitauit, an salutans esset Angelus bonus, vel malus: *Sciebat* (inquit) *prudens Virgo, quod sæpè Angelus Sathanæ transfigurat se in Angelũ lucis* & super illa verba: *Ne timeas:* introducit Angelum dicentẽ: *Ne timeas Maria, nihil hic doli, vel fallaciæ, nullas hic insidias suspiceris, non sum homo, sed spiritus, non Angelus Sathanæ, sed Dei nuntius* similia dicit Euthym. super cap. 1. Lucæ: *Turbata est, quia timuit, ne forte dolus esset, & cogitabat, vtrum diuina esset salutatio, an à dæmone.* Subscribit huic sententiæ Andreas Episc. Cretosolymitanus serm. de Annunc. dicens: *Ne timeas Maria, non fraudulentus hic modus est, aut fallendi animo ad te venio, non impostor serpens rursus tibi loquitur, non terrenus tibi nuntius adsum; ex altissimis veni, lætum nuntium, nec qualecumque lætum nuntium, sed plenum gaudij lætum nuntium:* atq; hoc est, quod D. Ioannes nobis faciendum consuluit: *Nolite omni spiritui credere, sed probate spiritus, si ex Deo sint:* Eua quidem intrepida ablq; debito examine accõmodauit aurem serpenti, sed *concepit dolorem, & peperit iniquitatem,* Maria autem cogitabunda, & turbata, filium Dei mox concipit, & parit: *Ecce concipies, & paries.* Diuus Thomas ex doctrina magni Abbatis Antonij vtilem valde regulam nos docet, ad discernendum Angelum Sathanæ ab Angelo lucis: *Non difficilis* (inquit) *est, beatorum spirituum, malorumque discretio; si enim post timorem, successerit gaudium, à Domino venisse sciamus auxilium, quia securitas animæ, præsentis maiestatis indicium est; si autem incussa formido permanserit, hostis est, qui videtur.* Itaque in hoc dignoscitur Angelus bonus à malo, quod Angelus bonus, quando apparet, in principio terret, in medio confortat, in fine verò lętificat: vnde Gabriel B. Virginem in principio terruit, quando ipsa turbata fuit, in medio cõfortauit, quando dixit: *Ne timeas Maria:* in fine verò lætificauit, quando eam ex diuino spiramine grauidam reliquit. E contra verò Angelus malus, quando in Angelum lucis se transfigurat, primò delectat, in medio conturbat, in fine tandem afficit tristitia.

S. Thomas 3. p. qu. 30. art. 3 in fine, ex quorundam Patrum sentẽtia docet, beatam Virginem, vtpotè assuetam Angelicis visionibus, *non fuisse turbatam in visione Angeli, sed in admiratione eorum, quæ ei ab Angelo dicebantur, quia de se non tàm magnifica cogitabat; vnde Euangelista non dicit, quod turbata fuerit in visione Angeli, sed in sermone.* Atque hanc humilitatis causam approbans ipse D. Thomas eadem q. art. 4 ingeniosè obseruauit, Angelum annũciationem suam ab illa honorifica salutatione: *Aue gratia plena,* inchoasse, vt Virginem attentissimam redderet; nihil enim magis ad attentionem mouet, quàm admiratio. Aristoteles enim inquit: admirabilia esse, inusitata omnia: & antiquos Philosophos philosophari cœpisse propter admirationem; nihil autem personã humilem magis in admirationem rapit, quàm propria laudatio. Beatus et ã Laurentius Iustinianus eiusdem turbationis causam, humilitatem Virginis assignauit, qua nõ aliter sperret. *Consuetus namq; humilitas. sicut semper suæ sub se, ita difficilè sibi accommodare ea, quæ super eam esse censentur.* Idem D. Bernardus: *indignã* (inquit) *se Angelica salutatione reputabat,*

D. Laurent. Iustin.
D. August. ser. de Ann.
D. Bern. hom. 3. super missus.
Euthym.
Andr. Episc.
1. Ioan. 4.
Luc. 1.
Aristot. 7. Ethic.
Lucæ 1.
D. Thom. 3. p. qu. 30. ar. 3.
D. Thom.
D. Thom.
Lucæ 1.
Aristotel.
B. Laur. Iustin. serm. de Annunc.
D. Bern. super missus. Lucæ 1.

& forsitan in mente, talia meditando, reuoluebat: vnde hoc mihi, vt veniat ad me sic salutandam Angelus Domini? Equidem ei, qui verè humilis est, nihil magis displicet, quàm proprias laudes auscultare; talis enim, cum laudatur in facie, acriter vexatur in corde; est enim humili tam ingratum laudari, & exaltari, quàm superbo molestum, deprimi, & humiliari: atque hinc est, quod B. Virgo, tanquam verè humilis, ad audita eius præconia continuò turbatur. Apostoli etiam Paulus, & Barnabas audientes diuinas laudes ab

Actor. 14. hominibus sibi deferri: *Scissis tunicis suis exierunt in turbas exclamantes: & nos, mortales sumus similes vobis.* E contra verò Aman superbus, audiens sententiam Regis Assueri illum humiliantis vsque ad

Esther 3. suspendium ligni, tremens, vehementer conturbatus est. Saul similiter audiens maiorem honorem à fœminis Hebræis Dauidi, quàm sibi deferri, cum canerent:

1. Reg. 18. *Saul percussit mille, Dauid autem decem millia.* tandem nascente Christo turbatus est Herodes, & omnis Ierosolyma cum illo,

Matth. 12. putans se à regno fore depellendum. Balthassar deinde, cum sententiam priuationis sui regni in pariete cœlitùs scriptam intuetur, pauet conturbatus, & contremiscit. Sicut enim Domificatores, qui assueti sunt alta loca conscendere, non facilè turbantur, nec casum timent, qui verò imis tantum locis ambulare assuefacti sunt, si contingat in alta loca ascendere, continuò turbantur, & casum timent; nõ dissimiliter superbi assueti per ambitionem, dignitatum culmina, si non re, saltem desiderio transcendere, cum ad illa euehuntur, non turbantur, humiles verò, cum per humilitatem semper assuescant humilia petere loca, & in seipsis propria sui cognitione vilescere, ac deprimi, si cõtingat re, aut verbis exaltari, confestim turbantur, casum timent, & præcipitium verentur. In Virgine sanè impletum fuit illud Salomonis: *Quomodo probatur in conflatorio argentum, sic probatur homo in ore laudatoris*: cùm enim primum illud laudis verbum: *Aue gratia plena* (quod adulationem redolere poterat) audiuit, continuò turbata est, quo quantum nos adulationem propulsare oporteat, apertè docuit. Quemadmodum enim vento mare concitatur, & orta tempestate, si adeas littus maris, respicis fluctus tumescere, & aquam turbari, & tunc homines minimè nauigare audent; certi enim sunt, nauim mediis fluctibus inuolutam, ingenti periculo expositam esse, & ideò tempus trãquillum expectant: ad eundem modum, quoties adulatores, hominis animum laudibus demulcent, debent laudati timere, & turbari, & laudatoribus non facilè fidem adhibere; nam si adhibeant, & se credant vento secundo sulcare mare, quàm citò peribunt. vnde meritò quidam Philosophus cum laudaretur ab adulatore, turbatus, & in iram concitatus, omnibus circumstantibus dixit: *Quid mali feci?*

Tob. 27. *Luce 1.*

Tandem dicamus, quod cum B. Virgo non esset ignara sacræ Scripturæ vsurpantis verbum: *benedicere*: pro eodem, atque *fœcundare*, seu *prolem dare*, vt patet ex 1. Genes. *Benedixit eis dicens: Crescite, & multiplicamini*: certè audiens ab Angelo: *Benedicta tu inter mulieres*: acumine sui ingenij, diuino lumini suffulti, agnouit, Angelum non solum à gratia, sed à futuræ prolis fœcunditate illam laudare; vnde cum ipsa castissima esset, & sui pudoris amantissima, continuò verecundia perfusa erubuit, & præ verecundia turbari cœpit. Vt enim dixit D. Bernardus: *Solent Virgines semper esse pauidæ, & nunquam securæ, scientes se in vasibus fictilibus thesaurũ portare pretiosum, & nimis aduersum esse, angelum è viuere inter homines, & in terris more cœlestium conuersari: vnde omne nouum suspectas reddit insidias.* & ibidem etiam ait: *Quod turbata est, verecundiæ fuit virginalis; quod non perturbata, fortitudinis; & quod tacuit, & cogitauit, prudentiæ.* Congruit sanè adamussim B. Virgini illud Ecclesiast. *Gratia super gratiam, mulier sancta, & pudorata*: pudor ergo, & verecundia

Genes. 1. *Luce 1.* *D. Bern. ser. 3. super miss.* *Eccles. 36.*

B. Vir-

B. Virgini, iuxta Bernardi sentẽtiam, turbationem illam peperit, de qua Euangelista: *Cùm audisset, turbata est in sermone eius.* Refert Solinus cap 10. in prouincia quadam, nomine *Heleussina*, fontem quendam repertum, quo si quis iuxta illũ verba facere incipiat, continuò aqua commoueri, & perturbari incipit: fons erat clarissimus B. Virgo, ac vt primum insolita verba Angelus protulit: *Aue gratia plena, Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus:* continuò sacro quodam affecta pudore, cœpit turbari: *Quæ cùm audisset, turbata est in sermone eius.* In hoc sanè valde elucet virginea Mariæ verecundia, è diametro opposita inuerecundiæ primę mulieris, quod illa ad Angeli sermonem turbatur, hæc verò ad verba serpentis, nec minimam patitur turbationem, sed cum eo, velut antiquissimo amico, confabulatur. Propter quam eximiam Virginis verecundiam arbitror sponsum comparasse illam monti Carmelo: *Caput tuum, sicut Carmelus:* recte quidem poterat illã comparasse monti Sinai, vbi Deus legem tradidit Moysi, & vnde ipse descendit varijs diuinæ lucis fulgoribus coruscans. recte etiam eam comparare posset monti, vnde Propheta Balaham benedixit populo Dei; nec non etiam illi alteri, vnde Elias vidit Deum non in igne, & commotione, sed in sibilo auræ tenui inuolutum; ac tandem recte illam comparare potuisset felici illi monti, in quem Angelus reuelauit Loth, vt aufugeret, ne ignis Sodomæ, & Ghomorræ illum contingeret, at consultò nulli monti, nisi Carmelo illam comparauit; quia præterquam mons iste altitudine sua reliquos omnes longè antecellit (in quo excellentiam Virginis super omnes puras creaturas denotat) hoc honorificentissimo titulo insignitus est in sacra Scriptura: *Gloria Libani data est ei, decor Carmeli, & Saron* vnde cum vultus decor pulchritudinem importet verecundia, & modestia associatam, quæ externas fœminæ actiones à recto deflectere non sinit, & hæc in B. Virgine mirum in modum effulgeret, iuxta quod sponsus ei dixit: *Pulchra es, & decora filia Ierusalem*: idcirco cum monte Carmelo illam composuit, qui præter multitudinem, & pulchritudinem arborum, omnes cum summa proportione dispositas continebat, quod eximium ei decorem cõferebat. Tandem id dignum obseruatione arbitror, adeò placere Deo Virgineum ruborẽ, & ex verecundiæ virtute ortam turbationẽ, vt in vtero Virginis descẽdere distulerit, quousq; B. Virgo præ verecundia turbationẽ concepit. vnde quemadmodum (vt narrat Alexander ab Alexandro) in gentilium sacrificiis Apollinis Oraculum responsum suum differre solebat, quousque victima in ara oblata, turbari, & tremefieri cœpisset, nõ secus (vt profana in sacra conuertamus) in sacrificio, quod hodierna die B. Virgo tàm animæ, quàm corporis sui Deo Patri obtulit, Verbum diuinum, æterni Patris oraculum (iuxta illud D. Pauli: *Nouissimè autem locutus est nobis in filio*) antiquis Patrum de eius Incarnatione desideriis reipsa non respondit, quousque sacra illa victima B. Virginis præ verecundia turbari, & moueri cœpit.

D. Bernard. Ioan. c. 10. Luc. 1. Ibid. Cant. 7.5. Alexan. ab Alexan. in lib. Gen.

Hanc raram, & inauditam Virginis verecundiam contemplans D. Ambrosius, ait: *Discite Virginem moribus, discite Virginem verecundia.* hæc enim fœminis apprime necessaria est, tanquam murus reliquas omnes virtutes custodiens, atque præmuniens. vnde Tertullianus reuocans in memoriam argumentum illud, quod suæ verecundiæ, & pudoris, olim Rebecca exhibuit, quando vidit Isaac futurum eius sponsum, continuò operuit velamine vultum suum, eleganter dixit: *Oro te, siue Mater, siue soror, siue filia, virgo (secundum annorum nomina dixerim) vela caput, si mater es, propter filios, si soror, propter fratres, si filia propter patres, omnes in te ætates periclitantur; indue armaturam pudoris, circumduc vallum verecundiæ, murum sexui tuo strue, qui nec tuos emittat oculos, nec admittat alienos.* obseruaui ego, quod Cerua alio

D. Ambros. libr. 2. in Luc. De Vel. Virg.

vocabulo dicitur *dama*, & merito quidem propter similitudinem, & sinpathiam, quæ inter ceruam, & puellam Virginem, quæ vulgari sermone, præsertim Hispano *Dama* appellari solet: quemadmodum cerua ex sola commotione folij solet pauere, ac tremere, ita verecunda Virgo ad cuiuscumque viri affatum peregrinatur, & paueſcit; & sicut ceruam mille venatores insectantur, vt eam capiant, velut ille alter Poëta dixit:

Imbecilles damæ, quid niſi præda ſumus.

ita totidem venatores reperies, qui diu laborantes, ac integras noctes insomnes ducentes, varia expandunt retia, vt Virgines, velut imbecilles *damas*, fraudulenter capiant. aduersus ergo hos infestissimos venatores optimum præsidium instar muri, & antemuralis noscitur esse verecundia: hæc enim fugam suadet, quæ ceruis ad præcauendam mortem præcipuum remedium esse solet.

Porrò postquam iam vidimus rarum silentium, profundam humilitatem, ac eximiam Virginis verecundiam, reliquū est ostendamus, prout polliciti fuimus, has heroicas virtutes cum summa prudentia in ea coniunctas fuisse, quod non

Lucæ 1. obscurè indicant verba Lucæ dicentis: *Et cogitabat, qualis esset ista salutatio*: vnde

D. Chryſol. ſerm. 140. D. Chrysolog. inquit: *Cogitat Virgo, quia cito respondere, est felicitatis humanæ, cogitare verò, ponderis est maximi, & iudicij præmaturi.* Abigailis prudentiam sacra commendant eloquia eo, quod Dauid contra Nabal Carmelum ira percitum sedauit,

1. Reg. 25. vnde de illa dicitur lib. 1. Regum. *Erat*

3. Reg. 1. *mulier prudentissima*: Tecuitis etiam prudentiam extollunt, quod Salomonem

Gen. 27. cum patre suo reconciliauerit: Rebeccæ itidem prudentiam efferunt, quod modum, & industriam filio suo Iacob dederit, vt benedictionem, & primogenitu-

Iudit. 13. 11. ram à patre suo Isaac referret: Iudith tandem prudentiam mirificè laudant, quod Holofernem singulari quodam stratagemate deuicerit, caput amputauerit, exercitum eius profligauerit, ac præclara diuitiarum eius spolia tulerit: at istarum fœminarum prudentia tametsi insignis fuerit, ac æterna memoria digna, minimè tamen cum rara Mariæ prudentia venit comparanda, cum prudenter cogitans Angelicam salutationem: *cogitabat qualis esset ista salutatio*: paucis illis verbis: *Ecce ancilla Domini, fiat mihi ſecundum verbum tuum*: peccatores cum Deo reconciliauit, diuinam iram compescuit, caput Dæmonis contriuit, ac filium Dei hœdinis nostræ mortalitatis pellibus induit, vt benedictionem à cœlesti Patre vniuerso orbi obtineret. Memini D. Augustinum ser- *D. Augu.* mone 4 ad fratres in heremo dixisse (quod & ante illum eloquentiæ parētem docuisse 2. Rhetor. lego) *Prudentia docet, Cic. 2. Rhet.* *quomodo præsentia ordines, quomodo præteritorum recorderis, & quomodo futura prouideas*: quod idem haud obscurè innuerant prisci illi Romani, teste Pierio Valeriano, *Pier. Val.* qui *Prudētiam* cum triplici facie depingebant, vt quod ad tres illas temporis differentias, præteritum, præsens, & futurum respiceret iudicarent, idque munus prudentis viri esse docuit Seneca libr. de be- *Seneca lib.* neficiis dicēs: *Si prudens fuerit animus tuus,* *de benef.* *tribus temporibus dispensetur, præterita cogita, præsentia ordina, futura prouide*: Maria igitur, tanquam Virgo prudentissima, præterita, præsentia, & futura cogitans, animoque voluens præteritum Angeli, & hominis causam, præsentem cœli, & & terræ iacturam, ac futuram vtri- sque reparationem, vt omnibus his, quoad posset, prudenter prouideret, Verbi diuini incarnationi, ac temporali conceptioni in vtero eius celebrandæ verbis illis: *Ecce ancilla Domini*, consensit. sicut enim *Lucæ. Ibid.* Angelus dixerat *Ecce cōcipies*: quo promptitudinem filij Dei in vterum eius venturi significauit, ita ipsa dicens: *Ecce an- Ibid.* *cilla Domini*: promptitudinem, qua illum virgineo suo thalamo suscipere parata erat, ostentauit. pertinet enim valde ad prudētiam, vt quantò res maturiori iudicio cogitata est, tantò postea promptius atque celerius executioni mādetur; vnde

Octauia-

Octauianus Imperator, vt in vita eius legitur pro insigni suo accepit ancoram, quam Delphinus amplexabatur cum hac inscriptione: *festina lente*: grauitate quidem ancoræ maturitatem, & grauitatem consilij in deliberando significabat, Delphini verò mira velocitate, celeritatem in eius exsecutione denotabat; vtrumque istud inscriptio illa portendebat: *festina lente*: lente (inquam) in deliberando: *festina*, in exsequendo. Hinc velim discamus, valde necessariam esse prudentiam in rebus agendis; nam vt ait D Augustinus ad fratres in heremo: *Prudentia docet quid fugiendum, & quid tenendum sit; prudentia docet te, vt quæ non potes perpetuo tenere, fructuosè permittas abire: prudentia docet te, vt in cunctis semper idem sis, tàm in prosperis, quàm aduersis; prudentia testimonium veritati, non amicitiæ reddit; prudentia cum discretione, & promissum accelerat, & amplius, quàm promisit, præstat.* hæc ille: Tria ista prudentiæ munera docuisse mihi videtur Angelus, cùm dixit Esdræ: *pondera mihi ignis pondus, mensura mihi flatum venti, reuoca mihi diem, quæ præterijt*: Videntur quidem hæc prima facie quædam deliria; sed non sunt, si altius ea perpendamus, sed prudentissima quædam documenta ad informandos corruptos hominum mores vtilissima: cùm enim ait: *reuoca mihi diem, quæ præterijt*: præteritam nostram vitæ consuetudinem vitiis enutritæ in memoriam reuocare suadet, iuxta illud Dauidicum: *peccatum meum contra me est semper*: seu (vt legit D Augustinus) *peccatum meum coram me est semper*. cum verò ait: *mensura mihi flatum venti*: quid aliud monet nisi præsentis vitæ breuitatem, fugacitatem, & inconstantiam, quam vento expressè comparauit Iob dicens: *quoniam ventus est vita mea*. cum tandem subiunxit: *pondera mihi ignis pondus*: apertè nos edocet, attentè in nobis perpendere, quò ignei amoris nostri pondus nos ferat; nam vt dixit D. Augustinus: *amor meus, pondus meum; illò feror, quocunque feror*: ex hoc enim examine, & scrutinio facile erit coniectari, & præsagire futura, quæ nos exspectant. nam si amor noster ad cœlestia nos impellit, cœlestem patriam nobis pollicetur; sin verò ad terrena nos deprimat, æternam nobis minatur damnationem meritò nobis pertimescendam. quid plura? certè sicut, quæ ponderosa sunt, aquarum ima petunt, quæ leuia, fluitant: sic animus grauis, & prudens, rerum fundum cogitando petit; leuis, & inconstans, in superficie rerum fluitat. Per tenebrosam domum, pedetentim iter habendum, parietesque sunt palpandi: tenebrosa domus, mundus est hic, in quo versamur; pedetentim igitur, hoc est, cum consilio, ac maturitate, rebus in arduis incedendum: negotia cogitatione prius veluti manu, palpanda. Nautæ, demissa bolide, maris profunditatem explorant; tu demissa cogitatione, negotij pericula expende. Misit Moyses, antequam terram promissam ingrederetur, exploratores: mitte tu, antequam negotium aggrediaris, veluti fidissimam exploratricem, cogitationem: Vadum prius fluminis, id est negotij periculosi, tenta, ne si intentato vado temerè pertransire velis, aquis obruaris; vt enim Seneca scribit: *Pauci sunt, qui consilio se, suaque disponant, cæteri eorum more, qui fluminibus innatant, non eunt, sed feruntur.* tu verò ex paucis illis esto, ne casu, ac temerè, sed consilio vitam agas, vt æternam consequaris, quam nobis donare dignetur, qui cum Patre, & Spiritu sancto viuit, & regnat in sæcula sæculorum. Amen.

Num. 13. 18.

Seneca epist. 23.

HOMI-

HOMILIA X.

Multiplici eruditione exponũtur verba illa Angelica: Ne timeas Maria, inueniſti enim gratiam apud Deum: cuius occaſione oſtenditur, quantum ad difficultates ſuperandas intrepidus ſit, qui Deũ per gratiam ſecum habet: è contra verò, quam pauidus, & imbecillis, qui Dei gratia caret.

AGNOSCENS Angelus Gabriel, diuino ſpiritu afflatus, inopinatam eius ſalutationem, quandã piæ perplexitatis turbationem in Mariano animo genuiſſe, vt eam ex eius pectore depelleret, pacificaque ac tranquilla mente ſecretiſſimum arcanum ſibi reuelandum gratanter, ac beneuole Maria ſuſciperet, verba illa variis myſteriis grauida illam alloquẽs protulit: *Ne timeas Maria*: quaſi dicat: longe à te omnem depelle timorem: non enim ego ſum Angelus ille, qui primum hominem è paradiſo eiecit; immò venio, vt homo in cœleſtem paradiſum reducatur; non ſum ille Angelus, vniuerſam AEgyptum ſeptem grauiſſimis plagis exulcerauit, immò annuntio illum, qui ſacramentis, velut ſaluberrimis antidotis, humani generis vulneribus meditabitur: non ſum ille Angelus, qui graue legis onus in lapidibus deſcriptum, vt grauitatẽ eius ſignificaret, Moyſi detulit in monte Sinai, ſed potius, qui aduentum illius annuntio, cuius iugum ſuaue erit, & onus leue; non ſum alter ille Angelus, qui vna nocte ingentem Sennacherib exercitum nemini parcens interfecit, immò cœlitùs venio, vt vniuerſus orbis vitam habeat, & abundantius habeat; non tandem, ô Maria, ad te venio, vt te, velut incredulum Zachariam, obmuteſcere faciam, ſed vt tibi credentium Matri ad verbi incarnationem conſenſum præſtandum ſuadeam. *Ne ergo timeas*: iam enim lex timoris abire cœpit: *iam hyems tranſiit, imber abiit*: non eſt cur Virgo Angelum formidet, cum virginitas Angelis ſit cognata, non eſt cur iam paueas, quia tametſi diuina reuelatio in principio terreat, in fine tamen lætificat. Huius quidem timoris, & turbationis, nec non & confortationis, qua illam à Maria Angelus depulit, egregiam imaginem exiſtimauerim eſſe id, quod reginæ Eſther contigit cum Rege Aſſuero: vt enim ſacra narrat hiſtoria, cum ipſa non vocata ad regem ingenti ira percitum ingreſſa eſſet, turbationem magnam concepit, adeo vt ſacer textus dicat: *Regina corruit, & in pallorem colore mutato laſſum ſuper ancillam reclinauit caput*: rex autem continuò confortans eam occurrit: *Quid habes, Eſther? ego ſum frater tuus, noli metuere*: ſicut ergo ibi ad præſentiam Aſſueri tremuit Eſther, ita ad præſentiam Gabrielis ſibi loquentis, turbatur Maria, licet non vt illa animo cadens, quia turbatio hæc fuit verecundiæ, illa imbecillitatis: & ſicut ibi Aſſuerus confortauit Eſther dicens: *Noli metuere*; ita, & Angelus ad conſolandam Mariam, turbationem ab ea excuſſit dicens: *Ne timeas Maria*. Memini Plutarchum in vita Cæſaris cõmemorare, quod cum illo nauigante magna, & inopinata oriretur tẽpeſtas, ita vt intumeſcẽtes fluctus nauem abſorbere viderentur, nauclerus pauere cœpit: at Cæſar ei dixit, ne extimeſcas; tecum enim eſt fortuna Cæſaris; non diſſimiliter videns Angelus Mariam timore turbationis perculſam, continuò occurrit ei, *ne timeas, cum Dominus ſit tecum*: quaſi dicat: *tecum* eſt non fortuna Cæſaris, ſed omnipotẽtis Dei indeficiens protectio; foras mitte timorem cum patre tuo Dauide concinens: *Dominus illuminatio mea, & ſalus mea, quem timebo? Dominus protector vitæ meæ, à quo trepidabo? ſi conſi-*

Gen. 3.
Exod. 12.
Exod. 24.
Matth. 11.
2. Mach. 15.
Esth. 4.
Ibid.
Ibid.
Plutarch.
Ibid.
Ibid.
Psalm. 26.

consistant aduersum me castra, non timebit cor meum: Hæc verba versans doctissimus
Petrus Rau. Petrus Rauenna in comment. huius loci inquit: *Quid timet, quæ securitatem parit, rerum causam, gaudium sæculorum; timor non est, vbi diuinum est negotium, non humanum: quid timet Maria, cui iudex est causa, assertor*
D. Bernard. *integritas, testis munditia*. & D. Bernardus
in sup. miss. Angelum introduxit in hunc modum loquentem: *O si scires, quantum tua humilitas Altissimo placeat, quantaq; tibi apud ipsum sublimitas maneat, Angelico te indignam nec eloquio, nec obsequio iudicares, ne mireris Maria, quod Angelus ad te venit; nam, & maior Angelo in te venit; non mireris, Angelum Dominicum; nam, & Dominus Angelorum est tecum: postremo quid ni Angelum videas, cum iam Angelicè vivas? Cur autem indebitam tibi dixeris gratiam Angelorum, quæ inueniſti*
D. Chrys. *gratiam apud Deum?* S. Petrus Chrysologus contemplans B. Virginem turbatam fuisse, quod in se portare potuisset trinam regentem machinam, hæc scribit: *Denique ne tanto pondere cælestis fabricæ in Maria subtilis nostri corporis arena succumberet, & in Virgine, totius generis humani portatura fructum, virga tenuis frangeretur, fugatura metum vox Angeli mox præcebit dicens: Ne timeas Maria*: Verùm mysterio sanè vacare
Luc. 1. minime putauerim, quod Angelus, cum salutat Virginem, nomen eius prætetiit, cum tamen turbationem ab ea fugare
Ibid. contendit, vocem Mariæ profert: *Ne timeas Maria*. Arbitror quidem, quod quia Angelus probè agnoscebat virtutem mirabilem nominis Mariæ, ad placandum animum, & omnem eius timorem, & turbationem abolendam, idcircò consultò nominauit Virginem proprio nomine
Ibid. dicens: *Ne timeas Maria*: à quo sanè, ni fallor, edoctus, & illustratus Angelus, qui apparuit Ioseph, si alter fuit quam Gabriel (inferiores enim à superioribus illuminantur) volens ab eo depellere turbationem, quam conceperat, videns sponsam suam, quam nunquam agnouerat, prægnantem, nomen Mariæ adhibuit dicens: *Noli timere accipere Mariam coniugem tuam;* nouerat enim nomen Mariæ contra omnem turbationem, & timorem, optimum antidotum, & præsentissimum remedium esse. Sicut igitur beata Virgo persimilis extitit Christo Domino, ita, & nomen Mariæ persimile fuit sanctissimo nomini Iesu, cuius proprium est non solum turbationem, sed & ipsum dæmonem fugare: *In nomine meo Dæmonia eiicient*: Ab hac expositione non longe recedit D. Petrus Chrysologus cum serm. 142. dicat: *Maria hebræo sermone, latine Domina, nuncupatur, vocat ergo Angelus Dominam, vt dominatoris genitricem trepidatio deferat seruitutis, quam nasci, & vocari Dominam, ipsa sui germinis fecit, & impertiuit auctoritas*. D. autem Bernardus aliam viam
D. Bernard. ho. 3. sup. miss. ingressus ait, Angelum tunc nominasse, Mariam, vt magis familiarem ei se exhiberet: *Familiariter* (inquit) *Virginem vocans ex nomine, benigne, ne timeat, persuadet, nihil hic doli, aut fallaciæ est, nullam circumuentionem, nullas hic suspiceris insidias*. Ac tandem alij putarunt Angelum consultò tunc sacrum nomen Mariæ protulisse, vt ei ad memoriam reuocaret, nomen eius in libro vitæ esse scriptum, quod non poterat non valde eam exhilarare, iuxta illud: *Gaudete, quod nomina vestra scripta*
Luc. 10. *sunt in cælis*.

Cetetum ne ab historia Reginæ Esther recedamus, sicut de illa dicitur: *Placuit ei,*
Luc. 1. *scilicet Regi Assuero: & inuenit gratiam in conspectu illius*: ita Mariæ dicitur ab Angelo: *inuenisti gratiam apud Deum*: quorum verborum planus sensus est, quod inuenerit apud Deum hunc fauorem, vt mediante gratia sibi infusa ei placeret. phrasi enim hebraica frequenter in Scripturis, *inuenire gratiam apud aliquem* significatur, fauorem illius consequi, idque ex solo ipsius beneplacito. locutus est Dauid ad
1. Reg. 27. Achis regem Geth: *Si inueni gratiam in oculis tuis*: hoc est, si inueni fauorem; ad eundem modū serui Dauid dixerunt Nabal, cum peterent; vt donaret aliquid ad manducandum: *Nunc ergo inueniant pueri tui*
1. Reg. 25. *gratiam in oculis tuis*: hoc est, hunc fauo-

rem concede. Magnam quidem gratiam nactus est Abraham, cum Angeli ad eum diuerterunt, iuxta verba ab eo prolata:

Gen. 18. *Si inueni gratiam coram oculis vestris*: sed maiorem gratiam inuenit Virgo, cum rex Angelorum ex ipsa natus est. magnā sibi gratiam conferendam censebat Moses, si Dei faciem videret: *Si*, inquit, *inueni*

Exod. 32. *gratiam in oculis tuis, ostende mihi faciem tuā*: at Virgo non vidit tantum, sed & genuit Deum, & hominem: ac tandem, inuenit

Exod 33. Moses gratiam electionis: *Inuenisti gratiā coram me, & te ipsum noui ex nomine.* Noe

Gen. 6. obtinuit gratiam perfectionis: *Noe vir iustus, atq; perfectus fuit in generationibus suis, cum Deo ambulauit.* Esther gratiam inue-

Esther 2. nit, vt fieret sponsa Assueri regis, at Maria inuenit gratiam, vt fieret pariter sponsa, & Mater Christi. Non quidem rapuit gratiam, vt capere superbè contendit Lucifer, sed *inuenit*, quia: *qui quærit, inuenit,*

Matth. 7. *& pulsanti aperietur*: non emit gratiam, vt pecunia emere tentauit Simon Magus Spiritus sancti superuentionem, sed *inuenit* instar Euāgelicæ illius fœminę dicentis:

Luc. 17. *Inueni drachmam*, sed non quam ipsa perdiderat, sed quā perdidit prima mater: gratiā enim, quā Eua Angelo leuiter credens amisit, hanc Maria Angelo prudenter consentiēs inuenit, & recuperauit: vnde Albertus magnus ser. 1. de Annū. dixit:

Albert magn. *Inuenisti gratiā, non creasti. vt Deus; non rapuisti, vt Angelus; non perdidisti, vt Adam; non emisti, vt Simon Magus; non abscondisti, vt infidelis doctor, sed recti iusti potius, gratiam dico increatam, & cum illa omnem creatam spiritualem, & corporalem.*

D. Ambr. & Orig. sup. c. 1. Luc. Salmeron in commēt. huius loci. Massel in vita B. V. li 3. c. 12. vnde. Sed altius si placet, cū D. Ambrosio, & Origene verba hæc explicemus. hi Patres nomine *gratiæ* hoc loco intelligunt gratiā Incarnationis, iuxta illud: *apparuit gratia Saluatoris nostri, erudiēs nos*: ad cuius intelligentiā nōnulli moderni supponūt, quod cū B. Virgo diuinitus illustrata agnouisset proximum iam esse aduentū Messię, & ex prosapia Dauidica, vnde ipsa originem ducebat, oriundū fore: virginitatis propositū diligenter custodiens, Deū precari nō cessabat, vt dignaretur illam esse Virginē, de qua Isaias. *Ecce virgo cōcipiet*: vnde (aiūt) suis precibus hanc gratiā quæsisse, & inuenisse. Ceterum duo mihi id dissuadēt, primū quod de rara, ac profunda humilitate Virginis verisimile non est, ceu sublimā illā Dei Genitricis dignitatē a Deo postulare præsumpsisse, sed potius illius ancillā esse, quę futura erat mater Dei: alterū est, quod D. Bonau. de meditat. vitæ Christi refert, cuidā fœminę (quam putat fuisse S. Elisabeth) factā fuisse a Deipara Maria hāc reuelationē in hæc verba: *Petebam, vt faceret mihi videre tempus, in quo nata esset illa honestissima Virgo, quæ debebat filium Dei parere, & vt conseruaret oculos meos, vt possem eam videre; linguam, vt possem adorare; manus, vt possem ei seruire &c.* quāuis aūt Virgo non postulauit filium Dei concipere, quærens tantū matri Dei ancillari, gratiā illam, vt ipsa fieret mater Dei, inuenit, & vt gratię auctorem ex se gigneret. quod inde non parum stabiliri posse autumo, quia cōmemorante Sacra scriptura nonnullos, qui gratiā Dei inuenerunt, quosdā ex illis ait, inuenisse eam corā Deo, vt de Moyse, de quo Exo. 33. dicitur: *Inuenisti gratiā coram me*: alios inuenisse eam ante Deum, vt de Dauid, de quo Lucas è D. Stephano, act. 7. dixit: *Inuenit gratiam ante Deum*: ac tādem alios refert gratiā inuenisse in oculis Dei, aut, in cōspectu Dei, vt habetur Gen. 6. & 18. apud Deū tamen inuenisse gratiā nulli alteri, quā B. Virgini tribuit, vt hoc peculiari genere loquēdi significaret gratiam, quā inuenit, fuisse filiū Dei, qui erat apud Patrem, iuxta illud Ioan. *Et Verbum erat apud Deum.* Hanc intelligentiam satis id confirmare videtur, quod postquam dixerat: *Inuenisti gratiam apud Deum*: continuò subiunxit: *Ecce concipies & paries filium*: gratia igitur, quam inuenit Maria, filius Dei est, quem conceptura erat. Sic enim eum vocat D. Paul. ad Hebr. dicens: *Vt gratia Dei pro omnibus gustaret mortem.* {*hanc quidem gratiam* (vt egregiè dixit Andreas Ierosolym.) *non accepit Sara, non sensit Rebecca, non cognouit Rachel, non est digna habita*

Exod 33.

Act. 7.

Luc 1.

Heb. 2. Andr. Ierof. in comment. humilitat.

habita Anna mater Samuelis quoniam ea quidem ex sterilibus facta sunt matres, amittentes vna cum virginitate orbitatem; tu autem, etiam si Mater sis, virginitate tamen frueris illesa. D Paulus cœlesti numine illustratus inquit: *Diuisiones quidem gratiarum sunt*: & diuersi diuersa obtinuerunt: alij interpretationem sermonum, alij genera linguarum, alij gratiam sanitatis, & his similia; sublimem autem hanc gratiam, filium Dei proprio vtero concipiendi, nulla vnquam fœmina præter Mariam inuenit. vnde Diuus Bernard dicebat: *Inuenisti, quod quærebas; inuenisti, quod nemo ante te potuit inuenire; inuenisti gratiam apud Deum. Dei & hominum pacem, mortis destructionem, vitæ reparationem.* ac tandem dum D. Damasc. de dorm. Virg dixit: *Gratiæ abyssum Virgo inuenit, quæ duplicis virginitatis panem integrum seruauerat, animam non minus, quàm corpus virginē custodierat*: quid quæso aliud intelligit, quam Mariam inuenisse filiū Dei, qui abyssus est, & perennis fons gratiæ. Hinc nos à Maria discamus quærere gratiam, non apud homines, nō illam, quam obtinuit Ioseph apud Pharaonē aut Daniel apud Darīū, & multò minus ilā, quā inuenit Amā apud Regem Assuerū, aut Achitofel apud Absalonem, quæ Aman crucem pepetit, Achitofeli verò suspendium attulit: vnde acutè D. Aug. epist. 144 dixit: *Mundus iste periculosior est blandus, quam molestus, & magis cauendus cum se facit diligi, quàm cum admonet, cogitq; contemni*: oportet ergo quærere gratiam apud illum, per quem reges regnāt, & legū conditores iusta decernunt, & cui potentatus omnes tam terrestres, quam cœlestes, subiiciuntur. hoc idem monens Bernard. dixit: *Quæramus gratiā apud Deum, nam apud homines gratia fallax. Quærant alij alia, nos inuenire gratiam studeamus. Quid enim? non gratiæ est: quod hic sumus: profectò miserationis Domini est, quod non sumus consumpti nos. Qui nos? Nos periuri, nos adulteri, nos homicidæ, nos raptores, purgamenta vtique mundi huius.*

Illud quidem inter alia multa, quæ nobis suadent gratiam quærere apud Deum non apud homines, non minorem locum obtinet, quod illa ad bonum, fortem, & intrepidam reddit animam, hæc verò timidum, ac imbecillem magis ad virtutem capessendam, & ad vitia sequenda proniorem. Hinc Salomon ait: *Fugit impius, nemine persequente; iustus autem, quasi leo confidens* ac si apertius dicat: nihil inueniri potest formidolosius impio, quoniam caret gratia Dei, nihilq; fortius iusto, quia gratia Dei instar fortissimi leonis illum hostibus suis horribilem reddit. peccat primus parens, & gratia destitutus, quamprimum Deus illi dixit: *Adam vbi es?* respondit: *vocem tuam Domine audiui in paradiso, & timui.* ecce primum fructum peccati, formido est, & pauor. vt ait Iob: *Sonitus terroris semper in auribus illius, & cum pax sit, ille semper insidias suspicatur.* Tradunt Philosophi naturales, leporem auditum habere acutissimum, ita vt, vel leuem sibilum quàm longissime audiat: & cum animal sit timidissimum, semper vagatur, & ferè numquam quiescit: immo, & quādo dormit, oculos habet apertos, quasi nulli fidens. Ferunt etiam idē, ceruos eodem genere timiditatis laborare, ita, vt nunquam quiescant, sed ad quemcumque vel folij leuissimi sonitum contremiscant: sic impiis, cum gratia Dei carent, semper terror sonat in auribus eorum, & leporibus, & ceruis timidiores, & imbecilliores multò reddūtur, vnde apud Deuteronomium minabatur Deus populo Israel *Si violaueris legē Dei, non erit fortitudo in manu tua, & dabit tibi Dominus cor pauidum, & timebis nocte, & die, & non credes vitæ tuæ, & mane dices, quis mihi det vesperam? vespere quis mihi det mane?* & apud Leuiticum: *Dabo pauorem in cordibus eorum, in regionibus hostium, terrebit eos sonitus folij volantis, & ita fugient, quasi gladium, cadent, nullo persequente*: timeat ergo, & tremat peccator Cain, cui Deus est iratus, & dicat: *Ecce eiicis me hodie à facie terræ, & à facie tua abscōdar, omnis, qui inuenerit me, occidet me*: quē

enim Deus à facie, & gratia sua eiicit, quæ mala non inuadent? & quem Deus gratiæ suæ donis cumulat, quæ bona non consequentur? Id probe agnoscens, immò expertus Dauid confidenter canebat:

Psal. 26. *Si consistant aduersum me castra, non timebit cor meum, si exurgat aduersum me prælium, in hoc ego sperabo.* quid quæso habes Dauid iuxta te, aut in quo confidis, vt neminem timeas? Respondet: *Dominus illuminatio mea, & salus mea, quem timebo? Dominus protector vitæ meæ, à quo trepidabo?* super quem

Augustin. sup. Psal. 26. Psalm. D. Augustinus egregiè dixit: *Protegitur Imperator scutatis, & non timet, protegitur mortalis, & securus est; protegitur mortalis, ab immortali, & timebit?* quid est illuminatio Dei, & salus Dei, nisi gratia Dei? hæc est, quæ mentem illuminat, voluntatem accendit, animæ salutem præbet, vires homini cõfert eas, vt idem regius psaltes diceret:

Psal. 2. *Si ambulauero in medio vmbræ mortis, non timebo mala, quoniam tu mecum es:* cui sit honor, & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XI.

Luc. 1. *Mariana illa verba: Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco? multifariam, multisque modis illustrantur, & ex illis aduersus oblatrantes Hæreticos, constantissima Mariæ fides, integerrima Virginitas, voto constabilita, ac rara, & inaudita eius prudentiæ apertissimè commonstrantur quorum occasione permulta ad informandos mores traduntur.*

ANTEQVAM varia arcana, quæ in propositis verbis latent, detegamus, operæpretium duxi, prius pulchram Patrum contexere catenam, qua B. Virginem ab Hæreticorum calumnia perfricata fronte de incredulitate illam increpantium, acerrimè vindicemus. Contendunt impij Hæretici, Mariam dubitasse de veritate rei ab Angelo sibi nunciatæ, & ideò vacillantem dixisse: Quomodo fiet istud in eamq; sententiam, quorundam Patrum extorquent testimonia, præsertim Augustini & Chrysost. quia ille lib. quæst. noui, & veteris Test. dixit: *Ambigenti Mariæ de conceptu, possibilitatem Angelus prædicat*: quibus verbis apertè indicare videtur propterea Angelum instruxisse illam de possibilitate mysterij, quod nuntiabat, adhibito exemplo Elisabethæ sterilis, quæ iam cõceperat, simulque subiunxisse: *Quia non erit impossibile apud Deum omne verbũ.* In idem trahunt Chrysost. introducentem Angelum ad Mariam in hunc modum loquentem: *Ne quæras naturæ modum, & exordiũ, quando supra naturam sunt, quæ fiunt; sanè propter hoc erit, quoniam virum non cognoscis, nam si cognoscere, non fuisses habita digna, vt huic ministerio seruires, atque adeò, quod incredula es propter hoc, credo.* Possuntq; hæc Patrum testimonia in hunc modum corroborari: nam; vel Virgo existimabat ad Christi conceptionem opus esse virili opera, & hoc non, cum non ignoraret tritum illud Isaiæ vaticinium: *Ecce Virgo concipiet*: vt enim tradit D. Ambrosius, ipsa legerat verba illa Isaiæ; & vt docet Diuus Thom. donum, & vsum prophetiæ habebat, & saltem perfectam fidem habebat mysterij Incarnationis, atque adeò, quod Deus concipiendus erat à Virgine; vel putabat, virilem operam ad eam conceptionem non desiderari, & sic omninò frustrà, & præter rem, dixisset: Quomodo fiet istud, *quoniam virum non cognosco?* nam, vt admonuit Chrysost. præcitato loco; *potius ad concipiendum Christum, oportebat, non cognouisse virum*: restat ergo, vt dubitantis fuerit illa verba. Nodus sanè hic videtur difficilis, ac similis herculeo nodo, in quo nec principium apparebat, nec finis; qualis etiam fuisse dicitur, nodus Gordius, quem

Luc. 1. D. Augustin. Luc. 1. Chrysost. hom. 29. in Gen. D. Ambr. lib. 2. in Luc. Isai. 7. D. Thom. 3. p. q. 29. ar. 1. Luc. 1. D. Chrysost.

quem Alexander, quia dissoluere nequiuit, ense dissecuit sed absit hic, quidquid garriunt Hæretici, tantam agnoscere difficultatem, multifariam enim enodari, ac dissolui posse arbitror Primò quidem, si dicamus, probè quidem agnouisse Mariam ex vaticinio Isaiæ, Virginem concepturam, & parituram Christum, salua, & incolumi eius virginitate; sciebat tamen ex diuina omnipotentia effici posse, vt ex viro Virgo conciperet absque iactura suæ integritatis, sicut nonnulli dicunt futurum fuisse in statu innocentiæ, vt scilicet absque læsione virginei claustri, fœminæ ex viris conciperent, ac parerent, & ideò, quia ignorabat modum, rectè Maria interrogauit: *Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco?* Secundò facilè hic nodus dissoluitur ex singulari illa pariter, & ingeniosa Alberti magni interpretatione, qui in comment. huius loci ait: *Quod ex hoc, quod Mariæ quæsiuit, non sequatur aliqua dubitatio, nec de facto, nec de modo, patet ex hoc, quod non omnis quæstio est propter dubitationem: Dominus enim in Euangelio, sæpè plura quæsiuit, & tamen de nullis vnquam dubitauit: item Ioannes, cum audisset in vinculis opera Christi, mittens duos ex Discipulis suis, ait illi: Tu es qui venturus es, an alium expectamus?* quod nō propter se, sed propter Discipulos quæsiuit: similiter videtur, quod etiam B. Virgo quæsiuit non sibi, sed nobis. Concludit igitur Albertus, quæst. Virginis non factam propter dubitationem, sed (vt verbis eius vtar) *propter materiæ pleniorem descriptionem propter veritatis maiorem expressionem, ac denique propter nostram ædificationem.* Alij Theologi dicunt, verosimile satis esse, quod quamuis B. Virgo præcognouisset, Messiam ex Virgine fore concipiendum, non tamen statim ad omnia hæc attendit. hanc responsionem indicat D. Augustinus serm. 2. de Ann. & sufficienter etiam difficultatem soluit: cum enim statim non ad id attendisset, & alioquin solicita esset de conseruanda sua virginitate, in ea verba amore illius prorupit: *Quomodo fiet istud, &c.* Tandem faciliorem intelligentiam, & veritati, & literæ magis consentaneam esse opinor, B. Virginem nihil aliud significare voluisse, quam supposito, quod ipsa non erat cognitura virum, vt certò supponebat ex vaticinio Isaiæ, quomodo, & qua ratione conceptio in ea perficienda esset interrogauit; ad quod respondit Angelus, per superuentionem, & obumbrationem Spiritus S. in eam faciendam fore. Patres autem adductos, August. & Chrysost. cum alioquin magnis præconiis Mariæ fidem commendent, minimè gentium credam, incredulitatis macula eam labefactasse, vnde D. Thom. ait, Augst. de dubitatione admirationis non incredulitatis locutum fuisse: vel certè dicendum, non loqui de dubitatione circa rem reuelatam, sed circa modum, quem Virgo cupiebat edisceere, vt in simili dixit idem Aug lib. 16. de Ciuitate Dei c. 24. exemplum autem Elisabethæ non adduxit Angelus ad confirmandam Mariam in fide, sed ad magis explicandum mysterium; vel, si credimus Bernardo, ad hoc, vt alacrem illam redderet de bono nuntio conceptionis Elisabet, sic enim ait S. Bernardus ho. 4. *Quid fuit necesse, etiam huius sterilis Virgini nunciare conceptum, numquid fortè dubiam adhuc, & incredulam oraculo, recentiore voluit confirmare miraculo: absit ideo sterilis cognatæ conceptus Virgini nunciatur, vt, dum miraculum miraculo additur, gaudium gaudio cumuletur.* Chrysostomum vero arbitror, incredulam vocasse propter aliquam in credendo morulam minime culpabilem, nisi mauis dicere (vt nonnulli tradunt (verbum illud non inueniri in originali Græco Diui Chrysostomi, sed vel ab aliquo indocto, vel forsan hæretico, in latina illius versione fuisse intrusum.

Luc. 1.

D. Tho. 3. p. q. 30. art. 4. ad 2.

D. Augst.

D. Bernard. super missus.

His iam prælibatis, producamus nunc antiquos, ac proceres Ecclesiæ Patres vnanimi assensu contestantes, in illis verbis? *Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco:* nullum prorsus incredulitatis, aut

Luc. 1.

dubitationis vestigium inueniri, immò
D. Bernard. fidem magnam effulgere D. Bernardus hom. 4. in Annunc. versans proposita verba ait: *Non dubitat de facto, sed modum requirit, & ordinem. nec enim quærit: an fiet istud, sed, quomodo: quæsi dicat: cum sciat Dominus meus testis conscientiæ meæ, votum esse ancillæ suæ non cognoscere virum, qua lege, quo ordine placebit ei, vt fiat istud: si oportuerit me frangere votum, vt pariam filium, & gaudeo de filio, & doleo de proposito. Sin vero virgo concipiam, Virgo & pariam, quod vtique si placuerit ei, impossibile non erit; nunc scio vere, quia respexit humilitatem ancillæ suæ.* Gregorius Nissenus
Greg. Nissen. Episcopus oratione de humana Christi generat. & hom. 14. de Natiu. *Quomodo fiet istud, vt grauescam ex pudico, & castissimo marito, quoniam virum pœnitus non cognosco? desponsata sum homini iusto, si cum illo non conuenero, vnde erit, quod generabo? sed si poterit fieri, vt concipiam intacta, & generem clausa, inuica modum, & paratum inuenies cor meum: omnibus enim modis exopto me ego Deo meo, vt habeam prolem, & non perdam pudorem.* Beda
Beda super c. 1. Luc. super cap. 1. Lucæ *Non ait: Quomodo hoc sciam? sed quomodo fiet (inquit) ordinem videlicet, cui subdatur, inquirens; non autem signum, cui credat, flagitans; nec enim decebat electam generando Deo virginem*
D. Anselm. *dubiam diffidentia, sed prudentia cautam existere:* Diuus Anselmus lib. de excellentia Beatæ Virginis cap. 3. *O Domina (inquit) audis, quæ feruntur ad rem omni seculo inauditam; paues, & mireris, nulla tamen incredulitate moueris: verum indubitanter tenes apud te, omnino impossibile fore nō fieri, quod Angelus dixit futurum esse & subdit: Credidit ergo & certissime intellexit, Deum, tam bonū, tam pium tam misericordiæ visceribus plenum, vt ad terras de cœlesti sede descenderet, & homo factus, per indebitam sibi mortē, genus humanum à perpetua vellet morte, qua tenebatur, eripere respondens ergo nuncio, ait: Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum, ó fides Deo accepta. ó humilitas grata, ó obedientia, omni sacrificio iucundior, Deo oblata.* Theophylact. lib. 1. Luc. phylactus deinde in cōmentario eiusdem loci in hunc modum loquitur: *Non quasi diffidens, dixit: quomodo erit mihi istud: sed vt prudens, vt intelligens, vt discat modum, inquirit; non enim prius tale quiddam factum est, nec postea fiet, ideo & ignouit ei Angelus,* Luc. 1. *& non condemnat, vt Zachariam, sed magis modum docet: nam Zacharias meritò condemnatur, habuit enim exempla multa: quandoquidem & multæ steriles pepererunt, Virgini autem nullum exemplum erat.* Diuus Bonauent. super eundem locum inquit: *Nec omninò quærit modum sciēdi, seu signum quod fidem faciat, vt Zacharias, sed quærit modum faciendi, vt consentiat, secundum illud Prouerbiorum: Oculi tui recta videant, & palpebræ tuæ præcedant gressus tuos.* Eulebius Emissenus egregia nobis scripta in idem argumentum reliquit, dum ait: *Nōn dubitat fieri, quod Angelus fieri promittit; interrogat tantum, quomodo fiat, quoniam, quamuis Virginem aliquando parituram audierat: dicit enim Isaias: Ecce Virgo concipiet, & pariet filium; quomodo tamen pariet, non dicit; quia ergo Virgo est, & virū non cognoscit; quomodo pariat, & Virgo maneat, interrogat; quia nulli adhuc reuelatum erat.* Hæc ille. fulgentissimum Ecclesiæ lumen S. Pater Augustinus magnum discrimen inueniens inter interrogationem Zachariæ, & Mariæ, inquit: *Zacharias quando ait: vnde hoc sciam, vel per quid hoc cognoscam, qui sum ideo cum*
D. Aug. *vxore senex, desperando dixit, non inquirendo; Maria vero cū interrogat: Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco? inquirendo dixit, non desperando propterea illi dicitur: Facebis, quia non credis; huic vero causa exponitur; quia dum interrogaret, de promissione non dubitauit.* Sed, & Ambrosius Domini matrem defendit, ac fidei imbecillitatem in solo Zacharia ponit. *Maria (inquit) iam de negotio tractat; Zacharias adhuc de nuncio dubitat; negat ille, se credere, qui negat se scire, &*
D. Ambr. in expo. c. 1. Luc. *quasi fidei adhuc quærit alium auctorem. Ista se facere profitetur, nec dubitat esse faciendum, quod quomodo fieri possit, inquirit* & in eodem etiam loco de Maria inquit *Non fidem* Ibid. *renuit, non officium refutauit, sed accommodauit*

Zauit affectum, spopondit obsequium. Etenim eum dixit: quomodo fiet istud? non de effectu dubitauit, sed qualitatem ipsius quæsiuit effectus. Ac tandem celeberrimus ille Petrus Rauennas rationem reddens, quare interrogans Zacharias, ab Angelo Gabriele punitur, interrogans verò Maria gratum ab eodem Angelo accepit responsum, hęc præclara scribit: *Ille pectorum cognitor, non verba, sed corda prænidit, non quid quisque dixerit, sed quid senserit, iudicauit. erat enim interrogantium dissimilis causa, species perdiuersa. Hæc cõtra naturam credidit, ille pro natura dubitauit; hæc integre ordinem rei requirit, ille, quod Deus fieri iubet, fieri non posse præscribit; ille impellentibus exemplis ad fidem non accedit, hæc ad fidem sine exemplo præcurrit; hæc miratur de partu virginali, hic disputat de conceptu coniugali.* hactenus ille. Quæ omnia Patrum testimonia ex verbis Elisabeth Virginem alloquentis apertissime confirmantur: *Beata es, quæ credidisti, quoniam perficientur in te, quæ dicta sunt tibi à Domino.* ecce fatetur Elisabeth, diuino spiritu affiata excellentem adeò fuisse Virginis credulitatem erga arcana ab Angelo sibi reuelata, vt in præmium illius impleta forent in ea omnia, quæ Angelus ei pollicitus fuerat.

Scio quidem, perfidos Hebræos abusos fuisse hoc aduerbio: *quomodo*, iuæ incredulitatis indubitatæ indicia ostendentes: apud Ioannem enim dixerunt: *Nonne hic est filius Ioseph, cuius nouimus patrem, & matrem, quomodo ergo dicit hic; quia de cœlo descendit:* & rursus, cum Christus Dominus diceret illis: *Panis quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita:* ipsi vero litigabant, dicentes: *quomodo potest hic nobis carnem suam dare ad manducandum?* ac tandem, quando Christus ascendit in Templum, ibique docebat, astantes mirabãtur, dicentes: *quomodo hic literas scit, cum non didicerit?* quibus verbis apertè negabant de cœlo eum descendisse, carnem suam manducandam porrigere posse, aut literatum esse, cum numquam didicisset; at longe diuersa est vsurpatio huius aduerbij; *quomodo*: apud Mariam. nam, (vt auctor est D. Ambrosius) sicut, cum Abraham, pater credentium, audiuit, terrã Chanaan, sibi, suisque posteris esse donandam, diuino credidit oraculo, interrogauit tamen modum, quo id esset executioni mãdandum, dicens: *Domine Deus, vnde scire possum, quod eam terram sim possessurus?* ita B. Virgo, mysterium sibi reuelatum constantissime credens, de modo solum quæsiuit: vnde (inquit) Mariam hoc voluisse dicere: *Cum id, quod naturæ est, non suppetat, quia non solet parere Virgo, quæ viro non fuerit copulata, quæro, quomodo præter institutã naturæ possim generare.* Deinde, cum Euangelicus ille Nicodemus, Christo ei dicente: *nisi quis renatus fuerit denuo, non potest videre regnum Dei,* continuò interrogauit: & *quomodo potest homo nasci, cum sit senex?* quæ quidem interrogatio, (vt Cornelius adnotauit) non fuit ex diffidentia orta, cum vere paratus ad credendum, quæ à Christo audierat, illã fecisset: propterea.n. meruit à Christo edoceri modum, quo id fieri deberet nempe per sacri baptismatis regenerationem; eodem ergo modo, imino magis ab omni incredulitatis suspitione alieno, beatissima Virgo Angelum interrogauit; *Quomodo fiet istud?* mysterij quidem conscia, modi tamen ignara, de quo sciscitatur, vt discat. Ac tandem, sicut olim castus Ioseph ob castitatis amorem, à lasciua fœmina prouocatus, dixit: *quomodo possum hoc malum facere?* ita B. Virgo, zelo virginitatis, quam ardentissime amabat, audiens se concepturam, & parituram; *Ecce concipies & paries:* licet alioquin nihil mali suspicaretur, quæ certo agnoscebat, sanctum Angelum Dei secum loqui, interrogauit tamen modum, quo illa extrema adeo distantia, Mater, & Virgo, inter se copulanda forent. Quare, tantum abest, vt verba hæc: *Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco?* minimam aliquam incredulitatis notam præseferant, vt inter arcana, quæ in eis delitescunt, & nos reserare pollicitã

D. Ambr. lib. 2. de Abraham cap. 8. *Gen. 15.* *Ioan. 3.* *Cornel. Lapid. in suã cõcor.* *Luc. 1.* *Gen. 39.* *Luc. 1.* *Ibid.*

polliciti sumus, primum omnium, insignis, ac irrefragabilis Mariæ fides annumeranda veniat: vt enim dixit D. Iren. li. 3. cap. 33. *Quod Eua ligauit per credulitatem, hoc Maria soluit per fidem, qua & altissima mysteria statim credidit, & sine mora obediendo, consensit.*

D. Iren. li. 3. cap. 33.

Quamplures insignis fidei viros sacra commemorant eloquia, quorum meminit Diuus Paulus ad Heb *Fide Enoch placuit Deo, & translatus est. fide Noe aptauit Arcam, in salutem domus suæ.* fide Iacob singulos filiorum Ioseph benedixit, fide Ioseph moriens de profectione filiorum Israel in terram promissionis, & de ossibus suis illuc asportandis, mandauit: fide Moyses natus, occultatus est: fide se, filiũ filiæ Pharaonis negauit. fide Pascha celebrauit. fide Israel filij mare rubrum trãsierunt. fide muri Iericho corruerunt. & quid amplius dicam? deficiet enim me tempus de sanctis antiquis narrantem, qui (teste D. Paulo) *per fidem vicerunt regna, operati sunt iustitiam, adepti sunt repromissiones*; quorum alij fide obturauerunt ora leonum, sicut Daniel; alij fide exstinxerunt impetum ignis, sicut tres pueri; alij fide conualuerunt de infirmitate, sicut filij Israel, & Ezechias; fide alij fortes facti sunt in bello, sicut Iosue, & Iudas Machabæus; fide etiam receperunt mulieres mortuos suos, sicut per Eliam, & Eliseum; alij propter fidem lapidati sunt, vt Ieremias in Aegypto, & Ezechiel in Babylone; *alij serrati sunt*, vt Isaias, teste Hieronymo. *in occisione gladij alij mortui sunt*, vt Vrias, & Iosias; fide alij circumierunt in melotis, vt Elias; & *isti omnes* & multi alij pericula præsentis sæculi transierunt; *& fidei testimonio, probati inuenti sunt* sed horum omnium fidem valde præcelluit fides magni Patriarchæ Abrahæ, quem adeo accurate D. Paulus commendauit, vt, de eius fide loquens. diceret; *Contra spem in spem credidit, vt fieret pater multarum gentium; secundum quod dictum est ei: sic erit semen tuum, sicut stellæ cœli, & arena maris, & non infirmatus est in fide, nec consideravit corpus suum emortuum, cum iam fere centum esset annorum, & emortuam vuluam Saræ; in repromissione etiam Dei non hæsitauit diffidentia, sed confortatus est fide, dans gloriam Deo: plenissimo sciens, quia quæcumque promisit Deus, potens est & facere.* Talibus his grauissimis verbis Doctor gentium Patriarchæ Abrahæ fidem commendat. Licet tamen celebris, ac æterna memoria digna fuerit Abrahæ fides, illam tamen fides Mariæ longo interuallo superauit: ille enim credidit, sterilem nonagenariam pariturum, Maria autem virginem futuram esse matrem: Abrahæ non defuit exemplum partus suæ vxoris (Adam enim, & Eua post centum, & triginta annos genuerant filium suum Seth; immò Noe, dum quingentorum esset annorum, genuit Sem, Cham, & Iaphet) Virgo autem beata, nec primã similem viderat, nec futuram sequentem sciebat: Abrahæ promissa est proles, sed ex fœmina, & viro; Virgini autem ex fœmina sine viro: Abraham credidit, purum hominem ab eo fore generandum, Maria vero, Deum hominem ab ea esse concipiendum; Abraham, vt facta sibi promissio impleretur, Deum etiam posse mortuum Isaac suscitare non dubitauit (vt obseruauit D. Paulus) *æstimans, quod potens est Deus eum à mortuis suscitare*, Virgo autem beata Deum nasci, & mori posse firmissime credidit. Crediderat olim Gedeon Domino, quod saluare debebat populum Israel per manus suas a Midianitis, sed non absque signo miraculoso sibi exhibito: *Ponam hoc vellus lanæ in area, si ros in solo vellere fuerit, & in omni terra siccitas, sciam, quod per manum meam, sicut locutus es, liberabis Israel*: Maria autem Angelo ei prænuncianti, vniuersum mũdum per filium eius a Diaboli seruitute redimendum: *Ipse enim saluum faciet populum suum*, firmissime assensit. Crediderant olim Moyses, & Aaron non tamen absq; hæsitatione, & diffidentia, dum dixerunt: *Num de petra hac vobis aquam poterimus educere?* beata autem Virgo ex petra intacti

ad Heb. 11.
Gen. 3.
Gen. 9.
Gen. 27.
Gen. 50.
Exod 2.
Exod. 12.
Exod. 14.
Ios. 6.
Heb. 11.
Dan 6.
Dan. 3.
Iosu 17.
Isai 38.
Exod 7.
2. Machab 3.
3 Reg. 17.
4 Reg. 4.
Heb 11.
2. Reg. 11.
2. Paral. 35.
4 Reg. 2.
Hier. in prolog. sup. Iere.
Isa. & Ezech.
Rom. 4.
Gen 15.
Rom. 4.
Gen. 18.
Gen 9.
Ibid.
Gen. 18.
Heb 11.
Iud 6.
Matth. 1.
Num. 20.

tacti sui vteri futurum fore: vt fons vitus scaturiret, indubitanter credidit.

Hinc est, quod Sancti Patres variis encomiis Mariæ fidem commendant; vt enim tradit Abulensis, propter eximiam fidei illius perfectionem, Augustinus vocauit illam: *Matrem credentium*: Athanasius serm. de sanctis. Deipara: *hæresum interemptricem*: Ignatius epist. 1. *Christianæ religionis magistram*: D. Cyrillus contra Nestorium: *Sceptrum fidei*: cui cognomini si adiungamus Antiquos ad significandam Concordiam, depinxisse cornices duas in medio cuiusdam sceptri erecti, vt significarent, sceptra, & regna tamdiu, quamdiu concordia duratura; apte inde colligemus, quod cum B. Virgo pariter sit sceptrum fidei, & reconciliatrix Dei, & hominũ, Deum quidem in Maria, adamussim expressisse egregiam quandam imaginem fidei, & Ecclesiæ Catholicæ perpetuitatis, ita vt, solo eius fauore suffulta, portę inferi aduersus eam prævalere nulla ratione queant. Quid plura in Marianæ fidei laudem, in medium producam? In eo quidèm valde effulget Mariæ fides, quod cum alioquin Paulus ad Romanos 2. dicat: *fides ex auditu*, Virginem autem concipere, & Dei genitricem fieri prodigium sit à sęculo non auditum, vt ait Isai. cap. vlt. *Quis audiuit vnquam tale*, Virgo tantum hoc inauditum firmissime credidit. deinde, quorum exempla videntur, facilius creduntur (nec enim est incredibile, quod exemplo monstratur) Deum autem fieri hominem, nullo exemplo visibile erat Isaia dicente, cap. 53. *Quis vidit huic simile?* Mariæ autem fides adeo creuit, vt non dubitaret se Deum hominem concepturam; vnde potiori iure de illa quàm de Centurione dicere potuisset Christus Dominus, *non inuenit tantã fidem in Israel* Adhæc: reuocate quæso in memoriam Christum Dominum expresse docuisse, ad transferendum ingentem montem ex vno loco ad alium, exiguam fidem sufficere *si habueritis fidem, sicut granum sinapis, dicetis monti huic, transi hinc illuc, & transibit, & nihil impossibile erit vobis*: verùm ad hoc, vt sublimis ille mons Verbi diuini de sinu Patris ad vterum Virginis transferretur, multo quidem maior fides necessaria erat, fides quidem tàm audax, vt eo perueniret, quo nulla vnquam attingere tentauit intelligentia; fides tam velox, vt ascenderet super Cherubin, & volaret super Seraphin; fides denique tàm potens vt accederet ad inaccessibilem, & comprehenderet incomprehensibilem, arctaret immensum, & caperet, quem cœli cœlorum capere non possunt. Talis fuit integerrimæ Virginis nostræ fides, quæ super cœlorum cacumina scandens, immensam illam diuinitatis abyssum in arctissimi virginei vteri sui sinu concluserit, & circumferentia ipsius illum circumscripsit, vt sic impleretur illud Ieremiæ: *Mulier circumdabit virum.*

Ex his omnibus in eam ducor sententiam, vt putem, nostrum S. Bernardinum Senensem verissime asseruisse serm. 15. de festiuitatibus Virginis, plus meruisse Mariam eo actu fidei, & odedientię, quo Angelo annuncianti filij conceptionem, assensit, quàm meruerint omnes sancti omnibus actibus, ac meritis suis; quia videlicet eo actu meruit saltem de congruo eam dignitatem, cui excellentior gratia, & gloria quàm reliquis debetur; & ad hoc accommodat verba illa Sapientis: *Multæ filiæ congregauerunt diuitias, tu vero supergressa es vniuersas.*

Porrò, iam ad secundum arcanum in verbis Mariæ latens: *Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco?* accedamus. Hæc verba apte explicari posse arbitror per illa Cantic. *exspoliaui me tunica mea, quomodo induar illa? laui pedes meos, quomodo inquinabo illos?* cum enim ait: *exspoliaui me tunica mea*: significat abdicasse à se omnem filiorum sobolẽ & eorum procreationem, qua tunc, velut tunica, sterilitatis ignominia tegebatur; cum verò subdit: *quomodo induar illa?* perinde est ac si diceret: quomodo propositum virginitatis, voto obsignatum, violabo; iterumq. as-

Ibid. Luc. 1. Ibid. Galatin. li. 7. de arcan. Cathol. verit. c. 14. Aug. lib. de S. virgin. c. 4. & ser. 14. de natiuit. Bern ser. 4. de Assumpt. & homil. 4. in Missus. Anselm. lib. de excell. Virg. c. 4. Ambros. li 2. in Luc. Beda lib. 1. in Luc c. 1. Ansber. ho. super illud: Intrauit Iesus in quoddã Castellum. Liber magn. super Miss. us. Hugo de S. Victore lib. de perp. virg. Mariæ. Gre. Nissen. D. Bonau. in 4 d. 30. art. 1. q 2. Scot. q. 2. a. 2 Ricard. ar. 2. q 1. Maior. q. 4. Durand. q. 2. Supplementũ Gabriel ar. 2. q. 2. Sot. q. 2. ar. 2 Magist. in 4. d. 30.

sumam libertatem nubendi? ac tandem subiungit: *Iam pedes meos quomodo inquinabo illo?* apertè significat se, per perpetuæ virginitatis votum, ab omni viri affectu, & desiderio prorsus alienam esse, & ideo quæsiuit: *quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco?* Sed ex Patrum doctrina eadem verba aperiamus. Illi vnanimi consensu docent, his verbis indicasse B. Virginem votum emisisse perpetuæ virginitatis, atque adeo ligatam, & impeditã esse ad licitè cognoscendum virum. Si enim ex voto non esset impedita, non erat, cur interrogaret: *quomodo fiet istud, quoniã virũ non cognosco?* quia facile posset illi responderi: libebam habere facultatẽ cognoscẽdi virum, vt filium conciperet: vnde sensus illorũ verborũ est: quomodo fiet istud de concipiendo filium, cum propter votum virginitatis à me emissum, mihi nõ liceat virum agnoscere? & licet B. Virgo loquta fuerit de præsenti, dicens: *non cognosco*, idẽ fuit ac si diceret: *non cognoscam*: quia apud Hebræos vna, eademque vox præsens, & futurum tempus sæpe designat, vt adnotauit Galatinus lib. 7. de arcanis. nec abhorret ab hoc vulgaris noster modus loquendi; nam, cum quis die sibi prohibito inuitatur ad vescendum carnibus, respõdere solet: hodie non vescar carnibus, q̃ perinde est ac si diceret nõ vescar hanc expositionẽ acceptant Augustinus, Bernardus, Anselmus, Ambrosius, Beda, & Ansbertus. Et quidem B. Virginem ante Angelicam annunciationem virginitatis votum emisisse, præter Scholasticos Doctores id asserentes cum Magistro Sentẽtiarum in 4. dist. 30. & præter Patres nuper citatos, id docuerunt Albertus Magnus super *Missus*, Hugo de S. Victore lib. de perpetua virgin. Mariæ, necnon Gregor. Nissæn. orat. de Christi Natiu. cuius aurea verba non sunt silentio prætermittẽda: sic enim ait: *Audiit Virginis vocem, Angelus partum denunciat, & illa virginitatem amplectitur, interdicta mihi (inquit) est viri consuetudo: vt virum cognoscam, fieri non potest; quo pacto hoc mihi contingat? si ut-*

piarum causa sumpta erat à Ioseph, quomodo Angelum de partu prædicentem, quasi res noua, & insolita obstupefacta, aduersata esset, cum prorsus speraret, se quoque aliquando matrem esse futuram, sed quoniam Deo dicatam, & consecratam carnem; veluti sanctum quoddam deuarium, intactam seruari oportebat; propterea, etiamsi Angelus sis (inquit) ac de cælo veneris: etiamsi supra hominem sit id, quod apparet; attamen, vt virum cognoscam fieri non potest. quomodo mater ero, absque viro? Iosephum enim sponsum quidem noui, virum autem non cognosco. hactenus Nissæ- Epist. Chry. nus. Addit etiam episcopus Chrysopo- sopolitã. litanus in Cant. *Magnificat*, ad illa verba: Magnif. *fecit mihi magna*: à tempore Conceptionis illud votum emisisse Virginem: *Dicunt (inquit) viri quidam contemplatiui, quod Virgo illicò post sanctificationem, fecit votum perpetuæ virginitatis in vtero Matris, quod sanè mihi creditu difficile non est; nam cũ B. Virgo sẽper, quod melius, & Deo gratius agnoscebat, eligeret, ipsaque nõ ignorasset, virginitatem voto illustratam, Deo gratiorem, & sibi vtiliorem esse, nõ dubito, quin à tẽpore suæ cõceptionis illã Deo, voto consecrauerit.* Vnde D. Anselmus. li. de excell Virginis, ca. 4. hanc rationẽ insinuans, dixit: *Virgo tenera, & delicata, regali stirpe progenita, & speciosissima, totam intentionem suam, totum amorem suum, totã illadiũ suum ad hoc intendit, vt corpus, & animam suam Deo virginitate perpetua consecraret: sciebat enim, quod quanto sanctius eam seruaret, tanto sublimius ei, qui omnium castissimus, immo ipsa castitas est, appropinquaret.* Hinc oportet, discant Virgines à Maria eorum Duce, & magistra, virginitatis Deo oblatæ tenaces esse valde, & in eius custodia constantissimos, & inuincibiles persistere: hac. n. ratione arbitror, Antiquos olim, armatas depinxisse virgines, scutum in sinistra, & lanceam in dextera tenentes, vt intelligerẽt, pro tuenda pudicitia, semper paratas esse debere ad inferẽdum bellum his, qui tam pretiosum thesaurũ subripere voluerint. vnde quemadmodum hortus Hesperidũ, auriferum ferens fructum, custodem habebat

bebat Draconem prouigilem, mala aurea vigilanter obseruantem; ad eundem modum fructus virginitatis pretiosissimus est, & mala germinans, auro ipso Arabiæ multò æstimabiliora; quamobrem non secus, atq; alter Draco, Angelus, cui maximè cognata est virginitas, Mariannæ integritatis custos fuit, tantum abest, quod ad eam violandam aliquid nunciauerit. Præter hanc autem angelicam custodiã, ipsa Virgo, instar pastoris Argos, centum oculos habentis, adeo vigilantem super suam Virginitatem custodem se exhibuit, vt etiam Angelo annunciante conceptũ, continuò sui pudoris solicita, occurrerit: *Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco?* S. Hieron. epist 140. ad Principiam, probè agnoscens, quantum oporteret Virginem, (& maxime Deo sacratam) vigilantem, armatam, & vndique muntam aduersus castitatis hostem incedere, in hunc modum loquitur: *Arbitror te acciuctam Christi gladio militare; vt autem scias super virginitatem: gladium habere pudicitiæ, per quam trunces opera carnis, & superes voluptates, gentilis quoque error Deas virgines finxit armatas.* Quem locum inter cœlestia Zodiaci signa Virgo tenet, eundem inter homines viuens castus homo, castaque teneat fœmina: illa inter Leonem est, & Libram; castus homo inter Leonem viuat, id est, fortitudinem, & Libram, hoc est, temperantiam: exigit enim castitas, vt sit perpetua, leonem, à quo custodiatur, & libram, in qua cibum, & potum, maxime vini, *in quo* (vt Paulus ait) *est luxuria*, vestes, amicitias, colloquia, aspectusq; ponderet atq; mensuret. Vetus prouerbiũ fuit: *Magis timendum esse seruorũ exercitũ duce leone, quàm leonũ, duce seruo*: certè humanorum affectium dux, voluntas est, vnde si in virgine, instar leonis, illa sit fortis, atq; generosa, formidabilis erit exercitus hosti tartareo; si tamẽ, instar ceruæ fuerit imbellis, atque timida, facie superabitur: oportet igitur Virginem, constantem, & bellicosam esse.

Tertium tandem arcanum, in verbis Mariæ: *Quomodo fiet istud?* delitescens, rara, ac singularis Prudentia est, quã in eis mirifice adeo ostentauit, vt non immeritò sponsus ei dixerit: *sicut vitta coccinea labia tua*: per Virginis enim labia, eius prudentem loquelã exprimit, *vittæ coccineæ* aptè illam comparans; quoniam sicut fœminæ solent vitta coccinea, crines ne huc, vel illuc inordinatè effluant, constringere, ita B. Virgo prudentiæ examine constringebat sermones suos, ne temere effluerent; dicit autem, illam vittam fuisse *coccineam*, quia Virginis in loquendo prudẽtia, charitate rubebat. Sed illa alia sponsi verba, quæ paulò inferius subdit: *Fauus distillans labia tua, sponsa, mel, & lac sub lingua tua*: præstantiam virginei sermonis mirum in modũ cõmendant; cõparat illum *fauo*, propter eximiã eius dulcedinẽ, *distillans*; ait, vt significet eius affabilitatẽ. nec vacat mysterio, quod vocet illum, *distillantem*; & non *effluentem*, quia prudenter loquens, non effundit, quidquid nouit, nec multa verba ex ore eius fluũt, sed pauca, quasi guttatim distillata paulatim decidunt, & cum pondere, & mensura, iuxta illud Eccles. *verbus tuis facito stateram*: quem locum D. Ambros. lib. offic. c. 3. dixit: *Profermones ad mensuram, libra examinatos iustitiæ, vt sit grauitas in sensu, in sermone pondus, in verbis modus*: huiusque rationem reddit Diuus Chrysost. acutè satis his verbis: *Si enim hoc facimus in auro multo magis faciendum est in verbis, vt nihil desit, nihil redundet*: hęc prudentia maxime viguit in Virgine, quæ cum tàm multa, ac sublimia arcana penetraret, pauciſſima tamen locuram legimus, ne in maledictionem illam incurreret, de qua Numer. 19. *Væ, quod non habuerit operculum, nec ligaturam desuper, immundum erit*: in quæ verba D. Gregorius ait: *quasi vas sine operculo, vel ligatura polluitur, qui per studium ostentationis patens, nullo velamine taciturnitatis operitur*. In his tamen verbis: *Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco?* illud singulare suæ prudentiæ specimen Maria Virgo exhibuit, quod cum filij concepti

Mmm 2 prio-

Luc. 1.

Ibid.

Eccl. 28.

D. Ambros.

D. Chrysost. Psal. 140.

Numer. 19.

D Greg. lib. 23 moral. c. 4.

Luc. 1.

ptio, & partus: *Ecce concipies, & paries*: vi-
derentur virginitati eius, quam tantope-
re amabat, & Deo dicauerat, contrariari,
prudenter ad se pertinere putauit, quis es-
set futurus modus talis cõceptionis, inter-
rogare, & discere, quidue officij in eo ne-
gotio ipsa præstitura esset: quo exemplo,
vtile valde documẽtum nobis omnibus,
& præcipuè virginibus exhibuit; ne vide-
licet facile pollicitationibus, & muneri-
bus sibi oblatis decipiantur, sed quomo-
do res licite fieri possit, diligenter exequi-
rant; in hoc enim valde inter se discrimi-
nantur filiæ Euæ à filiabus Mariæ, quod
illæ, sicut Eua promissioni serpentis, *eritis*
sicut Dij: acquiescens, virorum pollicita-
tionibus facile annuunt, & instar Euæ
non quærentis modum, quo Dij fieri pos-
sent, ipsæ non interrogant: *Quomodo fiet*
istud? illæ vero, quæ Mariæ vestigia se-
quuntur, vanis, ac ementitis virorum
promissis autem non accommodant, sed
prudenter inquirunt: *Quomodo fiet istud?*
quomodo parentes tui ex claro genere
orti, patientur te humili ancillæ nubere?
quomodo tot mihi diuitias polliceris,
cum multa nec tibi, nec tuis suppetant
bona? sanè huiusmodi interrogationes
prudentiam redolent; maxime, cum sa-
piens dicat: *Qui cito credit, leuis est corde, &*
minorabitur; quæ verba non solum ve-
ram doctrinam, sed & prophetiam aper-
tissimè continent, cum tot fatuas, & im-
prudentes virgines mendacibus virorum
pollicitationibus leuiter credentes (proh
dolor) virginitatis suæ pudore minoratas
non semel videamus. Magna quidem, &
inaudita pollicitatio facta fuit Mariæ,
dum ei prædicitur, futuram esse Dei ma-
trem; nihilominus tamen, rem accurate
perpendens, & modum considerans, in-
quirit, qua ratione id exequutioni man-
dandum esset. *Quomodo fiet istud, quoniam*
virum non cognosco: Obseruauit ad vnguem
multis retrò annis (vt supra dixi) hoc do-
cumentũ magnus Patriarcha Ioseph, qui
fœminæ ad venerem eum allicienti, ne
operi nefario acquiesceret, dixit: *Ecce Do-*
minus meus, omnibus mihi traditis, ignorat,
quid habeat in domo sua, neque quid quam est,
quod non sit in potestate mea, vel non tradide-
rit mihi, præter te, quæ vxor eius es; quomo-
do ergo possum hoc malum facere? Duleis qui-
dem apparet homini Venerea voluptas,
ceterùm amara est, si ea homo fruatur,
extra matrimonij thorum immaculatum. *Inueni* (inquit Salomon) *amariorem*
morte mulierem; sic Ioseph amaritudinem
inueniens in peccato adulterij, minime
consensit. Olim misit Isaac filium suum
Esau ad venandum, vt de fera capta co-
mederet, & illi benediceret, & cum citius
illo veniret Iacob, cibum se simulans ei
porrigere ex venatione, ait illi Isaac: *Quo-*
modo tam cito inuenire potuisti fili mi? qui re-
spondit: *Voluntas Dei fuit, vt citò occurre-*
ret mihi, quod volebam: ecce commendabi-
lem patris sui Isaac sollicitam interroga-
tionem, quomodo nempe, tàm citò oc-
currisset ei, quod venatus esset non secus,
si nos cupimus aliquid venari, modum
prius discutiamus oportet, vt sic dicere
possimus cum Iacob *Voluntas Dei fuit, vt*
citò occurreret mihi. Idem etiam documen-
tum (licet in diuersa longe materia) cu-
stodiuit prudentissimus Rex Dauid: nam
videns Ozam misere interisse, quia ma-
num ad arcam Dei extenderat, vt tene-
ret eam; ingenti terrore perculsus, dixit:
Quomodo ingredietur ad me arca Domini? po-
stea verò obseruans, quod propter ingres-
sum arcę in domum Obededom, Deus be-
nedixerat domui illius, confestim sen-
tentiam mutauit dicens: *Reducam arcam*
cum benedictione in domum meam: ita sanè
negotia sunt maturè perpendenda non
temere præcipitanda, vt felicem exitum
habeant. Vt enim Nautæ, cum magnam
aliquam nauigationem inchoare sata-
gunt, non statim è portu proficiscuntur,
sed tempus prius obseruant, & semel, atq;
iterum in eminentem locum conscen-
dunt, vt ventorum flatus speculentur,
quos cum suæ nauigationi prosperos a-
gnoscunt, continuò vela expandunt seq;
nauigationi committunt; ita, cum ali-
quod

Ibid. — *Gen. 3.* — *Luc. 1.* — *Ibid.* — *Eccl. 19.* — *Luc 1.* — *Gen. 39.*

Eccles. 7. — *Gen. 27.* — *2. Reg 6.* — *Ibid.*

quod negotium occurrit peragendum, nō confestim res executioni mandanda, sed prius maturo consilio perpēdenda, & ruminanda, postea velociter exsequenda est: quod & Antiqui significare voluerunt. *Testudinem cum alis* depingentes, per testudinem quidem in progrediendo quandam morositatem, & tarditatem in negotiis perpendendis; per alas vero velocitatem postea in illis exequendis (nisi fallor) significare intendebant. Quod si ad dignitates, & honores sermonem conuertamus, Virgo ipsa apertè nos docuit, quanta discussione opus sit in earum acceptatione, cum sub illis lateant grauissima onera, angelicis quoque humeris formidanda; honorem enim, onus esse, apertissime significarunt verba Centurionis, dum dixit: *Nam, & ego homo sum sub potestate constitutus, habens sub me milites*; ecce, non *in potestate*, sed *sub potestate* se esse affirmat, ad significādum, quod sua illa potestas nihil aliud erat, quam graue quoddam onus magnam ei molestiam inferens. Sed quid dico, potestatem, & honorem esse onus, verè est acerba Crux, vt Isaias de Christi loquens regio honore dixit: *& factus est principatus super humerum eius*: quæ verba exponens Glosa interlinearis, pro principatu, *Crucem* interpretatur: ecce, quod Propheta vocat, *Principatum* Glossa *Crucem* appellat, quasi hæc synonima sint. Tandem ex verbis Deiparæ, aliud valde vtile documentum eruere possumus: nimirum, vt in rebus arduis non innitamur prudentia nostra, sed sapientum consilia quæramus: sapientissima erat Virgo, & tamen in arduo illo negotio de virginitate cum maternitate coniungenda, non erubuit ab Angelo consilium quærere, sciscitans ab eo modum, quo id faciendum erat: *Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco?* Certe Salomon dixit: *fili, sine consilio nihil facias*; quia (vt idem tradit) *ibi salus, vbi multa consilia*. Aduertit tamen alibi sapiens; *Multi pacifici sint tibi, & Consiliarius sit tibi vnus de mille*: praua enim electio Achitophelis in consiliarium, decepit, & perdidit Absalonem; vnde audeo dicere; non essent tot Absalones; improbi, nisi tot essent Achitopheles, perfidi consiliarij. Imitemur ergo B. Virginem, quæ non quempiam in consiliarium sibi adhibuit, sed sanctitate conspicuum, & sapientia præditum, Archangelum Dei; cui sit honor, & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XII.

Expositionibus variis, partim exprisc-orum Patrum doctrina, partim à nobis excogitatis enucleamus Angelica illa verba: Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi. Luc. 1.

BEATVS Petrus Damianus difficultatem propositi argumenti probè agnoscens, ait: *Cum beatissimæ Genitri cis Dei laudes scribere volumus; quia noua, & inaudita sunt, quæ tractanda suscipimus, nulla inuenimus verba, quibus ad hæc digne exprimenda sufficere valeamus. Tollit enim facultatem sermonis, materia singularis: quæ enim lingua explicare sufficiat, vel quæ ratio humana non obstupescat, cum cogitare cœperit, quia creator oritur ex creatura, factor fit ex factura; quod in virginea puellæ vulua concipitur, qui vastissima totius mundi amplitudine non tenetur. Iacet intra materna viscera paruulus, qui cū coæterno Patre, rerū omniū ura gubernat, immensus. O beata vbera quæ dum tenue lac puerilibus labiis infundunt Angelorum cibum, & hominum pascunt; exiguum exprimūt liquorem, & mundi reficiunt creatorem. Quū suæ virtutis imperio marīn procellas mitigat, qui fluminibus indeficientem aquarum impetū submin strat, qui aridam terram innumeris vbique fontibus irrigat, varas de virgineo pe-* D. Pet. Dam. serm. 2. de Natiu. Virg.

Rore guttæ lactis expectat; Manat liquor ex uberibus Virginis, & in carnem vertitur Salvatoris. hæc ille. quibus grandia adeo cõmemorat, vt illa miretur natura, vereatur homo, stupeat Angelus, tremat cœlũ, paueat terra, exhorrescat infernus. sed numquid propterea sensim taciturnus obdormiam, vt vbi omnem oporteret creaturam loqui, ibi inutili silentio mutus inueniar? *Non tacebo, & non quiescam,* donec ex thalamo virgineo egrediatur vt splendor, qui splendor est Patris, & figura substantiæ eius; ac sermo de stupenda eius conceptione à me conceptus, si non vt lampas, saltem, vt scintilla accendatur. Virgilius Poëtarũ Princeps agẽs de aduentu Aeneadis e in Italiam, cõmemorat, quod dum Rex Latinus vnicã haberet filiam, regni hęredem, appropinquante iam tẽpore, quo illa nubẽda erat, vidit apũ examẽ ex regione vltramarina veniens, quod in lauri arbore insedit, in qua dulces mellis fauos elaborarunt. Rex tanti portenti admirabũdus, Deos consuluit, vt illud sibi aperirent: dum autem ad id impetrandũ sacrificia offerrẽtur, visa est virgo Lauinia, quasi igne accensa, ardentes flammas spirare? oraculum ergo respondit, vltramarinum illud Apũ examẽ significare, nollũ esse dignũ ex illo regno sponsum, vt ex eo, & Lauinia proles aliqua gigneretur, atq; adeo ex alio valde longinquo loco vẽturũ, qui Lauiniã fœcũdaret; eiusq; prole, Latinorũ genus sũmũ honoris incrementũ susciperet. hæc prophana in sacra commutans, Lauinia eius filia, *Mariam* dilectam æterni Patris filiã egregie adumbrat, quæ, cũ Ioseph non fuisset data in coniugem, vt temporalem Christi generationem coefficeret, adhuc sponso egebat, qui ad id præstandũ cũ ea coopetaretur. certè terrenus nõ sufficiebat, & ideo Virgini diuini amoris flammis exustæ, cœleste oraculũ consulenti: *Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco?* Angelus respondit: diuinũ sponsum, qui amor est Patris, & Filij, in eã cœlitus venturum: *Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus Altissimi obũbrabit tibi.* Sed aduerte quęso id, quod propositi argumenti miram arduitatẽ valde ostentat, quod interroganti Virgini modum conceptionis Christi, *Quomodo fiet istud?* Angelus nõ videtur satisfeciſſe, dum opus illud virtute Spiritus sancti faciendũ, non verò modũ, quo id præstari deberet, propalauit. Sane, si cuipiam interroganti: quomodo Margarita in cochilio producatur, alius responderet, ex rore cœli, & virtute caloris solaris gigni, opus ipsũ naturæ, nõ verò modũ, quo fit, aperiret; ita certè accidit Angelo, qui interrogatus à Virgine de modo cõceptionis Christi: *Quomodo fiet istud?* adeò ineffabile, & intellectui creato incognitũ iudicauit, vt opus patrandum in ea, nõ modum ei reuelans, ad Spiritũ sanctũ diuinorũ arcanorũ referatorẽ, vt illũ ei explicaret. B. Virginẽ remitteret: *Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi:* quod sanè disertis verbis docuisse mihi videtur: D. Bern. super *missus:* dũ dixit: *Obũbrabit tibi; hoc est, sicut obũbrando tegit modum, quo de Spiritu sancto concipies, & occultabit, quatenus tibi tantum notus habeatur, & tibi:* & ibidem subiungit: *Sola per se Trinitas, in sola, & cũ sola Virgine voluit operari: & ei datum est nosse, cui solã datũ est experiri:* sicut enim Deus olim totum montẽ Sinai obumbrãte nube cooperuit, ita, vt secreta, quæ ibi reuelabat, soli ipsi, & Moysi innotescerent, ita nunc modum virginei conceptus, diuini spiritus obumbratione adeo cõtexit, vt soli Deo, & Virgini maneret perspectus. vnde Chrysost. explicans verba illa: *Quomodo fiet istud?* ait: *Scio, quod verbum caro factum est, sed quomodo factum est, nescio: ne mireris, quod ego nescio, omnis creatura id ignorat.* & D. Anselmus: *Spiritus sanctus, & virtus Altissimi de Virgine muliere virum mirabiliter propagauit; sed adeo mirabilis, quod à nobis incognoscibilis.* vnde & D. Ambrosius dicit, quod nec Isaiæ fuit reuelatus modus, quo Virgo erat conceptura, licet alioquin diceret: *Ecce Virgo concipiet.* Nihilo secius tamen SS. Patres proposita verba interpre-

Isai. 62.

Hab. 1. Isai. 62. Virg. 7. Aen.

Luc. 1.

Ibid.

Ibid.

D. Bernard. hom. 4.

Exod. 24

D. Chrysost. Luc. 1.

D. Anselm. lib. de concep. Virg.

D. Ambros. in c. 1. Luc.

Isai 7.

tantes,

Luc. 1. Greg. 18. moral. c. 12. & lib. 33. c. 3

ntes, hunc modum religiosè conati sunt elucidare. nam D. Gregorius exponit idem esse: *Virtus Altissimi obumbrabit tibi*, ac si dixisset: splendor ille Patris, ac lux increata corpus ex te assumet, & quemadmodum lux corpori opaco coniuncta obumbrat, sic æterna illa lux corpori coniuncta te obūbrabit, mirumque refrigerii vmbra sua tibi præstabit: verba eius sunt: *Vmbra à lumine formatur, & corpore, Dominus autē per diuinitatē lumen est, qui mediante anima in vtero Virginis erat corporādā ei, quæ incorporeum concepit. ad corpus dicitur: Virtus Altissimi obūbrabit tibi, corpus in te humanitatis accipiet incorporeum lumen diuinitatis.*

D. Tho. 3. p. q. 32. a. 1. ad 1.

D. Thomas hāc approbat expositionem, & addit: in illis verbis non solum spiritum sanctum, sed omnes tres sanctissimę Triadis personas nominari; nomine enim Spiritus sancti tertia persona signatur, per virtutem autem æterni Patris Filius, per quem facta sunt omnia, intelligitur, verbum autem *Altissimi* Patrem significat, cuius filius dicitur esse *virtus*.

D. Bern. ho. 4. super missus. Deut. 4. psal. 49.

Secundo loco exponit D. Bernardus, asserens, Spiritum sanctum vmbram fecisse Virgini, vt sustinere potuisset ardentem æterni Patris radium, in vterum eius missum; maxime, quod cum Deus ignis consumens sit, & omnis caro fœnum, opus erat vmbra, ne excessiuus ille calor fœnum exureret. verba eius sunt hæc: *Quis possit intellectu capere, qualiter splendor ille inaccessibilis virgineos se visceribus infuderit; & vt Virgo inaccessibilem ad se accedere ferre potuisset? de portiuncula eiusdem corporis, cui se animate contemperauit, veliginæ misisse vmbraculum fecerit?* Eandem expositionem tradidit Venerab. Beda, dum inquit: *Sol id est diuinitas Christi, tegmine se humanæ naturæ, quasi vmbraculo quodam obtexit, quo mediante Virginis eam viscera ferre sufficerent; sicque virtus Altissimi obumbrauit ei. dum diuina Christi potentia & eam præsentialiter impleuit, & vt capi posset ab ea, substantia se nostræ mortalitatis tenuauit.* Tertia expositio est Diui Athanasij, qui censet, per illa verba significatum fuisse Virgini, quod sicut corporis figura solet per vmbram eius, tamquam per effectum cognosci, ita B. Virgo per effectus mirabiles in ea à Spiritu sancto producendos cognoscitura erat Incarnationis arcanum, & modum illius: sic enim ait: *Obumbrantem virtutem Altissimi, & quasi vmbras, & lineamenta facientem, vt videret, quatenus fieri poterat, Deum in se habitantem habere.* Quarta expositio est Diui Augustini variis in locis, præsertim in Psal 67 & epist. 57. ad Dardanum, qui aliam viam ingressus, ait: *Vmbra quippe ista defensaculum intelligitur ab æstu concupiscentiarum carnis; vnde illa Virgo, Christum non carnaliter concupiscendo, sed spiritualiter credendo concepit.* Similia dicit Hugo de Sancto Victore: *Spiritus sanctus Virgini superuenit, vt per eius operationem caro Christi de carne Virginis formaretur; & virtus Altissimi obumbrabit tibi, ne substantiam carnis ministrans, carnali concupiscentia vereretur.* est etiam hæc expositio Bedæ, & Diui Ambrosij. Quinta expositio est D. Chrysostomi in hunc modum loquentis: *Quomodo fiet istud? quoniam virum non cognosco? sane propter hoc erit, quoniam virum non cognoscis. Nam si cognosceres virum, non fuisses habita digna, vt huic ministerio seruires. Itaque quamobrem dubites, (scilicet de modo) eam ob rem crede, non quia malum nuptiæ, sed quia melior virginitas. Spiritus sanctus veniet super te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi; sic poteris parere. totum operatione spiritus erit. Ne igitur spectes ad terram, è cœlis operatio venit, spiritus gratiæ est, quod fit, ne quæras naturæ modum, ne iuxta nuptiarum leges intelligas.* Sexta expositio est Card. Toleti, veritati valde consentanea, pro qua supponendum est, quod *obumbrare* in sacra Scriptura frequenter significat idem, quod *defendere*; aut *protegere*, iuxta illud Psalmi: *Obumbrasti super caput meum in die belli*, & illud: *Scapulis suis obumbrabit tibi*: & Ecclesiast. 7. vbi vulgata nostra legit: *Sicut enim protegit sapientia, sic protegit pecuniæ*

D. Augustin. in variis locis: præsertim in Psalm. 67. & epist. 57. ad Dardanum, & ho. 44. & ho. 50. hom. Hugo de S. Victore li 2. de Incarn. cap. 8. Beda super Luc. Ambros. lib. de iis, qui myster. initiantur. D. Chrysost. Card. Tolet. Psal. 139. Psal. 9. Eccles. 7.

Hebræum

Isai. 49. Hebræum originale habet: *In vmbra sapientiæ*: cui consonat illud Isaiæ: *In vmbra sapientiæ, & in vmbra argenti protexit me.* hoc suppositio, ait, sensum verborum illorum esse: Concipies Virgo, non ex viro, sed ex Spiritu sancto, cuius virtus, & potentia obumbrabit tibi, hoc est, defendet te, & virginitatem tuam, quam tantopere diligis proteget, vt sine vlla illius iniuria, immò cum suo decore cõcipias. censet ergo Card. Toletus, totum illum sermonem esse de Spiritu sancto, posterioremque particulam, nihil aliud, quàm prioris expositionem continere; ac si clarius diceret Angelus: *Spiritus sanctus superueniet in te*, suaque omnipotenti virtute proteget, & confortabit, vimque tribuet, vt sine virginitatis tuæ detrimento possis concipere; quem etiam sensum amplectitur Euthym. in Comment. huius loci. Septima expositio est Cornelij Iansenij, docentis, quod in admiranda hac Christi conceptione, Deus Pater locum obtinuit generantis, Spiritus sanctus verò vicem gessit virtutis effectiuæ in semine residentis, supplendo eius efficiẽtiam; virtus autem Altissimi, id est, Patris potentia Mariam obumbrauit, illam velut maritus amplexans: hæc expositio, licet quibusdam videatur, castas obradere aures, est tamen Patribus satis consentanea; nam Chrysostomus ait: *Vnigenito Dei in Virginem ingressuro, præcessit Spiritus sanctus, vt in sanctificationem nascatur Christus secundum corpus, diuinitate ingrediente prosemine.* & Damascænus lib. 3. orthod. fidei ca. 2. inquit: *Obumbrauit super ipsam Dei sapientia, & virtus, velut diuinum semen.* Ac tandem ab ea expositione non longe recedit Angelicus Doctor, dum versans eũdem locum 3. p. q. 32. inquit: *Sicut virtus animæ, quæ est in semine, per spiritum, qui in semine includitur, format corpus in generatione aliorum hominum, ita virtus Dei, secundum 1. ad Corinth. 1. quæ est ipse filius, per Spiritum sanctum corpus formauit, quod assumpsit.*

Euthym. in Commen huius loci.
Cornel. Ians.
Chrysost. ho. 8. op. imperf.
D. Damasc. lib. 3.
Angeli. doct. 3. p. q. 32. ar. 3. ad 1.
1. Cor. 1.

His antiquis Sanctorum Patrum, grauissimorumq; Doctorũ expositionibus, nostrum erit recentes, quas excogitauimus, adnectere, sit ergo Octaua expositio, quod *obumbrare* propriissime dicitur de viro vxorato; tùm, quia, vt Cornelius Iansen. adnotauit in Comment. huius loci; vir amplexans vxorem, obumbrat illam; tùm etiam, quia vir sponsam velo cooperit, vnde nupta dicitur à nubendo, quia velamine à marito tegitur, vt in solemnitatibus nuptiarum Ecclesia Romana facere consueuit; tùm tandem, quia pallio cooperire fœminam, erat olim signũ futuræ sponsationis, vt constat ex illo: *Extende pallium super famulam tuam, quia propinquus es*; quod perinde erat, ac si diceret: Iure propinquitatis à te postulo, vt me in sponsam accipias; vnde Paraphrastes Chaldæus vertit: *me vxorem ducas, quoniam redemptor tu.* videns ergo Angelus, Mariam respuere vmbram viri, à quo esset maritali affectu cognoscenda; dixerat enim: *quia virum non cognosco* occurrit ei, affirmans, non à viri, sed à Spiritus sancti vmbra cooperiendã fore, cuius cooperatrice virtute Dominũ cõceptura, & paritura erat; atque adeò salua, & incolumi semper permanente eius integerrima virginitate, qua responsione pacatũ reddidit Marianum animum, omnem ab eo expellens turbationem. Atque huc facit locus ille Canticorum 7. nam vbi nostra vulgata legit: *lectulus noster floridus*: Septuaginta Interpretes verterunt: *lectulus noster Vmbrosus*: quibus verbis, *floridi, & vmbrosi*: non obscure significatur, in lectulo vteri virginalis Christum Dominũ cõcipiẽdũ fore spiritus sancti virtute, ab omni libidinis calore, velut vmbra Mariã præseruante, ac salua eius integritate manẽte; instar plantæ florẽ germinantis. Huc etiã faciũt verba illa difficilia Habacuc; *Deus ab austro veniet, & sanctus de mõte Pharan:* qui enim fieri potest, vt eadem persona veniat ab austro, loco splendidissimo, & simul etiam veniat de mõte vmbroso, cuiusmodi est Pharan? loquitur hic Propheta de Christo qui secũdum naturam

Cornel. Ians.
Ruth. 3.
Paraph. Cal.
Luc. 1.
Luc. 2.
Ibid.
Cant. 7.
LXX. Interp.
Habac. 3.

tam diuinam ab austro venit, hoc est, *à Patre luminum, apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio*: instar austri qui propterea, Meridies vocatur, qui, *meritu dies* interpretatur; quia omni prorsus obscuritate caret: secundum verò naturam humanam originem ducit ex Matia, monte vmbroso; monte quidem, propter celsitudinem sanctitatis, & matris Dei sublimem dignitatem; vmbroso verò, quia Spiritus sanctus virilem operam supplens, illam instar mariti, obumbrauit, & ad Christi conceptionem salua eius virginitate, omnipotenti sua virtute illam fœcundauit.

Nonam iam accipe expositionem; cum zelus virginitatis perpetuo seruandę solicitam, & pauidam redderet Virginem, conceptum, & partum audientem: *Luc 1.* *Ecce concipies, & paries*, certè Angelus, vt illam, certam, ac securam omninò faceret, absq; vllo integritatis suæ detrimēto *Ibid.* concepturam fore, respondit: *Virtus Altissimi obumbrabit tibi*: quasi diceret id, quod Hispano idiomate eleganter dicitur: *Hisp. Idioma.* *confiad Sennora, que quien à buen arbol, se arrima, buena sombra le cobija.* vnde cum Spiritus sanctus, arbor sit omnium optima, ex qua omnes bonorum operum fructus prodierunt, certissima esto, vmbram huius cœlestis arboris haud nociuam esse instar humanæ, quæ dum sponsam adūbrat, virginitatem fugat; hæc enim mirabilis diuini spiritus vmbra virginitatem tuam non labefactabit, sed conseruabit; experimento certè id didicit B. Virgo, verissimum esse, cùm dixit: *Cant. 2.* *sub vmbra illius, quem desiderabat anima mea, sedi, & fructus eius dulcis gutturi meo.*

Decima expositio potest fundari in eo, quod *vmbra* est imago rei, cuius est vmbra: vnde vbi nostra vulgata legit: *Gen. 1.* *Faciamus hominem ad imaginem nostram*: alia versio habet: *Faciamus hominem ad vmbrā nostram*: ecce homo vocatur, *vmbra Dei*; quia creatus est ad imaginem eius: accidit autem, vt vmbra hæc, peccati litura deturparetur, & deformaretur, ad eius tamen restaurationem, & reparationem, placuit diuinæ omnipotentiæ aliam pulchriorem, & stabiliorem vmbram facere, humanitatem scilicet Christi Domini, quæ instar perfectissimæ imaginis Deum ipsum, ac varias eius perfectiones ad viuum exprimeret, prout reuera expressit. pro inimicis etenim orare, immensam Dei bonitatem; pro peccatis satisfaciendis sanguinem effundere, diuinam iustitiam; permulta peccata liberaliter condonare, eximiam Dei misericordiam; tenebrarum Principem deuincere, mirabilem fortitudinem; abdita cœlestium rerum arcana pandere, summam Dei sapientiam; Inferni feras reserare, spolia eius detrahere, propria virtute resurgere, & in cœlum scandere, diuinam omnipotentiam, non secus, ac vmbra corporis figuram refert, adamussim exprimebant: Angelus igitur volens certiorem facere B. Virginem, primam illam vmbram, per hanc secundam in eius vtero formādam, & per vmbram horologij Achaz decem *Isa. 38.* lineis retrocedentem, reparandam fore, idque absque vlla suæ integritatis iactura, idcirco dixit: *virtus Altissimi obumbra-* *Luc. 1.* *bit tibi*: innuens in hoc, quod sicut materialis vmbra, nullum scissuræ detrimentum subiecto, cui inest, infert, sed potius instar vmbræ lauri ei salutifera esse solet, sic sacra humanitas Christi, vmbra diuini radij in opaco virginei vteri corpore formanda, nihil detrimenti Marianæ integritati illatura esset. Vltimam tandem expositionem addo, propositis verbis satis congruam, habetque fundamentum in verbis Theophylacti super cap. 5. Lucę. *Theophyl. in* vbi ait: *Sicut auis obumbrat pullos, ita, & divina virtus totam Virginem apprehendit.* *1. cap. Luc.* *Obumbrare* quidem, certum protectionis genus denotat, persimile valdè ei, quod auis suis pullis impendit bifariam autem auis pullos suos protegere nouit: primo modò, cum intra vitellum sunt, & tunc non aliter protegit, quàm sub vmbraculo alarum, natiuo suo calore illos confouens, vt virtute eius in lucem pro-

deant: secundo modò, quando iam foras productos nutrit, ac debitum cibum ad eorum incrementum, eis exhibet: vt ergo hæc duo officia sacra Virgo præstare posset erga Christum, Spiritus sanctus, instar auis incubantis in eam, superuenit, virtutem ei conferens, tùm, vt virgo manens, fœcunda esset, & filium conciperet, tùm, vt postquam illum peperisset, eundem vbere de cœlo pleno posset lactare, & nutrire; vnde Spiritus sanctus instar diuini sponsi virginem obumbrauit, fœcunditatem ei conferens, & virginitatem conseruans, vt ipsa, tanquam vera mater Verbum diuinum humanæ carnis velamine cooperiens, in vitello vteri sui obumbraret; ac deinde tēporaliter natum, & in lucem editum cœlesti lactis sui nectare, ac dulcissima ambrosia reficeret, aleret, atque nutriret. Duo tamen ad proposita verba hucusque exposita melius intelligenda, explicare oportet, primum est, quare opus hoc Conceptionis Christi in vtero Virgineo, ascribatur Spiritui sancto? *Spiritus sanctus superueniet in te*: vnde & Concilium Nicænum ait: *Christum, conceptum de Spiritu sancto.* *Concil. Nicæn.*, *D. Aug. 1. de Trinit.* cum tamen Augustin. dicat, indiuisa esse opera Trinitatis ad extra? Respondeo, certum esse, totam Trinitatem conceptionem Christi operatam esse, secundum tamen singularem aliquem modum singulis personis tribuitur, Patri, vt mittenti filium, vt temporaliter conciperetur; Filio, vt assumenti naturam humanam; Spiritui sancto, vt formanti in consortio Virginis corpus Christi expurissimo eius sanguine: Quare autem Spiritui sancto tribuatur magis huiusmodi formatio, quàm Patri, aut Filio; D. Augustinus. D. autem Thomas ait, formationem, & conceptionem Christi propterea speciali ratione Spiritui sancto tribui, quia ille est amor Patris, & Filij; Deum autē assumere carnem humanam, ortum habuit ex summo Dei amore, iuxta illud D. Ioannis: *Sic Deus dilexit mundum, vt filium suum vnigenitum daret.* Ioan. 3. Tertiam nos congruentiæ rationē addimus, quia cum Spiritus sanctus nō habeat aliquam productionem actiuam æternam, & ad intra (vt Scholastici Theologi loquuntur) in qua suam manifestaret potentiam, ideo conuenienter, vt illa magis mundo innotesceat, ei tribuuntur opera omnia ad extra tàm in ordine naturali, quàm supernaturali: vnde sicut in creatione mundi, ait Moyses, quod *Spiritus Domini ferebatur super aquas*: ita in reparatione eiusdem, idem spiritus ferebatur super Virginem; Angelo dicente: *Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi.* Genes. 1. Luce 1.

D. August. in Enchir. c. 40. tom. 3.

Verùm restat dubiolum aliud explicandum, quod ex hac doctrina oriri videtur: nam si speciali ratione Spiritui sancto tribuitur, quod formauerit corpus Christi, etiam deberet ei attribui, & ascribi esse patrem illius; maximè quia Spiritus sanctus suppleuit in generatione Christi virilem operam, atq; adeo substitutus fuit loco Patris: vnde sicut B. Virgo dicitur mater Christi, quia subministrauit materiam purissimi sanguinis sui ad formandum corpus illi⁹, ita Spiritus sanctus, quia tanquam actiuum principium, effectiue produxit illud corpus, erit pater illius, & genitor. Respondeo ex vnanimi sententia omnium Theologorum, neque Spiritum sanctum, neque totam Trinitatem, licet alioquin actiue concurrerit ad temporalem Christi generationem, patrem eius dici posse; quia pater per generationem communicat aliquid filio, de sua propria substantia, ratione cuius euadit filius similis in natura suo Patri; Spiritus sanctus autem, nec tota Trinitas nihil de sua substātia per generationem corporis Christi

Christi ei contulerunt, nec ipse ex vi illius prodiit similis Spiritui sancto, aut toti Trinitati; & ideo neutri conuenire potest esse patrem Christi. docuit hanc doctrinam Angelicus Doctor 3.p q. 32. art. 3. in hæc verba: *Dicendum, quod Christus conceptus est de Maria Virgine materiam ministrante in similitudine speciei, & ideo dicitur filius eius. Christus autem secundum quod homo conceptus est de Spiritu S. sicut de actiuo principio, non tamen secundum similitudinem speciei, sicut homo nascitur de patre suo, & ideo Christus non dicitur filius Spiritus sancti*: idq; satis explicauit Angelus, cum prolatis illis verbis: *Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi*: continuò subiunxit: *ideoque, & quod nascetur ex te sanctum, vocabitur filius Dei*: non dixit: filius Spiritus sancti, nec filius Trinitatis, sed *Dei*: scilicet Patris: Cui cum Filio, & Spiritu sancto sit honor, & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

D. Tho. 3. p. q. 32. art. 3. ad 2.

Luc. 1.

HOMILIA XIII.

Ingenti animi conceptionum copia, multipliciqúe sacræ Scripturæ eruditione elucidantur verba illa: Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum, vbi de obedientia, humilitate, & fortitudine Virginis permulta traduntur.

CVm satis exploratum, ac manifestũ sit, potuisse Spiritum sanctum Christi conceptionem in virgineo Mariæ vtero perficere, absque Mariano assensu, nõ potest mysterio vacare, quod non aliter eam perfecerit, quàm Virginis interueniente consensu. Sanctus Augustinus serm. de Natiuit. Domin. necnon D. Thomas 3 p. q. 30. aiunt, quod, quia in omni matrimonio requiritur non solum consensus viri, sed & fœminæ, ideò in celebratione matrimonij Verbi diuini cum humanitate, & Christi cum Ecclesia, quorum meminit sponsa dicens: *In die desponsationis illius, & in die lætitiæ cordis eius*: oportebat, vt non solum ex parte Verbi diuini, sed & naturæ humanæ, cuius vicem gerebat Virgo, consensus adesset. Id etiam elegãter, vt assolet D. Chrysologus his verbis dixit: *Ad Virginem Deus aligerum portitorem mittit; nam dat arrham, dotem suscipit, qui fert gratiam, fidem refert, & tradit, munere virtutis, qui mox virginei cõsensus resoluit sponsionem.* Sed præter hanc rationem, tres ad idem præcipuæ occurrunt; prima, quia sicut Deus per gratiam suam, tametsi efficacissimã, nullam personam ratione vtentem ad amicitiam suam sine consensu illius pertrahit, ita cum per hoc mysterium B. Virgo ad singulatissimam cum Spiritu sancto amicitiam, & coniunctionem ineundam eleuaretur, vtpotè, quæ speciali ratione futura erat eius sponsa, & consors ad Christi generationem efficiendam, certè ad suauem Dei prouidentiam pertinebat, vt liberum Mariæ expectaret consensum: vnde Rupert. lib. 1. in Cantica, & eruditissimus Gulielmus, interpretantes verba illa: *Osculetur me osculo oris sui*: aiunt, per illa significasse beatã Virginem consensum, quem adhibuit ad Verbi Incarnationẽ in propio vtero perficiendam: verba Gulielmi hæc sunt: *Incarnandus Dei Filius præmisit ad eam vnum ex familiaribus suis, vt cõsensum, & cooperationẽ eius flagitaret; quippè nolebat omnipotẽs suæ Incarnationis miraculum operari in ipsa, non cooperante ipsa; nec carnem volebat assumere ex ipsa, nõ dante ipsa; nõ sic olim, non sic, quando immisit soporem in Adam, vt de corpore nescientis tolleret, vnde illi mulierem formaret.* hæc ille. Secunda ratio, quia, cùm Incarnationis arcanũ fuerit Deo omniũ opus gratissimum, oportebat, vt cooperatio Virginis ad Christi cõceptionem esset spontanea, & libera, vt sic Deo gratior existeret: *Hilarem enim datorem diligit Deus,*

Cant. 3.

D. Chrysol. serm. 140.

Rupertus.

coacta autem obsequia, & per vim extorta parum, vel nihil, ei arridentvnde D. Ambrosius super cap. 1. Lucæ eleganter dixit; *Nec sanè ita operatur Deus in electis suis, vt artifex in materia inanimata, & insensibili: requirit enim ille assensum nostrum, quem etiam Angelus ex Virgine assecutus est; cum illa dixit: ecce ancilla Domini.* Accedit ad hæc, quod beneficium nō confertur inuito, vt docuerunt Iurisconsulti in *Iurisconsult.* l. inuito ff. de reg. iur. oportebat igitur, vt B. Virgo consentiens, dignitatem Matris Dei acceperet. Tertia ratio sit: quia, conueniens erat, vt sicut humani generis ruina non sine assensu fœminæ accidit, ita, nec eiusdem restauratio absque fœminæ consensu perficeretur; ita adnotauit S. Petrus Chrysolog serm. 142. dicens: *Auditis, agi, vt homo cursibus ijsdem, quibus delapsus fuerat ad mortem, rediret ad vitam; agit cum Maria Angelus, quia cum Eua Angelus egerat de ruina, vt nostræ perditionis conueniens nostræ reparationis principium responderet:* immò B. Petrus Damianus his adiunxit: *Per ipsum, & in ipsa, & de ipsa totum hoc faciendum decernitur, vt sicut sine illa nihil factum, ita sine illa nihil refectum sit.* *S. Petrus Chrysol.*

Quarta tandem ratio sit, ideò voluisse Deum, non aliter, quàm dependentes ex Virginis consensu incarnari, vt sic tantæ Virgini obligatiores debitores nos omnes constitueret, videntes, ex eius voluntate nostram omnium salutem dependisse: hanc certè rationem perpendebat D. Bernardus, cùm dixit: *Expectamus & nos, ô Domina, verbum miserationis, ecce offertur tibi pretium salutis nostræ; statim liberabimur, si consentis, hoc totus mundus tuis genibus prouolutus exspectat, ex ore tuo dependent redemptio captiuorum; responde ergo verbum, quod terra, quod inferi, quod exspectant superi.* *D. Bernard. homil.* & ibidem etiam alia subdit B. rnardus mellifluo eius calamo digna: *Exspectat Angelus responsum, exspectamus, & nos, ô Domina, verbum miserationis, quos miserabiliter premit sententia damnationis. In sempiterno Dei verbo facti sumus omnes, & ecce morimur: in tuo breui responso summa reficiendi, vt ad vitam reuocemur. Hoc supplicat à te (ô pia Virgo) flebilis Adam cum misera sobole sua, exul de paradiso, hoc Abraham, hoc Dauid, hoc cæteri flagitant patres sancti. hoc totus mundus tuis genibus prouolutus expectat; ô Domina, responde verbum, quod terra, quod inferi, quod expectant & superi; Ipse quoque omnium Rex, & Dominus, quantum concupiuit decorem tuum, tantum desiderat & responsionis assensum.* *Ibidem.*

hactenus D. Bernardus, quibus non dissimilia habet Augustinus serm. de Natiuit. vbi inquit: *Respondeiam virgo sacra, assensum tuum Angelus præstolatur, Deus in porta est, Angelum, quem mittis, expectat, ô beata Maria; sæculum omne captiuum, tuum deprecatur assensum, te Deo mundus suæ fidei obsidem facit, per te parentum suorum iniurias abstergi deprecatur.* *D. Augus.* hæc Augustinus. Videor mihi nunc videre Deum tunc temporis scalæ cœlesti iam innitentem, & descēsum in terras parantem, quemadmodum Iacob olim illum vidit, vt legimus Genes. 28. *Genes. 28.*

Cæterùm, iam explicare exordiamur sacratissima illa verba, quibus B. Virgo consensum suum expressit: *Ecce ancilla Domini: fiat mihi secundum verbum tuum.* *Luc. 1.* Inter alias Virginis virtutes, duæ præsertim in proposito verbis mirum in modū effulgent, Obedientia nempè, & Humilitas. & quidem Obedientiam satis indicat verbum illud: *Ecce*: quod magnam animi promptitudinem ad superioris mandatum exsequendum præfefert, vt non obscurè commonstrat illud Balaam, qui ad Regem Balac respondit: *Ecce adsum*: & illud Samuelis, qui ter à Domino vocatus, & totidem ab Heli sacerdote accersitus, occurrit, dicens: *Ecce ego Domine*, necnon illud Isaiæ in persona Christi dicentis: *Tunc dixi: ecce venio.* Quare, sicut olim, vt 1. Regum 25. legimus, quando nuntiis Dauid ad Abigailem missis, vt certiorem illam facerent, electam esse in vxorem Regis, ipsa respondit: *Ecce famula tua, sit in ancillam, vt lauet pedes seruorum Domini mei*: ita beata Virgo Angelo annuncianti sibi, in matrem Dei electam esse *Num. 22.* *1. Reg. 3.* *Isaiæ 6.* *1. Reg. 25.* *Ibid.*

esse, subitò animi promptitudine respondit: *Ecce Ancilla Domini.* Quam Virginis obedientiam prefigurarunt inaures, quas Eleazar dedit Rebeccæ, futuræ Isaac sponsæ, quàm constat Mariæ typum gessisse, sicut, & Isaac Christi figuram prætulit. Theophylactus ingeniosè hæc verba elucidans: *Ecce ancilla Domini*: vt promptissimam Virginis obedientiam commendaret, in persona eius ait: *Ecce, tabula sum pictoria, pingat pictor, quod voluerit*: quasi diceret: instar tabulæ, parata sum ad recipiendam quamcunque imaginē, quam cœlestis pictor in me delineare, aut effingere voluerit: quod sanè reipsa ita contigit; nam, cum æternus Pater diuinam imaginem, hoc est, filium suum, qui *imago est bonitatis, & figura substantiæ illius*, in vtero Mariæ impressit, eam ipsa libentissimè susscepit, & purpureum carnis calorem ei communicauit, humana carne illam induens. Ad hæc, inter omnes insignes diuinæ voluntati obtemperantes, quasi miraculum, & portentum obedientiæ, sacra volumina referūt Abrahamum, cui cum Dominus diceret: *Exi de cognatione tua, & de domo patris tui*: ille, sine vlla hæsitatione, disessit, & ante Euangelij tempus Euangelica iam mandata seruauit, cum, vt placeret Deo, nec parētes, nec domum, nec patriam relinquere dubitauit. Postea præcipitur illi, vt corpori suo, & suorum Circumcisionis vulnus infligat, libens ille acquieuit; iubetur, vt filium ex ancilla susceptum cum matre eiiciat, non contradicit; postremò imperatur, vt Isaac, quem iuxta scripturæ testimonium valde diligebat, immolandum, & occidendum Deo offerat: *Tolle* (inquit) *filium tuum vnigenitum, quem diligis Isaac, & vade in terram visionis, atque ibi offeres eum super vnum montium, quem monstrauero tibi*: hoc verò iuxta expositionem D. Chrysostomi, dictum fuit, vt ex charitatis, & dilectionis admonitione, & nominis recordatione, tentationis pondus accumularetur, & paternus affectus torqueretur ex memoria promissionis, cum antea Deus dixisset ad eum: *In Isaac vocabitur tibi semen.* vnde Hugo Victorinus egregiè inquit: *Hoc Deus intendebat, vt magis, ac magis accenderet carnalem amorem patris erga filium; vt postea præponat amorem Dei suo carnali amori, & cum vincet, glorioſior esset victoria.* Quod si vera esset sententia quorundam Hebræorum (referente Nicolao de Lyra) asserentium, non vnum præceptum, sed plura Abrahæ fuisse imposita à Deo, inde etiam cōmendabilior redditur eius obedientia: autumant illi, quod Dominus primò dixit Abrahæ: *Tolle filium tuū:* & quod ipso Abrahamo respondente: paratus sum obedire, sed cum duos filios habeam, de quonam præceptum intelligis? Dominus secundò dixit: *de vnigenito.* Ipso autem adhuc respondente: quilibet est vnigenitus matris suæ: Dominus tertiò dixit: *quem diligis*: & ipso adhuc respondente: vtrumque diligo: Dominus iterum dixit: *Tolle Isaac*: & hoc totum ideò factum esse contendunt Hebræi, vt ex pluribus responsionibus ad obediendum, maiorem Abraham suę obedientiæ mercedem reciperet.

Genes. 21. Hug. Victor. in suis anno. sup. Genes. cap. 22.

Nicol. de Lyr. super c. 22. Gen.

Gen. 22.

Cæterùm, quomodocumque res se habeat, licet celebris, & æterna memoria digna fuerit Abrahæ obedientia, cum ea tamen, quam B. Virgo præstitit, minimè venit comparanda: tùm, quia, quemadmodum maior, & dignior censetur obedientia, quæ Regi à Regina exhibetur, quàm illa, quæ à famulis eidem præstatur, ita Mariæ obedientia, quæ genitrix Dei, & Regina cœli electa erat, mirū in modum excedit eam, quam famulus Dei Abraham ei exhibuit: tùm, quia, si in eo valdè effulsit Abrahami obedientia, vt filium, quem diligebat, Isaac Deo in sacrificium offerret, Maria filium, quem incomparabiliter ardentiori amore prosequebatur, quàm Abraham natum suum Isaac, in mortem tradere non dubitauit: Tùm, quia, si Abraham obtulit morti filium suum, ipsius tamen mortis debitor erat, quia per peccatū introiuit mors in orbem, & nos omnes cōstituit eius debitores;

tores; vnde Paulus dixit: *Statutum est hominibus semel mori*: at beata Virgo, obtulit filium, minimè mortis debitorem, sed inter mortuos liberum, vt dixit Dauid.

Psalm. 87. Cùm igitur beatissima Virgo, quando angelicæ legationi assensum præbuit, in præparatione animi esset ad offerendum morti filium suum mox concipiendum, ex dono namque prophetiæ, & ex assidua sacrarum literarum lectione apertè cognouerat, Christum Dominum crudeli mortis genere interficiendum fore; certè, ex quo protulit illa verba: *Ecce ancilla Domini*: quibus consensum suum expressit, exindè diuinæ voluntati obsecundans, diræ Crucis morti libentissimo animo filium obtulit.

Luc. 1.

Sed iam profundam humilitatem, quam B. Virgo his verbis ostẽtauit, latiùs cõtemplemur; magnitudinem huius humilitatis perpendens Rupertus Abbas, in persona B. Virginis, ait: *Nolite incumbere mihi, vt explicem, quantam in me humilitatem mitis, & humilis corde inuenerit, non possum eloqui, non possum verbis consequi, res ista non est effabilis*: si ergo tanta est huius humilitatis profunditas, vt nec Marianæ menti sit plenè, & vndequaque perspecta, mirandum certè non erit, si de ea pro dignitate non disseruerimus; at, si non pro meritis, & dignitate, pro modulo tamen nostro, ab eius laudibus, & præconijs abstinendum non est (humili enim Mariæ, humili sermone de eis humiliter pertractasse nõ displicebit) Beata Virgo, cum alioquin multis diuinis charismatibus locupletissima esset, hac industria, cœlitùs edocta, vt se humiliaret, vtebatur: considerabat se, ex parte sui, non ex parte donorum Dei, & sic agnoscebat ex seipsa nihil esse, & quod quidquid præclari habebat, ex diuino munere accepe-

Ruper. Abb. libr. 1. in Cant.

Vatabl. sup. cap. 1. Luc. rat. vnde rectè Vatablus, vbi nostra Vulgata legit: *Respexit humilitatem ancillæ suæ*: ipse perdoctè vertit: *Respexit nihilitatem ancillæ suæ*: cùm enim ipsa recipere deberet in vtero suo illum, de quo Di-

Philip. 2. uus Paulus dixit: *Exinaniuit semetipsum, formam serui accipiens*: ipsa certè, vt ei se coaptaret, & contemperaret, se etiam exinaniuit, & quantum est ex se, quasi nihilum se reputauit, cum humili Dauide dicens Psalmo 38. *Substantia mea, quasi nihilum ante te*. Satis tritum est illud Aristotelis 2. Physicorum, asserentis, locum debere proportionari locato; vt ergo esset beata Virgo aptus, condignus, & proportionatus locus ad recipiendum in se eum, qui habet esse per essentiam, opus fuit, vt ipsa se reputaret tanquam nihilum. ad cuius maiorem intelligentiam aduertere oportet, Philosophos duo infinita reperiisse; vnum, positiuum, quod est, Deus; aliud priuatiuum, quod est ipsum nihil, seu non ens, hoc enim infinitatem priuatiuam importat, quatenus dicit negationem omnis entitatis, tàm finitæ, quàm infinitæ: ad hoc ergo, vt beata Virgo, quoad fieri posset, diuino spiritu afflante se aptum, atque proportionatum locum ad recipiendam infinitam Dei maiestatem redderet, priuatiua illa infinitate se induit, quasi nihilum se esse agnoscens, & ideò hac humili cogitatione vilescens, in illa verba prorupit: *Ecce ancilla Domini*. Atque huc etiam facit, quod Deus olim in figuram huius Exodi 27. iusserat, Altare sibi præparari, quod inane esset, & concauum, sic enim ait facer textus: *Non solidum, sed inane, & cauum, intrinsecus facies illud, sicut tibi in monte monstratum est*: non secus, cum beata Virgo sacrum futurum esset altare, & ara, Spiritus sancti oleo vncta, oportebat quidem per humilitatem, qua tanquam nihilum, se reputaret, inanem, & cauam esse, vt in ea immaculati Agni Christi Domini sacerrima victima pro nobis immolanda collocaretur; ad id ergo præstandum seruam se appellat, quæ mox mater Dei futura erat. Celius Rodiginus lib. 7. lectionum antiquarum refert, sententiam fuisse omnium sapientũ, seruitutem inter temporalia mala, esse omnium pessimum, & abiectissimum, eo, quod mancipia non sui

Psalm. 38. Aristot. 2. physic.

Exod. 27.

Celius Rodig.

iuris

iuris sunt, sed alterius iuri, ac dominio subsint, libertate non vtantur, cum tamen Poëta dixerit:

Non benè pro toto libertas venditur auro.

actiones vtiles eorum non sibi, sed dominis proficuæ sunt, cùm iuxta Iurisconsulti sententiam: *Quidquid acquirit seruus, acquirat domino*: nihilominus tamen, vt beata Virgo magis, ac magis se demitteret, ancillæ, & seruæ conditionem omnium abiectissimam sibi ascribit dicens: *Ecce ancilla Domini*: verùm, si Aristotelem & Ethicor. consulamus, quàm rectè congruat B. Virgini, ancillam, & seruam Dei appellari, facilè deprehendemus: etenim ille seruum vocat: *instrumentum animatum*. vnde, cum proprium sit instrumenti, non aliter operari, quàm secundum quod mouetur à principali agente, idque specialissimè præ omnibus sanctis habuerit Virgo, vt omnia sua opera non aliter operaretur, quàm efficaci auxilio à Spiritu sancto mota, sacro Cõcilio Tridentino attestante, nullam eius actionem Deo fuisse ingratam, apertè inde liquet, propriè, & verissimè ipsam Dei fuisse ancillam, & seruã. Illud tamen obseruant Patres in Cõmentario huius loci, & præsertim Bernardus (idq; Marianã humilitatẽ non parum effert) quod quã tò Angelus eam exaltauit, tantò magis ipsa se depressit, atq; demisit; respondens: *Ecce ancilla Domini*: non dixit certè: ecce plena gratia, ecce quæ gratiam inuenit apud Deum, ecce super omnes fœminas benedicta, licet alioquin his omnibus titulis iam Angelus eam cohonestauerat; non dixit: ecce Reginam Angelorum & Dominam mundi, ecce futuram matrem Dei, ecce mulierem fortem, quæ Luciferi caput conteret; non dixit: ecce, quæ figuris terminũ ponit, quæ antiquas vmbras fugabit, quæ Mosaicam legem abrogabit, quæ diuina oracula implebit, & vltimam perfectionis manum vniuerso dabit orbi; sed è contra humillimo affectu respondit: *Ecce ancilla Domini*. O inauditam, ac stupendam humilitatem: cum Pater æternus antiquissimæ suæ electionis angelicum nuntium ei mittit; cum cœlestis Paranymphus eam salutat, cum Spiritus sanctus in eam superuenit, cum Verbum diuinum de ea carnem mox assumeret, & ad dignitatem matris suæ illã euehere satagit, ipsa nihilosecius humilẽ ancillam se profitetur. Mellifluus Bernardus hanc Virginis humilitatem admirans, ait: *Quæ est ista sublimis humilitas, quæ honori cedere nescit, insolescere gloria non nouit; Dei mater eligitur, & ancillam se nominat; non magnum est, humilem esse in abiectione; magna verò prorsus, & rara virtus, humilitas honorata*. Triplicem ergo contemplor humilitatem; primo, coactam, quæ licet ex se non sit meritoria, quando tamen liberè acceptatur, & necessitas vertitur in virtutem, & habet meritum apud Deum: huiusmodi fuit humilitas Ioseph, de quo cecinit Dauid: *Humiliauerunt in compedibus pedes eius*. alia est humilitas spontanea, quã consideratio propriæ vtilitatis parit; de qua Michæas: *Humiliatio tua, in medio tui*. Tertia humilitas est honorata (vt Diui Bernardi verbis loquar) quæ, sicut arbor, quæ tantò magis ramos suos versus terram inclinat, & demittit, quantò pluribus pomis onustior est, ita ipsa, tantò quidem se magis despicit, quantò cœlestibus donis, ac diuinis muneribus cumulatior existit; vnde eleganter sapientissimus Petrus Rauen dixit: *Ecce, quam vocauit Angelus Dominam, ipsa se recognoscit, & vocat se ancillam, quia deuotus animus infusis beneficijs ad obsequium crescit, augetur ad gratiam, non ad superbiam pertumescit, nec ad arrogantiam prosilit*. legimus Exodi 9. quod cùm Deus vellet Pharaonem plectere, eo, quod populum suum ad sibi sacrificandum dimittere renueret, dixit ad Moysen, & Aaron: *Tollite plenas manus cineris de camino, & spargat illum Moyses coram Pharaone*: quo facto, continuò subdit sacer textus: *facta sunt vlcera pessicarum turgentium in hominibus*. puluis in altum subleuatus, hominẽ in sublimem digni-

D. Bern. homil. 4. super missus.

Psal. 104.

Mich. 6.

Petrus Rau. ser. de laud. Virg.

Exod. 9.

dignitatis locum exaltum, significat, qui cum primum suprimum illum honorem attigit, continuò superbiæ tumore, instar turgentium vesicarum, laborare incipit. Exemplum huius habemus, præsenti huic nostro instituto valde accommodatum in superba illa ancilla, Agar, quæ (vt sacra refert Genesis) cùm agnouisset se ex magno illo Patriarcha Abraham concepisse filium, cœpit intumescere, & Saram dominam suam despicere. at longè diuersum est ingenium, longè alia conditio humilis ancillæ Mariæ, quæ videns se, non ab Abraham, sed à Spiritu sancto grauidam; non Ismahelem, vt illa, sed Deum hominem mox cõcepturam, non solùm non intumescere, non altum sapere, sed tunc magis se humiliare, ac deiicere cœpit dicens: *Ecce ancilla Domini.* Salomon, tanquam stupendum naturæ miraculum commemorat, quod *omnia flumina intrant in mare, & mare non redundat ex eis*, cõtinuò tamen subdit causam huius, quæ omnem tollit admirationem: *quia ad loca, vnde exeunt, flumina reuertuntur, vt iterum fluant.* Quare illud procul dubio mirabilius esset, si, cum in mare copiosissima illa flumina ingrederentur; ipsum tamen mare nec intumesceret, nec redũdaret, sed potius ad breuiorem locum se comprimeret. hoc igitur mirabile, quod natura non nouit, Gratia in Maria ostentauit, in quantum, velut in mare, gratiarum, ac cœlestium donorum flumina ingrederentur, ibique perpetuò manerent: antequam enim Mater Dei efficeretur, plena gratia ab Angelo salutatur, & deinde Spiritu sancto in eam superueniente, ac virtute Altissimi eam obumbrãte, nouis cœlestium charismatum muneribus diuina largitas eam cumulauit, nihilominus tamen, tot gratiarum fluentis in ea quiescentibus, non inflatur, non intumescit, non redundat, non in altum erigitur, quin potius, magis, ac magis se deprimens, atque deprimens, ait: *Ecce ancilla Domini.* Profectò Humilitas oprat nasci in solio felicis fortunæ, in cacumine perfectæ sanctitatis, in vertice doctrinæ, & fastigio dignitatum; vox enim humilis est, cui nihil est, quo efferatur. quid enim quæso mirum, vel magnum, si qui tacet, non alios despiciat. illud grande, atque præclarum, in altis non altum sapere; cum extolleris, te deprimere; & quod proprium est virtutis istius, meritis polum attingere, & opinione tua circa solum repere. Illud ergo super omnia humilitatem Virginis commendat, quod supra verticem sanctorum omnium constituta, & in Dei matrem electa, quod omnem puræ creaturæ dignitatem transcendit, inter ancillas circa terram repentes se connumeret, dicens: *Ecce ancilla Domini* hanc Marianam humilitatem contemplanti mihi Dauidica illa humilitas, cuius meminit sacra Regum historia, in mentem venit: Dauid quidem, cum in domum suam, sacram Dei illam Arcam reducere apud se statuisset, non solum in organis armigatis percutiebat, & *totis viribus ante Dominum saltabat*: sed etiam *Ephod lineo accinctus* deposuerat enim, sicut plerique Patres exponunt, omnia regalia insignia, & accepit lineam vestem) sicque deducebat Arcam testamenti Domini in iubilo, & clangore buccinæ: cumque eius vxor Michol per fenestram, Dauid sic coram Domino saltantem prospiceret, eum in corde despexit suo: nec hoc contenta est, sed ipsum Dauid, cùm iam domum esset reuersus, talibus verbis est allocuta: *Quàm gloriosus fuit hodie Rex Israel discooperiens se ante ancillas seruorum suorum, & nudatus est, quasi si nudetur vnus de scurris*: idest, vnus de inanibus, vel fatuis, sicut habet Hebræum originale; ita etiam, antequam Maria, quæ tanquam vera Dauidis filia, Dei filium in sacram ventris sui domum exceptura erat, illum conciperet, opus fuit, vt ipsa à tanto Patre non degenerans, se humiliaret, demitteret, ac vilipenderet, dicens: *Ecce ancilla Domini.*

Gen. 21.

Luc. 1.

Eccle. 1.

Ibid.

Luc. 1.

Ibid.

Ibid.

2. Reg. 6.

Luc. 1.

Porrò, quàm hæc profunda Mariæ humilitas Deo pergrata fuerit, explicare pro-

properemus: In eius figuram legimus; fecundam pariter, & humilem Liam dixisse: *Vidit Dominus humilitatem meam; nunc amabit me vir meus.* vidit sanè Deus humilitatem Mariæ, adeoque sibi complacuit in ea, vt variis metaphoris, ac tropis, instar veri amantis, amorem suum erga Marianam humilitatem indicauerit. Inprimis enim ait illi: *Collum tuum, sicut Monilia:* ac, si diceret (vt egregiè explicat Gulielmus super cap. primum Canti.) non riget collum tuum per superbiam, sicut collum illius, de quo dixit Iob: *Cucurrit aduersus eũ* (scilicet Dominum) *erecto collo*: sed est pia humilitate flexile, ac proinde nõ eget aliis monilibus illud exornantibus, quia verè in seipso non minus pulchrum est, quàm ipsa monilia. Accidit non semel, vt, cum quis intuetur pulchram aliquam imaginem, dicat: tota sanè mihi placet, sed inter omnia flexio illa colli, & inclinatio capitis supra modum mihi arridet; non dissimiliter intuens Deus pulcherrimam hanc, quam extruxerat, Virginem, licet tota sibi placeret, iuxta illud: *Tota pulchra es amica mea:* illa tamen flexio colli, & inclinatio capitis, dum eximia humilitate dixit: *Ecce ancilla Domini:* adeò ei placuit, vt vno crine colli illius captus maneret, vt ipse fatetur, ad Virginem dicens: *Vulnerasti cor meum in vno crine colli tui*: per crinem, intelligit Rupertus humilitatem, eleganter dicens: *Quid vno crine gracilius, & quid humilitate subtilius, quid crine flexibilius, & quid humilitate contractius? crinis vnus vix comparet, humilitas vix consentit, quod comparari possit inter homines.* de hoc ergo humilitatis Marianæ crine ait Dominus: *Vulnerasti cor meum in vno crine colli tui:* vel, vt habet alia versio: *excordasti me*: alij vertunt: *percussisti nos corde*: vel, vt LXX Interpretes transtulerunt: *abstulisti cor meum*, hoc est, *filium cordis mei*: quibus verbis non obscurè indicauit beatam Virginem armis suæ humilitatis, fortissimum Deum deuicisse, & à sinu eius vnigenitum extrahendo, in vterum suum adduxisse. In quo sanè conflictu, atque certamine impletum mihi videtur illud Ieremiæ: *Fortis impegit in fortem, & ambo pariter conciderũt.* hic duos fortissimos intueor pugnatores: pugnat Deus, de quo Dauid: *Dominus fortis, & potens, Dominus potens in prælio*: pugnat beata Virgo, de qua Sapiens: *Mulierem fortem quis inueniet?* Hi duo strenuissimi bellatores se inuicem respicientes, inter se dimicantes, pariter ceciderunt. Cecidit Maria, se demittens, atque humilians: *Ecce ancilla Domini*: Cecidit & Deus ex vtero Patris in vterum matris veniens: ecce ergo: *Fortis impegit in fortem, & ambo pariter ceciderunt.* Quod si tollicitus scisciteris: quo armorum genere beata Virgo omnipotentem deuicit? iam dixi, non alio, quàm *in vno crine colli sui.* In cuius figurã legimus de Iudith, quod licet, alioquin esset eleganti aspectu nimis, & incomparabli decore, omnium oculis pulchra appareret; nihilominus tamen non splendentis oculi, non genæ, non manus, non totius corporis venustas, sed sola calceamenta Holofernem deuicerunt; sacro textu dicente: *Sandalia rapuerunt animam eius.* hoc, quid aliud nobis clarius ob oculos ponit, quàm quod, licet pulcherrima esset B. Virgo à planta pedis, vsque ad verticem capitis, eius tamen humilitas, qua Mariani pedes, hoc est, eius affectus calceati erant, adeò ardentem in diuino pectore sui amorem excitauit, vt illo captus æterni Patris filiu, ad viscera Mariæ, humanam carnem ex ea sumpturus, confestim descenderet? Quod, si quispiam fortè mirabitur, rebus adeò inter se dissimilibus, cuiusmodi sũt, *crinis*, & *calceamentum*: humilitatem comparari, aduertat quæso, quod cum humilis ex vna parte instar calcei seipsum calcat, & omnium pedibus se submittit; & ex alia, Deus eundem, velut crimen capitis sui exaltet, iuxta illud: *qui se humiliat, exaltabitur*: meritò ob hãc rationem humilitas, & calceamento, & crini comparatur. Ne tamen à potentissimis humilitatis armis, quibus beata Virgo inuinci-

bilem deuicit, quidquam recedamus, in memoriam quæso reuocemus, non absque mysterio, diuinam fortitudinē comparari à Spiritu sancto fortitudini Rhinocerontis. Refert Diuus Isidorus lib. 12. Ethymolog. quem sequuntur D. Gregorius, Incognitus, Bartholomæus Anglicus, & Bercorius, quod Rhinoceros, seu Vnicornis, fortissimum, & indomitum animal, nulli cedere solitus est, à nullo que se capi permittit, cum tamē ei occurrit Virgo perpulchra, eius amore captus, instar Melitensis canis, ad eam declinat, ac omnem ferocitatem deponens, in gremio eius mansuescit, & sic facilè capitur, & ligatur; non dissimiliter, filius Dei, de quo Dauid Psalm. 28. *Dilectus, quemadmodum filius vnicornium*: quamuis tanta fortitudine polleret, vt nemo eius potentiæ resistere valeret, Mariam intuens, & humilitatis, ac pulchritudinis eius amore captus, ad virginei vteri gremium decliuauit, in eoque victus requiescens, adeò mansueuit, vt recēs natum videres illum vbera matris sugentem, pannis inuolui, & ligari, iuxta illud, quod canit Ecclesia: *Membra pannis inuoluta, Virgo mater alligat, & manus, pedesq; & crura, stricta cingit fascia*; ecce tunc implerum, quod in figura eius legimus, fortissimum Samsonem nō alibi ligatum, & deuictum, quàm in gremio pulchræ Dalilæ iacentem. Arbitror etiam ad id delineandum voluisse naturæ auctorem, vt signum *Virginis* in cœlesti Zodiaco inter *Leonem*, & *Libram* collocaretur, quasi leonis iram, & iustitiæ seueritatem temperans. sanè, si cum iracundia Dei, diuina iustitia coniungeretur, vniuersum genus humanum perderet, cuius non obscurum argumentū habemus in horrendo illo supplicio Regi Balthassarri diuinitus illato. Apparuit in aula regia descriptum epitaphium illud: *Mane, Techel, Phares*: appensus es in statera, & inuentus es minus habens; ecce, quia statera, seu libra coniuncta erat leoni, Deus quidem vltionis, qui tribus digitis appendit molem terræ, eiusdem sententiam illam horrendam scripsit: *Diuisum est regnum tuum, & datum est Medis, & Persis*; è contra verò hac nostra felici legis gratiæ ætate signum Virginis, cuius meminit Ioannes: *signum magnum apparuit in cœlo*: non sinit sibram cum leone coniungi; quin potius Deum adeò mitigat, vt, & illum nobis benedictionem, & & peccatorum remissionem impertiri faciat, Dauid dicente: *Benedixisti Domine terram, &c. operuisti omnia peccata eorū mitigasti omnem iram tuam*; vel, legit D. Hieronymus: *Continuisti iram tuam*: vel, vt habet originale Hebræum: *Retraxisti*, aut *collegisti iram tuam*. quando in bilance aliquid ponderatur, quantò maius est pondus vnius stateræ, tantò magis alia superius exurgit: olim certè adeò ponderabat iustitiæ statera, vt illa, quæ misericordiæ erat, ita in altum exurrexerit, vt cœli cacumen attingeret, id attestante Dauide: *Domine in cœlo misericordia tua*: ex interpositione tamen Virginei signi iam misericordiæ statera terram tangit, eodem propheta dicente: *Misericordia Domini plena est terra*: iustitiæ verò statera altius eleuata est, vt idem Dauid dixit: *Iustitia de cœlo prospexit*.

Tandem, iam ad sequentia verba explananda, si placet, accedamus: *Fiat mihi secundùm verbum tuum*: in quibus sanè sanè illud primum obseruandum duxi, ex illis magis confirmari, & stabiliri Marianam humilitatem, de qua hucusque sermonem instituimus: certè, cum Angelus prædixisset Virgini: *Ecce concipies*: ipsa nō respondit: *faciam*, sed: *fiat*; quia verè humilis, omnia bona à se facta, aut facienda, Deo adscribit, magisque ab illo, quàm à se facta putat. Et quidem, si vera est sententia D. Thomæ, asserentis solum Spiritum sanctum effectiuè concurrisse ad conceptionem Christi, B. verò Virginem passiuè tantum, subministando purissimi sui sanguinis materiam, satis congrue ad id explicandum, non respondit Virgo: *faciam*, quia ipsa non erat effectura, sed *fiat*; quia efficientia tota conceptionis à solo Spiritu

Num. 24. *D. Isid. lib. 12. ethymol.* *D. Greg. l. 31. moral. c. 13.* *In cogn. sup. Psalm. 77.* *Bart. Angl. lib. 18. de animal. c. 85.* *Bercor. in reducto. lib. 10. cap. 85.* *Psalm. 28.* *Eccles. offic. B. Virg.* *Iudith. 16.* *Daniel. 5.* *Isaiæ 4.* *Daniel. 4.* *Apoc. 12.* *D. Hieron.* *Psal. 35.* *Psal. 30.* *Psal. 84.* *Luce 1.* *Ibid.* *D. Tho 3. p. q. 32. art. 4.*

Spiritu sancto futura erat. Deinde, vt mẽs nostra excellentiam horum verborũ magis percalleat, conferamus, obsecro, *fiat hoc* Marianum, tàm cum humano, quàm cum diuino *fiat*. Sanè si de humano loquamur, nemo negabit summorũ Pontificum *fiat*, celebertimum esse; at longè quidem inferius est hoc Virginis *fiat*, cum per illud caducæ dignitates, fugaceſq; honores, ac beneficia parum stabilia conferantur, per illud verò *fiat*, celsissima illa, atque in æternum duratura Dei matris dignitas Mariæ collata fuerit. Si autem eadem comparatione, antiquum illud Dei *fiat*, per quod facta sunt omnia: *fiat lux, & facta est lux: fiat firmamentum, & factum est ita*, in medium producamus, illud certè liquidò constabit, grandiora quidem prodigia, & mirabiliora portenta ad illud Mariauum, quàm ad illud diuinum: *fiat*: patrata fuisse, ad illud facta est lux, aëris tenebras depellens, ad istud factus est fons *lucis, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum*, & spirituales mentis tenebras fugat; ad illud factum est cœleste firmamentum, sed ad hoc (quod longè id superat) *Verbum caro factum est*: ad illud tandem facta est mundi creatio, sed ad hoc fieri incœpit mundi redemptio, & restauratio. Ad hæc patres illi antiqui, quasi strenue, ac sapiẽtes piscatores, filium Dei piscari ardentissime concupientes, varia petitionum retia, vt illum caperent, expanderunt, sed nunquam id consequi potuerunt: vnde meritò vsurpare sibi potuissent illud Petri: *per totam noctem laborantes nihil cepimus*: at Virgine in lucem prodeunte, adfuit tunc virga ad illam piscationem apta, de qua Isaias: *Egredietur virga de radice Iesse*: hamus huius virgæ fuit humilitas, cui virginitas, quia filius Dei *pascitur inter lilia*: his instrumentis beata Virgo vtens, cum primum protulit verba illa: *fiat mihi secundum verbum tuum*: filium Dei cœpit, & in vterum suum clausit; tanta fuit illius *fiat* potentia, atque efficacitas. Verùm inopiam nostrã suppleat copia Bernardi, ac facundia illius mellifluæ otis, hæc dulcissima verba in persona Virginis proferentis: *Fiat mihi de verbo secundùm verbum tuum; Verbum, quod erat in principio apud Deum, fiat caro de carne mea secundum verbum tuum. fiat, obsecro mihi verbum, non prolatum, quod transeat, sed conceptũ, vt maneat, carne videlicet indutum, nõ aëre; fiat mihi non tantum audibile auribus, sed & visibile oculis, palpabile manibus, gestabile humeris. nec fiat mihi verbum scriptũ, & mutum, sed incarnatum, & viuum; hoc est, non mutis figuris mortuis, in pellibus exaratum, sed in forma humana meis castis visceribus viuaciter impressum; & hoc non mortui calami depictione, sed sancti Spiritus operatione; eo videlicet modo fiat mihi, quo nemini ante me factum est, neminique post me faciendum.* Et rursus: *Porrò multifariam, multisq; modis olim Deus locutus est patribus in Prophetis, & alijs quidem in aure, alijs in ore, alijs etiam in manu factum esse verbum Domini memoratur, mihi autem oro, vt in vtero fiat iuxta verbum tuũ. Nolo autem, vt fiat mihi, aut declamatorie prædicatum, aut figuraliter significatum, aut imaginatorie somniatum, sed silenter inspiratum, personaliter incarnatum, corporaliter inuisceratum.* hæc, tàm piè, quàm sapienter Bernardinus. Ne tamen à doctrina tanti Patris discedamus, illud addere licet (quod Marianam humilitatem ad cœlum vsque extollit) per illam, matrem Dei fieri meruisse, verba Bernardi hæc sunt: *etiamsi placuit ex virginitate, tamen ex humilitate concepit.* Nec solum hæc est Bernardi doctrina, sed & aliorum Patrum, & præsertim Diui Augustini, cuius aurea verba, tametsi non pauca, gratanter recitabo. In hunc modum Virginem affatur, sermon. 2. de Natiuit. Mariæ: *Dic mihi, quæso, iam sancti sanctorum mater, quemadmodum myrtini odoris, & nitei coloris lilium conuallij sine succo humanæ propaginis, & sine imbre carnalis seminis in sinu Ecclesiæ germinasti? Dic mihi, quæso, vnica mater, quibus manibus, vel quo deitatis articulo in vtero tuo formatus est Dei filius, cuius Deus*

D. Bern. homil. 4. sup. missus.

Hebr. 1.

D. Bernard.

D. August.

solus est Pater? Dic, obsecro te per eum, qui te fecit, vt ipse fieret in te, dic (inquam) mihi, quid boni egisti, aut quantum præmium obtulisti, per quas potestates ambisti, quos patronos adhibuisti, quæ suffragia præmisisti, quo spiritu, vel qua cogitatione ad hoc, vt acciperes, præueniſti, vt virtus, & sapientia Patris quæ attingit à fine vsque ad finem fortiter, & disponit omnia suauiter, totus vbique manens, & sine vlla sui mutatione in vterum tuum veniens, ita castellum castum tui ventris incoleret, vt ingrediens, non læderet, exiens, incolume custodiret? Dic mihi, quæso, quemadmodum ad hoc peruenisti? & illa: Quæris à me, quod obtulerim munus, & vnde mater effecta sim Creatoris? oblatio mea fuit humilitas mea, & ideò magnificat anima mea Dominum, quia respexit, non auro eleuatam tunicam meam, non pomposo culturadiantis auri ornamentum ceruicis meæ, aut pretiosorum lapidum, vel margaritarum dependentium inauribus meis decorem, aut gemmarum rubborem attendit, nec fuco mendaci colorem], sed respexit humilitatem ancillæ suæ; venit enim ad me mansuetus, requiescens super maternum spiritum humilem, & mansuetum, ac tremente verba sua. hæc ille. Hugo Victorinus in suis annotationibus super *Magnificat* inquit: *Respexit Deus humilitatem Mariæ, cui per humilitatis meritum dedit, vt filium suum in carne conciperet, & de sua carne verum Deum, & hominem, omnium hominum Saluatorem, generaret.* accedit Ambrosius Ansbertus, qui in Comment. super Apocalyp. beatam Virginem alloquitur: *O quantum meruisti, ô quantum beata humilitas in sacra Virgine valuisti; quid enim in sacra Virgine meruisti, nisi vt Deum homini coniungeres, vt Verbum carni vnires?* Confirmant idem egregia Ruperti Abbatis verba libr. 3. in Cantica, dicentis: *Cùm te reputares indignam viro, facta es digna Deo; cum te indignam iudicares facere semen in Israel, facta es digna, facere salutem ibidem; cum indignam te reputares, lactare filium hominem, digna habita es vberibus pulcherrimis, mammis virgineis lactare filium, Deum, & hominem.* Ac tandem idipsum non obscurè mihi significâsse videtur sponsa, cum in persona beatæ Virginis dixit: *Dum esset rex in accubitu suo nardus mea dedit odorem suauitatis*: ad cuius loci intelligentiam, duo prius obseruare oportet; primum est, quod *accubitus*, in quo ab æterno filius Dei recubuit, fuit sinus Patris; secundum est, quod *nardus* (vt tradit Diuus Isidorus) est herba parua, nunquam in altum se erigens, iuuatque ad sanandos tumores, & vtilis est fœminæ ad conceptionem, vt & Bercorius adnotauit in suo morali reductorio: hoc suppositio, sensus est, cum filius Dei recumberet in sinu Patris, nardus virgineæ humilitatis meæ fragrantem adeò odorem emisit, vt eo ipse allectus ad sinum vteri mei descenderit, vt in eo illum conciperem, & carne induerem. hunc suauem odorem Virgo præcipuè dedit, quando ex aureo cordis sui thuribulo verba illa prodierunt: *Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum.* meruit ergo beata Virgo de congruo Christum sua humilitate concipere per *nardum* aptè significata, tùm propter paruitatem suam, tùm propter vim tumores sanandi, quod proprium est humilitatis, quæ omnem vanitatis, & inflationis tumorem dissoluit. Quibus, si addas ex D. Isidoro præcitato loco, virtutem, quam confert ad concipiendum, facile videbis, quàm his verbis Canticorum consonant allata D. Bernardi verba: *Etiamsi virginitate placuit, ex humilitate tamen concepit* Saluatorem mundi. Cui sit honor, & gloria in sæcula sæculorum.

Amen.

Sapien. 8.

Lucæ 1.

Hugo Victorin.

Ambr. Ansbert. lib. 2. super Apoc.

Rupertus.

Cant. 1.

D. Isidor. lib. 17.

Bercor. lib. 12. c. 106.

Lucæ 1.

Isidor. vbi suprà.

HOMI-

HOMILIA XIV.

Agitur de Christi Domini conceptione, cuius purissimum Mariæ sanguinem in eius vtero materiam extitisse ostendimus: variaq; huius sacerrimæ conceptionis sacramenta aperimus in illa verba: Ecce concipies, & paries: quæ ad mores etiam informandos conuertimus.

SACRA commemorant eloquia libr. 3. Reg quod cum Elias infestissima Iezabelis persecutione oppressus in spelunca quadã iaceret, Dominus ad eum loquutus est dicens: *Egredere, & sta in monte coram Domino*: vt autem Elias melius agnosceret, quando Dominus transiret, dixit ei: *Spiritus grandis, & fortis, subuertens montes, & conterens petras ante Dominum: non in spiritu Dominus, post spiritum commotio: non in commotione Dominus, & post commotionem ignis: non in igne Dominus, & post ignem sibilus auræ tenuis*: & tunc aduenit Dominus. ecce tibi Verbi incarnationem, necnon Christi conceptionem adamussim delineatam: nam inprimis missus fuit à Deo Angelus Gabriel, qui iure vocari meretur: *Spiritus grandis, & fortis, subuertens montes, & conterens petras*: cum ipse esset, qui Sodomã, & reliquas ciuitates (quæ regio erat in Palæsthina, & Arabia) penitus subuerterat, atque in cineres & fauillas, copiosissimas illas ciuitates redegerat: *at non in spiritu Dominus*: hoc est, non statim atque spiritus Angelicus Mariam salutauit, Dominus in Virginem per carnis assumptionem venit: subdit sacer textus: *& post spiritum commotio*: ecce commotionẽ, turbationem Mariæ: *turbata est in sermone eius, sed non in commotione Dominus*: cum in hac turbatione, Verbi diuini incarnatio celebrata non fuerit, subiungit deinde: *& post commotionem ignis*. ecce diuini spiritus (qui ab Ambrosio dicitur: *fons viuus, ignis, charitas, & spiritalis vnctio*) ardentem amorem, ac cœlestem virtutem, Mariam fœcundantem ad Christi generationem: *Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi*. sed *non in igne Dominus*, nec enim tunc Virgo filium concepit, sed diuina virtute operante virgineus eius thalamus ad Christi cõceptionem dispositus, ac præparatus magis fuit iuxta illud: *Spiritu sancto cooperante præparasti*. tandem ait: *& post ignem sibilus auræ tenuis*: sanè in hoc sibilo Dominus aduenit; quis enim quæso suauior zephyrus, qui mitior sibilus auræ tenuis, quis respirationis flatus fragrãtior, quàm ille, quo Maria sacra verba illa formauit: *Ecce ancilla Domini*: in hoc Mariano sibilo descendit Dominus de sinu Patris ad vterum Matris, & in momento *Verbum caro factum est*. Nec enim existimare fas est formationem corporis Christi per multos dies, vt in nobis, durasse: vt enim docuit D. Augustinus, quadraginta dies natura spectat ad introductionem animę in corpus; in primis sex, materia similitudinem lactis habet, in nouem sequentibus sanguinis formam inducit, in duodecim postmodum coagulatur, & consolidatur, dicente Iob: *Nonne sicut lac mulsisti me, & sicut caseum me coagulasti*: tandem in decem, & octo dies postremos, corpus illud organizatur, & cum plenè dispositum est, anima ei à suo Creatore infunditur, vt idem testatur Iob dicens: *pelle, & carne vestisti me, ossibus, & neruis compegisti me, vitam, & misericordiam tribuisti mihi*. non ita per temporis interualla, prout in reliquis infantibus cõtingit, sed in momento sacratissimum Christi corpus in vtero matris formatum fuit, vt his verbis egregiè docuit D. Damascenus: *Non ita, vt paulatim tacitisque incrementis figura corporis absolueretur, sed vno, eodemque momento*

D. Ambr. in Hymno, Veni Creator.

Lucæ 1.

Eccles. Rom. in quadam orat.

Ioan. 1.

D. Aug. lib. 83. q. 56.

Iob. 10.

Ibid.

perficeretur. Non dissimilia sunt verba D. Basilij: *Hinc deprehendere licet, quod non secundum modum carnis, constitutio Domini fuit: conceptum namque illico perfectum, non per interualla paulatim formatum, vt planè verba declarant, non enim dicit, quod in ea conceptum est, sed quod in ea natum est.*

D. Basil. homil. 25. de huma. Christi gen.

Ac tandem Sanctus Thomas instantaneam Christi aic fuisse conceptionem propter virtutem agentis infinitam, scilicet Spiritus sancti, per quem Christi corpus fuit formatum: tantò enim aliquod agens citius materiam disponit ad debitam formam, quantò maioris virtutis est: vnde agens infinitæ virtutis in instanti, cum vult, materiam disponit. neque huic veritati refragatur D. Augustinus vt quidã perperam putarunt, ansam sumentes ex illis verbis, quæ habentur libr. 83. quæstionum: *Non absurde quadraginta sex annis dicitur fabricatum templum, quod corpus Christi significabat, vt quot anni fuerunt in fabricatione Templi, tot dies fuerint in corporis Dominici perfectione*: igitur quadraginta sex dierũ spatio (iuxta Augustini sententiam) Christi corpus formatum fuit. at S. Doctor se ipsum explicuit libr. 4. de Trinitate his verbis: *Dixerunt Iudæi: quadraginta sex annis ædificatum est templũ, & quadragies sexies seni sunt ducenti septuaginta sex, qui numerus dierum complet nouem menses, & sex dies, qui tanquam decem menses parientibus fœminis imputantur; non quia omnes ad sextum diem post nouem menses perueniunt, sed quia ipsa perfectio corporis Dominici, tot diebus ad partum perducta comperitur, sicut à maioribus traditum suscipiens Ecclesiæ custodit auctoritas.* Vult ergo D. Augustinus, corpus Domini vsq; ad partum perfectum esse, non 46. diebus solũ, sed multiplicatis per senariũ numerum: sic autem multiplicati dies sunt 276. id est, nouem menses, & sex dies, qui à vigesimo quinto Martij die, quo Christus est conceptus, vsque ad vigesimum quintum diem Decẽbris, quo est ortus, computantur. verborum itaque Augustini sensus est: quot anni fuerunt in fabrica-

D. Augusti.

Idem Aug.

tione templi, scilicet quadraginta sex, tot dies, scilicet, quadraginta sex multiplicati per senarium, fuerunt in perfectione corporis Domini vsque ad partum: non igitur loquitur de perfectione corporis in ipsa conceptione, de qua nos agimus, sed de perfectione vsque ad Virginis partum. Hinc inferre licet, adeò Christo infanti placuisse in vtero Virginis delitescere, vt cum aliorum infantium corpora à materno vtero egrediantur ante octauum mensem post perfectam eorum conceptionem, Christus tamen Dominus ex virgineo thalamo egressus fuerit post nouem menses, & sex dies ab instanti suæ conceptionis; natus enim fuit post eius animationem decimo mense, iuxta illud Sapientiæ: *Decem mensium tempore coagulatus sum in sanguine:* Sapien. 7. itaque magna celeritas in conceptione, & formatione corporis Christi causa exstitit, vt maioris temporis spatio, quàm reliquorum infantium, corpus eius animatum in vtero Virginis latuerit. Concepit autem B. Virgo Christum Dominum in paruissima quantitate, vt sub metaphora vngulæ expressit illam dicens: *Quasi vngula vaporauit habitationem meam.* Eccles. 24. Dioscorides lib. 2. cap. 8 præter quàm tradit vngulam non comparere, nec ad manus hominum venire, donec aquarum stagna, in quibus moratur, deficiant, quod egregiè præfigurat B. Virginem in mundo non comparuisse, donec ex regali eius prosapia defecerũt Reges, & Patriarchæ adeò, vt ad humilem fabrũ lignarium eius prosapia descendisset, præter hoc (inquam) refert etiam, vngulam esse conchilium paruũ, quod quia instar vnguis est, *vngula* vocitatur, in cuius concauitate paruus piscículus delitescit; quare beata Virgo tùm propter clausuram virginitatis, tùm etiam quia Christum Dominum adeò in parua quantitate concepit, vt vix humanus intuitus illum videre posset, vt testatur Magister sententiarum; meritò se vngulæ comparauit: *Quasi vngula vaporauit habitationem meam:* maximè, quia Eccle. 24.

mè, quia sicut ex vapore conchilij, & cęlesti influxu intra clausuram eius paruulus ille gignitur pisciculus; ita ex sanguineo humore Virginis, Spiritu sancto cœlitus cooperante, conceptus fuit Christus intra virginei vteri conchilium. Licet autem paruulus esset corpore, magnus tamen erat virtute, iuxta illud Angeli ad Virginem: *Hic erit magnus*: quæ verba etsi idem Gabriel de Baptista dixisset, longè tamen aliter, quàm de Christo: de illo enim inquit: *Erit magnus coram Domino*: de Christo autem: *Erit magnus*: scilicet Dominus, iuxta illud Dauidis: *Magnus Dominus, & laudabilis nimis*: longè autem maius est magnum esse Dominum, quàm magnum esse coram Domino: vnde D. Bernardus verba illa expendens ait: *Bene magnus, quia filius Altissimi merebitur appellari. an non magnus, cuius magnitudinis non est finis? & quis magnus, ait Dauid, sicut Deus noster? Planè magnus, quia tàm magnus, quàm Altissimus*: & quidem cum æqualis esset Patri, Apostolo dicente: *Non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo*: non poterat non esse magnus, vt his verbis eleganter dixit idem Bernardus: *Altissimus Deus Pater, quamuis omnipotens sit, non potuit tamen vel æqualem sibi condere creaturam, vel inæqualem sibi gignere Filium*: ne autem quispiam magnitudinem illam faltò iudicaret eximia infantilis corpusculi breuitate quidpiam minui, S. Pater Augustinus dixit: *Cuncta sæcula ordinans de sinu Patris hodiernum diem consecrans in vtero matris, ita magnus in forma Dei, breuis in forma serui, vt nec ista breuitate magnitudo illa minueretur, nec illa magnitudine breuitas ista premeretur*. Verùm, quia non solum erat *magnus*, in quantum Deus, sed in quantum homo, vt verba Angeli satis indicarunt loquentis de futuro: *hic erit magnus*: idem sanctus Doctor subiungit: *Bene ergo hic erit magnus, quia magnus homo, magnus Doctor, magnus Propheta, magnus sacerdos, magnus redemptor*. Deinde ad Virginem se conuertens hæc melliflua ab eius ore verba prodierunt: *Et tu quidem, ô Virgo, paruulum paries, paruulum nutries, paruulum lactabis, sed videns paruum, cogita magnum, quia magnificabit eum Dominus in conspectu Regum, ita vt adorent eum omnes Reges, omnes gentes seruiant ei*: ac tandem ad nos omnes sermonem dirigens in hunc modum nos alloquitur: *Magnificetur à nobis paruulus, magnus Deus, quos vt faceret magnos, factus est paruulus, & studeamus effici, sicut paruulus iste*. *Ibid.* *Ibid.*

Vt magnitudinem hanc nonnihil illustremus, placet in medium producere illud, quod Plutarch. libr. 2. de fortuna Alexandri commemorat: ait enim, quod cum *Stasicrates* obseruans insignes quosque pictores, & sculptores mirum in modum in exprimenda ad viuum Alexandri effigie elaborasse, in hunc modum ad Regem alloquutus est: Mecum ipse, ô Alexander, insignem statuam in nominis tui gloriam, & honorem affabrefacere cogitaui, quæ ob materiæ incorruptibilitatem, æterna, ob fundamentorum profunditatem, immobilis, ob magnitudinem molis, immēsa, ob singularis formæ pulchritudinem oculis intuentium sit pergrata: vt autem tantum opus perficiam, non aliam elegi materiam, quàm montem Athon, cuius pedes, & caput ita quidem aptabo, vt hoc cœlum illi mari contingat: in manu eius dextera ingentem concham apponam, in qua magna aquarum copia confluant; in sinistra vastissimam ciuitatem ad multorum ciuium protectionem locabo. Nouit quidem Alexander opus illud, naturæ, & artis facultatem longe superare, & ideò tanquam futilem pollicitationem illam spreuit: verùm, quod, nec naturæ, & artis vires superat, in mysterio Incarnationis, gratia nouit attingere; mons enim excelsus est beata Virgo, Dauide dicente: *Fundatur exultatione vniuersæ terræ, mons Sion*: & Isaia: *Erit præparatus mons domus Domini in vertice montium*: est etiā aptè significata per montem *Athon*, quia *mōs sanctus* interpretatur; & quia *Plutarch.* *Psal. 47.* *Isaiæ 2.*

& quia mons est in Macedonia altior, quàm locus, vnde imbres cadunt, vt auctor est Solinus, id referente Bercorio lib. 12 in suo reductorio morali cap. 35. qui & addit, vmbram huius montis vsque ad Insulam *Lemnon* in forum oppidi *Myrinæ* nomine porrigi, quod per sex, & octoginta millia passuum ab eo distat: quæ omnia, quàm bene in Virginem cõueniant, cum & ipsa sit altior cœlo, & protectionis eius vmbra ad longissimas regiones se extendat, facilè cernimus. Ex materia ergo huius montis, ex purissimo sanguine Mariæ, animata illa statua, omni adoratione digna, IESVS redemptor noster prodiit: materia quidem, ex vnione ad Verbum, incorruptibilis: *Non dabis sanctum tuum videre corruptionem*: duratione æternus: *Christus autem manet in æternum*: diuinitate, immobilis: *Ego Deus, & non mutor*: magnitudine, immensus: *Cœlum, & terram ego impleo*: forma, omniũ pulcherrimus: *Speciosus forma præ filijs hominum*: Deus quidem eius caput, quia, vt dicit D. Paulus, *caput Christi Deus*, cœli cacumina tangit: illius tamen pedes, hoc est, humanitas, qua velut calceata erat diuinitas, fluctus maris huius sæculi tangit: at in manu eius dextera concha erat illa magna sacri baptismatis, in quam cœlestium charismatum copiosissimæ aquæ confluxere: in sinistra ciuitas aderat Ecclesiæ militantis, in qua fideles, velut olim animalia in arca Noë, proteguntur.

Solin. apud Bercorium.

Psal. 15.

Tob. 12. *Malach.* 3. *Ierem.* 23.

Psal. 44.

1. *Cor.* 11.

Ceterum, vt ad Christi recens concepti paruitatem redeam, illud, tamquam Catholicæ fidei dogma suppono, materiam, quam beata Virgo ad Christi conceptionem subministrauit, purissimum eius sanguinem fuisse, vt expresè habetur in sexta Synodo actione 13. in epistola Sophronij, & D. Damasceno lib. 3. fidei cap. 2 dicentes: *Filius Dei contraxit sibi ipsi ex castissimis, & purissimis sanguinibus Virginis carnem animatam animal rationale*. Hoc supposito, reperio quosdam non infimi nominis Doctores, asserentes sanguinem illum quem exhibuit Virgo, cordialem fuisse, qui ad vterum, seu matricem eius descendens, sufficiens materia concipiendæ prolis exstitit: ita Albertus Magnus super *missus*, & Henricus Ordinis Prædicatorum, auctorque grauissimus, qui sermone de Annunciatione docet, quod ex sanguinis cordialis fonte profluunt quatuor riuuli sanguinis, circumstantes ad modum crucis: nam secundum Naturales, cor ipsum inferius duas habet concauitates, vnam ad partem dexteram, & aliam ad sinistram, quarum vnaquæque duplex habet foramen, ad quod ex corde sanguis emittitur ad corporis membra: cum igitur salutationem ingereret Gabriel Archangelus, certè superueniente Spiritu sancto cor illud virgineum tanto gaudio, & amoris dulcedine statim exultauit, vt instar rosæ vernantis se mirabiliter dilataret; atque in eius dilatatione fluxerunt hi fontes sanguinis purissimi, instar auri in fornace, quod conflatum defluxit in virgas aureas, stillauitque sanguis ille sacratissimus in locum naturalem conceptionis, qui dicitur matrix: de quo, operante Spiritu sancto, formatum fuit humanum Christi corpus. Eandem doctrinam docuit Pomerius libr. 1. p. 7. qui & illam cœlitùs fuisse reuelatam ex Alberto Magno commemorat. Verùm quia Angelicus Doctor loquens de materia, ex qua Christi corpus fuit generatum, ait: *Ad naturalem modum generationis eius pertinet, quod eius materia, de qua corpus eius conceptum est, sit cõformis materiæ, quam aliæ fœminæ subministrant*: ideò doctrinam horum Doctorum cum grano salis intelligendam arbitror, vt non intendant totalem materiam, quam subministrauit Virgo ad corporis Christi formationem, in eius vtero factam, sanguinem cordis fuisse, sed partialem tantum; ita vt cor aliquid purissimi sui sanguinis ad Christi conceptionem cõtribuerit. Ad quod magis illustrãdum obseruare oportet, quod cùm B. Virginem angelicus sermo conturbauit, dicente Luca: *Turbata est in sermone eius*: timorem quendam concepit, vt verba

Sexta Synodo. D. Damasc.

Albertus Magnus.

Pomerius.

Luca 1.

verba ipsius Angeli satis indicant: *Ne timeas Maria*: vigente autem timore, natura ipsa, vt assolet, sanguinem misit ad fouendum cor Mariæ; deinde verò cum auditis illis angelicis verbis timorem ab ea depellentibus præeximio gaudio exhilaresceret, continuò cor eius dilatari cœpit, & sanguis, qui ad illud confouendum ascenderat, ad inferiora loca descendit; ex quo aliqua pars in matricem decidit, quæ cum reliquo sanguine, qui alioquin ad eundem locum confluxerat, materia exstitit, ex qua sacrum Christi corpus afformatum fuit, vt volunt Albertus magnus, ac reliqui præcitati Doctores: Est enim certum ad cõceptionem prolis, sanguinem ex vno loco alium moueri; vnde D. Thom. 3 p. suæ summæ dixit, in conceptione corporis Christi tria esse consideranda, motum localem sanguinis ad locum generationis; secundo, formationẽ corporis ex illi materia; tertio, augmẽtum quo perducitur ad quantitatem perfectam. potuit ergo moueri sanguis ex corde ad matricem. Ne autem in natura ineffabilis huius formationis vestigium aliquod deesset, creauit auctor naturæ (id referente Aristotele) celebrem quandam auem in Arabia, cui nomen est Ormomegia, vel, vt ab aliis appellatur, *auis regia*, quæ non aliter prolem concipit, quam emittens partem aliquam sanguinis cordis sui ad matricem, vbi absque vlla præcedente commixtione maris & fœminæ, solo vitali calore ac cœlesti influxu, fœtus eius concipitur, & generatur Adamussim sane mihi videtur generosa hæc auis, B. Virginem delineasse; illa quidem auis, *regia* dicitur, Maria ex regia prosapia oritur, Ecclesia canente: *Regali ex progenie Maria exorta refulget*: illa masculum nesciẽs concipit, Maria virum non agnoscens, sacram producit prolem, iuxta illud Isaiæ: *Ecce Virgo concipiet*: illa sanguinẽ cordis emittit ad matricem; vt materiam fœtui subministret; Maria partem sanguinis cordis sui ad vterum emisit, vt ex eo tamquam ex materia sacrum Christi corpus formaretur: fuisse autem conueniens & rationi congruum, vt Marianum cor aliquid ex purissimo suo sanguine ad id impertiret, illa congruitatis ratio haud difficile suadet, quod cum Christus Dominus fuerit nobis datus, non ex meritis nostris, sed ex mera gratia, & ex ardentissimo Dei amore, iuxta illud Ioannis: *Sic Deus dilexit mũdum, vt filium suum vnigenitum daret*: oportebat, vt sicut illius conceptionis actiuum principium erat Spiritus sanctus, qui inter diuinas personas solus personaliter est *amor*; ita & materiale principium partim esset sanguis à corde, amoris officina, descendens, & vbi præcipuè residet & dominatur amor: vnde vbi vulgata nostra legit: *Flos de radice eius ascendet*: Chaldæus transfert: *Christus de filiis filiorum crescet*: alij ex Diui Hieronymi doctrina, dicentis *Iesse* significare *incendium*, vertunt: *flos de trunco incendij ascendet*: quo non obscurè significatur, principia, ex quibus prodiit sacrum Christi corpus, amoris incendio flagrare; atque hinc est B. Virginem veracius, quàm reliquæ matres, Christo Domino dicere potuisse: filius vteri mei, & cordis mei; vteri quidem, quia in vtero meo ex materia, quam reliquæ matres subministrare solent, te concepi; cordis verò mei, quia partim ex sanguine purissimo ab eo defluente, corpus tuum efformaui.

D Tho. 3. p. q. art. 1.

Arist. lib. 5. de hist. anim.

Ecclesia in natiu. Mariæ

Hinc etiam duplex venit abiiciendus error, circa Christi conceptionem: primus est, cuius meminit D. Thomas, & quem miror Galatinum defendisse lib. 7. de arcanis catholicæ veritatis, vbi vt carnem Christi tàm in se, quàm in suis parentibus omninò faciat a peccato, eiusque debito liberam, asserit, Deum in Adamo particulam quandam substantiæ eius designasse, & quasi separasse, vt omninò esset à lege peccati præseruata, eamque vsque ad B. Virginem, per omnes sibi succedentes progenitores eius, integram fuisse transfusam, vt ex illa, purissima Christi caro formaretur. hanc falsam opinionem ex eo reuellit D. Thomas, quod caro Christi

D Tho. 3. p. q. art. 6. Galat. lib. 7. cap. 4.

D Tho. 3. p. q. art. 6.

Isai. 11.

D Hie. ibid.

Ioan. 3.

non fuit formata ex aliqua materia, quæ esset actu pars corporis virginei, sed ex ea, quæ erat pars in potentia, hoc est, de sanguine, quia sanguis est potentia caro. Secundus, & magis pernicioſus error, fuit illorum, quorũ meminit Caietanus, qui asserebant Christum Dominum conceptum fuisse in corde Virginis: quem errorem apertissimè expugnant verba Gabrielis ad Mariam dicentis: *Ecce concipies in vtero, & paries filium*: notanter quidem dixit *in vtero*, tùm vt ostenderet hãc Christi conceptionem non fuisse spiritualem, aut metaphoricam, instar illorum qui dicebant: *A facie tua Domine concepimus, & quasi parturiuimus, & peperimus spiritum salutis*, sed veram & corporalem: tùm vt indicaret, non fuisse appatentem, aut fantasticam, prout obseruauit Diuus Petrus Chrysologus dicens: *In vtero, dixit Angelus, vt conceptus esset veritas, non figura, vt partus esset proprietas, non imago; vt sicut Deus verus de Deo vero natus est, sic de vero conceptu veritas humani corporis nasceretur*: tùm vt expresse doceret hanc Christi conceptionem in loco naturali Virginis fuisse, in quo humana proles ab aliis matribus concipi solet: tùm tandem vt alluderet partim ad promissionem illam factam Dauidi: *De fructu ventris tui ponam super sedem tuam*: in qua, vt adnotauit S. Ireneus, sermo non est de vẽtre ipsius Dauid, cum vir non dicatur de ventre suo generare, sed de *ventre* B. Virginis ex Dauidica progenie oriundi: partim vt alluderet ad verba ipsius Dauidis in persona Dei Patris dicentis: *ex vtero ante luciferum genui te*.

Ibid.

Caiet. 3 p. q. 31. art. 3.

Luc. 1.

Isai. 26.

D. Pet. Chrysol. serm. de Annunt.

Psal. 131.

S. Iren. li. 3. cap. 27.

Psal. 109.

Est enim singularis simpathia, ac mira proportio inter æternam à Patre, & temporalem à matre Christi generationem: nam præterquam quemadmodum illa in vtero Patris: ita hæc in vtero Virginis fuit: sanè sicut illa exstitit absque matre, ita & ista absque humano patre; & sicut illa fuit cum integritate genitoris, ita & hæc salua semper manente integritate Genitricis, & sicut per illam genitus est Dei filius consubstantialis Patri, etiã per hãc prodiit idẽ consubstãtialis matri, hoc est, ex subsstãria eius, humanã carne indutus: & sicut Deus Pater genuit filiũ suum, volens & cõplacens, ita B. Virgo volens, & salutationi Angelicæ consentiẽs, Christum Dominũ concepit, dicẽs: *Ecce ancilla Domini: fiat mihi secundum verbum tuum*: & sicut ibi à Patre procedẽs pulcher adeò exstitit, vt à Paulo appelletur: *Splendor gloriæ, & figura substantiæ eius*, ita hic tanta pulchritudine decoratus ex materno vtero prodiit, vt à Dauide vocetur: *Speciosus forma præ filiis hominum*: & sicut ibi per æternã generationẽ filius Dei Rex processit, diuinitatis diademate coronatus, ita per temporalem conceptionẽ ex thalamo virgineo egressus est, regia illa corona redimitus, de qua Salomon: *Videte filiæ Sion regem Salomonẽ in diademate, quo coronauit illum mater sua*: & quemadmodũ celebrata æterna filij Dei generatione, cõtinuò productus est Spiritus sanctus, sic facta tẽporali Christi generatione, mox per specialia dona productus fuit Spiritus sanctus in animis Elisabeth, & Ioannis Baptistæ, sacro Euangelista dicente: *Et exultauit infans in vtero eius, & repleta est Spiritu sancto Elisabeth*: ac tandem sicut cõceptio illa Christi æterna, sancta fuit & immaculata, ita & hæc temporalis, omnis maculæ expers, miram sanctitatem redoluit, vt nõ obscurè significasse mihi videtur Isaias, cũ dixit: *Accessi ad Prophetissam, & concepit, & peperit filium*. Prophetæ quidem non à se ipsis, sed à spiritu sancto afflati, futura vaticinantur, D. Petro dicente: *Non voluntate humana allata est aliquando prophetia, sed Spiritu sancto inspirati locuti sunt sancti Dei homines*: cum ergo Maria fuerit hæc Prophetissa, quæ concepit, D. Basilio dicente: *Quod Maria prophetissa fuerit, ad quam proximè accessit Isaias per prænotionem spiritus, nemo contradixerit, qui sit memor verborũ Mariæ, quæ prophetico afflata spiritu, locuta est: Magnificat anima mea Dominum*: consequẽs est diuino spiritu afflatam, Christum Dominum concepisse, vt & Angeli verba satis contestantur: *Spiritus sanctus superue-*

Luc. 1.

Isai. 8.

2. Pet. 1.

D. Basil. in Isai.

niet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi: sancta ergo & immaculata fuit eius prolis conceptio. Ceterùm mirabilia quæ in illa effulgēt, commemorare incipiamus. illud primo loco & numero, obseruatione dignissimū, nimirū Christū Dominū, per temporalem generationē, vtiliorem multò ex materno vtero nobis prodisse, quàm per æternam, à Patre processerit: per hanc enim purus Deus euasit consubstantialis Patri, per illam verò carne indutus, ex vtero matris exiuit; est autem manifestum, vtilius humano generi extitisse *Verbum caro factum*, quam carnis humanæ expers, prout à Patre prodiuit.

Vt tamen reliqua mirabilia, quæ in sacertima hac Christi conceptione effulserūt, breui sermonis eloquio detegamus, placet pulchrā anthitesim, seu contrapositionem inter Christi, & Antichristi generationē, in medium producere. In primis ab Angelo *benedicta* nominatur mater Christi: *Benedicta tu in mulieribus*; mater autem Antichristi diuino oraculo maledicta appellatur, vt refert S. Brigitta lib. suarum reuelationum dicens: *Antichristus nascetur ex maledicta fœmina, simulans se sapere spiritualia*. Ioan Damasc. de B. Virgine, ait, in templo præsentatā & educatam in consortio aliarum Virginum, ac sacris orationis, & lectionis exercitiis vacantē: de matre autem Antichristi refert Albertus Stadensis ex reuelatione facta S. Hidegardi, in deserto, inter nefandissimos homines enutriendam, ac diabolicis artibus imbuendam: Christum Dominum ex nobilissima Dauidis familia, ortū, satis vtique comprobāt angelica illa verba: *Dabit ei Dominus Deus sedem Dauid patris eius*: Antichristus autem ex vilissimis parentibus oriundus colligitur, ex Daniele 7. vbi Antichristū vocat *cornu paruulum*, hoc est, ex sordidis, & obscuris initiis ortum, vt obseruauit Magister Maluenda lib. 2. de Antichristo: Christus conceptus ex matre virgine, iuxta vaticinium Isaiæ: *Ecce Virgo concipiet*: Antichristus verò concipiendus ex matre fornicaria, vt tradit D. Damasc. in hæc verba: *Verùm homo ex fornicatione parietur, atque omnem sathanæ afflatum suscipiet*: quod idem docuerunt Ephræm Syrus serm. de Annunc. & Hippolitus Martyr de consummatione mundi: Christus Dominus conceptus à Spiritu sancto, Antichristū vero concipiendū ab incubo Dæmone, auctor est Card. Bellarminus lib. 3 de Rom. Pontif. cap. 12. ad Christi conceptionem virtus Spiritus sancti in Mariā copiosissime se infudit, angelo dicente: *Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi*, in conceptione vero Antichristi nequitia Diaboli in matrem eius superueniet: vt enim tradit sapientissimus Rabanus: *in ipso conceptionis initio diabolus simul introibit in vterū matris eius, & ex virtute Diaboli confouebitur, concumbetur, & virtus Diaboli super eum erit*: tandem concepto Christo Domino conceptus fuit Saluator Noster, concepto autē Antichristo *reuelabitur homo peccati, & filius perditionis*, vt loquitur Apostolus. Quanto autem Christi cōceptionem Antichristi generationi dissimiliorē intueor, tantò Alexandri Magni cōceptionē quo ad nonnullas eius circumstantias Christi conceptioni similem magis reperio. Plutarchus loquens de Olimpiade, magni Alexandri matre, ait: *Visus est, tono tonante, venter suus de cælo tangi, itaque ex ictu largē succensum ignē, mox erumpens in flammæ passim dispersas dissipare tur*: deinde scribit, Philippum Alexādri patrē vidisse in somnis, vxoris vterum sigillo consignatum, cuius sculptura imaginem leonis referebat, nec non etiam iuxta Olimpiadis lectum draconē expectantē, ac tandē Alexandrum Iouis filium vocatum & habitum tradit Q. Curtius de rebus gestis. Hæc omnia ad Christi Domini conceptionem haud difficile erit conuertere; nam si Olimpiadis Alexandri matris visus est venter de cælo tangi, certè virtus Altissimi vterū Virginis tangens, mirificè illum fœcundauit, vt verba sponsæ non obscurè indicāt: *Et ad tactū eius intremuit venter meus*: quod si ex tactu illo prodiit copiosissimus

S. Brig lib 6 reuel c 67.
D. Damasc. l. 4 orthod fi dei cap. 5.
Albert. Stadensis de Antichr.
Luc. 1.
Dan. 7.
Maluenda lib. 2 de Antichr. fig. 7.
S. Ephræm. Syrus ser. de annunc.
Card. Bellar. li. 3. de Rom. Pontif. c. 12.
Luc. 1.
Rab. opere de Antichristo.
2. Thess. 2.
Plutarch in Alexand.
Q. Curt. de reb gest.
Cant. 5.

ignis in flammas erumpens; non secus ex virgineo thalamo egressus est Deus noster, qui *ignis consumens est*, & qui dixit;

Deuter. 4. Luc. 12. *Ignem veni mittere in terram, & quid volo, nisi vt accendatur?* deinde, si Olimpiadis venter sigillo virtus est consignatus, Mariæ ventrem excellentiori illo integerrimæ virginitatis sigillo obsignauit Spiritus sanctus: Rursus, si visa est in ventre Olimpiadis imago leonis, adfuit quidem in vtero Mariæ non figura leonis, sed qui

Apoc. 5. *vicit leo de Tribu Iuda*, Christus Saluator noster: & si ibi Philippus vidit iuxta lectum Olimpiadis horribilem draconem assistentem, & quasi partui illius inuidentem, ad eundem modum Ioannes lib. suarum reuelationum sibi ostentam commemorat B. Virginem, cuius partui de-

Apoc. 12. terrimus draco insidiari cupiebat: *postquã vidit draco, quod proiectus esset in terram, persecutus est mulierem, quæ peperit masculũ*: ac tandem si Alexander Iouis filius (qui *iuuans pater* interpretatur) falsò nuncupabatur, Christus Dominus filius Dei Patris naturalis omni modo veraciter no-

Luc 1. minatur, iuxta verba Angeli, & *filius Altissimi vocabitur*. Ad hæc memini Iustinum martyrem in dialogo cum Tripho-

Iustin. Martyr dial. cum Tryphon. ne dixisse, Deum esse cẽtrum quod vbiq; est, eius tamen circumferentiam nullibi esse: est enim tanta eius immensitas, vt in omnibus rebus sit, & à nulla comprehendi, aut inter certos limites coarctari possit: nihilominus tamen illud mirabile videre est in hac sacra Christi conceptione, quod quem cœli cœlorum capere non poterant, ipsa Virgo suo gremio contulerit, immensoque illi centro circumferentiam appoſuerit, Ierem. dicente: *Fœmina*

Ierem. 31. *circumdabit virum*, dum intra septa virginei vteri sui Dei immensitatem ac maiestatem conclusit; quod valde mirabile esse, nemo sanæ mentis inficiabitur: maximè si & aliud stupendum opus, quod inde ortum habuit, attenta mente perpendat. Olim quidem immensum mare sempiternæ Deitatis absque limite & termino, tumentibus suæ iræ fluctibus peccatores inundabat: in Marianum tamen vterum ingrediens inundantes illos suæ iracundiæ fluctus coercens, iam peccatores non absorbet, nec eos exundat, quin potius præfixum habet terminum, ne vlterius progrediatur, naturam scilicet humanam, quæ ad misericordiam illum alliciens ac mouens ait: *Vsque huc venies, &* Iob 38. *non procedes amplius, & huc confringes tumentes fluctus tuos*: hoc erit litus tuum; nẽpe humanitas tua, cuius minime obliuisci potes, nec ab ea oculos remouere, cum indissolubili hypostaticæ vnionis vinculo intime illam tibi copulaueris. His mirabilibus aliud insigne D. Bernardi subiiciam, quod in sermone super *signum magnum* his verbis scripsit: *Iure istud molestissimum tædium, quo reliquæ omnes grauidæ* D. Bernar. in serm. signum magnum. *mulieres laborare nouerũtur, sola non sensit, quæ sola sine libidinosa voluptate consensit; vnde & in ipso suæ conceptionis initio, quando potissimum ceteræ mulieres miserabilium afflictionum, Maria tota alacritate montana contendit, vt Elisabeth ministraret.* Ac tandem (vt paucis multa sacræ huius conceptionis mirabilia complectar) D. Chrysologi elegantissima verba serm. 2. de Annunc. in medium producam: *Ecce concipies in vtero:* D. Pet. Chrysol. serm. 2. de Annunc. *bene concipies, quod caro nescit, quod conditio sol. serm. 2. de nõ habet, nõ admittit natura. Quis ante ad fructum peruenit, quàm terræ laborem sentiat, & sudorem? Quis ante poma carpit, quàm plantæ suam tribuat, & impendat industriam? Quis præter viam ad vllam peruenit mansionem? Quis præter naturam, naturæ suscipit incremẽtum? B. Virgo: & bene B. Maria: quæ præter generandi curas, præter materni doloris fastidia, tandem germinis peruenit ad gloriam.* Ad extremum, vt iam finem dicendi faciam, sequentia verba: *Et paries filium*, nonnihil illustrare oportebit. Equidem quia conceptio Beatæ Virginis futura non erat instar illarum, quarum meminit Isaias, inquiens: *Venerunt filij vsque ad partum* Isai. 37. *& virtus non est pariendi*: ideo apposite satis Angelus subiunxit ad verbam *concipies*, illud aliud, *& paries*; vt significaret partum eius non abortiuum, sed incolumem.

nem in lucem feliciter edendum fore. Quorsum autem loquendi & stylum, & ordinem mutauerit Gabriel Angelus, verum dixisset Zachariæ: *Vxor tua pariet tibi*: B. vero Virgini non addiderit verbū *tibi*, sed absolutè dixerit *paries*; arbitror, ni fallor, rationem fuisse, quod probè agnouit Virginem parituram filium non solum sibi, sed communi totius orbis saluti. Ea quidem pij ac generosi animi commendanda conditio, vt commune bonum præferat peculiari emolumento. Inuenies quandoque homines quosdā sibi soli tantùm natos, aliorum commodum prorsus despicientes; secus autem B. Virgo peperit filium, non sibi soli, sed omnibus nobis. nam quemadmodum in plateis, & quandoq; in plateis ciuitatis fontes scaturire solent, ex quibus quisque pro libito haurit aquam ad bibendum, ad abstergendum sordes, & alios similes vsus, in qualibetque hora porrigit tibi fons aquas, quoniam semper per fistulas manat; ad eundem modum B. Virgo fons est vberrimus veluti per aureos canales aquam benedicti ventris tui, hoc est, filium diffundens, cunctis bibere, vel suas sordes mundare volentibus. Et quemadmodum vrbs Roma, *Patria* vocatur *communis* omnium hominum, quoniam recurrentes ad Pontificem, summum Ecclesiæ pastorem, benignissime recipiuntur Aethiops, Græcus, Barbarus, Indus, denique omnes nationes in Christi Vicario confugium habent, & protectionem reperiunt, ingressusque ad eum nemini interdicitur; non secus B. Virgo instar *patriæ communis* cunctos suscipit, pro omnibus exorat, omnibus filium suum exhibet, quoniam peperit filium non sibi soli, sed omnibus. Regius Psaltes tantam B. Virginis miratus erga omnes charitatis magnitudinem, in eius commendationem cecinit Psalm. 86. *Gloriosa dicta sunt de te Ciuitas Dei*: quænam autem sunt illa, mox commemorans, in persona Virginis ait: *Rahab & Babylonis scientium me: alienigenæ, & Tyrus, & populus Aethiopum, hi fuerunt illic*, hoc est, omnes peccatores quantumuis a Deo sint alienati quantūuis Tyri, & Aethiopum instar vixerint, quantumuis denigratæ fuerint facies eorum super carbones, quantumuis innumeri, accedant in suis tribulationibus opem imploraturi, fores inuenient patentes, hoc est, B. Virginem paratissimam ad eorum subuentionem vnde Dauid inquit: *Nunquid Sion dicet*, hoc est, B. Virgo, *homo, & homo natus est in ea*? minime quidem; neutiquam erit apud eam acceptio personarum, sed quantumuis plurimi cōcurrant ad hanc ciuitatē, nullū non recipiet, neminem abiiciet, quoniam *Deus Altissimus eam fundauit*, vt omnibus vnicum esset refugium; in impetrandis etiā beneficijs non erit morosior, aut cum supercilio aget, sed cum maximo gaudio eodem regio Vate dicente: *Sicut lætantiū omnium habitatio est in te*, aut sicut Hebraice legimus: *omnes scaturigines meæ in te*: hoc est, fontes mei per te, ò mater mea, cunctis hominibus salutares aquas propinabunt, quàm vberrimas ad bibendum, & ad eorum abluendas scelerum sordes. Præterea obserua, quo pacto vtrūque coniunxerit Angelus: *Concipies, & paries*, quasi duo per se distincta beneficia, nempe conceptum, & partum: & meritò, quoniam dare prolem in ventre, siue fœtum, ingens Dei beneficium est, ceterùm concedere prolis partum, multò cumulatius. Hoc aduertant fœminæ grauidæ, & earum viri, caueantque ne ob eorum peccata infantes de vtero transferantur ad tumulum, iuxta illud: *Fuissem quasi non essem, de vtero translatus ad tumulum*. Vellem quærere à parientibus, quorsum crebrò fœminæ patiuntur abortum? ego proculdubio causas mecum sæpius exquirens, id genus calamitatis peccatis parentum tribuendum esse censui. & quidem quemadmodum triste est spectaculū videre ex arbore floribus onusta, mox flante Aquilone flores decidere, & optato fructu fraudari; ad eundem modum mœstum & commiseratione dignum spe-

Ibid.

Iob. 10.

raculum est, fœminam grauidam, ante fructus perfectionem in ventre, & cum vix in flore est, fœtum intra ventris claustra interire. Si autem quæras: quis florem in terram deiecit, aut eum ante tempus immature demessuit? respondebo, flauisse Aquilonem, hoc est, peccata parentum fuisse causam abortus, vt apud Iobum testatur Eliphaz Themanites, dicens de peccatore: *Lædetur quasi vinea in primo flore botrus eius, & quasi oliua proiiciens florem suũ:* certum est, per *botros* & per flores intelligi filios hominum peccatorum quos immaturos aufert Deus ob peccata parentum; & quemadmodum apud Isaiam: Dominus ait: Triste & miserandum esse, videre fœmentum in agro natum, viridem, & cum aliquantulum creuerit in herbam, ante messem totum efflorescere, ac immaturam perfectionem germinare, ramusculosque falcibus præcidi; ad eundem modum lugubrem ac miserabilem euentum putauerim, cum fœmina vterum prægnantem gerente & immaturum fructum intra viscera sua continente, immatura mors superuenit, falce sua illum metens ante, quàm matureſcat, & in lucem prodeat. Igitur pro viribus parentes operam nauent, ne eorum proles, anima simul & corpore pereat, vt tempore, quo fœmina grauida existit, piis actionibus vacent, & ad Dominũ ex toto corde conuertãtur. Tradit Plinius, *Luscinian* auem, solùm tempore quo fœmina super oua incumbit, edere suauissimum cantum, cũ tamen reliquo totius anni tempore ab omni cantu se abstinens sileat, ad canendum tamen non aliud quàm prolis amor cogit; non secus, cum fœmina grauidatur, ad prægauendum infelicem fœtus abortum, diuinæ laudis cantibus vacare debet, crebrò repetens Angelicam illam cantilenam, quam Gabriel ei cecinit:

Ave Maria, vt filium Dei conciperet: cui sit honor & gloria in sæcula sæculorum.

Amen.

Deb 15.

Psal 36.

Plin.

HOMILIA XV.

Post prolata illa verba: Ecce ancilla Domini: celebratas fuisse nuptias in virgineo Mariæ thalamo inter Verbum diuinum, & naturam humanam, ostendimus, variisque modis, hanc nuptiarum metaphoram illustramus.

VERBI diuini incarnationem, seu illius cum natura humana hypostaticam vnionem frequenter SS. Patres nuptiis comparasse reperio: D. enim August. in illa verba Psalmi: *Tamquam sponsus procedens de thalamo suo*: de Christo Domino ex virgineo vteri thalamo egrediente illa interpretans, ait: *Ipse procedens de vtero virginali, vbi Deus naturæ humanæ, tamquã sponsus sponsæ, copulatus est*: & B. Laurentius Iustin. lib. de casto connubio ait: *Verbum sponsus, caro sponsa, virginitatis vterus thalamus est*: & latius D. Gregor. homil. 38. in Euang. vbi hæc præclara scripsit: *Deus Pater, Deo filio suo nuptias fecit, quando hunc in vtero Virginis, humanæ naturæ coniunxit, cũ Deum ante sæcula fieri voluit hominem in fine sæculorum: sed quia ex duabus personis fieri solet nuptialis ista coniunctio, absit hoc ab intellectibus nostris, vt personam Dei, & hominis redemptoris nostri Iesu Christi ex duabus personis credamus vnitam*: hactenus magnus Gregorius. Meritò hi Patres mirabilem hanc Verbi diuini cum natura humana & ineffabilem vnionem cum nuptiis, seu sponsalitiis componunt. Nam si rem altius perpendamus, nihil certè eorum quę in Principũ felicissimis cõnubiis, & sponsalitiis cõcurrere solent, in hoc sacro Verbi diuini cum natura humana coniugio desideratur: sicut enim matrimonium Principum antecedere solent sponsalitia, seu, quod idem est, de iucundo connubio

D. Aug. super Psal. 18.

B. Laur. Iust. lib. de casto connubio.

D. Greg. in 38. in Euang.

promis-

promissio, ita quondam de Verbi diuini cum natura humana coniugio facta fuit firma, ac stabilis antiquis Patribus pollicitatio: Abrahæ enim dixit: *Quia fecisti hanc rem, & non pepercisti filio tuo, per memetipsum iurauī, dicit Dominus, in semine tuo benedicentur omnes gentes*: similiter Dauidi sub iuramento pollicitus fuit: *De fructu ventris tui ponam super sedem tuam.* Sicut etiam in matrimoniis consensus sponsæ ad illum ineundum interuenit, ita in hoc sacro Verbi diuini coniugio B. Virgo humanæ naturæ vicem gerens assensum exhibuit, cum dixit: *Ecce ancilla Domini*, vt his verbis ingeniosè docuit Angelicus Doctor D. Thom. *Congruum fuit B. Virgini annunciari quod esset Christum conceptura, vt ostenderetur, esse quoddam spirituale matrimonium inter filium Dei, & humanam naturam, & ideo per annunciationem, expectabatur consensus Virginis loco totius humanæ naturæ*: hæc ille; vnde sicut in magnorum Principum nuptiis nobilissimus orator, aut paranimphus præmitti solet, vt rem maturè pertractet, & ad finem vsque perducat, sic ad celebrandas nuptias Verbi diuini cum natura humana: *Missus est Angelus Gabriel ad Virginem*, qui ad consentiendum prudens suasor, & ipsius consensus non minus fidelis testis exstitit, quàm olim famulus Abrahæ, qui tamquam pronuus missus fuit ab eo ad quærendum sponsam filio suo, & inueniens Rebeccam in sponsam eā adduxit. Quod si item in nuptiis, & maxime regalibus, vir magnæ auctoritatis in Patrinum eligi solet, ad maiorem ipsarum nuptiarum splendorem, is certè in hoc Verbi diuini cum natura humana connubio minime desideratur; patrini enim munus gessit Spiritus sanctus, iuxta verba Angeli: *Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi.* Solēt præterea Principum nuptiæ in ornatissimo & splendidissimo Thalamo celebrari, at cum thalamo virgineo, in quo factæ istæ nuptiæ celebra q fuerunt, nullus quantumcumque splendidus, valet comparari, vt D. Augustin de miro eius apparatu loquēs, his verbis edocuit: *Expandat nunc fides splēdentis veteri pulchra tentoria, virtus obumbret, spiritus sibilet, naturali calore depulso tenuis Virginem aura refoueat, & fluente refrigerio spiramentis cælestibus ventiletur, alueus Virginis sertis verecundiæ coronetur, flammeus ibi rosæ fulgor anhelet, albens lilium candicet, mollis viola rutilet, purpurei spargantur flores, & vario nitore depictus Christi thalamus exornetur.* hactenus D. Augustinus. hunc eundem virginei thalami splendidissimā apparatum perpendens B. Laurentius Iustinian. dixit: *Erat quidem B. Virgo thalamus puritate nitidus, moribus ornatus, & omni præditus sanctitate, floribus aspersus, virtutibus decoratus fragrans castitatis odore, charitate feruens, virginitate redolens: pollens humilitate.* Huc etiam faciunt, quæ in hæc verba scripsit Honorius super Cantica: *Christus verus Rex pacificus fecit sibi (ferculum) lectum conuiuialem (de lignis Libani) de Patriarchis, & Regibus, nempe Ierosolymitanis; nam teste Theodoreto, Libanus sæpe significat hanc vrbem. Virginem elegit, in qua, vt in lecto, recubuit ipse positus ad conuiuium quia fideles de carne eius epulantur, quàm de Virgine sumpsit. Columnæ, quibus sulcitur Virginis vita, sunt quatuor Euangelia de ea scripta; quæ sunt (argentea) veritate nitida, & prædicatione sonora (Reclinatorium aureū) fuit corpus Dominicum de ea sumptum, in quo diuinitus se reclinauit, (aureum) sapientia, & charitate ornatum. Ipsa etiam Virgo fuit reclinatorium, in quo Christus se recimauit, splendore charitatis fulgidum (Ascensus purpureus) sanctia crux fuit, in qua nobis filius in sua passione ascensum ad cælos fecit (Media charitate constrauit) id est, communem vitam eius dulcedine charitatis repleuit; (propter filias Ierusalem) hoc est, ad fidelium imitationem.*

Ad hæc: sicut in nuptiis mos inoleuit, sponsam Principis pretiosis monilibus exornari, variisque muneribus donari, ita quidem humanitas Christi, quæ erat sponsa, Verbo diuino copulāda prius natura fuit à diuino sponso spiritualibus monilibus, cœlestibusque charismatibus cumu-

Gen. 22. Psal. 31. Luc. 1. D. Tho. 3. p. q. 30. art. 1. Luc. 1. Gen. 24. Luc. 1.

D. Aug. ser. 17. de Natiu.

B. Laur. Iust. l. de casto cōnubio c. 9.

Honor. in sigillo relatus à Martino del Rio sup. Cāt. c. 3. sess. 4. in interpr. de Deip.

Gen. 24. cumulata, vt in figura eius apud Geneſim factum legimus cum Rebecca, antequam cum Iſaac nuberet. Abrahamus enim miſit per famulum ſuum Rebeccæ futuræ filij ſui ſponſæ *Inaures aureas, & armillas,* Ibid. præter ſplendidas veſtes, & pretioſa vaſa, *prolatiſque vaſis argenteis, & aureis, ac veſtibus dedit ea Rebeccæ pro munere.* additq; ſacer textus, *& matri dona obtulit*: quod non obſcurè etiam præfigurabat dona, quæ futuræ Matri Dei tempore ſponſationis Verbi diuini cum natura humana erant conferenda. Et quidem ſi tanta fuit Regis Aſſueri liberalitas erga ſponſam ſuam, vt ſacra Scriptura dicat. *Quæcũque voluit Egeus eunuchus, cuſtos virginum,* Eſther 2. *hæc ei ad ornatum dedit*: quantò quæſo maior credenda erit magnificentia diuini ſponſi in exornanda ſponſa, quam abſq; vllis expenſis, ſolo verbo, innumeris animi dotibus, variiſque virtutum ornamentis facile cohoneſtare poterat: Sponſa igitur, & virgineo thalamo à ſponſo ſic iam præparatis, & conſenſu ipſius ſpõſæ iam exhibito, mox celebratæ fuerunt Ioan. 1. nuptiæ, quando *Verbum caro factum eſt*: vt D. Aug. ſer. enim dixit D. Auguſtinus: *Nec mora, re-* 17. de Nat. *uertitur nuntius, & nuptialem thronum ingreditur Chriſtus: accepit ſtolam carnis in thalamo Virginis, diuinitati ſponſatur homo*: tunc certè facta eſt arctiſſima illa vnio hypoſtatica Verbi diuini cum humanitate, quæ omnem, quantumcumque perfectã ac indiſſolubilem vnionem, longo interuallo ſuperat. Stricta valde eſt vnio animæ & corporis; arcta ſatis vnio matrimonialis inter virum, & vxorem, ſed vtraque tandem morte diſſoluitur; at vnio Verbi diuini cum natura humana indiſſolubilis à Deo eſſe perhibetur, vt acutiſſimus etiam mortis gladius nodum eius reſecare nequiuerit, Theologorum Gen. 2. axiomate, & D. Anſelmo dicente: *Quod ſemel aſſumpſit, numquam dimiſit.* Legimus Geneſ. 2. de illo primo matrimonio Adę, & Euæ: *Erunt duo in carne vna*: de hoc tamen ſponſo, & ſponſa, Verbo ſcilicet diuino, & natura humana, fide Catholica confitemur, eſſe duo in perſona vna, hoc eſt. naturas duas, diuinam, & humanam, in vnam eamdemque copulari perſonam. Atque hinc fit, quod ſicut in reliquis connubiis, ac nuptiis ſolet eſſe mutua inter ſponſos bonorum communicatio; ita in hoc facto Verbi diuini cum natura humana coniugio fuit illa inter Theologos numquam ſatis celebrata, mutua, ac reciproca idiomatum communicatio, cuius meminit D. Ioannes Damaſcenus dicens: *Cum de perſona verba facimus ſiue ab vtraque parte ſimul, ſiue ab altera dumtaxat eam appellemus, vtriuſque naturæ proprietates ipſi imponimus; etenim Chriſtus & Deus, & homo dicitur, & creatus & increatus; & paſsibilis & impaſsibilis; Deus paſsibilis nominatur, & Dominus gloriæ in crucem actus, non qua Deus eſt, ſed qua idem etiam homo eſt; eodemque modo cum homo, & filius hominis appellatur, diuinæ eſſentiæ proprietates atque ornamenta ſuſcipit: puer enim æuo omni antiquior dicitur, & homo principij expers; non id quidem qua ratione puer, & homo eſt, ſed qua Deus omni æuo prior, ab extremo puer factus eſt.* hactenus D. Damaſcenus. D. Damaſc. l. 3 fidei c. 4.

Ex his facile colligo excellentiam harum nuptiarum, ſuper celebratiſſimas illas, & à Sanctis Patribus variis encomiis decantatas Galilææ nuptias, nam in his vnum dumtaxat, quod ſciamus, miraculum ad Virginis preces patratum fuit, in iſtis verò pœnè infinita miracula confluxere: in illis poſt verba Mariæ dicentis: *Filij, vinum non habent*, aqua in vinum Ioan. 1. conuerſa eſt, in his verò Maria proferente: *Ecce Ancilla Domini*, continuò *Verbum caro factum eſt.* quod ſingulare opus Diuus Damaſcenus miraculorum omnium caput meritò appellauit: in illis nuptiis natura deterior mutata eſt in meliorem, aqua ſcilicet in vinum, in his verò perſona infinita dignitate præexcellentior naturam aſſumpſit immenſa intercapedine inferiorem: in illis fuit conuerſio naturæ vnius in alteram, in his nullius fuit naturæ tranſmutatio, ſed Ioan. 1. D. Damaſc. ora. 1 de Annunt.

duæ

duæ naturæ, diuina & humana in vnam eandemque Verbi personam copulatæ permanserunt hæc sanè adeo portentosa miracula esse nosc̃tur, vt nulla vnquam maiora orbem vidisse meritò putem. Vidit quidem olim in tempore Iosue solem stantem, & tempore Ezechiæ retrogradientem, at nunc videt Deum, se ipsum exinanientem, vt verbis Pauli vtar; vidit ignem conseruatam rubi viriditatẽ, nunc videt in conceptione Mariæ conseruatam matris virginitatem; vidit Aaronis virgam absq; humano cultu florentem, nũc videt Iesse virgam absque humana opera optatum mundo fructum parturientem; vidit virgam Moysis in serpentem cõmutatam, hic videt humanam naturam cum Verbi supposito copulatam; vidit mare apertum, hic videt (quod mirabilius est) Virginis matris vterum clausum; vidit ventum mare rubrum exiccantem, hic videt Spiritum sanctum Mariam afflantem, & in conchilio viscerum eius pretiosam margaritam procreantem. hæc considerans Ecclesia Catholica Virginem alloquens ait: *Tu, quæ genuisti, natura mirante, tuum sanctum genitorem.*

Iosue 10. Luc. 18. 4. Reg. 2. ad Phil. 2. Exod. 3. Num. 7. Exod. 4. Exod. 14. Exod. 16. Bibl. Cathol.

Rursus, si ad nuptias alacrius celebrandas solent varij ludi interm̃sceri, certè in his sacris nuptiis ludus ille nobis satis vtilis minimè defuit, in quo per vnionẽ hypostaticam natura humana lucrata est personam Diuinam, quo lucro nullum maius non solum Angelica intelligentia fingi, sed nec mente diuina concipi potest. Verùm vt miraculosum hunc ludum elucidemus, in memoriã reuocare oportet celebrem Platonis sententiam lib. 7. de legibus, quam etiam refert Marsilius Ficinus in Cratillo, vbi ait: *Homo iocus est, ludusque Deorum*: quæ sententia tanto mihi arridet, quanto similem illam esse obseruaui Salomonis sententiæ in persona æternæ sapientiæ dicentis: *Delectabar per singulos dies, ludens coram eo omni tempore, ludens in orbe terrarum, & deliciæ meæ, esse cum filijs hominum*: quibus verbis præterquam æterna sapientia sub metaphora ludi ostendit tanta facilitate, & iucunditate vniuersam mundi machinam formasse, eamq; perpetuo regere, vt instar ludi eius creatio, & gubernatio sibi esse videatur; vnde Boëtius in persona æternę sapientiæ loquens dixit: *Hæc nostra vis est, hunc continuum ludum ludimus, rotam volubili orbe versamus, infima summis, summa infimis mutare gaudemus*: præter hoc, in quam, ostendit instar iucundi ludi sibi fuisse vnionem hypostaticam cum natura humana: *& deliciæ meæ esse cum filijs hominum*: cui sanè intelligentiæ, non parùm mihi opitulari videntur verba illa: *Ludens coram eo omni tempore*: nam cum Spiritus sanctus moneat non omni tempore ludendum, & ridendum esse. *Tempus* (inquit) *flendi, & tempus ridendi: tempus plangendi, & tempus saltandi; tempus amplexandi, & tempus longe fieri ab amplexibus*: certè dum ait: *Ludens coram eo omni tempore*: facilè mihi persuadeo ludum illum, & amplexum fuisse vnionem Verbi cum humana natura perpetuò, & incessanter, in æternum, & vltra duraturam. Huius ludi egregiam figuram illum adamussim delineantem reperio in ludo Isaac cum Rebecca, cuius mentio fit ad caput Geneseos 26. in hæc verba: *Prospiciens Abimelech, per fenestram vidit Isaac iocantem cum Rebecca vxore sua*: quem iocum explicãs D. Augustinus contra Faustum, ait: *Quid autem velit, quòd sanctus Patriarcha cum coniuge sua luserit? vidit profectò quisquis, & inuenit eum maiestatem suam, qua in forma Dei æqualis est Patri, paulisper abscondisse in forma serui, vt eius capax esse humana infirmitas posset, eoque modo se contingi congruenter optaret.* Quod si quispiam interroget, quodnam genus ludi fuerit illud Isaac cum Rebecca, respondet Glossa: *Vidit eum amplexantem, vel osculantem Rebeccam.* similem iocum desiderabat sponsa, cum dicebat: *Osculetur me osculo oris sui*: hodieque impletum est eius desiderium. Verbo diuino humanam naturam osculante, & indissolubili hypostaticæ vnionis vinculo illam amplexante. Quia tamen

Prou. 10. Eccle. 38. 4. Reg. 2. ad Phil. 2. Exod. 3. Num. 7. Exod. 4. Exod. 14. Exod. 16.

Plato lib. 7. de legib. Marsil. Ficin. in Cratillo.

Prou. 8.

Eccle. 38.

Gen. 26.

D. Augustin. contra Faust. tom. 5. lib. 22. c. 64.

Glossa sup. c. 26. Gen.

Cant. 1.

in nuptiis, non solum sponsi, sed & inuitati ad nuptias iubilant, ludunt, & præ nimia alacritate tripudiant, oportet etiam, vt nos pariter spiritu laudemus, & diuinas laudes cantantes iubilemus, Dauidem imitantes, qui olim lusit coram Arca, humanitatem Christi præfigurante; vnde Rupertus super libr. 2. Regum

Ruper. super lib. Reg. 2. cap. 26. præclarè dixit: *Arca mirabilis totos in se continens thesauros vniuersæ diuinitatis, fabrica est humani corporis, quod Dei filio Spiritus sanctus de virginali vtero compegit, & huius arcæ illa typus extitit.* Prædixerat olim Ieremias hunc laudis, & exultationis ludum, quem ante hanc sacram humanitatis Christi arcam Catholica Ecclesia exercere debebat, sicque vaticinatus fuit Ieremias: *Templum iuxta ordinem*

Ierem. 30. *suum fundabitur, & egredietur de eis laus, voxque ludentium*: præcipuam huius lu dimagistram B. Virginem extitisse non obscurè mihi videtur idem Ierem prædi-

Ierem. 31. xisse: *Ædificaberis Virgo Israel: adhuc ornaberis tympano tuo, & egredieris in choro ludentium* sed proh dolor? quàm pauci hãc diuinam chorifeam, ac sacram tympanistriam sequentes, diuinæ laudis alioquin iucundo ludo vacare non student, cum tamen à profanis & obscænis ludis nunquam se abstineant, quorum vsus adeò pernicioſus esse perhibetur, vt non solum diuina eloquia, sed, & humana iura, & principum statuta varia suppliciorũ ge

Iob. 21. nera lusoribus præfigant. Iob ait: *Infantes eorum exultant lusibus*, & statim subdit: *ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt.* & Moyses scelera populi Israelitici à Deo vindicanda narrans, inquit:

Exod. 32. *Sedit populus manducare, & bibere, & surrexerunt ludere*: vbi obseruãdum est, ibidem etiam narrare Israelitas simul coniunxisse ludum cum adoratione vituli, quo nõ obscure mihi significatur, alearum lusores magis earum adorationi, quàm Dei vacare solitos; sicut enim D. Paul. de opi-

Philip. 3. parè comedentibus dixit: *Quorũ Deus venter est*; non dissimiliter de lusoribus veracissimè dicemus, quorum Deus alearum ludus est, cum alacrius alearum figuras quàm sacras imagines intueantur. Iura deinde ciuilia adeo ludos exsectantur, vt à Republica illos arcendi gratia reges Catholici Hispaniarum Ferdinandus, & Elisabetha lib. 8. nouæ recompilationis hanc legem condiderint, ne quis vltra duorum argenteorum quãtitatem posset ludo exponere, & violatores huius legis pro prima vice, viginti quatuor argenteis mulctari præcepit; pro secunda, triginta sex; pro tertia, quinquaginta quatuor. & in lege octaua eiusdem tituli, Rex Catholicus Ioannes statuit, vt qui domum suam ad huiusmodi alearum ludos pararet, pro prima vice solueret centum, & quinquaginta argẽteos; quòd si non esset soluendo, pœnas per dies centum in carcere lueret; & rursus in legibus partitarum, Titulo 16. l. 8. stabilitum est, vt frequentes hi alearum lusores, quos Hispanus sermo *Thaures* vocat, non possent in iudicium tãquam testes adduci in causa criminali, quod genus supplicij infamium hominũ esse solet. immò quod mirabilius est, Iurisconsultus Vlpian in l. 1. ff. de aleatum lusu, & aleatoribus, statuit, quod quamuis quispiam probaretur & conuinceretur furto aliquid surripuisse tempore ludi in domo eius, qui lusoriam mẽsam omnibus ad ludẽdum exponit, impunis omninò relinqueretur: sicut enim iura ciuilia in adulterij odium permittunt vtro homicidium, ita in ludi detestationẽ permitti voluit Vlpianus furtum. quòd si sæculares homines huiusmodi ludis arcentur, quis non videat multò magis Ecclesiasticis personis dedecori esse? vnde presbyteros aleatores non solum ludere, sed ludentiũ inspectores esse frequenter sacri Canones prohibuere. Authentica enim de sanctis Episcopis, collat. 9. dicitur: *Nec participes erunt ludentibus, nec inspectores*: & cap. Clerici, de vita, & honest. Clericor. hæc verba habentur: *Ad aleas, & taxillos non ludant, nec ludentibus intersint*: & c. inter dilectos, de excessib. Prælatorum, Bonifacius Papa ait: *Nos autẽ, qui ex officij nostri*

Lib. 8. nouæ recompilat.

Ibid.

l. partitar. tit. 16. l. 8.

l. 1. ff. de aleatũ lusu.

Authent. de sanctis Episc.

c. Cler. de vi. & hon. Cler.

nostri debito pestem huiusmodi exstirpare proponimus, ludos voluptuosos, quibus sub quadã curialitatis imagine ad dissolutionis materiam deuenitur, improbamus. ac tandem in c. Episcop. 35. d. presbyter ludo deseruiens cõmunione priuatur. Obseruarunt non semel nautæ, quòd cum maris Delphini inter se ludunt, imminentis tẽpestatis præsagium id sit certissimum; non secus ego magnum Reipublicæ imminere detrimentum arbitror, cum Ecclesiastici, Catholicæ Ecclesiæ Delphini, qui alioquin diuinis laudibus, ac piis exercitiis incumbere deberent, alearum ludis vacant: maximè cum experientia ipsa doceat ludorum indiuiduos comites (vt in plurimũ) esse alienæ pecuniæ cupiditatem, periurium, blasphemiam, contumeliam, fraudem, temporis amissionem, rixas, & contentiones non paucas. In cuius figuram legimus 2. Reg. 12. quod post ludum puerorum Dauid, & Isboseth secutũ est graue atque cruentum bellum: atque propter hæc vitanda, non contemnenda detrimenta, S. Tobias adeò à ludis se abstinuit, vt nec eis vnquam interesse vellet: *Nunquam cum ludentibus miscui me: neque cum his, qui in leuitate ambulant, participem me præbui.* Porro vt ad nuptias Verbi diuini cum natura humana, vnde nonnihil digressi sumus, redeat oratio nostra, in memoriã reuocanda sunt tria illa, quæ D. Augustin. in matrimonio contemplabatur, sacramentum, fidem, & prolem, in hoc sacro connubio mirificè effulgere: nam in primis cum sacramentum idem sit, quod sacrum mysterium, & inter omnia opera Dei nullum magis reconditum arcanum, quàm Verbi Dei incarnationem Catholica fides profiteatur, satis superque constat in hoc sacro matrimonio tationem sacramenti non defuisse. sed nec fidem, seu fidelitatem desiderari, id satis probat, quod humanitas Christi tùm propter vnionem ad Verbum, à quo regebatur, tùm propter arctissimum beatifici amoris vinculum, non poterat vllo modo fidelitatis sponso debitæ iura violare; ac tandẽ desiderata proles huic matrimonio minimè defuit, cum iusti omnes Christi partus sint, & filij legitimi, vt Isaias prædixerat: *Omnes isti congregati sunt, venerunt tibi: filij tui de longe venient, & filiæ tuæ de latere surgent*, & ibidem inquit: *Nunquid ego, qui alios parere facio, ipse non pariam?* vbi obseruare oportet, consultò non dixisse: ego qui alios gignere facio, ipse non gignam? sed, *ego, qui alios parere facio, non pariam?* vt significaret se filios suos in lecto crucis peperisse, inauditos instar parturientis subientem cruciatus, iuxta illud eiusdẽ Isaiæ: *Si posuerit pro peccato animã suã, videbit semen longæuũ.*

De his filiis Ioan. obscura illa verba dixit: *dedit eis potestatem filios Dei fieri*: quæ propter suam difficultatem antiquos Patres in varias abire sententias compulerunt. difficultas autem ex duplici cap. oritur, tùm quia illi, qui Christum, vt oportet, receperunt, hoc ipso filij Dei actu fiebant, non ergo potestatem tunc accipiebant, vt fierent filij Dei; tùm quia, etiam qui Christum nondum receperunt, habẽt potestatem vt filij Dei fieri possint, sicut potestatem habent credendi, qui nunquã crediderunt, Augu. dicente: *Posse credere, naturæ hominis est, credere autem, gratiæ Dei est.* Theophylact. vt hanc soluat, varias adhibet interpretationes: Prima est, quod quamuis recipientes Christum, filij Dei statim sint, tamen necessaria est custodia, & vigilantia, vt conseruentur, ne acceptã adoptionem filiorũ amittant: dicuntur ergo habere potestatẽ, *filios Dei fieri*, quia etiamsi tunc, dum recipiunt Christum, filij sint, tamen eorum in potestate est hãc filiationem habere, & conseruare. Secunda eiusdem Theophylacti expositio est, vt per *recipientes* intelligamus cathecumenos, qui fidem habent ante baptismũ, per quem gratia adoptionis datur; hi ergo per fidem, nondum regenerati sunt, nec filij Dei facti, quousq; baptizentur. Baptismus enim est, quo homines nascũtur in Spiritu, & fiũt filij Dei: habent tamen credentes, potestatem, & facultatem susci-

Isaiæ 60.

Isaiæ 66.

Isaiæ 53.

Ioan. 1.

Augustin. lib. de spiritu, & litera.

piendi baptismum, & per eum renascendi. Nec obstat huic, quod aliqui ante baptismum, gratiam filiorum aliquando accipiunt: id enim fit per baptismum in voto susceptum; eius enim tanta est efficacia, vt antequam re suscipiatur, operetur per votum in credentibus. Tertia est

Theophyl. ab eodem Theophylacto, vt per hanc potestatem intelligamus adoptionem filiorum perfectam, quæ in gloria datur: sunt quidem in hoc sæculo filij, adhuc tamen minus perfectè adoptati, & propterea dicti sunt recepisse *potestatem filios Dei fieri*, quia id perfectionis nondum consecuti sunt. cui expositioni consonare videtur

Ad Rom. 8. locus Pauli ad Rom. 8. *Et ipsi intra nos gemimus, adoptionem filiorum Dei expectantes*, & tamen Apostolos in hoc sæculo filios fuisse nemo negauerit. Quarta est Diui

D. Chrysost. homil. 9. in Ioan. Chrysostomi homil. 9. in Ioan. asserentis, dictum esse: *Dedit eis potestatem filios Dei fieri*, vt significetur motus liberi arbitrij: sic enim homo adultus fit Dei filius, vt libero arbitrio concurrat ad credendum, vt fiat filius Dei. Quinta est Am-

D. Ambros. bros. lib. 4. de fide cap. 4. docentis, cum

D. August. Augustino libr. 2. de consensu Euangel. cap. 3. & in epist 120. ad Honorat. cap. 3. hanc particulam esse positam, vt hominum filiatio distinguatur ab illa Verbi, qua Verbum, filius etiam Dei est: nostra quippe filiatio adoptionis est, Verbi vero naturæ; nostra potestatis, illius, proprietatis. Deum enim nos filios habere, potestatis est, quia voluit facere: at habere Verbum filium, est proprietatis, & naturę ipsius Dei: sensus ergo erat: *Dedit eis potestatem, vt sint filij Dei*, quia natura non sunt filij, sed gratia; Verbum natura filius est, ob id non habet potestatem filiatio-

D. Athanas. D. Cyrillus. nis. Athanas. etiam serm. 3. contra Arian. cui consensit Cyrill. lib. 11. in Ioan. cap. 14. dicit, hanc potestatem esse gratiam, vt

D. Greg. homil. 6. in Ezech. sint filij ex gratia, non ex natura. Sexta est D. Gregorij homil. 6 in Ezech. exponentis, vt per *potestatem* dignitas, & excellentia significetur, vt sit sensus: dedit eis hanc dignitatem, & excellentiam, vt filij sint Dei: verba ipsius sunt: *qui eum receperunt, dedit eis potestatem filios Dei fieri: quid hac potestate altius? quid hac altitudine sublimius dici potest? in qua creatus quisque efficitur filius Creatoris?*

Illud tamen merito quispiam dubitare posset, quomodo Ioānes dicat, Christum Dominum dedisse suo aduentu potestatem hominibus, vt filij Dei fierent, cum etiam in veteri lege fuerit similis potestas, fuerunt enim multi peccatores iustificati, & facti filij Dei, prius igitur habuerunt potestatem, vt in adoptionem filiorum reciperentur. Omissis aliorum interpretationibus, quæ à scopo longe aberrare mihi videntur, in hunc modum præsentem nodum soluendum esse reor, quod aliud est filium esse, aliud autem habere statum filij: infantes, & pueri filij sunt, tamen statum filij nondum habēt: status filiorum est libertas, & quod sui iuris sint, possintque pro arbitrio disponere de suis, quod non habent filij, nisi in ætate legitima. hoc idem reperitur in ista adoptione Dei. In lege veteri iusti, filij veri erant, vt nos, tamen paruuli; his enim comparat eos Paulus; statum filiorum nondum habebant, erant sub lege timoris, vt sub pædagogo, & sub actore, & quantum ad statum, serui fuerunt; longe autem differunt hæc duo, esse seruū conditione, aut esse seruum statu, & forma viuendi: erant illi conditione filij, statu serui propter legem, sicuti infantes: at in Euangelio per Christum remota est lex vetus, recessit pædagogus, peruenit ad ætatem iustus, in Christo libertate donatus est, de qua ad Galat. 4. *Non sumus ancillæ filij, sed liberæ, qua libertate Christus nos liberauit*: ob id statum filiorum habemus. hoc totum diuinè docet Paulus in eo capitulo, iustos illos sub lege comparans filio ancillæ Abrahā, nos filio liberæ; vterque tamen filius est, sed illi ancillæ propter statum seruitutis, nos liberæ, propter statum libertatis, & potestatis, vnde hoc dicit: *Iam non estis filij ancillæ, sed liberæ*: vtrique tamen filij erunt Abrahæ. Adoptio

Ad Gal. 4. *Ibid.*

ptio igitur est in Euãgelio perfecta, quantum ad statum libertatis, ob id in Euangelio datur hæc adoptio; veruntamen nõ est completa in hoc sæculo, quia iustus mente liber est, carne tamẽ seruit; in gloria autem consummata ab omni peccato, & miseria consequetur libertatem, & ob id dicitur iustus *expectare adoptionem filiorum*, Rom. 8. non quod non sit filius adoptionis in hoc sæculo: sed quia nondum, vt diximus, integram consecutus est libertatem: itaque iustus olim sub lege, filius quidem erat, tamen eum adoptionis statum consecutus non erat, qui est in Euangelio. Ipsemet Paulus id explicauit, quando dixit: *iustos* etiam nunc *gemere*, & *expectare adoptionem filiorum*, & ne quis putaret eos non esse nunc filios adoptionis, paulò ante hoc verbum declarauit: *Liberabitur creatura à seruitute corruptionis, in libertatem gloriæ filiorum Dei.* quasi dicat; filius est nunc iustus in Euangelio, tamen nondum totam libertatem, nempè à corruptione. cõsecutus est, donec perueniat ad gloriam, & hoc est expectare adoptionem filiorum. quam doctrinam paucis verbis perstrinxit D. Chrysost. hom. 13 in Ioan. dicens, Iudæos habuisse *adoptionem filiorum*, *sed spiritum seruitutis*. Atque hinc colligo rationem, ob quam olim iustis sub lege, etiam purgatis, non patuerit ianua cœlestis, sicut modo patet: certè illi paruuli erant, & paruulis non datur hereditas, etiam mortuis parẽtibus, donec perueniant ad legitimam ætatem; hæc autem legitima ætas fuit plenitudo illa temporis, in qua Deus misit filium suum, vt adoptionem filiorum reciperemus, & ideo ianua ad æternam hæreditatem, quæ nunc nobis aperta, illis tunc obserata erat.

Ad Rom. 8.

D. Chrysost. hom. 12. in Ioan.

Ad extremum in eo hæc nobilissima natorum Dei filiatio omnem aliã creatam filiationem transcendit, quod illa nõ ex sanguinibus, nec ex voluntate carnis, nec ex voluntate viri, sed ex Deo procedit. vbi obseruandum est cum D. Thom. & Theophylacto, quod D. Ioannes per illa verba *ex voluntate carnis*, significauit filios illegitimos, per illa autem sequentia *ex voluntate viri*, prænotauit natos ex legitimo matrimonio: vnde sensus est, quod filij Dei sunt orti non ex sanguinibus damnati, aut concessi thori, quia ex vtraque nascuntur ex carne, sed nati sunt ex spiritu Dei; vnde efficitur, quod quemadmodum filius Dei naturalis Christus est imago Patris, ita filij Dei adoptiui eãdem imaginem Patris imitentur iuxta illud: *Estote perfecti, sicut & Pater vester cœlestis perfectus est*, & probe agnoscens D. Leo Papa dixit: *Si ad humanam pertinet laudem, vt patrum decus in prole resplendeat, quantò magis glorioſum est, à Deo natos in auctoris sui imaginem refulgere, & illum in se ostendere, qui illos genera uit?* Certè hęc tantæ generositatis dignitas, *vt filij Dei nominemur, & simus*, admonet nos generosos esse oportere, ac tanti patris vestigia sequi debere. Filij regis magna moliuntur bella, triumphos, trophea meditantur, ad viles sordidasque artes animum minimè demittunt, oportet igitur potiori iure, vt Dei filij multò altiora animo voluant, ad cœlestia anhelent, æterna bona concupiscant, aduersus tartareas potestates prælia agitent, victorias, laureasque cœlestes spectent, ad sordidissima vitia generosum cor non cõuertant, magni Leonis rugitum audientes: *Agnosce, ô Christiane, dignitatem tuam, & diuinæ consors factus naturæ, noli in veterem vilitatem degeneri conuersatione redire.* quibus non dissimilia lego alibi, apud eundem: *Genus electum, & regium regenerationis suæ respondeat dignitati; diligat, quod diligit Pater, & in nullo ab auctore suo dissentiat.*

Matth. 5.

D. Leo ser. 1. de Natiuit.

Ibid.

Idem ser. 6. de Natiuit.

Cui sit honor, & gloria in sæcula sæculorum.
Amen.

HOMILIA XVI.

Ad elucidandum incarnati Verbi mysterium in Mariæ vtero celebratũ, varia, ac multiplici Sanctorum Patrum eruditione, vberrimáq; animi conceptionum copia explicantur verba illa D. Ioannis: Et signum magnum apparuit in cœlo: Mulier amicta sole, & luna sub pedib. eius, & in capite eius corona stellarum duodecim. Apoc. 12.

QVAMVIS permulti Sanctorum Patrum, Gregorius, Venerabilis Beda, Andreas Cæsarienſis, Primaſius, Riccardus, Victorinus, Rupertus, Methodius, propoſita verba de Eccleſia Catholica intelligenda eſſe cenſeant, nõ pauci tamen Doctores de beatiſſima Virgine in ſenſu myſtico illa explicant: hi ſunt D. Epiphan, Auguſtin. Bernard. Aymon, Ansbertus, Gagneus. & Dionyſius; horũ Patrum doctrinæ inſiſtẽs, huius viſionis abdita myſteria referare aggrediar.

Gregor. l. 34. moral. c. 7. Beda. Andr. Cæſ. Primaſius. Riccard. Victorin. Rupert. Method. in c. 20. Apoc. Epipha. ſer. de laud. Mariæ. Aug. lib. 4. de ſymb. ad Catech. c. 1. Bern. ſerm. ſup. ſignum mag. Aymon ſup. c. 20. Apoc. Ansber. in c. 20. Apoc. Gagn. ſup. c. 20. Apoc. Dionyſ. ibi. Aug lib. 2. de doctrin. Chriſt. c. 1.

Signum quidem (vt auctor eſt D. Auguſtinus) eſt res, quæ præter ſpeciem, quam ingerit ſenſibus, in alterius rei cognitionem nos facit venire, vnde meritò archipropheta nouæ legis Ioãnes B. Virginem *ſignum* vocauit, cum præter cognitionem ſui, in notitiam Verbi incarnati nos faciat venire. Per matrem enim cognoſcimus filium, & cum mater parit ſit, & Virgo integerrima, filium Patrem in cœlis habere oportet; & cum id non virtute naturæ, ſed Spiritu ſancto adumbrante factum ſit, tandem in ſanctiſſimæ Triadis, Verbi diuini Incarnationis, ac illius B. Virginitatis, Deiparæ, & aliorum arcanorum cognitionem perducimur; quæ adeò portentoſa eſſe perhibentur, vt omnium ſcientiarum genere peritiſſimi, illa perpendentes, non ſolum mirentur, ſed ſtupeant, & expauescant. Stupet linguæ latinæ peritiſſimus (ſi fas eſt verbis parũper ludere cum inſigni Doctore Alano) videſ, idem Verbum ſimul eſſe actiuum, paſſiuum, neutrũ, & deponens: actiuum quidem, quia *per ipſum omnia facta ſunt*: Ioan. 1. paſſiuum, paſſibilem carnem aſſumens, & in paſſione ſua multa aduerſa patiens: neutrum, dum in triduo mortis, nec erat purus Deus, cum animam, & corpus ſibi copulata retineret; nec erat in rigore homo, diſſoluta iam vnione inter animam, & corpus, quæ ad conſtitutionem hominis neceſſariò requiritur: fuit etiã in Reſurrectione deponens, cum humanis miſeriis exutus, carnis mortalitatem depoſuit. vnde ingeniosè doctiſſimus ipſe Alanus cecinit: Alanus.

Exceptiuam actionem,
Verbum Patris excipit;
Dum deludit rationem,
Dum naturam decipit.
Cauſalem Dictionem
Ab vtroque recipit.
Actioque paſsionem
In hoc verbo concipit.

Stupet eloquentiſſimus Rhetor, capere non valens eundem mortalem, & immortalem, æternum, & temporalem, immenſum, & paruum, pauperem, & diuitem. vnde idem Alanus: Alanus.

Peregrinat à natura
Hominis poſitio,
Dum in Deo tranſit iura
Hominis conditio,
Nouus tropus in figura,
Noua fit translatio.
Nouus color in iunctura,
Noua fit conſtructio.

Stupet hic ſolertiſſimus Dialecticus, audiens ex duobus principiis, infinito interuallo diſtantibus, cuiuſmodi ſunt Deus, & homo, velut vnicam Concluſionem inferri: *Et Verbum caro factum eſt.* Ioan. 1.

Intra locos locum neſcit

Locus

Locus à contrarijs,
Suum locum exstupescit
Exceptum ab alijs;
Sic ex linguis obmutescit,
Fallitur in propriis,
Et ex suis erubescit,
Logica fallacijs.

Stupescit hic Arithmeticus, dum penetrare non valet, quomodo vnum suppositum duplicem habeat naturam: quomodo in suppositalitate vna, naturæ duæ impermixtæ subsistant:

Dum ab vno non recedit,
Alteratur vnitas,
Dum in vnum se concedit,
Vnitur alteritas.
Indiuisum idem cedit
In idem diuersitas,
Suum tamen non excedit
Limitem simplicitas.

Stupet Geometra, dum genus hoc mensuræ non capit; vt infinitum finito, æternum temporali, immensum paruo corpusculo concludatur:

Suæ artis in cæsura,
Geometria fallitur,
Dum immensum sub mensura
Terrenorum sistitur,
Indirectum, cui natura
Circuli conuertitur,
Sphæram claudit quadratura
Et sub ipsa clauditur.

Stupet hic disertissimus Musicus, dum capere no potest; quomodo inter se consentiant vox Dei, & vox hominis, ita, vt loquente homine, loquatur Deus, & loquente Deo, loquatur homo; est enim hæc inaudita proportio concentus:

Dum factoris, & facturæ
Mira fit coniunctio,
Quis sit modus ligaturæ,
Quis ordo, quæ ratio,
Quæ sint vincula, quæ iunctura
Qui gombi, quæ vnio,
Stupet, suo fracto iure,
Musica proportio.

Hic tandem stupet, & expauescit sapientissimus Astrologus, dum solem eclypsari, & non obscurari, densissima nube operiri, nihilque sui splendoris, ac lucis amittere intuetur:

Solis lumen nube tectum
Se nubis velamine
Per se clarum sit obiectum,
Nec habet in lumine:
Nostrum vergit in defectum
Sol ortus in Virgine
Ineffectum dans effectum
Lumen in caligine.

Meritò igitur Ioannes vocauit B. Virginem, *signum magnum*, cum per illam in earum rerum cognitionem, quam omni scientiarum genere præditi ingenij, sui acumine consequi nō potuerunt, nos fide prælucente, veniamus. Hoc magnum signum contemplans, & admirans D. Bernardus ait: *Quomodo in tàm vehementi feruore tàm fragilis natura subsistit?* ferunt Historici, licet creditu difficilè videatur, Salamandram, sanam, & incolumem in medio ardentis ignis persistere: mirabile quidem id est, sed naturæ ordinem non transcendit; sed inter miranda naturæ prodigia connumeratur. At, quod tenella Virgo intra medium ardētis solis globum, stellis redimita, & lunam pedibus calcans, rutilanti vultu compareat, totam facultatem naturæ longè superat, & omnipotentiam Dei adeò ostentat, vt Ioannes dicat: *Signum magnum apparuit in cœlo, mulier amicta sole.* Quis enim quæso magnum diffitebitur prodigium, eodem genere vestimenti, quo Creator, indui creaturam? nonne Deus luce vestiri dicitur? *amictus lumine, sicut vestimento:* luce etiam splendentis solis Maria vestitur: *mulier amicta sole.* Hinc sanè inferre licet eximiam B. Virginis excellētiam: tùm, quod quemadmodum in solem præ nimia eius claritate, & splendore humanus intuitus fixa acie intendere non potest, ita beata Virgo tot, ac tantis sanctitatis splendoribus coruscat, vt non solum humanæ, sed neq; Angelicæ mentis acies, nisi diuino lumine corroborata, in eam intendere possit. tùm, quod quēadmodum

Apoc. 12.

D. Bern. ser. super signum mag. appar.

Apoc. 12.

Psal. 103.

modum sol, neque per vnicum temporis momentum claritate, & splendore claruit, sed semper tenebras nescies, fulgentissimus fuit, ita beata Virgo, nec per vnicum instans, peccati alicuius etiam originalis tenebris obscurata fuit, sed semper gratiæ luce perfusa, quæ semper lucis, & splendoris amictu vestita esse perhibetur, vt ait Ioannes: *mulier amicta sole.* Apoc. 12.

Certè Christus Dominus dixit: *Qui male agit, odit lucem, & non venit ad lucem, vt non arguantur opera eius:* cùm ergo beata Virgo à principio suæ conceptionis amicta sole in cœlo Ecclesiæ Catholicæ comparuerit, non timet argui, seu conuinci posse de peccato, imò fidenter vsurpat filij sui verba: *Quis ex vobis arguet me de peccato?* quasi dicat: nullus. Vnde in hoc valde superat B. Virgo reliquos omnes sanctos, quod si imago vitæ eorum depingatur, oportebit (vt Pictoribus consuetum) sanctitatis eorũ claritatem cum peccati obscuritate, variisque imperfectionum vmbris eam describere; quia (vt ait Ioannes) *si dixerimus, quia peccatum non habemus, ipsi nos seducimus:* itaque ad depingendam vitæ aliorum sanctorum imaginem oportet pennicillum non tantum splendentibus virtutum coloribus, sed aligro peccati atramento intingere; at Ioannes, supremus depingendi artifex, beatam Virginẽ depingere volens, in Solis tantùm fulgẽtissimis radiis pennicillum intinxit; & ideò ait: *mulier amicta sole,* vt significaret, in hac imagine minimè inueniendas, velut in aliis, caliginosas peccati vmbras, quæ obscuritatem inducunt. Sed illud adhuc manifestius B. Virginis excellentiam ostentat, quod in conspectu solis iustitiæ, qui propter eius infinitatem, & immensitatem adeò creaturas omnes superat, vt Isaias dicat: *Quasi non sint, sic sunt coram eo, & quasi nihilum, & inane reputatæ sunt:* ipsa (inquam) in conspectu tanię magnitudinis magna esse dicatur à Ioanne: *Signum magnum apparuit in cœlo, mulier amicta sole.* Scio Ioannem Baptistam *magnum coram Deo* vocatũ fuisse à D. Luca: *Erit enim magnus coram Domino:* tamen sicut teste D. Paulo: *Alia est claritas solis, alia claritas stellarum:* ita longè diuersa, & inferior est magnitudo Ioannis à magnitudine Mariæ, sicut longo interuallo superat magnitudo dignitatis matris Dei, magnitudinem dignitatis Præcursoris Domini: tanta ergo magnitudine magnam esse in conspectu infinitæ, & immensæ Dei magnitudinis, inauditam sanctitatis magnitudinem ostendit. Certè Sol centum sexaginta vicibus (vt Astrologi demonstrant) magnitudine terram superat, & tamen nobis exiguus apparet; beata autem Virgo in cœlo constituta, à Ioanne in terris degente videri potuit, tanquam signum magnum, quod sanè apertè indicat, tantam esse eius magnitudinem, vt nulla quæcumq; summa distantia, oculis eam abripere potuerit: reliqui sancti in cœlo positi prope Virginem à nobis in terra degentibus nequaquam videri possunt. vnde B. Petrus Damianus ait: *In illa inaccessibili luce perlucens, sic vtrorumque spiritum (idest, hominum, & Angelorum) hebetat dignitatem, vt in comparatione Virginis nec possint, nec debeant apparere:* beatæ autem Virginis magnitudo tanta est, vt illam neque Christi solis iustitiæ eam ambientis splendor, & magnitudo obruat, neque quæcumque summa distantia eam videre obsit. Illud tamen examinandum restat, quo Sole dicatur à Ioanne B. Virgo amicta: Crediderim procul dubio, nõ loqui de solari Planeta, qui in quarto cœlo residet, cum beatam Virginem in supremo omnium cęlorum viderit dilectus Ioannes constitutam; quare dicendum est, solem hunc esse illum, de quo Malachias: *Orietur vobis timentibus nomen meum sol iustitiæ:* hoc splẽdidissimo sole induebatur beata Virgo, vt non obscure Isaias in persona eius prædixit: *Exultabit anima mea in Deo meo, quia induit me vestimentis salutis, & indumento iustitiæ circumdedit me:* seu vt LXX transtulerant) *Induit me indumentum salutis, & tunicam lętitiæ:* immò alij vertunt, quod nostro

Apoc. 12.
Ioan. 3.
Ioan. 8.
Ibid.
Apoc. 12.
Isaiæ 40.
Apoc. 12.
Lucæ 1.
1. Cor. 15.
B. Petrus Damia. ser. de Assump.
Malach. 4.
Isaiæ 61.
LXX. Interpret.

argu-

argumento accommodatius est: *Induit me vestimentum Iesu*: ad quod videtur Paulus respexisse, cum ad Romanos dixit: *Induimini Dominum Iesum Christum.* meritò quidem Christus Dominus indumentum beatæ Virginis dici potest; tum, quia sicut vestis fouet, & protegit corpus, ita filius matrem, vt vestis, fouit, & vt murus protexit: Isaia dicente: *Vrbs fortitudinis nostræ Sion, Saluator ponetur in ea murus, & antemurale:* & quemadmodum, qui indutus est vestibus, non sentit pondus illud, ac molestiam, quam experitur ille, qui vestes inuolutas, quasi sarcinam, humeris portat; sic B. Virgo, dum grauida erat, nullam in baiulando Christum difficultatem sentiebat, vt testatur D. Bernardus.

Sed iam eiusdem Bernardi varias, ac perpulchras expositiones, quibus amictum solis illustrat, subiiciamus. sicut enim ait: sol, quasi vniuersalis omnium parens, omnia suo splēdore perlustrat, & fouet: ita B. Virgo instar solis in omnes, suo misericordiæ radios diffudit: *quemadmodum* (ait Bernardus) *ille super bonos, & malos indifferenter oritur; sic ipsa quoque præterita non discutit merita, sed omnibus se exorabilem, omnibus clementissimam præbet; omnium denique necessitates amplissimo quodam miseratur affectu.* Deinde docet, amictam sole Deiparam, firmam, ac stabilem eius sanctitatem significare; sicut enim soli splendor nunquam defuit; sic à beata Virgine fulgor sanctitatis nunquam abfuit: *In sole* (inquit) *nimirum, & feruor, & splendor stabilis; in luna solus splendor, atq; is omninò instabilis, & incertus, qui nunquam in eodem statu permaneat. Iure ergo Maria sole perhibetur amicta, quæ profundissimam diuinæ sapientiæ, vltra quàm credi valeat, penetrauit abyssum; vt quantum, sine personali vnione, creaturæ conditio patitur, videatur immensa; illo nimirum igne Prophetæ labia purgantur; illo igne Seraphini accenduntur; longe verò aliter Maria meruit, non velut summatim tangi, sed operiri magis vndique, & circumfundi, & tanquam ipso igne concludi, sed candidissimus sanè, & calidissimus huius mulieris amictus, cuius omnia tam excellenter irradiata noscuntur, vt nihil in ea, non dico tenebrosum, sed obscurum saltem, vel minus lucidum, sed ne tepidum quidem aliquid, aut non feruentissimum liceat suspicari.*

Ac tandem amictam sole Virginem, explicat per rubum illum Exodi ardentem, & non combustum, mysterium Incarnationis in Virgine peractum, adamussim adumbrantem, vt communis est Patrum sententia; vnde ipse admirans, quod fragilis naturæ fœmina intra solis ardores subsistat, inquit: *Magna sanè visio, rubus ardens sine combustione; magnum signū, mulier illæsa manens amicta sole, non ex rubi natura, operum vndique flammis, manere nihilominus incombustum; nō est virtutis humanæ, sed nec angelicæ quidem, sublimior quædam necessaria est. Spiritus sanctus* (inquit) *superueniet in te, & tanquam respōdeat illa: quoniam Spiritus sanctus est Deus, & Deus noster, ignis consumens est; & virtus* (ait) *non mea, non tua, sed Altissimi obumbrabit tibi.* Sed meritò quispiam percontabitur, quomodo hęc duo inter se cohæreant, muliere amicta sole, & simul ab eo obumbrata; nam sol splendorem inducit, vmbra verò carentiam eius infert. Nodum hunc solui posse arbitror in primis per hoc, quod quemadmodum de Deo dicūtur hęc duo; & quod *lucem habitat inaccessibilē*: & quod *posuit tenebras latibulum suum*: quia videlicet, quamuis ob infinitam perfectionē, summamque eius intelligibilitatem lux fulgentissima sit, tamen ob incomprehēsibilitatem inaccessibilis est, & tenebrosa caligo mentibus creatis apparet, vt ingeniosè interpretatus est D. Gregorius Nazianzenus: sic procul dubio beatissima Virgo ob illustrissimum, ac splendidissimum Incarnationis mysterium in virgineo eius thalamo operatum, amicta sole visa est, quia tamen mysterium comprehendi non potest omninò, obumbrata dicitur, & quasi caligine, & tenebris circumfusa. atque hac ratione meritò B. Virgo à Propheta Abacuc: *Mons vmbrosus*

Exod. 3.

Luc. 1.

1. Tim. 6.

Psal. 17.

D. Greg. Nazianz. lib. 2. de Theo.

Abac. 3.

vocata est: nam vbi Vulgata nostra legit: *Deus ab austro veniet, & sanctus de monte Pharan*: LXX. verterunt: *Ab austro veniet, & sanctus de monte vmbroso*: idem etiam astruit inscriptio, seu titulus illius cantici, qui in hunc modum habetur: *Oratio pro ignorantijs*, seu, *pro ignorationibus*: innuens sanè per hæc verba, nisi fides tanti mysterij Angelis, & hominibus præluceret, tàm humanis, quàm Angelicis mentibus semper ignotum fuisset. sed ex D. Bernardo aliter propositæ difficultati satisfieri potest: putat enim, non solùm solem amictam, & pariter obumbratam esse inter se non pugnare, sed potius vnum velut adminiculum alterius esse; vmbra enim illi profuit, vt feruorem ardentis solis sustinere posset, vnde ait: *Nihil itaque mirũ, si sub tali vmbraculo talis etiam à multere sustineatur amictus*: sicut enim olim adminiculo fuit tribus pueris in fornace ardenti ventus roris flantis, vt absque læsione excessiuum calorem ignis sustinere possent, ita vmbraculum, quo Spiritus sanctus operuit beatam Virginem, præsentissimum fuit ei adminiculum, vt solis iustitiæ eam ambientis ardores sustinere posset.

LXX. Interp. — *Abac. in Cãtic. in titulo.* — *D. Bern. ser. super sign. magnum.* — *Daniel 3.*

Verùm, vt secretiora alia magis recondita mysteria in hac mirabili Ioannis visione detegamus, obseruare oportet, trifariam sacram Scripturam *signum* vsurpare. primò, vt idem polleat, quod miraculum, seu prodigium, in quo sensu Dauid dixit: *Misit signa, & prodigia in medio tui Ægypte*: Et D. Lucas: *Per manus autem Apostolorum fiebant signa, & prodigia multa in plebe*. Secundò accipit *signum* pro *vexillo*, vt habetur apud Isaiam: *Eleuabit signum in nationibus*, id est, *vexillum*, vt omnes interpretantur; Tertiò tandem sumi signum pro *scopo*, ad quem tendit sagittarius, vt videre est apud Ieremiam: *Tetendit arcum suum, & posuit me, quasi in signum ad sagittam*. Iob etiam ait: *Confregit me, & posuit me sibi, quasi in signum*, in quod scilicet omnia tela sua coniiceret. vnde statim subiungit: *Circumdedit me lanceis suis*: & in hoc sensu prædixit Simeon de Christo: *Hic positus est in ruinam, & in resurrectionem multorum, & in signum, cui contradicetur*. His prælibatis; haud difficile erit demonstrare, quàm egregiè his tribus modis beata Virgo *signum magnum* compelletur: nam inprimis, ipsam diuinæ gratiæ prodigium, & miraculũ existere, vnanimi cõsensu fatentur Patres, edocti tùm à Moyse, qui cum videret rubum ardentem, & non combustum (beatam Virginem præsignantem) dixit: *Vadam, & videbo visionem hãc grandem*: id est prodigiosam, & portentosam; tùm à magno illo Dionysio Areopagita, qui cumprimum vidit beatam Virginem, continuò ob magnitudinem prodigij, quod propriis oculis intuebatur, dixit: nisi fides sibi obstaret, tanquam Deum illam adoraturum. D. Ignatius vocat illam, diuinæ gratiæ monstrum: *Hæc, & alia excitauerunt viscera nostra, & cogunt valde desiderare aspectum huius, si fas sit fari, sacratissimi monstri, & cælestis prodigij*. D. Ephræm appellat illam: *Præstantissimum orbis terræ miraculum*: quo etiam nomine cãdem cohonestant D. Epiphan. & Chrysostomus: Immò D. Damascænus, nõ contentus (vt alij Patres) vocare illam, *stupendum miraculum*: eam compellat: *Miraculum omnium miraculorum maximè nouum, & miraculorum abyssum*, ita vt in ea, tanquam in abysso summæ profunditatis, penè innumera confluant miracula, quæ velut in abysso latitantia, nequeunt omninò penetrari. Quia tamen inter miracula, quædam dicuntur talia, facta comparatione ad opera naturæ; quædam (quod excellentius est) per comparationem ad alia opera gratiæ, certè beata Virgo intra latitudinem operum gratiæ, stupendũ miraculum est. pro cuius maiori intelligentia obseruare oportet, quod (vt D. Thomas docuit) miraculum dicitur ab admiratione, quæ consurgit, cum effectus est manifestus, & causa occulta: ait tamen, non quidquid, cuius causa latet, miraculum esse, sed illud dumtaxat, quod totam facul-

Psal. 134. — *Actor. 5.* — *Isaiæ 5.* — *Thren. 3.* — *Iob. 16.* — *Luc. 2.* — *Exod. 3.* — *Dionys. Areopag.* — *D. Ignat. in epi. ad Iren.* — *D. Ephr. ratio. in laud. Virg.* — *Epiph. ser. de Laud. Deip.* — *D. Chrysost. ser. de B.V.* — *D. Damasc.* — *D. Thom.*

facultatem naturæ excedit; nam quæ ab occultis naturalibus causis oriuntur, non miracula, sed mirabilia nuncupantur. requiritur etiam ad rationem miraculi, vt, non fiat à Deo secundum legem ordinariam; alioquin omnis iustificatio impij miraculosa esset, cum excedat omnes vires naturæ. Hinc facilè colligitur, nomine miraculi inter omnes sanctos solam Virginem cohonestari mereri; vtpotè, q̃ non solum totum ordinem naturæ transcendat, sed inter omnia opera gratiæ ita magnum portentum sit, vt Angelici etiã spiritus in admirationem rapti, dixerint: *Quæ est ista, quæ ascendit de deserto, deliciis affluens*: quem Angelicum stuporem delineatum video in Cherubinis illis, qui iuxta Propitiatorium existentes, admirabundi mutuò se conspiciebant. vnde D. Epiphanius exclamat: *O Virgo sanctissima, quæ exercitus Angelorum in stuporem duxisti: stupendũ enim est miraculum in cælis, mulier amicta sole; stupendum miraculũ in cælis, Mulier portans lucem in vlnis; stupendum miraculum in cælis, alter Thronus Cherubicus.* Quibus non immeritò adiungi potest aliud mauditũ, quod refert D. Basil. dum ait: *Miraculum vidit creatura, quod antea visum est nusquam, nempè prolem, quæ suæ matris erat parens, & infantem, qui Genitricem ætate longe anteibat.* Tandem D. Damascænus orat. de Natiu. B. Mariæ, acutè satis vocauit illam non solum, *miraculum*, sed *miraculorum officinam*; quo clarissimo etiã nomine illam vocarunt, Andreas Ierosolymitanus, & Arnoldus Carnotensis; vt enim Artifices consueuerunt officinas habere, quibus eximia eorum opera asseruantur; ita supremus miraculorum Artifex, Deus, voluit sibi specialem officinã extruere, beatissimam scilicet Virginem, in qua magis prodigiosa eius miracula reperirentur: ibi vnio adest hypostatica Dei, & hominis, qua nihil sublimius dici potest: ibi extremorum infinitè distantiũ arctissima copulatio: ibi præsubsistentis personæ vera generatio: ibi tandem Virginis integerrimæ conceptus, & partus. quod, tanquam miraculosum, ac prodigiosum valde signum prædixerat Isaias: *Propter hoc dabit Dominus ipse vobis signum, ecce Virgo concipiet, & pariet filium*: quibus non obscurè indicauit, diuini Verbi incarnationem in thalamo Virgineo comprehendere vniuersa miracula, quæ siue in inferno deorsum, siue in cœlo sursum ab Achaz ad libitũ efflagitari potuissent. quod, vt verissimum esse ostendamus, reuocate, quæso, in memoriam, quod tempore Ezechiæ Regis contigit; cum in horologio Achaz patris sui, sol decem lineis retrocessit, diuinam de Ezechiæ vita proroganda pollicitationem cõfirmans. Hoc prodigiũ, nemo sanè inficiabitur, in officina B. Virginis verius patratum esse. Illa enim fuit, velut horologium quoddam solare, quod Christi solis iustitiæ, & altitudinem, & declinationem monstrauit. In hoc horologio ipse sol iustitię decem lineis retrogressus est, quia minutus paulò minus ab Angelis per nouem eorum ordines descendens, ad decimam vsque humanæ naturæ lineam se demisit: ecce miracula de cœlo sursum in Virginis officina restaurata. Vt tamen videamus, quæ in inferno deorsum patrantur, in ea etiam innouata, obseruandum est, Christum Dominum esse summum, ac supremum omnium miraculum, vt ipse de se fatetur: *Tanquam prodigium factus sum multis*: quod alij cum D Hieronymo ex Hebræo vertunt: *Tanquam portentum factus sum multis*. Caietanus legit: *miraculum factus sum multis*: quibus verbis (vt colligitur ex his subsequentibus: *sed tu adiutor fortis*) aperte significare voluit regius Vates, Christum Dominum, insigne fuisse exemplum diuinæ iracundiæ aduersus peccatores, cum in eum, qui naturalis filius Dei erat, innocens, impollutus, segregatus à peccatoribus, eo, quod eorundem peccatorum fideiussor esset, pęnè innumera tormenta irruerunt, quibus apertè portẽdit, acerbiora futura esse supplicia, quæ apud inferos sustinenda peccatores manent: *Nam si in ligno viridi* Luc. 23.

Isaiæ 7.

4. Reg. 20.

Psal. 70.

D. Hieronym. versio.

Caietanus.

hæc faciunt, quid fiet in arido? Atque in hoc sensu Isaiam multa patientem sacra Scriptura vocat *portentum*: *Ambulauit seruus meus Isaias nudus, & discalceatus, trium annorum signum, & portentum erit super Ægyptum*: ecce in B. Virgine vtraque signa, & miracula, præcipuè siue quæ in cœlo sursum, siue quæ in inferno deorsum desiderari possent, patrata sunt. Isaiæ 20.

Porrò, iam ad secundam *signi* acceptionem veniamus, qua idem significare diximus, quod *vexillum*. Sanè, si rem altius contemplemur, nō incongruè dicemus, beatam Virginem, *vexillum*: nam præterquàm quod fidei vexillum fuit aduersus hæreticam prauitatem, Catholica Ecclesia dicente: *Cunctas hæreses sola interemisti in vniuerso mundo*: vnde S. Cyrillus Alexandrinus aduersus Nestorium, illam ingeniosè appellauit, *sceptrum Orthodoxæ fidei*; & meritò quidem, quia duo præcipuè capita omnium hæresum sunt, oppugnatio scilicet sanctissimæ Trinitatis, & Incarnationis; quæ tamen duo mysteria ex Virgine magis stabiliuntur; nam eo ipso, quod mater filij asseritur, simul & diuinarum personarum pluralitas, & Verbi diuini Incarnatio (vt suprà dicebam) astruitur; præterquam etiam, quod B. Virgo, *vexillum* nostræ defensionis dici potest, quò omnes prænditi causa in omni genere pressuræ confugiunt; vt ad eam referre liceat illud Dauidis: *Dedisti eis significationem*: vel (vt ex Hebræo, alij cum Rabbi Dauid vertunt) *Dedisti eis vexillum, vt fugiant à facie arcus*: hoc est, vel, vt à diuini furoris, vel hostilis infestationis sagittis, protegantur. Præterquàm (inquam) quod gemino hoc tituli *vexilli* nomine insigniri meretur B. Virgo, eo tamen præcipuè nomine id ei debetur, quod vexillum omnipotentiæ Dei exstitit; vnde, vbi nostra vulgata in persona beatæ Virginis legit: *ordinauit in me charitatem*, alia vertit lectio: *erexit in me vexillum*. hoc autem fuisse vexillum potentiæ Dei, ipsa indicauit dicens: *fecit potentiam in brachio suo*: hoc est, brachium diuinum in mysterio Incarnationis, quod in visceribus meis celebratum est, totam potentiam suam ostentauit, vnde hac ratione crediderim, Ieremiam operi figuli illud rectè comparasse: *Descendi in domum figuli, & ecce ipse faciebat opus super rotam, & dissipatum est vas, quod ipse faciebat è luto, manibus suis, conuersusq; fecit illud, vas alterum, sicut placuerat in oculis eius*: in quo typo hominis lapsum, & restaurationem egregiè exprimi reor. verè enim homo, quem Deus de limo formauerat, vas erat fictile, quod citò adeò fractum est, vt adhuc voluente rota confractum fuisse dicatur: idcircò enim subiungit: *Faciebat opus suum super rotam, & dissipatum est*: verum eo fracto, figulus diuinus alterum vas longe pulcherrimum, Christum videlicet Dominum, efformauit, in quo genus humanū in primo Adam dissipatum, in secundo instaurareur. Ad quod sanè alludere videtur Ecclesiasticus, cum loquēs de figulo ait: *In brachio suo formauit lutum, & ante pedes suos curuabit virtutem suam*: quibus verbis apertè innuit, Deum in operæ Incarnationis omnipotentiam suam vsque ad vltimum flexisse, & curuasse, vt tātum opus omnibus numeris absolutissimum prodiret. Cùm igitur inter omnia diuina opera, præstantius omnibus Incarnationis mysterium, quod in beata Virgine operatum est, Dei omnipotentiam ostendat, meritò in ea diuinæ potentiæ vexillum erectum fuisse dicemus. idque non parum congruit præcitatis verbis Isaiæ: nam vbi nostra Vulgata legit: *Propter hoc dabit Dominus ipse vobis signum*: in Hebræo est vox quædam, quæ simul significat *vexillum*, vt patet Num. 2. *Singuli per turmas, signa, atque vexilla, & domos cognationum castrametabantur*. Aliter etiam explicare possumus, beatam Virginem *vexilli* nomine insigniri debere; quia quemadmodum in Arce aliqua erigi solet vexillum, vt victoria Ducis omnibus innotescat, ita beata Virgo amoris vexillum erexit, vt versio Pagnini habet, qui in præcitato loco: *Ordinauit in me charitatē*, legit: *Vexillū ſuū* Ecclesiæ 38. Ibid. Psal. 59. Cant. 2. Luc. 1. Ieremi. 18. Isaiæ 7. Num. 2. Cant. 2. Pagni. vers.

super

super me, amor. D. Hieronymus excellentiam amoris, quo in dilectum filiũ Virgo sanctissima ferebatur, cõtemplans, dixit: *Totam incanduerat eam diuinus amor, vt nihil esset in ea, quod mundanus violaret affectus, sed ardor continuum ebriet as perfusi amoris.* & D. Anselmus libro de excellentia beatæ Virginis: *Excedit* (inquit) *omnes amores parentum in filios, aut filiorum in parentes, amor illius matris in filium suum, & istius filij in matrem suam.* Cuius eam præcipuam rationem existimauerim, quod sicut alij filij partim accipiunt à patre, partim à matre, ita diuisum habent amorem, vt partim patri, partim matri exhibeant; at, cùm Christus Dominus esse hominem acceperit à matre sine patre humano, certè, sicut totum hoc esse accepit à matre, ita totum suum amorem illi impendit. Atque eadem ratione conuincitur, maiorem fuisse amorem naturalem Virginis erga Christum, quàm cuiuscumq; alterius matris erga filium suum, quia ipsa plus substantiæ suæ exhibuit in generatione Christi, quàm aliæ matres ex virili semine concipientes, quod in substãtiam genitæ prolis cedit. His amoris armis beata Virgo potentissimum Deum ita fortiter deuicit, vt, qui in Patris sinu residebat, vsque ad virgineum thalamum suum fecerit demitti. Hanc Virginis victoriam ingenuè fatetur filius Dei dicens: *Vulnerasti cor meum, soror mea, sponsa, vulnerasti cor meum in vno oculorum tuorum, in vno crine colli tui.* LXX. legunt: *Excordasti, & stupefecisti me*, hoc est, cor meum mihi eripuisti, & insigne hoc victoriæ genus stupet me. Atque hinc facilè erit interpretari, quare beata Virgo filium suum vocauit cor: *Ego dormio, & cor meum vigilat*: scilicet, ad custodiẽdum me. Cùm enim ipsa cor dilecto eripuisset, suumque per amoris transformationem fecisset, ideo illum vocabat cor suum; & quidem adeò suum, vt si quis deinceps illum à se auferre moliretur, perinde fuisset, ac si ipsi proprium cor abstulisset, vitamque suam eripuisset. sed

B. Hieronym. serm. de assumpt. B. Virg.

B. Anselm.

Cant. 4.

Ibid.

sequentia verba, nimirum: *In vno oculorum tuorum, in vno crine colli tui*: victoriam hanc amoris beatæ Virginis, quam de dilecto tulit, apertius manifestant. sicut enim in bello prius quis vincitur, postmodum capitur, deinde tanquam captiuus ligatur, ita hoc loco dilectus fatetur, se sponsæ oculo, tanquam telo, vulneratum, ac deiectum, deinde instar captiui, crinibus eius, velut funibus ligatum; redditur autem illustrior, & glorioſior hæc victoria, cum B. Virgo non opus habuerit vtroque oculo, velut duplicatis armis, sed vno simplici dumtaxat oculo ad potentissimum regem deuincendum, nec etiam opus fuerit ei omnibus suæ cæsariei crinibus, aut capillis, sed vno solum crine, atq; fragilissimo eum ligare. Atq; huc tendunt verba sponsi B. Virgini dicentis: *Comæ capitis tui, sicut purpura regis, iuncta canalibus.* vel (vt ingeniosè verterunt LXX. Interpretes? *Cesaries (comæ) capitis tui, sicut purpura regis, ligatus in canalibus.* Comparat crines sponsæ canalibus, quia crispantes capilli persimiles videntur vndantibus aquis per canales quasi crispato motu decurrentibus. In suis ergo crinibus B. Virgo ligauit regem, & quasi captiuum in carcerem sui ventris deiecit, quod opus tantæ fortitudinis fuit, vt, iam Salomon curam illam, mulierem fortem inueniendi, deponere possit: *Mulierem fortem quis inueniet?* hæc enim fortissima fœmina fortissimũ Leonem de Tribu Iuda deuicit, & quasi triumphãs, vexillũ amoris, quo eum superauit, in sublime erexit.

Cant. 4.

Cant. 7.

Prou. 31.

Apoc. 5.

Tandem ad tertiam *signi* acceptionem accedentes, secundum quam sumitur pro eodem, quod *scopus*, sanè B. Virgo posita fuit, non secus ac filius eius, in scopum, & signum, cui contradicetur; quod duplici præcipuè loco prefiguratum reperio: tùm Apocal. 13. vbi dicitur: *Aperuit os suum in blasphemias ad Deũ, blasphemare nomen eius, & tabernaculum eius*, ideſt, beatam Virginem, sacrosanctum Christi tabernaculũ; de qua Propheta dixerat Psal. 45. *Sanctificauit tabernaculum suum Altissimus*; sic

Apoc. 13.

Psalm. 45.

enim hunc locum interpretatur D. Athanasius in Euangelio de Deipara, & Methodius in hypopantia Domini. Tùm Numer. 20. vbi mentio fit petræ illius, ex qua exiuit aqua contradictionis. *hæc est* (ait sacer textus) *aqua contradictionis, vbi iurgati sunt filij Israel contra Dominum*: Doctissimus Abbas Guaricus serm. 2. de Annunciat. ex Isaia colligit, nomine *petræ*, B. Virginem adumbratam fuisse: *Emitte* (inquit) *agnum Domine, dominatorem terræ, de petra deserti: hoc est, abscinde petram de petra, sanctum, & inuiolabilem, sancta, & immaculata proferat Virginitas*: ex hac ergo petra, nempè beata Virgine egressa fuit aqua contradictionis, in qua iurgati sunt ferè omnes hæresiarchæ contra Dominum, vt à principio instaurationis mundi prædixerat Deus serpenti Genes. 3. *Inimicitias ponam inter te, & mulierem, & semen tuum, & semen illius*: hæretici autem semen sunt serpentis antiqui. impudentissime enim in beatissimam Virginem varia opprobriorum tela coniecerunt, vt auctor est D. Bernardus: nam explicans verba illa: *Signum magnum*, inquit: *Ipsa est quondam à Deo promissa mulier, serpentis antiqui caput virtutis pede contritura, cuius planè calcaneo in multis versutijs insidiatus est, sed sine causa; sola enim contriuit vniuersam hæreticam prauitatem; alius, non de substantia carnis suæ Christum edidisse dogmatizabat, alius paruulum non peperisse, sed reperisse sibillabat; alius, vel post partum viro cognitam blasphemabat; alius, Dei matrem audire non sustinens, magnum illud nomen, Theotocos, impijssime sugillabat.* Cæterum hos omnes, quos D. Bernardus commemorat, non obscure indicat D. Ioannes nihil B. Virgini nocuisse, dum ait, illam in cœlo visam esse: *Signum magnum apparuit in cœlo.* Sagittæ enim, quantumcunque potentissimo ictu sursum dirigantur, cœlum pertingere non valent; nec, si pertigissent, fœminam intra cœlos inclusam lædere vlla ratione potuissent, cum oporteret prius cælum ipsum penetrare, quod acutissimæ etiam sagittæ impossibile est. vnde opus est, vt sagittæ ab his infestissimis sagittariis in Virginem inuerecundè immissæ, in ipsorũ capita recidentes, retorqueantur: quare Bernardus præcitato loco subdit: *Contriti sunt insidiatores, conculcati supplantatores, confutati derogatores, & beatam eam dicunt omnes generationes.* Hunc enim infœlicem exitum B. Virginis impugnatores habituros, egregiè præfigurauit Thronus Salomonis, beatam Virginem, Thronum veri Salomonis adumbrans, quẽ (vt sacra 3. Reg. narrat historia) duodecim leones, seni ex vtraq; parte per sex gradus ambiebant, vt inter leones sibi incedendum persuaderent, quicunque ad hũc Christi thronum labefactandum accedere satagerent, à quibus mox corripiendi, ac dilaniandi essent.

Sed iam explicemus, quàm egregiè signum illud Ioannis apparuisse in cœlo, B. Vigini in die, quo in ea *Verbum caro factum est*, conueniat. sicut enim Virgo ab Astrologis inter duodecim Zodiaci signa conumeratur, ita dilectus Ioannes, quasi ad id alludens, vocat beatam Virginem: *signum magnum* cœleste, præ cęteris omnibus admirabile: & meritò quidem, quia sicut sol, dum intrat signum leonis, ardẽtissimus est, & animalibus officit, excessus tamen ardoris illius per ingressum in signũ Virginis temperatur; ita Deus ante Incarnationis mysteriũ in Virginis thalamo peractum, quasi signum leonis lustrans, instar rugientis leonis, terribilis erat, & Deus vltionum nominabatur: *Ego ero eis sicut leæna*: at, cumprimũ ingressus fuit in signum Virginis, ex Virgine carnẽ assumens, iræ ardorem mitigauit, & iam non leo, sed agnus appellatur: *Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi*: iam non *Deus vltionum*, sed *Deus misericordiarum, & totius consolationis* à Paulo vocitatur. Illud tamen silentio prætereundum non est (quod ad prædicta confirmanda non parum proderit) signum cœleste, quod Virgo nominatur, inter leonẽ, & libram constitui; id enim ob oculos nobis ponit, beatissimam Virginem inter leonem, & libram

D. Athanas. Method. *Numer. 20.* *Abb. Guaric.* *Isaiæ 16.* *Ibid.* *Gene 3.* *D. Bern. in serm. super sign. magnũ.* *Apoc. 12.* D. Bernard. 3. Reg. 10. Ioan. 1. Osee 13. Ioan. 1. 2. Cor. 1.

libram collocatam, illius iram mitigare, & iustitiæ istius rigorem temperare; quid enim supplicij non inferret leo libræ coniunctus, hoc est, Deus iratus, & iustitiam exercens, per libram significatam? & quidem, quod beata Virgo Deum iratum mitigauerit, ex Rhinocerotis pulchra similitudine, qua vsus est Moyses in benedictione Ioseph, Christum præfigurantis: Deut. 33. *Quasi primogeniti* (inquit) *tauri pulchritudo eius, cornua Rhinocerotis, cornua illius, in ipsis ventilabit gentes, vsque ad terminos terræ*, facilè deprehenditur. Narrat D. Gregorius, Rhinocerotem tanta fortitudine præditum esse, vt nulla vi capi possit; sed miro hoc artificio opus est, nimirum, vt Virgo ei puella ante oculos proponatur, quæ venienti gremium parat, in quod ille, omni depositâ ferocitate, velut agnus mansuetus, caput reclinat. certè Deus ante Incarnationem, velut Rhinoceros erat, qui cum Elephante bellum gerens, cornu ventrem eius disrupit; tunc enim insuperabilis erat, & de omnibus vindictam sumebat; ad aspectum tamen beatæ Virginis, eius amore captus, ita mansuetuit, vt in gremio thalami virginalis caput reclinans, talis postea inde prodierit, vt ab omnibus capi, vinci, immo & vinciri passus fuerit. Illud etiam præterire non licet, obseruatione dignum, in eo etiam hoc signum Virginis admirabile fuisse, quod licet solaris planeta in signum Virginis intrans, inde exeat (non enim in eo semper moratur) postquam tamē sol iustitiæ semel per Incarnationis misericordiam, in Virginem fuit ingressus, nunquam amplius inde exierit; quia licet secundum carnem per virginalem partum egressus fuerit, secūdum spiritum verò à Virgine nunquam regressit, vnde Virgo leonis iram, hoc est, diuini furoris in homines excandescentis rigorem semper mitigat; immò, vsque adeò Deum iram deponere fecit, vt manus sibi omninò teneri, vinciri, immò, & in cruce fixas esse voluerit, ne ad euaginā dum iustitiæ ensem eas mouere vlla ratione posset. Atque hinc est, quod olim plena vtraque manu punire solebat; decem enim plagis percussit Aegyptum, quasi vtraque manu in decem digitos extensa in Aegyptum animaduertens: cæterùm post Incarnationem, manus non extendit ad vindictam, sed expansas legimus in Cruce pro reconciliandis inimicis, Patrem exorans: *Pater, ignosce illis.* Luc. 23.

Verùm, ne in propositis verbis Ioannis quidquam explicandum desideretur, duo potissimum nobis exponere incumbit; primum est, quod Ioannes beatā Virginem, lunam pedibus calcantem, & caput eius, corona duodecim stellarum redimitum viderit. Lunam enim incōstantiæ, & mutabilitatis symbolum fuisse nō pauca ostendunt; nunc pulchra, nūc quasi maculis fœdata, nunc clara, nunc obscura redditur; vnde Ecclesiasticus dixit: *Homo sanctus in sapientia, manet sicut sol: nam stultus, sicut luna mutatur*; alluditad discrimen, quod inter motum lunæ, & solis versatur; nam huius, regularis valde est, iter suum semper faciens per lineam eclypticam, illius verò irregularis, & disformis. luna insuper secundum situs positionem, instabilis est; modo enim eleuatur, modo se demittit; in figura etiam vniformitatem non seruat, hodie rotunda, cras cornuta, nunc plena, nunc semiplena comparet, vt Ouidius 15. Metamorphoseos dixerat: Eccles. 27. Ouid. 15. Metamor.

Nec par, aut eadem nocturnæ forma Dianæ
Esse potest vsquam, semperque hodierna sequente,
Sicrescit, minor, maior, si contrahit orbem.

Atque hinc est, vt ab ea per hanc instabilitatem, & diuersarum rerum vicissitudinem, mundus significetur, quem adeò mutabilem iudicarunt Diuus Paulus, & D. Ioannes, vt ille dixerit: *Præterit figura huius mundi*: hic verò: *Mundus transit, & concupiscentia eius*. quare Mantuanus Poëta, hanc rerum volubilitatem, quam frequenter in hoc sæculo intuemur, contemplans, dixit, nobiscum fortunam ludere, & iocari: 1. Cor. 7. 1. Ioan. 2. Mant. Poët.

Ludus

Ludus fortunæ variatur imagine lunæ.
Crescit, decrescit, in eodem sistere nescit.

Deiparam ergo Virginem lunam pedibus conculcare, nihil aliud est, quàm ipsammet terrena despicere, ita vt, melius, quàm D. Paulus, dicere possit: *Omnia arbitrata sum, vt stercora, vt Christum lucrifaciam*: & veracius, quàm Dauid: *Quid mihi est in cœlo, & à te quid volui super terram?* Habet etiam Deipara Virgo lunam mutabilem sub pedibus eius, ad significandã eius in fide immobilitatem; deficientibus enim in ea multis ex Discipulis, aliis vacillantibus, ipsa tanquam immobilis Ecclesiæ columna in fide firmissima semper perstitit. Tandem, iam exponamus, quid sit, beatam Virginem coronam ex duodecim syderibus contextam capite gestare. Trifariam hanc coronam explicare possumus: Primò, vt quemadmodum D. Paulus discipulos suos, coronam, & diadema suum vocabat: *Gaudium meum estis vos, & corona mea.* Secundò putauerim per hanc coronam non incongruè significari eos, qui speciali deuotiõe, & cultu B. Virgini addicti sunt. Pro cuius intelligentia obseruare oportet, quod cum Dominus prædixit Abrahæ, multiplicaturum sibi filios, sicut stellas cœli, & sicut arenã maris, id procul dubio indicare voluit, quod ex ingenti illa filiorum multitudine quidam, præ graui peccatorum pondere, velut arenam deorsum descensuri; alij verò, velut fulgentissimæ stellæ gratiæ fulgoribus coruscantes, sursum erant ascensuri: ex his ergo, velut ex splendidissimis syderibus, contextam vidit Ioannes coronam, qua cingebatur caput B. Virginis; nam si, vt ait Salomon: *Filius sapiens est gloria Patris*; quid ni filij sancti gloria, & corona erunt Matris? Tertiò (quod & in magnam Virginis laudem cedit) aptè satis existimo, has duodecim stellas, quibus virgineum diadema texitur, esse duodecim virtutes, per duodecim signa Zodiaci egregiè adumbratas, quæ in cœlo hoc animato B. Virginis emicauerunt. Prima fuit, *Magnanimitas*, quia nunquam in diuersa mutata, siue in prosperis, siue in aduersis non minus in his, quàm in illis, semper Deo adhærens, iuxta illud: *Non contristabit iustum, quidquid ei acciderit.* hæc per signum Arietis figuratur, quem nouimus vniformiter dormire super latus dexterum, & sinistrum; sex mensibus supra hoc, & sex supra illud; vnde Astrologi ansam sumpsere primum illud signum, Arietem vocare, quia cum sol domum eius ingreditur, æqualis est nox diei. Secunda virtus est, *Perseuerantia*, quæ inuincibilem, ac insuperabilem illam reddebat; hanc adumbrat signum Tauri, cuius maxima fortitudo omnib. nota est. Tertia ardentissima *Charitas*, quæ non solum ad Deum, sed ad proximos extenditur; quia (vt inquit Gregorius) *animus, quàm inter duos haberi charitas non potest*. hanc clarè delineat signum Gemini, dualitatem importans. Quarta, *Obedientia*, quæ abnegatione voluntatis eam retrò incedere compulit, per Cancrum animal optimè figurata, quod retrorsum incedit, contra reliquorum animalium consuetudinem, quæ ante faciem suam ambulant. Quinta, assidua *Vigilantia* cõtra Dæmonem, calcaneo eius insidiãtem, quam signum leonis adamussim refert, cuius (vt obseruauit Plutarchus) oculorum palpebræ sunt adeò breues, & curtæ, vt pupillam operire non possint, vnde cogitur apertis oculis obdormire; cuius causa Antiqui, tanquam symbolum vigilãtiæ, illum vsurparunt. Sexta, illibata *Virginitas*, quæ in perpetua, & plus quàm Angelica puritate eam continuit, omnem ardoris libidinem perfectè adeò supprimẽs, vt neque vllum eius motum excitari permitteret: hæc, quis non videat, per signũ Virginis, quod est vnum ex signis Zodiaci, congruè significari? Septima *Iustitia*, cuius proprium est vnicuique, quod suũ est, tribuere, per signum Libræ optimè significatur, quia statera, mensura est ad mensurandum vnicuique, quod sibi iure debetur. Octaua, *Paupertas* spiritus, de qua Christus Dominus: *Beati pauperes spiritu,*

Philip. 3.
Psal. 72.
2. Thess. 2.
Genes. 22.
Prou. 13.
Prou. 15.
Plutarch. 4. simpl.
Matth. 5.

spiritu, per quam ardens mundi amor tepescit, & terrenis cupiditatibus morimur, hæc significatur per signum Scorpionis, cuius hæc est natura, vt veneno suo cor eius, quē mordet, infrigidet, & mortem inducat; vnde, cum sol incipit hoc signū ingredi, incipit etiam frigus in nostro hemisphœrio vigere. Nona, *Oratio* humilis, quæ ex pharetra cordis diuino amore accensi ardentes sagittas ad diuinum cor emittebat, adamussim sanè adumbrata per signum Sagittarij. Decima, altissima *Contemplatio* rerum cœlestium, quæ vsque ad conspectum Dei, & limpidiorem cognitionem, quàm fuerit Moysis, & Pauli in raptu, illam euexit; hæc satis, superque significatur per signum Capricorni, nam huiusmodi animal visu perspicacissimū est; indeque *Capra*, græcè dicitur, *à videndo*, quia potentia visiua in ea maximè viget. Vndecima, *Pietas*, de qua Diuus Paulus: *Corporalis exercitatio ad modicum vtilis est, pietas autem ad omnia vtilis est*: hæc quidem, cum animam ad multiplices bonorum operum fœtus in lucem edendos fœcundet, concinnè satis prænotatur in signo Aquarij, cum aqueum elementum terram fœcundet, & arbores varios fructus producere faciat. Duodecima tandem stella, *Deuotio* fuit cum dulcissima lacrymarum effusione, in qua ipsa nutritur, & crescit, quæ per signum Piscis egregiè figuratur, cum pisces nonnisi in aqua degere possit. His ergo omnibus virtutibus, tanquam fulgentissimis syderibus, contexta fuit beatissimæ Virginis corona. Cui sit honor, & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XVII.

Ostendimus aduersus impium hæresiarcham Nestorium, Virginem non solum Matrem Christi, sed pleno ore, Dei Genitricem, esse appellandam, in illa verba: Quod nascetur ex te sanctum, vocabitur filius Dei: pariterq; deleguntur calumniæ eiusdem Nestorij, quibus Catholicam hanc veritatem labefactare tentauit.

ANTIQVVS ille serpens aduersus veram Christi carnē tot venenatos hæresum halitus per totam Europam effudit, vt si omnes recensendi mihi essent, non posset absque ingenti grauedolentia, superuacaneoque labore, necnon piorum auditorum offensione præstari: quare consultò, silentio præteriens detestandos errores, quos aduersus veram Christi humanitatem, veramque Mariæ ērga illum maternitatem, impiè, ac petulanter confinxere Manichæi, Proclineanitæ, Cerdoniani, Anabaptistæ, Valentiniani, Ebionitæ, Eutychiani, nec non Marcion, Marcis, Apollinaris, & Apelles, Catholica duo dogmata istorum omnium nefarios errores iugulantia, inconcussa fide amplectenda, in medium producam, sacrisque eloquiis, ac sanctorum Patrum monimentis cōprobabo. Primum est, B. Virginem propriè, ac verè Matrem fuisse Christi Domini, vtpotè quod ex propria substantia illū hominem genuerit. hoc palam confessi sunt antiqui Vates; nam Dauid dixit: *De ventre matris meæ, Deus meus es tu*: & Isaias inquit: *Ecce Virgo concipiet, & pariet filiū*: & cap. *Egredietur virga de radice Iesse, & flos* (vel vt alij legunt) *germen, de radice*

Canis. refert istorum errores lib. 3. de Deip. cap. 1. & 2.

Psalm 70.

Isaiæ 9.

Tertull. de vera Christi carne.

eius ascendet. vt enim Tertullian. explicat, per virgam de radice Iesse Mariam ex Dauide, qui filius fuit Iesse, per florem verò, seu germen, Christum eius vnigenitum intelligit: quare sicut germen de natura eiusdem virgulti prorumpit, similemque naturæ formam ab eo accipit, ita Maria, tanquam vera Christi Mater, veluti virga florem germinans, è suę carnis substantia hominem filium sibi similem procreauit. Sacri deinde Euangelistæ idipsum contestantur apertè, nam Lucæ 1. Elisabeth diuino spiritu afflata dixit: *Vnde hoc mihi, vt veniat mater Domini mei ad me?* &

Lucæ 1.

Lucæ 2.

eod. c. habetur: *Simeon dixit ad Mariam matrem eius*: & Angelus idem apud Mat-

Matt. 1. 2.

thæũ ait: *Accipe puerum, & matrem eius*, & alibi: *quod in ea natum est, de Spiritu sancto est.* Ioan. etiam inquit: *& erat mater Iesu*

Ioan. 2.

Ioan. 19.

ibi, & alibi: *Stabat autem iuxta crucem Iesu mater eius, & soror matris eius* D. Paul. ad

Galat. 4.

Galat. *Misit Deus filium suum, factum ex muliere, factum sub lege.* Immò idipsum non obscurè mihi probare videntur verba illa

Sapien. 7.

Sapientis: *Sum quidem, & ego mortalis homo, similis omnibus, ex genere terreni illius, qui prior factus est, & in ventre matris figuratus sum caro.* ac tandem in sacra Scriptura nihil frequentius, quàm Christum Dominum filium hominis, filium Dauid, filium Abrahæ nominari, quod non ob aliam rationem verificatur, nisi quia per veram generationem ex Virgine matre ab illis originem duxit. Neq; vero quidquam eneruat vim horum testimoniorum, quod etiam Ioseph frequenter in Euangelica historia pater Christi appellatur, cum tamen non genuerit illum:

Lucæ 1.

Lucas enim ait: *Erant mirantes pater, & mater eius super his, quæ dicebantur*: & iterum inquit: *Cum induceret puerum Iesum*

Ibid.

parentes eius. ac tandem ibidem: *Pater tuus, & ego, dolentes quærebamus te*: hoc, inquam, non infirmat catholicam hanc veritatem, quin potius fortius eam stabilit: nam ad discrimen hoc explicandum inter Iosephum & Mariam expressè dixit Sanctus Lucas; *putabatur filius*

Ibid.

Lucæ 3.

Ioseph: quod tamen de Virgine nullus protulit Euangelistarum. deinde, quia de Iosepho nunquam dicitur genuisse Christum, secus verò de Maria, cum Angelus ei diceret: *Ecce concipies, & paries filium.* & D. Matth. asserat Ioseph *virum Mariæ, de qua natus est Iesus, qui vocatur Christus*: non dixit, *de quibus*, sed *de qua*, vt sic ad generationem Christi Mariam admitteret, Iosephum excluderet. Patres etiam eandem veritatem vnanimi consensu frequentissimè docent, quorũ nonnulla contentus ero proferre testimonia, cum omnia impossibile sit referre. Epi-

Luce 1.

Epiph. in ser. latinè versa à Ioan. Fis Laconico Paris.

phanius ergo ait: *O Virgo sanctissima, quæ exercitus Angelorum in stuporem deduxisti. Stupendum enim est miraculum in cœlis mulier amicta sole; stupendum miraculum in cœlis, mulier gestans lucem in vlnis; stupendum miraculum in cœlis, alter thronus Cherubicus; stupendum miraculum in cœlis, mulieris filius, qui & ipsius, & sæculorũ est pater; stupẽdum miraculum in cœlis thalamus Virginis habens filiũ Dei, Deum sponsum Christum.* B. verò

Andr. Ierosol. in Annũt. Angel. Sanct.

Andreas Ierosolymita. in hunc modum loquitur: *Eũ Virgo mater sancta tellus, ex qua nouus Adam ineffabili fictione formam nascitur: est sacrũ Dei firmamentũ, quo tota generis humani massa conspersa, & ex quo Christi corpus tanquam panis conficitur: est noua gloriæ arca, & vrna aurea, quæ dulce manna cõtinet, atq; præstat; est mirificum eurũ, ex quo cœlestis agricola suã sine semine spicam educit: est eximium templum, ex quo Deus sacerdos secundùm ordinẽ Melchisedech egreditur: atq; vt semel absoluã, est ardens, ipsique Moysi admirabilis rubus, quem diuini partus flãma non adussit.* Græcus auctor Hesychius presbyter Ierosolymitan. hęc in idem argumentum eleganter scripsit: *Peperit*, inquit, *& vterum non aperuit: concepit, & vuluam non corrupit; eduxit infantem, & vterum signatum reliquit, hæc supeditauit vbera, tamẽ intacta conseruauit: portabat puerum, pueri tamen patrem non agnoscebat; mater effecta est, quæ minimè sponsa fuit; nutriebatur filius, & non inuenitebatur pater.* deinde has

Hesych. presbyt. Ierosol. ser. 2. de S. Deipara.

venustas similitudines adducit: *Ager fructum*

tum edebat, & fructus carebat cultore; messis reddebat, quæ semen non acceperat; currebat fluuius, & fons quacumq; ex parte clausus erat, vt perspicuũ fieret te matrẽ esse factã, & tamen non esse passam ea, quæ mulieribus accidunt. D. Ambros. similiter: *Beatus Mariæ vterus, qui tantum Dominũ coronauit: quando formauit, coronauit eum, quia hoc ipso quod ad omniũ salutem eum cõcepit & peperit, coronã capiti eius æternæ pietatis imposuit, vt per fidem credentium fieret omnis viri caput Christus.* & li. 10 Ep. 82. ait: *Testabatur de cruce Christus, & inter matrẽ, & discipulum diuidebat pietatis officia.* In eundẽ sensum Cassiodor explicans illa verba: *Videte Salomonem in diademate, quo coronauit eum mater sua:* hoc scripsit: *Considerate Christum pro nobis carne induũ, quam carnem de carne Virginis matris assumpsit, in qua mortis destruxit imperium; mater verò sua eum coronasse dicitur, quia Virgo Maria illi de sua carne carnis materiã præbuit, in die desponsationis eius, hoc est, in tempore incarnationis, quando sibi Ecclesiã coniunxit.* Iam verò superiorib. duos inuictos Christi pugiles, eosq; veteres, Iustinum, & Hippolytum adiungamus, qui doctrinam eandẽ non scriptis modò, sed & profuso sanguine cõprobarunt. Prior in hunc modum docet: *Filium hominis seipsum Christus dicebat, vel quia natus est de Virgine, oriunda à Dauide, Iacobo, Isaacco, Abrahamoque vel quia ipse Abrahã, etiam reliquorum deinceps pater est, ex quibus Mariæ stirps exinde deducitur. Scimus enim patres filiarum, etiam liberorum patres esse, quos illæ pariunt.* Aliter verò, scilicet Hippolytus: *Dic mihi (inquit) ô beata Maria, quid erat, quod in tuo erat vtero conceptũ, & quid erat, quod à te in virginali matrice gestabatur? sermo erat Dei primogenitus, à cælis ad te descẽdens: & homo primogenitus in vtero formatus, vt primogenitus sermo Dei homini primogenito coniunctus ostenderetur.*

Ambr. lib. 2. in Psal. Virg. c. 16.

Idem Amb. Cassiod. in Cant. 2.

Iust. in dial. cum Tryph.

Hippol. in cap. 10. Heb. & cum.

Quod autem à perfidis Valentinianis affertur, Verbum per Mariam quasi per carnalem transiuisse, neque tamen ex illa quidquam contraxisse, in hunc modum Origenes, vetus & ipse Theologus, cõsutauit: *Sic verbum per Mariam penetrare turpe non duxit, nec ex ea aliquid sumere puduit: & in quem finem transiret, nisi inde aliquid delibaret? si hominem non accepit ex Maria, quomodo consistent verba Apostoli: quomodo mortuorum primogenitus erit? quomodo primitiæ dormientium?* tradit igitur hunc canonem Origenes: *Non oportet aurem inclinare his, qui dicunt per Mariam, & nõ ex Maria Christum natum, quod Apostolus præscius ait: cùm autem venit plenitudo temporum, misit Deus filium suum factum ex muliere, factũ sub lege, vt eos, qui sub lege erant, redimeret. Vides, quia non dixit factum per mulierem, sed factum ex muliere.* Hinc D Augustinus lib. de fide, & symbolo: *Detestandi etiam illi sunt, qui Dominum nostrum Iesum Christum matrem Mariam in terris habuisse negant: quũ illa dispensatio vtrumque sexum, & masculinum, & fœmininum honorauerit, & ad curam Dei pertinere monstrauerit, non solum quem susceperit, sed etiam illum per quem susceperit, virum gignendo, nascendo de fœmina.* Hinc rectè Eusebius Emissenus hom. 1. de Natiu. Domi. & eleganter dixit: *Vbi sunt hæretici, qui recenti errore decepti, & nouo antiqui serpentis dente percussi, dicere ausi sunt, carnẽ Domini Saluatoris nihil habuisse de Maria? hoc dicunt illi Orientales hæretici, nihil illum participasse de Matre; hic pestifer sensus Orientales Ecclesias occupauit, nihil Christum de nostra consanguinitate traxisse, sed per Virginis transisse vterum quasi per corpus alienum: & quid egit illis nouem mensibus intra illud materni corporis genitale secretum? illic vtique de eius medullis ratione operante collectus, illic natura stupente compositus, illic per legitima nascendi spatia de carne carnis incrementa mutuatus est. Quod si nihil attracturus erat de propriæ parentis materia, quid opus erat longa hospitij mortalis iniuria?* Tandem ne in recensendis Patrum testimonijs multus sim, capita dumtaxat reliquorum breuiter indicabo: docuerunt enim eandem veritatem, Nazianzenus orat. 51. Gregor. Nissen. orat. de Natiuit. Domin. D. Ildephonsus de virgin. Mariæ, Origines homil. 1. ex collectis in

Orig. Dial. de Christo hom.

1. Cor. 15.

Galat. 4.

D. August.

Euseb. Emis.

Naz. ora. 51. Greg. Nisse. D. Ildephõs. Origenes.

vnum, B. Petr. Damian. serm. de Natiu. B. Virg. Riccard. Victoria. lib. 2. de Emmanuele cap 25. ac reliqui omnes Catholici sacrorum voluminum Interpretes.

B. Petr. Damian. Riccard. Victor.

Licet tamen ad hoc, vt B. Virgo esset vera mater Christi, opus non esset vt actiuè concurreret ad eius generationem, sed solum subministraret materiam necessariam ad fœtus formationē, vt docet Angelicus Doctor 3. p. q 32. art. 4 quem secuti sunt grauissimi Theologi; Seraphicus tamen D. Bonauentura, & alij graues Auctores tradunt, B. Virginem effectiuè cooperatam fuisse cum Spiritu sancto ad Christi Domini generationem: quam sententiam probabilem etiam arbitror, non in eo sensu, quo quidam moderni Doctores illam accipiunt, nimirum vt B. Virgo per virtutem actiuam seminis, actiuè produxerit Christum, cum minimè ille per seminalem rationem, sed ex purissimo Virginis sanguine fuerit genitus, vt Patres communi consensu tradunt; sed quatenus Spiritus sanctus virtutem actiuam ei contulit ad concipiendum, & generandum Christum Dominum, vt expressè docuit D. Damascen. lib. 3 fidei: exhibuit ergo B. Virgo cōcursum passiuum, & actiuum ad Christi Domini conceptionem; vnde licet ratione illius supernaturalis actiuitatis, & quia modus concipiendi absolutè fuit supernaturalis, vtpotè sine opera viri, & Spiritu sancto cooperante, & quia momento temporis supra totum ordinem naturæ formatio illius corporis facta fuit, vt docuit Eutichianus Papa epist. 1. decretali, & D. Dionysius epist. ad Caium, B. Virgo dici possit mater supernaturalis, & miraculosa, vt loquitur D. Bonauent. in 3. dist. 4. art. 2. absolutè tamen loquendo etiam fuit mater naturalis Christi, quia naturale fuit quod ipsa præstitit ei, communis scilicet illa materia sanguinis, & cōcursus necessarius, quem aliæ matres subministrare, & exhibere solent ad prolis formationem, quod luculenter satis docuisse mihi videtur Angelus, dum in vtero cōceptu-

D. Thom. Card. Caiet. ibid. & 2. 2. q. 154 a 4. Capreol. 3. 12. d 4. Palud. ibid. q. 2. in fin. Marsil. q. 5. art 2. Riccard. ib. d. 5. ar. 2. q. 2 D. Bonau. in 3. d. 4. ar. 2. qu. 1. Scot & Gabriel. ibid. q. vnica, & Maior q. 3. D. Damasc. 3. de fid. orthodox.

Eutych. Papa epist. 1. decret. D. Dionys. epist. ad Caium. D. Bonau.

tam Virginem prædixit: *Concipies in vtero, ecce conceptionem naturalem*, & cum deinde Spiritu sancto cooperante id faciendum esse aperuit: *Spiritus sanctus superueniet in te*: apertè satis conceptionem supernaturalem indicauit: vnde D. Ambros. libr. de incarnat. filij Dei dixit: *Multa secundum naturam veniens, multa supra naturam fecit, secundum conditionem enim naturæ in vtero formatum est corpus, sed supra naturam Virgo concepit, vt crederet, quia Deus erat, qui innouabat naturam, & homo erat, qui secundum naturam nascebatur ex homine*. atque ex his colligit S. Bonauent. quod B. Virgo perfectiori modo fuit Mater Christi, quàm aliæ fœminæ sint matres suorum filiorū; tùm quia perfectius, quàm illæ omnes, concepit, peperit, lactauit, educauit filium suum, Spiritu sancto ad hæc omnia illam obumbrante; tùm quia subministrauit filio plus materiæ, quā aliæ matres; exhibuit namq; ipsa sola totam materiam, quam pater, & mater filiis communicare solent: vnde B. Anselm. lib. de excell. Virg. cap. 3. ait: *Amorem, quem pater, & mater filiis debent, filio suo debet hæ felicissima mater; amorem etiam, quem debet quilibet filius simul suo patri, & matri, ille filius verè Virginis debet soli matri.*

Luc. 1. D. Ambros. D. Bonau. 3. d. 3. p. 2. q. 1. Gabriel ib. Marsil. 3. q. 3. a. 2. concluſ. 2. Riccard. 3. d. 4. ar. 2. qu. 2. D. Anselm

Hæc omnia cum verissima sint, oportet rationem reddamus, quare Christus Dominus nunquam legatur Virginem Matrem suam appellasse; Ioan. enim 2. mulierem illam appellauit: *quid mihi, & tibi est mulier?* & cap. 19. *Mulier, ecce filius tuus*; immò quod magis difficultatem auget, matrem illam negare visus est, dum quibusdam illi nunciantibus, quod mater eius adesset foris, exspectans eum, ipse confestim respondit: *Quæ est mater mea?* Diuus Augustin. respondet in illo loco Ioan. 2. non vocasse Christum illam Matrem, vt indicaret illud miraculosum opus, quod B. Virgo ab eo postulabat, esse diuinæ virtutis, & non humanitatis proprium, quam solam à matre susceperat. in loco verò Ioan. 19. Nicolaus Lyranus tradi-

Ioan. 2. Ioan. 19. Matth. 12. D. August. tr. 8. in Ioh. & lib. de fide & symbolo. 4

Vitul. Tyrē. super c. 19. Ioan.

dit illum appellationem *matris* vitasse, ne Virginem lacrymantem amplius, & amplius commoueret. Vel dicamus, quod cum ipse solitus esset facere quę docebat, iuxta illud: *cœpit facere, & docere*: certè cum nos docuisset: *Nolite vocare vobis patrem super terram*, ideo ab appellatione *matris* propter exemplum nostrum se abstinebat. ad locum tandem Matthæi, *quæ est mater mea?* Chrysostom. homil. 45. in Matth. Augustin. lib. de sancta Virgine & Tertull. lib. de carne Christi, occurrunt dicentes, non negasse ibi Christum matrem suam, sed illis verbis eos increpasse; qui se concionantem importunè interpellarant: deinde docuisse, propter consanguineos, non esse opus Dei omittendum: & rursus: quorundam iactantiam compescere voluisse, qui de Christi consanguinitate gloriabantur, vt significaret, eam sine spirituali coniunctione cum illo nihil prodesse, hanc verò per se solam multum valere.

Act. 1.

Matth. 12.

D. Chrysost. hom. 45. in Matth.

Aug. lib. de S. Virg. c. 3.

Tertull. lib. de carne contra Manich.

Alter Catholicum dogma est, B. Virginem confitendam esse Matrem non solum huius hominis Christi, sed Matrem, & Genitricem Dei, vt contra impiũ Nestorium diffinitum fuit in Cõcilio Ephesino & Calcedonensi, & 6. Synodo act. 4. & 11 & in 7. Synodo act. etiam 4 & 7. & in Concilio Lateranensi sub Martino I. can. 3. Dicebat ergo impius Nestorius (vt ex Codice illius in Concilio Ephesino refertur) *Deum ex Christipara Virgine prodiisse, ex diuina Scriptura sumus edocti; Deum verò ex ipsa genitum, nunquam edocti sumus*: ac rursus: *Nusquam diuina Scriptura Deum ex Christi genitrice dicit natum, sed Iesum Christum Dominum*. refert autem D. Cyrillus in epist. ad Achazium, hunc ignem Nestorianæ hęreseos accendisse magis Dorotheum Episcopum, qui ausus fuit palàm effatire: *Si quis dicit, genitricem Dei Mariam, anathema sit*. Verùm matris honos ab his nefariis hostibus violatus, à fido, ac dilecto filio suo acriter tandem vindicatus fuit, prouidente diuino numine, vt ducenti Episcopi, qui ad Ephesinum Concilium conuenerant, vnanimi consensu, Spiritu sancto afflante, proclamarent, *Mariam Dei Genitricem*, pleno ore vocitandam. & quidem licet ipse Nestorius videns se propter hũc errorem nõ solum à synodali conuentu reiectum, ac omni dignitate Episcopali priuatum, sed etiam à Cæsare proscriptum, quartoque exilio mulctatum, inflictæ pœnæ acerbitate illum acriter discruciante, fucatæ resipiscentiæ speciem præ se tulit, ac veluti priorem mutasset sententiam, hoc modo fateri cœpit: *Dicatur etiam Dei genitrix Maria, & contentiones tristes faciant*.

Concil. Eph. & Calce. & 8. Syn. act. 4 & 11.

Leo. Synod. ep. 4. & 7.

Concil. Later. can. 3. sub Martin. I. an. 3.

At licet verbis palinodiam recantare videretur, re tamen ipsa errorem suũ tenacissime retinebat, non aliter Dei genitricem Mariam cõcedens, quàm ad eum modum, quo dicimus, fœminam aliquã matrem esse Episcopi, non quia Episcopum concepit, sed quia genuit eum, qui postea factus est Episcopus. concedebat enim Nestorius, Virginem fuisse matrem puri hominis, qui postquam conceptus fuit in vtero eius, postea factus est Deus. Sed absit longe à Catholicis animis detestabilis hic error; in quocumque namque momento Virgo fuit Mater hominis, fuit Mater & Dei: quia cum generatio consistat formaliter in vnitione animæ cum corpore, quæ sunt partes essentiales hominis, & istæ in instanti conceptionis essent prius ordine rationis vnitę Verbo diuino, vt expressè docuit D. Thomas 3. p. q 6. art. 5. ad 1. dicens: *Assumptio partium est prior via operationis intellectus, non tempore: nusquã Virgo genuit hominem, quin simul hominem Deum verum gigneret*. quam doctrinam Angelici Doctoris mihi apprime omninò necessariam esse ad saluandam hanc Catholicam veritatem, quod Virgo sit mater Dei, constanter teneo: quia si prius natura vel intellectu, quàm Verbum diuinum esset vnitũ carni, & animæ, B. Virgo concepisset, tota actio Virginis præintelligeretur terminata ad humanitatem prius ordine rationis,

D. Thomas.

nis, quàm esset assumpta; non ergo posset dici vera mater Dei, quia ad hoc idē valeret ordo rationis, vel naturæ, quod tēporis: est autem manifestū, quod si Deus post totam illam actionem Virginis distulisset etiam per minimum tēpus vnionem Verbi cum humanitate, reuera Virgo nō posset dici mater Dei: igitur etiam si prius natura concipiet hūc hominem, licet alioquin in posteriori naturæ fiat Deus, non dicitur genuisse Deum: oportet igitur ad veritatem hanc tuendam fateri cum D. Thoma præcitato loco, ordine executionis prius ratione carnem, & animam fuisse vnitas Verbo, quàm B. Virgo conciperet prolem, sic enim verè filius Dei fuit cōceptus, & genitus ab illa quia sicut agere, ita concipi, & generari proprium est suppositi. vnde insignis ille Vincentius Lyranensis, vt Nestorij doctrinam retunderet, eruditè dixit: *Virgo verissimè est Theotocos, id est, Dei Genitrix; sed non eo modo, quo impia quædam hæresis suspicatur, quæ asserit eam Dei matrem sola appellatione dicēdam, quæ eum scilicet peperit hominem, qui postea factus est Deus: sicut dicimus: Presbyteri, aut Episcopi matrem, non iam Presbyterum, aut Episcopum pariendo, sed eum generādo hominem, qui postea Presbyter, vel Episcopus factus est; non ita, inquam, sancta Maria Theotocos, ideſt Deipara, sed ideo potius, quoniam iam in eius sacrato vtero sacrosanctum illud mysterium perpetratum est, quod propter singularem quandam atque vnicam personæ vnitatem, sicut Verbum in carne caro, ita homo in Deo Deus est.* confirmant hanc doctrinam SS. Patres, nam Damascenus in hunc modum loquitur: *Carnem animā rationali, atq; intellectuali animatam condidit, & eius hypostasis factum est, scilicet, verbum diuinum; ac proinde simul vt caro extitit, simul quoque Dei Verbi caro extitit, simul caro animata rationis atq; intelligentiæ particeps.* Similia eleganter docuit D. Fulgentius, cuius egregia verba sunt hæc: *Nec caro sine Verbi Dei vnitione potuit aliquatenus nullius viri coitu seminata in intimo vteri virginalis innasci, non est igitur aliquod interuallum temporis æstimandum inter conceptæ carnis initium, & concipiendæ maiestatis aduentum:* quam doctrinam hi Patres hauserunt tùm ex variis locis sacræ Scripturæ, vt ex illo Lucæ 1. *Quod ex te nascetur sanctum, vocabitur filius Dei:* & ex illo ad Rom. 1. *Factus est ex semine Dauid secundum carnem:* & ad Galat. 4. *Factum ex muliere:* & ex verbis Elisabeth ad cap. 1. Lucæ *Vnde hoc mihi, vt veniat mater Domini mei ad me?* illa enim vox, *Domini* diuinam indicat personam, vt expresè testantur D. Damascen. lib. 3. de fide c. 12. & D. Gregor. lib. 9 registri epist. 61. ex Cōcilio Ephesino I. can. 13. qui sumptus est ex epist. Cyrilli ad Nestorium: vbi hæc verba habentur: *ideo Deum natum esse in virgine, & conceptum, quia in vtero Virginis, & in ipsa cōceptione hominis, Deus carni vnitus est animatæ:* & in Concilio Francofordiensi in epist. ad Episcopos Hispaniæ circa finem, referuntur hæc verba ex Gregorio in epist. ad Quirinum: *Non prius in vtero Virginis caro concepta est, & postmodū diuinitas venit in carnem.* ac tandem Concilij Calcedonensis Patres, qui laudem puræ doctrinæ, & religionis maximam meruerunt, vt sensum, & spiritum Ecclesiæ nobis cōprobarent, vno velut ore proclamarunt: *Christus Deus est, sancta Maria Deipara scribatur: qui non sic capit, hæreticus est: Nestorianos mitte foras.* Atque hinc est quod passim apud Patres reperimus Mariam Dei genitricem, & Deum verè natum ex Virgine: Ignatius enim in epist. ad Trallianos ait: *Verè genuit Maria corpus habens in se Deum habitantem; verè natus est Deus Verbum ex virgine vestitus corpore, verè natus ex vtero, qui corpus sibi fabricauit ex sanguinibus Virginis:* & Diuus Augustin. libr. contra serm. Arianorum inquit: *Vnus Christus est, & Dei filius semper natura, & hominis filius, qui ex tempore assumpta non vt prius creatus, post assumeretur, sed vt ipsa assumptione crearetur,* & c. 28. acutè, vt assolet, ad hoc propositū accommodat illud Psal 21. *De ventre matris meæ Deus meus es tu:* de vētre quippe matris eius, in quo

Lyran. lib. cont. hæret. c. 21.

D. Damasc. lib. 3. c. 2.

D. Fulg. lib. de incarn. c. 3. in fine.

Luc. 1.

Ad Rom. 1.

Ad Gal. 4.

Luc. 1.

D. Damasc.

D. Gregor.

Concil. 8. phesin.

Conc. Francofort.

S. Ignat. ep. ad Trallian.

D. Aug. lib. contr. serm. Arian. c. 8.

Psal. 21.

in quo hominem sumpsit, Deus eius est. Diuus Fulgentius hanc fidei regulam omnibus amplectendam hoc modo præscribit: *Firmissime teneas, & nullatenus dubites, vnam ex Trinitate personam, idest Dei filium, qui de natura patris solus natus est, & vnius, eiusdemque naturæ cum patre est, ipsum in plenitudine temporis secundum susceptionem formæ seruilis voluntarie in Virgine conceptum, & de Virgine natum, Verbum carnem factum, ipsum quoque esse, qui essentialiter natus est de Patre, & essentialiter conceptus est, natusque de Virgine, ipsumque vnum esse, & vnius naturæ cum Virgine.* hactenus D. Fulgentius. audiamus nūc D. Damascenum, censuram suā his verbis texentē: *Iure optimo, & pro veritate Deiparam incōtaminatam nominamus Mariam; hoc enim nomen, omne dispensationis mysterium commendat; nam si Deipara est, quæ genuit, reuera Deus est, qui ex ipsa genitus est, reuera etiam & homo: quomodo enim ex muliere genitus, natusque Deus esset ante sæcula hypostasim habens, nisi homo factus esset? si autem ipse, qui ex muliere natus est, Deus est, vnus est profectō, qui ex Deo Patre natus est secundum diuinam, & sine initio substantiā, & qui nouissimis temporibus, ex Virgine natus secundū initium habentem, & tēporalem substātiam, id est humanā.* accedit D. Bernardus, qui piè, ac eruditè dixit: *Quod nascetur ex te sanctū, vocabitur filius Dei; quoniam non est de homine, sed de Spiritu sancto quod concipies; concipies aūt altissimi virtutem, hoc est filiū Dei, ideoq; & quod nascetur ex te sanctū, vocabitur filius Dei, idest, non solum quod de sinu Patris in uterum tuum veniens obumbrabit tibi, sed etiam id quod de tua substantia sociabit, ex hoc iam vocabitur filius Dei. quemadmodum, & is, qui à Patre est ante sæcula genitus, tuus quoque amodo reputabitur filius; sic autem quod natum est ex ipso Patre, erit tuus, & quod nascetur ex te, erit eius, vt tamen non sint duo filij, sed vnus; & licet aliud quidē ex te, aliud ex illo sit, iam non tamen cuiusq; suus, sed vtriusque eri filius:* ac tandem D. Epiphanius, qui Nestorij præcessit ætatem, his verbis cohonestat Mariam: *Sancta Maria, Virgo Deipara, beatā tu inter mulieres, quæ nunc genuisti eum, qui olim in Paradiso formauit Adam ex luto; tu enim es Deipara, quæ Verbum ex te incarnatum peperisti: Deipara existis, quia Deum verbum suscipiens incarnatum peperisti: Deipara existis, quæ sola solius Dei vnigenitum filium genuisti.* Idem docuerunt ante Nestorium, Athanasius, Basilius, Gregorius Nazianzenus, Ioannes Chrysostomus, Origenes, Eusebius, quorum meminere Cyrillus, Theodoretus, & Rusticus Diaconus, qui omnes fatentur B. Virginem genuisse Deum, ac proinde veram Dei matrem esse; ex quo apertè constat, Ephesinam Synodum nomen *Theotocos*, id est *mater Dei*, non primam excogitasse, sed ab antiquis Patribus velut per manus traditum, & acceptum, nouo & peculiari studio (vti res postulabat) extulisse, & approbasse, omnibusque in posterum fidelibus retinendum sanxisse: vnde Diuus Cyrillus epist 1. dixit: *Hanc fidem diuini Discipuli nobis tradiderunt, ad hunc modum à sanctis Patribus instituti sumus.* Censuit autem D. Damascenus tenaciter adeo retinendum nomen *matris Dei*, vt nollet Mariam Christiparam, sed *Deiparam* appellari: sic enim loquitur: *Christiparam sanctam Virginem neutiquam dicimus, propterea quod ad tollendum Deiparæ vocabulum execrandus Nestorius hoc nomen excogitauit.* Aduerte tamen, minimè Damascenum falsam putare *Christiferæ* nuncupationem, sed solū velle, quod grassante hæresi, maiori cautione opus erat, ne sub melle venenū propinaretur, subq; viridi herba anguis, hoc est, sub vera appellatione mortifera hæresis latitaret; nūc verò Nestoriano errore penitus abolito, licebit etiam Mariam non solum *Deiparam*, sed *Christiparam* appellare cum D. Cyrillo in epist. 1. dicente: *Sola inter cæteras matres sacra virgo Christipara simul, ac Deipara appellatur, & esse dignoscitur, quandoquidem vna hæc non merum hominem, vt cæteræ solent, sed Dei Patris verbum incarnatum, & hominem factum peperit.*

Cæte-

D. Fulgent. lib. de fid. ad Petr. Diac. cap. 13.

D. Damasc. lib. 3. fid. orthod. c. 12.

D. Bern. homil. 4. sup. missus.

D. Epiph. in nom. de laud. Virg. quem vertit Picus Canonic. Paris.

Athanasius. Basilius. Greg. Naz. Ioan. Chrys. Origen. Euseb. Cyrill. in ep. ad Achaz. Theodo. lib. 4. hæret. fabul. Rustic. Diacon. cont. Cæpholos. D. Cyrill. epist. 1.

D. Damasc. lib. 3. fid. c. 12.

D. Cyrill. epist.

Cæterùm vt firmius hanc Catholicam veritatem, quam in honorem Virginis adeò cedere constat, magis stabiliam, nõ possum non triplicem hæreticorum obiectionem penitus euertere. Aiunt enim in primis Nestoriani, quod impossibile sit, fœminam aliquam, antiquiorem se parere, Deus adeò antiquior est Maria, vt ille ab æterno, hæc vero ex tempore sit. Equidem quod nulli creaturæ conuenit, magno Dei miraculo Mariæ competit; antiquum nempè dierũ, Verbum scilicet, quod erat apud Deum, humana carne induere, non suæ naturæ vi, sed singulari & admirando diuini spiritus opificio, ita tamen, vt secunda in deitate persona id, quod ante Mariam erat sibi propriũ, retineret; & rursus, quod non erat, id ex Maria, secundum Gabrielis promissum, assumeret; vnde cum in instãti, in quo B. Virgo corpus humanũ genuit, Verbum diuinum ei vniretur, rectè potuit concipere, & parere antiquiorem se: vnde Cassianus egregiè dixit: *Non solum antiquiorem se Maria peperit, sed, & ipsum sui auctorẽ, omniumque progenitorem: facta est parentis parens, quia quàm facile Deo fuit, vt hominem nasci faceret, tàm facile fuit, vt ipse ex homine nasceretur.* Secundò obiiciebant Nestoriani, quod si veraciter Virgo posset dici Genitrix Dei, posset etiam consequenter, causa Dei, appellari, cum esse Genitricem sit esse causam rei genitæ. Huic obiectioni occurrimus, dicentes, quod licet Virgo absolutè dicatur genitrix, aut mater Dei, non tamen causa, aut effectrix illius; quia nomen genitricis aut matris determinat naturam humanã, secundùm quam Deus processit ex Virgine: at creari, seu causari, non magis determinat naturam, quàm suppositum, quod si Hæreticus adhuc instet: licet ignis producat calorem in homine præexistenti, & ea ratione dicatur produxisse calidum, vt sic, tamen non dicitur producere hominem: ergo licet B. Virgo dicatur genuisse Christum, quatenus homo est, non tamen dicetur genuisse Deum, nam quo ad hoc ita se habet calor ad hominem, qui præexistebat, sicut humanitas ad Deum præexistentem; & sicut hic homo Christus, & Deus habent communicationem idiomatum, ita & hic homo, & hoc calidum: at non alia ratione dicitur Virgo genuisse Deum, nisi quia genuit Christum qui est Deus: ergo id non propriè, & absolutè dicitur: sicut licet ignis produxerit hoc calidum, & hoc calidum sit homo, non ideo dicitur produxisse hominem. Neganda est hæc consecutio, nam vnio caloris cum homine est accidentalis, vnio autem humanitatis cum Verbo est substantialis; vnde calefactio tendit ad constituendum vnum per accidens, & ideo non denominatur à termino substantiali, materialiter se habente; generatio autem tendit ad constituendum vnum per se, & terminatur ad ipsum suppositum, quod cum sit Deus, absolutè dicitur generatio Dei. Quòd si vrgeas vlterius, quod passio Christi dicitur passio Dei, & locutio Christi dicitur locutio Dei, quę reuera important formas accidentales, & nihilominus denominant terminum, aut principium non solum formale, sed etiam materiale: igitur nullius momenti est differentia signata inter actiones substantialis, & accidentales; maximè quod etiam vnio animæ cum materia est substantiales, & vnio arboris alteri insertæ, & tamen qui facit tales vniones, nec dicitur facere animam, aut causam esse arboris, cui fit insertio, aut ipsius arboris insertæ: igitur quamuis B. Virgo dicatur Genitrix Christi, non tamen Dei, quod est *infirmum verbum*, vt loquitur D. Iacobus. Dicendũ est ad hoc, quod ex eo quod Deus, & humanitas constituunt vnum per se, inde esse, vt omnes actiones, quæ à tali vno per se procedunt, vel ad illud terminãtur, siue substãtiales siue accidentales sint, vtrumq; extremum denominẽt: nec est similis ratio de vnione animæ cũ materia, quia extrema illa non sunt apta ad denominationem, quæ toti conuenit: nec etiã est simile de arboribus insertis, quia tales

Cassian. lib. 4. de incarn. Domin.

Iacob. 1.

actiones

actiones supponunt partes, quæ vniuntur iam substantialiter, & intrinsece completas, & solum terminantur ad aliud completum, quod per earum coniunctionem resultat: generatio autem terminatur ad hoc, vt suppositum, vel de nouo sit in se, vel de nouo sit complemẽtum substantiale naturæ sibi vnitæ, vnde cum generatio Christi terminata sit ad suppositum diuinum Verbi, non secundum se præcise, cum illud sit in æternum, sed ad ipsum, vt actualiter suppositans naturam humanam, consequens est veracissime dici, Deum esse genitum ex Maria, & illam Dei genitricem esse, vnio verò animæ cum materia non efficit, vt anima sit materia, vel homo sit aliqua pars. Tandem obiiciebant, vt auctor est Diuus Thomas, iidem Nestoriani, nunquam in sacra Scriptura legi B. Virginem matrem aut genitricem Dei appellari, sed Matrem Christi, aut matrem pueri, vt habetur Matth. 1. sed huic obiectioni non aliã censui responsionem exhibere, quam à D. Thoma præcitato loco traditam in hæc verba: *Licet non inueniatur expresse in scriptura dictum, quod B. Virgo sit Mater Dei, inuenitur tamen expresse in scriptura, quod Iesus Christus est verus Deus, vt patet 1. Ioannis vltimo, & quod B. Virgo est mater Iesu Christi, vt patet Matth. 1. vnde sequitur ex necessitate ex verbis scripturæ, quod sit mater Dei. dicitur etiam ad Rom. 9. quod ex Iudæis est secundum carnem Christus, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula; non autem est ex Iudæis, nisi mediante B. Virgine, vnde ille qui est super omnia Deus benedictus in sæcula, est verè natus ex B. Virgine, sicut ex sua Matre: cui sit honor, & gloria in sæculà sæculorum. Amen.*

D. Tho. 3. p. q. 35. ar. 4.

Matth. 1.

1. Ioan. vlt.

Matth. 1.

ad Rom. 9.

HOMILIA XVIII.

Quàm magna ac præcellens sit dignitas matris Dei, tùm Sanctorum Patrum testimoniis, tùm variis animi conceptionibus aperitur.

INTER stupenda illa Dei opera, quæ omnipotẽtiam eius sublimius efferunt, illud semper in magnam admirationẽ me rapuit, quod Virginem ad celsissimam vnigeniti filij sui matris dignitatem euexerit. non difficile or mirabile quidem fuisse olim, centenarium senem ex nonagenaria, ac sterili anu generare, rubum flammis ardentem non comburi, virgam, in serpentem commutari, aquas in sanguinem conuerti, manum extra sinum prolatam lepra candescere, solem apud Aegyptios tenebrescere, & apud Iudæam splendere, mare videre Israelem, & fugere ab eo, Cœlum pluere panem Angelorum, rupes in fontes aquarum scaturire, testacea vasa riuos olei sudare, ligno amaras aquas dulces reddi, incultam ac aridam virgam florere & germinare; aquas Iordanis diuidi vt filij Israel sicco pede transirent, & mox in vnum coire, vt Aegyptios submergerent, solem in medio sui cursus sistere, vt bellanti Iosue longiorem redderet diem, & eundem decem gradibus retrocedere tẽpore Ezechiæ; maxillam asini velut fontem aquarum effundere, ferrum velut paleam in aqua supernatare, suauem auram in medio flammarum perflare, quæ tres pueros refrigerabat. Verùm hæc omnia mirabilia, longe antecellit, quod Maria Virgo sit Mater Dei: ob id enim adeo stupebat Ieremias, vt diceret: *Nouum fecit Dominus super terram: fœmina circumdabit virum.* quid quæso nouum magis, quàm quod integerrima Virgo manens peperexit virum, stella protulerit solem, filia cõ-

Gen. 18. *Exod. 3.* *Exod. 4.* *Exod 7.* *Ibid.* *Psal. 113.* *Ibid.* *Exod. 15.* *Num. 17.* *Iosue 4.* *Iosue 10.* *4 Reg. 20.* *Iud. 15.* *4 Reg. 6.* *Dan. 3.* *Ier. 31.*

ceperit patrem creatura creatorem? vnde eruditè Hesychius Ierosolym. dixit: *Concepit, & vulua non corrupit; eduxit infantem, & vterum signatum reliquit; lac suppeditauit, vbera tamè intacta seruauit; portabat puerum, puer tamen patrem humanum non agnoscebat, ager fructum edebat, & fructus carebat cultore, messem reddebat, quæ semen non acceperat.*

Hesic Ierosol. serm 2. de Deip.

Consonant his alia D. Epiphanij in serm. de encomiis B. Virginis: *O fœmina sanctissima, quæ exercitum etiam Angelorum in stuporem deduxisti, stupendum est miraculum in excelsis mulier amicta sole; stupendum miraculum, mulier gestans lucem in vlnis; stupendum miraculum, alter thronus Cherubicus; stupendum miraculum, mulieris filius, qui & ipsius, & sæculorum est Pater.* hæc ille: Verùm & admiratione, ac stupore quis dignum non putet, quod dum B. Virgo Mater sui patris efficitur, nuper omnia relata sacrę Scripturæ mirabilia excellentiori ac mirabiliori modo, in ea simul confluxerint? non certè sterilis anus, sed quod mirabilius est, integerrima manens Virgo generauit; non virga in serpentem ibi est commutata, sed Verbũ Dei caro factum; non aqua est versa in sanguinem, sed fons perennis aquæ viuę virgineo sanguine purpuratur; non manus Moysis, sed omnipotentis Dei manus, extra sinum paternum prolata, facta est leprosa, iuxta illud Isaiæ: *Vidimus eum quasi leprosum.* Sol in altissimis lucens, humanitatis nebula in terris circumdatus obscuratur; cœlum Mariæ pluit non manna, sed panem verum & supersubstantialem, corpus Christi; vas vteri virginei intactũ ex se profert illum, cuius nomẽ *oleum effusum est*; virga Iesse absque humano cultore florem, non terrenum, sed cœlestem, non marcescibilem, sed qui manet in æternum, emisit; solem iustitiæ decem lineis retrocedere fecit, humanitate Deum induens, quæ post nouem Angelorum choros decimam lineam attingit; rubum ardentem incombustum excellentius ipsa ostentat, dum virginitatis rubus maceritatis fœcundæ calore non solum non exustus, sed pulchrior prodiit; Oceanus mare diuinitatis non solum ab ea nõ aufugit, sed virgineo eius alueo se inclusit; petra Mariani vteri semen vitile nescieus, fontem illam aquæ viuæ ex se protulit, de quo Zacharias; *Erit fons patens domui David:* amaras aquas diuini furoris dulcissimis illis verbis: *Ecce ancilla Domini*, dulcorauit; diuisiones aquarum virginitatis & maternitatis Dei & hominis in vnum mirificè copulauit, dum manens Virgo, Dei & hominis mater est facta; ac tandem non ferrum, humile metallum, sed aurum omnium pretiosissimum, aurum inquam diuinitatis, alueo sui vteri supernatare fecit, quod omnia illa vetera prodigia atque portenta longe superat.

Isai. 53.

Cant. 1.

D. Epiph ser. de encomiis B. Virg.

Zach. 13.

Hinc Sancti Patres sublimissimã hanc Dei genitricis dignitatem admirantes, mira eius encomia nobis scripta reliquerunt, quæ inutili silentio minime prætermittenda putamus, quin potius quæ nos ad eam magis illustrandam (Deipara adiuuante) excogitauimus, mox adiungemus. In primis D. Bernardus in hunc modum loquitur: *An non Deum & hominum & Angelorum Maria suum audacter appellat filium dicens: fili quid fecisti nobis sic? quis hoc audeat Angelorum? sufficit eis, & pro magno habent, quod cum sint spiritus, & conditione, & gratia facti sint, & vocati Angeli, testante Dauid: qui facit Angelos suos spiritus: Maria vero Matrem se agnoscens, maiestatem illam, cui illi cum reuerentia conseruiunt, cum fiducia suum nuncupat filium.* & hom. etiam 1 super *Missus est*, inquit: *Est magnus aliquod, quod mireris in Maria, scilicet cum virginitate fœcunditas, quod si & cuius sit mater, attendas, quo te tua super eius mirabili celsitudine ducet admiratio? nonne ad hoc, vt te videas, nec satis possis mirari? non ne tuo, immò veritatis iudicio, illa quæ Deum habuit filium, super omnes etiam Choros exaltabitur Angelorum?* ac tandem ait: *Ipsa est Virginis nostræ gloria singularis, & excellens prærogatiua Mariæ, quod filium vnum, eundemque cum Deo Patre mbruit habere communem* his accedunt alia egregia D. Anselmi, qui lib. de ex-

D. Bern. ho. 1 de B. Virg. Camisli 3. Mariæ Deip. cap. 13.

D. Bern. ho. 1. super miss.

Ibid.

D Anſel lib. de excell. Vir. cap. 2.

de excellentia Virg. cap. 2. dixit: *Quamuis hoc ſolum de ſancta Virgine prædicare, quod Dei mater ſit, excedat omnem altitudinem, quæ poſt Deum dici vel cogitari poteſt.* & eodem lib. cap. 3. hæc ſcripſit: *Intendat mens humana, & contempletur, videat & admiretur, vnum filium ſibi conſubſtantialem Deus Pater genuit, hunc ſolùm tàm vnicum, & in omnibus omninò æqualem, non paſſus eſt remanere ſolummodo ſuum, ſed eundem ipſum voluit, in rei veritate eſſe beatæ Mariæ vnicum, & naturalem filium; nec ita, vt duo eſſent, vnus videlicet filius Dei, alius Virginis; ſed vnus idem ipſe, qui filius Dei, in vna perſonæ eſſet filius Virginis, & qui filius Virginis, vnus & idem ipſe eſſet in vna perſona filius Dei. quis hæc audiens non obſtupeſcet, & quod Deus tale quid velle potuerit, non vltra omne quod dici poteſt, admirabile ducat?* Breuius tamen D. Auguſt. ſerm. de Aſſumpt. ait:

D. Aug. ſer. de Aſſumpt.

Huius dignitatis effectum nec cor concipere, nec lingua valet exprimere Sed & Diuus Bonauentura tantam, ac tàm ſublimem cenſuit Matris Dei dignitatem, vt dicere

D. Bonau. in ſpec. Virg. c. 6.

non dubitaret: *Virgo eſt mater, qua maiorem Deus facere non poſſet; maiorem mundum poſſet facere Deus, maius cœlum poſſet facere Deus, maiorem matrem quàm matrem Dei, non poſſet facere Deus.* Atque hinc eſt, quod D Thomas quandam infinitatem tribuit dignitati matris Dei: prima enim parte

D Tho. 1 p. quæſt. 25. art. 6. ad 4.

quæſt. 25. inquit: *Humanitas Chriſti ex hoc, quod eſt vnita Deo, & beatitudo creata, ex hoc quod eſt fruitio Dei. & B. Virgo, ex hoc quod eſt mater Dei, habent quandam dignitatem infinitam ex bono infinito quod eſt Deus; & ex hac parte non poteſt aliquod fieri melius eis, ſicut non poteſt aliquid melius eſſe Deo.* His conſonant verba Alberti Mag. ſup.

Alber. magn. ſuper miſſus eſt Gabr.

miſſus, dicentis: *Maior gratia non poteſt intelligi puræ creaturæ communicari, quàm eſſe matrem Dei* vnde ſicut Hiſtoriographi regnorum Hiſpaniæ referunt, Herculem in fine illius regionis duas celebres erexiſſe columnas, cum hac inſcriptione: *non plus vltra*: ita Deus mihi feciſſe videtur, qui in virginea ac fœcunda Mariæ terra has duas *virginitatis*, & *maternitatis* columnas erigens, inſcriptionem illam appoſuiſſe perhibetur: *non plus vltra.* Certè ſi Chriſtus Dominus vterinum habuiſſet fratrem, magnam ille fratris Dei dignitatem obtinuiſſet, at multò illa excellentiorem eſſe matris Dei dignitatem, illud non obſcurè probat id, quod relatio fraternitatis quandam æqualitatem, maternitatis verò quandam ſuperioritatem præſefert, quæ ſpecialem præ illa excellentiam confert. Deinde S. Antoninus huius maternitatis miram dignitatem contemplans, in eam ſingularem valde & ingenioſam cogitationem incidit, vt beatam Virginem *ſacram Scripturam viuam* appellaret, quæ tanto excellentius Deum exprimit, quanto quòd viuum rem depictam ſuperat, ſic enim ait: *Verùm quanto facta ſunt potiora verbis, vel ſcripturis, tantò ſunt oſtenſa maiora in Maria, quàm in ſcriptura per Deum: nam ſcripturæ dedit, vt de Deo loquatur, Mariæ contulit, vt per eam Chriſtus pandatur; ibi eum multiplex tegit figura, hic veſtit eum Mariæ caro pura, ibi pronunciatur, hic oſtenditur; ibi latet in mortua carta, hic patet in carne monſtrata; ibi dicta ſunt magna; hic facta ſunt magna, quia fecit (inquit) Dominus magna, qui potens eſt: hinc eſt, quod ſicut ſacra Scriptura cunctas refellit hæreſes, non ſecus B. Virgo omnes illas profligat, Eccleſia Catholica canente cunctas hæreſes ſola interemiſti in vniuerſo mundo.* vnde Diuus Bernardus ſerm. de verbis illis Apocalyp. *Signum magnum*, ait: *Sola contriuit vniuerſam hæreticam prauitatem; alius enim de ſubſtantia carnis ſuæ Chriſtum non edidiſſe dogmatizabat; alius non paruulũ peperiſſe, ſed reperiſſe ſibi fabulabat; alius vel poſt partum viro copulatam blaſphemabat; alius Dei matrem audire non ſuſtinens, in agnum illud nomen Theotocos, impiiſſime ſugillabat, ſed contriti ſunt inſidiatores, conculcati ſupplantatores, confutati derogatores, & beatam eam dicunt omnes generationes.* Denique S Pater Bernard Senenſis celſitudinem dignitatis Dei Genitricis obſtupeſcens, hæc ſtupenda de Virgine matre loquens dicere non dubitauit:

D. Antonin. 4 p. tit. 18. c. 12. § 2.

D. Bern ſer. de ver. Apoc.

D. Bernard. ser. 61. de B. Virg. c. 12.

Sicut diuinæ perfectiones omni intellectui incomprehensibiles sunt; sic perfectiones gratiarum, quas Virgo suscepit in conceptione filij Dei, soli intellectui diuino, & Christo, & sibi comprehensibiles exstiterunt. & quidem quod Deus generaret Deum, nulla requirebatur in Deo dispositio, cum ei ex natura conueniret, vt per viam naturæ intellectus produceret Verbum, per omnia sibi æquale, immò impossibile est quod non generet Deum propter suam fœcunditatē, sed quod fœmina conciperet, & pareret Dominum, est, & fuit miraculum miraculorum, oportuit enim (vt sic dicam) fœminam eleuari ad quandam quasi æqualitatem diuinam, per quandam infinitatem perfectionum & gratiarum, quam creatura nunquam experta est. Vnde (vt credo) ad illam abyssum imperscrutabilem omnium charismatum Spiritus sancti, quæ in beatam Virginem descenderunt, in hora diuinæ conceptionis, intellectus humanus vel Angelicus nunquam potuerunt attingere. hactenus D. Bernardinus.

Ceterùm, ne solum antiquorum Patrum eloquia, sed & profana etiam gentilium monumenta tantæ matri inseruiant, non pudebit illud quod (Pierio Valeriano referente) de Deorum matre decepta gentilitas commentabatur, in medium profetre, sic enim profana in sacra conuertemus, vt illa quoque in Deiparæ Virginis laudem cedant. Pierius ergo Valerianus in suis Hierogliphicis refert, quod quamuis decepta gentilitas plures esse Deos falsò sibi persuasit, vnam tamē Iunonem omnium illorum matrem esse asseruit, quam in hunc modum describebat: Fœminam depingebat aureo fune inter cœlum & terram pendentem, ex cuius pedibus bina pondera grauitabant, quorum vnum altius eleuabatur, quàm aliud quia significabat aquam super terram. in hac Iunone Deorum matre veram Dei matrem descriptam intueor: sicut enim illa pendebat media inter cœlum & terram, ita B. Virgo adest nobis mediatrix inter Deum & homines; & sicut ex pedibus Iunonis duo grauitabant pondera, quorum vnum altius erigebatur quàm aliud, ita ex pedibus B. Virginis (per quos affectus eius intelligo) duo amoris pondera pendebant, primum quod ferebat illam in Deum, vt illum super omnia diligeret, secundum in homines, vt illis continuò benefaceret; illud tamen altius eleuabatur, vtpote quæ præcepti dilectionis Dei super omnes creaturas omnium obseruantissima esset; quòd si Dea illa Iuno super terram & aquam suos pedes locare dicebatur, non incongrue id B. Virgini aptatur, Ecclesiastico in persona eius dicente: *In fluctibus maris ambulaui, & in omni terra steti:* cū enim in maris procellis frequenter opituletur, & in periculis terræ præsto succurrere, ac pio matris affectu suis fauere assuescat, meritò in fluctibus maris & in omni terra domicilium habere se profitetur. Vt tamen ea, quæ hanc Dei matris dignitatem mirificè commendant, commemorare incipiā, illud primum locum tamquam basim & fundamentum huius dignitatis obtinere arbitror, quod sanguis substantiam, quā aliæ matres filiis suis exhibere solent ad eorum formationem, ipsa exhibuit Verbo diuino, vt caro fieret, ex quo tantam cum illo cō unctionem mutuauit, vt beatus Petrus Damianus non vereretur dicere: *Cum Deus in aliis rebus sit tribus modis, in Virgine fuit quarto speciali modo, scilicet per identitatem, quia idem est quod ipsa. hinc tacet & contremiscat omnis creatura, & vix audeat aspicere tantæ dignitatis immensitatem.* Et ne cuipiam excessisse videatur beatus Petrus Damianus, audiat D. Augustinum sermone de Assumptione Virginis dicentem: *Caro Christi caro est Mariæ:* quibus verbis non aliud docere volunt ij Patres, quàm substantiam illam, quam beata Virgo suministrauit in Christi cōceptione, hypostaticæ vnionis vinculo vnitam fuisse Verbo diuino: existimo autem quod licet in aliis filiis plerumque substantia illa carnis à parentibus ei communicata, paulatim ex vi caloris natiui soleat deperdi, illa tamen carnis substantia, quam beata Virgo Christo exhibuit, num-

Pier. Valer. in suis Hier. pag. 576.

Eccles. 24.

B. Pet. Dam. ser. de Assumpt.

D. Aug. ser. de Assumpt. Virg. c. 5.

numquam fuit dimissa, aut continua caloris naturalis actione resoluta. quod ne merè gratis asseruisse videar, afferam auctoritatem D. Augustini, qui sermone de Assumptione dixit: *Caro Christi, quamuis gloria resurrectionis fuerit magnificata, eadem tamen mansit, quæ suscepta est de Maria*, probat & ratio ipsa ex verisimili coniectura: nam cum substantia illa desumpta esset expurissimis Virginis sanguinibus, & optime dispositа, parum illius per calorem naturalem resolueretur tempore infantiæ Christi, quia tunc alimentum erat facile, & ferè sine resistentia conuertebatur maxime in Christo, qui temperatissimo cibo alebatur, scilicet, *Vbere de cœlo pleno*, vt Ecclesia canit. de reliquo autem tempore vitæ Christi fit similis coniectura, quia totum illud fuit tempus augmenti, aut status, in quo humidum radicale fere integrum perseuerat, nulla totali illius resolutione facta, vt omnes fatentur: igitur substantiam illam carnis, quam Christus è Virgine assumpsit, nullo vnquam tempore dimisit.

D. Aug. ser. de Assumpt.

Secundum, quod dignitatē matris Dei ad cœlum vsque extoliit, illud potissimum esse arbitror, quod vt illam digne possideret, tàm exuberanti gratia fuit cumulata, vt inter omnes creaturas beatissimæ Trinitatis simillimam illam redderet: nam si gloria Patris est filius sapiens, manifestum est maximam esse æterni Patris gloriam, talem ac tantum genuisse Filium; ecce Virginem æterno Patri similem, cum eundem, quem ille ab æterno, & ante sæcula genuit Filium, ipsa in tempore vtero suo concepit; vnde sicut ille, Pater, hæc certè æternæ sapientiæ Mater esse perhibetur; si Filius itidem candor est lucis æternæ, & speculum sine macula, in quo Pater se ipsum intuetur, non secus beata Virgo, tamquam splendidissimum ac nitidissimum speculum, diuino Patris intuitui se obiecit, in quo propriam suam figuram impressit, hoc est, Filium suum, quivt Pauli verbis loquar: *Splendor est gloriæ, & figura substantiæ eius*: ac tādem sicut Spiritus sanctus vinculum est Patris & Filij, & medius inter ipsos amor, non dissimiliter beata Virgo mediatrix semper fuit apud Patrem, vt nobis conferret Filium & apud Filium, vt ad nos mitteret spiritum suum viuificantem, & apud Spiritum sanctum, vt nos cœlestibus diuinæ suæ gratiæ charismatibus exornaret. hinc acutimè Isidorus Ieroſolymitanus libro de laudibus Virginis Mariam vocauit, *Trinitatis complementum*: quia prælecta fuit à Deo, vt Filium Dei carne induens, ac vera eius mater existens, his, quę à beatissima Trinitate circa generis humani redemptionem ab æterno prædefinita fuerant, perfectionem & complementum adhiberet.

Heb. 11.

Isid. Ieros. lib. de laud. Virg.

Tertium deinde, quod magnopere dignitatem Genitricis Dei extollit, mira est excellentia filij: si enim verum est illud Prophetæ: *Gloria eorum à partu, & ab vtero, & à conceptu*: non potest non magna esse huius matris dignitas & gloria, cuius tàm sanctus, ac tàm sublimis noscitur esse cōceptus & partus, maxime Christo Domino dicente, à fructu arborem esse cognoscendam: *A fructibus eorum cognoscetis eos* Memini Plutarchum in Laconicis referre, quod fœminæ cuidam se gloriānti, pretiosissima habere aurea & argentea vasa, insignis quædam matrona *Lacena* nomine, quatuor decoros, ac perbellos filios omnibus ostentans dixit: *Huiusmodi esse oportet honestæ mulieris opera, hisque sese iactare*: si ergo pulchro quatuor filiorum partu Lacena meritò se gloriari posse putabat, quanta quæso erit gloria Virginis; quæ non speciosum præ filiis hominum, sed ipsum naturalem filium Dei, perennem omnium bonorum fontem peperit? Enarrans Propheta Nathan singularia beneficia ex diuina largigitate in Regem Dauid diuinitus collata, illud supremum omnium esse affirmauit, quod ex genere eius decreuisset filium suum carnem assumere, atque adeò vnigeniti sui dignum parentem esse futurum: primum beneficium, regale sce-

Osee 9.

Math. 7. Plutarch. in Laconicis.

2. Reg 12. ptrum commemorat: *Hæc dicit Dominus Deus Israel: Ego vnxi te in regē super Israel;* secundum, quod à morte, quam Saul ei inferre machinabatur, illum eripuisset: *Erui te de manu Saul:* tertium, quod ei donasset domum & vxores, ac gētem tributariam Domini fui: *Et dedi tibi domum domini tui, & vxores domini tui, dedique tibi domum Israel & Iudæ:* tandem verò illud tamquam supremum omnium beneficiorum subiungit: *Et si parua sunt ista, adiiciam tibi multò maiora:* sed quænam fuerunt isthæc maiora? certè non alia, quàm

Psal. 131. quæ ipse Dauid ex ore Dei refert: *De fructu ventris tui ponam super sedem tuam:* si igitur esse Christi parentem à longe, adeò vt fuit Dauid (cum ab illo vsque ad Christi conceptionem copiosa illa generationum series, quam narrat D. Matth.

Matth. 1. interceſſerit) tantæ dignitatis fuit, quis celsissimam matris Dei dignitatem non mirabitur; quæ tantam cum Christo affinitatem habuit, vt Ecclesia Catholica in hunc modum eam salutet: *Salue sancta parens enixa puerpera regem:* parens quidem non à longè, vt Dauid, sed è propinquo, adeo, vt illum vtero suo ex proprio sanguine concepterit, & ex visceribus suis illum pepererit.

Quartum præterea, quod Dei Genitricis dignitatem apertè commonstrat, est cumulus prodigiorum, quæ in eius collatione diuina patrauit omnipotentia, necnon plenitudo gratiæ, quam diuina largitas in eam tunc infudit. Equidem si de prodigiis sermo sit, Virgo integra virginitate concepit, Spiritus sanctus Virginē obūbrauit, corpus infantis temporis puncto efformauit, & animam ei infudit, verumque cum Verbi diuini suppositō copulauit, & Verbum caro factum fuit, infans absque vllo originali peccato plenus gratia prodiit, à puncto conceptionis viator & comprehensor extitit, merebatur enim vt viator, & Deum clarè videbat vt comprehensor. hęc tàm portentosa miracula, in quibus alia penè infinita delitescunt, in collatione dignitatis matris Dei ad maiorē eius commendationem facta esse perhibentur. quibus accessit exuberātior quàm dici possit, gratiæ influxus quā B. Virgo fontē ipsius gratiæ intra viscera sua susciperis recepit. Ad quam explican- *Theodo. super Exod.*
dam meminisse oportebit, quod Theodoretus super Exodum, quærens, quare Deus voluit apparere in rubo, non in cedro, cypresso, vel alia nobili arbore? respondet cum glo. Deum in rubo, non in alia plāta apparuisse, ne quis ex rubo posset Deū effigiare; tantam quidem dignitatem materia illa, in qua Deus apparuit, ex præsentia ipsius Dei accepit, vt illam, velut Deum, voluissent homines adorare: non dissimiliter ex reali præsentia Christi, per nouem menses in vtero materno delitescentis, talē gratię splendorem, ac tantam maiestatem B. Virgo mutuauit, vt anti- *Refertur in vita S. Dion.*
quissimus ille Dionysius Areopagita asseueret, quod nisi fides illi obstaret, tamquam Deum B. Virginem veneraretur. Cum etiam ait sacer textus, rubum illum ardere, sed non consumi, singularem quandam beatæ Virginis excellentiam super omnes sanctos portendit. Alij enim sancti, etsi diuini amoris flammis æstuabant, peccata tamen venialia charitatis illorum feruorē minuebant; at B. Virginis, dum amoris igne incalescebat, & charitatis flammis ardebat, nulla peccata venialia, quæ longè ab eo aberant, feruorē eius abiumere aut minuere potuerunt. certè sanctorum nemo dicere audebit, *1. Ioan. 1.*
numquam peccaui, dicente Ioanne: *Si dixerimus, quia peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est;* at B. Virgo dicens, numquam peccaui, non seducitur, sed veritas sincera in ore eius est.

Adhæc, illud miram Virginis sanctitatem apertissime detegit, ac Dei genitricis dignitatem mirum in modum exaltat quod ipsa heroicis suis operibus eam promeruerit obtinere; est enim laude dignius, quod quisque proprio labore & industria, quàm quod ex Principum mera liberalitate sibi comparat: vnde de Rege *In Apol.*
Siciliæ

Siciliæ Agathocle legimus in Apothegmatibus quod cum ex figulo ad regiæ dignitatis culmen ascendisset, iussit in abaco sua fictilia vasa ex luto inter aurea & argentea locari, quia (vt ibidem dicitur) *non puduit pristinæ fortunæ, sed magis æstimauit regnum virtute partum, quàm si hæreditate obuenisset: nam regem nasci, nihil magnum est, at regno dignum se præstitisse maximum est* quod adeò verum putauit eloquentiæ parens, vt ad rationem dignitatis pertinere arbitretur, habentem dignũ esse illa; quapropter dignitatem in hunc modum definiuit: *Dignitas est æstimatio quædam, quæsita claris gestis, magnificaque opinio* beata igitur Virgo vt honorificentius Dei genitricis dignitate gauderet, illam (diuina gratia sibi opitulante) proprijs operibus promeruit: sic enim loquitur Ecclesia Catholica: *Vt dignum filio tuo habitaculum effici mereretur.* Sic etiam loquuti sunt antiqui Patres; nam D. Aug. ser. de nat. Domini ait: *Recole in lib. Isaiæ virginem, quam legisti, & gaude, quia tu esse meruisti.* Idem D. Aug. serm. 10. de Natiu. Domini: *Talis eligitur Virgo de toto mundo, quæ tantum haberet meritum, vt filium Dei in semetipsa susciperet.* Diuus Chrysostom. serm. de Christi præsentatione: *B. Mater vltra omnem humanæ naturæ modum, modestiam, ac temperantiam excoluit, & ob id vniuersorum Dominum in vtero gestare promeruit.* Diuus Hieronymus epist. ad Eustochium: *Tantæ puritatis Maria exstitit, vt mereretur effici mater Dei:* Diuus Gregorius in lib. 1. Regum. *An non sublimis Maria, quæ vt ad conceptionem æterni Verbi pertingeret, meritorum verticem supra omnes Angelorum choros vsque ad solium deitatis erexit?* B. Pet. Damian ser. de natiu. Mariæ: *Ad instar cæli plenitudinis totius diuinitatis meruit esse sacrarium, ac templum.* Doctissimus Alcuinus, Caroli Magni quondam præceptor, lib. Trinit. ait: *B. Maria fuit lauacrum mundissima & in virginitate clarissima, & incomparabilis virginis, qui erant sub cælo, hominibus, erat que talis, ac tanta, vt sola digna esset, qua nullus alius indueretur, nisi augusta præ-*

ditus dignitate. eodemque spectat, quod Venantius Fortunatus in hæc carmina cecinit.

Virginitas felix, quæ partu est digna Tonantis,
Quæ meruit Dominum progenerare suum.

In eandem sententiam conspirant reliqui omnes Patres, D. Basilius homil. de humana Christi generatione, D. Ambros. epist. 82. D. Bernardus ser. 1. de Assumpt. D. Epiph. hæres. 78. Honorius lib. de æternis gaudiis, Euseb. hom. in Euãg. feria 5. aduentus, Magentius in cap. 1. de calogi. & Euthym. in expos. Cant. super Magnificat. Quamuis autem non improbabiliter Abulensis, Gabriel, & Maior in ea fuerint sententia, vt putarent, B. Virginem ex suppositione incarnationis à Deo iam prædefinitæ meruisse de condigno, vt potius ex ipsa, quàm ex quacumque alia fœmina Verbum diuinum carnem assumeret, Angelici tamen Doctoris S. Thomæ, ac Seraphici doctoris S. Bonauenturæ doctrinæ magis consentiens, B. Virginem assero de congruo meruisse, vt Dei genitricis dignitatem obtineret: quod S. Thomas his verbis perdocte explicuit: *Ex gratia sibi data meruit illum sanctitatis gradum, vt congruè posset esse mater Dei, ad quod sanè nullus vnquam pertingere valuit, nisi sola B. Virgo; quia cum à Deo præelecta esset in vnigeniti sui matrem, & vnicuique largiatur Deus gratiam accommodatam statui, & muneri suo, consequens est tot cælestibus diuinæ gratiæ charismatibus illam locupletasse, quot opus erat ad hoc, vt si non de condigno, saltem de congruo matris Dei dignitatem, & per consequens in elenatissimo illo, ac supremo gratiæ vnionis hypostaticæ ordine immediatè post Christum collocari promereret.* Quidquid tamen sit de hoc, vel illo genere meriti, illud omninò certum est, beatam Virginem ratione huius maternitatis excellentissimum quendam, ac supremum dignitatis gradum inter puras creaturas attigisse, propter singularissimam, quã cum Deo habuit, coniunctionem: necnon etiã

certum

Venãt. Fort. in lib. suorum Carminum.
D. Basil. ho. de hu. Christi gener.
D. Ambr. ep. 82.
D. Bern. ser. 1. de Assũpt.
D. Epiphan. hæres. 78.
Honor. lib. de æter. gaudiis.
Euseb. ho. 1. in Euãg. ser. 5. aduent.
Magent in c. 1. decal. c. 14.
Euthym in expos. Cãt. sup. Magni.
Abulens. Paradox. 1. c. 34 & 85.
Gabriel 3. d. 4. art 3.
& Maior. ibid.

ti apud the-saur. linguæ Latinæ.

Ecclesi. Cath. nunc quanã

D. Aug. ser. de nat. Dom.

D. Aug. ser. de natiu. Dom.

D. Chrys. ser. de Christi pres.

D. Hie. epist. ad Eustoch.

Diuus Greg. in lib. 1. cap. 1.

D. Pet. Dam. ser. de nat. Mariæ

Alcuin. li. de Trin. c. 14.

certum est, ratione eiusdem maternitatis, ius habuisse ad bona omnia filij sui, superioritatemque quandam supra Christum obtinuisse, qualem habere decebat matrem respectu sui naturalis filij: quod genus supremæ auctoritatis, vtpotè supra Deum, adhuc in patria viget in Virgine, quia præter quàm quod attinet ad matris dignitatem, morali modo consideratam certissimum est eam perseuerare in Deipara, neque vnquam fuisse imminutam, quia licet in triduo mortis Christi non esset hic homo, quem B. Virgo genuerat, verè tamen erat ille, quem genuit, hoc est, filius Dei habens vnitas tibi partes illius humanitatis, quas ex Virgine accepit; præter hoc (inquam) existimo beatam Virginem actu habere eandem realem relationem maternitatis, quam generando Christum sibi acquisiuit; licet enim in morte sua illam amitteret, in resurrectione tamen eam recuperauit, vt sic ex omni parte perfecta esset eius resurrectio, dum non solum resurgeret ea, quæ fuerat Christi mater, sed etiam formaliter in quantum mater. Ad quod facilius intelligendum, si fingeremus, quod nec B. Virgo, nec Christus obiissent, sed trãslati fuissent ad gloriam, tunc nullus sanè dubitaret adhuc in Virgine perseuerare relationem maternitatis, eo solum nomine, quia semel Virgo genuit Christum: hoc autem æquè verum est, etiam si B. Virgo interierit, & postea redierit: igitur & nunc retinet in patria eandem maternitatis relationem, quam habuit in via.

Ad extremum id dicere non parcam, nonnullos graues Ecclesiæ Patres, nec non sapientes quosdam Theologos asseruisse, beatam Virginem non solum ad Christi generationem, tamquam veram ac naturalem eius matrem concurrisse, sed diuinitus etiam eleuatam fuisse ad hoc, vt tamquam Dei instrumentum humanã Christi carnem Verbo diuino vniret. ita expresse docuit Diuus Bernardus, dum ad Eugenium Papam scribens, Ma-

D. Bern. lib. 3. ad Eugen.

riam comparauit mulieri illi Euangelicæ, cuius meminit D. Matthæus cap. 13. quia sicut hæc tres farinæ mensuras, aut tria fata commiscuit, atque contemperauit, ita Maria Verbum diuinum, animã, & carnem, perinde ac tria fata, in vnitate personæ Christi coniunxerit. Conspirat in idem D. Ambrosius, qui epist. 82. ait: *Per hominem, & mulierem caro electa est de Paradiso, per Virginem unicta est Deo.* Ansbertus etiam, qui ante sexcentos annos, egregios in Apocal. edidit commentarios lib. 2. de Mariæ humilitate hæc præclara scripsit: *O quantum meruisti, ô quantum beata humilitas in sacra Virgine valuisti: quid in Virgine meruisti, nisi vt Deum homini coniungeres, vt verbum carni vnires:* ac tandem Hesychius hom. 2. de beata Virgine vocat illam, *instrumentũ incarnationis:* incarnatio autem Verbi cum formaliter consistat in vnione hypostatica carnis cum illo, consequens est iuxta huius Doctoris sententiam Virginem fuisse instrumentum Dei ad attingendam prædictam vnionem: quare cum concilium Toletanum VI. & X. efficientiam huius vnionis soli Deo tribuunt, intelligendum est per illam excludere nisi causalitatem alterius causæ principalis, non causam instrumentalem.

D. Amb. ep. 82.

Ansbert. lib. de profunditate Mariæ humilitate.

Hesych. lib. 2. de B. Virg. apud biblioth. Sanctorũ tom.

Concil. Tolet. 6. & 10. in confess. fidei.

Porrò tandem, vt quæ hucusque in cõmendationem maternitatis B. Virginis ediximus, magis stabiliantur, oportet verba illa Christi Domini elucidemus, quibus eam deprimere videtur: nam fœmina quadam in Christi honorem exclamante: *Beatus venter, qui te portauit, & vbera, quæ suxisti:* ille continuò occurrit: *Quinimo beati, qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud.* iuxta explicationem autem D. Augustini super Ioannem, perinde fuit, ac si diceret: *Mater mea inde felix est, non quia in illa verbum caro factum est, & habitauit in nobis, sed quia custodit ipsum verbum Dei, per quod facta est.* & in lib. de sancta Virginitate inquit: *Beatior fuit Maria percipiendo fidem Christi, quàm concipiendo carnem Christi.* Abiecisse etiam, ait idem

Luc. 11.

D. Aug. tract. 10. in Ioan.

Idem li. de Ciuit. c. 3.

Paret

Pater Augustinus propinquitatem maternam, cùm dixit: *Quæ est mater mea, & qui sunt fratres mei? & extendens manus in discipulos suos dixit: Ecce mater mea, & fratres mei; quicumque enim fecerit voluntatem Patris mei, qui in cœlis est, ipse meus frater & soror & mater est*: quibus verbis D. Cyprianus sermone passione Domini censet similiter Christum prætulisse Matri auditores verbi, & pauperes spiritu. Verũ hæc nihil prorsus dignitati Matris Dei derogant: primò, quia hæc bifariam potest considerari, aut per se sola præcisè, & vt condistincta à gratia iustificante, vel vt includens illam tanquam dispositionẽ omninò condecentem ad talem dignitatem suscipiendam; si priori modo consideretur, nemo certè inficiabitur beatius esse habere gratiam iustificantem, quàm esse matrem Dei, & in hoc sensu accipienda sunt præcitata verba Christi Domini, & in eodem intelligenda testimonia D. Augustini, & Cypriani: in secundo aũt sensu accipitur dignitas matris Dei, cum asseritur, omnem creatam dignitatẽ purę creaturæ lõgo interuallo antecellere: sicut enim ratione vnionis debebatur humanitati Christi summa gratia, & gloria, ita ratione maternitatis Dei debetur Virgini suo modo) insignis quædã, ac superabundans gratiæ plenitudo, vt exposuit D. Thom. 3. p. p. 7. art. 10. dicẽs: *In virgine fuisse plenitudinem gratiæ tali dignitati proportionatam*: quo etiam modo D. August. dixit lib. de natura, & gratia: *Inde nouimus tantam gratiam illi esse collatam, quia Deum concipere meruit, & parere*: quibus consonant illa Sophronij serm. de Assumptione dicentis: *Talibus decebat Virginem oppignorari muneribus, vt esset gratia plena, quæ dedit cœlis gloriam, terris Deum*. Secundo possunt eadem Christi verba aliter in hũc modum explicari, vt consideretur Virgo tanquam mater Christi, vt homo est, pię scindendo ab eo dignitatem personæ increatæ, secundum quam cõsiderationem certum est non habere Virginem dignitatem aliquam, quæ cum dignitate filiorum Dei valeat comparari, quia illo modo non consideratur, vt mater Dei: mulier enim, quæ Virginis vterum beatum dixerat, nihil certè de Christi diuinitate cogitabat: vnde antithesis illa: *quinimmo beati, qui audiunt verbum Dei*: contrapositio fuit præcisè ad maternitatem Christi, vt homo erat. Cui sit honor, & gloria in sæcula sæculorum. Amen. *Lucæ* 11.

D. Aug. ep. 28. ad Leiba. Matth. 12

D. Thom. 3. August. Sophron. in serm. de Assumpt.

HOMILIA XIX.

Deipara Virgo, vtero suo filiũ Dei concipiens, Speculo pulchre cõparatur: quam metaphoram variis animi conceptionibus locupletamus.

DEVM quidem optimũ maximum creaturarum esse *speculum*, in quo illæ ad viuum repræsentantur; è cõtra vero creaturas *speculum* esse Creatoris, in quibus varia eius attributa effulgent, tùm sacra eloquia, tùm sancti Patres, ac profani Auctores contestantur. Salomon quidem verbum diuinum vocat: *Speculum sine macula Dei maiestatis*: in quo (vt ait ibidem Nicolaus de Lyra) *omnia relucent clarissime*. D. etiã Augustin. epist. 121. dixit: *Deus est speculum voluntarium; & si vult, videtur, & si nõ vult, non videtur*, imò etiam cum iam videtur, licet alioquin tunc necesse sit Trinitatem personarum videri, quia Deus speculum est, velut triangulare, tribus hypostasibus constans, adhuc tamen, respectu creaturarum in eo relucentium, voluntarium speculum existit, celans, vel manifestans eas videnti se, prout sibi libet. Creaturas deinde specula etiã esse, in quibus multiplices Creatoris perfectiones elucent, his verbis edocuit magnus ille Philosophus Trimegistus lib. 3. Pimandri: *Tota mundi conspiratio, & rerum pulcherrimus ordo contemplandi Deum suggerit materiam. est enim natura velut liber diuinitate plenus, & speculum diuinorum*. sed melius illo D. Paulus dicens: *Sapien. 7.* *Nicol. de Lyra super c. 7. Sap.* *D. August.* *Trimegist.* *Rom. 1.*

dicens: *Inuisibilia Dei per ea, quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur:* quasi diceret: sicut speculum aspicientes, quæcumq; illud repræsentat, intuentur; non secus creaturas contemplantes, Dei perfectiones, quæ in illis velut in speculis repræsentantur, conspiciũt. hac D. Pauli doctrina edocti sancti Patres, illam variis modis illustrant.

D. Ambros. Diuus enim Ambrosius commentario in epistolam ad Romanos, inquit: *Vt Deus, qui natura inuisibilis est, etiã visibilibus posset sciri, opus factum est ab eo, quod opificem*

Theophyl. *visibilitate sua manifestaret.* & Theophylus Antiochenus libr. 1. ad Autholicum in idem argumentum ait: *Propterea Deus vniuersa, cum non forent, creauit, vt ex operibus suis, quàm magnus, quàm excelsus sit, homini innotesceret.* ac tandem Hugo de sanc-

Hugo de S. Vict. lib. 7. to Victore eruditè satis id ipsum in hæc verba edocuit: *Verbum bonum, & vita sapiens, quæ mundum fecit, contemplato mundo conspicitur, & Verbum ipsum videri non potuit, & fecit, quod videri potuit, & visum est, per id quod fecit.* hinc ergo est, quòd cum nemine dissentiente Deipara Maria, inter puras creaturas omnium excellentissima censeatur, necesse sit inter omnia creata specula, perfectissimum omnium esse, atque adeò in illa, velut splendidissimo speculo, inuisibilia Dei clarius cognosci, meliusq; penetrari: nam si effectus ducit nos in cognitionem causæ, consequens est, vt perfectissimus omnium effectus in perfectiorem illius supremę causæ cognitionem nos ducat.

Cæterùm antequam id præstemus, oportet, operculum fulgentissimum hoc speculum operiens, & cẽlans, prius amoueam⁹: hoc enim ipsa nos facere monuit,

Cant. 1. dicens: *Nigra sum, sed formosa filiæ Ierusalem; sicut tabernacula Cedar, sicut pelles Salomonis:* quasi dicat, tametsi ex eo quod de peccatoribus orta sim parentibus, originalis maculæ nigredinem cõtraxisse vobis videar, reuera *speculum* sum sine macula, mira formositate, & decore præstãs. fauent huic interpretationi sequẽtia verba: *Sicut tabernacula Cedar, sicut pelles Salomonis,* in quibus allusio fit ad antiqua illa militum tentoria, & ad ferculum Salomonis, quæ licet extrinsecus, & secundum externam superficiem deformia viderentur, vtpotè ex humili tela, & animalium pellibus cooperta, intrinsecus tamen deaurata, variisq; ornamentis decorata erant. Atque hinc est illud inueniri singulare discrimen inter hoc Marianũ speculum, & reliqua alia, quòd illa non semper luce fuerunt perfusa, nec semper macula caruerunt, cum vt minimum originali labe fuerint deturpata; Mariæ autem speculum semper diuinæ gratiæ candore, & clarissima luce effulsit; nusquam alicuius maculæ næuo fuit obscuratum; immò nec minima peccati venialis nebula (à qua nemo immunem vitam agit, iuxta D. Iacobi sententiam) obscurari po- *D. Iacob.* tuit; propter insigne impeccabilitatis donum, quod tantus filius tantæ matri negare non debuit. Nunc iam pro modulo nostro Marianam huius *speculi* raram, ac inauditam perfectionem cõtemplemur.

Experientia ipsa docet, *speculum* ex duplici materia coalescere, plumbo scilicet, & vitro, aut crystallo; horum compositio in hoc sacro speculo singulari ratione reperitur, adest lucidissimus, atque clarissimus virginitatis crystallus, iuxta illud Sa- *Sapien 4.* pientiæ: *O quàm pulchra est casta generatio cum claritate:* adest, & humilitatis plumbum per colorem cinereum redolentem, egregiè delineatæ, iuxta illud: *Loquar ad* *Gen. 18.* *Dominum meum, cum sim puluis, & cinis:* sicut autem crystallus quantumuis splendidissimus absque consortio plumbi non posset speculi munia gerere, sic nec Marię, quantumuis in ea virginitas fulgeret, si humilitas ei defuisset, Dei matris munus minimè exercuisset. vnde Hugo de *Hugo de S. Viff. de cõ-* S. Victore piè, & eruditè dixit: *O Virgini-* *iunct. Virg.* *tas, & humilitas, quomodo in vnum conueni-* *& humil.* *stis? quid feciſtis? sic sublimasti humilem, sic fecundasti Virginem, vt Virgo, Dei pariat filium, & humilis habeat sponsum Deum.* Illud quidem discrimen interesse obseruaui inter paruum, & magnum speculum.

quod

quod paruum figuram refert paruã, magnum magnam : quælibet creatura (fateor) speculum quoddam Dei est, tamen quia paruum, curtè satis, ac diminutè magnitudinem Dei refert; beata autem Virgo, quia speculum, nõ quantitate molis, sed perfectionis omnium creaturarũ maximum erat, magna immò, & maxima de Deo referebat, vnde meritò ipsa dixit : *Magnificat anima mea Dominum* : cum certè creaturam magnificare creatorem, nihil aliud sit, quàm magna eius ad viuum in se referre, eaq; omnibus propalare. Deinde sicut speculum recipit in se imaginem, seu figuram eius, qui fecit illud, ita B. Virgo in se recepit eum, qui creauit illam, ipsa dicente : *Qui creauit me, requieuit in tabernaculo meo* : etenim cum beatissima Virgo esset speculum tersum, politum, ac omnium splendidissimum, æternus Pater dignatus est illud intueri, atque in eo imprimere figuram, & imaginem suam, hoc est, filium suũ, vt Apostolus loquitur : *Qui cum sit splendor gloriæ, & figura substantiæ eius* : sicut autem figura in speculo repræsentata, speculi colorem induit adeò, vt si speculi vitrum rubicundum sit, rubicundam referat figuram, nõ secus, quia Marianum speculum rubicundum erat, vtpotè carne, & sanguine constans, inde est, vt figura, & imago, quam æternus Pater illud aspiciès in eo impressit, rubicundum carnis colorem, imò & ipsam carnis substantiam ab eo mutuaret, Ioanne dicente : *Et Verbum caro factum est* : vnde qui apud Patrẽ solùm erat candidus, vt loquitur Sapiens : *Candor est lucis æternæ* : iam apud Matrem candidus, & rubicundus inuenitur, vt loquitur Spõsa : *Dilectus meus candidus & rubicundus*. Item sicut fabricator speculi, quantumcunque magnæ molis sit, totam tamen, ac integram suam imaginem in eo conspicit : ita licet Deus, huius Mariani speculi fabricator, immensæ magnitudinis esset, totum tamen se intra virginei thalami claustra se recepit : vnde Isaias spiritu prophetico id videns, congratulatus fuit Virgini dicens : *Exulta, & lauda habitatio Sion* (quæ *speculum* seu *speculatio* interpretatur) *quia magnus in medio tui sanctus Israel*. Rursus, sicut speculum, nisi sit purum, & clarum, non potest aspiciens in illud, suam in eo imaginẽ, & figuram imprimere : ita Deus Pater minimè suã figuram, hoc est, filiũ, qui imago expressa eius est, in hoc Mariano speculo imprimeret, nisi esset omnis sordis expers, ab omni macula alienum, & plusquàm Angelica puritate conspicuum. Experientia quidem compertum est, absq; igne hac industria ignem accẽdi; si enim sumas speculum purũ, & splendidum, & solaribus radiis illud exponas iuxta materiam dispositam, continuò ex reflexione, & reuerberatione radiorum solarium in speculo facta, ignis generatur; ad eundem modum Deus *Sol iustitiæ* ignitos fœcundantes virtutis suæ radios in Marianum speculum mittens, continuò inde virtute speculi, & radiorum solarium accensus fuit ignis, hoc est, genitus fuit in tempore Dei filius *qui ignis consumens est*. vnde ipse dixit : *ignem veni mittere in terram, & quid volo, nisi vt accendatur*? Ad hæc sicut radius solaris ingreditur, & egreditur speculum absque vlla integritatis speculi violatione, ita Christus Dominus per conceptionem vterum Virginis ingrediens, & ab eo per partum instar radij solaris egrediẽs, virgineæ matris suæ integritatem non lœsit, non labefactauit, non minuit, sed sacrauit, ac rutilantem magis, & splendidiorem reddidit. hinc elegãter D. Augustinus huius speculi metaphoræ non immemor, serm. de Natiuit. Domini dixit : *Solis radius speculum penetrat, & soliditatem eius insensibili subtilitate pertransit : & talis videtur intrinsecus, qualis est extrinsecus : itaq; nec cum ingreditur, nec cum egreditur, illud dissipat : quia ingressu, & egressu eius speculum integrum perseuerat. Speculum ergo non rumpit radius solis, & integritatem Virginis ingressus, aut egressus vitiare potuit diuinitatis*? illud etiam mirabile contẽplari licet in hoc Mariano speculo, quod cum alioquin specula illa

Isaiæ 12.

Deut. 4.
Matth. 12.

D. Aug. ser. de Nat. Domin.

imperfecta esse censeantur, quæ vultus magnos sibi obiectos, paruos referant, magnam tamen huius speculi perfectionem indicat, quod siue homines, siue Angeli in illud se intueantur, omnes illos paruos, & exiguos in oculis suis reddit, quia Matiæ celsitudinem, & sanctitatis eius magnitudinem contemplantes quasi non sint, sic sunt coram ea, & tanquam nihilum, & inane in comparatione tantæ matris se reputant. Sed quid mirũ, quod Marianum speculũ aspicientes in se creaturas exiguas, ac paruulas reddat, cum Deum ipsum tanta magnitudine præditum, vt cœlum, & terram sua immensitate repleat, ipso dicente: *Cœlum, & terram ego impleo*: ita ipsa abbreuiauerit, & ad paruam quãtitatem reduxerit, vt Isaias diceret: *paruulus natus est nobis*: & quod mirabilius adhuc est, ipse minimo vermiculo se compararet: *Tanquam tenerrimus ligni vermiculus*: & alibi: *Vermis sum, & nõ homo*? *Ierem.* 23. *Isaiæ* 9. 2. *Reg.* 23. *Psal.* 21.

Quid plura? nisi vt pulchram hanc speculi similitudinem ad mores iam cõuertamus: Maria certè instar fulgentissimi speculi nobis esse debet, quia sicut speculum maculas, ac deformitates eorum, qui in illo se intuentur, manifestè detegit, & vt illas abstergant, tacitè suadet: ita superbi respicientes se in hoc humilitatis speculo, elationis suæ maculas abiicient: auari singulare hoc paupertatis speculum contemplantes, cupiditatem (quæ radix est omnium malorum) exstinguent; libidinis æstu ardentes purissimum hoc castitatis speculum ante oculos sibi proponẽtes, mitos castimoniæ amores cõcipient. vnde D. Ambr. lib. 2. de Virginitate eleganter dixit: *Sit vobis tanquam in imagine descripta virginitas, vitaq; Mariæ, in qua, velut in speculo, refulget species castitatis, & forma virtutis.* certè sicut olim sapientiæ præses Minerua fœdum buccarum tumorem nunquam deposuisset, nisi deformitatem vultus in liquidis vmbris Meandri, tanquam in speculo, animaduertisset; vidit enim tibias, abiecit, & tumor recessit, sic sanè nisi permulti fidelium ad speculum hoc Marianum aspexissent, nunquam irregularem vitę suę rationem, & suos mores composuissent. adamussim hoc figuratum reperio Exodi 37 vbi lego Moysem feciſſe concham quandam superbasim positam variis mulierũ speculis circumornatam, vt sacerdotes in illis se aspiciẽtes, maculas abluerent: verba Moysis sunt hæc: *Missa aqua lauabunt in ea Aaron, & filij eius manus suas, ac pedes, quando ingressuri sunt tabernaculum testimonij, & quãdo accessuri sunt ad altare*: vbi obiter obserue, quod Theodoretus scribit, inter cæteras Aegyptiacas superstitiones, hanc vnam fuisse, quod mulieres precaturæ, & sacra operaturæ, stolis lineis amictæ, de xtra siniſtrum, siniſtra speculum tenerẽt: hæc specula mutuò accepta Israelitidas in desertum asportasse, & partim de illis, partim de propriis Moysi in anathema obtulisse. Placuit idem B. Cyrillo Alexãdrino, & Procopio Gazæo, dicentibus, ipsas in Aegypto Hebręas hac superstitione imbutas. Nihil dubito propria his mulierculis specula fuisse, nõ superstitionis tantum, sed ornatus quoque gratia: vel cedo gentem, vbi non huic sexui delitiæ speculares? mulieres se non putarent, si speculis carerent. Nonne & Isaias in mundo muliebri illa recenset? Quemadmodum ergo in Euangelica historia legimus de pœnitente peccatrice, quibus Deũ offenderat, vnguentis, manibus, labris, corna, nihil non eorum Saluatori nostro impendisse; sicut etiam à Gentilium pugilibus cestuum pondera, à venatoribus plagarum, & cassidum inuolucra, à gladiatoribus sanguine, ac tabe maculosa tela à prostibularijs crotala, tympana, &, vt de Laide legitur, speculũ Veneri, Herculi, Dianæ, Polluci, Pseudotheis, ad fanorum postes affigebantur: si Hebrææ mulieres, quæ dissolutè viuere desiderabant in deserto cum essent, pristinæ vanitatis, & in comendo, moliendoq; curiositatis pertæsæ, ipsa solitudine, peregrinatione, labore, tribulatione, vt fit pietatem edoctæ, in testimonium pœnitentiæ, quę fuc- *Exod.* 37. *Exod.* 30. *Theod. in Catena Zephirí.* *Isaiæ* 3. *D. Ambros.*

fuerant mũdi,& carnis arma,relictę militiæ,seu malitiæ instrumenta, pro tabernaculi ornamentis Deo optimo maximo dedicarunt (nam non omnes hoc promiscuè mulieres factitarunt, sed quæ ad tabernaculi ostia excubabant, nimirum selectæ,& addictæ, si nõ voto, sponte saltem,& voluntatis ardore) B. Virgo nobis tanquam splendidissimũ speculum proposita est, vt maculas nostras agnoscentes, nos ipsos verè cognoscamus, & per hanc nostri cognitionẽ ad Dei notitiam ascẽdamus: qui enim se nouit creaturam, nescire nequit aliquem esse Creatorem; qui se scit seruum, ignorare nõ potest habere se Dominum; qui nouit se aliquãdo non fuisse, hunc non latet esse alium per quem factum, vt qui non erat, existeret; qui callet, se proprijs viribus subsistere nõ posse, non potest non suspicere alium, à quo conseruatur: hinc timor, hinc amor, hinc fides, hinc spes, cæteræque virtutes pullulant: ecce quot bona pariat vnica notitia sui. Ideò Seraphicus noster sanctus Pater Franciscus quàm contemptor mundanæ, & breuis voluptatis, tàm studiosus diuinæ, & æternæ sapientiæ, hoc vnum per totam noctem orabat: *Norim me, norim te, Domine*: ideo etiam magnus Antonius, monachorum Pater, scripsit: *Quicunque cognouerit semetipsum, cognoscet dispensationem proprij conditoris, vel quæcunque facit in proprijs creaturis*: ideò etiam,& Gregorius Theologus monuit,

Greg. Naz. in suis Carm.

Te noscas, & quæ tibi sit cælestis origo,
Sic facilis venies ad decus archetypum.

ideo & nationes quoque in cœco gentilitatis nubilo caligantes, vt sui notitiam adipiscerentur, illud Chilonis Sparthani siue Solonis Attici, vt auctor est Ausonius in ludo septem sapientium: *Nosce te ipsum*, non tantum delphicę columnæ inscripserunt, sed vt cœlitùs delapsam vocem summa veneratione coluerunt. Et quia speculi vsus ad sui notitiam singularis est, idcirco Socrates (teste Apuleio) discipulis consulebat, se quotidie ad speculum ornare, vt, si formosi apparerẽt, formam faciei pulchritudine morum vincerent, sin deformes, labem hanc vultus noxamque, animæ formositate abolerẽt: nec minus acutè Auicenna, quibus os distortum erat, iubebat frequentius in speculum inspicere, vt oris ignominiam verborum honestate tegere niterentur.

Ausonius.

Apul. lib. de Deo.

Ad extremum quemadmodum speculum imagines omnium in illo se aspiciẽtium, siue parui, siue magni, siue nobiles, siue ignobiles, siue iusti, siue peccatores, facilè recipit, sic B. Virgo omnes ad se confugientes intra viscera sua, materno affectu suscipit, nam si D. Paulus charitate flagrans dicebat: *Græcis, & Barbaris, sapientibus, & insipientibus debitor sum*: & alibi: *Omnibus omnia factus sum*: manifestum est beatam Virginem ob excellentissimã suam charitatem, omnes, eius auxilium implorantes, beneuolè suscepturam, vt in hoc sæculo, & in futuro Iesum benedictum fructum ventris sui illis ostendat. Cui sit honor, & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

Ad Rom. 1.

1. Cor. 9.

HOMILIA XX.

Quæ latent arcana in discessu Angeli à Virgine, panduntur, in illa verba: & discessit ab illa Angelus.

AETERNVM Patrem missurum ad B. Virginem Angelicũ paranimphum, ad Verbi diuini cum natura humana celebranda connubia, contemplor dixisse verba illa Canticorum: *Surge Aquilo, & veni Auster, perfla hortum meum, & fluant aromata illius*; quæ vt melius intelligantur, obseruandum est, sub metaphora duorum ventorum, Aquilonis, & Austri, duos significari Angelos, Luciferum, & Gabrielem, hunc interuentorem salutis, illum mediatorem perditionis. aptè autem nomine ventorum significãtur hi Angeli propter miram eorum velocita-

Cant. 4.

locitatem, vnde Dauid ait: *Qui facit Angelos suos spiritus*: id est, veloces nuncios Lucifer quidem Aquilonis nomine nuncupatur, quia in lateribus Aquilonis apud Isaiam se sessurum gloriabatur: certè quãdo perflat, ventum emittit Aquilonem, hoc est, infectum, & pestilentem, quia dictum est, quod *ab Aquilone pandetur omne malum*: Gabriel verò è contra, cum ante Deum adstet, & ab eo mittatur, de quo Abacuch Propheta dixit: *Deus ab austro veniet*, austerino spirauit flatu, vnde dicens Deus: *Surge Aquilo*, surgere compulit Luciferum è mundo: *Nunc princeps huius mundi eijcietur foras*: Gabrieli verò dicit: *veni Auster*, & verbis salutationis perflà hortum Marianum, sufflauit quidem ille adeò beneuole, vt ad hunc flatum, Spiritu sancto in eam superueniente, cœperint varia illius concluſi horti fluere aromata, inquam, eximiæ prudentiæ: *Quomodo fiet istud*, aromata insignis pudicitiæ, & sanctimoniæ: *Quoniam virum non cognosco*, aromata tandem profundæ humilitatis, & promptissimæ obedientiæ: *Ecce Ancilla Domini: fiat mihi secundum verbum tuũ*: quibus Deo odoriferam adeò se præbuit, vt filius Dei tanti odoris suaueolentia allectus, de sinu patris in vterum eius descendere non dubitauerit. Refert historia Scholastica, ex antiquissimis Doct. Israelitis sub tyrannica Pharaonis seruitute miserè degentibus, filios eorum, cum primùm nascebantur, crudeliter ab Ægyptiis interfici, quare quidam eorum ab vxoribus se abstinebant, ne filios progignerent, qui sua nece grauem eis dolorem inferrent: vxores autem eorum, in fide quidem firmiores, credentes verum Messiam ex Hebræa fœmina nasciturum, varia specula acceperunt (quæ postea in templo dicata fuere) vt se ad intuitum illorum componentes, & muliebri mundo ornantes, maritos ad habendam ex eis prolem vehementius allicerent; placuit id mirum in modum Deo propter pium finem, & scopum quem in eo ornatu sibi præfixerant: non dissimiliter cum B. Virgo naturam humanam obseruasset execrabilem factam Deo, omnesque Adæ filios à Dœmone in conceptu enecari, & paucis labentibus annis multis postea sordibus commaculari, adeò vt ipse Dominus diceret: *Non permanebit spiritus meus in homine in æternum, quia caro est*: quibus verbis videbatur sanè se separare, longeque se sequestrare à natura humana: at beata Virgo diuino zelo accensa, vt huic tanto malo mederetur, tot spiritualibus monilibus, & ornamentis, diuina gratia adiuuante, se condecorauit, vt Spiritus sanctus eius amore captus, non solum eam in dilectissimam eius sponsam sibi assumeret, sed mirificè adeò fœcundaret, vt diuino eius spiramine afflata, quem Deus ab æterno filium genuit eundem, & ipsa in vtero suo conciperet. Tradit autem sacer Euangelista, concepto iam Christo continuò Angelum discessisse, exquo colligo discrimen obseruatione dignum inter rubum illum Moysis ardentem, Deiparam adumbrantem, & ipsam B. Virginem filium Dei vtero suo cõtinentem: in rubo enim ardenti Angelus aderat, & ab eo, dum ardebat, non discedebat: ab hoc verò Mariano rubo, diuinitatis præsentia ardente ob temporalem filij Dei conceptionem, continuò Angelus aufugit, Euangelista dicente: *Et discessit ab illa Angelus*: in quorum verborum commentario, quæ Seraphicus noster sanctus Doctor Bonauentura sapienter scripsit, non grauabor hic annectere: *Discessit ab illa Angelus. sic enim offendebat facto, quod Raphael Tobiæ dicebat verbo: tempus est Virgo, vt reuertar ad eum, qui me misit. & de Petro dicitur, quod ipso educto de carcere cõtinuò discessit Angelus ab eo. Ab ea Angelus discessit, sed in ea remansit Dei filius; discessit quantum ad apparentiam, sed remanserunt multi, quantum ad custodiam. En lectum Salomonis sexaginta fortes ambiunt ex fortissimis Israel. Isti sunt Angeli beatissimi, qui custodiebant eam tanquam locum diuinæ habitationis electissimum; vnde etsi beneficium custodiæ sibi impenderent propter infirmitatem*

Psal. 103. *Isaiæ* 14. *Ierem.* 1. *Abacuc.* *Ioan.* 12. *Luca* 1. *Ibid.* *Ibid.* *Hist. Schol.* *Gen.* 6. *Luca* 1. D. Bonau. *sup.* c. 1. Luc.

tem carnis, cultus tamen reuerentiæ exhibebãt propter dignitatem matris, & sic quodam modo per ipsam ascẽdebant, & descendebant. Vnde designata fuit per illam scalam, cui Dominus erat innixus, & Angeli per illam ascẽdebant, & descẽdebant, quam vidit Iacob, & postea sequitur: Non est hic aliud, nisi domus Dei, & porta Cœli; quia nullus potest iam cœlũ intrare, nisi per Mariam transeat, tanquam per portam: sicut enim Deus ad nos venit per ipsam, ita per ipsam nos oportet redire ad Deum. Et ideo dicitur, domus, porta, & scala, domus propter Christi conceptionem, porta propter Christi partum, & scala propter ascensum ad Deum. Non ergo discedamus ab ea, sed eius pedibus pronoluti semper etiam saluemus.

hactenus Diuus Bonauentura: sed nunc causas Angelici discessus, & sacramenta, quæ in eo latent, aperiamus: sanè sicut ille cum missum sibi ministerium sedulò peregisset, ita suo discessu rem, ob quam aduenerat, peractam esse ostendit. Verùm aliam magis absconditam huius discessionis causam tradit D. Athanasius, nimirum Angelum discessisse, ne quis hæreticus putaret ipsum Angelum carnẽ illam assumpsisse, & non verbum Dei, contra id quod dicitur apud Isaiam, secundum editionem 70 *Non legatus, neque Angelus, sed ipse Dominus saluabit eos*: quasi dicat, quod non Angelus, qui nunciauit Mariæ in Incarnatione filij Dei, carnem assumpsit in vtero Virginis, sed ipse Dei filius, qui solus poterat saluare nos, quẽadmodum communiter explicant S. Patres, & inter eos D. Augustinus tract. 24. super Ioannem. Sed & aliam causam discessus Angeli meditari possumus, quæ maximè commendat singularem dignitatem Mariæ Virginis post conceptionem Christi. Est autem huiusmodi: Archangelus Gabriel, vt opinor, ille est, cui commissa est specialis cura seruiendi beatissimæ Virgini, non solum post ascensionem Christi, vt docet Diuus Ildephonsus serm. 5. de Assumptione Mariæ, sed etiam ab initio suæ natiuitatis, vt credit D. Bernard. epist. 77. ad Hugonem; cuius rei hęc potest esse ratio: quia vt D. Thom. docet 1. p. q. 113. art. 3. ad 1 est satis probabile, quod maiores Angeli deputentur ad custodiam illorũ, qui sunt ad maiorẽ gradum gloriæ à Deo electi: cumque beatissima Virgo electa sit à Deo inter oẽs puras creaturas ad summum gradum gratiæ, & gloriæ, & vt esset mater filij Dei, consequens profectò est, vt eius custodia summo Archangelo, qualis est Gabriel, commissa à Deo fuerit. atq; in huius veritatis confirmationẽ veniunt explicanda verba illa Angeli Gabrielis ad Ioan. Euang. volentem illum adorare: *Ne feceris, conseruus tuus sum*. Scio quidem quosdam Doctores dicere *conseruum* ab Angelo Ioannem appellatum propter insigne virginitatis, & Angelicæ puritatis, quo ille mirificè fulgebat, nec etiã me latet Doctores alios putasse, id dixisse Angelũ ad dignitatem sacerdotalem attendens, qua Ioãnes erat insignitus: ac tandem lego etiam Doctores alios asserentes, eapropter Angelum non permisisse à Ioanne se adorari, quia cum Deus homo factus esset, non Angelus, quandã inde mutuare cœperat dignitatem super Angelum, licèt alioquin ante Incarnationem frequenter Angeli ab hominibus se adorari sinerent: mihi autẽ haud difficulter persuadeo, Angelũ conseruũ Ioannis se vocasse: *ne feceris: cõseruus tuus sum*, quia in ministerium custodiendi Virginẽ, & ei inseruiẽdi ambo à Deo erãt deputati, post conceptionẽ ergo filij Dei in virgineo vtero discessit à Virgine Angelus Gabriel, non tantũ vt erat nuntius Dei, sed etiã (q̃ satis probabile arbitror) vt erat custos ipsius Virginis. Vidit enim eã in tantã altitudinẽ dignitatis deuenisse, vt iam inciperet esse Mater Dei, & habere in vtero virginali filium summi Patris, indutum carne humana; atq; adeò planè intellexit, nullo modo indigere custodia Angeli, quæ mater erat regis Angelorũ. ait enim D. Thom. in illa quæst. 113. quod quamdiu pueri sunt in vteris maternis, nõ indigent custodia proprij Angeli, sed Angelus, qui est custos matris, custodit etiam

D. Athanas. in de Deip.
Isaiæ 33.
D. Augus.
Ildephõs.
D. Bernard.
D. Thom.
Apoc. 19.
D. Thom.

etiam prolem in eius vtero existentem; eo quod non est totaliter ab ea separata, sed quodammodo adhuc est aliquid ipsius: quemadmodum idem custos est, qui arborem custodit, & fructum, qui ab ea pendet. In hac autem mirabili conceptione Christi in vtero Virginis è conuerso se res habere debuit: quod mater sequitur conditionem, & proprium statum filij, quem habet in vtero: Filius autem Virginis, non poterat habere Angelum custodem, vt D. Thomas docet eadem quæstione art. 4. Primò, quia secundum quod homo regulabatur immediatè, & custodiebatur à Verbo diuino: secundò, quia quantum ad animã erat beatus, & comprehensor, & consequenter non habebat Angelum tãquam custodem, sed tanquã ministrum inferiorem, qui ei inseruiret. Idem ergo Verbum diuinum, quod custodiebat, & dirigebat Christum filium Mariæ Virginis, erat etiam custos suæ integerrimæ Matris, iuxta illud Isaiæ: *Ego Dominus, qui nocte, & die seruo eam.*

Ibid.

Isaiæ 27.

Cæterum, quæ verba Angelus Mariam iterum in discessu ab ea salutans vsurpauerit, reticent Euangelistæ, potuisset tamen iure optimo verba illa Dauidis sibi vsurpasse: *Dominus custodit te, Dominus protectio tua, Dominus custodiat te ab omni malo, custodiat animam tuam Dominus: Dominus custodiat introitum tuum, & exitum tuum.* Illud tamen tanquam omninò certum puto, Angelum discedentem à Virgine maiorem ei reuerẽtiam exhibuisse, quàm cum ad eam salutandam eius domunculam ingressus est, quia tunc tantum ad futuræ Dei matris dignitatem electa, nũc verò iam post Christi conceptionem in eius possessione constituta erat, & ideo excellentiori hyperduliæ adoratione tanquam veram Dei Genitricem coluit.

Psalm. 120.

Ad extremum silentio non præteribo eorũ interrogationi facere satis, qui quærunt, quare cum mysterium Incarnationis celebratum fuerit post prolata Virginis verba: *Ecce Ancilla Domini*: atque adeò ante discessum Angeli ab ea, vt docent Irenæus, Tertullianus, S. Athanasius, & D. Damascenus, quare, inquam, Euangelista Christum Dominum fuisse iam conceptum in vtero Virginis, taciturnus præteriit. Respondeo mihi videri non præteriisse, nam cùm Angelus dixisset: *Ecce concipies, & paries*: certè dum B. Virgo ei consentiens respondit: *Fiat mihi secundùm verbum tuum*: satis vtique Euangelista id recensens, factam fuisse iam Christi conceptionem edixit. Cui sit honor, & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

Luce 1. *Irenæ. lib. 3. c. 2. & li. 5.* *Tertull. lib. de carne Christi.* *S. Athanas. ser. de Deip.* *S. Damasc. lib. de Spir. tu sancto.* *Luce 1.*

Finis Libri Quinti.

DE SA-

DE SACRIS ARCANIS VISITATIONIS B. VIRGINIS, AC DE CELEBERRIMO, QVOD IN ILLA CECINit, Cantico

LIBER SEXTVS.

HOMILIA PRIMA.

VETERIS TESTAMENTI ARCAE DOMVM Obededòm visitantis egregiam figuram, Marianam visitationem adumbrantem, adducimus; prius tamen difficultates, quæ circa eius historiam occurrunt, enodamus, in illa verba: Exurgens Maria abijt in montana, cum reliquis Mariæ visitationem enarrantibus.

D. Gregor. in Aur. hom. in vigil. Visi.

MAGNVS Gregorius homilia in Vigilia Visitationis, excellentiam diuinorum arcanorum, quæ in Marianam visitationem simul cõfluunt, admirans, in hæc verba prorupit: *Quod illæ honestissimæ Matronæ plenæ fide, & Spiritu sancto conueniunt, & mutuis testimoniis datis, & acceptis ad inuicem declarant Messiam præsentem, & exhibitum, & esse hunc Iesum filium Virginis recèns tam conceptum, cui infans in vtero Elisabeth exilit gaudio inusitato & præternaturali, illa tanta sunt, & tantorum bonorum testificatio, ac confirmatio, vt in tota æternitate celebrari satis, & exhauriri cogitatione, & sapientia omnis creaturarum nequeant.* Nos tamen his non dissentientes, si non pro dignitate, pro viribus tamen (diuina gratia nobis opitulante) multifariam, multisq; modis Mariæ visitationem illustrare, eiusque arcana aperire conabimur: prius tamen dubia nonnulla, quæ eius historiam concernunt, breuiter dissoluemus. Omnes quidem Doctores vnanimi consensu fatentur, B. Virginem profectam fuisse ex

Lucæ 1.

oppido Nazareth, prouinciæ Galileæ, vt clarè colligitur ex cap. 1. Lucæ: Doctores tamen opinionum diuersitate agitantur circa tempus, quo cœpit iter facere, & an Ioseph eius sponso associata perrexerit; & an pedestris, an equestris iuerit, & quænã ciuitas illa fuerit, vbi erat domus Zachariæ, ad quam B. Virgo diuertit; ac tandem an recesserit ab illa ante partũ Elisabeth, an post illum; hæc omnia oportet prius elucidemus, antequàm sacerrimæ huius visitationis recondita sacramenta reserare aggrediamur. Ad primum ergo accedentes, D. Ambrosius, Beda, Origenes, & Theophylactus super cap 1. Lucę docent, B. Virginem eodem die paulò pòst Angelicam salutationẽ iter arripuisse in domum Zachariæ; ego tamen ex Euangelica lectione verosimilius esse colligo, beatam Virginem non fuisse profectam in ipso die Angelicæ salutationis, sed transactis paucis aliquot diebus: facer enim Euangelista ait: *Exurgens autem Maria in diebus illis*: non dixit, *in illa die*, quod alioquin diceret, si in eadẽ die discessisset. Ratio etiã eidem opitularur, quia cum iter illud longum adeò esset, vt Brochardus, & Auctor historiæ Ecclesiasticæ, septuaginta milliarium longitudinem ei assignent, consequens est beatam Virginem præparatione aliquorum dierum indiguisse ad necessaria pro lõgo itinere præuenienda, & vt domus suæ curam alteri commendaret. An autem pedestris se cõtulerit, Doctores silentio præterierunt; forsan tanquam rem exploratam relinquentes teneram alioquin Virginem, & itineribus minimè assuetam non pedestrem, sed alicui humili equo insidentem, instar Christi Domini, qui super pullum asinæ insidens in die palmarum ingressus est Ierusalem. An autem B. Virginem in hoc itinere comitatus fuerit sponsus eius Ioseph, licet multi refragẽtur, S. tamen Bonauentura comitem illius fuisse, his verbis clarè edocuit: *O qualis domus, qualis camera, qualis lectus, in qua, & in quo commorantur, & requiescunt tales matres, talibus filijs fœcundatæ: Maria, & Elisabeth, Iesus, & Ioannes: sunt autem ibi magnifici senes, Ioseph, & Zacharias. Quid quæso iucunditatis defuit S. Ioseph, siue dum nouam coniugem in itinere comitatur, siue dũ in obsequio Elisabeth demoratur.* hæc ille: Eidem opinioni adhæsit firmissimè Isidorus de Isulanis, antiquus auctor Mediolanẽsis, Ordinis Prędicatorum, qui egregiam ad id rationem adducit: verba eius sunt hæc: *Quamuis neminem affuisse, visitationi B. Virginis, & Elisabeth diuinæ referant litteræ, nullus tamen est sanæ mentis, catholicique ingenij, qui Mariam Virginem, teneræ ætatis, solam domo recessisse asseueraret. Creduntur enim à Nazareth vsq; ad oppidum Zachariæ esse ferè quadraginta milliaria. Ratio itaque, officiumque S. Ioseph, atque auctoritas nos credere cogunt, visitationi S. Mariæ, & Elisabeth, eundem interfuisse. Non enim ratio recta consentit, Ioseph quauis occasione, sponsam diuinitus acceptam dereliquisse, ac passum fuisse Virginem tantam sine se longum iter subire.* hactenus ille. subscribit etiã eidem Laurentius Maselli de vita B. Virginis lib. 2. & lib. 4. c. 1. & Salmeron to 3. tract. 10. & Orosius declamat. 5. Fateor id difficile reddere hanc sententiam, quod si Ioseph visitationi interfuisset, & audisset verba Elisabeth, matrem Domini sui Mariam vocantem, minimè postea dubitasset de suæ sponsæ fidelitate: sed huic obiectioni iam responsum dedimus suprà lib. 4. de Desponsatione Virginis cum Iosepho.

D. Ambr. sup. c. 1. Luc. Beda in c. 1. Lucæ. Orig. sup. c. 1. Lucæ. Theophyl. ibid.

Lucæ 1.

Brochard in descr. terræ Sanctæ. Auct lib. histor. Eccl.

Bonau. lib. de vita Christi.

Isid. de Isol. lib. de vita S. Ioseph.

Cæterùm de ciuitate, in qua Zachariæ domus sita esset, varia Doctorum placita reperio: nam Euthymius censuit nescio quo solido fundamẽto, illam ciuitatem, quæ in Tribu Iuda erat, montana appellari, & ideo Euangelista: *abijt in montana.* vnde Nicolaus de Lyra in comment. huius loci ait: *Montana proprium est nomen loci secundum quosdam, qui locus, in quo manebat Zacharias, erat altior Galilæa, à qua recessit Maria.* Verum hæc opinio ex verbis ipsius Euangelistæ falsa conuincitur, quia infrà dicit, quod *super omnia montana Iudææ diuulgabantur omnia verba hæc*, non ergo monta-

Lucæ 1.

montana erat proprium nomen ciuitatis. Card Toletus super c.1.Luc. annotat. 116. ait: *Quidam alij affirmant esse Bethlehem eo, quod in quodam exemplari græcose legisse testantur, in ciuitate Dauid, quæ lectio si vera esset, dubitationi non daretur locus, cum eo nomine Bethlehem dicta legamus Ioan.7. nonne scriptura dicit, quia de semine Dauid, & de castello, vbi erat Dauid? cum verò exemplaria ferè omnia, & Græca, & Latina habeant, ciuitatem Iudæ? sicque antiqui doctores interpretentur, minimè censendum est, ibi significari Bethlehem.* D. verò Bonauentura, venerabilis Beda, Hugo Card. & Albertus Magnus opinantur Vrbem illam fuisse Ierusalem, quam per Anthonomasiam Euangelista vocauit *Ciuitatem*, quia omnium ciuitatum optima erat. Sed difficulter id persuadere poterunt, tùm quia Ierusalem ad Tribum Beniamin potius, quàm ad Tribum Iuda pertinebat, vt cõstat ex lib. Iosuè, vbi perspicuè Ierusalem inter vrbes Tribus Beniamin annumeratur; ciuitas autem, vbi habitabat Zacharias, ciuitas Iuda vocatur à D. Luca, ideſt, in sorte tribus Iuda sita: tùm quia Zacharias in ciuitate sacerdotali habitabat, Ierusalem autem ciuitas erat regia, non sacerdotalis; tùm tandem quia in sactis eloquiis nunquam repetitur, quod Ierusalem sub nomine *Montana* appelletur, quin potius semper Euangelistæ nomine *Ierusalem* illam vocitant. At Card. Baronius verosimilius multò putat ciuitatem hanc, ad quam Deipara se contulit, esse Hebron; erat enim ciuitas Hebron in montanis Iudææ sita, & ad sacerdotes pertinebat, vt constat ex lib. Iosue: cum ergo Zacharias sacerdos esset: prudẽter ibi cõmorari creditur. vnde doctissimus Beuxamis hanc opinionẽ referens, & approbans in sua Euang Harmonia, ait *Sunt tamen alij, qui ciuitatem hanc vnũ ex his oppidis esse existimant, quæ de tribu Iuda, & Simeon Leuitis data sunt, vt scribitur Iosue 21. inter quæ Cariatharbè, quæ & Ebron in monte Iuda est, Iosue 14. Brochardus verò in descriptione terræ sanctæ, Zachariæ domum fuisse scribit ad vallem Rephaim, non longè à Ierosolymæ finibus, sed tamen in montanis: idem satis ostendit, & Nazareth ciuitati, & Ierosolymis montes vicinos fuisse, cum & ipsam Ierosolymam, & iter ab Acone versus Eurum describit.* Confirmat idem singularis coniectura, & congruentia, quia ciuitas hæc Cariatharbè, vrbem, *Arbee*, quæ *accubitum*, vel *quatuor* significat, vt periti Hebraici idiomatis tradunt: dicunt autem nonnulli, ciuitatem illam ea ratione *quatuor* appellari, quia quatuor insignes viri Adamus, Abrahamus, Isaac, & Iacob in ea sepulti iacebant, qui & addunt, forsan vrbem illam de tribu Iuda dictam, cum alio quin ad tribum Beniamin pertineret, quia Dauid à tribu Iuda oriundus è Philistheorum possessione in brachio forti illam tulerat, vt legitur ad cap 5. 2. Reg. vnde rectè Martinus del Rio, auctor eruditissimus, in sua florida Mariana: *Nonne igitur in Cariatharbe Rex, quando Christus in accubitu suo? nonne Christus in accubitu suo, quando Maria in Cariatharbè dedit odorem suum? Nonne regi nostro felici hodie in Cariatharbè ingressu, regni sui possessionem auspicanti, nomen quadriliterum, nomen illud tremendum, & ineffabile? Nonne, quæ ciuitas huius Regis, verè ciuitas quatuor litterarum? ciuitas Dei, cuius nomen in omni fermè sermone, & idiomate totidem litterarũ quatuor? nonne Cariatharbe ciuitas verè quatuor incomparabilium, cum in ea simul Elisabeth, & Ioannes, Maria, & Iesus: nonne hic Cariatharbe nardũ spirat quatuor ex locis, vt humilitatem diffundat in quatuor cardines vniuersi? spirat humilitatem Elisabeth, spirat Ioannes, spirat Maria, spirat & Iesus:* O felix Cariatharbe, nequaquam tu minima in vrbibus Iuda: tolle Bethlehem, tolle Ierosolymam, supra cæteras altius caput attollis. Hæc à Chamo (si Hebræis scriptoribus credimus) condita ante cunctas vrbes Palæsthinã, & Memphim Ægyptiam, multis ante Christum natum annis bis mille ducentis stetit. Hic gigantes stirps Enachim habitauere: hic Calebus fortissimus, & fi-

Card. Tolet.

D. Bonau. ad 1. Luc.

Beda, & Hugo c.1. Luc.

Albert. Magn. super missus.

Iosue 18.

Card. Baron. ad ann. Ann.

Iosue 21.

Beuxamis in Harm. Euã. lib. 1. cap. 1. sect.

Iosue 14.

Aug. Celest. super missus disc. 30.

Martinus del Rio.

duciæ plenissimus in Deum impetrauit; hic Iacob, & Lia, Isaac, & Rebecca, Abraham, & Sara, immò & Adam, vt multi opinantur, sepulti iacebant.

De distantia autem huius ciuitatis Cariathabbè, siue Ebròn ab Ierosolymis, multiplex est auctorum sententia, nam *Abul q 22.* Abulensis in cap. 2. Genesis ait, distare octo leucis: Gagneus milliaribus quatuor: *Arand de se. terræ S. c.37* Aranda, terræ sanctæ diligens explorator, inquit: *A ciuitate sancta milliario vno distat sanctæ Crucis templũ, ab hoc templo milliarib. quatuor distat templum alterum, in eo domus est illa, in qua Baptista in lucem est editus; ad aretis iactum tertium est templum in domo Zachariæ extructum.* Borchardus tandem *Brocard. c. 7. §. 68.* part suæ historiæ hæc scribit: *Ex Ebron tribus Leucis contra Aquilonem parùm tamen declinando ad occidentem est Nachal-Escol, ideſt, Torrens botri, vnde exploratores missi à Moyse tulerunt botrum: à Nachal-Escol sex Leucis contra Ierusalem est domus Zachariæ.* putat autem credibile Clichoueus lib. de visitatione Virginis (quod, & de Virginis mira pietate facile mihi persuadeo) Mariam, antequam Elisabeth inuiseret, Ierosolymitanum templum visitasse, vt pro tanto incarnationis in vtero eius celebrato mysterio, in domo Dei debitas suo Creatori referret gratias. *Clichou. c.2.*

Ad extremum restat iam explicemus, num beata Virgo, Euangelista dicente, quod quasi per tres menses in domo Zachariæ remansetit: *Mansit autem Maria cum illa quasi mensibus tribus, & reuersa est in domum suam,* præsens fuerit partui Elisabeth. Theophylact. quidem minime affuisse putat, & rationem adhibens ait: *Abscedit Virgo propter eorum multitudinem, qui ad partum conuenturi erant; indecens autem erat Virgini in talibus versari.* subscribit Rupertus Abbas dicens: *Singulari consilio factum est, vt illa tanti gaudij, tantæque exultationis tempus, quod Ioannis natalis attulit, non expectaret, sed se potius maturè subduceret, antequam cognati, vicini, & amici cõcurrerent, nouæque puerperæ post natum filiũ, ex more, gratularentur:* placetq; hęc sententia Card. Toleto ad c.1. Lucæ. videturque fundamentum habere in contextu ipso historiæ Euangelicę tùm quia postquam Euangelista dixerat, reuersam fuisse Virginem in domum suam, mox subdit: *Elisabeth autem impletum est tempus pariendi, & peperit filium:* tum quia Deipara ad Elisabetham profecta est sexto mense à concepto Ioanne, & apud illam mansit quasi mensibus tribus, vt ait Euangelista, quod apertè indicat non fuisse ibi per tres integros menses, igitur tempore quo rediit in domum, nondum nouem menses erant expleti, qui effluere solent inter conceptum, & partum, & consequenter Elisabethæ partui non adfuit. *Lucæ 1.* *Theoph. in c. Lucæ 1.* *Rupert. lib. 1. in Cant.*

Cæterum communiorem sanctorum Patrum sententiã sequens opinor, B. Virginem mansisse in domo Zacharię vsque ad partũ Elisabethæ, ita docuere D. Ambrosius, D. Antoninus, venerabilis Beda, Glossa interlinearis, & ordinaria, Lyranus, Simon Cassianus, Origenes, Hugo Cardin. necnon B. Petrus Damianus, vbi ait: *Quilibrum instarum diligentioribus oculis inspexerunt, ibi se vidisse testantur, quod ipsa Dei genitrix feliciem puerum primum de terra leuaris, & cognatæ partum omni prosequuta sit seruitute.* immò D. Bonauentura ad c. 3. vitæ Christi censet, Virginem non solum infantem propriis manibus suscepisse, & pannis inuoluisse, sed & ibidem vsque ad Ioannis circumcisionem commoratam fuisse. ac tandem D. Bernardus in eandem sententiam propendens inquit: *Mansit Maria cum Elisabeth vsque ad diem natiuitatis Ioannis, donec puerum natum sinu beatissimo confoueret, & vno parietę remoto, propinquiorem redderet præsentiæ Saluatoris.* Ratio itidem huic sententiæ suffragatur, nam cùm B. Virgo inter alias causas, ob quas Elisabetham visitauit, nõ infimum locum teneat, vt Ioannem præcursorem Domini videret, vt ait Beda, necnon vt antiquiori cognatæ, quoad posset, inseruiret, certè ad Mariæ pietatẽ, & vrbanitatem pertinebat, vt tẽpore partus, quo magis eius ope, præsentia, & ministerio

Luce 1.

D. Ambr. in c.1. Lucæ. *D. Anton. 3. p. hist. tit. 3. cap. 1.* *Beda sup. c. 1. Lucæ.* *Gloss. inter. lin. & ord. ibid.* *Lyran. in comment. hui. loc.* *Simon Cass. & orig. sup. c.1. Luc.* *Hugo Card.* *B. Petr. Damian. ser. de Ioan. Bapt.* *D. Bonauen. D. Bern. ser. de pri. Ioan. Bapt.* *Beda in c. 1. Lucæ.*

nisterio indigebat, minimè discederet, sed potius ad partus leuamen Elisabethæ adesset: imò & prolem ita foueret, vt velut de altera Noëmi dici posset: *Susceptum puerum posuit in sinu suo, & nutricis, ac gerulæ fungebatur officio.* Ac tandem (quod & fundamenta oppositæ sententiæ penitus euertit) cum cōstet ex Euang. Lucę historia, sexto mense post conceptionem Elisabeth, in eius domū abiisse B Virginem & in eadem etiam quasi tribus mensibus permansisse; certè cum præter omnes hos dies, quidā alij fuerint intermedij, quibus B. Virgo & ad iter se præparauit, & illud confecit, facilè, omnibus bēnè computatis, potuerunt nouem integri menses cōpleri, antequam Virgo à Zachariæ domo discederet. Ad illud tandem, quod nonnulli quærunt, quid sit, quod cum Mariæ visitatio contigerit propè finem mensis Martij, aut in principio Aprilis. Catholica tamen Ecclesia mense Iulio illam celebret, dicendum est, propterea id fieri, quia cum eo tēpore graui quadā Ecclesiæ necessitate ingruente Vrbanus Papa propter ortum schisma, vt B. Virginis animū ad illud de medio tollēdum magis suis precibus alliceret, Visitationis festum instituit, quod postea Bonifacius IX. confirmauit, eiusque specialem mentionē fecerunt grauissimi Patres, qui ad Concilium Basil conuenerunt, vt constat ex sess. 40. illius. His, quæ ad Marianæ visitationis historiam, eiusq; celebritatem attinēt, sic prælibatis, ad celebrem illam figurā Arcę veteris testamenti, domum Obededòm visitātis, quæ adamussim illam delineat, sermonem conuertamus. Narrat sacra Scriptura libr. 2. Regum, celebrem fuisse diem illum, in quo Rex Dauid iussit sacram testamenti Arcam ad locum multò retro tempore præparatum deferri: illa portabat legis tabulas, virgam Moysis, & manna, quod de cœlo descenderat. comitabantur illam triginta millia peditum, totque ad eius laudem confluxere cantores, vt in septem copiosos choros diuiderentur; idolū Dagòn contriuit, Rex Dauid coram illa tripudians religiosè saltauit in eo itinere, domum Obededòm visitauit, totaq; eius familia ob felicem in eam ingressum diuinis muneribus fuit cumulata, per tres, deniq; menses remansit arca in domum Obededòm. hęc quam aptè quæ in Mariana visitatione contigerunt, apertissimè velut in perfectissimo quodam exemplari nobis ob oculos ponunt: si enim arca illa incorruptibilibus lignis compacta erat, ecce Mariam virginitatis incorruptione donatam, & cuius corpus communem pulueris corruptionem nunquā agnouit: Arca illa tabulas legis intus portabat, prodigiosam Moysis virgam, & manna è cœlo delapsum, ecce Mariam ferentem non legis tabulas, sed legislatorē ipsum, non portētosam Moysis virgam, sed potentissimū Dei brachiū, per quod facta sunt omnia; non manna de cœlo delapsum, sed filiū Dei, qui de regalibus sedibus venit: si arca illa magna virorum caterua eam comitante, eiusque laudes decātante incedebat; ecce Mariam in hoc itinere Angelorum cætibus stipatam, iuxta illud: *En lectulum Salomonis sexaginta fortes ambiunt ex fortissimis Israel:* si enim Dauid ait: *Angelis suis mandauit de te, vt custodiant te in omnibus vijs tuis:* quātò magis credendū est mandatū accepisse de custodiēda B. Virgine; nam si Tobiam iuniorem abeuntē, & redeuntem in profectione à patre suo imperata, Raphael Angelus diligenter est comitatus quantò æquius erat, tenerioris sexus puellam, & alioquin matrem Dei Angelos illam associare, indiuiduosq; illius comites fieri? & si Regina Saba, vt legimus 3. Reg. magno comitatu ingressa est Ierosolymam, quid de Regina cœli, & totius orbis domina nos cogitare oportet? ac tandem si Iacob olim iter agens Angelorū cuneos illum comitantes intuitus est, ita vt clamaret: *castra Dei sunt hæc*, quomodo Christus, cuius imaginem ille ferebat, Angelorū satellitio non circūuallatus per mōtana Iudæ pergeret Mariæ vtero inclusus? Arca illa idolū Dagon longe à se depulit,

Luc. 4.

Luc. 1.

2. Reg. 6.

Cant. 3.

Psal. 90.

3. Reg. 10.

Gen. 32.

1. Reg. 5. & in humum postrauit, iuxta illud: *Dagon iacebat pronus in terra ante arcam Domini*: ecce ad ingressum Mariæ in domũ Zachariæ impius Dagon, peccati originalis, corruit: si deinde Dauid coram Arca vilioribus indutus vestibus, & regio splendore deposito saltauit, ecce coram mystica arca Maria Ioannes intra matris claustra tripudiat, Luca dicente: *Exultauit infans in vtero meo*: si rursus Arca domum Obededom multis beneficiis prosequuta est, iuxta illud: *Benedixit Dominus Obededòm, & omnem domum eius*: ecce Maria cognatæ domum ingrediẽte, tot illã muneribus locupletat, vt Ioannes sanctificatus, Elisabeth Spiritu sancto repleta, ac mutus Zacharias ad pristinam loquelam restitutus manserit. quod si de arca illa sacer textus ait: *Mansit arca Domini in domo Obededòm tribus mensibus*: ecce de hac mystica arca Matia S. Lucas inquit: *Mansit autem Maria quasi tribus mensibus*. Accedit ad hæc duplex alia simpatia: Prima, quia sicut arca testamenti (id referente Lyrano ex hebraica traditione super c. 15. Paral.) quamuis tàm propter aureas laminas, quàm propter Cherubinos ex vtroq; latere ei adhærentes, grauissimi põderis esset, sacerdotes tamen, & Leuitæ quasi onus leue absq; vllo grauamine illam gestabant, ita B. Virgo vtero suo portans eum, qui portat omnia verbo suo, nullum prorsus grauamen sentiebat, vt his verbis obseruauit D. Bernardus in serm qui incipit *signum magnum*) *Iure illud molestissimum tædium, quo reliquæ omnes grauidæ mulieres laborare nosciuntur, sola non sensit, quæ sola sine libidinosa voluptate concepit: vnde & in ipso conceptionis initio, quãdo potissimum ceteræ mulieres miserabilius afflguntur, Maria tota alacritate montana conscendit, vt Elisabeth ministraret. Sed & ascendit Bethlehem, imminente iam partu, portans pretiosissimum illud depositum, portans onus leue, portans à quo portabatur.* idipsum etiam ante Bernardum docuerant D. Hieron. ep. ad Marcellã, & D. Aug serm. 11. de Nat. Dom. Secunda, quia sicut discedente arca à domo Obededòm doluit ille, & tota eius familia de eius recessu, ita quando Maria ab Elisabeth recessit, vehementer illa, ac tota eius domus doluit, vt his verbis edixit Eusebius Emiss. *Libet nunc intueri quantas tunc Zacharias, & quantas Elisabeth lacrymas fuderint, quando Virgo Maria recessit inde, quando gaudium & stella maris in domum suam reuersa est; Ioannes quoque, quamuis adhuc in matris vtero clausus, in eius discessu non parùm doluit, qui in illius aduentu tanto gaudio exultauit.*

Luc. 1. Ibid. B. Bernard. D. Hieron. S. Augst. Euseb. Emis. ser. 6. Ala. in hist. de B. M. visit. Elis. c. 6.

Cum ergo, fratres, ex dictis innumera bona, quæ arcam Dei religiosè recipientibus illa cõtulit, perspicuè vobis innotuerint, adducite, quæso in domum animæ vestræ mysticã hanc Mariæ arcã cum filio suo, vt benedicat vobis, & cælestibus charismatibus repleat: audite, quæ fecerit Dauid, cũ primùm ille agnouit Dominũ propter arcam Obededòm domum benedixisse, abiit continuò, & adduxit arcã Dei de domo Obededòm in ciuitatẽ Dauid cum gaudio: cũ igitur vobis etiam nũtietur, quod benedixerit Dominus Elisabetham propter Virginis visitationem, abeamus & nos, & adducamus arcam hanc Dei cum gaudio in animam nostram, vt peccata pellat, gratiam conferat, Spiritu sancto repleat, qui cum Patre, & Filio viuit, & regnat in sęcula sęculorum, Amen.

2. Reg. 6.

HOMILIA II.

Recenseri incipiunt causæ, quæ B. Virginem ad visitandam cognatam suam Elisabeth impulerunt, in eadem verba: Exurgens autem Maria in diebus illis abyt in montana.

IVVS Antoninus Archiepiscopus Florentinus aduertens omnes admirari, quod abscondita Virgo alioquin clausuræ, & solitudinis obseruantissima, in publicum prodiret, iter multorum milliarium conficiens,

ficiens, in hunc modum locutus est: *Miraris fortasse, quod Virgo pudica, solitudinis amica, in penetralibus templi nutrita, tanta honestate prædita, vt nemmem virorum cognoscat, cuius intuitus ad videndam paternam faciem nunquam fuerunt eleuati, quæque solè Deo in abscondito consueuit ministrare, facta sit peregrina, siue viatrix, & ad domum pergit Zachariæ, vbi mansit mensibus tribus, non tamquam eam delectaret ædes aliena, aut pudicitiæ freno soluto, in publicum, amet exire.* hæc ille, quæ apertè nos excitant, immo & compellunt, vt causas diligenter inuestigemus, ob quas B. Virgo ad visitandam Elisabetham permota fuerit. Antequam tamen id præstemus, explodenda omninò est Theophilacti sententia asserentis, propterea B. Virginem ad Elisabetham profectam fuisse, vt experiens verum esse, quod Angelus de sterili Elisabetha iam grauida sibi annunciarat, fidem suam corroboraret: *Abijt* (inquit) *Virgo ad Elisabeth, & gaudens de bono cognatæ, & volens vt prudentissima, maiori certitudine certior redди, num vera dixisset qui apparuerat ei, vt ex hoc nec de suo dubitaret; prudens enim cum esset, timebat, ne forte deciperetur, & non vt incredula, sed vt diligens rem explorare volebat*: hæc enim Theophilacti sententia præterquam Catholici eam exsecrari debent, eo quod duo illi hæresiarchæ Caluinus & Brentius illam docuere, à veritatis scopo longe aberrat, tùm quia cum Elisabeth miram Mariæ fidem commendauerit dicens: *Beata, quæ credidisti*, euidens est non adeo tepidam & languidam fuisse eius credulitatem, vt experimento voluisset illam comprobare, cum ex sententia D. Gregorij, fidei meritum ibi euacuetur, vbi humana ratio præbet experimentũ: tùm etiam, quia non potuit timere ne forte deciperetur, cum post illa verba, quibus Angelus ei prædixit se concepturam & parituram filium Dei, certissimè agnosceret illum esse verum Angelum, & à Deo sibi missum; vnde D. Ambrosius hanc luculenter his verbis refellit sententiam: *Non quasi incredula de oraculo, nec quasi incertæ de nuncio, nec quasi dubitans de exemplo, sed quasi læta pro voto, religiosa pro officio, festina præ gaudio ad montana perrexit.* hæc Ambrosius. eandẽ & retundit D. Bernard. dicens: *Quid fuit necesse etiam huius sterilis Virgini nunciare conceptũ? numquid forte dubiam adhuc, & incredulam oraculo, recentiore voluit confirmare miraculo? absit, sed ideo sterilis cognatæ concepti Virgini nũciatur, vt dum miraculum miraculo additur, gaudium gaudio cumuletur.* hac igitur falsa explosa sententia, veras causas quæ Virginem ad visitationem hanc perduxerũt, recensere aggredior. Illam omnium potissimam arbitror, quod cũ B. Virgo ex superuentione Spiritus sancti, & filij Dei conceptione, denuo diuini amoris igne succensa magis, ac magis inardesceret, charitatis opera continuò exercere diligenter curauit, vnde Vener. Beda dixit: *Typicũ exemplũ Virgo tribuit, quod omnis anima, quæ verbũ Dei mẽte concipit, virtutũ statim celsa cacumina gressu contẽdat amoris.* q̃ tamen amoris, & charitatis opera erga pximũ, non solũ bona corporis, sed pręcipuè animæ respiciunt (quædam n. illorũ sunt corporalia, quædã spiritualia) ad vtraq; B. Virgo in domo Zachariæ exercenda animũ appulit. In primis ergo, vt egregie adnotauit idem Vener. Beda: *Intrauit Virgo domũ Zachariæ, non vt verbum Angeli mulieris attestatione probaret, sed vt mulieri prouectæ ætatis, Virgo iuuencula ministerium sedula impenderet.* Narrat sacra Scriptura Iiõ Iudicum, quod quando arbores decreuerunt regem eligere, prima, cui regiã dignitatem, ac regale sceptrum obtulerunt, fuit oliua, quia primũ, & principalius, q̃ in rege à subditis desideratur, pietas est, & misericordia, cuius typũ gerit oliua. B. Virginem oliuæ comparatã nemo ambigit, cũ apud Ecclesiast. dicatur: *Quasi oliua speciosa in campis*, quia ergo B. Virgini velut mysticæ oliuæ parũ ante visitationẽ fuerat suprema illa, ac plusquã regia Dei Matris dignitas collata, ideo primũ, quod post acceptam hanc imperialem

D. Aug. 4. de Symme ti. 15. c. 29.

Luc. 1.

Theophil. in 1. Luc.

Idē. & Brentius apud Cauis. lib. 4. Deip. c. 4. Luc. 1.

D. Greg. ho. 26 in Euan.

D. Amb. supra per c. 1. Luc.

D Bern. hō. 4 super miss.

Beda in c. 1. Luc. lib. 1. c. 3.

Beda hom. de Visit.

Iud. 9.

Eccles. 24.

rialem dignitatem diligentius ostentat, charitas est & misericordia, vt reginam decebat: quare Hugo Card super c. 14. Ecclesiastici explicans præcitata verba *Quasi oliua speciosa in campis*; de visitatione Virginis illa intelligens dixit: *Pietas trahebat eam, quando concepto Saluatore abijt in montana cum festinatione, vt seruiret Elisabeth in partu eius* bene etiam se comparauit *oliuæ speciosæ* in hac visitatione, quia si, vt Ecclesiast. ait: *Speciosa misericordia Dei in tempore tribulationis*: non potuit non speciosa esse misericordia Virginis erga Elisabetham tempore partus, quo prægnantes grauius tribulantur, aptè etiam dixit *in campis*, tùm quia in campestria montana abiit ad charitatis opera erga cognatam præstanda, tùm vt significaret misericordiæ suæ sinus instar camporum omnibus esse patentes; ad oliuas quidem hortorum non cunctis patet ingressus, ad oliuas verò camporum nemini interdicitur accessus. Obseruatione deinde dignum est ad hanc rem, quod in eodem capite, vbi B. Virgo oliuę se comparauit, Galbano etiam se similem dixit: tradit autem Plin. lib 24. suæ hist. naturalis, Galbanum præsentissimum remedium esse ad iuuandam fœminam in difficili partu, quia igitur B. Virgo inter alia charitatis opera, quæ in domo Elisabeth exercuit, illud singulare fuit (vt tradunt non infimi nominis Doctores) vt præter alia obsequia, quæ sedula diligẽtia ei exhibebat, non solum sua præsentia facilioriẽ redderet Elisabeth partum, sed etiam ab omni dolore eam immunem faceret (postulauerat enim à filio suo, vt ab antiqua illa maledictione: *In dolore paries filios tuos*: cognatam suam liberaret) aptè ergo B. Virgo *Galbano* se comparauit, cõtra difficilem partũ miram virtutem habenti. & quidẽ cum prædictum fuisset ab Angelo de Elisabeth partu loquẽte: *Multi in natiuitate eius gaudebunt*, decebat quidẽ, vt cum ob eius partum alij gauderent, ipsa etiam omnis doloris expers esset, quæ propria eius mater erat. id certè fecisse B. Virgo mihi videtur, quod piè nunc fieri solet: mos enim inoleuit, ad parturientes, sanctorum reliquias deferri, vt melius se habeant, facileque ac feliciter prolem in lucem edant; ad eundem quidem modum B. Virgo cognatæ suæ felicem partum cupiens, detulit ei pretiosissimam omnium corporis Christi reliquiam, vt mirabilis præsentiæ eius virtus omnes parturientis dolores abigeret.

Hugo. Card. in c. 14. Eccl.

Eccles. 35.

Eccles 24.

Plin. lib. 24. cap. 50.

Gen. 3.

Luc. 1.

Cæterùm si altius naturam Galbani contemplemur, viam quidem nobis aperit, vt de præcipuis operibus charitatis, quæ ad spirituale Ioannis, & Elisabeth bonum promouendum B. Virgo in domo Zachariæ præstitit, latius disseramus. Cum enim filio Dei grauida esset Maria, ac plena eius deitate, cupiebat de plenitudine hac aliis impertiri, & ideo cum primùm mater Iesu facta est, cœpit quærere non quæ sua sunt, sed nostram salutem; communis namq; persona effecta communem causam agere cœpit, primitias maternæ affectionis in Præcursore sanctificando ostendens. Asserit igitur Plinius præcitato loco Galbanum hac singulari præditam esse virtute, vt cõtra venenosum scorpionis morsum efficacissimum antidotum sit. Ioannes quidem Baptista in vtero matris delitescens à mortifero serpente, ac venefico peccati originalis scorpione grauiter erat sauciatus, B. autem Virgo velut mystica ac salutifera Galbanus à venenosa illa infectione visitationis suæ miraculosa salutatione illũ liberauit, Euangelista dicente: *Vt facta est vox salutationis tuæ in auribus meis, exultauit infans in vtero meo*: constat autem præcipuã huius exultationis causam fuisse proprij peccati originalis expulsionem. Regius Propheta communem tangẽs originalis peccati labem dixit: *Posuerunt signa sua, signa, ficut in exitu super summum*: hoc est, vt Theodoretus exponit: *Trophæa, quæ signa, & inditia victoriæ sunt, locarunt supra portas nostras*: quæ expositio conformis est menti D. Hieron. in hunc modum locum vertentis: *Posuerunt vexil-*

Luc. 1.

Psal. 73.

Theodoret. super Psal.

D. Hieron.

signa

signa sua in trophæum manifesta in introitu desuper: verè quidem humani generis hostes super portas nostræ conceptionis, per quas in hanc vitam ingredimur; peccati originalis vexilla fixerunt. Illud tamen singulare priuilegium eximia Christi liberalitas, & munificentia Præcursori suo contulit, vt peccati originalis hostile vexillum in eo erectum, non diu, vt in aliis infantibus, per nouē aut decem, vel plures menses permaneret, sed illud paulo post sextum tulit mensem, ad arcemque captam festinans hostem ab ea expulit, illamque sibi recuperauit, ac denuo possidere incœpit. Memini (quod huic materiæ inseruire potest) iure Ciuili statutum esse, vt constat ex l. naturalem, ff. de acquirendo rerum dominio, arboris dominum, in qua volucres nidificant, dominio earum non gaudere, donec manum ad nidum extendens possessionem illarum capiat: arbor quidem erat à Domino plantata Elizabeth, & ob copiosam gratiarum imbrem, qua illam irrigauerat, speciali ratione sub dominio eius iacebat; volucris tamen Ioannis in ea velut in nidulo nati, humani generis hostis tyrannicè possessionem, ac dominium illius acceperat, leprosam peccati originalis manum in illum mittens: vt ergo Christus Dominus hostem ab hac possessione deturbaret, virginei vteri Mariæ ferculo in domum Zachariæ delatus, cōtinuò Ioannem in nido fructiferæ illius arboris (Elisabetham intelligo) latitantem aucupatus est, Spiritus sancti manum ad eum extendens, iuxta angelicum vaticinium: *Spiritu sancto replebitur adhuc ex vtero matris suæ.*

L. natural. ff. de acq. rer. dom.

Luc. 1.

Tradit præterea Plinius eodem loco aliam præsenti argumento satis congruā *Galbani* proprietatem, quod iuuat ad tussim sanandam ac bene formandam vocem. Vox quidem erat Ioannes Baptista: *Ego vox clamantis in deserto*: laborabat tamen infestissima peccati originalis tussi illum impedientis, ne debitam vocem in laudem creatoris sui formare posset; B. autem Virgo instar cœlestis Galbani visitatione sua saluberrimum antidotum Ioannis tussi exhibuit, pectus eius efficaciter adeò emundans, vt mox fieret *Vox clamantis in deserto: parate viam Domini.* Ac tandem si verum est, quod non pauci Doctores cum Galatino & Catharino docent, Ioannem Baptistam ex speciali priuilegio peccata venialia numquam commisisse, quod innuere verba illa Ecclesiæ videntur:

Plin. loco præmisso.

Marc. 1.

Galat. li 7. de arcan. c. 9.

Cathar. opus. 2. de Christi prædest.

Antra deserti teneris sub annis
Ciuium turmas fugiens petisti,
Ne leui saltem maculare vitam
Famine posses.

Eccles. in festo S. Ioannis Baptistæ:

& rursus:

O nimis fœlix, meritique celsi
Nescius labem niuei pudoris:

Id quoque hanc B. Virginis visitationem ei præstitisse, *Galbanus* non obscurè adumbrat, cui hæc mirabilis virtus inesse perhibetur, vt tradit Plinius lib. 19 vt accensa culices fugere compellat: certè peccata venialia, licet serpentes venefici ac mortiferi non sint, culices tamen sunt animam pungentes, quos tamen B. Virgo, velut mystica Galbanus, visitationis suæ mira virtute potenter à Ioanne fugauit, & ideo meritò in illa cum Galbano se composuit: *& quasi Galbanus euaporaui.*

Plin. lib. 19. c. 11. in fine.

Eccles. 24.

Adhæc consideranti mihi progressum Virginis ad visitandam Elizabeth, vt media eius salutatione, sol iustitiæ Christus Dominus peccati originalis tenebras à Ioanne eius filio depelleret, verba illa Cant. occurrerunt: *Quæ est ista, quæ progreditur quasi aurora consurgens?* meritò in hac visitatione Deipara Maria *auroræ* comparatur, quia sicut aurora quasi vehiculum est solis, & illum in nostrum hæmisphærium inducit, vt ab eo tenebrarum caliginem depellat; ita illa tamquam mystica aurora solem iustitiæ cœlesti sui vteri orbe deferens, in Zachariæ domum illum induxit, vt peccati originalis tenebras Ioannem occupantes penitus exterminaret. Solem dixit Ecclesiasticus exurere montes, & radiis eos exsufflare: *Sol exurens mō-*

Cant. 6.

Eccles. 43.

Eccles. 43. tes, radios igneos exsufflans, quod propterea dictũ arbitror, quia cum primum sol oritur, nihil prius, altissimorum montium cacumina illuminat; non secus statim atque sol iustitiæ per internam natiuitatem intra Mariana viscera ortus fuit, continuò verticem altissimi illius montis, hoc est, superiorem partem animæ Ioannis Baptistæ, fulgentissimis suæ gratiæ radiis illuminare cœpit, adeo quidem vt emortuam lucernam sub modio veteri materni latente accenderit, vnde de Baptista dixit Ioannes: *Ille erat lucerna ardens, & lucens.* Contemplor etiam Ioannem, hic velut cœlestem arcum, de quo Eccles. 43.

Ioan. 5.

Eccles. 43. *Vide arcum, & benedic eum, qui fecit illum: valde speciosus est in splendore suo:* cœlestis arcus est Ioannes, speciosus valde in decore suo: non lunonis, sed Dei nuncius; nam quemadmodum arcus ex se nubes est obscura, omnique decore carens, sole autem illum illustrante multorum colorum varietate decoratur; ita Ioannes intra viscera matris latens, velut nubes erat, gratiæ luce carens, at sol iustitiæ Christus in sacra visitatione Mariæ pulsis peccati tenebris, gratiæ suæ splendore illuminauit, variisque virtutum coloribus exornauit, quas quidem Sancti Patres admirati, præclarissima Ioannis encomia adhuc intra matris viscera inclusi eleganti stylo nobis contestata reliquere. nam D. Petrus Chrsol serm. 91. dixit: *Feruens Nuntius, qui ante gestiuit nũtiare, quàm viuere: impatiens dux, qui ante quàm perueniret ad corpus, peruenit ad regem: ante rapuit arma, quàm membra: ante aciem petiit, quàm lucem: & vt vinceret mundum, vicit ante naturam: ipse sine visceribus, viscera matris excusitat, & quia tardabat corpus, solo spiritu implet euangelizantis officium.* Idem etiam serm. alio hæc præclara scripsit: *Beatus,* inquit, *Ioannes, qui ante Dei spiritu meruit intonare, quàm hominis vagiret in fletu; Beatus, qui ante diuina possidere meruit, quàm sortiretur mala: Beatus qui ante meruit cœlum scire, quàm terram; Beatus qui antequam videret præsentia, futura meruit nuntiare; Beatus, qui ante Deum capere potuit, quàm suo ipse caperetur à corpore; Beatus & singulariter beatus, qui antequàm saperet quærere, meritum conquisiuit; Beatus qui non peruenit ad gloriam per laborem, sed ad labores ipsius gratiæ dignatione descendit.* & similia habet serm. 91. *Videtis quemadmodum Ioannes ante peruenit ad cœlum, quàm tangeret terram; ante accepit diuinum spiritum, quàm haberet humanum; ante suscepit diuina munera, quàm corporis membra; ante cœpit viuere Deo, quàm sibi; ante rapuit arma, quàm membra; & vt vinceret mundum, vicit ante naturam: antequàm Christum præcederet, se præcessit.* Accedit D. Ambrosius hæc venuste, & eloquenter dicens: *Si pater Zacharias, cum eum nominauit, vocem recepit, quanto magis nos, cum laudemus illum, eloquium promeremur? Videte S. Ioannis meritum. Vocem Patri reddidit, sacerdoti eloquẽtiam reparauit. Os, quod Angelus alligauerat, Ioannes absoluit. Respicite, quanta vis sit eius vocabuli, cuius nuncupatio reddidit muto vocem, patri pietatem, populo sacerdotem. Ioannes, ait, est nomen eius. Et mirati sunt vniuersi. Apertum est autem illicò os eius & lingua eius.* Deinde D. Augustinus in laudem Ioannis sapienter dixit: *Quod enim, nondum natus, de secreto materni veri prophetauit, & expers lucis iam te velamine & carne literæ & Redemptorem mundi spiritu prædicauit, & nobis Dominum nostrum de quodam legis vtero proclamauit.* Ac tandem D. Bernardus hæc de Ioãne præconia cecinit: *Ioannes in spiritu tamquam Angelus eruditur, nimirum tanto propinquior verbo, quanto vox verbo vicina, cui nulla voce alia media, quod foris sonet, oportet intimari. Neque enim Ioannem prædicatio, sed inspiratio docuit, quem replens spiritus in vtero matris suæ, vere ardens & vehementer accensus, quem sic præoccupauit flamma cœlestis.*

Ad extremum illud in hac sacra Virginis visitatione obseruandum maxime cẽsui, quod non iuit ad Virginem Elisabeth, nec Ioannes ad Christum, sed Deipara ad Elisabethã, & Ioannes ad Christum, quod non obscurè indicat iustificationis nostræ initium esse à Christo, non à nobis, vt expressis

Idem ser. 91.

Pet. Chrysol. ser. 91. qui est 6 de annunc. & cõcep. Baptistæ.

Idem ser. 88.

D. Amb. lib. 2. epist. 64.

D. Aug. lib. 20. de ciuit.

D. Ber. ser. de nat. Ioan. Baptistæ.

pressis verbis definiuit Cōcilium Arausicanum dicens: *Hoc etiam salubriter profitemur, & credimus, quod in omni opere bono nos non incipimus, & postea per Dei misericordiā adiuuamur, sed ipse nobis nullis præcedentibus bonis meritis, & fidem, & amorem sui prius inspirat.* Etenim cum omnis peccator cum Dauide clamare posset: *Erraui, sicut ouis quæ periit*: cettè sicut Pastore errantem ouem non quærente facile illa in luporum fauces venit, ita Christo non quærente peccatorem, facile ab immani illo lupo, sæuissimoque leone deuoratur, Petro dicente: *Circuit quærens quem deuoret.* Idipsum etiam ostendit metaphora illa pulsationis, qua Deus vtitur lib. Apocal. *Sto ad ostium, & pulso*: qua apertè docemur, ipsum prius per gratiam excitantem cor hominis pulsare; deinde efficaci eius gratia adiuuante nos illi ostium aperire, pulsantemque excipere. Cui sit honor & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

Conc. Arausic. 2. can. 25.

Psal. 118.

Apoc. 3.

HOMILIA III.

Prosequimur idem argumentum causas alias assignantes, ob quas tàm B. Virgo, quam eius Filius ad visitandam Elisabeth iter arripuerint, in eadem verba: Exurgens Maria abiit in montana.

MARIANAE visitationis dulcissimā tractationem prosequentes, præsentem homiliam ex quatuor eius causis cōtexemus, duabus prioribus ex parte Virginis, reliquis vero ex parte Christi se tenentibus. Primam ex parte Virginis, pietatis & congratulationis officium fuisse, his verbis docuit Venerab. Beda: *Intrat Virgo domum Zachariæ, non quasi dubia de oraculo, quod acceperat, sed vt congratulatura, de dono, quod conseruam recepisse Elisabetham didicerat.* hanc eandem rationem Rupertus Abbas eleganter in hunc modum illustrauit: *Habent Sancti hoc proprium omnes, qui in veritate sanctum habent charitatis spiritum, vt ita gratulentur de beneficiis, quæ aliis impensa perceperunt, quemadmodum & de illis, quæ sibimet collata sunt; tunc properant mutuos sibi præbere conspectus tunc dulcia miscere colloquia, certatimq; opportuna importuna impendere inuicem deuotæ charitatis obsequia. Quid est hoc, nisi trahere, & currere in odorem vnguentorum Domini? Pretiosum erat vnguentum, magnum erat beneficium, quod dederat Dominus sterili conceptum tanti viri, qui in virtute, & spiritu Eliæ deberet præire ante Dominum, & quo maior non surrexit inter natos mulierum, tanti ac talis vnigeniti odorem perceperat, talis, ac tanti beneficij famam, siue nuntiū ab ipso Angelo acceperat, & de hoc, sicut de ceteris, quis finis, quæ consummatio futura esset, Spiritu Sancto docēte, magna prophetissa non ignorabat.* hæc Rupertus. Itaque ex sententia horum Patrum, beata Virgo seniorem cognatam visitat, vt ei de accepta gratia ex pietate congratuletur; sic enim Rachel viso Iacob festinans nunciauit patri suo: sic Iethro Moysen generum suum visitauit in deserto cum audiisset magnalia, quæ per eum operatus fuerat Dominus: sic Ioachim summus sacerdos, de Ierusalem venit Bethaniam, vt videret Iudith insignē viduam, & de victoria ex Holoferne habita congratularetur ei, sic ad Iob ex magna illa calamitate & tentatione, ad magnas diuitias & honores restitutum fratres, & sorores conuenerunt, vt congauderent ei: sic demum ad Tobiam senio rem recepto quod amiserat lumine, & reducto filio, consobrini se contulerunt, & Dei beneficiis congratulati sunt. Hoc officium nostra in Deum & proximū charitas requirit, vt nedum in rebus prosperis, sed in aduersis fratres visitemus. Quā ardens Paulo desiderium erat, vt fratres inuiseret, quos toties in epistolis suis salutat? Et quidem mundanorum applausus non nisi prosperitatem sequitur, auersatur calamitatem. hinc verè Poëta:

Rupert. Abb. lib. 1. in Cāt.

Gen. 29.

Exod. 18.

Iud. 14.

Iob. 42.

Tob. 11.

Aspicis, vt veniant ad candida tecta columbæ?

Vera tamen pietas (vt Maria exemplo suo nos docuit) potius congaudet de felicitate aliena, quàm studeat iactare suam, & bona ac mala, quæ proximo obueniunt, sibi collata, & illata putat. vnde D. Paulus 2. Cor. 12. amore proximi accensus dicebat: *Quis infirmatur, & ego non infirmor? quis scandalizatur, & ego non vror?* Hanc Mariæ pietatem præuidens Salomon dixit: Cant. 3. *Quæ est ista, quæ ascendit per desertum, sicut virgula fumi ex aromatibus myrrhæ, & thuris, & vniuersi pulueris pigmentarij?* Ascendit quidem B. Virgo per desertum, cum ad visitandam cognatam Luc. 1. *abiit in montana*: habuit se, vt virgula flexibilis ad pietatem, quam circa Elisabeth exercere ardenter desiderabat; incedebat plena aromatibus myrrhæ & thuris, hoc est, mortificatione ob itineris difficultatem, & contemplationis exercitio, à quo, nec iter agens, vacabat, myrrham enim & thus mortificationis & orationis symbolum esse, nemo diffitetur: cum tandem ait: *Vniuersi pulueris pigmentarij*, plenitudinem gratiarum significat, quibus B. Virgo delibuta erat, & quę mirum odorem exhalare non cessabant. vt enim Horatius dixit:

Horat. 1. ep. ep. 2. *Quo semel est imbuta, recens*
Seruabit odorem testa diu.

cui consonat prouerbium illud:

Quod noua testa capit, inueterata sapit.

Vnde cum B. Virgo ab exordio suæ immaculatæ conceptionis plena esset Deo, perenni omnium gratiarum fonte, remāsit omnium aromatizantium virtutum odoribus respersa. Verum illa Virginis pietas non solum ad congratulationem Elisabeth, sed ad operum exhibitionem se extendit; prægnanti enim Cognatę variis modis inseruiuit, vt non obscurè docuit D. Ambrosius, qui ex hac Virginis pia & obsequiosa seruitute, in hunc modum fœminas ad similem pietatem cohortatur: D. Amb. apud Beauxamis in c. 1. Luc. *Discite, & vos sanctæ mulieres, sedulitatem, quam prægnantibus debeatis exhibere, nam cum vnius cuiusque necessitati præsto quis esse debeat, quomodo non magis ei, ad quæ ex conditione sexus inuitatur.* hinc Tertullianus in lib. ad vxorem, non excusat mulierem etiam coniugatam à visitandis infirmis: *Hoc verò* (inquit) *quàm conueniens est, vt sexum sibi similem, & in ea potissimum necessitate visitent, in qua maledictionem communi omnium matri indictam agnoscunt, vt in dolore pariant filios suos?* Quanta quæso laus obstetricum hebræarum, & quod filios seruauerint, & suo in parturientes officio minime defuerint? *Aedificauit* enim *Dominus eis domos*, & ob hāc causam earum familias nobiles, & splendidas reddidit. Tertul. li. ad Vxor. Exod. 1.

Secundam causam visitationis Marię, exercendæ humilitatis officium fuisse tradit Eusebius Emissenus in hæc verba: *Sic Maria ad Elisabeth, Christus ad Ioannem, Domina ad ancillam, ad seruum Dominus venire non dedignatur.* Ecce Mariam persimilem Iesu, sicut enim ille non ministrari, sed ministrare se venisse asseruit, vnde pedes discipulorum humilitet lauit, ita Virgo, licet Dei mater esset non ministrari à cognata, sed illi ministrare satagebat, hinc eleganter Beda homil. in Visitatione Mariæ dixit: *Sanctissima Virgo eamdem, quam Angelo exhibuerat, humilitatem, hominibus quoque curauit exhibere, & quod matoris est virtutis, etiam minoribus: quis enim nesciat, Virginem Mariam Deo consecratam muliere Deo dedita gradum habere potiorem? quis dubitet matrem Regis æterni iure matris militis esse præferendam? attamen memor scripturæ præcipientis Eccles. 3. quanto magnus es, tantò te in omnibus humilia, mox vt Angelus, qui loquebatur ei, ad superna rediit, surgit, ac mōtana conscendit, & seniorē visitat. seniorē notāter dixit, vt inde discas senioribus humiliari, ac humilia etiā obsequia libenti animo eis exhibere, memor illius sententiæ: Coram cano capite consurge, & honora personā senis.* quam adamussim adeò obseruabant Lacedæmones, vt refert Beuxamis, vt apud illos, nobilibus nō liceret ante quoscunque seniores accumbere. immò tantus honor senectuti quondam delatus fuit, Emiss. hom. de Visit. Virg. Matth. 20. Luc. 22. Bed. hom. in Visit. Marie. Eccles. 3. Beuxamis in harmonia sup. c. 1. Luc.

fuit, vt illi templum, ac honorabile domicilium dicatum fuerit, vt auctor est Cicero lib. de senectute; & quod amplius est, vt refert Celestinus, malefactoribus, & homicidis ipsis senes erant velut templa, cum ad illos recurrentes, non secus ac nunc ad Ecclesias confugientibus contingit, impunes fiebant. O lacrymandam nostrorum temporum miseriam, quam certè præsumptio, & arrogantia iuuenũ, ac senilis ætatis contemptus reddit non minus timendam, quàm cum Roboami tempore reiecto senum consilio, Regi iuuenes adhærerent. Audiant istorũ æmulatores, quantum Salomon in eos inuehatur, qui dicunt: *Non parcamus veterano, nec reueremur canos multi temporis.* memorentur Ieremiam tamquam valde exsecrandum malum deplorasse: *Et facies senum non erubuerunt, nec miserti sunt.* in memoriam tandem reuocent quòd, vt Propheta Baruch explicaret prauam cuiusdam gentis indolem, ac corruptissimos mores, non melius id exprimere posse putauit, quàm si diceret: *Non sunt reueriti senem.*

Cic. lib. de senect. Angel. Celestin. sup. missus dist. 31.

3. Reg. 12.

Sapient. 2.

Thren. 4.

Baruch 4.

Ceterùm ad duas alias causas huius Visitationis ex parte Christi se tenentes, de quibus differere pollicti sumus, accedentes, Primam, eamque inter præcipuas connumerandam censemus, quod cum Christus Dominus diuina electione prædestinatus esset in humani generis Saluatorem, in domum Zachariæ à matre duci voluit, vt Ioannem sanctificans, & à peccato originali liberans, possessionem muneris Saluatoris caperet. est enim Christus Dominus ille, de quo Dauid dixit: *Dominus saluos faciendi, & Domini Domini exitus mortis:* ac si dicat: hoc est proprium munus Dei incarnati, hoc est officium eius, vt homines saluos faciet, & à morte peccati exire efficacissime suadeat, & moueat nisi mauis dicere cum Episcopo Chrisopolitano, vt verba illa: *Et Domini Domini exitus mortis*, causam præfese-rant homines salutandi, quod scili. et ipse per mortem exierit ex hoc mundo ad patrem; cui expositioni fauet translatio D. Hieronymi, *& Domini mortis egressus*: Sitientissimus igitur Saluator mundi saluãdi animas ad domum Zachariæ perrexit, vt à Ioanne munus illud exercere inciperet. Atque hinc est, quod quemadmodum Rex Assuerus maiori prosequutus est amore ciuitatem Susan, quàm reliquas Imperio suo subactas, quia initium fuit regni quod possidebat: & quemadmodũ Dauid ardentissime amabat ciuitatem Sion, per authonomasiam, & excellentiã vocans illam *Vrbem suam*, quia illa prima exstiterat inter omnes, quas expugnauit; ac tandem quemadmodum Dominus Aegidius de Albornoz, Archiepiscopus Toletanus, oppidum, quod Hispaniæ nomine *Alualatæ*, singulari beneuolentia adamauit, quia ex illo primis Ecclesiasticis redditibus potitus fuerat, ad eundem certè modum, quia Ioannes fuit prima ciuitas, quam Christus Dominus expugnauit, & in qua primitus omnipotentiam suam saluos faciendi virtutẽ ostentauerat, singularissimo amore illum prosequutus fuit: vnde velut torrens gratiarum inundans cœlestibus charismatibus illum impleuit, iuxta illud: *Replebitur Spiritu sancto adhuc ex vtero matris suæ.* Hoc non obscurè indicant verba illa Ecclesiastici: *Ego quasi trames aquæ immensæ de fluuij ego quasi fluuij Diorix; & sicut aquæ ductus exiui de Paradiso. Dixi: rigabo hortũ meũ plantationũ: & inebriabo prati met fructum:* Incarnatæ sapientiæ verba sunt hæc, quæ de Paradiso, id est, Patris pectore, veluti vberrimus immensæ aquæ ductus, trames siue Diorix ad irrigandas plantationes, hoc est, hominum ãrentes animos, exiuit in mundum, in B. Virginem primo influens, gratiæ admirabilem copiam induxit. Ad arborem deinde, quam in Elisabeth sterili terra plantauerat, festinans, cælesti donorum optato liquore, illam irrigauit spirituq; complenit, de quo eodem cap. *Spiritus*, ait, *mens super mel dulcis:* Accelerato enim vsu rationis *butyrum, & mel comedit, vt sciret reprobare malum, &*

D. Hier. sup. eund. Psal.

Esther 1.

2. Reg. 5.

Luc. 1.

Eccl. 24.

Isa. 7.

Iacob del' a. in Ep. Christ. sup. Ps. 67

ligere bonũ Secundã deinde causã eiusdẽ Visitationis ex parte Christi arbitror esse similitudinẽ magnam, singularem sympathiam, quam inter ipsum, & Ioannem futuram fore prægnouit: est enim satis tritum prouerbium illud: *Similis similem quærit*: & experientia ipsa non minus cõprobatum. quid enim Achillis animum compulit (vt Historiographi narrant) ad quærendum Hectorem, quid Prothogenem mouit, vt Apellem videndi desiderio arderet, quid (vt refert D. Hieron.) Platoni, Pythagoræ, & Apollonio efficaciter suasit longissima itinera conficere ad cõsulendum Architam, & Hiarcham celebres philosophos? nihil aliud certè, quàm mira sympathia & similitudo, Achillis & Hectoris in armis, Prothogenis & Apellis in pingendi peritia, Platonis & Archytæ in Philosophiæ arcanis percallendis; futura igitur similitudo, & sympathia inter Ioannem & Christum ab illo prægnita, causa exstitit, ob quã Dominus Ioannem quæritaret, & visitaret. Hanc autem similitudinem non vulgarem, sed eximiã extitisse inter hos sacros infantes multa mihi persuadent. Vterque aduentus prophetarum vaticinio prædictus fuit, Christi quidem ab Isaia: *Paruulus natus est nobis, & filius datus est nobis*: Ioannis verò à Malachia: *Ecce ego mitto Angelum meum, & præparabit viam ante faciem meam.* Si de Christo Ioan. ait: *Misit Deus filium suum*: idem etiam ait de Baptista: *Fuit homo missus à Deo.* si Gabriel Angelus Christi natiuitatem nunciauit, idem certè de natiuitate Ioannis Zachariam præmonuit, vt tradidit D. Lucas. si Christus verbum est expressiuum patris, Ioannes quidem vox est expressiua Christi, illum manifestans: *Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi.* si de Christo Isaias dixit: *Et requiescet super eum spiritus Domini*, de Ioanne Euangelista Lucas ait: *Spiritu sancto replebitur adhuc ex vtero matris suæ.* si Christus ex matre Virgine, natura mirante, concipitur: *Ecce Virgo concipiet*: Ioãnes etiã ex matre sterili miraculosè gignitur: *Hic mensis sextus illi, quæ vocatur sterilis, quia non erit impossibile apud Deum omne verbũ.* si Christus filius est Virginis naturalis, Ioannes quidem eiusdem filius est spiritualis, cum mediante eius salutatione, tamquam diuinæ virtutis instrumento, in filium Dei adoptiuum regeneratus fuerit: *vt facta est vox salutationis tuæ in auribus meis exultauit infans in vtero.* Si Angelum in Christi natiuitate dicentem audimus: *Ecce euangelizo vobis gaudium magnum, quia natus est vobis Saluator*: Angelus etiam de Ioanne dixit: *Multi in natiuitate eius gaudebunt.* si nomen Iesu cœlitus fuit Christo impositum: *Vocatum est nomen eius Iesus*: Baptistæ etiam ex diuina reuelatione pater, cum mutus esset, cœpit loqui dicens: *Ioannes est nomen eius*: nato enim Ioanne qui vox erat, vox nata est patri eius. si Isaias *Angeli* cognomen Christo Domino dedit: *Vocabitur magni consilij Angelus*: eamdem Ioanni *Angeli* appellationem Malachias impertiuit. si Christus Dominus splendidæ lampadi comparatur, & ardenti: *Saluator eius vt lampas accendatur*; Ioannes ardenti lucernæ confertur: *ille erat lucerna ardens & lucens.* si Christus peccatorum pœnitentiam prædicabat: *Nisi pœnitentiam egeritis, omnes simul peribitis* Ioannes idipsum omnibus clamabat: *pœnitentiam agite.* Ac tandem adeò persimilis Ioannes Christo extitit, vt multi dubitarent, an ipse esset verus Christus: *Tu es, qui venturus es, an alium expectamus?* alij verò è contra Christum Ioannem Baptistam esse existimabãt; illo enim interrogante, *quem dicunt homines, esse filium hominis?* responsum accepit, nonnullos putasse esse Ioannem Baptistam: *alij Ioannem Baptistam, alij Ieremiam*: & vt vno verbo multa dicam, eò processit hæc mira inter Christum & Ioãnem similitudo, vt oportuerit Euangelistã Ioannem, ne mundus deciperetur, Baptistam verum reputans esse Messiam, expressis verbis, dum Euangelicã texeret historiam, hæc verba dicere *Non erat ille lux, sed vt testimonium perhiberet de lumine.* sic enim illũ descripsit, & distinxit

Adag.

D. Hier. ep. ad Palin.

Ioan. 3.

Isa. 11.

Luc. 1.

Isa. 9.

Malach. 3.

Luc. 2.

Matth. 1.

Luc. 1.

Isa. 9.

Malach. 3.

Isa. 62.

Luc. 15.

Matth. 3.

Marc. 1.

Matth. 16.

Ioan. 1.

sinxit ab increata luce Verbi incarnati, de quo immediate subiunxit: *Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.* Hæc igitur futura similitudo à Christo præcognita, causa exstitit, vt ipse Ioānem visitaret, & quodam sympathiæ ac symbolicæ indolis pondere in eum ille ferretur, & traheretur, qui cum Patre & Spiritu sancto viuit, & regnat in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA. IV.

Ostenditur iterum Christus Dominus in vtero matris festinasse, vt Ioannem sanctificaret; cuius occasione Sanctorum Patrum testimoniis palam fit, quàm sit Deus ad miserendum procliuis & velox: De misericordia autem in hac visitatione diuinitus collata gaudent Ioannes, Elisabeth, Zacharias, Deipara Maria, Christi humanitas, immò & beatissima Trinitas.

IN hac sacra Visitatione, in qua Beata Virgo, velut ferculum veri Salomonis, Christum Dominum ad Ioannem detulit, contemplor æternum Patrem vnigenitum suum humana carne recens indutum, his verbis vrgere: *Fili mi, discurre, festina, suscita amicum tuum*: ac si diceret: Visita fili futurum tuum amicum Ioannem, idque festinanter, vt citò à peccati originalis morte ad vitam gratiæ illum reuoces. Sanè Christus, tamquàm Patri obedientissimus, festinauit continuò salutaris suæ gratiæ medicinam ad mortis infirmitatem sanandam, illi exhibere; de qua Salomon dixit: *Medicina omnium in festinatione nebulæ*: festinante enim Maria per nebulam significata (quia sicut nebula solem tegit, ita ipsa humanæ carnis nebula, *iustitiæ solem*, æterni Patris filium cooperuit) festinante inquam Maria, qua Christus Dominus ferebatur, festinauit ipse, vt Ioannem à Diaboli faucibus eriperet. Sed quid quæso non accelleraret, cui propter summam eius velocitatem Pater hoc nomen imposuerat, *Accelera, spolia detrahere, festina, prædari*: hoc est, à Diaboli misera seruitute animas eripere propera. In cuius figuram legimus de Samsone dictum esse: *Erit enim Nazaræus ab infantia sua, & ex matris vtero, & ipse incipiet liberare Israel de manu Philistinorum.* ecce nunc Christum patris fortitudinem per fortissimum Samsonem significatum, qui ab vtero virgineo matris suæ cœpit liberare Ioannem ab infestissimo hoste peccati originalis. In eo sanè illud Isaiæ portentum impletum intueor: *Delectabitur infans ab vbere super foramine aspidis; & in cauerna Reguli, qui ablactatus fuerit manum suam mittet*: licet enim frequentius hæc verba intelliguntur de Christo infante ab Idolorum cultu Reges Magos vocante, meritò etiā de ipso in vtero matris existente intelligi commodè possunt, cum inde omnipotentis virtutis suæ manum in cauernam animæ Ioannis mittens, in qua peccati originalis aspis, seu regulus iacebat à veneno huius mortiferi serpentis illum eripuerit: persimilis in hoc fortissimo illi Herculi, de quo narrant historiographi, quod infans à matris vbere pendens, dracones mira sua fortitudine suffocabat. quàm veraciter tunc posset Ioannes sibi vsurpare verba illa Dauid: *Dominus solicitus est mei*: necnon & illa Iob: *Vitam, & misericordiam tribuisti mihi, & visitatio tua custodiuit spiritum meum?* In his beneficiis Ioanni collatis videtur mihi Christus Dominus fecisse, quod olim Imperatores, cum Romam victores ingrediebantur, factitabant; vt enim cōmemorant Antonius Augustinus Archiepi-

Ibid.

Prouer. 6.

Eccles. 44.

Isai. 8.

Iud. 13.

Isai. 11.

Psal. 39.

Iob. 10.

Anton. Aug. tract. de inuā gin.

chiepiscopus Tarraconensis, & eruditus auctor, Gulielmus de Choul, consueuerant Cæsares auream quandam monetam ingentis quantitatis cudere, quæ ex vna parte Cæsaris vultum & nomen, ex alia præcipua eorum gesta sculpta continebat, huiusque generis numismata non pauca in die ingressus illius, populo publicè effundebant, ad eundem certũ modum Christus Dominus, supremus cœli & terræ Imperator, recens mundum per humanæ carnis assumptionem in vtero Virginis ingressus, cœpit cœlestia charismata in Ioannem, & Elisabeth, ac in totam eius familiam effundere, quæ sanè, instar illorum numismatum, Dei faciem sub humana carne latentem referebant, cum diuinæ solum omnipotentiæ sit animas iustificare, & Spiritu sancto illas replere, prout à Christo Domino repleti fuere Ioannes, & Elisabeth, vt testatur D. Lucas. Verùm huius insignis operis illa celeritatis circumstantia, magna commendatione celebranda venit, dum à sanctificando Ioannem Christus Dominus ortum eius non expectauit, sed ineffabili sua misericordia illum præueniens, ante cultorem cœli, quàm terræ; ante Spiritus sancti suaui aura perfrui, quàm cõmuni aëris spiramine potiri ex quo stupendo diuinæ clementiæ opere non possum non ansam sumere ad manifestandos diuinæ bonitatis thesauros, quos ea in re mirifice ostentat, quod ad miserendum procliuior, ac promptior, quàm ad puniendum est, vt sacra volumina frequentissimè prædicant. Verùm quia de his longum texuimus sermonem in Homiliis nostris catholicis in vniuersa Christianæ Religionis arcana lib. 2. solum hoc loco eorum, quæ sancti Patres in hoc genere argumenti sapiẽter scripsere, pulchram catenam contexemus. In primis antiquissimus Origenes, cogitandi acumine, & dicendi facunditia celeberrimus, in commentario Ieremiæ prophetæ hæc scripsit: *Deus ad benefaciendum promptus est, ad puniendum autem eos, qui pœna digni sunt, dissimulat. Cum possit quippe tacens, & sine contestatione venturi punire eos, quos simul dignos supplicio iudicat, numquam hoc facit, sed etiam si condemnauerit, dicit, quod sibi semper dicere propositum est, vt liberentur à condemnatione per pœnitentiam, qui condemnati fuerant per delictum. Horum exẽpla cum de scripturis multa possumus accipere, sufficium incidentia. Niniuitæ peccatores condemnati erant à Deo: adhuc enim quadraginta dies est futurum, vt Niniue subuertatur; voluit eos cum silentio Deus punire damnatos, sed dans eis locum pœnitentiæ, & conuersionis, misit prophetam, vt dicente illo: adhuc quadraginta dies, & Niniue subuertetur, qui condemnati erant, non perirent, sed agentes pœnitentiam impetrarent misericordiam Dei. qui in Sodomis, & Gomorrhis iam erant exitio destinati, vt manifestum est ex sermonibus Dei, quos locutus est ad Abraham; attamen quod erat suum, fecerunt Angeli, volentes eos saluari, qui se indignos salute iudicauerunt, hæc, dicentes ad Loth: Est tibi hic aliquis gener aut filij, aut filiæ? neque verò ignorabant non esse eos secuturos Loth, sed ostenderunt suam pariter, & eius, qui eos miserat, benignitatem in homines & amorem. Horum quiddam simile inuenimus in Ieremia scriptum esse. est enim annotatum tempus prophetiæ eius, quando cœpit prophetare: quisque ergo qui scripturas legit, sciet, quia cœpit prophetare in diebus Iosiæ filij Amon regis Iuda, vsque ad annum tertiumdecimum regni eius; deinde prophetauerit in diebus Ioakim filij Iosiæ regis Iuda, vsq; ad consummationem vndecimi anni Sedechiæ regis Iuda, & legens didici, quia per tres reges prophetia eius contexta sit vsque ad captiuitatem Ierusalem in quinto mense. Quid ergo docemur per hæc? Condemnauerat Deus Ierusalem propter peccata quæ fecerat, & hæc erat extrema sententia, vt captiuitati relinqueretur: Verumtamen cum hominum sit amator, nec quemquam velit perire, antequàm depopulationis tempus instaret, misit & hunc prophetam, vt per sermones eius ad pœnitentiam conuerteretur; misit eundem, & sub secundo Rege post primum; misit quoque sub tertio. quid plura? Captiuitas iam immẽebat, & adhuc*

Gulielm. de Choul lib. de ant. rel. Rõ.

Luc. 1.

In nostris homil. Catho in vniu. Christ. Relig. lib. 2. hom. 12.

Orig hom. super c. 1. Iere.

Ione 3.

Gen. 19.

Iere. 1.

adhuc adirabatur Deus, tribuens (vt ita dicam) & ante vnam diem locum pœnitentiæ: vnde scriptum est, vsque ad captiuitatem Ierusalem, & vsque ad quintum mensem prophetasse Ieremiam. Iam hostium vincula restrinxerant manum, & nihilominus hæc quodammodo dicebat Deus: ecce captiui facti estis agite, licet sero, pœnitentiam; rogate me, & parcam vobis. Possum eruere de captiuitate, qui tradidi. Habemus itaque quidem necessaria ex superscriptione ista, quæ continet tempora prophetiæ, quia iuxta suam clementiam exhortatur Deus semper homines ad salutem, vt cessante delicto, etiam captiuitas conquiescat. Hæc autem & de nobis possumus intelligere, si peccauerimus, & nos captiui futuri sumus. Etenim tradi peccatorem Satanæ nihil differt ab eo, quod Iudæi sunt traditi Nabuchodonosor; vtique vt illos Deus concesserit aduersario propter frequentes impietates, sic nos propter peccata, quæ fecimus, tradimur spirituali Nabuchodonosor: Quos tradidi (ait Paulus) Satanæ, vt discant non blasphemare. Putas quantum malum est peccare, vt tradamur Satanæ captiuanti animas eorum, qui relinquuntur à Deo? non sine causa, neque sine iudicio Deus relinquit, quos deserit: cum enim miserit pluuiam super vineam, & vinea pro vua attulerit spinas, quid faciet, nisi vt mădet nubibus, ne pluăt super eam imbrem? quapropter in proximo est propter delicta nostra, quorum nobis conscij sumus, & nos captiuari futurum est enim, vt si non egerimus pœnitentiam, tradamur Babylonis, qui nos sensibiliter excrucient. His iam adiacentibus, sermones prophetarum, sermones legis, sermones Apostolorum, sermones etiam Domini hortantur ad pœnitentiam, prouocant ad salutem; si autem audierimus, credimus ei qui dixit: & ego pœnitentiam agam de omnibus malis, quæ locutus sum facere eis. hactenus Origenes. Audiamus nunc Diuum Hieronymum in commentario Prophetæ Oseæ, qui explicans illa verba: Non faciam furorem iræ meæ: non conuertar, vt disperdam Ephraim: quoniam Deus ego, & non homo: ait: Quantum in me est, quantum ego cupio si errorem veritate correxerit, me magis amauerit, quàm mundum, Deus ego sum, & non homo, lapsis manum porrigam, errantes ad salutem vocabo; & quia sanctus sum, propterea non ingrediar ciuitatem: post Dominum ambulabo) addunt Septuaginta & est sensus. Quia conuersum est cor tuum in te, & non secundum peccata nostra fecisti nobis, sed imitaris tuam clementiam, & nostra delicta non punis; & polliceris te sanctum in nostri medio versaturum, idcirco, & ego malorum hominum non ingrediar ciuitatem, neque ero de numero peccatorũ, sed ambulabo post Dominum Deum meum. Hebræi autem ex persona Dei ita edisserunt: non te derelinquam, non ibo ad aliam gentem, neque ingrediar alteram ciuitatem, post Dominum ambulabunt. hæc ille.

Ieremi. 1.

1 Timoth. 1.

Ioel. 2.

Ieremi. 18.

D. Hier. in c. 11. Oſe.

Oseæ. 11.

Sed & D. Chrysost. præclara verba minime prætermittam. hom. enim 18. in Gen. ait: Post peccatum excluſit Dominus Adam de Paradiso, in quo ostendit simul cum flagello misericordiam; & vt hoc discamus, oportet, verba diuinæ scripturæ considerare: & nunc, inquit, nequando extendat manum, & accipiat de ligno vitæ, & comedat & viuat in æternum. Nam quia magnæ intemperantiæ (inquit) indicia exhibuit, præuaricandoque mandatum, mortalis factus est, ne nunc & lignum, quod vitam præbet continuam attingere audeat peccaturus perpetuò satius fuerit hinc ipsum eiicit ita, vt magis prouidentiæ, quàm indignationis fuerit illa electio. Hic enim mos est Domini nostri, vt puniens non minus, quàm benefaciens suam ergo nos declaret prouidentiam. Quippe & hanc pœnam admonitionis gratia nobis irrogauit, quia vtique si scisset nos non peiores fieri impune peccando, neutiquam vltrà punisset, sed vt reprimat nostrum ad deteriora progressum, & tollat malitiam vlterius grassantem, suam seruando misericordiam punit. & infra. Eiecitque Dominus Deus Adam, & habitare fecit eum è regione horti delitiarum. Animaduerte, quod Dominus noster in singulis operibus misericordiæ argumentum ostendit, & singularum pœnarum species bonitate plenæ sunt. Non enim hoc solum misericordiæ & benignitatis argumentum erat, quod eiiciebat, sed & quod contra paradisum illum habitare faciebat, vt

D. Chrys. hom. 18 in Gen. to. 1.

ingem dolorem haberet, quotidie cogitans, vnde excideret, & in quem statum se conjecerit. & quamuis grauissimi doloris spectaculum erat, est tamen magnæ vilitatis ecastio, vt dolens continuò aspectu munitior, & cautior esset in aliis, ne iterum in eo peccata incideret, qui hominum (vt plurimum) mos est. Itaque tanto rerum mutatione docemur, & à quibus excidimus, & quibus nosipsos malis iniecimus. Itaque quod prope, & è regione paradisi nos habitare iussit, nostri curæ signum fuit, vt & spectando memor esset, & inde lucrum faceret, & neque immodica viuendi cupiditate concupisceret, neque foris exilium de ligno comedere præsumeret. Idem & Diuus Chrysostomus ait: Imperat iusto, vt fabricet arcam. Volebat enim illos, qui tam grauiter peccauerant, fabricatione arcæ admoneri, vt secum cogitarent, quæ fecissent, respiscendoque indignationem non experirentur. & infra. Ego autem inducam diluuium super terram: etiam nunc prosua misericordia indignationem bonitate temperat, talem pœnam infert, quæ sine dolore sit, & non sentiatur & quia video vlcera eorum incurabilia, sistere volo malitiæ fluenta, vt ne grauioribus pœnis obnoxios se faciant. & infra. Adhuc septem dies sunt, & ego inducopluuiam super terram, & cetera. Attende obsecro etiam ex iis, quæ nunc dicta sunt, bonitatis diuinæ excellentiam, quomodo post tantam longanimitatem, etiam nunc ante septem dies prædicit, volens metu emendatiores illos reddere, & ad pœnitentiam reducere. & infra. Inducam pluuiam quadraginta diebus, & quadraginta noctibus. quid non erat ei possibile, vt vno die totam, pluuiam induceret? quid, inquam, vno die vno momento posset: sed hoc dedita opera facit, volens simul, & timorem incutere, & occasionem præstare, qua possent tanti effugere. Et delebo (inquit) omnem substantiã, quam feci, à facie terræ vsque ad pecus. Vide quomodo, & semel, & iterum prædicit, & neque sic sibi supplicatur. Hactenus D. Chrysostomus, quibus alia eiusdē aureo eius ore digna, non pigebit apponere, sermone namq. de Adam ait: Manifesta est Dei lenitas, & vel ex his saltem initijs, quæ humano generi demonstrata sunt, cum Deus legem dedit primo homini, & legislator ab illo contemptus est, non fulmine illum vltus est, non induxit, quam minatus est, sententiam, sed finxit quasi indignabundus strepitum, ita vt Adam celeris fugæ tempus haberet, interrogationem instrueretur; itaque cum in media fuga esset, Deus adstans clamabat: Adam vbi es? fingebat se non videre, quem fugerat. vbi es? vbi imago mea primum formata? vbi paradisi pretiosissimus ornatus? vbi manuum mearum artificium? vbi imago regni mei nuper depicta? vbi nunc familiaris meus amicus? comparere non audentem animat, mortem non ad verba adhortatur. palpat voce, quasi febre laborantem, vt dicto morbo, valetudinario se committat; nomine vocat occultatū, vt vocationis mansuetudine animetur, & timore mortis, cogitationes refocillabundus assumat: adhuc me, vt pater, aduocat, & vt præuaricatorem non perdit iniudicatum? nondum implet sententiã, quã antea minatus est, sed dat responsis locum: Propter hoc figura huius interrogationis, qua simulat Dominus nescire quod gestum est, vtitur Deus, vt cũ seipsum redarguat ille, discat Domini suauitatem, à seipso quidem amittus nuditate, à Domino autē tecta eius turpitudine. Et quid diuinã bonitatē, quæ se in omnia sæcula, & populos effundit, in vnũ Ephi concludo? mansuetus enim est, & etiam inimicis misericors; & alibi: Prior etiam occurrit, vt conciliet inimicos, & vt omnes hi, qui impie egerant, pudet acribus quibusdam efficere. Ex multis autem vnam hanc narrabo. Israelitas electos variis miraculorum operationibus fouebat, & præclaris præ omnibus monstrabat, omnem (vt ita dicam) creaturam propter illos alterans, & elementorum ministeria mutans: desuam offendens petram, præparans terram in absorptionem, retrocedere faciens solem ad occasum festinantem, regulas naturæ nouas præscribens, eaque omnia in gloriam ingrati Israelitæ cum verò Idolis seruire cœperunt, pessimè retribuentes Deo, habuit quidem ad vltionē sul-

D. Chrys. ser. de Adam Sodom & Achab.

missa

poena, sed natura ad mititudinem vergebat. abstinebat quidem ab vltione omnium, sed curabat vt amaretur ab his, qui offenderant. Ieremiam mediatorem facit: vade, inquit, & loge sermones istos, & dices eis; convertere ad me peregrinatio Israel, & non irascar vobis in aeternum. Tantum apud illum est misericordiae pelagus. hactenus D. Chrysostomus. Quibus vltimo loco subiungam dulcissima mellissimi Bernardi verba, qui exponens locum illum Pauli: *Benedictus Deus, & Pater Domini nostri Iesu Christi, pater misericordiarum, & Deus totius consolationis*: sic habet. *Benedicitur Pater misericordiarum, cui proprium est misereri semper, & parcere. sed forte quis dicat. Quomodo illi proprium est misereri, cuius iudicia abyssus multa? Nequeenim dicitur: omnes viae eius sola misericordia, sed misericordia & veritas. non minus iustus, quàm misericors est, cui misericordia & iudicium decantatur. Verùm is quidem cuius vult, miseretur, & quem vult, indurat, sed quod miseretur, proprium illi est. Ex se enim sumit materiam, & velut quoddam seminarium miserendi; nam quodammodo cogimur, vt longe aliter de corde ipsius miseratio, quàm animadversio procedere videatur. Ipsum audi dicentem. Numquid voluntatis meae est mors impij, dicit Dominus, & non magis, vt convertatur, & vivat? Rectè igitur non Pater iudiciorum, vel, vltionum dicitur, sed, Pater misericordiarum, non modo quòd, vt pater, videatur misereri potius, quàm indignari, & quemadmodum pater filiorum, misereatur timentibus se, sed eò magis quod miserendi causam, & originem sumat ex proprio; iudicandi, vel vlciscendi magis ex nostro. Vocat autem Paulus, Dominum patrem, non vnius tantum misericordiae, sed misericordiarum, & Deum non vnius, sed totius consolationis, qui consolatur nos, non modò in hac vel in illa, sed in omni tribulatione. Misericordiae Domini multae, ait quidem, videlicet, quia multae tribulationes iustorum, & de omnibus his liberabit eos Dominus. Miseria nostra multiplex est, non modo magnam misericordiam, sed & multitudinem quaerit miserationum. Patrem misericordiarum Iesum vocamus, quia duplicem venit tollere miseriam, animae condonando peccata, & corporis, ea resuscitans & configurans corpori claritatis suae. Vnde & bis dixit Propheta: Consolamini, consolamini populo meo, dicit Deus vester, vt videlicet certissimus, quod vtrumque sit adnaturus, qui neutrum suscipere est dedignatus.* Isai. 40.

Ecce praeclaris Sanctorum Patrum testimoniis diuinam misericordiam contestatam, qua semper Deus pronus adeò est, & procliuis ad miserendum, & benefaciendum, vt vbi nostra vulgata legit: *Ascensor coeli auxiliator tuus*; versio Santis Pagnini habeat: *Aequitans coelos in auxilium tuum*, vt ex admiranda coelorum velocitate coniectes quàm celeriter ad miserendum currat, qui illis, velut equis, insidet. ad quod idem alludunt verba Prophetae: *& sanitas in pennis eius*, non dixit *in pedibus*, licet alioquin pedibus suis graderetur Christus ad permultos sanandos, quomodo progressus fuit in domum Lazari, vt à mortis infirmitate eum eriperet: non dixit, *in manibus eius*, licet alioquin per manus impositionem non semel infirmos ad pristinam sanitatem reuocaret: *Et imposuit illi manus & erecta est*: sed consulto dixit: *Sanitas in pennis eius* vt quantum alarum motus, manuum & pedum motu velocior esse perhibetur, tanto magis velocitatem Dei in auxilium inopi ferendum significaret. hinc Isaias voleas commemorare vindictam, quam Deus de quibusdam diuinae legis praeuaricatoribus sumpturus erat, prius dixit sub eleganti metaphora, quasi molestè ferret à peccatis hominum compelli ad illos puniendum: *Ecce Dominus egredietur de loco suo, vt visitet iniquitatem habitatoris terrae contra eum*: in quibus verbis Isaias praesupponit diuinam clementiam ac benignitatem proprium centrum esse Dei; in quo ipse requiescit; vnde quemadmodum quando res naturales separantur à suo centro, violentiam sustinent, ita ad significandum Deum, quasi à nostris iniquitatibus coactum, vt seuerè nos puniat, & quādam se quodammodo

Deut. 33. Malach. 4. Luc. 6. Isai. 26.

violentiam pati, à proprio misericordiæ centro egrediens, ideo dixit: *Ecce Dominus egredietur de loco suo, vt visitet iniquitatem.* Michæa 1. similia lego dixisse Michæam: *Ecce Dominus egredietur de loco suo: & descendet, & calcabit super excelsa terræ.* Obseruanda est metaphora illa, quam addit, sub verbo illo *descendet*, quod cum *Dominus Deus noster ignis consumens est*: natura autem ignis sit ascendere, & alioquin descendere compellatur, violentiam patitur, ita quodam modo vim peccata hominum inferunt Deo, dum de sublimi loco suo ad ea punienda illum descendere compellunt. Vnde D. Hieronymus in commentario super Zachariam prophetam eleganter dixit: *Egreditur Deus de loco suo, quando quietem & mansuetudinem, & clementiam suam pro emendatione peccantium rumpere cogitur, qui per naturam dulcis sit, vitio nostro amarus efficitur, non sibi, sed nobis.* Quare cum diuina eloquia ex vna parte pedes sponsi lapideis columnis, quæ grauissimæ sunt, comparant *crura illius columnæ marmoreæ*, ex altera verò eosdem componunt cum pedibus capreæ, & hinnuli: *Similis est dilectus meus capreæ, hinnuloque ceruorum*: nullam in his verbis contradictionem reperiri putemus, quia sponsa considerans ad puniendum lento passu, & morosò gressu abire sponsum, ad benefaciendum verò & miserendum veloci cursu properare, propterea marmoreis columnis ad significandum primum; pedibus verò capreæ, & ceruorum, ad denotandum secundum aptè illum comparauit. Cum igitur in hoc itinere Mariæ pergeret Dominus ad benefaciendum Ioanni, quasi pedes hinnuli ceruorum assumpsit, sponsa dicente: *Ecce iste venit saliens in montibus, transiliens colles.* Beneficium autem quod ei contulit, illud primum fuit, quod peccatum originale, quod eius animam detestabilem diuino eius conspectui reddebat, continuò expulit. quod singulare beneficium Ioannes agnoscens, statim lætabundus in vtero materno tripudiare cœpit: *Exultauit infans in gaudio.* Dauid quidem interrogauit: *Quid est tibi mare, quod fugisti, & tu Iordanis, quia conuersus es retrorsum? Montes exultastis sicut arietes, & colles, sicut agni ouium* responsum autem accepit: *à facie Domini mota est terra, à facie Dei Iacob.* Liceat mihi in præsentarium persimilem interrogationē facere: Quid est tibi, peccatum originale, quasi procellosum mare genus humanum inundans, quod fugisti, & tu Satan, quia conuersus es retrorsum? & quid est, quod Ioannes exultauit in vtero? Sanè respondere licebit: *à facie Domini mota est terra*, hoc est, terrena infantis Ioannis substantia mota est *à facie Dei Iacob*, quem infantulus coram se virgineo in thalamo recubantem præsensit. Vnde Chrysostomus per Prosopopeiam Ioannem loquentem introducens ait: *Accessit, qui soluit vincula, & quid ego sedeo vinctus? venit Verbum, vt omnia ho. de ia. constituat, & ego adhuc maneo detentus: exibo, præcurram, & prædicabo omnibus.* Contemplor & ego similiter Ioannem ibi mēte dicentem: *En ipse stat post parietem nostrum: En dilectus meus loquitur mihi,* per os matris suæ: *anima mea liquefacta est, vt dilectus locutus est*; igne sui amoris flagro, & dulcedine miræ suauitatis eius liquesco, immò cor meum, & caro mea exultauerunt in Iesum Deum. Quis hic non miretur, cum à sæculo non sit auditum gaudium, & tripudium antiquius. Ortus olim propheta vocabatur *videns*, quia à longe, Domino reuelante, quasi lynceis oculis, futura præuidebat; Ioannes autem in vtero matris plusquàm propheta est, cum antequam natus, Christum vidit, &, instar Dauidis ante arcam Domini saltantis, illum adorauit, & corporis tripudio aduentum eius celebrauit. O beatum virū plusquàm prophetam, qui antequàm præcedas Saluatorem, te ipsum præcedis, ante ortum iam Præcursoris ministerio potiris, antequàm humum teras, cœlum inhabitas. felix certè nuntius, & omni acceptatione dignus, qui prius, gestiuit nuntiare Dominum suum, quàm nasci: Impatiens, ac celerrimus legatus, qui ante

Deuter. 4.

D. Hier. l. 13. cap. 14.

Cant. 5.

Cant. 2.

Ibid.

Gen. 3.

Psal. 113.

D. Chrysost.

Cant. 5.

Luc. 1.

Ibid.

perue-

peruenit ad regem, quàm ab ergastulo vteri materni exiret. mirandum sanè prodigium, vt non deserens terminum, *à quo*, peruenerit ad terminum *ad quem*. vt philosophorum more loquar. Certabant olim gemini, Esau, & Iacob in alueo matris suæ Rebeccæ, & inter angustias vteri, velut in loco duelli, pugnabant, duorum populorum typum gerentes; sed longe hoc Ioannis tripudium duello illo mirabilius, & sacratius, ibi pugna mutua, hic amor reciprocus: ibi certamen & rixa, hic gratia, & pax; ibi dissensio, & diffidiū, hic fœdus, & concordia quid plura? gemelli illi in vtero certabant, hi exultabant, illi rationis nondum expertes præliabantur, hi scientes amicitiam iniebant; illi tamquam ignorantes pueri quid facerent, nesciebant, hi tamquam viri cordatissimi, & disertissimi per diuinam voluntatem, tamquam per primam normam, actiones suas regulabant. Ecce igitur causam, propter quam festinanter Christus venit, non longas inducias, nō prolixas pertrahens moras, vt Præcursorem suum sanctificet, & ex filio iræ ei filium constituat.

Age nunc, quàm cōmunis hæc fuerit lætitia, breui edisseramus. Gaudet infans Ioannes ante ortum ob cœlestia charismata recepta: *Exultauit infans in gaudio.* Lu. 1.
gaudet Elisabeth, quod Spiritus sancti fluenta illam irrigauerant: *Et repleta est de Spiritu Sancto Elisabeth.* Ibid.
gaudet Zacharias, ob merita filij prophetiæ donum recipiens, vt Ecclesia Catholica docet:

Hinc parens nati meritis vterque
Abdita pandit.

Off. Ro. in festo Natiu. Ioan. Bapt.
gaudet beatissima Virgo, vt ipsa ingenua fatetur dicens: *Exultauit spiritus meus in Deo salutari meo* Gaudet humanitas Christi, quia iam incœperat humanam salutem in medio terræ, hoc est, in medio vteri virginei operari; vt autem Origenes dixit: *Est festiuitas magna Christi, Dei nostri, humana salus.* Orig. hom. 23 in Numer.
Gaudet tandem beatissima Trinitas, quod potentia patris, sapientia filij, bonitas Spiritus sancti clarius iā in ecclesiæ incipere hominibus, & per merita Christi tres diuinæ illæ personæ cœlestia sua munera copiosius, & vberius effunderent. Commune quidem hoc tàm cœlo, quàm terræ gaudium ex Mariana visitatione orum grauissimi illi Patres, Consilij Basilensis (numero, & sapientia multi) his verbis eleganter descripserunt: *Maximam lætitiam fidelium mentibus debet ingerere excellens illud mysterium, quo matres illæ gloriosæ totius salutis nostræ ferentes primordia, tàm familiariter inter se exultarunt: Cum Virgo excellentissima de stirpe Dauid Maria, & veneranda inter filias Aaron Elisabeth inuicem colloquuntur: quarum altera Creatorem omnium, & Saluatorem nostrum, altera Præcursorem Ioannem gestat in vtero: & sanctæ illæ miraculo matres effectæ, diuina inter se beneficia commemorant. felix quidem illa conuentio, & magis diuinæ gratiæ splendoribus illustrata, qua tales, & tantæ in vnum matres pariter affuerunt, quarum altera Virgo ex Spiritu sancto, altera sterilis, & in senectute conceperat, & vtriusque partum cœlestis Angelus prænuntiauit; qua Ioannes adhuc maternis reclusus claustris, venientem ad se Dominum in Mariæ vtero veneratur: qua repleta Spiritu sancto Elisabeth conceptui filij Dei, & Saluatoris hominum gratulatur: qua & ipsa prophetans, beatissimam dixit Mariam, quæ credidit, & reuelata sibi mysteria pandit: qua denique repleta ineffabili gaudio mater Domini Maria, omnia in corde suo conferens, quæ vel prius ab Angelo, vel tunc ab Elisabeth perceperat, in canticum, & laudem Domini prorumpit.* Et paucis interiectis, hæc adiiciunt: *Quis tanta mysteria condignis laudibus prosequatur? quis hæc gaudia sufficienter exponat, dum Ioannes nondum natus exultat Elisabeth aduentu Virginis collætatur, Maria in mysteriis gaudet, clausus in vtero Saluator à suo recognoscitur Præcursore, lætantur Angeli, cœlum, & terra inundantur, & tota Trinitas nouis laudibus glorificatur. Hæc igitur gaudiorum magnitudo, specialibus est extollenda præconiis: hæc singularibus solemnitatibus celebranda, in qua, & Dominum, qui gestatur vtero, & Virginem, quæ portat & sterilem, quæ concepit, & Præ-* Patres Cōcil. Basil. sess. 43. Luc. 1.

Creatorem, qui visitatur, condecentibus prosequi debemus honoribus. Cui sit honor, & gloria in sæculorum Amen.

HOMILIA V.

Eadem verba: Exurgens Maria, iterum illustrantur; pariterque illa alia. Abiit in montana cum festinatione: in quorum expositionem permulta ad componendos mores traduntur, vt de consulendo bono proximi, de non differendo exercitio bonorum operum, de difficultatibus inobseruantiæ diuinæ legis superandis; ac tandem de consortio virorum, præcipuè Virginibus fugiendo.

Luc. 1.

VERBA hæc D. Lucæ: *Exurgens Maria abiit in montana*: attentius cõsideranti, Dauidica illa occurrerunt: *Surge Domine in requiem tuã. tu, & arca sanctificationis tuæ: sacerdotes tui induantur iustitiam, & sancti tui exultent.* Perspicuum satis est, Regium prophetam secundum literalem sensum sermonem facere hoc in loco de mutatione Arcę in templum Domini, ac sanctitate, & reuerenti cultu, quo illam sacerdotes susceperi erant; tamen cum mutatio illa Arcę figura extiterit, & imago, mutationem Virginis in domum Zachariæ egregiè adumbrans, meritò in sensu mystico præsenti Marianæ visitationis argumento adaptamus. Postulat ergo Dauid in spiritu à Domino, *vt exurgat*, hoc est, vt iter arripiat ad fruendum requie suã: requies autem Christi benefacere est, & peccatorum purgationi vacare; vnde perinde fuit, ac si diceret: surge Domine, in vtero Virginis, & perge ad benefaciendum Ioanni, Zachariæ, & Elisabeth; hæc enim est requies tua, pauperes cælestibus donis locupletare. Quia tamen præuidebat Dauid, Christum sub vteri virginei Arca clausum pedibus suis prõgredi non posse, idcirco dixit: *Tu, & Arca sanctificationis tuæ*: hoc est, mater tua, vt sic in ea, in seculo, ad domum Zachariæ ducaris; vel certè id dixit, quia spiritu prophetico prænouerat Deum post incarnationem suam nemini cœlestia charismata, nisi mediante Virgine, collaturum, & idcirco petit, vt exurgeret etiam mystica Arca Maria, vt re vera exurrexit, Luca dicente: *Exurgens Maria abiit in montana*. mediaque eius salutatione Ioannes, & parentes eius magnifica diuinæ gratiæ munera susceperc. hinc rectè D. Bernardus term 3. in vigil. Natiu. Dom. dixit: *Quia indignus eras, cui donaretur Deus, datus est Maria, vt per illam acciperes, quidquid haberes.* & ibidem subiunxit vniuersalem legem his verbis illam promulgans: *Nihil vos Deus habere voluit, quod per manus Mariæ non transiret.* subiungit deinde: *Sacerdotes tui induantur iustitiam, & sancti tui exultent*: vt fructum visitationis Mariæ, Christum secum ferentis, indicaret, nimirum, quod sacerdos Zacharias, & sacerdotissa Elisabet, ac filius eorum Ioannes iustitia Dei, ac mira sanctitate repleti erant, ac summa lætitia exultabundi, adeò vt & infans in vtero hilarescceret, Euangelista dicente: *Exultauit infans in gaudio.*

Psal. 131.

D. Bernard.

Luc. 1.

Verùm ad eadem verba redibo *Exurgens Maria*: quidam arbitrantur surrexisse ab oratione ad actionem, hoc est, ab exercitiis vitæ contemplatiuæ ad vacandum operibus vitæ: Ego autem existimo, tantę fuisse perfectionis B. Virginem, totq; diuinis auxiliis suffultam, vt in ea contemplatio actionem non excluderet, nec rursus actio contemplationem impediret, sed simul Marthæ, & Mariæ officia eminentissimè exerceret. de illa quidem Maria sedens dicitur, quod vacabat Domino: *Sedebat secus pedes Domini*: Maria verò

Luc. 10.

Deipara

Deipara exurgens, & stans inseruiebat Domino, Euangelista dicente: *Exurgens Maria abiit in montana*: in quo certè illud discrimen reperio, quod *exurgere*, & *stare* perfectionem, *sedere* imperfectionem; illud corporis robur, istud imbecillitatem, & infirmitatem denotat; quia ergò Maria Magdalena, quantumuis contemplationi vacaret, imperfectionibus tamen non carebat, quia *in multis offendimus omnes*: beata autem Virgo omnis imperfectionis expers erat, idcirco Magdalena *sedens*, Maria autem *exurgens* à Luca describitur. Erat etiam (quod præsenti instituto magis inseruit) aliud discrimen inter Magdalenam, & Deiparam, quod illa, vt contemplationi vacaret, oportuit Marthan sororem suam deserere, vt ipsa cõquerebatur; *reliquit me solam, dic ergo illi vt me adiuuet*, Deipara verò simul contẽplationi, & actioni vacabat: quẽadmodum enim beatissimi Angeli incessanter exurgentes ad Dei contemplationem, veniunt ad nos, vt ministerio suo ad hęreditatem salutis æternæ obtinendã nos adiuuent: Raphael enim Tobiæ dixit: *Ego sum Raphael, vnus de septem, qui adstamus ante Dominum*: & tamen abiit cum filio eius in ciuitatem Medorum, & sanum, ac locupletem reduxit, plurimaque alia ei exhibuit obsequia, nihil vnquam de diuinæ contemplationis suauitate perdens: persimili modo beata Virgo, vera Dei genitrix, tantò melior Angelis omnibus effecta, quantò differentius præ illis Matris nomen accepit, ita abiit in mõtana, vitæque actiuæ ministerijs vacauit, vt de altissimæ contemplationis Dei perfectione nihil prorsus amitteret. Verum tamen est, quod licet pro humana fragilitate nemo nostrum id præstare possit, quia ait Sapiens: *Corpus quod corrumpitur, aggrauat animam, & terrena inhabitatio deprimit sensum multa cogitantem*: oportet nihilominus, ad tempus viros etiam perfectos, Mariæ suauitate, & quiete omissa, Marthæ sollicitudine ob proximorũ salutẽ grauari: vt enim dicit D. Augustinus *sanctum quærit charitas veritatis, negotium iustum suscipit necessitas charitatis*; nec illi putare debent ob id eorum charitatis feruorem quidquam minuendũ, immò augendum, ac tenacius firmandum, vt docuit Salomon: *Non te pigeat visitare infirmum, ex hoc enim in charitate firmaberis*. D. Aug. li. 19. de Ciu. c. 19. Eccl. 7.

Imitantes ergo B. Virginem, piũ, quæso, animum erga proximos nostra ope indigentes, vt decet veros christicolas, ostendamus; maximè cum & pietatem etiã inter barbaras nationes non absque magna nostra confusione viguisse legamus. Narrat enim D. Aug. necnon & Liuius, quod Marcus Marcellus, qui Syracusas, vrbem ornatissimam cœpit, fertur eam prius fleuisse tuitutã, & ante eius sanguinem suas illi lacrymas effudisse; prius etiam, quàm oppidum victor iussisset inuadi, constituit edicto, ne quis corpus liberũ violaret. Euersa est tamen ciuitas rebellium, nec vspiã legitur ab Imperatore tàm casto atque clementi fuisse præceptũ, vt qui id violasset, & ad illud, vel illud rẽplum fugisset, abiret illæsus. Si ergo Barbari homines, ita inuicem compatiebantur, cur non magis pia Virgo compateretur dolori cognatæ suæ Elisabeth, in tã confecta ætate grauidæ, partuiq; vicinæ? cur & nos non cõpatiemur benignè proximis nostris, pressuris, & tribulationibus confectis, præceptum Pauli imitantes: *flere cum flentibus, gaudere cum gaudentibus*? D. Aug. lib. 1. de Ciu. Dei. ca. 6. Liuius lib. 26 ad Rom. 12.

Subiunxit deinde sacer Euangelista: *abiit*, ecce non dicit abituram Virginem de futuro, sed quod abiit de præsenti, vt inde discas non differre in crastinum diẽ pœnitentiæ, alieni æris restitutionem, iniuriarum remissionem, pauperum subuentionem ac similia charitatis opera, quæ hodie de præsenti exercere potes: sic enim illud Sapientis consilium implebis: *Quodcumque potest facere manus tua, instanter operare, quia nec opus, nec ratio, nec scientia, nec sapientia erunt apud inferos, quò tu properas*. Et quidem si solam naturalem rationem consulamus, ipsa vtiq; nos docet, opus bonum non esse differendum, ne sors Eccles. 9. 10.

ne forte casu aliquo superueniente (vt frequenter accidit) impediatur, iuxta illud Lucani:

Luc. lib. 1.

Tolle moras: semper nocuit differre paratu.

Cato in suis docum.

vnde Cato in suis documentis dixit:

Rem, tibi quam noris aptam, dimittere noli,
Ne rursus quæras, quæ iam neglexeris ante.

Horat. in suis epist.

similiter, & Horatius prudenter dixit:

Tu quamcumque Deus tibi fortunauerit horam,
Grata sume manu, dubiam nec differ in horam.

Prosp. l. Epig.

Prosper item lib. Epigrammatum hæc præclara cecinit.

Quid iuuat in longum causas producere morbis
Cur dubium expectas cras? hodierna salus.

Martialis deinde amentiam vocauit bonorum operum dilationem sic enim ait,

Viuendi rectè fatuus procrastinat horam.

Ouid. de remed. Amo.

ac tandem Ouidius carmina illa, quæ in ore omnium versantur, scripsit:

Sed propera, nec te venturas differ in horas,
Qui non est hodie, cras minus aptus erit.
Vidi ego, quod primo fuerat sanabile vulnus,
Dilatum lentæ damna tulisse moræ.

Addit præterea Euangelista: *In montana:* potiori quidem iure, quàm Dauid poterat nunc B. Virgo intonare illud Psalmi: *Perfecit pedes meos tamquam ceruorum, & super excelsa statuens me*: statuit enim eam supra montana, quæ sublimia valdè, & excelsa erant. D. Augustinus in comment. horum verborum dixit: *Deus perfecit amorem meum ad transcendenda spinosa, & umbrosa implicamenta huius sæculi, & super cælestem habitationem fixit sedem meam.* Hæc quàm aptè Maria sibi vsurpasse posset, nemo est, qui non videat, cum nec longi itineris difficultas, nec tenella eius complexio, nec montium asperitas illam à pia cognatæ visitatione, aliisque charitatis operibus, quæ Spiritu sancto afflante sibi exercenda præconcepérat, quidquam retardare potuerunt; vt olim Loth retardarunt dicentem: *Non possum ascendere in montem, ne forte apprehendat me malum:* quin potius, tamquam omnia potens in eo, qui illam confortabat, montium cacumina conscendit, & praua in directa, & aspera in vias planas sibi fecit. Proh dolor, quàm Virgini dissimiles innumeros inuenies, in vincendis difficultatibus pusillanimes adeò, vt omnia virtutis opera, velut immanissimos leones exhorrescant, illud in ore versantes: *Leo est foris, in medio platearum: occidendus sum.* Nullum virtutis genus esse sibi videtur, quod leoninam ferocitatem non præseferat: ieiunia quidem finxit grauiter eius saluti nocitura, ob vigilias magnum detrimentum capiti inferendum, propter pauperum eleemosynas in egestatē deueniendum, ac tandem propter iniuriarum condonationem honorem amittendum; quę omnia adeò aliena sunt ab illa leonina immanitate, quam illis inesse falsò sibi suadent, vt sicut olim Samson in ore leonis mellis fauum inuenit, quotquot illa exercent, velut in cœlestibus apum alueariis dulcissimos diuinæ consolationis fauos reperiant; qui verò ab illis exercendis se abstinent, illud sibi graue detrimētum inferunt, quod dum conflictos à se leones timuerunt, & ab eis imprudenter fugerunt, in immanissimi illius veri leonis manus incidunt, qui *tamquam leo rugiens circuit, quærens quem deuoret*, vt D. Petrus monet. Fictionem hanc probè agnoscebat D. Bernardus, cum hæc præclara dixit: *Sub lingua eius mel, & lac, qui (iuxta prophetam) laborem fingit in præcepto. Piè prouidit Deus, vt haberet pietas promissionem vitæ, quæ nunc est, & futuræ, nec laborem verum imponeret, sed magis fingeret in præcepto. Audi quomodo laborem fingere, ipse se probat: Tollite iugum meum super vos, & inuenietis requiem animabus vestris; iugum enim meum suaue est, & onus meum leue. Quomodo non fictus labor vbi non labor, sed requies inuenitur? Ita ergo labor in lon-*

Psal. 17.

B. Aug. ibid.

Gen. 19.

Prou. 22.

Iud. 14.

2. Petri 5.

D. Ber. ser. illo cantic.

Matth. 11.

lingua, mel sub lingua. Quid supra linguam? ineffabilia, quæ non licet homini loqui. Miseri, qui solum, quod in lingua sonuit, attendentes, nec quod sub lingua recondidum, nec quod supra repositum fuit, capere potuerunt. Durus est sermo (inquiunt) tollere Crucem, odisse patrem, & matrem, adhuc autem, & animam suam. Quid durius poterat dici? Noli errare: lepus videtur, panis est; durus in cortice, sed suauissimus in medulla. Quia tamen perfectio charitatis postulat, vt non solum diuina præcepta impleantur, sed diligenter, prompte, & cum festinatione id præstemus, sapienter D. Ambrosius id nos admoneos dixit: *Non satis est rectè facere, nisi etiam maturare, quod facias: vberiores fructus habet celerata deuotio.* Hinc est, quod Dauid non contentus in via mandatorum Dei deambulare: *Beati, qui ambulant in lege tua Domine*: nec etiam in eadem currere: *viam mandatorum tuorum cucurri, cum dilatasti cor meum*: columbinas pennas ad volandum instanter postulabat: *Quis dabit mihi pennas sicut columbæ, & volabo?* Verum, & velociores adhuc omnibus volucribus vidit iustos Propheta Ezechiel, cum ostensa illi fuere animalia, quæ *ibant & reuertebantur in similitudinem fulguris coruscantis*: fulgure enim nihil velocius in his rebus sublunaribus inueniri potest, quo Spiritus sanctus apertissimè indicauit, diuinorum præceptorum obseruantiam (cæteris paribus) tantò sibi fore gratiorem, quantò diligentiorem, & velociorem. Hinc vidimus patrem Abraham diuinorum præceptorum obseruantissimum custodem, celerem valde fuisse in eorum executione. Apparuerunt ei tres viri, & hospitio ab eo recipiuntur; quos cùm vidisset, continuò absque vlla interposita morà cucurrit ad illos, & non solum cucurrit, sed vt ait D. Chrysostomus: *Currit, & volat Abraham, vidit enim prædam, quam venabatur, non vocauit famulos, quasi diceret: magna negotiatio est, magnus thesaurus: per memetipsum hanc mercem inferre debeo.* Postquam autem Abraham ad illos hospitio excipiendos festinauerat, diligenter adeò se gessit in parandis cibis ad eorum pransum, vt sacer textus dicat: *Festinauit Abraham in tabernaculum ad Saram, dixitque accelera tria sata similæ, commisce, & fac subcinericios panes: ipse vero ad armentum cucurrit, & tulit inde vitulum tenerrimum, & optimum, deditque puero, qui festinauit, & coxit illum.* Hanc miram, ac inauditam magni patris Abrahæ diligentiam admirans Origenes ait: *Abrahamus currit, vxor festinat, puer accelerat, nullus piger est in domo sapientis.* Ipse etiam Abraham (vt sacra Gen. tradidit historia) iussus filium suum in holocaustum offerre, nec per viam distulit, sed exurgens nocte strauit asinam suã, & adhibuit secum duos seruos, & Isaac vnigenitum, & præcidens ligna ad holocaustum abiit, & venit ad locum, quem dixerat ei Dominus. quiddam etiam simile in hac celeritate reperio apud Tobiam cap. 2. ait enim sacer textus: *Vidit vnum ex filijs Israel iugulatum iacere in platea, statimque exiliens à cubitu suo relinquens prandium ieiunus peruenit ad corpus, tollensque illud portauit ad domum suam.* ecce Tobiæ diligentiam in sepeliendis mortuis, qui non est cunctatus, sed audito nuncio continuò de accubitu suo ad quærendum cadauer, veluti ad inueniendum thesaurum exiliit: sunt enim opera misericordiæ instar thesauri, quem, qui illa exercent, postquam ex hac vita emigrauerint, certissimè reperient, Salomone dicente per Eccles. 11. *Mitte panem tuum super transeuntes aquas; quia post tempora multa inuenies illum*: super quæ verba magnus pater Hieronymus ait: *ad eleemosynam cohortatur Ecclesiastes; quomodo enim, qui super irrigua seminat, fructus sementis expectat, ita qui largitur egentibus non granum seminis, sed ipsum panem serit, fœnore quodam multiplicationem ipsius præstolans, & cum dies iudicij aduenerit, multo amplius, quàm dederat, recepturus.* Hebraicè legitur: *mitte panem tuum super faciem aquarum*: id est, super faciem terræ aquis irrigatam: feracissima terra est miserorum, & calamitosorum hominum facies, aquis, hoc

D. Ambr. l. 1 de Cain cap. 5.

Psal. 118.

Ibid.

Psal. 37.

Ezech. 1.

Gen. 18.

D. Chrysost. hom. 18. in Gen.

Orig. hom. 4 in Gen.

Gen. 22.

Tob. 2.

Eccles. 11.

est, lacrymis, madefacta, in hac femina panem tuum, & magno cum fœnore semen reddit.

Adsunt, & alia pleraque in sacris eloquiis, quibus ad hanc celeritatem à Domino inuitamur: per Micheam ait: *Indicaui tibi, ô homo, quid sit bonum, & quid Dominus tuus requirat à te: vtique solicitum ambulare corã Deo tuo.* habes alibi, vt solis ortum oratione præuenias: *Occurre ad solis ortum:* habes in Euangelio Iesum dicentẽ: *Zacchæe festinans descende, &c. ille festinans descendit, & accepit eum gaudens:* eiusq; celeritas grata adeò Christo extitit, vt in eius remunerationem dixerit: *Quia hodie salus domui huic facta est.* vbi obiter animaduertẽdum censeo, quod Dominus etiam festinauit ad beneficium illud conferendum, & ideo non expectauit, vt promitteret, & postea impleret, sed ante illud contulit, & postea declarauit: dixit enim: *salus facta est*, quod vtique præuenienti seruit, non promittenti. Ad hæc Antiqui Patres festinantes manducabant Pascha, succincti lumbos, & pedes suos calceorum vinculis exuentes, leue etiam illud onus deponentes, vt essent parati ad transitum: *phase* enim *transitus* interpretatur, transitus scilicet à vitiis ad virtutes, à peccatis ad gratiam, à Diaboli seruitute ad libertatem filiorum Dei: hæc sunt, quę sollicito animo cito tibi, quæ citanda sunt, si citò audire velis, veluti alter Iacob dilectus: *Quid est hoc, quod tàm citò inuenisti fili mi?* tunc enim licebit tibi respondere, quod illi: *Voluntas Dei fuit, vt cito inuenirem.*

Micheæ 3.
Lucæ 19.
Exod. 12.
Gen. 27.
Ibid.

E contra verò, quàm Deo detestabilis, & ingrata sit, in diuino famulatu segnities & negligentia, non pauca contestantur, quorum nonnulla breuiter indicabo. Ieremias inquit: *Maledictus homo, qui facit opus Dei negligenter*: certè Deus (quidquid alij sentiant) propterea oblationẽ Cain respuit, quia serius eam facere destitulit, vt verba ipsius Moysis indicant: *Factum est autem post multos dies, vt offerres Cain de fructibus terræ munera Domino:* vnde Philo, in sacra Scriptura versatissimus, lib. de sacrificiis Abel, & Cain. affirmat Deum placido vultu holocaustum Abel acceptasse, Cain verò repulisse, non solum, quia illud præstantius, hoc deterius, sed quia illud Abel citius, hoc verò Cain tardius obtulit. Denique vt in diuinis operibus negligentiam, & accidiam penitus tibi execrandam reddam, scito inter signa reprobationis, illud ex sacris Scripturis non obscurè elici, quod reprobi in diuinæ legis custodia segnes, tardi, & oscitantes, in eius verò violatione prompti, accincti, ac veloces dicuntur: Salomon inquit: *Pedes impiorum ad malum currunt.* Regius vates inquit: *Veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem.* vnde Ieremias comparat velocitatem eorum ad malum cum velocitate equi strepitu atmorum, & tubarum clangore prouocati, & ad bellum euntis: *Omnes conuersi sunt ad cursum suum, quasi equus impetu vadens ad prælium.* Hæc autem significies, ac negligentia, si in personas religioni addictas irrepat, audi Diuum Bernardum tractat. de passione Domini capit. 9. quanta mala pariat: *Sunt* (inquit) *nonnulli, qui bona quidem opera faciunt, vel coactione, vel necessitate, vel consuetudine, sed ad hæc agenda nulla alacritate mouentur. Vitium hoc accidiæ est, quo religiosi homines maximè affliguntur, quod quendam torporem incutit animo, vt ipsis omnia exercitia spiritualia, quasi insipida videantur, & in graue tædium conuertantur,* de quo ait Psalmista: *Dormitauit anima mea præ tædio;* & alibi: *Omnem escam abominata est anima eorum, & appropinquauerunt vsque ad portas mortis. Tantum quippè aliquando affligitur hoc vitio anima bonorum, vt omnem escam, idest, omne spirituale exercitium abominetur, vt nec orare, nec legere, nec meditari, nec aliud opus bonum libeat exercere. Contra hoc vitium operatur, qui vitam mandatorum Dei currit, cum cor hominis dilatatur, id est, spirituali iucunditate aperitur. Dicitur enim, naturaliter tunore & tristitia cor claudi, securitate verò,*

Ieremi. 48.
Gen. 4.
Philo.
Prou. 1.
Psal. 13.
Ierem. 8.
D. Bernard. tract. de Pass.
Psal. 118.
Psal. 106.

verò, & lætitia aperiri. hactenus D. Bernardus.

Sed aliter iam tàm secundum litteralem, quàm mysticum sensum, hanc Mariæ in domum Zachariæ festinationem edisseramus. Festinabat quidem beata Virgo, sed accelerato suo progressu, minimè vt leues fœminæ assolent, modestiæ terminos vnquam trāsilibat; semper qualis mente, talis incessu fuit. vidistis aliquando naues armamentis, linteis, & aliis rebus ornatas, secundo vento, celeri volatu maris æquora secantes, nihil illis velocius: stare tamen, nec se loco mouere videntur: talis nunc cœlorum Regina incedebat: talis ingressa in Cariatharbe. sed id mirabile est, quod cum alioquin duobus præcipuè temporibus grauidis mulieribus motus, quiuis festinus interdicatur à medicis, vt Albertus magnus obseruauit, primus in conceptionis initio, cum fœtus molis onere facile dissolui possit, & in fine post sextum, aut quintum mensem, ne abortus contingat; nihilo secius tamen B. Virgo paucissimis diebus post Christi conceptionem in vtero eius, non dubitat festino progressu incedere: *Abijt in montana cũ festinatione* quod non obscure mihi indicat, non vitili opera prolem suscepisse, sed Spiritu sancto illam obumbrante; inde enim erat, vt nullum immineret periculum, vt propter festinum motum recens conceptus fœtus quantumuis mollis dissolueretur, aut in abortum iret. deinde quamuis alioquin grauida Virgo, properabat tamen iter quia qui mouebat illam, tarda molimina nesciebat. Si enim sacra illa Ezechielis animalia, ita à diuino spiritu agebantur, vt sacer textus dicat: *Vbi erat impetus spiritus, illuc gradiebantur*: quantò magis credendum est beatam Virginē, in qua plenitudo diuinitatis corporaliter inhabitabat, non ab alio, quàm à Spiritu sancto ad festinum illum progressum moueri? Rursus, quod alias prægnantes fœminas ad festinandum impedire solet, pondus est prolis, quam gestant; id tamen beatam Virginem, neque in profectione Elisabeth, quia tunc proles erat paruissimæ quantitatis (ait enim Aristot. 7. Hist. animal. fœtum in principio suæ conceptionis esse instar formicæ: Macrobius verò lib. 21. c. 3. instar apis) nec in reditu in domum suam, nec in itinere ad Bethlehem quidquam retardauit; nam (vt suprà dixi ex sententia Diui Bernardi) sicut fuit sine corruptione fœcunda, & sine dolore puerpera, ita & sine grauamine grauida, quod sanè mihi non est difficile creditu, tùm quia si in statu innocentiæ grauidæ fœminæ nihil molestiæ sentirent, cur id priuilegium putabo negatũ Mariæ? tùm quia si amor grauia reddit leuia, iuxta illud, quod de Iacob sacra narrat historia: *Videbantur ei pauci anni præ amoris magnitudine*: consequens est Mariæ ardentissimum ob amorem erga Christum pondus corporis eius leuissimũ visum fuisse; tùm quia si (vt Philosophi docent cum Aristot.) elementa in propriis locis non grauitant, certè cum Christus Dominus, ita quiesceret tanquam in proprio, ac connaturali loco in vtero Virgineo, iuxta illud: *Qui creauit me, requieuit in tabernaculo meo*: consequens erat, vt instar elementi in proprio loco non grauitaret, licet alioquin ponderosum esset, vtpotè partim ex ponderosis elementis terra, & aqua compactum. quare tantum abest, vt diuina, & humana illa proles, quam Virgo conceperat, grauis & molesta illi esset ad eam portandam, vt potius instar alarum aui, rotarum currui, vela naui, ei ad festinandum prodessent: eo vel maximè, quod cum beata Virgo in vtero portaret eum, qui *portat omnia verbo virtutis suæ* (vt ait Apostolus) ab ipso etiam ipsa portabatur; vnde sicut nauis à nauclero, quem ipsa ducit ducitur, ita beata Virgo à nauclero Christo, quem ipsa ducebat, ducebatur. & forsan Isaias cùm dixit: *Ascendet Dominus super nubem leuem*: propterea vocauit leuem, quia cœlestis pluuia, quam intus ferebat, nihil eam grauabat.

Albert. magnus super Luc.

Luc. 1.

Ezech. 1.

Aristot. 7. Hist. animal.

D. Bern. sup. sign. mag. 4.

Gen. 29.

Aristotel.

Eccles. 24.

Heb. 1.

Isaiæ 19.

Rationem autem, quare in hoc itinere Virgo, quæ alioquin lento passu incedere solebat festinare voluit, assignat Diuus Ambrosius, ne scilicet extra clausuram, cuius obseruantissima erat, nimium moraretur. verba D. Ambrosij hęc

D. Ambr. l. 2. in Luc. sunt: *Discite igitur & vos mulieres non per alienas domos circumcursare, non in plateis morari, non aliquos in publico miscere sermones; Maria in domo sera, festina in publico, mansit apud cognatam mensibus tribus:* quare cum Euangelista ait. beatam Virginem abijsse cum festinatione, prudenter occurrit illorum calumniæ, qui beatam Virginem hoc iter dedecere putarent; si quis enim oblatraret, Virginum esse domi se continere; (Dinam enim violatam fuisse, quod ad publica gentium spectacula conueniisset; Bersabeam in publico se lauantem, Dauidi adulterij occasionem præbuisse; Paulum quoque mulieres domui suæ, non publicis negociis dominari, & alibi, domus suæ debere esse custodes, sacra veteris, & noui Testamenti eloquia commemorant) idcirco, vt huic obiectioni occurrat sacer Euangelista ait, Virginem festinasse:

Luc. 1. *Abijt cum festinatione*, ne scilicet diu maneret in publico.

Ex quo beatæ Virginis exemplo non possum, non ansam sumere, vt fœminis, & maxime Virginibus, ea hoc loco proponam, quæ sancti Patres edixere, vt docerent, quantum illas oporteat ad virginitatis custodiam à prophanis spectaculis se abstinere, in publicum; vbi videant, & videantur, non prodire, & à familiari virorum confortio, etiam si sanctitate conspicui sint, se penitus abstinere. Origenes in primis in hunc modum loquitur lib. Constitutionum Monasticarum:

Orig. c. 4. tom. 2. *Oportet non solum cogitationes turpes moderari, sed etiam à rerum conuersatione, quantum eius fieri potest, discedere; maxime earum, quæ accedentes nos, & ad affectuum recordationem ducentes, rationem turbant, ac confundunt, & bella, ac anxietates animæ inducunt. Nam bellum quidem inuitis nobis accidit, sufferre fortasis necessarium fuerit, verùm vitroneum sibi ipsis accersere absurdissimum existit. In priore enim etiamsi quis superetur, forte veniam assequetur) absit autem hoc à Christi athletis; in hoc vero si quis capiatur supra hoc, quod id maxime ridiculum est, etiam veniam difficile consequetur. Oportet igitur etiam mulierum conuersationes, & congressus, quàm maxime fugere, nisi aliqua ineuitabilis necessitas ad congressum cogat, quæ si etiam contingat, velut ab igne cauere conuenit, ita vt celeres, ac repentinos discessus faciamus.* Diuus Hieronymus in epistola 47. sic ait: *Quid tibi necesse est in ea* S. Hieron. *uersari domo, in qua necesse habes quotidie, aut perire, aut vincere? Quis vnquam mortalium iuxta viperam securos somnos capit? quæ etsi non percutiat, certe sollicitat. Securius est perire non posse, quàm iuxta periculum non periisse. In altero tranquillitas est, in altero gubernatio: Ibi gaudemus, hic euadimus.* & infra: *Audio te suburbana rura, villarum amœnitates cum affinibus atque cognatis, atque istiusmodi generis hominibus circumire, nec dubito quin vel consobrina, vel soror sit, in quarum solatium noui generis ducaris assecla. Absit quippe, vt quàs proximi sint, & cognati, virorum te suspicer optare consortia. Si sola iers, vtique inter seruos adolescentes, inter maritatas fœminas, inter lasciuas puellas, comatosque iuuenes gradieris. Dabit tibi barbatulus quilibet manum, sustentabit lassam, & pressis digitis, aut tentabitur, aut tentabit.* & paulò inferius ait: *Tribus Leui seorsum, & vxores eorum seorsum, vt vitanda intelligas fœminarum consortia. Nam fœmina masculi corpus contingens, & vice versa, etiam si animæ ipsorum per cogitationes non processerint ad complexum, tamen inter se multo latenter irritantur. Et sicut stupa, vbi stupam contigit, & splendidus ignis purum ignem non fumum edit, at stupa, vbi ignem olfecit, statim accenditur, & non opus est multa opera, neque aliquo extrinsecus sufflante, vt ignis è stupa eluceat, sed solum admota, statim habet apparentes flammas, sic fœmina masculi corpus contingens, non opus habet multo labore, neque amore,*

amore, ad coitus mixturam inſpirante, ſed cum naturalem habeant inter ſe amorem, ſimul vt contigit, ſtatim habet latenter incenſam voluptatis ſcintillam. Quapropter (inquit) ligabit quis ignem in ſinu, veſtimenta autem non comburet? aut ambulabit quis ſuper prunas ignis, & pedes ſuos non comburet? ſic non ſine damno diſcedet omnis, qui attigit mulierem. D. Baſilius lib. de vera virginitate ad Letoium Melitenſem Epiſcopum

D. Baſilius. to. 2 Oportet virginem aſpectus, vociſq; blanditias, vt peſtiferæ, ac perditæ voluptatis illecebras à ſenſibus ſuis quàm longiſſime arcere, & aurem quidem intus caſtiſſima cogitatione, oculos verò cautiſſima auerſione munire. Obſtruendus eſt igitur primùm per ſenſus ſatelliti carnis ingreſſus, ſenſusque ipſi, vt tanuæ, ac feneſtræ cordis, ſeris, ac vectibus vndique firmandi, atque muniendi, ne per aliquem illorum verſutus aſcendens, mortem, quæ contubernalis eius eſt, ſecum vnà introducat. Non itaque conuenit ei, qui peccata concubitus ſuperare proponit, huiuſmodi periculorum implicari lapſibus. & infra. Quia blandimentum cupidineæ voluptatis eſt fœmina, & maſculo laſciuioribus oculis ad ſe inſpiciendam illecebram naturaliter ſuggerit, ac liquidiore voce ad oblectamentum auris, organi inſtar efficta eſt, membrorumque inſinuata mollitie, ac toto prorſus corporis habitu, & motu, ad ſeductionem formata voluptatis (non modo enim loquens mulier, & intuens, verùm ſedens quoque, & incedens ob inſitam ſibi naturaliter aduerſus maſculum vim, hunc ad ſe eminus attrahit, non ſecus ac magnes lapis ferrum) idcirco ſumma ope contendat virgo neceſſe eſt, ne vllis voluptatis laqueis irretiatur. Vnde non paſſim, licenterque procedet, niſi neceſſitate aliqua cogatur, non aliorum ſe domibus ingeret, ſed domi clauſa manebit, & intra annos adoleſcentiæ poſita, ad Eccleſiam tantum, ne tunc quidem ſola, & incomitata procedet. Diuus autem Chryſoſtomus in ſermone de continentia S. Ioſeph, tàm viris, quàm fœminis ad idem ſuadendum illuſtriſſimum Patriar-

D. Chry. ſer. de cont. chæ Ioſephi exemplum, in hæc verba ob oculos ponit, Ille erat diligens, & perpetuus continentiæ cuſtos, cum poſſet reginæ ipſi imperare, & in delitijs atque luxu diuitem, & voluptuarium agere: verùm voluptatibus timorem Chriſti, vt frænum quoddam iniecit, diuitias autem, & delicias, ac promiſſiones dominæ deriſit, miſeriam in carcere dulciorem cenſens præclaris domicilijs. Tametſi his, qui excellenter formoſi ſunt, difficile eſt imperare voluptati, hic autem tantum ſpecimen exhibuit continentiæ, vt pulchritudine animæ pulchritudinem corporis occultaret. Nos autem decet admirari non ſolum adoleſcentis continentiam, ſed & pericula, quæ pro illa ſuſtinuit, qui morte grauius, ac terribilius indicauit ſeruire voluptatibus, in tantorum talium impiorum corona, videns dominam intemperantem iacere, cæleſtium theſaurorum proditor non eſt factus, ſed ſpiritus templum inſuperabile cuſtodiuit, malens emori, quàm ſeruire voluptatibus. Non audie- 1. Cor. 6.
rat Paulum dicentem, noſtra corpora membra Chriſti eſſe, & priuſquam audiret vocem diuinam, non minor apparuit his, qui cæleſtibus promiſſionibus honorati ſunt. Quantum vos conuenit, cum timore, & tremore viuere in continentia, vt non appareat is indigni honore, & ne membra Chriſti fiant membra ſcorti? Hoc verbum poteſt omnem animam continentia munire, hoc verbum ardentes concupiſcentias facile reſtinguit; neque imber in ignem cadens, ita facile flammam deprimit, vt malas concupiſcentias marceſcere facit ſermo ille in animam admiſſus. Eoſdem ſermones nobis loqui, & magnus Iob poteſt, qui non ſolum diligens continentiæ fuit exercitator, ſed & legem oculis ſuis poſuit, ne in virginis viderent faciem, ne forte mentem illius irradians raperet pulchritudo. Quamuis quis non admiraretur, & obſtupeſceret videns virum hunc cum Diabolo quidem viriliter certare, & omnes maligni machinas vincere, virginis autem faciem fugere, & à formoſæ puellæ aſpectu oculos ſubducere? Diabolum quidem videns accedentem non fugit, ſed manſit, ſicut leo viribus fidens, virgine autem viſa non ſtetit, neque moratus in contuenda pulchritudine, ſed ſtatim receſſit. Cenſebat nimirum in prælio contra dæmones vi-

rili, & audaci animo opus, in continentiæ autem præparatione victoriam concedi, non ex virginum consuetudine, sed secessu hæc ille. Non solum autem fugiendum esse aspectum pulchri vultus humani, sed inanimatæ imaginis ad lasciuiam prouocantis, his verbis docuit D. Chrysostomus sermone contra concubinarios.

D. Chrys. ser. can. cõcub. Audimus autem, & hoc nostro sæculo, quod nonnulli ferro totum corpus obligantes, & sacco vestientes, & ad vertices montium currentes, ac continuis vigilijs, ac inedia summa viuentes, & omnem disciplinæ seueritatem ostendentes, ab omnibus mulieribus segregati, ascendere in domunculam, & tugurium, vt hac ratione seipsos castigantes concupiscentiæ furorem comprimant. At tu dicis, quod licet videas cohabitantem virgini, & alligatum, & delitiantem, & animam potius amittentem, quàm cohabitatricem, paratumque omnia, & facere & pati potius quàm separari à dilecta, ne suspiceris aliquid mali, ne putes concupiscentiæ negotium, sed pietatis potius. Admirande vir, is affectus est his, qui lapidibus cohabitant, non hominibus: & tu quidem forte non credis ob magnam tuam continentiam. Ego autem audiui multos dicentes, quod etiam multi apud lapides, & statuas aliquid passi sunt; quod si tantum valuit dura effigies, quantam operabitur insaniam in effigie pulchra tenerum corpus? Quod si quid difficultatis habet diuelli à consuetudine longa, illud nobis persuadeamus, vel si principium solum imponamus operi, non vltra visuros nos difficultatem, sic aduersus consuetudinem præualebis. Nam si decem dies te abstraxeris, facile feres viginti, & iterum bis tantos, deindeque via progrediens neque senties difficultatem, quam habuisti initio, videbisque facillimum factu, quod tot agones prius exposcebat, & in aliam te mutabis consuetudinem, viuesque libere, & iucunde. Quid enim fuerit suauius, quàm perpetuum concupiscentiæ bellum dirimere, & multa facilitate bonam continentiæ coronam plectere, & liberis oculis in cælum respicere? Nullis catenis pondere, & alijs carcerum incommodis exemptus, immò nullus, qui cæcus erat, apertis oculis, & visa hac dulci luce, sic exultat, vt cum ab hac seruitute liberari contigit. hactenus ille.

Ne tamen prætextu sanctitatis fœminæ cum viris, aut viri cum fœminis familiaritatem ineant, D. Hieronymus in regula Monacharum ad Paulam, & Eustochium, hæc maxime obseruanda Virginibus reliquit. Non nimium sit stricta familiaritas, non suspecta colloquia, & si spiritualis pater, quamuis Episcopus, sanctus sit, tamen homo est, debile animal, tàm cito perditur, nisi fortiter custodiatur, quod carum habetur, & vtile: in sancto commercio Diabolus minime quidquam inueniat, ne vnde regimen, vnde ducatus, inde sentiatur interitus? Omnes æqualiter pertractentur, nulla carnalis, sed spiritualis dilectio interueniat, nec stricta sit nimium; principium enim spiritualis operis, si non sit matura prouisio, solet subsequi quoddam carnale. Verè non taceam (vt in pluribus solet contingere) conditionis muliebris infelicem miseriam, sub feruore spiritus, sub charitate nimium stricta, nisi custodia grauitatis oriponatur, vt nemo delinquat in lingua, si vtatur loquendi, viuendique copia, statim libido, actu turpissimum, dictu infelicissimum, de spiritu & charitate nascitur. Propterea, charissimæ, hoc hortor, hoc mando vobis, vt quæ Christo desponsatæ estis coniugio, cui nomen castitatis vestræ fidem vouistis, cui nullum præter ipsum amatorem cognoscere sub iureiurando estis pollicitæ, viri cuiuscumque, etiam si eum sanctitas exornet, etiamsi Baptistæ æquaretur meritis, quæratis fugere faciem, nec liceat secum dilectione feruenti astringi per diem. Idem D. Hieronymus cap. 20 Vir cuiusque conditionis existat, aut numquam appareat, aut visus visum terreat vestrum, velut horridum monstrum. Propterea volo, charissimæ, vt si cum viro ex necessitate loqui oporteat, velum in fenestrula tractum, alterutram faciem tegat, ne liceat videri, quod concupisci non licet. Excusationem nullam sibi arripiat sanctitas. Sanctus Dauid, in videndo capitur. Dina, vt videret egressa, visa corrumpitur. Sacræ Scripturæ clamant penè syllabæ singulæ, pene instrui-

D. Hieron. in regul. mon.

D. Hier. ad

Gen. 34.

fruiatur corporis propriis singulis motibus, quod victoria non speratur in hoc certamine, nisi ex fuga. Nemo ex fortitudine audeat resistere viribus, quoniam nisi fugiat cito, succumbet. In communi etenim vita, nec verbum sit proprium; secreta verbula non carent suspicione, ideoque præcipio, vt nulla soror alicui exteriorum sine plurium sanctarum sororum, & Abbatissæ, seu alterius præpositæ domus potissime præsentia loqui audeat, his dumtaxat exceptis quæ sacerdoti in confessione dicuntur. Solent profectò talia verba semina multa mala proferre. Inter vos de viro nequaquam, si fieri potest, habeatur mentio; vltra quàm creditur, exultat Diabolus, vt in corde Virgineo virorum memoria vigeat. Nullum venenum nociuius fœminæ quàm affectio erga virum, quacumque de causa procedat. Sanctior mulier vltra, quã dici liceat, si viro adhæreat, quantumcumque spiritualis, inflictu naturali inclinatur tandem ad nefas, si in viro virtus deficiat. Etiam argumenta sunt Diaboli, & mortis æternæ indicia; filiationes, & maternitates, quibus vocabulis sub velamine spiritus inter se vtuntur mares, & fœminæ. Munuscula omnia, & suspectas litterulas, hæc cuncta luxuriæ nuntia, vobis interdico sub anathemate, & æternæ mortis pœna. Adhibeatur summa diligentia, vt extra cœnobij limites littera qualiscumque non exeat, nisi Abbatissæ & sororum accesserint vota, & si opus est, & grauitas ita rei exigat, adsit Episcopalis licentia, aut sacerdotis consilium; grauissimæ pœnæ subiaceat, quæcumque huius reperta fuerit rea. Idem etiam, cum venisset in suspicionem Romanis, quod Paulam adamaret, & huiusmodi obtrectatoribus responderet, inquit: *Multa me virginum crebrò turba circundedit: Diuinos libros, vt potui, nonnullis sæpe differui lectio assiduitatem, assiduitas familiaritatem, familiaritas fiduciam fecerat. Dicant, quid vmquam in me aliter senserint, quàm Christianum decebat? Pecuniam cuiusquæ accepi? Munera, vel parua, vel magna non spreui? obliquum sermo, oculus petulans fuit? Nihil mihi aliud obijciunt, nisi sexum meum.* & paulò post, *Antequam domum sanctæ Paulæ nossem, totius in me Vrbis studia consonabant, omnium penè iudicio dignus summo sacerdotio decernebar. Dicebar sanctus, humilis, & disertus. Numquid domum alicuius lasciuioris ingressus sum? Numquid me vestes fericæ, nitentes gemmæ, picta facies auri rapit ambitio? Nulla fuit alia Romæ matronarum, quæ meam posset edomare mentem, nisi lugens, atque ieiunans, squalens sordibus, fletibus penè cæcata, quam continuis noctibus misericordiam Domini deprecantem sol sæpè deprehendit. Nulla me potuit delectare nisi illa, quam manducantem numquam vidi. Sed postquam eam pro suæ meritò castitatis venerari, colere, suspicere cæpi, omnes me illicò deseruere virtutes.* hactenus Diuus Hieronymus. Ex quibus vltimis verbis apertissimè constat, quàm viri, & fœminæ conuictus periculosus sit, etiam si magna sanctitate polleant.

D. Hier. in ep. ad Asell.

Ex quibus omnibus non obscurè colligo, quod si Patres adeò Virginibus cauendum monent aspectum, loquelam, & quamlibet aliam cum viris communicationem, apertè relinquitur, diligentius eorum tactum illis esse fugiendum, vt his verbis eleganter dixit D. Basilius de vera Virginitate ad Letoium Melitensem Episcopum tom. 2. *Sicut cum ignem tãgimus, ignis indicia per impressas nobis aduստiones excipimus, impossibile q; est eũ, qui ignẽ tetigerit manu, illæsam illam ab eius incentiua operatione seruare; cæterũ, aut bullæ repente tactum consecutæ turgescunt, ac dolorosa per feruorẽ, & inflãmationẽ vlcera mox rumpenda minãtur, aut iã quoque facta in manu acria visuntur vlcera: ita possibile non est eum, quẽ ignis amor attigerit, eiusmodi tactum innocuũ, inuiolatumq; præferre, sed aut simili ratione bullæ per tactum manus cordi clam subrepunt, atque intumescunt, diraſque amoris perturbationes feruentibus, & æstuantibus, incontinentissimisque agitationibus pariunt, ac peccati vlcera continuò rumpendo minantur, aut animum totum in intimis tam grauiter exulceratum indicant. Ignis enim ardens est in omnibus membris, in quem verò superuenit, eum à radicibus perdidit. Itaque quoniam in mem-*

D. Basilius.

membris omnibus hic ignis ardet, hîc, qui corpus adustione liberum seruare instituunt, membrorum omnium contactus cautè vitandus est, ne ardentem ignis operationem in toto corpore atque in anima ipsa suscipiant. Sicut lapis in aquam cisternæ coniectus, non solum adiacentem aquæ partem, in quam cecidit, agitat, verùm orbes alios post alios perpetuis vicibus excitans, eos interdum ad vltimos lacunæ margines agitando perducit, ita & lasciuus obtutus, vel sermo, voluptatis delinitus illecebris, in Virginis animam, velut in vndam puriſſimam, vehementer iniectus, alias post alias, quasi in profundo, cogitationes amatorias excitat, ipsamque totam eius, qui fecit imaginem, sanctam fluctibus agitat. Nos igitur, qui ad imaginem Creatoris nostri creati sumus, eius puritatem imitari conemur, qui cum Patre, & Spiritu sancto viuit, & regnat in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA VI.

Vocem Deiparæ Mariæ, Elisabetham salutantis, instrumentum fuisse diuinæ virtutis ad sanctificandum Ioannem, & donum prophetiæ illi cōferendum, necnon Elisabetham, & Zachariam multis bonis replendos, ex Patrum doctrina commonstramus in illa verba: Intrauit in domum Zachariæ, & salutauit Elisabeth, & factum est, vt audiuit salutationem Mariæ Elisabeth, exultauit infans in vtero eius, &c.

Leo I.

Aulus Gellius li 4. noct. att.

AVL. GELLIVS dixit: *Admiratio, quæ maxima est, non parit verba, sed silentium:* sanè in hoc Euangelio cum permulta prodigia in vnum coeant, vehementer adeò animum in admirationem rapiunt, vt instar extasis cuiusdam verba promere non sinant. Adest Deus & homo, adest mater, & Virgo, adest fides diuina, & cor humanum, adest sterilis Elisabeth grauida, adest Ioannes, antea sanctus, quā natus, simul infans, & adultus, & (vt ait D. Augustinus) prius tangēs cœlum, quàm terram. Inter hæc tamen mirabilia, quatuor præcipue reperio similia illis, quæ sapienti Salomoni ardua valde, ac difficilia visa fuere; primū fuit via Aquilæ in cœlum; ecce Mariā, quæ instar regiæ aquilæ velocissimè volātis: *Exurgēs abijt in montana cum festinatione*, vt prædā faceret omnium nobilissimā, hoc est, vt Ioannem (de quo Christus dixit: *inter natos mulierū non surrexit maior Ioanne Baptista*) ab vnguibus dæmonis liberaret. Secundū mirabile fuit. *Via serpentis super terram*: ecce veteranā Elisabeth, prudentissimā serpentem, quæ per durā, ac siccā sterilitatis petrā pertransiens, & quasi antiquam infæcunditatis pellē exuens, mira iuuenescit fœcunditate diuinitus ei indita. Tertiū valde mirandū erat. *Via nauis in medio mari*; ecce infantē Ioannem, velut nauiculā in medio inundātis maris originalis peccati procellosis fluctibus agitatum, à quibus tamen maris stella (sic sonat *Maria*) tamquam instrumentum diuinæ omnipotentiæ, illū liberauit. Quartum tandem mirabile adeò, ac perdifficile erat, vt Salomon diceret: *Et quarū penitus ignoro, viam viri in adolescentula*: ecce iter & viam Christi Domini, in adolescētula Maria, velut in velocissimo curru ad Zachariæ domum pergentis, vt velut sol irradians tenebrosam Ioannis mentem illustraret, & in sterili illa terra peccati originalis maledictione fœdata pretiosissimum gratiæ iustificantis aurum, inæstimabilesque virtutum margaritas procrearet. Est namque obseruatione dignum, quod Christus Dominus non aliter diuina charismata Ioanni & matri eius cōferre voluit, quā media Virginis salutatione, vt apertis verbis edixit Elisabeth: *Vt facta est vox salutationis tuæ in auribus meis, exultauit in gaudio infans in vtero meo.*

D. Augu. de nat. Bap.

Matth. 11

Luc. 1.

vade

Per. Rauen. ser. de Io. Bap. vnde doctissimus Petrus Rauennas serm. de Ioanne Baptista dixit: *Per vocem Virginis facta est sanctificatio Præcursoris* & D. Cyrillus lib. de recta fide, inquit: *Salutatio sanctæ Virginis Mariæ, Iesum ferentis in vtero, Ioannem mouit ad prophetiam.* & D. Chrysost. super cap. 2. Lucæ id ipsum his verbis edocuit: *Ideo Christus fecit Mariam salutare Elisabeth, vt sermo procedens de vtero matris, vbi habitabat Dominus, per aures Elisabeth ingressus, descenderet ad Ioannem, vt illum vngeret in Prophetam.* Itaque docent hi Patres, verba Virginis non tantum significatiua, sed etiam effectiua fuisse, velut instrumentum quoddam, per quod omnipotens Christi virtus operabatur in Ioannem & Elisabeth. quare quemadmodum in exordio creationis mundi ad vocem Dei conditus fuit orbis: ita ad Mariæ vocem cœpit orbis renouatio; & sicut ad hanc vocem: *Ecce Ancilla Domini*: sacrum incarnationis mysterium peractum est, ita ad salutationem Virginis mira tanti, ac tàm ineffabilis sacramenti virtus cœpit manifestari. Vnde egregie Episcopus Cretensis dixit: *Ad primam vocem in paradiso virginalis vteri arbor vitæ plantata fuit, ad secundam, fructus arboris pullulare cœpit: nec solum illi sacramentum absconditum à sæculis in Deo patefit, sed per eam illius effectus alijs manifestantur.* Vox hæc salutatio fuit Virginis, vt ait Lucas: *Et salutauit Elisabeth*: non enim defuit B. Virgini debita illa vrbanitas, vt quàmprimum domum vetustioris cognatæ ingrediebatur, illam salutaret; nam & Angelus Gedeonem, & Raphael Tobiam seniorem salutauit; sed & Dominus hoc Apostolos facere monuit, vt in quamcumque domum intrarent, primùm dicerent: *Pax huic domui*: quod idem ipse ad Apostolos ingrediens obseruauit dicens: *Pax vobis.* Paulus etiam dixit: *Salutate inuicem in osculo sancto.* nec refert quidquam quondam Eliseum interdixisse Gezi famulo suo, quem cum baculo suo ad domum Sunamitidis mittebat, ne quemquam occurrentem saluere iuberet, & Christum ipsum prohibuisse discipulis suis, ne quem in via salutarent. Aliud enim est, obuium aliquem habere, aliud, domi etiam suæ reperire. Nolebant illi suos iam ad iter accinctos colloquiis occurrentibus ab officio auocari, ad instar illius prophetæ, qui à Pseudopropheta seductus est: interim non prohibuerūt illam honestatem, qua quantumuis barbari inter se vtuntur, ne forte vt hostes domos alienas adirent. Ostendit etiam suam vrbanitatem B. Virgo in eo, quod honore præueniens cognatam suā, prior illam salutauit, vt his verbis docuit D. Ambros. *Venit propinqua ad proximam, iunior ad seniorem, nec solum venit, sed prior salutauit; decet enim, vt quanto castior Virgo, tanto humilior sit, nouerit deferre senioribus, sit magistra humilitatis, in qua est professio castitatis.* Quo autem genere salutationis vsa fuerit B. Virgo, silentio præteriere sacri Euangelistæ; verosimile tamen est (vt Angelus Celestinus adnotauit) quod cū ipsa vtero suo gestaret illum, de quo Paulus: *Ipse est pax nostra qui fecit vtraque vnum*: hanc futuram filij sui salutationem vsurpasse: *Pax tibi*: vel: *Pax huic domui.* eruditissimus vero Salmeron refert ex aliorum sententia, hæc fuisse verba Marianæ salutationis: *Pax tibi, magni Prophetæ, & vocis clamantis in deserto dignissima mater.*

Luc. 10. 3. Reg. 13. D. Ambr. in c. 1. Luc. Celestin. super missus dis. 31. ad Ephes. 3. Salmer. to. 3. tract. 10.

Cur autem B. Virgo non dicatur salutasse Zachariam, licet quidam opinentur, quod magni momenti negotiis occupatus non primum ei obuius factus est; aut quia decentius erat, verecundam Virginem colloquium primum cum fœmina, non cum viro inire, mihi tamen cum Alberto magno videtur, Mariam non salutasse illum, quia erat mutus, & surdus propter incredulitatem, ob quam ei Angelus prædixit: *Eo quod non credidisti verbis meis, eris tacens vsque ad diem natiuitatis eius*: pudorem autem virgineum minime decebat gestibus, & nutibus cum viro occupari. Obiter tamen non possum hoc loco eorum consuetudinem non ex-

Beauamis in harmon. to. 1. super c. 1. Luc. Alber Mag. super c. 1. Luc. Luc. 1.

sectari, qui abiecta, ac penitus ab eorum ore relegata salutatione à Christo Domino in Euangelio indicta: *Pax tecum*: non aliam in ore versant, quàm illam Ethnicam: *Osculor manus tuas*, quæ sine dubio ortum habuit à quodam Gentilium ritu, qui vt solem & lunam adorarent, ad hos planetas manum extendentes, postea illam osculabantur, vt his verbis tradit *Lyran super Iob 31.* Lyranus: *Gentiles illius temporis manum osculabantur in signum reuerentiæ corporea cœlestia tamquam Deos adorantes*; ad idque plane alludunt verba Iobi: *Iob 31.* *Si osculatus sum manum meam ore meo: si vidi solem, cum fulgeret, & lunam incedentem clare: quæ est iniquitas maxima, & negatio contra altissimum.* ecce profana vestra salutatio osculandi manus non aliud quàm idolatriæ primordium habet.

Cæterum ad id, vnde non nihil digressi sumus, reuertentes, diuina charismata, quæ per Marianam salutationem, tamquam per instrumentum diuinæ virtutis, in hac visitatione munificentissima Dei largitas in Zachariæ domum contulit, commemorare properemus. Etenim si exploratum satis & compertum est, sanctorum aduentum in alienas domos fortunatum eis & salutarem crebrò exstitisse, nemo sanæ mentis Virginis ingressū, & habitationem in domo Zachariæ vtilem valde ac proficuam illi fuisse diffitebitur. Venerunt olim tres Angeli ad Abraham, quibus hospitio exceptis, cū pro *Gen. 18.* peregrinis haberētur, Patriarcha ille diuturni voti compos factus est, vt in extrema propemodum ætate contra omnium expectationem, ex vxore sterili & valde annosa optatum diu filium ac hęredem *Gen. 19.* acciperet. Venerunt rursus Angeli duo, & ad Loth Sodomis commorantem diuerterunt, qui non solum hospitem suū, sed & filias suas duas è summo vitæ periculo liberarunt, vt è communi & horrenda vastatione patriæ incolumes supereſſent. *Gen. 30.* Venit Iacob ad impiū Labàn, suoq; aduentu singularem Dei benedictionem illi idolorum cultori obtinuit, vt palàm ipse fassus est dicens: *Experimento didici, Ibid. quia benedixerit mihi Deus propter te:* Venit Ioseph in domum Putiphatis, principis exercitus Pharaonis, & Deus tot illā bonis cumulauit, vt sacer textus dicat: *Bene-* *Gen. 39.* *dixit Dominus domui Aegyptij propter Ioseph.* Venit Eliseus ad Sarephtanam hospitem suam viduam, & omnia vasa vacua oleo impleuit, quo & debita sua soluit. Idem etiam Propheta ingrediens do- *4. Reg. 4.* mum Sunamitidis filiū eius mortuum ad vitam reuocauit. Venerunt tandem Apostoli, & pacem domesticis, ad quos diuertebant, nisi indignos illi se præbebant, elargiebantur. Si igitur ad ingressum seruorum Dei mirabiles hi effectus cōtinuò pullulabant, quis quæso dubitabit, vberiora bona ad ingressum matris Dei in domum Zachariæ in habitatores eius fuisse collata? Equidem si, vt Astrologi venditant, quando in die natalis alicuius hæc duo pariter concurrunt, beneuolus planeta, & fauorabilis domus, in quā ingreditur, magnæ alicuius futuræ felicitatis præsagium esse censetur, cum hodierna die planeta regnans sit *sol iustitiæ*, & domus fauorabilis, quā inhabitat *Maria*, in cuius vtero delitescit, non poterat non id felicissimos euentus prænūtiare & præsagire: horum primus, & potissimus fuit peccati originalis maculæ, Ioannis animam deturpantis, media gratia illā sanctificante, expiatio & emundatio: quem- *1. Reg. 16.* admodum enim (vt legimus lib. 1. Reg.) Dauid cithara sua sonans spiritum malignum à Saule expellebat, ita verus Dauid Christus Marianæ salutationis cithara sonante, ad sonum certè eius peccatū à Ioanne longè relegauit. vnde sicut olim columba, quam misit Noè reuertens *Gen. 56.* ad arcam ramum oliuæ virentis in ore deferens, symbolum fuit pacis (vnde Virgilius:

Pacificaque manu ramum prætendit oliuæ.) *Virg. de neid.*

non secus beatissima Virgo, velut purissima columba, in domum Zachariæ veniens, ac ore suo mysticum illum oliuæ ramum, *Pax tecum*, in ore gestans, signum fuit

fuit Elisabethæ minime ignotum, peccatum originale Ioannis animam inundãs iam cessasse; vnde ad id significandum Euangelista dixit: *Vt audiuit salutationem Mariæ Elisabeth, exultauit infans in vtero eius.* Ac tandem sicut olim tempore Cruciatæ terræ Sanctæ bis accidit (id varijs testantibus historiographis) vt columba sub alis suis literas deferret adiutrices, & auxiliatrices, ad eundem modum B. Virgo instar columbæ vtero suo portans epistolam, quam misit pater, hoc est, filiũ suum, ad auxiliandum & liberandum genus humanum, cum primum illam in domum Zachariæ induxit, Ioannem ab originalis peccati infestissimo hoste liberauit. ecce miram Matris & filij largitatem, & munificentiam, qua sane non solum liberalius, sed & vrbanius mihi videtur se gessisse cum Ioanne, quàm Eliseus cum Principe Naaman Syro; hic enim propheta non est egressus ad principem, sed misit illi nuntium qui indicaret ei medicinam, quam adhibere deberet, vt à lepra liberaretur; vnde princeps ipse itatus dixit: *Putabam quod egrederetur ad me:* Christus autem Dominus cum Maria egressus est ex Nazareth ad Ioannẽ, princeps ad seruum, rex ad famulum, Messias ad Præcursorem, filius Dei ad filium Zachariæ, Creator tandem ad creaturam.

Adhæc, quemadmodum Dominus olim, cum esset in medio rubi, vocauit Moysem, & elegit, vt esset dux populi sui, & educeret eum de Aegypto; sic & modò Dei filius cum esset in vtero beatissimæ Virginis matris suæ (quæ per illum rubum mirabiliter significata est, vt sancti Patres & Ecclesia nos docent) vocauit Ioannem, & elegit in seruum, & ducem populi sui, quem educere veniebat de seruitute peccati, & mortis, vt induceret in terram promissionis æternæ: vnde per Isaiam, nomine S. Ioannis dicitur: *Dominus ab vtero vocauit me: de ventre matris meæ recordatus est nominis mei:* ac si diceret; Dominus ipse, cum esset in vtero matris suæ, in rubo illo virgineo, & inaccesso, ab illo me vocauit per gratiam suam, & sanctificauit, nomen indidit, ac Præcursorem instituit, qui præpararet ei viã ad salutem totius humani generis. Vide tamen, quantò ampliori gloria prę Moyse (etiam cũ grandis esset factus) iste puer, magnus futurus coram Domino, dignus est habitus. Nam primò, Moyses missus est ad populum Israel, vt educeret eum de seruitute Aegypti, in illa visitatione Domini, quam prædixit sanctus Ioseph: *Post mortem meam Deus visitabit vos, & ascendere faciet de terra ista.* Visitatio hæc, quasi terrena fuit, per quam eduxit populum suum Deus in manu Moysi de terra Aegypti ad terram, quam promiserat illis, lacte, & melle manantem: at Ioannes *fuit homo missus à Deo, vt testimonium perhiberet* de Christo, qui visitatione sua spirituali, ac cœlesti educere veniebat populum suũ de seruitute dœmonis, de tenebris peccati, & inducere in patriam promissionis, & claritatis æternæ hinc Zacharias, plenus Spiritu sancto, cœpit cantare hanc visitationem, & redemptionem, quæ per Christum venire incipiebat, inquiens: *Benedictus Dominus Deus Israel, quia visitauit, & fecit redemptionem plebis suæ:* & postea: *Per viscera misericordiæ Dei nostri, in quibus visitauit nos oriens ex alto* huiusmodi autem visitationis diuinæ, Ioannis admirabilis præco, & vox fuit ab ipso vtero, ipse cœpit aperire viam ante faciem Domini, & parare Domino plebem perfectam, quam ipse Dominus suo aduentu visitauit, redemitque de seruitute peccati, & mortis. Secundò, Moyses populum de terra Aegypti eductum, per aquas maris traduxit, & in eis quasi baptizauit, sicut Apostolus ait: *In Moyse baptizati sunt, & in mari,* ceterum hoc per figuram agebatur, vt his verbis edixit Gregorius Naziãzenus: *Ioannes baptizauit populum in Iordane, non tam ille Iudaico more, non enim in aqua solum, sed etiam in pœnitentia:* ait enim Matthæus: *in Iordane confitentes peccata sua; non tamẽ ita spiritualiter, vt postea Christus Dominus fecit, baptizabantur ab eo,* ipse etiã

Luc. 1.

Tarragnotæ lib. 12. & alij.

4. Reg. 5.

Exod. 3.

Psal. 49.

Luc. 1.

1. Cor. 10.

Greg. Naziã. orat. 39.

Matth. 3.

Ioannes Dominum suum ac Redemptorem licet sit spens, ac tremens baptizare meruit, & Baptistæ nomen, dignitatemque consequutus est. Tertio Moyses, quãdo è rubo à Domino vocatus est, iussus est calceamenta soluere: *Solue*, ait, *calceamenta de pedib. tuis*: at Ioanni (sicut Chrysost. meditatur) sua propria Deus spiritua lia calceamenta dedit, quibus ipse indignum se fatebatur, cum dicebat: *Cuius non sum dignus calceamenta portare*. Calceamẽtum hoc, quod Ioanni præconi suo, ac ceteris Euangelij sui prædicatoribus Christus dare solet, virtus diuina est ad calcãdos labores, inimicorũ persequutiones, atque ipsa Dæmonia, si necesse sit, pro iustitia, & Euangelio: *Calceati pedes* (ait Paulus) *in præparationem Euangelij pacis*. promptos ac paratos eos esse volens (vt Cyrillus ait lib 5. de adorat.) ad discedendum alacriter à mundo, vt prompte eant quocumque lex diuina, & voluntas iusserit, Ioannes mirabile calceamentum habuit, & omni labore, atque aduersitate multò fortius, dum Christo testimonium reddebat, dum iustitiam & veritatem prædicabat, nullius formidans potentiam, aut minas: de quo possemus rectè dicere cum Moyse: *Ferrum, & es calceamentum eius*. Quarto, Moyses missus à Domino, vt staret coram Rege Aegypti, & populum educeret de illius seruitute, id fecit in multis signis, ac prodigiis & portentis, quæ Dominus patrauit in Aegypto, & quibus Pharaonem, & seruos eius, totamque terram plagis maximis percussit, ac terruit. At Ioannes Baptista seipso solo absque signis, & prodigiis, suum munus Præcursoris mirabiliter impleuit: *Ioannes Baptista*, ait Euangelista, *signum fecit nullum*: nec aquas conuertit in sanguinem, neque virgam in serpentem, nec mortuos suscitauit, aut id genus signa fecit. Cuius enim tota vita miraculum erat atque portentum, non opus habuit signis aliis, ad sui commendationem, & vt alij verbis eius crederent. Posset dicere Ioannes cum Dauid: *Tamquam prodigium factus sum multis*. & Deus ipse, quod apud Ezechielem: *Portentum dedi te domui Israel*. ipse enim Ioannes toti mundo stupendum, ac portentum fuit, eiusque vita, ac mores, multò maiora miracula fuere, quàm ea, quæ Moyses in Aegypto mirabilia, & magnalia fecit. Vultis adhuc hoc ipsum cognoscere? cum Moyses fecisset quædam signa, quæ Magi Pharaonis imitari non potuerunt, sed stupefacti, & admirantes, crediderunt ibi esse diuinam, & supra humanam, virtutem, sicut ait Scriptura, dixerunt: *Digitus Dei est hic*. D. Augustin. in Psal. 8. docet nomine *digiti* in sacra Scriptura significari non solum Spiritum sanctum, sed etiam quemlibet virum spiritualem, qui Spiritu sancto plenus est, ad docendam fidem, & miraculis confirmandam, atque ideo Magos illos nomine *Digiti Dei* intellexisse ipsum Moysem: *Digitus Dei est hic*: ac si dicerent; vir est plenus Spiritu sancto, & virtute diuina, ideo operatur hæc tàm miranda signa, & prodigia. sed quid habet mirabile digitus Moysis, si comparetur cum digito S. Ioannis Baptistæ? cum illo, inquam, digito, quem extendit ad homines, & quo toti mundo iam præsentem ostendit Dei filium, humani generis redemptorem, inquiens: *Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi*? Hic est digitus, qui signum fecit omnium miraculorum maximi, quo indicauit, & signauit hominibus Christum. B. Thomas Apostolus digito tetigit Christum & agnouit Dei filium: *Infer digitum tuum huc, & vide manus meas*: sed fuerat prius incredulus, & à Domino in fide edoctus, & confirmatus est: at digitus Ioannis ceteris indicauit Christum, & ad fidem ipsius eos conuertit, & traxit. Potentior fuit (vt sic dicam) digitus Ioannis humero Moysi; iste enim portare potuit populum Israel de Aegypto ad terram promissionis: *Porta eos in sinu tuo*: at digitus Ioannis attulit mundo scientiam Saluatoris, ac Redemptoris eius, quam nec Moyses portare potuit, neque Patriarchatum aut Prophe-

Exod 3. *Chrys hõ. 3. imperfecti.* *Matth. 3.* *Eph. 6.* *Cyrillus li. 5. de adorat.* *Deut. 33.* *Ioan. 10.* *Psal. 70.* *Ezech. 11.* *Exod. 8.* *D. Augus.* *Ioan. 1.* *Ioan. 20.* *Num. 11.*

Prophetarum quispiam. Potuisset S Ioannes sine detrimẽto humilitatis dicere, quod olim Roboam Rex superbia elatus, & arrogantia, dixit populo Israel: *Digitus meus grossior est dorso patris mei.* Pater S. Ioannis fuit etiam Moyses, cum mater eius Elisabeth fuerit de filiabus Aaron, & stirpe Moysi: grossior ergo, & fortior est digitus Ioannis dorso Moysis patris sui: quoniam iste, quamuis portauerit onus totius populi Israel, ac de seruitute Aegypti eduxerit, non potuit mundo afferre Iesum Dei filium in humero suo, & incarnatum ostendere: hoc autem potuit digitus Ioannis demonstrare. fortior igitur fuit humero patris sui, immo, & brachio illius. 3. Reg. 12.

Cæterùm non solum Ioannes, sed & mater eius fluenta gratiarum, quæ per aquæductum Mariæ, perennis gratiæ fons Christus emittebat, copiosè participauit, nam vt sapienter dixit Origenes: *Non est dubium, quin quæ tunc repleta est Spiritu sancto, propter filium sit repleta; nec enim mater primum Spiritum sanctum meruit, sed cum Ioannes adhuc clausus in vtero materno Spiritũ sanctum recepisset, tunc & illa post sanctificationem filij repleta est Spiritu sancto.* Accepit deinde Elisabet spititum prophetiæ: nam cùm dixit: *Beata, quæ credidisti:* D. Gregor. hom. in Ezech. docet, verba hæc prophetiam continere de præterito: cùm autem dixit: *Vnde hoc mihi, vt veniat mater Domini mei ad me?* manifestam de præsenti præsefert prophetiam, & cùm tandem subiunxit: *Perficientur ea, quæ dicta sunt tibi à Domino,* apertissimum de futuro vaticiniũ propalauit. hoc autem prophetiæ donum per filium Elisabetham recepisse, Nicephor. docuit, ita vt Ioannes & mater eisdem verbis prophetauerint: *Ioãnes,* inquit *ore materno, quasi mutuo sumpto, supra naturæ captum vaticinatus matrem Domini, Virginem vocans, simulque inter mulieres benedictam.* quibus nõ dissimilia scripsit D August. dicens: *Ioannes spirituali flamine per os matris de nascituro ex virgine Christo prophetauit, dum enim Moysis spiritus in septuaginta duos consiliarios distribuitur, quid mirum, si pueri adhuc in vtero manentis spiritus per matrem loqueretur?* Accepit insuper Elisabeth à Spiritu sancto illam docente, vt admirabile incarnationis arcanum tot absconditum sæculis prima post Virginem patefaceret, prima Mariam matrem Dei appellaret, prima tandem, quæ post Verbi incarnationem, Virginis laudes decantaret.

Orig. hom. 9. in Luc. initio. *D. Gregor. hom. 1. in Ezech.* *Nicephor. lib. 2. c. 8.* *Aug. de mirabil. sac. script. lib. 3. cap. 1.*

Addunt etiam Patres, illis tribus mensibus, quibus B. Virgo in domo cognatæ remansit, vt tradidit D. Lucas, Ioannem & Elisabeth magna gratiæ ac virtutum incrementa suscepisse. de profectu quidem Ioannis per illud trimestre tempus, D. Ambrosius ab illa verba: *Mansit Mariæ cum illa mensibus tribus:* sic loquitur: *Non sola familiaritatis ex causa, quod Virgo diù mansit, sed etiam tanti vatis, ideſt, Ioannis profectus, nam si primo ingressu tantus profectus exstitit, vt ad exultationem Mariæ, exultaret infans in vtero, repleretur Spiritu sancto mater infantis, quãtum putamus vsum tanti temporis sanctæ Mariæ addidisse præsentiam? vngebatur itaque Ioannes, & quasi bonus athleta accingebatur in vtero matris; amplissimo enim virtus eius certamini parabatur.* De Elisabeth autem progressu hæc apud Origenem lego: *Valde quippe indignum est in puncto exultare infantem, repletamque esse Spiritu sancto Elisabeth, per tres verò menses nec Ioannem, nec Elisabeth ex vicina matris Domini, & ipsius Saluatoris præsentia profeciſſe.* nec solum Ioannes, & Elisabeth, & Zacharias bonorum Marianæ visitationis particeps esse noscitur, nam præterquàm Incarnationis mysterium agnouit, prophetiæ donum (vt tradit Origenes) & cùm mutus esset, loquelam, precibus Mariæ à Christo Infante accepit, cui sit honor & gloria in sæcula sæculorum. Amen. *Lucæ 1.* *D. Ambros. super Luc.* *Orig. hom. 9. in Luc.* *Homil. 10. in Luc.*

HOMILIA VII.

Singulari eruditione, variisq; animi conceptionibus illustrantur iterum verba illa: Vt facta est vox salutationis tuæ in auribus meis, exultauit in gaudio infans in vtero meo: vbi acceleratus vsus rationis in Ioanne, ex SS. Patribus, & ratione comprobatur, ad moresq; componendos infantis exultatio conuertitur.

SI tàm diuina, quàm humana monumenta consulamus, haud difficile reperiemus, ea, quæ infantibus in tenella illa ætate accidunt, pronosticum, ac præsagium esse eorũ, quæ postea illis euentura sunt. & quidem, vt ab humanis litteris exordiamur, in natiuitate Seruij Tullij, VI. Romanorum Regis, accidit (id referẽte Tito Liuio) vt fulgentissimus quidam splẽdor, diadematis figuram habens, caput illius redimeret. De Platone, Marulus & Volaterran. tradidere, in eius ore cum in incunabulis esset, examen apum visum fuisse, velut in alueo existens; quod & de Pyndaro Poëta alij edixere. Herodotus item refert, die proximo ante natale Cyri, Astyagem auum eius maternum in somnis vidisse, ex ventre matris illius rapidum fluuium egredi, cuius exuberanti fluxu vtraq; regio Persarum & Medorum irrigabatur. Plinius etiã commemorat, præter omniũ infantium consuetudinem, qui cum primum nascuntur, vagire incipiunt (iuxta illud: *Primam vocem emisi plorans*) Zoroastrum Bactrianorum regem ex matris vtero ridẽtem prodiisse. Sacræ deinde literæ, vt ex libro Geneseos cõstat, Esau & Iacob in vtero matris existentes, inter se pugnarunt, quod futuræ alterius pugnæ nõ obscurum indicium fuit: & vt ad nostratia descendamus, varij historiographi narrant, matrem magni illius Patriarchæ sancti Dominici paulò antè partum eius in somnis vidisse, se in vtero gestare canem, accensam facem in ore ferentem. Iidem etiam de S. Nicolao, cum à matre lactaretur, ter in hebdomada feria 2. 4. 6. & 7. à lacte sugendo solitum fuisse abstinere: & de D. Chrysostomo contestatum nobis reliquerunt eius vitæ Scriptores, cum infans esset, examen apum in ore eius consedisse. Hæc omnia quidem rerum magnarum indicia ac certa fuisse argumenta, ipsi rerum euentus exitusque probarunt. nam splendor ille, instar coronæ, Seruij Tullij caput circumdans, prænotauit regiam coronam, quam apud Romanos postea obtinuit. Examen apum in Platonis & Pyndari ore visum, eorum eloquẽtiam, ac mellifluum sermonem, quo mirificè viguerunt, portendebat. Flumen, quod egrediebatur è matris Cyri vtero, Persarum & Medorum vtramq; regionẽ irrigans, futurum eius in has gentes imperium, quod postea adeptus fuit, significauit. Zoroastris Regis immatur⁹ risus, cum ab vtero matris prodiret, leuitatis animi eius, quam per totum vitæ suæ curriculum prætulit, apertissimũ indicium exstitit; licet aliis placuerit, pronosticum extitisse, quod in magica arte insignis futurus erat. Lucta illa duorum fratrum Iacob & Esau intra viscera matris, futuros duos populos inter se aduersantes adumbrauit, vt sacer textus adnotauit, dicens: *Duæ gentes sunt in vtero tuo.* Canis accensam facem in ore deferens, quem vidit mater B. Dominici, quid quæso aliud prædixit, quàm illum futurũ Dominici gregis aduersus Hæreticorum errores, ac prauos hominũ mores latrãtem canem, orisque sui, ac suorum fratrum splẽdenti doctrina vniuersam Ecclesiam instar fulgentissimæ facis illuminaturum? D. Nicolai in infantili ætate à lactis cibo mira absti-

Tit. Liuius.

Marul. & Volaterran.

Herodot.

Eccle. 34.

Genes. 25.

abstinentia, signum fuit singularis parsimoniæ, & ab omnibus huius sæculi voluptatibus sequestrationis, quam toto tempore vitæ suæ professus fuit; ac tandem mellificantes apes, Chrysostomi ori insidentes, miram eius in concionando facundiam, adeo vt *aurei oris* cognomento decoratus postea fuerit (id enim significat *Chrysostomus*) satis perspicuè ostentauit. Cùm igitur sacer Euangelista inauditum illud prodigium cõmemoret, Ioãnem scilicet materno adhuc vtero delitescẽtem exultasse, & trepidiasse, vt diem festum aduentus creatoris sui ageret, certè hoc tantum portentum magnarum rerum certus prænuncius exstitit, vnde Angelus dixit: *erit enim magnus coram Domino*: & Christus Dominus celebre illud de eo testimonium perhibuit: *Inter natos mulierum non surrexit maior Ioanne Baptista*. Circa hoc igitur mirabile prodigium variis modis illustrandum tota hæc nostra versabitur oratio.

Luc. 1.

Matth. 11

Grauissimi quidam in ea fuerunt sententia, vt existimarent, exultationem hãc Ioannis non fuisse actum potentiæ rationalis, seu opus liberi arbitrij personæ rationis participis, sed fuisse exultationem quandam metaphoricam, & commotionem, seu gesticulationem quãdam corporis instar exultantis, diuina virtute per Mariæ salutationem, tanquam per instrumentum, factam; in quo sensu sacra Scriptura ait res inanimatas exultasse: *Montes exaltauerũt vt arietes*. ita docuerunt D. Augustinus, S. Thomas, Eucherius, & Iansenius, qui ait vice illius vocis *gandij* in Græco esse aliam, quæ propriè significat motum aliquem externũ corporis; qui gaudij effectus esset solet. Inquiunt ergo omnes isti Doctores, quod sicut de Iacob & de Esau sacræ Geneseos historia ait: *Collidebantur in vtero eius paruuli*: & tamen lucta illa erat absque vllo vsu rationis, ita & motus ille Ioannis in vtero materno, quo illum exultasse dixit Lucas, absque omni prorsus fuit rationis & liberi arbitrij vsu. Cæterùm tàm Patres Græcos, quàm Latinos video contrariam omnino sententiam vnanimi consensu amplecti, ita Diuus Ambros. D. Leo, D. Hieronymus, D. Petrus Chrysologus, D. Ioannes Chrysostomus, D. Cyrillus Ierosolymitanus, necnon etiam D. Augustinus, Origenes, Theophylactus, Nicephorus, Metaphrastes, Euthymius, Rupertus Abbas, D. Vincentius Ferrerius. His adiungo verba D. Bernardi serm. de natiuit. Ioannis Baptistæ dicentis: *Illo enim tempore solùm potuit illuminare modium suum, soli interim lucere matri, magnum ei pietatis sacramentum reuelans ipso motu nouæ exultationis*. sed & alia egregia Venerab. Bedæ his adnectam, in hunc modum eleganter loquentis: *Aperiente os ad salutandum B. Mariæ Elisabeth, repleta est mox Spiritu sancto Elisabeth, repletus est & Ioannes, atque vno, eodemq; spiritu ambo edocti, illa salutantem, quæ esset, agnouit, & vt matrem Domini sui, debita cum benedictione venerata est: ille ipsum Dominum esse, qui in vtero Virginis portaretur, intellexit; & qui a lingua necdum valuit, animo exultante salutauit, officiumq; suæ præcursionis, quam deuotè iuuenis esset impleturus, etiam antequam nasceretur, adueniente Domino, quibus valebat indiciis, intimauit*. Non dissimilia lego apud D. Ioannẽ Chrysost. qui solita sua eloquentia dixit: *Cùm ad nos aduenisset sicut modo audistis Redẽptor nostri generis; venit protinus ad suũ amicum Ioannẽ, dum adhuc esset in vtero, quem cum ex matrice aspexisset Ioannes, terminos suæ naturæ concutiens, exclamat: Video Dominum, qui naturæ impleuit terminos, & expecto tempus nascendi*: ac tandem silentio non prætereo præclara Origenis verba, acutè dicentis: *Sancta erat anima Ioannis, & adhuc in matris vtero clausa, quæ ventura erat in mundum, quasi per experientiæ sensum sciebat, quæ Israel ignorabat; vnde exiliuit, & non simpliciter exiliuit, sed in gaudio; senserat enim venisse Dominum suum, vt sanctificaret seruũ suum, antequam de matris vtero procederet*. Ac tandẽ S. noster Bonauẽt. inquit: *Ex quo infans sic supra naturã exultauit certũ est quod naturæ Dominum ei occurrerit, & ex*

de Virg. & l. 4. de fid. ad Gra. c. 4. D. Leo ser. 10. de Nat. D. Hier. ep. 7. ad Læt. S. Chrysolog. serm. 88. S. Ioã. Chrysost. hom. 1. in Luc. Cyrill. Ierosol. Catech. 3 D. Aug. l. de con. Euang. c. 15. & de quinque hæres. c. 14. & lib. 3. de mirab. S. Script. c. 1. Orig. hom. 4. in Luc. Theoph. sup. c. 1. Luc. Niceph lib. 1. hist. c. 8. Metaph ora. de vit. & dormit. Deiparæ apud Sur. tom. 5. Euthym. super c. 1. Luc. Ruper. Abb. in Oseæ c. 1. D. Bern. ser. de nat. Bap. Bed. hom. super exurg. Maria.

D. Bonau. in c. 1. Lucæ.

Psal. 113. Aug. epist. ad Dardan. 3. Thom 3 p. q. 27. ar. 6. Euche. de q. Gen. Test. in Luc. Iansen. in sua concord. Gen. 25. D. Amb. l. 1. in Luc & de inst. Virg. c. 3. lib. 2.

& *ex quo infantulus respondet ex vtero, certum est te concepisse illum, qui vocat ab vtero, secundum illud Isaiæ* : *Dominus ab vtero vocauit me, de ventre matris meæ recordatus est nominis mei : ex quo puer tàm mirabiliter exultauit, certum est iam verè consummatum esse id, ad quod Isaias conuocabat* : *Exulta, & lauda habitatio Sion, quia magnum in medio tui sanctus Israel.* hactenus hi Patres. Quorum doctrina de accelerato vsu rationis in Ioanne, bifariam potest intelligi: primo quidem, quod corporis membris & organis ad exercendam rationem miraculosè dispositis, nam sicut artifex aut scriptor sine instrumentis accommodatis efficere nihil potest, ita anima, quæ tanquam tabula rasa est, in qua nihil est depictum, vt docuit Aristot. nisi corporea sensuum organa ad vsum rationis habeat accommodata, nihil connaturaliter intelligere valet. Secundo verò modo contingere potuit ille vsus rationis, speciebus diuinitus infusis in animam, quæ instrumentis corporis minimè egerent; ad eundem modum, quo fuerunt infusæ Angelis, & quotidiè infundùtur animabus separatis: quomodocunque tamen id fuerit, multis quidem nominibus mihi persuadeo, hanc tantorum Patrum sententiam de rationis vsus acceleratione in Ioanne verum esse. Primò, quia licet verbum hoc *exultare* interdum in sacris eloquiis metaphoricè accipiatur, *exultare* tamen *in gaudio* nunquam secundum metaphoram vsurpatur, vt acutè obseruauit Origenes: igitur cum Lucas dicat: *Exultauit infans in gaudium* : manifestè relinquitur loqui de vera & propria exultatione, quæ est actus liberi arbitrij, vsum rationis supponẽtis. Secundò, quia Zacharias locutus est cum Ioãne in die circumcisionis eius: *Et tu puer propheta altissimi vocaberis, præibis enim ante faciem Domini parare vias eius* : Patres autẽ non loquuntur ad infantulos, nisi iocosè, minimè vero reuelant eis negotia magni momenti: cùm ergo Zacharias magna illa arcana Ioanni infanculo affatus fuerit, consequens est locutum fuisse ad illum tanquã ad rationis participem; vnde D. Ambros. hanc rationem tangens ait: *Si fortasse aliqui quasi irrationabilem mentis excessum putent, quod Zacharias octo dierum alloquitur infantẽ. verum si teneamus, intelligemus profectò quod potuit vocem patris natus audire, qui Mariæ salutationem, antequã nasceretur, audiuit. sciebat propheta alias esse aures prophetæ, quæ spiritu Dei, non corporis ætate referantur; habebat intelligendi sensum, qui exultandi habebat effectum.* hæc Ambr. Tertiò eidem sententiæ tenacius adhæreo, quia Ecclesia Romana in officio S. Ioannis Baptistæ planè illam docuisse mihi videtur: ait enim in Hymno:

Ventris obstruso recumbans cubili,
Senseras regem thalamo manentem.

Insuper ait:

Hinc parens nati meritis vterque
abdita pandit.

ecce docet Ecclesia, Ioannem parentibus suis meruisse donum prophetiæ, quo abdita pandunt: constat autem meritum non posse esse absque libertate, nec libertatem absque vsu rationis. In officio etiam, quo ex approbatione Sedis Apostolicæ vtitur sacer Cistercienſium ordo in Visitatione Virginis dicitur:

Sacri iungantur vteri,
Milesque sui Domini
Præsentiam dum percipit
Hunc exultando suscipit.

Ac tandem quarto, quia (vt grauissimi Patres docent) Ioannes inter alia diuina charismata, quæ per salutationem Virginis, tanquam per diuinæ virtutis instrumentum, accepit in vtero matris latens, vnum fuit prophetiæ donum, quod constat nemini dari, nisi ratione vtenti. Origenes in sacris literis versatissimus in hũc modum loquitur. *Dum adhuc essem in visceribus matris, prophetico spiritu vidi illũ coram me conceptum in vtero Virginis.* & D. Chrysost. sapiẽter interrogat: *Quis prophetarũ, cùm esset propheta id facere potuit? Elias quidem vnxit Eliseum in prophetam, non tamen prophetandi gratiam illi donauit, iste aũt in vtero*

Isaiæ 49.

Isaiæ 12.

Aristot. lib. 2. de an.

Lucæ 1.

Ibid.

D. Ambros. lib. 2. in Luc. cap. 1.

Hym. Eccle. Rom. in of. S. Io. Bapt.

Hym. Ordin. Cisterc. in off. Virg.

Orig. hom. 7. & hom. 2. ex variis.

D. Chrysost. hom. 27. inoper.

in vtero matris existens diuini introitus scientiam matri donauit, & os illius in verbo confessionis aperuit, vt cuius non videbat personam, cognosceret dignitatem. & infra, explicans quomodo prophetauerit in vtero, cum ibi nil locutus fuerit, inquit: *Statim exultans puer prophetauit, non voce, sed motu.* Accedit D. Leo, qui ser. de nat. hæc habet: *Præcursor Christi spiritu prophetiæ intra viscera matris accepit, & nondum editus Genitrici Domini signa exultationis ostendit.* consentit Venerab. Beda dicens: *Vnde tibi hæc exultatio? nondum natus, & prophetas? Matrē Domini in voce cognoscis, quā quia resalutare non potes, exultando agis, quod potes; quàm lætus ei occurreres, si iam natus eam videres, cuius voce audita exultando obuiam ire conaris?* Atque his innitentes Patres omnes Concilij Basilien. sess. 43 vnanimes huic veritati subscripsere, asserentes, Saluatorem à suo Præcursore tunc fuisse cognitū. Videtur sanè in hac felici Matiæ visitatione id contigisse, quod tempore æstiuo accidit. nam quemadmodum tunc in locis solari planetæ magis expositis citius fructus maturescunt, quàm in vmbrosis, ita sanè quia sol iustitiæ Christus Dominus à Mariana aurora ductus in domum Zachariæ, viciniorem se constituit Ioanni, hinc est, vt vsus rationis fructus celerius ac citius matureſceret, adeo vt in creatorem suum (vt docet D. Thom.) præceptū illud cōuersionis in primo instanti vsus rationis perfectissimè impleret. Quod si Ioannes dixit: *& ego nesciebam eum*, quibus verbis videtur se fateri nō agnouisse Christū Dominum, sensus non est, q̄ ignorasset illum, sed quod Christū de facie nō agnouisset, neq; cum illo cōuersatus fuisset; q̄ diuina prouidentia factum esse arbitror, vt sic testimoniū, q̄ de Christo apud homines exhibiturus erat, omni prorsus suspitione careret: ita interpretantur Chrysost. Theophyl. Rupert. Euthy. & alij multi expositores in commentario illius loci. Illud aūt quod quidam cum Card. Caiet. affirmant, vsum rationis Ioanni in vtero materno datum, non deinceps in eo perseuerasse, mihi nulla ratione persuadere valebunt; quia credibile non est Christum Dominum amicissimo sibi infanti, quod liberaliterei impertiuerat, abstulisse, maxē quod *sine pœnitentia sunt dona Dei*, vt ait D. Paulus. Et hoc igitur vsu rationis & vera cognitione, qua Christum Dominū præsentem nouit in vtero matris commorātem, & à peccati macula ipsum emundātem, ortum habuit mira illa exultatio, & ingens gaudium, cuius meminit Euāgelista: *Exultauit infans in gaudio* Longè aliter Ioāni accidit, quàm olim Adamo; hic enim cum vocem Domini audiuit, terrore concussus est: *Domine audiui vocem tuā, & timui*: eò quod nudus essem, at Ioannes audita voce Virginis miro gaudio exultauit; Adam de publico in absconditū fugit, Ioannes de vteri penetralibus, vt se Domino suo offerret, gestiuit erumpere; Adam beneficia à Deo recepta Deo non refert, neque illi grates agit, Ioannes materno vtero clausus beneficiorum cōfessionem, quam ore promere non valet, corde exhibet cùm Dauide dicens: *In te confirmatus sum ex vtero, de ventre matris meæ tu es protector meus, in te cantatio mea semper*: Adam contristatur, & renuit ad præsentiam Dei illum vocantis venire, Ioannes verò agnoscit tanquam seruus Dominum, miles Regē, præco Iudicem, & quibus potest, vt alter Dauid corā Arca, saltibus & gesticulationibus aduētum Christi in vtero matris illum visitantis lætanter celebrat. O inauditam nouitatem ô stupendum miraculum, ô pulcherrimum, ac mundi Theatro incognitum spectaculū; paruuli materno alueo clausi inuicem se salutant, inuicem sibi alludūt, non sicut Ismael Isaaco, alter, alteri illūdit: ecce paruuli in visceribus maternis, sicut olim Iacob, & Esaū in vtero Rebeccę contendentes, non tamen instar illorum, vt alter alterum supplātet, sed vt alter alterum mutuò sanctificet, ille sanctitatem conferendo, hic sanctitatis auctorem cōfitendo. Abraham quidem magnum beneficium collatum credimus, cùm de illo

D. Leo ser. 2. de nat.

Bed. hom. in vig. Exurg. Maria.

Concil. Basil. sess. 43. de vit. Virg.

D. Thom.

Ioan. 1.

D. Chrysost. Theophyl. Rupert. 1. Euthym. Caiet. 3. p. q. 27. ar. 3.

Ad Rom. 11.

Luc. 1.

Gen. 3.

Psal. 70.

2. Reg. 6.

Ioan. 8. dicitur: *Abraham exultauit, vt videret diem meum, vidit, & gauisus est.* sed accidit in figura, & gauisus est spe rei futuræ; at Ioannes lynceis infusæ sibi cognitionis oculis Christum vidit præsentem, nō in vmbra, & in imagine, sed in vera carne existentem. Verbum enim Dei in Maria conceptum, & ore eius loquutum, à Ioāne materno vtero adhuc incluso, veluti sympathia quadam recognitum fuit; & (ni fallor) quasi Echo loquente verbo, quod in principio erat apud Deum, resonuit etiam vox, hoc est, Ioannes, qui vox erat clamantis in deserto, resonuit (inquam) non vocis sono, sed corporis motu, quem sentiens mater eius dixit: *Exultauit infans*

Luc. 1. *in vtero meo.*

Cæterùm explicare oportet, quod à multis desideratur, quodnam genus gesticulationis, & corporalis reuerentiæ Ioannes materno vtero inclusus Christo Domino exhibuerit. ad huius intelligentiam præsupponere oportet, quod (vt

Aristot. Hypocr. Auicenn. Aristot. tradit libr. 1. de histor. animal. c. 8. & Hippocrates lib. 1. de nat. pueri, necnon Auicenn lib. de gen. Embrionis cap. 3.) Infans in vtero conglobatus sic se habet, vt nasum inter genua, oculos super genua, aures extra genua, manus ad genua, caputque pedibus proximum habeat, ad eum certè modum, quo ēliam se composuisse ad orandum, sacra Regum narrat historia: *Ascendit in verticem Carmeli, & pronus in terram posuit faciem suam*

3. Reg. 18. *inter genua sua*: in quem etiam modum mancipia olim aptari compellebantur, cum propter delicta flagellari debebant. habent etiam infantes (vt iidem naturales scriptores docent) conuersam faciem ad terga matris. Cum primùm ergo Ioannes diuina virtute agnouit Christum Dominum media Virginis salutatione illum à peccati originalis labe emundasse; dixerat enim Salomon: *Rex, qui sedet in solio iudicij, dissipat omne malum intuitu suo*:

Prou. 20. continuò faciem conuertit ad Christum, vt debitum ei reuerentiæ cultum exhiberet, & vt sicut alter Ionas ex ventre cæti Deum orauit, sic ipse ex ventre matris Christi præsentiam reuereretur, ac instar disertissimi oratoris, qui, quod verbis exprimere non valet, artificiosa manus motione indicat, ita facet hic infans, voce non valens Christi præco esse, corporis motu & tripudio id supplet. Motus ergo corporalis, quem tanquam internæ exultationis, & gaudij partū exhibuit Ioānes, intra matris clausura latēs, fuit conuersio illa, qua vultum conuertit ad Christum, qui in vtero virgineo, velut in Throno, iacebat. His addo, quod nonnulli tradunt (id referēte erudito auctore Salmerone) in amplexu Mariæ & Elisabēth, Mariam in spiritu vidisse Ioannem genuflexum coram Christo, & ad inuicem hos sacros infantes se respexisse, & Christum velut in regio solio sedentem Ioanni benedixisse, sanctificasse, nomen illi indidisse, Præcursorem instituisse, atque Spiritu sancto repleuisse. Potuit ergo motio illa corporalis fuisse genuflexio hæc, qua Christum Dominum nō solum mente, sed corpore coluit. Verum tamen est, quod sicut Cometa stabilis non mouetur nisi à stella firmamēti, vt Astrologi tradunt, ita Ioannes (quem meritò *felicē cometam* appellauerim, cum aduentū magni Regis prænūciarit) minimè intra materna clausura latens, exultās moueri potuisset, nisi ex influxu, & respectu fulgentissimæ illius stellæ humanitatis Christi, quæ in firmamento virgineo vteri delitescebat. Ferunt deinde naturalium rerum Historiographi, Perdicis pullum adhuc sub putamine clausum molestè adeò ferre clausuram illam, vt rostro putamen percutiens aditum sibi faciat, foraſq; erūpat, ipsum tamen secum ferens putamen. Quidam hāc Perdicis naturam contemplantes rectè illā in celeritatis symbolum conuerterunt, hanc ei ingeniosam apponentes subscriptionem, *natura ipsa celerior*. Nam cum reliquis volucribus hæc natura insita sit, vt nō prius ab oui clausura prodeant, quā ex putamine auulsæ sint, pullus tamen Perdicis, quasi quietis illius, etiam

Salmeron. tom. 3. tract. 10.

etiam clausuræ impatiens, etiã putamen secum trahens foras erumpat, & progrediatur. hæc quàm aptè in infantem Ioannem conueniant, nemo est (vt arbitror) qui non videat: aderat quidem ille in vtero materno instar pulli perdicis intra oui putamen, Christi tamen præsentiam mirabiliter præsentiens, quasi molestè ferens impotentiam foras erumpendi, vt creatori inseruiret, illumq; externo etiam cultu coleret, cœpit totam naturæ facultatem transcendens Deum suum interna latriæ adoratione venerari, & mirabili corporis gesticulatione aduentum eius celebrare, vt non immeritò, immo potiori iure, quàm perdici, ei ascribi possit inscriptio illa: *natura ipsa celerior.*

Quàm autem ingens Ioannis gaudium illud fuerit, quo ante Christum Dominum exultauit, id, quod sub polo degentibus accidit, apertissimè nobis indicabit: qui enim regionem illam incolunt, per sex integros menses ob solis absentiam, in continuis tenebris versantur, illis verò transactis, cum primùm sol elucescit, micantibusque suis radiis totum eorum hemispherium collustrat & illuminat, omnes incredibili iubilo collætantur, solisque aduentum variis modis celebrant. atque hinc est, quod acutè quidam ad describendum ingentem quandã lætitiam, solem polarem regionẽ irradiantem depinxerunt, hanc ei inscriptionem apponentes: *Semestres tenebras pellit.* ad eundẽ certè modum, cum Ioannes obscurissimis peccati originalis tenebris esset inuolutus, & in ergastulo vteri materni, per sex integros menses instar habitantium sub polo ibi degisset, illisq; iam trãsactis, vt Angelus dixit: *hic mensis est sextus illi;* sol iustitiæ Christus Dominus hemisphærium animæ Ioannis gratiæ suæ splẽdoribus irradiasset, continuò ille summa alacritate exultare cœpit, Lucã id attestante: *Exultauit infans in gaudio.* quod si tantæ lætitiæ causam ab eo scisciteris, illam tibi reddet: *Semestres tenebras pellit*: per sex namque menses peccati originalis tenebris obrutus iam in vtero iacuerat, quibus repentè pulsis, non potuit non magnum gaudium concipere. Rursus, quemadmodum Philomela cauea inclusa, & maximè si masculus est, Philomelæ fœminæ cantu ad concinnẽdum inuitatur, sic Ioannes, ventris materni inclusus cauea, Deiparæ Mariæ, veluti Philomelæ suauissima voce Elisabethã salutante excitatus, Verbi diuini præsentiam agnouit, & matri exultans indicauit. Certè nauigatoria acus magnetis lapide tacta Aquilonarem stellam indicat, sic Ioannes diuini spiritus gratia tactus fulgentissimũ illũ solem (Christum intelligo) cuius radiisi ncaluerat in vtero, lętabũdus corporis gesticulatione demonstrauit. Adhæc Vincentius Gilibertus sup. Psalm. *Magnus Dominus?* refert hieroglyphicum *Pantheræ*, huic argumento satis accõmodatum: depinxit Pantheram, in cuius dorso propter colores, quorum mira varietate distinctum habet, si versus splendentem lunam se moueat, fulgens in eo stella conspicitur, secus verò, si ad lucem lunæ non se conuertat: hieroglyphici autem huius hæc erat inscriptio: *Sic mutor ad illam.* ad eundem modum Ioannem contemplor, velut mysticam *Pantheram*, cuius anima potentiarũ varietate velut colorũ diuersitate depicta, stella erat, sed *stella in medio nebulæ*, hoc est peccati originalis nebula obscurata, quia tunc longè à luna aberat; aduenientę tamen Maria, quæ *pulchra* est *vt luna*, & vt luna plena, quia *gratia plena*, continuò Ioãnes ad lunam hanc se conuertens, anima eius splendida adeò stella facta est, vt meritò dicere posset, *sic mutor ad illam*, hoc est, ad præsentiam huius pulchræ lunæ, fœlix hęc mihi contingit mutatio, vt ex peccati tenebris in admirabilem gratiæ lucem transferar. Impletum fuit tunc in Ioanne illud Iob cap 11. *Cum te consumptum putaueris, orieris vt lucifer*, vel, vt habet originale Hebræum, *Obscuratio tua erit vt lucifer matutinus*: quod mirum in modum in Ioannem conuenit, cum ob Præcursoris munus, tanquam

Vinc. Gilibert. super Psal. Magn. Dominus lect. 21.

Eccle. 50.

Cant. 6.

Iob. 11.

Vers. Hebr.

Lucifer fuerit, solis iustitiæ aduentum prænuncians; cùm ergo ad Marianæ lunæ præsentiam, ac fauorabilem aspectum à caligine illa peccati ad gratiæ lumen mutatus fuerit, meritò (vt dixi) sibi vsurpare potest illam Pantheræ inscriptionem: *sic mutor ad illam.* Vt tamen mutatio hæc dexteræ excelsi celebrior esset, spirituales choreæ habitæ fuere in domo Zachariæ. Sanè si ad eas conuenire solent nobiles fœminæ, adsunt hic Maria, & Elisabeth, nobilissimo genere natæ: si ad choreas nonnulli veniunt simulati, & personati, adest hic Verbi diuini maiestas, infantilis carnis velamine simulata, adest & Ioannes tanquam adultus, & rationis particeps pueruli paruitate personatus: solent choreas dulces cantus concomitari, ij certè hic non desiderantur, cum Maria & Elisabeth, tanquam diuersi chori, inuicem concinentes sibi

Lucæ 1. respondeant. Elisabeth canit: *Benedicta tu in mulieribus*: canit & Maria: *Magnificat anima mea Dominum.*

Ibid. Quod si in choreis exultatio & gaudium frequens est, ecce Ioannes exultat, & gaudet: *Exultauit in gaudio infans in vtero meo*: ecce

Ibid. Maria exultat, & lætatur: *Exultauit spiritus meus in Deo salutari meo*: Exultat tandem Christus, sapientia Patris, vt ipse

Prou. 8. testatur: *Ludens coram eo omni tempore,*

Philo in lib. quod Deus sit immut. *ludens in orbe terrarum,* (vel vt legit Philo Hebræus) *choreas ducens in orbe terrarum.* hæ sacræ choreæ non ad vanas & prophanas, sed ad christianas nos imitant choreas: in illis quidem prophanis qui saltant, id necesse præstare debent, vt à terra se elongent, & cœlo magis se approximent, & quò magis à terra se eleuant, tantò magis cœlo viciniores fiunt; non secus si sacris choreis vacare desideramus, oportet à terrenis curis nos semoueri, & sursum in cœlestia bona

Coloss. 3. ferri, iuxta illud Pauli; *Quæ sursum sunt, quærite, non quæ super terram.* dictum est

Apoc. 8. enim: *Væ habitantibus in terra.* Qui choreas ducunt, id maximè attendunt, vt corporis motus & saltus sono citharæ obtemperent, & conforment; ad eundem quidem modum, vt gratas in conspectu Dei choreas ducamus, id maximè curandum est, vt opera nostra fidei sono conformentur; alioquin si opera discordent fidei, meritò audiemus vetus Prouerbium: *nihil ad fides,* quod de malè *Adag.* choreas ducentibus dicitur. Quorum sanè, quia in his spiritualibus choreis (proh dolor) infinitus est numerus, meritò ad illos verba Christi Domini vsurpare potero: *Cui ergo similes dicam homines generationis huius? & cui similes sunt? similes sunt pueris sedentibus in choro: & loquentibus ad inuicem, & dicentibus: cantauimus vobis tybiis, & non saltastis: lamentauimus, & non plorastis.* Certè Verbi diuini præcones, tanquam Dei citharedi, quandoque lugubres vobis canimus conciones: *Ite maledicti in ignem æternum: Agite pœnitentiam: Mortificate membra vestra super terram: Sapite, quæ super terram*: quandoque dulcissimis cãtibus aures vestras demulcemus, ad spirituales choreas vos inuitantes: *Laudate eum in sono tubæ, laudate eum in psalterio, & cithara: Laudate eum in tympano, & choro, laudate eum in chordis, & organo:* Vos autem (parcite) tanquam *Asini ad lyram,* & quibus (vt nuper dicebam) *nihil ad fides.* tàm lugubrem, quàm alacrem prædicationis musicen, ac cœlestem armoniam despicientes, nec nobis cantantibus saltastis, nec nobis plangentibus planxistis.

Luce 7. *Matth. 14.* *Act. 2.* *Coloss. 3.* *Psal. 150.* *Alegius.* *Aliud.*

Ad extremum obseruandum est, tunc primum Ioannem exultasse, cum media saluratione Virginis à Christo Domino in vtero materno iustificatus fuit; quo apertè docemur nihil magis alacrem reddere animam, quàm eius iustificationẽ: vnde Dauid cecinit: *Eduxit populum suum in exultatione, & electos suos in lætitia:* eduxit namque peccatores ex Ægyptiaca captiuitate in terram promissionis, hoc est, in exultationem & lætitiam. Id expertus fuit D. Augustinus cum in libr. Confession. dicat: *Quàm suaue mihi subitò factum est, carere suauitatibus nugarum, quas amittere*

Psal. 104. *D. Aug. l. 9. Confess. c. 1.*

amittere meius fuerat, iam dimittere gaudium erat; eijciebas eas à me, & intrabas pro eis omni voluptate dulcior. Accidit quidem peccatoribus iam iustificatis, quod filijs Israel, nam sicut illis, postquam è Pharaonis imperio egressi fuere, Deus pluit in itinere manna de cœlo, ita illos, qui à tyrannica Dœmonis seruitute (diuina gratia adiuuante) se subducunt, dulcissimo cœlestis consolationis manna recreat, cum ipsisq; quasi congratulabundus collætatur, vt Aretas Cæsareæ Episcopus versans illa verba: *Ad ostium sto, & pulso:* his verbis in persona Christi loquens adnotauit: *Violentiam non habet meus aduentus, ostium cordis pulso, & vnà cum ijs, qui aperiunt, super ipsorum salute lætor; delitias enim, ac cœnam duco salutem hominum.* hæc Aretas, quibus apertè ostendit, quantum peccatori pœnitenti Christus congaudeat. Cui sit honor, & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

Aretas in c. 3. Apoc. Apoc. 3.

HOMILIA VIII.

Exponuntur verba illa: Exclamauit voce magna, & dixit: Benedicta tu inter mulieres, & benedictus fructus ventris tui: & vnde hoc mihi, vt veniat Mater Domini mei ad me? & illa alia: Beata, quæ credidisti, quoniam perficientur ea, quæ dicta sunt tibi à Domino.

MVLTOS quidem lego contra deuotum fœmineum sexum, (vt verbis Ecclesiæ Catholicæ loquar) stylum acuentes, variisque conuitiis fœminas lacerantes: quidam dixerunt (id referente Tiraquello in 1. l. connubialem.) *Mulierem* deriuari à *mollitie*, vt & nomen ipsum eximiam eius infirmitatem denotaret. Martianus (vt idem Tiraquellus) de fœminarum imprudentia loquens dicebat, propterea Poetas Mineruam finxisse absque matre natam, quia prudentia & scientia, cuius tamquam Dea Minerua colebatur, longè à fœminis aberat. Vnde Bartolus ob defectum prudentiæ in l. 1. ff de legibus docet, fœminas prohibendas esse à legibus condendis, vsumque & consuetudinem earum vim non habere ad legem inducendam. Iuuenalis de earum iracundia inquit:

Tiraq. in l. connub.

Martia. apud Tiraq. in 1. l. connub.

Vindicta nemo magis gaudet quàm fœmina. Iuuen. sat. 13

vnde cum Deus iustitiam suam exercens, Adam puniret pœna illa: *In sudore vultus tui vescéris pane tuo:* Euam verò: *In dolore paries filios tuos:* Dœmonem deinde quem grauius mulctare volebat, hac pœna inflixit: *Inimicitiam ponam inter te, & mulierem:* cum enim mulier vindictæ sitientissima sit, debitas te faciet luere pœnas. Iosephus de bello Iudaico refert, Mariam quandam, hoc nomine indignam, quæ filia erat Eleazari, ingruente fame in quodam bello proprij filij carnes comedisse, cuius simile legimus 4. Regum 6. vnde sanctus Ephræm Syrus inquit: *Inter quadrupedia nihil Leone terribilius, aut inter reptilia Dracone crudelius visu, nihil ad malam mulierem*: D. Ambrosius de insatiabili earum cupiditate in hunc modum loquitur: *Delectantur compedibus mulieres, dummodo auro ligentur, delectant & vulnera, vt aurum auribus inserant, & margaritæ dependeant.* Iulius in vita Marci Antonij de luxuria Faustinæ Imperatricis commemorat, adeò exarsisse in amorem cuiusdam vilissimi digladiatoris, vt in morbum incideret, morbi verò agnita causa, occisus fuit digladiator; quod cumprimum ipsa resciuisset, continuò dixit: propinate mihi saltem paululum sanguinis eius. Tiraquellus etiam in l. connubialem, refert, fœminam quandam, nomine Quartilã, impudenter gloriari, quod nunquam se

Gen. 3.

Ioseph. de bello Iud. c. 8.

S. Ephr. Syr. tom. 1.

D. Ambr. in li. de Naboth c. 5.

Iulius in vita M. Antonij.

Tiraq. in l. connub.

virginem fuisse meminisset, adeo præmaturam sustinuerat virginitatis iacturam. Pontanus item lib. 2. tumulorum, refert hoc epitaphium in sepulchro fœminæ insculptum esse:

Pont. lib. 2. *Ausa dare, & cunctis ausa rogare prior.*

quod impudentiæ genus execrans Deus per Ezechielem dixit: *Omnibus meretricibus dantur mercedes, tu autem dedisti mercedes cunctis amatoribus tuis, & dona donabas eis, vt intrarent ad te.* Sed quod prædicta omnia longè superat, illud certè est, quod Pierius Valerianus refert, fœminam quandam pulchri cuiusdam equi amore fuisse ceptam. De leuitate etiam animi, qua fœminæ laborant, Glosa in cap. forus de verbor. signif. hæc scripta reliquit:

Ezech. 6.

c. forus de verb. signif.

Quid leuius fumo? flamen: quid flamine? ventus.

Quid vento? mulier: quid muliere, nihil.

Cato apud Plut. li. de viris Illustrib.

Vnde Cato Censorinus (vt auctor est Plutarchus) tàm parum fœminis propter nimiam earum animi leuitatem fidebat, vt diceret: *Nihil magis in vita pœnituisse, quàm cordis arcana vxori suæ credidisse.* Ad

Homerum.

idemque facit illud Homeri asserentis, Iouem dixisse Iunoni eius vxori: noli Iuno putare sciturum te omnes sermones meos. facit etiam, quod vbi nostra vulgata Micheæ 7. legit: *Custodi oris tui claustra ab his, qui dormiunt in sinu tuo*: Nicolaus de Lyra vertit: *à coniuge tua custodi te, ne manifestes ei cor tuum.* Ad hæc earum consortium, & familiaritatem valde pernitiosam esse, satis inquiunt probari ex eo, quod Adam, dum absque mulieris contubernio in paradiso exstitit, originalem iustitiam conseruauit, creata verò Eua, & in vxorem ab eo accepta, continuò eius eloquio subaudiens cœlestium charismatum, quibus diuinitus donatus erat, miseram fecit iacturam, omnesque posteros suos huius calamitatis legitimos heredes reliquit. Sane Christus Dominus dixit de antiquo humani generis hoste: *Ille homicida fuit ab initio.* sed non ipse solus, qui complicem habuit Euam,

Micheæ 3.

Nicol. de Lyr. sup. c. 1. Mith.

Ioan. 8.

Salomone dicente: *à muliere initium factum est peccati, & per illam omnes morimur.* Refert Baptista Egnatius, Imperatorem Caligulam solitum dicere, pergratum sibi fuisse, vt populus Romanus vnam dũtaxat ceruicem haberet, vt sic vno ensis ictu illam posset præcidere. hoc crudelitatis genus, quod implere non potuit Caligula in populum Romanum, executioni mandauit Eua in totum genus humanum; nam veneno sui consilij interficiẽs primum parentem Adam, in quo, tanquam capite, totum genus continebatur humanum, consequenter omnes eius filios vno mortifero ictu interfecit, vt prȩcitata verba clarè indicant: *Per illam omnes morimur.* Quantum etiam Samsoni Dalilæ societas, Dauidi Bersabeæ amicitia, Sisarę Iaelis familiaritas nocuerit, nemo est tàm sacrarum literarum ignarus, vt hæc illum prætereant. Vnde ad hoc detrimentum manifestandum Spiritus sanctus dixit: *Melior est enim iniquitas viri, quàm benefaciens mulier*: quod perinde est, ac si dixisset, vtilius esse viro ab iniquo hoste multa mala perpeti, quàm ab inhonesta fœmina demulceri. Item S. Augustinus rem commemorat inauditam, quæ non parum mulieris fallaciam, ac falsum amorem detegit. Refert enim quasdam inhonestas fœminas amasios suos se redamare simulantes, magicis quibusdam incantationibus in apparentia quædam iumenta transformasse, quorum humeris grauia multa deferenda imponebant, eosque sub hac belluina imagine sibi inseruire fecisse. Vnde meritò (id referente Pausania) Megapolis ciues in Arcadia hanc inscriptionem Veneri apposuerunt: *Deamachinatrix.* Cui consonat illud Terentij: *Omnes mihi videntur doctæ ad malitiam*, quod mutuasse opinor ab Euripide, prius illo dicente: *Ad bona sunt ineptissimæ, malorum vero omnium effectrices sapientissimæ.* vnde ipse per eundem Terentium in Andria: *Dicunt, sed nobis facile est verba, & componere fraudes: hoc vnum didicit fœmina semper opus*, quid plura?

Eccl. 44.

Baptista Egn. in sua hist.

Eccles. 25. Iudic. 16. 2. Reg. 2. Iud. 4. & 14

Eccl. 42.

D. Aug. li. 18. de Ciu. c. 18.

Paus. li. 8.

Terent. in 5.

Ter. in Andr.

Valerius apud D. Hier. in quadam epist.

ra? Valerius (id referente D. Hieronymo) dicebat, fœminam bonam rariorem esse Phœnice. & (vt refert Plutarchus) Lacon vxorem ducturus, statura valde pusillam duxit, dicens, ex rebus malis paruiorem esse minus malam, quod Hispano sermone dicitur: *del mal el menos.* Ac tandem de quodam antiquo Philosopho ferunt dixisse: omnia mala mundi mulierem supergredi, quia hæc erat malum necessarium. Refert Paulus Manutius in suis Adagiis, celebratum fuisse ab antiquis prouerbium illud: *ignis, mare, mulier, tria mala:* ignis omnia consumit, & deuorat, quę sibi admouetur: mare tumentibus suis fluctibus munitissimas naues, ac triremes absorbet; mulieris tamen malitia maior esse perhibetur; nam si ignis non tangat, nulli nocet; mare, si ei non te appropries, non te submergit; at mulier etiam non tacta, sed visa, sed audita, sed solum cogitata, frequenter lædit, ac mortifero veneno animũ inficit. Hæc, & alia persimilia, quæ consultò silentio prætereo, non minor antiquos Philosophos in contemptũ fœminei sexus duxisse, cum eas, quas tulit fœminas fœliciſſima hæc legis gratiæ ætas, prorsus ignorauerint: non nouerunt Agnetem, Catharinã, Agatam, Vrsulam, Ceciliam, Margaritam, & alias persimiles, cum quibus celebres, non solum legis naturæ, sed neque scriptæ fœminæ vlla ratione valent comparari: nec etiam agnouerunt celeberrimas has duas fœminas, Mariã, & Elisabeth, quibus tanta inerat sanctimonia cum singulari prudentia coniuncta, vt Deus grauiora Christianæ religionis sacramenta, abditissimaq; arcana, ipsis etiam spiritibus Angelicis non satis perspecta, eis reuelare & credere non dubitaret. Verùm, vt antiquos Philosophos fœminei sexus mordaces detractores confutemus, non opus habemus ad hæc nostratia legis gratiæ calamum admouere, cum tàm in lege naturæ, quã scriptæ, insignes exstiterint fœminæ variis animi ornamentis condecoratæ: vt enim Diodorus Siculus refert, Semiramis, Aspasia, & Liuia tàm singulari prudentia præditæ agnoscebantur, vt nullum penitus negotium Rex Ninus absque consilio Semiramis, nec Cyrus absq; consensu Aspasiæ, nec Augustus Cæsar non consulta Liuia referrent. Historia Tripartita tradit, Iustinianum Imperatorem inter imperialia decreta contestatum reliquisse, consilium suæ vxoris in reipub. rebus gerendis maximum sibi emolentum attulisse; quod idem refert de Theodosio Imperatore, qui ingenue fatebatur, consortis suæ consilium in regni regimine perutile sibi extitisse. Arist. deinde in suis Politicis scribit, solitas quondam fuisse fœminas in publicis consistoriis, & comitiis ad ferendam suam sentẽtiam introduci; quam consuetudinem apud Germaniam viguisse, auctor est Cornelius Tacitus, immò Plato testatur, publica officia partim inter fœminas diuidi solitum. sed hæc nihil sunt: audite maiora, & excellentiora D. Hieronymi ore prolata. qui ad Principiam Virginẽ scribens, his aureis verbis illam alloquitur:

Hist. Tripar.

Arist. l. Pol.

Cornel. Tacit de morib. Ger.

Plat. l. de Rep.

Scio me, Principia, in Christo filia, à plerisque reprehendi, quod interdum scribam ad mulieres, & fragiliorem sexum maribus præferam. Si viri de scripturis quærerent, mulieribus non loquerer: Si Barac ad prælium noluisset Debbora, deuictis hostibus non triumphasset. Ieremias carcere clauditur, & quia periturus Israel virum non receperat prophetantem, Olda eius mulier suscitatur. Sacerdotes, & Pharisæi crucifigunt filium Dei; & Maria Magdalena plorat ad crucem, vnguenta parat, quærit in tumulo, hortulanum interrogat, Dominum recognoscit, pergit ad Angelos, repertum nuntiat, illi dubitant, ista confidit. Rebecca pergit ad interrogandum Deum, & sua responsione condigna audit oracula: Duæ gentes in vtero tuo, & duo populi de ventre tuo diuidentur. Maria soror Moysi victorias Domini canit, & Rachel Bethlehem nostram stirpe nominis sui signat in posteros. Ruth, & Esther, & Iudith tantæ gloriæ sunt, vt sacris voluminib. nomina indiderint. Quid dicam de Regina Saba, quæ venit à finib. terræ audire

D. Hier. ep. ad Princip. Virg. to. 2.

Paul. Manutius in Adag.

Diod. Sicul. lib. 3.

audire sapientiam Salomonis, quæ testimonio Domini omnes viros condemnatura est Ierusalem? quid memorem Annam, matrem Moysis, mulierem Tecuitem, Annam filiam Phanuel, Elisabeth? sequebantur mulieres Saluatorem, & ministrabant ei de facultatibus suis. Cum Samaritana loquitur ad puteum. Apollo virum Apostolicum, & in lege doctissimum, Aquila, & Priscilla erudiunt, & instruunt eum de via Domini. si docere à fœmina non fuit turpe Apostolo, mihi quare turpe sit post viros docere, & fœminas? Hæc breuiter perstrinxi, vt nec te pœniteret sexus tui, nec viros nomen suum erigeret, in quorum condemnationem fœminarum in scripturis sanctis vita laudatur. His, quibus D. Hieronymus singulari eruditione fœminas ab iniuriis sibi illatas vindicat, adnectere placet insignem D. Ambrosij laudem in fœmineũ sexum. hic lib. de Paradiso cap. 10. ingenioſe adnotauit, quod licet alioquin Deus singula, quæ creabat, vel dicebat esse bona, vel eis benedicebat; cum autem creauit primum hominem, nec dixit esset bonum, nec ei benedixit, quousque creauit Euam, vt cõstat ex capite 1. Geneseos. rationem autem huius sanctus Doctor putat esse, nondum completam habuisse perfectionem suam, quousque fœmina ei aduenit tamquam complemẽtum virilis perfectionis, creata adhuc muliere, quia iam homo suam completam perfectionem nactus fuerat, benedictionem pariter cum illa à Deo suscepit: *Benedixitq; illis Deus, & ait: Crescite, & multiplicamini, & replete terram.*

D. Ambr. lib. de Paradiso. *Gen. 1.* *Ibid.*

Cæterum, vt vnde nonnihil digressi sumus, reuertamur, quæ sint stupenda illa arcana, non solum Virgini, sed & cognatæ Elisabeth diuinitus reuelata, & à Deo sibi credita, aperiamus. Sacer Euangelista, ea commemorat à verbis illis inchoãs: *clamauit voce magna*: clamauit certè, quia vt solent homines prodigia videntes, continuò præ admiratione exclamare, ad eundem modum cum Elisabeth inaudita, & insolita in Maria celebrata mysteria contemplaretur, præ admirationis magnitudine exclamauit. sed quid exclamauit? mira sanè præconia Virginis, ostendens in hoc Mariæ laudes non mussitanter, sed vociferanter, vt ad omnium aures deueniant, publice decantandas fore, instar illius fœminæ, de qua idem Euangelista refert alta voce Mariana encomia coram omni populo decantasse: *Exurgens mulier quædam de turba dixit: Beatus venter, qui te portauit, & vbera, quæ suxisti.* sed quomodo quæso poterat Elisabeth non clamare, & vociferari, quæ grauida erat voce illa sonora, hoc est, Ioanne, qui vox erat *clamantis in deserto*? imò non tàm ipsa, quàm Ioannes per vocem illam magnam emisit tot vaticinia, & prophetias continentem, vt his verbis egregie dixit D. Augustinus: *Ioannes adhuc in matris vtero manens, priusquam nasceretur, cum Mariæ matris Domini introitum in domum præsentit, per os matris Elisabeth, de nascituro Christo Domino ex ea prophetauit. Licet enim esset lucerna ardens, & lucens, testimonio Saluatoris, erat tamen adhuc sub modio, quia illo tempore solùm potuit illuminare modium suum, & soli lucere matri. Quis enim indicauit ei Mariam esse matrem Domini, nisi puer in vtero existens?* Primum ergo hoc encomium cecinit: *Benedicta tu inter mulieres.* vbi impletum intueor illud Ecclesiastici: *In multitudine electorum habet laudem, & inter benedictos benedicetur*: quemadmodum volucres cœli, quãtumuis canori sint (vt adnotauit D. Basilius, Homilia de Paradiso) nocte silente, & ipsi silent; Aurora verò, & sole appropinquante, dulci modulatione Creatoris sui laudes concinunt, iuxta illud: *Benedicite omnes volucres cœli Domino*: ita Ioannes, & Elisabeth, qui antea tacentes, & quasi muti erant in diuinis mysteriis, appropinquante tamen ad domum eorum aurora Maria, iustitiæ solem secum ferente, velut cœlestes, ac spirituales cœli volucres laudes Iesu & Mariæ intonare cœperunt: *Benedicta tu in mulieribus, & benedictus fructus ventris tui.* Quàm autem congruo, & consentaneo laudationis genere

Luc 1. *Luc. 11.* *Matth. 3.* *D. Aug. li. 3. de mirab. sac. scrip. c. 3.* *Eccl. 24.* *Luc. 1.* *Dan 3.* *Luc. 1.*

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

nere vsa fuerit beata Elisabeth, ex eo non obscurè colligitur, quod a salutatione Gabrielis verba illa: *Benedicta tu in mulieribus*, quamuis ea non audierat, diuino tamen afflante spiritu, mutuauit, vt sic idem in Angelo, & Elisabetha spiritus proloqui ostenderetur. vnde D. Ambrosius in commentario huius loci dixit: *Eadem voce Maria ab Angelo, & ab Elisabeth, benedicta dicitur, vt Angelus, & hominibus simul veneranda monstretur, quia scilicet vtrisque benedictionem attulit*: sic enim Virginis laudes magis firmabantur, cum *in ore duorum, vel trium stet omne verbum*. Et quidem oportuit, vt sicut peccati maledictio à muliere cœpit, ita bona diuinæ benedictionis à muliere inchoarent, à Maria scilicet, & Elisabeth. Illud deinde obseruatione dignum est, quod Angelus Gabriel, & Elisabeth in hac visitatione, velut peritissimi artis musicæ sibi inuicem consentientes, dulciter cecinerunt: nam Gabriel cœpit in laudem Virgini canere: *Benedicta tu in mulieribus*: Elisabeth autem dulciorem reddens cantus armoniam, eandem vocem repetit: *Benedicta tu in mulieribus*. vnde sicut olim duo Cherubini, ante arcam assistentes, mutuò se aspiciebant, sibique inuicem respondentes, clamabant: *Sanctus Sanctus*, ita Gabriel, & Elisabeth mysticam arcam Mariæ, mutuò in laudem illius sibi respondentes cecinerunt: *Benedicta tu in mulieribus*. In eo tamen laus Elisabeth Gabrielis laudem excessit, quod cum illo dicente: *Benedicta tu in mulieribus*, nondum Virginea Mariani vteri terra Christum germinarat, non subiunxit Angelus, & *benedictus fructus ventris tui*; Elisabeth autem cõgruenter verba illa addidit, vt profiteretur iam Verbum carnem factum esse, veramque hominis naturam induisse. Vnde dicens: *Benedictus fructus*, permultos hæreticorum errores profligauit retudit enim in primis Valentinianum hæresiarcam asserentem (vt recenset D. August.) Virginem post partum inuiolatam non permansisse, cum enim potuisset dicere, vt solet: Benedictus filius ventris tui notanter dixit: *Benedictus fructus*: quia sicut ex arbore absque eius læsione, immò cũ maiori eius decore, fructus erumpit, sic Christus Dominus instar fructus arboris ex Virgine matre absque vlla virginea clausuri violatione, prodiit. Refellit etiam eisdem verbis impium Cerdonis, & Marcionis deliramentum, mendacissime essutientium, corpus Christi non fuisse verè humanum, sed apparens, & phantasticum: si enim Christus fructus est vteri virginei, vtique cum omnis fructus consubstantialis sit plantę, oportet Christum consubstantialem esse matri; hoc est, veram naturam hominis, sicut illa induisse, vt vnanimi consensu hoc genere argumenti vtentes in expositione illorum verborum: *Egredietur virga de radice Iesse, & flos de radice eius ascendet*. omnes ferè Patres, vt Leo Papa, D. Ambrosius, Rupertus, Tertullianus, & alij permulti Catholicam hanc veritatem confirmant. Ac tandem eisdem verbis hæreticam aliorum amentiam, qui Christi corpus è cœlo fuisse traductum, cælestique materia compactum confinxere, satis superque expugnant; nam si Christus fructus est ventris Mariæ necesse est carnem ab illa sumpsisse, ac sanguinem ab ea submini-strarum materiam corporis eius exstitisse. hæc omnia paucis comprehendit his verbis Seuerus in commentario huius loci: *In qua parte emergit Enticis redargutio? dum fructus ventris Christus asseritur. Omnis enim fructus est eiusdem naturæ cum planta, vnde & Virginem reliquitur eiusdem fuisse naturæ cum secundo Adam qui tollit peccata mundi sed & qui phantasticam opinionem de carne Christi confingunt, in vtero Dei genitricis partu erubescant, nam ipse fructus ex ipsa substantia processit arboris. Vbi sunt etiam dicentes, quasi per aquæductum Christum transisse per Virginem; aduertant ex dictis Elisabeth, quàm repleuit Spiritus sanctus, Christum fructum ventris*. hæc ille. Ad hæc rectè dixit: *Benedictus fructus*, quia sicut quondam Eua fructum mortiferum viro suo

D. Amb. sup. Luc. in cõm. huius loci.

Deut. 17.

Luc. 1.

Ibid.

Ibid.

D. Aug. epist. 140.

D. Iren. lib. 3. cap 3.

Isa. 11.

D. Leo Pap. ser 4. de nat.

D. Amb. lib. de bened Patriar c 4. & 2.a de Spiritu sancto c 5.

Rup. Abb. in Isa. c. 6. & l. 11. de Vict. Verbi Dei. c. 2.

Seue. in cõm. huius loci.

Luc. 1.

porrexit, quo illum, & nos infecit, ita Maria vitalem fructum mundo intulit, quo vescentes venenum illius antiquę potionis euomere possimus. Vt enim
D. Tho. ep. 8. docuit D. Thomas opusculo 8. Eua quæsiuit fructum, in illo tamen non inuenit, quæ desiderabat. Tria namque concupiuit;
Gen. 3. primò id quod falsò antiquus serpens pollicitus fuerat ei, & viro suo: *Eritis sicut Dij, scientes bonum, & malum*: cui illa subaudiens, & de fructu comedens, insipientibus iumentis similis facta est, è contra verò Deo valde dissimilis; beata autem Virgo fructum inuenit Christum Dominum, quo vescentes in eum transformamur, & similes ei efficimur, & consortes diuinæ, & humanæ naturæ illius reddimur. Secundo, Eua in fructu suo voluptatem quæsiuit, vidit enim bonum esse ad vescendum, ac gustui suauem, sed non inuenit nisi dolorem, & confusionem, & nouissima eius amata, quasi absynthium, sed in Virginis fructu, tam quam in vero manna cœlesti, omne delectamentum, & omnis saporis suauitas reperitur. Tertio, Eua pulchritudine fructus fuit allecta, sed quid quæso comparabile habet pulchritudo fructus Mariani paradisi cum pulchritudine illius, cum ille comedētes deturpauerit, & in oculis Dei deformes, ac fœdissimos reddiderit, hic vero in via illum manducantes intus decoret, & pulchros faciat, in patria vero eundem videntes beatificet, & incredibili alacritate afficiat? Vnde colligo, iuxta vulgarem etiam nostrū loquendi modum, qui quosdam fructus pro præsi principio, alios in finem eius proficuos destinamus, aptissime Christum Dominum fructum vocitari, cum principium sit, & finis nostræ
Apoc. 22. salutis, vt ipse testatur dicens: *Ego sum Alpha, & Omega*: hoc est, principium, & finis; principium certè nostræ iustificationis, & finis, ac scopus nostræ beatitudinis. vnde Ecclesia Catholica docet nos beatā Virginem deprecari, vt nobis ab hac vita decedentibus dignetur hunc fructū benedictū manifestare: *Et Iesum benedictum fructū*
In Antiph. Salue Reg. *ventris tui nobis post hoc exilium ostende*. Obseruaui non semel (quod huic argumento inseruire posse putaui (duobus præcipue anni temporibus precioſiores æstimari arborum fructus, hyeme scilicet, in quo quidam illorum tardius matureſcunt, & in vere, in quo intensionis caloris causa, citius erumpunt, & maturitatem consequuti, primæui fructus appellantur, ad
Mich. 7. quod alludere videntur verba illa: *Præcoquas ficus desiderauit anima mea*: contemplor sanè Mariam, & Elisabetham tamquam ex diuina virtute factas fructiferas arbores, singulos summi pretij fructus produxisse: mirabilis quidem fructus Ioānes, quem sterilis arbor Elisabet, iuuenilis ętatis flore, ac fronde expoliata, immò & ex infœcūditate sicca, mirabiliter protulit: mirabilis etiam idem, quia in capite autumni maturus, hoc est, maturo iudicio præditus, foras prodiit, post Palæsthi-
Matth. 11 næ messem iam factam, quia *lex, & Prophetæ vsque ad Ioannem*. Mirabilis deinde, immo admirabilior multò fructus, quem B. Virgo in ipso florido gratiæ Vere, diuino flante spiritu produxit, filium scilicet Dei, humana carne indutum, qui meritò *primæus fructus* appellari debet, non solum, quia perfectionis excellentia primus, & quia primogenitus est, quatenus Deus æterno patri & quatenus homo Virgini matri suæ, sed etiam quia inter natos mulierum primus est, & secūdum nō habet, qui ex matre virgine processerit; vnde egregie noster S. Bernardinus eodem spiritu, quo D. Ambrosius, & D. Gregorius Nissenus dixit: *Si diligentius volueris, inueri, intelliges in omni arborum genere, in ortu fructus florem decidere, & perire; in omnibus quoque, & fere cunctis animantibus, fructus filiorum florem virginitatis abscindere: non sic erat in natiuitate vitis nostræ; beatissima enim Mater illius fructum protulit benedictum, non amisso Virginitatis flore, imò magis per partum mirabilem, & mundissimum est decorata, vbi lex, vbi iura naturæ abscissa sunt*. Sed latius, & copiosius tam Marianæ arboris, quàm fructus illius

D. Bern. Ser. de Pas. D. Ambr. La de Spi. S. c. 2. D. Greg. Nis. ora. S. Chris. nat.

lius mira' præconia decantauit Andreas Ieroſolymitanus Epiſcopus in hæc præclara verba : *Benedicta tu inter mulieres, quam Zacharias vir diuiniſsimus, aureum ceu candelabrum, ſeptem vidit lychnis ornatum, nimirum ſeptem illis ſancti Spiritus donis clarum, & lucidum. Verè tu benedicta, ſenſu intellectuque prædita viridi ſalutis noſtræ ligni Paradiſi, quæ ipſum horti Eden colonum, Chriſtum, inquam, Dominum, intra te habes, figuris in te adumbratum, qui ineffabili quadam potentia fluminis inſtar, viuiparum vterum tuum egreſſus quatuor, velut initiis, per Euangelium ſuum orbis faciem irrigauit: Benedicta tu in mulieribus, & benedictus fructus ventris tui. Fructus) quo comedēs Adam protoplaſtus, euomuit veterem illam deuorationem, qua deceptionis eſcam ſumpſerat. Fructus } vnde ceu ex fonte defluit amarulentæ ligni deguſtationis quædam condulcoratio, humanā purgans naturam: qui fontes, fluminum inſtar, erranti in deſerto Iſraeli è petra elicuit, & aquas amaras in Maria dulces reddidit: panem inſuper pluit nouum alimenti genus. Benedictus fructus } qui ſterilis, & amaras aquas per Eliſeum potabiles, & fœcundas ſalis inſperſione effecit. Benedictus fructus } ille, qui ex incorrupto virginalis vteri ſurculo, veluti perfectus mirabiliter matureſcens botrus enatus eſt. Benedictus fructus } ex quo fontes ſcaturiunt aquæ in vitam ſalientis æternam. Fructus, ex quo vitalis ille panis, corpus inquam dominicum producitur, & immortalitatis calix ſalutaris potio exhibetur. Benedictus fructus } quē ſanctum omnis lingua celebrat cæleſtium, terreſtrium & infernorum.* hactenus Andreas Epiſcopus Ieroſolymitanus.

Iuſtin. Ieroſ. Epiſ. ſerm. de Annunc.

Zachar. 4.

Gen. 2.

Deut. 15.

4. Reg. 2.

Secundum encomium, quod Eliſabeth in Virginis honorem protulit, verba ſequencia cōtinent. *Vnde hoc mihi, vt veniat mater Domini mei ad me?* Ecce Mariā prædicat Dei Genitricem eſſe, & quam paupertimam agnoſcit, reginam cœli, & terræ, vtpote Regis Regum matrem, non diffitetur; non enim inter eos apud illam connumeranda veniebat beata Virgo, qui ob paupertatis pondera depreſſi diuitiarum pennis deficientibus ad dignitatū cacumina euolare non poſſunt. Equidē ſapientibus non parum egeſtas obeſſe ſolet, ad dignitatis faſtigia conſcendendas vnde acutè ſatis Alciatus in Emblemate, cuius inſcriptio eſt. *Paupertatem ſummis ingeniis obeſſe*: depinxit puerum manu vna alas, altera vero grauem lapidem tenentem, ſubditque hæc egregia carmina:

Luc. 1.

Dextra tenet lapidem, manus altera ſuſtinet alas,
Vt me plumaleuat, ſic graue merſit onus.
Ingenio poterā ſuperas volitare per auras,
Me niſi paupertas inuida deprimeret.

Alciat. in emblem.

At certè B. Virgini non ſolum non obfuit paupertas ad nanciſcendam Dei Matris dignitatem, quin potius mirum in modum profuit: nam cum Chriſtus Dominus altiſſimæ paupertatis ſectator futurus eſſet, vt verba illius ſatis indicant: *Vulpes foueas habent, & volucres cœli nidos, filius autem hominis non habet, vbi caput ſuum reclinet?* mattem ſibi ab æterno elegit, non opulentam, ſed pauperculam, & indigentem. Cum autem Eliſabeth Mariam agnouiſſet dignam Dei matrē, conſequenter eius viſitatione indignam ſe eſſe fatetur, dicens: *vnde hoc mihi, vt veniat mater Domini mei ad me?* Simile humilitatis argumentum præbuit Ruth, quæ vt habetur cap. 2. *Adorans ſuper terram dixit ad eum (ſcilicet nobilem virum Booz) Vnde mihi hoc, vt inuenirem gratiam ante oculos tuos, & noſſe me dignareris peregrinam mulierem?* ſimile etiam aliud exhibuit Areuna Iebuſæus, cum Dauid Regem cū ſeruis ſuis, iuxta Prophetæ mandatum venientem animaduertit, adorauit illum prono vultu in terrā, dicens: *Quid cauſæ eſt, vt veniat Dominus meus Rex ad ſeruum ſuum?* ad eundem modum animaduertens Eliſabeth Reginam Mariam dignatam fuiſſe illam viſitare, cum alioquin vera Dei Genitrix eſſet, admirabunda clamauit: *Vnde hoc mihi, vt veniat mater Domini mei ad me?* quaſi diceret; certè cum ego ſim Præcurſoris, Maria Saluatoris; ego mater militis, Maria ducis; ego mater ſerui, Maria Domini; ego ma-

Matth. 8.

Ruth. 2.

2. Reg. 24.

Luc. 1.

ter lucernæ, Maria lucis cælestis; ego mater luciferi, Maria ipsius solis; ego mater paranimphi, Maria ipsius sponsi; ego mater vocis, Maria conceptus, & Verbi diuini, non possum non mirari, quod Domina humilem ancillam visitet, & ad domum meam diuertat hoc sanè non ob merita mea, sed ob diuinam largitatem, & munificentiam mihi accidit. Vnde D. Ambrosius hom. de visitatione hæc verba exponens, inquit: *Non quasi ignorans dixit: scit enim esse sancti Spiritus gratiam, & operationem, vt mater Domini matrem prophetæ ad profectum sui pignoris salutet, sed quasi non humani hoc meriti, sed diuinæ gratiæ munus esse cognoscat, ita dicit: Vnde hoc mihi, vt veniat mater Domini mei ad me?* In quæ etiam verba ingeniosè Origen. dixit: *Conuenit autem hoc dicens cum filio, nam, & Ioannes indignum se sentiebat aduentu Christi ad ipsum, diuina autem promissio duxerat Mariam ad Elisabeth, vt Ioannis testimonium ab vtero perueniret ad Dominum, tunc enim Ioannem Dominus in prophetam constituit.* Perpende hic Elisabeth humilitatem, quæ, quãtò maioribus fauoribus Iesus, & Maria illã visitãtes prosequũtur, tantò magis ipsa se humiliat, ac demittit: non sic nõ sic filij huius sęculi, sed sicut olim Amã, qui quantò magis à Rege Assuero honorabatur, & exaltabatur, magis ipse intumescebat, & alios despectui habebat, ita ipsi, quantò magis bonis temporalibus sublimantur, tantò magis superbiunt, & alios despicientes eriguntur, de quorum singulis Iob dixit: *Vir vanus in superbiam erigitur.* Tandem obserua cum D. Gregorio in Moralibus lib. 18. cap. 35. eamdem Virginem matrem esse Domini, & eandem simul ancillam eiusdem, eo nimirum modo, quo & idem Christus auctor est operis, & opus auctoris; idẽ templũ & idẽ factor tẽpli; idẽ ipse, qui fecit, & idem, qui factus est: si enim Christum in ratione diuinæ naturæ contẽplemur, ipsius ancilla Virgo est, ipsius & creatura; si autem humànitatem assumptam spectemus, illa Domini mater est.

D. Amb. sup. Luc. hom. de visit.

Luc. 1.

Orig. sup. Lu.

Esther 7.

Iob. 11.

D Gregor. in mor. l. 18. c. 35

Tertium encomiũ, quo Elisabeth Deiparam laudauit, illud singulare fuit, quod vox eius instrumentum fuerit diuinę virtutis ad sanctificandum Ioannem, & ad donum prophetiæ per illam in se conferendum: id apertè indicant subsequentia verba: *Vt facta est vox salutationis tuæ in auribus meis, exultauit infans in gaudio.* *Luc. 1.*

Virtus certè Christi Domini per vocem Mariæ ad Ioannem delata non solum illũ, etiã patrem eius cœlestibus charismatibus repleuit, cum hoc tamen discrimine, vt dixit D. Ambrosius quod *vocem prior Elisabeth audiuit, sed Ioannes prior gratiam sensit, exultauit infans, & repleta est mater non prius mater repleta quàm filius, sed cum filius esset repletus Spiritu sancto, repleuit & matrem.* Mirabilis sanè fuit processus iste; quis enim non miraretur, radium solis christallinam phialam ingredientem, prius quod intus est, illuminare, deinde per reflectionem lucis rei intus illuminatæ ipsam illustrari? hoc igitur mirabile cernere est in Elisabetha, radius enim diuinæ lucis per vocem Mariæ à Christo missus viscera matris penetrans prolem intus latentem absque perfusa prius luce aliqua in illam, prius prolem intus latentem illuminauit, deinde verò quasi per quandam reflexionem lux in Ioanne recepta ad matrem illuminandam peruenit: id apertè sibi volunt nuper citata verba D. Ambrosij: *Vocem prior Elisabeth audiuit, sed Ioannes prior gratiam sensit.* *D. Amb. l. Luc. in sup. Luc.*

Quartum tandem Elisabeth encomiũ Marianæ fidei commendationem continet: *beata, quæ credidisti*, qua Virginem ab impiissimis hæreticis illam in fide vacillasse, dum dixit: *Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco?* asserentibus, apertissimè vindicat. Nam si Elisabeth ait Mariam tunc credidisse, ergo mẽriuntur ipsi asserentes non credidisse, aut dubiam extitisse; dubia enim fides non erat digna illa celebri commendatione, *beata quæ credidisti*: nec etiam vacillans credulitas prę- *Luc. 1.* *Ibid.*

mium merebatur non solum in futuro, sed.

sed nec in præsenti sæculo: at Elisabeth pollicetur Virgini, quod fides, quam Angelicæ annunciationi adhibuit, illud præmium nanciscereturr, omnia sibi reuelata arcana in ea fore implenda: *Quoniam perficientur in te ea, quæ dicta sunt tibi à Domino.* Octo quidem stupenda mysteria nuncia ta fuerunt ei ab Angelo, quorum tamen vnum dumtaxat fuerat impletum, nimirum: *ecce concipies in vtero*, quia tunc iam filium Dei vtero suo conceperat; septem verò impleri desiderabantur, dixerat enim Gabriel: *paries filium*, quod in natiuitate erat adimplendum; dixerat: *vocabis nomen eius Iesum*, quod in circumcisione differebatur; dixerat: *hic erit magnus*: quod sine dubio impletum fuit, Hebræis dicentibus: *Propheta magnus surrexit in nobis*; dixerat: *filius Altissimi vocabitur*, quod ad impletum vidimus, Petro dicente: *Tu es Christus filius Dei viui.* & Centurione exclamante in obitu Christi: *Vere filius Dei erat ille*, dixerat: *Dabit illi Dominus sedem Dauid patris eius*, quod post Christi resurrectionem adimpletum nouimus, ipso tunc dicente: *Data est mihi omnis potestas in cœlo, & in terra*, dixerat: *Et regnabit in domo Iacob in æternum*: quod in Christi Ascensione manifestum impletum fuisse, Christo ad dexteram Patris sedente, vt Catholica tradit fides Symboli Niceni: *sedet ad dexteram Patris*, ac tandem dixerat: *Et regni eius non erit finis*. quod etiam iam impleri cœpit ipso cum patre in cœlo regnante; vt se vidisse testatus est D. Stephanus, cum dixit: *video cœlos apertos, & Iesum stantem à dextris virtutis Dei.* Tandem Mariæ fides non solum fidem illam Zachariæ ambigentis: *vnde hoc sciam?* non solum fidem Moysis, Aaronis sacerdotis, & Gedeonis fortissimi Principis, qui de diuinis promissis dubitarunt, longè superauit, cum excellentissima quæque sibi munera promissa, implenda numquam hæsitarit, sed & numquam satis laudatam Abrahæ fidem longa intercapedine excessit credidit ille sterilem anum parituram, hæc verò Virginem salua integritate matrem esse futuram; credidit ille, ex se viro iam sene fœtum esse concipiendum hæc vero filium ex se concipiendum sine vllo viro; credidit diuino oracula se geniturum purum hominem, hæc Deum, & hominem hæc Deum, & hominem in lucem edituram; credidit ille habiturum filium, sed communi, & vsitato naturæ ordine propagandum, hæc præter omnem naturæ vsum, Spiritu sancto cooperāte, diuinam humanamque prolem esse concepturam; ac tandem credidit Abraham, Deum etiā posse mortuum filium suscitare, vt dixit D. Paulus, hæc verò Deū, & nasci, & mori posse, vt omnes in eo promissiones legis perficerētur. Ecce quàm meritò Elisabeth Mariæ dixit: *Beata quæ credidisti.* Quam tamen impiissimus hæreticus Brentius sub prætextu laudandi Virginis fidem, hæresis suæ mortiferum virus, bonorum operum necessitatem excludentis, impudenter euomit, dicens: *Mariæ beatitudo per eandem rem per quam & Abrahæ contigit, videlicet, quia credidit, & per fidem beata est, & nō per vlla opera, quis ergo deneget fidei deberi omnia?* idcirco silentio non præteribo, illum hunc interpretem, & alios eiusdē farinæ, ignorare, vel dissimulare scripturæ morem, quēdum vnum dicit, aliud non excludit fidem laudat, sed ita vt pœnitentiæ, charitatis, sacramentis, & aliis pietatis operibus vim suam, & laudem relinquat; quare, qui illud solum vrgent: *iustus ex fide viuit*: meminisse oportebit eos, scriptum esse: *Iustus in iustitia sua, quam operatus est, viuet. Et illud: Qui facit iustitiā, iustus est, sicut & ille iustus, & beatus in facto suo erit*, id est per factū suum. Et illud: *fides sine operibus mortua est.* dicitur autem *beatus credens*, quia fides inchoat iustitiā, & radix est, & basis futuræ beatitudinis nostræ; & Abraham non tantum fide, sed etiam operibus (Iacobo id atteſtante) iustitiæ suæ incrementa accepit, & vitam æternam promeruit, quam nobis donare dignetur Iesus filius Mariæ, qui cum patre & Spiritu sancto viuit, & regnat in sæcula sæculorum. Amen.

Ibid.

Brent. apud Salm tom. 3. tract. 10. ref.

Gal. 3. Ezech. 18. Iacob. 1.

Iacob. 2.

Ibid.

HOMILIA IX.

Titulus multiplex celeberrimi Cantici Deiparæ Mariæ aperitur: ac mira eius super omnia cantica dignitas, & excellentia ex multiplici capite demonstratur.

Cic. lib. 1. de diuinat. Plin. lib. 28. natur. hist.

SVPREMVS eloquentiæ parens Cicero, necnon & Plinius, rerum nō solum naturalium, sed historicarum diligentissimus inuestigator, commemorant, solitum olim fuisse, vt cum Romani ad tēplum conuenirent, victimas, & sacrificia Diis suis immolaturi præconem quemdam alta voce inducerent dicentem: *fauete linguis*: quę verba non eodem modo explicant interpretes. nam Seneca lib. de vita beata putat; per illa auditoribus silentium indici, ac si dixisset: Loquaces compescite linguas. at Paulus in Epitome Festi Pompei è contra existimat, bona verba facere, non silentium ibi postulari. Ego verò in præsentiarum vtrumque mihi apprime necessarium iudico, silentium quidem, vt magnalia, quæ de cantico Virginis prædicare gestio, attentius audiantur; verba etiam, vt linguis ad Dominum orantibus non solum humanis, sed Angelicis grauissimum hoc argumentum in Deiparæ Virginis gloriam, dignè prosequi valeam. Excellentiam igitur huius sacri Cantici super reliquæ omnia ostensurus, ex multiplici capite illam vos aucupari posse aperiam. Primo (vt nec minimum apicem omittamus) ex præstantia tituli illius, singularem eius præeminentiam auspicabimur. Plerique hunc communem titulum ei apponunt. *Canticum Virginis*: alij: *Carmen Triumphale Mariæ*, alij: *Virgineum epithalamium*: alij, *dulcissimum atque eruditissimum Mariæ canticum*: alij, *insigne, & memorabile S. Virginis concentus*: alij, *Diuinum, & excellentissimum Mariæ cāticum*: alij *carmen sanctissimum, & diuinum encomium Mariæ*: alij, *compendium diuinorum sacramentorum*: alij, *Catholica & humilis professio Mariæ*: alij, *Symbolum Marianum*: alij, *Euangelica doctrina Mariæ*: alij, *Catechismus perfectorum*: alij *suauis armonia Deiparæ*: alij, *Mariana Cithara perfectissime temperata*. Origenes hunc titulum inscripsit: *Vaticinium virginale*. Cancellarius Parisiensis: *Psalterium decachordum*. Canisius: *primus noui testamenti Hymnus*: Multiplex certè hic titulus non solum huius Mariani cantici super reliqua excellentiam ostentat, cum nullum aliud his honorificis cognomentis cohonestari possit, sed ad abditissima arcana, quæ in illo latent, detegenda, scrutantibus illa viam parat; nam, vt dixit D. Augustinus super Psal. 33. *Si quis libri titulum rectè nouit, facile totius libri notitiam assequetur.*

Orig. in Luc. Conc. Par. Gerson. tract. 2. in Magnif. Canis. lib. de Deipar.

D. Aug. in Psal. 33.

Secundo ex circumstantia loci excellentia huius Cantici commendatur. ab alto namque monte *super montana*, ad quę conscēderat, posita Deipara, cecinit canticum hoc, vt ostenderet super omnia alia cantica eminere, & quasi ex sublimi illo loco, velut è cathedra, dictaret illud Deut. *Scribite vobis canticum istud, & docete filios vestros, vt memoria teneant, & ore decātent, & sit mihi carmen istud pro testimonio inter filios Israel.*

Deuter. 31.

Tertio excellentiam huius cantici deprehendere possumus ex præstantia, & dignitate Auctoris illius, quod sanè non prætermisit facere Euangelista Lucas, cum expressis verbis tradat, Mariam huius cantici fuisse compositricem: *Dixit autem Maria: Magnificat anima mea Dominum.* nō diffiteor reliquorum canticorum Auctores sanctitate fuisse conspicuos, vt obseruauit D. Chrysostomus, nimirū Moysem, Deboram, Barac, Annam Samuelis matrem, Isaiam Prophetam, Regem Ezechiam, Habacuch, necnon tres pueros Babyloni-

Luc. 1. Chrysost. Psal. 112. Exod. 15. & Deut. 32. Iud. 5. 1. Reg. 2. Isa. 12. Isa. 38. Abac. 3. Dan. 3. Luc. 1.

bysonicos: in nouo etiam Testamẽto post Christi aduentum duos alios viros, Zachariam, & Simeonem cantica cecinisse nouimus, quorum tamen nemine refragante nota est sanctimonia, & Euangelico eloquio constabilita. Ceterùm cum pene in infinitum sanctitas, ac sufficientia Deiparæ tàm ex naturali ingenij acumine, quàm ex supernaturali ei infuso lumine illos omnes præcellat, reliquum est canticũ hoc (quantũ est ex præstantia, sufficientia, & dignitate Auctoris) reliqua cantica longa intercapedine superare.

Quarto: commune quidem est rebus perfectioribus eminenter continere plures sibi inferiores, vt constat in anima rationali, quæ vegetatiuam, & sensitiuam excellentiori modo continet; necnon etiam in supremo Angelo, qui reliquorum omnium perfectionibus eminentiori quadam ratione præditus est; ac tandem in Deo, qui ob infinitam eius perfectionem necesse est omnia creabilia eminentissime in se continere; excellentia igitur huius Cantici in eo mirifice effulget, quod reliquorum omnium argumẽta, tàm veteris, quàm noui Testamenti singulari, ac diuino artificio comprehendit. Ea enim omnia illum scopum respiciunt, vt pertractent de gratiarum actione, aut de amore inter sponsum, & sponsam, aut de liberatione ab aliquo ingruẽte malo, aut de instruendis ignorantibus, aut de victoria ab inimicis reportata, aut de hostium oppressione, aut de diuinis laudibus, vel de abditis arcanis reseratis, aut tandem de promissionibus diuina liberalitate adimpletis. Gratias olim referebat Deo populus Israeliticus illud concinens canticum: *Ascendat puteus, quem foderunt principes, & parauerunt duces multitudinis in datore legis, & in baculis suis.* Salomon de amore sermonem instituens in persona sponsæ canit: *Osculetur me osculo oris sui.* propter liberationem à morte cecinit Ezechias: *Ego dixi in dimidio dierum meorum: vadam ad portas inferi.* Isaias ob singulare aliud liberationis collatum sibi beneficium clamauit: *Confitebor tibi Domine, quoniam iratus es mihi, conuersus est furor tuus, & consolatus est me.* Anna ob munera accepta canebat: *Exultauit cor meum in Domino, exaltatum est cor meum in Deo meo.* 1. Reg. 2.

Moyses ad docendos ignorantes cantauit: *Audite cœli, quæ loquor, audiat terra verba oris mei.* Deut. 32.

Debbora propter partam de hostibus victoriam, hoc genere cantici alios ad diuinas laudes inuitabat: *Qui sponte obtulistis de Israel animas vestras ad periculũ, benedicite Domino; ego sum, ego sum, quæ Domino canã, psallã Domino Deo Israel.* propter mirabilem oppressionem, & submersionẽ hostium in mari rubro extulit vocẽ Maria soror Moysis, hilari voce diuinas laudes canens: *Cantemus Domino: gloriosè enim magnificatus est, equum, & ascensorem proiecit in mare.* Dauid zelo diuini cultus frequenter diuina præconia promebat: *Confitemini Domino, quoniam bonus, quoniam in sæculum misericordia eius.* Zacharias, magni Baptistæ parens, ad diuina sacramenta sibi reuelata referanda, quibus plenus erat, in canticum illud erupit: *Benedictus Dominus Deus Israel, quia visitauit, & fecit redemptionem plebis:* ac tandem S. Simeon propter adimpletam sibi diuiuam promissionem non visurum se mortem, nisi videret Christum Dominum, velut Cygnus iam moribundus, sonora voce intonuit: *Nunc dimittis seruum tuum, Domine, secundum verbum tuũ in pace.* Omnia isthæc horum canticorum argumenta, quam artificiosè diuina nostra tympanistria Maria vnico suo cantico concluserit, si nosse, placeat & audire. etenim vt Deo gratias ageret, cecinit: *Magnificat anima mea Dominum,* vt dilecto sponso congauderet, subiunxit: *& exultauit spiritus meus in Deo salutari meo* propter præseruationem autem à multiplici humanæ conditionis miseria, quam in se humili affectu respiciens agnoscebat, addidit: *Quia respexit humilitatem ancillæ suæ, ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes.* propter ingentia, & inaudita sibi collata beneficia adiecit: *Quia fecit mihi magna, qui potens*

Deut. 32. Iud. 5. Exod. 15. Psal. 117. Luc. 1. Luc. 2. Luc. 1.

potens est, & sanctum nomen eius. ad instructionem verò pusillanimium cãtauit sequens carmẽ: *et misericordia eius à progenie in progenies timentibus eum.* propter partas à Christo de hoste victorias, verba illa protulit: *Fecit potentiam in brachio suo, dispersit superbos mente cordis sui* propter diuinitus à à Deo factam inimicorum oppressionem & confusionem, dixit: *deposuit potentes de sede, & exaltauit humiles.* propter diuinam liberalitatem, & magnificentiam apposuit *Esurientes implenit bonis, & diuites dimisit inanes.* propter reuelationem, & magnificationem diuinorum arcanorum, & præcipue Incarnationis Verbi diuini sic affata est: *Suscepit Israel puerum suum, recordatus misericordiæ suæ.* ac tandem propter adimpleta diuina promissa vltimum colophonem cantico suo imponens concluſit dicens: *Sicut locutus est ad patres nostros, Abraham, & semini eius in sæcula.* Ecce ergo quomodo Marianum canticum reliqua omnia eminentioti quadam ratione contineat. Sed id adhuc magis illud commendabile reddit, quod si tres pueri in fornace Babylonis ab igne accenso nõ comburebantur, canit etiam Maria, quod rubus ardens esset incombustus, virginitatem cum maternitate conferat: cecinit olim Moyses antiquam legem, quam (vt dixit D. Petrus) *Neque patres nostri, neque nos portare potuimus:* Maria verò canit pietatem, ac suauitatem diuinam in omnes progenies: Anna cecinit partum Samuelis, Maria canit virgineum partum Christi: Ezechias cecinit mortalis suæ vitæ prolongationem, Maria de morte victoriam, ac vitæ reparationem modulatur: cecinit Debora triumphum, quem tulit populus Israel de hostibus suis, canit Maria insignem atque glorioſum Christi triumphum, & victoriam, quam de Tyrannis, Dœmone, mundo, carne per mortem reportauit: cecinit Habacuch futurum quem expectabat Messiam, canit Maria Christum præsentem, quem in ventre gestat: cecinit Iudith Holofernis capitis amputationem, canit Maria Diabolici capitis contritionẽ, iuxta illud: *Ipsa conteret caput tuum:* cecinit Isaias humani generis redemptionem, quam propheticis oculis iam agnouerat, canit Maria mundi restaurationem per Christum executioni mandari cœptam: canit Simeon semel in vlnis portans Christum, canit Maria per nouem menses Verbum Dei incarnatum vtero suo gestans: cecinit Zacharias, quia factus est pater Præcursoris, canit Maria, quia facta est mater Saluatoris.

Act. 15.

Gen. 3.

Quintam excellentiam huius cantici deprehendo ex mirabilibus prodigiis, ac portentis, quæ diuinam potentiam, sapientiam, & bonitatem mirifice commendant. Pro quo obseruandum est, decem carminibus, seu versiculis constare præsens canticum, vt verbis Regij vatis respondeat dicentis: *Deus canticum nouum cantabo tibi, in psalterio decachordo psallã tibi:* in hoc ergo Mariano decachordo decem Dei magna mirabilia, virgineo ore prædicantur, vt eo solo nomine primum, ac principem locum inter omnia cantica meritò sibi vindicet. In primo versu supremam Dei potestatem, ac eminentissimum iure creationis dominium canit, vocans illum per anthonomasiam, Dominum. *Magnificat anima mea Dominum.* In secundo, ineffabile redemptionis beneficium exprimit: *exultauit spiritus meus in Deo salutari meo.* in tertio, clementiam, qua humanæ conditionis miseriam respicit, & respiciendo subleuat: *Quia respexit humilitatem ancillæ suæ.* in quarto, magnitudinem diuinorum operum ponit: *quia fecit mihi magna, qui potens est.* in quinto, tempus diuinæ misericordiæ cum mundo aduenisse ostendit: *Et misericordia eius à progenie in progenies, timentibus eum.* in sexto, rectitudinem diuinæ iustitiæ commemorat: *Fecit potentiam in brachio suo, dispersit superbos mente cordis sui.* in septimo, brachium diuinæ potentiæ demonstrat: *Deposuit potentes de sede, & exaltauit humiles* in octauo misericordiam erga iustos, & iustitiam erga peccatores a Deo exercendam: *Esurientes implenit bonis, & diuites dimisit*

Luc. 1.

Psal. 143.

Psal. 32.

Prou. 5.

Psal. 1.

1. Reg.

Isaiæ 1.

Prou. 31.

Gen. 32.

Isa. 30.

dimisit inanes. in nono, omnia signa, figuras, oracula, vaticinia, atque scripturas de susceptione carnis à Verbo, Laconico stylo, tangit: *Suscepit Israel puerum suum; recordatus misericordiæ suæ.* in decimo, ac postremo, consummationem omnium suorum verborum ponit, ac Dei fidelitatem in adimplendis promissis pleno ore dicens: *Sicut locutus est ad patres nostros, Abraham, & semini eius in sæcula.* quem versiculum meritò Deipara vltimo loco apposuit tanquam complementum, & summam aliorum multorum.

Si enim prophetarum eloquia consulamus, singulos versus prædixisse reperiemus. canit primo loco Virgo; *Magnificat anima mea Dominum.* Achior ad Iudith dixerat: *In omni gente, quæ audierit nomen tuũ, magnificabitur super te Deus Israel.* Canit Maria: *Exultauit spiritus meus:* cecinerat Isaias: *Germinans germinabit, & exultabit lætabunda & laudans: gloria Libani data est ei.* Canit, *Quia respexit humilitatem ancillæ suæ:* at fœcunda Lia in huius figuram dixerat: *Vidit Dominus humilitatem meam, nunc amabit me vir meus,* Canit, *Quia fecit mihi magna, qui potens est,* id sanè prænuntiauerat Dauid: *Sanctificauit tabernaculum suum Altissimus,* necnon & Salomon: *Sapientia ædificauit sibi domum, excidit columnas septem.* Canit, *Et misericordia eius à progenie in progenies,* quod & regius vates prædicerat: *Misericordia tua Domine plena est terra.* Canit, *Fecit potentiam in brachio suo:* sed ab his nihil abhorrent verba Dauidis; *In manu tua Domine virtus, & potentia.* Canit, *Deposuit potentes de sede, & exaltauit humiles,* quod & præmonuerat Salomon dicens: *Sedes diuitum superborum destruxit Deus, & sedere fecit mites pro eis.* Canit, *Esurientes impleuit bonis, & diuites dimisit inanes,* quibus persimilia iam tradiderat idem Salomon, dum dixit: *Iustus comedit, & implebit animam suam, venter autem impiorum insatiabilis.* Canit, *Suscepit Israel puerum suum,* quod & Deus Abrahæ dixerat: *In semine tuo benedicentur omnes gentes.* Vaticinatusq; fuerat Isaias: *Ecce seruus meus suscipiam eum, electus meus, complacuit sibi in illo anima mea.* Canit postremo: *Sicut locutus est ad patres nostros,* vt omnia, quæ antea commemorauerat, in scripturis prænonstrata indicaret, quod etiam Iudith prænuntiauerat, cum dixit: *Et in me ancilla sua adimpleuit misericordiam suam, quam promisit domui Israel.* Iud. 13. Iud. 16.

Sexto colligo excellentiam huius Mariani epithalamij ex eo, quod nouissimũ omnium sit. Solent quidem inter musicos cæteris paribus pluris æstimari nouę, quàm antiquæ cantiones, nouissimas autem omnium constat eas fuisse, quas cecinerunt Maria, Zacharias, & Simeon; interest has verò primas ferè canticum: *Magnificat,* quia cum *nouum fecerat Dominus super terram, mulier circumdabit virum,* plures quidem quàm in reliquis inauditæ nouitates in illud simul confluxere. nam quæ concinit, mater est Virgo, Deum & hominem ventre gestans, & quem cœli cœlorum capere non poterant, ipsa suo vtero concluserat. Deinde noua mysteria referabat, nouo, & inaudito amoris, humilitatis, & religionis affectu, illa manifestat, Verbi scilicet diuini incarnationem, eiusdem natiuitatem, gratiæ eius collationem, peccatorum remissionem, inferni deuastationem, ac cœlestis beatitudinis consequutionem. quid ergo mirum, si Dauid tot noua in hoc Mariano cantico commemorari prænidens in spiritu dixerit: *Cantate Domino canticum nouum, cantate Domino omnis terra?* Exod 15. Luc. 2. Ibid. Ierem. 31. Psal. 95.

Licet autem canticum hoc nouum sit, antiquę tamen, ac vetustissimæ illius præcesserunt vmbræ, & figurę: nam olim Maria soror Moysis ob demersum in mari rubro Pharaonem prima in gratiarum actionem dulce cecinit canticum. Debbora propter occisum Sisaram, cuius tempora clauo terebrauerat, eo quod populũ Dei affligeret, cãticum ad diuinas laudes decantandas composuit; Anna mater Samuelis simile aliud cecinit, ob felicem partum cælitus sibi datum: hæc omnia cantica quid quæso aptius adumbrabãt, Exod. 15. Iud. 5. 1. Reg. 2.

quàm canticũ Mariæ, quę caput non Holofernis præcidit, aut Sisarã confodit, sed antiqui serpentis contriuit, & quæ futura erat, vt nõ partũ puti hominis, vt Anna, sed Dei patriter, & hominis, diuino spiritu afflante, suauissima suæ vocis melodia cantaret? Vt autẽ aperte innotescat, quàm egregiè canticũ illud Annæ Marianũ hoc canticum præcipue adumbrarit, obseruare oportet, quod illa cecinit: *Exultauit cor meum in Domino*: Maria, *Exultauit spiritus meus in Deo salutari meo*; illa cecinit: *Arcus fortium superatus est, & infirmi accincti sunt robore*, Maria intonat: *Deposuit potentes de sede, & exaltauit humiles*; illa cecinit: *Repleti prius pro panib se locauerunt, & famelici saturati sunt*: Maria: *Esurientes implenit bonis, & diuites dimisit inanes*; tãdẽ si Anna dixit: *exaltauit cornu Christi sui*: eũdẽ ferè sẽsũ reddũt illa Maria verba: *Fecit potentiã in brachio suo, & exaltauit humiles.*

Ibid. *Luc. 1.* *1. Reg. 2.* *Luc. 1.* *1. Reg. 2.* *Lucæ 1.*

Septimo inde non parum excellentia huius cantici mihi detegitur, quòd cũ alioquin canticum Salomonis, adeò perfectum omnibusq; numeris absolutũ esse perhibeatur, vt propterea cognomentum hoc *Canticum canticorum* quasi iure suo sibi vendicauerit, vt auctor est D. Bernard. S. Tho Rupert. & alij; nihilosecius tamen canticum hoc Mariæ tantum illud præcellit, quantum figuratum figuram, & veritas vmbram. cessè canticum illud Salomonis causas huius Mariani elogij adamussim præfigurat: ibi postulat sponsa vnionem Verbi diuini cum natura humana sub metaphora: *Osculetur me osculo oris sui*, hic vnio ipsa executioni mandata commemoratur: ibi quærit sponsa *indica mihi, vbi pascas, vbi cubes in meridie*, hic ostenditur in thalamo Virginis requiescere, & alimento ab ea subministrato infantem Iesum intra viscera eius nutriri: ibi dicebat sponsa: *Trahe me post te, curremus in odorem vnguentorum tuorum*, hic Ioannem trahit Christus ad se, qui per peccatum originale valde ab illo erat elongatus: ibi de sponso ait: *Ecce iste venit saliens in montibus, transiliens colles*, hic de Maria, vtero suo tamquã in thalamo spõsum deferẽte, refert Euãgelista, quod *abijt in montana cum festinatione*: ibi quærebat sponsa in lectulo sponsum: *In lectulo meo quæsiui eũ, & non inuenit*, hic virgineo Mariæ ventre clauditur, & a Ioanne, & Elisabeth inuenitur: ibi desiderabat sponsa Christum iam natum videre: *Quis mihi det te fratrẽ meũ, sugẽtem vbera matris meæ, vt inueniam te foris, et deosculer te* hic adest iã conceptus, & post paucos mẽses nascitus, & vbere de cœlo pleno lactandus.

D. Bern. D. Tho. et Rup. suis in præf. Canticorum. *Orig. hom. 1. sup. Cant.* *Cant. 1.* *Ibid.* *Cant. 2.* *Luc. 1.* *Ibid.* *Cant. 8.*

Octauo: si verum est tantò suauiorem esse cantici concentũ, quanto & organũ musicum perfectius, & temperatius est, & concinens in arte canendi peritior, non erit inde difficile cõiectari, quanta sit Mariani huius cantici excellentia. Musica quidem nihil aliud est, quàm aggregatio quædam vocũ parium, & imparium, quarum quædam sunt acutæ, quædã graues, aliæ mediæ; in hoc Mariæ cantico inueniuntur voces acutæ, atque sublimes adeò, vt attingant ipsum met Deum: *Magnificat anima mea Dominum*: adsunt etiã voces graues adeò, vt B. Virginem futuram mox Dei Genitricem, ad humilitatẽ ancillæ deprimerent, & ad ima demitterẽt: *Ecce ancilla Domini: fiat mihi secundum verbum tuum*. voces etiam mediæ hic non desiderantur, quæ vtramq; extremorum rationem participent, Maria dicente: *Fecit mihi magna, qui potens est*, hæc enim magna media quædam fuerunt inter attributa diuina, & perfectiones creaturis cõmunicatas; non equabant quidem illis diuinis, & increatis, longe tamen superabant omnes creatas, vnde necesse est media quædam fuisse inter illa duo extrema. Hinc Vgo Victor. in prologo super *Mægnificat* excellentiam huius cantici perpendens, eleganter dixit: *Quis dubitet Mariam receus è Spiritus sancti in se superuentionis tanta plenitudine, & gratia repletam, non potuisse parum aliquid, & quod supra terrenarum mentium capacitatem non esset, in laudem Saluatoris sui proferre?* quod si consideres animam Virginis, quæ organum

Luc. 1. *Ibid.* *Ibid.* *Hugo Vict. in prologo super Mægnificat.*

fuit

fuit diuini citharœdi, cuius cœlesti Spiritu afflata concinebat, inde non parum comendabile redditur eius canticum; erat enim organum temperatissimum, cum nulla in ea non solum dominaretur, sed neque pullularet rebellio, aut discordia carnis aduersus spiritum. Instrumenta quidem musica sæpe ob subintrantem puluerem rauceſcunt, aut suauitatem amittunt, in Marianum autem organum, nec minimus peccati venialis puluiſculus vnquam subintrauit, vt sacrum Cõc. Trid. diffiniuit, vnde suaui sua melodia non potuit vnquam carere. Quid? quod tympanistria nostra canendi arte primas inter omnes tulit, non secus, ac philomela inter omnes aues, vnde quæ Ouidius de ista egregia carmina cecinit, potiori iure, multoque congruentius in cœlestem hanc conueniunt philomelam:

Conc. Trid.

Ouid. in lau. Philomela.

Tu Philomela potes vocum discrimina mille
Mille vales varios ritè referre modos.
Nam quamuis aliæ volucres modulamina tentent
Nulla potest modulos æquiualere tuos.
Insuper est auium spatijs garrire diurnis,
Tu cantare simul nocte dieq; potes,
Sancta tamen Domino depromis munera laudis.

Sed quas præclaras quæso, ac sublimes non concineret Maria laudes, cum id quod fabulosi Poetæ de suis musis venditabant, nimirum, quod ab illis diuino quodam infuso lumine ad poesim illustrabantur, non solum veraciter nostræ contigerit timpanistriæ, sed multò sublimiori modo, quàm illi fingebant, vtpote quam Spiritus sancti dulcis aura afflabat, ac suauem eius vocem reddebat, adeo vt sponsus illam auscultare desiderans, diceret: *Sonet vox tua in auribus meis.* Hinc Hugo Vict. quem paulò ante citauimus hom. in fer. 6 hæc sapienter scripsit. *Nemo huius cantici verba putet leuiter æstimanda, quæ nimirum de tàm profunda conceptione prolata sunt, & absque profunda inuestigatione digne penetrari non possunt; & omne, quod dictum est, ab illa summæ veritatis intima luce, cui mens Virginis excellenter inhæserat, emanauit, nec aliud quicquam dicere potuit, quæ meditando loquuta non est.*

Cant. 2. Hugo. Vict. in hist. fer. 6. quat. temp. in aduentu.

Vltimo excellentiam huius cantici colligere licet ex magno honore, quem Ecclesia Catholica Romana à Spiritu sancto edocta, ei defert, qui adeò singularis est, vt nullum diem præterlabi sinat, in quo illud in templis non resonet, & ab omnibus Ecclesiasticis in Canonicis, & vespertinis horis non reciterur: cuius sanè non immemor Beda dixit: *Optimus, ac saluberrimus in S. Ecclesia mos inoleuit, vt hymnus B. Mariæ quotidie cum psalmodia vespertinæ laudis ab omnibus canatur, quatenus ex hoc animos fidelium, & frequentior Dominicæ incarnationis memoria ad effectum deuotionis, & præcogitata sæpius exempla Genitricis illius in virtutum soliditate confirment.* quod si canticum, *Benedictus*, quotidie in laudibus recitat Ecclesia Catholica, id etiam in laudem Virginis cedit, quæ visitationis suæ mirabili virtute Zachariæ mentem illuminauit, vt propheticum illud vaticinium modularetur.

Beda hom. de visit.

Ad extremum illud forsan quispiam circa hoc canticum nosse desiderabit, an soluta oratione, an vero debita carminis mensuræ habita ratione B. Virgo illud composuerit, quidam Doctores hæsitãr, mihi tamen coniunctum magis cum ratione videtur carmine, & metri ratione illud cecinisse: nã si Maria soror Moysis, Debbora, Iudith, Esther, & Anna, quæ Mariæ typum gerebant, carmine cantica sua cantarũt, non est negandum, quod, qui non solum has insignes fœminas, sed & pastores carmina ad diuinas laudes canendas conficere docuit, excellẽtius B. Virginem, dum in thalamo eius delitescerer, eodem genere canendi eruditurit; maxime cum id partim ad excellentiam, & venustatem cantici pertineret. vnde D. Aug. B. Virginẽ tympanistriam vocauit:

Audite quomodo tympanistria nostra cantauerit ait enim: Magnificat anima mea Dominum: immò Rutilius Benzonius Episcop. Lauretanus affirmat, tanta fuisse canticum hoc metri diuersitate cumulatum, vt omnium canticorum, & psalmorum compendium quoddam B. Virgo in lucem ediderit. Cui sit honor, & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

D. Aug. ser. de S. qui est 10 de Ann. Rutil. Benz. li 1. sup Magnificat. c. 8.

HOMILIA X.

Singula hæc verba: Magnificat anima mea Dominum: secundum literalem, & mysticum sensum pulchre explicantur.

QVM beata Elisabeth Spiritus sancti aura afflata, & ex eius imperio (vt præcognouit Deipara) multis præconiis illam cumulasset, beata Virgo pro singulari sua humilitate nihil prorsus de auditis laudibus sibi arrogans, in Deum tamquam in bonorum omnium auctorem bona omnia sibi ab eo collata retulit, suaui modulans concentu: *Magnificat anima mea Dominum.* vbi impletam intueor sententiam illam, sapientis ore prolatam: *Quomodo probatur in conflatorio argentum, & in fornace aurum: sic probatur homo in ore laudantis.* Familiare quidem est ijs, qui humilitatis virtute præditi sunt, quando laudari se sentiunt, laudum causam subtrahere, aut propriam occultando excellentiam, si possunt, aut in Deum, quæ in se sunt laude digna, referendo, si illud primum facere nequeūt. Magna profecto encomia à B. Elisabeth audierat sacra Virgo, quorum causas occultare nec suum erat, nec debebat. non quidem suum, quia illa Spiritu sancto repleta loquebatur; neque etiam debebat, quia quæ ad fidei testimonium, & Dei gloriam confirmandam spectant, quando temporis occasio, & personarum ratio postulat, silento non sunt inuoluenda, etiam si ad laudem propriam faciāt, dummodo propria gloria non quæratur. vade sicut, cum magnorum principum nuptiæ celebrantur, varia solent poetica cantica seu epithalamia intonari, ita in celebratione nuptiarum Verbi diuini cum natura humana, de quibus apud Matthæū dicitur, quod æternus Pater *fecit nuptias Filio suo*, affuit diuina tympanistria Maria sacrū illud poema: *Magnificat anima mea*, concinens in laudem diuini Sponsi, de quo Dauid: *Tanquam sponsus procedens de thalamo suo*: quæ sanè melius, quàm Dauid tunc vsurpare de se posset illud Psalmi: *Immisit in os meum canticum nouum, carmen Deo nostro.* Sed vt iam expositionem aggrediamur, illud mirabile certe est, quod cum Deus nec augmentum, aut decrementū recipere possit, Deipara nihilominus asserit se illum magnificare: Ecclesiasticus quidem dixit: *Non est minuere, neque adijcere, nec est inuenire magnalia Dei*: & paulò inferius subiunxit: *Quis magnificauit Deum, sicut est ab initio?* quasi dicat: Nemo: etenim cum Deus sit infinitus, & infinito nihil sit maius, neque illi possit fieri additio, vt docuit Philosophus, consequēs videtur nō posse Deum magnificari. Nodum hunc facile soluemus, si varias significationes, varios q; modos Deū magnificandi tradiderimus. D. Augustinus verſans hæc Virginis verba inquit: *Sed sciendum nobis est duobus modis dici, magnificari, id est, aut magnum facere, aut magnum adorare, magnum admirari*: quibus aperte docet, Deum non magnificari, quia aliquod in se magnitudinis incrementum suscipiat, sed quia illum magnum esse prædicamus, consentit eidem expositioni Eusebius Emissenus hom. fer. 6. dicens: *Dominum magnificat, quia Domini magnificentiam prædicat.* adstipulatur eidem Theophil. in ca. 1 Lucæ, dum ait: *Virgo certior reddita de fructu concepto, glorificat Deū, illi miraculum tribuens, non sibi ipsi.* Cancellarius etiā Parisien. eandem sequutus expositionē inquit: *Hæsitas non intelligens scripturas, quemadmodum Dominus à creatura magni-*

Luc. 1.

Prou. 27.

Matth. 22.

Psal. 8.

Psal 49.

Eccl. 18.

Arist. 4. phys.

D. Aug. ser. 35.

Homil. ser. 6. 4. Temp.

Gerson super Magnif.

magnificatur: non in augmentum sui in se, sed quia magnus esse prædicatur, canitur, & laudatur. Eandem etiam sequuti sunt venerab. Beda, Theophylactus, & Euthymius: quare in hoc sensu perinde fuit dicere: *Magnificat anima mea Dominum*: ac si diceret. Tu ô Elisabeth me laudas, & magnificas, quod benedicta sim inter mulieres, quod beata sim eò, quòd crediderim, quę dicta sunt mihi, ac tandem eo quod Dei mater effecta sim, verùm ego laudo, benedico, & adoro Dominum meum, horum omnium bonorum munificentissimus largitorem, in quem omnia hæc refero, cum nihil habeam, quod ab eo non acceperim; & quia tot, ac tantis diuinis muneribus me Dominus sublimauit, vt nulla linguæ facundia exprimi queat, interiori animi affectu, & exili hac laude illum prædico. Hinc velim discant viri perfecti Mariana vestigia sequentes, vt in omnibus maiorem Dei gloriam quærant, omniaque cœlitùs diuina charismata sibi communicata ab illo perenni totius sanctitatis fonte Christo IESV accepisse fateantur, nihil sibi præter peccata ascribentes. Sacra narrat Regum historia, Fortissimum illum Ducem Ioab recusasse in bellum quoddam proficisci absque Regis Dauidis consortio, ne gloria exspectatæ victoriæ Dauid defraudaretur, dum absque eius præsentia parta fuisset: *Ne nomini meo ascribatur victoria.* non dissimiliter viri perfecti, ad quos pertinet bona sua opera in publicum prodere, iuxta illud: *Vt videant opera vestra bona, & glorificent patrem vestrum, qui in cœlis est*: sollicitam curam gerere debent, ne eis propriæ gloriæ cupido subrepat, sed potius hostium suorum victoriam ac appetituum carnalium repressionem, & his similia, in Christum Dominum referant, illud Ioab dicentes: *Ne nomini meo ascribatur victoria.* in lib. etiam Iudicum legimus, quod cùm Gedeon gloriosam illam de Madianitis tulisset victoriam, omnes milites clamabant: *Gladius Domini, & Gedeonis*, vel, vt alij vertunt: *Domino, & Gedeoni*, hi certè partim gloriæ Deo, partim Gedeoni, (quasi sacrificium illius facientes, in quo victima diuidebatur inter Deũ & sacerdotes) deferebant, at beatissima Virgo quasi holocaustum offerens (quod totùm in Dei honorem absque diuisione absumebatur) nullam gloriæ partem sibi arrogauit, sed totam in Deum contulit, non partem magnificentiæ sibi vsurpauit, sed totam magnificẽtiam Deo ascripsit, dicens: *Magnificat anima mea Dominum.*

Cæterùm S. Basilius, præfatam interpretationem illorum Patrum, quos adduximus, non respuens, aliam addit in commentario Psal. 29 exponens illa verba: *Exaltabo te Domino, quoniam suscepisti me*, vbi inquit: *Si Deus in cœlo sursum, & tu in terra deorsum, quonam pacto Deũ queas exaltare? quid igitur hisce verbis pollicetur propheta? an quod fortè ab his dicitur exaltari, qui magna, & quæ Deum nihil dedeceant, intellectu & cogitatione apprehendunt, & vitam omnem ad vnius gloriam Dei componunt? qui igitur ad beatitudinem cum scientia properat, Deum exaltat; qui viam ingreditur huic oppositam, nefas est dicere, quantum hic Deũ in seipso humiliat.* vult sanè D. Basil. quod sicut per prauam conuersionẽ Deus blasphematur, vt D. Paulus dixit: *Nomen enim Dei per vos blasphematur inter Gentes*: & Ezechiel filiis Israel improperauit, quod polluerãt nomen sanctum suum in gentibus, sed per puram, & inculpatam vitã laudatur, & magnificatur Deus Apostolo ipso dicente: *Nunc magnificabitur Christus in corpore meo, sive per vitam, sive per mortem.* Sed quantò magis quæso in corpore Mariæ magnificatus fuit Dominus, dum in vtero eius humanam carnem assumpsit? Isaias dixit: *Magnificatus est Dominus, quoniã habitabit in excelso.* sed multo magis magnificatus fuit, habitans in humili Virginis thalamo, nam cũ in hac habitatione mortalitatis nostræ excellentius, quam in reliquis operibus potentia, sapiẽtia, ac bonitas diuina se ostẽtauerit, cõsequens est longè magis in illa

Ord. hũ. fer. 4. Temp. Aduent. Theophy. in 1. Luc. Euthym. ib. — *Magnificat anima mea Dominum.* Luc. 1.

Basil. in Psal. 29. — *Exaltabo te Domino, quoniam suscepisti me.*

Ad Rom. 3. — *Nomen enim Dei per vos blasphematur inter Gentes.*

Ezec. 36. 23.

Ad Phil. 1. — *Nunc magnificabitur Christus in corpore meo, sive per vitam, sive per mortem.*

Isaiæ 33. — *Magnificatus est Dominus, quoniã habitabit in excelso.*

1 Reg. 12. — *Ne nomini meo ascribatur victoria.*

Matth. 5. — *Vt videant opera vestra bona, & glorificent patrem vestrum, qui in cœlis est.*

Iudic. 7. — *Gladius Domini, & Gedeonis.*

quàm in reliquis Deum magnificatum fuisse. atque ab hac expositione non longè abest alia D. Ambrosij in Lucam, eadē verba exemplo imaginis elucidantis, sic enim ait: *Magnificatur Dominus, sicut & alibi legisti: magnificate Dominum mecum: non quod Domino aliquid humana voce possit adiungi, sed quia magnificatur in nobis. imago enim Dei Christus est, & ideo si iustum religiosum fecerit, anima illam imaginem Dei, ad cuius similitudinem creata est, magnificat, & ideo dum magnificat eam, magnitudinis eius quadam participatione sublimior fit, vt illam imaginem splendido bonorum colore factorum etiam quadam æmulatione virtutis in se videatur exprimere.* Hoc ipsum exemplo *speculi* aptè explicari posse arbitror: si speculum paruum ante ingentem statuā, qualis fuit illa Nabuchodonosor, proponatur, paruam statuæ figuram refert, quia non potest ampliorem aut maiorē illam reddere quàm sit propria ipsius speculi magnitudo; at si speculū magnū sit, magnam statuę sibi obiectę figuram reddet, itaque speculum iuxta maiorem, vel minorem suam capacitatem, maiorem, vel minorem rem sibi obiectam repręsentat. Certè humana natura præclarum quoddam speculum est, in quo Dei imago resplendet, vt non obscure indicant verba illa: *Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram*: hoc autem speculum tanto maius, vel minus est quantò paucioribus, vel pluribus diuinis charismatibus anima ornata est, vnde quæ paucis, certè propter eius paruitatem, parum de Dei excellentia refert, quæ verò maioribus, magnitudinem eius magis ostentat; quia ergo beatissima Virgo inter omnia tàm humana, quàm Angelica specula, ob maiora cœlestia munera in eam collata, amplioris dignitatis fuisse perhibetur, ideo Dei magnitudinem plus omnibus retulit, & consequenter plus omnibus illum magnificauit.

Ambros. lib. 2. in Luc.

Psal. 33.

Genes. 1.

Tria ego specularum genera, non semel obseruaui: quædam enim reperies rotundæ, & prominentis, quędam figuræ planæ, quædam deniq; nec prominentis, nec planæ, sed concauæ figuræ; illud autē discriminis inter hæc inuenitur, quod quæ in speculis quasi tumentis, & prominentis figuræ repræsentantur, licet alioquin in se magna sint, parua tamē apparent, tantoq; minora, quantò specula tumentiora, & prominentiora fuerint: quę verò repræsentātur in speculis planis imperfectis, nec parua, nec magna; sed mediocria visui se exhibent; quæ tandem in speculis concauæ figuræ repræsentantur, magna apparent: non secus superbi homines instar tumentium, & prominentium specularum Deum, alioquin magnum, paruum & exiguum referūt, nam vt eleganter, & acutè dixit Origenes, sicut Deus bonis operibus nostris magnificatur, ita & prauis minoratur, verba eius sunt hæc: *Cum grandem fecero imaginem, id est animam meam, & magnificauero eam opere, cogitatione, sermone, tunc imago Dei grandis efficitur, & ipse Dominus, cuius imago est, in nostra anima magnificatur; & quomodo crescit Dominus in nostra imagine, sic si peccatores fuerimus, minuitur, ac decrescit*: Viri autem iusti, & sancti, imperfecti tamen pro humana fragilitate, tanquam imperfecta specula plana, Dei quidem imaginem repræsentant, sed nec paruam, nec magnam, sed mediocrem; Viri autē perfecti tanquā specula concaua, ac profunda, ob profundam eorum humilitatem Deum referunt magnum, vtpotè magnalia in illis operantem, vnde Seraphicus noster D. Bonauentura explicans eadem verba: *Magnificat anima mea Dominum*, dixit. *Tunc anima nostra verè Deum magnificat quando sub ipso seipsam captiuat & humiliat, iuxta illud Ecclesiastici: quoniam magna potentia Dei solius, & ab hominibus honoratur.* Hoc modo magnificabat magnus ille Baptista Christum, cum dicebat: *Non sum Christus, non sum Propheta, non sum Elias: Illum oportet crescere, me autem minui*: cum ergo beatissima Virgo præ cæteris omnibus Sanctis, tàm hominibus quàm Angelis, propter profundiorem eius humilitatem,

Origen. hom. 8. in Luc.

D. Bonau. sup. c. 1. Luc.

Eccles. 3.

Ioan. 3.

Ioan. 1.

litatem, speculum esset magis cõcauum, consequens est Deum, maiorem multo in se repræsentasse, atque adeo multò magis eum magnificasse, quàm omnes purę creaturæ. Verùm licet velis verbum hoc *magnificare* in rigorosa eius significatione sumere, prout importat, *magnum facere*, quod antea paruum erat, adhuc secundũ hanc etiam acceptionem omnimoda veracitate dicemus, B. Virginẽ Deum magnificasse, quia cum paruulus esset in vtero eius, per quotidianum nutrimentum, quod intra vterum & extra vterũ ad vbera sua illum lactans exhibuit, varia corporis incrementa ei tribuit, & ex paruulo infantulo puerum, & ex puero iuuenem, & ex iuuene adolescentem illum reddidit: igitur cum B. Virgo materiam subministrarit ad vitale augmentum Christi, meritò dicetur Deum fecisse magnum, & in toto rigore illũ magnificasse. Sed iam
Luc 1. sequentia verba explicemus: *Magnificat anima mea Dominum*. non potest quidem mysterio vacare, quod B. Virgo patris sui
Psal. 145. Dauidis, in diuinis laudibus decantandis supremi choriphei, stylum mutauerit; ille namq; inuitabat animam suam ad diuinarum laudum exercitium dicens: *Lauda anima mea Dominum: Benedic anima mea Domino*: B. autem Virgo non ait: *magnifica*, sed *Magnificat anima mea*. non diffiteor magnam redolere perfectionem in Dauid adeò sibi subiectam habere animam,
Psal. 102. vt cum imperio posset illi præcipere: *Benedic anima mea Dominum*: at longè maioris perfectionis argumentum est, quod
Luc 1. Virgo dixerit: *Magnificat anima mea Dominum*: hoc enim loquendi genere apertè manifestauit, non opus fuisse animã eius quæ continuò Deum magnificabat, ad illum magnificandum excitari, & stimulari: Dauid quidem pex externas occupationes compellabatur à diuinis laudibus ad tempus cessare, & ideò indigebat excitatione ad illas animum eius reuocante, at B. Virgo, quæ à primo instanti vsus liberi arbitrij ab actibus orandi, & merendi nec per mõmẽtum se abstinuit, vt tradũt, D. Antoninus, & Albertus Mag. idq; non solum vigilans, sed dormiens, vt auctor est Rupertus, nec non & D. Bernardinus, non indigebat verbis illis excitatoriis ad diuinas laudes animam eius stimulantibus. Sanctos quidem homines tanquam citharas quasdam contemplor diuinas laudes concinentes: interdum tamen pro humanę fragilitatis conditione in peccata quædam venialia prolabentes dissonabant, ac subinde opus erat excitari & temperari, vt ad pristinam armoniam, & suauem concentum reducerentur; B. autem Virgo cithara semper fuit bene adeò temperata, vt à diuinę legis norma, aut à rationis regula ne latum vnguem vnquam discederet, vt sacrum Cõcilium Tridentinum diffiniuit, nunquam insuauem concentum reddebat, nec sonum quempiam emittebat, quem in Dei gloriam actualiter non referret, & ideo non indigebat illo genere excitationis, quod Dauid, & alij Sancti vsurparunt & quidẽ ad hoc significandum cõsultò voluit Spiritus sanctus (ni fallor) vt in tota sacra pagina nullibi verbum hoc *Magnificat*, ab alio quàm à B. Virgine vsurpatum inueniretur: legimus quidem: *Magnificate Dominum mecum: Magnificatus es vehementer*; magnificat verò in tertia persona solum hic reperitur.

D. Anton. 4. p. tit. 15. cap. 20. §. 6. Alber. Mag. lib. de B.V. c. 17 & 197. Ruper. lib. 5. in Cant. in princ. D. Bernard. ser. 51. art. 1.

Conc. Trid.

Psal. 32. Psal. 103.

Age nunc expendamus secundum illud verbum *anima*: arbitror sanè id dixisse, Primò, vt significaret, se non vacare diuinis laudibus ore solum, & lingua, sed præcipuè animã, cuius contrarium factitabant illi, de quibus conquerebatur Deus per Isaiam: *Populus hic labijs me honorat, cor autem eorum longe est à me*: cuius generis laudatores persimiles mihi videntur leoni illi mortuo, in cuius ore fauũ mellis inuenit Samson; illi enim licet aliquin gratiæ vita carentes, diuinæ laudis fauum in ore tantum versant, non sic Deipara Maria, quæ adeò creatori suo intenta erat, vt nũquam ore psalleret, quin & mente diuinas laudes meritorie meditaretur. Secundò dixit *anima*, vt omnibus viribus,

Isaiæ 29.

Iudic. 13.

viribus, & potentiis illius, per quas ipsa operabatur, Deum se magnificare indicaret. D. Gregorius Nazianzenus, & Origenes aiunt, quatuor animalia in Apocaly. Ioanni ostēsa, quatuor significare animæ vires, & affectiones; homo quidem indicabat vim rationis, Leo vim irascibilem, Bos cōcupiscibilem, Aquila conscientiā, seu spiritum; vt ergo Deipara significaret se his omnibus animæ potentiis Deum magnificare, dixit: *Magnificat anima mea*, adeò autem perfectè, & exactè id præstitit, vt paucis huius Cantici verbis in singulis eius versibus diuinam magnificentiam cōmendarit; & cum decem esse constet, illo velut decachordo, aut psalterio decem chordarum cœlestis nostra tympanistria diuinas laudes cecinerit. Prima: *Magnificat anima mea Dominum*: non certè hunc vel illum, sed absolute simpliciter. & per antonomasiam, *Dominum*. Secunda, magnificat eius redemptionem, & salutem: *Et exultauit spiritus meus in Deo saluatori meo*. Tertia resonat magnificentiam Dei in respectione humilium, & eorum beatificatione: *Quia respexit humilitatem ancillæ suæ, ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes*. Quarta redolet magnificētiam in operatione mirabiliū: *Quia fecit mihi magna qui potens est*. Quinta resonat magnificentiam Dei in misericordia, & miseratione erga timentes Deū: *Et misericordia eius à progenie in progenies, timentibus eum*. Sexta indicat magnificentiam in superborum, & arrogantium conculcatione, & dispersione: *Dispersit superbos mente cordis sui*. Septima magnificentiam in humilium exaltatione, potentibus de sede depulsis: *Deposuit potentes de sede, & exaltauit humiles*. Octaua magnificentiam in esurientium saturitate, in diuitibus vacuis dimissis: *& diuites, &c.* Nona magnificentiam in perditorum restauratione, & liberatione misericorditer suscipiente ingratam plebem: *Suscepit Israel puerum suum, recordatus misericordiæ suæ*. Decima tandem commendat Dei magnificentiam in exhibitione & impletione eorum, quæ ipse pollicitus fuerat antiquis Patribus: *Sicut locutus est ad patres nostros, Abraham, & semini eius in sæcula*.

Greg. Naz. apud Sixtū Senensem lib. 2. Bibli. Orig. hom. 1. in Ezech.

Lucæ 1.

Rursus illud obseruatione magna dignum esse reor, neminē inter puras creaturas veracius, quàm Virginem, dicere potuisse *anima mea*: nam vbi peccatum intrauit, continuò seruitus dominatur, nullumq; libertati illi seruituti oppositæ relinquens locum, nam vt Ioannes dixit: *qui facit peccatum, seruus est peccati*: cuius rationem reddens D. Petrus inquit: *à quo enim quis superatus est, huius & seruus est*: vnde consequens est, vt quot in eo dominantur peccata, totidem dominorum ipse seruus sit: cùm ergo reliqui omnes peccatum originale contraxerint, necesse est omnium eorum animas non esse suas, sed eius cuius seruituti subiacebant: & licet per baptismum peccati originalis macula, penitus deleatur, sensus tamen hominis, & cuncta cogitatio eius prona manet ad malum ab adolescentia sua, vt dixit Moyses, vnde semper *caro concupiscit aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnem*, à quo sanè seruitutis genere, pugnæ scilicet carnis contra spiritum, nec per sacrum baptismatis lauacrum fideles liberantur, B autem Virgo, quæ in instanti conceptionis dœmonis caput contriuit, peccatum originale non cōtraxit; & ideò semper libera fuit ab eius seruitute, & ab ea, quæ captiuam animam duxit sub lege peccati, quare ipsa sola inter puras creaturas potuit dicere, etiam in primo momento suę conceptionis, *anima mea*. vnde S Antoninus Archiepiscopus Florentinus expressè docuit, neminem propriè dicere posse, *anima mea*, nisi qui totaliter liberam illam habet ab omni peccati seruitute, cuius tria genera ipse assignat: primum est seruitus peccati originalis, aut mortalis, iuxta præcitata verba Ioannis: *qui facit peccatum, seruus est peccati*: secundum est sanguinis, & propinquitatis, quæ non semel captiuam tenens animam, ne Deo suo se tradat, plerumque prohibet, vt con-

Ioan. 8.

2. Pet. 2.

Gen. 8. & cap. omne eius 12. 41. Gal. 5.

S. Anton. 4. p. summæ tit. 15. c. 28. §. 2.

Ioan. 8.

vt contigit adolescenti, qui à Christo vocatus, non statim perrexit, sed dixit: *Permitte me prius sepelire patrem meum*: tertiũ est seruitus illa, qua quis pecuniæ obedit, & bonis temporalibus ita tenaciter adhæret, vt ad Deum ire non sinat. hanc expertus fuit ille, qui Domino sibi dicente: *Si vis perfectus esse, vade, & vende omnia quæ possides, & da pauperibus, & sequere me*: tristis retrocessit, quia multas possessiones habebat, quarum amor tyrãnica sub seruitute illũ tenebat. cùm igitur B. Virgo ab hoc triplici seruitutis genere omninò libera esset, nec enim iacuit sub seruitute peccati: *Anima mea non est polluta, ab infantia mea vsque nunc*: cum etiam carni, & sanguini nõ acquiescens, sed vt vera filia Abrahæ egrediens de cognatione sua, & de domo patris sui, triennis infantula, templo Dei se mancipauerit, & ab omni propinquitatis affectu longe aliena Deo inseruiret, vt tradunt D. Ioan. Damascenus, D. Gregor. Nyssenus, D. Epiphanius, & B. Euodius. nec tandem inordinata bonorum temporalium affectio illi dominata est, quæ non coactè, sed liberè pauperem vitam gessit; nam si Apostolus Petrus dixit: *Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te*: certius multò est, ac manifestius B. Virginem eadem omnia ex animo reliquisse: hinc consequens fit, vt cum sola Deipara, ab hoc triplici seruitutis genere penitus libera esset, perfectoq; dominio pars superior animæ eius in inferiorẽ, quam semper in officio continebat, absq; interruptione potiretur, ipsa sola potuerit dicere, *anima mea*. At dicet quispiam, si B. Virgo se Deo totaliter donauerat, iam non sua, sed Dei erat, igitur non poterat dicere *anima mea*: nam cum per donationem abdicet à se, donans dominiũ rei donatæ, iam nõ manet illa sua, sed eius cui illam donauit. ita sane contingit in rebus creaturæ donatis, secus aũt in multis, quæ Creatori donamus, quorum sanè dominiũ non tàm amittitur, quàm in aliud perfectius, & excellentius cõmutatur: ad eum certè modum, quo firmius redditur dominiũ pecuniæ, quę in mensa nummularia, aut in tutissimo deposito reponitur. nulla certè cogitari potest secura magis argentaria, aut tutius ærariũ, & vt Hispano sermone dicitur: *No ay banco mas seguro, ni mas agena de quebrar, que el de Dios*; vnde qui animam suam illi donat, & in ærario eius illam reponit, tanta gaudet securitate, vt Christus Dominꝰ dixerit: *Nemo rapiet eas de manu mea*: licet igitur B. Virgo se totã Deo donasset, rectè poterat dicere, *anima mea*: nos si cupimus liberè dicere posse *anima mea*, oportet, vt illa super passiones, & effrenes appetitus dominetur, & spiritus carnis petulantiam coerceat. Magnus ille Philosophus Plato humanum corpus describẽs, aptè illud cum quadriga composuit, persimile illud dicens, currui quatuor rotarum, quem duo potentes equi ducerent, quorum vnus grauis, tardus, & pigerrimus, alter verò promptus, velox adeo, ac celer erat, vt oporteret aurigam vna manu, huius in chamo maxillas constringere ad comprimendam eius viuacitatem, altera verò funeo flagello ad alterius torpedinem, ac segnitiem excutiendam vti. Quadriga hæc quatuor rotarũm ad viuum refert corpus humanum quatuor elementis, velut quatuor rotis constans, quia instar quatuor rotarum, summa velocitate ad mortis littus illud ducũt. Equi verò, inter se discordes, intellectus sunt, & appetitus; iste quidem velox ad voluptatem, legi inobediens, effrenis, & petulans, ille autem post originale peccatum extenuatus, debilis, ac infirmus torpedinem quãdam ad spiritualia exercitia contraxit, & ideo opus est, vt liberum arbitrium diuina gratia adiutum fræno, & flagello vtatur: Fręno quidem ad insolentiam appetitus compescendã, flagello vero ad segnitiem, & pigritiam intellectus propulsandam; id si quis præstiterit, licebit ei dicere *anima mea*: alioquin minimè, cum potiꝰ sit eius cui vitio è seruit, nõ sua. Ad extremũ minimè mysterio vacare crediderim, quod

Matth. 10.

Ibid.

Ezech. 4.

Genes. 12.

D. Damasc. lib. 4. de orthod. fid. c. 13

Greg. Nyss. de nat. Christi.

D. Epiph. li. de vita B. Virg.

B. Euod. apud Niceph. lib. 2.

Ioan. 10.

Plato de corpore humano.

B. Virgo, non dixerit: *Magnificat anima mea Deum sponsum*, aut *filium*, sed *Dominum*: existimo id consultò fecisse, tùm humilitatis studio ducta, vt se ancillam illius fateretur, non sponsam, aut matrem, quæ magnam dignitatem redolet, Dominus autem relatiuè dicitur ad seruum; vt veram ergo Dei seruam, & humilem
Lucæ 1. ancillam se esse profiteretur: *Magnificat, dixit, anima mea Dominum*: tùm etiam dixit *Dominum* absolutè, & sine restrictione, vtpotè qui non fortuna (vt aiunt) aut industria, sed *natura* Dominus esset; in hoc
Esther 13. enim sensu Regina Esther dixit: *Dominus vniuersorum tu es, & in ditione tua cuncta sunt posita:* & in eodem etiam Regius vates cecinit: *Nomen tibi Dominus, tu solus Altissimus super omnem terram:* immò Iudith
Psalm. 83. dixit, soli Deo competere nomen Domini: *Dominus nomen est tibi soli, qui solus es*
Iudit. 9. *Dominus, fortis, & potens.*

Homines quidem regiam potestatem ab hominibus accipiũt, quatenus humanæ reipublicæ sibi vnum præesse statuũt, & ei potestatem supra cęteros omnes cõferunt, eius dominio sponte se subdẽtes. At Christus pluribus, & nobilioribus titulis regiam consecutus est potestatem, qui quinque præcipuè sunt. Primus est *iure vnionis hypostaticæ*: ex quo enim ille homo Deus est, & humanitas diuinitatẽ sibi coniunctam habet, omnium creaturarum spiritualium, & corporalium, cœlestium, & terrestrium dominium, & potestatem habet. Huius tituli meminit Athanas in serm. de Deipara, & Cyril. lib. 3.
D. Athan. D. Cyrill. in Ioan. cap. 2. & l. 2. c. 15. vbi docet Christum, vti hominem accepisse à patre potestãtem super omnia, ex quo nimirum homo ille diuinitatem accepit, quam Filius habet à Patre. De quo titulo illud est
Matth. 11. Matth. 11. *Omnia mihi tradita sunt à Patre meo*: probat Damascen. orat. 1. de Natiuit. B. Virg. Secundus est *iure redemptionis*; ex quo enim suo sanguine nos redemit, Dominus est absolutus noster multò magis, quàm Dominus alicuius serui emptitij, quod ius habuit ab instãti incarnatio-

nis: quamuis enim tunc, nõdum sanguinẽ effudisset, tamen effundere decreuit, & eius efficacem voluntatem Pater acceptauit, & nostram Christus promeruit redemptionem. Hoc dominium vniuersale est omniũ creaturarum, non solum terrestrium, sed etiam cœlestium; terrestrium quidem, nam cum ipsæ ad plenum dominium Christi *iure redemptionis* pertineant, etiam quæ ipsius sunt, pertinebunt; cœlestium verò, quia fructus redemptionis etiam in illorum vtilitatem redundauit: ciuitas enim illa cœlestium spirituum perfecta est hominum redemptione; de quo titulo est illud Matth. *Data est mihi omnis potestas in cœlo, & in terra*: nimirum, postquam completa est redemptio, hoc enim dictum est post resurrectionẽ: datam autem sibi dicit potestatem quantum ad exercitium, & vsum; nam quantum ad facultatem, obtinuit eam, ab instanti incarnationis, vti diximus. Meminit huius præexcellentis tituli Bernardus libr. 3. ad
Matth. 28. Eugen. *Christus (inquit) possessionem sibi vindicat iure creationis, & merito redemptionis,*
D. Bernh. *& dono Patris.* hæc Bernardus. Ius creationis habet vt Deus, meritum redemptionis, & donum Patris, vt homo: *donum Patris* appellat, vnionem diuinitatis: nam vnire diuinitatem humanitati, donũ fuit Patris, concessum humanitati illi. Tertius est *iure hereditatis*, ex quo enim ille homo filius erat Dei, paternam obtinuit hereditatem, quæ est dominium plenum omnium rerum: *Si enim filius est, & heres:*
Ad Rom. 8. vt dixit D. Paulus; de quo titulo est illud
Psalm. 2 Psalm. 2. *Postula à me, & dabo tibi gentes hereditatem tuam:* & Matth. 21. *Hic est heres:*
Matth. 21. & ad Hebr. 1. *Locutus est nobis in filio, quem*
Ad Hebr. 1. *constituit heredem vniuersorum.* Quartus est *iure donationis*; data enim sunt à Deo omnia Christo homini in dominiũ, de quo
Ioan. 13. Ioan. 13. dictum est. *Sciens, quia tradidit*
Ioan. 17. *ea omnia Pater in manus.* & Ioan. 17. *Dedisti ei potestatem omnis carnis.* Quintus est *iure meriti*, ex quo enim homo ille Patri satisfecit, & honorem peccatis hominum læsum propria morte reparauit, meruit,

ab ipso

ab ipso Patre omnem honorem, & dignitatē huius tituli meminit Paulus: *Humiliauit semetipsum factus obediēs vsq; ad mortem, mortem autem crucis: propter quod & Deus exaltauit illum, & donauit illi nomen, quod est super omne nomen, vt in nomine Iesu omne genu flectatur, cœlestium, terrestriū, & infernorum, & omnis lingua confiteatur, quia Dominus Iesus Christus in gloria est Dei Patris.* His igitur modis dominium Christi perfectius est omni potestate, & dominio humano ex parte tituli, & iuris. Secundò perfectius etiam est ex parte *plenitudinis potestatis, & dominij*: Domini enim inter homines non habent plenam potestatem in ipsos, nec possunt imperare quæcumque velint, nec subditi regum sunt eorum serui: at Christus plenum dominium, & potestatem habet supra homines, potestque præcipere quæcumque ei placuerit, & obligare nos ad ea omnia, quæ velit, vitæque, ac mortis nostræ habet integrum imperium, vnde potestas eius est temporalis, & spiritualis, nimirum regia, & sacerdotalis. Tertiò perfectius est ex parte eorum, quibus dominatur; est enim (vti diximus) omnium rerum Dominus, imperat enim Angelis, dæmonibus, ac creaturis insensibilibus, & obediunt ei omnia, etiam quæ sensu carent. Si autem loquimur de dominio, quod habet in homines, regnum eius & potestas supra omnes gentes est, nec solum viuos, sed etiam mortuos complectitur; ex his autem nō eos solos qui sunt in cœlo, sed etiam eos, qui in Purgatorio, & in Inferno sunt: dominatur enim etiam in his per iustitiam suam. Quarto ex parte superioris, neminē enim habet supra se, sed illa humanitas soli est diuinitati subdita, sub se habens omnes potestates, inde *Rex est regum*, & *Dominus dominantium*. Quintò ex parte durationis: hominum enim principatus morte complentur, postquā non iam reges, aut principes sunt, aut vllam in alios habent potestatem, iuxta illud: *Cùm interierit, non sumet omnia, neque descendet cum eo gloria eius*. at Christus morte non amisit potestatem, sed permansit eius imperium, & manebit in æternum, nec vnquam dissoluetur, aut et alius succedet, vt Daniel vaticinatus est: *In diebus regnorum illorum suscitabit Deus cœli regnum, quod in æternum non dissipabitur, & regnum eius alteri populo non tradetur: comminuet autem, & consumet vniuersa regna hæc, & ipsum stabit in æternum*: quod ideo dictum est, quia sæculo hoc consummato cessabunt omnes principatus, & regna hominum: at regnū Christi, eiusque dominium, & potestas permanebit etiam in futuro sæculo sine fine. Aduertendum est tertio, habuisse quidem Christum hanc regiam potestatem, vti diximus, ab instanti incarnationis, cum ex vnione Verbi præcipuè emanauerit, vnde & à Magis tanquā rex quæritur, & in incunabulis adoratur, & muneribus afficitur, vt D. Matthæus narrat: *Vbi est, qui natus est rex Iudæorum?* & ingressus Ierusalem cum pompa regium nomen non refutat, sed acceptat: *Benedictus, qui venit in nomine Domini, rex Israel.* & Iudæorum principibus id ægrè ferentibus respondit: *Si isti tacebunt, lapides clamabunt*. Et passionis tempore regem se esse non negauit: *Tu dicis, quia rex sum ego*: & in titulo, crucis nomen regis deleri nō permisit: illa enim Pilati vox, *quod scripsi, scripsi*, ex diuina dispositione emanauit. Fuit igitur verus rex, ac verus Dominus, etiam dum in hoc mundo visibiliter conuersabatur, tamen non exercuit potestatem hanc, sed repressit, obediens factus etiam hominibus vsque ad mortem: non enim venerat iudicare, sed saluare, non ministrari, sed ministrare, & animā suam dare in redemptionem pro multis, quod tantò magis eius humilitatem commendat, quod cum Rex regum esset, & Dominus omnium, subditum se fecit etiam pessimis hominibus propter nos. Præcesserat figura huius rei, in Dauid, qui multo ante fuit vnctus rex à Samuele, quàm regnaret, & potestatē exerceret Saule regnante, à quo multa passus

Ad Phil. 2.

Daniel. 2.

Matth. 2.

Luc. 19.

Ioan. 19.

Ibid.

Ibid.

Matth. 20.

Apoc. 19.

Psal. 48.

est. Non tamen ita se huius potestatis exercitio spoliauit, quin etiam ante mortem (exigentibus causis quibusdam) eam exercuerit, vt exterioribus operibus, eius, quæ latebat, significationem aliquam præberet. nam Luc. 8 Legionem dœmoniorum in porcorum multitudinem magnam ire permisit, & occidi fecit, tanquam rex, & Dominus omnium: eo enim opere placuit vti ad suæ diuinitatis ostensionem. & Lucæ 22. eadem potestate asinam, & pullum solui, & sibi afferri iussit dicens: *dicite quia Dominus his opus habet:* & Ioan. *Omnes eiecit de templo vendentes oues, & boues; & nummulariorum effudit æs, & mensas subuertit*, quod insigne fuit potestatis, & dominij. & Marc. 2. Ficum exsiccauit. & Ioan 8. Adulteram à pœna legis Mosaicæ liberauit, & à Magis adorari voluit, & acclamationes regias (vti diximus) admisit; & passione imminēte militibus præcepit, vt discipulos suos liberos abire permitterent. Hæc omnia potestatis sunt regiæ, non qualiscunque, sed absolutæ, & perfectæ, qualis erat in homine veri Dei filio. Post resurrectionem verò, vt suprà dixi, plenum potestatis exercitium assumpsit. Matth 28. *Data est mihi omnis potestas in cœlo, & in terra*: quod quidem ipso opere significauit, mittēs discipulos in vniuersum orbem prædicare Euangelium, & legem omnibus impertiri, nulla regum, aut principum facultate requisita, tanquam verus Dominus dominantium, & rex regum, & modò in cœlis regit, & gubernat inuisibiliter. Vt enim rex in vna Ciuitate residens cæteras regni partes regit; sic Christus residens in cœlis, quæ mundi huius sunt, gubernat per scientiam, & potentiam fortiter, & suauiter omnia attingēs; illinc punit delinquentes in hoc sæculo, illinc Ecclesiam suam defendit, dirigit, & protegit. Hæc ex Cardinale Toleto de Christi dominio mutuaui, quia, quæ nos de hoc genere argumenti elaborauimus, latequè scripsimus, elapsis annis dedimus inter nouem libros, quos

Lucæ 22. *Lucæ 2.* *Ioan. 2.* *Marc. 2.* *Ioan. 8.* *Matth. 28.* *Tolet. sup. c. 1. Lucæ.*

S. D. N. Paulo V. gratia Dei adiuti, sacrauimus, cui sit honor, & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XI.

In eadem verba: Magnificat anima mea Dominum: eximia Deiparæ Mariæ gratitudo erga Deum explicatur, pariterq; docetur, relatis ex Patrum doctrina variis de gratitudine animalium exēplis, quantum oporteat, nos gratos esse Deo, non solum in magnis, sed in minimis, & tam in aduersis, quàm in prosperis.

APVD antiquos Patres vetustissimus hic mos inoleuit, vt cum singulare aliquod beneficium diuinitus suscepissent, continuò diuinas laudes concrepantes, varia cantica cōponerent, quibus grati animi sui significationem præberent. hic gratitudinis, ac diuinæ laudis spiritus Mariam Moysis sororem impulerat, vt parta de Aegyptiis victoria, & populo Israelitico in deserti securitatem educto, simul cum Hebræis mulieribus tympanū acciperet, & illud canticum vsurparet: *Cantemus Domino: gloriosè enim magnificatus est, equum, & ascensorem eius deiecit in mare.* In quo sanè sacratissimæ Virginis typum gessit, non modò quia Mariæ nomine erat insignita, sed quia idem ferè argumentum vtriusque fuit; nisi quod soror Moysis typicam, beata Virgo veram, perfectam, & cōsummatam de spirituali Pharaone, & exercitu eius per Christum victoriam, nostri generis reparationē, superborum deiectionem, & humilium exaltationem cecinerit. Eiusdem generis ferè & argumenti est id, quod Sisara Chananæorum duce occiso, Debora, & Barac cecinerunt, his verbis: *Qui fronte obtulistis de Israel*

Exod. 15. *Ibid.* *Iud. 5.*

Israel animas vestras ad periculum, benedicite Domino. Idem & quod Iudith obtruncato Holoferne principe Regis Assyriorum decantauit, dicens: *Incipite Domino in tympanis, cantate Domino in cymbalis, modulamini illi psalmum nouum, exaltate, & inuocate nomen eius.* Quid memorem Annam Samuelis, quæ cum iam à probro sterilitatis ad honorem matrisfamilias processisset, tantam animi sui gratitudinem cantico suo declarauit, vt summum aliquod beneficium accepisse videretur? Mitto Tobiæ canticum, vbi pro accepta cæcitatis curatione, Ezechiæ verò regis pro vitę prorogatione, Salomonis in gratiam sponsæ suæ filiæ regis Pharaonis, & in typum spiritualis desponsationis Ecclesiæ cum Christo; Trium puerorum in fornace, in gratiarum actionem, quod illos Deus saluos, & incolumes ab igne reddidisset: Ionæ, ad flectendam Dei misericordiam, vt à cete emergeret, Habacuc verò, vt aliquando populus Israeliticus è Babylonica captiuitate liber in patriam regrederetur. Istud quidem, quod sacratissima Virgo cecinit omnium ferè argumenta complectitur (si modo res, quæ tunc in figuris illis contingebant, ad veritatem perduci commostremus.) Cecinerunt quidem pueri inter medias fornacis flammas, quia ignis non tetigit illos, cecinit Maria, quia inter medias originalis peccati flammas non solum voracissimus hic ignis non tetigit, sed neq; fomitis peccati scintilla eam inuasit. cantauit Maria soror Mosis, quod populum Israeliticum à Pharaonis imperio liberauerat, cecinit Maria, quod æternus Pater iam filium suum misisset, vt à tyrannica diaboli seruitute genus humanum liberaret. cecinit Ezechias propter beneficiũ augmenti quindecim vitæ annorum, cecinit Maria, quia Christus venerat, vt peccatores *vitam habeant, & abundantius habeant*, vt ipsemet dixit. cecinit Moyses, quia legem à Deo latam promulgabat, cecinit Maria, quia legislatorem ipsum vtero suo gerebat, qui nouam legis gratię normam promulgaturus erat: cecinit Anna, quia Samuelem Prophetam generauerat, cecinit potiori iure Maria gratulabunda, quia Prophetas illuminantem, & caput ipsum Prophetarum conceperat. cecinit Deborà propter beneficium liberationis populi Israelitici, cecinit Maria propter beneficium redemptionis generi humano collatum. cecinit Habacuc Christum à longe venturum, cecinit Maria præsentem Christi aduentum. cecinit Simeon, quia semel, & ad breue tempus infantem Iesum vlnis suis accepit, cecinit Maria, quia iam Christum per tres menses in ventre gestabat, per sex alios eundem gestatura. cecinit tandem Zacharias, quia cum mutus esset, verbum oris ei restitutum erat, cecinit Maria, quia Verbum Patris ei datum fuerat, vt intra viscera sua carne illum indueret. Propter hæc ergò tàm sibi, quàm humano generi collata beneficia grati animi significationem Deipara præbens, debitas gratias Deo referens, in illa verba prorupit: *Magnificat anima mea Dominum.* Luc. 1.

Hoc Mariano exemplo vellem omnes fideles accendi, Primo, vt sicut Maria laudata, & commendata ab Elisabeth ad diuinas laudes se conuertit, ita & nos ab alijs laudati idem faciamus, in largitorem omnium bonorum Deum, quidquid est in nobis laude, & commendatione dignum, referentes. Nam si in nobis sistamus, bonaq; vitutum officia nobis ascribamus, de ipsisq; superbe efferamur, fures sumus, & latrones, vsurpantes omninò quod Dei est. formidandumque est nobis exemplum Herodis Regis, qui cum pro tribunali ad populum concionaretur, illeq; acclamaret, *Dei voces, & non hominis: confestim percussit eum Angelus Domini, eò quod non dedisset honorem Deo, & consumptus à vermibus expirauit.* Vt ergo per ingrati animi vitium dona Dei amittũtur, ita ex eo quod grato animo in Deũ donatorem referuntur, conseruãtur, & perficiuntur. nam *ad locum, vnde exeunt flumina, illuc & reuertuntur, vt iterũ fluant.* Act. 12. Eccl. 1.

Iudith 16.
Tob. 13.
Isa. 38.
Cãt. 1. & seq.
Dan. 3.
Ione 2.
Habacuc.
Ioan. 10.

Secundo oportet, vt à Virgine discamus sollicitos esse in gratiarum actione, vt, & Apostolus monuit, cum dixit: *Orationi instantes, vigilantes in ea, in gratiarum actione,* quibus verbis non obscure mihi indicasse videtur magnam huius exercitij vtilitatem, cum, tametsi in oratione varij actus exerceantur, vt fidei, spei, charitatis, humilitatis, & similium, solius actionis gratiarum meminerit: existimo (ni fallor) id consultò fecisse Apostolum, quia probè agnoscebat ingratitudinis vitium inexorabilem reddere Deum, vt orantis precibus non annuat. Vt enim tàm eleganter, quàm verè dixit D. Bernardus: *Ingratitudo inimica est animæ, exinanitio meritorum, virtutum dispersio, beneficiorum perditio; ingratitudo ventus vrens, siccans sibi fontem pietatis, rorem misericordiæ, fluenta gratiæ; propter hoc denique sponsa mox, vt gratiam de læua sensit, gratias egit, non expectans plenitudinem, quæ in dextera est.* Idem etiam ser in Epiph. alia his non dissimilia scripsit, dum ait: *Gratiarum cessat discursus, vbi recursus non fuerit, nec modo nihil augetur ingrato, sed, & quod accipit, vertitur ei in perniciem; fideli autem in modico, censetur dignus munere ampliori.* & alibi idem D. Bern. quærens causam, ob quam Deus denegat bona spiritualia, quæ frequenter ab eo postulamus, cum alioquin ipse dixerit: *Petite, & accipietis: pulsate, & aperietur vobis,* non aliam assignat, nisi ingratitudinem nostram, quæ Deum inexorabilem reddit: verba illius hæc sunt. *Sed iam omninò monet fratres mei, quid sibi velit, quod minus erga nos liberalis nunc diuina clementia videatur, vt quibus tanta contulit non rogantibus, non desiderantibus, immo & fortasse recusantibus: nunc orantibus, obsecrantibus, postulantibus, sæpissime, immo continuè, videatur multa minora negare? quid enim putamus charissimi? Abbreuiata est manus Domini, an forte thesauri gratiæ defecerunt? Quid inquam putamus, vtrum voluntas mutata sit, an immutata facultas? Neutrum sane de eo æstimare licet, neutrum fas est credere de omnipotenti, & immutabili maiestate. Quid sibi vult ergo, quod instanter orantes, obsecrantes, postulantes non exaudit, quibus tantam, & tam gratuitam misericordiam prærogauit?* respondet paulò inferius S. Bernar. in hæc verba: *Heù, heù, non inuenitur, qui redeat, & agat gratias Deo, nisi hic alienigena. Nonne decem mundati sunt? & nouem vbi sunt? Memini stis credo verba Saluatoris hæc esse, nouem illorum ingratitudinem arguentis. Bene siquidem oraſſe, obsecrasse, postulasse leguntur, qui leuauerunt vocem dicentes, Iesu, fili Dauid, miserere nobis: sed defuit eis quarta, quam adiecit Apostolus, gratiarum actio, quando nec redierunt, nec egerunt gratias Deo. Multos quoque videmus vsque hodie satis importunè petentes, quod sibi deesse cognouerint: sed paucos admodum nouimus, qui dignas super acceptis beneficijs gratias agere videantur. Nec reprehensibile, quod instanter petimus, sed plane petitioni negat effectum, quòd inuenimur ingrati. Et forte hoc etiam clementia esse videtur, ingratis negare, quod postulant: ne contingat nobis, vt tantò grauius de ingratitudine iudicemur, quantò magis accumulatis beneficijs ingrati probabimur exstitisse.* Sanè ingratitudo nostra adeò excreuit, vt & ipsa bruta animantia omnis rationis expertia, apertissime illam damnent, cum nobis ingratitudinis morbo laborantibus erga illos qui varijs beneficiis nos cumulatunt, illa suis benefactoribus gratissima se exhibeant. vt enim refert Fulgosius, Titi Sabini canis dominum in carcere nunquam deseruit, eoq; postea ad scalas Gemonias deducto, in gementium morem latrando semper domino astitit: & mirantibus hominibus, panem, qui oblatus erat, non manducans ori Domini admouebat: qui postquam in Tyberim proiectus fuit, in amnem secutus dominum, vt poterat, ex aqua caput eius eleuabat, quem viuere adhuc arbitrabatur; quibus enim potuit modis, gratias referre enixus est, quod ab eo enutritus esset. D. Ambros. rem mirabilem refert de gratitudine cuiusdã canis, quam etsi paucis perstringere potuissem, verba tamẽ D. Ambro-

Rom. 12.

D. Bern. ser. 31. in Cant.

Bern. ser. 3. in Epiph. Dom.

D. Bern ser. cont. pessimum vitiũ ingratitudinis.

Ioan. 10.

Luc. 17.

Ibid.

Lib. 5. de li. grat.

D. Ambr. lib. de cœn.

Ambrosij ita omnibus pergrata erunt, vt non molestè ferant illa referre; sic enim ait: *Quis tam tenax potest esse beneficij, & memor gratiæ (scilicet vt canis?) quandoquidem pro domino etiam in latrones insilire nouerunt, & extraneorum accessus prohibere nocturnos, & mori pro dominis, & commori cum dominis sint parati? sæpe etiam necis illatæ euidentia canes ad redarguendum reos indicia prodiderunt, vt muto eorum testimonio plerumque sit creditum. Antiochiæ ferunt, in remotiori parte Vrbis crepusculo necatum virũ, qui canem sibi adiunctum haberet. Miles quidam, prædandi studio, minister cædis extiterat, tectus idem tenebroso adhuc diei exordio in alias partes concesserat. Iacebat inhumatũ cadauer, frequens spectantium vulgus adstabat, canis questu lacrymabili Domini desiebat æruinam. Forte is, qui necem intulerat (vt se habet versutia humani ingenij) quo cõuersandi in medio auctoritate præsumpta fidẽ asciscceret innocentiæ, ad illam circumspectantis populi accessit coronam, & velut miserans appropinquauit ad funus. Tunc canis sequestrato paulisper questu doloris arma vltionis assumpsit, atq; apprehensum tenuit, & velut epilogo quodam miserabili carmen immurmurans, vniuersos conuertit in lacrymas. Fidemque probatione detulit, quod solum tenuit ex plurimis, nec dimisit. Denique perturbatus ille, quod tam manifestum rei indicem, neque odij, neque inimicitiarum, neque inuidiæ, aut iniuriæ alicuius poterat obiectione vacuare, crimen diutius nequiuit refellere. Itaq; quod erat difficilius, vltionem persecutus est, quia defensionem præstare non potuit. Quid nos digna nostro referimus creatori, cuius cibo vescimur, & dissimulamus iniurias:* Accedunt adhæc, quæ de aliis canibus eruditi Polyanthearum Auctores referunt, nam de Liuij cane commemorant, quòd postquàm dominum suum mortuum conspexisset, ab omni cibo prorsus se abstinuit, vt domino suo non superuiueret.

Aul. Polyã. vr. ingrat.

Testor etiam ego, me in Hispania in ciuitate Abulensi canem quendam agnouisse, qui plus quàm per integrum annũ ab agro quodam non recessit, in quo dominus eius propter quoddam homicidium suspendio interierat, cum tamen agnita huius canis fidelitate à quibusdam religiosis in monasterium duceretur, singulis diebus locum illum, vbi suspensus fuerat dominus, visitabat; vnde propter hanc fidelitatem hoc illi nomen impositum erat *leal*, quod hispano sermone tantum valet, quantum latino *fidelis*. Atque hinc est, quod D. Ambrosius miram canum gratitudinem perpendens, illam ante oculos in hæc verba nobis proponit, vt nos gratos reddat: *Ad immemores beneficij, & desides, atque ignauos clamat Scriptura: Canes muti nescientes latrare, disce ergo in ore tuo verbum tenere, ne quasi mutus canis commissam tibi fidei custodiam quodam prænaricationis silentio deseruisse videaris. Talis canis viator, & comes Angeli est, quem Raphael non otiose sibi, & Tobiæ filio adiungendum putauit, quando perrexit, vt Asmodæum fugaret, & firmaret copulam coniugalem. Memoris enim affectus gratia pellitur dæmon, stabilitur coniugium. Mutæ itaque specie bestiæ sanctus Raphael Angelus Tobiæ iuueni, quem tuendum receperat, ad relationem gratiæ erudiebat affectum. Quis enim non erubescat, gratiam bene de se merentibus non referre, cum videat etiam bestias refugere crimen ingrati?* sed iam quod de gratitudine aliorum animalium varij Auctores commemorant, subijciamus. Bercorius narrat, quod Elephas, cum in foueam cadit, venatorem, qui ipsum ab ea extrahit, beneuolo animo illum sequitur, & omni ferocitate deposita propter susceptum beneficium edomatur. narrat etiam Fulgos. & refert Polyanthea, quod quum Pyrrhus vrbem Argos irrupisset, Elephas in Vrbis porta magistrum, à quo regebatur, mortuum præsensit, cuius rei dolore percitus, sine discrimine amicos, hostesq; vrgendo, inter hostes progressus, prius nõ destitit, quàm magistri corpus adinuenit. Aulus Gellius, & Fulgos. tradunt de seruo quodã, *Androdo* nomine, qui ad bestias à domino suo damnatus, à quodã leone, cui

D. Amb. lib. 6. exam. c. 4 Isa. 56.

Tobia 6.

Bercor. verbo gratitudo, & grat. act.

Polyant. vbi supra.

Aul. Gel. noc. att. c. 14. Fulgos. lib. 5. de gratijs.

cui ipse benefecerat, fuit indemnis seruatus. narrat etiam historia Ieroſolymitana, quod cum vltra mare esset exercitus Christianus, inuenit miles quidam leonem, quem serpens longa sua cauda taliter alligauerat, vt non sineret illum se mouere; miles miseratione commotus erga leonem, serpentem occidens illum liberauit, cui leo in significationem gratitudinis ob tantum beneficium perpetuæ militis seruituti se mancipauit, solebatque prædas, quas per nemora capiebat, ad militem deferre, adeò vt non solum ipse, sed magna pars exercitus cibo illo aleretur. sed adhuc (quod non minus mirabile est) milite illo ad patriam redeunte, mare, & nauem intrante, ac leonem dimittere volente, leo mare ingressus dominum suum vsque ad mortem secutus est. Historiographi item in vita S. Hieronymi referunt de quodam leone, quem ipse pede infirmantem curauerat. ad onera ferenda obedientem semper sibi exstitisse: iidem etiam cum Ruffino de leæna S. Macharij referunt adeo se illi gratam exhibuisse, propterea quod catulos eius liberasset, vt pecudum ac ferarum pelles, vt inde indumenta conficeret, ad Machatium deferret. quid plura? Fulgos. refert, quod in equum Antiochi Regis Contaretrus Galata, cum Regem in prælio occidisset, conscendit. quo facto visus est equus sentire tergo suo domini hostē insidere; vnde dentibus apprehenso fræno, ita vt nulla iam ratione habenis regi posset, ad altissimum saxum celeri cursu contendit, atque ab eo se, insidentemque simul hostem præcipitauit, propria sua nece domini necem vltus. De Aquila deinde idem auctor refert, quod, cùm virgo quædam illam educasset, in huius beneficij gratitudinem, aues, quas aucupabatur, ei ferebat; posteaque in eodem rogo, cum virgine mortua combusta est. Rursus, de Tigride lego apud Bercorium, quod cum in profundam foueam cecidisset, & quidam miles casu transiens, ipsam inde extraxisset, continuò liberatorem suum sequebatur, & cauda blandiendo, qua ratione poterat, gratias referebat. quid de quadam Aspide dicam, de qua (vt ex Fulgos. tradit Polyanthea) cum in Aegypto in pauperis domo enutrita peperisset, & vnius filiorum morsu interemptum hospitis filium vidisset, serpens hic filios suos omnes occidit, nec deinceps vltra in ea domo commorari voluit, quasi præcauens, ne simile damnum postea hospiti inferret. In vniuersum tādem de omnibus auibus, quàm gratas suo creatori se exhibeant suauitate suæ melodiæ, his verbis eleganter descripsit D. Ambros. *Nonne videmus minutissimas aues, dum illucescentem diem aurora producit, in quibusdam nidorum cubiculis varia dulcedine personare, & id studiose agere, prius quàm procedant, vt creatorem suum, quia loquela non possunt, suauitate demulceant? & quemadmodum vnaquæque earum, quoniam confessione nequit, modulis prodat obsequium, ita, vt videatur sibi deuotius gratias agere, quæ dulcius personauit; hoc etiam peracto diei cursu similiter facit. Quid ergo sibi vult ista certis temporibus disposita cantilena, & ingis intentio, nisi gratiarum quædam sit immoderata confessio? Aues ergo propter viles escas gratias agunt, tu pretiosissimis epulis pasceris, & ingratus es? Quis igitur non erubescat sensus hominum, habens sine psalmorum celebritate diem claudere, cum ipsæ aues ad gratificandum psalterij suauitate persultent, & eius gloriam non versuum dulcedine personare, cuius laudes volucres modulata cantilena pronunciant? Imitare ergo frater, minutissimas aues, mane, & vesperi, Creatori gratias referendo. Et si es deuotior, imitare luscinam, cui, quoniam ad dicendas laudes dies sola non sufficit, nocturna spatia pervigil cantilena decurrit. Et tu igitur laudibus tuis diem vincens, operi tuo adde nocturna curricula, & insomnem suscepti laboris industriam Psalterij serie consolare.* hactenus D. Ambros. Verùm ego non solum volucres cœli, & animantia terræ, sed, & insensibilia, immo, & inanimata gratitudinis tributum creatori suo incessanter

referre

Hist. Ieros. id referente Bercorio ver. grat. act. & gratitudo.

Historiogr. in vita S. Hier. & habetur in Polyanthea ver. gratitudo.

Ruffin. in vita S. Macharij. Fulgli. 1. c. de grat. & refert Polyanthea ver. gratitudo.

Ibid.

Bercor. verbo gratitudo.

Fulg. qui Polyanth. verbo gratitudo.

D. Ambr. in 43. 14. 5.

referre obseruaui: Terra enim cœlestis pluuiæ aqua irrigata sursum mittit suauissimam florum fragrantiam, & cultori suo plus frumenti refert, quàm ab eo accepit. vnde Seneca de benef. dixit: *Homines gratos similes esse fecundæ terræ, quæ cultori suo vberiores fructus, hoc est, plura grana reddit, quàm accepit.* Flumina, quæ à mari progrediuntur, ad ipsum gratanter reuertuntur, & quasi cum vsura, & lucro, quod acceperunt, reddunt; nam amaram, & salsam aquam ab eo mutuarant, dulcem verò, ac suauem ei restituunt. Copiosa Dei beneficia quid quæso sunt, nisi flumina quædam, quæ ex immenso illo mari Oceano diuinæ libertatis, & munificentiæ proficiscuntur? quæ proinde oportet, vt per gratiarum actionem, omnia nobis in Deum referentibus, ad ipsum reuertantur, vt his verbis eleganter dixit, D. Bern. super Cant. *Origo fontium, & fluuiorum mare est, virtutum, & scientiarum Dominus Iesus. Quis enim Dominus virtutum, nisi ipse Rex gloriæ? sed, & iuxta Annæ canticum, idē ipse Deus scientiarum Dominus est, continentia carnis, cordis industria, voluntatis rectitudo ex illo fonte manant. Non solum autem, sed & si quis callet ingenio, si quis nitet eloquio, si quis moribus placet, inde est. Thesauri etiā sapientiæ & scientiæ ibi oēs absconditi sunt. Quid? Casta cōsilia, iusta iudicia, sancta desideria, nōne riuuli fontis illius sunt? Quod si copiæ aquarum secretis, subterraneisque recursibus incessanter æquora petunt, vt inde resursus ad visus, vsusque nostros ingi, & infatigabili erumpant obsequio, cur nō etiam spirituales riui, vt arua mentium rigare non desinant, proprio fonti, sine fraude, & sine intermissione reddantur? Ad locum vnde exeunt, reuertantur flumina gratiarum, vt iterum fluant.* consonanthis, quæ acutè dixit Plutarchus: *Sicut mensarij non grauatim reddunt depositapignora, vt quæ in hoc ipsum acceperint, vt restituant, sic nos, quod à diis accepimus.* Ad hęc quid est, quod Dauid dicit: *Cæli enarrant gloriam Dei*: nisi quod pro beneficio pulchritudinis, & soliditatis sibi collatæ, clamoso quodam silentio diuinam liberalitatem commendant? Sol deinde regulari suo motu ab Orienti ad Occidentem plagam incessanter girans, creatorem suum absque vlla interpolatione laudat. Vnde est, quód, cum ad præceptum Gedeonis olim illo dicente: *Sol contra Gabaonem ne mouearis.* Sol à motu suo, & consequenter, à diuina laude, quam per regularem suum motum creatori suo exhibebat, cessarit continuò. Iosuè, quia videbatur sibi cœlo motum prohibens, quasi os eius ad diuinas laudes promendas soli obturasse, ipse absque vlla mora, os suum aperuit ad illas prosequendas, & vice illius concinendas, vt aduertit paraphrastes Chaldæus, qui super citata verba: *Sol contra Gabaonem ne mouearis*: inquit: *Laudabat Iosue coram Domino Iehoua, & ait: Sol contra Gabaonem ne mouearis.* ac tandem orbis terrarum, de quo Salomon dixit: *Et hoc quod continet omnia, scientiam habet vocis*: pro beneficio suæ creationis, continuò laudat suum creatorem, dum omnibus nobis vberem illum laudandi materiam abundè suggerit. hinc Trimegistus (sic nūcupatus, quasi ter Maximus, diceretur, quia, & summus sacerdos, & sapientissimus Philosophus, & Rex potentissimus esset) in libro Pimandri dixit: *Tota mundi conspiratio, & rerum pulcherrimus ordo contemplandi Deum materiam suggerit: est enim natura velut i liber vnus diuinitate plenus.* his persimilia sunt verba magni Basilij dicentis: *Mundus hic vniuersus, velut liber quidam inscriptus est, Dei gloriam denuncians occultam, & inuisibilem Dei maiestatem per se ipsum annuncians tibi, qui mentem habes ad intelligentiam veritatis.*

His ab animantibus, & à rebus inanimatis petitis exemplis vellem vos omnes non solum excitari, sed & inflammari ad gratitudinem erga Deum præstandam; vt tamen perfecta illa sit, & omnibus numeris absoluta oportet duo apprime obseruare: Primum, vt non solum pro magnis, sed pro minimis beneficiis, assuescat animus Deo gratias reddere, vt his verbis eleganter dixit Diuus Bernardus:

Senec. li. de benefic.

D. Bern. ser. in Cant.

Psal. 23.

Ecclesiast. 1.

Plutarch. in moral.

Psal. 18.

Iosue 10.

Paraph. Chal. super Ios. 10.

Sap. 1.

Trimegist. lib. Pimand. Dial. 5.

Basil. hom. 12 Examer.

Diligenter considera, quæ tibi apponuntur, vt nulla videlicet Dei dona, debita gratiarum actione frustrentur, non grandia, non mediocria,
Ioan. 6. *non pusilla: denique conemur colligere fragmenta, ne pereant, id est, nec minima beneficia obliuisci* hæc Bernardus, quæ mihi sanè discisse videtur ex verbis illis Christi Do-
Matth. 25. mini: *Euge serue bone, quia in pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam.* Immò D. Augustinus non solum gratias agebat pro magnis, & paruis beneficiis, sed & pro malis, quæ non fecerat: sic enim Chri-
D. Aug. lib. 2 Conf. c. 7. t. 1. stum Dominum alloquebatur: *Gratiæ tuæ deputo, & misericordiæ tuæ, quia peccata mea, tamquam glaciem soluisti, gratiæ tuæ, & quæcunque non feci mala; quid enim facere non potui?* Secundum est, vt non solum in prosperis, sed, & in aduersis gratiæ Deo referantur, id enim apertè voluit D. Paulus,
Coloss. 3. 17. cum dixit: *In omnibus gratias agentes*, hoc est, tàm in secundis, & felicibus, quàm in molestis, & in fortunatis successibus. In
Iudic. 3. cuius figuram lego fortissimum illum Ducem Aod æque bene, sinistra, ac dextera manu esse vsum fuisse, ad expugnãdos hostes; simileque huic est, quod Aristoteles 2. Politic. commemorat, dum ait, Platonem hanc legem statuisse, vt ciues omnes ad arma exercenda indifferenter, & indiscriminatim, dextera, & sinistra vterentur. hac dexteritate præditi esse debent amici Dei, vt tàm in secundis, quàm prosperis rerum euentibus, gratias Deo
Coloss 3. 17. referant: *In omnibus gratias agentes:* quod & Philomela, suauissimi cantus auis, nos facere monet, dum ita suaui canit concentu, in caliginosæ noctis tenebris, ac in ipso auroræ, aut meridiei tempore.

Sed audiamus, si placet, quæ Catholicæ Ecclesiæ Patres in hoc eodem genere argumenti, sapienter scripsere. D. Augu-
D. Aug. sup. psal. 33. in. 2. stinus explicans illa verba: *Benedicam Dominum in omni tempore*, inquit: *Dicis quando benedicam Dominum? Ait tibi aliquis, tibi benefacit, quando abundant sæcularia, quando multum abundat frumenti, olei, vini, auri, argenti, mancipiorum, pecorum, salus quæ mortalis incorrupta persistit; ea, quæ metuntur, erescunt omnia, nihil immaturum ante subtrahitur, felicitas tota abundat in domo, circumfluunt omnia, tunc benedices Dominum? Non, sed in omni tempore: Ergo, & tunc, & quando ista secundum tempus, & secundum flagella Domini Dei nostri turbantur, aufertur, minus nascuntur, iam nata dilabuntur, & inde sequitur penuria, egestas, labor, & tentatio. Sed tu, qui cantas tibi? benedicamo Dominum in omni tempore, semper laus eius in ore meo, & quando ista dat, benedic, & quando ista tollit, benedic. Quia ille dat, ille tollit, sed seipsum à benedicente se non tollit* Idem etiã Sanctus Augustinus super Psalmum 91. alia pro eius pariter, & ingenioso animo
Ibid psal 91 digna, versans illa verba *Bonum est confiteri Domino, & psallere nomini tuo Altissime: ad annunciandum mane misericordiam tuam, & veritatem tuam per noctem* in hunc modum scripsit: *Canta ore, psalle operibus. Ad quam rem? Ad annuntiandum mane misericordiam tuam, & veritatem tuam per noctem. Quid sibi vult, quia mane annuncianda est misericordia Dei, & per noctes veritas Dei? Mane dicitur, quando nobis bene est; nox dicitur, quando tribulatio tribulationis est. Quid ergo dixit breuiter? Quando tibi bene est, gaude Deo, quia misericordia ipsius est. Sed dices: si misericordia Dei est, quando bene mihi est, crudelitas ergo ipsius est, quando male mihi est. Non, sed quando bene est, lauda misericordiam quando male est, lauda veritatem, quia qui peccata flagellat, non est iniquus. Iam in nocte erat Daniel, erat enim in captiuitate, quando Deum laudabat, in lacu erat, & per noctem confitebatur veritatem* Dã 6. 24 *Dei; dicebat enim Peccauimus, inique egimus, iniquitatem fecimus: Tibi Domine gloria, nobis confusio. Cum misericordiam annuncias mane, & veritatem per noctem, semper laudas Deum, semper confiteris Deo, & psallis nomini eius. In decachordo psalterio, cum cantico in cithara, hoc est, verbo, & opere. Cum cantico in verbo, in cithara, in opere.* Hanc eandem doctrinam, docuit D. Ambro-
D. Ambro nos Diuus Ambrosius. nam exponens verba illa: *Memor fui nocte nominis tui*, ait in hæc verba: *Non magnum est, si tunc*

Domino

Domine gratias agas, quando in prosperis, & secundis es; sed si tunc adhæreas Christo, quando te persecutio exagitat, quando aliqua procella perturbat, amisisti filium in illo dolore, in illa nocte, in illa destitutione, memento Domini Dei tui, ne in tua præuaricatus eramna: pulsus in exilium, memento, memento Domini Dei tui, patriæ interdictæ charitatem Deo præferas: alicuius diuitis oppressus potentia, amisisti proprias facultates, memento Domini Dei tui, ne te nox egestatis abducat à deuotionis affectu: hoc enim mandatum legis, vt in nocte magis quæras, quando magis exaudiaris à Domino, & possis dicere: In tribulatione inuocaui Dominum. Ac tandem Diuus Bernardus explicans illa verba: *De mane vsque ad vesperam finies me*, sic ait: *Finies me, id est, consummabis me. Non in solo mane visitationis, aut tantum in vesperatentationis, sed in vtroque simul erit perfectio mea. Stultus ego, qui tantum sperabam vsque ad mane, cum Dauid dicat: A custodia matutina vsque ad noctem speret Israel in Domino. Et quoniã pusillus in spe, quasi leo sic contriuit omnia ossa mea, robur omne videlicet, de quo adhuc sub tutela gratiæ futurorum improuidus confidebam. Contriuit autem diabolus, qui tamquam leo rugiens circuit quærens, quem deuoret. Tu ergo Domine hac contritione humiliatum, & probatum, de mane vsque ad vesperam finies me; quoniam factum est vespere, & mane, dies vnus. Quamobrem ego, vt didici, Benedicam Dominum in omni tempore, hoc est, mane, & vespere, non sicut ille, qui confitebitur tibi, cum benefeceris ei; non sicut illi, qui ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedunt; sed dicam cum sanctis, si bona suscepimus de manu Domini, mala quare non sustineamus? Et in mane quidem, sicut pullus hirundinis, sic clamabo, in vespere autẽ, meditabor, vt columba, quatenus & cum gratiæ matutinum arriserit, in modum hirundinis exultans, & clamitans gratias agam pro visitatione: & cum vespera ingruerit, non deerit sacrificium vespertinum, cum instar columbæ gemens lacrymas fundam in tribulatione. Sic enim deseruiet virumque tempus Deo, cum, & ad vesperum demorabitur fletus, & ad matutinum lætitia. Placet vtrumque Deo, & peccator compunctus, & iustus deuotus, cui è regione displicet tàm ingratus iustus, quàm peccator securus.* hactenus D. Bernardus, quibus tàm in secundis, quàm aduersis gratos nos Deo esse debere docet. Cui sit honor, & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

D. Bern. ser. de Cant. Ezechiæ Regis. Isa. 38.

Psal. 129.

Gen. 1.

Psal. 42. Luc. 8.

Iob. 1.

Isa. 38.

HOMILIA XII.

In eadem verba. Magnificat anima mea Dominum: idem gratitudinis argumentum prosequimur. tres illius gradus ex sententia D. Thomæ multiplici tàm humana, quam sacra eruditione illustrantes, pauciscque contra ingratitudinis vitium inuehimur, ac de diuitijs laudibus & gratiarum actionem decantandis non pauca tradimus.

VT virtutẽ gratitudinis Deo valde charam, & nobis mirum in modum vtilem ad praxim reducere facilius valeamus, oportebit varios illius exponere gradus, vt quantum cum diuinæ gratiæ adiutorio possibile nobis fuerit per illos omnes ascendentes, Creatori, ac summo benefactori nostro grati existamus. assignat Angelicus Doctor S. Thomas hos omnes gradus in 2. 2. q. 107. dicens: *Habet tamen diuersos gradus secundum ordinem eorum, quæ ad gratitudinem requiruntur. In qua primum est, quod homo acceptum beneficium recognoscat. Secundum est, quod laudet, & gratias agat. Tertium est, quod retribuat pro loco, & tempore secundum suam facultatem.* Ecce sanctus Thomas primum, & infimum gradum gratitudinis constituit beneficij recognitionem. hoc gratitudinis genus, tametsi infimum, tanti faciebat S. Theodorus Ancyræ Episcopus, vt in concione habita in Concilio Ephesino diceret: *Solet vberior*

D. Tho. 2. 2. q. 107. art 2. in corp.

D. Theo. Ancyræ Episc. vt habetur in cõcil. Ephes. ca. 10. tom. 6.

illis obuenire, qui grato animo gratiam accipiunt; tantum enim plerumque donorum præstatur, quanta eorum est gratitudo, qui eiusmodi donis potiuntur: quare, cum de accepto beneficio, donatoris benignitatem grata recordatione agnouistis, non modò pro acceptis feceristis satis, verùm ad maiorem quoque beneficiorum elargitionem donatorem allexistis. Annotat autem Angelicus Doctor S. Thomas, quod sicut recognitio hæc beneficij est primus, & infimus gratitudinis gradus, ita, non recognoscere beneficium est supremus, ac vltimus ingratitudinis gradus verba illius sunt hæc: *Sed quia quod est vltimum in generatione, est primum in resolutione, ideo primus ingratitudinis gradus est, vt homo beneficium non retribuas. Secundus est, vt dissimulet, quasi non demonstrans se beneficium accepisse. Tertium, & grauissimum est, quod non recognoscat, siue per obliuionem, siue quocumque alio modo.* Hinc Seneca lib. 3. de beneficiis dixit: *Ingratus est, qui dissimulat; ingratior est, qui non reddit; & ingratissimus omnium, qui oblitus est.* quare beati in cœlesti patria (vt obseruauit D. Gregorius in suis Moralibus) *Coronas suas mittebant ante agnum*: quia certaminum suorum victorias non sibi ascribentes, sed Christo, ab eo quidquid boni habebant, accepisse recognoscebant. Secundus gratitudinis gradus, quem assignat S. Thomas, est, quod verbis laudemus, & gratias agamus benefactori. Ex defectu huius Rex Ezechias punitus fuit, vt enim tradit Ioseph in lib. de bello Iudaico, post quàm Dominus ei miserat Angelum, qui occidit centum octuaginta quinque millia hostium suorum, debebat (vt moris erat) ob hoc singulare protectionis beneficium diuinæ laudis canticum intonare, quod quia omisit, Deus grauiter illum puniuit. Hoc gratitudinis genus erga Deum familiare adeò erat Virgini Deiparæ, vt Seraphicus noster S. Bonauentura tradat, illam primam inuentricem fuisse illorū verborum: *Deo gratias*, à religiosis viris satis vsurpatorum; sic enim ait: *Ne forte in salutatione sua Virgo à Dei laudibus tolleretur, si quis eam salutabat, illi pro salutatione (Deo gratias) referebat.* idipsum tradit etiam Diuus Antoninus 4. p. suæ summæ Theol in hæc verba: *Virgo cum vocabatur, respondere solita erat, Deo gratias, vt illud modicum verbum non esset sine laude Dei.* Huc etiã faciũt verba D. Augustini dicentis: *Quid melius animo geramus, & ore promamus, & calamo exprimamus, quàm, Deo gratias: hoc n. nec dici breuius, nec audiri lætius, nec intelligi grãdius nec agi fructuosius potest.* Ego verò addo, diuinæ maiestati pergrata adeò esse hęc verba, vt incessãter velit beatos in cœlesti patria ore illa versare; testatur enim D. Ioãnes lib. suarum reuelationum se audisse venerabiles illos senes ante thronum agni, sonora voce, sine fine clamantes, *honor, virtus, gloria, & gratiarum actio Deo nostro in sæcula sæculorum.* Hoc genus gratitudinis diuinas laudes decantandi, licet ad omnes spectet, speciali tamen ratione, religiosam vitam agentibus conuenit, vt non obscurè mihi significare videntur verba illa Regij vatis: *Laudate serui Dominum, qui statis in domo Domini, in atriis domus Dei nostri*: in quibus duplex seruorum Dei genus distinguit; quorum quidam in beata illa æternæ felicitatis domo commorantur; alij verò, qui in atriis illius habitant, hoc est, in domibus monasticis sacrarum religionum, vbi nouitij degunt, futuri professi in cœlesti illa patria: tam ergo illos, quàm istos inuitat Dauid ad laudãdum Dominum. *Laudate serui Dominum, qui statis in domo Domini, in atriis domus Dei nostri.* S. Basilius excellentiam Religionis alta mente perpendens, aptè satis statum *Religionis* statui beatorum comparauit, quia quemadmodum in illo nulla est auri, & argenti fames, nulla bonorum temporalium sitis, ita statum religiosum colẽtes, per votum paupertatis, omne dominium, & proprietatem, ac liberum earum vsum per solemnem professionem à se abdicant, & sicut in illo beatitudinis statu maxime puritas viget, quia, vt ait Ioannes: *Non intrabit in eam aliquod coinquinatum, aut abominationem*

6. Th. vbi sup.

Sen. 3. de bẽ. 3.

D. Greg. lib. 22. mor. c. 5.

Apoc. 4.

Ioseph de bello Iudaico.

D. Bonau. 2. 3. Medit. ai.

D. Antonin. 4. p. sũ. Tit. 16. § 2.

S. Aug. in 77 ad Aurelium.

Apoc. 5.

Psal. 134.

Ibid.

Apoc. 21.

tem faciens, adeò vt nec licita alioquin matrimonia, & multò minus vsus eorum ibi permittantur, Christo dicente: *Non nubent, neque nubentur, sed erunt sicut Angeli Dei in cœlo*: ita religiosi status cultores per solemne castitatis votum, ad matrimonium inhabiles sese reddunt, & carnis lasciuiam compescũt, & à Venere per totam vitam se abstinere pollicentur; & sicut in cœlesti illa Ierusalem omnes ad nutum suo Creatori obediunt, & *sequuntur agnum, quocumque ierit*, non secus religiosi viri propter solemne obedientiæ votum prælati voluntatem sequuntur, quocũq; illos ducere velit; & veluti inferiores cœli, qui ad motum primi mobilis rapiuntur, ipsi ad motum prælati mouentur: deinde sicut in cœlesti beatitudine summa effulget animorum vnio, & concordia, adeo vt melius, quàm in primitiua Ecclesia cœlicolæ omnes sint cor vnũ, & anima vna, ita licet in religionem, velut in mysticã arcam Noë, per multi diuersarum nationum, perplures etiam naturali quadam, ac congenita antipathia inter se dissidentes, supernaturali tamen charitate vniti, mutuo amore sibi consentiunt. vnde hac ratione Magnus Dionysius Areopagita putat, religiosum *monachum* vocari, quia Græco idiomate significat *vnitatem*, quam monachi apprime amplecti tenentur: ac tandem quemadmodum in cœlesti patria diuinarum laudum concentus nec per momentum cessat, Dauide dicente: *Beati, qui habitant in domo tua Domine, in sæcula sæculorum laudabunt te.* Et Ioanne asserente: *Quatuor animalia requiem non habebant die, ac nocte, dicentia: Sanctus, Sanctus, Sanctus*, ita in religione, quę cœlestis illius Ierusalem imago quædam est, diuinæ laudes singulis diebus, statutis horis, cum magno iubilo decantantur; sicut enim olim quidam erant in Templo Domini ad diuina cantica recitanda destinati: *Constituit cantatores, & cantatrices*: ad eundem certè modum habet Deus in magno templo Ecclesiæ Catholicæ Monachos cantores, & Moniales cantatrices, ad diuinas laudes concinendas destinatas. Et qui tem si rex Dauid, cum variis occupationibus tàm belli, quàm reipublicæ regiminis grauatus, & oppressus, septies quotidie diuinis laudibus vacabat: *Septies in die laudem dixi tibi.* super quem locum Diuus Augustinus ait: *Septies in die significat ſsemper; solet esse quippe iste numerus vniuersitatis inditium, quia per septem dies currentes, & decurrentes, tempora vniuersa voluuntur*: vide & idem Dauid hanc continuationem significans inquit: *Semper laus eius in ore meo*: si inquam Dauid tot publicis negotiis distentus à diuinis laudibus non cessabat, quantò magis oportebit religiosos; quos Deus à sæculi curis, à rerum tẽporalium sollicitudinibus liberauit, diuinæ laudis immemores non esse, sed sollicitos, ac fideles in hoc genere vectigalis, & honorifici tributi regi Christo pendendo? Sane regius Prophera Dauid adeò diuinis laudibus affectus erat, vt silentio prætermissis aliis causis, ob quas à Deo postulare potuisset, ne se ob patrata scelera in infernum detruderet, hanc solum assignauit, quia ibi semper adest continua cessatio à diuinis; postquàm enim dixerat: *Eripe animam meam, saluum me fac propter misericordiam tuam*, continuò subiunxit: *Quia non est in morte* (scilicet æterna) *qui memor sit tui, in inferno autem quis confitebitur tibi?* Vt tamen diuinæ laudis gratitudo grata & accepta sit Domino, oportet, vt conscientia nostra sit pura, vt ait D. Paulus. *Leuantes puras manus ad Deum.* vt enim dixit Ecclesiasticus: *Non est ſspecioſa laus in ore peccatoris.* vnde Origines eleganter dixit: *Quis putas est ita canoræ vocis, & ita ſspiritus puræ mentis, qui sincere canat, vt cantilena eius diuinum delectare posſit auditum? Ille profectò est, qui nullum raucum habet in se peccati sonum, qui nihil offensionis in lingua, nihil crasitudinis in ſspiritu gerit, ille potest dicere: Ego Domino canam.* Atque huc facit, quod Israelitæ in captiuitate Babylonis flentes clamabant: *Quomodo cantabimus canticum Domini in terra aliena:*

Matth. 22.
Apoc. 14.
Dũ de Eccl. hier. c. 10.
Psal. 83.
Apoc. 4.
1 Par. 15. 16. & 17.
Psal. 108.
D. Aug. ſupra Psal. 33.
Psal. 33.
Psal. 6.
1. Tim. 2.
Eccl. 15.
Orig. hom. 6. Iudic. 5.
Psal. 136.

quasi diceront, defixi in terra hac misera, plenique terrenis affectionibus, & conglutinata in puluere anima nostra, quomodo cantabimus Domino canticum laudis? ad hoc sanè alludens D. Chrysostomus acutè dixit: *Si in terra barbara canere Domino fas non erat, quanto minus id fas erit animæ barbaræ? si captiuis hoc non licebat quantò potius, qui serui sunt peccati, & alienam vitam viuunt, muto, clausoque ore esse, debent, & organa, ac vasa cantici suspenderet?* Hinc sponsus ad hoc significãdum dixit: *Sonet vox tua in auribus meis, vox enim tua dulcis, & facies tua decora*: super quæ verba Origenes super Cantic. adnotauit, *faciem* sponsæ esse animam diuinæ gratiæ pulchritudine sine macula, & ruga, oculis Dei placentem, cuius propterea vox laudis dulcis, ac suauis est eius auribus; vt enim inquit Diuus Bernardus: *Quia non displiceat vox, si displicet facies, necesse est vt simul conueniant, & pulchritudo faciei, & suauitas vocis.*

D. Chry. ho. 6 ad ep. ad Ro.

Cant. 2.

Orig. hom. 4. in Cant.

D. Bern. ser. 62. in Cant.

Hinc licet ansam sumere ad tertium, & supremum gratitudinis gradum explicandum: hunc dixit D. Thomas præcitato loco, consistere in recompensatione beneficij per opera, in obsequium benefactoris exhibita; vnde Tobias dixit: *Regem seculorum exaltate in operibus vestris*: humilitas namque sanctorum, pietas, patientia, castitas, misericordia, ac ceterarum virtutum opera gratificantur Deo, & magnificant Christum, immò & coronant, vt Dominus Zachariæ dixit. *Ab istis sumes aurum, & argentum, & facies coronas, & pones in capite Iesu sacerdotis magni*: super quem locum sanctus pater Hieronymus, necnon doctissimus Rupertus docent, quod per singulas virtutes nostras Dominus coronatur. Aurum, & argentum bona opera sanctorum sunt: ex iis coronas sibi efficit Christus Iesus, quibus gloriosè magnificatur, & honorificatur, & quasi triumphum agens procedit, & regnat. Sic S. Ioannes in Apocalypsi vidit eum equo albo insidentem, toto cœlesti exercitu comitatum: *Et in capite eius,*

Tob. 13.

Zach. 6.

Hier. sup. c. 6 Zacha.

Rupert. ibid.

Apoc. 19.

ait, *diademata multa.* Nostra enim obedientia Christus coronatur, nostra humilitate, nostra patientia, ceterisque virtutum sanctis operibus coronam illi imponimus ornatam omni lapide pretioso, his verè Deo gratulamur, & excellentius multò, quàm voce tenui. vnde Augustinus inquit: *Cum laudaris Deum, toti laudate, cantet vox, cantet vita, cantent facta, quemadmodum dulcem musicam excitatus strepitus, sic, quas ore proferimus laudes, vita perturbat impia. Noli ergo bonæ cantilenæ tuæ obstrepere moribus malis.* sicut enim luscinia dulciter canente molestus est crocitans Coruus, ita lingua dulciter Deum laudante molesti sunt instar corui crocitantes atri mores. O quàm dulciter nostra luscinia, id est, *Virgo* integerrima, ceciuit, nihil in eius musica suauissima obstrepebat, & ore canebat, & vita, immò vita magis, quàm ore. Ore enim non semper Deũ poterat laudibus extollere, vita semper extollebat. Erat illius vita, perpetuum cãticum, & nouum cauticum, quia noua vita erat, inaudita, nunquam in orbe hoc conspecta. Hoc habet Dei laus, à vitæ profecta integritate, vt obseruauit idem sanctissimus pater Augustinus in Psalm. 146. cessat numquam, numquam silet, cum ea sileat, quæ ex ore emanat: *Non solum* (inquit Augustinus) *vox tua sonet laudes Dei, sed opera tua concordent cum voce tua. Cum ergo voce cantaueris, silebis aliquando, vita sic canta, vt numquam sileas: lingua tua ad horam laudat, vita tua semper laudet.* & in Psalm. 148. *Tunc*, ait, *definis laudare Deum, quando à iustitia, & ab eo quod illi placet, declinas; non cessat quisque bene viuere, & semper laudabit Deum.* Cum ergo sanctissima Virgo sanctissime viuere nũquam cessarit, sanè semper Deum perpetuo suauissimæ vitæ cantico laudauit. Nos autem semper, vel magna, vel tenuis aliqua peccati raucedo occupat, Virgo sanctissima semper voce clarissima, semper vita absque vllius raucedinis, id est, peccati vestigio, Dei laudes celebrauit, quibus Creatori suo omnium creatura-

Aug. in Psal. 146.

D. Aug. in Psal. 146

Ibid. 148

rum

rum tàm terrestrium, quàm cœlestium gratissima exstitit.

Sed proh dolor, nos è contra nostro benefactori Deo, à quo singulis momentis, quę infinita sunt, totidem beneficiis quotidie cumulamur, ingratissimos nos exhibemus, dum bonis ab eo collatis, eisdem in eius offensam abutimur, in varia peccata frequenter prolabentes: similes certè in hoc facti illis, de quibus conqueritur Deus per Oseam: *Argentum multiplicaui eis, & aurum quæ fecerunt Baal:* quemadmodum enim, postquam Deus filios Israel magna auri, & argenti copia locupletauerat, ipsi auro illo, & argento abutentes idolum ex his metallis conflauerunt, quem, tamquam Deum, genuflectentes adorauerunt, ita permulti diuitiis quibus à Deo liberaliter locupletati sunt, perperam vtentes, & in prauos vsus conuertentes, hic ad calumniam, & fraudem ille ad vincendam iniustam litem, hic ad lasciuiam sectandam, ille ad dignitatem simoniace obtinendam, diuinam maiestatem grauiter offendunt. Explicuit hoc ingeniosè Alciatus in quodam suorum emblematum, cuius titulus est, *De capra lactante catulum lupi:* describit in eo caprã, cuius vberibus lactabatur catulus lupi, qui postquam iam creuerat, & incrassatus fuerat, capram occidit, & deuorauit. hæc autem emblemati inerat subscriptio: *mea me post vbera pascet.* Attendite quæso, ò ingrati, fabulosam hanc narrationem, in vobis tamen verissimam historiam, cum ex singulis beneficiis honoris, pulchritudinis, diuitiarum, & similium, quibus diuina largitate ditati estis, arma conficitis ad impugnãdum Deum, diuinasque eius leges dirumpendas; quidam ex vobis, ex dignitate, & honore in vos collato intumescendi, & superbiendi, & alios despiciendi licentiam, & occasionem sumitis; quidam ex venustate, & pulchritudine, & corporis elegantia, quibus Deus vos ornauit, lasciuiendi & libidini vacandi materiam facitis; quidam tandem rerum temporalium vbertatem ad praua vestra desideria explenda, in magnam Dei iniuriam conuertitis, imitantes in hoc catulum lupi, qui aduersus capram ad vbera sua illum lactantem acriter insurrexit, vnde non immeritò de vobis conqueritur Deus *Filios enutriui, & exaltaui, ipsi autem spreuerunt me.* Ad hoc etiam ipsum videntur mihi veteres quidã Poetę alluisse depingentes regiam Aquilam, transfixam sagittis, cuius pennæ desumptæ fuerant ab ipsa aquila, cui illam apposuerunt subscriptionem: *ab ipsa contra ipsam*, contemplor ego iuxta illud: *Sicut aquila prouocans ad volandum pullos suos*, Christum Dominum, sicut Regiam aquilam, super lignum Crucis expansam, clauorum sagittis confossam quorum ferream materiam ad humanis vsibus inseruiendum ipse creauerat, perfidi Iudæi, & nos omnes peccatores per manus illorum ad manus, pectus, & pedes eius terebrãdos transtulimus, &, vt vno verbo dicã, summa ingratitudine laborantes, vtimur fruendis, & fruimur vtendis, in magnam creatoris nostri iniuriam, quę summa omnium est peruersio, ac suprema ingratitudo, adeò, vt in hoc brutis animantibus deteriores efficiamur, cum pleraque ex illis, quoad possint, benefactoribus suis gratiam rependant, vt latè supra ostendimus Non solum humanum, sed & diuinũ prouerbiũ inquit, per os Salomonis: *Aquæ furtiuæ dulciores sunt*, illo significans, meo iudicio, eas operationes gratiores, & dulciores peccatori sibi videri, quas non dicã mutuauit, sed & furatus est brutis animantibus, vindictam à leone, intemperãtiam à lupo, fraudem, & fallaciam à vulpe, at ingratitudinem à nullo potuit animantium addiscere, cum & ferocissimorũ animalium sæuitiam, & crudelitatem beneficia in se collata edomuerint, & gratissima reddiderint, Iacob dicente: *Omniũ natura bestiarum, & volucrum, & serpentum edomita sunt à natura humana:* reliquum est igitur, vt ingratus non aliunde, quàm à Lucifero, omnium ingratorum ingratissimo, ingratitudinem mutuauerit. Timete ergo,

Osee 2. Eund. 11.

Alciat Emb. supra laud.

Isa. 65

Deut. 32

Ho. præced. Prouerb. 9.

Iacob. 3.

te ergo, ô ingrati, ne sicut Luciferum imitamini, pariter cum eo puniamini, dum ad æmulationem eius bona cælitus vobis collata, quæ in Dei gloriam referre debebatis, ad effrenes vestros appetitus explendos trahitis. Notanter dico, *trahitis*, quia creaturas in Dei gloriam ab ipso productas cogitis, & per vim compellitis, vt vestris inseruiant peccatis. hac enim

Isa. 43. ratione ipse Deus dixit: *Seruire me fecisti in peccatis tuis.* vnde creaturæ tamquam coactæ, & violẽtiam patientes, ingemiscunt, & quasi parturientes præ grauitate doloris conqueruntur, vt expressis verbis docuit Apostolus, in epist. ad Rom. dicens:

Ad Rom. 8. *Vanitati creatura subiecta est, non volens:* & paulò post: *Scimus enim quod omnis creatura ingemiscit, & parturit vsque adhuc.*

Ceterum, vt proposito gratitudinis argumento vtcumque satisfaciamus, duplicem difficultatem oportet soluamus. Prima est, quia D. Thomas docet 2. 2. ad rationem gratitudinis pertinere, vt qui beneficium accepit, aliquid maius illo tribuat benefactori, quod subtili quadam ratione conuincit, in hæc verba: *Recompensatio gratiæ respicit beneficium secundum*

D. Thom. 2. 2. q. 106. art. 6. *voluntatem benefacientis, in quo quidem præcipue hoc commendabile videtur, quod gratis beneficium contulit, ad quod non tenebatur, & ideo, qui beneficium accepit, ad hoc obligatur ex debito honestatis, vt similiter aliquid gratis impendat; non autem videtur gratis aliquid impendere, nisi excedat quantitatem accepti beneficij, quia quamdiu recompensat minus, vel æquale, non videtur facere gratis, sed reddere quod accepit, & ideo grata recompensatio semper tendit, vt pro suo posse aliquid maius retribuat.* Cum ergo nulla creaturarum, etiam beatissima Virgo, possit aliquid maius Deo reddere pro beneficiis ab eo acceptis, cum alterum illorum sit beneficium incarnationis Verbi diuini, alterum beneficium iustificationis, per quod tres diuinæ personæ singulari quadam ratione iusto se communicant, iuxta

Ioan. 14. illud: *Ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus*, consequens hinc fit, nullam creaturam propriè, & verè Deo gratam esse posse, cum nulla possit aliquid maius, quàm ab eo accepit, ei retribuere. sanè non latuit hæc difficultas Angelicum Doctorem, respondit tamen sufficere ad rationem veram, & propriam gratitudinis, affectum voluntatis, quando adest impossibilitas aliquid maius retribuendi, vnde Seneca dixit: *Si tamen non possit, sufficiet ad gratitudinem recompensandi voluntas.* hanc igitur qui Deo offert pro beneficiis acceptis, verè, & proprie virtutem gratitudinis erga Deum exercet. Secunda difficultas est, magisne teneatur innocens, quã peccator ad gratias Deo agendas: ex vna enim parte videtur, sanè magis teneri innocentem, quia, quantò quispiam excellentius donum à benefactore accipit, tantò magis ad referendas gratias obligatur, constat autem maius donum esse innocentiam, quàm amissæ iustitiæ restitutionem; ex alia autem parte legimus, Christum Dominum dixisse apud Lucam: *Cui minus dimittitur, minus diligit:* igitur eadem ratione plus tenebitur ad gratiarum actionem. hunc nodum non aliter melius soluendum censui, quàm si eiusdem Sancti Thomæ, Theologorum facile Principis, solutionem hic apponerem; ait enim in precitata quæst. art. 2. *Dupliciter potest esse ex parte dantis maior gratia. Vno modo, ex quantitate dati, & hoc modo innocens tenetur ad maiores gratiarum actiones, quia maius donum ei datur à Deo, & magis continuatum ceteris paribus, absolute loquendo. Alio modo, potest dici maior gratia, quia magis datur gratis: & secundum hoc magis tenetur ad gratiarum actiones pœnitens, quàm innocens, quia magis gratis datur illud, quod ei datur à Deo.* Cui sit honor, & gloria in sęcula sæculorum. Amen.

D. Thom. vbi sup. art. 2. n.

HOMI-

HOMILIA XIII.

Multiplici expositione elucidantur verba illa: Exultauit spiritus meus in Deo salutari meo: insuper de magnitudine huius exultationis differe incipimus.

MAGNVS Pater S. Ambrosius sympathiam, & similitudinem non modicam inueniens inter veterem illam *Mariam* sororem Moysis, & nouam *Mariam*, Christi matrem, dixit: *Multas fœminas scriptura diuina, in lucem euexit, palmam tamen publicæ salutis solis Virginibus dedit. In veteri testamento terra, ac mari clauso hebræorum populum Virgo per maria duxit, in Euangelio auctorem mundi, & redemptorem Virgo generauit.* sed non solum in hoc similes fuere, sed & in prophetiæ dono, quia sicut illa fuit prophetissa, etiam & Deipara Maria, iuxta illud Isaiæ in persona Dei dicentis: *Accessi ad prophetissam, & concepit, & peperit filium*: quod si Maria illa soror erat Moysis legislatoris, & Aaronis summi sacerdotis, hæc pariter soror, & mater est Christi supremi legislatoris, ac summi sacerdotis; vnde ipse vtramque hanc cognationem sororis, & matris, illam secundum spiritum, hanc secundum carnem recognoscens, in Canticis vocat illam: *Soror mea, & sponsa*: in Psalmis vero fatetur se eius esse filium: *Ego seruus tuus, & filius ancillæ tuæ*: ac tandem sicut illa post liberationem populi Israelitici à Pharaonis durissima seruitute, & illius, ac reliquorum Aegyptiorum in mari rubro submersionem cum summo iubilo, & exultatione magnificabat Dominum percelebri illo Cantico: *Cantemus Domino: gloriose enim magnificatus est, equum, & ascensorem deiecit in mare*: non secus B. Virgo aduentu Christi incœptam iam humani generis redemptionem celebrans, velut diuina tympanistria ob tantum beneficiũ gratias Deo agens, intonuit celebertimum hoc canticum, *Magnificat anima mea Dominum*: cũ autem continuò subiunxerit: *Et exultauit spiritus meus in Deo salutari meo*, perquirũt Interpretes, quod nam sit discrimen istud inter *animam*, & *spiritum*. Sanctus Thomas super Epistola ad Hebræos, ait: *Spiritus in nobis dicitur illud, per quod communicamus cum substantiis spiritualibus, anima verò illud, per quod communicamus cum brutis, & sic spiritus est mens humana, intellectus scilicet, & voluntas.* didicit hoc D. Thomas à D. Augustino super ca. 7. Geneseos, dicente: *Dicitur spiritus ipsa mens rationalis, vbi est quiddam tamquam oculus animæ, ad quem pertinet imago, & agnitio Dei.* Vterque tamen discrimen hoc mutauit à verbis illis D. Pauli: *Vt integer spiritus vester, & anima, & corpus conseruetur.* Gregorius enim Nissenus sic illa interpretatur: *Spiritum Apostolus rationalẽ partem indicauit, animam verò dicens, indicauit partem sensitiuam*: itaque anima sumitur pro inferiori portione hominis, quæ illi cum cæteris animantibus communis est, quia vegetabilis, & sensibilis est, sicut illa; spiritus verò pro superiori portione, per quam homines Angelis similantur. ab hac expositione non abhorret illa alia Cardin. Hugonis, dicentis: *Anima, & spiritus idem sunt, sed anima dicitur, inquantum animat, & viuificat corpus, vnde hic bene viuendo magnificat Deum qui fecit eam, spiritus autem dicitur, inquantum cœlestia contemplatur, cuius proprie est exultare in Deo.* Alij (vt idem discrimen magis explicent) dicunt *animam* sumi pro vita ipsa vegetabili, & sensibili, *spiritum* verò accipi pro acumine rationis, pro apice mentis, pro intelligentiæ scintilla, seu syndereſi. at Cornel. Ianſenius, licet probet huiusmodi discrimen, putat Marianis verbis aptari minime posse, cuius satis apparentem reddit rationem in hæc verba: *Hæc tamen differentia hic locum habere non videtur.*

D. Ambr. in exhortatio. de Virgines.

Isa. 8.

Luc. 1.

D. Tho. super epist. ad Heb. cap. 4.

D. Aug. l. 22. de Gen. ad literam c. 7.

1. ad Thes. 5.

Greg. Niss. apud Theophil. super 1. Thess. c. 5.

Hugo Card. super Magnif.

Corn. Ianſ. in concor. Euang. super Magnif.

Cant. 4.

Psal. 115.

Exod. 15.

Neque enim conueniens aliqua ratio assignari potest, quare animam dicat magnificare, spiritum verò exultare, cum æque apte dicere potuisset spiritum suum magnificare, animã verò exultare, nã Psalmista: Anima (inquit) mea exultabit in Domino, & delectabitur super salutari suo. Proinde quod prius dixit, animam, postea dicit, spiritũ, Hebræorũ more dixit, quibus solemne est idem (in canticis maxime) sub aliis repetere verbis. Hoc idem prius illo docuit Hugo Victorinus, in hæc verba: *Idem fortasse alio verbo repetitum est, nam anima & spiritus, in homine idem est, quamuis aliud anima, & aliud spiritus notet.* Ego verò salua pace tantorum Doctorum existimo, per *spiritum* hoc loco Deiparam intellexisse solam voluntatem suã, quia inter tres potentias spirituales animæ, ad solam ipsam pertineat *exultare*, & gaudere; vnde quia anima per omnes suas potentias, dum ad Dei gloriam quęcumque agunt, operantur, iuxta illud Pauli: *Siue manducatis, siue bibitis, omnia in gloriam Dei facite*: verè Deum magnificat, vt annotauit D. Chrysost. ideo B. Virgo scitè dixit: *Magnificat anima mea Dominum*, quia tamen *exultare*, non ad omnes animæ potentias, sed ad solam voluntatem spectat, sapienter subiunxit: *Et exultauit spiritus meus*: (idest voluntas mea) *in Deo salutari meo*. & fortè hunc sensum, & intelligentiam contendunt, qui in commentario huius loci docent per *spiritum* intelligi hoc loco partem illam, per quam homo est imago Dei, est autem sententia D. Damasceni hanc esse liberam voluntatem, qua præditi sumus, quippe sicut Deus liberum habet arbitrium, & dominus est suarum actionum, ita homo perfecto adeò super suas operationes dominio præstat, vt nihil sit, quod eius voluntatem cogendo inflectere valeat.

Psal. 34. Hugo Vict. super Magni. 1. Cor. 10. D. Chrys. ho. 14. op. imper. D. Damasce. lib. 2. c. 22.

Addit deinde B. Virgo: *Spiritus meus*: certè spiritus Virginis spiritus erat Christi, iuxta illud D. Pauli: *Viuo ego, iam non ego, viuit vero in me Christus*, quomodo ergo beata Virgo dicit: *Spiritus meus*? immo propter hanc eandem rationem potuit beata Virgo dicere *spiritus meus*, quia omnia bona erant filio, & matri communia, vnde hoc ipso quod spiritus matris erat spiritus Christi, poterat ipsa vocare illum spiritũ suum. Dixit etiã *spiritus meus* ad differentiam eorum, qui cum propter peccata sua diaboli seruituti se subiugarunt, aut carnis illecebris, aut huius mũdi diuitiis, & vanis honoribus se tradiderũt spiritus quidem illorum non tã ipsorum, quàm diaboli, carnis, & mundi est, iuxta illud: *Qui facit peccatum, seruus est peccati*: cum igitur B. Virgo nullius alterius, quã Christi seruituti subiaceret, *cui seruire regnare est*, iure optimo dixit *spiritus meus*. Adhæc legimus libro 2. Regum, quod Dauid volens altare Domino ædificare, & in eo offerre ei holocausta, noluit ex gratuito oblatis ab Areuna id præstare, sed pretio ab illo quidquid opus erat, emit, vt sic non aliena, sed quæ sua propria erant, Deo offerret: sic Deipara volens Deo referre gratias, vt significaret se non aliena, sed propria in gratiarum actionem Deo offerre, notanter dixit: *Exultauit spiritus meus*.

Ioan. 1. 2. Reg. 24.

Porrò iã de magnitudine exultationis, ac de varijs causis illius, quam Deiparæ Mariæ voluntas persensit, ex professo disserere incipiamus. hanc exultationẽ Virginis altius perpendens doctiss. Rupert. exclamauit, dicens: *O beata Maria, inundatio gaudij, vis amoris, torrens voluptatis totã te operuit, totamq; obtinuit, & sensisti quod oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit.* Equidem si Propheta Zacharias sub metaphora *filiæ Sion*, & *filiæ Ierusalem* dilectam Dei plebem ad lætitiã magnam inuitat, his verbis: *Exulta satis filia Sion, iubila filia Ierusalem; ecce Rex tuus venit tibi iustus, & saluator.* Et si pater Abraham ex sola prophetica cognitione Verbi incarnati, ea singulari alacritate fuit perfusus, de qua Christus Dominus: *Abraham pater vẽster exultauit, vt videret diem meũ, vidit, & gauisus est*: ac tandem vt penè innumeros antiquos Patres reticeã, quos sola venturi Christi cogitatio singulari

Rupert. in 1. c Cant. Zach. 9. Ioan. 8.

gulari gaudio demulcebat, Prophetã Habacuc tantum referam, qui ſola redemptoris quem deſiderabat memoria, internam lætitiam intus continere non valens, in externa illa exultationis verba prorupit: *Ego autem in Domino gaudebo, & exultabo in Deo Ieſu meo*: quantò, quæſo, maiori lætitia credendum eſt Virginem exultaſſe, quæ non tropos, & figuras, non imagines, & vmbras incarnati Verbi diuini, ſed ipſum Verbum diuinum humana carne indutũ, in vtero ſuo, ex proprio ſanguine conceperat? Prædixerat hanc Virginis exultationem Iſaias: *Exultabis in Domino, & in ſancto Iſrael lætaberis*: ſed plenius idem Propheta idipſum vaticinans, dixit: *Lætabitur deſerta, & inuia, & exultabit ſolitudo, & florebit quaſi liliũ. Germinans germinabit, exultabit lætabunda, & laudans, gloria Libani data eſt ei, decor Carmeli, & Saron*: deſerta quidem, & inuia fuit B. Virgo, cum de ea prædictum eſſet: *& vir non tranſibit per eam*: partus eius inſtar floris fuit; quia ſicut hic abſque hominis cultura in deſerto naſcitur, ex ſola fecunditate terræ, & cœleſti ſolis virtute, ita Chriſtus, qui de ſeipſo ait: *Ego ſum flos campi*, ex terra fecunda Mariæ, & cœleſti virtute Spiritus ſancti in eam ſuperueniẽte, conceptus, & natus fuit: *gloria Libani*, qui *candor*, interpretatur, *data eſt ei*, ad ſignificandum virginitatis candorem, quo B. Virgo mirificè effulſit: *decor* etiam *Carmeli* non ei denegatus, qui erat maxima fructuũ vbertas, cum verè terra virginea, ac ſemper benedicta Mariani vteri fructũ ſuper omnia benedictum, quo fideles in via nutriuntur, & in patria beati veſcuntur, intacta manens produxerit. Refert Beda, quòd Elias in monte Carmelo, vt colligitur ex 3. Reg. flexis genibus orauit Dominum, & poſt longam ſiccitatẽ pluuiam ab eo impetrauit ad irrigandam ſterilem terram; mihi ſanè videtur nunquã montem Carmelũ maiorem decorẽ habuiſſe, quàm cũ præſentia Eliæ ad Dominũ ſic orantis ornabatur; non diſſimiliter ex nullo capite maior vnquã decor infuit Mariæ, quàm cum in ventre eius affuit æterni Patris filius, humana carne indutus, orans, ac deprecans, vt ſterilem terrã generis humani, peccatorum ſpinas, & tribulos germinantem, inundantis diuinæ ſuæ gratiæ pluuia irrigare dignaretur. Aptè ſane tunc dici poſſet Virgini: *Exulta, & lauda habitatio Sion, quia magnus in medio tui, ſanctus Iſrael*: hanc ergo præſentiam diuinitatis corporaliter in ea inhabitantis perſentiens Maria exultabat lætabunda, ac præ exuberantis gaudij copia in exultationis canticum prorupit dicens: *Exultauit ſpiritus meus, in Deo ſalutari meo*. Poterat B. Virgo tunc potiori iure, quàm Iob, verba illius ſibi vſurpare: *En venter meus quaſi muſtum, abſq; ſpiraculo, quod lagunculas nouas diſrumpit, loquar, & reſpirabo paululum: aperiam labia mea, & reſpondebo*: ☽ Reſpondebo (inquam) B. Eliſabethæ me laudanti, quia lætitia, & exultatione cor meum plenum adeò feruet, vt ſilentij lagunculas diſrumpens, non poſſit ſe continere, quin externa voce in diuinas laudes profiliat. Ad hoc arbitror alludere verbum illud *exultauit*, quod conſultò mihi videtur vſurpaſſe Virgo, tùm quia cum lętitia importet interiorem animi alacritatem, exultatio verò (quæ *extra ſaltatio*, apud latinos interpretatur) gaudium denotet, externo aliquo indicio corporis manifeſtatum, vt obſeruauit Albertus Magnus in commẽtario huius loci; ideo Deipara, vt ſignificaret lætitiam eius talis conditionis eſſe, vt melius quàm Dauid dicere potuiſſet: *Cor meum, & caro mea exultauerunt in Deũ viuum*: idcirco non vſurpauit verbum lętandi, ſed exultandi; tùm etiam vt ſignificaret lætitiam eius non ſe continuiſſe intra latibulum voluntatis, ſed ſe vltra effudiſſe in appetitum ſenſitiuum, qui etiam ſub nomine ſpiritus aptè intelligitur, iuxta communem naturalium Philoſophorum, ac Medicorum ſententiam, quibus trita, & familiaris eſt diuiſio ſpiritus in vitalem, ſenſibilem, & motiuum; vitalis reſidet in corde, velut in vitæ fonte,

Habac. 3.
Iſa. 41.
Iſa. 35.
Ezech. 44.
Cant. 2.
Lib. 6. in Cant.
3. Reg. 18.
Alber. Mag. ſup. Magnif.
Iob. 32.
Pſal. 83.
Iſai. 12.

sensibilis in cerebro, habetque se instar vehiculi virtutem animæ sensibus deferentis ad exercitium suarum operationũ; motiuus tandem sedem habet in epate, vnde omnia membra virtutem ad se localiter mouendum mutuant: dicens ergo
Luc. 1. B Virgo: *Exultauit spiritus meus in Deo salutari meo*: perinde fuit, ac si dixisset: *exultauit* spiritus meus vitalis, in Deo, *exultauit* spiritus meus sensibilis in Deo salutari, *exultauit* spiritus meus motiuus in Deo salutari meo: vel aliter: *Exultauit* spiritus meus vitalis in Deo patre, qui instar cordis est fons vitæ, à quo emanant reliquæ diuinæ personæ: *Exultauit* spiritus meus sensibilis in Filio, quia sicut cerebrum est,
Coloss. 2. in quo specialiter residet intellectus, ratio, & sapientia, ita Filius est, *in quo sunt omnes thesauri sapientiæ, & scientiæ Dei*, *exultauit* tandem spiritus meus motiuus in Spiritu sancto, quia spiritus sanctus instar epatis huius mystici corporis vim motiuam ad progressum spiritualem impertitur, iuxta illud
Ezech. 1. Ezechielis: *Vbi erat impetus spiritus, illuc gradiebantur*. Cum igitur B. Virgo propter copiosæ gratiæ plenitudinem, qua anima eius exuberabat, non tàm sibi, quàm Deo viueret, non tàm sibi, quàm Deo sentiret, non tàm sibi, quàm Deo moueretur, & vigilans, ac dormiens tota esset in Deo homine absorpta, veracissime canere poterat, exultauit spiritus meus, vitalis, sensitiuus, & motiuus, in Deo salutari meo.

Vt tamen magnitudo huius exultationis magis nobis innotescat, obseruandũ est, quod solet gaudiũ, & exultatio multis ex causis prouenire. tùm ab re diu, multumq; desiderata, & præter spem obtenta: tùm ex inuentione thesauri, cuius præ gaudio vadit inuentor, & vendit vniuersa, quæ habet, vt emat agrum in quo latet: tùm de filio nato in mundum gaudium concipitur, iuxta illud:
Ioan. 16. *Cum peperit filium, iam non meminit pressuræ propter gaudium*: tùm de victoria parta in bello, iuxta illud:
Isa. 9. *Sicut exultant victores capta præda, quando diuidunt spolia*, tùm de præsentia sponsi, & dignitate per matrimonium habita: *Gaudebit sponsus super sponsa*. Tale Isa. 62. fuit gaudium, & exultatio Virginis: nam in primis incarnationem, quam iusti, & sancti, & reges, ac prophetæ desiderarunt, & propter quam Abraham exultauit, vt Matth. 13. videret diem eius, Maria prima excellenti sua fide, & humilitate obtinuit, cum tamen nihil minus fortasse, quàm de se Luc. 1. cogitaret. Deinde, quia ipsa prima inuenit eum, *in quo sunt omnes thesauri sapientiæ, & scientiæ reconditi*, nec pro se tantum, sed pro omnibus inuenit homini- Coloss. 3. bus, nam illi dictum ab Angelo est, *inuenisti gratiam apud Deum*, quam gratiam illa libenter in omnes effundit, vt mater pientissima: neque ob aliam causam Luc. 1. Christum in manibus gestare depingitur, quàm, vt ipsam nobis ad donandum filium suum perfacilem esse, & promptam intelligamus. Tertio, si magna aliqua de ortu filij, quem qualis futurus sit ignoramus, lætitia concipitur, quæ fuit quæso virginalis lætitia, & exultatio, quæ Dei filium in se incarnandum nouit, nec Gen. 3. nisi expresso suo consensu, & voluntate, & de se sola fine opera viri? profectò la- 1. Cor. 10. tissimus gaudiorum campus Virgini patuit, in quo mirificè exultare, & recreari potuit. Quarto lætata est de gloriosa cõtra serpentem antiquum per humiliationem filij Dei parta victoria: siquidẽ Maria filio Dei arma expugnandi dœmonem nempè carnem, & sanguinem contulit. Deinde & ipsa caput illius contriuit, hoc est, peccatũ originale, quod cæterorum criminum caput, & origo est, vel omninò quamlibet suggestionem maligni spiritus, quam ipsa Virgo corpore, & spiritu sancta, aduersus cacodœmonem carnalia vel superba suggerentem facile superauit. Deinde, gauisa est B. Virgo de præsentia filij Dei, qua salua virginitate sua, eius mater est benedicta, sponsaque dilectissima, concipiens in spiritu omnes electos, eorum salutem iuuando, illamq; precib. assiduis à filio impetrando. Cum autem asseroDeiparam gauisam fuisse de præsen-

præsentia filij sui, non solum loquor de præsentia eius corporali, ratione humanitatis, sed & diuinitatis, quam tempore Incarnationis præsentissimã sibi habuit, melius quàm Moyses, & Paulus in ratione obiecti beatifici; vnde D Cyprianus non dubitauit dicere, *Datam fuisse Virgini abundantiorem gloriam, qua Christi præsentia intus, & foris frueretur*: & D. Augustinus expressius idipsum concedens B. Virgini, inquit: *Vidisti maiestatem, gustasti suauitatem, ideo quod intus hauseras, foras propinasti, & in iustitia eius exultasti*: & paulò inferiùs: *Reuerendam vniuersi æterni numinis maiestatem, interna visione contueri se manifestè declarauit.* hoc idem docuerũt etiam D. Antoninus, Albertus, & Cancellarius Parisiensis. Atque hinc est, quod B. Virgo vt significaret eximiam illam, atque indicibilem exultationem, quam tempore incarnationis Verbi diuini percepit, non dixit de præsenti, *exultat spiritus meus*, sicut dixerat: *Magnificat anima mea*, sed de præterito subiũxit, *exultauit spiritus meus*, quo (ni fallor) quasi digito indicare voluit lætitiam illam, qua Christum concipiens anima eius fuerat perfusa. quòd si regius Vates refert, ob redemptam Sionem lætatos, & exhilaratos valde Israelitas, cecinisse canticum illud: *In conuertendo Dominus captiuitatem Sion, facti sumus sicut consolati, tunc repletum est gaudio os nostrum, & lingua nostra exultatione: tunc dicent inter gentes, magnificauit Dominus facere cum eis: magnificauit Dominus facere nobiscum, facti sumus lætantes*: Si igitur populus Israel videns redemptionem Sionis adeò exultauit, quidni B. Virgo clarè videns non solum humani generis redemptionem, sed & illius auctorem Deum & hominem exultaret? Exultat sanè Deipara, cum Dominus captiuitatem mundi conuertere iam inciperet, facta est Virgo sicut consolata, incredibili animi cõsolatione recreata, tunc repletum est gaudio os eius, & lingua eius exultatione, tunc dictum est inter gentes, magnificauit Dominus facere cum illa; facta est lætans, & exultauit spiritus eius in Deo salutari suo.

B. Cypr. ser. de Christi natiuit.

D. Aug. expos. super Magnificat.

D. Anton. 4. p. summ. Theolog. tit. 15. c. 17.

Albert. Magnus super missus c. 96.

Cancellar. Gers. Alpha. 11. tit. 9.

Psal. 125.

Illud autem in quæstionem vertunt Interpretes hoc loco, an beata Virgo prius magnificauerit Dominum, deinde exultauerit in illo; an vero è contrà, prius exultauerit, deinde magnificauerit? D Bonauent. hoc secundum verius existimat dicens: *Quia enim spiritus interius exultauerat, ideo anima in voce magnificabat, & ideo exultationem de præterito, & magnificationem de præsenti ponit, quia exultatio est natura prior*: vult ergo Seraphicus Doctor, q B. Virgo cœlestium gaudiorum, ac æternæ dulcedinis miram atque indicibilem suauitatem ex Christi conceptione præsentiẽs, in Deo salutari suo in primis exultauerit, & deinde Dominum suũ voce laudans magnificauerit, quasi internæ lętitiæ, tanquam causæ, externa inditia, ac certa argumenta veluti effectus præbens: confirmantq; hanc interpretationẽ verba D. Basilij, dum explicans verba illa: *Exultauit spiritus meus*: inquit: *Primus fructus spiritus est pax, & gaudium*, prius exultauit, deinde magnificauit, cum magnificatio non sit primus fructus spiritus. cæterum alij non minus probabilem putant oppositam Cornelij Iansenij in sua concordia expositionem, vbi ait: *Benè autem prius dixit, Magnificat, deinde, exultauit, cum enim magnificare pertineat ad intellectiuam vim, exultare verò ad voluntatem, & affectum, istud ex illo nascitur.*

D. Bonauent. super Luc.

D. Basil. in comment. huius loci.

Cornel. Iansen. super Luc.

Sed iam tempus est, vt sequentia verba: *in salutari meo*: exponere aggrediamur. similia his verbis sunt illa Dauidis: *Anima mea exultabit in Domino, & delectabitur super salutari eius*: necnon illa alia Habacuc in suo cantico: *Ego verò gaudebo in Domino, & exultabo in Deo Iesu meo*: persimilia etiam illa Annæ Samuelis matris: *Exultauit cor meum in Domino, lætata sum in salutari tuo.* Nomine tamen *salutaris*, intelligit sine dubio B. Virgo non Deum præcisè, sed iam hominem factum, vt sic enim est salus, redemptio, & recõciliatio nostra: vnde exultatio illa, *in salutari suo*,

Psalm. 34.

Habac. 3.

1. Reg. 2.

lætitia sanè erat spiritualis, & sensibilis, qua Deipara gestiebat in prolem suam, quam vtero gestabat. Hinc eleganter D. Augustinus: *Promittitur Virgini filius per visitationem sancti Spiritus, hæc illa audiens gaudet, cupitq; effici mater;* & rursus: *Exultat Maria, & matrem se lætam miratur, & de Spiritu sancto se protulisse gaudet; nec quia peperit inupta, terretur, sed quia genuerit cum exultatione, miratur.* Angelus Cœlestinus, aliam viā ingressus, per illa verba *in Deo salutari meo*, omnes diuinas personas intelligi autumat, *in Deo*, inquit, ecce Patrē, *salutari*, ecce Filium, *meo*, ecce Spiritum sanctum, quia speciali ratione se Virgini donauerat in sponsum. addit etiā, quod cum Deus simul sit creator, saluator, & glorificator, ad hæc tria munera respiciēs B. Virgo dixit: *in Deo salutari meo*, *in Deo*, propter respectum creationis, iuxta illud: *In principio creauit Deus cœlum, & terram*; *salutari* propter respectum redemptionis, iuxta illud: *Benedictus Dominus Deus Israel, quia visitauit, & fecit redemptionē plebis suæ*; *meo* tandem propter respectum glorificationis, quia dum filius Dei factus erat filius Virginis, certissimum futuræ gloriæ pignus acceperat. Non inficiamur hæc mystica; sed prima expositio literalis est, immò crediderim consultò non dixisse, *exultauit spiritus meus in Deo* creatore meo, sed *salutari meo*, quia non tàm de creatione, quàm de salute, & iustificatione nostra nos exultare debet docere, nihil enim nobis creari vtile fuisset, nisi per Christum recreari & reparari profuisset. vnde obseruatione digna est mirabilis hæc antithesis, nimirum, quod Deus in creatione mundi gaudet, & delectatur, *quando appendebat fundamenta terræ, cum eo eram cuncta componens, & delectabar per singulos dies, ludens coram eo*, in reparatione verò lacrymatur iuxta illud Pauli, *cum clamore valido, & lacrymis offerens, exauditus est pro reuerentia sua.* è contra verò homo cum nascitur, gemit, & plorat: *primam vocē emisi plorans*: cum verò iustificatur, licet alioquin dolores, vt parturientis antea sustineat, vehementer tamen postea lætatur, iuxta illud: *Cùm autem peperit puerum, iam non meminit præssuræ propter gaudium, quia natus est homo in mundum.* Voluntas quidem peccatoris, cum ad Deum conuertitur, Spiritus sancti virtute fecundata parit spiritum salutis, hoc est, actum conuersionis, & de huiusmodi partu gaudet, quia natus est homo in mundum, tunc enim cum iustificatur, incipit esse homo, quia verè ante iustificationem, ob deformitatem peccati, *comparatus est iumentis, & similis factus est illis*: dolore igitur, & anxietate illa, quā in Cruce sustinuit, lucratus est Christus peccatori lætitiam, & gaudium, quo in iustificatione sua perfunditur. Ex quo etiam constat obligatores nos esse Deo propter beneficium redemptionis, quàm creationis, tùm quia creauit nos gaudēs, redemit dolens, tùm quia dolore suo, iustificationis nostræ gaudium acquisiuit, & comparauit, tùm quia in creatione esse naturale accepimus, in redemptione vero, cuius virtute iustificamur, esse supernaturale & diuinū participamus, *diuinæ consortes facti naturæ*, vt verbis D. Petri loquar.

Sed pergo iam aperire singularia arcana quæ latent in verbo illo, *meo*. rectè quidem ait *meo*: Primò, quoniam totum corpus Christi, quo mediante Deus factus est salutare nostrum, ex solius Virginis purissimis sanguinibus formatum fuerat, nullam in eo fętu vir partem habens, vtpotè, quę sola Spiritus sancti obumbratione concepisset: Secundò, propterea appellat Deipara Christum Dominum *Saluatorem, salutare suum*, vt vniuersale communis salutis beneficium, peculiare & proprium sibi faceret ob magnitudinem suæ charitatis, & gratitudinis erga Deū: hanc imitatus D. Paulus ad Galat. loquēs de Christo dixit: *Qui dilexit me: & tradidit semetipsum pro me*, super quę verba Diuus Chrysost. exclamat: *Quid facis Paule, dum communia propria tibi vendicas? quæque pro toto terrarum orbe facta sunt, tibi facis peculia-*

D. August. ser. 2. de annunc.

Cæles. super l. discur. in fin.

Gen. 1.

Luc. 1.

Prou. 8.

Hebr. 5.

Sapi. 7.

Ioan. 16.

Psal.

Psal. 48.

2. Pet. 1.

Gal. 2.

D. Chrysost. sup. epist. ad Gal. 2.

uuliaria? Cùm consideraret Apostolus infirmitatem humanæ naturæ, & ineffabilem Dei sollicitudinem, tùm quibus ipsum malis liberasset, quæ bona largitus esset, inflammatus illius desiderio, hunc in modum loquitur. quandoquidem & prophetæ non raro Deum communem, sibi proprium faciũt, hoc modo loquentes: Psal. 62. *Deus, Deus meus, ad te de luce vigilo. Præterea verò declarat Paulus, hoc quoque par esse, vt quisque nostrum non minus agat gratias Christo, quàm si ob ipsum solũ aduenisset. Neq; enim recusaturus erat, vel ob vnũ tantum exhibere dispensationem.* hactenus D. Chrysostom. Tertiò addidit Deipara consultò particulam illam *meo*, coniunctam *cum salutari*, seu *Iesu*, qui *Saluator* interpretatur, vt significaret se specialem aliquam, ac singularem salutis rationem præ omnibus aliis à Christo obtinuisse, vt cũ alios à peccati originalis morbo sanaret, Virginem ab incurrenda huiusmodi infirmitate præseruasset, ac propterea inter redemptos à Christo ipsa principem locum teneret. Quia tamen de huiusmodi præseruatione permulta dixi libro primo de arcanis prædestinationis, atque immaculatæ conceptionis Deiparæ Mariæ, nunc solum celebrem quandam Papinii legem ei aptabo: ille quidem in l. *sunt*, ff. de relig. & sumptibus funerum, loquens de inferendo cadauere in alieno fundo docet, opus esse non semel iustitiæ rationẽ, religionis rationi postponi, verba eius sunt hæc: *Rationem insuper habemus*, (id est, contemnimus) *quæ nonnunquã in ambiguis religionis quæstionibus omitti solet, nam summa ea est ratio, quæ pro religione facit*: licet igitur iuxta legem iustitiæ diuinæ omnes per naturalem propagationem ex primo præuaricatore Adam oriundi peccatum originale incurrere debeant, meritò tamen B. Virgo excipitur ab ea communi lege; quia ex eo quod futura erat mater Dei, ratio religionis, quæ quandoque iustitiæ rationi anteponenda est, postulabat, ne peccatum originale contraheret: *Nam summa ea est ratio, quæ pro religione facit*: si ergo summa est ratio religionis, maior ea non est ratio illa communis diuinæ iustitiæ, vt incurrerent omnes peccatum originale. vt significaret igitur B. Virgo, hac speciali ratione præseruando illam à peccato originali, Christum Dominum fuisse *Saluatorem*, & *salutare suum*, idcirco notanter dixit: *In Deo salutari meo*, licet alioquin non ipsius solius, sed & omnium communis esset Saluator. cui sit honor, & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

Supra in lib. 1.

l. *sunt*, ff. de relig. & sump. fun.

Papinian. vbi supra.

HOMILIA XIV.

In eadem verba: Exultauit spiritus meus in Deo salutari meo: exultationem Virginis prosequimur, cuius exemplo docemur in Creatore, non in creaturis exultare, & delectari debere, maximè cum creata bona, caduca, brevia, fallacia, & futilia sint.

DIvvs Augustin. versans illa Dauidis verba: *Cor meum, & caro mea exultauerunt in* D. Augustin. sup. Psal. 83. *Deum viuum*: ait, *Vnde exultatio, nisi de spe? in quo exultauerunt? In Deum viuũ. Quid ibi exultauerunt? Cor meũ, & caro mea vnde exultauerunt? Nam & passer, inquit, inuenit sibi domum, & turtur nidum sibi, vbi ponat pullos suos. Quid est hoc? Duo dixerat, & duo reddidit in similitudinem auium. Dixerat exultasse cor suum, & carnem suam, & his duobus reddidit passerem, & turturem, cor tanquam passer, caro tanquam turtur: Inuenit sibi domum passer, inuenit sibi domum cor meum.* rectè ponderat D. Augustinus hanc exultationem, referens illam ad duo illa animalia passerem, & turturem, ita vt cor tanquam passer inueniat sibi domum, vbi quiescat, & caro, tanquam turtur, inueniat sibi nidum, vbi ponat pullos suos. Sic spiritus Virgi-

Virginis quieuit in Verbo diuino, tanquam in proprio eius centro, & eius caro in eodem exultauit, carnem iam induto, collocando in illo omnes pullos affectionum, & operationum suarum Meritò ob hanc cationem spōsus vocauit Virginem columbam: *Veni columba mea, amica mea:* fuit enim persimilis columbæ emissæ à Noë tempore diluuij, cuius pes non extra arcam, sed in arca solum requieuit, vnde neq; minimam diluuij aquæ guttam pedibus suis tetigit: quo non obscurè significatur affectus Deiparæ, per pedes significatos, non in creaturis, sed in solo Deo requieuisse, & exultasse; vnde sicut illa Noë colūba in lætitiæ argumentū, quod ira Dei cessasset, ramum virentis oliuæ in ore detulit, sic B. Virgo, in signū lætitiæ ob placatum diuinū furorem propter filij sui in carne aduentum, cecinit mellifluū illud canticū: *Exultauit spiritus meus in Deo salutari meo.* Sileo Mariæ mirificam exultationem, quando agnouit ab originali macula ob merita filij sui fuisse diuinitus præseruatam, sileo lætitiam, quam percepit, quando in templo fuit à parentibus ipsa præsentata, & diuino cultui mancipata: sileo alacritatem, qua Angelica salutatio illā affecit, certiorem eam faciens prædestinatam, & electā fuisse in Dei matrem: taceo iucunditatem qua Elisabethā visitauit, & Ioannem tanquam diuinæ virtutis instrumentum voce sua sanctificauit: taceo mirabilem lætitiā quam susscepit, cum agnouit diuinam reuelationē, de Verbi diuini conceptione in eius vtero, Iosepho sponso suo factam, quantum enim illum amabat, tantum de eius mœrore dolebat, vnde de eius consolatione non potuit non ipsa vehementer gaudere: taceo eximium illud gaudium, quo Spiritus sanctus animam eius recreauit, tres reges Magos impellens, vt ante præsepe Christi Domini ingenua procūbentes illum tanquam Deum, hominem, & regem adorarēt: taceo hilaritatem illam, qua filium suum, diuino præcepto obsecundans, in templo obtulit Deo, quinque siclis illum redimens, à quo quinque vulneribus mundus totus redimendus erat: taceo quātum Deipara lętata fuerit, cum puerum Iesum, qui per triduum latuerat, inter doctores magno applausu disputantem inuenit: taceo singularem illā, quam habuit, exultationem, cum ad eius preces primum omnium miraculorum patrauit Dominus, aquam in vinū conuertens in nuptiis in Cana Galilææ: taceo lætitiam, quam percepit, cum agnouit Christum Dominū in monte Tabor gloriosè transfiguratum fuisse inter celeberrimos illos antiquos Patres, ac Prophetas Moysem, & Eliam: taceo iucunditatē, qua singulariter anima eius recreata fuit, sciens in Christi baptismo Spiritum sanctū in specie columbæ super caput eius consedisse, & Patris vocem de cœlo delapsam: *Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui*, omnibus innotuisse: silentio prætereo inenarrabilem eius lætitiam, cum Christum prædicantem, cœcos illuminantem, mortuos suscitantem, ac similia alia portenta operantem videbat: taceo lætitiam, quam triumphans Christi resurrectio, & ouantis illius in cœlum Empyreum ascensio, ac inde fructuosissima Spiritus sancti in die Pentecostes missio, Mariæ exhibuerunt, in his enim omnibus satis vtique constat Virginem exultasse in Deo salutari suo. solum ergo breui sermonis eloquio, animus est varias in memoriam reuocare causas, quæ Marianum cor in Verbi Dei incarnatione vehementer exhilararunt. De quo argumento pertractans insignis ille Hugo de sancto Victore, ait: *Adueniente Spiritu sancto in Virginem, & omnium gratia virtutum sacrosanctum habitaculum in aduentu filij replente, dubium nō est quin cœlestium gaudiorum, & æternæ dulcedinis miram atque inenarrabilem suauitatem Virgo ipsa conceperit, quando illud æternum lumen cum toto maiestatis suæ fulgore in eam descendit, & quod non capit mundus, totum se intra viscera Virginis collocauit.* Alta quidem mente perpēdebat Deipara Virgo illapsum Spiritus

Cant. 2.

Luc. 1.

Ioan. 2.

Ioan. 1.

Hugo de S. Victore de leg. in Luc. lib. 4.

ritus sancti in illam superuenientis, qualiter nũquam in creaturam aliquam descendit, neque postea descensurus sit; perpendebat partem sanguinis sui Verbo diuino hypostaticè fuisse vnitam; perpendebat se matrem illius esse in terris, cuius pater Deus est in cœlis; perpendebat eundem genuisse in ventre suo, quem Deus genuit in vtero suo, iuxta illud Psal. *ex vtero ante luciferum genui te*: perpendebat plenitudinem gratiæ, omnium Sanctorũ tàm hominum quàm Angelorum gratias in vnum redactas longe superantem, quam diuina largitas ei donauerat; perpendebat se Dominam, ac Reginam Angelorum, cœli, terræ, & infernorum; perpendebat, & cõtemplabatur vterum suũ, velut cœlum Empyreũ, vbi Deus faciem suam beatis manifestat: si enim Deus adest in cœlo, aderat in vtero Mariæ; si Deus in cœlo beatificat, beatificat etiam in vtero Mariæ animam Christi, imò & ipsam, ad eum modum quo Moysem, & Paulum ad tempus tunc beatificauit, vt tradunt D. Cyprianus, D. Augustinus, & D. Antoninus, animo etiam voluebat filium suum adhuc in vtero suo existentem non minus quàm in cœlo pariter cũ Patre in vi vnius principij Spiritum sanctum infinito gaudio spirare; sicut enim Pater semper generat Filium, ideò enim ait de præsenti: *Ego hodie genui te*, ita Pater, & Filius nunquam cessant Spiritum sanctum producere; considerabat Virgo filium suum tanquam sapientiam genitam Patris, ex vtero suo, tàm cœlestem, quàm terrestem, & infernorum machinam gubernantem, Angelos in cœlo beatificantem, orbes mouentem, solem, & lunam, & reliqua astra illuminantem, elementa conseruantem, hominibus tàm naturalia quàm supernaturalia bona elargientem, ac totius mundi molem tribus digitis (tametsi infantilibus) appendentem. Singula sanè hæc quis non videat sufficientissima fuisse ad exhilarandum mirificè Matiæ præcordia? audeo dicere, quod si simul in vnum confluentia omnia gaudia, in hac vita à principio creationis mundi omnibus creaturis collata, & in posterum conferenda in vnũ cumulum indigerentur, non solum Mariani cordis gaudium ob incarnationis mysterium in ea celebratum non æquarent, sed longo interuallo ab eo superarentur; vnde arbitror soli Deo, animæ Christi, & Virgini magnitudinem illius gaudij fuisse vsquequaque perspectam, & comprehensam, quare merito idem Hugo de S. Victore præcitato loco, hanc Virginis lætitiam vocauit *inenarrabilem suauitatem*: si ergo inenarrabilis est, satis, superque erit, aliquid de ea narrare tentasse.

Psal. 109.

D. Cyprian. D. Augustin. & D. Antonin. hom. præcina ti.

Psal. 2.

Hugo de S. Victor.

Porrò iam exploremus varia documenta, quæ ad mores nostros informandos ex mira hac Virginis exultatione depromere possumus. Ego tria præcipuè elicienda arbitror: primum est, vt ad imitationẽ Virginis, quæ Deum ex corde magnificans, exultabat, discamus non tàm diuinas laudes, quàm reliqua virtutis opera exultantes & hilares exercere, quia (vt dixit D. Paulus) *hilarem datorem diligit Deus*: atque ob eam rationem inter alias potissimum Deus instabat, vt Pharao sineret populũ suum à captiuitate eius egredi *Dimitte populũ meũ, vt sacrificet mihi*, quia dum populus sub tyrannica illius seruitute afflictus & oppressus miserè iacebat, difficillimè poterat hilaris, & exultans (vt oportebat) victimas Deo sacrificare confirmat hanc doctrinã quod contigit Aaroni: narrat enim sacra Leuitici historia, quod cum Aarone sacrificante ante Arcam, & in manu thuribulum tenente, duo sacerdotes eius filij, Nadab, & Abiu igne cœlitùs delapso percussi repentè interissent, tantã ille mœstitiam ex paterno affectu ortam cõcepit, vt vltra in sacrificando nõ procederet, sed imperfectum relinqueret sacrificiũ; ob quod cum à Moyse eius fratre acriter increparetur, quod dimidiatam victimam obtulisset, integritati sacrificij nõ attẽdens, ipse respõdit hæc verba: *Quomodo potui comedere eam, aut placere Domino in cæremonijs mente*

2. Cor. 9.

Exod. 5.

Leuit. 10.

lugubri? probat autem sacer textus hanc responsionem, dum ait: *Quod cùm audisset Moyses, recepit satisfactionem*, iudicans certè sufficientem causam habuisse Aaronem ad relinquendum imperfectum sacrificium, quia ob inopinatam filiorum necem non poterat hilarem datorem se Deo exhibere. oportet igitur, vt exultantes, & lætantes Deo nostro inseruiamus, id plurimi habentes, quod Dominus infinitæ maiestatis, ac potentiæ, & qui ad eius obsequium, & ministerium innumeros Angelorum choros, immò & penè infinitas hierarchias, vnico verbo & quocumque momento creare posset, à nobis nihilominus abiectissimis homunculis, & vilissimis peccatoribus velit inseruiri, & ministrari.

Secundum documentum, & valde vtile est, vt cum in nobis iuxta Pauli sententiam, duplex homo reperiatur, interior scilicet, & exterior, *Spiritus*, inquā, *& caro*, ad imitationem Virginis discamus, quisnam illorum in nobis exultare debeat. in Maria quidem exultatio fuit spiritus: *Exultauit spiritus meus*: in peccatoribus autem exultatio non est spiritus, sed carnis, iuxta illud Sapientis in persona eorum dicentis: *Venite, & fruamur bonis, quæ sunt, & vtamur creatura, tanquam in iuuentute celeriter. Vino pretioso, & vnguentis nos impleamus. & non prætereat nos flos temporis*: in illis nō dominatur quod spirituale est, sed quod animale, nō regnat spiritus, sed caro, contra illud D. Pauli: *Non regnet peccatum in vestro mortali corpore*: quo loco nomine *peccati*, appetitus sensualis intelligitur, qui est causa peccati, sicut etiā intellexit idem D. Paulus, cùm dixit: *Iam non ego operor illud, sed quod habitat in me peccatum*. hoc egregiè significatur per id quod in lib. Geneseos legimus, dum enim Ismaël cum Isaac luderet & exultaret, ludus autē erat (vt Hebræi adnotant) quod idola colere eū docebat, Sara vxor Abraham id ægrè ferens, audacter dixit: *Eijce ancillam & filium eius*, quo facto docemur coercendum esse appetitum sensitiuum, ne in suam sententiam trahat voluntatē, actus enim voluntatis cum filij sint liberæ, immò & reginæ, reges sunt, & dominari debent; actus vero sensualitatis, cum sint filij seruæ, serui sunt, quia leges ciuiles disponunt, vt partus sequatur vētrem, quare cum contingit prauos appetitus in nobis oriri, summoperè curandum est, ne dominētur, vel exultent aduersus spiritum, vt sollicitè curabat Dauid cum dicebat: *Si mei non fuerint dominati, tunc immaculatus ero, & emundabor à delicto maximo*. Atque ad id anxiè curandum, vel illud vnum nos trahere deberet, quod huiusmodi sollicitudo, & cura pignus quoddam est, & indicium nō leue æternæ prædestinationis, Apostolo dicente: *Qui Christi sunt, carnem suam crucifixerunt cum vitiis, & concupiscentiis*. certè cum Deus in Leuitico præcipiebat sacrificiū sine condimento salis, qui mordax est, sibi non offerri, significare voluit, quod vt plenè gratum sibi existat sacrificium spiritus, cum carnis mortificatione veluti spirituali sale condiendum est. Gedeonis quidem milites victoriam non obtinuerunt nisi cum lagenis vacuis, & facibus accensis, & buccinis, quas manu gestabāt, quo Spiritus sanctus significare voluit nōnisi cum carnis exinanitione, & extenuatione, ac sanctis operib. velut lucernis ardētibus, & bonis exēplis velut buccinis cōcrepantibus, innumera nostrorū hostium agmina vinci ac expugnari posse. Et quidem hoc satis experientia compertum habemus, quod sicut terra nisi vomere proscindatur, seminum fructus nō affert, ita caro nostra virtutum fructus germinare non valet, nisi pœnitentiæ vomere sit prosciſſa; & sicut ipsum granum frumenti, vt Christus Dominus dixit, nisi mortuum fuerit, nullum fructum exhibet; nec Iacob luctando vicit, nisi mortificatus, & fœmore percussus; nec Dauid Saulem superauit, nisi præcisa prius ora chlamydis Regiæ, quando etiam vitæ eius pepercit; nec Goliath Philisthæum vicit nisi cum funda, & lapidibus, asperitatem,

Sapi. 2. *Ad Rom. 6.* *Rom. 7.* *Gen. 21.* *Exod.* *Iudith* *Sap. 2.* *Psal. 18.* *Ad Gal. 5.* *Iudic.* *Leuit. 2.* *Iud. 7.* *Matth.* *ad Gal.* *Ioan. 12.* *Gen. 32.* *1 Reg. 14.* *1. Reg. 17.*

ritatem, & mortificationem præseferentibus; nec Moyses illustre legislatoris munus adeptus fuit, nisi per ieiunium quadraginta dierum; nec Iudith caput Holofernis amputare potuit, nisi carnis pœnitentia præmissa: non secus vt spiritus noster exultet in Deo, & aduersus hostes nostros prævaleat, oportet, ne caro exultet, nec habenæ illi ita laxentur, *vt nullum sit pratum, quod non pertranseat luxuria, eius.* Atque in hac parte tantò vigilantiores esse debemus, quàtò experientia ipsa cõpertũ habemus inter omnes animæ hostes carnem esse validiorem, & potentiorem; quod ex eo ortum habere arbitror, quòd Christus Dominus pugnans cum Dæmone tanquam cum forti armato illum superauit: *Nunc princeps huius mundi eiicietur foras*: acriter etiam decertauit cũ mundo, & victoriam de illo tulit: *Confidite: ego vici mundum*: nunquã tamen Christus Dominus cum carne pugnauit, cum in eo nulla prorsus esset rebellio partis inferioris aduersus superiorem, sed omnimoda subiectio, & obedientia. & hinc est, vires dæmonis, & mundi extenuatas mansisse post aduentum Christi, non sic autem carnis, cum qua Christus nunquã conflixit, aut pugnam aliquam iniit. Cùm igitur caro non fuerit facta adeò vincibilis, ac dæmon, & mundus inde est vehementius, ac fortius, quàm illos, aduersus spiritum pugnare, & ideo in ea deuincenda oportet maiorem adhibere conatum, ac illi frequentius violentiam inferre, *quia regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud*. De his verò qui id præstãt, existimo verificari verba D. Pauli ad Galatas: *Ego enim stigmata Domini Iesu in corpore meo porto*: non enim vult (vt quidã perperam autumarunt) D. Paulum Christi vulnera habuisse impressa, veluti Seraphicus noster P. S. Franciscus, sed catenus dicebat, stigmata Domini Iesu in corpore suo deferre, quatenus per continuam mortificationem, mentem & carnem adeò edomabat, vt nec cor, nec sensus, nec manus, aut pedes, à via mandatorum Dei quidquam deflectere pateretur.

Tertium documentum, quod ex Mariano exemplo deduco, & omnium potissimum est, vt ad Virginis imitationem in Deo solo incommutabili bono, nõ in creaturis exultemus: omnia enim creata bona, diuitiæ, honores, voluptates, futilia sunt & vana. quare D. Chrys. id perpendens, eleganter dixit: *Salomon cum sæcularium rerum concupiscentia teneretur, magnas eas, & admirandas putabat, multumque in eis laboris, & sollicitudinis insumebat, magnificas ædificando domos, copiosum coaceruãdo aurum, congregando cantorũ choros, varia genera ministrorum mensæ, & popinæ quærẽdo, animæ suæ voluptatem ab hortorũ, & corporum formosorũ gratia, & omnem (vt ita dicam) oblectationis, & refrigerij viam sectãdo. At vbi inde ad se reuersus, & quasi ex vmbrosa quadã abysso ad lumen veræ sapientiæ respicere valuit, tunc sublimem illã, & cœlis dignam emisit vocem: Vanitas vanitatum (dicens) & omnia vanitas*. Vanitatem hanc Antiqui, vt refert Fulgos. in hũc modum descripsere: Iunonem, quam omnibus regnis præsidere arbitrabãtur, ad latus eius dexterum, Pauonem, ad sinistrum verò, cœlestem arcum depingebant, quibus temporalis imperij, ac dominij fugacitatem, ac vanitatem significare contendebant. tamdiu enim durat gloria Pauonis pulchram suam caudam expandentis, quamdiu deformes suos pedes non aspicit, cum ad solum eius aspectum pompaticus ille caudæ fastus continuò euanescat. Iridis autem, aut cœlestis arcus splendor, ac multiplex colorum diuersitas, quàm citò dispareat, maximè vento flante, quotidiana ipsa experientia satis compertum habemus. Hinc est id, quod D. Augustinus scripsit. *Inanis est gloria huius sæculi, fallax suauitas, infructuosus labor, perpetuus timor, periculosa sublimitas, initiũ sine prudentia, finis cum pœna*. Seneca etiam paucis verbis multa in hoc genere argumenti comprehendit, dum dixit: *Sæculi huius prospera, esse fortunæ mendacia*. huius

Gen. 34. Iudith. 2. Iac. 2. Iuan. 12. Matth. 11. ad Gal. 6. *D. Io. Chrys. ser. com. concubinar. in fin. tom. 5.* *Fulgos. li. 2. de Iunone.* *D. Aug. sup. Psal. 169.* *Senec. lib. 10 epist. 77.*

veritatis testes non alios adduco, quàm ipsos mundi sectatores, clamantes illud
Sap.5. Sapientiæ: *Ambulauimus vias difficiles:* difficultas autem illa non aliunde ortum habuit, quàm ex fraude, & fallacia ipsius mũdi, qui instar Dedali, aut regis Minois
Claud. emblem.12. labyrinthi, vt tradit Claudius, facilem habebat ingressum, egressum verò difficilem, & laboriosum, maximè si in manus Minotauri incidebat ingrediens. ob hanc difficultatem, & periculum locus ille labyrinthus vocabatur, quod interpretatur, *labor intus*. Mũdus hic merito *labyrinthus* nuncupari debet, cum totus sit *labor intus*. Ecclesiasticas dignitates, tametsi tibi videantur quietem multam polliceri, sed mentiuntur, quia *labor intus*, cũ Episcopus tot animarũ sarcinam humeris suis imponat, Angelis ipsis formidãdam: de quibus omnibus, vt ait D. Petrus, rationem
1.Pet.4. Deo redditurus est. Diuitiarum affluentiã, auri, & argenti copiã, dulcem ac suauem sibi futuram facile suadent illam ardenter cupientes, sed mentiũtur, quia *labor intus*, Christo Domino dicẽte, diuitias,
Matth.13. spinas esse pungentes. Carnis tandem lasciuiam, ac libidinosos amantes, carnis voluptates saccaro, & melle dulciores sibi promittunt, sed *mentita est iniquitas sibi*,
Psal.26. quia *labor intus*, nam vt expert⁹ Salomon
Prou.5. dixit: *Ne attendas fallaciæ mulieris: Fauus enim distillans labia meretricis, &c. nouissima aũt illius amara quasi absynthiũ.* Quare videntur mihi huius mũdi cultores illud quotidie experiri, quod contigit patriarchæ Iacob: narrat sacra Geneseos hiſto-
Genes.29. ria, quòd ille existimabat pulchram, ac perbellam Rachelem sibi in vxorem dandam, propter cuius amorem septem annos magnos perferens labores patri eius seruierat; nocte autem celebrationis nuptiarum, non pulchra Rachel, sed fœda, ac lippis oculis Lia ad eum ingressa est; non secus accidit huius sæculi amatoribus, qui cum post oleum, & operam perditam, ac ingentes labores perpessos, desiderium suum honorum, diuitiarũ, aut voluptatũ, abundè expleturos sperabant, inanes, ac vacui inueniuntur. Sed ô infinitam Dei bonitatem, ô immensum diuinæ clementiæ pelagus, cum id, quod mundi huius cultores aduersa, & inimica fortuna sibi accidere opinantur, nonnisi ex paterna, ac suaui Dei prouidentia eis cõtingat, qui instar nutricis, vt à lacte infantẽ ablactet, felle, aut absynthio vbera inungit, vt ille amaritudinem præsentiẽs à lacte fugiendo sese abducat; ad eundem modum, vt Deus peccatores ab vberibus huius sæculi, & à dulci voluptatum lacte auertat, consultò diuitias, voluptates, & honores absynthio, & amaritudine inungit: iuxta illud: *extrema gaudij luctus occupat*, vt saltem hac ratione illa omnia sibi inuisa, & ingrata reddantur, nec cum Pe-
Prou.14. tro nesciente, quid diceret, ipsi dicãt: *Bonum est nos hic esse*, nec tandẽ iam amplius in creaturis, sed in Deo summo bono exultare, ac lætari satagant. In figuram huius lego, quod cum princeps Absalon vocasset ad se celebrem illum Ducem Ioab, quia eius consuetudine vti pergratum habebat, illo renuente venire, iterũ eum
2.Reg.14. Absalon accersiuit, cum tamen adhuc nõ obaudiret, iussit seruis suis, vt messes ei⁹, quæ iam albẽ erant ad falcem, igne absumerent: factus tamen huius præcepti certior Ioab, continuò obediens, ad Absalonem humilis venit; ita certè non semel accidit: vocat Deus iterum atque iterum peccatores, ipsi autem insurdescunt:
Prou.1. *Vocaui, & renuistis, extendi manum meam, & non fuit qui aspiceret: despexistis omne cõsilium meum, increpationes meas neglexistis:* vt tamen illi ad ipsum conuertantur, nõ iracundè, sed misericorditer ait: *Ego succendam in te ignem, & comburam in te omne lignum viride*: variis laboribus eos premit, terræ fructus grandine absumit, nimio calore adurit, filios interimit, honores adimit, & similibus suppliciis eos mulctat, vt sic in creaturis requiem non habentes, ad Creatorem suum reuerti quodammodo compellantur.
Ezech.20.

Ad extremum Ecclesiæ Patres audiamus, quæ mira de exultatione in Deo haben-

habenda, & in creaturis exsecranda edixere. D. Augustinus serm. 35 de Sanctis ait: *Anima sancta risum luctum computat, & gaudium in mœrorem commutat, cui mundus carcer, cœlumque habitatio est, cui exultatio de præsentibus nulla est, quia in illo tantum gaudere appetit, qui super omnes est, Vnde in sancto cantico cum diceret Virgo gloriosa: Magnificat anima mea Dominum, & exultauit spiritus meus, signanter addidit, in Deo salutari meo: ac si diceret: Anima mea, quæ magnificat Dominum, non in quolibet alio, sed in illo tantum exultat, quem amando magnificat. Nouerat enim esse aliam vituperabilem exultationem, qua mundus gaudere dicitur, tendens ad luctum, & de quibus Salomon ait: Lætantur, cum malefecerint, & exultant in rebus pessimis. hinc & Apostolus non quodlibet gaudium in sanctorum cordibus esse describit, sed in Spiritu sancto: hinc Dauid cum diceret: Gaudete iusti, subiunxit, in Domino: hinc cum Domino diceret: Gaudebunt labia mea, dum cantauero, addidit, tibi: hac enim exultatione nullus eorum gaudet, quisquis de præsentibus tantum exultat, æternisq; bonis interesse non concupiscit, cum exilium patria esse creditur, & mors vita æstimatur, cui Deus venter est.* & infra: *Ingemisce ergo ô sancta anima, quæcunque in Domino exultas, & quoties te ab hac exultatione abstractam videris esse, dicito: Ne proijcias me Domine à facie tua, & Spiritum sanctum tuum ne auferas à me: redde mihi lætitiam salutaris tui, & spiritu principali confirma me. Et hic attentius intuere, quam exultationem petierit: Quod enim Hebraice, Iesus, hoc Latine, salutaris, dicitur. Quæ enim hæc lætitia est Iesu? Contemplatio eius, qualis venturus est in gloria sua: Christus enim Iesus fleuit, sed nunquam eum risisse memoratur. Hinc planè, hinc in spe gaudent omnes electi, cum cœperint aduersitatibus mundi fatigari, & nullis eius prosperitatibus fallaciter decipi.* Idem etiam S. August. super Psal 94. sic habet: *Venite exultemus Domino, iubilemus Deo salutari nostro: Inuitat, inquit, ad magnas epulas exultandi non sæculo, sed Domino. Nisi enim esset in hoc sæculo exultatio mala, quæ distinguenda est ab exultatione bona, sufficeret dicere: Venite exultemus, sed breuiter distinxit: Quid est, bene exultare? Domino exultare: Ergo exultatio mala est, exultare sæculo, exultatio bona est, exultare Deo. Piè debes Domino exultare, si vis securus mundo insultare. Quid est autem venite? Vnde vocat, vt veniant, cum quibus vult exultare Domino? nisi quia longè sunt, vt veniendo propinquent, propinquando accedant, accedendo exultent?* Infra: *Ergo quibusdam longè positis, & malè viuentibus psalmus iste dicit: Venite, exultemus Domino. Quo itis, quo recedit is, quo discedit is, quo fugit is exultando mundo? Venite, exultemus Domino. Quo itis exultare? vbi deficitis? Venite, exultemus in illo, à quo facti sumus; Venite, exultemus Domino, iubilemus Deo salutari nostro. Quid est iubilare? Gaudium verbis non posse explicare, & tamen voce testari, quod corde conceptum est, & verbis explicari non potest, hoc est iubilare. Iubilandumque est, quoniam Deus magnus Dominus, & rex magnus super omnes Deos.* ac tandem idem D. August. lib. de conflictu vitior, & virt. inquit: *Vnde inest tibi tanta lætitia? Numquid iam Diabolum vicisti? numquid iam inferni pœnas euasisti? numquid iam de exilio ad patriam venisti? numquid iam de tua electione securitatem accepisti? An forte in obliuionem venit, quod Dominus dixit: Mundus gaudebit, vos autem contristabimini, sed tristitia vestra vertetur in gaudium? An forte memoria excessit, quod idem alibi dicit: Væ vobis, qui nunc ridetis, quia plorabitis, & flebitis? Quod quidem per Salomonem dicitur: Risus dolore miscebitur, & extrema gaudij luctus occupat. Et è contra per Euangelium: Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur. Quia ergo nescit homo, an odio, vel amore dignus sit, sed omnia in futurum reseruantur incerta, comprime inanem lætitiam, qui necdum euasisti pœnalem ærumnam. Nonnè apud omnes infamis iudicatur his, qui tenebris reclusis carceris gaudere conatur?* D. Gregorius explicans illa verba Iob cap 20. *Hoc scio à principio, ex quo positus est homo super terram, quod laus impiorum breuis sit, & gaudium hypocritæ ad instar*

D. Aug. ser. 35. de sanct. qui est 2. de assump. B. Maria, to. 10

Prou. 2.

Phil. 4.

Psalm. 32.

Psal. 70.

Psal. 50.

Psal. 94.

D. Aug. li. de conflict. vit. & virt. 9.

Ioan. 16.

Luc. 6.

Prou. 14.

Matth. 5.

Eccl. 9.

D. Greg. lib. 15. mor. c. 2. to. 2. Iob 20.

instar puncti: sic loquitur: *Hypocrita gaudet in prima sessione, hilarescit in primo recubitu, inflatur in prima salutatione, elevatur in reverenti voce obsequentium, tum & in famulatu subditorum, sed hoc eorum gaudium æternitati comparatum quid erit, quando irruente mortis articulo ita consumitur, ac si omnino non fuerit? cuius nimirum gaudij lætitia pertransit, & pœna permanet.* Bene autem dicitur: *Gaudium hypocritæ ad instar puncti.* In puncto enim stylus mox, vt ponitur, levatur, nec mora vlla agitur, vt per exprimendam lineam trahatur. Itaque gaudium hypocritæ ad similitudinem puncti est, quia apparet ad momentum, sed disparet in perpetuum: & sicut stylus in puncto dum ponitur, levatur, sic hypocrita præsentis vitæ gaudia, dum tangit, amittit. Idem S. Gregor. exposit. in Psal. 2. pœnitentialem explicans verba illa: *Lætamini in Domino, & exultate iusti*, inquit: *Non est gaudere impijs, dicit Dominus, quia qui terrenarum rerum amore vincitur, in Deo nullatenus delectatur. Et quanto quis ad temporalia acriori cura exarserit, tanto magis ab æternis damnabili torpore frigescit. Iustis ergo solummodo, vt in Domino lætentur, dicitur, quia qui Deum toto corde non diligunt, in eo lætari quamdiu sæcularibus delectantur, non possunt. Scriptum est enim: Quicumque amicus huius sæculi esse voluerit, inimicus Dei constituitur. Neque enim possumus hic gaudere cum sæculo, & illic regnare cum Christo. Sed iusti tantum in Domino exultant, quia ita extra mundum sunt facti, vt nec prosperari in mundo cupiant, nec aduersa pati, nullo tacti præsentium amore pertimescant. Et notandum, quia non solum (lætamini) dixit, sed etiam (exultate) adiecit, vt intelligas eos non posse tristari in corpore, quibus diuinæ claritas miserationis fulget in mente. Et gloriamini omnes recti corde. Illi quidem, qui habent cor ad terrena distortum, non gloriantur in Domino, quia spem suam posuerunt in mundo. Vos autem qui cor vestrum secundum Dei voluntatem dirigitis, in spe beatitudinis æternæ gloriari debetis, vt qui gloriatur, in Domino glorietur. Illa namque sine dubio est vera gloria, quam nullius mœstitiæ obtenebrat pœna.* Insuper idem sumnus Pontifex, & disertissimus Doctor S. Gregorius, super 1. lib. Regum, elucidans illa verba Samuelis: *Et nolite declinare post vana, quæ non proderunt vobis, neque eruent vos, quia vana sunt*, ait: *Quidquid in hoc sæculo lætum, delectabile, sublime, aut prosperum cernitur, vanum profecto est, quia difficile habetur, & cito amittitur. Repente quidem alta sæculi corruunt, pulchra transeunt, læta, & prospera euanescunt. Nam cum stare in his floribus suis mundus blandiens cernitur, repentina fortuna turbatur, aut festina, & omnia deturbante morte concluditur. Vana ergo sunt gaudia sæculi, quæ quasi manentia blandiuntur, sed amatores suos cito transeundo decipiunt. Et notandum quia de futuro dicitur, non proderunt vobis, quia nimirum nunc prodesse cernuntur, sed cum in futuro pro eis puniri cœperint, nequaquam prosunt, neque eruent vos, quia vana sunt: quasi dicat: idcirco vos tunc non adiuuant, quia cum mundo deficiunt, & post sæculum non habentur. Post sæculum non prosunt, quæ finem vitæ transire non possunt. Multum quidem sæculi bona durant, si cum amatore vsque ad extremum vitæ perueniunt. In hac quidem vita suos amatores peccatis obligant, sed tunc non eruent, vbi quidem per merentes sunt, sed per auxilium non sunt.* D. Chrysost. hom. 4. ex variis, hæc eloquenter, vt assolet, scripsit: *Mel in sacrificijs numquam oblatum legimus. Miretur aliquis, & dicat, quare cum oleum, cum similæ, cum aries, cum agnus, cum sanguis pecudum, cum cætera offerantur in sacrificio Dei, mel tantum non offertur? Denique quod dicit, & quodcumque offertur, sale conditum offertur in sacrificio, & sermo vester sit sale conditus. Mel penitus non offertur. Et quodcumque contigerit, inquit, immundum erit. Mel sane voluptatis inditium est, & suauitatis, semper enim voluptas mortificat, semper voluptas Deo non placet; quodcumque dulcedinem habet, in Dei sacrificijs non offertur. Mel quidem ipsum dulce cum sit, sensum suauitate demulcet, sicut & voluptas, sicut & libido, sicut*

S. Greg. exposit. in Psal. 2. pœnit. to 2

Iacob 4.

2. Cor. 10.

D. Greg. li. 6. in c. 11. lib. Reg. 2.

D. Chrysost. 4. ex var. in Marcum 10. 2. Levit. 2.

ficut & lasciniæ Deinde idem S. Chrysostomus, delitiarum amatoribus sic loquitur. *Delicias amas? Ego te in delicijs esse volo, sed in veris, quæ nunquam languescunt: quæ igitur veræ deliciæ sunt. Quæ semper florent? Voca ad prandium Christum, participem rerum tuarum facias, vel suarum potius, hoc immensam habet voluptatem, & semper florentem. verum sensibilia non huiusmodi sunt, sed simul, & apparent, & abolentur, & qui in delitijs est, nihil melius se habet, quàm qui in nullis est delitijs, immo peius. Ille enim tamquam in portu sedet, hic tamquam in fluctibus, & morborum obsidionibus tantum æstum minime ferre potest.* Denique idem S. Chrysostomus, in idem argumentum hæc habet: *In voluptate præstantissima quidem pars nostri seruit, imperat autem abiectissima, illa excæcatur, vndique vt cæca vinciatur, hæc agat, circumagat vndique quam conueniebat duci potius.* Infra: *Estque non menti solum, sed ipsi etiam corpori inimica, & infensa voluptas, ex forti debile reddit, è solido eneruatum, morbidum è sano, tenue ex compacto, ex florente & formoso deforme, olidum ex flagranti, ex mundo & puro impurum, ex vtili inutile, ex recenti vetus, ex robusto flaccidum, ex celeri tardum, ex sano languens, ex recto claudum. Per voluptatem mille malam diginis ille patrat Satan. Sic totam pessum dedit gentem. Impinguatus enim, incrassatus, dilatatus est, dilectus, inquit, & calcitrauit.* Hactenus D. Chrysostomus. Ergo si audistis Ecclesiæ Patres, fugite dulcissimum illorum doctrinæ lac, bibite cœlestem ambrosiam, inebriamini hoc diuino nectare, vt iam non in creaturis amplius exultetis, sed in Deo optimo maximo, cui sit honor, & gloria in sæcula sæculorum.

Amen.

):(

D. Chrys. ho. 27. in primā epist. Pauli ad Cor. 10 4

Idem hom. 39. in 1. ad Cor.

Deut. 32.

HOMILIA XV.

Varijs expositionibus explicantur verba illa Deiparæ: Quia respexit humilitatem ancillæ suæ: permultaq; de humilitate ex SS. Patrum doctrina traduntur, quæ ad virtutem hanc sectandam mirum in modum inuitant.

QVM *Humilitas* amphibologica vox sit, nam consultò omissis variis eius significationibus, quæ ad rem non faciunt, manifestũ & exploratum est apud omnes, nomine *humilitatis* significari tum exiguitatem, seu abiectionem: iuxta illud ad Philip. 3. *Qui reformabit corpus humilitatis nostræ*: id est, vile, & abiectum: tùm etiam virtutem humilitatis, iuxta illud Christi Domini: *Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde.* hinc oritur controuersia tàm inter antiquos, quàm inter recentiores huius loci Interpretes, quidnam istorum B. Virgo nomine *humilitatis* intellexerit, ipsamne sibi infusam virtutis humilitatem, an verò exiguitatem, & paruitatem suam, seu abiectionem: D. Augustinus, D. Bernardus, S. Ildefonsus, D. Bonauentura, D. Thomas, Origenes, Rupertus, Venerab. Beda, Hugo de sancto Victore, & Eusebius Emissenus censent, sermonem esse hic de virtute humilitatis, quę in B. Virgine valde effulsit, verba D. Augustini sunt hæc: *Quia respexit humilitatem ancillæ suæ, ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes. O verè beata humilitas, quæ Deũ hominib peperit, vitã mortalibus edidit, cœlos innouauit, mundum purificauit, paradisum aperuit & hominũ animas de inferno liberauit.* Non dissimilia scribit D. Bernar. præcitato loco, necnon & serm. 42 super Cant. vbi in hunc modum loquitur: *Audierat: pulchræ sunt genæ tuæ sicut turturis, & collum*

Phil. 3.

D. Aug. ser. 2. de Assump.

D. Bern. hō. 1. super miss.

S. Ildefon. ser. 1. de Assump.

S. Bonau. in spec. B. V. c. 8. D. Tho. 22 q. 161. ar. 1.

Orig. hom. 8. in Luc.

Rupert. li. 1. in Cant.

Ven. Beda super c. 1. Luc.

Hugo de S. Victore ibid.

Euse. Emiss.

D. Bern. ser. 42. super Cant.

Lum tuum sicut monilia ; acceperat & repromissionem ornatus aurei, & nihilominus tamen cum humilitate respondet, & quanto maiorem se audit, tanto humiliat se in omnibus. Non gloriatur in meritis, nec inter laudes suas, humilitatis obliuiscitur, quam & hunc in modum confitetur sub (nardi) nomine, ac si voce Virginis Mariæ dicat, nullius mihi meriti conscia sum, ad tantam dignationem, nisi quod respexit Deus humilitatem ancillæ suæ. Nam quid ea aliud? Nardus mea dedit odorem suū, quàm placuit mea humilitas? Non mea, inquit, sapientia, non mea nobilitas, non mea pulchritudo, quæ nulla erant mihi, sed quæ sola inerat humilitas, dedit odorem suum. hæc ille. Alia his consentanea tradit Ven. Beda dicens: *Cuius humilitas respicitur, rectè beata ab omnibus cognominanda gratulatur: Sicut è contrario, cuius superbia despecta condemnatur, Euæ, id est, væ, siue calamitatis nomine multata tabescit. Decebat enim, vt sicut per superbiam primæ nostræ parentis mors in mundum intrauit: ita denuò per humilitatem Mariæ, vitæ introitus panderetur.* Quibus verbis de virtute humilitatis, prout superbiæ vitio opponitur, clarissimè loquitur Beda. his perquàm eruditam Origenis doctrinam adnectamus, qui homil 8. in commentario super Lucam, quæstionem hanc proponit, & his verbis eam dissoluit. *In quam humilitatem Mariæ respexit Dominus? quid habet mater Saluatoris humile atque deiectum, quæ Dei filium gestabat in vtero? Quod ergo dicit, respexit in humilitatem ancillæ suæ, tale est, ac si dixerit; Respexit in iustitiam ancillæ suæ, respexit in temperantiam, respexit in fortitudinem, ac sapientiam. Dignum quippe est, vt virtutes respiciat. Respondeat aliquis, & dicat. Intelligo, quomodo Deus iustitiam ancillæ suæ, sapientiamque respiciat: quomodo autem intendat humilitatem, non satis liquet. Consideret qui quærit talia, quoniam propriè in scripturis vna de virtutibus humilitas prædicetur. Ait quippè Saluator: Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde, & inuenietis requiem animabus vestris.* hæc ibi Origenes. Sed, & Hugo Cardinalis in commentario huius loci, Origenis sententiam sequutus ait: *Quia respexit humilitatem ancillæ suæ. Placuit enim ei humilitas ancillæ suæ, cui displicebat superbia Euæ: vt sicut per superbiam Euæ mors intrauit in mundum: sic per humilitatem ancillæ, vitæ pandatur introitus.* Ac tandem Ambrosius Ansbertus super Apocalypsi, horum Patrum expositioni adhærens, inquit: *Cum itaque Maria Virgo, ideo beata credenda sit, quia sine humano semine ex Spiritu sancto concepit, quia Dei filium hominem factum intemerata virginitate mundo edidit, radicem tamen suæ beatitudinis solerter inspiciens ait? Quia respexit humilitatem ancillæ suæ, ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes: ac si diceret: quia humilitas vera præcessit, quæ Dei filium ad habitaculum carnis meæ inuitauit, quæ Spiritum sanctum ad munditiam cordis mei attraxit, vt Verbi carnem cum Verbo, & Patre in visceribus meis formaret, propterea beatitudinis nomen, in cunctis generationibus ipsa promeruit.* hæc antiqui illi Patres. quibus si objicias ad eorum labefactandam expositionem, non videri consentaneum summæ modestiæ virginis, vt diceret, Deum respexisse ad virtutem suæ humilitatis, id enim fuisset se laudare, & gloriari de humilitate, quod à verè humili longe alienum esse debet: facile ex eorumdem doctrina responderi potest, beatam Virginem ibi minime in seipsa de sua humilitate gloriari, sed in Domino, à quo agnoscebat virtutis humilitatem accepisse, tamquam fundamentum ab ipso summo opifice iactum ad reliquam cœlestium donorum fabricam in illa superexstruendam; quemadmodum & D. Paulus absque vllo humilitatis præiudicio dixit: *Abundantius illis omnibus laborani*, & alibi: *Certus sum enim, quia neque mors, neque vita &c neque creatura alia poterit nos separare à charitate Dei, quæ est in Christo Iesu Domino nostro.*

Cæterum alij Doctores, vt Euthymius, Card. Caietanus, Isidorus Clarius, Iansenius, noster Stella, & doctissimus Beuxa-

Bed. loco præcitato.

Orig. hom. 8. super Luc.

Hugo Cardi. super Magn.

Ambros. Ansb. l. 2. in Apoc.

1 Cor. 15. Rom. 8.

Euthym. in c. 1. Luc. Caiet. Isid.

Bexamis, Vatablus, imo D. Bernardus, Maldonatus, Card. Toletus, & alij non pauci moderni arbitrantur, B. Virginem non fuisse locutam hoc loco de virtute humilitatis, sed de abiectione, paruitate, & exiguitate sua, ita vt sensus sit: quãuis patua sim, & Domini ancilla, ipse tamen dignatus est, vt qui misericordiæ plenissimos oculos habeat, ad hanc meam paruitatem & abiectionem, vt eam exaltet, respicere. Si autem quæras ab his Doctoribus: quænam paruitas erat hæc? respõdent, paruitatem in natura, quia homo erat in sexu, quia fœmina in conditione, quia fragilis, immò & peccabilis quantũ est ex se, nisi speciali Dei dono præseruaretur. addunt deinde non solum locutam fuisse B Virginem de paruitate in natura, sed & in gratia, & virtutibus, quia licet hæc omnia in ea essent in heroico gradu, nec ipsa id ignoraret, propter limpidissimam tamen diuinæ bonitatis cognitionẽ qua mens eius erat illustrata, omnia sua supernaturalia bona exigua sibi videbantur ad colẽdum & magnificandum Deũ, qui maior est omni laude. Sed iam verba aliquorum ex præcitatis Doctoribus hãc expositionem amplectentibus in mediũ producamus. Euthym. super c. 1. Lucæ disertis verbis illam docuit dicens: *Se ipsam deiecit quasi tantæ rei indignam; vel etiam propter abiectionem humanæ naturæ comparatæ ad sublimitatem diuinæ* Cornelius Iansen. in sua Concordia sic habet: *Itaque sensus est: Respexit exiguitatem ancillæ suæ, hoc est, me exiguam & infimam ancillam suã. Secundũ quem sensum magis his verbis Virginis modestia, & humilitas animi nobis commendatur, quàm si nomen humilitatis hic pro virtute acciperetur. Non enim solum Deum respexisse dicit ad ancillam suam, sed etiam ad infimam ancillam suam, immò quod magis aliquid est, ad exiguitatem ancillæ suæ, quod intelligendum potissimum de exiguitate quoad materiam. Existimabat enim se nullius meriti, nullíusque virtutis. Nec id quidem sine aut falsò, quoniam considerabat se ipsam ex parte sui, non ex parte donorum Dei in ipsa. Huiusmodi enim consideratio, humilitatis animi mater est.* Ac tandem noster Stella super cap. 1. Lucæ hæc præclara in idem argumentum scripsit. *Quia respexit humilitatem ancillæ suæ: id est, meam exiguitatem & paruitatem. Et quantum coniectari possum, fuerit mea sententia, sacram Virginem in hoc loco non fuisse locutam de humilitatis virtute. Nam in Græco codice habetur (tapinosim) quod vocabulum, paruitatem, sonat, ac si dixisset clarius: Quamuis parvula sim, & minima ancilla Domini, ipse tamen adeò est humillitatis amator, vt oculos conijciat in infimam ancillam suam. Quis enim sicut Dominus Deus noster, qui in altis habitat, & humilia respicit in cœlo & in terra? hoc est, in infima & abiecta respicit è cœlo: quod vt cognoscamus ita esse, subdidit: Suscitans à terra inopem, & de stercore erigens pauperem: vt collocet eum cum principibus, cum principibus populi sui. Regius psaltes de seipso loquitur, qui de abiecto, humilique ouium custode ad apicem celsitudinis regni peruenerat. Neque vbi dicit humilia, intelligas laudabilem cuiusque abiectionem, & suæ miseriæ agnitionem: nam vt sic, non diceretur humilitas, sed potius superbia, seipsum prædicare humilem; sed ibi abiectionem & sui contemptum apud homines demonstrat. Vnde S. Iob depingens ingenium Dei inquit: Qui ponit humiles in sublime. Hic (humiles) quasi mundi peripsema & abiectos intelligit, qui pro nihilo habentur apud homines. in quo etiam sensu illa sancta fœmina Lia contemnebatur à viro suo Iacob, dum ardenti amore prosequebatur speciosam Rachel. Postquam ergo peperit Ruben, Lia dixit: Vidit Deus humilitatem meam, nunc amabit me vir meus: Ecce (humilitas) ibi significat idem, quod contemptus & abiectio erga virum sũ propter eius deformitatem.* Horum autem Doctorum expositio, quæ satis rationabilis videtur, his quæ sequuntur, fulcimentis potest constabiliri. Primò, quia codici Græco est valde conformis, in quo pro *humilitate* habetur *tapinosim*, quod paruitatem & exiguitatem significat, &, vt auctor est Iansenius, linguæ Græcæ peritissimus, numquam significat (quid

Kkkk quid

Stella ibid.

Psal. 112.

Iob. 5.

Gen. 28.

Iansen supra c. 1. Luc.

quid alij refragentur) virtutem humilitatis; vnde Catena Græca adiuncta psalmis Theodoreti hanc expositionem amplectens ait: *quasi dicat Virgo; quæ ego sum ad tantum officium? ipse respexit, non ego expectaui, humilis namque eram & abiecta, & nunc à terra in cœlos transeo, & ad arcanum ministerium trahor.* Secundo: quia licet quandoque sancti viri non ad laudem suam, sed ad maiorem Dei gloriam cœlestia charismata diuinitus accepta manifestent, vt non semel factitat D. Paulus in suis Epistolis, numquam tamen apud illum, nec apud alios, reperietur ore suo protulisse, se esse *humiles*, seu in virtute *humilitatis* conspicuos; id enim ab ore humilis semper abfuit. vnde non male quidam dixit, dicentem se humilem esse, propositionem se falsificantem proferre, vt loquuntur Dialectici, quia commendatio propriæ humilitatis manifestum superbiæ argumentum est: alienum igitur erat ab humillima Maria dicere, quod respexerat Deus virtutem suæ humilitatis, consentaneum tamen modestiæ illius, vt nomine *humilitatis* intelligeret suam paruitatem, exiguitatem, & abiectionem, quod si Christus Dominus dixit: *Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde*: inde non potest sumi argumentum, id licuisse dicere sanctis, cum multa licuerint ei dicere & facere, quæ tamen nobis non licent. Tertio: quia intentum B. Virginis, & præcipuus eius scopus erat, exaltare diuinam liberalitatem & munificentiam erga seipsam; hæc autē tantò magis effulget, quātò minora sunt merita ex parte recipientis dona: non ergo B. Virgo loquebatur de suę virtute humilitatis, quæ maximi meriti erat, sed de paruitate, & abiectione sua, in sensu supra explicato: immo ad id significandum fecit antithesim illam inter Deum & se, vocans illum Dominum, *Magnificat anima mea Dominum*, quod magnitudinem redolet, se verò humilem & paruam: *Quia respexit humilitatem ancillæ suæ*, quod abiectionem præfert.

Cathena Græca.

Matth. 11.

Ego autem primam Sanctorum Patrū expositionem suspiciens ac venerans, secundam etiam grauissimorum interpretum intelligentiam non inficians, vtrāque duplici modo in concordiam redigo. Primo dicendo, quod nomine *humilitatis* B. Virgo comprehendit & exiguitatem suā, & virtutem humilitatis, vt his verbis expresse docuit D. Augustinus in expositione super *Magnificat*. } *Maria, quæ apud Deum humilis erat, & apud homines propter Deum abiecta, in vtroque se esse respectā testatur, quia eius humilitas apud Deum acceptabilis fuit, & eius humiliatio apud homines in gloriam commutata.* Secundo, arbitror (ni fallor) B. Virginem nomine *humilitatis*, vt quæ humillima erat, non intellexisse virtutem infusam, sed paruitatem & exiguitatem suam, ad mentem tamen Spiritus sancti, Mariæ linguam mouētis, existimo ibi significatam etiam fuisse virtutem *humilitatis*, & ad illam quoque verè respexisse Deum, & propter illam Mariam exaltasse. Nec verum est, quod Iansenius in sua Concordia dixit: verbum illud *tapinosin*, nunquam significare virtutem humilitatis; fallitur enim, vt patet expresse ex Matth. 11. vbi Christus sub illo verbo se vocat *humilem corde*, & ex 1. Pet. 5. & Iacobi 4. vbi iusti eadem voce dicuntur *humiles*. } *Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam*: immo D. Hieron. in epist ad Aglasiam pro vitio aliquando accipi docet. Affero itaq; quod licet Virgo nomine *humilitatis*, paruitatē & abiectionem suam intellexerit, Spiritus sanctus tamen, præcipuus illorū verbotū auctor, significare etiam voluit virtutem humilitatis, quam ipsa Virgo, illa proferens, mente, & ore exercebat; quippe cum posset quatuordecim reges, & eo amplius ex suo stemmate numerare, ac innumeris agnosceret cœlestibus charismatibus esse diuinitus locupletatam, vilem tamen & abiectam se prædicabat, perpendens quidem se ad huiusmodi tàm naturæ, quàm gratiæ dona non merito suo, sed diuino beneficio ac munificētia ab æterno fuisse præ-

D. August. in expos. super Magnif.

Matth. 11. Iacob. 4. 1. Pet. 5.

D. Hier. ep. ad Aglasiam q. 10.

Iansen. vbi supra.

prædestinatam. Immo, quod maximè obseruandum est, cum videret se vndique spiritualibus diuinæ gratiæ opib. affluentem, recurrit ad naturæ paupertatem, vt inde se magis humiliandi ansam arriperet, quod sanè mirum in modum eius humilitatem extollit, quemadmodum D. Chrysost. in Abrahamo obseruauit, nam expendens illa verba: *Ego autem sum terra ac cinis*, ait: *quoniam non habebat peccata, quæ diceret, sed vndique bonis operibus fulgebat, circumcursans, & nihil contra se inueniens, ad naturam ipsam confugit, & quoniam, terræ, nomen videtur quodammodo honestum, cineris, addidit: dixit enim: cum sim puluis, & cinis.* Erat quidem B. Virgo vera filia Abrahæ & Dauidis, & ideò in virtute humilitatis persimilis illis prodijt, immò illos longe præcelluit: vnde sicut olim Abraham existens in conualle Mambrè, quod eximiam eius humilitatem denotabat, Dominus domũ eius ingressus est sub apparenti specie humana: *Apparuit autem Dominus in conualle Mambre, sedenti in ostio tabernaculi*: ita B. Virgini in conualle profundæ suæ humilitatis latenti comparuit Dominus, non in apparenti, sed in vera specie humana, quam ex ea sumpsit, apparuit (inquam) in vtero eius, post nouem menses omnibus apparitus ad erudiendos nos, vt dixit D. Paul. *Apparuit benignitas & humanitas Saluatoris nostri & erudiens nos, vt abnegantes impietatem, & sæcularia desideria, sobriè, piè, & iustè viuamus in hoc sæculo.* Quemadmodũ etiã olim cum rex Dauid arcam Domini in domum suam introducere decreuisset, depositis regalibus indumentis, Ephod lineo accinctus, coram illa saltauit, à propria tamen vxore Michol despectus per irrisionem illi dicente: *Quàm gloriosus fuit hodie rex Israel, discooperiens se ante ancillas seruorum suorum, & nudatus est quasi nudetur vnus de scurris*: ille nihilipendens hũc despectum respondit: *Et ludam, & vilior fiam plusquam factus sum, & ero humilis in oculis meis*: ita etiam B. Virgo, antequam Verbum diuinum in domum ipsius vteri virginei intraret, patrem suum Dauid admussim in omnibus & per omnia imitans, sicut ille tunc alba se induit & linea veste, Maria purissimo virginitatis indumento se ornauit; Dauid tunc cantabat, & tripudiabat, Maria etiam iubilabat, & canebat: *Magnificat anima mea Dominum*: *Dauid totis viribus saltabat coram Domino in omnibus lignis affabrefactis, & lyris, & tympanis, & citharis*, inter quas fortassis illa erat, quam, cum spiritus Domini malus arripiebat Saul, tollebat Dauid, & percutiebat manu sua, & refocillabatur Saul, & melius habebat; & recedebat ab eo spiritus malus, Maria percutiebat citharam oris sui; qua in domo Zachariæ, cum eius lingua tãquam dulcisona corda spiritus sancti digitis fuisset tacta, tam suauẽ sonum emisit, vt illo audito spiritus malus, qui Ioannem arripuerat, statim ab eo recederet, & Ioannes sic melius se haberet, adeò vt ad Mariæ vocẽ continuò in gaudio exultaret; ac tandem sicut Dauid eo tempore humiliorem, quàm vnquam se præbuit, & postea dixit præcitata illa verba: *Ludam, & vilior fiam plusquàm factus sum, & ero humilis in oculis meis*: ita nunc Maria dicens: *Respexit humilitatem ancillæ suæ*: humillimam se exhibuit; cum enim eo tempore iam Christum humilitatis magistrum & auctorem concepisset, diuinisq; muneribus copiosius esset cumulata, humilius tunc se gerebat, ad vnguem implens illud Salomonis: *Quantò magnus es, humilia te in omnibus*: quare D. Antonin. dixit: *B. Maria quantò maior fuit, tantò minor ipsa sibi videbatur propter immensam humilitatem.* Et quemadmodum arbor magna pomorum copia onusta ramos suos ad terram demittens se humiliat, & quantò magis fructibus onusta, tantò magis se deijcit, ita Maria quantò post Christi conceptionẽ onusta erat benedicto illo fructu vẽtris sui, diuinisq; charismatibus plenior, tantò magis se humiliabat ac demittebat. Hanc miram Virginis humilitatem sponsus quasi admirans dixit ei: *Quàm pulchri sunt gressus tui in*

calceamentis, filia principis: per *calceamenta* Virginis, eius humilitatem intelligit, quorum proprium est infimum locum tenere, & à planta pedis calcari, vnde perinde fuit, ac si diceret, placere sibi valde mirabiles progressus, quos in virtute humilitatis in dies faciebat. vt autem significaret humilitatem regiam virtutem esse, & illa valde principes decorari, idcirco laudans sponsus sponsam de humilitate, *filiam principis* appellauit. quemadmodū enim superbia, licet sit quædam exaltatio & elatio, verè deprimit, & deijcit superbum, ita è contrario, licet humilitas sit quædam deiectio, humilem tamen exaltat & extollit: vnde verba illa quæ Christus Dominus dixit: *Qui se humiliauerit, exaltabitur: & qui se exaltat, humiliabitur*: non solum verificari reor postquā ille se humiliauerit, & iste se exaltauerit, sed & in ipso humilitatis actu, in quo suprema quædam altitudo, & in ipso actu superbiæ summa quædam abiectio latet, vt in his verbis peracutè docuit D. Augu.

Matth. 23.

D. Aug. l. 14. de Ciu. c. 15.

Est aliquid humilitatis miro modo, quod sursum facit cor, & est aliquid elationis, quod deorsum facit cor. Hoc quidem quasi contrarium videtur, vt elatio sit deorsum, & humilitas sursum: sed pia humilitas facit subditum superiori. nihil est autem superius Deo, & ideo exaltat humilitas, quæ facit subditum Deo: elatio autem, quæ in vitio est, eo ipso, quod restituit subiectionem, cadit ab illo, quo non est quidquam superius, & fit, quod scriptum est in psalmo: Deiecisti eos dum eleuarentur, vt postea deijcerentur; sed cum extollerentur, tunc deiecti sunt, ipsum quippe extolli, iam deijci est. hæc Augustinus. Aliam eiusdem rei præclaram etiam rationem affert D. Gregorius super illa verba Iob:

Psal. 72.

D. Greg. li. 6. Mor. c. 68. Iob 5.

Qui ponit humiles in sublimi: quo loco docet hic magnus Pater humiles eo ipso, quod se humiliant, altissimos fieri: *In sublimi* (inquit) *humiles ponuntur, quia cum se ex humilitate substernunt, altæ mentis iudicio cuncta temporalia transcendunt, & cum se indignos in omnibus æstimant, rectæ cogitationis examine, huius mundi gloriam transcendentes calcant*; dum autem ipsi magis se calcare nituntur, Deus magis eosdem extollere satagit, placido vultu illos respiciens, ad quem aspectum alludens B. Virgo dixit: *Quia respexit humilitatem ancillæ suæ.*

Luc. 1.

Quæ verba vt adhuc vberius explicemus, obseruare oportebit varios modos, quibus oculi Dei, sole ipso lucidiores, B. Virginem conspexere. certe quamuis Deus in sacra Scriptura *respicere* dicatur ad veniam largiendam, quomodo: *respexit Petrum, & egressus foras, fleuit amare*: & ad pœnam infligendam, quomodo respexit Aegyptum: *Respiciens Dominus super castra Aegyptiorum, interfecit exercitum eorum*: atque his modis minime respexerit beatam Virginem; nam cum omni careret culpa, nec venia opus habuit ad eius expiationem, nec pœna ad punitionem. Multis tamen aliis modis, quibus sacra Scriptura *respicere* vsurpat, B. Virginem respexit: primo enim dicitur Deus *respicere*, occulta cordis penetrando: *En ipse stat post parietem nostrum, respiciens per fenestras, prospiciens per cancellos*: Secundo respicit aliquem, eius opera acceptando: *Respexit Deus ad Abel, & ad munera eius.* Tertio respicit, gratiam infundendo, iuxta illud Psalmi: *Respice in me, & miserere mei.* Quarto respicit, approbando: *Mundi sunt oculi tui, ne videas malum, & respicere ad iniquitatem non poteris*: illam scilicet approbando. Quinto respicit laborem remunerando, iuxta illud Genesis: *Laborem manuum mearum respexit Deus.* Sexto respicit, ab inimicis defendendo, quomodo respexit populum suum, vt habetur in Exodo: *Respexit Deus filios Israel, & liberauit eos*: respicit tandem, humilem exaltando: *Humilia respicit in cœlo, & in terra: Suscitans à terra inopem, & de stercore erigens pauperem.* his quidem modis omnibus manifestius est, quā probatione vlla indigeat, Deum respexisse Deiparam Mariam. Ex his omnibus modis illius præsertim memor D. Augustinus, quo *respicere* pro *approbare* accipitur, sic ait: *O vera humi-*

Luc. 22. & Matth. 26.

Exod. 14.

Cant. 2.

Gen. 4.

Psal. 50.

Habac. 1.

Gen. 31.

Exod. 2.

Psal. 112.

D. Aug. se de Assump.

humilitas, quæ Deum hominibus peperit, vitam mortalibus edidit, cœlos inuauit, mundum purificauit, paradisum aperuit, & omniũ animas liberauit. Facta est Mariæ humilitas scala cœlestis, per quam Deus descendit ad terras: Quid enim est dicere: Respexit humilitatem ancillæ suæ, nisi approbauit? Multi enim videntur in conspectu hominum humiles esse, sed eorum humilitas à Deo non respicitur. Si enim veraciter humiles essent, ab hominibus non se laudari vellent, & non in mundo, sed in Deo spiritus eorum exultaret. hæc ille. Humilitas autẽ Virginis adeò probata Deo

D. Bern. sup. Missus. esse perhibetur, vt D Bernardus dicat: *Et si virginitate placuit, humilitate tamen concepit.* Sapientissima enim Virgo agnouit nullum aptiorem excogitari posse modũ ad appropinquare faciendum Deum altissimum sibi, quàm si ipsa profundissimè se humiliasset. vt enim dixit D. Au-

D. Aug. sup. Psalm. 32. Ibid. super Psal. 139. guſt *Magna mysteria, fratres: Deus super omnia est, erigis te, & non illum tangis, humilias te, & ipse ad te descendit.* & in Psal 50. *Nosti quia excelsus est Deus, si te excelsum feceris, longinquabitur à te; si te humiliaueris, propinquabit ad te. Verùm habemus ad idem propheticum certiorem sermonem: Excelsus Dominus, & humilia respicit, & alta à longe cognoscit.* quibus in verbis duo obseruanda

Psalm. 139. sunt: Primum, quod quia excelsus est, respicit humilia, quia cum adeò excelsus sit, vt nihil omninò supra habeat, ad quæ mentis aciem intendat, opus est vt inferiora & humilia respiciat, humilia quidem, non secundum locum, sed secundũ affectum. Secundum est, quod *alta*, hoc est, superbos, altum sapientes *à longè cognoscit*: nam sicut sol, luna, & stellæ, licet magnæ quantitatis sint, oculis tamen nostris parua videntur, quia à longe conspiciuntur, ita superbi, licet magnates & præpotentes sint in hoc sæculo, in oculis tamen Dei à longe eos respicientis par-

D. Aug. sup. Psal. 137. uissimi sunt; vnde egregiè D. Augustinus super Psalm. 137. dixit: *Quid sibi ergo præstat superbus, nisi vt à longe videatur, non vt non videatur? Ne putes te, ideo securũ esse debere, quod minus te bene videat, quia à longe te videt: tu enim quod à longe vides, non benè vides; Deus est à longe te videt, perfectè te videt, & tecum non est. Hoc agis, non vt minus perfectè videaris, sed vt non sis cum illo, à quo videris.* Superbus igitur non malè à Deo videtur, quia à longe respicitur, sed paruulus oculis Dei obiicitur, quia longe abest ab ipso: non sic Maria, cui Dominus tàm propè erat, vt Angelus ei diceret: *Aue gratia plena: Dominus tecum:* tecum est in corde, tecum in mente, tecum erit in ventre.

Cæterùm ad mortalem quandam eorundem verborum expositionem: *Respexit humilitatem ancillæ suæ*: sermonem cõuertamus. Ex his duobus principiis, humilitate scilicet ex parte Virginis, & fauorabili aspectu oculorum ex parte Dei, conclusio hæc legitima illatione infertur: beatissimam Virginem prodigium esse gratiæ, ac stupendum diuinæ potentiæ miraculum, vt præuiderat Ioannes, cùm dixit: *Signum magnum apparuit in cœlo* (scilic. Ecclesia Catholica) *mulier amicta sole*: oculi enim Dei, cum sint *lucidiores super sole*, vt ait Sapiens, B. Virginem respicientes tanta claritate irradiarunt, vt sole ipso velut amictu vestita videretur. Et quidem si fulgurantium radiorum aspectu sol aërem illuminat, tenebras pellit, terram fœcundat, in conchiliis margaritas gignit, in telluris visceribus auri & argenti pretiosa metalla producit, ac vniuersum mundum, tanquam regulatissimum horologium, regit atque gubernat, quos quæso putabimus effectus Deum ipsum *solem iustitiæ* Matrem suam respicientem, beneuolo suo aspectu in ea produxisse? Olim dixit Deus Israelitis: *Respiciam vos, & crescere faciam*: respexit etiam Mariam, & fecit illam crescere; sed quantum inter hoc incremẽtum & illud interfit, facile est videre, cùm illud esset rebus temporalibus, hoc in spiritualibus; illud relinquebat illos seruos, & muneri seruiendi addictos, hoc euehit ad dignitatem matris Dei, & exaltat vsque ad generandum, lactandum, & nutriendum

Luc. 1. Apoc. 12. Eccles. 23. Leuit. 26.

ipsum Deum, quo altius pura creatura extolli non potest. Ecce quomodo quantò magis Deipara Maria profundius se deiecit & humiliauit, tantò sublimius illã Deus eleuauit & exaltauit. Vnde sancti Patres mira in laudem Marianæ humilitatis nobis scripta reliquere. Rupert. enim super Cantica introducit Virginem per prosopopeiam in hunc modum loquentem: *De altissimis illis respexit Dominus humilitatem meam, hoc est, quod dico, dum esset rex in accubitu suo, nardus mea dedit odorem suum? Quid est enim, vel erat, accubitus regis, nisi cor, vel sinus Patris? dum in accubitu esset, nardus mea dedit odorem suum, & hoc odore delectatus, descendit in vterum meum. Olim in Eua, malo superbiæ fœtore offensus, & ob hoc ab humano genere auersus fuerat: nunc autem delectatus nardo humilitatis meæ, ad genus humanum conuersus est.* D Bernardus quoque in eadem Cantica: *Bonus*, ait, *humilitatis odor, qui de hac valle plorationis ascendens, perfusis circumquaque vicinis regionibus, ipsum quoque regium accubitum grata suauitate respergat. Est nardus humilis herba, quam & calidæ ferunt esse naturæ, qui herbarum vires curiosius explorant, & ideo per hanc videor mihi non inconuenienter virtutem humilitatis accipere, quæ sancti amoris vaporibus flagret.* hæc Bernardus. Idem etiam Sanctus Bernardus eandem Virginis humilitatem commendans inquit: *Sancta Maria sanctimoniam non amisit, & humilitate non caruit, & ideo concupiuit rex decorem eius, quia humilitatem innocentiæ sociauit.* & infrà explicans illa verba: *Ecce tu pulchra es amica mea, ecce tu pulchra es*, inquit, *meritò pulchra reperitur, cui neutra defuit pulchritudo. Rara auis in terris, aut sanctitatem non perdere, aut humilitatem sanctimonia non excludi, & ideo beata, quæ vtramque retinuit.*

Rupert. sup. c. 1. Cant.

D. Bern. ser. 42. in Cant.

Idem ser. 45 in Cant.

Ibid.

Ad extremum, vt humilitatis sectatores efficiamur, remedia, quæ SS Patres ad hanc virtutem adipiscendam nobis exhibuerunt, placet in medium proponere. Primum est, vt vilia & infima nostra primordia expendamus: hoc remedium tradit D. Chrysost. homil. 12. in Genes. exponens verba illa: *Formauit Deus hominem puluerem de terra*, inquit: *Quid dicis? Acceptione de terra puluere formauit hominem? Etiam inquit, & non simpliciter, nec fortuitò terram dicit, sed puluerem, quasi siquis dicat, tenuissimum & vilissimum, quod est in terra. Hinc si attendere volumus, non parua nobis humilitatis offertur doctrina. Nam cùm cogitauerimus, vnde cõstitutionis suæ initium natura nostra susceperit, etiamsi sexcenties supercilia erigamus, ea reprimemus, & humiliabimur, & substantiæ nostræ qualitatem perpendentes modestiam discemus. Et propterea Deus, cui tanta salutis nostræ cura, ad nostri eruditionem prophetæ linguam sic direxit. Quippè cum superius dixerat diuina scriptura: Fecit Deus hominem ad imaginem & similitudinem suã, & dedit illi omnium visibilium potestatem, vt ne ignorando quomodo constitutus sit, magnus sibi videatur, & præscriptos sibi limites transeat, propterea repetendo docet formationis eius originem, & vnde primus homo productus sit. Plurimũ enim ad erudiendum nos conducit scire, vnde substantia nostra primam originem acceperit.* Idem remediũ adhibet D. Gregor. in Ezechielem, vbi explicans illa verba: *Et tu fili hominis, sume tibi laterem*, inquit: *Inquirendum est cur Ezechiel Propheta, vel quoties sublimia conspicit, vel quoties agere aliqua mystica iubetur, prius filius hominis appelletur. Sæpè enim subleuatur ad cœlestia, & occultis ac inuisibilibus rebus mens eius pascitur. Necesse ergo est, vt inter occulta quæ penetrat, filius hominis vocetur, vt semper agnoscat quod est, & nunquam extollatur de his ad quæ ducitur. Quid est enim Prophetæ ad spiritalia subleuato, semper, fili hominis, dicere, nisi ei infirmitatis propriæ memoriam facere, vt conscius conditionis infirmæ eleuari in cogitatione non debeat de magnitudine contemplationis suæ?* Alij Patres ad radicãdam in nobis humilitatis virtutem docent (& hoc sit secundum remedium) vt frequẽter nostram spiritualem egestatem agnoscamus, vt inde confundamur & humiliemur, humile q; efficiamur: ita dixit D. August. lib. de spiritu & anima:

D. Chrysost. hom. 12. in Gen. tom. 2.

Gen. 1.

D. Greg. li. 12. in 4. cap. Ezech. Ezech. 4. & alibi.

Duo

D. Aug. l. de spiritu & anima c. 3.

Duo nobis necessaria sunt, vt nos cognoscamus videlicet, quales simus ad malum, & quales ad bonum. Proni sumus ad malum, & si misericordia Dei non teneret nos, in omne vitium possemus cadere, nec inde surgere, nisi misericordia Dei subsequeretur, quæ nos subleuaret.

Psal. 25. Psal. 22.

Hoc benè cognoscebat Propheta, cum dicebat: Domine misericordia tua ante oculos meos est, quæ me custodiat: &: misericordia tua subsequetur me, quæ me erigat. Inualidi sumus ad bonum, nec sine Dei gratia bonum facere, vel in aliquo bono perseuerare possumus. Hanc geminam cognitionem sui habuit Abraham, cùm dixit: Loquar ad Dominum meum, cum sim pulus & cinis. Re vera pulus est homo. Sicut enim pulus ex quacunque parte venti impellitur, & in aliam aream deijcitur, & ibi remanet, sic homo in omne vitium cadere potest, nec adijciet vt resurgat, nisi misericordia Dei ei subueniat. Cinis etiam est homo, quia sicut cinis nec profert germen ex se, nec susceptum semen germinat, sic homo, nec bonum facere, nec in aliquo bono perseuerare sine gratia Dei potest. Quidquid mali non fecimus, eo miserante non fecimus. Quisquis in veritate se ita cognoscit, humilis est coram Deo & hominibus: nullum iudicat, nulli accusat, non seruat iram, non mouet rixas, non seminat discordias, non odit arguentes se, nulli detrahit, nulli nocet, nullum odit, sed omnes diligit.

Gen. 18.

D. Chrysost. hom. 38 ad pop. Antioc. circa fin. Matth. 8. 1. Cor. 15. Matth. 3. Matth. 1. Luc. 5.

Ad tandem Chrysost. sic habet: *Si magna vis reddere merita tua, ea ne magna esse putes, & magna tunc erunt. Sic & Centurio dicebat: Non sum dignus, vt intres sub tectum meum, & propterea dignus factus est, & admirationi super omnes Iudæos habitus. sic & Paulus dicens: Non sum dignus vocari Apostolus, & propter hoc omnium primus factus est. Itidem & Ioannes: Non sum dignus soluere corrigiam calceamenti eius, & ideo amictus quaque fuit sponsi, & manum quam esse calceamento dixit indignam, hanc super caput suũ Christus attraxit. Sic & Petrus dicebat: Exi à me, quia homo peccator sum Domine, & idcircò factus est Ecclesiæ fundamentum. Nihil enim Deo tàm gratum, quàm cum extremis peccatoribus semetipsum connumerare. Hoc est totius sapientiæ principium: sic enim humiliatus & contritus non inani gloria ventilabitur, non irascetur, nõ inuidebit proximo. Nec enim contritam manum, licet millies contendamus, in altitudinem tollere poterimus; si igitur & animam itidem cõteramus, licet innumeri tumefacientes morbi eam extollant, neque tantillum eleuari poterit.*

Idem etiam S. Chrysost. homil 2. in Epistolam B. Pauli ad Philemonem, hæc valde obseruanda ad profectum humilitatis scripsit: *Quantumlibet nos humiliauerimus, magna ipsius virtutis pars adhuc reliqua est. Audi, & exhorresce etiam, nunquam de humilitate eleueris. Extollit humilitas, nisi vera & germana fuerit. Est ea ars profectò diabolica, vt sicut plures eo quod inanem gloriam vicerunt gloriantur inaniùs, ita & qui se humiliauerunt, extolluntur? Verbi gratia: Venit quisquam frater aut etiam seruus, suscepisti eum, lauisti pedes eius, fecisti quod nemo, humilitatem consecutus es. Ea te cogitatio extollit, immo ex alto deijcit. Vnde igitur possit quis solidè in humilitate persistere? Si*

D. Chryf. hom. 2. in ep. Paul. ad Philem.

Luc. 17.

præceptum Domini semper animo verset, quo ait: Cùm feceritis quæ præcepta sunt vobis, dicite: serui inutiles sumus. Ille solus humilitatem animi verè consecutus est, qui sibi ipsi persuasit, quantumlibet peregerit, nihil se magnũ gessisse, qui nec ad finem peruenisse arbitratur. Complures ex humilitate in superbiam elati sunt, sed nos ne obsecro id patiamur. Fecisti aliquid humile, noli magnum sapere, aliquin omnia perdidisti. Eiusmodi fuit Pharisæus ille, elatus intumuit, quod pauperibus decimas daret, & omnia amisit. Non sic Publicanus ille, qui quoniam se humiliter agnoscebat, iustificari præ illo meruit. Audi rursum Paulum dicentem. Nihil mihi conscius sum, sed non in hoc iustificatus sum. Vides quàm se non extulerit, sed modis omnibus deiecerit, atq; humilior euaserit, idque cum ad supremum virtutis culmen peruenisset. Tres etiam pueri ignibus iniecti, quid in media fornace dicebãt? Peccauimus cum patribus nostris, iniquitatem fecimus, sed in corde contrito & spiritu humilitatis suscipiamur. Ita & cum in fornacẽ incidissent, humiliores quàm antea fuerant, claruerũt. Num postquã miraculum illud circa se patra-

Luc. 18.

1. Cor. 4.

Daniel. 3.

patratum viderũt, seipsos saluti indignos arbitrantes, ad humilitatem protinus cõuersi sunt.

1. Reg. 15. Audi quid & Dauid dixerit. QVOD si dixerit mihi, nolo te, ecce ego faciat mihi, quod acceptum est coram se. Poterat certe sua plurima rectè facta proferre, sed humilia sentire, & dicere maluit. Heli quoque: Dominus, inquit, est, quod gratum est coram se, faciat. & paulò infertius: Si humiles sumus vt decet, si mites, ac mansueti vt oportet, non sit nobis ea humilitas elationis occasio. Humilis es, & cunctis abiectior, noli idcirco inflari, ideo n. te humilias, vt arrogantia fugias. QVOD si per hanc arrogantiam corruas, melius fuerat non humiliari. QVOTIES tibi subrepit elata cogitatio, quod quasi humilitatis culmen occupaueris, considera vbinam, vnde descenderit Dominus tuus, & tunc depones teipsum admirari & laudare. Immò te, & tua omnia ridere cogeris, cum ex collatione dominicæ humilitatis, nihil te omninò profecisse cognoueris, debitorem te semper existimans.

Alij Patres tertium remedium tradunt ad virtutis humilitatem obtinendam, illudque efficaciſſimum, vt Christum Dominum opere & sermone, verbo & exemplo humilitatem docentem intueamur & audiamus: vnde Origne. hom. 22. ait: Vniuersam Domini dispensationem ad humilitatem nos instruere deprehendimus. Cùm infans esset, mox in spelunca, nec lecto, sed præsepi imponitur. Deinde in domicilio fabri, & matris pauperculæ enutritur, subditus matri & illius sponso. Subditur Ioanni, & baptismum suscepit à seruo Dominus. Nemini aduersariorum restitit, neque inenarrabilem suam potestatem in quemquam vibrat, sed quasi potentioribus cedit. Principibus sacerdotum in forma rei sistitur, ad præsidem ducitur, & iudicium illius sustinet, & cum posset calumniatores arguere, silentio tolerat illorum calumnias. Constituitur à seruis, ac vilissimis pueris; morti traditur, eique (hominum iudicio) turpissimæ: post tantam verò animi humilitatem, tandem & gloriam suum exerit, vnà secum glorificans quotquot cum ipso ignominiam tulere; quorum primi sunt beati discipuli, qui pauperes, ac nudi orbem percurrerunt, non in sapientia sermonis, non sequacium multitudine suffulti, sed solti, & piscatores, & desolati, terram ac mare peragrantes, flagris cæsi, lapidati, & occisi.

Orig. homil. quæ est de humilitate 10ma.

Ad horum nos imitationem conferamus, vt ex humilitate nobis sempiterna nascatur gloria. Sit tibi & ornatus, & indumentũ & incessus, & cathedra ad mediocritatem magis, quàm ad fastum. Par esto subiectis QVI namq; primus esse cupit, omnium hominum, seruum esse iubet Christus. Ama humilitatem, & glorificabit te. Agnoscet te Christus tanquam discipulum suum coram Angelis & glorificabit te, si humilitatis ipsius fueris imitator, qui dixit: Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde, & inuenietis requiem animabus vestris. Matth. 11.

& D. Augustl. lib de sancta virginitate, loquens de Chananæa, quæ humili affectu dixerat se canem esse, ait. O mulier, magna est fides tua; fiat tibi sicut vis, quam superius canem appellauerat, nec ei panem filiorum proiiciendum esse respondérat, quod illa humiliter accipiens, dixerat; etiam Domine, nam & catelli edunt de micis, ac sic quod assiduo clamore non impetrauerat, humili confusione promeruit. D. Aug. li. de S. Virg. 10. 6 Matth. 15. Luce 18.

Hinc illi duo proponuntur orantes in templo, vnus Pharisæus, alter Publicanus propter eos, qui iusti sibi videntur, & spernunt cæteros, & enumerationi meritorũ præfertur confessio peccatorum: & descendit Publicanus iustificatus magis, quàm ille Pharisæus. & causam ostendens, cur id iustum sit, ait: QVIA omnis, qui se exaltat, humiliabitur, & qui se humiliat, exaltabitur. QVID illud, quod quærentibus discipulis: quis eorum videretur esse maior? puerum paruulum constituit ante oculos eorum dicens: Nisi efficiamini sicut paruuli, non intrabitis in regnum cælorum; nonnè humilitatem maximè commendauit, & in ea meritum magnitudinis posuit? Vel cum filius Zebedæi latera eius in sedium sublimitate concupiscentibus ita respondit, vt passionis eius calicem bibendum potius cogitarent, in quo se humiliauit vsque ad mortem, mortem autem crucis, quàm superbo appetitu præferri cæteris postularent, quid ostendit nisi eis se futurum altitudinis largitorem, qui eum doctorem humilitatis antea sequerentur? Iam vero Matth. 4.

verò qui exiturus ad passionem lauit pedes discipulis, monuitque vt condiscipulis, atque conseruis hoc facerent, quod eis fecisset magister & Dominus, quantum commendauit humilitatem, cui cõmendandæ etiam illud tẽpus eligit, quo eum proximè moriturum, cum magno desiderio continebantur? hoc vtique præcipuè memoriæ retenturis, quod magister imitandum vltimum demonstrasset, ait: hoc facite in meam commemorationem: & ibidẽ subiungit: Huccine redacti sunt thesauri sapientiæ, & scientiæ absconditi in te, vt hoc pro magno discamus à te, quoniam mitis es, & humilis corde? Itane magnum est esse paruum, vt nisi à te, qui tàm magnus es, fieret, disci omninò non posset? Ita plane. Audiant te, & veniant ad te, & mites atque humiles esse discant à te, qui misericordiam & veritatem tuam requirunt, tibi viuendo, tibi, non sibi. Audiat hoc laborans, & oneratus, qui sarcina premitur, vt oculos ad cœlum leuare non audeat, percutiens pectus ille peccator & propinquans de longinquo. Audiat Centurio non dignus cuius tectum subires. Audiat Zachæus, maior Publicanorum; audiat mulier in Ciuitate peccatrix. Audiant meretrices & Publicani, qui Scribas & Pharisæos præcedunt in regno cœlorum. Hi omnes cum conuertuntur ad te, facilè miteſcunt & humiliantur coram te, memores iniquissimæ vitæ suæ, & indulgentissimæ misericordiæ tuæ, quia vbi abundauit delictum, superabundauit & gratia. Ac tandem D. Gregor. exponens verba illa Iob, vbi sermonem habẽs de Leuiathan dicit: Ipse est rex super vniuersos filios superbiæ. sic habet. Audiant omnes: Immundus est apud Deum omnis, qui exaltat cor suum. Audiant omnes: Quid superbis terra, & cinis? Audiant omnes Dominum dicentem: Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde. Adhoc namque vnigenitus Dei filius formam infirmitatis nostræ suscepit, ad hoc inuisibilis non solum visibilis, sed etiam despectus apparuit, ad hoc contumeliarum lu libria, irrisionũ opprobria, passionumque tormenta toleranit, vt superbum nõ esse hominem doceret humilis Deus. Quantà ergo humilitatis virtus est; propter quam solam veraciter edocendam is, qui sine æstimatione magnus est, vsque ad passionem factus est parus? Quia enim originem perditioni nostræ superbia præbuit diaboli, instrumentum redemptionis nostræ inuenta est humilitas Dei. Hostis quippe noster videri super omnia voluit elatus: Redemptor autem noster magnus manens super omnia, fieri inter omnia dignatus est paruus. Auctor mortis dicit: In cœlum conscendam auctor vitæ ait: Repleta est malis anima mea, & vita mea inferno appropinquauit. Ille dicit: Super astra cœli exaltabo solium meum: iste humano generi à paradisi sedibus expulso dicit: Ecce venio cito, & habitabo in medio tui. Ille dicit: sedebo in montem testamẽti, in lateribus Aquilonis: iste dicit: Ego sum vermis, & non homo, opprobrium hominum & abiectio plebis. Ille dicit: Ascendam super altitudinem nubium, & si milis ero Altissimo; iste cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo, sed semetipsum exinaniuit formam serui accipiens.

Matth. 8. Luæ 19. Luæ 7. Matth. 12. Rom. 5. D. Greg. lib. 34. mor. c. 18 lib. 41. Euiles. 10. Matth. 11. Isaiæ 14. Psal. 87. Zach. 2. Isaiæ 14. Psal. 21. Isaiæ 14. Ad Phil. 2.

Quartum remedium ad humilitatem comparandam tradit idem D. Gregorius super Ezechielem, attentam scilicet ac profundam magnitudinis, & omnipotentiæ Dei considerationem. dum enim diuinam maiestatem contẽplamur, quã longè ab ea abest humana infirmitas ac labilis nostra conditio, necesse erit agnoscere. Verba eius, vtpotè spiritu, doctrina, & eruditione plena, hic referre minimè grauabor. *Vox supra firmamentum fit, quando animus hominis omne quod creatum est transcendens, in solo creatoris sui lumine fidei oculos figit, quod vbique est; & vbique totus est; quod nusquam deest, & tamen ab iniquorum cogitationibus longe est; quod nec ibi deest, vbi longe est, quia vbi non est per gratiam, est per vindictam. Huius naturæ potentiam, cum strictius in ea cogitat animus, vox super firmamentum fit, & tunc stant animalia & submittunt alas suas, quia sanctorum mentes, dum Creatoris sui potentiam intenta contemplatione desiderant, vilescunt eorum animo virtutes, quas habent, & tantò fiunt apud se humiles, quantò eis illud allatum est, quod super Angelos sonat.* D. Greg. hõ. 2. in Ezech. tom. 2.

Deponant ergo alas suas, cum vox super firmamentum fit, id est, humilientur in eo, quod apprehendunt, cum superna conspiciunt, quæ ab eis comprehendi non possunt. Sæpè etiam sanctorum cogitationibus ipsa, quæ habent bona, blandiuntur, vt eorum mentes; in aliqua sui fiducia eleuent, sed protinus ad occulta Dei iudicia recurrunt, quo modo alij ex virtutibus ad infernum per elationem corruunt, alij ex vitiis correcti, ad cœlum per humilitatem leuantur. Vnde nos ad humilitatem reuocans

Psal. 65. *Propheta terret, & admonet dicens: Venite, & videte opera Dei, terribilis in consiliis super filios hominum. Quis enim dignè considerare valeat, quantus super nos terror sit cõsiliorum Dei, quando alter ex virtutibus in finem tendit in vitia, & alter ex vitiis in virtutibus*

Eccles 9. *concludit finem? Quia iuxta Salomonis sententiam: Sunt iusti, atque sapientes, & opera eorum in manu Dei: Et tamen nescit homo, vtrum amore, an odio dignus sit, sed omnia in*

Prou. 14. *futurum seruantur incerta: & Est via, quæ videtur homini iusta, nouissima autem eius deducunt ad mortem. Hæc itaque occulta iudicia profunde cogitare, quid est aliud, quàm alas deponere, id est, de nulla iam virtute confidere, sed sub magno timore trepidare? siue enim omnipotentis Dei naturam considerent, siue eius iudicia perpendant, trepidant & pertimescunt. Eis ergo quasi alas deponere est virtutes, quas habent, humiliare. sic Abraham alas deposuit, qui quando loqui cum Deo cœpit, puluerem & cinerem se esse cognouit dicens:*

Gen. 18. *Loquar ad Dominum meum, cum sim puluis & cinis. sic Moyses alas deposuit, qui eruditus in omni scientia Ægyptiorum, mox vt verba Domini audiuit, verba se non habere*

Exod. 4. *deprehendit, dicens: Obsecro Domine, non sum eloquẽs ab heri, & nudiustertius; Ex quo enim locutus es ad seruum tuum, impeditioris & tardioris linguæ sum. sic Isaias, cuius vita Domino ad prædicandum placuerat, cum eundem Dominum contemplatus, carbone de altari in ore tactus est, ait:*

Isaiæ 6. *Væ mihi, quia tacui, quia vir pollutus labiis ego sum. Ecce ad superiora subleuatus, sibimetipsi de labiorũ pollutione displicuit. Nisi enim cœlestis munditiæ alta conspiceret, esse se iudicabilem non inuenisset. sic loquente Domino Ieremias clamat, A, a, a, Domine Deus, nescio loqui, quia puer*

Ierem. 1. *ego sum. Iuxta enim ea verba quæ audiebat, verba se non habere cognouerat. sic Daniel*

Daniel. 8. *sublimem visionem videns per plurimos dies elanguit, & ægrotauit, quia & hi, qui in virtutibus fortes sunt, cum altiora Dei conspiciũt, in sua sublimi æstimatione infirmi atque imbecilles fiunt. sic B. Iob à Domino laudatus, cum verba Dei colloquentis audiret, respondit dicens: Insipienter locutus sum, & quæ vltra*

Iob. 42. *modum excederent scientiam meam: & paulò pòst: idcircò ipse me reprehendo, & ago pœnitentiam in fauilla, & cinere. Qui enim quantum ad homines sapienter locutus fuerat, loquentem sibi Deum audiens, insipienter se locutum fuisse reprehendit, quia in contemplatione veræ sapientiæ sua ei sapientia viluit. Ad vocem ergo desuper viuentem animalia alas deponunt, quia virtutem Dei, siue in natura sua contẽplari requiramus, siue in occultis iudicijs inuestigare cogitemus, pro eo quod eius alta nobis impenetrabilia sunt, nostra nobis, si qua inesse bona credebantur, vilescunt. Et qui in quantumcunque scientia volare credebamur, inuisibilem super nos naturam, & impenetrabilia eius iudicia perpendentes, submissis alis humiliter stamus.*

Tandem vltimum remedium, & efficacissimum ad humilitatem inquirẽdam humiliationem esse his verbis D. Bernardus edocuit: *Humiliatio via est ad humilitatem, sicut patientia ad pacem, sicut lectio ad scientiam. si virtutem appetis humilitatis, viam non refugias humiliationis. Prodest itaque mihi meam insipientiam sciri, & à scientibus iure confundi, cui sæpè contigit à nescientibus iniustè laudari. Terret me Apostolus, qui*

D. Bern. ser. 87. ad Regium Cantuariensem regularem.

1. Cor. 12. *& ipse territus dicit: Parco autem, ne quis me existimet supra id, quod videt in me, aut audit aliquid ex me. Quàm pulchrè dixit: parco. Non parcit sibi arrogans, non parcit sibi superbus, non cupidus vanæ gloriæ & iactator actuũ suorum, qui vel sibi arrogat quod est, vel mentitur de se, quod est, vel mentitur de se, quod non est. Solus, qui verè humilis est, parcit animæ suæ, qui, ne putetur quod non est, semper quãtum in se est, vult nesciri quod est. Grande*

verera periculum, audire quemquam de se supra, quam sentit in se. Quis dabit mihi apud homines tantum de veris dignè humiliari, quantũ vel de falsis datũ est indigne exaltari? Illam mihi vocem propheticam iure assumerem: Exaltatus autem humiliatus sum, & cõturbatus: Et illud: Ludam, & fiam vilior. Ludam scilicet, vt ludar. Bonus ludus, quo Michol irascitur, & Deus delectatur: bonus ludus, qui hominibus quidem ridiculum, sed Angelis pulcherrimum spectaculum præbet: bonus, inquam, ludus, quo efficimur opprobrium abundantibus, & despectio superbis. Nam verera quid aliud sæcularibus, quàm ludere videmur, cum quod ipsi appetunt in hoc sæculo, nos per contraria fugimus, & quod ipsi fugiunt nos appetimus? Ludus iucundus, honestus, grauis, quo ludebat qui dicebat: Spectaculum facti sumus mundo, & Angelis, & hominibus. Hoc ludo & nos interim ludamus, vt illudamur, confundamur, humiliemur, donec veniat, qui potentes deponit, & exaltat humiles, qui nos lætificet, & in æternum exaltet.

Psal. 87.

1. Reg. 6.

1. Cor. 4.

Ad extremum non possum aliam eorundem verborum B. Virginis explicationem silentio præterire: pro qua supponendum est, quod humilitas non semel in sacris eloquiis afflictionem significat, eadem enim ferè verba Anna mater Samuelis loquuta est: *Si respiciens videris afflictionem famulæ tuæ*: vbi in Græco: *Si respiciens humilitatem ancillæ tuæ*: quæ autem fuerit hæc afflictio B. Virginis, si me interroges respondebo fuisse, tùm quod doleret miseram humani generis vicem; tùm quod maxima animi anxietate afficeretur propter dilationem aduentus Christi in carne humana, cui sit honor, & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

1. Reg. 1.

HOMILIA XVI.

Eruditè exponi incipiunt verba illa: Ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes.

SACRA hæc Virginis verba vt radicitus exponamus, oportet ante omnia quid sibi velit verbum illud, *ex hoc*, explicare, nam D. Bonauent. Episcopus Christopolitanus, Cornelius Iansenius, & alij non pauci moderni sequẽtes Venerab. Bedam, opinati sunt verbum illud *ex hoc* designare humilitatem Virginis; nam cùm nuper dixisset: *respexit humilitatem meam*, & continuò subiunxerit: *Ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes*, videtur planè humilitatem signare, tanquam causam huius vniuersalis commendationis & applausus, vnde Beda: *Cuius autem humilitas respicitur, recte beata ab omnibus cognominatur, vnde sequitur: ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes, hoc est, ex eo quia respexit meam humilitatem*: Alij volunt, vt verbũ illud *ex hoc*, designet illud quod in sequẽti versiculo subiicit: *Quia fecit mihi magna*: ita vt sensus sit, *ex hoc, quod fecit mihi magna qui potens est: beatam me dicent omnes generationes*: Mihi tamen germanior videtur D. Hieronymi, Theophilacti, Euthymij, necnon & D. Augustini, & aliorum interpretatio asserentium, verbum illud *ex hoc* designare tempus, in quo iam B. Virgo facta & agnita erat vera mater, Dei, vnde D. Hierony. pro eo quod nos legimus: *Ecce enim ex hoc*: ipse vertit: *ecce enim amodo*, quod idem sonat, quod *ex hoc tempore*. Theophylactus quoque expressè legit *ex hoc tempore*. Euthymius exponit *ecce enim posthac*. ac tandem D. Augustinus hanc probans expositionem inquit:

D. Bonau. sup. c. 1. Luc. Iansen. in sua Concord. ad c. 1. Luc. Beda ibid. Lucæ 1. Beda vbi suprà. D. Hiero. in c. 8. Isaiæ. Theophyl. in c. 1. Luc. Euthym. ib. D. Aug. tract. super Magnific. Euseb. Emis. hom. fer. 6. ante quartã Dom. Aduẽ. Hugo Vict. in annot. super Magnif.

D. Aug. vbi supra.

Vsque ad illud tempus apud homines opprobrium sterilitatis portauerat, quia integritatem virginitatis thoro maritali præponebat, sed vnde in priori generatione carnali quasi maledictionis sententiam sustinuit, inde nunc ab omni generatione mortali benedictionem collaudabiliter recepit. habetque hæc expositio magnum fundamentum in Græco codice, nam vbi Interpres Latinus legit: *Ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes:* Græcus transtulit: *Ecce enim ex hoc nunc beatam me dicent omnes generationes.* quare legitimus sensus erit: ex hoc nunc beata ab omnibus prædicabor, quia Domini mater effecta sum; ex hoc enim instanti, quo tu, ô Elisabeth, Spiritu sancto plena, Domini matrem me esse cognoscis, & fateris, & tuus etiam filius adhuc in vtero tuo existens, contra omnem naturalem cursum, meum filiũ, qui Deus est, adorat: *ex hoc* (inquam) *instanti* omnes gentes felicitatem meam prædicabunt.

Versio Græca in c. 1. Luc.

Luc. 1.

Tu de me nunc dicis, *beata, quæ credidisti;* sed ego dico, quod *ex hoc nunc beatam me dicent omnes generationes.* In his verbis prophetiam contineri, atque adeo B. Virginem illuminatissimam fuisse prophetissam docuit expresè Glossa interlinearis, dum in commentario illorum verborum: *Et accessi ad prophetissam, & concepit, & peperit filium*: ait, prophetissam istam fuisse illam, quæ prophetauit dicens: *Magnificat anima mea Dominum.* & D. Basil. eadem verba exponens inquit: *quod B. Maria prophetis fuerit, ad quam proximè per spiritus prænotionem accesserit Isaias, nemo contradixerit, qui memor sit verborum Mariæ, quæ prophetico afflata spiritu locuta est.* Rectè ait (*nemo contradixerit*) quia omnes Patres, & alij Ecclesiastici Scriptores in eandem sententiam conspirant, D. Ambrosius, S. Gregorius, Nazianzenus, Cyrillus, Hieronymus, D. Augustin. Nissenus, Epiphanius, Eusebius, Petrus Galatinus, Lyra, Glossa ordinaria, ac tandem Rupertus Abbas, qui Mariam vocat *Prophetissam Prophetarum.* Prophetauit igitur B. Virgo beatam ac felicem se prædicandam ab omnibus generationibus: sicut enim deforti ac strenua muliere ait Sapiens: *Surrexerunt filij eius, & beatissimam prædicauerunt.* similem in modum surrexerunt in Ecclesia Catholica filij Dei, non ex sanguinibus, nec ex voluntate carnis, nec ex voluntate viri, sed ex Deo nati, qui per generationes, omniaque sæcula Virginem beatissimam prædicarunt & prædicabunt. Et quidem si Christus Dominus dixit: *Beati qui non viderunt, & crediderũt:* quomodo non B. Deipara, quæ abditissimum incarnationis arcanũ Angelo nunciante firmissimè credidit: *Beata quæ credidisti, quia perficientur in te omnia quæ dicta sunt tibi?* Et si Dauid ait: *Beatus vir, cuius est nomen Domini spes eius,* quomodo non B. Virgo, cui *fecit magna, qui potens est, & sanctum nomen eius?* & si Sapiens inquit: *Beati omnes, qui diligunt te,* quomodo non B. Maria, quæ præ amoris magnitudine deficiebat: dicite dilecto, *quia amore langueo?* & si idem Sapiens affirmat: *Beatus homo, qui semper est pauidus,* quomodo beata non erit Maria, quæ sancto timore in Angelica annunciatione expauit: *Turbata est in sermone eius?* & si Dauid dixit: *Beatus populus, cuius Dominus Deus eius:* quomodo Virgo non erit beata, cuius Dominus Deus filius eius est? & si idem ait: *Beati, qui habitant in domo tua Domine,* quomodo non B. Virgo adhuc in hoc sæculo, quæ in eadem domo, & sub eodem tecto, imò & in infantia Christi in eodem lecto, & cum ipso per triginta & plures annos cohabitauit? & si idem ait: *Beatus vir, qui miseretur & commodat,* quomodo non B. Virgo, quæ tot misericordiæ opera erga Deum hominem exercuit, illum potauit, cibauit, hospitem in propria domo recepit, nudũ vestiuit, captũ à ludæis visitauit, & mortuum sepeliuit? ac tandem si idem Propheta dicit: *Beati immaculati in via,* quomodo non B. erit Maria, de qua spõsus ait: *Pulchra es amica mea, & macula non est in te:* & quam Salomon vocauit *speculum sine macula?* Hoc laudationis genus docuit me B. Basil. Seleucię Episc. in orat. de an-

Isaiæ 8.

D. Basil. sup. c. 18. Isai.

D. Ambros. sup c. 1. Luc.

Greg. Naziã. orat. 42. q. 2 in Pascha.

Cyrill. super hunc locũ.

Hieron. sup. c. 8. Isaiæ.

Aug. lib. 17. de Ciuit. Dei c. vlt.

Nissen. lib. de festiu. de vet. test.

Epiph. hær. 78. prope fin.

Euseb. de demonst. Euang. l. 7. c. 6.

Petr. Gal. li. 7. c. 4. & 12.

Lyra in c. 1. Luc.

Glos. ord. ib.

Ruper. lib. 1. in Cant.

Ioan 20.

Luc. 1.

Psal. 39.

Prou 3.

Cant. 2.

Luc. 1.

Psal. 143.

Psal. 83.

Psal. 110.

Psal. 118.

Cant. 4.

D. Basil. in 1. de annūc.

de annunc. vbi ait: *Si D. Petrus ob id beatus appellatus, regnique cælorum claues sortitus est, & Christum Dei filium palam confessus est, quomodo ea super omnes beata prædicanda non est, quæ illum parere meruit, quem ille confessus est?* Cæterum cum sanctissimam Virginem dicentem audio: *Beatam me dicent omnes generationes*, nomine *beatitudinis* intellexisse arbitror felicitatem & celebritatem sui nominis; sicut enim Christus nominis sui gloriam & exaltationem ex eo obtinuit, quod cum æqualis Patri esset, se exinaniuit, formam serui accipiens, ita Deipara nominis sui gloriam ac celebritatem consecuta fuit, eo quod cum humilis ancilla esset, Dei Genitrix facta fuisset; præcipue tamen beatam se acclamandam intellexit, quia filium Dei vtero suo conceperat. Alluisse mihi videtur Deipara ad verba Liæ, quæ, eo quod Zelpha eius ancilla filium peperisset, dixit: *Hoc pro beatitudine mea: beatam quippe me dicent mulieres*: quæ verba potiori iure poterat B. Virgo sibi vsurpare, quàm Lia; tùm quia partus ille alienus fuit, & non Liæ, B. vero Virgo ex propria substantia Christum concepit; tùm quia si filium illum appellauit Lia *Asèr*, quod interpretatur *beatitudo*, quasi felicitatem, & beatitudinem Zelpha ei peperisset, certe beatissima Virgo Christum peperit, qui vere omnium Angelorum & hominum obiectiua beatitudo est.

Luc. 1.

Gen. 27.

Adeò autem benè congruit Mariæ *beatam* nominari, vt sicut inter Deos à Poetis, *Tonans* nominatur *Iuppiter*, inter Prophetas *Dauid*, inter sapientes *Salomon*, inter Apostolos *Paulus*, inter Oratores *Cicero*, inter Medicos *Galenus*; ita cum auditur *B. Virgo*, continuò Mariam intelligimus significari. Quinque circumferuntur beatitudinis, seu felicitatis definitiones, quæ singulariter in Deiparam conuenire reperio: Cicero in Tusculanis felicem & beatum illum describit: *Cui, quidquid optauit, ad vota succesßit.* D. Aug. lib. de Trinit. aliam describit definitionem: *Beatus est habens omnia quæ vult, & nihil mali vult.* Aristoteles autem aliter definiuit: *Beatus est habens actus secundum perfectam animi virtutem.* ac tandem Boetius lib. 3. de consolat. illam assignauit beatitudinis definitionem, quæ per omnium ora vagatur: *Beatitudo est status omnium bonorum aggregatione perfectus*: cum igitur Deipara Maria nihil à Deo obtinere absoluta voluntate optauerit, quod pro votis non fuerit consecuta, cum habuerit omnia quæ voluit, & nihil vnquã mali voluit, cum incessanter secundum perfectam animi virtutem semper operaretur ex plenitudine diuinæ gratiæ; cum denique tanta bonorum copia aggregatim in illam confluxerit, vt simul esset Virgo & Mater Dei, qui fons est & origo omnium bonorum, meritò his omnibus nominibus *beata* nominari & prædicari ab omnibus nationibus debet, vt de seipsa prophetauit dicens: *Beatam me dicent omnes generationes.* Illud tamen silentio non præteribo, quod in magnam Virginis laudem cedit, obseruatum à nobis esse nusquam generationum omniũ laudem, & prædicationem nisi Deo tribui, iuxta illud: *in generatione, & generationem annunciabimus laudem tuam*: & illud: *Domine memoriale tuum à generatione in generationem*: vnde cum propria hæc Dei laus Mariæ tribuitur, illud certe in causa erit, quod Deum genuit, & eius mater est, cui omnium generationum laus debetur.

D. Aug. lib. 13 de Trin. Arist. lib. Metaph.

Boet. lib. 3. de consol.

Psal. 139.

Portò iam explicare opus est, quid intellexerit B. Virgo per *omnes generationes*, à quibus se laudandam vaticinata est. Antequam tamen id præstem, præsupponere oportet, beatissimam Virginem certò præcognouisse, prophetico spiritu afflatam celeberrimi, sui nominis famã per vniuersum terrarum orbem longe lateque diffundendam fore; ad quod alludens ipsa dixit: *Surge Aquilo, & veni Auster, perfla hortum meum.* Sed vsquequo fluent, ô dilectissima sponsa, aromata horti tui? vsquequo fluet odor clarissimi

Cant. 4.

Cic. lib. Tusc. quæst.

nominis tui? certe in *generationes generationum*, quia *generatio & generatio laudabunt opera tua*: si enim bonum nomen & fama non solum in vita, sed etiam post mortem sanctos & iustos concomitatur, iuxta illud: *In memoria æterna erit iustus*: è contra verò, *nomen impiorum putrescet*, vt dixit Sapiens, & vt ait Dauid: *perijt memoria eorum cum sonitu*: multo magis Dei genitricis immortalis fama, ac præstantissimi nominis eius laus per omnium ora volitabit. Iob quidem, vt significaret suauitatem odoris, quem immaculata eius vita efflabat, dixit: *Dies mei pertranſierunt quasi naues poma portantes*, quia sicut nauibus odoriferis pomis onustis cõtingere solet, vt flante vento suauissimũ post se odorem relinquant, ita inculpatissimo Iob accidit, vt quacumque via transibat, suauissimum sanctitatis vitæ suæ odorem relinqueret, ac per vniuersum orbem illum spargeret. Quid quæso fuit B. Virgo, nisi mystica nauis odoriferis cœlestium charismatum pomis onusta, ipsa dicente: *poma vetera, & noua seruaui tibi, dilecte mi?* hæc ergo nauis per mare huius mundi Spiritu sancto instar nautæ illam gubernante, immaculatæ suæ vitæ, suauem adeò odorem spirauit, vt ad omnes nationes mira eius fragrantia pertingeret, vt in figura eius de regina Esther prædictum legimus: *fama nominis eius crescebat quotidie, & per omnium ora volitabat*. quare potiori iure, quam de rege Iosia licebit mihi dicere de regina Maria: *In omni ore quasi mel indulcorabitur eius memoria, & vt musica in conuiuio vini*. cum igitur beatissima Virgo exploratum haberet ob celsissimam, ac inauditam Matris Dei dignitatem, nominis eius famam à mari vsque ad mare, & vsque ad terminos terræ fore diuulgandam, consequenter agnouit ab omnibus generationibus beatam esse prædicandam.

Pſ. 144. Pſ. 111. Prou. 10. Pſal. 33. Iob 9. Cant. 7. Esther 9. Eccleſ. 49.

Verùm vt distinctius agnoscas, quænam sint istæ generationes, duplicem illorum verborum interpretationem: *Beatam me dicent omnes generationes*, breuiter subijciam: Primam tradit Hugo Card. qui B. Virginem esse ait velut centrum, seu medium terræ, ad quod omnium hominum generationes tamquam lineæ à circumferentia ductæ respiciunt: eius egregia verba hæc sunt: *Ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes. Omnes gentes, scilicet Iudæorum & Gentilium, virorum & mulierum, diuitum & pauperum, Angelorum & hominum: quia omnes per ipsam salutare beneficium acceperunt, hominet reconciliationem, Angeli reparationem. Christus enim Dei filius operatus est salutem in medio terræ, id est in vtero Mariæ, quæ quadam mirabili proprietate, terræ medium, appellatur. Ad illam enim respiciunt, & qui habitant in cœlo, & qui habitant in inferno, id est, in Purgatorio, & qui habitant in mundo. Primi, vt refarciantur. Secundi, vt eripiantur. Tertij, vt reconcilientur. Ex hoc ergo beatam te dicent omnes generationes, ô beata Virgo; quia omnibus generationibus vitam, gratiam, & gloriam genuisti: mortuis vitam, peccatoribus gratiam, miseris gloriam. Ita dicitur Iudith: Tu gloria Ierusalem; tu lætitia Israel; tu honorificentia populi nostri, quæ fecisti viriliter. Primum est vox Angelorum, quorum ruina per ipsam reparata est. Secundum est vox hominum, quorum tristitia per eam lætificata est: tertium est vox mulierũ, quarum infamia per ipsam deleta est; quartum est vox mortuorum, quorum captiuitas per eam reducta est.* Hęc ille, Secundã interpretationem adhibet Albert. Magnus in comment. huius loci, asserens sub nomine *omnium generationum* intelligi omnes generationes virorum, Mulierum, Coniugatorum, Virginum, & Viduarum, Viuentium, & Morientium. Generatio enim virorum Deiparam beatam proclamat, quoniam per eam ad nos propagata est benedictio, sicut per primam matrem maledictio; sicut enim hæc dedit viro suo de ligno vetito, vt comederet, & quia mortiferum erat, mortem illi intulit, ita Deipara dedit nobis lignum vitæ, vt de fructu eius comedentes in æternũ viue-

Hugo Card. super Magn.

Iudith 15.

Albert. Mag. sup. Magnif.

viueremus. Generatio mulierum beatam prædicat Deiparam, quoniam ab infamia & opprobrio maledictionis per eam liberata est. Virginum generatio beatam Mariam salutat, immo & beatissimam, vt ait Salomon: *Viderunt eam filiæ Sion, & beatissimam prædicauerunt*, tamquam virginitatis magistram, & virginum vexilliferam. Viduarum cœtus cum vidua Anna in templo beatam illam prædicat, cuius meminit D. Lucas. Coniugatarum status cum coniugata Elisabeth in illa verba prorumpit: *Beata quæ credidisti, quoniam perficientur ea, quæ dicta sunt tibi à Domino.* Viuentes omnes, quid cū orant, frequentius in ore versant, quàm *Benedicta tu in mulieribus, & benedictus fructus ventris tui*? Morientes quid proclamant, nisi, *Maria mater gratiæ, mater misericordiæ, tu nos ab hoste protege, & hora mortis suscipe?* Mortui tandem in Purgatorij carcere detrusi confitentes illam matrem misericordiarum, auxilium eius, vt inde educantur, incessanter implorant. Atque horum omnium gradus laudantium: *Beatam me dicent.* Cancellarius autem Parisiensis super *Magnificat*, triplicem rationem assignat, ob quam Deipara ab omnibus generationibus sit laudanda: prima, quia ipsa mater est illius, qui fecit omnes generationes cœli, & terræ: secunda, quia ab initio, & ante sæcula prædestinata fuit, vt esset affinis omnium generationum; est enim nostra soror ab humana specie; est mater, ex spirituali nostra regeneratione; est cognata Angelis intelligendi acumine ac mentis, & corporis puritate: tertia, quia cum omnes generationes tàm cœlestes, quàm terrestres, hoc est tàm Angeli, quàm homines, varia ab ea receperint beneficia, iure gratitudinis omnes illam perpetuo collaudare tenentur. Cui sit honor & gloria in sæcula sæculorum, Amen.

Cant. 6.

Luc. 1.

Luc. 1.

Cancel. Parisiens. super Magni.

HOMILIA XVII.

In eadem verba: Beatam me dicent omnes generationes: varia contexūtur B. Virginis encomia, quæ tāGentiles, Iudæi, Hæretici, quàm fideles ei detulerunt; inter quæ penè innumera, eaque clarissima epitheta, quibus diuina eloquia, & Sancti Patres Virginem exornant, recensentur.

ANTEQVAM Deipara Maria ceciniſſet cāticum hoc, quo prophetans asseruit: *Beatā me dicent omnes generationes:* id ipsum Salomon præuidens in persona Virginis dixit: *Memoria mea in generatione sæculorum:* ac si diceret: immortalis nominis mei fama per omnes generationes vagabitur, & omnia tempora transcendet Quàm autem id rationi consentaneum sit, his verbis sapienter probauit Ioannes Damascenus: *Si eorum, qui iustitiam coluerunt, memoria laudibus celebranda est, ecquis tandem iustitiæ fonti, ac sanctitatis thesauro laudem non adhibeat? B. es Virgo inter omnes generationes, sola, quæ digna, quæ beata prædiceris; Ecce enim beatam te dicent omnes generationes, quemadmodum ipsa dixisti; te filiæ Ierusalem, id est, Ecclesiæ viderunt ac reginæ, id est, iustorum animæ, beatam te dixerunt, atque in sæcula collaudabunt.* hæc ille. Verùm ego nomine *generationum* non solum fideliū generationum, sed omnes generationes, tàm cœlestes, quàm terrestres comprehendi opinor, ita tamen vt vniuersalitas hæc sumatur pro genetibus singulorum, non pro singulis generum, cum certum sit tàm in præterito, quàm præsenti & futuro tempore numquam defecturos, qui diabolico spiritu incitati, ex odio in Christum, B. Virginem execrentur. quare cum omnes *generationes* ad tres possint

Luc. 1.

Eccles. 24.

D. Io. Damas. orat. 1. de Assumpt.

possint reuocari, ad generationem diuinam, angelicam, & humanam; hæc vero ad generationem Gentilium, Iudæorum, Hæreticorum, & Fidelium, qui solùm legitimi sunt Ecclesiæ Catholicæ Romanę alumni, ab his omnibus generationibus beatam prædicari Deiparam Mariam facile commonstrabo.

Beatam prædicant Mariam generatio diuina, & Angelica. §. 1.

Isa. 53. ISaias de æterna Dei generatione agens, dixit: *Generationem eius quis enarrabit?* & de eadem loquens Dauid in
Psal. 109. persona æterni Patris ait: *ex vtero ante luciferum genui te.* hæc igitur generatio, hic diuinus partus, vnigenitus scilicet Dei & Virginis Mariæ filius, illam variis modis beatam prædicauit, multisque encomiis ad cœlum vsque extulit; nam pręterquam sancta Marcella dicente: *Beatus venter, qui te portauit, & vbera quæ suxisti:*
Luc. 11. Ibid. cum ipse respondere: *Quinimo beati, qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud:* consequenter beatam vocauit Matrem suam, diuini verbi vigilantem adeò custodem, vt nec minimum eius apicem vnquam præteriisset. Obseruaui in celebratissimo illo Salomonis epithalamio, quod non contentus ille hac præclara
Cant. 4. laude Mariam cumulare: *Tota pulchra es, amica mea, & macula non est in te:* insuper à vertice capitis vsque ad plantam pedis sub ingeniosis satis metaphoris & allusionibus illam commendat. De capite
Cant. 7. ait: *caput tuum vt carmelus.* de capillis:
Ibid. *comæ capitis tui sicut purpura regis.* de oculis:
Cant. 4. *oculi tui columbarum.* de naso: *nasus*
Cant 7. *tuus sicut turris Libani, quæ respicit contra*
Cant. 1. *Damascum.* de genis: *pulchræ sunt genæ tuæ*
Cant. 4. *sicut turturis.* de dentibus: *dentes tui sicut greges tonsarum, quæ ascenderunt de lauacro.*
Ibid. de labiis: *fauus distillans labia tua.* de gut-
Cant. 7. ture: *guttur tuum sicut vinum optimum, dignum dilecto meo ad potandum.* de collo: *col-*
Cant. 1. *lum tuum sicut monilia.* de vberibus: *pul-*
Cant. 4. *chriora sunt vbera tua vino.* de immaculato ventre: *venter tuus sicut acerua tritici.* Cant. 7.
quid plura? vocem eius commendat: *sonet vox tua in auribus meis; vox enim tua* Cant. 2.
dulcis: imò & gressus eius laudat: *quàm* Cant. 7.
pulchri sunt gressus tui in calceamentis, filia principis. Ac tandem, vt paucis multa cõplectar, Rupertus lib. 7. de gloria Trinitatis affirmat, totum Canticorum librum sic esse conscriptum, vt præcipue Dei sponsa Maria, qua ille nihil habet charius sibique coniunctius, in eo vel maxime ab amatore diuino, Deoque ipso depingatur; imo quædam illic eius esse generis, vt ad Ecclesiam & personam aliam, nisi Mariam, vix possint accommodari. Idem docet Andreas Cretensis non vulgaris Auctor. serm. de dormit. Deiparæ, dum ait: Mariam in hoc ipso libro depingi, variisque modis mysticè adumbrari.

Angelica itidem generatio (hoc enim nomine appellantur, & comprehenduntur Angeli à Moyse, cum dixit: *istæ sunt generationes cæli*, iuxta intelligentiam D. Augustini) varijs encomiis Deiparam exornat: in spiritu enim illam videntes laudarunt, Iobo dicente in persona Virginis:
D. Aug. lib. Gen. ad lit. *cum me laudarent astra matutina, & iubilarent omnes filij Dei:* deinde in ortu eius ce-
Iob 38. cinerunt: *quæ est ista, quæ progreditur quasi*
Cant. 6. *aurora consurgens, pulchra vt luna, electa vt sol?* in annunciatione Grabriel Angelus eximiam illam laudem ei detulit: *Aue gratia plena:* & alloquens Iosephum, *matrem Christi* illam vocauit, quo nullus excellentior titulus inter puras creaturas
Matth. 1. excogitari potest: *Accipe puerum, & matrem eius.* in eius deinde assumptione cœtus Angelorum admirantes clamabant:
Cant. 3. *Quæ est ista, quæ ascendit per desertum, sicut virgula fumi ex aromatibus myrrhæ, & thuris, & vniuersi pulueris pigmentarij.* Deinde tempore Magni Gregorij cum in processione quadam pro expulsione pestis per Romanam Vrbem grassantis, S. Ponti-
Refert Beda Basten. 6. par. ser. 2. de Visit. fex progrederetur, præeunte imagine B Virginis Mariæ, auditi sunt Angeli canentes: *Regina cæli lætare, alleluia; quia*

quem

quem meruisti portare, halleluia; resurrexit, sicut dixit, halleluia: quibus verbis addidit S. Gregorius: *Ora pro nobis Deum, halleluia:* Cuius facti vt diuturnior ac firmior maneret memoria, quidam illorum Angelorum, qui specie humana apparuerant, vestigia pedum impressa reliquit in lapide, qui Romæ magna veneratione asseruatur in Conuentu nostro ara Cœli. vnde D. Athanasius in Euangelium de sanctissima Deipara ait: *Beatam te prædicant omnes Angelorum, & terrestrium hierarchiæ, & hierarchicas manus attollentes benedicunt tibi, quæ & in cœlis benediceris, & in terris beata prædicaris.*

Mariam beatam prædicant generationes Gentilium, & Idolatrium. §. 2.

SIcut ea est conditio falsitatis, vel erroris, vt etiam nullo impugnante, plerumq; consenescat ac defluat, ita è diuerso, hęc est veritatis innata proprietas, vt quantumcumque sepulta, multis etiam impugnantibus, suscitetur, & crescat; vnde rectè Seneca dixit: *Magna est vis veritatis, quæ contra omnium ingeniorum calliditatem solertiam, & contra fictas hominũ insidias facile se per seipsam defendit.* veritas ergo excellentiæ, ac Marianæ sanctitatis eius conditionis esse perhibetur, vt multis petulanter oblatrantibus, aliis impudentissime in eam debaccantibus, supprimi & sopiri non potuerit: quinimmo infestissimi etiam Christianæ religionis hostes rei veritate compulsi à laudibus tantæ Virginis se abstinere nõ potuerint. Vt à Gentilibus, & idololatris exordiar, Saluaticus de victoria verbi Dei contra Hebræos, refert quondã in Catania idolatras in magna veneratione habuisse Virginem quandam, infantem propriis manibus baiulantem, qui interrogati, quare singulis annis imaginem illam per publicas plateas circumducerent? respondisse testatur, id in honorem & cultũ cuiusdam Virginis præstare, quæ Virgo manens peperit filium suum. Beleiphoret deinde in sua Cosmographia simile quid narrat aliis nationibus accidisse, quæ ex antiqua traditione idipsum factitabant, quam à Sybillis originem duxisse putabant Scholasticæ historiæ Auctor à tempore Ieremiæ commemorat Aegyptiacas fœminas solitas fuisse, Virginem cũ infante vbera eius sugentem cultu religioso venerari, cuius rationem ab eis postulanti Regi Ptolomæo respondêrunt, ab antiquissimo tempore eam consuetudinem viguisse, per Ieremiæ Prophetæ prædicationem, parituram Virginem eis prædicantem, quibus omnibus consonat, quod referunt Zonaras Græcus, & Baptista Fulgosius, Constantinopoli inuentum fuisse sepulchrum, in quo lamina quædam aurea inuenta fuit, cum hac inscriptione: *Christus nascetur ex Virgine, & credo in eum: temporibus Syrenæ & Constantini rursum me videbis ô sol.* D. Antoninus 3. p. summę tradit, Virginis imagines non semel in Turcarum locis visas fuisse adorati, thure adoleri, & eam blasphemantes digno supplicio puniri. Lyranus in fine noui testamenti in apologia contra quendam Iudæum, & Reginaldus lib. 3. referunt memorabile illud Alchorani encomium in Virginis honorem: *Nullus de filijs Adam nascitur, quem non tangat Satan, & ideo plorat vociferans ex eius tactu, præter Mariam & filium eius:* & ibidem etiam illa alia præclara vox resonat: *O Maria cũctis viris, fœminisque præclarior, soli Deo perseueranter studens.* Ac tandem Surius, & Ioannes Bonifacius de S. Procopio referunt, quod cum Diocletiano Imperatore de sua religione cum Flauiano Iudice contenderet, hæc obiecit: *Si oraculis Flauiane fidem habes, Dodonei Iouis & Apollinis, tùm Pythij, tùm Delphici, & Ammonis, quibus tui similes credunt, multa ex his omnibus promere mihi liceret, sed brevitatis causa duo Delphici Apollinis responsa testabor. Nã de humani generis vindice & liberatore Christo Iesu, deque eius matre Virgine, ita Iusoni*

Beleth. in sua cosmographia.

Auctor hist. scholas.

Zonaras to. 3. suor. Annal. Baptista Fulgos. 1. l. mirac.

D. Anton. 3. p. sum.

Lyran. in fin. noui testam. Reginal. lib. 3. c. 13.

Sur. tom. 4. Bonif. lib. 1. Hist. Virg. c. 2.

Iudæus. 2. p. de vict. verbi Dei cont. Heb. c. 14.

nihil tale suspicanti respondit: cum enim Argonautarum dux ille à græcis Poetis celebratus, de tempore quod Athenis in arce constructũ esset Apollinem, Delphi consuleret, in hunc modum prædixit: Phœbe vates cuius nam erit hæc ædes? cui sit in posterum seruitura? quæcumq; ad honestatem virtutemq; vos incitant, facite, ego autem tres cupio, Deum vnum regnantem apud superos, cuius Verbum ab interitu alienum, conceptum in simplici Virgine, quod tamquã ignitus arcus percurrens mundi mediũ omnes capiens, eos adducet donum patri: huius erit hæc ædes, Maria autem erit nomẽ eius. Deinde subiunxit aliud oraculum Christũ attestans: *Patrem Christo quidem vitam immortalem, matrem mortalem dedisse.*

Diod. li 5. c. 6. Soli. in Poli. c. 8. Elian. de varia hist. Varro lib. de reb diuin. ad C. Cæs. Lact. lib. 1. de diuinat. Marsil. Ficin. lib. de relig. cath. c. 24. Lud. Viues in comment. S. Aug. de Ciuit. Dei l. 18 c. 23. Canis. de corrup. verbi Dei lib. 2. c. 7. Virg. Eglo. 4. Philip. Bergomat. li. 4. supplẽ. Genebrar li. 2. Bosius lib. 4. c. 6 de signis Ecclesiæ. Nicanor. de gestis Alex.

His omnibus non prætermittam adiungere Gentilium Sybillarum oracula, quarum meminere Diodorus, Solinus, Elianus, Lactantius, Marsilius Ficinus, Ludouicus Viues, Varro, Canisius, Virgilius, Philippus Bergomat, Genebrardus, & Bosius. Exordior autem à Sibylla Persica, quæ secundum sententiam Nicanoris, fuit ex Persia ex Chaldæa, vel Iudæa, natam verò asserit circa mare rubrum in Ciuitate nomine Noè; patrem eius ait fuisse Berosum, matrem verò Erimantam. huius Sibyllæ in laudem Virginis hæc sunt verba.

Sybilla Persica.

Solo sed satis est oracula prodere verbo,
Ille Deus casta nascetur Virgine magnus.

Sybilla Libyca.

Sibylla Libyca, cuius meminit Euripides in prologo suæ Laniæ, idipsum de Virgine prædicauit.

Æquus erit cunctis, gremio rex membra declinat
Reginæ mundi sanctus per sæcula viuus.

Sybilla Delphica.

Sybilla Delphica in Delphos nata ante Troianam ruinam, cuius multa carmina in suo opere Homerus permiscuit, alia persimilia cecinit:

Eximij qui virgineo conceptus ab aluo
Prodibit sine contactu maris, omnia vincit
Hoc naturæ opera: at faciet qui cuncta gubernat.

Sibylla Samia.

Sibylla Samia in Insula maris Aegei nata circa Thraciam, vel vt aliis placet, in altera Insula Samos eiusdem maris, quæ respicit contra Ephesum, appellataq; fuit Pitone (vt auctor est Eratostenes in annalibus Samij) hæc in honorem Virginis prædixit.

In cunctis humilis, castam pro matre puellam
Diliget, hæc alias forma præcesserit omnes.

Sybilla Helespontica.

Sibylla Helespontica, dicta Marmissa, in territorio Troiano nata, de qua Heraclides Ponticus testatur vixisse tempore Solonis Philosophi, & magni regis Cyri, hæc carmina scripsit.

Dum meditor quondam, vidi decorare puellam,
Eximio castam, quod se seruaret, honore,
Munere digna suo, & diuino numine visa,
Quo sobolem multo pareret splendore micantem,
Progenies summi speciosa & vera tonantis,
Pacifica mundum qui sub ditione gubernet.

Sybilla Phrigia.

Sibylla Phrigia, quæ in ciuitate Anicyræ nata est, hæc de Virgine vaticinata est.

Ipsa Deum vidi summum punire volentem,
Mundi homines stupidos & pectora cæca rebelles,
Et quia sic nostram complerent crimina, pellem
Virginis in corpus voluit demittere cælo.
Ipse Deus prolem, quam nuntiet Angelus almæ
Matri, quæ miseros contracta sorde leuaret.

Sybilla Tiburtina.

Tiburtina Sibylla, nomine Albunea, nata in Tiole, seu Tibuli loco à Romana Vrbe per sexdecim miliaria distanti, illa egregia inter alia carmina edidit.

Concipiet quæ Nazareis in finibus illum
Quem sub carne Deum Bethlemitica rura videbunt.

Qui-

O nimium felix cælo dignissima mater,
Quæ tantam sacro lactabit ab vbere prolem.

Sibylla Erythrea. Clemens in epist. ad Cor. D. Aug. 18. l. de Ciuit. Dei c 23.

Erythrea Sibylla, nata in ciuitate Ioniæ vrbe, à Clemente celebrata in epistola ad Corint. nec non à D. Augustino 18. lib. de Ciu. Dei, in hunc modum Virginem commendat.

Cerno Dei matrem, qui se demisit ab alto,
Vltima felices referent cum tempora soles,
Hebræa quem Virgo feret de stirpe decora
In terris, multum teneris passurus ab annis.
Magnus erit tamen hic diuino carmine vates
Virgine Matre satus, prudenti tempore verax.

Sibylla Cumæa.

Cumana, seu Cimeria in ciuitate Cuma progenita, quæ & Amalthea, Hieraphile, aut Demophile appellata (de qua Dionysius Halycarnasseus, Solinus, Aulus Gellius, & Seruius commemorant, obtulisse Tarquinio Superbo Romanorum regi libros nouem pretio trecentorum Philippeorum, qui aurea magni pretij numismata erant, vendendos, rege autē propter excessiuum pretium emptionem respuente, illa confestim coram eo tres illorum librorum combussit; propter reliquos verò sex idem pretium à rege postulauit, illo verò dissentiente tres alios statim concremauit; pro tribus tandem libris remanentibus eandem auri quantitatem à rege exigens, ille tandem admiratus valde, pariterque iudicans in illis codicibus res magni momenti conscriptas delitescere, totum pretium, quod illa postulabat, ei consignari fecit) hæc, inquam, Sibylla de B. Virgine ista prædixit:

In teneris annis facie præsignis honore
Militiæ æternæ regem sacra Virgo cibabit
Lacte suo, per quem gaudebunt pectore summo
Omnia, & Eoo lucebit sidus ab orbe.

Sybilla Europea.

Sibyllam Europeam hæc carmina scripsisse refert Ferreolus de Maria Augusta.

Ferreolus de Maria Aug. lib. 1. c. 17.

Virginis æternum veniet de corpore Verbum
Purum, qui valles, & montes transiet altos,
Ille volens etiam stellato missus olympo,
Edetur mundo pauper, qui cuncta silenti
Rexerit imperio, sic credo, & mente fatebor,
Humano simul ac diuino semine natus.

Sibylla Agrippina.

Sibylla Agrippina (eodem Ferreolo lib. de Maria Augusta id attestante) hæc matris & filij præconia cecinit.

Summus erit sub carne satus, carissimus atque
Virginis, & vere complebit viscera sanctum
Verbum consilio sine noxa spiritus almi,
Despectus multis; tamen ille salutis amore
Arguet & nostra commissa piacula culpa,
Cuius honos constans & gloria certa manebit.

Plin 17. hist. natur.

Ad hæc Plinius lib. 17. suæ naturalis historiæ hoc in Dei genitricis laudem profert Delphicum oraculum:

Assidua virtute decus sublime parate
Atque vnum, sic mando, Deum qui cuncta gubernat
Cælesti residens solio, colite, atque timete.
Illius æternum atque omnia sæcula verbum
Nescia Virgo viri quodam partu tenera edet,
Quæ velut igniferis impulsa sagitta procellis
Edomitum reddet diuino munere mundum:
Huius cui Mariæ nomen sanctissima mater
Agnoscet templum proprium sibi rite dicatum.

Hoc templū idololatræ falsæ cuidā Deæ deuouentes violarunt, sed Zeno Imperator anno à Natali Domini 474. prostitutis simulacris, pro sua pietate, illa falsa Dea exautorata, sacratissimæ Dei ma-

tri iterum restituendum curauit, vt auctor est Cedrinus in historia, necnon & Bozius de signis Ecclesiæ lib. 9. Accedunt ad hæc, quæ cecinit Virgilius:

Virg. *Iam redit & virgo, redeunt saturnia regna,*
Iam noua progenies cœlo demittitur alto

Ouid. Nec non & alia permulta, quæ Ouidius de Virgine adducit in lib. de Vetula ad eius commendationem.

Beatam prædicant Mariam generationes Iudæorum, & Hæreticorum. §. 3.

Prou. 30. HAs generationes commemorans olim Salomon in Prouerbiis dixit: *Generatio, quæ patri suo maledicit, & quæ matri suæ non benedicit: generatio, quæ sibi munda videtur, & tamen non est lota à sordibus suis: generatio, cuius excelsi sunt oculi, & palpebræ eius in alta surrectæ: generatio, quæ pro dentibus gladios habet, & commandit molaribus suis, vt comedat inopes de terra, & pauperes ex hominibus.* his generationibus Spiritum sanctum opinor designasse Generationes Iudæorum; nec id est commentum meum, sed commentarium Glosæ ordinariæ, quæ in hunc modum prædictum locum interpretatur: *Hæ generationes, congregationes sunt Iudæorum, & Hæreticorum: Iudæorum generatio, patri suo maledicit, qui ait: hic est filius meus primogenitus Israel: quando filium eius venientem in carne negauit: & matri suæ non benedixit, id est Synagoga, cuius priscæ fidei, quam in prophetis de Christo habuerat, detraxit. Nouatianorum generatio videtur sibi munda, dicens, se pœnitentia opus non habere. Generatio Arrianorum excelsos habet oculos, & palpebras super Dominum erectas, dicens: si natus est, fuit tempus, quando non fuit filius: Generatio, quæ pro dentibus gladios habet. hæc est, quæ suam perfidiam aliis immittere conatur, & sicut corpora à gladijs, ita audientium animas veneno allocutionis occidit.* Generationes tamen has reperio laudationis suæ tributum beatæ Virgini pendere. Nec istorũ testimonium putet quispiam abijciendum esse, cum iuxta Apostoli doctrinam, vtile admodũ sit, *testimonium habere bonum ab his, qui foris sunt.* Iudæi ergo (auctor est D. Bonauentura) dixerunt hoc mirabile fuisse in Maria, quod cum esset pulcherrima, à nullo vnquam viro fuit concupita. Petrus etiam Galatinus de arcanis Catholicæ veritatis tradit, Rabbi Aechados, quem magistrum sanctum Iudæi vocitabant, dixisse: *sicut Abacus est arcanum maris, quod principes conficiunt, vt auri, & argenti vascula in eo recondant, suamq; gloriã & opes cunctis ostendant; ita regis Messiæ mater erit armarium, quod Deus ipse construxit, vt Messias in ea sederet, ad maiestatis suæ gloriam mortalibus omnibus monstrandã.* & addit Galatinus, priusquam Ieremiam hunc Rabbinum dixisse: *creauit Dominus nouum super terram: fœmina circumdabit virum*: & Rabbi Simeonem dixisse illud Salomonis: *Tota pulchra es, amica mea, & macula non est in te.* Similiaq; ex aliis libris scripturæ tribuit Rabbi Barachias, Rabbi Iodã, Rabbi Moyses Adarsàn, Rabbi Kimki, Rabbi Hommà, & Rabbi Iodem, qui multa in laudem Virginis edixere. Addo etiam quod maioris momenti est in propheticis litteris Isai. 7 & 8 & Ierem. 31. inueniri B. Virginem prægnantem & parientem Deum hominem, & Prophetissam appellari, *Deum virum circumdantem*, quæ omnia alia encomia longe superat.

1. Tim. 3. D. Bonau. in mirabile fuisse in Maria, quod cum esset spec. Virg. Pet. Gal. de arcan. Catholicæ veritatis tradit, Rabbi Aechados, quem magistrum sanctum Iudæi vocitabant, dixisse: *sicut Abacus est arcanum maris, quod principes conficiunt, vt auri, & argenti vascula in eo recondant, suamq; gloriã & opes cunctis ostendant; ita regis Messiæ mater erit armarium, quod Deus ipse construxit, vt Messias in ea sederet, ad maiestatis suæ gloriam mortalibus omnibus monstrandã.* & addit Galatinus, priusquam Ieremiam hunc Rabbinum dixisse: *creauit Dominus nouum super terram: fœmina circumdabit virum*: & Rabbi Simeonem dixisse illud Salomonis: *Tota pulchra es, amica mea, & macula non est in te.* Similiaq; ex aliis libris scripturæ tribuit Rabbi Barachias, Rabbi Iodã, Rabbi Moyses Adarsàn, Rabbi Kimki, Rabbi Hommà, & Rabbi Iodem, qui multa in laudem Virginis edixere. Addo etiam quod maioris momenti est in propheticis litteris Isai. 7 & 8 & Ierem. 31. inueniri B. Virginem prægnantem & parientem Deum hominem, & Prophetissam appellari, *Deum virum circumdantem*, quæ omnia alia encomia longe superat. Ierem. 31. Cant. 4.

Quod si ad Hæreticos sermonem conuertamus, facile reperiemus eorũ archimagistros, veritatis vi coactos, necnon à veteris, & noui testamenti illustrissimis testimoniis conuictos, multa ac præclara Virginis encomia euulgasse & quidem vt à Manicheis exordiar, D. Thom. testatur in tertio sententiarum, hos nonnulla supra commune humanum genus eximia encomia de beata Virgine prædicasse, eamque ad angelicam dignitatẽ sublimasse. Martinus Lutherus nostri temporis hæresiarca, Virgini alias vehementer infestus, sui veluti oblitus, hoc Mariæ testimonium alicubi præbet: *Dignum & iustum erat Mariæ personam ab origi-* D. Thom. 3. sent. d. 4. q. 2. In postilla maiori cru. Euang. fest. Concept. Mariæ.

originali peccato præseruari, de qua Christus sumpturus erat carnẽ quæ omnia peccata superaret. Eiusdem Lutheri illa quoq; vox est: *Idem in festo Concept. Mariæ.* Nulla mulier tàm sãcta est, nec fuit, nec in posterũ erit, quæ fructum ventris sui benedictum parit, quando nulla citra voluptatem, & peccatum concipit. Caluinus, perfidus Ecclesiæ Catholicæ inimicus, in sua harmonia Euangelica hãc Virginis cõmendationem scripsit: *In harmonia Euangelica.* Nunquam de me, vt in Domino confido, audietur, quasi auerser Mariam, erga q̃ minus bene affici, reprobatæ mẽtis certum existimem indicium. & infrà subdit: quæ supra oẽs, quæ regina est omniũ, quam Deus præ omnibus honorauit, cui similis non reperitur alia, quid non assecuta, quod eminentissimam probet? Bucerus in expositione primi capitis in Matthæum hoc inter alia habet: *In expos. 1. cap. Matth.* Pius animus de Maria, vase tàm sancto atq; electo, vt Christum nobis pareret, nonnisi sanctissima cogitabit. Bullingerus in sermone de B. Virgine Maria hæc satis ab impio eius ore aliena protulit: *In serm. de B. V. Maria.* Si Maria benedicta est inter omnes mulieres, & beata ab omnibus prædicanda nationibus, infelices certè sunt Iudæi, qui ipsam nunquam conuitiis incessere desinunt: infelices sunt Pseudo Christiani, qui Iudæis nihilo meliores, sua laude ipsam spoliant. Ac tandẽ Echolampadius sermone de laudando in Maria Deo, tot ac tanta de B. Virgine præconia in lucem edidit, vt non ille, sed quispiam ex nostris Catholicis loqui videatur, sic enim ait: *Serm. de laudando in Maria Deo.* Rectè admonet Propheta, vt in sanctis laudemus Deum. In quo autem plasmate tàm laudandus Deus, vt in Virgine Maria, quam hodie nõ solum inhabitare ceu templum sacratissimum, sed ex ea, & in ea carne assumpta, homo fieri dignatus est? Cœli enarrant gloriam Dei, ne inuideant; quem ipsi continere non poterant, Virginis vtero clauditur. Obstupescant Angeli, quod ipsis præteritis Rex eorum ad Virginem diuertit. Et quomodo non per Mariam laudabilis Deus, in qua se ostentat grauissimè, &c & paucis interiectis: Cœlum est ornatissimum; pulchra vt sol, electa vt luna, clarior syderibus, fœcundior terra, profundior abyssis, candidior lilijs, odoratior rosis, humilior violis. & rursus: procera, vt palma in Cades, exaltata, vt Cypressus in Sion, exaltata vt platanus iuxtà aquas, exaltata vt Cedrus Libani? & quis colligeret omnia? Quid iterum mirum, si figuris suis scriptura nobis eam delineet, quas pij non explodunt, licet doctiores sublimiora, reconditioraq; ex his hauriant misteria? Rectè & ipsa dicitur ardens rubus Moysis, virga Aaron, vellus Gedeonis, arca fœderis, turris Dauid, thronus Salomonis, hortus conclusus, fons signatus, porta clausa, vestimentum summi sacerdotis, atque aliis modis. At & ad humanas laudes transeundũ? Quid ergo mirum, si dicatur, cum ita sit, quod fide vincat Abraham, patientia, longanimitateque Isaac & Iacob, castitate Ioseph, militate Dauid, maiestate Salomonem, religione Iosiam: & (vt semel dicam) omnes numeris omnibus vincat, excellatque ita in vnoquoq; virtutum genere, ac si solũ illud peculiare fuisset? Superuacuum foret eam conferre Saræ, Rebeccæ, Racheli, Deboræ, Esther, & aliis sanctis mulieribus, quæ, & viros in tantum anteiuit. Quin potius si cœlestes, Angelicæque virtutes nobis cognitæ essent, in eis liceret nobilius cognoscere, quin illi cũ vnaquaq; commune: Sed quæ supra omnes, quæ regina est omniũ, quam Deus præ omnibus honorauit, cui similis non reperitur alia; quid non assecuta, quod eminẽtissimam probet? Hæc omnia consultò ab hostibus Ecclesiæ Catholicæ mutuaui; non quòd illorum præconiis à sanctissimis alioqui viris laudatissima Maria indigeat, sed vt clarius innotescat illius Mariani vaticinij veritas: *Beatam me dicẽt omnes generationes:* tùm vt pariter etiam illorum turpitudo magis appareat, qui ex eodem ore (vt aiunt) calidum efflant & frigidum; & vt, alter Protheus, in varias formas se mutent, nunc beatam Virginem ornantes, nunc deformantes. Vnde doctissimus Canisius, ac de B. Virgine mirum in modum bene meritus, tàm piè, quàm sapienter, dixit: *Canisius de Deipara.* Ego immortali Deo singulares ago gratias, qui non solùm ex ore infantium & lactentium, sed per iugulum etiam aduersariorum, laudem suæ Matri perfecit.

Beatam Virginem præclaris epithetis, honorificentiſsimisque Titulis, tàm Græci, quàm Latini Patres frequentiſsime cohoneſtant. §. 4.

CAEterùm prætermiſſis multis aliis laudibus, quas B. Virgini illi exhibuit *generatio alioquin prana & exaſperans, generatio, quæ non direxit cor ſuum*, vt ait Dauid; veniamus iam ad laudes, quas ei defert *generatio rectorum, generatio quærentium Deum, generatio caſta cum claritate*, generatio inquam ſanctorum Patrum, *qui non ex ſanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, ſed ex Deo nati ſunt*. non tamen animus eſt non dico omnes declamationes, panegyricos, orationes, ſermones, ſeu, homilias, & alia huiuſmodi penè innumera, quæ ſancti Patres tàm pie quàm verè in honorem Deiparæ ſcripſere, in medium adducere, cum impoſſibile ſit; ſed neque longa, quę ex illis potuiſſem mutuare teſtimonia, referam, cum ad id etiam oporteret vt in infinitum abiret oratio, ſed ſolum illuſtriſſima apponam epitheta, quibus ſancti Patres, ac percelebres Eccleſiæ Doctores miram Virginis excellentiam toti orbi pandere conati ſunt: vt enim olim omnes ſecundum cuiuſque facultatem ad ædificium, & ornamentum Arcæ Propitiatorij munera donarunt, non ſecus Eccleſiæ Patres ad exornandum Marianam veri Salomonis Arcam, varia, eaque clariſſima epitheta excogitantes, ea omnia illi obtulerunt.

Pſal. 77.

Pſalm. 111. Pſal. 23. Sap. 9.

Ioan. 1.

S. Methodius Martyr in ſr. habita ob hypapantem Dom.

In primis *Methodius Martyr* celeberrimus Olimpij & poſtea Tyri Epiſcopus, Mariam vocat Fidelium facem; Incircũſcripti circumſcriptionem: Speciоſiſſimi floris radicem: Creatoris matrem: Nutricem omnia nutrientis: Comprehenſionem omnia comprehendentis: Geſtatricem verbo ſuo vniuerſa portantis: Putificantis carbonis forcipem: Bethlehemiticam ciſternam Dauidem refocillantem: humanitatis filij Dei fontem: Dei indumentum: Glorificatam, Deoque dignam ſedem: Dilectionis theſaurum, Spiritus ſancti vmbraculum, Humanæ feſtiuitatis principium, medium, & finem: Preciоſam cœleſtis regni margaritam: Vbertimum totius ſanctitatis fontem: Animatum altare: Panem vitæ: diuinæ charitatis promptuarium: Spiritus ſancti vmbroſum montem.

Rupertus Abbas: Dei patris ſponſam: Sanctæ religionis magiſtram: Virtutum operatricem: Magiſtram magiſtrorum.

Rupert. Abb. lib. de operib. Spirit.

Origenes, Eccleſiaſticæ ſchola apud Alexandriam princeps, Mariam, Regis cœleſtis domum immaculatam: Cœleſtem theſaurum Deitatis, *vel (vt alij legunt)* veritatis.

& lib. 3. in Cant. Orig. hõ. ex variis locis collecta.

D. Chryſoſtomus: Columbam in medio accipitrum: Ouem in medio luporum: Stellam in medio nubium: Lilium in medio ſpinarum: Germen iuſtitiæ in oppido iniquitatis.

Chryſ. hõ. 2. de patientia Iob & in ſua lythurgia.

S. Ignatius Martyr: Placidam & officioſam Magiſtram pœnitentiæ: Animatum Dei templum: Anchoram, portumque tutiſſimũ: in bello verſantibus munitiſſimum Propugnaculum. *Et in epiſt. ad Ioannem Euangeliſtam*, Sacratiſſimum monſtrum, & cœleſte prodigium.

S. Ignatius Martyr vt referi Met. Michael presby. con lib. de virtù illuſtr.

D. Bernardus: Benedicti ſeminis auguſtam Parentem: Magnificum diuinæ gloriæ templum: Regis æterni palatium: Thalamum immaculatum: Reginam cœlorum: Maris ſtellam: Vitæ genitricem: Inuentricem gratiæ: Dominã mundi: Parentum reparatricem: Poſterorum viuificatricem: Lignum vitæ, quod ſolum fuit dignum portare fructum ſalutis: Viam regiam, per quam Saluator aduenit: Omnibus firmamentis firmius Firmamentum: Tubam deſertum: Terram lacte & melle manantem: Ouem: Nauem in medio maris: Apotecham: Roſam: Margaritam.

D. Bern. ſu. de Aduen Domini. Et ſer. 2. in die Pentec. & ſer. 2. ad uent. & ſuper Salue Regina.

D. Cyrillus Alexandrinus coram grauiſſimo Patrum cœtu, & in Epheſino templo Deiparæ dicato, Mariam compellat, Eximium

D. Cyrillus Alex. hõ. 8. cont. Neſtor.

vniuerſi

vniuersi terrarum orbis decus : Lampadem inextinguibilem : Virginitatis coronam : Rectæ fidei sceptrum , & normam : Templum inuiolatum : Ecclesiæ fundatricem.

D. Damasc. orat. de dorm. Virg. & in carm. eccles.

D. Damascenus : Verbi matrem: Paradisi reseratricem : dulcissimum Annæ pignus: Fontem perenniter fluentem: Paradisi delitias: fidelium turrem.

Chrysippus Hieroso. ser. de S. Maria Deipara.

Chrysippus presbyter Ieroſol. Solis ortum qui nullum ferre potest occasum : lucis fontem: armarium vitæ: totius fragantiæ pratum : vitem vuas pulchras producentem: Radicem omnium bonorum.

D. Andreas Hieros. ex pic. salut. Angel.

B. Andreas Ieroſol. Sanctam tellurem, ex qua nouus Adam formatus est : Sacrum Dei fermentũ, ex quo Christi corpus tanquam panis conficitur : Mirificum aruũ, ex quo cœlestis agricola suam sine semine spicam eduxit : Lætitiæ instrumẽtum: Ornatissimum diuinæ gloriæ templum: Cœlum in quo sol gloriæ splendet : Domicilium cœlo præstantius.

Andr. Cretens. in encomio de dorm. Virg.

Alter Andreas Cretenſis: Christianorum propugnatricem : Omnis sanctitatis thesaurũ & *oratione de laudibus Virginis* : Declarationem occultorum, & profundorum: Diuinæ incomprehẽsibilitatis summam : Diuinorum oraculorum diuini archetypi imaginem.

Esich. ser. 2. de Deipara.

Eſichius presbyter Ieroſol. Cathedram non inferiorem ; Cathedram cherubicam : Arcam latiorem, longiorem, & illustriorem arca Noë : Trinitatis complementum.

D. Aug. de fid. ad Petr.

D. Augustinus: Vitæ parentem : AEuæ aduocatam: Totius Trinitatis viuum tabernaculum : Humani generis reparatricem.

D. Fulg. ser. de Assu. Mar.

D. Fulgentius : Fœnestram cœli: Scalam cœlestem : Fœminarum restaurationem.

D. Laur. Iust. serm. de nat. Mariæ.

B. Laurentius Iuſtinianus : Delinquentium spem: Sanctitatis speculum: Fœderis arcam; Fidei magisterium.

D. Anſel. lib. de excell. B. Virg. c. vlt.

D. Anſelmus : Cœli, & terræ summam Dominam, & vnicam dominatricem, super choros Angelorum exaltatam.

D. Athanasius: Regeneratricem, & Heram.

D. Athan. in euangel. de sanct. Deip.

D. Epiphanius : Clibanum intellectualem, qui ignem, & panem vitæ calidum mundo in esum attulit : Mensam virgineam optimis quibusque cibis abundantem: Splendidam lucernam relucentem; Candelabrum aureum : Purpuram regiam, quæ cœli, & terræ regem induit: Librum incomprehensum, qui Verbum Patris mundo legendum exhibuit : Vitem veritatis fertilissimam, & non vindemiatam.

D. Epiphan. ser. de laud. Virg. Ioanne Pico interprete.

S. Ephrem Diaconus Ecclesiæ Edeſſenæ: Patrum spem: Gloriam Prophetarum: Apostolorum præconium : Martyrum honorem: Sanctorum lętitiam: Lumen studiosorum; Cartham diuinissimam: Solatium mundi, Orphanorum susceptionem: Prę stantissimum orbis terræ miraculum.

S. Ephr. Diacon. Eccles. Edess. orat. de laud. Mariæ.

D. Gregorius Magnus : Montem in vertice montium.

D. Greg. Magn. li. 1. expos. in lib. 1. Reg. c. 1.

Chryſologus : Matrem viuentium per gratiam.

Chrysol. ser. 140.

Irenæus : Salutis causam.

Iren. lib. 5. cont. hæres.

B. Damianus: Totius salutis exordium.

B. Dam ser. 2. 3. de nat.

Timotheus presbyter Ieroſolomitanus : Signum contradictionis.

Timot. pres. Hieros. ora. de Proph. Simeon.

D. Hieronymus: Lucidam nubem.

D. Hieron. in Psal. 71.

S. Germanus Patriarcha Conſtantinopolyt. Virginem illustrem : Cœlum, & Sedem Dei: Omnis puritatis receptaculum.

S. German. in Psal. 44.

S. Sergius Patriarcha : Tenebrarum expultricem: Immortalitatis fontem: Corruptionis interitum : Receptaculum diuinitatis.

S. Serg. de Mariæ Nat.

Proclus Epiſcopus Cyzicenus: Impollutum & purum illibatæ virginitatis thesaurum: Decus, & ornamentum secundi Adam: paradisum vnitarum inter se naturalium officinam : Pontem, per quem Deus ad homines descendit.

Procl. 1. to. Conc. Epheſ.

Ildefonsus multis ex prædictis epithetis Mariam exornat, illud tamen singularissimum addidit, quod vt perpetuum illius virgineam integritatem declararet, vocauit eam. æternitatem virginitatis, *epithetum sane omni acceptione dignum.*

S. Ildefs. lib. de virginit. Mariæ.

D. Anto-

D. Antonin. 4. p. summ. tit. 15. cap. 23

D. Antoninus: Virginum primiceriam.

Dionys. Richel. li. 2. de Iau. V. ar. 25

Dionysius Richelius: Singulare perditorum refugium: Aduocatam omnium iniquorum ad ipsam cõfugientium: Mariam Christiferam.

Giselbe apud Tritem. in chron. Cent. 10. cap. 10.

Giselbertus D. Anselmi discipulus: Matrem matrum: Virginem virginum: stellam stellarum: sacrarium Spiritus sancti: Virginem florentissimam, vita, & moribus præcellentissimam.

Innocẽ. Pap. in hymn. B. V. refertur à Canis. li. 5. de Deip. c 27.

Innocentius Papa: Angelorum Imperatricem: Virginem dulcem, & serenam.

Genes. 2. Exod. 6. Gen. 22. Iudith 8. 3. Reg. 19. Gen. 11. 1. Reg. 25. 3. Reg. 1. Daniel. 13. 2. Reg. 2. Gen. 7. Exod. 25. Num. 14. Cant. 4. Cant. 2. Isaiæ 11. 2. Paral. 4. Psal. 45. Psal. 84. Exod. 3. Gen. 2. Iudith 8.

Sacra deinde scriptura illam designat, & appellat per varios tropos, & metaphoras: Euam: Mariam sororem Moysis: Rebeccam: Iudith: Esther: Saram: Abigailem: Sunamitidem, & Susannam: Salomonis thronum, & Templum: Arcam Noë: Arcam testimonij: Arcam testamenti: Hortum conclusum: Columbam: Virgam Iesse: Domum sanctam: Tabernaculum sanctificatum Altissimi: Terram benedictam: Rubum ardentem incombustum: Montem Scalam Iacob: Vellus Gedeonis: Portam clausam: Electam vt solem: pulchram, vt Lunam: terribilem, vt castrorum aciem ordinatam: Nubem lucidam: Propitiatorium: Aulam regiam: Thalamum: Lectulum floridum: Turrem Dauid: Lilium inter spinas: Oliuam fructiferam: Cedrum: Palmam, Cinnamomum: Platanum: Rosam Iericunthinam: Myrrham electam: virgam Aaronis: Mulierem sole amictam: Mulierem fata tria fermento commiscentem: Ciuitatem Sion: Petram.

B. Damian. serm. 2. de Nat Nazia. orat. de Christopat.

Ac tandem B Damianus, & S. Gregorius Nazianzenus vocant B. Virginem, Deam, non quia deitatem habeat, sed quia inter omnes puras creaturas præstantissima omnium deitatis imago sit. Scio à nõnullis istud horum Patrum epithetum impeti, & morderi: verum si illos scriptura Deos appellat, vt Christus Dominus dixit: *ad quos sermo Dei factus est*: cur non Deam appellare licebit, in qua Verbum Dei caro factum est? Et si Moyses etiam vocatus est Deus Pharaonis: *ego constitui te Deum Pharaonis*: quid mirum, si sancti Patres Dei matrem *Deam* compellent: *Deam* inquam per participationẽ, & strictiorem cum Deo coniunctionem, maioremq; quàm vlli creaturæ fuerit communicata, similitudinem? Verum tamen est, quod cum sermo habetur cum insipientibus & rusticis, melius est à *Deæ* appellatione abstinere, ne alicuius erroris ansam illi sumant, vnde *Petrus Cluniacensis, quem D. Bernardus valde prædicat, non suo tantum, sed totius Ecclesiæ Catholicæ nomine, quam defendit, ait*: Damnat Ecclesia Collyridianos Mariam pro Deo colentes, & quod illam loco numinis adorandam esse putarũt, sicut Epiphanius adnotauit. *Locus autem Epiphanij habetur libr. contra Antidicomaritas, vbi hæc scripsit verba*: non cœlitùs venit Maria cum corpore suo, neque Deus est, sed ex conceptu, & complexu viri & mulieris carnem accepit.

Exod. 7.

Petr. Clun. her. 79. cit. Collyrid.

Epipha. lib. cont. Antidicomar.

Ecclesia Catholica ab eius primordiis multis laudibus & obsequiis honorat Beatam Virginem. §. 5.

TAndem Ecclesia Catholica Romana, quam fide diuina docemur à Spiritu sancto regi, & gubernari, variis modis Deiparam Virginem, *beatam* commendat, nam D. Petrus Princeps Apostolorum in sacrificio Missæ, primus Virginis commemorationem introduxit, vt constat ex Liturgia Latina, seu Romana, quam B. Petri esse tradit Leo III. Pontifex Maximus, Epistola ad Michaelem, & post illum D. Thomas 3. p. suæ summæ. D. Iacobus Apostolus in Liturgia, quam edidit, vt habetur de consecratione dist. 1. Deiparæ Virginis frequentissimè & laudatissimè meminit, appellans illam pretiosiorem quàm Cherubim, gloriosiorem quàm Seraphim; subiungensq; deinde: *Commemorationem agamus sanctissimæ Immaculatæ gloriosissimæ benedictæ Dominæ nostræ matris Dei, & semper Virginis Ma-*

D. Petr. in Liturgia latina.

Leo Pontif. in epist. ad Michael. &c.

D. Thom. 3. p. sum. q. 7. ar. 2. ad 4.

D. Iacobi Liturgia.

nis Mariæ. Deinde Ecclesia Catholica in officio Romano frequenter Virginis cõmemorationem agit. Officium etiã parvum (quod vocant) in laudem B. Virginis composuit. Varia illius celebrat festa, Immaculatę Conceptionis, Natiuitatis, Præsentationis, Annũciationis, Visitationis, Purificationis, Assumptionis, Niuium, & Rosarij, præter alia specialia, quæ in variis mundi regionibus celebrantur. vt expectationis partus, transfixionis, & similium quæ in Hispania coluntur. Item D. Ioannes Apostolus templum sacrauit B. Virgini, vt habetur in actis Cõsilij Ephesini epist. ad Clerum Constant. & refert Abdias in vita Ioannis Apostoli. Templũ aliud struxit B. Petrus Apostolus Antaradi Tripoleos, vt auctor est Volaterranus lib. 2. Geographiæ, Adrianus Iunius in sua nomenclatura, & Thomas Vualdensis c. 84 D. etiam Iacob templũ aliud erexit B. Marię, vt tradũt Vaseus in Chronico Hispaniæ: Hieron. Blanca in comment. rerum Aragonię ad annum 1118. Sigonius in hist Italica, & Bozius lib 9. de signis. Consueuit etiam singulis diebus ter pulsare, ad recitandam salutationem Angelicam. Variis vtitur Litaniis ad Virginem commendandam: Permultas instituit sacras Religiones in eius cultum & honorem, in quarum numerũ primum refero Ordinem Velleris aurei à Philippo Duce Burgundiæ originem ducentem, cuius meminit Iacobus Meierus lib. 26. annalium Flandriæ ad annũ 1421. Ordinem Cluniacensem, de quo Genebrardus lib. 4. Chronogr. Bergomas lib. 11. supplementi, & Cronicon Cluniacense: Ordinem Præmonstratensem, de quo Aubertinus in Chronico Præmõstratensium, Laurentius Surius, Azorius, & alij. Ordinem Carmelitarum, vt tradunt Hieronym. Platus libr. 1. de bon. stat. relig. c. 34 Ioseph Antiochenus in specul perfect. Milit. primit. Eccles. cap. 12. Ioannes Roblius de antiquitate Carmelitarum. Ioannes Bonifacius lib. 2. Virg hist. cap. 3 & lib. 4. c. 14. Ordinem Seruorum B. Mariæ in Italia vigentem, cuius meminere Polidorus lib. 7. de inuentione c. 4. Philippus Bergomas in supplemento lib. 13. Bozius lib de signis c. 8. Ioannes Azorius lib. 12. instit. Moral. c. 23. Ordinem Theutonicorum, vt testantur Genebrard. in Chronico: Polidorus de inuentione c 5. & Bozius cap. 8 Ordinem Militum de Auis, vt referunt Arnoldus lib. 1 ligni vitę cap 73. Ioannes Mariana libr. 11. de rebus Hispaniæ cap. 6. Andreas Resendius lib de antiquitate Eboræ c. 16. Ordinem redemptionis captiuorum, seu de Mercede, à Iacobo Aragoniæ Rege, cognomento *Sancto*, institutum, cuius mentionem faciunt Cassaneus part. 9. consid. 4. Vasseus in Chronico Hispaniæ c. 18. & in genealogia rerum Aragoniæ: Ordinem S. Mariæ monteſſæ, vt scribunt Polidorus lib. 6 c. 5. Hieronymus Blanca in Chronico Hispaniæ ad annum 1291. Ac tandem Religionem Monialium immaculatæ Cõceptionis nuncupatam, cuius præclara monasteria in Hispania florẽt. Innumeras tandem instituit Confraternitates in honorem B. Virginis, inter quas celeberrima est illa, quæ nomine *Rosarij* insignita apud Patres Prædicatores sanctissimi Patriarchæ Dominici filios mirificè viget. Adhæc nemo ignorat diem Sabbathi in Virginis honorem dicari, variasque Antiphonas ad eius laudem tunc cantari, ieiunia & peregrinationes singulis annis in eius cultum piè & religiosè à catholicis fieri. D Thom. 1. 2. q ar 5. ad secũdum ait: Festorum solemnitates institutas fuisse in actionem gratiarum pro aliquo beneficio suscepto; vnde cum primum beneficium fuerit creationis, in huius beneficij gratitudinem iussit Dominus sabbatum ab Hebræis celebrari: *Memento, vt diem sabbati sanctifices:* Ratio autem, quam facer text. assignat, vt sabbati dies ei consecraretur, fuit, *quia requieuit Deus in die septimo ab omni opere quod patrarat.* non solũ autem Deo festa dicantur, sed & Sanctis eius propter participationẽ deitatis, quæ in eis effulget. vnde Actor. 4. Gentiles vi-

D Ioan.
Abdias.
D. Petrus.
Volaterran.
Adrianus.
Iunius.
Thõ. Vualdensis.
Vaseus.
Hier Blãca.
Sigonius.
Bozius.
Iac. Meier.
Genebrard.
Bergomas.
Aubertinus.
Surius.
Azorius.
Platus.
Ioseph Antiochenus
Ioan Robl.
Ioan. Bonif.
Polidorus.
Bergomas.
Bozius.
Ioan. Azor.
Polidor.
Arnold.
Io. Marian.
And. Resen.
Basseus.
Polidorus.
Hieron. Blãca.
Exod. 20.
Genes. 2.

dentes Lystris mirabilia, quæ operabatur Apostolus Paulus, & Barnabas, venerati
Actor. 14. sunt illos dicentes: *Dij similes facti hominibus descenderunt ad nos*, & continuò sacerdos Iouis venit secum ducens tautos, qui illis immolarentur, & diademata, quibus eorum capita in altaribus redimerentur. Hinc ergo est, quod cùm B. Virg. participatione deitatis longo interualio omnes sanctos antecellat, excellentior religionis cultus ei debetur. & ideo Ecclesia Catholica quasi tributum dierum ei persoluens, singularum hebdomadarũ singulos dies sabbati ei sanctificat: commutans festum actionis gratiarum propter beneficium creationis mundi in actionem gratiarum propter beneficiũ creationis Matris Dei, qui fuit nouus mundus abbreuiatus, excellentior & capacior mũdo elementari, siquidem quem cœli cœlorum capere nõ poterant, illa vtero suo cõclusit. Sed quare magis diem sabbati ad hoc elegit, quã alium quemlibet totius hebdomadæ, variæ possunt congruentes satis assignari causæ: Prima, quia sicut sabbatum fuit
Genes. 2. dies, in quo *Deus requieuit ab omni opere quod patrarat*: ita in vtero Virginis delitescens requieuit, vt ipsa testatur, dicens: *qui creauit me, requieuit in tabernaculo meo*.
Eccles. 24. Secunda, quia diem sabbati præ cæteris omnibus diebus Deus specialiter sanctificauerat fœcundam suam benedictionem ei largiens: *Benedixit Dominus diei sabbati,*
Exod. 20. *& sanctificauit eum*. Tertia desumi potest ex Alberto Magno super *Missus*, vbi loquens de benedictione sabbati inquit: *Albert. Magnus super Missus, & c. 202.* *Est autẽ ista benedictio operũ consummatio; in beatissima autẽ Virgine fuit perfectè operũ consummatio, qua omnia creata in vno homine vniuntur cum Creatore, & primum fit vltimũ, & vltimũ primum.* Vltima tandẽ ratio sit: quia B. Virgo est sabbatum illud delicatum, de
Isaiæ 56. quo Isaias: *Vocaberis sabbatum delicatum, & sanctum Domini gloriosum*: & ideo quasi iure suo sibi vendicabat diem Sabbati sibi consecrari. quod si vt refert Ioseph de bel. Iud. per medium duarum ciuitatum ma-
Ioseph de bell. Iud. lib. 7. c. 24. gnus quidem fluuius pertransit, qui die sabbati copiosiori, & impetuosiori torrente fluit, omnibus fontibus, qui ab eo originem ducunt, largissimas aquas tribuens. nomen autem fluuij huius est *sabbaticus*, qui die sabbati potentiam suam ostentat, aquarum suarũ thesauros liberalissime profundens: non secus cum beatissima Virgo singulis diebus inuocantibus illam propriã se exhibeat, die tamen sabbati, quia specialiter ei sacratus est, copiosioribus gratiarum imbribus filiorum suorum animas irrigat, & liberalius munera sua eis impertitur. Quando verò, & ob quam causam sacer hic dies B. Virgini factus fuerit, non est vna omniũ sententia. Camil. lib. 5 cap. 29 ex sententia Petr. Dam. cæpisse ait à Greg. VII. Pont. Maxi. Rauen. libr. 5 hist. & Arnold. lib. 5. ligni vitæ c. 20. id tribuunt Concil. Claramontano sub Vrbano II. anno 1096. quod & acceperat Rutilius Episc. in *Magnif.* *Rutil. Epis. lib. 22. dub 7.* lib. 22. dub 7. De causa verò huius institutionis sic loquitur Bernardus: *Maria, quæ sola benedicta est in mulieribus, sola per illum tristem sabbathum stetit in fide, & saluata fuit Ecclesia in ipsa sola*, propter quod aptissimè in laudem & gloriam eiusdem Virginis diem sabbathi per totius anni circulum celebrari consuetum. suffragantur Bernardo assertioni de fide in sola virgine Alexand. Alens. Durand. Turrecrem. & Caiet. sed pace tantorum Doctorum dixerim periculosum iudico asserere in sola Virgine tunc mansisse veram fidem, tum quia pro illo tempore Ecclesia periisset, quia Ecclesia nõ est vna persona sed populum, & regnum, seu cõgregatio fidelium. non ergo potest cõsistere Ecclesia Catholica vno solo fideli existẽte, sed ex pluribus vt minimum duobus coalescere debet, tùm etiam quia illi qui absentes erant à Ierusalem, & vsque ad illud tempus habuerunt veram fidem, mox illã amisissent sine sua culpa, quod est euidenter falsum. Durandus tamen lib. 4. rational. diuin. offic. c. 1. ait, olim in quadam ecclesia Ciuitatis Constantinopolis fuisse imaginẽ B. V. coram qua dependẽ-

Magnif. lib. 22. dub 7. *Bernard. lib. de pass. Domin.* *Alex. p. 3. q. vlt. art. 2.* *Durand. 4. dist. 43. q. 2.* *Turrecr. lib. de eccl. cap. 13. & Caiet. lib. 4. ration. diu. off. c. 2.*

pendebat velum totam velans imaginẽ, quod in sexta feria post Vesperas nullo mouente recedebat, vt ad plenum posset conspici imago; celebratis verò Vesperis in sabbato iterum illam cooperiebat; ob hoc ergo insigne miraculum sabbati dies sacratus fuit. Non incongrue etiam dici posset hoc factum fuisse, vt solemnitas matris solemnitati filij, quæ in Dominica celebratur, copularetur: ecce igitur quàm veraciter B. Virgo verba illa protulerit: *Beatam me dicent omnes generationes.* Quod attento animo perpendens insignis ille Card. Ioannes Turrecremata, in hæc Marianæ laudis verba prorupit: *Felix, quam Angeli laudibus prosequuntur, felix, quam Apostolorum Chorus honorat, felix, q̃ Martyres candidati beatificant, felix, quam sanctorum Confessorum stolatus celebrat numerus; felix, cui sanctarum Virginum cum suis palmis exultans occurrit exercitus; felix non solum Maria, cui non solum ex ore infantium & lactentium, sed per iugulum etiam aduersariorum Deus laudem perfecit; felix, quam non tantum ecclesiæ iustorum, sed etiam congregationes hæreticorum honorib. prosequuntur, encomijs illaßtrant.* hæc ille: Sed dicet quispiam: qui fieri potest, vt hæc omnia verificentur, cum de paganis & hæreticis præcipuè conqueratur B. Virgo dicens: *Filij matris meæ pugnauerunt contra me:* & non tantum isti, sed, & custodes murorũ, *qui circumeunt ciuitatem inuenerunt me, percusserunt me, vulnerauerunt me, tulerunt pallium meum:* quomodo ergo beatam illam dicũt omnes generationes? nisi fortè deprædationem, percussionem, & infandum bellum dixeris benedictionem, laudem, & honorem: *filij*, inquit, *matris meæ*, qui fonte baptismatis tanquam filij Ecclesiæ renati, ab ea tamen degeneres facti, pugnauerunt contra me, scilicet telis mendacij, acuentes linguas suas contra me sicut serpentes: *custodes murorum* impij, blasphemi, & damnatæ fidei hæretici non homines, sed hominum fex, ac putrida sentina *inuenerunt me*, & tulerunt pallium meum, pallium laudis, pallium honoris, quo à filiabus Sion, animabus scilicet iustis, fueram exornata. Tulit pallium meum impius Lutherus, dum meum cultum labefactare contendit; tulit pallium honoris mei Caluinus, qui eos, qui me honorificis nominibus cohonestant, atrocem Deo iniuriam facere iudicat; depilauit Buccerus peritissimos meos scriptores, summos Dei blasphematores reputans; spoliauit me laude mea Ecolampadius hyperduliæ cultum mihi exhibitum idolatriam esse garriens: taceo Ioãnis Marbacchi fœdam procacitatem, Coruini virulentam linguam, Vigandi, Brentij, cæterorumque huius farinæ hominum impudentiam aduersus me oblatrantium: si hæc ita se habent, vbinam sunt laudes omnium generationum, vbi turris Dauidica, ex qua mille clypei ad eius defensionem pendeant? vbi nam sexaginta fortes ambientes lectulum Salomonis? vbi Archangelus Gabriel illi assistens, & reliqui Angeli in ministerium Deiparæ diuinitus signati, qui venenatas aduersus eam & sibilantes linguas præcidant? vbi tandem fortitudo mulieris illius, quæ ex diuino oraculo caput dœmonis contrituta erat? Bifariam huic difficultati satisfaciendum duxi; primò, quod vt superiori homilia adnotaui, verba illa Virginis: *Beatam me me dicent omnes generationes*: non important vniuersitatem pro singulis generũ, sed pro generibus singulorum, secundò, quod aliquando omnes generationes erunt *vnum ouile, & vnus Pastor*, sub vno capite Christo, & tunc omnes generationes B. Virginem prædicabunt, vt obseruauit D. Antoninus 4. p. summæ tit. 15 cap. 24. vbi ait: *Et in fine conuertentur ad vesperam, circuibunt ciuitatem Ecclesiæ ad veritatem fidei recipiendam, planè beatam dicent eam omnes generationes; non enim præscribit generatio hæc (ait Iesus) donec omnia fiant.* Cui sit honor & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

Turrecr. lib. de Concept.

Cant. 1. & 3.

Lucæ 1.

Ioan. 10.

S. Anton. 4. p. tit. 15. c. 24.

Lucæ 12.

HOMILIA XVIII.

Elucidantur verba illa: Quia fecit mihi magna, qui potens est, & sanctum nomen eius: vbi duo præsertim ostenduntur, primum, quæ sint ista magna, quæ Dei omnipotentia Virgini fecit: secundum, per sanctum nomen eius, intellexisse Deiparam Verbum diuinum incarnatum.

INTER alia magna, quibus mirabilis Dei omnipotentia Deiparam Mariam significauit, illud satis nobis exploratum est, quod sicut nemo Dei magnitudinem comprehendere valet, ita nec Mariæ magnitudinem & excellentiam eius ad mensuram quispiam redigere potest: vnde sicut de Deo, ita de Virgine suo modo veracissimè dicemus illud Ecclesiastici: *Quis sufficit enarrare opera illius? quis inuestigabit magnalia eius? virtutem autem magnitudinis eius quis annunciabit?* Vt tamen magnitudinē hanc (quoad facultatis nostræ paruitas pertingere possit) altius repetamus, ab æterna Virginis prædestinatione exordiamur. Magnum quidem fuit, immò & reliquorum omnium magnorum, seu magnalium, quæ in Virgine Dei potentia effecit, fons & origo, quod inter omnes puras primum in æterna prædestinatione, ac principem locum teneat, ideò enim primogenitam Dei se vocat: *Primogenita ante omnem creaturam*: ideo etiam *in omni populo* (subdit) *& in omni gente primatum habui*: fuit autem prædestinata ad dignitatem matris Dei, qua quidem prædestinatione præter eam, qua Christus prædestinatus est, vt esset filius Dei naturalis, nulla sublimior atque excellentior, tametsi fingendi facultas detur, excogitari potest.

Ecclesi. 18.

Ecclesi. 24.

Ibid.

Magnum, quod eo tempore quo Christus Dominus Angelis in spiritu præostē sus fuit, vt illum adorarent, sicut docuit D. Bernardus ser. 17. in Cant. eodem etiam præostensa fuit & mater, ex qua carnem sumpturus erat, illamque hyperduliæ cultu adorarunt, vnde Iob. 38. in persona eius ait; *Cùm me laudarent simul astra matutina, & inbilarent omnes filij Dei.* Magnum etiam fuit, quod variis figuris & imaginibus copiosius quàm vlla vnquā creatura esset prænotata & adumbrata: eam enim designauit Eua in iustitia originali creata, Sara mater obedientissimi Isaac, Rebecca mater supplantatoris, Rachel pulchritudine conspicua, Lia fœcunditate insignis Iacob, Maria soror Moysis, diuinarum laudū tympanistria, Ruth, cui dictum est: *benedicta es filia tu à Domino*: Iudith, quæ caput Holofernis amputauit, & cui Ozias princeps populi Israel dixit: *Nomen tuum ita magnificatum est, vt non recedat laus tua de ore hominum, qui memores fuerint virtutis Domini:* Abigail prudentissima, quæ regem Dauid placauit, Sunamitis, virgo pudicissima, quæ Regem calefecit, Esther, quæ pro populo morti adiudicato intercessit, Susanna, cuius castitas diuinitus fuit comprobata, & & illam labefactare conantes occisi, quia mentiti sunt in caput suum, vt dixit Daniel: Debora, quæ filios Israel erudiebat: Paradisus voluptatis à Cherubino custoditus: Thronus Salomonis mirificè elaboratus: Templum eiusdem, in quo malleus, nec sera audita sunt: Arca Noë, quā inundantes aquę diluuij submergere non potuerunt: Arca testamenti, in qua virga Moysis, tabulæ legis, & manna cœleste seruabantur: Tabernaculum sanctificatum Altissimi: Propitiatorium, in quo Deus oracula reddebat: Rubus ardens incombustus, in quo Dominus latebat: Scala Iacob, quæ summitate sua cœlum tangebat: Vellus Gedeonis, in quod cœlestis ros descendit; Porta Ezechielis clausa; Lectulus floridus Salomonis miram fragrantiam spirans; Turris Dauid ab hostibus

Iob. 38.

Genes. 2.

Gen. 16.

Gen. 27.

Ruth 3.

Iudith 13.

hostibus numquam expugnata, quia mille clypei pendebant ex ea: fulgentissimus Sol, qui luce numquam caruit; Luna splendidissima, quæ mater roris est, & super mare dominatur; Nubes lucida cœlestem pluuiam emittens; Mulier fata tria fermento commiscens; ac tandem si omnes typos Mariam præfigurantes recensere vellem, pagina potius, quàm materia mihi deficeret.

Magnum certè, quod ab infecundis & senio confectis parentibus non absque miraculo progigneretur, vt tradit D. Hier. & D. Cyprianus: magnum quod ante patribus cælitus fuit repromissa, vt testatur Bernar. magnum, quod absque peccati macula originali concepta: *Ipse creauit eam in Spiritu sancto*: magnum, quod ex tunc vsu liberi arbitrij prædita, & in ea semper ille perseuerauerit, vt tradit S. Bernardin. Senensis; magnum, quod fomes peccati in ea non pullulauerit, vel si (vt aliis placet) pullulauit, continuò diuina virtute extinctus fuit; magnum, quod nata fuerit sanctior Seraphinis, & in probaticæ piscinæ loco, vt auctor est D. Damascen; magnum, quod ex semine Abrahæ, & regia progenie Dauid oriunda, vt testatur D. Matthæus: magnum, quod triennis Deo in templo se dicauit; vt refert B. Euodius: magnum, quod in tàm tenera ac infantili ætate scalas sine alicuius iuuamine conscenderet, vt commemorat D. Hierony. magnum, quod eo tempore, in quo filiorum procreatio in magno pretio habebatur, & sterilitas cõtemnebatur, sacra illa puella absque alicuius exemplo virginitatem suam voto Deo consecraret, primaq; huius religiosi cultus virginitatem vouendi inuentrix existeret, vt docet D. Bernardus: magnũ, quod in templo, angelico ministerio, cibo nutriretur, vt scribit S. Gregor. Nicomediensis; magnum, quod sponsaretur Ioseph o ostenso diuinitus duplici illo prodigio germinationis siccæ virgæ quã in manu tenebat, & descensus Spiritus sancti super illam in forma columbæ, vt refert D. Hier. magnum, quod ex diuina iussione Gabriel Angelus eam salutat, dicens: *Aue gratia plena*: magnum, quod consensum, vt mater Dei fieret, profundissima humilitate adhibuit, dicens: *Ecce ancilla Domini: fiat mihi secundum verbum tuum* Magnum, quod tanta illa esset plenitudo gratiæ, vt omnes Angelorum & hominum gratias in vnum cumulum redactas longo interuallo superaret, vt docuit D. Bernardinus Senen. magnum, quod Verbum caro in ea factum est, vt testantur Ioannes & Lucas; magnum quod illum, quem Pater æternus ab æterno in vtero suo genuit, illa in ventre suo plenitudine temporis aduenientè concepit; magnum, quod æternus Pater paternitatis dignitatem, quam solus habet, nulli sicut Mariæ communicauerit; nulla etenim creatura, nisi sola Maria, parens Dei est; magnum; quod pars virginei sanguinis vnionis hypostaticæ vinculo cum Verbo diuino coniungeretur, vnde B. Damianus dixit: *Cum Deus sit in aliis rebus tribus modis, in Virgine fuit quarto speciali modo per identitatem. hic taceat, & contremiscat omnis creatura, & vix audeat aspicere tantæ dignitatis immensitatem.* Magnum, quod Deum & hominem absque dolore peperierit; magnum, quod concipiens & pariens Virgo permanserit; magnum, quod virginitatem cum fœcunditate copulauerit, vt his verbis eleganter scripsit Cyprianus, insignis Christi martyr: *Non aliqua naturæ iniuria Matrem Domini læsit, quoniam sine tormento peperit, quæ in conceptione caruit voluptate; vbi ro maturum ab arbore baiula fructus elapsus, nec oportuit vellicari, quod sponte prodibat*: magnũ, quod Maria Christi corpus in ventre gestans, tædium, quod aliæ matres fœtus pondere grauatæ sentiunt, ipsa non persenserit, vt tradit D. Bernard. Magnum, vt creatura nutrix esset sui Creatoris, illumque vbere de cœlo pleno lactaret, vt canit Ecclesia Catholica: Magnum, quod Deum regem regum, ac dominum dominantium obedientiæ suæ subiectum haberet,

D. Hier. de ort. Virg. D. Cyprian. de laud. Virg. in Assumpt. D. Bern. super Signum magnum. S. Bernard. ten. serm. 51. de B. Virg. c. 2. 1. D. Dam. or. de nat. Virg. Matth. 1. B. Euod. apud Niceph. lib. 2. c. 3. hist. D. Hiero. si ne quicunq; alius auctor scri. de ort. Virg. D. Bern. hõ. 3. de B. Virg. S. Greg. Nicomed. hom. de obl. Virg. in templo. D. Hieron. de ort. B. Virg. vel quicunque alius auctor est illius. Luc. 1. D. Bernard. ser. 2. de festiuit. Virg. Ioan. 1. Luc. 1. B. Dam ser. de Nat. Mar. D. Cypr. Mar. serm. de Nat. Christi. D. Bern. ser. super sig. mag.

Luc. 2. beret, Euangelista dicente: *subditus erat illis*: magnum, quod longissimam vitam agens, nec opere, nec verbo, nec cogitatione minimam aliquam venialis peccati labem vnquam contraheret, vt docet sacrosanctum Concilium Tridentinũ. Magnum, quod ex ardentis amoris feruore erga dilectum suum interierit: *Dicite dilecto, quia amore langueo.* Magnũ, quod post triduum mortis gloriosa resurrexerit; magnum, quod anima & corpore in cœlum, Angelorum turmis stipata, assumpta fuerit; magnum, quod cœleste regnũ *innixa super dilectum*, possidendũ intrauerit. magnum, quod exaltata sit super choros Angelorum, vt canit Ecclesia. magnũ, quod ad æthereum thalamũ contendens diademate pretioso redimita, regiumq; sceptrum manu tenens, à dextris Dei sedeat, Dauide dicente: *Astitit regina à dextris tuis in vestitu deaurato circumdata varietate.* Hæc adeò magna esse perhibentur, vt nemo sit tàm mentis inops, qui non videat veraciter dixisse Mariam: *Fecit mihi magna, qui potens est.*

Conc. Trid.

Cant. 2.

Cant. 8.

Psal. 44.

Luc. 1.

Patres tamen communi consensu per hęc *magna* intelligunt, Verbi diuini incarnationem, & Christi conceptionem in vtero Virginis celebratam: ita Theophylus in Catena aurea D. Thomæ ex mente D Augustini, vbi ait: *Virgo non per suam virtutem se beatam prædicandam, sed causam assignat dicens: Quia fecit mihi magna, qui potens est. Quæ tibi magna fecit? Credo, vt creatura ederes creatorem, famula Dominum generares, vt per te mundum Deus redimeret, per te illuminaret, per te ad vitam reuocaret.* Hæc ille: quibus consona sunt alia præclara antiquissimi Mart. Methodij orat. de hypopanti Domini, vbi ait: *Tu Deo alioquin nullius rei indigo carnem, quam non habebat dedisti: vt hac ratione omnipotens, id quod esse dignatus est, homo videlicet, vere appareret. Quid hoc illustrius? Quid hoc sublimius? Qui cœlum, & terram implet, cuius præterea sunt omnia quæcumque mouentur, atque subsistunt, is, tui factus est indigus. Tu enim admirabilem incarnationem, quã aliquando non habuit, Deo mutuam dedisti. Tu potentem illum corpore tamquam decenti quadam panoplia induisti, per quam quidem facile à me caperetur & cerneretur: Euge, euge mater Dei & ancilla: Euge, euge, quæ debitorem illum habes, qui omnibus mutuò dat. Deo namque vniuersi debemus, tibi vero ille debet:* breuius tamẽ Eusebius Emissenus inquit: *Vere vtique magna, & tàm magna quàm magna nulli alij & fecit, & facturus est: ex ea carnem suscepit, & cæli, terræq; Dominam & reginam eam fecit.* In eandem consprirant expositionem D. Bonau. D. Thom. & Vener. Beda adducens illud Iobi: *Qui facit super magna & inscrutabilia, & mirabilia absque numero.* Olim quidem Deus dixit per prophetam Ioelem: *Dabo prodigia in cœlo sursum, & signa in terra deorsum.* sæpè aliàs Deus portentosa prodigia patrauerat; in cœlo tantùm, vt tempore Iosuè fecit solem in medio sui cursus sistere, & tempore regis Ezechiæ decem lineis eundem retrocedere; vel in aere tantum, quando tempore diluuij cœlestis arcus varijs coloribus distinctus apparuit; vel in igne tãtum, quando inter ardentes, ac voraces Babylonici camini flammas tres pueri illæsi diuinas laudes canebant; vel in terra tantum, quando illa Dathan, & Abirõ absorpsit, & quando ex petra ad imperiũ Moysis copiosas aquas eduxit. quod tamen sursum & deorsum simul, in cœlo & in terra pariter, signa atq; prodigia faceret, numquam visum fuit, quia id Dei omnipotentia in Virgine sola fact itandum reseruauerat, in qua verè *fecit prodigia in cœlo sursum, & signa in terra deorsum.* Sursum quidem, quando circa Verbum diuinum factum est magnum illud prodigium, vt per incarnationis sacramentum duplicem naturam, diuinam & humanã eadem Verbi diuini sustineret persona: deorsum verò inauditum prodigiũ patrauit, cum humilis instar terræ, Maria mira eius virtute fœcundata filium Dei vtero suo concepit. Ecce prodigia & signa magna coniuncta *sursum*, & *deorsum*, in cœlo simul & in terra, vt vaticinatus fuerat

Meth. Mart. in hypopanti Domini.

Euseb. Emis. hom. fer. 6. ante 4. Dñ. aduent.

D. Bonau.

Luc. D. Tho. in catena.

Beda super Luc. c. 1.

Iob 5.

Ioel. 2.

Iosue 10.

4. Reg. 20.

Gen. 9.

Dan. 3.

Num. 16.

Ibid.

Pro-

Prophetа Ioel. Sileant ergo iam in conspectu horum signorum omnia illa quōdam patrata signa; sileant, quæ patrauit Moyses, cum fluminis aquas in sanguinē vertit, ranis Aegyptum impleuit, molestos ciniphes immisit, colubrum in virgam commutauit, mare rubrum diuisit, Pharaonem submersit, populum Dei à tyrannica illius seruitute liberauit. Sileāt reliqua alia prodigia, quorum sacra eloquia meminere; ferrum super aquam tēpore Eliſei natans, Asini maxilla instar fontis aquam scaturiens; Asina Balahām articulata verba instar hominis proferēs; sterilis Sara annis onusta concipiens; cœlum manna & carnes pluens; sicca virga Aaronis florens; Iordanis aquas fluxum suum cohibens; rubus ardens non combustus; cum aliis plerisq; quæ importunum esset recensere. sileant, inquam, omnia hæc signa, quia licet magna, maiora tamen absque vlla controuersia, quod fœmina generet Deum, creatura suum concipiat creatorem, ac incomprehensibilem suo vtero comprehendat; maiora, quod fons paruus & signatus mare latissimum producat; stella pariat solem, vas conficiat suum figulum; Domus suū architectum condat; Centrum totam spheram claudat; punctus vniuersum orbem includat. Hæc noua magna, magna adeo sunt, vt illa antiqua magna magno interuallo ab his superentur.

Exod. 7.8. 9.10.11.14.

Vnde infero non potuisse non ingentem esse Mariæ magnitudinem, in qua tàm magna Dei omnipotentia patrauit: *Quia fecit mihi magna, qui potens est.* in huius magnitudinis figuram antiquissimus Philo lib. allegor. in Exod. acutè adnotauit, quod quamuis in Sacra scriptura reperiatur arcæ confœderationis (quæ Virginem adumbrabat) longitudinem, & latitudinem mensurari, profunditatis tamen eius nulla in ea assignatur mensura; vt hac ratione nobis significaretur Marianæ sanctitatis immensitatem à creaturis mensurari, aut comprehendi non posse. Atque ad id ipsum significandum, cum Sacra scriptura per rubum incombustum, Mariam significauit, continuò adiecit illam flammas emittere, & inaccessibilem esse; cumq; Moyses voluit accedere, non est permissus. cum etiam appellat illam fontem, subiungit esse signatum, & cum vocat portā, confestim subdit esse clausam, vt hinc doceamur magnitudinem Virginis, magnaq; quæ illi in illa, per illam, & cum illa Dei omnipotētia effecit, à nobis penetrari ad vnguem minimè posse. Vnde sapienter B. Virgo dicens *magna* sibi fecisse Deum, ne quispiam hac tanta magnitudine deterritus in eorum fide vacillaret, aut dubitaret de Dei omnipotentia, in memoriā sapienter nobis reuocauit, vt memores illius potētiæ nihil de hac tanta eius magnitudine hæsitaremus, prout his verbis rectè adnotauit Titus, id referente D. Thom. in sua aurea Catena: *Dixit, qui potens est, vt si quis diffidat in Conceptionis negotio, dum Virgo manens concepit, retorqueat miraculum ad potentiam operantis.* quare mihi videtur. quod dum beata Virgo adiecit verba illa, *qui potens est*, solutionem nobis tradidit ad omnia cauillosa rationis humanæ argumenta facile diluenda, cum quæcūque difficiliora creditu menti occurrant, si ad omnipotentiam Dei illa referamus, à qua omnia facile superantur, tamquā fumus euanescent, cum non sit impossibile apud Deum omne verbum. vnde rectè D. Augustinus scribens ad Volusianum dixit: *in rebus mirabilibus tota ratio facti est potentia facientis.*

Exod. 2.

Cant. 5.

Ezech. 10.

Titus apud D. Thom. in sua aurea Catena.

D. August. epist. 3. ad Volusianum to. 3.

Cæterum oportet iam explicemus, quid sibi velint sequentia Mariæ verba: *& sanctum nomen eius*: quidam enim putant hunc sensum reddere: fecit mihi magna, qui potens est, & cuius nomen sanctum est. Hugo Victorinus super hunc locum *per nomen Dei* intelligit famam eius, in quo sensu illud non semel vsurpat Plato in suis politicis, sic enim ait Hugo: *quid est nomen eius? fama eius, nomē eius, cognitio eius, fides nomē eius*: in qua acceptione sensus est, propter magna, quæ mihi fecit omni-

Hugo Victorinus super Magnificat.

Lib. 1. Philo lib. allegor. in Exod.

omnipotens, eius fama, & nomen dilatabitur. Alij accipientes *nomen* pro facultate, & virtute ad aliquid efficiendum, vt Christus Dominus illud accepit, cum dixit Mar 9. *in nomine meo dæmonia eijcient:* arbitrantur sensum esse, quod virtus omnipotentiæ diuinæ magna fecerit B. Virgini: alij per *sanctum nomen* intelligunt hoc loco nomen Dei vocale, quo Hebræi Deum nominabant, & in cuius virtute frequenter Deus magnalia faciebat; secundum quam intelligentiam sensus erit, quod Deus fecit Virgini magna ad inuocationem sui sancti nominis, quod frequenter ipsa mente, & ore inuocabat.

Mare. 9.

D. Isidorus Hispal. li. 7. ethymologiarum c. 1.

Verum cum teste D. Isidoro Hispalense, Hebræi decem nominibus Deum vocitarent, dubium inde emergit, quodnam fuerit ex illis illud, cuius beata Virgo meminit, cum dixit, *& sanctum nomen eius.* Primum nomen apud Hebræos *El* dicebatur, quod *fortis* interpretatur. secundũ, *Eloim:* tertium *Eloah*, quod vtrumque idem pollet, quod latine *Deus.* quartum *Sabaoth*, quod *exercitus*, seu *virtutes* significat. Quintum *Elion*, quod latinè *excelsus*, sextum *Eheie*, id est, *qui est* iuxta illud: *qui est, misit me ad vos.* septimum est *Adonai*, quod interpretatur *Dominus* absolutè, & quasi per antonomasiam talis. Octauum est *Iah*, quod *existens* interpretatur. Nonum est, *Sciaddai*, id est *omnipotens.* Decimum est Tetragrammaton, hoc est, quatuor litterarum, quod proprie apud Hebræos, vt tradit Chrysostomus Lusitanus, ponitur in Deo *Iode*, id est duabus *Ia*, quæ duplicata ineffabile illud & gloriosum Dei nomen efficiunt. Ex his ergo omnibus hominibus sine dubio B. Virgo cum dixit, *& sanctum nomen eius*, intellexit illud, quod apud Hebræos & in sacra scriptura magis frequentatum erat, & magis venerabile. Hoc autem erat *Iehoua*, quod dicitur admirabile & ineffabile propter mysteria mirabilia, quę portendit, vnde scribitur quatuor literis hebraicis *Iod, He, Vau, He*, propter quatuor mysteri i personalia, & alia quatuor essentialia, quæ continet, & notificat illud nomen in Deo, significata per illas quatuor litteras. Nam ista littera *Iod*, interpretatur *principium* omnium personarũ, non de principio: *Hè* verò interpretatur, *esse*, ideo significat Verbum, siue *Filium*, per quem facta sunt omnia, & à quo habent esse: *Vau* autem interpretatur *ipse*, siue *Virtus*, ideo significat Spiritum sanctum, qui spirat omnem virtutem, & motum in omnibus rebus. Vltima verò littera, scilicet *He* significat humanitatem filij iunctam Verbo, & ideo bis ponitur *He* in hoc nomine, ad denotandũ, quòd ista littera *Hè* bis sumpta, denotat duas naturas in vna persona; & licet sint duæ naturæ in Christo, tamen non manet nisi vna persona. Et notanter secundum *He* ponitur in vltimo loco, ad denotandum, quòd licet tres personæ diuinæ sint ab æterno, tamen incarnatio facta est vltimatè ex tempore, & illa humanitas ita est iuncta personaliter filio, quod non cæteris personis. Ex quo patet quod per illas quatuor litteras significabatur mysterium Trinitatis, & incarnationis simul, significabant enim tres personas diuinas, & humanitatem assumptam in Verbo. Et sic designabant supradicta quatuor mysteria personalia in diuinis. Item illæ eædem quatuor litteræ significant alia quatuor ineffabilia mysteria Deo essentialia, scilicet summam omnipotentiam, summam sapientiam, summam misericordiam, & summam iustitiam. Et ideo istud nomen dicebatur *ineffabile*, & *mirabile* apud patres veteris testamenti, quia numquam supradicta mysteria fuerant scripta, nec reuelata illis Patribus, nisi sub quibusdam figuris. ideo dixit Deus Moysi, quod *nomen meum Adonai* nondum *indicaui eis*, vnde tria sunt prænuntiata in ve de hoc nomine Dei quatuor literarum. Primo quod Messias in lege promissus debebat habere hoc nomen, & debebat vocari illo nomine Patribus cognito, vt patet letem 23 *Ecce dies veniunt, & suscitabo David*

Exod. 3.

Chrysost. Lusitanus de verbis diuinæ li. 4. c. 11.

Exod. 6.

Ierem. 23.

uid germen iustum, & regnabit Rex, & sapiens erit, & faciet iudicium, & iustitiam in terra: Et hoc est nomen, quod vocabunt eum, Dominus iustus noster. Vbi *Dominus* scribitur quatuor literis, quod soli Deo conuenit; & omnes Hebræi dicunt, quod iste est rex Messias. Secundò quòd Messias futurum erat, vt re ipsa esset ipsum nomen Dei, vt expresse dixit Isaias cap. 30. Tertiò, quod ipse manifestaturus erat nomen suum, vt idem Isaias testatur, *vtinam dirumperes cœlos, & descenderes, & notum fieret nomen tuum.* Vnde Iudæi asserebant, vt auctor est Episcopus Christipolitanus, quòd illi qui sæculi Messiæ futuri essent cognosciturí erant virtutes & proprietates huius ineffabilis nominis.

Isaiæ 30.

Iacob. de Valentia Epis. Christop. super magnificat. Luc. 1.

Mihi tamen videtur B. Virgo per illa verba: *& sanctum nomen eius*, intellexisse Verbum diuinum carne indutum. pro cuius maiori intelligentia obseruandum est, ex doctrina Aristotelis 3. de Anima, & 7. Metaphysices, & 1. Periermenias, quod conceptus, quem intellectus noster format, quo rei naturam penetrat, dicitur *diffinitio, & ratio rei*, nota soli ipsi intelligenti, quem conceptum Græci appellant λόγως, quod idem pollet, quod Latinè *verbum*; vt autem aliis innotescat oportet, vt externam vocem induat, atque sic indutus (vt ita loquar) & factus vocalis, qui antea solum erat mentalis, dicitur nomen à *notificando*, quia (vt dixit Aristoteles) *voces sunt notæ earum, quæ sunt in anima, passionum.* hinc D. Augustinus ab hac Philosophi doctrina non discedens, li. 15. de Trinit. docuit, Verbum diuinum esse conceptum diffinitiuum Patris, ipsi soli notum, quo se diffiniuit secundum totum pelagus, & plenitudinem suæ diuinitatis. sicut autem accidit in nobis, ad aliis notificandum nostrum conceptum, oportet illum externa voce induere, & per illam vocem fit nomen, per quod verbum nostrum mentale aliis innotescit; ita Deus Pater induit Verbum suum humana carne, & per Verbum sic Incarnatum, tamquam per nomen, notificauit mundo se ipsum, & voluntatem suam, loquens nobis per illud, vt ait D. Paulus: *Nouissime autem diebus istis locutus est nobis in Filio; per quem fecit, & sæcula.* Nomẽ igitur Dei est Verbum incarnatum, vt expresse etiam docuit Isaias Propheta, cum dixit: *Ecce nomen Domini venit de longinquo.* Est enim clarius, quàm probatione indigeat, hic non promitti venturum de longinquo aliquod nomen vocale, aut scriptum, sed Verbum ipsum diuinum, quod carne indutum, instar conceptus voce induti, abscondita cordis experimentis, diuini pectoris arcana nobis manifestare deberet, vt postea ipso opere compleuit, ipso dicente: *Quæcumque audiui à Patre meo, nota feci vobis.* cum ergo beata Virgo dixit: *Quia fecit mihi magna, qui potens est, & sanctum nomen eius*: perinde arbitror esse, ac si dixisset, quia fecit mihi magna Pater per Filium, per quem facta sunt omnia. Ex quo etiam liquet, quam recte nomen hoc vocauerit, *Sanctum & Sanctum nomen eius*: nam cum per illud intellexerit Verbum diuinum carne indutum, quod essentialiter est idem cum Patre, ipso dicente: *Ego, & Pater vnum sumus*, consequens est eandem essentialem Dei Patris sanctitatem ei conuenire, à qua summa etiam sanctitas in humanitatem Christi effluxit: quare quomodocumque ethymologiam huius nominis *Sanctum* perpendamus, haud difficile erit ostendere quàm apte *Sancti* epithetum, quod *nomini* tribuit Maria, Verbo Incarnato conueniat. Beda *sanctũ* idem ait esse, quod *separatum*, aut *segregatum*, vnde Hebræum nomen *Kados* quod ei respondet, interpretatur *purissimum*, quod idem est, quod ab omni munditia separatum, seu segregatum: in Græco verò correspondet *Agios*, quod interpretatur *sine terra*; constat autem, quod hac ratione Christus Dominus à D. Paulo vocatus est, *segregatus à peccatoribus, & excelsior cœlis factus.* Sanctum etiam, vt aliis placet, originem ducit à *sancire*, quod

Aristot. 3. de Anima, & 7. Metaphys. & lib. 1. Periherm.

Arist. lib. 1. Periherm. D. Aug. lib. 15. de Trinit.

Heb. 1.

Isai. 30.

Ioan. 15.

Luc. 1.

Ioan. 10.

in rigore interpretatur, *Sanguine confirmare.* vt sæpè apud antiquos Scythas, Atabas, Medos, Garamantas, Lydios, imo & apud Hebræos contingebat, iuxta illa Exodi 34. *Hic sanguis fœderis, quod pepigit Dominus vobiscum.* Imo secundum Catholicos *Sanctum* idem est, quod *Sanguine tinctum*: quia autem non videat, dum Verbum diuinum carnem assumpsit, humano sanguine tinctum? vnde, *vir Sanguinum* dictum est, Exod. 4. & Isaias 63. de Christi humanitate dixit, *rubrum est vestimentum suum.* Atque hinc est iuxta præfatam expositionem, quod licet alioquin nomen Dei vocale, aut scriptum, instar imaginis ipsius, adoratione dignum sit, iuxta illud Pauli: *in nomine Iesu omne genu flectatur, &c.* vt tamen Episcopus Christopolitanus docuit: *Quando dicitur Genes. 4. quod Enos cœpit inuocare nomen Domini: & cap. 12. quando Abraham ædificauit altare, & adorauit nomen Domini, ibi non est dicendum, quod Enos inuocauerit, nec Abraham adorauerit illud nomen vocale quatuor literis prolatum, aut descriptum, sed adorauerunt Verbum Incarnatum Deum, & Hominem, per illas quatuor literas significatum.* Ibidem etiam hæc præclara scripsit, quæ quia dictam expositionem mirificè illustrant, hic apponere molestè non feram: *Hoc est nomen Dei, quod desiderabant videre Patriarchæ, & Prophetæ, quod non potuit videri, nec reuelari nisi in nouo Testamento: sed quia Moysi desideranti videre istud nomen Dei, scilicet Verbum Incarnatum, quod erat venturum in mundum cum omnipotentia, & humana sapientia, & iustitia, & misericordia, ideo scripsit ipsum quatuor literis Hebraicis, scilicet, iod, he, vau, he: Et sic cum istis quatuor literis reperitur nomen Dei scriptum in iota Scriptura legis, & prophetarum in Hebræo, quæ quidem quatuor literæ solæ sumptæ non formant aliquam notam dictionem, ad denotandum nomen Dei, quod significabant, esse incomprehensibile, sed vbicumque reperitur nomen Dei, istis quatuor literis scriptum, ipsi Hebræi pronuntiabant, & pronuntiant Adonai, id est, Dominus omnipotens. Et idcirco dicunt, quod istud nomen Tetragrammaton, id est, quatuor literarum, est ineffabile quo ad ea quæ comprehendit, & significat, eò quod significabat per quatuor literas, illa quatuor incomprehensibilia, quæ sunt in Christo, scilicet omnipotentiam, sapientiam, misericordiam, & iustitiam. Sed si istæ quatuor literæ recte combinentur per puncta, quibus Hebræi combinant literas in scriptura, tunc reddunt istud nomen Hebræum Iehoshuah, quod Græce dicitur Iesus, & Latine Iesus, quod est saluatio, siue Saluator: & sic vbicumque in Hebræo scribitur hoc nomen Iehoshuah: in latino interpretatiuè scribitur Saluator, aut saluare, siue Iesus. Et ideo sicut Hebræi per illud nomen Tetragrammaton, id est, quatuor literarum, nominant Deum, & nomen eius, ita nos per hoc nomen Iesus ex illis quatuor literis combinatum, nominamus Verbum incarnatum, quod est nomen Dei reale, quo Deus se nominauit, & notificauit mundo. Et sic sicut illud Verbum incarnatum est nomen Dei reale, quo ipse Deus pater nominauit se ipsum mundo, ita hic nomen Iesu vocale, vel scriptum est nomen, quo nos nominamus illud Verbum incarnatum Deum, & hominem, quod est nomen Dei, quo ipse se nominat: quod quidem nomen non fuit mundo cognitum, nisi vsque ad aduentum Christi, quando Angelus dixit Mariæ: Ecce concipies in vtero, & paries filium, & vocabis nomen eius Iesum.*

Exod. 34.

Exod. 4. Isa. 63.

Philip. 2.

Epist. Christ. super Magnificat.

Epist. Christ. super Magni.

Idem præcitato loco.

Luc. 1.

Porrò vt proposita Virginis verba ad mores conuertamus, obseruandum est, scite deiparam Mariam potentiam cum sanctitate copulauisse, dum ait: *quia fecit mihi magna, qui potens est, & sanctum nomen eius,* vt nos edoceret, imperium, & potentiam absque consortio sanctitatis tyrannidem esse: Pharao quidem, Nabucodonosor, Antiochus, Nero, Caligula, Diocletianus, & alij permulti Imperatores famosi, potentissimi; fuere, quia tamen sanctitate caruerunt, tamquã impij Tyranni tàm in proprios, quã in exteros sæuierunt. Certe Regum, ac Principũ cor tale debet esse, quale illud depinxit Salomon, cum potentia pariter, & sanctitate

Luc. 1.

ipse

Prou.21. ipse vigebat: *Sicut diuisiones aquarum, ita cor Regis in manu Domini, quocunq; voluerit, inclinabit illud*: quasi diceret: sicut ad irrigandos, ac fœcundandos agros, non ad perdendos diuidi solent, ac fluere aquæ, sic regum corda non ad vastandos, sed ad tuendos, ornandos, & locupletandos populos moueri debent; & quemadmodum aquæ deriuantis ductum, ita cor regis voluntatem Dei sequi debet: sicut etiam primum mobile, cui reliqui parent cœli, Angeli mouenti paret; ad eumdem modum Rex, qui, instar primi mobilis, suo motu, & imperio subditos rapit, ac circumfert, Deo ipsi obsecundare debet, & vt alter Dauid esse, qui faciat omnes voluntates eius, & seruet omnes eius leges. Quamobrem in Deutero. præcipit regi Deus: vt legis librum apud se habeat, ac legat: Deut.17. *Postquam sederit in solio regni sui, describet sibi Deuteronomium legis huius in volumine, accipiens exemplar à sacerdotibus leuiticæ tribus, & habebit secum, legetque illud omnibus diebus vitæ suæ, vt discat timere Dominum Deum suum, & custodire verba, & ceremonias eius, quæ in lege præcepta sunt.* Hinc factum est, vt Regi, cum 4.Reg.11. coronabatur, legis liber traderetur: *Produxit que filium regis, & posuit supra eum diadema, & testimonium* (id est legem) *fecerũque eum regem, & vnxerunt.* Cum diademate legem coniungit scriptura; diuinæ enim leges, ac mandata si à rege obseruẽtur, fulgentissimi sunt pyropi, qui regis diadema illuminant. Præterea dicitur summus sacerdos *testimonium*, id est legẽ, *super regem imposuisse*, super regem (inquã) quod oporteat regem legi subiectum esse, atque obtemperantem. Solent reges consiliarios habere multos, quorũ consilia sequantur; optimi consiliarij, qui cõsilio dando, nec fallunt, nec falluntur, diuinæ leges sunt: quocirca Rex Dauid *Consilium* (ait) *meum, iustificationes tuæ*: ex Hebræo verti potest: *Testimonia, siue mandata* Psal.118. *tua, viri consiliarij mei*: Hieron. vertit: *Viri amicissimi mei*. O fidelissimos illos reges, qui animi effrænatas perturbationes, virosque improbos, quibus illæ dominantur, è suo consortio pellunt, his verò consiliis obtemperant. Memorare debent 3.Reg.12. Principes, quod sunt veluti populi norma, & regula, regulam autem rectam esse oportet: vnde Plutarchus in lib. de doctrina Principum, inquit: *Quemadmodum, oportet, vt ipsa regula primum recta sit, nihil habens obliquum, deinde cætera sibi admota, quatenus sibi congruunt, exæquet: consimili modo Princeps, postea quam imperium in se ipso parauerit, ac direxerit, vitamque suam composuerit, tunc debet sibi coaptare eos, quibus imperat. Nec enim cadentis est alium erigere, nec ignorantis docere, nec incompositũ componere, nec ordinare inordinati, nec imperare eius, qui non pareat imperio* hæc ille. Rex prauus regula est recta, rex prauus regula distorta & praua, ad quam qui mores coaptant, deprauantur, distortamque vitam traducunt; quare sicut fermentum massam, ita impius Rex populum corrũpit; vnde apud Oseam, Ieroboam Rex dicitur Israeliticum populum fermentasse, quia per idolorum cultum illũ corrupit. *Quieuit paululum Ciuitas à commixtione fermenti, donec fermentaretur totum*, hoc est, quieuit ciuitas paululum, postquam fermentũ idololatriæ à Ieroboamo Rege accepit, donec eodem fermento tota fuit fermentata, atque corrupta. Idem Rex, eodem capite, cum pistore confertur ad coquendos panes clibanum succendentes *Omnes adulterantes*, ait Deus, spiritali scilicet adulterio idololatriæ, *quasi clibanus succensus à coquente*: id est à Rege Ieroboamo. Pulsor est Cacodæmonis Rex impius, qui hominum corda velut clibanos, tartareo vitiorum igne succendit, & panes Cacodæmoni suauissimos, id est, peccata, coquit. Huiusmodi infœlices Reges, & Principes audiant verba Sapientis acriter eis minantis: *Præbete aures vos, qui continetis multitudines, & placetis vobis in turbis nationum: quoniam data est à Domino potestas vobis, & virtus ab Altissimo, qui interrogabit opera vestra, & cogitationes scrutabitur; quoniam cum essetis ministri regni illius,* Osee 7. Osee ibid. Sap.6.

non recte iudicastis, nec custodistis legem iustitiæ, nec secundum voluntatem Dei ambulastis. horrendè, & cito apparebit vobis, quoniam iudicium durissimum in ijs, qui præsunt, fiet. Timeant ergo Reges durissimum hoc iudicium, ne in summa potestate summa sit licentia, libertasque viuendi. Nam, vt

D. Ambros. in apolog. Dauid in c 2. ait Ambrosius: *Lubrica est in bonis moribus licentia potestatis, & oblatio facultatis: lubricus locus est regnum, adeò vt in eo collocatus sanctus Dauid in adulterium lapsus sit.* Quamobrem fræno timoris Dei opus est regi, quo potestatis libertatem coerceat.

D. Isidor. de summo bono lib. 3. cap. 51. *Difficile est* (ait D. Isidorus) *Principem regredi ad melius, si vitijs fuerit implicatus: populi enim peccantes iudicem metuunt, & à malo legibus cohibentur. Reges autem nisi solo Dei timore, metuque gehennæ coercentur: liberè in præceps prorumpunt, & per abruptum licentiæ in omne facinus labuntur:* hæc ille. Timeant igitur & contremiscant oportet Principes, quod Deum Iudicem & vindicem habeant, cuius sola manus paucos in pariete characteres exarans potentissimos terrere fecit Reges. Audi Danielem:

Daniel. 5. *Apparuerunt*, inquit, *digiti, quasi manus hominis scribentis. Tunc facies Regis commutata est, & cogitationes eius conturbabant eum, & compages renum eius soluebantur, & genua eius ad se inuicem collidebantur.* O Regem Babylonici imperij potentissimum, manus parua, non hasta, & gladio, sed tenui calamo armata, tãtum tibi terrorem incutit? tantum certè, quia manus est omnipotentis Dei, ab omnibus Regibus rationem seuere exposcens. Tria verba scripsit manus illa, Regibus cunctis assiduè animo voluenda, *Manè, Techel, Phares.* Illa Daniel hunc in modum expositi:

Dan. 5. *Manè: numerauit Deus regnum tuum, & cõpleuit illud: Techel, appensus es in statera & inuentus es minus habens; Phares, diuisum est regnum tuum, & datum est Medis, & Persis.* Vtinam sicut manu illa in aula regia Babylonici imperij hæc inscripta fuere, nũc etiam à Regibus in palatijs hæc eadem inscriberentur, frequentique consideratione expenderentur, *Manè*, numerabit Deus regnum Regis, & numerabit dies quibus est regnaturus, & paulò post è vita & regno migrare iubebit. *Techel*, appensus es in statera diuina, ô Rex, appendit Deus recte facta, appendit quoque mala opera, appendit in statera virtutes Rege dignas, appendit vitia Rege indigna. O illum infelicissimum, qui inuenietur minus habens, ô illum felicissimum, qui iustitiam, pietatem, Dei cultum, fidem, charitatem, reliquasque virtutes iusti, ac recti habuisse ponderis reperietur; è regno hic temporario in æternum trãsferetur; qui verò iuste, debitoque pondere caruerit, amisso regno, aliisque tradito in perpetuam, miserrimamque Orci seruitutem detrudetur. Hæc qui frequenti meditatione animo vertit, vigilanti cura rempubl. administrat, exemplo ad virtutem subditos ducit, recte facta rectè factis perpetuo cumulat, ne in statera debitum pondus desit, & de cœlesti regno per supremum omnium Iudicem excludatur. Cui sit honor & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XIX.

Explicantur verba illa: Et misericordia eius à progenie in progenies timentibus eum: vbi ostendimus B. Virginem per misericordiam beneficium Incarnationis intellexisse; pariterque de timore seruili, & filiali pertractatur.

CVM proprium sit charitatis, qua sancti diligunt proximos sicut seipsos, iuxta diuinum præceptum: *Diliges proximum tuũ sicut te ipsum*: eorum bona tamquam propria reputare, vtpote qui per charitatem facti sint cum illis *cor vnum, & anima vna*, vt loquitur D. Lucas in actis Apostolicis: hinc est quod B. Virgo, quæ inter omnes puras crea-

Matth. 3.

Act. 4.

creaturas perfectiorem charitatis gradū attingit, beneficia facta vniuerso orbi quasi sibi collata illa reputans, pro his etiam gratias agit, Deumque magnificat & propter eadem exultat spiritus eius, vnde postquam gratam se exhibuit Deo propter beneficia sibi collata: *quia fecit mihi magna qui potens est, & sanctum nomen eius*: continuò gratias refert propter beneficium diuinæ misericordiæ in omnes nationes se diffundentis: *misericordia eius à progenie in progenies timentibus eum.* Vnde obseruatione dignum est, quàm egregiū ordinem Deipara seruarit in suo cantico; primò enim tractat de fonte, deindè de aquæductu, tandē de agris, in quos aquæ illæ deriuantur: primo dixit: *Magnificat anima mea Dominum.* Ecce misericordiæ perennem fontem: deinde ait: *quia respexit humilitatem ancillæ suæ*: ecce Mariam aquæductum, per quem diuinæ gratiæ fluenta diriguntur, ac tandem ait, *à progenie in progenies timentibus eum*: ecce signat agros, ad quos fluenta illa deriuantur. Theophylactus per hæc verba intelligit significari, quod timentes Deum consequuntur misericordiam tùm in hac generatione, hoc est, in presenti sęculo, tùm in futura generatione, hoc est in futuro sæculo; in hac enim centuplum accipiunt, in illa verò vitam æternam possidebunt. Alij cum Cardinali Toleto intelligunt verba illa de successione generationum solius populi Iudaici. Alij verò interpretantur sensum esse, quod misericordia Dei incipiet à progenie Iudæorum, & perueniet ad progeniem gentilium: sed planior sensus est, & verior, vt vniuersas nationes, & ætates cōprehendat, Dauide dicente: *Misericordia Domini plena est terra*, adeò vt non sit qui se abscondat à calore misericordiæ eius. Ita exponit Venerabilis Beda dicens: *Progenies autem, & progenies velut viriusque populi, Iudæi videlicet, & Gentilis appellat, vel certè per omnium orbem nationum, quas in Christo creditoras esse præuidebat.* His adiungo Euthymium in cap. 1. Lucæ

Luc. 1.

Luc. 1.

Luc. 1.

Toler. super c. 1. Luc.

Psal. 118.

Beda hom. feria 5. ante quartā Dom. Aduēt.

Euthym.

opinantem *à progenie in progenies*, idem significare in Hebræo quod *semper*: vnde sensus erit, quod in omnes homines indeficiens erit eius misericordia & perennis. Illud tamen præcipuè in his verbis expositionem desiderat, quid sub nomine *misericordiæ* beata Virgo intellexerit? quidam enim Doctores, quos sequitur doctissimus Beuxamis, nomine *misericordiæ*, intelligunt diuina beneficia, quæ Deus munificentissima manu omnibus nationibus confert: *Incipe tu* (inquit ille) *à primo homine, quidne ipsum post peccatum mors corporalis, & æterna vindicaret prohibuit, nisi Dei misericordia? Quid Noë à diluuio, Loth ab excidio, Abraham ex Hur Chaldæorum, Iacob ab Esau, Iosephum à carcere, populum ab Ægyptiaca seruitute, eundem ex Babylonica captiuitate eripuit, nisi Dei misericordia?* ac tandem, vt Dauid dixit: *misericordia Domini in æternum vsque in æternū*: quasi diceret: non est misericordia diuina instar humanæ, quæ solum extenditur ad proxima, non ad remota, sed in omnia se diffundit, Ecclesiastico dicente: *miseratio hominis circa proximum suum, misericordia autem Dei super omnem carnem.* Gessit typum huius amplissimæ misericordiæ flumen, quod è medio paradisi progrediens in quatuor capita diuisum vniuersam terram irrigabat: sicut enim illa irrigatio paradisi his omnibus modis potuit fieri (vt post alios multos adnotauit Perrerius super Genesim) vt vel flumen illud multos sinus, & anfractus faciens, vsquequaque paradisum allueret, & irrigaret; vel vt ex eo complures aluei ducerentur, & in omnes paradisi partes deriuarentur; vel vt instar Nili, ac Iordanis statis anni temporibus augescens & superfluens, paradisum inundaret, atque irrigaret; vel denique, vt per subterraneos meatus vniuersam Paradisi terram humore suo perfunderet: ita omnibus his modis diuina misericordia mortalium animos irrigat, atque fœcundat: aliquando enim diuina gratia per secretissimos quosdam meatus, atque internas inspirationes perfundit men-

Beuxamis tom. 1. super c. 1. Lucæ.

Genes. 7.
Gen. 19.
Gen. 12.
Gen. 30.
Gen. 41.
Exod. 14.
1. Esdr. 1.
Psal. 88.
Eccles. 18.
Genes. 2.

Perrer. sup. Genes.

dit mentem hominis, aliquando varias per tribulationes, & anfractus faciens, vt ex illis deinde consolationum aquæ deducantur ad animam refocillandam, ac recreandam; plerumq; verò per variarum virtutum alueos complures deducit; denique adeò interdum inundat, & augescit, vt omnẽ terrenam conuersationem homo deponens cum D. Paulo dicat *Viuo ego, iam non ego; viuit vero in me Christus.* Verùm communior & receptior Patrum sententia est, beatam Virginem sub nomine *misericordiæ*, hoc loco intellexisse beneficium Incarnationis: vnde D. Augustin. in expositione huius cantici inquit: *hæc illa misericordia, quam timentibus se exhibuit Deus, quia Verbum suum per assumptã carnem in hunc mundum misit, vt per ipsum aëreas potestates potenti virtute debellaret, & genus humanum ab earum potestate redimeret.* D. Ambrosius in hoc etiam sensu explicat verba illa: *Miserere mei Deus secundum magnam misericordiam tuam*, dum ait: *Magna misericordia, quia Verbum caro factũ est, & habitauit in nobis.* Ac tãdem D. Hieronymus verba illa psalmi: *Mirifica misericordias tuas, qui saluos facis sperantes in te*, ipse vertit: *Mirabilem fac misericordiam tuam*: Est autem notissimum in nullo opere Deum Opt. Maxi. mirabilem magis misericordiam suam reddidisse, quàm in stupendo Incarnationis prodigio; ante illam enim subleuabat Deus hominũ miserias absq; labore vllo, post Incarnationem verò multis doloribus, instar parturientis, nobis opem tulit, quod eximiæ, ac mirificæ misericordiæ euidens argumentum est. Imò, si rem altius perpendamus, reperiemus Deum nunquam ostendisse misericordiam rigorosè loquendo, quousq; in vtero virgineo Verbum caro factum est: nam vt tradidit D. Thomas, misericordia præter efficacem voluntatẽ subleuandi alienam miseriam, importat compassionem eiusdem miseriæ, vnde D. Isidorus lib. 10 thymologiarũ dixit, misericordiam esse, quasi *miserum faciens cor*, cum igitur Deus ante Incarnationem nõ potuisset habere huiusmodi cordis compassionem. Incarnatus verò frequenter hominum miseriis cõpassus fuerit, Apostolo dicente, *non habemus Pontificem, qui non possit compati infirmitatibus nostris*: consequens est misericordiam completè, & perfectè non fuisse in Deo ante Incarnationem, sed post illam. vnde non incongrue existimauerim, quod licet misericordia, sicut & cæteta diuina attributa omnibus diuinis personis æquè conueniant, speciali tamen ratione Filio ascribi debet, non solum per quandam attributionem, & accommodationem ad eum modum, quo potentia Patri, & bonitas Spiritui sancto aptari solet, sed quia reuera nec Pater, nec Spiritus sanctus, sed solus Filius in Cruce pro nobis mortẽ subiit ad subleuandam vniuersalem humani generis miseriam, & diabolica captiuitate eos misericorditer liberandum. Atque huc spectant ad eandem expositionem confirmandam verba illa Dauidis, quibus postulans à Deo, vt ostenderet sibi filium suũ humana carne indutum, dixit: *Ostende nobis Domine misericordiam tuam*, quod perinde fuit, ac si diceret (vt exponit Nicolaus de Lyra) *Ostendisti potentiam in creatione mundi de nihilo, & sapientiam tuam in mundi gubernatione, & iustitiam tuam in peccatorum punitione sicut in diluuio, & submersione Sodomæ, & Gomorrhæ, ideo nunc ostende nobis misericordiam tuam in Filij tui Incarnatione.* Fuisse autem hanc summam misericordiam, ex eo non obscurè probari potest, quia præter quàm summa erat miseria, à qua nos subleuauit, est adeò gratuitum beneficium, adeoque mera gratia, vt nec sub meritò Christi ceciderit. Diuina quidem prædestinatio, prima gratia, necnon & donum perseuerantiæ licet non cadant sub merito nostro (vt cõmuni consensu docent Theologi cum D. Thoma) Christus tamen Dominus (vt idem fatentur) causa fuit meritoria nostræ prædestinationis, primæ gratiæ, & doni perseuerantiæ, suam tamen Incarnationem nec meruit, nec potuit mereri,

De diuina misericordia vide quæ lectissime dixi in homiliis nostris Catholic lib. 2. de incarnat. homil. 12. Ad Gal. 2. D. Aug. in expos. sup. Magnific.

D Ambros. in apolog. Dauid posteriori c. 12. Psal. 16.

Ad Heb. 4.

Psal. 84.

Nicolaus de Lyra super c. 1. Luc.

Theologi cum D. Tho. 1. 2. q. 114. art. 3.

teri, vt cum Angelico Doctore in 3. parte, Theologorũ schola edocet: cum ergo Incarnationis beneficium adeò pura, ac mera gratia esse perhibeatur, reliquum est supremum misericordiæ gradum attigisse, vt & Pauli verba satis indicant: *Manifestè magnum est pietatis Sacramentum, quod manifestatum est in carne*: vnde Zacharias magni Baptistæ parens nõ potentiæ, non sapientiæ, sed misericordiæ Incarnationis opus attribuit: *Per viscera misericordiæ Dei nostri, in quibus visitauit nos oriens ex alto.* Ad hæc illud dicere non parcam, quod in quocumque sensu sumatur verbum illud *misericordia*, siue pro beneficio vocationis, & diuinę illuminationis, siue pro beneficio Incarnationis, non aliter, quàm per Virginem illam præstitit nobis Deus: vt enim ex regione Eden (vt Hebræi notant super Genesim) flumen quod Deus posuit in paradiso, originem trahens per ipsum Paradisum cursum suum dirigebat, vt non solum illum irrigaret, sed & partes illi cõfines, & circumdantes; ita diuinæ misericordiæ flumen, per Mariam, tanquam per secundi Adam paradisum, transit ad irriganda hominum corda; vnde quæstioni illi propositæ sancto Iob: *Dic mihi, si habes intelligentiam, per quam viam spargitur lux, & diuiditur æstus super terram?* abunde satisfecisse arbitrarer, dicendo Beatam Virginem esse viam, per quam lux hæc spargitur, quæ *illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum*, quam ardens diuini amoris æstus Ecclesiæ filiis diuiditur; nam, vt dixit Bernardus: *Nihil nos voluit habere Deus, quod per manus Mariæ non transiret*: vnde, & Ecclesia ipsa ei canit: *Tu regis alti ianua, & porta lucis fulgida.*

D. Tho 3. p. q. 2. ar. 11. & de ver. q. 29 ar. 6. 1. Tim. 3.

Luce 1.

Gen. 2.

Iob 38.

D. Bern. sup. missus.

Exponamus iam verba illa: *timentibus eum.* In his tria præcipuè nobis explicare incumbit primum est, quare magis dixit misericordiam Dei communicari *timentibus*, quàm credentibus, quàm sperantibus, aut diligentibus eum? secundum, de quo genere timoris hic loquatur? tertium est, quomodo beata Virgo coarctat misericordiam Dei ad timentes Deum cum etiam ad non timẽtes se diffundat, Christo Domino dicente: *Qui solem suum facit oriri super bonos, & malos.* Ad primũ Cornelius Ianssenius in hæc verba respondet: *Aptè dicit potius timentibus eum, quàm obedientibus ei, aut, diligentibus eum, quia prius de Dei potentia, & sanctitate cecinit, quibus respondet in nobis timor, & reuerentia Dei.* Benè quidem, sed melius meo iudicio respondetur, consultissimè beata Virgo dixisse, misericordiam communicãdam esse timentibus Deum, quia cum ex illa soleant homines ea abutentes ansam sumere ad licentiosius viuendum, ideo misericordiæ timorem adiecit, quasi frenum ad compescendam hominum petulantiam, qui ex immensæ Dei misericordiæ consideratione, vana fiducia decepti ad peccandum quotidie (proh dolor) proniores redduntur: ad quod alludens Ecclesiasticus dixit: *Ne dicas: miseratio Domini magna est, multitudinis peccatorum meorum miserebitur. Misericordia enim, & ira ab illo citò proximant, & in peccatores respicit ira illius.* Vnde ad hanc rem dignam illam Salomone sentẽtiam esse arbitror: *Mel inuenisti, comede, quod sufficit tibi, ne forte satiatus, euomas illud.* Fauus mellis est Verbum Incarnatum, quem casta apis Maria, concubitum instar apum nescius, cœlesti Spiritus sancti rore decidente, ex propria substantia illum produxit, vnde Christo nato dictũ est: *Hodie melliflui facti sunt Cœli*: ait ergo Salomon: dulcissimum huius tantæ misericordiæ mel inuenisti, comede, quod sufficit tibi, ne adeò temere confidas in hac tanta miseratione, vt inde licentiam sumas ad differendam pristinæ vitę pœnitentiam, aut in noua prolabendum peccata.

Matth. 5.

Corn. Iansse. in sua concordiæ, c. 4.

Eccles. 5.

Prou. 25.

Antiphonæ Ecclesiæ.

Ad secundum quæsitum, de quonam timore beata Virgo hic loquatur? prætermissa illa Episcopi Christopolitani, timoris diuisione in expositione super Magnificat, vbi ait: *Quadruplex potest esse timor*

Episc. Christopol. in expositione sup. Magnif.

timor seruilis, castus, & sanctus; aliter enim timet seruus, aliter filius, aliter vxor, aliter vir iustus: seruus timet facere malum, ne verberetur à Domino; filius verò timet patrem, ne priuet ipsum hæreditate; vxor verò timet virum, ne separetur, & dimittat illam; sed vir iustus, & sanctus timet peccare contra Deum, non propter aliquod proprium interesse, sed ne displiceat Deo, quem diligit in se, propter se, & super omnia: Hac inquam omissa diuisione, bimembrem partitionem inter Theologos celebrem in medium adducam, timoris seruilis, & filialis, cuius in hæc verba meminit Diuus Hieronymus: *Duo sunt timores Domini: prior seruilis, qui principium sapientiæ vocatur: secundus amicalis, qui perfectiorē sapientiam comitatur. Timor seruitis principiū sapientiæ est; quia quisquis post errorem delictorum sapere incipit, timore diuino corripitur, ne ad tormenta ducatur. Sed hunc timorem perfecta dilectio foras mittit. Succedit autem timor Domini sanctus, permanens in sæculum sæculi, quem non excludit, sed auget charitas. Ipse est, quo timet filius bonus, ne vel in modico oculos amantissimi patris offendat.* Timorem quidem seruilem, quo quis ob gehennæ pœnam, aut extremi iudicij seueritatem perterritus, à peccatis se abstinet, licet multi hæretici damnarint, sacrum tamen Concilium Tridentinum ad exemplum Niniuitarum respiciens, qui pœnæ timore perculsi ad tonæ prædicationem pœnitentiam egerunt, damnantes illum his verbis anathematizat: *Si quis dixerit, gehennæ metū, per quem ad misericordiam Dei de peccatis dolendo confugimus, vel à peccatis abstinemus, esse peccatum, aut peccatores facere, anathema sit.* Et quidem sacrum Concilium videtur mihi hanc doctrinam apertè deduxisse ex verbis Christi Domini: *Timete eum, qui postquam occiderit corpus, potest corpus, & animam mittere in gehennam ignis.* Vnde & hoc genus timoris laudant vehementer Patres, præcipuè D. Gregorius, & D. Chrysostomus; ille enim lib. 2. Moral. *In via Dei à timore incipitur, vt ad fortitudinem veniatur; nam sicut in via sæculi audacia fortitudinem, ita in via Dei audacia debilitatem parit; & sicut in via sæculi debilitatem, ita in via Dei timor fortitudinem gignit.* Diuus tem Chrysostomus in hunc modum loquitur: *Nisi bonum esset timor, filios patres pædagogos non præponerent, non legislatores ciuitatibus vllos magistratus. Quid gehenna gratius? Sed huiusmodi nil vtilius. Gehennæ namque timor, regni nobis affert coronam. Vbi timor est, liuor non est. Vbi timor est, extinctus furor est, cupiditas improba correpta, omnis irrationabilis passio exterminata. Et sicut in domo stante milite semper armato, non latro, nō alius quis talia mala patrantium apparere propius audebit: sic, & metu animæ nostræ demente, illiberalium nulla perturbationum facilè nobis subrepit, sed omnes fugiunt, & pelluntur, timoris imperio vndique exactæ.* Itaq; volunt isti Patres, quod licet timor seruilis sit imperfectus, est tamen via, & principiū ad perfectū timorem: sicut enim acus se habet ad filū, quia perforando trahit ipsum, coniungendo pannū vnum cum altero, & missa acu foras manent partes panni consutæ, & vinctæ per filum, ita similiter timor seruilis formidine futuræ pœnæ pungit cor hominis penetrans, & exinde trahit secum ad timorem filialem, per quem, quia hic habet charitatem sibi adiunctam, manet anima hominis Deo adhærens, & quasi cum illo consuta.

Præter hunc seruilem timorem est alius filialis, quando quis nō propter pœnam, quam Deus peccanti minatur, sed propter vitandā Dei offensam abhorret peccatum: Discrimen autem inter hoc filialis, & illius seruilis timoris genus D. Augustin hac egregia similitudine vtēs, hoc constituit. *Pone, inquit, aliquam fœminam castam, timentem virum, aliam pone adulteram, & ipsa timet virum. Casta timet, ne discedat vir, adultera, ne veniat.* Sed hoc etiam multò clarius idem Augustin. super epistola B. Ioannis: *Non potest, inquit, melius explanari, quid interfit inter duos timores, castum, & eum quem charitas foras mittit, quā si ponas duas maritatas, quarum vnam consti-*

tuas

D. Chrysost. hom 25. ad populū Antioch. tom. 5.

D. Hieronym. lib. 1. in c. 1. pro tom. 3.

Concil. Trid. sess. 6. can. 8.

Matth. 10.

D. Greg lib. 2. Moral.

D. Aug. in Psal. 127.

D. Aug. tract. 9. in epist. Ioan.

alias volentem facere adulterium, delectari nequitia, sed tamen ne damnetur à viro, huic onerosa est viri præsentia: tales sunt qui timēt, ne veniat dies Iudicij, ne damnentur: fac alteram amare virum, debere illi castos amplexus, & nulla se adulterij immunditia maculare optat præsentiam viri. Vtraque timet, vox vna, diuersus animus; illa timet, ne veniat; ista ne discedat. Huius filialis timoris fructus adeò vberes, & copiosi sunt, vt vix in numerum redigi valeant; nam ille imprimis iuuat ad credulitatem diuinorum arcanorum, iuxta illud: *qui timent Dominum, non erunt incredibiles verbo eius.* confert scientiā *plenitudo scientiæ, timere Deum* præbet sapientiam: *initium sapientiæ est timor Domini.* illuminat mentē, & tenebras pellit: *Orietur vobis timentibus nomen meum sol iustitiæ.* confert bonorum spiritualium vbertatem: *pauperem vitam gerimus, sed multa bona habebimus si timuerimus Deum:* sed non solum spiritualium, sed & tēporaliū: *Non est inopia timentibus eum.* Timor Domini fugat peccatum, Ecclesiastico dicente: *Timor Domini expellit peccatum:* Prohibet in noua prolabi peccata: *Per timorem Domini declinat omnis homo à malo.* Ingerit animæ dulcedinem: *Quàm magna multitudo dulcedinis tuæ Domine, quam abscondisti timentibus te.* Confert stabilitatē: *Firmamentum est Dominus timentibus eum.* Confert iucūditatem, & delectationem: *Timor Domini delectabit cor.* Præbet animi fortitudinem: *Qui timet Dominum, nihil trepidabit.* Communicat pacem, & tranquillitatem: *Qui timet Dominū, in pace versabitur.* Irrigat animam fluentis cœlestibus: *Timor Domini fons vitæ:* fœcundat illā ac bonorum operum fœtus eam parturire facit: *A timore tuo Domine concepimus, & quasi parturiuimus spiritum salutis.* Tandem hic filialis timor adeò perfectus esse perhibetur, vt in beatis Deo fruentibus, cessante Fide & Spe, ipse non cesset, sed in æternum perseueret, Dauide dicente: *Timor Domini sanctus permanens in sæculum sæculi:* & Ecclesia canente: *Tremunt Potestates, Cæli, cælorumq; Virtutes:* Vnde cum D. Hieronymus, inquit: *Vterque autem timor in futura vita cessabit, charitas verò nunquam excidet, sed in plenitudine sapientiæ perpetua manebit,* intelligendus est loqui non de dono ipso habituali timoris filialis, cum hoc certum sit manere in patria, sed de actu illo, quem iustus elicit in via, timens à Domino separari; hic enim cessabit in patria, cum per visionem beatificam omninò certificentur beati nunquam à Deo separandos fore: quare ipsi timorem solum exercent, dum diuinam maiestatem incessanter reuerentur, quē actum B. Virgo frequentissime etiā exercuit in via, nō verò primum, quia cum agnosceret se factam impeccabilem per plenitudinē gratiæ sibi infusæ, non poterat timere separari à Christo Domino. Adeo autē in ea viguit filialis timor, vt se matrē illius esse affirmaret: *Ego mater pulchræ dilectionis & timoris & agnitionis, & sanctæ Spei.* Ad rem ergo nostram redeuntes, quamuis Hugo Victorinus existimauerit B. Virginem in prædictis verbis: *misericordia eius à progenie in progenies timentibus eum*: locutam fuisse tàm de timentibus timore seruili, quàm filiali, verius tamen esse arbitror cum nostro Nicolao de Lyra hunc locum intellexisse de casto, & filiali timore; nam licet Dei misericordia in Incarnationis beneficio se diffundat in omnes, quo ad sufficientiā, quo ad efficaciam tamen actualis sanctificationis non se extēdit, nisi ad iustos tantū, Deum timentes timore filiali.

Ad vltimum tandem quæsitum, quomodo B. Virgo limitauerit misericordiā Dei ad timentes se, cum etiam nō timentes innumeros suæ misericordiæ effectus quotidie experiantur? Ex nuper dictis facilè respondetur, beatam Virginem locutam fuisse, non de communicatione misericordiæ quantum ad sufficientiam, sed quantum ad efficaciam: efficaciter autem non communicatur iustificationis misericordia, nisi timentibus Deum. Cui sit honor & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

Eccles. 2. Eccle. 1. Psal. 110. Malac. 4. Tobiæ 4. Psal. 24. Eccle. 1. Prou. 15. Psal. 30. Psal. 24. Eccle. 1. Eccle. 34. Prou. 13. Prou. 14. Isaiæ 26. Psal. 18. Eccl. Romā. in præf. Miss.

D. Hier. l. 1. in c. 1. Prou. tom. 4.

Hugo Victo. rin. in annot. sup. Magnif.

Nicolaus de Lyra sup. c. 1. Lucæ.

HOMILIA XX.

In illa verba: Fecit potentiam in brachio suo: ostenditur Verbum diuinum incarnatum esse Dei brachiũ, in quo, & per quod Deus potentiam suam mirificè ostentauit.

Exod. 6. Psal. 43. Beda hō. fer. 6. ante 4. Dom. Aduẽt. Euthy. sup. c. 1. Lucæ. Euseb. Emis. hom. fer. 6. ante 4. Domin. Aduẽt. D. Aug. l. de essent. diu. ver. & sup. Ioan. tra 53. D. Bonau. in c. 1. Lucæ. D. Fulg. lib. 3. Thym. D. Athan. l. de communi essentia Patris filij, & Spirit. S. B. Eus. lib. 3. de præparat. Euang. c. 2. D. Cyrill. l. 8 in Ioan. c. 6. Tertu. l. cõt. Praxeam. D. Greg. l 32 Moral. c. 20. Caiet. super c. 1. Lucæ. Lyran. sup. c. 1. Lucæ. Gloss. interlinear. ibid. Rup. l. 2. super Mat. 6, 29

QVAMVIS Dei brachiũ, fortitudinem, ac virtutem diuinam ad magnalia patranda in sacrisquandoq; eloquiis denotare soleat, vt constat ex illo Exodi: *Educam vos de ergastulo Ægyptiorum, & eruam de seruitute, & redimam in brachio excelso*: & ex illo: *brachium eorum non saluauit eos, sed dextera tua, & brachium tuum*: & in hoc sensu B. Virginem hoc loco locutam fuisse putauerint venerabilis Beda, Euthymius, & Eusebius Emissenus dicens: *Fecit potentiam Dominus in brachio suo, id est, in virtute, & fortitudine sua, quia Diabolum vicit, & infernũ spoliauit, & sanctorum animas secum ad cœlestia vexit.* Diui tamen Augustini, Sãcti nostri Patris Bonauenturæ, Fulgentij, Athanasij, Eusebij, Tertulliani, Gregorij, Cyrilli, Cardinalis Caietani, Lyrani, Glossæ interlinearis, Ruperti Abbatis, Hugonis Victorini, & aliorũ Patrum interpretationem sequutus, arbitror Deiparam Mariam, quæ tũc temporis (præcipuè cum cecinit hoc canticum) tota erat in Incarnationis consideratione immersa, per *brachiũ Dei*, Verbum diuinum Incarnatum intellexisse; in quo sensu frequentissimè in sacris litteris *Dei brachium* vsurpari video: ait enim Dauid: *Donec annunciem brachium tuum generationi omni, quæ ventura est.* Isaias etiam inquit: *Ecce Dominus Deus in fortitudine veniet, & brachiũ eius dominabitur*: ac tandem D. Ioannem dixisse nouimus: *Cùm autem tanta signa fecisset coram eis, non credebant in eum, vt sermo Isaiæ Prophetæ impleretur, quem dixit: Domine: quis credidit auditui nostro? & brachium Domini, cui reuelatum est?* Ecce apertissime sub nomine brachij intelligit Apostolus Verbum diuinum incarnatum. Vnde hæc perpendens D. Cyrillus Alexandrinus lib. in Ioannem cap. 10 inquit: *Satis autem constat brachium Domini, ipsum Dei filium nũcupari, qui virtus est Patris: Quomodo in cantico sacrosanctæ Virginis dicitur, fecit potentiam in brachio suo, & crebro apud Prophetas hoc pacto sumitur. Non quidem quod Deus Pater figura carnis humanæ delineatur, sed quia omnia per ipsum filium facta sunt, ideo brachium Domini dictum est, quandoquidem homines potissimam operandi vim brachijs exercent; si enim homo tanta potestate præualeret, vt sine vllo motu corporis sui, quod diceret, fieret, brachium eius, verbum ipsius esset.* Quàm autem apta hæc sit metaphora, multa, eaque præclara mihi ostẽdunt: vt enim brachiũ à corpore procedit, & à brachio digitus, quæ tamen cum ipso corpore eiusdem naturæ & essentiæ sunt; sic à Patre Filius procedit, & Spiritus sanctus à Patre per filium, at eiusdem naturæ, & essentiæ tres inueniuntur esse personæ. Deinde brachio operamur artis opera, & Filius Dei vniuersa, quæ in mundo continentur, tàm magna, quàm pulchra, atq; ordinata brachio suo condidit iuxta illud Ioã. 1 *omnia per ipsum facta sunt*, vnde Dionysius dixit: *Pater vniuersa creauit per ipsum, redemit mundum, straui Diabolum, fregit infernum, aperuit cœlum, per ipsum quoque infinita fecit miracula.* Deinde sicut brachium ex tribus substantiis coalescit, carne, osse, & medulla, ita Verbum Incarnatum constat carne, anima, & Verbo diuino; & sicut suppositum humanum carne ipsa tanquam instrumento coniuncto ad exercitium humanarum operationum vtitur, ita suppositum Verbi diuini humana carne Christi tanquam instrumento non separato, sed vinculo vnionis hypostaticæ coniunctissimo ad excellentissima opera exercenda vtebatur. Ad hæc, sicut

Hugo Vict. sup. Magnif. Psalm 70. Isaiæ 40. Ioan. 12. Isaiæ 53. D. Cyrill. Alexan. l. 2. sup. Ioan. 10

Dionys. cap. tuf. sup. c. 1. Luca.

sicut brachio nostro sustinemus infirmos, ac pueros, ita Deus Verba suo omnia condita sustentat, quibus alioquin si ipse non supponeret manum, & brachiũ suum ad eorum conseruationem, in nihilum prorsus abirent. Item, sicut brachio amplectimur in signum amoris, ita brachium Dei in peccatores extenditur ad eos benignè excipiendos, charitateq; sua amplexandos; vnde in redeuntis filij prodigi collum brachia sua pater extendit dicente Luca: *cecidit super collum eius*: generaliterque id censetur fecisse, quando humanam naturam per vnionem hypostaticam est amplexatus. Sicut etiam brachium membrum est musculis, neruis, atque lacertis plenum, ac proinde ad pugnandum, & protegendum robore ac fortitudine præstans, ita Dei Verbum, humana carne indutum, ad cõgressum & luctam cum Dæmone in Crucis palestram veniens eum superauit, & tanquam fortius illo, fortis armati arcem ingrediens, vniuersa eius arma abstulit, & spolia quoque pretiosa diripuit. Sicut item brachium extendi solet tùm ad puniendum, aut percutiẽdum, tùm ad subleuandum & auxilium impertiendum, ita Deus per Verbum incarnatum tanquam per brachium suum, potenter auxiliatur, ac defensionis oportunam opem fert: *in brachio suo defendet illos*. quandoque punit, percutit, atque profligat. *irruat super eos formido & pauor in magnitudine brachij tui*. vnde Isaias hac brachij metaphora vtens ait: *faciet voluntatem suam in Babylone, & brachium suum in Caldæis*, in quæ verba D. Hieronymus ait: *Dominus per Cyrum, & Darium brachium suum exercuit in Chaldæos* (nempè per bella) illos expugnans. sic Deus per Christũ tanquam per *brachium Dei*, omnem idololatriam per Apostolicam prædicationem in variis regionibus expugnauit, sopiuit, imò & penitus extinxit, iuxta illud Isaiæ: *Me Insulæ expectabunt, & brachium meum sustinebunt*. brachium, inquam, omnes profligans idolorum cultores, brachium fortiter pugnans, & expugnãs humani generis hostes, brachiũ euaginatum gladium tenens, de quo Christus dixit: *nolite arbitrari, quia pacem venerim mittere in terram; non veni pacem mittere, sed gladiũ*. Origenes super Ezechielem, gladiũ hunc intelligendum esse autumat ad instar romphææ, qua Angelus custodiebat Paradisum: hunc gladium misit Christus in terram, vt diuideret & resecaret omnes carnis affectus, ac omnem animæ inhærentem putredinem adureret, & cõsumeret: verba eius ob insignem doctrinam, quam præseferunt, minimè silentio obuoluam. *Quis iste gladius, id est, romphæa, quam nos formidare debemus, ne quando mittatur super terram nostram, super quam figuraliter exposuimus, vt nobis necesse sit transire per gladium duplex aliquid habentem in pœnam? Habitus quippe ipsius gladij diuidit, & secat eum, in quem fertur; si verò ad acumen aciei eius etiam tactus ipse pœnalis est, dupliciter torquetur, qui hoc gladio puniẽdus est, scriptum est enim: statuit igneam romphæam, & Cherubim custodire viam ligni vitæ. Et quomodo si gladius acutus & candens inferatur in corpus, duplicem tribuit cruciatũ, adustionis, & cædis, sic & romphæa, quæ ad custodiam Paradisi statuta memoratur, quam nunc ob expositionem gladij præsentis assumpsimus, duplicia infert tormenta, dum aduris, & diuidit. Vt tamen necessarium aliquid, ex quibus Deus sensum nostrum illuminat, in loco præsenti interponamus, accipe exemplũ. Aiunt studiosi medicinalis disciplinæ, ad quasdã corporum curationes necessariam esse non solum sectionem ferri, verum etiam adustionem. Nam ad eos, qui cancro veterno computrescunt, candentem siue nouaculæ laminam, siue quodcunq; acutissimi ferri genus adhibent, vt per ignem radices cancri euellantur, per incisionem autem putrida caro truncetur, & via pateat medicaminibus iniciendis. Quis putat nostrum cancri (vt ita dicam) habet simile peccatum, vt non ei sufficiat, aut simplex acumen ferri in duobus locis significatum? In alio loco ait: Non veni mittere pacem super terrã, sed gladium; in alio vero: ignem veni mittere*

Cant. 6. Luce 11. Deut. 32. Exod. 15. Isaie 48. D. Hieronym. super eund. locum. Isaie 51. Matth. 10. Orig. hom. 5. in Ezech. in princ. Orig. in Exod. præc. loco. Genes. 2. Matth. 10. Luce 12.

super terram, & vtinam iam ardeat. igitur deſert vtrumque Saluator, gladium, & ignē. Hæc ille. Ac tandem (vt multa paucis cōplectar) brachium eſt Verbum diuinum Incarnatum, per quod Deus vindictam ſumit ab hoſtibus noſtris: *Qui percuſſit Ægyptum cum primogenitis eorum, & duxit Iſrael de medio eorum in manu potenti, & brachio excelſo*: brachium, per quod imbecilles confortat. *brachium meum confortabit eum*: brachium pugilis, qui pugnādo brachium regis Aegypti, hoc eſt Diaboli, cōfregit, iuxta illud Eccleſiaſt. *Filij hominis brachium Pharaonis regis ego confregi*: brachium, quod perditos, ac diſperſos congregat, Iſaia dicente: *In brachio ſuo congregabit agnos*: brachium, cui nemo reſiſtere valet: *Et virtuti brachij tui quis reſiſtet?* brachium, quod omnia tàm cœleſtia, quàm terreſtria ſuo ſubiecit dominio: *Ecce Dominus in fortitudine veniet, & brachium eius dominabitur*: brachium potentiam ſuam oſtendens in creatione mundi, vt ſub egregia illa figuli metaphora Eccleſiaſt. dixit: *Figulus ſedens ad opus ſuū in brachio ſuo formauit lutum, & ante pedes ſuos curuauit virtutem ſuam*: brachium tandem, cuius mira virtute Deus, quod creauerat, recreauit, & à Satanica ſeruitute redemit, Dauide dicente: *Redemiſti in brachio tuo populum tuum: filios Iacob, & Ioſeph.*

Cæterùm, quia hæc omnia ſtylo proſequi præſentis eloquij breuitas non patitur, nonnulla tantum (laconico, vt aiunt, ſermone) perſtringam, cum permulta de hoc genere argumenti latè pertractauerim in noſtris homiliis Catholicis li. 2. de Incarnatione. Multa quidem olim (non inficior) fecit Deus magna, & mirabilia, quando condidit orbem terrarum, ſed illa non dicuntur facta per *brachium Dei*: nam in primis Moyſes imperio Dei tribuit creationem lucis: *fiat lux, & facta eſt lux*: creationem verò animæ rationalis flatui, ſeu reſpirationi Dei aſcribit: *Inſpirauit in faciem eius ſpiraculum vitæ, & factus eſt homo in animam viuentem*, Dauid loquens de mirabili cœlorum fabrica digitis Dei illam tribuit: *Quoniam videbo cælos tuos, opera digitorum tuorum*: Iob autem hominis creationem in memoriam reuocans, manibus Dei illam præbet: *Manus tuæ Domine fecerunt me, & plaſmauerunt me*: loquens verò Deipara de Incarnationis opere, vt ſignificaret mirabilius, quam in reliquis diuinis operibus diuinam Dei omnipotētiam effulgere, non ſermoni, non flatui, non digitis, non manibus, ſed Dei fortiſſimo ac potentiſſimo brachio illud tribuit: *Fecit potentiam in brachio ſuo*: Oſtentauit Deus olim potentiam ſuam, ſed non *in brachio*, hoc eſt in proprio filio ſuo: Deus quidem in vndanti illo diluuio, quod Gen. 7. legimus, omne genus humanum interfecit, exceptis paucis, qui in arca Noë ſalui facti ſunt, ſed id non fecit in ſolo brachio ſuo, ſed mediante illa ingenti aquæ alluuione: Sodomam, & Gomorrham funditus deuaſtauit. id tamen nonniſi mediantibus ignis ardentis voracibus flāmis præſtitit: centum etiā octogintaquinq; millia hominum percuſſiſſe legimus in caſtris Aſſyriorum, hoc tamen mediante Angelo patrauit, nō in ſolo brachio ſuo: quando tamen aduenit plenitudo temporis, in quo Deus brachium ſuū, quod in proprio ſinu abſconditum habebat, vniuerſo populo per incarnationem manifeſtare & reuelare decreuerat, vt loquitur Iſaias: *Et brachium Domini cui reuelatū eſt?* ita id immediate ſuo proprio brachio præſtitit, hoc eſt, filio ſuo, vt non ſolum tres diuinæ perſonæ efficiēter immediate immediatione virtutis & ſuppoſiti, vt Theologi loquuntur, ſed perſona Verbi ſpeciali rōne præ cæteris diuinis perſonis depēdentiā naturæ humanæ in rōne ſuppoſiti immediatiſſimè terminet, & tanq; proprium Dei brachium illam ſuſtineat. Rectè ergo ait Maria: *Fecit potentiam in brachio ſuo.* In multis autem potentia hæc in mirabili Incarnationis opere ſplendet: Primò, quod in eo duo extrema inter ſe diſtantiſſima coniuncta ſunt, natura

Oſeæ 11.
Pſalm. 88.
Eccle. 30.
Iſaiæ 40.
Sap. 11.
Iſaiæ 40.
Eccle. 38.
Pſalm. 76.
Homil. Catholi. l. 2. de Incarnat.
Gen. 1.
Gen. 2.
Pſal. 8.
Iob. 10.
Luc. 1.
Geneſ. 7.
Gen. 19.
1. Reg. 19.
Iſaiæ 53.

natura nempe diuina & humana, & in eodem supposito diuino, principium & finis copulata sunt, summũ & infimum connexa; natura creata cum increata, actus purus cum pura potentia, immortalis cum mortali, æternum cum temporario, Deus & homo, Verbum & caro. Vnde D. Thomas dixit: *Congruebat hocopus Deo, quem decebat sapientiam suam ostendere, potentiam, & bonitatem. Quid autem potentius, quàm coniungere extrema summe distantia: magna enim fecit potentia in coniunctione disparium elementorum; maior in coniunctione illorum ad spiritum creatum, maxima vero in vnione ad spiritum increatum. Quid verò sapientius, quàm quod ad complementum totius vniuersi fieret coniunctio primi & vltimi, hoc est, Verbi Dei, quod est omnium principium, & humanæ naturæ, quæ in operibus sex dierum fuit vltima omnium creaturarum? Quid benignius & melius, quàm quod Creator rerum communicare se voluit rebus creatis? Benignitas magna fuit in coniunctione sui cum omnibus rebus per præsentiam; maior, quia communicauit se bonis per gratiam; maxima, quia se communicauit Christo homini, & per consequens generibus singulorum in vnitate personæ.* hæc D. Thomas. Secundo in eo etiam Deus omnipotentiam suam in incarnationis opere mirificè detexit, quod assumens naturam humanam non solum illam, sed omnes alias creaturas illustrauit, & nobilitauit. cum enim in illa omnes res creatæ aliquo modo contineantur, Diuo Gregorio dicente: *Omnis creatura aliquid habet homo; habet namque commune esse cum lapidibus, vigere cum marmoribus, sentire cum animalibus, intelligere cum Angelis,* consequens est, quod assumens naturam humanam, omnes creaturas quodammodo Deus specialiter sibi copulauerit, vt etiam Paulus insinuauit, cum dixit: *Omnia esse in Christo reflaurata,* seu *recapitulata,* vt textus Græcus, & Hieronymus habent. Cum enim in homine, seu in natura humana omnia creata quasi in summa & compendio contineantur (homo enim) omnis creatura, seu mundus minor dicitur, vt tradunt D. Gregorius, & D. Damascenus) inde efficitur, vt assumta natura humana à Verbo, ceteræ res in compendiũ, & epilogum quasi redactæ censeantur illi copulatæ. Quocirca meritò omnis creatura in eius Incarnatione, & Natiuitate exultauit, vt palàm Angelorum militia testata est: *Ecce euangelizo vobis gaudium magnum, quod erit omni populo.* vnde D. Greg. Nazianzenus, & Iustinus, Verbi diuini incarnationem pulchrè vocarunt, *Oeconomiam,* hoc est, vniuersalem dispensationem, quoniam in totius orbis & omnium creaturarum cedit illa vtilitatem, & per eam vniuerso orbi magna dignitas, & ornatus accessit.

Tertiò, in eo se manifestauit potentia huius brachij, quod cum infinita essent hominum debita, cum nullum sit peccatum mortale, quod infinitam deformitatem non importet in ratione iniuriæ, vtpote, quia beatissima Trias offensa infinitæ est dignitatis, omnium certe istorũ debitorum non solum fideiussorem, sed & munificentissimum solutorem se constituerit. Compertum & exploratum est apud sacros & prophanos Auctores per tactum, & porrectionem manus, stipulationem, pollicitationem, aut sponsionẽ significari. Circumlocutio enim & cæremonia spondendi est, manum tangere, atque porrigere: vadimonium enim, seu sponsio alteri data manu, vel percussa, aut defixa ad alterius manum fiebat, vnde Salomon: *Si spoponderis pro amico tuo, defixisti apud extraneum manum tuam:* quæ verba apte Christo Domino congruunt, qui pro nobis vadimonium promittẽs, defigendas manus & pedes Cruci tradidit. quoniam ergo Christus spopondit pro amico suo, hoc est, pro homine. *& illaqueatus est verbis oris sui, & captus propriis sermonibus sponsione defixit ad extraneum manum suam,* vt liberaret se, cum inciderit in manum proximi sui. Id filius Dei ad vnguem exequutus est, carnem assumens, & in diebus carnis suæ nulli

D. Thom in opuſ. 50. ar. 1.

D. Greg. lib. 6. Moral. c. 7. & 8.

D. Damaſc. l. 2. c. 12.

Luc. 2.

D. Naz. Orat. 42.

Iuſtin. in expoſit. fidei.

Prou. 6.

D. Greg. hõ. 34 in Euang.

Ibid.

Epheſ. 1.

labori parcens, nec morti quidem pro homine: vnde Salomon in spiritu dixit:

Ibid. *Discurre, festina, suscita amicum tuum: ne dederis somnum oculis tuis, nec dormitent palpebræ tuæ: Eruere, quasi damula de manu, & quasi auis de manu aucupis,* & ei qui spopondit pro extraneo & alieno (hoc est, Christo) qui pro homine promisit, pignus & vestimentum ablatum est (hoc est, caro) quæ per separationem animæ à corpore ablata ei fuit, iuxta illud Prouerb.

Prou. 27. *Tolle vestimentum eius, qui spopondit pro extraneo, & pro alienis aufer ei pignus:* vnde

Heb. 7. D. Paulus ad Hebræos dixit: *Melioris testamenti sponsor factus est Iesus.* Pretium autem, quod promiserat, non aliter soluit, quàm proprium sanguinem in Cruce effundens, in quo etiam mirificè detegitur, quàm rectè *brachij* munus exercuerit. Ad cuius intelligentiam obseruandum est, quod licet venarum incisio infirmis res sit vtilissima, tamen dicunt Medici, minime scindendam venam, nisi quando contingit, vt duo hæc simul concurrant, *morbus grauis, & virtus constans.* Sicut enim propter leuem morbum, tutum non est satis infirmo scindere venã, ita etiam quando infirmus fuerit adeò debilis, vt nullam habeat virtutem, nec vigorem ad sustinendam sectionem venæ, non est illi inferenda propter imminens mortis periculum. Ita dubio procul erat quidem genus humanum valde infirmũ per peccatum & cũ alioquin morbus esset grauissimus, non tamen habebat virtutem cõstantem, carebat brachio, in quo fieret sectio venæ, ipsi tantopere necessaria, & ideo extendit Deus brachiũ suum, misit in mundum filium suum, vt diuinæ iustitiæ ferrum in eo sectionem faceret, qua nos debiles & infirmi omninò sanaremur: id quod ipse per Dauid

Psal. 88. multo ante promiserat sic dicens: *Manus enim mea auxiliabitur ei, & brachium meum confortabit eum:* quasi diceret: quia non est huic infirmo manus, quia non est illi propter suam debilitatem brachium, ex quo sanguis infiniti valoris effluere posset, propterea ego porrigam manum meam, ego extendam brachium meum, cuius sanguine confortabitur; & à tanta infirmitate liberabitur, & pretio illius redimetur.

Quartò, tandem in eo non parum enitet diuini huius brachij omnipotentia, quod aduersus insidias communis hostis generis humani, cuius tanta esse noscitur fortitudo, vt Iob dicat: *Non est potestas* Iob 41. *in terra, quæ comparetur ei:* Fideles suos protegat atque tueatur; hoc enim est proprium brachij munus, corpus munire atque defendere, seque iniurijs instar scuti exponere, vt illius incolumitati cõsulat. Vnde Isaias ait: *Esto brachium nostrum in mane, & salus nostra in tempore tribulationis.* hinc D. Hierony. explicans verba illa Oseæ: *Ego quasi nutritius E-* Ose. 11. *phraim, portabam eos in brachijs meis:* ait: D. Hier. *Ego qui pater eram, nutritius factus sum, & par-* in 11. *uulum meum in vlnis meis ipse portabam,* Oseæ. *ne lederetur in solitudine, & ne vel æstu, vel tenebris terreretur, in die nubes eram, in nocte ignis columna, vt quos protexeram, nec illustrarem & sanarem lumine; cumque peccassent, & fecissent sibi vituli caput, dedi eum pœnitentiæ, & ignorauerunt quod curarẽ eos, & vulnus idololatriæ quadraginta annorum spatio obducerem, & pristinæ reddderem sanitati.* Est autem pulchrum ac dignum animaduersione, quod cum res bellica agitur, & diuina protectio implorata tur, & periculum imminet, tunc Deus constituitur à dextris hominis (est enim latus dextrum commodius propugnanti, & defendenti) sinistrum verò, quod infirmius est, à manu & brachio dextro protegitur, Dauid ait: *Dominus protectio tua,* Psal. 120. *super manum dexteram tuam:* & alibi: *Do-* 109. *minus à dextris tuis, confregit in die iræ suæ reges:* vnde, quia ad nocendum opportunior locus hosti est stare à dextris, ideo Dauidis illa maledictio: *Constitue super* Psal. 108. *eum peccatorem, & diabolus stet à dextris eius:* & Zacharias de eodem dixit: *Stabat à* Zach. 3. *dextris eius, vt aduersaretur ei.* hinc etiã fit vt imago B. Pauli à dextris B. Petri constitua-

stituatur in Ecclesia Romana, vt sic intelligamus, illum gladio ancipiti verbi diuini defensorem, ac illius tutorem speciali, & oportuna ratione à Deo datum, & cõstitutum esse. Sed ôpelagus infinitæ Dei bonitatis, vt ipse ad protegendum nos maiori obligationis vinculo se astringeret: *Fecit potentiam in brachio suo*: hoc est, porrexit ad humanam naturam brachiũ, & dexteram suam, vt illam in matrimonium sibi copularet, ac maritalem fidem (contrahendo cum ea nuptias) ei daret, vt loquitur D. Paulus, & exponit D. Gregorius. frequentissimum enim est in nuptiis per dexteræ porrectionem fidem inter coniuges dari, vnde de Didone cecinit Virgilius:

1ib. 5. D. Greg. hõ. 38. in Euãg.

Virgil. li. 4. Aneid.

Nec te noster amor, nec te data dextera quondam,
Nec moritura tenet crudeli funere Dido.

Et apud Ouidium in epistola Phyllidis ad Demophoontem:

Ouid. in epi.

Iura fides vbi nunc, commissaque dextera dextræ?

Apud Armenos, & Iberos, vt refert Cornelius Tacitus, illud peculiare fuit, vt non solum dextris, sed etiam sanguine medio fœdera inirent: *Mos est*, inquit, *Regibus, quoties in societatem coeant, implicare dexteras, pollicesque inter se vincire, nodoque perstringere, donec sanguis in artus extremos se infuderit, leui ictu cruorem elicuit, atque inuicem lambunt: id fœdus arcanum habetur, quasi mutuo cruore sanctum.* at Dei filius perpetuo atque indissolubili fœdere, firmiori ac sanctiori vinculo, medio nempe purissimo sanguine, à matre sua exhibito, nuptias cum natura humana celebrauit, eique amplissimam dotem ac patrimonium copiosissimum constituit, pretiosissimo eius sanguine in Cruce profuso. susceptit igitur dextera Dei humanam naturam, iuxta illud Isaiæ: *Suscepit te dextera iusti mei*: vnde cum Deus iuret, ac pollicitationes suas faciat in dextera sua. & in *brachio fortitudinis suæ*, vt ait Isaias, & cum maiestatem & gloriam suã in brachio dextero ostendat, Ecclesiast. dicente: *Glorifica manum, & brachium dexterum.* Cumque per brachium, dexteræ suæ potentiam Deus nobis manifestet, vt ait Dauid: *Dexteram tuam sic notam fac*: oportune Virgo Spiritu sancto afflata per *brachium* Dei Verbum incarnatum intelligens, in sonoram illam ac dulcem vocem prorupit: *Fecit potentiam in brachio suo*: cui sit honor, & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

Cornel. Tacit. li. 11.

Isa. 42.

Isa. 62.

HOMILIA XXI.

Verba illa: Dispersit superbos mente cordis sui: explicantur de Iudæis; vbi hæc præcipue ostenduntur, beneficiorum copia, quibus Deus eos cumulauit; ingratitudo illorum, filium eius occidentium varia supplicia, quæ ob id perpessi sunt.

DE potentia diuini brachij in debellandis hostib. sermonem habiturum, qua omnes suos infestissimos hostes Iudæos, Hæreticos, ac dœmones profligauit, illa me Dauidis verba non parum deterrent: *Quis loquetur potentias Domini?* quasi diceret: nemo: vnde D. Hieronymus hæc verba exponens ait: *Nemo est dignus prædicare potentiam Patris, nisi Filius; nemo potest potentiam Patris loqui, nisi ille, qui & ipse potens est.* illud tamen in hac difficultate leuamen mihi superest, quod memini eundem Dauidẽ alibi dixisse: *Quoniam non cognoui literaturam, introibo in potentias Domini.* vbi originale Hebræum legit: *Quoniam non cognoui numeros*, siue (vt vertunt Symmachus, & Theodoretus) *Quoniam non cognoui numerare*: quasi diceret: quoniam non valeo laudes omnibus numeris absolutas Deo referre, ingrediar ad laudandum, non virtute mea, sed Domini potentia fretus

Psal. 105. D. Hier. super Psal. 105.

Psal. 70.

Chryſ. Luſit. li. de ver. Domini c. 2. to. 1.

fretus, vt explicat Chryſoſtomus Luſitanus: diuinæ ergo potentiæ innitens non pro dignitate rei, ſed pro modulo noſtro de mirabili potentia, quam brachium Dei aduerſus immaniſſimos ſuos hoſtes detexit, ſermonem inſtituam. Prius tamē aduertere oportet, quod tametſi probabilis ſit expoſitio Cornelij Ianſenij exiſtimantis verba illa B. Virginis: *Fecit potentiam in brachio ſuo*: intelligenda eſſe vt

Corn. Ianſ. in c. 1. Luc.

Luc. 1.

præterita facta reſpiciat, ſicut verbum illud *fecit* planè ſonat. quemadmodum enim olim Anna mater Samuelis, poſtquam diuinam benignitatem decantauerat, continuò ad prædicandam eius potentiam, & iuſtitiam in præteritis factis elucentem ſe conuertit, dicens: *Arcus*

1. Reg. 2.

fortium ſuperatus eſt, & infirmi accincti ſunt robore; repleti prius pro panibus ſe locauerunt, & famelici ſaturati ſunt: ad eundem modum B. Virgo, poſtquam diuinam benignitatem in myſterio incarnationis exaltauerat, continuò ad eius potentiam in præteritis operibus manifeſtandam orationem conuertit. Rurſus, licet probabilis etiam ſit Euſebij Emiſſeni, & Lyra-

Euſe. Emiſſ. hom. 6. fer. 6. ante 4. Dom. Aduent.

ni, Anſelmi, & aliorum expoſitio, aſſerentium verbum illud *fecit* de præterito, pro futuro eſſe accipiendum, nam Virgo tamquam vera Prophetiſſa propter omnimodam certitudinem, quam de rei e-

Nic. de Lyra ſuper 1. Luc. Anſel. Laud. apud Sixtum ſenen. l. 4. ſuæ biblioth.

nentu habebat, de re futura loquebatur, tamquam ſi iam præterita eſſet; licet (inquam) neutra hæc interpretatio improbabilis ſit, verius tamen eſſe arbitror eam eſſe verborum Spiritus ſancti vbertatem, Vt ſub eodem ſermone varia myſteria ad diuerſa tempora pertinentia complectatur: quare ſi verba hæc: *Fecit potentiam in brachio ſuo*: præterita ante Virginem ſæcula reſpiciebant, alludebat quidem ad tempora illa, in quibus diuini brachij potentia mirum in modum ſe oſtentauit, in illis enim totam terram, immo & vniuerſam carnem (pauciſſimis exceptis) diluuij aquis inundauit & ſuffocauit: quinque copioſiſſimas ciuitates, igne deuorante, breuiſſimo temporis curriculo penitus concremauit: in turrim Babel ædificantes talem confuſionis vertiginem immiſit, vt ipſi mutuo ſeſe intelligere nō valerent, adeo vt cogerentur ab opere ceſſare. Principem illum Tyri, qui dicebat in corde ſuo: *Deus ſum, & in cathedra Dei ſedeo*: acriter adeò puniuit, vt ex ore Dei audierit: *Adducam ſuper te alienos robuſtiſſimos gentium, & nudabunt gladios ſuos, & detrahent, &c.* Chore, Dathan, & Abiron contra Dei miniſtros varia conſilia machinantes à terræ hiatu abſorberi præcepit: Pharaonem nolentem dimittere populum Dei à tyrannica eius ſeruitute liberum, in mare rubrum ſubmerſit, & exercitum illius eiuſdem maris aquis inuoluit: Regem Nabuchodonoſorem aduerſus Deum ſuperbe inſurgentem, beſtiarum conſortem fecit, adeo vt vnà cū illis fœnum comederet; Regem Balthaſarem vaſa Dei prophanantem in lauto quodam conuiuio repente pauere, & totis artubus contremiſcere fecit, mittens manum in parietem, quæ tribus digitis ſententiam à ſupremo iudice latam ſcriberet, pariterque intimaret: Regem Sennacherib acerbe adeò mulctauit, vt vna noctę pluſquam centum & octoginta hominum millia de exercitu illius interfecerit: Holofernem, populum Dei perſequentem, manu imbecillis cuiuſdam fœminæ interemit, quæ proprio illius gladio caput eius amputauit; Amanem, populum Iſrael ſummo odio perſequentem, in patibulo quod ipſe Mardochæo Iudæo parauerat, miſere & ignominioſe ſuſpendi fecit; Antiochum vermibus deuorandum tradidit; Nicanorem grauiter puniuit, linguam eius in varias partes diuiſam auibus deuorandam dedit; Permultas gentes deleuit, vt habetur in Deut. Hetæum, & Gergezæum, & Amorrhæum, Chananæum, & Pherezæum, & Heuæum, & Iebuſæum, ac tandem vt ait Dauid: *Percuſſit reges magnos, & occidit reges fortes: Seon regem Amorrhæorum, & Og regem Baſan: & dedit terram eorum &c.* In his quidem omnibus, & in aliis quampluri-

Gen. 7.

Gen. 19.

Gen. 11.

Exod. 14.

Dan. 4.

Ibid.

4. Reg. 19.

Iudith 13.

Eſth. 7.

Matth.

Mat. 9.

Ibid. 15.

Deut. 7.

Pſal. 134.

plurimis, quibus diuina scatent eloquia, Deus ante Virginis tempora *fecit olim potentiam in brachio suo.* Verùm ad illa, quæ posteà patrauit, sermonem conuertentes, exordiamur primum ab his, quæ in Iudæos diuini brachij potentia se manifestauit (per *superbos* enim, de quibus B. Virgo ait: *Dispersit superbos mente cordis sui:* Iudæos intelligi testantur D. Augustin. Hugo Victorinus, & alij in commentario huius Cantici.) Sacra narrat historia, quod cũ filij Ammon & Moab, & filij montis Seir venissent contra Iosaphat, vertit Dominus insidias eorum in semetipsos. nam filij Ammon & Moab consurrexerunt aduersus habitatores montis Seir, vt interficerent & delerent eos, cumque hoc opere perpetrassent, etiam in semetipsos versi mutuis concidere vulneribus. Pari modo superbis, & cæcis Iudæis euenit, cum enim vellent Dominum occidere, semetipsos occidebant, & non tàm Domino, quàm sibi ipsis noxij existebant. Sicut enim si quis lapidẽ manu secare velit, lapidem quidem nõ scindit, sed manum vulnerat: ita Iudæi contra Christum agentes, Christum, inquã, lapidem primarium, lapidem probatum, & pretiosum, lapidem incorruptibilem, lapidem quem reprobauerunt ædificantes, qui tamen factus est in caput anguli, perniciem suam moliebantur, & in Deũ ipsum interitum tentantes, ipsi interibãt. Quod Christus cum illis antea agens, ita sub his verbum euenturum esse, clarissime prædixit: *Qui ceciderit super lapidem istum, confringetur.* hoc est, quicumque ex vobis super me ceciderit, mihi mortem inferens, ipse morietur. Verùm, vt magis Dei potentia effulgeat, quam erga Hebræos exercuit, prius bona, quibus alias nationes eos præcellere fecit, breuiter indicabo, deinde ingratitudinem eorũ, ac tandem eorundem supplicium apponã. Decem præcipuè beneficiis donata fuit gens Hebræorum à Domino, ob quæ in comparatione omniũ aliarum nationũ, Gens inclyta, potens, sublimis, ac peculiaris appellari meruerit. Primum est, quod à Deo fuit electa, vt esset Dei peculiaris populus, vt narrat Moyses in Exod & in Deuteron. Secũdum, quod plebs ista veram Dei notitiam, verumq; Dei cultum, inter cæteras omnes mundi nationes retinuerit, vt apud Ecclesiast. legimus. Tertium, quod in hoc solo populo ab exordio mundi vsque ad Christi aduentũ integre ac perfecte eius fides & religio conseruata fuit. Quartum, sacri libri, diuinçq; paginæ eis concreditæ fuere. Quintum, Deus suam præsentiam sæpe tàm in oraculis dandis, quàm in responsis reddendis & promissis exhibendis, in vlciscendis hostibus, propulsandis periculis, multisque miraculis edendis declarauit. Sextũ, huius populi protectorem contra barbaras nationes, multos non solum viros, sed etiam Angelos defensores mittens se se ostendit. Septimum, huic soli populo legem à se conditam & scriptam dedit. Octauum, ex hac Iudæorũ natione multi tàm viri quàm mulieres admirabiles in omni virtutum genere prodiere. Nonũ, ex hac gente Iudaica Messias Christus Iesus ortus est. Decimum, ex hoc populo lex Euangelica profecta est, & per Iudæos in omnes mundi partes propagata. Et vt paucis multa dicam, Moyses in Deut. huius populi excellentiam demonstrare volens dixit: *Hæc est enim vestra sapientia, & intellectus coram populis, vt audientes vniuersi præcepta hæc dicant: En populus sapiens & intelligens, gens magna; nec est alia natio tàm grandis, quæ habeat Deos appropinquantes sibi, sicut Deus noster adest cunctis obsecrationibus nostris. Quæ est enim alia gens sic inclyta, vt habeat cerimonias, iustaque iudicia, & vniuersam legem, quam ego proponam hodie ante oculos vestros?* hæc ibi. His tamen tantis beneficiis ingrati, cum alioquin Christus Dominus penè innumeris efficacissimis argumentis, necnon euidẽtissimis portentis & miraculis doctrinã, qua se filium Dei naturalem esse asserebat, veram & euidenter credibilem comprobasset, ipsi nihilominus insanientes in

D. Aug. super Magnif. Hugo Vict. ibi.

2. Par. 20.

Matth. 21.

Exod. 19. & Deut. 7.

Eccles. 24.

Deut. 7.

eum, mille conuiciis & contumeliis affecerunt, *peccatorem* illum vocitarunt, ac
Ioan. 9. Dei inimicum: *Non est hic homo à Deo, qui sabbatum non custodit*: miracula eius calumniabantur, necromanticum, & pactum cum Diabolo habere non sunt veriti dicere: *In Behelzebub Principe Dæmoniorum eijcit dæmonia*: eius doctrinam
Luc. 15. mille cauillationibus impugnantes vilipendebant: *Quænam doctrina noua est hæc?*
Marc. 1. murmurabant, quod cum inter peccatores frequenter inueniretur, vnus ex illis
Matth. 9. esset: *Quare cum peccatoribus & publicanis manducat magister vester?* Voracem &
Matth. 11. ebrium illum dicebant: *Ecce homo vorax, & potator vini*: Samaritanum illum appellarunt, quod perinde erat, ac si quis fidelem aliquem vocaret hæreticum; immo, & addiderunt, energumenum esse:
Ioan. 8. *Samaritanus es, & Dæmonium habes*. Sæpe quæsierunt illum interficere, falsò accusarunt, regem suum esse abnegarunt:
Ioan. 19. *Non habemus Regem, nisi Cæsarem*: Barrabæ publico latroni, & homicidæ illum postposuerunt: *Crucifige, crucifige* acclamarũt, turpissima Crucis morte illum damnarunt, interemerunt, ac tandem gloriam resurrectionis illius mille calumniis obscurare conati sunt.

Hæc præuidens, & admirans Dauid in-
Psal. 2. terrogauit: *Quare fremuerunt gentes, & populi meditati sunt inania? Astiterunt Reges terræ, & Principes conuenerunt in vnum aduersus Dominum, & aduersus Christum eius?* quasi diceret: quare Pilatus, & Herodes atque omnes Iudæi aduersus Christum Dominum conspiraruntvt eum morti traderent? numquid quia sanabat eorum cæcos? quia curabat paraliticos, quia medebatur leprosis, quia curabat hidropicos, & alios male habentes? numquid quia Dæmonia à corporibus ab illis obsessis imperio suo expellebat? numquid quia mortuos eorum ad vitam reuocabat? numquid quia Euangelicæ doctrinæ sacra arcana eis referebat? numquid quia peccata dimittebat? numquid quia penè innumera satis miranda prodigia patrabat? Quare ergo fremuerunt gentes aduersus Christum? quare meditati sunt inania contra Dominum? certe cum pro eis nulla prorsus subsistat ratio, aut excusatio: *Qui habitat in cœlis, irridebit eos, & Dominus subsannabit eos*: irrisit quidem, cũ omnia media, quæ ad Christum spernendum & vilipendendum apposuerunt, diuina eius sapientia contra illos retorsit, & in maiorem Christi gloriam conuertit. In cuius figuram legimus, quod Ioseph ismahelitis venditus à fratrib. prorex Aegypti creatus est, & fratres cõpulsi eius dominio subiugari. Commemorant Flauius Iosephus, & Philo, quod in eodẽ monte oliuarum, in quo Iudæi Christum ignominiosè comprehenderunt, fuerunt à Vespasiano, & à Tito comprehensi, & multi eorum morte mulctati: ipsi dixerant: *Si dimittimus eum, omnes credent in eum, & venient Romani & tollent locum nostrum & gentem*: quia tamen eum non dimiserunt, sedpotius occiderunt, Romani hi Imperatores velut immanissimi carnifices, ac Christi mortis vindices à Deo missi penè innumeros Iudæos trucidarunt, lanceis confoderunt, gladiis transuerberarunt, alios ex propriis locis turpiter expulerunt, alios depauperarunt; qui vero residui fuerunt, abierunt in dispersionem gentium: *Qui habitat in cælis, irridebit eos*. Iudæi Christum duxerunt ex Caipha ad Herodem, & ex Herode ad Caipham, at ijdem Romani, quos gladio nõ interemerunt, varijs vexationib. excruciarunt, de Iudice ad Iudicem, ad varia inimicorum suorum tribunalia eos trahentes: *Qui habitat in cælis, irridebit eos*: Innocentissimam Christi carnem multis & prauissimis flagellis exulcerarunt, Flaccus tamen Iudææ Præses, triginta & octo eorum primates per publicas Ierosolymę vias vapulare præcepit: *Qui habitat in cælis, irridebit eos*: Iudæi Christum Dominũ illudentes, purpura illum induerunt, & arundinem instar sceptri in manu eius posuerunt, vt tamen Philo commemorat, milites Romani quendam nobilissimum

Flau. Iosep. de bello Iud. Philo ibid. Ioan. 11. Psal. 2. Ibid. Ibid. Philo de bello Iud.

mum Iudæum in sublimi throno collocarunt, papiraceo diademate per irrisionem caput eius redimientes: *Qui habitat in cælis, irridebit eos.* Noluerunt Iudæi trãsacto Paschate Christum interficere, sed tempore Paschatis mortem ei inferre machinati sunt, vt eo amplius eius infamia cresceret, quantò apud plures diuulgaretur, qui ad Paschæ festum aduentabant, cum tamen alioquin inueterata cõsuetudo vigeret, vt festa, quæ Romani celebrabant in natalitiis Imperatorũ prius præterirent, quàm malefactores morti adiudicati illã subirent; factum tamen est id, Præsidente Flacco iubente, vt Iudæo ũ mors non differretur, sed ante celebrationem festorum, vel vt alij volunt, ipso paschate, in quo Christum crucifixerant, exsecutioni mandaretur: vnde Philo Iu-
Philo ibid. dæus conquerens dixit: *An nõ potuerat post-eaſi voluisset, easdem ab illis exigere pœnas?* recte sanè id potuisset, tamen quia gens Iudaica recusauit Christi mortem post Pascha differre, nec mors Iudæorum post festa debuit dilatari: quia *qui habitat in cælis, irridebit eos*: Christum Dominum ligno crucis immaniter affixerunt: Fla-
Flauius ibi. uius tamen commemorat in eodem die ingentem Iudæorum multitudinem ignominiosè fuisse crucifixam, tantãq; ait illo tẽpore fuisse crucifigendorum copiã, *vt locus non sufficeret, nec cruces corporum multitudini*: ecce *qui habitat in cælis, irridebit eos.* Tandem noluerunt Iudæi credere Patrem misisse in mundum Filium suũ, quin potius eundem spreuerunt, Deus tamen misit in illos patrem vnum, & filium vnum, Titum scilicet & Vespasianum quos supra commemoraui, qui grauiter eos oppressérunt, vt qui in Patrem & Filium credere recusassent, ab vno patre & vno filio suæ incredulæ obstinationis pœnas luerent. Iudæi Christi legem, vera sacramenta, incruentumq; eius sub speciebus panis & vini sacrificium refutarunt, Ecclesiæ Catholicæ à Christo institutæ regimini subijci obdurato animo repugnarunt, in huius tamen obduratio nis pœnam ipsi remanserunt absque lege, absque vera doctrina, absque sacramentis, absque templo & altari, absque vero sacrificio, absque sacerdotio, absque oraculis, absque Prophetis, absque regimine, absque regno in varias regiones dispersi, & in summo opprobrio apud omnes nationes habiti, vt impleretur quod Christus supremus Propheta in eos, & eis vaticinatus fuerat: *Venient dies in te, & circumdabunt te inimici tui vallo & circumdabunt te, & coangustabunt te vndique, & ad terram prosternent te, & filios tuos qui in te sunt, & non relinquent in te lapidem super lapidem eo, quod non cognoueris tempus visitationis tuæ.* *Luc. 19.* His autem malis tria singularia addo, quibus diuina ira in eos exarsit: primum est, quod eorum corporibus grauis adeo fætor inerat, vt nomen fætentium fuerint consequuti. in cuius probationem Ammianus Marcellinus scribit: *Ille, cum in Palæstinam transiret, Aegyptum petens fœtentium Iudæorum, & tumultuantium circa se tædio percitus, dolenter dicitur exclamasse, ô Marcomani, ô Quadi, ô Sarmatæ: tandem alios vobis deteriores inueni.* *Ammianus Marcel. li. 2. de Marc. Imper.* Atque in eiusdem rei confirmationem Cæsarius venerandæ pietatis ac reconditæ doctrinæ Auctor, qui ante quadringentos ferè annos scripsit, comme morat: quod veniente quodam Iudæo cũ suis amicis & cognatis ad monasterium, in quo erat eius filia puella; quæ illo inuito Christianæ militiæ nomen dederat, vt eam inde educeret: Virgo illorum aduentus alioquin ignara, sentire cœpit fœtorem magnum, adeoque intolerabilem, vt audientibus cunctis in hunc modum loqueretur: *Nescio vnde sit, fœtor Iudaicus me grauat*: cumque interim Iudæis pulsantibus, Abbatissa diceret: filia Catherina (ita enim in baptismo vocata fuerat) parentes tui cupiunt te videre: cui illa statim respondit: Ecce iste est fœtor, quem sensi; non videbo illos. Et sic non acquieuit, neque ad illos videndos, aut alloquendos accessit. Ante Christi Domini mortem, Iudæi adeò *Cæsar. Medica. ciſtere. lib. 2 Mirac. seu histor. Mirabil. c. 26.*

odoriferi erant, vt Oseas suaueolentibus liliis eos comparare non dubitarit, dicēs: *Oseæ 14.* *Israel germinabit sicut lilium, & erumpet radix eius vt Libani.* verùm totus hic odor post immane mortis Christi patratum scelus, conuersus est in fœtorem, ita vt in eis illud Isaiæ impleretur: *Et erit pro sua ui odore fœtor.* dixerunt quidem Iudæi contra Moysem & Aaron indignati: *Exod. 5.* *Videat Dominus, & iudicet, quoniam fœtere feciſtis odorem noſtrum:* sed nunc multo maiori iure sibi ipsis irasci, & indignari debent, quia se ipsos suis peccatis omnibus gentibus abominabiles, ac fœtidos reddiderunt.

Secundum malum, quod incurrerunt Iudæi, illud sanè fuit, quod non solum sine æstimatione & honore dispersi versentur inter gentes, sed etiam vt omnibus in prouerbium, ac fabulam dati sint eo modo, quo illis per Moysem multò *Deut. 28.* ante prædictum fuerat: *Et eris perditus in prouerbium, ac fabulam omnibus populis, ad quos te introduxerit Dominus.* Nulla enim fere regio est, per quam Deus gentem istam non dispersérit: iuxta illud eiusdem *Ibid.* Deuteronomij: *Disperget te Dominus in omnes populos à summitate terræ vsque ad terminos eius.* & tamen nullibi in pretio sunt, vbique terrarum cunctis nationibus contemptibiles facti sunt.

Tertium, ac deterius Iudæorum malū est, crassissimæ ignorantiæ densissima caligo mentem eorum occupans: *Ibid.* *Percutiet te Dominus amentia, & cæcitate, ac furore mentis, vt palpes in meridie sicut palpare solet cæcus in tenebris, & non dirigas uias tuas:* in quibus verbis maxima obseruatione dignum est cum cœcitate coniunxisse Moysem amentiam, vt significaret, quod sicut amentes attoniti, & mente capti cum ægrotant, nec hoc ipsum sentiunt, quod ægri sint, omnemque medicinam saluberrimumque antidotum respuunt, ita Iudæi adeò dementati sunt, vt neque grauissimum suum morbum agnoscant, aut sentiant, omniaque suæ amentiæ salutifera remedia valde detestentur. hinc facile erit intelligere, quam apte verba illa Virginis: *Dispersit superbos mente cordis sui,* Iudæis obstinatis conueniant; ipsi enim tamquam superbissimi arrogantes dicebant: *Nos semen Abrahæ sumus, & ne-* *Ioan. 8.* *mini seruiuimus vnquam:* & quia propriū est superborum velle omnibus anteponi, amabant primos accubitus in cœnis, sa- *Matth. 23.* lutationes in foro, & vocari ab hominibus Rabbi, gloriabantur se Moysis doctrina imbutos: *Nos Moysi discipuli sumus, nos scimus quia Moysi locutus est Deus,* *Ioan. 9.* *hunc autem nescimus vnde sit:* huius elationis, & arrogantiæ tumentes fluctus compescuit Dei potentia, ac seuera iustitia, in abiectissimo omnium loco illos collocans, ita vt sint omnium nouissimi, vnde vbi nostra vulgata legit: *Dispersit superbos mente cordis sui:* Interpres Græ- *Translat. Græca, & Syriaca in 1. Luc.* cus, & Syriaca translatio vertunt: *Dissipauit superbos cogitatione cordis ipsorum,* id est (vt Euthymius interpretatur) *Dispersit eos, qui superbierant in cogitatione cordis sui, quique apud se ipsos magnifice senserunt.* Sed interrogabit, & merito quispiam, quare Deus non fecit, vt Titi & Vespasiani per- *Psalm.* secutione per omnem Iudæam grassante, omnes penitus interficerentur, ita vt nullus residuus maneret, sed voluit potius, vt in dies multiplicentur, variasque regiones incolant? Huic interrogationi respondet D. Augustinus in hæc verba: *Ibid.* *Quod per omnes ferè terras, gentesque dispersi sunt, vnius illius veri Dei prouidentia est, vt quod Deorum falsorum vsquequaque simulachra, aræ, luci, templa euertuntur, & sacrificia prohibentur, de codicibus eorum probetur, quemadmodum hoc fuerit tantò ante prophetatum, ne forte cum legeretur in nostris, à nobis probaretur esse confictum:* similem etiam aliam eiusdem Iudaicæ dispersionis rationem his verbis tradit Rupertus Abbas: *Notandum, Iudæorum* *Rupert. Abb.* *dispersionem ideo factam esse, vt non tantum in vno loco, sed in omni terra fidem gentium confirmarent, dum eum à parentibus suis crucifixum fuisse assererent, & scripturas, in quibus nobis prædictus est, se habere* *D. Aug. lib. Ciu. Dei c. 34.* *Gen.*

nos

non denegarent. Itaque volunt hi Patres propterea Iudæos non occisos, sed potius in dispersionem gentium abire permissos, vt sacræ paginæ libros, qui Christum verum Messiam esse testãtur, ad paganos etiam per varias regiones deferrent, vt hinc omnibus innotescat ea, quæ Catholica fides docet de Christo Domino, non esse Christianorum figmenta, sed ea solũ quæ antiqui Prophetæ multis retrò temporibus de illo vaticinati fuerant, & in illo ad vnguem nunc completa esse perhibentur. Quare sicut serui post dominos suos codices ferunt, quorum pondere ipsi deficiunt, Domini verò legendo proficiunt, sic Iudæi sacros libros nostros portant, quibus ipsi onerantur, Christicolæ verò erudiuntur, & qui ex gentibus ad illos conuertuntur. codicem ergo portat Iudæus, vnde Christianus credat, & ille confundatur, & Catholica veritas gentibus pateſcat. Hanc autem D. Augustini, & Ruperti rationem pulchra Regis vatis prophetia confirmo, quæ mirificè illam illustrat: *Deus ostendit mihi super inimicos meos, ne occidas eos, ne quando obliuiscantur populi mei: disperge illos in virtute tua, & depone eos protector meus Domine*: D. Augustinus vertit: *Deus meus demonstrauit mihi de inimicis meis*: alludens forte ad originale Hebræum, quod in hunc modum habet: *Deus videre faciet me in inuidis meis*: ecce igitur prophetatũ non omnes fore occidẽdos, *ne occidas eos*: ecce prophetarũ dispergendos fore: *disperge illos in virtute tua*: ecce vtriusque rationem prophetatam: *ne quando obliuiscantur populi mei*: dum enim ipsi per omnes mundi regiones sacros libros deferunt, non possunt populi obliuisci, nec inficiari ea omnia, quæ de Christo eius sectatores prædicant, in sacris illis codicibus multis retrò annis diuinitus prædicta fuisse. Quare putauerim, quod ad eum modum, quo olim Deus posuit signum in Cain, ita & illud imposuit in Iudæis: quemadmodũ enim in Cain, quem Deus propter mortem innocenti fratri suo Abel iniustè illatam, vagum & profugum super terram esse decreuit, posuitque in illo signum trepidationis (vt aiunt Interpretes super Genesim) ne occideretur, vt sacer textus ait: *Posuit Dominus in Cain signum, vt non interficeret eum omnis, qui inuenisset eum*, ita sanè Iudæis feciſſe videtur, quos propter iniustissimã innocẽtissimi Abelis, Christi Domini, mortem vagos super terram, profugos, & dispersos esse voluit; ne tamen occiderentur, posuit in eis signũ, signum (inquam) non solum occultum circumcisionis, sed & manifestum, & omnibus patens, obseruantiam scilicet sabbati, immolationem in Paschate, azimorum comestionem, & alias similes antiquas legis ceremonias, quas ipsi custodiunt. hoc igitur multiplici signo ab aliis omnibus discreti minimè occiduntur, Deo id sic prouidente, vt sacrorum librorum per omnes regiones baiuli sint, & veritas Catholica Christum attestans magis ac magis in dies corroboretur. Cui sit honor & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

Psalm. 58.

Ibid.

Gen. 4.

Interpretes super c. 4. Gen.

HOMILIA XXII.

Eadem verba: Dispersit superbos mente cordis sui: de Hæreticis explicantur, insignisq; inuectiua aduersus illos proponitur ex variis Sanctorum Patrum testimonijs, præcipuè tamen ex metaphora Vulpis, quam multiplici, tàm sacra, quàm humana eruditione prosequimur.

SEQVVTVS expositionem quorundam Doctorum, qui cum Angelo Cœlestino verba illa Virginis: *Dispersit superbos mente cordis sui*: aptè de hæreticis intelligi opinantur, aduersus hæreticos Ecclesiæ Catholicæ infestissimos

Ang. Cœlest. super Miss. dij. c. 38.

mos hostes sermonem opportunè incidentem minimè silentio prætermittam. Damna quidem innumera, quæ Hæretici, mendacij parentes, Ecclesiæ Dei intulerunt, grauia adeo esse perhibẽtur, vt ad ea melius explicanda sancti Patres, veritatis amantissimi, variis ac ignominiosissimis nominibus eos compellauerint, vt cum nullo quãtumuis turpissimo nomine, ac fœdissimo epitheto eorum malitia, & petulantia aperiri queat, saltem multiplex eorum varietas aliquid tantæ nequitiæ propalare, ac detegere possit.

D. Hieron. in Zachar. S. Hierony. vocat Hæreticos *Idololatras*, quia quot errores amplectũtur, & docẽt, tot idola colunt & colenda aliis proponunt. D. Basilius vocat eos *ζιζανιαν*, Catholicæ doctrinæ frumẽtum suffocãtem.

D. Basil. 5. exam.

S. Ioan. Cassian. lib. 7. de Incarn. Ioãnes Cassianus, *Veneficos*, qui in vase ꝙ propinant, cum dulcia ambrosia venenũ misceant, vt illo alliciant, hoc interimant.

Theophyl. Alexan. ep. 1. Paschatis. Theophylus Alexandrinus, *prægnantes fœminas*, quę nauseam habẽtes super optima quæq; condimenta, labruscis acribus, immaturis, ac nociuis diuersorum errorum fructibus vescũtur.

Damascen. Damascenus, *Hydras*, ex quibus varia errorum capita pullulãt.

Optat. Mileuit. Optatus Mileuitanus, *fraudulentos aucupes*, qui falso suæ prędicationis sibilo simplices auiculas decipiunt.

D. Ignat. Martyr. ep. ad Trallian. Insignis Martyr Ignatius, *falsos caupones, & tabernarios*, qui purissimum ac probatissimum scripturæ vinum cum putrida ac fœtenti illorum expositionis aqua commiscent.

S. Clem. Roman. lib. 2. epistl. Apost. c. 24. S. Clemens Romanus, *feras pessimas*, humano habitu indutas, *Lupos immanissimos*, *Diaboli organa* seu *instrumenta*.

Clem. Alex. l. 7. stromat. Clemens Alexandrinus, *amygdalas vanas absque medulla*.

& Iren. lib. 1. c. 33. S. Irenæus, *Terrestres fungos*, quia sicut ij sunt quædam telluris excrementa, prauum eius humorem ac nociuum fugentes, ita hæretici quasi mundi excrementa, quidquid erroris antiqui hæresiarchæ reliquerunt, ipsi fugunt & bibũt.

Tertull. cõt. Praxeam. Tertullianus, *Vespertiliones Catholicæ veritatis lucem execrantes, hæresum tenebras amantes*.

D. Athanas. orat. 5. in Arium. D. Athanasius, *Anguillas*, quæ in squalenti cœno iacere gaudentes, & comprehensæ è manibus elabuntur, non secus hæretici in spurcissimo diuersorum errorum cœno ac luto voluptuario delectantur, & cum à Catholicis argumentorum efficacia comprehenduntur, friuolis quibusdam responsis è manibus eorum elabuntur. Origenes appellat eos *falsa monilia*, quia sicut hæc exterius splendent, intus tamen nullius valoris sunt, ita hæretici verborum eloquia: & vt in primum loquentia exterius in ignorantium oculis elucent, interior autem medulla verborum nullius prorsus valoris est.

Orig. tract. 13. in Matth.

Greg. Naz. orat. 1. in Iulianum. Gregorius Nazianzenus, *Chamæleontibus* illos comparat, quia in varios colores instar illorum excepto candido veritatis se transformant.

D. Chrysost. in Matth. 9. Diuus Chrysostomus, *Simias* illos vocitat, quia sunt sanctorum falsi, & simulati æmulatores.

D. Cyprian. Sanctus Cyprianus appellat *Adulteros Ecclesiæ*, tùm quia falsis interpretationibus sacra adulterant eloquia, tùm quia tot concubinis sunt mancipati, quot erroribus addicti.

Epiphan. 36. cont. Heracleonit. Sanctus Epiphanius, *Scarabeos*, illos vocat super fœtentem globum ambulantes: *Scarabeorum genus, quod à quibusdam* (ait) *pillularium appellatur*: ac tandem Diuus Epiphanius comparat illos *Colubro* seu *serpenti*, nomine *Dipsadis*, quia sicut hæc, si ex aliquo fonte bibit, in illum venenum suum diffundit, non secus hæretici ad Catholicorum libros, tanquam ad fontes, bibere accedentes, multarum hæresum venenum in eos diffuderunt, quo salubrem Catholicæ doctrinæ aquam mortiferam reddunt; vnde sicut cum ad illum fontem à Dipsade serpente infectum reliqua animalia ad bibendum appropinquant, venenum ebibunt, ita Catholici ad libros sacrorum Doctorum accedentes, vt veram ac salubrem doctrinam ebiberent, non semel accidit, vt propter intermixtos in eis ab hæreticis errores diuersarum hæresum infectissimam aquam hauirent.

Cæterùm inter omnia nomina & epitheta ad hæreticorum prauitatem detegendam,

gendam, principem locum tenet illud, quod Spiritus sanctus eis imposuit, *Vulpes* illos vocans: *Capite nobis vulpes parvulas, quæ demoliuntur vineas*: quem locum de hæreticis intelligi debere testes sunt omni exceptione maiores D. Chrysostomus, D. Ambrosius, S. Augustinus, Elias Cretensis, Innocentius Tertius, Magnus Gregorius, S. Anselmus, Venerab. Beda, Alcuinus, Cassiodorus, Theodorus, Iustus, Angelom, & Philo, meritoque id Patres hi censuerunt, quia tàm quæ in sacra Scriptura, quàm quæ à Philosophis naturalibus de Vulpium proprietatibus tradita sunt, cuncta in illos adamussim quadrant. Nam in primis Vulpes animal est fallax ac fraudulentum, vnde abiit in prouerbium (vt refert Suidas in Collectaneis:) *Cùm Vulpe habes commercium, dolos caue*: sic hæretici mille calumniis, & fraudibus frequenter vtuntur, vt fideles in suã sententiam trahant, vt visum fuit in Timotheo Episcopo Eutychiano, qui, teste Theodoreto, monachorum cellas noctu perambulabat, à somno illos excitans, singulisque ad fores dicens, se Angelum à Deo missum, vt eos moneret. Timotheũ in Episcopum eligere. Sæpè etiam hæretici suis libris catholicos auctores mendaciter imposuere, vt facilius doctrinam suam venditare possent, ac fideles decipere. & Lutherus in Epistolis, quas ad Principes quosdam scripsit, permulta in Euangelij laudem edixit, vt illos deciperet, videns tamen nihil ei hanc fraudem prodesse, multa typis mandauit Euangelicam doctrinam vituperans, imitans etiam in hoc vulpem illam, de qua finxit Æsopus, quod cum vuas cuiusdam vitis comedere tentasset, & propter nimiam altitudinem eas capere nequiuisset, dixit acres, & acidas esse. Confirmat etiam fraudulentam ac fallacem vulpium naturam, quod imitantur vlulatum lupi, & latratum canis, cum alioquin gannitus propria vulpis sit vox, ita hæretici cum sæuire datur, vlulant contra Catholicos tanquam lupi, cum autem volunt animas capere, tanquam Ecclesiæ canes Catholicorum latratum, & vocem simulant: aliàs ganniunt adulando, mulcendo, mentiendo, milleque modis dulciter decipiendo. Vnde nobilis & eruditus auctor, & condiscipulus noster, Ioannes del Rio super cap 2. Canticor. dixit: *Catholicos decet similes esse ceruo, quê Albertus Magnus testatur à gannitu vulpeculæ sibi vehementer timere.* Deinde de eadem vulpe sermonem agens inquit: *Illa vorax, immò & omnivorum est animal; fructu, caseo, pisce, carne vescitur; vidi, quæ prorsus parvula cum adiuncta esset feli lactanti, collectaneorum catulorum vnum non minorem se catum absumpsit, & pari impietate mox alterum tàm callida hypocrisi, vt vix tandem parricidam nutricula infælix deprehenderet, & cubili deturbatæ mammam postmodum denegaret. Simili conditione multæ Respublicæ & Prouinciæ hos receperunt humiles dimissosque; mox vt extulere, & ad partem aliquam gubernaculi receperunt; vt Geneuæ Caluinus, sic alibi soboles Caluini, cæteros partim expulere, partim interemerunt. Vulpes cæcos parit, hi videntes quos decepere, protinus exoculant: Illa vbi minxerit, locum sterilem facit, ita vt & natæ illic herbæ exarescant, aliàs nequeat tellus germinare: hi, vbi virus suum fuderint, virtutes omnes deperdunt, & corda penitus ad opera bona sterilescunt. Quo pacto venetur vulpes auiculas carniuoræ, scitis; nonne idem isti, quando carnis licentia, vt hamo, carnales homines in fraudem pelliciunt?* Fraudandi autem consuetudo ita innata & congenita est vulpibus, vt quantumcunque paruulæ in domum ducatur, domari aut domesticæ minime reddi possunt, sed semper versipelles & fraudulentas in omnibus se exhibent; vnde quidam de Vespasiano loquens, qui ad imperij maiestatem & opulentiam euectus, auaritiæ morbo, vt antea laborabat, egregiè dixit, vt tradit Suetonius: *Vulpes pellem mutant, non mores.* Atque hinc est, quod vulpes nunquam animalia palam insectatur, sed clanculum, quem morem imitatus Lysander (vt refert Plutar-

Cant. 2.

D. Chrys. super Psal. 96.
D. Amb. sup. Luc. 9. li. 7.
D. August. in Psal. 80.
Elias Cretē. in cat. Naz. 2 de Theol.
Innocent. 3. D. Greg. sup. 12 Cant.
D. Ansel. lib. Beda ibid.
Alcuin. ib.
Cassiod. ib.
Theodoret. ibid.
Iustus ibid.
Angelom ibidem, & Philo ibid.
Suidas in collectaneis.
Theodoret. lib. 1. calleft.

Ioan. del Rio in c. 2. Cantic.

Sueton. in vita Vespasiani.

Plutarch. in vita Lysan.

Plutarch in vita Syllæ.

Camill. Camilli in suis impressis p. 1.

Psal. 5.

Plutarchus) duces illos irridebat, qui generoso animo indignum putabant per stratagemata hostem deuincere, & profligare, vnde frequenter satis in ore versabat: *Si leonina pellis non satis est, addenda vulpina.* nec ab hac sententia longe aberat celebris ille Dux Sylla, de quo Romanus Carbo solitus erat dicere (Plutarcho id referente) duo animalia, quę in pectore Syllæ degebant, leo, & vulpis, bellum cruentum aduersus ipsum gerere, molestius tamen, & importunius vulpem illũ vexasse; significans ad vincendum magis profuisse Syllæ vulpinam fraudem, quàm leoninam fortitudinem. ad quod alludens Curius Boldierus nobilis Italus (vt auctor est Camillus) depinxit hastam, ex qua vulpis cauda pendebat, vt hac ratione significaret in bello nõ solum fortitudinę, quam hasta denotabat, sed & fraude, per vulpinam caudam significatam, vtendum esse instar vulpium. Ergo vt ad rem nostram redeamus, hæretici mille fraudes tentant, variasque fallacias frequenter machinantur, vt cum vetitatis fortitudine pugnare non possint, vulpinis saltem armis pusillos quosdam animo & imbecilles scientia expugnent. vnde Dauid eorum fallacias præuidens dixit: *Linguis suis dolosè agebant*: super quæ verba D. Hieronym. affirmat, hæreticos vnum in corde gestare, & aliud ore proferre; quandoque enim apparet pietas in verbis, sed impietas semper residet in præcordiis; sermone produnt Christum, sed intus regnat Antichristus; ac tandem Absalonem æmulantes, qui cum regnum ambiret, litigantes qui in Curiam veniebant, amplectebatur, ac verborum dulcedine, vt eos ad se alliceret, blandiebatur; ita hæretici sermonis melodia ac fucatis verbis animos fidelium aucupari fraudulenter satagũt, vt ad eorum errores sectandos illos inducant. Illud etiam est vulpium ingenium, vt nunquam generosa animalia inuadant, sed pusilla & infirma, Anates, Gallinas, Agniculos, & similia; non dissimiliter hæretici rarissimè viros Catholicos doctrina præstantes expugnare, & ad suam sententiam trahere aggrediuntur, frequentissimè tamẽ ignaros quosdam homuntios, ac infirmas mulierculas decipere tentant, vt D. Hieronymus obseruauit, cùm dixit: *Multæ Hispaniarum, & Lusitaniæ deceptæ sunt mulierculæ.*

D. Hier. in 10.64. Isaiæ.

Adhæc ea est vulpium conditio, quod instar strabonũ quasi extortis oculis obliquè respiciunt, & non rectò, argumentum planum interioris earum obliquitatis. In hoc hæreticos quis nõ videat vulpibus ex vna parte persimiles esse, cum nunquam sacram scripturam rectæ, sed obliquæ intentionis oculis inspiciant, ex altera verò Catholicis valde dissimiles esse, quorum oculi instar Columbarum Catholicæ doctrinæ arcana Christiana simplicitate cernunt? edocti sanè à cœlesti illa Spiritus sancti Columba, qui, vt Christus dixit: *Docebit vos omnem veritatem.* Memini Deum per Ezechielem Prophetam ad hæreticum hominem dixisse: *Conturbabas aquas pedibus tuis*: in quorum verborum commentario D. Hieronymus affirmat claras ac splendẽtes aquas, in quibus fidelium animæ refrigerantur, diuinas literas esse, hæretici tamen nolentes aquas mundas Siloe ebibere: *quæ vadunt cum silentio*, squalentes, turbidos, ac immũdos errorum fontes quæritant, Arium, Sabellium, Nestorium, Caluinum, Lutherum, Ecolampadiũ, Bezam, & alios huius farinæ perditissimos homines, à quibus nonnisi impudentissimos errores hauriunt. Idque mirabile est in his hæresiarchis, quod sicut olim conuiuæ regis Balthassaris in sacris templi vasis vinum delibantes inebriebantur, falsosque Deos colebant, ita hæretici, vt obseruauit D. Hieronymus, in eisdem sacræ Scripturæ vasis bibentes, illi potantur ad ebrietatem, fideles ad sobrietatem: Idem sanè est Testamentum vetus, iidem noui testamenti codices, quibus Catholici & hæretici vtuntur, tamen illi instar apis argumentosæ, dulcissimum veræ

Cant. 1.

Ezech. 32.

D. Hier. ep. ad Ezech. c. 32.

Isaiæ 8.

Daniel. 5.

doctrinæ

doctrinæ mel, illi verò instar araneæ, venenum educunt. Quibus sanè accidit, quod olim AEgyptiis, qui ab eodem flumine, à quo claras & mundas aquas Israelitæ hauriebant, ipsi AEgyptij impuras & sanguinolentas deducebant. Est insuper vulpibus hæc innata proprietas, vt D. Gregorius adnotauit, quod nunquam rectis itineribus, sed tortuosis anfractibus perambulent, sic hæretici fugiunt ingredi tritas sanctorum Patrum vias, nolunt eorum sequi vestigia, sed singularitatem amantes, tortuosa itinera quærũt, per prauæ doctrinæ anfractus semper errantes, vt non immeritò dixerit Dauid: *Singularis ferus depastus est eam.* quod sanè malum Ecclesiæ Catholicæ valde nociuum præuidens D. Paulus discipulo suo Timotheo, & in illo omnibus Catholicis, dixit: *Prophanas vocum nouitates deuita*, vel, vt ingeniosè vertit Theophylactus: *Prophanas vanitates* vel *vacuitates.* Id non semel obseruaui apud priscos illos Patres, sanctitate & doctrina conspicuos, quod ingenti odio nouitatem persequebantur adeò, vt D. Augustin. scribens ad Optatum super quadam illius opinione parum sibi accepta, nõ alia ratione illam refellat, quàm dicens: *Ipsa sola nouitate displicet.* & Sophronius in Concilio Seleuciano, cum quorundam recentes opiniones multis fucatis rationibus constabiliri audiret, ægrè inferens dixit, quod si liceret quotidie in rebus fidei nouitates introducere, nihil firmum deinceps in Ecclesia Dei haberetur. Vulpes item se dormire, & aliquando se mortuas simulant, vt liberius quod intendunt, obtinere queant; ad eundem modum hæretici, hypochrisis amantissimi, virtutem simulant, sanctitatem fingunt, externam deuotionem præseferunt, vt his pietatis inuolucris tanquam retibus permultos venari possint, & in suã perducere sententiam; & sicut Ecclesia Catholica verbo diuino instar retis vtitur, quo innumeros piscatur, & ad fidem Catholicam ducit, ita hæretici (vt aduertit D. Hierony.) ornata sua oratione & dulci sermone, tanquam reti, multos illaqueant: *Sagena*, inquit Hieronymus, *eorum est sermo affabilis, blandum eloquium, simulata ieiunia, vestis humilis.* his tamen blandimentis immanes sunt, & cruenti animorum carnifices, instar vulpis, quæ cum gallinam comprehendit, sanguinem eius sugit, trucidat, ac deuorat. Ad quod respiciens idẽ Diuus Hieronymus, hæreticos comparat Esau crudeli, *Edom* cognominato, quod interpretatur *sanguis*, quia sicut ille proprij fratris sui Iacobi sanguinem effundere curauit, ita hæreticus Catholici fratris sui per regenerationem baptismi sanguinem ebibere satagit, vnde nec Decij, nec Diocletiani, nec Vespasiani adeo crudeles in Ecclesiam fuisse perhibentur, quantum immanes in eandem se ostentarunt Arrij, Sabellij, Nestorij, & similes alij. hi ergo infestissimæ vulpes sunt, quæ demoliuntur Ecclesiæ Catholicæ vineam, eamque radicitus deuastare conantur.

Fraudes autem, quibus ad illam demoliendã vtuntur, persimiles sunt illis, quas vulpes ad vineam deuastandam adhibere solent; illæ quidem radices vitis corrodunt; radicem ego vitæ spiritualis fidem esse agnosco, hanc tamen millies corrosam reperio ab hæreticis: mysteria quæso Catholici symboli in memoriam reuocate, idque verissimum esse facile deprehendetis, Manichæus hæresiarcha, Deorũ multiplicitatem docebat: Arrius consubstantialitatem Filij cum Patre negabat: Valentinianus corpus Christi non esse verè humanum, sed phantasticum sibi labat: Nestorius, Mariam non esse Dei Genitricem sacrilego ore promebat: ecce hæreticos radices Euangelicæ doctrinæ corrodentes. Quemadmodum etiam aliter vulpes vineam dissipare solent, teneros vitium pampinos comedẽtes, ita hæretici non semel magnum Ecclesiæ nocumentum intulere, dum teneros eius filios, infirmos tamen, quia nondum profundas iecerant in fide radices, à Christo,

Exod. 7.

D. Greg. lib. 19. mor. c. 1.

Psal. 79.

1. Tim. 6.

D. Aug. ad Optatum.

Sophron. in Concil. Seleuc. id referente Socrate lib. 2. hist. trip. cap. 34.

D. Hier. sup. c. 9. Eccl.

D. Hieron. in Abdiam.

eius vitæ, præciderunt, cariſſimaque Eccleſiæ pignora, quæ ad vbera ſua ipſa lactabat, ab eiſdem vberibus ea diuellentes, ad hæreticos nutrices, qui corruptiſſimo hæreticæ doctrinæ lacte illos nutriunt, fraudulenter tranſtulerunt. Aliud etiam magni momenti damnum ſolent vulpes vineis inferre, cum maturos eius racemos dentibus præcidunt. Simile nocumentum non ſemel ab hæreticis ſuſcepit Eccleſia Catholica, dum viros alioquin in doctrina prouectos, qui velut maturi Eccleſiæ Catholicæ vineæ racemi erant, nunc fallacibus argumentis, nunc variis promiſſionibus præciderunt, & ab Eccleſia ſeparārunt hoc damnum perpendens doctiſſimus Vincentius Lyranēſis dixit, eam eſſe maximam Eccleſiæ iacturam, cum doctiores illius ad hæreticos ſe trāſferunt. Vulpes inſuper (vt D. Auguſt. obſeruauit) ſunt animalia ſemper fœtentia, in quo egregiè hæreticos adumbrant, quorum doctrina nonniſi fœtorem ſpirat, cum inuitatio ſit ad ſacrilegas nuptias, & ad omnium libidinum proſtibulum licentioſa facultas, nec non bonorum operum & ſacramētorum Eccleſiæ, quæ præſentiſſima ſunt animarum antidota, exterminatrix. Idem etiam D. Auguſtin. ait, vulpes ſolitas habere tales foueas, vt ex vna parte intrent, & ex altera parte exeant, non ſecus hæretici, & maximè Caluiniani, duas habent ſuæ foueæ ianuas, vel (vt melius dicam) vnam ianuam habent & vnicum poſticum, quia ſi ſint imbecilles & impares Catholicis, nulli (inquiunt) vis adhibēda fidei cauſa: ſi ſuperiores, Papiſtas clamant non eſſe tolerandos. Quid plura? Dauid ait: eos qui perſequūtur animas amicorum Dei, *partes vulpium fore*, quibus quæſo eſt pars in hæreticorum conſiſtoriis, niſi perſequutoribus amicorum ſponſi & ſponſæ, hoc eſt, Chriſti & Eccleſiæ? Herodes à Chriſto *vulpes* fuit appellatus: *dicite vulpi illi*: ſuper quæ verba Gloſſa ordinaria ait: Herodem hæreticorum typū gerere, quia ſicut ille tentauit Chriſtum infantem occidere, ita hæretici totis viribus catholicas veritates, ſeu Chriſtum per fidem, & charitatem in animis fideliū inhabitamē extinguere contendunt. Colligatas legimus caudas vulpium à Samſone, & quoties quæſo validiſſimis argumentis conuicti, tāquam funibus colligati, viſi ſunt hæretici cum Catholicis diſputantes? & nihilominus non ſolum ab Eccleſia, ſed à ſuis etiam capitibus, Caluino & Beza, imò, & à ſe ipſis (vt hac noſtra tempeſtate contingit) diſſentiunt, modò hoc affirmantes, modò idem negantes; & tamē ſic diſſentientes ſemper inſurgunt ſimul in Eccleſiam, matureſcentes eius ſegetes adurere ſatagentes.

Vinc Lyran. de profana hæret nou. c. 23. & 24. D. Auguſt. ſup. Pſal 80.

Pſalm. 72.

Lucæ 13. Gloſſ ordinar inc. 13. Lucæ.

Iudic. 15.

O felix Italia, ô felix noſtra Hiſpania, in qua ſacerrimum ſanctæ Inquiſitionis tribunal viget, & in qua tot adſunt Chriſtianæ Fidei defenſores, Eccleſiæ Catholicæ oculatiſſimi Angeli, cuſtodes Chriſtiani gregis, vigilantiſſimi Paſtores, ſolidæ, & incontaminatæ doctrinæ ſolliciti conſeruatores, iniuriarum aduerſus Eccleſiam Romanam, & Sedem Apoſtolicam acerrimi vindices. qui inſtar Moyſis vituli adoratores trucidant; inſtar Ioſue ſacrilegos Achanes lapidant, inſtar Eliæ falſos ſacerdotes gladio confodiunt, inſtar Mathatiæ igne ac zelo religionis accenſus, hæreſis Idolis ſacrificantes occidunt, & aras eorum euertunt; inſtar Samuelis perfidos Saules expoliant, & à ſua ſede deturbant; inſtar venerabilium ſenum inter lepram, & lepram iudicant, vt hæreſis lepra, quæ ſerpit vt cancer, coinquinatos à Catholicis ſeparent, & ſequeſtrent, ſcientes, quod vna morbida pecus ſolet inficere omne pecus: Inſtar tandem fortiſſimi Samſonis, quia ſicut ille vulpes comprehendit, vt Philiſthæorum ſegetes deuaſtaret, ita ſacri Inquiſitores ac fidei cenſores hæreticas vulpes diligenter quæritant & comprehendunt, vt hæreticam prauitatem exterminent & abſumant.

Exod. 32. Ioſue 7. 3. Reg. 17. 1. Mach. 2. Iudic. 15. Deut. 17. Iudic. 15.

Si tamen noſſe deſideratis, quomodo vulpes iſtæ comprehēdi debeant: reſpon-

deo ſimili modo capiendas atque ſilueſtres vulpes capi conſueuerunt. Tribus quidem modis iſtæ capiuntur, primus eſt agnoſcendo earum foueam, tunc enim ad exitum eius plerumque capiuntur. Secundus, quando illa non agnoſcitur, laqueum illis parare, vt dum tranſeunt, incidant in eum; Tertius vt cum neq; à fouea ſua exeunt, neq; laqueo irretiuntur, ignis fumigans foueæ illatũ apponitur, ſic enim egredi compelluntur, & cõprehenduntur: non ſecus comprehendendos hæreticos, & præcauenda mala quæ inferunt, tria ſunt adhibenda remedia; primum noſſe illorum foueas, hoc eſt loca, ad quæ diuertunt & quibuſcum frequentius loquantur. hac enim ratione ſponſus naſum ſponſæ comparat Turri reſpicienti contra Damaſcum: *Naſus tuus ſicut turris, quæ reſpicit contra Damaſcum:* nam ſicut naſus virtute olfactus manifeſtat, quæ latebant, ita ſpeculatores ex ſublimi turri præodorari debent inimicorum inſidias, illaſque detegere; quod ſanè Inquiſitores & cenſores fidei tàm in Italia, quàm Hiſpania vigilantiſſime præſtant. Secundum remedium eſt, argumentorum laqueos illis parare, & validiſſima ſacræ Scripturæ teſtimonia velut retia eis ponere, quibus conuincti & ſalubriter illaqueati maneant. Tertium tandem, ſi hæc non proſint, igne & fumo de cauernis expellendi ſunt, implendo illud: *vre, ſeca, ne dum malè parcis vana in malos clementia, fis in bonos crudelis*; cùm enim hæreticus ſit ſarmentum ſiccum, & à vite, Chriſto, præciſum, ſolum ei reſtat, vt in ignẽ mittatur & ardeat. Terra quidem quæ ſpinas & tribulos germinat, reprobata, & ad ignem deſtinata cenſetur à D Paulo, *cuius conſummatio in combuſtionem*: terra hæc hæreticum hominem deſignat, qui quot errores credit, tot ſpinas veritatem Catholicam ſuffocantes in corde germinat, & ideo tanquam reprobæ terræ, conſummatio in combuſtionem ei conuenit.

Cant. 7.

Ad Heb. 6.

Num. 16. Vnde olim Apoſtatæ, qui à Moyſe ſe ſeparârunt, igne diuinitus miſſo fuerunt combuſti, ad cuius imitationem ignis pœna conuenientiſſime Eccleſia hæreticos mulctare cõſueuit. Nicephorus enim refert hæreticum Anathalium viuum voracibus ignis flammis fuiſſe abſumptum: Leontius Epiſcopus quædam monaſteria, ad quæ multi confugerant hæretici, igne penitus concremauit: Bonifacius octauus poſtquam viginti retro annis quidã heremita, nomine Pangelupus, honorifice fuerat Ferrariæ ſepultus, quia tamen hæreticus iuridice probatus eſt, continuò præcepit exhumari, & oſſa eius publicè comburi. Quid quod D. Gregorius libr. 1. Dialogorum laudat, & probat, quod Romę magicus quidam Baſilius fuerit combuſtus? ſed non ſolum Patres, ſed & Deus ipſe hoc ſupplicij genus probaſſe videtur; cùm enim Ieremiam Prophetam interrogaſſet, *quid tu vides?* ille reſpondit: *virgam vigilantem ego video*; ſed iterum Deo interrogante, *quid tu vides?* reſpondit: *Ollam ſuccenſam ego video:* quibus non obſcurè ſignificare voluit, quod obſtinatis peccatoribus, & maximè hæreticis, quibus non prodeſt virga correctionis, conuenienter adhibetur tanquam pertinacibus ardẽtis ignis pœna. Cùm tamen contingit (vt perſæpè accidit) vt hæretici in manus ſactorum Inquiſitorum non incidant, Deus ipſe tanquam generalis & ſupremus Inquiſitor cuius manus minimè ſubterfugere poſſunt, per ſe ipſum immediatè variis ſuppliciis in hoc etiã ſæculo illos afficit: Simon enim Magus per aëra magica arte volitans, diuina virtute ſemimortuus in terram cõcidit, vt Arnobius ſcribit: Conſtantius Arrianus grauiſſimo dolore confectus, inſtar rabidi canis vitam exhalauit, vt refert Ammianus Marcellinus: Manichęus per ſententiam in eum latam à Rege Perſiæ, integra pelle detracta, decorticatus fuit, vt D. Epiphanius tradit: Montanus carnifex ſui ipſius extitit, cũ ſeipſum è collo ſuſpendit, vt Euſebius teſtatur: Parmenianus mortuus eſt decerptus & dilaceratus ab eiſdem canibus, quibus

Nicephor. lib. 3. c. 35. Theod. lib. 4. cap. 11.

D. Greg. l. 1. Dialog. c. 4.

Ierem. 1.

Arnob. lib. 2 cõt. Gentes.

Ammian. Marcell. lib. 21. hiſtor.

D. Epiphan. hæreſ. 66.

Euſeb. lib 5. hiſt. c. 16.

sanctam Eucharistiam (de qua D.Thom. dixit: *verè panis filiorum, non mittendum canibus*) impudentissimè proiecerat, vt Optatus contestatũ reliquit: Arrius ventrem purgans, etiam intestina summo dolore effudit, & animam Diabolo tradidit, vt Athanasius affirmat: Valens Arrianus viuus fuit concrematus, vt Ruffinus commemorat: Iulianus Apostata instar Datan & Abiron à terra fuit deuoratus, id referente Nazianzeno: Nestorius illud tormenti inauditũ genus sustinuit, vt à vermibus sacrilega eius lingua, quæ tot errores protulerat, corroderetur, vt Euagrius narrat in sua historia: Anastasius hæreticus Imperator fulmine cœlitùs demisso, miserè interiit, vt apud Cedrenum legimus: Caluinus pediculis, vel vermibus (vt alij volunt) consumptus, vitam præsentem cum morte commutauit, vt scripsit Hieronymus Bolzeus in libr. de vita illius. Ecce igitur quàm veraciter B. Virgo de hæreticis prophetauit: *Dissipauit superbos mente cordis sui*, cum ab excelsis ac superbis illis cogitationibus alta sapientibus ceciderint, miserrimo mortis genere vitam finientes.

D. Thom. in prosa.
Optat. lib. 2. cõt. Parmẽ.
D. Athan. orat. 1. cont. Arrium.
Ruffin. lib. 11. suæ hist. cap. 13.
D. Nazianz. orat ad Athanas.
Euagr. lib. suæ hist. c. 7.
Cedren. in suo compen. hist.
Hieronym. Bolzeus in lib. de vita Caluini.

Aduertere tamen oportet in his verbis assignasse Beatam Virginem cõmunem radicem, vnde pullulant hæreses, nempè superbiam; volentes enim Hæretici arcana nostra fidei humanæ rationis discursu ponderare, inuenti sunt minus habentes, quàm Catholica veritas docet; in cuius figuram apud D. Ioan. lib. suarum reuelationum lego, vidisse equum nigrum & equitem super illum stateram habentem in manu sua: eques hic super equũ nigrum hæretici hominis typum gerit, qui super caliginosam ignorantiæ suæ abyssum equitans, statera fallaci humanæ rationis diuina mysteria superbè, & petulanter præsumit ponderare & mensurare, immemor quod Deus ad mensuranda ea, quæ ad sanctuarium pertinebant, legem olim statuit, ne communi statera quispiam, vteretur, sed propria & speciali ipsius sanctuarij: ad mensuran-

Apoc. 6.

Leuit. 27.

das quidem Catholicas veritates fallax est sola humana ratio; vera & fidelis statera est diuina reuelatio, & Ecclesiæ Catholicæ expositio, quam quia superbi hæretici respuunt, etiam à Deo respuuntur, Beata Virgine dicente. *Dissipauit superbos mente cordis sui.*

Ad extremum illud dicendum restabat, quando oportunius hæreticæ istæ vulpes capiantur. Spiritus sanctus certè id nõ obscure docuit, dum monet, cum paruulæ sunt, comprehendi debere: *Capite nobis vulpes paruulas, quæ demoliuntur vineas*: vulpeculæ paruulæ quantum captu sunt faciles, tantum inueteratæ vulpes sunt difficiliores, Græco enim prouerbio vulgato dicitur: *Annosa vulpes haud capitur laqueo*: non dissimiliter recentes hæretici facilius ad Catholicam fidem redeunt, annosi verò & inueterati ita tenaciter suis impiis adhærent errotibus, vt difficillimè ab eis diuellantur. Quantum autem interfit principiis obstare, & nõ serò medicinam parare, experiẽtia ipsa cum magna Ecclesiæ iactura comprobauit: modicum quidpiam est ignis scintilla, si tamen in puluerem bellicum incidat, arces & ciuitates solo æquat: parum fermenti modicum quidpiam est, & tamen totam massam acidam reddit: modicum cancri exiguo membro insidens per totum corpus paulatim serpit: vna pecus non semel totum gregem infecit. oportet igitur ad hæc incommoda vitanda, vt absque vlla mora scintilla extinguatur, fermentum massę non misceatur, cancer vlterius progredi prohibeatur, alioquin domus tota, massa tota, corpus totum, grex totus concremabitur, corrumpetur, cancro putrescet, & morbida fiet. Scintilla quidem vnica fuit Arrius in Alexandria, quia tamen absque vlla interposita mora non fuit exstincta, quasi totum Orientem combussit: parum fermenti fuit Donatus in Hippone, quia tamen continuo nõ fuit segregatus à fidelium massa, breuissimo tẽpore magnam Africæ partem corrupit: Pestilens cancer erat Marion

Cant. 2.

Adag.

in Ponto,

in Ponto, quia tamen statim nō fuit præcisus, hæreticæ doctrinæ cancro partem Septemtrionis non modicam exulcerauit: Vna sola pecus morbida erat Luther in Vitemberga, quia tamen confestim à grege non fuit expulsus, ingentem partē Occidentis labefactauit. O insignem nostræ Hispaniæ laudem, quod nullum vmquam genuerit Hispanum, nouæ sectæ inuentorem: Hispanus quidem fuit Priscilianus, non tamen hæresis inuentor, eam enim didicit à Monacho quodam Aegyptio, Marco nomine, hæretico gnostico: Hæresis Arriana ortum habuit in Alexandria, per Gothos verò in Hispaniam introducta, penitus tamen fuit extincta felici Regis Recaredi tempore. Vigilantium hæreticum quidam putant fuisse Hispanum, alij Gallum, hoc tamen licet in dubium vertatur, certum tamen est ex Gallia eam hæresim adduxisse, vbi eductus & instructus fuit à sua iuuentute per plurimos annos. quod si in Hispania pullulare cœpit hæresis, integerrimam Deiparæ Virginitatem negans, Teudus, & Pelagius Gallici hæretici illam asportarunt, quos tamen verbo, & scripto acriter confutauit, & conuicit sanctus Ildephonsus Hispanus Archiepiscopus Toletanus. Ad hæc cum hæretici Albigenses in Gallia suam diffunderent hæresim, sanctus Dominicus Hispanus (non solum Hispaniæ, sed totius Ecclesiæ Catholicæ decus, & ornamentum) illos acerrimè expugnauit, & Domina Blanca Regina Galliæ, Hispana tamen natione, Catholicæ Fidei zelo accensa penitus illos extinxit. Vnde Genebrardus (licet natione Gallus) veritate tamen compulsus acrimoniam considerans, qua Hispani tàm hæreticos, quàm Paganos extirpare conantur lib. 4. suæ Chronographiæ dixit: *quasi Hispanorum opus sit expugnare infideles, & Paganos* & ibidem paucis interpositis loquens de rege Hispaniarum Ferdinando subdit hæc verba: *Quo anno in perpetuum Iudæos suis Hispanicis regnis expulit, & vi hæreticos, & Mauros penitus inde ejecit, Inquisitionis Officium instituit, cui etiam Rex ipse subesset.* hæc ille. Cum autem dixit: *Inquisitionis officium instituit*, subintelligi debet ex auctoritate à Sede Apostolica ad id ei cōcessa. Ingentes igitur gratias Deo optimo Maximo referat Catholica nostra Hispania, sub Catholico per antonomasiam Hispaniarum Rege Philippo Tertio, quod, vt sponsus dixit: *vinea nostra floruit*, cum alioquin Angliæ vinea pericrit, Germania à singulari Apro partim depasta lugeat, Gallia verò in permultis eius locis (proh dolor) penitus aruerit: gratias iterum immortales Hispania Deo referat, quod si quandoque (quod raro contingit) hæreses in ea pullulatunt, aduentitiæ quidem fuerunt, non ibi exortæ, continuoque illæ à vigilantissimis contra hæreticam prauitatem Iudicibus resecantur, & cum earum assectis comburuntur, vt sic integra, inuiolata, sincera, pura, ac irrefragabilis Christi Fides semper permaneat: cui sit honor, & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

Genebr. li. 4. sua Chron. ann. 1492.

Cum. B.

HOMILIA XXIII.

Eadem verba: Dispersit superbos mente cordis sui: iuxta quorundam Patrum sententiam de Dæmonibus explicantur, nec non de omnibus superbis indiscriminatim, variq; modi commemorantur, quibus diuini brachij potentia illos dispersit, & dissipat.

D. Aug. tract. super Magnif. Eus. Emissenus hō. feriæ sextæ ante 4. Dominicā Aduentus. Salmer. in per mag. t. 3. de infantia Salvatoris.

NOMINE *superborum* B. Virginem comprehendisse Luciferum, & omnes eius consortes testantur cum D. Augustino, Eusebius, Emissenus, dum ait: *fecit potentiam Dominus in brachio suo, quia Diabolum vicit, & infernum spoliauit.* necnon eruditus auctor Salmeron dicens: *quod ergo ait, dispersit, ad*

superbos & elatos Dæmones virtute brachij huius è cælo exturbatos referendum esse, vt interpretatur Euthymius. Scio Theophilactũ per hos *superbos* intellexisse malignos spiritus, qui Christi virtute, & imperio de corporibus humanis pellendi erant, vt id testimonium esset se ad eripiendas animas à Satanica potestate venisse; sed verius apparet ad omnes Dæmones verba illa extendi, vt præcitati Patres volunt, & tradit D. Thomas in sua Catena, & docuit Hugo Victorinus in hæc verba: *Fecit potentiam in brachio suo, quia per humilitatem filij sui Diabolum vicit, ideo fecit potentiam in brachio suo. Brachium eius, filius est. Potentiam in brachio fecit, quia per id, quod factum est in ipso, redemptum est, quod factum est ab ipso.* Accedit, quod Dæmones sunt superbi per antonomasiam, iuxta illud Dauidis: *superbia eorum, qui te oderũt, ascendit semper*: rationabiliter ergo hi Patres nomine *superborum* intelligunt omnes Dæmones indiscriminatim. A primordiis quidem creationis Angelorum, Lucifer supremus omnium illorum miram suam pulchritudinem intuens, velut alter Narcissus, in amorem sui exarsit, vt enim Ezechiel dixit, erat *signaculum similitudinis, plenus sapientia, & perfectus decore. in deliciis paradisi Dei fuisti.* in quibus verbis vocans illum signaculum similitudinis, significare voluit imaginem fuisse ad viuum beatissimam Triadem exprimentem; sancta quippe, & adoranda Trinitas, magnitudo, sapientia, & pulchritudo, est Pater potentia, Filius sapientia, Spiritus sanctus pulchritudo: Lucifer, autem ex his omnibus, hoc est, potentia, scientia, & pulchritudine plus cæteris participauit, ideo *signaculum similitudinis* illũ Propheta appellauit. complacens igitur Lucifer in se ipso, adeò intumuit, vt Ezechiel dicat: *Eleuatum est cor tuum, & dixisti: Deus ego sum, & in cathedra Dei sedeo, & dedisti cor tuum quasi cor Dei*: hoc est, nullum sibi superiorem recognoscens, quod adeò proprium est Dei, vt nec de potentia Dei absoluta alteri per naturam, aut priuilegium conuenire queat: Lucifer autem non contentus aduersus Deum insurrexisse, tentauit reliquos omnes Angelos in suam sententiam trahere, cum enim esset plenus sapientia, confidebat facile omnes eius suasione voluntati suæ consensuros; ait enim de illo Ezechiel sub nomine Assur: *Flumina eius manabant in circuitu radicum eius, & riuos suos emisit ad vniuersa ligna regionis, & multiplicata sunt arbusta eius, & eleuati sunt rami eius præ aquis multis*: hoc est, flumina, & riuos consilij, & doctrinæ suæ ad vniuersos Angelos misit, vt eos circumueniret; qua irrigatione arbusta, & rami eius creuerunt, siquidem tertiam Angelorum partem in suam traxit falsam, & erroneam opinionem: *Et æmulata sunt eum omnia ligna voluptatis, quæ erant in Paradiso Dei*; non dixit absolute, omnia ligna, quia non omnes Angeli illi paruerunt, sed cum restrictione: *omnia ligna voluptatis*: vt significaret eos solos angelos ei consensisse, qui gloriæ suæ voluptatem, non Dei honorem, & gloriam quæsiuerunt, quosq; amplius delectabat seruire creaturæ, quàm Creatori. Sed heu miserum Luciferum: heu infelices eius affectas, non quidem pro votis, vt falsò sibi futurum blandiebantur, sed contra vota omnia illis contigit: dicebat Lucifer: *in Cælum conscendam, super astra Dei exaltabo solium meum: sedebo in monte testamenti, in lateribus Aquilonis. Ascendam super latitudinem nubium, similis ero altissimo*: sed confestim mente cordis sui disperius est, audiens sibi dici: *verumtamẽ in infernum detraheris, in profundum laci*: neque solum ipse, sed & omnes eius sectatores Ezechiel dicente: *ecce deductus est cũ lignis voluptatis ad terram vltimam.* In deliciis quidem paradisi Dei positi erant pleni sapientia, & perfecti decore; veùm quia altiora se quæsierunt, & sapere tentarunt, plusquàm oportet sapere, deorsũ miseri ceciderunt; & quanto velocius ad alta festinarunt, tantò celerius ad ima descenderunt. Gloriabatur Lucifer se esse Deum, qui fons est omnis pulchritudi-

Euthym. in c. 1. Luc.

D. Thom. in sua Catena super cap. 1. Lucæ.

Hugo Victo. in annotationibus elucidarijs super magnificat.

Psalm. 73.

Ezech. 28.

Ezech. 29.

Ezech. 31.

Ezech. 31.

Isaiæ 14.

Isaiæ 14.

Ezech. 31.

nis,

nis,& origo totius munditiæ, ipse tamen talem mutationem sustinuit, vt iam spiritus immundus, spiritus turpis, & sordidissimus sit, vt & nomina post lapsum sibi imposita apertissime indicant: *Satan, Diabolus, Serpens, Draco, Leuiathan, Behelzebub, Belial, Behemoth, Astaroth, Mammona, & Asmodeus*: In rebellione sua nomen accepit *Satanæ*: in casu de cælo in infernũ, *Diaboli*: in deceptione Euæ, *Serpentis, & Draconis*: quia verò partem superiorem inferiori subdere facit, *Leuiathan* nominatur: quia sordidis cogitationibus mentem humanam replet, *Behelzebub* dicitur; quia æternam nostram damnationem ardẽter desiderat, *Belial* vocatur; quia per peccatum brutis animantibus hominem similem facit, *Behemoth* appellatur; quia ad auaritiam animos excitat, & stimulat, *Astaroth* nuncupatur, & *Mammona*: ac tandem, quia per luxuriam dementat, & aufert cor, *Asmodei* nomine significatur. Ad hæc, omnes Luciferi, & sequacium illius cogitationes potenter dispersit, & frustratus est, & quæ contra Deum machinati sunt, Dei brachium in illos penitus retorsit. Cogitabat Satanas, cum primum hominem ad peccatum impulit, totum humanum genus in perpetuum fore euertendum, inde tamẽ ansam sumpsit Deus, vt docet Angelicus Doctor, adhoc vt filium suum mitteret, factum ex muliere, factum sub lege, vt Pauli verbis vtar. Cogitauit Satanas Christum turpi morte occidere, iuxta illud: *ille homicida erat à principio* in intentione, postea in executione, vt nomen, & famam eius non solum obscuraret, sed & penitus extingueret: sed tàm longe abfuit à scopo, vt per mortem turpissimam Crucis immortalem famã clarissimumque nomen Christus Dominus sibi comparauerit, Apostolo dicente: *Propter quod & Deus exaltauit illum, & dedit illi nomen, quod est super omne nomen.* Cogitauit tandem Dæmon per martyrum frequentem necem Christi religionem exsecrabilem reddere, & in dies illam minuere, tamen hoc eodem medio amplius & amplius noua incrementa suscipere cœpit; quia dum terra Ecclesiæ grana illa mortificata suscipiebat, & illorum sanguine irrigabatur, fœcundior fiebat, adeò vt incessanter noua germina quotidie pullularent, quibus Christiana religio nunquam crescere, & augeri cessauit; & cessat.

D. Tho. 3. p. q. 4.

Ioan 8.

Ad Phil. 2.

Illud tamen Christi victoriam aduersus Dæmones illustriorem reddit, quod sicut Dauid, vt glorioſior esset de gigante Goliath triumphus, non ferreis armis indutus, non hastam vibrans, non ensem euaginans, sed baculo, & saxo illum expugnauit, ita Christus Dominus infirmis, & imbecillib humanæ carnis armis diabolicas potestates debellauit. Solent quidem duces in prælio pugnaturi mortale corpus protegere, &, vt indemnes in hostes irruere possint, probatissimis armis se communire; è contra tamen filius Dei factitauit, qui cum esset naturæ immortalis, & in palestram cum immanissimo hoste congressurus descenderet, armis mortalis & passibilis carnis se induit, vt in ea inimicorum omnes impetus posset suscipere, & moriendo mortẽ ipsam, & eius pariter hostes superare. Id quod ego in ipso Dei filio multo potentius, ac admirabilius esse puto, quàm si ipse non moreretur. Sicut enim in tribus illis pueris longè admirabilius fuit, quod ingressi in caminum ignis per eum deambularent, quàm si cõ numquam ingrederentur: & in Iona, etiam multò admirabilius fuit, quod in Cete deciderit, & nihil inde mali perpessus fuerit, quàm si absorptus numquam fuisset, sic in Dei filio maiorẽ admirationem attulit, quod mortuus mortem profligeret, quàm si nõ mortuus fuisset; in illo enim multò maiorem, quã in hoc potentiam commonstrauit. Vnde eleganter Hugo Victorinus super *Magnificat*, dixit: *Fecit potentiam, fecit infirmitatem, & ipsa infirmitas potentia fuit; quia per illam victus est diabolus, & homo de eius potestate ereptus.* hæc ille, sed audi D. Augustinum: *Sæuiens tradidit Christum, sæuiens crucis-*

Dan. 3.

Ionæ 2.

Hugo Victo. in annotat. elucidator. super Magn. D. Aug. super Psal. 130.

crucifixit, & crucifixo Christo redemptus est orbis terrarum. Ecce sæuitia Diaboli Diabolo obfuit, nobis autem profuit: sæuiendo enim, quos tenebat, amisit. His similia scripsit Leo Papa in hæc verba: *Claui illi, qui manus Domini pedesque transfoderant, perpetuis diabolum fixere vulneribus, & sanctorũ pœna membrorum, inimicarum fuit interfectio potestatum.* Euenit Diabolo in morte Christi illud, quod olim impijssimo illi Amaan euenisse legimus, qui in eodem ipso patibulo, quod Mardochæo parauerat, suspẽsus est. Parauit diabolus Crucem Christo, sed non ille, inquantum Deus, sed Diabolus, in ipso patibulo transfixus est, vt enim dixit Rupertus: *Triumphante verbo, quod impassibilis Deus est, & sumpta carne in immortalitatem, quæ ad breue tempus passa est mortem, ipsum homicidam Deus viuens in suo machinamento strangulauit.* Benè ergo de Christo dicit Apost. *Delens, quod aduersus nos erat, chirographum decreti, quod erat contrarium nobis, & ipsum tulit de medio, affigens illud cruci, & expolians principatus, & potestates traduxit confidenter, palàm triumphans illos in semetipso*: Ecce impletum: *dispersit superbos.* vnde de Lucifero, & eius consortibus diuini brachij potentia triumphans in æternæ damnationis baratrum eos detrudit. vbi impletum fuit fecisse illos cadere à *mente cordis sui*, hoc est, deturbauit eos ab elatis eorum conceptibus, vanis, & futilibus cogitationibus: relatiuum enim illud *sui* (vt Euthymius explicuit) referri debet ad superbos ipsos, ita vt superbi fuerint apud se ipsos in cogitatione cordis sui elati; quod Græcus interpres planè asseruit: dum vertit: *dissipauit superbos cogitatione cordis eorum*: non tamen propter hoc abijciendam puto expositionem D. Augustini, D. Bonau. Hugonis Victorini, & Eusebij Emissẽi, qui relatiuum *sui* non ad superbos, sed ad Deum ipsum referũt, qui *mente cordis sui*, hoc est, profundo suo consilio *dispersit superbos* Dæmones, ita vt à bona Dei cogitatione, beneuoloque eius corde, quo illis fauere studebat, ita dissipati sunt, & abiecti, vt eorum nolit in suum bonum recordari amplius, coga turque semper contra illos indignari propter ingentia eorum peccata.

Leo Papa ser. 10 de passione Domini. Esth. 7. Ruper. l. 3. de victor. verbi Dei cap. 3. Coloss. 2. Euthym. in cap. 1. Luc. Grat. inter pr. in c. 1. Luc. D. Aug. super Magnif. D Bonau. in c. 1. Luc. Hugo annot. super Magni. Euse. Emiss.

Hom. ser. sexta ex 4. Dom. aduentus.

Cæterum ad communem sensum istorum verborum: *dispersit superbos* accedens quo vnanimi consensu fere omnes Interpretes intelligunt indiscriminatim omnes tumore superbiæ inflatos, asserto, quod cum sapiens dixerit: *non est sapientia, non est prudentia, non est consilium contra Dominum*, variis modis infinita Dei sapientia, & prudentia dissipat, ac frustratur eorum cogitationes, & comprehendit sapientes in astutia sua: Primo quidem vi, & iure belli; mens enim malignorum, & superborum est quasi arx, & munitio malorum, inimicorumuè consiliorum, & peruersarum cogitationum, quibus superbia humana, ac terrena sapientia aduersus Deum insolescunt, & quasi firmissimis munitionibus contra omnem externam potentiam se præmunitos existimant. Hos Deus obsidet, expugnat, capit, & apprehendit omnibus humanæ industriæ machinis destructis & dissipatis: Non enim *est prudentia, vel consilium contra Dominum.* Dispergit igitur Dominus munitissimos quosque superborum colles, inuadens eos bellico more & destruens eorum mentes & cogitationes; Verbum enim hebræum, Lacham, significat vi, & iure belli capere, à quo verbo vrbes, aut arces capi dicuntur in libris Num. Deut & Reg. vnde in lib. Iudith: *Sic fiant & isti Domine, qui confidunt in multitudine sua, & in curribus suis, & in contis, & in scutis, & in sagittis suis, & in lanceis gloriantur; & nesciunt, quia tu ipse es Deus noster, qui conteris bella ab initio. erige brachium tuum, sicut ab initio.* & ibidem, *Dominus nomen est tibi, erige brachium tuum, sicut ab initio, & allide virtutem illorum in virtute tua: Cadat virtus eorum in iracundia tua.* Solet autem Deus in hac bellica expugnatione inimicorum arma in illos retorquere, & illos propriis armis prosternere & expugnare. Et quemadmodũ

Prou. 21. Num. 21. Deut. 2. 2. Reg. 3. & 10. Iudith 9.

nos-

tormentis æneis ab hoste captis, Dux quisque fortissimus ad reliquas hostium machinas expugnandas progreditur, sic Deus superborum astutia & caliditate, & eorum peruersis cogitationibus ad eorũ vires superandas & conatus expugnandos vtitur, quod est illustrissimum victoriæ genus. Hoc enim nomine dixit Dauid, Gladium illum, quo Goliath superauit, similem non habuisse eò, quod ab ipso hoste detractus, hostem necauerit: & Iudith inquit: *Fac Domine, vt gladio proprio eius superbia amputetur.* Secundò, dispergit Deus superbos, comprehendens illos, quasi iudex in fragranti (vt dicunt) delicto, iuxta illud Iosue: *Sors inuenit Achan*: Hebraicè: *Deprehensus est Achàn*: Græcè: *Ostensus est*, hoc est, *manifestatus est.* Nec sæpe aliter Deus superbos & astutos deprehendit, nisi abscondita illorum consilia, & cogitationes occultas, ante oculos omnium obijciendo. Quare per sapientem impij conqueruntur: *Factus est nobis in traductionem cogitationum nostrarum, &c. tamquam nugaces æstimati sumus ab illo.* Tertio dispergit Deus superbos quasi reos, permittens illos captiuos, detentos, & apprehensos in vinculis, & laqueis suorum peccatorum, vt Salomon docuit, dicens: *Iniquitates suæ capiunt impium, & funibus peccatorum suorum constringitur*: vbi D. Hieronymus ait: *Qui funibus peccatorum suorum constringuntur; cum incessabili augmento suæ prauitatis intereunt. Qui enim funem facit, torquẽdo semper, & inuoluendo filis fila adauget. Talis est fortitudo operum malorum, tales libri Hæreticorum, in quibus praua prauis nectemes, non aliud scribendo, quàm quo se arctius obligent, agunt.* hæc ille. Atque huc faciunt verba illa Ecclesiastici: *Sicut enim eructant præcordia fætentium, & sicut perdix inducitur in caueam, & vt capreæ in laqueum; sic & cor superborum.* Dispergit igitur Deus peccatores apprehendens illos, & constringens in sua ipsorum astutia, ac propriis dolis tamquam vinculis, summisque difficultatibus eos illaqueans, vnde se extricare non facile queant; quin potius in voracissimas æterni ignis flammas misere incidant. Quarto apprehenditur superbus in astutia, metaphora deducta à venatoribus, qui retia ex ingenio, seu industria conficiunt ad aues, & feras illaqueandas; sic dicit Isaias: *Et erit qui fugerit à voce formidinis, cadet in foueam, & qui se explicauerit de fouea, tenebitur laqueo*: vbi Hieronymus exponens hanc sententiam ait: *Cumque se putauerint fugisse, ex alio incidentes in aliud, & quocumque se verterint, impendentem iram Domini non euadent.* Et Ieremias similiter ait: *Quia inuenti sunt in populo meo impij insidiantes, quasi aucupes, laqueos, & pedicas, ad capiendos viros. sicut decipula plena auibus, sic domus eorum plenæ dolo.* vbi idem Hieronymus ait: *Quodque nos diximus, insidiantes, quasi aucupes, in LXX. non habetur: Aquila, & Symmachus transtulerunt: quasi rete aucupis, quia etiam qui bonus inter eos videtur, & rectus, instar aucupis tendit insidias, dum inuicem se venantur ad mortem, & aliorum damnis, atque dispendiis, suas complent domos, vt impleatur Philosophorum illa sententia: Omnis dies, aut iniquus, aut hæres iniqui.* Idem innuit Dauid: *Veruntamen propter dolos, seu iuxta dolos*: vel (vt Euthymius explicat) *ob eorum dolos, posuisti*, seu *parasti eis mala*, seu *laqueos: Deiecisti eos, dum alleuarentur*, seu vt Euthymius legit, *eleuarentur*, hoc est, iuxta suos ipsorum dolos, fraudes, astutias, laqueos illis paras, & in ipsis suis fraudibus, tamquam in margine foueæ constitutos, facile eos deijcis præcipites, inciduntque in foueam, quam aliis per dolum, & fraudem parauerant. Et hi, qui maxime oculati videntur, non vident laqueos, nec foueam, in quam incauti conijciunt pedes. In his verò laqueis non deest etiam suus cibus, & illecebra, quibus sicut auiculæ inescantur, videlicet, spes lucri, honoris, & voluptatis. sicut scriptũ est apud Sapientem: *Creaturæ Dei in odium factæ sunt, & in tentationem animabus hominum, & in muscipulam pedibus insipientium.* Idem etiam Euthymius super

1. Reg. 21.
Iudith 9.
Iosue 7.
Sap. 2.
Prou. 5.
D. Hieron.
Eccl. 11.
Isai. 24.
D. Hier. super c. 24. Isai.
Ierem. 5.
D. Hier. sup. c. 5. Iere.
Psal. 72.
Sap. 14.
Euthymius.

verba eiusdem Psalmi : *Deiecisti eos, dum eleuarentur, cum in altum iam eleuati essent, diuitiisque & omni felicitatis genere sublimati, tu eos rursus confregisti.* Quinto dispergit Deus superbos, potenti sua manu illos comprehendens, quantumuis alioquin longissime per superbas suas cogitationes à Deo se sequestrauerint, & fugerint, iuxta illud Psal. *Si assumpsero pennas meas diluculo, & habitauero in extremis maris: etenim illuc manus tua deducet me, & tenebit me dextera tua*: vbi Euthymius per *pennas* potentiam illam mentis intelligit, qua humanus intellectus mouetur: *Si alis* (inquit) *intellectus mei in abyssum maris peruenero, eo consilio, vt illic saltem possim à te abscondi, potentia tua nihilominus illuc etiam me deducet, & rursus detinebit me, hoc est, neque illuc etiam sine tua potentia accedam, quin immo ille præibit me, illac iter concedet, atque illic etiam me detinebit, ita vt illuc euadere non valeam.* Sexto, & vltimo, Deus dissipat cogitationes superborum, reprehendendo illos, & arguendo: dum enim Deus conuincit illos errare, & manifestat suis dolis deceptos fuisse, arguit, reprehendit, & dissipat illorum mentes, & consilia, vt faciet in extrema iniquorum damnatione: vnde Salomon dixit: *In impiorum cogitationibus interrogatio erit; sermonum autem illius auditio ad Deum veniet, ad correptionem iniquitatum illius.* quod Paulus aliis verbis significauit: *Comprehendam sapientes in astutia eorum*: vbi Ambrosius, Theophilactus, & Olimpiodorus legunt: *Reprehendam sapientes*, seu *arguam*. quo etiam modo legit Cyprianus. facit ad idem illud Dauidis: *Dominus scit cogitationes hominum, quoniam vanæ sunt*: notitia scilicet reprobationis, & condemnationis: & illud: *Increpasti superbos: maledicti, qui declinant à mandatis tuis*, vbi aduerte, Deum tripliciter increpare peccantes, potenter, prudenter, & clementer; potenter increpat peccantes ex industria, prudenter, peccantes ex ignorantia, clementer, peccantes ex fragilitate, tanta est Dei bonitas, & clementia, cui sit honor, & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

Psal. 138.

Euthym. super Ps. 138.

Sap. 1.

1. *Cor.* 3.

D Cypr. li. 7. testimoniorū ad Quirinum

Psal. 93.

Psal. 118.

HOMILIA XXIV.

In eadem verba: Dissipauit superbos mente cordis sui: proponuntur tremendi modi, ex sacris literis depropti, quibus Deus animam impij in hoc sæculo dissipat.

VIbus modis Deus animam impij dispergat, Isaias cap. 1. vlchra similitudinum varietate ad viuum describit: *Væ*, inquit, *genti peccatrici, populo graui iniquitate, semini nequam, filiis sceleratis: Dereliquerunt Dominum, blasphemauerunt sanctum Israel, abalienati sunt retrorsum super quo percutiam vos vltra, addentes præuaricationem? Omne caput languidum, & omne cor mœrens. A planta pedis vsque ad verticem non est in eo sanitas; vulnus, & liuor, & plaga tumens, non est circumligata, nec curata medicamine, neque fota oleo. Terra vestra deserta, Ciuitates vestræ succensæ igni: regionem vestram coram vobis alieni deuorant, & desolabitur, sicut in vastitate hostili. Et derelinquetur filia Sion, vt vmbraculum in vinea, & sicut tugurium in cucumerario, & sicut ciuitas, quæ vastatur.* hæc ibi. In quibus verbis septem rebus gens peccatrix, & populus iniquitate grauis, & semen nequam, & filij scelerati apposite comparantur. Quod etiam ex comment. D. Hieron. in Isaiam aperte colligitur. Primum ergo peccatrix anima à Deo derelicta comparatur infirmo, vlceribus pleno, atque in singulis corporis partibus insanabili fere morbo confecto. Porrò peccatum est quoddam corpus, vt dixit Paulus: *Vt destruatur corpus peccati*: Describamus nos huius corporis membra, & liquidò constabit, omnes eius partes infectas, languidas, & vlceribus plenas esse. Est sane Intel-

Isai. 1.

Rom. 6.

Intellectus huius corporis, quod est peccatum, Cæcitas; Voluntas verò, cupiditas, & inclinatio ad malum; Memoria, obliuio Dei, & beneficiorum eius: Oculi adulteria, Os & Aures blasphemiæ, & maledicentiæ: Nasus, affectus ad libidinosos, & sensuales odores: Venter, ingluuies, commessationes, & ebrietates: Tactus, mollities, & delectatio in actib. venereis: Brachia, inimicitiæ, & rixæ; Manus, & Digiti, furta, & rapinæ: Coxæ, & femora fornicationes adulteria, & alia huiusmodi opera: Genua, inconstantia, & debilitas in bene operando: Crura, iniquæ, & iniustæ actiones: Pedes, gressus praui, & impudici. Atque ita *à planta pedis vsque ad verticem non est* in hoc corpore, quod describimus, sanitatis vestigium aliquod. E contrario animæ iustæ omnia membra, partes, seu ossa (sic potentiæ animæ in scripturis appellantur) integra, firma, ac virtutibus roborata esse dignoscuntur. Eius intellectus est veritas; Voluntas bonitas; Memoria, Dei recordatio, & beneficiorum eius memoratio; Oculi, Dei cognitio; Aures, fides; Nares, spes cœlestium; Gustus, desiderium rerum supernaturalium; Tactus, exercitatio sensuum in rebus spiritualibus: Brachia, cõcordia, & charitas erga proximos: Manus, iustitia commutatiua, & distributiua: Femora, temperantia, & castitas: Genua, robur, & potentia in bene operando: Tibiæ, promptitudo ad bona opera exequenda: Pedes, pacifici, & virtuosi affectus. Et quemadmodum Deus custodit hæc omnia iustorum ossa, ita vt nec vllũ ex illis conteratur: sic ex aduerso omnia impiorum ossa dispersit, frangit, comminuit: *Custodit Dominus omnia ossa eorum, vnum ex his non conteretur*: & illud: *Custodit Dominus omnes diligentes se, & omnes peccatores disperdet.* vbi Euthymius ait: *Custodit Dominus omnes diligentes, scilicet eum ex toto corde; custodit autem ab his omnibus, à quibus custodire decet: Et omnes peccatores disperdet, eos scilicet, qui immedicabili morbo laborant: disperdet autem eos, seu exterminabit eos à populo suo.* Ad hanc autem similitudinem amplificandam perbelle ea faciunt, quæ Hieronymus scribit in Commentario super Isaiam de peccatis populi Iudaici, quæ per metaphoram, & piam translationem ad animam iniquam trãsferri possunt. Secunda similitudo animæ iniustæ est *Terræ desertæ.* Audi Hieronymum: *Possumus*, inquit, *hæc tropologice de peccatoribus accipere, qui de sanctitate pristina corruunt, post quam contrariis fuerint traditi potestatibus, quod omnia eorum bona veniant ad desertum, & prioris iustitiæ Deus nõ recordetur.* hæc ille: sicut autem desertum (vt notat Rupertus lib. 1. in Genes.) est locus, vbi non est hominum habitatio, sed ferarum, sic anima, quæ tota à peccatis, & dæmonibus occupatur, omnibus diuinis auxiliis efficacibus destituta, atq; Angelicis persuasionibus resistens, *desertum* dicitur. Et quemadmodum deserti montes dicuntur partes ad vtrumque polum inhabitabiles propter frigus, & zonã toridam; sic anima charitate destituta, & ardore concupiscentiarum efferuescens, rectè *deserto* cõparatur. De qua itrisorie Sophon. 2. dixit. *Hæc est ciuitas gloriosa, habitans in confidentia: quæ dicebat in corde suo: Ego sum, & extra me non est alia amplius. Quomodo facta est in desertum cubile bestiæ? Omnis qui transit per eam, sibilabit, & mouebit manum suam.* Quæ verba appositè animæ superbæ ruinam, & desolationẽ declarant, & Angelorum itrisionem, & sibilũ in animam, quæ cum in Dei iustitia gloriosa exultaret, & læta esset ob spiritualiũ diuitiarum copiã, miserrime ob suã arrogantiam, & propriorum meritorum confidentiam, in desertum, ac vastam solitudinẽ incidit, & cubile bestiarũ effecta est. Quo etiam nomine anima à Deo recedens vuluæ sterili, atque vberibus arẽtibus assimilatur ab Osea: *Da eis vuluam sine liberis, & vbera arentia.* Tertio comparatur anima à Deo derelicta, vrbi igne succensæ. Est sane hoc suppliciũ grauissimũ, ac summopere humanis oculis horribile, ac sæuum: facies. n. eius regionis,

Psal. 33. Psal. 144.

Euthym. in Psal. 144.

Rupertus.

Sophon. 2.

Osee 9.

quæ incendio vastatur, adeò deformata, & fœdata, & aspicientibus horrenda redditur, vt nihil supra excogitari possit. A-
Gen. 19. braham (vt refert Moyses) dum procul conspiceret Sodomam, & Gomorrham, & vniuersam terram, super quam Deus pluit sulphur, & ignem tempore Loth, vidit ascendentem fauillam de terra, quasi fornacis fumum. Atque hodie (vt
Bochard. 1. p. c. 7. n. 38. his verbis scribit Bochardus) *Mare mortuū semper est fumans, & tenebrosum, sicut os inferni, sicut oculis meis vidi, ob tetrum vaporem inde fumantem; Vallis dicta quondam, illustris, à termino huius maris, secus desertum Pharan, vsque supra Iericho, per mediam die tam ferè sterilis, & inutilis reddita est, ita vt ne germen quidem producat in sui latitudine, quæ alicubi quinque Leucarum est, alibi sex, præterquam iuxta Iericho, vbi canamellæ, & horti, & viridaria sunt, irrigante fonte Elisæi. Tanta ergo calamitas ei regioni accidit in execrationem peccati Sodomorum, quod Deus tot sæculis vlciscitur, vt etiam regio ipsa pœnas luere perpetuò videatur. A dextris insuper, & à sinistris montes steriles sunt, & aridi, vel barbaræ habitationes per multas, & longa terrarum stadia, quatenus scilicet exitialis ille vapor, impellente vento, pertingere potest.* hæc Bochardus. Sic etiam Strabo,
Strabo. Solinus. Tacitus. Solinus, & Tacitus illā perniciosam cladem, & eius terræ salsuginem, & infœcunditatem describunt; licet hi incendiū illud è cælo venisse tradant, ille verò è terra, quod tamen falsum est. Lege Solinum cap. 37. Cornelium Tacitum lib. 5. histor. Strabonem li. 17. Sacra autem eloquia veris eandem describunt his verbis:
Deut. 29. *Videntes plagas terræ illius, & infirmitates, quibus eam afflixerit Dominus, sulphure, & salis ardore comburens, ita vt vltra non seratur, nec virens quippiam germinet, in exemplum subuersionis Sodomæ, & Gomorrhæ, Adamæ, & Seboim, quas subuertit Dominus in ira, & in furore suo* hæc ibi. Pari ratione Deus interdum animam, aliàs virtutibus præditam ob eius culpam, & occulta alia qua peccata derelinquere solet, vt omninò sterilis, & infructifera in progressu virtutum reddatur, iuxta illud Psal. *Terram fructiferam in salsuginem, à malitia inhabitantium in ea.* Pulchre autem D. Greg. lib. 14. moralium, hoc animæ carnale incendium cum grauissimis fœtoribus admixtum, & præsertim sulphureis exhalationibus peccato conuenientissimis his verbis declarat: *Quid est aliud sulphur, nisi fomentum ignis? Verumtamen sic ignem nutrit, vt fœtorem grauissimum exhalet. Recte igitur in sulphure peccatum carnis accipitur, quod dum peruersis cogitationibus, quasi quibusdam fœtoribus, mentem replet, æterna ei incendia præparat. Et dum fœtoris sui nebulam in mente reproba dilatat, contra eam flāmis subsequentibus quasi nutrimenta subministrat. Quod enim per sulphur fœtor carnis signetur, ipsa sacri eloquij testatur historia, quæ contra Sodomam pluisse sulphur, & ignē Dominum narrat: qui cum carnis eius scelera punire decreuisset, in ipsa qualitate vltionis, notauit maculam criminis: sulphur quippe fœtorem habet, ignis ardorem. Qui itaque ad peruersa desideria ex carnis fœtore arserant, dignum fuit, vt simul igne, ac sulphure perirēt, quatenus ex iusta pœna discerent, quid ex iniusto desiderio fecissent.* hæc S. Gregor. Hūc pessimum, & putridum animarum fœtorem, Salomon in Prouer. innuit dicens: *Memoria enim iusti cum laudibus, & nomen impiorum putrescet.* Porrò ciuitates illæ incendio succensæ quinque in scripturis esse leguntur, vt ex variis locis scripturæ cognoscitur: at animæ à Deo sic percussæ (proh dolor) hunc numerum copiosissime excedunt; & quemadmodum regio incendio illo exusta, & vastata, variis nominibus obscuris, atq; amarissimis appellatur in sacra Scriptura, dicitur enim *Mare campestre; Mare salis*, vel *salsissimum: Mare mortuum; Mare solitudinis; Stagnum salsum, in quo nullus piscis nascitur*, vt Arist. lib. 2. Metheor. & Plinius lib. 5. cap. 16. sic anima igne punitionis à Deo percussa, arida salsa, morosa, infrugifera, ac à Deo derelicta iure optimo nominatur.

Psal. 106. D. Greg. l. 19. mor. c. 10.

Quarto assimilatur anima à Deo deserta *Ciuitati*, quæ ab hostib. diruitur: *Beatum*

dixit

Psal. 173. dixit Dauid *populum illum*, apud quem *non est ruina maceriæ, neque transitus, neque clamor in plateis eorum*: ita ex aduerso infelix populus ille censendus est, in quo ruina maceriæ, & transitus, & clamor est in plateis eorum: vbi Euthymius sic ait: *Non tamen eorum segetes, & campi florent, & vineæ: sed stabiles etiam sunt eorum maceriæ. per maceriem etiam, seu, vt græcus ait, per sæpem, ciuitatis mœnia accipiuntur, aut priuati muri domus; Horum, inquit, igitur nihil decidit: sed neque excursiones, aut clamores in eorum sunt vrbibus: vel (iuxta alium Interpretem) in suburbiis eorum; vbi enim tumultuatio est, aut perturbatio ex bello, illic etiam excursiones hostium sunt.* hæc ille. Vbi vides in vastatione hostili, nec segetes, nec cãpos, nec vineas florere, nec mœnia, vel muros subsistere, sed omnia ruinis, tumultuationibus, perturbationibus, & hostium excursionibus subiacere. Singulæ hęstrages, & omnes simul peccatrici animæ accidunt: in illa non virent bonarũ operationum segetes, sed vitiorum germina multa pullulant, in illa virtutum muri dissipati sunt, in illa tandem omnia supernaturalia dona hostili Dœmonum gladio deuastata reperiuntur. Postremò comparatur huiusmodi anima *Tugurio in cucumerario*; in loco enim, vbi cucumeres crescunt, tugurium pro custodis habitatione haberi solet: hoc ab omnibus similiter despicitur, recedente custode, cucumeribus iam collectis: super quem locum Isaiæ Hieronym. sic scribit: *iuxta anagogen vineæ Dei, & pomorum paradisus anima nostra appellari potest, cui si mens præfuerit, habet custodem mentis Deum: sin autem vitia nos, quasi quædam bestiæ, fuerint deprædata, relinquemur à custode Deo, & omnia nostra redigentur ad solitudinem.* hæc ille. Quod etiam à Dauide vaticinatum est sub typo Ierusalem deuastatæ: *Posuerunt Ierusalem, in pomorum custodiam*: sic Euthymius legit, qui etiam scribit per pomorũ custodiam tugurium quodpiam intelligi, in quo pomarij custos matureſcentes solet fructus à furibus obseruare, & custodire. Posuerunt etenim ipsam Ierusalem, veluti ruinam quandam, & rudus, ciuitatis tantum figuram habeatem, exteriori quadam specie, & non re ipsa, ad modũ quidem tugurij, quod à longe domus speciem præsert, tamen verè domus non est, sed casula quædam ex paucis quibusdam lapidibus tumultuario opere constructa.

Euthym. in Psal. 143. Isaiæ 1. Hieronym. super Isaiæ. Psal. 78. Euthy. sup.

Cæterùm ad illustrandum præsens argumentum has omnes metaphoras longè superat ea, quæ à morte corporali sumitur, iuxta illud Salomonis: *Homo per malitiam occidit animam suam*: ad quod Susanna senibus illam sollicitantibus inquit, *Si hoc egero, mors mihi est*, imò ad idē respiciēs Christus Dominus de filio prodigo, peccatoris typum gerente, dixit: *Frater tuus mortuus erat, & reuixit*. Verius tamen mortis metaphoræ energia, ad præsens argumentum locupletandum innotescat, suppono cum D Paulo, in quolibet nostrum duos homines inueniri, interiorem scilicet, & exteriorem: *Licet is, qui foris est, noster homo corrumpatur, tamen qui intus est, renouatur de die in diem.* Adumbrati fuere per Iacob, & Esau in ventre matris rixantes: sicut autē in vnoquoque nostrum duplex est homo, ita, & duplex reperitur vita, duplexque succedere potest mors; vita vna est corporalis, animantium vitæ similis, alia spiritualis, angelicæ vitæ æmulatrix: illius principium vitæ, anima; huius vero, Deus ipse est, vnde clarè liquet recessum Dei ab anima tanto maiorem fore calamitatem reputandam, quàm recessum animæ à corpore, quanto excellentius bonum est Deus, quàm anima. hinc Deus per Oseā dixit: *Væ eis, cum recessero ab eis*: hunc recessum, tanquam formidandam pœnam minatus est ipse Deus populo suo: *Erudire Ierusalem, ne forte recedat anima à te, & ponam te terram desertam, inuiam, & inhabitabilem.* Peccatum quidem imitatur mortem ipsam, nam sicut hæc etiam Cæsos, Alexandros, & potentissimos Cæsares depauperat, & omnibus bonis spoliat, ita peccatum lethale animā deflorat, omnia

Psal. 173. Luc. 15. 2. Cor. 4. Gen. 24. Sap. 10. Dan. 15. Osee 9. Ierem. 6.

fere bona adimit, & in maximã inopiam
Isaiæ 1. & egestatem reducit : *Cùm fueritis, velut*
quercus defluentibus foliis, & velut hortus
2. Mach. 1. *absque aqua.* Adumbrat egregiè hanc stragem, & lacrymandam iacturam sacrilega illa templi deprædatio, quam impius Antiochus patrauit: ingressus est hic tẽplum Domini, & abstulit candelabrum, mensam propositionis, argentum, & aurum, vasa omnia sacra, nec non & coronas, & ornamentum templi ; non secus accidit animæ, quæ templum erat Dei, cum primum enim peccatum in illam ingreditur, aufert candelabrum lucens propriæ cognitionis, tollit aurum charitatis, prædatur vasa, hoc est, lacrymas deuotionis ab oculis fluentes, tollit de medio mensam propositionis, hoc est, sacræ Eucharistiæ panem, quo vescendi indignam se reddit anima, ac tandem (quod maximè deplorandum est) aufert coronas, hoc est, merita, non solum quia dum adest peccatum, prohibet meritoria opera fieri, sed quia præterita omnia merita totius anteactæ vitæ, vnicum etiam solum peccatum mortale non solum exterius, sed omnino interius, ac pure mentale penitus destruit, atque deuastat. Hoc tàm ingens damnum, ac tanti momẽti detrimentum, summa vigilantia euitare satagens Iob dixit verba illa consideratione
Iob. 14. dignissima : *cunctis diebus, quibus nunc milito, expecto, donec veniat immutatio mea:* mirabilis sanè est copulatio illa omnium dierum vitæ suæ, cum momento illo, & tunc temporis ; qui enim fieri poterat, vt militaret in vno momento per omnes
Iob vbi supra. dies vitæ suæ : *cunctis diebus, quibus nunc milito?* Maximè quia cum illud, *nunc* erat præsens, iam præteriti dies elapsi fuerant, & cum aderat vltima pugna, iam aliæ transierant, quomodo ergo in illo *nunc* poterat militare, & pugnare omnes pugnas præsentes, & præteritas, quæ iam fere in obliuione erant? iudicabat sanè sapientissimus Iob, quod in quocumque instanti, tentatione instigante, vim sibi inferens ei non succumbebat, non solum pugnabat ad præsentem hostem vincendum, sed ad conseruanda etiam omnia anteactæ vitæ suæ merita, quæ per vnicum peccatum lethale penitus corruere nouerat ; & ad id significandum scite, & compendiosè dixit : *Cunctis diebus, quibus nunc milito,* cunctos vitę suæ dies præteritos cum præsenti *nunc* coniungens. Ac tandem sicut mors corporalis, seu recessus animæ à corpore, insensibile illud reddit, ita non semel accidit (quæ humana peccatoris miseria est) vt illum peccata diuinæ vocationi, ac sanctis inspirationibus insensibilem reddant, Ieremia dicente : *Confusione non sunt confusi, & erubescere nescierunt :* Eoquè vsque creuit eorum insensibilitas, vt non vereantur dicere : *Absque peccato, innocens ego sum, pro-* Ierem. 2.
pterea auertatur furor tuus à me. sed respondit ei Dominus: *Ecce ego iudicio contendam* Ibid.
tecum, eò quod dixeris, non peccaui. Satius igitur erit animę peccatrici, cum summo animi dolore, ac profunda humilitate, & submissione, cum Dauid flente dicere: *peccaui*, vt quod ille audiuit, ipsa etiam 2. Reg. 12.
audiat : *Dominus quoque transtulit peccatum tuum* : Cui sit honor & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XXV.

Exponuntur verba illa: Deposuit potentes de sede, & exaltauit humiles: vbi de regnorum inconstantia, & volubilitate, necnon de humilium exaltatione breuiter disseritur.

ANTIQVI Patres, & grauissimi alij Expositores in huius loci interpretatione in varias abiere sentẽtias. Eusebius Emissenus homiliæ feriæ sextæ ante Natiuitatem Domini, Nicolaus de Lyra, Cyrillus, Episcopus Christopolitanus, & alij per hos *potentes*, Iudæos

Euseb. Emissen. Nic. de Lyr. Cyrillus. Iacob. de Valentia.

Iudæos intelligunt, qui valde potentes fuerunt, Lege, & Prophetis præmuniti. Alij, quos sequitur, & refert Cardinalis Toletus, super cap. 1. Lucæ, ad exempla Iudæorum superiorum temporum Virginē alluſiſſe putant, vt ad Saulem, quem Deus de regio ſolio deturbauit, & ad Dauidem, quem ad regnum euexit, vt 1. Regum 16. Conſtat item in ſacris libris multos populos, nationes, principes, & Reges Deum debellaſſe, & regnis ſpoliaſſe, & Iudæos introduxiſſe, & in eorum ſedibus illos collocaſſe, vt ex libro Ioſue ſatis conſtat, qui totus in his rebus enarrandis verſatur. De hac depoſitione potentium, & humilium exaltatione eſt illud Deuteronom. 7. *Cùm deleuerit gentes multas coram te, Hethæum, Gergezæum, & Amorrhæum, Chananæum, & Pherezæum, & Heuæum, & Iebuſæum, ſeptem gentes multò maioris numeri, quàm tu es, & robuſtiores, &c.* Et illud Pſalmi 34. *Percuſſit reges magnos, & occidit reges fortes, Seon regē Amorrhæorum, & Og regem Baſan, & dedit terram eorum hæreditatem, hæreditatem Iſrael ſeruo ſuo: Quia in humilitate noſtra memor fuit noſtri.* Alij, vt Cyrillus, & Græcus auctor apud Diuum Thomam ſuper cap. 1. Lucæ, per *potentes*, Dæmones intelligunt, qui ante Chriſti aduentum in mundo regnabant, per *humiles* verò omnes, qui ab iiſdē Dæmonibus vexabantur: *Magna*, inquit Cyrillus, *ſapiebant Dæmones, & Diabolus, Gentilium ſapientes, Phariſæi, & Scribæ; hos tamen depoſuit, erexitque humiliantes ſe ſub potenti manu Dei, dans illis virtutem calcandi ſerpentes, & ſcorpiones, omnemque poteſtatem inimici.* Alij, vt Diuus Auguſtinus, & Hugo Victorinus, vterque ſuper *Magnificat*, & Theophylactus in caput primum Lucæ, tàm Dæmones, quā Iudæos per hos *potentes* ſignificari autumant. Alij verò, vt Albertus, Tyrannos, eos qui opprimunt iuſtos intelligunt, de quibus dicitur Sapien. 2. *Sit fortitudo noſtra Lex iniuſtitiæ. Quod enim infirmum eſt, inutile inuenitur*: & iſti ſunt, qui propriè vocantur tyranni: Vera enim poteſtas illa dicitur, quæ circūſcripta eſt limitibus iuſti, & æqui, ſicut dicitur ad Rom. 13. *Non eſt poteſtas, niſi à Deo; Quæ autem ſunt, à Deo ordinatæ ſunt.* Hi ergo qui in tyrannide potentiam ſuā exercent, abuſiue certe *potentes* vocā-tur, cū potentia ad libitū, non ad rationē vtantur, de his Iſaias ait: *Væ, qui potentes eſtis ad bibendum, ad ebrietatem ſectandam & vſq; ad veſperam, vt vino æſtuetis.* Hos igitur potētes deponit Dominus, Iob. 12. *Effudit oppreſſionē ſuper principes, & eos qui oppreſſi ſunt, liberat.* Alij deniq;, vt Beda per *potētes*, & Græcus Auctor in Catena apud D. Thomam, intelligunt eoſdē ſuperbos, qui poſtea facti ſunt humiles, ita vt qui propter ſuperbiam erant depoſiti, poſtea per humilitatem fuerint exaltati: *Quamuis etiam*, inquit Beda, *ita rectè poſſit intelligi, quod nonnunquam illi ipſi, qui merito ſuæ elationis à Domino fuerant electi, denuò miſerante illo ad humilitatis gratiam redeant, ita vt merito deuotæ humilitatis erigantur ad gloriam.* Euthymius, quem ſequitur Maldonatus, exiſtimat, B. Virginem in hoc Cantico imitatā fuiſſe Annam Samuelis matrem, quæ dicebat: *Dominus pauperem facit & ditat, humiliat & ſublevat.* Itaque cenſet, quod etiam Beda dixit, nullum ibi præteritum, aut futurum exemplum notari aut ſignificari, ſed quid Deus facere poſſit, aut ſoleat. Eſt autem mos ſcripturæ inter laudes diuinas enumerare, quod regna transferat, & nonnullos de ſolio deiiciat, & alios ad dignitatis culmen euehat. ſic enim Daniel ait: *Et ipſe mutat tempora, & ætates, transfert regna, atque conſtituit*: & Pſalm. 106 *Effuſa eſt contemtio ſuper principes, & errare fecit eos in inuio, & non in via.* Et Iob 12. *Baltheum regum diſſoluit, & præcingit funē reges eorum.* Et 1. Reg. 2. *Suſcitat de puluere egenum, & de ſtercore eleuat pauperem, vt ſedeat cum principibus, & ſolium gloriæ teneat.* Inter autem has omnes expoſitiones hæc nobis magis arridet, ita vt Virgo abſtrahens à Iudæis, atque Gentilibus, Dei omnipotentiam maximè commendet, laudans illam in eo, quod regna deſtruat, &

ex vna

Card. Tolet.
1. Reg. 16.
Deut. 7.
Pſal. 34.
D. Cyrillus.
D. Thom.
D. Auguſt.
Hugo Victo.
Sapien. 2.
Rom. 13.
Iſai. 57.
Iob. 12.
Beda ſup. c. 1. Lucæ.
Beda ſup. 1. Lucæ.
Euthym. ſuper c. 1. Luc.
Maldonat. in c. 1. Luc.
1. Reg. 2.
Daniel. 2.
Pſal. 106.
Iob. 12.
1. Reg. 2.

ex vna gente in aliam propter iniquitatem venire faciat: sic à Chananæis regnũ trãstulit ad Iudæos; à Saule ad Dauidem; à Salomone ad Ieroboam: scriptum est enim Eccleſiaſt. 10. *Regnum à gente in gentem transfertur propter iniustitias, & iniurias, & contumelias, & diuersos dolos.* Hoc eodem sensu etiam Dauid Psal. 112. dixit: *Suscitans à terra inopem, & de stercore erigẽs pauperem:* vbi Euthymius: *Laudat,* inquit, *atque admiratur Prophetа Dei potentiam, qui de facili immutat quodcumque vult: Vt collocet eum cum principibus, cum principibus populi sui: hoc est, prouehit illum ad imperium, ad quod collocari solet & potest.* vnde & subdit: *Potiorem potentiam Dei admiratur, qui non ipsas tantum res immutare possit, sed ipsam etiam rerum naturam:* vnde ait: *Qui habitare facit sterilem in domo, matrem de filiis lætantem, quemadmodum sæpenumero efficit.* hæc ille. Ad hanc rem, præclaram illam Philonis sententiam de volubilitate, atque instabilitate regnorum huius mundi neutiquam hoc loco prætermittam, quæ multiplici doctrina referta est. sic autem scribit in libro, cuius est titulus. *Quod Deus sit immutabilis.* ait enim: *Anputas, rem vllam mortalem vere esse, & non tanquam in suggestu quodam ab inani, & incerta opinione sustineri, non aliter, quàm somniorum ludum? Quod si non libet singulorum fortunas perquirere, vide regionum integrarum & gentium mutationes. Floruit quondam Græcia; sed Macedones potentiam ei abstulerunt. Postea Macedonia præualuit opibus; sed diuisa in plures portiones sic debilitata est, vt tandem omnino interiret. Ante Macedonum imperium inclyta fuerat Persarum felicitas; sed vna dies tàm ingenti regno finem attulit; & nunc Persæ, pœnes quos paulò antè fuerat imperium, sunt Parthorum prouincia. Fuit Ægypti olim perampla & magnifica potentia; sed nubis in modum præteriit eius felicitas. Quid Æthyopes? Quid Carthago in Africa? Quid Pontici Reges? Quid Europa, Asiaque? vt compendio dicam, totusque orbis habitabilis? nonnè more nauis sursùque deque iactatæ marinis fluctibus, nunc secundis ventis, nunc aduersis vtitur? Nam verbum diuinum chorcas in orbem ducit, quod vulgus hominum Fortunam nominat, & omnes gentes circumlustrando, nunc hic, nunc illic imperia, vel tribuit, vel adimit. Nihil igitur est humanis rebus præter vmbram, auramq; leuissimam sine mora præteruolantem: eunt enim omnia vltro citroque tanquam æstuaria. Nam vt marini æstus, nunc cum magno impetu, sonituque accedunt, & longè lateque per littora diffunduntur vndis stagnãtibus, nunc refluunt retro, nec solum terram, sed maris etiam partem aquis nudatam in similitudinem continentis redigũt: simile quiddam accidit, quando fortuna postquam populosam aliquam gentem inundauit magnis felicitatibus, fluxu auerso, neguitam quidem sinit reliquam, deletis etiam pristinæ opulentiæ vestigijs.* hactenus ex Philone. Apta sanè sine similitudine idipsũ, quod dixerat Salomon: *Ludens in orbe terrarum:* Philo illis verbis expressit: *Verbum diuinum chorcas in orbe ducit.* Quamuis enim ex Hebræo nonnulli sic transferant, locũ illum explanantes, tamen eundem affirmant illum hunc sensum facere: *Ludum faciens de orbe terrarum:* idque duplici de causa: Tum quia orbis terrarum similis est ludo pilæ, quæ ab vno ad alium transmittitur secundum quandam reuolutionem: regna enim, & imperia transfert Deus de gente in gentem: vnde Diogenes Laërtius in vita Æsopi philosophi refert, quod quadam die interrogatus quid faceret in cœlis Iuppiter, respondit: *Exaltat humilia, & fortia quæque deprimit:* Tum etiã, quia instar ludi parum mundi pompa durabit, iuxta illud Oseæ: *Transire fecit Samaria Regem suum, quasi spumam super faciem aquæ:* vbi Hieronym. ait: *Sicut spuma, quæ super aquam est, cito dissoluitur, sic regnum decem tribuũ velociter finietur:* Omnes enim reges, ac principes eleganti similitudine *spumæ*, seu potius *bullæ*, quæ super aquam excitantur, & natant, comparãtur. Sicut enim bullæ in aquis emergentes, & in earum summitatibus natantes (vt ait D. Hieronym. in cap. 10. Oseæ) quò magis intumescunt, eò celerius euanescunt,

Eccleſ. 10.

Psal. 112.

Philo l. quod Deus sit immutab.

Prou. 8.

Osea 10.

D. Hieron.

neſcunt, ita reges quò magis ſuperbiunt & potentiores euadunt, eo ferè celerius ruunt. Et quemadmodum maior bullarum tumor citiſſimũ earum exitium demonſtrat; ſic regna, potentia & magnitudine breui tempore dilatata, celerius deficiunt. Præterea ſicut bullæ in aquis, aliæ aliis ſubinde ſuccedunt, eundem tamen omnes exitum tandem habent: ita reges ſibi inuicem in poteſtate ſuccedunt, ſed omnes tandem ſicut bullæ, ſeu ſpumæ, breuiſſimo temporis ſpatio euaneſcunt. Neque id ſolum euenit ob humanæ vitæ breuitatem, quæ nocturnis excubiis celeriter deſinentibus à Dauide rectè comparatur, verùm etiam ob terrenorum regnorum conditionem, quæ mutabilitati ſubiecta ſunt, vel (vt verius dicam) ob ſecretiora Dei iudicia, quibus regna trãſferẽdo, & in reges diuerſos homines ſucceſſiuè eligendo, quaſi choreas in orbe ducit, & modo huic & modo illi imperia aut confert, aut aufert, donat vel adimit. Quocirca huiuſmodi regnorum & regum mutatio rectè per verbum *tranſire*, Oſeas deſcripſit: *Sicut mane tranſiit, pertranſiit rex Iſrael.* ℣ *Mane* autem vocat (vt ait Hieronym) ortum auroræ inter Solis, noctiſque viciniam, vt celerrime terrena regna defluere, & dilabi ſignificaret.

Pſal. 80.

Oſee 10. & 11.

Illud tamen obſeruandum eſt, quod cùm B. Virgo ait: *Depoſuit potentes*: notanter addens *de ſede*, effuſam Dei diſperſionem, ac depoſitionem vſque ad radicem eleganter deſcribit; dum reges, ac potentes à proprio eorum ſolio, ac throno deturbandos, eiiciendos, ac deponendos canit. Quis potentior & ſuperbior Pharaone, qui iubente Deo, vt dimitteret populum ſuũ, quãtum potuit diuinæ voluntati obſtitit, & ex diuina virtute populo ab eius captiuitate egrediente, copioſiſſimo exercitu illum perſequutus eſt, vt illum, vel interficeret, vel ad priſtinam reduceret ſeruitutem: *perſequar, & comprehendam, euaginabo gladium meum, interficiet eos manus mea?* tamen vt cecinit Moyſes: *Flauit ſpiritus tuus, & operuit eos mare*: non ſolum regno, ſed & vita illum priuauit.

Exod. 14.

Exod. 15.

Daniel etiã ait: *Arborem, quam vidiſti ſublimem, atq; robuſtam, cuius altitudo pertingit ad cœlum, & aſpectus illius in omnem terram, & rami eius pulcherrimi, & fructus eius nimius, & eſca omnium in ea; ſubter eam habitantes beſtiæ agri, & in ramis eius commorãtes aues cœli: tu es Rex, qui magnificatus es, & inualuiſti, & magnitudo tua creuit, & peruenit vſque ad cœlum, & poteſtas tua in terminos vniuerſæ terræ. Quod autem vidit Rex, vigilem & ſanctum deſcendere de cœlo, & dicere: Succidite arborem, & diſſipate illam, attamen germen radicum eius in terra dimittite, & vinciatur ferro, & ære, in herbis foris, & rore cœli conſpergatur, & cum feris ſit pabulum eius, donec ſeptem tẽpora mutentur ſuper eum. Hæc eſt interpretatio ſententiæ Altiſſimi, quæ peruenit ſuper Dominum meũ regem: Eiicient te ab hominibus, & cum beſtijs feriſq; erit habitatio tua, & fœnum, vt bos comedes, & rore cœli infunderis.* hæc Daniel. vbi vides Regnum, ac Regem à ſolio, & ſede eradicari, & iuxta radicem ſuccidi, quæ grauiſſima atq; acerbiſſima cenſetur potentium pœna. Quod aũt aliquando ex Dei benignitate radices omninò non euellantur, id ad ſummã Dei clementiam ſpectat, qui ſemper homini in hac vita quædam relinquit ſemina ad pœnitendum. Deinde regem Saulem propter ſuperbiam & inobedientiã ſuam à ſede regni ſui deturbatum fuiſſe nemo ignorat, cùm in lib. Paralip. legamus: *Mortuus eſt Saul propter iniquitates ſuas eò, quod præuaricatus ſit mandatum Domini quod præceperat, & non cuſtodierit illud: ſed inſuper etiam Pythoniſſam conſuluerit, nec ſperauerit in Domino: propter quod interfecit eum, & tranſtulit regnum eius ad Dauid filium Iſai.* Inſuper etiam in ſede illius ſedere fecit Dauidem, in quem tranſtulit regnum eius. Salomonem etiam, potentiſſimum regem Deus de ſede maieſtatis deturbauit nõ in ſe, ſed in filio ſuo Ieroboam, cui Dominus vnam tantum Tribum præter ſuam (ſicut Gloſſa interlinearis ibi adnotauit)

Daniel. 4.

1. Paral. 10.

dereliquit,& reliquas decem abstulit, super eaſq; Ieroboam, Salomonis ſeruum, regem conſtituit, vt & Dominus ipſi Salomoni prædixerat in hæc verba: *Quia habuiſti hoc apud te, & non cuſtodiſti pactum meum & præcepta mea quæ mãdaui tibi, diſrumpens ſcindam regnum tuum, & dabo illud ſeruo tuo: Veruntamen in diebus tuis non faciam propter Dauid patrem tuum: de manu filij tui ſcindam illud, nec totum regnum auferam, ſed Tribum vnam dabo filio tuo propter Dauid ſeruum meum, & Ieruſalem, quem elegi*: Narrat itẽ ſacra Scriptura, quod poſtquam Sennacherib Rex Aſſyriorum cœpit ciuitates munitas Iudæ, miſit cum magno exercitu Rabſacem de Lachis in Ieruſalem ad regem Ezechiam. Cumque ad eum egrederentur nonnulli de ciuitate, ipſe Regis Sennacherib nomine, ſic ad eos locutus eſt: *Dicite regi Ezechiæ: Hæc dicit Rex magnus, Rex Aſſyriorum: Quæ eſt iſta fiducia qua confidis? aut quo conſilio vel fortitudine rebellare diſponis? ſuper quem habes fiduciam, quia receſſiſti à me? Ecce confidis ſuper baculum arundineum confractum iſtum, ſuper Ægyptum, cui ſi innixus fuerit homo, intrabit in manum eius & perforabit eam: ſic Pharao Rex Ægypti omnibus, qui confidunt in eo.* Potens erat Sebna præpoſitus templi Ieroſolymitani: comminatur ei Dominus, quod ſacerdotio deſtituendus ſit, Iſaiæ 22. *Expellam te*, inquit, *de ſtatione tua, & de miniſterio tuo deponam te, & erit in die illa: Vocabo ſeruum meum Eliacim, filium Helciæ, & induam illũ tunica tua, & cingulo tuo confortabo eum, & poteſtatem tuam dabo in manu eius.* Conſultò miſſum facio Antiochum funeſta morte extinctum; Amanem Principem à dignitate depoſitum, & in ligno ſuſpenſum; Herodem à vermibus cõſumptum, & alios penè innumeros, quibus ſacra volumina ſcatent. Ad Iudæorum depoſitionem, & gentilium exaltationem venio. Iudæi quidem depoſiti fuere de ſede honoris, de ſede regali, de ſede ſacerdotali, de ſede iudiciali, de ſede propriæ ciuitatis, de ſede denique propriæ domus, vt impleretur illud Deuteron. *Erunt gentes ad caput, incredulus autem populus ad caudam*: quod ſub eleganti metaphora explicuit Regius Vates, cùm dixit: *Poſuit flumina in deſertum, & exitus aquarum in ſitim, terram fructiferam in ſalſiginem, à malitia inhabitantium in ea. Poſuit deſertum in ſtagna aquarum, & terram ſine aqua in exitus aquarum*: In quibus verbis duo nobis propheta detegit, oſtendit miſerorum & infelicium Iudæorum depoſitionẽ, cum dicit: *Poſuit flumina in deſertum*: currebant apud Iudæos doctrinæ fontes, ſcaturiebant prophetarum oracula; ſed hæc adeò defecerũt, vt meritò dicere poſſint: *Iam non eſt propheta, & nos nõ cognoſcet amplius*. ſed vnde hoc? *à malitia inhabitantium in ea?* hinc enim eſt, & non aliunde. Quod ſi quæratur apud illos fides Chriſti, non inuenitur; ſi prophetæ, non inueniuntur; ſi ſacerdotes, non inueniuntur; ſi ſacrificium, non inuenitur; ſi templum, non inuenitur; immò ſi quæras, an Deum habeant, reſpondet Azarias filius Obed, diuino ſpiritu afflatus, remanſiſſe ſine Deo: *Tranſibunt autem multi dies in Iſrael abſque Deo vero, & abſque ſacerdote, Doctore quoque, & abſque lege*: non poteſt certè excogitari, quomodo eius depoſitio à ſede honoris, & dignitatis amplius excreſcere potuerit, maximè cum iam verè ipſis rebus inſenſibilibus Iudæi inſenſibiliores, & ſtupidiores facti ſint. Cœlum Chriſtum agnouit, Eccleſia dicente in eius natiuitate: *Cœli melliſtui facti ſunt*: mare agnouit: *Quis eſt hic, quia mare & venti obediunt ei?* Terra agnouit, cum eo moriente cõtremuit: Sol agnouit radiantem ſuam lucem in nece eius abſcondens: Saxa agnouerunt, Euangeliſta dicente: *Petræ ſciſſæ ſunt*: Infernus tandem agnouit, mortuos ſuos reddens: *Monumenta aperta ſunt, & multa corpora ſanctorum ſurrexerunt*: ſoli tamen Iudæi non tantum dicam brutis animantibus, ſed ipſo inferno obſtinatiores, ſemper illum ſpreuerunt, & longè à ſe abiecerunt, & ideo meritò Deus illos abie-

3. Reg. 11.
Iſaiæ 36.
Iſaiæ 22.
2. Mach. 9.
Eſther 7.
Actor. 12.
Deut. 28.
Pſal. 106.
Pſalm. 73.
2. Paral. 15.
Ecclꝛ.
Eccle. Rom. in off.
Matth. 8
Matth. 27.
Ibid.
Ibid.

abiecit, ac de sede deposuit, & eorum loco introduxit Gentiles. Vnde D. Paulus vocat Iudæos *ramos confractos*, gentiles verò *ramos insitos*, fructum ferentes. *quod si aliqui ex ramis fracti sunt, tu autem cum oleaster esses, insertus es in illis, & socius radicis, & pinguedinis oliuæ factus es*: ecce apertè describit Apostolus Iudæorum humiliationem, dum vocat illos ramos cõfractos, qui iam vitam radicis non participant, nec ad aliud sunt aptiores, quàm ad combustionẽ: ecce etiam quàm egregiè exaltationem Gentilium decantat ad Christum conuersorũ, insertis in bonam oliuam illos comparans, qui instar oliuæ semper viriditatẽ fidei seruant, & oleum bonorum operum producunt, ne cõpellantur, si ab aliis oleum postulent, repulsam illam pati, quam Iudæi sine dubio patientur: *Ite potius ad vendentes, & emite vobis*. Porrò loquens Salomon in genere de omnibus superbis, vt ad omnes nationes extenditur, pœnam hanc depositionis, quam spiritu prophetico prædixit Deipara, sub eleganti metaphora his verbis descripsit: *Radices gentium superbarum arefecit Deus, & plantauit humiles ex ipsis gentibus. Terras gentium euertit Dominus, & perdidit eas vsq; ad fundamntũ, arefecit Deus ex ipsis, & disperdidit eos, & cessare fecit memoriam eorum à terra: memoriam superborum perdidit Deus, & reliquit memoriam humilium sensu.*

Rom. 11.

Matth. 25.

Eccles. 10.

Causæ autem, ob quas frequentius Deus deponere consueuit potentes, multiplices sunt; Prima efrenata viuendi licentia, Salomone dicẽte: *Malignitas euertet sedem potentium*: secunda, superbia: vt ait Ecclesiast. *Sedes ducum superborum destruxit Deus*: Tertia inobedientia, vt apertè indicant verba ad Saulem: *Pro eo quod abiecisti, &c. abiecit te Dominus ne sis rex.* Quarta insipientia, vt testatur Isaias: *Non vocabitur vltra is, qui insipiens est, princeps*: Quinta, iniuriæ, contumeliæ & iniustitiæ illatio, vt ait Ecclesiast. in verbis illis suprà citatis: *Regnum à gente in gentem trãsfertur propter iniurias, & contumelias, & vniuersos orbes.* Sexta superbia, vt patuit in Rege Sennacherib sacra Scriptura dicente: *Superbus factus est potentia sua*: Septima, crudelitas, quia (vt inquit Salomon) de rege loquens: *Misericordia & veritas custodiunt regem, & roboratur clementia thronus eius*. Regem Herodem crudelitas à regia sede in inferni baratrum deturbauit. hæc adeò in illo excelluit, vt Salomen sororem suam & virum eius, imò & proprium filium interficeret, vt auctor est Philo: vnde est illa celebratissima D. August. sententia (quam prius refert Macrobius) qui cùm vidisset inter eos, quos in Syria rex Herodes intra bimatum iussit interfici, filium quoque eius fuisse occisum, perlepide dixit: *Melius est Herodis porcum esse, quàm filium*. atque hæc sufficiant ad verba B. Virginis vtcumq; elucidanda. Verùm cũ Iob dicat: *Deus potentes non abijcit, cum & ipse sit potens*: mirabitur quispiam, Deiparam audiens: *Deposuit potentes de sede*: videntur enim hæc duo secum pugnare potentes non abiicere, & eosdem de sede deponere. Nodus tamen iste bifariam solui potest. Primò si dicamus Deum non deponere potentes, quia potentes, sed quia iniqui, cuius euidens argumentum est, quod in sede eorum alios meliores eadem, vel maiori potentia gaudentes introducit; non ergo odio habet Deus potentiam principum, sed impietatem eorum. Secundò dici potest, quod cùm Iob ait Deum potentes non abiicere, de illis potentibus loquitur, qualis erat D Paulus, qui dicebat: *Omnia possum in eo, qui me confortat*: Tales enim potentes Deus non solum non abiicit, sed vt potentiores fiant, opem suam illis impendit, Dauide dicente: *Posui adiutorium super potentem, & exaltaui electũ de plebe mea*. De hoc potentium genere sacra Virgo non agit, sed de illis qui brachio potentiæ suæ confisi supra mensuram suæ conditionis superbe efferuntur: hos quidem potentes de sede deponit, & humiles loco eorum substituit. Sed restat adhuc nodus alius dissoluendus,

Eccle. 48.

Prou. 20.

Philo Iud. l. 2. de tempo. Macrob. lib. 2. saturnal. c. 4.

Iob 36.

Philip. 4.

Psalm. 88.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

qua nimirum de causa potentium peccata Deus ægrè ferens, solum eos de sede deponit, & non pariter eorum euertit sedes, id enim condigne merebatur eorum petulantia, & insolentia: vnde Christus Dominus (vt refert D. Matthæus) templum ingrediens non solum vendentes, & ementes in eo flagellauit, & eiecit, sed & *mensas nummulariorum, & cathedras vendentium columbas euertit.* Matth. 21. Respondeo, hoc esse inter hæc discrimen, quod vendentium in Templo munera erant illicita, vtpotè contra sanctitatem illius loci ad cultum diuinum destinati, & ideo cõuenienter Christus Dominus mensas etiam vendentium euertit, ne ipsi, vel alij ad similes emptiones & venditiones in eodem loco exercendas rediret, si paratas mensas inuenissent. Propria autem munera principum, quæ in throno & sede maiestatis obeunt, non sunt illicitæ, sed à Deo ordinata, ipso dicente: *Per me reges regnant, & legum conditores iusta decernunt: per me principes imperant, & potentes decernunt iustitiam:* Prou. 8. vnde si debitis circumstantiis illa exercent, sunt valde meritoria. & ideò licet Deus deponat principes de sede, propter prauam regalis muneris functionem, minimè tamen eorum sedes euertit. Licet autem Ecclesiasticus dicat: *Sedes ducum superborum destruxit Deus:* Eccles. 10. certè non aliud significare voluit quàm Deum superbos duces propter eorum peccata de sede deposuisse, non tamen sedes eorum detraxisse, cum immediatè post illa verba subdat: *Et sedere fecit mites pro eis:* Ibid. vbi quæso mites sederent, si Dominus sedes destruxisset? vnde Glossa interlinearis locum illum Ecclesiastici exponit per hæc B. Virginis verba: *Deposuit potentes de sede, & exaltauit humiles.*

Deinde subdit Deipara: *& exaltauit humiles.* ℣ *Humiles* dicuntur ab humo, cui prostrati sunt, eo quod nihil excelsum & sublime de se cogitant, sed instar humi cõculcandos omnibus se exhibent; est autem humilitas voluntaria mentis inclinatio in id, quod in homine imum & infimum est, ad Deum ordinata. ita D. Thom. 2.2. q. 161. art 1. ad 2. Habet autem humilitas duos respectus seu relationes; alteram ad ipsummet hominem; alteram ad Deum, vt docet D. Aug. lib. 1. de serm. Domini in monte cap. 9. ante medium. Atque ex prima duæ actiones producuntur, nempè propria deiectio, & infima æstimatio sui ipsius; item moderantia appetitus sensitiui, ne inordinatè tendat in magna, vel ne homo se existimet aliquid esse suprà id quod est. ex secunda verò duæ aliæ actiones nascuntur, nempè subiectio & reuerentia in Deum; obedientia item exacta mandatorum eius. Notat autem egregiè Albertus Magn. hic quatuor præmia humili deberi propter quatuor, quæ in illo effulgent. Est enim in eo sui depressio, cognitio suæ vacuitatis, exiguitas, & abiectio. Propter depressionem, debetur exaltatio: Propter vacuitatem, impletio: Propter exiguitatem, gratiæ magnitudo: Propter abiectionem autem sui, gloriæ sublimatio. De primò, D. Lucas: *Omnis qui se humiliat, exaltabitur.* Luc. 14. De secundò, lib. 4. Reg. legimus: *Quod mulier offerentibus sibi filijs, impleuit vasa vacua non pauca.* 4. Reg. 4. De tertiò, De Petrus inquit: *Humilibus autem dat gratiam.* 1. Pet. 4. De quartò, Salomon dixit: *Humilem spiritu suscipiet gloria:* Prou. 29. sic Christus Dominus ob profundam eius humilitatem ad supremum gloriæ & honoris culmen fuit euectus, Paulo dicente: *Exinaniuit semetipsum formam serui accipiens:* Ad Phil. 2. & subdit: *Propter quod & Deus exaltauit illum & dedit illi nomen, quod est super omne nomen.* Verùm si rem hanc altius perpendamus, inueniemus ab orbis conditi primordiis cœpisse Deum maiores demittere, & inferiores exaltare. Duo fuerunt primi parentis filij Cain, & Abel, & maiori spreto minorem elegit: *Respexit Dominus ad Abel, ad Cain autem non respexit:* Genes. 4. ex filiis etiam Noë, primogenitum reprobauit & minorem, secundo genitum benedixit: inter filios Abrahæ Ismael fuit primus,

D. Thom. 2.2.

Albert. Magnus super Magnif.

Luc. 14.

4. Reg. 4.

1. Pet. 4.

Prou. 29.

Ad Phil. 2.

Genes. 4.

primus, Isaac secundus, in hoc sibi complacet, non illo: *In Isaac vocabitur tibi semen*: Isaaco deinde duo fuerunt nati, primogenitus Esau, & secundo genitus Iacob, de illis tamen nouimus Malachiæ oraculum dixisse à D. Paulo relatum: *Iacob dilexi, Esau autem odio habui.* Ioseph deinde duos commemorat sacra Scriptura genuisse filios, Manassen, & Ephraim, & vt in Gen. legimus, benedictionem Deus voluit dare Ephraim minori, non Manasse maiori. videtur ergo Deus ita primogenitos odio prosecutus, quia ob maioritatem, superborum typum gerunt, vnde & omnes Aegyptiorum primogenitos angelico ministerio enecauit: *Et occidit Dominus omnem primogenitum in terra Aegypti.* Vel dicamus, propterea Deum secundo genitos prætulisse primogenitis, vt præfiguraret tùm futuram secundi Adami super primum excellentiam, iuxta illud D. Pauli: *Primus homo de terra terrenus, secundus homo de cœlo cœlestis:* tum vt populum humilem gentilem secundo genitum populo Hebræo, de quo dixerat Deus: *Filius meus, primogenitus meus Israel:* post Christi aduentum anteponendum fore significaret.

Gen. 21. Mach. 1. Rom. 9. Gen. 42. Exod. 13. 1. Cor. 15. Exod. 4.

Arbitror autem ea præcipue ratione Deum solitum esse humiles quosque, & abiectos exaltare, ac de stercore erigere, quia in hoc omnipotentia eius maxime effulget: quemadmodum enim creare, quia est aliquid ex nihilo facere, ostendit infinitam esse Dei potentiam, ita eandē manifestat ex lapidibus semen Abrahæ suscitans, ex statu pastoralr & armentario Dauidem ad regiam dignitatem exaltans, ex statu piscatorio ad Pontificiam tiaram & ad Apostolatus principatum Petrum euehens, ex telonio Matthæum, & ex arte scenofactoria Paulum ad Apostolicum culmen vocans; hac enim ratione non solum animæ & corporis, sed vocationis, electionis, iustificationis, omniumque cœlestium donorum supremum dominum luculenter se esse ostendit. Secundo, solet Deus humiles & abiectos ad munera magna eligere, quia in eo Dei sapientia maxime splendet, quod per stultitiam prædicationis Crucis, & per simplices ac rudes ministros mundi sapientiam euertat, Philosophorum cathedras confundat, ac inaudita dogmata omnem humanam rationem superantia introducat. vnde scite & eleganter D. Augustinus dixit: *Iam ergo tria sunt incredibilia, quæ tamen facta sunt; incredibile est enim Christum resurrexisse in carne, & in cœlum ascendisse cum carne, incredibile est mundum rem tàm incredibilem credidisse: incredibile est homines ignobiles, infirmos, paucissimos, imperitos, rem tam incredibilem, tàm efficaciter mundo, & in illo etiam doctis persuadere potuisse. Horum trium incredibilium primum nolunt isti, cum quibus agimus, credere. Secundum coguntur & cernere, quod non inueniunt, vnde fit factum. Tertio, resurrectio certe Christi & in cœlum cum carne, in qua surrexit, ascensio toto iam mundo prædicatur & creditur: si credibilis non est, vnde toti terrarum orbi iam credita est?* ac tandē subdit: *in tam contemptibilibus testibus multo mirabilius diuinitas se ipsam persuasit, eloquia namque persuadentium, quæ dicebat, mira fuerunt facta, non verba.* D. Aug. lib. 22 de Ciuit. Dei c. 5.

Ad extremum cum B. Virgo dicat, superbos de suis sedibus fore deturbandos, & ab humilibus eorum sedes occupandas, oportet explicare, quænam sedes sint istæ: Pro quo obseruandum est, sedes sublimiores magnatibus, magistratibus, nobilibus, ac denique Principibus, tàm in iudiciis, quàm in conuiuiis, disputationibus, locisque aliis & publicis & priuatis iure concedi solitas, apertissimum esse in scripturis; vbi regia cathedra, thronus, solium, & similia illis conuenire dicuntur: Thronus Salomonis sex gradus habebat; & 2. Reg. 6. *Eleuetur thronus Dauid super Iudam:* id est, sit rex, & sedeat sublimior reliquo populo; vnde & Isaias dixit: *Vidi Dominum sedentem super solium excelsum, & eleuatum:* vbi ex celsitudine throni diuinam maiestatem describit. In publicis quoque conuentibus erant 3. Reg. 11. 2. Reg. 6. Isa 6.

primæ, & sublimes cathedræ, ceteris sedibus eminentiores, vt apud Matthæum, Marcum, & Lucam, immo etiam in conuiuiis (vt legimus) quidam erant lecti aliis sublimiores, vt i. Regum innuitur: *Sedit Rex ad comedendum panem super cathedram suam secundum consuetudinem*: & apud Lucam dicitur: *Intendens quomodo primos accubitus eligerent*: & illud: *Amice, ascende superius*: vnde & Salomon inquit: *Ne gloriosus appareas coram rege & in loco magnatorum ne steteris: melius est enim, vt dicatur tibi, ascende huc, quàm vt humilieris coram principe*: Ab his ergo honorificis sedibus deposuit Deus potentes, & loco illorum in eisdem humiles collocauit, vt contigit superbis regibus Babyloniæ, quorum sedes occuparunt Darius, Cyrus, & reges Persarum & Medorum, & accidit etiam Romanis Imperatoribus, vt Diocletiano, Maximiano, & Maxentio, in quorum imperium successit humilis Constantinus; ac tandem (vt paucis multa complectar) nemo ignorat potentissimos Cæsares ab Vrbis Romanæ sede multis retrò annis diuini brachij potentia expulsos fuisse, & in eadem humiles Christi Discipulos collocatos, Petrum, Linum, Clementem, Siluestrum & reliquos Romanæ Ecclesiæ Pontifices, legitimos Christi Vicarios, & Petri successores. Vnde quemadmodum potentissimi illi Cæsares imperium suum in dies magis dilatare satagentes, varias nationes debellarunt, suoque dominio subiugarunt, ita Christi Domini Apostoli per vniuersum orbem eius fidem propagantes pene innumera regna Christianæ legis iugo non aliis, quàm verbi diuini bellicis tormentis subdiderunt, ac Dei veri obedientiæ manciparunt, Dauide dicente: *In omnem terram exiuit sonus eorum*: non hyperbolicè, sed vere ait: *In omnem terram*: nam cum duodecim essent Apostoli, in totidem partes, ex quibus componitur vniuersus orbis, ad prædicandum Euangelium diuisi fuere. Tria noscuntur esse Orientis signa, Gemini, Libra, & Aquarius: Tria Meridiei, Taurus, Virgo, & Capricornus: Tria Occidentis, Pisces, Cancer, & Scorpio: Tria tandem Aquilonis, Aries, Leo, & Sagittarius, per quæ omnia Christi Apostoli peragrarunt diuini verbi gladio, Christi imperio varias nationes subiugantes, Simoni, Bartholomæo, & Matthæo, primus ternarius Orientis in sortem cecidit: Simoni, Aegyptus sub Gemini: Bartholomæo, Bactriana, Licaonia, Armenia, sub signo Libræ: Matthæo, Aethiopia, quæ sub Aquario iacet. Secundus ternarius Meridiei in sortē cecidit Andreæ, Thaddæo, & Thomæ: Andreæ quidem Achaia in Græcia sub Virgine, Thaddæo, Persia & Mesopotamia sub Tauro; Thomæ India superior, Brachmanes, & Ircani, qui sub Capricorno degunt. Tertius ternarius Occidentis contigit in sortem Ioanni, Iacobo minori, & Philippo: Ioanni quidem Asia, Ionia, & Phrigia, sub Cancro iacentes: Iacobo minori licet alioquin tamquam Ierosolymitanus Episcopus à Iudæa non discederet, ex Cilicia, & Pamphilia aduentantes, qui sub Pisce habitant, docere & instruere incubuit; Philippo, Syria contigit sub Scorpione. Ac tandem quartus Aquilonis ternarius, Matthiæ, Petrum, & Iacobum maiorem, Matthiæ quidem in sortem cecidit pars illa Iudææ, Idumææ, & Syriæ, quæ sub Ariete cadit; Petro principi Apostolorum vniuersa Italia, præsertim tamen Roma quæ sub Leone degit; Iacobo denique Hispania, Celtica, & Arabia felix, quas sub Sagittario esse constat: his omnibus Paulum adiungam, de quo Christus Dominus ad Ananiam dixit: *Vas electionis est mihi iste, vt portet nomen meum coram gentibus, & regibus, & filiis Israel*: quod sanè ita exactè diuina Christi ope præstitit, vt cum primum Catholicam fidem professus fuit, ex Damasco in Ierusalem se contulit ad Christi euangelium euulgandum: deinde in Tharsum, Ciliciæ Metropolim, postea in Antiochiam, celeberrimam Syriæ vrbem; rursus

Matth. 23. Marci 12. Luc. 20. 1 Reg. 11. Luc. 14. Prou. 25. Psal. 18. Act. 9.

rursus in Phrigiam, in Galatiam, in Troiam, in Macedoniam, & in Athenas, inde in Corinthum, in Ephesum, in Miletum, & in plures alias Achaiæ & Græciæ insulas peruenit: post ad Arabes, Italiam denique ingressus est, ac Romam pro Christo sanguine post innumeras nationes euaginato diuini Verbi ense expugnatas, & Christi imperio subactas, animam Creatori suo triumphans reddidit. cui sit honor & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XXVI.

Varijs expositionibus elucidantur verba illa: Esurientes impleuit bonis, & diuites dimisit inanes: quorum occasione, tremendum illud Christi elogium explicatur: Facilius est camelum per foramen acus transire, quàm diuitem intrare in regnum cœlorum: nonnullaque proferuntur aduersus diuites auaros.

Matth. 19.

VOLENS Deipara Maria diuini brachij potentiam decantare, in tribus præcipue illam mirifice se ostentasse demõstrat, in euertenda superborum sapientia; in expugnanda principum potentia, in frustranda tandem diuitum suis in opibus vana confidentia: vnde primo cecinit: *Dispersit superbos mente cordis sui*: ecce superborum sapientiam euertit: subdit deinde: *Deposuit potentes de sede*: ecce principum potentiam calcat; tandem subiungit: *Diuites dimisit inanes*: ecce vanam illorum in diuitijs confidentiam frustratur, & confringit potentia diuini brachij, opibus suis illos expolians, & inanes dimittens. Quia tamen in operibus Dei misericordia & iustitia præcipue effulgent, iuxta illud Dauidis: *Misericordiam, & iudicium cantabo tibi Domine*: ideo cum *diuitibus*, in quos diuina iustitia inuehitur, coniunxit *esurientes*, in quibus saturandis diuina misericordia se prodit & manifestat. Ad vtriusque tamen sententiæ expositionem accedens, cum in eo quot capita, tot sint Doctorum placita, omnium illa referam, & quædam eorum nonnihil prosequar, quia si de singulis latè differendum esset, prouinciam longe à nostro instituto alienam sumeremus.

Luc. 1. ibid. ibid.

Psal. 100.

Primam ergo expositionem tradit Episcopus Christopolitanus, qui per *diuites* intelligit Angelos, qui de cœlo ceciderunt; per *esurientes* verò iustos, qui ad cœlestes eorum sedes ascenderunt: verba eius sunt hæc: *Homines esurientes & sitientes iustitiam, & cupientes toto conatu iustificari per Christum: & esurientes, & cum effectu, & conatu, & violentia pœnitentiæ desiderantes illam gloriam, Christus impleuit illos bonis cœlestibus, & Dæmones qui erant in cœlo diuites per naturam, & gratiam, expectantes esse diuites per gloriam, si stetissent, & Deo paruissent, dimisit inanes, & vacuos, & frustratos in mente cordis sui, & in sua intentione: quia non solum perdiderunt sedem Christi, quam vsurpare volebant, sed etiam sedes, quas possidebant.*

Episc. Christopolit. in exposit. super Magnif.

Secundam expositionem tradit Chrysostomus Lusitanus, quæ licet partim cum præcedenti conueniat, partim tamen ab ea dissentit: asserit enim per *esurientes* intelligi Angelos bonos, qui esurierunt claram Dei visionem; in qua beatitudo consistit; per *diuites* verò intelligi Angelos malos, qui multis bonis tàm naturalibus, quàm supernaturalibus fuerunt locupletati: quia tamen Angeli boni esurierunt beatitudinem, illa fuerunt repleti, isti verò, quia in multitudine diuitiarum suarum spiritualium superbè confidebant, omnibus illis spoliati fuere,

Chrys. Lusitan. de verbis Dominæ to. 1. lib. 8. c. 2.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

fuere, exceptis intellectu & voluntate, quæ in eis integra remanserunt quoad vim naturalem, sed & id etiam redundauit in maiorem eorum miseriam, quia quò plus penetrant infelicem suum statum, eò plus dolent, maiorique mœrore conficiuntur: vnde verba Dauidis in hunc modum illi accommodat Chrysostomus: *Et quid erit, si de hac bonorum Angelorum esurie regius propheta tunc loquebatur, cum dicebat:* Psal. 33. *Diuites eguerunt & esurierunt, inquirentes autem Dominum non minuentur omni bono? quasi diceret, cum diuites essent, tamen eguerunt, & esurierunt; & quia in hac sua esurie Dominum inquisierunt, non diminuti sunt omni bono sed quali quæso, omni bono? Sanè illo, de quo Dominus ad Moysem dicebat: Ego ostendam tibi omne bonum.* Exod. 33. *Hoc est, ostendam tibi me ipsum, & illam felicitatem tibi communicabo, quæ in mei visione consistit. Hoc ergo omni bono Angeli esurientes non sunt diminuti, quia cum in sua esurie Dominum, & non se ipsos inquisiuerint, sicut fecerunt mali Angeli, seipsos, & non Dominum inquirentes, ipse Dominus esurientes illos bonis omnibus impleuit, bonis (inquã) gloriæ suæ, bonis beatitudinis suæ, bonis visionis suæ.*

Tertiam expositionem refert ex Theophilacto; doctissimus Beuxamis in sua erudita harmonia, qui per *esurientes* intelligit Gentiles, non habentes scripturas, Legem, vel mandata, quos tamen impleuit Dominus, ad Ecclesiam suam illos ducens, bonis scripturarum legis Euangelicæ, & sacramentorum opibus: per *diuites* verò intelligit Iudæos, multis bonis scripturarum & legis, necnon & diuinorum oraculorum responsis locupletes, quos tamen inanes & vacuos dimisit, sine Templo scilicet, sine sacrificio, sine lege, & sine sacramentis, adeò vt instar filij prodigi non vescantur nisi siliquis, hoc est, cortice tantum sacræ Scripturæ, non interiore, & vero eius sensu, facti in hoc Iudæi Esau persimiles, sicut enim ille prior natu foris venationi inseruiens patris benedictionem amisit, ita Iudæi foris vagantes, hoc est, foris in literæ cortice iustitiam quærentes, benedictionem cœlestis hæreditatis amiserũt, quam tamen Iacob posterior natu, domi remanens acquisiuit, hoc est, gentilis populus soli interiori, & spirituali sensui intendens, à Deo consequutus est. Latet quidem ad modum frumenti sub palea spiritalis, & verus sensus sub cortice literæ, Iudæi instar brutorum animantium palea vescuntur, Gentiles verò tamquam rationis participes, spiritus frumentum edunt. Vnde Iob cap. 5. Iudæorum esuriem, & esurientium gentilium saturitatem præuidens dixit: *Ego vidi stultum, cuius messem famelicus comedet:* hoc est, vidi stultum populum Iudæorum, cuius messem famelicus Gentilium populus comedet. Id etiam ipsum spiritu prophetico præuidens Isaias cap. 65. in persona Dei hæc locutus est: *Ecce serui mei comedent, & vos esurietis: ecce serui mei bibent, & vos sitietis:* quasi dicat: ecce serui mei Gentiles ad fidem conuersi comedent cibum corporis mei, vescenturque suauissimis Catholicæ doctrinæ epulis, & vos famem patientini vt canes; ecce serui mei gentiles bibent aquam viuam salientem in vitam æternam, ipsi bibent sanguinem meum, & vos siti aridi remanebitis. hãc eandem expositionem acceptat Nicolaus de Lyra dicens: *Per esurientes designantur gentiles, qui cum magno desiderio verbum Dei receperunt; per diuites verò legisperiti, diuitiis scripturarum prius repleti, quos dimisit inanes per excæcationem eorum, & falsum intellectum scripturarum* in cuius figura, vt tradit D. Paulus: *Moyses ponebat velamen super faciem suam, vt non intenderent filij Israel in faciem eius:* erat quidem vultus Moysis singulari gloria & splendore effulgens, sed tamen velamine contectus, manus autem eius in sinum missa, leprosa facta esse memoratur: per quæ duo aperte significantur, primum quòd Iudæi Christi gloriam, & maiestatem agnoscere renuunt, Apostolo dicente: *Vsque ad hodiernum diem velamen positum est super*

Beuxamis in sua Harmonia super c. 1. Luc.

Iob 5.

Isa. 65.

Nicol. de Lyra.

2. Cor. 3.

cor

cor eorum: secundum, quod ex operibus legis nullus erat à peccati lepra emundandus, id enim prænotabat leprosa Moysis manus in sinu recondita. Addunt etiam isti Auctores, per hos *diuites* aptè intelligi posse Hæreticos, qui adeò se diuites gloriantur, vt se aliis omnibus, etiam antiquissimis Ecclesiæ Patribus, præferant, eisque se sapientiores sibi falsò blandiantur, cum tamen reuera Catholica doctrina, solida veritate, & sacramentorum fructu omnino inanes & vacui remanserint. Vtuntur quidem sacramento baptismatis, sed adulti sine gratia illud recipiunt, vt docuit D. Augustinus: *Firmissime tene, & nullatenus dubites, sacramentum baptismatis non solum intra Ecclesiam Catholicam, sed etiam apud Hæreticos esse potest, sed extra Ecclesiam Catholicam prodesse non potest.* Imitantur etiam Sacramentarij Eucharistiam, sed vacui sunt ipsius medulla & veritate, nam licet dicant vesci & pasci corpore Christi, inania hæc sunt, cum corpus Christi sub speciebus realiter existere negent, solumque eius vmbram in Eucharistia esse agnoscant, vnde consequens est, quod sola vmbra pascantur, non veritate.

Exod. 3.

D Aug. to 2. de fide ad Petrum cap. 36. & 39.

Quartam expositionem præcedenti omninò oppositam ex mente Cardin. Toleti referam, illa enim Iudæis aduersabatur, hæc eos exaltat, censet enim promissionis terram fertilem & abundantē, melle & lacte manantem traditam fuisse Hebræis pauperibus, & esurientibus, vt vocat illos Dauid: *Esurientes & sitientes, anima eorum in ipsis defecit*: ab eadem verò exclusos fuisse Idololatras, vt sacrilegus Idolorum cultus veræ ac sanctæ Dei religioni cederet.

Toler super 6. 1. Luc.

Psal. 106.

Quintam expositionem nos docet Cardinalis Hugo, qui per *esurientes* intelligit iustos spiritualis profectus auidissimos, quibus saturitas, hoc est, repletio bonorum spiritualium promissa noscitur à Christo Domino dicente: *Beati, qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur*: hi præfigurati videntur per vasa vacua, quæ Elisæus repleuit oleo, vt legimus lib. 1. Regum: & per altare intrinsecus inane & vacuum, quod Deus sibi fieri præcepit in Exodo: per *diuites* verò intelligit superbos, qui cum multis bonis se locupletes existiment, omni tamen virtute vacui sunt adeò, vt singulis eorum Ioannes dicat: *Tu dicis, quia dines sum, & locupletatus, & nullius egeo, & nescis, quia tu es miser, & miserabilis & pauper, cæcus, & nudus?* è contra verò accidit esurienti Dei gratiam & iustitiam, qui spiritualibus bonis à Deo repletur, vt ait Dauid: *Qui replet in bonis desiderium tuum*, vel (vt vertit D. Hieronymus) *Qui replet bonis ornamentum tuum*, quibus verbis satis ostendit esuriem, seu desiderium proficiendi in sanctitate esse præclarissimum animæ ornamentum ac pretiosissimum eius monile. Si autem quæras, quæ sint hæc bona, quibus huiusce modi esurientes replentur? arbitror dicendum cum Alberto Magno, tria illa esse, vtile, delectabile, & honestum, quorum primum est adminiculans ad meritum, secundum trahens ad desiderium, tertium perficiens ad virtutis exercitium. Primum est sicut instrumentum, quo vtimur; secundum, sicut dulcedo, qua prouocamur; tertium, sicut præmium, quo remuneramur: de primo Isaias: *Ego Dominus docens te vtilia*: ecce bonum vtile: De secundo Dauid: *Delectationes in dextera tua vsque in finem*: ecce bonum delectabile; ac tandem de tertio increata Dei sapientia ait; *Flores mei, fructus honoris & honestatis.* Glosa autem ordinaria per hæc bona æternam beatitudinem intelligit; vnde ait: *Qui etiam æterna toto studio quasi esurientes desiderant, saturabuntur, cum Christus apparuerit in gloria, sed qui terrenis gaudent, in fine totius beatitudinis inanes dimittentur.* Et hanc expositionem sequutus Caietanus inquit: *Implebit eos bonis regni cælorum, quæ sunt vere bona.* Rectè ait, *quæ sunt vere bona*, quia illa tantum solida bona censenda sunt, quæ possessoribus suis prosunt semper, obsunt numquam,

Hugo Cardi. super Magni.

Matth. 5.

1. Reg. 2.

Exod. 27.

Apoc. 3.

Psal. 102.

D. Hier. super Ps. 102.

Alber Magn. super Magnū

Isa. 48.

Ps. 15.

Eccl. 24.

Glos. ordin.

Caiet.

quam, quod aperte constat præstare non posse diuitias, honores, magistratus, dignitates, regna, & imperia, cum hæc persæpe nocuisse compertissimum sit. Hanc solidorum bonorum esuriem experiebatur Dauid, cum dicebat: *Concupiuit anima mea desiderare iustificationes tuas.* vel (vt Hieronymus ex Hebræo vertit) *Desiderauit anima mea desiderare*: quod perinde esse videtur atque illud, quod pœnitenti minus dolenti præcipitur, videlicet, vt doleat, quod non dolet: ita si quis minus vehementer Deum desiderat, cupiat saltem desiderare, quomodo autem spiritualis hæc animæ esuries causetur, his verbis edocuit Cancellarius Parisien.

Ps. 118.

Gerf. Cancel. super Magni.

Esuries nobis necessaria est, si tantis quærimus impleri bonis; esuries autem causatur ex euacuatione stomachi à noxijs humoribus: quod perinde est, ac si diceret: quod vt anima cœlestia esuriat terrena oportet fastidire, & à terrenis effectibus eam purgare; sicut enim qui vere famelicus est, adeò esurie premi solet, vt omnia sua bona pro aliquo cibo facile commutet, vt contigit Esau, qui cum fame periret, & diceret: *En morior, quid mihi prodeunt primogenita*: pro pane & lentis edulio vendidit illa, vnde sacer textus subdit: *Comedit, & bibit, & abijt; paruipendens, quod primogenita vendidisset*: ita cui Deus communicat spiritualem illam esuriem, qua cœlestia charismata ardenter concupiscit, ab omnibus terrenis affectibus se expoliat, & quæcumque pretiosa huius sæculi facile contemnit, vt cœlestibus donis repleatur & saturetur.

Gen. 25.

Sextam expositionem lego apud egregium Auctorem Maldonatum, qui in commentario super Lucam, per *esurientes* intelligit egenos, & qui carent rebus temporalibus, quos non semel Deus locupletare solet, sicut è contra diuites depauperare, ac bonis temporalibus euacuare, iuxta illud: *Repleti prius pro panibus se locauerunt*, vel (vt Euthymius legit) *Repleti prius panibus, diminuti sunt*, hoc est, effecti pauperes: & *famelici saturati sunt*: vel (vt idem Euthymius legit) & *esurientes dimiserunt terram.* Terram dimiserunt, in qua ob mercedem ærumnose fatigabantur, vel dimiserunt colere terram, atque esse amplius agricolæ, effecti nimirum terræ, atque agricolarum Domini, & diuites demum ex pauperibus, iuxta illud Psalmi: *Diuites egucrunt & esurierunt, inquirentes autem Dominum non minuentur omni bono.* vbi Euthymius ait: *Cum nullam esse asseuerauit defectionem ijs, qui timent Dominum, nunc sermoni suo fidem facit docens, quomodo huius sæculi diuites sæpius effecti sunt pauperes, & fame vexati.* Itaque sicut per *esurientes* intelligit pauperes bonis temporalibus, quos Deus ditat, ita per *diuites* eos, qui multis opibus affluunt, quos tamen Deus plerunq; expoliare solet, & vacuos ac inanes dimittere. hos irridens Salomon dixit: *Reperi aliam vanitatem sub sole. Vnus est, & secundum non habet, non filium, non fratrem, & tamen laborare non cessat, nec satiantur oculi eius diuitijs, nec recogitat dicens: cui laboro, & fraudo animam meā bonis?* Multa quidem sunt, quæ effrenatam diuitum cupiditatem compescere deberent, ex illis tamen (quia de hoc genere argumenti latius, Deo dante, mihi differendum est, cū de arcanis Euangelicæ doctrinæ sermonem instituam) solum illud diuitibus tremendum Christi elogium in medium producam, & illustrare contendam: *Facilius est camelum per foramen acus transire, quàm diuitem intrare in regnum cœlorum* huius loci varias apud Patres, & Doctores reperio expositiones, tres tamen omniū potissimas referam. Prima est Nicolai de Lyra asserentis, Christum Dominū loqui de diuite constituente finem suum in diuitiis, cuius Deus pecunia est, vt de gulosis & voracibus dixit D. Paulus: *Quorum Deus venter est*: sic autē hunc locū exponendum probat ex verbis Christi Domini apud D. Marcum, vbi postquam dixisset: *Quàm difficile est confidentes in pecuniis regnum Dei introire*: immediate subdit: *Facilius est camelum per foramen acus transire, quàm*

Maldon. super c. 1. Luc.

1. Reg. 2.

Euthym. super hunc locum.

Psal. 33.

Euthym. in comment. huius loci.

Eccl. 4.

Matth. 19.

Philip. 3.

Marc. 10.

quàm diuitem intrare in regnum Dei. ex quibus Lyranus intentum suum colligit in hæc verba: *Ex quo patet, quod illud quod dixit impossibile, diuitem intrare in regnum Dei, intelligitur non de quocumque diuite, sed de diuite confidente in diuitijs, & in ipsis finem constituente.* consentit huic expositioni Glosa interlinearis, dum *diuitem* exponit, diuitias amantem: fauet & Glosa ipsa ordinaria dum ait: *Aliud est pecuniam habere, & aliud amare: Multi habent, & non amant, & multi non habent, & amant. Item alij & habent, & amant: alij verò non habere nec amare se gaudent, qui tutiores sunt; & quidem cum Apostolo dicere possint: Mihi mundus crucifixus est, & ego mundo: vnde & Salomon non ait: Qui habet? sed: qui amat diuitias, fructus non capiet ex eis.* Iuxta hanc autem Lyrani, & vtriusque Glosæ intelligentiam, verbum illud Christi Domini, *impossibile* intelligitur rigorosè, cum impossibile sit saluari diuitem, dum in eo perseuerat inordinatus affectus ad diuitias, constituendo in eis vltimum suum finem.

Secundam expositionem adhibet D. Ambrosius, qui idem putat esse *impossibile*, quod *valde difficile*: censet autem per *foramen acus* portam quamdam, per quam difficulter valde Cameli transibant, nisi onus deponebant, aut se inclinabant: verba D. Ambrosij accipe: *Nolite, fratres, diuitias appellare illas, nolite eas amare, quia si seruieritis illis, & cum illis peribitis. Ideo de huiusmodi diuite Iesus Christus alibi dicit: facilius est transire camelum per foramen acus, quàm diuitem intrare in regnum cœlorum. Quæ sententia, vereor, ne forte vobis conueniat, qui diuitias sæculi huius aut habetis, aut quæritis. Sicut enim Camelus animal, quod est tortuosum atque deforme, peruersitas ipsa corporalis per angustissimam acus cauernam præterire non patitur: ita & diuites oneratos auaritia & cupiditate fœdatos, ipsa vitæ deformitas per arctam viam regni minime introire permittit. Ait enim idem Dominus: Arcta, & angusta via est, quæ ducit ad vitam. Igitur in Camelo difficultatem ingressus præstat habitudo membrorum; in diuite autem impedimentum magnitudo efficit peccatorum.* Huic Ambrosianæ expositioni astipulantur D. Hieronymus, Augustinus, Chrysostomus, Origenes, Euthymius, Cardin. Caietanus, & Albertus Magnus, qui vltimi Auctores aduertunt, Ierosolymis quasdam exiguas portas tempore belli factas remansisse, quæ propter eius angustias foramen acus appellabantur, per quas proinde magna cum difficultate poterant Cameli transire.

Tertiam expositionem adhibent alij, quam veriorem opinatur Angelus Cælestinus, dicentes per *Camelum* non intelexisse Christum Dominum animal ipsū, sed *funem nauis*, quæ etiam Græce *Camelos* appellatur: per *foramen* autem *acus* significasse id, quod verba sonant, & non portam aliquam vrbis Ierosolymitanæ, & licet videatur impossibile funem illū adeò crassum per strictissimum acus foramen pertransire posse absolute, tamen possibile est, si implicata eius fila explicentur, & paulatim singula, quæ subtilia sunt, per foramen mittantur, significare ergo voluit Christus Dominus, quod sicut in hoc magna est difficultas, ingensq; labor impenderetur, ita ingens est difficultas, vt diues multis opibus onustus regnum cœlorum intrare possit, vnde oportet si ingredi velit, vt vel se, instar Cameli, exoneret, vel instar funis, in varia fila se diuidat, male quidem parta singulis creditoribus, vel pauperibus restituens, iuxta illud Psalmi: *Dispersit, dedit pauperibus, iustitia eius manet in sæculum sæculi.*

Vt tamen ad id præstandum facilius inducamini, audite obsecro innumera mala, quæ auaritia & cupiditas diuitibus pariunt: ea eloquenter describit D. Chrysostomus, nam exponens verba illa Matthæi: *Occurrerunt ei duo habentes Dæmonia de monumentis exeuntes, sæuissimi, ita vt nemo posset transire per*

Gloss. interlin. super cap. 10. Marc. Gloss. Ordinar. ibid.

Galat. 6. Eccles. 5.

D. Ambr. ser. in Dominic. 8. post Pent. to. 5.

Matth. 19.

Matth. 7.

D. Hier. ad c. 10. Isa. D. Aug. lib. quæst. Euan. D. Chrys. sup. c. 19. Matth. Origen. ibid. Euthym. ibid. Caiet. ibid. Alber. Magn. ibid. Ang. Cæles. super missus, disc. 40.

Psal. 111.

D. Chrys. hom. 29 in Matth. to. 2. Matth. 8.

viam illam: in hunc modum loquitur: *Aurum est Dæmoniacus, in sepulchris habitans. Quid enim ipsum poterit ligare? Certe nè timor, non quotidianæ minæ, non exhortationes, non consilia; omnia hæc enim vincula spernit, supplicium putans esse maximum, non viuere in supplicio. Quid enim miserius auaro? Nam Dæmoniacus verbo Christi abactis Dæmoniis liberatus est, pecuniæ autem seruus Christo non auscultat. Nam si gehennæ terror* Luc. 6. *incutitur, ac inferni pœnæ imminere dicuntur, non credit tamen. Quis mentis compos cum huiusmodi hominibus conuersabitur? Nam mea quidem sententia cum mille Dæmoniacis habitandum potius esset, quàm cum vno, qui hoc morbo laboraret. Quando enim simul omnes Dæmoniaci tantum facinoris committeni, quantum Iudas solum commisit? Qui* Matth. 26. *ad extremam iniquitatem turpi pecuniarum ardore deuectus est, pariterque omnes, qui auaritiam illius imitantur, quasi feræ bestiæ à catenis solutæ, cunctos homines nullo resistente perturbant ac lacerant? Et vincula quidem etiam his vndique iniecta sunt, iudicij timor, legum terror, multorum odia, ceteraque huiusmodi, sed his ruptis, omnia perturbant. Quod si quis hos nexus omninò ab eis auferret, tunc videres, peiore hos dæmone ac fortiore quàm Dæmoniacos vexari. Fingite videre tetrum quendam hominem, qui ab oculis ignem emittat, cui ex vtero humano dracones loco manuum dependeant, cuius os cauernæ instar magnitudinis sit, in quo pro dentibus acuti enses stent, ex lingua venenosus fons scaturiat, venter omni fornace sit ardentior, cuncta quæ immittuntur, subito consumens, pedes alati, ventis quoque ipsis velociores, facies canis ac lupi, nec hominis vocem emittat, sed insuaue quiddam atque terribile mugiat; is ad hæc omnia faces ardentes in manibus teneat. Mira hæc forsan vobis videntur, sed nondum digne ipsum descripsimus, sequi enim debent horum instrumentorum effectus. Itaque imaginemur eum, obuiam factos iugulare, carnes eorum deuorare. sed quid facio? Nam & hoc descripto, multo truculentior est auarus in omnes, vt mors insiliens, omnes vt infernus deglutiens; communis hominum hostis, quippe qui vellet res omnium sibi arrogare, nec finem hic facit. Verùm cum vndique cupiditate cuncta collegerit, ipsius etiam terræ substantiam in aurum commutari vellet, fons ac fluuios argento optat defluere. Et si fingamus omnia illi impune licere, tunc videbis ipsum arrepto ense nulli parcere, non amico, non cognato, non ipsius parentibus.* hæc ille. Est & aliud in diuitiarum copia & opulentia non leue incommodum nimirum, quod graue fastidium, anxietatem, atque molestiam parit, timorem & inquietudinem generat; in illisque acquirendis labor, in conseruandis sudor ac trepidatio; in communicandis timiditas ac liuor: in perfruendis iniucunditas, immo acerbitas & amaritudo reperitur, cũ ex terra, quæ plena spinis ac tribulis est, originem ducant, & ad eandem terram, quæ nihil aliud est quàm puluis & cinis, tamquam ad vltimum finem dirigantur. De qua re egregie D. Ambrosius sic scribit explicans illa verba: *Iucunditatem feci ti cum seruo tuo Domine secundum verbum tuum. Multa videntur in hoc sæculo iucunda esse, quæ non sunt, multa suauia, bona plurima. Luxuries videtur esse iucunda, sed exhausto sit amara patrimonio. Dulcis libido cum feruet, sed eadem horrida & execranda cum proditur. Suaues epulæ cum sumuntur, sed fœtidæ, cum digeruntur. Bona multa in hoc sæculo, dum viuimus, æstimantur, quia vsui nobis sunt, vt pecunia, honor, aurum, argentum, possessiones, Eadem nihil possunt prodesse defunctis, hic omnia relinquuntur. Quin etiam maiori dolore quis moritur, cum his se fraudari copijs ingemiscit.* D. Ambr. in Ps. cxi. sect. 9.

Verùm iam explicemus, quid Deipara significare voluerit, cum hos *diuites* inanes à Deo dimittendos fore prædixit. *Inanes*, ait, hoc est, à spe sua fraudatos etiam in hac vita, scriptum est enim: *Dives cum dormierit, nihil secum auferet; aperiet oculos suos & nihil inueniet.* Iob. 27. Vel dicendum, *Inanes*, quoniam Deus extrahens diuitias de ventre diuitis, quibus

reple-

repletus erat, vacuum & inanem illum
Iob 20. reddit, iuxta illud Iob: *Diuitias, quas deuorauit, euomet, & de ventre illius extrahet eas*
D. Hieron. *Deus*: vbi Hieronymus: *Quod iniquè &*
super c. 20. *violenter rapuit & inuasit, meritò ei Deus*
Iob. *pœnas illatis criminibus eius reddidit, & ita*
extorquetur ab iniquo, quod iniustè abstulerat: idem etiam Iob alibi ait: *Domum ra-*
Iob 20. *puit, & nō ædificauit eam, nec est satiatus ventер eius, & cum habuerit quæ concupierat, possidere non potuit. Non remānsit de cibo eius; & propterea nihil permanebit de bonis eius. Cùm satiatus fuerit, arctabitur, æstuabit, & omnis dolor irruet super eum. Vtinam impleatur venter eius, aut emittat in eum iram furoris sui, & pluat super illum bellum suum*: In quæ verba idem Hieronymus ait: *Cùm diuitiis scilicet, & rerum omnium abundantia refertus fuerit, subitus ei interitus veniet: coarctatus miseria irruente, atque conclusus calamitatum cladibus.* Vel dicendum, *inanes*, hoc est, sine radice, & sine trunco fundati, atque plantati; ac proinde repentè ad
Isaiæ 40. omnem venti motionem corruunt, iuxta illud Isaiæ: *Equidem, neq; plantatus, neq; satus, neq; radicatus in terra truncus eorum, repentè flauit in eos, & aruerunt: & turbo, quasi*
Iob 18. *stipulam auferet eos.* & Iob: *Deorsum radices eius siccentur: sursum autem atteratur messis eius*: vbi Hieronymus: *Deorsum radices eius siccentur, id est opera, quæ in hoc sæculo inueniuntur mortua, mortuisq; ariditate similia; sursum autem atteratur messis eius, in futuro vtique mercedem laboris sui minimè consequatur.* Vel dicendum, *Inanes*, quoniam non solum quantum ad animam, sed etiam quantum ad corpus, aridus & inanis
Iob 18. iniquus diues redditur, iuxta illud Iob: *Attenuetur fame robur eius, & inedia inuadat costas illius. Deuoret pulchritudinem cutis illius, consumat brachia illius primogenita mors.* Vel dicendum, *inanes*, quoniam in mortis articulo iniqui diuites vacui, & inanes inuenientur, nihil secum portantes, nisi cupidissimum diuitiarum affectum, & rerum terrenarum desiderium,
Iob 27. iuxta illud Iob: *Diues cum dormierit, nihil secum auferet: aperiet oculos suos, & nihil inueniet*: & illud Psalm. *Dormierunt somnum suum, & nihil inuenerunt omnes viri diuitiarum in manibus suis.* Aperient autem oculos suos in die resurrectionis, vt benè exponit Hieron. ibidem, & nullum meritum boni operis inuenient. Vel dicendum, *Inanes*, quoniam omnia, quæ sunt in ipsis diuitiis, & in ipso diuite inania sunt. Imò metaphoræ, quibus iudicium Dei aduersus diuites describitur, eorum inanitatem omninò demonstrant, vt egregiè adnotauit Albertus exponens illa verba Sapientiæ: *Spes impij tanquam lanugo est, quæ à vento tollitur, & tanquam spuma gracilis, quæ à procella dispergitur, & tāquam fumus à vento diffusus est, & tanquam memoria hospitis vnius prætereuntis*: super quæ verba docet tria esse in diuitiis, & tria in diuite, & tria in iudicio diuitis, quæ omnia diuitis inanitatem ostendunt: Primò in diuitiis est flos sæculi, qui arescit, vt lanugo; fastus iactantiæ, qui in ampullas surgit, vt spuma; deinde amaritudo solicitudinis, quæ est sicut fumus excæcans oculos. Secundò in diuitibus sunt aculei spinarum, in difficultate acquirendi, & timore perdendi, quæ significantur per *carduum* ferentem florem, qui arescit in lanuginem: instabilitasque quę significatur per *aquam currentem*, quia diues vndique persequitur fugientes diuitias. Tertiò diuitum iudicium tribus figuris describitur, vento iræ Dei, procella, & impetu: de primo Salomon ait: *Contra illos stabit spiritus virtutis, & tāquam turbo venti diuidet illos.* & Iob: *Erunt sicut paleæ ante faciem venti, & sicut fauilla, quam turbo dispergit.* De secundo Ieremias: *procella ruens in capite impiorum*: & Ezechiel: *Ventum procellæ dissipa.* De tertio Iob: *consumpti sunt in impetu aquarum inundantium.* Deus igitur *diuites dimisit inanes* instar terræ in prima mundi creatione, de qua in Genes. *Terra erat inanis, & vacua*: & apud Ierem. *Aspexi terram, & ecce erat inanis & nihil.* Quid, quod etiam diues seipsum euiscerat, Ecclesiastico dicente: *Nihil est sceleſtius, quàm amare pecuniam; hic enim in vita sua proie-*

Psal. 75.

D. Hieron.

Albert. Magnus sup. c. 5. Sapientiæ. Sapi. 5.

Sap. 5.

Iob 22.

Ierem. 50.

Ezech 13.

Iob 22.

Iob 38.

Genes. 1.

Ierem. 4.

Eccles. 10.

cis intima sua: quid est, intima sua? sane præcordia sua, quia primo Domino dicente *vbi est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum*, certè cum cor suum effuderit in diuitias, necesse est corde vacuum, & inanem remanere: vnde rectè Dauid monuit diuites: *diuitiæ si affluant, nolite cor apponere.*

Matth. 6.

Psal. 61.

Hanc tamen inanitatem egregiis aliis metaphoris nemo melius, quàm Isaias explicuit: *Sicut somniat esuriens, & comedit, cùm autem fuerit expergefactus, vacua est anima eius, & sicut somniat sitiens, & bibit, & postquam fuerit expergefactus lassus adhuc sitit, & anima eius vacua est:* ita certè contingit diuitibus, qui quantò diuitiis pleni, ardentiori affectu in eas feruntur, tantò diuinis munetibus, imò & temporalibus plerumque magis inanes redduntur. Verùm demus semper illos in magna opulentia degere, adhuc vere sunt *inanes*, quia diuitiæ non apponuntur in loco, vbi est cupiditas. Locus quidem illius voluntas est, diuitiæ autem extra voluntatem sunt; vnde sicut nec cibus, nec potus ori non admoti, & in stomachum transiecti esuriem, & sitim extinguunt, atque venter non minus inanis, ac antea remanet, sic diuites quantumuis diuitiis pleni, vacui tamen reuera sunt, & inanes. Ex quo facilè coniicere licet, diuitias non vera, sed falsa, fallacia, ac mendacia bona esse; promittunt enim saturitatem, & conferunt esuriem, vt ait Dauid: *famem patientur, vt canes* pollicẽtur diuiti pacem, & quietem, & conferunt terrorem illum vexantem: *sonitus terroris semper in auribus illius*: promittunt honorem, & conferunt opprobrium, & despectionem: *opprobrium abundantibus, & despectio superbis*: pollicentur voluptatem, & conferunt dolorem, quia pungunt, cum verè sint spinæ, iuxta Christi Domini sententiam: promittunt tandem fœlicitatem, & conferunt lacrymas, & fletum: *væ vobis diuitibus, quia habetis consolationem, quoniam flebitis*, in quibus verbis duplex innuitur

Isaiæ 29.

Psal. 105.

Iob. 15.

Psal. 122.

Lucæ 18.

Lucæ 6

vaticinium, nam prædicunt fletum non solum in futuro seculo, sed & in præsenti, cum iamiam moribundus compellitur omnibus suis diuitiis expoliari. Hinc ego diuitem auarum, testaceæ pixidiculæ angustum orificium habenti, quæ Italicè *bossoletto*, Hispanicè, *alcanzia* vocitatur, persimilem dixerim, tùm quia sicut illa facilè pecuniam recipit, difficilè tamen eam reddit, propter orificij angustiam, ita diues ad recipiendas diuitias manum habet porrectam, ad elargiendas verò compressam; tùm (quod præsenti argumento magis inseruit) sicut pixidicula illa testacea augusti orificij, etiam pecuniis plena non reddit illas, nisi in frusta rumpatur, & frangatur, ita quidem diuites adeò tenaces suarum diuitiarum esse reperiuntur, vt quousque per mortem frangantur, animam à corpore diuidentem, diuitiæ illorum haberi non possint, vnde oportet ad hoc, vt illæ aliis prosint, instar pixidiculæ eos à Deo confringi, vt dixit Dauid: *Et tanquam vas figuli confringes eos*, qua violenta confractione miseri diuites præ nimio dolore flere coguntur: ecce mendaces diuitias risum promittentes, & nonnisi fletum dantes. Qui igitur fratres diuites estis, pauperes estote spiritu, nam cùm Salomon dicat: *Bona est substantia, cui non est peccatum in conscientia*, rectè fieri potest, vt diuitiis affluentes, pauperes spiritu sitis, sic enim diuitiæ gratæ erunt Deo, cui sit honor, & gloria in sæcula sæculorum: Amen.

Psal. 4.

Eccles. 5.

HOMI-

HOMILIA XXVII.

Variæ proferuntur expositiones in illa Beatæ Virginis verba: Suscepit Israel puerum suum, recordatus misericordiæ suæ.

PROPOSITA verba habent se quasi clausula quædam finalis totius huius Cantici, quasi epilogꝰ omniũ eorũ, quæ in eo prædicta fuerant, & quasi recapitulatio cunctorũ Dei beneficiorũ, quasi centrum omnium linearum, quasi complementum omnium canticorum, quasi finis totius legis, & vniuersorũ Prophetarum, ac tandem quasi adimpletio omnium vmbrarũ, & consummatio omnium figurarũ: *Suscepit*, inquit, *Israel puerum suum, recordatus misericordiæ suæ, sicut locutus est ad patres nostros*: ac si diceret: Quod prophetæ prædixerunt, iam venit. Quod vmbræ indicabãt, iam præsens est: Quod Patriarchæ figurarunt, iam adimpletum est; quod sancti Patres desiderauerunt, iam obtinemus; quod enixè postularũt, iam accepimus; quod tantoperè videre concupierunt, iam vidimus; quod denique Deus Abrahæ repromisit, nunc in temporis plenitudine Catholica prælucente Fide exhibitũ agnoscimus. Beata autem Virgo vt non ineloquens, quin potius vt disertissima, ac sapientissima oratrix, rhetoricę gradationi inseruiens, postquam minora beneficia commemorauerat, & pro eis gratias egerat, tandem gradum fecit ad magnificandum Deum pro supremo omnium beneficio humanæ scilicet carnis susceptione ex populo Israelitico: *Suscepit Israel puerum suum*: vnde magnus ille Cancellarius Parisiensis eruditè ait: *Sunt alia beneficia Dei, magna valde, pro quibus psallat iuuencula nostra in hoc psalterio decachordo, magnificans in anima Dominum, cum exultatione spiritus in Deo salutari suo. Magnificat, quod respexerat humilitatẽ ancillæ suæ; quod beata diceretur per omnes generationes; quod fecisset ei magna, qui potens est, & sanctum nomen eius: hoc quo ad magnitudinem Dei in se, & ad singulare beneficiũ collatum in Maria pertinebat. Procedebat consequenter ad insinuationem aliorum sub generali narratione beneficiorum, sub varia tropica Antitheseos, iungens cum misericordia morem seueritatis, cum dispersione & depositione superborum exaltationem humilium, cum esurie satiante saturitatem inanem. Tandem omninò concluſit vt oratrix peritissima per hoc verbum: suscepit Israel puerum suum*: in quo supremum omnium beneficiorum latebat, humanæ scilicet carnis à Verbo diuino ad vnitatem personæ mira susceptio. Scio quidem non infimi nominis Doctores autumasse, sensum horum verborum esse, quod Israel susceperit puerum Iesum, & recognouerit illum, tanquam verũ Deum, suscepit enim eum B. Virgo in vtero suo: *inuenta est in vtero habens de Spiritu sancto*. suscepit eum sanctus Ioseph in domum suam: *accipe puerum, & matrem eius*: suscepit eum magnus Ioannes Baptista, qui & intra materna viscera inclusus tripudians eum coluit: *Exultauit infans in gaudio in vtero*: & postea testimonium ei perhibuit dicens: *Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi*: suscepit beata Elisabeth Dominum Deum suum illum vocans: *Vnde hoc mihi, vt veniat mater Domini mei ad me*? suscepit eum Propheta Zacharias, summus Sacerdos, celebre illud promens Canticum: *Benedictus Dominus Deus Israel*, quo Christum Dominum redemptorem mũdi esse, diuino spiritu afflatus testatꝰ est: suscepit Simeon ille sanctus, & iustus senex, qui in templo multis afflictibus Saluatorem mundi illũ cecinit: *Quia viderunt oculi mei salutare tuum*: Susceperunt Magi reges, tanquam Deum hominem eum adorantes: *Et procidentes adorauerunt eum*: suscepterunt tandem

Luc. 1.

Matth. 1.

Luc. 1.

Ioan. 1.

Luc. 1.

Ibid.

Luc. 1.

Matth. 2.

Gerson Cancell. Parisiens. 3. Magnif.

Matth. 19. dem Apostoli dicentes: *Ecce nos reliquimus omnia, & sequuti sumus te.* Cæterùm cum hi omnes paucissimi sint, si conferantur cum ingenti multitudine Israeliticæ gentis, quæ Christum Dominum non recepit *puerum suum*, vt expressis verbis dixit D. Ioannes: *In propria venit, & sui eum non receperunt*: non videtur quomodo aptè illa verba: *Suscepit Israel puerum suum*: prædictam expositionem sustinere possint. Scio etiam alios eorundem verborum Interpretes, intelligentes verba ista de susceptione actiua ex parte Dei, & passiua, ex parte populi Israelitici, ita vt Deus sit suscipiens, Israel verò puer susceptus à Deo, dixisse, susceptionem hanc significare protectionem Dei, qua potenti suo brachio opem tulit populo Israelitico, & ab hostibus eum defendit, ita docet Euthymius, qui in expositione huius loci legit: *Auxiliatus est Israeli puero suo, protexit Israeliticum populum seruum suum.* & Iansenius in sua Concordia hanc sequutus expositionem inquit: *Hunc itaque* (id est Israelem) *suscepisse Deum inquit, quia more succurrentis, ac manum porrigentis eum saluandum ab hostibus suis, & omni malo recepit.* Acceptat etiam eandē expositionem doctissimus Maldonatus eamq; deducit ex Græco vocabulo cor respondenti Latino *suscepit*, quod vim habet declarandi Deum populum iam omninò dejectum desertumque quasi porrecto brachio, & supposita manu sustinuisse, & erexisse, ad eum modū, quo Dauid dixit: *Pater meus, & mater mea dereliquerunt me: Dominus autem assumpsit me.* Vnde Beda homilia de visitatione Virginis inquit: *Suscepit Israel, quasi medicus ægrum, quem curaret, quasi rex populum, quem ab hostium incursione defenderet, imò hoste prostrato liberum redderet, ac secum perpetuo regnare donaret.* Ac tandem Hugo Cardinalis in commentario huius loci prædicta, omnia confirmat, dicens: *Suscepit Israel, ideſt, populus Iudaicus, puerū suum, non dicit Dominum, quia venit ministraturus, non dominaturus* (*filius hominis nō venit ministrari, sed ministrare*) *vnde dicere debebant Iudæi illud Isaiæ 9. Puer natus est nobis, & filius datus est nobis.* Videntur-que sanè verba Virginis alludere ad verba illa Isaiæ: *Ecce seruus meus, suscipiam eum, electus meus, cōplacuit sibi in illo anima mea*: sensus igitur horum verborum est, quod Deus susceperit populum Iudaicum ad variis modis illi opitulandū. Suscepit enim illum ad protegendum, iuxta illud: *Dominus illuminatio mea, & salus mea, quem timebo? Dominus protector vitæ meæ.* ad docendum: *Vos vocatis me magister, & Domine, & bene dicitis: sum etenim.* ad regendum, & gubernandum: *Dominus regit me, & nihil mihi deerit*: ad pascendum: *Ego sum pastor bonus*: ad sanandum: *Qui sanat omnes infirmitates meas*: ad purificandum: *Lauit nos à peccatis nostris in sanguine agni*: ad soluendum vincula culpæ, & pœnæ: *Dominus soluit compeditos*: ad locupletandum: *Dominus pauperem facit, & ditat*: ad nutriendum velut infantem: *Tanquam nutritius Ephraim, portabam eos in brachijs meis.*

Euthym. in c. 1. Lucæ. Cornel. Ianſ. in Concord. Euangelica, ſup. c. 1. Luc. Maldonat. in c. 1. Luc. Pſal. 26. Beda hom. in viſit. Virg. Hugo Card. ſup. c. 1. Luc. Matth. 22. Ioan. 1. Luc. 1. Isaiæ 42. Pſal. 26. Ioan. 13. Pſal. 22. Ioan. 10. Pſal. 102. Apoc. 1. Pſal. 145. 1. Reg. 2. Oſee 11. Exod. 4.

Scio tandem alios expositores cum Chrysostomo Lusitano verba hæc: *Suscepit Israel puerū suum*: interpretati de susceptione non populi Iudaici, quem potius Deus reprobauit, sed Gentilis, quem denuò vice illius acceptauit: nec inconuenit (aiunt) sub nomine *Israelis* plebem Gentilicam intelligi, quia cum *Israel*, idē polleat, quod *videns Deum*, & Gentilis ad Deum conuersus eum videat in speculo fidei, meritò *Israel* nuncupari potest: itaque sicut ex duobus Isaac filiis, Esau, & Iacob, maior fuit à Deo reprobatus, minor susceptus; & sicut ex duobus filiis Iosephi Ephraim, & Manasses, minorem natu Ephraim Patriarcha Iacob prætulit maiori natu Manasse, quia licet hunc haberet ad dexteram, illum verò ad sinistrā, commutans tamen manus, dexteram posuit super minorem, sinistram verò super maiorem: non secus Deus habuit duos filios, quorum maior natu erat populus Israel, iuxta illud: *Filius meus, primogenitus meus Israel*: minor natu erat populus Genti-

Chryſoſt. Lusitan. de Verbo Dei, tom. 4. lib. 8. c. 4.

Gentilis: verùm Deus super duos istos populos manus commutauit, & super maiorem natu, quem antea habebat ad dexteram, posuit sinistram, super maiorem verò, quem habebat ad sinistram, posuit dexteram. Nec hoc mirum cuiquam esse videatur. nam licet Iacob oculi præ nimia senectute iam caligarent, mentis tamen oculis futura prænidens, illam fecit manuum commutationem, dexteram ponens super minorem natu Ephraim, qui *frugifer*, seu *fructificatio* interpretatur, sinistram verò super maiorem natu Manassem, qui *oblitus*, siue *obliuionem* significat: cur non ergo Deus, qui ipsi Iacob dedit in spiritu futura præuidere, & cuius *oculis* iuxta dictum Apostoli, *omnia nuda sunt, & aperta*, Israelitici populi in Manasse figurati ingratitudinem, & tantorum beneficiorum obliuionem, quam non solùm præuidit, sed postea in filij sui Incarnatione re ipsa experiens, gentilium populum per Ephraim significatum, illi non præferret? cur non istius populi augmentum, & fructificationem, & illius sterilitatem prænoscens super istum dextram manum, non collocaret, hoc est, suam electionem, suam misericordiam, suam opem, & suam gratiam non impertiretur, super illum verò sinistram reprobationis, & expulsionis non porrigeret? Verè præuidit Deus, præuidit certè populi istius ingratitudinem, & illius gratitudinem erga susceptorem Saluatorem suũ, & ideò dixit: *Suscepit Israel puerum suum*: ac si apertius diceret: Suscepit Deus Israel non ingratum, sed gratum, non carnalem, sed spiritualem; nõ veterem, sed nouum; non sterilem, & infrugiferum, sed feracem, & frugiferum; denique non senilis, sed puerilis ætatis: *Suscepit Israel puerum suum*.

Hebr. 4. Matth. 4.

D. Bonauen. sup. c. 1. Luc. Albert. Magnus ibid. Nicol. de Lyra ibid.

Porrò licet has omnes interpretationes probiles censeam, D. Bonauenturæ tamen, Alberti Magni, & Lyrani explicatio nobis magis arridet, qui omnes asserunt, beatam Virginem, quæ tũc temporis (quando canticum hoc cecinit) tota erat intenta & immersa in Incarnationis Verbi diuini cõtemplatione, per illa verba: *Suscepit Israel puerum suum*: intellexisse mirabilem illam humanæ naturæ à Verbo diuino susceptionem ex populo Israelitico: cùm enim *suscipere* iuxta linguæ Latinæ peritos idem sit, quod *sursum capere*, certè Verbum diuinum in sublime à Deo euehens carnẽ humanam, vt illam assumeret ad celsitudinem suæ personæ, meritò dicemus, quod illam *susceperit*, seu *sursum cepit*: D. Bonauenturæ verba hæc sunt: *Suscepit Israel puerum suum, memorari misericordiæ suæ; hoc factum est, quando carnem nostram suscepit, nusquam enim angelos apprehendit, sed semen Abrahæ apprehẽdit.* Latius tamen idipsum confirmat Albertus Magnus in hunc modum: *Suscepit Israel. Tria dicit, vnionis videlicet modum, & assumptum, & assumpti actum. In vnionis modo duo sunt, vnum quidem ex Verbi supposito subintellecto, quod est assumens: & secundum ex verbi significatione, quod est, assumptionis modus: suppositum Verbi est, quod primo in Cantico inductum est, cùm dixit: Magnificat anima mea Dominum: quia Dominus est assumens; vel brachiũ Domini, in quo Dominus fecit hanc potentiam. Dicamus igitur: ipse Dominus in brachio suo potente suscepit. Nõ enim hoc facere poterat, nisi Dominus, nec cõueniens erat facere, nisi in brachio, quod est Filius. Non enim Pater ab alio est, & ideò neque æternaliter, neque temporaliter nascibilis est: Spiritus autem sanctus, quamuis ab alio sit, tanquã nascibilis non est, & ideo filius inconuenienter esset. In brachio ergo, quod est Filius, qui & ab alio est, & nascibilis, vt dicit Hilarius, hanc perfecit potentiam operationis. hic est ergo assumens, siue suscipiens. Susceptionis autem modus est in compositione quærendus, quod verbum (suscepit) componitur à sursum, & cæpit, quia assumendo nos, sursum erexit, suscepit enim in naturam, in gratiam, in defensionem, in gubernationẽ, & in beatitudinem.* Ac tandem Nicolaus de Lyra eidem assentiens expositioni, in hunc modũ loquitur: *Suscepit Israel puerum suũ: quia Deus accepit carnẽ puerilem de populo Israel, quod*

Luc. 1.

D. Bonauen. vbi suprà.

Ad Heb. 2.

Albert. Magnus vbi suprà.

Nicol. de Lyra sup. c. 1. Lucæ,

fuit beneficium illi populo collatum particulariter, maximè quantum ad credentes de populo illo. Recordatus misericordiæ suæ. Ad modum enim recordantis se habuit, quando filium suũ Patrib. antiquis promissum in carne misit, ideò subditur: sicut locutus est ad Patres nostros, id est, ad Patriarchas & Prophetas, Abraham, Genes. 22. *& semini eius, secundùm quod dicitur Gen. In semine tuo benedicentur oẽs gentes terræ. } In sæcula } quia caro humana permanebit æternaliter deitati vnita.* hæc ille, quibus præclaram rationem innuit ad ſtabiliendã hanc expoſitionem, nam cui B. Virgo dicat, quod ſuſcepit Iſrael puerum ſuum, ſicut loquutus fuerat Abrahę, loquutus autem fuerat, ex genere eius carnem ſuſcepturũ: loquitur igitur B Virgo de hac ſuſceptione in prędictis verſibus: *Suſcepit Iſrael puerum ſuum.*

Quod ſi perconteris, quando ſuſcepit? iam ſuprà dixi, poſt prolata illa potentiſſima Mariæ verba: *Fiat mihi ſecundum* Luc. 1. *verbum tuum*: hæc enim omnia Dei promiſſa perfectiſſimè compleuerunt: fuit namque illa Marię vox inſtar ſonantis illius vocis, quam Dominus Eſdræ audire præcepit: oſtenderat Dominus quadam nocte ipſi Eſdræ nõnulla ſigna, ipſe verò Eſdras cum illorũ finem ſcire deſideraſſet: 4. Eſd. 6. *O Dominator*, inquit. *Domine, ſi inueni gratiam ante oculos tuos, ora vt demonſtres ſeruo tuo finem ſignorum tuorum, quorum partem mihi demonſtraſti nocte præcedente.* Ad quæ reſpondens Dominus: *ſurge*, inquit, *ſuper pedes tuos, & audi vocem pleniſſimam ſonitus*: Quaſi diceret: finis ſignorũ meorũ, quorum partem nocte præcedẽte tibi demonſtraui, tunc erit, quãdo audies vocẽ pleniſſimã ſonitus. Hæc vox pleniſſima ſonitus, quam Eſdras audire iubebatur, vt videret finẽ ſignorũ Domini, vox Lucæ 1. quidem Mariæ erat, quã dixit: *Ecce Ancilla Domini, fiat mihi ſecundùm verbum tuum*: nam vox iſta, ſonitus fuit, quia vbi primũ intonuit de terra, Domina, & humillima dedit vocem ſuam, ſtatim & vniuerſam in cœlis lætificauit ſanctam ciuitatem Ieruſalem, Iſaiæ 9. *& habitantibus in regione vmbræ mortis lux orta eſt eis*, lux, inquam, noui gaudij, nouæ lætitiæ, & noui tripudij. An non vox iſta ſonitus? An nõ multò velocior, & penetrabilior, quàm illorũ vox, de quibus dicitur: *In omnem terram* Pſalm. 18. *exiuit ſonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum*? Multò quidem per omnem modum. Si quidem hæc Mariæ vox non ſolum in omnem terram, & in fines orbis terræ velociter diſcurrit: ſed cœli, & inferni ſecreta fortiter penetrauit. An non etiam vox iſta pleniſſima? ad quam pleniſſimè adimpleta fuerunt omnia ſigna, omnia figurarum præambula, omnia documenta ſcripturarum, & omnia deſideria prophetarum? ad iſtam vocem *exciſus eſt lapis ſine manibus de vertice mon-* Daniel. 2. *tium, & repleuit faciem vniuerſæ terræ.* Ad iſtam vocem Aaronis virga floruit, *& flos* Iſaiæ 11. *de radice eius aſcendit, ſuper quem requieuit ſpiritus ſapientiæ, & intellectus, ſpiritus conſilij, & fortitudinis, ſpiritus ſcientiæ, & pietatis, ſpiritus timoris Domini* Ad iſtam vocem *rorauerunt cœli deſuper, & nubes pluerunt* Iſaiæ 45. *iuſtum, aperta eſt terra, & germinauit Saluatorem*, quem prophetæ prænunciauerunt, Angelus prædixit, & ipſa Virgo credidit. Denique ad iſtam vocem, vocem pleniſſimam, pleniſſimè completum fuit magnum illud diuinę pietatis ſacramentum, *quod manifeſtatum eſt in carne*, 1. Tim. 3. *iuſtificatum eſt in ſpiritu, apparuit Angelis, prædicatum eſt gentibus, creditum eſt mundo, & aſſumptum eſt in gloria.* Quare autem Deipara Maria vocauerit Chriſtum Dominum *puerum*, non autem Saluatorem mundi, verum Meſſiam, aut certe filium Dei humanã carne indutum? Angelus Cœleſtinus reſpondet, quod cũ beata Virgo in ſacrarũ Scripturarum lectione verſatiſſima eſſet, & ab Iſaia, & Dauide, multis in locis *puer* vocitaretur: *Puer natus* Iſaiæ 9. *eſt nobis, & filius datus eſt nobis: Ecce puer* Iſaiæ 42. *meus quem elegi: Puer paruulus minabit eos:* Iſaiæ 11. *Da imperium tnum puero tuo*: ideo *puerum* Pſal. 85. illud vocitauit. Deinde ait, quia ſpiritu prophetico prænouerat Deipara Chriſtum Dominum à ſacris Euãgeliſtis frequen-

quenter appellandum *puerum*? *Surge, & accipe puerum, & matrem eius*: *Puer autem crescebat, & confortabatur*: idcircò puerum illum nuncupauit. Ego autem (ni fallor) crediderim, Mariam consultò filium suum vocasse *puerum*, quia *puer* in diuinis eloquiis vsurpatur pro seruo; Christus autē Dominus *humiliauit semetipsum formam serui accipiens*, vt ait Paulus, vnde & ipse dixit: *Filius hominis non venit ministrari, sed ministrare*. Ex quo egregiè Albertus Magnus dixit, Christum Dominum carnem assumpsisse, vt ageret puerum, hoc est, non Dominum, sed seruum: Discipuli ad hoc alludentes, quamuis alioquin Iudæi conuenissent Ierosolimas ad Christum Dominum occidendum, cum non puer, sed ferè triginta, & trium annorum adolescens esset, dixerunt: *Conuenerant vere in ciuitate ista aduersus sanctum puerum tuum Iesum, quem vnxerunt, Herodes, & Pontius Pilatus*. Quod si *pueri* ethymologiam consulamus, dicitur enim *puer*, quasi *purus aër, propter puritatem* (& docent Archidiaconus, & Albricus) ideò *puerum* illum vocauit, tùm ad significandam eximiam Christi puritatem, & innocentiam; tùm vt doceret, oportere nos, si Incarnationis Verbi diuini mirificos fructus percipere volumus, paruulos effici iuxta illud Christi Domini: *nisi efficiamini, sicut paruuli, non intrabitis in regnum cœlorum*. Paruuli quidem, absque peccati malitia vitam agunt, vnde Apostolus monens nos in hac innocentia eorum fieri æmulatores, ait: *Fratres, nolite pueri effici sensibus, sed malitia paruuli*. Pueri odium facilè deponunt, iuxta illud Pauli: *Sol non occidat super iracundiam vestram*. Pueri de crastino non sunt solliciti, iuxta euangelicum consilium: *nolite solliciti esse dicentes, quid manducabimus, aut quid bibemus, aut quo operemur?* Pueri non confidunt in se, sed in patre suo, vnde Ieremiæ: *Maledictus qui confidit in homine, & ponit carnem brachium suum*: & rursus: *benedictus vir, qui confidit in domino*. Pueri si percutiantur, confestim plorantes ad parentem suum confugiunt, quomodo confugiebat Dauid: *ad Dominum cum tribularer, clamaui, & exaudiuit me*. Pueri sunt timidi, quorum timorem desiderabat Propheta, cùm enixè postulabat: *Confige timore tuo carnes meas*: Pueri non sunt fraudulenti, D. Petro dicente: *Sicut modò geniti infantes, sine dolo lac concupiscite*. Paruuli pueri in brachiis portantur à parentibus: *portabam eos in brachiis meis*. Tandem pueri, si nunc plorant, facilè postea ridēt, in quo & iusti eos imitantur, quibus Dominus dixit: *Amen dico vobis, quia plorabitis, & flebitis vos*, ecce fletum, *sed tristitia vestra vertetur in gaudium*, ecce risum. Equidem licet isti plorantes nascantur, iuxta illud Salomonis: *Primam vocem similem omnibus emisi plorās*, ridentes tamen, & spiritaliter gaudentes moriuntur, vt tradit D. Ioānes; *Beati mortui, qui in Domino moriūtur*. Sed pro dolor: pauci huiusce modi pueri inueniuntur, multi autem quos Isaias maledicens dixit: *Puer centum annorum morietur*: hi sunt, qui instar puerorū preciosa monilia pro pomo facile commutant: *Dederunt preciosa quæque pro vino*, qui manè vsque in sero à vescuntur, *canes impudentissimi, qui nescierunt saturitatem*, qui somno nimiū indulgent: *Dormientes, & amantes somnia*, qui rationis iudicio carent: *Stultitia colligata est in corde pueri*, qui dispersi, ad domum patris reuerti nesciunt. *Errauerunt in solitudine, & viam ciuitatis habitaculi non inuenerunt*, qui facilè rixantur: *Homo peruersus suscitat lites*, qui tandem tempus in iocis, & ludis conterunt, quorum singulis Ouidius:

Tu puer es, nec te quicquam, nisi ludere oportet
Lude, decent animos mollia regna suos.

Porrò, iam ad explicanda verba illa Virginis *recordatus misericordiæ suæ*, nostra pergat oratio. Certum est apud Theologos & sicut in Deum obliuio cadere non potest, ita nec recordatio, vnde quando in sacra Scriptura reperitur, Deus recordari, vel obliuisci, metaphoricè accipien-

Matth. 2. Ibid. Luc. 8.
Philip. 2.
Matth. 20.
Albert. Magnus. c. 1. Luc.
Act. 4.
Archid. in c. 1 de Clerico egro. lib. 6.
Albric. in suo repertor. in 1. alphabeto verbo puer.
Matth. 18.
1. Cor. 14.
Ephes. 4.
Matth. 6.
Ierem. 17.
Ouid. lib. 1. de remed. amor.
Psal. 119.
Psalm. 118.
1. Pet. 1.
Osee 11.
Ioan. 16.
Sap. 7.
Apoc. 14.
Isaiæ 66.
Thren. 2.
Isai. 56.
Ibid.
Prou. 22.
Psal. 102.
Isaiæ 16.
Lucæ 1.

dum est: quatenus multum temporis præterierit ab eo, in quo aliquid promisit ad illud, in quo promissionem impleuit. in
Exod. 2. hoc sensu dixit olim Moyses: *Recordatus est fœderis, quod pepigit cum Abraham, Isaac, & Iacob*, & in eodem etiam Beata Virgo,
Lucæ 1. ait: *Recordatus misericordiæ suæ*; itaque sicut ille, qui aliquid se nobis daturum promisit, quamdiu promissum non implet, rei promissæ, quasi oblitus dicitur. Ita Deus; qui filium suum totius Redemptorem promiserat, quādiu ipsum in mundum non mittebat, videbatur quasi suæ pollicitationis oblitus. Verum postquam illum misit, tunc Deus, qui antea videbatur oblitus, dicitur suæ misericordiæ recordatus. Et ideò per metaphorā de Deo
Lucæ 1. dicit nostra Virgo: *Suscepit Israel puerum suum, recordatus misericordiæ suæ.* Sed quomodo, dic mihi, Dominus suæ misericordiæ non recordaretur, qui tantis mediis vsus est, vt eius nunquam obliuisceretur? sicut enim nos tribus frequentius vti solemus, vt ea, quæ volumus memoria retinere, ab ea non decidant, aut enim in sudariolo nodum conficimus, aut in digito aliquid ligamus, aut in libro scripturamus: ita omnibus istis tribus modis Deus vsus esse videtur, vt nunquam suæ erga nos promissionis obliuisceretur. Imprimis enim indissolubilem nodum dedit, cum filium dare promittens specialiter Abrahæ se obligauit, cum primo facta est
Gen. 12. à Deo de Christo repromissio: *Benedicam tibi, & multiplicabo semen tuum, sicut stellas cœli, & velut arenam, quæ est in littore maris: possidebit semen tuum portas inimicorum*
Gen. 22. *suorum, & benedicentur in semine tuo omnes*
Galat. 3. *gentes tuæ.* Sic etiam de Abraham dicit Apostolus: *Abrahæ dictæ sunt promissiones, & semini eius.* Deinde fecit Deus signum in digito suo. Sed quid dico signum? multa signa in digito suo, hoc est, in Spiritu sancto, operatus est, propter quæ omninò stupefacti malefici Pharaonis dicebant: *Digitus Dei est hic.* De hoc digito locutus est Christus, cùm dixit: *Porrò*
Exod. 8. Lucæ 11. *si in digito Dei eijcio dæmonia, profectò peruenit in vos regnum Dei.* Hoc suo digito signantur Deus, & in cordibus, & linguis prophetarum scripsit, quæcunque ipsi de filio suo prophetarunt, & ideò D Petrus:
2. Petr. 1. *Hoc primum intelligentes* (inquit) *quod omnis prophetia propria interpretatione non fit, nō enim voluntate humana allata est aliquando prophetia, sed Spiritu sancto inspirati locuti sunt sancti Dei homines.*

Denique vt Deus semper recordaretur promissionis suæ factæ de mundi redemptore, vsus est etiā tertio scriptionis medio, scripsit in libro. vnde in persona
Psalm. 9. Christi dicit Propheta: *In capite libri scriptum est de me, vt facerem voluntatem tuam, Deus meus volui.* Idque est valdè conforme cum illo quod in propria persona ipse
Ioan. 6. Christus dixit: *Descendi de cœlo, non vt faciam voluntatem meam, sed voluntatem eius, qui misit me*: Itaque omnibus istis tribus mediis vsus est Deus, vt recordaretur adimplere, quod tanto ante promisit. meritò ergo dicit nostra Virgo: *Suscepit Israel puerum suum, recordatus misericordiæ suæ* Quamuis autem certum, & exploratum sit Deum nunquā misericordiæ suæ oblitum fuisse, cum & iratus illam oblitionem non tradat, Abacuch dicente: *Cùm*
Abac. 3. *iratus fueris, misericordiæ recordaberis*, postquam tamen filium suū in virginis Mariæ thalamum carnem assumptum misit, specialem humanæ generis memoriā habet, vt ei beneficiat, omnemque iram ab eo auertat. Sicut enim olim cœlestem arcum posuit Deus in æthere in signum pacis: *Arcum meum ponam in nubibus cœli,*
Gen. 9. *& erit signū fœderis inter me, & inter terram, & non erunt vltra aquæ diluuij ad delendum vniuersam carnē*, ita adueniente plenitudine temporis Deus cælestem diuini Verbi arcum in fulgentissima Mariæ nube collocauit, arcum quidem variis virtutum coloribus distinctum, arcū fortem, vnde excussæ fuere sagittæ potentis acutæ, quæ inferni clausura penetrarunt, arcum tandem cœlestem in signū fœderis, & reconciliationis nobiscum. Vnde si quondam Salomon solius Iridis, seu arcus cœlestis pulchri-

pulchritudinem contemplans nos ad eius auctorem laudandum inuitabat, *vide*
Eccl. 43. *arcum, & benedic eum qui fecit illum, valde speciosus, est in splendore suo.* quid quæso diceret, si huius diuini Arcus in tam pulchra, ac perbella nube positi miram speciositatem, quæ tridis pulchritudinem infinita intercapedine superat, oculis suis conspiceret? & si Salomon etiam Simonem Oniæ filium magnum Sacerdotem commendans inter alias eius laudes
Eccl. 50. dixit: *Quasi arcus refulgens inter nebulas gloriæ*, quibus quæso laudibus extolleret æterni patris filium summum Sacerdotem in æternum, secundum ordinem Melchisedech, cum ille qui est splendor patris, omnem creatum splendorem præcellat; cælestis enim arcus, propter solares radios nubi immissos, effulget, hic autem non ab extrinseco opus habuit suam emendicare claritatem, cum per essentiam ipse sit lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum? Ad extremum arbitror B.
Luc. 1. Virginem consultò dixisse: *recordatus misericordiæ suæ*, vt significaret Verbi diuini Incarnationem, cuius laudes decantabat, non ex humanis meritis, quæ nulla ad tàm immensum bonum promerendum valere poterant, sed ex meta Dei gratia, misericordia, ac munificentia profluxisse: non enim Abrahæ fides, non Moysis mansuetudo, non Iob patientia, non planctus Ieremiæ, non suspiria, & clamores Prophetarum, non denique heroica Patriarcharum opera Verbum diuinum humanæ carnis mortalitate indui meruerunt; sed tantum ac tàm sublime opus sola Dei misericordia promisit, & B. Virgine cooperante in eius vtero perfecit, cui sit honor, & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XXVIII.

Interpretamur vltima illa verba Mariani Cantici: **Sicut locutus est ad patres nostros, Abraham, & semini eius in sæcula:** *vbi tria præcipue ostendimus, primum per sex mundi ætates Deum locutum fuisse de Verbi diuini incarnatione; secundum, Deum in suis promissionibus fidelem, mundum vero infidelem, & mendacem esse, tertium, verum semen Abrahæ non Iudæos, sed Catholicos esse.*

SI ad promissionem de Verbi diuini Incarnatione mentis aciem conuertamus, planè inueniemus non solum Abrahæ, sed multis retro temporibus ante illum antiquioribus patribus Deum filij sui Incarnationem pollicitum fuisse. Promisit illam Adamo, & Euæ, cum vindictam sumpturum de serpente affirmauit, cuius caput conterendum erat per semen, seu filium Virginis:
Inimicitias ponam inter te, & mulierem, & Gen. 3.
semen tuum, & semen illius, ipsa, seu *ipsum* (vt habet originale Hebræum) *conteret caput tuum.* Eamdem promisit Verbi diuini Incarnationem Abeli in sacrificio, quod idem obtulit de primogenitis gregis sui, quod figuram gessit cruenti illius sacrificij, quod primogenitus Dei filius in ara crucis oblaturus erat. Promisit Gen. 4. Gen. 6.
eamdem Noë, cum cælestem arcum in nubibus posuit in signum pacis, & fœderis; ille enim pulcher arcus, absque nubis læsione in ea productus, speciosum forma præ filiis hominum in Mariani vteri nube, absque vlla virginitatis suæ iactura producendum fore prænotabat.

Post hos autem Patres eamdem promisit Abrahæ: *Et benedicentur in semine tuo omnes gentes terræ*; eandem Isaaco in benedictione filiorum suorum, Iacobo in benedictione Iudæ, Moysi apparens in rubo ardenti, qui non comburebatur, Dauidi in confirmatione, & stabilimento regni sui in æternum, Salomoni in exauditione precum illius in templo sancto suo, Isaiæ in fœcundatione, & partu Virginis, Ieremiæ in renouatione legis, & scriptione illius in corde humano, Danieli in liberatione populi post septuaginta hebdomadas; multis tandem Prophetis, Zacharia dicente: *Sicut locutus est per os sanctorum, qui à sæculo sunt, prophetarum eius.*

Gen 22. Gen. 17. Gen. 49. Exodi 3. 2. Reg. 7. 2. Par. 6. Isai 7. & 9. Ierem. 31. Dan. 7. Luc. 1.

Sex commemorant sancti Patres mundi ætates à creatione mundi, vsque ad aduentum Christi Domini, in quibus omnibus (si rem attente perpendamus) facile reperiemus, Deum optimum maximum de futura Verbi diuini Incarnatione, *multifariam, multisq; modis* (vt Pauli verbis vtar) antiquis Patribus locutum fuisse: multifariam (inquam) quia variis, & multiplicibus figuris, vt exponit Theophilactus, hoc est, per Tropos, per Aenigmata, per signa, per externas apparitiones, per internas inspirationes; necnon per vocalium, verborum Angelico ministerio factam expressionem. Et quidem primo parenti in prima illa mundi ætate promissum fuisse Incarnationis mysterium, præter ea, quæ nuper dicebam, duo præcipue, aperte suadent: Primum est, quia cum vidisset Adam ex costa eius formatâ fuisse Euam, continuò in illa verba prosiliit: *Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea*: quibus diuinitus inspiratus Incarnationis arcanum vaticinatus est, vt D. Hieron. his verbis expresse docuit: *Primus homo, & primus Vates hic de Christo, & Ecclesia prophetauit*, Secundò est mors innocentis Abelis ab inuido fratre Cain, quæ Christi mortem à fratribus suis, hoc est, ab Hebræis per inuidiam sibi inferendam, non obscure præfigurabat, maxime quod (vt Hebræi narrant) ferro & ligno fuit occisus Abel, quod & modū mortis Christi aperte delineauit: cum illam sustinuerit in lignea cruce ferreis clauis in ea confixus. Addunt etiam alij, cum Ang. Celestino, & Chrys. Lusit. delineatum fuisse primo parenti mysteriū Incarnationis in tunicis illis pelliceis, quibus ipse & Eua induti fuere: quia sicut illi propter peccatum mortuorum animalium pellibus induti sunt; ita secundus Adam, alioquin *Sanctus, innocens, impollutus, segregatus à peccatoribus, & excelsior cœlis factus*, propter eorum præuaricationem pellicea mortalis carnis tunica induendus erat. Fecit etiam Deus in illa prima ætate aliam huius diuini arcani manifestationem sancto Patriarchæ Henoch, quod ipse firmiter credens meruit transferri in terrestrem Paradisum, vt affirmat S. Aug. sed & eruditus auctor Salmeron docet propalatum fuisse idem mysterium, quia ille cœpit (vt sacra Geneseos narrat historia) cultum Dei instaurare, & *nomen Domini inuocare*, quod est Verbum incarnatum, vt docet Episcopus Christopolitanus.

Hebr. 1. Theoph. in ep. ad Heb. ca. 1. Gen. 1. D. Hier. super ad Eph. 5. Angelus Celest. super Magnif. Chrys. Lusit. ibidem. D. Aug. lib. 2. cons. loan. Tom. 3. super Magnific. Gen. 4. Valet. epis. Christopol. super Magnif.

In secunda ætate hoc idem arcanum reseruauit Deus Noè, nam præter arcū ex tribus coloribus constantem, qui Christū ex tribus substantiis compactum, diuinitate, anima, & corpore in vnitate eiusdē personæ præfigurabat; per ligneam Arcā ab inundatione diluuij innumera animalia liberantem, ligneam Christi crucem, per quam prædestinati ab inundatione diuinæ iræ infallibiliter liberantur, non obscurè ei aperuit. In tertia ætate manifestauit hoc mysteriuū Abrahamo, cum filium suū primogenitum immolari sibi præcepit, in typū Christi in Caluariæ mōte in ara crucis immolandi. manifestauit etiam Isaac, quando ipse morti proximus adductum sibi filium mortui animalis pelle coopertum tangens dixit: *Ecce odor filij mei, sicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus*: tunc enim præuidit Dei filium carnem sumpturū fore ex semine Iacob, simul-

Gen. 7. Exod. Gen. 27. D. Greg. moral Deut.

nulq; præsensit fragantiam miram meritorum humanitatis Christi Domini. Manifestauit deinde illud in eadē tertia ætate Iacob, scalā videnti, quæ vna extremitate terræ hærebat, & altera cælum tāgebat, & per quam Angeli ascendebant, & descendebant; illa enim Christum adumbrabat, qui velut mystica scala, altera humanitatis extremitate terram calcauit, altera diuinitatis cælum tetigit, & super Cherubim volauit, pariterque per ipsum tamquam per scalam homines ad cælum conscendunt, & Angeli ad eos in cælestem patriam ducendos descendunt. Agnouit item Iacob mysterium Incarnationis in lucta illa, quam habuit cum Angelo, præualens aduersus illum, in qua ipse Angelus voluit vinci, alioquin nulla ratione vincendus: id enim præsignificabat futurum esse, vt Hebræi aduersus Christum, non tamen ipso inuito, sed volente, in eius passione illum occidentes, in conspectu hominum præualerent. Multo tamen clarius idem præuidit mysterium Iob, quando diuino spiritu afflatus verba illa sacramentis plena protulit: *Non auferetur sceptrum de Iuda & dux de femore eius, donec veniat, qui mittendus est, & ipse erit expectatio gentium*; quibus verbis apertè ostendit Iudæorum regnū non fore deuastandum, donec filius Dei carnem sumptutus, à Patre in mundum mitteretur. Rursus in quarta ætate præter quam *omnia in figura contingebant illis*, variaque sacrificia, & ritus, & capri emissarij, & agni Paschalis, & aliorum similium Christum adumbrabant, specialiter sacramentum hoc reuelauit Moysi; nam cum ei Dominus dixit: *posteriora mea videbis*: quasi diceret, terga humanitatis meæ agnosces, *faciem* tamen diuinitatis meæ, quam aspicere cupis, nunc *non videbis*, vt S. Gregorius explicat. Sed adhuc luculenter magis idipsum ei manifestauit dicens: *Prophetam suscitabo eis de medio fratrum tuorum similem tui*: hoc est, *de semine Dauid*, vt exponit glossa interlinearis, vnde ipse Moyses de Christo ad populum loquens dixit: *Prophetam de gente tua, & fratribus tuis sicut me suscitabit tibi Dominus Deus tuus ipsum audies*: ad quæ verba alludens (ni fallor) Christus Dominus Hebræis dixit: *Si enim crederetis Moysi*, scilicet de me vobis loquenti, *crederetis forsitan & mihi; de me enim ille scripsit*: In quinta deinde mundi ætate pollicitus fuit Dominus Dauid vnigenitum filium suum sibi coæternum ex regali eius familia in tempore oriundum: *Cum dormieris cum patribus tuis suscitabo semen tuum post te, quod erit de filiis tuis, & stabiliam regnum eius: ipse ædificabit domum, & firmabo solium eius vsque in æternum. Ego vero ei in patrem, & ipse erit mihi in filium*, imò singularia mysteria Conceptionis, Natiuitatis, Circumcisionis, Adorationis Magorum, Baptismi, prædicationis, mortis, sepulturæ, resurrectionis, & Ascensionis diuinitus ei fuere reuelata, vt ex tota serie Psalmorū liquido constat. In eadem etiā ætate manifestauit Deus non paucis Prophetis Incarnationis mysteriū, vt ipsi testantur: Isiæ: *Parvulus natus est nobis, & filius datus est nobis*: Ieremiæ: *Nouū creauit Dominus super terrā, mulier circūdabit virum*: Danieli: *Deleatur iniquitas, & inducatur iustitia sempiterna, & impleatur visio & prophetia, & vngatur sanctus*. Aggæo: *Lauda, & lætare filia Sion, quia ecce ego venio, & habitabo in medio tui*: Zachariæ: *Ecce ego mitto Angelum meū, & præparabit viam ante faciem meā, & statim veniet ad templum sanctum suum Dominator, quem vos quæritis*. Id tandem ipsum multis aliis prophetis reuelatum est Amos dicente: *Non faciet Dominus verbum, nisi reuelet secretum suū ad seruos suos Prophetas*. Ad extremum in sexta, & vltima ætate Deus, qui fidelissimus est in suis promissionibus, quotquot Patriarchis, Regibus, & Prophetis pollicitus fuerat, plenissimè impleuit mittens filium suum, vt in Marię vtero carnem assumeret. Ecce quàm veraciter B. Virgo dixerit: *Suscepit Israel puerum suum, sicut locutus est ad patres nostros, Abraham, & semini eius in sæcula.*

Gen. 28.

Gen. 49.

Exod. 33.

D. Greg. li 3. moral. ca. 9.

Deut. 18.

Mosa inter gente tua, & fratribus tuis sicut me suscitabit tibi Dominus Deus tuus ipsum audies: ad per c. 18 de *Deuteron.*

Deut. 18.

Ioan. 5.

1. Par. 18.

Isa. 9.

Ierem. 31.

Dan. 9.

Act. 9.

Zach. 2.

Amos 3.

Luc. 1.

Ante-

Antequam tamen vlterius progrediar, non possum silentio præterire; cur Deus, cum filium suum in mundum ab eo mitteadum amicis suis pollicebatur, promissionem suam iuramento confirmabat vt : *Per memetipsum iuraui, dicit Dominus, quia fecisti hanc rem, & non pepercisti filio tuo vnigenito propter me: benedicam tibi* : Dauid etiam inquit : *Iurauit Dominus Dauid veritatem, & non frustrabitur eum* : & Zacharias : *Iusiurandum, quod iurauit ad Abraham patrem nostrum daturum se nobis* : Huic interrogationi exacte respondent verba D. Pauli dicentis: *Abrahæ namque promittens Deus, quoniam neminem habuit, per quem iuraret, maiorem, iurauit per semetipsum dicens: nisi benedicens benedicam te, & multiplicans multiplicabo te : Et sic longanimiter ferens adeptus est repromissionem. Homines enim per maiorem sui iurant : & omnes controuersiæ eorum finis ad confirmationem est iuramentum. In quo abundantius volens Deus ostendere pollicitationis hæredibus immobilitatem consilij sui, interposuit iusiurandum, vt per duas res, & immobiles, quibus impossibile est mentiri Deum, fortissimum solatium habeamus, qui confugimus ad tenendam propositam spem, quem sicut anchoram habemus animæ tutam, ac firmam, & incedentem vsque ad interiora velaminis, vbi præcursor pro nobis introiuit Iesus, secundum ordinem Melchisedech Pontifex factus in æternum.* hactenus Apostolus, in quibus verbis Tres rationes propositi quæsiti indicat Paulus : Prima est, apud homines omnium controuersiarum finem fieri confirmatione iurisiurandi, quia erga homines hunc morem habebant, vt controuersias iureiurando penitus finirent, ad eum morem se Deus accõmodare volens, suas promissiones iureiurando cõfirmauit, vt nihil eorum desideraretur, quod apud homines certitudinem, ac firmitatem dictis promissisque addere soleret. Secunda, Deus adhibet iuramentum propter humanam incredulitatem, quo eos implendæ promissionis securiores reddat. Vnde Hieronym. dixit: *Iurat Dominus, cui etiam non iuranti creden-* Hier. in
dum est, quod sua æstimatio non fallatur, & 1. Isaiæ.
quod mente concepit, irritum non fiat. Hoc autem humano loquitur affectu, quod scilicet non fallatur, qui falli non potest Tertia, vt significet immobilem promissionem, & infallibilem euentum eius rei, quam iureiurando futuram dixit. Vnde Damascenus de Orthodoxa fide scribit: *Iuramentum significat constantiam, & immutabilitatem consilij eius: & quod apud nos contra-* Damasc. lib.
dictum, qui inuicem sunt, per iuramentum certi 1. de Orthodoxa fide
sunt, firmitatemque habent. Quoniam ergo cap. 14.
duo sunt quæ dictis fidem & robur afferunt, nempe promissio, & iusiurandum, atque illa promittentem obnoxium faciant suæ promissioni explendæ: hæc autem maiorem etiam necessitatem imponant efficiendi id, quod iuratur, solet Deus ad firmandam fidem, & spem in animis hominum vtraque re vti, promissione scilicet, & iuramento, vt omninò impossibile esse intelligatur, Deum mentiri, vel fallere, aut eius promissionem frustrari posse. Quod si indecens, vel superuacaneum esse dicas, Deum dicta, & promissa sua iuramento firmare, cum nuda, & simplex Dei affirmatio, vel negatio tantam habet firmitatem, quantam eadem habere potest. Neque etiam additis iuramentis, & Deum iurare, videtur quidquam minuere de eius auctoritate, & maiestate; audias quid respondeat Thomas Anglus in cap. 22. Genes. breuissime, & doctissime huic obiectioni satisfaciens. *Exterior iuratio Dei multum* Thom. A
valet respectu nostri ad ampliorem confirma- in Gen.
tionem nostræ fidei, & spei. Quia secundum Apostolum, per hoc Deus abundantius ostendit proposito, & promissionis suæ immutabilitatem. Quare licet iurare, nihil secundum rem addat ad simplex Dei verbum, multum tamen addit secundum rationem, & secundum existimationem hominum. Quemadmodum, & si Dei voluntas secundum se æqualis semper sit, & vniformis, respectu tamen obiectorum suorum quodammodo se habet secundum magis, & minus. Vnde dicitur, Deum plus diligere

gere seipsum, quàm creaturas, & plus matrem suam, quàm aliam quempiam sanctorum; & plus vult se diligi à nobis, quàm proximum. Similiter igitur de iuramento Dei potest dici: nam quia maius malum est periurium, quàm simplex mendacium; ideo secundum hanc rationem dicitur, impossibilius esse ipsum Deum peierare, quàm mentiri: quamuis secundum se, & absolute vtrumque sit ei æque impossibile. Non est igitur indecens, Deum iurare per semetipsum; tùm quia non iurat, quo firmius, & credibilius fiat dictum suum ex parte ipsius, sed respectu nostri, quo scilicet debilitas fidei nostræ roboretur, firmeturque vehementius: tùm quia non iurat per aliquem maiorem se, aut per alium à se.

Philo lib. de sacrif. Abel, & Cain.

Verùm vt hæc magis confirmentur, audiamus (si placet) pulchram, quam Philo instituit disputationem, an Deo conueniens sit iurare? quam disertè tractat eo libro, quem inscripsit de sacrificio Abel, & Cain: sic autem ait: *Cum scriptura Deum iurasse narrat, inspiciendum est, an id vere Deo conueniens, & conducens esse putandum sit. Quoniam id videtur plurimis esse Deo alienum, atque indecorum: iusiurandum enim intelligitur testimonium de re ambigua; de Deo autem nihil est incertum, aut dubium; qui etiam alios in cognitionem veritatis videtur adducere. Ipse certe nullo teste opus est, nec est alius Deus ei honore par. Testis præterea, vt dicit testimonium, maior est eo, cui testimonium perhibet. Alter enim opis indiget, alter opem fert: Sed quod opem fert, fide dignius est eo, quod illa indiget; Deo autē nihil præstantius, nihil de fide dignius. Et homines quidem, vt fides eis habeatur, ad iusiurandum confugiunt; Deo vel simpliciter loquēti fidem non habere impium est. Quælibet enim Dei verba, quantum ad certitudinem, iuramento differunt. Itaq; fit, vt sententiæ nostræ ex iureiurando fides accedat, ipsi autem iuramento ex ipsa Deo fides astruitur. Non enim propter iuramentum creditur Deo, sed iuramento creditur, quia Dei auctoritate firmatur. Cum igitur Scriptura iurantem inducit Deum, nimirum, vt infirmitatem naturæ nostræ coargueret, & conuictam consolaretur. Non enim potest anima nostra semper habere præcipuam illam de Deo sententiam: Non esse eū homini similem, vt transcendamus, quidquid prædicant de homine, sed quia maxima ex parte affines sumus rerum mortalium, nec fine harum admistione cogitare quidquam possimus, sed inquit rebus mortalibus, tamquam cochleæ, cuius morem earum inuoluti, eadem de illa beata, immortali; natura, quas de nobis notiones habemus, verbis quidem negantes esse humana forma, & affectu esse, re autem ipsa humanos affectus, & mores ei tribuentes. Nam, & manus ei affingimus, & pedes, & surgere, & stare, & ambulare, & odium, & iram, & pœnitentiam affectus profecto nihil ad auctorem illum summum pertinentes, in quibus & iusiurandum est, quo nostra subleuatur infirmitas.* His adde, multa Deus prædixisse futura, quæ quia tacitam conditionem importabant, hac non subsistēte, illa non fuerunt impleta, vt contigit regi Ezechiæ, cui in infirmitate sua Dominus per prophetam dixit, *morieris*; & tandem incolumis euasit: imo & cū augmento quindecim annorum ad vitam suam; illa enim Dei sententia: *morieris*, continebat inuolutam conditionem, nisi ille Dominum deprecaretur, deprecatus tamen fuit, & ideo mortem non obiit. Promisit etiam Deus per Ionam Prophetam post quadringinta dies Niniuitarum vrbem esse subuertendam, quæ tamē subuersa non est, quia erat sub conditione, si non pœnituissent, quia tamen ad prædicationem Ionæ pœnitentiam egerunt, subuersionis effectus secutus non est. Vnde recte Abulen. in c. 23. Num. q. 8. dixit: *Comminatio absolute facta resoluitur in conditionem.* Similiter Deus promisit populo Israel terrā promissionis, quā tamen nemo ingressus est nisi Caleb, & Iosue; quia illa promissio fuit conditionata, nempe si filij Israel in fide Dei sui perseuerarent, diuinis promissionibus credentes, vnde Apostolus dixit: *Non profuit illis sermo auditus, non admistus fidei*: hoc est sermo, quē audierunt per Moysem de requie terræ Palæsthinæ, non profuit illis, quia nō fuit

Isa. 38.

Ionæ 3.

Abulens.

ad Heb. 4.

coniunctus fidei, ac tandem Christo Domino dicente ad discipulos suos, inter quos aderat Iudas: *In regeneratione cum sederit filius hominis in sede maiestatis suæ, sedebitis & vos super sedes duodecim iudicantes duodecim tribus Israel:* & tamen constat Iudam non sessurum, quia promissio fuit sub conditione perseuerantiæ in bono, quam quia Iudas non implebit, sedem promissam non consequetur. Quando tamen Deus promissioni suæ addit iuramentum, id certe facit ad significandum illam non esse conditionatam, sed simpliciter absolutam, ac infallibiliter implendam. Vnde Concilium Toletanum dixit, Deum quandoque iurare ad significandum, quod *quæ ab ipso ordinata sunt, nullatenus retractantur.* Atque hinc ansam sumamus oportet, ad ostendendum diuinarum promissionum certitudinem, & immutabilitatem, humanarum vero è contra inconstantiam, & volubilitatem. Dauid quidem dixit: *Fidelis Dominus in omnibus verbis suis, & sanctus in omnib. operibus suis:* & eius filius inquit: *Domine Deus Israel non est similis tui, Deus in cælo, & in terra, qui custodit pactum, & misericordiam cum seruis tuis, qui ambulant coram te in toto corde suo, qui præstitisti seruo tuo Dauid patri meo quæcunque locutus fueras ei, & quæ ore promiseras, opere complesti.* Nō solum ergo Deus impleuit, quod promiserat Dauidi: *De fructu ventris tui ponam super sedem tuā,* mittens filium suum, vt ex genere eius carnem assumeret; sed & voluit, vt illo iam carne induto ad vnguem & perfectissime omnia, quæ de Deo prædicta erant, de illo implerentur: hinc B. Virgine Christum concipiente, impletū est illud Isaiæ vaticiniū: *Ecce Virgo concipiet, & pariet:* nascente illo in Bethlehem, impletū est illud Michææ: *& tu Bethlehem terra Iuda, nequaquam minima es in principibus Iuda: ex te enim exiet Dux, qui regat populum meū Israel.* Christo in præsepio posito inter bouem, & asinum impletum est illud; *Cognouit bos possessorem suū, & asinus præsepe Domini sui,* vt annotarunt D. Chrys. B. Cyril. necnon & Orig. quando nomen Iesus susceptit in circumcisione, impletū est illud: *vocabitur tibi nomen nouum, quod os Domini nominauit.* quando fuit in templo præsentatus, impletū est illud Malachiæ: *Statim veniet ad templum sanctum suū dominator, quē vos quæritis:* vt annotauit Theodoret. super Isaiam: quando propter Herodianam persecutionem in Aegyptum iuit, impletum est illud Isaiæ: *Ingredietur Aegyptum,* quando autem immanis facta est infantium occisio, impletum est illud Ieremiæ: *Vox in Rama audita est ploratus, & vlulatus multus.* quando rediit ex Aegypto, illud Oseæ impletum est: *Ex Aegypto vocaui filium meum;* quando in baptismo Iordanis aperti sunt cæli, & super caput eius sedit Spiritus sanctus sub specie columbæ, impletum est illud: *Reuelabitur gloria Domini, & videbit omnis caro salutare Dei,* vt obseruauit Iustinus Martyr Dialogo contra Triphonem, quando in deserto tentatus fuit à Diabolo, impletū est illud Zachariæ: *Ostendit mihi Dominus Iesum Sacerdotem magnum, & Satan stabat à dextris eius, vt aduersaretur ei,* vt annotauit Origenes iuxta allegoricum sensum, nec non & D. Ambrosius libro de Fide. Quando Christus Dominus turbas docebat, impletum fuit illud, *non faciet auolare à te vltra doctorem tuum; & erunt oculi tui videntes præceptorem tuum.* quando ab humanis corporibus dæmonia expellebat, impletum fuit illud: *In illa die visitabit Dominus in gladio suo duro, & grandi, & forti super Leuiatan serpentem veterem,* vt aduertit Tertullianus: quando mira ecula patrabat, impletum fuit illud: *Aperientur oculi cæcorum, & aures surdorum patebunt: tunc saliet sicut cervus claudus, & aperta erit lingua mutorum:* vt sanctus Hylarius annotauit: quando è Templo illud prophanantes expulit, impletum fuit illud Dauidis: *Zelus Domus tuæ comedit me:* cum ingredientem Ierusalem infantes illum laudabant, impletum fuit illud regis vatis: *Ex ore infantium Deus, & lactentium perfecisti laudem:* quando tunc Hebræi

Matth. 19.

Conc. Tolet. id referente Celest. super Missus discursu 42.

Psal. 144.

3. Par. 6.

Psal. 131.

Isa 7.

Michæa 5.

Isa. 1.

D. Chrys ser.

de nat. Dom

D. Cyrill. l. 3. de Trinit.

S. Prosp. de promissionibus.

Orig. hom. 13 in Luc.

Isa 62.

Malach. 3.

Isa. 19.

Ier 31.

Oseæ 11.

Iustinus Martyr dial. cont. Triphonem Iudæum.

Zach. 3.

Orig. hō 9. Leuitici.

D. Amb. lib. 3. de fide ca. 4.

Isa. 30.

Isa. 27.

Tertul. li. 4 contra Marcionem.

Isa. 35.

D. Hylar. sup. Psal. 118

Psal. 68.

Psalm. 8.

braei varijs conuitiis, & detractionibus illum lacerantes consilium inierunt ad illum occidendum, impletum fuit illud:
Psal. 2. *Quare fremuerunt gentes, & populi meditati sunt inania? Astiterunt reges terræ, & principes conuenerunt in vnum aduersus Dominum, & aduersus Christum eius*: quando discipulos suos ad Eucharistiæ mensam
Isa. 23. inuitauit, impletum fuit illud: *Et faciet*
Aymon sup. *Dominus conuiuium in monte hoc*, vt obser-
Isa. 23. uauit Aymon super Isaiam. quando triginta argenteorum pretio sacrilego ausu venditus fuit, impletum nouimus illud
Ruffin in expos. Sym boli. Zachariæ: *Appenderunt mercedem meam triginta argenteis*, vt exponit Ruffinus super Symbolum: quando à familiari, & domestico discipulo, & per proditionem in manus inimicorum fuit traditus, im-
Psal. 87. pletum est illud Psalmi: *Qui edebat panes meos, magnificauit super me supplantationem*,
D. Chrys. tract. 4 quod Christus fit Deus. vt tradit Chrysost. quando discipuli fugientes appropinquante morte illum deseruerunt, impletum fuit illud, quod in
Iob 19. eius persona prædixerat Iob: *Fratres meos longe fecit à me, & noti mei, quasi alieni recesserunt à me*, vt exponit D. Gregor. in
Gregor. ibid. suis Moral. quando variis opprobriis
Psal. 68. fuit impetitus, impletum fuit illud: *Propter te sustinui opprobrium tota die, operuit cõfusio faciem meam*, vt interpretatur Origenes super Matthæum. quando alapis per-
Origen. in c. 27. Matth. cussus, & flagellis cæsus, impletum fuit
Isa 50. illud Isaiæ: *Corpus meum dedi percutientibus, & genas meas vellentibus*, quando Pilatus dixit: *Ecce homo*: & Iudæi clamabant: *Tolle, tolle*, impletum fuit illud:
Isa 5. *Expectaui, vt faceret iudicium, & ecce iniquitas; & iniustitia, & ecce clamor*, vt explicat Tertullianus aduersus Iudæos.
Tertul. lib. contra Iudæos. quando ligneam crucem humeris suis baiulabat, impletum est illud: *Et factus est*
Isa 9. *principatus super humerum eius*, vt docet
Iustin in Apologet. 2. pro Christianis. Iustinus in suo Apologetico; quando ligno Crucis affixus, impletum fuit iuxta expositionem Hieronymi ad Augustinũ illud Ieremiæ: *Venite, mittamus lignum in*
Ierem. 11. *panem eius*: quando acutissimis clauis manus & pedes eius fuerunt confossi, impletum est illud Psalmi: *Foderunt manus meas & pedes meos*: quando sitibundus aceto fuit potatus, impletum credimus illud Dauidis: *Dederunt in escam meam fel, & in sitim meam potauerunt me aceto*. quando in latere percussu fuit lancea à Longino, impletum est iuxta Hierony-
Hiero. in symbolo Ruffini. mum, illud Isaiæ: *Scidit petram, & fluxerunt aquæ*: quando sol obscuratus est in
Isa. 48. nece Domini, impletum est (vt ait Tertullianus) illud Amos Prophetæ: *Occidet sole in meridie, & tenebrescere faciam terram*
Tertull. lib. 4. contra Marcionem. *in die luminis*. quando sepulturæ mandatus, & in sepulchro nouo positus, imple-
ca. 61. tum fuit (vt ait Iustinus Martyr) illud Isaiæ: *& erit sepulchrum eius gloriosum* quã-
Iusti. Martyr. Dialog. cont. Tryph. do descendit ad inferos, & carceres expoliauit, & tartareas regiones contriuit, impletum fuit illud: *Gloriosos terræ humi-*
Isa. 11. et 45. *liabo, portas æreas conteram, vectes ferreos confringam*, vt Hylarius interpretatur; quã-
Hylar. in Ps. 138. do victor de morte surrexit ad immortalem vitam, impletum fuit teste Cypria-
Cyprio. li. 2. cont. Iudæos no illud Dauidicum: *Exurge gloria mea, exurge Psalterium, & cithara, exurgam diluculo*. quando triumphans super cœlos a-
Psal 56. D. Chrys. tract. quod Christus est Deus. scendit, ecce impletum illud Psal. *Ascendit Deus in iubilatione, & Dominus in voce tubæ*: sedente in cœlo ad dexteram Patris,
Psal. 46. impletum fuit quod cecinerat Dauid:
Psal 109. *Dixit Dominus Domino meo, sede à dextris meis*, vt Rabanus explicat in comment.
Raban. super huius loci. quando in cœlo regnans, in-
Psal. 109. de Spiritum sanctum misit super discipulos, & ad prophetandũ, & ad euangelizãdum diuina illustratione mentes eorum instruit, & linguas disertissimas reddidit, apertè satis impletũ fuit illud Ioelis: *Ef-*
Ioel. 2. *fundam de spiritu meo super omnẽ carnem, & prophetabunt filij vestri*, iuxta expositionẽ
Actor. 2. D. Petri. Quando deinde diuino spiritu afflãte, Apostoli in varias mundi regiones diuisi euangelicã Christi doctrinam
Psal. 18. disseminarunt, impletũ fuit illud Dauidis: *In omnẽ terrã exiuit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorũ*: vt Doctor gentium explicuit ad Romanos scribens: ac
ad Rom. 10. tandem si omnia, quæ Deus promisit, ac

fidelissime impleuit, recensenda mihi forent, oporteret vt in infinitum abiret oratio. Quod si aliquando videatur Deus aliquid pollicitus fuisse, & non impleuisse, vt in Rege Ezechia, Niniuitis, & aliis paulò ante commemoratis, dicendum est primo ex doctrina Angelici Doctoris S. Thomæ quod Deus aliquando pronũtiat aliquid futurum, secundum quod continetur in ordine causarum inferiorũ, vt puta, secundum dispositionem naturæ, vel meritorũ, quod tamen reipsa nõ fit, quia aliter est in causa superiori diuina: quomodo prædicta fuit Ezechiæ ægrotanti mors, & peccantibus Niniuitis subuersio, quod tamen non ita euenit, quia ab æterno aliter fuit in scientia, & voluntate diuina, quæ immutabilis est. Et propter hoc dicit Gregor. lib. 20. Moral. cap 23. quem referunt D. Tho & glo. ordin. quod *Deus immutat sententiam, non tamen immutat consilium*: quæ verba exponens ibidem Glosa ordinaria: *per sententiam* (inquit) *debemus intelligere sensum verborum: consilium verò ab æterna dispositione est.* Secundò dicendum, quod in libro præscientiæ diuinæ non omnia, quę in eo scripta sunt, prophetæ legentes percipiunt, sed quædam tantum iuxta diuinum beneplacitum; atque inde est, quod Isaias in illo libro legerat, Ezechiæ iuxta eius opera non fore vltra protendendam vitam, non tamẽ legit ibidem lacrymas, & instantes preces, quibus longiorem vitam erat impetraturus. Similiter etiam Ionas in eodem diuinæ præscientiæ libro legerat ob Niniuitarum scelera quadragesimo die fore complendam, & iuxta illorum merita ciuitatem penitus deuastandam, non autem legerat futurum esse, vt per eius prædicationem in cinere & cilicio pœnitentiam essent acturi, & misericordiam consecuturi. Vterque igitur, quod legerat, prædicauit; sed quia Deus aliud disposuerat, quod ipsos tunc latebat, ideo quædam prædixerunt, quæ tamen postea non fuerunt exequutioni mandata, sed vice illorum alia excellentiora Deus impleuit, misericordiæ suæ thesauros ostentans.

D. Thom. p. q. 19. ar. 3 & 2. 2. q. 171.

D. Greg. D. Tho. p. p. q 19 ar. 7. Glo. ordin. super c. 38. Isa.

Tàm igitur Deus fidelis est in suis adimplendis promissis, vt frequentissime maiora dona cõferat, quàm promiserat. Promisit quidem tempore Moysis, & Aaron virgam eius, qui in sacerdotem esset eligendus, flores esse germinaturam, postea verò non solum germinauit flores, sed & fructus produxit: *Turgentibus gemmis eruperant flores, qui foliis dilatatis, in amygdalas deformati sunt:* pollicitus fuerat Deus iusto illi Simeoni non prius è vita discessurum, quàm oculis suis Verbum diuinum humana carne indutum conspiceret: *Responsum acceperat Simeon à Spiritu sancto non visurum se mortem, nisi videret Christum Domini:* postea tamen non solum datum est ei, vt videret, sed, vt vlnis suis susciperet, & propriis manibus contrectaret. Ecce maiora Deus implet, quàm promiserat, cuius tamen contrarium semper factitat fallax mundus, qui cum magna tibi polliceatur, paucissima tamen, eaq; curtè, diminutè, & auarè nimis implet: in cuius figuram legimus, quod Laban promiserat Iacob pulchram filiam Rachel in vxorem, si septem integros annos ei inseruisset, sed inito pacto, & transacto septennio, vice pulcherrimæ Rachelis sibi promissæ tradidit ei filiam suam Liam, quæ lippis erat oculis; non secus certè fraudulentus hic mundus per Laban, qui *dealbatio* interpretatur, meritò significatus, quia mundus velut sepulchrum dealbatum est, quod foris splendet & intus fœtet, hic inquam promittit pulchram Rachelem, quæ *ouis* interpretatur, quæ symbolum est abundantiæ, quia lacte suo nutrit, carne pascit, lana corpus induit, & pelle pedes calceat: bonorum igitur copiam promittens inopiam donat, ac vice pulchræ Rachelis lippientem Liam, quæ *laborem, & defatigationem* significat, nobis tradit: non sic, non sic noster Deus (inquit Maria) sed quod olim promisit in plenitudine temporis adamussim compleuit: *Sicut locutus est*

Num. 17.

Luc. 2.

Gen. 29.

Luc. 1.

est ad patres nostros, Abraham, & semini eius in sæcula: semini (inquam) nō solum carnali, sed spirituali, vtrumque enim Deus
Gen. 22. comprehendit, cùm Abrahæ dixit: *Multiplicabo semē tuum sicut stellas cœli, & sicut arenā, quæ est in littore maris*: semen quidē carnale, hoc est, *Iudæos* accipit per *arenam*; semen verò spirituale, hoc est, *fideles* intelligit per *stellas cœli* fidei lumine splendentes. Nos igitur Catholici Ecclesiæ Romanæ legitimi alumni, verum semen, & veri filij Abrahæ sumus per Christū, qui
Ad Gal. 3. de semine Abrahæ carnem assumpsit, vade Apostolus dixit: *Si autem & vos Christi, ergo semen Abrahæ estis, secundum promissionem hæredes*. & alibi, *qui ex fide sunt,*
Luc. 19. *hi sunt filij Abrahæ*: sic enim Zacchæum
Luc. 13. Christus Dominus filium Abrahę nominauit, & mulierem illam fidelem, quæ per decem annos incuruata, tandem curata fuerat, filiam Abrahæ nuncupauit; perfidi autem Iudæi, quibus Christus Dominus dicebat, cùm sese filios Abrahæ
Ioan. 8. iactabant: *Si filij Abrahæ estis, opera Abrahæ facite*, ab Abrahæ fide degenerarunt; & ideò ab eius filiatione longè absunt, ipso
Psal. 17. Deo de illis dicente: *Filij alieni mentiti sunt mihi, filij alieni inueterati sunt, & claudicauerunt à semitis tuis*: quibus verbis videtur Dauid allusionem facere ad claudicationem Iacob Iudæorum claudicationem adumbrantem; sicut enim Iacob pedem vnum claudum habebat, alium rectum, & sanū, ita duo sunt filij Abrahæ, Iudæi quidem claudicantes, Christiani verò secundum fidem sani, & recti.

Ad extremum aduertendum est (vt proposita verba magis enucleata maneant) quod cùm beata Virgo addidit *in sæcula*: bifariam contextus potest ordinari; primò, cum vltimis verbis superioris versiculi; nempè *recordatus misericordiæ* Luc. 1.
suæ: ita vt hunc sensum reddant: Deus recordatus misericordiæ suæ in sæcula, hoc est, in æternum, quia dictum est, *quoniam* Psalm. 135.
in æternum misericordia eius: secundò, potest ordinari cum verbis huius vltimi versiculi: nempè, *sicut loquutus est*, & tunc idē valet, quod per *sæcula*, hoc est, per singulas ætates successiuè: ac si diceret: nunquam cessat omnibus benefacere Pater misericordiarum, cui sit honor, & gloria in sæcula sæculorum: Amen.

Finis Libri Sexti.

DE EXPECTATIONE PARTVS DEIPARÆ MARIAE, AC DE PERPETVA, ET NVNQVAM VIOLATA INTEgerrima eius Virginitate.

LIBER SEPTIMVS.

HOMILIA PRIMA.

FESTI EXPECTATIONIS PARTVS PRIMORdia traduntur, & tria, quæ complectitur hoc Festum, variaeruditione enucleantur, explicatis illis verbis: Venter tuus sicut acervus tritici vallatus liliis.

TRIA, quæ complectitur præsens festi tas, nimirum Deiparæ Mariæ inuiolatæ virginitatis cultum, felicissimi eius partus expectationē, necnon singularem illam nomenclaturam, qua apud Hispanos Festum Dominæ nostræ de la. O. nuncupatur, mirifico artificio clausit Spiritus sanctus in dulcissimis illis verbis, in quibus nō pauca delitescunt sacramenta: *Venter tuus sicut acervus tritici, vallatus liliis.* Lilia apud Antiquos symbolum extiterunt virginitatis propter innatum eorum cādorem, ac miram fragrantiam: ecce Marianæ virginitatis cultum. Spei etiam lilia argumentum erant, quia à radice præcisa, quando folia inter sese complicata sunt, adhuc expectantur in aqua foræ explicanda, & expandenda, ac suauissimum emissura odorem: ecce festum expectationis partus, in quo fœtus, instar odoris, qui absque floris violatione prodit, è thalamo Virginis egressurus erat. *Venter* autem *acervo tritici* comparatur, qui figuram habet orbicularem. ecce delineatam nomenclaturam illā Festi Dominæ nostræ de la. O. in qua mira latent arcana in præsenti homilia à nobis detegenda, quæ ad illustrandum propositum Canticorum locum non parum conferent. Imprimis tamen, antequam adhæc elucidanda veniam, oportet Festi huius originem recensere. narrant Hispaniarum rerum

Cant. 7.

Ibid.

rerum historiographi, hæresim illam, integerrimam Deiparæ Mariæ virginitatem negantem, quàm D. Hieronymus multis, & efficacissimis argumentis expugnauerat, & quasi mortuam sepelierat, eandem iam sepultam Pelagium & Elladium hæreticos, ex Gallia Gotica in Hispaniam venientes tempore D. Ildefonsi, ab inferis reuocasse, & illam euulgasse cœpisse: tunc autem circa annum Domini circiter sexagesimum supra sexcentum sub Martino I. conuenerunt in Concilium Toletanum decimum, Eugenius III. Archiepiscopus Toletanus, & decem, & septem alij Episcopi, regnante Catholico Rege Recensuintho, qui vnanimi consensu nunquam violatam Deiparæ virginitatem acclamarunt. In quo sanè videtur mihi illis contigisse, quod olim Ephesiis: qui Dianã, hoc est, lunam, tanquam Deam venerabantur, cui dicarunt celebre illud templum, quod Dianæ Ephesinæ vocabatur, & quod plebeius quidam, & infimi nominis homo, vt æternum sibi compararet nomen, tentauit igne suppositio penitus demoliri; hanc etiam falsam Deam cum sagittarum manipulo depingebant, varios influxus significantes, quibus terram fecundabat, & locupletabat; his acutis sagittis Ephesiorum corda adeò vulnerauit, vt cum Ephesiis prædicante Paulo, mira diuini Verbi virtute inciperet Dianæ veneratio corruere, Demetrius quidã argentarius conuocatis opificibus suę artis, proposita illis sui lucri magna iactura, præcipuè tamen collapsæ antiquæ venerationis magnæ Dianæ, quam nõ solum Asia, sed vniuersus Orbis colebat, ita Ephesiorum animos in defensionem Dianæ inflammauit, vt omnes pariter in illa verba prorumperent: *Magna Diana Ephesiorum*: non secus Eugenio Archiepiscopo Toletano varios Episcopos ad Cõcilium conuocante, vt de instaurando, & refarciendo Marianæ virginitatis honore ab hæreticis impudenter læso, omnes vna voce acclamarunt, non quidem falsò, & impiè, vt illi, *magna Diana Ephesiorum*, sed piè & verè: *Magna integerrima Virgo Maria*: cuius virgineæ integritatis veritas, vt fidelium mentibus firmius inhæresceret, publico edicto hi Patres præceperunt, vt octauo die ante natiuitatem Domini præsens festum celebraretur; id quod anno proximo S. Ildefonsus, qui eo anno ob Eugenij mortem in Archiepiscopum Toletanum electus fuit, executioni diligenter mandauit. erat enim virgineæ integritatis Mariæ acerrimus defensor: vnde sicut olim Cherubim cum gladio versatili paradisum voluptatis custodiebat, ne à quopiam conculcari posset; & vt quondam Propheta Daniel Susannæ castitatem ab impudicis illis senibus eam commaculare conantibus defendit, ita S. Ildefonsus, vt nomen ipsum præsefert, quod à multis interpretatur *ille defensor*, quasi per antonomasiam: Mariani paradisi vigilantissimus custos, ac virgineæ eius castitatis indefessus & inuictissimus propugnator extitit. In cuius singularis obsequij, & protectionis præmium, cum ipse accederet ad officiũ Matutinum illius festiuitatis, cœleste indumentum de manu Reginæ Angelorum susceptit, quod modo magna veneratione asseruatur in Hispania in ciuitate Ouetensi. & vt perpetua tanti beneficij memoria nunquam aboleretur, singulari cultu custoditus perseuerat hucusque lapis, in quo ex vetustissima, & indubitata maiorum traditione sacrata Virgo plantas posuit, & iugiter Hispani adoramus locum, *vbi steterunt pedes eius*, ecclesiaque Toletana in insignibus & stemmatibus suis id vbique repræsentat.

Act. 21.

Cæterùm ad tria illa, qua præsens Festum cõplectitur, & prosequi polliciti sumus, sermonem cõuertentes, certè spiritus S. vt virginei vteri miram puritatem declararet, candidis liliis illum circumdedit; vt autem significaret, Mariam vndequaq; virginem esse mente & corpore, consultò dixit, ventrem eius vallatum esse liliis, quod enim vallatur, vndique cingi-

Genes. 3.

cingitur. Atque hinc ortum habuisse existimo laudabilē Ecclesiæ Catholicæ consuetudinem cōstituentis ante imaginem Virginis tanquam insignia, & stemmata propria, vas mundissimum candidissimis liliis plenum. ad manifestādum certè eius Virginitatem non esse communem, & vulgarem instar aliarum virginum, quæ eo ipso, quod illam seruant, fœcunditate carent, nirum in modum lilia prodesse agnouit, quippe cum mito eorum candore tàm eximiam fœcunditatem habent coniunctam, vt ex vno duntaxat illorum semine in terram sato tota area liliis impleatur. quemadmodum etiam cādidum lilium, sex habet folia candida, in tot similiter diuiditur castitas, ad expugnanda sex libidinis vitia, quę illam demoliri satagunt, fornicatio, incestus, adulterium, stuprum, venereum sacrilegium, & peccatum contra naturam. Ac tandem, quemadmodum flos lilij intus continet semen aureum, septem habens grana; sic Maria, virtute Spiritus sancti grauida, semen illud aureū, & diuinum, æterni Patris filium, in medio sui vteri continebat, qui septem donis Spiritus sancti erat exornatus, quia septiformis spiritus super illum requieuit, vt prædixit Isaias: ecce per lilia virginitatem Deiparæ cum mira eius fœcunditate coniunctam egregiè adumbratam. Cùm autem obiiciūt hæretici, quod si Deipara fuisset perfectè fœcunda, oportuisset non vnum, sed plures filios edidisse, quia quantò fœmina sæpius concipit, tantò fœcundior esse perhibetur. Nullius prorsus momenti est versuta hæc, & hæretica calumnia, quam proinde non aliter infringā, quàm ex fabula illa vulpis, cuius nonnulli meminere Poetæ: illa enim ad leenam contendente, minus ea fœcundam esse, cum nonnisi vnum ederet fœtum, ipsa verò perplures, certè leena respondit, vnicum tantum partum eius pluris æstimandum, maioriſque valoris esse, quàm omnes simul fœtus generis vulpini; seque fœcundiorem esse iudicandam, vnum solum fœtum producētem, quam vulpem multos parturientem: sic sanè nihil diminuit excellentiam fœcunditatis Deiparæ Mariæ, quod vnicum tantum, & non plures filios pepererit, cū ille solus omniū aliarum matrum natos infinito perfectionis interuallo superet. Aliæ enim matres fallaces vulpes, quæ demoliuntur vineas, pariunt, Dauide dicente: *Mendaces filij hominum*: beata autem Virgo peperit leonem de Tribu Iuda, Christū scilicet Dominum, qui de seipso dixit: *Ego sum via, veritas, & vita*, atque hoc est primum, quod præsenti Festo celebrat nostra Hispania, virginitatem scilicet Deiparæ per fœcunditatem eius minimè labefactatam, sed potius auctam & illustriorem factam, de qua longus nobis restat insequentibus habendus sermo. Nunc sufficiat explicare vim illius verbi *vallatus*, certè *vallū* significat locum munitissimum exercitus, vbi milites residēt cum ciuitatem aliquam obsident, vel è regione inimicorum se constituunt; vnde *vallare*, idem est ac fossa circumdata lignis fortissimis & terreo muro locū militum struere, ad quod alludens Diabolus Deo dixit de Iob: *nonne tu vallasti eum?* immò, & Christus Dominus in Euangelio ait: *Circundabunt te inimici tui vallo*: liliis ergo vallatur frumentum, quia fœcunditas Mariæ à virginitate fuit custodita velut ab exercitu militum armatorum, nec passa est illam quidquam lædi, sicut aliæ fœminæ læduntur, in quibus virginitas obest fœcunditati, & virginitati fœcunditas.

Psal. 11. Isaiæ 11. Psalm. 61. Ioan. 16. Iob. 1. Luca 19.

Secundum, quod complectitur hoc Festum, est Expectatio virginei partus, præsertim cum B. Virgo proxima erat ei, quod etiam eleganter significauit Spiritus sanctus, per lilia, quia flos illorū hieroglyphicum erat olim, *Spei*: & vt refert Pierius Valerianus, in multis antiquorū Imperatorum nummis, ex altera facie Dea quædam sculpta erat, lilium dextera protendens, cùm hac inscriptione, *Spes publica*, quod præsenti argumento mirificè

Pier. lib. 15. c. de lilio.

ficè conuenit, cùm in B. Virgine partum redemptoris expectante, tanquam in cõmuni omnium matre omnes fideles eundem expectarunt, vnde meritò illi hodie quadrat inscriptio illa: *Spes publica*: ratio autem propter quam lilium in spei symbolum accipiebatur, iam supra tacta est, quia hasta illius à radice præcisa, quando nullius florationis videtur spes habenda, adhuc efflorescit, postea folia sua expandens, ac suauem odorem emittens, cui
Iob 14. consonat illud Iob 14. *Lignum habet spem, si præcisum fuerit, rursum virescit, & rami eius pullulant.* Licet autem antiqui Patres firma spe Christi venturi præmuniti essent, multo tamen firmior erat spes Mariæ, quia illorum soli Deo promittenti nitebatur, Mariæ tamen spes non solum diuina promissione firmata, sed pignore etiam rei promissæ sibi exhibendæ, ab ipsa accepto, constabilita erat. Pignus hoc fœtus erat in ventre conceptus, qui cum Spiritum sanctũ habuisset opificem, nullus in Virginem proterat aborsus timor subrepere, qui spem eius infirmaret. Est autem manifestum augeri, & firmiorem reddi in nobis spem de futura exhibitione rei nobis promissæ, cum non solum verbum promittentis, sed insuper preciosum pignus ab eo accepimus, vnde si quidam firmam spem vocarunt, *vitam vitæ*, quia vita sine spe mors est, alij *fugam timoris*, alij *condimentum insulsi*, alij *solatium laborum*, alij cùm D. Paulo *firmissimam anchoram*, certè dilatio partus, qui Mariam
Prou. 13. excruciabat, Salomone dicente: *Spes, quæ differtur, affligit animam*, magnum solatium habuit comitem ad sui doloris leuamen, spem scilicet firmissimam, qua infantem Christum intra breue octo dierum curriculum se parituram certissimè expectabat. Vnde videor mihi Mariam proferentem audire verba illa patris sui
Psal. 129. Dauidis: *Speraui anima mea in Domino, à custodia matutina vsque ad noctem*: benè inquit, *vsque ad noctem*, quia in nocte nasciSap. 18. turus erat Christus Dominus: *Dum medium silentium teneret omnia, & nox in suo cursu medium iter haberet*. Cassiodorus vertit: *Sperauit anima mea in Domino, qui est Verbum Patris, & de Virgine nasci dignabitur*. fauetque huic interpretationi Paraphrasis Chaldæus dicens: *Anima mea ardentius desiderauit aduentũ Domini, quàm vigiles nocturni aduentum matutinum*, hoc est, quàm Prophetæ, & sancti Patriarchæ, de quibus Isaias dixit: *Super muros tuos constitui custodes*: quibus verbis allusionem facit ad speculatores militares in arcibus constitutos, qui vigilantes & tota nocte insomnes aduentum solis auidissimè cupiunt: non minus ardenti, sed feruentiori potius desiderio B. Virgo expectabat aduentum solis iustitiæ: *Speraui anima mea in Domino, à custodia matutina vsque ad noctem*: non fuit fraudata certè Deipara Maria à sua firma spe, quia illam collocauit in Domino. Vos, ô mundi sectatores, millies fraudamini vestra spe, quia ponitis illam non in Domino, sed in rebus caducis, & futilibus, vnde meritò vanam vestram *Spem*, vt antiqui ad viuum exprimerent, fœminam quandam pingebant à vertice capitis vsq; ad plantas pedis ex nubibus compactam, forsan alludere volentes ad facetam fabulam illius viri, cui cùm data esset in vxorem Iuno, cuius corpus factum fuerat ex subtili nube (quæ facilè ad solis aspectum in pluuiam resoluitur) cum voluit illam amplexari, nihil aliud reperit, quàm vaporem facilè euanescentem; non dissimiliter vobis contingit, qui in vanis ac fugacibus huius sæculi bonis spem vestram collocatis: nam cum auidissimè ad illam apprehendendam manus admouetis, nihil solidum, & stabile inuenitis, omnia sunt inania, & infirma, non secus, ac nubes, quam flatus venti dissoluit: vnde prudenter loquutus est, qui dixit: *Spes vana vigilantium somnus est*: non sic, non sic erat Spes Deiparæ, non in creaturis, sed in summo, & increato bono totam suam spem fixam habebat. Placet quidem Deo, vt multa ad modum sacrificij ei offerantur, cuius vna pars

Eccl. in Missa Virg. Natiuit.

Paraphrast. Chald.

Isaiæ 62.

spectabat ad Deum, alia ad sacerdotem; placet quidem illi, vt partim in pauperes erogetur, partim in emolumentū vestræ familiæ, placet vt partem temporis in vacando orationi insumas, partem etiam honestis lucris comparandis præbeas, & sic similiter in aliis; at cum de spe agitur, non placet sibi sacrificium, vt partim in creatore, partim in creaturis: spei holocaustum à te postulat, vt sicut illud totum in Dei obsequium igne consumebatur, ita totam tuam spem, & fiduciam absque vlla diuisione in solo ipso constituas. Facit mirificè ad hoc explicandum illud, quod supra Geneseos narrat historia; præcepit Dominus Noë, vt in Arca fenestram quandam faceret vnius cubiti magnitudinem habentem: *Fenestram in Arca facies, & in cubito consummabis eam:* hæc fenestra nō fuit ex ligno, sicut Arca, sed ex clarissimo crystallo, vt auctor est doctissimus Commestor in sua historia scholastica, vnde nonnulli, vbi nostra vulgata legit: *facies fenestram:* verterunt: *facies lucernam*; quia cùm fenestra esset crystallina, irradiante illam sole, instar ardentis facis ac splendidissimæ lucernæ, apparebat. Docet autem Oleaster, ex contextu ipso non obscurè colligi Deum fenestram hanc in tecto fieri præcepisse; quia postquam loquutus fuerat de fenestra, continuò adiecit, vt faceret ostiū in latere Arcę: quasi in eo cōdistinguens locum ostij a loco fenestræ, vt illa in tecto, hoc in latere Arcæ fieret. videbatur sanè (si res humano modo pensanda est) cōuenientius fuisse, etiam fenestram in vno latere Arcæ fieri, vt sic habitantes in Arca per illam fenestram intuentes explorare possent tempus, quo inundatio cessasset, & terra discooperiri cœpisset, & sic ab Arca egrederentur, ita sanè faciēdum videbatur humano consilio, sed non diuino: consultò enim voluit Deus fenestram illam crystallinam in tecto Arcæ fieri; quia cum per illam nec modicum terræ, sed solum cœlum pateret, intuētes per eam grassante illo vniuersali naufragio, cum tumentes aquarum vortices celsissimos quosque montes inundabant, minimè in terrestribus euentibus, sed in cœlestibus Dei consiliis totam suam ponerent spem, ac soli diuinæ prouidentiæ se totos fiducialiter committerent.

Gen. 6.

Commestor in sua histor.

Oleaster super c. 6. Gen.

Cæterùm iam ad singularem illam nomenclaturam, quam Hispani huic solemnitati adhibent, vocitantes eam *Festum Dominæ nostræ de la O.* proprius accedens, duplicem illius rationem adhibeo: Prima est, quia festum hoc incidit in eundem diem, in quo Ecclesia Catholica intonare incipit Antiphonas illas, quæ inchoantur per Latinam hanc interiectionem, O} desiderium aduentus Christi exprimentem: O sapientia: O Adonai: O radix Iesse: O clauis Dauid: O oriens splendor: O rex gentium: O Emmanuel, & ideo ab illa Festum hoc nomen meritò mutuauit. B. Virgo his præcipuè diebus natiuitatem Christi expectans variis, & ardentissimis desideriis Christum videndi æstuabat. Secundam rationem desumo ex mira proportione & cōuenientia, quam habet litera hæc O. ad virginitatem, fœcunditatem, & alia sacra Virginis arcana detegenda. Et quidem in primis, inter omnes alphaberi characteres hic solus grauiditatem præ se fert, vt non immeritò ad grauidum Virginis vterum significandum adaptetur, ad idque denotandum spōsus in præcitatis verbis Canticorum, Deiparæ Mariæ prægnantem ventrem, acer-o tritici congruentissime comparauit: *Venter tuus sicut acerus tritici*: nomine *tritici* Christum intelligit, qui à Zachar. appellatur *frumentum electorum, & vinum germinans virgines*: ipseque de se dixit: *nisi granum frumenti cadens in terram moriuum fuerit, ipsum solum manet*, per quod fœcunditatem Mariæ apertè significauit, per *aceruum tritici*, elegantèr satis designatam: tùm quia frumentum symbolum est fœcunditatis, non solum apud prohanos, sed & sacros auctores, vt constat ex somnio Pharaonis, cum in sig-

Zach. 9.

Ioan. 12.

Gen. 41.

in signum futuræ abundantiæ vidit culmũ stantem cum septẽ spicis, significantibus septem vbertatis annos in Aegypto futuros: *Septem spicæ pullulabant in culmo vno, plenæ atque pulcherrimæ:* tùm quia solum annum illum fertilem iudicare solẽt agricolæ, qui magnam frumenti copiam affert, licet in reddendis aliis fructibus, vt pomis, malogranatis, & similibus auarus fuerit; è contra verè si penuria frumenti vrgeat, licet magna aliorum fructuum copia suppetat, sterilem annum esse dicunt, *aceruus* ergo *tritici*, Mariæ fœcunditatem iure optimo adumbrat. Similis etiam est prædictæ similitudini alia eiusdem Sponsi dicto cap. *Cant. 7.* dum ait: *Venter tuus, sicut crater tornatilis*, id est, orbicularis, & rotundus: satis superque constat figuram hanc omnium capacissimam esse, ideoque rectè ventri Mariæ quadrat, quæ fœcunditatem cum virginitate coniunctam, quam tota natura etsi amplissima capere non potest, in se vna continuit, immò & ipsum Deum, quem cœli cęlorum capere non possunt, *Eccl. in resp.* suo gremio contulit, vt canit Ecclesia. Vnde si olim in Faustinæ nummo circulus imprimebatur, cum scriptione hac: *Pier. Valer. in Hierogl. lib. 29.* *Magnæ Matri:* vt auctor est Pierius, potiori iure & circulus ille, & subscriptio hæc Mariæ debetur, quæ tanquam magna mater, non iam tantum vt Faustina circulum orbem significantem, sed & Dominum orbis, & conditorem circumdedit, iuxta vaticinium Ieremiæ: *Fœmina* *Ierem. 31.* *circumdabit virum.* Verùm alia etiam ratione aptissimè vterum Mariæ circularem esse dixit, quia & hæc figura eo quod vndique clausa sit, virginalem clausuram Mariæ refert, & symbolum etiam munditiæ apud veteres omnes semper extitit, *Virgilius.* Virgilio teste in epigram. de viro bono, cuius ratio est, quia figura circularis angulis caret, in quibus sordes facilè delitescere solent; vnde etiam apud Latinos *orbis* idem pollet, quod *mundus*. Ad hæc, si figuræ circulari omnes mathematici primas deferunt in pulchritudine: vnde cœlestibus orbibus, qui sunt pulcherrima omnium corporum, non aliam quàm orbicularem figuram naturæ auctor contulit, id etiam significat animati illius cœli viginei vteri Mariæ prægnantis eximiam pulchritudinem, per *aceruum* etiam *tritici* egregiè adumbratam, cum tota campi pulchritudo in copia frumenti, & fructuum vbertate consistat. Ac tandem cum in Euangelica hodiernæ festiuitatis lectione de ineffabili incarnationis mysterio sermo fiat, rectè ad id significandum præsens Festum nuncupationem ab O. mutuauit: est enim satis manifestum in figura hac circulari coniungi principium cum fine; Verbi autem diuini incarnatio quid aliud est, quàm initium nostræ salutis, & finis diuini consilij, & humani desiderij, ac mira copulatio Creatoris, qui est omnium principium, cum homine, qui in prima rerum creatione fuit vltimus creaturarum? Homerus ille (inter Græcos poëtas facilè Princeps) circularem catenam effinxit è manu Dei de cœlo in orbem suspensam, atque omnia creata mutuis circulis religantem, eamque fieri solis virtute, qui per omnia gyrans cuncta lustrat per circuitum; solis enim virtutem mundi esse mentem, & viuificatricem dicebant Platonici. huius circularis catenæ descriptio cõsonat nõ parum nostræ fidei, siquidem ipse Dominus ait: *Ego* *Apoc. 1.* *sum Alpha, & O mega*, hoc est, principium, & finis. Principium quidem rerum omnium, quia ab eo effluxerunt, & finis earum quia in eũ omnia sunt ordinata, *vniuersa enim propter semetipsum operatus est* *Prou. 16.* *Dominus*: vbi *propter*, causam finalem denotat. Hoc igitur principium, quod est finis omnium reũ, clausit in se B. Virgo, cùm dixit: *Fiat mihi secundùm verbum tuũ:* *Lucæ 1.* vnde rectè illi dicere possumus in hoc die, quod æterno Patri: *Tecum principium:* (ô Virgo sanctissima) *in die virtutis tuæ*, vel (vt habet lectio Hebraica:) *Ex vte-* *Psalm 109.* *ro auroræ ros tibi adolescentiæ tuæ.* Idem *Versio Heb.* enim Dei filius ex vtero paterno ante

tempora, & à diebus æternitatis genitus, in Mariæ vtero in tempore conceptus deliteſcit. Si igitur fratres vultis Chriſtum concipere, eximiam Mariæ puritatem æmulamini, quia cum ille ſit puritatis fons, puram mentem quærit, & in ea ſumma voluptate requieſcit. Vt hanc autem munditiam nanciſcamini, oportet à ſordida huius ſæculi conuerſatione ſequeſtrari, vt per Zachariam monet vos Dominus: *O. O. fugite de terra Aquilonis. O Sion, fuge, quæ habitas apud filiam Babylonis*: ter quidem repetit: O: tùm quia triplex eſt compiſcentia carnis, oculorum, & ſuperbiæ vitæ, vt Ioannes docuit in prima ſua Canonica, tùm vt trina geminatione magnitudinem periculi, cui expoſiti manent, qui effrenatos appetitus ſuos non concupeſcunt, explicaret. hinc Apoſtolus ad idem nobiſcum ſuadendum ſcribens ad Titum ait: *Apparuit gratia Dei Saluatoris noſtri omnibus hominibus erudiens nos, vt abnegantes impietatem, & ſæcularia deſideria, ſobriè, iuſtè, & piè viuamus in hoc ſæculo, expectantes beatam ſpem*: quibus verbis Apoſtolus ad expellenda deſideria inutilia inuitat nos ad expectationem beatæ ſpei: contra triplicem verò illam cõcupiſcentiam, quam præcitato loco Ioannes commemorat, triplex illud antidotum exhibet, *ſobriè, iuſtè, & piè viuamus*. *ſobriè* contra deſideria carnis, *iuſtè* contra effrenatam oculorum licentiam; *piè*, contra impiam ſuperbiam: Vel aliter, *ſobriè*, inordine ad nos, *iuſtè* in ordine ad proximum, *piè* in ordine ad Deum, cui ſit honor, & gloria in ſæcula ſæculorum: Amen.

Zach. 2.

1. Ioan. 2.

Ad Tit. 2.

HOMILIA II.

Catholica noſtra Hiſpania diem feſtum agit ardentibus deſideriis, quibus B. Virgo videndi Chriſtum natum flagrabat: vbi etiam de feruore horum deſideriorum pertractamus, & ineffrenata peditorum hominum deſideria inuehimur, & ad bona promouenda exhortamur.

SERENISSIMVS Rex Dauid verbi diuini in carne humana feliciſſimum aduentum in hunc modum enixè poſtulans, dicebat: *Qui regis Iſrael, intende, qui deducis velut ouem Ioſeph. qui ſedes ſuper Cherubim, manifeſtare coram Ephraim, Beniamin, & Manaſſe.* Pſalmus, in quo hæc verba habentur (iuxta Incogniti expoſitionem) hunc habet titulum: *Pro his qui commutabuntur teſtimonium Aſaph*: id eſt (vt ille exponit) iſte Pſalmus, quem fecit Aſaph, dirigit nos in finem, qui eſt Chriſtus Dominus, ſimulque eſt teſtimonium pro commutandis, ſeu cõuertendis Gentilibus contra Aſſyrios aduerſum Chriſtum ſe erigentes. Aſſyrius enim *dirigens*, ſeu *erigens* interpretatur. Epiſcopus verò Chriſtopolitanus hũc titulum huic Pſalmo apponit: *Ad victoriam* ſiue *in finem ſuper roſas, teſtimonium Aſaph*: hoc eſt, in hoc Pſalmo agitur de Chriſto, qui de morte & Diabolo victoriam tulit in bonum Eccleſiæ Catholicæ ſignificatæ per Aſaph, quod interpretatur *congregatio*: quam etiam vocat *roſam*, quia inter omnes orbis nationes habet ſe velut roſa inter ſpinas. Vulgatus autem interpres hoc titulo notauit hunc pſalmum: *In finem pro his, qui commutabuntur*: vel (vt legit originale Hebræũ) *Pſalmus Aſaph præceptio cantorum ſuper liliis*, quæ duo reddunt hũc quem

Pſal. 79.

Incogn. in Pſal. 79.

Epiſc. Chriſtopolit. Iacob. de Valentia in Pſal. 79.

quem puto veriorem sensum: Psalmus hic dirigit nos in Christum vltimum finem nostrum, fuitque cõsignatus Asàph Cantorum præfecto, vt iuberet cantari in eorum solatium, qui spretis mundi voluptatibus ex nigredine peccati transferendi erant ad candorem gratiæ, & velut in candida lilia commutandi. Hoc supposito, vt exponamus priora illa verba: *Qui regis Israel, intende*: obseruandum est, quod cum Israel vocatus fuerit Iacob, à quo per duodecim Patriarchas eius filios descendebat populus Dei, ideo per Israel intelligitur Dei populus, quem speciali regimine Deus gubernabat tàm in spiritualibus, quàm in temporalibus: quod singulare beneficium recolens Dauid dixit: *Qui regis Israel, intende* nobis, dirige nos, exaudi preces nostras. subiungit deinde: *Qui deducis velut ouem Ioseph*, quæ verba quidam (vt auctor est Incognitus) in hunc modum interpretantur, quod Ioseph (vt sacra Genes. historia commemorat) in morte adiurauit fratres suos dicens: scio, quod Deus visitabit populum suum, & vos hinc educet ad terram vestram, ideo tunc asportabitis ossa mea vobiscum, vt non hic, sed cum patribus meis sim sepultus in terra promissionis; filij autem Israel præceptum hoc complere volentes, cum in exitu de Aegypto propter inundationem Nili Ioseph sepulchrum inuenire non possent, tunc apparuit eis quædam ouis, quæ ductu angelico natauit vsque ad locum sepulchri, in quo Ioseph ossa iacebant, quæ accipiens Moyses secum asportauit, vt legimus c. 13 Exodi, propter quod vocata est ouis illa Ioseph: iuxta quam historiam, si vera esset sensus est: *Qui deducis populum Israel*, per angelum præcedentem castra illius (vt habetur Exodi 14.) *velut ouem Ioseph*: quæ similiter ductu angelico peruenit ad sepulchrum Ioseph. Quia tamen huius historiæ nullum probatum inuenitur monumentum, germanam B. Theodoreti expositionem suscipio asserentis, sensum esse: qui pascis, & regis pastorali cura populum tuum velut Ioseph, qui tamquam ouis in fratres veluti in quosdam lupos incidit; sicut ergo ab illorum manibus illum liberasti, in Aegyptum deduxisti, insidiantibusque superiorem fecisti, sic curam nostri habeto. quia tamen nouerat Dauid Deum, non aliter id præstiturum quàm manifestando se hominibus in carne humana, continuò subdidit: *Qui sedes super Cherubim, manifestare coram Ephraim, Beniamin, & Manasse*. dicebatur quidẽ *Deus sedere super Cherubim*, quia arca testamenti duobus Cherubinis sustentabatur, vt habetur lib. 3. Regum, & ad hoc alludens propheta ait: *Qui sedes super Cherubim*. Mihi tamen verius videtur, allusionem fecisse ad veros Cherubinos plenitudine scientiæ conspicuos, in quibus Deus sedere dicitur: *Quia Deus scientiarum Dominus est*, cui omnium clara ac limpida cognitio subest. ab illo igitur, qui latibulum suum habet super absconditos nobis Cherubinos, instanter postulat Dauid, vt dignetur se manifestare humana carne indutus. Notanter autem petit, vt manifestetur coram Ephraim, Beniamin, & Manasse, quoniam per hos tres, populum Christianum intelligebat: *Ephraim* enim interpretatur *augmentum*, ad denotandum, quod Ecclesia Christi augenda & propaganda erat per vniuersum Orbem: per *Beniamin*, qui dicitur *filius dexteræ*, significatur eadem Ecclesia, dextera Dei Patris regenerata, per *Manassen* autem, qui idem pollet, quod *obliuio*, populus Gentilicus, ex quo facta est Ecclesia, & qui quondam oblitus videbatur à Deo. vnde Episcopus Christopolitanus ex prædictis omnibus hunc sensum eruit: *O Christe, qui sedes super duo Cherubin in cælo, & etiam in arca, quæ significabat mysterium Incarnationis, ita veni in carne, vt sedeas super duo Cherubim, scilicet animæ, & corporis in eadem humanitate, aut super duo testamenta, nouum scilicet, & vetus, & sedeas etiam super duos populos ad fidem conuersos scilicet ex Iudæis, & Gentilibus: veni ergo & manifesta te coram Ephraim,*

Incogni. super Ps. 79. Gen. 50.

Exod. 13.

Exod. 14.

Theodoret. Epist.

Episc. Christ.

phraim, Beniamin & Manasse, id est, veni ad populum Christianum per totum orbem augmentatum. Tandem addit Dauid: *Excita potentiam tuam, & veni, vt saluos facias nos:* videbatur potentia diuina quasi dormiens, & ideo excitat illam, vt manifestet se in Verbi diuini incarnatione, ita explicat S. Theodoretus dicens: *Tanquam otio tentem Deum excitat, omnem tuam, inquit, potentiam moue, nostram salutem tractans:* non solum autem Dauid, sed & Patres multò illo antiquiores, ita ardenter aduentum Christi Domini desiderarunt, vt facilius asseri et se velle sustinuisse mortem, quã aduentus Christi dilationem: in hoc enim sensu D Gregor. Papa exponit verba Iob: *Si flagellat, occidat semel, & non de pœnis innocentium rideat,* super quæ verba ait magnus hic Pater: sanctum Iobum vocasse innocentium pœnas ardentissima desideria Christum videndi, quorum cõplementi dilatio sanctorum Patrum animos vehementer excruciabat: verba illius sunt hæc: *Ante redemptoris aduentum pœnam suam electi omnes habuerunt, quia æstuante desiderio incarnationis eius mysteriũ videre cupierunt.* videre autem Deum dicebant de huiusmodi pœnis innocentiũ, quatenus eorum precibus non annuens, magis ac magis aduentum Christi differebat, quod adeò molestè ferebant, vt dicerent: *Si flagellat, occidat semel, & non de pœnis innocentium rideat*: quod perinde erat, ac si dicerent (iuxta S. Gregorij intelligentiam) *quia vita nostra quotidie flagello vindictæ pro culpa atteritur, ille iam veniat, qui pro nobis semel sine culpa moriatur, vt de innocentium pœnis Deus vltra non rideat, si ipse carne passibilis appareat, in cuius se desideriis mens nostra castigat.*

Psal. 79. *Theodoret. in comment. huius loci.* *Iob 9.* *D. Greg. lib. 9 Moral. c 15.* *D. Greg. præcitato loco*

Verum licet antiqui illi patres auidissime cuperent Verbi diuini temporalem conceptum & ortum, desideria tamen beatissimæ Virginis exarserunt adeò, vt in comparatione eorum, illorum feruor, tepor censeri debeat. vnde meritò Catholica nostra Hispania, apud quam solam auctoritate Apostolica *Expectatio partus* solemni ritu & speciali Festo colitur, hæc feruentissima Mariæ desideria celebrat: in quo id sane singulare ac mirabile est, excellentiam Virginis valde commendans, quod specialis Festiuitas ad celebrandas, & colendas Mariani cordis cogitationes, & desideria instituta sit, Dauidem audio dicentem Deo: *Reliquæ cogitationis meæ diem festum agent tibi*: tamen, quod desideriis, & cogitationibus dies Festus agatur, inauditum sanè est, sed debitum tantæ Virgini, cuius cogitationes & desideria videndi Christum iam natum, tanta adeò erant, tantoque diuini amoris ardore exæstuantia, vt specialis Festi religione coli mereantur. Quamuis autem semper Marianum cor sanctis desideriis esset ignitum, proxima tamen partui ardentius inflammabatur; quemadmodum enim lapidis motus naturalis (vt Philosophi docent) velocior est in fine, quàm in principio, quia proximior est suo centro, ita cum sacrosanctũ Mariæ cor vehementi desiderio videndi Christum infantem iam natum, multis retro diebus non violenter, sed spontaneè moueretur, proximiore tamen facta partui, velocior erat ille motus, frequentiores de Christo erant eius cogitationes, ardentiora illum intuendi desideria. Et quidem si Isaias dicebat: *Vtinam dissumperes cœlos, & descenderes: à facie tua montes defluerent, sicut exustio ignis tabescerent, aquæ arderent igni*: à facie Christi, qui ardentissimus amoris ignis est, non poterant non ex Mariæ præcordiis ardentissima illum videndi desideria effluere. Quod si omnibus matribus prægnantib. nescio quis insitus videndæ prolis affectus inest, quamuis alioquin certo sciant variis doloribus in partu esse cruciandas; quanto maiori, & ardentiori desiderio prolem suam videndi teneretur Virgo, quam ex Spiritu sancto cooperante conceperat, & quam tot tantisq; votis Reges & Prophetæ videre concupierant, & non obtinuerant? ideò doctissimus Beuxamis in sua harmonia Euangelica, considerã, Mariam

Psal. 75. *Isa. 64.* *Beux. super c. 1. Luc.*

Mariam variis desideriis cruciari videndi filium suum, ingeniosè eam comparat fœminæ illi Apoc. *Quæ cruciabatur, vt pareret*: non quod dolorem aliquem in partu Virgo senserit, sed quod cruciari dicatur summo illo desiderio, quo tenebatur vt pareret filium suum. Atq; hinc est, quàm aptè præsens solemnitas, *Expectatio partus* nuncupetur: aliæ quidē matres non sperant partum, sed timent illū; timor enim est de malo, spes de bono; cum ergo illas comprehendat maledictio ore Dei prolata: *In dolore paries filios tuos*: malum hoc doloris timent; Virgo autem, quia lætabunda summa animi exultatione, omnisque doloris expers Christum Dominū paritura erat. Vt enim dixit D. Fulgentius serm. de laud. Mariæ: *Nulla fieri grauedo potuit concipienti, nulla tristitia parturienti, qui enim venerat triste lætificare sæculum, ventris non contristabit hospitium*: non timebat partum, sed sperabat illum, vt ait B. Petrus Damianus serm 3 de natiu. Mariæ: *Erat spes in partu, cum non fuerat voluptas in coitu*: id quod & in Maria magis augebat infantem Christum videndi desiderio illud tamen super omnia ardentius illud inflāmabat, quod illum ob infinitam suam bonitatē summè desiderabilem contemplabatur Virgo, sic enim eum vocat sponsa, nā postquam a vertice capitis vsque ad plantam pedis sponsi elegantiam & pulchritudinem laudasset, volens ea quæ dixerat in compendium, & epilogum redigere, inquit: *Totus desiderabilis*, vel (vt originale Hebræum habet) *Totus desideria*, hoc est, totus est scopus nostrorum desideriorum in amorem suum rapiens. In cuius figuram Exodi cap. 12. lego, totum agnum paschalem edendum esse ita, vt nihil eius abiiceretur: Christum sanè, qui Agnus Dei à Ioanne compellatus est: *Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi*: agnus ille adumbrabat, quia Christus totus aptus est ad manducandum: *Accipite, & manducate: hoc est corpus meum*: nihil eius est, quod abijciatur, caro eius nos nutrit, sanguis fouet, ossa confirmant, & roborant. Ad id etiam significandum arbitror Christum Dominum consultò, balsamo se comparasse: *Quasi balsamum aromatizans odorem dedi*. Inter plantas, quædam habent proficuas radices, aliæ ramos, aliæ frondes, aliæ flores, aliæ tandem fructus, arbor tamen balsami vndequaque vtilis, & medicinalis est, radices, rami, frondes, flores, & fructus adeò, vt nihil illius tamquam inutile opus sit abiicere. Talis sanè est Christus Dominus, omni ex parte proficuus; manus eius sanitatem conferebant: *Imponens manum super eam, sanauit illam*: Vox eius mortuos suscitabat: *Lazare, veni foras*: Intuitus illius contritionem infundebat, pœnitentiā, & lacrymas dabat: *Respexit Dominus Petrum, & egressus foras flevit amare*: Respiratio eius Spiritum sanctum cōferebat: *Insufflauit, & dixit eis: accipite Spiritum sanctum*: quid plura? fimbria vestimenti sui semel tacta sanguinis fluxum cuiusdam fœminæ repressit, vt narrat D Matthæus; immo ex saliua, quæ excrementū est capitis ad os descendens, cœcum illuminauit, vt refert D. Ioannes, vnde quemadmodum Aurifices magna cura seruant minutissimos auri pulueres, qui decidunt, quia nihil illius est, quod aurum non sit, non secus in Christo Domino nihil inuenies quod aurum non sit, quod pretiosum non sit, quod æstimabile non sit, quod infiniti valoris non sit, ac tandem quod summè desiderabile non sit, rectè ergo à sponsa *totus desiderabilis* nuncupatur, iureq; optimo in illum tamquam in scopum omnia Deiparæ Mariæ desideria tendebant. Illud tamen meritò quispiam interrogare posset, quomodo si B. Virgo tanto amore Christum prosequebatur, illudq; sit amantis ingenium, vt velit numquam à se dimoueri dilectum; vnde Dauid: *Mihi autē adhærere Deo bonum est*, & alibi: *Adhæsit anima mea post te*: nihilosecius tamē Deipara ardēter desiderabat Christum Dominū à visceribus suis separari, quibus cōiunctissimus erat,

Apoc. 12.
Gen. 3.
D. Fulgen. ser. de laud. Mariæ.
B. Petr. Dā. ser. 3 de nat. Mariæ.
Cant. 5.
Exod. 12.
Ioan. 1.
1. Cor. 11.
Eccl. 24.
Luc. 14.
Ioan. 11.
Matth. 26.
Ioan. 20.
Matth. 14.
Ioan. 9.
Psal. 72.
Psal. 61.

erat, & foras extra se illum mittere? Sane Obededom diligenter curauit Arcam Domini domi suæ detinere, & Dauid videns, quod benedixerat Deus Obededō, & domui eius propter Arcam, voluit eandem in domum suam reducere; ac tandem nunc deuote communicantes nihil carius habent, quam per Eucharistię sacramentum intra pectoris sui claustra corpus Christi continere. In hoc sanè mirificè effulget ardentissima Mariæ charitas erga genus humanum, quod cum alioquin valde vtile sibi esset Christum Dominum in vteri sui tabernaculo requiescere, illumque sibi non solum mente, sed & corpore quasi conglutinatum habere, instar animæ Ionathæ, de
1. Reg. 18. qua dicitur: *Anima Ionathæ conglutinata est animæ Dauid*: ipsa tamen communem vtilitatem propriæ anteponens, quia (vt
1. Cor. 13. inquit Apostolus) *Charitas non quærit, quæ sua sunt*: ardenter cupiebat egressum Christi Domini ex thalamo eius virgineo, vt sic Ecclesiæ Catholicæ dilectissimæ eius sponsæ desideria complerentur in illa verba prorumpentis: *Quis mihi det te fratrem meum, sugētem vbera matris meæ, vt inueniam te foris, & deosculer, & iam me nemo despiciat?*
Cant. 1.

Ex his tàm Virginis, quàm Ecclesiæ Catholicæ ardentissimis desideriis illud magni momenti emolumentum vellem vos perciperetis, vt sancta concipiatis desideria, praua longe abijciatis. Isaias quidem tamquam vir desideriorum dicebat:
Isa 26. *Anima mea desiderabit te in nocte, mane vigilabo ad te*: vbi obseruandum est, quod verbum hoc *desideratur* geminam habet significationem, nam Latina phrasi ad significandum *aliquid deficere*, dici solet *desideratur*: quando etiam voluntas aliquid cupit, dicitur id ab ea desiderari: quo non obscure docemur, quoties aliquid boni ad integritatem vitæ nobis deficit, illud ardenter desiderandum esse, sic enim fiet, vt quod desideratur, desideretur, & defectum boni semper desiderium illud habendi concomitetur; imo & cura idipsum quærendi, & adipiscendi, vt præstabat Isaias, qui postquam dixerat: *Anima mea desiderabit te in nocte*: Isa 26. continuò subiunxit *mane vigilabo ad te*. Verùm vt sanctis desideriis animus vester vacare assuescat, illud scitote, quod sicut praua desideria, eadem essentiali pœna puniuntur à Deo, quasi opere ipso fuissent consūmata, vt non obscure colligitur ex verbis Christi Domini: *Omnis qui* Matth. 5. *viderit mulierem ad concupiscendum eam, iam mœchatus est in corde suo*, ita etiam sancta desideria perinde remunerantur à Deo, ac si opere illa quis compleuisset, vt contigit Abrahamo, cui, quia efficaciter desiderauit iuxta diuinum præceptum filium suum Isaac Deo immolare, licet alioquin re ipsa illum non immolauit, quia diuinitus impeditus fuit per Angelum, Dominus tamen dixit: *Quia fecisti* Gen. 22. *rem hanc, & non pepercisti filio tuo vnigenito propter me, benedicam tibi, & multiplicabo semen tuum sicut stellas cæli*: Ecce tàm acceptum fuit Deo desiderium, & voluntas filium suum immolandi, quàm si opere ipso illum occidisset, & immolasset, & propterea ei dixit: *Quia fecisti rem hanc*. Huc etiam facit, quod vbi nostra vulgata legit: *Si voluisses sacrificium, dedissem*: alij Psal. 50. vertunt: *mille sacrificia dedissem*, quæ trās- Vulg. versio. latio fundamentum habet in literis Hebræis, quæ instar notarum, communis abachi milliarium numerum conficiunt: ecce ardentem Dauidis deuotionem, qui cum non posset millia sacrificia simul Deo offerre, desiderio tamen illa offerebat, nec minus Deo illa accepta erant, quàm si re ipsa illa obtulisset. Ex quo apertè constat, quàm vberes fructus pariāt bona desideriorum semina in corde puro fata, è contra verò quanta ex prauis desideriis nocumenta oriantur, pluribus in locis nos monuit Paulus, vt proinde ab illis nos abstineamus, præsertim tamen cum dixit: *Qui volunt diuites fieri, in-* 1. Tim. 6. *cidunt in laqueum Diaboli*: quem locum versans D. Augustinus lib. 50. homiliarum in hunc modum illum ponderat:

Non

D Aug. lib. 50 homiliarum hom. 13. *Non dixit, qui diuites sunt, sed qui volunt diuites fieri, incidunt in laqueum Diaboli: cupiditates accusauit, non facultates.* Sed & hoc ipsum verba illa eiusdem D. Pauli ad Galatas scribentis mirifi è illustrant, dum ait: *Caro concupiscit aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnem.* Mirabile quidem bellum, in quo non aliis armis, quam desiderijs pugnatur. quis quæso ridiculam pugnam non iudicaret, si Turca non aliter in Regem Catholicum desæuiret, quàm desiderans totius regni sui iacturam; & similiter si Rex Catholicus, non aliter Turcam expugnare tentaret, quàm regni illius omnimodam ruinam ei concupiscens, quis quæso genus hoc pugnæ futile esse non diceret? ita plane est; verum in hoc clarius detegitur mira vis, singulareque carnis robur aduersus spiritum seu partis inferioris aduersus superiorem, cum solis desideriis, & concupiscentiis, absque alio armorum strepitu, aliisue tormentis bellicis illum oppugnet, & expugnet. Vt tamen adhuc vis, & potestas huius infestissimi hostis amplius innotescat, in memoriam quæso reuocate, quod, vt Regius vates miram Dei potentiam ostentaret, dixit: *Omnia quæcunque voluit, fecit*: vnde in Genesi legimus, quod dixit Deus: *Fiat lux, & facta est lux: fiat firmamentum, & factum est firmamentum.* Igitur vis hæc Deo innata in construendis bonis, suo modo competit prauæ voluntati in bonis spiritualibus demoliendis, ac deuastandis; siquidem vnico dumtaxat suo velle, seu mortifero desiderio omnia bona opera facta, etiam si plura fuissent, quàm sint stellæ cæli, & guttæ aquæ maris, penitus absumit, ac demolitur. Igitur vt hanc tàm lacrymandam iacturam vitemus, nostra coerceamus praua desideria, quæ emergunt in interitum, & facti Deiparæ æmulatores, nihil aliud quàm Christum desideremus. Si enim omnia naturali impulsu attingere desiderant suum terminum, quiescere in suo loco, coniungi cum suo principio, & peruenire ad suum centrum, meritò nos, nisi rebus insensibilibus deteriores efficiamur, Christum ardenter cupere debemus, cum ipse sit terminus, ipse principium, ipse requiei locus, ipse tandem centrum cordis nostri, extra quod proinde necesse est violentiam pati, & malè se habere, vt dixit Augustinus: *Traxisti nos Domine ad te, & inquietum est cor nostrum, donec veniamus ad te.* quod idem Cerui metaphora expressit Dauid dicens: *Quemadmodum desiderat Cerus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus: sitiuit anima mea ad Deum fontem viuum*: cum enim Ceruus calore æstuat, & à venatorum canibus insequutus cupit refrigerari, non sistit in riuulis, nec ab eis haurit aquam, sed pergit ad fontem, vnde illi effluunt, vt plenius sitim suam extinguat; sic animus noster sitiens non debet se demittere ad riuulos creaturarum, vt inde voluptatem hauriat, sed vltra pergere ad inexhaustum, & perennem omnium bonorum fontem, Christum Dominum, qui omnem prauam sitim exstinguere, & bonam facilè, & perfectè explere potest.

Aug. in lib. confr.

Psal. 41.

Omnia certe, quæ in hac vita desiderari possunt ab humano corde, ad tres classes reduci possunt, vel ad bona temporalia, vel ad spiritualia in via possidenda, vel ad cælestia, & æterna in patria fruenda. Cor quidem peccatoris bona temporalia semper concupiscit: *Immaturas ficus desiderauit anima mea*: ipsè vocat illa *immaturas ficus*, quia instar fructus immaturi valde nocent; isti quidem corpora, illa verò animam lædunt. Dixi autem consultò, cor peccatoris semper concupiscere bona hæc caduca, quia in-

Michæa 7.

ſtar maris ſemper eſt in fluxu, & motu, niſi forte quando auis cognomento *Halcyon* circa vndas eius nidificat, tunc enim per quatuordecim dies (vt docet Plinius in lib. de natur. hiſt.) mare ceſſat à fluctibus, & vt aui illi ſufficiens tempus pullis fouendi præbeat, ſerenum & quietum redditur; non ſecus certè cor peccatoris variis deſideriorum fluctibus inſtar ſpumoſi, & futentis maris continuò agitatur, Salomone dicente: *Deſideria occidunt pigrum, noluerunt enim quidquam manus eius operari, tota die concupiſcit, & deſiderat*: niſi alioquin cæleſtis Halcyon Chriſtus Dominus in corde eius nidificet, & pullos bonorum deſideriorum in illo foueat: tunc enim mirabilis eius præſentia quietum, & placatum reddit, ſicut eiuſdem abſentia inquietum, & turbulentum reddiderat. Rurſus iuſti, & ſancti viri ſitiunt iuſtitiam, omnis eorum ſitis, & deſiderium circa diuina chariſmata à Deo ſibi promiſſa verſatur per Iſaiam prophetam: *Sternam per ordinem lapides tuos, fundabo te in ſapphiris, & ponam iaſpidem propugnacula tua, & omnes portas tuas in lapides ſculptos, & omnes terminos tuos in lapides deſiderabiles*: hoc eſt, replebo te diuinis muneribus, per hos lapides deſignatos. his ſancti & iuſti locupletati ad cæleſtem patriam anhelant, & æterna, quæ in illa latent bona, ſibi patefieri ardenter deſiderant, & cum Paulo frequenter clamant: *Cupio diſſolui, & eſſe cum Chriſto*. ille verò pro ſua ſolita munificentia clamorem eorum exaudit, & deſiderium eorum explet, iuxta illud Dauidis: *Deſiderium pauperum exaudiuit Dominus*, cui ſit honor, & gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

Plinius de natural. hiſt.

Prou. 21.

Iſa 54.

Philipp. 1.

Pſal. 9.

HOMILIA III.

Partim aduerſus Gentiles, partim aduerſus Iudæos, & Hæreticos variis Naturæ exemplis ad Concionandũ aptiſſimis, multiſq; teſtimoniis tam ex ipſorum Gentilium doctrina; quam ex Sibyllarum vaticinijs; nec non ex miraculoſis rerum euentib. depromptis, integerrima Deiparæ Mariæ virginitas conſtabilitur.

CVM infeſtiſſimi Marianæ virginitatis hoſtes ad tres claſſes reducantur, nimirum ad Gentiles, ad Iudæos, & ad Hæreticos, aduerſus omnes illos oportet me perpetuam, ac nunquam violatam Deiparæ Dominæ meæ virgineam integritatem multifariam multiſque modis comprobare, aduerſariorumque tela in ipſos retorquere, vt ſic impleatur, quod Dauid cecinit: *Sagittæ paruulorum factæ ſunt plagæ eorum*. Primo tamen aduerſus Gentiles, deinde contra Iudæos, & Hæreticos ſtylum acuemus. Equidem cum idem ſit ſapientiſſimus, tàm naturæ, quàm gratiæ conditor, voluit in natura ipſa nonnulla relinquere veſtigia, quibus & Catholicorum pietas erga virginitatem Mariæ magis iuuaretur, & Paganorum incredulitas, duraque eorum ceruix infringeretur. Tot enim animaliu·n, auium, & piſcium exempla ſuppetunt ad confirmationem virginitatis Mariæ, vt ſi Ethnicus eam neget, meritò ei dicam illud Iob 12. *Interroga iumenta, & docebunt te: Volatilia cæli, & indicabunt tibi: Loquere terræ, & reſpondebit tibi, & narrabunt tibi piſces maris*. Et vt ab his exordiar, Ariſt. in lib. Probl. docet plura piſcium genera, inter quæ alexem & anguillas enumerat, quæ ſine commiſſio-

Pſal. 63.

Iob 12.

Ariſtot. in problem.

missione maris, & fœminæ generantur,
Augustinus. & S. Augustinus lib. 21. de Ciuitate Dei cap. 5. Equas in Cappadocia ex vento cõcipere affirmat; vt quid ergo dicemus Virginem non potuisse concipere ex viuifico vento Spiritus sancti? simile ait
Lactantius. de aliis animantibus Lactantius lib. 4.
Albertus. cap. 14. & Albertus 3. Meteor. tit. 3. refert in nube, virtute cæli generatum fuisse vitulum, & quotidie etiam ex guttis pluuiæ de cælo in pulueream decidentibus animalia quædam repente prodire
Euodius. conspicimus: & Euodius epist. 3. ad Augustinum meminit vermiculi, qui in ligno absque patre nascitur, & ibi adducit exempla aliorum animalium, quorum conceptionem compertum est sine libidine esse, quia quædam ex terra, & in terra, quædam in aqua, & ex aqua, immo & in igne, vt Salamandra, sine masculi sexu gignuntur; & quorumdam etiam seminum, quæ vltrò è terra proueniunt, & sine humana cultura, sola virtute cælestis constellationis fructificant. Apes etiam absque concubitu generant, vt refert Virg. lib. 4. Georg. vbi ait.

Virg. lib. 4. Georg.

Illum adeo placuisse apibus mirabere morem
Quod nec concubitu indulgent, nec corpora fessæ,
In venerem soluunt, aut fœtus nexibus edunt.

Vnde Euckor. dixit, apem virginitatis i-
D. Ambros. maginem esse, & Ambros. 4. exam. c. 21. valde commendat apes, quod communis est omnibus illis integritas virginalis, & nihilominus maximum filiorum examen emittant, & August. de bono
D. Aug. coniug. c. 2. ita: *Deus Apibus prolem sine concubitu dare potuit: ergo carnem Christi in vtero virgineo rectè formare potuit.* Vultu-
D. Basilius. res etiam teste Basil. in cap. 7. Isai. & ora-
D. Augustin. tione 19. de prouid. & Ambros. 5. Exam. c. 20. absque masculorum commistione in aere concipiunt, nullo rerum naturalium auctore contradicente; & addit: *Apis sine masculo parit, & nullus refellit, & quia desponsata viro Maria peperit, pudoris eius faciunt quæstionem.* Persimilia sunt, quæ dicit Lactantius Firmianus lib 4. de vera sapientia: *Si animalia quædam vento, & aura concipere solere omnibus notum est, cur quisquam mirum putet, cum spiritu Dei, cui facile est quidquid velit, grauatam esse Virginem dicimus?* & Albertus 3. de anima scribit auem nomine *Carbas*, de arbore hiberna nasci, & Isid. 12. etymo. ca. 58. & Rufin in simbolo testantur orientis auem (quam *Phœnicem* vocant) ita alienam esse ab vsu venereo, vt sola semper existens in rerum natura & nascatur, & renascatur, & sibi ipsi mirabili quodam modo succedat. sed quod in idem argumenti genus omnia supradicta longe superat (vt ad præsens spectat) illud vnum esse arbitror, quod refert Pomer. lib. 1. part. 7. art. 3. cap. 2. & nos libro 5. meminimus, multisque illustrauimus regiam quandam auem esse nomine *Ormomellam*, in Arabia tantum commorantem, quæ sic filium producit: emittit guttam sanguinis, ex qua, virtute solis eam irradiantis, filius sibi similis concipitur. mirabile sanè naturæ exemplum ad Mariæ virginitatem, & conceptionem Christi illustrandam, cum ex solo purissimo Mariæ sanguine Spiritus sancti virtute in illam superueniente Christus Dominus fuerit conceptus.

Lact. Firm. *Albertus.* *Isidorus.* *Imola.* *Rufinus.* *Pomerius.*

Verùm cum modò contra Ethnicos agamus, non erit abs re fabulosa eorum figmenta, quibus ipsi non modicam fidem adhibent, in medium adducere, vt eos argumento (vt aiunt) ad hominem conuincamus; sic enim opes Aegyptiacas in vsum & vtilitatem sancti tabernaculi conuertemus, & vt dixit Aug quæ pagani, & Ethnici impiè vsurparunt, ab illis tanquam ab iniustis possessoribus in vsum nostrum vindicabimus: & vt olim erat lex Deute. 21. vt si quis captiuam vellet ducere in vxorem, caluitium ei faceret, vngues resecaret, vt auctor est Hieronym. in epist. ad eundem certe modum, quandoque licet Gentilium

Exod. 4. *Aug. 2 de doct. Christ. c. 4.* *Deut. 21.* *Hieron. in ep. ad Dam.*

figmentis vti, resecatis tamen superfluis, ac turpibus eorum: vnde Paulus poetarum Ethnicorum Arati astronomi Act. 17. & Epimenidis Cretensis testimoniis vsus est contra paganos, vt eos non aliis, quàm domesticis eorum telis superaret, instar Iudith, quæ proprio Holofernis ense eum iugulauit. Est ergo receptissimum apud fabulosam antiquitatem, teste Diuo Cyrillo, Vulcanum ex sola Iunone sine patre natum, Bacchum ex labij cruore, & Mineruam ex cerebro Iouis sine matre. Et Ruffinus in expositione Symboli enarrat Gentiles credere Venerem de spuma maris fuisse genitam; Castorem, & Pollucem ex ouo natos: Mirmidones ex formica, tandem Deucalioni, & Pirræ hoc à Dijs consiliũ datum fuit ad restaurandum mundum, vt ossa magnæ matris in homines conuerterent, id est, vt efficerent magnam hominum segetem ex lapidibus terræ. ossa enim tamquam siccidiora, & solidiora vocabãt lapides, terram verò, quia omnes tã viuentes, quàm morientes suo gremio recipit, *magnam matrem* appellabant. Si ergo adeò hæc portentosa monstra, & cum natura ipsa adeo pugnantia, credibilia putant Ethnici, credibilius sane iudicare debent conceptum Christũ ex Virgine matre, eum in hoc plura, quàm in illis prodigiosis effectibus naturæ cõsentanea concurrant, vt eleganter dixit Ruffinus in hæc verba: *Hic fœmina est, hic naturæ ordo seruatur, hic conceptus & partus temporibus suis editur, ibi numquam fœmineus sexus, sed vir solus, & partus; qui illa credit, cur ista miretur?* Tamen si adhuc rebelles existant Pagani, vrgendi sunt vlterius ex Sibyllarum scriptis, quas ipsi, vt Orbis magistras diuinitus illustratas venerantur. Vnde S. Clemens Alex. lib. 6. stromatum dixit. *Libros Græcos sumite, agnoscite Sibyllam quomodo vnum Deum significet, & ea quæ futura sunt.* Augustin. enim 18. de Ciuitate cap. 23. ait Sibyllam Erythream multa carmina ea arte condidisse, vt primæ eorum literæ simul iunctæ, & quæ sequuntur, redderent hæc verba, *Iesus Christus filius Dei Saluator.* hæc ergo Sibylla, vt in libris oraculorum legitur, inter alia dixit.

Act. 17.

D. Cyril. ea tech. 12.

Ruffinus.

Ruffi in symb. apost.

Clem. Alex. lib. 6 strom.

Augustinus Sibylla Erythrea.

Cerno Dei matrem, qui se dimisit ab alto
Vltima fœlices referent cum tempora soles
Hebræa quem Virgo feret de stirpe decora.

& Virgil. Egloc. 4 agens de Sibylla Cumea, quæ & Cumana, adducta est à Cumis Ciuitate, quæ est in Campania, cuius sepulcrum adhuc est in Sicilia ait.

Vltima Cumæi venit iam carminis ætas *Virg. de Sibyl. Cumea*
Magnus ab integro seclorum nascitur ordo
Iam redit & virgo, redeũt Saturnia regna, *Egl. 4.*
Iam noua progenies cælo demittitur alto.

Et Sibylla Phrygia.

Virginis in corpus voluit dimittere cælo *Sibyl. Phryg.*
Ipse Deus prolẽ, cum nũcius Angelus Almæ
Matri, quæ miseros cõtracta sorde lauaret.

Sibylla Samia, dixit:

Nunc poterunt clarũ viuorum tangere regẽ *Sibyll. Sam.*
Humano quẽ Virgo sinu inuiolata fouebit.

Sibylla Persica.

Ille Deus casta nascetur Virgine Magnus. *Sibyll. Pers.*

Sibylla Delphica, quæ fuit tempore Regis Priami, & belli Troiani, dictaq; fuit Delphica, quia fuit genita in templo Delphici Apollinis, dixit Deum ex Virgine nascendum, & pro omnibus passurum. Sibylla Libyca, cuius meminit Eutropius: *Soluetur (inquit) nexus in agone, & videbunt Regem viuentem, & tenebit illum in vero Virgo Domina Gentium.* Sibylla etiam Chimea in Italia nata, de qua Ethnius ait: *In prima facie Virginis puella quædam nutriet puerum Virgineum dans lac ad comedendum.* ac tandem Claudianus Gentilis, vnde tamen id hauserit nescimus, in hunc modum locutus est.

Sibyll. Delp.

Sibyll. Libic.

Sibyl. Chim.

Quemqae vtero incluso Mariæ mox numine tusso
Virginei intumuere sinus, innuptaq; mater
Arcano obstupuit compleri viscera partu.
Auctorem paritura suum.

Cæterum si Ethnici his omnibus non annuant, annuere certè debẽt portentis, signis, & singularissimis rerũ euentibus, quibus

quibus Deus perpetuam Mariæ virginitatem voluit illustrare: nam vt referunt D. Anton. 1. part. hist. tit. 4. c. 6. & Oros. lib. 6. c. 20 Augustus Cæsar Sibyllam quandam consuluit, an in mundo quispiam illo potentior futurus esset? & eodem die quo Christus natus, vidit Sibylla illa circum aureum Romæ iuxta solem, in quo Virgo pulchra residebat, & in gremio suo infantem gestabat, & tunc respondit Cæsari, iam potentiorem illo esse natum, auditaque fuit vox, *hæc est ara cœli*, quo nomine insignita extat modo Romæ Ecclesia, quæ antea erat palatium Octauiani. Cur autem Ara cœli Templum Deiparæ Virginis vocatum sit, colligunt quidam, qui de auctoritate prædictæ historiæ hæsitant, ex Nicephoro libr. 1. vbi ait, quod Augustus Cæs. venit ad oraculum Pythij Apollinis, & Hechatombe sacrificio oblato, quæsiuit, quisnam post eum Romanum administraturus esset imperium? at cum nullum ederetur responsum, alterū adiecit sacrificium, denuoque rogauit, quid ita oraculum conticuisset? tunc ad hunc modum respondit.

Me puer Hebræus, Diuos Deus ipse gubernans,
Cedere sede iubet, tristemque redire sub orcum
Aris ergo dehinc tacitus abscedito nostris.

tali responso accepto Cæsar Romam est reuersus, atq; ibi in Capitolio aram maximam extruxit, cum huiusmodi inscriptione: *Ara primogeniti Dei.* hæc ex Nicephoro; quæ eadem Suidas scribit in Augusto, & Innocentius 3. serm. 2. de Natiuitate refert, quod etiam tradit historia scholastica, Romæ cōstructum esse Templum pacis fortissimum quidem, & ingentis molis, de quo Romani consulentes Oraculum Apollinis, quamdiu esset duraturum? responsum ait; *quousq; Virgo pareret*, quo audito valde gauisi sunt, credentes semper duraturum, quia impossibile putabant Virginem pariturum: itaq; in Valuis illius Templi hanc posuerunt inscriptionem, *Templum pacis æternum, ipsa tamen nocte, qua Deipara Maria peperit, templum illud funditus corruit.* & Martinus Polonus lib. 4. Chronic. tradit Romæ, auream statuam in Palatio constitisse cum huiusmodi inscriptione: *non cadet, donec Virgo pareat*: cecidit autem, cùm primum Maria Christum enixa est, Nauclerus etiam, & Volateranus, immò D. Thom. 2. 2. q. 2. art. 7. ad tertium aiunt, vetustissimum huius rei monumentum repertum esse Irene matre, & Constantino imperantibus in Laminis quibusdam aureis intra terram absconditis, quę hanc expressam inscriptionem habebant: *Christus nascetur ex Virgine, & ego credo in eum: O sol sub Irene, & Constantini Imper. temporibus iterū me videbis.* Nec dissimilis apud Zonaram extat testimonium in historia Imperij Irene, & Constantini; ibi enim scribit, Hebræum quendam cum vineæ colendæ causa in terram foderet, vetustissimū inuenisse librum triplici lingua scriptum, in quo hæc verba continebantur: *Christus Iesus nascetur ex Virgine, & pro salute hominum patietur.* Qui liber inuentus fuit sub Honorio Pontifice, & Frederico 2. cum Ferdinandus Castellæ Rex Hispaniæ imperaret. Item S. Dorotheus Martyr in Synopsi, & Epiphan. in vita Ieremiæ referunt, quod cùm hic Propheta aliquando apud AEgyptios exulasset, ei prædixit: *Omnia suorum Idolorum simulacra demolienda fore, cum primum Virgo pareret, & infantem suum in præsepe locaret*, cui vaticinio tantam AEgyptij fidem adhibuerunt, vt deinceps imaginē Virginis, cum infante posito in præsepio summa veneratione colerent, in eiusque honorem aram struxerint cùm titulo hoc, *Virgini paritura*, quod & tradit Innocentius serm. 2. de Natiuit. Domini, cùm primum tamen Christus natus ex Maria, omnia illa idolorum simulacra euersa sunt, postea tamen restaurata corruerunt iterū Christo Domino AEgyptum intrante in manibus suæ Genitricis, vt olim prædixerat Isaiæ 19. *Ecce Dominus ascendet super nubem leuem, & ingredietur Ægyptum, & cōmo-*

D. Antonin. Orosius.

Martin. Polonus.

Nauclerus Volateran. D. Thom.

Zonaras.

Honorius. Federicus 2. Dorotheus. Epiphanius.

Innocent.

Isaiæ 19.

uebuntur simulacra Ægypti à facie eius, & cor Ægypti tabescet in medio eius. Tertullianus deinde libro contra Marcionem, & Egesippus libro de supplemento Euang. verit. explicans verbum illud: responsum accepit Simeon, narrat, quod iste qui Rabbi erat apud Hebræos, dum in cathedra interpretaretur locum Isaię cap. 9. *Ecce Halma concipiet*, deleuit litteram aspirationis, h, vt sensus esset: *iuuencula concipiet* nō *Virgo*; diuinitus tamen ablata litera mox restituta est, ipse verò iterum eam deleuit; sed iterum miraculosè scriptam inuenit, ter quidem id fecit, & scripta *Halma* cum aspiratione, h, reddebat: quā singulatem rei nouitatem considerans Simeon ad orationem recurrit, ibique responsum accepit à Spiritu sancto de partu Virginis, & non se visurum mortem, donec videret Christum Dominum. &in vita S. AEgidij teste Surio mense Aprili legitur, quod cum quidam Magister Theologus vacillaret in virginitate Marię, accessit ad sanctum AEgidium Minoritam, vt ab eo solidaretur circa integritatem Virginis, cui ille occurrens percussit baculo terram dicens: *Virgo ante partum*, & statim candidissimum lilium subito excreuit; iterum percussit aliam terræ partem dicens: *Virgo in partu*; & mox simile lilium prodiit; tandem tertio terram percutiens, *Virgo post partum*, exclamans, aliud non minus candidum lilium repentè exortum fuit, quo mirabili euentu incredulus ille firmissimè amplexus est virginitatem Mariæ. Rectè ergo Christus Dominus Ethnicis dicere potest, quod olim Hebræis Ioan. 5. *Opera, quæ ego facio, testimonium perhibent de me*: & illud: *Si mihi non vultis credere, operibus credite*. Quid plura? certè contra Ethnicos non tantum humana testimonia, sed cęlestia signa virginitatem Mariæ indicare comperio. Albumazar celeberrimus Astrologus in suo maiori introductorio tractatu 6. inquit: *Ascendit in prima facie illius signi Virgo pulchra, & honesta habens in manu sua duas spicas, & nutrit puerū, & vocat ipsum quadam gens Iesum, & ascendit cum ea stella virginis*. Hæc ille, quæ verba adducēs Albertus, suo seculo magnus, in libro cui speculi titulum imposuit, vt refert Sixtus Senensis libr. 6. annotat. 10. *Nos autem scimus, quod sub hoc ascendente eiusdem Virginis natus fuit Dominus noster Iesus Christus, cum hoc, quod æquatio motus octauæ Sphęræ in tempore eiusdem fuit octo graduum, & triginta minutorum, secundum calculationem certissimam, & quod ipsa erat tunc minuendæ de locis planetarum inuentis per canones; non quia sabiaceat stellarū motui, aut earum iudicio natorum desiderat issimus, qui creauerat ipsas stellas, sed quia cum extenderet cœlum, sicut pellem, formans librum vniuersitatis, noluit literis eiusdem deesse ex his, quæ secūdum prouidentiam suam in libro æternitatis scripta sunt, etiam illud elegantissimum à natura, quod de Virgine nasceretur, vt profecto per hoc innueretur homo carnalis, & verus, qui non naturaliter nascebatur; nō quod cœli figura causa esset, quare nasceretur, sed potius significatio; immò verius ipse erat causa, quare modus admirandæ suæ natiuitatis significaretur per cœlum.*

Ad extremum interrogo Ethnicos, an his quæ hucusque commemorauimus, præstent fidem Homerus, qui bellantes inter se Deos finxit, cum alij Troiam capi vellent, alij repugnatēt? maiornè fides adhibenda est Diodoro Siculo, qui Deorum procreationem, & interitum, ac multiplicitatem describit, & persuadet? Mendaces vtique sunt, & mendacium locuti, quod & vos creditis, veritatem autem, quam Deus per amicos suos Prophetas, & os Domini in terris pronunciauit, spernitis. Quid enim magis naturę repugnans, quā Deos plures dari omnipotentes, eosque libidini vacare, parricidas celebrari, exules interim posse, atque interemptos arbitrari? *Hæc* (vt ex vestris dixit Cicero lib. 2. de natura Deor.) *& dicuntur, & creduntur stultissime*: at quod nos credimus de Virginis conceptu, & partu singulari, ab ipsa Sapientia propositum est, & sapienter euulgatum, & creditum. Quandoquidem, vt arbores germinant absq; sui fractione

Albert. Mag.
Sixtus Se. nensis.
Cicero.

ctione, seruata duritie, & integritate marmor aquam desudat; ignem silex transmittit infractus; extra producit speculum fulgentem splendorem, cum desuper sol illud irradiat, immò & sol nubem oppositam splendentem reddit, non dissoluta, sed illustrata potius nube; ita fieri posse crede, ô Philosophe, Verbũ assumpta carne in vtero Virginis, de Virginis vtero, illæso claustro prodijsse: *Humano vsu* (ait D. Leo serm. 2. de Natiuit. Domini) *quod credimus, caret, sed diuina potestate subnixum est, quod Virgo concepcrit, quod Virgo peperit, & Virgo permanserit. Non hic cogitetur parentis conditio, sed nascentis arbitrium, qui sic homo natus est, quia volebat, & poterat.*

S. Leo.

Summi est potestas omnis, & gloria Dei. dixit Æschylus apud Iustinum Mart. lib. de Monarchia, & apud Athenagoram oratione ad gentes Sophocles cecinit:

Æschyl. apud S. Iust. Mart.

Sophocles.

Vnum profecto numen, vnus est Deus.
Qui condidit cælum, & solum terræ patens.

ergo qui omnia fecit, cuique cuncta patent, potuit carnem in Virgine assumere, & ex ea Virginitate seruata concipi, & nasci: *Modus autem quo hæc gesta sunt* (ait Macharius ad Philosophos in Concilio Niceno lib. 2.) *omnis creaturæ rationalis cogitationem transcendit. Miraculum namque Dei est fugiens rationem.* Tandem Theodotus Ancyræ Episcopus oratione de Natiuit. Saluatoris in Concilio Ephesi I. tom. 6 append 5. c. 2. ait: Quare Gentiles, qui fabulosa contra rationem, & omni ex parte impossibilia admittunt, excusationem non habebunt de peccato suo, quod non crediderint, quæ tantum supra rationem sunt, possibilia tamen omnipotenti, qui dixit, & facta sunt, cui sit honor, & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

Macharius.

Theodot. Ancyren. Epist.

HOMILIA IV.

Virginitatem Deiparæ cum fœcunditate coniunctam, ex locis sacræ Scripturæ, & ex similitudine Apis aperitur.

MVLTA quidem comitabantur integritatem Deiparæ virginitatem, quæ velut quibusdam pyropis mirũ in modum illã exornabant, profunda humilitas, taciturnitas, clausura, modestia, verecundia, & aliæ similes virtutes, quæ propria sunt virginum monilia: illud tamen, vtpotè singularissimum, prodigiosum, & nusquam auditum, celeberrimam, & splendidissimam illam reddit, quod fœcunditatem comitem habuerit, vnde vix secerni potest in Deipara Maria virginitas, & fœcunditas, adeò virginitas fœcunda, & fœcunditas virginea esse perhibetur: quod significare volens Maria, dixit per Ecclesiasticum: *Flores mei fructus honoris, & honestatis.* Certè in arboribus diuersi sunt flores à fructibus, hi enim nascuntur ab illis, & istis exortis decidunt illi, cum igitur flores non sint fructus, sed quidpiam ab illis distinctum, non potest reuera mysterio vacare, quod B. Virgo flores suos dicat esse fructus: *Flores mei fructus honoris, & honestatis.* Ego sanè arbitror, illud ibi latere, quod voluit significare, virginitatem suam esse fœcundam, non sterilem instar cæterarum Virginum, & ideo flores suos virginitatem eius designantes, dixit esse fructus, quos constat esse fœcunditatis non obscurum argumentum: aderat ergo simul in Maria flos virgineæ pudicitiæ, & fructus maturæ fœcunditatis. Existimo autem cõsulto addidisse Deiparam, *honoris, & honestatis*, vt significaret fructum bene-

Eccle. 24.

Ibid.

benedictum ventris sui, cum ex eo per natiuitatem erupit, virginis honorem, & honestatem minimè læsisse: ac tandem censeo, notanter beatam Virginem vocasse in plurali virginitatem suam *flores*, & partum eius *fructus*, quia virginitas Mariæ, vt quę prima religioso voti cultu Deo fuerit obiata, origo reliquarum fuerit, quę in tot virginibus effulgent, vnde licet in se sit vnicus, & singularis flos, plures tamen extitit in virtute: & similiter, quia Christus futurus erat radix fructuum innumerabilium, hoc est, innumerorũ ferè prædestinatorum, qui fructus sunt sanguinis Christi Iesu, ideò merito Deipara non in singulari, sed in plurali vocauit filium suum *fructus*, non *fructum*, in quo etiam sensu mihi loquuta videtur, cùm dixit: *& à generationibus meis adimplemini*: vnam solum habuit generationem, & plures illas vocat; quia spiritu prophetico agnoscebat, initium illam vnam fore penè infinitarum spiritualium regenerationum, quibus penè infiniti lauacro baptismatis in filios Dei erant regenerandi, & renascendi. Ad idem etiam mysterium virginitatis, & fœcunditatis manifestandum ipsa Virgo dixit Cantic. 7. *omnia poma noua, & vetera seruaui tibi, dilecte mi*: poma, & fructus veteres erat fœcunditas, apud veterem legem in magno precio habita, poma verò noua, & noui fructus, sunt virginitas, quæ in noua lege gratiæ mirum in modum æstimatur, vtraq; tamen hæc poma affirmat Maria seruasse dilecto suo; quia virginitatem colens, & illam inuiolatam semper conseruans, tàm singulari fœcunditate fuit diuinitus prædita, vt non minus, quàm Deum, & hominem virgo manens, conciperet, & pareret.

Eccle. 24.

Cant. 7.

Perplura quidem in naturalium rerum ordine in superioribus dixi fœcundam Mariæ virginitatem delineasse, inter quæ ob mirabilem simpathiam cum Virgine, apis exemplum, mihi valde arridet, quod proinde hoc loco prosequendum duxi. Salomon libro Ecclesiastici dixit: *Breuis*

Eccles. 11.

in volatibus est apis, & initium dulcoris habet fructus eius: quæ verba mirificè conueniunt in Mariam, fuit enim breuis, hoc est exigua per humilitatem: *Ecce Ancilla Domini*, & Christus Dominus fructus veri eius initium fuit, est, & erit, ac fons perennis omnis suauitatis, & dulcedinis animam tàm in hac vita, quàm in futura iucundantis, vnde vbi nostra vulgata legit: *Initium dulcoris habet fructus eius*: Eruditus interpres Vatablus vertit: *Fructus eius origo dulcium*. quod, & significantius expressit versio LXX. Interpretum, dum legit, *& principatus dulcorũ fructu eius*: sicut autem nulli prius dulcis, & gratus est fauus, quàm ipsi api, ita nulli prius dulcis extitit fructus Beatæ Virginis, quàm ipsi cum è materno vtero, velut ex turgente gemma, instar arboris fructus erumpens, non solum dolorem parturienti non intulit, sed singulari animi lætitia eam perfudit, vnde Isaias id præuidens dixit: *Transiuit in pace, semita in pedibus eius non apparebit*: alij filij cum è materno vtero egrediuntur, non transeunt in pace, sed in dolore parturiẽtium iuxta illud: *In dolore paries filios tuos*: at Christus Dominus transiuit in pace matris, hoc est absque vllo eius dolore, igitur integra violata manẽte virginea eius integritate, alioquin à dolore non fuisset immunis, cum violatio dolorem pariat propter diuisionem illarum partium. Atque Incognitus Dauidem dixisse in persona Christi: *Tu es, qui extraxisti me de ventre, spes mea ab vberibus matris meæ*: (sic enim loquitur) *Per ista verba: Christus cõmendat duo, scilicet matris integritatem, & suam cum verbo hypostaticam vnitatem. vbi nota, quod aliqua sunt, quæ Deus facit se solo, sicut est animæ creatio; aliqua facit, sed mediante creatura, vt quod vinum nascatur in vite. Vnde quod homo nascatur de muliere, est opus naturæ, quia Deus illud facit mediante natura; quòd autem quis nascatur de Virgine, non est opus naturæ, sed solius diuinitatis potentiæ. Ad ostendendum ergo, quòd nouo modo naturali Christus natus est, sed supra naturam,*

Vatablus.

Septuaginta Interpretes.

Isaiæ 40.

Gen. 3.

Incogn. super Psal. 21.

rum, quia saluo virginitatis sigillo, hoc suæ natiuitatis soli Deo attribuit. Hæc incogniti expositio, etsi à quibusdam mordeatur, immeritò tamen, quia præter Titelmannum, Eusebium, & Patriarcham Aquilensem. Et Agellium insignem psalmorũ interpretem, Sanctus etiam Theodoretus illam amplectitur in commentario huius loci, qui omnes docent Dauidem voluisse ostendere Christum Dominum, non iuxta naturæ ordinem, ac cæterorum, animantium, quæ ex mari, & fœmina generantur, ortum fuisse, nec alium patrem, quam cœlestem habuisse, ex quo infert in sequentibus verbis: *spes mea ab uberibus matris meæ*, quasi diceret: quemadmodum nullum alium generationis meæ patrem præter te habui, ita non alius præter te, tota spes mea est, ipse etiam Agellius pro eadem expositione, hæc duo egregia, ac valde notanda testimonia adducit: primum est Eusebius ex insigni libr. 10. de Euangelica demonstratione: *Sicut mihi*, inquit, *auxilio fuisti, cum corpus humanum suscepissem: & ex ipso, qui me gestabat, utero, tu ipse Deus meus, & pater meus, tanquam obstetricis munere functus, carnem sancti Spiritus opera compactam extraxisti, tuamque potentiam interposuisti, ne aduersariæ potestates, & nequa spiritus insidiis, aut fraudibus suis, meo ad homines aduentui inuidentes se opponerẽt:* Secundum affert ex ipsius expositione in psalm. *Ostendit*, inquit, *non secundum naturam, neque, vt cæteri homines, & reliqua animantia, quæ ex mare, & fœmina gignuntur, ad eundem quoque modum eius generationem esse perfectam, sed amplius quiddam in ea fuisse præter vsitatum ordinem, cursumque naturæ.* Hanc eandem exposit. D. Augustin. refert epist. 120. ad Honoratum, ita enim ait: *Tu extraxisti me de ventre, si ad ipsum Iesum de Virgine procreatum refertur, quasi alios Deus non extrahat, in cuius prouidentia est hic ordo nascendi? an inde significare voluit, partum Virginis, seruata Virginis integritate mirabili, cùm ait: Tu extraxisti me de ventre: quod illic mirabiliter factum est, cum Deus fecisse dicitur, nemini incredibile videatur?* hæc Augustin. Germanus igitur (vt paucis dicam) sensus illorum verborũ est: *Obstetricante manu tua ô Deus, extractus sum ex vtero matris præter consuetum modum, vsumque pariendi, cum Virgo peperit & post partum virgo permansit.* Verùm præter hæc, illa apis omnibus notissima conditio, hoc mirabile mysterium luculenter delineat, D. Ambrosio dicente: *Digna virginitas, quæ Apibus comparetur, sic pudica, sic continens, rore pascitur, nescit concubitus*: sic beata Virgo nesciens virum, cœlestem rorem Verbi diuini vtero suo recipiens, Spiritu sancto illam obumbrante, Christum admirabili adeò, ac singulari modo concepit, vt meritò Diuus Bernardus ad instar Phœnicis quæ vnica est, Mariam describens diceret: *Vnum est, in quo, nec primam similem visa est, nec habere sequentem; gaudia matris habens cum virginitatis honore. Mariæ priuilegium est, non habitum alteri, singulare est, sed continuò etiam indicabile inuenitur.* Gregorius tamen Nissenus se continere non potuit, quin ad tantæ nouitatis contemplationem admirabundus diceret: *O miraculum ingens, Virgo mater fit, & virgo permanet; vides opus nouum naturæ. In aliis fœminis, quamdiu virgo aliqua est, mater non est: post eaquam enim mater facta fuerit, virginitatem non habet: hic verò duo illa nomina simul concurrerunt. Eadem enim & Mater, & virgo est; at neque virginitas partum prohibuit, neque partus virginitatem soluit.* Sicut autem apis dulcem fauum conficit ex melle, & cera compactum, ita & Beata Virgo melle diuinitatis, & cera humanitatis Christum instar melliflui faui compositum in apiario vteri sui mirificè elaborauit: ad quod alludens Hugo Victorinus sermone de beata Maria pertractans illa verba Canticor. *Et odor vestimentorum tuorum*, quibus adiungit & illa alia: *Odor vnguentorum tuorum, & lac & mel sub lingua tua*: docet tria hic commendari in B. Virgine, labia, linguã, vnguenta, in

Titelmannus sup. Psal. 21. Euseb. sup. lib. 10. Euang demõst. Patriarcha Aquilẽs. sup. Psal. 21. Theod ibid.

Eusebius.

Eusebius in Psal. 21.

D. Augustin.

D. Ambros. lib. 1. de Virginit.

D. Bern. ser. de B. Virg. in verba Apocal.

Greg. Niss. in ora de Christi Natiuit.

Hugo Victo. serm de Assumpt. Maria tom. 2.

ta, in labiis oſculum, in lingua eloquium, in vnguentis odorem, ita vt tota Trinitas veniat ad Virginem, quæ ſuſceperat in *labiis* ab ore Patris oſculum: in vtero Patris verbum, & in *vnguẽtis* Patris, & verbi ſpiritum: *Fauus*, inquit Hugo, *mel, & cera habet: mel diuinitas eſt, cera humanitas: fauus: Verbum caro factum eſt in Virgine, ac ſi Deus dicat: Ego expertus ſum quod laudo, fauus diſtillans labia tua: Ego deuinctus tibi charitate, oſculo oris mei labia tua preſſi, ſimulque dulcedinem verè expreſſi. Valde expreſſi dulcedinem, & verè expreſſe ſuauitatem, quando meum tuo in te ſociaui, & per tuũ à te cum meo pariter, & tuo exiui.* Ad hæc penè innumera alia reperio, quibus (ſi credimus D. Iſidoro, D Ambroſio, Auicennæ, Ariſtoteli, Plinio, Bercorio) Maria api perſimilis eſſe perhibetur. Si apes ſecundum etymologiam D. Iſidori lib. 12. interpretatur *ſine pedibus*: quia re vera cum naſcitur, illis caret, certè Maria ita clauſuræ cuſtodem ſe exhibuit, ac ſi pedibus careret, quod ſi ad Eliſabetham viſitandam proficiſcitur, apis alas aſſumit, vt innuunt Euangeliſtæ verba: *In montana cum feſtinatione*, ne, vt denotauit Ambroſ *extra domũ diù in publico verſaretur*. Si apes ſollicitæ ſunt in ædificãdo domum regi ſuo, vt tradit Ariſtoteles, Maria adeò ſedula fuit in fabricanda Chriſti Domini humanitate, quæ propria domus erat Verbi diuini in ea corporaliter inhabitantis, vt S. ſancti virtute cooperante, abſq; vlla tẽporis mora in ſolo vnico eius momento illam efformauerit, vt communis docet Theologorum ſententia. Stapum (ſecundum Plinium) per tres ante dies egreſſus ab alueario ſtrepitu, & clamore prædicitur, ac diuulgatur, etiam Chriſti ortus, & exitus ex virgineo thalami alueareo prædictus fuit in triplici lege, per trinam diẽ ſignificata, ſcil. in lege naturæ, gratiæ, & ſcripta. Et quemadmodũ Rex apum, cum egreditur multis apibus cum ſtipantibus foras prodiit, ita naſcente Chriſto: *Subito facta eſt cum Angelo multitudo militiæ cæleſtis laudantium Deum*. Si apes, quando rex non poteſt volare, vt idem tradit Ariſtot. ipſæ illum geſtant, Maria, quando Chriſtus Rex Regum in infantia ſua ambulare nequibat, ipſa brachiis illum ferebat, adeò, vt vſq; ad AEgyptum hoc modo illum portaret. Si apes, quocumq; pergit Rex, ſequuntur illum quaſi ad nutum ei obſequentes, vt narrat Plinius, certè Maria non ſolum per imitationem Chriſtum ſequuta eſt, ſed ferè ſemper quocunque ibat, illum vſque ad mortem comitata eſt, iuxta illud Ioannis: *Stabat iuxta crucem Ieſu Mater eius*. Si Apes, vt affirmat Bercorius Rege ſuo perdito contriſtantur, & hac, & illac illum quærentes vagantur, donec eum inueniant, Maria Chriſto Domino, cùm eſſet duodecim annorum, perdito vehementer doluit, & per varia loca circumcurſans non ceſſauit, donec inuenit quem diligebat anima eius: Si apes (vt aduertit Ariſtoteles, & ad ſenſum patet) poſteriores pedes anterioribus longiores habent, ita primi affectus ad hæc temporalia, ſine quibus vita tranſigi non poteſt, per anteriores pedes ſignificati (quia vt ait Apoſtolus: *Prius quod animale eſt*) tepidi erant in Maria, & quaſi emortui, affectus verò ſpirituales, per poſteriores pedes denotati, ipſo Apoſt. ibidem dicente: *Deinde, quod ſpirituale eſt*, feruentiſſimi fuere, & frequentiſſimi, iuxta illud Iob; *Priora tua fuerint parua, & noueiſſima tua multiplicentur*. Si apes cum nocte adueniente compelluntur extra alueariũ in rure manere, excubant facie conuerſa verſus cœlum, vt tradit Plinius, certè Maria cum dormiebat verſa facie in Deum per mentis contemplationem ſomnum ducebat, vt ipſa de ſe teſtatur: *Ego dormio, & cor meum vigilat*. Si apes vaticinãtur, auctore Plinio, futuros imbres, & procelloſos ventos, Maria etiam vaticinata fuit copioſos imbres, ac ventorum procellam, quibus Hebræi diſſipandi erant, dum prophetans dixit: *Diſperſit ſuperbos mente cordis ſui: depoſuit potentes de ſede*. Ac tandem (vt ad id vnde nonnihil digreſſi ſumus, reuertamur) ſi apes

D. Iſid. apud Bercor. in reductorio lib. 10. c. 16.
D. Ambr. in examen.
Auicen de apibus.
Ariſt. l. 9. de animalib. c. 14. & lib. 2. de gene. ani.
Plin li. 3. de natur. hiſt. lib. 6. & 9. & lib. c. 6.
D. Iſid l. 12. etym. c. 18.
Ambr. in c. 1. Lucæ.
Ariſtot. vbi ſuprà.
Plin. vbi ſuprà.
Lucæ 2.
Ioan. 19.
Bercor.
1. Cor. 15.
Iob 8.
Plinius.
Cant. 5.
Lucæ 1.

apes nunquam sunt otiosæ, quædã enim inuigilant circa victum, aliæ cellulas quadras, aliæ rotundas conficiunt, aliæ mella componunt, alię futuros imbres explorant, aliæ speculatorum instar, inimicorum animalium in aluearium incursum præcauent, vnde Salomon dixit, vt ex Græco quædam adducit Glossa super c. 33. Numerorum: *Vade ad apem, & disce, quàm sit operosa, quamque seriam operationem exerceat, cuius labores, & Reges, & idiotæ ad sanitatem assumunt*; non secus B. Virgo, ita otiositatem virginitatis inimicam odio habuit, vt saltem mente ab operatione nunquam vacaret, ad quod significandum D. Ambros. de illa dixit: *Legendi studiosior, intenta operi*. Quod si dormiendo (vt nuper dicebam) otiosa non erat, sed cõtemplationi vacabat, qui fieri potest, vt vigilans à suaui dilecti cõtemplatione, & ardenti amore cessaret? quod si Apes serenum aërem valde diligunt, quia tunc plus roris inueniunt, Maria serenitatem conscientiæ adeò adamasse constat, vt sereniſſima Maria ab omnibus appelletur, sicut Imperatorum vxores vocitari consueuere, vt habetur in l. 1. c. nemini licere atque hæc serenitas maximè illam iuuabat ad diuinas laudes alacrius decantandas, nam, vt Ouidius cecinit:

Carmina proueniunt animo deducta sereno.

Ac tandem si Apes est animal bellicosum, vt testatur Isaias dicens; Deum vocaturum fore apem, vt regem Achaz, & populum suum deuastaret, quod constat etiam ex illo Deuteronomij: *Amorrhæus persecutus est vos, sicut solent apes persequi*: suis enim pungentibus aculeis vehementem dolorem incutiunt, & sanguinem extrahunt, ita etiam Beata Virgo non solum instar bellicosæ apis, *sed tanquam acies castrorum ordinata*, aculeo suæ potentiæ antiquum serpentem adeò exulcerauit, vt & caput eius conteteret, iuxta diuinum elogium, *ipsa conteres caput tuum*. Hinc discant oportet Virgines bellatrices fieri aduersus suæ virginitatis impugnatores: hoc enim genus bellandi multo illustriores, & glorioſiores illas reddet, quàm si ingentes prouincias expugnassent: vnde elegantèr Horatius.

Latius regnes auidum domando
Spiritum, quàm si Lybiam remotis
Gadibus iungas, & vterque Pœnus
——Seruiat vni.

Orat. Ode 2. lib. 2.

Et Boëtius in eandem sententiam consentiens hæc præclara dixit:

Qui volet esse potentem,
Animos domet ille feroces,
Nec victa libidine colla
Fœdis submittat habenis.

Boët. de consol. philos. lib. 3. metro 8.

Certè in hoc genere pro tuenda virginitate bellandi non possum non valde mirari sedulam curam, ac inuictam fortitudinem, qua quondam Gentiles quædam fœminæ mirificè effulserunt, quas in vnum ita eleganter concinnauit Diuus Hieronymus, vt molestè non feram hic ascribere egregia, ac insigni eruditione plena eius verba: *Referunt Athlantham*, ait D. Hieronymus in vita Pauli Eremitæ: *Calidoniam virginem semper in venatibus, semper in syluis, non tumentes vteros fœminarum, fastidiaque conceptuum, sed expeditam, & castam amasse virtutem. Quid referam Sibyllas, Erythræam, atque Cumanam, & octo reliquas, quarum insigne virginitas, & virginitatis præmium diuinatio? Sacerdos Vestæ Minutia propter suspicionem stupri viua defossa est, iniusta (vt reor) pœna, nisi grandè crimen putaretur læsa virginitas. Certè Romanus Populus quanto honore virgines semper habuerit, hinc apparet, quòd Consules, & Imperatores, & in curribus triumphantes, qui de superatis gentibus trophæa referebant, & omnis dignitatis gradum eisdem viacedere solitus sit. Claudia virgo Vestalis, cùm in suspicionem venisset stupri, & simulacrum matris Ideæ in vado Ty-*

D. Hieronym. lib. aduersus Iouin. t. 2.

Glos. sup. c. 33. Num.

Ambr. lib. 2. Virg. init.

l. 1. c. nemini licere.

Ouid. lib. 1. Trist.

Isaiæ 7.

Deut. 1.

Gen. 3.

beris hæreret ad comprobandam pudicitiam suam, refertur cingulo duxisse nauem, quam multa millia hominum trahere nequiuerant. Nec mirum hoc de hominibus, cum Mineruam quoque, & Dianam, virgines Deas, finxerit error Gentilium, & inter duodecim signa cœli, quibus mundum volui putant, Virginem collocarint. Triginta Atheniensium Tyranni cum Phidonem in conuiuio necassent, filias eius virgines ad se venire iusserunt, & scortorum more nudari, ac desuper pauimenta patris sanguine cruentata, impudicis gestibus ludere. Quæ paulisper dissimulato doloris habitu, cum temulentos conuiuas cernerent, quasi ad requisita naturæ egredientes, inuicem se complexæ præcipitauerunt in puteum, vt virginitatem morte seruarent. Demotionis Areopagitarum principis virgo filia, audito sponsi Leosthenis interitu, qui bellum Lamiacum concitarat, se interfecit, asserens, quanquam intacta esset corpore, tamen si alterum accipere cogeretur, quasi secundum acciperet, cum priori mente nupsisset. Spartiatæ, & Messenij diu inter se habuerunt amicitias, in tantum, vt ob quædam sacra etiam virgines, ad se mutuo mitterent. Quodam igitur tempore cum quinquaginta ipsas virgines Lacedæmoniorum Messenij violare tentassent, de tanto numero ad stuprum nulla consensit, sed omnes libentissimè pro pudicitia occubuerunt: Aristoclides Horcometi tyrannus adamauit virginē Symphalidem, quæ cum patre occiso ad templum Dianæ confugisset, & simulacrum eius teneret, nec vi posset auelli, in eodem loco confossa est ob cuius necem tanto omnis Arcadia dolore commota est, vt bellum publicè sumeret, & necem virginis vlciscetur. Quo ore laudandæ sunt Scedasi filiæ in Leuctris Boëtiæ, quas eraditum est absente patre duos iuuenes prætereuntes iure hospitij suscepisse, qui multum indulgētes vino, vim per noctem intulere virginibus, quæ amissa pudicitia, nolentes superuiuere, mutuis cōciderunt vulneribus. Iustum est, & Locridas virgines non tacere, quæ cum Ilium mitterentur ex more per annos circiter mille nulla obscæni rumoris, & pollutæ virginitatis vllam fabulam dedit. Quis valeat silentio prætorire septem Milesias virgines, quæ Gallorum impetu cuncta vastante, ne quid indecens ab hostibus sustinerent turpitudinem morte fugerunt? exemplum sui cunctis virginibus relinquentes, honestis mortibus magis pudicitiam curæ esse, quàm vitam. Nichanor victis Thebis, atque subuersis, virginis vnius captiuæ amore superatus est, cuius coniugium expetens, & voluntarios amplexus, quos scilicet captiua optare debuerat, sensit pudicis mentibus plus virginitatem esse, quàm Regnum, & interfectam propria manu flens, & lugens amator tenuit. Narrant scriptores Græci, & aliam Thebanam virginem, quam hostis Macedo corruperat, dissimulasse paulisper dolorem, & violatorem virginitatis suæ ingulasse postea dormientem, seque interfecisse gladio, vt nec viuere voluerit post perditam castitatem, nec ante mori, quàm sui vltrix existeret. Sed & Timæus scribit Pythagoræ virginem filiam choro virginum, præfuisse, & castitatis eas instituisse doctrinis. Deo ergò immortali virginitatis custodi, & auctori honor, & gloria, in sæcula sæculorum: Amen.

HOMILIA V.

Rationes variæ proponuntur, quibus non obscure probatur, decuisse Deiparam Mariam non aliter quā inuiolata eius virginitate Christum Dominum concepisse & peperisse.

PERGO iam integerrimam Deiparæ Virginitatem variis rationibus cōprobare, non quidem euidentibus, cum mysterium fidei sit adeò reconditum & obstrusum, non aliter quàm per speculum in ænigmate caliginosæ reuelationis videatur, vnde D. Bernardus serm. 3. in vigilia Natiuit. inter tria fidei difficillima sacramenta illud annumerauerat dicens: *Tria opera fecit omnipotens illa maiestas in assumptione carnis nostræ, ita singulariter mirabilia, & mirabiliter singularia, vt alia nec facta sint, nec facienda* D. Bernard.

cienda sint amplius super terram. Coniuncta quippe sunt adinuicem Deus, & homo, mater, & Virgo, fides, & cor humanum: his duobus fidem accommodauit, quomodo credi potuit, quod Deus homo esset, & quod Virgo mansérit, quæ peperisset. Hinc D. Ambrosius lib.
D. Ambros. de institutione Virginis cap. 5. dixit: *Virginem parturire maius est miraculum, quàm*
Sophron. *mortuum reuiuiscere*: & Sophron. in synodicis, inter ea quæ in sexto Constantinopolitano, laudem publicam meruerunt, Mariam post partum integeratam Virginem permansisse narrat; Quid multa? merito enigma inextricabile videri potest talem reperiri creaturam, quæ vicissim de sua carne auctorem, patremque suum generet, non ab alio, quàm quem peperit, fœcundata, & quæ eidem simul, & filia, & sponsa, & mater existat. Vtemur tamen adeò congruentibus argumentis, vt nemo sanæ mentis dissideri possit, decuisse valde, vt Verbum diuinũ non nisi ex matre Virgine temporalem ortum haberet. Primam ergo congruentiæ rationem desumo ex grauissimis verbis Concilij Ephesini, vbi dicitur:
Conc Ephes. *Quæ parit carnem puram, à virginitate cessat, sed quia natum est in carne verbum, Deus custodit Virginitatem, se ipsum ostendens per hoc verbum.* In eo autem id ostendit, quia sicut Verbum diuinum generatur à Patre absque aliqua diuini intellectus, seu potentiæ generatiuæ corruptione, ita idem Verbum carnem indutum ex matre, inuiolato manente virginei claustri sigillo, processit, vt enim dixit Theodoretus Anciræ Episcopus, & habetur in
Theodor. Ancir. to. 6. Conc. Ephes. in Append. 5. & or. de Christi nati. eodem Concilio Ephesino: *Nec nostrum Verbum cum parit, corrumpit mentem, neque Deus verbum substantialem partum eligens peremit virginitatem*: & D. Thomas, qui in exponendis Marianis arcanis, diligẽtissimam curam adhibuit, alludens ad
D. Tho. 3. p. q. 28. ar. 1. verba Concilij Ephesini sapienter dixit: *Hoc fuit conueniens proprietati ipsius filij, qui mittitur, qui quidem est verbum Dei: verbum autem absque omni corruptione cordis concipitur: quinimmo cordis corruptio perfecti verbi conceptionem non patitur: quia ergo caro sic fuit à Verbo Dei assumpta, vt esset caro Verbi Dei, conueniens fuit, quod etiam ipsa sine corruptione matris conciperetur*: Vnde D. Ignatius Martyr inquit: *Decebat creatorem* D. Ignat. *non consueto, sed peregrino, & admirando vti* Martyr epi. *partu, vtpote omnium Opificem.* quibus cõ- ad Heron. sonant, quæ præcitato loco Theodore- Theod. Antus scripsit: *Siquod natum est, matris integritatem illæsam conseruauit, apud rectè ra-* cir. Episc. *tiocinantes Deus esse vtique cognoscetur.* Ac hom. 2. habi- tandem eleganter in huius confirmatio- ta in Syn. nem S. Maximus Taurinensis Episcopus Ephes. to. 6. dixit: *Duas in Christo generationes legimus,* c. 10. *sed in vtroque comprehensæ diuinitatis est* S. Maxi. hõ. *virtus: ibi enim eum ex semetipso genuit* 1. 2. & 6. in *Deus, hic eum Virgo Deo cooperante concepit: ibi sine initio, hic sine exemplo; illa ante ho-* natiu. Dom. *minem, ista supra hominem; illa incogitabilis, ista mirabilis. Generationem ergo eius quis enarrabit? sed si narrari non potest, credi potest. si lingua deficit, fides proficit. Quid hoc est miracali? secreto quodam, incomprehensoque conceptu procedit de mortali fœmina diuina progenies. Hodie noua fœminei sexus gloria peperit Virgo, & quod vniuersa nobiscum creatura miratur, natus est homo non per hominem procreatus: nascitur Christus ex Maria, vt sexus fœmineus hominem daret, & Deum proderet integritas virginalis.* hactenus S. Maximus.

Secunda ratio sit, quia nemo est tàm iudicij inops, qui inficiari possit, quod supposito immutabili Dei decreto, vt filius eius, quem ab æterno genuit, in tempore conciperetur & nasceretur, decuisse conceptum & partum eius digniorem, ac puriorem reliquis omnibus esse; ille autem dignior, & purior est, qui concipientem, & parientem non violat & corrumpit, sed integram relinquit; hoc igitur conceptionis & ortus genus habuit Dei Filius, perennis puritatis fons, vnde eleganter D. Chrysostomus rationem hanc tangens dixit: *Ingressum omnium Domini* D. Chrys. hã *digniorem esse oportet, quàm nostrum. Regius* 49. in Gen. *enim fuit introitus: Oportebat autem, & partim cum nostra natiuitate communicare, &*

partim alienum esse, & vtraque hæc fuerunt. Nam de vtero prodire, commune habet nobiscum, absque nuptiali autem congressu nasci, supra nostram est natiuitatem. Naturale est conceptum fieri in vtero, supra naturam humanam est absque commistione esse prægnantem. Et propterea vtraque habuit, vt & excellentiam, & communionem, quam habet tecum, discas. hæc ille.

Tertia ratio, quia cum Christus numquam legatur damnum aliquod, dum vixit, alicui intulisse, quin potius multis multa bona condonasse, vt dixit Petrus: *Act. 10.* *Qui pertransiuit benefaciendo, & sanando omnes:* rationi consonum erat, vt dilectissimæ matris suæ integritati nullum prorsus detrimentum inferret, sed pertransiret potius vterum maternum benefaciēdo, non lædendo. Certe alij Prophetæ ædificabant, & plantabant in agro Domini, prius tamen euellebant & destruebāt. *Ierem. 1.* iuxta illud Ierem. 1. *Vt euellas, & destruas, ædifices, & plantes.* Christus autem Dominus, qui Isai. 5. vocatur: *Ædificator sepium, non destructor*, ingreditur mundum non euellens, & destruens in matre virginitatis sepem, & inexpugnabilem suæ integritatis murum, sed illum potius mirabili suo ortu magis firmans, & stabiliens. quod pulchre videtur significare sponsus *Cant. 8.* Cant. 8. dicens: *Quid faciemus sorori nostræ, quando alloquenda est?* (scilicet ab Angelo in Annunciatione) *si murus est, ædificemus super eum propugnacula*: ac si dicat, licet muro virginitatis munita sit, propugnaculis tamen immaculatæ cōceptionis, & mundissimi ortus eam corroboremus: sequentia etiam verba: *Si ostium est, compingamus illud tabulis cedrinis*: id ostendunt, cum Cedrus eius naturæ sit, vt nunquam putrescat, & ideo apud Antiquos æternitatis symbolum semper extitit, *Pier. lib. 50.* vt docet Pierius, quare diuinus sponsus Mariæ Virginitatem in æternum duraturam non obscure ibi prædixit.

Quartam rationem docuit me D. Anselmus in lib. 2. cuius titulus est, cur Deus homo? vbi tradit voluisse Christum ex Virgine concipi, & nasci absque virili opera, vt hunc mirabilem, inusitatum, immo & inauditum nascendi modum suæ subiacere potestati ostenderet: verba D. Anselmi hæc sunt: *Quatuor modis potest* *D. Anselm.* *Deus facere hominem, videlicet, aut de viro, & fœmina, sicut vsus monstrat; aut nec de viro, nec de fœmina, sicut creauit Adam; aut de viro sine fœmina, sicut fecit Euam; aut de fœmina sine viro, quod nondum fecerat. Vt igitur hunc quoque modum probet suæ subiacere potestati, & ad hoc ipsum opus, delatum esse, nihil conuenientius, quàm vt de fœmina sine viro assumat illum hominem, quem quærimus. Vtrum autem de Virgine, vel non Virgine dignius hoc fiat, non est opus disputare, sed sine omni disputatione asserendum est, quia de Virgine, Deum & hominem nasci oportet.* hæc ille.

Quinta ratio sit, quia decebat valde eum, qui legem de honorandis parentibus condiderat, ne, cum nasceretur, virginitatis honorem in matre minueret, sed potius augeret, quod sane præstitit Christus; nam cum in omni partu semper concurrat dolor parientis, & fletus nascentis, certè licet ipse fletus, & lacrymas in sua natiuitate non respuerit, iuxta illud Sapientiæ 7 *Primam vocem simi-* *Sap. 7.* *lem omnibus emisit plorans*: in matris tamen partu dolorem non admisit, sed eam potius eximia lætitia perfudit, iuxta illud Isaiæ: *Germinans germinabit* (scilicet *Isa. 35.* Maria) *& exultabit lætabunda: gloria Libani data est ei, decor Carmeli, & Saròn*: certè gloria hæc Libani nulla est alia, quàm illa, quam ipsa Virgo significauit dicens: *Ego quasi Libanus non incisus odorem suauitatis* *Eccles. 42.* *rauit*: ac si diceret: ego sine scissura claustri virginalis Christum peperi: aliæ fœminæ, dum pariunt, fœdiores & fordidiores redduntur, partus autem Mariæ ita pulchram illam reddidit, vt decorem Carmeli & Saròn induisse videretur.

Sexta ratio: quia cum Christus cohonestare, & suadere veniret inusitatam virgi-

virginitatem, quæ fere apud omnes in opprobrio erat, Moyse dicente: *Maledicta sterilis, quæ non parit*: oportebat vt ràm ipse, quàm mater eius Virginitatem perpetuò colerent, vt sic quod postea de virginitate Euangelicis eunuchis prædicaturus erat, & facilius, & efficacius suaderet; ille enim perfectus censetur Magister, qui *cœpit facere, & docere*, veniens igitur ad docendam virginitatem non debebat prius matris violare integritatem, quam facile illæsam custodire poterat, sic enim fiebat vt ràm filius, quàm mater exemplum essent virginitatis, quod magni momenti erat ad illam reliquis suadendam. hinc Gregorius Nazianzenus oratione de laudibus Basilij dixit: *Christus ex Virgine oritur, virginitatem velut lata lege sanciens*: non quod præcepto ad virginitatem compulerit, sed quia efficacis exempli vi ad illam sectandam trahat. Ad idem etiam tendunt verba Ioannis Damasceni dicentis: *Christus Virginitatis decus, & ornamentum est, vt qui non modo ex parte citra congressum genitus sit, sed etiam carnem ex Virgine sine virili congressu assumpserit*: ipseque omnibus numeris absolutam virginitatem in se ipso ostenderit: vnde meritò D Ambrosius lib. de institutione Virginis, Christum virginitatis ducem, Mariam verò virginitatis vexilliferam appellauit, cuius sane vexillum militiæ sequitur cælestis Virginum exercitus, eodem Ambrosio dicente: *Hæc est cælestis illa militia, quam laudantium exercitus Angelorum promittebat in terris*, Lucæ 2. ac tandem Theodoretus dixit: *Christus Dominus honorauit virginitatem, vt qui natus sit ex Virginitate, prata virginitatis germinauit, & hos suaueolentes, & qui non marcescunt flores, offert creatori.* Accedunt his egregia D. Gregorij Nazianzeni carmina:

Ante quidem vmbroso in paucis splendore micabat,
Dum lex iura daret terris, & in orbe vigeret,
Exiguis spectanda notis. . . . .
At postquam Christus, per casta viscera Matris
Absque patre, & tedis vitæ progressus in auras,
Lustrauit muliebre genus, tũ deniq; nostro
Virginitas generi præclaro lumine fulsit.
Connubium tantum exsuperans, & vincula vitæ,
Quantum animus carni præstat, conuexaq; cœli
Regia tellurem superant, quantoq; fugaci
Illud in æternum durans præstantius æuum est.

Deut. 6.

Act 1.

Greg. Naz. vir. vigef.

Damascenus l. 4. fidei. c. 25.

D. Ambros. l. de instit. Virg. cap 5.

D. Ambros. l. 1. de Virg. Theodoret. in fide Historiæ religiosæ.

D. Greg. Naz.

Septima ratio: Christi liberalitati, & munificentiæ in remunerandis hospitibus, à quibus recipiebatur, innititur. Domum Zacchæi ingressus ore dixit, & opere compleuit: *Hodie salus Domui huic facta est*: ingressus Domum Marthæ, & Mariæ ad illarum preces Lazarum mortuum earum fratrem a I vitam reuocauit; ac tamdem sepulchrum, in quo per triduum iacuit, quasi ei hospitium persoluens, adeò illustrauit, vt de illo Isaias prædiceret: *Et erit sepulchrum eius gloriosum.* Et quidem si hominis grati illud ingenium est, vt beneficium receptũ, quoad possit, rependat, vt vidimus in Elia, qui Sarephtanæ viduæ placentulam sibi daram, adeò liberaliter persoluit, vt per multos dies tempore ingruentis famis, nec farina de hydria deficeret, nec lecythus olei minueretur, vt sacra Regum narrat historia. Elisæus etiam cum frequenter hospitio reciperetur à quadã pia fœmina gratum adeò se illi exhibuit, vt omnia debita illius creditoribus solueret, & filium suscitaret: cum igitur Beata Virgo speciali illo virginei vteri suo hospitio per integros nouem ménses Christum Dominum suscepisset, summaque sit Christi erga benefactores suos gratitudo, consequens est sacram illam domum non violasse, nec permisisse ad introitũ, aut egressum illius iacturam aliquam pati, vnde D. Ildelphonsus lib. de perpetua virginitate, & parturitione Mariæ dixit:

Luc. 7.

Ioan. 11.

Isa. 53.

3. Reg. 17.

4. Reg. 4.

Oper-

D. Ildefons. de virgin. partu Mariæ. *Oportuit, vt primam Genitricis integritatem nascens incorruptio custodiret, & complacitum claustrum pudens sanctitatis hospitium virtus diuini spiritus infusa seruaret.* consonant his, quæ D. Chrysolog. elegantes scripsit: *Qui ingreditur, & egreditur, & introitus sui, & exitus nulla vestigia reliquit, diuinus habitator est, non humanus, & qui conceptu suo virginem seruat, & ortu suo relinquit virginem, non terrenus homo est, sed cælestis.* Nec fas certè est dicere, Christum Dominum post egressum ex matris vtero, factam virginei claustri iacturam diuina virtute postea reparasse, nam qui eadem facilitate poterat integram illam seruare, superfluum sanè fuisset illam ortu suo violare, quam confestim redintegrare volebat. vnde *cum mirabilius sit* (B. Petro Damiano id attestante) *& valde præcellentius Virginem incorruptam manere post partum, quam corruptam ad virginale decus redire post lapsum, quia & maius est quemlibet clausis ianuis ingredi, quàm eas, quæ patuerint, ianuas claudere:* rationi consonum est, vt id quod perfectius ab omnibus putatur, filium matri suæ præstitisse putemus.

D. Petrus Chrysolog. ser. 41.

B. Petr. Dã. ep. 4 c. 10. & habetur to. 3. Bibl. SS. Pat.

Octaua ratio sit, quia cum primus Adam de terrena terrenus, typum gesserit secundi Adam de cœlo cælestis (vt verbis Pauli vtar) oportuit, vt sicut ille ex terra virginea nullius culturæ subiecta procreatus fuit, ita etiam Christus ex vtero Virgineo, & matre intacta nasceretur: quã rationem his verbis illustrauit Ambros ser. 39. *Adam de terra virgine natus est, & Christus de Maria Virgine procreatus; illius maternum solum necdum scissum fuerat, istius maternum secretum numquam concupiscentia violatum: Adam Dei manibus plasmatur è limo; Christus Dei spiritu formatur in vtero. vterque ergo oritur sine patre, vterque Virgine oritur matre:* in eandem rationem recidit alia, quam assignat Aug. ser. 14 de Natiu. Christi, vt sicut in cœlo Christus habebat patrem incorruptibilem, sic in terra haberet matrem omni corruptione carentem.

1. Cor. 15.

D. Ambros.

D. Auguſt.

Nona ratio, & valde singularis, traditur ab August. lib. de sancta Virginit. vbi ait: Oportebat caput nostrum ex Virgine nasci, vt significaret membra sua de Virgine Ecclesia secundum Spiritum sanctum nascitura: Ecclesia enim, cuius filij sunt Catholici, immaculata est ex concubitu, fœcunda partu, Virgo perpetua, concipit non à viro, sed spiritu; parit non dolore, sed gaudio; nutrit non vbere corporis, sed lacte doctoris, vt verbis eiusdem Augustini vtar serm. 6. in nat. Domini.

D. Aug. lib. de virgin. c. 6.

D. Augst.

Decima tandem ratio sit, decuisse Christum Dominum ex matre Virgine oriri, vt etiam ex vi conceptionis peccato originali careret: nam vulgaris modus humanæ conceptionis hoc genus peccati parit, conceptio verò ex sola Virgine absque virili opera omnis peccati expers est, & consequentet Christi conceptio non potuit esse immaculata, quæ ex Virgine fuit à Spiritu sancto obumbrata. vnde D. August. inquit in suo Enchyridio: *Nulla voluptate carnalis concupiscentiæ seminatus, sue conceptus est Christus, & ideò nullum peccatum originaliter contrahens*, & lib. 13. de Trinitate cap. 18. *Non interfuit concupiscentia carnalis, per quam seminantur, & concipiuntur cæteri, qui trahunt originale peccatum, sed ea penitus remotissima; credendo, non concumbendo, sancta est fœcundata virginitas, vt illud quod nasceb atur, ex propagine primi hominis, tantummodo generis, non etiam criminis originem duceret:*

D. Augin Enchyrid. ca. 41.

cui sit honor & gloria in sæcula sæculorum.
Amen.

HOMI-

HOMILIA VI.

Ex diuinis oraculis aggredimur iam probare perpetuam Deiparæ Mariæ virginitatem: Exordimur autem à tribus valde memorandis; Primum est: Inimicitias ponam inter te, & mulierem, & inter semen tuum, & semen illius: Secundum: Mulier, si suscepto semine pepererit masculum: Tertium: Viam viri in adolescentula.

Gen. 3.

Leuit. 12.

Prou. 31.

VAMQVAM hæretici Ebionitæ, primi, & præcipui Marianæ Virginitatis hostes in Dominico agro instar pessimæ zizaniæ pullulantes (vt auctor est Tertullianus) & tamquam ex serpentino semine procreati nouæ Euæ calcaneo insidiantes, diligentes adeo, ac celeres illius impugnatores se exhibuerunt, vt ab incunabulis ipsius Ecclesiæ Catholicæ acerrimè illam infectarentur, vt testis etiam omni exceptione maior extat percelebris Martyr Ignatius, qui Apostolorum vidit ætatem, & illius ecclesiæ certamina expertus est: hic certe non semel de impiis hæreticis conqueritur, quod Mariæ virginitatem proscindere tentarent: *Partum* (inquit) *Virginis calumniantur*: diligentior tamen, & multò solicitior extitit Dei prouidentia, virginitatem futuræ matris suæ à primordiis creationis mundi, singulari oraculo stabilies, quo illam velut scuto præmunitam hæreticorum iacula lædere nequirent, vnde egregie ad id respiciens Leo Papa serm. 2. de Natiu. Domini dixit: *Deus omnipotens, & clemens statim, vt nos Diabolica malignitas veneno suæ mortificauit inuidiæ, prædestinata remouendis mortalibus suæ pietatis remedia inter ipsa mundi primordia præsignauit.* Primo enim cap. Gen. affatus Dominus seductorem serpentem, verba illa dixit: *Inimicitias ponam inter te, & mulierem, & semen tuum, & semen illius*: in cuius loci expositione, licet quantum ad id varient Doctores, quod quidam legunt *ipse* seu *ipsum*, scilicet *semen conteret caput tuum*, vt D. Cyprianus, Irenæus, Hieronymus, Chrisologus, & Paraphrastes Chaldæus: Alij verò, vt D. Chrysostomus, Augustinus, Gregorius, Ambrosius, Bernardus, Beda, & Eucherius vulgatam lectionem seruantes legunt: *Ipsa conteret caput tuum.* Consentiunt tamen in eo, quod licet hoc, vel illo modo legas, hoc loco prædicitur Deiparæ Mariæ virginitas, cum de solo semine mulieris facta sit mentio: si enim illa ex viri semine conceptura esset, non matris solius, sed viri præcipue semen diceretur eius filius, per quem ipsa caput serpentis contritura erat. Hinc eleganter Rupert. dixit: *De quo semine hæc dicuntur, nisi de vno qui est Christus? ipse namque solus ita semen mulieris est, vt non etiam viri semen sit.* consonant verba antiquissimi auctoris Serapionis, apud Lippomanum super cap. 3. Gen. vbi ait: *Inimicitias ponam inter semen tuum, & semen illius: nonne clarum est pronunciatum de Christo? quem sine semine peperit de fuga sæ- intemerata Virgo; singulara enim semen, culi c. 7. non numero multitudinis, semina*: hanc intelligentiam illustrat mirifice quod S. Cyprianus acute adnotauit dixisse Deũ: *Ponam inimicitias inter te, & mulierem*: non verò *pono*, ne ad Euam pertinere videretur. Verbum ergo promissionis protulit, quod transmittitur in futura: *Ponam*, inquit, *inimicitias inter te, & mulierem*: id est, suscitabo mulierem, quæ repudiata facilitate credendi, non solum te non audiat, sed ipso etiam Gabriele deferente verbum, rationem de promissionis exigat nouitate, dicendo: *Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco?*

Tertul. de carne Christi.

S. Ignat. Mar. in ep. ad Trallianos, Philadelph. Magnesianos.

Leo Papa.

D. Cypr. lib. 2. testim. aduer. Iudæos c. 9. Iren. li. 4. con. hæres. c. 78. D. Hiero in qq. Hebraï. in Gen. S. Chrisol. ser. 163. D. Chrysho. 17. in Gen. D. Aug. l. 12. de Gen. ad lit. ca. 36 & li. 2. de Gen. cont. Manic. D. Greg. li. 1. Moral. D. Amb lib. de fuga sæculi c. 7. D. Bern. hõ. de laud. Virg. & ser. 2 super sign. magn. Beda in c. 3. Gen. Eucher. li. 2. in Gen c. 29. S. Cypr. li. 2. testim. aduer. Iud. c 9. Rupert. li. 3. in Gen Serapio apud Lippom. Luc. 1.

Secundum testimonium ad probandum B. Virginem absque violatione suę integritatis Christum concepisse, celebre

Leuit. 12. S. Cyril Ale. li. 8 in Leuit. D. Bern. ser. 3 de purif. Magn. S. Ildeph. ser. 1. de purif. Ma. D. Chrys. ora de occursu Domini Orig. hom 8. in Leuit. Eutym. super Luc. c. 2. Euseb Emis. de purif. Ma. Theoph su per c. 2. Luc. Titus Episc. ibid. Aymon ibid. Guerric. Abb ser. 1. de purif. Virg. B. Laur. Iust. in eod. festo. Beda super c. 2. Luc. Ericus hom. de purif. Paulus Burg. super ca 12 Leuit Lyran ibid Hugo Card. ibid. Rabban de Cler. inst. c. 3. Clar or. 2. Glo ord in c. 21. Leuit.

est apud Patres illud Leuitici: *Loquutus est Dominus ad Moysen, dicens: Mulier si suscepto semine pepererit masculum, immunda erit &c* & paulò inferius: *omne sanctum non tanget, nec ingredietur in sanctuarium, donec impleantur dies purificationis*: quibus verbis Diuinus legislator excepit B. Virginem, quam sine suscepto semine, diuino spiritu afflante, concepturam præcognoscebat, alioquin superuacaneum fuisset dicere, *Mulier, si suscepto semine*, cum naturaliter nulla posset parere, nisi illud suscepisset. voluit igitur in ea lege Mariam excipere, quæ paritura erat sine suscepto semine. Atque hanc esse germanam intelligentiam huius loci, tria mihi præcipue suadent. Primum est, quod agnoscūt hoc arcanum in his verbis latere omnes sancti Patres, & alij grauissimi Doctores, Cyrillus, Alexandrinus, Bernardus, Ildephonsus, Chrysostomus, Origenes, Euthymius, Eusebius, Theophilactus, Titus Bostrorum Episcopus, Aymon, Guerricus Abbas, Laurentius Iustinianus, Beda, Ericus, Paulus Burgensis, Lyranus, Hugo Card. Rabbanus, Clarius, Glosa ordinaria, & alij innumeri illius loci interpretes. Quia tamen omnium horum Doctorum monumenta in medium producere molestum & inutile esse reor, pauca, selectiora tamen, contentus ero proferre. D. Cyrillus Alexandrinus super Leuiticum hæc scripsit: *Consideremus secundum historiam, si non videtur quasi ex superfluo additum: Mulier quæ suscepit semē, & pepererit masculum, sed non ex superfluo additur; ad discretionem namque illius, quæ sine semine concepit, & peperit, istam seruauit pro ceteris mulieribus legislator adiecit.* subscribit quoque D. Bernardus serm. 3. in Purificat. Mariæ: *Quis*, inquit, *non aduertat ipso sententiæ huius initio liberam matrem Domini ab hoc præcepto? putas enim, quia dicens Moyses, mulierem, quæ peperisset filium, immundam esse, non timuerit super matre Domini blasphemiæ crimen incurrere, & idcirco præmiserit, si suscepto semine? alioquin, nisi parituram præuidisset sine semine Virginem, quæ necessitas erat de suscepto semine fieri mentionem? Patet itaque quod lex ista matrem Domini non includit, quæ non suscepto semine filium peperit. Putas ergo non poterat moueri animus eius, & dicere: Quid mihi opus purificatione? cur abstineam ab ingressu templi, cuius vterum virum nescius templum factus est Spiritus sancti? cur non ingrediar templum, quæ peperi Dominum templi? nihil in hoc conceptu, nihil in partu impurum fuit, nihil illicitum, nihil purgandum, nimirum cum proles ista fons puritatis sit, & purgationem venerit facere delictorum* breuius tamen Origenes ad idem in hunc modum loquitur: *Non de superfluo addidit legislator: Mulier, si conceperit semen, & pepererit filium, sed exceptionem posuit, quæ solam illam mulierem à reliquis mulieribus segregaret, cuius partus non exceptione seminis, sed ex præsentia Spiritus sancti, & virtute Altissimi fuerit:* cum ergo omnes sancti Patres in hanc conspirent illius loci intelligentiam, & sacrum Concilium Tridentinum præcipiat, nemini licere sacram Scripturam interpretari contra communem SS. Patrum expositionem, verba illius hæc sunt: *Ad coercenda petulantia ingenia decernit sacrosancta Synodus, vt nemo suæ prudentiæ innixus in rebus fidei, & morum, ad ædificationem doctrinæ Christianæ pertinentium, sacram Scripturam ad suos sensus contorquens, contra eum sensum, quem tenuit & tenet sancta Mater Ecclesia, cuius est iudicare de vero sensu, & interpretatione Scripturarum, aut etiam contra vnanimem consensum Patrum, ipsam Scripturam sacram interpretari audeat, etiam si huiusmodi interpretationes nullo vnquam tempore in lucem edendæ forent. Qui contra fecerint, per Ordinarios declarentur, & pœnis à Iure statutis puniantur.* Inde aperte efficitur prædictam expositionem verissimam esse, & absque graui temeritatis nota non posse ab omnibus non acceptari. Secundum idipsum mihi probat, quod ex ipsa lege palàm deprehenditur ob Marianæ virginitatis mysterium,

D. Cyril. Alex. lib. 1 in Leuit. D. Bernard. Orig. hom. 4. in Leuit. Conc. Trid. sess. 14.

sterium, conditionem illam fuisse appositam, cum solum adhibeatur in fœmina patiente masculum: *Mulier*, inquit, *si suscepto semine pepererit masculum*: non verò in muliere patiente fœminam, de qua postea dicitur: *Si autem fœminam pepererit.* Cur enim non similiter dixit: *Si autem suscepto semine fœminam pepererit?* nisi quia vna tantum mulier futura erat, quæ non susceptio semine, masculum erat paritura, ad quam solam excipiendam, fuit ea particula adhibenda? Atque hoc eodem modo LXX. Interpretes legem illam intellexerunt, sic enim verterunt: *Mulier quæcunque, si seminata fuerit, hoc est, semen à viro receperit.* *LXX. Interp.*

Tertium tandem, quod eamdem astruit expositionem, est, quod ea, quæ ab Episcopo Abulensi, Card. Caietano, Iansenio, & Oleastro, qui ausi sunt illam labefactare, obijciuntur, parui momenti sunt, & facilè diluuntur. aiunt enim in primis, nullum mysterium latere in illis verbis, quia in eis non est sermo de semine, quod est principium generationis, sed de semine accepto pro prole seu fœtu, vt accipitur in Genesi: *Inimicitias ponam inter te, & mulierem, & semen tuum, & semen illius*: Hebræus enim textus sic habet: *Mulier, si zazriangh*, id est, si semen fecerit, *semen* autem *facere* idem est, quod *prolem generare*; eodemq; modo exponitur in Lexico Complutensi Hebræo legente: *Mulier si seminauerit*, id est, *generauerit*: neque lectio editionis vulgatæ ab hac abhorret intelligentia, cum sæpe ipsa *semen* pro *filio*, & *prole* vsurpet, vt patet in verbis illis Geneseos: *Mihi autem non dedisti semen*, id est, *filium*, & ex illis libri primi Regum: *Reddat tibi Dominus semen de muliere hac.* Deinde hanc annectunt rationem: quia si lex illa Leuitici fuisset lata sub conditione propter Virginem, opus quidem erat, vt aliquid Virgini prodesset vel ad hoc, vt à Iudæis crederetur absque virili semine concepisse, quod tamen è contra factum fuisse videmus, cum D. Lucas expresse dicat: *Christum Dominum putatum fuisse filium Ioseph*: vel certè, vt immunis esset à lege purificationis re ipsa implenda, quam tamen ex Euangelica lectione constat implevisse instar aliarum parturientium; cum igitur additum istorum ei profuerit, videtur sanè non fuisse additam illam particulam ad Mariam excipiendam. Verum prima istarum obiectionum ex eo facile euanescit, quod (vt adnotant Hebraicæ linguæ periti) verbum Hebræum, quod est in originali, proprie significat *serere*, & *seminare*, vt & in verbis illis Dauidicis: *Qui seminat in lacrymis, in exultatione metent*: *semen* deinde non solum pro filio, sed etiam pro principio generationis accipitur, veluti Gen. 1. *Germinet terra herbam virentem, & facientem semen*: quare optime vertit vulgatus: *Mulier, si susceptio semine*: & ita quoque legunt Galatinus, & Adrianus Finus, linguæ Hebraicæ peritissimi. Secunda etiam obiectio debilis est, quia Spiritus sanctus, qui fuit legislator, non intendebat per illam legem, vt illo tempore omnibus palam fieret inuiolata Mariæ virginitas, aut quod illa purificationis legem non impleret, sed vt postea labentibus annis, quando Iudæi, & Hæretici Marianam integritatem impeterent, celebre hoc testimonium à catholicis eis obiiceretur, quo vel sacram Scripturam negare, vel Mariæ virginitatem profiteri, nisi dementati sint, compellantur. *Luc. 3.* *Psal. 125.* *Gen. 1.* *Galatin li. 7. arcan. c. 14.* *Adrian. Fin. lib. 2. flagelli cont. Iud. ca. 3.*

Tertium ac percelebre testimonium ad corroborandam Catholicam veritatem de perpetua Deiparæ virginitate desumo ex verbis illis Salomonis: *Tria sunt mihi difficilia, & quartum penitus ignoro; viam aquilæ in cœlo, viam colubri super petram, viam nauis in medio maris, viam viri in adolescentula*: Scio LXX. præsertim in editione facta ex mandato Clem. VIII. legere, *in adolescentia*, sicut & Beda, immo & D. Hier. eam lectionem acceptat, & exponit in commentario huius loci, nec non & D. Ambr. li. 1. de Salomone, & de *Prou. 30.* *Beda.* *D. Hieron.* *D. Ambros.*

Abulens. q. 2. super 12. cap. Leuit. *Caiet. ibid.* *Iansen. in cõcord. Euang.* *Oleast. in 12. c. Leuit.* *Gen. 3. Interpres Græcus.* *Lexicon Complut. Hebr.* *Gen. 15.* *1. Reg. 2.*

obitu Valentiniani Imperatoris, vbi legit *viam viri in iuuentute*, eaque lectio quandoque reperitur in aliquibus codicibus nostræ vulgatæ: & qui hanc lectionem sequuntur, vt Beda, & alij volunt scopum Salomonis esse, indicare instabilitatem vitæ adolescentium, ad quod proponit tres illas vias aquilę in aere, &c. quarum nullum relinquitur vestigium, vt sic postea difficillimam cognitu constituat esse viã viri in adolescentia, quia via vitæ illius volubilis, varia, & instabilis est, ac in diuersa frequenter rapitur, & per momenta mutatur, ita vt difficile sit apprehendere, quo tendat, cum instar quatuor illorum vestorum inter se pugnantium, quæ vidit Daniel in mari, cogitationes variæ pugnent in corde vagi, & liberi adolescentis, de quo Poeta Lyricus in arte Poet. dixit:

Dan. 7.

Orat. in arte. ante med.

Cæruis in vitium flecti, monitoribus asper,
Vtilium tardus prouisor, prodigus æris;
Sublimis, cupidusque & amata relinquere pernix.

Verùm licet hanc expositionem minime improbemus, nonnullas tamen patitur difficultates, tùm quia originale Hebræum habet: *via viri in Halma*, id est, adolescentula abscondita, & incognita viro, vnde D. Hieron. super cap. 7. Isaiæ, inquit: *Halma non solum puella vel virgo, sed cum epitasi, Virgo abscondita dicitur, & secreta, quæ nunquam virorum patuerit aspectibus, sed magna parentum diligentia custodita sit: lingua quoque punica, quæ de Hebræorum fontibus manare dicitur, propriè virgo Halma appellatur: Et quantum cum mea pugno memoria, numquam me arbitror Halma in muliere nupta legisse, sed in ea quæ Virgo est, vt non solum Virgo sit, sed Virgo iuuenis ætatis, & in annis adolescentiæ, potest enim fieri, vt Virgo sit vetula.* nostra vulgata in multis Codicibus, & Paraphrast. Chald. transtulit: *Viam viri in Virgine*, necnon Pagninus, Lyra, Isidorus, Clarius, & Cardin. Caiet. multi alij etiam existimant LXX. vertisse *in adolescentula*: Librariorum tamen incuria quidam ausi sunt dicere

D. Hieron.

Paraph. Chald. Pagnin. Lyra. Isidor. Clarius. Caiet.

positam fuisse particulam illam, *in adolescentia*, qui error facile irrepsisse potuit, nec enim illi (inquiunt) ignorare potuerunt germanam significationem illius vocis *Halma*: tùm quia idem Salomon superius repetit tres illas vias, quas sibi difficiles dixerat, vt sibi notissimas, ideoque illas in exemplum adducit ibi, ad ostendendam vitæ humanæ instabilitatem: ergo ne dicatur Salomonem sibi contradicere, videtur (aiunt) dicendum tres illas vias, quas intellectu difficiles dixit, alia eleuatiora, & abstrusiora mysteria significare, quàm quæ materialis aquilæ volatus, colubri gressus, & transitus maris præ se ferunt. tùm quia cum Salomon tanto sapientiæ lumine fuerit illustratus, vt de eo sacra Scriptura dicat: *Deum dedisse illi cor sapiens vsque adeò, vt nemo ante illum similis fuerit, nec post eum futurus est*: non adeò verisimile est ea sibi difficilia fuisse, quę mediocri Philosopho facillima sunt. Voluit ergo Salomon iuxta hanc versionem ibi virginei partus mysterium nobis reserare, quod sanè difficilius est cognitu, quàm aquilæ volatus, quam via nauis in mari, & colubri semita super petram; hæc enim omnia verè scindunt, & diuidunt partes corporum, per quæ transeunt; in transitu vero Christi Domini, quando per verum partum ex materno vtero prodiit, nulla virginei signaculi scissura facta est; & ideo nullum alicuius diuisionis vestigium in ea remansit, adeò vt si fingeretur, ipsam matrem negare se peperisse, non esset vnde posset mendacij conuinci. Iuuatque non parum hanc expositionem, quod in eod cap. 30. Salomon vere agit de filio Dei, cum dicat: *Quis ascendit in cœlum, atque descendit? quis continuit spiritum in manibus suis? &c.* Iuuat etiam, quod Salomon non sine mysterio dixit: *Viam viri*, non *adolescentis*, quia scilicet Christus Dominus, de quo agebat, ab instanti conceptionis in vtero materno *vir* fuit, id est, *homo* præditus ratione, & discursu, alij verò in eo instanti

3. Reg. 3.

Prouerb. 30.

non

non *viri*, sed *infantes* appellantur. Vnde propter eandem rationem Ierem. 31. dixit: *Fœmina circumdabit virum*, non *adolescentem*, aut *infantem*; quare iuxta hanc lectionem sensus erit illius loci: *Tria sunt difficilia mihi*, Hebraicè *admirabilia*, Græcè *impossibilia* ad cognoscendum lumine naturæ, ac perinde supernaturalia. quod præsertim affirmat Hierony. de præsenti mysterio serm. de Assumpt. tom. 4. dicens: *Quod natura non habuit, visus nescit, ignorat ratio, mens non concipit humana, pauet cœlum, stupet terra, creatura etiam cœlestis miratur, hoc totum est, quod per Gabrielem Mariæ promittitur, & per Spiritum sanctum adimpletur.* Salomini ergo visa est mirabilis via Aquilæ in cœlo, cum Christus, vt Aquila in cœlum ascendit, pandens iter anteeos, quod nullus ante eum aperuerat, quia vt ipse dixit Ioan. 3. *Nemo ascendit in cœlum, nisi qui descendit de cœlo filius hominis, qui est in cœlo.* visa etiam est mirabilis via serpentis super petram, cum Christus serpens salutaris figuratus per serpentem æneum Moysis, egrediens ex sepulchri spelunca, petram superpositam ita subtiliter penetrauit, vt à nullo videri penitus potuerit, qua transierit. Visa etiam mirabilis est nauis in mari, quia cum Christus, vt nauis, tot laborum, passionum, & mortis fluctibus agitatus fuerit, nullius tamen vnquam impatientiæ naufragium pertulit. huic autem tertiæ viæ quartam addit Salomon, quam ingenuè se ignorare fatetur, scilicet, *Viam viri in Virgine*, id est, qua ratione Christus Dominus absq; virili semine fecerit sibi viam ad ingrediendum vterum virgineum: nec mirum certè hoc Salomoni difficile sibi visum fuisse, cùm eandem difficultatem agnoscens B. Virgo Angelo conceptum Christi ei annuncianti obiecerit: *Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco?*

Cæterum, vt Iudæis omnem viam præcludamus ad reiiciendam hanc expositionem, addendum est eam tradidisse R. Accados, quem ipsi *sanctum Doctorem* proclamant. hic enim in lib. quem *Arcanorum reuelatorem* inscripsit, ad petitionem Antonini consulis Romani, qui interpretationem illius loci exquisierat ab eo, respondit hæc verba: *Magnam rem quæsisti, sed quia scriptum est Prou. 11. qui abscondit firmamentum, id est doctrinam, maledicetur in populis, dicam tibi rem admodum sublimem:* & statim subdit expositionem à nobis traditam de integerrima virginitate Mariæ, qua ergo fronte Iudæi illam oppugnare poterunt? Nec refert, quod quidam obiiciunt, dissonam esse contextui, quia statim post prædicta verba Salomō: *Talis est & via mulieris adulteræ, quæ comedit & tergens os suum, dicit: Non sum operata malum*: ergo in prædicto loco *Halma* non significat incorruptam virginem, alias perperam compararet eā adulteræ. Respondetur primò, hanc clausulam independentem esse à præcedenti, & se sola constituere sensum integrum. nam vt exponit ibi R. Accados, verba illa referri debent ad Adam, qui de peccato suo se excusauit dicens: *Mulier, quam dedisti mihi sociam, dedit mihi de ligno, & comedi*: in quo sanè imitatus est meretricem, quæ comedit, & tersit os suum, & nihilominus contendit se nihil mali fecisse. Sed secundò, & melius respondetur, quod si velint prædictam clausulam connexionem habere cum supradictis, quia post illas quatuor vias subiungit Salomon quintum de via mulieris adulteræ, tunc verba illa: *talis est via*: referenda sunt ad id, quòd superiùs dixerat: *Tria sunt difficilia mihi*, id est, admiralia: eodem ergo modo mirabilem ait esse *viam mulieris adulteræ*, id est Euæ, quæ nescieus, quod tenderet in mortem, dedit se in præcipitium illius: Eua enim comedit contra Dei præceptum & tersit os suum, excusando se, & dixit: *non sum operata malum*, reiiciēs culpam in serpentem. Tertiò, Nicolaus de Lyra, & Adrianus Finus præcitatis locis respondent, cū subiungitur: *Talis est via mulieris adulteræ*: non de communi adultera sermonē esse, sed de Synagoga Iudaica, quæ hoc loco nomine mulieris adulteræ exprimitur: ea

Ierem. 31.

Hierony. in serm. de Assumpt.

Ioan. 3.

Luc. 1.

R. Accados apud Galatin. lib. 7. de arcanis sacræ Script.

Prou. 11.

Prou. 31.

R. Accados.

enim in monte Sina in susceptione legis sponsa Dei effecta, statim per adorationem vituli adulterium spirituale commisit, & cum regem Messiam non susceperit, imò impiè in Cruce fixerit, negat tamen se quidquam in Deum peccasse, & quasi tergens os suum dicit: *non sum operata malum*: & cum alioquin tanquam fera pessima deuorauerit verum Ioseph, & biberit eius sanguinem, cùm Pilato vult lauare manus suas inter innocentes, quæ tamen plenæ sanguine sunt, ipsis in Christum clamantibus: *Sanguis eius super nos, & super filios nostros*. Hæc igitur impudentissima proteruia huius meretricis digna est admiratione, quæ cum tàm graue necis Christi scelus commiserit, adhuc putat se nihil mali fecisse; vnde ad illa ait Dominus: *Maculata es in iniquitate tua coram me: quomodo dicis, non sum polluta.* Matth. 27.

Caietan. Tandem obiicit Card. Caiet. in comment. huius loci, licet alioqui retineat lectionem illam: *Viam viri in adolescentula*, quod illa, de qua Salomon hic loquitur, prius fuerat corrupta, vt sensus sit, difficilè esse cognoscere viam viri in adolescentula iam ante corrupta; moueturque ea ratione, quoniam via viri in adolescentula virgine, facilè deprehenditur, cum signaculum integritatis depereat: at si iam ante sit corrupta, nullo pacto nouus cognoscitur, nec sciri potest, num ad illam rursus vir accesserit: Confirmatque hanc suam expositionem ex sequentibus; nam statim subiungitur: *Talis est via mulieris adulteræ*, quibus verbis manifestè videtur cõcludi sermonem fuisse in præcedentibus de adolescentula iam corrupta. Verùm hæc obiectio Caietani, ex doctrina D. Hieronymi, Paraphrastis Chaldæi præcitatis locis, & germana significatione illius vocis *Halma*, quæ *incorruptam iuuenculam* significat, facilè eneruatur. Deindè incredibile est, quod sapientissimus Salomon inter difficilia, quæ sibi videbantur, annumeraret viam incorruptæ puellæ cognoscere, cùm id præter libidinem quam præsefert, nullam prorsus vtilitatem afferret, alienum que id esset à Salomone, qui Spiritu sancto afflatus hæc loquebatur, cui sit honor, & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA VII.

Integerrimam Mariæ virginitatem apertissimè probat celebre illud Isaiæ vaticinium: Ecce Virgo concipiet, & pariet filium: quod multiplici eruditione illustratur, & ab hostium calumnijs vindicatur. Isaiæ 7.

INTER omnia sacræ Scripturæ monimenta ad veritatem hanc catholicam cõprobandam, illud quidem principem locũ tenere arbitror, quod Isaias Propheta scripsit: *Ecce Virgo concipiet, & pariet filium, & vocabitur nomen eius Emmanuel.* Ita legit D. Hieron. & nostra vulgata. Alij ad lectionem Hebræam, vt sibi videtur, magis accedentes, vertunt: *Ecce Virgo prægnans, & pariens filium.* Alij cum Vatablo, & Pagnino transferunt: *Ecce Virgo prægnans, & fœta*, sed in idem redit. Alij tandem: *Ecce Virgo grauida pariens est filium*. quibus verbis clarè prædixit Isaias inuiolatam Mariæ virginitatem cum ipsam prægnantem & parientem Virginem compellet. Triplici tamen via contendunt Marianæ virginitatis hostes vim huius illustris loci eneruare. primò respondent falsò nos legere apud Isaiam: *Ecce Virgo concipiet*: nam loco illius verbi *Virgo* in originali Hebræo est verbum *Halma*, quod significat *puellam*, siue *adolescentulam*, siue *iuuenculam*. hanc solutionẽ amplexi sunt postea dum cees Ebionitarum, Theodosion Ephesius, & Aquila Ponthicus. Sed cõtra est: nam, vt refert Galatinus lib. 7 de Arcanis, R. Dauid Kimki in libr. Sciaraschim, radice 244. Halma à verbo Halàm deriuatur, quod D. Hieron. Vatablus & Pagninus. Theodot. & Symm. Ponthicus, Galat. Kimki.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

quod *abscondere*, seu *celare* significat: igitur Halma idem est apud ipsos, quod *Virgo abscondita, & intacta*, quod maximè verum habet (vt egregiè adnotauit ipse Galatinus) quando nomen *Halmæ* scribitur cum aspiratione, vt contingit in prædicto loco Isaiæ. Vbi obseruandum est, quod hoc loco excepto nusquam in tota sacra pagina inuenitur *Halma* cum aspiratione, nisi de Rebecca, cum ibat ad hauriendam aquam, & ex contextu patet, tunc Virginem esse, & de Maria sorore Moysis, de qua dicitur: *Et perrexit Abalma*, quã etiam constat tunc virginem fuisse, nam (vt docet R. Salomon ibi) erat paruula quatuor annos habens; similiter cùm dicitur: *Adolescentulæ dilexerunt te nimis*: Hebraica lectio habet *Virgines*, cum igitur apud Isaiam scribatur cum aspiratione, consequens est, *Virginem* significare, non *iuuenculam*, vt testantur LXX. & Paraphrasis Chaldaica, & communis expositio tàm Hebræorum, quàm Græcorum & Latinorum Interpretum, qui vnanimiter vertunt *Virginem*. imò R. Ionathan Vzielis filius Paraphrastes Chald. (vir apud ipsos Hebræos summi nominis) transtulit, sicut Ecclesia Romana: *Ecce Virgo concipiet*: vt rectè obseruauit Canisius. Lingua etiam Punica, quæ (vt ait Diuus Hieronym. lib aduers. Iouinian.) de Hebræorum fontibus manare dicitur, Halmam virginem incorruptam significare affirmat: vnde ipse Hieronym. in comment. huius loci ait: *Vsque adeo Halmam significare Virginem absconditam, & incognitam, vt non dicatur Halma, nisi ea potissimum, quæ nunquam virorum patuerit aspectibus, sed magna parentum diligentia custodita sit.* & multò luculentius lib 1. cont. Iouinian. tractans eundem locũ ait: *Scio*, inquit *Iudæos opponere solere, in Hebræo verbum Halma, non virginem sonare, sed adolescentulam, & reuera, virgo propriè bethula appellatur: adolescentula autem, vel puella nõ Halma, sed naghara. Quid est igitur, quod significat Halma: Absconditam Virginem, id est, non solum Virginẽ, sed cum epitasi Virginem, quia non omnis virgo abscõdita est, nec ab hominum fortuito separata conspectu. Deniq; & Rebecca in Genesi ob nimiam castitatẽ, Ecclesiæ typum, quam in sua virginitate signabat, Halma scribitur, non Bethula, sicut manifestũ esse potest ex sermonibus pueri Abrahã, Gen. 24. In eo enim loco, in quo ait: Virgo, quæ egredietur, vt hauriat aquam, in Hebræo scriptum est, Halmà, id est, Virgo secreta, & nimia parentũ diligentia custodita: aut certè ostendãt mihi, vbi hoc verbo appellentur & nuptæ, & imperitiam confitebor.* hactenus D. Hieron.

Galatin vt supra.

Gen. 24.

Exod. 2.

Cant. 3.

LXX. Interp. super c. 7. Isaiæ.

R. Ionathan Vzielis filius.

Canis. lib. 2. de Deip. c. 16. D. Hier.

D. Hieronym. in comment. huius loci.

Verùm ad hæc omnia quidam Hebræi illis conuicti fatentur, ibi Halma significare *Virginem*, addunt tamen quod cùm Isaias ait: *Ecce Virgo concipiet, & pariet filium*: verba intelligenda sunt in sensu diuiso, ita vt non manens virgo pariat, non in sensu cõposito, ita vt virgo manẽs partũ edat. Sed contra hoc est, quia ibi Deus promittebat Achaz mirabile aliquod signum, iuxta illud: *Pete tibi signum*, quod autem virgo aliqua pariat, non manens virgo, nullum sanè prodigium, aut portentosum signum est, vt ex se constat: verba igitur necessariò sunt intelligenda in sensu composito. hinc D. Hieronym. in comment. huius loci inquit: *Quando autem dicitur: Dabit Dominus ipse vobis signum: nouum debet esse, atque mirabile, sin autem iuuencula vel puella (vt Iudæi volunt) & non virgo pariet, quale signum poterit appellari, cum hoc nomen ætatis sit, non integritatis?* Vt tamen res hæc illustrior fiat, obseruãdum est, regnante Ierosolymis Achaz impiissimo Rege Iuda, Rasin regẽ Syriæ, & Phacee filium Romeliæ regem Israel, coëgisse copias aduersus Ierosolymam, tũc verò Deum misisse in occursum eius Isaiam, qui soluendã vrbis obsidionẽ prædiceret, Regemque securum esse iuberet, atq; in tãti beneficij confirmationẽ moneret, vt signũ aliquod siue in cœlo sursũ, siue in inferno deorsum postularet. Quod cùm rex petere per summam impietatem renueret, veritus nimirũ, ne ex eo magna in Deũ gloria redundaret, subdole, & fallaciter prætexẽs nolle se Dominũ tentare:

Idem ibid.

Isaiæ 7.

Non

Ibid. *Non petam*, ait, *& non tentabo Dominum*: quod responsum non humilitatis, sed superbiæ fuit, vt ait D. Hieronym. imò, & summæ impietatis: nec enim erat tentare Dominum tunc signum petendo, cum Deus ipse, vt peteret, hortaretur. Iratus iis verbis Dominus, promisit daturum se aliud signum longè præstantius ac sublimius, ex quo multo maiorem ipse gloriam, honoremque consequeretur, conceptum videlicet, atque ortum Messiæ ex intacta Virgine: *Audite*, inquit, *ergo domus Dauid: Nunquid parum vobis est molestos esse hominibus, quia molesti estis, & Deo meo? Propter hoc dabit Dominus ipse vobis signum: Ecce Virgo concipiet, & pariet filium, & vocabitur nomen eius Emmanuel.* Itaque signum hoc de conceptione, & partu Virginis idcirco Deus promisit, vt Deus suã ipsius gloriam, potentiæque magnitudinem demonstraret, quas Achaz Rex impiissimus, obscurare moliebatur. hæc autem diuinæ potentiæ magnitudo in eo certè ostendebatur, quod Virgo manens Virgo conciperet, & pareret. Accedit quod signa, quæ Deus in alicuius pollicitationis confirmationem promittebat, omnia erant supra naturæ vires, vt patet in virga Moysis, Gedeonis vellere, & horologio Ezechiæ: quare cum Deus hic signum etiam promittat ad potentiæ suæ magnitudinem declarandam; cùm etiam eius signi nouitatem, sublimitatemque vsque adeò illis verbis amplificet: *Propter hoc Dominus ipse dabit vobis signum*: perspicuum est, signum, quod promittitur, nouum, insolitumque esse debere, atque adeo prædici Virginem concepturam, parituramque fore absq; vllo suæ virginitatis detrimento: alioquin ridiculum planè esset illud pro signo polliceri, quod familiare, & commune habetur, cuiusmodi est virginem ex viri congressu, atque deperdita virginitate concipere, & parere.

D. Hieron. sup. Isaiæ 7.

Isaiæ 7.

Iud. 6.

Isaiæ 38.

Scio Marianæ virginitatis oppugnatores dicere, prodigium & portentosum signum, quod ibi denotatur, non consistere in eo, quod virgo manente virginitate concipiat, & pariat, sed in eo quod pariat Deum hominem, ad quod significandum addit Propheta: *Et vocabitur nomen eius Emmanuel*: quod interpretatur; *Nobiscum Deus*: vel certè in eo quod concipiat & pariat, non suscepto virili semine, quod valde mirabile est, non verò in eo quod concipiat, & pariat incolumi manente eius virginitate. Sed imbecillis, & futilis est hæc hæretica responsio, quia vt tradit Rabb. Accados (quem ipsi Iudæi *sanctum magistrum* vocitant) in tertia pectione libri, qui *Reuelator arcanorum* dicitur, rogatus à Consule Vrbis Romanæ de nomine *Maria* inter alia arcana, quæ ei propalauit, & quæ ab Isaia Propheta sibi reuelante accepisse dicebat, hoc vnum singulare fuit, quod in medio huius dictionis Hebraicæ *Lemarbè*, in qua Mariæ nomen ostenditur, littera M. quæ hebraicè *mem* dicitur, clausa ponitur præter morem, & consuetudinem scribendi apud Hebræos; ad significandam virginalem Mariæ integritatem, & clausuram: igitur signum miraculosum, quod in Isaia promittitur, illud est, quod Maria paritura esset virgo manens, licet alioquin id futurum esset sine susceptione virilis seminis, & pariendo Deum pariter & hominem.

Rabbin. Accados.

Alij tertiò ex Hebræis confixerunt in prædicto loco non esse sermonem de Matre Christi, sed de matre Ezechiæ regis, vel de coniuge ipsius Prophetiæ. Verum hoc esse merum commentum ex eorum supercilioso cerebro excogitatum, satis ostendit Origenes libr. 1. cont. Celsum in hæc verba: *Si Iudæus pergat hærere verbis dicens, ad Achaz spectare: Pete tibi signum à Domino; rogabimus, quis fuerit natus Achaz temporibus, de cuius natiuitate dicatur Emmanuel, quod est, nobiscum Deus: nam si nullus inuenietur, manifestum est id quod ad Achaz dictum est, promissum esse domui Dauid eò, quod scriptum sit: Ex semine Dauid natum Saluatorem secundum carnem; quin & signũ ipsum in profundum & in altum dicitur, quoniam*

Origenes.

Rom. 1.

Ephes. 4.

ctum qui descendit, ipse est, & qui ascendit super omnes cœlos, vt imperet omnia. Deinde quia vt probat Hieronym. super Isaiæ 7. Ezechias vt minimum nouem annis prius natus erat, antequam id prædiceret Isaias: ergo verba illa non possunt illi accommodari. Nec valet confugiunt aliorum Iudæorum dicentium, Isaiam ibi non loqui de Ezechia, sed de quodam filio suo nomine Iasub: nam certè: *Voca nomen eius, accelera, spolia detrahere, festina prædari*, quod dicitur ibi ab Isaia, nulla ratione ei adaptari potest, cùm nullibi legatur deprædatus, aut spolia tulisse. Item ille non habebat amplam terram, & ditionem, cui dominaretur, cùm tamen ibi scriptum sit: *Implens latitudinem, ô Emmanuel*. Accedit ad hæc, quod ille non abstulit fortitudinem Damasci, & diuitias Samariæ, prout ibi ait Propheta de Messia; nec gratis admisso, quod id fecerit, dici potest id præstitisse, cùm puer esset antequam sciret vocare patrem, & matrem, prout ibi vaticinatus est Isaias, quod tamen, vt rectè notauit Tertullianus, impleuit Christus debellando mundum, infernũ, & vniuersam Dœmonum potestatem, quæ nomine Damasci & Samariæ intelliguntur.

D. Hieronym. Isaiæ 8. Tertull. lib. cont. Iud. c. 9. & lib. de carne Christ. 23.

At quidam Hebræi prædictam expositionem, alicuius apparentis veritatis colore fucare cupientes, dixerunt (vt auctor est D. Cyrillus) verè prophetam loqui de vxore Achaz, promittique conceptum, & partum Ezechiæ filij, dariq; pro signo, quod ipsa filium, & non filiam paritura esset; & quoniam nemo potest discernere, vtrum is, qui concipitur, aut in vtero gestatur, masculus sit, an fœmina, optimo iure potuisse dari pro signo eiusmodi prædictionem, quod vxor (scilicet Achaz) filium & non filiam conceptura, & paritura esset. Sed hanc fictionem multa clarissima labefactant, tùm quia (vt rectà argumentatur ibi Cyrillus) ea, quæ in illo vaticinio continentur, nullo pacto in Ezechiam quadrare possunt, cum ipse nec appellatus sit, nec appellari potuerit *Emmanuel*, id est, *nobiscum Deus*: tùm quia quod mulier aliqua masculum, vel fœminam conceptura sit, multis & certis argumentis naturaliter apprehendi potest: ad idque nonnulla remedia tradit Iacobus Vvikerus Basilien- *Iacob. Vvi-*
sis opere de secretis naturalibus: tùm quia *cherus de*
filius ille Ezechiæ nomen habuit *Iasub*: *secret. natu.*
cum hoc tamen nomine nihil commune habet id, quod ait ibi Isaias: *Voca nomen eius: accelera, spolia detrahere, festina, prædari*. Ac tandem, quia vxor Isaiæ nec erat virgo, nec puella, nec sterilis; ergo ineptum est dicere, quod fuerit signum miraculosum, illam concipere & parere. *Isaiæ 7.*

Cyrill. Alex. lib. 1. in Isai.

Delirant ergo perfidi Iudæi: sed non cessant adhuc Catholicam veritatem impugnare dicentes, quia in eo loco Isaiæ datur signum aliquod prodigiosum liberationis vrbis obsessæ, quę tempore Isaiæ facta est, hoc ergo signum non potest esse, quod B. Virgo Maria paritura sit Virgo manens, cùm multis post annis fateamur non id factũ esse; signum aũt præ- *Iud. 16.*
cedere debet rem significatam: ita enim Gedeoni in vellere sicco manente, humida tota terra, datum est signum ad indicandam de hostibus victoriam; & Isai. 38. *Isaiæ 38.*
in argumentum adiectorum quindecim annorum datum est Ezechiæ signũ, quod vmbra in horologio Achaz reuerteretur per decem lineas. at cauillationem hanc bifariam diluere licet: Primò obseruando duplex esse signum, alterum rememoratiuum, alterum prognosticum: Achaz ergo, quia incredulus erat, noluit dare Deus signum prognosticum, de cuius ratione est antecedere rem promissam, dedit ergò rememoratiuum, quod quia ad rememorandum ordinatur, non opus est prius esse quàm rem promissam, sed potius è contra: Exempla huius manifesta habemus. Primò enim huius generis signum fuit datum Moysi: Exod 3. cùm *Exod. 3.*
ei dictum est: *Hoc habebis signum, quod misserim te, cum eduxeris populum meum de Ægypto, immolabis Deo super montem istum:*

certum namq; est immolationem illam à Moyse post eductum populum faciendam, non fuisse signum prognosticum rei futuræ, id est, legationis illius, quam ipsi Deus eo tempore demandabat, cum ea legatio Moysis ad Pharaonem multo tempore ante eiusmodi immolationem præcessisset, sed signum dumtaxat rememoratiuum, quo Moyses postea ad agendas gratias pro sua legatione, & populi liberatione excitaretur. Deinde simile etiam fuit signū illud datum Ezechiæ Regi, 4. Reg. 19 cum ei liberatio à Sennacherib Rege Assyriorū, à quo per id tempus Ierosolyma obsidebatur, promissa

4. Reg. 19. est: *Tibi, inquit, Ezechia, hoc erit signum: Comede hoc anno, quæ repereris; in secundo autem anno, quæ sponte nascuntur; porrò in tertio anno seminate, & metite, plantate vineas, & comedite fructum earum, & quodcunque reliquum fuerit de domo Iuda, mittet radicem deorsum, & faciet fructum sursum*: quæ omnia eo promittebantur, vt Ezechiam certum redderent de nece Assyriorum, soluendaque obsidione, cum illa eadem nocte Angelus Domini percusserit in castris Assyriorum centū octuagintaquinque millia hominum, & ipse Sennacherib relictis Ierosolymis Niniuem fugiens properauerit. Sic igitur partus Virginis hoc loco Isaiæ rememoratiuum signum est præteriti beneficij, non prognosticum futuri, atque adeò non oportuit ante liberationem vrbis, & solutam obsidionē impleri, sed multò post tempore, scilicet à Dei consilio, & prouidentia constituto. Verùm proterui Hebræi adhuc obiectāt, non posse locum illum intelligi de Virgine concipiente Christum Dominum,

Isaiæ 7. cùm ibi expresè dicatur: *Et vocabitur nomen eius Emmanuel*: Christi autem nomen

Lucæ 1. Iesus erat, vt dixit Angelus Ioseph: *Vocabis nomen eius Iesum*. Huic obiectioni re-

Tertull. l. 3. cont. Marcion. c. 12. spōdet Tertullianus contra Marcionem: *Emmanuel, nobiscum Deus est, Deus autem nobiscum Christus est; tam propitius est Christus in significatione nominis, quod est nobiscum Deus, quàm in sono nominis, quod Emmanuel, atque ita constat venisse eum illum, qui prædicabatur Emmanuel, quia quod significat Emmanuel, venit, id est, nobiscum Deus.* hæc Tertullian. eodem modo respondet Lactantius Firmianus libr. 4. vbi inquit: *Christus, Emmanuel nunquam vocatus est, sed Iesus, sed prophetæ declarauit hoc nomen, quod Deus ad homines in carne venturus est. Emmanuel autem significat, nobiscum Deus, scilicet, quia illo per Virginem nato confiteri homines oportebat Deum secum esse, id est, in terra, & in carne mortali.* Itaque Isaias solum vult Messiam Deum simul & hominem futurum, reque ipsa, & facto Emmanuelem appellandum, cum eum fideles Deum, & hominem esse crederent, & nominarent. Quid enim aliud confitemur, cum dicimus Christum verum Deum, verumque hominem esse, quàm esse *Emmanuelem*, duplici scilicet in vno eodemque suppositō natura constantem? Quo eodem etiam sensu dixit Isaias c. 8. Isaiæ 8. eum appellandum: *Accelera spolia detrahere, festina prædare*. & c. 9. dicendum esse: Isaiæ 9. *Admirabilem, consiliariū, Deum, fortem, patrem futuri sæculi, Principē pacis*: non quod hæc omnia propria eius, & (vt aiunt) impositionis nomina esse deberē, sed quoniam re, factoque ipso his eum nominibus appellamus, cum eum spoliatorem, deprædatoremque inferorum, operibus & prodigiis admirabilem, Dei sapiētiam, instauratorem sæculorum, sempiternæque pacis inter homines, Deumque auctorem, verum denique naturalemque Dei filium confitemur. Immò si rem altius perpendamus, ex illis verbis: *Et vocabitur nomen eius Emmanuel*: nouum argumentum deducitur ad stabiliendum magis Mariæ virginitatem. pro quo obseruare oportet, quod in originali Hebræo, vt docent istius Idiomatis periti, non habetur *vocabitur*, sed *vocabis nomen eius Emmanuel*: quod verbum *vocabis*, est in genere fœminino, verba namque apud Hebræos genera habent sicut nomina, prædixit ergo Isaias, quod Virgo (de qua paulò antè loquutus fuerat) impositura erat

Lactan. Firmian. lib. 4. diuin. Inst. c. 12.

Isaiæ 7.

Versio Hebr.

nomen

nomen filio quem pareret, vnde cum in lege veteri soli patres filiis nomina imponerent, sicut patet ex illo Lucæ 1. *Innuebant autem patri eius, quem vellet vocari eum*: idque in vsu sit apud reliquas nationes, certè cum Virgo ipsa dicatur nomen impositura filio, non leue argumentū est illum humano patre carere, atq; adeo ex sola Virgine absque viri opera nasci.

Lucæ 1.

Hinc cogimur contra consuetudinem nostram dicere, perperam Iansenium in sua concordia Euāgelica docuisse, ex prędicto loco Isaiæ: *Ecce Virgo concipiet*: non satis colligi Virginē parituram salua virginitate, id enim planè est contra cōmunem ac receptissimam Patrum sentētiam, præcipuè Basilij, Cypriani, Hieronymi, Irenæi, necnon & Tertul. lib 3. cont. Marcion ac lib. aduers. Iud. vbi inquit: *Virginem parere natura non patitur, & tamen credendum est Prophetæ, & meritò: perstrinxit enim fidem incredibilis rei, dicendo, quod signum esset futurum. Propterea, inquit, dabitur vobis signum: Ecce Virgo concipiet; signum autem à Deo nisi nouitas aliqua monstruosa fuisset, signum non videretur.* & subdit quod si quispiam diceret ibi non cōtineri Virginem, sed iuuenculam concepturam & parituram: *Hinc quoque reuincimus, quod nihil signi videri possit res quotidiana, iuuenculæ scilicet prægnatus & partus: in signum ergo nobis posita Virgo mater creditur.* Quare crediderim locum hunc Isaię tanti roboris esse ad Mariæ virginitatem astruendam, vt si veritas hæc non fuisset iam ab Ecclesia diffinita, solus ille locus sufficeret ad veritatem hanc, tanquam verissimum fidei dogma in Deiparæ Mariæ honorem, diffiniendam, cui sit honor, & gloria, in sæcula sæculorum: Amen.

Isaiæ 7.

D. Basil. hō. in Nati. Domin.

D. Cypr. lib. 2. test. adaē. Iud. c. 9.

D. Hiero. in c. 7. Isaiæ.

D. Iren. l. 3. aduers. hær. c. 24.

Tertull. l. 3. con. Marciō.

HOMILIA VIII.

Tria alia testimonia ab eodem Isaia petita, ad eandem integerrimam Deiparæ virginitatem comprobandam pulchrè explicantur: Primum est: Generationem eius quis enarrabit? Secundum: Accessi ad prophetissam, & concepit, & peperit. Tertium: Multiplicabitur eius Imperium. *Isaiæ 53.* *Isaiæ 8.* *Isaiæ 9.*

SANCTISSIMVS, ac celebertimus vates Isaias, sicut in Christi Domini innocentia defendenda parē non habuit, ita in Matris eius virginitate protegenda & propugnanda, omnes alios Prophetas lōgo interuallo præcelluit, vnde omnia vaticinia, quæ ille nobis scripta reliquit de nunquā inuiolata Mariæ integritate, explicare, & illustrari prosequar. Primò ergo exordiar à verbis illis, quæ in ore omnium versantur: *Generationem eius quis enarrabit?* quorum verborum licet non vna sit Doctorum interpretatio, quia Vatablus ea intelligit de praua Iudaici populi generatione; ita vt sensus sit, quis poterit describere peruersam Iudaicæ plebis generationem, aut verbis amplificare eius perfidiam, impudentiam, ac effrenem audaciam? Alij è contrà intelligenda esse censent de spirituali, & copiosa filiorum Christi generatione, ita vt sensus sit: quis poterit spiritualem Christi sobolem, ac penè infinitam filiorum posteritatem denumerare? vnde ibidē in sequentibus verbis dicitur: *Quia abscissus est de terra viuentium*: alludens ad arborem, quia abscinditur, & putatur, vt fortius erumpat, pluraque germina emittat, alij deinde prædicta verba interpretantur de æterna Verbi à Patre

Isaiæ 53.

Vatabl. sup. Isai. 53.

generatione, quam ineffabilem adeò putat Propheta, vt omnem tàm humani, quàm angelici intellectus facultatẽ longè præcellat: vnde D. Irenæus aduersus quosdam hæreticos decertans, qui diuini Verbi generationem naturali rationis acumine penetrari posse falsò sibi blandiebantur, ex hoc Isaiæ loco contendit illis probare, æternam filij generationem à creatura comprehendi non posse; disputationemque concludit in hæc verba: *Generationem eius inenarrabilem existentem nemo nouit, non Valentinus, non Marcion, neque Saturnianus, neq; Basilides, neque Angeli, neque Archangeli, nec Principes, neque Potestates, nisi solus, qui generauit Pater, & qui natus est, Filius, & qui ab vtroque procedit, Spiritus sanctus.*

D. Irenæus lib. 2. aduersus hæreses 9. 48.

Grauissimi tamen alij Patres, licet præcedentem intelligentiam non respuant, prædictum tamen Isaiæ locum ad Christi Domini temporalem ex Maria generationem referunt, quam ex eo capite inenarrabilem, & ineffabilem esse arbitrantur, quod supra totam naturæ facultatem facta fuerit, salua & incolumi Deiparæ virginitate, adeò, vt Isaias hoc tantum mysterium prævidens in admirationem raptus dixerit: *Generationem eius quis enarrabit?* Et quidem si Christus Dominus communi modo, & ordinaria ratione genitus fuisset à matre, non erat cur Isaias per admirationem in ea verba prorumperet, cum humanæ generationis communis propagatio lumine solo rationis facile à philosophis explicetur. Expositionem hanc recipit in primis Diuus Athanasius, qui ait: *Natiuitatem eius quis enarrabit? Hic est, qui ex Virgine prodijt, & vt homo in terris apparuit, & cuius inenarrabilis secundum carnem natiuitas censetur: non enim est, qui patrem eius carnalem dicat, cum non ex viro, sed ex Virgine sola corpus eius ortum trahat.* Diuus Bernard. serm. 1. in vigilia Natiuit. *O partus solus sine dolore, solus nescius pudoris, corruptionis ignarus, non reserans, sed consecrans virginalis vteri templum. O Natiuitas supra naturam, sed pro natura miraculi excellentiam superans, sed reparans virtute mysterij. Fratres, generationem istam quis enarrabit? Angelus nuntiat, virtus Altissimi obumbrat, superuenit spiritus, virgo credit, fide concipit, Virgo parturit, virgo permanet, quis non miretur? Nascitur Altissimi filius, Deus de Deo, genitus ante sæcula, nascitur Verbum infans, quis vel satis miretur? Generationem eius quis enarrabit?* D. Augustin. lib. 50. homiliarum, ad idem in hunc modũ loquitur: *Generationem eius, quis enarrabit? quam generationem? ante Luciferum genui te: ecce vna generatio, ante Luciferum, ante omnia, quæ facta sunt, ante omnes Angelos, ante omnem creaturam. Sed forte secunda eius generatio narratur, fide concipitur, masculus non accedit, vterus Virginis tumet, procedit tãquam sponsus de thalamo mirabilis vtraque generatio, mirabilis illa, quia sine matre.* D. Chrysostomus homilia de Ioanne Baptista hæc scripsit: *Generationem eius quis enarrabit? Hoc nobis ostendit, quoniam natus quidem sit, sed quomodo natus sit, ignoramus. Beata Maria mater, & virgo, virgo fuit ante partum, virgo post partum. Ego hoc miror, quomodo de Virgine virgo natus sit, & post natiuitatem virginis mater virgo sit.* ac tandem Iustinus Martyr, Dialogo contra Iudæos ait: *Natiuitatẽ eius quis enarrabit? Hic est, qui ex Virgine prodijt, & vt homo in terris apparuit, & cuius inenarrabilis secundum carnem natiuitas censetur: non enim est, qui patrem eius carnalem dicat, cum non ex viro, sed ex Virgine sola corpus eius ortum trahat: Natiuitatem eius quis enarrabit? Quia nullus omninò hominum natiuitatis Christi fuit conscius in conceptu, cum virgo Maria Verbo Dei pragnans inueniatur.*

D. Aug. lib. 50. hom. 36.

D. Chrysost.

Iustin. Mart. ad 12. quæst. Iudæi.

D. Athanas. lib. de Incar. verbi, eiusque corporali ad nos aduentu.

D. Bern. ser. 1. in vigil. Natiuit.

Deinde celebrem illum Isai. c. 8. locum: *Adhibui mihi testes fideles. Vriam sacerdotẽ, & Zachariam filium Barachiæ, & accessi ad prophetissam, & concepit, & peperit filium. Et dixit Dominus ad me: voca nomen eius, Accelera, spolia detrahere, festina prædari, quia ante quàm sciat puer vocare patrẽ suũ, & matrẽ suam, auferetur fortitudo Damasci, & spolia Samariæ coram rege Assyriorũ:* Sãcti Patres,

Isaiæ 8.

D. Hiero-

Hier. sup. c. 8. Isa. Cyrill. Alex. sup. c. 7. Isa. D. Ambr. in psal. 100. et 18. D. Chrys. ho. 11 in c. 1 Ioā. & hom. 5. in 1. c. Matth. D. Greg. Naz. in S. Pascha. D. Iren. li. 3. contra hæreses cap. 18. S. Epiph. li. contra hæreses li. 3. hær. 78. cont. Anidico Marianitas. & hær. 79. cont. Quolid Proculus sup. c. 7. Isa. Euseb. Cesar. lib 7. demon. Euang. in 2. testim. ex Isa. Tertull. adu. Iudæos ca. 9. & lib. 1. & lib. 2. & lib. contra Marcion. cap. 12. & 13. & lib. 5. c. 18.

D. Hieronymus, Cyrillus Alexandrinus, Ambrosius, Chrysostomus, Gregorius Nazianzenus, Irenæus, S. Epiphanius Proculus, Eusebius Cesariensis, & Tertullianus vnanimi consensu exponunt de Christi Domini conceptione in vtero Virginis. Vnde aiunt illum, qui accessit ad prophetissam, Spiritum sanctum fuisse, quando in ea superuenit, Gabriele dicente: *Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi*: sic enim loquitur D. Cyrillus: *Etenim ipse, qui dixit: Cape tibi librum nouum, magnum, accessit ad Prophetissam: illud enim sanctissimum corpus ex Spiritu sancto è supernis verbo formatum esse, cui dubium esse poterit? Quo circa Spiritus sancti virtus, ac vis, per quam illud corpus in sanctissima Virgine formatum est, hoc congressius habitu, ac figura obliquè significatur.* His similia eleganter scripsit in hæc verba Eusebius Cesariensis: *Vnde nam esset conceptura, quæ virum experta non esset? Ipsum hoc, de quo quæritur nunc, oraculum docet: Et accessi, inquit, ad Prophetissam, & in vtero accepit, & peperit filium. Est aūt intelligendum de Spiritu sancto, à quo afflatus Propheta diuinabat. Ipse enim Spiritus sanctus se accessisse ad Prophetissam fatetur, quod quidem ipsum planè completum est in Christi ortu, quo tempore missus est Angelus Gabriel ad Virginem, dixitq; ei: Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi.* Et Cyrillus Alexand. lib. 1. in Isaiam 1. cap. 8. ait? *Quod inquit non ex sanguine, & carne, neque ex voluntate viri Christi natiuitas secundum carnem peracta fuerit, sed insolita, & vltra leges humanæ naturæ exiterit, Deus Prophetæ reuelauit: Etenim ipse (inquit) qui dicit, Cape tibi librum nouum magnum, accessit ad Prophetissam:* Quare sensus est, vt Deus ipse loquatur, dicens, quod cum accessit ad fœcundandam diuina sua virtute beatam Virginē, adhibuit sibi non re ipsa, sed in promissione duos testes, omni exceptione maiores, hoc est, Zachariam, qui post captiuitatem Babylonicam illustrissima promulgauit de Christo Domino vaticinia, vt patet ex eiusdem Zachariæ ca. 9. & Vriam, qui apud Ieremiam insignē prophetiam edidit de euersione vrbis, ac templi Ierosolymitani, & postrema captiuitate, quam modò Hebræi sustinent, propterea quod Christum Dominum occidissent, quibus testimoniis, quia vaticinij huius Isaiæ veritas valde confirmatur, & stabilitur, ideò dixit Deus Zachariam, & Vriam elegisse sibi tamquam testes, conceptum, & ortum Christi contestantes: ita explicant Lyranus in Commentario huius loci, & Galatinus de Arcanis Catholicæ veritatis; sed prius illis Ionathas Paraphrastes Chaldæus dicens: *Contestare coram testibus fidelibus maledictiones, quas dixi, vt inducerem in diebus Vltimis, ecce venerunt, & etiam omnes consolationes, quas dixi in prophetia Zachariæ filij Barachiæ ego adducturus sum.* Prophetissam autem, ad quam fœcundandam spiritus Dei accessit, beatissimam Virginem esse, præcitati Patres contestantur, quæ mirabile illud edidit vaticinium, dum in suo cantico ex eo, quod concepisset Christum Dominum, prædixit beatam se ab omnibus generationibus prædicandam: *Ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes.* Cum ergo ex accessu Spiritus sancti conceperit, & pepererit Maria infantem Iesu, consequens est, salua virginitate illum concepisse, & peperisse. Arbitrorque notanter ad id significandum vocatam fuisse beatam Virginem *Prophetissam*, vt prænotaret Spiritus sanctus modum corporalis illius conceptionis, spiritualis, & Propheticæ conceptionis conditionem imitari, nam sicut Propheta non aliter vaticinium concepit, quàm ex diuina virtute sibi diuinitus infusa, ita beata Virgo, non aliter concepit Christum Dominum, quā ex Spiritus sancti virtute in ea superueniente, vnde rectè Procopius inquit: *Dominus, ait: quod ipse superueniet Prophetissæ, & sic vocat Prophetissam matrem Christi, quod Spiritus sancti particeps sit futura, iuxta illud: Spiritus sanctus superueniet in te.*

Zach. 9.

Iyr. sup. c. 8. Isa.

Galat. lib 7. de Archanis Cathol. verit. c. 16.

Ionat. Paraph. Chald. in suo Targum.

Luc. 1.

Procopius sup. c. 8. Isa.

Luc. 1.

Perfidi tamen Hebræi hunc celebrem Isaiæ locum è manibus nobis eripere conantes, obstinato animo docent, hic sermonem non esse de Christo Domino, nec de eius matre, sed totum vaticinium pertinere ad prophetam Isaiam, qui iubetur adhibitis illis duobus testibus accedere ad vxorem suam, vt ex congressu partus infantis sequatur, cui nomen erit: *Accelera, spolia detrahere, festina prædari*, quoniã per huiusmodi filiũ prædicebat Deus euersionem decem tribuum, depredationẽq; ac vastitatem Samariæ, quæ ipso adhuc infantulo ventura erat: quam expositionem, vt magis persuadeant, adducunt

Oseæ 1.

illud Oseæ cum Dominus præcipit ei, vt fœminam fornicariã, hoc est, idololatrã vxorem duceret, ex eaq; liberos procrearet, quibus vtriusque regni, & Israel, & Iuda euersio prædiceretur. Consuevit nãq; Deus non solum verbis, sed etiã factis vẽtura prænunciare, vt tradit Isaias cap. 26.

Isaiæ.

Verùm hãc expositionem à veritatis scopo longe aberrare multa comprobant, nã prætermissa absurditate illa, quod sanctissimus Vates Isaias præciperetur coram illis testibus ad vxorem suam accedere, & illis spectantibus rem peragere, planũ quidem est nomen illud: *Accelera, spolia detrahere, festina prædari*: Isaiæ filio minime conuenire, cũ nec ita fuerit appellatus, neq; heroica aliqua eius facta in sacris literis commemorentur, propter quæ tã to nomine insigniretur. Deinde, quia (vt

Rabbi Salomon sup. c. 8. Isaiæ. Ierem. 26.

tradit Rabbi Salomon) Vrias qui hic testis inducitur, fuit filius Semei, qui prophetauit tempore Ioachim filij Iosiæ (vt legimus apud Ieremiam) Zacharias autem fuit ille, qui in duodecim prophetis minorib. est vndecimus; isti tamen neutiquã potuerunt ab Isaia induci tamquã testes alicuius ipsius operis, cum multo posteriores illo fuerint; à quarto enim anno regni Achaz, quo tempore, vel circiter, Isaias hoc edidit vaticinium, vsq; ad regẽ Ioachim, sub quo Vrias ille fuit vaticinatus, fluxerunt anni pluſquam centũ; & ab eodem quarto anno regni Achaz vsque ad tẽpus Zachariæ filij Barachiæ (qui fuit vndecimus prophetarum minorum) trãsierunt pluſquã ducenti anni, vt affirmãt Galatin. lib. 7. Arcan. Catholicæ veritatis cap. 6. Lyran. & Dionys. Carth. in comment. huius loci. Ac tandem Isaias in prædicto loco euenturam fore ait Syriæ, & Samariæ deuastationem adhuc filio illo infantulo, quod nulla ratione aptari potest filio Isaiæ, cum illa calamitas acciderit sexto anno Ezechiæ, quo tempore necesse fuit filium Isaiæ habuisse iam septẽdecim, aut octodecim annos, cum conceptus esset quarto anno regni Achaz, à quo anno vsque ad sextum Ezechiæ, qui ei successit, fluxerunt octodecim anni: nam Achaz sexdecim annis regnauit, vt illorum computatores tradunt, non igitur, quando contigit illa vastitas, filius Isaiæ erat infantulus nescius vocare patrem, & matrem, sed potius adultus & nubilis. Christo autem Domino recte illa verba quadrant, qui infans, & ab vberibus matris pendens, gentilitatis idola colentis fortitudinem abstulit, spoliaque diripuit, cum tres illos reges magos, tamquam gentium primitias, ex orientalibus partibus ad se infantulum adorandum stella duce, euocarit. Hi enim quia & Reges, & sapientes simul erant, meritò Gentilitatis fortitudo, & optima gentium *spolia* appellari potuerunt. Quod verò additur, *coram Rege Assyriorum*, vel de Dæmone ipso, vel de Herode intellige: ijs enim Regibus videntibus, ac frementibus, bellator noster potentissimus ea spolia gentibus incredibili potentia, fortitudineque detraxit. Atque hæc est communis veterum Patrum expositio: sic namque inprimis interpretatur Tertull. in libro aduersus Iudæos: *Spolia*, inquit, *Samariæ accepit ipsos Magos, qui cum illum cognouissent, & muneribus honorassent, & genu posito adorassent, quasi Dominum Regem sub testimonio indicis, & ducis stellæ, spolia sunt facti Samariæ, id est, idololatriæ, credentes in Christũ: idololatriã enim Samariæ nomine notauit, vt ignominiosæ ob idololatriam, quæ dejecerat à*

Galatin. Lyranus. Dion. Carth.

Isa. 8.

Tertullia. aduersus Iudæos. cap. 9.

Deo

Deo sub Rege Ieroboam aduersus Regem Assyriorum, hoc est, aduersus Diabolum, qui ad hoc se regnare putat, si sanctos à religione Dei deturbat. hæc ille. Iustinus quoque Philosoph. & Mart. in dialogo cum Tryphone aduersus Iudæos: *Antequam, inquit, puer patrem, & matrem appellare, Damascipotentiam Samariæque spolia capiet: nec cuiquam eorum, qui apud Iudæos fuerunt Reges, hoc vnquam accidisse potestis docere, nos autem in nostro Christo factum docere possumus; simul namque atque natus est, Magi ab Arabia venerunt, eumque adorauerunt, cum venissent ad Herodem, qui tunc in terra vestra regnabat, quem verbum propheticum Regem Assyriorum appellat.* Eodem sensu hæc Damasci Samariæque spolia intellexerunt D. Epiphan. lib. 3. contra hæreses, post hæresim 80. titulo: *Compendiaria doctrina de Fide Catholica, & Apostolica Ecclesia* D. Ambros. lib. 3. in Luc. D. Chrysost. hom. 2. in cap. 2. Matt. D. August. serm. 1. in festo Epiphaniæ, & alij non pauci.

Iust. Mart. Dialogo cum Tryphone.

D. Epiphan. D. Ambros. D. Chrysost. D. Aug.

Celebre etiam est ad Marianam Virginitatem astruendam aliud eiusdem Isaiæ vaticinium, quod capite 9. scripsit: *Multiplicabitur eius imperium.* licet enim verba hæc secundum superficiem spectata, nihil prorsus ad Virginis integritatem pertinere videantur, tamen si sensus illorum medullam degustemus, cõperiemus multum per omnem modum facere, ad præsens virginitatis Mariæ argumentum illustrandum: nam in primis (vt adnotauit ex veteribus Rabbinis noster Galatinus) in his dictionibus Deiparæ Mariæ nomen clauditur, quod Hebraicæ *Miriam* dicitur: includi etiam aiunt dictione alia, *lemarbè* quæ *Domina* interpretatur, vt significaretur dominij, & imperij Christi Domini (de quo ibi agitur) beatam Virginem, tamquam veram eius matrem, valde participem esse futuram. Tamque admirabili ratione, & artificio nomen Mariæ cum Christi imperio esse connexum, vt vbicunq; Messiæ imperium propagatum legeretur, ibi quoque sanctissimum Mariæ nomen audiretur: nec possent Messiæ principatus regnique fines prorogari, & extendi, quin simul Virginis laudes, nominisq; eius amplitudo augeretur; nec è contra magnitudo imperij Christi quidquam minui posset, quin etiam Reginæ Mariæ imperium minueretur: vnde sicut olim Phidias ille sculptor, cum primis illustris, Mineruam armatã finxisset ex ebore, in eius clypeo suam ipsius imaginem tanto artificio, ingenioque celauit, vt eam nemo posset abradere, quin vniuersum statuæ opus perderet, vt auctor est Aristot. in lib. de mundo ad Alexandrum; ita Deus matris memoriã cum suo ipsius imperio ita coniunctã esse voluit, vt nemo, qui ipsius imperium cõmemoret, de Virgine silere posset; nemo Virginis magnitudinem obscurare, quin magna ex parte Messiæ dignitatem comminuat, siquidem & Virginis præcipua laus in eo posita est, quod mater sit Messiæ, & Messiæ splendor in eo etiã eluceat, quod ex matre Virgine fuerit progenitus. Vt verò indicaretur Virginẽ filiũ suum, absq; reserata virginali eius clausura esse conceptũrã, & parituram, in medio illius dictionis hebraicæ, quæ Mariã significat, apposuerunt Mem clausam contra eorũ vsum, & consuetudinem, debebat. n. esse apertum. quia Hebræi non vtuntur Mem clauso in principio, aut in medio alicuius dictionis, sed in fine duntaxat, vnde cum nusquam alias, nisi in hoc loco, & in Isaiæ ca. 7. vbi sermo est de eadem Virgine inueniatur Mem clausum in medio dictionis positum, consequens est aliquod arcanum ibi latere, illud aũt repetiunt Adrianus Finus, Lyran. Galat. & multo ante illos Rabbi Accados, quod propterea Mem omninò clausum præter Hebræorum scribendi rationem appositum fuerit, vt id significaretur præter totum naturæ ordinem Virginem pariturã esse, absque virginei sui sigilli violatione.

Galat. lib. 7. Arcan. c. 13.

Aristot. Adrian Fin. lib. 2 flagellũ cap. 7. Lyra in c. 9. Isaiæ. Galat. lib. 7. Arcan. c. 13. Rab Accados in 3. petitione eius libri, qui reuelator Arcan inscribit.

Duo tamen, quæ in commentario huius loci adnotauit Leo Castrensis, silentio non prætermittam. Primum est, quod

quod M. illud clausum, & quadratæ figuræ, quod appositum fuit in dictione illa *Lemarbe*, quæ interpretatur *ad multiplicandam*, vbi de Christi imperio est sermo, significat stabilitatem illius tantam esse futuram, vt nullus pateat hostibus aditus ad illud irrumpendum: secundum est, quod loco illius verbi *Marbe*, quidam legunt *Sarbe*, id est *spina*, vel *rebellio*, ita vt sensus sit *spina*, vel *rebellio eius imperij*, vt per hoc significaretur, Imperium Christi cæpisse vel à spinea corona, qua fuit redimitus, vel à rebellione Iudæorum, qua in auctorem vitæ sæuientes ligno Crucis eum affixerunt, cui sit honor, & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA IX.

Tria grauissima Prophetarum oracula elucidantur ad Deiparæ Mariæ virginitatem magis confirmandam. Primum est Ieremiæ: Nouum creauit Dominus super terram: Fœmina circumdabit virum. Secundum Ezechielis: Porta hæc clausa erit. Tertium Danielis: Abscissus est lapis de monte sine manibus: ac tandem varia testimonia noui Testamenti expenduntur, & præcipue Concilia, quibus hæc veritas diffinitur, afferuntur.

Ieremiæ 31.

Ezech. 44. Dan. 4.

CELEBRE est illud Ieremiæ oraculum, & omni acceptione dignum ad Marianæ virginitatis, Catholicam veritatem magis stabiliendam: *Nouũ creauit Dominus super terram: Fœmina circumdabit virum*: nouitas autem, hæc in eo consistit, quod manens virgo concipiat filium, & pariat; quod enim mulier violata virginitate filium suo vtero circumdet, commune est omnib. prægnantibus, nihilque id noui habet: ita obseruarunt sancti Patres, præsertim D. Hieronymus, dum inquit: *Nouam rem creauit Dominus super terram: absque vllo semine, absque vllo coitu, atque complexu. fœmina circumdabit virum gremio vteri sui, qui iuxta incrementa quidem ætatis per vagitum, & infantiam proficere videbitur sapientia, & ætate, sed perfectus vir in ventre fœmineo solitis mensibus continebitur.* D. etiam Bernardus eidem consentiens expositioni hæc præclara scribit: *Nouum faciet Dominus super terram. Quæris quod nouum? mulier, inquit, circumdabit virum: Non ab alicro viro virum suscipiet, non humana lege concipiet hominem, sed intra viscera intacta, & integra virum claudet, ita sanè, vt intrante, & exeunte Domino iuxta alium Prophetam: Porta orientalis clausa iugiter perseueret.* Verùm respondent Iudæi nouum, quod indicat Propheta Ieremias creandum à Deo, non esse, quod mulier salua virginitate concipiat, sed quod concipiat virum: aliæ enim fœminæ infantes concipiunt non viros rationis participes prudentes, & maturos: nouitas ergò consistit in hoc, quod mulier illa concipiet virum, non ætate, non viribus corporis, non animi vigore, sed maturitate iudicij, non corpulentia membrorum. Hanc tamen responsionem verba ipsius Ieremiæ penitus labefactant, tùm quia consulto dixit: *creauit*, vt significaret generationẽ Christi non esse futuram ex duobus principiis, masculo scilicet, & fœmina, instar generationis aliorum infantium, sed ex vno solo instar creationis, & quia sicut creatio est ex nihilo, ita generatio Christi, quantum attinet ad virum qui nullus in ea interuenit, fuit ex nihilo, vtpotè ex nulla viri materia, atque adeò, quasi semicreatio, vt ita loquar, licet alioquin ex purissimis Mariæ sanguinibus verè fuerit genitus: tùm etiam, quia vsurpans verbum illum *circumdabit* apertè ostendit mulierem illam vndique clausam esse,

Ieremiæ 31.

D. Hier. in c. 30. Ezech.

D. Bern. in 10. missus

esse, nam certè circulus, qua parte apertus est, minimè circumdat: igitur cum beata Virgo dicatur à Ieremia circumiés & circumdans filium suum, consequens est, quod illæsa virginitate illum conceperit. Vnde Ieremias in prædictis verbis non solum nouitatem concipiendi virū, sed & nouitatem illam absque iactura virginitatis id præstandi paucis illis perstrinxit. Ceterùm vt contra Hebræos magis vrgeat hic locus, obseruandum est, celebre arcanum Rabbi Moysis Addarsan in ca. 1. Gen. vbi Rabbi nomine Iehosuag filij Leui in Midras echa, hæc quæ sequuntur verba dixisse enarrat: *Veni & vide, quia non est modus Dei, sicut modus hominis carnalis: Homo enim carnalis dum ea percutit, & emplastro, vel vnguento medetur: sed Dominus Deus noster non sic: quia cum quo percutit, cum eo ipso etiam medetur, quod quidem videmus in Ioseph, & in Israel verificari. Nam Ioseph per somnia percussus est, & per somnium curatus est; & Israelitæ in Virgine peccauerunt, vt habetur Ezech. 23. & fornicatæ sunt in Aegypto, vel secundum aliquos, in adulterio peccauerunt: & sequitur ibidem: fibulata sunt vbera earum, & tractæ sunt mammillæ pubertatis earum, & in virgine punitæ fuerunt, vt Ierem. 5. Mulieres in Sion humiliauerunt, & virgines in ciuitatibus Iuda; & in virgine sunt consolati, sicut ait Ieremias: Quia creauit Dominus nouum super terram, fœmina, alias, Virgo circumdabit virum.* ecce hoc discursu diserte docet hic Rabbi *mulierem* hanc *circumdantem virum* virginem esse. vt magis autem illustretur prædictus locus, adiungi debet ille alius ex libro Iudicum: *Eliget Deus nouitates, & tunc expugnabit portas*; nouitates autem, quæ in conceptione, & partu Mariæ mirificè splendent, conceptio est sine venere, partus sine dolore, Virginitas cum maternitate coniuncta, & similes aliæ, vnde notanter Propheta, non dixit *nouum creauit Deus*, sed *Dominus*, vt significaret illum tamquam absolutum Dominum naturæ legibus non astrictum, prædictas omnes nouitates naturæ facultatem transcendentes diuina sua virture operari.

Rabbi Moysi Addarsa. Gen. 1. Ierem. 30. Gen 37. Gen. 41. Ezech. 23. Ierem. 31. Iud. 5.

Nec silentio hic prætermittam, quod Galat. de arcan. c. 4. scribit scilicet in lib. dictum Eliam prophetam ad Rabbi Iudā dixisse, propterea Messiam non accelerasse suum aduentum, quia omnes ferè virgines aut per maritos, vel per alios deflorari cupiebant, quia ergo sola virgo Maria semper virginitatem seruare proposuit, digna inuenta fuit, vt ipsa vtero suo circumdaret virum, & verum Messiam conciperet. At Hebræi, vt celebre hoc Ieremiæ testimonium eludant, Respondent de Iudith, quæ Holofernem circumuenit, & detruncauit, Ieremiam intelligi. O genus hominum nequam, fugā quæritis, & mendacium guttur vestrum meditatur. Non enim nouum, immo perantiquum fuit mulieribus viros circumuenire. ex Hebræis habemus Deboram, quæ Sisaram vicit: ex orientalibus Semiramidem, quæ Asiam, & Indiam sexu mentito bellis turbauit, suoque imperio Aethyopiam adiecit: ex Amazonibus Panthasilæa, vt scribit Virgilius:

Galatinus. Iudith 15. Thren. 5. Psal. 13.

Vicit victorem candida forma virum

Deficeret quidem tempus, si mulieres omnes, quæ viros, familias, vrbes, regna, imperia, atque orbem, & præstantes in eo robore, & sapientia deceperunt, vicerunt, & perdiderunt. Non ergo Iudith arbitremur solam, quæ animi præstantia virum superauit, atque protriuit, multò minus reputari debet ea, quam Ieremias dixit virum circumdaturam, quoniā hoc nouum est, immo miraculum à sæculis absconditum. Adde quod fœmina ista per Rabbinos *Virgo* exponitur: nullo ergo modo valet de Iudith intelligi, quæ cum viro aliquot annos à virginitate sua vixerat.

Secundum locum non minus celebrē Ezechielis adiungam, qui capite quadragesimo quarto dix.: *Conuertit ad viam portæ sanctuarij exterioris, quæ respiciebat ad Orientem, & dixit Dominus ad me: Porta hæc clausa erit, non aperietur, & vir non*

Origen. hom. 14 sup Ezec.

transibit eam, quoniam Dominus Deus Israel ingressus est per eam, eritque clausa principi, princeps ipse sedebit in ea. Scio quidem Origenem per hanc portam intellexisse cognitionem sactæ Scripturæ, quæ clausa, & obserata fuit, quousque *princeps pacis* Christus Dominus claui suæ scientiæ illam aperuit, ac reserauit. præclara Origenis verba hæc sunt: *Quæ nam ista porta est, quæ semper clausa est, & solus Dominus Deus Israel ingreditur per eam? nempè illa, de qua Saluator loquitur in Euangelio:*

Matth 13.13. Luc.11 52. *Væ vobis Scribæ, & Pharisæi hypocritæ, & væ vobis legis doctoribus, qui tollitis clauem scientiæ, ipsi non ingredimini, & intrantes prohibetis. De hac sub nomine libri scribit*

Isa.29.11. *& Isaias: Erunt verba libri signati, quem cum dederint homini nescienti literas, & dixerint ei: Lege: respondebit tibi, nescio literas. & dabunt illum homini scienti literas, dicentes. Lege: & dicet non possum legere, quia signatus est iste liber, cuius nemo potest soluere, & aperire signacula neque in cælo, neque sub*

Apoc.5.5. *terra, nisi ille, de quo in Apocalypsi Ioannis dicitur: Ecce vicit Leo de Tribu Iuda, radix Dauid, aperire librum, & soluere septem signacula eius. prius enim, quàm Saluator humanum corpus assumeret, & humiliaret se formam serui accipiens, clausa erat lex, & Prophetæ, & omnis scientia scripturarum. Posiquam autem ille pendit in Cruce, statim velum templi scissum est, & aperta sunt om-*

2. Cor. 3.18. *nia, ablatoque velamine dicimus: Nos autem omnes reuelata facie gloriam Domini contemplantes in eamdem imaginem transformamur à gloria in gloriam.* Multi tamen celeberrimi Patres, immo omnes, vno, vel altero excepto, communi sensu per hanc *portam* intelligunt Deiparam Mariam, per quam Christus Dominus ad nos ingressus est. iuxta illud ecclesiæ Ca-

Antiph. Ecc. tholicæ: *Tu Regis alti ianua, & porta lucis fulgida* (& quomodo non fulgida, per quã fulgor, & splendor Patris transibat?) per clausuram vero illius portæ censent intelligi virgineum vterũ Mariæ clausum: addunto; Prophetam non absque mysterio dixisse portam illam esse clausam, vt significaret integritatem Deiparæ Mariæ non solum ante partum, & in partu, sed etiam post partum, quod & indicant satis apertè verba illa eiusdẽ Prophetæ: *Eritq; clausa principi*, hoc est, etiam cum Princeps per eam egredietur, non aperietur, & reserabitur, sed clausa manebit: vnde Pagninus vertit: *Eritq; clausa Principi*: quo apertius significauit, quod licet in supremi Principis palatio permultæ essent portæ, illa tamen, quæ obserata semper erat per excellentiam, porta Principis clausa appellabatur, per quam ipse absque violatione clausuræ in mundum introiuit. Non ignorarunt LXX. Interpretes hoc abditum arcanum in his verbis delitescere, siquidem in hunc modum illa verterunt: *Et erit clausa, quia dux iste sedebit in ea*: hoc est, obserata erit, quia Christus Dominus instar strenuissimi, ac fortissimi Ducis, illius clausuram indemnem seruabit, & velut alter Cherubinus ad portam paradisi constitutus gladio extento transitum prohibentis, nulli aditũ patere permittit. Tandem adn tant Prophetam consultò vocasse portam illam clausam Orientalem, quoniam (vt inquit Diuus Ambrosius) *verum lumen effudit, quæ generauit Orientem, peperitque solem Iustitiæ.* Atque huc faciunt ad illustrandum magis hunc Ezechielis locum verba illa Dauidis de portis Ecclesiæ loquentis: *Quoniam confortauit seras portarum tuarum*: ad quæ alludens D. Ambrosius acutè satis dixit: *Deus curam habet obserandi portas, & suam portam confortare non potuit: confortauit profectò, & seruauit intactam, quam semel clausit Sanctus, & verus, qui habet clauem Dauid, qui claudit, & nemo aperit.* Re stat modo, quæ in expositionem huius Ezechielis loci ediximus, Sanctorum Patrum testimoniis constabiliamus. D. Augustinus serm. 2. in natiuitate Domini. *Porta, inquit, erat clausa, & non est aperta: & quasi interrogaretur, cur non aperta esset? adiecit, quia Dominus transiit per eam porta clausa est, id est signaculum pudoris, immaculata carnis integritas; non enim est violata*

Ezech.44. Pagninus. LXX. Interpretes. A Ambr. de Virgi. ad Eust. 7 & 8. Ps. 147. Apoc. 3. D. Aug.

partu,

partu, quæ magis est sanctificata conceptu. Ruffinus. Idem habet Ruffinus Aquileiensis Presbyter in expositione symboli Apostolorum, quæ falsò sub nomine D. Cypriani circumfertur: *Partus*, inquit, *ipsius mirabilem modum Ezechiel propheta ante formauerat, Mariam portam Domini nominans, per quam scilicet Dominus ingressus est mundum: dicit ergo hoc modo: Porta autem, quæ respicit ad Orientem clausa erit, & non aperietur, & nemo transibit per eam, quoniam Deus Israel transibit per eam, & clausa erit. Quid tam euidens dici de conseruatione (seu vt alias legitur, consecratione) Virginis potuit? clausa fuit in ea virginitatis porta, & per ipsam introiuit Deus Israel, & per ipsam in hunc mundum de vtero virginis processit, & in æternum porta virginis clausa seruata virginitate permansit.* Eandem expositionem tradit D. Ambrosius lib. de institutione Virginis ad Euseb. c. 6. D. Amb. *Quæ est*, inquit, *hæc porta, nisi Maria? ideo clausa, quia virgo. Porta igitur Maria, per quam Christus intrauit in mundum, quando Virginali fusus est partu, & genitalia virginitatis claustra non soluit, manst intemeratum septum pudoris, & inuiolata integritatis durauere signacula, cum exiret ex virgine.* & multo luculentius c. 7. *Bona*, inquit, *porta Maria: quæ clausa erat, & non aperiebatur: transiuit per eã Christus, sed non aperuit; est enim & porta ventris, vnde ait Iob c. 3. Intenebrescant stellæ noctis illius, quia non concluserit portas ventris matris meæ. est ergo & porta ventris, sed non omnis clausa semper: verùm vna sola potuit manere clausa, per quam sine dispendio claustrorum genitalium Virginis partus exiuit. Ideo ait Propheta: Porta hæc clausa erit, & non aperietur, & nemo transibit per eam, hoc est, nemo hominum: quoniam Dominus, inquit, Deus Israel transibit per eam, eritque clausa, id est, post transitum Domini, erit clausa, & non aperietur. Hæc porta ad Orientem aspiciebat, quoniã verum lumen effudit, quæ generauit Orientem, peperitq; solem iustitiæ. Audiant ergo imprudentes: clausa, inquit, hæc porta est, quæ solum recipit Deum Israel. denique non est aperta: audiant Prophetam dicentem: Non aperietur, eritq; clausa, hoc est, non aperietur ab eo, cui desponsabitur; non licebit enim, vt aperiatur, per quam Dominus transibit, & post cum inquit, erit clausa, hoc est, non apertet eam Ioseph: quoniam dicitur ei: Noli timere accipere Mariam coniugem tuam; quod enim in ea natum est, de Spiritu sancto est: porta ergò clausa virginitas est.* Ac tandem quamuis D. Hieronymus Origenis expositionem non respuat, hanc tamen tamquam solidiorem acceptat in hæc verba: *Pulchre quidam portam clausam, per quam solus Dominus Deus Israel ingreditur, & dux, cui porta clausa est, Mariam virginem intelligunt, quæ & ante partum, & post partum virgo permansit. Etenim tempore, quo Angelus loquebatur, Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi: quod autem ex te nascetur sanctum, vocabitur filius Dei; & quando natus est, virgo permansit æterna, ad confundendos eos, qui arbitrantur eam post natiuitatem Saluatoris habuisse de Ioseph filios ex occasione fratrum eius, qui vocantur in Euangel. super qua quæstiuncula Romæ aduersus Heluidium illius temporis hæreticum in adolescentia non grandem librum scripsisse me noui.* Tertium tandem oraculum Marianam virginitatem atteſtans illustre satis est, quod Daniel nobis reliquit dicens: *Videbas ita, donec* Dan. 2. *abscissus est lapis de monte sine manibus, & percussit statuam, & factus est mons magnus:* Quamuis antiquissimus Tertullianus, & Theodoretus propositum vaticinium interpretetur de Orbis imperijs per Christum dissipandis in secundo aduentu, sancti tamen Patres de infantis Christi primo aduentu illud explicant, ad inuiolatam Deiparæ virginitatem magis astruendam. Inter hos primum refero Iustinum Martyrem dialogo cum Tryphon. in hunc modum loquentem: *Quasi filium hominis Daniel dicit eum, qui æternum regnum accipit, an hoc ipsum significat? quod enim ait, vt filium hominis apparuisse hominem factum esse indicant, sed non ex humano semine esse declarat: nam eum dicit excisum sine manibus, hoc ait non*

Tertull. li. 3. cont. Marcione c. 7. & lib. aduers. Iudæos c. 14. Theod. in comment. sup Daniel. Iust. S. Mart.

esse hominis opus. Diuus Irenæus lib. 3. con-
D. Irenæm. tra hæreses capite 18 inquit: *Daniel prænidens eius aduentum lapidem sine manibus abscissum aduenisse ait in hunc mundum: hoc est enim quod sine manibus significabat, quod non operantibus humanis manibus, hoc est, virorum illorum, qui solent lapides cædere, in hunc mundum eius aduentus erat, id est, non operante in eum Ioseph, sed sola Maria cooperante.* D. Augustinus tractatu 9. in Io-
D. August. annem hæc scripsit: *Lapis de monte præciditur, ipse est lapis, quem reprobauerunt ædificantes, & factus est in caput anguli. De quo monte præciditur, nisi de regno Iudæorum, vnde Christus secundum carnem natus est? & præciditur sine manibus, sine opere humano, quia sine amplexu maritali de Virgine ortus est. Mons ille, vnde præcisus est non impleuerat vniuersam faciem terræ: non enim tenuerat regnum Iudæorum omnes gentes: at vero regnum Christi vniuersum orbem terrarum cernimus occupare.* Eidem expositioni cō-
D. Hieron. sentiens Diuus Hieronymus ait: *In fine horum omnium regnorum auri, argenti, æris, & ferri abscissus est lapis Dominus, atque Saluator sine manibus, id est absque coitu, & humano semine de vtero virginali, & contritis omnibus regnis factus est mons magnus, &*
Theodoret. *implenit vniuersam terram.* Ac tandem Theodoretus in Commentario super Danielem perdoctè adnotauit, ortum supra naturam non semel in sacris eloquiis excisioni lapidis comparari, vt legimus apud Isaiam, vbi quia Isaac ex Abraham sene & sterili fuit genitus, Israel qui ex illo processit, dicitur excisus de petra; cum ergo ortus Christi Domini valde esset supra totam naturam, vtpotè ex matre Virgine, ideo Christus dicitur excisus ex petra, quia hæc ex sua natura nihil potest producere, itaq; Christus, qui lapis angularis est faciens vtraque vnum, prodiit ex Virgine, quę nomine montis propter sanctitatis eius celsitudinem significatur, prodiuit autem sine manibus, id est sine viri opera, manus enim amplexum maritalem significare solet, vt Hieron. adnotauit ep. 22. de custod. Virg iuxta illud Cant. 2. *Læua eius sub capite meo, & dextera illius amplexabitur me.* Cant. 2.

Hactenus veteris testamentis non paucis testimoniis integerrimam Deiparæ Mariæ virginitatem comprobauimus, tempus est iam, vt eandem multis Euangelicis oraculis commonstremus. Et quidem quod attinet ante conceptionem Christi, notissima est Virginis integritas, nam præterquam triennis in templo fuit à parentibus præsentata, vbi vsque ad nubiles annos ab omni humano consortio segregata, inter solas virgines degebat, vt tradit Hieron. lib. de ortu Virg. certe i- D. Hieron.
pla Angelo nuncianti Christi conceptū continuo dixit: *Quomodo fiet istud, quo-* Luc. 1.
niam virum non cognosco? deinde post conceptionem Christi in virgineo eius thalamo Angelicum adest Gabrielis eloquiū apud Lucam: nam cum Ioseph videns Mariæ vterum grauidum valde anxiaretur, Angelus Gabriel ei dixit: *Noli timere accipere Mariam coniugem tuam: quod enim in ea natum est, de Spiritu sancto est:* igitur, cum concepit beata Virgo Spiritus sancti aura fœcundata, integra mansit eius virginitas, vnde Diuus Matthæus post illa verba continuò adiunxit: *Hoc autem to-* Matth. 1.
tum factum est, vt adimpleretur, quod dictum est à Domino per Prophetam: Ecce virgo in vtero habebit, & pariet filium, quibus verbis Isa. 7.
(licet id obiter dicam) hæc duo coniungit, virginem, & habentem in vtero, vbi apertissime maternitatem cum virginitate copulat, vt sic iam cessent hæretici Ebionitæ ad sensum diuisum miserè confugere, cum certè compositum prophetico, & Euangelico oraculo audiant luculenter satis contestatum. Idem etiam Diuus Matthæus capite 1. dum enarrans Matth. 1.
Christi genealogiam vsque ad Iacobait: *Iacob autem genuit Ioseph, virum Mariæ, de qua natus est Iesus.* notanter dixit, *de qua*, non *de quo*, aut *de quibus*, vt significaret Christum fuisse genitum ex sola Maria, non ex Ioseph. Si enim ex vtroque Christus natus fuisset, non est, cur Euangelista fugeret dicere, *ex quo*, vel *ex quibus*

natus

natus, nec erat cur Matthæus mutaret stylum, sed postquã dixit: *Iacob aũt genuit Ioseph*, consequenter oportebat subiungere: *Ioseph autem genuit Iesum*: cùm ergo id nõ dixerit, manifestè relinquitur Mariã non ex viro cõcepisse Extat item illud D. Luc. testimoniũ. *Inuenta est in vtero habẽs de Spiritu sancto*, certè in materno vtero cõmuni modo concipiente non inuenitur fœtus, sed ab extrinseco venit ex virili semine, quia tamen Virgo ex obumbratione Spiritus sancti cõceperat, Christus fuit inuentus in illa, vt his verbis explicuit D. Hieronym. epist. ad amicum ægrotantẽ: *Semen promissum est mulieris, quod secundum hominem Dominus Deus noster est, qui non infusus est in vtero, sed inuentus, Euangelista confirmante, cum dicit de Maria: inuenta est in vtero habens.* Accedit ad hæc testimonium D. Pauli vocantis Christum Dominum *factũ ex muliere*, si enim Virgo Christum Dominum ex viro concepisset, certè cum vir principalius, quàm fœmina concurrat ad generationem filij; nõ erat cur D. Paulus fugeret vocare illum filiũ viri: vocans igitur illum factum ex muliere, id absq; dubio dixit, vt illum humano caruisse patre, atque adeò ex intacta Virgine conceptũ indicaret. Ponderat in hunc modum præsentem D. Pauli locum magnus pater Hieronymus super ad Galatas 4. vbi ait: *In eo quod dixit: ex muliere: monstrat non more solito ex conuentu viri, & fœminæ, sed per Spiritum sanctum ex matre Christũ incarnationem hominis suscepisse. Nam idem Apostolus ad Corinthios scribens ait: Sicut mulier de viro, ita & vir per mulierẽ: vnde sicut in principio generationis mulier ex viro sumpta est, ita & Christus secundũ carnem ex matre tantum est.* Cùm item D. Paulus 1. ad Corinth. c. 11. dixit: *Sicut mulier de viro, ita & vir per mulierem*, hoc ipsum non obscurè significauit, vt his verbis explicauit idem D. Hieronym. in commentario huius loci: *Sicut in principio generationis mulier ex viro sumpta est, ita Christus secundum carnem, ex matre tantum est.* Et D. Hilarius lib. 10. de Trinitate explicãs locum Pauli 1. Corinth. 15. vbi Christum Dominũ hominem cœlestem vocat, ait: *Hominem dicens natiuitatem ex virgine docuit, quæ officio vsa materno, sexus sui naturam in conceptu, & partu hominis exeuta est: & cùm ait, secundum hominem de cœlo: originem eius ex superueniente in Virginem sancti Spiritus aditu testatus est. Atque quum & homo est, & de cœlis est, hominis huius, & partus à Virgine est, & conceptus ex spiritu est* Et Diuus Ambros. epist. 97. ex verbis Christi Domini in cruce cõmendantis Mariam Ioanni virgini, vt acciperet illã in suam inquit: *Qui hoc legit in Euãgelio, quomodo quasi naufragus titubat, & fluctuat: Non ergo testamentum filij est de matris integritate: hæc Mariæ locuples integri pudoris hæreditas.* Ac tãdem si Hebraicam linguam consulamus, in qua eadem vox, & præsens, & futurum pariter tempus denotat, facilè inde deprehendemus, quòd cum beata Virgo dixit verba illa supra relata: *Quoniam virum non cognosco*, nõ solum significauit virum nunquam cognouisse, sed neq; vnquam illum cognoscituram esse, cum virginitatem suã perpetuò seruandam Deo iam consecrasset. Ad hæc eruditissimus Maldonatus virginitatem Mariæ post partũ colligit ex verbis D. Lucæ cap. 2. *Peperit filium suum, & pannis eum inuoluit*, nam si Christum parturiens violaretur, consequẽter instar aliarum parturientium dolores in partu sustinuisset, vnde non potuisset expedita manere ad inuoluendum continuò pannis filium suum; maximè, quod primus partus solet parientem grauius excruciare, & debilitare propter maiorem, vt in plurimũ, eius difficultatem: cùm igitur B. Virgo filium suũ, cum primum natus est, facilè potuerit pannis inuoluere, & similia alia obsequia ei præstare, nõ leue inditium est eius post partum virginitatem indicans. Quare Ecclesia Catholica, tot apertis prophetarum oraculis, ac Euangelicis monumentis innitens veritatem hanc de perpetua virginitate, tanquam Catholicum fidei dogma diffinuit in V. Synodo cap. 6. & Synodo

Luce 1.
D. Hieron.
Ad Gal. 4.
D. Hieronym.
Ibid.
Ibid.
D. Hilarius.
D. Ambros.
Luce 1.
Maldonat. sup. c. 2. Luc.
Synod. 5.

Synod. 6. Conc Later. Conc. Nicæn.

VI. action. 11. in Synodo VIII artic. 13. in confessione Tarasij in Concilio Lateranēsi sub Martino I. Canone 3. & in Concilio Nicæno, cuius symbolum canit Ecclesia, asserens *Christum natum ex Maria Virgine*; vnde inter alias laudes, quibus illa Deiparæ Mariæ virginitatem cohonestat & exornat, illa mirabilis est, & omni acceptione digna, quod nō contenta vocare Mariā *Virginem virginum*, eam compellat ipsam virginitatem: *O sancta Virginitas, quibus te laudibus efferam nescio, quia quem Cœli capere nō poterant, tuo gremio contulisti*: sicut enim vulgari loquendi sermone ad exaggerandum quempiam valde liberalem, aut modestum esse, abstractis nominibus vtimur dicentes, *hic est ipsa liberalitas, ille ipsa modestia*, ac de Deo dicimus non solum esse bonum; sed *ipsam bonitatem*, ita Ecclesia Catholica ad exprimēdam magis Marianæ virginitatis perfectionem, quæ conceptu, & partu illustrior facta est, non solum appellat Mariam Virginem, sed *ipsam Virginitatem*, quidquid omnes hæretici oblatrent. quibus sanè rectè quadrat illud Ouidij 4. de Fastis, quod in defensionem Claudiæ virginis protulit, quæ nauem per Tyberem fune trahebat.

Officium B. Virg.

Ouidij.

Claudia quinta genus clauso referebat ab alto
Nec facies impar nobilitate fuit.
Casta quidem, sed non est credita, rumor iniquus
Læserat, & falsi criminis acta rea est.
Conscia mens recti famæ mendacia ridet,
Sed nos in vitiū credula turba sumus.

Huius tamen credulitatis, ac falsæ, & hæreticæ opinionis debitas sumet pœnas supremus Iudex, cui sit honor, & gloria, in sæcula sæculorum: Amen.

HOMILIA X.

Variæ metaphoræ, egregiæq; similitudines, ex diuinis eloquijs depromptæ eandem Deiparæ Mariæ virginitatem mirificè confirmant.

CVm Marianæ virginitatis versipelles hostes totis viribus molīatur sacerrimā Mariam, candidissima, pulcherrimaq; virgineæ suæ integritatis velle sacrilego aulæ expoliare, & ex virgine nō virginem impudenter facere, opus est contra has truculentas belluas mille arma sumere, inter quæ, quia *gladius spiritus, quod est verbum Dei*, quo hucusque vsi sumus, omnium optimus, & fortissimus est, eodem armorum genere pugnare insistens, ex diuinis eloquiis varios tropos, singularesq; similitudines depromam, quibus magis inuerecunda Hæreticorum, & Iudæorum petulantia retundatur, virginitatisque illius Catholica veritas magis solidetur. Vnanimis sanè est non solum priscorum Patrum, sed & Hebræorum Magistrorum sententia, virginitatem matris Messiæ præfigurari, per terram paradisi omnis humanæ culturæ expertem; per rubum ardentem incombustum, quem vidit Moyses, per virgam ficcam Aaronis, florem, & fructum germinantem, per virgam Iesse, de cuius radice flos ascendebat, per vellus Gedeonis cœlestem rorem absque læsione in se recipientem, per hortum conclusum, per portam Ezechielis clausam, per solem, per lunā, per stellam, per nubem, leuem, per petram deserti, per montem, ex quo lapis fuit sine manibus abscissus, & per similia, quibus diuina eloquia ad humani ingenij imbecillitatē magis prouehendam scatent. Quia tamen hæc omnia stylo prosequi longissimum esset, quę ex illis

Ephes. 6.

ex illis selectiora mihi videbuntur, paucis perstringere curabo. Exordiar autem à metaphora Paradisi, cui sponsus virginē comparauit: *Emissiones tuæ sicut paradisus:*

Iren. 3. aduer. vt enim D. Irenæus lib. 3. aduersus hæreses cap. 21. dixit: *Quemadmodum protoplastus ille Adam de terra rudi, & adhuc virgine (nōdum enim pluerat Deus, & homo nō erat operatus terram) habuit substantiam, & plasmatus est manu Dei, & sumpsit Dominus limum de terra, & plasmauit hominem; ita recapitulans in se Adam ex Maria virgine rectè accepit generationem Adæ recapitulationis: si enim ille de terra sumptus est, & verbo Dei plasmatus, oportebat idipsum verbum recapitulationem Adæ in semetipso faciens eiusdem generationis habere similitudinem.* Addit tamen sapienter Theodoretus Episcopus

Theod. Episcop. Ancyr. Ancyræ oratione de natali Christi, vt habetur tomo 6. in Concilio Ephesino appendice 5. cap. 2. Beatam Virginem longo interuallo excellentiam illius paradisi superare: *O virgo, quæ ipsum vicisti deliciarum paradisum; ille namque sine semine omne plantationum genus protulit ex virgine terra, hæc autem virgo illa terra melior est, nō enim pomum protulit arborem, sed virga Iesse Saluatorem fructum hominibus afferentem: & illa terra virgo erat, & ista virgo, sed illius quidē arborem nasci præcepit Deus, huius autem Virginis ipse creator secundū carnem factus est germen.* Deinde adduco metaphoram illam ab antiquis Patribus satis decantatam, immò, & ab Ecclesia Catholica frequenter vsurpatam ardentis, &

Isai. 9. incombusti Rubi, quem vidit Moyses transiens (inquit) videbo visionem: hanc oportet quidem transeamus, iuxta intelligentiam Gregorij Nysseni in oratione de Natali Christi, *non loci mutatione, sed temporis transitu.* Quod enim tunc per flammam, & rubum significabatur, progrediente tempore, perspicuè in mysterio Virginis apertum fuit, quemadmodum enim illic est rubus, & tangit ignem & nō comburitur, sic virga est hic, quæ lucem parit, & non corrumpitur: itaq; quemadmodum rubus ille, in quo Deus apparuit olim, ignem concepit, & virorem conseruauit, ita Virgo Christum Dominum ardentem ignem concepit, & virginitatis virorem non amisit; ad quod alludens D. Gregorius Nyssen. lib. de vita Moysis dixit: *Deitatis lux assumpta carne illuxit hominem, eamque omnimodò incorruptam seruauit, virginitatis viriditate nullo pacto commutata.* Quod si quisquam curiosè interroget (vt id obiter dicam) quare Deus in loco illo variis arboribus consito, cum aliæ permultę plantæ rubo nobiliores existerent, hanc præ ceteris ad visionem illam grandem virgineum partum adumbrantē eligeret? respondeo, quod D. Ambrosius, Phylo Iudæus, & Dioscorides duplicem assignat proprietatē rubi, quæ facilè propositam quæstionem soluunt: prima, est, quod folia eius serpentibus sunt infestissima: secunda, quod ob pungentes suas spinas ab omnibus manet intacta; vt significaret ergo Deus Virginem intactam semper ob virginitatis eius perennitatem, antiqui serpētis inimicissimā esse futuram, ideò *Rubum* præ ceteris aliis plantis ad Mariam adumbrādam elegit. Scio alios dicere consultò Deum elegisse rubū, ne Israelitæ, quod ad Idololatriam erant procliues, ad idola fabricanda, inde excitarentur: materia nam ęj; rubi inepta est ad id, sed hoc nostro argumento non inseruit.

D. Ambr. lib. 5. Exam. c. 8. in fine. Phylo Iud. de vita Moysis. Dioscorides lib. 4. c. 38.

D. Ambros. Phylo. Dioscor.

Vermi item comparauit se Christus: *Vermis sum, & non homo,* qui conceptum Christi ex matre virgine adamussim repræsentat: Christum Dominum hanc cōparationem vsurpasse, tùm ad significandum, adeò ab hominibus paruipendendum, vt instar vermis esset ab eis conculcandus; tùm ad impietatem occidentium illum declarandā, quia sicut vermis absq; vlla compassione interimitur, ita, & ipsi omni deposito compassionis affectu, fuit immaniter occisus: tùm ad ostendēdum, quod sicut vermis lignū intus corrodens, quod alioquin solidum, & graue erat, leue, & facilè ad portandū reddit; ita Christus Dominus Crucis lignum ascendens,

Psal. 21.

ita

ita illud alleuiauit, vt ipse *onus leue* illud vocaret, & *suaue iugum*. Vnde & pueri, & tenerrimæ virgines (diuina gratia eis o pitulante) facilè illud portarunt. Præter hoc, inquam, ideo vermi se comparauit, vt matris suæ virginitatem astrueret, sicut acutè obseruauit Origenes super Lucam, vbi introduxit Christum Dominum dicentem: *Ex mare, & fœmina homo nasci solet, ego verò non ex masculo, & fœmina, sed in exemplum vermis natus sum, cuius non est aliunde semen, sed in ipsis, & ex ipsis in quibus coalescit corporibus, origo est*: vnde optimè conuenit Christo Domino illud Salomonis: *Ego autem tanquam tenerrimus ligni vermiculus*: nam sicut hic ex viscer ibus ligni, vt ex matre, solo iuuamine cœlestis influxus, & gignitur, & nascitur, sic Christus ex viscer ibus Mariæ Spiritu sancto diuinitus influente, & conceptus, & in lucem editus fuit. Tertiò Dauid comparat Christum pluuiæ: *Descendet sicut pluuia in vellus, & sicut stillicidia stillantia super terram*: vel vt vertit Paraph. Caldæus: *Descendet sicut pluuia spontanea*: Card. Caietanus transfert: *Sicut pluuia super tonsam, & velut imbrium guttæ terræ*. Vocauit herbam tonsam, quia cum hæc metitur, tonderi videtur. Scio varias esse huius loci expositiones, nam Caietanus præcitato loco existimat, sermonem esse hic de secundo aduentu Christi, sic enim ait: *Quæ similitudine describitur secundus Christi aduentus opportunus, desideratus, & fœcundus comparatione terræ tonsæ ad nouum germen, quod sanè conuenit expectationi iustorum post tonsionē: siquidem cum eis huius vitæ germen præcisum fuerit, expectant nouum resurrectionis germen.* Verùm hanc expositionem sequentia verba apertè labefactant, cum statim subiicat Dauid: *Orietur in diebus eius iustitia, & abundantia pacis. Coram illo procident Æthyopes, & inimici eius terram lingent: Reges Tharsis, & Insulæ munera offerent*, quæ apertè primo aduentui Christi conueniunt, cum de adoratione Magorum, qui Christum infantem adoraturi erant, loquantur. D. Augustinus, & D. Chrysostomus aliam excogitarunt expositionem dicentes, per *rorem* gratiam intelligi quæ prius in populi Hebræi velleris descendit, sed postea illo relicto, gentilitatis aream perfudit: verba D. Chrysostomi hæc sunt: *Descendet sicut pluuia in vellus, hoc est, prædicatio in Synagogam, quando scilicet Christus sedebat, & docebat in templo, tunc pluuia in vellus descendit, sed postea relicto vellere, in aream pluuia infunditur, quoniam transactis sacrificijs à Synagoga, tota mundi area impleta est prædicatione Christi.* Eundem etiam sensum habent verba D. Augustini, quæ propterea silentio missa facio. Deinde Nicolaus de Lyra aliam viam ingressus, ait hoc loco indicari mansuetudinem Messiæ, qui in primo aduentu humili, & mansuetudo animo, & aspectu futurus prædicitur instar pluuiæ, quæ in vellus nullo strepitu descendit. Vatablus tamen aliter eundem locum intelligit, existimās illud dumtaxat in illis verbis prænotari, quod sicut herba desecta, adueniente pluuia, crescit, ita adueniente Christo futurum erat, vt omnia bona per illum efflorescerent, & germinarent. At Patres communi consensu prædictum locum explicant de Deiparæ Mariæ virginitate, D. Hieronymus, Sanctus Theodoretus, Euthymius, Arnobius, Cassiodorus, Lyranus, Remigius, Adrianus Finus, & Diuus Ambrosius, qui in serm. de Natiuit. Domini in hunc modum, prædicta verba explanat: *Descendet sicut pluuia in vellus*: quid, inquit, *tàm silenter & sine strepitu fit, quàm cum imber in lanæ vellus infunditur? nullius aures sono verberat, nullius corpus humore repercussionis aspergit, sed sine inquietudine hominum totum imbrem per multiplices effusum partes toto corpore in se trahit. Rectè ergò Maria velleri comparatur, quæ ita concepit Dominum, vt toto eum hauriret corpore. Nec eius discissuram corporis pateretur, sed esset mollis ad obsequium, solida ad sanctimoniam. Rectè inquam, Maria velleri comparatur, de cuius fructu salutaria populis vestimenta texuntur. Vellus planè Maria est, siquidem de molli sinu eius agnus egressus est,*

Matth. 11.

Origenes sup. Luc.

2. Reg. 23.

Psal. 17.

Caietan. sup. Psal. 71.

Caiet. vbi supra.

D. Aug. sup. Psal. 71.

D. Chrysost. sup. Psal. 71.

Nicol. de Lyra sup. Psal. 71.

D. Hier. sup. Psal. 71.
Theod. ibid.
Euthym. ib.
Arnob. ibid.
Cassiod. ib.
Lyranus ib.
Remig. ib.
Adrian. Finus lib. 2. flagelli cap. Indentica.
D. Ambr. serm. 15. in natali Dni.

est, qui & ipse matris lanicium, hoc est, carnem gestans molli vellere cunctorum operit vulnera populorum: omne enim peccati vulnus Christi lana suffunditur, Christi fouetur sanguine, & vt sanitatem recipiat, Christi indumento vestitur. Hactenus Diuus Ambrosius. Nomine autem *velleris* videtur facta allusio ad vellus Gedeonis cœlesti rore plenum, quod Dominus dedit Gedeoni in signum, & pignus reportandæ victoriæ aduersus Madianitas, quam figuram Mariaæ virginitati accommodans Incognitus ait: *Congrua similitudo: lana enim accipiendo, vel reddendo aquam non rumpitur, sed integra manet, sic in gloriosa Virgine virginitas ante partum, post partum, & in partu permansit inuiolata,* quibus cõsonant verba D Hieronymi dicentis: *Sicut in vellus Gedeonis pluuia descendit, ita filius Dei illapsus est in vterum virginalem per Spiritus sancti infusionem.*

Incogn. sup. Psalm. 71.

D Hier. sup. Psal. 71.

Quarto, Christus Dominus *rorem* se vocauit apud Prophetam Oseam: *Ero quasi ros Israel*: aptissimè Christus rori comparatur, quia sicut ex rore subtiliter ingrediente conchilium, virtute radiorum solarium, pretiosissima margarita gignitur, sic filio Dei conchilium vteri virginei ingrediente facta est inæstimabilis Verbi incarnati margarita, de qua in Euangelio: *Inuenta vna pretiosa margarita, vendidit omnia quæ habuit.* Persimilis est huic loco ille Isaiæ, qui in ore omnium versatur: *Rorate cœli desuper, & nubes pluant iustum, aperiatur terra, & germinet Saluatorem*: licet enim in eo capite multa dicantur de Rege Cyro, tamen (vt perdoctè annotauit Diuus Cyrillus) propheta in his verbis conuertit se ad Christum, sicut etiam idem propheta, postquam in capite decimoquarto, egerat de Nabuchodonosor ad inferos descendente, continuò ad descensum Luciferi commemorandum se transtulit: verba Cyrilli Alexandrini hæc sunt: *Longa oratio in superioribus consumpta de Cyro Persarum, & Medorum principe, deinceps verò sententiarum vim transfert propheta iam ad ipsum Emmanuelem, qui exhibitus erat à patre, vt captiuis remissionem prædicaret.* adstipulantur eidem intelligentię Diuus Cyprianus, Diuus Augustinus, Diuus Hieronymus, Diuus Athanasius, Diuus Chrysostomus, Tertullianus. Cùm ergo Isaias in his verbis de Christo sermonem faciat, virginitatem Deiparæ astruit, tùm comparando conceptionem vteri ipsius irroratione, qua cœli fœcundam eius terram irroratunt, vt Christum Dominum germinaret absque humano satore, sicut & terra solo rore desuper irrigata, absq; vlla humana cultura, varios flores, & fructus producere solet; tùm quia cum à cœlis postulatur, vt pluant iustum, rorem suum mittentes, perspicuè significatur, non ex viri opera, sed cœlesti Spiritus sancti virtute à Virgine esse germinandum facta allusione ad vellus Gedeonis: ob idque Christus à Paulo cœlestis homo nuncupatur: *Primus homo de terra terrenus, secundus homo de cœlo cœlestis*: in cuius loci commentario magnus Pater Hieronymus ait: *Cœlestis dicitur, quia non humanæ fragilitatis vitu, sed diuinæ maiestatis nutu, conceptus est, & enixus.* Tandem cum subiungit Isaias: *Aperiatur terra*, idem est, ac si diceret *parturiat*, vt habet originale Hebræum: ad eum certè modum quo flores cum aperiuntur ad emittendum fructum parturire dicuntur, iuxta illud Cantiorum: *Si flores fructus parturiunt*. Vel aliter: *aperiatur terra*: aperiat Maria os suum dicens: *Fiat mihi secundum verbum tuum*, & sic *germinet Saluatorem*, id est, concipiat Iesum, qui *Saluator* interpretatur. Deinde in idem argumentum celebris est locus Dauidis: *Ex vtero ante luciferum genui te*: quem propterea obscurare conantur Iudæi somniantes sermonem esse hoc loco de Rege Ezechia, illos tamen euidenter refellit D. Cyprianus Martyr dicens: *Perspicuum est psalmum illum de eo non fuisse dictum; quis enim Ezechiam non esse sacerdotem perpetuum ordinis Melchisedech, non fateatur? aut eundem non esse, qui Ierosolymam redemerit, quis ignorat? quis etiam*

Matth. 13.

Isaiæ 45.

D. Cyrill. c. 45. Isaiæ.

Isaiæ 5. 14.

Osea 14.

1. Cor. 15.

D. Hierony.

Cant. 7.

Psal. 109.

D. Cypr. li. 1. aduer Iud. D. Aug. de quinque hæres. tom. 6. D. Hierony. c. 45. Isaiæ. D. Athan. lib. de vnit. Trinit. D. Chrys. hō. in Psal. 71. Tertull. lib. cont. Iud. c. 7. & cont. Praxeā c. 11. Isa. vt sup.

D. Cypr dialog cū Tryphone adu. Iud.

nescit eum non misisse Ierosolymam virgam potentem, quæ dominata sit in medio illius hostium, sed Deum esse, qui ab eo hostes auerterit? verùm cum Christus Dominus, ex hoc psalmo probauerit Pharisæis se esse naturalem filium Dei; cùm enim eos in-

Matth. 22. terrogasset: *Quid vobis videtur de Christo? cuius filius est?* respondentibus illis: *Dauid:* continuò illis obiecit: *quomodo ergo Dauid in spiritu vocat eum Dominum dicens: Dixit Dominus Domino meo?* reliquum est indubitata fide asserendum esse, Dauidem loqui in illis verbis de Christo Domino, prout & docuit etiam D Paulus, cùm ait:

Ad Heb. 1. *Ad quem Angelorum dixit: Sede à dextris meis, quoadusque ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum?* Arcanum igitur latens in illis verbis detexit eleganter Tertullianus in hæc verba: *Sed nec generaxi te,*

Tertull. l. 3. cont. Marcionem c. 9. Isaiæ 1. *dixisset Deus nisi filio puero, nam & si de toto populo ait Isaiæ 1. Filios generaui, sed non adiecit: ex vtero. Cur autem adiecit (ex vtero) tàm vane quasi aliquis hominum ex vtero natus dubitaretur, nisi quia curiosius voluit intelligi in Christum. Ex vtero generauit te, ideſt, ex solo vtero sine viri semine.* & eodem libro

Psal. 88. explicans verba illa: *De fructu ventris tui ponam super sedem tuam:* inquit: *Quis iste venter est? ipsius Dauid? vtique non, neque enim parituras esset Dauid, sed nec vxor eius, non enim dixisset: ex fructu ventris tui, sed potius, ex fructu ventris vxoris tuæ. Ipsius ergo dicendo ventrem superest, vt aliquem de genere eius ostenderit, cùm ventris futurus esset fructus caro Christi, quæ ex vtero Mariæ floruit, ideòq; fructum ventris tantùm nominauit, vt propriè ventris, quasi solius ventris non etiã viri, & ipsum ventrem ad Dauid redegit ad principem generis, & familiæ patrem: nam quia viro deputare non poterat, Virginis eum ventrem, patri deputauit.* Sed ad illustrandum magis hunc locum obseruare oportet q̃ vbi nostra vulgata vertit: *Tecũ principium in die virtutis tuæ, in splendoribus sanctorũ, ex vtero ante luciferum genui te:* Origi-

Psal. 109. *Origi. Hebr.* nale Hebræum habet: *in splendoribus sanctitatis ex vtero auroræ tecum ros natiuitatis tuæ,* notanter ait: *In splendoribus sanctitatis,* vt indicet Christũ non fuisse conceptum ardoribus concupiscentiæ, sed cœlestibus sanctitatis, & munditiæ splendoribus. idem enim est *sanctum,* quod *mundum,* aut *sine terra:* vnde vbi vulgata nostra legit: *In splendoribus sanctorum:* alij vertunt ex originale Hebræo: *In decoribus sanctitatis,* alij *in pulchritudinibus,* quia nihil pulchrius, quàm virginitas, & maximè cum fœcunditate coniuncta, vt effulget in Deipara: Id enim denotat, quod Mariam *auroram* vocauerit. Nam certè sicut aurora diem, seu lucem parit non amisso proprio splendore, & claritate, sed potius aucta; sic Maria peperit Christum Dominum lucem mundi, qui de seipso dixit: *Ego sum lux mundi:* nullo tamen suæ virginitatis amisso splendore, sed potius aucto. Illudque in hac expositione est singulare, quod quamuis aurora sit solis prænuntia, tamen ipsa non continet reipsa solem; at Virgo prodigiosa adeo aurora extitit, vt solem iustitiæ in se ipsa concluderet, ex ipsiusque vtero quasi ex quodam oriente Christus instar fulgentissimus Phœbus prodierit. Vel aliter *ex vtero auroræ,* hoc est, Virginis tibi ô Christe suppeditata est materia generationis tuæ, videlicet sanguis purissimus, velut ros auroræ nitidissimus; sicut enim terrenus vapor virtute cœlesti in sublime fertur, sicque ros, sic purissimus Virginis sanguis à Spiritu sancto fœcundatus admirabilis huius generationis ros, & materia factus est. Ac tandem rori in aurora descendenti comparat Christum, vt ostendat conceptum fuisse instar earum rerum, quæ tempore auroræ ex sola rosis virtute sine industria humana gignuntur, meritoque diem incarnationis diem virtutis suæ appellauit, quia in eo præcipuè die maiora Deus suæ virtutis, & potentiæ signa ostendit, ima summis, cœlestia terrenis, ineffabili modo coniungendo. Hanc eandem expositionem rradunt doctissimi Rabbini in lib. *Midras Tillim,* ideſt, in expositione Psalmorum, vbi in hunc modum legunt:

Ioan. 8.

Ego

Rabbini in lib. Midras Tillem.

Ego hodie genui te, ex matrice, & de matrice auroræ tibi ros natiuitatis tuæ: per *matricem auroræ* matricem Mariæ accipiunt, quę salua eius integritate Christum conceptura, & paritura erat, non secus ac aurora solem sine corruptione parit. Ad illud autem, quod quibusdam difficile videtur in hac expositione, nimirum, quod propter illa verba: *Ante luciferum genui te*: videtur ibi sermonem esse de generatione æterna ex Patre, nō de temporali ex matre, respondet acutè D. Augustinus super Psalm. 109. in hæc verba: *Hoc ipsum signate dictum, propriè dictum est, & sic impletum, noctu enim natus est Dominus ex utero Virginis Mariæ, quod indicant testimonia pastorum, qui vigilias excubabant super gregem suum.*

D. Aug. sup. Psal. 109.

Extat & alia floris metaphora, sub qua Propheta Isaias Mariæ virginitatem prædixit: *Egredietur virga de radice Iesse, & flos de radice eius ascendet.* Pro cuius loci intelligentia omissa quorundam modernorum interpretatione, qui cum Leone Castrensi aiunt, *Nazaræum* à separatione dictum esse nō à flore, hoc tamen secundum est certum, vt tradunt D. Hieronymus, Beda, Pagninus, Lyranus, Adrianus Finus, & alij Hebraicæ linguę peritissimi, quos sequitur Card. Caietanus. Hoc supposito licet Origenes, Cyrillus Alexandrinus, D. Hieronymus, D. Hilarius, & S. Clemens per *virgam & florem* Christum Dominum intelligant, qui propter potentiam nomine *virgæ*, ob pulchritudinem vero appellatione *floris* denotetur, cui intelligentiæ fauet Paraphrastes Chaldæus in hunc modum verba illa vertens: *Egredietur Rex de filijs Iesse, & Messias de filijs filiorum eius*: difficilis tamen intellectu est hæc interpretatio: nam si flos de virga nascitur, neutiquam fieri potest, vt idem sit *flos*, quod *virga*; alioquin idem ex seipso oriretur. aliud igitur opus est esse virgam, aliud florem. quare plures alij grauissimi Patres per *virgam* Mariam intelligunt, per *florem* verò Christum; ita Sanctus Hieronymus, D. Chrysostomus, D. Isidorus, D. Bernardus, D. Leo Papa, S. Ioannes Damascenus, S. Ephræm Syrus, necnon & ant quissimus Tertullianus libro de carne Christi, vbi hæc præclara scripsit: *Ipse est flos de virga profectus ex radice Iesse: radix autem Iesse genus Dauid, virga ex radice, Maria ex Dauid; flos ex virga, filius Mariæ, qui dicitur Iesus Christus, ipse erit & fructus. Flos enim fructui, quia per florem, & ex flore omnis fructus eruditur in fructum. Quid ergo? negant & fructui suum florem, & flori suam virgam, & virgæ suam radicem?* Tota igitur vis huius metaphoræ ad astruendam Mariæ virginitatem consistit in hoc, quod Christus Dominus non minori puritate, & pulchritudine, quàm flos ex virga pullulat, ex virgineo vtero prodierit: sicut enim flos non ex semine, vt arbor ipsa, sed ex virga, cœlesti virtute perfusa, oritur, non secus Christus Dominus absque vllo virili semine ex Virgine, Spiritus sancti virtute illam obumbrante, ortus est: & quemadmodum virga florem parturiens tantum abest, vt aliquid suæ venustatis, & pulchritudinis amittat, vt pulchrior, & venustior euadat, ita tantum abfuit, vt Virgo Deipara per conceptum, & partum Christi Domini aliquid amiserit de suæ integritatis pulchritudine, vt tunc potius eius virginitas pulchrior, illustrior, nobilior, clarior, sanctior, excellentior, glorioſior, ac mirabilior redderetur, vt eleganter his verbis scripsit Eusebius: *Quid primum mirer, quid ve postremum? quod sine conceptu est collata fœcunditas, an quod per partum magis est glorificata virginitas?* hinc illud est mirabile ac valde prodigiosum in hac mystica virga Maria, quod cum reliquæ omnes virgæ fructum producentes florem amittant, hæc tamen virga (quod omnem facultatem naturæ longè transcendit) retento virginitatis flore pretiosum fructum, auctorem vitæ, nobis protulit, vt D. Bernardus obseruauit in hæc verba: *Si diligentius volueris intueri, intelliges in omni arborum genere in ortu fructus florem decidere, & perire;*

Leo Castrēs. super c. 11. Isaiæ.
D. Hier. ib.
Beda hom. 1. in Luc.
Pagnin. ib.
Lyran. ib.
Adrian. Fin. lib. 2. flagelli cap. 11.
Orig. hom. 9 super Num.
Cyrill. Alex. lib. 3. in Isai.
D. Hier. sup. c. 11. Isai.
D. Hilar. in Psal. 3.
S. Cle. Alex. l. 1. pedogogi c. 7.
Paraphrast. sup. 11. c. Isa.

Isaiæ 11.

D. Hier. sup. c. 11. Isaiæ.
D. Chrysost. Psal. 28.
D. Isidor. ad sororē Florent.
S. Bern. ser. 2. de aduen. & hō. 2. sup. Missus & ser. 2. in Annūc.
D. Leo Papa serm. de Nat. Domin.
S. Ioan. Damasc. orat. 1. & 2. de Nat. Mariæ.
S. Ephræm Syrus de Matris Dei laud.
Tertull. lib. adu. Iud. c. 9. & lib. de carne Christi cap. 21.

Euse. Emiss. hom. 2. Nat. Domin.

D. Bern. l. de pass. Dom. cap. 16.

perire : in hominibus quoque & ferè cunctis animantibus fructus filiorum florem virginitatis abscindit. Nam sic erat in natiuitate vitis nostræ ; beatissima enim mater illius fructum protulit benedictum, non amisso virginitatis flore : imo magis per partum mirabilem, & mundissimum est decorata, vbi lex, vbi iura naturæ abscissa sunt hanc eandem floris metaphorã tàm suaui melodia prosequitur piissimus Guericus Abbas, vt nulla ratione nec possim, nec debeã eius verba silentio prætetire : *Partus quidem meus non habet exemplum in sexu mulierum, sed habet similitudinem in naturis rerũ. Quæris, quomodò virginitas genuit Saluatorẽ ? sicut flos vitis odorem ; si corruptũ inueneris florem pro eo, quod dederit odorem, violatũ crede pudorem, quia dedit Saluatorem. Quid potes calũniari in proprietate similitudinis ? quid aliud est virginitas, quàm flos inuiolati corporis ? & quid aliud est filius Virginis, quàm suauitas odoris ?* Tandem id satis probat elegantiam huius metaphoræ, quod Christus Dominus illa vsus est dicens : *Ego flos campi, & lilium conuallium* : non enim sponsa, vt alij putarunt, sed sponsus est qui loquitur, vt docent D. Gregorius, Diuus Bernardus, & Venerab. Beda in commentar. huius loci, Paraphrastes autem Chaldæus in hunc modum transfert prædicta verba : *Ego similis sum lilio viridi ex paradiso voluptatis, & opera mea pulchra sunt, sicut rosa, quæ est in campo* : ecce comparat se flori orto in paradiso, qui nullum alium cultorem habuit quàm Deum, necnon & *flori campi*, qui absque vlla humana industria, virtute cœli terram fœcundante, ex ea pulcher erupit : ad eundem certè modum Christus Dominus ex Mariano paradiso humanam culturam nescience, & ex inculto campo virginei illius vteri instar pulcherrimi floris ortus fuit, vt mellifluo suo sermone adnotauit Sanctus Bernardus dicens : *Hortus, vt floreat, hominum manu, & arte excolitur ; campus verò ex semetipso producit flores absque omni humanæ diligentiæ adiutorio. Putasne tibi iam videris aduertere, quisnam ille sit campus, nec sulcatus vomere, nec defossus sarculo, nec manu hominis seminatus, venustatum tamen nihilominus nobilium illo flore, super quem constat requieuisse Spiritum Domini ?* Ipse etiam Bernardus homil. 2. super *Missus*, comparat Virginem virgæ Aaronis : *Quid rogo virga Aaron florida, nec humectata significat, nisi Virginem concipientem, & virum non cognoscentem.* Sed cur quæso cum virga de radice dicatur educta, flos à virga non dicitur ascendisse, sed à radice ; non hæret radici flos, interest virga, quæ humorem attrahens à radice florem promat : quare igitur non dicitur ascendere à virga, sed à radice ? certè, vt denotetur, Christum natum fuisse ex Virgine, corpusque verum, & non phantasticum adaptasse sibi ex illis Mariæ sanguinib*, quos à parentibus tanquam à radice traxerat, non ex alterius virtute, ideò dixit : *Et flos de radice eius ascendet.* Ad hæc non longè ab hac metaphora *floris* abhorret illa alia *virgulti*, & *radicis de terra sitienti*, cuius meminit Isaias : *Ascendet sicut virgultum coram eo, & sicut radix de terra sitienti* : vbi notandum est, quod iuxta Hebraicæ linguæ peritos verbum, cui in Hebræo respondet *virgultum*, significat *lactare*, vnde LXX. Interpretes vertunt illa verba in hunc modum : *Annunciauimus coram eo quasi puerulus, & quasi radix de terra sitienti.* solliciti sunt Hebræi, vt hunc locum obtenebrescant, interpretari illum de populo Iudæo : sed mendacissimam esse hanc intelligentiam ex eo constat, quod ille, de quo loquitur ibi Propheta (vt apertissimè constat ex ipso contextu) prædicitur tanta sanctitate conspicuus, vt nunquam iniquitatem facturus sit, nec inueniendus sit dolus in ore eius : quod impossibile est in populum Iudæum conuenire, quem certum est (nec ipsi diffitentur) permulta commisisse peccata : sermo igitur est in prædicto loco de Christo Domino ex intacta Virgine orto, vt his verbis sapienter interpretatus est Eusebius Cæsariensis, vbi lectioni LXX. acquiescẽs ait:

Gueric. Abb. vt refertur in biblioth. hom. lib. 4.

Cant. 3.

D. Gregor. D. Bernard. Ven Beda. Vers. Chald.

D. Bern ser. 47. in Cant.

D. Bernard.

Isaiæ 53.

LXX. Interp.

Euseb. Cæsar. lib 3. de demonst. Huang. c. 2.

ait: *Annuntiauimus coram eo quasi puerulus, quasi radix in terra sitienti: pro quo Aquila sic interpretatus est: Et prædicabitur tamquam quod vbere nutritur in facie eius, & tanquam radix de terra inuia. Theodotion verò: & ascendet, sicut quod lacte alitur, coram eo, & sicut radix de terra sitienti: vbi puerulus quidem ille, qui vbere, atque lacte nutritur, planè ortum Christi declarat; terra verò inuia, & sitiens Virginem, quæ illum enixa est, quam scilicet nullus vir adijt, de qua, quamuis inuia, laudata illa radix prodijt & puerulus, qui vbere, lacteque nutriretur. Verùm hac adumbratè adhuc dum significauit, apertius vero idem propheta sententiam suam interpretatur, vbi ait:* Isa 7. 13. *Ecce Virgo in vtero accipiet, & pariet filium, & vocabit nomen eius: nobiscum Deus, hoc enim significat Emmanuel.* hactenus Eusebius.

His metaphoris, & similitudinibus adnecto illam aliam Isaiæ: Isa. 19. *Ecce Dominus ascendet super nubem leuem:* Originale Orig. Heb. Hebræum habet: *Ecce Iehouah equitans super nubem leuem*, quæ verba (omissis aliis expositionibus, quæ præsenti argumento non inseruiunt) de Christo Domino ex Maria Virgine orto interpretatur Ambrosius in exhortatione ad Virgines dicens: D. Ambros. in exhortat. ad virgines. *Hic est, qui venit in nube leui, sicut dixit Propheta: Ecce Dominus sedet super nubem leuem, & veniet in Aegyptum, significans, quod in Aegyptum, id est, in afflictionem istam mundi huius veniret per Virginem. Nubem itaque Mariam dixit, quia carnem gerebat, leuem, quia Virgo erat nullis oneribus grauata coniugij: ipsa est virga germinans florem, quia pura ad Dominum libero corde directa virginitas, quæ nullis in hoc sæculo curarum anfractibus reflectatur.* Præter hoc tamen mihi ea ratione in nube virginitas Mariæ eleganter describi videtur; quia sicut nubes & gignit, & mittit pluuiam sola virtute venti in illam flantis non aperiendo, sed potius illam condensando, & constringendo, sic Maria flante vento Spiritus sancti concepit, & peperit absque læsione suæ virginitatis Christum, significatum per pluuiam, iuxta illud: *Sicut pluuia in vellus descendisti:* Eccl. Cath. in off. consonatque prædicto loco illud pueri Elisei. 3. Reg. 19. qui iussus contra mare 3. Reg. 19. prospicere dixit, se videre nubeculam ascendentem de mari, in qua erat quasi vestigium filij hominis, certè nubecula hæc de mari ascendens Deiparam Mariã refert, quæ ex mari huius mundi per carnis propaginem sicut & ceteri homines, ascendit, altior tamen, & eleuatior ipso mundo, vt quæ nullis carnis illecebris deprimi potuerit: figura autem filij hominis in medio nebulæ existens, quid aliud esse potest, quàm Christus verus Deus, & homo in medio vteri virginalis delitescens, conseruans eius integritatem.

Accedit etiam metaphora *Petræ deserti*, qua vsus est idem Isaias: *Emitte agnum Domine, dominatorem terræ de petra deserti ad montem filiæ Sion.* Isa. 16. Hebræi conantur etiam hunc locum nihil virginitati Mariæ prodesse, dicentes sermonem esse de magna agnorum copia, quam Rex Moabitarum pro tributo pendebat Regi Israel, vt habetur lib. 4. Reg. quod quia 4. Reg. 17. 3. persoluere recusabat, ideo Propheta, regnante Ezechia, Moabitas suadet, vt huic Regi Ezechiæ solitum illud pendant tributum, dicens: *mittite Agnum dominatorem terræ:* sic enim etiam posse legi ex Hebræo docuit D. Hieronymus: verùm D. Hier sup. (quidquid sit de hac lectione, quæ nihil Isa. 16. ad rem facit) falsum esse hoc Hebræorum commentum, ex duplici capite apertissimè commonstro: Tùm quod Ezechias non potuit absolutè, & simpliciter *dominator terræ* nuncupari, cum solum super duas tantum Tribus in vna parte Palesthinæ dominaretur: Tùm quia cum illud tributum soli Regi Israel solitum esset pendi, non est cur Propheta voluisset ius suum illi tollere suadendo, vt tributum illi debitum alteri Regi persolueretur. Loquitur igitur Isaias de Christo Domino mansuetissimo agno, ex intacta Maria nascituro, ad quod significandum

vocat illam petram deserti, petram (inquam) solidam atq; integram, quæ, quia virtute Spiritus sancti conceperat, adeò omnis carnalis illecebræ expers fuit, vt in hac re *petra* quædam insensibilis fuisse videatur: Addit autem *petram deserti*, vt eamdem Marianam virginitatem magis exprimeret, quia desertum plantas producit non humana industria cultum, sed cœlitus fœcundatum. Ex hoc facilè videre est (quod singulari obseruatione dignum censeo) quàm egregiè Christi occasus ortui, sepultura conceptioni respõdeat: emittitur quidem Agnus de petra, cuius corpori monumentum excidendum erat in petra, ipse ab initio conceptus sui corpus sibi excidit de petra, integritatemque petræ, cum ex ea prodiit, non imminuit, sicut nec signatam sepulturæ petram, cum de ea egrederetur, aperuit. Si ergo *petra* Christus (vt ait Apostolus) non degenerat à matre filius, quoniam & ipsa petræ nomine censetur, meritoque eo cohonestatur, quæ in amorem integritatis proposito firma, affectu solida, aduersus illecebras carnis tota erat lapidea.

1. Cor. 10.

Rursus idem propheta Isaias, de B. Virgine mirũ in modum benemeritus, quippe qui tot egregiis similitudinibus perpetuam eius virginitatem illustrauerit, sub metaphora *splendoris*, & *lampadis* egressum Christi ex matre Virgine expressit: *Propter Sion non tacebo, & propter Ierusalem non requiescam, donec egrediatur vt splẽdor iustus eius, & saluator eius, vt lampas accendatur.* Communis est omnium huius loci Interpretum sententia, sermonem esse hic de Christo Domino, qui per antonomasiam *iustus* dicitur, iuxta illud Isaiæ: *Vocaberis Ciuitas iusti, Vrbs fidelis*: vocat autem Propheta illum *splendorem*, & *lampadem accensam*, tùm quia (vt ait D. Hieronym.) venturus erat vt mundum ignorantiæ caligine obtenebratum illuminaret, iuxta illud Zachariæ: *Illuminare his, qui in tenebris, & vmbra mortis sedẽt*: tùm quia (vt docet Gloſa interlinearis, necnon & Galatinus) sicut splendor egreditur à sole absque vlla solaris corporis corruptione, & diffunditur per medium absque ipsius medij diuisione, & sicut lãpas ex admoto igne sine vlla ipsius ignis iactura accenditur; ita Christus instar splendoris conseruata Virginis integritate ortus est, & instar lampadis ardentis absque vllo virginei pudoris detrimento carne indutus prodijt. confitmat, & illustrat hanc expositionem, quod vbi nostra vulgata legit: *Donec egrediatur, vt splendor*: alij ex Hebræo vertunt: *Donec egrediatur sicut fulmen iustus meus*: vbi aptè sub metaphora fulminis adumbratur Deiparæ Mariæ virginitas, sicut enim fulmen integram, & illæsam omnino relinquit vaginam ensem continentem, & in vniuersum non corrumpit ea, quæ sibi non resistunt, ita Christus Dominus intrauit & exiuit ex vtero virginali integram & illæsam eius virginitatem seruans, quia neque in ingressu inuenit resistentiam, Maria dicente: *Ecce Ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum*: nec etiam in egressu, & ortu cum virtute diuina per penetrationem, in qua nulla sentitur resistentia, ex materno thalamo prodierit. Quid plura? Adrianus Finus in illis verbis Canticorum: *Egredimini, & videte filiæ Sion Regem Salomonem in diademate, quo coronauit illum mater sua in die desponsationis illius*: Mariæ virginitatis arcanum latere putat. Pro cuius intelligentia præsupponere oportet, per *diadema* intelligi hoc loco Christi humanitatem, vt docet D. Ambrosius, D. Gregorius, & S. Bernardus, quo B. Virgo filium Dei coronauit in instanti desponsationis suæ cum natura humana: verba D. Bernardi (vt reliqua aliorum Patrum omittam) sunt: *Si Rex est, diadema eius vbi est? sed vos eum verè videtis in diademate, quo coronauit eum mater sua in sacco mortalitatis, de quo resurgens ait: Quia conscidisti saccum meum, & circumdedisti me lætitia: Egredimini virtutes angelicæ, incolæ ciuitatis supernæ: Ecce Rex vester, sed in corona nostra, in diademate quo coro-*

Isa. 62.

Isa. 1.

D. Hier. sup. c. 62. Isa.

Luc. 1.

Galatin. lib. 4. cap. 14. Gloſa ordi. ſuper c. 2. Iſa.

Adrian. Fin. lib. 2. ſuper Cant. 3.

D. Amb. lib. de Iſaac.

D. Greg. ſuper c. 3. Cant.

D. Bern. ſuper 2. in Epiph.

Pſal. 29.

coronauit eum mater sua. hoc supposito illud mysterium ea similitudine comprehendi existimat Adrianus, quod quia Verbum humanitatem ex Virgine sumpserit, absque vllo virginitatis eius detrimento, atque adeo non communi ceterorum more factus fuerit homo, ideo inter omnes homines regalis corona, regiumq; diadema propter tàm nouum suæ conceptionis modum ei debeatur.

Tandem *speculi* metaphora, qua non solum æterna sapientia in sensu litterali, sed in mystico B. Virgo designatur, eius virginitatem egregiè manifestat. quemadmodum enim figura & imago intuëntis se in speculo imprimitur in illo absq; aliqua ipsius speculi læsione, ita æternus Pater intuens se in nitidissimo, ac tersissimo Mariano speculo impressit in eo figuram suam, quia *Filius figura est substantiæ eius*: vt ait Paulus; hæc autem figura istud ingrediens speculum per conceptum, & ab eo egrediens per natiuitatem non solum integrum illæsum, & infractum illud reliquit, sed splendidius & rutilantius, vt decebat matrem illius, qui cum Patre & Spiritu sancto viuit, & regnat in sæcula sæculorum. Amen. *ad Heb. 1.*

HOMILIA XI.

Exquisitis quibusdam locis ex Ezechiele, ex libro Psalmorum, necnon ex Cantico Canticorum, eamdem Deiparæ Mariæ inuiolatam Virginitatem magis illustramus.

HVCVSQVE testimonia produximus, & qua potuimus diligentia, expósuimus, quibus antiqui Ecclesiæ Patres intemeratam Deiparæ Mariæ virginitatem comprobant; nunc difficiliorem prouinciam suscipientes in idem argumentum extraordinariis & inusitatis quibusdam locis vtemur, quibus forte viam aperiemus, vt alij tum feliciori ingenio, tum maiori in Deiparam pietate præditi alios exquirant (est enim iucundum, & pium hoc venandi genus) quibus huius catholicæ doctrinæ veritas tenacius fidelium mentibus inhæresca, & impudentissima Hæreticorum audacia magis confundatur. Tertullianus igitur lib. de carne Christi cap. 23. & Epiphanius aduersus Ebionitas citant locum quemdam Ezechielis, qui, tametsi in sacra Scriptura non reperiatur, ex antiqua tamen traditione credebatur esse huius propheræ: verba illius valde notanda sunt hæc: *Vitula peperit, & non peperit*: ea Tertullianus citato loco applicat virginitati, & fœcunditati Mariæ. Quemadmodum enim non semel accidit, vt quæ grauida erat tempore partus appropinquante, ita facili negotio ac incolumi salute pariat, vt dicamus ei: videris non parturiens: ita Virgo *peperit, & non peperit*: peperit, quia verè Christum enixa est, non peperit, quia perinde incorrupta remansit, ac si non peperisset: peperit ergo vt Dei matrem decebat, nō verò peperit instar aliarum fœminarum, quæ honore virginalis pudicitiæ parturientes priuantur. Obseruandum tamen est, quod locus hic Ezechielis videtur potius esse apud Iob, vbi dicitur: *Vacca peperit, & non abortiuit*: in Hebræo autem est: *Vitula peperit, & non est priuata fructu suo*: vbi forte Patres ex aliquo alio codice legerunt, *non peperit*: ita obseruat Iacobus Parmelius ad locum illum Tertulliani: vel certe D. Epiphanius, & Tertullianus non attendentes ad verba, sed ad sensum Ezechielis (vt non semel contigit aliis Patribus) tribuunt illi dixisse: *peperit, & non peperit*: quia dixerat de Virgine, quod porta erat clausa, & quod princeps ipse sedebit in ea, clausam illam relinquens, quæ verba eundem sensum reddunt, ac illa. *Tertullian.* *Iob 21.* *Iac. Parmel.*

Deinde

Deinde huic argumento satis congruè adaptari mihi posse videntur verba illa Dauidis: *Deus in mari via tua, & semitæ tuæ in aquis multis, & vestigia tua non cognoscentur.* nemo ignorat Mariam *mare* interpretari, vt D. Hieron adnotauit: semitæ, quas Deus perambulauit per hoc mare, conceptio quidem, & natiuitas fuere, per illam enim intrauit in hoc Marianũ mare, per nouem menses in eo nauigaturus, per hanc verò ad Bethlehemiticum portum appulit: has quidem semitas, quantumcunque oculatissime explores, nulla alicuius viatoris vestigia reperies, quia neque ingrediens, neque egrediens Iesus ex Maria, virgineam eius integritatem quidquam læsit. atque ad hoc mysterium putant quidam alluisse Salomonem, cum dixit difficilem cognitu sibi esse *viam nauis in medio mari*, intelligens per hanc nauem, humanitatis Christi nauiculam, mare Mariani vteri sulcantem. Adnotauit autem ingeniose D. Chrysologus, Christum Dominum nullum sui egressus vestigium relinquens in matre sua, se non hominem solum, sed pariter Deum esse demonstrasse: *Qui ingreditur*, inquit, *& egreditur, & introitus sui, & exitus nulla vestigia relinquit, diuinus habitator est, non humanus. Et qui conceptu suo Virginem seruat, & ortu suo relinquit Virginem, non terrenus homo est, sed cœlestis.*

Præterea D. Ambros. in illis verbis Dauidis: *Imperfectum meum viderunt oculi tui*: Marianæ virginitatis arcanum latere putat, vertit tamen illa in hunc modum: *In operatum meum viderunt oculi tui*, docetque illa esse verba filij Dei ad Patrem, quibus fatetur opus mirabile incarnationis in vtero virgineo celebratum, non esse operatum ab homine, sed à Spiritu sancto in Mariam superueniente: verba eius sunt hæc: *Inoperata est ergo caro Christi, quam vt Maria virgo conciperet, inusitato quodam & nouo incarnationis mysterio, sine vlla virilis seminis admissione, diuinæ gratiæ dispositionis, quod erat carnis, assumpsit ex Virgine.* Adhæc, singularia quædam loca ex Canticis Canticorum obseruaui, in quibus (ni fallor) intemeratam Mariæ virginitatem latere censeo. Ex his primus occurrit ille, in quo sponsus cum Turture componit sponsam: *Pulchræ sunt genæ tuæ sicut Turturis*: licet enim ad exprimendam virgineam Mariæ pudicitiam, non videatur apta Turturis metaphora, cum huius castimonia in ea solum consistat, quod post primum coniugium nullum alium agnoscat, vt communi consensu tradunt naturalium rerum Historiographi; propter eamdem tamen rationem, non est nisi apta metaphora: nam cum B. Virgo à nullo sponso nisi à Spiritu sancto hîc conceperit, vt aperte significant verba illa: *Inuenta est in vtero habens de Spiritu sancto*: nec post illum alium cognouerit sponsum, cum à Iosepho, semper fuerit intacta, apte Turturi comparatur, quæ post primum coniugium nullum alium coniugem agnoscit. Vel dicamus (quod & mihi satis verisimile est) nomine *Turturis* in eodem Cantico Canticorum etiam Christum Dominum Virginum Regem, & virginitatis auctorem intelligi, de illo enim, cum in mundo apparuit, dicitur: *Vox Turturis audita est in terra nostra*. ab eius enim aduentu, & prædicatione cœpit virginitas vigere, & in magno pretio haberi: vt ergo Spiritus sanctus singulari encomio virginitatem Mariæ extolleret, Christi Domini integritati, & puritati illam assimilauit, dicens, virginalem eius verecundiam per *genas* eius significatam, quia in illis præcipuè apparet verecundiæ rubor, instar Turturis esse, hoc est, instar Christi per Turturem significati: vnde non incongrue putauerim propterea Deum in lege veteri iussisse, vt in sacrificio offerretur par Turturum, vt scilicet per illos hi cœlestes Turtures, Christus, & Maria, castimoniæ virtute insigniores significarentur, intuitu quorum propitiationem peccatorum faciebat.

Psal. 76.
D. Hier. de nomin. hebr.
Prou. 30.
Pet. Chrysol. ser. 142.
Psal. 138.
D. Amb. lib. de instit. Virg. c. 16.
Cant. 1.
Cant. 2.
Leuit. 12.

Dein-

Cant. 1. Deinde sub illis verbis sponsæ: *Filij matris meæ pugnauerunt contra me, posuerunt me custodem in vineis, vineam meam non custodiui:* Marianę virginitatis latet sacramentum: perinde enim fuit ac si diceret, filij quidem matris meæ synagogæ, sed non filij patris mei, cum ipsi ex patre Diabolo sint, sicut Christi honori, ita & virginitatis meæ pudori infestissimi hostes semper extitere, falsò existimantes, quod licet operam nauauerim ad custodiendā virginitatem, minimè tamen eam custo-
Cant. 1. dierim: *Vineam meam non custodiui,* secundam falsam, & erroneam eorum mentem, opinantium floridam, ac fructiferam virginitatis meæ vineam non fuisse semper intactam. Quàm verò aptè nomine vineæ virginitas veniat intelligenda, auctor est D. Ambros. lib. de exhort. ad virg. eleganter atque erudite dicens:
D. Ambros. *Nemo auferat animæ vestræ vineam, & vilia olera ferat? vinea enim quidē puritas virginalis est, coniugia velut olerum plantaria sunt, in quibus frequens zelus est, & ideo sicut olera herbarum cito cadunt, atque marcescunt, nisi finem imponant senectus, aut ad per-*
3. Reg. 2. *fectum vehat continentia, non veniat ergo in vos Achab, qui concupiscat vineam vestram delere, & extinguere; nec veniat in vos Iezabel vanum illud, & sæculare profluuium, sed veniat Naboth, qui venit à patre, sicut significat nominis ipsius interpretatio, qui vineā sanguine defendat suo, & pro eo mortem offerat.* hæc Ambrosius. Virginitas ergo vinea fuit dilecto nostro Christo, quam cū primum mundum ingressus est in matre sua elegit: hanc vineam sepiuit forti clausura, qua Maria ab omnium hominum se sequestrabat aspectu, ita vt ab Angelo nonnisi in penetralibus domunculæ suæ
D. Amb. super c. 1. Luc. reperiretur, vt ait D. Ambros. Ex hac vinea offensionis lapides amouit dilectus, auferens ab ea omne opprobrium, & maledictionem, qua virgines in populo hebræo affici solebant; vt autem vinea ista ab his, quæ illam demoliri student, custodiri posset illæsa, ædificauit in ea turrim, dum Verbum caro in ea factum est. Hæc fuit ei turris fortitudinis à facie inimici (vt Dauidicis verbis vtar) perpetuam eius conseruans virginitatem.

Ad hæc insignis est locus Cant. 7. a- Cant. 7.
pertè Marianam virginitatem indicans: *Iunctura femorum tuorum sicut monilia, quæ fabricata sunt manu artificis:* per *iunctuam femorum* virginei veteri clausuram designat: sicut enim diuisio femorum lasciuiam portendit, iuxta illud Ezechielis: Ezech. 16. *Diuisisti pedes tuos omni transeunti, & multiplicasti fornicationes tuas:* ita iunctura, seu coniunctio femorum virginitatem designat: vnde verbum hebræum *Hamuk,* quod correspondet latino *iunctura,* significat *orbem, vel circulum,* quem constat nullibi habere diuisionem & vndiq; esse clausum. Confirmat idem comparatio illa monilis: *sicut monilia,* quia (vt auctor Cant 7.
est D. Ambrosius) monile erat torques, D. Amb ser.
qui Triumphantis collo appendebatur. 17.
constat autem Torquem orbicularis figuræ esse, ex nulla parte apertum; quia tamen insigne hoc virginitatis donum, quod in Maria tantopere fulsit, non fuit monile à Mariæ industria fabricatum, sed cœlitus collatum, ideo addidit, *quæ* Ibid.
fabricata sunt manu artificis: quia manus illius summi artificis diuinæ gratiæ operatione illud elaborauit. Addit autem Alanus, nobilis auctor, in commentario huius loci per *iunctuam femorum* intelligi connexionem virginitatis corporalis cum mentali, vel, vt altis placet, concordiam virginitatis cum maternitate. verba illius hæc sunt: *Femora solent esse generationis signa; iunctura autem femorum, nihil aliud intelligitur, quàm concordia duarum* Alan. duæ fœcunditates in B. V. Mariamentis & corporis.
fœcunditatum, quæ fuerunt in Virgine, vna mentis, & altera ventris. Et hæc iunctura fuit sicut monile, id est, habuit secum duplicem comitem, virginitatem carnis, & virginitatem mentis. Per monile solet notari castitas: monile enim solet apponi pectori ad ornandum, & in castitatis signum, vnde dicitur monile, id est, monens castitatem: est ergo sensus: Iunctura femorum tuorum sicut monilia, id est, sicut tu prædita es duplici fœcunditate,

ita duplici virginitate. est autem obseruandum, ad huius explicationem, Marianam virginitatem non esse instar aliarum virginum, sed puriorem, & excellentiorem ac omnis illecebræ carnis expertem, & ideo continuo addidit illa alia verba: *Vmbilicus tuus sicut crater tornatilis*: quorum tàm præclaram, quàm ingeniosam expositionem reliquit nobis Rupert. Abbas in hæc verba: *Ista laus tua, ô libera Sunamitis, opposita est ancillæ vituperationi, quam apud iam dictum habemus his verbis, & quando nata es, non est præcisus vmbilicus tuus, & aqua non es lota in salutem.* Quibus vtique verbis luxuriæ superfluitatem vituperat; quia viris quidem in lumbis, fœminis autem in vmbilico luxuria est, testante Domino, qui de Diabolo loquitur ad B. Iob. *Virtus eius in lumbis eius, & potestas eius in vmbilico ventris eius. Igitur* {vmbilicus tuus crater tornatilis} quid est, nisi ac si diceret, *perfecta est in te virtus castitatis, & liberata es ab omni carnalis appetitu voluptatis?* Parùm quippe fuisset ad laudem veræ virtutis dixisse {iunctura femorum tuorum} sicut monilia, nisi istud adderetur {vmbilicus tuus sicut crater tornatilis}, numquam indigens poculis} quia scilicet illo præcedenti versiculo solum denegatur, opus sine affectu carnalis commercij: ipso autem sequenti, appetitus quoque cogitationis, qui si inesset, numquam veraciter diceretur, vmbilicus, sic præcisus immo & circumcisus, vt crater tornatilis; neque adderetur adhuc {numquam indigens poculis. Quid nam est vmbilicum non indigere poculis; nisi non vri vel sitire per appetitum libidinis. Tanta igitur fuit Mariæ virgineæ puritatis excellentia, vt idem locus, in quo in aliis virginibus carnis concupiscentia ardet, in Virgine, quæ Deum, & hominem genuit, sedes libidinis non fuit, sed sanctitatis, non obscænitatis, sed honestatis, non turpitudinis sed decoris, vnde nihil vmquam pudendi motus experta fuit, nec illud Pauli sibi vsurpare poterat: *Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ*: vnde Alanus præcitato loco dixit: *In Virgine Deum paritura locus ille ab initio singulari quadam gratia consecratus erat, in membris autem aliarum virginum, non ita: nempe, in illis ignis concupiscentiæ contra quem assiduè dimicant, viuit vsque ad finem vitæ, & saluo virginitatis bono, innati mali violentos motus patiuntur. Ita ergo in illis est virginitas salua, vt tamen non sit satis pura: ita expers corruptionis, vt tamen non sit immunis à sordibus malæ titillationis.*

super cap. 7 Cant.

Ezech. 16. 4.

Iob 40. 11.

Rom. 7.

Alã. vbi sup.

Frequenter etiam antiqui Patres, præcipue tamen Rupertus verba illa sponsi: *Hortus conclusus soror mea sponsa, hortus conclusus, fons signatus,* & *hortum* vocat cœlestem sponsam, Mariam propter fœcunditatem, *conclusum* propter virginitatem: itaque *hortus* fuit, quia mater, *conclusus*, quia Virgo; *hortus* verò *conclusus*, quia mater pariter, & virgo. Dignum miraculum, quod frequenter inculcetur, subiunxit: *fons signatus, sigillo scilicet virginitatis perpetuæ* (vt exponit Guilielmus) *habente imaginem sponsi cœlestis ex impressione annuli, de quo S. Agnes dixit: Annulo suo subarrauit me Iesus.* Verùm sic à sponso vocatur Maria *fons signatus*, & *clausus*, quomodo infra appellatur ab eodem: *fons hortorum, puteus aquarum viuentium, quæ fluunt impetu de Libano*? si enim est *fons clausus*, quomodo *aquæ fluunt ab ea*? Et si aquarum suarum auara, illas in se conclusas retinet, quo pacto dicuntur ab illa fluere, & communicari? Voluit certè Spiritus sanctus significare in Maria maternitatem cum virginitate coniunctam esse, vnde primo vocat eam fontem clausum, aliunde aquas non recipientem, quia ex virili semine non conceperat, ecce virginitatem: vocat deinde eandem hortum aquarum fluentium, quia peperit Christum Dominum: *fontem aquæ viuæ salientis in vitam æternam*: ecce fœcunditatem: Vel aliter: *clausus puteus* erat B. Virgo, quia viro numquam patuit, ipsa dicente: *Quoniam virum non cognosco*: aperta autem, & patens Spiritus sancti virtuti illam fœcundanti, iuxta verba Angeli: *Spiritus sanctus su-*

Cant. 6.

Guilielm. super c. 6

Ioan. 4.

Luc. 1.

Ibid.

per-

perueniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi: vnde sicut conchilium ex parte inferiori omninò clausum est, ne terrestrem humorem sugat, ex parte verò superiori apertum est, vt cœlestem influxum recipiens pretiosam margaritam in se concipiat; non secus in Deipara Maria inferior portio animæ eius clausa erat omninò non solum libidini, sed & omni terrestri affectui, portio verò superior eiusdem cœlestibus imbribus, ac diuinis Spiritus sancti influxibus patebat, quibus ipsa plena, & locupletata copiosè Ecclesiam Catholicam irrigat. rectè ergò fontem signatum, & puteum aquarum viuentium, quæ fluunt de Libano, illam vocat. Facit ad idem secundum expositionem Ruperti, ille alius Canticorum locus: *Duo vbera tua sicut duo hinnuli capreæ gemelli, qui pascuntur in liliis*: Scio Doctores in varias abiisse sententias in expositione horum verborum: quidam enim per duo *vbera* intelligunt vetus, & nouum testamentum, quibus Ecclesia lac suæ doctrinæ fidelibus propinat: Alij per duo vbera intelligunt duas tabulas legis Mosaycæ, alij amorem Dei, & amorem proximi significare autumant, alij ad virginem illa referentes aiunt, per duo vbera denotari duplicem eius maternitatem, primam naturalem respectu Christi, secundam spiritualem respectu fidelium, quos in filios adoptauit. sed melius Rupertus nostro argumento inseruiens docuit per duo vbera intelligi virginitatem Deiparæ cum fœcunditate coniunctam; vnde eleganter dixit: *Nulli vnquam fœminæ contigit, vt iisdem vberibus lactet filium, & Virgo permaneat, & sola vtrumque gratiæ tantæ donum apprehendat.*

Cant. 4.

Rupert. sup. 4. Cant.

Ad hæc sub nomine Melchisedech, sub quo Christum Dominum intelligi vnanimis est omnium Patrum sententia, quam verba Dauidis satis confirmant: *Tu es sacerdos in æternum, secundum ordinem Melchisedech*: necnon, & D. Paulus ad Hebræos scribentis, arcanum natiuitatis illius ex matre Virgine delitescit, vt auctor est D. Gregorius Nazianzenus: vbi affirmat Christum Dominum in natiuitate sua factum fuisse integrum Melchisedech, quia (vt acutè satis adnotauit ibidem Nicetas eius interpres) Filius Dei aute incarnationem erat semi Melchisedech, qui licet ex Patre, non tamen ex matre processerat, cum verò homo ortus est ex muliere, integer Melchisedech factus est, vtpote, qui sine matre in æternitate, sine patre in tempore genitus est. sicut ergo (vt fingebant Antiqui) Minerua ex Ioue patre absque matre, & Mars ex matre sine patre; ita non ficte, sed veracissime Christum confitemur ab æterno sine matre, & in tempore absque humano patre natum. Vnde Franciscus Georgius in harmonia mundi adnotauit, nomen *Iesus* componi ex illis duobus nominibus *Iehoua*, & *Miriàm* ad significandum Christum Dominum esse ex *Iehoua* sine matre, & ex *Miriàm* sine patre, cui sit honor, & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

Psal. 109. ad Heb. 7.

D. Greg. Naz. orat. 38.

Georg. in harmon. mundi cant. 2. to. 6. ca. 7.

HOMILIA XII.

De integerrima Deiparæ Mariæ virginitate pulchra, & solida ex priscorum Patrum selectioribus monumentis contexitur Catena, quæ ob singularem eruditionem, ac vberrimam conceptionum animi copiam, non poterit legenti non vtilis esse pariter, & iucunda.

ILLVD sane non leue, imo irrefragabile argumentum esse arbitror aduersus hæreticos, quod omnes Sancti Patres, nullo dempto, vnanimi

consensu, Mariæ virginitatem numquam violatam constanter asseuerant, quos inficiari velle summa temeritas, perfricatæ frontis inditium, execranda inuerecundia, immo apertissima fatuitas & amentia est: maxime Christo Domino ad illos dicente: *Non enim estis vos qui loquimini, sed spiritus patris vestri, qui loquitur in vobis.* Primum ergo huius catenæ annulum apponat.

Matth. 10.

Cyril. Ierosol. catech. 18.

D. Cyril Ierosolymitanus, qui perdoctè, ac erudite aduersus Deiparæ Mariæ virginitatis infestissimos hostes in hunc modum inuehitur: Perquire, vtrum est difficilius senem & sterilem, mulieribus iam deficientibus parere, aut virginem iuuenem generare? sterilis erat Sara, & deficientibus iam muliebribus, præter naturam peperit. Igitur cum & sterilem, & virginem parere, sit præter naturam, aut vtrunque nega, aut vtrunque concede. Idem enim Deus vtrunque operatus est. Neque enim audebis dicere, quod illic quidem possibile, hic autem impossibile est Deo. *Et rursus:* Quæ natura manum hominis vna hora in diuersas species mutare potest, & rursus restituere? quomodo igitur Moysis manus sicut nix alba apparuit, & rursus statim albedine illa destituta est? Sed dices: quia Deus voluit, mutata est. illic Deus volens potest: hic autem numquid non potest? ac illud quidem signum ad Aegyptios tantum, hoc autem datum erat signum vniuerso orbi. O Iudæi, vtrum autem difficilius est Virginem parere, aut virgam in animal mutari? Confitemini, quod tempore Moysis rectissima virga serpentina specie facta est, & horrenda fuit etiam proiicienti illam. Et qui ante tenebat virgam, paulò post fugiebat illam tamquam Draconem. reuera enim draco erat, fugiebat autem non metuens, id quod tenuit, sed timens mutatum. Dentes habuit virga, & draconis oculos: de virga itaque oculi pullularunt, & de vtero Virginis puer non nascitur, Deo volente? Taceo hic, quod & virga Aaron, quod reliquæ arbores per annos plures faciunt, hoc per vnam noctem fecit. Quis enim nescit, quod virga cortice destituta, etiamsi in mediis fluminibus plantetur, numquam florebit? Sed cum Deus non naturam arborum sequatur, verum naturæ est fautor, etiam infructuosa siccaque virga, & sine cortice effloruit, & nucum fructum protulit. Qui igitur virgæ propter typicum summum sacerdotem, præter naturam fructum contulit: numquid Virgini, vt verum sacerdotem summum pareret, hoc non conferret? ô doctissimi Iudæi, *inquit*, vnde Adam factus est? Nonne Deus accepit puluerem de terra, & creauit creaturam hanc admirandam? Quid igitur? lutum quidem in oculum mutatur, & virgo non generabit? quod apud homines maximè est impossibile, numquid Deus præstare non poterit?

D. Chrysostomus cognomento, os aureum, inter alia multa quibus perpetuam Dei genitricis probat virginitatem, hæc nobis contesta- ta reliquit. Ancilla est Deipara, Virgo est, & mater. Nemo hic ambigat, ac dicat, quomodo si Dei ancilla est Maria, Dei quoque parens est? fide, ô homo, quæ dicuntur, apprehende; crede, inquam, & anxiè noli perquirere. Alioquin si duntaxat, ratione assequeris, quæ credere volueris, caue ne in periculum te ipse conijcias. Si verò verbi internuncio, & Ecclesiasti fidem adhibueris, non tu rationem de fide tua, sed Antistes redditurus est. Crede igitur his, quæ de Virgine à nobis dicuntur, neque dubites eamdem, & Dei Ancillam, & Dei parentem, tum rursus virginem, & matrem profiteri. Ancilla quidem est, quia vera illius, qui ex ipsa prodijt creatura, Deipara est, quandoquidem Deum ipsum, qui carnem ex ipsa suscepit, enixa Virgo est, vtpote omnis virilis seminis, omnisque concubitus expers: ac mater est, denique quòd parens eius effecta sit, quæ absque principio ab ipso pariente suam habuit generationem.

D. Chrysost. in Hypomnesticis Domin.

Dimm

D. Leo ser. 2. de Nat. Dom.

Diuus Leo Papa, qui aduersus hæreticos frequenter rugiebat, sic de Mariæ virginitate loquitur: Humano vsu, *inquit*, & consuetudine, quod credimus cadet; sed diuina potestate subnixum est, quod virgo conceperit, & quod virgo pepererit, & virgo permanserit. Non hic cogitetur patientis conditio, sed nascentis arbitrium, qui sic homo natus est, quia volebat, & poterat.

Euse. Emiss. homil. de Nat. Dom.

Eusebius Emissenus, celebris inter antiquos Scriptor, sic Marianam Virginitatem extollit: Ecce absque vllius seminis incremento de intacta ac rudi terra secundum germen ascendit, & de radice mortali vitæ arbitror efflоruit, & salutifera propago nullo plantante processit. Obstupescit natura rerum, Virgo procreat sobolem, nullum procreandæ sobolis experta consortem, & venienti in vitã homini per vnius confertur ministerium munus duorum. Creator ex creatura nascitur, & fructum ventris sui mater innupta miratur, ac fœmina auctoris sui auctor efficitur. Quid primum mirer? quidve postremũ? quod sine conceptu est collata fœcunditas? an quod per partũ magis est glorificata virginitas? sed non mirum, si ita peperit: tale erat ille, cui nupserat: ait enim Angelus stupenti Mariæ: *Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi.* Ecce præbitura Deo nascenti corporis sui habitaculum, prius mente efficitur Dei templum.

Luc. 1.

Chrysip. de Virg. Deip.

Chrysippus de virginitate Deiparæ, Virginem appellat solis ortum in hæc verba: Aue solis ortus, qui nullum ferre potes occasum: sol oriens orientem nõ inficit atrore, sed decorat splendore: ita Christus oriens orientem suum, id est Virginem, ex qua est ortus, nõ infecit corruptione, sed illustrauit admirabili in partu virginitatis conseruatione.

B. Petr. Damian. ser. 3. de Nat. Domin.

B. Petrus Damianus serm. 3. de Natiuit. Mariæ: O mirabiliter fœcunda virginitas, quæ nouo, & inaudito miraculo, & mater dici possit & Virgo. Qui toto mundo non capitur, puellæ innuptę membris infunditur. Sentiebat quidem pondera vẽtris, quæ pudorem non amiserat castitatis. Mirabatur partus insignia, quæ nulla viri nouerat contagia: erat spes in partu, cum non fuisset voluptas in coitu. Immensum concepit, æternum genuit, genitum ante sæcula parturiuit, qui sibi, & munus fœcunditatis attulit conceptus, & decus virginitatis non abstulit natus.

Greg. Naz.

D. Gregorius Nazianzenus de Christo patiente, carmina Græca edidit, quæ Latino sermone translata refert Canisius lib. 1. de Deipara cap. 4.

Libidinis auersor, vt nec verbulo
Audire pictura, nec eas feram aspicere
Spernendo si quidem hæc virginem animum possideo,
Testem facio, quem latere potest nihil, nunquam vlla
Placuit, nec animum cæpit Venus.

Sed & alia in hunc modum scripsit.

Virginis ab aluo prodijt matris suæ
Clausoque surgens, sepulchro exit velut antea
Infracto, seruans claustra quam castissimè.

D. Hieronym. tom. 2.

D. Hieronym lib. 1. aduersus Iouinianum hæc scripsit: Hortus conclusus, fons signatus, soror mea sponsa: Quod clausum est atque signatum, similitudinem habet Matris Domini, matris & Virginis, & tamen hæc Virgo perpetua multarum est mater virginum. *& infra Apologia aduersus Iouinianum eundem locum explicans*: Hortus conclusus: *ait*: Maria, fons signatus, de quo fonte ille fluuius manat iuxta Ioel, qui irrigat torrentem spinarum, quæ suffocant sementem patrisfamilias. Hæc est porta Orientalis, vt ait Ezechiel, semper clausa, & lucida, operiens in se, vel ex se proferens sancta sanctorum, per quam sol iustitiæ, & pontifex noster ingreditur & egreditur.

Greg. Nyss.

D. Gregorius Nyssenus ea qua solet eloquentia præconia Deiparæ decantare serm. de sancta Christi natiuitate, inquit: Ecce Virgo concipiet, & pariet filium. O miraculum

ngens, Virgo mater fit, & virgo permanet, & nec virginitas partum prohibuit, neque partus virginitatem soluit. dicebat enim eum, qui propter integritatem initium faceret ab ea, quæ natiuitati eius inseruiret, integritate, atque incorruptibilitate. Hoc mihi longè ante per eam, quæ ei per lumen facta est, Dei apparitionem, magnus ille Moyses animaduertisse videtur, cùm ignis accenderetur ex rubo, & rubus non conflagraret, nec consumeretur. Transiens, inquit, videbo visionem hanc magnam. Non de loco ad locum, opinor, sed ad illud tempus transgressionem referens. Cùm enim quod intercessit medium tempus transiret; id, quod nunc in flamma ac rubo per figuram significabatur apertè in eo, quod in Virgine contigit, mysterio reuelatum est: Vt enim illic frutex & incēdit ignem & non crematur: itidem etiam hic virgo, & lumen parit, & pariendo non corrumpitur.

D. Bernard. *D. Bernardus homil. 2. super Missus ait:* Et nomen virginis Maria. Maria maris stella dicitur, & hoc nomen matri Virgini valde conuenienter aptatur. Ipsa namq; aptissimè syderi comparatur, quia sicut sine sui corruptione sydus emittit radium, sic absque sui læsione Virgo parturit filium; nec syderi radius suam minuit claritatem, nec Virgini filius suam integritatem. *Et serm. 7. de verbis Apocalypsis:* Fulget etiam nouus ille conceptionis modus; vt non in iniquitate, sicut aliæ mulieres, sed superueniente Spiritu sancto verum Deum, & Dei filium genuit, vt idem ipse Dei, atque hominis filius, vnus omninò Deus, & homo prodiret ex Maria; abyssus est luminis, nec facilè dixerim, quod vel Angelicus oculus ad huius fulgoris vehementiam non caliget. De cætero sanè & virginitatem carnis, & propositum virginitatis, & ipsius quoque proposiri nouitas vehementer illustrat, vbi verò in promissione filij manifestum virginitatis periculum videbatur, nō potuit vltra dissimulare, quin diceret: *Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco?* meritò proinde & illā meruit benedictionē, & hāc non amisit, vt longè glorioſior fiat, & virginitas ex fœcunditate, & ex virginitate fœcunditas, ac mutuis sese radiis illustrare hæc duo sydera videantur.

Ibid.

Luc. 1.

Idem etiam D. Bernardus serm. 4. in Assumptione. Vnum est, *inquit*, nec primam similem visam est, nec habere sequētem, gaudia matris habens cum virginitatis honore. Optimam partem elegit sibi Maria, optimam planè, quia bona fœcunditas coniugalis, meliot castitas virginalis, prorsus autem optima fœcunditas virginea, seu fœcunda virginitas. Mariæ priuilegium est, non dabitur alteri, quod nō auferetur ab ea: singulare est, sed continuò etiam indicibile inuenitur, vt nemo assequi possit, sic nec eloqui quidem. Quid si, & illud adiicias: cuius mater, quę iam poterit lingua, etiam si angelica sit, dignis extollere laudibus Virginem matrem? matrem autem non cuiuscumque, sed Dei. *D. Bern.*

D. Epiphanius hæresi 78. hæc eleganter in idem argumentum scripsit: Quis vnquam aut quo seculo ausus est proferre nomē S. Mariæ, & interrogatus, non statim intulit Virginis vocem? ex ipsis enim nominibus epithetis, etiam virtutis signa elucent; dignitatis enim appellationem acceperunt iusti, vnusquisque decenter, vt congruum fuit: & Abraham quidem impositum est epitheton, *amicus Dei*, & non dissoluetur: Iacob vero, vt *Israel* vocetur, & non alterabitur; Apostolis *Boanerges*, hoc est, *filij tonitrui*, non relinquetur; & S. Mariæ vox, *Virgo*, & non mutabitur, impolluta enim permansit, & sancta. *D. Epiphan.*

Antiquissimus item Petrus Rauennas, cuius verba refert D. Ildephonsus lib. de perpetua virginitate S. Mariæ, & eius parturitione hæc memoranda valde scripsit: Non te conceptus turbet, non te partus confundat auditus, quando viginitas quidquid est humani pudoris excusat: Quæ hic verecundiæ lęsio, vbi iniit diuinitas cū amica sibi *Petr. Rauen. apud Ildephons.*

sibi semper integritate consortium? vbi est interpres angelus, fides pronuba, desponsatio castitas, dotatio virtus, iudex conscientia, causa Deus, conceptus integritas, virginitas partus, virgo mater. *Ac deinde de eodem*: Stulte, vnde sordes in virgine matre, vbi non est concubitus cum homine patre? vnde sordes in ea, quæ nec concipiendo libidinem, nec pariendo est passa dolorem? Vnde sordes in domo, ad quam nullus hospes accessit, sed solus in eam fabricator Dominus venit? vestem quam non habebat induit eam, quia sicut inuenit, clausam reliquit? & sicut ille natus, est solus inter mortuos liber, sic istius, ex qua natus est, matris pudor, solus integer est. Et ideo nemo vestrũ iudicet humano modo, quod diuino geritur sacramento. Nemo mysterium cœleste discutiat ratione terrena: nemo ex vsu tractet nouitatis arcanum: nemo quod singulare est, vllo metiatur exemplo.

Orig in hom. *Origenes homilia 1. ex variis tom 3. exponens verba illa Matthæi: Cùm esset desponsata mater Iesu Maria Ioseph, inuenta est in vtero habens de Spiritu sancto, ait*: Mater eius, mater immaculata, mater incorrupta, mater intacta, mater eius, cuius eius? mater Dei vnigeniti, Domini, & regis omnium, plasmatoris & creatoris cunctorum: illius qui in cœlis est sine matre, & in terra sine patre. O magnum, & inenarrabile sacramentum! ipsa eademq; Virgo, ipsa & mater Domini, ipsa & genitrix, ipsa eius ancilla, plasmatio eius, ipsa quæ genuit. Et quis cogitare potuit, vt mater Virgo esset, & intacta generaret, quæ & virgo permansit, & genuit? Sicut enim quondam rubus comburi videbatur, & ignis eum non tangebat; & sicut tres pueri in camino ignis inclusi habebantur, & tamen eos non lædebat incendium, nec odor fumi erat in eis; vel quẽadmodum Danieli intra lacum Leonum incluso claustris non apertis, allatum est prandium ab Habacuc, ita & hæc Virgo sancta genuit Deum, sed intacta permansit. Mater effecta est, sed virginitatem non amisit.

Orig sup. in 23. Matth. *Origenes explicans verba illa Matth. 23 Vt veniat super vos omnis sanguis iustus, qui effusus est, &c. vsq; ad sanguinem inquit*: Zachariam dici patrem Ioãnis Baptistæ, de quo per canonicas scripturas ostendere non possum, quòd Scribæ, & Pharisæi interfecerũt eum inter templum, & altare; sed venit ad nos quædam traditio talis, & quasi sit, aliquis locus in templo, vbi virginibus quidem cõsistere licet, & orare Deum. Expertæ autem thorum virilem non permittebantur in eo consistere. Mariam autem, postquam genuit Saluatorem, ingrediẽs adorare, stetit in illo virginum loco: prohibẽtibus autem iis, qui nouerant eam iam filium genuisse, Zacharias stetit, atque dixit prohibentibus eam, quoniam digna est Virginum loco, cum sit adhuc virgo. Ergo manifestissime Zachariam aduersus legem agẽtem, & in loco virginum permittentem stare mulierem, occiderunt inter templum, & altare Iudæi

Basil. hom. 15. ex variis huius hom. tom. 1. *Hanc eandem historiam docet Basilius his verbis*. Hæc historia ex traditione ad nos vsque peruenit. Zacharias Mariam post Domini conceptionem in Virginum loco constituens à Iudæis inter templum, & altare interfectus est: à populo namq; accusatus, quod rem prodigiosam, inauditamque prædicaret, Virginem videlicet parientem citra virginitatis corruptionem.

Greg. Nyss. de sancta Christi nativitate. D. Ambros. epist. 8. *Eandem etiam historiam reperio apud D. Gregor. Nyssenum serm. de sancta Christi natiuit. Sed iam D. Ambrosium audiamus ep. 8 dicentem*: Quid incredibile, si contra vsum originis naturalis peperit Maria, & virgo permanet, quãdo contra vsum naturæ mare vidit, & fugit atque in fontem suum fluenta Iordanis remearunt? non ergo excedit fidem, quod Virgo peperit, quoniã legimus petram vomuisse aquas, & in montis speciem maris vnda solidata est, non ergo excedit fidem, quod homo exiuit de Virgine, quando petra profonte

fonte fluuium scaturiuit, ferrum super aquas natauit, ambulauit homo super aquas; ergo si hominem vnda portauit, non potuit hominem virgo generare? *Et lib. de institutione virginis cap 7. incidens in locum Ezechielis 44 porta hæc erit clausa inquit*: Quæ est hæc porta, nisi Maria? id eo clausa, quia Virgo: porta igitur Maria, per quam Christus intrauit in hūc mundum, quando virginali fusus est partu, virginitatis clausura non soluit, sed inuiolata integritatis durauere signacula, cum exiret ex virgine, cuius altitudinem mundus sustinere non posset.

Ezech. 44.

D. Maxim. *Et D. Maximus homil. 3. in natali Domini*: Non pares, ait, nouum hominem in alio virginis Deum potuisse formare, qui cum primum conderet hominem, nec semen patris, nec viscera materna quæsiuit? dic itaque, quicumque es supernæ dispensationis arbiter, & discussor, quæ tibi videtur virtus eminentior, partum de disse virgini, aut perfectum hominem creasse de terra? *Primus enim homo* (vt ait Apostolus) *de terra terrenus: secundus homo, de cælo cælestis*: Contraria horum esse contendis, quod in mysterio redemptionis nostræ, sine viro puella asseritur concepisse. cuius quæso naturæ est, quod in parente generis nostri caro sine carne formata est? quæ est illa ratio, imò quam cœca contentio, vt non credatur Deum hominem facere posse de fœmina virgine, quem creditur fecisse de puluere. Si omnipotentis ô homo tali in negotio esse perspicis, cur de ope. e tractas? omnia enim sicut legitur Dominus, quæ voluit fecit in cœlo, & in terra, *& homilia 2. de Cruce, & sepultura*. Vterum virginis comparat sepulchro Christi, in quo nondum positus quisquam fuerat: estque non parua similitudo inter hæc duo, cùm & Maria virgo, & sepultura Christi virgo exiterit, siquidem *nondum in ea, quisquam positus fuerat*: & sicut à sepulchro, lapide illæso exiuit Christus, ita ex vtero materno illæsa virginitate prodiuit; & sicut sepulchrum signatum est, ita & vterus Mariæ signatus fuit signaculo, & sigillo virginitatis. & ideo Maria: *Hortus conclusus, & fons signatus* dicitur.

1. Cor. 15.

Ioan. 19.

Cant. 4.

D. Fulgentius sermone de laudibus Mariæ, hæc scribit: Qui dirupta corporum membra in aliis poterat integrare tangendo, quantò magis in sua matre, quod inuenit integrum, potuit non violare nascendo? Creuit enim eius partu integritas potius, quàm decreuit, virginitas ampliata est potius, quàm fugata. *Et libr. 4. de Fide ad Petrum cap. 2.* Quia in conditione generis humani, quæ de solo viro facta est contigit, vt mortis vinculo teneremur obstricti, hoc in redemptione humani generis diuina bonitas egit, vt per virum, qui de sola muliere natus est, vita hominis redderetur. illic humanam naturam nequissima deceptione sibi diabolus in peccati similitudinem sociauit, hic Deus humanam naturam in vnitate personæ suscepit: ibi fœmina decepta est, vt fieret filia diaboli, hic virgo gratia repleta est, vt fieret mater summi, atque incommutabilis vnigeniti Dei. Ibi angelus delectus per superbiā seductæ mulieris animam obtinuit: hic Deus humilians se per misericordiam, incorruptę Virginis vterum ex ea nasciturus impleuit.

D. Fulgen.

D. Cyprianus 1. contra Iud. cap. 9. ait: Non aliqua naturæ iniuria matrem Domini læsit, quoniam sine tormēto peperit, quæ in conceptione caruit voluptate: vltrò maturus ab arbore baiula fructus elapsus est, nec oportuit vellicari, quod sponte prodibat.

Cyprian.

D. Augustin. serm. 14. de natali Domini: Ipsa *inquit*, lex sine graphio scripta est in tabulis lapideis. lege, & intellige, quod panem in heremo terra produxerit, cuius semen nullius induxerit arator, virga etiam Aaron annis plurimis siccata in templo floruit, nuces produxit: ergo qui scripsit lapideas tabulas sine stylo ferreo, ipse grauidauit Mariam Spiritu sancto; & qui produxit panes in heremo sine aratore, ipse prægnantem virginem reddidit

D. Augst.

sine

sine corruptione; & qui fecit virgam sine humore folia germinare, ipse fecit filiam Dauid sine semine. *Et in serm in Dominica ante natale Domini, ait:* Dicat mihi Iudæus incredulus, quomodo arida virga floruit, & fronduit, & nuces protulit? & dicam illi, quomodo virgo concèperit, & pepererit. *Idem Augustin. serm 63. de natiuitate Christi, ait:* Maria mater Christi electa est, super omnes creaturas, & prælecta, vt de mundissima matre mundissimus nasceretur filius, quia sicut in cœlo habuit Christus patrem immortalem, & incorruptibilem, sic & in terra habet matrem, omni corruptione carentem. *Et lib. 3. de mirabilibus sacræ Scripturæ capit. 2. dicit:* Contra cunctorum hominum conceptionis consuetudinem, absque viri semine, & carnalis oblectamento voluptatis, Virgo concepit, & sine damno virginitatis peperit. *Et libr. 4. de symbolo ad Cathecumen, inquit.* Aluus tumescit virginis, clausttum pudoris permanet; impletur vterus matris, sine vllo cõplexu patris: sentit prolem, quæ se ignorabat coniugem. Angelus ad virginem loquitur, à Virgine cor præparatur, Christus fide concipitur. Miraris hæc? adhuc mirare: parit mater, & virgo fœta, & intacta: nascitur filius sine homine patre, qui fecit & ipsam matrem. *Ac tandem super Psalm. 21. perlepidè dixit:* Quare vermis? quia mortalis, quia de carne natus, quia sine concubitu natus. quare non homo? quia in principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum.

S. Augustin. *Idem.* *Idem.* *Idem.*

B. Irenæus Lugdunensis libr. 3. cap. 31. eleganter dixit: Quemadmodum Adam protoplastus de rudi terra, & adhuc virgine (nondum enim pluerat Deus, & homo non erat operatus terram) habuit substãtiam est plasmatus ex manu Dei, ita recapitulans in se Adam ipse, Verbum existens ex Maria, quæ adhuc erat virgo rectè accipiebat generationem Adę recapitulationis. *& lib. 5. contra hæreses, circa medium ait:* Quemadmodum Eua seducta est per Angelum, ita & Maria, vt portaret Deum, euangelizata est per Angelum; & sicut illa seducta est, vt effugeret Deum, sic hæc suasa est obedire Deo, vt virginis Euæ virgo Maria fieret aduocata: & quemadmodum astrictum est morti genus humanum per virginem, soluatur per virginem.

B. Irenæus Lugdun.

Tertullianus Carthaginensis lib. de carne Christi, paulò pòst medium, inquit: In Virginem Euam irrepserat verbum ædificatorium mortis, in Virginem æquè introducendum erat Dei Verbum extructorium vitæ, vt quod per huiusmodi sexum abierat in perditionem, per eundem sexum redigeretur in salutem. Crediderat Eua serpenti, credidit Maria Gabrieli, & quod illa credendo deliquit, hæc credendo deleuit. Sed Eua nihil tunc tale concepit in vtero ex Diaboli verbo: Imò concepit: nam exinde, vt abiecta pareret, & in doloribus pareret, verbum diaboli semen illi fuit. Enixa est denique Diabolum fratricidam, è contra Maria eum edidit, qui carnalem fratrem Israel interemptorem suum salùum quandoque præstaret. In vuluam ergo Deus verbum suum detulit bonum fratrem, vt memoriam mali fratris eraderet *Ad calcem etiam libri de Mariæ perpetua virginitate differit, & libro de Virginibus velandis, contra Ebionem disputat: Docetque ibidem, mulierem etiã posse Virginem significare Mariam:* Quam, *ait*, Virginem vtique constat fuisse, licet Ebion resistat. Agnosco & Angelum Gabrielem ad Virginem missum, sed cum benedicit illam inter mulieres, etiam Virginem deputat: Benedicta tu inter mulieres. Sciebat & Angelus mulierem, etiam virginem dici. Quod si ex Virgine natus est Christus, licet ex desponsata, tamen integra, agnosce mulierem, etiam virginem, etiam integram dici.

Tertuã. Carthag.

D. Leo Papa in eam singularem incidit cogitationem serm. 5. de natiuitate Domini, vt putaret, quod mirandus Christus ortus ex virgine nobis in hoc quoque prosit, vt sacri bapti-

D. Leo Pap.

smatis admoneamur, ac pulchram eius velut imaginem adumbrantem habeamus : verba eius sunt hæc : Originem, quam sumpsit Christus in vtero Virginis, posuit in fonte baptismatis. Dedit aquæ, quod dedit matri: virtus enim Altissimi, & obumbratio Spiritus sancti, quæ fecit, vt Maria pareret Saluatorem, eadem facit, vt regeneret vnda credentem : Omni homini nascenti, aqua baptismatis est instar vteri virginalis, eodem Spiritu sancto replente fontem, qui repleuit & Virginem, vt peccatum, quod ibi vacuauit conceptio, hic mystica tollat ablutio.

Euric. Abb. Psalm. 45. *Beatus Guericus Abbas, qui tempore D. Bernardi mirificè floruit, multa in hoc genere argumenti eleganter, & eruditè prosecutus est, quæ proinde ad locupletandam hanc auream catenam hic adiungenda duxi : loquens ille serm. 2. in Annunciatione de cõceptu Christi in vtero Virgine, ait :* Ab hoc ergo die Dominus virtutum nobiscum, susceptor noster, Deus Iacob, quia hodie est Domini assumptio nostra, vt inhabitet gloria in terra nostra. Prorsus hodie benedixisti Domine terram tuam illam, benedictam in mulieribus : Hodie dedisti benignitatem Spiritus sancti, vt terra nostra daret benedictum fructum ventris tui ; & rorantibus cœlis desuper vterus virginalis Saluatorem germinaret. Maledicta terra in opere præuaricatoris, quæ etiam exercitata, spinas & tribulos germinat heredibus maledictionis ; ac nunc benedicta terra in opere redẽptoris. quæ remissionem peccatorum, frúctumque vitæ parturit vniuersis, & filiis Adæ præiudicium originalis dissoluit maledicti. Prorsus benedicta illa terra, quæ omninò intacta, nec fossa, nec seminata, de solo rore cœli Saluatorem germinat, & mortalibus panem Angelorum, alimoniam vitæ æternæ ministrat.

Hæc itaque terra, quia inculta erat, videbatur esse deserta, sed erat optimo fructu referta : videbatur esse heremus solitudinis, sed erat paradysus beatitudinis. Planè hortus delitiarum Dei : heremus, cuius campi germinauerint germen odoris ; planè desertum refertum, de quo agnum dominatorem terræ Pater emisit ; Emitte (inquit) agnum, Domine *Isai. 16.* de petra deserti ; id est, abscinde petram de petra, sanctum & inuiolabilem sancta & inuiolata proferat virginitas. Sanè in hoc ipso satis decenter Christi occasus ortui, sepultura respondet conceptioni: dum videlicet emittitur agnus de petra deserti, condendus in petra monumenti, & cuius corpori monumentum excidendum erat in petra, ipse ab initio cõceptus sui, & corpus sibi excidit de petra, & corpori locum in petra ; sic integritatem petræ, cũ de ea emitteretur, nõ imminuens, sicut nec signatam sepulturæ petram, cũ de ea egrederetur, apetiens. Si ergo petra Christus (vt ait Apostolus) non degenerat à matre filius, quando & ipsa petræ nomine censetur. An non rectè vocatur petra, quæ & in amorem integritatis, proposito firma, affectu solida, sensu quoque ipso aduersus illecebram peccati tota insensibilis erat, & lapidea ? An non rectè petra virginalis integritas, quæ & nihil parit per naturam sui ; & cum parit roris virtute diuini, nec admittens conceptum, nec emittens partum, nouit aperiri? Sed aperiatur terra (inquit Esaias) a- *Isai. 45.* periatur, & germinet Saluatorem. O sancte Isaias, quid dicis, aperiatur : quid ergo est, quod Dominus ad Ezechielem testa- *Ezech. 44.* tur : Porta hæc clausa erit, & non aperietur. An tibi reseratum fuit tantummodo consiliũ fœcundandæ matris, & clausum tibi mysteriũ clausæ perenniter integritatis? Absit, inquit, nemo magis, quàm ego conscius huius secreti. Quomodo enim me latuisset perpetuæ virginitatis mysterium, qui tantò ante prædixi : Ecce virgo concipiet, & pariet filiũ. Quæris igitur, quomodo dicamus ergo, aperiatur, si illa, non aperietur? Non aperietur Domino (sicut ibidem ad ipsum dicitur Ezechielem) vir non transibit per eam, quoniam Dominus Deus Israel ingressus est per eam ? Aperietur autem

Domino

Domino non virginalis integritas corporis, quia (sicut Ezechiel post prædicta subdidit:) hæc clausa erit ipsi etiam principi, sed aperietur auris, & porta cordis, quia videlicet intrauit per aurem Virginis Verbum incarnandum, & exiuit per clausam portam corporis incarnatum.

Cant. 8. Pone me, inquit, vt signaculum super cor tuum, vt signaculū super brachium tuū. Iesus quippè impressus in corde, expressus in opere: sigillum planè, & munimentum est inuiolabile castitatis sponsæ suæ, & eo ipso quo se imprimit per imitationis formā, imponit etiam incorruptionis custodiam. Sit ergo, ô Virgo, fidelis auris tua aperta ad audiendū, & mens tua ad credendum: auribus percipe verbum Angeli, & corde suscipe Verbum Altissimi, & corpore concipe filium Dei. Dic & tu, ô beata, tàm humilis, quàm fidelis. dic: Dominus aperuit mihi aurem, ego autem non contradico: retrorsum

Luce 1. non abij: Ecce ancilla Domini, præsto

Ibid. sum eius voluntati, quinimò iuuabo votis, si possum: fiat mihi secundum verbum tuum.

Guaricus Abbas. *Rursus idem Guaricus Abbas serm. 3. de Annunciatione*: Locutus est Dominus ad

Isaie 7. Achaz dicens: Pete tibi signum? non petam, inquit, & non tentabo Dominum. O religio prophana, ô pietas exsecranda. ô humilitas dolosa. Ne tentes (vt ait) Dominum, contemnis Dominum? Quomodo enim tentares, si fideliter obedires? Nunc autem quomodo non grauius tentas, quem manifesto contemptu irritas? Nouimus vtique, nouimus dolum, & inuidiam Iudaicæ radicis, quę & antequam Christus nasceretur, inuidere cœpit gloriæ illius. Nam & iste Achaz quantum ex vita, & moribus ipsius intelligi datur, cultor idolorum erat, non alia religione, aut metu signum recusauit petere, cum iuberetur, nisi ideo, scilicet, ne Dominus glorificaretur. Sanè mira, & planè digna ira Dei, & hominum, tàm dira peruersitas Iudæorum, qui cum iubentur signa quæ rere, renuunt, nō vt fingant, ne tentent, sed ne glorificent Dominum: cum non iubentur, tentant, & quærunt, & si dantur, calumniantur, & initiari contendunt, vt manifestè confiteantur, quia tentantes quærebant, non vt crederent facienti, sed vt insultarent non facienti.

Isaiæ 1. O gens peccatrix, semen nequam, filij sceleratі, ait Isaias, nunquid parum est vobis molestos esse hominibus, mihi, & aliis prophetis, imò vniuerso generi hominum, quia molesti estis, & Deo meo? Propter hoc dabit Dominus ipse vobis signum. Quia enim vos in peruersum, aduersum eum inceditis, & ipse vt ait peruersus incedet vobis. Non vultis signum dari, ne glorificetur auctor miraculi: Et ipse propter hoc dabit, vt ipse glorificetur, & confundamini. Fac Domine, fac mecum signum in bonum, vt videāt, qui me oderunt, & confundantur, ait de Iudæis ad patrem filius. Primum autem signum, quod pater, & filius operati sunt in confusionem infidelium, & gloriā fidelium, in testimonium suę virtutis, & opus nostræ salutis, arbitror hodiernum esse virginis conceptū. Nam de ipso cum præmissum esset: dabit Dominus signū, quasi quærentibus, quod signum? intulit contextus prophetæ, verbis tamen Euangelistæ: Ecce Virgo concipiet, & pariet fi- Isaiæ 7. lium, vt planè aut consequentia, vel veritate contextus careat, aut quo i est probabilius, mendacium Iudæorū latebram non habeat. Meritò proinde cum iam Matth. 12. generatio praua, & adultera signum quęrit signum non datur ei, nisi signum Ionæ, vt videlicet, quia ob peruersitatem mentis nō ædificantur signo virtutis, scādalizantur signo infirmitatis, triduanæ sepulturæ, & mortis: nam verbum crucis, & mortis Iudæis qui pereunt, scandalum est; his autem, qui salui fiunt, id est nobis, virtus Dei est: nec minor, aut inferior nobis est filius hominis in corde terræ, quàm in confessu paternæ dexteræ. Signum quippe, quod illi recusauerunt, siue in profundū inferni, siue in excelsum supra, nos fide plena, ac verè ratione deuota

suscipimus, agnoscentes filium, quem concepit Virgo, in profundo inferni signum nobis esse liberationis, & veniæ, in excelsum suprà, signum & spem exultationis esse, & gloriæ. Qui enim primum descendit in inferiores partes terræ, vt in sanguine testamenti sui extraheret vinctos de lacu, in quo non est aqua, ipse est, & qui ascendit super omnes cœlos, vt ad impleret omnia. Iam leuauit Dominus signum primum in patibulo crucis, post modum in throno regni: & exaltauit signum ad populos nationum, quia contradictum est ei à populo Iudæorum, & quotidie à quatuor ventis cõgregat dispersos filios Israel ad hoc signum. O radix Iesse, qui stas in signum populorum, super quem iam continent reges os suum, obstruatur etiam os loquentium
Isai. 11. iniqua, id est, Iudæorum blasphemãtium, qui adhuc signo immaculati conceptus tui contradicunt, & nec Angelo Gabrieli credunt, quia non est impossibile apud te omne verbum. Beata, quæ credidit, cui hæc ratio satisfecit, & cùm quæsisset, quomodo filium susciperet, quæ non cognosceret virum tàm de integritate, quàm de
Luc. 2. prole, securam deinceps effecit. Quicquid ergo garriat impietas infidelium, nobis concipiat, & pariat Virgo filium: nos quippe signum habemus in bonum, etiam matrem, & filium: Nobis planè mater tota miraculum est, quæ singulariter, & sine exemplo mater est, & virgo nobis filius totus miraculũ, qui non solũ singulariter, sed incomprehensibiliter Deus est, & homini Mater virgo concipiens, & pariens, signum nobis est, quia Deus est homo iste, qui concipitur, & paritur.

Theodo. Ancyræ Episc. *Theodorus Ancyræ Episcopus, in oratione de natali Christi in Concilio Ephesino habita appendice 5. cap. 2. tom. 6 dixit:* O Virgo, quæ ipsum vicisti deliciarum paradisum: ille namque sine semine omne plantionum genus protulit ex virgine terra, hæc autem Virgo, illa terra melior est, non enim pomorũ protulit arborẽ, sed virga Iesse Saluatorem fructum hominibus offerentem; & illa terra Virgo erat, & ista virgo, sed illius quidem arbores nasci præcepit Deus, huius autem virginis ipse creator secundum carnem factus est germen.

D. Ildephonsus. *D. Ildephonsus libr. de virginitate sanctæ Mariæ cap. 1. alloquês Virginem, inquit:* Quomodo fiet, quæris? de origine interrogas, de ratione perscrutaris, & de experientia requiris, de ordine scisciteris? audi inauditum oraculum, considera inusitatum opus, animaduerte incognitũ arcanum, attende iustum factum: Spiritus sanctus Luc. 1. superueniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi. Tota inuisibiliter Trinitas conceptionem operabitur in te. Sola persona Filij Dei in corpore tuo nascitura, carnem assumet de te; idoque quod concipietur in te, quod nascetur ex te, quod prodibit ex te, quod generabitur ex te, quod parturietur ex te, sanctum vocabitur Filius Dei; erit enim hic magnus, erit hic Deus virtutum, hic rex omnium sæculorum, hic factor omnium rerum: Ecce beata tu inter mulieres, integra inter puerperas, domina inter ancillas, regina inter sorores. Ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes: beatam te nouerunt omnes cœlestes virtutes: beatam prædicant omnes vates, beatam celebrant omnes nationes: beata tu fidei nostræ, beata tu animæ nostræ, beata dilectioni nostra, beata præconiis, & prædicationibus meis. Prædicem te, donec prædicanda es, laudem te, donec laudabilis es, seruiam tibi, donec seruiẽdum est gloriæ tuæ. Tu enim cõcipiens solum Deũ, postremum sponsa facta es filij Dei. Tu generans simul Deum, & hominem, genitrix facta es filij Dei. Quem suscipiendo tantum, tibi hospes est Deus. Credula promissionibus Angeli, ideo dono fœcundata es Spiritus sancti. Genuisti filium imperatoris, quem adorant Angeli, Deum in cœlis. Sine consortio virili Dei filium edidisti, & post fœtum illibata mansisti.

Et post

Et post pauca conuertens se ad hæresiarcam Iouinianum, his verbis eius petulantiam compescit: Audi quæso præcipuè Iouiniane, corde sopito, fatue præcordiis, cognosce stulte, sensu disce caduce. Nolo pudorem nostræ virginis corruptum partu causeris: nolo integritatem generatione decerpas: nolo virginitatem per exitum nascentis scindas. Nolo virginem genitricis officio priues, nolo genitrici virginalis gloriæ plenitudinem tollas. Si horum vnum confundis, in toto confusus es. Si hæc concordantia nescis, concordia veritatis ipse priuatus es. Si hæc discordantia causaris, semper discors iustitiæ inueniris; si Virgini nostræ, aut generationem, aut integritatem adimis, grandi dedecore Deo iniuriam facis. Negas enim valuisse incorruptam seruare, quem fateris absque corruptione adire virginem potuisse. Negas Deum, quod vellet facere quiuisse, quem contendis genitricem integram inuenisse, corruptioni deditam reliquisse. Vt ergo asseris omnipotentis diuinitas non profuit virginitati, sed obfuit, quia dum virgineum decus nascendo violauit, summam virginitatem destruxit: ac & per hoc ipsum astruis Virginem deturbasse nascendo, quam decorauerat ipse creando. Obmutescat os talia proloquens: hæbetescat cor talia meditans: adhæreat faucibus lingua talia promens, nō respiret sermo talia narrans. Ecce enim virgo ex Deo, virgo ex homine, virgo attestante angelo, virgo iudice sponsō, virgo ante sponsum, virgo cum sponso: indubitata virgo, etiam dubitante sponso. Virgo ante filij aduentum, virgo post filij generationem; virgo cum filij natiuitate, virgo post filium natum; Verbo fœcunda, verbo repleta, verbo vberrima, verbi partu digna; humana quidem natiuitate, humana lege, humano sensu, humana conditione, humana veritate, illæsa, incorrupta, inuiolata, intemerata, integerrima vere. Diuino autem munere, diuino fauore, diuina collatione, diuina adinuētione, diuino dono, diuino cōcessu. Nouo opere, noua efficacia, noua operatione, nouo effectu partus. Cum conceptu virgo, per conceptum virgo, in concepto virgo, post conceptum virgo, in partu virgo, cum partu virgo, post partū virgo. Virgo cum nasciturō, virgo cum nascente, virgo post filium natum. Coniux dicta, & virgo coniux assumpta, & virgo coniunx credita, & virgo cum coniuge simul, & prole perennis virgo, ignota sēper coniugio, ignota complexu, ignota tactu, ignota maritali collegio. Et tunc certè, tunc non dubie, tunc vere, tunc veraciter sancta Virgo, beata Virgo, gloriosa Virgo, honesta Virgo, sed post generationem incarnati Verbi, post natiuitatem Dei hominis facti, post generationem in Deo hominis assumpti, post natiuitatem Deo homini vniti. Sanctior, & sanctissima Virgo, beatior, & beatissima Virgo, glorioſior, & glorioſissima virgo, nobilior & nobilissima virgo, honestior, & honestissima virgo, augustior, & augustissima virgo. *Deinde ca. 2. orationis suæ aculeos contra alium hæresiarcam intorquens, hæc præclara eiobijcit.* Audi ergo & tu Heluidi, ad me attēde impudorate, me ascultra impudice, me intuere inhoneste, me conspice inuerecunde. Quid impudicitia commoueris? Quid inhonestus accedis? quid sine reuerentia occurris? quid sine pudore vexaris? Quare virginis nostræ principia, corruptionis fine coarctas? Quamobrem initia pudoris exitu actæ procreationis infamas? cur integritatem diuinitate sacratam, humana cōiectatione deturbas? nolo huius maiestatis vim irrumpas: ne possessionem Dei conuexare ausu pertentes: ne mansionem diuinitatis audeas præsumptione contemnere: ne domum Domini iniuriis corruptionis confodias: ne portam domus Dei eius in exitu clausam, à quocumque posse aditi contendas. Virtutum Deus est Dominus possessionis huius, Cœlorum rex, est possessor iuris istius. Omnipotens, est artifex ædificij huius. Solus egressor, & custos est portæ egressionis huius. Nemo cum illo

S. Ildephon.

Matth. 10.

ingressus est, nemo egressus, in adeundo eam nemo socius: in egrediendo nemo sodalis. Qualiter introierit, nemo nouit: qualiter exierit, egressio sola cognoscit, absque veste Deus (vt ita dicam) ingreditur, qui (vt certè dicam) carne vestitus egreditur: ad domum sui operis venit, carnis tantummodo vestem tulit. Idem qui venerat rediit, sed aliter quàm incesserat, ipse inde processit. Hanc domum ingrediens non pudoris spoliæ tulit, sed egrediens integritatem donauit: à Domino quidem erat fundata, sed aduentu Domini nondum plena, nunciante angelo fundatoris sui cognouit aduentum, & nouæ congregationis admiratur accessum, habitatorem esse sibi cognoscit, & qualiter in abditis agat plenè non penetrat. Verumtamen animi virtutes parat in officia virtutis, defert Domino debita iura conditionis, quod ille cœlos præsidens iusserat, hæc in se recepto ministrat. Approbat se conditori suo mundam carnem, simulq; animam præparasse, quæ & spiritualia obsequia carnali filio detulit. Et dominum suæ carnis incorrupta, & incommutabili veritate vestiuit. Definito tempore, hunc qui venerat, egredi sentit, & placido egressionis læta processu aliter procedentem inspicit, quàm accedentem sciuit. suæ carnis veritate hunc videt esse vestitum, & in se sui nitoris, ac pudoris integritatem minuisse non sentit, sed potius creuisse cognoscit: *Et paulò inferius eodem capite, hæc dulcissima scripsit:* Ecce enim insolito modo, insolito vsu, insolito ordine, insolito iure, in vna persona, in vno corpore, in vna conditione, in vna ætate, alternat honor matris, & virginis, & alternat pudor virginis, & matris: alternat in generante virginitas, alternat in virgine generandi facultas, & neutrum cedit vlli, & vtrumque in alterutrum deriuatur: & neutrum impeditur ab inuicem, & ambo properant sibi. Vtrumq; seruatur in proprio, vtrumque transit in alterum: quia ambo vnum, qui duo idem, quia diuersa idipsum; quàm distinctum accidens, quia indiscretum concurrens, quia indifferens superuentum. Non matrem virginitatis deserit Deus: nō virginem maternus impedit partus, & virginem non violata fœtus: & matrem nobilitat pudor virgineus, & virginem nobilitat fœtus, & matrem non violat pudor virgineus. Sicque matris, & virginis nomina nullis dissociata sunt casibus, nullis impedita difficultatib. nullis læsa prouentibus, nullis dubia rebus. Indiscreta vtraq; inseparabilia vtraq;, indissecabile totum, indiuisibile totum. Accidit aliquando, vt esset mater, quæ virgo erat, aduenit vt generaret, quæ nusquam corrupta vsu generis maneret. Affluit vt parturiret, lege parturitionis ignota. Occurrit, vt existeret in filio integra, quæ in coniuge non extiterat diminuta. Sed illud est inæstimabile, illud incomprehensibile, illud inenarrabile, illud admirabile, illud inauditum, illud inuisum, illud inusitatum, vt virginitas cōceptu clarescat, vt partū virginitas comitetur, vt generatio adsignet virginem, vt virginitas probet matrem; matrem quoq; vt virginitas glorificet, virginē, vt grauitas matris ornet, vt decus maternum virginitas assequatur, vt decus virgineū matris fœcunditate seruetur: ita maternam virgo accipit veritatē; ita virginis gloria transit in genitricem: ita nomen genitricis accedit in virgine, sic venit, sic adfuit, sic occurrit, vt si matrem quæram, virgo est: si virginem quæram, mater est: si florem quæram, virginis est: si pudorē quæram, matris omninò est *rursus post hæc capite tertio contra Iudæos & tela conijcit:* quid dicis ô Iudæe? quid proponis, quid astruis? quid obijcis? quid obiectas? ecce virgo nostra ex stirpe tua est, ex genere, tua est, ex radice, tua est, ex gente, tua est, ex populo, tua est, ex plebe, tua est, ex natione, tua est, ex origine, tua est. Verumtamen ex fide nostra est; ex reuerentia, nostra est; ex honorificentia, nostra est; ex laude, nostra est; ex glorificatione, nostra est; ex dilectione, nostra est; ex amore, nostra est;

Ibid.

est, ex prædicatione, nostra est; ex præconio, nostra est; ex defensione, nostra est; ex vindicatione, nostra est. Quod enim tibi Spiritus sanctus de illa per Prophetas, prædixit, per oracula intimauit, per figuras innotuit, per præcedentia promisit, per subsequentia compleuit, te negante, te non credente, te abnuente, te respuente, te resultante, te blasphemante, ego noui, ego credidi, ego sapio, ego vereor, ego honoro, ego glorifico, ego amplector, ego amo, ego diligo, ego prædico. Quia me gratia præuenit, fides impleuit, misericordia subsecuta est, amor prouexit, & rei huius gloria exaltauit. Te autem quæ perfidia auertit, quæ prauitas occupauit, quæ cæcitas adiit, quis error obtinuit, quæ obstinatio indurauit? Dicito, quare nō credis in genere tuo puerperam Virginem Mariam, quare non credis sine viro virginem concepisse? quare non credis proprium virginem gestare filium? quare non credis, sine viro virginem manere post partum? An illo mendaci genere illinitus, illo primæuæ perfidiæ veneno crapulatus, illo parentalis fallaciæ argumento confusus, illo infidæ persecutionis actu peruersus, illo antiquæ pertinaciæ munimento firmissimus in sacris literis, adolescentulam non Virginem parere posse causaris? Planè mentiris, fallax es. & falleris, falso criminaris; falso proponis, falso contendis, falso arguis, falso defendis. Si enim (vt ais) iuuencula non virgo parere posset, quod signum, sicut promisit daret Dominus? quod miraculum faceret? quid admirabile demonstraret? quid inusitatum ostē deret? si iuuencula pareret, quod consuetudinis erat; si puella pareret, quod ætatis erat, quod mirabile fieret? si adolescens fœmina parturiret, quod teneritudinis erat? si non impar matrimonio pareret, quod naturæ simul, & temporis erat? Cuius interdū maxima cura de spōsi manet electione solicita? Cuius mens de futuræ coniunctionis est expectatione peranxia? cuius vota sunt secundum sodalium experientiam non incerta? Sed verè illud esset signum, si virgo pareret, & integra esset. Illud efficeret nouitatem, si virgo parturiret, & integra esset. Illud efficeret nouitatem, si virgo parturiret, & pudore nitesceret. Illud haberi admiratione condignum, si virgo generaret, & incorrupta consisteret. In illo ostendi miraculum, si humana conceptione fieret, quod humana natura nescit. In illo dari signum, si nulli maritata viro, fieret pariens virgo. In illo rei stuporem fieri, si fœmina, & virginalibus simul, & maternis inseruiret officiis. In illo facti admirationem peractam iri, si vno mulier tempore lætaretur præmiis simul & pudoris, & prolis.

Isa. 7.

Ac tandem cap. 10. ad Archangelum Gabrielem sermonem dirigens, in hæc verba illum affatur: Tu sancte Gabriel, Angele Domini, qui mitteris ad Virginem Israel: qui venis ad matrem Domini: qui properas ad singulare virgineum decus in mundo; enarra, quid incorruptius, quid sincerius, quid integrius, quid solidius inter virginitatem maternam, & conditionem angelicam: inter virgineam fœcunditatem, & angelicam formationem; inter incorruptibile virgineum decus, & angelorum exordium? inter pudorem prole perauctum, & angelicæ nobilitatis initium? Virgo, quæ fœcundatur, & non corrumpitur, an angelica celsitudo, cuius pars in ruina prostratur? decus Virgineum, quod post partum enitet, an nobilitas angelica, quæ post gloriam culminis damna sustentat in sociis? integritas materna, quæ post partum prolis concrescit in gloria Virginis, an conditio angelica, quæ detrimentis læsa est in electis? Beatitudo matris, quæ inde fit generatio Dei, vnde nescia corruptionis est Angelicæ plebis tuæ, quæ ante soliditatem incurrit diminutionē partis multitudinis suæ. Certum est quod angelorum castra superbia rupit, cuneos eorum præsumptio minorauit, plebes ipsorum prauitas diminuit, turmas ipsorum elatio collisit. Nam virginitatem Dominæ D. Ildelph.

mea

meæ genita proles, nec introiens, nec exiens læsit, nec concepta, nec nata violauit: nec eam, cum hospitaretur in illa, contristauit, nec illam cum egrederetur, incorruptione priuauit. Hanc ergo fœminam conceptio virginem reddit. hanc fœminam partus Virginem seruat. hanc fœminam generatio virginem habet. hanc fœminam filius ita post exitum nouit, sicut ante conceptum inuenit. Et huius verè virginitas semper incorrupta, semper integra, semper illæsa, semper inuiolata. Nam angelicæ formæ naturæ, ante soliditatem fragilis, ante firmamentum labens, ante stabilitatem ruens, ante robur titubans, atque mutans. Hæc fœmina satisfactionis vas est: æternitas virginitatis est. Mater Dei est. Sacrarium sancti Spiritus est, templum singulariter vnicum factoris sui est. *Accedat ad Auream hanc contexendam catenam annulus Prudentij Marianam virginitatem in hunc modum decantantis:* *Prudentius.*

Intacta thalami virtus diuina puellam
Sincero afflatu per viscera casta maritat,
Incomperta ortus natiuitas iubet, vt Deus esse
Credatur Christus sit conditus, innuba Virgo.
Nubis spiritui, vitium nec sensit amoris:
Pubertas signata manet, grauis intus, & extra
Incolumis flores de fertilitate pudica
Virginitas, & prompta fides Christum bibit aluo
Cordis, & intactis condit paritura latebris.

Sedulius item lib. 2. operis Paschalis, hæc elegan- *Sedulius.*
ter, & compendiosè cecinit:

Et velut in spinis mollis rosa surgit acutis,
Nil quod lædat habens, matremque obscurat honore,
Sic Euæ de stirpe sacra veniente Maria,
Virginis antiquæ facinus nouа virgo piaret,
Angelus intactæ cecinit, properata Mariæ
Et dictum comitata fides, vtrumque puellæ
Sydereum mox implet onus, veramque creator
Nascendi sub lege fuit: stupet innuba tensos
Virgo sinus, gaudetque suum paritura parentem.

Modernus auctor Canisius eruditione, & styli grauitate antiquis scriptoribus non impar, præter multa, quæ aduersus hæreticos disputans adducit, hæc in comprobationem Marianæ virginitatis scripsit lib. 2. de Deipara cap. 16. Quæret autem aliquis, vbi, & quãdo iudicauit Ecclesia, vt de perpetua Deiparæ virginitate fides, & doctrina certa constituatur? Respondemus, hoc dogmatis genus inter illa recenseri, quæ Apostoli, nostræ fidei principes, viua voce magis, quàm scripto (vt Basilius, & Epiphanius comprobant) Ecclesiæ initio tradiderunt; quæque porrò Ecclesia cum aduersariorum procacitas, & publica vtilitas ita postularet, conceptis etiam verbis contestata est. Extat liber non vulgaris de Ecclesiasticis dogmatibus, Augustino ascriptus, quisquis eum tandem, cùm ex aliis Patribus, tùm ex Augustino primum collegit; in quo etiam hæc fidei traditur regula: Integra fide credendum est, beatam Mariam Dei Christi matrem, & virginem concepisse, & virginem genuisse, & post partum virginem permansisse. Nec est blasphemiæ Heluidij acquiescendum, qui dixit: Fuit virgo ante partum, non virgo post partum. Hanc fidei regulam repetit Isidorus Hispalensis (cui fortasse totus ille liber debetur, sicut etiam inter eius opera legitur sub hoc titulo: Liber de doctrina, & fide Ecclesiasticorum dogmatum:) Quid vero impedit, quo minus ad perpetuam Deiparæ virginitatem astruendam referamus, quod Augustinus ad Laurentium scti bens affirmat? Totam, ait, confiteri Ecclesiam, quod Christus de Virgine Maria nascatur. Mox verò lectorem admonet de legendo libro, quem nunc extare non arbitror {de virginitate sanctæ Mariæ} nisi fortasse sit cum illo vnus, & idem, qui de sancta virginitate, ab eodem, *Canisius.* *Basilius lib. de Spiritu sancto c. 27.* *Epiphan. contra aduersus hæres. 61.* *Cap. 64.* *Isidor. c. 9.* *De Euchrid. c. 34.*

dem, D. Augustino inscribitur, cuius mẽtionem quoque facit in libris Retractationum. Iam vero Synodus, quæ Nicææ secundo celebrata est, hunc proponit Athematismum: Si quis non confitetur: Sanctam semper Virginem Mariam propriè, & verè Deiparam, anathema sit: } vbi præterea legimus, *Mariam immaculatã*, & explicitè, *castitatis matrem* appellari, Nec temerè factum est, quod sancta hæc, & gloriosa semper Virgo dicitur in Concilio Constantinopolitano, sicut eadem, Dei genitrix, semperque virgo, & immaculata, in Laterana Synodo, quæ sub Martino Primo est habita, prædicatur. Ad hæc Sophronij epistola circumfertur, eaque digna iam olim visa Patribus, quæ in Constantinopolitana Synodo recitaretur, atque approbaretur. Huius autem testimonio Mariæ virginitas illibata est, quam ante partum, in partu, & post partum intemerabilis præseruauit. Postremo apud Ambrosium, epistola legitur multorum quidem Episcoporum nomine promulgata, & illos anathemate feriens, qui dixerint, immaculatam Christi genitricem Mariam concepisse quidem salua virginitate, sed non peperisse. Ac rursus idem Ambrosius aliam scribit Epistolam, in qua confirmat iudicium Episcoporum, illos planè damnantium, qui Mariam post partum haud mãsisse virginem, sed plures ex Ioseph o genuisse filios mentiebantur. Loquitur autem Ambrosius de Synodo Thelensi, cui & ipse dicitur interfuisse, quamque Syricius Pontifex confirmauerat. Accedit, quod solemni Ecclesiæ ritu iam olim receptum, & probatum cernimus, vt contra Heluidianorum, Antidicomarianitarum, & Hæreticorum omnium linguas, mentesque blasphemas in templis publicè decantetur, quemadmodum Orthodoxos omnes de Maria sentire, & profiteri par est: {Beata es virgo Maria, quæ omnium portasti creatorem: genuisti, qui te fecit, & in æternum permanes virgo } Ac rursus: {Virgo Deum, & hominem genuisti, & post partum virgo inuiolata permansisti. } Et complures quidem hymni de more veteri decantantur, in quibus eadem veritas publicè confirmatur, nimirum gratulante sibi Ecclesia de Mariæ perpetua virginitate, velut de monili preciosissimo. Hinc illud carmen ex Fortunato repetitum:

Radix Iesse iam floruit, & virga fructum edidit.
Fœcunda partum protulit. De virgo mater permanet.

In hymno, Aquoscat omne sæculũ.

Ac tandem vltimum annulum huic catenæ adnectat Cardinalis Baronius, vir hoc nostro sæculo pietate, & doctrina conspicuus, qui primo tomo Annalium in principio folio 58. hæc scripsit: Cum naturæ Dominus gignitur, naturæ legibus non tenetur, quæ conceperat sine viro, parit sine dolore, & quæ virgo semper fuerat ante partum, æquè permansit in partu, ac subinde eadem perseuerauit post partum. Vnde in Ecclesia Dei à perpetua virginitate consecuta est cognomentum, nam quantũuis Dei mater esset, quo excellentior nullus est titulus, tamen nunquam nominari à maioribus consueuit sine superaddito cognomine Virginis; Vnde in hanc sententiam, hæc Epiphanius: O quis vmquam, aut quo sæculo ausus, & proferre nomen sanctæ Mariæ, & interrogatus, non statim intulit Virginis vocem? Ex ipsis enim nominibus, epithetis, etiam virtutis signa elucent: dignitatis enim appellationem acceperunt iusti, vnusquisque decenter, vt congruum fuit: & Abraham quidem impositum est epitheton, amicus Dei, & non dissoluetur: Iacob verò, vt Israel vocetur, & non alterabitur; Apostoli, Boanerges, hoc est, filius tonitrui, & non relinquetur, & S. Mariæ vox, Virgo, & non mutabitur, impolluta enim permansit, & sancta. hæc Epiphanius. Quæ ergo in partu, & post partum Virgo diuina virtute permansit, æque sine dolore parturiit, nec aliquo indiguit obstetricantis obsequio: sed ipsa genitrix, & obstetrix deuotam dilectæ soboli

Card. Baron. tom. 1.

Epiph. hær. 78.

Retractationum lib. 2. ca. 23.

In Concil. 3.

D. Ambr. in Epist. 81.

Epist. 79.

exhibet clientelam, attrectat, amplectitur, iungit oscula, porrigit mammam: totum negotium plenum gaudio, nullus dolor, nulla naturæ contumelia in puerperio. hæc apud Cyprianum. nihil sanè communè cum cæteris mulieribus habuit, vt non sicut illæ, peccati pœna ita exposcente, cum dolore pareret, vel quæ partum sequuntur, experiretur molestias lassitudinis: *hinc. & S. Zeno Episcopus Veronensis de his agens, hæc ait*: Non mater eius, tanti partus pondere exhausta, toris pallens iacuit resoluta visceribus: non filius matris, aut suis est vllis sordibus delibutus; neque enim reuera aliquid circa se habere posset immundum, qui humani generis peccata, sordes, & maculas venerat mundaturus: denique purgationes, quæ sunt tarditate periculosæ, nullo puerum maternorum viscerum secutæ sunt damno; nulla adhibita rudiferæ, sueto more, fomenta, neque enim fratres, his poterat indigere, quæ accipere in vterum meruerat animarum omnium Saluatorem. Hæc ille. Quæ autem mox subdit de pœna incredulæ obstetricis, & sospitate eidem restituta; haud dubium ex apocryphis est mutuatus, sic enim ait: Maria incorrupta concepit, post conceptum Virgo peperit, & post partum virgo permansit. Obstetricis incredulæ periclitantis enixa in testimonium reperta eiusdem esse virginitatis, incenditur manus, qua tacto infante, statim edax illa flamma sopitur: sicque illa medica feliciter curiosa, dum admirata mulierem virginem, admirata infantem Deum, ingenti gaudio exultans, quæ curatum venerat, curata recessit. hactenus Zeno; sed non aliunde, vt diximus, quàm ab apocryphis accepta. Refelluntur, prædicta de obstetricis obsequio ex his, quæ Athanasius scribit his verbis? Quæ sine dolore aliquo mater fuit, eadem & obstetricis munere functa est, cum à nulla muliere didicisset: non enim permisit quemquam impuris manibus attrectare partum ab omni labe purum: illa per se eum, qui ab ipsa, & pro ipsa genitus est, susscepit, pannis inuoluit, & in præsepio reclinauit, cui sit honor, & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

Apud Cypri. de ape. card. in nat. Christi.

S. Zen. Epis. ser. 6. de nat.

Athan. ser. de natiu. Christi apud Lip. 10. 8.

HOMILIA XIII.

Omnia, quæ tàm Gentiles, quàm Iudæi, & Hæretici aduersus integerrimam Mariæ Virginitatem obiectant, inania, & futilia esse commonstrantur.

CVM D. Ildelphonsus in li. de perpetua Virginitate Mariæ, & eius parturitione c. 1. dicat {Pro ea contra hæreticam prauitatem dimicare, ac vincere, opus est Spiritus sancti, qui eam obumbrauit, vt sine coitu viri, & sine vlla corruptione Deum, & hominem pareret, virgoque semper maneret} liceat mihi (quamquam non nihil concionatorij muneris limites transilire videar) vt qui hucusque diuini Spiritus (vt arbitror) fauente aura, quibus potui argumentis, & monumentis perpetuam Dominæ meæ Deiparæ Mariæ virginitatem constabiliui, eamdem ab Hæreticorum calumniis, & cauillis nunc acerrime vindicem. Impudentissimi Hæretici vehementer in illam debacchati sunt, diuersimode tamen; nam Ebionitæ (teste Diuo Clemente lib. 6. constit. cap. 6.) & Corinthus, & Carpocrates (vt referunt Diuus Irenæus cap. 26. & Tertull. lib. de præs. hæreticorum cap. 38) in ea sacrilega fuerunt sententia, vt dicerent, Virginem concepisse ex Iosepho, quem putabant esse verum patrem Christi Domini. Alij verò, vt Iouiniani (auctore Diuo Augustino lib. de hæresibus cap. 82. & lib. 2. contra Iulianum, ferè in principio) & Gualterus cum multis eius assectis (vt scribit Tritthemius in Chron. anno

D. Ildelph. *D. Clement.* *Corinthus.* *Carpocrates.* *D. Irenæus.* *Tertull.* *D. August.* *Gualterius.*

Molineus, & Protest. anno 1315.) Molineus, & Protestantes huius nostræ tempestatis affirmant, beatam Virginem in conceptione seruasse virginitatem, illam tamen in partu amisisse. Alij tandem hæretici, quos vocant Antidicomarianitas, id est, Mariæ contrarij, (vt referunt D. Hieronymus contra Iouin. & D. Augustinus hæresi 84. & D. Hylarius Can 1. in Matth.) affirmarunt, beatæ Mariæ virginitatem, tàm in conceptione, quàm in partu integram permansisse, postea tamen dicunt violatam fuisse per actus matrimoniales cum Iosepho. Adhæc hæretica deliramenta mouentur Primò, quia in sacra Scriptura sæpe dicuntur nonnulli *fratres Christi*: non ergo semper virgo seruauit virginitatem. quòd si respondeas cum Diuo Hieronymo contra Heluidium, & cum Diuo Augustino lib. 22. contra Faust. c. 35 *fratres Domini*, ita appellari propter sanguinis propinquitatam, non quia nati fuerint ex Maria: Contra obiiciunt, quia si solutio hæc semel admittatur, nullus erit firmus locus sacræ Scripturæ ad probandum aliquos fuisse veros fratres, quia quisque poterit dicere, ita appellari propter sanguinis propinquitatem, non quia ex eadem matre ortum habuerint: tum quia Diuus Matth. ca. 1. vocat Christum primogenitum Mariæ, habuit igitur alium secundogenitum, cum primum non nisi per relationem ad secundum dicatur. Quòd si eisdem aliter respondeas cum Epiphanio hæresi 51. & Origene in Matth. 3. Oecumenio, & aliis Patribus Græcis: *fratres Domini* appellari eos, qui erant filij Ioseph ex alia vxore, quam antea habuerat, & ideo sicut Ioseph, secundum vulgi opinionem, erat pater Christi, sic filij Ioseph secundum eandem erant fratres Christi. Contra obiectant, quia in Euangelio assignatur manifestè alius pater fratrum Domini præter Ioseph: nam Iacobus minor, qui *frater Domini* dicitur, appellatur Iacobus Alphæi apud Marcum 3. & Lucam 6. vbi etiam Iacobus maior dicitur Iacobus Zebedæi: est autem euidens sic appellari, quia ille filius erat Alphæi, iste Zebedæi: nam secundum phrasim sacræ Scripturæ filius à nomine patris cognomen accipiebat, prout tunc moris erat, vt clare constat ex Machab. 1, vbi Alexander Philippi dicitur, quia filius Philippi erat. Ad hanc obiectionem omissa secunda solutione admitto primam: ad impugnationem vero illius primam respondeo, quod licet ex vi huius vocis, *frater*, non colligatur semper esse verum fratrem, colligitur tamen ex contextu, & ex aliis sacræ Scripturæ locis, vbi id palam traditur. Ad secundam verò impugnationem respondeo, primogenitū dupliciter posse sumi positiuè, & negatiuè; positiue quando dicit relationem ad secundogenitum; negatiuè verò, quando solum importat negationem prioris filij, sicut, quando in lege præcipiebatur offerri primogenitum, sine dubio comprehendebatur vnigenitus, aliàs nemo obligaretur ad offerendum vnigenitum, quousq; nasceretur alius secūdogenitus, quod est apertè falsum. Vel aliter dici potest Christus primogenitus, non respectu sequentium carnalium, cum nullum alium habuit, sed respectu adoptiuorum, licet enim vnicum Virgo in sanctissimo vtero genuerit, in eo tamen spiritualiter facta est mater magnę multitudinis filiorum, quorum Christus est primogenitus. Ac tandem aliam D. Epiphanij hæresi 78. accipe acutā intelligentiam in eo, quod dixit Euangelista *filium suum* significauit, ex Virgine secundum carnem genitum esse, in cognomine verò *primogeniti*, non amplius vocem *suum* apposuit, sed *primogenitum* solum: quasi diceret peperit filium suum Virgo, primogenitum verò æterni patris. Subiungit etiam idem S. Epiphanius duplicem aliam interpretationem, in hæc verba: *Primogenitum*, inquit, *quoniam primogenitus est, prius quam essent creaturæ, & primogenitus inter multos fratres, iuxta Apostolū, non iuxta eum, qui est à Maria, velut alij sint ex ipsa, sed inter eos,*

Machab. 1.

Epiphanius.

D. Epiphan.

qui digni facti sunt accipere per ipsum adoptionem in filios,

Secundo: obijciunt hæretici duplicem locum sacræ Scripturæ: primus est ille, quem ex veteri lege, Exod. 13. refert D. Lucas cap. 1. *Omne masculinum adaperiens vuluam, sanctum Domino vocabitur*: vbi Israelitis præcipiebatur primogenita sua Deo consecrare, & D. Luc. indicat ibi, hoc præceptum etiam pertinere ad Christum, vt Mariæ primogenitum: ergo supponit illum aperuisse matris vuluam, vnde D. Epiphanius hæresi 78. circa finē ait: *Hic est, qui vere aperuit vterum matris*: & Tertull lib. de carne Christi circa finem: *Imo inquit Paulum dixisse factum ex muliere, non, ex virgine, quia Christus egrediens ex vtero adaperuit eius vuluam antea clausam, vt in posterum non virgo potius, quã mulier dicenda sit*: vbi etiam ait, *non est virgo à partu*. & Greg Niss. Chrysost. & Amphilochius hom. de Purificatione, seu de occursu Domini, & D. Amb. lib. 2. in Luc. cap. de Circumc. & oblatione Salustoris, & Orig ho. 14. in Luc. & alij, affirmant Christum nascendo matris vuluam aperuisse, idque singulare fuisse in Virgine, quod aliis mulieribus aperitur in conceptione, Mariæ verò solum in partu. Secundus locus est Matth. 1. *Cum esset desponsata Mater Iesu Maria Ioseph, antequam conuenirent, inuenta est in vtero habens de Spiritu sancto*: ergo supponit postea conuenturos, sicut enim de non cursuro, non dicitur antequam curreret, & de non pransuro, antequam pranderet, ita dici non potest de non conuenturis, antequam conuenirent, quod si respondeas cum Remigio, *conuenire* idem ibi significare, quod *cohabitare in eadem domo*, sicut D. Paulus accipit. 1. ad Corinth. 11. dum ait: *Conuenientibus vobis in vnum, iam non est Dominicam cœnam manducare*, atque ideo cum dicitur: *Antequam conuenirent*, subintelligendum esse in ædes proprias Ioseph ad simul in eis cohabitandum; quam expositionem confirmat id quod Angelus dixit Ioseph: *Noli timere accipere Mariam coniugem tuam*, hoc est: noli timere illam ducere in domum tuã: nam quantum ad matrimonij contractum, iam illam acceperat. Contra est, tũ quia Matthæus paulo post prædicta verba subdit: *Non cognoscebat eam donec peperit filium suum*; quibus apertè indicat post partum eam cognouisse, cum aduerbium *donec* ex proprietate sermonis significet determinatum tempus, quo expleto, fiat quod vsque ad illud tempus non fiebat. Nec iuuat responsio Epiphanij, hæresi 78. referentis verbum illud *cognoscebat*, non ad carnis, sed ad mentis cognitionem, *quia*, inquit, *ante partum Ioseph non satis percipiebat dignitatem & excellentiam Virginis, quam tamen post partum melius cognouit, & ideo Euangelista dixit: non cognoscebat eam, donec peperit filium suum*: hæc inquam responsio non satisfacit, quia textui minime quadrat, vt facile patebit legenti; aperte enim ibi verbum *cognoscendi* significat carnis cognitionem, sicut Genesis 4. dum ait, quod *Adam cognouit vxorem suam*: & in hoc sensu communiter omnes Patres interpretantur verbum illud. Tùm etiam impugnatur principalis huius obiectionis solutio, quia B. Virgo, & Ioseph antè conceptionem Christi habitabant in eadem domo; ergo verbum illud, *antequam conuenirent &c.* non potest ibi significare cohabitationem, sed congressum vtriusque. Consequentia, vt multis videtur, est euidens, & illam docet expresse Diuus Chrysost. homil. 4. in Matth. & D. Thom. 3. p. q. 29. art. 2. ad 2. & ratio à multis iudicatur moraliter euidens, quia alias non fuisset satis prouisum famæ B. Virginis, nam quando sponsa cohabitans cum sponso concepit, conceptio meritò iudicatur maritalis, ante cohabitationem autem semper est suspecta. & addit D. Thomas hanc sententiam esse magis consonam Euangelio, quia Matth. cap. 1. ait: *Voluit occultè dimittere eam*: ergo supponit iam ad cohabitationem fuisse antea admissam, nam (vt rectè dixit D. Ambros. lib. 2. in Luc.

Exod. 13. Luc. 1. D. Epiphan. Greg. Niss. Chrysostom. Amphiloch. D. Ambros. Origenes. Matth. 1. 1. Cor. 11. Epiphan. D. Chrysost. D. Thom. Matth. 1.

D. Ambros. Luc. in principio) *quam non accipit, nemo dimittit, & ideo qui volebat dimittere, fatebatur acceptam.* Ad hanc secundam hæreticorum obiectionem respondeo, primũ locum D. Lucæ nihil vrgere, quia eius difficultas bifariam euanescit: Primò dicendo, quod sicut *claudere vuluam*, in sacra Scriptura significat *infœcundam & sterilem reddere fœminam*, vt patet ex Gen. 29. & 30. ex 1. Reg. cap. 1. sic etiam è contrario, *aperire vuluam* significat *fœcundã reddere, seu fœcunditatem illi cõferre.* Secundò respondeo, ibi non esse sermonẽ de apertione vteri, sed de apertionis effectu, hoc est, de egressu ab vtero materno: vnde quando apud Sanctos Patres reperitur, Christum aperuisse matris vuluam, nihil aliud intendunt dicere, quàm Christum ex clauso vtero matris prodiisse, non minus quàm si illum re ipsa aperuisset, sicut Matth. 3. dicitur: *Et ecce aperti sunt cœli, & vidit spiritum Dei descendentem, sicut columbam, & venientem super se.* ita enim verè Spiritus sanctus de cœlo descendit, ac si verè aperuisset cœlos. Ita Christus tàm verè de clauso vtero Virginis nascendo egressus est, ac si illum aperuisset. & Marc. 1. *Vidit cœlos apertos*, non quod in cœlis apertio aliqua sit facta, sed quod de cœlis vox sit audita. & Act. 7 *Video cœlos apertos*: nimirum, quia Christum in cœlis existẽtem, sine impedimento videbat. & Marc. 7. *Apertæ sunt aures eius*, quia vox iam audiebatur. vnde Hieronym. lib. 2. cont. Pelag. *Solus*, inquit, *Christus clausas portas vulvæ virginalis aperuit, quæ tamen clausæ iugiter permanserunt.* Nec alio modo intelligi potest aperuisse, & tamen clausas semper permansisse, nisi, quia non verè aperuit, sed tamen verè exiit, ac si aperuisset. sic quoque interpretatur Græcus auctor in Catena D. Thom. qui ait, vuluam virginalem naturaliter semper clausam fuisse, licet supernaturaliter illam Christus aperuerit, hoc est, per eam exierit iuxta Ezechielis vaticinium, *de porta orientali clausa, per quam solus princeps egreditur*, quæ nihilominus semper clausa permanet. Huc etiam pertinet Ambrosij cõparatio ep. 11. vbi scribit Christum sic exiisse de vtero Virginis, sicut aquæ fluxerunt de petra. Constat igitur ex his, quæ sit vera intelligentia illius loci, necnon verborum Sanctorum Patrum.

D. Ambr. Num. 20.

Solum verò Tertullianum moderni omnes damnant asserentes, verba illius manifestam hæresim continere; verùm ego existimo, quod licet verba, quæ de illo referuntur, simpliciter sumpta falsitatem præferant, si tamen ad scopum, ad quem illa dirigebat, respiciamus, nihil continent cõtra perpetuam Deiparæ virginitatem; intendit enim ibi probare cõtra Marcionem hæreticum, quod licet Maria esset Virgo, verè tamen peperit Christum. Vnde cùm ait: *Non esse Virginem à partu*, solum vult, quod ab alio habet formaliter, quod sit Virgo, & ab alio quod sit mater: sicut enim Deus ab alia ratione formali habet, quod sit vnus, & ab alia quod sit trinus, licet alioquin re ipsa vtrumque sit; ita Deipara Maria per rationem formalem, per quam est mater, non est Virgo, nec per rationem formalem, per quam est Virgo, censenda est mater; à clausura enim virginea Virgo est, à conceptu vero & partu mater. Verè ergo ait Tertullianus, non esse dicendam virginem à partu in sensu explicato, seu à maternitate, sicut non est mater à virginitate: minimè igitur negat ille Mariam esse Virginem post partum, vt falsò quidam calumniantur, non attendentes ad intentum illius in eo capite.

Deinde tertio respondeo: *aperire vuluam*, secundum phrasim sacræ Scripturæ nõ significare re ipsa verè aperire, & clausuram disrumpere, sed nasci primum ante alios, quia qui primus nascitur, viam aliis post se nascituris aperire videtur (licet hoc de facto Deiparæ non contigerit) qui vnicum solum habuit filium; vnde masculus, qui post fœminam nascebatur, etiam si primus masculus esset, non offerebatur in Templo, quia ille non iudicatur aperuisse vuluam, sed apertam inue-

Gen. 29. & 30. 1. Reg. 1. Matth. 3. Marc. 1. Act. 7. Marc. 7. D. Hieron. Catena D. Thomæ. Ezech. 44.

niſſe. hanc expoſitionem ſequuntur Rupertus libr 2.de Trinit. Abulenſis cap.13. Exodi in princ. & Ianſenius cap. 10. ſuæ Concordiæ. Ad ſecundum verò locum: *Antequam conuenirent, inuenta eſt in vtero habens de Spiritu ſancto*: dico perperam hæreticos, ex eo colligere poſtea cõueniſſe; ſicut enim ex verbis illis libri primi Regum: *Heli iacebat in lecto ſuo, & oculi eius caligauerant, nec poterant videre lucernam, ante quam extingueretur*: malè quis colligeret, quod extincta lucerna, cerneret, ita certè ex illis verbis: *Antequam conuenirent, inuenta eſt in vtero habens de Spiritu ſancto*. abſurdiſſimè colligitur poſtea cõueniſſe, immò fortius innuunt non conueniſſe, poſt inuentam illam grauidam eſſe virtute Spiritus Sancti; nam ſi antea Ioſeph nõ tetigerat Virginem, manifeſtiſſimũ eſt poſtea noluiſſe tangere, quam cognoſcebat ſacrarium Spiritus ſancti, ac veram ſui creatoris matrem; vnde elegantèr D. Hieronymus huius doctrinæ non immemor dixit: *Requiro, cur abſtinuerit Ioſeph vſque ad partum diem? reſpondebit, quia Angelum audierat dicentem: Quod in ea natum eſt, de Spiritu ſancto eſt. Qui ergò ſomnio tantum credidit, vt vxorem non auderet tangere, is, poſt quam paſtorũ voce cognouerat, Angelum Domini veniſſe de cœlo, & ad eos dixiſſe: Ecce euangelizo vobis gaudium magnũ; & Gloria in excelſis Deo: Simeonem iuſtum: Nunc dimittis ſeruum tuum Domine: Annam prophetiſſam, Magos, ſtellam, angelos viderat, qui, inquam, miracula tanta cognouerat, Dei templum, Spiritus ſancti ſedem, Domini ſui matrem audebat attingere?* hactenus D. Hieron. Deinde, quia aptè ſatis conuenire poteſt accipi pro deductione a domo paterna ad proprias ædes, & ad conuictum, & familiaritatem; verè enim dicuntur conuenire, qui ſimul viuũt & conuerſantur, in quo ſenſu D. Paulus dixit: *Cùm conuenitis, vnuſquiſque veſtrum pſalmum habet*: vnde ſumpto vocabulo *conuenienti* pro *deducendi in propriam domum*, rectè colligitur, quod poſtquam Ioſeph cognouit eam concepiſſe de Spiritu ſancto, deduxit illã in domum propriam, & cum ea ad communem menſam & coniunctum conuenerit. Nonnulli etiam vt refert D. Thom. 3. p. q. 28. art. 3. idem verbum *cognoſcebat*, cognitionem oculorum ſignificare exiſtimarunt, hoc ſenſu: Non cognoſcebat oculis Ioſeph Virginis vultum, donec peperit: nam quamdiu in vtero Deum geſtauit, tantum è vultu ſplendorem emittebat, vt Ioſeph ipſam perſpicuè intueri nequiret, quem in modum Iſraelitæ fulgidam Moyſis faciem intueri non valebant, vt Exod. 34. & 2. Cor. 3 memoriæ proditum eſt. Immò & ipſe D. Thom. ibidem hæc ſcribit: *Dicit Chryſoſt. quod non cognouit eam Ioſeph, antequam pareret, cuius fuerit dignitatis; ſed poſtquam peperit, tũc cognouit eam, quia per ipſum prolem ſpecioſior & illuſtrior facta fuerat, quàm totus mundus.*

Tandem ad locum illum, quo Heluidius deceptus eſt: *Ioſeph autem non cognouit eam, donec peperit filium ſuum*: dicendum eſt per particulam illam, *donec*, non affirmari aliquid, quod poſterioti tempore efficiendum ſit, ſed ſolum negati effectum fuiſſe vſque ad illud tempus, vt ſi quis dicat; antequam audirem ſacrum, iter arripui: non ſtatim efficitur, quod poſt arreptum iter, illud audierit; & in Geneſi dicitur, miſſum fuiſſe Coruum, *qui non reuertebatur, donec ſiccarentur aquæ*: & tamen conſtat poſtea non reuerſum fuiſſe, & quando ſiccatæ ſunt aquæ: & Dauid ait: *Sede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum*: vbi non eſt ſenſus, quod poſtquam poſuerit inimicos ſub pedibus, nõ debeat amplius ſedere ad dexteram; ad hunc modum etiam ait Dominus per Iſaiam iuxta verſionem LXX Interpretum: *Ego ſum, donec ſe neſcatis*: nunquid inferri poterit: ergo non erit Deus poſt illorum ſenectutem: & ſi quis dixerit: maritus vxorem non cognouit, donec mortua eſt, rectènè colliget impius Heluidius: ergo poſt mortẽ illã cognouit. ſicut ergo ſi fortè Ioſeph, cum primum Virgo peperit, è vita diſceſſiſſet,

Rupert. l.2. Abulenſ. Ianſen.
1.Reg. 3.
D. Hieronym. aduer. Heluid. tom.2. Matth.1.
Luca 2.
Ibid.
Ibid. Matth.2.
1.Cor.14.
D.Thom.
Exod.34. 2.Cor.3.
D.Thom.
Gen.8.
Pſal.109.
LXX. ſeptu.

sisset, verè diceret Matthæus Ioseph, non cognoscebat eam, donec peperit, nec tamen vllo modo sequeretur: ergo cognouit, postquã peperit, cùm iam esset mortuus, ita quod mors in Iosepho effecisset, id Virginis admirabilem dignitatem, Iosephique votum effecisse affirmamus, vt stupenda Virginis dignitas, & Iosephi votum omnem prohibuerit coniugalem accessum.

Tertiò obiiciunt: quia, vel, corpus Christi in nouitate exiuit ex thalamo materno per claustrum virginale, vel, non: si detur hoc secundum, Christus non fuit verè natus ex Maria: contra Symbol. Nicænum; de ratione enim natiuitatis humanæ est, quod sit per consuetum parientium locum; si verò detur primum: cõtra est, quia naturales viæ angustiores sunt, quàm vt intra se capere possint corpus pueri, ergo oportet, vt ipsæ dilatentur, & laxentur ad modum, quo os dilatari solet, vel corpus ipsum pueri comprimatur, & condensetur, vel partes ipsæ pueri inter sese penetrentur: quæ omnia habent manifestum inconueniens, & ex discursu, quem modo conficiã, constabit. Respondet Durand. 4. dist. 41. q. 6. n. 11. Christum non natum fuisse per naturalem locum sine eius corruptione, aut diuisione, sed solum per dilatationem partium diuina virtute factam, ad eum modum, quo secundum D. Augustinum lib. 17. de Ciuit. Dei: Fœminæ parerent in statu innocẽtiæ sine dolore per solã dilatationẽ partium. Cõtra: quia Ezech. ait: *Porta hæc clausa erit, & non aperietur*: ergo nec per dilatationem, aut laxationem ad modum, quo os aperiri solet, aperta fuit, hoc enim esset verè aperiri, sicut & os verè dicitur illo modo aperiri. vnde Eschius homil. 1. de laud. Virg. dixit: *Nequaquam Rex gloriæ vincula virginitatis laxauit, aut dilatauit*: & Proclus Nicænus homil. de Christi Nat. in Concil. Ephes. tom. sexto, c. septimo. *Ita enim* inquit, *ex vtero est egressus, sicut per aurem ingressus; ita natus, sicut conceptus*: sed in conceptione nulla fuit dilatatio partium clausti virginalis, vt fatetur ipse Durandus: ergo neque in partu. Tum quia: si partus Virginis futurus esset sicut in statu innocentiæ per solam partium dilatationem, non ita illum exaggeraret Concil. Tolet. 11. cùm D. Augustin. in epist. sua dicens: *Si haberet exemplum, non esset singulare; fateamur ergò Deum aliquid posse, quod nos fateamur inuestigare non posse*. Alij secundo (quos suppressis nominibus refert Durand. vbi suprà) respondent Christum egressum fuisse in natiuitate, salua matris integritate, quia non transiuit per medium, sed de extremo ad extremum, ita vt prius esset in vtero, & postea extra vterum ex diuina virtute id operante. Sed contra est, quia in Concil. Ephesino, in confessione fidei in princip. dicitur, quod *Filius Dei natiuitatem nostram sustinuit, ex vulua homo de muliere procedens*. Et infrà cap. 3. ait: *Verbum similiter, ac nos, hominem ex muliere processisse*: ergò sentit processisse per medium clausti, aliàs non saluaretur in Christo perfecta & formalis ratio natiuitatis humanæ, neque in Virgine ratio formalis humani partus. Alij tertio respondent (vt refert Abulens. paradox. c. 64.) quod Christus exiuit per naturalem locum, salua matris virginitate, quia in egressu ex vtero illius non se habuit modo quantitatiuo, sed modo indiuisibili, ad eum modum, quo est in Eucharistia. Sed contra: tùm, quia eo modo exiuit Christus ex Virgine, quo fuit in vtero: sed in vtero fuit modo quãtitatiuo, ergo sic exiuit: tum, quia Patres communiter dicunt, Christum ita egressum fuisse ex vtero, sicut egressus ex sepulchro, & ingressus est ad discipulos ianuis clausis: tunc autem modo quantitatiuo existens exiuit, & intrauit: tùm quia non tàm mirabilis erit Natiuitas Christi, si modo indiuisibili existens ex vtero matris exierit, ac si modo quantitatiuo se habens, sine violatione clausti virginalis egressus fuerit.

Alij quartò dicunt, Christum sine matris corruptione egressum fuisse ex eius vtero,

Durand. — Durand. — Conc. Tolet. — D. August. — Durand. — Conc. Ephes. — Durand. — August. — Ezech. 44. — Eschius. — Proclus Nicæn.

vtero, quia diuina sua virtute ita coarctauit, & compressit corpus suum, ac in tàm subtilem figuram redegit, vt sine vlla dilatatione, aut noua aperitione claustri virginalis per locum ordinarium exierit, in quo certum est dari naturalem aliquã aperitionem etsi minimam. Sed contra: tùm, quia iuxta hanc solutionem non potest saluari partum Virginis, aut Christi natiuitatem fuisse in se ipsa miraculosam: nam facta illa magna compressione corporis Christi commensurata apertioni naturali illius loci, certè sine vllo miraculo egredi potuisset: sed natiuitas formalis consistit in illo egressu: ergo natiuitas illa non esset in seipsa miraculosa, quæ ratio etiam conuincit præcedẽtem solutionem esse nullam: tùm tandem, quia hæc solutio fingit in corpore Christi nouam & indecentem figuram absque aliqua necessitate.

Quare respondeo, quod Christus Dominus exiuit ex Virgine salua & incolumi eius virginitate, quia se penetrauit cũ clausto virginali, & cum partibus proximis illis, quanto opus fuit ad exitum capitis, & corporis. hæc solutio est communis Patrum & Theologorum: D. Hieronym. Gregor. Augustin. Theodoret. Euthymij, Bedæ, Nazianz. Maximi, & D. Thomæ. Accepit enim Christus Dominus transeunter, dum vixit, quatuor dotes; agilitatẽ, cum ambulauit super aquas; claritatem, cùm in Transfiguratione resplenduit facies eius sicut Sol; impassibilitatem, prout erat in Eucharistia; subtilitatem tandem in egressu, tùm ex thalamo virgineo, tùm ex sepulchro, cum quibus virtute huius dotis verè se penetrauit. Sed contra occurrit duplex replica: prima, quia sequitur Virginem non concurrisse effectiuè ad suum partum, quod est contra veritatem partus: nam Christus virtute sua diuina se penetrauit cum clausto virginali; ergo ex vi huius penetrationis, egressus fuit ex vtero materno, secluſa omni vi impulsiua matris, hanc enim opus non erat exhibere: siquidem Christus virtute sua se penetrabat, virtuteq; sua propria egrediebatur. Secũda replica, quia repugnat duo corpora quanta se penetrare, & eundem locum adæquatè occupare: nam per quantitatem redditur corpus formaliter impenetrabile: ergo quantitate manente, repugnat actu esse penetrationem. Dices: repugnare naturaliter, non supernaturaliter. Sed contra, quia quantum quantitate molis essentialiter est impenetrabile; est enim ipsa quantitas, ipsa formalis impenetrabilitas: ergo nec supernaturaliter potest actu penetrari. probo consequentiam, quia hæc est euidens consecutio: punctum est essentialiter indiuisibile: ergo repugnat ei per omnem potentiam actualis diuisio: ergo similiter hæc erit euidens illatio: Quantum est essentialiter impenetrabile: (non enim impenetrabilitas conuenit ei accidentaliter, aut ab extrinseco, sed ab intrinseco) ergo repugnat ei actualis penetratio, etiam per omnem potentiam. Explico vim huius rationis, quia repugnantia huius quanti ad occupandum eundem locum, qui occupatur ab alio, non prouenit à quantitate, vt à causa effectiua, cuius influxus impediri posset, sed vt à causa formali, quæ existẽs in subiecto inimpedibilis est: ergo manente quantitate implicat non manere cãdem repugnantiam, aut illam impediri per omnem potentiam, vt expresè docet Durand. 4. dist. 44. q. 6. cuius sententiam, vt probabilem, sequitur Palud. q. 3. Respondent quidam ad primam replicam, quod sicut ad hoc, vt dicatur B. Virgo verè genuisse Christum, sufficit passiuè tantum concurrisse ad generationem (secundum probabilissimam D. Thomæ sentẽtiam asserentis, fœminas non concurrere actiuè ad illam) ita etiam ad verificandum, B. Virginem peperisse Christum, nõ opus est, vt actiuè ad partum concurrerit, sed passiuè tantum. Ego verò respondeo B. Virginem etiam vim adhibuisse, quam aliæ matres ad emittendam prolem actiuè adhibere solent, absque dolore, & labore

D. Thom. 4. d. 44. q. 2. a. 2. quæst. 3. & quæst. 6. ar. 1. ib.

Durand. Palud.

D. Hier. sup. Isai. c. 7. D. Greg. hõ. 26. in Euãg. D. Aug. 22. de Ciuit. c. 8. & tit. 125. in Ioan. D. Chrys. hõ. 2. de Symb. Theod. dialog. 2. Euthym. in Matth. 28. Beda homil. in Vigil. Paschæ. Nazian. hõ. de Christo. Maxim. hõ. 2. de Cruce, & sepulch. Christi.

bore; diuina tamen virtute factum esse, vt partes vteri Virginis nihil resisterent corpori Christi, quod actiuè à seipsa emitteret.

Ad secundam replicam respondetur, quantitatem ad hunc sensum esse essentialiter impenetrabilem, quod repugnat eius essentiæ eundem locum naturaliter occupare, quem occupat alia quantitas; quo etiam modo calor in summo essentialiter est incompatibilis cum frigiditate in summo, quia repugnat essentiæ illius naturaliter esse simul cũ illa in eodem subiecto, licet alias ex diuina virtute id non repugnet, quare hæreticis, quibus impossibile apparet, Virginem salua virginitate concipere, & parere posse Beatus Maximus homil. 3. de Natiuit. respondet: *Si contra naturam esse contendis, quod in mysterio redemptionis nostræ sine viro puella asseritur concepisse, cuius quæso naturæ est, quod in parente generis nostri caro sine carne formata est?* Respondet etiam Diuus Ambros. epist 81 dicens: *Quid incredibile, si contra vsum originis naturalis peperit Maria, & virgo permanet, quando contra vsum naturæ, mare vidit & fugit, atque in fontem suum Iordanis fluenta remearunt? non ergo excedit fidem quod Virgo peperit, quando legimus, quod petra vomit aquam, in montis speciem maris vnda solidata est.* Et Diuus Cyrillus Ierosolymitanus Catech. 15. in hunc modum argumentatur: *Sterilis erat Sara, & deficientibus iam muliebribus, & præter naturam peperit. Igitur cum & sterilem, & virginem parere sit præter naturam, aut vtrumque nega, aut vtrumque concede.* Aduerto tamen, quod licet naturaliter fieri possit, vt Virgo concipiat non amissa virginitate, vt tenent multi Doctores, cùm Marsil. 2. quæst. decimooctauo, articul 1. ad 2. & docet Diuus Thomas, quodlibet 6. articul. decimoquarto, vbi refert quandam puellam pubescentem, quæ propter pudoris custodiam à Patre in proprio lecto seruabatur, concepisse attrahendo semen, quod ille dormiens fuderat, sine aliqua tamen virginalis clausuræ apertione: & Auerroes 2. de cœlo testatur, virginem quandam concepisse in balneo salua eius virginitate per solam attractionem seminis ibi decisi à viro simul se balneante; ac denique in statu innocentiæ fœminæ conciperent, imò parerent, salua integritate virginea, vt docet Diuus Thom. 1. part. quæst. 8. ad 4. cùm Diuus August. 14. de Ciuit. capit. 16. & tamen constat tunc generationem & partum fieri naturaliter, nihilominus tamen Christi Domini conceptio in sacratissimæ Virginis vtero valde miraculosa & supernaturalis fuit, cum absque virilis seminis susceptione, Spiritu sancto illam obumbrante & cooperante, inuiolata semper virgo manens conceperit filium, & absque apertione aut dilatatione virginei clausuri illum peperetit.

Quartò obiiciunt: quia secundum fidem inter Virginem & Iosephum fuit verum & proprium matrimonium ratum, vt constat ex Matth. 1. vbi vocat Iosephum virum Mariæ, & Mariam coniugem illius, & patet etiam ex illis verbis: *Antequam conuenirent*, quibus indicat, quantum erat ex parte vinculi, potuisse conuenire: sed sic est, quod matrimonium ratum, verum, & proprium consistere non potest sine consensu & obligatione voluntatis ad carnalem copulam: ergo beata Virgo habuit talem consensum, & obligationem, & consequenter non fuit mente Virgo, cum hæc excludat omnem consensum in copulam carnalem.

Consequentia huius discursus est nota: maior est de fide, vt ostensum est: minor autem, in qua est difficultas, probatur ex Diuo Paulo dicente: *Vxori vir debitum reddat, similiter autem & vxor viro, &c. mulier sui corporis potestatem non habet sed vir. Similiter autem & vir sui corporis potestatem non habet, sed mulier.* ecce Apostolus docet essentiam matrimonij consistere in mutua traditione corporum, & obligatione ad reddendum debitum. Deinde, vel beata Virgo post votum vir-

Maximus.
D. Ambros.
Cyrill. Ierosol.
Marsil.
D. Thom.
Auerroes.
D. Thom.
D. August.
Matth. 8.
1. Cor. 7.

ginitatis emissum habuit volũtatem reddendi debitum, cum accepit Ioſephum in virum ſuum, vel, non: ſi dicas, habuiſſe: contra: ergò iam fidem irritam fecit, quia vt conſtat ex cap. vouentibus 7 q. 1. *Vouentibus non ſolum nubere, ſed velle nubere damnabile eſt.* Si dicas, virginem nupſiſſe ex diuina diſpenſatione, & reuelatione; benè quidem reſpondetur ad ſaluandum virginem non peccaſſe nubendo poſt emiſſum votum virginitatis, tamen non videtur ſaluari, fuiſſe virginem mente, ſiquidem habuit voluntatem reddendi debitum. ſi verò è contra reſpondeas, eligens ſecundam partem argumenti, Beatam Virginem, cùm nupſit, non habuiſſe talem voluntatem: contrà eſt inprimis, Textus expreſſus in capit. B. Maria 27. quæſt. 2. vbi dicitur: *B. Virgo committens virginitatem ſuam diuinæ diſpoſitioni, conſenſit in carnalem copulam:* Tùm quia ſi non conſenſiſſet, nullum fuiſſet eius matrimonium, cum voluntas reddendi debitum ſit intrinſeca matrimonio. Dices: Beatam Virginem contraxiſſe cum adiecta cõditione, quod non eſſet redditura debitum ſuo viro, eamque conditionem libenter admiſiſſe Ioſephum. Sed contra: quia conditio, quæ eſt contra ſubſtantiam matrimonij, reddit illud nullum, vt ſi dicas: contraho tecum ſub conditione, ſi prolis generationem euites: hoc enim eſt contra bonum prolis, cuius procreatio eſt finis matrimonij: ergo ſi Beata Virgo contraxiſſet cùm Ioſepho ſub conditione, quod non eſſet ab eo cognoſcenda, nullũ fuiſſet eius matrimonium; nam (vt inquit Gregorius IX. & habetur c. finali de conditionibus appoſitis) matrimonium fit nullum ex conditione impediente generationem prolis.

6. Vouentib.

Text. in c. B. Maria.

c. fin. de conditio.

Reſpondeo ad hanc obiectionem, B. Virginẽ ex diuina reuelatione ante matrimonium omninò certam fuiſſe Ioſeph nunquam petiturum ſibi debitum, & ideo opus non fuit habere actum expreſſum abſolutum aut conditionatum reddendi illi debitum. notanterque addo (expreſſum) quia in virtute, in radice, & in cauſa nullum eſt inconueniens habuiſſe talem conſenſum conſentiendo in matrimonium, quod ex natura ſua ad copulam ordinatur, aliàs nulla apparens ſolutio poterit aſſignari d. c. Beata Maria 25. quæſt. 1. hoc tamen nihil perfectioni virginitatis illius derogauit, cum per id, nec corpore, nec mente quidquam integritatem eius minuens admitteret, ſuppoſita diuina reuelatione, qua dignoſcebat Ioſephum nunquam petiturum ab ea debitum.

Vltimo obiiciunt, quia in veteri lege erat præceptum ad generationem obligans præcipuè reſpectu illorum, qui erant de Tribu Iuda propter ſpem Meſſiæ: at B. Virgo erat ex Tribu Iuda, & non ignorabat ſe obligari illo præcepto; ergo habuit propoſitum implendi illud: igitur non ſemper fuit virgo mente: Conſequentia cum minori eſt nota, & maior præter quàm quod eſt D. Auguſt. libr. de bono coniugali c. 9. & lib. 24. cont. Fauſtinum cap. 13. conſtat apertè ex illo Exodi 23. *Non erit infœcunda, nec ſterilis in terra tua:* & Deuter. 17. *Non erit apud te ſterilis viriuſque ſexus.* quod ſi reſpondeas cum Abulenſ. Medi. & Soto quos refert, & ſequitur Doct. Suarez 3 p. q. 28. diſp. 6 ſect. 1. in prædictis verbis non contineri præceptum, ſed liberalem quãdam Dei promiſſionem. Contra eſt: Tùm quia ſi fuiſſet promiſſio Dei, impleri debuiſſet, cum fuiſſet abſoluta; at non omnes fœminæ, nec viri Hebræi erant fœcundi, ſed multi ſteriles: ergò ibi non continetur promiſſio, ſed præceptum. Tùm quia ſancti Patres, cùm D. Auguſtin. contra Fauſt. cap vltim. citant dictum eſſe in veteri lege quamuis in vulgata editione non habeatur: *Maledictus ſterilis, qui non ſuſcitauerit ſemen in Iſrael:* at pœna maledictionis non cadit, niſi ſuper culpam violationis alicuius legis: ergo in prædictis verbis lex continetur, non promiſſio. Sed hæc facilè diluuntur: Dicendum enim

D. Auguſt. Exod. 23. Deut. 7. Abulenſ. Medina. Soto. Franciſcus Suarez. D. Auguſt.

enim est illam promissionem non esse ita strictè intelligendam, vt omnes, & singuli futuri essent fœcundi, sed quod in plurimum id eueniret. Ad illum vero locum respondeo ex eo non posse colligi, fuisse præceptum prohibens à nuptijs abstinere, sed vt plurimum, & ex suppositione, quod quis vellet ducere vxorem, teneretur fratris defuncti vxorem accipere: nec aliud intendunt Patres ibi relati.

Ex PRÆDICTIS omnibus in discursu totius huius Libri de integerrima Mariæ virginitate colligo, quod cum habeamus firmissimam Ecclesiæ Catholicæ auctoritatem, & clarissimam nostrorum maiorum, omniumque Sanctorum Patrum ab ipsis etiam Apostolis traditionem, qua, velut inexpugnabili muro, intemerata Deiparæ virginitas aduersus quoslibet hostium impetus se tuetur, etiam si sacræ Scripturæ testimonijs destituceremur, quæ tamen non desiderantur, cum penè innumera, eaque illustrissima adduxerimus, omnes tamen Catholici perpetuam Deiparæ pudicitiam, nunquamque violatam integritatem constanter profiteri deberemus. Atque his (vt quondam dixit D. Ildephonsus in simili Marianæ virginitatis propugnatione:) *Arbitror me per virtutem Dei, hostem, vt potui confodisse, reliquisse cæsum, abiecisse eneruatum, exanimem dimisisse. Vnde & pallidus adest, exanguis supersit, defessus angitur, fatigatus manet, concisus iacet, confossus ruit, elisus interijt, de vitali statu nihil superest*, quia illum grauiter sauciarunt sagittæ potentis acutæ, cui sit honor & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

Ildephon. de virgin. S. Mariæ c. 4. prope finem.

HOMILIA XV.

Scholastica, in qua penitus eneruantur, quę ingenium humanũ aduersus immaculatam Virginis Conceptionem hucusque excogitauit.

Testimonijs tàm Veteris, quàm Noui testamenti iuxta Patrum intelligentiam impugnant aduersarij Immaculatam Virginis Conceptionem.

§ 1.

CVM Aristoteles in sua Metaphysica dixerit. *quærentes veritatem sine disputatione similes sunt quò ire ignorantibus.* Cumque etiam experientia ipsa compertum sit, melius disputatione, & argumentorum viuacitate veritatem indagari, & inueniri, vt notat text. in l. prima § mixta ff. de muneribus, & honoribus, & l. 2 §. ex legibus ff. de origine iuris. ac tandem cum Dialecticorum prologiũ ex primo Topicorũ doceat facilius comparari certam alicuius veritatis cognitionem propositis argumentis ex vtraque parte, clariusque secerni veritatem à falsitate, vt docuit Aristoteles primo Elenchorum. Ideò licet alioquin Concionatorij muneris limites transilire videar, ne hanc de Immaculata Virginis cõceptione tractationem, mutilam, & truncam, sed quantum à me præstari possit, omnibus numeris absolutã Ecclesiæ Catholicæ redderem, cui pro hac veritate definienda non parum aliquando illam profuturam spero, operęprecium duxi omnibusque, tàm ab auctoritate, quàm à ratione peti possint respondere, eisque

Aristot. 1. Metaph.

Aristot. 1. Topic.

Aristot. 1. Elench.

plenè satisfacere, satius iudicans argumenta modesto responso diluere, quam inutili silentio præterire. Illud tamen verbi diuini præcones salubriter admonemus, ne in cõcionibus Scholastica hac disputatione vtãtur, nisi velint, & in alienam messem falcem mittere, & salubria Pontificũ decreta id prohibentia ausu temerario violare. quare illis, nõ vt concionatoribus, sed quatenus Theologis Scholasticis hæc damus. In primis ergo aduersarij obiiciunt illud Geneseos 17. *Masculus, cuius præputij caro non fuerit circumcisa, delebitur anima illa de populo meo.* super quæ verba glossa, quæ est B. Isidori, ait, *quomodo pueri incircumcisi, qui pactum irritum non fecerunt, perire debeãt?* ad quod respondet, quod irritum fecerunt pactum nõ secundum opus, sed secundum originem; & idcò pereunt omnes, qui per regenerationem non liberantur; & Leuitic 12. *Mulier si suscepto semine pepererit, immunda erit septem diebus.* vbi glossa ordinaria ait, *quia pater immundus hæres Adæ, qui per transgressionem immundus fuit, & ita vxori immixtus, postquam enim exinit de Paradiso cognouit vxorem, & ita propagatur hominum genus, quia Adam de cuius semine suscipit immunditiam, poluit vitam nostram inducens maledictionem*; & Leuitici eodem capit. 12. *Cumque expleti fuerint dies purgationis siue pro filio, siue pro filia, deferat agnum anniculum in holocaustum, & pullum Columbæ, siue turturem pro peccato ad ostium Tabernaculi.* Ex quo loco colligunt Patres, quod omnes, qui per seminalem rationem ex cõmixtione viri, & fœminæ procedũt, peccati originalis maculam contrahunt, aqua mundari indigent. Vnde Origenes prædictum locum elucidans, inquit. *Ego in talibus nihil audeo dicere, sentio tamen occulta in his mysteria quædam contineri, & esse aliquid latentis arcani, pro quo & mulier, quæ suscepto semine conceperit, & peperit, immunda dicatur, & tanquam peccati rea offerre iubeatur hostiam pro peccato, & ita purificari: Sed & ille, qui nascitur siue virilis, siue fœminei sexus sit, pronunciat Scriptura, quia non sit mundus à sorde, etiam si vnius diei sit vita eius.* hæc ille: Ne tamen quis putet Origenem solum loqui de Natiuitate, non de Conceptione, audiat illum ibidem Homilia XII. vbi ait: *Hoc ipsum ergò, quòd in vulnam matris expositum, & quod materiam corporis ab origine paterni seminis fuerit in Patre, & in Matre, contaminatus, dici potest; & infrà: Omnis homo in Patre, & Matre pollutus est, solus verò ipse Dominus meus in generatione hac mundus ingressus est.* Item Iob 17. *Putredini dixi, pater meus es, mater mea, & soror mea vermibus*; super quem locum D. Gregorius libro 5. Moralium capit. 13. ait: *quid est, quòd dixit, putredini dixi pater meus es, nisi, quòd omnis homo ab origine iam vitiata descendit?* Vnde, & additur: *Mater mea, & soror mea vermibus, quia videlicet ab ipsa putredine, & cùm ipsa in hunc mundum venimus*: item Exod. vltimo dicitur: *post quam cuncta perfecta sunt; operuit nubes Tabernaculum testimonij, & gloria Domini impleuit illud*, ex quo loco colligit Diuus Thomas 3 parte quæst. 27 articul. 2. Beatam Virginem non fuisse in sua Conceptione sanctificatam, sic enim ait: *ea, quæ fuerunt in Veteri testamento, sunt figura Noui secundum illud primo Corinth. decimo: Omnia in figura contingebant illis*; per sanctificationem autem tabernaculi, de quo dicitur in psalmo: *Sanctificauit tabernaculum suum altissimus*: videtur intelligi sanctificatio Matris Dei, quæ Dei tabernaculum dicitur; secundum illud Psalmi: *In sole posuit tabernaculum suum*, de Tabernaculo autem dicitur: Exodi vltimo: *postquam cuncta perfecta sunt, operuit nubes Tabernaculum testimonij, & gloria Domini impleuit illud*: ergò non fuit sanctificatum, nisi postquam cuncta eius perfecta sunt, scilicet, corpus, & anima: Deinde Ecclesiast 7 habetur; *Virum de mille vnum reperi, mulierem autem ex omnibus non inueni*: vbi glossa ordinaria explicat in hunc modum: *virum, idest Christum, de mille, scilicet sanctam*, quam Glossam secutus Hugo Cardinalis, ait: *Sponsa Canticorum 5.*

Sixtus 4. & Pius 5. in motu proprio de Virg. Conceptione.

Gen. 17.

B. Isider.

Leuit. 12.

Gloss. ordin. Leuit. 12.

Leuit. 12.

Origen. super 8. 12. Leuit.

Ibid.

Iob 17.

D. Greg.

Exod. vlt.

D. Thom.

1 Cor. 10.

Psal. 45.

Psal. 18.

Exod. vlt.

Eccle. 7.

Gloss. vlt.

Hugo Card.

Cant. 5. *eorum 5. dixit: Dilectus meus candidus, & rubicundus; electus ex millibus; mulierem autem ex omnibus non inuent, quæ aliquid mulièbritatis non haberet, saltem originaliter, beata aũt Virgo originale habuit:* hæc ille.

Pro. 25. Item Prouerb. 25 *aufer rubiginem de argento, & egredietur vas purissimum*, quem locum versans Albertus Magnus in sermone Natiuitatis Virginis ait: *habuit beata Virgo rubiginem originalis peccati, quæ contrahitur de vetustate primæ culpæ Adæ, quæ igne spiritus sancti purgata fuit, & tunc purissimum illud vas permansit, quia nec lutum actualis, nec pulueren venialis postmodum habuisse creditur.* ex Psalmis deinde ferè innumera possumus mutuare loca, ad idem intentum: psalmo enim 20. *præuenisti eũ in benedictionibus dulcedinis; vbi glosa, benedictionem, dicit Immunitatem peccati, quæ Christus donatiũ est in Conceptione, vt peccatum ei posteà non obesset; quæ dicitur: benedictio dulcedinis: quia totum ex gratia fuit: Cum ergo alij amaritudine Adæ præueniantur, cum solum præuenit in benedictionibus dulcedinis, id est in immunitate peccati, cui peccati virus non nocuit;* hæc ibi: Item psalmo 21. *Erue Deus de manu Canis vnicam meam.* vbi Hieronymus ait: *Vnica est Anima Christi, quæ sola à peccato est immunis.* & Cassiadorus ibidem ait: *vnicam dixit, quia ipsa vna à peccato immunis fuit,* Item Isaiæ 4 *Apprehendent septem mulieres virum vnum;* vbi Glosa ait: *septem mulieres, id est septem Dona spiritus sancti virum vnum, id est Christum solum, qui sine peccato est, apprehenderunt;* & psalmo 50. vbi in persona totius humani Generis ait Propheta: *Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me Mater mea;* & psalmo 107. vbi glosa, quæ est Augustini, ait: *Liber, id est inter peccatores solus sine peccato,* & psalmo 130. *Omnes declinauerunt, simul inutiles facti sunt, non est, qui faciat bonum, non est vsque ad vnum;* vbi Augustinus exponit: *vno excepto Christo:* & Ecclesiasticus loquens de humano Genere cap. 1. ait: *à planta pedis, vsque ad verticem Capitis non est sanitas in eo,* Isaiæ 53 *omnes nos, quasi oues errauimus.* hæc ex veteri testamento: ex nouo verò multa in id congerere possumus, præcipua tamen sunt ex Diuo Paulo ad Romanos 2. *Omnes in Adam peccauerunt, & egent gloria Dei,* id est gratia, aut misericordia, & ca. 5 *sicut per vnum hominem peccatum intrauit in Mundũ, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertransijt, in quo omnes peccauerũt;* vbi glosa ordinaria, quæ est Augustini, ait: *per vnum hominem, id est Adam, à quo propagati sumus, peccatum originale intrauit in hunc Mundum, id est, in omnes homines.* Mundum enim appellauit, vniuersum Genus humanum. & ibidem cap. 5 *sicut per vnum delictum in omnes homines in condemnationem; sic & per vnius Iustitiam in omnes homines in iustificationem.* & pr. Corinth. 15 *sicut in Adam omnes moriuntur, ita, & in Christo omnes viuificabuntur;* vbi glosa: *sicut omnes moriuntur corporali morte in illo quia eius filij sunt, à quo mortem & mortis meritum traxerunt, ita & omnes viuificabuntur in Christo, qui eius filij sunt spirituali regeneratione.* Item 2. ad Corinthios 5. ait: *si vnus pro omnibus mortuus est, ergò omnes mortui sunt.* fuit ergò mortua virgo morte peccati originalis; quòd si respondeas, ab hac Regula generali excipi Beatam Virginem ob eximiam Dignitatem Matris Dei: Contrà, nàm æqualis certè debet esse distributio in consequenti ac in antecedenti diui Pauli; sed in illo antecedenti, scilicet: *vnus pro omnibus mortuus est;* nulla fieri potest exceptio, etiam Virginis, cum constet ex fide, Christum mortuum fuisse pro omnibus, nemine dempto; ergò nec in consequenti illo diui Pauli, scilicet: *omnes mortui sunt,* potest fieri alicuius exceptio alias infirma valdè. Immo nulla esset argumentatio Diui Pauli, Dices id conuincere Virginem verè fuisse mortuam, non in seipsa, sed in Adamo, atque adeò actu non contraxisse peccatum originale, sed debitum illud contrahendi; sed contrà obstant Concilium Florentinum in Decreto de vnione Armenorum, & Concilium

Dauid Psal. 20. *huisse creditur.*

Dauid Ps. 21. *peccati virus non nocuit;*

D. Hieron. *meam.*

Cassiadorus. Isaiæ 4. Glosa.

Dauid Ps. 50

Psal. 107. Glosa D. Augusti.

Psalm 130. D Augusti.

Ecclesiastic.

Isaiæ 53.

D Paulus ad Roman. 5.

D. Paulus ibidem ca 5.

Glosa ordinaria.

D. Augusti.

S. Paulus ad Roman. c 5.

Idem pr. Corinth. 15.

D. Paulus 2. ad Cor. 5.

2. Cor. 5.

Ibidem.

Conc. Flor.

Concil. Milet. Leo primus. Milcuitanum ca. 2. in epistola 10. Leonis primi, vbi definitur, omnes homines cõtraxisse peccatum originale excepto Christo Domino; at exceptio firmat regulam in contrarium, vt constat ex capite solito de maioritate, & obedientia, ergò verè comprehenditur Beata Virgo sub illa regula generali. Accedunt ad hæc plura alia sacri Euangelij Testimonia. Matthæi enim 18. dicitur: *si fuerint alicui centum oues, & vna ex eis errauerit*, vbi glosa Hilarij ait: per vnam ouem intelligendum esse hominem, & sub homine vniuersitatem hominum: *vnius* (inquit) *Adæ errore, omnium hominum Genus oberrauit, ergo, & quærens hominem Christus est, & nonaginta nouem relictæ, cælestis curiæ multitudo est.* & eodem modo interpretantur Diuus Gregorius. & Diuus Ambrosius versantes locum illum Lucæ 15. *quis est ex vobis homo qui habet centum oues.* &c. & Ioan. 1. *Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi*: super quæ verba dixit glosa: *omnes ex ista progenie veniunt, de qua cantat gemens Dauid: Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum*, &c. & subdit: *solus ergò ille agnus est, qui non sic venit: non enim in iniquitate conceptus est, nec in peccatis mater eius in vtero aluit*: & glosa ibidem, quæ est Augustini, sic ait: *Iesus singulariter dicitur Agnus solus sine macula, & sine peccato, non cuius maculæ abstersæ sunt, sed cuius macula nulla fuit.*

a. solit. de maior & obed. Matth. 18. Glo. Hilarij. D. Greg. Lucæ 15. Ioan. 1. Glosa. Psal. 50. Glosa.

Fit satis præfatis omnibus Testimoniis sacræ scripturę, quæ aduersus immaculatam Virginis conceptionem aduersarij obiectant. §. 2.

MVltiplex occurrit solutio ad prædicta omnia Testimonia diluenda, prima sit, quod vniuersalitas est duplex, logica, & politica, illam vna sola particularis interimit, hanc nec vna, nec plures particulares: communiter enim dicimus, quod tota ciuitas concurrit ad spectaculum, cum tamen multi Romi maneant; & in hoc sensu Diuus Matthæus cap 3. dixit: quod *exibat ad Ioannem Hierosolyma, & omnis Iudæa, & omnis Regio circa Iordanem*: vnde Diuus Hieronymus epistola ad Damasum Papam de filio prodigo, exponens illud Lucæ 15. *Fili, tu semper mecum es, & omnia mea, tua sunt*: ait, particulam illam vniuersalem: *omnia*, non semper referendam esse ad totum, sed ad maiorem partem, & adhibet exemplum: *omnes declinauerunt, simul inutiles facti sunt: omnes, qui venerunt antè me, fures sunt omnes, quæ sua sunt, quærunt.* secunda, quòd prædictæ propositiones vniuersales de peccato originali, loquuntur de lege ordinaria, & secundum communem cursum, cum quo tamen stat specialiter, & extraordinariè priuilegiare aliquam personam, cuiusmodi fuit Beata Virgo ob Dignitatem Matris Dei, sicut olim Regina Hester non fuit comprehensa sub vniuersali lege ob regiam eius dignitatem; & hanc solutionem necessario debere admitti ab aduersariis ex eo euidenter constat, quod tenentur similem solutionem adhibere ad locum Eccles. ca. 40. *omnia, quæ de terra sunt, in terram conuertentur*, & ad illud 1 Corint. 15. vbi loquens de die iudicij *omnes*, inquit D. Paulus, *resurgemus*: Constat autem in his vniuersalibus propositionibus, & in aliis similibus non comprehendi sanctissimam Virginem, cum neque in terram couersa fuerit, nec in die iudicij resurrectura sit, cum iam resurrexerit, similia sunt verba illa Hieremiæ 6. *omnes auaritiæ student*: & cap 8. *omnes auaritiam sectantur*, à quibus tamen necesse est, excipere beatam virginem. In iure etiam canonico extant similia exempla: nam in cap. *omnis vtriusque sexus de pœnitentiis, & remissionibus* prædicta vniuersalia verba verificantur, etiamsi aliquis particularis sit exemptus, quia Papa non ligatur per illud caput, vt docent plures Iuristæ, cum Antonio de Butrio, apud ipsos etiam est

Hester 4. Ecclesi. ca. 40. D. Paulus. 1. Corinth. 15. Hierem. 6. Ius canon. cum. Ant. de But.

secc-

receptissimum, quòd terminus vniuersalis non distribuit vniuersaliter quoad illos, ex quorum distributione resultaret dissonus intellectus; vt habetur ex capite, solitæ in principio de maioritate, & obedientia; ar, si vniuersales propositiones, asserentes, omnes contrahere peccatum originale, comprehenderent beatam Virginem, resultaret dissonus intellectus; nam quid magis dissonum, quam vt quæ futura erat Mater Dei, prius fuisset per peccatum originale ancilla Diaboli, & odio habita à Deo, & ad æternam pœnam destinata secundum præsentem iustitiã: quæ omnia confirmare possumus ex doctrina Diui Thomæ 3. p. qu. 28 ad 2. vbi arguens, quod beata Virgo non fuisset sanctificata, antequam nata per Augustinum ad Dardanum ita dicentem: *sanctificatio, qua efficimur templum Dei nonnisi renatorum est; igitur Beata Virgo non fuit sanctificata antequam nata, quia renasci præsupponit nasci*, & respondet D. Thomas, quod Augustinus loquitur secundum legem communem, secundum quam non regenerantur aliqui per sacramenta, nisi prius nati: cui lege Deus potentiam suam non alligauit, quin aliquibus ex speciali priuilegio gratiam suam conferre posset; antequam nascantur. Tertia solutio sit, quod sicut Theologi distinguere solent de duplici voluntate Dei, antecedenti scilicet, & consequenti, ita potest distingui de duplici peccatore, & de duplici morte: scilicet antecedenter, & consequenter. Ille dicitur Peccator, & mortem incurrisse antecedenter, qui in suis proximis causis habuit omnia sufficientia, & requisita ad peccandum, siue ad incurrendam mortem peccati. Ille verò dicitur consequenter peccator, & mortuus, qui de facto peccatum contraxit; primo ergò modo concedi potest, quod Beata Virgo peccauit antecedenter, quia quatenus fuit propagata ex commixtione maris, & fœminæ, habuit sufficientem causam ad contrahendum peccatum originale, & hoc est, fuisse peccatricem, & mortuam antecedenter; sed inde non licet inferre, Virgo Maria antecedenter contraxit originale peccatum, ergo de facto contraxit; sicut nõ sequitur: Deus vult antecedẽter Antichristum saluari, ergo saluabitur. Ad testimonia vero illa quæ solum excipiunt Christum Dominum à peccato originali multipliciter respondemus sup. hom. 9. §. 5. ad eum locum.

S. Thomas. D. August.

Multis sanctorum Patrum Testimoniis improbant aduersarij immaculatam, Virginis conceptionem. §. 3.

IN primis referunt D. August. in variis locis; breuitatis tamen causa præcipua tantum referam; & quidem c. 10 super genesim ad literã ait: *proinde Corpus Christi, quãuis ex carne fœminæ assumptum sit, quæ de illa carnis peccati propagatione concepta fuerat; tamen quia non in ea sic conceptum fuit, quomodo fuerat illa concepta, ideo ipsum non fuit caro peccati, sed similitudo carnis peccati:* & lib. 2. de Baptismo paruulorum ait; *non est in filiis hominum nec fuit, nec erit, qui nullo vnquam peccato fuerit obstrictus, aut ad iustitiam non ex peccato peruenerit, excepto vno Mediatore, per quem finitis peccatorum inimicitiis reconciliamur Deo.* solusq; ille, etiam homo factus manens Deus peccatũ vllum nunquam habuit, nec sumpsit carnem peccati, quamuis de materna carne peccati: & psalmo 34 *Adam* (inquit) *mortuus est propter peccatum, Maria ex Adam mortua est propter peccatum*: & psalmo 31. tractans illud: *Beati, quorum remissæ sunt iniquitates*, interrogat. *qui sunt beati?* & respondet, *non in quibus non inuenerit Deus peccatum; nam in omnib. inuenit; omnes enim peccauerunt, & egent gloria Dei*: si ergò in omnib. peccata inueniũtur, remanet, vt nõ sint beati, nisi quorũ remissa sunt peccata. & ps. 140. loquens de Christo Domino, ait: solũ Christũ Dominũ posse dicere: *Venit Princeps huius mundi, & in me nõ habet quidquã*: & ii de natura, & gratia c. 41. ait: *Plane,*

D. August. idẽ D. Aug. Dauid Psal. 34. Dauid Psal. 31. Dauid Psal. 141. Ioan. 14. D. August.

Planè, quod commemorauí, per vnum hominem peccatum intrauit in Mundum, &c. & ad iquos recentiores, & nos, & posteros nostros sententia ista complectitur; & lib. pr. de

D. Aug. baptismo paruulorum contra Pelagianos: *A minore* (inquit) *vsque ad maiorem totius Ecclesiæ vox est; Errauí, sicut omis perdita omnium Membrorum Christi*: vox est: *omnes, sicut omes errauimus, traditus est pro peccatis nostris*: & lib. 2. de Baptismo par-

D. Aug. uulorum mouet hanc quæstionem; vtrũ in hac vita homo aliquis vnquam fuerit, vel esse possit, qui nunquam peccatũ habuit, vel habeat, vel habiturus sit? & respondet, dicens: *prorsus, præter vnum Mediatorem Dei, & Hominum Iesum Christum, nullum esse, vel fuisse, vel futurum esse*

D. Augus. *certissimum est*; & ibidem ait: *Nec dubitandum est eis, qui diuina scripta fideliter legunt, fideliter audiunt, fideliter tenent; quod ab illa Carne, quæ prius voluntate peccati facta est Caro peccati, deinde per successionem, (transeunte in omnes præscriptione iniquitatis) caro sit propagatrix peccati, excepta vna similitudine carnis peccati.* & in Enchiri-

D. August. dio cap. 16. loquens de Christo Domino ait: *solus potuit ita nasci, vt ei opus non esset*

D. Cyrill. *renasci*: Diuus Cyrillus in tractatu contra Manichæos ait: *solus dominus venit in*

D. Cyrill. *similitudine Carnis peccati*, & infra: *vnus, & solus est Dominus noster, qui & carnem cum spiritu pro carnis salute coniunxit, & similitudinem eius peccati illæsa, intiolataque spi-*

D. Remig. *ritus sanctitate gestauit*; Diuus Remigius ad Romanos 5. *Peccatum originale est, cuius rei sunt omnes carnaliter geniti*; His Testimoniis addo alia, quæ adhuc magis vr-

D. August. gent, quia Diuus Augustinus expresse negat, aliquem esse excipiendum à contractione peccati originalis; In Enchiridio

Idē D. Aug. enim sic loquitur: cap. 6. *Nullo enim excepto, dictum est: quicunque baptizati sumus in Christo Iesu in morte ipsius baptizati sumus, & hoc ideò dictum est; vt probaret, mortuos quidem nos esse peccato, quod peccatum paruuli nascendo traxerunt.* hæc ibi: Ecce, quod

D. August. Augustinus omnem exceptionem excludit, Item Augustinus contra Iulianum lib. pr. & etiam de secunda blasphemia contra Pelagianos ita dicit: *omnes nos vulneratos esse peccato protoplasti*: Vas electionis probat, cum dicit: *non est distinctio: omnes enim peccauerunt, & egent gloria Dei*: qui dicit, omnes, nullum excipit: & infra: *Resistitis fundatissimæ fidei*; vbi Apostolus ait: *per vnum hominem peccatum intrauit in Mundum, & per peccatum Mors*, & ita *in omnes pertransiit, in quo omnes peccauerunt*; & ita omnes oportet intelligi: *Numquid hæc falsa sunt? quis hoc dixerit, nisi diuinorum eloquiorum apertissimus inimicus?* hæc ille. Item Augustinus lib. 3. contra D. August. Iulianum, quæ inter filiorum sanctorum veterum Patrum, quos negabat specialiter peccatum originale contraxisse, videbatur asserere hoc præcipuè de Isaach, propter specialitatem miraculi Conceptionis eius, & promissionem seminis, in quo benedicendæ essent omnes Gentes; dicit sic: *ego autem secundum sanam fidem ex eadem concupiscentiæ voluptate conceptum esse Isaac dico; vt homines ceteri, vno solo excepto ab hoc malo, per quem liberamur à malo*, ecce Augustinum clarissime dicentem: omnes homines, præter illorum liberatorem Christum, conceptos esse in originali peccato. Item idem Augustinus D. August. lib. 6. contra Iulianum in fine, arguens contra responsionem Iuliani, qui authoritatem Apostoli dicentis: *in quo omnes* Rom. 5 *peccauerunt*, dicebat, non omnes concludi, sed multos: quod patere dicebat ex hoc, quod in ea authoritate sequitur: Per inobedientiam vnius hominis peccatores constituti sunt multi: (ita dicit Iuliano) *cum verò multos* (quod dicit postea) *non vis intelligi omnes, quod prius dixerat, ideo existimas, dictum fuisse multos, ne omnes intelligerentur. Poteris hoc dicere, & de semine Abrahæ, cui promissæ sunt omnes gentes, non omnes gentes fuisse promissas, quia dictum est alio loco: Patrem multarum gentium posui te. est autem sanus Intellectus, ideo sic locutam scripturam, quia possent esse aliqua, quæ dicantur omnia, quæ non sunt multa: sicut omnia diuinus Euangelia, & tamen breui* Gen. 17. *numero*

numero, id est quaternario continentur, & rursus, possint aliqua multa esse, non tamen omnia; sicut multos dicimus credere in Deū Chri-
2. Thessal. 3. *stum, nec omnes tamen credunt; non enim omnium est fides,* ait Apost. quod aūt dictum
Ge. 3. *est: In semine tuo benedicentur omnes gentes, & Patrem multarum gentium posuit te; easdē multas omnes, & easdem omnes multas esse, manifestum est: ita etiam, cū dictum est: Per unum in omnes transisse peccatum, postea, & per unius inobedientiam peccatores cōstitutos multos, ipsi sunt multi, qui & omnes; similiter cum dictum est, per unius iustitiam in omnes homines ad iustificationem vitæ; & rursus dictum est; per unius obedientiam iusti constituuntur multi, sed nō aliquib. exceptis, sed eosdem multos oportet intelligi, non quia omnes iustificantur in Christo, sed quia omnes, qui iustificantur, non aliter possunt iustificari, quā in*
1. Cor. 15. *Christo omnes ad mortem per Adam; omnes ad vitam per Christū; quia sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes vivificabūtur, id est, ex prima origine generis humani nemo ad mortem nisi per Adā, nemo ad vitā nisi per Christum: vos autem dum non omnes, sed multos sive per Adam condemnatos esse, sive per Christū liberari vultis intelligi, horrenda perversitate Christianæ Religioni est is infesti:*
D. Aug. hæc Augustinus. Item D. Augustinus 2. de ciuitate Dei cap 6 *omnes itaque mortui sunt peccatis nemine prorsus excepto: sive originalibus, sive etiam volamtate additis,* sequitur: *pro omnibus mortuus est unus nullū habens omninò peccatum.* D. Ambrosius super
D. Ambr. D. August. Lucam, quem refert D. August. cum aliis multis Doctoribus li. 1. contra Iulianum sic ait: *omnis homo in Adam moritur, quia per unum hominem peccatum intrauit in Mundū, & per peccatum mors, in quo omnes peccauerunt:* & in expositione libri Tobiæ: *Quis* (inquit) *iste peccati est fœnerator, nisi Diabolus, à quo Eua maculata peccato, obnoxiæ successionis vsuris, omne genus defœuerauit humanum;* & super psal. 48. ait: *Alia enim est iniquitas nostra, alia calcanei nostri, in quo*
D. Augustī. in expos. libri Tobiæ. D. Augustī. super. Psal. 48. *Adam dente serpentis est vulneratus, & obnoxiam hæreditatem successionis humanæ suo vulnere dereliqit, vt omnes illo vulnere claudi esse mus;* Deinde idem D. Ambrosi. super *Beati immaculati,* ait, *venit Dominus Iesus, & in carne quæ peccato in Matre fuerat obnoxia, militiam virtutis exercuit:* & super Isaiam, vt refert D. Aug. in primo contra Iulianum; *nemo sine peccato, nisi unus solus Deus, sernatum est igitur, vt ex viro, & muliere per illam corporum mixtionem nemo cōceptus expers sit delicti, qui autē expers est delicti, expers est huiusmodi conceptionis,* & libro de Arca, & Noe, prout refert idem D. Aug. *Per unum Dominum Iesum salus venisse Nationibus declaratur, qui solus potuit iustus in conceptione esse, cum omnis generatio hominum erraret, nisi natus ex Virgine generationis obnoxiæ vinculo minimè teneretur.* & D. Hier. super illud psalmi. *Eruc à framea,* ait: *sola anima Christi sine peccato fuit:* & in epistola ad Theophilum de libero arbitro inquit, *de Christo scriptum est; quasi proprium peccatum non fecit, si autē hoc, & mihi, vel alteri commune est, cum Christo, quod ille habebit proprium,* & in lib. 2. contra Pelagium, *absq; peccato esse soli Christo competit.* & in epistola ad Laurentium Episcopum: *Christus Torcular calcauit solus, quia ipse solus est, qui peccatum non habuit.*
D. Greg. Papa D. Greg. Papæ xi moralium *solus* (inquit) *Christus in carne sua mundus à peccato exiit, qui huc per carnalem delectationem non venit* & li. 12. ca. 35. *nos quippe, etsi sancti efficimur, non tamen sancti concipimur, quia naturæ corruptibilis conditione constringimur, vt cum Propheta dicamus: ecce enim in iniquitatibus concepti sum. Ille autem solus veraciter sanctus est natus, qui vt ipsam naturæ corruptibilis conditionem vincerat, ex cōmixtione carnalis copulæ non est conceptus.* Ire-
Psal. 50. Irenæus. næus lib. contra hæreses ait: *solus Christus sine peccato venit in similitudinem carnis peccati.* D. Cypr. in epistola de baptizandis
D. Cypr. paruulis. *omnis* (inquit) *paruulus ab Adam carnaliter propagatus, contagium mortis antiquæ prima natiuitate contraxit.* Diuus O-
D. Olymp. lympius in quodam sermone; *vitium transgressionis protoplasti est, sic in germine spersum, vt omnes (excepto Christo, cum peccato nascamur.* Diuus Chrysostomus super
D. Chrys. Matthæum

Matthæum; *Quamuis Christus non esset peccator, naturam tamen humanam de peccatrice suscepit.* D. Hilarius libro de Trinitate. *omnis caro (excepta illa, quæ sine peccato venit in similitudinem carnis peccati) sub peccati origine, & sub peccati lege nata erit* sanctus Eus. Episcop. Emissenus in sermone natiuitatis Domini, qui incipit: *Nostis*, ait: *à peccati originalis nexu nullus immunis extitit; nec etiam ipsa genitrix Redemptoris.* D. Maximus in sermone de assumptione. *B. Virgo gloriosa, fuit in vtero Matris sanctificata, et ab omni contagione originalis culpæ, antequã nasceretur, per spiritum sanctum mundata.* D. Anselmus li. 2. cur Deus homo ca. 15 *licet ipsa Christi conceptio munda sit, & ab iq; carnalis delectationis peccato; virgo tamen ipse, vnde assũptus est, in iniquitatibus cõcepta est.* & in suis meditationibus, loquẽs ad Deũ, ait: *Animam gloriosæ virginis Mariæ in macula culpæ originalis creasti, sed consequenter eam à primæua labe purgasti*, & libro de cõceptu virginali cap. 2. *solus Virginis filius sine peccato matris est in vtero Matris:* & eodem lib. cap. 13. *licet Christus carnem de massa peccatrice assumpserit, nihil tamen de peccato massæ peccatricis accepit;* D. Bernard. in epist. ad Lugdunenses: *Beata* (inquit) *Virgo antè conceptum minime sanctificari potuit, quoniam non erat. sed nec in ipso conceptu propter peccatum, quod erat; restat vt post cõceptum, in vtero iam existens sanctificationem accepisse credatur; quæ exclusio peccato sanctã fecerit natiuitatem, non autẽ conceptum:* & post pauca subdit: *cum hæc ita se habeant, quænam erit ratio festiuæ conceptionis; quo pacto (inquam) aut sanctus asseretur conceptus, qui de spiritu sancto non est, ne dicã: qui de peccato est, aut fœtus habebitur, qui minimè sanctus est, libenter virgo Regia hoc honore carebit, quo, vel peccatum honorari, vel falsa induci videtur sanctitas;* & in sermone Ioannis Baptistæ: *quicunque (ait) de massa peccatrice ingredimur, pestem originalis peccati nobiscum trahimus;* Ac tandem epistola 174. ad prædictos Canonicos Lugdunenses. acriter eos reprehendit, eò, quod celebrassent festum conceptionis. *Miramur* (inquit) *satis, quid visum fuerit hoc tempore, quibusdam vestrum voluisse nouam inducere celebritatem, quã ritus Ecclesiæ nescit, non probat ratio, non commendat antiqua traditio, numquid Patribus doctiores, aut deuotiores sumus;* & subdit: *honor Virginis iudicium diligit, virgo Regia falso non æget honore.* Origenes item super Læuiticum homilia 2. *omnis, qui ingreditur hunc mundum, ex hoc ipso, quòd in vulua matris positus, materiam corporis, ab origine paterni seminis sumit, in Patre, & Matre contaminatus dici potest; quia nemo mundus à sorde, nec si vnius diei fuerit vita eius; solus autem Dominus noster Iesus Christus in hanc generationem mundus ingressus est; quia ipse solus peccatum nescuit.* ac tandem non omittam dictum Leonẽ Papam in sermone natiuitatis Domini, vbi ait: *In totius generis humani strage communi vniuersorum remedium sub diuinæ vocationis occulto, fuit, quod posset subuenire prostratis,* &c. & sermone 12. de Passione, loquens de Christo, ait: *solus enim beatæ Virginis natus est filius absq; delicto, non extraneus ab hominum genere; sed alienus à crimine; in quo (illius ad imaginem Dei conditi) & perfecta esset Innocentia, & vera natura, cum adæ propagine, vnus existens, in quo Diabolus, quod suum diceret, non haberet:* hæc ille.

Origenes. Leo Papa.

Testimonia varia sacrorum Pontificum, asserentium Beatam Virginem conceptam fuisse in peccato originali. §. 4.

IN primis refero Beatum Innocentium primum, qui in Concilio Numidiæ celebrato in sua epist. ait: *omnes homines ab Adam carnaliter generatos, habere originale peccatũ.* & infra addit: *nemo excipitur, nisi ille, quem sine lege peccati Virgo concepit:* Zosimus Papa, qui successit Innocentio in epistola decretali ad quoddã Concilium in Africa celebratum, prout refert D. Aug. in epist. ad optatũ de origine animæ ait: *nullus, nisi qui peccati seruus est, liber efficitur, nec redẽptus dici potest, nisi qui verè*

Innocent. I.

Zosimus Papa Innocentij successor.

D. Aug.

verè per peccatum fuit anteà captiuus, & post pauca ait: nec vllus omninò natorum est, qui antequã per Christi gratiã liberetur, peccato non teneatur obnoxius: & statim subiungit

D. Augustinus. D. Aug. in his enim verbis apostolicæ sedis, tã antiqua, atq; fundata, certa, & clara est catholica fides, vt nefas sit de illa dubitare Chri-

Papa Bonifacius. stiano. Item Bonif. primus in Cõcilio Mileuitano, cui interfuit August & habetur de consecratione d. 4 c. placuit, ait: quisquis ex concupiscentia generatur, regenerari spiritualiter habet opus, vt non solum ad Regnũ Dei perducatur, sed, vt etiam à peccati damnatione mundetur. B. Innoc. Papa 2. in ser-

B Innocentius Papa 2. mone Assumptionis B Virginis; Eua fuit sine culpa producta, sed filios produxit in culpa: Virgo autẽ gloriosa fuit quidem in culpa

Innocentius Papa 3 producta, sed filium sine culpa produxit: Innocent. 3. sermone de Purificatione B. Virginis ait: expresè illam fuisse ab originali peccato mundatam: Honorius 3 expo-

Honorius 3. Psal. 45. nens illud psalmi: sanctificauit Tabernaculum suum, ait: hoc tabernaculum, id est beatã Virginem altissimus sanctificauit, quia eam in vtero matris ab originali peccato munda-

Innocentius Papa 5. uit Innocentius Papa 5. in 3. sent. dist 3. q. 1. ar 1. ad 2. loquens de Virgine ait: si peccatum originale non contraxisset, fuisset æqualis puritatis cum Christo, quod non est dicendum. Clemens 6. in sermone: Erunt sig-

Clemens Papa 6. na in sole, & luna ait: Dico hoc vnum verũ esse, & clarum, quod Beata Virgo contraxit in

Luc. 21. sui conceptione originale peccatum: Causa autem, & ratio est, quia fuit ex libidine per concubitum viri, & mulieris concepta, & peccatum originale in sui conceptione contraxit.

Referuntur Doctores scholastici, & iurisperiti, tenentes Beatam Virginem conceptum fuisse in peccato originali. §. 5.

PErmulti sunt Theologi hanc sententiam docentes, sed præcipuos tantum referam, inter quos primũ locum tenent Doctores ex familia Patrũ

D. Thomas. Prædicatorum. D. Thomas in 3. sentent. dist. 3 art. pr. vbi ait: Virgo beata fuit in originali peccato concepta, propter quod scribit Beatus Bernardus, conceptionem eius non esse D. Bernard. celebrandam; & art. 2. Beata Virgo per primã sanctificationem, vt communiter ab omnibus tenetur, ab originali fuit mundata peccato, fomite essentialiter remanente, sed ligato, qui post per secundam sanctificationem fuit totaliter sublatus; & 3. p. q 27. ar. 2. sanctificatio D. Bern. (inquit) beatæ Virginis non potest intelligi antè animationem, nec in instanti animationis, sed post animationem, aliter enim non incurrisset maculam peccati originalis, & per consequens non indiguisset redemptione & saluatione facta per Iesum Christum: Idem docet in cõpendio Theologiæ, & quod-

D. Bernard. S. Thomas. lib. 6. q. 4. ar. 1. Beata Virgo fuit concepta cum peccato originali, quia fuit in Adam secundum rationem seminalem, & generata fuit ex commixtione sexuum, sicut cæteri, & in eluditur in vniuersali, de qua dicit Apostolus: in quo omnes peccauerunt: à qua vniuer- Rom. 9. sitate solus Christus excipitur, qui in Adam non fuit, secundum seminalem rationem: Item Beatus Vincentius in sermone de D. Vincent. conceptione: Beata Virgo Maria fuit in originali peccato, sed eadem die, & hora, & statim post animationem fuit per sanctificationem à peccato contracto mundata, & ideò festum hoc debet referri ad sanctificationem, & non ad conceptionem: Albertus Magnus Albert. Mag. in tertio distinct. tertia, sic ait: Dicimus Beatam Virginem contraxisse peccatum originale, nec fuisse sanctificatam antè conceptionem nec in conceptione, sed post conceptionem, dicere autem oppositum, est hæresis condemnata à beato Bernardo, & ab omnibus Magistris Parisiensibus, eandem etiam sententiam docent communiter reliqui Doctores ex familia Prædicatorum: breuitatis tamen causa eorum verba non referam, sed nomina tantum, & loca indicabo, sicut, & aliorum Doctorum, qui à me in hoc capite proferendi sunt: ex familia ergo Patrum Prædicatorũ refero Vgo de S. Vgonem de S. Theodorico Cardinalem Theod. sanctæ Sabinæ in postilla super Eccl. c. 7 Anibald. Anibald. Cardin. etiam in 3. d. 3. & ibidem Card.

Petr. de Tarant. Petrum de Tarantasia, qui fuit Papa Innocentius Quintus, Robertum anglicum Cardinalem ostiensem in 2. dist. 31. qu. 1. ar. 1. & in 3. dist. 3. in expositione literæ; Gualterum anglicum Cardinalem Tituli sanctæ Sabinæ in 2. parte summæ tractatu de peccato originali, Ioannem Dominici de Florentia Cardinalem sancti Sixti in expositione super *Magnificat*; Ioannem de Turrecremata Cardinalem, etiam titulo sancti Sixti, Paludanum, Durandum, & Durandellum, Angelum de Bononia, & Bombologninum in 3. dist. 3. Martinum Polonum in sermone beatæ Virginis, Vincentium historialem tractatu de laudibus Beatæ Virginis libro de sanctificatione; Thomam de Lenchinum Patriarcham Hierosolymitanum in sermone assumptionis beatæ Virginis; Gulielmum Peraldum Episcopum Lugdunensem in sermone Purificationis, & Nativitatis beatæ Virginis; Heruæum quod libero 4. quæstione vltima; Iacobum de Perusio Episcopum Perusinum in sermone Annunciationis Ioannem de Neapoli quolibeto primo, Robertum Holcoth super librum sapientiæ cap. 14. lect 160. Leonardum sermone Annunciationis; ac tãdem D. Antoninus prima parte summæ titulo de peccato originali ait: *si volumus attendere ad dicta sacræ scripturæ, & sanctorum Doctorum, manifestè patet, beatam Virginem in originali peccato fuisse conceptam, & sic eius conceptio non est celebranda nisi in ordine ad sanctificationem subsecutam*; hæc ille. His accedunt quamplurimi Magistri eiusdem ordinis. Hugo de Argentina in compendio suæ Theologiæ, Bernardus de ciaromonte quolibeto 15. qu. 63. Albertus de Brixia lib 3. suæ summæ tractatu 4. cap. 6 Petrus de Polonia super Lucam ca. 1. Ioannes Balbus in suo Catholicon litera virtus: Aldobrandinus in sermone vigiliæ Nativitatis Domini, Constantinus de Montebudello in sermone Nativitatis beatæ Virginis; Iacobus Aegidij Magister sacri Palatij tractatu de conceptione Beatæ Virginis Ioannes de Montenigro, & Dominicus de Catalonia in suis tractatibus de conceptione, Ioannes de sancto Geminiano in sermone Annunciationis, & alij per multi, quos longum esset percensere.

Ioannes de montenigro. Dominic. de Catalonia. Ioannes de sancto Geminiano.

Sed veniamus iam ad Doctores ex ordine minorum, qui eandem sententiam docuerunt; in primis Diuus Antonius, qui sepultus est Paduæ, in quo dam sermone Natiuitatis Beatæ Virginis ait: *Beata Virgo fuit in vtero Matris à peccato per gratiam sanctificata, & sine peccato nata.* Idem tenet sanctus Bonauentura Cardinalis; in 3. sent. dist. 3 q. 1. ar. 2. sic dicens: *si beata Virgo non fuisset concepta in peccato originali, tunc caruisset merito mortis; & sic, vel iniustè mortua fuisset, vel dispensatiue pro salute humani Generis; primum facit ad contumeliam Dei, secundum derogat Christo*; Item, *si peccatum non habuisset, tunc, si ante Christi passionem mortua fuisset, Regnum Cœlorum fuisset consecuta, hoc autem est inconueniens*; igitur, *Item si peccatum non habuisset; Christi morte redempta non fuisset, quod impium, & nefarium est dicere; & ideo est dicendum, quod B. Virgo fuit concepta in peccato originali, et quod eius sanctificatio subsecuta est originalis peccati contractionem; hic autem dicendi modus est communiter rationabilior; eo securior, cõmunior (in quam) quia fere omnes id tenent, cũ id appareat ex multiplici eius pœnalitate, & morte, quã non est dicere: eam passam fuisse iniustè; nec propter aliorum redemptionem, sed propter peccati contractionem; Rationabilior etiam est, quia esse naturæ præcedit esse gratiæ, vel tempore, vel natura, & propterea D. Aug prius est nasci quam renasci sicut prius est esse, quam benè esse: igitur prius est, animam viri carui, quàm gratiam ei infundi, si ergo caro illa infecta fuit, ex sui infectione nata erat, inficere animam, quæ ei vniebatur, culpa originali, & ita necesse est ponere, quod antè fuerit in ea originalis peccati infectio, quam gratiæ infusio, vel sanctificatio, secutor et iam est, quia magis conuenit fidei Pietati, & sanctorũ authoritati: sanctorũ authoritati magis cõcordat pro eo, quod*

S. Bonau. Card. D. Aug.

quòd sanctè communiter, cum de hac materia loquuntur, solum Christum excipiunt ab illa generalitate, quæ dicit: omnes in Adam peccauerunt: nullus autem inuenitur dexisse, de his, quos vidimus, & audiuimus à patribus nostris, beatam Virginem fuisse ab originali peccato immunem, in sui Conceptione. Pietati, fidei etiam magis concordat pro eo, quòd, etsi mater habenda sit in reuerentia, & magna ergà eam sit habenda deuotio, multò tamen maior est habenda ad filium; ex quo est ei omnis honor, & gloria; & ideò, quia hoc spectat ad excellentem dignitatem Christi, quòd ipse solus est omnium Saluator, & quòd omnibus aperuit ianuam Paradisi, & quòd ipse pro omnibus mortuus est; nullatenus ab hac generalitate Virgo Maria est excludenda; ne dum Matris excellentia ampliatur, filij gloria minuitur, & sic mater pronocetur, quæ vult magis filium suum extolli, & honorari, quam seipsam, vtpotè Creatorem, quàm Creaturam: Huic ergo positioni adhærentes propter honorem Domini nostri Iesu Christi, qui in nullo præiudicat honori matris, cum filius incomparabiliter matrem antecellat, teneamus secundum, quod communis opinio tenet; Virginis sanctificationem fuisse post originalis peccati contractionem, vnde rationes hoc probantes concedendæ sunt: quia verum concludunt: hæc ille. Idem

Alexan. de Ales. tenet Alexander de Ales Doctor clarissimus in 3. p. summæ, circa materiam de sanctificatione Virginis artic. 1. sic dicens: quia enim omnis homo, qui carnali generatione generatur, de necessitate contrahit in sui Conceptione originale peccatum, necesse fuit, vt beata Virgo, à Parentibus generata carnaliter, originale peccatum in sui Conceptione

Ibid. contraheret: Item artic. 2. Beata, inquit, Virgo in primo instanti suæ Conceptionis sanctificari non potuit; vt Bernardus dicit: Propter peccatum, quod inerat; restat ergò, vt post

D. Bernard. Conceptionem, Sanctificationem accepisse credatur; quæ excluso peccato sanctam fecit Nativitatem, non autem Conceptionem: Secundò, quia dicit idem Bernardus, quòd quamuis paucis datum sit cum sanctitate nasci, nulli tamen, nisi soli Christo datū est sanctitate cœpisse: ergò B. Virgo non fuit sancta in Conceptione.

Tertiò quia dicit D. Bernardus, quòd, quia solus Christus fuit de spiritu Sancto conceptus, ideò solus ipse fuit in Conceptione sanctus: quo excepto, necesse est, vt omnes confiteamur, illud, quod Dauid humiliter confitetur, dicens: Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum; & per consequens oportet dicere, quòd beata Virgo fuisset in peccato concepta. Quartò, quia, si beata Virgo non fuisset in peccato concepta, non habuisset reatum peccati; sed si non habuisset reatum peccati, non indiguisset redemptione facta per Christū, quia redemptio talis est solum propter peccatum, quod non est secundùm fidem Catholicam tenendum. Quintò, quia Augustinus, & Leo Papa dicunt, quòd sicut Christus pro omnibus liberandis venit, ita neminem à reatu peccati liberū inuenit; & per cōsequens sequitur, quòd B. Virgo peccatum in sui Conceptione habuerit; & ideo dicendum est, quòd beata Virgo in sui Conceptione sanctificari non potuit, quia tunc peccatum originale contraxit. Idem in eodem libro, quæst. seq. artic. 1 sic dicit: Beata Virgo per primam sanctificationem fuit mundata ab omni culpa; per secundam verò sanctificationem fuit mundata à sordibus vitiorum, id est ab illis difficultatibus, quas habebat ad tendendum in bonum, quæ peccatum consequuntur: Item idem in sequenti articulo: Beata Virgo per primam sanctificationem fuit totaliter à culpa originali mundata, sed fomes peccati remansit ligatus: sed per secundam sanctificationem fomes fuit totaliter ablatus: Item idem in sequenti articulo: Duo, inquit, erant, quæ prohibebant visionem Dei, videlicet culpa originalis, & reatus naturæ à peccato causatus: per primam sanctificationem fuit remotum peccatum originale, & reatus personalis, remanente adhuc reatu naturæ, & ideò si antè Christi passionem mortua fuisset, non euolasset in Cœlum; sed descendisset ad locum Sanctorum Patrum propter reatum naturæ: hæc ille. Idem dicit in 3. sentent. in multis articulis, & super Psal. *Deus noster refugium, & in suo Mariali* hæc Alexander de Ales Ordinis Minorum. Idem Ricardus de Media Villa, Doctor Parisiensis Ordinis Minorum in 3. sent. distinct. 3. sic dicens:

D. Bern. *Psal. 50.* *D. August.* *Leo Papa.* *D. Aug.* *Ibid.* *Ibid.* *Alexand. de Ales.* *Riccard. de Med. Villa.*

dicens: *Anima B. Virginis ex sui vnione ad carnem, peccatum originale contraxit, sicut dicit Augustinus in 10. super Genesim. & Anselmus in lib. Cur Deus homo.* Idem tenet Gueilmus Ochã Doctor Parisiensis eiusdem Ordinis Minorum in 2. sent. dist. 30. artic 1. sic dicens: *Concedo, quod beata Virgo Maria fuit concepta in peccato originali, sicut satis patet per authoritates Augustini, & Anselm:* Idem Reginaldus Archiepisc. Rothomagẽsis Doctor Parisiensis, eiusdem Ordinis Minorũ in 3. sent. dist. 3. sic dicẽs: *sicut impuritas derogaret Virgini, si non fuisset in vtero Matris sanctificata, ita si Virgo Maria sine originali peccato concepta fuisset, derogaret Christo, cuius priuilegiũ est, vt solus ipse sit sine peccato cõceptus, & ideo non est hic honor virgini attribuendus, quia in veritate non est honor, nec decentia:* Idem tenet Aluarus Hispanus Episcopus Siluernensis, eiusdem Ordin. Minorum in libro suo de planctu Ecclesiæ, sic dicens: *de matre Christi Beatissima, tenent sancti, & maximè Augustin. & Bernard. quod nunquam peccauit actualiter, tamen in originali peccato concepta fuit, sicut cæteri homines; qui ex commixtione seminum concepti sunt. Ad hoc facit, quod habetur de consc. dist. 3. & in glossa super c. 2. & super c. per Baptismum de consc. dist. 4. & facit optime 27. q. 2. omne. Et hanc sententiam tenent omnes antiqui Theologi, videlicet Alexander, Thomas, Bonauentura, & Riccardus, licet quidam noui Theologi à sensu communi Ecclesiæ recedentes: contrarium teneant, indeuotè reuera Dominæ nostræ, licèt eius deuoti per hoc apparere nitantur, quorum noua opinio, & fantastica penitus est à fidelibus cancellata:* hæc ille. Ac tandem, nè in referẽdis omnium verbis nimium immorer; eandem docuerunt Magister Aegidius Zamorensis Hispanus eiusdem Ordi. Minor. in sua summa cap. de Maria; Magister Ioannes de Rupella in serm. Natiuit. Virginis. Magister Robertus Comtio Doctor Parisiensis in 3. sent dist. 3 q 9. Beatus Lucas in sermone de baptismo Christi, & in sermone de Natiuit. Virginis. Magister Conradus de Saxonia in libro super salutatione Angelica. Magister Bartholomæus de Pysis in sermone: *facta sunt Encænia.* Magister Thomas de Ales Doctor Parisiensis in libro de vita B. Virginis c 12. Magister Iacobus Pictauiensis in sermon. Annunciationis. Magister Nicolaus de Lyra super Luc. exponens illud, *Spiritus sanctus superueniet in te;* Fr Iacoponus V. I. Doctor, in vna sua laude ad Beatam Virginem: Magister Ioannes Genesius de Parma in suo Rosario cap 5. Magister Ioan. de Exphoria in sua summa cap. de Conceptione, & cap. de peccato originali: Magister Nicolaus de Auqueuilla in sermone Assumpt. B Mariæ Virginis, & Natiuitat. Magister Franciscus de Hasi in serm. 3. Dominicæ post Trinit. Magister Buidus in sermone Cœnæ Domini, quæ fuit illo anno in die Annunciat. Magister Geraldus de Odonis in libro de figuris in c. de stella. M Ioannes Gallicus in serm Natiuitat. & Annunciat B. Virginis: M. Landulphus in Postilla super Euangelia, sup. illud Luc. 1. *Exurgens Maria, &c.* & sup. illud Matth. 1. *Inuenta est in vtero habens, &c.* Magister Philippus de monte Callerio in Postilla super Euangelia, super illud Luc. 1. *Aue gratia plena: & Spiritus sanctus superueniet in te:* M. Arnaldus Episcopus Salernitan. in lib. suarum distinctionũ, & in c. de Arca.

Ex ordine autem Heremitarum S. Augustini, eandem sententiam docuerunt grauissime Doctores; nimirum Ægidius de Roma Episc. Bituricensis in 6 quodlibeto: Gregorius de Arimino in 2 sent. distinct 3. qu. 2. Bernardus Cliueri Doctor Parisiensis & Episc. Barcocensis in 6 quodlibet. quæst penult. Magister Ioannes Cliuoth de Saxonia in 3 sent. dist. 3 M. Ioannes Stringarij, eiusdem Ordin. in 3. sent dist. 3. M. Ioannes Theutonicus in sermone Natiuit. B. Virginis, qui incipit: *Lauda, & lætare filia Sion.* M. Iordanis Theutonicus in 2. serm. de Concept. B. Virginis: M. Augustin. de Ancona in Postilla sup. Lucam, & in multis locis super epistolas Pauli: Magister Vgolinus de Vibeuteri in 2. sent. dist. 3. q 3. Magister Geraldus de

Senis

B. August. D. Anselm. Gueilmus Ocham. *Reginaldus Doctor.* *Aluarus Hispanus.* *Glossa.* *Glossa. Alexand. Thomas. Bonauentur. Riccardus.* *Mag. Ægid. Zamorensis. Ioan. Rupel.* *Rober. Com. B. Lucas.* *M. Conrad. de Saxonia.* *Bartholom. de Pysis.* *Thomas de Ales.* *Iac. Pictau.* *Nicolaus de Lyra.* *Fr. Iacop.* *Ioan. Genes.* *Ioannes de Exphoria.* *Nicolaus de Auqueuilla.* *Franciscus de Hasi.* *Mag. Buidus.* *Geraldus de Odonis.* *Ioan. Gallic.* *Landulph.* *Philippus de monte Calerio.* *Arnaldus Episcopus Salernitan.* *Ægidius de Roma.* *Gregorius de Arimin.* *Bern. Cliueri.* *Io. Cliuoth.* *Io. Stringar.* *Io. Theuton.* *Iordanis Theuton.* *Augustin. Ancon.* *Vgolin. de Vrbeueteri.* *Geraldus de Senis.*

Ioan. Gallicus. Stensis in quodam quolibeto : Magister Ioānes Gallicus in serm. Annunciation.
Henricus de Harimarta. Magister Henricus de Vrimaria in serm. Natiuitat. B. Virginis: M. Albertus de Padua in serm 3. Feriæ post Dominicam de Passione: M. Iacob de Viterbio in quodlibetis : M. Facinus de Hasi, in 3 sent. dist. 3 Magister Henricus de Huri in serm Natiuitatis B. Virginis: Accedūt ad hoc duo Doctores ex Ord. Carmelitarum : Guido Episcopus Maioricens. & postea Episcopus Albanensis in 3 quodlibeto quæst. 13. & Magister Paulus de Perusio in 3 sent. distinct. 3.
Albertus de Padua. *Iac. de Vit. Fac. de Hasi.* *Henricus de Huri Carm.* *Guido Episc. Maioricen.* *Paulus de Perusio.*

Ex Theologis verò non Regularib. clarissimos etiā Doctores referam, eandem sententiam amplectentes : Mag. Ioannes de Poliaco Doctor Parisiens. in 3. quodl. q 3. Gulielmus Altisiodorens. Episc. in 3. libro suæ summæ Præpositiuus Doctor Parisiens. antiquus in summa sua cap. de Sanctificatione Virginis Gulielmus antiquus Cancellarius Parisiens. in sua summa. Magister Stephanus antiquus Postillator Doctor Parisiens. super epist. ad Romanos, & ad Hebræos, Dominus Armachanus Episc. Hyberniæ in 3. sent. dist. 3. Magister Riccardus, Radulphi de Hybernia, Cancellarius vniuersitatis exomensis, in 2. sent. quæst. 7. art 2. Magister Garicus Parisiensis super Ecclesiasten cap 7. Magister Adam Anglicus Doctor Parisiens. in 3. sen. dist 3 M Odo Gallicus Doctor antiquus in sermone beatæ Virginis: Magister Gottifredus, Doctor Parisiēsis in quodlibeto 8. qu 8. author libri, qui dicitur: elucidarius scripturæ in 1. lib. Magister Henricus de Gandauo, Doctor Parisiensis in 15 quodlibeto. q. 13. Magister Ioannes de Albauilla Doctor Parisiensis in serm. Purificationis B. Virginis : Magister Ioannes de villa Abbatis in sermone Assumptionis B. Virginis ; Beatus Andræas Episcopus Hierosolymit. in quodam serm. Natiuit. B. Virginis : B. Petrus Tripolitan. qui epistolas Pauli glossauit, sup. epistolā ad Rom. c. 5 B. Alcuinus, qui fuit Magister Caroli Magni in libro sententiarum suarum; Dominus Gulielmus Episc. Ecclesiæ Miniatensis, in rationali diuinorum officiorum in 7. p. c. Purificat. B. Virginis: Robertus Mediolanens. Episc. in 2. libro suæ summæ: Ioannes Beleth Doctor antiquus in summa sua de diuinis officiis rubrica de Assumptione beatę Virginis: Sicardus Episc. Cremonensis in summa sua de officiis, quam appellauit: *Naturale* lib. 8. c. de Natiuitate Virginis: Petrus Commestor magister Historiarū in quodam serm. B. Virginis, qui incipit: *Primo tempore alleniata fuit terra Zabulon:* Dominus Gilbertus Porretanus Pictauorum Episcopus super Boetio de duabus Naturis, & vna persona Christi: Liconiensis Episcop. sup. Psalmos circa principium: D. Riccardus de S. Victore in tractatu suo super Isaiæ: *Ecce Virgo concipiet.* B. Petrus Damianus Cardinalis in serm. Natiuitatis B. Virginis.

D. Gallicus Episc. *Robert. Episc. Mediolanen.* *Ioan. Beleth.* *Sicard. Episc. Cremonens.* *Petrus Commestor.* *Isaiæ 9.* *Gilberti Pictauor. Episc.* *Liconiensis Episc.* *Riccard de S. Victor.* *B. Petrus Damianus Cardinal.*

Plures tandem Doctores Iutisperiti eidem sententię adstipulantur, quorum solum nomina, & loca breuitatis causa indicabo: Ioan. Theutonicus antiquus glossator Decreti sup. c. *pronunciandū* de consec. dist. 3 Bartholomæus Brixiensis sup. eodē capitulo; Hugo Episc Ferrariensis super c. *firmissimè* de consec. dist. 4. Laurentius antiquus glossator super c. per *baptismum* de consec. dist. 4. Idem docet super cap. *pronunciandum*, de consecra. dist. 3 D. Bernardus Papiensis sup. cap *pronunciandum*: Magister Raymundus compilator Decretalium, pœnitentiarius Gregorius Papæ IX. in 1. suæ summæ lib. tit. de Feriis: Ostiensis in summa sua tit. de pœn. & re. § quis debet cōfiteri : Dom. Gulielmus Durantesin 2. par. Speculi, tit. de Feriis: Ioannes Compilator summæ Canonicæ, quæ incipit: *Qui inflè iudicat:* super cap. *firmissimè:* Author Speculi, qui dicitur; summa summarum titulo de Feriis, quæst. 8. author operis solemnissimè super toto decreto, quod incipit : *Ad decorem sponsæ;* super caput. *pronunciandum;* Dominus Ioannes Andreæ Doctor Bononiensis clarissimus, in secunda parte Nouellæ titulo de feriis

D. Ioannes Theuton. *Bartholom. Brienſis.* *Hugo Episc. Ferrarienſ.* *D. Laurent. antiq. gloſſ.* *D. Bernard.* *D. Raymun.* *Card. Oſtien.* *Gulielmus Durantes.* *Io. Compilator ſummæ Canonicæ.* *Auth. Spec.* *Author operis ſolemniſſimi.* *D. Io. Andr. Bononienſis.*

Dom. Todo. de Calderin. Do. Galuan. de feriis super cap *conquestus*. Ioannes de Calderinis Doctor Bononiensis super caput *conquestus* extrà de feriis. Galuaneus Doctor Bononiensis super cap. *conquestus* extra de feriis: Dominus Petrus de Braco Doctor solemnissimus in Repertorio suo verbo: Conceptio Petrus Mediolanensis in apparatu suo super capit. *firmissimè* de conse. dist. 4. Dominus Gulielmus Metensis Episcopus, in apparatu super summa Raymundus tit. de feriis: Dominus Ioannes Theutonicus Doctor præcipuus in summa Confessorum lib. 1. ti. 12. c. Bartholomæus de Pysis in summa sua cap. de feriis: Ioannes de Turrecremata, in opere, quod edidit super decretum de conse. dist. 4. cap. *firmissimè*. Laurentius Calcaneus Brixiensis vtriusque Iuris Doctor clarissimus in quodam libello, quem de laudibus B. Virginis composuit.

Dom. Petrus de Braco. D. Petrus Mediolanen. Guliel. Metensis. Ioan. Theut. Bartbol. de Pysis. Ioannes de Turrecrem. Laurentius Calcaneus.

Respondetur ad præcitata Testimonia sanctorum Patrum, & Pontificum: necnon ad Doctores, tàm Theologos, quàm Iuristas, qui aduersus immaculatam Virginis Conceptionem militare videntur. §. 6.

MAgnam video in nominibus Auctorum recensendis Aduersarios impendere operam, ac tempus conterere, membranasque implere, persuasum sibi habentes, veritatem magis sibi fauere, si plures suæ opinionis habeant assertores, quasi in multitudine Militum consisteret victoria belli; & non potius in robore, & strenuitate. meminisse debent Alexandrum Magnum paruis admodum copiis penè innumerum Darij exercitum ter profligasse. Themistoclem quoque inclytum Græciæ Imperatorē exigua manu numerosum Xerxis agmen intrepida fuga egisse. Et (vt ad nostratia descendamus exempla) ipsos non præterit. Gedeonem exiguo militum numero copiosissimas hostium turmas facile superasse, necnon insignem virtute Iudam Machabæum paucis militibus fractum copiosas Antiochi vires contriuisse; aut fortem Sampsonem in maxilla Asini mille strauisse allophylos; aut ipsum denique Dauid in funda, & lapide terribilem, & gigantea mole horrendum Goliam interemisse. Numerus beatam Virginem Mariam in conceptu maculam contraxisse asseuerantium, & si etiam decuplo esset maior, atque cumulatior exiguū quiddam est, & parum auctoritatis habet ad sacram Scripturam, quæ (vt nos probauimus) non obscure indicat beatam Virginem ab omni penitus macula peccati fuisse alienam. Sed & præter illa testimonia tot sanctorum Patrum, & Doctorum, tàm Antiquorum quàm Recentiorum, produximus monumenta, vt veraciter dicere possimus. *Plures sunt nobiscum, quam contra nos, &c.* Inter omnia ergò testimonia supra relata maioris ponderis sunt, quæ ex D. Augustini doctrina deduximus, sed ad illa copiosè respondimus super Homil. §. 5. versiculo tandem. Ad testimonia verò ex Diuo Thoma adducta quidam respondent, quod ipse in aliis locis sibi ipsi contradicit, quando autem quis dicit opposita, eius dictum non debet admitti, vt constat ex *l. vbi repugnantia ff. de regulis Iuris*, sed non placet hæc Solutio, quia alioquin quæ D. Augustt. & alij sancti retractarunt, non essent admittenda quod est absurdum melius respondetur, vel ipsum retractasse sententiam, vt suprà ostendimus, vel ex speciali Dei prouidentia factum fuisse, vt contrariam sententiam doceret, quia sicut magis profuit Ecclesiæ Apostolus Thomas dubitans, quàm Discipulus facile credens, vt dixit D. Gregorius homil. 26. ita etiam magis profuit D. Thomas ad veritatem immaculatæ Conceptionis firmandam illam negans, quam alij multi facile ei assentientes. Nam certè si D. Thomas, ac Illustrissima Diui Dominici familia (cuius irrefragabili

1. Mach. 4. *Iudic. 15.* 1. Reg. 17. 4. Reg. 6. *D. Thom. l. vbi repugnantia ff. de reg. Iur. D. Greg. homil. 26. D. Thom. Idem.*

bili doctrinæ tantoperè fidit Ecclesia) huic sententiæ nunquam aduersaretur, non adeò elaboratum fuisset in confirmanda, & illustranda veritate hac de immaculata Virginis Conceptione, nec ita profundas radices iecisset in animis fidelium. Ad Doctores autem Scholasticos, & tutisperitos, vel explicandi sunt quod loquantur de contractione peccati originalis, non de facto sed ex debito, & ex iure, vel dicendum est, quod, vt constat ex glossa in *l. diem proferre, § si plures*; magis creditur duobus affirmantibus, quam mille negantibus; vnde maior fides adhibenda est paucis authoribus immaculatam Virginis Conceptionem affirmantibus, quàm multis illã negantibus; quòd si aduersariis prædictæ omnes solutiones non satisfaciant, aliter occurrere possumus dupliciter, primò dicendo, quod inter Sanctos Patres sæpè contigit in contrarias abire sententias; nam D. Gregor. & Hieronymus in eam propendent, quæ asserit Salomonem damnatum fuisse, vt constat ex *capite Salomon* 12. q. 4. *& cap. si enim*, vers. *Salomon*, de pœn. distin. 2. Ambrosius autem, & Augustinus oppositam amplectuntur sententiam cum quibus dant aliis Doctoribus, quos ingenerali refert glossa in dicto cap. Salomon. Similiter S. Augustinus in epistola ad Hieronymum tenet, quòd Paulus rationabiliter Petrum reprehendit, vt ipse ait ad Gal. 2. Hieronymus autem super epist. ad Galatas, dicit, quòd peccauit, ipsum, qui erat caput Apostolorum reprehendendo. Item inter D. Augustinũ, & D. Hieronymum fuit magna controuersia de cessatione legalium, & diuersę opiniones. vno tenente quòd cessauerunt, tali tempore, scilicet Hieronymo, alio verò è contrà dicente S. Augustino, de quibus tractat Scotus in 4. dist. 3. q. 4. & Alexander de Ales in 3. par. summæ in tractatu de cessatione legalium. Cùm ergò varietas opinionum est inter Patres, vnicuique licet amplecti (per se loquendo) quam maluerit, vt docet Diuus Thomas in quadam quæstione quodlibetica, & Henricus de Gandauo in 4 quodlibeto q. 33 vnde D. Augustinus in cap. negare q. dist. loquens de suis propriis scriptis ait: *neque quorumlibet disputationes, quamuis catholicorum laudatorum hominum, velut Scripturas canonicas habere debemus, vt nobis non liceat, salua honorificentia, quæ illis debetur hominibus, aliquid in eorum scriptis reprobare, aut respuere si forte inuenerimus, quòd aliter senserint, quàm veritas habet diuino adiutorio vel ab aliis intellecta, vel à nobis: talis ergo sum in scripturis aliorum, quales volo esse intellectores mearum:* hæc ibi: & in epistola ad Vincentium de scripturis SS. Doctorum ait: *tale genus Scripturarum à scripturis diuinis distinguendum est; non enim ita in eis testimonia proferuntur, vt contrarium sentire non liceat;* & idem in cap. ego dist. 9. *Ego aliquos ita lego, vt quantalibet sanctitate, quantaque doctrina polleant, non ideò verùm putem, quia ita senserunt, sed quia mihi per alios authores, vel canonicas, aut probabiles rationes, quod à vero non abhorreant, persuadere non potuerunt:* hæc ille. Cùm igitur prædicti omnes Patres, & Theologi non adducant rationes efficaciores, quàm illas, quibus nos in hanc sententiam trahimur, meritò iuxta traditam D. Augustini doctrinam ab eorum opinione in hac materia discedimus: Maximè, quòd vt fatetur Caiet. n. 3. p. q. 74. art. 3. (& hæc sit vltima solutio) consuetudo Ecclesiarum particularium tantæ est authoritatis, quòd aliquando eam præferre licet sententiæ grauissimorum Doctorum, quantò ergo quæso magis id licebit in subiecta materia, vbi consuetudo totius Ecclesiæ Romanæ, quæ fidei columna, & veritatis magistra est, iam obtinuit festum immaculatę Conceptionis, sub nomine Conceptionis celebrari constat autem, quòd interrogatus populus Christianus, quid celebret in festo Conceptionis beatæ Virginis? vnanimi consensu, literati etiã, & non solum vulgares homines respondent: præseruationem à macula peccati originalis, ergò signum est moraliter euidens, hoc esse ob-

l. diem proferre, § si

D. Gregor.
D. Hierony. cap. Salom.
D. Ambros.
D. Augus.
Ibid.
D. Paulus Gal. 2.
D. Hierony
D. Aug.
D. Hierony.
Scotus.
Alexan. de Ales.
D. Thom.

Henricus de Gandauo.
D. Augus.
D. Augus.
Ibid.
Caietan.

iectum præcipuum huius celebrationis; adde rationẽ suprà tactam, quia præcitati Patres ex eo, quod Ecclesia vniuersalis celebrat Natiuitatem B. Virginis, colligunt ipsam fuisse sanctam, & sine macula, ergo cum constet Conceptionem celebrari ab vniuersali Ecclesia, consequens est, esse sanctam & immaculatam, vel certè collectionem D. Bernardi, Idephonsi, & Diui Thomæ infirmam fuisse.

Proponuntur, & diluuntur varia, ac difficilia Argumenta, aduersus immaculatam Virginis Conceptionem.

SEd iam veniamus ad varias aduersariorum obiectiones, quas silentio prætetire non licet: imò fas est, alias difficiliores excogitare, vt hac ratione magis, ac magis corroboretur veritas immaculatæ Concept. Deiparæ Mariæ.

Proponitur primum Argumentum. § 1.

PRimò igitur obiicio, quia peccatum originale contrahitur per hoc, q; Anima in primo instanti, quo infunditur in corpus, attingat carnem infectã, qua ratione D. Augustt. dixit, peccatũ originale contrahi per contagionẽ, sed Anima B. Virginis in primo instãti suæ Conceptionis attigit carnem sic infectam, ergo verè cõtraxit peccatum originale: maior cum consequentia est nota, & minor probatur, quoniam carnem esse infectam nihil aliud est, quã esse propagatam ab Adam peccatore via ordinaria cõcurrente vtroque parente, sed caro Virginis fuit propagata hoc modo, vt in confesso est apud omnes; ergò anima Virginis fuit infecta hoc modo: Dices, animam Virginis fuisse impeditam per gratiam, præuenientem, nè inficeretur per contactum carnis infectæ: Sed contrà, quia prius fuit ordine naturæ contingi, carnem infectam, & illi vniri, quàm reciperet prædictam gratiã; ergo pro illo priori non potest intelligi, quod in ea fuerit talis gratia præueniens; consequentia est nota, & antecedens etiã, quia prius ordine naturæ præintelligitur B. Virgo, vt existens secundum esse naturale, quàm secũdum esse gratiæ; cùm esse naturale præsupponi debeat ad supernaturale; at esse naturale Virginis consurgit ex vnione Animæ cum carne, ergo de primo ad vltimũ prius natura fuit, animam B. Virginis contingere carnem infectã, & illi vniri, quam recipere in se gratiã. Dices, & benè pro illo priori, quo præcedit esse naturale Virginis infusionem gratiæ, nõ intelligi: B. Virginem cum gratia, nec etiã cum peccato, sed cum indifferentia, quantum est ex se, ad vtrumq;, sicut, cum quis cõcipitur cum culpa originali, certè esse naturale illius præintelligitur, ad esse morale talis culpæ tanquam subiectum illius: pro illo tamen priori, nec intelligitur cum culpa, neq; cum gratia: Sed contrà, tum quia pro illo priori, quo præcedit esse naturale Virginis ipsã gratiã, intelligitur eius anima vnita carni infectæ; ergo manet anima infecta; patet cõsequentia, quia repugnat, nigredinem vnitam esse subiecto, & non inde resultare nigrum, ergo repugnat, animam Virginis vnitam esse carni denigratæ, & infectæ, & nõ resultare subiectum denigratũ, & infectum. tum quia cũ Adam fuerit caput Virginis non solum naturale, sed morale, certè B. Virgo ex vi suæ Conceptionis concepta est cùm priuatione iustitiæ originalis, aliàs illi debitæ, si Adam non peccasset; ergo fuit concepta in peccato originali: probo consequentiam, quia, cum peccatum originale, & iustitia originalis priuatiuè opponantur, atque adeò immediatè, respectu posteriorũ Adæ, nihil aliud erit peccatum originale, quàm priuatio iustitiæ originalis, vel effectiuum illius. Et vrgeo magis vim huius rationis in hũc modum: B. Virgo contraxit debitum incurrendi peccatum originale; ergo, & ipsum peccatum: probo consequentiam, quia nõ potest intelligi Virgo cum debito incurrẽdi peccatum, quin intelligatur prius in rerum natura; nam quod sic non est, nihil debere potest; nec etiã intelligi potest, quo fit in rerum natura cum gratia, & simul

D. Aug. lib. de peccato originali.

& simul habeat debitum incurrendi peccatum originale; qui enim est in gratia, eò ipso est liber à tali debito; ergo pro illo signo, quo intelligitur B. Virgo in rerũ natura & cum debito incurrendi peccatũ, & vt filia Adæ necessariò cõtrahit ipsum peccatũ, & efficitur filia Iræ: cum post lapsum Adæ non sit dare mediũ inter peccatum, & gratiam, sicut, nec respectu Diaphani inter lucem, & tenebras: vrgeo magis vim huius rationis; nam beata Virgo habuit debitum contrahendi peccatum originale, vtpotè propagata ex Adamo per naturalem generationẽ, in quo, tanquam in capite morali profuit; ergo contraxit peccatum: probo consequentiam, quia per voluntatem primi Parentis fuit illi voluntarium illud debitum, sed qui amat periculum, peribit in illo; ergo non potuit habere debitũ illud, quod est proximum periculum incidendi in originale, absque eò, quod actu peccaret.

Responsio primi Argumenti. §. 8.

PLacet responsio data inter arguendum; ad replicam autem respõdeo, ad primam eius probationem, quod conceptio ex semine infecto, aut contactus animæ cum carne infecta, non est causa formalis peccati originalis, sicut nigredo est causa igni, sed est conditio necessaria per modum cuiusdam applicationis, qua posita, statim deriuatur peccatum originale, nisi impediatur per gratiam, quæ efficacior est illo; & ideò rectè stat, animam B. Virginis habuisse contactum cum carne infecta, & tamen nõ incurrisse peccatum originale, quia eius anima per gratiam impedita fuit, illud cõtrahere. Ad secundam probationem eiusdem replicæ; respondeo, quod peccatum originale non est priuatio Iustitiæ originalis materialiter sumptæ, prout erat quidam habitus, sed formaliter, prout causabat rectitudinem rationis, & subiectionem in ordine ad Deum; hæc autem rectitudo etiã tribuitur per gratiam: vnde licet B. Virgo, quantum est ex vi suę propagationis, fuerit concepta obnoxia priuationi prædictę rectitudinis, de facto verò non fuit concepta cum tali priuatione, sed cũ gratia, quæ illam impediuit. Ad confirmationẽ verò illius, respondeo, quod de cõtractione debiti, & peccati originalis possumus loqui, vel quoad sufficientiam, vel quoad efficaciam; ad quod magis intelligendum iuuant verba D. Pauli 1. ad Corinth. cap. 15. *Sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes viuificabuntur*: sicut ergo non oẽs viuificati sunt quoad efficaciã, vt patet de infidelibus, sed solum quoad sufficiẽtiam, sic etiã verificatur, quod in Adã omnes mortui sunt, & quòd oẽs debitum peccati originalis contraxerunt, quoad sufficientiam, quoad efficaciam verò, oẽs qui gratia Christi nõ præueniuntur; Beata autem Virgo quia præuenta fuit, contraxit debitum illud quoad sufficiẽtiam, quia peccatum Adam, vt peccatum capitis sufficiens erat, vt in eam, tanquam in membrũ refunderetur; quoad efficaciam verò nullum ex ipsa contraxit, in se ex diuinæ gratiæ munere illam præseruantis, posset etiã aliter dici, quòd debitum contrahendi peccatum originale pœna est, non culpa, alioquin prius natura, quàm quis haberet peccatũ originale, præhaberet aliud genus culpæ; cũ debitum cõtrahendi culpam originalem, præintelligatur ad actualem contractionem illius; vnde licet concedatur, quod illud debitum fuerit voluntarium voluntate Adæ, nihil colligit Argumentum; quia, cum debitum illud non sit peccatum, sed pœna, certè voluisse illud, erit, voluisse pœnam debitam peccato, quæ volitio conformis est voluntati diuinæ: Illa autem verba, *qui amat periculum peribit in illo*; certum est, loqui de Adultis, qui actu proprio personali amãt periculum; Beata autem Virgo nullo modo voluit actu proprio, & personali debitum contrahendi originale, sed solum actu primi Parentis, ex quo solum resultauit in Virgine debitum illud, quoad sufficientiam, non quoad efficaciam. Eccles. 3.

Proponitur secundum Argumentum. §. 9.

SEcundò quia, si beata Virgo non contraxit peccatum originale, ergò non fuit redẽpta per sanguinem Christi; probo consequentiam, quia redemptio ex natura rei præsupponit captiuitatem, at si peccato caruit nunquam fuit captiua, ergò nec redempta. Dices cum communi Doctorum contraria sententia, duplicem esse modum redemptionis, quorum primus supponit captiuitatem; secundus, & perfectior supponit tantum debitum incurrendi captiuitatem; Beata ergo Virgo ex vi peccati primi Parentis suppositio pacto Dei, licet actu non fuerit sub peccati originalis captiuitate, habuit tamen debitum incurrendi illam, & quia de facto præseruata fuit, ex meritis Christi, nè incideret in talem captiuitatem, ideò absolutè, & simpliciter fuit redẽpta per Christum: Sed contrà, tum quia B. Virgo fuit verè, & cum proprietate redempta per Christum; ad veram autem, & propriam redemptionem non satis est debitum, aut proximum periculum incurrendi captiuitatem; sed, quòd actu præcesserit talis captiuitas, sicut, ad hoc, vt quis dicatur sanari ab aliquo vulnere, non sufficit, habuisse periculum suscipiendi vulnus, sed, quod in re illud susceperit, &, vt quis dicatur propriè resuscitari, non sufficit fuisse in graui periculo mortis, sed, quod re ipsa mortuus fuerit; ergò, vt quis dicatur verè redemptus, requiritur, vt prius actu fuerit captiuus. vnde D. Augustinus epi-

D. August. stola 157. dixit: *Nemo redemptus dici potest, nisi qui verè per peccatum antea fuerit captiuus*; Dices ad hoc, beatam Virginem fuisse mortuam non in se, sed in Adamo, & quia illa mors fuit quædam captiuitas, sufficienter saluari ex parte Virginis captiuitatem prærequisitam, ad redemptionem; sed contrà: ergò B. Virgo non fuit propriè redempta in se, sed in Adamo; probo consequẽtiam, quia eo modo indiget quis redemptione, quo captiuus est, sed B. Virgo non fuit per se mortua in se, sed in Adamo, ergò nec fuit in se captiua, sed in Adamo, ergo non indiguit redemptione in se, sed in Adamo, quod est hæreticum.

Responsio secundi Argumenti. 10.

AD secundum benè respondetur, ibi, excepta vltima responsione, quę rectè ibi videtur impugnari; adhuc tamen quidam Doctores, quòd cum B. Virgo fuerit debitrix incurrendi peccatum originale, genus hoc debiti constituebat illam captiuam non solum in Adamo, sed in seipsa, quia debitum illud erat quædam obligatio moralis propria ipsius Virginis; omnis autem obligatio est quodddã genus captiuitatis, & ideò indiguit redemptione non solum in Adamo, sed in seipsa; exempla autem in argumẽto adducta de curatione, & suscitatione (de quibus latius infrà) non opus est verificari de Virgine, quia illis solùm vtitur Sacra scriptura, ad exemplificandos varios effectus, quos Diuina gratia causat in peccatoribus, quos manifestum est, non causari in omni individuo. Verùm si quispiam velit defendere, B. Virginem non contraxisse in seipsa debitum incurrendi peccatũ originale, sed solùm in Adamo, & quod excepta fuit in pacto Dei cum illo, de quo infra cap. vltimo, tunc magis vrget prædicta replica, sed quomodò illa dilui possit, dicemus Homilia vltima, vbi ex professo pertractabimus, an beatissima Virgo contraxerit in seipsa debitum incurrendi in peccatum orginale?

Proponitur tertium Argument. §. 11.

TErtiò, quia, si B. Virgo caruisset peccato originali, non potuisset baptizari; at de facto fuit baptizata, teste Eu- *Euthim. sup. Ioan. 3.*
thimio super Ioan. c. 3. vbi ait: Christum baptizasse matrem suã, & Petrũ Apostolum: ergo cõtraxit peccatũ originale; minor cum consequentia patent, & maior probatur, quia ita peccatum originale est materia necessaria Baptismi, sicut actuale con-

confessionis; atq; ita per se primò ordinatur baptismus ad expellendum peccatū originale, ac confessio ad expiandum actuale, sed beata Virgo, quia caruit peccato actuali, non potuit recipere sacramentum Confessionis, ergò si caruit originali, non potuit recipere sacramentum Baptismi, vel si illud recepit, conuincitur contraxisse originale, sicut, si recepisset sacramentum Confessionis, conuinceretur, commisisse actuale.

Solutio tertij Argumenti. 12.

AD tertium respondeo, esse disparem rationem de Baptismo, & de confessione, quia sacramẽtum confessionis, ordinatur ad solam expiationem peccati actualis, & sic, quia beata Virgo nunquã actu peccauit, non potuit recipere illud; tamen sacramentum Baptismi adæquate non ordinatur ad solam deletionem originalis, sed etiam ad imprimendum caracterem, quæ est potentia receptiua aliorum sacramentorum, & ad constituendum baptizatum tanquam membrum Reipublicæ Christianæ, & vt illi pateat aditus ad alia sacramenta suscipienda; & ideò ianua sacramentorum à Theologis vocari consueuit; ac tandem, vt baptizati consignentur per caracterem, tanquam oues Christiani Gregis; & quia Beata Virgo erat capax istorum effectuum, ideo posuit recipere sacramentum Baptismi, & obligata fuit ex diuino præcepto ad illud recipiendum; licet alias nunquam contraxisset originale, & expressam huius habuisset reuelationem.

Proponitur quartum Argumentum. §. 13.

QVartò, quia secundum communiorem Patrum doctrinam asserentem Christum Dominum non venturum, nisi Adam peccasset, quam ita veram iudicauit Diuus Bernardus, vt diceret epistola 190 ad Innocentium. *Quid lex, quid Prophetæ, quid Apostoli, quid apostolici viri aliud nobis euangelizant, quam Deum factum esse hominem, vt hominem liberaret? & si Angelus de Cœlo aliud nobis euangelizauerit, anathema sit:* hæc ille. In hac ergò sententia, prius Deus vidit peccatum Adæ, & totam eius posteritatem in illo contentam, quam prædestinasset, futurum Christum Dominum; tunc sic; vel pro illo priori vidit Beatam Virginem in Massa generis humani infectam, vel non infectam; si infectam, ergò contraxit infectionem peccati originalis; si non infectam, ergo fuit exempta ab infectione illius massæ; & non per merita Christi, cum nondum tunc prædestinatus esset, nec celebratum Decretum de eius Aduentu in mundum.

D. Bernard.

Solutio quarti Argumenti.

AD quartum, admissa illa opinione, quòd si Adam non peccasset, Christus Dominus non veniret, respondent quidam recentiores, quòd Deus per altitudinem suæ (quam mediam scientiam vocauit Molina in sua concordia) præcognoscebat Christum futurum esse in mũdo, & sic vidit Beatam Virginem carere macula peccati originalis, ex meritis Christi illo modo præcognitis; vnde quãuis demus, prius ordine rationis præuisam fuisse beatam Virginem, vt carentem macula peccati originalis, quàm intelligatur Decretum de futuritione Christi, non tamen, antequam esset cognitio per scientiam mediam futuritionis Christi, & meritorum illius, ex quo fit, quod semper fuerit visa Beata Virgo præseruata ab originali peccato per sanguinem Christi; sed secundò & melius alij sic respondent, dicentes, suppositionem illam esse falsam, scilicet, quòd Adam non peccante, Christus Dominus non veniret; non enim ex peccato dependebat eius Aduentus, simpliciter, sed in ratione Medici, & Redemptoris, & in carne passibili, de quo, libro selectarum disputationum totius Theologiæ, longa nobis restat disputatio; sed contrà; quia quicquid

sit de illa sententia, certè tam Thomistæ, quam scotistæ omnes sine vlla controuersia conueniunt in hoc, quod Christus, vt Redemptor per Passionem, &, vt medicus non veniret, nisi peccaret Adam, igitur fuit prius præuisum peccatum Adæ, & posterorum illius, quàm Decretum de Aduentu Christi, sub illa ratione: tunc ergò valdè vrget vis rationis factæ, nam, vel Deus vidit in illa præuisione peccati, Adæ, & suorum posterorum beatam Virginem cum peccato originali; & sic habemus intentum, vel non incurrentem in illud, & hoc dici non potest, cum id debeat habere per Redemptionem; Christi in carne passibili mediante eius morte; pro illo autem priori, adhuc non est Decretum de Christo venturo, vt Redemptore, & medico, ergo &c. Ad hoc Argumentum dupliciter responderi posse existimo; primò dicendo, quod sicut in rebus naturalibus stat, aliqua duo se mutuò excedere, in diuerso genere causæ, & neutrum esse alio prius simpliciter, sed secundum quid, ita præuisio carentiæ peccati originalis in Virgine, & prædestinatio Christi, seu Decretum de Aduentu illius in carne passibili mutuò se excedunt in diuerso genere causæ; nam prædicta visio est prior illo Decreto in genere causæ materialis; prædestinatio verò est prior illa quasi in genere causæ formalis: Et si obiicias, in illo priori, quo præuidetur peccatum antè Decretum de Aduentu Christi in carne passibili, quod Virgo videatur sine contractione peccati originalis, est effectus Passionis Christi, & redemptionis illius; ergò, nec pro illo priori potuit videri sine peccato, absque eo, quod simpliciter, & absolute præcesserit prædestinatio, seu Decretum de Aduentu Christi in ratione medici, & Redemptoris per Passionem suam. Respondeo, aliud esse, quod pro illo priori, quo in Virgine præcedit visio carentiæ peccati originalis, non sit prædictum Decretum de Christo, vt medico, & Redemptore, aliud verò, quod pro illo priori non intelligatur tale Decretum, primum est falsum, secundum tamen verum.

Secundo respondeo, instantia rationis in hunc modũ coordinanda esse, vt prius Deus videat Adam peccantem, deinde in secundo instanti ex peccato illius, tanquã ex causa, omnes futuros eius posteros, contrahere debitum incurrendi peccatũ originale; in 3. instanti, vel etiam in eodem secundo fuit decretum de Aduentu Christi in carne passibili, in remediũ peccati generis humani, quia licet pro illo priori nondum videret omnes eius posteros, in se maculatos, videbat tamen ilã causam efficacem, & ineuitabilem positam in re, nempè peccatum Adæ: vnde infallibiliter futurum erat illos esse maculandos, & sic immediatè post hoc prouidit de remedio tanti mali, per decretũ Aduentus Christi in carne passibili, vnde cùm obijcitur: prius fuit præuisio peccati Adæ, quàm Decretum de Aduentu Christi, ergo tunc in illo priori visa est virgo cum peccato, sicut reliqui posteri, vel sine illo, atq; adeò sine redemptione Christi: dicendum est, quòd cum peccatũ Adæ fuerit origo, & causa omnium peccatorum originalium, prius Deus vidit peccatum Adæ, quã reliquorum; & sic illo priori non vidit posteros in peccato, nec sine illo per præseruationem, sed cũ capacitate ad vtrumq;, & sic etiã visa est virgo pro illo priori; in 3. tandem, seu 4. signo vidit Deus posteros Adæ incurrere peccatum originale, Beatam verò Virginem præseruari ex meritis Christi iam præuisis, &c.

Quintum Argumentum desumptum ex variis Titulis, & muneribus Christi Domini, vt Redemptoris, Mediatoris, Iustificatoris, Saluatoris, Medici, & Reconciliatoris. §. 14.

INter munera Christi Domini potissimum locum sibi vendicat officium Saluato-

uatoris, & Redemptoris; de quo genere Argumenti, quamuis supra egerim, iterum redit sermo, quia est potissimū fundamentum oppositæ sententiæ, & oportet illud multis modis euertere; inprimis ergò diuina eloquia Christum Dominum compellant Saluatorē, ipsaq; beata Virgo confitetur illum saluatorem suum, dum ait; *exultauit spiritus meus in Deo salutari meo*: vnde Augustin. sermone de Assumptione ait: *genuit suum, & omnium Saluatorē*; at omnis, qui saluatur per Christum, præsupponitur habere aliquod peccatum, ergo etiā B. Virgo illud habuit; & cum illud non fuerit actuale, manifestè sequitur, fuisse originale; maior, cū consequentia est nota, & minorē probo, tū ex illo Marci 1. *vocabis nomen eius Iesum, ipse enim saluum faciet populum suum à peccatis eorum*; Constat autē, quod in populo Dei includitur beata Virgo, tum ex D. Aug. qui pertractans prædicta verba lib. de natura, & gratia ait: quomodò ergò saluum faciet, vbi nulla est ægritudo? hæc ille. Nec sufficit respondere, saluam illam fecisse, præseruandò eam à peccato; nam, vt constat ex Diuo Matthæo ca. 16 *Christus Dominus venit saluum facere, quod perierat*: ergò supponit, nullum ab eo saluari, qui prius actu non periisset: vocatur itē Christus Dominus Redemptor, iuxta illud Iob 19. *scio, quod Redēptor meus viuit*; ex quo sic argumentor: nullus potest esse propriè redemptor, nisi respectu eius, qui captiuus fuit, ergò cum Dominus fuerit verè Redemptor virginis, dicendum est, virginē fuisse prius captiuam, non captiuitate peccati actualis, ergò originalis: vtraque consequentia est euidens, antecedens autem probo; tum quia Christi redemptio fuit per modum satisfactionis, ergò præsupponit in redemptis peccata, pro quibus satisfaceret, cum sola peccata, & pœna eis debita sint materia satisfactionis; tum quia redemptio Christi fuit per modum cuiusdam solutionis, per quam recuperauit rem antea venditam; fuerat enim venditum genus humanum per primum Parentem iuxta illud Pauli ad Roman. 7. *venundatus sum sub peccato*; vbi glosa ait: *in primo parente*; & Augustinus ibidem: *vendere nos potuit, sed redimere non valuit*: Ergò vere Beata Virgo fuit vendita, atq; adeò sub seruitute peccati: tum quia huiusmodi redemptio fuit per modum emptionis, iuxta illud Pauli, *empti enim estis precio magno*: quod autem emitur, præsupponitur alienatum esse ab emptore, cum nemo emat, quod suum, sed quod alienum est. Igitur, si beata Virgo fuit empta per Christum, prius fuit alienata ab illo per peccatum originale, ac tādem, quia id aperte videtur definitū à Zosimo Papa, vt constat ex epist. D. Aug. ad optatū, vbi sic ait: *vt verbis vtar, quæ in ipsa epistola Antistitis beatissimi Zosimi leguntur, nullus, nisi, qui peccati seruus est, liber efficitur nec redemptus dici potest, nisi, qui verè per peccatum antea fuerat captiuus.* & infra addit D. Augustin: *In his verbis apostolicæ sedis tam antiqua, atque fundata, certa, atque clara est catholica fides, vt nephas sit de illa dubitare Christiano.* hæc ille.

Item Christus Dominus fuit iustificator Virginis, & reliquorum omnium, qui Deo grati extiterunt, iuxta illud ad Roman. 3. *Iustificati gratis per gratiā ipsius, & per redemptionē, quæ est in Christo Iesu*; sed iustificatio est transitus de morte peccati ad vitā gratiæ, iuxta illud 1 Ioa. 3. *translati sumus de morte ad vitam*: ergò, si B. Virgo fuit iustificata per Christū, verè fuit translata de morte peccati ad vitam gratiæ, vnde D. Aug. li. 13. de Trinitate ca. 14. ait: *tunc iustificari dicimur, in Christi sanguine, cū per remissionem peccatorum eximur à potestate Diaboli*, & lib. de spiritu, & anima, *quid* (inquit) *aliud est iustificari, quā iustum fieri ab illo, qui iustificat impium, vt ex impio fiat iustus*; fuit item Christus Dominus sanctificator, & emundator beatæ Virginis per sanguinem suum, iuxta illud Malach. 3 *ipse, quasi ignis conflans, & quasi herba fullonum, & sedebit conflans, & emundans argentum, & purgabit filios Leui*: Et Apocal. primo. *Dilexit nos, & lauit nos*

Luce 1. D. Augustī. D. Marc. 1. D. Aug. D. Matthæ. 1. 16. Iob 19. D. Paul. ad Rom. 7. Glosa. D. Augustī. D. Paul. ad Cor. ep. 1. c. 6 Zosī. Papa. D. Aug. D. Aug. Rom. 3. 1. Ioan. 3. D. Aug. lib. 13. de Trinitate. D. Aug. Malach. 3. Apoc. 1.

nos in sanguine suo: & D. Paulus 1. Corin 6. *hoc quidem fuistis aliquando, sed ablati estis, sed sanctificati, estis*: ergo præsupposita fuit in beata Virgine macula peccati, à qua ablueretur, & mundaretur, nec hic est locus fugæ, vt dicatur; lota per præseruationem, nam qui semper lotus est, quantumcunque fuerit in periculo, aut debito, aut in potestate, & aptitudine ad contrahendam immunditiam, si tamen actu non sit immundus, nunquam indigebit lotione in actu: vnde Diuo Petro offerenti ad lauandum, ne dum pedes, sed manus, & caput, dixit Christus Dominus; *qui lotus est, non eget, nisi, vt pedes lauet*, vbi apertè ostendit, quod vbi actu non est immunditia, non opus est actuali lotione.

D. Paul. 1. Cor. 6.

Ioan. 13.

Item ex munere sacerdotis; quia omnis homo, pro quo Christus Dominus oblationem obtulit, habuit aliquando peccatum, sed pro beata virgine obtulit Christus Dominus oblationem eandem, quam pro nobis, iuxta illud Pauli ad Ephes. 5. *tradidit seipsum pro nobis oblationem, & hostiam Deo in odorem suauitatis*; & specialiter de beata Virgine: B. Eusebius sermone de natiuitate Dominica, qui incipit: *Benè nostis*. & Hugo de S. Victore super illud Lucæ 1. *exultauit spiritus meus in Deo salutari meo*, ait: *de saluatione quoque, quam humano genere factam nunc video, totis præcordiis exulto; video namque de meo assumi, quod, & credo, pro me debere offerri*; ergo dicendum est, beatam Virginem contraxisse aliquod peccatum non actuale, ergo originale; minor, & consequentia sunt notissimæ; maior verò probatur ex Concilio Ephesino 1. vbi dicitur: *obtulit proprium Corpus, non pro se, sed pro nobis, omnibus: nam qua pro se oblatione, vel sacrificio indigeret, ab omni peccato liber, vt Deus*, existens: & infra: *qua ergo eguerat oblatione nullo suo existente facinore*. & Hugo de sancto Victore parte secunda. *procul dubio* (inquit) *oblatione non eguit, quæ pro ea offerretur, quæ non pro natura, sed pro culpa offertur: quia si culpa non esset, oblatione opus non haberet*. hæc ille. ex quibus omnibus apertè constat veram esse maiorem illam assumptam, quod omnis homo, pro quo Christus Dominus sacrificium obtulit, haberet aliquod peccatum.

D. Paul. ad Ephes. 5.

B. Euseb.

Hugo de S. Victore. Lucæ 1.

Conc. Ephes.

Vgo de S. Victore.

Item Christus Dominus fuit vere mediator noster, iuxta illud apostoli: Thes. 2. *vnus est mediator Dei, & hominum*. Si Beata Virgo nullum contraxisset peccatum, non potuisset esse verus Mediator illius, quia medium non est, nisi inter extrema, quæ distant ad inuicem, vt docet Philosophus 5. metaph. Mediatoris enim officium est, diuisa coniungere, & interpugnantia pacem mittere; vbi enim nulla est offensa, nec diuisio, ibi nulla mediatoris interpositione opus est; vt plenè docet D. Augustinus multis in locis; præcipuè tamen in Enchiridion, cap. 33. *Cum factus est Adam homo rectus, mediatore opus non erat*; & glosa, quæ est eiusdem Augustini ad Galatas: *medius non est, nisi inter duos, & quia recesseramus à Maiestate Dei, & peccato offenderamus, missus est Dei filius mediator Dei, & hominum, qui solueret sanguine suo peccata nostra, & interpositus redderet nos, & reconciliaret ei, à quo auersi peccatis, & delictis tenebamur*. Præterea beata Virgo fuit verè per Christum reconciliata Deo Patri, dicente D. Paulo ad Corinth. *erat Deus in Christo mundum reconcilians sibi*; in mundo autem manifestè includitur beata Virgo, tanquam pars illius, at reconciliatio præsupponit offensam, & inimicitiam, vt expressè dicit idem D. Paulus ad Romanos 5. *Cùm inimici essemus, reconciliati sumus Deo per mortem filij eius*.

1. Thes. 2.

D. Aug.

Glos. Aug. ad Gala.

D. Paul. ad Rom. 5.

Item Christus fuit Medicus respectu totius generis humani, iuxta illud Augustini: *venit de cœlo magnus medicus, quia magnus per totum mundum iacebat ægrotus; ipse ægrotus, genus humanum est, quod totum pererat*; hæc ille: ergo etiam fuit medicus respectu Beatę Virginis; dices, fuisse medicum illius, sed non sanantem, sed præseruantem; sed contra est, tùm illud Christi Domini Matth 9. *non est opus sanis medicus*,

D. Aug.

Matth 9.

medicum, sed male habentibus; tùm quia Isa. 3. in persona omnium dicit: *eius liuore sanati sumus;* tùm quia, si semel admittatur prædicta solutio, infirmantur omnia Argumenta D. Aug. contra hæreticos negantes in paruulis peccatum originale, nam respondere facilè potuerunt, indigere paruulos Christo, vt medico non ad sanandum, sed ad præseruandum à macula peccati originalis; vnde hanc solutionem ipse D. Aug. acriter impugnat, dicens: quod infans habet necessariò medicum, si non ægrotat; & postea subdit: *qui negat agritudinem suam, superbum iudicat saluatorem.*

Isa. 3.

D. Aug.

Solutio quinti Argumenti.

IN primis ad illud de Saluatore, & Redemptore sufficienter responsum esse arbitror ex dictis super hom. 16. vbi latè ostendimus ad veram redemptionem nō esse necessarium, prius actu extitisse in captiuitate, & infra in idem argumentum, nonnulla dicemus, deinde dico, quod gratia saluationis, & redemptionis nō solum liberat à peccatis, sed etiā præseruat; vt enim patet ex Concilio Milcuitano, & habetur de consecratione dist. 5. ca *placuit: Quicunq; dixerit, gratiā Dei, qua iustificamur, per Iesum Christum Dominū nostrum, ad solā remissionem peccatorū valere, quæ iā commissa sunt, non etiā in adiutorium, vt non cōmittantur, anathema sit;* sicut ergò Deus dat iustis gratiā præseruantē ab aliis peccatis actualib. sic dedit Matri suę gratiā præseruantem etiam ab originali; ad illud verò de satisfactione, respondeo, satisfactionē esse pro debito, beata autem Virgo debitum habuit in se, vel in Adam contrahendi peccatum originale, & Christus Dominus obtulit satisfactionem pro hoc debito; liberans illam de solutione illius; & cum vlterius obijcitur, quod Redemptio Christi fuit per modum emptionis, & quod emitur, præsupponi debet alienatum, quia nemo emit, quod suum est; respondeo, quod B. Virginem esse alienatā à Deo, potest sumi dupliciter, vno modo

sup. hom. 16.

Conc. Mileu.

positiue per peccatum ei inhærens, & sic nunquam fuit alienata; alio modo negatiue, quatenus pro aliquo priori poterat intelligi non pertinere ad Deum iure gratiæ, scilicet pro illo priori, quo esse naturę processit in illa ad esse gratiæ; cōcedo item, omnes fuisse venditos in Adam, sed inde non efficitur, B Virginem fuisse venditam in seipsa, sed in Adam solum; & hæc duo sufficiunt, vt in toto rigore dicatur empta per sanguinem Christi, neq; aliquod aliud genus alienationis requiritur ad prædictam emptionem; ad locum autem Zosimi, qui valdè vrgere videbatur, responderunt Patres Concilij Basilienſis, (vt refert Cardinalis Turrecremata de conceptione par. 8. c. 7.) quòd ibi loquitur Pontifex de lege ordinaria, & de communi modo redēptionis, quòd ex eo apertè probant, quod in eadem apostolica definitione dicit idē Pontifex, quod nullus est omninò natorum, qui antequam per baptismum liberetur, peccato originali non teneatur obnoxius, quæ verba necessario debent intelligi de lege communi, & ordinaria, cum de fide sit, sanctificatos in vtero, vt Beatam Virginem, & Ioannem Baptistam antè Baptismum caruisse peccato originali.

Zosim. Papa.

Card. Turrecremat.

Item ad illud de iustificatione, respondeo, ad rationem essentialem iustificationis solum requiri, quod de non iusto fiat iustus, itaque non opus est, ad rationem iustificationis, vt terminus à quo illius sit positiua iniustitia subiecti, à quo recedat, sed sufficit negatiua; Beata autem Virgo de non iusta negatiue pro priori naturæ, quo esse naturale illius præcessit infusionem gratiæ, facta est iusta per infusionem illius; quod autem de facto, quotquot iustificantur, recedant ab iniustitia, est merè per accidens ad rationem iustificationis, sicut per accidens est ad id, quod dealbatur, quod prius fuerit nigrum; nam motus dealbationis non exigebat nigredinem pro termino à quo, sed solam negationem albedinis in subiecto dealbando; ad illud de emundatione, &

ablutione, respondeo ex illis locis Diui
D. Ioannes. loannis, & D. Pauli solum colligi, quot-
D. Paulus. quot mundantur, & abluuntur, mundari, & ablui per sanguinem Christi; cum hoc tamen stat, quod ex meritis Christi, & ex vi sanguinis ab eo profusi præseruata fuerit Beata Virgo à contractione maculæ originalis, & sic non indiguerit emundatione & lotione, sicut neque indiguit confessione, & absolutione sacramentali.

Item ad illud de sacerdote respondeo, Christum Dominum obtulisse Deo Patri seipsum in sacrificium pro beata Virgine, & pro nobis; sed diuersa intentione, quia in ordine ad nos intendebat remissionem peccatorum. in ordine verò ad beatam Virginem præseruationem ab omni peccato, & ingentem gratiarum, & cœlestium donorum copiam.

Item ad illud de mediatore respondeo, quod ad rationem formalem Mediatoris non requiritur esse inter extrema diuisa positiue per actualem inimicitiam, aut discordiam, sed sufficit esse inter extrema non coniuncta, tunc enim mediatio iuuat ad actualem coniunctionem, vt experientia patet, sæpè aliquem esse mediatorem non solum inter inimicos positiue reconciliando illos, sed inter non amicos, vt incipiant inire amicitiam; primo ergò modo Christus Dominus fuit Mediator inter Deum, & nos peccatores; secundo verò modo inter Deum & Virginem; ad illud verò de reconciliatione, eadem distinctione proportionaliter respondendum est: ad locum autem Diui Pauli possumus respondere, appellatione Mundi nequaquam comprehendi beatam Virginem; quia ibi vox: Mundus, significat, gratia Dei vacuos ad eum mo-
Ioan. 7. dum, quo Ioannis 7. Christus Dominus dixit: *Mundus eos odio habuit, quia non sunt de mundo*; quod ergò, dixit Christus de Discipulis, scilicet, quod non erant de hoc mundo, idipsum dico ego de Beata Virgine, atque adeò non comprehendi ibi appellatione mundi, quia est supra mundum, vt rectè adnotauit Catherinus super epistolam ad Rom. cap. 5. Catherin.

Item ad illud de munere Medici, respondeo sufficienter exercuisse Christum Dominum hoc munus, respectu Virginis, præseruando illam ab infirmitate peccati; quia excellentior modus medicandi, est præseruare à morbo, quam ab illo sanare; & cum Christus Dominus dixit; sanos non indigere medico, locutus Matth. 9.
est de sanis formaliter, quatenus sani sunt; quatenus verò expositi sunt periculo infirmitatis, vere indigent illo; Beata autem Virgo, nisi specialiter præseruaretur, exposita esset periculo incidendi in varia peccata; quia secundum legem ordinariam; *in multis offendimus omnes*; & id- Iacob. 3.
eò indiguit Christo Domino, vt medico præseruante; ad replicam autem huius solutionis respondeo, cum dicit Isaias: o- Isaiæ 53.
mnes nos sanatos fuisse liuore Christi, si rigorosè sumatur, particulam: sanatos: ad illos tantum referri, qui infirmitatem habuerunt, non verò ad Virginem, quæ nunquam peccati alicuius morbo laborauit: nec hanc exceptionem Virginis oportet extendere ad alios; nam pro aliis non sunt fundamenta & rationes, quæ pro virgine, ex quo apertè constat præcludi viam hæreticis ad id affirmandum, de aliis; ac tandem ad pleraque istorum responderi potest, non opus esse, omnia epitheta, & omnia munera quæ Christus Dominus habuit; à Patre, illa exercuisse cum Beata Virgine. certum enim est, Christum Dominum esse remissorem peccatorum actualium, & venisse ad ea remittenda; & tamen constat, hoc munus non exercuisse respectu Virginis, in cuius mente dolus vnquam inuentus non fuit.

Sextum Argumentum. §. 15.

His, quæ sequuntur, obiectionibus, exnaurire me radicitus arbitrabor omnia, quæ ad impugnandam immaculatam Deiparæ Virginis conceptionem excogitari poterunt; vt sic aduersariorum obie-

obiectionibus plene satisfacientes altius piam, ac sinceram hanc veritatem fidelium animis inseramus.

Prima obiectio.

OBijciunt ergò primo. Beata Virgo ex vna parte pertulit mortem, vt testantur D. Hieronymus ad Eustochium, & Diuus Augustinus in sermone de assumptione, & ex alia talis mors non fuit ad delenda hominum peccata, sicut mors Christi, ergò verè habuit aliquod peccatum, patet, consequentia; tum quia, vt docuit apostolus ad Romanos 6. *stipendia peccati mors*; & antea cap. 5. dixerat: *Per vnum hominem peccatum introiuit in mundum & per peccatum mors*, tum quia si nunquam peccatum originale habuisset, immeritò mortis pœnam passa fuisset, cum pœna iusta non sit, nisi propter culpam. pœna enim solum suos authores insequi debet; vt docet Iustinianus *l. sancimus.* cap. de pœnis. & cap. *illud* 11. quæstione tertia. Tum denique ex Diuo Augustino, qui de suscitatione Lazari ait: *flebat Christus, quod eos, qui immortales esse potuerunt, Diabolus fecerit esse mortales.* Idem etiam Augustinus apertè docet, pœnas, quas paruuli patiuntur, & quas etiam beata Virgo pertulit, esse effectus peccati originalis; vnde contra Iulianum lib. 3. ait: *omitto commemorare, quæ mala in hac transitoria vita pœnè omnes patiuntur, & quomodo explicetur, quod dictum est: graue iugum super filios Adæ a die exitus eorum, vsque in diem sepulturæ in matre omnium: quæ vtique mala sub iusto, & omnipotente Deo non irrogarentur eius imagini, quibus malis in virtute exerceri infantula ætas non potest, si nulla ex Parentibus mala merita crearentur.* Item ibidem paulo inferius: *frustra itaque putas ideò paruulis non esse delictum, quia sine voluntate, quæ in eis nulla est, esse non potest hoc enim rectè dicitur propter proprium cuiusque peccatum, non propter proprij peccati originalis contagium; quod si nullum esset, profecto nulli malo paruuli essent obstricti, nec mali quicquam vel in corpore, vel in anima sub tanta iusti Dei potestate paterentur.* hæc ille. Item in quarto libro ait: *Nec enim alia causa est, cur nouitatem vestram detestetur etiam multitudo Christianorum, nisi quia, & Deum, & hominem conditorem, & iustissimum cogitent, & suorum tãtos cruciatus conspiciunt paruulorum, vt sub Deo creatore optimo, atq; iustissimo nullo modo imago eius in illa ætate tanta mala paterentur, si non esset originale peccatum;* Item in 6. lib. arguens contra eundem Iulianum idem dicit; *Vos autem negantes originale peccatum profectò cogimini dicere, Deum, vel inualidum, vel iniustum, sub cuius potestate imago eius in paruulis sine vlla vel proprij, vel originalis peccati merito tantis afficitur malis, non enim per hoc exercetur virtus; quod rectè de bonis hominibus maioribus dicitur, in quibus rationis est vsus,* hæc D. Aug.

D. Hier. ad Eustochium. D. Aug. D. Paul ad Hebr. 6. Iustinianus. D. August. D. Aug. D. Aug. contra Iulianũ. D. Aug.

D. Aug. D. Aug.

Solutio sexti Argumenti.

SOlutio propositę obiectionis sumenda est ex Doctrina D. Thomæ 1 par. q. 97. art. 1. & ex Scoto in 2. dist. 19 vbi docent, quod licet homo in statu Innocentiæ supernaturaliter præseruetur à Deo, ne moreretur, secundum se tamen mortalis erat, & corruptibilis, vtpote ex quatuor elementis compositus: omne autem compositum ex elementis, corruptibile est; vt docet Arist. li. 1. de generatione ob quam etiam causam dixit Aug. li. 2. de Baptismo paruulorum, quod etiamsi Christus non fuisset occisus, mortuus tamen esset, & defecisset senio, nisi se supernaturaliter præseruasset, idem recitat Scotus in 3. dist. 16 q. 1. vnde si Deus formaret nouiter aliquem hominem de limo terræ, certè si illum relinqueret suæ naturę moreretur: cum esset corruptibilis, & deinci posset à contrario fortiori se, & tamen constat quod ille non contraxisset peccatum originale; & præterea licet ratione originalis peccati sit debita mors, ab isto tamen debito sufficienter absoluitur homo, quando semel moritur, igitur Lazarus, & alij resuscitati à Christo Domino immunes erant à prædicta pœna

D. Thomas. Scotus. Arist. li 1. de generatione. D. Aug. Scotus. Ioan. 11.

originalis peccati; & tamen constat, ipsos pro secundo mortuos fuisse: igitur mors, & aliæ pœnæ, quas Virgo sanctissima cõtraxit, non sunt euidens testimonium contractionis peccati originalis; quare licet cessante causa cesset effectus, & sic cessante peccati originalis contractione in virgine deberet cessare mors, quæ est effectus illius, tamen, cum effectus habeat duplicem causam totalem, cessante vna causa, non cessat ipse, si alia remaneat; & sic contingit proposito: peccatum enim, vt corruptibilitas naturæ humanæ sunt duæ causæ totales, mortis, & sic quacunque illarum posita, & non impedita necessario sequitur mors: in Beata ergo virgine mors fuit effectus propriæ cor-

Hierem. 31. ruptibilitatis naturæ, & præuaricationis primi parentis, iuxta illud Hieremiæ 31. *Patres comederunt vuam acerbam, & dentes filiorum obstupuerunt*; non verò contractio alicuius peccati originalis ipsius virginis in seipsa: falsum etiam est, omnem pœnam esse iniustam, quam non præcesserit aliqua culpa: cum certum sit, sæpè Deum varias infligere pœnas iustis, vel

Isaiæ 26. ad sui cognitionem comparandam, iuxta illud Isaiæ 26. *sola vexatio dabit intellectum*: vel ad stimulandum ad bonum per

Mich. 2. Michæam 2. *Surgite, & ite, quia non habetis hic requiem*; vel ad instructionem, &

Iudic. 3. exercitium virtutis; iuxta illud Iudic. 3. *hæ sunt gentes, quas reliquit Dominus, vt erudiret Israel*; vel ad exemplum patien-

Thobiæ 2. tiæ, vnde Thobiæ 2. dicitur: *Hanc autem tentationem permisit Deus euenire illi; vt posteris daretur exemplum patientiæ*, vel ad

Iob 10. reprimendam superbiam, & inflationem, iuxta illud Iob 10. *non leuabo caput meum superbiendo, saturatus affectione, & miseria*; vel tandem propter maiorem

Ioan. 9. gloriam Dei, vt de cœco nato habetur Ioannis 9. vbi interrogantibus Discipulis; *Rabbi, quis peccauit hic, aut parentes eius, vt cœcus nasceretur?* respondit Iesus: *neque hic peccauit, neque Parentes eius; sed, vt manifestentur opera Dei in illo.*

Argumentum septimum §. 13.

OBijciunt, Beata Virgo fuit decimata in lumbis Abrahæ, ergò in peccato originali concepta: antecedens est manifestum: nam, vt docet D. Augustinus lib. 10. super Genesim: omnes Israelitæ secundum rationem seminalem fuerunt in lumbis Abrahæ, ergò beata Virgo fuit in lumbis Abrahæ; ab hoc enim nemo excipitur præter Christum, eò quod ipse solus non descenderit ab Abraham per seminalem rationem, sed secundum corpulentam substantiam tantùm; sed iam consequentia, in qua est difficultas, probatur, per eundem Augustinum; nam loquens de Christo ait: *non autem ille decimatus est, cuius caro indè non feruorem libidinis, sed materiam medicaminis traxit; nam cum ipsa decimatio ad præfigurandam medicinam pertinuerit, illud in Abrahamo decimabatur, quod curabatur; non illud, vnde curabatur; eadem tamen non Abrahæ, sed ipsius primi, terrenique hominis simul habebat, & vulnus præuaricationis, & medicamentum vulneris; vulnus præuaricationis in legis membrorum repugnante legi mentis, quæ per omnem inde propagatam carnem seminali ratione quasi inscribitur, medicamentum autem vulneris in eo, quod inde sine opere concubituali in sola materia corporali per diuinam conceptionis, formationisque rationem de virgine assumptum est.* hæc Augustinus, & Magister sententiarum in 3. dist. 3. dicit: *Christus non est decimatus; quia licet ibi fuerit secundum carnem, non tamen indè descendit secundum legem communem, sicut etiam in Adam omnes peccauerunt; sed non Christus.* ex hoc habetur, quod decimatio conuenit filiis Abrahæ ratione originalis peccati, qui per concupiscentiam ex eo propagandi erant; hæc ille.

D. Aug.

D. Aug.

Magister sententiarum.

Solutio septimi Argumenti.

VT melius intelligatur tam propositæ obiectionis difficultas, quã eius solutio; prænotare oportet, quod Apostol. ad Hebr. 7. loquens allegoricè de decimis, ostendit, sacerdotiũ Christi esse perfectũ, & sacer-

D. Paul. ad Hebr. 7.

sacerdotium Leuiticum esse indignius ipso, & imperfectū respectu ipsius; Abraham enim dedit Decimas Melchisedech qui fuit figura Christi, secundùm illud
Psal.109. Psalmi: *Tu es Sacerdos in æternum, secundum ordinē Melchisedech*; & inde est, quod Decimatio non tantùm erat moralis, sed etiam figuralis. Erat enim actus moralis, secundum quòd quædam pars terræ nascentium, & aliorum in vsum Ministrorum Dei, & pauperum conferebatur, vt esset cibus in domo Domini, vt habetur
Malach.3. Malach. 3. Actus autem figuralis erat, secundum quod significabat imperfectionem in eo qui decimas dabat, qui perfectionem ab alio expectabat, est enim numerus denarius, numerus perfectus, & nouenarius imperfectus, secūdùm quod deficit à denario, & ideò qui decimas dat, confitetur se imperfectum, & perfectionem ab alio expectare: vnde quòd Abraham decimas dederit, figurabat totum genus humanum, cuius typus erat, Abraham habere imperfectionem peccati, originalis; & ideò imperfectum numerum nouenarij sibi retinebat: figurabat insuper, quòd Christus omninò perfectus esset, nihil imperfectionis habens admixtum; sicut decima vnitas nihil est nouenarij, sed addita est perfectio ipsius, quia constituit numerum perfectum, & ideò data est Melchisedech in figura Christi, vt ab eo perfectionem, & sanctitatem aliorum omninò dependere demonstraret; Ad obiectionem ergò factam respondeo dupliciter: Primò, quòd Virginem fuisse decimatam in lumbis Abrahæ, non arguit fuisse in illa actualem contractionem peccati originalis, sed ex se imperfectionem peccati habituram, nisi gratia diuina præueniretur, perfectionemque suam ab alio esse expectandam nempe à Christo. Secundò respondeo, quod quemadmodū si ex mala dispositione Cōplexionis consueuit quis certo anni tempore infirmari, & cùm esset adhoc non minus, quàm alias dispositus, occurrit ei Medicus, cuius auxilio præseruatur, nè prædicta infirmitas illi adueniat, verè, diceretur ex huius præseruatione curatus; sic beata Virgo dici potest verè decimata in lumbis Abrahæ, quia, quantum est ex se, incurreret infirmitatem peccati originalis, nisi Medicina gratiæ præseruante à Deo foueretur.

Argumentum octauum. §. 17.

Octauo obiiciunt, quia si B. Virgo non contraxisset peccatum originale, sequeretur, quod si moreretur ante Passionē Christi, prout cōtingere potuit, intraret Regnum cœlorū; consequens est falsum, ergò, & antecedens; sequela probatur, quia totalis causa clausuræ ianuæ regni cœlestis, fuit peccatum originale; vt patet, tùm ex glossa in cap. *per Baptismum* distin. 4. tum ex glossa alia, quæ Origeni adscribitur super illud ad Roman. 3. *Propter remissionem præcedentium delictorum*, vbi sic loquitur: *Illi iusti, qui præcesserunt Christi aduentum, in Inferno tenebantur, vsque ad Christi passionem, vbi nec pœnis opprimebantur, nec tamen Deum videbant, quod erat eis pœna: hoc autem erat eis pro peccato primi hominis, siue pro peccato originali, propter quod obclusus erat aditus regni Cœlorum, qui per Christi passionem fuit reseratus*: vnde Zacharias; *Tu quoque in sanguine testamenti tui eduxisti vinctos de lacu, in quo non erat aqua*; falsitas verò consequentis probatur, tum ex consensu omnium Theologorum in 3. dist 18. tum ex D. Paulo ad Hebræos 10. *Habemus fiduciam introitus sanctorum in sanguine Christi*. vnde Innocentius III. & habetur cap. *Maioris de Baptismo*; dixit, *Regnum Cœlorum vsq; ad mortem Christi fuit omnibus obseratum, cuius ianuam Christi sanguis fidelibus suis misericorditer reseruit*.

Gloss. Origen. Zach.9. Ad Hebr.10.

Solutio octaui Argumenti.

AD propositam Obiectionem respondeo primum, quòd Deus, qui decreuit præseruare Virginem à peccato originali,

nali, decreuit etiam non morituram ante Passionem Christi. Secundò respondeo, quòd admisso casu dupliciter possumus loqui de Regno cœlorum, primò modo materialiter pro cœlo Empyreo, vbi est domicilium Beatorum, alio modo formaliter pro ipsa clara visione Dei; iuxta illud Christi Domini ad latronem: Lucæ 23. *Amen dico tibi, quia hodie mecum eris in Paradiso*; Constat autem ipsum non ingressum esse cœlum empyreum ante Ascensionem Christi; vnde in tantum dicitur illo die futurum esse in Paradiso, in quantum illo eodem visurus erat clarè diuinam essentiam; hoc ergo supposito, respondeo, quod Beata Virgo in illo casu non intraret regnum cœlorum, prout importat cœlum empyreum; quia decretum erat, Christum Dominum sua corporali ascensione aperturum fore ianuam illius; intraret tamen regnum cœlorum, prout importat claram visionem Dei; nam qui id concessit latroni, non denegaret matri; verum tamen est, quod foret specialissimum priuilegium, quod ob solam mortem Christi præuisam, & non actu exhibitam, intraret illo modo Beata Virgo regnum cœlorum; in id tamen propendent Scotus in 3. dist. 3. q. 1. & Gerson sermone quodam de Incarnatione & in Parisiensi schola esse communiter receptum affirmat Suarez, tomo 2. 3. part. quæstione vigesimaseptima, disputatione 3. Sectione 5. in fine.

Luc. 23.

Scotus. Gerson.

Suarez.

Argumentum nonum. §. 18.

OBiciunt præterea, & magis à priori; quia, si Beata Virgo fuit præseruata ab omni labe originali, vel id fuit ante animationem, vel post animationem, vel in illa; si dicatur fuisse ante animationē; Contrà, quia tunc non erat persona Virginis; sanctificatio autem non est nisi personæ; sicut enim sola persona est capax peccati originalis, ita etiam sanctificatio per se primò conuenit personæ; si autem dicas, prædictam sanctificationem fuisse post animationem, tunc vrget efficacius argumentum, quia tunc iam præintelligitur talis persona filia Adæ per seminalem propagationem, atque adeò vt obnoxia peccato; ergò præfuit in beata Virgine peccatum originale, ante infusionem gratiæ: Ac tandem si dicas, sanctificationem fuisse in ipsa actuali animatione: Contrà est, tum ratio nuper facta, tùm quia in illo instanti, in quo intelligitur animatio, & persona Virginis, prius intelligitur priuatio iustitiæ originalis, & rectitudinis supernaturalis, quàm intelligatur infusio gratiæ: Nam cum antecedenter ad hanc infusionem gratiæ præintelligatur Virgo, cum debito habendi iustitiam originalem, & cum carentia illius, apertè efficitur præfuisse in illa priuationem iustitiæ originalis, cum priuatio nihil aliud sit quàm carentia formæ debitæ in subiecto capaci; tum tandem, quia ante omne donum, & priuilegium intelligitur Beata Virgo sine iustitia, ergò intelligitur pro illo priori non iusta, ergo iniusta, cū pro illo priori, non sit iusta: Impossibile autem est, post eleuationem hominis ad finem supernaturalem dari personam, quæ non sit actu iusta, vel iniusta, actu grata, vel ingrata Deo.

Solutio noni Argumenti. §. 19.

AD hanc Obiectionem respondeo, admittendo tertium membrum præfatæ diuisionis, nimirum quod sanctificatio fuit in ipsa animatione; nam in instanti temporis prædictæ animationis considerantur plura instantia naturæ: In primo est ipsa informatio, & vnio animæ, & corporis: In secundo instanti ex vnione, & informatione resultat persona Virginis, quæ verè est filia Adæ secundùm seminalem propagationem; & sic consideratur Virgo sine peccato, & sine gratia: In tertio verò instanti, seu signo rationis, habuit gratiam, habitura tamen pecca-

peccatum, si sibi dimitteretur, & à Deo non præueniretur, & per hoc patet ad omnes probationes in contrarium ibi adductas; maioris tamen claritatis gratia; respondeo, quod in illo primo instanti naturæ, seu signo rationis, in quo Virgo intelligitur Adæ filia per abstractionem præcisiuam, quæ est sine mendacio, intelligitur non intellecta gratia, & iustitia: Nec obstat obiicere: ergò intelligitur non habens gratiam, nec iustitiam; neganda enim est consequentia; nam in consequenti est præcisio, & diuisio cum mendacio, vt, cum considero in homine rationalitatem tantum per abstractionem, tunc non considero in illo animalitatem, non tamen inde rectè infertur: ergò considero hominem non habentem animalitatem: Et cum rursus obiicis; in illo instanti Virgo non intelligitur iusta, & sancta; ergò intelligitur, iniusta, & peccatrix: Nego consequentiam; sicut non sequitur: In hac Mensa non est papyrus, alba; ergo est papyrus non alba: Dico igitur, quod in illo primo instanti naturæ, quo esse personale Virginis præcedit omne esse morale illius, nec est proximè capax gratiæ, neque peccati, in sequenti verò instanti, quando secundùm legem ordinariam habitura erat, peccatum habuit de facto gratiam præseruantem illam ab omni labe peccati ex meritis Christi Domini præuisis; cui sit honor, & gloria in sæcula sæculorum: Amen.

Vltima Obiectio, & eius dilutio §. vltimo.

TAndem Caietan. tractatu de Conceptione Virginis tradit, reuelationem factam Beatæ Catherinæ Senensi, in qua diuinitus accepit Beatam Virginem contraxisse verè peccatum originale, nec videtur sufficiens responsio Fracisci Suarez, dicentis reuelationem hanc, tunc inuentam fuisse, quando necessaria visa fuit ad minuendam auctoritatem aliarum quæ inueniuntur inter reuelationes Sanctæ Brigittæ: quia de Cardinali Caietan. alioquin piissimo viro, verisimile non est simile commentum, & quia ille non suo marte, sed ex auctoritate D. Antonini 1 part. The tit 8. cap. 2. illam tradit: quare vera Germana, & irrefragabilis solutio est, quod cũ reuelationes istę S. Brigittæ, & S. Catherinæ Senensis secum pugnent, necesse est altera illarum non fuisse verè reuelationem, sed existimatam tantum ab audientibus illã; cùm tamen ipsa Sancta minimè illam tanquã reuelationem venditaret, vt cõtigit olim Regi Dauidi, nam interrogante illo Prophetam Nathan ędificaturus ne esset ipse templum Domini, ille respondit affirmatiuè; postea verò vocans Dominus, eundem Nathan iussit ei Regi Dauidi nunciare templum non ab illo, qui vir sanguinum erat, sed à Salomone pacifico eius filio fore extruendum: ecce quomodo responsio Nathanis non fuerat prophetica, sed propria eius sententia, in qua potuit speculatiuè falli, fuit tamen à Dauide existimata vera Prophetia, cùm tamen reuera non esset, vt euentus ipse probauit; vt enim ait glossa super cap. 17. lib. 1. Paral. *Spiritus prophetiæ non semper irradiat mentes prophetarum*, idque patet ex verbis Elisei l. 4. Reg. dicẽtis, *anima eius in amaritudine est, & Dominus celauit à me, & non indicauit mihi*; simile etiã quidpiam accidit Seraphico etiã nostro Patriarchæ D. Francisco, qui vt in eius Chronica refertur, alloquens Reginam Vracham Alphũsi Regis Portugalię vxorem dixit, Castellam, & Lusitaniam nũquam sub eiusdem Regis dominio vniendas fore, cuius tamen contrarium hac nostra tempestate regnante Philippo II. Hispaniarũ Rege contigisse vidimus; sanè Saraphicus Pater minimè id protulit tanquam prophetiam, aut reuelationem, licet audiẽtes tan quam cœleste vaticinium illud susciperent, cum alioquin nõ fuisset nisi propria eius sententia, quam attentis præsentibus circũstantiis prudenter profitebatur, licet aliàs speculatiuè falleretur, cũ igitur

S. Brigitta in suis reuelat. lib. 1. c. 9. & cap. 49. & 55.

1. Paral. c. 17. 2. Reg. 22.

Chron. S. Francis. lib. 1. c. 4.

Franciscum Suarez 3. p. t. 2 q. 27. disp. 3. sect. 5.

Beatæ

Beata Catharina Senensis à Magistris,& Confessariis Ordinis Prædicatorum frequenter instrueretur,mirum non est illorum sententiæ adhęsisse,& interrogatam respondisse , Beatam Virginem fuisse conceptam in peccato originali , non tamen id tradebat tanquam reuelationem , sed audientes existimarunt illam verè esse talem . hoc autem iudicare de reuelatione Sanctæ Catharinæ Senensis, non verò de reuelatione contraria facta Sanctę Brigittæ,conformius esse rationi, vel illa vna ratio neruosè satis comprobat, quod reuelationes Sanctæ Brigittæ sunt auctoritate Concilij Constantiensis, & Summorum Pontificum constabilitæ, & approbatæ,vnde non modicam fidem mutuant; hac autem auctoritate, & approbatione caret illa, quæ dicitur facta reuelatio Sanctæ Catherinæ Senensi: igitur cùm controuertitur de contrariis reuelationibus quænam illarum sit vera reuelatio, cum vtraque simul vera esse nequeat, illa certè censenda est vera,quæ à Concilio,& Pontificibus est approbata, non quæ hac approbatione caret.

HOMILIA XVI.
SCHOLASTICA.

Pro complemento huius tractationis examinatur sententia eorum, qui dicunt B. Virginem , ita caruisse peccato originali , vt nec in se,nec in primo Parente contraxerit debitum incurrendi illud,Homilia vltima Scholastica.

Referuntur Doctores, & rationes probantes Virginem nullo modo contraxisse debitum incurrendi peccatum originale. §. 1.

NONNVLLOS graues Doctores , & partim ex illustrissima Prædicatorũ familia reperio defendentes B. Virginem nõ solum in se , sed neque in Adam vllo modo peccasse , nihilque id obstare quo minùs verè , & propriè redempta fuerit per Christum ; ita expresè Catherinus lib. de peccato originali cap. vltimo,& lib. de Conceptione ad Synodum Tridentinam cap. 1. & super illud Pauli, *omnes in Adam peccauerunt.* Galatinus lib 7. de Archanis Catholicæ veritatis cap 10. Bollanus in tractat. de Conceptione, qui extat Romæ in Bibliotheca S.Petri montis Aurei , & ratione probari potest eorum sententia. Catherinus. 1. Cor. 15. Galatinus. Bollanus.

Primò quia ad hoc, vt quis dicatur peccauisse in Adam, non sufficit contentum fuisse in illo,tanquam in principio,& capite naturali; sed quod fuerit in eo, vtia principio , & capite morali, ita vt in pacto Dei cum Adamo de contrahendo peccato à posteris eius ipso peccante non fuisset ille conceptus, at Beata Virgo fuit per merita Christi à Deo præuisa, excepta in illo pacto alios omnes comprehendenti,ergo neque in se,neq; in Adam peccauit : maior cum consequentia, est euidens, & minor quantum ad possibilitatem à nullo Catholico negari potest, quia legislator , qui nulla necessitate coactus,sed ex mera sua voluntate libera legem vniuersalem instituit, potest pro libito excipere quemcumque voluerit à tali lege,sed Deus prædictam legem condidit,ex mera,& libera voluntate sua;Ergò potuit excipere Beatam Virginem ab illa ; quod verò de facto ita fecerit , satis id persuadet quod deceat maximè dignitatem Matris Dei : Nam sic est libertior & omninò magis aliena , & elongata ab omni labe peccati : Et quia secundum D. Anselmum suprà citatum, tanta est puritas Virginis vt sub Deo maior nequeat intelligi , sed prædictus modus puritatis

per

per prædictam elongationem est possibilis, & intelligibilis: Ergo iuxta sententiam D. Anselmi debet tribui Virgini.

Secundo quia ea ratione dicunt aduersarij necessariam fuisse Virginem in Adam peccasse, quia alias redemptione nō indiguisset, ac Deo excipiente Virginem in prædicto pacto ab obligatione incurrendi peccatum originale, per merita præuisa Christi Domini, excellētiori modo redimitur ab illo ad eum modū, quo si quis cum venditur mulier aliqua in seruam, excipit in contractu primum filium, ne seruus nascatur: certè talis filius excellentiori modo dicetur redemptus & liberatus ab eo, qui illū sic excepit, quam si postquam captiuus extitisset libertate donaretur.

Concil. Trid. Tertiò, quia Concilium Tridentinum sess 5, post traditam totam doctrinam de peccato originali in fine declarat, non esse mentis suę in illa Virginem comprehendere, ergo non erroneum à tota illa doctrina virginem excipere, & tamen inter alia, ibi docuerat Concilium omnes peccasse in Adamo, igitur propter timorem alicuius erroris non est, cur cogamur dicere virginē in Adam peccasse, sed quod peccatum foret, nisi ex speciali gratia Dei præseruaretur, & excipperetur à communi illa lege, quæ omnia adhuc faciliora fiunt, si quis cum Scoto probabiliter teneat, CHRISTVM Dominum venturum, etiam si Adam non peccaret, tunc ergo Christus Dominus, & beata Virgo fuissent prædestinati ante præuisionem peccati originalis: Ergo non opus erat comprehensam fuisse Beatam Virginem in pacto, postea subsecutio cum primo patente. Vnde etiam in exequutione, ita potuit anima Beatæ Virginis à Deo sanctificari, vt prius natura quam contingeret & informaret carnem infectam, gratia diuina perfunderetur.

Impugnant propositam sententiam alij Doctores asserentes, Beatam Virginem habuisse debitum contrahendi peccatum originale, licet re ipsa maculam nunquam contraxerit. §. 2.

VErùm his non obstantibus non solum Doctores ex familia D. Thomæ, sed alij etiā ex Seraphico nostro ordine tenētes B. Virginem nō contraxisse peccatum originale; omninò dicendum esse affirmant B. Virgnem in Adam peccasse, & oppositū erroneū esse, ita noster Corduba in tractatu de Conceptione, & Suarez 3 part. quæst 27 disp 3. sect 2. & communiter omnes Thomistæ 3. parte quorum sententia probari potest in hunc modum.

Primò, quia D. Paulus ad Romanos 3. Absolute dicit omnes peccauisse in Adā, & ideo indiguisse redemptione. Ergò nō potest magis beata Virgo, ab vna quàm ab alia generali clausula excipi. Et ideò vtramque exceptionem æquè falsam Augustinus reputat lib 2 de peccator. merit. cap. 20, 21 & 35. Et hoc planè conuincit locus Diui Pauli 2. ad Corinth. vbi sic Argumentatur, *si vnus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt*: Vbi necesse est vtramque partem distributionis æquè vniuersalem esse, sicut ergo certum est Christum mortuum esse pro Beata Virgine (alias non redemisset illam, quia per mortem nos redemit; ita certum est beatam Virginem fuisse mortuam saltem in Adamo; & eandem vim habent verba Pauli 1 ad Corinth 15 *sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes viuificabuntur*. sicut ergo Beata Virgo in Christo vitam habuit, ita & in Adam fuit mortua, & similia sunt illa ad Roman 5. *Sicut per vnius delictum in omnes homines in condemnationem, sic & per vnius iustitiam in omnes homines in iustificationem vitæ*, quæ

Rom 3 & 9

D. August.

2. Cor. 5.

Rom. 5

teſtimonia in hunc ſenſum, ſæpè tractat
August. August. de natura & gratia, cap. 40 & l. 6. contra Iulian. cap 1. & 6. & l. 2. de peccator. merit. cap 26. 29. & 35. & epiſt. 28. ad Hieronymum, & confirmatur, quia alias ſequeretur Beatam Virginem non fuiſſe redemptam à Chriſto, neque eum fuiſſe pro illa mortuum: ſi enim B. Virgo fuit in illo modo exempta, in pacto, & in ipſo Adamo etiam, ſi Deus noluiſſet Chriſtum mori, nec redimere homines, nihilominus non eſſet in peccato concepta, nec indigeret redemptione, quia non peccauerat in Adamo. Ergò euidens eſt, ſi ita fuiſſet exempta, de facto non fuiſſe redemptam, neq; Chriſtum pro illa mortuum.

Secundò, ad idem vrgendo omnia ſuprà dicta: Quia certum eſt, & omninò indubitatum apud Catholicos, Virginem à Chriſto fuiſſe redemptam, quia Chriſtus fuit vniuerſalis redemptor totius generis humani, & pro omnibus homi
Rom. 5. nibus mortuus eſt, ad Romanos 5. 2. ad
2. Cor 5. Corinth. 5. 1. ad Timoth 2 & ſæpè aliàs.
1. Timot. 2. Ab hac autem generali Scripturæ regula aliquem excipere, contra fidem eſſe, cenſet Auguſtinus libr. primo de peccat. merit. & remiſſione, cap. 27 & 28. & lib 3. & cap. 3. & libr. 6. contra Iulianum cap. 8. Et videtur communis ſenſus Eccleſiæ. nam ſcriptura docet, totam humanam naturam, collapſam eſſe in Adamo, & per Chriſtum eſſe inſtauratam, & ideo ſimpliciter mediator Dei, & hominum
D. August. appellatur. At ſi beata Virgo, nec in ſe, nec in Adamo peccaſſet, nec debitum incurrendi peccatum in ſe, nec in Adamo contraxiſſet, redemptione non indigeret; quia redemptio vt minimum, iam quod non prærequirat, actualem captiuitatem prærequirit, tamen debitum veniendi in illam, vt ſaltem præſeruãdo locus redemptioni detur.

Tertiò, quia ſi B. Virgo non dicam tantum in Adamo, ſed & in ſe ipſa non habuiſſet debitum cõtrahendi peccatum, non fuiſſet in ſe ipſa redempta, ſed in Adamo: Nam eo modo indiget quis redemptione, quo captus eſt; ergo ſi B. Virgo nõ fuit captiua in ſe, ſed ſolum in Adamo ſolum fuiſſet redempta in illo, & non in ſe, & conſequenter non indiguiſſet redemptione in ſe, ſed in Adamo.

Quartò, quia Adam ſuſcepit iuſtitiam originalem eo pacto, & lege, vt ſi in ea perſiſteret, communicaret illam Virgini. Igitur B Virgo amiſit gratiã & iuſtitiam in Adamo, atque adeo fuit in illo priuata gratia: Ergò peccauit in Adamo cum peccatum ſit priuatio gratiæ, vel aliquid conſequens ipſum.

Vltimo, quia mors corporalis Virginis fuit effectus peccati originalis Adæ, & debiti, quod Virgo habuit incurrendi tale peccatum; ergò ſaltem peccauit in Adamo: Conſequentia eſt euidens, & antecedens probatur ex Paulo ad Roman. 5. *Si per vnũ hominem peccatum in hũc mundum intrauit, & per peccatum mors, ita & in omnes homines mors pertranſijt, in quo omnes peccauerunt:* Ergò nullus moritur niſi ratione peccati, vel vt ſua morte ſatisfaciat pro aliis (quod eſt proprium Chriſti) vel quia peccatum aliquo modo ad ipſum pertinet. Vnde Diuus Auguſtinus lib. 4. contra duas Epiſtol. cap. 4. ait. Pati mortem ſine meritis mortis de vno ſolo mediatore Catholica fides nouit, & hac ratione, caro Virginis dicitur caro peccati, quia ex vi ſuæ originis & in pœnam peccati fuit mortalis. *Rom.*

Referuntur Solutiones quibus Aduerſam partem tenentes, eludere poſſunt prædictas rationes. §. 3.

DVplicem viam ingredi poſſunt Catherinus, & Galatinus alijque eorum aſſeclæ ad diluendas omnes præfatas rationes, quibus oppoſitam ſententiam aſtruximus: Nam primò dicere poſſunt in Deo eſſe ſcientiam futurorum, omninò infallibilem antecedenter ad determinationem ſuæ voluntatis, prout docet Suarez in opuſculo de ſcientia Dei, dum ait *Suarez diſ. de ſcientia* Dei, cuius-

cuiuscumque contradictionis obiectæ diuino, intellectu ante determinationem diuinæ voluntatis præcognouisse determinatam veritatem alterius partis. Secundò etiam supponere possunt; prout supponit Galatinus Christum Dominum fuisse primum omnium prædestinatorum, & prædestinationem eius causam fuisse prædestinationis omnium, etiam primi parentis, imò & Christum Dominum fuisse primum volitum inter omnia libere volita à Deo, prout docet Scotus 3. dist. 32. quæst. vnic. art. 3. quem sequuntur ipse Catherinus lib. 1. de eximia Christi prędestinatione, & alij permulti à me relati in disputationib. de Incarnatione. his enim principiis præsuppositis rectè aiunt hæc duo inter se coherere, & quod Beata Virgo, excepta fuerit in pacto cum Adamo, atque adeo quod nullo modo in eo peccauerit, & tamen quod id fuerit ex meritis Christi præuisis, seu præcognitis per prędictam scientiam antecedentem omnem determinationem diuinæ voluntatis; & præterea quia supposito, quòd Christus Dominus venturus esset, etiamsi Adam non peccasset, rectè aiunt fieri potuisse, vt ex præuisis meritis Christi Mater eius fuerit excepta in prædicto pacto, quia nulla est repugnantia in eo, quòd Christus veniret; non ad expiationem peccati originalis (quòd tunc nullum esset) sed ad exaltandam naturam humanam, & promerendum illi varios effectus supernaturales inter quos alter fuit, quod tãetsi peccaturus esset Adã, & Deus habiturus cum illo prædictum pactũ, in eo tamen excipiẽda esset B. Virgo. vnde ex his principiis sic diluere conantur prædictas rationes.

Galat. lib 7. de Arcanis.

Scot. 3 dist. 32. q. vnic. Gaiber.

Ad primam respondent, quòd sicut verùm est Christum Dominũ verè mortuum esse pro Beata Virgine; ita etiam verum est Beatam Virginem mortuam fuisse quantum ex se, quia non solum debitum moriendi proximum, sed & mortem actualem peccati incurrisset, nisi ex præuisis meritis Christi Domini fuisset à Deo præuenta, & excepta in prædicto pacto cum Adamo: nam secluſa tali exceptione, hoc ipsum quod erat individuum naturæ humanæ, per seminalem rationem propagatum à primo parente necessariò haberet debitum peccandi in illo, & incurrendi in peccatum originale.

Ad secundam concessa maiori negare possent minorem, quia excellentior modus, redemptionis est præseruare non solum à peccato, sed & à debito incurrendi in illud, & præcauere non solum à peccato in se, sed etiam à peccato in alio.

Ad tertiam respondere possent, quod sicut Dominus fundi, habet sibi obligatos fructus, antequam nascantur, & actu sint in se ipsis, potestq; tunc illos vendere, accepto pretio pro illis taliter, quod secundùm esse, quod postea actu, & formaliter habituri sunt, in rerum natura nunquam sint debiti, vel obligati Domino fundi, sed emptori, qui dedit pretium pro illis: ita, inquiunt, potest Theologus ingenioſe philoſophari ſalua, & incolomi fide, quod B. Virgo, prout erat in suis parentibus, seu in quãtum individuũ naturæ humanæ secundùm rationem seminalem propagatum deberet peccare in Adamo, vt in sua radice, ab hoc tamẽ debito fuit excepta per beneficiũ, & priuilegium excipiẽs eam ab ea communi lege, & pacto cum Adamo; vnde nunquam fuit debitrix peccati, sed solum Dei, & Christi filij eius: ad argumentũ ergo dicunt, quòd licet B. Virgo non solum in se per peccatum originale fuerit mortua, sed neque in Adamo per eius præuaricationem, adhuc tamen verè, & propriè in se ipsa fuit redempta per Christum, quatenus ex se cõtractura fuisset debitũ moriẽdi per peccatũ, imò & morte ipsam incursura, nisi beneficio exceptionis ab illa cõmuni lege, ex Christi meritis p̃æniretur.

Ad quartam respondere possent, quod illud pactum Dei cum Adamo, duo includebat, in ordine ad posteros; alterum fauorabile, nimirum quod perſiſtente illo

in iustitia originali, ipsi essent illam habituri alterum odiosum, quatenus illo præuaricante omnes contracturi erant debitum incurrendi peccatum originale, immò & ipsum peccatum incursuri. Beata ergo Virgo in illo pacto excepta fuit quantum ad odiosum, nō quantum ad fauorabile: Et si obiicias qui nullo modo peccat, nec in se, nec in alio, non auferetur illi quod ab aliis remouetur propter peccatum, præsertim cum peccatum sit causa primitiua illius: si ergo Beata Virgo non peccauit in radice neque in se. Ergo ab illa non iuste remouetur iustitia originalis in Conceptione sua, quæ ab aliis propter peccatum remota fuit. Respondent, quod si fuisset aliqua creatura, quæ ex sui natura non peccasset in Adam, ab illa non fuisset remota originalis iustitia. Beata autem Virgo quamuis non peccauerit in Adam, nec in se contraxerit peccatum originale, quia tamen id non conuenit ei ex sua natura, sed ex priuilegio prout in eo solo priuilegiari, & non in negatione carentiæ iustitiæ originalis.

Ad vltimam quidam dixerunt, mortem corporalem in Virgine fuisse ex conditione naturæ non ex peccato primi parentis, nec inconuenit inquiunt, quod ab illa generali lege Diui Pauli docentis, mortem in omnibus esse effectum peccati; Excipere beatam Virginem, sicut excipitur ab aliis vniuersalibus propositionibus eiusdem Diui Pauli, quibus docet omnes præuaricatores extitisse, & omnes nasci filios iræ. Secundò respondent quod in beata Virgine, misericordia & veritas obuiauerunt sibi: Nam Deus erga illam misericordiam exercuit præseruando & excipiendo illam, à lege contrahendi peccatum originale, iustitiæ etiam virgam in illam porrexit inferendo ei mortem corporalem propter peccatum primi parentis, à quo per seminalem rationem ipsa procedit. Ac tandem Diuus Augustinus libr. 13. de Ciuit. Dei cap. 4. Quærens quare qui liberantur per Passionem Christi ab originali peccato non manent liberi à morte temporali, respondet id factum fuisse ad firmandam magis veritatem fidei, de resurrectione generali iustorum in gloria; nam si homines iusti essent immortales, nimium euacuaretur fides in prædictis mysteriis, hanc ergo responsionem cui placuerit, poterit præsenti instituto accommodare.

D. Augus.

Impugnatur ab aliis Doctoribus supra tradita doctrina, simulq; eneruantur euasiones omnes, ex illa deductæ. §. 4.

VErum licet omnia prædicta § præcedenti quandam veritatis speciem præ se ferre videantur; solidiorem tamen doctrinam alij (vt sibi visum est) amplectentes asserunt nihil prorsus derogare immaculatæ Virginis Conceptioni, nec eximiæ eius puritati ac sanctitati, quod in Adamo peccauerit & debitum incurrendi peccatum originale in illo, imò & in se ipsa contraxerit, quia hoc non est ipsam pro aliquo instanti etiam rationis in se habuisse maculam peccati, sed solum primum eius Parentem peccasse, in quo tanquam in capite, naturali & morali ipsa continebatur. Ex quo prima ratio in hunc modum instaurari potest ad firmandam hanc sententiam, quia ex fide constat primum Parentem constitutum esse à Deo, caput naturale & morale suorum filiorū: Ergo cùm nec ex sacra Scriptura, nec ex Patribus constet exceptio Beatæ Virginis, quantum ad hoc quod est respicere primum parentem, vt caput morale nulla ratione negari potest ipsam in Adam peccauisse, patet consequentia, quia peccauisse in Adam nihil aliud est quam quod ipse peccauerit, in quo tanquam in capite morali continebatur beata Virgo.

Secundò quia quicquid sit de duplici illa controuersia Theologica, an deter in

Deo

Deo prædicta scientia futurorum, quam quidam mediam appellant, & an Christus sit primum volitum inter omnia volita liberè à Deo volita, & an tandem venturus esset in mundum Adam non peccante ex vi decreti quo de facto venit. quicquid inquam sit de his difficultatibus de quibus suis locis Deo auspice longum texemus sermonem nulla ratione potest saluari fuisse redemptam per Christum, & emptam pretioso sanguine illius. nam ad veram, & propriam redemptionem necessario requiritur, vel captiuitas, vel periculum captiuitatis, aut debitum in se vel in alio incurrendi captiuitatem; alias sanguis oblatus à Christo, nec haberet rationem pretij nec solutionis, quia vbi nulla inuenitur ratio debiti. nullo pacto locum habere potest, ratio solutionis atque adeo neque redēptionis cum omnis redemptio essentialiter sit solutio alicuius pretij. Idque adhuc corroborari potest retorquendo simile illud, quod adducunt Doctores oppositę sententiæ de Ancilla vendita, quia si quis postea redimeret mulierem illam captiuam prægnantem à seruitute, non diceretur proprie redimere primogenitum eius nasciturum, quamuis verum sit quod partus sequatur ventrem, vt docent iurisperiti; quia reuera talis primogenitus per se nasceretur liber, ex vi prioris pacti, atque adeo non indigeret redemptione alterius? igitur si Beata Virgo fuit exempta in pacto cum Adamo vere non indiguit redemptione Christi: quod tamen dicere est manifesta hæresis.

Tertio quia cum Deus voluit dare iustitiam Adamo, & in eo toti illius posteritati, etiam voluit vt ad Virginem deriuaretur, non enim decebat Virginem excludi à dono totius naturæ. Igitur sicut in Adam iniustitia perseueraſſet, eam cōseruasset Virgini: ita & peccando eā perdidit Virgini amisit ergo iustitiam in Adam, atque adeo in ipso peccauit ad modum supra explicatum.

Qua ratione dilui possint Argumenta initio huius difficultatis proposita. §. 5

AD Primum concedo illam exceptionem Virginis in pacto cum Adamo absolute, & simpliciter, & fuisse possibilē vt recte probat Argumentum: quia Deus de Potentia absoluta potuisset id fecisse independenter à redemptione Christi. Nego tamen non solum id factum esse, sed nec possibile fieri stante salua, & incolumi veritate fidei, quod redempta fuerit per Christum, vt ex dictis præcedentibus satis constat.

Ad secundum Respondeo, quod si de facto per merita Christi, præuisa fuisset Beata Virgo, illo modo excepta in pacto cum Adamo, recepisset quidem beneficium maius, vel equiualens redemptioni, non tamen recepisset beneficium redemptionis nec instantia allata in simili illo adducto quicquam prodest. Nam filius ille existens in ventre matris, quæ serua erat debitum habebat incurrendi seruitutem, & sic exceptio illius quando vendita est mater rationem potuit habere redemptionis, cum vere ille præfuerit in periculo & debito incurrendi captiuitatem, in oppositā autem sententia, cum nunquam Virgo habuerit in se, nec in Adamo debitum incurrendi peccati captiuitatem non potest proprie respectu illius locum habere redemptio.

Ad Tertium ex Concilio Tridentino respondeo, ibi solum esse sermonem de lege vniuersali actualis contractionis peccati originalis in qua, inquit, Tridentinum nō esse suæ mentis velle includere virginem. Quare illam excipere, à contractione peccati originalis pium est, secus tamen à contrahendo debito in se, vel in Adamo incurrendi peccatum, quia huiusmodi debitum formaliter loquendo nihil aliud est quam infirmitas, vel impotentia vitandi contractionem culpæ, seu necessitas contrahendi illam inducta per voluntatem Primi Parentis, in qua Virginis voluntas sicut & reliquo-

rum continebatur necessitas in qua contrahendi ad modum cuiusdam passionis, quæ oritur ex natura, vt ab Adamo propagata per seminalem rationem: cum ergo Beata Virgo habuerit naturam hoc modo propagatam, vt fides docet, consequens est, non solum in Adamo, sed & in se ipsa habuisse prædictum debitum incurrendi peccatum originale, non tamen illud incurrisse ex gratia Christi illam præseruante ad confirmationem tandem satis patet ex dictis ad secundum. solum enim probat illum modum exceptionis possibilem, non tamen de facto ita extitisse. Atque ex his omnibus, quæ in perlongo huius duplicis Homiliæ discursu diximus, manifestè satis inferri puto sententiam asserentem, B. Virginem fuisse ab originali præseruatam, esse magis conformem sacræ scripturæ, sacris Conciliis, Pontificum responsis, Ecclesiæ auctoritati, sanctis Patribus, Scolasticis, Theologis, Iurisperitis, Doctoribus nec non Iuri Canonico, & ciuili. Quæ quidem, an sufficientia præbeant fundamenta, ex quibus possit moueri Ecclesia ad eam definiẽdam; Ecclesiæ esto iudicium. Meo quidem non requiritur semper ad veritatis alicuius definitionem, expressa reuelatio ab ipsa definitione distincta; sed interdum sufficit implicita reuelatio, vt patet ex libris quibusdam, de quibus dubitatur, essentne Canonici, quos tamen Ecclesia definiuit esse Canonicos, vt constat ex Concilio Tridentino. Vnde non dubito, quin si proposita controuersia definienda foret ab Ecclesia, nostra sententia tanquam de fide definiretur, quia nunquam Ecclesia id, quod antea reputauit minus probabile, postea determinauit esse de fide, immo è contrario accidit, vt constat de habitibus infusis, quos in Concilio Vienensi probabilius iudicauit dari, & postea in Tridentino c. 7. & Can 11. definiuit dari, ita vt illos negare esset erroneum. At Ecclesia Romana iudicat nostram sententiam probabiliorem, cum tantopere illi faueat, vt apparet ex Sixto Quarto in prædicta Extrauaganti. *Grauè nimis.* Vbi vocat conceptionem Virginis immaculatam, & indulgentiis inuitat ad celebrationem illius.

Hæc, & omnia mea, iudicio Ecclesiæ Catholicæ Romanæ libenter subijcio, paratus si quid eius doctrinæ minimo apice aduersum quoquomodo scriptum sit, corrigere, emendare, abradere ac penitus abolere.

Laus & gloria Deo Trino & Vni, Christi Domini humanitati, B. Virg. Mariæ eius Genitrici, ac D. Ioſepho chariſſimo eius ſponſo.

INDEX

INDEX SANCTORVM PATRVM, ET ALIORVM AVCTORVM, TAM ANTIQVORVM, QVAM RECENTIORVM, QVI IN HOC OPERE frequenter referuntur.

A

S. Ambrosius.
S. Athanasius.
S. Augustinus.
S. Anselmus.
D. Anastasius.
D. Antoninus.
Abdias.
Abulensis.
Adrianus Finus.
Adamus.
Aegidius.
Aelianus.
Aeschylus.
Aesopus.
Albertus Magnus.
Albumazar.
Alcinous.
Alcuinus.
Alexander de Ales.
Alexander ab Alex.
Bar. Algelom.
Alanus.
Alphonsus Salmeron.
Ambros. Calepinus.
Ammianus Alex.
Ammonius.
Andreas Cretensis.
Andreas Alciatus.
Andreas Eborensis.
Andreas Ierosolymit.
Angelus Cælestinus.
Angelus de Pas.
Anonimus.
Ansbertinus.
Archidiaconus.
Aretas.
Arias Montanus.
Apponius.
Aratus Poeta.
Aristoteles.
Arnobius.
Auicenna.
Aulus Gellius.
Authentica.
Auctor hist. Scholast.
Aymon.

B

D. Basilius.
S. Bernardus.
D. Bonauentura.
D. Bernardinus Senen.
D. Brunus.
S. Brigitta.
Ven. Beda.
R. Bellarminus Card.
C. Baronius Card.
Baldus.
Bartholus.
Barradius.
R. Benzonius Episc.
Bernard. de Busto.
Belesphoret.
Bergomas.
Blondus.
Boetius.
Boccatius.
Bio Pianerius.
Botcardus.
Th. Bozius.
P. Burgensis.

C

S. Cyprianus.
S. Cyrillus Alex.
S. Cyrillus Ierosol.
S. Clemens Alex.
S. Petrus Chrisologus.
Concil Nicænum.
Conc. Ephesinum.
Conc. Basilense.
Conc. Claramontan.
Conc. Francfordiense.
Conc. Florentinum.
Conc. Tridentinum.
Cusanus Card.
Caietanus Card.
Calphurnius.
Cammillus.
Canisius.
Carthartus.
Cassianus.
Catena SS. Græcorum.
Cato.
Amb. Catherinus.
Cedrinus.
Cel. Rhodiginus.
Cesarius.
Cæleftinus.
Chrysippus.
Christianus Adruc.
Chronicon Cistercienſe.
Chron. Fratrum Minorum.
Cicero.

Cicero.
Claudius Poeta.
Clitoueus.
Columella.
Comestor.
Conradus.
Cornelius Tacitus.
Corduba.
Conarruuias.
Q. Curtius.

D

S. Dionysius Areopagita.
S. Ioannes Damascenus.
S. Damasus Papa.
Dio Cassius.
Diogenes.
Diogenes Laertius.
Diodorus Siculus.
Dioscorides.
Driedo.
Dorotheus.
G. Durandus.

E

B. Evodius.
D. Epiphanius.
S. Ephræm.
Eusebius Cæsarien.
Eusebius Emyssenus.
Elias Cretensis.
Io. Ekius.
Egesippus.
Erasmus.
Euagrius.
Eucherius.
Euripides.

F

D. Fulgentius.
Fabritius.
Federicus.
Ferreolus.
Franciscus Venetus.
Feuardentius.
Franciscus Suarez.
Franco Abbas.
Io. Bapt. Fulgosius.

G.

D. Germanus.
S. Gregorius Papa.
S. Gregorius Nazianz.
S. Gregorius Nyssenus.
Glossa Ordinaria.
Glossa Marginalis.
Glossa Interlinearis.
D. Gennadius.
P. Galatinus.
Galenus.
Gethensius.
Gilberdus Genebrar.
Geminianus.
Gottofredus.
Guaricus Abbas.

H

D. Hylarius.
D. Hieronymus.
S. Hyppolitus Martyr.
Hugo Card.
Hesiodus Poeta.
Hector Pinctus.
Hesychius.
Helianus.
Henricus.
Historia Ecclesiast.
Hist. com. Cambisis.
Hippocrates.
Hieron. Blanca.
Homerus.
Honorius.
Horatius Poeta.

I

S. Ioannes Chrysostomus.
S. Irenæus Martyr.
S. Iustinus Martyr.
S. Ignatius Martyr.
S. Io. Damascænus.
S. Isidorus.
S. Ildelphonsus.
Ioannes Climacus.
Isidorus Hispalen.
Iacob de Valentia Archiepis. Christopolit.
Ioannes Rauclinus.
Iansenius.
Idiota.
Incognitus.
Innocentius.
Ioannes Gerson.
Fl. Iosephus.
Ittacius.
Iuuenalis Poeta.
Iunius.
Iuo Carnotensis.

L

S. Leo Papa.
D. Laurentius Iustinianus.
Lactantius Firmianus.
Lectio Hebræa.
Leonardus.
Linconiensis.
Lippomanus.
Liturgia latina.
Lucidius.
Ludouicus Viues.
N. Lyranus.

M

S. Maximus.
B. Methodius.
Amm. Marcellinus.
Macrobius.
Io. B. Mantuanus Poeta.
P. Manutius.
M. Ant. Mauritius.
Maior.
G. Malonius.
Maldonatus.
Martialis Poeta.
Martinus del Rio.
Mayron.
Mercurius Trimegistus.
Sim. Metaphrastes.

N

Nauarrus.
Nemesius.
Nicephorus.

O

Originale Hebræum.
Odo.
Origenes.
Ouidius Poeta.
Oecumenius.
P. Orosius.
Orphæus.

P

S. Prosper.
B. Petrus Damianus.

Pagninus.
Palladius.
Papinianus.
Paraphraſtes Chaldæus.
Pauſanias.
Paulinus.
Pelbartus.
Petrarca.
Petrus Hiſpanus.
Philo Iudæus.
Photinus.
Phyloxenus.
Pierius.
Pineda.
Plato.
Plinius.
Plutarchus.
Polybius.
Primaſius.
Procopius.
Proculus.
Propertius Poeta.
Proſper Aquitanicus.
Prothogenes.
Publius.
Pythagoras.
Pyghius.

Q

Quintilianus.

R

S. Remigius.
Rupertus Abbas.
Rabbeny Accados.
R. Dauid Chimki.
Rabbini alij.
Riccardus de S. Victore.
Raſis.
Ruffinus.
Roſinus.
Rabbanus.
Richelius.

S

Septuaginta Interpretes.
Synodus V.
Synodus VI.
Synodus VII.
Synodus Conſtantienſis.
Sibylla Perſica.
Sib. Delphica.
Sib. Samia.
Sib. Helleſpontica.
Sib. Phrygia.
Sib. Libyca.
Sib. Tyburtina.
Sib. Cumana.
Sib. Erythræa.
Sib. Europea.
Sixtus IV.
Symmachus.
Sabellius.
Saluaticus.
Scotus.
Sedulius Poeta.
Serapio.
Sergerius.
Siluanus Razzius.
Sixtus Senenſis.
Socrates.
Socinus.
Solinus.
Sophronius.
Stobæus.
Strabo.
Stella.
Suetonius.
Surius.

T

S. Thomas de Aquino.
S. Theodoretus.
Tertullianus.
Textor.
Thales Mileſius.
Theophilus.
Tiraquellus.
Titus Liuius.
Toletus Card.
Theodocion.

V

S. Vincentius Ferrerius.
Verſio Græca.
Valerius Maximus.
Varro.
Vaſſæus.
Vatablus.
Vbertinus.
Venantius Chromatius.
Viguerius.
Vollanus.
Vincentius Antiſthius.
Virgilius.
Vitalis.
Volaterranus.

X

Xenophon.

Z

Zonaras.

FINIS INDICIS SS. PATRVM.

INDEX LOCORVM SACRÆ SCRIPTVRÆ, QVI VEL AB AVCTORE, VEL AB ALIIS SIVE AD LITERAM, SIVE MYSTICE explicantur.

Primus numerus indicat Paginam, Secundus Columnam.

EX VETERI TESTAMENTO.

Ex Libro Geneſis.

C. 2. Plantauerat autem Deus paradiſum à princ. 76.1
3. Faciamus ei adiutorium ſimile ſibi de B.V. 34.1.
Inimicitias ponam, &c. de B. Virg. 100.1
Inimicitias ponam inter te, & ſemen tuũ, &c. de Virginitate Mariæ. 753
Ipſa conteret caput tuum. de conceptione B. Virg. 18.1
25. Iacob erat vir ſimplex Var. lectio. 224.2
27. Det tibi Deus de rore cæli, & de pinguedine terræ. 142.2. & de B.V. 388
28. Dimitte me. iam enim aſcendit aurora. de B. V. 142.1
49 Te laudabũt fratres tui, &c. nõ auferetur ſceptrum de Iuda, &c. de Chriſto. 226.2
Item Var. Lectio.
Ligans ad vineam pullum ſuum, & ad vitem, ô fili mi, aſinam ſuam. de vocatione gentium. 227.2
Fiant in capite Ioſeph, & in vertice Nazaræi inter fratres ſuos. de Chriſto, non de Ioſeph intelligendum. 374.2

Ex libro Exodi.

C. 8. Digitus Dei eſt hic. 564.2
15. Submerſi ſunt in mari rubro, abyſſi operuerunt eos myſticè de genere humano, & peccato orig. 14.1
34. Primogenitum aſinæ mutabis oue. moraliter. 254.2

Ex libro Leuitici.

C. 12. Mulier, ſi ſuſcepto ſemine pepererit maſculũ. 754.1.2. de Virg. Mariæ.

Ex libro Numerorum.

C. 6. Nazaræus vocabitur ab vtero de Chriſto intelligendum. 393.2
24. Orietur ſtella ex Iacob, & conſurget virga de Iſrael, &c. de B.V. 140.1, 148.1.

Ex libris Regum.

2 c. 6. Ludam, & fiam vilior 635.1. de humilitate.
4. c. 11. Ioſabà, &c. eratq; cum ea ſex annis clam in domo Domini. ly domo. 246.1

Ex libris Eſdræ.

4. c. 4. Ponderæ mihi ignis pondus, menſura mihi flatum venti, &c. 447.1 2. de prudentia.

Ex libro Eſther.

C. 14. Ne tradas Domine ſceptrum tuum his, qui non ſunt. 217.2
15. Non morieris: non enim pro te, ſed proomnibus hæc lex conſtituta eſt. de Concep. B.V. ſine peccato orig. 35.1

Ex libro Iob.

C. 14. Cunctis diebus, quibus nunc militio. 694.1. de vitando peccato.
21. Habet argentum venarum ſuarum principia, & auro locus eſt, &c. de B.V. 126.1
31. Si oſculatus ſum manum meam ore meo, &c. 562.1
38. Nunquid gyrum Arcturi poteris diſſipare. 39.2. de ratione in hominibus, & B.V. (2
40. An extrahere poteris Leuiathã hamo. 195.
41. Ipſe eſt rex ſuper vniuerſos filios ſuperbiæ. 633.1

E Pſalmis.

Pſ. 2. Quare fremuerunt gentes, &c. 674.1
5. Linguis ſuis doloſè agebant. 680.1. de Hæreticis.
11. Argentum igne examinatum, probatum terræ

terræ, &c. Var. lectio. 126 1
18. In omnem terram exiuit sonus eorum. ad litteram 7 2.1
21. Tu es, qui extraxisti me de ventre 744. 2. de Christi generationis modo. (690 1
Vermis sum, & non homo. de eod 689. 2.
22 Virga tua, & baculus tuus, &c. de B.V. & de Cruce, ex Pet. Dam. 17 1
31. Quoniam tacui, inueterauerunt ossa mea, 440. 2 ly ossa.
36. Deficientes quemadmodum fumus deficient. 309 2
43. Qui redemisti Dauid seruum tuum de gladio maligno. 90. 2
44. Audi filia, vide, & inclina aurem, &c. 238 1. de B.V. se Deo offerente. ly vestis.
45. Adiuuabit eam Deus manè diluculo, &: Deus in medio eius non commouebitur. de B.V. Concept. 54. 2. 55. 1
Venite, & videte mirabilia, quæ posuit super terram, de B.V. 62. 2
46. Deus in medio eius non commouebitur} de B.V. ciuitate fortissima. 29 2
47. Fundatur exultatione vniuersæ terræ. Var. lectio de B.V. 412 2
54 Quis dabit mihi pennas sicut columbæ, & volabo? Var lectio, & explicatio. 263 2
58. Deus ostendit mihi super inimicos meos, ne occidas eos. de Hebræis. 677. 1 2
70. Tanquam prodigium factus sum multis. 499 2. de Christo Var. lect. (Var. versio.
Quoniam non cognoui litteraturam. 671 2.
71. Descendet sicut pluuia in vellus. 690. 1. 2. de Christo, & Mariæ virginitate.
Item Varia lect.
72. Verumtamē propter dolos posuisti eos, deiecisti eos, dū elenarentur Var lect. 609 2
73. Posuerunt signa sua sicut in exitu super summum de peccato orig. 53. 2
Item Var. lect.
79 Titulus: Ad victoriam Pro his, qui cōmutabuntur 732 2. Var lectio
Qui regis Israel intende. qui deducis velut ouem Ioseph 734. 2
80. Buccinate in Neomenia tuba, in insigni die solemnitatis de B.V. 139 2
83 Cor meum, & caro mea exultauerunt in Deum viuum. 615 2
84 Benedixisti Domine terram tuam, auertisti captiuitatem Iacob. de præseruatione B.V. à peccato orig 16 1
86. Fundamenta eius in montibus sanctis, ly montibus. 61. 1
93. Fingis laborē in ꝑcepto. 491. 2. ex D. Bern.
109. Ex vtero ante Luciferum genui te. de virginitate B.M. 731. 2
125. Pretiosa in conspectu Domini mors sanctorum eius de religiosis. 301. 1
131. De fructu ventris tui ponam super sedem tuam. 482. 1. de B.V.
Surge Domine in requiem tuam, tu, & arca sanctificationis tuæ. 530. 1. & 2. mystice de Christo & Maria.
135 Qui diuisit mare rubrū in diuisiones. 150. 1
139. Excelsus Domi & humilia respicit. 629. 1
140. Pone Domine custodiam ori meo, & ostiū circumstātiæ labiis meis. 440. 2 ly ostiū.
147. Posuit fines tuos pacem, & adipe frumēti satiat te. de B.V. 48. 1

Ex Prouerbiis.

C. 6 SI spoponderis pro amico tuo, defixisti apud extraneum manum tuam. 669. 2. & seq. de Christo Incarnato.
8. Dominus possedit me in initio viarū suarū. ab æterno ordinata sum, &c. de B.M. 8. 10. 2. & seq.
9 Sapientia ædificauit sibi domum, excidit columnas septem de B.V. 61. 2
21. Sicut diuisiones aquarum, ita cor Regis in manu Domini, &c. 639. 1
25 Mel inuenisti, comede, quod sufficit tibi, ne forte satiatus, euomas illud. 663. 2. de misericordia Dei.
Dens putridus, & pes lassus, qui sperat super infideli in die angustiæ, &c. 381. 2. de legatis, & nuntijs. (2 & seq.
30 Viam viri in adolescentula Var lect 755.
31 Mulierē fortē quis inueniat Var. lect. 377. 2

E Canticis.

C. 1. NIgra sum sed formosa de B.V. 431. 631. 1 Equitatui meo in curribus Pharaonis assimilaui te. de Concept. B.V. mystice 401. & 150. 2
Collum tuum sicut monilia 473 1
Lectulus noster floridus. 465. 2. Var. lect. & explicatio.

Dum esset Rex in accubitu suo, nardus mea dedit odorem suauitatis. 476.2
2. *Sicut lilium inter spinas.* de conceptione B. V. mystice. 38 2
Sonet vox tua in auribus meis &c. facies enim tua decora. 606 2
3. *Quæ est ista, quæ ascendit sicut virgula fumi.* de perfectionis progressu B.V. et 262 2
Sicut virgula fumi, &c. de affectu B.V. 70.1
Item Var. lectio. 73 1
Ferculũ fecit sibi Rex Salomon de lignis Libani, colũnas eius fecit argẽteas, &c 193 2
4. *Oculi tui columbarum, absque eo quod intrinsecus latet. Var. lectio.* 2. 1
Sicut Turris Dauid, collum tuum. mystice de B. Virg. 38.1
Sicut vitta coccinea labia tua de prudentia Virg. Mariæ. 459. 2
Tota pulchra es, & macula non est in te. de Conceptione B V. sine peccato orig. 43. 1. 47.1. & 2. 48
Vulnerasti cor meum soror mea, sponsa. 432. 2. 473. 1
Item Var. lectio de humilitate Virg ibid. 501.1 2. de amore B V. in Christum.
Hortus conclusus, soror mea sponsa. 82 1
Surge Aquilo, veni Auster perfla hortum meum. 525 2
5. *Ego dormio, & cor meum vigilat* de sponsa, non de sponso. 67 2
Expoliaui me tunica mea, quomodo induar illa? laui pedes meos, &c. 457. 2. mystice de virginitate B. V. (cè.
Totus desiderabilis. 735.1 de Christo mystice.
Manus eius tornatiles Var. lectio. 851
Filij matris meæ pugnauerũt cõtra me 651. 1. de hæreticis & malis fidelib. cõtra B.V.
Quæ est ista, quæ progreditur quasi aurora consurgens, pulchra, vt luna &c. de B. M. 541. & 1.41 2. & seq 537 2
6. *Vna est columba mea, perfecta mea* de prædestinatione B. M. 8 1
7. *Quid videbis in Sunamite, nisi choros castrorum?* 280.2
Quam pulchri sunt gressus tui in calceamẽtis filia Principis de Conc B V. 40.2. 41.1
Comæ capitis tui, sicut purpura Regis iuncta canalibus. mystice de B.V. 20.1
Caput tuum, sicut Carmelus. 445.1. de verecundia B V.
Omnia poma noua & vetera, dilecte mi, seruaui tibi. 411. 1
8. *Lampades eius, lampades ignis atque flammarum.* Var. lectio. de B. Virginis charitate. 69. 1
Ego quasi murus, & vbera mea quasi turris. 378. 1

Ex Ecclesiastico.

C.1. *Quasi aspectus lapidis sapphirini similitudo throni.* de B. V. 32. 2
11. *Mitte panem tuum super transeuntes aquas, qua post tempora multa inuenies illum.* 553. 2. Varia lectio.
24. *Ego ex ore Altissimi prodiui, primogenita ante omnem creaturam,* de prædestinatione B.M. 8 1
In omni populo, & gente primatum habui. Iy primatum. 126. 2
Quasi balsamum aromatizans odorem dedi. de B V. 200.1 735 2
Quasi vngula vaporaui habitationem meã. 479 1
Thronus meus in colũna nubis. de B V 33 2
2. *In me gratia omnis vi. 2. Iy, & veritatis.*
Et à generationibus meis adimplemini. 2
Flores mei fructus honoris. 744 1
33. *Contra malum, bonum est, &c. & sic iuuere in omnia opera Altissimi.* 404 1
Quare dies diem superat, lux lucem, & annus annum à Sole. de prædestinatione B. M.V. 6 2
40. *Et omnes aquæ in mare reuertuntur.* de B Virg. (Virg.
43. *Vas admirabile, opus excelsi* 257. 2. de B.
50. *Quasi luna plena in diebus suis lucet.* de B Virg. 143 2
51. *Liberasti me à portis tribulationum.* de B. Virg. 50.1

E PROPHETIS MAIORIBVS.

Ex Isaia.

C 4. *IN die illa erit germen Domini in magnificentia & gloria, & fructus terræ sublimis & exultatio.* 384.1
Dabit Dominus ipse vobis signum. 474 2. & signum.

Iere

Ecce Virgo concipiet, & pariet 505.2. de vera maternitate B.V. contra hæreticos, de virginitate B.M. 758.2. & seq.
Item varia lectio. ibid.
Hebræorũ expositiones falsæ 759.2. & seq.
Iansenij expositio confutatur. 763.1
8. *Sume tibi librum grandem, & scribe in eo stylo hominis.* 289.2
8. *Adhibui mihi testes fideles, Vriam sacerdotẽ, & Zachariam filiũ Barachiæ, & accessi ad prophetissam, & concepit, & peperit filiũ &c. de virginitate B.M.* 764.2
Expositio Hebræorum confutatur. 766.1
9. *Accessi ad prophetissam, & in vtero concepit de B.V.* 183.2
9. *Alleuiata est terra Zabulon, & terra Nephtalim. de B.V.* 31.2
Vocabitur nomen eius admirabilis, ly admirabilis. 239.3
Multiplicabitur eius imperium, de virginitate B. Mariæ. 767.1
11. *Egredietur virga de radice Iesse, & flos de radice eius ascendet, de B.V.* 148.2. de Deo. 154.2. 231.2
Delectabitur infans ab vbere super foramine aspidis, &c. 543.2. *de Christo in vtero Mariæ.*
29. *Erit vobis visio sicut verba ligni signati, &c. de Maria.* 3.1
30. *Ecce nomen Domini venit de longinquo.* 657.2 *de Messia.*
Exaltabitur vobis parcens, quia Deus iudicij Dominus. 213.1
41. *Suscepit te dextera iusti mei.* 671.1. *de Christo.*
48. *Faciet voluntatem suam in Babylone, & brachium suum in Chaldæis.* 667.1. *de Christo, seu verbo Incarnato.*
53. *Generationem eius quis enarrabit.* 220.1. *de virginitate B.M.* 763.2
55. *Sicut exaltantur cœli a terra, sic exaltatæ sunt viæ meæ a viis vestris ly viæ.* 11.1

Ex Ieremia.

C.1. *Virgam vigilantem ego video. Var. lectio.*
Virgam amygdalinam. de B. Virginis Conceptione. 42.1
5. *Me non timebitis, qui posui arenam terminum maris.* 131.1
23. *Ecce dies veniunt, suscitabo Dauid germen iustum. ly suscitabo.* 200.1
31. *Nouum creauit Dominus super terram Fœmina circumdabit virum. de virginitate B.M.* 786.1. & seq.

Ex Ezechiele.

C.12. *Extendam rete meum super eum, & capietur in sagena mea. ad litteram.* 132.1
44. *Porta hæc clausa erit, non aperietur, & vir non transibit per eam, quoniam Dominus, &c. de B. Mariæ virginitate.* 769.2 & seq.

Ex Daniele.

C.2. *Videbas ita, donec abscissus est lapis de monte sine manibus, & percussit statuam, &c.* 686.2. *de virginitate B. Mariæ.*

E PROPHETIS MINORIBVS.

Ex Habacuc.

C.3 *Deus ab Austro veniet, & sanctus de monte Pharan.* 464.2
Agg.2. *Magna est gloria domus istius nouissimæ, plusquam primæ. de B.V.* 63.1
Zach.2. *Ego ero ei murus ignis in circuitu, &c. de Christo, & B.V.* 271.2
Mich.7. *Procoquas ficus desiderauit anima mea.* 57.2. *de Maria, & Elisabeth.*
Malach.4. *Et sanitas in pennis eius.* 547.2. *Var. lect. de Christo misericorde.*

EX NOVO TESTAMENTO.

Ex Matthæo.

C.1 *Liber generationis Iesu Christi filij Dauid, filij Abraham.* 218. & seq.
Iosias autem genuit Iechoniam, & fratres, eius in trãsmigratione Babylonis. quomodo intelligendus. 235.2
De qua natus est Iesus, qui vocatur Christus. 240.2
Cùm esset iustus, & nollet eam traducere. ly traducere. 299.1
2. *Habitauit in ciuitate, quæ vocatur Nazareth, vt adimpleretur quod dictum est*

per prophetas, quoniam Nazaræus vocabitur. ly Nazaræus 393. 2. ly per prophetas. 2
11. Inter natos mulierum non surrexit maior Ioanne Baptista. 335 2
19. Facilius est camelum per foramen acus trãsire, quàm divitem intrare in regnum cœlorum. 700. 2 & seq.
28. Data est mihi omnis potestas in cœlo & in terra. 604 2

Ex Luca.

C. 1 Missus est Gabriel Angelus à Deo 382. 2. ly à Deo.
Ave gratia plena. de gratiæ dote B V. 21. 2
Gratia plena. 407. 2 & seq.
Ex græco latina versio recta est, & fidelis, & retinenda. 409
Dominus tecum, ly tecum. 429 2. & seq.
Deus tecum, cur non dictum 433. 2
Benedicta tu in mulieribus 435 2. ly in mulieribus.
Ly benedicta. 435. 2
Invenisti gratiam apud Deum. 448 1
Quomodo fiet istud 452 & seqq. non fuit dubitatio Hæreticis respondetur. ib.
Immò fuit fides perfecta. 453. 2
Ly fiet. 457 1
Spiritus sanctus superveniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi. 401 2
Ecce concipies, & paries. 477 1
Et discessit ab illa Angelus. 525. 2
Ecce Ancilla Domini. 467 1
Exurgens Maria abijt in Montana 529. 1
Vnde hoc mihi, vt veniat Mater Domini mei ad me? ly Domini. 573 1
Magnificat anima mea Dominum totum Canticum. 588. & seq.
2. Existimantes illum esse in comitatu requirebant. error vitandus in intelligentia horum verborum de B V. 186. 2
11. Quinimo beati, qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud 521. 1. 2. ly beati, respectu matris.

Ex Ioanne.

C. 1. Dedit eis potestatem filios Dei fieri. 491 1.
Et verbum caro factum est. ly, &. 359. 2
Et ego nesciebam eum. 569. 1

Ex Epistolis.

Rom. 8. Mutationi subiecta est omnis creatura. 308. 1
8. Nos ipsi primitias spiritus habentes 314. 1
9. Expectantes adoptionem filiorũ Dei. 492. 1
Gal. 3. Christus redemit nos de maledicto legis. ly redimere.
Ephes. 1. Sorte vocati sumus} de prædestinatione. 6. 1
Ephes. 1. Secundum divitias gratiæ eius, quæ superabundavit in nobis 334. 2. de Apostolis, & de qua gratia loquatur. explicatur item D. Thom. 335. 1
Tit 3. Stultas autem quæstiones, & genealogias, &c ly genealogias explicatur. 130 1
Heb 6 Abrahæ namque promittens Deus, & seqq. 720. 1.
Heb. 7. Melchisedech sine patre, sine matre, &c de Christo. 218. 2
Heb. 7. In quo enim hæc dicuntur, de alia Tribu est, &c. quomodo intelligenda 127. 1
1. Iacob. 2. Superexaltat misericordia iudicium. 212. 2

Ex Apocalypsi

Apoc 12. Et signum magnum apparuit in cœlo 494. & seqq. de B. Virg. 54. 1
Apoc 12. Mulier amicta sole. 629. 2
19. Vide ne feceris, conservus enim sum. 5. 7. 2

Finis Indicis locorum sacræ Scripturæ.

INDEX

INDEX RERVM MEMORABILIVM.

Prior numerus Folium, alter Columnam designat.

A.

AOlim littera absolutionis. 172. 1.

Aaron ob mortem filiorum tristis imperfectum offerens sacrificium excusat se apud Moysen. 617 2

Abel à fratre occisus ligno & ferro, figura Christi ita occidendi 718.2. eius sacrificium Deo acceptum, quia citius oblatum. 554.1.& seq.

Abestos lapis in templo Veneris, quid significet 68.2. eius mira proprietas. ibid.

Abigail figura B. Mariæ Virginis 134.2. 403.2.eius prudentia. 382.1

Abimelech rex tradit Saræ velum & cur. 278.1.

Abisag Sunamitis typus Beatæ Virg. 169.2.

Aborsus ex peccatis prouenit. 485.2. & seq.

Abraham primus Dei confessor apud Chaldæos 126. 2. iustus fuit 212. 2. portentum obedientiæ 469. 1. velox in bonis operibus 263. 1. 553. 1. superatur ab obedientia Beatæ Virginis. 469. aquæductus Christi fuit 242. 1. cur Dauidi postpositus in genealogia Christi 211. 2. cur famulum manu fœmori impositâ iurare coëgit. 241. 2. ei promissio facta de Christo 214. 1. & cur ibid. oblatio vnigeniti sui à Deo compensata, & quare. ibid.

Absolon Ioab venire differentem compellens per exustionem satorum, quid signif. 620.2

Abyssus quid sit. 13.2

Acediæ vitium quale. 554.2

Achas rex flagitiosus. 234.2.759.2

Achas dolosus 795.1. noluit signum petere, ne Deum glorificaret. ibid.

Achab occisus pro Naboth. 256.1

Achelei se conuertentis in serpentem fabula. 280.2

Achillis matris factum notandum. 280.2

Accipitrum duo genera. 263.2

Actus charitatis B. Mariæ Virg. fuerunt innumerabiles. 428.2

Adam caput humani generis 7.1. tam naturale quàm morale 20.2. creatus sexta die ex terra rubra, desumpta ex quatuor mundi partibus 79.1. quatuor literis constat 206. 1. vendidit mundum vno pomo 17. 1. quamdiu in paradiso terrestri fuerit, variæ sententiæ 78. 2. comparatur cum Ioanne Baptista 569. 2. figura Christi 16. 1. in somno suo mystico vidit Christum & B. Virg. 184.1.

Adam caput B. Virg. naturale & morale. 826.2.

Admirabile quid sit. 234.2

Admirationis effectus silentium. 560.1

Aduentum Christi quàm ardenter veteres Patres expectarint. 734.1

S. Ægidius miraculo liliorum Virginitatem B. Mariæ probat. 742.1

AEgyptij secretorum tenaces. 327.2
AEqualitas generis in matrimonio necessaria. 321.2
AEtas B. Mariæ Virg. quando fuit desponsata. 289.1. & seq. item Iosephi sponsi. ibid.
Agathon Abbas silentij amore lapidem ori insertum gerebat. 441.2
Agathocles Siculus ex figulo Rex. 308.1
Agar ex conceptione intumescit, Maria humiliatur. 472.1
Agesilai sententia de laudibus hominum. 3.2
Agios quid significet. 657.2
Agnus castus planta, habet vim sistendæ libidinis. 162.1
Agricolæ quem annum sterilem vel feracem iudicent. 731.1
Alani insignis sententia de paradiso, & B. Virg. 80.2
Albumazaris testimonium de B. Virg. 742.1.
Alcorani encomium de B. Virg. 641 2
Alearum lusus interdictus. 490.2
Alexander Magnus farina pro calce vsus 30. 2. noluit delere templum Dianæ Ephesinæ, & cur 52.2. noluit furari victoriam 281. 2. eius conceptio aliquatenus similis conceptioni Christi 483. 2. ei quid promiserit Stasicrates quidam 479. 2. quid mater rescripserit 317.2.
Alma Hebræis quid sit. 756.1
Alphonsus Arragoniæ rex, cognomento Castus, maritus & virgo. 316.1
Amasij regis Ægypti quæstio. 412.1
Amentes quales, iisque Iudæi comparati. 676.1
Amicitia humana similis torrenti & quomodo. 214.2
Aminadab, iuxta Hebræos, primus ingressus Mare rubrũ 230.1. figura Christi. ibid.
Amoris descriptio Christo accommodata. 194.1
Amygdalus qualis arbor, & quid designet 42.1. 149.1. castitatis symbolum. 266.1.
Angelus ad Mariam missus, cur 375.1. sub specie corporea 376.1. cur Ioānem conseruum vocarit. 6. 7.2
Angeli redempti sanguine Christi, etiāsi non peccarint 90. 1. multi ex iis dæmones facti 308. 2. superiores an mittantur ad inferiora ministeria 81.1. eorum singuli ordines quid exerceant. 539. 379.1. præsentia & aspectu homines turbari 442.2. chorus B. Virginem ad templum comitatus 251.1. Virginem laudantium 640. 2. quomodo dignoscendi boni à malis 443.2. iis ostensa B. Virgo ad adorandum, quod ei fecerunt. 652.2
Animalia timida magni cordis sunt 192. 1. quædam nascuntur sine concubitu 739.1.
Animalia mystica apud Ezechielem etiam Christo conueniunt. 205.2
Anima impij comparatur septem rebus 690.2. item vuluæ arenti 691.2. quomodo eam Deus dispergat. 690.2
Animam suam sola Virgo Maria dicere potuit. 592.2
Anna Samuelis mater offert filium 252. 2. typus B. Annæ matris Mariæ, à qua tamen multum superatur. ibid.
Anna & Ioachim parentes B. Mariæ Virgin. cœlum & terram superarunt 48.2. sine libidine genuerunt B. Virg. ibid. voto parrum suum templo deuouent 248.1. & offerunt 257.1. parentibus præbent optimum exemplum 251.1. docēt optima Deo offerre, non peiora sicut Cain 254.2. item non impedire filios à statu religioso. 255.1
Annulus desponsationis Mariæ custoditur Perusij. 288.1
Annulo epistolæ olim obsignatæ 314.1. cur eum tradat vir vxori. 31.2
Anseres Siciliæ lapidem ori inserunt vt taceant. 441.1
Antiochi deprædatio templi peccati imago 694.1. pœna ob blasphemiam 133.1
Antiochus Sedetes misit taurum auratis cornibus Hierosolymam. 251.2

Annus à frumenti magno vel parvo proventu fertilis vel sterilis iudicatur. 731.1.
Antithesis generationis Christi & Antichristi. 483.1
Antonia Petri Gratianopolitani vxor septem dæmoniis obsessa liberatur Laureti. 397.2
Aod dextra æquè ac sinistra pugnans, quid designet. 602.1
Apes dictæ quasi sine pedibus 446.1. nascuntur absque concubitu 739.1. comparãtur B. Virgini 744.1. & seq. ori Pindari & Chrysostomi infantum insederunt. 261.2
Appetitus humani Auerno similes. 70.1.
Appetitus B. Virg. nunquam terrena esuriuit. ibid.
Apollo Abbas ab angelis nutritus. 249.1
Apollinis Delphici de Christo oracula. 641.2.
Apostoli quando vocati, etiam idonei facti sunt ad Apostolatum 14.2. eorum synceritas circa iudicium de proximo. 355.1 & seq.
Aquilæ gratitudo 600.1
Arrius ventrem purgans intestina effudit. 684.1
Ara cœli vnde dicta. 741.1
Arbores quædam Paradisi terrestris B.V. applicatæ. 83.2
Arbores quædam infœlices 149.2. quædam fœlices 150.1. variæ & frugiferæ in horto Sacræ Scripturæ 198.1. & seq. regem elegerunt oliuam. 535.2
Arca Noë centum annis ædificata. 13.2.
Arca testamenti ex lignis incorruptibilibus facta, figura Beatæ Mariæ, 31.2. eius translatio in domum Obed-Edom figura visitationis Mariæ 533.1. longitudo & latitudo non profunditas descripta, & cur 655.1. comparatur cum templo Lauretano. 395.2
Arcem superborum quomodo Deus expugnet. 688.2
Arcturus quale sydus. 39.2
Arcturi regis Britanniæ fiducia in B. Virginem. 417.2
Argenti nomine B. Maria intelligitur. 126.1.
Argonautæ templum B. Mariæ aliquando consecrandum ædificarunt. 167.1
Aries substitutus loco Isaac sacrificandi quid. 224.1
Armeni & Iberi sanguine fœdera iniebant. 671.1
Arminius animal mundissimæ naturæ. 51.1.
Aperire vuluam quid significat. 805.1
Aseneth filia sacerdotis Heliopoleos pulcherrima & castissima 367.1. quomodo, & cur Ioseph um Patriarcham in sponsum acceperit. ibid.
Asinus animal stolidum quid designet. 254.2.
Aspidis & auium gratitudo. 600.2
Astrologi cur Libram & Taurum constituerint Veneris domum 280.1. quæ signa fœlicia iudicent in hominis natiuitate. 562.2
Athos mons quot stadiis porrigat vmbram. 480.1
Auaritia & cupiditas innumera mala hominibus inferunt. 707.2
Auarus dæmoniacus est. 708.1
Aue & Vale, quomodo differunt. 407.2.
Aue vox qualis. ib.2
Augustus noluit excindere Alexandriam propter Alexandrum conditorem eius 52.2. consuluit oraculum Apollinis Pithij 741.1. quid ei Sibylla ostenderit. ibid.
Augustinus agit gratias Deo, non solum pro bonis acceptis, sed etiam pro malis quæ non fecerat. 602.1.
Auis dupliciter pullos suos protegit. 465.2.
Auroræ comparatur Beata Virgo. 142.1.
Authoris de cane quodam narratio. 599.1.

Azarias Sacerdos restitit Oziæ regi incensum adolere volenti. 379. 2

B.

BAcchus ex cruore natus. 740. 1
Balaam historia Beatę Mariæ applicata. 58. 2
Balsamum vni terræ Iudææ olim concessum 200. 1. nascitur propè Babyloniam Ægypti ibid. designat B. Mariam. ibid.
Balthasar rex prophanauit vasa templi Domini. 257. 1
Baptistæ Mantuani carmina de immaculata Conceptione Beatæ Marię Virginis 154. 1. de Ecclesia Lauretana. 397. 2.
Baronij laus 801. 2. testimonium de Mariæ virginitate. ibid.
Bartemon vxor Noë iuxta Epiphanium. 403. 1.
Bartholomæi Apostoli verba de B. Maria ex Abdia. 267. 1
Basiliscus qualis serpens 19. 1. designat originale peccatum, quod B. Virgo nunquam incurrit. ibid.
Beatitudo quid sit 637. 2. eius nomine quid intellexerit B. Virgo in suo cantico. 637. 1
Bellum ciuile inter sensum & rationem in Iosepho viro Mariæ. 299. 2
Benedicere in sacris litteris variè sumitur. 435. 2. 437. 2. 444. 2
Benedictione triplici indigebant fœminæ ante Christum. 434. 1. & seq.
Benedictio Beatæ Virginis superat omnes benedictiones aliorum, ob diuersas rationes. 437. 1
Benedictionum varia genera in sacris literis. 434. 2. & seq.
Benedictiones Patriarcharum Iosepho accommodatæ. 339. 1
Benedictiones Veteris testamenti vestigium fuerunt benedictionis, quam Gabriel B. Virgini imprecatus est. 436. 2.
S. Benedictus mortuus in cœlum ascendit. 377. 1
Beneficium non confertur inuito. 468. 1
Beniamitæ cur olim non omnes excisi. 204. 2.
S. Bernardinus Senensis B. Virgini familiarissimus. 112. 1
Bernardinus eius dulcissimus affectus erga ipsam. 178. 1
Sanctus Bernardus quomodo reprehendat Canonicos Lugdunenses Conceptionem Beatæ Mariæ celebrantes. 112. 2. eius verba de voto B. Virginis. 269. 1.
Bethleem Christi natiuitate fœlix 395. 2 comparatur cum cubiculo Conceptionis Christi, quòd est Laureti. 396. 1
Bethsabeæ nomen quid nos doceat. 209. 1.
Beneficium redemptionis maius beneficio creationis, & cur. 614. 2
Biantis Philosophi censura ad responsionem Nilosseni. 412. 1
Binonymi plures in Sacris litteris. 231. 2.
Bionis Pianerij versus. 326. 2
Bithalassus quid sit. 176. 2
Bolis naturam prudentiæ symbolum. 447. 1.
Bona vera quæ 705. 2. mobilia & immobilia apud iurisperitos. 309. 2
Bona opera celeriter exercenda exemplis docetur. 533. 1
Bona tribulatio. 235. 2
Brachium in scripturis quid significet. 666. 1. comparatur filio Dei. ibid. 2. & seq.
Brentij impudentia refellitur. 561. 2
Buceri hæretici encomium de B. Maria Virg. 641. 1
Bullæ comparantur reges & regna. 696. 2

C.

CAdauera virorum natant supina, fœminarum verè prona. 278. 1
Cæsaris insignia quæ 54. 1. animositas in tempe-

tempestate. 448.2
Cain propter homicidium à Deo signatus 677.1. designat Iudæos ibid. 2. eius sacrificium Deus, quia serius oblatum. 554.1
Caius Imp. Monarcha. 204.2
Caleb & Iosue soli terram promissionis ingressi. 230.2
Calceamenta Deo exosa, & cur 40.2. effæminatos sæpè captiuarunt ibid. symbolum malorum affectuum. ibi.
Calceatus Dianæ templum nemo intrabat. 40 2
Caligulæ vox crudelis. 574.2
Caluinus refellitur 181.1. pediculis corrosus interiit 684.1. eius de B. Virg. vox. 645.1
Caluinistarum vulpina proprietas. 682.1.
Camelus quid sit, & quomodo perforamen acus transire possit. 707.2
Canis domino suo fidelis & gratus 598.2. eius rei exempla. ibid.
Canes, luna plena, magis latrant, & cur. 56.2
Canticorum vsus frequens apud veteres. 596.2.
Canticum Beatæ Mariæ metri ratione compositum 587.2. compendium omnium canticorum 588.1. variis titulis ornatum à patribus 562.1 2. constat decem versibus 564.2. nouissimum omnium 585.2. præcellit ipsa Cantica Canticorum 586 1. continet omnium aliorum argumenta 597.1. quid ex eo discendum ibid. eius singuli versus à prophetis prædicti 585.1. excellentiæ variæ 562.1. figuræ 565.2
Cantores duo attendunt. 440.1
Capilli B. Virg quales. 164.2
Caro nostra terræ similis, & quomodo. 618.2.
Carbunculus gemma lucens 259.1. cariatharbe eadem quæ & Hebron 531.2. insignis ciuitas ibid. quatuor insignes viri in ea sepulti ibid. quantum distet Hierosolymis. 532.1
Carmeli montis pulchritudo & proportio 445.2. ei comparatur B. Virgo. ib. 611.1.
Carmelitarum ordo institutus in honorem Mariæ Virg. 629.1
Carmenta Dea Arcadiæ, mater Euandri, curruum & carmentorum inuentrix. 289.1
Catharina Senensis negans immaculatam B. Virg. quomodo intelligenda. 840.1.
Catholicorum oculi simplices, vt columbarum, hæreticorum obliqui & strabi vt vulpium. 680.2
Cato Censorinus quid de fœminis dixerit. 574.1
Causæ matrimonij inter Ioseph & Mariam 317.1. ob quas Sabbati dies institutus in honorem Beatæ Virginis. 650.1. ob quas Christus venire distulerit. 769.2 201.1
Charibdis quid sit. 176.2
Charitatis natura 660.2. summum gradum attigit Maria ibid. & seq. perfectio quid postulet. 553.1
Cherubim cum gladio flammeo atque versatili quid fuerit. 81.1
Cherubini super arcam fœderis typus matrimonij Iosephi & Mariæ. 310.2
Cherubin quid significet. 81.2
Christus ante natiuitatem semi Melchisedech 787.2. quomodo exiuit ex vtero matris. 808 1
Christus an venturus, si Adam non peccasset 829.1.2. & seq. iustificator B. Virginis 831.2. medicus B. Virg. quomodo. 834.2
Christi præcipuum munus esse Saluatorem. 830.2. & seq.
Cedrus quid signif. 84.1. arbor regia, & duplex. ibid.
Cedro digna loqui quid sit. ibid. seq.
Celeritas in bonis operibus adhibenda exemplis docetur. 553.1. &
Cellulæ quædam erant in templo Hierosolymitano, in quibus virgines & viduæ religiosæ viuebant. 246.1
Centurionis fides non fuit maior, sed minor fide Mariæ. 182.1

Centrum Dei est ipsius misericordia. 574. 2.
Cetdonis & Marcionis hæresis de corpore Christi phantastico. 577. 2
Cerem onia duplex in desponsatione Ioseph & Mariæ. 288. 2
Cerui timidissimi 451. 2. timent gannitum vulpis 679. 2. parturientes in locis sublimibus figura animarum iustarum parturientium Christum. 243. 1
Ceruorum exercitus duce leone magis timendus, quàm exercitus leonum duce ceruo. 260. 1
Chananæas ducere vxores Iudæis prohibitum. 231. 1
Choreas ducentes quid spectent. 572. 1
Chorea Mariæ & Elisabeth, Christi & Ioannis Bapt. ibid.
Chorus superior Angelorum plus gratiæ continet, quàm inferior ex sententia Dionys. Areopag. 425. 2

Christus.

Cur ita vocatus 221. 2. à dœmonibus laudari noluit 4. 1. primus prædestinatorum 7. 1 caput generis humani reparati, sicut Adam creati, ibid. matrem passioni cur adesse voluit 317. 1. tanquam Assuerus matrem suam tenuit ne laberetur in peccatum originale 351. 73. 1. cur in deserto tentatus, & non in ædibus matris 59. 2. secundus Adam 79. 1. ignominiam passus fuisset, si B. Virgo in peccato originali concepta esset 93. 2. cur lachrymatus in resuscitatione Lazari 141. 1. cur tam serò venerit in mundum 201. 1. cur nasci voluerit ex sceleratis quibusdã progenitorib. 239. 1. vtrum exercuerit artem fabrilem 307. 1. consuluit famæ matris suæ 317. 2. conceptus mense Martio 385. 2. cùm sol esset in Ariete 386. 1. vicesimasexta Martij feria sexta 387. 1. media nocte 388. 1. incarnatus in momento. 477. 2. quot diebus fuerit in vtero Virg. 478. 1. 2. vestimentum Mariæ 497 1. cur matrem nunquam appellarit 508. 2. quinque titulis regiam potestatem accepit 594. 1. & seq. non tamen eam in hoc mundo nisi rarò exercuit 595. 2. & seq. cognoscitur ab omnibus creaturis præterquam à Iudæis 698. 2. auro comparatur 735. 2. terminus & principium nostrum 737. 2. ex Virgine natus 740. 1. vir fuit ab instanti conceptionis suæ 756. 2. designatus per vtrumq; polum 176. 2. cur Maria est vicina ibid.
Christi natiuitas vermi similis 776. 1. incarnatio magna misericordia 662. 1. victoria contra Luciferum 687. 2. humanitas perfectissima vmbra 465. 2. vestimentum sanctitas & iustitia 23. 1. genealogia est aureus annulus 131. 1. genealogia temporalis triplex 219. 1. incarnatio miraculorum maximum 488. 2. natiuitas facta media nocte 388. 1. vnctio quam excellens 222. 1. aduentum quam ardenter veteres patres expectarint 734. 1. obedientia in morte non fuit sterilis, sed fœcunda 220. 1.

Christi nomina:

Prima Sabbati 7. 2. salutare 97. 1. liber 188. 2. filius Dei 359. 2. charitas 194. 1. cor B. Mariæ 501. 2. Nazaræus. 1. floridus 391. 2. brachium Dei 666. 2. Vnicornis 503. 1. hamus & esca piscatoris 196. 1 fluuius paradisi 200. 2. Primus & nouissimus 201. 1. murus B. Virginis 27. 1. Accelera apud Isaiam 543. 2. gladius Dei 667. 2. puer 714. 2. & seq. arcus cœlestis 716. 2. prodigium & portentum 499. 2. indumentum Virginis 496. 2. fons vitæ & gratiæ 426. 2. flos campi 386. 2. lilium conuallium ibid. supplantator 225. 2. catulus leonis 226. 2. vermis 776. 1. flos 779. 1. pluuia ib. vellus Gedeonis ibid. 2. ros. 777. 1
Chrysolitus qualis gemma. 259. 1
Cicada oleo moritur, aceto reuiuiscit 132. 2. fœmellæ non cantant. 441. 1
Cinis à Moyse in altum proiectus, quid designet. 471. 2
Cinnamoni arbor qualis 86. 1. tres habet corti-

cortices. ibid. eius tarum pretium. ib. 2. typus B. Virg. ibid.
Circolus dicatus Faustinæ, beatæ Mariæ conuenit. 731 1
Circuli figura perfecta. ibid.
Circumstantia temporis in scripturis cõtinet aliquod sacramentum. 384. 2
Ciuitas triplex à Deo condita, angelica, in cœlo, humana in campo Damasceno, Virgo Maria 29. 1. prima & secunda corruerunt, tertiam numquam dæmon occupauit, vel originali peccato vulnerauit; multominus actuali. ibid.
Ciuitas Iudææ quæ fuerit. 531. 1.
Ciuitati dirutæ comparatur peccator. 692. 2
Ciuitates igne succensæ quinque. 692. 2
Clausura, & à viris omnimoda sequestratio virginibus necessaria 276. 1. 399 2. à sanctis mulieribus & ab ipsis Ethnicis seruata. 276. 1
Clericus quidam desiderat videre pulchritudinem B. Virg. & quid ei acciderit. 163. 2. & seq.
Cluniacensis ordo & alij in honorem B. Virg. institutio. 649. 1
Cogitatio de præmio & corona virginitatis remedium contra libidinem. 283. 2
Cœlibatus holocaustum est. 312. 1
Collum superbiæ symbolum 473. 1. eius proprietates B. Mariæ Virg. applicatæ. 38. 1.
Columba nobilis auis 325. 2. in quo differat ab aliis auibus 326. 1. sæpè designat B. Virg. 325. 1. sæpè literas tulerunt. 363. 1
Columna nubis in deserto figura B. Virg. 33. 2
Columnæ in templo Salom. quid designent. 196. 1
Commendatio propriæ humilitatis, manifestum superbiæ argumentum est. 626. 1
Comminatio absolutè facta resoluitur in conditionem. 721. 2
Comparatio Christi & Adami 79. 2. Mariæ Virginis & sororis Mosis 134. 2. & seq. 137. 1. 609. 1. Ioseph Patriarchæ & sponsi Mariæ 363 2. & seq. Mariæ & Euæ 404 1 Mariæ & arcæ 533. 2. hæreticorum, & vulpium 679. 1. & seq. dici Sabbati & Beatæ Mariæ Virginis. 630. 1
Communicatio idiomatum facta inter verbum & naturam humanam assumptam. 488. 2
Communicatio bonorum mutua inter sponsum & sponsam. ib. 1
Concionatores verbi Dei tanquam cytharœdi. 572. 2
Concionatores multi in morbos inciderunt ob impugnatam immaculatam Virg. Mariæ conceptionem. 106. 1
Concilij Tridentini de B. Virg. omnis peccati experte sententia 633. 2. de timore gehennæ 664. 1. contra parentes impedientes filios ingredi religionem. 255. 2
Conceptionis Christi vtilitas 483. 1. in ea tria considerandæ. 481. 1
Concordia quomodo à veteribus depicta. 457. 1
Conditionis paritas in coniugio expetenda. 321 2
Conditiones subintellectę promissiones faciunt irritas. 721. 2
Confraternitates variæ in honorem B. Virg. 649. 2
Coniugium Dauidis & Sunamitis typus matrimonij Ioseph & Mariæ. 311 1
Coniugij triplex bonum 438. 1. in eo consensus requiritur. 469. 1
Coniuges se amare debent vehementer. 313. 2
Coniuges principes & virgines. 316 1
Coniunctio B. Virg. cum Deo strictissima est, & omnium creaturarum propinquitatem superat. 428. 1. 2
Conscientia nostra liber est 189. 1. corrigi debet, ne reprobetur, ib. eius puritas necessaria ad canendas laudes diuinas. 605. 2
Consecrari Deo à pueritia, excellentius est. 74. 1
Consensus B. Virginis in matrimonium qualis.

qualis. 287.2
Consideratio nostræ conditionis & vilitatis remedium est ad humilitatem consequendam. 630.1
Considerationes aliæ. ib. & seq.
Consiliarij optimi, & consilium bonum in rebus arduis adhibendum 462.1. liber legis & sacra scriptura optimi consiliarij. ibid.
Constantius Imp. Arrianus, quomodo mortuus. 683.2
Consuetudo Hebræorum in tradendis sponsis post desponsationem. 293
Consortium mulierum vitandum. 574.1
Cor regum quale esse debeat. 658. 2
Corona stellarum duodecim 1. virtutum B. V. aptata. 504.1. & seq.
Corpus B. Virginis odoriferum. 165.1
Corpori hulceroso comparatur anima peccatrix. 691. 1
Corporales translationes multæ factæ. 395. 1
Corruptio non decebat B. Virginem. 95. 1
Creaturarum variarum gratitudo 601. 1. earum exemplo ad gratitudinem exhortatio. ib. 2
Crimen quoduis facilè committitur. infamia verò diu manet. 57. 2
Cypariſſi fabula. 84. 2
Cypressus qualis arbor ib. mortis symbolum 85. 1. eius proprietates conueniunt. B. Virg. 84. 2
S. Cyrillus acerrimè defendit titulum Dei genitricis. 328. 1
Cithara symbolum æqualitatis in coniugatis. 329. 1

D.

Dæmon variè à diuersis statibus hominum percutitur, & quomodo 74. 1. 2. captus à B. Virgine per escam carnis Christi 152. 2. & seq. etiam inuitus subditus Mariæ 80. 2. & seq. eius malitia in prophanando paradiso 83. 1. duo scelera. ibid. ei occultata Christi incarnatio per matrimonium Virg. & Iosephi 320. 1. à Christo superatus. 686. 2
Dæmones à B. Virgine superbi dicti 685. 2. eorum peccatum superbia. ib. plura nomina. ibid.
Dagon idolum cum arca testamenti stare non potuit, figura Beatæ Mariæ quam peccatum originale non infecit. 32. 1
Dauid & Abraham cur priores nominati in genealogia Christi 211. 1. in eadem cur Dauid præpositus Abrahæ. ibid. mansuetissimus fuit 212. 2. 214. 1. initio genealogiæ Christi positus cur 222. 2. solus vocatur rex in eadem & cur. 232. 1. ei promissa incarnatio Christi. 719. 2.
Debbora filiis Israel responsa dans, figura Beatæ Mariæ, Euangelistas & Apostolos illuminantis 11 2. 185. 1. tribunal suum constituit sub palma 213. 2. eius canticum gratiarum actio de parta victoria. 563. 2
Defectus alienos citius quàm nostros videmus. 255. 1
Deformitas plerunque malum signum, & si sit notabilis irregularitatem inducit. 157. 1. 2
Delphini ludentes tempestatem præsagiunt 491. 1. id prælatis Ecclesiæ accommodatum. ib.
Delineatio figurata animæ hominis pij & impij, assimilata corpori humano. 691. 1
Demosthenes silentij amator. 441. 1
Dentium fœtor quàm molestus. 381. 2
Deorum vana figmenta ex Homero. 742. 2
Deserti etymon 691. 2. figura animæ à Deo desertæ. ibid.
Descriptio amoris. 194 1
Desideria omnia in tribus consistunt 737. 2. bona æquè remunerantur, atque mala puniuntur 736. 2. bonorum fructus, ibid.

Desiderantium tantum pugna ridicula. 737. 1

Desiderium vehemens Beatæ Virginis videndi prolem suam 734. 2. & seq.

Desponsatio apud Iudæos fiebat per contractum, deinde per solennem nuptiarum celebrationem. 291. 1. & seq.

Desponsatæ puellæ cura vsque ad nuptias, ad parentes & tutores, non ad sponsos pertinebat. ib. 2

Deus est centrum, quod vbique est 484. 1. habet proprietatem peccatoris, Diabolus verò possessionem, & quomodo 10. 1. in creanda B. Virgine instar pictoris se habuit, & quomodo 11. 2. vocatur antiquus dierum. ibid. quem sanctum fore vult, à cunabulis ipsis præparat 13. 2. triplicem ciuitatem condidit 29. 1. nihil dat sine onere 47. 1 in multis tamen excepit Beatam Virginem ibidem 2. variè homines adiuuat 54. 2. an voluerit & potuerit Beatã Virginem præseruare à peccato originali 91. 2. egit cum Hebræis, sicut iudex cum adultera prægnante 204 1. perfectissimum speculum 321. 2. in aliis rebus est tribus modis, in Beata Virg. etiam quarto modo 653. 2. multa fecit mirabilia, sed non in brachio suo semper 668. 1. & seq. iurat per semetipsum, & cur 721. 1. cur addat promissionibus iuramentum 722. 1. fidelis in promissis 724. 2. cur iurare voluerit 720. 2 pulchra animalia sibi offerri iubens, idem cum filiis & filiabus faciendum vult 255. 1. prius descendit ad ædificatores turris Babel, antequam puniret, & cur 352. 2. & si sit vbique; diuersimodè tamen est in creaturis 432. 1. diuersimodè respicit creaturas, 433. 2. dispergit superbos variis modis 688. 2. & seq. tripliciter increpat peccantes 690. 1. iudit in orbe terrarum, & quomodo 696. 2. recordari quomodo dicatur 715. 2. suo velle omnia perficit 737. 1. quos vocat ad aliquod munus, eos facit idoneos 329. 1. infirmam carnem assumendo fortitudinem suam ostendit 377. 2. non solum verbis sed & factis futura prædicit 766. 1. non permittit malum nisi ad eruendum aliquod bonum 98. 2. lento passu procedit ad puniendum, veloci ad benefaciendum 546. 1. 2. & seq.

Dei prouidentia in quo superet humanam 14. 2. amicitia qualis 214. 2 & seq. promissiones infallibiles 237. 2. eius & Mariæ magnitudinem nemo potest comprehendere 652. 1. decem nomina apud Hebræos. & quæ 656. 1 ira fluctui comparata 199. 2. omnipotentia maximè effulget in exaltatione humilium 701. 1. promissiones sub conditione quomodo veræ 721. 2. præsentia vita animæ 693. 2. prouidentia in Virginitate Beatæ Mariæ asserenda & stabilienda 733. 1. ei exosa tyrannis. 216. 1

Dextera data signum fidei inter coniuges. 671. 1

Diabolus nunquam habuit possessionem B. Mariæ 10. 1. timere eam 147. 1. an ignorauerit eam à Ioseph intactam 320. 2. an Christum cognouerit 321. 1

Digitus in scripturis quid sit 564. 2. Ioannis Baptistæ quanti faciendus ibid.

Dignitas matris Dei quanta 7. 2. 513. 2. bifariam potest distingui 321. 1. quid sit. 519 1

Dij Gentilium arbores infrugiferas pro insigni elegisse finguntur, & cur. 6. 1

Dij varij Romanorum pro variis hominum ætatibus. 414. 2

Dina filia Iacob ob clausuræ neglectum pudicitiæ iacturam passa 399. 2. postea vxor Iob, iuxta Hebræos. ibid.

Dioge-

Diogenes media luce facem ardentem gestans in frequenti foro quærit homines. 341. 2
Dionisij Areopagitæ de pulchritudine B. Virg epistola & sententia 162. 2. volens Dei perfectam ideam mente concipere quid egerit. 419 1
Dionysius Syracusanus, ex rege ludimagister factus Corinthi. 308. 1
Dilatio bonorum operum semper noxia. 551. 2
Discrimen inter baptismum & confessionem. 829 1
Discrimen inter statuam & imaginem 66. 2 inter carentiam peccati originalis in Christo & B. Virgine 91. 2. inter nomina imposita à Deo, & ab hominibus 178. 2. inter propositum nudum & votum 251 2. inter vas Marianum & Paulinum 258 2. inter sacrificium & holocaustum 312. 1. inter Aue & Vale 401. 1. inter filiam Iephte & B. Virg. 252. 1. inter votum virginitatis seruandę & simplicem eius custodiam. 260. 2. inter iustum & peccatorem quo ad conscientiam 342. 2. inter angelum bonum & malum. 443. 2
Diuites in Cantico B. Virginis qui. 704. 1. & 706. 2
Diuites terrentur insigni dicto Christi quod exponitur 700. 2. somniantibus similes 710. 1. pixidi testaceę angustum orificium habenti. ibi. 2
Doctores multi affirmarunt B. Virgine in peccato originali conceptam 818. & seq eorum argum. refutatur. 824 1. & seq.
Domina vocatur B Virgo & cur. 179. 1
Domina Ioseph, quàm fuerit ipsi importuna. 369 1
S. Dominicus ornamentum Hispaniæ, hæreses Albigensium in Gallia oppugnat. 685. 1
Domitilla conuertit Clementem sponsum suum. 331. 2
Domus conceptionis Christi in Ecclesiam consecrata 394. 2. quomodo & quando in Dalmatiam, inde in Italiam translata 394. 2. vocatur nunc domus Lauretana ibid. magna eius dignitas 395. 2. plurima miracula in illa facta 397. 2. comparatur cum Bethleem, arca Testamenti, templo Salomonis & aliis locis. 395. 2. & seq.
Donec quid signif. in scripturis. 806. 2
Draco peruigil custodiens hortos Hesperidum signif. virginitatis custodiam. 459. 1
Duæ famulæ Esther quid designent in B. Virgine. 179. 2. & seq.
Duo promissis robur & fidem adferunt: promissio & iuramentum. 720. 2
Duplex modus redemptionis. 828. 1

E.

EBionitæ primi Beatæ Mariæ hostes. 753. 1
Ebur intrinsecus & extrinsecus candidissimum 32. 2. figura B. Virg. in throno Salomonis ex eo facto. ibid.
Ecce, vox promptitudinem ad exequendum superioris mundata ostendit. 468. 2
Echo in natali B. Virginis ab angelis cantata. 141. 2
Ecclesia dicitur ciuitas Dei posita in quadro 27 2. non consistit in vno fideli, sed pluribus 650. 2. ex variis partibus constat 271. 2. eius figura Abigail 403. 2. consuetudo quanti facienda 105. 2. variis festis B. Virginis commemorationem agit 649. 1. item variis litaniis & campanarum pulsibus ibid. pulsat vesperi ad salutandam Virg. 388. 2. vtrum Deo magis dilecta, quam B. Virgo 429. 1. tributum dierum persoluit celebrando diem Sabbati 650. 1. etsi non definit, approbat tamen dogma de immaculata cōceptione B. Mariæ 103. 2. eam errare in celebratione festi, temerarium est asserere. ibid.
Ecclesia Romana magistra Ecclesiarum 100. 1. singulis diebus vsurpat Canticū Mariæ 587. 2. quibus encomiis eam prosequatur. 648. 2

Ecclesiæ Mariæ Virginitatem decantat. 501. 1 2.
Eduardus Anglus rex & vxor eius Editha Virgines. 316.1
Educatio bona filiorum quam vtilis, & contra. 253.1
Egardi & Catherinæ filiæ Birgittæ castitas. 316.1
Eleazaris famuli Abrahæ sponsam Isaac quærentis, historiæ mystica interpretatio. 383. 1
Elephantorum gratitudo. 599 2
Eliæ mystice ostensa verbi incarnatio 477.1. ab angelis cibatus. 249. 1
Elizabet parienti adfuit Maria 552. 2. sine dolore peperit intercessione B. Virginis 536. 1 ingressu Mariæ in domum suam multa accepit beneficia 565. 1 2. etiam spiritum Prophetiæ & incarnationis arcanum. ibid. laudat Mariam ob quatuor 677. 1. multas hæreses refutat. ibid. eius & Gabrielis laudes de Maria sibi respondent. ibid. 1. eius humilitas. 580. 1
Elzearius Comes Galliæ Sanctus 316. 1. cum coniuge sua Dalphina virgo. ib.
Emblema Alciati de capra lupum lactante. 607. 1
Emericus filius Stephani regis Vngariæ coniunx & virgo. 316 1
Empyreum cœlum cœlestes orbes simul sumptos magnitudine superat. 425 2
Episcopi Hispani in Concilio Toletano comparati Ephesiis, & quomodo. 727. 1
Epitheta seu tituli præclari à Patribus B. Virg oblati. 646.1.2
Equi Antiochi mirabile factum. 600. 1
Equæ in Cappadocia vento concipiunt. 739 1
Erasmi scurrilitas in B. Virg. reprehenditur. 177.2. 187.2
Eremita quidam hæreticus post mortem exhumatus & conbustus. 683. 2
Errores multorum ex temerario iudicio. 353. 2
Esau venator typus improborum 224 2. cur omissus in genealogia Christi. ib.
Esau & Iacob luctantes in vtero Christus & Ioannes. 549 1
Esdras audiuit vocem plenissimam sonitus, & quid hoc sit. 714.1
Esther formosa valdè & ad regem ingrediens contra legem figura conceptionis immaculatæ B V. 44. 2. typus B. Virg. ib. & 179.2
Esron quid signif. 229 2. & seq.
Esurientes in Cantico B.V. qui 703 2
Esuries spiritualis cui similis. 706. 1
Et, copulatiua, plerunque causalis est in scripturis, & valet idem quod quia. 389. 2
Etymologiæ, & nomina ipsa in sacra scriptura sunt magnifacienda. 169.1.2
Eua cur ex latere Adæ producta 513.2. typus Mariæ 16.1 eius & Mariæ antithesis 403.1 404 1. instabilitas & fragilitas Eremiæ ostensa 257. 1. tria concupiuit. 578. 1
Euangelistæ quomodo & quibus figuris olim ostensi 205. 1. cur appellati animalia ibi. similes quatuor fluminibus paradisi 205. 2 eorum silentium de B. Virg. diuino consilio factum. 133. 2
Euangelia cur tam pauca recepta. 205. 1
Eucharistiam. qualem habent Sacramentarij. 705. 1
Eudoxia Theodosium Imp. meliorem facit. 331. 2
Euphrates quid signif 205. 2. designat B. Lucam. ibid.
Excellentia Cantici Magnificat. 582. 1
Excellentiæ seu prærogatiuę matrimonij inter Ioseph & Mariam. 311. 2 & seq.
Exempla fidelitatis in canibus 695. 2. corporalium translationum. 395. 1
Exultandum in Deo, quomodo. 619. 2
Ezechias rex pius 235. 1 exemplum pij regis. ib. cur mori detrectarit 266. 2. punitus ob ingratitudinem quandam. 604. 1

F.

Fabula de Diis eligentibus sibi arbores admodum ingeniosa 6. 1. de auibus consulentibus Nycticoracem accõmodata principib. 131. 2. de lupo videnteRrrrr lunam

Iunam in puteo, accommodata ambitiosis & auaris 145. 1. de Acheloo & Hercule accommodata virgin. 280. 2. de Ioue scalas mittente in terras 309. 1. de Fullone & Carbonario aptata coniugibus 322 2. de vulpe vuas affectante & habere non valente, applicata hæreticis 679. 1
Fabrile officium per se quidem humile, sed ob Christum fabrum & fabri filiũ, qui fabricatus est auroram & solem, honorificentissimum. 308. 1
Falsitatis conditio qualis. 641. 1
Familiaritas virorum fœminis vitanda, & contra, etiam sub prætextu sanctitatis. 556. 2. 558. 2
Fascinari puerorum proprium. 265. 1
Faustinæ Imperatricis insana libido. 573. 2
Fenestra in arca Noe qualis. 730. 1
Fermentum à tabernaculo prohibitum 28. 2 quid sit, & quid signif. ibid.
Festinatio bonis operibus adhibenda exemplis docetur. 553. 1. 2. & seq.
Festum Præsentationis Mariæ celebrari petiit Guilielmus Dux Saxoniæ 245. 2 cur in eo legatur Euang. Liber generationis 250. 1. Visitationis cur celebretur in Iulio, cum in Martio facta sit. 535. 1
Festum Expectationis partus B. Mariæ vnde ortum habeat 726. 2. & seq. Hispani vocãt festum de la O. 730. 2. quid velint ista celebratione. 734. 1
Festo Paschæ Iudæi afflicti & puniti 675. 1
Festa non tantum Deo, sed & Sanctis instituta. 649. 2
Fiat Summorum Pontif. celeberrimum B. Virg. humillimum. 475. 1
Ficus qualis arbor 88. 1. typus Mariæ Virginis, eiusque virtutum. ibi. folia eius ad similitudinem manus humanæ 88. 1 an ex ea comederint primi parentes. 87. 2.
Fides B. Mariæ longè maior fide Abrahæ 456. 2. variis encomiis celebratur 459. 1. quantum meruerit sua fide, ex sententia S. Bernardini. 457. 2
Fides Centurionis quibus à Christo comparata & præstata. 582. 1
Fide præstantes aliquot viri. 456. 1
Fides non fuit in sola B. Virg. tempore passionis Christi. 650. 2
Figura Esther B. Mariæ applicata. 442.
Filius quidam occidendus ob male facta amputat matri aurem 254. 1. alius nasum patri demordet. ibi.
Filij similes arboribus 253. 1. piè & diligenter educandi. ibid.
Filiæ Euæ in quo dissimiles filiabus Mariæ. 460. 1
Floris septem proprietates 155. 1. ex ijs salutiferi liquores exprimuntur 391. 2. ei comparatur Christus ob sex causas. 391. 1. 2. 779. 1. & seq.
Flumina quædam aquam dulcem seruant in ipso mari, & designant B. Virginem. 533. 1
Flumen paradisi typus misericordiæ Dei. 661. 2
Fœcunditas B. Mariæ non minuitur ex eo quod vnum tantum filium peperit. 728. 1
Fœmina est quasi cerua. 400. 2
Fœminæ olim triplici benedictione indigebant 434. 2. quædam equi amore captæ 574. 1. earum familiaritas pernicios a. ib. species noxia. 198. 2
Fœmora generationis signa. 785. 2.
Fœtor Iudæorum corporibus inhæret. 675. 2.
Fons mirabilis prouinciæ Heleſſinæ. 445. 1
Fornicatio non fit nisi diabolo sciente, aut suadente. 321. 1
Fortis vir soli similis. 265. 2.
S. Francisci oratio breuis, & per totam noctem. 525. 1
S. Franciscus quod de vnione regnorum Hispaniæ & Lusitaniæ prædixerit. 839. 2
Fructus timoris filialis 665. 1. bonorum desideriorum. 736. 2.
Fuga ad virginitatis custodiam necessaria. 281. 2.
Fulguris velocitas quanta. 553. 1
Fumus vanitatem designat 262. 2. vehemens ignem extinguit, & signif. B. Virginem.

ginem dæmonem superantem. ibid.
Furtum aliquando permitti voluit Vlpianus, vt ludi tollerentur. 490. 2

G.

GAbriel quid signif 377. 1. cur quasi volitans pingatur 378. 2 an supremus angelorum ib. & 379 2. sapientissimus & disertissimus 381. 1. cur per Aue salutauerit B. Virg. 401. 1 cur Virginem laudauerit 407. 2. cur gratia plenam vocarit 408 1. cur in salutando nomen Virginis reticuerit 409. 1. 449 1. consensum Virg cur requisierit 467. 1. sub nomine Austri in scripturis designatus 525. 2. eius salutatio vrbano, eloquens, plena. 408 2
Gabriel & Elizabet boni Musici. 577. 1
Galbanum præsens remedium pro fœminis parturientibus 536. 1. comparatum B. Virg. ibi. & seq.
Galilæa qualis regio 29 1. duplex ibid. 2. 390 1. quid signif. 389. 1
Gamalielis sententia de Christiana religione. 19. 2
Gedeonis milites lagenis vacuis victoriã obtinentes quid designent. 618. 2
Gemmæ ex quibus confectum vas Marianum. 258. 2
Genealogia Christi quid exhibeat 202. 2. iunæ similis. ib. speculum vitæ humanæ 203 2. cur liber appelletur 219. 1. triplex. ib. 1. similis aureæ catenæ 203. 2. eius nomina omnia mystica, Christo conueniunt. 286 2
Generationes quæ Mariam Virg. beatam dicant. 640 1. 2
Gentiles quanti virginitatem fecerint 272. 2 eorum figmentis quando vti liceat. 740. 1
Gentiles quædam virgines pro virginitate quomodo depugnarint ex Hieronymo. 747 2
Germanorum mos in ducendis vxoribus 322 1. mulieres comitiis publicis adhibitæ. 575. 2
Garrulitas & loquacitas non decet fœminas 441 1. vnde hoc pateat. ibid.
Gaudium & exultatio ex multis causis solet prouenire. 612 2
Generis nobilitas multum commendat opera 129. 2. æqualitas matrimonio bono necessaria. 321. 2
Gladius flammeus Cherubin ante paradisum constituti qualis fuerit. 81 2
Gladius quem Christus missurum se dicit in terram, quis sit. 667. 2
Gladio Goliath quomodo nullus alius similis dicatur à Dauid. 689. 1
Gloria domus alicuius in quo sita. 64. 1
Gloriæ cœlestis cogitatio adiumentum castitatis. 282. 2
Gorgonia Gregorij Nazianzeni soror se dimidia ex parte baptizatam æstimabat, quam diu vir eius non esset baptizatus. 330. 2
Granata vrbs quomodo capta. 107. 1
Gratia variè accipitur in scripturis 440. 2 eius nomine quid Gabriel in salutatione significarit. 410 1. 450 1. 2
Gratia præseruauit B. Virg. à peccato originali, & corruptione 21. 2. in multis est & fuit, sed in Maria singulariter. 421. 2
Gratia humana quomodo à veteribus depicta. 413. 2
Gratiarum actio vtilis fidelibus. 597. 2
Gratitudo bestiarum, in primis aquilæ 600. 1. canum 698. 2 equi 600. 1. elephantorum 699 2. leonum 600 1. tygridis ib. aspidis. ib 2. inanimatarum creaturarum 601. 1. eius varij gradus 603 2. ad eam exhortatio. 601. 2
Grauidis mulieribus duobus temporibus motus festinus prohibitus à Medicis. 555. 1.
Gruum & aquilarum montis Tauri proprietas. 168. 2. & seq.
Gregorius Thaumaturgus montes transtulit. 395 1
Guilielmus Saxoniæ Dux festũ Præsentationis Mariæ celebrari petiit. 245 2

H.

HAlcyon qualis auis 738. 1. nidificat circa vndas maris, quo tempore illud tranquillum est. ibid. applicatur Christo & cordi humano. ibid.

Haleces sine commixtione maris & fœminæ gignuntur. 738. 2
Halma Hebræis quid signif. 756. 1. 759. 1. 2
Hæretici tribuunt B. Mariæ pœnitentiam à peccatis quibusdam 75. 1. Lauretanam historiam irrident 397. 1. superbi vocantur à B. Virg. 677. 2. & seq. à patribus vocantur idololatræ, benefici, zizania lupi, adulteri, vespertiliones, fungi terrestres & aliis nominibus 678. 1. 2. item vulpes 679. 1. Absoloni similes 680. 1. item conuiuis regis Balthasar ib. 2 fugiunt tritas Patrum vias 681. 1. hypocrisis amantissimi 681. 1. cõparati prophano Esau. ibid. capiendi & tractandi vt vulpes 683. 1. conburendi. ibid terra sunt quæ spinas & tribulos gignit. ibid. à Deo sæpe puniti 683. 2. equites nigri equi in Apocalypsi 684. 1. statim initio extirpandi. ib. 2 diuites se gloriantur & quomodo 705. 1. eorum varij errores 681 2. impudentia & impietas refutatur 409 2. 432. 2. impostura. 679 1
Hæreticorum in impugnãda Mariæ Virginitate varij conatus 802. 2. refutantur argumenta. 803. 2. & seq.
Hæreses cunctas quomodo B. Maria interemisse dicatur. 185. 2
Hebræi duplici modo redempti 28 1. stellas habent pro insigni nobilitatis 126. 1. habebãt duo animi principia 385. 2. decem nominibus Deum appellabant 636. 1. decem beneficiis à Deo affecti 673. 1. & seq. ingrati ib. 2. pœna eorum 674 2. commentum de quodam Isaiæ filio refellitur 761 1. arcanum recondititissimum 7 2 duplex mẽsura, vulgaris & sancta 73. 1. cum ijs egit Deus, sicut iudex cum adultera prægnante 204 1
He litera apud Hebræos quid signif. 636 2
Hebron ciuitas sacerdotalis. 531. 1
Herculis columnæ iuxta Hispaniam. 515. 1
Herodes vulpes à Christo appellatur 682. 1. typus hæreticorum. ibid.
Henrici II. Imp. & Cunegundis vxoris eius castitas virginalis. 315. 2
Hilaritas in bene agendo exhibenda. 617. 2
Hispania immunis ab hæreticis ob inquisitionis vsum 682. 2. eius laus. ibid. 685. 1. celebrat festum Expectationis B. V. 730. 2.
Homo arbor inuersa 39. 1. quot diebus coalescat in vtero antequam perficiatur 477. 2 duplex, interior & exterior 693. 2. eius corpus quadrigæ comparatur à Platono 593. 2 in iudicando similis radiis solis per vitrum splendentibus. 354. 2.
Homines nascuntur sub dominio temporis 384 2. omnes transgressores, & quomodo 20. 2. duas habent tribulationis portas 30. 1. facilius conteruntur de peccatis homicidij & aliis, quam de libidine. 279. 1
Homo etiam non peccans, moreretur naturaliter, & cur. 835 2
Homicidium permissum ad vitandum adulterium. 490. 2
Hieronymus excusat se, quod mulieribus scripserit 575. 2. & de familiaritate cum S. Paula. 559 1
Horologium Achaz, B Virgo 499. 2 quis inuenerit. 260. 1
Hortus Hesperidum à dracone custodiebatur, & cur, quidue designet 458. 2. & seq.
Hugonis de S. Victore sententia de matrimonio Ioseph & Mariæ. 288 1
Humilitas vox ambigua 623. 2. quid per vocem humilitatis intellexerit B. Virgo in suo Cantico. ibid. & seq habet duos respectus 700. 2. remedia ad humilitatem comparandã 630. 1. eius prȩmia 700. ib. triplex est, coacta, spontanea, honorata 471 2. vbi nascatur 472 1. eius augmentum sanguinis nobilitas. 129 2
Humilitas insignis B. Virg. 468. 2
Humiles non delectantur laudibus 444. 1. 588 qui dicantur 700 1. cur eos Deus exaltat. 701. 1
Humiliatio via ad humilitatem. 674. 2

I.

I Litera Virgilio celebrata 172.1. symbolum adultæ ætatis. ibid.

Iacob angelum vincens claudus factus, quid significet 225.1. fuit Christi figura ibid.2. creditur sanctificatus in vtero matris 279.2. eius fortunatus aduentus in domum Laban 562 1. ei promissa incarnatio Christi. 719 1

Iacobus Apostolus templum ædificauit in honorem B. Virg 644.1. sanctificatus in vtero matris. 297.1

Iacobi hæretici figmentum de annunciatione B. Virgini facta ad puteum. 399.1.

Iehoua nomen Dei ineffabile 656.1. quatuor literis scriptum. ibid.

Ieroboam filius Salom. quomodo depositus. 698.1

Iephte votum imprudens impiè impletum 252.1. eius filiæ tristitia quod sterilis esset moritura & virgo 266.2. applicatur Præsentationi B. Mariæ quam Ioachim fecit. 252.1

Ieremiæ vaticiniū de idolis ruituris cum Virgo pareret. 741 2

Iesu nomen olim multis datum sed in figura. 221.2

Iesabel mulier flagitiosissima. 234.1

Iesse binominis. 231 2

Ildephonsi Episcopi diligentia in propugnanda Mariæ virginitate. 727.2. 328. 1.

Illyria sycophantia. 397.1

Impiorum animas quibus modis Deus dispergat. 690.2

Imago B. Mariæ meritò hunieris portatur à fidelibus 200.1. honoratur à quibusdam Turcis. 641 2

Imperatores soli, & virgines Vestales apud Rom. intra mœnia vrbis sepeliebantur 290. 1 Victores vrbem ingredientes monetam cudebant, & in populum spargebant. 544 1

Incarnatio Christi miraculorum maximum 418.2. magna Dei misericordia 662.1. per brachium Dei facta dicitur, & cur 668.1. etiā ante Abrahami tempora promissa 717.2. iuramento diuino confirmata, & cur 720.1. in illa mirabilis Dei potentia. 668.2

Incredibilia tria à Deo facta, quæ credit mundus, ex Augustin. 701.2

Infantes in vtero quomodo constituti. 570 1.

Ingrati taxantur. 607.1. 598.1.2

Ingratitudo quale vitium 598. 1. ab ipso Lucifero mutuata. 607.2

Inuentoribus rerum magni honores habiti. 269.1

Inanes qui dicantur in Cantico B. Virg. 709.1.

Indicæ mulieres olim & nunc cum defuncto marito exustæ in signum amoris. 313.2

Intellectus B. Virg. nullis erroribus obscuratus, & cur. 186.1

Inuocatio B. Virg. vtilis peccatoribus & iustis, & militibus. 417.2

Ioab recusat bellare sine Dauid, & cur, quidve doceat. 589.1

Ioachim vide Anna & Ioachim.

Ioannes Baptista in vtero sanctificatus per Visitationem B. Mariæ 543 1 idque voce B. Virg. 561.1. liberatus à peccato originali in vtero 537. 1. 563 1. Propheta factus 568 2. opponitur Adadamo 509. 2. quomodo exultarit in vtero Elisabeth 570.2 cōparatur Moysi quoad vocationem 563.1 non fecit signa 564.1. eius magnum encomium 385.2 exultatio qualis in vtero 507.1. in eo acceleratus vsus rationis ibid 2 & seq. quomodo Christū nosciſſe se dicat 569.1. eius digitus quanti faciendus 564.1. arcus cœlestis. 538.1

Ioanni Damasceno abscissa manus restituta à B. Virg. 328.1

Ioannes Euangelista templum consecrauit B. Virg. 649 1

Iobi vxorem cur diabolus non occiderit. 317.1.

Ioram rex impius. 233.2

Iosaphat rex pius 233. 2. in quo repræhensus,

Ienſus. ibid.
Ioſephi quatuor valde illuſtres in ſacra Scriptura. 363.2
Ioſeph Patriarcha variè tentatus à Domina 369 1. nomine Serapidis cultus ab AEgyptiis ibid. 2. eius venditio & ſeruitus 14. annorum, Chriſti aduentum retardauit per 14. generationes, iuxta Rupertum 216.2. eius caſtitas 364. 1. pulchritudo 368. 1. laus à continẽtia 557.2. alia plura de illo 370. 1. & ſeq.
Ioſephi ab Arimathia fortitudo. 369.2
Ioſephi Barſabe iuſtitia. ibid.
Ioſeph Sponſus Mariæ annulum tradidit Mariæ 288.1. pallio eam cooperuit ibid. ætatis anno poſt quadrageſimum fuit deſponſatus 290. 1. verus maritus Mariæ etiam abſque copula carnali, & quomodo 286. 1. non accepit Mariam in domum ſuam ſtatim à deſponſatione 291. 1. nobiliſſimus, vtpotè de domo Dauid 296 1. integerrimæ vitæ ibid. ſanctificatus in vtero matris 297.1. cõiugem aliam non habuit ante B. Virg. ſed virgo fuit 298. 1. & martyr ſicut Beata Virgo. ibid. 2. non poterat intueri vultum Virg. 299.1. mortuus ante Chriſtum 300.1. ab angelo præmonitus de morte ſua 301 2. reſurrexit cum aliis tempore reſurrectionis Chriſti 303. 1. poteſt ad interecedendum & obtinendum ibid. 2. faber lignarius fuit 306. 1. ab æterno prædeſtinatus 323. 2. vir plane 324. 1. ſecreti tenaciſſimus cuſtos 327. 1. ſanctitate omnes alios antecellit 328. 2 333. 2. à Deo præparatus vt eſſet aptus coniunx Mariæ 329. 1. an dubitarit aliquando de vxoris ſuæ Mariæ caſtitate 344. 1. comitatus vxorem ad Eliſabeth 348. 2. rectè pater Chriſti vocatur 355. 2. tutor Chriſti pueri ſedulus 356. 2. comparatur cum Ioſepho Patriarcha 363. 2. diſſimilitudo tamen quædam inter ipſos 372. 1. Virgo 366. 1. eius genealogia eadem quæ & Mariæ 125. 1. patria Nazareth 249. 1. pater quis 295. 1. Zelotypia 298. 2. veriſimilis moribundi proſopopœa 301. 2. ſeptem dolores 303. 2. & ſeq. miracula ibid. ipſi obediunt omnia 361. 1. conſortio vxoris ad faſtigium perfectionis euentus 312. 2. temperantia 370.1
Ioſeph & Maria duæ animatæ citharæ. 324. 2.
Ioſias pietatem Dauidis & Ezechiæ reſuſcitauit. 235. 2. & ſeq.
Ioſue & Caleb quo artificio terram promiſſionis commendarint. 195.1
Ira Dei fluctibus con parata. 199.2
Iris Iunoni olim appicta quid 619. 2. eius ſplendorem admiratus Salomon 716. 2.
Iſaac typus Chriſti 223. 2. vnde dictus 401. 2. promiſſa incarnatio Chriſti 718. 2.
Iſaac & Iacob quid deſignent. 229.2
Italia quomodo cum hæreticis agat 683.1
Iucunditas finem amarum adferens. 708. 2.
Iudas cur in genealogia Chriſti ponatur cum ſit quarto loco natus 226. 1. Chriſti figura ibid 2. confeſſionem ſignificat 228. 1. ad Thamar ingrediens quid doceat 228. 2. & ſeq. & eius poſteri quomodo ſempor ſceptrum tenuerint 229. 1.
Iudæi ſuperbi vocantur à B. Virg. 673. 1. quomodo Chriſtum interfecerint ibidem. decem beneficiis affecti à Deo ibid. ingrati 674. 1. pœna eorum ib. 2. ipſo feſto Paſchæ puniti 675. 1. fœtentes ibid. 2. contempti 676. 1. ſtupidi ibid. diſperſi ibid. 2. depoſiti. 698.1
Iudicis cuiuſdam memorabilis ſententia. 193.2
Iudices ob iuſtitiæ opera commendabiles. 213.1
Iudicium temerarium fugiendum exemplo Ioſeph 352. 2. & ſeq. eius cauſæ 354. 2. errores variorum ex eo. 353.2
Iudicium hominum ſimile pluuiæ. 534. 2.
Iudith figura Mariæ 18. 2. pudica & ſolitaria

caria 408.1. eius scandala deceperunt Holofernem. 473.2
Iulianus & Basilissa coniuges, virgines 316.1.
Iulianus Imp. quomodo punitus ob blasphemiam. 133.1
Iunonis simulachrum ex cypresso olim fiebat 85.1. quomodo pingebatur apud Gentiles. 516.1. 619.2
Iupiter quid faciat in cœlis iuxta fabulas 309.1.
Iuramenta antiquitus fiebant super altari. 241.2
Iurare an Deo conueniat 721.1. cur Deus addat iuramentū promissionibus suis. 722.1.
Iurisperiti duplicia bona statuunt. 309.2
Iustiniani Imperat. lex pro virginibus. 273.1.
Iustis sub lege etiam purgatis non patuit ianua cœli. 493.1
Iustitia bifariam accipitur 342.1. ipsa & misericordia Dei quasi statera. 474.2
Iustificationis requisita. 833.2

L.

LAban mundi typus. 724.2
Labores in via Dei viriliter aggrediēdi, vt victoriam obtineamus 266.1.2. figura de hoc Moyses & coluber versus in virgam. ibid.
Labyrinthus qualis & vnde dictus. 620.1.
Lacedæmonij enses inuenerunt. 260.1
Lacænæ cuiusdam dictum de filiis suis. 517.2.
Latrunculariæ ludus, & eius mirabile quiddam. 428.2
Laudari à viro laudato, pulchrum, è contra verò, turpe. 4.1
Laudes tempestati similes. 444.2
Laudes B. Virg. à nemine explicari rectè possunt. 461.2
Laquei peccatorum sæpè habent suas illecebras, quibus detineantur. 689.2
Lamina quædam mirabilis inuenta tempore Irenes Imp. de Christo. 741.2
Lauinia Latini regis filia Beatam Virginem in aliquibus adumbrauit. 462.1.
Lauretana domus: vide domus conceptionis Christi.
Latro non ascendit in cœlum ante ascensionem Christi. 838.1
Lazarus & alij suscitati bis mortui. 72.1
Lætitia vana redarguitur. 621.2
Legati sapientia necessaria. 381.1.
Legati stulti variæ comparationes. ibidem 2.
Leo Iconomachus Imp. quomodo punitus ob sacrilegium. 133.1
Leo album gallum timet. 147.1
Leonum gratitudo. 600.1
Lepores timidissimi 451.2. auditum habent acutissimum. ibid.
Leuiathan dœmonem designat. 195.2
Leui tria signif. 273.2
Lex Dei, optimus consiliarius. 659.1
Lex militarium religionum 197.1. de auibus in arbore nidificantibus an sint domini, cuius est arbor. 537.1
Liber quid signif. 218.2
Liber vitæ qualis. 188.1
Liber vitæ & Christus duo libri præstantissimi. ibid.
Liber conscientiæ. 189.1
Liber sacræ Scripturæ ibid. præscientiæ Dei qualis. 724.1
Liber legis in triumpho ductus Romæ. 221.1.
Liber quid designet. ibid.
Liber generationis Iesu Christi liber vitę. 191.1.
Liber rationum. 194.2
Liber sæpè cor humanum designat. 192.1.
Libellus repudij an secretò dari potuerit. 351.2.
Libido tria habet inferno similia 282.2. eius varia nomina ob mala quæ gignit 126.2. magna vis. 279.1.2. & seq.
Liberum arbitrium. 610.1
Lilium symbolum virginitatis, & spei. 726.1 720.2. sex habet folia candida. 728.1.

7?8.1. reliqua eius descriptio ibid. eius proprietates. 38.2
Literæ singulæ Mariani nominis scatent mysteriis. 169.2
Lothos arbor iuxta domum Vestæ antiquitus posita, quid designet 283.1. qualis arbor. ibid.
Lucerna & ignis semper in tabernaculo, quid signif. 67.2
Lucifer velut Narcissus propriam pulchritudinem considerans, suiipsius amore periit 686.1 suis artibus superatus est 688.1. eius varia nomina. 687.1 cogitationes. ibid.
Lucta Iacob cum angelo quid significat. 225.1.
Ludi prophani quam pernicioſi 490.1. interdicti in Hispania ibid.2. quantopere sacerdotibus vitandi. ib.
Luna breuissimo tempore cursum suum peragit 261.2. comparatur B. Virg. ib. 143.1. eius velocitas. 56.2
Lunam B. Virgo sub pedibus, ambitioſi & auari super caput ponunt. 135.1
Lunatis vnde dicti. 144.1
Luscinia quando potissimum cantet. 486.1.
Lutherus refellitur 182.1. 187.1. eius dictum de B. Virginis immaculata cōceptione 644.2. impietas. 651.2
Lux ante solem creata, Mariam significat. 49.1
Luza ciuitas mutato nomine Bethel dicta, quid signif. 149.1
Lycurgi scitum factum quo parentibus filios bene educare suasit 253.2. eius lex de vxorum dote. 322.1

M.

M Litteram Misseni in scutis sculpere soluti, & quare 171.2. stultitiæ symbolum ibid. de ea, quæ Hebræis Mem dicitur, notabile quiddam. 760.2. 767 2.
Macrina Torquati vxor præ clausuræ amore expirat, deque ea memorabilis narratio. 400.1
Magdalena in horto prohibetur tangere Christum, & quare. 282.1
Magnificat Cantici Mariæ excellentia. vide Canticum B. Mariæ.
Magnitudo Sanctorum diuersa. 496.2
Magis creditur duobus affirmantibus, quàm mille negantibus. 825.1
Magna quæ Deus fecit B. Virg. 652.2. & seq.
Maio mense olim prohibitum nuptias contrahere. 322.1
Malum granatum qualis arbor 88.2. typus Mariæ ibid 2. eius flos rubicundus & diademate coronatus. ibid.2
Manasses rex flagitiosiss. 252.2. conuersus. ibid.
Mancipia quomodo signari soluta. 274.2
Manichæus hæresiarcha excoriatus. 683.2.
Manus porrectio stipulationis & promissionis signum. 669.2
M. Marcellus fleuit Syracusas antequam caperentur. 351.2
Mare imago B. Mariæ 174.1. eius nomenclatura B. Virg. conuenit 173.1. 784.1. eius nauigatio multis periculis exposita. 176.1
Mare mortuum imago peccatorum 692.2. eius descriptio & nomina. ib.
Mare rubrum in 12. diuisiones diuisum, iuxta quosdam. 150.1

Maria in genere.

Excellentissima inter omnes creaturas 12.2. quàm Deus cum singulari voluptate contemplatur 13.1. excellentissimis donis ornata 15.1. similis herbæ solis 40.1. immunis à lege corruptionis 41.2. Dei imago præciarissima 52.1. 56.1. 66.2. domus Dei 64.1.2. vera Pandora poetarum 67 1. dormiens plus contemplabatur, quàm alij vigilantes ib.2. sanctum sanctorum 70.2. non est metienda more aliorum hominū 73.1. virgula fumi ibid. Phœnix 85.2. sine omni peccato 97.1 pulcherrima 159 2 prudentissima 446.2. obediens 468.2. humi-

humilis ibid. laudanda ob tres causas 639.1. an sola fuerit fide immobilis in die parasceues 650. 2. non præsedit in Concilio Apostolorum, & cur 185.2. cunctas hæreses quomodo interimit ibid. cur nomen non mutarit 241.1. norma viri sui 330.1. electa ab æterno 38.1 Prophetissa, & rerum naturalium peritissima 183.1. non dubitauit de incarnationis mysterio 182. 2. Christo vicinissima 177 1. laudatur à gentibus 641.1. à Iudæis 644 1. hæreticis, angelis, fidelibus 640.1. & seq. diuinitus edocta 186.1. dissimilis aliis mulieribus 399 1. inuocanda à iustis & peccatoribus 417.2. disertissima oratrix 711.1. excepta à lege communi 754.1. 2. prophetissæ nomine designata ab Isaia 765. 2. & seq. eius nobilitas maxima 126.1.2. & seq. non solùm à stirpe auorum, sed maximè à virtutibus 130.1. pulchritudo qualis 161. 1. quæ neminem ad libidinem excitauit 162 1. nomen valde conueniens 106 1. eius dignitas quanta 7.2 nominis arcana 17. 2. variæ significationes 178.2. 186.2. & seq. eius nomen simile nomini Iesu 449.2 opponitur Euæ 378. 1. pulchritudo varie depicta 45.1.2. 46.1.2. fœcunda virginitas 743. 2. in eam tanquam in mare influit omnis plenitudo gratiæ 172.1. sanctitate superat omnes Ecclesiæ ordines. 1.1

Maria hortus vocatur 786.2. petra 794. 2. conchylio comparatur 787 1. eius virginitas à patribus vnanimiter asseritur 738 1. an semper etiam mente virgo fuerit. 810 1.2

Maria redempta à Christo 828.1 fuit baptizata ib.2 iustificata 831.2. cur mortua cum non peccarit. 836.1

Mediator quomodo quis esse possit 834.1

Molimeus hæreticus negat B. Mariam in partu virginem mansisse. 803.1

Eius Tituli & Epitheta.

Abyssus inscrutabilis 1. 1. secunda Eua 7.1. secunda sabbati 7.2. initium operum Dei 12.1. ciuitas munita & ornata 29.1. a Deo ædificata 31. 1. Sapphyrus 33 1. sol. 57. 2. & seq. ficus 87.2. palma 89.1. primogenita redemptoris 97 2. electa ab æterno, vt esset mater Christi 98 1. aurora 131.2 778 1. luna 143.1. sol 145.2. castrorum acies ordinata 147.1. nouus mundus abbreuiatus 630.1. sabbatum delicatum ibi balsamum 200.1 vas admirabile & singularis excellentiæ 257. 2. & seq. nubes 781. 1. speculum 783 1. liber non legibilis 3.1. etiam angelis ibid. liber omnis mendi expers 23.1. pulcherrimè exaratus ibid. & seq. 189 2. vrbs fortitudinis 27 1. paradisus voluptatis 83.2. horologium Achaz 499. 2. vexillum 500. 1. Domina cœli & terræ 179.1. stella maris. 175.1

Figuræ & præsignationes.

Iudith 18.2 42.2. liber signatus septem sigillis 23. 2. Maria soror Moysi 18.2. 134 2. arca testamenti 31. 2. thronus Salomonis ibid. thronus Apocalypseos ibid. Sapphyrus 53.1. nubes seu columna ignea 33.2. tabulæ decalogi 34. 2. Esther ibid. & 44.2. 179.2. arca Noë 35.2 columba emissa ex arca 36.1. abacus Dauidis ibid. tabernaculum Ezechielis 70.2. porta Ezechielis 769.2. & seq. paradisus terrestris 76.2. & seq. 81. 2. porta clausa Ezechielis 81. 1. Sara, Rebecca, Rachel, Abigail, &c. 134 2. 652.2. virga Aaron 138.2 virga Iacob 152.2. arbor vitæ 199. 2. rubus ardens 775.1. item variæ figuræ vno loco congestæ. 643 1. & seq.

Prædestinatio.

Similis Prædestinationi reliquorum sanctorum 6.1. differt in nonnullis ibid. electio eius excellit creaturarum quarumcunque prædestinationem, ibid 2. secùdum locum prædestinationis obtinet post Christum 7. 1. & immediatum 8.1. nunquam diabolico dominio

subiecta 9.2. 10. 2. peccato originali caruit 10. 1. 2. quomodo ab illo exempta 24. 1. 2. simili declaratur ibid. 30. 1. singularis eius prædestinatio præ aliis hominibus, & quomodo 10. 1. 13. 1. mater Dei prædestinata etiam ornata fuit charismatibus diuinis 15. 1. 652. 1. coadiutrix & comes Christi indiuidua in redemptione generis humani 15. 2. & seq. idque fuit valde conueniens ex sententia S. Bernardi. 18. 1.

Conceptio.

Conceptionis immaculatæ doctrina à Deo est 10. 1. 2. 20. 1. variè oppugnata ibid. à Deo occultata 23. 2. nec ab Ecclesia definita, & cur 24. 1. duplex eius doctrinæ via 25. 1. quomodo exempta à lege communi 25. 2. præfigurata in Hester langente sceptrum Assueri 26. 1. in arca testamenti 31. 2. aquis Iordanis 32. 1. throno Salomonis ibid. 2. Esther 35. 1. arca Noë ibid. 2. arce Ionathæ 36. 2. arca Dauid ibid. Lamina summi Sacerdotis ibid. terra sacerdotali 37. 1. seruo Iob ibid. cœlesti Hierusalem ibid. turri Dauid ibid. collo sponsæ 38. 1. lilio ibid. 2. comis sponsæ 39. 1. equitatu Pharaonis 40. 1. calceamentis filiæ Principis 41. 1. intellectui humano incomprehensibilis 60. 2. nihilominus redempta, etsi non peccauerit 89. 2. variæ rationes huius doctrinæ 95. 2. Festum huius rei primum celebratum in Anglia 103. 2. argumenta quædam contra hoc dogma 104. 1. miracula id comprobantia. 106. 1

Natiuitas.

Patribus prænunciata 134. 2. ab angelis prædicta 135. 1. quando nata ibid. 2. cur in Septembri, & vindemiæ tempore. 136. 1. cur die Sabbati 137. 1. vbi nata ib. Festum eius rei quàm antiquum 138. 2. natiuitas eius sanctior, quàm aliorum Sanctorum exitus 147. 2. genealogia fuit præfigurata per scalam Iacob 208. 1. idem nomen semper retinuit, & cur. 241. 1.

Præsentatio.

Ab hæreticis irridetur 244. 1. probatur testimoniis Patrum ibid. an in templo habitauerit 246. 1. an in sancto Sanctorum 247. 1. quindecim gradus expeditè ascendit 248. 2. quid hoc portenderit 262. 1. trima tantum 248. 2. quæ eius exercitia fuerint in templo 249. 1. cibus ab angelis ministratus ibid. sepè à Deo quotidie petiit 250. 1. cõuenientissimè habitare debuit in templo 256. 2. illa oblatio suipsius Deo gratissima 261. 2. emisit prima votum virginitatis 266. 1. & seq. quantum opus hoc fuerit ibid. quando hoc fecerit. 269. 2

Desponsatio.

Huius rei historia ex Nicephoro, Nisseno, Damasceno & aliis narratur 284. 1. 2. & seq annulũ accepit à Ioseph 288. 2. fuit inter eos matrimoniũ ratum 287. 1. sed non consummatum 286. 2. 287. 1. pallio quoque fuit à Ioseph cooperta. 288. 2. anno ætatis 14. fuit desponsata 289. 1. vtrum Ioseph statim tradita ib. huius matrimonij figuræ 310. 2. sponsum suum flagrantissimo amore prosecuta est 313. 1. 330. 1. sex prærogatiuæ huius matrimonij 311. 1. & deinceps causæ variæ 317. 2. & seq. eius æqualitas. 323. 1

Annunciatio.

Est ineffabilis 373. 1. fit ab angelo non ab homine 375. 1. sub specie corporea 376. 1. diligenter descripta ab Euangelista 382. 1. eius rei figura præcessit in Abraham & Eliezer seruo eius 383. 2. quo anno mundi facta 385. 1. mense Martio ibid. quarto mense à desponsatione Mariæ cum Ioseph 386. 2. vicesima sexta Martij, feria sexta 387. 1. media nocte completa 388. 1. in Galilæa ibid.

2. in ciuitate Nazareth 390. 1. cohabitante cum ea Ioseph 398. 1. qualis eius turbatio ad salutationem angeli 441. 2. non dubitauit de verbis angeli 454. 1. & seq. vera mater Christi 505. 2. mater sui patris 514. 1. mater Dei. 517. 1

Concipiens.

Sanguinem purissimum ministrauit conceptioni Christi 481. 1 cuius in naturalibus præbet exemplum auis quædam dicta Ormomegia ibid. duo errores circa illam fugiendi ibid. 2. nec sustinuit tædium more aliarum grauidarum 484. 1. 534. 1. cognouit se non sibi soli, sed saluti orbis parituram 485. 1 lusit & exultauit in conceptione sua 490. 1. huius rei gratia vocatur ab Apostolo signum magnum 494. 1. 2. & meritò, stupet enim rhetor, Dialecticus, & alij, &c. ib. 2. & seq.

Visitatio.

Quando facta 530 1. an sola fuerit Beata Virgo ibid. 1. vtrum adfuerit Elizabeth parienti 532. 1. 2. non sensit tædium grauidarum mulierum 534. 1. cur Elizabeth visitarit 535. 1. cur festinarit 556 1. cur & quomodo salutarit Elizabeth 561. 1 2. an & Zachariam salutarit ibid. 2. optimum ordinem seruauit in suo Cantico 661. 1. cur festum Visitationis celebretur in Iulio, cum facta sit in Martio 533. 1. huius figura est translatio arcæ in domum Obededom. 535. 1
Marcus Lepidus tutor filij regis Ægypti nomine pop. Rom. 356. 2
Masculus plorans profert A. fœmina plorans profert E. 401. 2
Matthæus quis & qualis fuerit 205. 1. diuersam in Luca genealogiam Christi narrat 241. 1. in sua genealogia multas hæreses extirpat. 222. 1
Matrem Dei esse miraculum maximum 513. 2 eius varia dignitas. ib. & seq.
Matrimonium vt fœlix sit quid desideretur 321 1. eius triplex bonum 438. 1. inæqualitas vitanda 322. 1. consensus necessarius. 467. 1
Mel quomodo ægrotantibus amarum 189. 2. nunquam in sacrificio oblatum, & cur. 621. 2
Melchisedech vtrum fuerit angelus. 218. 2.
Melitensium error ex temerario iudicio. 353. 1.
Menelaus vasa sacra rapuit. 257. 1
Mensura apud Hebræos duplex vulgaris & sancta. 73. 1
Mercatoris cuiusdam factum. 303. 2
Michael vtrum primus angelorum 389. 2.
Minerua ex cerebro Iouis sine matre nata. 740. 1
Minotaurus cuius rei symbolum. 327. 2
Miracula dupliciter dicta. 498. 2
Miracula quædam de S. Ioseph 304. 1. in conceptione Christi. 488. 2
Miracula in imagine B. Virg. Constantinopoli 650. 2. in præsentatione Mariæ. 248. 1
Miraculum maximum B. Virgo. 498. 2
Mirmidones ex formicis. 740. 1
Misericordia Dei quid 661 2. & seq. Christo specialiter conuenit ibid. eam non exercuit ante incarnationem. ibid.
Modus quo formatum fuit corpus Christi in vtero Virg. 480. 2
Modestia virginibus necessaria. 277. 2
Monastica vita quam maximè eget prudenti regimine. 255. 1
Moniales Ord. immaculatæ Conceptionis Mariæ. 649. 2
Montanus hæresiarcha seipsum suspendit. 683. 2
Mortui patrocinium B. Virg. implorant. 639. 1.
Moyses ob incredulitatem non potuit ingredi tectum fœderis Domini 60. 1. primum suum librum Genesim inscripsit, & cur 219. 1. infans diadema Pharaonis pedibus conculcans, quid notauerit. 262. 1

Moyses comparatur cum Ioanne Baptista 563.2. excepit B. Virginem à lege quandam communi 754.1. eius nobilitas quando cœperit 132.1. ei promissa Christi incarnatio. 719.1
Mulier vnde dicta 573.1.2. eius & serpentis antipathia. 19.1
Mulier pulchra, diaboli ianua 156.2. bona rarior Phœnice 775.1. eius ornatus silentium. 440.1
Mulierum familiaritas pernicioſa 574.1. 199.2. quarundam insignium nomina & exempla. 775.1
Mulier in Apocalypsi quomodo euadat draconem. 92.1
Mulieres Aegyptiæ colebant virginem cum infante 641.2. earum superstitio. 524.2.
Mulieres sæpè vinos circumueniunt. 769.2.
Mundus similis statuæ Nabuchodonosor 202.2. labyrinthus 620.1. eius amatoribus accidit idem quod Iacob Patriarchæ. ibid.
Mundi pulchritudo 46.1. sex ætates 137.2 promissiones fallaces & amaræ 724.2. vinum cauendum. 310.1

N.

NAbuchodonosoris statua quid designet. 224.1
Nardus qualis herba 476.2. figura humilitatis B. Virg. ibid.
Nathanis prophetæ prudentia. 382.1
Nautarum exemplo prudentiam in rebus agendis adhibenda 460.2. præsagia, cum vident ludentes delphinas. 491.1.
Nazareth quantum distet Ierosolymis 390.2. gloriosior terrestri paradiso 392.1. eius descriptio. 394.2
Nazaræi quales. 393.2
Negatiua in controuersiis difficilis probationis. 14.1
Negligentia in bonis operibus vituperanda. 554.1
Negotia diligenter discutienda, antequam de iis iudicemus. 352.1
Neomeniæ festo succesſit festum Nativitatis B. Virg. 159.2
Nestorius refutatur Matiam Dei genitricem negans 509.1. 512.1. mortuus lingua vermibus corrosa. 684.1
Niloſſeni responsio ad quæstionē Amasij regis Ægypti. 412.1
Nobilitas iuxta quosdam parum facit ad rem 28.1. est tamen magni facienda 129.2. eius insigne apud Hebræos stella 126.1. apud Rom. luna in calceis depicta ibid.2. ab alijs sub lucis metaphora descripta. ibid.1. quænam vera 127.2. est humilitatis augmentum. 129.2.
Nobilitas Mariæ maxima. 125.2. & seq.
Noë promissa incarnatio. 717.2. 718.2
Nomen Dei est verbum incarnatum. 637.1.
Nomen Domini inuocare quid sit. 658.1
Nomina à Deo imposita & ab hominibus quomodo differunt. 178.2
Nomina sacræ Scripturæ non otiosè trãscurrenda. 206.1
Nominum impositio debet ipsis rebus conuenire. 165.2
Notitia suiipsius quantum bonum. 525.1
Nouitas Sanctis Patribus valde inuisa. 681.1
Nouitates in partu Virg. quæ. 769.1
Nuntij præcipua rerum agendarum instrumenta 381.2. qualem miserit Abraham, cum filio vellet vxorem quærere. ibid.
Nuntij imprudentis comparatio cum tibus. 381.1. & seq.
Nubi similis B. Virgo. 33.2
Nuph Abbas ab angelis cibatus. 249.1
Nuptiis comparatur Christi incarnatio. 486.2.
Nux quot habeat proprietates. 159.2

O.

OLitera grauiditatem præ se fert 760.2. quid designet, ibid.

Obs-

Obedientia insignis B. Virg. 468. 2. maior obedientia Abrahæ. 469. 2
Obiectio hæreticorum contra B. V. triplex. 512. 1
Oblocutiones hominum quantopere fugiendæ. 278. 2
Obumbrare propriè dicitur de viro vxorato. 466. 2
Octauiani Imp. symbolum Delphinus anchoram amplexans. 447. 1
Octo stupenda mysteria nunciata Mariæ ab angelo. 581. 1
Oecolampadij hæretici locus in laudem B. V. 645. 1 & seq.
Officium patris alere filium 361. 1. optimè id impleuit Ioseph. ibid.
Olympias mater Alexandri Magni 483. 2. & seq. comparatur aliquatenus B. Virg. ibid.
Olympi montis altitudo. 77. 2
Onychinus gemma tremulos faciens oculos. 259. 2
Oracula varia Sibyllarum. 642. 1
Ordo aurei velleris in honorem B. Virg. institutus 649. 1. item Cluniacensis, Præmonstratensis, Carmelitarum, Seruitarum, & aliorum. ib. 1. 2
Opera sex dierum Mariam signif. eique aptantur. 49. 1. & seq.
Ordo debitus non peruertendus. 379. 1
Originale peccatum error in principio creationis humanæ 10. 2. quomodo ad hominem perueniat simili egregio declaratur 20. 1. simile lepræ 26. 1. ianua omnis erroris 186. 1. eius doctrina à multis hæreticis oppugnata 201. 1. eo caruit B. V. 186. 1
Ormomegia auis, quomodo concipiat 481. 1
Ormomella auis Arabiæ 739. 2
Osculari manus loco salutationis prophanum & gentile est. 562. 1
Otium virginibus fugiendum. 276. 2
Oui perditæ cur homo comparatus. 10. 2

P.

Pallados fortitudo draconem vincentis fabula, B. V. applicata. 19. 1
Palma qualis arbor 89. 1. 311. 2 symbolum iustitiæ 113. 1. typus B. Virg. 89. 1
Pandora quibus donis à dijs affecta 259. 2. applicatur B. V. ibi.
Panthera quale animal. 571. 2
Papa non potest se subijcere Imperatori. 93. 2
Parabola Euangelica de debitore, ostendit Deo exosam esse tyrannidem. 217. 1
Paradisus terrestris describitur 77. 1. 2. maledictioni non fuit obnoxius 76. 2. designat B. Virginem 81. 2. quando creatus 83. 1. ab Origene & Philone negatus 75. 2. eius amœnitas. 78. 1
Paradisus secundi Adami 1. Christi Maria. 83. 2
Parentes prohibentes filios à statu religioso, similes Pharaoni & quomodo 256. 1. deformes filios offerentes taxantur 244. 2. probi sæpe improbos generant filios 233. 2. exemplo Ioachim & Annæ optimè monentur. 251. 1
Parentes B. Virg. cur non nominati ab Euangelistis. 134. 1
Parmenianus hæreticus discerptus à canibus, quibus Eucharistiam proiecerat. 683. 2
Parisiensis schola decernit immaculatam B. V. conceptionem. 103. 1
Patres B. Virginem primam vouisse virginitatem affirmant 267. 1 & seq. quibus epithetis B. Virg. honestarint 268. 1. variis encomiis fidem Virg. celebrarunt. 417. 1 646. 1 & seq.
Patres Mariæ Virginitatem nunquam violatam constanter affirmant 788. 1. eorum de ea re testimonia. ibid. & seq.
Patribus antiqui Testam. prænunciatus ortus B. Virg. 134. 2
Paulus Eremita ab angelis cibatus. 249. 1
Paulus vas electionis, vt præberet potum gentibus, Maria vas, vt præstet potum Dei filio. 258. 2
Pauo diuitiarum symbolum 85. 1. & superbiæ. 217. 2

Paulus iuxta quosdam sanctificatus in vtero. 297. 1
Paulus II. Pontif. post votum B. V. Lauretanæ factum conualuit. 397. 2
Peccatum mors animæ 30. 1. intrat in mundum per res sensibiles 405. 1. non committitur impunè 199. 2. imitatur mortem 691. 2. eius fructus formido & pauor 4. 1. 2. imago Antiochus 694. 1. originalis varia incommoda & damna. 93. 2. & seq.
Peccatores similes pueris in quo 189. 1. septem rebus comparantur ab Isaia 690. 2. vuluæ sterili ab Osea 691. 2. mortuis 693. 2. tripliciter à Deo increpantur. 690. 1
Peccatoribus iustificatis quid accidat. 572. 1
Pedes affectus significant. 40. 2
Pedis lassi incommoda comparantur nũcio imprudenti. 381. 2
Perdicis pulli quomodo erumpant. 570. 2
Persæ fidelissimi secretorum custodes. 327. 2
S. Petrus struxit templum in honorem B. Virg. 649. 1
Pharaonis obstinatio, quomodo punita. 697. 1
Pharao alter induit Iosephum veste byssina. 368. 2
Philippi III. Hispaniæ regis laus. 685. 2
Philomela primas tenet canendi artes inter omnes aues 587. 1. ei comparatur B. Virgo. 261. 1
Philomenon fortis rex, deformis. 158. 2
Philosophi duo infinita repererunt. 470. 2
Phœnix qualis auis 85. 2. non vtitur venere 739. 2. typus B. Mariæ Virg. 85. 2
Phydias Venerem testudini insistentem sculpsit, & cur 276. 2. quanto artificio imagini Minervæ suam addiderit. 767. 2
Pietas vera potius gaudet de aliena quam sua fœlicitate. 540. 1
Pirrha ex lapidibus homines facit. 740. 1
Pisces qui sine commixtione maris & fœminæ gignuntur. 738. 2
Piscibus cur Deus non maledixerit. 173. 2
Planetarum cursus. 261. 2
Ploratus infantium prophetia incolatus humani. 401. 2
Poeticum quoddam figmentum Christo & Mariæ applicatum. 425. 1
Pœnitenti minus dolenti quid soleat præcipi. 706. 1
Polus duplex. 176. 2
Possessio à rei proprietate quantum distet. 10. 1
Potentia sine sanctitate tyrannis est. 658. 2
Pontif. Rom. in quo Rom. Impp. similes. 702. 1
Potentia Dei mirabilis in incarnatione Christi 668. 2. in tribus. 705. 1
Potentes à Deo sæpe humiliantur, & cur 699. 1. eorum nomine quid B. Virgo in suo Cantico intelligat. 695. 1
Potestas vera quæ sit. ibid. 1. 2
Plato natalis sui festum celebrabat 140. 2. humanum corpus quadrigæ comparauit 593. 2. eius ori cum esset infans examen apum insedit 566. 1. lex de ciuibus in armis exercendis. 602. 1
Primi parentes & angeli in creatione gratiam acceperunt. 97. 1
Principiis hæresum obstandum 684. 2. variis id exemplis probatur. ibi.
Principes admonentur subiecti esse Deo 132. 1. quinam à Deo puniti 133. 1. debẽt bonum exemplum præbere 146. 2. comparantur horologio. ibi. facilè degenerant in tyrannos 216. 1. primo mobili comparantur 658. 2. regula sunt ibid. eorum cor quale esse debeat. ibid. multorum peruersitas & contemptus circa legem Dei. 131. 2
Priuilegia multa B. Virg. propter quæ magna est. 652. 2. & seq.
Proles quomodo instituendæ. 251. 1
Promissiones Dei infallibiles 257. 2. sub conditione quales 721. 2. non impletæ, quæ,

quæ, & quomodo. 724. 1
Prophetæ & alij sancti dormientes mysteria edocti. 68.1
Prophetis multis promissa Christi incarnatio. 719.2
Propinquitas malorum noxia. 224.1.2
Prosopopœia Dei patris ad filium de Iosepho sponso Mariæ. 336 2
Protogenis insignis pictura. 51. 2
Prouerbium. Nihil ad fides, ad quos dictum. 572 2
Prudentia B. Virg. 459 2
Prudentia in rebus agendis exemplo nautarum adhibenda 460. 2. eam veteres triplici facie depingebant. 446. 2
Prudentium aliquot fœminarum exempla. ibid. 1
Ptolomæus Aegypti rex Pop. Rom. tutorem filij sui constituit. 356 2
Puellæ cuiusdam Iudaicæ ad Christum conuersæ virilis animus. 675.2
Puer in Cantico B. Virg. quid sit. 714. 2
Pueri incircumcisi perierunt olim. 812.1
Puerorum proprietates. 715.1
Pulchritudo Dei donum 157. 2. corporis vana & periculosa 156. 1. sepulchro similis. ibid 2. vnde proueniat 159. 1. Estheris B. Virgini applicata 44. 2 B. Mariæ variè depicta 45. 1 2. 161. 1. quæ neminem ad lasciuiam stimulauit 162. 1. mundi B Virgini applicata 46. 1 2. eam quomodo Deus largiatur. 47 1
Pulchræ facies & imagines fugiendæ 558. 1
Punctum Conceptionis Mariæ. 54 2
Putrefactio & corruptio corporis Beatæ Mariæ non decebat. 95.1
Pyramides Aegypti quot annis fabricatæ 13. 2. in sepulchris regum statui solitæ. 126. 2
Pythagoras quinquennij silentium indixit suis sectatoribus. 441 1

Q.

QVadraginta vnus reges Iudæorum, & ex ijs decem iusti tantum. 216.1
Quæstio an in sola B. Virgine constiterit Ecclesia, cum Christus penderet in Cruce. 630. 2
Quando B. Virgo votum virginitatis emisit. 269 2
Quartillæ meretricis impudens gloriatio. 573 2. & seq.
Quaternarius numerus mysticus. 265 2
Quatuor literæ in nomine Dei Iehoua quid signif. 656. 2
Quatuor tantum Euangelia. 205. 1
Quatuor insignes Iosephi in scripturis, 363. 2. 369 2
Quatuor peccatrices fœminæ in genealogia Christi. 240. 2
Quatuor præmia humilium propter quatuor. 700. 2
Quatuor figuræ matrimonij inter Ioseph & Mariam. 310. 2
Quatuor qualitates in rebus sublunaribus. 405. 1
Quatuor plenitudines in rebus materialibus. 416 2
Quatuor difficilia. 560. 2
Quatuor rotæ designantes corpus humanum. 593. 1
Quinque literæ Mariani nominis denotant quinque fœminas celeberrimas. 171. 1
Quomodo, Hebræorum dubitationis vocabulum & indicium 455. 1. in Maria non fuit dubitantis. 182. 2. 455. 1. 2

R.

RLitera olim signum damnationis, 172. 1. difficulter à Demosthene pronunciata. ibid.
Raab an meretrix. 230. 2
Rabbi Accados de Maria & Messia sententia 167. 1 2. de Mariæ Virginitate testimonium 757. 2. de eorum nominibus arcanum 7. 2. quis fuerit. 757. 1
Radix omnium hæresum superbia. 684. 1
Ratio consulenda, vbi scriptura tacet 92. 2. eius vsus in Ioanne Baptista accelatus. 567. 2. & seq.
Rationibus probatur B. Mariæ immaculata concept. 92. 2. & seq Christum ex Maria

Maria absque detrimento virginitatis & natum. 748 2. & seq.
Rebeccæ verecundia. 278.1
Redemptionis modus duplex. 51. 1
Redemptio Hebræorum duplex. 28. 1
Redemptionis captiuorum ordo. 649. 2
Reges ex seruis nati & contra 202 2. comparantur bullis 696. 2. quidam in genealogia Christi prætermissi, & cur 215. 2. & seq. eorum dignitas periculosa. 216. 1
Rex impius pictor cacodæmonis 659. 2. difficulter conuertitur 669. 1. Vide Principes.
Regnorum instabilitas & mutatio ex Philone. 696. 1
Reipublicæ euersio à contemptu Dei oritur. 337. 1
Religionis status statui beatorum comparatur. 604. 2
Remedia contra libidinem tria fuga, timor supplicij, præmium vitæ æternæ. 281. 1. & seq.
Reprobationis signum segnities in benè agendo. 554. 2
Romani nomen Dei sui tutelaris celabant, & cur 55. 2. lunas in signum nobilitatis pingebant 126. 2. 143. 2. solebant victoribus varios honores exhibere 378. 1. computabant ab vrbe condita 385. 2. non permittebant sepeliri intra vrbem nisi Impp. & virgines Vestales 270. 2. quanti Vestales fecerint 272 2. eorum verba in contrahendo coniugio. 322. 1
Rom. Pontifices non definierunt articulum de immaculata concept. Virg. sed fauent illi 101. 1. confirmarunt religiosum institutum in honorem huius dogmatis. ibid. 2. reprehendunt eos Concionatores, qui acrius contrariam sententiam tuentur. ib. 2.
Roma patria communis. 425. 1
Rori comparatur Christus. 777. 1
Rosarij Fraternitas in honorem B. Virg. instituta. 649. 2
Rubus ardens typus Beatæ Mariæ Virg. 775. 1
Ruth Moabitis conuersa ad Iudaismum 231. 1. figura Ecclesiæ. ib. 2

S.

Sabbati dies in honorem B. Virg. instituta. 649. 2. eius rei causæ. 650. 1
Sabbatici fluuij proprietas. 650. 2
Sacerdotes ne spectare quidem debent ludentes. 490. 2
Sacramentarij qualem habeant Eucharistiam. 705. 1
Salutationis varij modi. 401. 1
Salutare obuios cur Christus & Elizæus prohibuerint. 56. 2
Salix arbor sterilis. 149. 2
Salamandra in igne non comburitur, typus Mariæ. 53. 2 495. 2
Salomon in somnis petiit à Deo sapientiam 68. 1. trinominis 232. 1. figura Christi ibid. 2. arbor scientiæ boni & mali 198. 2. eius lectus cur multis custodibus stipatus 193 1. ei allati dentes elephantorum, simiæ & paui quid signif. 217. 1
Sampson quid signif. & quomodo subuersus 199. 1. an verus Nazaræus 393. 2. typus Christi. 394. 1
Sapientia B. V. nullis erroribus obnoxia.
Sapientia incarnata initium operum Dei 9. 1
Sapphyrus qualis gemma 33. 1. eius mirabiles proprietates conueniunt B. Mariæ Virg. ib. & 259. 1
Sara typus Ecclesiæ 403. 1. eius nomen cur Deus mutarit. 166. 2
Sanctum quid sit. 71. 1. 657. 2
Sanctorum aduentus fortunatus 562. 2. exempla docent ib. similes citharæ 591. 2. vocantur via, & cur 11. 1. quinam B. V. coluerint. 328. 1
Sanctitate Ioseph omnes alios antecellit 328. 2
Sanctificati in vtero matris multi. 297. 1
Sanguis purissimus B. Mariæ materia humanitatis Christi. 480. 1
Saulis ob peccata depositio. 679. 2
Sathanas ingerit se, non mittitur. 375. 1
Scabarum supplicium quale. 213. 1

Scala Iacob, typus genealogiæ Christi. 202. 1
Scholasticorum argumentis contra immaculatam conceptionem B. V. quomodo respondendum. 825. 1
Scientiæ habent quædam principia præsuppositæ quæ non probantur. 134. 1
Scripturam sacra horto fructifero similis 198. 1 Deo tribuit mutationem regnorum 695. 1. vbi tacet, ratio consulenda. 92. 2
Scriptura sacram eandem & Catholici habent & hæretici, sed non eundem sensum. 780. 2
Scylla quid sit. 176. 2
Secreta non detegenda. 327. 2
Sensus mysticus non facit sufficiens argumentum. 99. 2
Sedechias rex quomodo captus. 132. 1
Sedes, vnde superbi deturbandi, quæ. 701. 2
Segnities in bonis operibus vituperabilis. 554. 1
Semiramis sexu dissimulato bella gessit. 769. 2
Sepulchrum quale Constantinopoli effossum. 641. 2
Septem rebus comparatur anima peccatrix. 690. 2
Seraphin quid signif. 81. 2
Seraphinorum charitas qualis. 68. 2
Series progenitorum Christi fonti comparata. 197. 1
Serpentis & mulieris antipathia. 19. 1
Serpentis cuiusdam odium in arborem. 26. 2
Serui Dei sceptrum Dei, & cur. 217. 2
Seruitus malum pessimum. 470. 2
Seruij Tulli Rom. regis infantis caput splendor reddidit. 566. 1
Sex mundi ætates 137. 2. assimilatæ sex primis diebus 403. 2. & in ijs singulis repetita promissio incarnationis Christi. 718. 1
Sibyllæ vaticinatæ de Beata Maria 642. 1. & seq. eiusque virginitate. 740. 1. & seq.
Sibylla Cumana offert Tarquinio regi libros venales, & quid acciderit. 643. 1
Signum quid sit 494. 1. trifariam vsurpatur in scripturis. 498. 1
Signum reprobationis, negligentia in bene agendo 554. 2. præsertim in religiosis. ibid.
Signa in infantibus prognostica 566. 1. qualia soleat Deus promittere. 760. 1
Silentium otiosum æque damnabile atq; verbum otiosum 4. 2 ornatus mulierum. 440. 1
Silentium Euangelistarum de ortu & morte B. Virg diuino consilio factum. 133. 2. & seq.
Similitudo inter Mariam Moysis sororem & Mariam matrem Christi. 609. 1
Simeon Euangelicus qualis, & mirum quiddam de illo. 742. 1
Simon Magus à Deo percussus. 683. 2
Sipathia inter ceruam & puellam virginem 446. 1. inter æternam à patre, & temporalem à matre Christi generationem. 482. 1
Simpathia & similitudo magnam habet vim ad se inquirendum 542. 1. apis & virginis. 744. 1
Smaragdus tertia gemma in rationali sacerdotis quid designet. 273. 2
Sol dicitur quasi solus 57. 2. quartus planetarum 146. 1 cetum sexaginta viribus terram superat 496. 2. eius & lunæ lex qualis 71. 2. ei comparatur B. Virgo 145. 2. sole amicta quomodo dicitur Maria. 496. 1
Soluuntur argumenta contra immaculatam concept B. V. 826. 1
Somnians mente vigilare potest. 68. 2
Somni pericula depicta sub imagine custodium Salomonis, & Pygmæorum Herculem dormientem inuadentium. 193. 1
Sors in scriptura quid sit. 285. 2
Speculum optimum Deus 521. 2. & Maria. 524. 1
Speculum quomodo fiat 526. 2. quomodo reddat obiecta 590. 1. quare habuerint

Hnt mulieres Hebrææ 526. 1 tria eorum genera 590 1. vſus ſpeculorum apud mulieres. 524. 2
Spes Mariæ quam firma 729. 1. in nobis quomodo augeatur. ibi.
Spiritus ſanctus arbor optima, cuius vmbra innoxia 465. ..ſcriba. 190. 1
Sponſus Chriſtus, ſponſam ſuam Mariam multis rebus comparat in Canticis Canticorum. 262. 1
Sponſa ſponſo ſecreta ſua reuelare debet ob vitandam Zelotypiam 349 1. apud Rom. nuptura fuſum manu tenebat. 277. 1
Sublunaria omnia ex temperamento quatuor qualitatum naſcuntur. 405 1
Sulphur peccata carnis deſignat. 692. 2
Summus Pontif. communis omnium pater. 485. 1
Suſcipere quid ſit. 713 2
Staſicrates quidam quid Alexandro Magno promiſerit ex monte Atho facturum. 479. 2
Statua Nabuchodonoſor deſignat virtutum incrementum, quod à nobis exigit Deus. 264. 1
Statuarij nunquam addunt ſed ſemper detrahunt operi ſuo. 419. 1
Status matrimonij ſacrificium eſt. 312. 1
Stella piſcis qualis 174. 1. typus B. Virg. ibid.
Stella maris vocatur Maria 175. 1. eique comparatur. ib. ſtella poliquoq;. 177. 2
Stella matutina habet quatuor nomina 175. 2. typus & imago B. V. ibid.
Sterilitatis odium quantum olim 266. 1. cauſa eius rei. ibi. 2
Sub prætextu ſecreti nemo peccet. 232. 1
Superbia radix & mater hæreſum. 684. 1
Superborum natura 444. 1. nomine varij peccatores intelliguntur 688 2. variis modis eos Deus diſpergit ac ſuperat. ib. & ſeq.
Superbi laudes affectant. 444. 1
Suppolares per ſex menſes in tenebris degunt. 571. 1
Syllæ vulpinus animus. 683. 1
Synagoga ſimilis Saræ quando Iſaac immolandus erat, & quomodo, 223. 2. mulieri adulteræ. 757. 2
Syracuſas fleuit Marcellus ruituras; 531. 2
Syrtis quid ſit. 676. 2

T.

TAbernacula tria olim Deus elegit 65 2. eius tres partes 69. 1. qualiter conſtructum. 324. 2
Tactus virorum virginibus fugiendus 559 2. eius violentia. ibid.
Temeritas vitanda, exemplo nautarum. 460. 2
Temerarium eſt aſſerere Eccleſiam errare in celebratione alicuius feſti. 103. 2
Templi Salomonis præſtantia 61. 1. 395. 2. comparatur cum Eccleſia Lauterana. ib. quomodo ædificatum, vt nec malleus aut ſecuris audirentur 62. 1. eius gloria in quo ſita. 64. 1
Templum Pacis Romæ. 741 1
Tempus redimere quid ſit 90. 1. eius circumſtantia in ſcripturis continet myſterium. 384. 2
Terræ comparatur B. V. 383. 2
Terræ deſertæ comparatur anima peccatrix. 691. 2
Tertullianus refellitur. 805. 2
Teſtudo cum alis depicta docet lentè feſtinandum. 461 1
Thamar quæ fuerit. 228. 1
Theodelinda Longobardorum regina conuertit maritos ſuos. 331. 2
Themiſtoclis argumentum de obedientia Athenienſum. 361. 1
Theologiam debet præcedere Philoſophia. 201. 2
Theophraſti dictum ad quendam. 440. 1
Theophylactus refellitur. 535. 1
Theophanes ſponſam ad virginitatis propoſitum inducit. 316. 1

Thronis B. Virgo similis. 33. 2
Tigridis gratitudo. 600. 1
Timor quadruplex 663 2. & seq. item duplex. 664. 1
Timor supplicij remedium castitatis 282. 1. seruilis quis. ib. filialis. ib. 2. eius fructus 665. 1 perfectio. ibid.
Timentibus Deum misericordiam exhiberi dicit B. Virgo, non credentibus aut sperantibus, & cur. 663. 1
Titi Sabini canis quam gratus. 598. 2
Tobias velox ad bona opera. 553. 2
Translatio arcæ in domum Obededom figura Visitationis Mariæ. 533. 1
Tria in diuitiis, tria in diuite, & tria in iudicio diuitis. 709. 2
Tria de quocunque libro quærenda 204. 2. in matrimonio considerandā 491. 1. in conceptione corporis Christi 481. 1. incredibilia. 701. 2
Tria cuiuscunque mundi partis signa. 702. 1. & seq.
Tria bona quibus esurientes implentur. 705. 2
Tribus Beniamin cur olim non planè excisa. 204. 2
Tribulationis bonum. 235. 2
Triginta Gothici reges in Hispania. 216. 1
Trinitas tota Christi incarnationem operata 466 1. eius opera ad extra sunt indiuisa. 374. 2
Triplex concupiscentia 732. 1. væ corporis 461. 2. væ animæ 402. 1. bonum in matrimonio 438. 1. humilitas. 471. 2
Triplici benedictione olim indigebant fœminæ. 434. 2
Triumphus Vespasiani de Iudæis & libro legis. 221. 1
Tugurio in cucumerario comparatur peccator. 693. 1
Turbonis cuiusdam iudicis memorabile dictum. 193. 2
Turcæ quidam colunt imaginem Mariæ Virg. 641. 2
Turrecrematæ sententia de B. Virg. 651. 1
Turturis castitas qualis 784. 2. comparatur B Virg. ibid.
Tutor Christi Ioseph sedulus. 356 2
Tutor qualis esse debeat. 357. 1
Tympanum & virginitas comparantur. 269. 1
Tyrannis quantopere Deo exosa. 216. 1
Tyranni hortulanis similes. ib. 2
Tyriorum de Hercule opinio. 55. 2

V.

VAlens Imp. Arrianus viuus crematus. 684. 1.
Valentiniani hæretici refutantur. 507. 1
Valerianus & Cecilia insigne par Romanæ nobilitatis 316. 1. coniuges, virgines, martyres. ibid.
Vandesillus Comes Palatinus virgo. ibid.
Varij Dij à Rom. excogitati pro hominum diuersa ætate ac sorte. 414. 2
Variis exemplis docetur obstandū principiis hæresum. 684. 2. & seq.
Vas vacuum tinnit, plenum verò non, significat. iustos in aduersis esse patientes. 260. 1
Vas è cera Virginea confectum, & in mare clausum missum aquam dulcem recipit. 53. 1
Vau litera apud Hebræos quid significat. 658. 2
Velocitas Dei ad miserendum quanta. 547. 1 2
Veneti olim magni æstimati, ob tormentorum bellicorum inuentionem. 260. 1
Venarum sectio vtilis infirmis, quando. 670. 1
Venter Mariæ qualis à Sap. descriptus. 731. 1
Venus Dea machinatrix 574. 2. ex spuma maris nata. 740. 1
Verecundia B. Mariæ 445. 1. 2. virginibus necessaria. 278. 1
Vergerius oppugnat historiam Lauretanam. 394 1
Veritatis conditio qualis. 641. 1

Vermi Christus comparatus & cur. 775. 2
Vestales Virg. Romæ quanti habitæ 273. 1. capillos scindebant 283. 1. ad tempus tantum seruabant virginitatem 268. 2. quis primus instituit. ib. permittebantur sepeliri intra vrbem. 270. 2
Vestes scutulatæ quæ 22. 1. coniugum æquales. 323. 1
Vestimentum Christi & Mariæ iustitia & sanctitas. 23. 1
Viæ Dei quotuplices. 12. 1
Viarum nomine sancti designantur. 11. 1
Victorinus hæreticus refutatur. 187. 1
Vigilantius hæreticus vtrum fuerit Gallus an Hispanus. 685. 1
Virga Aaron B. Virginem præfigurauit. 138. 2. 266. 1
Virga Mosis equitatui assimilata. 151. 1
Virgam Ioseph cur Iacob adorarit 153. 1. figura B. Virg. ib.
Virgæ variæ B. Virginem significantes. 152. 2
Virgam quibus Diis affinxerint poetæ. 73. 2
Virgilius reliquos poetas superat & cur. 425. 1
Virgo signum Zodiaci. 459. 1
Virgo vnde dicta 272. 1. incorruptibile cœlum. Deo similis. ibid. eius pictura. 277. 1
Virgo mater maximum Dei miraculum. 513. 2
Virginis cuiusdam dictum de morte patris sui. 255. 2 & seq.
Virgines debent furari victoriam 281. 2. damis similes 447. 1. plangebantur olim armatæ, & cur 458. 2. debent vitare publicum 556. 1. tria ijs necessaria. 276. 1
Virginum quarundam furiosarum honestas. 51. 2
Virgo an naturaliter cõcipere possit non amissa virginitate. 809
Virgineas vineæ nomine significatur. 783. 1
Virginitas Mariæ de fide credenda est. 806. 2
Virginitatis encomia 270. 1. difficultas 279. 2 à gentilibus valde culta 272. 2. à Deo ipso honorata. 273. 2
Vinea Ecclesiam designat. 227. 2
Vinea virginit. signif. 785. 1
Virtutes omnium aliarum fœminarum conueniunt soli B. V. 411. 2
Virgo Ieremiæ ostendens instabilitatem Euæ. 257. 1
Visus coercendus. 556. 1. 558. 1
Vita hominis duplex. 693. 2
Vmbra est imago rei cuius est vmbra. 465. 1
Vngula quid sit. 478. 2
Vniuersalitas est duplex. 814. 1
Vniuersales propositiones quomodo intelligendæ. 814. 2
Voluptas Venerea videtur homini dulcis cum sit amara. 460. 2
Votum Magistratus obligat ciues etiam nondum natos. 21. 1
Votum Virginitatis emisit B. Maria. 458. 1
Vota reddenda. 251. 1
Votifragi nubibus quibusdam similes. 251. 1
Vox B. Virginis sanctificatio præcursoris. 561. 1
Vnicornis quale animal & quomodo capiatur. 474. 1. 563. 1
Vnctiones tres præcipuè in veteri testamento. 221. 2
Vrbanus Pontif. instituit festum Visitationis Mariæ. 533. 1
Vrbis murus rumpebatur ad victoris ingressum apud Rom. 573. 1
Vrbi accensæ comparatur anima peccatrix. 691. 2
Vulcanus ex Iunone sine patre natus. 740. 1
Vulpium natura hæreticis prolixè comparata 679. 1. & seq. capiunt tribus modis. 683. 1
Vxor cur vendenda ob viri debita. 315. 2
Vxorem Iob non occidit Sathan, & cur. 314

Vxoris Philonis sapiens responsum. 328.1
Vxores viris conformari debent 329.2. contrarium factum in coniugio Ioseph & Mariæ. ibid.seq.
Vxorum efficacitas in mutandis maritis. 331.2

Z.

ZAcharias defendit B.Virginem, stationem virginum in templo etiam post partum occupantem. 246.2. dubitãtes de angeli nuncio punitur. 456.1. ex Mariana visitatione plura accepit beneficia 568.2. eius domus in Hebron 531.1. an salutarit eum Beata Virgo. 561.2.
Zaram & Phares significant duos peccatores. 229.1
Zelotypia qualis morbus 298.2. de ea qualis lex. 299.1.367.2
Zenobiam repellit Ioseph. 267.1
Zeno Imp. templum falsæ cuidam Deæ dicatum in honorem B. Mariæ dedicari curauit. 642.2
Zeuxis Adonidem depictum præ aliis seruari ab igne petiit 52.1. picturus Helenam quinque formosiores virgines selegit tanquam exemplar 162.2. picturus Iunonem idem fecit Agrigenti. 412.2
Zorobabel tres filios habuit. 238.2
Zoroastres ridens natus quid portenderit. 261.2. 566.1

Finis Indicis Rerum Memorabilium.

EISDEM FÆLICITATEM TYPOGRAPHVS ROMANVS.

QVID me impulerit, Candidi Lectores, vt egregium hoc opus R. admodum, & doctissimi P. Ioan. Carthagenæ prælo mea impensa excuderem, non est cur multis declarem. Cùm enim mihi soli me natum non esse cognoscam, sed vt aliis prosim iis in rebus, quibus à me iuuari quisq; possit, opus verò hoc mirũ in modũ vtile Concionatoribus, maxima industria elaboratum, insigni limatũ doctrina, & præclaris ornamentis expolitum, à vobis desiderari intelligerem: incensus maximè sum, vt vel etiam meo impendio vestris votis satisfacerem. Quantum enim eruditissimi Auctoris ingeniosæ & doctæ elucubrationes vobis placerent, non obscuro argumento declarastis, emisso proximis mẽsibus primo Homiliarum Volumine, quod breui temporis spatio ad mille volumina à bibliothecis euanuerunt; iam iterum in Germania, & Gallia recudantur; & non semel meis auribus Romæ sacros Concionatores è suggestu exceperim, qui Auctorem & eius Homilias honorificè citauerint. Quibus nõ solum inuitatus, sed propè impulsus sum, vt præsens opus emitterẽ, verùm etiam aliud de B. M. V. volumen expediam Typis commendare. tum opus de arcanis Euangelicæ doctrinæ in duos tomos distributum: deinde de arcanis Sanctorum, quos Ecclesia Catholica speciali festo cõcelebrat: postremò Disputationes selectas de arcanis Dialecticæ, Philosophię, & Metaphysicæ. Demùm disputationes Miscellaneas de arcanis sacrę Theologię, tàm scholasticæ, quã moralis in quatuor volumina diuisum. Hæc nempè omnia doctè & ornatè felicissimum Auctoris ingenium effudit, quæ ab eodem impetrata, in lucem dabo. Vtinam nostrum in vos studium secundet Deus. Interim vestro maximo hoc commodo fruimini & valete.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Frater Archangelus à Messana totius Ordinis Fratrum Minorum Generalis Minister, & seruus: R. atq; doctissimo Patri F. Ioanni à Carthagena Hispano, nostri Almi ac Regalis Conuentus Romani, S. Petri de Montorio nuncupati, sacræ Theologiæ Lectori Generali, & concionatori præstantissimo. salutem in Domino, & paternam benedictionem. Quos in Vinea Domini laborasse, atque indefesse in dies strenuè laborare comperimus, in communem totius Ecclesiæ vtilitatem, & nostræ Sacræ Religionis honorem quàm maximum, ratio ipsa fert, vt congruis, digniq; fauoribus prosequamur. Hinc est, quòd cùm præteritis annis, iam plures libros prælo ac typis mandaueris, sed præsertim illum, cui Sanctiss. D. N. Paulo V. Pontif. Max. dicatum, cuius titulus est: Homiliæ Catholicæ in vniuersa Christianæ Religionis arcana: nunc etiam in promptu habeas alium de sacris Arcanis Deiparæ Mariæ & Iosephi, in duo volumina distributum, non solùm eundem cudēdi, ac typis mandandi licentiā libenter tibi impertimur, verum etiam idipsum vt facias, præcipimus cum merito salutaris obediētiæ, certam cum relationem habeamus ex Patrum testimonio, cui illum examinandum commisimus, diuini Verbi prædicatoribus quàm maximè, ac cunctis fidelibus multū vtilitatis allaturum. In quorum omnium & singulorum fidem has literas nostras propria manu, & officij nostri maiori sigillo munuimus. Datum Romæ in hoc nostro Aracœlitano Conuentu, duodecima Maij 1611.

F. Archangelus à Messana, qui supra
manu propria.

locus sigilli.

Imprimatur. Si videbitur R.P. Mag. Sac. Palatij Apostolici.
Cæsar Fidelis Vicesg.

Ego D. Placidus Philingerius Clericus Regularis, & Lector Sacræ Theologiæ, ex commissione Reuerendiss. P. M. S. P. Apost. Fr. Ludouici Ystellæ, opus hoc, cui titulus, De sacris Arcanis Deiparæ Mariæ, & Ioseph Homiliæ Catholicæ, à R. P. F. Ioanne de Carthagena Ordinis Minorum de Obseruantia Prælectore Generali Regalis Conuentus S. Petri Montis Aurei compositum, diligenter perlegi, nihilq; in illo reperi, quod bonis moribus, aut sanctæ fidei officiat, imò ad prauos mores reformandos, & ad Virginis præstantiam extollendam ob disertissimum dicendi genus, & vberrimam sacrarum Scripturarum elucidationem, ac singularissima Deiparæ Mariæ arcana detecta, Ecclesiæ Catholicæ mirum in modum vtile iudico, dignumq; proinde, vt in publicam fidelium vtilitatem excudatur. Dat. in Conuentu S. Syluestri 4. die Iunij 1611.

D. Placidus Philingerius Lector sacræ Theologiæ.

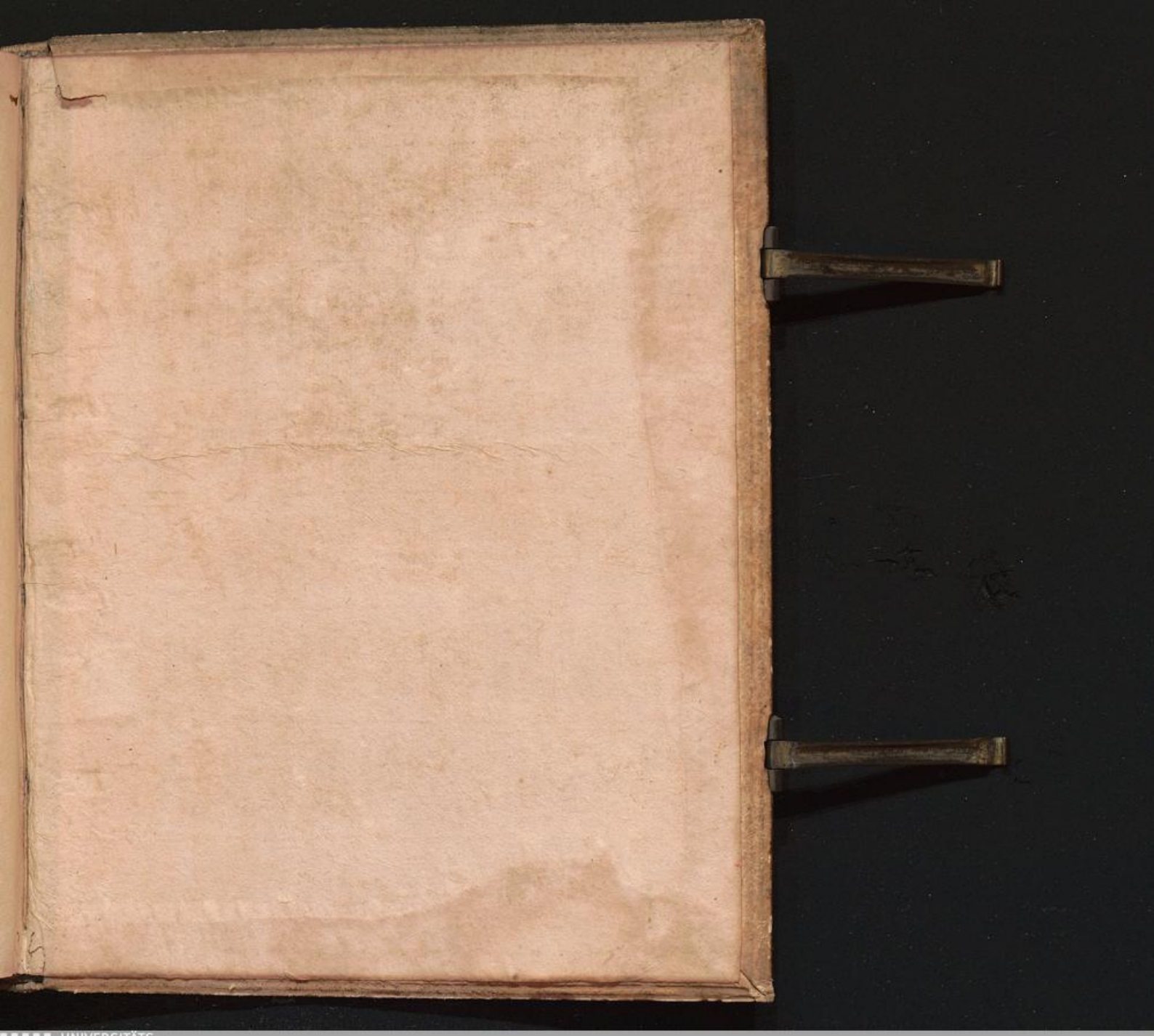
Imprimatur. Fr. Ludouicus Ystella Sac. Palatij Apostolici Magister.

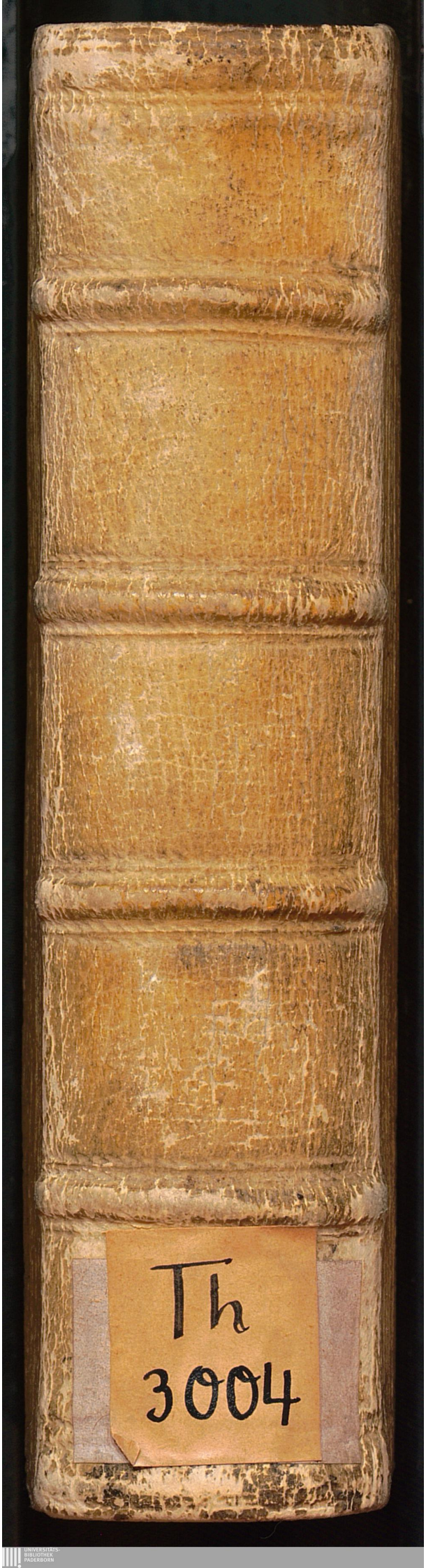
UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Liber Colleg: Soc. Jesu Paderborn.

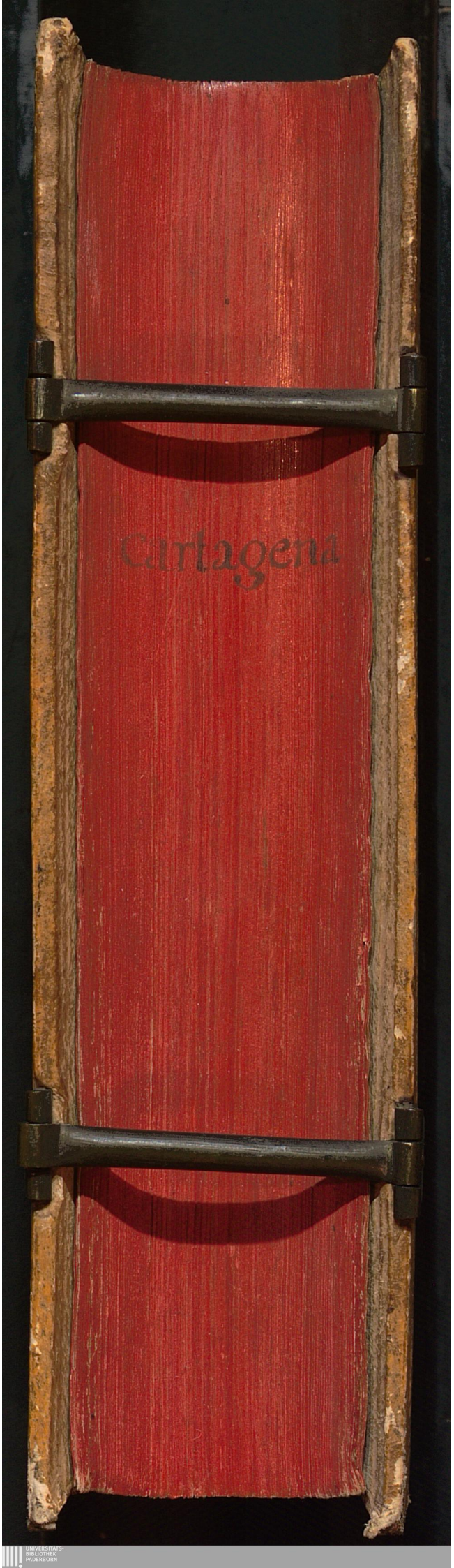
COLONIAE AGRIPPINAE,
Typis Stephani Hemmerden, Sumptibus Bernardi Gualtheri.
ANNO M. DC. XIII.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Cartagena